Bundel - Politieke Avond van 17 juni 2020

Agenda bijlagen

Raadskamerindeling & agenda 17 juni 2020

Stemmingen PA 17 juni 2020

Getekende besluitenlijst van 17 juni 2020

1 18.45 uur - 19.30 uur: Rondvraag en mededelingen

Voorafgaand aan de mondelinge vragen wordt gebruik gemaakt van het vrije inspreekrecht door de heer Meurs. Hij spreekt in over het realiseren van zomerstandplaatsen.

2 19.30 uur - 19.45 uur: Pauze

3 19.45 uur - 20.45 uur: Meningsvormende vergadering

3.1.RZ Perspectiefnota 2021-2024 - Portefeuille: wethouder de Vroome & wethouder van der Zee

Fase: meningsvormend (1)
Locatie: Raadzaal
In verband met de Coronamaatregelen is deze vergadering toegankelijk voor de desbetreffende wethouder(s).
Per wethouder is één ondersteunende ambtenaar en één woordvoerder per fractie welkom.

- Behandeladvies 17 juni 2020, meningsvormende (1) behandeling
- amendement "Perspectiefnota ter kennisgeving aannemen" (20A55) van de fractie ChristenUnie
- Raadsvoorstel "Perspectiefnota 2021-2024"
- Bijlage 1 - Aanbiedingsbrief
- Bijlage 2 - Perspectiefnota 2021-2024
- Bijlage 3 - Bijlage bij Perspectiefnota Impactanalyse gevolgen coronacrisis
- Raadsbrief "Turap-1 2020", d.d. 28-04-2020
- Bijlage - Turap-1 2020
- Notitie Vervolgproces behandeling Perspectiefnota 2021-2024 (agendacommissie 3 juni)
- Bundel technische vragen & antwoorden Perspectiefnota 2021 (versie 22-05-2020)
- Raadsbrief "Aanpak en scenario's coronacrisis", d.d. 19-05-2020
- Persbericht Arnhemmail
- 10 Korte berichten n.a.v. facebookbericht Ahmed Marcouch
- Lijst insprekers definitief
- Bevestigingsbrief aan deelnemende insprekers
- Schriftelijke inspreekreacties (gebundeld)
- Presentatie van dhr. M. Schrijvers
- Arnhems Corona noodplan "Investeren in een sociale toekomst" van de fractie SP
- Behandelresultaat 10 juni 2020, informatieve behandeling
- Behandelresultaat 17 juni 2020, meningsvormende (1) behandeling (Portefeuille: wethouder de Vroome & wethouder van der Zee)

3.2.LF Perspectiefnota 2021-2024 - Portefeuille: wethouder Paping

Fase: meningsvormend (1)
Locatie: Landgoed/Festival
In verband met de Coronamaatregelen is deze vergadering toegankelijk voor de desbetreffende wethouder(s).
Per wethouder is één ondersteunende ambtenaar en één woordvoerder per fractie welkom.

- Behandeladvies 17 juni 2020, meningsvormende (1) behandeling
- amendement "Perspectiefnota ter kennisgeving aannemen" (20A55) van de fractie ChristenUnie
- Raadsvoorstel "Perspectiefnota 2021-2024"
- Bijlage 1 - Aanbiedingsbrief
- Bijlage 2 - Perspectiefnota 2021-2024

Bijlage 3 - Bijlage bij Perspectiefnota Impactanalyse gevolgen coronacrisis

Raadsbrief "Turap-1 2020", d.d. 28-04-2020

Bijlage - Turap-1 2020

Notitie Vervolgproces behandeling Perspectiefnota 2021-2024 (agendacommissie 3 juni)

Bundel technische vragen & antwoorden Perspectiefnota 2021 (versie 22-05-2020)

Raadsbrief "Aanpak en scenario's coronacrisis", d.d. 19-05-2020

Persbericht Arnhemmail

10 Korte berichten n.a.v. facebookbericht Ahmed Marcouch

Lijst insprekers definitief

Bevestigingsbrief aan deelnemende insprekers

Schriftelijke inspreekreacties (gebundeld)

Presentatie van dhr. M. Schrijvers

Arnhems Corona noodplan "Investeren in een sociale toekomst" van de fractie SP

Behandelresultaat 10 juni 2020, informatieve behandeling

Behandelresultaat 17 juni 2020, meningsvormende (1) behandeling

4 20.45 uur - 21.00 uur: Pauze

5 21.00 uur - 23.15 uur: Besluitvormende vergadering

5.1 Opening en mededelingen

5.2 Beëdiging van de heer Patrick van Iperen tot raadslid

5.3 Stemmen over het interpellatieverzoek "Raadsbesluit draagvlak noodzakelijke voorwaarde invoering diftar" van de leden Elfrink, Dobbe, Çetinta, Manders en Verheij

Interpellatieverzoek van de leden Elfrink, Dobbe, Çetinta, Manders en Verheij inzake "Raadsbesluit draagvlak noodzakelijke voorwaarde invoering diftar"

5.4 Stemmen over het interpellatieverzoek "De verpleeghuizen en thuiszorg in Arnhem tijdens de coronacrisis" van de leden Elfrink, Dobbe en Çetinta

Interpellatieverzoek van de leden Elfrink, Dobbe en Çetinta inzake "De verpleeghuizen en thuiszorg in Arnhem tijdens de coronacrisis"

Raadsbrief "Verzorgings- en verpleeghuizen tijdens Corona", d.d. 16 juni 2020

5.5 Vaststellen van de agenda en spreektijdverdeling

5.6 Vaststellen van de concept-besluitenlijst van de vergaderingen van 20 mei 2020 & 27 mei 2020

Raadsvoorstel "Vaststellen van de concept-besluitenlijst van de vergaderingen van 20 mei 2020 & 27 mei 2020"

Getekend raadsbesluit

Besluitenlijst PA 20 mei 2020

Besluitenlijst PA 27 mei 2020

5.7 Ingekomen stukken en ter inzage gelegde stukken voor de gemeenteraad

Raadsvoorstel "Vaststellen van de lijst van ingekomen stukken voor de raadsvergadering van 17 juni 2020"

Getekend raadsbesluit

Lijst van Ingekomen stukken (14 mei 2020 t/m 11 juni 2020)

6 Onderwerpen direct ter besluitvorming

6.1 Vaststellen Zienswijze jaarverslag 2019 en begroting 2021 Gemeenschappelijk Orgaan regio Arnhem-Nijmegen

Getekend raadsbesluit

Verworpen amendement "Ook GO moet steentje bijdragen" (20A46) van de fractie SP

Raadskameradvies t.b.v. de besluitvormende behandeling op 17-06-2020

Raadsvoorstel "Zienswijze jaarverslag 2019 en begroting 2021 Gemeenschappelijk Orgaan regio Arnhem-Nijmegen"

Bijlage 1 - Zienswijzebrief jaarverslag 2019 en begroting 2021 Regio Arnhem-Nijmegen

Aanvullende bijlage 1 - Aanbiedingsbrief bij Jaarverslag 2019 van het regio Arnhem-Nijmegen

Aanvullende bijlage 2 - Aanbiedingsbrief bij de Begroting 2021 van de regio Arnhem-Nijmegen

Aanvullende bijlage 3 - Jaarverslag 2019 Regio Arnhem-Nijmegen

Aanvullende bijlage 4 - The Economic Board Jaarverslag 2019

Aanvullende bijlage 5 - The Economic Board niet gewaarmerkte jaarrekening 2019

Aanvullende bijlage 6 - Begroting 2021 Regio Arnhem-Nijmegen

6.2 Instemmen met Jaarrekening 2019 en concept Begroting 2021 GR Park Lingezegen

Getekend raadsbesluit

Verworpen amendement "" Ook Lingezegen moet steentje bijdragen" (20A47) van de fractie SP

Raadskameradvies t.b.v. de besluitvormende behandeling op 17-06-2020

Raadsvoorstel "Jaarrekening 2019 en concept Begroting 2021 GR Park Lingezegen"

Bijlage 1 - Jaarrekening 2019 park Lingezegen

Bijlage 2 - Begroting 2021 park Lingezegen

Bijlage 3 - (concept) zienswijzebrief

Bijlage 4 - Aanbiedingsmail jaarrekening 2019 en begroting 2021, 25 maart 2020

Bijlage 5 - Vastgestelde begroting 2020

Bijlage 6 - Huidige Gemeenschappelijke regeling 2010

Bijlage 7 - Presentatie park Lingezegen door Parkdirecteur van Rijswijk, Raad Arnhem september 2019

6.3 Instemmen met Zienswijze 1e Bestuursrapportage 2020 en ontwerp MJPB 2021-2024 De Connectie

Getekend raadsbesluit

Verworpen amendement "Ook de Connectie moet steentje bijdragen" (20A48) van de fractie SP

Raadskameradvies t.b.v. de besluitvormende behandeling op 17-06-2020

Raadsvoorstel "Zienswijze 1e Bestuursrapportage 2020 en ontwerpMeerjarenprogrammabegroting 2021-2024 De Connectie"

Bijlage - Zienswijze gemeenteraad Arnhem 1e Bestuursrapportage 2020 en Meerjarenprogrammabegroting 2021-2024 De Connectie

Bijlage - Aanbiedingsbrief Ontwerp MJPB 2021-2024 De Connectie

Bijlage - Ontwerp MJPB 2021-2024 De Connectie

Bijlage - 1 ste Bestuursrapportage 2020 De Connectie

Bijlage - Ontwikkelperspectief 2020-2024

6.4 Instemmen met Zienswijze begroting 2021 Gelders Archief

Getekend raadsbesluit

Verworpen amendement "Ook Gelders Archief moet steentje bijdragen" (20A49) van de fractie SP

Raadskameradvies t.b.v. de besluitvormende behandeling op 17-06-2020

Raadsvoorstel "Zienswijze begroting 2021 Gelders Archief"

Bijlage 1 - Aanbiedingsbrief Begroting 2021 Gelders Archief

Bijlage 2 - Begroting 2021 Regionaal Historisch Centrum Gelders Archief

Bijlage 3 - Zienswijzebrief Begroting 2021 Gelders Archief

6.5 Beslissing op het bezwaarschrift van de heer N.K.J. Wiggers, in zijn hoedanigheid als fractievoorzitter van de Arnhemse Ouderen Partij

Getekend raadsbesluit

Raadsvoorstel "Beslissing op het bezwaarschrift van de heer N.K.J. Wiggers, in zijn hoedanigheid als fractievoorzitter van de Arnhemse Ouderen Partij"

Bijlage 1 - Concept-raadsbesluit

Bijlage 2 - Advies van de algemene bezwaarschriftencommissie van 11 mei 2020

Bijlage 3 - Verslag van de hoorzitting van de bezwaarschriftencommissie

Bijlage 4 - Bezwaarschrift, gedateerd 16 juli 2019 ontvangen op 17 november 2019

Bijlage 5 - Aanvullend bezwaarschrift

Bijlage 6 - Aanvullende bijlage

7 Onderwerpen welke voor debat en besluitvorming worden voorgedragen

7.1 Vaststellen ODRA begroting 2021 en jaarstukken 2019

Getekend raadsbesluit

Verworpen amendement "Coronacrisis: ook de ODRA moet een steentje bijdragen" (20A45) van de fractie SP en Arnhemse Ouderen Partij

Raadskameradvies t.b.v. de besluitvormende behandeling op 17-06-2020

Raadsvoorstel "ODRA begroting 2021 en jaarstukken 2019"

Bijlage 1 - Begroting ODRA 2021

Bijlage 2 - Jaarstukken ODRA 2019

Bijlage 3 - Aanbiedingsbrief ODRA begroting

Bijlage 4 - Aanbiedingsbrief ODRA jaarstukken

7.2 Vaststellen Monitoring RPW regio Arnhem-Nijmegen 2019

Getekend raadsbesluit

Verworpen motie "Eerst democratische waarborgen, dan witte raven" (20M93) van de fractie Partij voor de Dieren

Aangenomen motie "Nieuwe concepten voor zuinig ruimtegebruik" (20M94) van de fractie Partij voor de Dieren

Verworpen motie "Circulaire en klimaatneutrale bedrijfsprocessen, dat spreekt toch vanzelf" (20M95) van de fractie Partij voor de Dieren

Aangenomen motie "Maatschappelijk verantwoord regionaal ondernemen" (20M96) van de fracties PvdA, GroenLinks, ChristenUnie, Partij voor de Dieren, DENK Verenigd Arnhem en Arnhem Centraal

Aangenomen motie "Maximaal behalen van de dullingen regionale samenwerking" (20M97) van de fracties GroenLinks, PvdA en Arnhem Centraal

Aangenomen motie "Schaarse ruimte benutten voor zonne-energie" (20M100) van de fracties GroenLinks en PvdA

Raadskameradvies t.b.v. de besluitvormende behandeling op 17-06-2020

Bijlage 1 - Randvoorwaarden XXL-Logistiek

Raadsvoorstel "Monitoring RPW regio Arnhem-Nijmegen 2019"

Bijlage 2 - Advies Monitoring RPW 2019 Arnhem-Nijmegen

Bijlage 3 - Monitoring RPW Arnhem-Nijmegen - rapport Ecorys 2019

Bijlage 4 - Langjarige prognose bedrijventerreinen provincie Gelderland

Bijlage 5 - Vraagraming kantoren regio Arnhem-Nijmegen - rapport Ecorys

Bijlage 6 - Analyse kantorenmarkt centraal station-locaties Arnhem en Nijmegen - rapport Ecorys

Bijlage 7 - Marktruimteberekening PDV 2019 - Rapport Ecorys

Bijlage 8 - Watergebonden bedrijvigheid in de regio Arnhem-Nijmegen - rapport Ecorys

Bijlage 9 - XXL-Logistiek in de regio Arnhem - Nijmegen - rapport Ecorys

Bijlage 10 - Economische analyse XXL logistiek regio Arnhem-Nijmegen, Stec groep Sept 2019

Bundel - Overzicht (vervolg)vragen & (vervolg)antwoorden "Monitoring RPW regio Arnhem-Nijmegen 2019" (versie 19-05-2020)

Notitie - Meningsvorming (1) schriftelijk

7.3 Vaststellen Ontwerp Meerjarenbegroting BVO DRAN 2021-2024 (inclusief gewijzigde begroting 2020)

Getekend raadsbesluit

Aangenomen amendement "Scherper sturen en rapporteren" (20A44) van de fracties D66 en PvdA

Raadskameradvies t.b.v. de besluitvormende behandeling op 17-06-2020

Raadsvoorstel "Ontwerp Meerjarenbegroting BVO DRAN 2021-2024 (inclusief gewijzigde begroting 2020)"

Concept zienswijze MJPB BVO DRAN 2021-2024 (inclusief gewijzigde begroting 2020)

Bijlage 1 - Begeleidende brief Ontwerp MJPB 2021-2024 incl. gewijzigde begroting 2020

Bijlage 2 - Ontwerp MJPB 2021-2024 incl. gewijzigde begroting 2020

Bijlage 3 - Memo herbeleggen en aanvullen regietaken BVO DRAN

Bijlage 4 - Kaderbrief 2021

Notitie - Meningsvorming (1) schriftelijk

Bundel - Overzicht (vervolg)vragen & (vervolg)antwoorden Ontwerp Meerjarenbegroting BVO DRAN 2021-2024 (versie 02-06-2020)

7.4 Vaststellen "Plan van aanpak: Woningsplitsing en verkamering"

Getekend raadsbesluit

Aangenomen amendement "Leefbaarheidstoets een wassenneus" (20A37) van de fracties VVD & CDA

Aangenomen amendement "Vertrouwen in de inwoner en vastgoedeigenaar centraal" (20A38) van de fractie D66

Verworpen amendement "Voldoende en betaalbare kamers" (20A43) van de fractie D66

Aangenomen motie "Samenwerking tussen huurders, verhuurders en de gemeente" (20M81) van de fractie VVD

Aangenomen motie "Passende huisvesting voor arbeidsmigranten" (20M92) van de fracties D66, PvdA, DENK Verenigd Arnhem en ChristenUnie

Raadskameradvies t.b.v. de besluitvormende behandeling op 17-06-2020

Raadsvoorstel "Plan van aanpak: Woningsplitsing en verkamering"

Bijlage 1 - Plan van aanpak Woningsplitsing en Verkamering

Bijlage 2 - Geamendeerde Plan van aanpak Woningsplitsing en Verkamering

Raadsbrief - Reactie op het initiatiefvoorstel 'Geregeld beheer bij kamerverhuur', d.d. 28-01-2020

Bijlage - Advies Stadsadvocaat

Schriftelijke reactie Werkgroep Verkamering op het Plan van Aanpak d.d. 10-01-2020

Werkgroep Verkamering - "Definitief Achtpuntenplan van het Spijkerkwartier" d.d. 10-02-2020

Schriftelijke inspraakbijdrage van dhr D. Verboom namens Arnhemse Verhuurders Vereniging d.d. 07-02-2020

Notitie - Goed-Verhuurderschap

Behandelresultaat 4 maart 2020, informatieve behandeling

Schriftelijke inspraakreactie van dhr. J.Bos & dhr. J. Trooster

Bijlage 1 - Brief gemeente Arnhem d.d. 23-12-1997

Bijlage 2 - Folder - Nieuwe spelregels voor kamerverhuur

Bijlage 3 - Nieuwe spelregels voor kamerverhuurbedrijven in de gemeente Arnhem

Bundel - Overzicht (incl. vervolg)vragen & antwoorden "Plan van aanpak: Woningsplitsing en verkamering" en Initiatiefvoorstel "Geregeld Beheer bij Kamerverhuur" (versie 04-05-2020)

Notitie Meningsvorming (1) schriftelijk

Brief van de Arnhemse Verhuurders Vereniging inzake "Verhuurbeleid Arnhem; Samenwerking", d.d. 03-06-2020

7.5 Vaststellen Initiatiefvoorstel "Geregeld Beheer bij Kamerverhuur"

Getekend raadsbesluit

Initiatiefvoorstel "Geregeld Beheer bij Kamerverhuur" van de fracties van D66, ChristenUnie, PvdA, Arnhems Ouderen Partij en Arnhem Centraal

Memo - Toelichting technische wijzigingen initiatiefvoorstel ‘Geregeld beheer’

Raadskameradvies t.b.v. de besluitvormende behandeling op 17-06-2020

Verworpen amendement "Voldoende en betaalbare kamers" (20A43) van de fractie D66

Aangenomen amendement "Leefbaarheidstoets een wassenneus" (20A37) van de fractie VVD

Aangenomen amendement "Vertrouwen in de inwoner en vastgoedeigenaar centraal" (20A38) van de fractie D66

Aangenomen motie "Samenwerking tussen huurders, verhuurders en de gemeente" (20M81) van de fractie VVD

Aangenomen motie "Passende huisvesting voor arbeidsmigranten" (20M92) van de fracties D66, PvdA, DENK Verenigd Arnhem en ChristenUnie

Raadsvoorstel "Plan van aanpak: Woningsplitsing en verkamering"

Bijlage - Plan van aanpak Woningsplitsing en Verkamering

Raadsbrief - Reactie op het initiatiefvoorstel 'Geregeld beheer bij kamerverhuur', d.d. 28-01-2020

Bijlage - Advies Stadsadvocaat

Schriftelijke reactie Werkgroep Verkamering op het Plan van Aanpak d.d. 10-01-2020

Werkgroep Verkamering - "Definitief Achtpuntenplan van het Spijkerkwartier" d.d. 10-02-2020

Schriftelijke inspraakbijdrage van dhr D. Verboom namens Arnhemse Verhuurders Vereniging d.d. 07-02-2020

Notitie - Goed-Verhuurderschap

Behandelresultaat 4 maart 2020, informatieve behandeling

Schriftelijke inspraakreactie van dhr. J.Bos & dhr. J. Trooster

Bijlage 1 - Brief gemeente Arnhem d.d. 23-12-1997

Bijlage 2 - Folder - Nieuwe spelregels voor kamerverhuur

Bijlage 3 - Nieuwe spelregels voor kamerverhuurbedrijven in de gemeente Arnhem

Bundel - Overzicht (incl. vervolg)vragen & antwoorden "Plan van aanpak: Woningsplitsing en verkamering" en Initiatiefvoorstel "Geregeld Beheer bij Kamerverhuur" (versie 04-05-2020)

Notitie Meningsvorming (1) schriftelijk

Brief van de Arnhemse Verhuurders Vereniging inzake "Verhuurbeleid Arnhem; Samenwerking", d.d. 03-06-2020

7.6 Interpellatieverzoek van de leden Elfrink, Dobbe, Çetinta, Manders en Verheij inzake "Raadsbesluit draagvlak noodzakelijke voorwaarde invoering diftar"

Aangenomen motie "Onderzoek afval scheiden achteraf" (20M104) van de fractie Arnhem Centraal

Verworpen motie "Verwijder de 30 liter verkleiningsstukken uit de containers" (20M105) van de fractie VVD

Verworpen motie "Afvalcontainers van het slot en opening herstellen zodat er weer een normale vuilniszak in past" (20M106) van de fractie SP

Verworpen motie "Niet nog meer extra kosten" (20M108) van de fractie SP

Verworpen motie "Laat politici helpen de rotzooi op te ruimen" (20M107) van de fractie SP

Verworpen motie "Referendum over het afvalbeleid" (20M109) van de fractie SP

Verworpen motie van "Afkeuring van de uitvoering van het Arnhems afvalbeleid" (20M110) van de fractie SP

7.7 Interpellatieverzoek van de leden Elfrink, Dobbe en Çetinta inzake "De verpleeghuizen en thuiszorg in Arnhem tijdens de coronacrisis"

Verworpen motie "Onze meest kwetsbare ouderen beschermen" (20M101) van de fractie SP

17-06 stemmen gestaakt - motie "Zorgverleners beschermen" (20M102) van de fractie SP

Verworpen motie "Lessen leren voor de tweede golf" (20M103) van de fractie SP

7.8 Motie vreemd aan de agenda "Geen spoedwet zonder gedegen democratische controle" (20M98) van de fracties Partij voor de Dieren, ChristenUnie, Arnhemse Ouderen Partij en Arnhem Centraal

Aangenomen motie vreemd aan de agenda "Geen spoedwet zonder gedegen democratische controle" (20M98) van de fracties Partij voor de Dieren, ChristenUnie, Arnhemse Ouderen Partij en Arnhem Centraal

Raadskamerindeling & agenda
Politieke Avond 17 juni 2020

Raadzaal	
18.45 uur - 19.30 uur (45) Rondvraag en Mededelingen	
19.30 uur - 19.45 uur: Pauze	
Raadzaal	**Landgoed/Festival**
19.45 - 20.45 uur (60) Perspectiefnota 2021-2024 (m1)	19.45 - 20.45 uur (60) Perspectiefnota 2021-2024 (m1)
20.45 uur - 21.00 uur: Pauze	
Raadzaal	

21.00 uur - 23.15 uur (135)
Besluitvormende vergadering

1	**Opening en mededelingen**
5.2	Beëdiging van de heer Patrick van Iperen tot raadslid
5.3	Stemmen over het interpellatieverzoek "Raadsbesluit draagvlak noodzakelijke voorwaarde invoering diftar" van de leden Elfrink, Dobbe, Çetintaş, Manders en Verheij
5.4	Stemmen over het interpellatieverzoek "De verpleeghuizen en thuiszorg in Arnhem tijdens de coronacrisis" van de leden Elfrink, Dobbe en Çetintaş
5.5	Vaststellen van de agenda en spreektijdverdeling
5.6	Vaststellen v/d concept-besluitenlijst van de vergaderingen van 20 mei & 27 mei 2020
5.7	Ingekomen stukken en ter inzage gelegde stukken voor de gemeenteraad
6	**Onderwerpen direct ter besluitvorming**
6.1	Vaststellen Zienswijze jaarverslag 2019 en begroting 2021 Gemeenschappelijk Orgaan regio Arnhem-Nijmegen
6.2	Instemmen met Jaarrekening 2019 en concept Begroting 2021 GR Park Lingezegen
6.3	Instemmen met Zienswijze 1e Bestuursrapportage 2020 en ontwerp MJPB 2021-2024 De Connectie
6.4	Zienswijze begroting 2021 Gelders Archief
6.5	Beslissing op het bezwaarschrift van de heer N.K.J. Wiggers, in zijn hoedanigheid als fractievoorzitter van de Arnhemse Ouderen Partij
7	**Onderwerpen welke voor debat en besluitvorming worden voorgedragen**
7.1	Vaststellen ODRA begroting 2021 en jaarstukken 2019
7.2	Vaststellen Monitoring RPW regio Arnhem-Nijmegen 2019
7.3	Vaststellen Ontwerp Meerjarenbegroting BVO DRAN 2021-2024 (inclusief gewijzigde begroting 2020)
7.4	Vaststellen "Plan van aanpak: Woningsplitsing en verkamering"
7.5	Vaststellen Initiatiefvoorstel "Geregeld Beheer bij Kamerverhuur"

Voor 25

Tegen 13

Amendement "Leefbaarheidstoets een wassenneus" (20A37)

GROENLINKS	0	6
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	6	0
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	2	0
van Dillen		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Usta		
Aydemir		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Venhoek		
van Ommen		
van Iperen		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Eliëns		

PvdA	0	4
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

SP	0	3
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

PARTIJ VOOR DE VRIJHEID	2	0
Verheij		
Sanders		

Totaal 38

Voor 33

Tegen 5

Amendement "Vertrouwen in de inwoner en vastgoedeigenaar centraal" (20A38)

GROENLINKS	6	0
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	6	0
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	2	0
van Dillen		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Usta		
Aydemir		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Venhoek		
van Ommen		
van Iperen		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Eliëns		

PvdA	4	0
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

SP	0	3
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

PARTIJ VOOR DE VRIJHEID	0	2
Verheij		
Sanders		

Totaal 38

Voor 12

Tegen 26

Amendement "Voldoende en betaalbare kamers" (20A43)

GROENLINKS	0	6
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	0	1
Wiggers		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	0	6
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	0	2
van Dillen		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	0	2
Usta		
Aydemir		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Venhoek		
van Ommen		
van Iperen		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Eliëns		

PvdA	0	4
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

SP	0	3
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

PARTIJ VOOR DE VRIJHEID	0	2
Verheij		
Sanders		

Totaal 38

Voor 27

Tegen 11

Amendement "Scherper sturen en rapporteren" (20A44)

GROENLINKS	6	0
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	0	6
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	0	2
van Dillen		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Usta		
Aydemir		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Venhoek		
van Ommen		
van Iperen		

Arnhem Centraal	0	3
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Eliëns		

PvdA	4	0
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

Partij voor de Vrijheid	2	0
Verheij		
Sanders		

Totaal 38

Voor	**5**
Tegen	**33**

Amendement "Coronacrisis: ook de ODRA moet een steentje bijdragen" (20A45)

GROENLINKS	0	6
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

ChristenUnie	0	2
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	0	6
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	0	2
van Dillen		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	0	2
Usta		
Aydemir		

D66	0	5
Andeweg		
Loor		
Venhoek		
van Ommen		
van Iperen		

Arnhem Centraal	0	3
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	0	2
de Groot		
Eliëns		

PvdA	0	4
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

Partij voor de Vrijheid	1	1
Verheij		
Sanders		

Totaal	**38**

Voor 6

Tegen 32

Amendement "Ook GO moet steentje bijdragen" (20A46)

GROENLINKS	0	6
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

ChristenUnie	0	2
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	0	6
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	0	2
van Dillen		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	0	2
Usta		
Aydemir		

D66	0	5
Andeweg		
Loor		
Venhoek		
van Ommen		
van Iperen		

Arnhem Centraal	0	3
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeentelijke Afdeling Arnhem	0	2
de Groot		
Eliëns		

PvdA	0	4
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

Partij voor de Vrijheid	2	0
Verheij		
Sanders		

Totaal 38

Voor 6

Tegen 32

Amendement "Ook Lingezegen moet steentje bijdragen" (20A47)

GROENLINKS	0	6
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

ChristenUnie	0	2
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	0	6
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	0	2
van Dillen		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	0	2
Usta		
Aydemir		

D66	0	5
Andeweg		
Loor		
Venhoek		
van Ommen		
van Iperen		

Arnhem Centraal	1	2
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	0	2
de Groot		
Eliëns		

PvdA	0	4
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

Partij voor de Vrijheid	1	1
Verheij		
Sanders		

Totaal 38

Voor 5

Tegen 33

Amendement "Ook De Connectie moet steentje bijdragen" (20A48)

GROENLINKS	0	6
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	0	1
Wiggers		

ChristenUnie	0	2
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	0	6
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	0	2
van Dillen		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	0	2
Usta		
Aydemir		

D66	0	5
Andeweg		
Loor		
Venhoek		
van Ommen		
van Iperen		

Arnhem Centraal	0	3
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	0	2
de Groot		
Eliëns		

PvdA	0	4
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

Partij voor de Vrijheid	2	0
Verheij		
Sanders		

Totaal 38

Voor 3

Tegen 35

Amendement "Ook Gelders Archief moet steentje bijdragen" (20A49)

GROENLINKS	0	6
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	0	1
Wiggers		

ChristenUnie	0	2
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	0	6
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	0	2
van Dillen		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	0	2
Usta		
Aydemir		

D66	0	5
Andeweg		
Loor		
Venhoek		
van Ommen		
van Iperen		

Arnhem Centraal	0	3
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	0	2
de Groot		
Eliëns		

PvdA	0	4
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

PARTIJ VOOR DE VRIJHEID	0	2
Verheij		
Sanders		

Totaal 38

Voor	**35**
Tegen	**3**

Motie "Samenwerking tussen huurders, verhuurders en de gemeente" (20M81)

GROENLINKS	6	0
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

VVD Arnhem	6	0
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Venhoek		
van Ommen		
van Iperen		

PvdA	4	0
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

CDA Arnhem	2	0
van Dillen		
Hutten		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

SP	0	3
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Nede		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Usta		
Aydemir		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Eliëns		

Partij voor de Vrijheid	2	0
Verheij		
Sanders		

Totaal	**38**

Voor 36 *Motie "Passende huisvesting voor arbeidsmigranten" (20M92)*

Tegen 2

GROENLINKS	6	0
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	6	0
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	2	0
van Dillen		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Usta		
Aydemir		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Venhoek		
van Ommen		
van Iperen		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Eliëns		

PvdA	4	0
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

Partij voor de Vrijheid	0	2
Verheij		
Sanders		

Totaal 38

Voor 10

Tegen 28

Motie "Eerst democratische waarborgen, dan witte raven" (20M93)

GROENLINKS	0	6
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	0	1
Wiggers		

ChristenUnie	0	2
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	0	6
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	0	2
van Dillen		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	0	2
Usta		
Aydemir		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Venhoek		
van Ommen		
van Iperen		

Arnhem Centraal	0	3
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Eliëns		

PvdA	0	4
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

PARTIJ VOOR DE VRIJHEID	0	2
Verheij		
Sanders		

Totaal 38

Voor 25

Tegen 13

Motie "Nieuwe concepten voor zuinig ruimtegebruik" (20M94)

GROENLINKS	6	0
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	0	6
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	0	2
van Dillen		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Usta		
Aydemir		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Venhoek		
van Ommen		
van Iperen		

Arnhem Centraal	0	3
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeentelijke Afdeling Arnhem	2	0
de Groot		
Eliëns		

PvdA	4	0
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

Partij voor de Vrijheid	0	2
Verheij		
Sanders		

Totaal 38

Voor	**10**
Tegen	**28**

Motie "Circulaire en klimaatneutrale bedrijfsprocessen, dat spreekt toch vanzelf" (20M95)

GROENLINKS	0	6
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	0	1
Wiggers		

ChristenUnie	0	2
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	0	6
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	0	2
van Dillen		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	0	2
Usta		
Aydemir		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Venhoek		
van Ommen		
van Iperen		

Arnhem Centraal	0	3
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Eliëns		

PvdA	0	4
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

Partij voor de Vrijheid	0	2
Verheij		
Sanders		

Totaal	**38**

Voor	**30**
Tegen	**8**

Motie "Maatschappelijk verantwoord regionaal ondernemen" (20M96)

GROENLINKS	6	0
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	0	6
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	2	0
van Dillen		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Usta		
Aydemir		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Venhoek		
van Ommen		
van Iperen		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Eliëns		

PvdA	4	0
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

Partij voor de Vrijheid	0	2
Verheij		
Sanders		

Totaal	**38**

Voor 26

Tegen 12

Motie "Maximaal behalen van de duurzaamheidsdoelstellingen regionale samenwerking" (20M97)

GROENLINKS	6	0
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	0	1
Wiggers		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	0	6
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	2	0
van Dillen		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Usta		
Aydemir		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Venhoek		
van Ommen		
van Iperen		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Eliëns		

PvdA	4	0
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

SP	0	3
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

Partij voor de Vrijheid	0	2
Verheij		
Sanders		

Totaal 38

Voor 21

Tegen 14

Motie vreemd aan de agenda "Geen spoedwet zonder gedegen democratische controle" (20M98)

GROENLINKS	5	0
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

ChristenUnie	1	1
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	0	6
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	0	2
van Dillen		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Usta		
Aydemir		

D66	3	0
Andeweg		
Loor		
Venhoek		
van Ommen		
van Iperen		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Eliëns		

PvdA	4	0
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

SP	0	3
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

Partij voor de Vrijheid	0	2
Verheij		
Sanders		

Totaal 35

Voor 24 *Motie "Schaarse ruimte benutten voor zonne-energie" (20M100)*

Tegen 14

GROENLINKS	6	0
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	0	6
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	2	0
van Dillen		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Usta		
Aydemir		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Venhoek		
van Ommen		
van Iperen		

Arnhem Centraal	0	3
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Eliëns		

PvdA	4	0
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

SP	0	3
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

Partij voor de Vrijheid	0	2
Verheij		
Sanders		

Totaal 38

Voor 10

Tegen 26

Motie "Onze meest kwetsbare ouderen beschermen" (20M101)

GROENLINKS	0	5
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	0	1
Wiggers		

ChristenUnie	0	2
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	0	6
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	0	2
van Dillen		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Usta		
Aydemir		

D66	4	0
Andeweg		
Loor		
Venhoek		
van Ommen		
van Iperen		

Arnhem Centraal	0	3
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeentelijke afdeling Arnhem	0	2
de Groot		
Eliëns		

PvdA	0	4
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

Partij voor de Vrijheid	1	1
Verheij		
Sanders		

Totaal 36

Voor 18 *Motie "Zorgverleners beschermen" (20M102)*

Tegen 18

GROENLINKS	5	0
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	0	1
Wiggers		

ChristenUnie	0	2
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	0	6
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	2	0
van Dillen		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Usta		
Aydemir		

D66	0	4
Andeweg		
Loor		
Venhoek		
van Ommen		
van Iperen		

Arnhem Centraal	0	3
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	0	2
de Groot		
Eliëns		

PvdA	4	0
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

Partij voor de Vrijheid	2	0
Verheij		
Sanders		

Totaal 36

Voor 14

Tegen 22

Motie "Lessen leren voor de tweede golf" (20M103)

GROENLINKS	5	0
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	0	1
Wiggers		

ChristenUnie	0	2
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	0	6
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	0	2
van Dillen		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	0	2
Usta		
Aydemir		

D66	0	4
Andeweg		
Loor		
Venhoek		
van Ommen		
van Iperen		

Arnhem Centraal	0	3
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	0	2
de Groot		
Eliëns		

PvdA	4	0
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

Partij voor de Vrijheid	2	0
Verheij		
Sanders		

Totaal 36

Voor 24

Tegen 14

Motie "Onderzoek afval scheiden achteraf" (20M104)

GROENLINKS	0	6
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

VVD Arnhem	6	0
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Venhoek		
van Ommen		
van Iperen		

PvdA	0	4
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

CDA Arnhem	2	0
van Dillen		
Hutten		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Nede		

DENK / Verenigd Arnhem	0	2
Usta		
Aydemir		

Partij voor de Dieren Gemeentelijke Afdeling Arnhem	0	2
de Groot		
Eliëns		

Partij voor de Vrijheid	2	0
Verheij		
Sanders		

Totaal 38

Voor 18

Tegen 20

Motie "Verwijder de 30 liter verkleiningsstukken uit de containers" (20M105)

GROENLINKS	0	6
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

ChristenUnie	1	1
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	6	0
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	0	2
van Dillen		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Usta		
Aydemir		

D66	0	5
Andeweg		
Loor		
Venhoek		
van Ommen		
van Iperen		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	0	2
de Groot		
Eliëns		

PvdA	0	4
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

Partij voor de Vrijheid	2	0
Verheij		
Sanders		

Totaal 38

Voor 16

Tegen 22

Motie "Afvalcontainers van het slot en opening herstellen zodat er weer een normale vuilniszak in past" (20M106)

GROENLINKS	0	6
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

ChristenUnie	1	1
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	6	0
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	0	2
van Dillen		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	0	2
Usta		
Aydemir		

D66	0	5
Andeweg		
Loor		
Venhoek		
van Ommen		
van Iperen		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	0	2
de Groot		
Eliëns		

PvdA	0	4
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

Partij voor de Vrijheid	2	0
Verheij		
Sanders		

Totaal 38

Voor 7

Tegen 31

Motie "Laat politici helpen de rotzooi op te ruimen" (20M107)

GROENLINKS	0	6
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

ChristenUnie	0	2
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	0	6
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	0	2
van Dillen		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	0	2
Usta		
Aydemir		

D66	0	5
Andeweg		
Loor		
Venhoek		
van Ommen		
van Iperen		

Arnhem Centraal	0	3
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	1	1
de Groot		
Eliëns		

PvdA	0	4
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

Partij voor de Vrijheid	2	0
Verheij		
Sanders		

Totaal 38

Voor 15

Tegen 23

Motie "Niet nog meer extra kosten" (20M108)

GROENLINKS	0	6
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

ChristenUnie	1	1
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	0	6
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	0	2
van Dillen		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	0	2
Usta		
Aydemir		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Venhoek		
van Ommen		
van Iperen		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeentelijke Afdeling Arnhem	0	2
de Groot		
Eliëns		

PvdA	0	4
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

Partij voor de Vrijheid	2	0
Verheij		
Sanders		

Totaal 38

Voor 9

Tegen 29

Motie "Referendum over het afvalbeleid" (20M109)

GROENLINKS	0	6
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

ChristenUnie	0	2
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	0	6
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	0	2
van Dillen		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	0	2
Usta		
Aydemir		

D66	0	5
Andeweg		
Loor		
Venhoek		
van Ommen		
van Iperen		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	0	2
de Groot		
Eliëns		

PvdA	0	4
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

Partij voor de Vrijheid	2	0
Verheij		
Sanders		

Totaal 38

Voor 9

Tegen 29

"Motie van afkeuring van de uitvoering van het Arnhems afvalbeleid" (20M110)

GROENLINKS	0	6
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

ChristenUnie	0	2
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	0	6
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	0	2
van Dillen		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	0	2
Usta		
Aydemir		

D66	0	5
Andeweg		
Loor		
Venhoek		
van Ommen		
van Iperen		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	0	2
de Groot		
Eliëns		

PvdA	0	4
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

Partij voor de Vrijheid	2	0
Verheij		
Sanders		

Totaal 38

Voor	**35**
Tegen	**3**

Interpellatieverzoek "Raadsbesluit draagvlak noodzakelijke voorwaarde invoering diftar"

GROENLINKS	6	0
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

VVD Arnhem	6	0
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Venhoek		
van Ommen		
van Iperen		

PvdA	4	0
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

CDA Arnhem	2	0
van Dillen		
Hutten		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

ChristenUnie	1	1
Becker		
Nede		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Usta		
Aydemir		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	0	2
de Groot		
Eliëns		

Partij voor de Vrijheid	2	0
Verheij		
Sanders		

Totaal	**38**

Voor	**36**
Tegen	**2**

Interpellatieverzoek "De verpleeghuizen en thuiszorg in Arnhem tijdens de coronacrisis"

GROENLINKS	6	0
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

VVD Arnhem	6	0
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Venhoek		
van Ommen		
van Iperen		

PvdA	4	0
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

CDA Arnhem	2	0
van Dillen		
Hutten		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

ChristenUnie	0	2
Becker		
Nede		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Usta		
Aydemir		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Eliëns		

Partij voor de Vrijheid	2	0
Verheij		
Sanders		

Totaal	**38**

Voor 38 *Initiatiefvoorstel "Geregeld Beheer bij Kamerverhuur"*

Tegen 0

GROENLINKS	6	0
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

VVD Arnhem	6	0
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Venhoek		
van Ommen		
van Iperen		

PvdA	4	0
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

CDA Arnhem	2	0
van Dillen		
Hutten		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Nede		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Usta		
Aydemir		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Eliëns		

Partij voor de Vrijheid	2	0
Verheij		
Sanders		

Totaal 38

Voor	**35**	*Raadsvoorstel "Beslissing op het bezwaarschrift van de heer N.K.J. Wiggers, in zijn hoedanigheid als fractievoorzitter van de Arnhemse Ouderen Partij"*
Tegen	**2**	

GROENLINKS	6	0
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

VVD Arnhem	6	0
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Venhoek		
van Ommen		
van Iperen		

PvdA	4	0
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

Arnhemse Ouderen Partij		
Wiggers		

CDA Arnhem	2	0
van Dillen		
Hutten		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Nede		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Usta		
Aydemir		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Eliëns		

Partij voor de Vrijheid	0	2
Verheij		
Sanders		

Totaal	**37**

Voor	**33**	*Raadsvoorstel "Zienswijze jaarverslag 2019 en begroting 2021 Gemeenschappelijk Orgaan regio Arnhem-Nijmegen"*
Tegen	**5**	

GROENLINKS	6	0
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

VVD Arnhem	6	0
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Venhoek		
van Ommen		
van Iperen		

PvdA	4	0
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

Arnhemse Ouderen Partij	0	1
Wiggers		

CDA Arnhem	2	0
van Dillen		
Hutten		

Arnhem Centraal	2	1
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

SP	0	3
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Nede		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Usta		
Aydemir		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Eliëns		

Partij voor de Vrijheid	2	0
Verheij		
Sanders		

Totaal	**38**

Voor 38 *Raadsvoorstel "Zienswijze begroting 2021 Gelders Archief"*

Tegen 0

GROENLINKS	6	0
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	6	0
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	2	0
van Dillen		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Usta		
Aydemir		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Venhoek		
van Ommen		
van Iperen		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeentelijke Afdeling Arnhem	2	0
de Groot		
Eliëns		

PvdA	4	0
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

Partij voor de Vrijheid	2	0
Verheij		
Sanders		

Totaal 38

Voor	**37**	*Raadsvoorstel "Jaarrekening 2019 en concept Begroting 2021 GR Park Lingezegen"*
Tegen	**1**	

GROENLINKS	6	0
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

VVD Arnhem	6	0
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Venhoek		
van Ommen		
van Iperen		

PvdA	4	0
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

Arnhemse Ouderen Partij	0	1
Wiggers		

CDA Arnhem	2	0
van Dillen		
Hutten		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Nede		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Usta		
Aydemir		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Eliëns		

Partij voor de Vrijheid	2	0
Verheij		
Sanders		

Totaal	**38**

Voor 34

Tegen 4

Raadsvoorstel "Monitoring RPW regio Arnhem-Nijmegen 2019"

GROENLINKS	6	0
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	0	1
Wiggers		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	6	0
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	2	0
van Dillen		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Usta		
Aydemir		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Venhoek		
van Ommen		
van Iperen		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Eliëns		

PvdA	4	0
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

SP	0	3
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

Partij voor de Vrijheid	2	0
Verheij		
Sanders		

Totaal 38

Voor 38 *Raadsvoorstel "ODRA begroting 2021 en jaarstukken 2019"*

Tegen 0

GROENLINKS	6	0
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	6	0
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	2	0
van Dillen		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Usta		
Aydemir		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Venhoek		
van Ommen		
van Iperen		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Eliëns		

PvdA	4	0
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

PARTIJ VOOR DE VRIJHEID	2	0
Verheij		
Sanders		

Totaal 38

Voor	**38**
Tegen	**0**

Raadsvoorstel "Ontwerp Meerjarenbegroting BVO DRAN 2021-2024 (inclusief gewijzigde begroting 2020)"

GROENLINKS	6	0
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

VVD Arnhem	6	0
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Venhoek		
van Ommen		
van Iperen		

PvdA	4	0
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

CDA Arnhem	2	0
van Dillen		
Hutten		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Nede		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Usta		
Aydemir		

Partij voor de Dieren Gemeentelijke Afdeling Arnhem	2	0
de Groot		
Eliëns		

Partij voor de Vrijheid	2	0
Verheij		
Sanders		

Totaal	**38**

Voor	**38**	*Raadsvoorstel "Plan van aanpak: Woningsplitsing en verkamering"*
Tegen	**0**	

GROENLINKS	6	0
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

VVD Arnhem	6	0
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Venhoek		
van Ommen		
van Iperen		

PvdA	4	0
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

CDA Arnhem	2	0
van Dillen		
Hutten		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Nede		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Usta		
Aydemir		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Eliëns		

PARTIJ VOOR DE VRIJHEID	2	0
Verheij		
Sanders		

Totaal	**38**

Voor	**38**
Tegen	**0**

Raadsvoorstel "Zienswijze 1e Bestuursrapportage 2020 en ontwerp Meerjarenprogrammabegroting 2021-2024 De Connectie"

GROENLINKS	6	0
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

VVD Arnhem	6	0
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Venhoek		
van Ommen		
van Iperen		

PvdA	4	0
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

CDA Arnhem	2	0
van Dillen		
Hutten		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Nede		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Usta		
Aydemir		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Eliëns		

Partij voor de Vrijheid	2	0
Verheij		
Sanders		

Totaal	**38**

GEMEENTE Arnhem

BESLUITENLIJST VAN DE VERGADERING VAN DE
RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM OP WOENSDAG 17 juni 2020

De voorzitter: de heer Marcouch

De raadsgriffier: de heer Kersten

Aanwezig de leden: mevrouw Andeweg (D66), de heer Aydemir (DENK Verenigd Arnhem), de heer Becker (ChristenUnie), de heer Bouma (PvdA), de heer Çetintaş (SP), de heer Coenders (GroenLinks), de heer Combée (VVD), mevrouw Van Dillen (CDA), mevrouw Dobbe (SP), de heer Elfrink (SP), de heer Eliëns (Partij voor de Dieren), de heer Van Es (VVD), mevrouw Gemici (GroenLinks), de heer Greving (PvdA), de heer De Groot (Partij voor de Dieren), de heer Hutten (CDA), de heer Van Iperen, mevrouw Kalthoff (VVD), de heer Kraaijenbrink (Arnhem Centraal), de heer Van der Laak (Arnhem Centraal), de heer Van der Loo (GroenLinks), de heer Loor (D66), de heer Loos (VVD), mevrouw Manders (Arnhem Centraal), de heer Maref (VVD), mevrouw Navis (GroenLinks), mevrouw Nede (ChristenUnie), mevrouw Van Ommen (D66),mevrouw Pape (VVD), de heer Prinsen (GroenLinks), de heer Sanders (PVV), mevrouw Simonis (GroenLinks), de heer Usta (DENK Verenigd Arnhem), de heer Venhoek (D66), de heer Verheij (PVV), de heer Visser (PvdA), mevrouw De Vries (PvdA), de heer Wiggers (Arnhemse Ouderen Partij)

Afwezig de leden: mevrouw Dolsma (GroenLinks), mevrouw van Ommen (D66) (vanaf 0.00 uur), mevrouw Gemici (vanaf 0.30 uur), de heer Loor (vanaf 1.00 uur)

Begintijd vergadering : 21:00 uur
Eindtijd vergadering : 01:20 uur

BESLUITEN:
Agendapunt:

5.6 Vaststellen van de concept-besluitenlijst van de vergaderingen van 20 mei 2020 en 27 mei 2020	Het voorstel is met algemene stemmen aangenomen.
5.7 Ingekomen stukken en ter inzage gelegde stukken voor de gemeenteraad	Het voorstel is met algemene stemmen aangenomen.
6.1 Vaststellen Zienswijze jaarverslag 2019 en begroting 2021 Gemeenschappelijk Orgaan regio Arnhem-Nijmegen	Het amendement "Ook GO moet steentje bijdragen" (20A46) van de fractie SP is met 6 stemmen voor en 32 stemmen tegen verworpen. Het voorstel is met 33 stemen voor en 5 stemmen tegen aangenomen.
6.2 Instemmen met Jaarrekening 2019 en concept Begroting 2021 GR Park Lingezegen	Het amendement "Ook Lingezegen moet steentje bijdragen" (20A47) van de fractie SP is met 6 stemmen voor en 32 stemmen tegen verworpen. Het voorstel is met 37 stemmen voor en 1 stem tegen aangenomen.
6.3 Instemmen met Zienswijze 1e Bestuursrapportage 2020 en ontwerp MJPB 2021-2024 De Connectie	Het amendement "Ook de Connectie moet steentje bijdragen" (20A48) van de fractie SP is met 5 stemmen voor en 33 stemmen tegen verworpen. Het voorstel is met algemene stemmen aangenomen.
6.4 Instemmen met Zienswijze begroting 2021 Gelders Archief	Het amendement "Ook Gelders Archief moet steentje bijdragen" (20A49) van de fractie SP is met 3 stemmen voor en 35 stemmen tegen verworpen. Het voorstel is met algemene stemmen aangenomen.
6.5 Beslissing op het bezwaarschrift van de heer N.K.J. Wiggers, in zijn hoedanigheid als fractievoorzitter van de Arnhemse Ouderen Partij	Het voorstel is met 35 stemmen voor en 2 stemmen tegen aangenomen.
7.1 Vaststellen ODRA begroting 2021 en jaarstukken 2019	Het amendement "Coronacrisis: ook de ODRA moet een steentje bijdragen" (20A45) van de fracties SP en Arnhemse Ouderen Partij is met 5 stemmen voor en 33 stemmen tegen verworpen. Het voorstel is met algemene stemmen aangenomen.

Zaaknummer: 480518

7.2 Vaststellen Monitoring RPW regio Arnhem-Nijmegen 2019	De motie "Eerst democratische waarborgen, dan witte raven" (20M93) van de fractie Partij voor de Dieren is met 10 stemmen voor en 28 stemmen tegen verworpen. De motie "Nieuwe concepten voor zuinig ruimtegebruik" (20M94) van de fractie Partij voor de Dieren is met 25 stemmen voor en 13 stemmen tegen aangenomen. De motie "Circulaire en klimaatneutrale bedrijfsprocessen, dat spreekt toch vanzelf" (20M95) van de fractie Partij voor de Dieren is met 10 stemmen voor en 28 stemmen tegen verworpen. De motie "Maatschappelijk verantwoord regionaal ondernemen" (20M96) van de fracties PvdA, GroenLinks, ChristenUnie, Partij voor de Dieren, DENK Verenigd Arnhem en Arnhem Centraal is met 30 stemmen voor en 8 stemmen tegen aangenomen. De motie "Maximaal behalen van de duurzaamheidsdoelstellingen regionale samenwerking" (20M97) van de fracties GroenLinks, PvdA en Arnhem Centraal is met 26 stemmen voor en 12 stemmen tegen aangenomen. De motie "Schaarse ruimte benutten voor zonne-energie" (20M100) van de fracties GroenLinks en PvdA is met 24 stemmen voor en 14 stemmen tegen aangenomen. Het voorstel is met 34 stemmen voor en 4 stemmen tegen aangenomen.
7.3 Vaststellen Ontwerp Meerjarenbegroting BVO DRAN 2021-2024 (inclusief gewijzigde begroting 2020)	Het amendement "Scherper sturen en rapporteren" (20A44) van de fracties D66 en PvdA is met 27 stemmen voor en 11 stemmen tegen aangenomen.
7.4 Vaststellen "Plan van aanpak: Woningsplitsing en verkamering"	Het amendement "Voldoende en betaalbare kamers" (20A43) van de fractie D66 is met 12 stemmen voor en 26 stemmen tegen verworpen. Het amendement "Leefbaarheidstoets een wassenneus" (20A37) van de fracties VVD en CDA is met 25 stemmen voor en 13 stemmen tegen aangenomen. Het amendement "Vertrouwen in de inwoner en vastgoedeigenaar centraal" (20A38) van de fractie D66 is met 33 stemmen voor en 5 stemmen tegen aangenomen. De motie "Samenwerking tussen huurders, verhuurders en de gemeente" (20M81) van de fractie VVD is met 35 stemmen voor en 3 stemmen tegen aangenomen. De motie "Passende huisvesting voor arbeidsmigranten" (20M92) van de fracties D66, PvdA, DENK Verenigd Arnhem en ChristenUnie is met 36 stemmen voor en 2 stemmen tegen aangenomen. Het voorstel is met algemene stemmen aangenomen.
7.5 Vaststellen Initiatiefvoorstel "Geregeld Beheer bij Kamerverhuur"	Het voorstel is met algemene stemmen aangenomen.
7.6 Interpellatieverzoek van de leden Elfrink, Dobbe, Çetintaş, Manders en Verheij inzake "Raadsbesluit draagvlak noodzakelijke voorwaarde invoering diftar"	De motie "Onderzoek afval scheiden achteraf"(20M104) van de fractie Arnhem Centraal is met 24 stemmen voor en 14 stemmen tegen aangenomen. De motie " Verwijder de 30 liter verkleiningsstukken uit de containers" (20M105) van de fractie VVD is met 18 stemmen voor en 20 stemmen tegen verworpen. De motie " Afvalcontainers van het slot en opening herstellen zodat er weer een normale vuilniszak in past" (20M106) van de fractie SP is met 16 stemmen voor en 22 stemmen tegen verworpen. De motie "Laat politici helpen de rotzooi op te ruimen" (20M107) van de fractie SP is met 7 stemmen voor en 31 stemmen tegen verworpen. De motie "Niet nog meer extra kosten" (20M108) van de fractie SP is met 15 stemmen voor en 23 stemmen tegen verworpen.

De motie "Referendum over het afvalbeleid" (20M109) van de fractie SP is met 9 stemmen voor en 29 stemmen tegen verworpen.

De motie van "Afkeuring van de uitvoering van het Arnhems afvalbeleid" (20M110) van de fractie SP is met 9 stemmen voor en 29 stemmen tegen verworpen.

7.7 Interpellatieverzoek van de leden Elfrink, Dobbe en Çetintaş inzake "De verpleeghuizen en thuiszorg in Arnhem tijdens de coronacrisis"

De motie "Onze meest kwetsbare ouderen beschermen" (20M101) van de fractie SP is met 10 stemmen voor en 26 stemmen tegen verworpen.

Bij de stemming over de motie "Zorgverleners beschermen" (20M102) van de fractie SP staken de stemmen. De motie zal in een volgende vergadering opnieuw in stemming worden gebracht.

De motie "Lessen leren voor de tweede golf" (20M103) van de fractie SP is met 14 stemmen voor en 22 stemmen tegen verworpen.

7.8 Motie vreemd aan de agenda "Geen spoedwet zonder gedegen democratische controle" (20M98)

De motie vreemd aan de agenda "Geen spoedwet zonder gedegen democratische controle" (20M98) van de fracties Partij voor de Dieren, ChristenUnie, Arnhemse Ouderen Partij en Arnhem Centraal is met 21 stemmen voor en 14 stemmen tegen aangenomen.

De raadsgriffier,

Jozef Kersten

De voorzitter,

Ahmed Marcouch

Titel/onderwerp: **Perspectiefnota 2021-2024**

Raadsadviseur: K. Vons Telefoonnr: 3774087 katinka.vons@arnhem.nl

Van:	College	Ambtenaar:	Mw. N. Bouwman
Portefeuillehouder:	Paping, Marcouch, Bouwkamp, Louwers, Van der Zee, De Vroome en Van Dellen	Telefoonnr:	3774629
		E-mailadres:	natasja.bouwman@arnhem.nl
Doel activiteit	**Meningsvormend 1 Perspectiefnota 2021-2024 m.b.t. Portefeuille wethouder Van der Zee**; Vastgoed, Grondzaken, Mobiliteit, Zorg en Projecten Blauwe Golven, Stadsblokken-M **Meningsvormend 1 Perspectiefnota 2021-2024 m.b.t. Portefeuille wethouder De Vroome**; Cultuur en erfgoed, Onderwijs, Jeugd/Jeugdzorg, Evenementen, Toerisme en recreatie, Privacy en Projecten Binnenstad en Gele Rijdersplein/Jansbeek boven water.		
Toelichting	**Het raadsvoorstel** Het college heeft ervoor gekozen om in het licht van de coronacrisis, geen omvangrijke beleidsintensiveringen of -aanpassingen te presenteren. De ontwikkelingen zijn samengebracht op de thema's uit het coalitieakkoord en voorgaande Perspectiefnota's: - Meedoen in een socialer Arnhem - Wonen in een duurzamer Arnhem - Genieten van een nog mooier Arnhem - Open en verantwoord besturen **Financiën** De Perspectiefnota laat na verwerking van de Autonome ontwikkelingen, uitvoering van moties en van de urgente knelpunten een totaalbeeld zien dat vanaf 2020 positief en zonder taakstellingen is. Deze reeks wordt vooralsnog gereserveerd om op een later moment in het licht van de impact van de coronacrisis en eventuele noodzakelijke en gewenste intensiveringen, in te kunnen zetten. Als extra buffer om de gevolgen van de coronacrisis voor gemeenschappelijke financiën op te vangen, wordt een beoordeling gemaakt van het nut en de noodzaak van alle bestemmingsreserves in onze begroting. De meerjarige ontwikkeling van de weerstandsfactor laat met het totaalbeeld uit deze perspectiefnota een groei zien van 1,0 in 2020 naar 1,1 in 2023 en 1,3 in 2024. **Impactanalyse gevolgen coronacrisis op gemeentelijk beleid en financiën** De Perspectiefnota bevat een bijlage: Impactanalyse gevolgen coronacrisis. Een belangrijke disclaimer bij de uitkomsten van de verkenning is, dat de mate van onzekerheid zo groot is dat alleen op basis van aannames en veronderstellingen enige indicatie van impact kan worden gegeven. De onzekerheden hebben onder ander betrekking op de feitelijke financiële impact op de gemeentelijke begroting, de doorwerking van negatieve financiële gevolgen voor burgers, instellingen en bedrijven, de financiële gevolgen van maatregelen na de crisis op het gebied van zorg, gezondheid, armoede, inkomensondersteuning en participatie. Ook is nog niet volledig duidelijk in welke mate het Rijk de gemeenten zal compenseren en hoe op termijn dit door zal werken op algemene en specifieke uitkeringen die de gemeente van het Rijk ontvangt. Ook onderdelen van de gemeente kunnen geraakt worden door deze crisis en moeten wellicht later nog aan dit overzicht worden toegevoegd. **Informatie van het college m.b.t. Perspectiefnota** Indien er nieuwe informatie vanuit het college richting raad komt zal dit gedurende het politieke proces bij de stukken geplaatst worden. In de Raadsbrief "Aanpak en scenario's coronacrisis" van 22 mei jl. staat over de aard en het moment waarop de informatie naar de raad komt meer te lezen. De raadsbrief is bij de stukken geplaatst.		

	Advies Agendacommissie De Agendacommissie heeft op 3 juni 2020 de notitie vervolgproces Perspectiefnota vastgesteld. Deze notitie behandelt het vervolg van de planning en procedure van de Perspectiefnota 2021-2024. Deze notitie is bij de stukken gevoegd. **Turap-1 2020** De raadsbrief Turap-1 2020 zal bij de vergadering van de Perspectiefnota betrokken worden. Deze is bij de stukken gevoegd. **Proces tot nu toe** Een aantal onderdelen van het politieke proces is reeds afgesloten of in de steigers gezet. 1. Zo is de periode van technische vragen en antwoorden afgerond en heeft de mondelinge technische briefing door ambtenaren plaatsgevonden. 2. Het inspreekmoment van de stad", is op woensdag 10 juni geweest in de Raadszaal en Landgoedfestival. Het resultaat van beide vergaderingen kunt u lezen in het behandelresultaat, dat evenals de teksten van de 22 insprekers is bijgevoegd. **Vervolg proces** 3. De M1 fase schriftelijk is gewijzigd in een fysieke meningsvorming 1 deze zal plaatsvinden op woensdag 17 juni en 24 juni. 4. De M2 zal op woensdag 1 juli plaatsvinden 5. Woensdag 8 juli zal de besluitvormende raadsbehandeling zijn. Voor details verwijs ik u naar de bijgevoegde notitie "Vervolgproces behandeling Perspectiefnota 2021-2024".
Voorgesteld resultaat van de bespreking	Afronden M1 fase Perspectiefnota m.b.t. portefeuille Van der Zee en portefeuille De Vroome.
Spreekrecht publiek	Nee, heeft plaatsgevonden op 10 juni.
Behandeladvies	Het betreft een meningsvormende behandeling (M1) van de Perspectiefnota en vindt separaat in twee raadskamers, geordend per portefeuille plaats. Bij deze behandeling zal de orde van de vergadering iets afwijken van de gangbare M1 fase die vanaf 15 januari gangbaar was. Omdat het over een voorstel gaat dat alle portefeuilles raakt hoeft er in de raadskamers afzonderlijk geen eerste oordeel over de Perspectiefnota worden uitgesproken. Ook hoeft niet aan de orde te komen of men moties zal gaan indienen, want het is bekend dat dit zal gaan gebeuren. Het ligt in de rede deze M1 fase dan iets meer (politiek) vraaggericht zal zijn. Om de agenda van 17 juni niet geheel te belasten met de M1 van de Perspectiefnota zal de M1 vergadering verdeeld worden over de agenda van 17 juni en van 24 juni (zie vastgestelde notitie "Vervolgproces behandeling Perspectiefnota 2021-2024" agendacommissie 3 juni). *1. Discussie in vrije vergaderorde* Woordvoerders en portefeuillehouder discussiëren met elkaar over het voorstel, er kunnen vragen gesteld worden en toezeggingen worden gedaan. Interrupties zijn toegestaan. *2. Afronding in een korte ronde* De bespreking wordt afgerond met een korte ronde langs alle woordvoerders waarin zij aangeven hoe zij de verdere behandeling van het voorstel voor zich zien. *3. Conclusie voorzitter raadskamer* De voorzitter herhaalt de gedane toezeggingen en formuleert op basis van de inbreng van de woordvoerders de conclusie over de verdere behandeling van het voorstel.
Bijlagen	

Raadsvoorstel Perspectiefnota 2021-2024
Aanbiedingsbrief

Perspectiefnota 2021-2024
Bijlage bij Perspectiefnota: Impactanalyse gevolgen coronacrisis
Raadsbrief Turap-1 2020
Notitie Vervolgproces behandeling Perspectiefnota 2021-2024 (agendacommissie 3 juni)
Bundel technische vragen en antwoorden
Raadsbrief "Aanpak en scenario's coronacrisis" 22-5-2020
Raadsbrief "Arnhemse aanpak: de weg vooruit" 2-6-2020
Raadsbrief "Coronadashboard"10-6-2020
6 Schriftelijke reacties inwoners Arnhem en 10 Korte berichten n.a.v. facebookbericht Ahmed Marcouch
Lijst insprekers en teksten insprekers 10 juni
Aangekondigd amendement "Perspectiefnota ter kennisgeving aannemen" (ChristenUnie)
Aangekondigd plan "Arnhemscoronanoodplan" (SP)
Behandelresultaat 10 juni

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	8 juli 2020
Ter bespreking van	Perspectiefnota 2021-2024
Amendement van het lid	Daniël Becker - ChristenUnie
Titel Amendement	Perspectiefnota ter kennisgeving aannemen
Nummer Zaaknummer	**20A55** 462487

De ondergetekende(n) stel(t)(len) het volgende amendement voor:

Besluit 1 van het raadsvoorstel:
Besluit 1. De voorliggende Perspectiefnota 2021-2024 vast te stellen

Te wijzigen in:
besluit: 1. De voorliggende perspectiefnota 2021 – 2024 ter kennisgeving aan te nemen.

Toelichting
De Corona pandemie brengt grote financiële onzekerheden met zich mee die bij het vaststellen van deze perspectiefnota nog geheel onduidelijk zijn.

Daniël Becker - ChristenUnie

RAADSVOORSTEL

Aan de gemeenteraad

Zaaknummer 462487

Onderwerp: Perspectiefnota 2021-2024

Voorstel

1. De voorliggende Perspectiefnota 2021-2024 vast te stellen

Inleiding

Wij hebben een Perspectiefnota gemaakt waarin inhoud en financiën samenkomen. We nemen de autonome ontwikkelingen (loon-, prijs- en volume effecten), moties en urgente knelpunten (waar al bestuurlijke afspraken onder liggen) in de Perspectiefnota op. We kiezen er bewust voor om nu, in het licht van de coronacrisis, geen omvangrijke beleidsintensiveringen of -aanpassingen te presenteren.
De ontwikkelingen zijn samengebracht op de thema's uit het coalitieakkoord en voorgaande Perspectiefnota's:

- Meedoen in een socialer Arnhem
- Wonen in een duurzamer Arnhem
- Genieten van een nog mooier Arnhem
- Open en verantwoord besturen.

De coronacrisis heeft inmiddels veel impact op Arnhem en de Arnhemmers. We weten niet hoelang deze gezondheidscrisis nog gaat duren en we weten ook niet welke consequenties deze zal hebben op onze samenleving. Overheden doen er alles aan om de crisis te beheersen en maatregelen te nemen om te voorkomen dat onze samenleving ontwricht raakt. In deze bijzondere context hebben wij de verantwoordelijkheid voor de bestrijding van de crisis, moeten we de stad ook nu draaiende houden en ons voorbereiden op de periode waarin we de samenleving weer wat meer normaliseert.

Gelet op de onzekerheden hebben we besloten te komen tot een Perspectiefnota waarin we ons bewust beperken tot dat wat op dit moment nodig is. We zetten in op zoveel mogelijk continueren van het bestaande beleid. Ondanks de vele onzekerheden rondom de coronacrisis en de impact op de inwoners, bedrijven en (culturele) instellingen, hebben we echter ook de verantwoordelijkheid om verder te kijken. In dit kader is het belangrijk dat wij ook inhoudelijk met elkaar in gesprek blijven over het perspectief van de stad.
In de Perspectiefnota is per thema een doorkijk gegeven van de impact van de coronacrisis en in de wijze waarop we daarmee om willen gaan. Het financieel meerjarenbeeld laat een structureel positieve reeks zien, die vooralsnog gereserveerd wordt om op een later moment in het licht van de impact van de coronacrisis en eventuele noodzakelijke en gewenste intensiveringen, in te kunnen zetten. Als extra buffer om de gevolgen van de coronacrisis voor de gemeentelijke financiën op te vangen, wordt een beoordeling gemaakt van het nut en de noodzaak van alle bestemmingsreserves in onze begroting.

Arnhem GEMEENTE

Beoogd effect

De uitkomsten van de besluitvorming over de Perspectiefnota te betrekken bij het opstellen van de ontwerp-Begroting 2021-2024.

Argumenten

1.1 Perspectiefnota zonder omvangrijke beleidsintensiveringen of -aanpassingen

De coronacrisis is in volle gang. De precieze impact daarvan is nog niet bekend. Daarom bieden we een beleidsneutrale Perspectiefnota aan, zonder omvangrijke beleidsintensiveringen of -aanpassingen. Op dit moment ligt de focus op de bestrijding van de crisis. Tegelijkertijd houden we de stad draaiende en bereiden we ons voor op de periode dat de samenleving weer wat normaliseert.

1.2 Noodzakelijke actualisatie begrotingskader

Om de stad draaiende te houden en ons voor te bereiden, zijn in de Perspectiefnota autonome ontwikkelingen, moties en urgente knelpunten opgenomen en wordt in de komende periode een beoordeling gemaakt van het nut en de noodzaak van alle bestemmingsreserves.

Kanttekeningen en risico's

1.1 Impact coronacrisis op gemeentelijk beleid en financiën

Een belangrijke disclaimer bij de uitkomsten van deze verkenning is, dat de mate van onzekerheid zo groot is dat alleen op basis van aannames en veronderstellingen enige indicatie van de impact kan worden gegeven. De onzekerheden hebben onder andere betrekking op de feitelijke financiële impact op onze begroting, de doorwerking van negatieve financiële gevolgen voor burgers, instellingen en bedrijven, de financiële gevolgen van maatregelen na de crisis op het gebied van zorg, gezondheid, armoede, inkomensondersteuning en participatie. Ook is nog niet volledig duidelijk in welke mate het Rijk de gemeenten zal compenseren en hoe op termijn dit door zal werken op algemene en specifieke uitkeringen die de gemeente van het Rijk ontvangt. Ook andere onderdelen van de gemeente kunnen geraakt worden door deze crisis en moeten wellicht later nog aan dit overzicht worden toegevoegd.

Financiën

De Perspectiefnota 2021-2014 laat na verwerking van de autonome ontwikkelingen, uitvoering van moties en van urgente knelpunten een totaalbeeld zien dat vanaf 2022 positief en zonder taakstellingen is. Deze reeks wordt vooralsnog gereserveerd om op een later moment in het licht van de impact van de coronacrisis en eventuele noodzakelijke en gewenste intensiveringen, in te kunnen zetten. Als extra buffer om de gevolgen van de coronacrisis voor de gemeentelijke financiën op te vangen, wordt een beoordeling gemaakt van het nut en de noodzaak van alle bestemmingsreserves in onze begroting.

De meerjarige ontwikkeling van de weerstandsfactor laat met het totaalbeeld uit deze Perspectiefnota een groei zien van 1,0 in 2020 naar 1,1 in 2023 en 1,3 in 2024. In de komende periode wordt in aanloop naar de Begroting 2021-2024 vanzelfsprekend het risicoprofiel geactualiseerd.

Uitvoering

De wijze waarop uw raad de Perspectiefnota behandelt, is nog niet bekend. De uiteindelijke besluitvorming van uw raad over de Perspectiefnota wordt als input verwerkt in de ontwerp-Begroting 2021-2024, die uw raad eind september 2020 wordt aangeboden. Dit natuurlijk afhankelijk van het uiteindelijke verloop van de coronacrisis. Tussentijds blijft uw raad geïnformeerd worden over de voortgang en actuele ontwikkelingen.
Wanneer we de (financiële) effecten van het coronavirus in de komende maanden nog scherper in beeld krijgen, streven we ernaar om de consequenties en oplossingen in de aankomende Begroting te laten landen. De financiële effecten worden, zodra hier meer zekerheid over is, in Turap-2 verwerkt voor wat betreft het boekjaar 2020.

Om uitvoering te geven aan de ingezette lijn en de Begroting voor te bereiden is het noodzakelijk de verschillende sporen en de afstemming daartussen goed te organiseren. Naast het gemeentelijk crisisteam dat zich richt op de acute crisisbeheersing, zijn de Financiële Impact Commissie (FIC) en het team Arnhems BeleidsConsequenties (ABC) actief met het in beeld brengen van de financiële en beleidsmatige consequenties van de crisis. Het ingezette strategisch proces ter voorbereiding op de Perspectiefnota zetten we door in aanloop naar de Begroting om de crisisbeheersing, de financiële en de beleidsmatige impact samen te brengen en af te stemmen.

Communicatie

Met de afdeling communicatie wordt een kort persbericht opgesteld ten behoeve van de externe publicatie van de Perspectiefnota 2021-2024. Daar waar van toepassing worden externe partijen door hun gemeentelijke accounthouders op de hoogte gebracht van besloten maatregelen.

Bijlagen

Stukken voor gemeenteraad

- Raadsvoorstel
- Aanbiedingsbrief
- Perspectiefnota 2021-2024
- Bijlage bij Perspectiefnota: Impactanalyse gevolgen coronacrisis

RAADSVOORSTEL

Besluit van	
Zaaknummer	462487

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 28 april 2020, nummer: 462487;

gelet op artikel 190 van de Gemeentewet;

besluit:

1. De voorliggende Perspectiefnota 2021-2024 vast te stellen

De griffier, De voorzitter,

Gemeente Arnhem

Aan de gemeenteraad

Datum	: 28 april 2020
Zaaknummer	: 462487
Contactpersoon	: Marc Paats
Telefoonnummer	: 06 57071870

Onderwerp: Aanbiedingsbrief Perspectiefnota 2021-2024

Geachte voorzitter en leden,

De coronacrisis heeft veel impact op Arnhem en de Arnhemmers. Het leven en werken is fundamenteel veranderd. We proberen zoveel mogelijk thuis te blijven en mensen in vitale beroepen werken in deze periode in de frontlinie. We zien verlaten winkelstraten en bedrijventerreinen. De parken in onze stad, die anders het bruisend hart vormen, zijn stil. Onze uitgaansgebieden en culturele instellingen zijn verlaten. We zien een stad voor ons die we niet herkennen en ook niet willen zijn. Achter de stilte in de stad zijn ondernemers hard aan het werk hun bedrijf overeind te houden. Vele sectoren worden hard getroffen en we weten nog niet waar het eindigt. Bedrijven en instellingen bereiden zich voor zover als mogelijk voor op de situatie waarin de samenleving weer iets meer normaliseert. Maar ondertussen zien we mensen werkloos worden, en ZZP'ers en kleine middenstanders die hun inkomen plots fors zien dalen.

We zien dat de scholen alles op alles zetten om de leerlingen van adequaat onderwijs te voorzien. De ouders van de leerlingen ondersteunen de kinderen bij het thuisonderwijs, werken thuis en proberen het huishouden draaiende te houden. Het zijn ook zware tijden voor eenzame en kwetsbare mensen in onze stad. Maatschappelijke organisaties en particulieren doen alles wat in hun macht ligt er ook voor deze groepen te zijn. We maken ons ook zorgen over de veiligheid van mensen in de thuissituatie, zo zijn we extra alert op huiselijk geweld in gezinnen waarvan de leden al geruime periode dicht op elkaar zitten. Ondanks deze moeilijke periode zien we de veerkracht van onze samenleving waarin we zoveel mogelijk proberen het dagelijks leven doorgang te laten vinden en we omkijken naar elkaar.

In de recente geschiedenis van Nederland hebben we een tijd als deze nog nooit meegemaakt. We weten niet hoe lang deze gezondheids- en economische crisis nog gaat duren en we weten ook niet welke consequenties deze zal hebben op onze samenleving. Overheden doen er alles aan om de crisis te beheersen en maatregelen te nemen om te voorkomen dat onze samenleving ontwricht raakt.

In deze bijzondere context hebben wij de verantwoordelijkheid voor de bestrijding van de crisis en moeten we de stad ook nu gaande houden. Tegelijkertijd bereiden we ons voor op de periode waarin we als samenleving het normale leven weer enigszins kunnen oppakken.

Arnhem door de crisis heen helpen
Arnhem laat juist in deze tijden van crisis zien dat het een saamhorige stad is. Organisaties werken intensief samen en bundelen hun krachten. Mensen blijven, ondanks de fysieke afstand, met elkaar verbonden. Mensen kijken naar elkaar om en zorgen voor elkaar. Deze saamhorigheid willen we vasthouden en inzetten bij het gezamenlijk herstel.

Op de korte termijn blijven wij intensief werken aan het beheersen en beperken van de effecten van deze crisis. Daarover bent u in de afgelopen periode regelmatig met raadsbrieven geïnformeerd. Over de noodverordening die is afgekondigd en de afstemming met de ziekenhuizen in de regio. Over de opvang van daklozen en over maatregelen die we hebben genomen rondom onderwijs en opvang van kinderen. Maar ook regelingen voor ZZP'ers en informatievoorziening aan ondernemers en (culturele en sport) instellingen. Wij sluiten daarbij aan op het noodpakket voor banen en economie dat het Rijk heeft vastgesteld om de vitaliteit van de economie zo veel mogelijk te ondersteunen. Wij helpen inwoners, ondernemers en organisaties die daarvan gebruik willen maken.

Binnen de gemeente is een Finance Corona Team ingericht om de (financiële) consequenties voor de gemeentelijke organisatie inzichtelijk te maken en te beheersen. Bij de Perspectiefnota hebben wij het door het team opgestelde overzicht van nu voorziene risico's gevoegd. Om op langere termijn de financiële impact goed inzichtelijk te maken, hebben we een aparte projectadministratie ingericht. Daarnaast wordt continu door onze medewerkers in de gaten gehouden hoe mensen in de stad geraakt worden door de crisis en wat de beleidsmatige consequenties zijn van de coronavirus. Waar nodig en mogelijk wordt dan meteen actie ondernomen, bijvoorbeeld waar het gaat om de opvang van daklozen, huiselijk geweld en ondersteuning van de bedrijven en culturele instellingen. Om de beleidsmatige impact van de crisis inzichtelijk te maken en daarop te acteren, hebben wij het team Arnhemse BeleidsConsequenties ingesteld. Wij zullen u de komende periode nauwgezet blijven informeren over de ontwikkelingen, onze activiteiten en de genomen maatregelen.

Arnhem gaande houden
De gemeente Arnhem zet ook in op zoveel mogelijk de continuering van het bestaande beleid. Zo lopen aanbestedingen voor de zorg de komende maanden door. Op onderdelen passen we de werkwijze aan zodat we conform de coronamaatregelen veilig kunnen werken. We blijven investeren in de stad. Investeringen van de overheid scheppen werkgelegenheid na de crisis en we zorgen dat de stad aantrekkelijk blijft voor inwoners, ondernemers en bezoekers. Dat doen we in de openbare ruimte rondom de vergroening met bijvoorbeeld het bomenbeleid, we werken de visie op de Nieuwe haven verder uit en maken we voorstellen voor de aanpak Bethaniënstraat. Waar mogelijk blijven we inzetten op het doorgaan van woningbouwprojecten, zoals Schuytgraaf, Malburgen, Akzo, Coehoorn, Nieuwstraat en Stadsblokken-Meinerswijk. Maar denk ook aan de herijking van de welzijnsopdracht die we doorzetten. Juist nu moeten we zorgen voor een sterke sociale basis, door de gesubsidieerde inzet te richten op het bouwen en versterken van sociaalmaatschappelijke netwerken. We willen initiatieven

verbinden, krachten bundelen, versnippering voorkomen en voorzieningen in de stad behouden om mensen verder te helpen. Samen met de sociale wijkteams blijven we de zorg bieden die nodig is.

Arnhem voorbereiden op de toekomst
Wij hebben ondanks vele onzekerheden en onduidelijkheden een verantwoordelijkheid om verder te kijken. Arnhem staat op een stevig fundament. Een fundament dat bestaat onder meer uit onze inwoners, bedrijven, maatschappelijke, culturele en sportorganisaties. Wij voelen het als onze verantwoordelijkheid om door de coronacrisis heen te kijken en de stad perspectief te bieden op de tijd na deze crisis: Een saamhorige stad waarin het fijn wonen en goed ondernemen is, met zorg voor hen die dat nodig hebben. In dit kader is het belangrijk dat wij ook inhoudelijk met elkaar in gesprek blijven over het perspectief van de stad: een stad staat namelijk nooit helemaal stil. Er zijn nu eenmaal autonome ontwikkelingen en politieke en maatschappelijke vraagstukken waarover we keuzes moeten maken. Wij hebben een klein half jaar geleden een begroting vastgesteld waarin we onze ambities hebben neergelegd. Ook in deze periode werken wij, naast het bestrijden van de crisis, door aan het realiseren van die ambities. En natuurlijk is het duidelijk dat de financiële mogelijkheden beperkt zijn en dat die impact hebben op het bestaande en toekomstig beleid. Ook zonder de coronacrisis stond er al veel druk op onze begroting, de huidige situatie maakt dat onze financiële positie verder onder druk zal komen. Er komen echter forse steunmaatregelen vanuit het Rijk die ook ons gaan helpen. In deze fase zijn veel onduidelijkheden over welke steun en mate van steun waarop wij kunnen rekenen vanuit het Rijk en de Provincie. Daarnaast moeten we zelf ook maatregelen treffen om de financiële effecten van de crisis op te vangen.

Perspectiefnota 2021-2024
Met deze brief bieden we u een Perspectiefnota aan waarin we de autonome ontwikkelingen (loon-, prijs- en volume effecten), moties en onvermijdelijk beleid hebben opgenomen. We kiezen er voor om nu geen omvangrijke beleidsintensiveringen of -aanpassingen te presenteren..

Intussen bereiden we ons als bestuur van deze stad voor op de periode na deze crisis: wat heeft onze stad nodig om zich weer op te richten. Wij realiseren ons dat we hier gedurende de komende maanden continu op moeten monitoren en dat zullen we ook doen. We hebben een organisatie ingericht waarin we de (te verwachten) effecten continu verbinden aan mogelijke oplossingen voor de korte en middellange termijn. We volgen hierbij ook de uitgangspunten over de belangrijkste onzekerheden, zoals bijvoorbeeld het CPB die in scenario's heeft uitgewerkt.

Om ons voor te bereiden op onzekere tijden, werken we tevens aan een analyse en beoordeling van het nut en de noodzaak van alle bestemmingsreserves in onze begroting. Het totaal gereserveerde bedrag in de bestemmingsreserves bedraagt rond de €120 miljoen. Als nut en noodzaak van deze reserveringen minimaal zijn, overwegen we deze middelen in de algemene reserve te storten als extra buffer om de gevolgen van de coronacrisis voor de gemeentelijke financiën op te vangen. We zullen u hierover de komende periode nader informeren.

De Perspectiefnota 2020-2024 geeft ons een kader dat helpt om te doen wat we nu moeten doen. De komende maanden werken wij aan een nieuw perspectief voor Arnhem. Dit perspectief bouwt voort op onze bestaande ambities, deze willen wij u presenteren in de Begroting 2020 - 2024. De voorbereiding hiervoor is in volle gang waarbij we een aantal belangrijke pijlers als maatstaf hanteren: bestaanszekerheid & welzijn, economische kracht, kansengelijkheid en toekomstbestendigheid. Dit doen wij op de Arnhemse wijze integraal, samen met de stad én gebiedsricht.

Afsluitend
Wij willen van deze mogelijkheid gebruikmaken om onze waardering uit te spreken voor de vele mensen die hard aan werken aan het bestrijding van de coronacrisis en het bieden van hulp: mensen in vitale beroepen, vrijwilligers, ondernemers en de mensen in onze eigen organisatie. Ze doen dit professioneel en vanuit hun hart. We hebben hier veel waardering voor.

Bij deze brief bieden wij u de Perspectiefnota 2020 – 2024 aan. Samen komen wij deze moeilijke periode door.

Hoogachtend,

het college van burgemeester en wethouders van Arnhem,
de secretaris, de burgemeester,

Perspectiefnota 2021-2024

Inhoud

Inleiding 3
Beleidsmatig perspectief 3
Meedoen in een socialer Arnhem 3
Wonen in een duurzamer Arnhem 4
Genieten van een nog mooier Arnhem 5
Open en verantwoord besturen 7
Financieel perspectief 8
Meedoen in een socialer Arnhem 8
Wonen in een duurzamer Arnhem 10
Genieten van een nog mooier Arnhem 12
Open en verantwoord besturen 14
Gevolgen financiële positie en impact coronacrisis 18

Inleiding

Deze Perspectiefnota bestaat uit twee delen. Beide delen zijn opgebouwd op basis van de vier thema's: Meedoen in een socialer Arnhem, Wonen in een duurzamer Arnhem, Genieten van een nog mooier Arnhem en Open & Verantwoord besturen. De gemeente Arnhem zet in op zoveel mogelijk continueren van het bestaande beleid. Ondanks de vele onzekerheden rondom de coronacrisis en de impact op de inwoners, bedrijven en (culturele) instellingen, hebben we echter ook de verantwoordelijkheid om verder te kijken. In dit kader is het belangrijk dat wij ook inhoudelijk met elkaar in gesprek blijven over het perspectief van de stad.

Arnhem wordt niet snel meer dezelfde stad als voor de coronamaatregelen. Zoveel is zeker. Over de daadwerkelijke effecten weten we vooralsnog vooral dat die enorm zijn en op vele gebieden voorkomen. We hebben van doen met een gezondheids-, een economische en maatschappelijke crisis in een. Maar we weten nog absoluut niet alles wat op ons afkomt. De gemeente Arnhem heeft een proces ingericht waarbij we voortdurend blijven peilen wat de effecten van corona zijn en welke beleidsinterventies nodig zijn. Doel is niet om nu een alomvattend plan te maken - dat is onmogelijk. Belangrijk is nu vooral een handelingsperspectief te ontwikkelen dat de komende tijd houvast kan geven.

Dat houvast betekent dat we de komende maanden in gesprek kunnen gaan over te nemen maatregelen en de verdere doorwerking daarvan op de stad. Wij gaan het gesprek aan met de inwoners, ondernemers en culturele en maatschappelijke instellingen over de maatregelen die we komend jaar gaan nemen. We kijken daarbij steeds wat financieel haalbaar en realistisch is gezien de huidige omstandigheden. Wij streven er naar om u voor het zomerreces te informeren over de eerste hoofdlijnen van de nieuwe beleidsmaatregelen. Ondertussen blijven wij natuurlijk de acute maatregelen nemen die noodzakelijk zijn in het licht van de coronacrisis.

Leeswijzer

In het eerste deel van deze Perspectiefnota gaan wij kort in op het beleidsperspectief binnen de vier thema's. We schetsen ontwikkelingen, mogelijke effecten van de huidige situatie en waar mogelijk perspectief. Het tweede deel biedt het financieel perspectief aan en sluit af met een analyse van de impact van de coronacrisis op de gemeentelijke begroting en het risicoprofiel.

Beleidsmatig perspectief

Meedoen in een socialer Arnhem

Met u hebben wij de doorontwikkeling van het sociaal domein ter hand genomen en dat zetten wij voort. Concreet betekent dit dat wij werken aan een aangescherpte visie op het sociale domein die het geheel in samenhang overziet. De visie hebben wij nodig om het sociaal domein voor de lange termijn toekomstbestendig te maken en kansengelijkheid voor onze inwoners te bieden. Ons doel is dat iedereen, ongeacht leeftijd, achtergrond, beperking of geaardheid volop kansen heeft om mee te doen. We zetten in op de eigen kracht van onze inwoners en hun sociale netwerk zodat zij kunnen deelnemen aan de maatschappij. Onafhankelijk, maar waar nodig met hulp en ondersteuning van de gemeente. Daarbij is ook preventie van groot belang. Voorkomen is nu eenmaal beter dan genezen. De gemeente zet zich daarvoor in, mét de inwoners. Alleen samen kunnen we dit bereiken.

Wij vinden het heel belangrijk om samen met inwoners te werken aan structurele oplossingen zodat hun bestaanszekerheid voor de lange termijn wordt geborgd. We verstrekken niet alleen een uitkering, maar proberen de inwoner te helpen aan een betaalde baan of vrijwilligerswerk. We kijken vooral naar duurzame oplossingen die mensen echt helpen om zelf regie te houden op hun eigen leven. Wij helpen hen daarbij, maar kunnen dit niet zonder de actieve inzet van de inwoner zelf.

Deze visie op het sociale domein gaat over al onze inwoners en de partners. Het gaat over mensen aan het werk krijgen, de jeugdzorg, alle mensen meedoen in de samenleving. We gaan daarom ook niet over één nacht ijs. We doen dit graag samen met de raad, met zorgorganisaties, belangengroepen, met adviesraden en vooral met onze inwoners. We gebruiken dit jaar om een breed gedragen visie te ontwikkelen met heldere uitgangspunten over de ondersteuning en zorg die we de inwoners willen bieden.

Voor de korte en middellange termijn zal de coronacrisis impact hebben op onze inwoners en het beroep dat zij doen op onze voorzieningen. De bestaande vraag van Arnhemmers die hulp en ondersteuning hebben, kan veranderen van aard en kan intensiever worden. Met de verwachting dat de werkloosheid gaat stijgen, zullen Arnhemmers een groter beroep doen op voorzieningen daar waar ze dat eerst niet deden. Denk aan jongeren die buiten de boot dreigen te vallen, zzp'ers die hun inkomen zien wegvallen en ouderen die vereenzamen. Hoe groot deze impact precies zal zijn, weten wij nog niet. Dat het gebeurt, is een feit. De komende maanden brengen wij de impact in beeld, zoals werkloosheid en stijging schuldenproblematiek, zodat wij deze kunnen meenemen bij het opstellen van de MJPB. Wij kijken daarbij naar alle onderdelen van het sociaal domein.

Wij realiseren ons dat de inzet om meer mensen richting betaald werk te krijgen, onder druk staat door de coronacrisis. Het is de vraag hoeveel banen verloren gaan en of er na de crisis voldoende werk is voor diegenen die werk zoeken. Wij blijven hier op inzetten, omdat het onze overtuiging is dat met werk voor de lange termijn bestaanszekerheid wordt geboden. Nieuwe groepen die zonder werk komen te zitten of die hun onderneming weg zien vallen, zullen een beroep gaan doen op de gemeente. Wij staan voor hen klaar. Om nu, waar mogelijk, hulp te bieden. En om nu en na de crisis met hen te werken aan het vinden van nieuwe wegen en toekomstperspectieven. Hierbij verliezen wij de Arnhemmers niet uit het oog die al langer een afstand hebben tot de arbeidsmarkt.

Wij zien ook het risico dat kinderen en jongeren onderwijsachterstanden oplopen doordat ze voor langere tijd niet naar school kunnen gaan. Onze inzet zal erop zijn gericht opgelopen onderwijsachterstanden zo snel als mogelijk in te halen.

Dit kunnen wij als gemeente niet alleen. Samen met het onderwijs, de werkgevers, de sociale wijkteams, de zorgaanbieders, de welzijnsorganisaties, de bewonersinitiatieven, het UWV en de vele andere partners in onze stad treden wij op in deze onzekere tijden. Samenwerkingsinitiatieven die nu al ontstaan, zoals tussen inwoners en bedrijven, tussen scholen en kinderopvang en tussen welzijnsorganisaties, politie en onze handhavers, laten zien dat iedereen mee wil doen en zijn verantwoordelijkheid wil nemen.

Wonen in een duurzamer Arnhem

Eerder dit jaar stelde de raad het programma 'New energy made in Arnhem 2020-2030' vast, een ambitieus plan voor de Arnhemse energietransitie en CO2-reductie. We willen in 2030 een reductie

van 61 procent CO2 bewerkstelligen ten opzichte van 2017. De urgentie van de klimaatverandering is onveranderd. We gaan dan ook door op de ingeslagen weg. Daarbij kijken we binnen het programma waar we nu, maar ook na de crisis prioriteiten moeten verleggen. Zo gaan we op zoek naar mogelijkheden om te versnellen en extra te investeren. Belangrijk daarbij blijft het doorlopen van een zorgvuldig proces en het samen op trekken met inwoners en ondernemers in de wijken.

Zo werken we ook door aan het klimaatbestendig maken (hitte, droogte, wateroverlast en waterveiligheid) van de stad. In de loop van 2020 komen we met een plan voor de raad. Net als dat wij juist doorzetten met de energietransitie. Met de energietransitie dragen wij bij aan de CO2-reductie en de aanpak van klimaatverandering. De energietransitie is daarnaast een vliegwiel voor innovatie, nieuwe bedrijvigheid en extra werkgelegenheid. Juist deze combinatie van maatschappelijke effecten is nodig. Bij het onderzoeken van de impact van de coronacrisis kijken wij daarom ook naar mogelijkheden om de synergie tussen de energietransitie en werkgelegenheid verder te versterken. Net als dat we nadrukkelijk de koppeling leggen met onze sociale opgaven om bijvoorbeeld de arbeidsmarktkansen voor Arnhemmers te vergroten met lokale investeringen en energiearmoede te voorkomen. Daarmee moet de energietransitie haalbaar en betaalbaar zijn voor alle Arnhemmers.

De regio Arnhem-Nijmegen groeit op dit moment snel. Sneller dan andere steden in het land. Mocht de groei doorzetten, moeten we zorgen dat we daarvoor klaar zijn. Alle inspanningen die hiervoor nodig zijn, staan in het Plan van Aanpak Woningbouwontwikkeling. Dat is onder meer de woondeal die we in de regio Arnhem Nijmegen samen met het Rijk hebben gesloten. We weten niet of deze groei zich op eenzelfde manier zal doorzetten. De impact van de coronacrisis onderzoeken we samen met onze partners in de stad. Daarbij kijken wij ook naar het effect van de coronacrisis op de woningbehoefte. In het woonbehoefteonderzoek staat bijvoorbeeld een berekening bij de economische groei zoals die was voordat de crisis startte en een berekening bij een lagere groei. We verwachten dat de behoefte niet zal afnemen, mogelijk heeft de situatie wel effect op het type woningen dat wij moeten realiseren.

Prioriteit geven wij aan acties en initiatieven die niet alleen woningbouw mogelijk maken, maar die ook verbonden zijn met de sociale opgaven in onze wijken, die de leefomgeving verbeteren, die bijdragen aan lokale werkgelegenheid en de economische kracht van onze stad versterken. Wij zien daarbij mogelijkheden voor 'stadsvernieuwing 3.0'. Dat is meer dan alleen maar sneller meer woningen bouwen. We willen daarmee vooral de leefbaarheid van de wijken en de kansen van de inwoners vergroten. Dat doen we door in te zetten op het bouwen van betaalbare, duurzame en energiezuinige woningen. Daarnaast streven we naar een zo circulair mogelijke woningbouw, kijken we hoe we de leefomgeving groen houden en hoe we de sociale structuur van wijken kunnen verbeteren. Daarbij mogen we de bereikbaarheid van de stad niet uit het oog verliezen.

Wij kunnen dit niet alleen. Wij willen daarom komen tot een stadsakkoord met de corporaties en marktpartijen. In dat akkoord maken wij afspraken over de maatregelen die nodig zijn om het wonen in Arnhem voor nu, morgen en in de toekomst mogelijk en aantrekkelijk te blijven maken.

Genieten van een nog mooier Arnhem

Ondernemers worden in hun kern geraakt door de coronacrisis. Of het nu horeca, hotels, zzp’ers, reclame of maakindustrie is. Hetzelfde geldt voor de kunst- en cultuurinstellingen. Gesloten missen ze op grote schaal inkomsten. Net als dat ze ‘voeding en voeling’ met de Arnhemmers missen. Dat wat Arnhem bruisend en economisch sterk maakt, komt in het gedrang. Op welke schaal en op welke

wijze kunnen we nu nog niet overzien. Waar mogelijk helpen wij hen nu om te overleven. De maatregelen die door het Rijk zijn getroffen, waarderen wij en voeren wij graag mee uit. Met de ondernemers en kunst- en cultuursector brengen wij de impact van de coronacrisis in beeld en werken samen met Rijk en provincie aan maatregelen om deze te beperken. Kunst en cultuur verbindt, biedt troost en plezier en helpt ons de wereld om ons heen te begrijpen. Dit belang wordt juist nu, waarin we dit grotendeels moeten missen, goed voelen. Daarom blijven we investeren in een duurzame cultuursector. In de samenwerking in de cultuurregio 025 Arnhem Nijmegen, onze infrastructuur, zoals de huisvesting van het Stadstheater en de rijksgezelschappen Introdans en Toneelgroep Oostpool, een internationaal vermaarde kunstmanifestatie als Sonsbeek en in de wijken.

Arnhem is een groene stad. Die kwaliteit wordt gekoesterd en versterkt. Meer groen in de leefomgeving bevordert de biodiversiteit en speelt een belangrijke rol in het verminderen van problemen rond wateroverlast, hittestress en vervuilde lucht. Verder levert een groene leefomgeving een bewezen bijdrage aan de fysieke en mentale gezondheid van mensen en bevordert het de sociale samenhang. Zaken die de komende tijd belangrijk zijn voor alle Arnhemmers. Bij het verder vergroenen van Arnhem zoeken we naar samenhang met andere ambities, zodat we de opgaven in de stad zo integraal mogelijk kunnen aanpakken. Door gebiedsgericht te werken, creëren we maximale effectiviteit van onze investeringen. Daarbij bekijken we of het naar voren halen van investeringen bij kan dragen aan het beheersen van de effecten van de crisis en het bevorderen van de economische kracht.

Wij kijken hierbij naar mogelijkheden om werkgelegenheid te behouden en nieuwe werkgelegenheid te stimuleren. Arnhem heeft een van oorsprong bruisende binnenstad met mooie horeca en goeie detailhandel. Onze stad en groene regio zijn aantrekkelijk voor toeristen en bezoekers. Deze aantrekkingskracht en de daaruit voortvloeiende werkgelegenheid willen wij behouden. De horecabranche en toerismesector worden hard geraakt. Met hen gaan wij samen werken aan herstel. Voor Arnhem vormen de maatschappelijke opgaven op het gebied van energietransitie, duurzaamheid en circulaire economie niet alleen uitdagingen, maar ook economische kansen om te werken aan herstel. De vele in energie gespecialiseerde bedrijven en kennisinstellingen maken dat deze regio als magneet kan fungeren voor innovaties, groeiende bedrijvigheid en werkgelegenheid. Deze 'Hotspot Energy' moeten we koesteren en uitbouwen, zeker in deze tijd.

Om de middel- en langetermijneffecten van de huidige coronacrisis in beeld te brengen en te bezien welke beleidsmatige consequenties dit heeft, is zoals in de inleiding al aan gerefereerd, is een team ingericht. Dit team brengt de maatschappelijke effecten van de coronacrisis binnen de verschillende domeinen zoals zorg, economie en veiligheid in kaart. Deze effecten resulteren in een breed inzicht in (mogelijke) effecten en impact en de domeinen van mogelijke interventies. Daarna komt een overzicht van mogelijke interventies, plannen en kansen. Waarna dit resulteert in een afwegingskader om de mogelijke interventies te beoordelen en te besluiten.

Met de lopende pilot Van Bedrijven Weten, die speciaal is bedoeld om de dienstverlening aan bedrijven te optimaliseren, de vraag van ondernemers centraal te stellen en drempels weg te nemen voor bedrijven, zetten we daar stevig op in. Ontwikkelingen die het bedrijfsleven raken door de coronacrisis zullen hier ook worden betrokken. We moeten de komende periode antwoorden vinden om ondernemers en bedrijven te ondersteunen en faciliteren, tegelijkertijd moeten we werken aan om een vitaal ondernemersklimaat voor de toekomst. Met het aansluiten op de regionale Human Capital werktafel willen wij de aansluiting van het onderwijs op de arbeidsmarkt versterken zodat een eventuele groei in werkloosheid versneld kan worden opgevangen. Met bedrijfskoepels kijken wij naar

mogelijkheden om te investeren in werklocaties waar het prettig ondernemen en werken is. Voor alle investeringen geldt dat ze de economische kracht moeten versterken, gekoppeld moeten zijn aan de sociale opgaven en bij moeten dragen aan onze duurzaamheidsambities. Met het herstelplan willen we met de stad en onze partners werken aan bestaanszekerheid en kansengelijkheid voor alle Arnhemmers.

De weerbaarheid van onze samenleving wordt op dit moment zwaar beproefd. De saamhorigheid is sterk. En tegelijkertijd trekt de coronacrisis een wissel op onze veiligheidsinzet. De komende maanden moet blijken hoe zwaar die wissel is. Wij werken hierbij nauw samen met onze veiligheidspartners. Intensivering van de samenwerking tussen politie, jongerenwerkers en gemeentelijke handhavers bij het veilig houden van onze wijken tijdens de coronacrisis laat zien waartoe wij samen in staat zijn.

Deze samenwerking en saamhorigheid hebben wij hard nodig om de veiligheidssituatie in Arnhem te verbeteren, ook na de coronacrisis. Wij hebben het afgelopen jaar geïnvesteerd in het nauwkeurig in kaart brengen van de Arnhemse veiligheidssituatie. Dat levert nieuwe en aangescherpte inzichten.
De stad heeft te maken met een sluipende maatschappelijke ontwrichting als gevolg van ondermijnende drugscriminaliteit. We zien dat onder meer in toenemende straathandel en overlast van gebruikers op straat. De drugscriminaliteit genereert bovendien vele onwenselijke activiteiten zoals mensenhandel, witwaspraktijken, bedreigingen en intimidaties. Radicalisering blijft in onze stad een belangrijk aandachtspunt. Al deze veiligheidsonderwerpen treden op in al onze wijken waarbij we verwachten dat in de meest kwetsbare wijken een inhaalslag noodzakelijk is.

In aanloop naar de MJPB maken wij inzichtelijk hoe we de coronacrisis en de impact daarvan op de veiligheid in onze stad het hoofd kunnen bieden en we blijvend de veiligheidssituatie in Arnhem kunnen verbeteren. Een goede en gebiedsgerichte samenwerking met de veiligheidsketen, inwoners, ondernemers, vergunningverleners, handhavers, inspecties, douane, belastingdienst, welzijnsorganisaties en vele andere partners is daarbij nodig.

Open en verantwoord besturen

De coronacrisis vraagt het nodige van ons en ons samenspel met de gemeenschap. Wij zorgen ervoor dat wij in staat zijn om tegelijkertijd de acute werkzaamheden te verrichten en hulp te bieden waar nodig én de winkel open te houden én ons voor te bereiden op herstelmaatregelen voor de (middel)lange termijn.
Dit doen wij niet alleen. Wij doen dit samen met de Arnhemmers en de vele bedrijven en organisaties actief in Arnhem. We betrekken hen bij plannen die we maken. En we proberen zoveel mogelijk ervaringsdeskundigen te raadplegen voor het verbeteren van onze plannen. Wij ontwikkelen onder meer het programma Burgerparticipatie. Het is de bedoeling dat dit programma vooral praktisch van aard wordt en ons handvatten geeft hoe we inwoners en partners het beste bij plannen en projecten kunnen betrekken. Zo komt er een tool om inwoners digitaal te laten participeren. Bij het ontwikkelen van het programma werken wij nauw samen met de raadswerkgroep 'burgerparticipatie'. Juist in deze tijd gaan wij op zoek naar nieuwe digitale en creatieve wijzen om in contact te blijven.

Financieel perspectief

Zoals hiervoor reeds benoemd is, staat een stad nooit helemaal stil. Ook financieel gezien zijn er nu eenmaal autonome ontwikkelingen, politieke en maatschappelijke vraagstukken die een effect hebben op de begroting. Het is juist in deze periode belangrijk om een actueel en accuraat financieel kader te hebben op basis waarvan in de komende periode in opmaat naar de nieuwe begroting de ontwikkelingen afgezet worden.
Het uitgangspunt voor het financieel perspectief is de MJPB 2020-2023. Deze Begroting laat een meerjarig sluitend beeld zien, waarbij vanaf 2022 wordt toegevoegd aan de algemene reserve.
In de periode na het vaststellen van de MJPB 2020-2023 heeft zich een aantal ontwikkelingen voorgedaan die we financieel gezien vertalen in deze Perspectiefnota. Hierbij gaat het om de jaarlijkse autonome ontwikkelingen en om de financiële effecten van de uitvoering van moties en van urgente knelpunten die nog in de begroting vertaald moeten worden. In enkele gevallen zijn hierover al bestuurlijke (raads)besluiten genomen, maar is de dekking nog niet (structureel) in de begroting verwerkt. In deze Perspectiefnota wordt een actualisatie van het financieel beeld gegeven, dat als kader voor de Begroting 2021-2024 dient.

Dit financiële kader ziet er op het totaal bezien als volgt uit:

Financieel beeld 2020-2024	2020	2021	2022	2023	2024
				*Bedragen * € 1 mln*	
Meedoen in een socialer Arnhem	-6,95	-7,80	-6,71	-6,22	-5,22
Wonen in een duurzamer Arnhem	-0,11	-1,06	-1,06	-0,75	0,00
Genieten van een nog mooier Arnhem	-0,27	-0,14	0,06	-0,83	-0,55
Open en verantwoord besturen	9,83	7,40	8,78	8,26	8,47
Totaal	**2,50**	**-1,60**	**1,07**	**0,47**	**2,69**

De (incidentele) effecten voor het jaar 2020 worden in Turap 1 nader toegelicht. Hierna volgt een toelichting per thema op de effecten voor de jaren 2021-2024.

Meedoen in een socialer Arnhem

In het thema 'Meedoen in een socialer Arnhem' doet zich een aantal ontwikkelingen voor:

Jeugdzorg
In de raadsbrief dd. 7 januari 2020 over 'Ontwikkelingen in de jeugdzorg' is aangegeven dat, tegen eerdere verwachtingen in, de groei in de jeugdzorg bij ongewijzigd beleid zich ook in 2020 en volgende jaren lijkt door te zetten. Hierdoor is de inschatting dat er tekorten zullen ontstaan van € 11,2 miljoen in 2020 oplopend tot € 12,1 miljoen vanaf 2021. De eerder vastgestelde maatregelen uit de MJPB en verwachte effecten van de vastgestelde beleidsrichtlijnen en nieuwe inkoopvoorwaarden zijn onvoldoende om deze tekorten terug te dringen. Om deze reden zijn aanvullende voorstellen gedaan om deze tekorten te dekken in het raadsvoorstel van 18 februari 2020 "voorstellen tot maatregelen jeugdzorg", onder andere via de taskforce Jeugd. In tegenstelling tot hetgeen in deze raadsbrief is opgenomen, worden de daarin verwachte aanvullende middelen van het Rijk van € 3 miljoen in 2020 tot € 6 miljoen in het financiële beeld van deze Perspectiefnota voorzichtigheidshalve niet meer meegenomen. Er is op dit onderdeel namelijk geen nadere berichtgeving vanuit het Rijk ontvangen die er op duidt dat deze middelen in de meicirculaire toegekend worden.
Daarnaast is er bij de MJPB 2020-2023 een motie (19M124) aangenomen over de vanaf 2022 opgenomen stelpost jeugdzorgmiddelen, die verzoekt om uit de septembercirculaire vanaf 2022 een

reservering op te nemen van € 3,9 miljoen vanaf 2022. Deze reservering vervalt zodra duidelijk is dat de € 3,9 miljoen vanuit het Rijk ook daadwerkelijk zullen worden uitgekeerd. We gaan nog steeds uit van de verwachting (net als het overgrote deel van de andere gemeenten) dat gemeenten structureel door het Rijk gecompenseerd worden voor de stijgende kosten jeugdzorg. Er zijn geen redenen om af te wijken van de MJPB 2020-2023 op dit punt. Om tegemoet te komen aan de motie, nemen we in het risicoprofiel een risico op met een hoge kans (90%) op geen structurele compensatie vanuit het Rijk.

Doelgroepenvervoer (DRAN)
Het doelgroepenvervoer is uitbesteed aan de DRAN en deze heeft een hogere gewijzigde begroting ingediend. Dit geeft een structureel effect. De verhoging wordt veroorzaakt door een hogere prijsindex, een nieuwe aanbesteding die duurder is uitgevallen en volumegroei. Hier tegenover staat de vastgestelde maatregel uit de MJPB 2020 van € 250.000 ter verlaging van het tekort. Hiervoor zijn beleidsregels Wmo en Jeugdwet inmiddels vastgesteld en is de verordening in voorbereiding. In totaal wordt er een knelpunt op het doelgroepenvervoer geconstateerd van € 725.000. Dit kan vanaf 2021 gedekt worden voor € 150.000 uit nog aanwezige dekking voor volumegroei en voor het overige uit algemene middelen.

Werk & Inkomen: BUIG
Op 3 juli 2019 heeft de raad ingestemd met het programmaplan 'Doorbraak naar Werk' en het realistisch en actueel begroten van BUIG (gebundelde uitkeringen). De Arnhemse prognose en begroting wordt berekend door de landelijke (procentuele) ontwikkeling toe te passen op de realisatie van het voorgaand jaar. Dit leidt tot een jaarlijkse aanpassing van de begroting.

Inclusie
De motie Maak werk van de Arnhemse Standaard Toegankelijkheid (19M143) vraagt om budgetten uit te breiden ten behoeve van de AST. Uit een inventarisatie met openbare ruimte is gebleken dat voor het grootste deel van de uitvoering middelen vrijgemaakt kunnen worden door te schuiven in de hoeveelheid projecten die er op jaarbasis worden uitgevoerd. Om de AST als onderwerp een structurele plek te geven binnen openbare ruimte wordt jaarlijks € 10.000 geraamd. Voor de uitvoering van de AST bij vastgoed gaat het om een jaarlijks budget van € 15.000. Uit een nog op te stellen meerjarig agenda moet blijken of dit voldoende is. De inzet van ervaringsdeskundigheid zal (deels) door inclusie worden gefaciliteerd en bekostigd.
Aanpassingen, uitbreidingen en nieuwbouw bij schoolgebouwen zijn opgenomen in het IHP PO. De kosten zijn genormeerd en hierin zijn vooralsnog geen middelen voor extra toegankelijkheidseisen opgenomen. Er is gekozen om de Arnhemse Standaard ook op schoolgebouwen van toepassing te laten zijn. Hiervoor moet met een percentage van de investeringskosten rekening worden gehouden. Voor de aanvullende kosten voor toegankelijkheid voor nieuwbouw en renovatie wordt hierbij structurele dekking geraamd.

De incidentele knelpunten en voorgestelde dekking voor 2020 op VGGM, Rookvrije generatie en Veilig Thuis worden in Turap 1 nader toegelicht.

Financieel beeld 2020-2024	2020	2021	2022	2023	2024	I/S
				*Bedragen * € 1 mln*		
1. Meedoen in een socialer Arnhem						
Structureel beeld resultaten jeugd	-11,20	-12,10	-12,10	-12,10	-12,10	S
Maatregelen tbv terugdringen tekort: uit MJPB	0,60	0,90	1,70	1,70	1,70	S
Maatregelen tbv terugdringen tekort: raadsbrief januari	0,40	0,40	0,40	0,40	0,40	S
Inzet reserve WMO&Jeugdzorg	1,00					I
Aanvullende maatregelen rijk Jeugdzorg	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	S
Opbrengst taskforce Jeugd	1,40	3,80	4,40	5,00	5,00	S
DRAN: hogere indexatie doelgroepenvervoer	-0,36	-0,36	-0,36	-0,36	-0,36	S
DRAN: hogere aanbesteding doelgroepenvervoer	-0,12	-0,28	-0,28	-0,28	-0,28	S
DRAN: volumegroei doelgroepenvervoer	-0,34	-0,34	-0,34	-0,34	-0,34	S
DRAN: volumegroei doelgroepenvervoer: maatregel	0,25	0,25	0,25	0,25	0,25	S
Dekking DRAN uit reservering volume MJPB 2020 tbv onvoorziene situaties	0,00	0,15	0,15	0,15	0,15	S
Werk & Inkomen: Buig actualisatie	-0,30	-0,20	-0,50	-0,60	0,40	S
Werk & Inkomen: compensatie bezwaar BUIG 2015+2016	2,23					I
VGGM (DVO): kosten prenatale zorg niet meer gedekt	-0,12					I
VGGM (DVO): kosten prenatale zorg uit BR Transformatie Jeugd en WMO	0,12					I
VGGM (nacalculatie indexatie)	-0,37					I
Motie 19M137 Rookvrije generatie: plaatsen borden	-0,12					I
Veilig thuis: verhoging Arnhemse bijdrage	-0,41					I
Veilig thuis: dekking uit BR Beschermd en weerbaar	0,41					I
Inclusie: AST binnen de openbare ruimte	-0,01	-0,01	-0,01	-0,01	-0,01	S
Inclusie: AST binnen vastgoed	-0,02	-0,02	-0,02	-0,02	-0,02	S
Inclusie: onderwijshuisvesting			-0,01	-0,02	-0,02	S
Totaal Meedoen in een socialer Arnhem	***-6,95***	***-7,80***	***-6,71***	***-6,22***	***-5,22***	

Wonen in een duurzamer Arnhem

In het thema 'Wonen in een duurzamer Arnhem' doet zich een aantal ontwikkelingen voor:

Woonboten Nieuwe Haven

Op 10 december 2019 heeft het college besloten om de visie Nieuwe Haven ter besluitvorming aan te bieden aan de gemeenteraad. Het college heeft de verschillende conflicterende gebruiksfuncties tegen elkaar afgewogen en voorgesteld te kiezen voor de economische ontwikkeling van de Nieuwe Haven. Het voorstel is om het gebruik van de haven als ligplaats voor woonboten te beëindigen en de eigenaren van woonboten financieel schadeloos te stellen voor het verlies van hun woning. De verwachte kosten voor deze schadeloosstelling bedragen € 3,5 miljoen maximaal. In het raadsvoorstel is voorgesteld de verwachte kosten in 2020 van € 1,15 miljoen te dekken uit de algemene reserve, waarbij de overige € 2,35 miljoen in deze Perspectiefnota wordt meegenomen. Op grond van de gevoerde gesprekken met eigenaren is het kasritme in de jaren 2021-2022-2023 ingeschat. Een definitief kasritme kan pas worden bepaald als er op basis van een raadsbesluit formele gesprekken met eigenaren kunnen worden gevoerd over uitkoop.

Woondeal Arnhem-Nijmegen

Op 4 maart 2020 is de Woondeal Arnhem-Nijmegen ondertekend. De Woondeal is een set afspraken tussen het Rijk, provincie, de gemeenten Nijmegen en Arnhem en de regio Arnhem-Nijmegen.
Deze overheden gaan een langjarige samenwerking aan voor het bouwen van meer woningen, de aanpak van excessen op de woningmarkt en het verbeteren van de leefbaarheid in de wijken.

Door het afsluiten van de Woondeal krijgen urgente maatschappelijke opgaven die we in Arnhem hebben, financieel prioriteit bij het Rijk. Dit zijn opgaven op het gebied van wonen, maar ook thema's als groen en circulair, leefbaarheid, verstedelijking en gebiedsontwikkeling.

Vanuit het Rijk en provincie komt er ongeveer een miljoen euro vrij om met de uitvoering van deze Woondeal aan de slag te gaan. Om deze langjarige samenwerking vorm te geven hebben we binnen de gemeente Arnhem extra capaciteit nodig, onder andere voor programmasturing en plankosten.

Woningsplitsing en verkamering
Voor panden waar meer dan vier kamers worden verhuurd geldt op basis van nationale wetgeving een meldingsplicht. De gemeente Arnhem kent ongeveer 500 van dit type gemelde kamerverhuurbedrijven. De afgelopen drie jaren gaf de gemeente Arnhem opdracht voor het uitvoeren van 100 handhavingsacties bij kamerverhuurbedrijven door de ODRA. Structureel is er budget voor iets minder dan 50 acties. De controles van de ODRA hebben een integrale benadering waarbij naast brandveiligheid wordt gekeken naar zaken zoals illegale splitsing van bouwwerken, gezondheid, ondermijning, constructie, strijdigheid met bestemmingsplannen.
Bij kamerverhuurbedrijven is de kans op overlast groot. Ook is er sprake van significante risico's. Daarbij is het naleefgedrag van kamerbewoners veelal slecht: in 95% van de gevallen worden tekortkomingen geconstateerd. Uitbreiding van de handhavingscapaciteit van de ODRA is daarom noodzakelijk. Om alle kamerverhuurbedrijven de komende drie jaar te bezoeken en acties in reserve te houden voor incidenten en overlastmeldingen dient het aantal handhavingsacties te worden verhoogd naar 200. Hiervoor is de komende drie jaar € 110.000 extra per jaar nodig.

Afval: oud papier en nieuwe aanbesteding
Ongunstige marktontwikkelingen voor oud papier en de nieuwe aanbesteding van oud papier vanaf 2021 leiden tot een knelpunt. De lagere marktprijs van oud papier zal naar verwachting gaan leiden tot een lagere netto opbrengst. Dit kan opgevangen worden in de afvalstoffenheffing, die daardoor hoger uitvalt. Op basis van eerdere veronderstellingen is in de begroting al wel rekening gehouden met de eerder aangekondigde hogere kosten aanbesteding inzamelcontract en gunstige effecten van afvalscheiding Diftar. De definitieve effecten hiervan op de hoogte van de heffing voor 2021 zullen pas later in 2020 bekend worden.

Financieel beeld 2020-2024	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**	
2. Wonen in een duurzamer Arnhem						
Woonboten Nieuwe Haven	0,00	-0,80	-0,80	-0,75		I
Woondeal Arnhem-Nijmegen: programmasturing en plankosten	-0,08	-0,15	-0,15			I
Woondeal Arnhem-Nijmegen: dekking 2020 uit BR Volkshuisvesting	0,08					I
Plan van aanpak woningsplitsing en verkamering - handhaving	-0,11	-0,11	-0,11			I
Afval: ongunstige marktontwikkelingen oudpapier / aanbesteding nieuw contract (voorlopige raming)		-0,35	-0,35	-0,35	-0,35	S
Dekking via afvalstoffenheffing		0,35	0,35	0,35	0,35	S
Totaal Wonen in een duurzamer Arnhem	***-0,11***	***-1,06***	***-1,06***	***-0,75***	***0,00***	

Genieten van een nog mooier Arnhem

In het thema 'Genieten van een nog mooier Arnhem' doet zich een aantal ontwikkelingen voor:

Blauwe Golven

Op 17 april 2019 heeft de raad gekozen voor het behoud van de Blauwe Golven conform variant B2. De kosten die samenhangen met deze variant zijn begroot op € 9,6 miljoen. De raad heeft het college middels een motie verzocht om hiervoor een Uitvoeringsplan te maken. In de bijbehorende motie is een aantal extra uitgangspunten meegegeven die hierbij in acht genomen moeten worden. Op 13 november 2019 heeft de raad het college verzocht om een spoedige planvorming en uitvoering van de Blauwe Golven en voor de dekking, naast de BR Zuidelijke binnenstad, bij de Perspectiefnota met dekking te komen en daarbij ook te kijken naar de ruimte die ontstaat als gevolg van de septembercirculaire. Het Uitvoeringsplan is tezamen met het schetsontwerp opgesteld in het eerste kwartaal van 2020, waarna deze ter besluitvorming voorgelegd wordt aan college en raad. In dit kader is de financiële raming geactualiseerd, en tevens is verkend of een goede fasering mogelijk is. Vooralsnog wordt uitgegaan van de geraamde € 9,6 miljoen.
Van dit budget is reeds een bedrag van € 3 miljoen binnen de bestemmingsreserve Zuidelijke Binnenstad gereserveerd en tevens is binnen de middelen van autobereikbaarheid een investeringskrediet van € 350.000 gereserveerd voor de aanleg van 80 parkeerplaatsen. Daarnaast wordt voorgesteld om vanuit urban sports een bijdrage te doen van € 2 ton. Resteert een bedrag van € 6,0 miljoen. Aangezien het hier om een totale vervanging van de openbare ruimte gaat, zal dit bedrag worden geïnvesteerd en ontstaan er kapitaallasten die in het financieel beeld worden meegenomen.

Bomenbeleid

Voor het bomenbeleid is gezocht naar mogelijkheden voor structurele dekking. Op de eerste plaats kan het groenfonds structureel bijdragen, omdat het nieuwe bomenbeleid bijdraagt aan realiseren van de doelstelling van het groenfonds. In de eerste jaren wordt voorgesteld beschikbare budgetten binnen BR Groenfonds en BR Groot Onderhoud incidenteel in te zetten. Op de laatste plaats kan dekking gevonden worden door de ontstane ruimte bij investeringsbudgetten Verkeersregelinstallaties (VRI) in te zetten. Door een toename van aanbieders op de markt zijn de prijzen namelijk lager dan eerder geraamd. Verder gaan bestaande masten en kabels langer mee dan gedacht.

Dierenwelzijn

Voor 2020 is vanuit de beleidsterreinen Openbare Ruimte - Dierenwelzijn en Armoede incidentele dekking gevonden voor een integrale aanpak voor bevordering dierenwelzijn waarbij dierenartskosten minima een belangrijk onderdeel vormen. Structurele dekking voor de jaren erna is niet aanwezig binnen Openbare Ruimte noch binnen Armoede, hiervoor wordt een beroep gedaan op de algemene middelen.

Sport: kunstgrasvelden en gymzaal Kermisland

Sportbedrijf Arnhem (en daarmee ook de gemeente Arnhem) voldoet niet aan de wettelijke plicht om maatregelen te treffen die het verspreiden van kunstgraskorrels buiten de velden beperkt. De rechtbank heeft een uitspraak gedaan over de te nemen maatregelen inzake het sportbedrijf in Enschede. Op basis daarvan heeft Sportbedrijf Arnhem de mogelijkheden en de kosten van het opruimen van het infill-materiaal buiten de velden en het aanpassen van het onderhoud en de renovaties onderzocht. De aangepaste onderhoudswerkzaamheden zorgen er voor dat het infill-materiaal zo min mogelijk buiten de velden terechtkomt. De huidige onderhouds- en renovatiebudgetten bij het Sportbedrijf Arnhem zijn hiervoor echter onvoldoende. Om bovenstaande

werkzaamheden te verrichten is eenmalig in 2020 € 180.000 nodig en daarnaast een investering waarvan rente en afschrijvingslasten gedurende zeven jaar € 28.500 zullen bedragen. Voor de toekomst zal worden bekeken of deze kunstgrasvelden na afschrijving vervangen moeten worden door velden die aan aangescherpte normeringen voldoen.

Sporthal Middachtensingel wordt gebouwd ter vervanging van onder andere gymzaal Kermisland. Onderdeel van het nieuwbouwproject is de sloop van de oude gymzaal. Deze sloopkosten worden normaal gesproken bekostigd uit de vrijvallende middelen bij sluiting van de gymzaal. Echter, de vrijvallende exploitatiebudgetten van gymzaal Kermisland zijn al ingeboekt voor project Nieuwbouw Zwembad Valkenhuizen. De businesscase van zwembad Valkenhuizen was hiermee sluitend. Recent is duidelijk geworden dat in het gebouw van de gymzaal Kermisland asbest zit. Dit maakt de sloopkosten van deze gymzaal hoger dan voorheen geraamd.

Het incidentele knelpunt voor 2020 op de exploitatie sporthallen worden in Turap 1 nader toegelicht.

Financieel beeld 2020-2024	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**	
3. Genieten van een nog mooier Arnhem						
Blauw e Golven conform motie MJPB 2020-2023			-3,35			I
Dekking Blauw e Golven uit BR Zuidelijke Binnenstad			3,00			I
Dekking Blauw e Golven uit middelen voor bereikbaarheid			0,35			I
Dekking Blauw e Golven uit middelen urban sports			0,20			I
Kapitaallasten netto activeren Blauw e Golven				-0,42	-0,42	S
Bomenbeleid	-0,25	-0,39	-0,39	-0,39	-0,39	S
Bomenbeleid: dekking BR Groenfonds	0,25	0,10				I
Bomenbeleid: dekking groenfonds exploitatie		0,10	0,10	0,10	0,10	S
Bomenbeleid: dekking BR Groot Onderhoud		0,19	0,08	0,01		I
Bomenbeleid: dekking dmv vrijspelen investeringsbudget VRI			0,21	0,28	0,29	S
Uitvoeringsagenda dierenw elzijn incl dierenartskosten minima	-0,06	-0,11	-0,11	-0,11	-0,11	S
Dekking: incidenteel Openbare Ruimte	0,03					I
Dekking: incidenteel Armoede	0,03					I
Kunstgrasvelden	-0,18	-0,03	-0,03	-0,03	-0,03	S
Sloopkosten Kermisland				-0,27		I
Exploitatie sporthallen	-0,09					S
Totaal Genieten van een nog mooier Arnhem	***-0,27***	***-0,14***	***0,06***	***-0,83***	***-0,55***	

Open en verantwoord besturen

In het thema 'Open en verantwoord besturen' doet zich een aantal ontwikkelingen voor:

Gemeentefonds (lopende circulaires)

De MJPB 2020-2023 is gebaseerd op de raming van het gemeentefonds zoals voor Arnhem volgt uit de meicirculaire 2019. Inmiddels zijn de septembercirculaire en decembercirculaire 2019 ontvangen en doorgerekend. Daaruit volgt een stijging van het accres ten opzichte van mei 2019 en zijn diverse maatstaven geactualiseerd. Ook nemen we vanaf 2021 de verwachte verhoging van de algemene uitkering mee als gevolg van de nominale indexatie. Dit dient als dekking voor onze nominale en volume indexatie.

Daarnaast is er in de september- en decembercirculaire een aantal nieuwe taakmutaties en decentralisatieuitkeringen (DU's) opgenomen, welke overgeheveld worden aan het beleidsveld ter dekking van de kosten die op dat terrein gemaakt worden. Het gaat daarbij om middelen Gezond in de stad, aanpak laaggeletterdheid, dak- en thuisloze jongeren, ambulantisering in de Ggz, Bbz levensvatbaarheidsonderzoeken, toezicht en handhaving kinderopvang en uitvoering van de donorwet.

Herijking verdeelmodellen gemeentefonds en Beschermd Wonen

Er staat een nieuwe Financiële Verhoudingswet aan te komen, met als concreet resultaat een herijking van het gemeentefonds. Afgelopen jaar is met een zeer strakke planning hard gewerkt aan de onderzoeken, in stuur- en begeleidingsgroepen. Er is echter oponthoud ontstaan in het proces. Minister Knops heeft kennis genomen van de voorlopige uitkomsten. In een brief van 26 februari 2020 informeert hij de Tweede Kamer over de nieuwe verdeling van het gemeentefonds. In de brief meldt de minister dat de nieuwe verdeling een herverdeling van middelen naar grotere gemeenten zou betekenen. Onze inschatting is dat grofweg tweederde van de gemeenten er op achteruit zouden gaan, lees de plattelandsgemeenten. De steden zouden er op vooruit gaan.

Volgens eerdere planning zouden de voorlopige uitkomsten van de nieuwe verdeling nu bekend zijn. De definitieve zouden worden gepubliceerd in de komende meicirculaire 2020. Dat schuift dus nu op. Er zal nader onderzoek komen met diepere analyses. Wellicht wordt een andere onderzoeksmethode gebruikt, of een variant op de huidige. In het najaar 2020 moeten de resultaten daarvan bekend worden, mogelijk in de decembercirculaire 2020.

Op grond van het advies van de Commissie Toekomst Beschermd Wonen (Commissie Dannenberg) wordt er een objectief verdeelmodel voor Beschermd Wonen ingevoerd. Als uitgangspunt geldt dat mensen wonen in hun eigen woning en daarmee zijn gemeenten verantwoordelijk voor de zorg en ondersteuning van hun eigen inwoners. Het objectieve verdeelmodel, is in tegenstelling tot het historische (op aanbod gefinancierde) verdeelmodel, gebaseerd op een model dat is gebaseerd op objectieve maatstaven.

Daarmee staat de Regio Centraal Gelderland voor een forse transformatieopgave: onze regio kent – in historisch perspectief – een bovenmatige aanwezigheid van (verblijfs)voorzieningen, veel aanbieders, en onevenredige spreiding van verblijfslocaties over onze gemeenten. Bovendien heeft de gemeente Arnhem ook vergeleken met andere regiogemeenten een bovenmatige aanwezigheid van plekken, afgezet tegen het aantal inwoners. Door de geleidelijke invoering (van Rijkswege) van het nieuwe objectieve verdeelmodel zal er tussen 2022 en 2031 stap voor stap minder geld beschikbaar zijn voor beschermd wonen. Definitieve besluitvorming door de Tweede Kamer over de invoering vindt dit najaar plaats. Vooruitlopend daarop worden geen verdeelmodellen in de meicirculaire verwerkt.

In de komende Begroting 2021-2024 wordt voor zowel de herijking gemeentefonds als het nieuwe verdeelmodel Beschermd Wonen de raming conform de meicirculaire opgenomen. Door het uitstel is er geen zekerheid over de effecten, de verdeelmodellen zullen dan ook niet in de meicirculaire 2020 worden verwerkt. In de risicoparagraaf is een integraal risico opgenomen ten aanzien van de herijking gemeentefonds en verdeelmodel Beschermd Wonen. Dit risico zal een beperkte omvang hebben, aangezien het verwachte nadeel op Beschermd Wonen grotendeels zal wegvallen tegen het verwachte voordeel van het nieuwe verdeelmodel gemeentefonds.

Nominaal en volume
Conform de afgesproken systematiek wordt bij de Perspectiefnota een berekening gemaakt van de nominale en volume indexatie. Dit gebeurt op basis van het CPI-cijfer uit het CEP (1,6% voor 2021) voor de nominale compensatie. Voor de volumegroei is de afspraak om dit op basis van de groei van het aantal inwoners tussen 2020 en 2021 (0,9%) in te ramen. Ten aanzien van de volume indexatie heeft echter een review van de systematiek plaatsgevonden (zoals vorig jaar is aangekondigd). Daarbij zijn de volumegevoelige budgetten in kaart gebracht in plaats van het groeipercentage op vrijwel alle onderdelen van de begroting los te laten. Dit levert een lager budget op voor de benodigde volumecompensatie. Net als vorig jaar is daarbij wel rekening gehouden met een structureel bedrag van € 1 miljoen voor onvoorziene issues die pas in de loop van het eerste begrotingsjaar bekend worden. Toepassing van deze cijfers leidt tot een nominale indexatie van € 6,8 miljoen vanaf 2021 en tot een volume indexatie van € 3 miljoen. Dekking voor deze indexaties vindt voor een groot deel plaats uit de indexatie van het gemeentefonds. Aangezien de OZB-opbrengst niet wordt geïndexeerd, is deze dekkingsbron niet beschikbaar. Zoals gebruikelijk wordt in de Begroting 2021-2024 deze totale nominale en volume indexatie verdeeld over de betreffende productonderdelen van alle programma's.

Actualisatie MIP
Zoals gebruikelijk wordt de MeerjarenInvesteringsPlanning (MIP) voor de Perspectiefnota geactualiseerd. Dit gebeurt bijvoorbeeld naar aanleiding van de gerealiseerde investeringen in het jaar 2019. Over 2019 heeft een onderbesteding plaatsgevonden van de begrote investeringen, waardoor in 2020 een vrijval van de daarvoor begrote kapitaallasten plaatsvindt. Een bedrag van € 1,360 miljoen valt hiervan vrij ten gunste van de algemene reserve.
Daarnaast is voor de komende jaren het MIP geactualiseerd. De vrijval van kapitaallasten wordt vooral veroorzaakt door het vertraagd investeren in de schoolpanden, machines & installaties en de inrichting van gebouwen. Zowel bij de machines & installaties als de inrichting gebouwen gaat het vooral om de gemeentelijke panden. In de aanloop naar de Begroting 2021-2024 wordt het mogelijke effect van de geactualiseerde investeringsplanning op de dotatie aan de BR Solvabiliteit berekend en verwerkt. Daarnaast ontstaat er ieder jaar als gevolg van onderbesteding op de realisatie van de begrote investeringen een vrijval van de kapitaallasten in het eerstvolgende jaar. Voorgesteld wordt om dit optimisme al aan de voorkant in het meerjarenbeeld in te ramen en hiervoor een stelpost op te nemen. Deze stelpost is berekend op basis van een aflopende reeks (70%-50%-30%) op de verwachte onderuitputting van de kapitaallasten. Hiervoor is een analyse gemaakt van de gemiddelde onderuitputting van de investeringen op alle beleidsvelden in de afgelopen 5 jaar. In het laatste jaar wordt deze stelpost niet ingeraamd. Dit in het kader van behoedzaamheid.

Rente
In de huidige MJPB 2020 - 2023 gaan we uit van een geleidelijk stijgende rente. Voorgesteld wordt om nu in het beeld de aanname te verwerken dat de rente gedurende een langere periode van jaren op het huidige niveau blijft (vergelijkbaar met de situatie waarin Japan al langer zit/heeft gezeten). Dit heeft de in de tabel opgenomen positieve financiële gevolgen. In 2020 een voordeel van € 9 ton, in

2021 € 1 miljoen, in 2022 € 2 miljoen en vanaf 2023 € 3 miljoen ruimte. Hierbij blijven we uitgaan van lange looptijden van nieuwe leningen.
Mocht de rente in de nabije toekomst sneller gaan stijgen, dan kunnen we de gevolgen daarvan opvangen door leningen met kortere looptijden aan te trekken. Kortere looptijden betekent een lagere rente. De gemeente Arnhem heeft de ruimte om zulke leningen aan te trekken omdat we in de afgelopen jaren juist leningen met langere looptijden hebben afgesloten. Hierdoor zijn onze aflossingsverplichtingen in de nabije toekomst laag geworden, lager dan wettelijk toegestaan volgens de renterisiconorm (20% van het begrotingstotaal). Vanwege deze ruimte voor extra aflossingen kan de gemeente indien nodig nieuwe leningen met een kortere looptijd aantrekken en zo de gemiddeld te betalen rente laag houden. In de MJPB 2020-2023 is daarnaast opgenomen dat de aanwezige structurele stelpost voor het opvangen van bovenmatige stijging van de rente telkens in het voorlaatste jaar kan vrijvallen.

Burgerzaken
In het hele land staan de afdelingen Burgerzaken - als gevolg van toenemende digitalisering - aan de vooravond van ingrijpende veranderingen. De impact van de toenemende digitalisering is groot.
De overheid staat voor de uitdaging om de dienstverlening anders in te richten en dit vraagt van de medewerkers andere competenties. De complexiteit van het werk neemt toe, het face-to-face contact met de klanten verandert. Er moet een balans worden gevonden in het spanningsveld van optimale dienstverlening, kwaliteit van persoonsgegevens, privacy, beveiliging en fraudebestrijding. Afdelingen Burgerzaken staan aan het begin van een transformatie, die om de nodige flexibiliteit van organisaties, management en medewerkers vraagt.
Voor de transformatie van Burgerzaken in Arnhem zijn extra middelen nodig. Het kwantitatief op peil brengen van de formatie en de geschetste veranderingen in het werkveld vragen om investeringen in (nieuwe) medewerkers. Ook zal tijdelijk extra ingehuurd moeten worden voor onder meer training-on-the-job en gespecialiseerde krachten. Daarnaast vragen de ontwikkelingen op het gebied van digitalisering forse investeringen in ICT. Deze investeringen worden grotendeels opgenomen in de reguliere begroting (de I-agenda). Aanvullend is een beperkt budget noodzakelijk.

Fluctuaties in de vraag naar producten van Burgerzaken (door langere geldigheidsduur van paspoorten en identiteitskaarten) maken het noodzakelijk dat de bijbehorende leges realistisch in de begroting verwerkt worden (de geraamde opbrengst neemt af). De hier geschetste stijging van de lasten kan gedeeltelijk worden opgevangen uit het budget dat beschikbaar is voor de BRP-straat in Zevenaar. Het voortbestaan van de BRP-straat in Zevenaar staat ter discussie. Bij sluiting daarvan valt het opgenomen voordeel weg. Dit is als risico opgenomen in Naris.

Ter dekking van de kostenstijgingen van Burgerzaken worden voorgesteld om de stijging van de kosten die het Rijk ons berekent door te berekenen in onze legestarieven en het aanpassen van bijzondere legestarieven waardoor deze meer in lijn worden gebracht met tarieven elders in de regio. Tot slot kan vanuit de BR Bedrijfsvoering in de jaren 2021 tot en met 2023 een bijdrage geleverd worden.

De Connectie: cao stijging
Op 12 september 2019 hebben bonden en de VNG een akkoord bereikt over een loonsverhoging van 6,25%. Voor De Connectie betekent dit een aanvulling op de ingeschatte nominale indexatie. Voor onze eigen organisatie geldt dit ook, maar dit knelpunt is reeds in de MJPB 2020-2023 verwerkt.

Actualisatie bestemmingsreserves

In het kader van open en verantwoord besturen is kritisch gekeken naar de bestemmingsreserves. Voor dat deel waar geen concreet bestedingsplan (en een begrote dotatie) aan ten grondslag ligt, wordt voorgesteld om dit vrij te laten vallen ten gunste van de algemene middelen. Een aantal reserves is ingesteld om een bepaald risico af te dekken. Daarbij is geïnventariseerd of dit risico en de stand van de bijbehorende reserve nog actueel is. Bij de reserves Pakketmaatregelen Wmo, Toezicht Peuterspeelzalen en gastouderopvang, Stimulering woningbouw, Taakmutaties Gemeentefonds-overloop en Bedrijfsvoering ontstaat ruimte na de actualisatie. Deze ruimte komt ten gunste van de algemene middelen.

Financieel beeld 2020-2024	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**	
4. Open en verantwoord besturen						
September- en decembercirculaire gemeentefonds	7,14	13,68	14,24	13,04	15,45	S
Herijking verdeelmodellen Gemeentefonds		pm	pm	pm	pm	S
Herijking verdeelmodel Beschermd Wonen (max risico)			pm	pm	pm	S
Prognose nominaal en volume		-9,80	-9,80	-9,80	-9,80	S
Actualisatie MIP	1,36	1,07	0,99	1,00	0,83	S
Op voorhand inramen planningsoptimisme MIP		1,56	1,55	1,15		I
Rente: aanpassen begrote verhoging rente	0,90	1,00	2,00	3,00	3,00	S
Rente: inzetten buffer in 2023, structureel behouden				0,90		I
Dividend BNG	-0,67					I
Burgerzaken: formatie		-0,68	-0,68	-0,42	-0,42	S
Burgerzaken: externe inhuur		-0,41	-0,30	-0,24	-0,18	S
Burgerzaken: digitalisering		-0,09	-0,10	-0,05	-0,01	S
Burgerzaken: netto leges opbrengsten		-0,30	-0,34	-0,41	-0,06	S
Burgerzaken: voordeel BRP straat Zevenaar inkomsten (risico)		0,51	0,51	0,00	0,00	S
Dekkingsvoorstel: doorbelasten rijkskosten aan burger		0,04	0,04	0,03	0,10	S
Dekkingsvoorstel: actualiseren van tarieven bijzondere leges		0,08	0,09	0,06	0,17	S
Dekking saldo knelpunten en dekking Burgerzaken uit BR BV		0,67	0,60	0,30		I
De Connectie: cao stijging	-0,54	-0,76	-0,76	-0,76	-0,76	S
Actualisatie bestemmingsreserves	1,63	0,82	0,75	0,45	0,15	I
Totaal Open en verantwoord besturen	***9,83***	***7,40***	***8,78***	***8,26***	***8,47***	

Gevolgen financiële positie en impact coronacrisis

Totaalbeeld

Financieel beeld 2020-2024	2020	2021	2022	2023	2024
				*Bedragen * € 1 mln*	
Meedoen in een socialer Arnhem	-6,95	-7,80	-6,71	-6,22	-5,22
Wonen in een duurzamer Arnhem	-0,11	-1,06	-1,06	-0,75	0,00
Genieten van een nog mooier Arnhem	-0,27	-0,14	0,06	-0,83	-0,55
Open en verantwoord besturen	9,83	7,40	8,78	8,26	8,47
Totaal	**2,50**	**-1,60**	**1,07**	**0,47**	**2,69**

Zoals al aangegeven is het totaalbeeld in het eerste begrotingsjaar 2021 negatief, maar laat het vanaf 2022 een positief beeld zien zonder taakstellingen. Dit zou een structurele toevoeging aan de algemene reserve betekenen, bovenop de reeds in de huidige Begroting opgenomen dotatie van € 3,4 miljoen vanaf 2024. In de komende periode wordt in aanloop naar de Begroting 2021-2024 het financiële beeld echter vanzelfsprekend geactualiseerd, mede in het licht van alle ontwikkelingen die de coronacrisis op de begroting en het risicoprofiel heeft. Daarop wordt in dit deel verder ingegaan.

Een andere belangrijke eis voor de begroting ligt in onze eigen verordening, namelijk een weerstandsfactor van minimaal 1,0. De meerjarige ontwikkeling van de weerstandsfactor laat met het totaalbeeld uit deze Perspectiefnota een groei zien van 1,0 in 2020 naar 1,1 in 2023 en 1,3 in 2024. In de meerjarige prognose van de weerstandsfactor is daarbij uitgegaan van het bij de jaarrekening 2019 geactualiseerde risicoprofiel. Daarnaast is het jaarresultaat 2019 verwerkt in de standen van de algemene reserve en de bestemmingsreserve grondexploitatie (die ook meetelt in het beschikbare weerstandsvermogen).
Echter, ook de coronacrisis zal impact hebben op de ontwikkeling van het risicoprofiel. In de periode vanaf het uitbreken van de crisis is gewerkt aan het in beeld krijgen van de impact van de crisis op onze begroting. Aanvullend daarop zal ook het effect op het reeds bestaande risicoprofiel van de coronacrisis worden onderzocht en zal in de Begroting 2021-2024 dit worden verwerkt. De betekenis van de bovenstaand genoemde weerstandsfactor is in het licht van de recente ontwikkelingen dan ook erg betrekkelijk.

Financiële impact coronacrisis
Door middel van een aantal brieven is de raad geïnformeerd over de voortgang van de maatregelen tegen het coronavirus. Vanaf de laatste week van maart heeft een ambtelijke verkenning plaats gevonden van de mogelijke impact van de coronacrisis op de financiën en risico's voor onze gemeente. Deze verkenning is voor een groot deel gebaseerd op informatie uit landelijke netwerken van (grote) gemeenten, de VNG en het netwerk van risicomanagement. Vervolgens is deze informatie aangevuld en aangescherpt op grond van de lokale Arnhemse situatie.
Dit, ook al zijn de omstandigheden zeer onzeker, om zo goed mogelijk in te schatten wat de financiële gevolgen en risico's voor de gemeente Arnhem zijn, naast de ingrijpende gevolgen voor de Arnhemse burgers, bedrijven en organisaties. Daarbij is uitgegaan van de mogelijke impact van contactbeperkende maatregelen voor een duur van drie maanden. Dit in aansluiting op het eerste scenario van het Centraal Plan Bureau (CPB) dat de gevolgen van de coronacrisis verkend heeft.

Een belangrijke disclaimer bij de uitkomsten van deze verkenning is dat de mate van onzekerheid zo groot is dat alleen op basis van aannames en veronderstellingen enige indicatie van de impact kan worden gegeven. De onzekerheden hebben onder andere betrekking op de feitelijke financiële impact

op onze begroting en de doorwerking van negatieve financiële gevolgen voor burgers en bedrijven. Ook is nog niet volledig duidelijk in welke mate het Rijk de gemeenten zal compenseren en hoe op termijn dit door zal werken op algemene en specifieke uitkeringen die de gemeente van het Rijk ontvangt. Ook andere onderdelen van de gemeente kunnen geraakt worden door deze crisis en moeten wellicht later nog aan dit overzicht worden toegevoegd. Duidelijk is wel al dat de financiële gevolgen naar alle waarschijnlijkheid majeur zullen zijn.

De belangrijkste onzekerheid zit op dit moment op de duur van de contactbeperkende maatregelen en de verdere gevolgen daarvan. Dat betekent dus ook dat naar mate de maatregelen langer duren ook de gevolgen voor de Arnhemse samenleving dieper zullen ingrijpen en ook de gevolgen voor de gemeentelijke financiën nog groter zullen zijn.

Eerste uitkomsten ambtelijke verkenning impact financiële gevolgen coronacrisis
Uit de inventarisatie bij de programma's komt naar voren dat de gemeente in de volle breedte van haar takenpakket geraakt wordt. In de bijlage bij deze Perspectiefnota is de impactanalyse bijgevoegd. Van een groot aantal van deze risico's zijn de gevolgen al te kwantificeren, van een aantal is in dit stadium nog onvoldoende in te schatten wat de financiële effecten zijn. Daar waar 'nnb' staat, betekent dan ook dat de impact 'nog niet bekend' is.

- Meedoen in een socialer Arnhem:

We zien onder andere een toenemend gebruik van inkomensondersteunende maatregelen in relatie tot armoede, groter beroep op inkomensregelingen (Buig, Tijdelijke ondersteuning ondernemers (compensatie via het Rijk)), extra inzet VGGM, effect op voorgenomen maatregelen om de kosten van zorg niet verder te laten stijgen, ondersteuning voor kwetsbare gezinnen en kinderen, stijging zorgvraag na de crisis, kosten extra locaties beschermd wonen en omzetderving Scalabor.
De sociale gevolgen van de crisis zijn ingrijpend en een forse impact daarvan op onze financiën is onvermijdelijk. Hoe ingrijpend blijkt uit het feit dat in de laatste week van maart 50% meer intakes voor de aanvraag van bijstand werden gedaan, circa 2000 zzp'ers al een aanvraag voor tijdelijke extra ondersteuning hadden gedaan en 450 kinderen per dag gemiddeld gebruik van een nood-kinderopvang maken.

- Wonen in een duurzamer Arnhem:

We zien onder andere gevolgen van mogelijk uitstel van huurbetalingen, mogelijke huurverlagingen, extra activiteiten ten behoeve van afvalinzameling en terugval van het aantal bouwvergunningen.

- Genieten van een nog mooier Arnhem:

We zien onder andere een terugloop van parkeerinkomsten, mogelijk faillissement van contractpartijen, effect op culturele instellingen, daling opbrengsten toeristenbelasting en havengelden, extra kosten van toezicht en handhaving, mislopen inkomsten Sportbedrijf en sportverenigingen (uit baromzet, evenementen etc.) en risico's door opschorten van de huurbetalingen. Bij dit thema is ook verkend in welke mate de verkoop van gronden van de grondexploitaties zal stagneren.

- Open & Verantwoord besturen:

We zien onder andere lagere opbrengsten OZB door faillissementen, geen dekking van rendabele uren, mogelijke toename van fraude, uitstel diverse processen in de bedrijfsvoering (bijvoorbeeld ICT-projecten) en doorwerking op termijn in een lagere algemene uitkering gemeentefonds als gevolg van een recessie.

Een nadere toelichting en de kwantitatieve inschatting van de impact bij deze thema's is in de bijlage opgenomen. De genoemde bedragen zijn gebaseerd op aannames vanuit een situatie met buitengewoon veel onzekerheden. Mogelijkerwijs ontstaat er enige financiële ruimte doordat uitgaven niet kunnen worden gedaan. Op een later moment, wanneer ook meer duidelijk is geworden over het verdere verloop van deze crisis en de duur en mate van ingrijpendheid van de maatregelen, zal ook meer inzicht verkregen worden over het incidentele of structurele karakter van de financiële impact. Dan zal de mate waarin het Rijk deze kosten zal compenseren ook beter in beeld zijn.

Het totaal komt voor 2020 op dit moment van schrijven met de aannames van contactbeperkende maatregelen voor drie maanden (half maart -half juni) en een verbod op vergunningsplichtige evenementen tot 1 september uit op een nadelig van € 15 miljoen. Dit is dus de impact die we concreet in beeld hebben. Hierbij is dus geen rekening gehouden met een eventuele langere duur van de maatregelen, de structurele impact en het effect van beleidsmaatregelen. Voor een deel gaan we daarnaast nog gecompenseerd worden door het Rijk. Met harde toezeggingen is in de lijst rekening gehouden, met minder concrete niet.

Zoals in Turap-1 ook is opgenomen, worden de kwantitatieve effecten (zodra hier meer zekerheid over is) in Turap-2 verwerkt voor wat betreft het lopende jaar 2020. In de Begroting 2021-2024 zal de impact vanaf 2021 in het meerjarenbeeld dan wel in het risicoprofiel een plek krijgen.

Mogelijkheden om de financiële gevolgen van de crisis op te vangen
De gemeente Arnhem beschikt over enige financiële buffers om de incidentele gevolgen van de crisis op te vangen:

- Het aanwezige weerstandsvermogen (voornamelijk algemene reserve);
- De bestemmingsreserves. Zoals in de aanbiedingsbrief aangekondigd laten we een beoordeling maken van het nut en de noodzaak van alle bestemmingsreserves in onze begroting. We hopen hiermee een extra buffer te creëren om de gevolgen van de coronacrisis voor de gemeentelijke financiën op te vangen;
- Specifiek de bestemmingsreserve Solvabiliteit. Deze is bedoeld voor verbetering van de solvabiliteit en in het verlengde daarvan om klappen op te kunnen vangen als de gemeente in zwaar weer komt.

Inzet van het weerstandsvermogen, een deel van de reguliere bestemmingsreserves en de bestemmingsreserve solvabiliteit zullen onvermijdelijk doorwerken in een lagere solvabiliteit en een relatief hogere schuldquote. De structurele effecten van de coronacrisis zullen door vermindering van uitgaven (bezuinigingen) en/of verhoging van inkomsten moeten worden opgevangen. In de concept Begroting 2021-2014 komen we daartoe, indien noodzakelijk, met voorstellen.

Bijlage Financiële impactanalyse gevolgen corona-crisis

In de financiële impactanalyse is de mogelijke financiële impact in kaart gebracht die we als gevolg van de COVID-19 pandemie op Arnhem af zien komen. Het overzicht bevat de financiële gevolgen van datgene wat ons in de stad overkomt als gevolg van de corona-crisis en de risico's die we op dit moment zien. In het overzicht wordt nu uitgegaan van een 3 maanden durende intelligente lock-down zoals we die vanaf half maart kennen en waarvan we dus voor dit overzicht veronderstellen dat die in ieder geval tot half juni zal doorlopen. Dit is het pakket dat in ieder geval tot 20 mei doorloopt zoals premier Rutte in de persconferentie op 21 april bekend heeft gemaakt. Hoe de ontwikkelingen daarna zijn is nog zeer onzeker Het kabinet kan ook geen perspectief schetsen dat meer dan enkele weken vooruit kijkt. Het enige dat voorbij die horizon wel duidelijk is, is dat evenementen tot 1 september zijn afgelast. Ook in de huidige situatie zitten veel onzekerheden. Het overzicht van de financiële impact is dan ook niet uitputtend.

De onderwerpen waarvoor we op basis van aannames een inschatting hebben kunnen maken, zijn met een bedrag, eventueel met een marge, opgenomen. Voor de overige posten is 'nog niet bekend' (nnb) opgenomen. Daarbij is dus nog geen rekening gehouden met de mogelijk langere duur en een meer structurele impact van de beperkende maatregelen. Tevens is het effect van beleidsmaatregelen die kunnen worden genomen om de gevolgen van de crisis te beperken niet meegenomen. De onzekerheid binnen het overzicht is heel groot, zoals dat bij het Rijk ook het geval is. Alleen op basis van aannames en veronderstellingen kan enige indicatie van de impact worden gegeven. De onzekerheden hebben onder andere betrekking op de feitelijke financiële impact op onze begroting en de doorwerking van negatieve financiële gevolgen voor burgers en bedrijven. In het overzicht is alleen rekening gehouden met concrete toezeggingen voor vergoedingen van het Rijk zoals op het gebied van de tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandige ondernemers (Tozo). Met minder concrete toezeggingen van het Rijk is geen rekening gehouden.

Financiële impactanalyse gevolgen corona-crisis *(bedragen x € 1.000 negatief is nadelig)*

Financiële impact ingeschat op basis van 3 maanden intelligente lock down.

Onderwerp	Toelichting	Indicatie omvang 2020	Indicatie omvang 2021
Meedoen in een socialer Arnhem			
Inkomensregelingen (BUIG); verhoogde instroom, vertraagde uitstroom	We zien het aantal bijstandsaanvragen fors toenemen. Samen met een vertraging in de uitstroom leidt dit tot een hoger bijstandsbestand. Dit leidt, afhankelijk van wat het Rijk doet met de financiering, mogelijk tot een groter tekort op de BUIG. Het oplopen van het bestand komt zowel voort uit een verhoging van de instroom (Jongeren/Schoolverlaters; instroom vanuitWW; ondernemers die na het gebruik van de Tozo regeling structureel afhankelijk worden van bijstand) als op dit moment een vertraging van de uitstroom (minder geschikt werk; vertraging in werkfit maken inwoners; op afstand werken waardoor onder andere minder fysieke handhavingscontroles kunnen worden uitgevoerd). Op de langere termijn is onduidelijk wat de effecten zullen zijn. Wat zijn de gevolgen van het virus voor de economie en daarmee werkgelegenheid? In hoeverre zijn bedrijven bereid mensen met een afstand tot de arbeidmarkt aan te nemen? Moeten we vanuit de gemeente het beleid aanpassen? De hoogte van het risico is onzeker. Op BUIG geldt, middels de vangnetregeling, wel een maximaal eigen risico van 10% (gekoppeld aan de hoogte van het budget). Op basis van het huidige BUIG budget bedraagt het maximaal eigen risico voor 2020 € 10,5 mln. Omdat in de begroting reeds rekening wordt gehouden met een tekort bestaat er nog een financieel risico van €2,1 mln. (dit risico stond al opgenomen in het gemeentelijke risicoprofiel in Naris).	0 tot -2.100	nnb
Doorbetaling zorgverleners die geen zorg verlenen	Zorgverleners hebben opdracht om de zorg die volgens contract geleverd moet worden, zoveel mogelijk voort te zetten. Daarbij worden zorgverleners gestimuleerd om op alternatieve manieren de zorg te verlenen waar de gemeente voor betaalt. In een aantal gevallen zal echter toch geen (alternatieve) zorg geleverd kunnen worden. De VNG heeft geadviseerd zorgaanbieders in alle gevallen regulier door te betalen. Gemeente Arnhem volgt deze lijn. Het Rijk compenseert deze kosten niet, omdat het gaat om doorbetaling op het reguliere kostenniveau. Daarvoor ontvangen gemeenten geld uit het gemeentefonds. Hiermee zet het Rijk feitelijk de uitgaven voor de periode maart tot en met mei 2020 vast. Omdat verschillende kostenbesparende maatregelen zijn voorgenomen, brengt dit nieuwe financiële risico's met zich mee. Daarnaast wordt een grotere zorgvraag na de crisis voorzien. Deze risico's zijn hieronder opgenomen. Inschatting omvang van zorg die niet geleverd kan worden (ook niet op een alternatieve wijze) maar wel doorbetaald wordt conform de lijn van de VNG: minimaal -3.224 miljoen, maximaal -7.407 miljoen.	nnb	nnb

Onderwerp	Toelichting	Indicatie omvang 2020	2021
Grotere zorgvraag na crisis	Na de coronacrisis ontstaat mogelijk een toename in zorgvraag. Bv. door verergering van hulpvragen die niet konden worden opgepakt, een stuwmeer aan achterstallige hulpvragen, maar ook terugval van cliënten. Conform het advies van de VNG worden de zorgaanbieders doorbetaald, maar dat betekent niet dat de zorgvraag minder wordt of verdwijnt. Mogelijk wordt deze dus nog 'ingehaald' na deze crisis, waardoor de totale kosten alsnog hoger uitkomen. Compensatie hiervoor wordt nog nader uitgewerkt en is onzeker. Het genoemde bedrag gaat uit van een tijdelijke toename van 10% van ambulante zorgproducten (begeleiding Wmo en Jeugdwet en behandeling Jeugdwet) in de drie tot zes maanden vanaf juni. We kunnen nog niet voorzien welke periode reëel is. Het kan ook langer zijn.	-1.050 tot -2.100	nnb
Niet realiseren kostenbeperkende maatregelen zorgdomein	In de geamendeerde MJPB 2020-2023 staat een aantal kostenbeperkende maatregelen voor het zorgdomein (zowel jeugd als Wmo) opgenomen, die vanaf dit jaar ingevoerd zouden worden. Door de coronacrisis komt de realisatie van deze maatregelen onder druk te staan. Omdat zorgaanbieders worden doorbetaald conform het advies van de VNG worden de taakstellingen in de periode maart-mei in hun geheel niet gehaald. Door de voorziene '1.5-meter-samenleving' wordt het moeilijker de taakstellingen in de rest van het jaar te behalen (en bestaat er zelfs een risico dat de zorg duurder wordt). Er is een bandbreedte van 0 tot 50% opgenomen.	-1.200 tot -1.800	nnb
Vertraging voorgenomen zorgmaatregelen Jeugdwet	Besluitvorming in de raad over het raadsvoorstel met de voorgestelde kostenbesparende maatregelen Jeugdzorg van de Taskforce loopt door de corona-crisis vertraging cq. uitstel op. Zolang de raad niet heeft beslist kunnen wij enkel voorbereidingen treffen voor de voorgenomen maatregelen Jeugdzorg. We gaan er nu vanuit dat de voorgenomen besparingen in 2020 van € 1,1 miljoen niet worden gerealiseerd gedurende de maanden dat de coronamaatregelen voortduren. Financieel gezien telt het op tot 1,4 mln	-1.400	nnb
Omzetderving Scalabor: impact op financiëel resultaat 2020 is negatief	Door de huidige ontwikkelingen staat het resultaat en daarmee de dividenduitkeringen van Scalabor de komende jaren onder druk. Voor 2020 wordt op dit moment al een terugloop van de omzet met 1/3 verwacht. Daarnaast staat Arnhem garant voor een krediet van Scalabor van 750 duizend. Mogelijk wordt hierop in komende jaren een beroep gedaan.	nnb	0 tot -1.400
Extra kosten re-integratie	Als gevolg van een groter bijstandsbestand zal meer moeten worden ingezet om mensen naar werk te begeleiden. De inzet betreft: - Inzet extra begeleidingsinstrumenten (arbeidsvaardigheden, training, jobcoaching, ect.), voor de nieuwe instroom en voor de mensen die al langer een uitkering ontvangen en voor wie de mogelijkheden op de arbeidsmarkt mogelijk beperkter zijn. - Inzet extra uitvoeringscapaciteit - Mogelijke extra kosten in het kader van 1,5 meter samenleving (inrichting werkplekken, hogere trajectprijzen) Gelet op de onzekerheden over de duur van de crisis en de economische situatie daarna is het niet mogelijk hierover op dit moment een een inschatting te maken.	nnb	nnb
Dubbele kosten door verlenging inzet zzp'ers/derden en materialen	Vanuit de TLO's wordt de contractduur van zzp'ers en inhuur materialen verlengd om nu in te zetten voor aanvullende maatregelen rondom Corona en daarna weer voor de reguliere activiteiten die nu geen doorgang vinden. (O.a. Kansrijk opgroeien)	-300 tot -450	nnb

Onderwerp	Toelichting	Indicatie omvang 2020	2021
Gevolgen beperktere toetsing nieuwe contracten zorgaanbieders	Er loopt een inkooptraject om tot een nieuwe contractering van zorgaanbieders per 1 juli 2020 te komen. Producteisen en -omschrijvingen zijn aangescherpt en het is de bedoeling dat er minder aanbieders dan nu worden gecontracteerd. Dit moet leiden tot een overzichtelijker aanbiederslandschap en lagere kosten. Het lijkt erop dat het inkooptraject geen vertraging oploopt. Er vinden wel discussies plaats over de mate waarin onder de huidige coronamaatregelen aanbieders voldoende kwalitatief getoetst kunnen worden. Dit kan een negatieve impact hebben op de voorziene besparing.	0 tot -300	0 tot -300
Armoede; toename gebruik inkomensondersteunende maatregelen	De ontwikkelingen op het gebied van Bijstand hebben, weliswaar met vertraging, effect op het gebruik van armoederegelingen. Aangezien er een recessie wordt verwacht, neemt het aantal bijstandsuitkeringen, instroom vanuit WW en dus ook gebruik van armoederegelingen toe. De omvang van de toename is zeer afhankelijk van de economische ontwikkelingen. De CPB scenario's lopen hierin uiteen. Effecten zullen niet op korte termijn zijn, maar wel vanaf tweede helft 2020, met een doorwerking in 2021. Een betrouwbare inschatting hiervan is op dit moment nog niet te maken. De inschatting van de bandbreedte varieert van enkele tienduizenden euro's tot €250.000. Met de aanvragen voor Bijzondere Bijstand wordt nu iets soepeler omgegaan. De insteek is dat inwoners het aangevraagde nodig hebben. Er vindt dus minder scherpe controle plaats. Daarnaast worden eerder nieuwe dingen verstrekt omdat het door de crisis nu niet mogelijk is om alle producten te repareren. Dit leidt tot hogere kosten bij het verstrekken van bijzondere bijstand.	0 tot -250	nnb
Schulddienstverlening	De verwachting is dat meer inwoners met schulden zich gaan melden. De werkloosheid neemt toe en inwoners die zich eerder niet meldden, zullen dit naar verwachting in deze crisissituatie wel doen. Ook zal het aantal ondernemers met financiële problemen dat zich meldt, flink gaan stijgen. Landelijk wordt voorspeld dat een flink deel van het aantal TOZO-aanvragen zich gaat melden voor schulddienstverlening. Voor particulieren en jongeren verwachten we eind 2020 zo'n €250.000 extra kosten. Van ondernemers verwachten we dat ze zich pas later gaan melden en schatten we de extra kosten voor 2021 op €500.000.	0 tot -250	-500
Uitvoeringkosten Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandige ondernemers (Tozo)	Arhem voert de de vanuit het Rijk ingestelde Tozo regeling uit. Vanuit het Rijk is aangegeven dat voor de uitvoering een vast bedrag per besluit zal worden vergoed. Hoe hoog deze vergoeding is is op dit moment (nog) niet bekend. Het risico bestaat dat de vergoeding ontoerekend is voor de door Arnhem gemaakte uitvoeringskosten.	0 tot -250 -nnb	nnb
Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandige ondernemers (Tozo) risico op invordering	Vanuit de Tozo regeling kunnen vorderingen ontstaan. Op dit moment is nog niet bekend of het risico van invordering bij de gemeente komt te liggen (m.a.w. het Rijk vergoedt op basis van het recht op ondersteuning) of dat het risico bij het Rijk komt te liggen (m.a.w.: het Rijk vergoedt de daadwerkelijk uitgekeerde bedragen minus de daadwerkelijk teruggevorderde bedragen. Omdat het Rijk heeft aangegeven dat de volledige kosten voor bijstand en bedrijfskapitaal worden vergoedt is op dit moment geen bedrag gekoppeld aan dit risico)	nnb	nnb

Onderwerp	Toelichting	Indicatie omvang 2020	2021
Inzet VGGM-GGD	De VGGM, het onderdeel GGD, zit vol in de crisisaanpak van de coronabesmetting (vrijstellen personeel en beschermingsmateriaal). Dit leidt tot meerkosten. Voorzover deze betrekking hebben op de Arnhemse begroting zijn ze hier opgenomen. Landelijk wordt overleg gevoerd over eventuele compensatie. Daar staan minder inzet op reguliere activiteiten tegenover, o.a. op dienstverlening Jeugdgezondheidszorg (minder contactmomenten consultatieburo's, artsen en verpleegkundigen op scholen), minder voorlichting sexuele gezondheid op scholen, minder of geen reguliere inzet op toezicht kinderdagverblijven, wel mogelijk op de noodopvang. Tevens dalen de inkomsten doordat minder beroep wordt gedaan op reizigersvaccinaties. Bij de half jaar rapportage zal VGGM uitgebreid stil staan bij de Corona-crisis.	-400 tot -500	nnb
Subsidieverstrekking of verantwoording Welzijn	Welzijnsorganisaties en buurthuizen lopen inkomsten mis, bijvoorbeeld op baromzet, deelnemersbijdragen en verhuur van ruimtes. Niet alle organisaties kunnen het mislopen van inkomsten opvangen, de vraag bij buurthuizen is uitgezet, een eerste inschatting van dit risico is dat het gaat om ongeveer 150.000 tot 200.000. Voor de gesubsidieerde opdrachten geldt dat welzijnsorganisatie (en andere subsidiepartners) zoveel mogelijk hun opdracht op een andere manier vormgeven, die past bij de RIVM richtlijnen, zodat goed contact en ondersteuning aan kwetsbare inwoners geborgd is. Er vindt ook inzet plaats op onderdelen die nu door de coronacrisis zijn ontstaan, zoals noodopvang op school en jongerenwerk inzetten om groepsvorming op straat tegen te gaan.	-200	nnb
Spoedeisende zorg (SEZ) van Jeugdbescherming Gelderland en meer jeugdbeschermingsmaatregelen	Er is sinds de coronacrisis (nog) geen toename zichtbaar van het beroep op en inzet van de Spoedeisende Zorg (crisiszorg) van Jeugdbescherming Gelderland. Wel is het mogelijk dat, naarmate de crisis langer duurt, er na de coronacrisis sprake zal kunnen zijn van een inhaalvraag. Hierdoor loopt de gemeente het risico een hogere bijdrage voor SEZ te moeten betalen. Deze mogelijk exta kosten zijn waarschijnlijk beperkt gelet op de relatief geringe reguliere bijdrage. Het aantal beschermingsmaatregelen loopt terug, omdat de zittingen bij de rechtbank worden uitgesteld Op termijn dient dit weer ingehaald te worden, maar het zal wel even duren voordat de rechtbank deze achterstand in kan halen.	-100 tot -200	nnb
Tijdelijk niet innen eigen bijdrage Wmo	Zorgaanbieders zijn opgeroepen om waar mogelijk volwaardige alternatieve vormen van zorg en ondersteuning te bieden. Maar het kan ook voorkomen dat zorg en ondersteuning in zijn geheel geen doorgang kan vinden. Dit zou betekenen dat gemeenten, in overleg met aanbieders, voor het totale cliëntenbestand Wmo zouden moeten beoordelen in welke individuele situaties de eigen bijdrage gestopt moet worden (en wanneer deze weer moet starten). Omdat dit voor alle betrokken partijen een grote (administratieve) uitvoeringslast is, is landelijk besloten om voor de Wmo-cliënten de eigen bijdrage voor in ieder geval april en mei niet te innen, met uitzondering dus van de cliënten met de voorzieningen beschermd wonen intramuraal en opvang. Het ministerie van VWS gaat in gesprek met de VNG over compensatie. .	0 tot -194	nnb

Onderwerp	Toelichting	Indicatie omvang 2020	2021
Inzet vrouwenopvang bij Moviera	In het algemeen is de verwachting dat huiselijk geweld en kindermishandeling toeneemt wanneer de druk op de gezinnen toeneemt door isolatie en thuiswerken/kinderen niet naar school.Dit betekent dat er over de hele linie meer gebruik gemaakt wordt van de voorzieningen (Vrouwenopvang, Centrum seksueel geweld en ook de ambulante inzet VO). Bij Moviera is in Oosterbeek (crisisopvang) een extra groep opengegaan (extra kosten) waar nieuwe cliënten worden opvangen (scheiding cliënten). Verder worden de richtlijnen van de RIVM gevolgd. De verwachting is verder dat er door corona een toename is/zal zijn van huiselijk geweld, wat zich ook op langere termijn zal vertalen in een groter beroep op jeugdzorg en vrouwenopvang. Een risico wordt ook gevormd door mogelijke personeelsuitval als gevolg van besmetting. Mogelijk dat Moviera voor de compensatie van de extra kosten een beroep kan doen op het Rijk en/of Provincie.	-135	nnb
Toename meldingen Veilig Thuis	De verwachting is dat de problematiek van veiligheid 'achter de voordeur' (kindermishandeling en/of huiselijk geweld) door de afgekondigde coronamaatregelen van het Rijk toe zal nemen cq. zal intensiveren, ook bij gezinnen die wij nog niet in beeld hebben. In de eerste weken van de coronacrisis daalde op basis van informatie van Veilig Thuis het aantal politiemeldingen inzake huiselijke geweld en kindermishandeling en is er een lichte stijging van het aantal adviesvragen van professionals. Het vermoeden bestaat dat een belangrijk deel van de problematiek in dit stadium 'verborgen en onder de radar' blijft. Na het opheffen van de coroanamaatregelen is de verwachting dat er sprake zal zijn van een inhaaleffect, waardoor sprake kan zijn van extra kosten Veilig Thuis. Dit vertaalt zich vervolgens door in extra kosten bij de sociale wijkteams, jeugdzorgaanbieders en Moviera.	-55 tot -115	nnb
Inzet statushouders / inburgering	De dualetrajecten (werk en taal) kunnen deels uitgevoerd worden, waardoor er inkomsten misgelopen worden en er vertraging in het traject optreedt (werk ligt stil). Voor een deel van de duale trajecten is een alternatief gevonden, de mondkapjesfabriek. Mocht de coronacrisis langer dan 3-6 maanden duren, dan ontstaat er op de lopende pilot Inburgering duale trajecten statushouders mogelijk in 2021 een financieel knelpunt.	-50	-150 tot -200
Terugloop eigen bijdragen hulp bij huishouden	Bij hulp in het huishouden is er een grote kans dat inwoners hun zorg onderbreken en dus gedurende de beperkende RIVM maatregelen ook geen eigen bijdrage betalen. Per persoon gaat het dan over €19,00 p.m.. Inschatting van de omvang is gebaseerd op basis van 10% tot 30% minder eigen bijdragen gedurende 3 maanden.	-25 tot -70 -nnb	nnb
Meerkosten doelgroepenvervoer	Voor doelgroepenvervoer geldt op dit moment dat 80% van de niet gereden ritten wordt doorbetaald. Daarnaast zijn er meerkosten voor de gereden ritten, aangezien daarvoor rolstoeltaxi's worden ingezet en er nu 1 op 1 gereden wordt (dus geen combinatieritten meer). Verwachting was dat dit binnen het kader kon worden opgevangen. Er nu vanuitgaande dat het vervoer vanaf juni nog steeds niet "normaal" kan worden uitgevoerd, zullen de meerkosten hoger worden. Op dit moment wordt er door de BVO DRAN, waar de uitvoering van het doelgroepenvervoer is belegd, onderzocht welke mogelijkheden er binnen het vervoer zijn om voor te sorteren op de anderhalvemetersamenleving. Wel is duidelijk dat als alle scholen en instellingen (jeugd en Wmo) weer opengaan er niet voldoende voertuigen en chauffeurs beschikbaar zijn om alle leerlingen, jeugdigen en Wmo-ers te vervoeren op basis van de 1,5 meter afstand die gehanteerd moet worden. Zodra de BVO DRAN hier meer duidelijkheid over kan geven kan er ook inzichtelijk gemaakt worden welke financiële gevolgen dit heeft.	nnb	nnb

Onderwerp	Toelichting	Indicatie omvang 2020	2021
Inventarisatie en aanpak opgelopen onderwijsachterstanden	Door het sluiten van de kinderopvang en scholen hebben veel kinderen waarschijnlijk een achterstand opgelopen en zeker veel meegemaakt. Wanneer de scholen weer opengaan op 11 mei, is het aan de professionals om te zien wat deze kinderen nodig hebben. We maken met besturen kinderopvang en onderwijs een Arnhemse Aanpak Onderwijs, om hier samen de schouders onder te zetten. De extra inzet kan op meerdere domeinen; onder schooltijd, met verlengde leertijd, in de thuissituatie en in de vakantieperiodes. Het is nog niet inzichtelijk welke kosten dit met zich meebrengt.	nnb	nnb
Onzekere dekking 24/7 kinderopvang ouders vitale beroepen	Op verzoek van het Rijk is 24 uurs kinderopvang voor ouders met vitale beroepen geregeld. SKAR voert dit uit. Het Rijk heeft toegezegd alle kosten te dragen. Harde afspraken zijn er echter op dit moment niet. In de weekenden en avonden is een aantal keer gebruik gemaakt van de opvang. Een overzicht van de kosten die SKAR tot nu toe heeft gemaakt en verwacht te maken is aangevraagd. Doordat inkomsten SKAR voor een groot deel overeind blijven blijft het risico beperkt tot duizenden euro's.	0 tot -20	nnb
Extra locaties beschermd wonen en jeugdzorg voor inwoners en kinderen met corona	Er zijn door aanbieders van beschermd wonen en jeugdzorg (o.a. RIBW en Lindenhout) extra locaties geopend om inwoners en kinderen met corona te kunnen opvangen die door de omstandigheden niet meer op hun huidige adres kunnen blijven wonen. Ook is er de mogelijkheid voor kinderen om 24uurs begeleiding thuis te ontvangen (zodat ze thuis in quarantaine kunnen blijven als hun ouders opgenomen moeten worden). Het Rijk heeft toegezegd gemeenten hiervoor te compenseren.	nnb	nnb
Extra locaties maatschappelijke opvang voor inwoners zonder corona	Naast de huidige voorzieningen zijn andere locaties geopend om opvang en hulpverlening conform de richtlijnen van RIVM te verlenen en extra locatie geopend voor de opvang van daklozen met ziekteverschijnselen. Het gaat om opvang in een passagiersschip en het klooster in Huissen. Op basis van een eerste inschatting kunnen de extra kosten oplopen tot 1 miljoen. Het Rijk heeft toegezegd gemeenten hiervoor te compenseren.	nnb	nnb
Niet tijdig kunnen verantwoorden van de zorgbesteding in 2020	Risico op vertraging in het jaarrekeningtraject 2020 of zelfs een niet goedkeurende controleverklaring. Geen financieel effect, maar risico voor rechtmatigheid gemeentelijke jaarrekening. Grootste oorzaak voor dit risico is het feit dat we betalen voor zorg die niet geleverd wordt. Hierover gaan de VNG en het ministerie van VWS in gesprek met o.a. de NBA. Waar nodig worden de accountantsprotocollen aangepast. Er ligt echter nog niets vast.	nnb	nnb
Niet voldoen subsidie-eisen of verantwoording	In de verlening van subsidies bestaat een risico op onrechtmatigheid, omdat organisaties niet voldoen aan de eerder gestelde subsidie-eisen, zij leveren echter wel inzet. In de periodieke kwartaal- en halfjaar gesprekken met de gesubsidieerde partners wordt hieraan expliciet aandacht besteed zodat problemen zoveel mogelijk kunnen worden voorkomen.	nnb	nnb

Onderwerp	Toelichting	Indicatie omvang 2020	2021
Wonen in een duurzamer Arnhem			
Daling legesinkomsten door terugval aanvragen bouwvergunningen	ODRA ziet op dit moment nog geen daling in het aantal aanvragen voor bouwvergunningen en verwacht op basis van gespreken met vergunningaanvragers een lichte stijging. Afhankelijk van de duur van de crisis zou dit kunnen veranderen. Op langere termijn bestaat de kans dat de economische effecten van de corona crisis zorgen voor een terugval van bouwaanvragen. Economisch Instituut van de Bouw (EIB) verwacht 15% krimp bouwproductie.	-300	-600
Extra activiteiten afvalinzameling (inclusief bedrijfsafval)	Doordat inwoners meer thuis blijven is er meer huishoudelijk afval. Daarom zijn er extra ledigingen van restafvalcontainers, papiercontainers, wordt er vaker met kraakpersvrachtswagens gereden voor onder andere het verwijderen bijplaatsingen en extra gratis grofvuilrondes. Tevens wordt een verdere daling van de oudpapierprijs verwacht, zal de inzameling van minicontainers oudpapier met beladers van Suez plaatsvinden en zullen verenigingen gecompenseerd worden voor hun daardoor misgelopen oudpapiervergoeding.	-300	nnb
Uitstel huurbetalingen / huurverlagingen	Meerdere ondernemingen in gemeentelijke panden hebben verzocht om uitstel van huurbetaling en een aantal om huurverlaging. Deze verzoeken worden stuk voor stuk bekeken, waarbij primair gekeken wordt of uitstel van huurbetaling mogelijk is.Totale omvang aan huuropbrengsten, erfpachten, serviceopbrengsten, pachten bedraagt circa € 1,6 miljoen per maand. Een groot deel van hiervan is afkomstig van voormalige gemeentelijke activiteiten (sport, cultuur). Daar staat meestal subsidie tegenover. Op het overige deel ontstaat dus een risico als gevolg van de corona-crisis.	nnb	nnb

Onderwerp	Toelichting	Indicatie omvang 2020	2021
Genieten van een nog mooier Arnhem			
Terugloop parkeerinkomsten	Op basis van de actuele gegevens van P1-parkeerbedrijf is er een duidelijke afname van parkeerinkomsten. Het parkeerresultaat wordt verrekend met reserve Bereikbaarheid Effect na mei is lastig te bepalen omdat deze afhankelijk is van duur van de beperkende maatregelen (PM).	-2.500 -nnb	nnb
Inzet ODRA en welzijnsorganisaties op handhaving noodverordening en voor jeugd- en jongerenwerk / straatwerk	Vanuit ODRA en de welzijnsorganisaties wordt ingezet op het handhaven van de noodverordening die geldt i.v.m. de corona-crisis. Voor het grootste deel worden daarbij werkzaamheden die nu niet meer uitgevoerd worden als gevolg van de corona-crisis ingewisseld met meer toezichthoudend werk.	-300 tot -500 -nnb	nnb
Cultuur; Extra steun culturele instellingen en kunstenaars, sector ligt volledig stil	Alhoewel de meeste culturele (basis)voorzieningen nu nog niet direct liquiditeitsproblemen hebben, worden er wel knelpunten verwacht bij instellingen die forse eigen (publieks)inkomsten hebben. Sommige instellingen kunnen geen gebruik maken van de coulancemaatregelen van het Rijk omdat zij (net) niet aan de vereisten voldoen. Bij cultureel seizoenswerk, zoals festivals, wordt normaal gesproken het grootste deel van de jaaromzet in deze periode verdiend. Op de middellange termijn worden daarom bij tal van instellingen problemen voorzien door gebrek aan bezoekersinkomsten en omzetverlies. Instellingen treffen diverse maatregelen om kosten te dempen en maken waar mogelijk gebruik van de rijksregelingen zoals NOW, TOZO en TOGS. Er bereiken ons echter steeds meer geluiden dat deze regelingen onvoldoende matchen en voor de culturele sector maatwerk nodig is.	nnb	nnb
Terugloop toeristenbelasting	De inkomsten toeristenbelasting zullen teruglopen. De omvang hiervan is afhankelijk van het moment waarop toeristen weer terug komen. Vooralsnog wordt uitgegaan van 40% terugloop.	-155	-100
Leegloop personeel Projecten (PIM)	PIM werkt met een flexibele schil waardoor effecten op de leegloop gedeeltelijk kunnen worden opgevangen. Echter, niet alle projecten kunnen door internen worden uitgevoerd (expertise), waardoor extra leegloop toch mogelijk is met extra overdrachtskosten.	-100 -nnb	nnb
Extra kosten Toezicht en Handhaving	Er wordt intensief toezicht gehouden op de naleving van de beperkende maatregelen. Hiervoor worden extra BOA's ingezet. Daarnaast worden extra voorzieningen getroffen voor toezicht en handhaving zoals inrichten centrale post handhaving.	-25 tot -100	nnb
Terugval in verleende vergunningen Openbare Ruimte	Minder inkomsten zijn te verwachten door een terugloop in vergunningen en ontheffingen. Daarnaast zit er een risico in het (al dan niet deels) compenseren van leges voor vergunningen die niet meer van toepassing zijn.	-50	nnb
Uitstel van betaling sportverenigingen	Het uitstel van betalingen van sportverenigingen levert op korte termijn geen nadeel op; inkomsten worden later alsnog ontvangen. Indien uitstel tot faillisementen leidt zal dit later wel effect sorteren.	nnb	nnb
Wegvallen inkomsten Sportverenigingen	Sportverenigingen met een eigen accommodatie zien hun inkomsten sterk teruglopen. De helft van de inkomsten zoals onder andere baromzet, ophalen oud papier en sponsorgeld valt weg. Om een goed beeld van de consequenties te krijgen is de Arnhemse Sportfederatie gevraagd een inventarisatie te doen bij de Arnhemse verenigingen en sportaanbieders.	nnb	nnb
Vertraging uitvoering vastgoed projecten zwembad en museum	Aannemers van grote bouwprojecten zoals zwembad Valkenhuizen komen met disclaimers dat er mogelijk vertraging gaat optreden agv corona en dat zij hiervoor niet aansprakelijk zijn. De financiële effecten en de juridische positie van de gemeente worden nog uitgezocht.	nnb	nnb

Onderwerp	Toelichting	Indicatie omvang 2020	2021
Verlopen fatale termijnen in bezwaar en beroepschriften	Voortgang bij vaststelling bestemmingsplannen door minder inspraakmogelijkheden. Kan leiden tot vertraging in projecten en latere en/of lagere inkomsten uit verkoop grond. Er zijn nu nog geen signalen dat dat nu al het geval is.	nnb	nnb
Terugloop markt- en kermisgelden	Vooralsnog kunnen de markten in Arnhem met de beperkende maatregelen doorgaan. Pas wanneer markten gesloten worden ontstaat er een risico. De voorjaarskermis is echter wel geannuleerd waardoor de kermisgelden nu niet in het evenementenfonds vloeien.	nnb	nnb
Tegenvallende inkomsten grondverkopen	Vooralsnog geen signalen dat partijen van reeds gemaakte overeenkomsten zouden willen afzien. Er is nog geen zicht op de gevolgen voor nieuw af te sluiten contracten voor de rest van het jaar. Er is voldoende weerstandsvermogen aanwezig binnen het grondbedrijf om tegenvallers t.g.v. vertragingen en lagere grondprijzen te kunnen opvangen.	nnb	nnb
Mogelijke vertraging beheer en groot onderhoud / projecten Openbare ruimte	Vooralsnog niet aan de orde. Bij een langere duur of een hogere impact kan door ziekte en afwezigheid een deel van het dagelijks beheer en onderhoud stil komen te liggen. Als het allemaal langer gaat duren, dan ontstaan er mogelijk problemen door achterstallig onderhoud. Daarnaast kunnen mogelijk niet alle geplande werkzaamheden dit jaar uitgevoerd worden en zullen over de jaargrens heen gaan.	nnb	nnb
Sportbedrijf; terugloop inkomsten	Het Sportbedrijf heeft te maken met een forse terugloop van de inkomsten, doordat zij onder andere tijdelijk geen huur in rekening brengt bij sportverenigingen, maar ook inkomsten uit evenementen en entree mislopen. Het Sportbedrijf is echter ook met diverse kostenbesparende maatregelen bezig waaronder werktijdverkorting. Verwachting is dat zij een eventueel resterend nadeel binnen het eigen vermogen of door een rijksbijdrage kunnen opvangen. Dit is wel afhankelijk van de duur van de crisis.	nnb	nnb

Onderwerp	Toelichting	Indicatie omvang 2020	2021
Open en verantwoord besturen			
Bedrijfvoering	Diverse processen binnen de ambtelijke organisatie ondervinden vertraging als gevolg van de contact beperkende maatregelen en hoger ziekteverzuim. De meeste opleidingen en trainingen voor medewerkers zijn uitgesteld naar 2021. Er is zowel uitstel als verlenging van inhuur als gevolg van uitval en vacaturevertraging. De uitrol van devices zoals laptops om thuis te werken kost tijd. Bij een werkpiek zodra iedereen weer aan de slag gaat bestaat een risico op ziekte of uitval. Het doorschuiven van verlof kan resulteren in een stuwmeer aan vakantiedagen die mogelijk worden verkocht. ICT projecten worden noodgedwongen stilgelegd of opgeschort waardoor snijverlies ontstaat bij het opnieuw opstarten van de projecten. Daarnaast moeten er wellicht op korte termijn extra voorzieningen worden getroffen t.a.v. (digitale) werkplekken, vergadervoorzieningen, laptops en beeldschermen. Daarnaast zijn er extra uitgaven voor beveiliging.	-500 tot -800	-200
Belastingen; Minder inkomsten als gevolg van faillisementen (m.n. OZB)	Het uitstellen van de belastingen voor ondernemers tot 31 juli 2020 heeft geen directe financiële gevolgen voor 2020. Wel bestaat het risico dat het aantal dubieuze debiteuren en faillissementen als gevolg van deze crisis toeneemt. De effecten hiervan zullen met name landen in 2021 en verder.	nnb	-100 tot -300
Toename fraude door ontbreken toezicht en overzicht	Over de breedte. Zoals bij zorggebruikers als aanbieders en ondernemers die van regelingen gebruik maken.	nnb	nnb
Efficiency verlies rendabele uren	Doordat medewerkers niet meer fysiek met elkaar kunnen overleggen treedt een efficiency verlies op. Hierdoor kunnen projecten niet binnen de daarvoor begrote uren worden uitgevoerd.	-50 tot -200	nnb
Extra lasten open houden burgerzaken en Klantenservice	De coronacrisis leidt bij onze dienstverlening aan de Arnhemmers tot extra kosten en lagere inkomsten (minder leges). Onder andere als gevolg van het uitstellen van niet-prioritaire dienstverlening, minder huwelijken en mogelijk niet-geïnde leges door facturatie achteraf. Bij onze balies hebben we extra beschermende maatregelen getroffen. Ook zullen de belkosten naar verwachting hoger uitvallen door een toename van het aantal telefoontjes over o.a. de zelfstandigenregeling, afval en uitkeringen. Door het gratis telefoonnummer komen deze kosten voor onze rekening.	-25 tot -75 -nnb	nnb
uitstel doorontwikkeling (ICT) en druk op extra kosten te behalen taakstellingen	Het risico bestaat dat de werkzaamheden gericht op een verbetering van de ict huishouding in 2020 niet uitgevoerd kunnen worden en doorschuiven naar 2021. Structureel levert dit geen nadeel op. Wel zorgt het voor een voordeel van € 200k in 2020 en een nadeel van € 200k in 2021. Daarnaast bestaat het risico (€ 100k) dat de Connectie in 2020 extra kosten moet maken als gevolg van de crisis en dat nog te realiseren taakstellingen onder druk komen te staan.	100	-200
Lager accres Gemeentefonds	De crisis maatregelen tellen niet mee voor de omvang van het gemeentefonds. Daarmee is er geen voor- of nadeel voor de gemeentefondsuitkering. Indien er een forse recessie als gevolg van de corona-crisis optreedt zou het accres, net als in de financiële crisis, bevroren kunnen worden. Dan zouden gemeenten een lagere gemeentefondsuitkering krijgen.	nnb	nnb
Compensatie voor maatregelen door het Rijk	Het Rijk heeft toegezegd gemeenten te compenseren voor de extra maatregelen die zij in de corona-crisis nemen. Concrete afspraken zijn hierover niet gemaakt.	+nnb	+nnb

Aan de gemeenteraad

Datum : 28 april 2020
Zaaknummer : 445062
Contactpersoon : Natasja Bouwman
Telefoonnummer : 026 3774629

Onderwerp: Turap-1 2020

Geachte voorzitter en leden,

Wij stellen u voor kennis te nemen van de Turap-1 2020.

Inleiding
Als regulier onderdeel van de beleidscyclus 2020 is door de gemeentelijke organisatie een eerste tussenrapportage (Turap-1 2020) opgesteld: een gemeentebrede afwijkingenrapportage.
In deze Turap-1 informeren wij u over de verwachte majeure afwijkingen over het jaar 2020 en het op dit moment verwachte resultaat op het einde van het jaar. De Perspectiefnota 2021-2024 biedt een meerjarig perspectief en beziet ook de effecten in het uitvoeringsjaar 2020. Deze effecten nemen we ter kennisname mee in de bijgevoegde Turap 1. De begroting voor het lopende uitvoeringsjaar wordt pas aangepast bij Turap 2. De meerjarige effecten vanaf 2021 uit de Perspectiefnota worden meegenomen in de Begroting 2021-2024.

Turap-1 2020
Ten opzichte van de begrote lasten en baten wordt in 2020 een nadelig totaalsaldo van baten en lasten verwacht van per saldo € 1,0 miljoen. Op een aantal programma's wordt echter een hogere onttrekking aan de bestemmingsreserves verwacht dan is begroot (€ 3,5 miljoen), waardoor een voordeel voor de algemene reserve van € 2,5 miljoen ontstaat. Voor de verdere achtergronden verwijzen we u naar de Turap-1 2020, die als bijlage bij deze brief is gevoegd.

Financiële impact coronacrisis
De impact van de coronacrisis heeft naast de ingrijpende maatschappelijke gevolgen, ook ingrijpende gevolgen voor de gemeentefinanciën. Op ambtelijk niveau is vanaf maart een verkenning gestart van de impact van de coronacrisis op de financiën en het risicoprofiel van onze gemeente. Deze treft u als bijlage bij de Perspectiefnota 2021-2024 aan. Als gevolg van de vele onzekerheden kan echter alleen op basis van aannames en veronderstellingen een indicatie worden gegeven van de impact voor de gemeentelijke financiën.

Consequenties
Deze Turap-1 2020 bieden wij u ter kennisname aan in het kader van onze actieve informatieplicht. Op basis van de verwachte majeure afwijkingen in de Turap-1 2020 verkrijgt u inzicht in de gebieden waar financieel gezien een afwijking ontstaat.

Communicatie
De Turap-1 2020 wordt openbaar gemaakt via de website van de gemeente Arnhem (financien.arnhem.nl).

Hoogachtend
het college van burgemeester en wethouders van Arnhem,
de secretaris, de burgemeester,

Bijlage:
- Turap-1 2020

Tussentijdse rapportage 1 2020

Inhoudsopgave

Hoofdlijnen Turap 1 2020 3
Totaalbeeld financiën 4
Bijlagen 5
Financiële afwijkingen 6
S00 Bestuur, dienstverlening en financiën 6
S01 Veiligheid 8
S06 Participatie en armoedebestrijding 9
S07 Zorg 10
S08 Welzijn en inclusie 12
S09 Gezondheid en sport 13
S11 Ruimtelijke ontwikkeling 15
S12 Wonen en leefomgeving 16

Hoofdlijnen Turap 1 2020

In deze Turap zijn de verwachte afwijkingen over het lopende jaar 2020 opgenomen, zoals naar voren komen vanuit de financiële vertaling van de autonome ontwikkelingen, de uitvoering van moties en van de urgente knelpunten. In deze tussenrapportage nemen we de financiële gevolgen op die opgenomen zijn in de Perspectiefnota en die een effect hebben voor het jaar 2020. Dit beeld laat op het totaal een positieve verrekening met de algemene reserve zien van € 2,5 miljoen. Dit beeld sluit aan bij de cijfers en toelichting zoals in de Perspectiefnota in het hoofdstuk Financieel Perspectief is opgenomen. Echter, de gevolgen van de coronacrisis zijn hierin nog niet gekwantificeerd.

Impact coronacrisis
Vanaf de laatste week van maart heeft een ambtelijke verkenning plaats gevonden van de mogelijke impact van de coronacrisis op de financiën en het risicoprofiel voor onze gemeente. Dit, ook al zijn de omstandigheden zeer onzeker, om zo goed mogelijk in te schatten wat de financiële impact voor de gemeente Arnhem is, naast de ingrijpende gevolgen voor de Arnhemse burgers, bedrijven en organisaties. Daarbij is uitgegaan van de mogelijke impact van contactbeperkende maatregelen voor een duur van drie maanden. Dit in aansluiting op het eerste scenario van het Centraal Plan Bureau (CPB) dat de gevolgen van de corona crisis verkend heeft.

Een belangrijke disclaimer bij de uitkomsten van deze verkenning is dat de mate van onzekerheid zo groot is dat alleen op basis van aannames en veronderstellingen enige indicatie van de impact kan worden gegeven. Ook is nog niet volledig duidelijk in welke mate het Rijk de gemeenten zal compenseren en hoe op termijn dit door zal werken op algemene en specifieke uitkeringen die de gemeente van het Rijk ontvangt. Ook andere onderdelen van de gemeente kunnen geraakt worden door deze crisis en moeten wellicht later nog aan dit overzicht worden toegevoegd. Duidelijk is wel al dat de financiële impact naar alle waarschijnlijkheid majeur zal zijn. In de bijlage bij de Perspectiefnota 2021-2024 is de impactanalyse bijgevoegd.

De belangrijkste onzekerheid zit op dit moment op de duur van de contactbeperkende maatregelen en de verdere gevolgen daarvan. Dat betekent dus ook dat naar mate de maatregelen langer duren ook de gevolgen voor de Arnhemse samenleving dieper zullen ingrijpen en ook de gevolgen voor de gemeentelijke financiën nog groter zullen zijn.

De Perspectiefnota biedt een meerjarig perspectief en beziet de effecten in het uitvoeringsjaar 2020. De effecten in het uitvoeringsjaar nemen we ter kennisname mee in deze Turap 1. De begroting voor het lopende uitvoeringsjaar wordt pas aangepast bij Turap 2. De meerjarige effecten vanaf 2021 uit de Perspectiefnota worden meegenomen in de Begroting 2021-2024.

Bestuursrapportages en Turap
Vorig jaar is gestart met het opstellen van bestuursrapportages Zorg Dichterbij en Doorbraak naar Werk. In deze bestuursrapportages wordt gedetailleerde informatie gegeven over de voortgang en resultaten van de programma's. Deze bestuursrapportages zijn continu in ontwikkeling om de raad steeds betere instrumenten te geven om bij te sturen en te controleren.

In de Turaps wordt ook over de voortgang van de programma's gerapporteerd. In Turap 1 zijn dit alleen de financiële afwijkingen. In Turap 2 wordt ook de inhoudelijke voortgang aan de hand van de doelenboom weergeven. Deze rapportage is minder gedetailleerd dan de bestuursrapportages. We zijn op zoek naar een goede samenhang tussen de bestuursrapportages en de Turaps.

In deze Turap geven we in de bijlage bij de programma's S06 en S07 een korte toelichting over de financiële afwijkingen. In de bestuursrapportages is meer informatie over de voortgang op deze onderwerpen aangegeven.

Totaalbeeld financiën

Overzicht baten en lasten geconsolideerd			
(bedragen x € 1.000)			
Middelen	**Begroting primitief**	**Prognose Turap 1**	**Afwijking Turap 1**
Lasten	-759.809	-772.438	-12.629
Baten	750.802	762.442	11.640
Saldo lasten en baten	**-9.007**	**-9.996**	**-989**
Toevoegingen aan reserves	-29.445	-29.445	0
Onttrekkingen aan reserves	38.452	41.941	3.489
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	**9.007**	**12.496**	**3.489**
Prognose resultaat	**0**	**2.500**	**2.500**

Uit bovenstaand totaalbeeld blijkt dat ten opzichte van de begrote lasten en baten in 2020 een nadelig saldo wordt verwacht van € 1,0 miljoen. Op een aantal programma's wordt echter een hogere onttrekking aan de bestemmingsreserves verwacht dan is begroot (€ 3,5 miljoen), waardoor een voordeel voor de algemene reserve van € 2,5 miljoen ontstaat. In de bijlagen worden per programma de verwachte afwijkingen nader toegelicht.

Bijlagen

Financiële afwijkingen

S00 Bestuur, dienstverlening en financiën

(bedragen x € 1.000)

Middelen	Begroting primitief 2020	Prognose Turap 1	Afwijking Turap 1
Lasten	-115.847	-117.060	-1.213
Baten	513.240	522.646	9.406
Saldo lasten en baten	**397.393**	**405.586**	**8.193**
Toevoegingen aan reserves	-11.116	-11.116	0
Onttrekkingen aan reserves	13.141	14.775	1.634
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	**2.025**	**3.659**	**1.634**
Prognose resultaat	**399.418**	**409.245**	**9.827**

Onderwerp	Bedrag afwijking	V/N	Toelichting	I/S	AR/BR
Lasten	**-1.213**				
Financiën	-670		Dividend BNG	I	AR
Personeel en Organisatie	-543		Connectie cao-stijging	S	AR
Baten	**9.406**				
Financiën	9.406		September - decembercirculaire: 7.145	S	AR
			MIP: 1.360	S	AR
			Rente: 900	S	AR
Toevoegingen aan reserves	**0**				
Onttrekkingen aan reserves	**1.634**				
Diverse bestemmingsreserves	1.634		Actualisering Bestemmingsreserves	I	BR

Dividend BNG

Er ontstaat in 2020 wel een nadeel op het dividend van de BNG (uitkering over 2019). Ten opzichte van de begroting is dit een nadeel van € 670.000. De BNG heeft een forse voorziening moeten treffen omdat een partij aan wie ze kredieten hebben verleend in financieel zwaar weer is gekomen. Zonder die voorziening was de winst op peil gebleven. Het resultaat van de bank verder is niet verslechterd, dus er is voor dit moment geen aanleiding om de begroting meerjarig aan te passen.

De Connectie: cao stijging

Op 12 september 2019 hebben bonden en de VNG een akkoord bereikt over een loonsverhoging van 6,25%. Voor De Connectie betekent dit een aanvulling op de ingeschatte nominale indexatie. Voor onze eigen organisatie geldt dit ook, maar dit knelpunt is reeds in de MJPB 2020-2023 verwerkt.

September- en decembercirculaire gemeentefonds

De MJPB 2020-2023 is gebaseerd op de raming van het gemeentefonds zoals voor Arnhem volgt uit de meicirculaire 2019. Inmiddels zijn de septembercirculaire en decembercirculaire 2019 ontvangen en doorgerekend. Daaruit volgt een stijging van het accres ten opzichte van mei 2019 en zijn diverse maatstaven geactualiseerd. Ook nemen we vanaf 2021 de verwachte verhoging van de algemene uitkering mee als gevolg van de nominale indexatie. Dit dient als dekking voor onze nominale en volume indexatie.
Daarnaast is er in de september- en decembercirculaire een aantal nieuwe taakmutaties en decentralisatieuitkeringen (DU's) opgenomen, welke overgeheveld worden aan het beleidsveld ter dekking van de kosten die op dat terrein gemaakt worden. Het gaat daarbij om middelen Gezond in de stad, aanpak laaggeletterdheid, dak- en thuisloze jongeren, ambulantisering in de Ggz, Bbz levensvatbaarheidsonderzoeken, toezicht en handhaving kinderopvang en uitvoering van de donorwet.

Meerjareninvesteringsplanning
Zoals gebruikelijk wordt de MeerjarenInvesteringsPlanning (MIP) voor de Perspectiefnota geactualiseerd. Dit gebeurt bijvoorbeeld naar aanleiding van de gerealiseerde investeringen in het jaar 2019. Over 2019 heeft een onderbesteding plaatsgevonden van de begrote investeringen, waardoor in 2020 een vrijval van de daarvoor begrote kapitaallasten plaatsvindt. Een bedrag van € 1,360 miljoen valt hiervan vrij ten gunste van de algemene reserve. In de jaarrekening wordt in de paragraaf Investeringen in de jaarrekening 2019 hierover een nadere toelichting gegeven.

Rente
In de huidige MJPB 2020 - 2023 gaan we uit van een geleidelijk stijgende rente. Voorgesteld wordt om nu in het beeld de aanname te verwerken dat de rente gedurende een langere periode van jaren op het huidige niveau blijft (vergelijkbaar met de situatie waarin Japan al langer zit/heeft gezeten). In 2020 ontstaat hierdoor een voordeel van € 9 ton. Hierbij blijven we uitgaan van lange looptijden van nieuwe leningen.
Mocht de rente in de nabije toekomst sneller gaan stijgen, dan kunnen we de gevolgen daarvan opvangen door leningen met kortere looptijden aan te trekken. Kortere looptijden betekent een lagere rente. De gemeente Arnhem heeft de ruimte om zulke leningen aan te trekken omdat we in de afgelopen jaren juist leningen met langere looptijden hebben afgesloten. Hierdoor zijn onze aflossingsverplichtingen in de nabije toekomst laag geworden, lager dan wettelijk toegestaan volgens de renterisiconorm (20% van het begrotingstotaal). Vanwege deze ruimte voor extra aflossingen kan de gemeente indien nodig nieuwe leningen met een kortere looptijd aantrekken en zo de gemiddeld te betalen rente laag houden.

Actualisering bestemmingsreserves
In het kader van open en verantwoord besturen is kritisch gekeken naar de bestemmingsreserves. Voor dat deel waar geen concreet bestedingsplan (en een begrote dotatie) aan ten grondslag ligt, wordt voorgesteld om dit vrij te laten vallen ten gunste van de algemene middelen. Een aantal reserves is ingesteld om een bepaald risico af te dekken. Daarbij is geïnventariseerd of dit risico en de stand van de bijbehorende reserve nog actueel is. Bij de reserves Pakketmaatregelen Wmo, Toezicht Peuterspeelzalen en gastouderopvang, Stimulering woningbouw, Taakmutaties Gemeentefonds-overloop en Bedrijfsvoering ontstaat ruimte na de actualisatie. Deze ruimte komt ten gunste van de algemene middelen.

S01 Veiligheid

(bedragen x € 1.000)

Middelen	Begroting primitief 2020	Prognose Turap 1	Afwijking Turap 1
Lasten	-14.692	-15.065	-373
Baten	1.673	1.673	0
Saldo lasten en baten	**-13.019**	**-13.392**	**-373**
Toevoegingen aan reserves	-68	-68	0
Onttrekkingen aan reserves	341	341	0
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	**273**	**273**	**0**
Prognose resultaat	**-12.746**	**-13.119**	**-373**

Onderwerp	Bedrag afwijking	V/N	Toelichting	I/S	AR/BR
Lasten	**-373**				
Brandweer	-373		Nacalculatie/indexatie	I	AR
Baten	**0**				
Toevoegingen aan reserves	**0**				
Onttrekkingen aan reserves	**0**				

VGGM- Brandweer

Dit knelpunt wordt veroorzaakt doordat de nagecalculeerde indexering van lonen en prijzen op het onderdeel Brandweer van VGGM onvoldoende is verwerkt in het gemeentelijk budget dat beschikbaar is voor de Brandweer. Voor de jaren vanaf 2021 wordt bekeken of dit opgevangen kan worden binnen de totale beschikbare middelen voor indexatie in de MJPB 2021-2024.

S06 Participatie en armoedebestrijding

(bedragen x € 1.000)

Middelen	Begroting primitief 2020	Prognose Turap 1	Afwijking Turap 1
Lasten	-169.996	-170.266	-270
Baten	110.722	112.956	2.234
Saldo lasten en baten	**-59.273**	**-59.273**	**1.964**
Toevoegingen aan reserves	-290	-290	0
Onttrekkingen aan reserves	2.142	2.142	0
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	**1.852**	**1.852**	**0**
Prognose resultaat	**-57.421**	**-57.421**	**1.964**

Onderwerp	Bedrag afwijking	V/N	Toelichting	I/S	AR/BR
Lasten	**-270**				
Werk en Inkomen	-300		BUIG	S	AR
Armoedebeleid	30		Incidentele bijdrage dekking Uitvoering dierenwelzijn	I	AR
Baten	**2.234**				
Werk en Inkomen	2.234		Compensatie BUIG	I	AR
Toevoegingen aan reserves	**0**				
Onttrekkingen aan reserves	**0**				

Werk & Inkomen: BUIG

Op 3 juli 2019 heeft de raad ingestemd met het programmaplan 'Doorbraak naar Werk' en het realistisch en actueel begroten van BUIG (gebundelde uitkeringen). De Arnhemse prognose en begroting wordt berekend door de landelijke (procentuele) ontwikkeling toe te passen op de realisatie van het voorgaand jaar.

Armoedebeleid

Voor 2020 is vanuit het beleidsterrein Armoede incidentele dekking (€ 30.000) gevonden voor een integrale aanpak voor bevordering dierenwelzijn waarbij dierenartskosten minima een belangrijk onderdeel vormen.

Werk & Inkomen: Compensatie BUIG

Recent hebben we bericht ontvangen van het ministerie van SZW met betrekking tot onze bezwaarschriften BUIG over de jaren 2015 en 2016. Vanuit SZW wordt een compensatiebedrag voorgesteld ter hoogte van € 2,23 miljoen. Ambtelijk wordt op dit moment nog bekeken in hoeverre wij dit vanuit de gemeente Arnhem een passend voorstel vinden. Ondanks dat er nog geen definitief besluit ligt, is de verwachting dat de compensatie minimaal € 2,23 miljoen zal zijn.

In de bestuursrapportage Doorbraak naar Werk is op pagina 29 financiële informatie te vinden over de voortgang van het programma.

S07 Zorg

(bedragen x € 1.000)

Middelen	Begroting primitief 2020	Prognose Turap 1	Afwijking Turap 1
Lasten	-30.808	-40.583	-9.775
Baten	918	918	0
Saldo lasten en baten	**-29.890**	**-39.665**	**-9.775**
Toevoegingen aan reserves	-678	-678	0
Onttrekkingen aan reserves	1.100	2.510	1.410
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	**422**	**1.832**	**1.410**
Prognose resultaat	**-29.468**	**-37.833**	**-8.365**

Onderwerp	Bedrag afwijking	V/N	Toelichting	I/S	AR/BR
Lasten	**-9.775**				
Jeugd /Jeugdzorg	-8.800		Ontwikkelingen jeugdzorg	S	AR
Zorg	-410		Veilig thuis; verhoging Arnhemse bijdrage	I	AR
Zorg	-565		DRAN	S	AR
Baten	**0**				
Toevoegingen aan reserves	**0**				
Onttrekkingen aan reserves	**1.410**				
BR Wmo & Jeugdzorg	1.000		Ontwikkelingen jeugdzorg	I	BR
BR Beschermd en weerbaar	410		Zorg/Veilig thuis	I	BR

Jeugdzorg

In de raadsbrief dd. 7 januari 2020 over 'Ontwikkelingen in de jeugdzorg' is aangegeven dat, tegen eerdere verwachtingen in, de groei in de jeugdzorg bij ongewijzigd beleid zich ook in 2020 en volgende jaren lijkt door te zetten. Hierdoor is de inschatting dat er tekorten zullen ontstaan van € 11,2 miljoen in 2020 (oplopend tot € 12,1 miljoen vanaf 2021). De eerder vastgestelde maatregelen uit de MJPB (€ 0,6 miljoen) en verwachte effecten van de vastgestelde beleidsrichtlijnen en nieuwe inkoopvoorwaarden (€ 0,4 miljoen) zijn onvoldoende om deze tekorten terug te dringen. Om deze reden zijn aanvullende voorstellen gedaan om deze tekorten te dekken in het raadsvoorstel van 18 februari 2020 "voorstellen tot maatregelen jeugdzorg", onder andere via de taskforce Jeugd (€ 1,4 miljoen). Het verwachte tekort in 2020 komt daarmee uit op € 8,8 miljoen. Voor 2020 is in de raadsbrief eenmalig dekking van € 1 miljoen uit de BR Wmo & Jeugdzorg voorgesteld.
In tegenstelling tot hetgeen in deze raadsbrief is opgenomen, worden de daarin verwachte aanvullende middelen van het Rijk van € 3 miljoen in 2020 tot € 6 miljoen in het financiële beeld van deze Perspectiefnota voorzichtigheidshalve niet meer meegenomen. Er is op dit onderdeel namelijk geen nadere berichtgeving vanuit het Rijk ontvangen die er op duidt dat deze middelen in de meicirculaire toegekend worden.

Veilig thuis

In 2019 is het beroep op Veilig Thuis Gelderland-Midden gestegen als gevolg van de invoering van de verbeterde Wet Verplichte Meldcode en de radarfunctie. Het aantal adviesvragen en meldingen bij Veilig thuis is meer gestegen dan werd verwacht. Veilig thuis heeft zich daarom genoodzaakt gezien haar begroting en daarmee ook de gemeentelijke bijdragen naar boven bij te stellen. Voorstel is om de hogere Arnhemse bijdrage van € 410.000 in 2020 eenmalig te dekken uit de bestemmingsreserve Beschermd en Weerbaar. Vooralsnog wordt de verhoging als incidenteel beschouwd. Later dit jaar wordt in het bestuurlijk overleg Veilig Thuis op basis van het aantal meldingen en adviesaanvragen bepaald of een structurele aanpassing van de begroting noodzakelijk is. Kijkend naar de eerste maanden van 2020 lijkt de productie te stabiliseren op het niveau van eind 2019. Dit zou een structurele verhoging van de gemeentelijke bijdrage betekenen. Er is daarom een risico opgenomen in het gemeentelijk risicoprofiel.

DRAN

Het doelgroepenvervoer is uitbesteed aan de DRAN en deze heeft een hogere gewijzigde begroting ingediend. Dit geeft een structureel effect. De verhoging wordt veroorzaakt door een hogere prijsindex, een nieuwe aanbesteding die duurder is uitgevallen en volumegroei. Hier tegenover staat de vastgestelde maatregel uit de MJPB 2020 van € 250.000 ter verlaging van het tekort. Hiervoor zijn beleidsregels Wmo en Jeugdwet inmiddels vastgesteld en is de verordening in voorbereiding.

In de bestuursrapportage Zorg is op pagina 11 financiële informatie te vinden over de voortgang van het programma.

S08 Welzijn en inclusie

(bedragen x € 1.000)

Middelen	Begroting primitief 2020	Prognose Turap 1	Afwijking Turap 1
Lasten	-18.236	-18.261	-25
Baten	755	755	0
Saldo lasten en baten	**-17.481**	**-17.481**	**-25**
Toevoegingen aan reserves	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	1.100	1.100	0
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	**1.100**	**1.100**	**0**
Prognose resultaat	**-16.381**	**-16.381**	**-25**

Onderwerp	Bedrag afwijking	V/N	Toelichting	I/S	AR/BR
Lasten	**-25**				
Inclusie	-25		Motie AST	S	AR
Baten	**0**				
Toevoegingen aan reserves	**0**				
Onttrekkingen aan reserves	**0**				

Inclusie

De motie Maak werk van de Arnhemse Standaard Toegankelijkheid (19M143) vraagt om budgetten uit te breiden ten behoeve van de AST. Uit een inventarisatie met openbare ruimte is gebleken dat voor het grootste deel van de uitvoering middelen vrijgemaakt kunnen worden door te schuiven in de hoeveelheid projecten die er op jaarbasis worden uitgevoerd. Om de AST als onderwerp een structurele plek te geven binnen openbare ruimte wordt jaarlijks € 10.000 geraamd. Voor de uitvoering van de AST bij vastgoed gaat het om een jaarlijks budget van € 15.000. Uit een nog op te stellen meerjarig agenda moet blijken of dit voldoende is. De inzet van ervaringsdeskundigheid zal (deels) door inclusie worden gefaciliteerd en bekostigd.

S09 Gezondheid en sport

(bedragen x € 1.000)

Middelen	Begroting primitief 2020	Prognose Turap 1	Afwijking Turap 1
Lasten	-18.141	-18.649	-508
Baten	2.161	2.161	0
Saldo lasten en baten	**-15.980**	**-16.488**	**-508**
Toevoegingen aan reserves	-693	-693	0
Onttrekkingen aan reserves	528	648	120
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	**-165**	**-45**	**120**
Prognose resultaat	**-16.145**	**-16.533**	**-388**

Onderwerp	Bedrag afwijking	V/N	Toelichting	I/S	AR/BR
Lasten	**-508**				
Publieke gezondheid	-240		Prenatale zorg: -120	I	AR
			Rookvrije generatie: -120	I	AR
Sport	-268		Exploitatie sporthallen: -88	S	AR
			Kunstgrasvelden: -180	S	AR
Baten	**0**				
Toevoegingen aan reserves	**0**				
Onttrekkingen aan reserves	**120**				
BR Transformatie zorg	120		Publieke gezondheid/Prenatale zorg	I	BR

VGGM: prenatale zorg

Onder andere door het wegvallen van het transformatiebudget van de teams Leefomgeving is er vanaf het jaar 2020 onvoldoende budget beschikbaar om bestaande interventies en activiteiten van VGGM op het terrein van prenatale zorg te bekostigen en daarover in het kader van de jaarlijkse Dienstverleningsovereenkomst (DVO) afspraken te maken. Het betreft hier onder andere het programma Stevig ouderschap, het programma Voorzorg en prenatale huisbezoeken. Deze interventies zijn erop gericht om latere problemen bij het opgroeien en opvoeden van kinderen te voorkomen en dragen zo indirect bij aan het terugdringen van de kosten van de Jeugdzorg. Voor 2020 worden de kosten hiervan gedekt uit de reserve Transformatie zorg.

Rookvrije generatie

Om uitvoering te kunnen geven aan de eerder door de Raad aangenomen motie 'Op naar een rookvrije generatie' zijn extra inzet en middelen nodig, waarin nu in de begroting niet is voorzien.
Het betreft hier onder andere eenmalige kosten voor het plaatsen van borden (€ 120.000). De Raad wordt hierover via een raadsbrief nader geïnformeerd.

Exploitatie sporthallen

Vorig jaar is Sporthal De Opmaat door Sportbedrijf in beheer genomen. Binnenkort nemen zij sporthal Bethaniënstraat in beheer en wanneer sporthal Middachtensingel wordt opgeleverd, zal deze ook door hen in beheer worden genomen. Nieuwe sporthallen zijn altijd gebouwd met de aanname dat de vergoeding normuren bewegingsonderwijs en verhuur aan verenigingen, de exploitatie moet dekken. Bij nieuwe sporthallen is dat niet altijd mogelijk. De reden hiervoor is dat nieuwe sporthallen voldoen aan de hogere normen die we in Arnhem hebben gesteld. Deze normen hebben een financieel effect. Voor 2020 verwachten we een effect van € 87.500. Structureel onderzoeken we het effect en zullen we op een later moment voorstellen tot oplossing doen.

Kunstgrasvelden

Sportbedrijf Arnhem (en daarmee ook de gemeente Arnhem) voldoet niet aan de wettelijke plicht om maatregelen te treffen die het verspreiden van kunstgraskorrels buiten de velden beperkt. De rechtbank heeft een uitspraak gedaan over de te nemen maatregelen inzake het sportbedrijf in Enschede. Op basis daarvan heeft Sportbedrijf Arnhem de mogelijkheden en de kosten van het opruimen van het infill-materiaal buiten de velden en het aanpassen van het onderhoud en de renovaties onderzocht. De aangepaste onderhoudswerkzaamheden zorgen er voor dat het infill-materiaal zo min mogelijk buiten de
velden terechtkomt. De huidige onderhouds- en renovatiebudgetten bij het Sportbedrijf Arnhem zijn hiervoor echter onvoldoende. Om bovenstaande werkzaamheden te verrichten is eenmalig in 2020 € 180.000 nodig en daarnaast een investering waarvan rente en afschrijvingslasten gedurende zeven jaar € 28.500 zullen bedragen. Voor de toekomst zal worden bekeken of deze kunstgrasvelden na afschrijving vervangen moeten worden door velden die aan aangescherpte normeringen voldoen.

Zwembad Valkenhuizen

In de planning van het zwembad was marge aangehouden ten behoeve van onwerkbaar weer. Ondanks de milde winter en het uitblijven van onwerkbaar weer is er ten opzichte van de geplande oplevering toch enige vertraging ontstaan. Dit betreft een vertraging in de ruwbouw ten gunste van de voorbereiding en realisatie van de betonbouw van de kelder. Op dit moment is hierdoor een beperkte uitloop van circa 5 weken te verwachten, de verwachte oplevering is nu voorzien januari 2021. De vertraging ligt buiten de invloedssfeer van de gemeente en zal niet leiden tot extra kosten.

S11 Ruimtelijke ontwikkeling

(bedragen x € 1.000)

Middelen	Begroting primitief 2020	Prognose Turap 1	Afwijking Turap 1
Lasten	-42.329	-42.439	-110
Baten	37.604	37.604	0
Saldo lasten en baten	**-4.725**	**-4.835**	**-110**
Toevoegingen aan reserves	-814	-814	0
Onttrekkingen aan reserves	30	30	0
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	**-784**	**-784**	**0**
Prognose resultaat	**-5.509**	**-5.619**	**-110**

Onderwerp	Bedrag afwijking	V/N	Toelichting	I/S	AR/BR
Lasten	**-110**				
Ruimtelijke Ordening	-110		Plan van aanpak woningsplitsing	I	AR
Baten	**0**				
Toevoegingen aan reserves	**0**				
Onttrekkingen aan reserves	**0**				

Plan van aanpak woningsplitsing en verkamering controles en handhaving

Voor panden waar meer dan vier kamers worden verhuurd geldt op basis van nationale wetgeving een meldingsplicht. De gemeente Arnhem kent ongeveer 500 van dit type gemelde kamerverhuurbedrijven. De afgelopen drie jaren gaf de gemeente Arnhem opdracht voor het uitvoeren van 100 handhavingsacties bij kamerverhuurbedrijven door de ODRA. Structureel is er budget voor iets minder dan 50 acties. De controles van de ODRA hebben een integrale benadering waarbij naast brandveiligheid wordt gekeken naar zaken zoals illegale splitsing van bouwwerken, gezondheid, ondermijning, constructie, strijdigheid met bestemmingsplannen.

Bij kamerverhuurbedrijven is de kans op overlast groot. Ook is er sprake van significante risico's. Daarbij is het naleefgedrag van kamerbewoners veelal slecht: in 95% van de gevallen worden tekortkomingen geconstateerd. Uitbreiding van de handhavingscapaciteit van de ODRA is daarom noodzakelijk. Om alle kamerverhuurbedrijven de komende drie jaar te bezoeken en acties in reserve te houden voor incidenten en overlastmeldingen dient het aantal handhavingsacties te worden verhoogd naar 200. Dit leidt tot een knelpunt van € 110.000 (in 2020 tot en met 2022).

S12 Wonen en leefomgeving

(bedragen x € 1.000)

Middelen	Begroting primitief 2020	Prognose Turap 1	Afwijking Turap 1
Lasten	-32.478	-32.833	-355
Baten	37.873	37.873	0
Saldo lasten en baten	**5.395**	**5.040**	**-355**
Toevoegingen aan reserves	-200	-200	0
Onttrekkingen aan reserves	1.286	1.611	325
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	**1.086**	**1.411**	**325**
Prognose resultaat	**6.481**	**6.451**	**-30**

Onderwerp	Bedrag afwijking	V/N	Toelichting	I/S	AR/BR
Lasten	**-355**				
Dierenwelzijn	-60		Uitvoering dierenwelzijn	S	AR
Openbare ruimte	30		Incidentele bijdrage dekking Uitvoering dierenwelzijn	I	AR
Groen	-250		Bomenbeleid	S	AR
Wonen	-75		Woondeal Arnhem-Nijmegen	I	AR
Baten	**0**				
Toevoegingen aan reserves	**0**				
Onttrekkingen aan reserves	**325**				
BR Groenfonds	250		Groen/Bomenbeleid	I	BR
BR Volkshuisvesting	75		Wonen/Woondeal Arnhem-Nijmegen	I	BR

Dierenwelzijn

Er ontstaan meerkosten als gevolg van een integrale aanpak voor bevordering dierenwelzijn waarbij dierenartskosten minima een belangrijk onderdeel vormen. Voor 2020 is hiervoor vanuit de beleidsterreinen Openbare Ruimte (€ 30.000) en Armoede (€ 30.000, zie programma S06) incidentele dekking gevonden.

Bomenbeleid

De lasten voor het bomenbeleid in 2020 worden gedekt door de inzet van de aanwezige middelen in de BR Groenfonds.

Woondeal

Op 4 maart is de Woondeal Arnhem-Nijmegen ondertekend. De Woondeal is een set afspraken tussen het Rijk, provincie, de gemeenten Nijmegen en Arnhem en de regio Arnhem-Nijmegen.
Deze overheden gaan een langjarige samenwerking aan voor het bouwen van meer woningen, de aanpak van excessen op de woningmarkt en het verbeteren van de leefbaarheid in de wijken.
Door het afsluiten van de Woondeal krijgen urgente maatschappelijke opgaven die we in Arnhem hebben financieel prioriteit bij het Rijk. Dit zijn opgaven op het gebied van wonen, maar ook thema's als groen en circulair, leefbaarheid, verstedelijking en gebiedsontwikkeling.

Vanuit het Rijk en provincie komt er ongeveer een miljoen euro vrij om met de uitvoering van deze Woondeal aan de slag te gaan. Om deze langjarige samenwerking vorm te geven hebben we binnen de gemeente Arnhem extra capaciteit nodig, onder andere voor programmasturing en plankosten. Voor het jaar 2020 zijn deze kosten op te vangen in de BR Volkshuisvesting.

Notitie

GEMEENTE Arnhem

Voorstel betreffende vervolg proces behandeling Perspectiefnota 2021-2024

Datum : 3 juni 2020

Aan : Agendacommissie

Van : K. Vons tel. 3774087

Betreft : Voorstel betreffende vervolg proces behandeling Perspectiefnota 2021-2024

Inleiding en doel notitie

Deze notitie behandelt het vervolg van de planning en procedure van de Perspectiefnota 2021-2024. Het in de notitie van 8 april jl. voorgestelde proces is i.v.m. de vernieuwde inzichten m.b.t. coronacrisis aangepast. Een aantal onderdelen van het politieke proces is reeds afgesloten of in de steigers gezet. Zo is de periode van technische vragen en antwoorden afgerond en heeft de mondelinge technische briefing door ambtenaren plaatsgevonden. Met de organisatie rondom "het inspreekmoment van de stad", op woensdag 10 juni, is begonnen. De M1 fase is schriftelijk gestart, maar er is geen deadline gesteld voor het indienen van schriftelijke vragen. Er is nog geen gebruik van gemaakt door de raadsleden, m.a.w. er zijn nog geen schriftelijk vragen ingediend. De schriftelijke M1 fase kan nu worden stop gezet en omgezet worden in een fysieke M1 vergadering. De planning en procedure voor de M1, M2 en de besluitvorming wordt nu als volgt voorgesteld:

Woensdag 17 juni: Meningsvorming 1 (fysiek)

Bespreking Perspectiefnota, Meningsvorming 1. De behandeling zal in de verschillende raadskamers plaatsvinden. Bij deze behandeling zal de orde van de vergadering wellicht iets aangepast moeten worden. Omdat het over een voorstel gaat dat alle portefeuilles raakt ligt het minder voor de hand dat er in de raadskamers afzonderlijk een eerste oordeel over de Perspectiefnota wordt uitgesproken. Ook hoeft in een M1 fase niet aan de orde te komen of men moties zal gaan indienen, want we weten vooraf dat dit zal gaan gebeuren. Het ligt in de rede de M1 fase dan iets meer (politiek) vraaggericht zal zijn. Om de agenda van 17 juni niet geheel te belasten met de M1 van de Perspectiefnota zal de M1 vergadering verdeeld worden over de agenda van 17 juni en van 24 juni.

Donderdag 18 juni tot en met donderdag 25 juni: Periode van het opstellen van moties en amendementen

De fracties dienen hun concept moties en amendementen in voor de Meningsvorming 2 bespreking.

Woensdag 24 juni Meningsvorming 1 (fysiek)

Bespreking Perspectiefnota, Meningsvorming 1. Zie woensdag 17 juni

Woensdag 1 juli: Meningsvorming 2

Bespreking Perspectiefnota in fase Meningsvorming 2. Plenair.
Met spreektijden. Geen uitloop mogelijk. Meerdere woordvoerders zijn toegestaan. De bespreking zal verlopen via thema's, waarbij de exacte thematisering af hangt van welke onderwerpen/thema's aan de orde zijn in de ingediende moties en amendementen.

Voorstel betreffende vervolg proces behandeling Perspectiefnota 2021-2024

Donderdag 2 juli tot en met maandag 6 juli 12.00 uur: de definitieve moties en amendementen worden geschreven.
Periode waarin fracties hun definitieve moties en amendementen indienen en/of aangeven of zij de door hen reeds ingediende concept moties en amendementen handhaven danwel intrekken.

Woensdag 8 juli besluitvormende raad Perspectiefnota.
Besluitvormende raad. Perspectiefnota staat centraal. De gebruikelijke spreektijden zullen gehanteerd worden. De definitieve amendementen en moties dienen op maandag voor 6 juli vóór 12.00 uur ingediend te zijn. Spreekvolgorde: grootste oppositie fractie, grootste coalitiefractie etc. Twee woordvoerders per fractie zijn toegestaan waarbij één algemeen en één financieel.

Voorstel:

Instemmen met het in deze notitie geschetste agenderings/besluitvormingsproces van de Perspectiefnota

Bundel technische vragen Perspectiefnota 2021

Versie: 22-05-2020

GroenLinks 2
VVD 5
D66 12
PvdA 22
SP 27
Arnhem Centraal 32
Partij van de Dieren 34
CDA 35
PVV 38

GroenLinks

Fractie:	**GL - 1 (mondeling)**
Pagina:	5
Vraag:	Woningbehoefte. Verwachting andere woningbehoefte in het kader van sociale huur. Wie pakt dit op?
Antwoord:	Deze vraag is mondeling beantwoord tijdens de technische sessie.

Fractie:	**GL - 2 (mondeling)**
Pagina:	6
Vraag:	Visie Circulaire Economie, wanneer komt die?
Antwoord:	Deze visie en plan van aanpak worden na de zomer van 2020 verwacht

Fractie:	**GL - 3**
Pagina:	7
Vraag:	Welk herstelplan wordt bovenaan bedoeld?
Antwoord:	Met het herstelplan wordt de aanpak van het college bedoeld die gericht is op het herstel van de stad die nu getroffen is door de Corona-crisis. Dit is geen vastgelegd plan, maar een set aan te ontwikkelen maatregelen en beleidsinterventies gebaseerd op de impact en effecten van de Corona crisis op de Arnhemmers. De wijze waarop we de 1,5 meter samenleving in de stad willen gaan vormgeven, bijvoorbeeld in openbare ruimte en met de terrassen, is daar een voorbeeld van. Maar ook de beleidsmatige opgave om te onderzoeken op welke wijze de negatieve effecten op ondermeer de economie, cultuur en welzijn kunnen worden opgevangen (beleidsinterventies). De focus van deze aanpak is om inzicht te krijgen in wat er nodig is voor de middellange en lange termijn en welke investeringen daarbij horen. Deze aanpak wordt momenteel verder uitgewerkt en de raad gaat daarin worden meegenomen.

Fractie:	**GL - 4 (mondeling)**
Pagina:	
Vraag:	De bridge tot liberation experience? Gaat dit door?
Antwoord:	Naar de mogelijkheden van de De Bridge to Liberation wordt op dit moment gekeken. Dit wordt in nauwe afstemming gedaan tussen Stichting Bridge to Liberation en gemeente Arnhem en de andere strategische partners provincie Gelderland en vfonds.

Fractie:	**GL - 5**
Pagina:	
Vraag:	De rookvrije generatie. Het plaatsen van borden kost 120.000 euro. Waarom zijn deze kosten zo hoog?
Antwoord:	De gemeente heeft 499 speelplaatsen in beheer. Per speelplaats zullen ongeveer 3 betontegels 'Rookvrij' bij de ingangen van de speelplaats geplaatst worden (op de grond). Het plaatsen van 1 tegel kost ongeveer 75 euro, dit is inclusief aanschaf tegel, kosten plaatsen van de tegel en logistieke kosten

Fractie:	**GL- 6**
Pagina:	9
Vraag:	De begroting is sluitend zonder de aanvullende middelen vanuit het Rijk. Maar hoe ziet het financiële plaatje eruit wanneer we de middelen wel ontvangen? Heeft het college dit scenario uitgedacht en hoe worden de extra middelen dan ingezet?
Antwoord:	Indien we aanvullende middelen van het rijk ontvangen, dan zal de exploitatie in elk jaar gunstiger uitvallen. Gezien het feit dat we dit op dit moment te onzeker vinden, is geen scenario uitgedacht hoe deze middelen in te zetten. De middelen Jeugdzorg worden via het Gemeentefonds ontvangen en zijn daarmee in principe algemene middelen die voor alle programma's in te zetten zijn.

Fractie:	**GL - 7**
Pagina:	13
Vraag:	Sportbedrijf kost weer meer geld. Wat is terugkijkend, gezien (financiële) doel het resultaat van de verzelfstandiging? Wat zijn consequenties van het terugdraaien van de verzelfstandiging?
Antwoord:	Het klopt dat de subsidie aan Sportbedrijf sinds 2017 is opgelopen. Dit is echter niet meer dan de jaarlijkse indexering. Sinds 2017 is het Sportbedrijf Arnhem elk jaar ruimschoots binnen het beschikbare budget voor de subsidie gebleven.

Fractie:	**GL- 8**
Pagina:	15
Vraag:	Wat is de rekenrente nu en waarom is die rente niet verlaagd? Wat levert verlaging op? Is de inschatting dat de dotatie aan de BR solvabiliteit omlaag kan? En wat is het gevolg van een eventuele lagere rekenrente daarop?
Antwoord:	De rekenrente (omslagrente) bedraagt in 2020 2% en zal in 2021 worden verlaagd naar waarschijnlijk 1,7 of 1,8%. Daar zijn wettelijke voorschriften voor. De rekenrente wordt bepaald door de rentekosten over alle leningen die de gemeente betaalt. Die leningen zijn in de achter ons liggende jaren afgesloten en hebben niet allemaal zo'n lage rente als momenteel gangbaar is. Verlaging van de rekenrente levert op zichzelf niets op. De rekenrente is een instrument om kosten van leningen intern binnen de gemeente toe te rekenen aan investeringen en programma's. De rente die de gemeente moet betalen aan geldgevers wordt daardoor niet beïnvloed. De BR solvabiliteit heeft geen relatie met de rekenrente. De BR wordt berekend op basis van de boekwaarde van de investeringen en de begrote afschrijvingen. Die worden geen van beide beïnvloed door de rente. Verlaging van de rekenrente heeft dus geen gevolg voor de hoogte van de BR solvabiliteit.

Fractie:	**GL- 9**
Pagina:	15
Vraag:	Wat zou het opleveren in de begroting als we de stelpost wél opnemen (rond BR solvabiliteit)?
Antwoord:	Als we de stelpost inzake verwachte onderuitputting van de kapitaallasten ook in het laatste jaar opnemen, dan staat deze structureel in de begroting en leggen we ons structureel vast op deze besparing. Het wel of niet opnemen van deze stelpost staat los van de begrote dotatie aan de BR Solvabiliteit.

Fractie:	**GL - 10**
Pagina:	18
Vraag:	Wat is het structurele beeld richting 2023? Is dat ook positief, of wordt het negatieve resultaat gedekt door incidenteel verwachte voordelen? En; het laatste jaar is vooral voor de provincie van belang?
Antwoord:	Volgens de beoordeling van de toezichthouder is het structurele begrotingssaldo in de MJPB 2020-2023 ruim € 5 miljoen in 2023. Op dit saldo zijn de incidentele baten en lasten dus gecorrigeerd. Inderdaad is het laatste jaar voor de provincie van belang om een oordeel te geven over de structurele sluitendheid.

Fractie:	**GL - 11**
Pagina:	19
Vraag:	Eventuele extra inzet van voor de coronacrisis (ondersteuning ondernemers, regelingen uitvoeren, extra zomerscholen); in hoeverre worden die betaald uit de Algemene Reserve?
Antwoord:	In de komende periode gaan we voortdurend monitoren welke extra kosten als gevolg van de coronacrisis leiden tot directe nadelen in het lopende jaar 2020, welke mogelijk in het meerjarenbeeld 2021-2024 moeten worden ingeraamd en welke in het risicoprofiel moeten worden meegenomen (omdat er teveel onzekerheden zijn). Deze prognoses nemen we mee in Turap-2 voor wat betreft 2020 en de Begroting 2021-2024 voor wat betreft de jaren na 2020. Aan de raad leggen we indien nodig daarbij een voorstel neer hoe we omgaan met mogelijke extra kosten. Daarbij betrekken we natuurlijk de maatregelen en compensatie van het rijk en de provincie. We verwachten uit de opschoning van de bestemmingsreserves mogelijk ruimte die ingezet kan worden en tot slot zijn er wellicht voorstellen voor beleidsinterventies te doen.

VVD

Fractie:	**VVD - 1**
Pagina:	Beleid meedoen in een socialer Arnhem
Vraag:	In de bestuursrapportage Doorbraak naar werk, staat op pagina 38 een vertaling van de aantallen extra Arnhemmers die wij aan het werk gaan helpen. “Op deze manier komen wij tot 350 van de groep van 500’ tot en met 2024”. En dat betekent in deze bestuursperiode zelfs maar 100 extra mensen in plaats van de 500 die we als ambitie in het coalitieakkoord hebben afgesproken. Wat zegt het staatje p 38 in de bestuursrapportage over de ambitie?
Antwoord:	De ambitie is en blijft om (i) de landelijke lijn te volgen voor wat betreft het saldo op de in- en uitstroom en (ii) 500 Arnhemmers extra aan het werk te helpen. Het slechts formuleren van een ambitie is echter niet genoeg om deze zijn werk te laten doen. Op basis van de inzichten uit de genoemde (en de vorige) bestuursrapportage hebben we dan ook geprobeerd om de ambitie te operationaliseren. In de bestuursrapportage stellen we vast dat de gemeente Arnhem de lijn van gemeenten van een vergelijkbare omvang inmiddels volgt. Het volgen van die lijn betekent dat het jaarlijkse, positieve saldo op instroom en uitstroom ca. 250 inwoners moet zijn. Daarnaast hebben wij in de MJPB 2020-2023 conform het besluit van de raad de ambitie van het programma Doorbraak Naar Werk (deels) financieel vertaald in de begroting. Het staatje op pagina 38 van de bestuursrapportage is niets meer of minder dan een vertaling van (i) het volgen van de landelijke lijn en (ii) de financiële taakstelling in tenminste te behalen aantallen. Het is geenszins opgetekend als impliciete afschaling van de ambitie, want die staat (zoals gezegd) nog steeds.

Fractie:	**VVD-2**
Pagina:	Beleid meedoen in een socialer arnhem
Vraag:	In de motie ‘Maak werk van de Arnhemse Standaard Toegankelijkheid (19M143)’ werd gevraagd om budgetten uit te breiden ten behoeve van de AST. In de behandelingen in 2019 is gesproken over noodzakelijke aanpassingen van o.a. de MFC’s en openbare ruimte (het lijstje van het APCG). Dat zou om een bedrag van iets meer dan 100k gaan. In de P nota wordt nu gesproken over € 10K voor openbare ruimte en 15 k voor vastgoed. 2) Waar zijn deze twee bedragen op gebaseerd en is dit voldoende?
Antwoord:	In de brief van 2 juli 2019 is aangegeven dat circa €15.000 per jaar nodig is voor bestaand vastgoed met daarbij een aantal uitgangspunten. Voor bestaande Openbare ruimte is uitgegaan van €50.000 in 2020 en is nu structureel geraamd op €10.000. Zoals in de perspectiefnota staat moet uit een nog op te stellen meerjarig agenda blijken of dit voldoende is. Zoals in de brief van 2 juli 2019 is opgenomen betreft het hier niet de grote aanpassingen zoals o.a. liften en bijvoorbeeld de markt.

Fractie:	**VVD- 3**
Pagina:	Beleid meedoen in een socialer Arnhem
Vraag:	Voor de uitvoering van de AST bij vastgoed gaat het om een jaarlijks budget van € 15.000. Uit een nog op te stellen meerjarig agenda moet blijken of dit voldoende is. De inzet van ervaringsdeskundigheid zal (deels) door inclusie worden gefaciliteerd en bekostigd. 3) Wanneer is de meerjarige agenda gereed?
Antwoord:	Deze wordt eind derde kwartaal verwacht.

Fractie:	**VVD - 4**
Pagina:	Beleid meedoen in een socialer Arnhem
Vraag:	Knelpunt van 725 K op doelgroepenvervoer. Dit is een structureel tekort dat voor een groot deel gedekt gaat worden uit algemene middelen. 4) Aan welke knoppen kan er nog gedraaid worden om dit tekort te verkleinen en/of is hier al kritisch naar gekeken? Zoals we dat bij leerlingenvervoer bijvoorbeeld wel zien.
Antwoord:	Het doelgroepenvervoer is door de aanbesteding duurder geworden; in meerdere brieven en bijeenkomsten is uitgelegd dat dit te verwachten was door o.a. verhoging BPM, inzetten op duurzaamheid en marktwerking. Daarnaast zien we de laatste jaren een stijging in het aantal toewijzingen voor vervoer (o.a. als gevolg van de vergrijzing) en daarmee ook het gebruik. Daar kunnen we als gemeente iets aan doen door het aanscherpen van de beleidsregels. Hiervoor zijn dan ook de nieuwe beleidsregels voor vervoer opgesteld in het kader van Wmo (vraagafhankelijk en dagbesteding) en Jeugdwet (vervoer naar instellingen). Deze zijn op 1 februari van kracht

	gegaan; een aantal maatregelen die daarin staat is helaas door Corona uitgesteld. Ook de Verordening Leerlingenvervoer 2020, die nu voorligt bij de raad, is één van de knoppen waarmee dit tekort verkleind kan worden. De sleutel voor kostenbeheersing ligt bij de gemeente, in de toewijzing. Door de invoering van de beleidsregels zijn hierop al maatregelen genomen. Ook blijven we de kosten zorgvuldig monitoren. Bij een verdere overschrijding zullen we met een voorstel tot verdere maatregelen komen om de kosten naar beneden te brengen. Echter doelgroepenvervoer is noodzakelijk om ervoor te kunnen zorgen dat iedereen mee kan blijven doen.

Fractie:	**VVD - 5**
Pagina:	5
Vraag:	De regio Arnhem-Nijmegen groeit op dit moment snel. Sneller dan andere steden in het land. Mocht de groei doorzetten, moeten we zorgen dat we daarvoor klaar zijn. Alle inspanningen die hiervoor nodig zijn, staan in het Plan van Aanpak Woningbouwontwikkeling. Dat is onder meer de woondeal die we in de regio Arnhem Nijmegen samen met het Rijk hebben gesloten. We weten niet of deze groei zich op eenzelfde manier zal doorzetten. De impact van de coronacrisis onderzoeken we samen met onze partners in de stad. Daarbij kijken wij ook naar het effect van de coronacrisis op de woningbehoefte. In het woonbehoefteonderzoek staat bijvoorbeeld een berekening bij de economische groei zoals die was voordat de crisis startte en een berekening bij een lagere groei. We verwachten dat de behoefte niet zal afnemen, mogelijk heeft de situatie wel effect op het type woningen dat wij moeten realiseren. Prioriteit geven wij aan acties en initiatieven die niet alleen woningbouw mogelijk maken, maar die ook verbonden zijn met de sociale opgaven in onze wijken, die de leefomgeving verbeteren, die bijdragen aan lokale werkgelegenheid en de economische kracht van onze stad versterken. Wij zien daarbij mogelijkheden voor 'stadsvernieuwing 3.0'. Dat is meer dan alleen maar sneller meer woningen bouwen. We willen daarmee vooral de leefbaarheid van de wijken en de kansen van de inwoners vergroten. Dat doen we door in te zetten op het bouwen van betaalbare, duurzame en energiezuinige woningen. Daarnaast streven we naar een zo circulair mogelijke woningbouw, kijken we hoe we de leefomgeving groen houden en hoe we de sociale structuur van wijken kunnen verbeteren. Daarbij mogen we de bereikbaarheid van de stad niet uit het oog verliezen. Wij kunnen dit niet alleen. Wij willen daarom komen tot een stadsakkoord met de corporaties en marktpartijen. In dat akkoord maken wij afspraken over de maatregelen die nodig zijn om het wonen in Arnhem voor nu, morgen en in de toekomst mogelijk en aantrekkelijk te blijven maken. 5) “economische groei” dat per maand, kwartaal, jaar, kan fluctueren. Op welke (lange) termijn grootheid stuurt de gemeente mbt woningbouwplanning? Het Companen rapport bekijkt het op basis van (verwachte) welvaartsgroei. Is dat een betere standaard voor woningbouwplanning en hoe bekijkt de gemeente naar schommelingen per jaar? Het woonbehoefteonderzoek was de totale gewenste toevoegingen 2019 – 2030 > 7500 woningen. Hiervan ~ 700 sociale huurhuizen, een zelfde hoeveelheid midden huur en ~ 6000 koop woningen. Van goedkoop, midden tot duur. Dat was op basis van 0,4% welvaartsgroei. Dit stuk We verwachten dat de behoefte niet zal afnemen, mogelijk heeft de situatie wel effect op het type woningen dat wij moeten realiseren. Op welke welvaartsgroei cijfer zullen de aanpassingen plaatsvinden en wat is dan de verwachte verschuiving ? Of weten we nog niet of de corona crisis een dus danig lange termijn effect heeft op de woningbouwplanning?
Antwoord:	De gemeente Arnhem stuurt op het toevoegen van 7500 woningen tot 2030 en 8000 woningen tot 2040. Ook de gemeente hanteert de verwachte welvaartgroei, we baseren we ons op het Companenonderzoek. We bekijken het in het lange termijn perspectief en acteren niet op incidentele schommelingen, in plan van aanpak is opgenomen dat we blijven monitoren om evt bij te kunnen stellen. . We weten nog niet wat het daadwerkelijke effect van Covid-19 op de economie zal zijn. Het lijkt reëel dat de economie zal krimpen en daar mee behoefte aan sociale huurwoningen toeneemt. We zullen dit monitoren. In PvA is rekening gehouden met 30%, dit is meer dan de gewenste 670 woningen. In dit plan spraken we ook over evt uit de voorraad halen van sociale huurwoningen in een andere categorie (oplossen mismatch). Via monitoring houden we de daadwerkelijk behoefte in de gaten en kan besloten worden meer woningen in de sociale voorraad te houden indien hier behoefte aan is.

	Daarnaast stelt het college voor 30% van de zachte plancapaciteit toe te voegen in de sociale huur. Afhankelijk van de welvaartsgroei de komende jaren kan dit percentage worden bijgesteld of woningen worden verkocht dan wel naar de middenhuur worden gebracht.

Fractie:	**VVD - 6**
Pagina:	5
Vraag:	“prioriteit” wat wordt hiermee bedoeld en prioriteit waarover? Graag enkele voorbeelden van wat dan dus minder (snel)?
Antwoord:	Als we in geld en capaciteit moeten kiezen tussen enkelvoudig woningbouwproject of een woningbouwproject waarin de ontwikkelaar ook aan leefbaarheid en werkgelegenheid werkt geven wij daar voorrang aan. Projecten die meer doelen dienen dan sec de woningopgave verdienen onze voorkeur.

Fractie:	**VVD- 7**
Pagina:	Open en verantwoord besturen
Vraag:	Hoe staat het met de uitwerking van 19A64 “Open Data”?
Antwoord:	We hebben binnen de gemeente Arnhem een kernteam "Open Data" opgericht dat zich bezighoudt met het versnellen en verbeteren van het publicatieproces van open datasets. Onder een dataset verstaan we een verzameling gegevens die bij elkaar horen, bijvoorbeeld gegevens over waardevolle bomen in de stad. Op dit moment staat op de landelijke opendata website (data.overheid.nl) informatie over 28 datasets van de gemeente Arnhem. Daarnaast gaan we WOB-dossiers die na 1 april 2020 binnengekomen zijn na behandeling publiceren op de website opendata.arnhem.nl. Voor de zomer volgt er een raadsbrief waarin uitgebreid in wordt gegaan hoe opvolging aan het amendement wordt gegeven. De inhoud van deze raadsbrief is een meerjarenplan waarin we onze doelen beschrijven, welke gegevens we als Open data willen publiceren en wanneer dat gerealiseerd moet zijn.

Fractie:	**VVD - 8**
Pagina:	Open en verantwoord besturen
Vraag:	Hoe staat het met de door de college voorgenomen media impuls en de plannen rond RTV Arnhem?
Antwoord:	Het college heeft de raad op 28-05-2019 via een raadsbrief geïnformeerd over de voorgenomen media-impuls. Daar waar het om een mediafonds gaat heeft het college aangegeven een beroep te willen doen op andere overheden om hier middelen beschikbaar voor te stellen. Die middelen zijn er niet gekomen. Met Streekomroep Midden Gelderland (voormalig RTV Arnhem) en Omroep Gelderland is de gemeente in gesprek. Streekomroep Midden Gelderland heeft een toekomstplan ingediend waarin zij nauw samenwerkt met Omroep Gelderland. Dit plan kan alleen gerealiseerd worden indien er extra financiële middelen komen. Wegens de coronacrisis staan beide ontwikkelingen on hold.

Fractie:	**VVD - 9**
Pagina:	Financien meedoen in een socialer Arnhem
Vraag:	Welk bedrag geven wij precies jaarlijks uit aan onderwijsachterstandenbeleid en hoe is dit verdeeld?
Antwoord:	Grofweg gaat: - 3.4 mln naar VVE-plaatsen in de voorschoolse periode (VVE-peuteropvang), - 1.3 mln naar activiteiten op de OAB-scholen, - 2.0 mln naar PAS (scholing/logopedie/coaches VVE/ Zomerschool/Weekendschool) en - 0.3 mln naar activiteiten als Voorleesexpress, Speelmorgens en VVE-peutergym. (prognose 2021).

Fractie:	**VVD - 10**
Pagina:	Financien meedoen in een socialer Arnhem
Vraag:	Inclusie [pag 9] Welke financiële gevolgen heeft de aangenomen motie 20M67 Tempo vernieuwing scholen op het budget voor inclusie en duurzaamheid?
Antwoord:	Eventuele gevolgen zijn nu nog niet volledig uitgewerkt.

Fractie:	**VVD - 11**
Pagina:	Financien meedoen in een socialer Arnhem
Vraag:	‘’ Doelgroepenvervoer (DRAN)’’ op pagina 9: 11) medio 2018 heeft de wethouder de toezegging gedaan te kijken naar hoe we de jaarlijks terugkomende stijgende kosten kunnen bedingen en waar we wel grip op kunnen hebben en keuzes in kunnen maken. Is dit bekend en wat is daar het resultaat van?
Antwoord:	In 2018 is door de wethouder (Ritsema) toegezegd dat t.b.v. de nieuwe aanbestedingsronde (2019/2020) een korte gespreksnotitie voor de raad zou worden opgesteld met mogelijke alternatieve oplossingen voor het organiseren van het doelgroepenvervoer. De raad zou deze gespreksnotitie ontvangen, ruim voor de start van het aanbestedingstraject, namelijk rond januari 2019. Tevens zou, ter informatie van de raad, rond die tijd een technische voorlichting worden georganiseerd. Op 18 december 2018 heeft u de toegezegde raadsbrief ontvangen met daarin de informatie over de stand van zaken doelgroepenvervoer met diverse bijlagen waaronder een evaluatie van Avan, een knoppenplan met diverse mogelijkheden om aan de stijgende kosten te kunnen draaien en het projectplan "Samenverder…..". In deze brief werden ook twee voorlichtingsbijeenkomsten (februari 2019) aangekondigd over de mogelijke regionale samenwerking. Deze bijeenkomsten hebben destijds plaatsgevonden. Daarnaast is de raad in april 2019 geïnformeerd over het besluit van het college om deze regionale samenwerking voort te zetten en de argumenten waarop dit besluit is genomen. Ook heeft de raad ingestemd met de uitgangspunten en randvoorwaarden voor de regionale inkoop van doelgroepenvervoer. Inmiddels heeft de BVO DRAN een aantal zaken uit het knoppenplan doorgevoerd in de aanbesteding; ook in de nog lopende contracten (tot juli 2020). Ook in de beleidsregels Wmo en Jeugdwet en de nu voorliggende Verordening Leerlingenvervoer 2020 zijn diverse keuzes gemaakt om de stijgende kosten te kunnen bedingen. Echter ondanks de (nog te nemen) maatregelen moeten we constateren dat het faciliteren van alle vormen van doelgroepenvervoer kosten met zich meebrengt die de afgelopen jaren door diverse oorzaken (zoals o.a. verhoging BPM, toename aantal gebruikers, hogere kosten verzekeringen en marktwerking) alleen maar zijn gestegen.

Fractie:	**VVD - 12**
Pagina:	11
Vraag:	’Op basis van eerdere veronderstellingen is in de begroting al wel rekening gehouden met de eerder aangekondigde hogere kosten aanbesteding inzamelcontract en gunstige effecten van afvalscheiding Diftar. De definitieve effecten hiervan op de hoogte van de heffing voor 2021 zullen pas later in 2020 bekend worden. ‘’. 12) Zijn de effecten van afvalscheiding DifTar, inclusief de nadelen van het systeem zoals het opruimen van zwerfafval en storingen in het systeem, nog steeds even gunstig als een jaar geleden beschreven?
Antwoord:	Omdat Diftar pas vanaf 1 juli 2020 wordt ingevoerd, zijn deze effecten nog niet bekend. Er zijn nu geen redenen om aan te nemen dat de DIFTAR-effecten anders zullen zijn dan geraamd.

Fractie:	**VVD - 13**
Pagina:	10 en 11
Vraag:	Woondeal Arnhem-Nijmegen Op 4 maart 2020 is de Woondeal Arnhem-Nijmegen ondertekend. De Woondeal is een set afspraken tussen het Rijk, provincie, de gemeenten Nijmegen en Arnhem en de regio Arnhem-Nijmegen. Deze overheden gaan een langjarige samenwerking aan voor het bouwen van meer woningen, de aanpak van excessen op de woningmarkt en het verbeteren van de leefbaarheid in de wijken.

	10 Door het afsluiten van de Woondeal krijgen urgente maatschappelijke opgaven die we in Arnhem hebben, financieel prioriteit bij het Rijk. Dit zijn opgaven op het gebied van wonen, maar ook thema's als groen en circulair, leefbaarheid, verstedelijking en gebiedsontwikkeling. Vanuit het Rijk en provincie komt er ongeveer een miljoen euro vrij om met de uitvoering van deze Woondeal aan de slag te gaan. Om deze langjarige samenwerking vorm te geven hebben we binnen de gemeente Arnhem extra capaciteit nodig, onder andere voor programmasturing en plankosten. 13) Welke “excessen” en waar staan zijn in het plan van aanpak woningbouwontwikkeling? Wat zijn de verwachte programmasturing kosten? Wat zijn de verwachte programma kosten en waar worden die aan besteed? Wat levert het Arnhem op? Hoeveel koopwoningen zullen hierdoor eerder gebouwd worden?
Antwoord:	Dat gaat over buy tot let, toewijzing/beschikbaar houden aan de juiste doelgroep. Extreme huurverhogingen. In PvA besteden we hier aandacht aan in uitwerking van de maatregelen.

Fractie:	**VVD - 14**
Pagina:	10 en 11
Vraag:	pag 10 woondeal + tabel pag 11: die woondeal moet ons toch geld opleveren??
Antwoord:	Uitvoering kost capaciteit. Eerst capaciteit inzetten om geld binnen te halen. En daarnaast levert de woondeal veel meer op dan alleen geld, zoals een structurele samenwerking met overheden, corporaties en ontwikkelaars rond belangrijke maatschappelijke vraagstukken.

Fractie:	**VVD - 15**
Pagina:	12
Vraag:	Bomenbeleid. Geld dat over is bij de vri’s (verkeersregelinstallaties) gaat naar bomen. 15) Waarom worden de opbrengsten uit de vri’s in tabel pag 13 structureel gezien?
Antwoord:	Als gevolg van lagere investeringen in vri's zoals beschreven op pag.12 ontstaat er een besparing op de kapitaallasten. Deze besparing is structureel.

Fractie:	**VVD -16**
Pagina:	12/13
Vraag:	Er wordt noodzakelijkerwijs geïnvesteerd in kunstgrasvelden, om de verspreiding van kunstgraskorrels buiten de velden tegen te gaan. 16) Is het wellicht mogelijk om met de gerechtelijke uitspraak uit Enschede de leverancier aansprakelijk te stellen of een beroep te doen op de verzekering?
Antwoord:	Nee, dat kan niet: de leverancier/aannemer levert wat de opdrachtgever vraagt. Het is aan de opdrachtgever om de goede materialen te bestellen en te controleren wat geleverd is. Vervolgens is het aan de exploitant om alle vereiste maatregelen te treffen om de gevolgen voor het milieu te beperken of ongedaan te maken. Een beroep op een verzekering lijkt lastig. Strafrechtelijke boetes vallen niet onder de dekking van de verzekering. Ook een milieuverontreinigingsverzekering/bodemverzekering van de gemeente biedt geen soelaas, omdat het hier gaat om de handelingen/het nalaten van de exploitant.

Fractie:	**VVD -17**
Pagina:	17
Vraag:	Rente [pag 15/16] De aanname dat de rente gedurende lange periode laag blijft is een realistische. Echter de aanname “kortere looptijden betekent een lagere rente” blijkt in crisis vaak niet zo te zijn. Tijdens de crisis in 2008 was dat juist een groot probleem. Welk risico lopen we hier als de kortlopende rente toch gaat stijgen zoals 2007/2008? Wat is het bedrag aan schulden dat we binnen nu en vijf jaar moeten gaan herfinancieren? En welke nieuwe schulden moeten we in de komende vijf jaar rekening mee houden?
Antwoord:	Voor de crisis in 2008 is de rentecurve korte tijd (in 2006) invers geweest als gevolg van maatregelen van de ECB, die vreesde voor een oplopende inflatie omdat de olieprijzen stegen (terwijl de kerninflatie niet opliep). Dat probleem is nu niet aan de orde en daar hoeven we

	voorlopig ook niet bang voor te zijn. Daarnaast mogen we er ook op rekenen dat de ECB heeft geleerd van de ervaringen in en voorafgaand aan de bankencrisis. Bij de herfinanciering en nieuwe financiering krijg je volgend beeld:

		Nieuwe		Totale
	Herfinanciering	financiering		financiering
2020	34,7	48,5		83,2
2021	44,0	45,3		89,3
2022	120,4			120,4
2023	23,9			23,9
2024	64,6			64,6
	287,6	93,8		381,4

Bedragen zijn in miljoenen €.

Dit is op basis van MIP en reservemutaties in MJPB 2020-2023. De nieuwe MJPB is hierin niet verwerkt en dus zal het overzicht met zekerheid anders uitpakken in de nieuwe MJPB.
Dat in de jaren na 2021 alleen herfinanciering nodig is en geen nieuwe financiering, komt omdat voor die jaren nog geen wezenlijke nieuwe zijn begroot. De begrote investeringen kunnen worden gedekt door de afschrijvingen.

Als de rente sneller gaat stijgen dan we nu hebben begroot lopen we een financieel risico. Maar de hoogte is erg lastig in te schatten. Wanneer de rente gaat stijgen zal naar alle waarschijnlijkheid ook de inflatie stijgen en daarvoor worden we gecompenseerd in het accres van het Gemeentefonds. Het uiteindelijke risico zal dus kleiner zijn dan de rentestijging zelf. Tot slot hebben we in onze begroting telkens in het laatste begrotingsjaar hiervoor een risicobuffer van € 1 miljoen opgenomen.

Fractie:	**VVD - 18**
Pagina:	15
Vraag:	Er wordt voorgesteld om onderbesteding van investeringen (MIP) aan de voorkant te ramen in een stelpost i.p.v. achteraf te laten vrijvallen in de AR. 18) Wat is hier het nut van en wat gebeurt er met deze stelpost aan het eind van het boekjaar?
Antwoord:	Het nut ervan is dat aan de voorkant met een realistische begroting wordt gewerkt, waardoor er bijvoorbeeld geen pijnlijke keuzes gemaakt moeten worden voor bijsturing. Als we dit wel doen en elk jaar blijkt achteraf dat er ruimte is ontstaan, doordat de geplande investeringen niet volledig zijn gerealiseerd, dan waren deze keuzes dus niet nodig.

Fractie:	**VVD - 19**
Pagina:	20
Vraag:	Gevolgen financiële positie coronacrisis & Impactanalyse corona 19) Financiële buffer [pag 20] Het college ziet ruimte om de gevolgen van de crisis op te vangen in weerstandsfactor en bestemmingsreserves. Hoe groot is deze buffer precies?
Antwoord:	De weerstandsfactor ligt in de Perspectiefnota in 2020 en 2021 op het niveau van de 1,0 en loopt daarna (met het inzicht van nu) op naar 1,3 in 2024. In dat jaar zou er dan ten opzichte van de 1,0 een ruimte van ruim € 11 miljoen zijn. In de bestemmingsreserves is circa € 120 miljoen opgenomen, in de komende periode wordt op basis van een beoordelingskader een analyse gemaakt van het nut en de noodzaak van elke bestemmingsreserve.

Fractie:	**VVD - 20**
Pagina:	Alg. aanbiedingsbrief pag 3 onderaan
Vraag:	€120 miljoen gereserveerd in de bestemmingsreserves. College gaat kijken of we deze (deels naar AR kunnen storten). 20) Om welke deel van die 120 gaat het dan? Hoe wordt dat deel bepaald en wat zijn daar de risico's van?

Antwoord:	Dat is nu nog niet in te schatten. Op basis van een beoordelingskader met een aantal criteria gebaseerd op de regelgeving uit het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV), de Arnhemse financiële verordening en de nota reserves worden de bestemmingsreserves beoordeeld. Het resultaat hiervan is dat alle reserves een helder geformuleerd doel met bijpassend saldo en bestedingsplan hebben.

Fractie:	**VVD - 21**
Pagina:	20
Vraag:	“structurele effecten….zullen door vermindering van uitgaven (bezuinigingen)” 21) Is er een lijstje met mogelijke vermindering structurele uitgaven?
Antwoord:	Nee, dit lijstje is er niet. Dit zijn politieke keuzes die gemaakt moeten worden om te bezuinigen op structurele uitgaven op de verschillende programma's.

Fractie:	**VVD - 22**
Pagina:	19
Vraag:	‘’ We zien onder andere lagere opbrengsten OZB door faillissementen, geen dekking van rendabele uren, mogelijke toename van fraude, uitstel diverse processen in de bedrijfsvoering (bijvoorbeeld ICT- projecten) en doorwerking op termijn in een lagere algemene uitkering gemeentefonds als gevolg van een recessie.’’ (pagina 19). 22) Hoe komt het dat er een toename is van fraude en wat doen we daartegen?
Antwoord:	Zoals in de impactanalyse als toelichting is opgenomen: Over de breedte. Zoals bij zorggebruikers als aanbieders en ondernemers die van regelingen gebruik maken. We zullen dit in kaart moeten brengen en ook in nauw overleg met de accountant volgen en indien nodig actie ondernemen om de rechtmatigheid te borgen.

Fractie:	**VVD - 23**
Pagina:	20
Vraag:	mogelijkheden om de financiële gevolgen van de crisisoptimisme te vangen 23) Is er inmiddels al meer duidelijk over de compensatie vanuit het rijk?
Antwoord:	Er zijn inmiddels meerdere uitvragen gedaan vanuit de VNG in de richting van gemeenten om aan te geven met welke extra kosten of gederfde inkomsten zij zich geconfronteerd zien. Eind mei zijn er bestuurlijke overleggen tussen VNG en BZK (ter voorbereiding op de meicirculaire), waarin dit ook onderwerp van gesprek is. Ook wordt gesproken over tijdelijke bevriezing van het accres gemeentefonds en de voorwaarden waaronder dit op een bepaald moment weer wordt losgelaten. Het kan echter goed zijn, dat concrete afspraken over compensatie pas in de maanden juni, juli of nog later helder worden. We zullen deze informatie zo goed als mogelijk bij het opstellen van de Begroting 2021-2024 en Turap-2 2020 betrekken.

Fractie:	**VVD - 24**
Pagina:	20
Vraag:	Er wordt niks gezegd over compensatie en/of maatregelen door of vanuit de provincie. Wordt hier ook aan gewerkt/over gesproken?
Antwoord:	Hier wordt zeker aan gewerkt. Er is regelmatig contact met onze contactpersoon binnen de Provincie en er wordt gewerkt aan het goed vormgeven van de subsidieaanvraag van de Provincie. Er zijn inmiddels meerdere subsidie-verstrekkingen bekend.

D66

Fractie:	**D66 - 1 Algemeen**
Pagina:	
Vraag:	Het valt de fractie van D66 op dat in beide documenten, waar het college spreekt over coronamaatregelen (contact beperkende maatregelen) er een periode van 3 maanden wordt aangehouden. Dit is obv cijfers van het CPB, maar andere onderzoeken laten zien dat dit niet realistisch is en dat de economische recessie veel langer zal zijn, waarom heeft het college hier geen rekening mee gehouden?
Antwoord:	Op het moment van opstellen van Perspectiefnota en Turap waren de effecten en de termijn niet goed in te schatten. We hebben er toen voor gekozen (net als vele andere gemeenten) om aan te sluiten bij de termijn van de beperkende maatregelen van drie maanden, zoals door het Kabinet is besloten. Natuurlijk hebben we in de impactanalyse wel een eerste doorkijk gemaakt van de effecten van deze drie maanden op de beleidsvelden op de langere termijn. Inmiddels kunnen we dit actualiseren en dit zullen we de komende tijd ook continu blijven doen. De maatregelen, effecten en mogelijke compensatie van het rijk veranderen voortdurend en daar passen we ons op aan. We zullen de raad in de komende weken regelmatig informeren en stellen de Begroting 2021-2024 en Turap-2 op basis van de meest realistische en actuele informatie op.

Fractie:	**D66 - 2 Algemeen**
Pagina:	
Vraag:	In 2008 viel Barings om. In 2010 moest de gemeente Arnhem 25 miljoen bezuinigen. De crisis van nu wordt naar verwachting vele malen dieper. Een krimp van de economie van minstens 7% wordt voorspeld. Wanneer worden deze verschillende scenario's en (bezuinigings) opties in beeld gebracht?
Antwoord:	Wij werken met scenario's die gebaseerd zijn op de impact van de crisis en het handelingsperspectief dat we hiervoor moeten inzetten. We monitoren voortdurend op welk beleidsveld de mate van ingrijpen zich van adaptief naar meer pro-actief moet verschuiven. Dit passen we aan op basis van continu actualiseren van de impact. De impact zal per beleidsveld verschillend zijn en wordt ook weer bepaald door bijvoorbeeld de mate van ingrijpen en/of compensatie door de rijksoverheid en de duur van de crisis. We zullen de raad in de komende periode meenemen in de te verwachten ontwikkelingen en de uitwerking hiervan in de Begroting 2021-2024 en Turap-2 laten neerslaan.

Fractie:	**D66 - 3 Algemeen**
Pagina:	
Vraag:	Hoe schat het college van B&W de financiële impact voor de gemeente Arnhem van de recessie die op handen is in? Graag een cijfermatige onderbouwing. (Denk dan oa aan een aantal belangrijke parameters: stijging bijstand en aanpalende terreinen, daling gemeentefonds (trap-af), minder parkeerinkomsten (nu), lagere inkomsten op andere terreinen (leges, kaartjes) mogelijk tijdelijk terugvallen van de grondexploitaties.)
Antwoord:	De impactanalyse die als bijlage bij de Perspectiefnota is opgenomen, geeft hiervan een eerste beeld. In de komende maanden actualiseren we dit beeld (bijvoorbeeld op basis van nieuwe doorrekening en inschattingen van extra kosten en gederfde opbrengsten, bestuurlijke afspraken tussen VNG en rijk over compensatie en mogelijke bevriezing van het accres gemeentefonds). We verwachten in de maanden juni en juli daar meer duidelijkheid over te kunnen geven. Op periodieke momenten zal de raad hierover in deze periode worden geïnformeerd.

Fractie:	**D66 - 4 Turap**
Pagina:	7
Vraag:	Rente: In de tekst staat "er wordt voorgesteld", mogen we er dus vanuitgaan dat een raadsbesluit nodig is voordat in 2020 tot dit andere rentebeleid kan worden overgegaan? Zo nee, waarom niet? Zo ja, waarom wordt dit voordeel dan nu in de tussenrapportage vermeld, terwijl de raad er geen besluit over heeft genomen en hiervoor ook geen voorstel voorligt?
Antwoord:	Turap-2 wordt ter besluitvorming aan de raad voorgelegd, dus daarmee ook de afwijking op de rente. Gelijktijdig met de Turap wordt een afzonderlijk voorstel aan de raad voorgelegd met voorstellen over de verwerking van de afwijkingen. Het rentebeleid is voorbehouden aan het

	college (bedrijfsvoering), maar de begrotingstechnische verwerking zal uiteraard aan de raad worden voorgelegd.

Fractie:	**D66 - 5 Turap**
Pagina:	7
Vraag:	Actualisering bestemmingsreserves: Zoals bij de rente: de raad gaat over onttrekkingen uit en doteringen aan bestemmingsreserves. Waarom wordt dit voordeel nu in de tussenrapportage vermeld, terwijl de raad er geen besluit over heeft genomen en hiervoor ook geen voorstel voorligt? Graag ontvangen we een gedetailleerde onderbouwing waarom de stand van de genoemde reserves niet meer actueel zou zijn, welke bedragen uit welke reserves kunnen vrijvallen en hoe met de resterende bedragen in de reserves, het realiseren van de bij de reserves behorende doelen haalbaar blijft.
Antwoord:	Gelijktijdig met de Turap wordt een afzonderlijk voorstel aan de raad voorgelegd met voorstellen over de verwerking van de afwijkingen. Hieronder het beeld van de vrijval uit de bestemmingsreserves. Het realiseren van de doelen die ten grondslag liggen aan deze reserves blijft na deze vrijval overeind. De vrijval ontstaat als gevolg van de vergelijking tussen het doel en de gereserveerde middelen.

Bestemmingsreserves *(bedragen x € 1.000)*	**Totaal**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**
Bedrijfsvoering	2.173		821	749	453	150
Taakmutaties Gemeentefonds-Overloop	711	711				
Stimulering woningbouw	300	300				
Toezicht peuterspeelzalen en gastouderopvang	290	290				
Pakketmaatregelen WMO	23	23				
Subtotaal	3.497					
Ruimte binnen reserves Evenementen, Cultuur en Jeugd/Jeugdzorg	310	310				
Totaal	3.807	1634	821	749	453	150

Fractie:	**D66 - 6 Turap**
Pagina:	9
Vraag:	Begroting BUIG: Naast de 2,23 mln incidenteel voordeel op de BUIG vanwege de compensatie voor de jaren 2015 en 2016, wordt een verwacht structureel nadeel van 300.000 euro gerapporteerd. Voor de toelichting wordt verwezen naar p. 29 van de rapportage Doorbraak naar werk. Hier is echter geen onderbouwing van het nadeel terug te vinden. Graag zien we een onderbouwing van het gerapporteerde nadeel.
Antwoord:	Op 3 juli 2019 heeft de raad ingestemd met het programmaplan 'Doorbraak naar Werk' en het realistisch en actueel begroten van BUIG (gebundelde uitkeringen). De Arnhemse prognose en begroting wordt berekend door de landelijke (procentuele) ontwikkeling toe te passen op de realisatie van het voorgaand jaar. De ambitie om 500 Arnhemmers extra uit de bijstand te krijgen is vertaald naar een besparing vanaf 2021. Uitgangspunt daarbij is dat 30% van deze groep aan het werk kan met behulp van een gemiddelde loonkostensubsidie van € 7.500,- aan de werkgever. Als we de landelijke ontwikkelingspercentages toepassen op de realisatie van 2019 dan komt de meerjarenprognose, op basis van het voorlopig BUIG budget 2020, er als volgt uit te zien:

Prognose Arnhem incl. vangnet (bedragen x € 1 miljoen)	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**
Budget	104,9	107,3	109,7	112,3	114,9
Netto lasten	113,8	116,5	119,1	121,9	124,9
Extra ambitie 500	-	*-0,3*	*-1,2*	*-2,4*	*-3,6*
Saldo	-8,9	-8,9	-8,2	-7,3	-6,4
	-8,5%	-8,3%	-7,5%	-6,5%	-5,5%
Vangnetuitkering	0,5	0,4	-	-	-
Saldo na vangnetuitkering	-8,4	-8,5	-8,2	-7,3	-6,4

Zetten we het saldo uit bovenstaande tabel af tegen het tekort wat op dit moment in de begroting is opgenomen dan komen onderstaand saldo naar voren. Op basis van de doorrekening ontstaat voor 2020 een tekort van 300k. In de jaren 2021 t/m 2024 varieert het saldo ten opzichte van de begroting van een tekort van 600k (in 2023) tot een positief saldo van 400k (in 2024):

Beeld t.o.v. begroting (bedragen x € 1 miljoen)	2020	2021	2022	2023	2024
Bedrag opgenomen in MJPB	-8,1	-8,3	-7,7	-6,7	-6,7
Nieuwe prognose	-8,4	-8,5	-8,2	-7,3	-6,4
Verschil (- = knelpunt)	-0,3	-0,2	-0,5	-0,6	0,4

Fractie:	**D66- 7 Turap**
Pagina:	10
Vraag:	Tekort jeugdzorg: Het tekort op de jeugdzorg (8,8 mln) lijkt gebaseerd te zijn op de cijfers zoals ook opgenomen in de rapportage Zorg Dichterbij. Deze cijfers zijn van begin februari, waarbij is aangetekend dat de laatste twee maanden (december en januari) nog niet volledig betrouwbaar zijn. Ambtelijk heeft men de beschikking over recentere gegevens. Is op basis van het eerste kwartaal (t/m maart, waarover de Turap gaat) het beeld op deze grote post nog altijd hetzelfde, of inmiddels gunstiger of minder gunstig?
Antwoord:	De cijfers Jeugdzorg voor het jaar 2020 zoals opgenomen in Turap-1 en de bestuursrapportage Zorg Dichterbij (maart 2020), stemmen overeen met de cijfers die in de raadsbrief van 7 januari 2020 zijn gecommuniceerd. In het gemelde Turap tekort van € 8,8 miljoen is wel rekening gehouden met volledige realisatie van de kostenbesparende maatregelen MJPB 2020-2023 en effecten beleidsrichtlijnen en nieuwe inkoopvoorwaarden (tezamen € 1 miljoen) plus € 1,4 miljoen aan besparingsmaatregelen zoals die door de taskforce jeugdzorg worden voorgesteld. De realisatie van deze maatregelen is onzeker door vertraging van de invoering als gevolg van de corona-crisis. Dit is ook in onze risico-inventarisatie Corona verwerkt. Op dit moment is er nog onvoldoende vergelijkingsinformatie beschikbaar om eventuele nieuwe, afwijkende ontwikkelingen in de cijfers te voorspellen. De declaratie- en tussentijds verantwoordingscijfers van zorgaanbieder over de eerste maanden van 2020 zijn daarvoor nog te onvolledig en onbetrouwbaar. Ook speelt vanaf maart 2020 straks de invloed van de corona-crisis op de cijfers, wat een vergelijking met eerdere prognoses bemoeilijkt. We hopen de Raad over deze ontwikkelingen in de tweede Turap te kunnen informeren.

Fractie:	**D66 - 8 Turap**
Pagina:	11
Vraag:	Arnhemse Standaard Toegankelijkheid: De raad heeft in maart 2019 besloten dat voor de dekking van de Arnhemse Standaard Toegankelijkheid een raadsbesluit werd verlangd, gecombineerd met een volledige uitwerking van de standaard (openbare ruimte, gebouwen en evenementen), inclusief een volledige inventarisatie van de financiële consequenties. Klopt het dat het in de Turap genoemde nadeel níet de volledige financiële consequenties omvat? Wanneer kunnen we genoemde volledige uitwerking (openbare ruimte, gebouwen en evenementen) inclusief een volledige inventarisatie van de financiële consequenties verwachten?
Antwoord:	In de brief van 2 juli 2019 bent u geïnformeerd over de stand van zaken waarna in het najaar een debat in de raad heeft plaatsgevonden. In de Perspectiefnota wordt aangegeven: "Om de AST als onderwerp een structurele plek te geven binnen openbare ruimte wordt jaarlijks € 10.000 geraamd. Voor de uitvoering van de AST bij vastgoed gaat het om een jaarlijks budget van € 15.000. Uit een nog op te stellen meerjarig agenda moet blijken of dit voldoende is." Wij verwachten u eind Q3 hierover te kunnen informeren of hiermee voldoende budget beschikbaar is. Zoals in de brief van 2 juli is opgenomen betreft het hier niet de grote aanpassingen zoals bijvoorbeeld liften mfc 's en bijvoorbeeld de markt.

Fractie:	**D66 - 9 Turap**
Pagina:	13
Vraag:	Prenatale zorg: Het wegvallen van het transformatiebudget is door de raad op voorstel van het college besloten. Was op moment van dat voorstel bekend dat hiermee de dekking voor de genoemde programma's weg zou vallen, en zo ja, hoe is de raad daarover voor besluitvorming geïnformeerd?

Antwoord:	Bij het voorstel en besluit om het transformatiebudget van de Teams Leefomgeving één jaar eerder te laten vervallen (met ingang van het jaar 2020 in plaats van 2021), heeft het college zich onvoldoende gerealiseerd dat daarmee dit jaar een belangrijk deel van de financiële dekking van prenatale zorg wegviel. Het college doet in de Perspectiefnota het voorstel om dit te corrigeren, en om hiervoor nu in 2020 als alternatieve dekking de bestemmingsreserve Transformatie Zorg in te zetten.

Fractie:	**D66 - 10 Turap**
Pagina:	13
Vraag:	Kunstgrasvelden: Klopt het dat de extra totale kosten voor de aanvullende maatregelen nog altijd € 348.500, - in totaal bedragen (zoals genoemd in de beantwoording artikel 44 vragen van 18 februari 2020)? En dat naast de incidenteel opgenomen € 180.000, - budget is gevonden in het bestaande onderhouds- en renovatiebudget van het Sportbedrijf? Zo niet, welke aanvullende maatregelen worden niet meer noodzakelijk geacht?
Antwoord:	Dat klopt. De kosten zijn opgesplitst in incidentele kosten en investeringen waarvoor kapitaallasten voorzien zijn. Behalve de €180.000, ziet u het restant terug in een lager bedrag per jaar, omgerekend naar kapitaallasten. Er is geen ruimte gevonden binnen het budget van het Sportbedrijf.

Fractie:	**D66 - 11 Turap**
Pagina:	13
Vraag:	Exploitatie sporthallen: In het verleden is in die gevallen dat een sporthal of gymzaal niet binnen de genoemde kaders geëxploiteerd kon worden, dit vooraf inzichtelijk gemaakt en aangegeven hoe de extra exploitatielasten gedekt zouden worden. Waarom is dat in dit geval niet gebeurd? Of waarom is de inschatting vooraf onjuist gebleken?
Antwoord:	Bij alle accommodaties ten behoeve van bewegingsonderwijs is er een tekort op de exploitatie. De normbedragen van het Rijk en de inkomsten van verenigingen zijn niet dekkend. Dit is de eerste hal die gebouwd wordt sinds de verzelfstandiging van het Sportbedrijf. Dat maakt dat er budget toegevoegd moet worden aan de subsidie van SA. Bij de verzelfstandiging van het Sportbedrijf Arnhem is er destijds geen rekening gehouden in de gemeentelijke begroting met de toevoeging van budget voor toekomstige nieuwe sporthallen.

Fractie:	**D66 - 12 PPN**
Pagina:	Blz 5, 3e alinea
Vraag:	De versnelde groei van de regio Arnhem-Nijmegen stelt ook uitdagingen aan de bereikbaarheid van Arnhem (en de regio) voor zowel OV, fiets als auto. Hoe gaat het college hiermee bezig, welke inspanningen worden hierop gepleegd, en komt het college nog met een mobiliteitsvisie voor Arnhem in regionaal verband?
Antwoord:	Er is in Regionaal verband al een mobiliteitsvisie vastgesteld, namelijk het 'Ambitiedocument Duurzame Mobiliteit en Bereikbaarheid Regio Arnhem Nijmegen', inclusief verdere uitwerkingen (voor o.a. spoor, fiets, auto, verkeersveiligheid, Slim en Schoon). Dit ambitiedocument van de Regio en de bijlagen zijn in oktober in college Arnhem besproken en via een raadsinformatiebrief voorgelegd aan de raad op 29 oktober 2019. Daarnaast vindt op korte termijn de vaststelling van de Omgevingsagenda Oost Nederland plaats. Hierover wordt de raad binnenkort ook geïnformeerd. In deze Omgevingsagenda is een opgave aangegeven voor de Regio Arnhem Nijmegen (en Foodvalley): het maken van een Verstedelijkingsstrategie, waarbij verdere verstedelijking in samenhang met mobiliteit/bereikbaarheid onderzocht moet worden. Bij het opstellen van deze Verstedelijkingsstrategie is ook Arnhem betrokken.

Fractie:	**D66 - 13 PPN**
Pagina:	Blz 7, 3e alinea
Vraag:	“…een sluipende maatschappelijke ontwrichting…” Maatschappelijke ontwrichting ie een groot probleem als hier bedoeld wordt dat maatschappelijk structuren en processen worden afgebroken cq niet meer kunnen functioneren. Kan het college

	hier concreet aangeven welke maatschappelijke structuren en processen niet meer functioneren, zijn afgebroken dan wel ernstig worden bedreigd?
Antwoord:	Drugscriminaliteit en vormen van overlast in relatie tot drugs zorgen voor grote problemen in onze stad. Bij inwoners die overlast ervaren en inwoners die onderdeel uitmaken van het systeem van vervaardigen en verspreiden van drugs. Denk hierbij aan jongeren die als drugskoerier werken en waarvan sommigen opklimmen tot zware criminelen. Denk aan bedrijven die via witwasconstructies te maken krijgen met oneerlijke concurrentie of worden gebruikt voor criminele activiteiten. Denk aan scholen die te maken krijgen met deze problematiek en een ontwrichtende werking hebben op leerlingen. Maatschappelijk algemeen geaccepteerde normen dreigen hiermee te vervagen en drugscriminaliteit wordt gezien als een geaccepteerd middel om snel geld te verdienen. Deze uitwassen moeten voorkomen en bestreden worden.

Fractie:	**D66 - 14 PPN**
Pagina:	17, 3e alinea
Vraag:	Welke maatregelen/ aanpak gaat het college hierop zetten en komt hier nog een beleidsplan voor naar de raad?
Antwoord:	Er is een aanpak in voorbereiding op drugsondermijnende criminaliteit, gericht op jeugd en straathandel. Er komt geen apart beleidsplan hiervoor, want dit als een uitvoeringsonderdeel van de Kadernota Veiligheid. We zijn met het Rijk en de Provincie in gesprek voor aanvullende middelen om te komen tot een slagvaardige aanpak. We zullen de raad informeren over de voortgang en (tussentijdse) resultaten.

Fractie:	**D66 - 15 PPN**
Pagina:	Blz 7, 3e alinea
Vraag:	, "…waarbij we verwachten dat in de meest kwetsbare wijken een inhaalslag noodzakelijk is." Tot op heden is er nog geen nota of plan van aanpak naar de raad gekomen op dit onderwerp. Hoe kan het dat het zo ver geëscaleerd is dat er nu een inhaalslag noodzakelijk is, en waaruit gaat die inhaalslag bestaan? Komt hiervoor nog een nota/ beleidsplan naar de raad en wanneer kan de raad zich daarover uitspreken?
Antwoord:	Uit de inventarisatieronde in de wijken blijkt dat er ondermijnende criminaliteit in verschillende verschijningsvormen voorkomt. In de raadsbrief 'Wijkveiligheid inArnhem' van 3 maart 2020 is de Raad geïnformeerd over de aanpak om de leefbaarheid en veiligheid in de wijken te verbeteren. Daarbij hebben we ook in drie wijken bewust een geïntensiveerde aanpak vormgegeven (Klarendal, Geitenkamp en Malburgen). Over de resultaten hiervan zal ik u informeren en deze zullen we ook gebruiken om de totale wijkaanpak te versterken.

Fractie:	**D66 - 16 PPN**
Pagina:	7
Vraag:	Wij hebben het afgelopen jaar geïnvesteerd in het nauwkeurig in kaart brengen van de Arnhemse veiligheidssituatie. Dat levert nieuwe en aangescherpte inzichten. De stad heeft te maken met een sluipende maatschappelijke ontwrichting als gevolg van ondermijnende drugscriminaliteit. We zien dat onder meer in toenemende straathandel en overlast van gebruikers op straat. De drugscriminaliteit genereert bovendien vele onwenselijke activiteiten zoals mensenhandel, witwaspraktijken, bedreigingen en intimidaties. Uit welke cijfers blijkt dit? De fractie van D66 wil hier graag de onderbouwing van ontvangen.
Antwoord:	Drugsproblematiek in Arnhem een probleem, dat wij op verschillende manieren geïntensiveerd zien terugkomen: • de toenemende aanwezigheid en overlast van gebruikers op straat, een toenemend aantal jeugdige criminelen dat 'drugs' als verdienmodel hanteert en carrière wil maken in de drugswereld, een toenemende straathandel in drugs: Verschillende onderzoeken (landelijk en vanuit de politieregio Oost-Nederland) laten dit beeld zien. Ook vanuit het ministerie van Justitie en Veiligheid is er volop aandacht voor. Het wordt plaatselijk herkend en bevestigd in de wijken, vanuit handhaving, politie, de scholen en de hulpverlening. • Er is een toenemende productie van synthetische drugs. • Een verdriedubbeling van het aantal sluitingen van panden i.v.m. productie synthetische drugs in 2019 t.o.v. 2018.

	• een toenemend aantal wietkwekerijen. Het aantal geruimde kwekerijen is cijfermatig al enkele jaren dalend. Het aantal planten per kwekerij is echter wel hoger, waardoor de kwekerijen in aantal planten niet zijn afgenomen. Wij merken dat we meer MMA meldingen binnen krijgen dan de politie oppakt, het aantal geruimde kwekerijen lijkt de top van de ijsberg. Dit wordt bevestigd door onze contactpersoon van de politie. • een toenemend aantal dumpingen van synthetisch drugsafval. Een verdriedubbeling in 2019 t.o.v. van 2018 (Informatie ODRA).

Fractie:	**D66 - 17 PPN**
Pagina:	8
Vraag:	Reservering middelen jeugdzorg: Mogen we uit de tekst opmaken dat ervoor is gekozen motie 19M124 niet uit te voeren zoals in het dictum door de indieners is geschreven? Kan aangegeven worden waarom uitvoering zoals geschreven onwenselijk zou zijn?
Antwoord:	Er zijn geen redenen om af te wijken van de MJPB 2020-2023 op dit punt. We gaan nog steeds uit van de verwachting (net als het overgrote deel van de andere gemeenten) dat gemeenten structureel door het Rijk gecompenseerd worden voor de stijgende kosten jeugdzorg. Recent gesprek met onze toezichthouder van de Provincie heeft opgeleverd dat ook zij deze post in onze begroting acceptabel vinden.

Fractie:	**D66 - 18 PPN**
Pagina:	9
Vraag:	bijstelling BUIG: Zoals ook aangegeven in de vragen bij de Turap, ontvangen we graag een onderbouwing van de genoemde bedragen.
Antwoord:	Op 3 juli 2019 heeft de raad ingestemd met het programmaplan 'Doorbraak naar Werk' en het realistisch en actueel begroten van BUIG (gebundelde uitkeringen). De Arnhemse prognose en begroting wordt berekend door de landelijke (procentuele) ontwikkeling toe te passen op de realisatie van het voorgaand jaar. De ambitie om 500 Arnhemmers extra uit de bijstand te krijgen is vertaald naar een besparing vanaf 2021. Uitgangspunt daarbij is dat 30% van deze groep aan het werk kan met behulp van een gemiddelde loonkostensubsidie van € 7.500,- aan de werkgever. Als we de landelijke ontwikkelingspercentages toepassen op de realisatie van 2019 dan komt de meerjarenprognose, op basis van het voorlopig BUIG budget 2020, er als volgt uit te zien:

Prognose Arnhem incl. vangnet (bedragen x € 1 miljoen)	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**
Budget	104,9	107,3	109,7	112,3	114,9
Netto lasten	113,8	116,5	119,1	121,9	124,9
Extra ambitie 500	-	*-0,3*	*-1,2*	*-2,4*	*-3,6*
Saldo	-8,9	-8,9	-8,2	-7,3	-6,4
	-8,5%	-8,3%	-7,5%	-6,5%	-5,5%
Vangnetuitkering	0,5	0,4	-	-	-
Saldo na vangnetuitkering	-8,4	-8,5	-8,2	-7,3	-6,4

Zetten we het saldo uit bovenstaande tabel af tegen het tekort wat op dit moment in de begroting is opgenomen dan komen onderstaand saldo naar voren. Op basis van de doorrekening ontstaat voor 2020 een tekort van 300k. In de jaren 2021 t/m 2024 varieert het saldo ten opzichte van de begroting van een tekort van 600k (in 2023) tot een positief saldo van 400k (in 2024):

Beeld t.o.v. begroting (bedragen x € 1 miljoen)	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**
Bedrag opgenomen in MJPB	-8,1	-8,3	-7,7	-6,7	-6,7
Nieuwe prognose	-8,4	-8,5	-8,2	-7,3	-6,4
Verschil (- = knelpunt)	-0,3	-0,2	-0,5	-0,6	0,4

Fractie:	**D66 - 19 PPN**
Pagina:	10
Vraag:	Arnhemse Standaard Toegankelijkheid: Aangezien voorliggend raadsvoorstel de indruk wekt de dekking van de AST volledig te regelen, ontvangen we graag de volledige uitwerking van de standaard (voor openbare ruimte, gebouwen en evenementen), inclusief een volledige inventarisatie van de bijbehorende financiële consequenties, zoals door de raad in maart 2019 besloten.
Antwoord:	In de brief van 2 juli 2019 bent u geïnformeerd over de stand van zaken waarna in het najaar een debat in de raad heeft plaatsgevonden. In de Perspectiefnota wordt aangegeven: "Om de AST als onderwerp een structurele plek te geven binnen openbare ruimte wordt jaarlijks € 10.000 geraamd. Voor de uitvoering van de AST bij vastgoed gaat het om een jaarlijks budget van € 15.000. Uit een nog op te stellen meerjarig agenda moet blijken of dit voldoende is." Wij verwachten u eind Q3 hierover te kunnen informeren of hiermee voldoende budget beschikbaar is. Zoals in de brief van 2 juli is opgenomen betreft het hier niet de grote aanpassingen zoals bijvoorbeeld liften mfc 's en bijvoorbeeld de markt.

Fractie:	**D66 - 20 PPN**
Pagina:	12
Vraag:	BR Zuidelijke Binnenstad: In 2018 heeft de raad bij motie uitgesproken middelen uit de BR Zuidelijke Binnenstad te reserveren voor het noordelijke deel van de Jansbeek. Mogen we ervan uit gaan dat de hiervoor benodigde middelen gereserveerd blijven, los van de nu bij de perspectiefnota aangegeven bestedingen uit dezelfde bestemmingsreserve?
Antwoord:	Na verwerking van de in de perspectiefnota aangegeven bestedingen resteert in de BR Binnenstad nog een vrij besteedbaar saldo van circa €1 miljoen. Over de besteding hiervan is nog geen besluit genomen.

Fractie:	**D66 - 21 PPN**
Pagina:	Blz 12, 2e alinea
Vraag:	Blauwe golven Overweegt het college om een alternatief plan aan de raad voor te leggen dat minder investeringen vergt, bijvoorbeeld een volledig groen alternatief dat geen investeringen in het omgevingskunstwerk vergt?
Antwoord:	Geen technische vraag.

Fractie:	**D66 - 22 PPN**
Pagina:	Blz 13, 2e alinea
Vraag:	Is dit een geval “het ene gat met het andere gat stoppen”? Hoe kijkt het college nu aan tegen de keuze die hier in herverleden gemaakt is, en zou u dit nog een keer zo voorstellen?
Antwoord:	Ten tijde van het besluit om locatie Kermisland te slopen, was het beeld dat er geen vervangende gymlocatie nodig was. Dit was gebaseerd op het aantal scholen (capaciteit gymuren) op dat moment in Presikhaaf. Bestaande accommodaties zouden de capaciteit gymuren kunnen overnemen. Door de ontwikkeling Presikhaaf Oost zijn er meer onderwijslocaties bijgekomen in Presikhaaf. Door de toename van onderwijslocatie is ook de capaciteit gymuren toegenomen. Het vervangen van Kermisland bleek daarmee noodzakelijk

Fractie:	**D66 - 23 PPN**
Pagina:	15
Vraag:	actualisatie MIP: Er wordt voorgesteld een andere systematiek te hanteren, waardoor de jaarlijkse meevaller door achterblijvende investeringen op voorhand deels wordt in begroot. Welke consequenties zijn er in de voorgestelde systematiek als de gemeente in enige jaar wél alle voorgenomen investeringen ook daadwerkelijk doet? Er is voor de bepaling van de bedragen gekeken naar het historische beeld van onderuitputting over de laatste 5 jaar. Wat zou het effect op het resultaat in de jaarrekeningen zijn geweest, indien de nu voorgestelde systematiek de afgelopen 5 jaar was toegepast? En is het begrote bedrag ook rekening gehouden met het

	gegeven dat uitgestelde investeringen in de regel een groter risico op kostenoverschrijdingen hebben, vanwege gedurende de vertraging stijgende kosten in de bouw- en infrasector?
Antwoord:	Als de gemeente in een jaar wel alle voorgenomen investeringen doet geeft dat een tegenvaller in het volgende begrotingsjaar, waar gerekend wordt met een onderuitputting. In de begrotingswijziging, waarin de kapitaallasten van nieuwe investeringen worden toegedeeld aan de programma's, zal dit moeten worden meegenomen. De jaarlijkse onderuitputting wordt heel voorzichtig begroot en is incidenteel. Met eventueel stijgende kosten wordt geen rekening gehouden in de zin dat daarvoor de onderuitputting wordt gecorrigeerd. Dat hoeft ook niet. In de jaarlijkse actualisatie van het MIP, waarbij doorgeschoven investeringen worden verwerkt, wordt rekening gehouden met kostenontwikkelingen.

Fractie:	**D66 - 24 PPN**
Pagina:	Blz 16, 2e alinea
Vraag:	“Voor de transformatie van Burgerzaken in Arnhem zijn extra middelen nodig.” Wat is de omvang van de benodigde middelen, zowel incidenteel als structureel?
Antwoord:	Het structureel benodigde budget is € 670.000 (zie pagina 17 van de Perspectiefnota 2021, laatste kolom). Daarnaast is incidenteel benodigd: € 300.000 in 2021, € 240.000 in 2022 en € 450.000 in 2023. Hierbij is er van uitgegaan dat het budget van de BRP-straat Zevenaar (€ 510.000) in 2021 en 2022 nog beschikbaar is. Het voortbestaan van de BRP-straat in Zevenaar staat ter discussie. Bij sluiting daarvan valt het budget weg. Om die reden is de BRP-straat vanaf 2023 uit het financiële beeld gehaald Er is gezocht naar mogelijkheden voor (gedeeltelijke) dekking van het knelpunt dat ontstaat. Zie daarvoor de beantwoording van de vraag hieronder.

Fractie:	**D66 -25 PPN**
Pagina:	17
Vraag:	leges burgerzaken: Klopt het dat er een verhoging van leges oplopend tot 270.000 euro structureel per jaar ten laste van de Arnhemse burger in het financiële beeld is opgenomen? Zo nee, dan graag toelichting waarom niet
Antwoord:	Door de transformatie van Burgerzaken ontstaat een knelpunt. Ter (gedeeltelijke) dekking van de kostenstijgingen is de verhoging van leges als mogelijkheid opgenomen in het financiële beeld. De geraamde baten per jaar variëren, afhankelijk van de verwachte aantallen producten per jaar. Het gaat hierbij bijvoorbeeld om het doorberekenen van de stijging van de kosten die het Rijk ons berekent - voor paspoorten en identiteitskaarten - in onze legestarieven. In de praktijk betekent dit bijvoorbeeld dat een paspoort circa € 6 duurder wordt voor de burgers van Arnhem. Een ander voorstel betreft het aanpassen van de bijzondere legestarieven, waardoor deze meer in lijn worden gebracht met tarieven elders in de regio. Denk bijvoorbeeld aan het tarief voor een eenvoudige huwelijksceremonie (het zogenaamde "spreekkamerhuwelijk"). Daarvoor betaalt de burger in Arnhem € 100 gemeenteleges. Ter vergelijking: in Apeldoorn resp. Nijmegen vraagt men hiervoor € 132 resp. € 235. Het voorstel is om het Arnhemse tarief te verhogen naar € 200.

Fractie:	**D66 - 26 PPN**
Pagina:	17
Vraag:	actualisatie bestemmingsreserves: De raad dient, op basis van gedegen informatie, te beslissen over onttrekkingen uit bestemmingsreserves. Graag ontvangen we een gedetailleerde onderbouwing waarom de stand van de genoemde reserves niet meer actueel zou zijn, welke bedragen uit welke reserves kunnen vrijvallen en hoe met de resterende bedragen in de reserves, het realiseren van de bij de reserves behorende doelen haalbaar blijft.
Antwoord:	Zie antwoord op vraag 7.

Fractie:	**D66 - 27 Raadsvoorstel**
Pagina:	1
Vraag:	“We kiezen er bewust voor om nu, in het licht van de coronacrisis, geen omvangrijke beleidsintensiveringen of -aanpassingen te presenteren” Geeft het college hiermee expliciet aan dat alle bestaande (coalitie)afspraken worden gehandhaafd en voortgezet?

Antwoord:	Deze conclusie is niet te trekken uit bovenstaande zinsnede, maar in de Perspectiefnota worden inderdaad de bestaande (coalitie)afspraken gehandhaafd en voortgezet.

Fractie:	**D66 - 28 Raadsbrief**
Pagina:	Blz 2, 2e alinea.
Vraag:	Wordt er ook aandacht geschonken aan de vitaliteit van de particuliere sociale voorzieningen, zoals verenigingen? Zie ook de op 30/04 via de griffie ingestuurde vragen over scouting en de verenigingen.
Antwoord:	Ja. Wij verstaan onder 'welzijn' het geheel van organisaties, diensten en voorzieningen die het mogelijk maken dat mensen in wijken, buurten, groepen, netwerken en gezinnen samen kunnen leven en participeren in Arnhem. Door uw raad zijn bij de vaststelling van de begroting in financiële zin de kaders aangegeven. Het college komt later dit jaar met een voorstel voor de herijking welzijn. We zullen dan spreken over 'de sociale basis'. Buurthuizen en bewonersinitiatieven horen bijvoorbeeld bij deze sociale basis. Niet alle particuliere verenigingen vallen onder deze definitie.

Fractie:	**D66 - 29 Raadsbrief**
Pagina:	Blz 2, 4e alinea
Vraag:	"… en we zorgen dat de stad aantrekkelijk blijft voor inwoners, ondernemers en bezoekers" Bedoelt het college hier te zeggen dat de inspanningen voor het realiseren van de huisvesting voor de Lauwersgracht Alliantie onverminderd doorgaan?
Antwoord:	De raad is met een raadsbrief van mei 2020 geïnformeerd over de stand van zaken.

Fractie:	**D66 - 30 Raadsbrief**
Pagina:	Blz 3, 2e alinea
Vraag:	"Arnhem staat op een stevig fundament" In diverse publicaties is Arnhem geschaard onder de financieel zwakkere/ risico volle gemeentes. Ook de provincie heeft verscherpt financieel toezicht afgekondigd. Waarop is dan de overtuiging van het college gebaseerd dat Arnhem op een stevig fundament staat?
Antwoord:	Ons is niet bekend dat de provincie verscherpt financieel toezicht op Arnhem toepast; integendeel want de gemeente Arnhem valt onder de lichtste vorm van provinciaal toezicht (repressief toezicht). Zeer recent ambtelijk contact met de toezichthouder leert ons dat Arnhem een van de eerste (Gelderse) gemeenten was die de jaarrekening heeft aangeleverd en die een Perspectiefnota heeft opgesteld (ondanks de coronacrisis). De Perspectiefnota laat een structureel sluitend beeld zien, bovenop de in de huidige begroting 2020-2023 begrote structurele dotatie aan de algemene reserve. Dit geeft ruimte op klappen op te vangen. De weerstandsfactor is op voldoende niveau en de structurele dotatie aan de BR Solvabiliteit draagt bij aan een groei van de buffer voor het kunnen opvangen van de zogenaamde 'zwarte zwanen'. De aanpak van het risicomanagement van Arnhem wordt door de toezichthouder als voorbeeld aangehaald richting andere gemeenten.

Fractie:	**D66 - 31 Raadsbrief**
Pagina:	Blz 3, laatste alinea
Vraag:	"We zullen u hierover de komende periode nader informeren". Het anders inzetten of "afromen" van bestemmingsreserves betekent aanpassingen van beleid. Is het dan zo dat het college de raad niet alleen informeert maar ook met een concreet voorstel tot beleidsaanpassingen komt, en dat verschuivingen van bestemmingsreserves pas na goedkeuring door de raad plaats vindt?
Antwoord:	Ja, dat is zo. Turap-2 wordt ter besluitvorming aan de raad voorgelegd, dus daarmee ook de actualisaties van de bestemmingsreserves. Gelijktijdig met de Turap wordt een afzonderlijk voorstel aan de raad voorgelegd met voorstellen over de verwerking van de afwijkingen.

Fractie:	**D66 -32 Raadsbrief**
Pagina:	Blz 4, 1e alinea
Vraag:	“…bestaanszekerheid & welzijn, …” Wordt onder welzijn ook het voortbestaan van de (particuliere) sociale infrastructuur verstaan zoals het voortbestaan van de vele verenigingen in Arnhem?
Antwoord:	Ja. Wij verstaan onder 'welzijn' het geheel van organisaties, diensten en voorzieningen die het mogelijk maken dat mensen in wijken, buurten, groepen, netwerken en gezinnen samen kunnen leven en participeren in Arnhem. Door uw raad zijn bij de vaststelling van de begroting in financiële zin de kaders aangegeven. Het college komt later dit jaar met een voorstel voor de herijking welzijn. We zullen dan spreken over 'de sociale basis'. Buurthuizen en bewonersinitiatieven horen bijvoorbeeld bij deze sociale basis. Niet alle particuliere verenigingen vallen onder deze definitie.

PvdA

Fractie:	**PvdA - 1 (mondeling)**
Pagina:	
Vraag:	Rondom bestemmingsreserve lijken getallen wel heel specifiek. Is dat wel zo specifiek?Getallen komen specifiek over, wat is hier de bedoeling van?
Antwoord:	De getallen tav de actualisatie bestemmingsreserves zijn inderdaad heel specifiek, omdat voorgesteld wordt op een specifiek aantal bestemmingsreserves middelen te laten vrijvallen, als gevolg van de beoordeling van het actuele bestedingsplan.

Fractie:	**PvdA -2 (mondeling)**
Pagina:	
Vraag:	Wat hebben we nou aan tekorten gehad? Is overzicht kwijt. Hoeveel zijn de kosten gestegen. Stukje compensatie rijk. En maatregelen genomen. Wat geven we extra uit op zorg? Mis totaal overzicht. Op zoek naar een makkelijk overzicht wat er de afgelopen 3 jaar is gebeurd.
Antwoord:	In onderstaande grafiek zijn de begrote versus gerealiseerde zorgkosten in de jaren 2015 - 2019 zichtbaar. De kosten zijn in deze periode gestegen van € 141,2 miljoen naar € 180,3 miljoen. Zie voor de verhouding tussen deze gerealiseerde kosten en de totale kosten gemeente Arnhem de beantwoording van vraag SP-3. 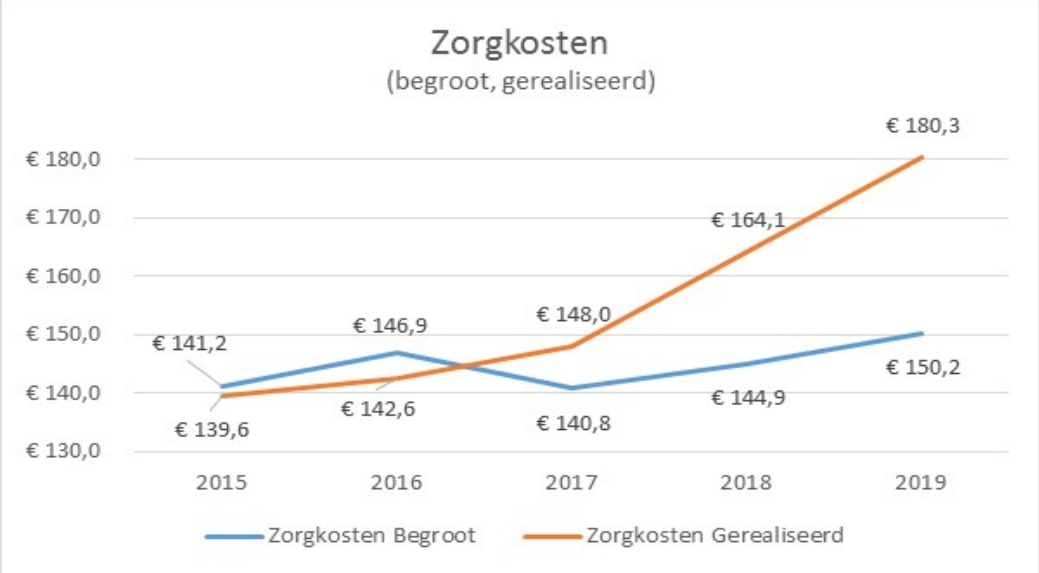 In 2015 en 2016 was het resultaat (begroting minus realisatie) zorgkosten nog positief. Vanaf 2017 is een nadelig resultaat behaald aan de lastenkant. Het nadelig resultaat op de lasten is deels gecompenseerd door een voordelig resultaat op de baten en deels gedekt uit (bestemmings)reserves.

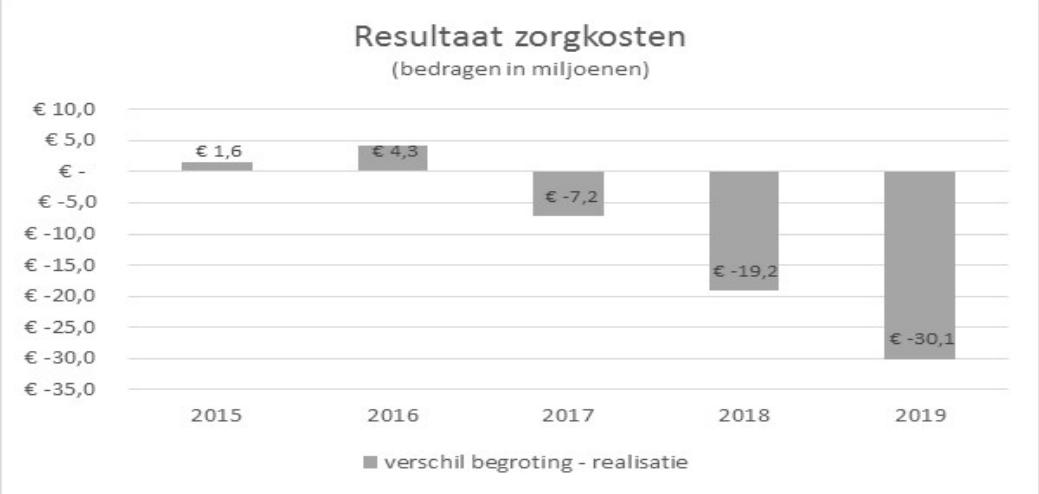

De begrote en gerealiseerde zorgkosten per beleidsterrein zijn te zien in onderstaande grafiek. Er is daarbij geen onderscheid gemaakt tussen zorg in natura (ZIN) en persoonsgebonden budgetten (PGB).

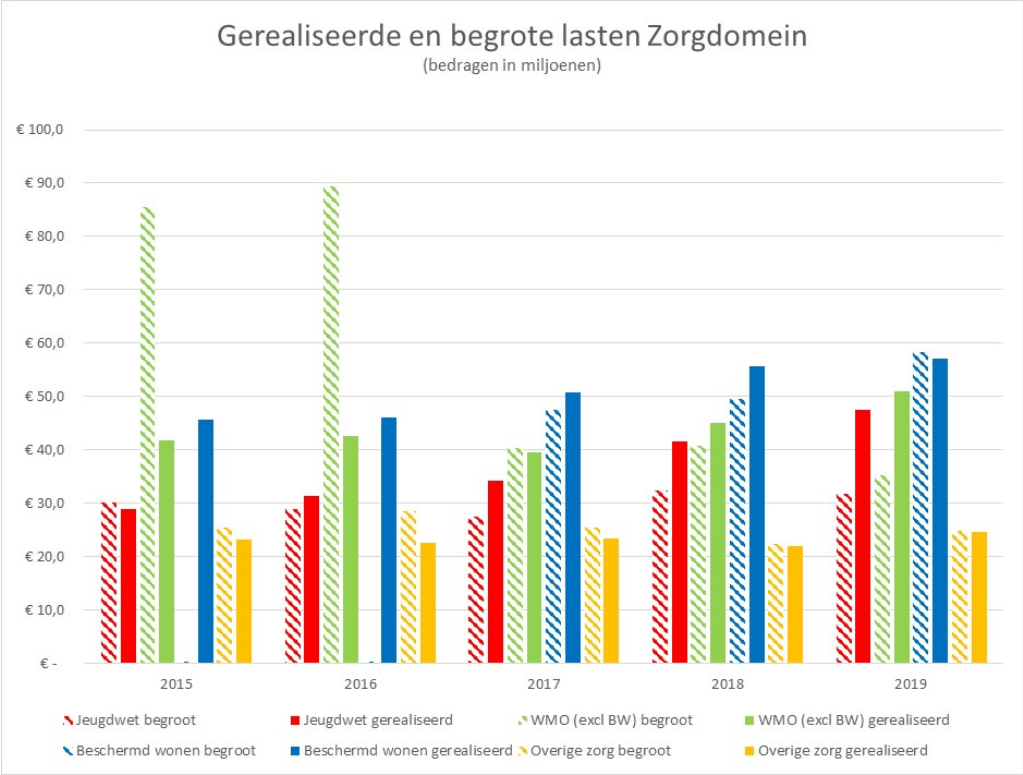

NB: De WMO begroting is alleen in de jaren 2017 - 2019 exclusief Beschermd wonen. In de jaren 2015 en 2016 is de begroting beschermd wonen onderdeel van de begroting WMO.

Fractie:	**PvdA - 3 (mondeling)**
Pagina:	
Vraag:	Waarom staat bij onderwijshuisvesting pas vanaf 2022 extra geld voor vast en niet vanaf 2021.
Antwoord:	Hierbij gaat het om de invloed van inclusie (AST) op de kosten van de onderwijshuisvesting. Het om aanvullende investeringen i.v.m. de AST-maatregels. Deze investeringen worden opgeleverd in 2021 en leiden pas in 2022 tot extra kosten vanwege de daardoor gegenereerde kapitaallasten.

Fractie:	**PvdA - 4 (mondeling)**
Pagina:	Zorg
Vraag:	Hoe zit het met grafiek? Lasten staan er wel in en de baten staan hier niet in. Koppeling Gafiek baten en lasten
Antwoord:	In de Raadsbrief van 11 december 2018 is het saldo van baten en lasten Zorg gemeente Arnhem vergeleken met (een benadering van) de rijksgelden die de gemeente ontvangt voor Zorg. Het bedrag aan rijksgelden (IU SD) wat in 2018 in de grafiek is weergegeven was al een benadering. Bestaande WMO-taken waren nl. al in de algemene uitkering van het gemeentefonds opgenomen en het is de Raad die bepaalt welk deel van de algemene uitkering besteed wordt aan zorg, Inmiddels is deze vergelijking helemaal niet meer mogelijk, omdat ook een groot deel van Jeugd en WMO zijn overgeheveld van integratieuitkering naar algemene uitkering. Om een beeld te geven van de verhoudingsgewijze groei van de lasten zorg ten opzichte van de totale lasten van de gemeente is bij de beantwoording van vraag SP-3 al een grafiek opgenomen. Daarin is te zien dat de zorgkosten naar verhouding groeien, van 18,6% naar 24,7% van de totale gemeentelijke lasten. De totale lasten zorg kunnen ook gerelateerd worden aan de baten uit het gemeentefonds. Ook dan is een relatieve groei zichtbaar, van 40,5% in 2015 naar 43,7% in 2019. De baten uit eigen bijdragen in de zorg zijn onderdeel van de totale baten van de gemeente en in onderstaande grafiek niet apart zichtbaar gemaakt. 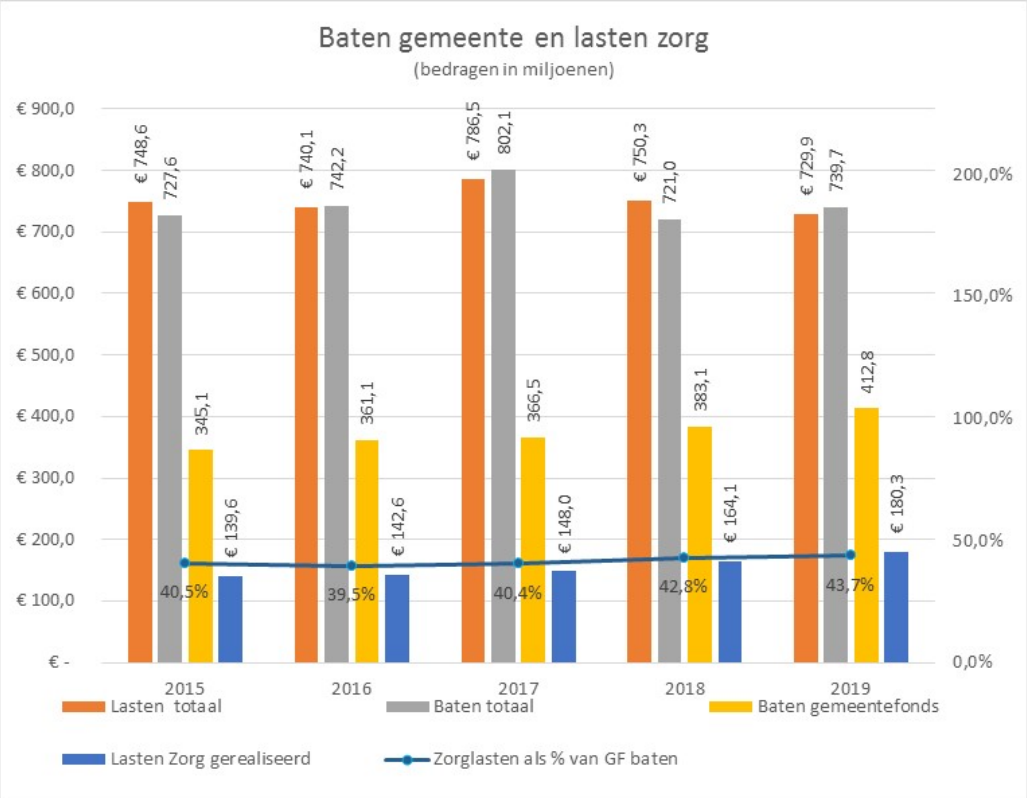 NB: alle cijfers en grafieken die gebruikt zijn ten behoeve van de beantwoording van de technische vragen Perspectiefnota PvdA 2 en 4 en SP 3 en Jaarstukken SP 5, 5a en PvdA 11 zijn opgenomen in de Excelbijlage.

Fractie:	**PvdA - 5 (mondeling)**
Pagina:	
Vraag:	Vraag over budget inclusie huisvesting/onderwijs Waarom budget in 2022?

Antwoord:	Hierbij gaat het om de invloed van inclusie (AST) op de kosten van de onderwijshuisvesting. Het om aanvullende investeringen i.v.m. de AST-maatregels. Deze investeringen worden opgeleverd in 2021 en leiden pas in 2022 tot extra kosten vanwege de daardoor gegenereerde kapitaallasten.

Fractie:	**PvdA - 6 (mondeling)**
Pagina:	
Vraag:	PPN Corona: wanneer nieuwe update tijdspad lockdown (voor de zomer of na de zomer)
Antwoord:	Voor de zomer komt het college met een actualisatie van de impactanalyse en dashboard met impacts corona.

Fractie:	**PvdA - 7**
Pagina:	
Vraag:	Wat is de stand van zaken van de nieuwe werkwijze van Werk & Inkomen? Is dit nu afgerond?
Antwoord:	De reorganisatie is conform de laatste berichtgeving aan uw raad per 1 juni 2020 een feit.

Fractie:	**PvdA - 8**
Pagina:	10
Vraag:	Er zijn bedragen opgenomen voor de toepassing van de Arnhemse Standaard Toegankelijkheid. Zijn de bedragen die hier genoemd zijn voor ambtelijke inzet of voor daadwerkelijke uitvoering? En waar worden deze middelen straks daadwerkelijk ingezet?
Antwoord:	Middelen zijn voor fysieke aanpassing van panden om zoveel mogelijk te voldoen aan de AST. Het betreft dan met name kleine bouwkundige aanpassingen die een verbetering van de toegankelijkheid opleveren op basis van de bevindingen die door de APCG zij gesignaleerd.

Fractie:	**PvdA - 9**
Pagina:	
Vraag:	Betekent de dekking afvalstoffenheffing van de ongunstige marktontwikkelingen oudpapier en aanbesteding nieuw contract dat de afvalstoffenheffing voor inwoners gaat stijgen, of begrijpen we goed uit de toelichting dat hier in de huidige begroting al rekening mee is gehouden? Het basisbedrag en de bijdrage per afvalzak zal dan niet stijgen?
Antwoord:	In de PPN op pagina 11 wordt gesproken over twee verschillende aanbestedingen. De aanbesteding van (verwerking) oudpapier dient nog plaats te vinden en zal op basis van de huidige marktsituatie leiden tot een lagere opbrengstprijs, hiermee is in de huidige begroting nog geen rekening gehouden. Zoals daarna in deze paragraaf vermeld, is in de begroting al wel rekening gehouden met de verwachte effecten op de lopende aanbesteding van het afvalinzamelcontract. Of de opbrengstverlaging van de oud papierprijs bij doorrekening volgens het principe van kostendekkendheid van de heffing leidt tot een stijging van de afvalstoffenheffing, kan pas beoordeeld worden in het licht van alle overige financiële effecten, positief en negatief.

Fractie:	**PvdA - 10**
Pagina:	15
Vraag:	Actualisatie MIP. Begrijpen we hieruit dat er op voorhand vanuit gegaan wordt dat investeringen vertraagd zijn? Is dit een aanname op basis van ervaringen uit het verleden of is dit op basis van het huidige MIP een geschetste verwachting van concrete investeringen? Zo ja, welke investeringen zijn dit?
Antwoord:	Op basis van ervaringen van de afgelopen 5 jaar maken we aan de voorkant de inschatting dat we te optimistisch zijn in het ramen van de investeringen.

Fractie:	**PvdA - 11**
Pagina:	
Vraag:	Hoe realistisch is het om in deze tijd de verwachtingen met betrekking tot de rente bij te stellen? Door Corona krijgen we te maken met een recessie. Dit kan ook gevolgen hebben voor de rentestand. Hoe realistisch is dit en wat is het risico dat we hiermee lopen?
Antwoord:	Voor de crisis in 2008 is de rentecurve korte tijd (in 2006) invers geweest als gevolg van maatregelen van de ECB, die vreesde voor een oplopende inflatie omdat de olieprijzen stegen

	(terwijl de kerninflatie niet opliep). Dat probleem is nu niet aan de orde en daar hoeven we voorlopig ook niet bang voor te zijn. Daarnaast mogen we er ook op rekenen dat de ECB heeft geleerd van de ervaringen in en voorafgaand aan de bankencrisis. Als de rente sneller gaat stijgen dan we nu hebben begroot lopen we een financieel risico. Maar de hoogte is erg lastig in te schatten. Wanneer de rente gaat stijgen zal naar alle waarschijnlijkheid ook de inflatie stijgen en daarvoor worden we gecompenseerd in het accres van het Gemeentefonds. Het uiteindelijke risico zal dus kleiner zijn dan de rentestijging zelf. Tot slot hebben we in onze begroting telkens in het laatste begrotingsjaar hiervoor een risicobuffer van € 1 miljoen opgenomen.

Fractie:	**PvdA - 12**
Pagina:	
Vraag:	Actualisatie bestemmingsreserves. Er staan hier concrete bedragen geraamd. Bestemmingsreserves hebben altijd een vastgesteld doel. Wat gaan we nu niet doen? (vraag tevens gesteld tijdens technisch overleg met ambtenaren).
Antwoord:	Het realiseren van de doelen die ten grondslag liggen aan deze reserves blijft na deze vrijval overeind. De vrijval ontstaat als gevolg van de vergelijking tussen het doel en de gereserveerde middelen.

SP

Fractie:	**SP- 1 (mondeling)**
Pagina:	
Vraag:	Nieuwe Haven: 3,5 mln. Wat komt er binnen aan opbrengsten van de recreatievaart van de cruiseschepen. Wat is de verwachting op de langere termijn van de omzet en het aantal schepen?
Antwoord:	De inkomsten aan havengelden door toeristische bezoeken aan de haven van Arnhem liggen naar schatting rond de 55.000 euro. (circa 5 schepen per week over een periode van 30 weken á € 260 havengeld per bezoek). Het havengebied van Arnhem is populair voor onderhoud en winterberging van passagiersschepen. Daar zit het grootste deel van onze inkomsten. Deze inkomsten bedragen in totaal € 900.000 en zijn verdeeld over ongeveer € 450.000 aan havengelden, en € 450.000 aan bijdragen voor o.a. water, vuilafvoer en walstroom. Als de toeristische ontwikkeling rond Arnhem zoals Paleis 't Loo, Kröller-Müller, de Veluwe goed op de kaart zal worden gezet kan het aantal bezoeken zeker groeien. Door de huidige crisis is echter de verwachting dat deze sector het de komende twee jaar moeilijk gaat krijgen en is een krimp in de vloot te verwachten en dus zal het aantal toeristische bezoeken afnemen.

Fractie:	**SP- 2 (mondeling)**
Pagina:	
Vraag:	Belastingen: uitval van vastgoed, leegstand in panden. Opbrengst niet-woningen. Wat is het effect als de hele heffing op de eigenaar wordt gezet, niet alleen financieel. Wat betekent dit voor de gebruikers? Voor de economie? Op hoofdlijnen
Antwoord:	In algemene zin kan worden gesteld dat deze maatregel enerzijds een lastenverzwaring voor de eigenaren en anderzijds een lastenverlichting voor de gebruikers betekent. Voor bedrijfspanden geldt echter dat de eigenaar van het pand de OZB via de huurovereenkomst in rekening kan brengen van de huurders. Is hier sprake van, dan is het effect van de verschuiving voor zowel de gebruiker als de economie vrijwel nihil. Zoals ook opgenomen in de beantwoording op uw 3e technische vraag bij de jaarstukken, heeft het verplaatsen van OZB-gebruiker naar de OZB-eigenaar het volgende effect:

Verschuiving OZB gebruik naar OZB eigenaar niet woningen

	MJPB 2019	Verschuiving	
Opbrengst OZB eigenaar niet-woningen:	21.226.000	28.301.000	
Opbrengst OZB gebruiker niet-woningen:	7.075.000	-	
Totale opbrengst OZB niet-woningen	28.301.000	28.301.000	Stijging/daling
Tarief OZB eigenaar niet-woningen	0,5661%	0,7548%	33%
Tarief OZB gebruiker niet-woningen	0,1887%	0%	-100%

Woz-waarde	635.000

Lastenontwikkeling 2019
Basis
Niet-woning

	Eigenaar	Huurder
OZBE	3.595	-
OZBG	-	1.198
Totaal	3.595	1.198

Lastenontwikkeling 2019
Verschuiving OZBG naar OZBE
Niet-woning

	Eigenaar	Huurder	Stijging/daling lasten Eigenaar	Stijging/daling lasten Huurder
OZBE	4.793	-	33%	-
OZBG	-	-	0%	-100%
Totaal	4.793	-	33%	-100%

	Kanttekeningen: * Door de lastenverschuiving van gebruiker naar eigenaar stijgen de lasten voor de eigenaar van een niet-woning met 33%. Met name de eigenaren van niet-woningen die geen gebruiker zijn van een pand en de OZB.

Fractie:	**SP - 3 (mondeling)**
Pagina:	
Vraag:	Verhouding zorgdomein op het totale budget van de gemeente. Uitgaven sociaal domein en zorg op totale uitgaven voor de komende jaren. Over de afgelopen 5 jaar kunnen zien.
Antwoord:	In onderstaande grafiek zijn de gerealiseerde lasten Zorg getoond naast de totale gemeentelijke begrote en gerealiseerde lasten (staafdiagram uitgezet op de linkeras). De lasten zorg zijn bovendien uitgedrukt in een percentage van de totale gemeentelijke lasten (lijndiagram uitgezet op de rechteras). Het aandeel Zorgkosten binnen de totale lasten is tussen 2015 en 2019 gestegen van 18,6% naar 24,7%. 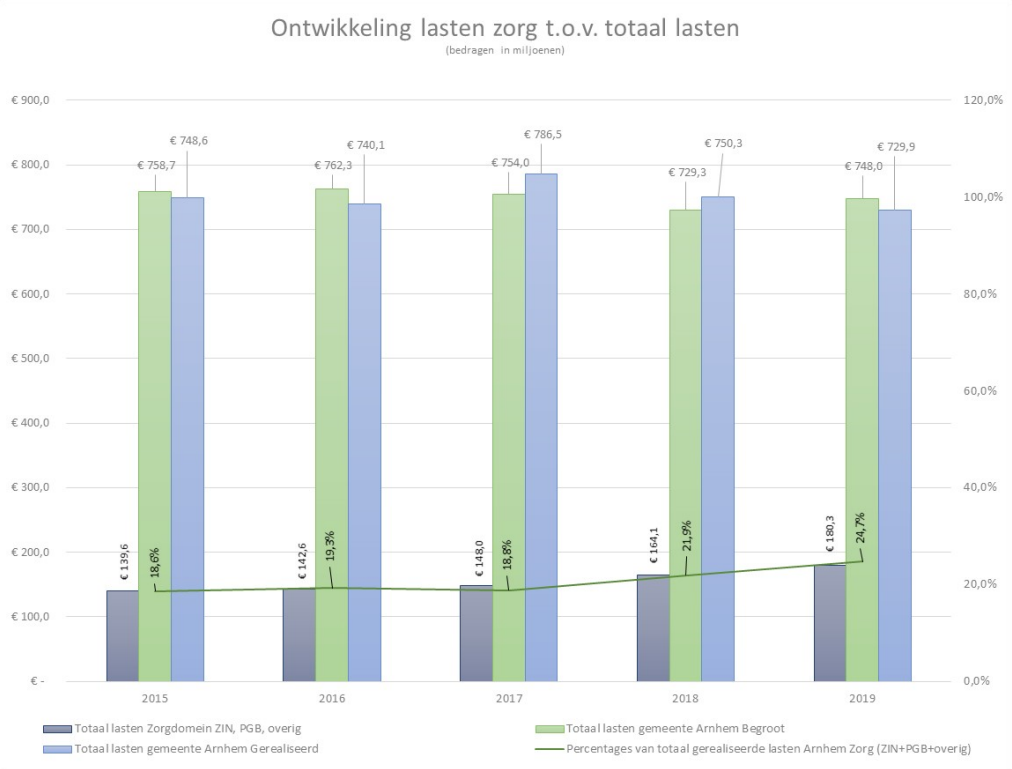 De ontwikkeling van de zorgkosten is in onderstaande grafiek nogmaals zichtbaar gemaakt over de jaren 2015 - 2019 (lijngrafiek). Daarbij is de verdeling van zorgkosten over de verschillende beleidsterreinen te zien in de kolommen. Er is daarbij geen onderscheid gemaakt tussen zorg in natura (ZIN) en persoonsgebonden budgetten (PGB).

	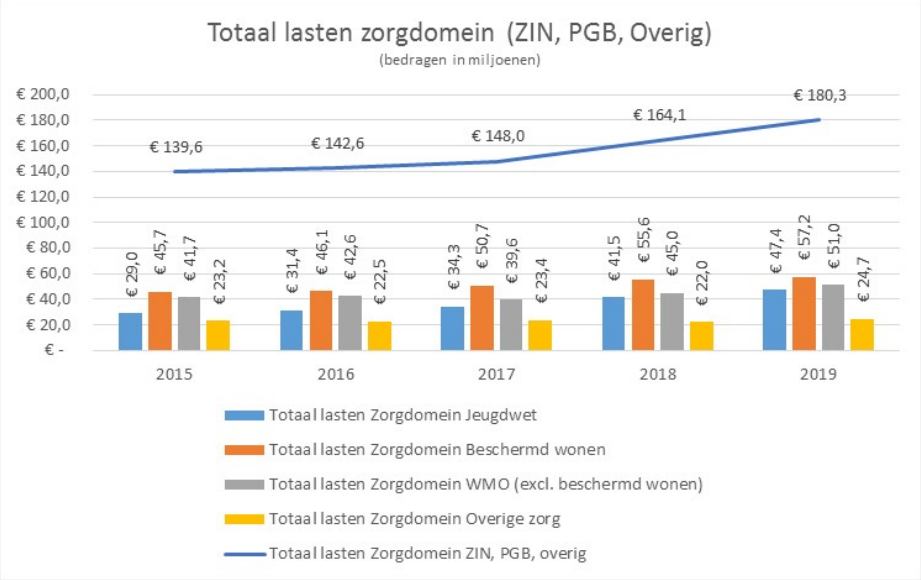 NB: De baten zijn niet opgenomen in de grafieken. De gerealiseerde lasten zorgdomein kunnen nl. wel afgezet worden tegen de totale lasten gemeente. Het saldo van lasten en baten is voor een dergelijke vergelijking niet bruikbaar, omdat de begroting gemeentebreed in principe in evenwicht is.

Fractie:	**SP- 4**
Pagina:	
Vraag:	Hoeveel huizen moeten verduurzaamd worden in Arnhem in de komende 15 jaar?
Antwoord:	Het programma New energy made in Arnhem 2020-2030 (NemiA) loopt tot 2030, en heeft geen specifieke doelen voor 2035 (15 jaar na nu), wel voor 2023 en 2030. Zoals aangegeven in NemiA werken we aan het verduurzamen van woningen, waarbij onderscheid wordt gemaakt in transitiegereed (isoleren, zonnepanelen e.d.) en aardgasvrij (geen aardgas meer): Op pagina 49 NemiA zijn de doelstellingen voor het aardgasvrij maken van woningen en gebouwen opgenomen: 1500 in 2023, 6500 in 2030. Daarnaast zijn op pagina 44 de doelen voor zonnepanelen op daken opgenomen: 150.000 in 2023 en 250.000 in 2030. Het landelijke klimaatakkoord heeft als doel dat in 2050 alle woningen en gebouwen aardgasvrij zijn.

Fractie:	**SP - 5**
Pagina:	
Vraag:	Hoe groot is het personeelstekort in de zorg op dit moment in Arnhem (aantal fte en aantal personen)?
Antwoord:	Zie bijlage 3 - Overzicht van de WZW

Fractie:	**SP - 6**
Pagina:	
Vraag:	Hoe groot is het verwachte personeelstekort in de zorg in Arnhem over 20 jaar (aantal fte en aantal personen)?
Antwoord:	Hier zijn geen gegevens over beschikbaar.

Fractie:	**SP - 7**
Pagina:	
Vraag:	Hoeveel banen in de zorg worden nu ingevuld door arbeidsmigranten?

Antwoord:	Zie in bijlage 3 een overzicht van de arbeidsmarktgegevens specifiek voor de zorg.

Fractie:	**SP - 8**
Pagina:	
Vraag:	Hoe groot is het personeelstekort in het onderwijs op dit moment in Arnhem (aantal fte en aantal personen)?
Antwoord:	In de arbeidsmarktregio Midden Gelderland is sprake van de volgende tekorten (leraren plus directeuren in fte, bij PO, VO en MBO) 2020: 64 fte, +- 90 personen en 2,1% tekort Reacties onderwijsorganisaties in Arnhem: PO: naar schatting zo een 20 fte zeer lastig vervulbare vacatures VO: de scholen ervaren bij een aantal vakken dat het moeilijk lukt om vacatures in te vullen. Aantal fte is niet bekend. Of er sprake is van een absoluut tekort is de vraag: er zijn nog steeds leraren die geen werk hebben en leraren die via een uitzendbureau werken. Speciaal Onderwijs: Het speciaal onderwijs heeft last van personeelstekort. Er zijn meerdere redenen: groei op sommige scholen, verdichting van de problematiek bij instromende leerlingen, uitval van personeel door ziekte en onvervulbare vacatures door krapte op de arbeidsmarkt. Men is aan de slag gegaan met het faciliteren van 10 fte zij-instromers op organisatieniveau (in de hele regio). MBO: Rijn IJssel heeft geen last van een personeelstekort. In technische functies en docent Nederlands is er sprake van enige schaarste, maar Rijn IJssel kan tot nu toe nog steeds vacatures vervullen, zelfs via eigen werving. HBO: Er bestaat bij de HBO instellingen in Arnhem geen personeelstekort. Vak en sectorspecifiek verschilt de vraag naar personeel wel. Docenten voor algemene vakken als Nederlands en Engels zijn over het algemeen lastiger te vinden dan docenten voor specifieke vakken. De instellingen weten binnen hun eigen netwerk en met eigen werving de vraag naar personeel in te vullen.

Fractie:	**SP- 9**
Pagina:	
Vraag:	Hoe groot is het verwachte personeelstekort in het onderwijs in Arnhem over 20 jaar (aantal fte en aantal personen)?
Antwoord:	Er is een prognose over 8 jaar beschikbaar, in de arbeidsmarktregio Midden Gelderland is in 2028 een verwacht tekort van 260 fte, +/- 370 personen en 12,4% tekort.

Fractie:	**SP - 10**
Pagina:	
Vraag:	Van hoeveel niet-woningen in Arnhem is de eigenaar ook de gebruiker?
Antwoord:	1.203 niet-woningen.

Fractie:	**SP - 11**
Pagina:	
Vraag:	Van hoeveel niet-woningen is de gebruiker niet de eigenaar?
Antwoord:	3.964 niet-woningen.

Fractie:	**SP - 12**
Pagina:	
Vraag:	Hoeveel woningen, waarvan de gebruiker tevens de eigenaar is, in Arnhem hebben een WOZ waarde hoger dan 500 duizend euro?
Antwoord:	2.816 woningen.

Fractie:	**SP - 13**
Pagina:	
Vraag:	Hoeveel woningen, waarvan de gebruiker tevens de eigenaar is, in Arnhem hebben een WOZ waarde hoger dan 1 miljoen euro?
Antwoord:	94 woningen.

Fractie:	**SP - 14**
Pagina:	
Vraag:	Hoeveel geld uit het klimaatfonds is al uitgegeven of verplicht?
Antwoord:	€ 42.748

Fractie:	**SP - 15**
Pagina:	
Vraag:	Geld dat al is uitgegeven / verplicht, waar is dat aan uitgegeven /verplicht?
Antwoord:	Met name aan warmteverkenning.

Fractie:	**SP - 16**
Pagina:	
Vraag:	Hoeveel geld uit het klimaatfonds is toegekend maar nog niet verplicht of uitgegeven?
Antwoord:	€ 1.049.280 (in 2020).

Fractie:	**SP - 17**
Pagina:	
Vraag:	Geld dat al is toegekend, waaraan is dat geld toegekend?
Antwoord:	Met name versnellingswijken.

Arnhem Centraal

Fractie:	**AC -1 (mondeling)**
Pagina:	
Vraag:	Moeten zelfstandige (niet in aanmerking komen voor de TOG-regeling) ook niet voor die 4000, euro. voor de regeling hun huis verkopen om in aanmerking te komen voor bijstand?
Antwoord:	De ondernemer hoeft niet met zijn bedrijf te stoppen als bijstand wordt aangevraagd. Men mag tot 1225 uur per jaar (gemiddeld 23,5 u/p/d) met zelfstandige activiteiten bezig zijn. Bij de aanvraag voor bijstand is een van de voorwaarden dat er niet te veel vermogen (eigen geld) is. Een eigen woning met overwaarde (bedrag dat het huis meer waard is dan de hypotheek) telt volgens de bijstand mee als vermogen. Per persoon geldt een vrij te laten bedrag aan vermogen. Dit wordt in mindering gebracht op de eventuele overwaarde. Tot aan het bedrag dat het vermogen te hoog is kan de ondernemer de uitkering te leen krijgen. Is daarna nog recht op uitkering, dan hoeft dat deel niet terugbetaald te worden.

Fractie:	**AC- 2 (mondeling)**
Pagina:	
Vraag:	Steun aan ondernemers: duurt lang. Geen bijstand verschaft die wel in aanmerking komt. Meerdere signalen dat het lang duurt. Is na vier rond, zegt wethouder. Wij horen andere signalen. Zijn er meerdere signalen.
Antwoord:	Net als bij de aanvragen voor bijstandsuitkeringen, zetten wij ons in om de termijn zo kort mogelijk te houden en de piek van aanvragen zo snel mogelijk te verwerken. Bij mogelijk recht en bij nood verstrekken we altijd een voorschot. Voor uw beeld: Op 16 maart kondigde het Rijk aan dat er een Tozo regeling zou komen die de gemeente zou gaan uitvoeren. De verwachting was dat er middels een lichte toets beslist kon worden binnen 4 weken. Omdat de wettelijke regeling op zich liet wachten, hebben wij op 26 maart alvast een aanvraagformulier voor ondernemers online gezet. Op 27 maart werd de inhoud van de regeling vanuit het rijk bekend (nog niet de regeling zelf).Tussen 26 en 29 maart kwamen er 1.668 aanvragen binnen. Bij mogelijk recht en bij nood is bij deze aanvragen altijd een voorschot verleend. Op 21 april kwam het Rijk met de wettelijke regeling, waarbij de toets zwaarder was dan in eerste instantie werd gedacht. Daarnaast werd de aanvankelijke termijn weggelaten. Door het weglaten van een termijn vallen we terug op de Wet Bestuursrecht, waarbij de termijn op 8 weken komt. De eerste beschikkingen zijn eind april verstuurd. Er wordt keihard gewerkt (ook in de weekenden) en met extra inzet van een externe partij om alle volledige aanvragen Tozo binnen 8 weken te beschikken. Het ziet er naar uit dat dat ook gaat lukken. We hebben prioriteit gegeven aan de aanvragen met betrekking tot levensonderhoud. Dit betekent dat we ongeveer een week langer dan de gestelde termijn nodig om de aanvragen om bedrijfskredieten af te doen. We nemen dan ook telefonisch contact op met de aanvragers die dit betreft. Als blijkt dat bij de ondernemer problemen ontstaan doordat het krediet een week later verstrekt wordt, wordt de aanvraag met spoed behandeld.

Fractie:	**AC- 4 (mondeling)**
Pagina:	
Vraag:	Meer groen: wat betekent dit concreet? Wat is dat meer?
Antwoord:	Bomen dragen bij aan een leefbaar, gezond, klimaatbestendig, biodivers en prettig Arnhem. Daarom hebben we samen met de stad het Bomenplan Arnhem opgesteld. Eén van de doelen is dat we extra bomen aanplanten in de stad. Daarnaast kijken we altijd bij ontwikkelingen en herinrichtingen hoe we groen kunnen toevoegen aan de private en openbare ruimte of hoe we de kwaliteit van het bestaande groen kunnen verbeteren. Op buurt- en straatniveau werken Teams Leefomgeving en bewoners samen om te kijken hoe we meer groen kunnen toevoegen aan de openbare ruimte of hoe we de kwaliteit van het bestaande groen kunnen verbeteren.

Fractie:	**AC - 5 (mondeling)**
Pagina:	
Vraag:	Veiligheid: Corona sterke wissel op veiligheid zet. Berichtgeving wapenhandel. Hoe zit dat hier in ons gebied? Landelijk probleem? Of hier ook een probleem?
Antwoord:	Regulering van en handhaving op de coronamaatregelen is arbeidsintensief. Wapenhandel is in Arnhem geen actueel beleidsvraagstuk, maar dat neemt niet weg dat dit altijd een onderwerp is dat door de politie nauwlettend gevolgd wordt.

Partij van de Dieren

Fractie:	**PvdD - 1 (mondeling)**
Pagina:	
Vraag:	Verkeersmaatregelen bronbeeklaan uitgesteld ivm bomenvisie; plannen samen met bewoners. Hoe staat het daar dan mee?
Antwoord:	De verkeersmaatregelen en asfaltonderhoud Bronbeeklaan staan voor september gepland. We zijn in afwachting van de kapvergunning voor zes bomen die onlangs is aangevraagd.

Fractie:	**PvdD - 2 (mondeling)**
Pagina:	
Vraag:	Stand van zaken Beekdal?
Antwoord:	Zoals toegezegd in de raadsbrief van 24 september 2019, wordt de raad geïnformeerd over de voortgang middels een bevindingenrapportage. Samen met stakeholders, zoals de initiatiefgroep Beekdal Paasberg, het waterschap en de sportclubs, is daar de afgelopen tijd aan gewerkt. Zodra de bevindingenrapportage definitief is afgerond wordt deze aan de raad toegezonden.

Fractie:	**PvdD - 3 (mondeling)**
Pagina:	
Vraag:	Hoe is de 5G-uitrol in de gemeente? Doet de gemeente daar iets mee? Invloed van masten op openbare ruimte?
Antwoord:	De uitrol van 5G is tot nu toe beperkt tot een aantal testlocaties in Nederland. De gemeente Arnhem is daar nog niet bij betrokken. Wat de 5G masten zullen betekenen voor de openbare ruimte is afhankelijk van keuzes van de providers. We hebben daarvoor in Arnhem nog geen aanvragen ontvangen. Vervanging van 4G door 5G masten op daken kan zonder dat daar bij de gemeente om toestemming wordt gevraagd.

CDA

Fractie:	**CDA - 1 (mondeling)**
Pagina:	
Vraag:	Noodopvang kinderen: gewone reguliere kinderen van vitale beroepen? (socialer arnhem) Dit is de gewone verplichting die we als stad hebben?
Antwoord:	Noodopvang is voor kinderen met ouders in een cruciaal beroep/ werkzaam in een vitale sector èn voor kwetsbare kinderen in een onveilige thuissituatie. Dit is inderdaad een verplichting. Noodopvang is op school, kinderopvang, BSO of bij gastouder- ook als het kind voorheen geen gebruik maakte van deze opvang (bijv omdat grootouders oppasten).

Fractie:	**CDA - 2 (mondeling)**
Pagina:	10
Vraag:	Nieuwe haven -Budget 3,5 mljn: Hebben taxaties al plaatsgevonden of zit dit in het budget van 3,5 miljoen?
Antwoord:	Om inzicht te hebben in de verwachte maximale kosten die gepaard gaan met beëindiging van de woonfunctie in de Nieuwe Haven, is een externe kostenraming gemaakt voor een schadeloosstelling volgens de regels van de Onteigeningswet en de bijbehorende relevante jurisprudentie. Bij de raming zijn door een externe taxateur zo nauwkeurig als mogelijk de te verwachten kosten in beeld gebracht, aan de hand van de marktwaarde van de ligplaats en de verwachte opbrengst van de woonboot. Maar dat is nog géén formele taxatie. Dat kan alleen met medewerking van de eigenaren, en dat is pas aan de orde na een besluit van de raad. Omdat er sprake is van deskresearch, en een visuele inspectie op aftstand, is bij het opstellen van de raming uitgegaan van een aantal aannames. Zo is de staat van onderhoud of isolatie en energiebesparende maatregelen niet meegenomen. Bij de formele taxatie zal onder meer een bouwkundige keuring worden uitgevoerd en wordt de algehele staat van de te taxeren woonboot in kaart gebracht. De verwachting is echter dat de kostenraming dicht bij de formele taxatiewaarde zal liggen. Het bedrag van 3,5 miljoen is gebaseerd op het resultaat van de kostenraming, verhoogd met een marge die geadviseerd wordt zolang er nog geen definitieve taxatie beschikbaar is, en voor bijkomende kosten zoals de uitvoering van de formele taxatie, afvoer en sloop van een deel van de aangekochte woonboten en voor organisatiekosten.

Fractie:	**CDA - 3 (mondeling)**
Pagina:	
Vraag:	Burgerzaken slag digitalisering: staat verhaal in over ambtenaren, hoe zit dit met inwoners? zit het in het zelfde plan van aanpak? Staat er in wat er van de inwoners verwacht wordt?
Antwoord:	Insteek van de digitalisering bij Burgerzaken is om de dienstverlening voor inwoners en ondernemers gemakkelijker te maken, zodat ze meer zaken vanuit huis kunnen regelen. Voor minder geletterde of minder digivaardige inwoners blijft het mogelijk om zaken aan de balie te regelen.

Fractie:	**CDA - 4 (mondeling)**
Pagina:	
Vraag:	Inzichtelijk krijgen kosten jeugdzorg: ligt de focus alleen op het inzichtelijk maken of ook op doorontwikkeling en wat we eraan kunnen doen?
Antwoord:	Door het verbeteren van de monitoring krijgt het college meer en beter inzicht in de volumes en kosten van de jeugdzorg. Hoe beter dit inzicht, hoe gerichter sturing mogelijk is op het beheersen van de kosten. In februari is een pakket van maatregelen voor de jeugdzorg aangeboden aan de raad. Deze maatregelen richten zich enerzijds op het verlagen van de kosten. Anderzijds zijn deze maatregelen inhoudelijk gericht op het verbeteren van kwaliteit van de jeugdzorg zelf (zo licht mogelijk, zo vroeg mogelijk, zo dichtbij mogelijk). Voor het volgen van de uitvoering en het beoogde resultaat van deze maatregelen wordt monitoring ingericht.

Fractie:	**CDA -5**
Pagina:	
Vraag:	Beoordeling bestemmingsreserves. Is er al een inschatting hoeveel miljoen mogelijk richting de AR kan?
Antwoord:	Nee, een inschatting is op dit moment nog niet te maken.

Fractie:	**CDA - 6**
Pagina:	
Vraag:	Weerstandsfactor stijgt naar 1.3 in 2024. Waarde is verwaarloosbaar gezien de Corona of denkt de stad dat dit nog te halen is?
Antwoord:	De genoemde weerstandsfactor is met de kennis van nu. De coronacrisis zal ongetwijfeld impact gaan hebben, maar het exacte effect voor de langere termijn is nog van veel zaken afhankelijk: duur van de crisis, beperkende maatregelen rijk, compensatie van rijk/provincie, etc. In de Begroting 2021-2024 kunnen we hiervoor naar verwachting een realistische raming geven.

Fractie:	**CDA - 7**
Pagina:	
Vraag:	Solvabiliteit stijgt met name door uitgestelde investeringen. Is dit correct en wat is dan de waarde van zo'n vermelding?
Antwoord:	De solvabiliteit is het aandeel van het eigen vermogen (EV) in het totale vermogen (TV), het balanstotaal. De gemeente Arnhem heeft geen eigen middelen om investeringen te doen, daar wordt per definitie geld voor geleend. Dat betekent weer dat voor iedere investering (waardoor het balanstotaal, dus het TV, groeit) geld wordt geleend en het EV constant blijft. Door het doen van investeringen daalt dus de solvabiliteit (wanneer verder de balans niet verandert). Omgekeerd betekent dit dat wanneer minder wordt geïnvesteerd dan begroot (het MIP), de solvabiliteit hoger wordt omdat het balanstotaal minder snel stijgt (of zelfs daalt) bij een gelijkblijvend EV. Dus ja, uitstellen van investeringen leidt tot een hogere solvabiliteit dan begroot. De waarde van de vermelding is dat daarmee een door veel mensen onvermoede paradox wordt aangegeven. De gerealiseerde solvabiliteit in de jaarcijfers is hoger dan begroot in de MJPB. Mooi vanuit de wens van robuuste financiën. Tegelijkertijd wil de gemeenteraad graag dat alle voorgenomen investeringen in het MIP worden gerealiseerd. Achterblijven van investeringen is niet wenselijk. En daarmee is het opdrijvende effect op de solvabiliteit niet wenselijk, waar een hogere solvabiliteit wel degelijk op prijs wordt gesteld. De paradox is dat we de hogere solvabiliteit mooi/fijn vinden, maar een belangrijke reden daarvan juist helemaal niet. Tot slot: de solvabiliteit is niet alleen maar gestegen als gevolg van achterblijvende investeringen. Dit beeld zien we namelijk elk jaar terug. Het totale vermogen is ook flink toegenomen. Beide posten hebben invloed op de hoogte van de solvabiliteit.

Fractie:	**CDA - 8**
Pagina:	
Vraag:	Veiligheid - visie op evenementen. Koningsdag - hiervoor wordt een stichting opgezet. Wat is hiervan de status? Is dit voor K-dag 2021 rond?
Antwoord:	Er is regelmatig overleg tussen het bestuur van de stichting Koningsdag en de gemeente over rollen, verantwoordelijkheden en het gefaseerd overnemen van verantwoordelijkheden. Het streven is om dat voor Koningsdag 2021 rond te hebben.

Fractie:	**CDA - 9**
Pagina:	
Vraag:	Nieuwe haven (10) - Woonboten nog steeds € 3.5 miljoen begroot. Heeft B&W ook inventarisaties opgemaakt en taxaties extern?
Antwoord:	Zie het antwoord op vraag 2.

PVV

Fractie:	**PVV - 1 (mondeling)**
Pagina:	5
Vraag:	We willen de leefbaarheid wijken vergroten, duurzame woningen en circulair mogelijke woningbouw. Wat zijn de meerkosten van een woning die duurzaam is tov van een woning die dat niet is? Wat zijn dus de kosten van circulaire woningbouw?
Antwoord:	Dat is niet een op een te zeggen, maar zal altijd per specifieke situatie bekeken moeten worden.

Fractie:	**PVV- 2 (mondeling)**
Pagina:	5
Vraag:	Kijken we hoe we leefomgeving groen houden en sociale structuur verbeteren. Wat is de ideale sociale structuur? Hebben we daar een beeld van? Welke sociale klassen zijn dit dan?
Antwoord:	We sturen in Arnhem op een gedifferentieerde wijkopbouw. Indicator voor een goede sociale structuur is de leefbarometer.

Fractie:	**PVV - 3 (mondeling)**
Pagina:	6
Vraag:	Verder investeren in groen. Samenhang met ambities om de opgaven zo integraal mogelijk aanpakken. Betekent dat er verder geen aparte investeringen gedaan worden in groen?
Antwoord:	Dat betekent het zeker niet. Met de zin "Bij het verder vergroenen van Arnhem zoeken we de samenhang met andere ambities, zodat we de opgaven in de stad zo integraal mogelijk kunnen aanpakken" , bedoelen we dat we bij elke opgave die we hebben in de stad en in het buitengebied, kijken naar de meekoppelkansen voor vergroening. Denk hierbij aan natuur- en groeninclusief ontwerpen, bouwen en beheren. Een nieuw stukje Schuytgraaf, een inbreidingslocatie in de stad, koelteplekken in de Binnenstad, een rioolvervangingsproject. Ze kunnen allemaal bijdragen aan het verder vergroenen van Arnhem. Groene daken en gevels, schuil en nestgelegenheden voor vogels en vleermuizen, insectenhotels, bij- en vlinder vriendelijk bermenbeheer, oerbossen en gezonde stadsbomen. Deze kansen willen we benutten. Maar daarnaast blijven we natuurlijk doen wat we al deden. En met het groen- en bomenfonds als instrumenten investeren we in de kwaliteit van bestaand groen en realiseren we meer groen. Verder zetten we ook in het kader van de klimaatadaptatie in op vergroening om hiermee de opwarming tegen te gaan.

Fractie:	**PVV - 4 (mondeling)**
Pagina:	10
Vraag:	Woonboten nieuwe haven: laatste zin. Definitief kasritme pas bepaald na gesprekken. Waarom? Is dat juridisch zo?
Antwoord:	Uit die gesprekken zal pas blijken wat eigenaren op basis van de voorwaarden in een raadsbesluit echt willen: direct verkopen, verkopen als er bijvoorbeeld een nieuwe woning gevonden is, of niet verkopen en de verdere formele procedures afwachten. Op basis daarvan kan een nauwkeuriger kasritme voorspeld worden.

Fractie:	**PVV - 5 (mondeling)**
Pagina:	20
Vraag:	Het totaal komt neer op nadeel van 15 mln. Wie draait er op voor inkomstenderving bij de vergunningsplichtige evenementen? Gemeente? Rijk?
Antwoord:	De genoemde €15 mln zijn de totale verwachte kosten die deze corona-crisis met zich meebrengt. De inkomstenderving voor de evenementenvergunningen tot 1 september komt neer op een klein deel daarvan: € 8.700. Het Rijk heeft daar geen specifieke regeling voor, dus de gemeente draait daar voor op.

Aan de gemeenteraad

Datum	: 19 mei 2020
Zaaknummer	: 469928
Contactpersoon	: Natasja Bouwman
Telefoonnummer	: 026 3774629

Onderwerp: Aanpak en scenario's coronacrisis

Geachte voorzitter en leden,

Inleiding
In de afgelopen periode bent u geïnformeerd over de stappen die wij zetten rondom de coronacrisis en de crisisaanpak in de verschillende domeinen. Ook met de Perspectiefnota hebben we u geïnformeerd over wat nu wel kan en moet en dat we tegelijkertijd nog onvoldoende kennis hebben om nu forse (beleids)stappen voorwaarts te zetten.

Met deze brief informeren wij u over de initiatieven en stappen die wij hebben genomen en de wijze waarop wij u daar graag bij betrekken. We zitten in een fase waarin reguliere (begrotings)processen door moeten gaan, terwijl de wereld waarin we tot besluiten moeten komen wekelijks verandert hetgeen leidt tot wisselende perspectieven. Dat betekent dat we de komende maanden ons adaptief vermogen moeten aanspreken om te komen tot een zorgvuldige en stevige aanpak voor Arnhem.

Integrale aanpak
We hebben de afgelopen weken in Arnhem gewerkt aan een integrale aanpak om te komen tot een nieuwe begroting. We hebben u daarover in de Perspectiefnota al op hoofdlijnen over geïnformeerd. De belangrijke elementen van de aanpak zijn:

- Crisisbeheersing corona
- Financiële impact Corona
- Beleidsmatige impact corona
- Begroting 2021-2024

Crisisbeheersing corona
Sinds de uitbraak van corona zijn doorwerking heeft gekregen op ons dagelijks leven en heeft geleid tot grote impact op het maatschappelijk, gezondheids en economisch leven in de stad is onder leiding van de burgemeester een crisisteam ingericht dat zich bezighoudt met de urgente bestrijding van de crisis en de effecten op de stad. U bent over de activiteiten rondom de bestrijding van de crisis met regelmaat

geïnformeerd. Dit team monitort continue de noodzakelijke activiteiten die nodig zijn om de crisis in het hier en nu te bestrijden en beheersbaar te maken.

Financiële impact corona
De coronacrisis heeft grote impact op de gemeentelijke financiën. Om dit in kaart te brengen en bij te houden in de komende maanden is een team ingericht dat dit continue monitort. Dit heeft inmiddels geleid tot een eerste impactanalyse die uw raad inmiddels heeft ontvangen als bijlage bij de Perspectiefnota. Ook wordt momenteel gewerkt aan een monitor/dashboard. Dit dashboard is opgebouwd uit indicatoren die inzicht geven over de staat van de stad. Een eerste versie hiervan ontvangt u binnen enkele weken.

De afgelopen maanden is vooral besteed aan het verkrijgen van inzichten op de risico's die de stad loopt. De komende periode wordt extra aandacht gegeven aan de wijze waarop we de dekking van de extra gemaakte kosten en de gederfde inkomsten kunnen realiseren. Hiertoe staan we in nauw overleg met het rijk en de provincie. Ook voor hen geldt op dit moment dat er nog geen toezeggingen kunnen worden gedaan en daar op dagelijkse basis nieuwe beleidsregels worden uitgeschreven die impact hebben op de gemeente en onze inwoners. Onze nauwe contacten maken echter dat wij deze overheden ook kunnen informeren over het daadwerkelijke effect van de crisis in gemeentelijke financiën en wat er voor nodig is deze gezond te houden.

Beleidsmatige impact corona
Naast het krijgen van inzicht op de directe en indirecte financiële consequenties is het van cruciaal belang om de impact en effecten van de coronacrisis (in het verlengde daarvan de anderhalve meter economie) op de beleidsmatige opgave van de stad in kaart te brengen en te onderzoeken op welke wijze de negatieve effecten op onder meer de economie, cultuur en welzijn kunnen worden opgevangen (beleidsinterventies). De focus van deze aanpak is om inzicht te krijgen op wat er nodig is op de langere termijn: 3 maanden, 6 maanden en een jaar. Wat kunnen we dan doen als gemeente om de negatieve gevolgen te beperken.

De focus ligt op dit moment op twee urgente impactthema's: sociaalmaatschappelijk (breed begrip welzijn) en sociaaleconomisch (economie, werk en inkomen(sondersteuning)).

Vanuit de overtuiging dat het herstel van de coronacrisis tot herschikking van middelen zal moeten leiden en het stellen van vernieuwde prioriteiten onderzoeken we ook naar ruimte binnen de bestaande middelen: Kunnen we geplande beleidsvoornemens of uitvoeringsopgaven uitstellen waardoor er financiële ruimte ontstaat? Tegelijkertijd kijken we naar mogelijkheden vanuit de rol van de gemeente om investeringen naar voren te halen en daarmee de werkgelegenheid en de economie te kunnen stimuleren.

Begroting 2021 – 2024
Naast de hiervoor beschreven specifieke trajecten rondom corona, zijn we natuurlijk ook bezig met het opstellen van de Begroting 2021 - 2024. De bijzondere omstandigheden maken wel dat we met veel onzekerheden moeten opereren. Tegelijkertijd hebben we behoefte aan daadkracht om er voor te zorgen dat we maatregelen nemen die er voor zorgen dat onze inwoners gezond blijven en zo weinig mogelijk in financiële problemen komen. Maar ook dat we de economie in onze stad op de rit houden. Ook in het kader van duurzaamheid, de energietransitie en het wonen in onze stad moeten we zorgen dat we voort blijven gaan.

In bijgaand schema is de verhouding van tussen de beschreven processen schematisch weergeven.

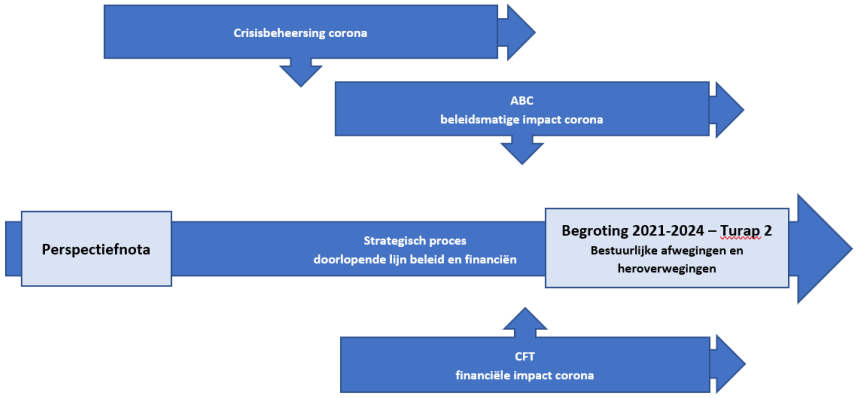

De komende periode

Wij zijn als bestuur in nauw contact met de inwoners en ondernemers in onze stad. Dagelijks zijn wij in gesprek over de impact van de crisis, de maatregelen op korte termijn en op welke wijze we steeds meer leven in de stad kunnen krijgen. Daarnaast geeft het ons een beeld van wat nodig kan zijn op de langere termijn.

Aanpak
Op 29 april 2020 heeft uw raad unaniem de motie 'Scenario's voor morgen' (20M68) aangenomen. Daarin wordt het college verzocht om zo snel als mogelijk met scenario's te komen naar de raad naar aanleiding van de in beeld gebrachte risico's van de coronacrisis en deze scenario's bij voorkeur tijdens het proces van de Perspectiefnota aan de raad te presenteren. Indien dit niet mogelijk is wordt gevraagd een proces voor te leggen hoe de raad voor de zomer het perspectief kan bijstellen, indien dit noodzakelijk is.

Onze werkwijze is gestoeld op het werken met 'adaptieve scenario's', waarbij we ons handelingsperspectief voortdurend aanpassen aan de mate van impact die de crisis op verschillende beleidsvelden van de samenleving heeft. U heeft met de Perspectiefnota de risico-inventarisatie van ons ontvangen. Deze risico-inventarisatie wordt per issue tweewekelijks aangevuld met informatie over te verwachten effecten en noodzakelijke maatregelen. De inschatting van deze effecten komt tot stand op

basis van ontwikkelingen binnen de stad (corona-dashboard) en de (te verwachten) rijksmaatregelen. Op basis van dit overzicht wordt een tweewekelijkse analyse gemaakt wat de mate van impact is op onze stad. Aan de hand daarvan kunnen we besluiten dat bijvoorbeeld een set aan beperkte maatregelen volstaat (adaptief sturen) of dat de impact van de optelsom van effecten en maatregelen maakt dat structurele, ingrijpende maatregelen noodzakelijk zijn.

Op deze wijze hebben we tweewekelijks een geactualiseerd inzicht in de consequenties en mogelijke oplossingsrichtingen. Wij informeren u hier de komende periode met regelmaat over zodat u dit in uw afwegingen kan betrekken.

Informatievoorziening
Zoals u in de afgelopen periode regelmatig bent geïnformeerd en heeft meegedacht over de acute vraagstukken die de coronacrisis oplevert, betrekken wij u graag in het proces van de begrotingsvoorbereiding. De komende weken gaan wij de eerste uitkomsten van de impactanalyses (financieel en beleid) bespreken en de eerste beleidsvoornemens formuleren richting de begroting. Wij zullen u binnen twee weken informeren over de maatregelen die we reeds hebben getroffen en de ondersteuning die we hebben gerealiseerd en/of die we zeer binnenkort ter hand nemen. Vervolgens komen we voor de zomer terug bij u met een brief (in het verlengde van hetgeen reeds bij de aanbieding van de Perspectiefnota is vermeld) met nadere informatie die relevant is voor de verdere oplading van de Begroting in coronatijd. In deze brief zullen we de effecten van de meicirculaire voor onze begroting meenemen, alsmede de uitkomsten van bijvoorbeeld de analyse van de bestemmingsreserves.

We moeten ook realistisch zijn in dit proces en onze planning. We weten nog niet wat de zomerperiode voor impact heeft op het verloop van de pandemie. Krijgen we een terugslag, gaat het land weer verder op slot? Of zijn we in staat als samenleving om de verspreiding beheersbaar te houden? Wij stellen dan ook voor om u kort na het zomerreces in het licht van de voorbereiding van de begroting wederom te voorzien van de meest actuele verwachtingen en voorgestelde inzet van de gemeente hierop. Deze brief zal dan verder bouwen op onze brief van begin juli en inzichtelijk maken wat de actualiteit betekent voor de begroting.

Wat kunt u verwachten?
In deze brief hebben wij uiteengezet op welke wijze wij de komende periode vormgeven om te komen tot een begroting waarin wij de middellange en langere termijn effecten van corona mee kunnen nemen. Dit betekent voor uw raad concreet dat u op een aantal momenten wordt geïnformeerd en in gelegenheid bent met ons in gesprek te gaan.

Eerste week juni
- Raadsinformatiebrief over de maatregelen die Arnhem heeft genomen of in deze tijd neemt in het kader van corona

Medio juni
- Coronamonitor met toelichting

Voor de zomer
- Raadsinformatiebrief over de verdere oplading van de begroting
- Coronamonitor met toelichting
- Financiële impactanalyse

Tweede helft augustus
- Raadsinformatiebrief met actualisatie en verdere uitwerking coronagerelateerd beleid
- Coronamonitor met toelichting
- Financiële impactanalyse

Halverwege september
- Versturen begroting aan gemeenteraad

Afsluitend

Met deze brief hebben wij u nader inzicht gegeven in de wijze waarop wij de komende maanden vormgeven en de wijze waarop we u nadrukkelijk willen betrekken. Het zijn onbekende tijden waarin u ook van ons kan verwachten dat we u intensief betrekken.

Hoogachtend,
het college van burgemeester en wethouders van Arnhem,
de secretaris, de burgemeester,

Praat mee over Arnhem!

Heeft u ideeën over de stad Arnhem? Welk onderwerp verdient volgens u meer aandacht? Laat het de gemeenteraad horen!

Op woensdagavond 10 juni spreekt de gemeenteraad voor het eerst over de Perspectiefnota. In de Perspectiefnota staan de plannen voor de komende vier jaar. Er is voor u de gelegenheid om in te spreken op één van de vier hoofdthema's: Meedoen in een Socialer Arnhem, Wonen in een Duurzamer Arnhem, Genieten van een nog Mooier Arnhem en Open & Verantwoord Besturen. U kunt zich uiterlijk tot maandag 8 juni aanmelden via griffie@arnhem.nl. Vermeldt bij uw inschrijving graag uw **thema**, **naam, telefoonnummer** en **emailadres.** Voor vragen kunt u bellen naar 06-53680102 (Marijne).

Het inspraakmoment zal veilig en volgens de nieuwe richtlijnen van de anderhalvemetersamenleving ingericht worden. Daarom is er een maximaal aantal van 24 deelnemers welkom op het Stadhuis. Wilt u liever via schriftelijk weg een reactie insturen? Mail uw bijdrage uiterlijk 8 juni via griffie@arnhem.nl

Praktisch

Wanneer: woensdagavond 10 juni 2020 tijdens de Politieke Avond (tijdstip volgt)
Uiterlijke datum aanmelden: maandag 8 juni via griffie@arnhem.nl
Locatie: Stadhuis Arnhem (Koningstraat 38 te Arnhem)

De Perspectiefnota is te vinden op https://financien.arnhem.nl/

Berichtje 1
Zijn veel punten , noem enkele die met een simpel ingreep kunnen worden gemaakt.
Meer openbaar wc's (horeca is steeds minder openbaar, begrijpelijk)
Meer bankjes in en rond het centrum.
Nieuwe ondergronds containers , belachelijk klein, zorgt voor zwerfvuil.
Verkeer Drempels uit jaren 80 die auto schaad
Meer prullenbakken

Berichtje 2
Goed initiatief! Meer groen en meer regelhulp en subsidie voor verduurzamen, óók voor sociale huurwoningen. Ook snel meer sociale huurwoningen bouwen. De wachttijd voor een sociale huurwoning is nu 20 jaar!! Dit is absurd!

Berichtje 3
Wonen. Rond winkelcentrum Presikhaaf zijn (bijna) alle prullenbakken verwijderd en de puinzooi is groter dan ooit

Berichtje 4
En Arnhem mag als hoofdstad van de grootste en rijkste provincie van Nederland meer uitstraling krijgen, pak het gebied rond de blauwe golven aan en ontwikkel de Rijnkade verder. De binnenstad gaat al de goede kant op, nu de rest nog.

Berichtje 5
Huisvesting voor daklozen. Het rijk stelt geld ter beschikking om dakloosheid te bestrijden. Via Tiny houses of containerwoningen kan er relatief snel huisvesting geregeld worden. Natuurlijk in combinatie met hulpverlening. Dit is heel hard nodig.

Berichtje 6
Doe iets tegen buurtoverlast....
Bijna elke straat is bezet door een of twee gezinnen die de hele straat terroriseren en de rest van de bewoners niets van durven te zeggen

Berichtje 7
Helaas kan ik niet aanwezig zijn. Ik hoop dat iemand de vraag stelt over de Rembrandt bioscoop

Berichtje 8
Na de miljarden voor de krachtwijken nu weer investeren in wijken als Rijkerswoerd voordat die ook afzakken naar het niveau van krachtwijk 😳👍🏼✨✨✨

Berichtje 9
Meer openbare toiletten!

Berichtje 10
Het afvalbeleid, DIFTAR terug draaien want dit gaat uw "mooie" en onze "mooie stad" heeeeeellll veeelll ellende opleveren... Arnhem word een puinbak!!!

Volgorde sprekers inspreekmoment Perspectiefnota 2021-2024
Tijdstip: 18:45 - 20.15
Raadzaal

Thema: Wonen in een Duurzamer Arnhem

1 Myrna Linders
2 Alie Sijtsma
3 Ilona Annema
4 Daniël Wenting
5 Robert Jan Buis
6 Marloes Spaander

Thema: Open&Verantwoord Besturen

7 Ipe van der Deen
8 Jessica Derks
9 Nande Bakker

Geen themavoorkeur

10 Ramon Barends
11 William Alfarhat
12 Kelly Bolsenbroek

Volgorde sprekers inspreekmoment Perspectiefnota 2021-2024
Tijdstip: 18:45 - 20.15
Landgoed/Festival

Thema: Meedoen in een Socialer Arnhem

1 Marjon Hoeks
2 Fokke de Jong
3 Pascal Mulder

Thema: Genieten van een nog Mooier Arnhem

4 Joost Blasweiler	
5 Merlijn Schrijvers	Powerpoint presentatie
6 Patrick Waijer	
7 Dick van Kleef	Tekening
8 Hilde Haazen	
9 M. Soultana	
10 Guido Janssen	

Betreft: 10 juni proces inspreekavond Gemeenteraad Arnhem; Perspectiefnota 2021 - 2024

Geachte inspreker,

Hartelijk dank voor uw aanmelding om te komen inspreken op de Politieke Avond van 10 juni van de gemeenteraad van Arnhem. Zoals aangegeven in de eerdere mailing, treft u hierbij de informatie met betrekking tot het inspreken op de Perspectiefnota 2021 - 2024. U heeft zich aangemeld voor het thema: "Meedoen in een Socialer Arnhem".

Thema's

U bent van harte welkom vanaf 18:30u op het Stadhuis te Arnhem (Koningstraat 38). De raadskamervergadering zal om 18:45u beginnen in de commissiezaal Landgoed/Festival. De vergadering zal beginnen met het thema uit de Perspectiefnota "Meedoen in een socialer Arnhem" Indien op dit thema alle insprekers geweest zijn zal in deze vergadering het thema "Genieten van een nog Mooier Arnhem" gaan plaatsvinden op een zelfde wijze.

Vergaderorde

U spreekt morgen de gemeenteraad toe. Voor het inspreekmoment heeft u maximaal 4 minuten spreektijd. Dit mag ook korter. Na uw bijdrage hebben de raadsleden de mogelijkheid om u een vraag te stellen. Gezien de beperkte tijd voor raadsleden om vragen te stellen, worden de raadsleden op de mogelijkheid gewezen indien zij nog prangende vragen hebben en met uw welbevinden, na de vergadering contact met u op te nemen. Het doel van de avond is om alle insprekers aan de beurt te laten komen. De volgorde van inspreken treft u hieronder aan. De inspreekvolgorde is gebaseerd op basis van de volgorde van binnenkomst van de aanmelding.

Logistiek

Gezien de grote belangstelling om in te spreken en de veiligheidsmaatregelen met betrekking tot corona is een logistiek proces opgesteld om de vergadering zo veilig mogelijk te laten verlopen. Het proces gaat als volgt:

Bij de ingang is een gastvrouw aanwezig. U heeft de mogelijkheid uw handen te desinfecteren met handgel. Zij wijst u de weg naar de Burgerzaal voor een kopje koffie of thee. Daarna kunt u plaatsnemen in de wachtruimte "Rijnstroom" die zo is ingericht waarbij u op 1.5 meter afstand van anderen kunt plaatsnemen. Ook is er een scherm in deze zaal aanwezig zodat u de vergadering kunt volgen.

Wanneer u aan de beurt bent voor uw bijdrage, zult u worden opgehaald door een medewerker van de griffie. Na uw bijdrage kunt u weer plaatsnemen in de Rijnstroom of uw weg vervolgen richting huis.

Nadat u heeft gesproken, zal de tafel worden schoongemaakt voor de volgende inspreker. Na de vergadering kunt u op gepaste afstand een kopje koffie/ thee drinken in de Burgerzaal.

Spreektekst

Graag zien we uw inspreektekst via de mail tegemoet, zodat na afloop van de vergadering uw reactie door raadsleden nagelezen kan worden. Uw tekst zal bij de stukken geplaatst worden. Indien wenselijk kunnen we uw tekst ook van te voren plaatsen bij de stukken van de vergadering

Vervolg politiek proces:

De fracties overwegen in de dagen na uw inspreken of ze o.a. naar aanleiding van uw boodschap op de Perspectiefnota met een wijzigingsvoorstel willen komen. Hiervoor gaan ze eerst politieke vragen aan het college en elkaar stellen. Dit vindt plaats op woensdagavond 17 juni en op woensdagavond 24 juni tijdens de "Meningsvormend 1" vergadering. Tijdens de volgende vergadering op woensdag 1 juli kunnen raadsleden een verzoek meegeven aan het college en met een voorstel komen om de Perspectiefnota op onderdelen te wijzigen. Dit gaat in de vorm van een motie (een opdracht of oproep) of amendement (een wijziging) tijdens de "Meningsvormend 2" vergadering.

Tijdens de laatste vergadering op woensdag 8 juli zal de raad een besluit nemen en stemmen over de Perspectiefnota en de daarbij ingediende moties en amendementen.

De bovengenoemde vergaderingen zijn live te volgen via **https://arnhem.notubiz.nl/live**

Het globale programma

Inloop en koffie en thee: vanaf 18.30u Stadhuishal

Wachten: vanaf 18.30u in commissiekamer "Rijnstroom"

Start vergadering: 18:45u in commissiekamer "Landgoed/Festival"

Inspreekmoment: tussen 18.45u en 20.15u

Na afloop: koffie/ thee in de Burgerzaal.

Inspreektijd: maximaal 4 minuten

Mocht u nog vragen hebben, of is er iets onduidelijk, kunt u bellen naar 06-53680102 of mailen naar marijne.van.de.venne@arnhem.nl

Betreft: 10 juni proces inspreekavond Gemeenteraad Arnhem; Perspectiefnota 2021 - 2024

Geachte inspreker,

Hartelijk dank voor uw aanmelding om te komen inspreken op de Politieke Avond van 10 juni van de gemeenteraad van Arnhem. Zoals aangegeven in de eerdere mailing, treft u hierbij de informatie met betrekking tot het inspreken op de Perspectiefnota 2021 - 2024. U heeft zich aangemeld voor het thema: "Genieten van een nog Mooier Arnhem".

Thema's

U bent van harte welkom vanaf 18:30u op het Stadhuis te Arnhem (Koningstraat 38). De raadskamervergadering zal om 18:45u beginnen in de commissiezaal Landgoed/Festival. De vergadering zal beginnen met het thema uit de Perspectiefnota "Meedoen in een socialer Arnhem" Indien op dit thema alle insprekers geweest zijn zal in deze vergadering het thema "Genieten van een nog Mooier Arnhem" gaan plaatsvinden op een zelfde wijze.

Vergaderorde

U spreekt morgen de gemeenteraad toe. Voor het inspreekmoment heeft u maximaal 4 minuten spreektijd. Dit mag ook korter. Na uw bijdrage hebben de raadsleden de mogelijkheid om u een vraag te stellen. Gezien de beperkte tijd voor raadsleden om vragen te stellen, worden de raadsleden op de mogelijkheid gewezen indien zij nog prangende vragen hebben en met uw welbevinden, na de vergadering contact met u op te nemen. Het doel van de avond is om alle insprekers aan de beurt te laten komen. De volgorde van inspreken treft u hieronder aan. De inspreekvolgorde is gebaseerd op basis van de volgorde van binnenkomst van de aanmelding.

Logistiek

Gezien de grote belangstelling om in te spreken en de veiligheidsmaatregelen met betrekking tot corona is een logistiek proces opgesteld om de vergadering zo veilig mogelijk te laten verlopen. Het proces gaat als volgt:

Bij de ingang is een gastvrouw aanwezig. U heeft de mogelijkheid uw handen te desinfecteren met handgel. Zij wijst u de weg naar de Burgerzaal voor een kopje koffie of thee. Daarna kunt u plaatsnemen in de wachtruimte "Rijnstroom"die zo is ingericht waarbij u op 1.5 meter afstand van anderen kunt plaatsnemen. Ook is er een scherm in deze zaal aanwezig zodat u de vergadering kunt volgen.

Wanneer u aan de beurt bent voor uw bijdrage, zult u worden opgehaald door een medewerker van de griffie. Na uw bijdrage kunt u weer plaatsnemen in de Rijnstroom of uw weg vervolgen richting huis.

Nadat u heeft gesproken, zal de tafel worden schoongemaakt voor de volgende inspreker. Na de vergadering kunt u op gepaste afstand een kopje koffie/ thee drinken in de Burgerzaal.

Spreektekst

Graag zien we uw inspreektekst via de mail tegemoet, zodat na afloop van de vergadering uw reactie door raadsleden nagelezen kan worden. Uw tekst zal bij de stukken geplaatst worden. Indien wenselijk kunnen we uw tekst ook van te voren plaatsen bij de stukken van de vergadering

Vervolg Politiek Proces

De fracties overwegen in de dagen na uw inspreken of ze o.a. naar aanleiding van uw boodschap op de Perspectiefnota met een wijzigingsvoorstel willen komen. Hiervoor gaan ze eerst politieke vragen aan het college en elkaar stellen. Dit vindt plaats op woensdagavond 17 juni en op woensdagavond 24 juni tijdens de "Meningsvormend 1" vergadering. Tijdens de volgende vergadering op woensdag 1 juli kunnen raadsleden een verzoek meegeven aan het college en met een voorstel komen om de Perspectiefnota op onderdelen te wijzigen. Dit gaat in de vorm van een motie (een opdracht of oproep) of amendement (een wijziging) tijdens de "Meningsvormend 2" vergadering.
Tijdens de laatste vergadering op woensdag 8 juli zal de raad een besluit nemen en stemmen over de Perspectiefnota en de daarbij ingediende moties en amendementen.
De bovengenoemde vergaderingen zijn live te volgen via **https://arnhem.notubiz.nl/live**

Het globale programma

Inloop en koffie en thee: vanaf 18.30u Stadhuishal
Wachten: vanaf 18.30u in commissiekamer "Rijnstroom"
Start vergadering: 18:45u in commissiekamer "Landgoed/Festival"
Inspreekmoment: tussen 18.45u en 20.15u
Na afloop: koffie/ thee in de Burgerzaal.
Inspreektijd: maximaal 4 minuten

Mocht u nog vragen hebben, of is er iets onduidelijk, kunt u bellen naar 06-53680102 of mailen naar marijne.van.de.venne@arnhem.nl

Betreft: 10 juni proces inspreekavond Gemeenteraad Arnhem; Perspectiefnota 2021 - 2024

Geachte inspreker,

Hartelijk dank voor uw aanmelding om te komen inspreken op de Politieke Avond van 10 juni van de gemeenteraad van Arnhem. Zoals aangegeven in de eerdere mailing, treft u hierbij de informatie met betrekking tot het inspreken op de Perspectiefnota 2021 - 2024. U heeft zich aangemeld voor het thema: "Wonen in een Duurzamer Arnhem".

Thema's

U bent van harte welkom vanaf 18:30u op het Stadhuis te Arnhem (Koningstraat 38). De raadskamervergadering zal om 18:45u beginnen in de Raadzaal. De vergadering zal beginnen met het thema uit de Perspectiefnota "Wonen in een Duurzamer Arnhem" Indien op dit thema alle insprekers geweest zijn zal in deze vergadering het thema "Open en verantwoord besturen" gaan plaatsvinden op een zelfde wijze.

Vergaderorde

U spreekt morgen de gemeenteraad toe. Voor het inspreekmoment heeft u maximaal 4 minuten spreektijd. Dit mag ook korter. Na uw bijdrage hebben de raadsleden de mogelijkheid om u een vraag te stellen. Gezien de beperkte tijd voor raadsleden om vragen te stellen, worden de raadsleden op de mogelijkheid gewezen indien zij nog prangende vragen hebben en met uw welbevinden, na de vergadering contact met u op te nemen. Het doel van de avond is om alle insprekers aan de beurt te laten komen. De volgorde van inspreken treft u hieronder aan. De inspreekvolgorde is gebaseerd op basis van de volgorde van binnenkomst van de aanmelding.

Logistiek

Gezien de grote belangstelling om in te spreken en de veiligheidsmaatregelen met betrekking tot corona is een logistiek proces opgesteld om de vergadering zo veilig mogelijk te laten verlopen. Het proces gaat als volgt:

Bij de ingang is een gastvrouw aanwezig. U heeft de mogelijkheid uw handen te desinfecteren met handgel. Zij wijst u de weg naar de Burgerzaal voor een kopje koffie of thee. Daarna wordt u begeleid naar de Raadzaal die zo is ingericht waarbij u op 1.5 meter afstand van anderen kunt plaatsnemen aan uw eigen desk met microfoon.

Na de vergadering kunt u op gepaste afstand een kopje koffie/ thee drinken in de Burgerzaal of uw weg vervolgen richting huis.

Spreektekst

Graag zien we uw inspreektekst via de mail tegemoet, zodat na afloop van de vergadering uw reactie door raadsleden nagelezen kan worden. Uw tekst zal bij de stukken geplaatst worden. Indien wenselijk kunnen we uw tekst ook van te voren plaatsen bij de stukken van de vergadering

Vervolg Politiek Proces

De fracties overwegen in de dagen na uw inspreken of ze o.a. naar aanleiding van uw boodschap op de Perspectiefnota met een wijzigingsvoorstel willen komen. Hiervoor gaan ze eerst politieke vragen aan het college en elkaar stellen. Dit vindt plaats op woensdagavond 17 juni en op woensdagavond 24 juni tijdens de "Meningsvormend 1" vergadering. Tijdens de volgende vergadering op woensdag 1 juli kunnen raadsleden een verzoek meegeven aan het college en met een voorstel komen om de Perspectiefnota op onderdelen te wijzigen. Dit gaat in de vorm van een motie (een opdracht of oproep) of amendement (een wijziging) tijdens de "Meningsvormend 2" vergadering.
Tijdens de laatste vergadering op woensdag 8 juli zal de raad een besluit nemen en stemmen over de Perspectiefnota en de daarbij ingediende moties en amendementen.
De bovengenoemde vergaderingen zijn live te volgen via **https://arnhem.notubiz.nl/live**

Het globale programma

Inloop en koffie en thee: vanaf 18.30u Stadhuishal
Wachten: vanaf 18.30u in de Burgerzaal
Start vergadering: 18:45u in de Raadzaal.
Inspreekmoment: tussen 18.45u en 20.15u
Na afloop: koffie/ thee in de Burgerzaal.
Inspreektijd: maximaal 4 minuten

Mocht u nog vragen hebben, of is er iets onduidelijk, kunt u bellen naar 06-53680102 of mailen naar marijne.van.de.venne@arnhem.nl

Betreft: 10 juni proces inspreekavond Gemeenteraad Arnhem; Perspectiefnota 2021 - 2024

Geachte inspreker,

Hartelijk dank voor uw aanmelding om te komen inspreken op de Politieke Avond van 10 juni van de gemeenteraad van Arnhem. Zoals aangegeven in de eerdere mailing, treft u hierbij de informatie met betrekking tot het inspreken op de Perspectiefnota 2021 - 2024. U heeft zich aangemeld voor het thema: "Open & Verantwoord Besturen".

Thema's

U bent van harte welkom vanaf 18:30u op het Stadhuis te Arnhem (Koningstraat 38). De raadskamervergadering zal om 18:45u beginnen in de commissiezaal Landgoed/Festival. De vergadering zal beginnen met het thema uit de Perspectiefnota "Wonen in een Duurzamer Arnhem" Indien op dit thema alle insprekers geweest zijn zal in deze vergadering het thema "Open en verantwoord besturen" gaan plaatsvinden op een zelfde wijze.

Vergaderorde

U spreekt morgen de gemeenteraad toe. Voor het inspreekmoment heeft u maximaal 4 minuten spreektijd. Dit mag ook korter. Na uw bijdrage hebben de raadsleden de mogelijkheid om u een vraag te stellen. Gezien de beperkte tijd voor raadsleden om vragen te stellen, worden de raadsleden op de mogelijkheid gewezen indien zij nog prangende vragen hebben en met uw welbevinden, na de vergadering contact met u op te nemen. Het doel van de avond is om alle insprekers aan de beurt te laten komen. De volgorde van inspreken treft u hieronder aan. De inspreekvolgorde is gebaseerd op basis van de volgorde van binnenkomst van de aanmelding.

Logistiek

Gezien de grote belangstelling om in te spreken en de veiligheidsmaatregelen met betrekking tot corona is een logistiek proces opgesteld om de vergadering zo veilig mogelijk te laten verlopen. Het proces gaat als volgt:

Bij de ingang is een gastvrouw aanwezig. U heeft de mogelijkheid uw handen te desinfecteren met handgel. Zij wijst u de weg naar de Burgerzaal voor een kopje koffie of thee. Daarna wordt u begeleid naar de Raadzaal die zo is ingericht waarbij u op 1.5 meter afstand van anderen kunt plaatsnemen aan uw eigen desk met microfoon.

Na de vergadering kunt u op gepaste afstand een kopje koffie/ thee drinken in de Burgerzaal of uw weg vervolgen richting huis.

Spreektekst

Graag zien we uw inspreektekst via de mail tegemoet, zodat na afloop van de vergadering uw reactie door raadsleden nagelezen kan worden. Uw tekst zal bij de stukken geplaatst worden. Indien wenselijk kunnen we uw tekst ook van te voren plaatsen bij de stukken van de vergadering

Vervolg Politieke Proces

De fracties overwegen in de dagen na uw inspreken of ze o.a. naar aanleiding van uw boodschap op de Perspectiefnota met een wijzigingsvoorstel willen komen. Hiervoor gaan ze eerst politieke vragen aan het college en elkaar stellen. Dit vindt plaats op woensdagavond 17 juni en op woensdagavond 24 juni tijdens de "Meningsvormend 1" vergadering. Tijdens de volgende vergadering op woensdag 1 juli kunnen raadsleden een verzoek meegeven aan het college en met een voorstel komen om de Perspectiefnota op onderdelen te wijzigen. Dit gaat in de vorm van een motie (een opdracht of oproep) of amendement (een wijziging) tijdens de "Meningsvormend 2" vergadering.
Tijdens de laatste vergadering op woensdag 8 juli zal de raad een besluit nemen en stemmen over de Perspectiefnota en de daarbij ingediende moties en amendementen.
De bovengenoemde vergaderingen zijn live te volgen via **https://arnhem.notubiz.nl/live**

Het globale programma

Inloop en koffie en thee: vanaf 18.30u Stadhuishal
Wachten: vanaf 18.30u in de Burgerzaal
Start vergadering: 18:45u in de Raadzaal.
Inspreekmoment: tussen 18.45u en 20.15u
Na afloop: koffie/ thee in de Burgerzaal.
Inspreektijd: maximaal 4 minuten

Mocht u nog vragen hebben, of is er iets onduidelijk, kunt u bellen naar 06-53680102 of mailen naar marijne.van.de.venne@arnhem.nl

Voorstellen:
Dick van Kleef
Actief Wijkbewoner en ZZP er: Voorzitter Wijkvereniging, Voorzitter Ondernemersvereniging winkelcentrum Rijkerswoerd, Manager Accommodatie ESA, Projectleider Vitaal Sportcentrum en ik wordt ingezet bij verschillende projecten bij Voetbalclubs.(o.a SKV en FC Lienden)

Rijkerswoerd is de grootste en kan de mooiste wijk van Arnhem zijn, en heeft nog steeds de meeste inwoners , het is eigenlijk een klein dorp.
Men denkt dat er in Rijkerswoerd geen problemen zijn, ze redden zich wel maar dat is minder waar. Waardoor de aandacht meestal gaat naar andere (kracht) Wijken, daar worden ook mooie voorzieningen opgezet.
Er is in Rijkerswoerd eenzaamheid, werkloosheid, geen wijkcentrum (wegbezuinigd in 2015), geen sociale samenhang ,weinig ontmoetingsplekken, geen jeugdhonk, weinig aandacht voor jongeren, geen sociale structuur er heerst een negatieve sfeer.
In een enquête die in 2018 is opgezet (samen met team leefomgeving) , “wat willen de wijkbewoners van Rijkerswoerd” hebben ongeveer 400 wijkbewoners en ondernemers aangegeven dat men graag een echte ontmoetingsplek zou willen waar men elkaar kan ontmoeten, bewegen (meer dan voetbal en handbal, de open club gedachte) en waar de kleine kinderen kunnen spelen.
Op sportcentrum Rijkerswoerd zijn voorzieningen aanwezig, (de stenen staan er) maar deze accommodatie is niet meer van deze tijd. Gelukkig wordt de binnenruimte aangepast (samen met team leefomgeving, de voetbalclub ESA en de Stichting Sportcentrum Rijkerswoerd). De toegankelijkheid wordt verbeterd en de ruimtes worden aangepast voor doelgroepen met een eigen identiteit zoals , mensen moeten zich er thuis voelen:

- wijkbewoners, ouderen, jongeren
- mensen met een beperking,
- faciliteiten voor ZZP ers,
- workshops/ vergaderingen
- ESA voetballers (ook de walking football 60+) AAC handbal, balletschool.)

Voor de buitenruimte zijn ideeën ontstaan vanuit de wijk en gebruikers van het sportcentrum, samengevat in een masterplan (zie afbeelding).
Dit masterplan zorgt voor ontstening, vergroening, ontmoeting, spelen en bewegen (voor mensen van 3 tot en met 80 jaar) en lost de overlast van auto’s op in de wijk (er hoeft geen verkeer meer door de wijk heen) Daardoor is een voorziening nodig om ruimte te maken op het sportcentrum door aanleg van een 2 tal kleine kunstgrasvelden waardoor er ruimte komt voor parkeerplaatsen en er spreiding ontstaat in de bezetting van de kleed en was accommodatie, de kleinsten kunnen de gehele dag wedstrijden spelen en daardoor kan ESA de meiden afdeling gaan door ontwikkelen (deze staat nu stil). Er kan een jeugdplek (geen hangplek) b.v Urban Sports gerealiseerd worden.
Mogelijkheden om over het sportcentrum te wandelen naar park Lingezegen via een bruggetje.
Samen met scholen en de jeugd van ESA/AAC) wordt gedacht aan een skill garden waar kinderen hun skills verder kunnen ontwikkelen en naast bewegen ook topsport kan worden gestimuleerd via het Athletic Skils Model. Ook zijn er ideeën over een Padel tennis plek (buiten squash).
Delen van dit plan worden nu uitgevoerd (zie afbeelding van het **ontmoetingsplein**), daar zijn middelen voor gerealiseerd, door ESA , SSR en Gemeente
De fitness en speelplek zijn via subsidies vanuit de wijkvereniging gerealiseerd door medewerking van de Rabo bank, Burgerkracht, Provincie, Dullartstichting , Menziz en Jantje Beton.

Nog te vermelden is dat er natuurlijk wel een aantal ontmoetingsplekken in de wijk zijn, zoals de SIZA en de Hooimaat.
Het project bij de Stadslandbouw, de volkstuinen zijn door enthousiaste vrijwilligers tot een succes is gemaakt

We willen doorpakken op dit project en hebben we steun, draagvlak nodig van de Gemeente (raad) om Rijkerswoerd mooier te maken. De wijk is nu nog steeds niet af, de grootste wijk van Arnhem verdient veel beter.
Ik wil u graag uitnodigen om dit plan wat uitgebreider met u te delen.

bestaande klinkers aanhelen aan nieuw straatwerk (zaagwerk)

aansluiten nieuw straatwerk aan gevel met **split** (okerkleur) geen zaagwerk

douche

kleedruimte 114

E.H.B.O. 115

scheidsrechters 116

117

118

112

113

114a

nieuw **klinkervlak** van hergebruikte grijze klinkers [38m2]

vergaderruimte k5

kantine k1

vergaderruimte k4

vergaderruimte k3

vergaderruimte k2

3000

BUITENFITNESS

nieuw **kunstgras** [blauw] omsloten door opsluitbanden [197m2]

nieuw **plantvak** [straal=2,0m]

7000

straal = 7,5m

nieuwe **haagbeuk**

bestaande **banken** herplaatsen

pad = 4,0m breed

nieuwe **haagbeuk**

bestaande **banken** herplaatsen

nieuwe **haagbeuk**

SPEELTUIN

speeltoestellen op geel zand

3

2 ENTREE

kassa

KANTOOR 8

KANTINE 5

Bar

alarmmelder voor CO2

CO2-meter

MAGAZIJN inrichting 7

KEUKEN inrichting 6

opslag b1

opslag

aansluiten nieuw straatwerk aan gevel met **split** (okerkleur) geen zaagwerk

aansluiten nieuw straatwerk aan gevel met **split** (okerkleur) geen zaagwerk

aanhelen bestaand **straatwerk** aan nieuw straatwerk (zaagwerk)

VERANDA

2000

regenwaterafvoer verplaatsen

nieuwe bestrating **Parksteentje** (~695m2)

TERRAS

1000

7275

nieuwe bomen en planten [zie **beplantingsplan**]

bestaand **prieel** op bestaande plek [bestraten met uitkomende betonklinkers grijs]

11063

straal = 5,5m

1695

parasols plaatsen voet opnemen in straatwerk

bestaande **put** handhaven

straal = 16,0m

bestaande **picknickbanken** herplaatsen

bestaande boom op bestaande plek

5556

nieuw **speelgras**

open klinkerpad vzv gras 3m breed [320m2]

nieuwe **haagbeuk**

nieuwe **haagbeuk**

tafeltennis

nieuwe **haagbeuk**

bestaande **blokhaag**

straal = 16,0m

straal = 19,0m

nieuw **klinkerpad** van hergebruikte grijze klinkers

bestaande **blokhaag** uitbreiden [87m2]

5°

Bestaande **Parkeervakken**

Bestaande **Rijweg** parkeerplaats

Graspad aansluiten op rijweg parkeerplaats

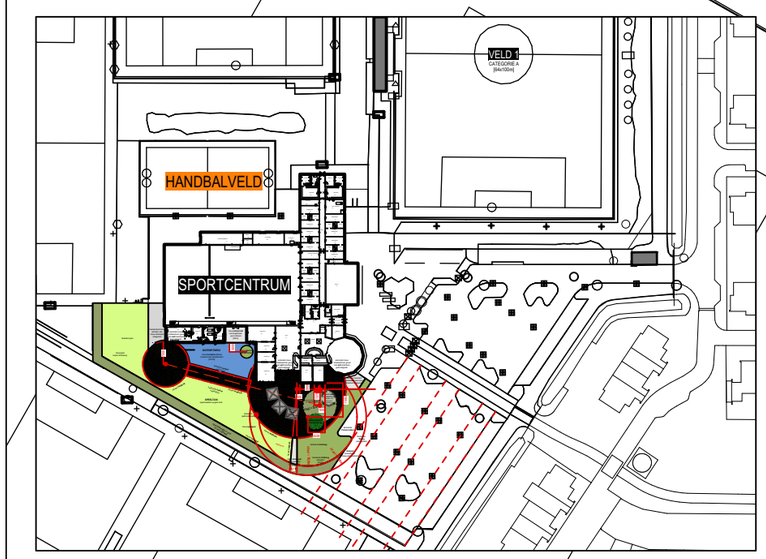

MIJN ARCHITECT

026 - 379 18 21

royvanmechelen@mijn-architect.nl

d e f

a b c

Datum 03-06-2020

Schaal 1:200/2.000

Formaat A3

121TO1

TERREININDELING NABIJ KANTINE

Sportpark Rijkerswoerd - De Pas 44 Arnhem

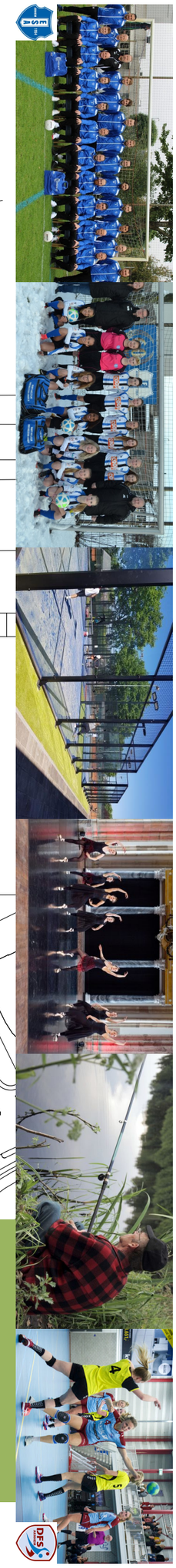

DYNAMISCH
SAMENHANGEND
VERBLIJFSPLEK
GEZELLIGHEID
VERBINDEN
BESCHUTTING
NATUUR
KLIMAATADAPTIEF
CO2-REDUCEREND
BIO-DIVERS
MINDER HITTESTRESS
LUCHTZUIVEREND
NATUURLIJKE KOELING
WATERBUFFERING

121SO1

MASTERPLAN SPORTPARK

Sportpark Rijkerswoerd - De Pas 44 Arnhem

Datum	**14-02-2020**	a	d	
Schaal	**1:2.000**	b	e	
Formaat	**A3**	c	f	

MIJN ARCHITECT

royvanmechelen@mijn-architect.nl **026 - 379 18 21**

Ik had graag mijn zegje willen doen, maar ik ben te angstig om de deur uit te gaan en dito zegje doen..dus dan maar hier?

Een perspectief nota voor de komende 4 jaar, gebaseerd op merendeel politieke en economische agendapunten?
4 jaar?
Een perspectief nota moet echt gericht zijn op de toekomst, projecten moeten de tijd krijgen om te groeien en te evolueren. Wat goed gaat blijft, wat minder gaat aangepast of verwijdert. Jongeren van 14 t/m 25 jaar moeten hier een veto in krijgen.

Zolang politiek en economie meedoen wordt het helemaal niks, knabbelen we steeds meer stukjes natuur op (al hadden we in een eerder perspectief nota uitgesproken dat niet te doen..), wordt het bedrijfsleven door grootmacht China opgekocht en gereguleerd (..het is zo'n goede stimulans voor de economie en werkgelegenheid ..tot ze besluiten de boel te sluiten en het ons burgers geld kost omdat we hen dan subsidie of ander voordeel geven..) hebben we straks echt geen eigen keuze meer, een zonnepanelen-weiland, wauw..., voor 3500 huishoudens. Niet echt rendabel he?!
Zolang echt goede lokale ideeën en projecten die goed zijn voor mens en milieu weg-geluld worden.

Nee, dat wordt helemaal niks.

Tenzij wij als gemeente, ooit de groenste stad van Europe.., Fairtrade stad..., het roer echt omgooien en een perspectief nota maken die echt toekomst- en klimaatbestendig is met echt oog voor mens, natuur, milieu, wonen, werken, leren en dat nog vele, vele, vele jaren
en niet dit halfwassen ding waarbij de prio's....net ergens anders liggen of net niet de juiste kern raken, en zeer waarschijnlijk zeker niet echt iets fundamenteels doen voor alle toekomstige bewoners van ons mooie stad en gemeente!

Spreker 4. Daniel Wenting - Wonen in duurzaam Arnhem 10-06-2020

Inleiding:

Ik ben Daniël Wenting, een herstarter op de woningmarkt. Op de top van de markt, vlak voor de kredietcrisis in 2008, kocht ik mijn eerste huis. Een paar jaar later begon ik mijn eigen yoghurtijswinkel op het kerkplein. Door een samenloop van omstandigheden ging ik in 2016 helaas failliet. Naast mijn zaak raakte ik ook mijn vriendin en mijn huis kwijt. Ik ging vervolgens anti-kraak wonen.

Nu is het 2020, woon ik samen en heb ik een zoon van 7 maanden oud. Ik huur een veel te dure vrije sector woning en ik heb een leuke baan als regiomanager. Ik verzorg de promotie van de culturele sector in Oost-Nederland, waaronder Musis, Phion, Oostpool, Introdans en het Openlucht Museum. Een sector die door de huidige crisis helaas hard geraakt wordt. Gelukkig doen we momenteel ook opdrachten voor gemeenten en scholen. Dus als jullie nog een opdracht voor me hebben, hoor ik dat graag ;-)

Mijn vriendin en ik zouden heel graag een huis kopen in Arnhem, alleen zijn de huizen op dit moment onbetaalbaar! Enerzijds door disbalans in vraag en aanbod, anderzijds door verhuizingen uit de Randstad. Er is een tekort van 5.000 woningen. Daarom ben ik blij dat jullie een woondeal hebben afgesloten. De vraag is alleen: hoe ga je bouwen?

Huidige situatie wonen in Arnhem:

In de huidige markt zie ik 3 groepen.

1. Stellen en gezinnen die graag doorstromen naar een grondgebonden woning.
2. Ouderen op zoek naar een gelijkvloers appartement
3. Alleenstaande mensen die willen genieten van de stad.

De laatste 2 groepen willen vaak dichtbij voorzieningen wonen, maar de ruimte is beperkt. Van de 80.000 huishoudens in Arnhem is 50% alleenstaand, en dit aantal neemt meer dan gemiddeld toe!

Oplossing:

De voornaamste reden dat veel mensen in Arnhem komen wonen is de groene omgeving zoals de Veluwe en de mooiste parken van het land. Ik denk dat ik voor de meeste mensen spreek als ik zeg dat we het kostbare groen moeten sparen. Hoe geven we een groot deel van de ouderen en alleenstaanden de woning dichtbij de voorzieningen?

Door hoger te gaan bouwen!

De tijd is rijp voor hoogbouw in middelgrote steden. Kijk naar Tilburg en dichtbij naar Nijmegen. Deze steden hebben een duidelijke hoogbouw-visie. Het huidige N.A.P. schrijft voor dat torens niet te zien mogen zijn vanaf het Veluwemassief, maar ondertussen worden er bij de Pleyroute windmolens toegestaan van 180m hoog. Ga nu met woningen eens echt de lucht in en geef de hoofdstad van Gelderland een smoel. Ik zie teveel blokkendozen. Zoals

de nieuwe appartementen aan de Rijn en het in aanbouw zijnde Ibis Hotel op de beste plek van de stad. Als gebouwen te breed zijn, kan het worden ervaren als een muur. Podium26 had ik daarom ook graag slanker gezien.

Kies voor zorgvuldig ingepaste hoogbouw op plekken waar het kan, zoals bij het Centraal Station (ook boven het spoor), bij de Rijn, het Gelredome en naar mijn inziens ook aan het Velperplein. Ik weet dat D'66 al een voorstander is van hoogbouw. Nu de rest van de gemeenteraad nog!

Duurzaam & Samenwerking:

- Durf ranke torens te bouwen boven de 70m zoals in Nijmegen, maar dan met verticale tuinen. Groen wordt gewaardeerd en geeft verkoeling die nodig is met het veranderende klimaat. Bouw uitdagender en minder saai.
- Verwerk de nieuwe generatie zonnepanelen in de hoge gevels, die een mooie uitstraling geven. Een baksteenmotief kan, maar een kunstwerk ook.
- Werk hierin samen met de TU Delft, die een campus gaat openen in onze stad. Dit geeft nieuwe energie die Arnhem kan gebruiken, en een vliegwieleffect met zich mee kan brengen.

Tot slot:

Met hoogbouw kunnen veel woningen gerealiseerd worden en kan het tekort worden ingelopen. De eerste groep met stellen en gezinnen, waartoe ik zelf ook behoor, kan hierdoor in de huidige crisis eindelijk doorstromen naar een huis met een tuin voor realistische prijs!

Geachte Raad,

De Werkgroep Innovatieve Wijkdemocratie in Arnhem West deelt hieronder graag haar ervaring met meningspeiling en participatie in besluitvorming op basis van de praktijk met PanelWest. En adviseert stad-brede invoering.

In de wijken Lombok, Heijenoord, Brouwerijweg en omgeving en Het Dorp is sinds een jaar PanelWest ingericht voor digitale meningspeiling over wijk-gerelateerde onderwerpen. Het is op initiatief van een groep wijkbewoners gestart toen het wijkplatform zichzelf had opgeheven. Ambitie is om een meer representatieve afvaardiging van de wijk te laten meepraten, dan voorheen met buurtvergaderingen en wijkplatform werd bereikt. Het is een welkome aanvulling op diverse middelen voor informatie (folders, posters, schriftelijke wijkkrant, wijkwebsite en facebookpagina) en discussie (bijeenkomsten, reactie op website, Nextdoor). Het beoogt ook besluitvorming door de buurt dichterbij te brengen. Zowel voor besteding van het bewonersbudget (we leveren al input in de discussie over de nieuwe spelregels daarvoor), maar juist ook voor keuzes voor inrichting en beheer van de buurten en de prioriteiten binnen het wijk-gebonden gemeente-budget. Het Wijkteam Leefomgeving Noord-West is actief betrokken en maakt gebruik van de peilingen voor het vinden van draagvlak. De afdeling Onderzoek en Statistiek van Gemeente Arnhem helpt bij de formulering van de vragen en antwoorden en verzorgt de technische afhandeling van registratie, verspreiding van vragen en analyse van uitkomsten. Daarbij functioneert dezelfde software als voor het Digipanel Arnhem.

Sinds de werving met huis-aan-huisbrief, flyers en sociale media zijn 225 deelnemers geworven (van de 3892 inwoners, 2125 huishoudens, dus 6 – 10%). De spreiding in leeftijd, over buurten, en man/vrouw is goed en vrijwel overeenkomstig de bewonerssamenstelling. Het aantal deelnemers maakt dat er een redelijk goede betrouwbaarheid is. Aanmelding voor PanelWest staat open voor alle buurtbewoners. Er is de afgelopen tijd gevraagd naar thema's als de rol van het PanelWest in advies en besluitvorming (men ziet adviserende rol en keuze uit alternatieven), de verhouding tussen enquête en vergaderen (40% vindt alleen PanelWest voldoende, 40 % ziet liever combinatie van meningspeiling en debat) en inhoudelijke onderwerpen als vuurwerk, groen en water, duurzaam leven en de actieve bijdrage van bewoners aan beheer van de openbare ruimte.

Op basis van onze positieve ervaringen met PanelWest stellen wij voor om een dergelijke vorm van meningspeiling op basis van informeren, discussiëren en besluiten in alle wijken in te voeren. Het is een belangrijke en laagdrempelige aanvulling op andere communicatiekanalen. Voor het wijkgericht werken met de Teams Leefomgeving door de gemeente is het naar onze mening zelfs noodzakelijk om zo'n instrument van modern en representatief contact met de bewoners te hebben. Met de decentralisering van uitvoering van het beleid naar de wijken in de recente jaren is de controle van de Gemeenteraad wellicht wat verminderd, maar die kan uitstekend of eigenlijk veel beter worden overgenomen door een open en digitale dialoog met de bewoners, die daarmee meer direct betrokken raken bij inrichting en beheer van hun omgeving.

Uiteraard willen we onze ervaring verder delen met Raad, de gemeente en andere bewonersinitiatieven in Arnhem.

Namens Werkgroep Wijkdemocratie
Erik Opdam

Gemeente Arnhem,
Postbus 9029,
6800 EL Arnhem.

Arnhem, 7 juni 2020

Kenmerk: Perspectiefnota 2021 – 2024

Geachte college en raadsleden,

In kader van burgerparticipatie willen we eerst kwijt dat we heel weinig tijd hadden om de perspectiefnota door te lezen. Afgelopen dinsdag kregen wij een mailtje hierover met het verzoek om eventueel aan jullie aandachtspunten te geven. De link die daarin vermeld stond werkte al niet en daar gingen we al weer heen qua communicatie.

Op het verzoek via de griffie om het college te verzoeken om de nota later te behandelen werd verder niet echt op ingegaan. Momenteel werken veel mensen thuis en zien we daardoor ook meer stukken dan eerder in onze mailboxen. En dan heeft men nu maar een aantal dagen de tijd om op bovenvermelde kenmerk te reageren.

Onze aandachtspunten en opmerkingen:

Hek:
In de nota wordt gesproken om samen met bewoners te werken aan een mooiere, socialere en betere stad. Wij verzoeken dan om het hek al van slot te doen en dan ook met bewoners om de tafel te gaan zitten. Dit werd ook al diverse malen in de burgerparticipatieavond aangehaald door de aanwezigen.

We gaan in dit schrijven geen namen noemen als boeman maar wanneer men met een wijk expliciet verbonden is dan mogen bewoners ook verwachten dat er een normaal gesprek mogelijk is. Sommige collegeleden verwijzen steeds door naar hun ambtenaren maar dan is er al een hek en barrière vaak. Een mailtje terug van een wethouder doet vaak al veel genot i.p.v. een belletje van de secretaresse of men de vragen in een mail wil zetten zodat een ambtenaar er naar kan kijken.

Vergroenen:
Men heeft het in de start over een groene stad: “Verder levert een groene leefomgeving een bewezen bijdrage aan de fysieke en mentale gezondheid van mensen en bevordert het de sociale samenhang.” Helaas worden bewoners vaak geblokkeerd als men het heeft over meer vergroenen en hun ideeën kenbaar maken bij o.a. projectmanagers en wijkwethouder. Bewoners willen juist meepraten en denken maar ook van gedachte wisselen over de kosten en baten die het meebrengt. De drie projecten met ijzeren klimpalen en Corton-stalenbakken had in onze ogen veel minder kunnen kosten en ook meer vergroening kunnen brengen. Daarnaast waren vele bewoners ook bereid om mee te denken en helpen met het realiseren en inplanten.

Inclusie:
We praten vaak met het APCG over de inclusie en betrokkenheid als het gaat om de Arnhemse binnenstad. Helaas zien ook wij dat dit tot op heden een lange adem heeft en vaak ook een soort tegenwerking. Vooral als men projecten heeft dan denkt men niet gauw aan de rolstoeler of slechtzienden. Ook in kader van een socialer Arnhem zou dit een vast en verplicht protocol moeten zijn bij vernieuwingen of projecten dat zij vanaf begin betrokken worden. Wanneer men naar de reserveringen kijkt op financieel gebied dan lijkt het een schijntje.

Verkamering en studenten:
Arnhem is en wordt studentenstad, werd er indertijd geroepen op een studentenavond in het stadhuis. Natuurlijk verwelkomen we de jonge en frisse generatie van harte om in Arnhem te studeren. Maar daarvoor is ook huisvesting nodig en blijkbaar steeds meer. Een huurwoning zit er vaak voor deze studenten niet in vanwege de (hoge) huur en de lange looptijd als woningzoekenden die Arnhem momenteel kent.

Een woning verkameren of een geheel kantoorpand voor de studenten ~~hun~~ zien eigenaren dan vaak ook als een mooie oplossing om klinkende munt binnen te halen. Met dit alles heeft het Spijkerkwartier momenteel ook te maken en ondervinden daar zelf enorme last van. Een last die jullie allemaal wel bekend is.

In de binnenstad ervaart men langzamerhand ook deze last en zal het ook steeds meer worden. De zgn. pandjesbazen hebben ook ons centrum ontdekt de laatste jaren. Net als in het Spijkerkwartier zal men straks ook voor de binnenstad strengere regels moeten opstellen zodat het woongenot verzekerd is.

Woningen:
Ondanks de woondeal is er in de binnenstad wel een tekort aan huurwoningen merkbaar. Een reactie op een huurwoning, via Entree, kan momenteel al oplopen tot 2 a 3000 stuks. Vaak zien we dan ook een soort van loterij en/of zelfs al onderlinge toezeggingen door de woningcorporaties voor de binnenstad.

De gemeente Arnhem zou dan ook meer moeten inzetten op het realiseren van nieuwe huurwoningen en de zgn. Knarrenhofjes. Een Knarrenhof had al gerealiseerd kunnen worden naast het Coehoornpark waar men nu bezig is om een CPO project van de grond te krijgen.

Het is heel goed dat er grond aan nieuwe eigenaren wordt verkocht zoals bij het Paradijs, De Trans, Het Kadehuis e.d. maar dit houdt het realiseren van meer huurwoningen wel enorm tegen. Verkoop aan de zgn. pandjesbazen die daarna huren vragen vanaf €900,- excl. zou men ook meer aan banden moeten leggen.

Afval:
Met het kleiner maken van de ondergrondse containers heeft men meer de woede dan begrip op de hals gehaald dan verwacht. Naast alle ellende van illegaal afval naast de containers zien vrijwilligers ook veel meer zwerfafval dan voorheen.

Dat dit een oorzaak heeft inzake de corona zijn we het dan ook wel enigszins mee eens maar ook voor deze tijd zagen we meer zwerfafval dan anders in de binnenstad. Het vragen om op hotspot plekken een afvalbak te plaatsen is bij de ambtenaar een moeilijk iets omdat deze +/- €450,- p/stuk zou kosten. Men kiest er als gemeente Arnhem dan eigenlijk al voor dat ze graag zwerfafval ziet!?!

De gemeente Arnhem zou veel meer de vele vrijwilligers moeten omhelzen die het zwerfafval opruimen. Naast het verstrekken van een knijper en ring zou men deze grote groep eens in het zonnetje kunnen zetten.

Ook Diftar kan men beter en georganiseerd doen dan tot op heden. Bekend is dat Attero aan nascheiding doet en dat momenteel met het restafval van Arnhem ook gedaan wordt in Wijster. Dus waarom dan extra oud papier en/of PBD ophalen bij de bewoners van de binnenstad wat in onze ogen extra kosten zijn als het gaat om personeel en transport?

Ook ten aanzien van GFT kan de gemeente Arnhem daarin een slag slaan door het opzetten van een wormenkwekerij c.q. composteerbedrijf. Amersfoort heeft dit reeds onder de naam Stadswormerij https://stadswormerij.nl/ Naast financieel gewin kunnen werklozen hier ook aan het werk en e.e.a. kan gekoppeld worden aan bv Scalabor.

Werk en re-integratie:
Door de coronacrisis horen we diverse verhalen van bewoners die hun werk geheel en/of gedeeltelijk zijn verloren. Een uitkering is aardig voor de eerste maanden om rust te hebben en dan op zoek te gaan naar ander werk.

In het opzetten van een buurthuis in de Arnhemse binnenstad zijn we ook voornemens om werkplekken te creëren. Men kan dan denken net zoals het Buurtgroenbedrijf Spijker maar dan met een tik meer als het aan ons ligt.

Het opzetten kan in samenwerking met o.a. De Enk Groenvoorziening, Sight, UWV en de gemeente Arnhem. Eerste opzet is dan ook om bewoners weer aan het werk te krijgen desnoods tot zij een andere baan hebben of doorvloeien naar/via de eerder genoemde bedrijven.

Momenteel ligt ons plan en aanvraag al een hele lange tijd bij het college en ambtenaren dus het is nog steeds afwachten of er ooit een buurthuis komt.

Slot:
Wellicht was het even een heel verhaal maar wij als Bewonersgroep Arnhems Hart willen echt een meer socialer en betrokken binnenstad dan eigenlijk tot op heden. En bewoners staan ook klaar als wij ze vragen om mee te denken en helpen. Dat hebben we eigenlijk al geregeld bewezen en daar gaan we ook gewoon mee door.

Maar dan zal men ook het hek van zijn slot af moeten doen en niet de kop in het zand steken.

Wij wensen jullie i.i.g. een goede en daadkrachtige raadsvergadering toe!

Namens Bewonersgroep Arnhems Hart,
Dhr. E.R. Wiessenberg,
Voorzitter.

Inspreektekst FNV gemeenteraad Arnhem op de Perspectiefnota 2021-2024
Arnhem, 10 juni 2020

Dank voor de gelegenheid om de zienswijze van de FNV op de Perspectiefnota 2021-2024 te mogen geven.

Ik spreek hier in namens de werkgroep FNV voor een sociaal Arnhem van Lokaal FNV Arnhem, het lokale vakbondsnetwerk dat álle FNV leden in onze gemeente verenigt.

Genoeg introductie. Wij focussen ons hierbij op het onderdeel werk en inkomen van deze nota.

We zijn blij dat de het college van B&W vasthoudt aan de door haar ingezette koers en dat de uitvoering van de nota Doorbraak naar werk van start gaat.

Het gaat er hierbij om zoveel mogelijk mensen, die dat op eigen kracht niet lukt, zo te steunen dat ze zo snel mogelijk in hun eigen levensonderhoud kunnen voorzien.
Met maatwerk mensen duurzaam aan de slag helpen en houden. Dus geen werkcarrousel zonder afslag naar een echte baan.

Wij willen geen langs elkaar werkende instanties met hun helaas onvermijdelijke bureaucratieën en bijbehorende vinklijstjes. De keten moet goed samenwerken.
We verwijzen hierbij naar ons artikel **Stop met de lijstjes voor werkzoekenden** in De Gelderlander van zaterdag 6 juni 2020.

Werk op basis van vertrouwen. Stel de werkzoekende zelf centraal. Denk en doe over grenzen heen. Bestrijd discriminatie op grond van huidskleur, geloof, afkomst of beperking. Ga uit van investeren door zowel overheid als werkzoekende als werkgever. Stel de mens centraal, lever maatwerk en blijf betrokken.

Dat werk hebben en meedoen in de samenleving erg belangrijk zijn onderschrijven we van harte. Maar we wijzen er ook op dat een steeds groter wordende groep inwoners van Arnhem net op of onder het bestaansminimum leeft. Vaak zijn dit mensen die in kleine banen werken of hebben gewerkt. Vergeet daarbij ook niet de ZZP'ers die voor hun eigen inkomen moeten vrezen of de mensen die van een uitkering moeten rondkomen.

Een wegzakken in schulden en uitzichtloosheid voor een groter wordend deel van hen zal bij een ongewijzigd loonbeleid het gevolg zijn. Om deze reden is de FNV gestart met de campagne Voor 14. Wij pleiten er voor dat de gemeentepolitiek van Arnhem zich uitspreekt voor een verhoging van het wettelijk minimumloon naar 14 euro.

Juist nu moet de overheid investeren in een inclusieve arbeidsmarkt en een samenleving waarin iedereen kan meedoen en waarin geen sociale en financiële armoede is.

Guido Janssen
Werkgroep FNV voor een Sociaal Arnhem

Stop met de lijstjes voor werkzoekenden

Voor de loketten van UWV en gemeenten staan mensen die acuut werkloos zijn geworden. De zwaksten op de arbeidsmarkt staan door corona nog verder aan de zijlijn. Een moment voor verandering. Weg dus met de vinklijstjes, vinden Hans Hupkes, Guido Janssen (beiden FNV) en Hans van Oosten (CNV).

Tot voor kort kampten werkgevers over de hele linie met personeelstekorten. Toch stonden mensen met een arbeidsbeperking nog aan de zijlijn. Waarom lukte het niet om mensen met een zogenoemde 'afstand tot de arbeidsmarkt' aan passend werk te helpen? Zijn er onvoldoende mogelijkheden voor ondersteuning? Is er onwil bij werkgevers? Is de afstand tot de arbeidsmarkt te groot? Slagen we er niet in een goede match te maken tussen gevraagde en beschikbare competenties? Scholen we niet gericht of te weinig?

Nee, met de Participatiewet in de hand werden mensen vermalen door regelgeving, bureaucratie en willekeur. En nu lijken ze helemaal kansloos in de concurrentie met direct 'werkfitte' werklozen uit de afgesneden flexibele schillen van bedrijven. FNV en CNV willen voor hen geen wantrouwen, stigmatisering en langs elkaar werkende ambtenaren en hulpverleners.

Onvoldoende resultaat

De samenwerkingsverbanden van overheid, onderwijs en sociale partners (werkgevers en vakbonden) doen hun uiterste best voor 'de doelgroep'. Zeker ook in Midden-Gelderland. Toch was zelfs in die uiterst krappe arbeidsmarkt het resultaat onvoldoende. Vlak voor het coronavirus ons van de straat verdreef en de economie ontwrichtte, zat meer dan de helft van de mensen thuis die juist heel graag met hun arbeidsbeperking volwaardig hadden willen werken.

Naar ons idee is een van de nog weinig onderkende oorzaken de manier waarop met de mensen uit de doelgroep wordt omgegaan. Uit de psychologie is bekend dat naarmate je meer verschilt van het gemiddelde je meer maatwerk moet leveren om de afstand met het gemiddelde te verkleinen. En ook is bekend dat als je daarin investeert, er meer kans op succes is.

Veel inspanningen van de arbeidsmarktregio zijn erop gericht de mensen uit de Participatiewet zo goed mogelijk in beeld te krijgen. Dat gebeurt dan meestal via standaardlijstjes die worden ingevuld en afgevinkt door mensen die in hun arbeidzame leven gewend zijn geweest met dat soort lijstjes te werken. Hier wordt naar ons idee een fundamentele fout gemaakt. De doelgroep is, gegeven de afstand tot het gemiddelde, niet met standaardlijstjes in beeld te brengen (en te houden). Daar is meer voor nodig, een (soms diepgaand) onderzoek naar wat mensen te bieden hebben. Zie de persoon achter de getallen en grafieken.

▲ **Mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt hebben niks aan afvinklijstjes.** FOTO SHUTTERSTOCK

In de kern van mens zijn zit de natuurlijke drang ergens bij te willen horen en van betekenis te zijn. Dat kan door zinvol en duurzaam werk, dat een meerwaarde heeft voor de betrokkenen. Werk moet lonen. Mensen moeten er beter van worden.

Begeleiding (motivering, verleiding, bemoediging en ondersteuning) is een van de twee manieren om mensen in beweging te krijgen. De andere is angst aanpraten of dreigen met straffen. De standaardlijstjes zijn daarvan een treffend voorbeeld. Ze leveren nauwelijks iets leuks op. Je hebt afstand, je bent niet werkfit, je hebt te weinig of verkeerde competenties. Geen wonder dat je dan niet in beweging komt en op de bank blijft zitten.

Weet wat mensen te bieden hebben. Zie de persoon achter de getallen en grafieken

Verleiden

Het gaat er dus om te verleiden, een positief gesprek te voeren, de wil hebben om iemand echt te leren kennen, te willen weten waar zij of hij van betekenis wil zijn en hoe wij kunnen bevorderen dat diegene (weer) ergens bij hoort.

Daar moeten de mensen die vanuit de betrokken instanties bij de uitvoering van de Participatiewet in getraind worden. Als dat niet gebeurt, blijven we in een vicieuze cirkel ronddraaien.

Het is hoog tijd dat we daar onze aandacht op richten: als je de doelgroep echt wil leren kennen moet je voorbij de lijstjes en protocollen willen denken. Mensen kunnen pas echt van betekenis zijn als er vanuit hen en niet vanuit lijstjes of protocollen wordt gedacht en gewerkt.

■ Hans Hupkes, Guido Janssen (beiden FNV) en Hans van Oosten (CNV) vertegenwoordigen leerlingen, werkzoekenden en werknemers in de arbeidsmarktregio Midden-Gelderland.

Voorzitter, geachte raadsleden

Ik ben Ipe van der Deen en één van de leden van het in 2015 opgerichte BurgerServiceLab. BSL voor intimi.

BSL is een platform van betrokken Arnhemmers, die actief zijn in Burgerinitiatieven en rondom Burgerparticipatie.

Voor ons staat het perspectief en het belang van de Burger centraal en we ondersteunen individuen en groepen bij het starten van initiatieven.

Het BSL is actief geweest bij dialoogsessies tussen Arnhemse burgers en ambtenaren. En heeft een bijdrage geleverd aan de werkplannen en afspraken van de Raadswerkgroep Burgerparticipatie.

Wij hebben in de Perspectief nota vooral gekeken naar Burgerparticipatie en ondersteuning van burgerinitiatieven en het versterken van de invloed van burgers op gemeentelijk beleid.

Van Wijken Weten, de instelling van *Teams Leefomgeving*, de *Sociale Wijkteams* en de *Wijkgerichte Aanpak* door de gemeente waren goed om burgerparticipatie op te starten.

Arnhemmers ontwikkelen meer eigen activiteiten en willen regie en invloed op hun directe leefomgeving.

Burgers ondersteunen burgers en projecten en zij willen kennis en kunde van anderen gebruiken en met hen delen.

De subsidie regeling Burgerkracht is een mooi voorbeeld van gezamenlijke inzet van overheid en burgers die dat mogelijk maakt.

Die samenwerking en financiering begint zoden aan de dijk te zetten. Samen werken kan zonder fuseren of eindeloos vergaderen.

Een paar voorbeelden

De *Ideeënmakelaars*, de *Adviesbrigade* en *Praktische Zaken* werken samen en de besturen zoeken naar mogelijkheden om initiatieven nog effectiever te kunnen ondersteunen.

Vijf buurthuizen in bewoners-/zelfbeheer delen kennis, kunde en ervaringen in *De Samenwerkende Arnhemse Buurthuizen.* Op korte termijn willen ze een tweede ring van belangstellende buurthuizen aansluiting bieden.

Zij werken goed en constructief samen met ambtenaren. Dat smaakt wat de betrokken buurthuizen betreft naar voortzetting en uitbreiding.

Voor de zomervakantie komt er van betrokkenen een voorstel naar College en Raad waarin ze Burgerkracht 2.0 toelichten en hen vragen dit te blijven faciliteren.

Onze leefwereld is op de kop gezet door Covid-19. We kunnen samen meer dan vaak gedacht.

Er ontstond een grote creativiteit om samen iets te doen, betekenisvol bezig te zijn, initiatieven te nemen en te werken aan een samen leving voor anderen en jezelf.

Dat geeft het gevoel dat we weer controle over onze leefwereld kunnen krijgen en houden.

In de Perspectief nota herhaalt het College de intentie om burgers in Arnhem meer en vroeger te betrekken.

Voor ons is niet duidelijk hoe en met welke middelen het college dit wil realiseren!

Die intentie loopt daarmee het risico een papieren beleidstijger te blijven.

Zeker zolang er professionele organisaties en ambtenaren zijn, die denken wel te weten wat burgers nodig hebben of willen. Overigens zijn er ook burgers die alle inzet vanuit de gemeente en organisaties afdoen als: werkt toch niet, is alleen eigen belang.

Burgerparticipatie moet niet het zetten van een vinkje zijn.

Het BurgerServiceLab biedt haar kennis en kunde aan om in dialoog met alle betrokken partijen over deze thema ’s met oplossingen te komen.

De essentie van participatie is gezamenlijk eigenaarschap van een probleem EN partnerschap bij de oplossing.

Wij roepen Raad en College op de opgeschreven intenties waar te maken.

Voorzitter, tot slot
Laat de ophokplicht door Covid-19 geen aanleiding zijn voor terugval naar oud gezeur over rol- of taakverdeling, stammenstrijdjes en domeingesteggel.

Ik wens u allen veel plezier met en van uw werk

Vereniging
Stadsschoon
Arnhem

Arnhem, 8 juni 2020.

Aan:
- het college van burgemeester en wethouders van Arnhem,
- de raadsleden

Oegstgeestraat 3,
6843 HV Arnhem

Geacht college, geachte raadsleden,

Onderwerp: Versteende tuinen.

Schandplekken

Wij vertellen u niets nieuws, U ziet het her en der in onze stad. Versteende tuinen. Schandplekken in het aanzien van onze groene stad. Betegeling van een looppad en de inrit naar de garage is normaal. Maar voortuinen en zijtuinen worden verhard om te dienen als parkeerplaats. En mensen die niet van tuinieren houden kiezen voor betegeling van wat een fraaie groene tuin had kunnen worden.

Gratis parkeerplek op eigen terrein

Geen tuin te onderhouden

Mooie groene wijken

Arnhem heeft veel mooie groene wijken. En een aantal prachtige parken. Dat tezamen in een unieke stedenbouwkundige vingerstructuur. Dat moet zo blijven en het streven moet gericht zijn op een nog mooier Arnhem.

Stenen eruit, groen erin

Dat is het motto van de landelijke Operatie Steeenbreek. Volgens De Gelderlander van 30 mei j.l. zijn in dat kader in Nijmegen goede resultaten bereikt.In Arnhem kennen we op dit terrein Arnhem Klimaat Bestendig, Groen Arnhem en het Aanjaagfonds. Allemaal prima. Maar het levert o.i. te weinig op. We missen hier een duidelijk beleidspunt van de gemeente. Bij aanleg van nieuwe wijken dient ingebed te zijn dat onnodige verstening van tuinen van het begin af niet plaats vindt. In bestaande wijken met bedoelde schandplekken dient gestreefd te worden naar vervanging van verharding door groen. Een en ander is primair een kwestie van mentaliteit onder de bevolking. De gemeente zou kunnen uitdragen hoeveel argumenten er zijn voor bedoelde vergroening uit het oogpunt van milieu, klimaat en stadsschoon.
In de Perspectiefnota 2021 – 2014 staat o.a. “Arnhem is een groene stad, Die kwaliteit wordt gekoesterd en versterkt. Meer groen in de leefomgeving bevordert de biodiversiteit en speelt een belangrijke rol in het verminderen van problemen rond wateroverlast, hittestress en vervuilde lucht”. Dat is duidelijke taal en meer dan ooit actueel, gezien de droogte die nu al voor het tweede jaar manifest dreigt te worden en dat eigenlijk al is.

Actieplan Groen Arnhem

Arnhem zou kunnen beginnen met van de vergroening van stadswijken een duidelijk bedleidspunt te maken. En in enkele hoofdlijnen aangeven hoe dat beleid concreet zal worden uitgevoerd. Primair kan het gericht worden op bevordering van de juiste mentaliteit onder de bevolking met ondersteuning van enkele voorbeeldprojecten. Maar een verdere subsidie regeling zou ook zeer stimulerend kunnen werken.
We beseffen dat dit geld gaat kosten. De komende bespreking van de Perspectiefnota geeft de gelegenheid om ook hier voor perspectief te zorgen.

Wij hopen dat u het bovenstaande in welwillende overweging wilt nemen.

Het bestuur van de Vereniging Stadsschoon Arnhem,

P. van Dijk, voorzitter

Geachte Raadsleden,

Ik ben Robert Jan Buis, geboren en getogen Arnhemmer. Ik woon in Arnhem-Noord en ben reeds 25 jaar actief in de vastgoed sector. Als Bedrijfsmakelaar met een passie voor Marketing werk ik in opdracht van ondernemende vastgoedbeleggers tot aan institutionele beleggers. Als betrokken Arnhemmer maak ik deel uit van het inspiratieplatform CityMarketing Arnhem.

De perspectiefnota zie ik als kans om de huidige generiek geformuleerde doelstellingen mede vorm te geven naar concrete akties. Deze mis ik in het document, als het gaat om het Thema "Wonen in een duurzamer Arnhem".

Ik zal even kort inhoudelijk op de Nota een tweetal opmerkingen willen maken, om daarna mijn spreektijd aan te wenden voor suggesties en verbeteringen om te komen tot een snellere invulling van het thema en de belangrijkste onderligger daarvan zijnde "Woondeal Arnhem – Nijmegen". Immers hierin is het Duurzaamheid Thema verankert.

<u>Inhoudelijk Perspectiefnota:</u>

1.) Pagina 11. "verkamering" ik snap dat handhaving aandacht verdient, maar zou graag meer aandacht zien voor de oplossing van het onderliggende probleem. Namelijk te weinig beschikbare, betaalbare wooneenheden voor de doelgroep(en).
[ADVIES : kijk nog eens goed naar het transformatiebeleid en geef ruimte voor "micro-appartments" desnoods tijdelijk tot de woonvoorraad op orde is. Ook tijdelijke flexibele huisvesting kan hierin bijdragen, Bijvoorbeeld leegstaande kantoren tijdelijk transformeren voor maximaal 5 jaar als migrantenhotel ?]
2.) Financiële paragraaf "tegenvallende inkomsten grondbedrijf". De ervaring leert dat men lange doorlooptijden hanteert en beschikbare lokaties die te vinden zijn op "Vastgoedplein" wel aangeboden worden, maar er geen marktransacties op kunnen/mogen worden gedaan. Men houdt zaken lang aan voor eigen planvorming en laat geen of weinig ruimte voor marktinitiatieven.
[ADVIES: geef meer ruimte voor marktwerking. Immers als je iets online aanbiedt en men aanvaard de uitgangspunten, dan zou je in een normale wereld tot zaken komen. Nu is men niet ontvankelijk. Voorbeeld hiervan is Kavel 7/7a op Arnhem-Centraal]

<u>Perspectiefnota in relatie tot Woondeal regio Arnhem-Nijmegen:</u>

Ik mis concrete (nieuwe) akties om invulling te geven aan de Woondeal, anders dan de budgetvraag voor nadere bezetting binnen de Gemeente ? Is dat wel nodig op deze wijze ? Kan Gemeente Arnhem niet meer sturen op co-creatie en zich beperken tot het stimuleren van nieuwe oplossingen en deze dan slechts inhoudelijk toetsen op de randvoorwaarden en meewerken met de (juridische) instrumenten beschikbaar ?

De Woondeal geeft uitstekend de "Sense-of-Urgency" aan.

<u>Wat ik mis in de Nota ten aanzien van de opgave in de Woondeal is;</u>

- Wat zijn nu de concrete akties ?

- Wie gaat nu wat en wanneer doen ?

- Is er een Taskforce binnen Gemeente Arnhem ?

- Bij welk loket kunnen we terecht met oplossingen ?

Het plan **"Ontwerp-structuurvisie Arnhem 2020 – doorkijk 2040 d.d. 31 januari 2012"** gemaakt in opdracht van Gemeente Arnhem is een uitstekend document gedragen door kennisintensieve partijen, echter in mijn optiek doet Gemeente Arnhem daar veel en veel te weinig mee.

Nog sterker de gemeenteraad heeft in juni 2018 een beslissing genomen (op onjuiste / misleidende informatie) in afwijking van dit 150 pagina tellende kennisdocument)(o.a. Arcadis, DGMR, IF Technology, alle kennispartijen in de bouw- en realisatie bedrijfskolom).

Concrete suggesties:

1) **Arnhem-Oost** (focusgebied Woondeal). [Vraag: is Gemeente Arnhem bereid gegeven de "Sense-of-Urgency" alle middelen in te zetten die ze beschikbaar heeft ? Is **onteigening** een middel in te zetten voor het hoger doel om conform Woondeal te komen tot een snellere realisatie binnen de geformuleerde randvoorwaarden ? Is er de bereidheid om eventueel Monumentale en/of beeldbepalende objecten te offeren voor een betere en aangepaste woonomgeving anno 2025 en verder ? Nu "gijzelen" dit soort objecten latente gebiedsontwikkelingen*. [Vraag: Stel nou dat die bereidheid er niet is voor de instrumenten onteigenen en monumentale objecten saneren, is er dan de bereidheid om af te gaan wijken van de huidige hoogte restricties ? Je ziet dat Nijmegen een voorsprong neemt in haar programmering mede door toestaan van diverse hoogte accenten binnen de stad ?]*

2) **Samenwerking met Woning Corporaties** (WOCO). Heeft Gemeente Arnhem instrumenten om een WOCO aan te zetten om actief mee te werken aan plannen ? [Casus: Een landelijke zorgpartij wenst een inbreiding te maken in Malburgen (Focusgebied in Woondeal), huidige pandeigenaren willen meewerken tot sloop. De zorgaanbieder wil nieuw bouwen in het sociale segment. Gemeente medewerkers vinden het een goed idee. De lokaal actieve WOCO werkt niet mee c.q. reageert niet. Dit plan circuleert reeds 9 weken hiermee blokkeert een door partijen gewenste binnenstedelijke nieuwe inbreiding die valt binnen de randvoorwaarden conform de Woondeal ?! *[Vraag: Heeft Gemeente een instrument om een WOCO aan te zetten tot aktie of sterker "coöperatie" ?]*

3) **Coehoorn Centraal** opnieuw in ogenschouw nemen gegeven de strategische ligging bij Arnhem-Centraal, A-1 winkelgebied en naast uitgaanscentrum De Korenmarkt. Gegeven de wens om binnenstedelijk te verdichten is het -voor Arnhem, gegeven de randvoorwaarden- de oplossing meer hoogbouw integreren. Locatie Coehoorn leent zich daar bij uitstek voor gegeven het hoogteverval, waarmee men hoog kan bouwen binnen de maximering van "Het Nieuwe Arnhemse- peil" (zie visiedocument 2012). *[Vraag: is de Raad bereid het gebied alsnog / opnieuw te herzien {de motie 20 juni 2018 te herzien} gegeven de historische adviezen medio 2012 en het voortschrijdende inzicht medio 2020 conform Woondeal Regio Arnhem-Nijmegen ?]*

Vriendelijk dank voor uw aandacht. Ik ben bereid tot het beantwoorden van vragen nu of buiten het inspreekmoment voor alle partijen.

Fijne avond en dank voor uw tijd.

Arnhem, Robert Jan Buis RT-SMP

KAN

Aan: Gemeenteraad Arnhem
d.t.v. D. Becker, plv.voorzitter en q.q. voorzitter Agendacommissie
Postbus 9029
6800 EL ARNHEM

CC: A.D.M. van der Laak, voorzitter Raadswerkgroep Burgerparticipatie

Arnhem, 10 JUN 2020

Betreft: Raadsvoorstel Burgerparticipatie zonder Participatie van Burgers?

Geachte heer Becker,

Op 29 april 2020 nam de gemeenteraad van Arnhem bij hamerslag het initiatiefvoorstel-Van der Laak aan over burgerparticipatie. Ik heb bezwaren bij dit raadsbesluit.

Het voorstel werd direct op de besluitvormende raadsagenda geplaatst. Daarmee is inspraak van burgers onmogelijk geworden. Het werkgroeplid Maref (VVD) heeft mij deze gang van zaken toegelicht. Dat kon omdat geen van de fracties meningsvormende behandeling nodig vond. Die conclusie wordt normaal getrokken na de informatieve of de meningsvormende (1) fase.

Je zou kunnen betogen dat er inspraak heeft plaatsgevonden maar dat betoog faalt. Er heeft een Poolse Landdag plaatsgehad. Ik heb niets tegen een Arnhemse Staddag of een Poolse Landdag, maar dat is een vorm van co-creatie. Dat mag nooit in de plaats komen van de formele inspraak.

Bij co-creatie wordt samen de receptuur van de taart opgesteld. Het bestuursorgaan (hier: de raad, namens hen de werkgroep) gaat dan kneden en bakken. De burger is niet in staat gesteld om het baksel te beoordelen.

Omdat ik zie dat het systeem van de Arnhemse Staddag in plaats van de reguliere inspraak vaker wordt gebruikt wil ik hier een punt van maken. Fractievoorzitter Coenders (GL) stelde in het recente gesprek in Herman Centraal op DMB dat de inspraak nu weer op de ouderwetse manier plaats vind (5 minuten ruimte om je verhaal te doen) en dat hij dat jammer vind. Het is zeker goed om andere vormen te hebben, maar de Arnhemse Staddagmethode is principieel geen vervanger.

Mierlostraat 43
6844 DW ARNHEM
KennisnetwerkArnhemNijmegen@gmail.com

KAN

Ik licht dit bezwaar graag nader toe.

Dit bezwaar had ik graag naar voren gebracht voorafgaand aan uw besluitvorming. Helaas werden betrokken burgers iets meer dan 24 uur voor de raadsvergadering door de raadsgriffie ingelicht over deze gang van zaken. De burger werd iets meegedeeld en kon niet meer handelen of participeren. En dat over een voorstel rond burgerparticipatie.

Ik licht deze klacht graag nader toe.

Dit bezwaarschrift is van tafel als de gemeenteraad toezegt dat er altijd reguliere inspraak mogelijk is bij voorstellen of besprekingen in de raadskamers. U wil de burger betrekken en hen faciliteren, dan moet het de burger niet onmogelijk gemaakt worden.

Het werd mij al onmogelijk gemaakt om op een normale wijze te participeren tijdens de Arnhemse Staddag, mede dankzij de onafhankelijke voorzitter van mijn tafeltje die vanuit de gekleurde bril van oud-SP-raadslid redeneerde en handelde. Achteraf gezien heeft Rebin Maref een klacht daarover voorkomen door hier informeel het contact over te zoeken. Dat is uitgesproken, waarvoor dank. Ik troostte me met de gedachte dat er nog een normale raadsbehandeling zou komen.

Ik zie uit naar uw reactie.

Met vriendelijke groeten,

Ramon Barends

Mierlostraat 43
6844 DW ARNHEM
KennisnetwerkArnhemNijmegen@gmail.com

10 juni 2020, Arnhem

Het stadhuis beschouwt het Nieuwe Bomenbeleid als een uitgave om de stad Arnhem **mooier** te maken, als een luxe. En niet als een noodzaak in deze tijd waarin de natuur in de stad **zelf** steeds belangrijker wordt voor de gezondheid en het dagelijks leven van **alle** Arnhemmers.

Beste Raadsleden,

Goed om jullie hier weer te zien !

De afgelopen maanden zijn we met de neus op de feiten gedrukt, met de natuur valt uiteindelijk niet te spotten. Positieve ecologische veranderingen in de stad zijn van levensbelang.

Het stadhuis **kan niet langer met haar oude programma** doorgaan, er zullen keuzes voor de **NATUUR in de stad zelf** gemaakt moeten worden.

Schrap bijvoorbeeld die veel te dure herinrichting van de Blauwe Golven. Haal die betonstenen er uit en hergebruik ze, breng een goede grondlaag aan en **plant bomen en struiken.**

In januari en februari hebben **jullie** allemaal benadrukt dat het nieuwe bomenbeleid concrete doelen moet hebben en dat een beter bomenbeleid belangrijk is voor de mensen, vogels en insecten in de stad.

De bomen en bossen in Arnhem worden steeds meer bedreigd door **de verdroging.**

De bewoners van de stad hebben meer schaduw en verbetering van de luchtkwaliteit nodig door middel van de aanplant van meer bomen in de stad. Er zal meer geïnvesteerd moeten worden in **ecologisch** onderhoud en beheer van **bomen en struiken**.

De geplande uitgaven voor het Nieuwe Bomenbeleid, zoals vermeldt in de Perspectiefnota 2020-2024 zijn echter volstrekt onvoldoende! Dit jaar en in 2021 wordt **geen cent extra** voor de bomen en bossen uitgetrokken. Pas in 2022 zou er **€ 210.000** bij komen.

Wij vragen jullie nu om B&W duidelijk te maken dat het Nieuwe Bomen beleid **meer inhoud en financiële armslag** nodig heeft ![1]

Hoeveel bomen wil de gemeente aanplanten de komende jaren?
Hoeveel ruimte wil men geven aan een ecologische inrichting, beheer en onderhoud?
Hoeveel vrijkomende agrarische akkers wil men inrichten voor de vergroting van het bosareaal?
Wat wil men besteden voor de stimulering van voedselbossen?
Wat gaat de gemeente ondernemen om het houtverbranden van de biomassacentrales en biomassaketels te laten stoppen?
Hoeveel geld wil men uittrekken voor maatregelen om de verdroging van de bossen en parken tegen te gaan?

[1] Er is nog steeds geen concept Uitvoeringsplan en wij worden niet geïnformeerd over de inhoud door de wethouder Groen.

De Arnhemse Bomenbond doet opnieuw een beroep op u !

met vriendelijke groet
namens de Arnhemse Bomenbond

Joost Blasweiler

De Arnhemse Bomenbond is een samenwerkingsverband van:
Bloei! In Arnhem, Actievoerders voor de bomen in Arnhem, Stichting EDSP ECO, Natuur en Milieu Schuytgraaf, Werkgroep Behoud Bomen in Arnhem, Elderveld Groen, Redactie Bomen en Bos, Werkgroep Klingelbeek, Arnhems Peil.

Financieel beeld 2020-2024	2020	2021	2022	2023	2024	
3. Genieten van een nog mooier Arnhem						
Blauwe Golven conform motie MJPB 2020-2023			-3,35			I
Dekking Blauwe Golven uit BR Zuidelijke Binnenstad			3,00			I
Dekking Blauwe Golven uit middelen voor bereikbaarheid			0,35			I
Dekking Blauwe Golven uit middelen urban sports			0,20			I
Kapitaallasten netto activeren Blauwe Golven				-0,42	-0,42	S
Bomenbeleid	-0,25	-0,39	-0,39	-0,39	-0,39	S
Bomenbeleid: dekking BR Groenfonds	0,25	0,10				I
Bomenbeleid: dekking groenfonds exploitatie		0,10	0,10	0,10	0,10	S
Bomenbeleid: dekking BR Groot Onderhoud		0,19	0,08	0,01		I
Bomenbeleid: dekking dmv vrijspelen investeringsbudget VRI			0,21	0,28	0,29	S
Uitvoeringsagenda dierenwelzijn incl dierenartskosten minima	-0,06	-0,11	-0,11	-0,11	-0,11	S
Dekking: incidenteel Openbare Ruimte	0,03					I
Dekking: incidenteel Armoede	0,03					I
Kunstgrasvelden	-0,18	-0,03	-0,03	-0,03	-0,03	S
Sloopkosten Kermisland				-0,27		I
Exploitatie sporthallen	-0,09					S
Totaal Genieten van een nog mooier Arnhem	***-0,27***	***-0,14***	***0,06***	***-0,83***	***-0,55***	

Opvallend is dat in het beleidsonderdeel “Genieten van een nog mooier Arnhem” voor de herinrichting van het kunstwerk De Blauwe Golven in 2022 **€ 3.350.000** is gereserveerd. De totale kosten van die herinrichting bedraagt ca. 10 miljoen euro. Wij zullen in 2021 en 2022 **intensief de bewoners van Arnhem informeren** welke partijen zich positief ingezet hebben voor de bomen in de stad en de Arnhemse bossen en landgoederen.

Na anderhalf jaar praten over het bomenbeleid en zes bomenpicknicks is het tijd voor iets nieuws:

Actief beschermingsbeleid en investeringen voor de Arnhemse bomen, vogels, struiken, insecten, bloemen en bijen ! Het beheer- en onderhoudsbudget voor bomen en groen in de stad moet structureel omhoog.
Meer Bomen: meer CO^2 reductie. Er moet geanticipeerd worden op de hete zomers: meer schaduw.
En voorkomen moet worden dat de bomen verdrogen in de stad en bossen.

Met vriendelijke groet van uw Arnhemse Bomenbond bomenbond@arnhemspeil.nl

5 juni 2020

Als burger verweesd bij mooi weer

Inbreng M. Jonker naar aanleiding van oproep tot inspraak over Perspectiefnota, hoofdthema "open en verantwoord besturen"

Geachte gemeenteraad, geacht gemeentebestuur,

1 Inleiding - multiple choice met paradijselijke thema's

Op 3 juni 2020 trof ik in mijn inbox een "laatste oproep" van de gemeente aan burgers om zich aan te melden om in te spreken op de gemeenteraadsvergadering van 10 juni aanstaande, naar aanleiding van de door de gemeente gepubliceerde "Perspectiefnota 2021-2024". Het is ook mogelijk een schriftelijke reactie in te sturen. Van deze laatste mogelijkheid maak ik gebruik.

De gemeente lijkt insprekers te vragen om zich te beperken tot inspraak over één van vier hoofdthema's, waaraan de gemeente de volgende namen heeft gegeven:
- Meedoen in een Socialer Arnhem;
- Wonen in een Duurzamer Arnhem;
- Genieten van een nog Mooier Arnhem;
- Open & Verantwoord Besturen.[1]

Een paradijselijke aanblik ontvouwt zich. Wie wil er nu niet wonen in een Sociaal, Duurzaam, Mooi en Open & Verantwoord Bestuurd Arnhem? Voor wie goed kijkt, is er echter niet zozeer sprake van een lonkend "perspectief", maar vooral van lonkende woorden. De geloofwaardigheid is gering.

Omdat ik van de gemeente één van die vier hoofdthema's moet kiezen, zal ik het uitleggen aan de hand van het thema "Open & Verantwoord Besturen". Maar eigenlijk gaat mijn inbreng over alle vier thema's, en met name over de samenhang daartussen, met het accent op burgerparticipatie.

2 Open & Verantwoord Besturen in de Perspectiefnota

Wat opvalt in de Perspectiefnota is dat de inhoudelijke tekst over "Open & Verantwoord Besturen", in het deel gewijd aan het "beleidsmatig perspectief", heel kort is. In het deel gewijd aan het "financieel perspectief" worden er onder hetzelfde thema allerlei financiële kwesties besproken. Het is op zichzelf goed als een gemeentebestuur inzichtelijk wil maken hoe het er financieel voorstaat met de gemeente, en hoe de vooruitzichten voor de komende jaren zijn. Maar dat is slechts een klein onderdeel van wat "open en verantwoord besturen" inhoudt, of althans zou moeten inhouden.

1 Zie bijlage: de gemeentelijke oproep op 3 juni 2020 en de tekst op de gemeentelijke website.

3 Arnhem wordt niet open bestuurd

Nog maar enkele jaren geleden was er in het Arnhemse gemeentebestuur een "bestuurscrisis", waarvoor het rapport-Frissen werd uitgebracht. Uit het nieuws over die crisis en uit het rapport kwam een beeld naar voren van politiek gekrakeel waarvan de waarheid het eerste slachtoffer was. Sindsdien lijken de rijen binnen de coalitie die nu aan de macht is, zich als een oester gesloten te hebben. Communicatie met burgers wordt strak "geregisseerd". Misschien dat de betreffende partijen en functionarissen binnen die oester heel open met elkaar omgaan - dat kunnen burgers zonder speciale contacten niet zien, want voor ons als buitenstaanders is die oester een *black box.*

Bekend is het bezoek van wethouder Bouwkamp in januari van dit jaar aan het Spijkerkwartier om de situatie bij de afvalcontainers in ogenschouw te nemen. "Toevallig" was het afval nabij die containers net de vorige avond opgeruimd door medewerkers van het door de gemeente ingeschakelde afvalinzamelingsbedrijf, dan wel door "afvalcoaches". De wethouder constateerde tevreden dat alles schoon was en het afvalbeleid dus goed werkte. Het deed denken aan het bezoek van tsarina Catharina de Grote aan de zogeheten Potemkin-dorpen, die (naar verluidt) speciaal voor haar werden opgericht om te laten zien dat het goed ging - ook destijds al op kosten van de belastingbetaler. Catharina was een buitengewoon succesvolle tsarina, maar zeker niet iemand die naar de huidige opvattingen "open" bestuurde.[2] Het inrichten van een schijnwereld, inclusief een toneelspel van "open" communicatie, is niet hetzelfde als echt open bestuur.

De afgelopen jaren zijn er verschillende momenten geweest waarop het vertrouwen van veel Arnhemmers in het bestuur werd geschokt. Ik noem enkele voorbeelden die me zijn bijgebleven: het nodeloos kappen van bomen, de stille medewerking van het gemeentebestuur aan een vervuilende en bomen-verslindende biomassacentrale terwijl bewoners ondertussen mochten meepraten over nieuw "bomenbeleid", het organiseren van steeds toenemende geluidsoverlast om de gemeentelijke kas te spekken (o.a. Koningsdag) en het doordrukken van een burger-onvriendelijk afvalinzamelingssysteem waarbij burgers worden betiteld als onverantwoordelijke "vervuilers" die "moeten betalen" en zoveel mogelijk worden klemgezet.

Op die punten heeft het gemeentebestuur niet "open en verantwoord" bestuurd, maar zolang mogelijk een autoritaire houding aangenomen en legitieme belangen van burgers arrogant over het hoofd gezien. Het gemeentebestuur begon in sommige gevallen pas (een beetje) te luisteren na acties van grote aantallen woedende bewoners, in andere gevallen drukte het gemeentebestuur, braaf gevolgd door een (formeel democratische) gemeenteraadsmeerderheid die ook niet naar bezwaren wilde luisteren, autoritair zijn wil door.

---

2 De horigheid (lijfeigenschap) werd in Rusland pas veel later afgeschaft, en verergerde onder Catherina in sommige opzichten juist: "Catherine did initiate some changes to serfdom. If a noble did not live up to his side of the deal, the serfs could file complaints against him by following the proper channels of law. Catherine gave them this new right, but in exchange they could no longer appeal directly to her. She did this because she did not want to be bothered by the peasantry, but did not want to give them reason to revolt. In this act, she gave the serfs a legitimate bureaucratic status they had lacked before. (...) Other than these, the rights of a serf were very limited. A landowner could punish his serfs at his discretion, and under Catherine the Great gained the ability to sentence his serfs to hard labour in Siberia, a punishment normally reserved for convicted criminals. The only thing a noble could not do to his serfs was to kill them. The life of a serf belonged to the state. (...) Under Catherine's rule, despite her enlightened ideals, the serfs were generally unhappy and discontented." Bron: https://en.wikipedia.org/wiki/Catherine_the_Great (geraadpleegd: 5 juni 2020)

4 Het gemeentebestuur is niet werkelijk aanspreekbaar

Ongeacht de politieke signatuur van het college van B&W, lijkt het Arnhemse gemeentebestuur in al zijn geledingen (bestuur, gemeenteraad, ambtenaren) al minstens twintig jaar niet goed aanspreekbaar te zijn voor gewone burgers.

De afgelopen jaren heb ik me op verschillende gebieden geëngageerd met het bestuur van de gemeente Arnhem:

- Sinds 2005 kom ik samen met een aantal andere bewoners op voor de bescherming van onze directe leefomgeving tegen de plannen van opeenvolgende projectontwikkelaars, die door de gemeente worden gefaciliteerd. Er is sprake van een opeenvolging van niet-nagekomen toezeggingen van de gemeente. Op dit moment weigert de gemeente al bijna vijf jaar lang het bestemmingsplan te handhaven, ondanks een handhavingsbesluit en rechterlijke uitspraken;
- Ik heb me ingezet voor beperking van geluidsoverlast in onze wijk (vijftien jaar geleden een door mij gewonnen rechtszaak waarna de gemeente haar beleid aanpaste; vorig jaar een brief n.a.v. Koningsdag, waarop het college van B&W nog steeds niet heeft geantwoord);
- Ik heb me ingezet voor privacy en een burger-vriendelijk afvalbeleid (de gemeente volgt haar eigen privacy-beleid niet maar verzamelt zonder noodzaak persoonsgegevens, en verandert telkens haar schijnbare doelen met de gegevensverwerking);
- Ik heb me ingezet voor serieuze wijkparticipatie (de gemeente veranderde de spelregels en voorwaarden tijdens een participatietraject voor een parkeerplan en zette burgers met andere ideeën dan die van een gevestigd lobby-groepje op die manier buiten spel);
- Met bizar veel moeite en tijd ben ik erin geslaagd de herplant van twee bomen (nabij mijn eigen woning) te bewerkstelligen, toen de gemeente gemaakte afspraken niet nakwam;
- Ik heb inbreng geleverd bij de totstandkoming van het nieuwe groenbeleid (dat in de praktijk nog steeds weinig waarborgen biedt voor een respectvolle omgang met groen; alles hangt af van hoe het door wethouders en ambtenaren wordt geïnterpreteerd; onlangs is er een achttien meter hoge boom nabij mijn woning gekapt - ik weet niet waarom).

Ik heb als burger echt mijn best gedaan om op verschillende punten met het gemeentebestuur in gesprek te komen. Op grond van mijn ervaringen heb ik de indruk dat het Arnhemse gemeente-bestuur als geheel, in al zijn geledingen, geen intrinsieke belangstelling heeft, en dus niet werkelijk openstaat, voor inbreng van burgers, maar hooguit instrumentele belangstelling. Voor burgers zie ik primair drie mogelijkheden om bij de gemeente zulke instrumentele belangstelling te wekken:

(1) Door middel van een goed-georganiseerde, jarenlange lobby, waarbij allerlei vormen van **belangenverstrengeling** worden gecultiveerd;
(2) Door middel van het mobiliseren van de **woede van flinke aantallen burgers**, waardoor er politieke druk ontstaat;
(3) Door middel van (de dreiging van) **rechtszaken** en het daarmee gemoeide reputatierisico.

Dat is voor de meeste mensen ondoenlijk. Maar nu roept u individuele burgers op inbreng te leveren bij de Perspectiefnota 2021-2024... Dat dient alleen voor de bühne, zodat jullie achteraf kunnen zeggen dat jullie bewoners hebben uitgenodigd om mee te denken - een theaterstuk van vrijblijvende quasi-"participatie", zonder geloofwaardigheid. Waar het in de huidige cultuur van bestuurlijk Arnhem aan ontbreekt, is congruentie tussen woorden en daden.

5 Ontbrekende congruentie tussen woorden en daden

Vanwege die ontbrekende congruentie tussen woorden en daden klopt het niet wat er op pagina 7 van de Perspectiefnota staat, onder hetzelfde kopje "Open en verantwoord besturen":

> Dit doen wij niet alleen. Wij doen dit samen met de Arnhemmers en de vele bedrijven en organisaties actief in Arnhem. We betrekken hen bij plannen die we maken. En we proberen zoveel mogelijk ervaringsdeskundigen te raadplegen voor het verbeteren van onze plannen. Wij ontwikkelen onder meer het programma Burgerparticipatie. Het is de bedoeling dat dit programma vooral praktisch van aard wordt en ons handvatten geeft hoe we inwoners en partners het beste bij plannen en projecten kunnen betrekken.

Deze woorden klinken op het eerste gehoor goed, maar als "ervaringsdeskundige" wil ik u teruggeven dat het mijn ervaring is dat gemeentelijke woorden over participatie veel te vaak niet overeenstemmen met gemeentelijke daden - en dat bij gemeentefunctionarissen vaak zelfs het bewustzijn lijkt te ontbreken dat er een discrepantie is tussen hun woorden (al of niet in de vorm van verwijzingen naar geformuleerd "beleid") en hun daden. Dat willen ze van zichzelf niet weten.

De Perspectiefnota, die ik in zijn geheel heb gelezen, zit taalkundig relatief goed in elkaar vergeleken met andere gemeentelijke teksten die ik heb gezien. Het probleem zit hem niet in de tekst van de Perspectiefnota zelf, maar in de relatie tussen die tekst en de bestuurlijke praktijk. De woorden kunnen nog zo mooi zijn, het is mijn ervaring dat het handelen van de gemeente Arnhem daar in de praktijk in hoge mate los van staat.

6 Geen "programma Burgerparticipatie" maar een leerweg "luisteren naar burgers"

Als het "programma Burgerparticipatie" straks door de gemeente op instrumentele wijze ingezet wordt om aan bestuurlijke maatregelen "legitimiteit en draagvlak te geven", dan zal dat programma in de praktijk dienen om kritiek op of protest tegen die maatregelen te bemoeilijken of te onderdrukken. Het hele idee dat Burgerparticipatie door middel van een "programma" kan worden bevorderd, is dubieus. Burgerparticipatie zou "in de genen" van elke bestuurder en ambtenaar moeten zitten en deel moeten uitmaken van elk afwegings- en besluitvormingsproces.

Wat allereerst nodig is, is een leerweg voor ambtenaren en bestuurders om anders naar burgers te gaan kijken dan de meesten van hen nu doen - en dan denk ik met name ook aan hoge managers en bestuurders, die het allermeest lijken op te gaan in een instrumentele, "gesloten" logica (*"Wij tonen empathie omdat dat vertrouwen wekt en acceptatie vergroot"*). Zonder een verandering van hun attitude en bewustzijn, zullen burgers zich altijd verweesd blijven voelen terwijl ze zien hoe de gemeente ondertussen mooi weer speelt met behulp van "theaterstuk Burgerparticipatie".

Zo'n leerweg helpt alleen, als die ambtenaren en bestuurders onderweg ook leren om anders met zichzelf om te gaan. Alleen wie goed met zichzelf omgaat, kan anderen echt ontmoeten en goed naar hen luisteren. En alleen wie goed luistert, kan anderen goed overtuigen (niet: manipuleren).

De gemeentelijke bubble van (deels) onbewuste zelfgenoegzaamheid moet worden doorgeprikt. Pas dan kan de gemeente echt positief bijdragen aan het perspectief van "de rest" van Arnhem.

Bijlage

Email van de gemeente Arnhem 3 juni 2020

Laatste oproep: Praat mee over Arnhem!

Op woensdagavond 10 juni is het voor Arnhemmers mogelijk om voor de gemeenteraad in te spreken op één thema van de Perspectiefnota: Meedoen in een Socialer Arnhem, Wonen in een Duurzamer Arnhem, Genieten van een nog Mooier Arnhem en Open & Verantwoord Besturen. Een schriftelijke reactie is ook mogelijk. Meer informatie over dit inspreekmoment? Lees meer

[na aanklikken hyperlink:]

https://www.arnhem.nl/actueel/alle_nieuwsberichten/Praat_mee_over_Arnhem

Praat mee over Arnhem!

Heeft u ideeën over de stad Arnhem? Welk onderwerp verdient volgens u meer aandacht? Laat het de gemeenteraad horen!

Op woensdagavond 10 juni spreekt de gemeenteraad voor het eerst over de Perspectiefnota. In de Perspectiefnota staan de plannen voor de komende vier jaar. Er is voor u de gelegenheid om in te spreken op één van de vier hoofdthema's: Meedoen in een Socialer Arnhem, Wonen in een Duurzamer Arnhem, Genieten van een nog Mooier Arnhem en Open & Verantwoord Besturen. U kunt zich uiterlijk tot maandag 8 juni aanmelden via griffie@arnhem.nl. Vermeld bij uw inschrijving graag uw thema, naam, telefoonnummer en emailadres. Voor vragen kunt u bellen naar 06-53680102 (Marijne).

Het inspraakmoment zal veilig en volgens de nieuwe richtlijnen van de anderhalvemetersamenleving ingericht worden. Daarom is er een maximaal aantal van 24 deelnemers welkom op het Stadhuis. Wilt u liever via schriftelijk weg een reactie insturen? Mail uw bijdrage uiterlijk 8 juni via griffie@arnhem.nl

Praktisch

Wanneer: woensdagavond 10 juni 2020 tijdens de Politieke Avond.
Uiterlijke datum aanmelden: maandag 8 juni via griffie@arnhem.nl
Locatie: Stadhuis Arnhem (Koningstraat 38 te Arnhem)

De Perspectiefnota is te vinden op https://financien.arnhem.nl/

Geachte leden van de gemeenteraad,

Mijn naam is Alie Sijtsma en ik woon sinds 2005 in deze mooie stad.

U geeft mij spreektijd, omdat u begrijpt dat u in de eerste plaats moet luisteren naar de mensen die de veranderingen wel of niet voor zich zien.

Ik citeer uit de Nieuwjaars speech van meneer Marchouch:
“We moeten het norm- en waardenbesef herzien.
De onbeschaafdheid en het asociale gedrag.
Zoveel mensen zijn het normbesef uit het oog verloren.
Wat Nederland nodig heeft is een beschavingsoffensief. Het uitbannen van geweld, misdaad en onverschilligheid van de leefomgeving.”

En dat laatste is iets waar alle vrijwillige opruimers van Arnhem dagelijks tegenaan lopen. Letterlijk. Echt letterlijk in al zijn smerigheid.
Ik ben het met u eens, dat er in Nederland een beschavingsoffensief op gang gebracht moet worden.
Zullen we dan maar beginnen in Arnhem? Kunnen we de mooiste en groenste gemeente van Nederland worden?
Duurzaamheid begint aan de basis.

Want hoezo moet ik als burger een transitie maken om van het gas af te gaan. Hoezo moet ik zonnepanelen voor duurzaamheid?
Zolang het aan de basis niet in orde is, zolang er iets schort aan het norm- en waardenbesef van velen…zolang we niet bereid zijn om geld uit te geven aan adequate verplichte lesstof op scholen, zullen we onze kinderen moeten voorbereiden op een vervuilde toekomst, als we er samen niets aan doen.

Ik vraag u dringend om in gesprek te gaan met de scholen en het op gang brengen van de bewustwording. Leren door te doen. Voorbeeldfunctie zijn.
Voor veel volwassenen heb ik de hoop opgegeven. Maar de kinderen, mijn kleinkinderen, uw kinderen en kleinkinderen, die willen we toch een veilige en schone toekomst bieden?

Ik vertegenwoordig ook een groep opruim vrijwilligers: Heel Arnhem Schoon.
Wekelijks rapen we tussen de 30 en 40 grote vuilniszaken zwerfvuil op, alleen al in Malburgen. En dan nog is niet alles opgeruimd.
Wij als groep geloven erin, dat veranderingen van onderaf moeten komen.
De steen in de vijver – het rimpeleffect.
Eenlingen die weerstand bieden tegen de “nieuwe norm”:

-dat het volkomen normaal is om alles maar van je af te gooien, want dat doet toch iedereen-
Nee, gelukkig geldt dat niet voor iedereen.

Wij willen meewerken aan het beschavingsoffensief. Niet door boos te worden of met de vinger te wijzen. Nee, door het voorbeeld te geven en met medeburgers op straat in gesprek te gaan.
Ik, wij, zien de uitdaging om negativiteit om te buigen naar positiviteit en bewustwording.

Ik ga pas mee met de transitie naar duurzame energie die u als gemeente van mij vraagt, als het aan de basis geregeld is. We moeten een nieuw bewustzijn ontwikkelen en een nieuw evenwicht vinden. Zolang dat bewustzijn er aan de basis voor velen niet is, is er voor u nog werk aan de winkel.
En voor opruimers zoals wij.

Ik dank u voor uw aandacht,

Inspreekavond Perspectiefnota gemeente Arnhem 2021-2024

Aan: De Gemeenteraad
Van: Hilde Haazen
Betreft: Duurzaamheid in Arnhem

Mijn betoog gaat over de duurzaamheidsplannen van de gemeente Arnhem en de manier waarop Arnhem haar inwoners betrekt hierin.

Uit de perspectiefnota blijkt nog maar eens dat Arnhem duurzaamheid hoog op de agenda heeft staan. Al sinds 2010 werkt de gemeente aan dit thema en de gemeente heeft zichzelf als doel gesteld om als gemeente voorop te lopen in de transitie naar een circulaire economie. Ik ben mij gaan verdiepen in dit onderwerp en kwam er achter dat Arnhem bij echt veel initiatieven betrokken is en dat de doelstellingen die Arnhem zichzelf stelt al veel verder gevorderd zijn dan dat ik wist. Daar wordt ik blij van. Maar tegelijkertijd komen er ook drie grote vragen bij mij naar boven.

1. Het viel me op dat de in het verleden gestelde doelen niet behaald zijn. Ik vraag mij daarom ook af waarom die doelen niet behaald zijn en wat Arnhem gaat doen om in 2030 (met als tussenstop 2023) de doelen wel te halen?

2. De vraag die voor mij als inwoner van Arnhem heel concreet is: wat kan ik van Arnhem verwachten op het gebied van duurzaamheid? En wat vooral ook niet?

3. Tot slot vraag ik mij af waarom ik als inwoner van Arnhem niet van deze plannen wist tot het moment dat ik mijzelf een paar avonden gunde om me daar in ging verdiepen? Hoe mooi zou het zijn als Arnhem er in slaagt om haar doelstellingen op zulke mooie maar ook enigszins ontastbare begrippen als duurzaamheid en circulariteit te verbinden met tastbare onderwerpen: meer groen in de wijken, hoe gaan wij om met water en het overschot/tekort hier op? Waarom is het zo belangrijk om afval te scheiden? Ik heb als inwoner nergens een antwoord op de vraag gevonden: “What’s in it for me?”

Als ik simpelweg de vraag google “kan ik subsidie krijgen op zonnepanelen in Arnhem” dan is het antwoord nee.

Maar als ik de vraag “wat doet Arnhem op het gebied van duurzaamheid” dan vind ik bakken informatie en kan ik mij voorstellen dat de gemiddelde inwoner van Arnhem de weg kwijt raakt in termen als
“circulaire economie award 2018”
“New Energy made in Arnhem” (waarom niet gewoon in het Nederlands trouwens?) “samenwerkingsverband Regio Arnhem Nijmegen”
“concept bod RES-Regio”
“hotspot energy”
En het mooiste google resultaat vond ik nog wel: “The Economic Board .com” want als ik dat google zie ik letterlijk dit staan: **The Economic Board** is een triplehelix-organisatie in de regio **Arnhem** - **Nijmegen** met Wageningen. Ons doel is om de regionale economie te versterken.)

Al met al kom ik er achter dat er heel veel informatie is maar dat ik snel verdwaal in het oerwoud van deze informatie. Het is veel, (en ook heel mooi, begrijp me niet verkeerd) maar wel allemaal op een behoorlijk strategisch niveau nog. Zullen we het met z’n allen tastbaar gaan maken?

Goedenavond mijn naam is Ilona Annema en ik wil graag mijn visie delen op duurzaam wonen in Arnhem.

In de nota wordt vooral gesproken over de energietransitie, om de uitstoot van CO2 te minderen. Voor mij gaat het om meer dan alleen de energietransitie. Het gaat voor mij om meer circulair wonen en leven.

Vanaf de jaren 50 zijn we in Nederland en dus ook in Arnhem enorm gegroeid in welvaart, economie, gezondheid. En met die groei is ook de bevolking gegroeid, wat betekent meer inwoners in Arnhem, meer huizen die gebouwd zijn. We zijn vooral de afgelopen 70 jaar lineair gegroeid. Naar alsmaar meer en groter. Het is normaal om op jezelf te wonen en steeds groter te gaan wonen en 2 auto's voor de deur te hebben staan. Om je huis steeds meer op te vullen met spullen. Die we 'by the way' niet eens allemaal nodig hebben.

We zijn door deze lineaire groei onze fossiele grondstoffen gaan uitputten. Voor huizen gaat het dan om steen, cement, gas. Grondstoffen die we vaak 'all over the world' halen, want daar is het goedkoper.

Want circulair meer duurzaam wonen en leven gaat niet alleen over energie. Uit cijfers van Milieu Centraal blijkt dat jaarlijks 8 ton van de uitstoot van CO2 in Nederland door energie in huis en vervoer komt. En maar liefst 12,5 ton komt door voeding, kleding en spullen. Dagelijkse gebruiksartikelen vormen dus een groot percentage van de uitstoot en hierin valt winst te behalen als we de uitstoot willen verminderen. Minder consumeren, meer lokaal, meer recyclen van wat er al is. Met Corona is ook gebleken hoeveel we afhankelijk zijn van landen als China. Want hoe duurzaam is het om de Primark in Arnhem te vullen als het van de andere kant van de wereld moet komen?

Ik zie in Arnhem een groene en circulaire stad. Met een circulair centrum, wellicht wel in het prachtige Rembrandt Theater als locatie. Met een verpakkingsloze winkel voor groente, fruit, brood, kaas, noten, zaden, granen. Met je weckpot en tasje erheen. Hoeveel minder afval zou dit opleveren als iedere Arnhemmer hier 1x per week naar toe gaat? Waarbij lokale boeren hun buitenbeetjes of Arnhemmers met moestuintjes hun fruit kwijt kunnen? Zodat er minder vervoer nodig is. Met een atelier waar oude kleding, tassen, textiel worden omgetoverd tot nieuwe producten. Waardoor er minder verspilling en vernietiging is.

Iedere Arnhemmer een regenton. Wellicht wel gemaakt van afval uit de Rijn? Hoeveel drinkwater scheelt dit op extreme droge dagen die we nu afgelopen maanden al hebben gehad. Ieder tuinschuurtje in Arnhem en dat zijn er nogal wat, een groen dak. Bemeste potgrond van de poep van de paarden en koeien uit Meinerswijk en de Veluwe zodat kunstmest met fosfor niet nodig is. En nieuwe huizen worden alleen nog maar van gerecycled hout met isolatie van oude spijkerbroeken gemaakt. Want steen is iets het stenen tijdperk toch?

Spreektekst Perspectiefnota 2021-2024

Kelly Amanda Bolsenbroek
Woensdag 10 juni 2020

Geachte voorzitter, beste leden van de Gemeenteraad, dank voor uw aandacht en tijd.

Mijn naam is Kelly Amanda Bolsenbroek, ik ben 28 jaar, werk als docent in het mbo en voor vakbond CNV Onderwijs en woon hier in het mooie Arnhem.

De perspectiefnota heb ik gelezen. Ik heb enkele opmerkingen en zet vraagtekens bij bepaalde onderdelen. Ten eerste over wonen in een duurzamer Arnhem;

Dat er problemen zijn op de Nederlandse woningmarkt, zoals het tekort aan woningen, is algemeen bekend. Ik zal waarschijnlijk niet de eerste zijn die dit punt naar voren brengt deze avond. Dus dat laat zien hoe schrijnend de situatie in Arnhem is. Ik heb vrienden die noodgedwongen nog of weer thuis wonen, vrienden die verloofd zijn en graag een gezin willen beginnen maar dat niet kunnen in een flatje met 1 slaapkamer of vrienden die ondanks het hebben van een goede baan met huisgenoten wonen. Dan zijn de meeste van mijn vrienden nog hoogopgeleid en hebben meestal goede banen of baankansen, daardoor maak ik me al helemaal zorgen over mijn mbo-studenten en het feit dat mensen tegenwoordig vaak flex-contracten krijgen, wat alleen meer financiële onzekerheid geeft.

Ik heb de mazzel dat ik een vast contract heb en woon in een leuke huurwoning. Die heb ik overigens via-via gevonden. Niet iedereen van mijn generatie heeft dat geluk en die connecties. Echter zou ik in de toekomst pleegouder willen worden, naar mijn weten hebben we ook een enorm tekort aan pleegouders in Arnhem. Helaas kan ik in mijn huidige woonsituatie geen slaapkamer bieden. Kopen kan ik niet vanwege de studieschuld die ik nog aan het afbetalen ben. Gelukkig zie ik wel dat er appartementen worden gebouwd in Arnhem, de targeted ads weten mij zelfs op Instagram te vinden. Helaas vallen die niet binnen mijn budget. Je kunt de nieuwe cao mbo gewoon op internet vinden, het zal niet als een verrassing komen dat ik alleen geen huur van 800 of soms wel 1000 euro kan opbrengen.

Dus mijn vraag is: Gaan jullie in je bestemmingsplannen rekening houden met alleenstaanden en starters? Mensen die te veel verdienen voor sociale huur en soms zelfs huurtoeslag, daarentegen momenteel veel te weinig voor particulier? Vele van deze mensen werken namelijk in vitale beroepen en volgens mij hebben we die mensen hard nodig. Voor woningbouwcoöperaties zijn wij niet interessant. Je zult geen grote winst op ons maken. Overigens is dat een voorbeeld van op korte termijn denken. Vergeet ook de oudere generatie niet, ouders van mijn vrienden en bovendien ook mijn eigen ouders willen best kleiner en gelijkvloers gaan wonen, maar veel seniorenwoningen zijn er ook niet. Dat terwijl als zij verhuizen er weer een mooie gezinswoning vrij komt voor mensen van mijn generatie die een gezin willen stichten. Dit alles leidt tot mijn belangrijkste overkoepelende vraag: zijn of worden de bestemmingsplannen generatie-proof? Als dit niet het geval is, ontstaat er nooit en te nimmer doorstroom op de woningmarkt.

Dan even over dat woord, generatie-proof: Houden jullie in alle plannen rekening met niet alleen de jongeren maar alle generaties? Ik weet dat ik met 28 inmiddels tot de oudere jongen behoor. Even een voorbeeld: Gisteren maakte Coalitie Y, een prachtig voorbeeld van jongerenparticipatie dat overigens erg inclusief is want zelfs mbo'ers zijn vertegenwoordigd, een eisenpakket bekend voor de landelijke politiek vanuit verschillende jongerenorganisaties. Kunnen jongeren in Arnhem ook gevraagd, ongevraagd en ongezouten advies geven en meedenken over hun stad? Kijken jullie of alle plannen voor deze stad eerlijk en evenwichtig zijn en houden jullie rekening met alle verschillende inwoners die deze stad rijk is?

Geachte leden Gemeenteraad,

thema: Meedoen in een sociaal Arnhem, en
Genieten van een nog mooier Arnhem.

Door mijn werk als wijkverpleegkundige en vrijwilligster diverse organisaties, weet ik best wel wat van ouderen, en daarom heb ik al heel lang een wens:
Openbaar Vervoer voor ouderen (65 plussers) in de daluren.
Zo kunnen zij , op hun moment naar activiteiten, die niet in de eigen wijk of dichtbij zijn.
Voor andere vervoerders moeten ze veel regelen, lang wachten (en nu in Corona tijd zelfs nog langer).
Gratis Openbaar Vervoer houdt ouderen langer zelfstandig en actiever, maar ook bezoek aan onze binnenstad kan de winkeliers steunen.
Ik vind dat wij als Arnhem ons daarvoor moeten inzetten: voor een (w)aardige ,plezierige oude dag.
Het werkt zeker preventief, activiteiten ook voor ouderen zijn alleen maar goed.

Het is mooi dat Arnhemse Cultuur-organisaties de komende jaren miljoenen subsidie ontvangen van Het Rijk. Voor deze organisaties kan "mijn" doelgroep al een deel van het publiek worden.
Gratis Openbaar Vervoer voor onze ouderen, zodat zij naar activiteiten als Kunstcafé 55+, Rozet, Gelders Orkest, en zo veel meer kunnen.
Gebruik van het Openbaar Vervoer in de daluren zal een mooi bedankje naar onze ouderen zijn, na best veel leed nu in Corona tijd van thuis alleen zijn of in verzorging- / verpleeghuizen zonder nauwelijks contacten.
Dat is heel moeilijk te verdragen , zij hebben beter verdiend.
Het doet mij verdriet , hoe de ouderen de afgelopen maanden zo zijn behandeld, laten we wat goeds voor ze doen,nu.

Ik vraag u allen heel serieus over mijn wens na te denken,

Vriendelijke groeten,

Kitty Vossen

Ik ben docent, VO, Olympus College, Nederlands, al zo'n jaar of elf.

Speerpunten uit perspectiefnota

Toekomst bestendig
Kansengelijkheid
Eigen kracht van inwoners mobiliseren > regie geven/houden op eigen leven, mensen aan het werk krijgen.
Corona > jongeren die buiten de boot vallen
Risico op achterstanden door schoolsluiting.

Dat laatste eerst: risico op achterstanden door schoolsluiting is niet de kern van het probleem. Burgemeester Marcouch heeft dit naar mijn mening duidelijker verwoord: het zijn de kwetsbare kinderen waar we in het onderwijs de grootste zorgen om hebben.

Ik werk nu zo'n elf jaar in het onderwijs, Brugjaar Jan Ligthart, waar we leerlingen die vanuit groep 8 nog niet 'rijp' zijn voor VO in een jaar proberen steviger te maken en evt. achterstanden Taal en Rekenen kleiner te maken.
In de loop der jaren werd het me steeds duidelijker: leerlingen ontwikkelen zich het best in een situatie waarin zij zich gekend voelen. Alles staat of valt met de mate waarin een school (docent, coach, mentor, OOP) contact kan maken met een leerling.
Helaas geeft onze onderwijsvorm voor het VO in Nederland te weinig ruimte om de relatie leerling-docent/mentor/coach goed vorm te geven.

In het kader van omdenken, buiten kaders denken, kwam ik op een ander idee om die verbondenheid met elkaar vorm te geven: zorg dat een leerling (en het personeel) op school rondlopen met een trots gevoel 'dit is mijn school'. Daarbij keek ik met een schuin oog naar de vorm van de high school in USA. Leerlingen zijn van 8 – 5 op school. Nemen deel aan lessen tot een uur of twee, drie, waarna er op het schoolterrein allerlei activiteiten worden aangeboden waaraan leerlingen deelnemen: sport, drama, debatclub, fotografieclub, muziek, boekclub, redactie schoolkrant, etc.
Een voetbalteam kan meedraaien in lokale competitie.
Leerlingen komen kijken naar uitvoeringen van de dramaclub, muziekgroep, tentoonstelling van fotografieclub. Elke maand verschijnt een schoolkrant.
Dit alles zal bijdragen aan het (trotse) gevoel 'dit is mijn school'.
Daarnaast zijn leerlingen een hele dag op school, maken kennis met andere activiteiten, bezigheden, en kunnen zich daarna hopelijk beter een keuze maken voor een vervolgopleiding.

Op school staan lokalen leeg na een uur of drie > mogen zzp'ers daar activiteiten aanbieden? Het liefst bewoners uit de wijk. Kan dat?

Marjon Hoeks

2020-06-10-arnhemspeil-inspraak-wonen-in-een-duurzamer-arnhem-perspectiefnota-2021-2024

Naarmate de verstening toeneemt stijgt de temperatuur. Loop je door Arnhem dan valt op dat in de oude wijken er wel flink wat straatwerk uit kan en bomen erin. De gemeente heeft het centrum van Arnhem de hoogste urgentie gegeven om de hittestress op te lossen en daar zijn we blij mee. Ook zien we dat er al heel mooie groenstukken zijn in Arnhem Zuid.

Met een betere leefbaarheid stijgt ook de productiviteit, verbetert het humeur en verdwijnt het chagrijn. En een groene omgeving is ook nog eens een rustgevende omgeving. Om het probleem met hete zomers op te lossen zijn voornamelijk hoge bomen nodig.

7 wetenschappers van De Hogeschool van Amsterdam hebben vorige maand een rapport gepubliceerd met als titel “De hittebestendige stad.” Hierin beschrijven zij wat een stad kan doen tegen hittestress:

1. Iedere woning moet zich binnen een straal van 300 meter bij een aangename en aantrekkelijke koele verblijfsplek bevinden.

2. Er is op het heetst van de dag minimaal 40% schaduw nodig op belangrijke looproutes, zodat essentiële functies in de stad voor iedereen bereikbaar blijven. Ook is er op het heetst van de dag op loopgebieden in buurten minimaal 30% schaduw nodig, zodat de buurten aantrekkelijk blijven.

3. Er moet zoveel groen zijn dat er verdamping kan optreden en de gemiddelde luchttemperatuur wordt beperkt. De benodigde hoeveelheid hangt af van het wijktype.

In Arnhem hangen inmiddels 130 sensoren die naast de fijnstof ook de luchtvochtigheid en de buitentemperatuur meten en met de toekomstige uitbreiding van het Burgermeetnetwerk komen daar nog eens tientallen sensoren bij. Arnhem heeft met dit uitgebreide meetnetwerk goud in handen, geen enkele stad in Nederland meet op zoveel plekken temperatuur, luchtvochtigheid en fijnstof.

Het Arnhemse LuchtData Project gaat graag de samenwerking aan met de gemeente om de hittestress duidelijk en actueel in kaart te brengen. We werken aan een OmgevingsData Monitor. Deze combineert de data van het burgermeetnet, weerstations, de landelijke hittestress- en bomenkaarten en een satelliet. Deze combinatie maakt het mogelijk om een betrouwbaar beeld te geven van de hittestress. De monitor geeft het zo weer dat het voor iedereen te begrijpen is. Het is geen geheim dat wethouder Bouwkamp ons Arnhemse Luchtdata Project niet ondersteunt echter lijkt dit ons een kans voor de stad die te groot is om te laten liggen. Daarom verzoeken wij de gemeenteraad om de wethouder opdracht te geven om hiermee aan de slag te gaan.

En dan is er nog het probleem van de eikenprocessierups. Door veelvuldig gebruik van neonicotinoïden sinds de jaren 80 is de biodiversiteit flink afgenomen. Er moet een groot ambitieus plan, niet alleen voor de groenvoorziening maar ook voor de huizenbouw. Met het moderniseren van woningen verdwijnen ook essentiële broedplaatsen voor vogels en overwinteringsplekken voor vleermuizen die de rupsen eten. We denken daarbij aan nestmogelijkheden, bomen, overwinteringsplekken, en meer gemeenschapsgroen. De gemeente kan projectontwikkelaars opdracht geven om zulke maatregelen in het Programma van Eisen op te nemen. Hierin kan bijvoorbeeld ook worden toegevoegd dat voor de bouw van iedere nieuwe woning de CO2-uitstoot gecompenseerd moet worden met aanplant van bos binnen een straal van 30 km.

In de andere zaal wordt vanavond ingesproken over het bomenbeleid. Daar vertelt de Arnhemse Bomenbond dat er dit jaar en volgend jaar geen extra geld gaat naar het bomenbeleid. Wij verzoeken u dit wel te doen en zo de hittestress en de eikenprocessierups aan te pakken.

Hartelijk dank voor uw aandacht,

Marloes Spaander namens Stichting Arnhems Peil

www.arnhemspeil.nl

Een rookvrije generatie start nu

Wekelijks raken honderden kinderen in Nederland verslaafd aan roken. Ruim de helft van de rokers sterft aan de gevolgen ervan, de helft hiervan zelfs voor de leeftijd van 65 jaar. In totaal sterven elk jaar zo'n 20.000 Nederlanders. Roken kan ziekten veroorzaken zoals kanker, hart- en vaatziekten en luchtwegziekten. Ook van meeroken kunnen mensen ernstig ziek worden en er zelfs aan doodgaan. Kinderen van ouders die roken hebben meer kans op het krijgen van chronische oorontsteking. Ondanks deze harde feiten wordt het nog steeds te normaal gevonden dat kinderen beginnen met roken. "Wat heeft dit met onze gemeente te maken?", hoor ik u denken.

Rookvrij opgroeien zou vanzelfsprekend moeten zijn. Ieder kind dat geboren wordt, moet de kans krijgen om volledig rookvrij op te groeien. De afgelopen tijd zijn er al veel stappen gezet voor een rookvrije generatie: van rookvrije schoolpleinen tot rookvrije sportaccomodaties. En dan kom ik terug op onze gemeente. Wat mij betreft is de gemeente Arnhem toe aan een volgende stap: het creëren van rookvrije recreatiegebieden en parken. Wat mij de afgelopen tijd opviel, is de vele rokende mensen in de recreatiegebieden en parken. Plaatsen waar wij kinderen graag zien spelen, om ook hun dagelijkse beweging te krijgen. En laat ik het voorop stellen: het gaat me hierbij echt niet om volwassenen hun genot af te nemen. Ik besef me dat het voor veel rokers lastig is om te stoppen. Juist omdat stoppen zo moeilijk en ingewikkeld is, zou ik graag willen dat de gemeente al die kinderen beschermt. Zien roken is gaan roken.

Een bij-effect van dit verbod zou een vermindering zijn van afval. Loop een rondje door een willekeurig park, zoals bijvoorbeeld het Sonsbeekpark en u ziet meteen de sigarettenpeuken liggen. Ze zijn nauwelijks meer te tellen. Een verbod in onze prachtige parken is dus niet alleen gunstig voor de gezondheid van de komende generatie, maar ook voor het milieu. Wat mij betreft is het tijd dat de overheid, en dus de gemeente, niet langer meer wegkijkt.

Ter verdieping over dit onderwerp raad ik u het boek "De sjoemelsigaret, hoe artsen en overheid de tabaksindustrie vrij spel gaven" van Joop Bouma aan en verwijs ik u graag naar de website https://rookvrijegeneratie.nl/

Mocht u nog vragen hebben of van gedachten willen wisselen over dit onderwerp, dan hoor ik dit uiteraard graag.

Met vriendelijke groet,

Myrna Linders
Arts jeugdgezondheidszorg, maar spreekt op persoonlijke titel als burger van Arnhem

Geachte,

Hier mijn bijdrage: Meepraten over Arnhem. Ik zou het onderwerp: "Genieten van een nog mooier Arnhem", willen aansnijden.
Gezien mijn leeftijd en corona, helaas per mail en niet fysiek.

Sinds kort wonen wij (man, vrouw en hond, uit Rotterdam) aan de Jansbuitensingel en met plezier.
Wel valt af en toe pijnlijk op dat de stad Arnhem
het gevecht tegen het zwerfvuil aan het verliezen is. Wat we ook zien is dat er hard gewerkt wordt door de medewerkers om het park
voor onze deur en bij de Musis een beetje netjes te houden. Het lukt dus niet. We snappen dat dit moeilijke tijden zijn.
Wij prikken zelf zwerfvuil, maar in deze coronatijd liever niet. En om bij het onderwerp te blijven: een vieze stad is geen mooie stad.
Het valt op dat in de binnenstad prachtige afvalbakken staan met sigarettendovers. Die zijn niet in de parken rondom Jansbuiten en binnensingel te vinden:
gevolg: tientallen peuken op de grond, het gif ervan loopt in de aarde. Ook valt op dat aan de kant waar geen afvalbakken staan, er nog meer zwerfafval is.
Met name Dominos is een hotspot: volgepropte afvalbakken met kartonnen pizza dozen en drankblikjes omgeven door een kring overloopafval.
Ook rond de zitbanken hoopt het vuil zich op: medewerkers met afvalzuigers zouden hier intensiever moeten schoonhouden (peuken!).
In het gras wemelt het van hondenpoep: stadstoezicht zou hier strenger moeten toezien op hondenuitlaters (poepzakjes bij zich hebben!).

Een naar gezicht, de parken zijn zo prachtig en worden qua groenvoorziening zo goed onderhouden.

Wat is hier aan te doen, wat kunnen wij doen als burger? In Rotterdam hield ik mij als bestuurslid van een bewonersorganisatie bezig met
het thema: Schoon, Heel en Veilig. Een schone, hele stad wordt vanzelf een veilige stad en dan komt mooi en gezellig vanzelf.
Wij weten dat elke woensdag de binnenstad opgeruimd wordt door vrijwilligers, daar zullen we zeker aan meegaan doen. Wel vervelend is
als wij straks zwerfvuil van anderen opruimen in het park voor ons huis, er bij elke storting in de container de kassa voor ons gaat lopen, dat stimuleert niet.
Een klep aan onderzijde in de huisvuilcontainer voor zwerfafval ontbreekt, dat zou al helpen. De parken (zeker nu) worden zeer intensief gebruikt.
Niet iedereen gaat er netjes mee om helaas. Dat verdient aandacht. En natuurlijk geldt dit niet alleen voor onze directe woonomgeving, maar overal!

Met vriendelijke groet,

Geachte voorzitter, beste leden van de Gemeenteraad, dank voor uw aandacht en tijd.

Ik ben Pascal Mulder van Fraenck. Een Social Enterprise hier gevestigd in Arnhem. Samen met Ratna Ho, mijn partner, heb ik dit bedrijf opgericht om hoogwaardige mode te verenigen met duurzame en sociale doelstellingen. We maken supermooie tassen en kleding van restant materialen, op inmiddels twee locaties – Een groot pand aan de Beekstraat en sinds kort in samenwerking met Waar op Arnhem Centraal, waar we op dit moment voornamelijk mondkapjes maken en verkopen.

Een van onze belangrijkste doelstellingen is om zoveel mogelijk mensen met afstand tot de arbeidsmarkt werknemersvaardigheden bij te brengen. Dit kan de Nederlandse taal zijn, maar ook werkritme, sociale vaardigheden of specifieke vakvaardigheden.

Zoals jullie begrijpen gaat ligt hoofdstuk 'Meedoen in een socialer Arnhem' ons nauw aan het hart en hebben wij hier als onderneming, maar ook als bezorgde burger een aantal vragen over.

Allereerst waarderen we de inzet op dit onderwerp en vinden het goed dat jullie dit zo serieus nemen. Mensen zonder werk, zonder een breed netwerk om terug te vallen, zonder goede handvatten om verder te komen, zijn de meest kwetsbare mensen uit onze samenleving. We moeten met z'n allen voorkomen dat deze groep onevenredig hard wordt getroffen door de Coronacrisis en alles op alles zetten om hen de helpende hand te bieden en te activeren. Helpen zelfstandig te worden. Een drietal vragen:

Vraag 1: In de nota staat: "We zetten in op de eigen kracht van onze inwoners en hun sociale netwerk, zodat zij kunnen deelnemen aan de maatschappij." De meest kwetsbare mensen hebben juist geen sterk sociaal netwerk, waardoor ze voor een groot deel afhankelijk zijn van begeleiding. Op welke ondersteuning kan deze groep rekenen vanuit de gemeente? Op welke manier staat Arnhem klaar om, zoals in de nota beschreven, 'bestaanszekerheid', 'toekomstperspectieven' en 'nieuwe wegen' te bieden? Dit zijn prachtige woorden, maar wat zijn concrete voorbeelden van hulp die geboden kan worden? En dan met name aan de mensen die het 't hardst nodig hebben?

Vraag 2: Welke rol zien jullie weggelegd voor bedrijven als de onze? De social enterprises, die niet monetaire winst, maar juist maatschappelijke impact als belangrijkste doel hebben? Op dit moment wordt het ons niet makkelijk gemaakt. De begeleidingsinkomsten zijn gehalveerd, sinds het nieuwe beleid. Onze vaste lasten echter niet. Hoe moeten wij deze gemiste inkomsten opvangen?

Vraag 3: Wij bestaan onder andere door financiële ondersteuning van de Rabobank Foundation en Stichting DOEN, waar we hen erg dankbaar voor zijn. Zij zien de potentie van ons soort bedrijven en steunen dit omdat ze er toekomst in zien. Dit jaar zijn we een lening van €100.000 aangegaan om verder te kunnen groeien. Er staat veel voor ons op het spel. Welke ondersteuning kunnen wij vanuit de Gemeente verwachten? Zien jullie een voortrekkersrol voor Arnhem als het gaat om sociaal ondernemerschap? En als dit het geval is, wat gaan jullie doen om deze rol waar te maken?

Iedere avind rond de klok van 1900 uur gaat bijna de gehele straat de auto in en gaat de auto parkeren op het grasveld tussen de huizen omdat de mensen gewoon niet slapen van angst datver weer een auto brand komt.
Waarom kunnen er geen parkeerplaatsen komen.
Iedere nacht lopen we metbzijn 3 of 4 huiten vanaf half 3 tot een uur of 6. Om de onze buurt maar veilig te houden.
Steeds meer mensen in de straat bemen camera's voor hun eigen gevoel sinds de auto branden hebben wij ze nu ook thuis.
Ongeveer 2 x in de week moet de cita extra komen vanwege al het afval wat naast de container gedumpt is . Van vuilniszakken stoelen banken tuin afval zakken vol poepluiers noem het maar op alles wordtber neer gelegd. En wat er hier snachts door de wijk wandeld fiets of rijd datbis echt veel . Waarom niet extra controleren .

P. Waijer

Reactie perspectief nota m.b.t. Participatie wet accent op onderwerp werk en inkomen.

De perspectief nota geeft aan op pagina 4 dat "wij realiseren ons dat de inzet om meer mensen richting betaald werk te krijgen onder druk staat door de corona crisis. De vraag is hoeveel banen verloren gaan en of er na de crisis voldoende werk is voor diegene die werk zoeken.

Naast de perspectief nota heeft er bij het Cluster werk en inkomen een doorontwikkeling plaatsgevonden en we zijn blij te zien dat dit nu vaste vormen aan gaat nemen. Er komt een wijkregisseur in de wijken vanuit (loket) werk en inkomen. De adviesraad werk en inkomen heeft voorafgaande aan deze ontwikkelingen een aantal concrete adviezen gegeven waarvoor ik verwijs naar onze website adviesraad werk en inkomen. De kernpunten bij de adviezen welke nu mooi kunnen worden meegenomen bij de uitvoering in de wijken:

- Aantekening bij wijkgericht werken: zorg bij de wijkregisseurs voor gelijkwaardige professionele kennis en kunde en focus naar betaald werk. Dit omdat de diagnose en inschatting van consulenten tot welke afstand de inwoner afstaat van betaald werk cruciaal is. Professionalisering van en in de uitvoering middels bewezen methodieken.

- Richt je op de arbeidsmarktregio want het idee dat men vanuit de wijk naar werk wordt begeleidt is een mooi uitgangspunt, echter werkgevers bevinden zich regionaal en zelfs landelijk (en doorgaans sporadisch in de wijk) en het is belangrijk dit inzicht mee te nemen en goed in kaart te brengen.

- Maak een ondersteunings- sociale overeenkomst bij de aanmelding (wijk regisseur/consulent) waarin je heel concreet afspraken vastlegt (welke steun cq wat wil de klant/werkzoekende bereiken als ontwikkelplan.) wat kan de consulent bieden. Welke acties en met welk doel! Let hierbij per individu wat kansen en mogelijkheden zijn –sociale netwerken in kaart brengen .

- Breng het perspectief van de werkgevers goed in kaart en maak dit leidend, m.a.w. welke competenties vragen de werkgevers zodat een match kan worden gemaakt met competenties bij de werknemers of werkzoekenden

- Maak kernpunt participatiewet helder dat: het doel is Financiële, economische en sociale zelfstandigheid. Leg daarbij de intenties vast en leervermogen t.a.v. werk.

- Breid de rol van Scalabor en anderen uit naar meerdere doelgroepen die werk zoeken, dus niet alleen richten op Sociale Werkplaats doelgroep

- Zorg voor één helder systeem wat door iedereen kan worden gebruikt en er geen onnodige dubbelingen plaats vinden en dus tijd verloren gaat met het gebruik van diverse systemen.

- Geef nu al ruimte aan loopbaanwijzigingen en breng in kaart welke sector meeste baanverlies is en waar meeste werk komt zodat tijdig kan worden omgeschakeld en doe dit samen metde ketenpartners en werkgever (schakelen aan de poort zodat het merendeel direct naar andere werk kan worden doorbemiddeld)

- Met betrekking tot werknemers W.S.W e.a. Zorg voor een duidelijk perspectief voor de werknemer dit advies sluit aan bij (motie SW werknemers perspectief centraal 26 mei 2015 PvdA)zij pleiten voor een werknemersloket waarbij consultenten weten hoe dit perspectief kan worden ingericht via een plan in samenwerking met het Werkgevers Servicepunt e.a. Deze doelgroep met gedeeltelijke arbeidsbeperking komt niet in Wajong meer en is dus afhankelijk van inkomen uit werk.

- Zorg voor een stabiele inkomenssituatie waarbij werken geen stress geeft (mogelijk uitbetalingen van uitkerende instanties gelijk maken aan uitbetaling loon) en tijdelijk uitkerend instantie rol van werkgevers heeft zodat vaste lasten kunnen worden doorbetaald. Werken loont waarbij goede voorlichting info over de situaties. Er is een aanzet hiertoe gemaakt breidt dit uit.

- Maak verbinding tussen aspirant werkzoekenden en werkgevers middels het PSO certificaat (Prestatie Sociaal Ondernemen) te beginnen bij de gemeente, waarbij het accent ligt dit certificaat te behalen en te houden. Als de gemeente zich dit eigen heeft gemaakt kan zij anderen organisaties en alle werkgevers in de regio leren en faciliteren dit ook te doen en te blijven doen. De boodschap is dan dat het loont om meer mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt in dienst te nemen en te houden als duurzame oplossing. Dit blijven toetsten en belonen of zichtbaar maken wie dit doet. Het werkinvesteringsfonds zou hier een stimulerende rol in kunnen spelen. (doel 500 mensen naar werk zou dan perspectief krijgen) door korting te bieden op PSO certificaat

Hartelijke groet

Nanda Bakker

namensadviesraad werk en inkomen

hondencrèche
Doggies Dig It
Puur hondengeluk!

Meijnerswijk 27
6841 HA, Arnhem

www.doggiesdigit.nl

Goedenavond. Mijn naam is Jessica Derks. Ik ben eigenaar van de Arnhemse hondencrèche Doggies Dig It.

Drie jaar geleden ben ik, na een periode van werkeloosheid, begonnen met dit initiatief. Doggies Dig It is een vergelijkbaar met een kindercrèche, alleen dan met viervoeters. Wij zijn uniek in de omgeving omdat wij honden opvangen zonder dat ze in kennels hoeven. De honden verblijven bij ons in een grote groep en maken de hele dag plezier. De crèche is geopend op doordeweekse dagen van 7 tot 19. De eigenaren brengen hun honden voordat ze zelf naar hun werk gaan en halen hen aan het einde van de dag weer op. Doggies Dig It is binnen 3 jaar uitgegroeid tot een goedlopend bedrijf en wij krijgen nu nog steeds aanmeldingen voor nieuwe honden.

De hondencrèche was gevestigd op Meijnerswijk. Zoals u weet zijn daar plannen voor woningbouw waardoor het huurcontract van tijdelijke aard was. Afgelopen jaar heeft projectontwikkelaar, Condor Wessels, mij laten weten de locatie waar de hondencrèche gevestigd was, zelf in gebruik te willen nemen. Wij hadden tot 1 maart j.l om te vertrekken.

Het blijkt erg moeilijk te zijn om een nieuwe vestigingsplaats voor de hondencrèche te vinden. Ik heb al het denkbare geprobeerd maar helaaas zonder resultaat. Toen niks lukte heb ik geprobeerd of de gemeente op een of andere manier een locatie kon faciliteren. Desnoods een tijdelijke. Ik had een locatie nodig voor mijn bedrijf, geen liefdadigheid. De crèche is prima in staat zijn eigen broek op te houden en vraagt de gemeente alleen mee te denken over een plek om voort te bestaan. Helaas tref ik keer op keer ambtenaren die wel aardig maar onverschillig lijken te zijn of het misschien te lastig vinden om hier energie in te steken. Als ik ze al te pakken kan krijgen.

Nu zult u zich misschien afvragen waarom u mee zou moeten denken met een commerciële ondernemer. Wat mij betreft hoeft u dat niet. Natuurlijk ben ik gefrustreerd door het gebrek aan betrokkenheid van de gemeente bij de ondergang van mijn zo zorgvuldig opgebouwde bedrijf. Ik heb er de afgelopen 3 jaar heel hard voor gewerkt. En natuurlijk heeft mijn vertrouwen in de overheid een knauw gekregen. Ik ben van de burgers die geloven in ons systeem, en nu ben ik in de war. Maar in ben me er ook terdege van bewust dat mijn persoonlijk leed niet van maatschappelijk belang is. Dus daarom ben ik niet hier.

Ik ben hier om u duidelijk te maken dat er met de sluiting van de hondencrèche iets verloren gaat dat heel waardevol is voor de gemeente Arnhem. Ik ben hier om u te vertellen dat u voorbij gaat aan de behoeften van een hele grote groep Arnhemse burgers. Zij worden simpelweg niet gehoord als u onverschillig blijft ten aanzien van de sluiting van de Arnhemse hondencrèche.

Eigenlijk komt het erop neer dat ik denk dat u misschien niet goed op de hoogte bent van wat de crèche voor de stad betekent.

De crèche is voor veel Arnhemse burgers dé oplossing in hun drukke bestaan.

Deze groep mensen heeft de hondencrèche nodig omdat ze honden hebben met speciale behoeftes. U kunt hierbij denken aan erg jonge of oude honden, kreupele honden, of honden met verlatingsangst. Maar er zijn ook veel eigenaren die hun hond gewoon een leuke dag in de crèche gunnen.

Voor de stad heeft het grote voordelen als Doggies Dig It voortgezet kan worden. Alleen al om het unieke concept waarvan er maar een aantal bestaan in Nederland. Belangrijker nog is de enorme behoefte die er is bij de Arnhemse bevolking met hond. Er is voor hen helaas geen alternatief. Bovendien verblijven de honden bij ons op een vaste plaats en veroorzaken daarom geen overlast in de openbare parken van stad.

Maar in het licht van uw perspectiefnota is het van belang te weten dat de hondencrèche werk- en leerplaatsen biedt aan een heel aantal mensen. Stageplaatsen worden doorgaans gevuld door studenten aan het Helicon in Velp en Nijmegen en aan het aeres college in Barneveld. Deze mensen worden opgeleid tot medewerkers en managers is de dierenbranche maar er zijn ook paraveterinairen in opleiding bij. Er werkt bij de hondencrèche al vanaf aug 2017 een persoon met afstand tot de arbeidsmarkt. Deze dame is enorm gegroeid in de 2,5 jaar dat ze bij ons is. Dat was geweldig om te zien Voor de sluiting waren er dagelijks 5 personen aanwezig: 3 stagiaires en één persoon dmv een participatieplaats. (en ikzelf 12 uur per dag) Daarmee kregen niet alleen de bezoekende honden de gelegenheid te leren en te groeien maar ook onze medewerkers.

Er was echter behoefte aan 9 personen per dag: 4 stagiaires, 2 mensen met afstand tot de arbeidsmarkt en 2 personen in vaste dienst voor 30 p week elk. Ik heb gewacht met het aannemen van nieuwe mensen omdat sluiting van de crèche een voortdurende dreiging vormde.

Ik las in uw perspectiefnota dat u van alles wilt doen aan de naderende toename van het aantal werkelozen door corona in de stad. U schrijft ook na de coronacrisis in te zetten op voldoende werkgelegenheid. En zegt er te zullen zijn om hulp te bieden aan Arnhemmers om nieuwe wegen en toekomstperspectieven te vinden waarbij u Arnhemmers die al langer afstand hebben tot de arbeidsmarkt niet uit het oog zal verliezen.

Ik vind het in dat licht moeilijk te begrijpen dat u zo makkelijk voorbij gaat aan de sluiting van een groeiend Arnhems bedrijf dat leerplaatsen, participatieplaatsen en werkgelegenheid biedt. En bovendien een behoefte vervult van een grote groep werkende Arnhemmers.

Groet,
Jessica Derks
Doggies Dig It

Arnhem stad van creativiteit en inspiratie

- Korte intro
- Merlijn Schrijvers
- 2020

- Idee er achter Kunst & street art
- Reizen

- Bezoekers
- Uniek
- Media aandacht

- **Kunstacademie**
- **Stadsbeeld**

- **Instagram spots**
- **Foto's**

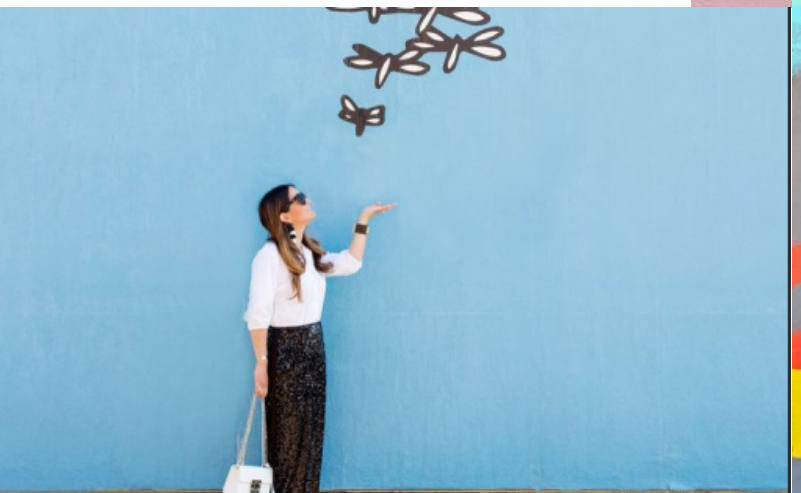

- creatief met groen

Sfeer in de straten

- **bijvoorbeeld slotjes brug/muur**
- **Mensen hebben aandenken**

Wat ik vraag aan de gemeente

Dit mogelijk maken

- Kijken naar de mogelijkheden van dit plan
- Informeren bij kunstacademie/de juiste mensen zoeken

Financieel hoeft dit niet veel te kosten

- Winkels/horeca
- Arnhemmers trots maken
- Mensen worden er gelukkig van

Einde bedankt voor uw aandacht

- Zijn er nog vragen?

Arnhems Corona noodplan

Investeren in een sociale toekomst

SP Arnhem – juni 2020

Met dit investeringsplan doet SP Arnhem concrete en sociale voorstellen om de gevolgen van de coronacrisis voor Arnhem aan te pakken. Daarmee willen we banen behouden en banen creëren, investeren in dat wat vitaal en cruciaal is en de tweedeling in Arnhem aanpakken. Niet stilletjes afwachten totdat de rekening van de crisis moet worden betaald, maar nu aan de slag. Dit is een plan voor een sociale toekomst voor Arnhem.

Arnhem is geraakt en getekend
Niet alleen hebben we te maken met de coronacrisis nu, maar ook met de nasleep ervan straks. Een enorme economische recessie wordt verwacht - gelijk aan de recessie in de jaren 80 en in de grote crisis van 2008. Veel mensen zijn nu al hun baan kwijt of dreigen hun baan te verliezen.[1] Steeds meer mensen zijn afhankelijk van de voedselbank, afhankelijk van schuldhulpverlening. Steeds meer mensen kunnen hun huur niet meer betalen. De armoede neemt snel toe.[2] Een op de vijf Nederlanders heeft nu al minder inkomsten dan in de tijd voor corona.[3] Arnhem, met van oudsher al een grote tweedeling, zal hierdoor geraakt en getekend worden. We weten dat na deze coronacrisis een economische crisis komt. We mogen niet lijdzaam afwachten of doen alsof er niets aan de hand is. We moeten nu handelen.

Niets doen is geen optie. Nu investeren is de enige optie.
Tijdens de coronacrisis hebben we gezien wat cruciaal is en van vitaal belang is. We hebben gezien wat van waarde is voor onze stad, voor onze samenleving. De onmisbare banen en beroepen die zo belangrijk zijn dat we niet zonder kunnen. Als we weten wat cruciaal is en van vitaal belang, dan weten we ook waar we zeker in moeten investeren. Daarom stelt de SP een Arnhems actieplan voor een sociale toekomst voor. We investeren in de lokale economie en in banen zodat we beter voorbereid zijn op de economische crisis die komt. We doen er alles aan zodat de armoede in Arnhem als gevolg van de crisis niet toe- maar afneemt, in lijn met de motie van de SP die gemeenteraad van Arnhem aannam (bijlage 1).

1) Investeren in dat wat cruciaal is
Tijdens de coronacrisis kreeg de zorg applaus. Zorgverleners hebben een enorme extra prestatie geleverd. In de ziekenhuizen. In de verpleeghuizen. Maar ook in de thuiszorg, de jeugdzorg en de gehandicaptenzorg. Zij zijn cruciaal voor ons allemaal. Maar nog steeds wordt er in Arnhem voor miljoenen bezuinigd op de zorg. En dat terwijl de werkdruk in de zorg voor de coronacrisis ook al enorm hoog was. Bezuinigen is het tegenovergestelde van waardering voor de cruciale rol van de zorg in Arnhem. De bezuinigingen draaien we daarom terug. En: samen met ROC's en zorginstellingen investeren we in het omscholen van

[1] https://nos.nl/nieuwsuur/artikel/2333923-heel-veel-mensen-verborgen-werkloos-door-coronacrisis-waarschuwt-cpb.html
[2] https://nos.nl/artikel/2333348-zorgen-over-oplopende-armoede-door-corona-alle-seinen-staan-op-rood.html
[3] https://www.nibud.nl/beroepsmatig/nibud-een-vijfde-van-de-nederlanders-ervaart-inkomensterugval/

mensen. Voor belangrijke banen in de zorg maar ook voor andere cruciale beroepen. Zoals voor banen in het onderwijs, voor meer onderwijzers en onderwijsassistenten.

Bescherm dat wat cruciaal is
Het minste wat we kunnen doen is álles op alles zetten om de cruciale mensen in de frontlinie te beschermen. Half mei bleek dat 6 op de tien medewerkers in verpleeghuizen of thuiszorg nog steeds zonder beschermingsmiddelen werkt.[4] Daarom investeren we twee miljoen euro in Scalabor, om extra productielijnen voor mondkapjes en andere beschermingsmiddelen op te zetten. Zo creëren we banen voor Arnhemmers én veiligheid voor onze zorgverleners en de Arnhemmers voor wie zij zorgen.

2) Banen behouden en banen creëren in Arnhem
Veel Arnhemse ondernemers komen door de crisis in de problemen. Om de crisis te overbruggen is er een steunpakket vanuit Den Haag. Dit pakket is lang niet altijd toereikend. Arnhem gaat zelf ook helpen om lokale ondernemers overeind te houden. Door bijvoorbeeld opdrachten zoveel mogelijk aan Arnhemse ondernemers te geven en door opdrachten vooruit te betalen in plaats van achteraf.

Er moeten duizenden betaalbare huizen worden gebouwd. En: er moeten duizenden slechte huizen worden opgeknapt. Ongezonde huizen met schimmel-, en vochtproblemen, met achterstallig onderhoud en slechte isolatie. Huizen waar mensen nu een torenhoge energierekening betalen. Die huizen gaan we isoleren en voorzien van collectieve zonnepanelen op de geschikte daken. Dan gaat de energierekening en dus de lasten voor mensen omlaag, dan worden de huizen weer gezond om in te wonen, kunnen we mensen omscholen en we creëren we banen in bouw en techniek. Samen met ROC's, Arnhemse aannemers maken we een ambitieus plan voor het bouwen en opknappen van Arnhemse huizen en voor de mensen die daarvoor nodig zijn.

De Arnhemse economie is uniek. In plaats van 10 miljoen euro uit te geven aan een facelift van parkeerplaats de Blauwe Golven investeren we in onze economische sectoren, waaronder de creatieve sector en sportieve sector, in cultuurmakers en kunstenaars. Dan behouden we banen én kunst, cultuur, creativiteit en mode in Arnhem. Het Stadstheater moet worden opgeknapt, maar het onderdak van Introdans en Oostpool kan door de provincie betaald worden. Dat scheelt 20 miljoen voor de gemeentekas. Ook dit geld zetten we in om de gevolgen van de Coronacrisis te bestrijden.

3) Armoede voorkomen en aanpakken
Armoede moeten we zoveel mogelijk voorkomen. Dat doen we door het behoud en creëren van banen. Maar dat doen we ook door het eerlijker verdelen van de lasten. We voeren een coronataks voor vastgoedmagnaten en villabezitters in en verlagen de belasting voor huurders. De rekening van de crisis laten we betalen door degenen die dat kunnen betalen (bijlage 2).

We schrappen de boete op ziek zijn, het eigen risico, voor Arnhemmers met een laag inkomen via een basisverzekering zonder eigen risico. Dat brengt de lasten van de meest kwetsbaren mensen omlaag, en voorkomt het mijden van zorg en de problemen die daaruit voortkomen (bijlage 3).

[4] https://www.fnv.nl/nieuwsbericht/sectornieuws/zorg-welzijn/2020/05/veel-zorgpersoneel-werkt-nog-steeds-onbeschermd

Om bezuinigingen te voorkomen op dat wat van waarde is voor Arnhemmers stellen we een coronafonds in. Dan kunnen we de financiële gevolgen door de coronacrisis opvangen. Met een financiële buffer is Arnhem voorbereid op eventuele kortingen vanuit Den Haag en kunnen we asociale bezuinigingen voorkomen.

Investeren in een sociale toekomst voor Arnhem
De voorstellen uit dit investeringsplan zijn belangrijke stappen om sociaal uit deze crisis te komen. Maar meer is nodig. Arnhem moet als provinciehoofdstad samen optrekken met andere gemeenten om de provincie te bewegen de Gelderse miljarden niet op de bank te laten staan, maar in Gelderland te investeren. Deze investeringen door de provincie in Gelderland zijn namelijk keihard nodig.

Financieel overzicht - Arnhems Corona Noodplan

Investeringen voor een sociale toekomst

bedragen in € x 1mln.

	Eenmalige investeringen	
v1	Coronafonds - opvangen financiële gevolgen crisis	26
v2	Productie van beschermingsmiddelen	2
v3	Omscholingsfonds voor banen in zorg, onderwijs, bouw, etc.	5
v4	Aanpak en verduurzaming slechtste huizen	10
	totaal eenmalige investeringen	43
	Dekking eenmalige investeringen	
d1	Schrappen facelift blauwe golven	10
d2	Klimaatfonds inzetten voor opknappen slechtste huizen	10
d3	Provinciale bijdrage Nieuwe Haven of anders schrappen	3
d4	Prov. bijdrage stadstheater/lauwersgracht, anders schrappen	20
	totaal eenmalige dekking	43
	Structurele uitgaven	
s1	Schrappen bezuinigingen op (jeugd)zorg en sociaal domein	13
s2	Gratis mondzorg en geen eigen risico zorgverzekering	5
	totaal structurele uitgaven	18
	structurele inkomsten	
i1	Coronataks vastgoedmagnaten en villabezitters	10
i2	Overige structurele dekking (zie bijlage 4)	8
	totaal structurele inkomsten	18
	Overig	
o1	Verlaging lokale lasten huurders	pm
o2	Verhoging lokale lasten vastgoedmagnaten en huisjesmelkers	pm

Bijlage 1:

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	29 april 2020
Ter bespreking van	Debat coronacrisis
Motie van	Elfrink - Dobbe - Cetintas - SP
Titel motie	Corona vergroot kloof tussen arm en rijk, gemeente moet die kloof verkleinen
Nummer Zaaknummer	**20M62** 465781

De Raad,

In vergadering bijeen,

Constaterende dat;
- de coronacrisis grote gevolgen heeft voor de Arnhemse samenleving
- de coronacrisis de armen veel harder treft dan de rijken,

Overwegende dat;
- de van oudsher aanwezige sociaal-economische kloof in onze stad door de coronacrisis nog dieper dreigt te worden met alle gevolgen vandien voor de samenleving als geheel en kwetsbare inwoners in het bijzonder

Spreekt uit dat;
- de gemeente er alles aan moet doen wat in haar vermogen ligt om deze sociaal-economische tweedeling te verkleinen en ingrijpende wijzigingen van de meerjarenbegroting daarvoor onvermijdelijk zijn

Draagt het college op;
- de concept-voorjaarsnota zo in te richten dat de sociaal-economische tweedeling, die door corona-crisis nog groter dreigt te worden, zoveel als mogelijk wordt verkleind

en gaat over tot de orde van de dag

Elfrink - Dobbe - Cetintas - SP

AANGENOMEN

Bijlage 2:

RECHTVAARDIGE LOKALE BELASTINGEN

Bedrijven hebben de afgelopen tientallen jaren steeds hogere winsten gemaakt en betalen steeds minder belasting. Huishoudens zijn daar sterk bij achtergebleven. Als gemeente kunnen we dit deels compenseren door huishoudens te ontzien en bedrijven meer aan te spreken. We moeten ons daarbij wel realiseren dat de gemeentebelasting maar een klein deel van de lastendruk van huishoudens en bedrijven uitmaakt. Een gemiddeld bedrijf geeft meer geld uit aan koffie voor het personeel dan dat ze lokale lasten afdraagt. Daarnaast is het goed om onderscheid te maken tussen hardwerkende (kleine) ondernemers en vastgoedmagnaten en pandjesbazen die bezit uitponden en teren op de arbeid van anderen.

Besteedbaar inkomen van huishoudens staat al bijna veertig jaar stil

'Het besteedbaar inkomen van huishoudens staat al bijna veertig jaar vrijwel stil. Een deel van de verklaring is dat de huishoudensgrootte in de afgelopen decennia is afgenomen. De belangrijkste reden is echter dat de groei van het huishoudinkomen achterblijft bij de groei van de totale economie. Vooral het aandeel van de economie dat naar bedrijven gaat, is sterk toegenomen. Meer geld wordt opgepot bij bedrijven en zij zijn ook winstgevender geworden.

Daarachter ligt echter een fundamentele verschuiving van het belang van arbeid naar het belang van kapitaal. Dit is een mondiaal fenomeen: in de meeste Westerse landen is het arbeidsinkomensaandeel in de afgelopen decennia sterk gedaald. De onderhandelingspositie van werknemers is afgenomen ten opzichte van werkgevers: automatisering, offshoring en de toegenomen flexibilisering dragen hier allemaal aan bij. In Nederland specifiek speelt de sterk toegenomen flexibilisering nog een extra grote rol.'

Rabo Research 5 februari 2018

Hoewel het Nederland economisch weer voor de wind gaat, zien de werkenden hun inkomen nauwelijks stijgen. Een steeds groter deel van de economische groei verdwijnt in de zakken van speculerende aandeelhouders.

De Groene Amsterdammer 31 januari 2018:

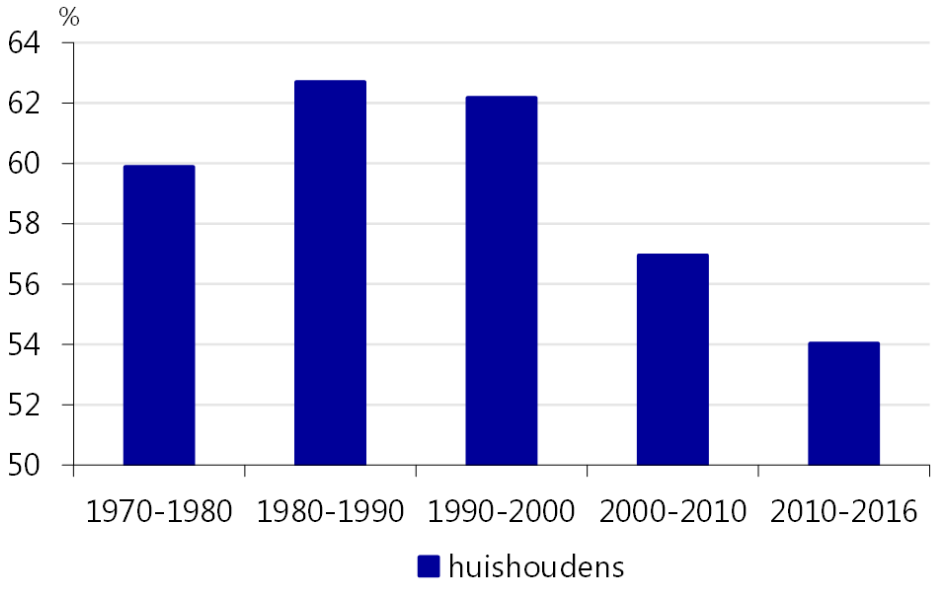

Figuur 1: Huishoudens krijgen een steeds kleiner deel van het nationaal inkomen

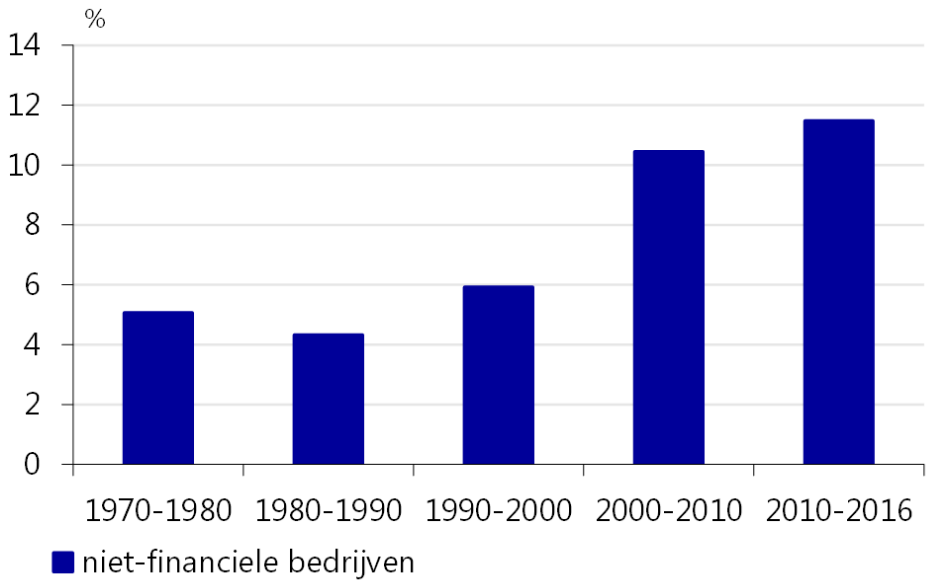

Figuur 2: Aandeel niet-financiële bedrijven sinds de jaren tachtig bijna verdrievoudigd

Belastingen van bedrijven en huishoudens in Nederland

Lokale belasting is maar een deel van de belasting die bedrijven en huishoudens betalen. Kijken we naar de bedrijven dan zien we dat de rijksbelastingen voor bedrijven zijn gedaald. Neem de vennootschapsbelasting: In Nederland geldt sinds 1 januari 2019 voor de eerste € 200.000 een tarief van 19% en voor het deel boven de €200.000 een tarief van 25%. Het Kabinet Rutte laat de vennootschapsbelasting de komende jaren nog verder zakken naar 21.7%. In de grafiek hieronder zien we de verlaging van de vennootschapsbelasting sinds de jaren ’80 tot heden.

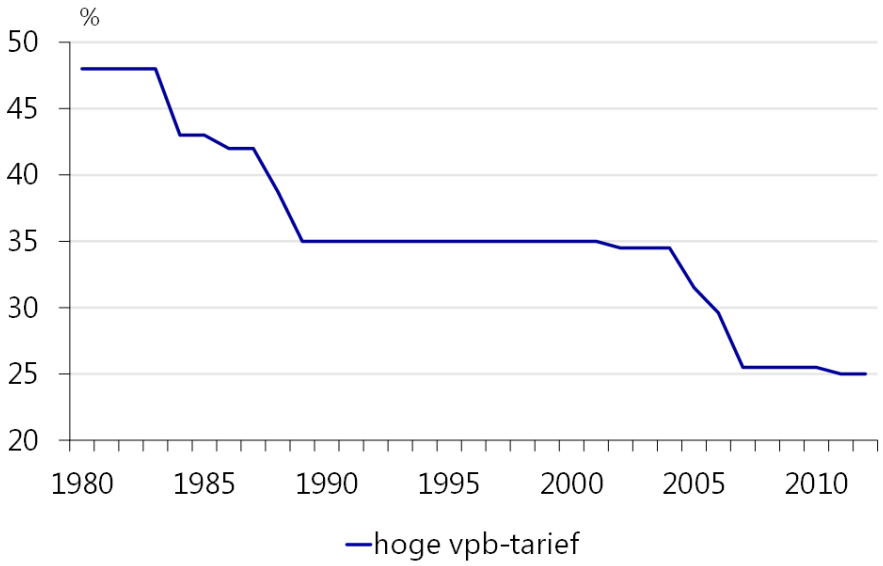

Figuur 3: Vennootschapsbelasting sinds jaren '80 bijna gehalveerd.

De belastingen zijn gedaald en het is dan ook geen verrassing dat de bedrijfswinsten en de uitkeringen aan aandeelhouders zijn gestegen. Bedrijven hebben over het algemeen dan ook ruimte om meer lokale belasting te gaan betalen. Arnhem besloot in 2014 tot een verhoging. Een verdere verhoging is niet alleen gerechtvaardigd maar kan ook probleemloos worden ingevoerd. De ontwikkelingen in Nijmegen laten dit zien. Het belastingtarief voor eigenaren van bedrijfsvastgoed is daar sinds 2015 verdubbeld.

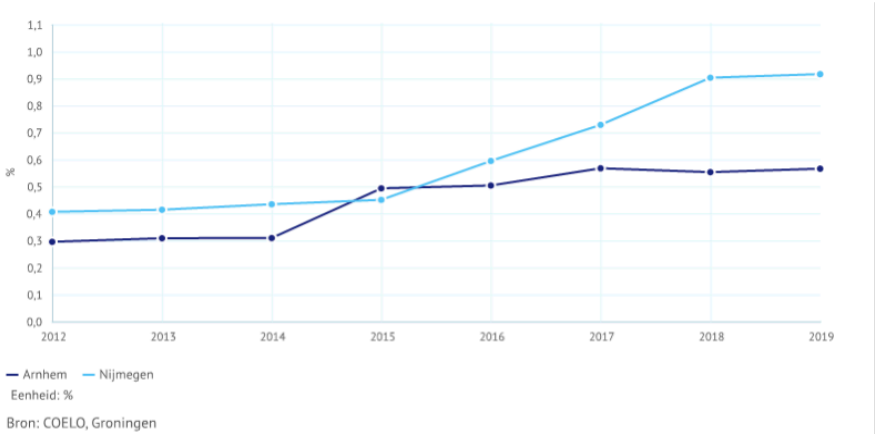

Figuur 4: OZB tarief eigenaren niet-woningen in Nijmegen sinds 2015 verdubbeld.

Belasting- en premiedruk huishoudens verschillende welvaartsgroepen

Naast de verschillen tussen huishoudens en bedrijven is het ook goed om naar de verschillen in lastendruk tussen welvaartsgroepen te kijken.

Huishoudens met lage welvaart betalen relatief veel lokale belasting

Uit gegevens van het CBS blijkt dat de lagere welvaartsgroepen relatief gezien veel gemeentelijke belasting betalen. Voor huishoudens in de laagste welvaartsgroep is de totale belasting- en premiedruk op het bruto-inkomen hoger dan in de tweede welvaartsgroep. In de laagste groep komen relatief veel zelfstandigen en studenten voor met zeer lage inkomens, terwijl ze wel diverse noodzakelijke uitgaven moeten doen. Hun uitgaven zijn in doorsnee beduidend hoger dan hun inkomen. Daardoor zijn de indirecte belastingen en heffingen relatief hoog in vergelijking met het inkomen.

Huishoudens met hoge welvaart betalen relatief weinig lokale belasting

De druk voor huishoudens in de hoogste welvaartsgroep is lager dan in de negende welvaartsgroep. Zo bestaat de hoogste groep voor een deel uit vermogende AOW'ers die weliswaar veel inkomstenbelasting verschuldigd zijn, maar geen premies voor AOW en pensioen meer hoeven te betalen. Daarnaast bevat deze groep relatief veel ondernemers. Ook zij betalen veel inkomstenbelasting, maar vaak weinig tot geen premies voor inkomensverzekeringen en private pensioenen. Hun vangnetten bouwen zij op in hun eigen bedrijf.

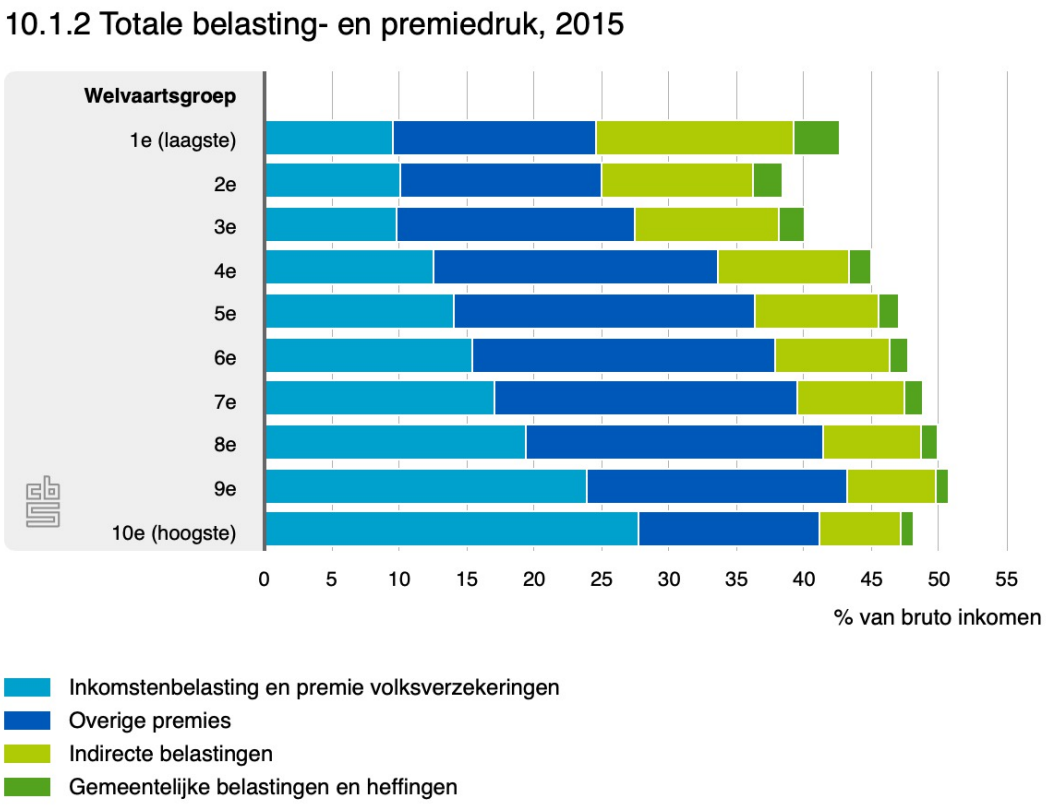

Figuur 5: Totale lasten en premiedruk welvaartsgroepen

Bijlage 3

Gratis aanvullende zorgverzekering met goede tandzorg bij laag inkomen

Iedereen met een inkomen tot 130% kan zonder extra kosten een collectieve aanvullende verzekering afsluiten zonder eigen risico en waarin goede tandverzorging is gedekt (GTV750)

De kosten hiervoor zijn door de ambtelijke organisatie in oktober 2019 becijferd op €2.1mln per jaar voor het afdekken van het eigen risico en €2.4mln per jaar voor het afdekken van gratis aanvullende zorgverzekering met goede tandzorg.

Om rekening te kunnen houden met eventuele kostenstijgingen is in dit plan een bedrag van €5 miljoen per jaar opgenomen.

Bijlage 4

.i2 overige structurele dekking.

overige structurele dekking	
solidariteitstaakstelling op Raad en college.	0,5
taakstelling diverse gemeenschappelijke regelingen	1,5
reductie externe inhuur	5
vrijval kwijtscheldingen door lagere lokale lasten huurders	1
totaal overige structurele dekking:	8

Solidariteitstaakstelling op Raad en College.
Raad en college leveren allemaal een klein % van hun salaris en onkostenvergoedingen in. Ook kan er worden bezuinigd op borrels, hapjes en buitenlandse reizen. In totaal wordt er een bedrag van 500.000 euro per jaar bespaard. College en de vice-voorzitter van de raad doen daarvoor een voorstel.

Taakstelling diverse gemeenschappelijke regelingen
Sommige zaken heeft de gemeente Arnhem uitbesteed aan gemeenschappelijke regelingen. Een voorbeeld is de ODRA. Deze blijven bij bezuinigingen vaak buiten schot terwijl er op hele belangrijke zaken die de gemeente zelf doet dan wel moet worden bezuinigd. Daarom kiezen we er voor om hier actief een bijdrage van in totaal €1,5 miljoen weg te halen. Het college doet daarvoor een voorstel

Reductie externe inhuur
De externe inhuur is vorig jaar enorm gestegen bij de gemeente Arnhem. Van 13% naar 21% van de totale loonsom. Het college krijgt de opdracht om hier €5 miljoen per jaar op te besparen. Dat kan makkelijk en snel.

Vrijval kwijtschelding door lagere lokale lasten voor huurders.
Omdat huurders bij de SP veel minder lokale belasting gaan betalen, zal de gemeente automatisch minder uitgeven aan kwijtschelding.

BEHANDELRESULTAAT

Informatief 10 juni 2020

GEMEENTE Arnhem

Raadsvoorstel 'Perspectiefnota 2021-2024'

Zaaknummer:	462487
Portefeuillehouder:	College

Resultaat van bespreking:

Aanwezig in de Raadszaal de raadsleden/fractievolgers: Cetintas (SP), Verheij (PVV), Manders (Arnhem Centraal), Van Es (VVD), Van Dillen (CDA), Venhoek (D66), De Groot (Partij voor de Dieren), Becker (ChristenUnie), Wiggers (Arnhemse Ouderenpartij), Usta (DENK Verenigd Arnhem), Prinsen (GroenLinks), Bouma (PvdA).

Aanwezig in Landgoed Festival de raadsleden/fractievolgers: Baars (SP), Van der Laak (Arnhem Centraal), Pape (VVD), Hutten (CDA), Van Iperen (D66), Aydemir (DENK Verenigd Arnhem), Coenders (GroenLinks) en Greving (PvdA).

Insprekers
1. Ingesproken is in de Raadszaal m.b.t. de Perspectiefnota 2021-2024 bij het thema "Wonen in een duurzamer Arnhem" door: Alie Sijtsma, Ilona Annema, Daniël Wenting, Robert Jan Buis en Marloes Spaander.
2. Ingesproken is in de Raadszaal m.b.t. de Perspectiefnota 2021-2024 bij het thema "Open en verantwoord besturen" door: Ipe van der Deen, Jessica Derks en Nanda Bakker.
3. Ingesproken is in de Raadszaal m.b.t. de Perspectiefnota 2021-2024 bij geen thema voorkeur door: Ramon Barends en Kelly Bolsenbroek
4. Ingesproken is in Landgoed Festival m.b.t. de Perspectiefnota 2021-2024 bij het thema "Meedoen in een socialer Arnhem" door: Marjon Hoeks, Fokke de Jong en Pascal Mulder.
5. Ingesproken is in Landgoed Festival m.b.t. de Perspectiefnota 2021-2024 bij het thema "Genieten van een nog mooier Arnhem" door: Joost Blasweiler, Merlijn Schrijvers, Patrick Waijer, Dick van Kleef, Hilde Haazen, M. Soultana en Guide Janssen.

Bespreking
De insprekers hebben de raadskamer toegesproken en hun mening over een thema de Perspectiefnota weergegeven. Daarna hebben de insprekers vragen vanuit de raadskamer beantwoord. De beschikbare vergadertijd was voldoende om alle insprekers in beide kamers te horen. Ontvangen inspraakbijdragen zijn aan de stukken toegevoegd.

Conclusie
De voorzitter stelt met instemming van de raadskamer vast dat deze informatieve behandeling is afgerond en dat het raadsvoorstel door kan naar de meningsvorming 1.

De raadsadviseur,

Raadszaal
K. Vons

Landgoed Festival
B. Kranenborg

De voorzitter,

M. Dolsma

S. van Ommen

BEHANDELRESULTAAT

Meningsvormend 1 14 juni 2020

GEMEENTE Arnhem

Raadsvoorstel 'Perspectiefnota 2021-2024'

Zaaknummer:	462487
Portefeuillehouder:	College

Resultaat van bespreking:

Aanwezig in de Raadszaal de raadsleden/fractievolgers: Cetintas (SP), Verheij (PVV), Manders (Arnhem Centraal), Kalthoff en Pape (VVD), Van Dillen (CDA), Venhoek en Loor (D66), Eliens (Partij voor de Dieren), Nede (ChristenUnie), Wiggers (AOP), Usta (DENK Verenigd Arnhem), Gemici en Prinsen (GroenLinks), De Vries en Visser (PvdA).

Verder aanwezig: Wethouder Van der Zee en Wethouder De Vroome.

Aanwezig in Landgoed Festival de raadsleden/fractievolgers: Baars (SP), Van der Laak (Arnhem Centraal), Van Es (VVD), Hutten (CDA), Andeweg (D66), Aydemir (DENK Verenigd Arnhem), Coenders (GroenLinks), Becker (CU), De Groot (PvdD) en Greving (PvdA).

Verder aanwezig: Wethouder Paping en J. Inberg (Concerncontroller/ manager Financiën & Control)
Afwezig: Arnhemse Ouderenpartij en de PVV

Bespreking Raadszaal
De bespreking heeft plaatsgevonden aan de hand van de onderwerpen uit de portefeuille van Van der Zee en De Vroome. De M1 is afgerond m.b.t. de portefeuille van Van der Zee. M.b.t. de portefeuille van De Vroome is alleen het onderwerp "Jansbeek boven water" afgerond. De M1 is niet afgerond en een voortzetting zal plaatsvinden op woensdag 24 juni, met de portefeuille van de Vroome.

Bespreking Landgoed / Festival
De bespreking heeft plaatsgevonden in de raadszaal aan de hand van de onderwerpen uit de portefeuille van Paping. De M1 is niet afgerond en een voortzetting zal plaatsvinden op woensdag 24 juni, met het vervolg op het onderwerp Financiën.

Toezeggingen
Wethouder Paping heeft toegezegd met een onderbouwing te komen op het onttrekken van de Bestemmingsreserves (zie pag. 13 van de bundel met technische vragen)

Wethouder Paping heeft toegezegd in de raadsbrief van eind juni een duidelijk overzicht op te nemen, waarin de maatregelen staan wat er wel en niet gebeurt (o.a. OZB, huren van gemeentelijke panden worden die kwijtgescholden ja/nee? Etc.) De wethouder zegt toe tevens in deze brief met de analyse van de meicirculaire te komen.

Conclusie Raadszaal
De voorzitter stelt met instemming van de raadskamer vast dat de meningsvorming 1 is afgerond m.b.t. de portefeuille van Van der Zee. De voorzitter stelt met instemming van de raadskamer vast dat de meningsvorming 1 m.b.t. de portefeuille van De Vroome niet is afgerond.

BEHANDELRESULTAAT

Meningsvormend 1 14 juni 2020

Conclusie Landgoed / Festival

De voorzitter stelt met instemming van de raadskamer vast dat de meningsvormende 1 behandeling niet is afgerond. Een voorzetting van de meningsvorming 1 m.b.t. portefeuille Paping is gewenst.

De raadsadviseur,	De voorzitter,
Raadszaal	
B. Kranenborg	S. van Ommen
Landgoed Festival	
K. Vons	V. Bouma

Titel/onderwerp: **Perspectiefnota 2021-2024**

Raadsadviseur: K. Vons Telefoonnr: 3774087 katinka.vons@arnhem.nl

Van:	College	Ambtenaar:	Mw. N. Bouwman
Portefeuillehouder:	Paping, Marcouch, Bouwkamp, Louwers, Van der Zee, De Vroome en Van Dellen	Telefoonnr:	3774629
		E-mailadres:	natasja.bouwman@arnhem.nl
Doel activiteit	**Meningsvormend 1 Perspectiefnota 2021-2024 m.b.t. Portefeuille wethouder Paping**; Financiën, Wonen, Armoedebeleid, Vergunningen en handhaving en projecten Malburgen, Presikhaaf en Park Lingezegen		
Toelichting	**Het raadsvoorstel** Het college heeft ervoor gekozen om in het licht van de coronacrisis, geen omvangrijke beleidsintensiveringen of -aanpassingen te presenteren. De ontwikkelingen zijn samengebracht op de thema's uit het coalitieakkoord en voorgaande Perspectiefnota's: - Meedoen in een socialer Arnhem - Wonen in een duurzamer Arnhem - Genieten van een nog mooier Arnhem - Open en verantwoord besturen **Financiën** De Perspectiefnota laat na verwerking van de Autonome ontwikkelingen, uitvoering van moties en van de urgente knelpunten een totaalbeeld zien dat vanaf 2020 positief en zonder taakstellingen is. Deze reeks wordt vooralsnog gereserveerd om op een later moment in het licht van de impact van de coronacrisis en eventuele noodzakelijke en gewenste intensiveringen, in te kunnen zetten. Als extra buffer om de gevolgen van de coronacrisis voor gemeenschappelijke financiën op te vangen, wordt een beoordeling gemaakt van het nut en de noodzaak van alle bestemmingsreserves in onze begroting. De meerjarige ontwikkeling van de weerstandsfactor laat met het totaalbeeld uit deze perspectiefnota een groei zien van 1,0 in 2020 naar 1,1 in 2023 en 1,3 in 2024. **Impactanalyse gevolgen coronacrisis op gemeentelijk beleid en financiën** De Perspectiefnota bevat een bijlage: Impactanalyse gevolgen coronacrisis. Een belangrijke disclaimer bij de uitkomsten van de verkenning is, dat de mate van onzekerheid zo groot is dat alleen op basis van aannames en veronderstellingen enige indicatie van impact kan worden gegeven. De onzekerheden hebben onder ander betrekking op de feitelijke financiële impact op de gemeentelijke begroting, de doorwerking van negatieve financiële gevolgen voor burgers, instellingen en bedrijven, de financiële gevolgen van maatregelen na de crisis op het gebied van zorg, gezondheid, armoede, inkomensondersteuning en participatie. Ook is nog niet volledig duidelijk in welke mate het Rijk de gemeenten zal compenseren en hoe op termijn dit door zal werken op algemene en specifieke uitkeringen die de gemeente van het Rijk ontvangt. Ook onderdelen van de gemeente kunnen geraakt worden door deze crisis en moeten wellicht later nog aan dit overzicht worden toegevoegd. **Informatie van het college m.b.t. Perspectiefnota** Indien er nieuwe informatie vanuit het college richting raad komt zal dit gedurende het politieke proces bij de stukken geplaatst worden. In de Raadsbrief "Aanpak en scenario's coronacrisis" van 22 mei jl. staat over de aard en het moment waarop de informatie naar de raad komt meer te lezen. De raadsbrief is bij de stukken geplaatst. **Advies Agendacommissie** De Agendacommissie heeft op 3 juni 2020 de notitie vervolgproces Perspectiefnota		

	vastgesteld. Deze notitie behandelt het vervolg van de planning en procedure van de Perspectiefnota 2021-2024. Deze notitie is bij de stukken gevoegd. **Turap-1 2020** De raadsbrief Turap-1 2020 zal bij de vergadering van de Perspectiefnota betrokken worden. Deze is bij de stukken gevoegd. **Proces tot nu toe** Een aantal onderdelen van het politieke proces is reeds afgesloten of in de steigers gezet. 1. Zo is de periode van technische vragen en antwoorden afgerond en heeft de mondelinge technische briefing door ambtenaren plaatsgevonden. 2. Het inspreekmoment van de stad", is op woensdag 10 juni geweest in de Raadszaal en Landgoedfestival. Het resultaat van beide vergaderingen kunt u lezen in het behandelresultaat, dat evenals de teksten van de 22 insprekers is bijgevoegd. **Vervolg proces** 3. De M1 fase schriftelijk is gewijzigd in een fysieke meningsvorming 1 deze zal plaatsvinden op woensdag 17 juni en 24 juni. 4. De M2 zal op woensdag 1 juli plaatsvinden 5. Woensdag 8 juli zal de besluitvormende raadsbehandeling zijn. Voor details verwijs ik u naar de bijgevoegde notitie "Vervolgproces behandeling Perspectiefnota 2021-2024".
Voorgesteld resultaat van de bespreking	Afronden M1 fase Perspectiefnota m.b.t. portefeuille wethouder Paping
Spreekrecht publiek	Nee, heeft plaatsgevonden op 10 juni.
Behandeladvies	Het betreft een meningsvormende behandeling (M1) van de Perspectiefnota en vindt separaat in twee raadskamers, geordend per portefeuille plaats. Bij deze behandeling zal de orde van de vergadering iets afwijken van de gangbare M1 fase die vanaf 15 januari gangbaar was. Omdat het over een voorstel gaat dat alle portefeuilles raakt hoeft er in de raadskamers afzonderlijk geen eerste oordeel over de Perspectiefnota worden uitgesproken. Ook hoeft niet aan de orde te komen of men moties zal gaan indienen, want het is bekend dat dit zal gaan gebeuren. Het ligt in de rede deze M1 fase dan iets meer (politiek) vraaggericht zal zijn. Om de agenda van 17 juni niet geheel te belasten met de M1 van de Perspectiefnota zal de M1 vergadering verdeeld worden over de agenda van 17 juni en van 24 juni (zie vastgestelde notitie "Vervolgproces behandeling Perspectiefnota 2021-2024" agendacommissie 3 juni). *1. Discussie in vrije vergaderorde* Woordvoerders en portefeuillehouder discussiëren met elkaar over het voorstel, er kunnen vragen gesteld worden en toezeggingen worden gedaan. Interrupties zijn toegestaan. *2. Afronding in een korte ronde* De bespreking wordt afgerond met een korte ronde langs alle woordvoerders waarin zij aangeven hoe zij de verdere behandeling van het voorstel voor zich zien. *3. Conclusie voorzitter raadskamer* De voorzitter herhaalt de gedane toezeggingen en formuleert op basis van de inbreng van de woordvoerders de conclusie over de verdere behandeling van het voorstel.
Bijlagen	

Raadsvoorstel Perspectiefnota 2021-2024
Aanbiedingsbrief
Perspectiefnota 2021-2024
Bijlage bij Perspectiefnota: Impactanalyse gevolgen coronacrisis
Raadsbrief Turap-1 2020

Notitie Vervolgproces behandeling Perspectiefnota 2021-2024 (agendacommissie 3 juni)
Bundel technische vragen en antwoorden
Raadsbrief "Aanpak en scenario's coronacrisis" 22-5-2020
Raadsbrief "Arnhemse aanpak: de weg vooruit" 2-6-2020
Raadsbrief "Coronadashboard"10-6-2020
6 Schriftelijke reacties inwoners Arnhem en 10 Korte berichten n.a.v. facebookbericht Ahmed Marcouch
Lijst insprekers en teksten insprekers 10 juni
Aangekondigd amendement "Perspectiefnota ter kennisgeving aannemen" (ChristenUnie)
Aangekondigd plan "Arnhemscoronanoodplan" (SP)
Behandelresultaat 10 juni

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	8 juli 2020
Ter bespreking van	Perspectiefnota 2021-2024
Amendement van het lid	Daniël Becker - ChristenUnie
Titel Amendement	Perspectiefnota ter kennisgeving aannemen
Nummer Zaaknummer	**20A55** 462487

De ondergetekende(n) stel(t)(len) het volgende amendement voor:

Besluit 1 van het raadsvoorstel:
Besluit 1. De voorliggende Perspectiefnota 2021-2024 vast te stellen

Te wijzigen in:
besluit: 1. De voorliggende perspectiefnota 2021 – 2024 ter kennisgeving aan te nemen.

Toelichting
De Corona pandemie brengt grote financiële onzekerheden met zich mee die bij het vaststellen van deze perspectiefnota nog geheel onduidelijk zijn.

Daniël Becker - ChristenUnie

RAADSVOORSTEL

Aan de gemeenteraad

Zaaknummer 462487

Onderwerp: Perspectiefnota 2021-2024

Voorstel

1. De voorliggende Perspectiefnota 2021-2024 vast te stellen

Inleiding

Wij hebben een Perspectiefnota gemaakt waarin inhoud en financiën samenkomen. We nemen de autonome ontwikkelingen (loon-, prijs- en volume effecten), moties en urgente knelpunten (waar al bestuurlijke afspraken onder liggen) in de Perspectiefnota op. We kiezen er bewust voor om nu, in het licht van de coronacrisis, geen omvangrijke beleidsintensiveringen of -aanpassingen te presenteren.
De ontwikkelingen zijn samengebracht op de thema's uit het coalitieakkoord en voorgaande Perspectiefnota's:

- Meedoen in een socialer Arnhem
- Wonen in een duurzamer Arnhem
- Genieten van een nog mooier Arnhem
- Open en verantwoord besturen.

De coronacrisis heeft inmiddels veel impact op Arnhem en de Arnhemmers. We weten niet hoelang deze gezondheidscrisis nog gaat duren en we weten ook niet welke consequenties deze zal hebben op onze samenleving. Overheden doen er alles aan om de crisis te beheersen en maatregelen te nemen om te voorkomen dat onze samenleving ontwricht raakt. In deze bijzondere context hebben wij de verantwoordelijkheid voor de bestrijding van de crisis, moeten we de stad ook nu draaiende houden en ons voorbereiden op de periode waarin we de samenleving weer wat meer normaliseert.

Gelet op de onzekerheden hebben we besloten te komen tot een Perspectiefnota waarin we ons bewust beperken tot dat wat op dit moment nodig is. We zetten in op zoveel mogelijk continueren van het bestaande beleid. Ondanks de vele onzekerheden rondom de coronacrisis en de impact op de inwoners, bedrijven en (culturele) instellingen, hebben we echter ook de verantwoordelijkheid om verder te kijken. In dit kader is het belangrijk dat wij ook inhoudelijk met elkaar in gesprek blijven over het perspectief van de stad.
In de Perspectiefnota is per thema een doorkijk gegeven van de impact van de coronacrisis en in de wijze waarop we daarmee om willen gaan. Het financieel meerjarenbeeld laat een structureel positieve reeks zien, die vooralsnog gereserveerd wordt om op een later moment in het licht van de impact van de coronacrisis en eventuele noodzakelijke en gewenste intensiveringen, in te kunnen zetten. Als extra buffer om de gevolgen van de coronacrisis voor de gemeentelijke financiën op te vangen, wordt een beoordeling gemaakt van het nut en de noodzaak van alle bestemmingsreserves in onze begroting.

Arnhem GEMEENTE

Beoogd effect

De uitkomsten van de besluitvorming over de Perspectiefnota te betrekken bij het opstellen van de ontwerp-Begroting 2021-2024.

Argumenten

1.1 Perspectiefnota zonder omvangrijke beleidsintensiveringen of -aanpassingen

De coronacrisis is in volle gang. De precieze impact daarvan is nog niet bekend. Daarom bieden we een beleidsneutrale Perspectiefnota aan, zonder omvangrijke beleidsintensiveringen of -aanpassingen. Op dit moment ligt de focus op de bestrijding van de crisis. Tegelijkertijd houden we de stad draaiende en bereiden we ons voor op de periode dat de samenleving weer wat normaliseert.

1.2 Noodzakelijke actualisatie begrotingskader

Om de stad draaiende te houden en ons voor te bereiden, zijn in de Perspectiefnota autonome ontwikkelingen, moties en urgente knelpunten opgenomen en wordt in de komende periode een beoordeling gemaakt van het nut en de noodzaak van alle bestemmingsreserves.

Kanttekeningen en risico's

1.1 Impact coronacrisis op gemeentelijk beleid en financiën

Een belangrijke disclaimer bij de uitkomsten van deze verkenning is, dat de mate van onzekerheid zo groot is dat alleen op basis van aannames en veronderstellingen enige indicatie van de impact kan worden gegeven. De onzekerheden hebben onder andere betrekking op de feitelijke financiële impact op onze begroting, de doorwerking van negatieve financiële gevolgen voor burgers, instellingen en bedrijven, de financiële gevolgen van maatregelen na de crisis op het gebied van zorg, gezondheid, armoede, inkomensondersteuning en participatie. Ook is nog niet volledig duidelijk in welke mate het Rijk de gemeenten zal compenseren en hoe op termijn dit door zal werken op algemene en specifieke uitkeringen die de gemeente van het Rijk ontvangt. Ook andere onderdelen van de gemeente kunnen geraakt worden door deze crisis en moeten wellicht later nog aan dit overzicht worden toegevoegd.

Financiën

De Perspectiefnota 2021-2014 laat na verwerking van de autonome ontwikkelingen, uitvoering van moties en van urgente knelpunten een totaalbeeld zien dat vanaf 2022 positief en zonder taakstellingen is. Deze reeks wordt vooralsnog gereserveerd om op een later moment in het licht van de impact van de coronacrisis en eventuele noodzakelijke en gewenste intensiveringen, in te kunnen zetten. Als extra buffer om de gevolgen van de coronacrisis voor de gemeentelijke financiën op te vangen, wordt een beoordeling gemaakt van het nut en de noodzaak van alle bestemmingsreserves in onze begroting.

De meerjarige ontwikkeling van de weerstandsfactor laat met het totaalbeeld uit deze Perspectiefnota een groei zien van 1,0 in 2020 naar 1,1 in 2023 en 1,3 in 2024. In de komende periode wordt in aanloop naar de Begroting 2021-2024 vanzelfsprekend het risicoprofiel geactualiseerd.

Uitvoering

De wijze waarop uw raad de Perspectiefnota behandelt, is nog niet bekend. De uiteindelijke besluitvorming van uw raad over de Perspectiefnota wordt als input verwerkt in de ontwerp-Begroting 2021-2024, die uw raad eind september 2020 wordt aangeboden. Dit natuurlijk afhankelijk van het uiteindelijke verloop van de coronacrisis. Tussentijds blijft uw raad geïnformeerd worden over de voortgang en actuele ontwikkelingen.
Wanneer we de (financiële) effecten van het coronavirus in de komende maanden nog scherper in beeld krijgen, streven we ernaar om de consequenties en oplossingen in de aankomende Begroting te laten landen. De financiële effecten worden, zodra hier meer zekerheid over is, in Turap-2 verwerkt voor wat betreft het boekjaar 2020.

Om uitvoering te geven aan de ingezette lijn en de Begroting voor te bereiden is het noodzakelijk de verschillende sporen en de afstemming daartussen goed te organiseren. Naast het gemeentelijk crisisteam dat zich richt op de acute crisisbeheersing, zijn de Financiële Impact Commissie (FIC) en het team Arnhems BeleidsConsequenties (ABC) actief met het in beeld brengen van de financiële en beleidsmatige consequenties van de crisis. Het ingezette strategisch proces ter voorbereiding op de Perspectiefnota zetten we door in aanloop naar de Begroting om de crisisbeheersing, de financiële en de beleidsmatige impact samen te brengen en af te stemmen.

Communicatie

Met de afdeling communicatie wordt een kort persbericht opgesteld ten behoeve van de externe publicatie van de Perspectiefnota 2021-2024. Daar waar van toepassing worden externe partijen door hun gemeentelijke accounthouders op de hoogte gebracht van besloten maatregelen.

Bijlagen

Stukken voor gemeenteraad

- Raadsvoorstel
- Aanbiedingsbrief
- Perspectiefnota 2021-2024
- Bijlage bij Perspectiefnota: Impactanalyse gevolgen coronacrisis

RAADSVOORSTEL

Besluit van	
Zaaknummer	462487

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 28 april 2020, nummer: 462487;

gelet op artikel 190 van de Gemeentewet;

besluit:

1. De voorliggende Perspectiefnota 2021-2024 vast te stellen

De griffier, De voorzitter,

Gemeente Arnhem

Aan de gemeenteraad

Datum	: 28 april 2020
Zaaknummer	: 462487
Contactpersoon	: Marc Paats
Telefoonnummer	: 06 57071870

Onderwerp: Aanbiedingsbrief Perspectiefnota 2021-2024

Geachte voorzitter en leden,

De coronacrisis heeft veel impact op Arnhem en de Arnhemmers. Het leven en werken is fundamenteel veranderd. We proberen zoveel mogelijk thuis te blijven en mensen in vitale beroepen werken in deze periode in de frontlinie. We zien verlaten winkelstraten en bedrijventerreinen. De parken in onze stad, die anders het bruisend hart vormen, zijn stil. Onze uitgaansgebieden en culturele instellingen zijn verlaten. We zien een stad voor ons die we niet herkennen en ook niet willen zijn. Achter de stilte in de stad zijn ondernemers hard aan het werk hun bedrijf overeind te houden. Vele sectoren worden hard getroffen en we weten nog niet waar het eindigt. Bedrijven en instellingen bereiden zich voor zover als mogelijk voor op de situatie waarin de samenleving weer iets meer normaliseert. Maar ondertussen zien we mensen werkloos worden, en ZZP'ers en kleine middenstanders die hun inkomen plots fors zien dalen.

We zien dat de scholen alles op alles zetten om de leerlingen van adequaat onderwijs te voorzien. De ouders van de leerlingen ondersteunen de kinderen bij het thuisonderwijs, werken thuis en proberen het huishouden draaiende te houden. Het zijn ook zware tijden voor eenzame en kwetsbare mensen in onze stad. Maatschappelijke organisaties en particulieren doen alles wat in hun macht ligt er ook voor deze groepen te zijn. We maken ons ook zorgen over de veiligheid van mensen in de thuissituatie, zo zijn we extra alert op huiselijk geweld in gezinnen waarvan de leden al geruime periode dicht op elkaar zitten. Ondanks deze moeilijke periode zien we de veerkracht van onze samenleving waarin we zoveel mogelijk proberen het dagelijks leven doorgang te laten vinden en we omkijken naar elkaar.

In de recente geschiedenis van Nederland hebben we een tijd als deze nog nooit meegemaakt. We weten niet hoe lang deze gezondheids- en economische crisis nog gaat duren en we weten ook niet welke consequenties deze zal hebben op onze samenleving. Overheden doen er alles aan om de crisis te beheersen en maatregelen te nemen om te voorkomen dat onze samenleving ontwricht raakt.

In deze bijzondere context hebben wij de verantwoordelijkheid voor de bestrijding van de crisis en moeten we de stad ook nu gaande houden. Tegelijkertijd bereiden we ons voor op de periode waarin we als samenleving het normale leven weer enigszins kunnen oppakken.

Arnhem door de crisis heen helpen
Arnhem laat juist in deze tijden van crisis zien dat het een saamhorige stad is. Organisaties werken intensief samen en bundelen hun krachten. Mensen blijven, ondanks de fysieke afstand, met elkaar verbonden. Mensen kijken naar elkaar om en zorgen voor elkaar. Deze saamhorigheid willen we vasthouden en inzetten bij het gezamenlijk herstel.

Op de korte termijn blijven wij intensief werken aan het beheersen en beperken van de effecten van deze crisis. Daarover bent u in de afgelopen periode regelmatig met raadsbrieven geïnformeerd. Over de noodverordening die is afgekondigd en de afstemming met de ziekenhuizen in de regio. Over de opvang van daklozen en over maatregelen die we hebben genomen rondom onderwijs en opvang van kinderen. Maar ook regelingen voor ZZP'ers en informatievoorziening aan ondernemers en (culturele en sport) instellingen. Wij sluiten daarbij aan op het noodpakket voor banen en economie dat het Rijk heeft vastgesteld om de vitaliteit van de economie zo veel mogelijk te ondersteunen. Wij helpen inwoners, ondernemers en organisaties die daarvan gebruik willen maken.

Binnen de gemeente is een Finance Corona Team ingericht om de (financiële) consequenties voor de gemeentelijke organisatie inzichtelijk te maken en te beheersen. Bij de Perspectiefnota hebben wij het door het team opgestelde overzicht van nu voorziene risico's gevoegd. Om op langere termijn de financiële impact goed inzichtelijk te maken, hebben we een aparte projectadministratie ingericht. Daarnaast wordt continu door onze medewerkers in de gaten gehouden hoe mensen in de stad geraakt worden door de crisis en wat de beleidsmatige consequenties zijn van de coronavirus. Waar nodig en mogelijk wordt dan meteen actie ondernomen, bijvoorbeeld waar het gaat om de opvang van daklozen, huiselijk geweld en ondersteuning van de bedrijven en culturele instellingen. Om de beleidsmatige impact van de crisis inzichtelijk te maken en daarop te acteren, hebben wij het team Arnhemse BeleidsConsequenties ingesteld. Wij zullen u de komende periode nauwgezet blijven informeren over de ontwikkelingen, onze activiteiten en de genomen maatregelen.

Arnhem gaande houden
De gemeente Arnhem zet ook in op zoveel mogelijk de continuering van het bestaande beleid. Zo lopen aanbestedingen voor de zorg de komende maanden door. Op onderdelen passen we de werkwijze aan zodat we conform de coronamaatregelen veilig kunnen werken. We blijven investeren in de stad. Investeringen van de overheid scheppen werkgelegenheid na de crisis en we zorgen dat de stad aantrekkelijk blijft voor inwoners, ondernemers en bezoekers. Dat doen we in de openbare ruimte rondom de vergroening met bijvoorbeeld het bomenbeleid, we werken de visie op de Nieuwe haven verder uit en maken we voorstellen voor de aanpak Bethaniënstraat. Waar mogelijk blijven we inzetten op het doorgaan van woningbouwprojecten, zoals Schuytgraaf, Malburgen, Akzo, Coehoorn, Nieuwstraat en Stadsblokken-Meinerswijk. Maar denk ook aan de herijking van de welzijnsopdracht die we doorzetten. Juist nu moeten we zorgen voor een sterke sociale basis, door de gesubsidieerde inzet te richten op het bouwen en versterken van sociaalmaatschappelijke netwerken. We willen initiatieven

verbinden, krachten bundelen, versnippering voorkomen en voorzieningen in de stad behouden om mensen verder te helpen. Samen met de sociale wijkteams blijven we de zorg bieden die nodig is.

Arnhem voorbereiden op de toekomst
Wij hebben ondanks vele onzekerheden en onduidelijkheden een verantwoordelijkheid om verder te kijken. Arnhem staat op een stevig fundament. Een fundament dat bestaat onder meer uit onze inwoners, bedrijven, maatschappelijke, culturele en sportorganisaties. Wij voelen het als onze verantwoordelijkheid om door de coronacrisis heen te kijken en de stad perspectief te bieden op de tijd na deze crisis: Een saamhorige stad waarin het fijn wonen en goed ondernemen is, met zorg voor hen die dat nodig hebben. In dit kader is het belangrijk dat wij ook inhoudelijk met elkaar in gesprek blijven over het perspectief van de stad: een stad staat namelijk nooit helemaal stil. Er zijn nu eenmaal autonome ontwikkelingen en politieke en maatschappelijke vraagstukken waarover we keuzes moeten maken. Wij hebben een klein half jaar geleden een begroting vastgesteld waarin we onze ambities hebben neergelegd. Ook in deze periode werken wij, naast het bestrijden van de crisis, door aan het realiseren van die ambities. En natuurlijk is het duidelijk dat de financiële mogelijkheden beperkt zijn en dat die impact hebben op het bestaande en toekomstig beleid. Ook zonder de coronacrisis stond er al veel druk op onze begroting, de huidige situatie maakt dat onze financiële positie verder onder druk zal komen. Er komen echter forse steunmaatregelen vanuit het Rijk die ook ons gaan helpen. In deze fase zijn veel onduidelijkheden over welke steun en mate van steun waarop wij kunnen rekenen vanuit het Rijk en de Provincie. Daarnaast moeten we zelf ook maatregelen treffen om de financiële effecten van de crisis op te vangen.

Perspectiefnota 2021-2024
Met deze brief bieden we u een Perspectiefnota aan waarin we de autonome ontwikkelingen (loon-, prijs- en volume effecten), moties en onvermijdelijk beleid hebben opgenomen. We kiezen er voor om nu geen omvangrijke beleidsintensiveringen of -aanpassingen te presenteren..

Intussen bereiden we ons als bestuur van deze stad voor op de periode na deze crisis: wat heeft onze stad nodig om zich weer op te richten. Wij realiseren ons dat we hier gedurende de komende maanden continu op moeten monitoren en dat zullen we ook doen. We hebben een organisatie ingericht waarin we de (te verwachten) effecten continu verbinden aan mogelijke oplossingen voor de korte en middellange termijn. We volgen hierbij ook de uitgangspunten over de belangrijkste onzekerheden, zoals bijvoorbeeld het CPB die in scenario's heeft uitgewerkt.

Om ons voor te bereiden op onzekere tijden, werken we tevens aan een analyse en beoordeling van het nut en de noodzaak van alle bestemmingsreserves in onze begroting. Het totaal gereserveerde bedrag in de bestemmingsreserves bedraagt rond de €120 miljoen. Als nut en noodzaak van deze reserveringen minimaal zijn, overwegen we deze middelen in de algemene reserve te storten als extra buffer om de gevolgen van de coronacrisis voor de gemeentelijke financiën op te vangen. We zullen u hierover de komende periode nader informeren.

De Perspectiefnota 2020-2024 geeft ons een kader dat helpt om te doen wat we nu moeten doen. De komende maanden werken wij aan een nieuw perspectief voor Arnhem. Dit perspectief bouwt voort op onze bestaande ambities, deze willen wij u presenteren in de Begroting 2020 - 2024. De voorbereiding hiervoor is in volle gang waarbij we een aantal belangrijke pijlers als maatstaf hanteren: bestaanszekerheid & welzijn, economische kracht, kansengelijkheid en toekomstbestendigheid. Dit doen wij op de Arnhemse wijze integraal, samen met de stad én gebiedsricht.

Afsluitend
Wij willen van deze mogelijkheid gebruikmaken om onze waardering uit te spreken voor de vele mensen die hard aan werken aan het bestrijding van de coronacrisis en het bieden van hulp: mensen in vitale beroepen, vrijwilligers, ondernemers en de mensen in onze eigen organisatie. Ze doen dit professioneel en vanuit hun hart. We hebben hier veel waardering voor.

Bij deze brief bieden wij u de Perspectiefnota 2020 – 2024 aan. Samen komen wij deze moeilijke periode door.

Hoogachtend,

het college van burgemeester en wethouders van Arnhem,
de secretaris, de burgemeester,

Perspectiefnota 2021-2024

Inhoud

Inleiding 3
Beleidsmatig perspectief 3
Meedoen in een socialer Arnhem 3
Wonen in een duurzamer Arnhem 4
Genieten van een nog mooier Arnhem 5
Open en verantwoord besturen 7
Financieel perspectief 8
Meedoen in een socialer Arnhem 8
Wonen in een duurzamer Arnhem 10
Genieten van een nog mooier Arnhem 12
Open en verantwoord besturen 14
Gevolgen financiële positie en impact coronacrisis 18

Inleiding

Deze Perspectiefnota bestaat uit twee delen. Beide delen zijn opgebouwd op basis van de vier thema's: Meedoen in een socialer Arnhem, Wonen in een duurzamer Arnhem, Genieten van een nog mooier Arnhem en Open & Verantwoord besturen. De gemeente Arnhem zet in op zoveel mogelijk continueren van het bestaande beleid. Ondanks de vele onzekerheden rondom de coronacrisis en de impact op de inwoners, bedrijven en (culturele) instellingen, hebben we echter ook de verantwoordelijkheid om verder te kijken. In dit kader is het belangrijk dat wij ook inhoudelijk met elkaar in gesprek blijven over het perspectief van de stad.

Arnhem wordt niet snel meer dezelfde stad als voor de coronamaatregelen. Zoveel is zeker. Over de daadwerkelijke effecten weten we vooralsnog vooral dat die enorm zijn en op vele gebieden voorkomen. We hebben van doen met een gezondheids-, een economische en maatschappelijke crisis in een. Maar we weten nog absoluut niet alles wat op ons afkomt. De gemeente Arnhem heeft een proces ingericht waarbij we voortdurend blijven peilen wat de effecten van corona zijn en welke beleidsinterventies nodig zijn. Doel is niet om nu een alomvattend plan te maken - dat is onmogelijk. Belangrijk is nu vooral een handelingsperspectief te ontwikkelen dat de komende tijd houvast kan geven.

Dat houvast betekent dat we de komende maanden in gesprek kunnen gaan over te nemen maatregelen en de verdere doorwerking daarvan op de stad. Wij gaan het gesprek aan met de inwoners, ondernemers en culturele en maatschappelijke instellingen over de maatregelen die we komend jaar gaan nemen. We kijken daarbij steeds wat financieel haalbaar en realistisch is gezien de huidige omstandigheden. Wij streven er naar om u voor het zomerreces te informeren over de eerste hoofdlijnen van de nieuwe beleidsmaatregelen. Ondertussen blijven wij natuurlijk de acute maatregelen nemen die noodzakelijk zijn in het licht van de coronacrisis.

Leeswijzer

In het eerste deel van deze Perspectiefnota gaan wij kort in op het beleidsperspectief binnen de vier thema's. We schetsen ontwikkelingen, mogelijke effecten van de huidige situatie en waar mogelijk perspectief. Het tweede deel biedt het financieel perspectief aan en sluit af met een analyse van de impact van de coronacrisis op de gemeentelijke begroting en het risicoprofiel.

Beleidsmatig perspectief

Meedoen in een socialer Arnhem

Met u hebben wij de doorontwikkeling van het sociaal domein ter hand genomen en dat zetten wij voort. Concreet betekent dit dat wij werken aan een aangescherpte visie op het sociale domein die het geheel in samenhang overziet. De visie hebben wij nodig om het sociaal domein voor de lange termijn toekomstbestendig te maken en kansengelijkheid voor onze inwoners te bieden. Ons doel is dat iedereen, ongeacht leeftijd, achtergrond, beperking of geaardheid volop kansen heeft om mee te doen. We zetten in op de eigen kracht van onze inwoners en hun sociale netwerk zodat zij kunnen deelnemen aan de maatschappij. Onafhankelijk, maar waar nodig met hulp en ondersteuning van de gemeente. Daarbij is ook preventie van groot belang. Voorkomen is nu eenmaal beter dan genezen. De gemeente zet zich daarvoor in, mét de inwoners. Alleen samen kunnen we dit bereiken.

Wij vinden het heel belangrijk om samen met inwoners te werken aan structurele oplossingen zodat hun bestaanszekerheid voor de lange termijn wordt geborgd. We verstrekken niet alleen een uitkering, maar proberen de inwoner te helpen aan een betaalde baan of vrijwilligerswerk. We kijken vooral naar duurzame oplossingen die mensen echt helpen om zelf regie te houden op hun eigen leven. Wij helpen hen daarbij, maar kunnen dit niet zonder de actieve inzet van de inwoner zelf.

Deze visie op het sociale domein gaat over al onze inwoners en de partners. Het gaat over mensen aan het werk krijgen, de jeugdzorg, alle mensen meedoen in de samenleving. We gaan daarom ook niet over één nacht ijs. We doen dit graag samen met de raad, met zorgorganisaties, belangengroepen, met adviesraden en vooral met onze inwoners. We gebruiken dit jaar om een breed gedragen visie te ontwikkelen met heldere uitgangspunten over de ondersteuning en zorg die we de inwoners willen bieden.

Voor de korte en middellange termijn zal de coronacrisis impact hebben op onze inwoners en het beroep dat zij doen op onze voorzieningen. De bestaande vraag van Arnhemmers die hulp en ondersteuning hebben, kan veranderen van aard en kan intensiever worden. Met de verwachting dat de werkloosheid gaat stijgen, zullen Arnhemmers een groter beroep doen op voorzieningen daar waar ze dat eerst niet deden. Denk aan jongeren die buiten de boot dreigen te vallen, zzp'ers die hun inkomen zien wegvallen en ouderen die vereenzamen. Hoe groot deze impact precies zal zijn, weten wij nog niet. Dat het gebeurt, is een feit. De komende maanden brengen wij de impact in beeld, zoals werkloosheid en stijging schuldenproblematiek, zodat wij deze kunnen meenemen bij het opstellen van de MJPB. Wij kijken daarbij naar alle onderdelen van het sociaal domein.

Wij realiseren ons dat de inzet om meer mensen richting betaald werk te krijgen, onder druk staat door de coronacrisis. Het is de vraag hoeveel banen verloren gaan en of er na de crisis voldoende werk is voor diegenen die werk zoeken. Wij blijven hier op inzetten, omdat het onze overtuiging is dat met werk voor de lange termijn bestaanszekerheid wordt geboden. Nieuwe groepen die zonder werk komen te zitten of die hun onderneming weg zien vallen, zullen een beroep gaan doen op de gemeente. Wij staan voor hen klaar. Om nu, waar mogelijk, hulp te bieden. En om nu en na de crisis met hen te werken aan het vinden van nieuwe wegen en toekomstperspectieven. Hierbij verliezen wij de Arnhemmers niet uit het oog die al langer een afstand hebben tot de arbeidsmarkt.

Wij zien ook het risico dat kinderen en jongeren onderwijsachterstanden oplopen doordat ze voor langere tijd niet naar school kunnen gaan. Onze inzet zal erop zijn gericht opgelopen onderwijsachterstanden zo snel als mogelijk in te halen.

Dit kunnen wij als gemeente niet alleen. Samen met het onderwijs, de werkgevers, de sociale wijkteams, de zorgaanbieders, de welzijnsorganisaties, de bewonersinitiatieven, het UWV en de vele andere partners in onze stad treden wij op in deze onzekere tijden. Samenwerkingsinitiatieven die nu al ontstaan, zoals tussen inwoners en bedrijven, tussen scholen en kinderopvang en tussen welzijnsorganisaties, politie en onze handhavers, laten zien dat iedereen mee wil doen en zijn verantwoordelijkheid wil nemen.

Wonen in een duurzamer Arnhem

Eerder dit jaar stelde de raad het programma 'New energy made in Arnhem 2020-2030' vast, een ambitieus plan voor de Arnhemse energietransitie en CO2-reductie. We willen in 2030 een reductie

van 61 procent CO2 bewerkstelligen ten opzichte van 2017. De urgentie van de klimaatverandering is onveranderd. We gaan dan ook door op de ingeslagen weg. Daarbij kijken we binnen het programma waar we nu, maar ook na de crisis prioriteiten moeten verleggen. Zo gaan we op zoek naar mogelijkheden om te versnellen en extra te investeren. Belangrijk daarbij blijft het doorlopen van een zorgvuldig proces en het samen op trekken met inwoners en ondernemers in de wijken.

Zo werken we ook door aan het klimaatbestendig maken (hitte, droogte, wateroverlast en waterveiligheid) van de stad. In de loop van 2020 komen we met een plan voor de raad. Net als dat wij juist doorzetten met de energietransitie. Met de energietransitie dragen wij bij aan de CO2-reductie en de aanpak van klimaatverandering. De energietransitie is daarnaast een vliegwiel voor innovatie, nieuwe bedrijvigheid en extra werkgelegenheid. Juist deze combinatie van maatschappelijke effecten is nodig. Bij het onderzoeken van de impact van de coronacrisis kijken wij daarom ook naar mogelijkheden om de synergie tussen de energietransitie en werkgelegenheid verder te versterken. Net als dat we nadrukkelijk de koppeling leggen met onze sociale opgaven om bijvoorbeeld de arbeidsmarktkansen voor Arnhemmers te vergroten met lokale investeringen en energiearmoede te voorkomen. Daarmee moet de energietransitie haalbaar en betaalbaar zijn voor alle Arnhemmers.

De regio Arnhem-Nijmegen groeit op dit moment snel. Sneller dan andere steden in het land. Mocht de groei doorzetten, moeten we zorgen dat we daarvoor klaar zijn. Alle inspanningen die hiervoor nodig zijn, staan in het Plan van Aanpak Woningbouwontwikkeling. Dat is onder meer de woondeal die we in de regio Arnhem Nijmegen samen met het Rijk hebben gesloten. We weten niet of deze groei zich op eenzelfde manier zal doorzetten. De impact van de coronacrisis onderzoeken we samen met onze partners in de stad. Daarbij kijken wij ook naar het effect van de coronacrisis op de woningbehoefte. In het woonbehoefteonderzoek staat bijvoorbeeld een berekening bij de economische groei zoals die was voordat de crisis startte en een berekening bij een lagere groei. We verwachten dat de behoefte niet zal afnemen, mogelijk heeft de situatie wel effect op het type woningen dat wij moeten realiseren.

Prioriteit geven wij aan acties en initiatieven die niet alleen woningbouw mogelijk maken, maar die ook verbonden zijn met de sociale opgaven in onze wijken, die de leefomgeving verbeteren, die bijdragen aan lokale werkgelegenheid en de economische kracht van onze stad versterken. Wij zien daarbij mogelijkheden voor 'stadsvernieuwing 3.0'. Dat is meer dan alleen maar sneller meer woningen bouwen. We willen daarmee vooral de leefbaarheid van de wijken en de kansen van de inwoners vergroten. Dat doen we door in te zetten op het bouwen van betaalbare, duurzame en energiezuinige woningen. Daarnaast streven we naar een zo circulair mogelijke woningbouw, kijken we hoe we de leefomgeving groen houden en hoe we de sociale structuur van wijken kunnen verbeteren. Daarbij mogen we de bereikbaarheid van de stad niet uit het oog verliezen.

Wij kunnen dit niet alleen. Wij willen daarom komen tot een stadsakkoord met de corporaties en marktpartijen. In dat akkoord maken wij afspraken over de maatregelen die nodig zijn om het wonen in Arnhem voor nu, morgen en in de toekomst mogelijk en aantrekkelijk te blijven maken.

Genieten van een nog mooier Arnhem

Ondernemers worden in hun kern geraakt door de coronacrisis. Of het nu horeca, hotels, zzp’ers, reclame of maakindustrie is. Hetzelfde geldt voor de kunst- en cultuurinstellingen. Gesloten missen ze op grote schaal inkomsten. Net als dat ze ‘voeding en voeling’ met de Arnhemmers missen. Dat wat Arnhem bruisend en economisch sterk maakt, komt in het gedrang. Op welke schaal en op welke

wijze kunnen we nu nog niet overzien. Waar mogelijk helpen wij hen nu om te overleven. De maatregelen die door het Rijk zijn getroffen, waarderen wij en voeren wij graag mee uit. Met de ondernemers en kunst- en cultuursector brengen wij de impact van de coronacrisis in beeld en werken samen met Rijk en provincie aan maatregelen om deze te beperken. Kunst en cultuur verbindt, biedt troost en plezier en helpt ons de wereld om ons heen te begrijpen. Dit belang wordt juist nu, waarin we dit grotendeels moeten missen, goed voelen. Daarom blijven we investeren in een duurzame cultuursector. In de samenwerking in de cultuurregio 025 Arnhem Nijmegen, onze infrastructuur, zoals de huisvesting van het Stadstheater en de rijksgezelschappen Introdans en Toneelgroep Oostpool, een internationaal vermaarde kunstmanifestatie als Sonsbeek en in de wijken.

Arnhem is een groene stad. Die kwaliteit wordt gekoesterd en versterkt. Meer groen in de leefomgeving bevordert de biodiversiteit en speelt een belangrijke rol in het verminderen van problemen rond wateroverlast, hittestress en vervuilde lucht. Verder levert een groene leefomgeving een bewezen bijdrage aan de fysieke en mentale gezondheid van mensen en bevordert het de sociale samenhang. Zaken die de komende tijd belangrijk zijn voor alle Arnhemmers. Bij het verder vergroenen van Arnhem zoeken we naar samenhang met andere ambities, zodat we de opgaven in de stad zo integraal mogelijk kunnen aanpakken. Door gebiedsgericht te werken, creëren we maximale effectiviteit van onze investeringen. Daarbij bekijken we of het naar voren halen van investeringen bij kan dragen aan het beheersen van de effecten van de crisis en het bevorderen van de economische kracht.

Wij kijken hierbij naar mogelijkheden om werkgelegenheid te behouden en nieuwe werkgelegenheid te stimuleren. Arnhem heeft een van oorsprong bruisende binnenstad met mooie horeca en goeie detailhandel. Onze stad en groene regio zijn aantrekkelijk voor toeristen en bezoekers. Deze aantrekkingskracht en de daaruit voortvloeiende werkgelegenheid willen wij behouden. De horecabranche en toerismesector worden hard geraakt. Met hen gaan wij samen werken aan herstel. Voor Arnhem vormen de maatschappelijke opgaven op het gebied van energietransitie, duurzaamheid en circulaire economie niet alleen uitdagingen, maar ook economische kansen om te werken aan herstel. De vele in energie gespecialiseerde bedrijven en kennisinstellingen maken dat deze regio als magneet kan fungeren voor innovaties, groeiende bedrijvigheid en werkgelegenheid. Deze 'Hotspot Energy' moeten we koesteren en uitbouwen, zeker in deze tijd.

Om de middel- en langetermijneffecten van de huidige coronacrisis in beeld te brengen en te bezien welke beleidsmatige consequenties dit heeft, is zoals in de inleiding al aan gerefereerd, is een team ingericht. Dit team brengt de maatschappelijke effecten van de coronacrisis binnen de verschillende domeinen zoals zorg, economie en veiligheid in kaart. Deze effecten resulteren in een breed inzicht in (mogelijke) effecten en impact en de domeinen van mogelijke interventies. Daarna komt een overzicht van mogelijke interventies, plannen en kansen. Waarna dit resulteert in een afwegingskader om de mogelijke interventies te beoordelen en te besluiten.

Met de lopende pilot Van Bedrijven Weten, die speciaal is bedoeld om de dienstverlening aan bedrijven te optimaliseren, de vraag van ondernemers centraal te stellen en drempels weg te nemen voor bedrijven, zetten we daar stevig op in. Ontwikkelingen die het bedrijfsleven raken door de coronacrisis zullen hier ook worden betrokken. We moeten de komende periode antwoorden vinden om ondernemers en bedrijven te ondersteunen en faciliteren, tegelijkertijd moeten we werken aan om een vitaal ondernemersklimaat voor de toekomst. Met het aansluiten op de regionale Human Capital werktafel willen wij de aansluiting van het onderwijs op de arbeidsmarkt versterken zodat een eventuele groei in werkloosheid versneld kan worden opgevangen. Met bedrijfskoepels kijken wij naar

mogelijkheden om te investeren in werklocaties waar het prettig ondernemen en werken is. Voor alle investeringen geldt dat ze de economische kracht moeten versterken, gekoppeld moeten zijn aan de sociale opgaven en bij moeten dragen aan onze duurzaamheidsambities. Met het herstelplan willen we met de stad en onze partners werken aan bestaanszekerheid en kansengelijkheid voor alle Arnhemmers.

De weerbaarheid van onze samenleving wordt op dit moment zwaar beproefd. De saamhorigheid is sterk. En tegelijkertijd trekt de coronacrisis een wissel op onze veiligheidsinzet. De komende maanden moet blijken hoe zwaar die wissel is. Wij werken hierbij nauw samen met onze veiligheidspartners. Intensivering van de samenwerking tussen politie, jongerenwerkers en gemeentelijke handhavers bij het veilig houden van onze wijken tijdens de coronacrisis laat zien waartoe wij samen in staat zijn.

Deze samenwerking en saamhorigheid hebben wij hard nodig om de veiligheidssituatie in Arnhem te verbeteren, ook na de coronacrisis. Wij hebben het afgelopen jaar geïnvesteerd in het nauwkeurig in kaart brengen van de Arnhemse veiligheidssituatie. Dat levert nieuwe en aangescherpte inzichten.
De stad heeft te maken met een sluipende maatschappelijke ontwrichting als gevolg van ondermijnende drugscriminaliteit. We zien dat onder meer in toenemende straathandel en overlast van gebruikers op straat. De drugscriminaliteit genereert bovendien vele onwenselijke activiteiten zoals mensenhandel, witwaspraktijken, bedreigingen en intimidaties. Radicalisering blijft in onze stad een belangrijk aandachtspunt. Al deze veiligheidsonderwerpen treden op in al onze wijken waarbij we verwachten dat in de meest kwetsbare wijken een inhaalslag noodzakelijk is.

In aanloop naar de MJPB maken wij inzichtelijk hoe we de coronacrisis en de impact daarvan op de veiligheid in onze stad het hoofd kunnen bieden en we blijvend de veiligheidssituatie in Arnhem kunnen verbeteren. Een goede en gebiedsgerichte samenwerking met de veiligheidsketen, inwoners, ondernemers, vergunningverleners, handhavers, inspecties, douane, belastingdienst, welzijnsorganisaties en vele andere partners is daarbij nodig.

Open en verantwoord besturen

De coronacrisis vraagt het nodige van ons en ons samenspel met de gemeenschap. Wij zorgen ervoor dat wij in staat zijn om tegelijkertijd de acute werkzaamheden te verrichten en hulp te bieden waar nodig én de winkel open te houden én ons voor te bereiden op herstelmaatregelen voor de (middel)lange termijn.
Dit doen wij niet alleen. Wij doen dit samen met de Arnhemmers en de vele bedrijven en organisaties actief in Arnhem. We betrekken hen bij plannen die we maken. En we proberen zoveel mogelijk ervaringsdeskundigen te raadplegen voor het verbeteren van onze plannen. Wij ontwikkelen onder meer het programma Burgerparticipatie. Het is de bedoeling dat dit programma vooral praktisch van aard wordt en ons handvatten geeft hoe we inwoners en partners het beste bij plannen en projecten kunnen betrekken. Zo komt er een tool om inwoners digitaal te laten participeren. Bij het ontwikkelen van het programma werken wij nauw samen met de raadswerkgroep 'burgerparticipatie'. Juist in deze tijd gaan wij op zoek naar nieuwe digitale en creatieve wijzen om in contact te blijven.

Financieel perspectief

Zoals hiervoor reeds benoemd is, staat een stad nooit helemaal stil. Ook financieel gezien zijn er nu eenmaal autonome ontwikkelingen, politieke en maatschappelijke vraagstukken die een effect hebben op de begroting. Het is juist in deze periode belangrijk om een actueel en accuraat financieel kader te hebben op basis waarvan in de komende periode in opmaat naar de nieuwe begroting de ontwikkelingen afgezet worden.
Het uitgangspunt voor het financieel perspectief is de MJPB 2020-2023. Deze Begroting laat een meerjarig sluitend beeld zien, waarbij vanaf 2022 wordt toegevoegd aan de algemene reserve.
In de periode na het vaststellen van de MJPB 2020-2023 heeft zich een aantal ontwikkelingen voorgedaan die we financieel gezien vertalen in deze Perspectiefnota. Hierbij gaat het om de jaarlijkse autonome ontwikkelingen en om de financiële effecten van de uitvoering van moties en van urgente knelpunten die nog in de begroting vertaald moeten worden. In enkele gevallen zijn hierover al bestuurlijke (raads)besluiten genomen, maar is de dekking nog niet (structureel) in de begroting verwerkt. In deze Perspectiefnota wordt een actualisatie van het financieel beeld gegeven, dat als kader voor de Begroting 2021-2024 dient.

Dit financiële kader ziet er op het totaal bezien als volgt uit:

Financieel beeld 2020-2024	2020	2021	2022	2023	2024
				*Bedragen * € 1 mln*	
Meedoen in een socialer Arnhem	-6,95	-7,80	-6,71	-6,22	-5,22
Wonen in een duurzamer Arnhem	-0,11	-1,06	-1,06	-0,75	0,00
Genieten van een nog mooier Arnhem	-0,27	-0,14	0,06	-0,83	-0,55
Open en verantwoord besturen	9,83	7,40	8,78	8,26	8,47
Totaal	**2,50**	**-1,60**	**1,07**	**0,47**	**2,69**

De (incidentele) effecten voor het jaar 2020 worden in Turap 1 nader toegelicht. Hierna volgt een toelichting per thema op de effecten voor de jaren 2021-2024.

Meedoen in een socialer Arnhem

In het thema 'Meedoen in een socialer Arnhem' doet zich een aantal ontwikkelingen voor:

Jeugdzorg
In de raadsbrief dd. 7 januari 2020 over 'Ontwikkelingen in de jeugdzorg' is aangegeven dat, tegen eerdere verwachtingen in, de groei in de jeugdzorg bij ongewijzigd beleid zich ook in 2020 en volgende jaren lijkt door te zetten. Hierdoor is de inschatting dat er tekorten zullen ontstaan van € 11,2 miljoen in 2020 oplopend tot € 12,1 miljoen vanaf 2021. De eerder vastgestelde maatregelen uit de MJPB en verwachte effecten van de vastgestelde beleidsrichtlijnen en nieuwe inkoopvoorwaarden zijn onvoldoende om deze tekorten terug te dringen. Om deze reden zijn aanvullende voorstellen gedaan om deze tekorten te dekken in het raadsvoorstel van 18 februari 2020 "voorstellen tot maatregelen jeugdzorg", onder andere via de taskforce Jeugd. In tegenstelling tot hetgeen in deze raadsbrief is opgenomen, worden de daarin verwachte aanvullende middelen van het Rijk van € 3 miljoen in 2020 tot € 6 miljoen in het financiële beeld van deze Perspectiefnota voorzichtigheidshalve niet meer meegenomen. Er is op dit onderdeel namelijk geen nadere berichtgeving vanuit het Rijk ontvangen die er op duidt dat deze middelen in de meicirculaire toegekend worden.
Daarnaast is er bij de MJPB 2020-2023 een motie (19M124) aangenomen over de vanaf 2022 opgenomen stelpost jeugdzorgmiddelen, die verzoekt om uit de septembercirculaire vanaf 2022 een

reservering op te nemen van € 3,9 miljoen vanaf 2022. Deze reservering vervalt zodra duidelijk is dat de € 3,9 miljoen vanuit het Rijk ook daadwerkelijk zullen worden uitgekeerd. We gaan nog steeds uit van de verwachting (net als het overgrote deel van de andere gemeenten) dat gemeenten structureel door het Rijk gecompenseerd worden voor de stijgende kosten jeugdzorg. Er zijn geen redenen om af te wijken van de MJPB 2020-2023 op dit punt. Om tegemoet te komen aan de motie, nemen we in het risicoprofiel een risico op met een hoge kans (90%) op geen structurele compensatie vanuit het Rijk.

Doelgroepenvervoer (DRAN)
Het doelgroepenvervoer is uitbesteed aan de DRAN en deze heeft een hogere gewijzigde begroting ingediend. Dit geeft een structureel effect. De verhoging wordt veroorzaakt door een hogere prijsindex, een nieuwe aanbesteding die duurder is uitgevallen en volumegroei. Hier tegenover staat de vastgestelde maatregel uit de MJPB 2020 van € 250.000 ter verlaging van het tekort. Hiervoor zijn beleidsregels Wmo en Jeugdwet inmiddels vastgesteld en is de verordening in voorbereiding. In totaal wordt er een knelpunt op het doelgroepenvervoer geconstateerd van € 725.000. Dit kan vanaf 2021 gedekt worden voor € 150.000 uit nog aanwezige dekking voor volumegroei en voor het overige uit algemene middelen.

Werk & Inkomen: BUIG
Op 3 juli 2019 heeft de raad ingestemd met het programmaplan 'Doorbraak naar Werk' en het realistisch en actueel begroten van BUIG (gebundelde uitkeringen). De Arnhemse prognose en begroting wordt berekend door de landelijke (procentuele) ontwikkeling toe te passen op de realisatie van het voorgaand jaar. Dit leidt tot een jaarlijkse aanpassing van de begroting.

Inclusie
De motie Maak werk van de Arnhemse Standaard Toegankelijkheid (19M143) vraagt om budgetten uit te breiden ten behoeve van de AST. Uit een inventarisatie met openbare ruimte is gebleken dat voor het grootste deel van de uitvoering middelen vrijgemaakt kunnen worden door te schuiven in de hoeveelheid projecten die er op jaarbasis worden uitgevoerd. Om de AST als onderwerp een structurele plek te geven binnen openbare ruimte wordt jaarlijks € 10.000 geraamd. Voor de uitvoering van de AST bij vastgoed gaat het om een jaarlijks budget van € 15.000. Uit een nog op te stellen meerjarig agenda moet blijken of dit voldoende is. De inzet van ervaringsdeskundigheid zal (deels) door inclusie worden gefaciliteerd en bekostigd.
Aanpassingen, uitbreidingen en nieuwbouw bij schoolgebouwen zijn opgenomen in het IHP PO. De kosten zijn genormeerd en hierin zijn vooralsnog geen middelen voor extra toegankelijkheidseisen opgenomen. Er is gekozen om de Arnhemse Standaard ook op schoolgebouwen van toepassing te laten zijn. Hiervoor moet met een percentage van de investeringskosten rekening worden gehouden. Voor de aanvullende kosten voor toegankelijkheid voor nieuwbouw en renovatie wordt hierbij structurele dekking geraamd.

De incidentele knelpunten en voorgestelde dekking voor 2020 op VGGM, Rookvrije generatie en Veilig Thuis worden in Turap 1 nader toegelicht.

Financieel beeld 2020-2024	2020	2021	2022	2023	2024	I/S
				*Bedragen * € 1 mln*		
1. Meedoen in een socialer Arnhem						
Structureel beeld resultaten jeugd	-11,20	-12,10	-12,10	-12,10	-12,10	S
Maatregelen tbv terugdringen tekort: uit MJPB	0,60	0,90	1,70	1,70	1,70	S
Maatregelen tbv terugdringen tekort: raadsbrief januari	0,40	0,40	0,40	0,40	0,40	S
Inzet reserve WMO&Jeugdzorg	1,00					I
Aanvullende maatregelen rijk Jeugdzorg	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	S
Opbrengst taskforce Jeugd	1,40	3,80	4,40	5,00	5,00	S
DRAN: hogere indexatie doelgroepenvervoer	-0,36	-0,36	-0,36	-0,36	-0,36	S
DRAN: hogere aanbesteding doelgroepenvervoer	-0,12	-0,28	-0,28	-0,28	-0,28	S
DRAN: volumegroei doelgroepenvervoer	-0,34	-0,34	-0,34	-0,34	-0,34	S
DRAN: volumegroei doelgroepenvervoer: maatregel	0,25	0,25	0,25	0,25	0,25	S
Dekking DRAN uit reservering volume MJPB 2020 tbv onvoorziene situaties	0,00	0,15	0,15	0,15	0,15	S
Werk & Inkomen: Buig actualisatie	-0,30	-0,20	-0,50	-0,60	0,40	S
Werk & Inkomen: compensatie bezwaar BUIG 2015+2016	2,23					I
VGGM (DVO): kosten prenatale zorg niet meer gedekt	-0,12					I
VGGM (DVO): kosten prenatale zorg uit BR Transformatie Jeugd en WMO	0,12					I
VGGM (nacalculatie indexatie)	-0,37					I
Motie 19M137 Rookvrije generatie: plaatsen borden	-0,12					I
Veilig thuis: verhoging Arnhemse bijdrage	-0,41					I
Veilig thuis: dekking uit BR Beschermd en weerbaar	0,41					I
Inclusie: AST binnen de openbare ruimte	-0,01	-0,01	-0,01	-0,01	-0,01	S
Inclusie: AST binnen vastgoed	-0,02	-0,02	-0,02	-0,02	-0,02	S
Inclusie: onderwijshuisvesting			-0,01	-0,02	-0,02	S
Totaal Meedoen in een socialer Arnhem	***-6,95***	***-7,80***	***-6,71***	***-6,22***	***-5,22***	

Wonen in een duurzamer Arnhem

In het thema 'Wonen in een duurzamer Arnhem' doet zich een aantal ontwikkelingen voor:

Woonboten Nieuwe Haven

Op 10 december 2019 heeft het college besloten om de visie Nieuwe Haven ter besluitvorming aan te bieden aan de gemeenteraad. Het college heeft de verschillende conflicterende gebruiksfuncties tegen elkaar afgewogen en voorgesteld te kiezen voor de economische ontwikkeling van de Nieuwe Haven. Het voorstel is om het gebruik van de haven als ligplaats voor woonboten te beëindigen en de eigenaren van woonboten financieel schadeloos te stellen voor het verlies van hun woning. De verwachte kosten voor deze schadeloosstelling bedragen € 3,5 miljoen maximaal. In het raadsvoorstel is voorgesteld de verwachte kosten in 2020 van € 1,15 miljoen te dekken uit de algemene reserve, waarbij de overige € 2,35 miljoen in deze Perspectiefnota wordt meegenomen. Op grond van de gevoerde gesprekken met eigenaren is het kasritme in de jaren 2021-2022-2023 ingeschat. Een definitief kasritme kan pas worden bepaald als er op basis van een raadsbesluit formele gesprekken met eigenaren kunnen worden gevoerd over uitkoop.

Woondeal Arnhem-Nijmegen

Op 4 maart 2020 is de Woondeal Arnhem-Nijmegen ondertekend. De Woondeal is een set afspraken tussen het Rijk, provincie, de gemeenten Nijmegen en Arnhem en de regio Arnhem-Nijmegen.
Deze overheden gaan een langjarige samenwerking aan voor het bouwen van meer woningen, de aanpak van excessen op de woningmarkt en het verbeteren van de leefbaarheid in de wijken.

Door het afsluiten van de Woondeal krijgen urgente maatschappelijke opgaven die we in Arnhem hebben, financieel prioriteit bij het Rijk. Dit zijn opgaven op het gebied van wonen, maar ook thema's als groen en circulair, leefbaarheid, verstedelijking en gebiedsontwikkeling.

Vanuit het Rijk en provincie komt er ongeveer een miljoen euro vrij om met de uitvoering van deze Woondeal aan de slag te gaan. Om deze langjarige samenwerking vorm te geven hebben we binnen de gemeente Arnhem extra capaciteit nodig, onder andere voor programmasturing en plankosten.

Woningsplitsing en verkamering
Voor panden waar meer dan vier kamers worden verhuurd geldt op basis van nationale wetgeving een meldingsplicht. De gemeente Arnhem kent ongeveer 500 van dit type gemelde kamerverhuurbedrijven. De afgelopen drie jaren gaf de gemeente Arnhem opdracht voor het uitvoeren van 100 handhavingsacties bij kamerverhuurbedrijven door de ODRA. Structureel is er budget voor iets minder dan 50 acties. De controles van de ODRA hebben een integrale benadering waarbij naast brandveiligheid wordt gekeken naar zaken zoals illegale splitsing van bouwwerken, gezondheid, ondermijning, constructie, strijdigheid met bestemmingsplannen.
Bij kamerverhuurbedrijven is de kans op overlast groot. Ook is er sprake van significante risico's. Daarbij is het naleefgedrag van kamerbewoners veelal slecht: in 95% van de gevallen worden tekortkomingen geconstateerd. Uitbreiding van de handhavingscapaciteit van de ODRA is daarom noodzakelijk. Om alle kamerverhuurbedrijven de komende drie jaar te bezoeken en acties in reserve te houden voor incidenten en overlastmeldingen dient het aantal handhavingsacties te worden verhoogd naar 200. Hiervoor is de komende drie jaar € 110.000 extra per jaar nodig.

Afval: oud papier en nieuwe aanbesteding
Ongunstige marktontwikkelingen voor oud papier en de nieuwe aanbesteding van oud papier vanaf 2021 leiden tot een knelpunt. De lagere marktprijs van oud papier zal naar verwachting gaan leiden tot een lagere netto opbrengst. Dit kan opgevangen worden in de afvalstoffenheffing, die daardoor hoger uitvalt. Op basis van eerdere veronderstellingen is in de begroting al wel rekening gehouden met de eerder aangekondigde hogere kosten aanbesteding inzamelcontract en gunstige effecten van afvalscheiding Diftar. De definitieve effecten hiervan op de hoogte van de heffing voor 2021 zullen pas later in 2020 bekend worden.

Financieel beeld 2020-2024	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**	
2. Wonen in een duurzamer Arnhem						
Woonboten Nieuwe Haven	0,00	-0,80	-0,80	-0,75		I
Woondeal Arnhem-Nijmegen: programmasturing en plankosten	-0,08	-0,15	-0,15			I
Woondeal Arnhem-Nijmegen: dekking 2020 uit BR Volkshuisvesting	0,08					I
Plan van aanpak woningsplitsing en verkamering - handhaving	-0,11	-0,11	-0,11			I
Afval: ongunstige marktontwikkelingen oudpapier / aanbesteding nieuw contract (voorlopige raming)		-0,35	-0,35	-0,35	-0,35	S
Dekking via afvalstoffenheffing		0,35	0,35	0,35	0,35	S
Totaal Wonen in een duurzamer Arnhem	***-0,11***	***-1,06***	***-1,06***	***-0,75***	***0,00***	

Genieten van een nog mooier Arnhem

In het thema 'Genieten van een nog mooier Arnhem' doet zich een aantal ontwikkelingen voor:

Blauwe Golven

Op 17 april 2019 heeft de raad gekozen voor het behoud van de Blauwe Golven conform variant B2. De kosten die samenhangen met deze variant zijn begroot op € 9,6 miljoen. De raad heeft het college middels een motie verzocht om hiervoor een Uitvoeringsplan te maken. In de bijbehorende motie is een aantal extra uitgangspunten meegegeven die hierbij in acht genomen moeten worden. Op 13 november 2019 heeft de raad het college verzocht om een spoedige planvorming en uitvoering van de Blauwe Golven en voor de dekking, naast de BR Zuidelijke binnenstad, bij de Perspectiefnota met dekking te komen en daarbij ook te kijken naar de ruimte die ontstaat als gevolg van de septembercirculaire. Het Uitvoeringsplan is tezamen met het schetsontwerp opgesteld in het eerste kwartaal van 2020, waarna deze ter besluitvorming voorgelegd wordt aan college en raad. In dit kader is de financiële raming geactualiseerd, en tevens is verkend of een goede fasering mogelijk is. Vooralsnog wordt uitgegaan van de geraamde € 9,6 miljoen.
Van dit budget is reeds een bedrag van € 3 miljoen binnen de bestemmingsreserve Zuidelijke Binnenstad gereserveerd en tevens is binnen de middelen van autobereikbaarheid een investeringskrediet van € 350.000 gereserveerd voor de aanleg van 80 parkeerplaatsen. Daarnaast wordt voorgesteld om vanuit urban sports een bijdrage te doen van € 2 ton. Resteert een bedrag van € 6,0 miljoen. Aangezien het hier om een totale vervanging van de openbare ruimte gaat, zal dit bedrag worden geïnvesteerd en ontstaan er kapitaallasten die in het financieel beeld worden meegenomen.

Bomenbeleid

Voor het bomenbeleid is gezocht naar mogelijkheden voor structurele dekking. Op de eerste plaats kan het groenfonds structureel bijdragen, omdat het nieuwe bomenbeleid bijdraagt aan realiseren van de doelstelling van het groenfonds. In de eerste jaren wordt voorgesteld beschikbare budgetten binnen BR Groenfonds en BR Groot Onderhoud incidenteel in te zetten. Op de laatste plaats kan dekking gevonden worden door de ontstane ruimte bij investeringsbudgetten Verkeersregelinstallaties (VRI) in te zetten. Door een toename van aanbieders op de markt zijn de prijzen namelijk lager dan eerder geraamd. Verder gaan bestaande masten en kabels langer mee dan gedacht.

Dierenwelzijn

Voor 2020 is vanuit de beleidsterreinen Openbare Ruimte - Dierenwelzijn en Armoede incidentele dekking gevonden voor een integrale aanpak voor bevordering dierenwelzijn waarbij dierenartskosten minima een belangrijk onderdeel vormen. Structurele dekking voor de jaren erna is niet aanwezig binnen Openbare Ruimte noch binnen Armoede, hiervoor wordt een beroep gedaan op de algemene middelen.

Sport: kunstgrasvelden en gymzaal Kermisland

Sportbedrijf Arnhem (en daarmee ook de gemeente Arnhem) voldoet niet aan de wettelijke plicht om maatregelen te treffen die het verspreiden van kunstgraskorrels buiten de velden beperkt. De rechtbank heeft een uitspraak gedaan over de te nemen maatregelen inzake het sportbedrijf in Enschede. Op basis daarvan heeft Sportbedrijf Arnhem de mogelijkheden en de kosten van het opruimen van het infill-materiaal buiten de velden en het aanpassen van het onderhoud en de renovaties onderzocht. De aangepaste onderhoudswerkzaamheden zorgen er voor dat het infill-materiaal zo min mogelijk buiten de velden terechtkomt. De huidige onderhouds- en renovatiebudgetten bij het Sportbedrijf Arnhem zijn hiervoor echter onvoldoende. Om bovenstaande

werkzaamheden te verrichten is eenmalig in 2020 € 180.000 nodig en daarnaast een investering waarvan rente en afschrijvingslasten gedurende zeven jaar € 28.500 zullen bedragen. Voor de toekomst zal worden bekeken of deze kunstgrasvelden na afschrijving vervangen moeten worden door velden die aan aangescherpte normeringen voldoen.

Sporthal Middachtensingel wordt gebouwd ter vervanging van onder andere gymzaal Kermisland. Onderdeel van het nieuwbouwproject is de sloop van de oude gymzaal. Deze sloopkosten worden normaal gesproken bekostigd uit de vrijvallende middelen bij sluiting van de gymzaal. Echter, de vrijvallende exploitatiebudgetten van gymzaal Kermisland zijn al ingeboekt voor project Nieuwbouw Zwembad Valkenhuizen. De businesscase van zwembad Valkenhuizen was hiermee sluitend. Recent is duidelijk geworden dat in het gebouw van de gymzaal Kermisland asbest zit. Dit maakt de sloopkosten van deze gymzaal hoger dan voorheen geraamd.

Het incidentele knelpunt voor 2020 op de exploitatie sporthallen worden in Turap 1 nader toegelicht.

Financieel beeld 2020-2024	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**	
3. Genieten van een nog mooier Arnhem						
Blauw e Golven conform motie MJPB 2020-2023			-3,35			I
Dekking Blauw e Golven uit BR Zuidelijke Binnenstad			3,00			I
Dekking Blauw e Golven uit middelen voor bereikbaarheid			0,35			I
Dekking Blauw e Golven uit middelen urban sports			0,20			I
Kapitaallasten netto activeren Blauw e Golven				-0,42	-0,42	S
Bomenbeleid	-0,25	-0,39	-0,39	-0,39	-0,39	S
Bomenbeleid: dekking BR Groenfonds	0,25	0,10				I
Bomenbeleid: dekking groenfonds exploitatie		0,10	0,10	0,10	0,10	S
Bomenbeleid: dekking BR Groot Onderhoud		0,19	0,08	0,01		I
Bomenbeleid: dekking dmv vrijspelen investeringsbudget VRI			0,21	0,28	0,29	S
Uitvoeringsagenda dierenw elzijn incl dierenartskosten minima	-0,06	-0,11	-0,11	-0,11	-0,11	S
Dekking: incidenteel Openbare Ruimte	0,03					I
Dekking: incidenteel Armoede	0,03					I
Kunstgrasvelden	-0,18	-0,03	-0,03	-0,03	-0,03	S
Sloopkosten Kermisland				-0,27		I
Exploitatie sporthallen	-0,09					S
Totaal Genieten van een nog mooier Arnhem	***-0,27***	***-0,14***	***0,06***	***-0,83***	***-0,55***	

Open en verantwoord besturen

In het thema 'Open en verantwoord besturen' doet zich een aantal ontwikkelingen voor:

Gemeentefonds (lopende circulaires)

De MJPB 2020-2023 is gebaseerd op de raming van het gemeentefonds zoals voor Arnhem volgt uit de meicirculaire 2019. Inmiddels zijn de septembercirculaire en decembercirculaire 2019 ontvangen en doorgerekend. Daaruit volgt een stijging van het accres ten opzichte van mei 2019 en zijn diverse maatstaven geactualiseerd. Ook nemen we vanaf 2021 de verwachte verhoging van de algemene uitkering mee als gevolg van de nominale indexatie. Dit dient als dekking voor onze nominale en volume indexatie.

Daarnaast is er in de september- en decembercirculaire een aantal nieuwe taakmutaties en decentralisatieuitkeringen (DU's) opgenomen, welke overgeheveld worden aan het beleidsveld ter dekking van de kosten die op dat terrein gemaakt worden. Het gaat daarbij om middelen Gezond in de stad, aanpak laaggeletterdheid, dak- en thuisloze jongeren, ambulantisering in de Ggz, Bbz levensvatbaarheidsonderzoeken, toezicht en handhaving kinderopvang en uitvoering van de donorwet.

Herijking verdeelmodellen gemeentefonds en Beschermd Wonen

Er staat een nieuwe Financiële Verhoudingswet aan te komen, met als concreet resultaat een herijking van het gemeentefonds. Afgelopen jaar is met een zeer strakke planning hard gewerkt aan de onderzoeken, in stuur- en begeleidingsgroepen. Er is echter oponthoud ontstaan in het proces. Minister Knops heeft kennis genomen van de voorlopige uitkomsten. In een brief van 26 februari 2020 informeert hij de Tweede Kamer over de nieuwe verdeling van het gemeentefonds. In de brief meldt de minister dat de nieuwe verdeling een herverdeling van middelen naar grotere gemeenten zou betekenen. Onze inschatting is dat grofweg tweederde van de gemeenten er op achteruit zouden gaan, lees de plattelandsgemeenten. De steden zouden er op vooruit gaan.

Volgens eerdere planning zouden de voorlopige uitkomsten van de nieuwe verdeling nu bekend zijn. De definitieve zouden worden gepubliceerd in de komende meicirculaire 2020. Dat schuift dus nu op. Er zal nader onderzoek komen met diepere analyses. Wellicht wordt een andere onderzoeksmethode gebruikt, of een variant op de huidige. In het najaar 2020 moeten de resultaten daarvan bekend worden, mogelijk in de decembercirculaire 2020.

Op grond van het advies van de Commissie Toekomst Beschermd Wonen (Commissie Dannenberg) wordt er een objectief verdeelmodel voor Beschermd Wonen ingevoerd. Als uitgangspunt geldt dat mensen wonen in hun eigen woning en daarmee zijn gemeenten verantwoordelijk voor de zorg en ondersteuning van hun eigen inwoners. Het objectieve verdeelmodel, is in tegenstelling tot het historische (op aanbod gefinancierde) verdeelmodel, gebaseerd op een model dat is gebaseerd op objectieve maatstaven.

Daarmee staat de Regio Centraal Gelderland voor een forse transformatieopgave: onze regio kent – in historisch perspectief – een bovenmatige aanwezigheid van (verblijfs)voorzieningen, veel aanbieders, en onevenredige spreiding van verblijfslocaties over onze gemeenten. Bovendien heeft de gemeente Arnhem ook vergeleken met andere regiogemeenten een bovenmatige aanwezigheid van plekken, afgezet tegen het aantal inwoners. Door de geleidelijke invoering (van Rijkswege) van het nieuwe objectieve verdeelmodel zal er tussen 2022 en 2031 stap voor stap minder geld beschikbaar zijn voor beschermd wonen. Definitieve besluitvorming door de Tweede Kamer over de invoering vindt dit najaar plaats. Vooruitlopend daarop worden geen verdeelmodellen in de meicirculaire verwerkt.

In de komende Begroting 2021-2024 wordt voor zowel de herijking gemeentefonds als het nieuwe verdeelmodel Beschermd Wonen de raming conform de meicirculaire opgenomen. Door het uitstel is er geen zekerheid over de effecten, de verdeelmodellen zullen dan ook niet in de meicirculaire 2020 worden verwerkt. In de risicoparagraaf is een integraal risico opgenomen ten aanzien van de herijking gemeentefonds en verdeelmodel Beschermd Wonen. Dit risico zal een beperkte omvang hebben, aangezien het verwachte nadeel op Beschermd Wonen grotendeels zal wegvallen tegen het verwachte voordeel van het nieuwe verdeelmodel gemeentefonds.

Nominaal en volume
Conform de afgesproken systematiek wordt bij de Perspectiefnota een berekening gemaakt van de nominale en volume indexatie. Dit gebeurt op basis van het CPI-cijfer uit het CEP (1,6% voor 2021) voor de nominale compensatie. Voor de volumegroei is de afspraak om dit op basis van de groei van het aantal inwoners tussen 2020 en 2021 (0,9%) in te ramen. Ten aanzien van de volume indexatie heeft echter een review van de systematiek plaatsgevonden (zoals vorig jaar is aangekondigd). Daarbij zijn de volumegevoelige budgetten in kaart gebracht in plaats van het groeipercentage op vrijwel alle onderdelen van de begroting los te laten. Dit levert een lager budget op voor de benodigde volumecompensatie. Net als vorig jaar is daarbij wel rekening gehouden met een structureel bedrag van € 1 miljoen voor onvoorziene issues die pas in de loop van het eerste begrotingsjaar bekend worden. Toepassing van deze cijfers leidt tot een nominale indexatie van € 6,8 miljoen vanaf 2021 en tot een volume indexatie van € 3 miljoen. Dekking voor deze indexaties vindt voor een groot deel plaats uit de indexatie van het gemeentefonds. Aangezien de OZB-opbrengst niet wordt geïndexeerd, is deze dekkingsbron niet beschikbaar. Zoals gebruikelijk wordt in de Begroting 2021-2024 deze totale nominale en volume indexatie verdeeld over de betreffende productonderdelen van alle programma's.

Actualisatie MIP
Zoals gebruikelijk wordt de MeerjarenInvesteringsPlanning (MIP) voor de Perspectiefnota geactualiseerd. Dit gebeurt bijvoorbeeld naar aanleiding van de gerealiseerde investeringen in het jaar 2019. Over 2019 heeft een onderbesteding plaatsgevonden van de begrote investeringen, waardoor in 2020 een vrijval van de daarvoor begrote kapitaallasten plaatsvindt. Een bedrag van € 1,360 miljoen valt hiervan vrij ten gunste van de algemene reserve.
Daarnaast is voor de komende jaren het MIP geactualiseerd. De vrijval van kapitaallasten wordt vooral veroorzaakt door het vertraagd investeren in de schoolpanden, machines & installaties en de inrichting van gebouwen. Zowel bij de machines & installaties als de inrichting gebouwen gaat het vooral om de gemeentelijke panden. In de aanloop naar de Begroting 2021-2024 wordt het mogelijke effect van de geactualiseerde investeringsplanning op de dotatie aan de BR Solvabiliteit berekend en verwerkt. Daarnaast ontstaat er ieder jaar als gevolg van onderbesteding op de realisatie van de begrote investeringen een vrijval van de kapitaallasten in het eerstvolgende jaar. Voorgesteld wordt om dit optimisme al aan de voorkant in het meerjarenbeeld in te ramen en hiervoor een stelpost op te nemen. Deze stelpost is berekend op basis van een aflopende reeks (70%-50%-30%) op de verwachte onderuitputting van de kapitaallasten. Hiervoor is een analyse gemaakt van de gemiddelde onderuitputting van de investeringen op alle beleidsvelden in de afgelopen 5 jaar. In het laatste jaar wordt deze stelpost niet ingeraamd. Dit in het kader van behoedzaamheid.

Rente
In de huidige MJPB 2020 - 2023 gaan we uit van een geleidelijk stijgende rente. Voorgesteld wordt om nu in het beeld de aanname te verwerken dat de rente gedurende een langere periode van jaren op het huidige niveau blijft (vergelijkbaar met de situatie waarin Japan al langer zit/heeft gezeten). Dit heeft de in de tabel opgenomen positieve financiële gevolgen. In 2020 een voordeel van € 9 ton, in

2021 € 1 miljoen, in 2022 € 2 miljoen en vanaf 2023 € 3 miljoen ruimte. Hierbij blijven we uitgaan van lange looptijden van nieuwe leningen.
Mocht de rente in de nabije toekomst sneller gaan stijgen, dan kunnen we de gevolgen daarvan opvangen door leningen met kortere looptijden aan te trekken. Kortere looptijden betekent een lagere rente. De gemeente Arnhem heeft de ruimte om zulke leningen aan te trekken omdat we in de afgelopen jaren juist leningen met langere looptijden hebben afgesloten. Hierdoor zijn onze aflossingsverplichtingen in de nabije toekomst laag geworden, lager dan wettelijk toegestaan volgens de renterisiconorm (20% van het begrotingstotaal). Vanwege deze ruimte voor extra aflossingen kan de gemeente indien nodig nieuwe leningen met een kortere looptijd aantrekken en zo de gemiddeld te betalen rente laag houden. In de MJPB 2020-2023 is daarnaast opgenomen dat de aanwezige structurele stelpost voor het opvangen van bovenmatige stijging van de rente telkens in het voorlaatste jaar kan vrijvallen.

Burgerzaken
In het hele land staan de afdelingen Burgerzaken - als gevolg van toenemende digitalisering - aan de vooravond van ingrijpende veranderingen. De impact van de toenemende digitalisering is groot.
De overheid staat voor de uitdaging om de dienstverlening anders in te richten en dit vraagt van de medewerkers andere competenties. De complexiteit van het werk neemt toe, het face-to-face contact met de klanten verandert. Er moet een balans worden gevonden in het spanningsveld van optimale dienstverlening, kwaliteit van persoonsgegevens, privacy, beveiliging en fraudebestrijding. Afdelingen Burgerzaken staan aan het begin van een transformatie, die om de nodige flexibiliteit van organisaties, management en medewerkers vraagt.
Voor de transformatie van Burgerzaken in Arnhem zijn extra middelen nodig. Het kwantitatief op peil brengen van de formatie en de geschetste veranderingen in het werkveld vragen om investeringen in (nieuwe) medewerkers. Ook zal tijdelijk extra ingehuurd moeten worden voor onder meer training-on-the-job en gespecialiseerde krachten. Daarnaast vragen de ontwikkelingen op het gebied van digitalisering forse investeringen in ICT. Deze investeringen worden grotendeels opgenomen in de reguliere begroting (de I-agenda). Aanvullend is een beperkt budget noodzakelijk.

Fluctuaties in de vraag naar producten van Burgerzaken (door langere geldigheidsduur van paspoorten en identiteitskaarten) maken het noodzakelijk dat de bijbehorende leges realistisch in de begroting verwerkt worden (de geraamde opbrengst neemt af). De hier geschetste stijging van de lasten kan gedeeltelijk worden opgevangen uit het budget dat beschikbaar is voor de BRP-straat in Zevenaar. Het voortbestaan van de BRP-straat in Zevenaar staat ter discussie. Bij sluiting daarvan valt het opgenomen voordeel weg. Dit is als risico opgenomen in Naris.

Ter dekking van de kostenstijgingen van Burgerzaken worden voorgesteld om de stijging van de kosten die het Rijk ons berekent door te berekenen in onze legestarieven en het aanpassen van bijzondere legestarieven waardoor deze meer in lijn worden gebracht met tarieven elders in de regio. Tot slot kan vanuit de BR Bedrijfsvoering in de jaren 2021 tot en met 2023 een bijdrage geleverd worden.

De Connectie: cao stijging
Op 12 september 2019 hebben bonden en de VNG een akkoord bereikt over een loonsverhoging van 6,25%. Voor De Connectie betekent dit een aanvulling op de ingeschatte nominale indexatie. Voor onze eigen organisatie geldt dit ook, maar dit knelpunt is reeds in de MJPB 2020-2023 verwerkt.

Actualisatie bestemmingsreserves

In het kader van open en verantwoord besturen is kritisch gekeken naar de bestemmingsreserves. Voor dat deel waar geen concreet bestedingsplan (en een begrote dotatie) aan ten grondslag ligt, wordt voorgesteld om dit vrij te laten vallen ten gunste van de algemene middelen. Een aantal reserves is ingesteld om een bepaald risico af te dekken. Daarbij is geïnventariseerd of dit risico en de stand van de bijbehorende reserve nog actueel is. Bij de reserves Pakketmaatregelen Wmo, Toezicht Peuterspeelzalen en gastouderopvang, Stimulering woningbouw, Taakmutaties Gemeentefonds-overloop en Bedrijfsvoering ontstaat ruimte na de actualisatie. Deze ruimte komt ten gunste van de algemene middelen.

Financieel beeld 2020-2024	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**	
4. Open en verantwoord besturen						
September- en decembercirculaire gemeentefonds	7,14	13,68	14,24	13,04	15,45	S
Herijking verdeelmodellen Gemeentefonds		pm	pm	pm	pm	S
Herijking verdeelmodel Beschermd Wonen (max risico)			pm	pm	pm	S
Prognose nominaal en volume		-9,80	-9,80	-9,80	-9,80	S
Actualisatie MIP	1,36	1,07	0,99	1,00	0,83	S
Op voorhand inramen planningsoptimisme MIP		1,56	1,55	1,15		I
Rente: aanpassen begrote verhoging rente	0,90	1,00	2,00	3,00	3,00	S
Rente: inzetten buffer in 2023, structureel behouden				0,90		I
Dividend BNG	-0,67					I
Burgerzaken: formatie		-0,68	-0,68	-0,42	-0,42	S
Burgerzaken: externe inhuur		-0,41	-0,30	-0,24	-0,18	S
Burgerzaken: digitalisering		-0,09	-0,10	-0,05	-0,01	S
Burgerzaken: netto leges opbrengsten		-0,30	-0,34	-0,41	-0,06	S
Burgerzaken: voordeel BRP straat Zevenaar inkomsten (risico)		0,51	0,51	0,00	0,00	S
Dekkingsvoorstel: doorbelasten rijkskosten aan burger		0,04	0,04	0,03	0,10	S
Dekkingsvoorstel: actualiseren van tarieven bijzondere leges		0,08	0,09	0,06	0,17	S
Dekking saldo knelpunten en dekking Burgerzaken uit BR BV		0,67	0,60	0,30		I
De Connectie: cao stijging	-0,54	-0,76	-0,76	-0,76	-0,76	S
Actualisatie bestemmingsreserves	1,63	0,82	0,75	0,45	0,15	I
Totaal Open en verantwoord besturen	***9,83***	***7,40***	***8,78***	***8,26***	***8,47***	

Gevolgen financiële positie en impact coronacrisis

Totaalbeeld

Financieel beeld 2020-2024	2020	2021	2022	2023	2024
				*Bedragen * € 1 mln*	
Meedoen in een socialer Arnhem	-6,95	-7,80	-6,71	-6,22	-5,22
Wonen in een duurzamer Arnhem	-0,11	-1,06	-1,06	-0,75	0,00
Genieten van een nog mooier Arnhem	-0,27	-0,14	0,06	-0,83	-0,55
Open en verantwoord besturen	9,83	7,40	8,78	8,26	8,47
Totaal	**2,50**	**-1,60**	**1,07**	**0,47**	**2,69**

Zoals al aangegeven is het totaalbeeld in het eerste begrotingsjaar 2021 negatief, maar laat het vanaf 2022 een positief beeld zien zonder taakstellingen. Dit zou een structurele toevoeging aan de algemene reserve betekenen, bovenop de reeds in de huidige Begroting opgenomen dotatie van € 3,4 miljoen vanaf 2024. In de komende periode wordt in aanloop naar de Begroting 2021-2024 het financiële beeld echter vanzelfsprekend geactualiseerd, mede in het licht van alle ontwikkelingen die de coronacrisis op de begroting en het risicoprofiel heeft. Daarop wordt in dit deel verder ingegaan.

Een andere belangrijke eis voor de begroting ligt in onze eigen verordening, namelijk een weerstandsfactor van minimaal 1,0. De meerjarige ontwikkeling van de weerstandsfactor laat met het totaalbeeld uit deze Perspectiefnota een groei zien van 1,0 in 2020 naar 1,1 in 2023 en 1,3 in 2024. In de meerjarige prognose van de weerstandsfactor is daarbij uitgegaan van het bij de jaarrekening 2019 geactualiseerde risicoprofiel. Daarnaast is het jaarresultaat 2019 verwerkt in de standen van de algemene reserve en de bestemmingsreserve grondexploitatie (die ook meetelt in het beschikbare weerstandsvermogen).
Echter, ook de coronacrisis zal impact hebben op de ontwikkeling van het risicoprofiel. In de periode vanaf het uitbreken van de crisis is gewerkt aan het in beeld krijgen van de impact van de crisis op onze begroting. Aanvullend daarop zal ook het effect op het reeds bestaande risicoprofiel van de coronacrisis worden onderzocht en zal in de Begroting 2021-2024 dit worden verwerkt. De betekenis van de bovenstaand genoemde weerstandsfactor is in het licht van de recente ontwikkelingen dan ook erg betrekkelijk.

Financiële impact coronacrisis
Door middel van een aantal brieven is de raad geïnformeerd over de voortgang van de maatregelen tegen het coronavirus. Vanaf de laatste week van maart heeft een ambtelijke verkenning plaats gevonden van de mogelijke impact van de coronacrisis op de financiën en risico's voor onze gemeente. Deze verkenning is voor een groot deel gebaseerd op informatie uit landelijke netwerken van (grote) gemeenten, de VNG en het netwerk van risicomanagement. Vervolgens is deze informatie aangevuld en aangescherpt op grond van de lokale Arnhemse situatie.
Dit, ook al zijn de omstandigheden zeer onzeker, om zo goed mogelijk in te schatten wat de financiële gevolgen en risico's voor de gemeente Arnhem zijn, naast de ingrijpende gevolgen voor de Arnhemse burgers, bedrijven en organisaties. Daarbij is uitgegaan van de mogelijke impact van contactbeperkende maatregelen voor een duur van drie maanden. Dit in aansluiting op het eerste scenario van het Centraal Plan Bureau (CPB) dat de gevolgen van de coronacrisis verkend heeft.

Een belangrijke disclaimer bij de uitkomsten van deze verkenning is dat de mate van onzekerheid zo groot is dat alleen op basis van aannames en veronderstellingen enige indicatie van de impact kan worden gegeven. De onzekerheden hebben onder andere betrekking op de feitelijke financiële impact

op onze begroting en de doorwerking van negatieve financiële gevolgen voor burgers en bedrijven. Ook is nog niet volledig duidelijk in welke mate het Rijk de gemeenten zal compenseren en hoe op termijn dit door zal werken op algemene en specifieke uitkeringen die de gemeente van het Rijk ontvangt. Ook andere onderdelen van de gemeente kunnen geraakt worden door deze crisis en moeten wellicht later nog aan dit overzicht worden toegevoegd. Duidelijk is wel al dat de financiële gevolgen naar alle waarschijnlijkheid majeur zullen zijn.

De belangrijkste onzekerheid zit op dit moment op de duur van de contactbeperkende maatregelen en de verdere gevolgen daarvan. Dat betekent dus ook dat naar mate de maatregelen langer duren ook de gevolgen voor de Arnhemse samenleving dieper zullen ingrijpen en ook de gevolgen voor de gemeentelijke financiën nog groter zullen zijn.

Eerste uitkomsten ambtelijke verkenning impact financiële gevolgen coronacrisis
Uit de inventarisatie bij de programma's komt naar voren dat de gemeente in de volle breedte van haar takenpakket geraakt wordt. In de bijlage bij deze Perspectiefnota is de impactanalyse bijgevoegd. Van een groot aantal van deze risico's zijn de gevolgen al te kwantificeren, van een aantal is in dit stadium nog onvoldoende in te schatten wat de financiële effecten zijn. Daar waar 'nnb' staat, betekent dan ook dat de impact 'nog niet bekend' is.

- Meedoen in een socialer Arnhem:

We zien onder andere een toenemend gebruik van inkomensondersteunende maatregelen in relatie tot armoede, groter beroep op inkomensregelingen (Buig, Tijdelijke ondersteuning ondernemers (compensatie via het Rijk)), extra inzet VGGM, effect op voorgenomen maatregelen om de kosten van zorg niet verder te laten stijgen, ondersteuning voor kwetsbare gezinnen en kinderen, stijging zorgvraag na de crisis, kosten extra locaties beschermd wonen en omzetderving Scalabor.
De sociale gevolgen van de crisis zijn ingrijpend en een forse impact daarvan op onze financiën is onvermijdelijk. Hoe ingrijpend blijkt uit het feit dat in de laatste week van maart 50% meer intakes voor de aanvraag van bijstand werden gedaan, circa 2000 zzp'ers al een aanvraag voor tijdelijke extra ondersteuning hadden gedaan en 450 kinderen per dag gemiddeld gebruik van een nood-kinderopvang maken.

- Wonen in een duurzamer Arnhem:

We zien onder andere gevolgen van mogelijk uitstel van huurbetalingen, mogelijke huurverlagingen, extra activiteiten ten behoeve van afvalinzameling en terugval van het aantal bouwvergunningen.

- Genieten van een nog mooier Arnhem:

We zien onder andere een terugloop van parkeerinkomsten, mogelijk faillissement van contractpartijen, effect op culturele instellingen, daling opbrengsten toeristenbelasting en havengelden, extra kosten van toezicht en handhaving, mislopen inkomsten Sportbedrijf en sportverenigingen (uit baromzet, evenementen etc.) en risico's door opschorten van de huurbetalingen. Bij dit thema is ook verkend in welke mate de verkoop van gronden van de grondexploitaties zal stagneren.

- Open & Verantwoord besturen:

We zien onder andere lagere opbrengsten OZB door faillissementen, geen dekking van rendabele uren, mogelijke toename van fraude, uitstel diverse processen in de bedrijfsvoering (bijvoorbeeld ICT-projecten) en doorwerking op termijn in een lagere algemene uitkering gemeentefonds als gevolg van een recessie.

Een nadere toelichting en de kwantitatieve inschatting van de impact bij deze thema's is in de bijlage opgenomen. De genoemde bedragen zijn gebaseerd op aannames vanuit een situatie met buitengewoon veel onzekerheden. Mogelijkerwijs ontstaat er enige financiële ruimte doordat uitgaven niet kunnen worden gedaan. Op een later moment, wanneer ook meer duidelijk is geworden over het verdere verloop van deze crisis en de duur en mate van ingrijpendheid van de maatregelen, zal ook meer inzicht verkregen worden over het incidentele of structurele karakter van de financiële impact. Dan zal de mate waarin het Rijk deze kosten zal compenseren ook beter in beeld zijn.

Het totaal komt voor 2020 op dit moment van schrijven met de aannames van contactbeperkende maatregelen voor drie maanden (half maart -half juni) en een verbod op vergunningsplichtige evenementen tot 1 september uit op een nadelig van € 15 miljoen. Dit is dus de impact die we concreet in beeld hebben. Hierbij is dus geen rekening gehouden met een eventuele langere duur van de maatregelen, de structurele impact en het effect van beleidsmaatregelen. Voor een deel gaan we daarnaast nog gecompenseerd worden door het Rijk. Met harde toezeggingen is in de lijst rekening gehouden, met minder concrete niet.

Zoals in Turap-1 ook is opgenomen, worden de kwantitatieve effecten (zodra hier meer zekerheid over is) in Turap-2 verwerkt voor wat betreft het lopende jaar 2020. In de Begroting 2021-2024 zal de impact vanaf 2021 in het meerjarenbeeld dan wel in het risicoprofiel een plek krijgen.

Mogelijkheden om de financiële gevolgen van de crisis op te vangen
De gemeente Arnhem beschikt over enige financiële buffers om de incidentele gevolgen van de crisis op te vangen:

- Het aanwezige weerstandsvermogen (voornamelijk algemene reserve);
- De bestemmingsreserves. Zoals in de aanbiedingsbrief aangekondigd laten we een beoordeling maken van het nut en de noodzaak van alle bestemmingsreserves in onze begroting. We hopen hiermee een extra buffer te creëren om de gevolgen van de coronacrisis voor de gemeentelijke financiën op te vangen;
- Specifiek de bestemmingsreserve Solvabiliteit. Deze is bedoeld voor verbetering van de solvabiliteit en in het verlengde daarvan om klappen op te kunnen vangen als de gemeente in zwaar weer komt.

Inzet van het weerstandsvermogen, een deel van de reguliere bestemmingsreserves en de bestemmingsreserve solvabiliteit zullen onvermijdelijk doorwerken in een lagere solvabiliteit en een relatief hogere schuldquote. De structurele effecten van de coronacrisis zullen door vermindering van uitgaven (bezuinigingen) en/of verhoging van inkomsten moeten worden opgevangen. In de concept Begroting 2021-2014 komen we daartoe, indien noodzakelijk, met voorstellen.

Bijlage Financiële impactanalyse gevolgen corona-crisis

In de financiële impactanalyse is de mogelijke financiële impact in kaart gebracht die we als gevolg van de COVID-19 pandemie op Arnhem af zien komen. Het overzicht bevat de financiële gevolgen van datgene wat ons in de stad overkomt als gevolg van de corona-crisis en de risico's die we op dit moment zien. In het overzicht wordt nu uitgegaan van een 3 maanden durende intelligente lock-down zoals we die vanaf half maart kennen en waarvan we dus voor dit overzicht veronderstellen dat die in ieder geval tot half juni zal doorlopen. Dit is het pakket dat in ieder geval tot 20 mei doorloopt zoals premier Rutte in de persconferentie op 21 april bekend heeft gemaakt. Hoe de ontwikkelingen daarna zijn is nog zeer onzeker Het kabinet kan ook geen perspectief schetsen dat meer dan enkele weken vooruit kijkt. Het enige dat voorbij die horizon wel duidelijk is, is dat evenementen tot 1 september zijn afgelast. Ook in de huidige situatie zitten veel onzekerheden. Het overzicht van de financiële impact is dan ook niet uitputtend.

De onderwerpen waarvoor we op basis van aannames een inschatting hebben kunnen maken, zijn met een bedrag, eventueel met een marge, opgenomen. Voor de overige posten is 'nog niet bekend' (nnb) opgenomen. Daarbij is dus nog geen rekening gehouden met de mogelijk langere duur en een meer structurele impact van de beperkende maatregelen. Tevens is het effect van beleidsmaatregelen die kunnen worden genomen om de gevolgen van de crisis te beperken niet meegenomen. De onzekerheid binnen het overzicht is heel groot, zoals dat bij het Rijk ook het geval is. Alleen op basis van aannames en veronderstellingen kan enige indicatie van de impact worden gegeven. De onzekerheden hebben onder andere betrekking op de feitelijke financiële impact op onze begroting en de doorwerking van negatieve financiële gevolgen voor burgers en bedrijven. In het overzicht is alleen rekening gehouden met concrete toezeggingen voor vergoedingen van het Rijk zoals op het gebied van de tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandige ondernemers (Tozo). Met minder concrete toezeggingen van het Rijk is geen rekening gehouden.

Financiële impactanalyse gevolgen corona-crisis *(bedragen x € 1.000 negatief is nadelig)*

Financiële impact ingeschat op basis van 3 maanden intelligente lock down.

Onderwerp	Toelichting	Indicatie omvang 2020	Indicatie omvang 2021
Meedoen in een socialer Arnhem			
Inkomensregelingen (BUIG); verhoogde instroom, vertraagde uitstroom	We zien het aantal bijstandsaanvragen fors toenemen. Samen met een vertraging in de uitstroom leidt dit tot een hoger bijstandsbestand. Dit leidt, afhankelijk van wat het Rijk doet met de financiering, mogelijk tot een groter tekort op de BUIG. Het oplopen van het bestand komt zowel voort uit een verhoging van de instroom (Jongeren/Schoolverlaters; instroom vanuitWW; ondernemers die na het gebruik van de Tozo regeling structureel afhankelijk worden van bijstand) als op dit moment een vertraging van de uitstroom (minder geschikt werk; vertraging in werkfit maken inwoners; op afstand werken waardoor onder andere minder fysieke handhavingscontroles kunnen worden uitgevoerd). Op de langere termijn is onduidelijk wat de effecten zullen zijn. Wat zijn de gevolgen van het virus voor de economie en daarmee werkgelegenheid? In hoeverre zijn bedrijven bereid mensen met een afstand tot de arbeidmarkt aan te nemen? Moeten we vanuit de gemeente het beleid aanpassen? De hoogte van het risico is onzeker. Op BUIG geldt, middels de vangnetregeling, wel een maximaal eigen risico van 10% (gekoppeld aan de hoogte van het budget). Op basis van het huidige BUIG budget bedraagt het maximaal eigen risico voor 2020 € 10,5 mln. Omdat in de begroting reeds rekening wordt gehouden met een tekort bestaat er nog een financieel risico van €2,1 mln. (dit risico stond al opgenomen in het gemeentelijke risicoprofiel in Naris).	0 tot -2.100	nnb
Doorbetaling zorgverleners die geen zorg verlenen	Zorgverleners hebben opdracht om de zorg die volgens contract geleverd moet worden, zoveel mogelijk voort te zetten. Daarbij worden zorgverleners gestimuleerd om op alternatieve manieren de zorg te verlenen waar de gemeente voor betaalt. In een aantal gevallen zal echter toch geen (alternatieve) zorg geleverd kunnen worden. De VNG heeft geadviseerd zorgaanbieders in alle gevallen regulier door te betalen. Gemeente Arnhem volgt deze lijn. Het Rijk compenseert deze kosten niet, omdat het gaat om doorbetaling op het reguliere kostenniveau. Daarvoor ontvangen gemeenten geld uit het gemeentefonds. Hiermee zet het Rijk feitelijk de uitgaven voor de periode maart tot en met mei 2020 vast. Omdat verschillende kostenbesparende maatregelen zijn voorgenomen, brengt dit nieuwe financiële risico's met zich mee. Daarnaast wordt een grotere zorgvraag na de crisis voorzien. Deze risico's zijn hieronder opgenomen. Inschatting omvang van zorg die niet geleverd kan worden (ook niet op een alternatieve wijze) maar wel doorbetaald wordt conform de lijn van de VNG: minimaal -3.224 miljoen, maximaal -7.407 miljoen.	nnb	nnb

Onderwerp	Toelichting	Indicatie omvang 2020	2021
Grotere zorgvraag na crisis	Na de coronacrisis ontstaat mogelijk een toename in zorgvraag. Bv. door verergering van hulpvragen die niet konden worden opgepakt, een stuwmeer aan achterstallige hulpvragen, maar ook terugval van cliënten. Conform het advies van de VNG worden de zorgaanbieders doorbetaald, maar dat betekent niet dat de zorgvraag minder wordt of verdwijnt. Mogelijk wordt deze dus nog 'ingehaald' na deze crisis, waardoor de totale kosten alsnog hoger uitkomen. Compensatie hiervoor wordt nog nader uitgewerkt en is onzeker. Het genoemde bedrag gaat uit van een tijdelijke toename van 10% van ambulante zorgproducten (begeleiding Wmo en Jeugdwet en behandeling Jeugdwet) in de drie tot zes maanden vanaf juni. We kunnen nog niet voorzien welke periode reëel is. Het kan ook langer zijn.	-1.050 tot -2.100	nnb
Niet realiseren kostenbeperkende maatregelen zorgdomein	In de geamendeerde MJPB 2020-2023 staat een aantal kostenbeperkende maatregelen voor het zorgdomein (zowel jeugd als Wmo) opgenomen, die vanaf dit jaar ingevoerd zouden worden. Door de coronacrisis komt de realisatie van deze maatregelen onder druk te staan. Omdat zorgaanbieders worden doorbetaald conform het advies van de VNG worden de taakstellingen in de periode maart-mei in hun geheel niet gehaald. Door de voorziene '1.5-meter-samenleving' wordt het moeilijker de taakstellingen in de rest van het jaar te behalen (en bestaat er zelfs een risico dat de zorg duurder wordt). Er is een bandbreedte van 0 tot 50% opgenomen.	-1.200 tot -1.800	nnb
Vertraging voorgenomen zorgmaatregelen Jeugdwet	Besluitvorming in de raad over het raadsvoorstel met de voorgestelde kostenbesparende maatregelen Jeugdzorg van de Taskforce loopt door de corona-crisis vertraging cq. uitstel op. Zolang de raad niet heeft beslist kunnen wij enkel voorbereidingen treffen voor de voorgenomen maatregelen Jeugdzorg. We gaan er nu vanuit dat de voorgenomen besparingen in 2020 van € 1,1 miljoen niet worden gerealiseerd gedurende de maanden dat de coronamaatregelen voortduren. Financieel gezien telt het op tot 1,4 mln	-1.400	nnb
Omzetderving Scalabor: impact op financiëel resultaat 2020 is negatief	Door de huidige ontwikkelingen staat het resultaat en daarmee de dividenduitkeringen van Scalabor de komende jaren onder druk. Voor 2020 wordt op dit moment al een terugloop van de omzet met 1/3 verwacht. Daarnaast staat Arnhem garant voor een krediet van Scalabor van 750 duizend. Mogelijk wordt hierop in komende jaren een beroep gedaan.	nnb	0 tot -1.400
Extra kosten re-integratie	Als gevolg van een groter bijstandsbestand zal meer moeten worden ingezet om mensen naar werk te begeleiden. De inzet betreft: - Inzet extra begeleidingsinstrumenten (arbeidsvaardigheden, training, jobcoaching, ect.), voor de nieuwe instroom en voor de mensen die al langer een uitkering ontvangen en voor wie de mogelijkheden op de arbeidsmarkt mogelijk beperkter zijn. - Inzet extra uitvoeringscapaciteit - Mogelijke extra kosten in het kader van 1,5 meter samenleving (inrichting werkplekken, hogere trajectprijzen) Gelet op de onzekerheden over de duur van de crisis en de economische situatie daarna is het niet mogelijk hierover op dit moment een een inschatting te maken.	nnb	nnb
Dubbele kosten door verlenging inzet zzp'ers/derden en materialen	Vanuit de TLO's wordt de contractduur van zzp'ers en inhuur materialen verlengd om nu in te zetten voor aanvullende maatregelen rondom Corona en daarna weer voor de reguliere activiteiten die nu geen doorgang vinden. (O.a. Kansrijk opgroeien)	-300 tot -450	nnb

Onderwerp	Toelichting	Indicatie omvang 2020	2021
Gevolgen beperktere toetsing nieuwe contracten zorgaanbieders	Er loopt een inkooptraject om tot een nieuwe contractering van zorgaanbieders per 1 juli 2020 te komen. Producteisen en -omschrijvingen zijn aangescherpt en het is de bedoeling dat er minder aanbieders dan nu worden gecontracteerd. Dit moet leiden tot een overzichtelijker aanbiederslandschap en lagere kosten. Het lijkt erop dat het inkooptraject geen vertraging oploopt. Er vinden wel discussies plaats over de mate waarin onder de huidige coronamaatregelen aanbieders voldoende kwalitatief getoetst kunnen worden. Dit kan een negatieve impact hebben op de voorziene besparing.	0 tot -300	0 tot -300
Armoede; toename gebruik inkomensondersteunende maatregelen	De ontwikkelingen op het gebied van Bijstand hebben, weliswaar met vertraging, effect op het gebruik van armoederegelingen. Aangezien er een recessie wordt verwacht, neemt het aantal bijstandsuitkeringen, instroom vanuit WW en dus ook gebruik van armoederegelingen toe. De omvang van de toename is zeer afhankelijk van de economische ontwikkelingen. De CPB scenario's lopen hierin uiteen. Effecten zullen niet op korte termijn zijn, maar wel vanaf tweede helft 2020, met een doorwerking in 2021. Een betrouwbare inschatting hiervan is op dit moment nog niet te maken. De inschatting van de bandbreedte varieert van enkele tienduizenden euro's tot €250.000. Met de aanvragen voor Bijzondere Bijstand wordt nu iets soepeler omgegaan. De insteek is dat inwoners het aangevraagde nodig hebben. Er vindt dus minder scherpe controle plaats. Daarnaast worden eerder nieuwe dingen verstrekt omdat het door de crisis nu niet mogelijk is om alle producten te repareren. Dit leidt tot hogere kosten bij het verstrekken van bijzondere bijstand.	0 tot -250	nnb
Schulddienstverlening	De verwachting is dat meer inwoners met schulden zich gaan melden. De werkloosheid neemt toe en inwoners die zich eerder niet meldden, zullen dit naar verwachting in deze crisissituatie wel doen. Ook zal het aantal ondernemers met financiële problemen dat zich meldt, flink gaan stijgen. Landelijk wordt voorspeld dat een flink deel van het aantal TOZO-aanvragen zich gaat melden voor schulddienstverlening. Voor particulieren en jongeren verwachten we eind 2020 zo'n €250.000 extra kosten. Van ondernemers verwachten we dat ze zich pas later gaan melden en schatten we de extra kosten voor 2021 op €500.000.	0 tot -250	-500
Uitvoeringkosten Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandige ondernemers (Tozo)	Arhem voert de de vanuit het Rijk ingestelde Tozo regeling uit. Vanuit het Rijk is aangegeven dat voor de uitvoering een vast bedrag per besluit zal worden vergoed. Hoe hoog deze vergoeding is is op dit moment (nog) niet bekend. Het risico bestaat dat de vergoeding ontoerekend is voor de door Arnhem gemaakte uitvoeringskosten.	0 tot -250 -nnb	nnb
Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandige ondernemers (Tozo) risico op invordering	Vanuit de Tozo regeling kunnen vorderingen ontstaan. Op dit moment is nog niet bekend of het risico van invordering bij de gemeente komt te liggen (m.a.w. het Rijk vergoedt op basis van het recht op ondersteuning) of dat het risico bij het Rijk komt te liggen (m.a.w.: het Rijk vergoedt de daadwerkelijk uitgekeerde bedragen minus de daadwerkelijk teruggevorderde bedragen. Omdat het Rijk heeft aangegeven dat de volledige kosten voor bijstand en bedrijfskapitaal worden vergoedt is op dit moment geen bedrag gekoppeld aan dit risico)	nnb	nnb

Onderwerp	Toelichting	Indicatie omvang 2020	2021
Inzet VGGM-GGD	De VGGM, het onderdeel GGD, zit vol in de crisisaanpak van de coronabesmetting (vrijstellen personeel en beschermingsmateriaal). Dit leidt tot meerkosten. Voorzover deze betrekking hebben op de Arnhemse begroting zijn ze hier opgenomen. Landelijk wordt overleg gevoerd over eventuele compensatie. Daar staan minder inzet op reguliere activiteiten tegenover, o.a. op dienstverlening Jeugdgezondheidszorg (minder contactmomenten consultatieburo's, artsen en verpleegkundigen op scholen), minder voorlichting sexuele gezondheid op scholen, minder of geen reguliere inzet op toezicht kinderdagverblijven, wel mogelijk op de noodopvang. Tevens dalen de inkomsten doordat minder beroep wordt gedaan op reizigersvaccinaties. Bij de half jaar rapportage zal VGGM uitgebreid stil staan bij de Corona-crisis.	-400 tot -500	nnb
Subsidieverstrekking of verantwoording Welzijn	Welzijnsorganisaties en buurthuizen lopen inkomsten mis, bijvoorbeeld op baromzet, deelnemersbijdragen en verhuur van ruimtes. Niet alle organisaties kunnen het mislopen van inkomsten opvangen, de vraag bij buurthuizen is uitgezet, een eerste inschatting van dit risico is dat het gaat om ongeveer 150.000 tot 200.000. Voor de gesubsidieerde opdrachten geldt dat welzijnsorganisatie (en andere subsidiepartners) zoveel mogelijk hun opdracht op een andere manier vormgeven, die past bij de RIVM richtlijnen, zodat goed contact en ondersteuning aan kwetsbare inwoners geborgd is. Er vindt ook inzet plaats op onderdelen die nu door de coronacrisis zijn ontstaan, zoals noodopvang op school en jongerenwerk inzetten om groepsvorming op straat tegen te gaan.	-200	nnb
Spoedeisende zorg (SEZ) van Jeugdbescherming Gelderland en meer jeugdbeschermingsmaatregelen	Er is sinds de coronacrisis (nog) geen toename zichtbaar van het beroep op en inzet van de Spoedeisende Zorg (crisiszorg) van Jeugdbescherming Gelderland. Wel is het mogelijk dat, naarmate de crisis langer duurt, er na de coronacrisis sprake zal kunnen zijn van een inhaalvraag. Hierdoor loopt de gemeente het risico een hogere bijdrage voor SEZ te moeten betalen. Deze mogelijk exta kosten zijn waarschijnlijk beperkt gelet op de relatief geringe reguliere bijdrage. Het aantal beschermingsmaatregelen loopt terug, omdat de zittingen bij de rechtbank worden uitgesteld Op termijn dient dit weer ingehaald te worden, maar het zal wel even duren voordat de rechtbank deze achterstand in kan halen.	-100 tot -200	nnb
Tijdelijk niet innen eigen bijdrage Wmo	Zorgaanbieders zijn opgeroepen om waar mogelijk volwaardige alternatieve vormen van zorg en ondersteuning te bieden. Maar het kan ook voorkomen dat zorg en ondersteuning in zijn geheel geen doorgang kan vinden. Dit zou betekenen dat gemeenten, in overleg met aanbieders, voor het totale cliëntenbestand Wmo zouden moeten beoordelen in welke individuele situaties de eigen bijdrage gestopt moet worden (en wanneer deze weer moet starten). Omdat dit voor alle betrokken partijen een grote (administratieve) uitvoeringslast is, is landelijk besloten om voor de Wmo-cliënten de eigen bijdrage voor in ieder geval april en mei niet te innen, met uitzondering dus van de cliënten met de voorzieningen beschermd wonen intramuraal en opvang. Het ministerie van VWS gaat in gesprek met de VNG over compensatie. .	0 tot -194	nnb

Onderwerp	Toelichting	Indicatie omvang 2020	2021
Inzet vrouwenopvang bij Moviera	In het algemeen is de verwachting dat huiselijk geweld en kindermishandeling toeneemt wanneer de druk op de gezinnen toeneemt door isolatie en thuiswerken/kinderen niet naar school.Dit betekent dat er over de hele linie meer gebruik gemaakt wordt van de voorzieningen (Vrouwenopvang, Centrum seksueel geweld en ook de ambulante inzet VO). Bij Moviera is in Oosterbeek (crisisopvang) een extra groep opengegaan (extra kosten) waar nieuwe cliënten worden opvangen (scheiding cliënten). Verder worden de richtlijnen van de RIVM gevolgd. De verwachting is verder dat er door corona een toename is/zal zijn van huiselijk geweld, wat zich ook op langere termijn zal vertalen in een groter beroep op jeugdzorg en vrouwenopvang. Een risico wordt ook gevormd door mogelijke personeelsuitval als gevolg van besmetting. Mogelijk dat Moviera voor de compensatie van de extra kosten een beroep kan doen op het Rijk en/of Provincie.	-135	nnb
Toename meldingen Veilig Thuis	De verwachting is dat de problematiek van veiligheid 'achter de voordeur' (kindermishandeling en/of huiselijk geweld) door de afgekondigde coronamaatregelen van het Rijk toe zal nemen cq. zal intensiveren, ook bij gezinnen die wij nog niet in beeld hebben. In de eerste weken van de coronacrisis daalde op basis van informatie van Veilig Thuis het aantal politiemeldingen inzake huiselijke geweld en kindermishandeling en is er een lichte stijging van het aantal adviesvragen van professionals. Het vermoeden bestaat dat een belangrijk deel van de problematiek in dit stadium 'verborgen en onder de radar' blijft. Na het opheffen van de coroanamaatregelen is de verwachting dat er sprake zal zijn van een inhaaleffect, waardoor sprake kan zijn van extra kosten Veilig Thuis. Dit vertaalt zich vervolgens door in extra kosten bij de sociale wijkteams, jeugdzorgaanbieders en Moviera.	-55 tot -115	nnb
Inzet statushouders / inburgering	De dualetrajecten (werk en taal) kunnen deels uitgevoerd worden, waardoor er inkomsten misgelopen worden en er vertraging in het traject optreedt (werk ligt stil). Voor een deel van de duale trajecten is een alternatief gevonden, de mondkapjesfabriek. Mocht de coronacrisis langer dan 3-6 maanden duren, dan ontstaat er op de lopende pilot Inburgering duale trajecten statushouders mogelijk in 2021 een financieel knelpunt.	-50	-150 tot -200
Terugloop eigen bijdragen hulp bij huishouden	Bij hulp in het huishouden is er een grote kans dat inwoners hun zorg onderbreken en dus gedurende de beperkende RIVM maatregelen ook geen eigen bijdrage betalen. Per persoon gaat het dan over €19,00 p.m.. Inschatting van de omvang is gebaseerd op basis van 10% tot 30% minder eigen bijdragen gedurende 3 maanden.	-25 tot -70 -nnb	nnb
Meerkosten doelgroepenvervoer	Voor doelgroepenvervoer geldt op dit moment dat 80% van de niet gereden ritten wordt doorbetaald. Daarnaast zijn er meerkosten voor de gereden ritten, aangezien daarvoor rolstoeltaxi's worden ingezet en er nu 1 op 1 gereden wordt (dus geen combinatieritten meer). Verwachting was dat dit binnen het kader kon worden opgevangen. Er nu vanuitgaande dat het vervoer vanaf juni nog steeds niet "normaal" kan worden uitgevoerd, zullen de meerkosten hoger worden. Op dit moment wordt er door de BVO DRAN, waar de uitvoering van het doelgroepenvervoer is belegd, onderzocht welke mogelijkheden er binnen het vervoer zijn om voor te sorteren op de anderhalvemetersamenleving. Wel is duidelijk dat als alle scholen en instellingen (jeugd en Wmo) weer opengaan er niet voldoende voertuigen en chauffeurs beschikbaar zijn om alle leerlingen, jeugdigen en Wmo-ers te vervoeren op basis van de 1,5 meter afstand die gehanteerd moet worden. Zodra de BVO DRAN hier meer duidelijkheid over kan geven kan er ook inzichtelijk gemaakt worden welke financiële gevolgen dit heeft.	nnb	nnb

Onderwerp	Toelichting	Indicatie omvang 2020	2021
Inventarisatie en aanpak opgelopen onderwijsachterstanden	Door het sluiten van de kinderopvang en scholen hebben veel kinderen waarschijnlijk een achterstand opgelopen en zeker veel meegemaakt. Wanneer de scholen weer opengaan op 11 mei, is het aan de professionals om te zien wat deze kinderen nodig hebben. We maken met besturen kinderopvang en onderwijs een Arnhemse Aanpak Onderwijs, om hier samen de schouders onder te zetten. De extra inzet kan op meerdere domeinen; onder schooltijd, met verlengde leertijd, in de thuissituatie en in de vakantieperiodes. Het is nog niet inzichtelijk welke kosten dit met zich meebrengt.	nnb	nnb
Onzekere dekking 24/7 kinderopvang ouders vitale beroepen	Op verzoek van het Rijk is 24 uurs kinderopvang voor ouders met vitale beroepen geregeld. SKAR voert dit uit. Het Rijk heeft toegezegd alle kosten te dragen. Harde afspraken zijn er echter op dit moment niet. In de weekenden en avonden is een aantal keer gebruik gemaakt van de opvang. Een overzicht van de kosten die SKAR tot nu toe heeft gemaakt en verwacht te maken is aangevraagd. Doordat inkomsten SKAR voor een groot deel overeind blijven blijft het risico beperkt tot duizenden euro's.	0 tot -20	nnb
Extra locaties beschermd wonen en jeugdzorg voor inwoners en kinderen met corona	Er zijn door aanbieders van beschermd wonen en jeugdzorg (o.a. RIBW en Lindenhout) extra locaties geopend om inwoners en kinderen met corona te kunnen opvangen die door de omstandigheden niet meer op hun huidige adres kunnen blijven wonen. Ook is er de mogelijkheid voor kinderen om 24uurs begeleiding thuis te ontvangen (zodat ze thuis in quarantaine kunnen blijven als hun ouders opgenomen moeten worden). Het Rijk heeft toegezegd gemeenten hiervoor te compenseren.	nnb	nnb
Extra locaties maatschappelijke opvang voor inwoners zonder corona	Naast de huidige voorzieningen zijn andere locaties geopend om opvang en hulpverlening conform de richtlijnen van RIVM te verlenen en extra locatie geopend voor de opvang van daklozen met ziekteverschijnselen. Het gaat om opvang in een passagiersschip en het klooster in Huissen. Op basis van een eerste inschatting kunnen de extra kosten oplopen tot 1 miljoen. Het Rijk heeft toegezegd gemeenten hiervoor te compenseren.	nnb	nnb
Niet tijdig kunnen verantwoorden van de zorgbesteding in 2020	Risico op vertraging in het jaarrekeningtraject 2020 of zelfs een niet goedkeurende controleverklaring. Geen financieel effect, maar risico voor rechtmatigheid gemeentelijke jaarrekening. Grootste oorzaak voor dit risico is het feit dat we betalen voor zorg die niet geleverd wordt. Hierover gaan de VNG en het ministerie van VWS in gesprek met o.a. de NBA. Waar nodig worden de accountantsprotocollen aangepast. Er ligt echter nog niets vast.	nnb	nnb
Niet voldoen subsidie-eisen of verantwoording	In de verlening van subsidies bestaat een risico op onrechtmatigheid, omdat organisaties niet voldoen aan de eerder gestelde subsidie-eisen, zij leveren echter wel inzet. In de periodieke kwartaal- en halfjaar gesprekken met de gesubsidieerde partners wordt hieraan expliciet aandacht besteed zodat problemen zoveel mogelijk kunnen worden voorkomen.	nnb	nnb

Onderwerp	Toelichting	Indicatie omvang 2020	2021
Wonen in een duurzamer Arnhem			
Daling legesinkomsten door terugval aanvragen bouwvergunningen	ODRA ziet op dit moment nog geen daling in het aantal aanvragen voor bouwvergunningen en verwacht op basis van gespreken met vergunningaanvragers een lichte stijging. Afhankelijk van de duur van de crisis zou dit kunnen veranderen. Op langere termijn bestaat de kans dat de economische effecten van de corona crisis zorgen voor een terugval van bouwaanvragen. Economisch Instituut van de Bouw (EIB) verwacht 15% krimp bouwproductie.	-300	-600
Extra activiteiten afvalinzameling (inclusief bedrijfsafval)	Doordat inwoners meer thuis blijven is er meer huishoudelijk afval. Daarom zijn er extra ledigingen van restafvalcontainers, papiercontainers, wordt er vaker met kraakpersvrachtswagens gereden voor onder andere het verwijderen bijplaatsingen en extra gratis grofvuilrondes. Tevens wordt een verdere daling van de oudpapierprijs verwacht, zal de inzameling van minicontainers oudpapier met beladers van Suez plaatsvinden en zullen verenigingen gecompenseerd worden voor hun daardoor misgelopen oudpapiervergoeding.	-300	nnb
Uitstel huurbetalingen / huurverlagingen	Meerdere ondernemingen in gemeentelijke panden hebben verzocht om uitstel van huurbetaling en een aantal om huurverlaging. Deze verzoeken worden stuk voor stuk bekeken, waarbij primair gekeken wordt of uitstel van huurbetaling mogelijk is.Totale omvang aan huuropbrengsten, erfpachten, serviceopbrengsten, pachten bedraagt circa € 1,6 miljoen per maand. Een groot deel van hiervan is afkomstig van voormalige gemeentelijke activiteiten (sport, cultuur). Daar staat meestal subsidie tegenover. Op het overige deel ontstaat dus een risico als gevolg van de corona-crisis.	nnb	nnb

Onderwerp	Toelichting	Indicatie omvang 2020	2021
Genieten van een nog mooier Arnhem			
Terugloop parkeerinkomsten	Op basis van de actuele gegevens van P1-parkeerbedrijf is er een duidelijke afname van parkeerinkomsten. Het parkeerresultaat wordt verrekend met reserve Bereikbaarheid Effect na mei is lastig te bepalen omdat deze afhankelijk is van duur van de beperkende maatregelen (PM).	-2.500 -nnb	nnb
Inzet ODRA en welzijnsorganisaties op handhaving noodverordening en voor jeugd- en jongerenwerk / straatwerk	Vanuit ODRA en de welzijnsorganisaties wordt ingezet op het handhaven van de noodverordening die geldt i.v.m. de corona-crisis. Voor het grootste deel worden daarbij werkzaamheden die nu niet meer uitgevoerd worden als gevolg van de corona-crisis ingewisseld met meer toezichthoudend werk.	-300 tot -500 -nnb	nnb
Cultuur; Extra steun culturele instellingen en kunstenaars, sector ligt volledig stil	Alhoewel de meeste culturele (basis)voorzieningen nu nog niet direct liquiditeitsproblemen hebben, worden er wel knelpunten verwacht bij instellingen die forse eigen (publieks)inkomsten hebben. Sommige instellingen kunnen geen gebruik maken van de coulancemaatregelen van het Rijk omdat zij (net) niet aan de vereisten voldoen. Bij cultureel seizoenswerk, zoals festivals, wordt normaal gesproken het grootste deel van de jaaromzet in deze periode verdiend. Op de middellange termijn worden daarom bij tal van instellingen problemen voorzien door gebrek aan bezoekersinkomsten en omzetverlies. Instellingen treffen diverse maatregelen om kosten te dempen en maken waar mogelijk gebruik van de rijksregelingen zoals NOW, TOZO en TOGS. Er bereiken ons echter steeds meer geluiden dat deze regelingen onvoldoende matchen en voor de culturele sector maatwerk nodig is.	nnb	nnb
Terugloop toeristenbelasting	De inkomsten toeristenbelasting zullen teruglopen. De omvang hiervan is afhankelijk van het moment waarop toeristen weer terug komen. Vooralsnog wordt uitgegaan van 40% terugloop.	-155	-100
Leegloop personeel Projecten (PIM)	PIM werkt met een flexibele schil waardoor effecten op de leegloop gedeeltelijk kunnen worden opgevangen. Echter, niet alle projecten kunnen door internen worden uitgevoerd (expertise), waardoor extra leegloop toch mogelijk is met extra overdrachtskosten.	-100 -nnb	nnb
Extra kosten Toezicht en Handhaving	Er wordt intensief toezicht gehouden op de naleving van de beperkende maatregelen. Hiervoor worden extra BOA's ingezet. Daarnaast worden extra voorzieningen getroffen voor toezicht en handhaving zoals inrichten centrale post handhaving.	-25 tot -100	nnb
Terugval in verleende vergunningen Openbare Ruimte	Minder inkomsten zijn te verwachten door een terugloop in vergunningen en ontheffingen. Daarnaast zit er een risico in het (al dan niet deels) compenseren van leges voor vergunningen die niet meer van toepassing zijn.	-50	nnb
Uitstel van betaling sportverenigingen	Het uitstel van betalingen van sportverenigingen levert op korte termijn geen nadeel op; inkomsten worden later alsnog ontvangen. Indien uitstel tot faillisementen leidt zal dit later wel effect sorteren.	nnb	nnb
Wegvallen inkomsten Sportverenigingen	Sportverenigingen met een eigen accommodatie zien hun inkomsten sterk teruglopen. De helft van de inkomsten zoals onder andere baromzet, ophalen oud papier en sponsorgeld valt weg. Om een goed beeld van de consequenties te krijgen is de Arnhemse Sportfederatie gevraagd een inventarisatie te doen bij de Arnhemse verenigingen en sportaanbieders.	nnb	nnb
Vertraging uitvoering vastgoed projecten zwembad en museum	Aannemers van grote bouwprojecten zoals zwembad Valkenhuizen komen met disclaimers dat er mogelijk vertraging gaat optreden agv corona en dat zij hiervoor niet aansprakelijk zijn. De financiële effecten en de juridische positie van de gemeente worden nog uitgezocht.	nnb	nnb

Onderwerp	Toelichting	Indicatie omvang 2020	2021
Verlopen fatale termijnen in bezwaar en beroepschriften	Voortgang bij vaststelling bestemmingsplannen door minder inspraakmogelijkheden. Kan leiden tot vertraging in projecten en latere en/of lagere inkomsten uit verkoop grond. Er zijn nu nog geen signalen dat dat nu al het geval is.	nnb	nnb
Terugloop markt- en kermisgelden	Vooralsnog kunnen de markten in Arnhem met de beperkende maatregelen doorgaan. Pas wanneer markten gesloten worden ontstaat er een risico. De voorjaarskermis is echter wel geannuleerd waardoor de kermisgelden nu niet in het evenementenfonds vloeien.	nnb	nnb
Tegenvallende inkomsten grondverkopen	Vooralsnog geen signalen dat partijen van reeds gemaakte overeenkomsten zouden willen afzien. Er is nog geen zicht op de gevolgen voor nieuw af te sluiten contracten voor de rest van het jaar. Er is voldoende weerstandsvermogen aanwezig binnen het grondbedrijf om tegenvallers t.g.v. vertragingen en lagere grondprijzen te kunnen opvangen.	nnb	nnb
Mogelijke vertraging beheer en groot onderhoud / projecten Openbare ruimte	Vooralsnog niet aan de orde. Bij een langere duur of een hogere impact kan door ziekte en afwezigheid een deel van het dagelijks beheer en onderhoud stil komen te liggen. Als het allemaal langer gaat duren, dan ontstaan er mogelijk problemen door achterstallig onderhoud. Daarnaast kunnen mogelijk niet alle geplande werkzaamheden dit jaar uitgevoerd worden en zullen over de jaargrens heen gaan.	nnb	nnb
Sportbedrijf; terugloop inkomsten	Het Sportbedrijf heeft te maken met een forse terugloop van de inkomsten, doordat zij onder andere tijdelijk geen huur in rekening brengt bij sportverenigingen, maar ook inkomsten uit evenementen en entree mislopen. Het Sportbedrijf is echter ook met diverse kostenbesparende maatregelen bezig waaronder werktijdverkorting. Verwachting is dat zij een eventueel resterend nadeel binnen het eigen vermogen of door een rijksbijdrage kunnen opvangen. Dit is wel afhankelijk van de duur van de crisis.	nnb	nnb

Onderwerp	Toelichting	Indicatie omvang 2020	2021
Open en verantwoord besturen			
Bedrijfvoering	Diverse processen binnen de ambtelijke organisatie ondervinden vertraging als gevolg van de contact beperkende maatregelen en hoger ziekteverzuim. De meeste opleidingen en trainingen voor medewerkers zijn uitgesteld naar 2021. Er is zowel uitstel als verlenging van inhuur als gevolg van uitval en vacaturevertraging. De uitrol van devices zoals laptops om thuis te werken kost tijd. Bij een werkpiek zodra iedereen weer aan de slag gaat bestaat een risico op ziekte of uitval. Het doorschuiven van verlof kan resulteren in een stuwmeer aan vakantiedagen die mogelijk worden verkocht. ICT projecten worden noodgedwongen stilgelegd of opgeschort waardoor snijverlies ontstaat bij het opnieuw opstarten van de projecten. Daarnaast moeten er wellicht op korte termijn extra voorzieningen worden getroffen t.a.v. (digitale) werkplekken, vergadervoorzieningen, laptops en beeldschermen. Daarnaast zijn er extra uitgaven voor beveiliging.	-500 tot -800	-200
Belastingen; Minder inkomsten als gevolg van faillisementen (m.n. OZB)	Het uitstellen van de belastingen voor ondernemers tot 31 juli 2020 heeft geen directe financiële gevolgen voor 2020. Wel bestaat het risico dat het aantal dubieuze debiteuren en faillissementen als gevolg van deze crisis toeneemt. De effecten hiervan zullen met name landen in 2021 en verder.	nnb	-100 tot -300
Toename fraude door ontbreken toezicht en overzicht	Over de breedte. Zoals bij zorggebruikers als aanbieders en ondernemers die van regelingen gebruik maken.	nnb	nnb
Efficiency verlies rendabele uren	Doordat medewerkers niet meer fysiek met elkaar kunnen overleggen treedt een efficiency verlies op. Hierdoor kunnen projecten niet binnen de daarvoor begrote uren worden uitgevoerd.	-50 tot -200	nnb
Extra lasten open houden burgerzaken en Klantenservice	De coronacrisis leidt bij onze dienstverlening aan de Arnhemmers tot extra kosten en lagere inkomsten (minder leges). Onder andere als gevolg van het uitstellen van niet-prioritaire dienstverlening, minder huwelijken en mogelijk niet-geïnde leges door facturatie achteraf. Bij onze balies hebben we extra beschermende maatregelen getroffen. Ook zullen de belkosten naar verwachting hoger uitvallen door een toename van het aantal telefoontjes over o.a. de zelfstandigenregeling, afval en uitkeringen. Door het gratis telefoonnummer komen deze kosten voor onze rekening.	-25 tot -75 -nnb	nnb
uitstel doorontwikkeling (ICT) en druk op extra kosten te behalen taakstellingen	Het risico bestaat dat de werkzaamheden gericht op een verbetering van de ict huishouding in 2020 niet uitgevoerd kunnen worden en doorschuiven naar 2021. Structureel levert dit geen nadeel op. Wel zorgt het voor een voordeel van € 200k in 2020 en een nadeel van € 200k in 2021. Daarnaast bestaat het risico (€ 100k) dat de Connectie in 2020 extra kosten moet maken als gevolg van de crisis en dat nog te realiseren taakstellingen onder druk komen te staan.	100	-200
Lager accres Gemeentefonds	De crisis maatregelen tellen niet mee voor de omvang van het gemeentefonds. Daarmee is er geen voor- of nadeel voor de gemeentefondsuitkering. Indien er een forse recessie als gevolg van de corona-crisis optreedt zou het accres, net als in de financiële crisis, bevroren kunnen worden. Dan zouden gemeenten een lagere gemeentefondsuitkering krijgen.	nnb	nnb
Compensatie voor maatregelen door het Rijk	Het Rijk heeft toegezegd gemeenten te compenseren voor de extra maatregelen die zij in de corona-crisis nemen. Concrete afspraken zijn hierover niet gemaakt.	+nnb	+nnb

Aan de gemeenteraad

Datum : 28 april 2020
Zaaknummer : 445062
Contactpersoon : Natasja Bouwman
Telefoonnummer : 026 3774629

Onderwerp: Turap-1 2020

Geachte voorzitter en leden,

Wij stellen u voor kennis te nemen van de Turap-1 2020.

Inleiding
Als regulier onderdeel van de beleidscyclus 2020 is door de gemeentelijke organisatie een eerste tussenrapportage (Turap-1 2020) opgesteld: een gemeentebrede afwijkingenrapportage.
In deze Turap-1 informeren wij u over de verwachte majeure afwijkingen over het jaar 2020 en het op dit moment verwachte resultaat op het einde van het jaar. De Perspectiefnota 2021-2024 biedt een meerjarig perspectief en beziet ook de effecten in het uitvoeringsjaar 2020. Deze effecten nemen we ter kennisname mee in de bijgevoegde Turap 1. De begroting voor het lopende uitvoeringsjaar wordt pas aangepast bij Turap 2. De meerjarige effecten vanaf 2021 uit de Perspectiefnota worden meegenomen in de Begroting 2021-2024.

Turap-1 2020
Ten opzichte van de begrote lasten en baten wordt in 2020 een nadelig totaalsaldo van baten en lasten verwacht van per saldo € 1,0 miljoen. Op een aantal programma's wordt echter een hogere onttrekking aan de bestemmingsreserves verwacht dan is begroot (€ 3,5 miljoen), waardoor een voordeel voor de algemene reserve van € 2,5 miljoen ontstaat. Voor de verdere achtergronden verwijzen we u naar de Turap-1 2020, die als bijlage bij deze brief is gevoegd.

Financiële impact coronacrisis
De impact van de coronacrisis heeft naast de ingrijpende maatschappelijke gevolgen, ook ingrijpende gevolgen voor de gemeentefinanciën. Op ambtelijk niveau is vanaf maart een verkenning gestart van de impact van de coronacrisis op de financiën en het risicoprofiel van onze gemeente. Deze treft u als bijlage bij de Perspectiefnota 2021-2024 aan. Als gevolg van de vele onzekerheden kan echter alleen op basis van aannames en veronderstellingen een indicatie worden gegeven van de impact voor de gemeentelijke financiën.

Consequenties
Deze Turap-1 2020 bieden wij u ter kennisname aan in het kader van onze actieve informatieplicht. Op basis van de verwachte majeure afwijkingen in de Turap-1 2020 verkrijgt u inzicht in de gebieden waar financieel gezien een afwijking ontstaat.

Communicatie
De Turap-1 2020 wordt openbaar gemaakt via de website van de gemeente Arnhem (financien.arnhem.nl).

Hoogachtend
het college van burgemeester en wethouders van Arnhem,
de secretaris, de burgemeester,

Bijlage:
- Turap-1 2020

Tussentijdse rapportage 1 2020

Inhoudsopgave

Hoofdlijnen Turap 1 2020 3
Totaalbeeld financiën 4
Bijlagen 5
Financiële afwijkingen 6
S00 Bestuur, dienstverlening en financiën 6
S01 Veiligheid 8
S06 Participatie en armoedebestrijding 9
S07 Zorg 10
S08 Welzijn en inclusie 12
S09 Gezondheid en sport 13
S11 Ruimtelijke ontwikkeling 15
S12 Wonen en leefomgeving 16

Hoofdlijnen Turap 1 2020

In deze Turap zijn de verwachte afwijkingen over het lopende jaar 2020 opgenomen, zoals naar voren komen vanuit de financiële vertaling van de autonome ontwikkelingen, de uitvoering van moties en van de urgente knelpunten. In deze tussenrapportage nemen we de financiële gevolgen op die opgenomen zijn in de Perspectiefnota en die een effect hebben voor het jaar 2020. Dit beeld laat op het totaal een positieve verrekening met de algemene reserve zien van € 2,5 miljoen. Dit beeld sluit aan bij de cijfers en toelichting zoals in de Perspectiefnota in het hoofdstuk Financieel Perspectief is opgenomen. Echter, de gevolgen van de coronacrisis zijn hierin nog niet gekwantificeerd.

Impact coronacrisis
Vanaf de laatste week van maart heeft een ambtelijke verkenning plaats gevonden van de mogelijke impact van de coronacrisis op de financiën en het risicoprofiel voor onze gemeente. Dit, ook al zijn de omstandigheden zeer onzeker, om zo goed mogelijk in te schatten wat de financiële impact voor de gemeente Arnhem is, naast de ingrijpende gevolgen voor de Arnhemse burgers, bedrijven en organisaties. Daarbij is uitgegaan van de mogelijke impact van contactbeperkende maatregelen voor een duur van drie maanden. Dit in aansluiting op het eerste scenario van het Centraal Plan Bureau (CPB) dat de gevolgen van de corona crisis verkend heeft.

Een belangrijke disclaimer bij de uitkomsten van deze verkenning is dat de mate van onzekerheid zo groot is dat alleen op basis van aannames en veronderstellingen enige indicatie van de impact kan worden gegeven. Ook is nog niet volledig duidelijk in welke mate het Rijk de gemeenten zal compenseren en hoe op termijn dit door zal werken op algemene en specifieke uitkeringen die de gemeente van het Rijk ontvangt. Ook andere onderdelen van de gemeente kunnen geraakt worden door deze crisis en moeten wellicht later nog aan dit overzicht worden toegevoegd. Duidelijk is wel al dat de financiële impact naar alle waarschijnlijkheid majeur zal zijn. In de bijlage bij de Perspectiefnota 2021-2024 is de impactanalyse bijgevoegd.

De belangrijkste onzekerheid zit op dit moment op de duur van de contactbeperkende maatregelen en de verdere gevolgen daarvan. Dat betekent dus ook dat naar mate de maatregelen langer duren ook de gevolgen voor de Arnhemse samenleving dieper zullen ingrijpen en ook de gevolgen voor de gemeentelijke financiën nog groter zullen zijn.

De Perspectiefnota biedt een meerjarig perspectief en beziet de effecten in het uitvoeringsjaar 2020. De effecten in het uitvoeringsjaar nemen we ter kennisname mee in deze Turap 1. De begroting voor het lopende uitvoeringsjaar wordt pas aangepast bij Turap 2. De meerjarige effecten vanaf 2021 uit de Perspectiefnota worden meegenomen in de Begroting 2021-2024.

Bestuursrapportages en Turap
Vorig jaar is gestart met het opstellen van bestuursrapportages Zorg Dichterbij en Doorbraak naar Werk. In deze bestuursrapportages wordt gedetailleerde informatie gegeven over de voortgang en resultaten van de programma's. Deze bestuursrapportages zijn continu in ontwikkeling om de raad steeds betere instrumenten te geven om bij te sturen en te controleren.

In de Turaps wordt ook over de voortgang van de programma's gerapporteerd. In Turap 1 zijn dit alleen de financiële afwijkingen. In Turap 2 wordt ook de inhoudelijke voortgang aan de hand van de doelenboom weergeven. Deze rapportage is minder gedetailleerd dan de bestuursrapportages. We zijn op zoek naar een goede samenhang tussen de bestuursrapportages en de Turaps.

In deze Turap geven we in de bijlage bij de programma's S06 en S07 een korte toelichting over de financiële afwijkingen. In de bestuursrapportages is meer informatie over de voortgang op deze onderwerpen aangegeven.

Totaalbeeld financiën

Overzicht baten en lasten geconsolideerd			
(bedragen x € 1.000)			
Middelen	**Begroting primitief**	**Prognose Turap 1**	**Afwijking Turap 1**
Lasten	-759.809	-772.438	-12.629
Baten	750.802	762.442	11.640
Saldo lasten en baten	**-9.007**	**-9.996**	**-989**
Toevoegingen aan reserves	-29.445	-29.445	0
Onttrekkingen aan reserves	38.452	41.941	3.489
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	**9.007**	**12.496**	**3.489**
Prognose resultaat	**0**	**2.500**	**2.500**

Uit bovenstaand totaalbeeld blijkt dat ten opzichte van de begrote lasten en baten in 2020 een nadelig saldo wordt verwacht van € 1,0 miljoen. Op een aantal programma's wordt echter een hogere onttrekking aan de bestemmingsreserves verwacht dan is begroot (€ 3,5 miljoen), waardoor een voordeel voor de algemene reserve van € 2,5 miljoen ontstaat. In de bijlagen worden per programma de verwachte afwijkingen nader toegelicht.

Bijlagen

Financiële afwijkingen

S00 Bestuur, dienstverlening en financiën

(bedragen x € 1.000)

Middelen	Begroting primitief 2020	Prognose Turap 1	Afwijking Turap 1
Lasten	-115.847	-117.060	-1.213
Baten	513.240	522.646	9.406
Saldo lasten en baten	**397.393**	**405.586**	**8.193**
Toevoegingen aan reserves	-11.116	-11.116	0
Onttrekkingen aan reserves	13.141	14.775	1.634
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	**2.025**	**3.659**	**1.634**
Prognose resultaat	**399.418**	**409.245**	**9.827**

Onderwerp	Bedrag afwijking	V/N	Toelichting	I/S	AR/BR
Lasten	**-1.213**				
Financiën	-670		Dividend BNG	I	AR
Personeel en Organisatie	-543		Connectie cao-stijging	S	AR
Baten	**9.406**				
Financiën	9.406		September - decembercirculaire: 7.145	S	AR
			MIP: 1.360	S	AR
			Rente: 900	S	AR
Toevoegingen aan reserves	**0**				
Onttrekkingen aan reserves	**1.634**				
Diverse bestemmingsreserves	1.634		Actualisering Bestemmingsreserves	I	BR

Dividend BNG

Er ontstaat in 2020 wel een nadeel op het dividend van de BNG (uitkering over 2019). Ten opzichte van de begroting is dit een nadeel van € 670.000. De BNG heeft een forse voorziening moeten treffen omdat een partij aan wie ze kredieten hebben verleend in financieel zwaar weer is gekomen. Zonder die voorziening was de winst op peil gebleven. Het resultaat van de bank verder is niet verslechterd, dus er is voor dit moment geen aanleiding om de begroting meerjarig aan te passen.

De Connectie: cao stijging

Op 12 september 2019 hebben bonden en de VNG een akkoord bereikt over een loonsverhoging van 6,25%. Voor De Connectie betekent dit een aanvulling op de ingeschatte nominale indexatie. Voor onze eigen organisatie geldt dit ook, maar dit knelpunt is reeds in de MJPB 2020-2023 verwerkt.

September- en decembercirculaire gemeentefonds

De MJPB 2020-2023 is gebaseerd op de raming van het gemeentefonds zoals voor Arnhem volgt uit de meicirculaire 2019. Inmiddels zijn de septembercirculaire en decembercirculaire 2019 ontvangen en doorgerekend. Daaruit volgt een stijging van het accres ten opzichte van mei 2019 en zijn diverse maatstaven geactualiseerd. Ook nemen we vanaf 2021 de verwachte verhoging van de algemene uitkering mee als gevolg van de nominale indexatie. Dit dient als dekking voor onze nominale en volume indexatie.
Daarnaast is er in de september- en decembercirculaire een aantal nieuwe taakmutaties en decentralisatieuitkeringen (DU's) opgenomen, welke overgeheveld worden aan het beleidsveld ter dekking van de kosten die op dat terrein gemaakt worden. Het gaat daarbij om middelen Gezond in de stad, aanpak laaggeletterdheid, dak- en thuisloze jongeren, ambulantisering in de Ggz, Bbz levensvatbaarheidsonderzoeken, toezicht en handhaving kinderopvang en uitvoering van de donorwet.

Meerjareninvesteringsplanning
Zoals gebruikelijk wordt de MeerjarenInvesteringsPlanning (MIP) voor de Perspectiefnota geactualiseerd. Dit gebeurt bijvoorbeeld naar aanleiding van de gerealiseerde investeringen in het jaar 2019. Over 2019 heeft een onderbesteding plaatsgevonden van de begrote investeringen, waardoor in 2020 een vrijval van de daarvoor begrote kapitaallasten plaatsvindt. Een bedrag van € 1,360 miljoen valt hiervan vrij ten gunste van de algemene reserve. In de jaarrekening wordt in de paragraaf Investeringen in de jaarrekening 2019 hierover een nadere toelichting gegeven.

Rente
In de huidige MJPB 2020 - 2023 gaan we uit van een geleidelijk stijgende rente. Voorgesteld wordt om nu in het beeld de aanname te verwerken dat de rente gedurende een langere periode van jaren op het huidige niveau blijft (vergelijkbaar met de situatie waarin Japan al langer zit/heeft gezeten). In 2020 ontstaat hierdoor een voordeel van € 9 ton. Hierbij blijven we uitgaan van lange looptijden van nieuwe leningen.
Mocht de rente in de nabije toekomst sneller gaan stijgen, dan kunnen we de gevolgen daarvan opvangen door leningen met kortere looptijden aan te trekken. Kortere looptijden betekent een lagere rente. De gemeente Arnhem heeft de ruimte om zulke leningen aan te trekken omdat we in de afgelopen jaren juist leningen met langere looptijden hebben afgesloten. Hierdoor zijn onze aflossingsverplichtingen in de nabije toekomst laag geworden, lager dan wettelijk toegestaan volgens de renterisiconorm (20% van het begrotingstotaal). Vanwege deze ruimte voor extra aflossingen kan de gemeente indien nodig nieuwe leningen met een kortere looptijd aantrekken en zo de gemiddeld te betalen rente laag houden.

Actualisering bestemmingsreserves
In het kader van open en verantwoord besturen is kritisch gekeken naar de bestemmingsreserves. Voor dat deel waar geen concreet bestedingsplan (en een begrote dotatie) aan ten grondslag ligt, wordt voorgesteld om dit vrij te laten vallen ten gunste van de algemene middelen. Een aantal reserves is ingesteld om een bepaald risico af te dekken. Daarbij is geïnventariseerd of dit risico en de stand van de bijbehorende reserve nog actueel is. Bij de reserves Pakketmaatregelen Wmo, Toezicht Peuterspeelzalen en gastouderopvang, Stimulering woningbouw, Taakmutaties Gemeentefonds-overloop en Bedrijfsvoering ontstaat ruimte na de actualisatie. Deze ruimte komt ten gunste van de algemene middelen.

S01 Veiligheid

(bedragen x € 1.000)

Middelen	Begroting primitief 2020	Prognose Turap 1	Afwijking Turap 1
Lasten	-14.692	-15.065	-373
Baten	1.673	1.673	0
Saldo lasten en baten	**-13.019**	**-13.392**	**-373**
Toevoegingen aan reserves	-68	-68	0
Onttrekkingen aan reserves	341	341	0
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	**273**	**273**	**0**
Prognose resultaat	**-12.746**	**-13.119**	**-373**

Onderwerp	Bedrag afwijking	V/N	Toelichting	I/S	AR/BR
Lasten	**-373**				
Brandweer	-373		Nacalculatie/indexatie	I	AR
Baten	**0**				
Toevoegingen aan reserves	**0**				
Onttrekkingen aan reserves	**0**				

VGGM- Brandweer

Dit knelpunt wordt veroorzaakt doordat de nagecalculeerde indexering van lonen en prijzen op het onderdeel Brandweer van VGGM onvoldoende is verwerkt in het gemeentelijk budget dat beschikbaar is voor de Brandweer. Voor de jaren vanaf 2021 wordt bekeken of dit opgevangen kan worden binnen de totale beschikbare middelen voor indexatie in de MJPB 2021-2024.

S06 Participatie en armoedebestrijding

(bedragen x € 1.000)

Middelen	Begroting primitief 2020	Prognose Turap 1	Afwijking Turap 1
Lasten	-169.996	-170.266	-270
Baten	110.722	112.956	2.234
Saldo lasten en baten	**-59.273**	**-59.273**	**1.964**
Toevoegingen aan reserves	-290	-290	0
Onttrekkingen aan reserves	2.142	2.142	0
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	**1.852**	**1.852**	**0**
Prognose resultaat	**-57.421**	**-57.421**	**1.964**

Onderwerp	Bedrag afwijking	V/N	Toelichting	I/S	AR/BR
Lasten	**-270**				
Werk en Inkomen	-300		BUIG	S	AR
Armoedebeleid	30		Incidentele bijdrage dekking Uitvoering dierenwelzijn	I	AR
Baten	**2.234**				
Werk en Inkomen	2.234		Compensatie BUIG	I	AR
Toevoegingen aan reserves	**0**				
Onttrekkingen aan reserves	**0**				

Werk & Inkomen: BUIG

Op 3 juli 2019 heeft de raad ingestemd met het programmaplan 'Doorbraak naar Werk' en het realistisch en actueel begroten van BUIG (gebundelde uitkeringen). De Arnhemse prognose en begroting wordt berekend door de landelijke (procentuele) ontwikkeling toe te passen op de realisatie van het voorgaand jaar.

Armoedebeleid

Voor 2020 is vanuit het beleidsterrein Armoede incidentele dekking (€ 30.000) gevonden voor een integrale aanpak voor bevordering dierenwelzijn waarbij dierenartskosten minima een belangrijk onderdeel vormen.

Werk & Inkomen: Compensatie BUIG

Recent hebben we bericht ontvangen van het ministerie van SZW met betrekking tot onze bezwaarschriften BUIG over de jaren 2015 en 2016. Vanuit SZW wordt een compensatiebedrag voorgesteld ter hoogte van € 2,23 miljoen. Ambtelijk wordt op dit moment nog bekeken in hoeverre wij dit vanuit de gemeente Arnhem een passend voorstel vinden. Ondanks dat er nog geen definitief besluit ligt, is de verwachting dat de compensatie minimaal € 2,23 miljoen zal zijn.

In de bestuursrapportage Doorbraak naar Werk is op pagina 29 financiële informatie te vinden over de voortgang van het programma.

S07 Zorg

(bedragen x € 1.000)

Middelen	Begroting primitief 2020	Prognose Turap 1	Afwijking Turap 1
Lasten	-30.808	-40.583	-9.775
Baten	918	918	0
Saldo lasten en baten	**-29.890**	**-39.665**	**-9.775**
Toevoegingen aan reserves	-678	-678	0
Onttrekkingen aan reserves	1.100	2.510	1.410
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	**422**	**1.832**	**1.410**
Prognose resultaat	**-29.468**	**-37.833**	**-8.365**

Onderwerp	Bedrag afwijking	V/N	Toelichting	I/S	AR/BR
Lasten	**-9.775**				
Jeugd /Jeugdzorg	-8.800		Ontwikkelingen jeugdzorg	S	AR
Zorg	-410		Veilig thuis; verhoging Arnhemse bijdrage	I	AR
Zorg	-565		DRAN	S	AR
Baten	**0**				
Toevoegingen aan reserves	**0**				
Onttrekkingen aan reserves	**1.410**				
BR Wmo & Jeugdzorg	1.000		Ontwikkelingen jeugdzorg	I	BR
BR Beschermd en weerbaar	410		Zorg/Veilig thuis	I	BR

Jeugdzorg

In de raadsbrief dd. 7 januari 2020 over 'Ontwikkelingen in de jeugdzorg' is aangegeven dat, tegen eerdere verwachtingen in, de groei in de jeugdzorg bij ongewijzigd beleid zich ook in 2020 en volgende jaren lijkt door te zetten. Hierdoor is de inschatting dat er tekorten zullen ontstaan van € 11,2 miljoen in 2020 (oplopend tot € 12,1 miljoen vanaf 2021). De eerder vastgestelde maatregelen uit de MJPB (€ 0,6 miljoen) en verwachte effecten van de vastgestelde beleidsrichtlijnen en nieuwe inkoopvoorwaarden (€ 0,4 miljoen) zijn onvoldoende om deze tekorten terug te dringen. Om deze reden zijn aanvullende voorstellen gedaan om deze tekorten te dekken in het raadsvoorstel van 18 februari 2020 "voorstellen tot maatregelen jeugdzorg", onder andere via de taskforce Jeugd (€ 1,4 miljoen). Het verwachte tekort in 2020 komt daarmee uit op € 8,8 miljoen. Voor 2020 is in de raadsbrief eenmalig dekking van € 1 miljoen uit de BR Wmo & Jeugdzorg voorgesteld.
In tegenstelling tot hetgeen in deze raadsbrief is opgenomen, worden de daarin verwachte aanvullende middelen van het Rijk van € 3 miljoen in 2020 tot € 6 miljoen in het financiële beeld van deze Perspectiefnota voorzichtigheidshalve niet meer meegenomen. Er is op dit onderdeel namelijk geen nadere berichtgeving vanuit het Rijk ontvangen die er op duidt dat deze middelen in de meicirculaire toegekend worden.

Veilig thuis

In 2019 is het beroep op Veilig Thuis Gelderland-Midden gestegen als gevolg van de invoering van de verbeterde Wet Verplichte Meldcode en de radarfunctie. Het aantal adviesvragen en meldingen bij Veilig thuis is meer gestegen dan werd verwacht. Veilig thuis heeft zich daarom genoodzaakt gezien haar begroting en daarmee ook de gemeentelijke bijdragen naar boven bij te stellen. Voorstel is om de hogere Arnhemse bijdrage van € 410.000 in 2020 eenmalig te dekken uit de bestemmingsreserve Beschermd en Weerbaar. Vooralsnog wordt de verhoging als incidenteel beschouwd. Later dit jaar wordt in het bestuurlijk overleg Veilig Thuis op basis van het aantal meldingen en adviesaanvragen bepaald of een structurele aanpassing van de begroting noodzakelijk is. Kijkend naar de eerste maanden van 2020 lijkt de productie te stabiliseren op het niveau van eind 2019. Dit zou een structurele verhoging van de gemeentelijke bijdrage betekenen. Er is daarom een risico opgenomen in het gemeentelijk risicoprofiel.

DRAN

Het doelgroepenvervoer is uitbesteed aan de DRAN en deze heeft een hogere gewijzigde begroting ingediend. Dit geeft een structureel effect. De verhoging wordt veroorzaakt door een hogere prijsindex, een nieuwe aanbesteding die duurder is uitgevallen en volumegroei. Hier tegenover staat de vastgestelde maatregel uit de MJPB 2020 van € 250.000 ter verlaging van het tekort. Hiervoor zijn beleidsregels Wmo en Jeugdwet inmiddels vastgesteld en is de verordening in voorbereiding.

In de bestuursrapportage Zorg is op pagina 11 financiële informatie te vinden over de voortgang van het programma.

S08 Welzijn en inclusie

(bedragen x € 1.000)

Middelen	Begroting primitief 2020	Prognose Turap 1	Afwijking Turap 1
Lasten	-18.236	-18.261	-25
Baten	755	755	0
Saldo lasten en baten	**-17.481**	**-17.481**	**-25**
Toevoegingen aan reserves	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	1.100	1.100	0
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	**1.100**	**1.100**	**0**
Prognose resultaat	**-16.381**	**-16.381**	**-25**

Onderwerp	Bedrag afwijking	V/N	Toelichting	I/S	AR/BR
Lasten	**-25**				
Inclusie	-25		Motie AST	S	AR
Baten	**0**				
Toevoegingen aan reserves	**0**				
Onttrekkingen aan reserves	**0**				

Inclusie

De motie Maak werk van de Arnhemse Standaard Toegankelijkheid (19M143) vraagt om budgetten uit te breiden ten behoeve van de AST. Uit een inventarisatie met openbare ruimte is gebleken dat voor het grootste deel van de uitvoering middelen vrijgemaakt kunnen worden door te schuiven in de hoeveelheid projecten die er op jaarbasis worden uitgevoerd. Om de AST als onderwerp een structurele plek te geven binnen openbare ruimte wordt jaarlijks € 10.000 geraamd. Voor de uitvoering van de AST bij vastgoed gaat het om een jaarlijks budget van € 15.000. Uit een nog op te stellen meerjarig agenda moet blijken of dit voldoende is. De inzet van ervaringsdeskundigheid zal (deels) door inclusie worden gefaciliteerd en bekostigd.

S09 Gezondheid en sport

(bedragen x € 1.000)

Middelen	Begroting primitief 2020	Prognose Turap 1	Afwijking Turap 1
Lasten	-18.141	-18.649	-508
Baten	2.161	2.161	0
Saldo lasten en baten	**-15.980**	**-16.488**	**-508**
Toevoegingen aan reserves	-693	-693	0
Onttrekkingen aan reserves	528	648	120
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	**-165**	**-45**	**120**
Prognose resultaat	**-16.145**	**-16.533**	**-388**

Onderwerp	Bedrag afwijking	V/N	Toelichting	I/S	AR/BR
Lasten	**-508**				
Publieke gezondheid	-240		Prenatale zorg: -120	I	AR
			Rookvrije generatie: -120	I	AR
Sport	-268		Exploitatie sporthallen: -88	S	AR
			Kunstgrasvelden: -180	S	AR
Baten	**0**				
Toevoegingen aan reserves	**0**				
Onttrekkingen aan reserves	**120**				
BR Transformatie zorg	120		Publieke gezondheid/Prenatale zorg	I	BR

VGGM: prenatale zorg

Onder andere door het wegvallen van het transformatiebudget van de teams Leefomgeving is er vanaf het jaar 2020 onvoldoende budget beschikbaar om bestaande interventies en activiteiten van VGGM op het terrein van prenatale zorg te bekostigen en daarover in het kader van de jaarlijkse Dienstverleningsovereenkomst (DVO) afspraken te maken. Het betreft hier onder andere het programma Stevig ouderschap, het programma Voorzorg en prenatale huisbezoeken. Deze interventies zijn erop gericht om latere problemen bij het opgroeien en opvoeden van kinderen te voorkomen en dragen zo indirect bij aan het terugdringen van de kosten van de Jeugdzorg. Voor 2020 worden de kosten hiervan gedekt uit de reserve Transformatie zorg.

Rookvrije generatie

Om uitvoering te kunnen geven aan de eerder door de Raad aangenomen motie 'Op naar een rookvrije generatie' zijn extra inzet en middelen nodig, waarin nu in de begroting niet is voorzien.
Het betreft hier onder andere eenmalige kosten voor het plaatsen van borden (€ 120.000). De Raad wordt hierover via een raadsbrief nader geïnformeerd.

Exploitatie sporthallen

Vorig jaar is Sporthal De Opmaat door Sportbedrijf in beheer genomen. Binnenkort nemen zij sporthal Bethaniënstraat in beheer en wanneer sporthal Middachtensingel wordt opgeleverd, zal deze ook door hen in beheer worden genomen. Nieuwe sporthallen zijn altijd gebouwd met de aanname dat de vergoeding normuren bewegingsonderwijs en verhuur aan verenigingen, de exploitatie moet dekken. Bij nieuwe sporthallen is dat niet altijd mogelijk. De reden hiervoor is dat nieuwe sporthallen voldoen aan de hogere normen die we in Arnhem hebben gesteld. Deze normen hebben een financieel effect. Voor 2020 verwachten we een effect van € 87.500. Structureel onderzoeken we het effect en zullen we op een later moment voorstellen tot oplossing doen.

Kunstgrasvelden

Sportbedrijf Arnhem (en daarmee ook de gemeente Arnhem) voldoet niet aan de wettelijke plicht om maatregelen te treffen die het verspreiden van kunstgraskorrels buiten de velden beperkt. De rechtbank heeft een uitspraak gedaan over de te nemen maatregelen inzake het sportbedrijf in Enschede. Op basis daarvan heeft Sportbedrijf Arnhem de mogelijkheden en de kosten van het opruimen van het infill-materiaal buiten de velden en het aanpassen van het onderhoud en de renovaties onderzocht. De aangepaste onderhoudswerkzaamheden zorgen er voor dat het infill-materiaal zo min mogelijk buiten de
velden terechtkomt. De huidige onderhouds- en renovatiebudgetten bij het Sportbedrijf Arnhem zijn hiervoor echter onvoldoende. Om bovenstaande werkzaamheden te verrichten is eenmalig in 2020 € 180.000 nodig en daarnaast een investering waarvan rente en afschrijvingslasten gedurende zeven jaar € 28.500 zullen bedragen. Voor de toekomst zal worden bekeken of deze kunstgrasvelden na afschrijving vervangen moeten worden door velden die aan aangescherpte normeringen voldoen.

Zwembad Valkenhuizen

In de planning van het zwembad was marge aangehouden ten behoeve van onwerkbaar weer. Ondanks de milde winter en het uitblijven van onwerkbaar weer is er ten opzichte van de geplande oplevering toch enige vertraging ontstaan. Dit betreft een vertraging in de ruwbouw ten gunste van de voorbereiding en realisatie van de betonbouw van de kelder. Op dit moment is hierdoor een beperkte uitloop van circa 5 weken te verwachten, de verwachte oplevering is nu voorzien januari 2021. De vertraging ligt buiten de invloedssfeer van de gemeente en zal niet leiden tot extra kosten.

S11 Ruimtelijke ontwikkeling

(bedragen x € 1.000)

Middelen	Begroting primitief 2020	Prognose Turap 1	Afwijking Turap 1
Lasten	-42.329	-42.439	-110
Baten	37.604	37.604	0
Saldo lasten en baten	**-4.725**	**-4.835**	**-110**
Toevoegingen aan reserves	-814	-814	0
Onttrekkingen aan reserves	30	30	0
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	**-784**	**-784**	**0**
Prognose resultaat	**-5.509**	**-5.619**	**-110**

Onderwerp	Bedrag afwijking	V/N	Toelichting	I/S	AR/BR
Lasten	**-110**				
Ruimtelijke Ordening	-110		Plan van aanpak woningsplitsing	I	AR
Baten	**0**				
Toevoegingen aan reserves	**0**				
Onttrekkingen aan reserves	**0**				

Plan van aanpak woningsplitsing en verkamering controles en handhaving

Voor panden waar meer dan vier kamers worden verhuurd geldt op basis van nationale wetgeving een meldingsplicht. De gemeente Arnhem kent ongeveer 500 van dit type gemelde kamerverhuurbedrijven. De afgelopen drie jaren gaf de gemeente Arnhem opdracht voor het uitvoeren van 100 handhavingsacties bij kamerverhuurbedrijven door de ODRA. Structureel is er budget voor iets minder dan 50 acties. De controles van de ODRA hebben een integrale benadering waarbij naast brandveiligheid wordt gekeken naar zaken zoals illegale splitsing van bouwwerken, gezondheid, ondermijning, constructie, strijdigheid met bestemmingsplannen.

Bij kamerverhuurbedrijven is de kans op overlast groot. Ook is er sprake van significante risico's. Daarbij is het naleefgedrag van kamerbewoners veelal slecht: in 95% van de gevallen worden tekortkomingen geconstateerd. Uitbreiding van de handhavingscapaciteit van de ODRA is daarom noodzakelijk. Om alle kamerverhuurbedrijven de komende drie jaar te bezoeken en acties in reserve te houden voor incidenten en overlastmeldingen dient het aantal handhavingsacties te worden verhoogd naar 200. Dit leidt tot een knelpunt van € 110.000 (in 2020 tot en met 2022).

S12 Wonen en leefomgeving

(bedragen x € 1.000)

Middelen	Begroting primitief 2020	Prognose Turap 1	Afwijking Turap 1
Lasten	-32.478	-32.833	-355
Baten	37.873	37.873	0
Saldo lasten en baten	**5.395**	**5.040**	**-355**
Toevoegingen aan reserves	-200	-200	0
Onttrekkingen aan reserves	1.286	1.611	325
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	**1.086**	**1.411**	**325**
Prognose resultaat	**6.481**	**6.451**	**-30**

Onderwerp	Bedrag afwijking	V/N	Toelichting	I/S	AR/BR
Lasten	**-355**				
Dierenwelzijn	-60		Uitvoering dierenwelzijn	S	AR
Openbare ruimte	30		Incidentele bijdrage dekking Uitvoering dierenwelzijn	I	AR
Groen	-250		Bomenbeleid	S	AR
Wonen	-75		Woondeal Arnhem-Nijmegen	I	AR
Baten	**0**				
Toevoegingen aan reserves	**0**				
Onttrekkingen aan reserves	**325**				
BR Groenfonds	250		Groen/Bomenbeleid	I	BR
BR Volkshuisvesting	75		Wonen/Woondeal Arnhem-Nijmegen	I	BR

Dierenwelzijn

Er ontstaan meerkosten als gevolg van een integrale aanpak voor bevordering dierenwelzijn waarbij dierenartskosten minima een belangrijk onderdeel vormen. Voor 2020 is hiervoor vanuit de beleidsterreinen Openbare Ruimte (€ 30.000) en Armoede (€ 30.000, zie programma S06) incidentele dekking gevonden.

Bomenbeleid

De lasten voor het bomenbeleid in 2020 worden gedekt door de inzet van de aanwezige middelen in de BR Groenfonds.

Woondeal

Op 4 maart is de Woondeal Arnhem-Nijmegen ondertekend. De Woondeal is een set afspraken tussen het Rijk, provincie, de gemeenten Nijmegen en Arnhem en de regio Arnhem-Nijmegen.
Deze overheden gaan een langjarige samenwerking aan voor het bouwen van meer woningen, de aanpak van excessen op de woningmarkt en het verbeteren van de leefbaarheid in de wijken.
Door het afsluiten van de Woondeal krijgen urgente maatschappelijke opgaven die we in Arnhem hebben financieel prioriteit bij het Rijk. Dit zijn opgaven op het gebied van wonen, maar ook thema's als groen en circulair, leefbaarheid, verstedelijking en gebiedsontwikkeling.

Vanuit het Rijk en provincie komt er ongeveer een miljoen euro vrij om met de uitvoering van deze Woondeal aan de slag te gaan. Om deze langjarige samenwerking vorm te geven hebben we binnen de gemeente Arnhem extra capaciteit nodig, onder andere voor programmasturing en plankosten. Voor het jaar 2020 zijn deze kosten op te vangen in de BR Volkshuisvesting.

Notitie

GEMEENTE Arnhem

Voorstel betreffende vervolg proces behandeling Perspectiefnota 2021-2024

Datum : 3 juni 2020

Aan : Agendacommissie

Van : K. Vons tel. 3774087

Betreft : Voorstel betreffende vervolg proces behandeling Perspectiefnota 2021-2024

Inleiding en doel notitie

Deze notitie behandelt het vervolg van de planning en procedure van de Perspectiefnota 2021-2024. Het in de notitie van 8 april jl. voorgestelde proces is i.v.m. de vernieuwde inzichten m.b.t. coronacrisis aangepast. Een aantal onderdelen van het politieke proces is reeds afgesloten of in de steigers gezet. Zo is de periode van technische vragen en antwoorden afgerond en heeft de mondelinge technische briefing door ambtenaren plaatsgevonden. Met de organisatie rondom "het inspreekmoment van de stad", op woensdag 10 juni, is begonnen. De M1 fase is schriftelijk gestart, maar er is geen deadline gesteld voor het indienen van schriftelijke vragen. Er is nog geen gebruik van gemaakt door de raadsleden, m.a.w. er zijn nog geen schriftelijk vragen ingediend. De schriftelijke M1 fase kan nu worden stop gezet en omgezet worden in een fysieke M1 vergadering. De planning en procedure voor de M1, M2 en de besluitvorming wordt nu als volgt voorgesteld:

Woensdag 17 juni: Meningsvorming 1 (fysiek)

Bespreking Perspectiefnota, Meningsvorming 1. De behandeling zal in de verschillende raadskamers plaatsvinden. Bij deze behandeling zal de orde van de vergadering wellicht iets aangepast moeten worden. Omdat het over een voorstel gaat dat alle portefeuilles raakt ligt het minder voor de hand dat er in de raadskamers afzonderlijk een eerste oordeel over de Perspectiefnota wordt uitgesproken. Ook hoeft in een M1 fase niet aan de orde te komen of men moties zal gaan indienen, want we weten vooraf dat dit zal gaan gebeuren. Het ligt in de rede de M1 fase dan iets meer (politiek) vraaggericht zal zijn. Om de agenda van 17 juni niet geheel te belasten met de M1 van de Perspectiefnota zal de M1 vergadering verdeeld worden over de agenda van 17 juni en van 24 juni.

Donderdag 18 juni tot en met donderdag 25 juni: Periode van het opstellen van moties en amendementen

De fracties dienen hun concept moties en amendementen in voor de Meningsvorming 2 bespreking.

Woensdag 24 juni Meningsvorming 1 (fysiek)

Bespreking Perspectiefnota, Meningsvorming 1. Zie woensdag 17 juni

Woensdag 1 juli: Meningsvorming 2

Bespreking Perspectiefnota in fase Meningsvorming 2. Plenair.
Met spreektijden. Geen uitloop mogelijk. Meerdere woordvoerders zijn toegestaan. De bespreking zal verlopen via thema's, waarbij de exacte thematisering af hangt van welke onderwerpen/thema's aan de orde zijn in de ingediende moties en amendementen.

Voorstel betreffende vervolg proces behandeling Perspectiefnota 2021-2024

Donderdag 2 juli tot en met maandag 6 juli 12.00 uur: de definitieve moties en amendementen worden geschreven.
Periode waarin fracties hun definitieve moties en amendementen indienen en/of aangeven of zij de door hen reeds ingediende concept moties en amendementen handhaven danwel intrekken.

Woensdag 8 juli besluitvormende raad Perspectiefnota.
Besluitvormende raad. Perspectiefnota staat centraal. De gebruikelijke spreektijden zullen gehanteerd worden. De definitieve amendementen en moties dienen op maandag voor 6 juli vóór 12.00 uur ingediend te zijn. Spreekvolgorde: grootste oppositie fractie, grootste coalitiefractie etc. Twee woordvoerders per fractie zijn toegestaan waarbij één algemeen en één financieel.

Voorstel:

Instemmen met het in deze notitie geschetste agenderings/besluitvormingsproces van de Perspectiefnota

Bundel technische vragen Perspectiefnota 2021

Versie: 22-05-2020

GroenLinks 2
VVD 5
D66 12
PvdA 22
SP 27
Arnhem Centraal 32
Partij van de Dieren 34
CDA 35
PVV 38

GroenLinks

Fractie:	**GL - 1 (mondeling)**
Pagina:	5
Vraag:	Woningbehoefte. Verwachting andere woningbehoefte in het kader van sociale huur. Wie pakt dit op?
Antwoord:	Deze vraag is mondeling beantwoord tijdens de technische sessie.

Fractie:	**GL - 2 (mondeling)**
Pagina:	6
Vraag:	Visie Circulaire Economie, wanneer komt die?
Antwoord:	Deze visie en plan van aanpak worden na de zomer van 2020 verwacht

Fractie:	**GL - 3**
Pagina:	7
Vraag:	Welk herstelplan wordt bovenaan bedoeld?
Antwoord:	Met het herstelplan wordt de aanpak van het college bedoeld die gericht is op het herstel van de stad die nu getroffen is door de Corona-crisis. Dit is geen vastgelegd plan, maar een set aan te ontwikkelen maatregelen en beleidsinterventies gebaseerd op de impact en effecten van de Corona crisis op de Arnhemmers. De wijze waarop we de 1,5 meter samenleving in de stad willen gaan vormgeven, bijvoorbeeld in openbare ruimte en met de terrassen, is daar een voorbeeld van. Maar ook de beleidsmatige opgave om te onderzoeken op welke wijze de negatieve effecten op ondermeer de economie, cultuur en welzijn kunnen worden opgevangen (beleidsinterventies). De focus van deze aanpak is om inzicht te krijgen in wat er nodig is voor de middellange en lange termijn en welke investeringen daarbij horen. Deze aanpak wordt momenteel verder uitgewerkt en de raad gaat daarin worden meegenomen.

Fractie:	**GL - 4 (mondeling)**
Pagina:	
Vraag:	De bridge tot liberation experience? Gaat dit door?
Antwoord:	Naar de mogelijkheden van de De Bridge to Liberation wordt op dit moment gekeken. Dit wordt in nauwe afstemming gedaan tussen Stichting Bridge to Liberation en gemeente Arnhem en de andere strategische partners provincie Gelderland en vfonds.

Fractie:	**GL - 5**
Pagina:	
Vraag:	De rookvrije generatie. Het plaatsen van borden kost 120.000 euro. Waarom zijn deze kosten zo hoog?
Antwoord:	De gemeente heeft 499 speelplaatsen in beheer. Per speelplaats zullen ongeveer 3 betontegels 'Rookvrij' bij de ingangen van de speelplaats geplaatst worden (op de grond). Het plaatsen van 1 tegel kost ongeveer 75 euro, dit is inclusief aanschaf tegel, kosten plaatsen van de tegel en logistieke kosten

Fractie:	**GL- 6**
Pagina:	9
Vraag:	De begroting is sluitend zonder de aanvullende middelen vanuit het Rijk. Maar hoe ziet het financiële plaatje eruit wanneer we de middelen wel ontvangen? Heeft het college dit scenario uitgedacht en hoe worden de extra middelen dan ingezet?
Antwoord:	Indien we aanvullende middelen van het rijk ontvangen, dan zal de exploitatie in elk jaar gunstiger uitvallen. Gezien het feit dat we dit op dit moment te onzeker vinden, is geen scenario uitgedacht hoe deze middelen in te zetten. De middelen Jeugdzorg worden via het Gemeentefonds ontvangen en zijn daarmee in principe algemene middelen die voor alle programma's in te zetten zijn.

Fractie:	**GL - 7**
Pagina:	13
Vraag:	Sportbedrijf kost weer meer geld. Wat is terugkijkend, gezien (financiële) doel het resultaat van de verzelfstandiging? Wat zijn consequenties van het terugdraaien van de verzelfstandiging?
Antwoord:	Het klopt dat de subsidie aan Sportbedrijf sinds 2017 is opgelopen. Dit is echter niet meer dan de jaarlijkse indexering. Sinds 2017 is het Sportbedrijf Arnhem elk jaar ruimschoots binnen het beschikbare budget voor de subsidie gebleven.

Fractie:	**GL- 8**
Pagina:	15
Vraag:	Wat is de rekenrente nu en waarom is die rente niet verlaagd? Wat levert verlaging op? Is de inschatting dat de dotatie aan de BR solvabiliteit omlaag kan? En wat is het gevolg van een eventuele lagere rekenrente daarop?
Antwoord:	De rekenrente (omslagrente) bedraagt in 2020 2% en zal in 2021 worden verlaagd naar waarschijnlijk 1,7 of 1,8%. Daar zijn wettelijke voorschriften voor. De rekenrente wordt bepaald door de rentekosten over alle leningen die de gemeente betaalt. Die leningen zijn in de achter ons liggende jaren afgesloten en hebben niet allemaal zo'n lage rente als momenteel gangbaar is. Verlaging van de rekenrente levert op zichzelf niets op. De rekenrente is een instrument om kosten van leningen intern binnen de gemeente toe te rekenen aan investeringen en programma's. De rente die de gemeente moet betalen aan geldgevers wordt daardoor niet beïnvloed. De BR solvabiliteit heeft geen relatie met de rekenrente. De BR wordt berekend op basis van de boekwaarde van de investeringen en de begrote afschrijvingen. Die worden geen van beide beïnvloed door de rente. Verlaging van de rekenrente heeft dus geen gevolg voor de hoogte van de BR solvabiliteit.

Fractie:	**GL- 9**
Pagina:	15
Vraag:	Wat zou het opleveren in de begroting als we de stelpost wél opnemen (rond BR solvabiliteit)?
Antwoord:	Als we de stelpost inzake verwachte onderuitputting van de kapitaallasten ook in het laatste jaar opnemen, dan staat deze structureel in de begroting en leggen we ons structureel vast op deze besparing. Het wel of niet opnemen van deze stelpost staat los van de begrote dotatie aan de BR Solvabiliteit.

Fractie:	**GL - 10**
Pagina:	18
Vraag:	Wat is het structurele beeld richting 2023? Is dat ook positief, of wordt het negatieve resultaat gedekt door incidenteel verwachte voordelen? En; het laatste jaar is vooral voor de provincie van belang?
Antwoord:	Volgens de beoordeling van de toezichthouder is het structurele begrotingssaldo in de MJPB 2020-2023 ruim € 5 miljoen in 2023. Op dit saldo zijn de incidentele baten en lasten dus gecorrigeerd. Inderdaad is het laatste jaar voor de provincie van belang om een oordeel te geven over de structurele sluitendheid.

Fractie:	**GL - 11**
Pagina:	19
Vraag:	Eventuele extra inzet van voor de coronacrisis (ondersteuning ondernemers, regelingen uitvoeren, extra zomerscholen); in hoeverre worden die betaald uit de Algemene Reserve?
Antwoord:	In de komende periode gaan we voortdurend monitoren welke extra kosten als gevolg van de coronacrisis leiden tot directe nadelen in het lopende jaar 2020, welke mogelijk in het meerjarenbeeld 2021-2024 moeten worden ingeraamd en welke in het risicoprofiel moeten worden meegenomen (omdat er teveel onzekerheden zijn). Deze prognoses nemen we mee in Turap-2 voor wat betreft 2020 en de Begroting 2021-2024 voor wat betreft de jaren na 2020. Aan de raad leggen we indien nodig daarbij een voorstel neer hoe we omgaan met mogelijke extra kosten. Daarbij betrekken we natuurlijk de maatregelen en compensatie van het rijk en de provincie. We verwachten uit de opschoning van de bestemmingsreserves mogelijk ruimte die ingezet kan worden en tot slot zijn er wellicht voorstellen voor beleidsinterventies te doen.

VVD

Fractie:	**VVD - 1**
Pagina:	Beleid meedoen in een socialer Arnhem
Vraag:	In de bestuursrapportage Doorbraak naar werk, staat op pagina 38 een vertaling van de aantallen extra Arnhemmers die wij aan het werk gaan helpen. “Op deze manier komen wij tot 350 van de groep van 500’ tot en met 2024”. En dat betekent in deze bestuursperiode zelfs maar 100 extra mensen in plaats van de 500 die we als ambitie in het coalitieakkoord hebben afgesproken. Wat zegt het staatje p 38 in de bestuursrapportage over de ambitie?
Antwoord:	De ambitie is en blijft om (i) de landelijke lijn te volgen voor wat betreft het saldo op de in- en uitstroom en (ii) 500 Arnhemmers extra aan het werk te helpen. Het slechts formuleren van een ambitie is echter niet genoeg om deze zijn werk te laten doen. Op basis van de inzichten uit de genoemde (en de vorige) bestuursrapportage hebben we dan ook geprobeerd om de ambitie te operationaliseren. In de bestuursrapportage stellen we vast dat de gemeente Arnhem de lijn van gemeenten van een vergelijkbare omvang inmiddels volgt. Het volgen van die lijn betekent dat het jaarlijkse, positieve saldo op instroom en uitstroom ca. 250 inwoners moet zijn. Daarnaast hebben wij in de MJPB 2020-2023 conform het besluit van de raad de ambitie van het programma Doorbraak Naar Werk (deels) financieel vertaald in de begroting. Het staatje op pagina 38 van de bestuursrapportage is niets meer of minder dan een vertaling van (i) het volgen van de landelijke lijn en (ii) de financiële taakstelling in tenminste te behalen aantallen. Het is geenszins opgetekend als impliciete afschaling van de ambitie, want die staat (zoals gezegd) nog steeds.

Fractie:	**VVD-2**
Pagina:	Beleid meedoen in een socialer arnhem
Vraag:	In de motie ‘Maak werk van de Arnhemse Standaard Toegankelijkheid (19M143)’ werd gevraagd om budgetten uit te breiden ten behoeve van de AST. In de behandelingen in 2019 is gesproken over noodzakelijke aanpassingen van o.a. de MFC’s en openbare ruimte (het lijstje van het APCG). Dat zou om een bedrag van iets meer dan 100k gaan. In de P nota wordt nu gesproken over € 10K voor openbare ruimte en 15 k voor vastgoed. 2) Waar zijn deze twee bedragen op gebaseerd en is dit voldoende?
Antwoord:	In de brief van 2 juli 2019 is aangegeven dat circa €15.000 per jaar nodig is voor bestaand vastgoed met daarbij een aantal uitgangspunten. Voor bestaande Openbare ruimte is uitgegaan van €50.000 in 2020 en is nu structureel geraamd op €10.000. Zoals in de perspectiefnota staat moet uit een nog op te stellen meerjarig agenda blijken of dit voldoende is. Zoals in de brief van 2 juli 2019 is opgenomen betreft het hier niet de grote aanpassingen zoals o.a. liften en bijvoorbeeld de markt.

Fractie:	**VVD- 3**
Pagina:	Beleid meedoen in een socialer Arnhem
Vraag:	Voor de uitvoering van de AST bij vastgoed gaat het om een jaarlijks budget van € 15.000. Uit een nog op te stellen meerjarig agenda moet blijken of dit voldoende is. De inzet van ervaringsdeskundigheid zal (deels) door inclusie worden gefaciliteerd en bekostigd. 3) Wanneer is de meerjarige agenda gereed?
Antwoord:	Deze wordt eind derde kwartaal verwacht.

Fractie:	**VVD - 4**
Pagina:	Beleid meedoen in een socialer Arnhem
Vraag:	Knelpunt van 725 K op doelgroepenvervoer. Dit is een structureel tekort dat voor een groot deel gedekt gaat worden uit algemene middelen. 4) Aan welke knoppen kan er nog gedraaid worden om dit tekort te verkleinen en/of is hier al kritisch naar gekeken? Zoals we dat bij leerlingenvervoer bijvoorbeeld wel zien.
Antwoord:	Het doelgroepenvervoer is door de aanbesteding duurder geworden; in meerdere brieven en bijeenkomsten is uitgelegd dat dit te verwachten was door o.a. verhoging BPM, inzetten op duurzaamheid en marktwerking. Daarnaast zien we de laatste jaren een stijging in het aantal toewijzingen voor vervoer (o.a. als gevolg van de vergrijzing) en daarmee ook het gebruik. Daar kunnen we als gemeente iets aan doen door het aanscherpen van de beleidsregels. Hiervoor zijn dan ook de nieuwe beleidsregels voor vervoer opgesteld in het kader van Wmo (vraagafhankelijk en dagbesteding) en Jeugdwet (vervoer naar instellingen). Deze zijn op 1 februari van kracht

	gegaan; een aantal maatregelen die daarin staat is helaas door Corona uitgesteld. Ook de Verordening Leerlingenvervoer 2020, die nu voorligt bij de raad, is één van de knoppen waarmee dit tekort verkleind kan worden. De sleutel voor kostenbeheersing ligt bij de gemeente, in de toewijzing. Door de invoering van de beleidsregels zijn hierop al maatregelen genomen. Ook blijven we de kosten zorgvuldig monitoren. Bij een verdere overschrijding zullen we met een voorstel tot verdere maatregelen komen om de kosten naar beneden te brengen. Echter doelgroepenvervoer is noodzakelijk om ervoor te kunnen zorgen dat iedereen mee kan blijven doen.

Fractie:	**VVD - 5**
Pagina:	5
Vraag:	De regio Arnhem-Nijmegen groeit op dit moment snel. Sneller dan andere steden in het land. Mocht de groei doorzetten, moeten we zorgen dat we daarvoor klaar zijn. Alle inspanningen die hiervoor nodig zijn, staan in het Plan van Aanpak Woningbouwontwikkeling. Dat is onder meer de woondeal die we in de regio Arnhem Nijmegen samen met het Rijk hebben gesloten. We weten niet of deze groei zich op eenzelfde manier zal doorzetten. De impact van de coronacrisis onderzoeken we samen met onze partners in de stad. Daarbij kijken wij ook naar het effect van de coronacrisis op de woningbehoefte. In het woonbehoefteonderzoek staat bijvoorbeeld een berekening bij de economische groei zoals die was voordat de crisis startte en een berekening bij een lagere groei. We verwachten dat de behoefte niet zal afnemen, mogelijk heeft de situatie wel effect op het type woningen dat wij moeten realiseren. Prioriteit geven wij aan acties en initiatieven die niet alleen woningbouw mogelijk maken, maar die ook verbonden zijn met de sociale opgaven in onze wijken, die de leefomgeving verbeteren, die bijdragen aan lokale werkgelegenheid en de economische kracht van onze stad versterken. Wij zien daarbij mogelijkheden voor 'stadsvernieuwing 3.0'. Dat is meer dan alleen maar sneller meer woningen bouwen. We willen daarmee vooral de leefbaarheid van de wijken en de kansen van de inwoners vergroten. Dat doen we door in te zetten op het bouwen van betaalbare, duurzame en energiezuinige woningen. Daarnaast streven we naar een zo circulair mogelijke woningbouw, kijken we hoe we de leefomgeving groen houden en hoe we de sociale structuur van wijken kunnen verbeteren. Daarbij mogen we de bereikbaarheid van de stad niet uit het oog verliezen. Wij kunnen dit niet alleen. Wij willen daarom komen tot een stadsakkoord met de corporaties en marktpartijen. In dat akkoord maken wij afspraken over de maatregelen die nodig zijn om het wonen in Arnhem voor nu, morgen en in de toekomst mogelijk en aantrekkelijk te blijven maken. 5) “economische groei” dat per maand, kwartaal, jaar, kan fluctueren. Op welke (lange) termijn grootheid stuurt de gemeente mbt woningbouwplanning? Het Companen rapport bekijkt het op basis van (verwachte) welvaartsgroei. Is dat een betere standaard voor woningbouwplanning en hoe bekijkt de gemeente naar schommelingen per jaar? Het woonbehoefteonderzoek was de totale gewenste toevoegingen 2019 – 2030 > 7500 woningen. Hiervan ~ 700 sociale huurhuizen, een zelfde hoeveelheid midden huur en ~ 6000 koop woningen. Van goedkoop, midden tot duur. Dat was op basis van 0,4% welvaartsgroei. Dit stuk We verwachten dat de behoefte niet zal afnemen, mogelijk heeft de situatie wel effect op het type woningen dat wij moeten realiseren. Op welke welvaartsgroei cijfer zullen de aanpassingen plaatsvinden en wat is dan de verwachte verschuiving ? Of weten we nog niet of de corona crisis een dus danig lange termijn effect heeft op de woningbouwplanning?
Antwoord:	De gemeente Arnhem stuurt op het toevoegen van 7500 woningen tot 2030 en 8000 woningen tot 2040. Ook de gemeente hanteert de verwachte welvaartgroei, we baseren we ons op het Companenonderzoek. We bekijken het in het lange termijn perspectief en acteren niet op incidentele schommelingen, in plan van aanpak is opgenomen dat we blijven monitoren om evt bij te kunnen stellen. . We weten nog niet wat het daadwerkelijke effect van Covid-19 op de economie zal zijn. Het lijkt reëel dat de economie zal krimpen en daar mee behoefte aan sociale huurwoningen toeneemt. We zullen dit monitoren. In PvA is rekening gehouden met 30%, dit is meer dan de gewenste 670 woningen. In dit plan spraken we ook over evt uit de voorraad halen van sociale huurwoningen in een andere categorie (oplossen mismatch). Via monitoring houden we de daadwerkelijk behoefte in de gaten en kan besloten worden meer woningen in de sociale voorraad te houden indien hier behoefte aan is.

	Daarnaast stelt het college voor 30% van de zachte plancapaciteit toe te voegen in de sociale huur. Afhankelijk van de welvaartsgroei de komende jaren kan dit percentage worden bijgesteld of woningen worden verkocht dan wel naar de middenhuur worden gebracht.

Fractie:	**VVD - 6**
Pagina:	5
Vraag:	“prioriteit” wat wordt hiermee bedoeld en prioriteit waarover? Graag enkele voorbeelden van wat dan dus minder (snel)?
Antwoord:	Als we in geld en capaciteit moeten kiezen tussen enkelvoudig woningbouwproject of een woningbouwproject waarin de ontwikkelaar ook aan leefbaarheid en werkgelegenheid werkt geven wij daar voorrang aan. Projecten die meer doelen dienen dan sec de woningopgave verdienen onze voorkeur.

Fractie:	**VVD- 7**
Pagina:	Open en verantwoord besturen
Vraag:	Hoe staat het met de uitwerking van 19A64 “Open Data”?
Antwoord:	We hebben binnen de gemeente Arnhem een kernteam "Open Data" opgericht dat zich bezighoudt met het versnellen en verbeteren van het publicatieproces van open datasets. Onder een dataset verstaan we een verzameling gegevens die bij elkaar horen, bijvoorbeeld gegevens over waardevolle bomen in de stad. Op dit moment staat op de landelijke opendata website (data.overheid.nl) informatie over 28 datasets van de gemeente Arnhem. Daarnaast gaan we WOB-dossiers die na 1 april 2020 binnengekomen zijn na behandeling publiceren op de website opendata.arnhem.nl. Voor de zomer volgt er een raadsbrief waarin uitgebreid in wordt gegaan hoe opvolging aan het amendement wordt gegeven. De inhoud van deze raadsbrief is een meerjarenplan waarin we onze doelen beschrijven, welke gegevens we als Open data willen publiceren en wanneer dat gerealiseerd moet zijn.

Fractie:	**VVD - 8**
Pagina:	Open en verantwoord besturen
Vraag:	Hoe staat het met de door de college voorgenomen media impuls en de plannen rond RTV Arnhem?
Antwoord:	Het college heeft de raad op 28-05-2019 via een raadsbrief geïnformeerd over de voorgenomen media-impuls. Daar waar het om een mediafonds gaat heeft het college aangegeven een beroep te willen doen op andere overheden om hier middelen beschikbaar voor te stellen. Die middelen zijn er niet gekomen. Met Streekomroep Midden Gelderland (voormalig RTV Arnhem) en Omroep Gelderland is de gemeente in gesprek. Streekomroep Midden Gelderland heeft een toekomstplan ingediend waarin zij nauw samenwerkt met Omroep Gelderland. Dit plan kan alleen gerealiseerd worden indien er extra financiële middelen komen. Wegens de coronacrisis staan beide ontwikkelingen on hold.

Fractie:	**VVD - 9**
Pagina:	Financien meedoen in een socialer Arnhem
Vraag:	Welk bedrag geven wij precies jaarlijks uit aan onderwijsachterstandenbeleid en hoe is dit verdeeld?
Antwoord:	Grofweg gaat: - 3.4 mln naar VVE-plaatsen in de voorschoolse periode (VVE-peuteropvang), - 1.3 mln naar activiteiten op de OAB-scholen, - 2.0 mln naar PAS (scholing/logopedie/coaches VVE/ Zomerschool/Weekendschool) en - 0.3 mln naar activiteiten als Voorleesexpress, Speelmorgens en VVE-peutergym. (prognose 2021).

Fractie:	**VVD - 10**
Pagina:	Financien meedoen in een socialer Arnhem
Vraag:	Inclusie [pag 9] Welke financiële gevolgen heeft de aangenomen motie 20M67 Tempo vernieuwing scholen op het budget voor inclusie en duurzaamheid?
Antwoord:	Eventuele gevolgen zijn nu nog niet volledig uitgewerkt.

Fractie:	**VVD - 11**
Pagina:	Financien meedoen in een socialer Arnhem
Vraag:	‘’ Doelgroepenvervoer (DRAN)’’ op pagina 9: 11) medio 2018 heeft de wethouder de toezegging gedaan te kijken naar hoe we de jaarlijks terugkomende stijgende kosten kunnen bedingen en waar we wel grip op kunnen hebben en keuzes in kunnen maken. Is dit bekend en wat is daar het resultaat van?
Antwoord:	In 2018 is door de wethouder (Ritsema) toegezegd dat t.b.v. de nieuwe aanbestedingsronde (2019/2020) een korte gespreksnotitie voor de raad zou worden opgesteld met mogelijke alternatieve oplossingen voor het organiseren van het doelgroepenvervoer. De raad zou deze gespreksnotitie ontvangen, ruim voor de start van het aanbestedingstraject, namelijk rond januari 2019. Tevens zou, ter informatie van de raad, rond die tijd een technische voorlichting worden georganiseerd. Op 18 december 2018 heeft u de toegezegde raadsbrief ontvangen met daarin de informatie over de stand van zaken doelgroepenvervoer met diverse bijlagen waaronder een evaluatie van Avan, een knoppenplan met diverse mogelijkheden om aan de stijgende kosten te kunnen draaien en het projectplan "Samenverder…..". In deze brief werden ook twee voorlichtingsbijeenkomsten (februari 2019) aangekondigd over de mogelijke regionale samenwerking. Deze bijeenkomsten hebben destijds plaatsgevonden. Daarnaast is de raad in april 2019 geïnformeerd over het besluit van het college om deze regionale samenwerking voort te zetten en de argumenten waarop dit besluit is genomen. Ook heeft de raad ingestemd met de uitgangspunten en randvoorwaarden voor de regionale inkoop van doelgroepenvervoer. Inmiddels heeft de BVO DRAN een aantal zaken uit het knoppenplan doorgevoerd in de aanbesteding; ook in de nog lopende contracten (tot juli 2020). Ook in de beleidsregels Wmo en Jeugdwet en de nu voorliggende Verordening Leerlingenvervoer 2020 zijn diverse keuzes gemaakt om de stijgende kosten te kunnen bedingen. Echter ondanks de (nog te nemen) maatregelen moeten we constateren dat het faciliteren van alle vormen van doelgroepenvervoer kosten met zich meebrengt die de afgelopen jaren door diverse oorzaken (zoals o.a. verhoging BPM, toename aantal gebruikers, hogere kosten verzekeringen en marktwerking) alleen maar zijn gestegen.

Fractie:	**VVD - 12**
Pagina:	11
Vraag:	’Op basis van eerdere veronderstellingen is in de begroting al wel rekening gehouden met de eerder aangekondigde hogere kosten aanbesteding inzamelcontract en gunstige effecten van afvalscheiding Diftar. De definitieve effecten hiervan op de hoogte van de heffing voor 2021 zullen pas later in 2020 bekend worden. ‘’. 12) Zijn de effecten van afvalscheiding DifTar, inclusief de nadelen van het systeem zoals het opruimen van zwerfafval en storingen in het systeem, nog steeds even gunstig als een jaar geleden beschreven?
Antwoord:	Omdat Diftar pas vanaf 1 juli 2020 wordt ingevoerd, zijn deze effecten nog niet bekend. Er zijn nu geen redenen om aan te nemen dat de DIFTAR-effecten anders zullen zijn dan geraamd.

Fractie:	**VVD - 13**
Pagina:	10 en 11
Vraag:	Woondeal Arnhem-Nijmegen Op 4 maart 2020 is de Woondeal Arnhem-Nijmegen ondertekend. De Woondeal is een set afspraken tussen het Rijk, provincie, de gemeenten Nijmegen en Arnhem en de regio Arnhem-Nijmegen. Deze overheden gaan een langjarige samenwerking aan voor het bouwen van meer woningen, de aanpak van excessen op de woningmarkt en het verbeteren van de leefbaarheid in de wijken.

	10 Door het afsluiten van de Woondeal krijgen urgente maatschappelijke opgaven die we in Arnhem hebben, financieel prioriteit bij het Rijk. Dit zijn opgaven op het gebied van wonen, maar ook thema's als groen en circulair, leefbaarheid, verstedelijking en gebiedsontwikkeling. Vanuit het Rijk en provincie komt er ongeveer een miljoen euro vrij om met de uitvoering van deze Woondeal aan de slag te gaan. Om deze langjarige samenwerking vorm te geven hebben we binnen de gemeente Arnhem extra capaciteit nodig, onder andere voor programmasturing en plankosten. 13) Welke “excessen” en waar staan zijn in het plan van aanpak woningbouwontwikkeling? Wat zijn de verwachte programmasturing kosten? Wat zijn de verwachte programma kosten en waar worden die aan besteed? Wat levert het Arnhem op? Hoeveel koopwoningen zullen hierdoor eerder gebouwd worden?
Antwoord:	Dat gaat over buy tot let, toewijzing/beschikbaar houden aan de juiste doelgroep. Extreme huurverhogingen. In PvA besteden we hier aandacht aan in uitwerking van de maatregelen.

Fractie:	**VVD - 14**
Pagina:	10 en 11
Vraag:	pag 10 woondeal + tabel pag 11: die woondeal moet ons toch geld opleveren??
Antwoord:	Uitvoering kost capaciteit. Eerst capaciteit inzetten om geld binnen te halen. En daarnaast levert de woondeal veel meer op dan alleen geld, zoals een structurele samenwerking met overheden, corporaties en ontwikkelaars rond belangrijke maatschappelijke vraagstukken.

Fractie:	**VVD - 15**
Pagina:	12
Vraag:	Bomenbeleid. Geld dat over is bij de vri’s (verkeersregelinstallaties) gaat naar bomen. 15) Waarom worden de opbrengsten uit de vri’s in tabel pag 13 structureel gezien?
Antwoord:	Als gevolg van lagere investeringen in vri's zoals beschreven op pag.12 ontstaat er een besparing op de kapitaallasten. Deze besparing is structureel.

Fractie:	**VVD -16**
Pagina:	12/13
Vraag:	Er wordt noodzakelijkerwijs geïnvesteerd in kunstgrasvelden, om de verspreiding van kunstgraskorrels buiten de velden tegen te gaan. 16) Is het wellicht mogelijk om met de gerechtelijke uitspraak uit Enschede de leverancier aansprakelijk te stellen of een beroep te doen op de verzekering?
Antwoord:	Nee, dat kan niet: de leverancier/aannemer levert wat de opdrachtgever vraagt. Het is aan de opdrachtgever om de goede materialen te bestellen en te controleren wat geleverd is. Vervolgens is het aan de exploitant om alle vereiste maatregelen te treffen om de gevolgen voor het milieu te beperken of ongedaan te maken. Een beroep op een verzekering lijkt lastig. Strafrechtelijke boetes vallen niet onder de dekking van de verzekering. Ook een milieuverontreinigingsverzekering/bodemverzekering van de gemeente biedt geen soelaas, omdat het hier gaat om de handelingen/het nalaten van de exploitant.

Fractie:	**VVD -17**
Pagina:	17
Vraag:	Rente [pag 15/16] De aanname dat de rente gedurende lange periode laag blijft is een realistische. Echter de aanname “kortere looptijden betekent een lagere rente” blijkt in crisis vaak niet zo te zijn. Tijdens de crisis in 2008 was dat juist een groot probleem. Welk risico lopen we hier als de kortlopende rente toch gaat stijgen zoals 2007/2008? Wat is het bedrag aan schulden dat we binnen nu en vijf jaar moeten gaan herfinancieren? En welke nieuwe schulden moeten we in de komende vijf jaar rekening mee houden?
Antwoord:	Voor de crisis in 2008 is de rentecurve korte tijd (in 2006) invers geweest als gevolg van maatregelen van de ECB, die vreesde voor een oplopende inflatie omdat de olieprijzen stegen (terwijl de kerninflatie niet opliep). Dat probleem is nu niet aan de orde en daar hoeven we

	voorlopig ook niet bang voor te zijn. Daarnaast mogen we er ook op rekenen dat de ECB heeft geleerd van de ervaringen in en voorafgaand aan de bankencrisis. Bij de herfinanciering en nieuwe financiering krijg je volgend beeld:

		Nieuwe		Totale
	Herfinanciering	financiering		financiering
2020	34,7	48,5		83,2
2021	44,0	45,3		89,3
2022	120,4			120,4
2023	23,9			23,9
2024	64,6			64,6
	287,6	93,8		381,4

Bedragen zijn in miljoenen €.

Dit is op basis van MIP en reservemutaties in MJPB 2020-2023. De nieuwe MJPB is hierin niet verwerkt en dus zal het overzicht met zekerheid anders uitpakken in de nieuwe MJPB.
Dat in de jaren na 2021 alleen herfinanciering nodig is en geen nieuwe financiering, komt omdat voor die jaren nog geen wezenlijke nieuwe zijn begroot. De begrote investeringen kunnen worden gedekt door de afschrijvingen.

Als de rente sneller gaat stijgen dan we nu hebben begroot lopen we een financieel risico. Maar de hoogte is erg lastig in te schatten. Wanneer de rente gaat stijgen zal naar alle waarschijnlijkheid ook de inflatie stijgen en daarvoor worden we gecompenseerd in het accres van het Gemeentefonds. Het uiteindelijke risico zal dus kleiner zijn dan de rentestijging zelf. Tot slot hebben we in onze begroting telkens in het laatste begrotingsjaar hiervoor een risicobuffer van € 1 miljoen opgenomen.

Fractie:	**VVD - 18**
Pagina:	15
Vraag:	Er wordt voorgesteld om onderbesteding van investeringen (MIP) aan de voorkant te ramen in een stelpost i.p.v. achteraf te laten vrijvallen in de AR. 18) Wat is hier het nut van en wat gebeurt er met deze stelpost aan het eind van het boekjaar?
Antwoord:	Het nut ervan is dat aan de voorkant met een realistische begroting wordt gewerkt, waardoor er bijvoorbeeld geen pijnlijke keuzes gemaakt moeten worden voor bijsturing. Als we dit wel doen en elk jaar blijkt achteraf dat er ruimte is ontstaan, doordat de geplande investeringen niet volledig zijn gerealiseerd, dan waren deze keuzes dus niet nodig.

Fractie:	**VVD - 19**
Pagina:	20
Vraag:	Gevolgen financiële positie coronacrisis & Impactanalyse corona 19) Financiële buffer [pag 20] Het college ziet ruimte om de gevolgen van de crisis op te vangen in weerstandsfactor en bestemmingsreserves. Hoe groot is deze buffer precies?
Antwoord:	De weerstandsfactor ligt in de Perspectiefnota in 2020 en 2021 op het niveau van de 1,0 en loopt daarna (met het inzicht van nu) op naar 1,3 in 2024. In dat jaar zou er dan ten opzichte van de 1,0 een ruimte van ruim € 11 miljoen zijn. In de bestemmingsreserves is circa € 120 miljoen opgenomen, in de komende periode wordt op basis van een beoordelingskader een analyse gemaakt van het nut en de noodzaak van elke bestemmingsreserve.

Fractie:	**VVD - 20**
Pagina:	Alg. aanbiedingsbrief pag 3 onderaan
Vraag:	€120 miljoen gereserveerd in de bestemmingsreserves. College gaat kijken of we deze (deels naar AR kunnen storten). 20) Om welke deel van die 120 gaat het dan? Hoe wordt dat deel bepaald en wat zijn daar de risico's van?

Antwoord:	Dat is nu nog niet in te schatten. Op basis van een beoordelingskader met een aantal criteria gebaseerd op de regelgeving uit het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV), de Arnhemse financiële verordening en de nota reserves worden de bestemmingsreserves beoordeeld. Het resultaat hiervan is dat alle reserves een helder geformuleerd doel met bijpassend saldo en bestedingsplan hebben.

Fractie:	**VVD - 21**
Pagina:	20
Vraag:	“structurele effecten….zullen door vermindering van uitgaven (bezuinigingen)” 21) Is er een lijstje met mogelijke vermindering structurele uitgaven?
Antwoord:	Nee, dit lijstje is er niet. Dit zijn politieke keuzes die gemaakt moeten worden om te bezuinigen op structurele uitgaven op de verschillende programma's.

Fractie:	**VVD - 22**
Pagina:	19
Vraag:	‘’ We zien onder andere lagere opbrengsten OZB door faillissementen, geen dekking van rendabele uren, mogelijke toename van fraude, uitstel diverse processen in de bedrijfsvoering (bijvoorbeeld ICT- projecten) en doorwerking op termijn in een lagere algemene uitkering gemeentefonds als gevolg van een recessie.’’ (pagina 19). 22) Hoe komt het dat er een toename is van fraude en wat doen we daartegen?
Antwoord:	Zoals in de impactanalyse als toelichting is opgenomen: Over de breedte. Zoals bij zorggebruikers als aanbieders en ondernemers die van regelingen gebruik maken. We zullen dit in kaart moeten brengen en ook in nauw overleg met de accountant volgen en indien nodig actie ondernemen om de rechtmatigheid te borgen.

Fractie:	**VVD - 23**
Pagina:	20
Vraag:	mogelijkheden om de financiële gevolgen van de crisisoptimisme te vangen 23) Is er inmiddels al meer duidelijk over de compensatie vanuit het rijk?
Antwoord:	Er zijn inmiddels meerdere uitvragen gedaan vanuit de VNG in de richting van gemeenten om aan te geven met welke extra kosten of gederfde inkomsten zij zich geconfronteerd zien. Eind mei zijn er bestuurlijke overleggen tussen VNG en BZK (ter voorbereiding op de meicirculaire), waarin dit ook onderwerp van gesprek is. Ook wordt gesproken over tijdelijke bevriezing van het accres gemeentefonds en de voorwaarden waaronder dit op een bepaald moment weer wordt losgelaten. Het kan echter goed zijn, dat concrete afspraken over compensatie pas in de maanden juni, juli of nog later helder worden. We zullen deze informatie zo goed als mogelijk bij het opstellen van de Begroting 2021-2024 en Turap-2 2020 betrekken.

Fractie:	**VVD - 24**
Pagina:	20
Vraag:	Er wordt niks gezegd over compensatie en/of maatregelen door of vanuit de provincie. Wordt hier ook aan gewerkt/over gesproken?
Antwoord:	Hier wordt zeker aan gewerkt. Er is regelmatig contact met onze contactpersoon binnen de Provincie en er wordt gewerkt aan het goed vormgeven van de subsidieaanvraag van de Provincie. Er zijn inmiddels meerdere subsidie-verstrekkingen bekend.

D66

Fractie:	**D66 - 1 Algemeen**
Pagina:	
Vraag:	Het valt de fractie van D66 op dat in beide documenten, waar het college spreekt over coronamaatregelen (contact beperkende maatregelen) er een periode van 3 maanden wordt aangehouden. Dit is obv cijfers van het CPB, maar andere onderzoeken laten zien dat dit niet realistisch is en dat de economische recessie veel langer zal zijn, waarom heeft het college hier geen rekening mee gehouden?
Antwoord:	Op het moment van opstellen van Perspectiefnota en Turap waren de effecten en de termijn niet goed in te schatten. We hebben er toen voor gekozen (net als vele andere gemeenten) om aan te sluiten bij de termijn van de beperkende maatregelen van drie maanden, zoals door het Kabinet is besloten. Natuurlijk hebben we in de impactanalyse wel een eerste doorkijk gemaakt van de effecten van deze drie maanden op de beleidsvelden op de langere termijn. Inmiddels kunnen we dit actualiseren en dit zullen we de komende tijd ook continu blijven doen. De maatregelen, effecten en mogelijke compensatie van het rijk veranderen voortdurend en daar passen we ons op aan. We zullen de raad in de komende weken regelmatig informeren en stellen de Begroting 2021-2024 en Turap-2 op basis van de meest realistische en actuele informatie op.

Fractie:	**D66 - 2 Algemeen**
Pagina:	
Vraag:	In 2008 viel Barings om. In 2010 moest de gemeente Arnhem 25 miljoen bezuinigen. De crisis van nu wordt naar verwachting vele malen dieper. Een krimp van de economie van minstens 7% wordt voorspeld. Wanneer worden deze verschillende scenario's en (bezuinigings) opties in beeld gebracht?
Antwoord:	Wij werken met scenario's die gebaseerd zijn op de impact van de crisis en het handelingsperspectief dat we hiervoor moeten inzetten. We monitoren voortdurend op welk beleidsveld de mate van ingrijpen zich van adaptief naar meer pro-actief moet verschuiven. Dit passen we aan op basis van continu actualiseren van de impact. De impact zal per beleidsveld verschillend zijn en wordt ook weer bepaald door bijvoorbeeld de mate van ingrijpen en/of compensatie door de rijksoverheid en de duur van de crisis. We zullen de raad in de komende periode meenemen in de te verwachten ontwikkelingen en de uitwerking hiervan in de Begroting 2021-2024 en Turap-2 laten neerslaan.

Fractie:	**D66 - 3 Algemeen**
Pagina:	
Vraag:	Hoe schat het college van B&W de financiële impact voor de gemeente Arnhem van de recessie die op handen is in? Graag een cijfermatige onderbouwing. (Denk dan oa aan een aantal belangrijke parameters: stijging bijstand en aanpalende terreinen, daling gemeentefonds (trap-af), minder parkeerinkomsten (nu), lagere inkomsten op andere terreinen (leges, kaartjes) mogelijk tijdelijk terugvallen van de grondexploitaties.)
Antwoord:	De impactanalyse die als bijlage bij de Perspectiefnota is opgenomen, geeft hiervan een eerste beeld. In de komende maanden actualiseren we dit beeld (bijvoorbeeld op basis van nieuwe doorrekening en inschattingen van extra kosten en gederfde opbrengsten, bestuurlijke afspraken tussen VNG en rijk over compensatie en mogelijke bevriezing van het accres gemeentefonds). We verwachten in de maanden juni en juli daar meer duidelijkheid over te kunnen geven. Op periodieke momenten zal de raad hierover in deze periode worden geïnformeerd.

Fractie:	**D66 - 4 Turap**
Pagina:	7
Vraag:	Rente: In de tekst staat "er wordt voorgesteld", mogen we er dus vanuitgaan dat een raadsbesluit nodig is voordat in 2020 tot dit andere rentebeleid kan worden overgegaan? Zo nee, waarom niet? Zo ja, waarom wordt dit voordeel dan nu in de tussenrapportage vermeld, terwijl de raad er geen besluit over heeft genomen en hiervoor ook geen voorstel voorligt?
Antwoord:	Turap-2 wordt ter besluitvorming aan de raad voorgelegd, dus daarmee ook de afwijking op de rente. Gelijktijdig met de Turap wordt een afzonderlijk voorstel aan de raad voorgelegd met voorstellen over de verwerking van de afwijkingen. Het rentebeleid is voorbehouden aan het

	college (bedrijfsvoering), maar de begrotingstechnische verwerking zal uiteraard aan de raad worden voorgelegd.

Fractie:	**D66 - 5 Turap**
Pagina:	7
Vraag:	Actualisering bestemmingsreserves: Zoals bij de rente: de raad gaat over onttrekkingen uit en doteringen aan bestemmingsreserves. Waarom wordt dit voordeel nu in de tussenrapportage vermeld, terwijl de raad er geen besluit over heeft genomen en hiervoor ook geen voorstel voorligt? Graag ontvangen we een gedetailleerde onderbouwing waarom de stand van de genoemde reserves niet meer actueel zou zijn, welke bedragen uit welke reserves kunnen vrijvallen en hoe met de resterende bedragen in de reserves, het realiseren van de bij de reserves behorende doelen haalbaar blijft.
Antwoord:	Gelijktijdig met de Turap wordt een afzonderlijk voorstel aan de raad voorgelegd met voorstellen over de verwerking van de afwijkingen. Hieronder het beeld van de vrijval uit de bestemmingsreserves. Het realiseren van de doelen die ten grondslag liggen aan deze reserves blijft na deze vrijval overeind. De vrijval ontstaat als gevolg van de vergelijking tussen het doel en de gereserveerde middelen.

Bestemmingsreserves *(bedragen x € 1.000)*	**Totaal**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**
Bedrijfsvoering	2.173		821	749	453	150
Taakmutaties Gemeentefonds-Overloop	711	711				
Stimulering woningbouw	300	300				
Toezicht peuterspeelzalen en gastouderopvang	290	290				
Pakketmaatregelen WMO	23	23				
Subtotaal	3.497					
Ruimte binnen reserves Evenementen, Cultuur en Jeugd/Jeugdzorg	310	310				
Totaal	3.807	1634	821	749	453	150

Fractie:	**D66 - 6 Turap**
Pagina:	9
Vraag:	Begroting BUIG: Naast de 2,23 mln incidenteel voordeel op de BUIG vanwege de compensatie voor de jaren 2015 en 2016, wordt een verwacht structureel nadeel van 300.000 euro gerapporteerd. Voor de toelichting wordt verwezen naar p. 29 van de rapportage Doorbraak naar werk. Hier is echter geen onderbouwing van het nadeel terug te vinden. Graag zien we een onderbouwing van het gerapporteerde nadeel.
Antwoord:	Op 3 juli 2019 heeft de raad ingestemd met het programmaplan 'Doorbraak naar Werk' en het realistisch en actueel begroten van BUIG (gebundelde uitkeringen). De Arnhemse prognose en begroting wordt berekend door de landelijke (procentuele) ontwikkeling toe te passen op de realisatie van het voorgaand jaar. De ambitie om 500 Arnhemmers extra uit de bijstand te krijgen is vertaald naar een besparing vanaf 2021. Uitgangspunt daarbij is dat 30% van deze groep aan het werk kan met behulp van een gemiddelde loonkostensubsidie van € 7.500,- aan de werkgever. Als we de landelijke ontwikkelingspercentages toepassen op de realisatie van 2019 dan komt de meerjarenprognose, op basis van het voorlopig BUIG budget 2020, er als volgt uit te zien:

Prognose Arnhem incl. vangnet (bedragen x € 1 miljoen)	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**
Budget	104,9	107,3	109,7	112,3	114,9
Netto lasten	113,8	116,5	119,1	121,9	124,9
Extra ambitie 500	-	*-0,3*	*-1,2*	*-2,4*	*-3,6*
Saldo	-8,9	-8,9	-8,2	-7,3	-6,4
	-8,5%	-8,3%	-7,5%	-6,5%	-5,5%
Vangnetuitkering	0,5	0,4	-	-	-
Saldo na vangnetuitkering	-8,4	-8,5	-8,2	-7,3	-6,4

Zetten we het saldo uit bovenstaande tabel af tegen het tekort wat op dit moment in de begroting is opgenomen dan komen onderstaand saldo naar voren. Op basis van de doorrekening ontstaat voor 2020 een tekort van 300k. In de jaren 2021 t/m 2024 varieert het saldo ten opzichte van de begroting van een tekort van 600k (in 2023) tot een positief saldo van 400k (in 2024):

Beeld t.o.v. begroting (bedragen x € 1 miljoen)	2020	2021	2022	2023	2024
Bedrag opgenomen in MJPB	-8,1	-8,3	-7,7	-6,7	-6,7
Nieuwe prognose	-8,4	-8,5	-8,2	-7,3	-6,4
Verschil (- = knelpunt)	-0,3	-0,2	-0,5	-0,6	0,4

Fractie:	**D66- 7 Turap**
Pagina:	10
Vraag:	Tekort jeugdzorg: Het tekort op de jeugdzorg (8,8 mln) lijkt gebaseerd te zijn op de cijfers zoals ook opgenomen in de rapportage Zorg Dichterbij. Deze cijfers zijn van begin februari, waarbij is aangetekend dat de laatste twee maanden (december en januari) nog niet volledig betrouwbaar zijn. Ambtelijk heeft men de beschikking over recentere gegevens. Is op basis van het eerste kwartaal (t/m maart, waarover de Turap gaat) het beeld op deze grote post nog altijd hetzelfde, of inmiddels gunstiger of minder gunstig?
Antwoord:	De cijfers Jeugdzorg voor het jaar 2020 zoals opgenomen in Turap-1 en de bestuursrapportage Zorg Dichterbij (maart 2020), stemmen overeen met de cijfers die in de raadsbrief van 7 januari 2020 zijn gecommuniceerd. In het gemelde Turap tekort van € 8,8 miljoen is wel rekening gehouden met volledige realisatie van de kostenbesparende maatregelen MJPB 2020-2023 en effecten beleidsrichtlijnen en nieuwe inkoopvoorwaarden (tezamen € 1 miljoen) plus € 1,4 miljoen aan besparingsmaatregelen zoals die door de taskforce jeugdzorg worden voorgesteld. De realisatie van deze maatregelen is onzeker door vertraging van de invoering als gevolg van de corona-crisis. Dit is ook in onze risico-inventarisatie Corona verwerkt. Op dit moment is er nog onvoldoende vergelijkingsinformatie beschikbaar om eventuele nieuwe, afwijkende ontwikkelingen in de cijfers te voorspellen. De declaratie- en tussentijds verantwoordingscijfers van zorgaanbieder over de eerste maanden van 2020 zijn daarvoor nog te onvolledig en onbetrouwbaar. Ook speelt vanaf maart 2020 straks de invloed van de corona-crisis op de cijfers, wat een vergelijking met eerdere prognoses bemoeilijkt. We hopen de Raad over deze ontwikkelingen in de tweede Turap te kunnen informeren.

Fractie:	**D66 - 8 Turap**
Pagina:	11
Vraag:	Arnhemse Standaard Toegankelijkheid: De raad heeft in maart 2019 besloten dat voor de dekking van de Arnhemse Standaard Toegankelijkheid een raadsbesluit werd verlangd, gecombineerd met een volledige uitwerking van de standaard (openbare ruimte, gebouwen en evenementen), inclusief een volledige inventarisatie van de financiële consequenties. Klopt het dat het in de Turap genoemde nadeel níet de volledige financiële consequenties omvat? Wanneer kunnen we genoemde volledige uitwerking (openbare ruimte, gebouwen en evenementen) inclusief een volledige inventarisatie van de financiële consequenties verwachten?
Antwoord:	In de brief van 2 juli 2019 bent u geïnformeerd over de stand van zaken waarna in het najaar een debat in de raad heeft plaatsgevonden. In de Perspectiefnota wordt aangegeven: "Om de AST als onderwerp een structurele plek te geven binnen openbare ruimte wordt jaarlijks € 10.000 geraamd. Voor de uitvoering van de AST bij vastgoed gaat het om een jaarlijks budget van € 15.000. Uit een nog op te stellen meerjarig agenda moet blijken of dit voldoende is." Wij verwachten u eind Q3 hierover te kunnen informeren of hiermee voldoende budget beschikbaar is. Zoals in de brief van 2 juli is opgenomen betreft het hier niet de grote aanpassingen zoals bijvoorbeeld liften mfc 's en bijvoorbeeld de markt.

Fractie:	**D66 - 9 Turap**
Pagina:	13
Vraag:	Prenatale zorg: Het wegvallen van het transformatiebudget is door de raad op voorstel van het college besloten. Was op moment van dat voorstel bekend dat hiermee de dekking voor de genoemde programma's weg zou vallen, en zo ja, hoe is de raad daarover voor besluitvorming geïnformeerd?

Antwoord:	Bij het voorstel en besluit om het transformatiebudget van de Teams Leefomgeving één jaar eerder te laten vervallen (met ingang van het jaar 2020 in plaats van 2021), heeft het college zich onvoldoende gerealiseerd dat daarmee dit jaar een belangrijk deel van de financiële dekking van prenatale zorg wegviel. Het college doet in de Perspectiefnota het voorstel om dit te corrigeren, en om hiervoor nu in 2020 als alternatieve dekking de bestemmingsreserve Transformatie Zorg in te zetten.

Fractie:	**D66 - 10 Turap**
Pagina:	13
Vraag:	Kunstgrasvelden: Klopt het dat de extra totale kosten voor de aanvullende maatregelen nog altijd € 348.500, - in totaal bedragen (zoals genoemd in de beantwoording artikel 44 vragen van 18 februari 2020)? En dat naast de incidenteel opgenomen € 180.000, - budget is gevonden in het bestaande onderhouds- en renovatiebudget van het Sportbedrijf? Zo niet, welke aanvullende maatregelen worden niet meer noodzakelijk geacht?
Antwoord:	Dat klopt. De kosten zijn opgesplitst in incidentele kosten en investeringen waarvoor kapitaallasten voorzien zijn. Behalve de €180.000, ziet u het restant terug in een lager bedrag per jaar, omgerekend naar kapitaallasten. Er is geen ruimte gevonden binnen het budget van het Sportbedrijf.

Fractie:	**D66 - 11 Turap**
Pagina:	13
Vraag:	Exploitatie sporthallen: In het verleden is in die gevallen dat een sporthal of gymzaal niet binnen de genoemde kaders geëxploiteerd kon worden, dit vooraf inzichtelijk gemaakt en aangegeven hoe de extra exploitatielasten gedekt zouden worden. Waarom is dat in dit geval niet gebeurd? Of waarom is de inschatting vooraf onjuist gebleken?
Antwoord:	Bij alle accommodaties ten behoeve van bewegingsonderwijs is er een tekort op de exploitatie. De normbedragen van het Rijk en de inkomsten van verenigingen zijn niet dekkend. Dit is de eerste hal die gebouwd wordt sinds de verzelfstandiging van het Sportbedrijf. Dat maakt dat er budget toegevoegd moet worden aan de subsidie van SA. Bij de verzelfstandiging van het Sportbedrijf Arnhem is er destijds geen rekening gehouden in de gemeentelijke begroting met de toevoeging van budget voor toekomstige nieuwe sporthallen.

Fractie:	**D66 - 12 PPN**
Pagina:	Blz 5, 3e alinea
Vraag:	De versnelde groei van de regio Arnhem-Nijmegen stelt ook uitdagingen aan de bereikbaarheid van Arnhem (en de regio) voor zowel OV, fiets als auto. Hoe gaat het college hiermee bezig, welke inspanningen worden hierop gepleegd, en komt het college nog met een mobiliteitsvisie voor Arnhem in regionaal verband?
Antwoord:	Er is in Regionaal verband al een mobiliteitsvisie vastgesteld, namelijk het 'Ambitiedocument Duurzame Mobiliteit en Bereikbaarheid Regio Arnhem Nijmegen', inclusief verdere uitwerkingen (voor o.a. spoor, fiets, auto, verkeersveiligheid, Slim en Schoon). Dit ambitiedocument van de Regio en de bijlagen zijn in oktober in college Arnhem besproken en via een raadsinformatiebrief voorgelegd aan de raad op 29 oktober 2019. Daarnaast vindt op korte termijn de vaststelling van de Omgevingsagenda Oost Nederland plaats. Hierover wordt de raad binnenkort ook geïnformeerd. In deze Omgevingsagenda is een opgave aangegeven voor de Regio Arnhem Nijmegen (en Foodvalley): het maken van een Verstedelijkingsstrategie, waarbij verdere verstedelijking in samenhang met mobiliteit/bereikbaarheid onderzocht moet worden. Bij het opstellen van deze Verstedelijkingsstrategie is ook Arnhem betrokken.

Fractie:	**D66 - 13 PPN**
Pagina:	Blz 7, 3e alinea
Vraag:	“…een sluipende maatschappelijke ontwrichting…” Maatschappelijke ontwrichting ie een groot probleem als hier bedoeld wordt dat maatschappelijk structuren en processen worden afgebroken cq niet meer kunnen functioneren. Kan het college

	hier concreet aangeven welke maatschappelijke structuren en processen niet meer functioneren, zijn afgebroken dan wel ernstig worden bedreigd?
Antwoord:	Drugscriminaliteit en vormen van overlast in relatie tot drugs zorgen voor grote problemen in onze stad. Bij inwoners die overlast ervaren en inwoners die onderdeel uitmaken van het systeem van vervaardigen en verspreiden van drugs. Denk hierbij aan jongeren die als drugskoerier werken en waarvan sommigen opklimmen tot zware criminelen. Denk aan bedrijven die via witwasconstructies te maken krijgen met oneerlijke concurrentie of worden gebruikt voor criminele activiteiten. Denk aan scholen die te maken krijgen met deze problematiek en een ontwrichtende werking hebben op leerlingen. Maatschappelijk algemeen geaccepteerde normen dreigen hiermee te vervagen en drugscriminaliteit wordt gezien als een geaccepteerd middel om snel geld te verdienen. Deze uitwassen moeten voorkomen en bestreden worden.

Fractie:	**D66 - 14 PPN**
Pagina:	17, 3e alinea
Vraag:	Welke maatregelen/ aanpak gaat het college hierop zetten en komt hier nog een beleidsplan voor naar de raad?
Antwoord:	Er is een aanpak in voorbereiding op drugsondermijnende criminaliteit, gericht op jeugd en straathandel. Er komt geen apart beleidsplan hiervoor, want dit als een uitvoeringsonderdeel van de Kadernota Veiligheid. We zijn met het Rijk en de Provincie in gesprek voor aanvullende middelen om te komen tot een slagvaardige aanpak. We zullen de raad informeren over de voortgang en (tussentijdse) resultaten.

Fractie:	**D66 - 15 PPN**
Pagina:	Blz 7, 3e alinea
Vraag:	, "…waarbij we verwachten dat in de meest kwetsbare wijken een inhaalslag noodzakelijk is." Tot op heden is er nog geen nota of plan van aanpak naar de raad gekomen op dit onderwerp. Hoe kan het dat het zo ver geëscaleerd is dat er nu een inhaalslag noodzakelijk is, en waaruit gaat die inhaalslag bestaan? Komt hiervoor nog een nota/ beleidsplan naar de raad en wanneer kan de raad zich daarover uitspreken?
Antwoord:	Uit de inventarisatieronde in de wijken blijkt dat er ondermijnende criminaliteit in verschillende verschijningsvormen voorkomt. In de raadsbrief 'Wijkveiligheid inArnhem' van 3 maart 2020 is de Raad geïnformeerd over de aanpak om de leefbaarheid en veiligheid in de wijken te verbeteren. Daarbij hebben we ook in drie wijken bewust een geïntensiveerde aanpak vormgegeven (Klarendal, Geitenkamp en Malburgen). Over de resultaten hiervan zal ik u informeren en deze zullen we ook gebruiken om de totale wijkaanpak te versterken.

Fractie:	**D66 - 16 PPN**
Pagina:	7
Vraag:	Wij hebben het afgelopen jaar geïnvesteerd in het nauwkeurig in kaart brengen van de Arnhemse veiligheidssituatie. Dat levert nieuwe en aangescherpte inzichten. De stad heeft te maken met een sluipende maatschappelijke ontwrichting als gevolg van ondermijnende drugscriminaliteit. We zien dat onder meer in toenemende straathandel en overlast van gebruikers op straat. De drugscriminaliteit genereert bovendien vele onwenselijke activiteiten zoals mensenhandel, witwaspraktijken, bedreigingen en intimidaties. Uit welke cijfers blijkt dit? De fractie van D66 wil hier graag de onderbouwing van ontvangen.
Antwoord:	Drugsproblematiek in Arnhem een probleem, dat wij op verschillende manieren geïntensiveerd zien terugkomen: • de toenemende aanwezigheid en overlast van gebruikers op straat, een toenemend aantal jeugdige criminelen dat 'drugs' als verdienmodel hanteert en carrière wil maken in de drugswereld, een toenemende straathandel in drugs: Verschillende onderzoeken (landelijk en vanuit de politieregio Oost-Nederland) laten dit beeld zien. Ook vanuit het ministerie van Justitie en Veiligheid is er volop aandacht voor. Het wordt plaatselijk herkend en bevestigd in de wijken, vanuit handhaving, politie, de scholen en de hulpverlening. • Er is een toenemende productie van synthetische drugs. • Een verdriedubbeling van het aantal sluitingen van panden i.v.m. productie synthetische drugs in 2019 t.o.v. 2018.

	• een toenemend aantal wietkwekerijen. Het aantal geruimde kwekerijen is cijfermatig al enkele jaren dalend. Het aantal planten per kwekerij is echter wel hoger, waardoor de kwekerijen in aantal planten niet zijn afgenomen. Wij merken dat we meer MMA meldingen binnen krijgen dan de politie oppakt, het aantal geruimde kwekerijen lijkt de top van de ijsberg. Dit wordt bevestigd door onze contactpersoon van de politie. • een toenemend aantal dumpingen van synthetisch drugsafval. Een verdriedubbeling in 2019 t.o.v. van 2018 (Informatie ODRA).

Fractie:	**D66 - 17 PPN**
Pagina:	8
Vraag:	Reservering middelen jeugdzorg: Mogen we uit de tekst opmaken dat ervoor is gekozen motie 19M124 niet uit te voeren zoals in het dictum door de indieners is geschreven? Kan aangegeven worden waarom uitvoering zoals geschreven onwenselijk zou zijn?
Antwoord:	Er zijn geen redenen om af te wijken van de MJPB 2020-2023 op dit punt. We gaan nog steeds uit van de verwachting (net als het overgrote deel van de andere gemeenten) dat gemeenten structureel door het Rijk gecompenseerd worden voor de stijgende kosten jeugdzorg. Recent gesprek met onze toezichthouder van de Provincie heeft opgeleverd dat ook zij deze post in onze begroting acceptabel vinden.

Fractie:	**D66 - 18 PPN**
Pagina:	9
Vraag:	bijstelling BUIG: Zoals ook aangegeven in de vragen bij de Turap, ontvangen we graag een onderbouwing van de genoemde bedragen.
Antwoord:	Op 3 juli 2019 heeft de raad ingestemd met het programmaplan 'Doorbraak naar Werk' en het realistisch en actueel begroten van BUIG (gebundelde uitkeringen). De Arnhemse prognose en begroting wordt berekend door de landelijke (procentuele) ontwikkeling toe te passen op de realisatie van het voorgaand jaar. De ambitie om 500 Arnhemmers extra uit de bijstand te krijgen is vertaald naar een besparing vanaf 2021. Uitgangspunt daarbij is dat 30% van deze groep aan het werk kan met behulp van een gemiddelde loonkostensubsidie van € 7.500,- aan de werkgever. Als we de landelijke ontwikkelingspercentages toepassen op de realisatie van 2019 dan komt de meerjarenprognose, op basis van het voorlopig BUIG budget 2020, er als volgt uit te zien:

Prognose Arnhem incl. vangnet (bedragen x € 1 miljoen)	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**
Budget	104,9	107,3	109,7	112,3	114,9
Netto lasten	113,8	116,5	119,1	121,9	124,9
Extra ambitie 500	-	*-0,3*	*-1,2*	*-2,4*	*-3,6*
Saldo	-8,9	-8,9	-8,2	-7,3	-6,4
	-8,5%	-8,3%	-7,5%	-6,5%	-5,5%
Vangnetuitkering	0,5	0,4	-	-	-
Saldo na vangnetuitkering	-8,4	-8,5	-8,2	-7,3	-6,4

Zetten we het saldo uit bovenstaande tabel af tegen het tekort wat op dit moment in de begroting is opgenomen dan komen onderstaand saldo naar voren. Op basis van de doorrekening ontstaat voor 2020 een tekort van 300k. In de jaren 2021 t/m 2024 varieert het saldo ten opzichte van de begroting van een tekort van 600k (in 2023) tot een positief saldo van 400k (in 2024):

Beeld t.o.v. begroting (bedragen x € 1 miljoen)	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**
Bedrag opgenomen in MJPB	-8,1	-8,3	-7,7	-6,7	-6,7
Nieuwe prognose	-8,4	-8,5	-8,2	-7,3	-6,4
Verschil (- = knelpunt)	-0,3	-0,2	-0,5	-0,6	0,4

Fractie:	**D66 - 19 PPN**
Pagina:	10
Vraag:	Arnhemse Standaard Toegankelijkheid: Aangezien voorliggend raadsvoorstel de indruk wekt de dekking van de AST volledig te regelen, ontvangen we graag de volledige uitwerking van de standaard (voor openbare ruimte, gebouwen en evenementen), inclusief een volledige inventarisatie van de bijbehorende financiële consequenties, zoals door de raad in maart 2019 besloten.
Antwoord:	In de brief van 2 juli 2019 bent u geïnformeerd over de stand van zaken waarna in het najaar een debat in de raad heeft plaatsgevonden. In de Perspectiefnota wordt aangegeven: "Om de AST als onderwerp een structurele plek te geven binnen openbare ruimte wordt jaarlijks € 10.000 geraamd. Voor de uitvoering van de AST bij vastgoed gaat het om een jaarlijks budget van € 15.000. Uit een nog op te stellen meerjarig agenda moet blijken of dit voldoende is." Wij verwachten u eind Q3 hierover te kunnen informeren of hiermee voldoende budget beschikbaar is. Zoals in de brief van 2 juli is opgenomen betreft het hier niet de grote aanpassingen zoals bijvoorbeeld liften mfc 's en bijvoorbeeld de markt.

Fractie:	**D66 - 20 PPN**
Pagina:	12
Vraag:	BR Zuidelijke Binnenstad: In 2018 heeft de raad bij motie uitgesproken middelen uit de BR Zuidelijke Binnenstad te reserveren voor het noordelijke deel van de Jansbeek. Mogen we ervan uit gaan dat de hiervoor benodigde middelen gereserveerd blijven, los van de nu bij de perspectiefnota aangegeven bestedingen uit dezelfde bestemmingsreserve?
Antwoord:	Na verwerking van de in de perspectiefnota aangegeven bestedingen resteert in de BR Binnenstad nog een vrij besteedbaar saldo van circa €1 miljoen. Over de besteding hiervan is nog geen besluit genomen.

Fractie:	**D66 - 21 PPN**
Pagina:	Blz 12, 2e alinea
Vraag:	Blauwe golven Overweegt het college om een alternatief plan aan de raad voor te leggen dat minder investeringen vergt, bijvoorbeeld een volledig groen alternatief dat geen investeringen in het omgevingskunstwerk vergt?
Antwoord:	Geen technische vraag.

Fractie:	**D66 - 22 PPN**
Pagina:	Blz 13, 2e alinea
Vraag:	Is dit een geval “het ene gat met het andere gat stoppen”? Hoe kijkt het college nu aan tegen de keuze die hier in herverleden gemaakt is, en zou u dit nog een keer zo voorstellen?
Antwoord:	Ten tijde van het besluit om locatie Kermisland te slopen, was het beeld dat er geen vervangende gymlocatie nodig was. Dit was gebaseerd op het aantal scholen (capaciteit gymuren) op dat moment in Presikhaaf. Bestaande accommodaties zouden de capaciteit gymuren kunnen overnemen. Door de ontwikkeling Presikhaaf Oost zijn er meer onderwijslocaties bijgekomen in Presikhaaf. Door de toename van onderwijslocatie is ook de capaciteit gymuren toegenomen. Het vervangen van Kermisland bleek daarmee noodzakelijk

Fractie:	**D66 - 23 PPN**
Pagina:	15
Vraag:	actualisatie MIP: Er wordt voorgesteld een andere systematiek te hanteren, waardoor de jaarlijkse meevaller door achterblijvende investeringen op voorhand deels wordt in begroot. Welke consequenties zijn er in de voorgestelde systematiek als de gemeente in enige jaar wél alle voorgenomen investeringen ook daadwerkelijk doet? Er is voor de bepaling van de bedragen gekeken naar het historische beeld van onderuitputting over de laatste 5 jaar. Wat zou het effect op het resultaat in de jaarrekeningen zijn geweest, indien de nu voorgestelde systematiek de afgelopen 5 jaar was toegepast? En is het begrote bedrag ook rekening gehouden met het

	gegeven dat uitgestelde investeringen in de regel een groter risico op kostenoverschrijdingen hebben, vanwege gedurende de vertraging stijgende kosten in de bouw- en infrasector?
Antwoord:	Als de gemeente in een jaar wel alle voorgenomen investeringen doet geeft dat een tegenvaller in het volgende begrotingsjaar, waar gerekend wordt met een onderuitputting. In de begrotingswijziging, waarin de kapitaallasten van nieuwe investeringen worden toegedeeld aan de programma's, zal dit moeten worden meegenomen. De jaarlijkse onderuitputting wordt heel voorzichtig begroot en is incidenteel. Met eventueel stijgende kosten wordt geen rekening gehouden in de zin dat daarvoor de onderuitputting wordt gecorrigeerd. Dat hoeft ook niet. In de jaarlijkse actualisatie van het MIP, waarbij doorgeschoven investeringen worden verwerkt, wordt rekening gehouden met kostenontwikkelingen.

Fractie:	**D66 - 24 PPN**
Pagina:	Blz 16, 2e alinea
Vraag:	“Voor de transformatie van Burgerzaken in Arnhem zijn extra middelen nodig.” Wat is de omvang van de benodigde middelen, zowel incidenteel als structureel?
Antwoord:	Het structureel benodigde budget is € 670.000 (zie pagina 17 van de Perspectiefnota 2021, laatste kolom). Daarnaast is incidenteel benodigd: € 300.000 in 2021, € 240.000 in 2022 en € 450.000 in 2023. Hierbij is er van uitgegaan dat het budget van de BRP-straat Zevenaar (€ 510.000) in 2021 en 2022 nog beschikbaar is. Het voortbestaan van de BRP-straat in Zevenaar staat ter discussie. Bij sluiting daarvan valt het budget weg. Om die reden is de BRP-straat vanaf 2023 uit het financiële beeld gehaald Er is gezocht naar mogelijkheden voor (gedeeltelijke) dekking van het knelpunt dat ontstaat. Zie daarvoor de beantwoording van de vraag hieronder.

Fractie:	**D66 -25 PPN**
Pagina:	17
Vraag:	leges burgerzaken: Klopt het dat er een verhoging van leges oplopend tot 270.000 euro structureel per jaar ten laste van de Arnhemse burger in het financiële beeld is opgenomen? Zo nee, dan graag toelichting waarom niet
Antwoord:	Door de transformatie van Burgerzaken ontstaat een knelpunt. Ter (gedeeltelijke) dekking van de kostenstijgingen is de verhoging van leges als mogelijkheid opgenomen in het financiële beeld. De geraamde baten per jaar variëren, afhankelijk van de verwachte aantallen producten per jaar. Het gaat hierbij bijvoorbeeld om het doorberekenen van de stijging van de kosten die het Rijk ons berekent - voor paspoorten en identiteitskaarten - in onze legestarieven. In de praktijk betekent dit bijvoorbeeld dat een paspoort circa € 6 duurder wordt voor de burgers van Arnhem. Een ander voorstel betreft het aanpassen van de bijzondere legestarieven, waardoor deze meer in lijn worden gebracht met tarieven elders in de regio. Denk bijvoorbeeld aan het tarief voor een eenvoudige huwelijksceremonie (het zogenaamde "spreekkamerhuwelijk"). Daarvoor betaalt de burger in Arnhem € 100 gemeenteleges. Ter vergelijking: in Apeldoorn resp. Nijmegen vraagt men hiervoor € 132 resp. € 235. Het voorstel is om het Arnhemse tarief te verhogen naar € 200.

Fractie:	**D66 - 26 PPN**
Pagina:	17
Vraag:	actualisatie bestemmingsreserves: De raad dient, op basis van gedegen informatie, te beslissen over onttrekkingen uit bestemmingsreserves. Graag ontvangen we een gedetailleerde onderbouwing waarom de stand van de genoemde reserves niet meer actueel zou zijn, welke bedragen uit welke reserves kunnen vrijvallen en hoe met de resterende bedragen in de reserves, het realiseren van de bij de reserves behorende doelen haalbaar blijft.
Antwoord:	Zie antwoord op vraag 7.

Fractie:	**D66 - 27 Raadsvoorstel**
Pagina:	1
Vraag:	“We kiezen er bewust voor om nu, in het licht van de coronacrisis, geen omvangrijke beleidsintensiveringen of -aanpassingen te presenteren” Geeft het college hiermee expliciet aan dat alle bestaande (coalitie)afspraken worden gehandhaafd en voortgezet?

Antwoord:	Deze conclusie is niet te trekken uit bovenstaande zinsnede, maar in de Perspectiefnota worden inderdaad de bestaande (coalitie)afspraken gehandhaafd en voortgezet.

Fractie:	**D66 - 28 Raadsbrief**
Pagina:	Blz 2, 2e alinea.
Vraag:	Wordt er ook aandacht geschonken aan de vitaliteit van de particuliere sociale voorzieningen, zoals verenigingen? Zie ook de op 30/04 via de griffie ingestuurde vragen over scouting en de verenigingen.
Antwoord:	Ja. Wij verstaan onder 'welzijn' het geheel van organisaties, diensten en voorzieningen die het mogelijk maken dat mensen in wijken, buurten, groepen, netwerken en gezinnen samen kunnen leven en participeren in Arnhem. Door uw raad zijn bij de vaststelling van de begroting in financiële zin de kaders aangegeven. Het college komt later dit jaar met een voorstel voor de herijking welzijn. We zullen dan spreken over 'de sociale basis'. Buurthuizen en bewonersinitiatieven horen bijvoorbeeld bij deze sociale basis. Niet alle particuliere verenigingen vallen onder deze definitie.

Fractie:	**D66 - 29 Raadsbrief**
Pagina:	Blz 2, 4e alinea
Vraag:	"… en we zorgen dat de stad aantrekkelijk blijft voor inwoners, ondernemers en bezoekers" Bedoelt het college hier te zeggen dat de inspanningen voor het realiseren van de huisvesting voor de Lauwersgracht Alliantie onverminderd doorgaan?
Antwoord:	De raad is met een raadsbrief van mei 2020 geïnformeerd over de stand van zaken.

Fractie:	**D66 - 30 Raadsbrief**
Pagina:	Blz 3, 2e alinea
Vraag:	"Arnhem staat op een stevig fundament" In diverse publicaties is Arnhem geschaard onder de financieel zwakkere/ risico volle gemeentes. Ook de provincie heeft verscherpt financieel toezicht afgekondigd. Waarop is dan de overtuiging van het college gebaseerd dat Arnhem op een stevig fundament staat?
Antwoord:	Ons is niet bekend dat de provincie verscherpt financieel toezicht op Arnhem toepast; integendeel want de gemeente Arnhem valt onder de lichtste vorm van provinciaal toezicht (repressief toezicht). Zeer recent ambtelijk contact met de toezichthouder leert ons dat Arnhem een van de eerste (Gelderse) gemeenten was die de jaarrekening heeft aangeleverd en die een Perspectiefnota heeft opgesteld (ondanks de coronacrisis). De Perspectiefnota laat een structureel sluitend beeld zien, bovenop de in de huidige begroting 2020-2023 begrote structurele dotatie aan de algemene reserve. Dit geeft ruimte op klappen op te vangen. De weerstandsfactor is op voldoende niveau en de structurele dotatie aan de BR Solvabiliteit draagt bij aan een groei van de buffer voor het kunnen opvangen van de zogenaamde 'zwarte zwanen'. De aanpak van het risicomanagement van Arnhem wordt door de toezichthouder als voorbeeld aangehaald richting andere gemeenten.

Fractie:	**D66 - 31 Raadsbrief**
Pagina:	Blz 3, laatste alinea
Vraag:	"We zullen u hierover de komende periode nader informeren". Het anders inzetten of "afromen" van bestemmingsreserves betekent aanpassingen van beleid. Is het dan zo dat het college de raad niet alleen informeert maar ook met een concreet voorstel tot beleidsaanpassingen komt, en dat verschuivingen van bestemmingsreserves pas na goedkeuring door de raad plaats vindt?
Antwoord:	Ja, dat is zo. Turap-2 wordt ter besluitvorming aan de raad voorgelegd, dus daarmee ook de actualisaties van de bestemmingsreserves. Gelijktijdig met de Turap wordt een afzonderlijk voorstel aan de raad voorgelegd met voorstellen over de verwerking van de afwijkingen.

Fractie:	**D66 -32 Raadsbrief**
Pagina:	Blz 4, 1e alinea
Vraag:	“…bestaanszekerheid & welzijn, …” Wordt onder welzijn ook het voortbestaan van de (particuliere) sociale infrastructuur verstaan zoals het voortbestaan van de vele verenigingen in Arnhem?
Antwoord:	Ja. Wij verstaan onder 'welzijn' het geheel van organisaties, diensten en voorzieningen die het mogelijk maken dat mensen in wijken, buurten, groepen, netwerken en gezinnen samen kunnen leven en participeren in Arnhem. Door uw raad zijn bij de vaststelling van de begroting in financiële zin de kaders aangegeven. Het college komt later dit jaar met een voorstel voor de herijking welzijn. We zullen dan spreken over 'de sociale basis'. Buurthuizen en bewonersinitiatieven horen bijvoorbeeld bij deze sociale basis. Niet alle particuliere verenigingen vallen onder deze definitie.

PvdA

Fractie:	**PvdA - 1 (mondeling)**
Pagina:	
Vraag:	Rondom bestemmingsreserve lijken getallen wel heel specifiek. Is dat wel zo specifiek?Getallen komen specifiek over, wat is hier de bedoeling van?
Antwoord:	De getallen tav de actualisatie bestemmingsreserves zijn inderdaad heel specifiek, omdat voorgesteld wordt op een specifiek aantal bestemmingsreserves middelen te laten vrijvallen, als gevolg van de beoordeling van het actuele bestedingsplan.

Fractie:	**PvdA -2 (mondeling)**
Pagina:	
Vraag:	Wat hebben we nou aan tekorten gehad? Is overzicht kwijt. Hoeveel zijn de kosten gestegen. Stukje compensatie rijk. En maatregelen genomen. Wat geven we extra uit op zorg? Mis totaal overzicht. Op zoek naar een makkelijk overzicht wat er de afgelopen 3 jaar is gebeurd.
Antwoord:	In onderstaande grafiek zijn de begrote versus gerealiseerde zorgkosten in de jaren 2015 - 2019 zichtbaar. De kosten zijn in deze periode gestegen van € 141,2 miljoen naar € 180,3 miljoen. Zie voor de verhouding tussen deze gerealiseerde kosten en de totale kosten gemeente Arnhem de beantwoording van vraag SP-3. 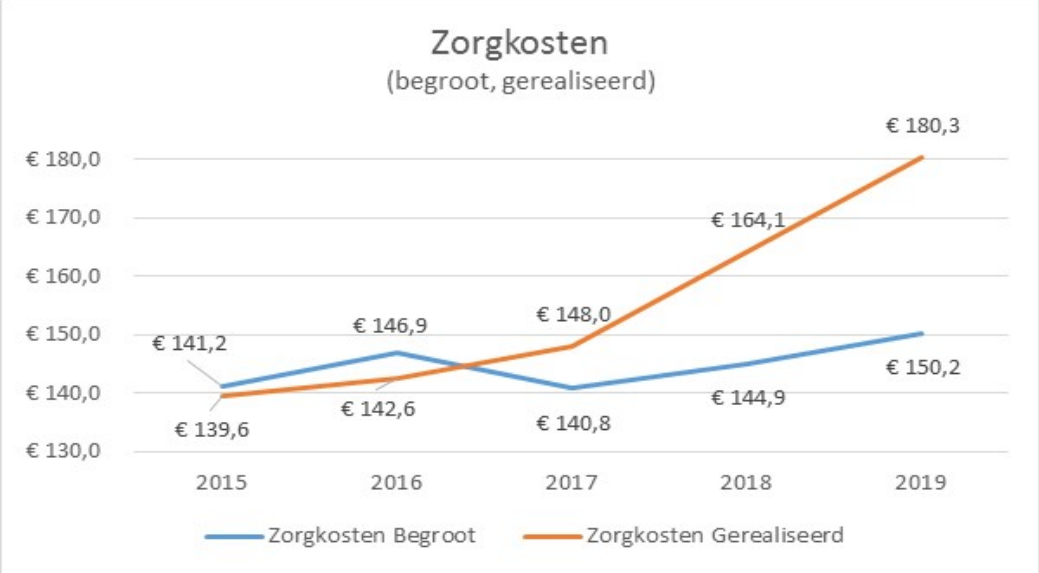 In 2015 en 2016 was het resultaat (begroting minus realisatie) zorgkosten nog positief. Vanaf 2017 is een nadelig resultaat behaald aan de lastenkant. Het nadelig resultaat op de lasten is deels gecompenseerd door een voordelig resultaat op de baten en deels gedekt uit (bestemmings)reserves.

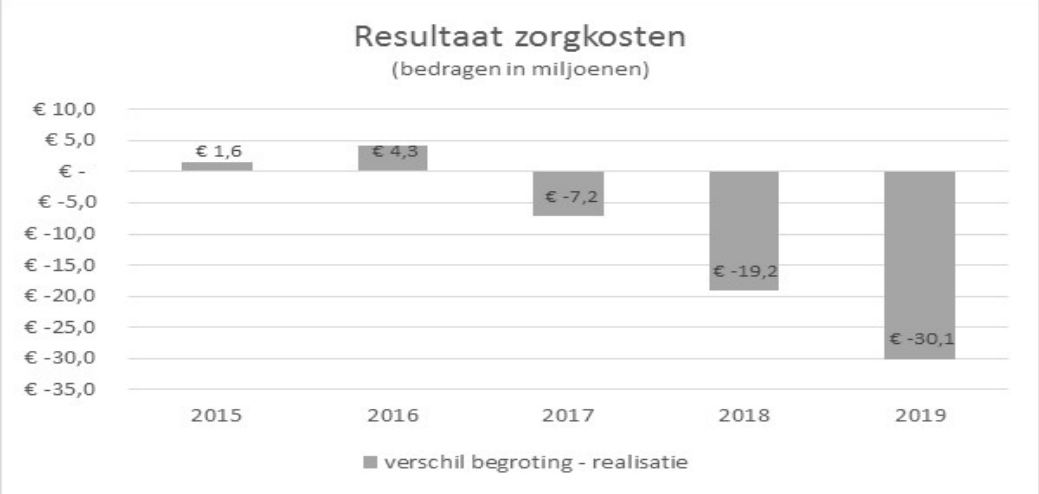

De begrote en gerealiseerde zorgkosten per beleidsterrein zijn te zien in onderstaande grafiek. Er is daarbij geen onderscheid gemaakt tussen zorg in natura (ZIN) en persoonsgebonden budgetten (PGB).

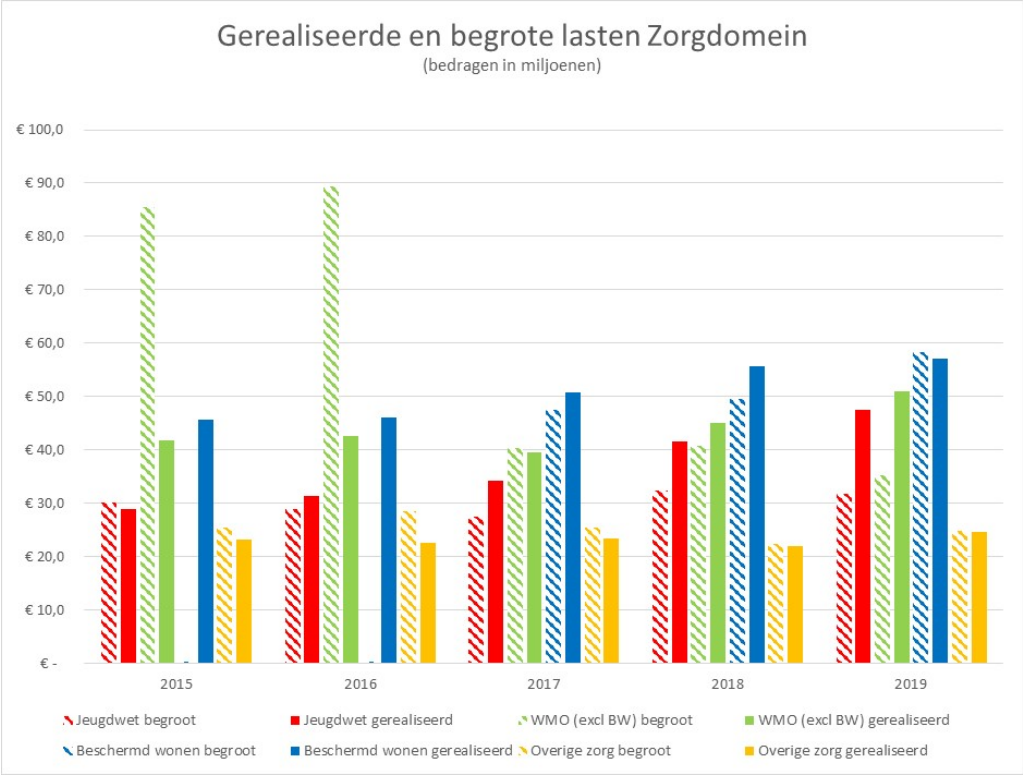

NB: De WMO begroting is alleen in de jaren 2017 - 2019 exclusief Beschermd wonen. In de jaren 2015 en 2016 is de begroting beschermd wonen onderdeel van de begroting WMO.

Fractie:	**PvdA - 3 (mondeling)**
Pagina:	
Vraag:	Waarom staat bij onderwijshuisvesting pas vanaf 2022 extra geld voor vast en niet vanaf 2021.
Antwoord:	Hierbij gaat het om de invloed van inclusie (AST) op de kosten van de onderwijshuisvesting. Het om aanvullende investeringen i.v.m. de AST-maatregels. Deze investeringen worden opgeleverd in 2021 en leiden pas in 2022 tot extra kosten vanwege de daardoor gegenereerde kapitaallasten.

Fractie:	**PvdA - 4 (mondeling)**
Pagina:	Zorg
Vraag:	Hoe zit het met grafiek? Lasten staan er wel in en de baten staan hier niet in. Koppeling Gafiek baten en lasten
Antwoord:	In de Raadsbrief van 11 december 2018 is het saldo van baten en lasten Zorg gemeente Arnhem vergeleken met (een benadering van) de rijksgelden die de gemeente ontvangt voor Zorg. Het bedrag aan rijksgelden (IU SD) wat in 2018 in de grafiek is weergegeven was al een benadering. Bestaande WMO-taken waren nl. al in de algemene uitkering van het gemeentefonds opgenomen en het is de Raad die bepaalt welk deel van de algemene uitkering besteed wordt aan zorg, Inmiddels is deze vergelijking helemaal niet meer mogelijk, omdat ook een groot deel van Jeugd en WMO zijn overgeheveld van integratieuitkering naar algemene uitkering. Om een beeld te geven van de verhoudingsgewijze groei van de lasten zorg ten opzichte van de totale lasten van de gemeente is bij de beantwoording van vraag SP-3 al een grafiek opgenomen. Daarin is te zien dat de zorgkosten naar verhouding groeien, van 18,6% naar 24,7% van de totale gemeentelijke lasten. De totale lasten zorg kunnen ook gerelateerd worden aan de baten uit het gemeentefonds. Ook dan is een relatieve groei zichtbaar, van 40,5% in 2015 naar 43,7% in 2019. De baten uit eigen bijdragen in de zorg zijn onderdeel van de totale baten van de gemeente en in onderstaande grafiek niet apart zichtbaar gemaakt. 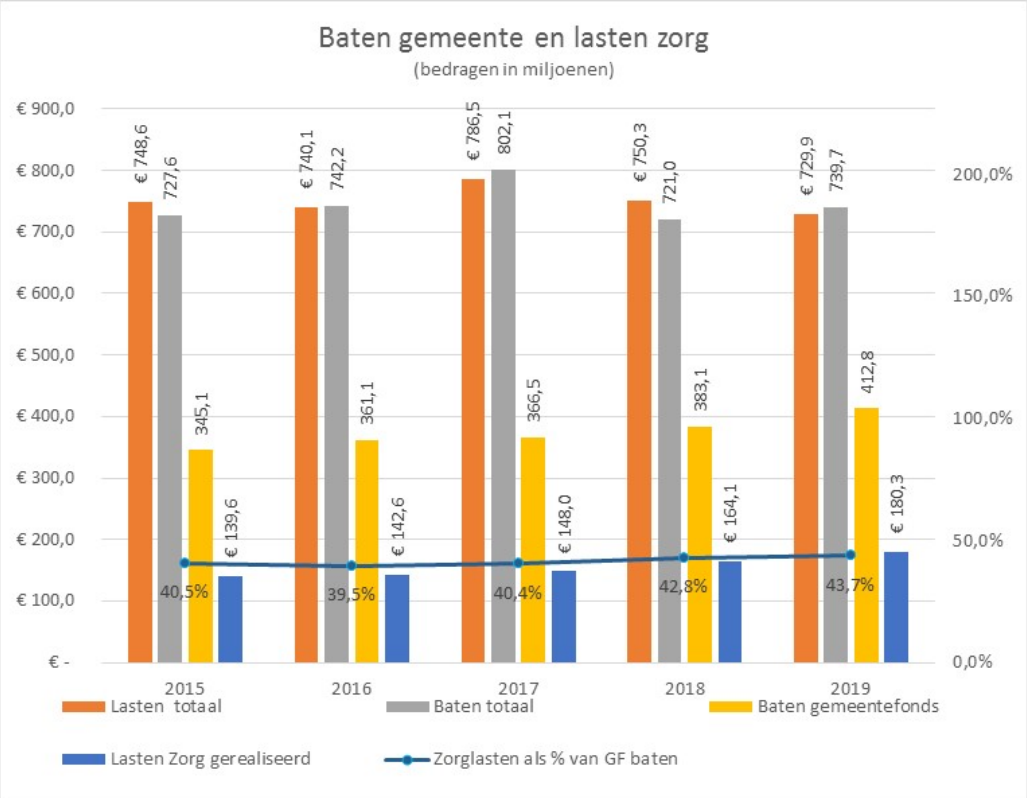 NB: alle cijfers en grafieken die gebruikt zijn ten behoeve van de beantwoording van de technische vragen Perspectiefnota PvdA 2 en 4 en SP 3 en Jaarstukken SP 5, 5a en PvdA 11 zijn opgenomen in de Excelbijlage.

Fractie:	**PvdA - 5 (mondeling)**
Pagina:	
Vraag:	Vraag over budget inclusie huisvesting/onderwijs Waarom budget in 2022?

Antwoord:	Hierbij gaat het om de invloed van inclusie (AST) op de kosten van de onderwijshuisvesting. Het om aanvullende investeringen i.v.m. de AST-maatregels. Deze investeringen worden opgeleverd in 2021 en leiden pas in 2022 tot extra kosten vanwege de daardoor gegenereerde kapitaallasten.

Fractie:	**PvdA - 6 (mondeling)**
Pagina:	
Vraag:	PPN Corona: wanneer nieuwe update tijdspad lockdown (voor de zomer of na de zomer)
Antwoord:	Voor de zomer komt het college met een actualisatie van de impactanalyse en dashboard met impacts corona.

Fractie:	**PvdA - 7**
Pagina:	
Vraag:	Wat is de stand van zaken van de nieuwe werkwijze van Werk & Inkomen? Is dit nu afgerond?
Antwoord:	De reorganisatie is conform de laatste berichtgeving aan uw raad per 1 juni 2020 een feit.

Fractie:	**PvdA - 8**
Pagina:	10
Vraag:	Er zijn bedragen opgenomen voor de toepassing van de Arnhemse Standaard Toegankelijkheid. Zijn de bedragen die hier genoemd zijn voor ambtelijke inzet of voor daadwerkelijke uitvoering? En waar worden deze middelen straks daadwerkelijk ingezet?
Antwoord:	Middelen zijn voor fysieke aanpassing van panden om zoveel mogelijk te voldoen aan de AST. Het betreft dan met name kleine bouwkundige aanpassingen die een verbetering van de toegankelijkheid opleveren op basis van de bevindingen die door de APCG zij gesignaleerd.

Fractie:	**PvdA - 9**
Pagina:	
Vraag:	Betekent de dekking afvalstoffenheffing van de ongunstige marktontwikkelingen oudpapier en aanbesteding nieuw contract dat de afvalstoffenheffing voor inwoners gaat stijgen, of begrijpen we goed uit de toelichting dat hier in de huidige begroting al rekening mee is gehouden? Het basisbedrag en de bijdrage per afvalzak zal dan niet stijgen?
Antwoord:	In de PPN op pagina 11 wordt gesproken over twee verschillende aanbestedingen. De aanbesteding van (verwerking) oudpapier dient nog plaats te vinden en zal op basis van de huidige marktsituatie leiden tot een lagere opbrengstprijs, hiermee is in de huidige begroting nog geen rekening gehouden. Zoals daarna in deze paragraaf vermeld, is in de begroting al wel rekening gehouden met de verwachte effecten op de lopende aanbesteding van het afvalinzamelcontract. Of de opbrengstverlaging van de oud papierprijs bij doorrekening volgens het principe van kostendekkendheid van de heffing leidt tot een stijging van de afvalstoffenheffing, kan pas beoordeeld worden in het licht van alle overige financiële effecten, positief en negatief.

Fractie:	**PvdA - 10**
Pagina:	15
Vraag:	Actualisatie MIP. Begrijpen we hieruit dat er op voorhand vanuit gegaan wordt dat investeringen vertraagd zijn? Is dit een aanname op basis van ervaringen uit het verleden of is dit op basis van het huidige MIP een geschetste verwachting van concrete investeringen? Zo ja, welke investeringen zijn dit?
Antwoord:	Op basis van ervaringen van de afgelopen 5 jaar maken we aan de voorkant de inschatting dat we te optimistisch zijn in het ramen van de investeringen.

Fractie:	**PvdA - 11**
Pagina:	
Vraag:	Hoe realistisch is het om in deze tijd de verwachtingen met betrekking tot de rente bij te stellen? Door Corona krijgen we te maken met een recessie. Dit kan ook gevolgen hebben voor de rentestand. Hoe realistisch is dit en wat is het risico dat we hiermee lopen?
Antwoord:	Voor de crisis in 2008 is de rentecurve korte tijd (in 2006) invers geweest als gevolg van maatregelen van de ECB, die vreesde voor een oplopende inflatie omdat de olieprijzen stegen

	(terwijl de kerninflatie niet opliep). Dat probleem is nu niet aan de orde en daar hoeven we voorlopig ook niet bang voor te zijn. Daarnaast mogen we er ook op rekenen dat de ECB heeft geleerd van de ervaringen in en voorafgaand aan de bankencrisis. Als de rente sneller gaat stijgen dan we nu hebben begroot lopen we een financieel risico. Maar de hoogte is erg lastig in te schatten. Wanneer de rente gaat stijgen zal naar alle waarschijnlijkheid ook de inflatie stijgen en daarvoor worden we gecompenseerd in het accres van het Gemeentefonds. Het uiteindelijke risico zal dus kleiner zijn dan de rentestijging zelf. Tot slot hebben we in onze begroting telkens in het laatste begrotingsjaar hiervoor een risicobuffer van € 1 miljoen opgenomen.

Fractie:	**PvdA - 12**
Pagina:	
Vraag:	Actualisatie bestemmingsreserves. Er staan hier concrete bedragen geraamd. Bestemmingsreserves hebben altijd een vastgesteld doel. Wat gaan we nu niet doen? (vraag tevens gesteld tijdens technisch overleg met ambtenaren).
Antwoord:	Het realiseren van de doelen die ten grondslag liggen aan deze reserves blijft na deze vrijval overeind. De vrijval ontstaat als gevolg van de vergelijking tussen het doel en de gereserveerde middelen.

SP

Fractie:	**SP- 1 (mondeling)**
Pagina:	
Vraag:	Nieuwe Haven: 3,5 mln. Wat komt er binnen aan opbrengsten van de recreatievaart van de cruiseschepen. Wat is de verwachting op de langere termijn van de omzet en het aantal schepen?
Antwoord:	De inkomsten aan havengelden door toeristische bezoeken aan de haven van Arnhem liggen naar schatting rond de 55.000 euro. (circa 5 schepen per week over een periode van 30 weken á € 260 havengeld per bezoek). Het havengebied van Arnhem is populair voor onderhoud en winterberging van passagiersschepen. Daar zit het grootste deel van onze inkomsten. Deze inkomsten bedragen in totaal € 900.000 en zijn verdeeld over ongeveer € 450.000 aan havengelden, en € 450.000 aan bijdragen voor o.a. water, vuilafvoer en walstroom. Als de toeristische ontwikkeling rond Arnhem zoals Paleis 't Loo, Kröller-Müller, de Veluwe goed op de kaart zal worden gezet kan het aantal bezoeken zeker groeien. Door de huidige crisis is echter de verwachting dat deze sector het de komende twee jaar moeilijk gaat krijgen en is een krimp in de vloot te verwachten en dus zal het aantal toeristische bezoeken afnemen.

Fractie:	**SP- 2 (mondeling)**
Pagina:	
Vraag:	Belastingen: uitval van vastgoed, leegstand in panden. Opbrengst niet-woningen. Wat is het effect als de hele heffing op de eigenaar wordt gezet, niet alleen financieel. Wat betekent dit voor de gebruikers? Voor de economie? Op hoofdlijnen
Antwoord:	In algemene zin kan worden gesteld dat deze maatregel enerzijds een lastenverzwaring voor de eigenaren en anderzijds een lastenverlichting voor de gebruikers betekent. Voor bedrijfspanden geldt echter dat de eigenaar van het pand de OZB via de huurovereenkomst in rekening kan brengen van de huurders. Is hier sprake van, dan is het effect van de verschuiving voor zowel de gebruiker als de economie vrijwel nihil. Zoals ook opgenomen in de beantwoording op uw 3e technische vraag bij de jaarstukken, heeft het verplaatsen van OZB-gebruiker naar de OZB-eigenaar het volgende effect:

Verschuiving OZB gebruik naar OZB eigenaar niet woningen

	MJPB 2019	Verschuiving	
Opbrengst OZB eigenaar niet-woningen:	21.226.000	28.301.000	
Opbrengst OZB gebruiker niet-woningen:	7.075.000	-	
Totale opbrengst OZB niet-woningen	28.301.000	28.301.000	Stijging/daling
Tarief OZB eigenaar niet-woningen	0,5661%	0,7548%	33%
Tarief OZB gebruiker niet-woningen	0,1887%	0%	-100%

Woz-waarde	635.000

Lastenontwikkeling 2019
Basis
Niet-woning

	Eigenaar	Huurder
OZBE	3.595	-
OZBG	-	1.198
Totaal	3.595	1.198

Lastenontwikkeling 2019
Verschuiving OZBG naar OZBE
Niet-woning

	Eigenaar	Huurder	Stijging/daling lasten Eigenaar	Stijging/daling lasten Huurder
OZBE	4.793	-	33%	-
OZBG	-	-	0%	-100%
Totaal	4.793	-	33%	-100%

	Kanttekeningen: * Door de lastenverschuiving van gebruiker naar eigenaar stijgen de lasten voor de eigenaar van een niet-woning met 33%. Met name de eigenaren van niet-woningen die geen gebruiker zijn van een pand en de OZB.

Fractie:	**SP - 3 (mondeling)**
Pagina:	
Vraag:	Verhouding zorgdomein op het totale budget van de gemeente. Uitgaven sociaal domein en zorg op totale uitgaven voor de komende jaren. Over de afgelopen 5 jaar kunnen zien.
Antwoord:	In onderstaande grafiek zijn de gerealiseerde lasten Zorg getoond naast de totale gemeentelijke begrote en gerealiseerde lasten (staafdiagram uitgezet op de linkeras). De lasten zorg zijn bovendien uitgedrukt in een percentage van de totale gemeentelijke lasten (lijndiagram uitgezet op de rechteras). Het aandeel Zorgkosten binnen de totale lasten is tussen 2015 en 2019 gestegen van 18,6% naar 24,7%. 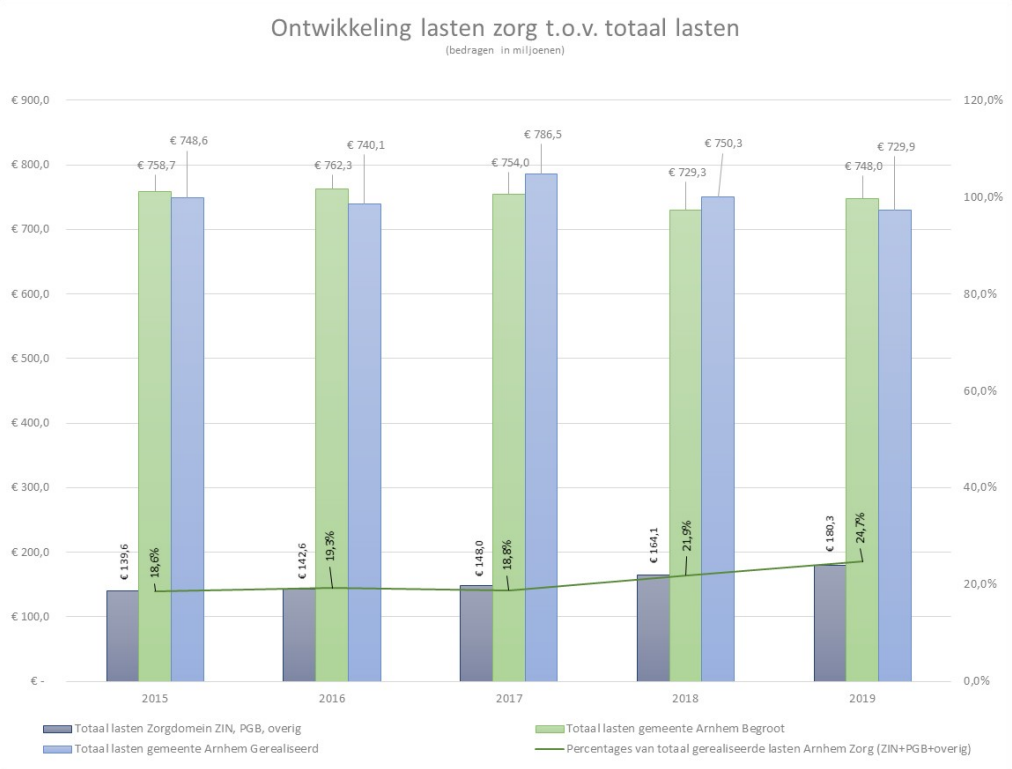 De ontwikkeling van de zorgkosten is in onderstaande grafiek nogmaals zichtbaar gemaakt over de jaren 2015 - 2019 (lijngrafiek). Daarbij is de verdeling van zorgkosten over de verschillende beleidsterreinen te zien in de kolommen. Er is daarbij geen onderscheid gemaakt tussen zorg in natura (ZIN) en persoonsgebonden budgetten (PGB).

	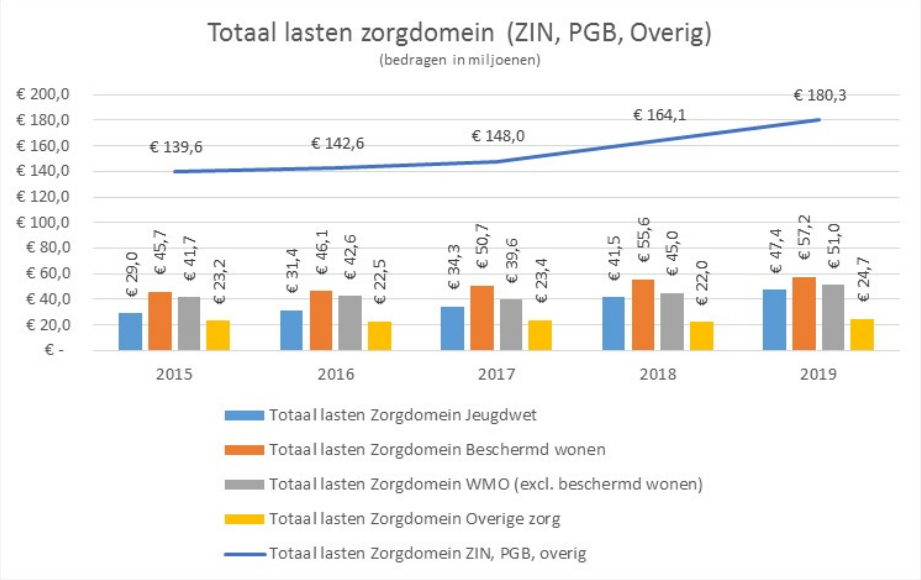 NB: De baten zijn niet opgenomen in de grafieken. De gerealiseerde lasten zorgdomein kunnen nl. wel afgezet worden tegen de totale lasten gemeente. Het saldo van lasten en baten is voor een dergelijke vergelijking niet bruikbaar, omdat de begroting gemeentebreed in principe in evenwicht is.

Fractie:	**SP- 4**
Pagina:	
Vraag:	Hoeveel huizen moeten verduurzaamd worden in Arnhem in de komende 15 jaar?
Antwoord:	Het programma New energy made in Arnhem 2020-2030 (NemiA) loopt tot 2030, en heeft geen specifieke doelen voor 2035 (15 jaar na nu), wel voor 2023 en 2030. Zoals aangegeven in NemiA werken we aan het verduurzamen van woningen, waarbij onderscheid wordt gemaakt in transitiegereed (isoleren, zonnepanelen e.d.) en aardgasvrij (geen aardgas meer): Op pagina 49 NemiA zijn de doelstellingen voor het aardgasvrij maken van woningen en gebouwen opgenomen: 1500 in 2023, 6500 in 2030. Daarnaast zijn op pagina 44 de doelen voor zonnepanelen op daken opgenomen: 150.000 in 2023 en 250.000 in 2030. Het landelijke klimaatakkoord heeft als doel dat in 2050 alle woningen en gebouwen aardgasvrij zijn.

Fractie:	**SP - 5**
Pagina:	
Vraag:	Hoe groot is het personeelstekort in de zorg op dit moment in Arnhem (aantal fte en aantal personen)?
Antwoord:	Zie bijlage 3 - Overzicht van de WZW

Fractie:	**SP - 6**
Pagina:	
Vraag:	Hoe groot is het verwachte personeelstekort in de zorg in Arnhem over 20 jaar (aantal fte en aantal personen)?
Antwoord:	Hier zijn geen gegevens over beschikbaar.

Fractie:	**SP - 7**
Pagina:	
Vraag:	Hoeveel banen in de zorg worden nu ingevuld door arbeidsmigranten?

Antwoord:	Zie in bijlage 3 een overzicht van de arbeidsmarktgegevens specifiek voor de zorg.

Fractie:	**SP - 8**
Pagina:	
Vraag:	Hoe groot is het personeelstekort in het onderwijs op dit moment in Arnhem (aantal fte en aantal personen)?
Antwoord:	In de arbeidsmarktregio Midden Gelderland is sprake van de volgende tekorten (leraren plus directeuren in fte, bij PO, VO en MBO) 2020: 64 fte, +- 90 personen en 2,1% tekort Reacties onderwijsorganisaties in Arnhem: PO: naar schatting zo een 20 fte zeer lastig vervulbare vacatures VO: de scholen ervaren bij een aantal vakken dat het moeilijk lukt om vacatures in te vullen. Aantal fte is niet bekend. Of er sprake is van een absoluut tekort is de vraag: er zijn nog steeds leraren die geen werk hebben en leraren die via een uitzendbureau werken. Speciaal Onderwijs: Het speciaal onderwijs heeft last van personeelstekort. Er zijn meerdere redenen: groei op sommige scholen, verdichting van de problematiek bij instromende leerlingen, uitval van personeel door ziekte en onvervulbare vacatures door krapte op de arbeidsmarkt. Men is aan de slag gegaan met het faciliteren van 10 fte zij-instromers op organisatieniveau (in de hele regio). MBO: Rijn IJssel heeft geen last van een personeelstekort. In technische functies en docent Nederlands is er sprake van enige schaarste, maar Rijn IJssel kan tot nu toe nog steeds vacatures vervullen, zelfs via eigen werving. HBO: Er bestaat bij de HBO instellingen in Arnhem geen personeelstekort. Vak en sectorspecifiek verschilt de vraag naar personeel wel. Docenten voor algemene vakken als Nederlands en Engels zijn over het algemeen lastiger te vinden dan docenten voor specifieke vakken. De instellingen weten binnen hun eigen netwerk en met eigen werving de vraag naar personeel in te vullen.

Fractie:	**SP- 9**
Pagina:	
Vraag:	Hoe groot is het verwachte personeelstekort in het onderwijs in Arnhem over 20 jaar (aantal fte en aantal personen)?
Antwoord:	Er is een prognose over 8 jaar beschikbaar, in de arbeidsmarktregio Midden Gelderland is in 2028 een verwacht tekort van 260 fte, +/- 370 personen en 12,4% tekort.

Fractie:	**SP - 10**
Pagina:	
Vraag:	Van hoeveel niet-woningen in Arnhem is de eigenaar ook de gebruiker?
Antwoord:	1.203 niet-woningen.

Fractie:	**SP - 11**
Pagina:	
Vraag:	Van hoeveel niet-woningen is de gebruiker niet de eigenaar?
Antwoord:	3.964 niet-woningen.

Fractie:	**SP - 12**
Pagina:	
Vraag:	Hoeveel woningen, waarvan de gebruiker tevens de eigenaar is, in Arnhem hebben een WOZ waarde hoger dan 500 duizend euro?
Antwoord:	2.816 woningen.

Fractie:	**SP - 13**
Pagina:	
Vraag:	Hoeveel woningen, waarvan de gebruiker tevens de eigenaar is, in Arnhem hebben een WOZ waarde hoger dan 1 miljoen euro?
Antwoord:	94 woningen.

Fractie:	**SP - 14**
Pagina:	
Vraag:	Hoeveel geld uit het klimaatfonds is al uitgegeven of verplicht?
Antwoord:	€ 42.748

Fractie:	**SP - 15**
Pagina:	
Vraag:	Geld dat al is uitgegeven / verplicht, waar is dat aan uitgegeven /verplicht?
Antwoord:	Met name aan warmteverkenning.

Fractie:	**SP - 16**
Pagina:	
Vraag:	Hoeveel geld uit het klimaatfonds is toegekend maar nog niet verplicht of uitgegeven?
Antwoord:	€ 1.049.280 (in 2020).

Fractie:	**SP - 17**
Pagina:	
Vraag:	Geld dat al is toegekend, waaraan is dat geld toegekend?
Antwoord:	Met name versnellingswijken.

Arnhem Centraal

Fractie:	**AC -1 (mondeling)**
Pagina:	
Vraag:	Moeten zelfstandige (niet in aanmerking komen voor de TOG-regeling) ook niet voor die 4000, euro. voor de regeling hun huis verkopen om in aanmerking te komen voor bijstand?
Antwoord:	De ondernemer hoeft niet met zijn bedrijf te stoppen als bijstand wordt aangevraagd. Men mag tot 1225 uur per jaar (gemiddeld 23,5 u/p/d) met zelfstandige activiteiten bezig zijn. Bij de aanvraag voor bijstand is een van de voorwaarden dat er niet te veel vermogen (eigen geld) is. Een eigen woning met overwaarde (bedrag dat het huis meer waard is dan de hypotheek) telt volgens de bijstand mee als vermogen. Per persoon geldt een vrij te laten bedrag aan vermogen. Dit wordt in mindering gebracht op de eventuele overwaarde. Tot aan het bedrag dat het vermogen te hoog is kan de ondernemer de uitkering te leen krijgen. Is daarna nog recht op uitkering, dan hoeft dat deel niet terugbetaald te worden.

Fractie:	**AC- 2 (mondeling)**
Pagina:	
Vraag:	Steun aan ondernemers: duurt lang. Geen bijstand verschaft die wel in aanmerking komt. Meerdere signalen dat het lang duurt. Is na vier rond, zegt wethouder. Wij horen andere signalen. Zijn er meerdere signalen.
Antwoord:	Net als bij de aanvragen voor bijstandsuitkeringen, zetten wij ons in om de termijn zo kort mogelijk te houden en de piek van aanvragen zo snel mogelijk te verwerken. Bij mogelijk recht en bij nood verstrekken we altijd een voorschot. Voor uw beeld: Op 16 maart kondigde het Rijk aan dat er een Tozo regeling zou komen die de gemeente zou gaan uitvoeren. De verwachting was dat er middels een lichte toets beslist kon worden binnen 4 weken. Omdat de wettelijke regeling op zich liet wachten, hebben wij op 26 maart alvast een aanvraagformulier voor ondernemers online gezet. Op 27 maart werd de inhoud van de regeling vanuit het rijk bekend (nog niet de regeling zelf).Tussen 26 en 29 maart kwamen er 1.668 aanvragen binnen. Bij mogelijk recht en bij nood is bij deze aanvragen altijd een voorschot verleend. Op 21 april kwam het Rijk met de wettelijke regeling, waarbij de toets zwaarder was dan in eerste instantie werd gedacht. Daarnaast werd de aanvankelijke termijn weggelaten. Door het weglaten van een termijn vallen we terug op de Wet Bestuursrecht, waarbij de termijn op 8 weken komt. De eerste beschikkingen zijn eind april verstuurd. Er wordt keihard gewerkt (ook in de weekenden) en met extra inzet van een externe partij om alle volledige aanvragen Tozo binnen 8 weken te beschikken. Het ziet er naar uit dat dat ook gaat lukken. We hebben prioriteit gegeven aan de aanvragen met betrekking tot levensonderhoud. Dit betekent dat we ongeveer een week langer dan de gestelde termijn nodig om de aanvragen om bedrijfskredieten af te doen. We nemen dan ook telefonisch contact op met de aanvragers die dit betreft. Als blijkt dat bij de ondernemer problemen ontstaan doordat het krediet een week later verstrekt wordt, wordt de aanvraag met spoed behandeld.

Fractie:	**AC- 4 (mondeling)**
Pagina:	
Vraag:	Meer groen: wat betekent dit concreet? Wat is dat meer?
Antwoord:	Bomen dragen bij aan een leefbaar, gezond, klimaatbestendig, biodivers en prettig Arnhem. Daarom hebben we samen met de stad het Bomenplan Arnhem opgesteld. Eén van de doelen is dat we extra bomen aanplanten in de stad. Daarnaast kijken we altijd bij ontwikkelingen en herinrichtingen hoe we groen kunnen toevoegen aan de private en openbare ruimte of hoe we de kwaliteit van het bestaande groen kunnen verbeteren. Op buurt- en straatniveau werken Teams Leefomgeving en bewoners samen om te kijken hoe we meer groen kunnen toevoegen aan de openbare ruimte of hoe we de kwaliteit van het bestaande groen kunnen verbeteren.

Fractie:	**AC - 5 (mondeling)**
Pagina:	
Vraag:	Veiligheid: Corona sterke wissel op veiligheid zet. Berichtgeving wapenhandel. Hoe zit dat hier in ons gebied? Landelijk probleem? Of hier ook een probleem?
Antwoord:	Regulering van en handhaving op de coronamaatregelen is arbeidsintensief. Wapenhandel is in Arnhem geen actueel beleidsvraagstuk, maar dat neemt niet weg dat dit altijd een onderwerp is dat door de politie nauwlettend gevolgd wordt.

Partij van de Dieren

Fractie:	**PvdD - 1 (mondeling)**
Pagina:	
Vraag:	Verkeersmaatregelen bronbeeklaan uitgesteld ivm bomenvisie; plannen samen met bewoners. Hoe staat het daar dan mee?
Antwoord:	De verkeersmaatregelen en asfaltonderhoud Bronbeeklaan staan voor september gepland. We zijn in afwachting van de kapvergunning voor zes bomen die onlangs is aangevraagd.

Fractie:	**PvdD - 2 (mondeling)**
Pagina:	
Vraag:	Stand van zaken Beekdal?
Antwoord:	Zoals toegezegd in de raadsbrief van 24 september 2019, wordt de raad geïnformeerd over de voortgang middels een bevindingenrapportage. Samen met stakeholders, zoals de initiatiefgroep Beekdal Paasberg, het waterschap en de sportclubs, is daar de afgelopen tijd aan gewerkt. Zodra de bevindingenrapportage definitief is afgerond wordt deze aan de raad toegezonden.

Fractie:	**PvdD - 3 (mondeling)**
Pagina:	
Vraag:	Hoe is de 5G-uitrol in de gemeente? Doet de gemeente daar iets mee? Invloed van masten op openbare ruimte?
Antwoord:	De uitrol van 5G is tot nu toe beperkt tot een aantal testlocaties in Nederland. De gemeente Arnhem is daar nog niet bij betrokken. Wat de 5G masten zullen betekenen voor de openbare ruimte is afhankelijk van keuzes van de providers. We hebben daarvoor in Arnhem nog geen aanvragen ontvangen. Vervanging van 4G door 5G masten op daken kan zonder dat daar bij de gemeente om toestemming wordt gevraagd.

CDA

Fractie:	**CDA - 1 (mondeling)**
Pagina:	
Vraag:	Noodopvang kinderen: gewone reguliere kinderen van vitale beroepen? (socialer arnhem) Dit is de gewone verplichting die we als stad hebben?
Antwoord:	Noodopvang is voor kinderen met ouders in een cruciaal beroep/ werkzaam in een vitale sector èn voor kwetsbare kinderen in een onveilige thuissituatie. Dit is inderdaad een verplichting. Noodopvang is op school, kinderopvang, BSO of bij gastouder- ook als het kind voorheen geen gebruik maakte van deze opvang (bijv omdat grootouders oppasten).

Fractie:	**CDA - 2 (mondeling)**
Pagina:	10
Vraag:	Nieuwe haven -Budget 3,5 mljn: Hebben taxaties al plaatsgevonden of zit dit in het budget van 3,5 miljoen?
Antwoord:	Om inzicht te hebben in de verwachte maximale kosten die gepaard gaan met beëindiging van de woonfunctie in de Nieuwe Haven, is een externe kostenraming gemaakt voor een schadeloosstelling volgens de regels van de Onteigeningswet en de bijbehorende relevante jurisprudentie. Bij de raming zijn door een externe taxateur zo nauwkeurig als mogelijk de te verwachten kosten in beeld gebracht, aan de hand van de marktwaarde van de ligplaats en de verwachte opbrengst van de woonboot. Maar dat is nog géén formele taxatie. Dat kan alleen met medewerking van de eigenaren, en dat is pas aan de orde na een besluit van de raad. Omdat er sprake is van deskresearch, en een visuele inspectie op aftstand, is bij het opstellen van de raming uitgegaan van een aantal aannames. Zo is de staat van onderhoud of isolatie en energiebesparende maatregelen niet meegenomen. Bij de formele taxatie zal onder meer een bouwkundige keuring worden uitgevoerd en wordt de algehele staat van de te taxeren woonboot in kaart gebracht. De verwachting is echter dat de kostenraming dicht bij de formele taxatiewaarde zal liggen. Het bedrag van 3,5 miljoen is gebaseerd op het resultaat van de kostenraming, verhoogd met een marge die geadviseerd wordt zolang er nog geen definitieve taxatie beschikbaar is, en voor bijkomende kosten zoals de uitvoering van de formele taxatie, afvoer en sloop van een deel van de aangekochte woonboten en voor organisatiekosten.

Fractie:	**CDA - 3 (mondeling)**
Pagina:	
Vraag:	Burgerzaken slag digitalisering: staat verhaal in over ambtenaren, hoe zit dit met inwoners? zit het in het zelfde plan van aanpak? Staat er in wat er van de inwoners verwacht wordt?
Antwoord:	Insteek van de digitalisering bij Burgerzaken is om de dienstverlening voor inwoners en ondernemers gemakkelijker te maken, zodat ze meer zaken vanuit huis kunnen regelen. Voor minder geletterde of minder digivaardige inwoners blijft het mogelijk om zaken aan de balie te regelen.

Fractie:	**CDA - 4 (mondeling)**
Pagina:	
Vraag:	Inzichtelijk krijgen kosten jeugdzorg: ligt de focus alleen op het inzichtelijk maken of ook op doorontwikkeling en wat we eraan kunnen doen?
Antwoord:	Door het verbeteren van de monitoring krijgt het college meer en beter inzicht in de volumes en kosten van de jeugdzorg. Hoe beter dit inzicht, hoe gerichter sturing mogelijk is op het beheersen van de kosten. In februari is een pakket van maatregelen voor de jeugdzorg aangeboden aan de raad. Deze maatregelen richten zich enerzijds op het verlagen van de kosten. Anderzijds zijn deze maatregelen inhoudelijk gericht op het verbeteren van kwaliteit van de jeugdzorg zelf (zo licht mogelijk, zo vroeg mogelijk, zo dichtbij mogelijk). Voor het volgen van de uitvoering en het beoogde resultaat van deze maatregelen wordt monitoring ingericht.

Fractie:	**CDA -5**
Pagina:	
Vraag:	Beoordeling bestemmingsreserves. Is er al een inschatting hoeveel miljoen mogelijk richting de AR kan?
Antwoord:	Nee, een inschatting is op dit moment nog niet te maken.

Fractie:	**CDA - 6**
Pagina:	
Vraag:	Weerstandsfactor stijgt naar 1.3 in 2024. Waarde is verwaarloosbaar gezien de Corona of denkt de stad dat dit nog te halen is?
Antwoord:	De genoemde weerstandsfactor is met de kennis van nu. De coronacrisis zal ongetwijfeld impact gaan hebben, maar het exacte effect voor de langere termijn is nog van veel zaken afhankelijk: duur van de crisis, beperkende maatregelen rijk, compensatie van rijk/provincie, etc. In de Begroting 2021-2024 kunnen we hiervoor naar verwachting een realistische raming geven.

Fractie:	**CDA - 7**
Pagina:	
Vraag:	Solvabiliteit stijgt met name door uitgestelde investeringen. Is dit correct en wat is dan de waarde van zo'n vermelding?
Antwoord:	De solvabiliteit is het aandeel van het eigen vermogen (EV) in het totale vermogen (TV), het balanstotaal. De gemeente Arnhem heeft geen eigen middelen om investeringen te doen, daar wordt per definitie geld voor geleend. Dat betekent weer dat voor iedere investering (waardoor het balanstotaal, dus het TV, groeit) geld wordt geleend en het EV constant blijft. Door het doen van investeringen daalt dus de solvabiliteit (wanneer verder de balans niet verandert). Omgekeerd betekent dit dat wanneer minder wordt geïnvesteerd dan begroot (het MIP), de solvabiliteit hoger wordt omdat het balanstotaal minder snel stijgt (of zelfs daalt) bij een gelijkblijvend EV. Dus ja, uitstellen van investeringen leidt tot een hogere solvabiliteit dan begroot. De waarde van de vermelding is dat daarmee een door veel mensen onvermoede paradox wordt aangegeven. De gerealiseerde solvabiliteit in de jaarcijfers is hoger dan begroot in de MJPB. Mooi vanuit de wens van robuuste financiën. Tegelijkertijd wil de gemeenteraad graag dat alle voorgenomen investeringen in het MIP worden gerealiseerd. Achterblijven van investeringen is niet wenselijk. En daarmee is het opdrijvende effect op de solvabiliteit niet wenselijk, waar een hogere solvabiliteit wel degelijk op prijs wordt gesteld. De paradox is dat we de hogere solvabiliteit mooi/fijn vinden, maar een belangrijke reden daarvan juist helemaal niet. Tot slot: de solvabiliteit is niet alleen maar gestegen als gevolg van achterblijvende investeringen. Dit beeld zien we namelijk elk jaar terug. Het totale vermogen is ook flink toegenomen. Beide posten hebben invloed op de hoogte van de solvabiliteit.

Fractie:	**CDA - 8**
Pagina:	
Vraag:	Veiligheid - visie op evenementen. Koningsdag - hiervoor wordt een stichting opgezet. Wat is hiervan de status? Is dit voor K-dag 2021 rond?
Antwoord:	Er is regelmatig overleg tussen het bestuur van de stichting Koningsdag en de gemeente over rollen, verantwoordelijkheden en het gefaseerd overnemen van verantwoordelijkheden. Het streven is om dat voor Koningsdag 2021 rond te hebben.

Fractie:	**CDA - 9**
Pagina:	
Vraag:	Nieuwe haven (10) - Woonboten nog steeds € 3.5 miljoen begroot. Heeft B&W ook inventarisaties opgemaakt en taxaties extern?
Antwoord:	Zie het antwoord op vraag 2.

PVV

Fractie:	**PVV - 1 (mondeling)**
Pagina:	5
Vraag:	We willen de leefbaarheid wijken vergroten, duurzame woningen en circulair mogelijke woningbouw. Wat zijn de meerkosten van een woning die duurzaam is tov van een woning die dat niet is? Wat zijn dus de kosten van circulaire woningbouw?
Antwoord:	Dat is niet een op een te zeggen, maar zal altijd per specifieke situatie bekeken moeten worden.

Fractie:	**PVV- 2 (mondeling)**
Pagina:	5
Vraag:	Kijken we hoe we leefomgeving groen houden en sociale structuur verbeteren. Wat is de ideale sociale structuur? Hebben we daar een beeld van? Welke sociale klassen zijn dit dan?
Antwoord:	We sturen in Arnhem op een gedifferentieerde wijkopbouw. Indicator voor een goede sociale structuur is de leefbarometer.

Fractie:	**PVV - 3 (mondeling)**
Pagina:	6
Vraag:	Verder investeren in groen. Samenhang met ambities om de opgaven zo integraal mogelijk aanpakken. Betekent dat er verder geen aparte investeringen gedaan worden in groen?
Antwoord:	Dat betekent het zeker niet. Met de zin "Bij het verder vergroenen van Arnhem zoeken we de samenhang met andere ambities, zodat we de opgaven in de stad zo integraal mogelijk kunnen aanpakken" , bedoelen we dat we bij elke opgave die we hebben in de stad en in het buitengebied, kijken naar de meekoppelkansen voor vergroening. Denk hierbij aan natuur- en groeninclusief ontwerpen, bouwen en beheren. Een nieuw stukje Schuytgraaf, een inbreidingslocatie in de stad, koelteplekken in de Binnenstad, een rioolvervangingsproject. Ze kunnen allemaal bijdragen aan het verder vergroenen van Arnhem. Groene daken en gevels, schuil en nestgelegenheden voor vogels en vleermuizen, insectenhotels, bij- en vlinder vriendelijk bermenbeheer, oerbossen en gezonde stadsbomen. Deze kansen willen we benutten. Maar daarnaast blijven we natuurlijk doen wat we al deden. En met het groen- en bomenfonds als instrumenten investeren we in de kwaliteit van bestaand groen en realiseren we meer groen. Verder zetten we ook in het kader van de klimaatadaptatie in op vergroening om hiermee de opwarming tegen te gaan.

Fractie:	**PVV - 4 (mondeling)**
Pagina:	10
Vraag:	Woonboten nieuwe haven: laatste zin. Definitief kasritme pas bepaald na gesprekken. Waarom? Is dat juridisch zo?
Antwoord:	Uit die gesprekken zal pas blijken wat eigenaren op basis van de voorwaarden in een raadsbesluit echt willen: direct verkopen, verkopen als er bijvoorbeeld een nieuwe woning gevonden is, of niet verkopen en de verdere formele procedures afwachten. Op basis daarvan kan een nauwkeuriger kasritme voorspeld worden.

Fractie:	**PVV - 5 (mondeling)**
Pagina:	20
Vraag:	Het totaal komt neer op nadeel van 15 mln. Wie draait er op voor inkomstenderving bij de vergunningsplichtige evenementen? Gemeente? Rijk?
Antwoord:	De genoemde €15 mln zijn de totale verwachte kosten die deze corona-crisis met zich meebrengt. De inkomstenderving voor de evenementenvergunningen tot 1 september komt neer op een klein deel daarvan: € 8.700. Het Rijk heeft daar geen specifieke regeling voor, dus de gemeente draait daar voor op.

Aan de gemeenteraad

Datum	: 19 mei 2020
Zaaknummer	: 469928
Contactpersoon	: Natasja Bouwman
Telefoonnummer	: 026 3774629

Onderwerp: Aanpak en scenario's coronacrisis

Geachte voorzitter en leden,

Inleiding
In de afgelopen periode bent u geïnformeerd over de stappen die wij zetten rondom de coronacrisis en de crisisaanpak in de verschillende domeinen. Ook met de Perspectiefnota hebben we u geïnformeerd over wat nu wel kan en moet en dat we tegelijkertijd nog onvoldoende kennis hebben om nu forse (beleids)stappen voorwaarts te zetten.

Met deze brief informeren wij u over de initiatieven en stappen die wij hebben genomen en de wijze waarop wij u daar graag bij betrekken. We zitten in een fase waarin reguliere (begrotings)processen door moeten gaan, terwijl de wereld waarin we tot besluiten moeten komen wekelijks verandert hetgeen leidt tot wisselende perspectieven. Dat betekent dat we de komende maanden ons adaptief vermogen moeten aanspreken om te komen tot een zorgvuldige en stevige aanpak voor Arnhem.

Integrale aanpak
We hebben de afgelopen weken in Arnhem gewerkt aan een integrale aanpak om te komen tot een nieuwe begroting. We hebben u daarover in de Perspectiefnota al op hoofdlijnen over geïnformeerd. De belangrijke elementen van de aanpak zijn:

- Crisisbeheersing corona
- Financiële impact Corona
- Beleidsmatige impact corona
- Begroting 2021-2024

Crisisbeheersing corona
Sinds de uitbraak van corona zijn doorwerking heeft gekregen op ons dagelijks leven en heeft geleid tot grote impact op het maatschappelijk, gezondheids en economisch leven in de stad is onder leiding van de burgemeester een crisisteam ingericht dat zich bezighoudt met de urgente bestrijding van de crisis en de effecten op de stad. U bent over de activiteiten rondom de bestrijding van de crisis met regelmaat

geïnformeerd. Dit team monitort continue de noodzakelijke activiteiten die nodig zijn om de crisis in het hier en nu te bestrijden en beheersbaar te maken.

Financiële impact corona
De coronacrisis heeft grote impact op de gemeentelijke financiën. Om dit in kaart te brengen en bij te houden in de komende maanden is een team ingericht dat dit continue monitort. Dit heeft inmiddels geleid tot een eerste impactanalyse die uw raad inmiddels heeft ontvangen als bijlage bij de Perspectiefnota. Ook wordt momenteel gewerkt aan een monitor/dashboard. Dit dashboard is opgebouwd uit indicatoren die inzicht geven over de staat van de stad. Een eerste versie hiervan ontvangt u binnen enkele weken.

De afgelopen maanden is vooral besteed aan het verkrijgen van inzichten op de risico's die de stad loopt. De komende periode wordt extra aandacht gegeven aan de wijze waarop we de dekking van de extra gemaakte kosten en de gederfde inkomsten kunnen realiseren. Hiertoe staan we in nauw overleg met het rijk en de provincie. Ook voor hen geldt op dit moment dat er nog geen toezeggingen kunnen worden gedaan en daar op dagelijkse basis nieuwe beleidsregels worden uitgeschreven die impact hebben op de gemeente en onze inwoners. Onze nauwe contacten maken echter dat wij deze overheden ook kunnen informeren over het daadwerkelijke effect van de crisis in gemeentelijke financiën en wat er voor nodig is deze gezond te houden.

Beleidsmatige impact corona
Naast het krijgen van inzicht op de directe en indirecte financiële consequenties is het van cruciaal belang om de impact en effecten van de coronacrisis (in het verlengde daarvan de anderhalve meter economie) op de beleidsmatige opgave van de stad in kaart te brengen en te onderzoeken op welke wijze de negatieve effecten op onder meer de economie, cultuur en welzijn kunnen worden opgevangen (beleidsinterventies). De focus van deze aanpak is om inzicht te krijgen op wat er nodig is op de langere termijn: 3 maanden, 6 maanden en een jaar. Wat kunnen we dan doen als gemeente om de negatieve gevolgen te beperken.

De focus ligt op dit moment op twee urgente impactthema's: sociaalmaatschappelijk (breed begrip welzijn) en sociaaleconomisch (economie, werk en inkomen(sondersteuning)).

Vanuit de overtuiging dat het herstel van de coronacrisis tot herschikking van middelen zal moeten leiden en het stellen van vernieuwde prioriteiten onderzoeken we ook naar ruimte binnen de bestaande middelen: Kunnen we geplande beleidsvoornemens of uitvoeringsopgaven uitstellen waardoor er financiële ruimte ontstaat? Tegelijkertijd kijken we naar mogelijkheden vanuit de rol van de gemeente om investeringen naar voren te halen en daarmee de werkgelegenheid en de economie te kunnen stimuleren.

Begroting 2021 – 2024
Naast de hiervoor beschreven specifieke trajecten rondom corona, zijn we natuurlijk ook bezig met het opstellen van de Begroting 2021 - 2024. De bijzondere omstandigheden maken wel dat we met veel onzekerheden moeten opereren. Tegelijkertijd hebben we behoefte aan daadkracht om er voor te zorgen dat we maatregelen nemen die er voor zorgen dat onze inwoners gezond blijven en zo weinig mogelijk in financiële problemen komen. Maar ook dat we de economie in onze stad op de rit houden. Ook in het kader van duurzaamheid, de energietransitie en het wonen in onze stad moeten we zorgen dat we voort blijven gaan.

In bijgaand schema is de verhouding van tussen de beschreven processen schematisch weergeven.

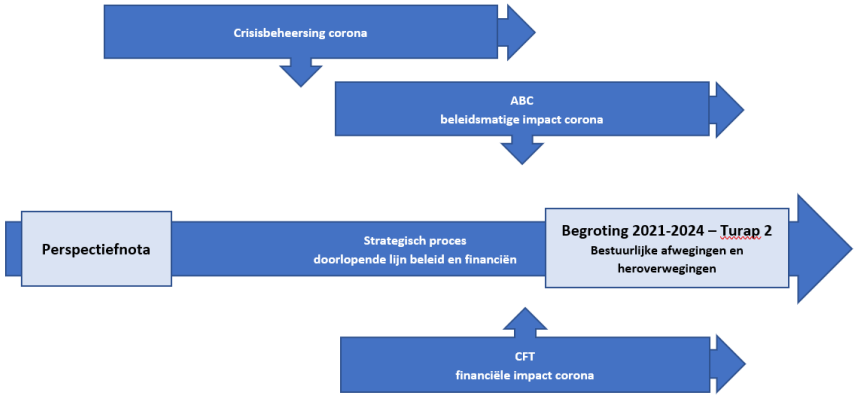

De komende periode

Wij zijn als bestuur in nauw contact met de inwoners en ondernemers in onze stad. Dagelijks zijn wij in gesprek over de impact van de crisis, de maatregelen op korte termijn en op welke wijze we steeds meer leven in de stad kunnen krijgen. Daarnaast geeft het ons een beeld van wat nodig kan zijn op de langere termijn.

Aanpak
Op 29 april 2020 heeft uw raad unaniem de motie 'Scenario's voor morgen' (20M68) aangenomen. Daarin wordt het college verzocht om zo snel als mogelijk met scenario's te komen naar de raad naar aanleiding van de in beeld gebrachte risico's van de coronacrisis en deze scenario's bij voorkeur tijdens het proces van de Perspectiefnota aan de raad te presenteren. Indien dit niet mogelijk is wordt gevraagd een proces voor te leggen hoe de raad voor de zomer het perspectief kan bijstellen, indien dit noodzakelijk is.

Onze werkwijze is gestoeld op het werken met 'adaptieve scenario's', waarbij we ons handelingsperspectief voortdurend aanpassen aan de mate van impact die de crisis op verschillende beleidsvelden van de samenleving heeft. U heeft met de Perspectiefnota de risico-inventarisatie van ons ontvangen. Deze risico-inventarisatie wordt per issue tweewekelijks aangevuld met informatie over te verwachten effecten en noodzakelijke maatregelen. De inschatting van deze effecten komt tot stand op

basis van ontwikkelingen binnen de stad (corona-dashboard) en de (te verwachten) rijksmaatregelen. Op basis van dit overzicht wordt een tweewekelijkse analyse gemaakt wat de mate van impact is op onze stad. Aan de hand daarvan kunnen we besluiten dat bijvoorbeeld een set aan beperkte maatregelen volstaat (adaptief sturen) of dat de impact van de optelsom van effecten en maatregelen maakt dat structurele, ingrijpende maatregelen noodzakelijk zijn.

Op deze wijze hebben we tweewekelijks een geactualiseerd inzicht in de consequenties en mogelijke oplossingsrichtingen. Wij informeren u hier de komende periode met regelmaat over zodat u dit in uw afwegingen kan betrekken.

Informatievoorziening
Zoals u in de afgelopen periode regelmatig bent geïnformeerd en heeft meegedacht over de acute vraagstukken die de coronacrisis oplevert, betrekken wij u graag in het proces van de begrotingsvoorbereiding. De komende weken gaan wij de eerste uitkomsten van de impactanalyses (financieel en beleid) bespreken en de eerste beleidsvoornemens formuleren richting de begroting. Wij zullen u binnen twee weken informeren over de maatregelen die we reeds hebben getroffen en de ondersteuning die we hebben gerealiseerd en/of die we zeer binnenkort ter hand nemen. Vervolgens komen we voor de zomer terug bij u met een brief (in het verlengde van hetgeen reeds bij de aanbieding van de Perspectiefnota is vermeld) met nadere informatie die relevant is voor de verdere oplading van de Begroting in coronatijd. In deze brief zullen we de effecten van de meicirculaire voor onze begroting meenemen, alsmede de uitkomsten van bijvoorbeeld de analyse van de bestemmingsreserves.

We moeten ook realistisch zijn in dit proces en onze planning. We weten nog niet wat de zomerperiode voor impact heeft op het verloop van de pandemie. Krijgen we een terugslag, gaat het land weer verder op slot? Of zijn we in staat als samenleving om de verspreiding beheersbaar te houden? Wij stellen dan ook voor om u kort na het zomerreces in het licht van de voorbereiding van de begroting wederom te voorzien van de meest actuele verwachtingen en voorgestelde inzet van de gemeente hierop. Deze brief zal dan verder bouwen op onze brief van begin juli en inzichtelijk maken wat de actualiteit betekent voor de begroting.

Wat kunt u verwachten?
In deze brief hebben wij uiteengezet op welke wijze wij de komende periode vormgeven om te komen tot een begroting waarin wij de middellange en langere termijn effecten van corona mee kunnen nemen. Dit betekent voor uw raad concreet dat u op een aantal momenten wordt geïnformeerd en in gelegenheid bent met ons in gesprek te gaan.

Eerste week juni
- Raadsinformatiebrief over de maatregelen die Arnhem heeft genomen of in deze tijd neemt in het kader van corona

Medio juni
- Coronamonitor met toelichting

Voor de zomer
- Raadsinformatiebrief over de verdere oplading van de begroting
- Coronamonitor met toelichting
- Financiële impactanalyse

Tweede helft augustus
- Raadsinformatiebrief met actualisatie en verdere uitwerking coronagerelateerd beleid
- Coronamonitor met toelichting
- Financiële impactanalyse

Halverwege september
- Versturen begroting aan gemeenteraad

Afsluitend

Met deze brief hebben wij u nader inzicht gegeven in de wijze waarop wij de komende maanden vormgeven en de wijze waarop we u nadrukkelijk willen betrekken. Het zijn onbekende tijden waarin u ook van ons kan verwachten dat we u intensief betrekken.

Hoogachtend,
het college van burgemeester en wethouders van Arnhem,
de secretaris, de burgemeester,

Praat mee over Arnhem!

Heeft u ideeën over de stad Arnhem? Welk onderwerp verdient volgens u meer aandacht? Laat het de gemeenteraad horen!

Op woensdagavond 10 juni spreekt de gemeenteraad voor het eerst over de Perspectiefnota. In de Perspectiefnota staan de plannen voor de komende vier jaar. Er is voor u de gelegenheid om in te spreken op één van de vier hoofdthema's: Meedoen in een Socialer Arnhem, Wonen in een Duurzamer Arnhem, Genieten van een nog Mooier Arnhem en Open & Verantwoord Besturen. U kunt zich uiterlijk tot maandag 8 juni aanmelden via griffie@arnhem.nl. Vermeldt bij uw inschrijving graag uw **thema**, **naam, telefoonnummer** en **emailadres.** Voor vragen kunt u bellen naar 06-53680102 (Marijne).

Het inspraakmoment zal veilig en volgens de nieuwe richtlijnen van de anderhalvemetersamenleving ingericht worden. Daarom is er een maximaal aantal van 24 deelnemers welkom op het Stadhuis. Wilt u liever via schriftelijk weg een reactie insturen? Mail uw bijdrage uiterlijk 8 juni via griffie@arnhem.nl

Praktisch

Wanneer: woensdagavond 10 juni 2020 tijdens de Politieke Avond (tijdstip volgt)
Uiterlijke datum aanmelden: maandag 8 juni via griffie@arnhem.nl
Locatie: Stadhuis Arnhem (Koningstraat 38 te Arnhem)

De Perspectiefnota is te vinden op https://financien.arnhem.nl/

Berichtje 1
Zijn veel punten , noem enkele die met een simpel ingreep kunnen worden gemaakt.
Meer openbaar wc's (horeca is steeds minder openbaar, begrijpelijk)
Meer bankjes in en rond het centrum.
Nieuwe ondergronds containers , belachelijk klein, zorgt voor zwerfvuil.
Verkeer Drempels uit jaren 80 die auto schaad
Meer prullenbakken

Berichtje 2
Goed initiatief! Meer groen en meer regelhulp en subsidie voor verduurzamen, óók voor sociale huurwoningen. Ook snel meer sociale huurwoningen bouwen. De wachttijd voor een sociale huurwoning is nu 20 jaar!! Dit is absurd!

Berichtje 3
Wonen. Rond winkelcentrum Presikhaaf zijn (bijna) alle prullenbakken verwijderd en de puinzooi is groter dan ooit

Berichtje 4
En Arnhem mag als hoofdstad van de grootste en rijkste provincie van Nederland meer uitstraling krijgen, pak het gebied rond de blauwe golven aan en ontwikkel de Rijnkade verder. De binnenstad gaat al de goede kant op, nu de rest nog.

Berichtje 5
Huisvesting voor daklozen. Het rijk stelt geld ter beschikking om dakloosheid te bestrijden. Via Tiny houses of containerwoningen kan er relatief snel huisvesting geregeld worden. Natuurlijk in combinatie met hulpverlening. Dit is heel hard nodig.

Berichtje 6
Doe iets tegen buurtoverlast....
Bijna elke straat is bezet door een of twee gezinnen die de hele straat terroriseren en de rest van de bewoners niets van durven te zeggen

Berichtje 7
Helaas kan ik niet aanwezig zijn. Ik hoop dat iemand de vraag stelt over de Rembrandt bioscoop

Berichtje 8
Na de miljarden voor de krachtwijken nu weer investeren in wijken als Rijkerswoerd voordat die ook afzakken naar het niveau van krachtwijk 😳👍🏼✨✨✨

Berichtje 9
Meer openbare toiletten!

Berichtje 10
Het afvalbeleid, DIFTAR terug draaien want dit gaat uw "mooie" en onze "mooie stad" heeeeeellll veeelll ellende opleveren... Arnhem word een puinbak!!!

Volgorde sprekers inspreekmoment Perspectiefnota 2021-2024
Tijdstip: 18:45 - 20.15
Raadzaal

Thema: Wonen in een Duurzamer Arnhem

1 Myrna Linders
2 Alie Sijtsma
3 Ilona Annema
4 Daniël Wenting
5 Robert Jan Buis
6 Marloes Spaander

Thema: Open&Verantwoord Besturen

7 Ipe van der Deen
8 Jessica Derks
9 Nande Bakker

Geen themavoorkeur

10 Ramon Barends
11 William Alfarhat
12 Kelly Bolsenbroek

Volgorde sprekers inspreekmoment Perspectiefnota 2021-2024
Tijdstip: 18:45 - 20.15
Landgoed/Festival

Thema: Meedoen in een Socialer Arnhem

1 Marjon Hoeks
2 Fokke de Jong
3 Pascal Mulder

Thema: Genieten van een nog Mooier Arnhem

4 Joost Blasweiler	
5 Merlijn Schrijvers	Powerpoint presentatie
6 Patrick Waijer	
7 Dick van Kleef	Tekening
8 Hilde Haazen	
9 M. Soultana	
10 Guido Janssen	

Betreft: 10 juni proces inspreekavond Gemeenteraad Arnhem; Perspectiefnota 2021 - 2024

Geachte inspreker,

Hartelijk dank voor uw aanmelding om te komen inspreken op de Politieke Avond van 10 juni van de gemeenteraad van Arnhem. Zoals aangegeven in de eerdere mailing, treft u hierbij de informatie met betrekking tot het inspreken op de Perspectiefnota 2021 - 2024. U heeft zich aangemeld voor het thema: "Meedoen in een Socialer Arnhem".

Thema's

U bent van harte welkom vanaf 18:30u op het Stadhuis te Arnhem (Koningstraat 38). De raadskamervergadering zal om 18:45u beginnen in de commissiezaal Landgoed/Festival. De vergadering zal beginnen met het thema uit de Perspectiefnota "Meedoen in een socialer Arnhem" Indien op dit thema alle insprekers geweest zijn zal in deze vergadering het thema "Genieten van een nog Mooier Arnhem" gaan plaatsvinden op een zelfde wijze.

Vergaderorde

U spreekt morgen de gemeenteraad toe. Voor het inspreekmoment heeft u maximaal 4 minuten spreektijd. Dit mag ook korter. Na uw bijdrage hebben de raadsleden de mogelijkheid om u een vraag te stellen. Gezien de beperkte tijd voor raadsleden om vragen te stellen, worden de raadsleden op de mogelijkheid gewezen indien zij nog prangende vragen hebben en met uw welbevinden, na de vergadering contact met u op te nemen. Het doel van de avond is om alle insprekers aan de beurt te laten komen. De volgorde van inspreken treft u hieronder aan. De inspreekvolgorde is gebaseerd op basis van de volgorde van binnenkomst van de aanmelding.

Logistiek

Gezien de grote belangstelling om in te spreken en de veiligheidsmaatregelen met betrekking tot corona is een logistiek proces opgesteld om de vergadering zo veilig mogelijk te laten verlopen. Het proces gaat als volgt:

Bij de ingang is een gastvrouw aanwezig. U heeft de mogelijkheid uw handen te desinfecteren met handgel. Zij wijst u de weg naar de Burgerzaal voor een kopje koffie of thee. Daarna kunt u plaatsnemen in de wachtruimte "Rijnstroom" die zo is ingericht waarbij u op 1.5 meter afstand van anderen kunt plaatsnemen. Ook is er een scherm in deze zaal aanwezig zodat u de vergadering kunt volgen.

Wanneer u aan de beurt bent voor uw bijdrage, zult u worden opgehaald door een medewerker van de griffie. Na uw bijdrage kunt u weer plaatsnemen in de Rijnstroom of uw weg vervolgen richting huis.

Nadat u heeft gesproken, zal de tafel worden schoongemaakt voor de volgende inspreker. Na de vergadering kunt u op gepaste afstand een kopje koffie/ thee drinken in de Burgerzaal.

Spreektekst

Graag zien we uw inspreektekst via de mail tegemoet, zodat na afloop van de vergadering uw reactie door raadsleden nagelezen kan worden. Uw tekst zal bij de stukken geplaatst worden. Indien wenselijk kunnen we uw tekst ook van te voren plaatsen bij de stukken van de vergadering

Vervolg politiek proces:

De fracties overwegen in de dagen na uw inspreken of ze o.a. naar aanleiding van uw boodschap op de Perspectiefnota met een wijzigingsvoorstel willen komen. Hiervoor gaan ze eerst politieke vragen aan het college en elkaar stellen. Dit vindt plaats op woensdagavond 17 juni en op woensdagavond 24 juni tijdens de "Meningsvormend 1" vergadering. Tijdens de volgende vergadering op woensdag 1 juli kunnen raadsleden een verzoek meegeven aan het college en met een voorstel komen om de Perspectiefnota op onderdelen te wijzigen. Dit gaat in de vorm van een motie (een opdracht of oproep) of amendement (een wijziging) tijdens de "Meningsvormend 2" vergadering.

Tijdens de laatste vergadering op woensdag 8 juli zal de raad een besluit nemen en stemmen over de Perspectiefnota en de daarbij ingediende moties en amendementen.

De bovengenoemde vergaderingen zijn live te volgen via **https://arnhem.notubiz.nl/live**

Het globale programma

Inloop en koffie en thee: vanaf 18.30u Stadhuishal

Wachten: vanaf 18.30u in commissiekamer "Rijnstroom"

Start vergadering: 18:45u in commissiekamer "Landgoed/Festival"

Inspreekmoment: tussen 18.45u en 20.15u

Na afloop: koffie/ thee in de Burgerzaal.

Inspreektijd: maximaal 4 minuten

Mocht u nog vragen hebben, of is er iets onduidelijk, kunt u bellen naar 06-53680102 of mailen naar marijne.van.de.venne@arnhem.nl

Betreft: 10 juni proces inspreekavond Gemeenteraad Arnhem; Perspectiefnota 2021 - 2024

Geachte inspreker,

Hartelijk dank voor uw aanmelding om te komen inspreken op de Politieke Avond van 10 juni van de gemeenteraad van Arnhem. Zoals aangegeven in de eerdere mailing, treft u hierbij de informatie met betrekking tot het inspreken op de Perspectiefnota 2021 - 2024. U heeft zich aangemeld voor het thema: "Genieten van een nog Mooier Arnhem".

Thema's

U bent van harte welkom vanaf 18:30u op het Stadhuis te Arnhem (Koningstraat 38). De raadskamervergadering zal om 18:45u beginnen in de commissiezaal Landgoed/Festival. De vergadering zal beginnen met het thema uit de Perspectiefnota "Meedoen in een socialer Arnhem" Indien op dit thema alle insprekers geweest zijn zal in deze vergadering het thema "Genieten van een nog Mooier Arnhem" gaan plaatsvinden op een zelfde wijze.

Vergaderorde

U spreekt morgen de gemeenteraad toe. Voor het inspreekmoment heeft u maximaal 4 minuten spreektijd. Dit mag ook korter. Na uw bijdrage hebben de raadsleden de mogelijkheid om u een vraag te stellen. Gezien de beperkte tijd voor raadsleden om vragen te stellen, worden de raadsleden op de mogelijkheid gewezen indien zij nog prangende vragen hebben en met uw welbevinden, na de vergadering contact met u op te nemen. Het doel van de avond is om alle insprekers aan de beurt te laten komen. De volgorde van inspreken treft u hieronder aan. De inspreekvolgorde is gebaseerd op basis van de volgorde van binnenkomst van de aanmelding.

Logistiek

Gezien de grote belangstelling om in te spreken en de veiligheidsmaatregelen met betrekking tot corona is een logistiek proces opgesteld om de vergadering zo veilig mogelijk te laten verlopen. Het proces gaat als volgt:

Bij de ingang is een gastvrouw aanwezig. U heeft de mogelijkheid uw handen te desinfecteren met handgel. Zij wijst u de weg naar de Burgerzaal voor een kopje koffie of thee. Daarna kunt u plaatsnemen in de wachtruimte "Rijnstroom"die zo is ingericht waarbij u op 1.5 meter afstand van anderen kunt plaatsnemen. Ook is er een scherm in deze zaal aanwezig zodat u de vergadering kunt volgen.

Wanneer u aan de beurt bent voor uw bijdrage, zult u worden opgehaald door een medewerker van de griffie. Na uw bijdrage kunt u weer plaatsnemen in de Rijnstroom of uw weg vervolgen richting huis.

Nadat u heeft gesproken, zal de tafel worden schoongemaakt voor de volgende inspreker. Na de vergadering kunt u op gepaste afstand een kopje koffie/ thee drinken in de Burgerzaal.

Spreektekst

Graag zien we uw inspreektekst via de mail tegemoet, zodat na afloop van de vergadering uw reactie door raadsleden nagelezen kan worden. Uw tekst zal bij de stukken geplaatst worden. Indien wenselijk kunnen we uw tekst ook van te voren plaatsen bij de stukken van de vergadering

Vervolg Politiek Proces

De fracties overwegen in de dagen na uw inspreken of ze o.a. naar aanleiding van uw boodschap op de Perspectiefnota met een wijzigingsvoorstel willen komen. Hiervoor gaan ze eerst politieke vragen aan het college en elkaar stellen. Dit vindt plaats op woensdagavond 17 juni en op woensdagavond 24 juni tijdens de "Meningsvormend 1" vergadering. Tijdens de volgende vergadering op woensdag 1 juli kunnen raadsleden een verzoek meegeven aan het college en met een voorstel komen om de Perspectiefnota op onderdelen te wijzigen. Dit gaat in de vorm van een motie (een opdracht of oproep) of amendement (een wijziging) tijdens de "Meningsvormend 2" vergadering.
Tijdens de laatste vergadering op woensdag 8 juli zal de raad een besluit nemen en stemmen over de Perspectiefnota en de daarbij ingediende moties en amendementen.
De bovengenoemde vergaderingen zijn live te volgen via **https://arnhem.notubiz.nl/live**

Het globale programma

Inloop en koffie en thee: vanaf 18.30u Stadhuishal
Wachten: vanaf 18.30u in commissiekamer "Rijnstroom"
Start vergadering: 18:45u in commissiekamer "Landgoed/Festival"
Inspreekmoment: tussen 18.45u en 20.15u
Na afloop: koffie/ thee in de Burgerzaal.
Inspreektijd: maximaal 4 minuten

Mocht u nog vragen hebben, of is er iets onduidelijk, kunt u bellen naar 06-53680102 of mailen naar marijne.van.de.venne@arnhem.nl

Betreft: 10 juni proces inspreekavond Gemeenteraad Arnhem; Perspectiefnota 2021 - 2024

Geachte inspreker,

Hartelijk dank voor uw aanmelding om te komen inspreken op de Politieke Avond van 10 juni van de gemeenteraad van Arnhem. Zoals aangegeven in de eerdere mailing, treft u hierbij de informatie met betrekking tot het inspreken op de Perspectiefnota 2021 - 2024. U heeft zich aangemeld voor het thema: "Wonen in een Duurzamer Arnhem".

Thema's

U bent van harte welkom vanaf 18:30u op het Stadhuis te Arnhem (Koningstraat 38). De raadskamervergadering zal om 18:45u beginnen in de Raadzaal. De vergadering zal beginnen met het thema uit de Perspectiefnota "Wonen in een Duurzamer Arnhem" Indien op dit thema alle insprekers geweest zijn zal in deze vergadering het thema "Open en verantwoord besturen" gaan plaatsvinden op een zelfde wijze.

Vergaderorde

U spreekt morgen de gemeenteraad toe. Voor het inspreekmoment heeft u maximaal 4 minuten spreektijd. Dit mag ook korter. Na uw bijdrage hebben de raadsleden de mogelijkheid om u een vraag te stellen. Gezien de beperkte tijd voor raadsleden om vragen te stellen, worden de raadsleden op de mogelijkheid gewezen indien zij nog prangende vragen hebben en met uw welbevinden, na de vergadering contact met u op te nemen. Het doel van de avond is om alle insprekers aan de beurt te laten komen. De volgorde van inspreken treft u hieronder aan. De inspreekvolgorde is gebaseerd op basis van de volgorde van binnenkomst van de aanmelding.

Logistiek

Gezien de grote belangstelling om in te spreken en de veiligheidsmaatregelen met betrekking tot corona is een logistiek proces opgesteld om de vergadering zo veilig mogelijk te laten verlopen. Het proces gaat als volgt:

Bij de ingang is een gastvrouw aanwezig. U heeft de mogelijkheid uw handen te desinfecteren met handgel. Zij wijst u de weg naar de Burgerzaal voor een kopje koffie of thee. Daarna wordt u begeleid naar de Raadzaal die zo is ingericht waarbij u op 1.5 meter afstand van anderen kunt plaatsnemen aan uw eigen desk met microfoon.

Na de vergadering kunt u op gepaste afstand een kopje koffie/ thee drinken in de Burgerzaal of uw weg vervolgen richting huis.

Spreektekst

Graag zien we uw inspreektekst via de mail tegemoet, zodat na afloop van de vergadering uw reactie door raadsleden nagelezen kan worden. Uw tekst zal bij de stukken geplaatst worden. Indien wenselijk kunnen we uw tekst ook van te voren plaatsen bij de stukken van de vergadering

Vervolg Politiek Proces

De fracties overwegen in de dagen na uw inspreken of ze o.a. naar aanleiding van uw boodschap op de Perspectiefnota met een wijzigingsvoorstel willen komen. Hiervoor gaan ze eerst politieke vragen aan het college en elkaar stellen. Dit vindt plaats op woensdagavond 17 juni en op woensdagavond 24 juni tijdens de "Meningsvormend 1" vergadering. Tijdens de volgende vergadering op woensdag 1 juli kunnen raadsleden een verzoek meegeven aan het college en met een voorstel komen om de Perspectiefnota op onderdelen te wijzigen. Dit gaat in de vorm van een motie (een opdracht of oproep) of amendement (een wijziging) tijdens de "Meningsvormend 2" vergadering.
Tijdens de laatste vergadering op woensdag 8 juli zal de raad een besluit nemen en stemmen over de Perspectiefnota en de daarbij ingediende moties en amendementen.
De bovengenoemde vergaderingen zijn live te volgen via **https://arnhem.notubiz.nl/live**

Het globale programma

Inloop en koffie en thee: vanaf 18.30u Stadhuishal
Wachten: vanaf 18.30u in de Burgerzaal
Start vergadering: 18:45u in de Raadzaal.
Inspreekmoment: tussen 18.45u en 20.15u
Na afloop: koffie/ thee in de Burgerzaal.
Inspreektijd: maximaal 4 minuten

Mocht u nog vragen hebben, of is er iets onduidelijk, kunt u bellen naar 06-53680102 of mailen naar marijne.van.de.venne@arnhem.nl

Betreft: 10 juni proces inspreekavond Gemeenteraad Arnhem; Perspectiefnota 2021 - 2024

Geachte inspreker,

Hartelijk dank voor uw aanmelding om te komen inspreken op de Politieke Avond van 10 juni van de gemeenteraad van Arnhem. Zoals aangegeven in de eerdere mailing, treft u hierbij de informatie met betrekking tot het inspreken op de Perspectiefnota 2021 - 2024. U heeft zich aangemeld voor het thema: "Open & Verantwoord Besturen".

Thema's

U bent van harte welkom vanaf 18:30u op het Stadhuis te Arnhem (Koningstraat 38). De raadskamervergadering zal om 18:45u beginnen in de commissiezaal Landgoed/Festival. De vergadering zal beginnen met het thema uit de Perspectiefnota "Wonen in een Duurzamer Arnhem" Indien op dit thema alle insprekers geweest zijn zal in deze vergadering het thema "Open en verantwoord besturen" gaan plaatsvinden op een zelfde wijze.

Vergaderorde

U spreekt morgen de gemeenteraad toe. Voor het inspreekmoment heeft u maximaal 4 minuten spreektijd. Dit mag ook korter. Na uw bijdrage hebben de raadsleden de mogelijkheid om u een vraag te stellen. Gezien de beperkte tijd voor raadsleden om vragen te stellen, worden de raadsleden op de mogelijkheid gewezen indien zij nog prangende vragen hebben en met uw welbevinden, na de vergadering contact met u op te nemen. Het doel van de avond is om alle insprekers aan de beurt te laten komen. De volgorde van inspreken treft u hieronder aan. De inspreekvolgorde is gebaseerd op basis van de volgorde van binnenkomst van de aanmelding.

Logistiek

Gezien de grote belangstelling om in te spreken en de veiligheidsmaatregelen met betrekking tot corona is een logistiek proces opgesteld om de vergadering zo veilig mogelijk te laten verlopen. Het proces gaat als volgt:

Bij de ingang is een gastvrouw aanwezig. U heeft de mogelijkheid uw handen te desinfecteren met handgel. Zij wijst u de weg naar de Burgerzaal voor een kopje koffie of thee. Daarna wordt u begeleid naar de Raadzaal die zo is ingericht waarbij u op 1.5 meter afstand van anderen kunt plaatsnemen aan uw eigen desk met microfoon.

Na de vergadering kunt u op gepaste afstand een kopje koffie/ thee drinken in de Burgerzaal of uw weg vervolgen richting huis.

Spreektekst

Graag zien we uw inspreektekst via de mail tegemoet, zodat na afloop van de vergadering uw reactie door raadsleden nagelezen kan worden. Uw tekst zal bij de stukken geplaatst worden. Indien wenselijk kunnen we uw tekst ook van te voren plaatsen bij de stukken van de vergadering

Vervolg Politieke Proces

De fracties overwegen in de dagen na uw inspreken of ze o.a. naar aanleiding van uw boodschap op de Perspectiefnota met een wijzigingsvoorstel willen komen. Hiervoor gaan ze eerst politieke vragen aan het college en elkaar stellen. Dit vindt plaats op woensdagavond 17 juni en op woensdagavond 24 juni tijdens de "Meningsvormend 1" vergadering. Tijdens de volgende vergadering op woensdag 1 juli kunnen raadsleden een verzoek meegeven aan het college en met een voorstel komen om de Perspectiefnota op onderdelen te wijzigen. Dit gaat in de vorm van een motie (een opdracht of oproep) of amendement (een wijziging) tijdens de "Meningsvormend 2" vergadering.
Tijdens de laatste vergadering op woensdag 8 juli zal de raad een besluit nemen en stemmen over de Perspectiefnota en de daarbij ingediende moties en amendementen.
De bovengenoemde vergaderingen zijn live te volgen via **https://arnhem.notubiz.nl/live**

Het globale programma

Inloop en koffie en thee: vanaf 18.30u Stadhuishal
Wachten: vanaf 18.30u in de Burgerzaal
Start vergadering: 18:45u in de Raadzaal.
Inspreekmoment: tussen 18.45u en 20.15u
Na afloop: koffie/ thee in de Burgerzaal.
Inspreektijd: maximaal 4 minuten

Mocht u nog vragen hebben, of is er iets onduidelijk, kunt u bellen naar 06-53680102 of mailen naar marijne.van.de.venne@arnhem.nl

Voorstellen:
Dick van Kleef
Actief Wijkbewoner en ZZP er: Voorzitter Wijkvereniging, Voorzitter Ondernemersvereniging winkelcentrum Rijkerswoerd, Manager Accommodatie ESA, Projectleider Vitaal Sportcentrum en ik wordt ingezet bij verschillende projecten bij Voetbalclubs.(o.a SKV en FC Lienden)

Rijkerswoerd is de grootste en kan de mooiste wijk van Arnhem zijn, en heeft nog steeds de meeste inwoners , het is eigenlijk een klein dorp.
Men denkt dat er in Rijkerswoerd geen problemen zijn, ze redden zich wel maar dat is minder waar. Waardoor de aandacht meestal gaat naar andere (kracht) Wijken, daar worden ook mooie voorzieningen opgezet.
Er is in Rijkerswoerd eenzaamheid, werkloosheid, geen wijkcentrum (wegbezuinigd in 2015), geen sociale samenhang ,weinig ontmoetingsplekken, geen jeugdhonk, weinig aandacht voor jongeren, geen sociale structuur er heerst een negatieve sfeer.
In een enquête die in 2018 is opgezet (samen met team leefomgeving) , “wat willen de wijkbewoners van Rijkerswoerd” hebben ongeveer 400 wijkbewoners en ondernemers aangegeven dat men graag een echte ontmoetingsplek zou willen waar men elkaar kan ontmoeten, bewegen (meer dan voetbal en handbal, de open club gedachte) en waar de kleine kinderen kunnen spelen.
Op sportcentrum Rijkerswoerd zijn voorzieningen aanwezig, (de stenen staan er) maar deze accommodatie is niet meer van deze tijd. Gelukkig wordt de binnenruimte aangepast (samen met team leefomgeving, de voetbalclub ESA en de Stichting Sportcentrum Rijkerswoerd). De toegankelijkheid wordt verbeterd en de ruimtes worden aangepast voor doelgroepen met een eigen identiteit zoals , mensen moeten zich er thuis voelen:

- wijkbewoners, ouderen, jongeren
- mensen met een beperking,
- faciliteiten voor ZZP ers,
- workshops/ vergaderingen
- ESA voetballers (ook de walking football 60+) AAC handbal, balletschool.)

Voor de buitenruimte zijn ideeën ontstaan vanuit de wijk en gebruikers van het sportcentrum, samengevat in een masterplan (zie afbeelding).
Dit masterplan zorgt voor ontstening, vergroening, ontmoeting, spelen en bewegen (voor mensen van 3 tot en met 80 jaar) en lost de overlast van auto’s op in de wijk (er hoeft geen verkeer meer door de wijk heen) Daardoor is een voorziening nodig om ruimte te maken op het sportcentrum door aanleg van een 2 tal kleine kunstgrasvelden waardoor er ruimte komt voor parkeerplaatsen en er spreiding ontstaat in de bezetting van de kleed en was accommodatie, de kleinsten kunnen de gehele dag wedstrijden spelen en daardoor kan ESA de meiden afdeling gaan door ontwikkelen (deze staat nu stil). Er kan een jeugdplek (geen hangplek) b.v Urban Sports gerealiseerd worden.
Mogelijkheden om over het sportcentrum te wandelen naar park Lingezegen via een bruggetje.
Samen met scholen en de jeugd van ESA/AAC) wordt gedacht aan een skill garden waar kinderen hun skills verder kunnen ontwikkelen en naast bewegen ook topsport kan worden gestimuleerd via het Athletic Skils Model. Ook zijn er ideeën over een Padel tennis plek (buiten squash).
Delen van dit plan worden nu uitgevoerd (zie afbeelding van het **ontmoetingsplein**), daar zijn middelen voor gerealiseerd, door ESA , SSR en Gemeente
De fitness en speelplek zijn via subsidies vanuit de wijkvereniging gerealiseerd door medewerking van de Rabo bank, Burgerkracht, Provincie, Dullartstichting , Menziz en Jantje Beton.

Nog te vermelden is dat er natuurlijk wel een aantal ontmoetingsplekken in de wijk zijn, zoals de SIZA en de Hooimaat.
Het project bij de Stadslandbouw, de volkstuinen zijn door enthousiaste vrijwilligers tot een succes is gemaakt

We willen doorpakken op dit project en hebben we steun, draagvlak nodig van de Gemeente (raad) om Rijkerswoerd mooier te maken. De wijk is nu nog steeds niet af, de grootste wijk van Arnhem verdient veel beter.
Ik wil u graag uitnodigen om dit plan wat uitgebreider met u te delen.

bestaande klinkers aanhelen aan nieuw straatwerk (zaagwerk)

aansluiten nieuw straatwerk aan gevel met **split** (okerkleur) geen zaagwerk

douche

kleedruimte 114

E.H.B.O. 115

scheidsrechters 116

117

118

112

113

114a

nieuw **klinkervlak** van hergebruikte grijze klinkers [38m2]

vergaderruimte k5

kantine k1

vergaderruimte k4

vergaderruimte k3

vergaderruimte k2

3000

BUITENFITNESS

nieuw **kunstgras** [blauw] omsloten door opsluitbanden [197m2]

nieuw **plantvak** [straal=2,0m]

7000

straal = 7,5m

nieuwe **haagbeuk**

bestaande **banken** herplaatsen

pad = 4,0m breed

nieuwe **haagbeuk**

bestaande **banken** herplaatsen

nieuwe **haagbeuk**

SPEELTUIN

speeltoestellen op geel zand

3

2 ENTREE

kassa

KANTOOR 8

KANTINE 5

Bar

alarmmelder voor CO2

CO2-meter

MAGAZIJN inrichting 7

KEUKEN inrichting 6

opslag b1

opslag

aansluiten nieuw straatwerk aan gevel met **split** (okerkleur) geen zaagwerk

aansluiten nieuw straatwerk aan gevel met **split** (okerkleur) geen zaagwerk

aanhelen bestaand **straatwerk** aan nieuw straatwerk (zaagwerk)

VERANDA

2000

regenwaterafvoer verplaatsen

nieuwe bestrating **Parksteentje** (~695m2)

TERRAS

1000

7275

nieuwe bomen en planten [zie **beplantingsplan**]

bestaand **prieel** op bestaande plek [bestraten met uitkomende betonklinkers grijs]

11063

straal = 5,5m

1695

parasols plaatsen voet opnemen in straatwerk

bestaande **put** handhaven

straal = 16,0m

bestaande **picknickbanken** herplaatsen

bestaande boom op bestaande plek

5556

nieuw **speelgras**

open klinkerpad vzv gras 3m breed [320m2]

nieuwe **haagbeuk**

nieuwe **haagbeuk**

tafeltennis

nieuwe **haagbeuk**

bestaande **blokhaag**

straal = 16,0m

straal = 19,0m

nieuw **klinkerpad** van hergebruikte grijze klinkers

bestaande **blokhaag** uitbreiden [87m2]

5°

Bestaande **Parkeervakken**

Bestaande **Rijweg** parkeerplaats

Graspad aansluiten op rijweg parkeerplaats

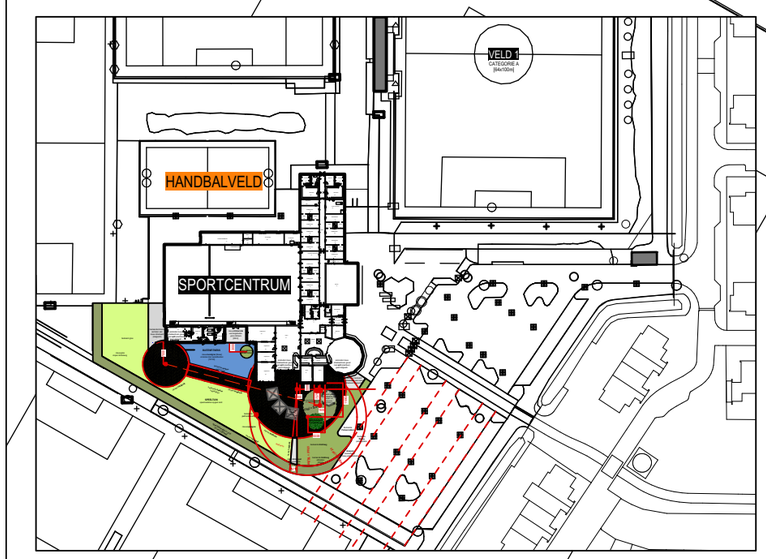

MIJN ARCHITECT

026 - 379 18 21

royvanmechelen@mijn-architect.nl

d e f

a b c

Datum 03-06-2020

Schaal 1:200/2.000

Formaat A3

121TO1

TERREININDELING NABIJ KANTINE

Sportpark Rijkerswoerd - De Pas 44 Arnhem

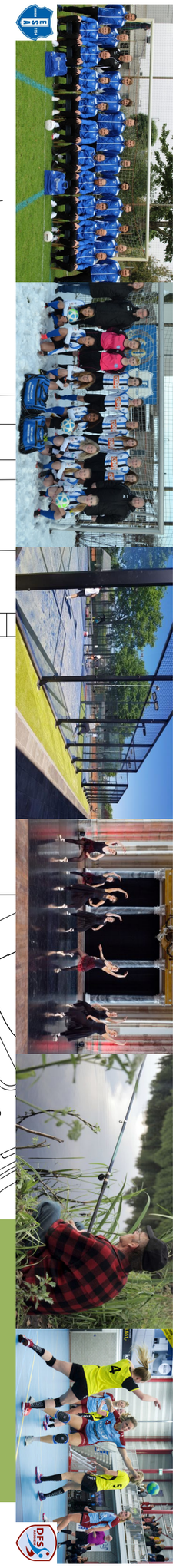

DYNAMISCH
SAMENHANGEND
VERBLIJFSPLEK
GEZELLIGHEID
VERBINDEN
BESCHUTTING
NATUUR
KLIMAATADAPTIEF
CO2-REDUCEREND
BIO-DIVERS
MINDER HITTESTRESS
LUCHTZUIVEREND
NATUURLIJKE KOELING
WATERBUFFERING

121SO1

MASTERPLAN SPORTPARK

Sportpark Rijkerswoerd - De Pas 44 Arnhem

Datum	**14-02-2020**	a	d	
Schaal	**1:2.000**	b	e	
Formaat	**A3**	c	f	

MIJN ARCHITECT

royvanmechelen@mijn-architect.nl **026 - 379 18 21**

Ik had graag mijn zegje willen doen, maar ik ben te angstig om de deur uit te gaan en dito zegje doen..dus dan maar hier?

Een perspectief nota voor de komende 4 jaar, gebaseerd op merendeel politieke en economische agendapunten?
4 jaar?
Een perspectief nota moet echt gericht zijn op de toekomst, projecten moeten de tijd krijgen om te groeien en te evolueren. Wat goed gaat blijft, wat minder gaat aangepast of verwijdert. Jongeren van 14 t/m 25 jaar moeten hier een veto in krijgen.

Zolang politiek en economie meedoen wordt het helemaal niks, knabbelen we steeds meer stukjes natuur op (al hadden we in een eerder perspectief nota uitgesproken dat niet te doen..), wordt het bedrijfsleven door grootmacht China opgekocht en gereguleerd (..het is zo'n goede stimulans voor de economie en werkgelegenheid ..tot ze besluiten de boel te sluiten en het ons burgers geld kost omdat we hen dan subsidie of ander voordeel geven..) hebben we straks echt geen eigen keuze meer, een zonnepanelen-weiland, wauw..., voor 3500 huishoudens. Niet echt rendabel he?!
Zolang echt goede lokale ideeën en projecten die goed zijn voor mens en milieu weg-geluld worden.

Nee, dat wordt helemaal niks.

Tenzij wij als gemeente, ooit de groenste stad van Europe.., Fairtrade stad..., het roer echt omgooien en een perspectief nota maken die echt toekomst- en klimaatbestendig is met echt oog voor mens, natuur, milieu, wonen, werken, leren en dat nog vele, vele, vele jaren
en niet dit halfwassen ding waarbij de prio's....net ergens anders liggen of net niet de juiste kern raken, en zeer waarschijnlijk zeker niet echt iets fundamenteels doen voor alle toekomstige bewoners van ons mooie stad en gemeente!

Spreker 4. Daniel Wenting - Wonen in duurzaam Arnhem 10-06-2020

Inleiding:

Ik ben Daniël Wenting, een herstarter op de woningmarkt. Op de top van de markt, vlak voor de kredietcrisis in 2008, kocht ik mijn eerste huis. Een paar jaar later begon ik mijn eigen yoghurtijswinkel op het kerkplein. Door een samenloop van omstandigheden ging ik in 2016 helaas failliet. Naast mijn zaak raakte ik ook mijn vriendin en mijn huis kwijt. Ik ging vervolgens anti-kraak wonen.

Nu is het 2020, woon ik samen en heb ik een zoon van 7 maanden oud. Ik huur een veel te dure vrije sector woning en ik heb een leuke baan als regiomanager. Ik verzorg de promotie van de culturele sector in Oost-Nederland, waaronder Musis, Phion, Oostpool, Introdans en het Openlucht Museum. Een sector die door de huidige crisis helaas hard geraakt wordt. Gelukkig doen we momenteel ook opdrachten voor gemeenten en scholen. Dus als jullie nog een opdracht voor me hebben, hoor ik dat graag ;-)

Mijn vriendin en ik zouden heel graag een huis kopen in Arnhem, alleen zijn de huizen op dit moment onbetaalbaar! Enerzijds door disbalans in vraag en aanbod, anderzijds door verhuizingen uit de Randstad. Er is een tekort van 5.000 woningen. Daarom ben ik blij dat jullie een woondeal hebben afgesloten. De vraag is alleen: hoe ga je bouwen?

Huidige situatie wonen in Arnhem:

In de huidige markt zie ik 3 groepen.

1. Stellen en gezinnen die graag doorstromen naar een grondgebonden woning.
2. Ouderen op zoek naar een gelijkvloers appartement
3. Alleenstaande mensen die willen genieten van de stad.

De laatste 2 groepen willen vaak dichtbij voorzieningen wonen, maar de ruimte is beperkt. Van de 80.000 huishoudens in Arnhem is 50% alleenstaand, en dit aantal neemt meer dan gemiddeld toe!

Oplossing:

De voornaamste reden dat veel mensen in Arnhem komen wonen is de groene omgeving zoals de Veluwe en de mooiste parken van het land. Ik denk dat ik voor de meeste mensen spreek als ik zeg dat we het kostbare groen moeten sparen. Hoe geven we een groot deel van de ouderen en alleenstaanden de woning dichtbij de voorzieningen?

Door hoger te gaan bouwen!

De tijd is rijp voor hoogbouw in middelgrote steden. Kijk naar Tilburg en dichtbij naar Nijmegen. Deze steden hebben een duidelijke hoogbouw-visie. Het huidige N.A.P. schrijft voor dat torens niet te zien mogen zijn vanaf het Veluwemassief, maar ondertussen worden er bij de Pleyroute windmolens toegestaan van 180m hoog. Ga nu met woningen eens echt de lucht in en geef de hoofdstad van Gelderland een smoel. Ik zie teveel blokkendozen. Zoals

de nieuwe appartementen aan de Rijn en het in aanbouw zijnde Ibis Hotel op de beste plek van de stad. Als gebouwen te breed zijn, kan het worden ervaren als een muur. Podium26 had ik daarom ook graag slanker gezien.

Kies voor zorgvuldig ingepaste hoogbouw op plekken waar het kan, zoals bij het Centraal Station (ook boven het spoor), bij de Rijn, het Gelredome en naar mijn inziens ook aan het Velperplein. Ik weet dat D'66 al een voorstander is van hoogbouw. Nu de rest van de gemeenteraad nog!

Duurzaam & Samenwerking:

- Durf ranke torens te bouwen boven de 70m zoals in Nijmegen, maar dan met verticale tuinen. Groen wordt gewaardeerd en geeft verkoeling die nodig is met het veranderende klimaat. Bouw uitdagender en minder saai.
- Verwerk de nieuwe generatie zonnepanelen in de hoge gevels, die een mooie uitstraling geven. Een baksteenmotief kan, maar een kunstwerk ook.
- Werk hierin samen met de TU Delft, die een campus gaat openen in onze stad. Dit geeft nieuwe energie die Arnhem kan gebruiken, en een vliegwieleffect met zich mee kan brengen.

Tot slot:

Met hoogbouw kunnen veel woningen gerealiseerd worden en kan het tekort worden ingelopen. De eerste groep met stellen en gezinnen, waartoe ik zelf ook behoor, kan hierdoor in de huidige crisis eindelijk doorstromen naar een huis met een tuin voor realistische prijs!

Geachte Raad,

De Werkgroep Innovatieve Wijkdemocratie in Arnhem West deelt hieronder graag haar ervaring met meningspeiling en participatie in besluitvorming op basis van de praktijk met PanelWest. En adviseert stad-brede invoering.

In de wijken Lombok, Heijenoord, Brouwerijweg en omgeving en Het Dorp is sinds een jaar PanelWest ingericht voor digitale meningspeiling over wijk-gerelateerde onderwerpen. Het is op initiatief van een groep wijkbewoners gestart toen het wijkplatform zichzelf had opgeheven. Ambitie is om een meer representatieve afvaardiging van de wijk te laten meepraten, dan voorheen met buurtvergaderingen en wijkplatform werd bereikt. Het is een welkome aanvulling op diverse middelen voor informatie (folders, posters, schriftelijke wijkkrant, wijkwebsite en facebookpagina) en discussie (bijeenkomsten, reactie op website, Nextdoor). Het beoogt ook besluitvorming door de buurt dichterbij te brengen. Zowel voor besteding van het bewonersbudget (we leveren al input in de discussie over de nieuwe spelregels daarvoor), maar juist ook voor keuzes voor inrichting en beheer van de buurten en de prioriteiten binnen het wijk-gebonden gemeente-budget. Het Wijkteam Leefomgeving Noord-West is actief betrokken en maakt gebruik van de peilingen voor het vinden van draagvlak. De afdeling Onderzoek en Statistiek van Gemeente Arnhem helpt bij de formulering van de vragen en antwoorden en verzorgt de technische afhandeling van registratie, verspreiding van vragen en analyse van uitkomsten. Daarbij functioneert dezelfde software als voor het Digipanel Arnhem.

Sinds de werving met huis-aan-huisbrief, flyers en sociale media zijn 225 deelnemers geworven (van de 3892 inwoners, 2125 huishoudens, dus 6 – 10%). De spreiding in leeftijd, over buurten, en man/vrouw is goed en vrijwel overeenkomstig de bewonerssamenstelling. Het aantal deelnemers maakt dat er een redelijk goede betrouwbaarheid is. Aanmelding voor PanelWest staat open voor alle buurtbewoners. Er is de afgelopen tijd gevraagd naar thema's als de rol van het PanelWest in advies en besluitvorming (men ziet adviserende rol en keuze uit alternatieven), de verhouding tussen enquête en vergaderen (40% vindt alleen PanelWest voldoende, 40 % ziet liever combinatie van meningspeiling en debat) en inhoudelijke onderwerpen als vuurwerk, groen en water, duurzaam leven en de actieve bijdrage van bewoners aan beheer van de openbare ruimte.

Op basis van onze positieve ervaringen met PanelWest stellen wij voor om een dergelijke vorm van meningspeiling op basis van informeren, discussiëren en besluiten in alle wijken in te voeren. Het is een belangrijke en laagdrempelige aanvulling op andere communicatiekanalen. Voor het wijkgericht werken met de Teams Leefomgeving door de gemeente is het naar onze mening zelfs noodzakelijk om zo'n instrument van modern en representatief contact met de bewoners te hebben. Met de decentralisering van uitvoering van het beleid naar de wijken in de recente jaren is de controle van de Gemeenteraad wellicht wat verminderd, maar die kan uitstekend of eigenlijk veel beter worden overgenomen door een open en digitale dialoog met de bewoners, die daarmee meer direct betrokken raken bij inrichting en beheer van hun omgeving.

Uiteraard willen we onze ervaring verder delen met Raad, de gemeente en andere bewonersinitiatieven in Arnhem.

Namens Werkgroep Wijkdemocratie
Erik Opdam

Gemeente Arnhem,
Postbus 9029,
6800 EL Arnhem.

Arnhem, 7 juni 2020

Kenmerk: Perspectiefnota 2021 – 2024

Geachte college en raadsleden,

In kader van burgerparticipatie willen we eerst kwijt dat we heel weinig tijd hadden om de perspectiefnota door te lezen. Afgelopen dinsdag kregen wij een mailtje hierover met het verzoek om eventueel aan jullie aandachtspunten te geven. De link die daarin vermeld stond werkte al niet en daar gingen we al weer heen qua communicatie.

Op het verzoek via de griffie om het college te verzoeken om de nota later te behandelen werd verder niet echt op ingegaan. Momenteel werken veel mensen thuis en zien we daardoor ook meer stukken dan eerder in onze mailboxen. En dan heeft men nu maar een aantal dagen de tijd om op bovenvermelde kenmerk te reageren.

Onze aandachtspunten en opmerkingen:

Hek:
In de nota wordt gesproken om samen met bewoners te werken aan een mooiere, socialere en betere stad. Wij verzoeken dan om het hek al van slot te doen en dan ook met bewoners om de tafel te gaan zitten. Dit werd ook al diverse malen in de burgerparticipatieavond aangehaald door de aanwezigen.

We gaan in dit schrijven geen namen noemen als boeman maar wanneer men met een wijk expliciet verbonden is dan mogen bewoners ook verwachten dat er een normaal gesprek mogelijk is. Sommige collegeleden verwijzen steeds door naar hun ambtenaren maar dan is er al een hek en barrière vaak. Een mailtje terug van een wethouder doet vaak al veel genot i.p.v. een belletje van de secretaresse of men de vragen in een mail wil zetten zodat een ambtenaar er naar kan kijken.

Vergroenen:
Men heeft het in de start over een groene stad: “Verder levert een groene leefomgeving een bewezen bijdrage aan de fysieke en mentale gezondheid van mensen en bevordert het de sociale samenhang.” Helaas worden bewoners vaak geblokkeerd als men het heeft over meer vergroenen en hun ideeën kenbaar maken bij o.a. projectmanagers en wijkwethouder. Bewoners willen juist meepraten en denken maar ook van gedachte wisselen over de kosten en baten die het meebrengt. De drie projecten met ijzeren klimpalen en Corton-stalenbakken had in onze ogen veel minder kunnen kosten en ook meer vergroening kunnen brengen. Daarnaast waren vele bewoners ook bereid om mee te denken en helpen met het realiseren en inplanten.

Inclusie:
We praten vaak met het APCG over de inclusie en betrokkenheid als het gaat om de Arnhemse binnenstad. Helaas zien ook wij dat dit tot op heden een lange adem heeft en vaak ook een soort tegenwerking. Vooral als men projecten heeft dan denkt men niet gauw aan de rolstoeler of slechtzienden. Ook in kader van een socialer Arnhem zou dit een vast en verplicht protocol moeten zijn bij vernieuwingen of projecten dat zij vanaf begin betrokken worden. Wanneer men naar de reserveringen kijkt op financieel gebied dan lijkt het een schijntje.

Verkamering en studenten:
Arnhem is en wordt studentenstad, werd er indertijd geroepen op een studentenavond in het stadhuis. Natuurlijk verwelkomen we de jonge en frisse generatie van harte om in Arnhem te studeren. Maar daarvoor is ook huisvesting nodig en blijkbaar steeds meer. Een huurwoning zit er vaak voor deze studenten niet in vanwege de (hoge) huur en de lange looptijd als woningzoekenden die Arnhem momenteel kent.

Een woning verkameren of een geheel kantoorpand voor de studenten ~~hun~~ zien eigenaren dan vaak ook als een mooie oplossing om klinkende munt binnen te halen. Met dit alles heeft het Spijkerkwartier momenteel ook te maken en ondervinden daar zelf enorme last van. Een last die jullie allemaal wel bekend is.

In de binnenstad ervaart men langzamerhand ook deze last en zal het ook steeds meer worden. De zgn. pandjesbazen hebben ook ons centrum ontdekt de laatste jaren. Net als in het Spijkerkwartier zal men straks ook voor de binnenstad strengere regels moeten opstellen zodat het woongenot verzekerd is.

Woningen:
Ondanks de woondeal is er in de binnenstad wel een tekort aan huurwoningen merkbaar. Een reactie op een huurwoning, via Entree, kan momenteel al oplopen tot 2 a 3000 stuks. Vaak zien we dan ook een soort van loterij en/of zelfs al onderlinge toezeggingen door de woningcorporaties voor de binnenstad.

De gemeente Arnhem zou dan ook meer moeten inzetten op het realiseren van nieuwe huurwoningen en de zgn. Knarrenhofjes. Een Knarrenhof had al gerealiseerd kunnen worden naast het Coehoornpark waar men nu bezig is om een CPO project van de grond te krijgen.

Het is heel goed dat er grond aan nieuwe eigenaren wordt verkocht zoals bij het Paradijs, De Trans, Het Kadehuis e.d. maar dit houdt het realiseren van meer huurwoningen wel enorm tegen. Verkoop aan de zgn. pandjesbazen die daarna huren vragen vanaf €900,- excl. zou men ook meer aan banden moeten leggen.

Afval:
Met het kleiner maken van de ondergrondse containers heeft men meer de woede dan begrip op de hals gehaald dan verwacht. Naast alle ellende van illegaal afval naast de containers zien vrijwilligers ook veel meer zwerfafval dan voorheen.

Dat dit een oorzaak heeft inzake de corona zijn we het dan ook wel enigszins mee eens maar ook voor deze tijd zagen we meer zwerfafval dan anders in de binnenstad. Het vragen om op hotspot plekken een afvalbak te plaatsen is bij de ambtenaar een moeilijk iets omdat deze +/- €450,- p/stuk zou kosten. Men kiest er als gemeente Arnhem dan eigenlijk al voor dat ze graag zwerfafval ziet!?!

De gemeente Arnhem zou veel meer de vele vrijwilligers moeten omhelzen die het zwerfafval opruimen. Naast het verstrekken van een knijper en ring zou men deze grote groep eens in het zonnetje kunnen zetten.

Ook Diftar kan men beter en georganiseerd doen dan tot op heden. Bekend is dat Attero aan nascheiding doet en dat momenteel met het restafval van Arnhem ook gedaan wordt in Wijster. Dus waarom dan extra oud papier en/of PBD ophalen bij de bewoners van de binnenstad wat in onze ogen extra kosten zijn als het gaat om personeel en transport?

Ook ten aanzien van GFT kan de gemeente Arnhem daarin een slag slaan door het opzetten van een wormenkwekerij c.q. composteerbedrijf. Amersfoort heeft dit reeds onder de naam Stadswormerij https://stadswormerij.nl/ Naast financieel gewin kunnen werklozen hier ook aan het werk en e.e.a. kan gekoppeld worden aan bv Scalabor.

Werk en re-integratie:
Door de coronacrisis horen we diverse verhalen van bewoners die hun werk geheel en/of gedeeltelijk zijn verloren. Een uitkering is aardig voor de eerste maanden om rust te hebben en dan op zoek te gaan naar ander werk.

In het opzetten van een buurthuis in de Arnhemse binnenstad zijn we ook voornemens om werkplekken te creëren. Men kan dan denken net zoals het Buurtgroenbedrijf Spijker maar dan met een tik meer als het aan ons ligt.

Het opzetten kan in samenwerking met o.a. De Enk Groenvoorziening, Sight, UWV en de gemeente Arnhem. Eerste opzet is dan ook om bewoners weer aan het werk te krijgen desnoods tot zij een andere baan hebben of doorvloeien naar/via de eerder genoemde bedrijven.

Momenteel ligt ons plan en aanvraag al een hele lange tijd bij het college en ambtenaren dus het is nog steeds afwachten of er ooit een buurthuis komt.

Slot:
Wellicht was het even een heel verhaal maar wij als Bewonersgroep Arnhems Hart willen echt een meer socialer en betrokken binnenstad dan eigenlijk tot op heden. En bewoners staan ook klaar als wij ze vragen om mee te denken en helpen. Dat hebben we eigenlijk al geregeld bewezen en daar gaan we ook gewoon mee door.

Maar dan zal men ook het hek van zijn slot af moeten doen en niet de kop in het zand steken.

Wij wensen jullie i.i.g. een goede en daadkrachtige raadsvergadering toe!

Namens Bewonersgroep Arnhems Hart,
Dhr. E.R. Wiessenberg,
Voorzitter.

Inspreektekst FNV gemeenteraad Arnhem op de Perspectiefnota 2021-2024
Arnhem, 10 juni 2020

Dank voor de gelegenheid om de zienswijze van de FNV op de Perspectiefnota 2021-2024 te mogen geven.

Ik spreek hier in namens de werkgroep FNV voor een sociaal Arnhem van Lokaal FNV Arnhem, het lokale vakbondsnetwerk dat álle FNV leden in onze gemeente verenigt.

Genoeg introductie. Wij focussen ons hierbij op het onderdeel werk en inkomen van deze nota.

We zijn blij dat de het college van B&W vasthoudt aan de door haar ingezette koers en dat de uitvoering van de nota Doorbraak naar werk van start gaat.

Het gaat er hierbij om zoveel mogelijk mensen, die dat op eigen kracht niet lukt, zo te steunen dat ze zo snel mogelijk in hun eigen levensonderhoud kunnen voorzien.
Met maatwerk mensen duurzaam aan de slag helpen en houden. Dus geen werkcarrousel zonder afslag naar een echte baan.

Wij willen geen langs elkaar werkende instanties met hun helaas onvermijdelijke bureaucratieën en bijbehorende vinklijstjes. De keten moet goed samenwerken.
We verwijzen hierbij naar ons artikel **Stop met de lijstjes voor werkzoekenden** in De Gelderlander van zaterdag 6 juni 2020.

Werk op basis van vertrouwen. Stel de werkzoekende zelf centraal. Denk en doe over grenzen heen. Bestrijd discriminatie op grond van huidskleur, geloof, afkomst of beperking. Ga uit van investeren door zowel overheid als werkzoekende als werkgever. Stel de mens centraal, lever maatwerk en blijf betrokken.

Dat werk hebben en meedoen in de samenleving erg belangrijk zijn onderschrijven we van harte. Maar we wijzen er ook op dat een steeds groter wordende groep inwoners van Arnhem net op of onder het bestaansminimum leeft. Vaak zijn dit mensen die in kleine banen werken of hebben gewerkt. Vergeet daarbij ook niet de ZZP'ers die voor hun eigen inkomen moeten vrezen of de mensen die van een uitkering moeten rondkomen.

Een wegzakken in schulden en uitzichtloosheid voor een groter wordend deel van hen zal bij een ongewijzigd loonbeleid het gevolg zijn. Om deze reden is de FNV gestart met de campagne Voor 14. Wij pleiten er voor dat de gemeentepolitiek van Arnhem zich uitspreekt voor een verhoging van het wettelijk minimumloon naar 14 euro.

Juist nu moet de overheid investeren in een inclusieve arbeidsmarkt en een samenleving waarin iedereen kan meedoen en waarin geen sociale en financiële armoede is.

Guido Janssen
Werkgroep FNV voor een Sociaal Arnhem

Stop met de lijstjes voor werkzoekenden

Voor de loketten van UWV en gemeenten staan mensen die acuut werkloos zijn geworden. De zwaksten op de arbeidsmarkt staan door corona nog verder aan de zijlijn. Een moment voor verandering. Weg dus met de vinklijstjes, vinden Hans Hupkes, Guido Janssen (beiden FNV) en Hans van Oosten (CNV).

Tot voor kort kampten werkgevers over de hele linie met personeelstekorten. Toch stonden mensen met een arbeidsbeperking nog aan de zijlijn. Waarom lukte het niet om mensen met een zogenoemde 'afstand tot de arbeidsmarkt' aan passend werk te helpen? Zijn er onvoldoende mogelijkheden voor ondersteuning? Is er onwil bij werkgevers? Is de afstand tot de arbeidsmarkt te groot? Slagen we er niet in een goede match te maken tussen gevraagde en beschikbare competenties? Scholen we niet gericht of te weinig?

Nee, met de Participatiewet in de hand werden mensen vermalen door regelgeving, bureaucratie en willekeur. En nu lijken ze helemaal kansloos in de concurrentie met direct 'werkfitte' werklozen uit de afgesneden flexibele schillen van bedrijven. FNV en CNV willen voor hen geen wantrouwen, stigmatisering en langs elkaar werkende ambtenaren en hulpverleners.

Onvoldoende resultaat

De samenwerkingsverbanden van overheid, onderwijs en sociale partners (werkgevers en vakbonden) doen hun uiterste best voor 'de doelgroep'. Zeker ook in Midden-Gelderland. Toch was zelfs in die uiterst krappe arbeidsmarkt het resultaat onvoldoende. Vlak voor het coronavirus ons van de straat verdreef en de economie ontwrichtte, zat meer dan de helft van de mensen thuis die juist heel graag met hun arbeidsbeperking volwaardig hadden willen werken.

Naar ons idee is een van de nog weinig onderkende oorzaken de manier waarop met de mensen uit de doelgroep wordt omgegaan. Uit de psychologie is bekend dat naarmate je meer verschilt van het gemiddelde je meer maatwerk moet leveren om de afstand met het gemiddelde te verkleinen. En ook is bekend dat als je daarin investeert, er meer kans op succes is.

Veel inspanningen van de arbeidsmarktregio zijn erop gericht de mensen uit de Participatiewet zo goed mogelijk in beeld te krijgen. Dat gebeurt dan meestal via standaardlijstjes die worden ingevuld en afgevinkt door mensen die in hun arbeidzame leven gewend zijn geweest met dat soort lijstjes te werken. Hier wordt naar ons idee een fundamentele fout gemaakt. De doelgroep is, gegeven de afstand tot het gemiddelde, niet met standaardlijstjes in beeld te brengen (en te houden). Daar is meer voor nodig, een (soms diepgaand) onderzoek naar wat mensen te bieden hebben. Zie de persoon achter de getallen en grafieken.

▲ **Mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt hebben niks aan afvinklijstjes.** FOTO SHUTTERSTOCK

In de kern van mens zijn zit de natuurlijke drang ergens bij te willen horen en van betekenis te zijn. Dat kan door zinvol en duurzaam werk, dat een meerwaarde heeft voor de betrokkenen. Werk moet lonen. Mensen moeten er beter van worden.

Begeleiding (motivering, verleiding, bemoediging en ondersteuning) is een van de twee manieren om mensen in beweging te krijgen. De andere is angst aanpraten of dreigen met straffen. De standaardlijstjes zijn daarvan een treffend voorbeeld. Ze leveren nauwelijks iets leuks op. Je hebt afstand, je bent niet werkfit, je hebt te weinig of verkeerde competenties. Geen wonder dat je dan niet in beweging komt en op de bank blijft zitten.

Weet wat mensen te bieden hebben. Zie de persoon achter de getallen en grafieken

Verleiden

Het gaat er dus om te verleiden, een positief gesprek te voeren, de wil hebben om iemand echt te leren kennen, te willen weten waar zij of hij van betekenis wil zijn en hoe wij kunnen bevorderen dat diegene (weer) ergens bij hoort.

Daar moeten de mensen die vanuit de betrokken instanties bij de uitvoering van de Participatiewet in getraind worden. Als dat niet gebeurt, blijven we in een vicieuze cirkel ronddraaien.

Het is hoog tijd dat we daar onze aandacht op richten: als je de doelgroep echt wil leren kennen moet je voorbij de lijstjes en protocollen willen denken. Mensen kunnen pas echt van betekenis zijn als er vanuit hen en niet vanuit lijstjes of protocollen wordt gedacht en gewerkt.

■ Hans Hupkes, Guido Janssen (beiden FNV) en Hans van Oosten (CNV) vertegenwoordigen leerlingen, werkzoekenden en werknemers in de arbeidsmarktregio Midden-Gelderland.

Voorzitter, geachte raadsleden

Ik ben Ipe van der Deen en één van de leden van het in 2015 opgerichte BurgerServiceLab. BSL voor intimi.

BSL is een platform van betrokken Arnhemmers, die actief zijn in Burgerinitiatieven en rondom Burgerparticipatie.

Voor ons staat het perspectief en het belang van de Burger centraal en we ondersteunen individuen en groepen bij het starten van initiatieven.

Het BSL is actief geweest bij dialoogsessies tussen Arnhemse burgers en ambtenaren. En heeft een bijdrage geleverd aan de werkplannen en afspraken van de Raadswerkgroep Burgerparticipatie.

Wij hebben in de Perspectief nota vooral gekeken naar Burgerparticipatie en ondersteuning van burgerinitiatieven en het versterken van de invloed van burgers op gemeentelijk beleid.

Van Wijken Weten, de instelling van *Teams Leefomgeving*, de *Sociale Wijkteams* en de *Wijkgerichte Aanpak* door de gemeente waren goed om burgerparticipatie op te starten.

Arnhemmers ontwikkelen meer eigen activiteiten en willen regie en invloed op hun directe leefomgeving.

Burgers ondersteunen burgers en projecten en zij willen kennis en kunde van anderen gebruiken en met hen delen.

De subsidie regeling Burgerkracht is een mooi voorbeeld van gezamenlijke inzet van overheid en burgers die dat mogelijk maakt.

Die samenwerking en financiering begint zoden aan de dijk te zetten. Samen werken kan zonder fuseren of eindeloos vergaderen.

Een paar voorbeelden

De *Ideeënmakelaars*, de *Adviesbrigade* en *Praktische Zaken* werken samen en de besturen zoeken naar mogelijkheden om initiatieven nog effectiever te kunnen ondersteunen.

Vijf buurthuizen in bewoners-/zelfbeheer delen kennis, kunde en ervaringen in *De Samenwerkende Arnhemse Buurthuizen.* Op korte termijn willen ze een tweede ring van belangstellende buurthuizen aansluiting bieden.

Zij werken goed en constructief samen met ambtenaren. Dat smaakt wat de betrokken buurthuizen betreft naar voortzetting en uitbreiding.

Voor de zomervakantie komt er van betrokkenen een voorstel naar College en Raad waarin ze Burgerkracht 2.0 toelichten en hen vragen dit te blijven faciliteren.

Onze leefwereld is op de kop gezet door Covid-19. We kunnen samen meer dan vaak gedacht.

Er ontstond een grote creativiteit om samen iets te doen, betekenisvol bezig te zijn, initiatieven te nemen en te werken aan een samen leving voor anderen en jezelf.

Dat geeft het gevoel dat we weer controle over onze leefwereld kunnen krijgen en houden.

In de Perspectief nota herhaalt het College de intentie om burgers in Arnhem meer en vroeger te betrekken.

Voor ons is niet duidelijk hoe en met welke middelen het college dit wil realiseren!

Die intentie loopt daarmee het risico een papieren beleidstijger te blijven.

Zeker zolang er professionele organisaties en ambtenaren zijn, die denken wel te weten wat burgers nodig hebben of willen. Overigens zijn er ook burgers die alle inzet vanuit de gemeente en organisaties afdoen als: werkt toch niet, is alleen eigen belang.

Burgerparticipatie moet niet het zetten van een vinkje zijn.

Het BurgerServiceLab biedt haar kennis en kunde aan om in dialoog met alle betrokken partijen over deze thema ’s met oplossingen te komen.

De essentie van participatie is gezamenlijk eigenaarschap van een probleem EN partnerschap bij de oplossing.

Wij roepen Raad en College op de opgeschreven intenties waar te maken.

Voorzitter, tot slot
Laat de ophokplicht door Covid-19 geen aanleiding zijn voor terugval naar oud gezeur over rol- of taakverdeling, stammenstrijdjes en domeingesteggel.

Ik wens u allen veel plezier met en van uw werk

Vereniging
Stadsschoon
Arnhem

Arnhem, 8 juni 2020.

Aan:
- het college van burgemeester en wethouders van Arnhem,
- de raadsleden

Oegstgeestraat 3,
6843 HV Arnhem

Geacht college, geachte raadsleden,

Onderwerp: Versteende tuinen.

Schandplekken

Wij vertellen u niets nieuws, U ziet het her en der in onze stad. Versteende tuinen. Schandplekken in het aanzien van onze groene stad. Betegeling van een looppad en de inrit naar de garage is normaal. Maar voortuinen en zijtuinen worden verhard om te dienen als parkeerplaats. En mensen die niet van tuinieren houden kiezen voor betegeling van wat een fraaie groene tuin had kunnen worden.

Gratis parkeerplek op eigen terrein

Geen tuin te onderhouden

Mooie groene wijken

Arnhem heeft veel mooie groene wijken. En een aantal prachtige parken. Dat tezamen in een unieke stedenbouwkundige vingerstructuur. Dat moet zo blijven en het streven moet gericht zijn op een nog mooier Arnhem.

Stenen eruit, groen erin

Dat is het motto van de landelijke Operatie Steeenbreek. Volgens De Gelderlander van 30 mei j.l. zijn in dat kader in Nijmegen goede resultaten bereikt.In Arnhem kennen we op dit terrein Arnhem Klimaat Bestendig, Groen Arnhem en het Aanjaagfonds. Allemaal prima. Maar het levert o.i. te weinig op. We missen hier een duidelijk beleidspunt van de gemeente. Bij aanleg van nieuwe wijken dient ingebed te zijn dat onnodige verstening van tuinen van het begin af niet plaats vindt. In bestaande wijken met bedoelde schandplekken dient gestreefd te worden naar vervanging van verharding door groen. Een en ander is primair een kwestie van mentaliteit onder de bevolking. De gemeente zou kunnen uitdragen hoeveel argumenten er zijn voor bedoelde vergroening uit het oogpunt van milieu, klimaat en stadsschoon.
In de Perspectiefnota 2021 – 2014 staat o.a. “Arnhem is een groene stad, Die kwaliteit wordt gekoesterd en versterkt. Meer groen in de leefomgeving bevordert de biodiversiteit en speelt een belangrijke rol in het verminderen van problemen rond wateroverlast, hittestress en vervuilde lucht”. Dat is duidelijke taal en meer dan ooit actueel, gezien de droogte die nu al voor het tweede jaar manifest dreigt te worden en dat eigenlijk al is.

Actieplan Groen Arnhem

Arnhem zou kunnen beginnen met van de vergroening van stadswijken een duidelijk bedleidspunt te maken. En in enkele hoofdlijnen aangeven hoe dat beleid concreet zal worden uitgevoerd. Primair kan het gericht worden op bevordering van de juiste mentaliteit onder de bevolking met ondersteuning van enkele voorbeeldprojecten. Maar een verdere subsidie regeling zou ook zeer stimulerend kunnen werken.
We beseffen dat dit geld gaat kosten. De komende bespreking van de Perspectiefnota geeft de gelegenheid om ook hier voor perspectief te zorgen.

Wij hopen dat u het bovenstaande in welwillende overweging wilt nemen.

Het bestuur van de Vereniging Stadsschoon Arnhem,

P. van Dijk, voorzitter

Geachte Raadsleden,

Ik ben Robert Jan Buis, geboren en getogen Arnhemmer. Ik woon in Arnhem-Noord en ben reeds 25 jaar actief in de vastgoed sector. Als Bedrijfsmakelaar met een passie voor Marketing werk ik in opdracht van ondernemende vastgoedbeleggers tot aan institutionele beleggers. Als betrokken Arnhemmer maak ik deel uit van het inspiratieplatform CityMarketing Arnhem.

De perspectiefnota zie ik als kans om de huidige generiek geformuleerde doelstellingen mede vorm te geven naar concrete akties. Deze mis ik in het document, als het gaat om het Thema "Wonen in een duurzamer Arnhem".

Ik zal even kort inhoudelijk op de Nota een tweetal opmerkingen willen maken, om daarna mijn spreektijd aan te wenden voor suggesties en verbeteringen om te komen tot een snellere invulling van het thema en de belangrijkste onderligger daarvan zijnde "Woondeal Arnhem – Nijmegen". Immers hierin is het Duurzaamheid Thema verankert.

<u>Inhoudelijk Perspectiefnota:</u>

1.) Pagina 11. "verkamering" ik snap dat handhaving aandacht verdient, maar zou graag meer aandacht zien voor de oplossing van het onderliggende probleem. Namelijk te weinig beschikbare, betaalbare wooneenheden voor de doelgroep(en).
[ADVIES : kijk nog eens goed naar het transformatiebeleid en geef ruimte voor "micro-appartments" desnoods tijdelijk tot de woonvoorraad op orde is. Ook tijdelijke flexibele huisvesting kan hierin bijdragen, Bijvoorbeeld leegstaande kantoren tijdelijk transformeren voor maximaal 5 jaar als migrantenhotel ?]
2.) Financiële paragraaf "tegenvallende inkomsten grondbedrijf". De ervaring leert dat men lange doorlooptijden hanteert en beschikbare lokaties die te vinden zijn op "Vastgoedplein" wel aangeboden worden, maar er geen marktransacties op kunnen/mogen worden gedaan. Men houdt zaken lang aan voor eigen planvorming en laat geen of weinig ruimte voor marktinitiatieven.
[ADVIES: geef meer ruimte voor marktwerking. Immers als je iets online aanbiedt en men aanvaard de uitgangspunten, dan zou je in een normale wereld tot zaken komen. Nu is men niet ontvankelijk. Voorbeeld hiervan is Kavel 7/7a op Arnhem-Centraal]

<u>Perspectiefnota in relatie tot Woondeal regio Arnhem-Nijmegen:</u>

Ik mis concrete (nieuwe) akties om invulling te geven aan de Woondeal, anders dan de budgetvraag voor nadere bezetting binnen de Gemeente ? Is dat wel nodig op deze wijze ? Kan Gemeente Arnhem niet meer sturen op co-creatie en zich beperken tot het stimuleren van nieuwe oplossingen en deze dan slechts inhoudelijk toetsen op de randvoorwaarden en meewerken met de (juridische) instrumenten beschikbaar ?

De Woondeal geeft uitstekend de "Sense-of-Urgency" aan.

<u>Wat ik mis in de Nota ten aanzien van de opgave in de Woondeal is;</u>

- Wat zijn nu de concrete akties ?

- Wie gaat nu wat en wanneer doen ?

- Is er een Taskforce binnen Gemeente Arnhem ?

- Bij welk loket kunnen we terecht met oplossingen ?

Het plan **"Ontwerp-structuurvisie Arnhem 2020 – doorkijk 2040 d.d. 31 januari 2012"** gemaakt in opdracht van Gemeente Arnhem is een uitstekend document gedragen door kennisintensieve partijen, echter in mijn optiek doet Gemeente Arnhem daar veel en veel te weinig mee.

Nog sterker de gemeenteraad heeft in juni 2018 een beslissing genomen (op onjuiste / misleidende informatie) in afwijking van dit 150 pagina tellende kennisdocument)(o.a. Arcadis, DGMR, IF Technology, alle kennispartijen in de bouw- en realisatie bedrijfskolom).

Concrete suggesties:

1) **Arnhem-Oost** (focusgebied Woondeal). [Vraag: is Gemeente Arnhem bereid gegeven de "Sense-of-Urgency" alle middelen in te zetten die ze beschikbaar heeft ? Is **onteigening** een middel in te zetten voor het hoger doel om conform Woondeal te komen tot een snellere realisatie binnen de geformuleerde randvoorwaarden ? Is er de bereidheid om eventueel Monumentale en/of beeldbepalende objecten te offeren voor een betere en aangepaste woonomgeving anno 2025 en verder ? Nu "gijzelen" dit soort objecten latente gebiedsontwikkelingen*. [Vraag: Stel nou dat die bereidheid er niet is voor de instrumenten onteigenen en monumentale objecten saneren, is er dan de bereidheid om af te gaan wijken van de huidige hoogte restricties ? Je ziet dat Nijmegen een voorsprong neemt in haar programmering mede door toestaan van diverse hoogte accenten binnen de stad ?]*

2) **Samenwerking met Woning Corporaties** (WOCO). Heeft Gemeente Arnhem instrumenten om een WOCO aan te zetten om actief mee te werken aan plannen ? [Casus: Een landelijke zorgpartij wenst een inbreiding te maken in Malburgen (Focusgebied in Woondeal), huidige pandeigenaren willen meewerken tot sloop. De zorgaanbieder wil nieuw bouwen in het sociale segment. Gemeente medewerkers vinden het een goed idee. De lokaal actieve WOCO werkt niet mee c.q. reageert niet. Dit plan circuleert reeds 9 weken hiermee blokkeert een door partijen gewenste binnenstedelijke nieuwe inbreiding die valt binnen de randvoorwaarden conform de Woondeal ?! *[Vraag: Heeft Gemeente een instrument om een WOCO aan te zetten tot aktie of sterker "coöperatie" ?]*

3) **Coehoorn Centraal** opnieuw in ogenschouw nemen gegeven de strategische ligging bij Arnhem-Centraal, A-1 winkelgebied en naast uitgaanscentrum De Korenmarkt. Gegeven de wens om binnenstedelijk te verdichten is het -voor Arnhem, gegeven de randvoorwaarden- de oplossing meer hoogbouw integreren. Locatie Coehoorn leent zich daar bij uitstek voor gegeven het hoogteverval, waarmee men hoog kan bouwen binnen de maximering van "Het Nieuwe Arnhemse- peil" (zie visiedocument 2012). *[Vraag: is de Raad bereid het gebied alsnog / opnieuw te herzien {de motie 20 juni 2018 te herzien} gegeven de historische adviezen medio 2012 en het voortschrijdende inzicht medio 2020 conform Woondeal Regio Arnhem-Nijmegen ?]*

Vriendelijk dank voor uw aandacht. Ik ben bereid tot het beantwoorden van vragen nu of buiten het inspreekmoment voor alle partijen.

Fijne avond en dank voor uw tijd.

Arnhem, Robert Jan Buis RT-SMP

KAN

Aan: Gemeenteraad Arnhem
d.t.v. D. Becker, plv.voorzitter en q.q. voorzitter Agendacommissie
Postbus 9029
6800 EL ARNHEM

CC: A.D.M. van der Laak, voorzitter Raadswerkgroep Burgerparticipatie

Arnhem, 10 JUN 2020

Betreft: Raadsvoorstel Burgerparticipatie zonder Participatie van Burgers?

Geachte heer Becker,

Op 29 april 2020 nam de gemeenteraad van Arnhem bij hamerslag het initiatiefvoorstel-Van der Laak aan over burgerparticipatie. Ik heb bezwaren bij dit raadsbesluit.

Het voorstel werd direct op de besluitvormende raadsagenda geplaatst. Daarmee is inspraak van burgers onmogelijk geworden. Het werkgroeplid Maref (VVD) heeft mij deze gang van zaken toegelicht. Dat kon omdat geen van de fracties meningsvormende behandeling nodig vond. Die conclusie wordt normaal getrokken na de informatieve of de meningsvormende (1) fase.

Je zou kunnen betogen dat er inspraak heeft plaatsgevonden maar dat betoog faalt. Er heeft een Poolse Landdag plaatsgehad. Ik heb niets tegen een Arnhemse Staddag of een Poolse Landdag, maar dat is een vorm van co-creatie. Dat mag nooit in de plaats komen van de formele inspraak.

Bij co-creatie wordt samen de receptuur van de taart opgesteld. Het bestuursorgaan (hier: de raad, namens hen de werkgroep) gaat dan kneden en bakken. De burger is niet in staat gesteld om het baksel te beoordelen.

Omdat ik zie dat het systeem van de Arnhemse Staddag in plaats van de reguliere inspraak vaker wordt gebruikt wil ik hier een punt van maken. Fractievoorzitter Coenders (GL) stelde in het recente gesprek in Herman Centraal op DMB dat de inspraak nu weer op de ouderwetse manier plaats vind (5 minuten ruimte om je verhaal te doen) en dat hij dat jammer vind. Het is zeker goed om andere vormen te hebben, maar de Arnhemse Staddagmethode is principieel geen vervanger.

Mierlostraat 43
6844 DW ARNHEM
KennisnetwerkArnhemNijmegen@gmail.com

KAN

Ik licht dit bezwaar graag nader toe.

Dit bezwaar had ik graag naar voren gebracht voorafgaand aan uw besluitvorming. Helaas werden betrokken burgers iets meer dan 24 uur voor de raadsvergadering door de raadsgriffie ingelicht over deze gang van zaken. De burger werd iets meegedeeld en kon niet meer handelen of participeren. En dat over een voorstel rond burgerparticipatie.

Ik licht deze klacht graag nader toe.

Dit bezwaarschrift is van tafel als de gemeenteraad toezegt dat er altijd reguliere inspraak mogelijk is bij voorstellen of besprekingen in de raadskamers. U wil de burger betrekken en hen faciliteren, dan moet het de burger niet onmogelijk gemaakt worden.

Het werd mij al onmogelijk gemaakt om op een normale wijze te participeren tijdens de Arnhemse Staddag, mede dankzij de onafhankelijke voorzitter van mijn tafeltje die vanuit de gekleurde bril van oud-SP-raadslid redeneerde en handelde. Achteraf gezien heeft Rebin Maref een klacht daarover voorkomen door hier informeel het contact over te zoeken. Dat is uitgesproken, waarvoor dank. Ik troostte me met de gedachte dat er nog een normale raadsbehandeling zou komen.

Ik zie uit naar uw reactie.

Met vriendelijke groeten,

Ramon Barends

Mierlostraat 43
6844 DW ARNHEM
KennisnetwerkArnhemNijmegen@gmail.com

10 juni 2020, Arnhem

Het stadhuis beschouwt het Nieuwe Bomenbeleid als een uitgave om de stad Arnhem **mooier** te maken, als een luxe. En niet als een noodzaak in deze tijd waarin de natuur in de stad **zelf** steeds belangrijker wordt voor de gezondheid en het dagelijks leven van **alle** Arnhemmers.

Beste Raadsleden,

Goed om jullie hier weer te zien !

De afgelopen maanden zijn we met de neus op de feiten gedrukt, met de natuur valt uiteindelijk niet te spotten. Positieve ecologische veranderingen in de stad zijn van levensbelang.

Het stadhuis **kan niet langer met haar oude programma** doorgaan, er zullen keuzes voor de **NATUUR in de stad zelf** gemaakt moeten worden.

Schrap bijvoorbeeld die veel te dure herinrichting van de Blauwe Golven. Haal die betonstenen er uit en hergebruik ze, breng een goede grondlaag aan en **plant bomen en struiken.**

In januari en februari hebben **jullie** allemaal benadrukt dat het nieuwe bomenbeleid concrete doelen moet hebben en dat een beter bomenbeleid belangrijk is voor de mensen, vogels en insecten in de stad.

De bomen en bossen in Arnhem worden steeds meer bedreigd door **de verdroging.**

De bewoners van de stad hebben meer schaduw en verbetering van de luchtkwaliteit nodig door middel van de aanplant van meer bomen in de stad. Er zal meer geïnvesteerd moeten worden in **ecologisch** onderhoud en beheer van **bomen en struiken**.

De geplande uitgaven voor het Nieuwe Bomenbeleid, zoals vermeldt in de Perspectiefnota 2020-2024 zijn echter volstrekt onvoldoende! Dit jaar en in 2021 wordt **geen cent extra** voor de bomen en bossen uitgetrokken. Pas in 2022 zou er **€ 210.000** bij komen.

Wij vragen jullie nu om B&W duidelijk te maken dat het Nieuwe Bomen beleid **meer inhoud en financiële armslag** nodig heeft ![1]

Hoeveel bomen wil de gemeente aanplanten de komende jaren?
Hoeveel ruimte wil men geven aan een ecologische inrichting, beheer en onderhoud?
Hoeveel vrijkomende agrarische akkers wil men inrichten voor de vergroting van het bosareaal?
Wat wil men besteden voor de stimulering van voedselbossen?
Wat gaat de gemeente ondernemen om het houtverbranden van de biomassacentrales en biomassaketels te laten stoppen?
Hoeveel geld wil men uittrekken voor maatregelen om de verdroging van de bossen en parken tegen te gaan?

[1] Er is nog steeds geen concept Uitvoeringsplan en wij worden niet geïnformeerd over de inhoud door de wethouder Groen.

De Arnhemse Bomenbond doet opnieuw een beroep op u !

met vriendelijke groet
namens de Arnhemse Bomenbond

Joost Blasweiler

De Arnhemse Bomenbond is een samenwerkingsverband van:
Bloei! In Arnhem, Actievoerders voor de bomen in Arnhem, Stichting EDSP ECO, Natuur en Milieu Schuytgraaf, Werkgroep Behoud Bomen in Arnhem, Elderveld Groen, Redactie Bomen en Bos, Werkgroep Klingelbeek, Arnhems Peil.

Financieel beeld 2020-2024	2020	2021	2022	2023	2024	
3. Genieten van een nog mooier Arnhem						
Blauwe Golven conform motie MJPB 2020-2023			-3,35			I
Dekking Blauwe Golven uit BR Zuidelijke Binnenstad			3,00			I
Dekking Blauwe Golven uit middelen voor bereikbaarheid			0,35			I
Dekking Blauwe Golven uit middelen urban sports			0,20			I
Kapitaallasten netto activeren Blauwe Golven				-0,42	-0,42	S
Bomenbeleid	-0,25	-0,39	-0,39	-0,39	-0,39	S
Bomenbeleid: dekking BR Groenfonds	0,25	0,10				I
Bomenbeleid: dekking groenfonds exploitatie		0,10	0,10	0,10	0,10	S
Bomenbeleid: dekking BR Groot Onderhoud		0,19	0,08	0,01		I
Bomenbeleid: dekking dmv vrijspelen investeringsbudget VRI			0,21	0,28	0,29	S
Uitvoeringsagenda dierenwelzijn incl dierenartskosten minima	-0,06	-0,11	-0,11	-0,11	-0,11	S
Dekking: incidenteel Openbare Ruimte	0,03					I
Dekking: incidenteel Armoede	0,03					I
Kunstgrasvelden	-0,18	-0,03	-0,03	-0,03	-0,03	S
Sloopkosten Kermisland				-0,27		I
Exploitatie sporthallen	-0,09					S
Totaal Genieten van een nog mooier Arnhem	***-0,27***	***-0,14***	***0,06***	***-0,83***	***-0,55***	

Opvallend is dat in het beleidsonderdeel “Genieten van een nog mooier Arnhem” voor de herinrichting van het kunstwerk De Blauwe Golven in 2022 **€ 3.350.000** is gereserveerd. De totale kosten van die herinrichting bedraagt ca. 10 miljoen euro. Wij zullen in 2021 en 2022 **intensief de bewoners van Arnhem informeren** welke partijen zich positief ingezet hebben voor de bomen in de stad en de Arnhemse bossen en landgoederen.

Na anderhalf jaar praten over het bomenbeleid en zes bomenpicknicks is het tijd voor iets nieuws:

Actief beschermingsbeleid en investeringen voor de Arnhemse bomen, vogels, struiken, insecten, bloemen en bijen ! Het beheer- en onderhoudsbudget voor bomen en groen in de stad moet structureel omhoog.
Meer Bomen: meer CO^2 reductie. Er moet geanticipeerd worden op de hete zomers: meer schaduw.
En voorkomen moet worden dat de bomen verdrogen in de stad en bossen.

Met vriendelijke groet van uw Arnhemse Bomenbond bomenbond@arnhemspeil.nl

5 juni 2020

Als burger verweesd bij mooi weer

Inbreng M. Jonker naar aanleiding van oproep tot inspraak over Perspectiefnota, hoofdthema "open en verantwoord besturen"

Geachte gemeenteraad, geacht gemeentebestuur,

1 Inleiding - multiple choice met paradijselijke thema's

Op 3 juni 2020 trof ik in mijn inbox een "laatste oproep" van de gemeente aan burgers om zich aan te melden om in te spreken op de gemeenteraadsvergadering van 10 juni aanstaande, naar aanleiding van de door de gemeente gepubliceerde "Perspectiefnota 2021-2024". Het is ook mogelijk een schriftelijke reactie in te sturen. Van deze laatste mogelijkheid maak ik gebruik.

De gemeente lijkt insprekers te vragen om zich te beperken tot inspraak over één van vier hoofdthema's, waaraan de gemeente de volgende namen heeft gegeven:
- Meedoen in een Socialer Arnhem;
- Wonen in een Duurzamer Arnhem;
- Genieten van een nog Mooier Arnhem;
- Open & Verantwoord Besturen.[1]

Een paradijselijke aanblik ontvouwt zich. Wie wil er nu niet wonen in een Sociaal, Duurzaam, Mooi en Open & Verantwoord Bestuurd Arnhem? Voor wie goed kijkt, is er echter niet zozeer sprake van een lonkend "perspectief", maar vooral van lonkende woorden. De geloofwaardigheid is gering.

Omdat ik van de gemeente één van die vier hoofdthema's moet kiezen, zal ik het uitleggen aan de hand van het thema "Open & Verantwoord Besturen". Maar eigenlijk gaat mijn inbreng over alle vier thema's, en met name over de samenhang daartussen, met het accent op burgerparticipatie.

2 Open & Verantwoord Besturen in de Perspectiefnota

Wat opvalt in de Perspectiefnota is dat de inhoudelijke tekst over "Open & Verantwoord Besturen", in het deel gewijd aan het "beleidsmatig perspectief", heel kort is. In het deel gewijd aan het "financieel perspectief" worden er onder hetzelfde thema allerlei financiële kwesties besproken. Het is op zichzelf goed als een gemeentebestuur inzichtelijk wil maken hoe het er financieel voorstaat met de gemeente, en hoe de vooruitzichten voor de komende jaren zijn. Maar dat is slechts een klein onderdeel van wat "open en verantwoord besturen" inhoudt, of althans zou moeten inhouden.

1 Zie bijlage: de gemeentelijke oproep op 3 juni 2020 en de tekst op de gemeentelijke website.

3 Arnhem wordt niet open bestuurd

Nog maar enkele jaren geleden was er in het Arnhemse gemeentebestuur een "bestuurscrisis", waarvoor het rapport-Frissen werd uitgebracht. Uit het nieuws over die crisis en uit het rapport kwam een beeld naar voren van politiek gekrakeel waarvan de waarheid het eerste slachtoffer was. Sindsdien lijken de rijen binnen de coalitie die nu aan de macht is, zich als een oester gesloten te hebben. Communicatie met burgers wordt strak "geregisseerd". Misschien dat de betreffende partijen en functionarissen binnen die oester heel open met elkaar omgaan - dat kunnen burgers zonder speciale contacten niet zien, want voor ons als buitenstaanders is die oester een *black box.*

Bekend is het bezoek van wethouder Bouwkamp in januari van dit jaar aan het Spijkerkwartier om de situatie bij de afvalcontainers in ogenschouw te nemen. "Toevallig" was het afval nabij die containers net de vorige avond opgeruimd door medewerkers van het door de gemeente ingeschakelde afvalinzamelingsbedrijf, dan wel door "afvalcoaches". De wethouder constateerde tevreden dat alles schoon was en het afvalbeleid dus goed werkte. Het deed denken aan het bezoek van tsarina Catharina de Grote aan de zogeheten Potemkin-dorpen, die (naar verluidt) speciaal voor haar werden opgericht om te laten zien dat het goed ging - ook destijds al op kosten van de belastingbetaler. Catharina was een buitengewoon succesvolle tsarina, maar zeker niet iemand die naar de huidige opvattingen "open" bestuurde.[2] Het inrichten van een schijnwereld, inclusief een toneelspel van "open" communicatie, is niet hetzelfde als echt open bestuur.

De afgelopen jaren zijn er verschillende momenten geweest waarop het vertrouwen van veel Arnhemmers in het bestuur werd geschokt. Ik noem enkele voorbeelden die me zijn bijgebleven: het nodeloos kappen van bomen, de stille medewerking van het gemeentebestuur aan een vervuilende en bomen-verslindende biomassacentrale terwijl bewoners ondertussen mochten meepraten over nieuw "bomenbeleid", het organiseren van steeds toenemende geluidsoverlast om de gemeentelijke kas te spekken (o.a. Koningsdag) en het doordrukken van een burger-onvriendelijk afvalinzamelingssysteem waarbij burgers worden betiteld als onverantwoordelijke "vervuilers" die "moeten betalen" en zoveel mogelijk worden klemgezet.

Op die punten heeft het gemeentebestuur niet "open en verantwoord" bestuurd, maar zolang mogelijk een autoritaire houding aangenomen en legitieme belangen van burgers arrogant over het hoofd gezien. Het gemeentebestuur begon in sommige gevallen pas (een beetje) te luisteren na acties van grote aantallen woedende bewoners, in andere gevallen drukte het gemeentebestuur, braaf gevolgd door een (formeel democratische) gemeenteraadsmeerderheid die ook niet naar bezwaren wilde luisteren, autoritair zijn wil door.

---

2 De horigheid (lijfeigenschap) werd in Rusland pas veel later afgeschaft, en verergerde onder Catherina in sommige opzichten juist: "Catherine did initiate some changes to serfdom. If a noble did not live up to his side of the deal, the serfs could file complaints against him by following the proper channels of law. Catherine gave them this new right, but in exchange they could no longer appeal directly to her. She did this because she did not want to be bothered by the peasantry, but did not want to give them reason to revolt. In this act, she gave the serfs a legitimate bureaucratic status they had lacked before. (...) Other than these, the rights of a serf were very limited. A landowner could punish his serfs at his discretion, and under Catherine the Great gained the ability to sentence his serfs to hard labour in Siberia, a punishment normally reserved for convicted criminals. The only thing a noble could not do to his serfs was to kill them. The life of a serf belonged to the state. (...) Under Catherine's rule, despite her enlightened ideals, the serfs were generally unhappy and discontented." Bron: https://en.wikipedia.org/wiki/Catherine_the_Great (geraadpleegd: 5 juni 2020)

4 Het gemeentebestuur is niet werkelijk aanspreekbaar

Ongeacht de politieke signatuur van het college van B&W, lijkt het Arnhemse gemeentebestuur in al zijn geledingen (bestuur, gemeenteraad, ambtenaren) al minstens twintig jaar niet goed aanspreekbaar te zijn voor gewone burgers.

De afgelopen jaren heb ik me op verschillende gebieden geëngageerd met het bestuur van de gemeente Arnhem:

- Sinds 2005 kom ik samen met een aantal andere bewoners op voor de bescherming van onze directe leefomgeving tegen de plannen van opeenvolgende projectontwikkelaars, die door de gemeente worden gefaciliteerd. Er is sprake van een opeenvolging van niet-nagekomen toezeggingen van de gemeente. Op dit moment weigert de gemeente al bijna vijf jaar lang het bestemmingsplan te handhaven, ondanks een handhavingsbesluit en rechterlijke uitspraken;
- Ik heb me ingezet voor beperking van geluidsoverlast in onze wijk (vijftien jaar geleden een door mij gewonnen rechtszaak waarna de gemeente haar beleid aanpaste; vorig jaar een brief n.a.v. Koningsdag, waarop het college van B&W nog steeds niet heeft geantwoord);
- Ik heb me ingezet voor privacy en een burger-vriendelijk afvalbeleid (de gemeente volgt haar eigen privacy-beleid niet maar verzamelt zonder noodzaak persoonsgegevens, en verandert telkens haar schijnbare doelen met de gegevensverwerking);
- Ik heb me ingezet voor serieuze wijkparticipatie (de gemeente veranderde de spelregels en voorwaarden tijdens een participatietraject voor een parkeerplan en zette burgers met andere ideeën dan die van een gevestigd lobby-groepje op die manier buiten spel);
- Met bizar veel moeite en tijd ben ik erin geslaagd de herplant van twee bomen (nabij mijn eigen woning) te bewerkstelligen, toen de gemeente gemaakte afspraken niet nakwam;
- Ik heb inbreng geleverd bij de totstandkoming van het nieuwe groenbeleid (dat in de praktijk nog steeds weinig waarborgen biedt voor een respectvolle omgang met groen; alles hangt af van hoe het door wethouders en ambtenaren wordt geïnterpreteerd; onlangs is er een achttien meter hoge boom nabij mijn woning gekapt - ik weet niet waarom).

Ik heb als burger echt mijn best gedaan om op verschillende punten met het gemeentebestuur in gesprek te komen. Op grond van mijn ervaringen heb ik de indruk dat het Arnhemse gemeente-bestuur als geheel, in al zijn geledingen, geen intrinsieke belangstelling heeft, en dus niet werkelijk openstaat, voor inbreng van burgers, maar hooguit instrumentele belangstelling. Voor burgers zie ik primair drie mogelijkheden om bij de gemeente zulke instrumentele belangstelling te wekken:

(1) Door middel van een goed-georganiseerde, jarenlange lobby, waarbij allerlei vormen van **belangenverstrengeling** worden gecultiveerd;
(2) Door middel van het mobiliseren van de **woede van flinke aantallen burgers**, waardoor er politieke druk ontstaat;
(3) Door middel van (de dreiging van) **rechtszaken** en het daarmee gemoeide reputatierisico.

Dat is voor de meeste mensen ondoenlijk. Maar nu roept u individuele burgers op inbreng te leveren bij de Perspectiefnota 2021-2024... Dat dient alleen voor de bühne, zodat jullie achteraf kunnen zeggen dat jullie bewoners hebben uitgenodigd om mee te denken - een theaterstuk van vrijblijvende quasi-"participatie", zonder geloofwaardigheid. Waar het in de huidige cultuur van bestuurlijk Arnhem aan ontbreekt, is congruentie tussen woorden en daden.

5 Ontbrekende congruentie tussen woorden en daden

Vanwege die ontbrekende congruentie tussen woorden en daden klopt het niet wat er op pagina 7 van de Perspectiefnota staat, onder hetzelfde kopje "Open en verantwoord besturen":

> Dit doen wij niet alleen. Wij doen dit samen met de Arnhemmers en de vele bedrijven en organisaties actief in Arnhem. We betrekken hen bij plannen die we maken. En we proberen zoveel mogelijk ervaringsdeskundigen te raadplegen voor het verbeteren van onze plannen. Wij ontwikkelen onder meer het programma Burgerparticipatie. Het is de bedoeling dat dit programma vooral praktisch van aard wordt en ons handvatten geeft hoe we inwoners en partners het beste bij plannen en projecten kunnen betrekken.

Deze woorden klinken op het eerste gehoor goed, maar als "ervaringsdeskundige" wil ik u teruggeven dat het mijn ervaring is dat gemeentelijke woorden over participatie veel te vaak niet overeenstemmen met gemeentelijke daden - en dat bij gemeentefunctionarissen vaak zelfs het bewustzijn lijkt te ontbreken dat er een discrepantie is tussen hun woorden (al of niet in de vorm van verwijzingen naar geformuleerd "beleid") en hun daden. Dat willen ze van zichzelf niet weten.

De Perspectiefnota, die ik in zijn geheel heb gelezen, zit taalkundig relatief goed in elkaar vergeleken met andere gemeentelijke teksten die ik heb gezien. Het probleem zit hem niet in de tekst van de Perspectiefnota zelf, maar in de relatie tussen die tekst en de bestuurlijke praktijk. De woorden kunnen nog zo mooi zijn, het is mijn ervaring dat het handelen van de gemeente Arnhem daar in de praktijk in hoge mate los van staat.

6 Geen "programma Burgerparticipatie" maar een leerweg "luisteren naar burgers"

Als het "programma Burgerparticipatie" straks door de gemeente op instrumentele wijze ingezet wordt om aan bestuurlijke maatregelen "legitimiteit en draagvlak te geven", dan zal dat programma in de praktijk dienen om kritiek op of protest tegen die maatregelen te bemoeilijken of te onderdrukken. Het hele idee dat Burgerparticipatie door middel van een "programma" kan worden bevorderd, is dubieus. Burgerparticipatie zou "in de genen" van elke bestuurder en ambtenaar moeten zitten en deel moeten uitmaken van elk afwegings- en besluitvormingsproces.

Wat allereerst nodig is, is een leerweg voor ambtenaren en bestuurders om anders naar burgers te gaan kijken dan de meesten van hen nu doen - en dan denk ik met name ook aan hoge managers en bestuurders, die het allermeest lijken op te gaan in een instrumentele, "gesloten" logica (*"Wij tonen empathie omdat dat vertrouwen wekt en acceptatie vergroot"*). Zonder een verandering van hun attitude en bewustzijn, zullen burgers zich altijd verweesd blijven voelen terwijl ze zien hoe de gemeente ondertussen mooi weer speelt met behulp van "theaterstuk Burgerparticipatie".

Zo'n leerweg helpt alleen, als die ambtenaren en bestuurders onderweg ook leren om anders met zichzelf om te gaan. Alleen wie goed met zichzelf omgaat, kan anderen echt ontmoeten en goed naar hen luisteren. En alleen wie goed luistert, kan anderen goed overtuigen (niet: manipuleren).

De gemeentelijke bubble van (deels) onbewuste zelfgenoegzaamheid moet worden doorgeprikt. Pas dan kan de gemeente echt positief bijdragen aan het perspectief van "de rest" van Arnhem.

Bijlage

Email van de gemeente Arnhem 3 juni 2020

Laatste oproep: Praat mee over Arnhem!

Op woensdagavond 10 juni is het voor Arnhemmers mogelijk om voor de gemeenteraad in te spreken op één thema van de Perspectiefnota: Meedoen in een Socialer Arnhem, Wonen in een Duurzamer Arnhem, Genieten van een nog Mooier Arnhem en Open & Verantwoord Besturen. Een schriftelijke reactie is ook mogelijk. Meer informatie over dit inspreekmoment? Lees meer

[na aanklikken hyperlink:]

https://www.arnhem.nl/actueel/alle_nieuwsberichten/Praat_mee_over_Arnhem

Praat mee over Arnhem!

Heeft u ideeën over de stad Arnhem? Welk onderwerp verdient volgens u meer aandacht? Laat het de gemeenteraad horen!

Op woensdagavond 10 juni spreekt de gemeenteraad voor het eerst over de Perspectiefnota. In de Perspectiefnota staan de plannen voor de komende vier jaar. Er is voor u de gelegenheid om in te spreken op één van de vier hoofdthema's: Meedoen in een Socialer Arnhem, Wonen in een Duurzamer Arnhem, Genieten van een nog Mooier Arnhem en Open & Verantwoord Besturen. U kunt zich uiterlijk tot maandag 8 juni aanmelden via griffie@arnhem.nl. Vermeld bij uw inschrijving graag uw thema, naam, telefoonnummer en emailadres. Voor vragen kunt u bellen naar 06-53680102 (Marijne).

Het inspraakmoment zal veilig en volgens de nieuwe richtlijnen van de anderhalvemetersamenleving ingericht worden. Daarom is er een maximaal aantal van 24 deelnemers welkom op het Stadhuis. Wilt u liever via schriftelijk weg een reactie insturen? Mail uw bijdrage uiterlijk 8 juni via griffie@arnhem.nl

Praktisch

Wanneer: woensdagavond 10 juni 2020 tijdens de Politieke Avond.
Uiterlijke datum aanmelden: maandag 8 juni via griffie@arnhem.nl
Locatie: Stadhuis Arnhem (Koningstraat 38 te Arnhem)

De Perspectiefnota is te vinden op https://financien.arnhem.nl/

Geachte leden van de gemeenteraad,

Mijn naam is Alie Sijtsma en ik woon sinds 2005 in deze mooie stad.

U geeft mij spreektijd, omdat u begrijpt dat u in de eerste plaats moet luisteren naar de mensen die de veranderingen wel of niet voor zich zien.

Ik citeer uit de Nieuwjaars speech van meneer Marchouch:
“We moeten het norm- en waardenbesef herzien.
De onbeschaafdheid en het asociale gedrag.
Zoveel mensen zijn het normbesef uit het oog verloren.
Wat Nederland nodig heeft is een beschavingsoffensief. Het uitbannen van geweld, misdaad en onverschilligheid van de leefomgeving.”

En dat laatste is iets waar alle vrijwillige opruimers van Arnhem dagelijks tegenaan lopen. Letterlijk. Echt letterlijk in al zijn smerigheid.
Ik ben het met u eens, dat er in Nederland een beschavingsoffensief op gang gebracht moet worden.
Zullen we dan maar beginnen in Arnhem? Kunnen we de mooiste en groenste gemeente van Nederland worden?
Duurzaamheid begint aan de basis.

Want hoezo moet ik als burger een transitie maken om van het gas af te gaan. Hoezo moet ik zonnepanelen voor duurzaamheid?
Zolang het aan de basis niet in orde is, zolang er iets schort aan het norm- en waardenbesef van velen…zolang we niet bereid zijn om geld uit te geven aan adequate verplichte lesstof op scholen, zullen we onze kinderen moeten voorbereiden op een vervuilde toekomst, als we er samen niets aan doen.

Ik vraag u dringend om in gesprek te gaan met de scholen en het op gang brengen van de bewustwording. Leren door te doen. Voorbeeldfunctie zijn.
Voor veel volwassenen heb ik de hoop opgegeven. Maar de kinderen, mijn kleinkinderen, uw kinderen en kleinkinderen, die willen we toch een veilige en schone toekomst bieden?

Ik vertegenwoordig ook een groep opruim vrijwilligers: Heel Arnhem Schoon.
Wekelijks rapen we tussen de 30 en 40 grote vuilniszaken zwerfvuil op, alleen al in Malburgen. En dan nog is niet alles opgeruimd.
Wij als groep geloven erin, dat veranderingen van onderaf moeten komen.
De steen in de vijver – het rimpeleffect.
Eenlingen die weerstand bieden tegen de “nieuwe norm”:

-dat het volkomen normaal is om alles maar van je af te gooien, want dat doet toch iedereen-
Nee, gelukkig geldt dat niet voor iedereen.

Wij willen meewerken aan het beschavingsoffensief. Niet door boos te worden of met de vinger te wijzen. Nee, door het voorbeeld te geven en met medeburgers op straat in gesprek te gaan.
Ik, wij, zien de uitdaging om negativiteit om te buigen naar positiviteit en bewustwording.

Ik ga pas mee met de transitie naar duurzame energie die u als gemeente van mij vraagt, als het aan de basis geregeld is. We moeten een nieuw bewustzijn ontwikkelen en een nieuw evenwicht vinden. Zolang dat bewustzijn er aan de basis voor velen niet is, is er voor u nog werk aan de winkel.
En voor opruimers zoals wij.

Ik dank u voor uw aandacht,

Inspreekavond Perspectiefnota gemeente Arnhem 2021-2024

Aan: De Gemeenteraad
Van: Hilde Haazen
Betreft: Duurzaamheid in Arnhem

Mijn betoog gaat over de duurzaamheidsplannen van de gemeente Arnhem en de manier waarop Arnhem haar inwoners betrekt hierin.

Uit de perspectiefnota blijkt nog maar eens dat Arnhem duurzaamheid hoog op de agenda heeft staan. Al sinds 2010 werkt de gemeente aan dit thema en de gemeente heeft zichzelf als doel gesteld om als gemeente voorop te lopen in de transitie naar een circulaire economie. Ik ben mij gaan verdiepen in dit onderwerp en kwam er achter dat Arnhem bij echt veel initiatieven betrokken is en dat de doelstellingen die Arnhem zichzelf stelt al veel verder gevorderd zijn dan dat ik wist. Daar wordt ik blij van. Maar tegelijkertijd komen er ook drie grote vragen bij mij naar boven.

1. Het viel me op dat de in het verleden gestelde doelen niet behaald zijn. Ik vraag mij daarom ook af waarom die doelen niet behaald zijn en wat Arnhem gaat doen om in 2030 (met als tussenstop 2023) de doelen wel te halen?

2. De vraag die voor mij als inwoner van Arnhem heel concreet is: wat kan ik van Arnhem verwachten op het gebied van duurzaamheid? En wat vooral ook niet?

3. Tot slot vraag ik mij af waarom ik als inwoner van Arnhem niet van deze plannen wist tot het moment dat ik mijzelf een paar avonden gunde om me daar in ging verdiepen? Hoe mooi zou het zijn als Arnhem er in slaagt om haar doelstellingen op zulke mooie maar ook enigszins ontastbare begrippen als duurzaamheid en circulariteit te verbinden met tastbare onderwerpen: meer groen in de wijken, hoe gaan wij om met water en het overschot/tekort hier op? Waarom is het zo belangrijk om afval te scheiden? Ik heb als inwoner nergens een antwoord op de vraag gevonden: “What’s in it for me?”

Als ik simpelweg de vraag google “kan ik subsidie krijgen op zonnepanelen in Arnhem” dan is het antwoord nee.

Maar als ik de vraag “wat doet Arnhem op het gebied van duurzaamheid” dan vind ik bakken informatie en kan ik mij voorstellen dat de gemiddelde inwoner van Arnhem de weg kwijt raakt in termen als
“circulaire economie award 2018”
“New Energy made in Arnhem” (waarom niet gewoon in het Nederlands trouwens?) “samenwerkingsverband Regio Arnhem Nijmegen”
“concept bod RES-Regio”
“hotspot energy”
En het mooiste google resultaat vond ik nog wel: “The Economic Board .com” want als ik dat google zie ik letterlijk dit staan: **The Economic Board** is een triplehelix-organisatie in de regio **Arnhem** - **Nijmegen** met Wageningen. Ons doel is om de regionale economie te versterken.)

Al met al kom ik er achter dat er heel veel informatie is maar dat ik snel verdwaal in het oerwoud van deze informatie. Het is veel, (en ook heel mooi, begrijp me niet verkeerd) maar wel allemaal op een behoorlijk strategisch niveau nog. Zullen we het met z’n allen tastbaar gaan maken?

Goedenavond mijn naam is Ilona Annema en ik wil graag mijn visie delen op duurzaam wonen in Arnhem.

In de nota wordt vooral gesproken over de energietransitie, om de uitstoot van CO2 te minderen. Voor mij gaat het om meer dan alleen de energietransitie. Het gaat voor mij om meer circulair wonen en leven.

Vanaf de jaren 50 zijn we in Nederland en dus ook in Arnhem enorm gegroeid in welvaart, economie, gezondheid. En met die groei is ook de bevolking gegroeid, wat betekent meer inwoners in Arnhem, meer huizen die gebouwd zijn. We zijn vooral de afgelopen 70 jaar lineair gegroeid. Naar alsmaar meer en groter. Het is normaal om op jezelf te wonen en steeds groter te gaan wonen en 2 auto's voor de deur te hebben staan. Om je huis steeds meer op te vullen met spullen. Die we 'by the way' niet eens allemaal nodig hebben.

We zijn door deze lineaire groei onze fossiele grondstoffen gaan uitputten. Voor huizen gaat het dan om steen, cement, gas. Grondstoffen die we vaak 'all over the world' halen, want daar is het goedkoper.

Want circulair meer duurzaam wonen en leven gaat niet alleen over energie. Uit cijfers van Milieu Centraal blijkt dat jaarlijks 8 ton van de uitstoot van CO2 in Nederland door energie in huis en vervoer komt. En maar liefst 12,5 ton komt door voeding, kleding en spullen. Dagelijkse gebruiksartikelen vormen dus een groot percentage van de uitstoot en hierin valt winst te behalen als we de uitstoot willen verminderen. Minder consumeren, meer lokaal, meer recyclen van wat er al is. Met Corona is ook gebleken hoeveel we afhankelijk zijn van landen als China. Want hoe duurzaam is het om de Primark in Arnhem te vullen als het van de andere kant van de wereld moet komen?

Ik zie in Arnhem een groene en circulaire stad. Met een circulair centrum, wellicht wel in het prachtige Rembrandt Theater als locatie. Met een verpakkingsloze winkel voor groente, fruit, brood, kaas, noten, zaden, granen. Met je weckpot en tasje erheen. Hoeveel minder afval zou dit opleveren als iedere Arnhemmer hier 1x per week naar toe gaat? Waarbij lokale boeren hun buitenbeetjes of Arnhemmers met moestuintjes hun fruit kwijt kunnen? Zodat er minder vervoer nodig is. Met een atelier waar oude kleding, tassen, textiel worden omgetoverd tot nieuwe producten. Waardoor er minder verspilling en vernietiging is.

Iedere Arnhemmer een regenton. Wellicht wel gemaakt van afval uit de Rijn? Hoeveel drinkwater scheelt dit op extreme droge dagen die we nu afgelopen maanden al hebben gehad. Ieder tuinschuurtje in Arnhem en dat zijn er nogal wat, een groen dak. Bemeste potgrond van de poep van de paarden en koeien uit Meinerswijk en de Veluwe zodat kunstmest met fosfor niet nodig is. En nieuwe huizen worden alleen nog maar van gerecycled hout met isolatie van oude spijkerbroeken gemaakt. Want steen is iets het stenen tijdperk toch?

Spreektekst Perspectiefnota 2021-2024

Kelly Amanda Bolsenbroek
Woensdag 10 juni 2020

Geachte voorzitter, beste leden van de Gemeenteraad, dank voor uw aandacht en tijd.

Mijn naam is Kelly Amanda Bolsenbroek, ik ben 28 jaar, werk als docent in het mbo en voor vakbond CNV Onderwijs en woon hier in het mooie Arnhem.

De perspectiefnota heb ik gelezen. Ik heb enkele opmerkingen en zet vraagtekens bij bepaalde onderdelen. Ten eerste over wonen in een duurzamer Arnhem;

Dat er problemen zijn op de Nederlandse woningmarkt, zoals het tekort aan woningen, is algemeen bekend. Ik zal waarschijnlijk niet de eerste zijn die dit punt naar voren brengt deze avond. Dus dat laat zien hoe schrijnend de situatie in Arnhem is. Ik heb vrienden die noodgedwongen nog of weer thuis wonen, vrienden die verloofd zijn en graag een gezin willen beginnen maar dat niet kunnen in een flatje met 1 slaapkamer of vrienden die ondanks het hebben van een goede baan met huisgenoten wonen. Dan zijn de meeste van mijn vrienden nog hoogopgeleid en hebben meestal goede banen of baankansen, daardoor maak ik me al helemaal zorgen over mijn mbo-studenten en het feit dat mensen tegenwoordig vaak flex-contracten krijgen, wat alleen meer financiële onzekerheid geeft.

Ik heb de mazzel dat ik een vast contract heb en woon in een leuke huurwoning. Die heb ik overigens via-via gevonden. Niet iedereen van mijn generatie heeft dat geluk en die connecties. Echter zou ik in de toekomst pleegouder willen worden, naar mijn weten hebben we ook een enorm tekort aan pleegouders in Arnhem. Helaas kan ik in mijn huidige woonsituatie geen slaapkamer bieden. Kopen kan ik niet vanwege de studieschuld die ik nog aan het afbetalen ben. Gelukkig zie ik wel dat er appartementen worden gebouwd in Arnhem, de targeted ads weten mij zelfs op Instagram te vinden. Helaas vallen die niet binnen mijn budget. Je kunt de nieuwe cao mbo gewoon op internet vinden, het zal niet als een verrassing komen dat ik alleen geen huur van 800 of soms wel 1000 euro kan opbrengen.

Dus mijn vraag is: Gaan jullie in je bestemmingsplannen rekening houden met alleenstaanden en starters? Mensen die te veel verdienen voor sociale huur en soms zelfs huurtoeslag, daarentegen momenteel veel te weinig voor particulier? Vele van deze mensen werken namelijk in vitale beroepen en volgens mij hebben we die mensen hard nodig. Voor woningbouwcoöperaties zijn wij niet interessant. Je zult geen grote winst op ons maken. Overigens is dat een voorbeeld van op korte termijn denken. Vergeet ook de oudere generatie niet, ouders van mijn vrienden en bovendien ook mijn eigen ouders willen best kleiner en gelijkvloers gaan wonen, maar veel seniorenwoningen zijn er ook niet. Dat terwijl als zij verhuizen er weer een mooie gezinswoning vrij komt voor mensen van mijn generatie die een gezin willen stichten. Dit alles leidt tot mijn belangrijkste overkoepelende vraag: zijn of worden de bestemmingsplannen generatie-proof? Als dit niet het geval is, ontstaat er nooit en te nimmer doorstroom op de woningmarkt.

Dan even over dat woord, generatie-proof: Houden jullie in alle plannen rekening met niet alleen de jongeren maar alle generaties? Ik weet dat ik met 28 inmiddels tot de oudere jongen behoor. Even een voorbeeld: Gisteren maakte Coalitie Y, een prachtig voorbeeld van jongerenparticipatie dat overigens erg inclusief is want zelfs mbo'ers zijn vertegenwoordigd, een eisenpakket bekend voor de landelijke politiek vanuit verschillende jongerenorganisaties. Kunnen jongeren in Arnhem ook gevraagd, ongevraagd en ongezouten advies geven en meedenken over hun stad? Kijken jullie of alle plannen voor deze stad eerlijk en evenwichtig zijn en houden jullie rekening met alle verschillende inwoners die deze stad rijk is?

Geachte leden Gemeenteraad,

thema: Meedoen in een sociaal Arnhem, en
Genieten van een nog mooier Arnhem.

Door mijn werk als wijkverpleegkundige en vrijwilligster diverse organisaties, weet ik best wel wat van ouderen, en daarom heb ik al heel lang een wens:
Openbaar Vervoer voor ouderen (65 plussers) in de daluren.
Zo kunnen zij , op hun moment naar activiteiten, die niet in de eigen wijk of dichtbij zijn.
Voor andere vervoerders moeten ze veel regelen, lang wachten (en nu in Corona tijd zelfs nog langer).
Gratis Openbaar Vervoer houdt ouderen langer zelfstandig en actiever, maar ook bezoek aan onze binnenstad kan de winkeliers steunen.
Ik vind dat wij als Arnhem ons daarvoor moeten inzetten: voor een (w)aardige ,plezierige oude dag.
Het werkt zeker preventief, activiteiten ook voor ouderen zijn alleen maar goed.

Het is mooi dat Arnhemse Cultuur-organisaties de komende jaren miljoenen subsidie ontvangen van Het Rijk. Voor deze organisaties kan "mijn" doelgroep al een deel van het publiek worden.
Gratis Openbaar Vervoer voor onze ouderen, zodat zij naar activiteiten als Kunstcafé 55+, Rozet, Gelders Orkest, en zo veel meer kunnen.
Gebruik van het Openbaar Vervoer in de daluren zal een mooi bedankje naar onze ouderen zijn, na best veel leed nu in Corona tijd van thuis alleen zijn of in verzorging- / verpleeghuizen zonder nauwelijks contacten.
Dat is heel moeilijk te verdragen , zij hebben beter verdiend.
Het doet mij verdriet , hoe de ouderen de afgelopen maanden zo zijn behandeld, laten we wat goeds voor ze doen,nu.

Ik vraag u allen heel serieus over mijn wens na te denken,

Vriendelijke groeten,

Kitty Vossen

Ik ben docent, VO, Olympus College, Nederlands, al zo'n jaar of elf.

Speerpunten uit perspectiefnota

Toekomst bestendig
Kansengelijkheid
Eigen kracht van inwoners mobiliseren > regie geven/houden op eigen leven, mensen aan het werk krijgen.
Corona > jongeren die buiten de boot vallen
Risico op achterstanden door schoolsluiting.

Dat laatste eerst: risico op achterstanden door schoolsluiting is niet de kern van het probleem. Burgemeester Marcouch heeft dit naar mijn mening duidelijker verwoord: het zijn de kwetsbare kinderen waar we in het onderwijs de grootste zorgen om hebben.

Ik werk nu zo'n elf jaar in het onderwijs, Brugjaar Jan Ligthart, waar we leerlingen die vanuit groep 8 nog niet 'rijp' zijn voor VO in een jaar proberen steviger te maken en evt. achterstanden Taal en Rekenen kleiner te maken.
In de loop der jaren werd het me steeds duidelijker: leerlingen ontwikkelen zich het best in een situatie waarin zij zich gekend voelen. Alles staat of valt met de mate waarin een school (docent, coach, mentor, OOP) contact kan maken met een leerling.
Helaas geeft onze onderwijsvorm voor het VO in Nederland te weinig ruimte om de relatie leerling-docent/mentor/coach goed vorm te geven.

In het kader van omdenken, buiten kaders denken, kwam ik op een ander idee om die verbondenheid met elkaar vorm te geven: zorg dat een leerling (en het personeel) op school rondlopen met een trots gevoel 'dit is mijn school'. Daarbij keek ik met een schuin oog naar de vorm van de high school in USA. Leerlingen zijn van 8 – 5 op school. Nemen deel aan lessen tot een uur of twee, drie, waarna er op het schoolterrein allerlei activiteiten worden aangeboden waaraan leerlingen deelnemen: sport, drama, debatclub, fotografieclub, muziek, boekclub, redactie schoolkrant, etc.
Een voetbalteam kan meedraaien in lokale competitie.
Leerlingen komen kijken naar uitvoeringen van de dramaclub, muziekgroep, tentoonstelling van fotografieclub. Elke maand verschijnt een schoolkrant.
Dit alles zal bijdragen aan het (trotse) gevoel 'dit is mijn school'.
Daarnaast zijn leerlingen een hele dag op school, maken kennis met andere activiteiten, bezigheden, en kunnen zich daarna hopelijk beter een keuze maken voor een vervolgopleiding.

Op school staan lokalen leeg na een uur of drie > mogen zzp'ers daar activiteiten aanbieden? Het liefst bewoners uit de wijk. Kan dat?

Marjon Hoeks

2020-06-10-arnhemspeil-inspraak-wonen-in-een-duurzamer-arnhem-perspectiefnota-2021-2024

Naarmate de verstening toeneemt stijgt de temperatuur. Loop je door Arnhem dan valt op dat in de oude wijken er wel flink wat straatwerk uit kan en bomen erin. De gemeente heeft het centrum van Arnhem de hoogste urgentie gegeven om de hittestress op te lossen en daar zijn we blij mee. Ook zien we dat er al heel mooie groenstukken zijn in Arnhem Zuid.

Met een betere leefbaarheid stijgt ook de productiviteit, verbetert het humeur en verdwijnt het chagrijn. En een groene omgeving is ook nog eens een rustgevende omgeving. Om het probleem met hete zomers op te lossen zijn voornamelijk hoge bomen nodig.

7 wetenschappers van De Hogeschool van Amsterdam hebben vorige maand een rapport gepubliceerd met als titel “De hittebestendige stad.” Hierin beschrijven zij wat een stad kan doen tegen hittestress:

1. Iedere woning moet zich binnen een straal van 300 meter bij een aangename en aantrekkelijke koele verblijfsplek bevinden.

2. Er is op het heetst van de dag minimaal 40% schaduw nodig op belangrijke looproutes, zodat essentiële functies in de stad voor iedereen bereikbaar blijven. Ook is er op het heetst van de dag op loopgebieden in buurten minimaal 30% schaduw nodig, zodat de buurten aantrekkelijk blijven.

3. Er moet zoveel groen zijn dat er verdamping kan optreden en de gemiddelde luchttemperatuur wordt beperkt. De benodigde hoeveelheid hangt af van het wijktype.

In Arnhem hangen inmiddels 130 sensoren die naast de fijnstof ook de luchtvochtigheid en de buitentemperatuur meten en met de toekomstige uitbreiding van het Burgermeetnetwerk komen daar nog eens tientallen sensoren bij. Arnhem heeft met dit uitgebreide meetnetwerk goud in handen, geen enkele stad in Nederland meet op zoveel plekken temperatuur, luchtvochtigheid en fijnstof.

Het Arnhemse LuchtData Project gaat graag de samenwerking aan met de gemeente om de hittestress duidelijk en actueel in kaart te brengen. We werken aan een OmgevingsData Monitor. Deze combineert de data van het burgermeetnet, weerstations, de landelijke hittestress- en bomenkaarten en een satelliet. Deze combinatie maakt het mogelijk om een betrouwbaar beeld te geven van de hittestress. De monitor geeft het zo weer dat het voor iedereen te begrijpen is. Het is geen geheim dat wethouder Bouwkamp ons Arnhemse Luchtdata Project niet ondersteunt echter lijkt dit ons een kans voor de stad die te groot is om te laten liggen. Daarom verzoeken wij de gemeenteraad om de wethouder opdracht te geven om hiermee aan de slag te gaan.

En dan is er nog het probleem van de eikenprocessierups. Door veelvuldig gebruik van neonicotinoïden sinds de jaren 80 is de biodiversiteit flink afgenomen. Er moet een groot ambitieus plan, niet alleen voor de groenvoorziening maar ook voor de huizenbouw. Met het moderniseren van woningen verdwijnen ook essentiële broedplaatsen voor vogels en overwinteringsplekken voor vleermuizen die de rupsen eten. We denken daarbij aan nestmogelijkheden, bomen, overwinteringsplekken, en meer gemeenschapsgroen. De gemeente kan projectontwikkelaars opdracht geven om zulke maatregelen in het Programma van Eisen op te nemen. Hierin kan bijvoorbeeld ook worden toegevoegd dat voor de bouw van iedere nieuwe woning de CO2-uitstoot gecompenseerd moet worden met aanplant van bos binnen een straal van 30 km.

In de andere zaal wordt vanavond ingesproken over het bomenbeleid. Daar vertelt de Arnhemse Bomenbond dat er dit jaar en volgend jaar geen extra geld gaat naar het bomenbeleid. Wij verzoeken u dit wel te doen en zo de hittestress en de eikenprocessierups aan te pakken.

Hartelijk dank voor uw aandacht,

Marloes Spaander namens Stichting Arnhems Peil

www.arnhemspeil.nl

Een rookvrije generatie start nu

Wekelijks raken honderden kinderen in Nederland verslaafd aan roken. Ruim de helft van de rokers sterft aan de gevolgen ervan, de helft hiervan zelfs voor de leeftijd van 65 jaar. In totaal sterven elk jaar zo'n 20.000 Nederlanders. Roken kan ziekten veroorzaken zoals kanker, hart- en vaatziekten en luchtwegziekten. Ook van meeroken kunnen mensen ernstig ziek worden en er zelfs aan doodgaan. Kinderen van ouders die roken hebben meer kans op het krijgen van chronische oorontsteking. Ondanks deze harde feiten wordt het nog steeds te normaal gevonden dat kinderen beginnen met roken. "Wat heeft dit met onze gemeente te maken?", hoor ik u denken.

Rookvrij opgroeien zou vanzelfsprekend moeten zijn. Ieder kind dat geboren wordt, moet de kans krijgen om volledig rookvrij op te groeien. De afgelopen tijd zijn er al veel stappen gezet voor een rookvrije generatie: van rookvrije schoolpleinen tot rookvrije sportaccomodaties. En dan kom ik terug op onze gemeente. Wat mij betreft is de gemeente Arnhem toe aan een volgende stap: het creëren van rookvrije recreatiegebieden en parken. Wat mij de afgelopen tijd opviel, is de vele rokende mensen in de recreatiegebieden en parken. Plaatsen waar wij kinderen graag zien spelen, om ook hun dagelijkse beweging te krijgen. En laat ik het voorop stellen: het gaat me hierbij echt niet om volwassenen hun genot af te nemen. Ik besef me dat het voor veel rokers lastig is om te stoppen. Juist omdat stoppen zo moeilijk en ingewikkeld is, zou ik graag willen dat de gemeente al die kinderen beschermt. Zien roken is gaan roken.

Een bij-effect van dit verbod zou een vermindering zijn van afval. Loop een rondje door een willekeurig park, zoals bijvoorbeeld het Sonsbeekpark en u ziet meteen de sigarettenpeuken liggen. Ze zijn nauwelijks meer te tellen. Een verbod in onze prachtige parken is dus niet alleen gunstig voor de gezondheid van de komende generatie, maar ook voor het milieu. Wat mij betreft is het tijd dat de overheid, en dus de gemeente, niet langer meer wegkijkt.

Ter verdieping over dit onderwerp raad ik u het boek "De sjoemelsigaret, hoe artsen en overheid de tabaksindustrie vrij spel gaven" van Joop Bouma aan en verwijs ik u graag naar de website https://rookvrijegeneratie.nl/

Mocht u nog vragen hebben of van gedachten willen wisselen over dit onderwerp, dan hoor ik dit uiteraard graag.

Met vriendelijke groet,

Myrna Linders
Arts jeugdgezondheidszorg, maar spreekt op persoonlijke titel als burger van Arnhem

Geachte,

Hier mijn bijdrage: Meepraten over Arnhem. Ik zou het onderwerp: "Genieten van een nog mooier Arnhem", willen aansnijden.
Gezien mijn leeftijd en corona, helaas per mail en niet fysiek.

Sinds kort wonen wij (man, vrouw en hond, uit Rotterdam) aan de Jansbuitensingel en met plezier.
Wel valt af en toe pijnlijk op dat de stad Arnhem
het gevecht tegen het zwerfvuil aan het verliezen is. Wat we ook zien is dat er hard gewerkt wordt door de medewerkers om het park
voor onze deur en bij de Musis een beetje netjes te houden. Het lukt dus niet. We snappen dat dit moeilijke tijden zijn.
Wij prikken zelf zwerfvuil, maar in deze coronatijd liever niet. En om bij het onderwerp te blijven: een vieze stad is geen mooie stad.
Het valt op dat in de binnenstad prachtige afvalbakken staan met sigarettendovers. Die zijn niet in de parken rondom Jansbuiten en binnensingel te vinden:
gevolg: tientallen peuken op de grond, het gif ervan loopt in de aarde. Ook valt op dat aan de kant waar geen afvalbakken staan, er nog meer zwerfafval is.
Met name Dominos is een hotspot: volgepropte afvalbakken met kartonnen pizza dozen en drankblikjes omgeven door een kring overloopafval.
Ook rond de zitbanken hoopt het vuil zich op: medewerkers met afvalzuigers zouden hier intensiever moeten schoonhouden (peuken!).
In het gras wemelt het van hondenpoep: stadstoezicht zou hier strenger moeten toezien op hondenuitlaters (poepzakjes bij zich hebben!).

Een naar gezicht, de parken zijn zo prachtig en worden qua groenvoorziening zo goed onderhouden.

Wat is hier aan te doen, wat kunnen wij doen als burger? In Rotterdam hield ik mij als bestuurslid van een bewonersorganisatie bezig met
het thema: Schoon, Heel en Veilig. Een schone, hele stad wordt vanzelf een veilige stad en dan komt mooi en gezellig vanzelf.
Wij weten dat elke woensdag de binnenstad opgeruimd wordt door vrijwilligers, daar zullen we zeker aan meegaan doen. Wel vervelend is
als wij straks zwerfvuil van anderen opruimen in het park voor ons huis, er bij elke storting in de container de kassa voor ons gaat lopen, dat stimuleert niet.
Een klep aan onderzijde in de huisvuilcontainer voor zwerfafval ontbreekt, dat zou al helpen. De parken (zeker nu) worden zeer intensief gebruikt.
Niet iedereen gaat er netjes mee om helaas. Dat verdient aandacht. En natuurlijk geldt dit niet alleen voor onze directe woonomgeving, maar overal!

Met vriendelijke groet,

Geachte voorzitter, beste leden van de Gemeenteraad, dank voor uw aandacht en tijd.

Ik ben Pascal Mulder van Fraenck. Een Social Enterprise hier gevestigd in Arnhem. Samen met Ratna Ho, mijn partner, heb ik dit bedrijf opgericht om hoogwaardige mode te verenigen met duurzame en sociale doelstellingen. We maken supermooie tassen en kleding van restant materialen, op inmiddels twee locaties – Een groot pand aan de Beekstraat en sinds kort in samenwerking met Waar op Arnhem Centraal, waar we op dit moment voornamelijk mondkapjes maken en verkopen.

Een van onze belangrijkste doelstellingen is om zoveel mogelijk mensen met afstand tot de arbeidsmarkt werknemersvaardigheden bij te brengen. Dit kan de Nederlandse taal zijn, maar ook werkritme, sociale vaardigheden of specifieke vakvaardigheden.

Zoals jullie begrijpen gaat ligt hoofdstuk 'Meedoen in een socialer Arnhem' ons nauw aan het hart en hebben wij hier als onderneming, maar ook als bezorgde burger een aantal vragen over.

Allereerst waarderen we de inzet op dit onderwerp en vinden het goed dat jullie dit zo serieus nemen. Mensen zonder werk, zonder een breed netwerk om terug te vallen, zonder goede handvatten om verder te komen, zijn de meest kwetsbare mensen uit onze samenleving. We moeten met z'n allen voorkomen dat deze groep onevenredig hard wordt getroffen door de Coronacrisis en alles op alles zetten om hen de helpende hand te bieden en te activeren. Helpen zelfstandig te worden. Een drietal vragen:

Vraag 1: In de nota staat: "We zetten in op de eigen kracht van onze inwoners en hun sociale netwerk, zodat zij kunnen deelnemen aan de maatschappij." De meest kwetsbare mensen hebben juist geen sterk sociaal netwerk, waardoor ze voor een groot deel afhankelijk zijn van begeleiding. Op welke ondersteuning kan deze groep rekenen vanuit de gemeente? Op welke manier staat Arnhem klaar om, zoals in de nota beschreven, 'bestaanszekerheid', 'toekomstperspectieven' en 'nieuwe wegen' te bieden? Dit zijn prachtige woorden, maar wat zijn concrete voorbeelden van hulp die geboden kan worden? En dan met name aan de mensen die het 't hardst nodig hebben?

Vraag 2: Welke rol zien jullie weggelegd voor bedrijven als de onze? De social enterprises, die niet monetaire winst, maar juist maatschappelijke impact als belangrijkste doel hebben? Op dit moment wordt het ons niet makkelijk gemaakt. De begeleidingsinkomsten zijn gehalveerd, sinds het nieuwe beleid. Onze vaste lasten echter niet. Hoe moeten wij deze gemiste inkomsten opvangen?

Vraag 3: Wij bestaan onder andere door financiële ondersteuning van de Rabobank Foundation en Stichting DOEN, waar we hen erg dankbaar voor zijn. Zij zien de potentie van ons soort bedrijven en steunen dit omdat ze er toekomst in zien. Dit jaar zijn we een lening van €100.000 aangegaan om verder te kunnen groeien. Er staat veel voor ons op het spel. Welke ondersteuning kunnen wij vanuit de Gemeente verwachten? Zien jullie een voortrekkersrol voor Arnhem als het gaat om sociaal ondernemerschap? En als dit het geval is, wat gaan jullie doen om deze rol waar te maken?

Iedere avind rond de klok van 1900 uur gaat bijna de gehele straat de auto in en gaat de auto parkeren op het grasveld tussen de huizen omdat de mensen gewoon niet slapen van angst datver weer een auto brand komt.
Waarom kunnen er geen parkeerplaatsen komen.
Iedere nacht lopen we metbzijn 3 of 4 huiten vanaf half 3 tot een uur of 6. Om de onze buurt maar veilig te houden.
Steeds meer mensen in de straat bemen camera's voor hun eigen gevoel sinds de auto branden hebben wij ze nu ook thuis.
Ongeveer 2 x in de week moet de cita extra komen vanwege al het afval wat naast de container gedumpt is . Van vuilniszakken stoelen banken tuin afval zakken vol poepluiers noem het maar op alles wordtber neer gelegd. En wat er hier snachts door de wijk wandeld fiets of rijd datbis echt veel . Waarom niet extra controleren .

P. Waijer

Reactie perspectief nota m.b.t. Participatie wet accent op onderwerp werk en inkomen.

De perspectief nota geeft aan op pagina 4 dat "wij realiseren ons dat de inzet om meer mensen richting betaald werk te krijgen onder druk staat door de corona crisis. De vraag is hoeveel banen verloren gaan en of er na de crisis voldoende werk is voor diegene die werk zoeken.

Naast de perspectief nota heeft er bij het Cluster werk en inkomen een doorontwikkeling plaatsgevonden en we zijn blij te zien dat dit nu vaste vormen aan gaat nemen. Er komt een wijkregisseur in de wijken vanuit (loket) werk en inkomen. De adviesraad werk en inkomen heeft voorafgaande aan deze ontwikkelingen een aantal concrete adviezen gegeven waarvoor ik verwijs naar onze website adviesraad werk en inkomen. De kernpunten bij de adviezen welke nu mooi kunnen worden meegenomen bij de uitvoering in de wijken:

- Aantekening bij wijkgericht werken: zorg bij de wijkregisseurs voor gelijkwaardige professionele kennis en kunde en focus naar betaald werk. Dit omdat de diagnose en inschatting van consulenten tot welke afstand de inwoner afstaat van betaald werk cruciaal is. Professionalisering van en in de uitvoering middels bewezen methodieken.

- Richt je op de arbeidsmarktregio want het idee dat men vanuit de wijk naar werk wordt begeleidt is een mooi uitgangspunt, echter werkgevers bevinden zich regionaal en zelfs landelijk (en doorgaans sporadisch in de wijk) en het is belangrijk dit inzicht mee te nemen en goed in kaart te brengen.

- Maak een ondersteunings- sociale overeenkomst bij de aanmelding (wijk regisseur/consulent) waarin je heel concreet afspraken vastlegt (welke steun cq wat wil de klant/werkzoekende bereiken als ontwikkelplan.) wat kan de consulent bieden. Welke acties en met welk doel! Let hierbij per individu wat kansen en mogelijkheden zijn –sociale netwerken in kaart brengen .

- Breng het perspectief van de werkgevers goed in kaart en maak dit leidend, m.a.w. welke competenties vragen de werkgevers zodat een match kan worden gemaakt met competenties bij de werknemers of werkzoekenden

- Maak kernpunt participatiewet helder dat: het doel is Financiële, economische en sociale zelfstandigheid. Leg daarbij de intenties vast en leervermogen t.a.v. werk.

- Breid de rol van Scalabor en anderen uit naar meerdere doelgroepen die werk zoeken, dus niet alleen richten op Sociale Werkplaats doelgroep

- Zorg voor één helder systeem wat door iedereen kan worden gebruikt en er geen onnodige dubbelingen plaats vinden en dus tijd verloren gaat met het gebruik van diverse systemen.

- Geef nu al ruimte aan loopbaanwijzigingen en breng in kaart welke sector meeste baanverlies is en waar meeste werk komt zodat tijdig kan worden omgeschakeld en doe dit samen metde ketenpartners en werkgever (schakelen aan de poort zodat het merendeel direct naar andere werk kan worden doorbemiddeld)

- Met betrekking tot werknemers W.S.W e.a. Zorg voor een duidelijk perspectief voor de werknemer dit advies sluit aan bij (motie SW werknemers perspectief centraal 26 mei 2015 PvdA)zij pleiten voor een werknemersloket waarbij consultenten weten hoe dit perspectief kan worden ingericht via een plan in samenwerking met het Werkgevers Servicepunt e.a. Deze doelgroep met gedeeltelijke arbeidsbeperking komt niet in Wajong meer en is dus afhankelijk van inkomen uit werk.

- Zorg voor een stabiele inkomenssituatie waarbij werken geen stress geeft (mogelijk uitbetalingen van uitkerende instanties gelijk maken aan uitbetaling loon) en tijdelijk uitkerend instantie rol van werkgevers heeft zodat vaste lasten kunnen worden doorbetaald. Werken loont waarbij goede voorlichting info over de situaties. Er is een aanzet hiertoe gemaakt breidt dit uit.

- Maak verbinding tussen aspirant werkzoekenden en werkgevers middels het PSO certificaat (Prestatie Sociaal Ondernemen) te beginnen bij de gemeente, waarbij het accent ligt dit certificaat te behalen en te houden. Als de gemeente zich dit eigen heeft gemaakt kan zij anderen organisaties en alle werkgevers in de regio leren en faciliteren dit ook te doen en te blijven doen. De boodschap is dan dat het loont om meer mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt in dienst te nemen en te houden als duurzame oplossing. Dit blijven toetsten en belonen of zichtbaar maken wie dit doet. Het werkinvesteringsfonds zou hier een stimulerende rol in kunnen spelen. (doel 500 mensen naar werk zou dan perspectief krijgen) door korting te bieden op PSO certificaat

Hartelijke groet

Nanda Bakker

namensadviesraad werk en inkomen

hondencrèche
Doggies Dig It
Puur hondengeluk!

Meijnerswijk 27
6841 HA, Arnhem

www.doggiesdigit.nl

Goedenavond. Mijn naam is Jessica Derks. Ik ben eigenaar van de Arnhemse hondencrèche Doggies Dig It.

Drie jaar geleden ben ik, na een periode van werkeloosheid, begonnen met dit initiatief. Doggies Dig It is een vergelijkbaar met een kindercrèche, alleen dan met viervoeters. Wij zijn uniek in de omgeving omdat wij honden opvangen zonder dat ze in kennels hoeven. De honden verblijven bij ons in een grote groep en maken de hele dag plezier. De crèche is geopend op doordeweekse dagen van 7 tot 19. De eigenaren brengen hun honden voordat ze zelf naar hun werk gaan en halen hen aan het einde van de dag weer op. Doggies Dig It is binnen 3 jaar uitgegroeid tot een goedlopend bedrijf en wij krijgen nu nog steeds aanmeldingen voor nieuwe honden.

De hondencrèche was gevestigd op Meijnerswijk. Zoals u weet zijn daar plannen voor woningbouw waardoor het huurcontract van tijdelijke aard was. Afgelopen jaar heeft projectontwikkelaar, Condor Wessels, mij laten weten de locatie waar de hondencrèche gevestigd was, zelf in gebruik te willen nemen. Wij hadden tot 1 maart j.l om te vertrekken.

Het blijkt erg moeilijk te zijn om een nieuwe vestigingsplaats voor de hondencrèche te vinden. Ik heb al het denkbare geprobeerd maar helaaas zonder resultaat. Toen niks lukte heb ik geprobeerd of de gemeente op een of andere manier een locatie kon faciliteren. Desnoods een tijdelijke. Ik had een locatie nodig voor mijn bedrijf, geen liefdadigheid. De crèche is prima in staat zijn eigen broek op te houden en vraagt de gemeente alleen mee te denken over een plek om voort te bestaan. Helaas tref ik keer op keer ambtenaren die wel aardig maar onverschillig lijken te zijn of het misschien te lastig vinden om hier energie in te steken. Als ik ze al te pakken kan krijgen.

Nu zult u zich misschien afvragen waarom u mee zou moeten denken met een commerciële ondernemer. Wat mij betreft hoeft u dat niet. Natuurlijk ben ik gefrustreerd door het gebrek aan betrokkenheid van de gemeente bij de ondergang van mijn zo zorgvuldig opgebouwde bedrijf. Ik heb er de afgelopen 3 jaar heel hard voor gewerkt. En natuurlijk heeft mijn vertrouwen in de overheid een knauw gekregen. Ik ben van de burgers die geloven in ons systeem, en nu ben ik in de war. Maar in ben me er ook terdege van bewust dat mijn persoonlijk leed niet van maatschappelijk belang is. Dus daarom ben ik niet hier.

Ik ben hier om u duidelijk te maken dat er met de sluiting van de hondencrèche iets verloren gaat dat heel waardevol is voor de gemeente Arnhem. Ik ben hier om u te vertellen dat u voorbij gaat aan de behoeften van een hele grote groep Arnhemse burgers. Zij worden simpelweg niet gehoord als u onverschillig blijft ten aanzien van de sluiting van de Arnhemse hondencrèche.

Eigenlijk komt het erop neer dat ik denk dat u misschien niet goed op de hoogte bent van wat de crèche voor de stad betekent.

De crèche is voor veel Arnhemse burgers dé oplossing in hun drukke bestaan.

Deze groep mensen heeft de hondencrèche nodig omdat ze honden hebben met speciale behoeftes. U kunt hierbij denken aan erg jonge of oude honden, kreupele honden, of honden met verlatingsangst. Maar er zijn ook veel eigenaren die hun hond gewoon een leuke dag in de crèche gunnen.

Voor de stad heeft het grote voordelen als Doggies Dig It voortgezet kan worden. Alleen al om het unieke concept waarvan er maar een aantal bestaan in Nederland. Belangrijker nog is de enorme behoefte die er is bij de Arnhemse bevolking met hond. Er is voor hen helaas geen alternatief. Bovendien verblijven de honden bij ons op een vaste plaats en veroorzaken daarom geen overlast in de openbare parken van stad.

Maar in het licht van uw perspectiefnota is het van belang te weten dat de hondencrèche werk- en leerplaatsen biedt aan een heel aantal mensen. Stageplaatsen worden doorgaans gevuld door studenten aan het Helicon in Velp en Nijmegen en aan het aeres college in Barneveld. Deze mensen worden opgeleid tot medewerkers en managers is de dierenbranche maar er zijn ook paraveterinairen in opleiding bij. Er werkt bij de hondencrèche al vanaf aug 2017 een persoon met afstand tot de arbeidsmarkt. Deze dame is enorm gegroeid in de 2,5 jaar dat ze bij ons is. Dat was geweldig om te zien Voor de sluiting waren er dagelijks 5 personen aanwezig: 3 stagiaires en één persoon dmv een participatieplaats. (en ikzelf 12 uur per dag) Daarmee kregen niet alleen de bezoekende honden de gelegenheid te leren en te groeien maar ook onze medewerkers.

Er was echter behoefte aan 9 personen per dag: 4 stagiaires, 2 mensen met afstand tot de arbeidsmarkt en 2 personen in vaste dienst voor 30 p week elk. Ik heb gewacht met het aannemen van nieuwe mensen omdat sluiting van de crèche een voortdurende dreiging vormde.

Ik las in uw perspectiefnota dat u van alles wilt doen aan de naderende toename van het aantal werkelozen door corona in de stad. U schrijft ook na de coronacrisis in te zetten op voldoende werkgelegenheid. En zegt er te zullen zijn om hulp te bieden aan Arnhemmers om nieuwe wegen en toekomstperspectieven te vinden waarbij u Arnhemmers die al langer afstand hebben tot de arbeidsmarkt niet uit het oog zal verliezen.

Ik vind het in dat licht moeilijk te begrijpen dat u zo makkelijk voorbij gaat aan de sluiting van een groeiend Arnhems bedrijf dat leerplaatsen, participatieplaatsen en werkgelegenheid biedt. En bovendien een behoefte vervult van een grote groep werkende Arnhemmers.

Groet,
Jessica Derks
Doggies Dig It

Arnhem stad van creativiteit en inspiratie

- Korte intro
- Merlijn Schrijvers
- 2020

- Idee er achter Kunst & street art
- Reizen

- Bezoekers
- Uniek
- Media aandacht

- **Kunstacademie**
- **Stadsbeeld**

- **Instagram spots**
- **Foto's**

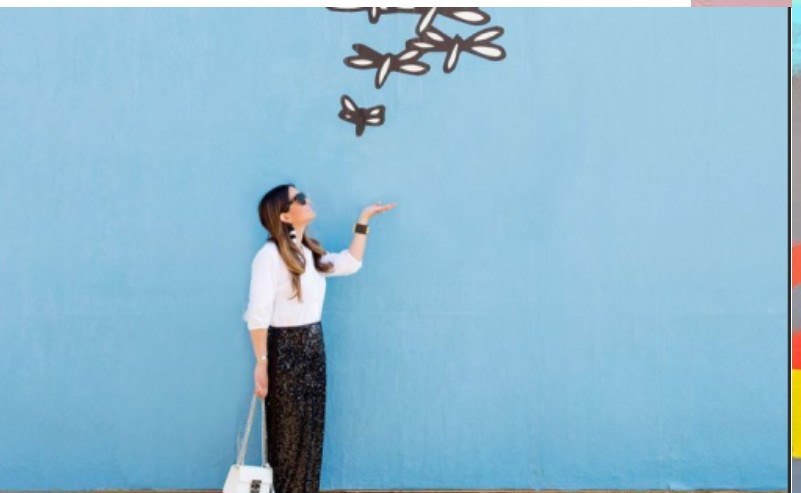

- creatief met groen

Sfeer in de straten

- **bijvoorbeeld slotjes brug/muur**
- **Mensen hebben aandenken**

Wat ik vraag aan de gemeente

Dit mogelijk maken

- Kijken naar de mogelijkheden van dit plan
- Informeren bij kunstacademie/de juiste mensen zoeken

Financieel hoeft dit niet veel te kosten

- Winkels/horeca
- Arnhemmers trots maken
- Mensen worden er gelukkig van

Einde bedankt voor uw aandacht

- Zijn er nog vragen?

Arnhems Corona noodplan

Investeren in een sociale toekomst

SP Arnhem – juni 2020

Met dit investeringsplan doet SP Arnhem concrete en sociale voorstellen om de gevolgen van de coronacrisis voor Arnhem aan te pakken. Daarmee willen we banen behouden en banen creëren, investeren in dat wat vitaal en cruciaal is en de tweedeling in Arnhem aanpakken. Niet stilletjes afwachten totdat de rekening van de crisis moet worden betaald, maar nu aan de slag. Dit is een plan voor een sociale toekomst voor Arnhem.

Arnhem is geraakt en getekend
Niet alleen hebben we te maken met de coronacrisis nu, maar ook met de nasleep ervan straks. Een enorme economische recessie wordt verwacht - gelijk aan de recessie in de jaren 80 en in de grote crisis van 2008. Veel mensen zijn nu al hun baan kwijt of dreigen hun baan te verliezen.[1] Steeds meer mensen zijn afhankelijk van de voedselbank, afhankelijk van schuldhulpverlening. Steeds meer mensen kunnen hun huur niet meer betalen. De armoede neemt snel toe.[2] Een op de vijf Nederlanders heeft nu al minder inkomsten dan in de tijd voor corona.[3] Arnhem, met van oudsher al een grote tweedeling, zal hierdoor geraakt en getekend worden. We weten dat na deze coronacrisis een economische crisis komt. We mogen niet lijdzaam afwachten of doen alsof er niets aan de hand is. We moeten nu handelen.

Niets doen is geen optie. Nu investeren is de enige optie.
Tijdens de coronacrisis hebben we gezien wat cruciaal is en van vitaal belang is. We hebben gezien wat van waarde is voor onze stad, voor onze samenleving. De onmisbare banen en beroepen die zo belangrijk zijn dat we niet zonder kunnen. Als we weten wat cruciaal is en van vitaal belang, dan weten we ook waar we zeker in moeten investeren. Daarom stelt de SP een Arnhems actieplan voor een sociale toekomst voor. We investeren in de lokale economie en in banen zodat we beter voorbereid zijn op de economische crisis die komt. We doen er alles aan zodat de armoede in Arnhem als gevolg van de crisis niet toe- maar afneemt, in lijn met de motie van de SP die gemeenteraad van Arnhem aannam (bijlage 1).

1) Investeren in dat wat cruciaal is
Tijdens de coronacrisis kreeg de zorg applaus. Zorgverleners hebben een enorme extra prestatie geleverd. In de ziekenhuizen. In de verpleeghuizen. Maar ook in de thuiszorg, de jeugdzorg en de gehandicaptenzorg. Zij zijn cruciaal voor ons allemaal. Maar nog steeds wordt er in Arnhem voor miljoenen bezuinigd op de zorg. En dat terwijl de werkdruk in de zorg voor de coronacrisis ook al enorm hoog was. Bezuinigen is het tegenovergestelde van waardering voor de cruciale rol van de zorg in Arnhem. De bezuinigingen draaien we daarom terug. En: samen met ROC's en zorginstellingen investeren we in het omscholen van

[1] https://nos.nl/nieuwsuur/artikel/2333923-heel-veel-mensen-verborgen-werkloos-door-coronacrisis-waarschuwt-cpb.html
[2] https://nos.nl/artikel/2333348-zorgen-over-oplopende-armoede-door-corona-alle-seinen-staan-op-rood.html
[3] https://www.nibud.nl/beroepsmatig/nibud-een-vijfde-van-de-nederlanders-ervaart-inkomensterugval/

mensen. Voor belangrijke banen in de zorg maar ook voor andere cruciale beroepen. Zoals voor banen in het onderwijs, voor meer onderwijzers en onderwijsassistenten.

Bescherm dat wat cruciaal is
Het minste wat we kunnen doen is álles op alles zetten om de cruciale mensen in de frontlinie te beschermen. Half mei bleek dat 6 op de tien medewerkers in verpleeghuizen of thuiszorg nog steeds zonder beschermingsmiddelen werkt.[4] Daarom investeren we twee miljoen euro in Scalabor, om extra productielijnen voor mondkapjes en andere beschermingsmiddelen op te zetten. Zo creëren we banen voor Arnhemmers én veiligheid voor onze zorgverleners en de Arnhemmers voor wie zij zorgen.

2) Banen behouden en banen creëren in Arnhem
Veel Arnhemse ondernemers komen door de crisis in de problemen. Om de crisis te overbruggen is er een steunpakket vanuit Den Haag. Dit pakket is lang niet altijd toereikend. Arnhem gaat zelf ook helpen om lokale ondernemers overeind te houden. Door bijvoorbeeld opdrachten zoveel mogelijk aan Arnhemse ondernemers te geven en door opdrachten vooruit te betalen in plaats van achteraf.

Er moeten duizenden betaalbare huizen worden gebouwd. En: er moeten duizenden slechte huizen worden opgeknapt. Ongezonde huizen met schimmel-, en vochtproblemen, met achterstallig onderhoud en slechte isolatie. Huizen waar mensen nu een torenhoge energierekening betalen. Die huizen gaan we isoleren en voorzien van collectieve zonnepanelen op de geschikte daken. Dan gaat de energierekening en dus de lasten voor mensen omlaag, dan worden de huizen weer gezond om in te wonen, kunnen we mensen omscholen en we creëren we banen in bouw en techniek. Samen met ROC's, Arnhemse aannemers maken we een ambitieus plan voor het bouwen en opknappen van Arnhemse huizen en voor de mensen die daarvoor nodig zijn.

De Arnhemse economie is uniek. In plaats van 10 miljoen euro uit te geven aan een facelift van parkeerplaats de Blauwe Golven investeren we in onze economische sectoren, waaronder de creatieve sector en sportieve sector, in cultuurmakers en kunstenaars. Dan behouden we banen én kunst, cultuur, creativiteit en mode in Arnhem. Het Stadstheater moet worden opgeknapt, maar het onderdak van Introdans en Oostpool kan door de provincie betaald worden. Dat scheelt 20 miljoen voor de gemeentekas. Ook dit geld zetten we in om de gevolgen van de Coronacrisis te bestrijden.

3) Armoede voorkomen en aanpakken
Armoede moeten we zoveel mogelijk voorkomen. Dat doen we door het behoud en creëren van banen. Maar dat doen we ook door het eerlijker verdelen van de lasten. We voeren een coronataks voor vastgoedmagnaten en villabezitters in en verlagen de belasting voor huurders. De rekening van de crisis laten we betalen door degenen die dat kunnen betalen (bijlage 2).

We schrappen de boete op ziek zijn, het eigen risico, voor Arnhemmers met een laag inkomen via een basisverzekering zonder eigen risico. Dat brengt de lasten van de meest kwetsbaren mensen omlaag, en voorkomt het mijden van zorg en de problemen die daaruit voortkomen (bijlage 3).

[4] https://www.fnv.nl/nieuwsbericht/sectornieuws/zorg-welzijn/2020/05/veel-zorgpersoneel-werkt-nog-steeds-onbeschermd

Om bezuinigingen te voorkomen op dat wat van waarde is voor Arnhemmers stellen we een coronafonds in. Dan kunnen we de financiële gevolgen door de coronacrisis opvangen. Met een financiële buffer is Arnhem voorbereid op eventuele kortingen vanuit Den Haag en kunnen we asociale bezuinigingen voorkomen.

Investeren in een sociale toekomst voor Arnhem
De voorstellen uit dit investeringsplan zijn belangrijke stappen om sociaal uit deze crisis te komen. Maar meer is nodig. Arnhem moet als provinciehoofdstad samen optrekken met andere gemeenten om de provincie te bewegen de Gelderse miljarden niet op de bank te laten staan, maar in Gelderland te investeren. Deze investeringen door de provincie in Gelderland zijn namelijk keihard nodig.

Financieel overzicht - Arnhems Corona Noodplan

Investeringen voor een sociale toekomst

bedragen in € x 1mln.

	Eenmalige investeringen	
v1	Coronafonds - opvangen financiële gevolgen crisis	26
v2	Productie van beschermingsmiddelen	2
v3	Omscholingsfonds voor banen in zorg, onderwijs, bouw, etc.	5
v4	Aanpak en verduurzaming slechtste huizen	10
	totaal eenmalige investeringen	43
	Dekking eenmalige investeringen	
d1	Schrappen facelift blauwe golven	10
d2	Klimaatfonds inzetten voor opknappen slechtste huizen	10
d3	Provinciale bijdrage Nieuwe Haven of anders schrappen	3
d4	Prov. bijdrage stadstheater/lauwersgracht, anders schrappen	20
	totaal eenmalige dekking	43
	Structurele uitgaven	
s1	Schrappen bezuinigingen op (jeugd)zorg en sociaal domein	13
s2	Gratis mondzorg en geen eigen risico zorgverzekering	5
	totaal structurele uitgaven	18
	structurele inkomsten	
i1	Coronataks vastgoedmagnaten en villabezitters	10
i2	Overige structurele dekking (zie bijlage 4)	8
	totaal structurele inkomsten	18
	Overig	
o1	Verlaging lokale lasten huurders	pm
o2	Verhoging lokale lasten vastgoedmagnaten en huisjesmelkers	pm

Bijlage 1:

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	29 april 2020
Ter bespreking van	Debat coronacrisis
Motie van	Elfrink - Dobbe - Cetintas - SP
Titel motie	Corona vergroot kloof tussen arm en rijk, gemeente moet die kloof verkleinen
Nummer Zaaknummer	**20M62** 465781

De Raad,

In vergadering bijeen,

Constaterende dat;
- de coronacrisis grote gevolgen heeft voor de Arnhemse samenleving
- de coronacrisis de armen veel harder treft dan de rijken,

Overwegende dat;
- de van oudsher aanwezige sociaal-economische kloof in onze stad door de coronacrisis nog dieper dreigt te worden met alle gevolgen vandien voor de samenleving als geheel en kwetsbare inwoners in het bijzonder

Spreekt uit dat;
- de gemeente er alles aan moet doen wat in haar vermogen ligt om deze sociaal-economische tweedeling te verkleinen en ingrijpende wijzigingen van de meerjarenbegroting daarvoor onvermijdelijk zijn

Draagt het college op;
- de concept-voorjaarsnota zo in te richten dat de sociaal-economische tweedeling, die door corona-crisis nog groter dreigt te worden, zoveel als mogelijk wordt verkleind

en gaat over tot de orde van de dag

Elfrink - Dobbe - Cetintas - SP

AANGENOMEN

Bijlage 2:

RECHTVAARDIGE LOKALE BELASTINGEN

Bedrijven hebben de afgelopen tientallen jaren steeds hogere winsten gemaakt en betalen steeds minder belasting. Huishoudens zijn daar sterk bij achtergebleven. Als gemeente kunnen we dit deels compenseren door huishoudens te ontzien en bedrijven meer aan te spreken. We moeten ons daarbij wel realiseren dat de gemeentebelasting maar een klein deel van de lastendruk van huishoudens en bedrijven uitmaakt. Een gemiddeld bedrijf geeft meer geld uit aan koffie voor het personeel dan dat ze lokale lasten afdraagt. Daarnaast is het goed om onderscheid te maken tussen hardwerkende (kleine) ondernemers en vastgoedmagnaten en pandjesbazen die bezit uitponden en teren op de arbeid van anderen.

Besteedbaar inkomen van huishoudens staat al bijna veertig jaar stil

'Het besteedbaar inkomen van huishoudens staat al bijna veertig jaar vrijwel stil. Een deel van de verklaring is dat de huishoudensgrootte in de afgelopen decennia is afgenomen. De belangrijkste reden is echter dat de groei van het huishoudinkomen achterblijft bij de groei van de totale economie. Vooral het aandeel van de economie dat naar bedrijven gaat, is sterk toegenomen. Meer geld wordt opgepot bij bedrijven en zij zijn ook winstgevender geworden.

Daarachter ligt echter een fundamentele verschuiving van het belang van arbeid naar het belang van kapitaal. Dit is een mondiaal fenomeen: in de meeste Westerse landen is het arbeidsinkomensaandeel in de afgelopen decennia sterk gedaald. De onderhandelingspositie van werknemers is afgenomen ten opzichte van werkgevers: automatisering, offshoring en de toegenomen flexibilisering dragen hier allemaal aan bij. In Nederland specifiek speelt de sterk toegenomen flexibilisering nog een extra grote rol.'

Rabo Research 5 februari 2018

Hoewel het Nederland economisch weer voor de wind gaat, zien de werkenden hun inkomen nauwelijks stijgen. Een steeds groter deel van de economische groei verdwijnt in de zakken van speculerende aandeelhouders.

De Groene Amsterdammer 31 januari 2018:

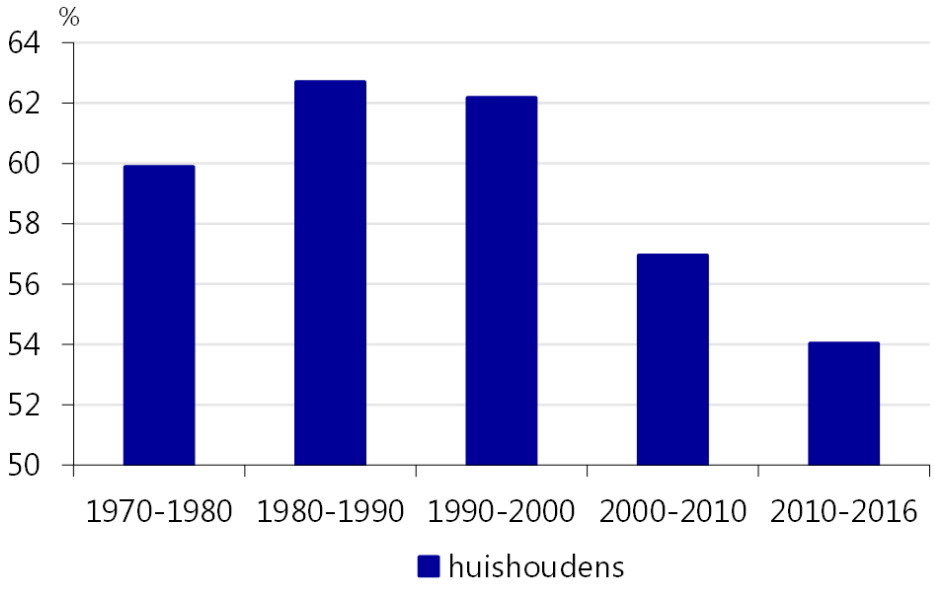

Figuur 1: Huishoudens krijgen een steeds kleiner deel van het nationaal inkomen

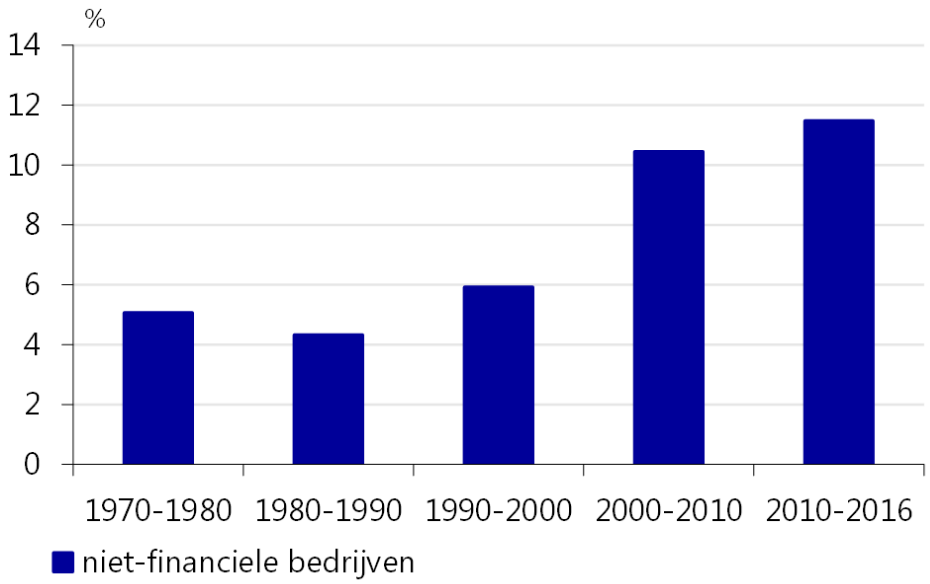

Figuur 2: Aandeel niet-financiële bedrijven sinds de jaren tachtig bijna verdrievoudigd

Belastingen van bedrijven en huishoudens in Nederland

Lokale belasting is maar een deel van de belasting die bedrijven en huishoudens betalen. Kijken we naar de bedrijven dan zien we dat de rijksbelastingen voor bedrijven zijn gedaald. Neem de vennootschapsbelasting: In Nederland geldt sinds 1 januari 2019 voor de eerste € 200.000 een tarief van 19% en voor het deel boven de €200.000 een tarief van 25%. Het Kabinet Rutte laat de vennootschapsbelasting de komende jaren nog verder zakken naar 21.7%. In de grafiek hieronder zien we de verlaging van de vennootschapsbelasting sinds de jaren ’80 tot heden.

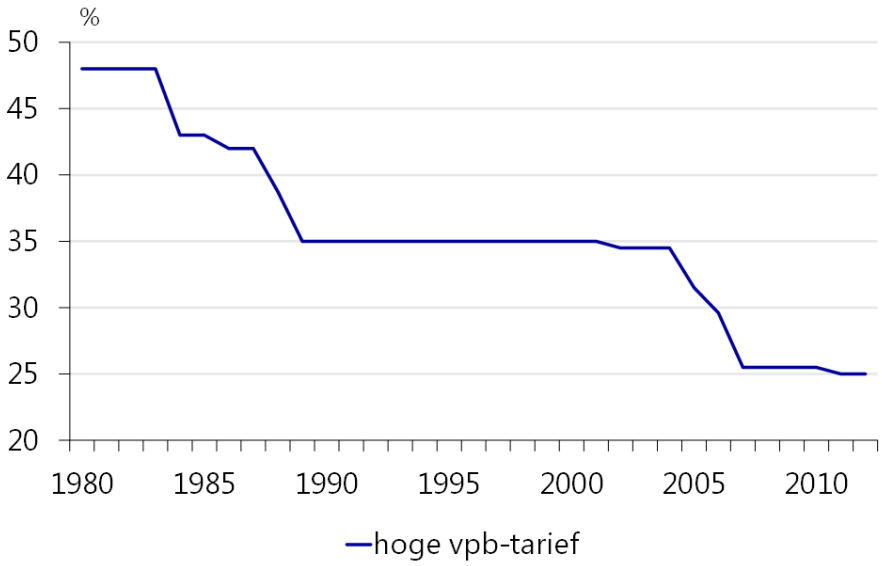

Figuur 3: Vennootschapsbelasting sinds jaren '80 bijna gehalveerd.

De belastingen zijn gedaald en het is dan ook geen verrassing dat de bedrijfswinsten en de uitkeringen aan aandeelhouders zijn gestegen. Bedrijven hebben over het algemeen dan ook ruimte om meer lokale belasting te gaan betalen. Arnhem besloot in 2014 tot een verhoging. Een verdere verhoging is niet alleen gerechtvaardigd maar kan ook probleemloos worden ingevoerd. De ontwikkelingen in Nijmegen laten dit zien. Het belastingtarief voor eigenaren van bedrijfsvastgoed is daar sinds 2015 verdubbeld.

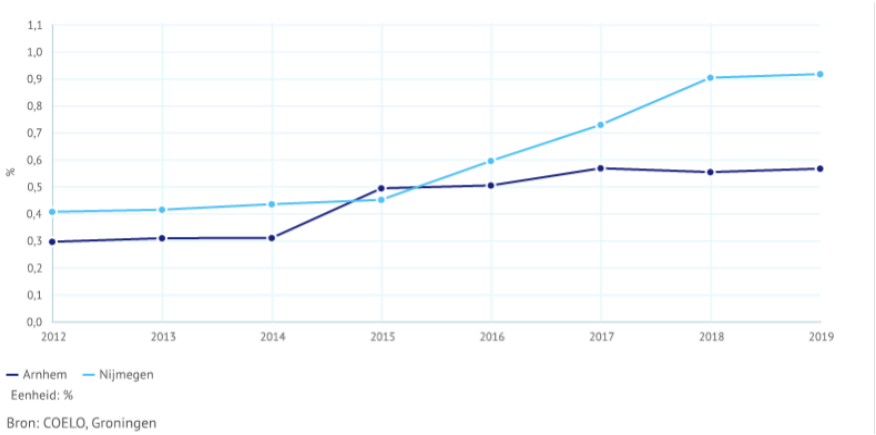

Figuur 4: OZB tarief eigenaren niet-woningen in Nijmegen sinds 2015 verdubbeld.

Belasting- en premiedruk huishoudens verschillende welvaartsgroepen

Naast de verschillen tussen huishoudens en bedrijven is het ook goed om naar de verschillen in lastendruk tussen welvaartsgroepen te kijken.

Huishoudens met lage welvaart betalen relatief veel lokale belasting

Uit gegevens van het CBS blijkt dat de lagere welvaartsgroepen relatief gezien veel gemeentelijke belasting betalen. Voor huishoudens in de laagste welvaartsgroep is de totale belasting- en premiedruk op het bruto-inkomen hoger dan in de tweede welvaartsgroep. In de laagste groep komen relatief veel zelfstandigen en studenten voor met zeer lage inkomens, terwijl ze wel diverse noodzakelijke uitgaven moeten doen. Hun uitgaven zijn in doorsnee beduidend hoger dan hun inkomen. Daardoor zijn de indirecte belastingen en heffingen relatief hoog in vergelijking met het inkomen.

Huishoudens met hoge welvaart betalen relatief weinig lokale belasting

De druk voor huishoudens in de hoogste welvaartsgroep is lager dan in de negende welvaartsgroep. Zo bestaat de hoogste groep voor een deel uit vermogende AOW'ers die weliswaar veel inkomstenbelasting verschuldigd zijn, maar geen premies voor AOW en pensioen meer hoeven te betalen. Daarnaast bevat deze groep relatief veel ondernemers. Ook zij betalen veel inkomstenbelasting, maar vaak weinig tot geen premies voor inkomensverzekeringen en private pensioenen. Hun vangnetten bouwen zij op in hun eigen bedrijf.

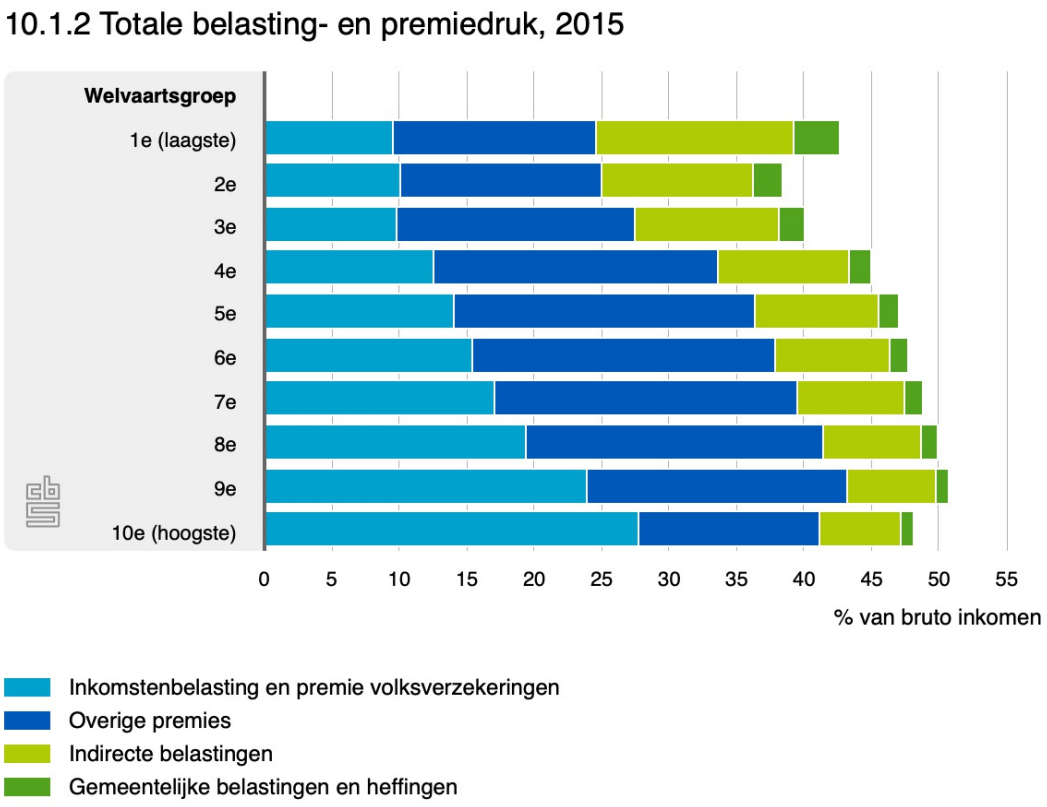

Figuur 5: Totale lasten en premiedruk welvaartsgroepen

Bijlage 3

Gratis aanvullende zorgverzekering met goede tandzorg bij laag inkomen

Iedereen met een inkomen tot 130% kan zonder extra kosten een collectieve aanvullende verzekering afsluiten zonder eigen risico en waarin goede tandverzorging is gedekt (GTV750)

De kosten hiervoor zijn door de ambtelijke organisatie in oktober 2019 becijferd op €2.1mln per jaar voor het afdekken van het eigen risico en €2.4mln per jaar voor het afdekken van gratis aanvullende zorgverzekering met goede tandzorg.

Om rekening te kunnen houden met eventuele kostenstijgingen is in dit plan een bedrag van €5 miljoen per jaar opgenomen.

Bijlage 4

.i2 overige structurele dekking.

overige structurele dekking	
solidariteitstaakstelling op Raad en college.	0,5
taakstelling diverse gemeenschappelijke regelingen	1,5
reductie externe inhuur	5
vrijval kwijtscheldingen door lagere lokale lasten huurders	1
totaal overige structurele dekking:	8

Solidariteitstaakstelling op Raad en College.
Raad en college leveren allemaal een klein % van hun salaris en onkostenvergoedingen in. Ook kan er worden bezuinigd op borrels, hapjes en buitenlandse reizen. In totaal wordt er een bedrag van 500.000 euro per jaar bespaard. College en de vice-voorzitter van de raad doen daarvoor een voorstel.

Taakstelling diverse gemeenschappelijke regelingen
Sommige zaken heeft de gemeente Arnhem uitbesteed aan gemeenschappelijke regelingen. Een voorbeeld is de ODRA. Deze blijven bij bezuinigingen vaak buiten schot terwijl er op hele belangrijke zaken die de gemeente zelf doet dan wel moet worden bezuinigd. Daarom kiezen we er voor om hier actief een bijdrage van in totaal €1,5 miljoen weg te halen. Het college doet daarvoor een voorstel

Reductie externe inhuur
De externe inhuur is vorig jaar enorm gestegen bij de gemeente Arnhem. Van 13% naar 21% van de totale loonsom. Het college krijgt de opdracht om hier €5 miljoen per jaar op te besparen. Dat kan makkelijk en snel.

Vrijval kwijtschelding door lagere lokale lasten voor huurders.
Omdat huurders bij de SP veel minder lokale belasting gaan betalen, zal de gemeente automatisch minder uitgeven aan kwijtschelding.

BEHANDELRESULTAAT

Informatief 10 juni 2020

GEMEENTE Arnhem

Raadsvoorstel 'Perspectiefnota 2021-2024'

Zaaknummer:	462487
Portefeuillehouder:	College

Resultaat van bespreking:

Aanwezig in de Raadszaal de raadsleden/fractievolgers: Cetintas (SP), Verheij (PVV), Manders (Arnhem Centraal), Van Es (VVD), Van Dillen (CDA), Venhoek (D66), De Groot (Partij voor de Dieren), Becker (ChristenUnie), Wiggers (Arnhemse Ouderenpartij), Usta (DENK Verenigd Arnhem), Prinsen (GroenLinks), Bouma (PvdA).

Aanwezig in Landgoed Festival de raadsleden/fractievolgers: Baars (SP), Van der Laak (Arnhem Centraal), Pape (VVD), Hutten (CDA), Van Iperen (D66), Aydemir (DENK Verenigd Arnhem), Coenders (GroenLinks) en Greving (PvdA).

Insprekers
1. Ingesproken is in de Raadszaal m.b.t. de Perspectiefnota 2021-2024 bij het thema "Wonen in een duurzamer Arnhem" door: Alie Sijtsma, Ilona Annema, Daniël Wenting, Robert Jan Buis en Marloes Spaander.
2. Ingesproken is in de Raadszaal m.b.t. de Perspectiefnota 2021-2024 bij het thema "Open en verantwoord besturen" door: Ipe van der Deen, Jessica Derks en Nanda Bakker.
3. Ingesproken is in de Raadszaal m.b.t. de Perspectiefnota 2021-2024 bij geen thema voorkeur door: Ramon Barends en Kelly Bolsenbroek
4. Ingesproken is in Landgoed Festival m.b.t. de Perspectiefnota 2021-2024 bij het thema "Meedoen in een socialer Arnhem" door: Marjon Hoeks, Fokke de Jong en Pascal Mulder.
5. Ingesproken is in Landgoed Festival m.b.t. de Perspectiefnota 2021-2024 bij het thema "Genieten van een nog mooier Arnhem" door: Joost Blasweiler, Merlijn Schrijvers, Patrick Waijer, Dick van Kleef, Hilde Haazen, M. Soultana en Guide Janssen.

Bespreking
De insprekers hebben de raadskamer toegesproken en hun mening over een thema de Perspectiefnota weergegeven. Daarna hebben de insprekers vragen vanuit de raadskamer beantwoord. De beschikbare vergadertijd was voldoende om alle insprekers in beide kamers te horen. Ontvangen inspraakbijdragen zijn aan de stukken toegevoegd.

Conclusie
De voorzitter stelt met instemming van de raadskamer vast dat deze informatieve behandeling is afgerond en dat het raadsvoorstel door kan naar de meningsvorming 1.

De raadsadviseur,

Raadszaal
K. Vons

Landgoed Festival
B. Kranenborg

De voorzitter,

M. Dolsma

S. van Ommen

BEHANDELRESULTAAT

Meningsvormend 1 14 juni 2020

GEMEENTE Arnhem

Raadsvoorstel 'Perspectiefnota 2021-2024'

Zaaknummer:	462487
Portefeuillehouder:	College

Resultaat van bespreking:

Aanwezig in de Raadszaal de raadsleden/fractievolgers: Cetintas (SP), Verheij (PVV), Manders (Arnhem Centraal), Kalthoff en Pape (VVD), Van Dillen (CDA), Venhoek en Loor (D66), Eliens (Partij voor de Dieren), Nede (ChristenUnie), Wiggers (AOP), Usta (DENK Verenigd Arnhem), Gemici en Prinsen (GroenLinks), De Vries en Visser (PvdA).

Verder aanwezig: Wethouder Van der Zee en Wethouder De Vroome.

Aanwezig in Landgoed Festival de raadsleden/fractievolgers: Baars (SP), Van der Laak (Arnhem Centraal), Van Es (VVD), Hutten (CDA), Andeweg (D66), Aydemir (DENK Verenigd Arnhem), Coenders (GroenLinks), Becker (CU), De Groot (PvdD) en Greving (PvdA).

Verder aanwezig: Wethouder Paping en J. Inberg (Concerncontroller/ manager Financiën & Control)
Afwezig: Arnhemse Ouderenpartij en de PVV

Bespreking Raadszaal
De bespreking heeft plaatsgevonden aan de hand van de onderwerpen uit de portefeuille van Van der Zee en De Vroome. De M1 is afgerond m.b.t. de portefeuille van Van der Zee. M.b.t. de portefeuille van De Vroome is alleen het onderwerp "Jansbeek boven water" afgerond. De M1 is niet afgerond en een voortzetting zal plaatsvinden op woensdag 24 juni, met de portefeuille van de Vroome.

Bespreking Landgoed / Festival
De bespreking heeft plaatsgevonden in de raadszaal aan de hand van de onderwerpen uit de portefeuille van Paping. De M1 is niet afgerond en een voortzetting zal plaatsvinden op woensdag 24 juni, met het vervolg op het onderwerp Financiën.

Toezeggingen
Wethouder Paping heeft toegezegd met een onderbouwing te komen op het onttrekken van de Bestemmingsreserves (zie pag. 13 van de bundel met technische vragen)

Wethouder Paping heeft toegezegd in de raadsbrief van eind juni een duidelijk overzicht op te nemen, waarin de maatregelen staan wat er wel en niet gebeurt (o.a. OZB, huren van gemeentelijke panden worden die kwijtgescholden ja/nee? Etc.) De wethouder zegt toe tevens in deze brief met de analyse van de meicirculaire te komen.

Conclusie Raadszaal
De voorzitter stelt met instemming van de raadskamer vast dat de meningsvorming 1 is afgerond m.b.t. de portefeuille van Van der Zee. De voorzitter stelt met instemming van de raadskamer vast dat de meningsvorming 1 m.b.t. de portefeuille van De Vroome niet is afgerond.

BEHANDELRESULTAAT

Meningsvormend 1 14 juni 2020

Conclusie Landgoed / Festival

De voorzitter stelt met instemming van de raadskamer vast dat de meningsvormende 1 behandeling niet is afgerond. Een voorzetting van de meningsvorming 1 m.b.t. portefeuille Paping is gewenst.

De raadsadviseur,	De voorzitter,
Raadszaal	
B. Kranenborg	S. van Ommen
Landgoed Festival	
K. Vons	V. Bouma

Aan: de voorzitter van de raad
Betreft: verzoek tot houden interpellatie (conform art 40 rvo)
Onderwerp: raadsbesluit draagvlak noodzakelijke voorwaarde invoering diftar.

Arnhem, 6 juni 2020

Geachte voorzitter,

Op 2018 besloot de gemeenteraad van Arnhem om het betalen-per-afvalzak (diftar) voor onbepaalde tijd uit te stellen. Het systeem zou alleen worden ingevoerd als er voldoende draagvlak voor gevonden zou worden:

Voorstel

1. Kennis te nemen van de stand van zaken rond de voorbereiding van DIFTAR
2. In te stemmen met het uitstellen van de invoering DIFTAR zodat voldaan kan worden aan de randvoorwaarden die daaraan door de raad zijn gesteld en er sprake kan zijn van een succesvolle invoering.

2.2 Motivatie en betrokkenheid van inwoners

Een noodzakelijke voorwaarde voor het slagen van DIFTAR is het draagvlak en vertrouwen dat inwoners hebben in de gekozen systemen. Onvoldoende draagvlak kan leiden tot ongewenst ontwijkgedrag en bovenmatige inzet op het voorkomen van deze uitwassen. De beoogde milieudoelstellingen op gebied van afvalreductie en -scheiding zijn in die situatie niet realiseerbaar.

Al geruime tijd uiten inwoners van onze stad massieve kritiek op de (aanstaande) invoering van de gekozen afvalsystemen. Het ongewenst ontwijkgedrag lijkt alleen maar te zijn toegenomen ondanks de bovenmatige inzet op het voorkomen van deze uitwassen. Hedenmorgen verscheen in dagblad de Gelderlander het bericht dat de vuilnisman de afvalberg in Arnhem niet meer aan kan. (1

Hierbij verzoeken wij u de raad toestemming te vragen voor het houden van een interpellatiedebat (art.40 rvo). In eerste aanleg hebben wij daarbij de volgende vragen:

1. Wat is de stand van zaken met betrekking tot het ongewenst ontwijkgedrag en de inzet op het voorkomen van deze uitwassen?

2. Is het college en zijn haar individuele leden van mening dat het benodigde draagvlak voor een succesvolle invoering bereikt is, dan wel de komende weken bereikt gaat worden?

   Zo ja, hoe rijmt het college dat met het ongewenste ontwijkgedrag en de bovenmatige inzet op het voorkomen van deze uitwassen?

   Zo nee, waarom geeft het college dan geen uitvoering aan het raadsbesluit door de invoering van de gekozen systemen per direct te staken?

Hoogachtend,

Elfrink - Dobbe - Cetintas - SP

Manders - Arnhem Centraal

Verheij - PVV

1) https://www.gelderlander.nl/arnhem/vuilnisman-kan-afvalberg-in-arnhem-niet-meer-aan-nog-nooit-meegemaakt~a2cd8785/

Aan: de voorzitter van de raad
Betreft: Verzoek tot het houden van een interpellatie (conform art 40 rvo)
Datum: 13 juni 2020

Onderwerp: De verpleeghuizen en thuiszorg in Arnhem tijdens de coronacrisis

Geachte voorzitter,

Gedurende deze coronacrisis bereiken ons signalen via de media en van zorgverleners die direct hun ervaringen delen met de SP-fractie over de verpleeghuizen en de thuiszorg. Deze signalen gaan met name over een tekort aan beschermende materialen die wel nodig zijn om zorgverleners veilig en gezond hun werk te laten doen, en om hun cliënten, de meest kwetsbare groep tijdens deze crisis, te beschermen.

Recent bleek dat 60 procent van de medewerkers in de verpleeghuizen, de wijkverpleeghuizen en de GGD een tekort aan beschermende middelen ervaart, dat eenderde van de zorgverleners druk ervaart om zonder bescherming zorg te verlenen, dat een op de vijf aangeeft dat die druk ook komt door leidinggevenden. Het college geeft na vragen van de SP hierover aan dit beeld ook in Arnhem wordt herkend.

In lijn met dit beeld kreeg de SP-fractie deze week ook van meerdere zorgverleners werkzaam in Waalstaete meldingen over besmettingen. Er zouden al 14 zorgmedewerkers thuis zitten omdat ze besmet zijn geraakt met het virus. Ook zouden er een aantal bewoners besmet zijn en bewoners aan de gevolgen van corona zijn overleden. Deze medewerkers geven aan bang te zijn, een spreekverbod opgelegd te hebben gekregen, maar ook bang te zijn om aan het werk te gaan. Ze geven aan geen mondkapje te mogen dragen. Uit de media hebben we vernomen dat deze signalen worden bevestigd door Waalstaete.[1]

Deze week bleek dat in Arnhem in de afgelopen week 29 gevallen van corona werden vastgesteld. Daarmee scoorde Arnhem hoger dan andere gemeenten in de regio. Volgens de woordvoerder van de VGGM deed de uitbraak in Waalstaete de teller in Arnhem flink oplopen.[2]

De laatste informatie die de gemeenteraad weken geleden van het college mocht vernemen was dat de situatie in de verpleeghuizen in Arnhem stabiel en onder controle is.

De SP fractie wenst daarbij in eerste aanleg de volgende vragen aan het college te kunnen stellen:
-Wat is de situatie in de verpleeghuizen en de thuiszorg tijdens deze corona crisis en welke gevolgen heeft dit voor de veiligheid van Arnhemmers?
-Hoe bereidt het college zich voor op het scenario dat er een tweede golf van besmettingen komt?
-Wat kan de gemeente doen om de zorgmedewerkers en zorginstellingen te ondersteunen waar dat nodig is?

Hoogachtend,

Dobbe, Elfrink, Cetintas
SP fractie in de gemeenteraad van Arnhem

[1] https://www.omroepgelderland.nl/nieuws/2452849/14-medewerkers-verzorgingstehuis-besmet-met-corona

[2] https://www.gelderlander.nl/arnhem/privefeestje-en-uitbraak-in-zorgcentrum-jagen-coronateller-in-arnhem-op~abdfb091/?utm_source=browser_push&utm_medium=push&utm_campaign=stdc_dg

Aan de gemeenteraad

Datum	: 16 juni 2020
Zaaknummer	:
Contactpersoon	: Susanne Boerhof
Telefoonnummer	: 026 3775906

Onderwerp: Verzorgings- en verpleeghuizen tijdens Corona

Geachte voorzitter en leden,

De coronacrisis is van grote invloed op onze oudere stadsgenoten die in zorginstellingen wonen. Omdat zij geen bezoek mogen ontvangen en omdat zij ernstig ziek worden van het virus of zelfs komen te overlijden, hebben zij extra onder de gevolgen van het virus te lijden.
In de laatste weken verschenen verontrustende berichten in de media over de situatie in een Arnhems verpleeghuis. In deze brief bieden wij u een stand van zaken. Na het zomerreces wordt een bijeenkomst georganiseerd waarin de bestuurders van de instellingen u informeren.

Vanaf het begin van deze crisis hebben wij bijzondere aandacht voor deze groep kwetsbare Arnhemmers zodat deze bewoners en hun naasten er op kunnen rekenen dat hun welzijn voorop staat en dat ze de best mogelijke zorg ontvangen. We onderhouden in nauwe samenwerking met de Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden voortdurend contact met de instellingen om te weten wat er speelt en hen zo goed mogelijk te ondersteunen. Via deze brief informeren wij u hierover.

Om de gevolgen van de crisis te bestrijden werken de Verpleeghuis- en Verzorgingshuisinstellingen en Thuiszorgorganisaties vanaf het begin van de crisis intensief samen, zowel lokaal als regionaal. Zo hebben zij in heel korte tijd gezamenlijk zo'n 80 extra bedden gerealiseerd om mensen die zorg nodig hadden op te vangen.
Het begin van de crisis was voor de instellingen zwaar, echter voortdurend onder controle. In onze regio hebben we vanaf het begin van de crisis de VVT-instellingen meegenomen in het afwegingskader voor beschermingsmiddelen. Voor zorgmedewerkers die met besmette coronapatiënten werkten, was er daardoor ondanks de schaarste voldoende beschermingsmateriaal om conform de RIVM-richtlijnen te werken.

Bij besmettingen wordt door de GGD bron- en contactonderzoek uitgevoerd. De GGD adviseert tevens de instellingen over te nemen maatregelen om verdere verspreiding tegen te gaan. De GGD adviseert dwingend, maar is niet bevoegd af te dwingen. De organisatie/ locatie is verantwoordelijk, de VVT instellingen hebben in Arnhem de verantwoordelijkheid ook goed op zich genomen. ,

Vanuit de VGGM is er contact met 23 VVT-instellingen in Arnhem. Deze instellingen hebben gezamenlijk plek voor 1800 bewoners. In 8 van deze instellingen in Arnhem is COVID-19 aangetroffen. Het aantal bevestigde besmettingen in de instellingen is 109 personen (medewerkers en bewoners). Van deze mensen zijn er 20 overleden.

Onlangs verschenen er in de media verontrustende berichten over een corona-uitbraak in woon-zorgcentrum Waalstaete. Wij hebben de GGD gevraagd om de informatie hierover op een rij te zetten:

Chronologisch overzicht
In Waalstaete verblijven 144 cliënten (hierna bewoners) en werken 250 medewerkers.

15 april	Op 15 april bleek 1 van de medewerkers positief getest op COVID-19. • De medewerkers en bewoners met (milde) klachten van de betreffende afdeling zijn onmiddellijk getest. • Hieruit bleek dat 6 bewoners en 9 medewerkers van deze afdeling besmet waren. De laatste besmetting op deze afdeling is op 29 april geconstateerd.
12 mei	Op 12 mei jl bleek op een andere afdeling een bewoner besmet. • Uit het daarop volgende contactonderzoek kwamen op deze en een andere afdeling nog 9 besmette bewoners naar voren, ook 13 medewerkers testten positief. • De positief geteste bewoners en medewerkers zijn volgens de richtlijnen in isolatie gegaan. • Hierop volgden tien dagen zonder nieuwe besmettingen. Er werd wel getest.
5/6 juni	In het weekend van 5/6 juni bleek dat er toch weer besmettingen hebben plaatsgevonden, op drie afdelingen • Dit gaat om zeven bewoners, waarvan vijf op één afdeling, en drie medewerkers. • Ook zij zijn volgens de richtlijnen in isolatie gegaan. • De medewerkers van deze drie afdelingen zijn bijna allemaal getest in de afgelopen week.

Totaal:
In totaal zijn er bij de uitbraken t/m 14 juni jl. 64 besmettingen geconstateerd op drie afdelingen.
Dit ging om 37 medewerkers, 27 bewoners.
Vijf bewoners en één medewerker zijn overleden aan de gevolgen van het virus.

Adviezen en acties GGD
Bij de verschillende uitbraken heeft de GGD bron- en contactonderzoek gedaan en geadviseerd over de te nemen maatregelen. Eind mei is de GGD op verzoek van Pleyade op de locatie Waalstaete geweest om te adviseren hoe verdere verspreiding tegengegaan kon worden. Telefonisch is regelmatig contact onderhouden over de opvolging van deze adviezen. Vorige week heeft de GGD overleg gehad met het Kernteam Corona van Pleyade. Sinds vorige week wordt op de afdeling waar vijf nieuwe besmettingen waren, nu de hele dag met volledige bescherming gewerkt. Op de twee afdelingen waar één nieuwe besmetting bij is gekomen, worden nu standaard mondkapjes gedragen.

Het is (nog) niet bekend of de uitbraken verband houden met elkaar. Naar aanleiding van de recente ontwikkelingen heeft de GGD vorige week donderdag contact gezocht met de Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd om te adviseren over deze casus.
Vrijdag jl. is contact geweest tussen de bestuurder van Pleyade en de Directeur Publieke Gezondheid (DPG). In dit overleg is afgesproken dat de bestuurder een plan van aanpak zou opstellen dat vervolgens ter advisering aan de GGD werd voorgelegd. Dat plan van aanpak is inmiddels gereed.

Ook de komende periode houden we contact met de instellingen en staan we hen bij. Om hen in hun zorg te ondersteunen en om de bewoners en medewerkers een hart onder de riem te steken.

Hoogachtend,
het college van burgemeester en wethouders van Arnhem,
de secretaris, de burgemeester,

RAADSVOORSTEL

Aan de gemeenteraad

Zaaknummer **480518**

ONDERWERP: Vaststellen van de concept-besluitenlijst van de vergaderingen van 20 mei 2020 & 27 mei 2020

Voorstel

De Agendacommissie stelt u voor de concept-besluitenlijst van de raadsvergaderingen van 20 mei 2020 & 27 mei 2020 vast te stellen.

Bijlage

- concept-besluitenlijst van de raadsvergaderingen van 20 mei 2020 & 27 mei 2020

GEMEENTE Arnhem

Besluit van	**17 juni 2020**
Zaaknummer	**480518**

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van de Agendacommissie van 11 juni 2020, Griffie nummer: 480518

besluit:

De concept-besluitenlijst van de raadsvergaderingen van 20 mei 2020 & 27 mei 2020 vast te stellen.

De griffier, De voorzitter,

GEMEENTE Arnhem

Besluit van **17 juni 2020**

Zaaknummer **480518**

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van de Agendacommissie van 11 juni 2020, Griffie nummer: 480518

besluit:

De concept-besluitenlijst van de raadsvergaderingen van 20 mei 2020 & 27 mei 2020 vast te stellen.

De griffier,

De voorzitter,

BESLUITENLIJST VAN DE (DIGITALE) VERGADERING VAN DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM OP WOENSDAG 20 mei 2020

De voorzitter: de heer Marcouch

De raadsgriffier: de heer Kersten

Aanwezig de leden: mevrouw Andeweg (D66), de heer Aydemir (DENK Verenigd Arnhem), de heer Becker (ChristenUnie), de heer Bouma (PvdA), de heer Çetintaş (SP), de heer Coenders (GroenLinks), de heer Dijk (D66), mevrouw Van Dillen (CDA), mevrouw Dobbe (SP), mevrouw Dolsma (GroenLinks), de heer Elfrink (SP), de heer Eliëns (Partij voor de Dieren), de heer Van Es (VVD), mevrouw Gemici (GroenLinks), de heer Greving (PvdA), de heer De Groot (Partij voor de Dieren), de heer Hutten (CDA), mevrouw Kalthoff (VVD), de heer Kraaijenbrink (Arnhem Centraal), de heer Van der Laak (Arnhem Centraal), de heer Van der Loo (GroenLinks), de heer Loor (D66), de heer Loos (VVD), mevrouw Manders (Arnhem Centraal), de heer Maref (VVD), mevrouw Navis (GroenLinks), mevrouw Nede (ChristenUnie), mevrouw Van Ommen (D66),mevrouw Pape (VVD), de heer Prinsen (GroenLinks), de heer Sanders (PVV), mevrouw Simonis (GroenLinks), de heer Usta (DENK Verenigd Arnhem), de heer Venhoek (D66), de heer Verheij (PVV), de heer Visser (PvdA), mevrouw De Vries (PvdA), de heer Wiggers (Arnhemse Ouderen Partij)

Afwezig de leden: de heer Combée (VVD)

Begintijd vergadering : 19:45 uur
Eindtijd vergadering : 21:00 uur (I.v.m. technische storingen)

BESLUITEN:
Agendapunt:

3.3 Vaststellen van de concept-besluitenlijst van de vergadering van 29 april 2020	Het voorstel is met algemene stemmen aangenomen.
3.4 Ingekomen stukken en ter inzage gelegde stukken voor de gemeenteraad	Het voorstel is met algemene stemmen aangenomen

De raadsgriffier,

Jozef Kersten

De voorzitter,

Ahmed Marcouch

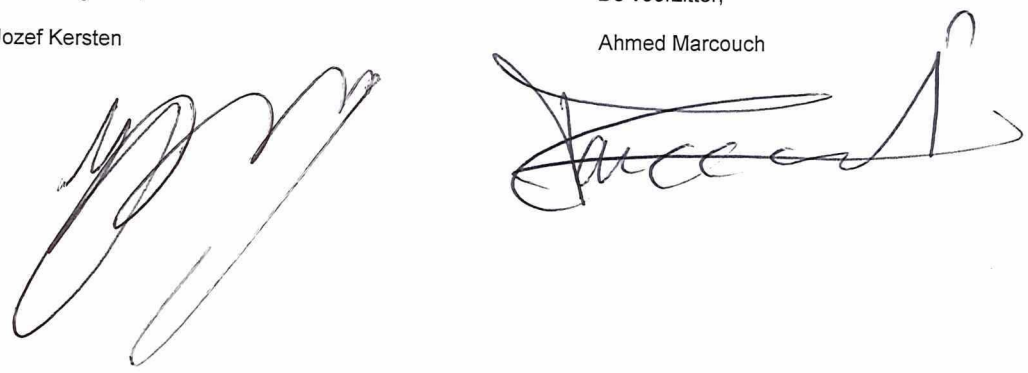

Zaaknummer: 472965

GEMEENTE Arnhem

BESLUITENLIJST VAN DE VERGADERING VAN DE
RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM OP WOENSDAG 27 mei 2020

De voorzitter: de heer Marcouch

De raadsgriffier: de heer Kersten

Aanwezig de leden: mevrouw Andeweg (D66), de heer Aydemir (DENK Verenigd Arnhem), de heer Becker (ChristenUnie), de heer Bouma (PvdA), de heer Çetintaş (SP), de heer Coenders (GroenLinks), de heer Combée (VVD), de heer Dijk (D66), mevrouw Van Dillen (CDA), mevrouw Dobbe (SP), mevrouw Dolsma (GroenLinks), de heer Elfrink (SP), de heer Eliëns (Partij voor de Dieren), de heer Van Es (VVD), mevrouw Gemici (GroenLinks), de heer Greving (PvdA), de heer De Groot (Partij voor de Dieren), de heer Hutten (CDA), mevrouw Kalthoff (VVD), de heer Kraaijenbrink (Arnhem Centraal), de heer Van der Laak (Arnhem Centraal), de heer Van der Loo (GroenLinks), de heer Loor (D66), de heer Loos (VVD), mevrouw Manders (Arnhem Centraal), de heer Maref (VVD), mevrouw Navis (GroenLinks), mevrouw Nede (ChristenUnie), mevrouw Van Ommen (D66),mevrouw Pape (VVD), de heer Prinsen (GroenLinks), de heer Sanders (PVV), mevrouw Simonis (GroenLinks), de heer Usta (DENK Verenigd Arnhem), de heer Venhoek (D66), de heer Verheij (PVV), de heer Visser (PvdA), mevrouw De Vries (PvdA), de heer Wiggers (Arnhemse Ouderen Partij)

Afwezig de leden:

Begintijd vergadering : 19:40 uur
Eindtijd vergadering : 23:10 uur

BESLUITEN:
Agendapunt:

3.1 Benoeming vice-voorzitter	Mevrouw Kalthoff is benoemd tot vice-voorzitter.
3.2 Vaststellen Verordening Leerlingenvervoer gemeente Arnhem 2020	Het amendement "Duidelijke begrippen" (20A28g) van de fracties ChristenUnie, PvdA, Arnhem Centraal en de Arnhemse Ouderen Partij is met 37 stemmen voor en 2 stemmen tegen aangenomen. Het amendement "Redelijkere Reistijd" (20A29) van de fracties ChristenUnie, PvdA, Arnhem Centraal en Arnhemse Ouderen Partij is met 19 stemmen voor en 20 stemmen tegen verworpen. Het amendement "Geen eigen bijdrage op de vervoersvoorziening" (20A35) van de fractie SP is met 8 stemmen voor en 31 stemmen tegen verworpen. De motie "Vervoer voor kinderen die dat echt nodig hebben" (20M75) van de fracties D66, VVD, PvdA en GroenLinks is met 30 stemmen voor en 9 stemmen tegen aangenomen. De motie "Kwetsbare leerlingen boven procedures" (20M76) van de fractie SP is met 10 stemmen voor en 29 stemmen tegen verworpen. De motie "Gelrepas dan geen eigen bijdrage" (20M77) van de fractie SP is met 10 stemmen voor en 29 stemmen tegen verworpen. De motie "Geen afstand naar opstapplaats" (20M78) van de fractie SP is met 6 stemmen voor en 33 stemmen tegen verworpen. De motie "Niet bezuinigen op kwetsbare leerlingen" (20M79) van de fractie SP is met 10 stemmen voor en 29 stemmen tegen verworpen. Het voorstel is met 33 stemmen voor en 6 stemmen tegen aangenomen.
3.3 Vaststelling bestemmingsplan Malburgen - Vlierstraat	Het amendement "Wens buurt honoreren: (deels) maatschappelijke bestemming Parochiehuis" (20A32) van de fractie SP is met 11 stemmen voor en 28 stemmen tegen verworpen De motie "Een boom is een boom" (20M70) van de fracties PvdA en GroenLinks is met algemene stemmen aangenomen. De motie "Nieuwbouw spreiden over de stad" (20M73) van de fractie SP is met 9 stemmen voor en 30 stemmen tegen verworpen.

De motie "Verkeersmaatregelen voor de Gelderse Rooslaan en omgeving" (20M74) van de fractie SP is met 32 stemmen tegen en 7 stemmen voor Verworpen.

De motie "Een veilig gevoel is belangrijker dan cijfers, en daar is geld voor nodig" (20M80) van de fracties PvdA en ChristenUnie is met 34 stemmen voor en 5 stemmen tegen aangenomen.

Het voorstel is met 34 stemmen voor en 5 stemmen tegen aangenomen.

3.4 Vaststellen: Eerste wijziging legesverordening 2020 (duurzaamheidsmaatregelen)

Het voorstel is met 33 stemmen voor en 6 stemmen tegen aangenomen.

3.5 Scenario's grondwal en woonwagenkamp Bethaniënstraat

Het amendement "Sowieso scenario 3c" (20A36) van de fractie SP is met 11 stemmen voor en 28 stemmen tegen verworpen.

Het voorstel is met algemene stemmen aangenomen.

De raadsgriffier,

Jozef Kersten

De voorzitter,

Ahmed Marcouch

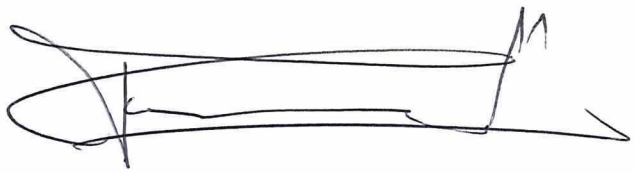

RAADSVOORSTEL

Aan de gemeenteraad

Zaaknummer **480518**

ONDERWERP: Vaststellen van de lijst van ingekomen stukken voor de raadsvergadering van 17 juni 2020

Voorstel

De Agendacommissie stelt u voor de "Lijst van Ingekomen Stukken" van 14 mei tot en met 11 juni 2020 vast te stellen.

Als raadslid kunt u de ingekomen stukken inzien via het Bestuurlijk Informatiesysteem (iBabs).

Bijlage

- Lijst van Ingekomen stukken (14 mei 2020 tot en met 11 juni 2020)

Arnhem GEMEENTE

Besluit van	17 juni 2020
Zaaknummer	480518

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van de Agendacommissie, d.d. 11 juni 2020, zaaknummer: 480518

besluit:

De "Lijst van ingekomen Stukken" van 14 mei 2020 tot en met 11 juni 2020 vast te stellen.

De griffier, De voorzitter,

GEMEENTE Arnhem

Besluit van 17 juni 2020

Zaaknummer 480518

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van de Agendacommissie, d.d. 11 juni 2020, zaaknummer: 480518

besluit:

De "Lijst van ingekomen Stukken" van 14 mei 2020 tot en met 11 juni 2020 vast te stellen.

De griffier,

De voorzitter,

Lijst van Ingekomen stukken (14 mei 2020 tot en met 11 juni 2020)			
Datum	**Afzender**	**Titel**	**Advies**
14-05-2020	Gemeente Arnhem	Bewonersbrief vrijgave ontwerp-bestemmingsplan Chw Coehoorn-oost	Voor kennisgeving aannemen
14-05-2020	J.W. van Gestel	Voetpad snelfietspad Rijkerswoerd	In handen stellen van het college van B&W ter afdoening, verzoek kopie antwoordbrief/mail aan raad
15-05-2020	Overleg Kerken en Overheid Arnhem	Jaarverslag en vooraankondiging ontbijtmeeting	Voor kennisgeving aannemen
15-05-2020	Stichting Veilig Thuis Gelderland Midden	Ontwerpbegroting 2021	In handen stellen van B&W ter voorbereiding van besluitvorming in de raad
18-05-2020	De Arnhemse Bomenbond	Ontwikkel een duurzaam alternatief en stop het verbranden van hout op het landgoed Klingelbeek	In handen stellen van het college van B&W ter afdoening, verzoek kopie antwoordbrief/mail aan raad
20-05-2020	Auditcommissie	Advies behandeling Jaarstukken	Betrekken bij de behandeling op de Politieke Avond
25-05-2020	Wijkteams Arnhem	Jaarverslag en jaarrekening 2019	Voor kennisgeving aannemen
25-05-2020	Gemeente Peel en Maas	Uitgangspunten Regionale Energiestrategie	Voor kennisgeving aannemen
25-05-2020	Noah Hajji	De generatie van de toekomst	Voor kennisgeving aannemen

Lijst van Ingekomen stukken (14 mei 2020 tot en met 11 juni 2020)			
Datum	**Afzender**	**Titel**	**Advies**
25-05-2020	Dhr. R. Helsdingen	Coronacrisis - daklozen	In handen stellen van het college van B&W ter afdoening, verzoek kopie antwoordbrief/mail aan raad
26-05-2020	Gemeente Overbetuwe	Advies lokale omroep Gemeente Overbetuwe	Voor kennisgeving aannemen
26-05-2020	Luchtwachters Arnhem	Aanvulling op mail van Arnhems nieuwe Peil	Voor kennisgeving aannemen
26-05-2020	VNG Gelderland	Ledenbrief inzake ALV 2020 en Financieel Jaarverslag 2019	Voor kennisgeving aannemen
27-05-2020	Dhr. T. Boelens	Arbeidsmigranten en Covid 19	In handen stellen van het college van B&W ter afdoening, verzoek kopie antwoordbrief/mail aan raad
28-05-2020	P.M. Westenbroek	Kadehuis Nieuwstraat	In handen stellen van het college van B&W ter afdoening, verzoek kopie antwoordbrief/mail aan raad
28-05-2020	mw. M. Nieborg – De Wit	GFT benedenwoningen met verzamelcontainer	In handen stellen van het college van B&W ter afdoening, verzoek kopie antwoordbrief/mail aan raad
02-06-2020	NOW! Foundation	Innovatie Campus TU Delft in Arnhem	Voor kennisgeving aannemen
09-06-2020	Vereniging Stadsschoon Arnhem	Versteende tuinen	In handen stellen van het college van B&W ter afdoening, verzoek kopie antwoordbrief/mail aan raad
09-06-2020	Mw. P. Sonderman	Diftar	Voor kennisgeving aannemen

Lijst van Ingekomen stukken (14 mei 2020 tot en met 11 juni 2020)			
Datum	**Afzender**	**Titel**	**Advies**
09-06-2020	Dhr. M. Aarts	Ter info; falen beleid regulering kamerbewoning	Voor kennisgeving aannemen
09-06-2020	Dhr. J.W.H. Damen	In handen stellen van het college van B&W ter afdoening, verzoek kopie antwoordbrief/mail aan raad	In handen stellen van het college van B&W ter afdoening, verzoek kopie antwoordbrief/mail aan raad
10-06-2020	J. Roemer	Afvalbeleid Spijkerkwartier	Voor kennisgeving aannemen
10-06-2020	Dhr. S.W. Dijk	Ontslag als gemeenteraadslid	Voor kennisgeving aannemen
10-06-2020	Dhr./mw. H. Gunes	Zwerfafval Presikhaaf	Voor kennisgeving aannemen
10-06-2020	Dhr. H. van der Vecht	Afval	Voor kennisgeving aannemen
10-06-2020	mw. L. van de Pol	Afvalscheiding	Voor kennisgeving aannemen
11-06-2020	Dhr. G. van Bergen	Oproep Gemeenteraad - In hoeverre houdt onze gemeente in haar groenbeheer rekening met het insectenleven - Aanbevelingen voor een bewuster insectenbeheer	In handen stellen van het college van B&W ter afdoening, verzoek kopie antwoordbrief/mail aan raad
11-06-2020	Dhr. R. Barends	Zienswijze Omgevingsplan De Laar 2020	Kopie van aan college gerichte mail/brief, voor kennisgeving aannemen
11-06-2020	Arnhems Platform voor Levensbeschouwingen	Islamitisch begraven	Kopie van aan college gerichte mail/brief, voor kennisgeving aannemen
11-06-2020	Mw. O. Hessels	Oproep Gemeenteraad - In hoeverre houdt onze gemeente in haar groenbeheer rekening met het insectenleven - Aanbevelingen voor een bewuster insectenbeheer	In handen stellen van het college van B&W ter afdoening, verzoek kopie antwoordbrief/mail aan raad

Lijst van Ingekomen stukken (14 mei 2020 tot en met 11 juni 2020)			
Datum	**Afzender**	**Titel**	**Advies**
11-06-2020	Kennisnetwerk Arnhem Nijmegen	Zienswijze CHW Omgevingsplan De Laar 2020	Kopie van aan college gerichte mail/brief, voor kennisgeving aannemen

GEMEENTE Arnhem

Besluit van	17 juni 2020
Zaaknummer	466812

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelet op artikel 35 van de Gemeentewet; gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 19 mei 2020, gelezen de brieven van het bestuur van het Gemeenschappelijk Orgaan d.d. 8 april 2020 en gelet op artikel 35 van de Wgr, alsmede op artikel 9 van de regeling Gemeenschappelijk Orgaan,

besluit:

1. Bijgevoegde deze zienswijze door het college van B&W te laten verzenden aan het bestuur van het Gemeenschappelijk Orgaan Regio Arnhem-Nijmegen.

De griffier,

De voorzitter,

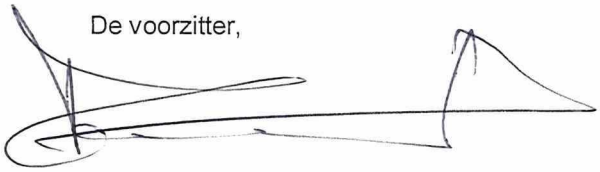

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	17 juni 2020
Ter bespreking van	Vaststellen Zienswijze jaarverslag 2019 en begroting 2021 Gemeenschappelijk Orgaan regio Arnhem-Nijmegen
Amendement van het lid	Çetintaş - Dobbe - Elfrink - SP
Titel Amendement	Ook GO moet steentje bijdragen
Nummer / zaaknummer	**20A46** 466812

De ondergetekende(n) besluit(en) de volgende zienswijze in te dienen:

De begroting van het GO dient zo te worden ingericht dat de gemeente Arnhem een structurele besparing van minimaal 5% op haar bijdrage aan het GO kan realiseren ingaande 2021

Toelichting:

Coronarecessie en bezuinigingen dreigen

Çetintaş - Dobbe - Elfrink - SP

VERWORPEN

Voor 6

Tegen 32

Amendement "Ook GO moet steentje bijdragen" (20A46)

GROENLINKS	0	6
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

ChristenUnie	0	2
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	0	6
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	0	2
van Dillen		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	0	2
Usta		
Aydemir		

D66	0	5
Andeweg		
Loor		
Venhoek		
van Ommen		
van Iperen		

Arnhem Centraal	0	3
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeentelijke Afdeling Arnhem	0	2
de Groot		
Eliëns		

PvdA	0	4
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

Partij voor de Vrijheid	2	0
Verheij		
Sanders		

Totaal 38

Zienswijze jaarverslag 2019 en begroting 2021 Gemeenschappelijk Orgaan regio Arnhem-Nijmegen

Zaaknummer:	466812
Portefeuillehouder:	A. Marcouch/J.van Dellen

Aan de gemeenteraad, 12 juni 2020

Het dagelijks bestuur van de Agendacommissie heeft besloten dit voorstel toe te voegen aan de agenda van de besluitvormende vergadering. Het db heeft hierbij overwogen dat:

- De (voorlopige) jaarrekening past binnen de gemaakt afspraken voor 2019
- Het gedeelte van het jaarverslag, dat betrekking heeft op The Economic Board, is ook cf. afspraken
- De begroting 2021 vertoont geen afwijking t.o.v. afgelopen jaren
- De begroting 2021 is een voorlopige, in afwachting van de resultaten van en de besluitvorming over het versterkingsproces regionale samenwerking
- De financiële bijdrage van de gemeente aan de regio (€ 1,88 per inwoner) blijft vooralsnog gelijk en de begroting van Arnhem voorziet daarin.

De griffier,

J.G.M. Kersten

De voorzitter,

C.J.M. Kalthoff

RAADSVOORSTEL

Aan de gemeenteraad

Zaaknummer 466812

Onderwerp: Zienswijze jaarverslag 2019 en begroting 2021 Gemeenschappelijk Orgaan regio Arnhem-Nijmegen

Voorstel

1. Bijgevoegde zienswijze door het college van B&W te laten verzenden aan het bestuur van het Gemeenschappelijk Orgaan Regio Arnhem-Nijmegen.

Inleiding

Op 8 april jl. ontvingen wij de voorlopige jaarrekening 2019, jaarverslag 2019 en ontwerpbegroting 2021 van de Regio Arnhem Nijmegen. De 18 gemeenteraden in het Gemeenschappelijk Orgaan (GO) Arnhem Nijmegen worden verzocht om voor 11 juni 2020 hun zienswijze naar voren te brengen, alvorens de vaststelling van de begroting en het jaarverslag op 17 juni 2020 zal plaatsvinden in het Bestuurlijk Overleg van het GO.

Het jaarverslag 2019 laat zien dat de vier portefeuillehoudersoverleggen stevig doorwerken aan bovenlokale opgaven op hun terrein en dat de urgentie op een aantal thema's is toegenomen, bijvoorbeeld de woonopgave waar de regio voor staat en de noodzaak om werkgelegenheid ter creëren voor de inwoners van onze regio. De regionale energie strategie (RES) is van start gegaan. De uitwerking van de routekaart energieneutrale regio Arnhem-Nijmegen 2050 is ter hand genomen. 18 mobiliteitswethouders uit de regio hebben in december 2019 hun handtekening gezet onder een gezamenlijke dynamische mobiliteitsagenda voor de regio.

Er is aandacht voor het proces versterking regionale samenwerking dat in 2019 is gestart, met als belangrijke ambities: de regio beter op de kaart zetten en scherper te profileren; meer slagkracht van bestuur en transparantie naar de gemeenteraden; meer bereiken met een heldere visie, een verbonden en integrale regionale agenda en een daarbij passende werkwijze. Hier is aan gewerkt door een stuurgroep van bestuurders uit de regiogemeenten in een interactief proces met gemeenteraden en colleges. Voorjaar 2020 zal hiervan het eindresultaat worden opgeleverd.

De voorlopige jaarrekening 2019 laat een overschot zien van €84.368,-. Het Algemeen Bestuur stelt voor dit bij de regio te laten en inventariseert binnen de portefeuillehoudersoverleggen welke projecten zich voor bestemming hiervan aandienen. Wij kunnen ons hier in vinden.

Onderdeel van het jaarverslag is de verantwoording van de door de 18 gemeenten beschikbaar gestelde deel van de inwonersbijdrage à €1,- aan The Economic Board. Het Jaarverslag van The Economic Board laat net als vorige jaren een tekort zien. In het oprichtingsjaar 2016 is niet het volledige budget van The

Arnhem GEMEENTE

Economic Board benut. Het GO Regio Arnhem Nijmegen is er in 2016 mee akkoord gegaan het restantbudget, als overloop, te benutten in de periode 2017-2019. Dit is de afgelopen jaren ook zo gebeurd en het verklaart het derde jaar op rij dat de begroting van The Economic Board een tekort laat zien.

In de begroting 2021 van de regio Arnhem-Nijmegen zien we veel ambitie en energie om de samenwerking op de thema's economie, wonen, duurzaamheid en mobiliteit op bovenlokale opgaven voortvarend voort te zetten. De begroting kijkt ook kort door naar het versterkingsproces en de te verwachten voorstellen omtrent visie, regionale agenda en werkwijze.

Zowel het jaarverslag 2019 als de begroting 2021 vertonen geen afwijkingen ten opzichte van die in de afgelopen jaren. Daarom dienen wij een positieve zienswijze in met betrekking tot deze stukken.

Wij vinden het belangrijk te benadrukken dat u dit moet zien als een voorlopige begroting en zienswijze. U ontvangt zeer binnenkort een raadsbrief over de stand van zaken van het al genoemde versterkingsproces regionale samenwerking en de verdere planning hiervan. Uw besluitvorming over de voorstellen versterking regionale samenwerking bepaalt straks hoe we het jaar 2021 werkelijk in gaan. In de zienswijze hebben we hierover ook een opmerking opgenomen.

Beoogd effect

Het indienen van een positieve zienswijze op het jaarverslag en de begroting van de regio Arnhem-Nijmegen. Indien alle gemeenten hun reactie kenbaar hebben gemaakt, kan de begroting 2021 vóór 1 juli 2020 door het Algemeen Bestuur van de regio worden vastgesteld.

Argumenten

1.1 Het jaarverslag en de jaarrekening 2019 van de regio Arnhem-Nijmegen passen bij de afspraken die voor het begrotingsjaar 2019 waren gemaakt. Voor de begroting 2021 geldt dat deze in lijn is met eerdere begrotingen van de regio Arnhem-Nijmegen en er geen wijzigingen worden voorgesteld.

1.2 Er zijn geen financiële wijzigingen ten opzichte van het lopende jaar 2019. Gemeenten dragen in 2021 net als in 2020 naar rato van inwoneraantal (à €1,88 per inwoner) bij. De inwonerbijdrage is daarmee gelijk aan de inwonerbijdrage voor 2020. Het bedrag is reeds opgenomen in onze gemeentebegroting.

Kanttekeningen en risico's

1.1 Het proces versterking regionale samenwerking kan leiden tot besluitvorming over een nieuwe regeling voor regionale samenwerking. U wordt binnenkort nader geïnformeerd over de stand van zaken en de planning van de besluitvorming over dit proces. Deze wordt opgeschoven in de tijd vanwege de coronacrisis.

1.2

1.3	Als deze besluitvorming leidt tot de vorming van een nieuwe regeling, dan kunnen de in de gemeentelijke begrotingen opgenomen middelen voor de regionale samenwerking ingezet worden voor de nieuwe samenwerkingsvorm. De financiële consequenties van de regioversterking worden in de betreffende voorstellen aan u voorgelegd.

Financiën

De inwonerbijdrage van €1,88 voor 2021 is reeds opgenomen in onze gemeentebegroting.

Uitvoering

Na uw akkoord zal de zienswijze van de gemeente Arnhem via bijgaande brief door het college kenbaar worden gemaakt aan de regio Arnhem-Nijmegen.

Communicatie

Openbaar maken via reguliere publicatie.

Bijlagen

Stukken voor gemeenteraad

- Raadsvoorstel zienswijze jaarverslag 2019 en begroting 2021 Regio Arnhem-Nijmegen
- Zienswijzebrief jaarverslag 2019 en begroting 2021 Regio Arnhem-Nijmegen
  1. Aanbiedingsbrief bij Jaarverslag 2019 van het regio Arnhem-Nijmegen
  2. Aanbiedingsbrief bij de Begroting 2021 van de regio Arnhem-Nijmegen
  3. Jaarverslag 2019 Regio Arnhem-Nijmegen
  4. The Economic Board Jaarverslag 2019
  5. The Economic Board niet gewaarmerkte jaarrekening 2019
  6. Begroting 2021 Regio Arnhem-Nijmegen

RAADSVOORSTEL

Besluit van

Zaaknummer 466812

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelet op artikel 35 van de Gemeentewet; gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 19 mei 2020, gelezen de brieven van het bestuur van het Gemeenschappelijk Orgaan d.d. 8 april 2020 en gelet op artikel 35 van de Wgr, alsmede op artikel 9 van de regeling Gemeenschappelijk Orgaan,

besluit:

1. Bijgevoegde deze zienswijze door het college van B&W te laten verzenden aan het bestuur van het Gemeenschappelijk Orgaan Regio Arnhem-Nijmegen.

De griffier, De voorzitter,

GEMEENTE Arnhem

GEMEENTE Arnhem

Algemeen Bestuur Regio Arnhem-Nijmegen

Datum : .. juni 2020
Contactpersoon : Margriet Snijders
Telefoonnummer : 026 3774812
Zaaknummer : 466812

Onderwerp: Zienswijze Jaarverslag 2019 en Begroting 2021 regio Arnhem-Nijmegen

Geacht bestuur,

Op 8 april 2020 ontvingen wij van u het Jaarverslag 2019 van het Gemeenschappelijk Orgaan (GO) Regio Arnhem Nijmegen respectievelijk de Conceptbegroting 2021 van de regio Arnhem-Nijmegen. U heeft ons gevraagd over deze documenten een zienswijze uit te brengen. Met deze brief voldoen wij aan dit verzoek. Onze gemeenteraad heeft op …. juni 2020 met deze zienswijze ingestemd.

De voorlopige jaarrekening 2019 laat een overschot zien van €84.368,-. Het Algemeen Bestuur stelt voor dit bij de regio te laten en inventariseert binnen de portefeuillehoudersoverleggen welke projecten zich voor bestemming hiervan aandienen. Wij kunnen ons hier in vinden.

Uw voorlopige jaarrekening/jaarrekening 2019 van het GO passen onzes inziens bij de afspraken die voor het begrotingsjaar 2019 gemaakt zijn.

Voor de begroting 2021 geldt dat deze in lijn is met eerdere begrotingen van de regio Arnhem-Nijmegen en er geen wijzigingen worden voorgesteld. Er zijn geen financiële wijzigingen ten opzichte van het lopende jaar 2020. Gemeenten dragen net als in 2020 naar rato van inwoneraantal (à €1,88 per inwoner) bij.

Zowel het jaarverslag 2019 als de begroting 2021 vertonen geen afwijkingen ten opzichte van die in de afgelopen jaren. Daarom dienen wij hierbij een positieve zienswijze in met betrekking tot deze stukken, met in achtneming van het volgende.

Wij zien dit als een voorlopige begroting, in afwachting van de voorstellen die uit het versterkingsproces komen en de besluitvorming hierover. De besluitvorming over deze voorstellen door onze raad en die van de andere regiogemeenten zal straks bepalen hoe het regionale jaar 2021 er qua ambities, opgaven en financiën uit zal zien.

Hoogachtend,
het college van burgemeester en wethouders van Arnhem,
de secretaris, de burgemeester,

Stadskantoor - Eusebiusbuitensingel 53 • Postbus 59 • 6800 LK Arnhem
Telefoon 0800-1809 • Fax 026-3774830 • www.arnhem.nl

Stadskantoor - Eusebiusbuitensingel 53 • Postbus 59 • 6800 LK Arnhem
Telefoon 0900-1809 • Fax 026-3774830 • www.arnhem.nl

De gemeenteraden van 18 deelnemende gemeenten in de Regio Arnhem Nijmegen.

Tevens aangeboden aan de leden van het Bestuurlijk Overleg

Datum	: 8 april 2020
Uw kenmerk	: -
Ons kenmerk	: 454342
Contactpersoon	: Henk van den Berg
Telefoonnummer	: 06-46737374

Onderwerp: Voorlopige jaarrekening & jaarverslag 2019.

Geachte leden van de raad,

Samenvatting

De gemeenteraden worden uitgenodigd een zienswijze over de voorlopige jaarrekening 2019 van de Regio Arnhem Nijmegen naar voren te brengen voor 10 juni 2020. De jaarrekening is opgenomen in het Jaarverslag 2019.

Achtergrond

Op grond van artikel 10 van de regeling zendt het bestuur van het gemeenschappelijk orgaan voor 15 april de voorlopige jaarrekening aan de raden van de deelnemende gemeenten. De raden kunnen een zienswijze over de jaarrekening naar voren brengen alvorens deze wordt vastgesteld. Het Algemeen Bestuur is voornemens de jaarrekening op woensdag 17 juni 2020 vast te stellen. Graag ontvangen wij een eventuele zienswijze voor woensdag 10 juni 2020.

Jaarrekening 2019

De voorlopige jaarrekening, zoals deze door het Algemeen Bestuur op 12 maart jl. is vastgesteld, sluit met een overschot van € 84.368.00. Het Algemeen Bestuur stelt voor dit resultaat bij de regio te laten. Bij de behandeling van de voorlopige jaarrekening is vanuit het PFO Economie het verzoek gedaan een deel van het voordelig resultaat te gebruiken voor een actueel concreet project (House of Skills). Het Algemeen Bestuur heeft daarop het Voorzittersoverleg gevraagd te inventariseren welke concrete initiatieven er nog meer zijn en op korte termijn het Algemeen Bestuur een voorstel voor te leggen. Dit bedrag maakt het mogelijk om actuele initiatieven snel van cofinanciering te voorzien zonder daarvoor de bekende 'collectemethode' te gebruiken om binnen een PFO middelen te organiseren.
Onderdeel van de jaarrekening van het Gemeenschappelijk Orgaan is de verantwoording door de Stichting Economic Board van de door de 18 gemeenten beschikbaar gestelde inwonerbijdrage (€ 1,00). Het jaarverslag 2019, met de jaarrekening 2019, is gepubliceerd op de website van de Economic Board en bereikbaar via navolgende link: https://theeconomicboard.com/nieuws/jaarverslag-2019/ .

Slot

Mocht u naar aanleiding van deze brief nadere informatie of een toelichting wensen, dan kunt u zich wenden tot de secretaris (06-467373747 of info@regioan.nl).

Namens het Algemeen Bestuur van de Regio Arnhem Nijmegen,

Ahmed Marcouch
Voorzitter

Henk van den Berg
secretaris

Bijlagen: 1

i.a.a.: griffiers, secretarissen, regio coördinatoren & secretarissen

Eusebiusbuitensingel 53 • Postbus 9029 • 6800 EL Arnhem
info@regioAN.nl | 06-46737374

De gemeenteraden van 18 deelnemende gemeenten
van het GO Regio Arnhem Nijmegen

Tevens toegezonden aan de leden van het Bestuurlijk Overleg

Datum . april 2020
Uw kenmerk .
Ons kenmerk 454348
Contactpersoon · Henk van den Berg
Telefoonnummer : 06-46737374

Onderwerp· Aanbieding conceptbegroting 2021&
algemene financiele en beleidsmatige kaders

Geachte leden van de raad,

Samenvatting
1. de deelnemende gemeenteraden worden uitgenodigd (desgewenst) een zienswijze over de conceptbegroting 2021 naar voren te brengen voor 10 juni 2020
2 Inzicht in algemene financiele en beleidsmatige kaders voor 2021.
3. de hoogte inwonerbijdrage 2021

Inleiding
Jaarlijks ontvangt u de conceptbegroting van het GO Regio Arnhem Nijmegen met de uitnodiging een zienswijze in te dienen. De voorliggende conceptbegroting is door het Algemeen Bestuur op 12 maart vastgesteld.

Kaders 2021
Conform de bepalingen uit de Wet gemeenschappelijk regelingen (art. 34b Wgr) zendt een gemeenschappelijk regeling voor 15 april de algemene financiele en beleidsmatige kaders voor het volgende begrotingsjaar aan de deelnemende gemeenten Onder deze kaders worden verstaan de veranderingen op hoofdlijnen van eerder gestelde beleids-, uitvoerings- of financiele kaders.

Een majeure ontwikkeling is het Versterkingsproces dat begin 2019 is gestart. Het proces moet leiden tot een sterkere regio, met één agenda, één gezicht naar buiten en een lange termijnvisie als fundament. In de aanbiedingsbrief (d d 10 april 2019) bij de begroting 2020 is melding gemaakt van dit proces en de mogelijke gevolgen van deze ontwikkeling.

April 2019 is de Stuurgroep versterking regionale samenwerking ingesteld die het proces tot het versterken van de regionale samenwerking in de regio Arnhem-Nijmegen heeft opgepakt. Dit proces is heeft er uiteindelijk toe geleid dat een dezer dagen door de Stuurgroep het eindvoorstel is aangeboden aan de deelnemende gemeenten. Onderdeel van het eindvoorstel is een nieuwe gemeenschappelijke regeling.

Wat betekent deze ontwikkeling voor de huidige regeling? Het Versterkingsproces loopt parallel met de begrotingscyclus van het Gemeenschappelijk Orgaan. Het proces om te komen tot een begroting is in de Wet gemeenschappelijke regelingen (Wgr) en daarmee in regeling van het GO strak omschreven. Om te bereiken dat de huidige regionale samenwerking ook in 2021 kan blijven functioneren en een inwonerbijdrage in de 18 gemeentelijke begrotingen wordt opgenomen, wordt deze begrotingscyclus doorlopen. Wordt het Gemeenschappelijk Orgaan vervangen door een nieuwe regeling dan kunnen de gemeentelijke begroting opgenomen middelen voor de regionale samenwerking worden ingezet voor de (nieuwe) samenwerkingsvorm.

Eusebiusbuitensingel 53 • Postbus 9029 • 6800 EL Arnhem
info@regioAN.nl | 06-46737374

Het eindvoorstel van de Stuurgroep bevat ook een regionale visie en een agenda bestaande uit 5 opgaven. De middelen die de afgelopen jaren voor de ambities in de 4 domeinen bijeen zijn gebracht, zijn nooit opgenomen in de begroting van het Gemeenschappelijk Orgaan. Sinds 2016 zijn deze middelen door de 4 PFO's bijeen gebracht via de 'collectezakmethode'. Deze bijdrage (zowel menskracht als middelen) verschilde jaarlijks. In de nieuwe publiekrechtelijke samenwerking krijgt u per opgave een beeld van de benodigde inzet van menskracht en middelen.

Verder heeft ons bestuur van de gemeente Zevenaar een brief (18 februari 2020) ontvangen waarin bezuinigingen worden aangekondigd op verbonden partijen voor 2022 e.v. met het verzoek bij de opstelling van (deze) kaderbrief 2020 en de meerjarenbegroting kritisch te zijn op de kostenontwikkeling. Wij adviseren de gemeente Zevenaar, gelet op het bovengeschetste versterkingsproces, de besloten bezuinigingstaakstelling opnieuw in te brengen bij het besluitvormingsproces over de versterking van de regionale samenwerking.

Inwonerbijdrage 2021

Het Algemeen Bestuur heeft in haar vergadering van 12 maart jl. besloten de inwonerbijdrage voor 2021 ongewijzigd vast te stellen op €1,88. De inwonerbijdrage is daarmee gelijk aan de inwonerbijdrage voor 2020. Met deze mededeling wordt voldaan aan de verplichting zoals vastgelegd in de regeling om voor 1 mei de inwonerbijdrage voor het komende begrotingsjaar vast te stellen en aan de deelnemers ter kennis te brengen. Deze inwonerbijdrage is opgenomen in de conceptbegroting. Wanneer de gemeenten gevraagd worden een nieuwe publiekrechtelijke samenwerking aan te gaan, kent deze regeling een eigen inwonersbijdrage. De inwonerbijdrage 2021 van het, dan te liquideren, Gemeenschappelijk Orgaan kan alsdan worden ingezet voor de nieuwe regionale samenwerkingsvorm.

Begroting 2021

Als bijlage treft u de ontwerpbegroting 2021. Conform de bepalingen van artikel 35 Wgr heeft Uw gemeenteraad de mogelijkheid een zienswijze in te brengen alvorens de begroting wordt vastgesteld. Het Algemeen Bestuur is voornemens op 17 juni 2020 de begroting vast te stellen.

Wij hopen u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd. Nadere informatie kunt u verkrijgen bij de secretaris dhr. H. van den Berg.

Namens het Bestuur van het Gemeenschappelijk Orgaan van de Regio Arnhem Nijmegen.

Ahmed Marcouch
Voorzitter

Henk van den Berg
secretaris

Bijlage: 1

i.a.a.: griffiers, secretarissen, regiocoördinatoren, secretarissen PFO's (allen per mail).

Jaarverslag 2019

Regio Arnhem Nijmegen

Bureau Brussel
The Economic Board

Voorlopige jaarrekening & jaarverslag vastgesteld in het Algemeen Bestuur van 11 maart 2020.

Samenvatting

40 nieuwsberichten op de website

8 nieuwsbrieven Regio

7 Brussels Lof

Meer dan **750** abonnees in totaal

25 vlogs

Democratiefestival

EWRC
45deelnemers
Regio
9000Europa
BureauBrussel

Novi propositie

60 bestuurders

RegioReis Aarhus

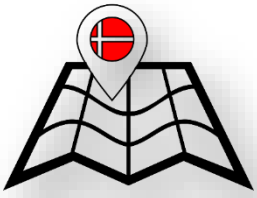

Versterking van samenwerken

Inhoudsopgave

Jaarverslag 2019 1
Samenvatting 2
Inhoudsopgave 3
Inleiding 4
Jaarrekening 2019 5
Een terugblik 6
Boardlid 6
Democratiefestival 6
Regioreis 7
Versterkingsproces 10
BT Event 10
European Week of Regions and Cities 10
NOVI propositie 10
Communicatie 11
Bestuurlijke tafel 11
PFO Duurzaamheid 12
PFO Economie 13
PFO Mobiliteit 14
PFO Wonen 15
Bureau Brussel 17
Bijlage 1 Organogram 18
Bijlage 2 Het team 19
Bijlage 3 Missie van Bureau Brussel 20

Portretfoto's van burgemeesters Marcouch en Van Eert: Masha Bakker.
Andere foto's zijn uit eigen beheer.

Inleiding

Dit jaarverslag is bedoeld om allen die betrokken zijn bij de regio, raadsleden, bestuurders, partners, te informeren over de voortgang van de regionale samenwerking in de regio Arnhem Nijmegen. Een samenwerking die zich sinds 2016 richt op vier domeinen waarop 18 gemeenten zich gevonden hebben om lokale uitdagingen op de schaal van de regio Arnhem-Nijmegen aan te pakken.

Jaarrekening 2019

De administratie van de regio wordt verzorgd door de gemeente Arnhem. Hieronder treft u het overzicht aan zoals dat door de gemeente Arnhem beschikbaar is gesteld. De cijfers komen - uiteraard- overeen met de boekhouding van de gemeente Arnhem. Accountantscontrole wordt uitgevoerd conform de daartoe strekkende regels van de gemeente Arnhem.

Totale baten	**Begroot**	**Werkelijk**
Gemeenschappelijke bijdrage	1.463.557	1.463.557
Lasten		
Economic Board	778.488	778.488
Bureau Brussel	298.000	265.648
Bureau Regio	365.306	281.741
Regiodag	11.000	10.694
Communicatie	6.000	9.728
Overig	4.763	
BT Event		*12.000*
Novibod		*19.948*
Representatie		*942*
Totaal lasten	1.463.557	1.379.189

De inwonerbijdrage voor 2019, groot € 1,88 per inwoner, is van alle 18 gemeenten ontvangen, gebaseerd op het inwoneraantal per 1 januari 2019. Van dit bedrag is € 1,00 in twee termijnen overgemaakt aan de Stichting The Economic Board. Het jaarverslag over 2019 van The Economic Board vindt u op de website www.economicboard.com of via deze link theeconomicboard.foleon.com/jaarverslag/jaarverslag-2019/.

Het jaar sluit met een overschot van **€ 84.368,00.** De uitgaven komen nagenoeg overeen met de begroting. Meest opvallende afwijking is Bureau Regio. De afwijking wordt veroorzaakt door de lagere kosten voor de 4 PFO-secretarissen. Niet alle secretarissen zijn per 1 januari 2019 formeel gestart en de werkelijke vergoedingen aan de 3 gemeenten waren lager dan in 2018 begroot vanwege een andere rekenmethodiek. Deze financiële verantwoording ziet op de begroting van het Gemeenschappelijk Orgaan. De programmagelden die door de PFO's, veelal via de 'collectezaak-methode', worden binnengehaald bij de deelnemende gemeenten of met een bijdrage van de provincie Gelderland, worden via het betreffende PFO verantwoord.

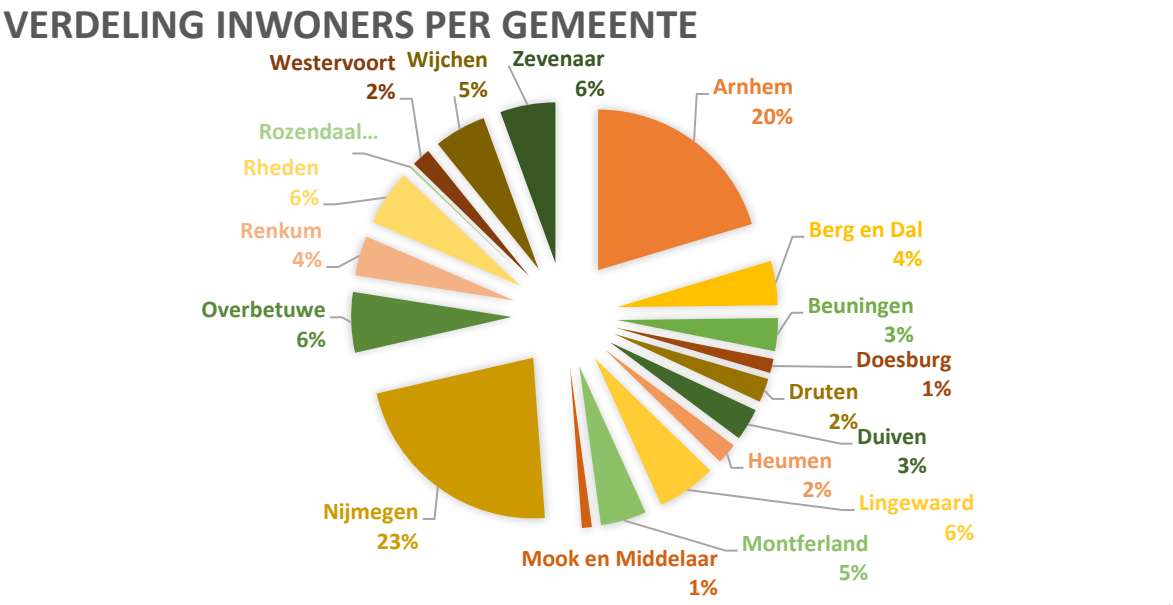

Een terugblik

Boardlid

Sinds oktober 2019 is Carol van Eert als lid verbonden aan The Economic Board.

Als lid van The Economic Board vertegenwoordig ik de inbreng van de zestien gemeenten, die naast de steden Arnhem en Nijmegen de Regio Arnhem Nijmegen vormen. Door goed in verbinding te staan met alle gemeentebestuurders kan ik boodschappen voor de Board bij hen ophalen en tegelijkertijd de keuzes en werkwijzen van de Board uitleggen en vertalen.
Ik doe dat met enthousiasme en vooral plezier omdat ik sterk geloof in samenwerking.

Democratiefestival

Het eerste landelijke Democratiefestival werd in de regio georganiseerd. Gemeente Nijmegen ontving op 30 en 31 augustus duizenden geïnteresseerden. Het was een unieke gelegenheid voor persoonlijke ontmoetingen tussen burgers, landelijke, regionale en lokale politici, maatschappelijke organisaties en bestuurders.

Democratie is iets om te koesteren en zuinig op te zijn. En af en toe heeft onze democratie ook onderhoud nodig. Op deze wijze werd het Democratiefestival (30 en 31 augustus) op het eiland Veur Lent gepresenteerd. Jong, oud, bekende en onbekende Nederlanders, politici, maatschappelijke organisaties en bedrijven ontmoette elkaar en gingen met elkaar in gesprek.

Toen tijdens het zomerreces de gelegenheid zich voordeed om op de zaterdag een partnertent te gebruiken is direct toegehapt. De regio is er vervolgens in geslaagd in een zeer korte tijd een aantrekkelijk programma te presenteren. Dit was mogelijk dankzij de betrokkenheid van The Economic Board, de Euregio Rijn Waal en de gemeenten Rheden, Arnhem en Nijmegen.

Regioreis

Met de volgende woorden van de voorzitter opende de reisgids voor de regioreis 2019 van 8 t/m 10 mei:

Wij gaan op reis naar Denemarken en nemen mee… als eerste onze belangstelling voor de Deense milieu-oplossingen en bovendien onze eigen praktijkervaringen met de Gelderse energie-innovaties. Zeker met Aarhus en Samsø, gaan wij als regio een mooie match maken: de middelgrote stad aan de haven en de hechte gemeenschap op het nabijgelegen eiland. Een delegatie van ca. 60 bestuurders en partners in de regio kregen een afwisselend programma voorgeschoteld in Aarhus en op het eiland Samsø, alwaar we door de burgemeester Marcel Meijer, een geboren Nederlander, allerhartelijkst werden ontvangen. Tijdens de reis werden vele indrukken opgedaan en kennis vergaard. Deze werden allemaal meegenomen naar Nederland waarbij het ook zeer belangrijk was om als delegatie samen op te trekken om onze regio vooruit te brengen.

En de reizigers? Zij stuurden hun impressies op.

🎼 ♪ ♪♪

Working ahead
Arnhem Nijmegen and Liemers on the move
Sustainable on our way
Needed a friend
And the way I feel now I guess Aarhus inspires till the end
Sustainable on our way
I'm mighty glad to say

Oh I'm leaving with that hydrogene car tomorrow
And I know just where it's going
Back to our region, Arnhem, Nijmegen, Liemers
Sustainable is our darling
We'll bring her home to stay
Working ahead
Arnhem Nijmegen and Liemers on the move

Sustainable on our way
Needed a friend
And the way I feel now I guess Aarhus inspires till the end
Sustainable on our way I'm mighty glad to say

Peter de Baat

(naar de song *Stuck on You*, Lionel Richie)

Een mooie en nuttige reis, waarin veel contacten zijn gelegd die de komende periode belangrijk zijn bij het verder vormgeven van de regio Arnhem Nijmegen.

Het belang van samenwerken en het samen optrekken is breed gedeeld. Ik heb de gesprekken onderling als erg plezierig ervaren. Het programma was top en het hele gebeuren was perfect georganiseerd.

Alleen had op de tweede avond iets beter weer geregeld kunnen worden…
Rob van Wuijtswinkel.

Met ontzettend veel genoegen kijk ik terug op de Regioreis Arnhem Nijmegen 2019 naar Aarhus & Samsø. Als 'vreemde eend in de bijt' voelde ik vanaf het vertrek een warm welkom. Velen van de deelnemers kende al ik langer en voor de anderen was de reis een ideale gelegenheid om nader met elkaar kennis te maken. Genoten heb ik van de diverse programma onderdelen waarin klimaat, duurzaamheid en energietransitie centraal stonden. Maar zeker ook van de rondleiding de vrijdagmorgen waarbij gebiedsontwikkeling in de haven waar creativiteit met startup wordt verbonden. Het deed me denken aan een combinatie van IPKW met Coehoorn in Arnhem. Veel inspiratie opgedaan!
En natuurlijk staat bij dit soort reizen ook de onderlinge samenwerking centraal. Samenwerking in de regio Arnhem Nijmegen gericht op het verder versterken van deze prachtige regio waar we als coöperatie bank ook graag onze bijdrage aan leveren.
In de regio Arnhem doen we dat met het programma Arnhem Connect, in het rijk van Nijmegen met RVN@. Programma's waarbij de thema's Circulaire Energie, Wonen, Vitaliteit & Zorg en Ondernemerschap & Innovatie centraal staan.
Genoten heb ik van het besloten diner en de vele pitches, maar zeker ook van de hilariteit er om heen. Complimenten aan de organisatie, alles was super geregeld! Dank aan alle mede reisgenoten voor jullie gastvrijheid.
Ik zie nu al uit naar de volgende regioreis Arnhem Nijmegen!

Jan Ummenthum, Rabobank Arnhem en Omstreken

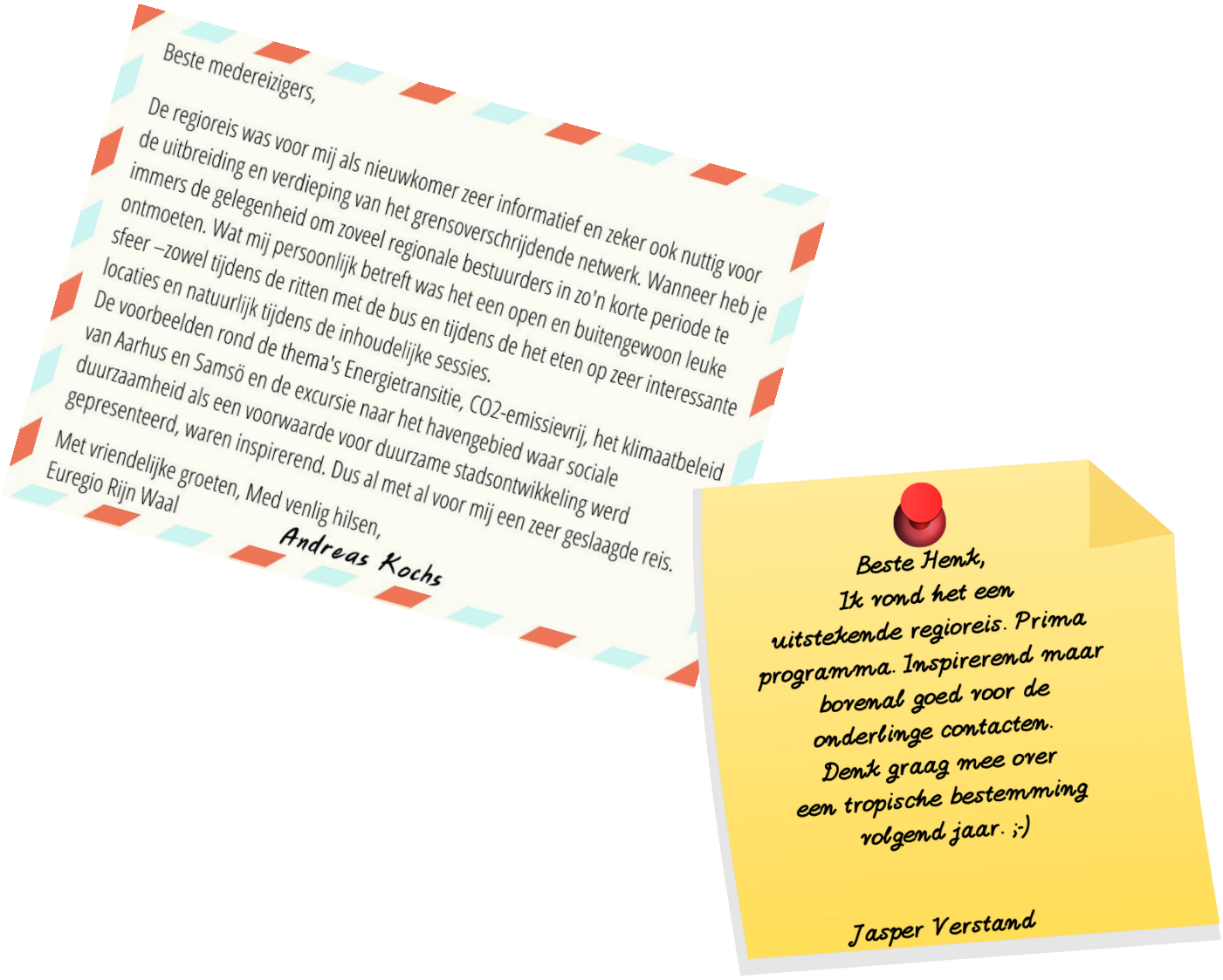

Foto's aangeleverd door Rob van Wuijtswinkel

Versterkingsproces

Toen vicevoorzitter Carol van Eert tijdens de lunch van de RegioOverleg(t) op 12 december 2018 in Nijmegen zijn verwondering deelde door zijn presentatie met als titel *Samen (nog) steviger & Sterker*, stond hij aan de basis van wat later het versterkingsproces van de regionale samenwerking zou gaan heten. Na de discussienotitie van de Kring gemeentesecretarissen '*DISCUSSIENOTITIE REGIONALE SAMENWERKING samen steviger en sterker*' en de instemming van 18 colleges in april 2019, is een Stuurgroep onder leiding van burgemeester Van Riswijk van start gegaan. Nadat in juni het Plan van Aanpak gereed was, was de weg vrij om een kwartiermaker aan te trekken in de persoon van Jan Herman de Baas.
In de tweede helft van 2019 heeft het accent vooral gelegen op interactie (ontwerpen, denken, dromen & inspireren) met alle directbetrokkenen bij de samenwerking in de regio en vervolgens de fase van het maken. Het maken van een visie, agenda en opstellen van een regeling en werkwijze.
Eind maart 2020 levert de Stuurgroep de eindproducten op.
Dit proces vraagt de nodige extra van ambtenaren van de 18 gemeenten. M.n. van de leden van het projectteam wordt de nodige inzet gevraagd. Vanuit het regiobureau wordt het proces vanaf de start ondersteund. Dit legt een groot beslag op de (beperkte) capaciteit.

BT Event

Vorig jaar won Regio Arnhem Nijmegen de prijs voor meest circulaire regio. Industriepark Kleefse Waard (IPKW) deed in 2018 mee als finalist voor de meest circulaire werklocatie maar helaas zonder succes. Samen met de The Economic Board, OostNL en de provincie Gelderland was de Regio partner van het BT Event 2019 op IPKW. Dit event op 31 oktober vormde de afsluiting van een jaar waarin door de regio veel aandacht is gevraagd voor circulariteit. De trofee is in dat jaar de gehele regio doorgereisd om spraakmakende circulaire projecten en activiteiten onder de aandacht te brengen.

Tijdens het Event werd Industriepark Kleefse Waard (IPKW) dit maal de onbetwiste winnaar van de Circular Economy Award voor duurzame bedrijventerreinen. IPKW, waarmee de regio een warme band onderhoudt, heeft bewezen de meest circulaire werklocatie van Nederland te zijn.

European Week of Regions and Cities

De Regio Arnhem Nijmegen kijkt terug op een succesvolle European Week of Regions and Cities, die plaatsvond van 7 tot met 10 oktober 2019. Een bestuurlijke delegatie, aangevuld met regionale ondernemers en kennisinstellingen, bracht een vruchtbaar bezoek aan Brussel. Bureau Brussel had in samenwerking met regionale stakeholders een programma voorbereid rond de thema's (internationale) mobiliteit, energieopslag en internationale profilering. Dit uitte zich in lobbygesprekken, events, netwerkmomenten en een stand op de EWRC beurs.

NOVI propositie

Het Rijk heeft in 2019 de concept Nationale Omgevingsvisie *Duurzaam perspectief voor onze samenleving* gepubliceerd. Dit concept bevat een toekomstperspectief voor 2050. De NOVI kent 4 doelen: ruimte voor klimaatadaptatie en energietransitie, duurzaam economisch groeipotentieel, sterke en gezonde regio's en toekomstbestendige ontwikkeling van landelijk gebied. Het Rijk stelt voor zgn. NOVI-gebieden aan te wijzen.

Gebieden waar de samenloop van verschillende nationale belangen en de omvang van de (boven-)regionale opgaven maakt dat passende oplossingen een grotere uitdaging zijn. De regio Arnhem Nijmegen heeft, samen met Foodvalley, de formele zienswijzeperiode, die liep tot 1 oktober jl., benut om met een propositie te komen. Dus geen zienswijze maar een bod! Een propositie met als titel *Naar een groene metropoolregio, Arnhem Nijmegen Foodvalley als de 5e kroonjuweel van Nederland*. De propositie is nadrukkelijk een uitnodiging aan het Rijk; de regio presenteert zich hiermee als NOVI-gebied. Basis hiervoor is Gezonde Groei met onderliggende sectorale regionale beleidsdocumenten.

Onder aanvoering van 'bestuurlijk trekker' burgemeester Hoytink-Roubos van Overbetuwe, gaat de werkgroep verder aan de slag om de stevige ambitie verder inhoud te geven. De opzet van de inspirerende uitnodiging maakt dat dat de propositie ook gebruikt kan worden als bouwsteen voor actuele processen in de regio.

Communicatie

De uitvoering van de in 2018 door het Algemeen Bestuur aangenomen notitie *Verbetering informatievoorziening* is in 2019 stevig doorgezet. De maandelijkse nieuwbrief van de regio en de nieuwsbrief van Bureau Brussel hebben inmiddels een groot bereik en worden goed gelezen. Na elke vergadering van een PFO of het Algemeen Bestuur wordt een korte video opgenomen waarin de voorzitter verslag doet van hetgeen in de vergadering is besproken (vimeo.com/regioan).
Daarnaast wordt door het regiobureau veel aandacht besteed aan het actueel houden van de website www.regioan.nl. Met name de pagina Versterkingsproces blijkt in een grote behoefte te voorzien.

Bestuurlijke tafel

In 2019 was het RegioOverleg(t) 4 maal te gast in de regio. Het blijkt dat deze dag waarop de 4 PFO's, het Algemeen Bestuur en de Kring gemeentesecretarissen vergaderen in een behoefte voorziet. Naast vergaderen is dit een uitstekende gelegenheid voor bestuurders om elkaar te ontmoeten.
In de tweede helft van 2019 is er ook een start gemaakt met de vrijdagochtendontmoetingen van colleges (RegioOntmoet). De tweede ontmoetingen stonden beiden in het teken van het Versterkingsproces.
Het Voorzittersoverleg is vijf keer bijeen geweest. Dit overleg van de 4 PFO-voorzitter met de voorzitter en vicevoorzitter is belangrijk voor de onderlinge afstemming tussen de 4 domeinen. Ook vervult dit overleg een rol bij de voorbereiding van de agenda van het Algemeen Bestuur en afstemming met Bureau Brussel.

Op 22 oktober 2019 vond de periodieke ontmoeting van het nieuwe college van Gedeputeerde Staten plaats. Door de provinciale verkiezingen was dit de enige ontmoeting in 2019. Naast de kennismaking met het nieuwe college van GS is er gesproken over thema's binnen de 4 domeinen en de crossovers daartussen en beleidsterreinen die de 4 domeinen raken. Ook het Versterkingsproces en het proces Triple Helix 3.0 is besproken.

In 2019 is de ondersteuning van de 4 PFO's geprofessionaliseerd. Mede door de inspanningen van de Kring Gemeentesecretarissen beschikt elke PFO nu over 0,4 fte ondersteuning, die vanuit de verhoogde inwonerbijdrage worden betaald. Hiermede is definitief een einde gekomen aan de afspraak dat een voorzitter van een PFO haar/zijn eigen secretaris meebrengt.
Ook de secretaris kreeg in 2019 uitbreiding van het aantal uren van 0,4 fte naar 0,8 fte.

PFO Duurzaamheid

Start van de RES en meer

Het jaar 2019 stond in het teken van de start van de Regionale Energie Strategie Arnhem Nijmegen (RES). Mook & Middelaar en Montferland doen hieraan niet mee omdat zij deelnemen in andere regio's. DE RES is een afspraak uit het nationaal klimaatakkoord waarmee de VNG op 29 november 2019 heeft ingestemd. Om het RES proces in de regio goed te doorlopen heeft de werkorganisatie RES onder leiding van de procesregisseur Nicole Olland een concept startnotitie opgesteld die diverse keren in het PFO is besproken voordat deze ter consultatie werd aangeboden aan alle 16 deelnemende colleges en raden. In deze concept startnotitie stonden de uitgangspunten en spelregels voor de RES. Alle reacties van de gemeenteraden op deze concept startnotitie zijn opgehaald en verwerkt tot een definitieve versie die na instemming van het PFO Duurzaamheid op 2 oktober opnieuw ter besluitvorming is aangeboden aan alle colleges en gemeenteraden. Verwacht wordt dat eind januari 2020 alle raden een besluit hierover hebben genomen.

Naast de RES heeft PFO Duurzaamheid zich vooral beziggehouden met de uitvoering van de 'routekaart energie-neutrale regio Arnhem Nijmegen 2050' dat als basis dient voor de regionale samenwerking op het gebied van duurzaamheid. Het betreft de onderwerpen 'verduurzamen bedrijventerreinen, duurzaam/circulair inkopen en bewustwording' Voor deze regionale projecten zijn drie projectleiders aangesteld die dit jaar hun project uitvoeren. Op het gebied van de inkoop is het de bedoeling om een lijst op te stellen van duurzame/circulaire producten die gemeenten in regionaal verband kunnen aanbesteden.

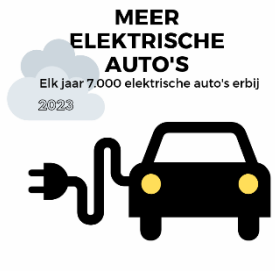

In 2019 is naar aanleiding van de het winnen van de Circulaire Economie Award 2018, een start gemaakt met het circulair maken van de sector Grond Weg en Waterbouw (GWW). Er is een ambtelijke stuurgroep actief dat een bestuurlijk document maakt (bijvoorbeeld een intentieovereenkomst) waarmee begin 2020 door het PFO moet worden ingestemd. Dit document moet als basis dienen voor de regionale samenwerking op het gebied van de GWW sector.
Omdat de regio AN de prijs in 2018 had gewonnen, heeft zij de prijsuitreiking van de CE Award (najaar 2019) mede georganiseerd.

In 2019 waren 3 extra PFO's georganiseerd waarvan er 2 in het teken stonden van de Regionale Energie Strategie Arnhem Nijmegen (bespreken startnotitie) en de laatste in november was gepland om kennis en ervaring uit te wisselen over participatie bij de RES en over zonne-energie bij monumenten.

PFO Economie

Versterking regionale economie

Ambities

Ook in 2019 hebben de leden van het PFO Economie eendrachtig samengewerkt om de regionale economie te versterken. Daarbij hebben zij 'met stip' aandacht besteed aan de uitwerking van een drietal ambities:

1. profilering, vitale binnensteden, citymarketing, vrijetijdseconomie;
2. arbeidsmarkt en werkgelegenheid;
3. circulair en duurzaam.

Er wordt met voortvarendheid gewerkt aan het concretiseren van deze ambities.

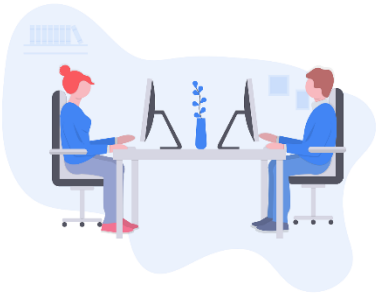

- Samen met TVAN wordt gesproken over de regionale doorvertaling van Perspectief 2030, de landelijke visie op toerisme in Nederland.
- Een groep van wethouders, ondernemers en kennis-instellingen heeft op 29 november een werkbezoek gebracht aan het House of Skills in Amsterdam. Naar aanleiding hiervan is besloten om een verkenning te starten naar een skills-based arbeidsmarkt in de regio Arnhem-Nijmegen.

- Met teleurstelling is de mededeling ontvangen dat de regionale aanvraag voor de MKB-deal helaas niet door de minister is gehonoreerd.
- Er zijn al tal van goede praktijkvoorbeelden op het gebied van circulaire economie in de regio te vinden. Zij vormen een belangrijke basis om op voort te bouwen.
- Het Industriepark Kleefse Waard in Arnhem ontving de prestigieuze Circular Economy Award 2019 als meest duurzame werkplek in Nederland.

Regionaal Programma Werklocaties (RPW)

De stand van zaken met betrekking tot de RPW-afspraken wordt periodiek gemonitord. De uitgiftecijfers van bedrijfslocaties kwamen daarom in het PFO Economie aan de orde. De afgelopen jaren is de verkoop van zowel lokale als regionale terreinen de afgelopen jaren voorspoedig verlopen. Hieruit kan geconcludeerd worden dat het goed gaat met de economische ontwikkeling in onze regio. Op basis van alle beschikbare informatie wordt gewerkt aan een advies over zowel de inhoud als het verdere proces rond het RPW. Daarover vindt begin 2020 besluitvorming plaats waarbij ook aandacht besteedt zal worden aan het toekomstperspectief van de zogenaamde XXL-logistieke bedrijven in de regio.

The Economic Board (TEB)

Het PFO economie hecht veel waarde gehecht aan de samenwerking tussen de triple-helix-partijen in deze regio. Daarom is ruim stilgestaan bij de verdere doorontwikkeling van TEB. Ook kon de vacante (overheids-) bestuurszetel bij de TEB weer worden ingevuld door burgemeester Van Eert (Rheden).

PFO Mobiliteit

Start van regionaal mobiliteitsfonds

Door een goede samenwerking tussen alle partners is het ambitiedocument vertaald in een dynamische samenwerkingsagenda. Deze agenda geeft aan welke rol de regio speelt bij de realisatie van het programma voor 2020 - 2023 en op welke onderdelen de gemeenten in de regio willen samenwerken. De wethouders Mobiliteit zijn akkoord gegaan met de inhoudelijke ambities om vanaf 2020 te investeren in een regionaal mobiliteitsfonds. Dit fonds wordt door de 18 gemeenten ondersteund. Harriët Tiemens, voorzitter Portefeuillehouders Overleg Mobiliteit: "Als regio gaan we onverminderd door met een aanpak om onze bestaande mobiliteitsnetwerken beter te benutten. We richten ons daarbij specifiek op 'zero emission' mobiliteit."

Succesvolle acties

In 2019 zijn er al acties gestart die duurzame mobiliteit in de regio hebben versterkt. Zo is dankzij de inzet van de regio en provincie Gelderland de Polis-conferentie 2020 over Duurzame Mobiliteit naar de regio gehaald. Naast het uitspreken van onze wensen als regio voor het ov richting provincie Gelderland, zijn station Nijmegen en A50 corridor Nijmegen-Eindhoven opgenomen in het MIRT-programma. Ook heeft de regio dit jaar succesvol gelobbyd voor een ICE-verbinding met Berlijn.

Daarnaast is de A12-petitie goed ontvangen door de vaste Kamercommissie. Daarin werd steun gevraagd voor de uitvoering van een meerjarig maatregelenpakket om de files op de A12 te verminderen en de bereikbaarheid in de regio flink te verbeteren. De regio's gaan zelf met projecten aan de slag die zich richten op gedragsverandering bij forensen. Verder zijn er door slimme e-bike probeeracties meer inwoners uit de regio gaan fietsen zoals bij de wegwerkzaamheden rond N844 bij Malden en met Rij2op5 acties op Campus Heijendaal. Ook de kansrijke nieuwe Westflank-snelfietsroute van Nijmegen-Elst-Arnhem zal straks meer mensen stimuleren om te gaan fietsen. Tenslotte is door het academisch kwartiertje, de maatregel waarbij de onderwijsinstellingen op campus Heijendaal hun colleges een kwartier eerder of later laten beginnen, de bereikbaarheid van de campus effectief verbeterd.

PFO Wonen

Druk op de woningmarkt

Wonen is een actueel en urgent onderwerp. Mede ingegeven door de economische voorspoed en de woningkrapte is de vraag naar woningen in de regio Arnhem Nijmegen groot. De regio behoort tot de woningmarkgebieden met de hoogste actuele woningtekorten. Dit betekent dat de aankomende jaren vele woningen moeten worden gebouwd, met name sociale- en middenhuur of goedkope koop. 2019 stond in het teken de verkenning van mogelijkheden om woningbouwplannen versneld tot realisatie te brengen.

Regionale woningbehoefteonderzoek en woningmarktmonitor

Met het regionale woningbehoefteonderzoek zijn de woningmarktontwikkelingen op regionaal, subregionaal, lokaal en wijkniveau in beeld gebracht. De woningbehoefte en de taakstelling is divers: koop- en huurmarkt, (bijzondere) doelgroepen en woonvormen, vernieuwende woonmilieus en verduurzaming van de woningvoorraad. De uitdaging vormt het spoedig realiseren van duurzame, toekomstbestendige en flexibel in te zetten woningen voor een diversiteit aan mensen. Het onderzoek toont aan een grote opgave voor de middengroepen: middenhuur en goedkope koop.

De woningmarktontwikkelingen worden gevolgd via de regionale woningmarktmonitor (treedt juni 2020 in werking). Het biedt informatie over de bestaande woningvoorraad en de realisaties en plannen voor nieuwbouw.

Handreiking Voorzienbare bouwplicht

Voorzienbaarheid kan een instrument zijn om realisatie van woningbouwplannen te vergroten. In de subregionale Woonagenda's zijn afspraken opgenomen over het toepassen van voorzienbaarheid bij woningbouwprojecten. Voor gemeenten die daarmee aan de slag willen is de handreiking Voorzienbare bouwplicht opgesteld. Het voorziet in praktische handvatten, tips en voorbeelden om bij te dragen aan een voorzienbare bouwplicht.

Lobby bij het Rijk

De verhuurdersheffing is een doorn in het oog van woningcorporaties en gemeenten. Om woningcorporaties en andere verhuurders sneller en meer kwalitatief goede en betaalbare woningen te bouwen vraagt de Regio AN begin 2019 middels een brief de Tweede Kamer aandacht te hebben voor de grote lastendruk op woningcorporaties. In november verzoekt de Regio AN de Tweede Kamer de voorgestelde verdelingssystematiek van de korting op verhuurdersheffing te wijzigen. Hier is vervolg aan gegeven.

Woondeal en Verstedelijkingsstrategie

Met succes brengt de gemeente Nijmegen bij Rijk de druk op de woningmarkt in de regio Arnhem Nijmegen onder de aandacht. De regio en de provincie mogen met het Rijk een Woondeal sluiten. De Woondeal behelst een langjarige samenwerking van overheden, woningcorporaties, marktpartijen en zorgorganisaties, waarbij met een gezamenlijke inzet van instrumentarium en (financiële) middelen de woningbouwproductie versneld wordt gerealiseerd. Het bevat onder meer afspraken op het gebied van complexe en integrale binnenstedelijke gebiedsontwikkelingen, betaalbaarheid van de voorraad, de aanpak van excessen op de woningmarkt en het verbeteren van de leefbaarheid in de wijken. Op basis van de Woondeal maken de woningcorporaties in de regio aanspraak op de maximale korting op de verhuurdersheffing van 25.000 euro.

De Woondeal loopt voor op de verstedelijkingsafspraken die de regio samen met de regio Foodvalley maakt met het Rijk. De integrale strategie voor de middellange termijn waarin de verstedelijkingsopgave in samenhang

met onder meer de opgaven voor bereikbaarheid, energietransitie, kwaliteit van de leefomgeving, water, landschap en klimaatadaptatie worden bezien, worden uitgewerkt in 2020.

Actualisatie Huisvestingsverordening

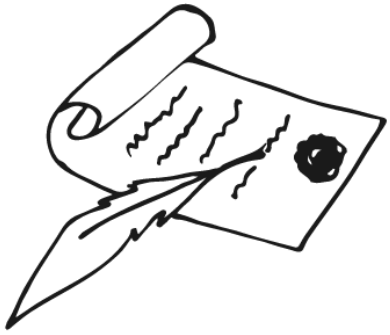

Op 1 januari 2020 is de nieuwe Huisvestingsverordening in werking getreden. Met de Huisvestingsverordening wordt de schaarse woonruimte in de betaalbare huur op regionale schaal toegewezen. Het aantal wijzigingen is beperkt. Belangrijke punten zijn onder andere dat statushouders urgente woningzoekenden blijven, dat er sancties worden gesteld bij no show en een verbetering van het gelijktijdig aanbieden van beschikbare woningen door de woningcorporaties.

Subregionaal

De drie subregio's geven uitvoering aan de subregionale woonagenda's. Daarnaast heeft de subregio Liemers onder meer een onderzoek laten uitvoeren naar de huisvesting van arbeidsmigranten, in de subregio Arnhem en omgeving is er onder andere aandacht geweest voor de verduurzaming van de bestaande woningvoorraad en de subregio Nijmegen heeft een uitvoeringsagenda opgesteld voor bij de subregionale woonagenda. Ook het onderwerp woonwagen- en standplaatsen beleid wordt subregionaal niveau opgepakt.

Bureau Brussel

Hoogtepunten en resultaten

Voor de regio Arnhem Nijmegen was 2019 een bewogen Europees jaar met als onbetwiste hoogtepunten onze deelname aan de European Week of Regions and Cities, de succesvolle Europese lobby voor de ICE via Arnhem naar Berlijn, een druk bezochte conferentie over energieopslag in Brussel, het binnenhalen van de prestigieuze Polis conferentie en het binnenhalen van zeven Europese subsidieprojecten.

Projecten: De Europese Commissie honoreerde de volgende 7 Europese projecten die mede door onze regio waren ingediend: digital support for the repair economy (circulaire economie), eHUBS (elektrische mobiliteit), HECTOR (huisvuilwagens op waterstof), Sumps-up (duurzame mobiliteit), H2ships (volgen onderzoek waterstof schepen), InDemand (zorginnovatie), en B-solution (grensoverschrijdende arbeidsmarkt). De projecten ELLO (stadsdistributie) en MADAME (luchtkwaliteit) werden helaas afgewezen. Verder slaagden we er in 2019 in om 7 nieuwe Europese projectaanvragen op uiteenlopende terreinen in te dienen. In de loop van 2020 zal duidelijk worden welke van deze projecten door mogen naar een volgende ronde en/of gehonoreerd zullen worden. Een onderzoek van het bureau ERAC in opdracht van de provincie Gelderland laat zien dat in de programma periode 2014-2020 tot nu toe **654 miljoen euro** aan Europese subsidiegelden in Gelderland is geland, waarvan **320 miljoen** in de regio Arnhem Nijmegen terecht, vooral direct (zonder tussenkomst van de overheid) bij kennisinstellingen (met name Radboud Universiteit) en bedrijven. Dat is een bemoedigend resultaat, en laat tegelijkertijd zien hoe groot het potentieel aan Europese subsidiekansen is.

Partners: in 2019 heeft Bureau Brussel veel energie gestoken in het versterken van partnerschappen, zowel binnen als buiten de regio. Via VNO-NCW, de Economic Board en Kiemt, maar ook direct richting individuele bedrijven hebben we de banden met ondernemers uit de regio aangehaald en hen in positie gebracht voor Europese lobby en/of subsidie aanvragen. Voorbeelden zijn de Brusselse lobby rond het thema energie opslag (met o.a. Hymatters) en een subsidie aanvraag voor elektrische laadinfrastructuur voor de scheepvaart, met ENGIE en BCTN. Ook op Europees niveau werden partnerschappen versterkt. Onder anderen traden we als regio toe tot ACRplus, het Europese netwerk van regio's en steden op het gebied van circulaire economie en waren we actief in twee zogeheten S3 platform, een op het gebied van waterstof en een dat zich bezighoudt met geothermie. In 2020 moet dit leiden tot aanvragen met deze partners.

Profilering: tijdens de European Week of Regions en Cities was de Regio Arnhem Nijmegen nadrukkelijk aanwezig met twintig bestuurders en organiseerden we een goed bezocht evenement (met 165 deelnemers) over energie opslag en management in de Nederlandse Permanente Vertegenwoordiging te Brussel. Ook onze lobby voor de ICE naar Berlijn via Arnhem had succes: onder anderen sprak de Nederlandse Europarlementariër Caroline Nagtegaal (VVD) zich publiekelijk uit voor deze variant. Een ander hoogtepunt was het binnenhalen van de Polis conferentie. Deze toongevende conferentie op het gebied van mobiliteit zal op 2 en 3 december 2020 plaatsvinden in Arnhem. We verwachten zo'n 500 deelnemers uit heel Europa.

Bijlage 1 Organogram

Inrichting van het Gemeenschappelijk Orgaan Regio Arnhem Nijmegen

Provincie

Rijk

Europa

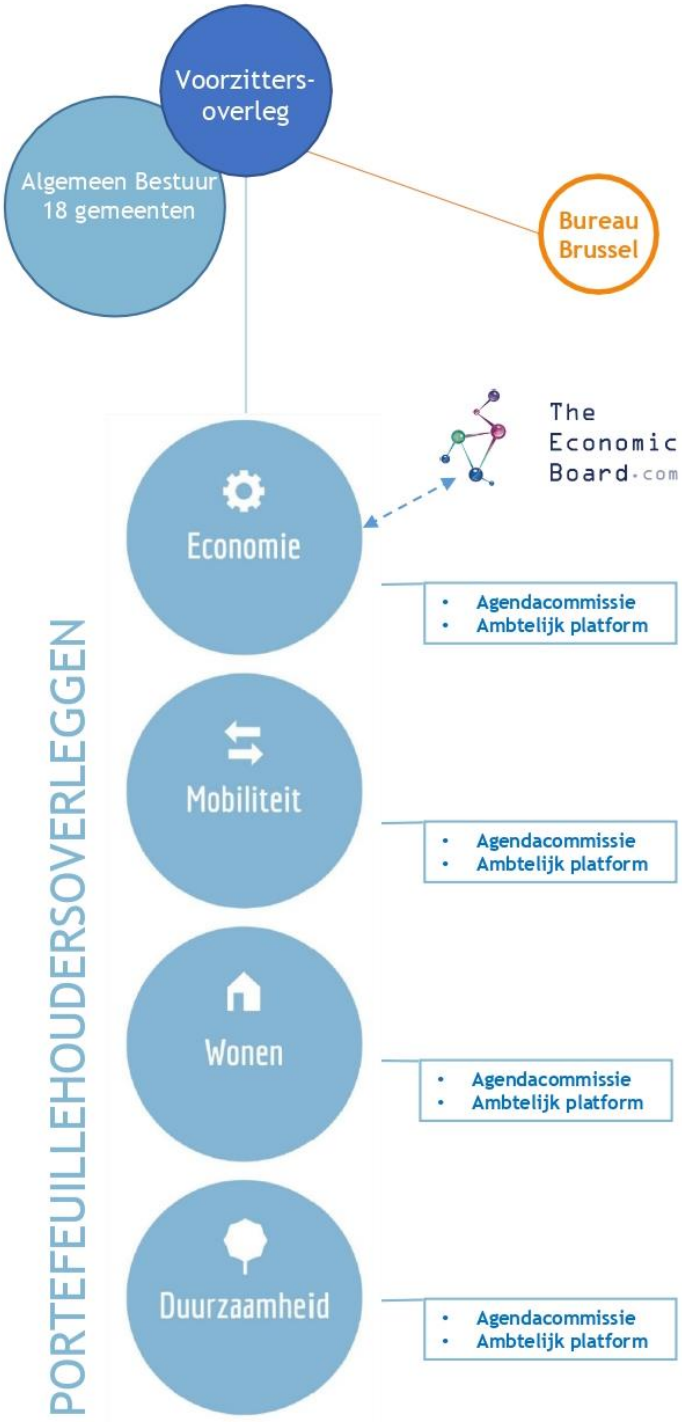

Bijlage 2 Het team

Henk van den Berg
Secretaris

Rachel Drosterij
Managementassistent &
Communicatie

Arnout Smit
Bureau Brussel
Adviseur Europese Zaken

Geert Ritsema
Bureau Brussel
Adviseur Europese Zaken

Ferit Bahceci
Bureau Brussel
Trainee

PFO-secretarissen

Patrick Aelmans
PFO Duurzaamheid

Yvonne Hazelaar
PFO Economie

Suzanne Hesseling
PFO Mobiliteit

Elke Dreier
PFO Wonen

Bijlage 3 Missie van Bureau Brussel

Health

in 2030 dé internationale proeftuin voor innovaties in health en life sciences

Projecten
Ingediend: H2020 voorstel met Arnhem, Nijmegen, RU, VHL over groene oplossingen voor gezonde wijken (Liveable Cities) (succesvol 1e fase, 2e fase nu afwachten)
Ingediend en afgekeurd: Projectvoorstel Horizon 2020 Diabetes en Health Valley
Ontwikkelen: TopFit programma Oost-Nederland versterken richting Horizon 2020 (oa. advies over reference site)
Uitvoeren: InDemand: Oost Nederland en Rijnstate partner in project over stimulering zorginnovatie (gepromoot in Brussel en partners gehost)
Verkend en gesprekken tijdens Health Valley Event met EU regio's: Europese mogelijkheden voor verbinden internationale health campussen en startupprogramma's in Europa
Verkend en uitgewerkt: projectmogelijkheden met netwerkpartners in CORAL en ERRIN, samen met Health Valley partners
Geadviseerd, aan EU partners gekoppeld en ingediend: mogelijkheden 'AAL-programma' voor oa. ICT-based bedrijven in zorg (Bob de Bot)
Ontwikkelen en 1e fase ingediend: Robust project, obesitas aanpak in wijken Interreg NWE, met Arnhem, GGD en Rijnstate
Ingediend en afgekeurd: MOVE-KIT met Arnhem, Nijmegen, HAN en Health Valley
Geadviseerd: projecten Artificial Intelligence voor Health (SERENUS)
Advies: projectkansen voor Noviotech Campus en C-ITC
Profilering
Ontwikkeld met OostNL, oa. tijdens Health Valley Event: Communicatie en activiteiten in het kader van het innovatieprofiel: concepts for a healthy life
Versterkt, EU regio's uit CORAL betrokken in workshop, gekoppeld aan Nijmegen + Brussel promotie: Internationaal programma Health Valley event (met CORAL)
Geadviseerd: GO (gezond onderweg) Rijnstate en TopFIT aanmelden als EU Reference Site in EIP AHA
Georganiseerd: InDemand workshop met deelnemende EU regio's en Europese Commissie over innovatie health startups in zorgsector
Partners
Europese regio's betrokken: Internationalisering Health Valley event
Deelname: CORAL netwerk Europese Health regio's

Deelname: ERRIN WG Health

Advies aan Nijmegen: verkenning uitwisseling en wederzijdse versterking Health clusters (startups, scaleups)

Public Affairs

Geen activiteiten

Policy

Verkenning mogelijk Urban Agenda Partnership Health

Energy

"In 2030 moet ca. de helft van het totale energieverbruik bespaard dan wel duurzaam zijn opgewekt, wijken moeten van het aardgas af en er moeten duurzame warmtebronnen komen."
+ Economische Hotspot Energy
+ European Green Capital legacy

Projecten
Advies: Arnhem Hotspot Energy over projectmogelijkheden New Energy Living Lab en fonds/EIB. oa. EFRO aanvraag
Advies in Arnhem en Nijmegen: ELENA/Project Development Assistance verkenning klimaatfondsen regio
Ontwikkeld: mogelijkheden PowertoPower managementsysteem IPKW (leads bij partners)
Advies: NextGarden over Europese projectmogelijkheden opslag warmte/geothermie (paste niet in timing en inhoud). Verder en concreter 2020
Geadviseerd: over Europese kansen lopende projectvoorstellen binnen PFO duurzaamheid, regionaal icoonprogramma slimme duurzaamheid (energietransitie, circulaire economie en duurzame mobiliteit), Energy Made in Arnhem, duurzaamheidsoverleg Nijmegen, en projecten regionale gemeenten.
Ingediend, succesvol 1e fase, 2e fase afwachten: H2020 voorstel met Arnhem, Nijmegen, RU over groene oplossingen voor gezonde wijken (Liveable Cities)
Ingediend *afgekeurd*: FLASH (waterkracht): Provincie trekt, Overbetuwe/Renkum associated
Ingediend *goedgekeurd*: H2Ships (Nijmegen follower)
Ontwikkelen: Energiearmoede voorstel richting Interreg NWE
Ontwikkelen: LIFE en Arnhem klimaatadaptatie voorstel
Geadviseerd: Batterij/chipfabriek helpen vestigen met Europese investeringen
Verkenning: Geothermie projectmogelijkheden
Aangedragen: H2020 project voor Power2Nijmegen, Nijmegen geen capaciteit dus er uit

Ontwikkeld: Energiearmoede H2020
Ontwikkelen: '1 miljoen woningen Energieneutraal'
Verkennen: warmtenet, oppervlaktewater
Advies en verbonden aan LIFE subsidie: Rivierklimaatpark Ijsselpoort. Sterkere klimaatadaptatie en economische mogelijkheden Rheden, Westervoort, Duiven, Zevenaar, Arnhem
Advies kansen voor projectenlijst Druten en Wijchen (eHubs, Liveable Cities, schone scheepvaart, geothermie)
Aanhaken Overbetuwe en Renkum bij Interreg NWE aanvraag provincie voor waterkracht Driel (afgekeurd)
Profilering
Bijdragen en lobbyen voor (succes): NRW/NL conference Energy naar de regio
Niet ingediend door Arnhem: Trolley 2.0 mogelijk EU Sustainable Energy Award
Georganiseerd: Hotspot Energy: profileringsmogelijkheden (filmmateriaal voor Brussel, lobbyfiche opgesteld)
Georganiseerd: Mogelijk EWRC 2019 energieopslag event (x deelnemers, x high level, …)
Uitwerken en uitdragen: Nijmegen European Green Capital legacy . deelname Green Capital netwerk, deelname high-level R20 conferentie Wenen met wethouder Tiemens
Verbinden: INNOVATE festival versterken en internationaliseren (advies en project deelname Duitse partners en ERRIN regio's)
Gewonnen: EU 'Regiostars' award voor Climate Active Neighbourhoods project met Arnhem voor beste EU project
Partners
Deelname: ERRIN WG Energy:
- Geothermie bijeenkomst tijdens EU Sustainable Energy Week
- Energy Efficiency MKB Declaration
- Opslag energie workshop
Deelname: HyER netwerk waterstof en elektromobiliteit
Organiseren: Climate Active Neighbourhoods EU Final Conference 2019 in Arnhem (April)
Advies: deelname Europees S3 platform batteries (OostNL volgt)
Toegetreden: deelname S3 platform Waterstof met ca. 34 andere EU regio's, Kiemt, OostNL, Provincie Gelderland en Cleantech Regio

Verkend samenwerkingskansen Schotland: warmte en geothermie
Public Affairs
Lobby en gezamenlijke deelname Nederland aan EU Battery Alliance: energy ecosysteem bij op te richten EU accufabrieken (EZK neemt niet deel)
Lobby: Legacy Nijmegen Green Capital 2018: lobby voor succesvol vervolg
Lobby voor aansluiting Nederland/EZK bij European Battery Alliance met daarin regionale batterij initiatieven
Policy
Volgen en lobby: Toekomst EU budget ontwikkelingen voor energy mogelijkheden (oa. in EFRO toekomst)
Lobbyfiche ten behoeve van Energieopslag en MKB in Think East verband

Duurzame Mobiliteit

Regionale bereikbaarheidsaanpak
robuust, duurzaam & slim
“het vervoer moet slimmer en nog schoner worden en zoveel mogelijk geëlektrificeerd worden”

Projecten
Geadviseerd: Europese kansen lopende projectvoorstellen binnen PFO mobiliteit, afzonderlijke gemeenten en overige partijen actief op duurzame mobiliteit (bijv. HAN, Connexxion, stadslogistiek, CMC etc.).
Geadviseerd: projectmogelijkheden alle regiogemeenten, ook aan de hand van projecten onder regionale bereikbaarheidsaanpak en investeringsagenda (waterstoftankstation auto's, personenauto's en huisvuilwagen)
Ingediend en afgekeurd: Stadslogistiek 'ELLO'richting H2020
Ingediend en afgekeurd: voorstel 'MADAME' H2020 luchtkwaliteit slimme metingen en actief parkeermanagement
Ingediend *goedgekeurd*: E-Hubs: hubs uitrollen voor elektrisch deelmobiliteit in de regio
Ingediend en afgekeurd: Railterminal Gelderland ingediend voor EU subsidie (door Provincie Gelderland)
Ingediend *goedgekeurd*: Waterstof vuilniswagen HECTOR met Arnhem, HAN en SUEZ
Uitgewerkt: schone binnenvaart (CLINSH 2.0 / PortLiner met EIB). PortLiner EIB gesprek. EFRO aanvraag Nijmegen/BCTN/Engie. H2020 urban nodes aanvraag
Advies: Europese mogelijkheden grensoverschrijdende gebiedsontwikkeling Montferland-Zevenaar-Emmerich (Euregionaal aanvragen en lobby in Brussel voor meer mogelijkheden)
Verkend: Proeftuin Urban Mobility / acceleratorprogramma Clean Mobility Center
Georganiseerd: Rheden mobiliteitshubs aansluiten bij EU project (follower gemeente in eHUBS project Rheden, Beuningen, Wijchen en Renkum)
Profilering

Advies maar niet aangemeld door Arnhem: mogelijk Trolley 2.0 /EBUS2020 voor EU Sustainable Energy Award
Uitdragen en voortbouwen: Legacy Velo-city 2017
Binnengehaald en organiseren: Polis 2020 conferentie naar de regio
Presentatie en bestuurlijke deelname in Polis 2019 conferentie over duurzame internationale mobiliteit vanuit de regio (link Berlijn)
Bijdrage in Thinking Cities Magazine (Polis)
Presentatie over new mobility services tijdens European Week of Regions and Cities
Presentatie bij verscheidende Brussel bijeenkomsten Polis, ERRIN, ECF en HyER
Partners
Deelname: ERRIN WG Transport
Deelname: HyER
Deelname: Polis (incl. deelname Management Committee)
Negatief advies: deelname in New Mobility Services EIP
Negatief advies: deelname S3 platform Safe and Sustainable Mobility
Deelname in Think East Netherlands met kennisinstellingen, regio's en ondernemers
Oprichting platform binnen Polis voor Small and Medium Cities ('G40 op EU duurzame mobiliteit')
Public Affairs
Lobbyen voor Schone Binnenvaart (voortbouwen op Nijmegen Declaration). Succesvolle lobby tijdens EWRC bij Europees Parlement en Europese Commissie
Lobby voor ICE sneller, betrouwbaarder, vaker. Succesvolle lobby tijdens EWRC bij Europees Parlement en Europese Commissie, met oa. persaandacht voor positie regio ten opzichte van Berlijn.
Verstevigen mogelijkheden grensoverschrijdende gebiedsontwikkeling. Eerste aanzet lobby tijdens EWRC, voorlopig nog geen mogelijkheden (behalve euregionaal)
Ondertekenen verkeersveiligheidsverklaring Polis/Eurocities
Policy
Urban Agenda Partnership Urban Mobility Actieplan uitgevoerd met aanbeveling beter EU beleid, betere kennisdeling en betere funding. Samen met oa. Karlsruhe, Finland, Eurocities, Polis

Circulaire Economie

"In 2050 moet de economie circulair zijn. In 2030 moet het restafval in 50% zijn verminderd tov 2016."

Projecten
Adviseren: mogelijkheden regionale investeringen versterken met Europese middelen (Europese Investeringsbank)
Adviseren: over Europese mogelijkheden voor projectenlijst onder investeringsagenda
Indienen: Digital Support Repair Economy projectvoorstel
Ontwikkelen: Living Lab Circular Economy
Adviseren: Climate KIC en WK Volleybal circulair Ontwikkelen : Feed the City Project
Profilering
Deelname EU GLOBE conferentie in Europees Parlement met Harriët Tiemens
Partners
Deelnemen: Peer2Peer Leuven en Ierse steden
Organiseren: Werkbezoek Duitse en Vlaamse steden aan regio AN
Voorstellen: Lidmaatschap ACR+

Public Affairs
Voorstellen: lobbyagenda Circulaire Economie
Policy
Geen activiteiten

Algemeen en overige doelen

Projecten
advies: AMIF aanvraag Arnhem: Asiel, Migratie en Integratiefonds
Geadviseerd: mogelijkheden gemeente voor bijdragen open wifi in gemeenten met behulp van WIFI4EU
Ontwikkeld: aanvraag Privacy/IRMA
Geadviseerd over kansen: Europese mogelijkheden oprichting C-ITC, chiptechnologie centrum Nijmegen
Ingediend, goedgekeurd en uitgevoerd: B-solutions grensoverschrijdende arbeidsmarkt voor nietEU studenten in Duitsland
Kans aangedragen voor samenwerking The Economic Board, RU en bedrijven voor EU subsidie AI center
Profilering
Bijdragen: Innovatieprofiel Think East Netherlands
Doorontwikkelen: Communicatiestrategie: ?
- Internationaal / i-want.eu
- Twitter/social media
- Nieuwsbrief (doelgroep, regelmaat, doel, blogs stakeholders)
Advies: Gewezen op kansen EU GreenDeal voor de regio Arnhem Nijmegen
Organiseren: European Week of Regions and Cities met deelname bestuurders en organisatie workshops, gesprekken en programma. Succesvolle deelname, positieve feedback en veel nuttige inhoudelijke leads voor lobby met Europarlementariërs, Rijk en Europese Commissie
Ingediend en afgewezen: aanmelding regio voor European Capital of Smart Tourism. Samenwerking Doesburg, Berg en Dal, Arnhem, Nijmegen en Visit Arnhem Nijmegen

Partners
Negatief advies: lidmaatschap Eurocities. Te weinig capaciteit in regio
Hulp organisatie: Regioreis 2019
Georganiseerd: Werkbezoek gemeenteraad Westervoort aan Brussel
Organiseren: overige werkbezoeken (HAN, Startup Arnhem Nijmegen, trainees Arnhem Nijmegen Provincie,

Gekoppeld en geadviseerd: Rheden over Global Goals aanpak
Meewerken aan regionaal versterkingproces: advies over Europese inzet
Meewerken en advies voor HAN European Studies curriculum
Public Affairs
Uitgewerkt: lobbyfiches op mobiliteit en energie
Volgen: EU budget/subsidiekansen post 2020
Volgen: Brexit mogelijkheden en bedreigingen voor de regio
Verkennen: mogelijkheden High Tech ontwikkelingen in de regio
Policy
Geen activiteiten

Printversie

Regionale Monitor *De impact van de coronacrisis op de economie van de regio Arnhem – Nijmegen – Wageningen*

Let op, dit betreft een automatisch gegenereerde printversie van de Regionale Monitor editie 2. De Regionale Monitor is bedoeld als online bestand en leest het prettigst op een desktop. Wij realiseren ons echter dat het in sommige omstandigheden fijn kan zijn om de informatie uit te printen. Hiervoor bieden wij u bijgaand document aan.

Jaarverslag 2019

The Economic Board Arnhem - Nijmegen, met Wageningen

Open Jaarverslag 2019

Woord vooraf

2019 stond in het teken van het samenvoegen van de Investeringsagenda Stedelijk Netwerk Arnhem – Nijmegen (van de gemeenten Arnhem en Nijmegen en de provincie Gelderland) met The Economic Board. Zeg maar The Economic Board 3.0. Daarmee was 2019 een typisch transitiejaar. Het was echter ook een nuttig jaar waarin we de noodzakelijke voorbereidingen konden treffen voor een succesvolle integratie in 2020.

Het was een jaar waarin mooie activiteiten tot traditie konden evolueren. Zo werden weer buitengewoon interessante lunches voor Eerste en Tweede Kamerleden georganiseerd. Hierbij nodigen wij wetenschappers, bedrijven, experts en 'parels van de regio' uit om te spreken over de thema's waarin de regio Arnhem – Nijmegen – Wageningen goed is. Food, Health en Energy met hun cross-overs worden meer en meer gedreven door techniek. Chiptechnologie en Artificial Intelligence (AI) nemen hierbij een steeds belangrijkere rol in. Dat is mooi, want laat daar nou ook het talent van de regio zitten!

Zo bewijst de opening van het Chip Integration Technology Centre (CITC) de voorloperrol van de regio hierin. Dit centrum heeft de realistische ambitie om het beste chipdesign en -packaging centrum van Europa te worden. Het CITC brengt wetenschappers en bedrijfsleven bij elkaar om onderzoek te verrichten naar nieuwe chipintegratietechnologieën voor toekomstig gebruik.

En wist u trouwens dat de Radboud Universiteit al dertig jaar lang bezig is met onderzoek op het gebied van AI? Dat er in deze regio meer dan 200 wetenschappers baanbrekend onderzoek doen over dit onderwerp? En dat er in de regio een heus ecosysteem van bedrijven met betrekking tot AI is ontstaan? De Kamerleden ook niet. Daarom is het goed om met dit soort bijeenkomsten onze voorloperrol blijvend onder de aandacht te brengen. Dat is nodig omdat we nu actief werken aan een AI for Life Center waarvan ook het midden- en kleinbedrijf gaat profiteren.

Een ander hoogtepunt vorig jaar was ons event, inmiddels ook een jaarlijkse traditie. Daar hebben we de oproep gelanceerd om onder de hashtag #Lifeport gezamenlijk te bouwen aan het verhaal van onze regio. De naam Lifeport is gekozen omdat Food, Health en Energy letterlijk onze levensbronnen zijn. Life- refereert hieraan. Het zijn de thema's waarin de regio uitblinkt en binnen welke we tot slimme oplossingen komen voor een gezonder, duurzamer en aangenamer leven.

De -port in #Lifeport illustreert een knooppunt van belangrijke verbindingen. Omdat de regio op bovengenoemde onderwerpen een voortrekkersrol heeft, vervult ze hierin een belangrijke hubfunctie. Daarnaast is port een mooie associatie met Gelderse Poort, het letterlijk grensoverschrijdend natuurgebied in Nederland en Duitsland. Dit beeld past perfect bij de 'Groene Metropool' die de regio van nature is.

#Lifeport is de gezamenlijke noemer waaronder de verhalen van onze regio worden gedeeld. Het maakt de zichtbaarheid en daarmee de vindbaarheid van de regio in Den Haag, Brussel, Europa en de rest van de wereld groter. Want ze moeten ons eerst zien stáán - en dan pas kunnen ze ons zien zítten.

Resultaten 2019

In 2019 is er veel gebeurd. We zetten per maand op een rij welke gebeurtenissen en activiteiten hebben plaatsgevonden. Verder blikken we aan de hand van enkele concrete voorbeelden terug op het afgelopen jaar. Ook lichten we een aantal zaken uit: opvallende nieuwsberichten en blogs, video's van activiteiten én uitingen op de sociale media. Deze illustreren gezamenlijk hoe 2019 eruit zag.

Tot slot gaan we in op de twee belangrijkste processen: de evaluatie na drie jaar en de vorming van The Economic Board 3.0.

Tijdlijn 2019

In 2019 vonden er tal van werkbezoeken, afspraken, activiteiten en evenementen plaats. Per maand benoemen wij enkele van de belangrijke gebeurtenissen die plaatsvonden en het belang daarvan voor The Economic Board en/of de regio. Het overzicht is niet uitputtend.

Ga naar Tijdlijn 2019

Terugblik 2019

Hebben we met de tijdlijn stilgestaan bij concrete momenten in 2019, in de terugblik op 2019 lichten we met interviews, blogs, video's en socialmediaberichten een aantal mooie ontwikkelingen uit die in 2019 hebben plaatsgevonden.

Ga naar Terugblik 2019

Proces 2019

Als je aan iets nieuws begint, is het goed om na verloop van tijd terug te kijken. Dat heeft The Economic Board in 2019, drie jaar na haar oprichting, gedaan. Deze evaluatie, afgerond in april 2019, vormde de opmaat voor vernieuwing van de regionale triplehelix-samenwerking. The Economic Board en de Stuurgroep Investeringsagenda zijn in het najaar van 2019 samengesmolten in The Economic Board 3.0.

Ga naar Proces 2019

Tijdlijn 2019

Per maand benoemen wij de belangrijke gebeurtenissen die plaatsvonden in 2019. Het overzicht is niet uitputtend.

JANUARI

Bijeenkomst The Economic Board en Stuurgroep Investeringsagenda

Op 9 januari kwamen de board en de stuurgroep voor de eerste keer samen om te verkennen of intensivering van de samenwerking mogelijk en wenselijk is.

Lees meer over deze samenwerking.

Uitreiking Parel-award aan samenwerkingsverband Food and Cognition

De derde Parel-award in de uitreikingsronde die was gestart eind 2018, werd op 10 januari 2019 uitgereikt aan Food and Cognition. Inhoudelijk coördinator Esther Aarts nam de award namens het consortium in ontvangst.

Lees verder

Inspreken Sigrid Helbig vergadering Provinciale Staten over OnePlanet

The Economic Board heeft het OnePlanet-initiatief vanaf het eerste moment gesteund. De provincie Gelderland had een sleutelrol bij de komst van onderzoekscentrum imec naar de regio. Directeur Sigrid Helbig sprak de leden van Provinciale Staten daarom 15 januari toe tijdens de behandeling van dit onderwerp.

Vervolgbezoek Sage Venture Accelerator Netherlands

De Sage Partners spraken van 14 tot en met 18 januari weer diverse bestaande en nieuwe bedrijven en organisaties, met als doel hen te helpen bij hun (internationale) groeistrategie.

Boardvergadering bij DROOM (Elst)

De vergadering van 24 januari stond met name in het teken van de presentatie van directeur Luc Kikkert van clusterorganisatie Kiemt en van het afronden van de zelfevaluatie in het kader van drie jaar The Economic Board.

Mede-organisator Meet Up Bedrijven Food Logistics & Sustainability

Directeur Sigrid Helbig trad op 23 januari op als een van de sprekers tijdens deze bijeenkomst. De meet up liet zien dat de regio excelleert op het gebied van duurzame logistiek en agrofood. De bijeenkomst was bij het bedrijf Cornelissen in Nijmegen.

FEBRUARI

Nadere kennismaking met Achterhoek Board

De Achterhoek Board had The Economic Board uitgenodigd voor een besloten netwerkbijeenkomst rondom de voetbalwedstrijd van De Graafschap op 1 februari. Boardlid Ben Geerdink en directeur Sigrid Helbig waren hierbij aanwezig.

Oplevering animatie 'Wat kan The Economic Board voor u betekenen' in Engels en Duits

De animatie die duidelijk maakt wat The Economic Board kan betekenen voor bedrijven en organisaties in de regio, is voor onze Engels en Duitse website vertaald voor de internationale doelgroep.De animatie die duidelijk maakt wat The Economic Board kan betekenen voor bedrijven en organisaties in de regio, is voor onze Engels en Duitse website vertaald voor de internationale doelgroep.

Drie jaar na oprichting The Economic Board

Op 17 februari 2016 was de formele oprichting van The Economic Board. We stonden stil bij de derde verjaardag.

Lees verder

Mede-organisatie vierde bijeenkomst Business Angels Netwerk Nijmegen

Ondernemers konden tijdens rondetafelgesprekken van het Business Angels Netwerk Nijmegen in dialoog gaan met mogelijke investeerders. De focus ligt bij periodieke bijeenkomsten van dit netwerk op de sectoren health en hightech.

Besluit Provinciale Staten (financiële) steun OnePlanet en World Food Center Experience

De realisatie van OnePlanet en het World Food Center Experience, twee belangrijke projecten voor de regio, kwam door de besluitvorming van de provincie Gelderland een belangrijke stap verder. Wij hebben er dan ook vol trots over gecommuniceerd.

MAART

Start consultatieronde stakeholders internationaal regioplatform The Life Net

Begin maart is gestart met het voeren van gesprekken met de directieleden en medewerkers communicatie of personeelszaken van stakeholders, zoals de gemeenten Arnhem en Nijmegen, Radboud Universiteit en Synthon. Doel van de gesprekken was om te ondervinden of er gezamenlijke draagkracht is voor het platform The Life Net en of er vraag was naar een taskforce die de gezamenlijke behoeften rondom de werving en het behoud van internationale talenten, studenten en kenniswerkers verder oppakt.

Overleg met lobbyisten overheden

Op initiatief van het projectbureau is op 12 maart met de lobbyisten van de gemeenten Arnhem en Nijmegen, provincie Gelderland en Bureau Brussel gesproken over de gezamenlijke lobbydossiers van de regio en relevante lobbymomenten.

Gezamenlijke stand met Radboudumc tijdens Health Valley Event

The Economic Board verzorgde net als afgelopen jaren samen met het Radboudumc een stand op het grootste zorginnovatiecongres van Nederland: het Health Valley Event. Ditmaal werd op 14 maart in Nijmegen in de stand verschillende samenwerkingen tussen regionale ondernemers en het Radboudumc belicht.

Bardvergadering bij Scalabor (Arnhem)

Op 28 maart namen de initiatiefnemers van OnePlanet de board mee in hun plannen. Verder werd het eindevaluatierapport van drie jaar The Economic Board besproken.

Lees meer over de resultaten van de evaluatie.

Informatiebijeenkomst Kamerleden over Digital Security

Tijdens de periodieke bijeenkomsten voor Kamerleden bieden wij Gelderse en vakinhoudelijke Kamerleden inzicht in de kennis en initiatieven uit de regio op specifieke onderwerpen. Kamerleden Evert-Jan Slootweg (CDA) en Esther-Mirjam Sent (PvdA) waren 29 maart aanwezig bij de bijeenkomst over Digital Security bij Dirkzwager in Arnhem.

APRIL

Busreis naar Hannover Messe

Net als afgelopen jaren faciliteerden wij samen met partners op 3 april een bezoek aan een van de belangrijkste techniekbeurzen van Europa, de Hannover Messe. De deelnemende ondernemers kregen onderweg in de bus interessante pitches te horen en er was een programma op de beursvloer zelf.

Duits-Nederlandse Businessclub Gelderland

Duits-Nederlandse handelsbetrekkingen zijn zeer belangrijk voor ons als grensregio. Tijdens de Duitslandborrel op 11 april in Arnhem was er naast een inhoudelijk programma ook voldoende ruimte om te netwerken.

Verhuizing projectbureau

De vrijgekomen kantoorruimte op de vijfde etage van het gebouw Mercator II op campus Heyendaal, naast het kantoor waar het projectbureau tot dan toe was gevestigd, bood meer ruimte en meer overleg-mogelijkheden. Hierdoor kan het projectbureau zich verder ontwikkelen tot een netwerkorganisatie.

Lees hier meer over de huisvesting.

Oplevering en aanbieden evaluatierapporten

Eind april werd het evaluatieproces van drie jaar The Economic Board afgerond met het aanbieden van de evaluatierapporten aan de Regio Arnhem Nijmegen.

Lees meer over de resultaten van de evaluatie.

MEI

Mijlpaal van 5.000 volgers op Twitter bereikt

Vanaf de oprichting van het Twitter-account The Economic Board in juli 2016 hebben wij vrijwel dagelijks nieuws en initiatieven uit de regio gedeeld via dit socialmediakanaal. Deze actieve houding gecombineerd met gerichte publiciteitscampagnes heeft ervoor gezorgd dat het bereik op spectaculaire wijze is vergroot. In december 2019 kwam het aantal volgers zelfs boven de 7.000 uit.

Regioreis Regio Arnhem Nijmegen

Een echte traditie: directeur Sigrid Helbig die samen met een paar triplehelix-partners deelneemt aan de regioreis georganiseerd door de Regio Arnhem Nijmegen. Van 8 tot en met 11 mei werd de regio Aarhus (Denemarken) bezocht.

Officiële start OnePlanet Research Center

In Wageningen werd op 10 mei een startbijeenkomst gehouden voor partners van het OnePlanet Research Center, het initiatief dat The Economic Board vanaf het begin heeft gesteund.

Lees verder

Vr-film tijdens Circulaire Economie Festival 2019

De virtualreality-film die in juni 2017 in première ging, wordt nog steeds met regelmaat door onszelf of door onze partners ingezet. Ditmaal zetten wij de vr-film in bij de stand van de regio tijdens het Circulaire Economie Festival 2019 in Nijmegen.

De film ook inzetten tijdens een event, beurs of bijeenkomst? Reserveer de brillen hier.

The Future of Us op IPKW

Ruim 400 bezoekers kwamen naar IPKW waar verschillende maakbedrijven hun nieuwste innovaties lieten zien tijdens The Future of Us. Naast een financiële bijdrage vanuit The Economic Board leverde boardlid Jan van Dellen als spreker een inhoudelijke bijdrage aan het event, waarin de energietransitie centraal stond. The Future of Us werd georganiseerd door partners Kiemt en IPKW.

JUNI

Aftrap Chip Integration Technology Centre (CITC)

Op 6 juni vond de aftrap plaats van het CITC, een ander initiatief waarbij The Economic Board al in een vroegtijdig stadium was betrokken. Het CITC is gevestigd op de Novio Tech Campus en is een open innovatiecentrum dat een brug vormt tussen fundamenteel onderzoek naar chipintegratie en nieuwe technologische producten.

Bespreking evaluatie The Economic Board tijdens Regio Overleg in 's-Heerenberg

Het algemeen bestuur van de Regio Arnhem Nijmegen heeft op 19 juni de evaluatierapporten van drie jaar The Economic Board besproken in aanwezigheid van boardvoorzitter Hubert Bruls en directeur Sigrid Helbig.

Boardvergadering bij provincie Gelderland

De boardvergadering van 20 juni stond met name in het teken van de ontwikkelingen op het gebied van regionale samenwerking.

Lees verder

Vervolgbijeenkomst The Economic Board en Stuurgroep Investeringsagenda

Op 21 juni kwamen de board en de Stuurgroep Investeringsagenda voor de tweede maal bijeen. Dit keer om te bespreken hoe de samensmelting, verwoord in het werkdocument Triple Helix 3.0, er concreet uit zou kunnen zien.

Laatste werkgroepoverleg internationaal regioplatform The Life Net

Op 24 maart kwam de werkgroep The Life Net voor de laatste maal bij elkaar. In de jaren ervoor was samen gewerkt aan de totstandkoming van het internationale regioplatform. Na afronding van een gebruikersonderzoek en de consultatieronde kwam de volgende stap in handen te liggen van de taskforce, die de wensen van regionale partners begin 2020 in kaart brengt.

Ondersteuningsbrief kandidaatstelling Arnhem hosten Eurovisie Songfestival

Tijdens de boardvergadering had de board haar steun uitgesproken voor de Arnhemse kandidaatstelling voor het hosten van het Eurovisie Songfestival. In een ondersteuningsbrief hebben wij nader toegelicht waarom de regio geschikt is voor het hosten van het grote evenement. Hoewel uiteindelijk Rotterdam zich gaststad mag noemen, heeft de kandidaatstelling van Arnhem veel positieve publiciteit voor de regio, Arnhem en het Gelredome opgeleverd.

JULI

Verzending maandelijkse nieuwsbrief

Inmiddels ontvangen elke maand zo'n dertienhonderd abonnees een update met het laatste nieuws over de regio.

Ook de nieuwsbrief ontvangen? Schrijf u hier in.

Opening nieuwbouw HFML-FELIX

Op campus Heyendaal in Nijmegen verrichte minister Van Engelshoven van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap op 8 juli de openingshandeling van de gecombineerde nieuwbouw van twee internationaal toonaangevende laboratoria van de Radboud Universiteit: het High Field Magnet Laboratory (HFML) en FELIX Laboratory.

Verkenningsgesprek mogelijkheden oprichten venture capital fonds

Op initiatief van The Economic Board kwamen bestuurders van de provincie Gelderland, Oost NL, Rabobank en VNO-NCW regio Arnhem-Nijmegen voor de eerste keer bijeen om de mogelijkheden te bespreken van het oprichten van een investeringsfonds voor bedrijven in de scale-upfase. Daarna heeft een aantal vervolggesprekken plaatsgevonden.

Deelname economische handelsmissie naar Boston

Directeur Sigrid Helbig heeft in de week van 16 tot en met 19 juli deelgenomen aan de handelsmissie onder leiding van premier Rutte naar Boston. De missie had als thema's onder andere Life Sciences & Health en Robotics/AI.

Lees verder

Nadere kennismaking bedrijf Avisi uit Arnhem

Directeur Sigrid Helbig heeft op 25 juli een vervolgafspraak gepland met dit softwarebedrijf in het WTC in Arnhem naar aanleiding van de handelsmissie naar Boston, waaraan Avisi eveneens had deelgenomen.

AUGUSTUS

Blog ‘Komkommertijd’ over betere regionale samenwerking

De prikkelende blog 'Komkommertijd' op onze website van directeur Sigrid Helbig was in de rustige augustusmaand goed gelezen en bleek populair op de socialmediakanalen.

Gesprek over potentie AI voor regio

Het projectbureau is samen met de Radboud Universiteit 12 augustus op bezoek geweest bij Oost NL om te spreken over de potentie van artificial intelligence (AI) voor de regio.

Lees hoe AI uitgroeide tot een project van The Economic Board.

Landelijk Democratiefestival in Nijmegen

Het voor de eerste keer georganiseerde Democratiefestival streek op 30 en 31 augustus neer op het eiland Veur-Lent in Nijmegen. The Economic Board gaf mede invulling aan de evenemententent van de Regio Arnhem Nijmegen in het partnerdorp, met de inzet van de virtualreality-film en groepsgesprekken met voorzitter Hubert Bruls en directeur Sigrid Helbig.

SEPTEMBER

Informatiebijeenkomst Kamerleden over sport, voeding en gezondheid

De tweede bijeenkomst van 2019 voor Kamerleden vond op 6 september plaats bij graszaadbedrijf Barenbrug. Het thema was sport, voeding en gezondheid. Kamerleden Esther-Mirjam Sent (PvdA), Hayke Veldman (VVD) en Lisa Westerveld (GroenLinks) namen deel.

Lees meer over de informatiebijeenkomsten voor Kamerleden.

Bijeenkomst Raad van de Leefomgeving en Infrastructuur en de Sociaal Economische Raad

Directeur Sigrid Helbig heeft op 11 september deelgenomen aan de bijeenkomst van deze twee belangrijke adviesorganen, waarin de vraag centraal stond: hoe kunnen Rijk en regio beter samenwerken?

Vergadering financiële auditcommissie

Op 13 september kwam de commissie, met daarin drie boardleden vanuit de triple helix, bijeen voor de bespreking van de halfjaarcijfers 2019 en de conceptbegroting 2020.

Lees meer over de financiën.

Aanbieden monitor 1e halfjaar 2019 en begroting 2020

Elk jaar biedt The Economic Board de monitor 1e halfjaar 2019 en de begroting 2020 rond 1 oktober aan, aan de Regio Arnhem Nijmegen. De monitor geeft een beeld van de activiteiten van het eerste deel van het jaar én werpt een blik op het tweede halfjaar.

Aanbieden NOVI-bod aan het Rijk

In het kader van de Nationale Omgevingsvisie hebben de regio's Arnhem-Nijmegen en Foodvalley gezamenlijk de propositie ***Naar een groene metropoolregio***! ingediend bij het Rijk.

Lees verder

OKTOBER

Vervolgbezoek Sage Venture Accelerator Netherlands aan regio

De Sage Partners spraken in de eerste week van oktober weer diverse bestaande en nieuwe bedrijven en organisaties, ditmaal met de focus op scale-ups. Het doel is hen te helpen bij hun (internationale) groeistrategie. Een aantal Sage Partners was tevens aanwezig bij ons jaarlijkse event.

Boardvergadering stadhuis Arnhem

De twee belangrijkste agendapunten van de boardvergadering op 3 oktober waren Artificial Intelligence (AI) en het voorstel Triple Helix 3.0, over de samensmelting van The Economic Board en de Stuurgroep Investeringsagenda.

Lees verder

Event The Economic Board x INNOVATE in Eusebiuskerk

Voor ons jaarlijkse event was innovatiefestival INNOVATE ditmaal onze samenwerkingspartner. Op 3 oktober kregen vijfhonderd bezoekers een afwisselend programma voorgeschoteld.

Lees meer over het event.

European Week of Regions and Cities in Brussel

Net als vorig jaar zorgde het projectbureau voor de invulling van de stand van de regio Arnhem-Nijmegen op de beurs van de European Week of Regions and Cities en voor de bemensing ervan.

Lees verder

IPKW benoemd tot Beste Circulaire Werklocatie

Tijdens het jaarlijkse BT Event, 31 oktober, won gastheer Industriepark Kleefse Waard (IPKW) de award Beste Circulaire Werklocatie van de Circular Economy Awards. De regio Arnhem - Nijmegen mocht in 2018 al de award voor Beste Circulaire Regio mee naar huis nemen. The Economic Board trad samen met de Regio Arnhem Nijmegen op als medeorganisator en was tevens aanwezig met de virtualreality-film.

NOVEMBER

Gesprek met Europese Investeringsbank (EIB)

Op initiatief van The Economic Board voerden Sigrid Helbig en Marius Prins van Oost NL op 12 november een oriënterend gesprek met Els Sweeney-Bindels, Head of EIB Group Office Amsterdam.

Lees verder

Bijdragen aan versterkingsproces tijdens Week van de regio

Op diverse momenten in de tweede helft van 2019 hebben medewerkers van het projectbureau een bijdrage geleverd aan het versterkingsproces regionale samenwerking van de regiogemeenten. Zo ook tijdens deze versnellingsweek. Enerzijds om kennis in te brengen, anderzijds om afstemming met het proces Triple Helix 3.0 van The Economic Board te waarborgen.

Lees meer over het versterkingsproces.

Busreis naar beurs Medica in Düsseldorf

Net als vorig jaar organiseerden Health Valley, The Economic Board, Novio Tech Campus en Briskr ook in 2019 speciaal voor ondernemers een busreis naar Medica, dé medische vakbeurs van Europa. Dit jaar was de tour op 19 november.

Filmdagen voor documentairereeks AI

In 2019 zijn de eerste twee delen uit een reeks van korte documentaires geproduceerd over het AI-ecosysteem in de regio. Dit initiatief is onderdeel van de strategie meer te communiceren over de potentie van AI voor de regio.

Lees meer over het project AI for Life Center.

Boardvergadering bij Hotel- en Congrescentrum Papendal

Nadat in de vorige boardvergadering was besloten te starten met drie clusters uit het plan Triple Helix 3.0, stelden tijdens de vergadering van 28 november de drie geworven civic entrepreneurs John van Sambeek (cluster Health, Hightech, Food), Jeroen Herremans (cluster Energy) en Jan Luijten (cluster Slimme Duurzaamheid) zich voor aan de board en ontvouwden zij hun eerste ideeën.

Bekijk de video's

DECEMBER

Verzending brief aan provincie Gelderland over belang RijnLijn

Vanuit de board is een brief verstuurd aan de provincie Gelderland om het belang van de RijnLijn te benadrukken. De brief is ondertekend door zowel voorzitter Hubert Bruls als boardlid René Verhulst, voorzitter van triplehelix-verband Foodvalley.

Lees verder

Informatiebijeenkomst voor Kamerleden over AI

De derde en laatste informatiebijeenkomst voor Kamerleden in 2019, op 6 december bij het Radboudumc, stond in het teken van het onderwerp AI dat The Economic Board in de boardvergadering van oktober had omarmd. Diverse experts van de Radboud Universiteit, Radboudumc en bedrijven namen Kamerleden Remco Dijkstra (VVD) en Esther-Mirjam Sent (PvdA) mee in de initiatieven in de regio op het gebied van AI en de obstakels die worden ervaren.

Lees meer over de bijeenkomsten voor Kamerleden.

Afspraak wethouders en ambtenaren gemeente Overbetuwe

Directeur Sigrid Helbig sprak met wethouders Horsthuis en Faber over de ontwikkelingen rondom Triple Helix 3.0 en de mogelijkheden om aan te sluiten met projecten.

Bijeenkomst Taskforce The Life Net op IPKW

Op 17 december 2019 hebben wij een bijeenkomst op IPKW georganiseerd over verdere samenwerking op het gebied van internationalisering en het uitbouwen van het platform. Tijdens de bijeenkomst is gevraagd wie deel wil nemen aan een taskforce ‘internationalisering’ voor het gezamenlijk ontwikkelen van diensten en voorzieningen voor internationale kenniswerkers en talenten.

Uitreikingen Parel-awards aan Noldus IT en Elestor

Net voor de Kerst is de uitreikingsronde 2019 van de Parel-awards afgerond. De ronde was gestart met de uitreiking van de award aan graszaadbedrijf Barenbrug uit Nijmegen-Lent tijdens ons jaarlijkse event in oktober. Eind november volgde Noldus IT (gedragsonderzoek) uit Wageningen en op 19 december was Elestor (duurzame batterij-opslag) uit Arnhem aan de beurt.

Lees meer over de uitreiking van de Parel-awards.

Terugblik 2019

Hebben we in de tijdlijn stilgestaan bij concrete momenten in 2019, in de terugblik op 2019 lichten we met interviews, blogs, video's en socialmediaberichten een aantal mooie ontwikkelingen uit die in 2019 hebben plaatsgevonden.

Hoogtepunten

2019 kende vele hoogtepunten in de vorm van evenementen, georganiseerd door The Economic Board. Het afgelopen jaar reikten we drie keer een Parel-award uit, zijn er drie bijeenkomsten voor Eerste en Tweede Kamerleden georganiseerd en is er op 3 oktober 2019 een geslaagd jaarlijks evenement neergezet in samenwerking met partner INNOVATE. Een korte terugblik:

Parels van de regio

Aan parels geen gebrek in de regio Arnhem – Nijmegen – Wageningen. Ook in 2019 hebben we weer aan drie bijzonder innovatieve bedrijven de Parel-award uitgereikt. De winnaars in 2019 waren Barenbrug, Noldus IT en Elestor.

Lees verder

Projecten en activiteiten

In 2019 was The Economic Board veelvuldig betrokken bij diverse projecten en activiteiten in de regio. Ook hebben we diverse bedrijven ondersteund bij hun vragen.

Projecten

Projecten en activiteiten die The Economic Board een warm hart toedraagt of opzet en in de regio worden uitgevoerd krijgen van ons een stempel. Met deze stempel krijgt een project of activiteit toegang tot een bepaald netwerk en relevante kennis, er wordt een podium geboden. Daarnaast kan de stempel een organisatie helpen om gelden te verwerven. We geven een kleine selectie voorbeelden van projecten bij welke wij in 2019 een actieve rol hebben gespeeld.

Lees verder

Bijeenkomsten voor Kamerleden

Drie keer per jaar organiseert The Economic Board informatiebijeenkomsten voor Eerste en Tweede Kamerleden. Tijdens de bijeenkomsten bespreken de Kamerleden met de genodigden uitdagingen, ontwikkelingen en innovaties rondom actuele thema's uit de regio Arnhem – Nijmegen – Wageningen. Dit jaar werd alweer de tiende (!) bijeenkomst georganiseerd. In 2020 worden er weer drie nieuwe bijeenkomsten opgezet.

Lees verder

Activiteiten

The Economic Board is spin in het web tussen het bedrijfsleven, kennisinstellingen en de overheden. Business associate Richard Dobbelmann is aangesloten bij diverse regionale overleggen en is vanuit het projectbureau van The Economic Board het contactpunt voor ondernemers. Ben of ken je een innovatief bedrijf met een link naar onze speersectoren? Neem dan contact op met hem.

Ook in 2019 hebben wij ondernemers geholpen nieuwe verbindingen en contacten te leggen. Enkele mooie voorbeelden:

Lees verder

Event The Economic Board x INNOVATE

In de Arnhemse Eusebiuskerk kwamen op 3 oktober 500 mensen bij elkaar op het jaarlijkse event van The Economic Board. Dit keer in een coproductie met het techniekfestival INNOVATE, dat zijn driedaagse programma opende met dit event. Samenwerking was het woord van de avond. En onverwachte ontmoetingen leiden daar vaak naartoe.

Rens de Jong, presentator van RTL Z en BNR, was dagvoorzitter en opende meteen to the point: "***Dit is de meest innovatieve regio van Europa, maar daar moeten we wel aan blijven werken. Onverwachte verbindingen zijn daarvoor belangrijk, zoals die hier kunnen ontstaan bijvoorbeeld***."

Lees het artikel

Best gelezen artikelen en blogs

In onze online communicatie proberen we ontwikkelingen in de regio op het gebied van Food, Health en Energy en de cross-overs daartussen een breed podium te bieden. Dat doen we andere in artikelen en blogs op onze website.

Artikelen

We nemen regelmatig interviews af en publiceren artikelen over interessante innovaties en mooie ontwikkelingen uit de regio. Dit waren de best gelezen artikelen van 2019:

Lees de artikelen

#Lifeport

De avond van het event was ook de avond dat The Economic Board-directeur Sigrid Helbig #Lifeport introduceerde: "***Met #Lifeport bundelen en etaleren wij uw verhalen, om zo onze zichtbaarheid en daarmee vindbaarheid in Den Haag, in Brussel, in Europa en de wereld nog groter te maken. Want u weet: men moet ons eerst zien STAAN, en dan pas kunnen ze ons zien ZITTEN. Hierbij nodigen wij u uit om UW verhaal, of – om bij de sterren te blijven – uw moonshot op #Lifeport te delen. Reik hierbij naar de sterren! Met beide benen op de grond kom je daarbij niet vooruit. Sta klaar voor uw eigen ruimtevlucht. Vraag niet naar het stoelnummer! Stap gewoon in!***"

Meer informatie over #Lifeport

Blogs

Partners en andere partijen en organisaties uit en buiten de regio, plaatsen regelmatig een blog op de website van The Economic Board. Dit waren de best gelezen blogs van 2019:

Lees de blogs

2019 in beeld

Video

Bekijk alle video's van 2019

Toptweets

Januari

The Economic Board
@economicboard

Directeur Sigrid Helbig spreekt in tijdens commissievergadering @provgelderland over #OnePlanet-initatief @imecNederland: "De provincie heeft hiermee kans om echt impact te maken!" Ook @mirjamvantveld @GelderseVallei en @voedingindezorg sprak in over belang van dit initiatief.

René Westra en 6 anderen

7:45 p.m. · 15 jan. 2019 · Twitter for Android

Tweetactiviteit bekijken

13 Retweets **16** Vind-ik-leuks

Februari

The Economic Board @economicboard · 17 feb. 2019

Februari is een feestelijke maand voor The Economic Board. Drie jaar geleden werden de statuten getekend en doelstellingen opgesteld. Deze week kijken we terug, maar ook naar waar we vandaag de dag zijn! Vandaag: op 17 februari 2016 kwamen de boardleden voor het eerst bij elkaar.

Maart

The Economic Board
@economicboard

De @gem_Nijmegen heeft identiteitsplatform #IRMA van @Radboud_Uni nu een halfjaar in gebruik. Andere gemeenten kijken geïnteresseerd mee. @mmjvdlinden vertelt over de bevindingen > theeconomicboard.com/nieuws/identit... #datasecurity

Proef IRMA bij gemeente Nijmegen geslaagd, interesse ander...
De gemeente Nijmegen is tevreden over de proef met IRMA, het identiteitsplatform voor authenticatie en ondertekening. ...
theeconomicboard.com

12:42 p.m. · 4 mrt. 2019 · TweetDeck

Tweetactiviteit bekijken

2 Retweets **6** Vind-ik-leuks

April

The Economic Board
@economicboard

Een bus vol enthousiaste professionals uit de regio vertrok vanochtend richting @hannover_messe. Ze brengen een dag door op de beursvloer om vanavond vol van inspiratie, nieuwe ideeën en contacten weer richting onze regio te komen. #HM19

Novio Tech Campus en 5 anderen

3:20 p.m. · 3 apr. 2019 · Twitter for Android

Tweetactiviteit bekijken

4 Retweets **13** Vind-ik-leuks

Mei

The Economic Board
@economicboard

Kamerleden zijn nieuwe ambassadeurs van #OnePlanet! @provgelderland organiseerde vanochtend samen met initiatiefnemers @Radboud_Uni, @radboudumc, @WUR en @imecNederland een inloopbijeenkomst in Den Haag over nieuwe onderzoekscentrum op cross-overs #Food, #Health en High Tech.

Evert Jan Slootweg en 3 anderen

11:45 a.m. · 16 mei 2019 · Twitter Web Client

Tweetactiviteit bekijken

5 Retweets **12** Vind-ik-leuks

Juni

The Economic Board
@economicboard

Voorzitter Bruls en directeur Helbig zijn uitgenodigd voor vergadering Algemeen Bestuur van @regioAN in @gem_montferland, vanwege agendapunt #Evaluatie The Economic Board. Volgende agendapunt is Versterking regionale samenwerking: ook relevant! #samenwerkenloont.

Carol van Eert en 7 anderen

3:40 p.m. · 19 jun. 2019 · Twitter for Android

Tweetactiviteit bekijken

5 Retweets **15** Vind-ik-leuks

Juli

The Economic Board
@economicboard

Deze week werd bekend dat het Rijk in de Regio Deal #Foodvalley 20 miljoen euro toekent voor de ontwikkeling van deze regio tot hotspot voor voedselinnovatie. Samen met de inbreng vanuit zeven regionale partners kan de regio nu met 70 miljoen inzetten >

Regiodeal Foodvalley: 70 miljoen om in te zetten op voedseltr...
Het Rijk en regiopartners kenden 70 miljoen euro toe voor de Regiodeal Foodvalley. Zo kan de regio zich ontwikkelen tot ...
theeconomicboard.com

1:14 p.m. · 25 jul. 2019 · TweetDeck

Tweetactiviteit bekijken

1 Retweeten **6** Vind-ik-leuks

Augustus

The Economic Board
@economicboard

Bouwen aan de Artificial Intelligence-strategie in Nederland met partners @OostNlNl en @Radboud_Uni. Wist u bijvoorbeeld dat bij de #RU 100 wetenschappers en 1.000 studenten bezig zijn met #AI?

4:17 p.m. · 12 aug. 2019 · Twitter Web App

Tweetactiviteit bekijken

5 Retweets **14** Vind-ik-leuks

September

The Economic Board
@economicboard

Kamerleden @emsent, @HaykeVeldman en @Lisawesterveld waren vandaag bij de werkbijeenkomst @BarenbrugNL. Samen met oa @JeroenAWouters @Papendal, @DellenJan en Bert Steenbergen @Radboud_Uni bespraken ze het thema #Sport en #Innovatie. Bekijk de preview hier >

6:36 p.m. · 6 sep. 2019 · TweetDeck

Tweetactiviteit bekijken

7 Retweets **20** Vind-ik-leuks

Oktober

The Economic Board
@economicboard

Drie jonge ondernemers laten zien hoe hun innovatie bijdraagt aan een beter, gezonder en duurzamer leven. Juul Koene, alumnus @ArtEZhogeschool, Adjmal Sarwary van @mindtrace, @Radboud_Uni, en Harm Giessen van Absolute Cycling, @HANnl, nemen het podium over. #TEBxINNOVATE

9:40 p.m. · 3 okt. 2019 · Twitter Web App

Tweetactiviteit bekijken

8 Retweets 18 Vind-ik-leuks

November

The Economic Board
@economicboard

Boardvergadering #OpPapendal #Arnhem. We gaan met The Economic Board 3.0 starten met drie clusters. Teamcaptains John van Sambeek, @JeroenHerremans, @Jan_Luijten stelden zich voor en ontvouwden hun ideeën. Na afloop kon aantal boardleden meteen door naar #Gelders #Sportgala.

Carol van Eert en 7 anderen

6:21 p.m. · 28 nov. 2019 · Twitter Web App

Tweetactiviteit bekijken

2 Retweets 3 Vind-ik-leuks

December

The Economic Board
@economicboard

Gefeliciteerd @Elestor_BV! Sigrid Helbig reikt net voor de feestdagen nog 'n nieuwe Parelaward uit. Het bedrijf werkt aan innovatieve oplossingen in energieopslag: "Met Elestor kan de regio 'n belangrijke bijdrage leveren aan de energietransitie" bit.ly/2McDTW9 #Lifeport

IPKW en 3 anderen

2:41 p.m. · 19 dec. 2019 · Twitter Web App

Tweetactiviteit bekijken

7 Retweets 10 Vind-ik-leuks

Volgs ons ook op Twitter

The Economic Board.com

Proces 2019

Als je aan iets nieuws begint, is het goed om na verloop van tijd terug te kijken. Dat heeft The Economic Board in 2019, drie jaar na haar oprichting, gedaan. Deze evaluatie, afgerond in april 2019, vormde de opmaat voor vernieuwing van de regionale triplehelix-samenwerking. The Economic Board en de Stuurgroep Investeringsagenda zijn in het najaar van 2019 samengesmolten in The Economic Board 3.0.

Evaluatie

Wij zijn in oktober 2018 begonnen met het evaluatieproces en hebben dit eind april 2019 afgerond. De gerenommeerde en onafhankelijke partij Twynstra Gudde heeft het evaluatieproces begeleid. We hebben ervoor gekozen zowel een zelfevaluatie als een stakeholdersevaluatie uit te laten voeren. Voor de stakeholdersevaluatie hebben wij een brede groep aan stakeholders door Twynstra Gudde laten interviewen.

Totstandkoming The Economic Board 3.0

Voor de doorontwikkeling van The Economic Board naar The Economic Board (TEB) 3.0 is een aantal aanbevelingen uit het evaluatierapport door de leden van de board omarmd, te weten: versterk de samenwerking met de Investeringsagenda, investeer in de relatie met de regiogemeenten én speel een rol bij de ontwikkeling van de randvoorwaarden voor een goed vestigingsklimaat. Eind 2019 was de samensmelting met de Stuurgroep Investeringsagenda een feit en lag er een plan voor TEB 3.0 met twee iconische clusters en vijf randvoorwaardelijke clusters.

Lees verder

Lees hier hoe we in 2020 - 2025 verder gaan.

Evaluatie drie jaar
The Economic Board

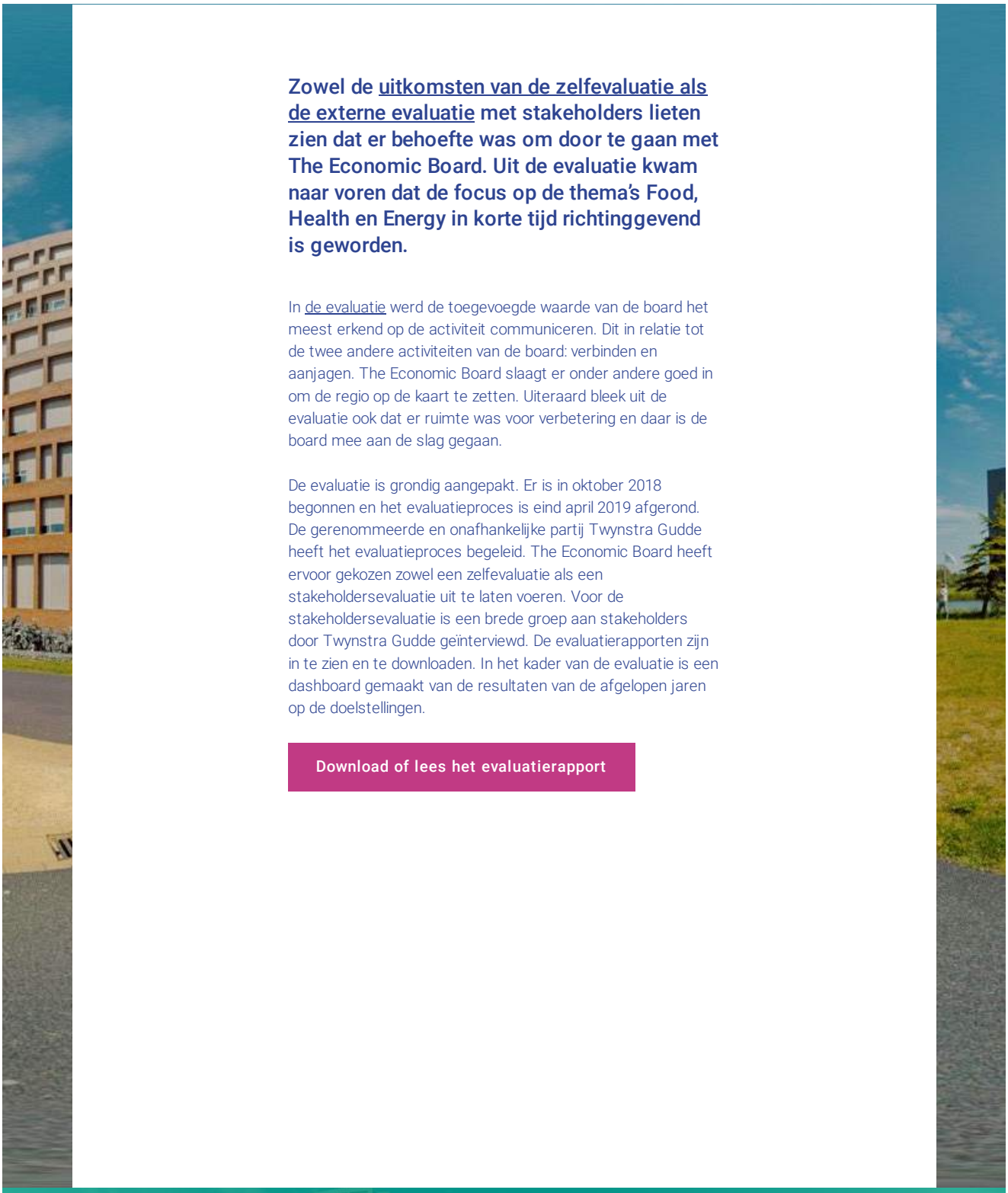

Zowel de uitkomsten van de zelfevaluatie als de externe evaluatie met stakeholders lieten zien dat er behoefte was om door te gaan met The Economic Board. Uit de evaluatie kwam naar voren dat de focus op de thema's Food, Health en Energy in korte tijd richtinggevend is geworden.

In de evaluatie werd de toegevoegde waarde van de board het meest erkend op de activiteit communiceren. Dit in relatie tot de twee andere activiteiten van de board: verbinden en aanjagen. The Economic Board slaagt er onder andere goed in om de regio op de kaart te zetten. Uiteraard bleek uit de evaluatie ook dat er ruimte was voor verbetering en daar is de board mee aan de slag gegaan.

De evaluatie is grondig aangepakt. Er is in oktober 2018 begonnen en het evaluatieproces is eind april 2019 afgerond. De gerenommeerde en onafhankelijke partij Twynstra Gudde heeft het evaluatieproces begeleid. The Economic Board heeft ervoor gekozen zowel een zelfevaluatie als een stakeholdersevaluatie uit te laten voeren. Voor de stakeholdersevaluatie is een brede groep aan stakeholders door Twynstra Gudde geïnterviewd. De evaluatierapporten zijn in te zien en te downloaden. In het kader van de evaluatie is een dashboard gemaakt van de resultaten van de afgelopen jaren op de doelstellingen.

Download of lees het evaluatierapport

De board blikt terug

De board kwam voor het eerst bijeen op 17 februari 2016 om de onderliggende stichting op te richten.
In deze serie blogs, die is verschenen rondom het driejarig bestaan van The Economic Board, blikken boardleden van het eerste uur terug.

Wat is hen bijgebleven? Zijn hun verwachtingen uitgekomen?

Hubert Bruls, voorzitter The Economic Board en burgemeester Nijmegen

De board blikt terug: Hubert Bruls

Ik mocht de aanstaande boardleden op die 17e februari van 2016 ontvangen in de Trêveszaal van het stadhuis in Nijmegen. Vijftien belangrijke mannen en vrouwen die met hun verschillende achtergronden waren gevraagd om zitting te nemen in de board. Er heerste een opgetogen sfeer over deze nieuwe samenwerkingsvorm. Maar het was ook een beetje onwennig, omdat de meesten elkaar niet kenden. Wat een verschil met nu, drie jaar later.

Lees de blog

De board blikt terug: Kees Boele

Kees Boele, voorzitter College van Bestuur Hogeschool van Arnhem en Nijmegen

Ik weet nog goed met welk gevoel ik bij de eerste bijeenkomst van The Economic Board zat. Het was een mengeling van opgelucht en van verwachtingsvol zijn. Een mooie, positief gestemde mix. Opluchting was er over het feit dat er een einde zou komen aan versnippering. Bepaalde thema's werden tot dan toe aan meerdere overlegtafels besproken, door meerdere overlegpartners. Niet bepaald het toonbeeld van efficiëntie en doelgerichtheid!

Daarnaast had ik hoge verwachtingen van de triple helix waarin we gingen samenwerken. Alle partijen, zowel overheid en bedrijfsleven als kennisinstellingen, deelden de ambitie om onze regio meer en beter op de kaart te zetten.

Lees de blog

Marcel Hielkema, directeur Scalabor en voorzitter VNO-NCW Gelderland

De board blikt terug: Marcel Hielkema

Ongeveer vier jaar geleden had ik een afspraak met toenmalig minister van infrastructuur Melanie Schultz van Haegen om meer investeringen voor infrastructurele projecten te bepleiten. Toen ik aangaf dat ik dat namens de regio Arnhem – Nijmegen deed, reageerde zij enigszins verbaasd; namens Arnhem én Nijmegen? Voor de bewindvoerder was dit een unicum, want het imago dat de regio in Den Haag had opgebouwd was er vooral een van onenigheid tussen de twee grote steden.

Vier jaar later is dat beeld in de hofstad geheel veranderd en is de regio een voorbeeld van samenwerking geworden.

Lees de blog

De board blikt terug: Peter van Dongen

Peter van Dongen, voorzitter College van Bestuur Van Hall Larenstein University of Applied Sciences

Ik heb de eer en het genoegen vanaf het begin in het voorjaar van 2016 betrokken te mogen zijn bij activiteiten van The Economic Board Arnhem – Nijmegen, met Wageningen. Aanvankelijk was het zoeken hoe de potentieel toegevoegde waarde van tripartite samenwerking van onderwijs, overheden en bedrijven echt betekenis kan krijgen. Ik merk dat het in de afgelopen jaren steeds meer een gezamenlijk beeld heeft opgeleverd bij de boardleden en vanuit gedeeld en stevig ambassadeurschap van de leden ook een krachtige werking. In de regio Arnhem – Nijmegen, met Wageningen maar vooral ook daarbuiten.

Lees de blog

Ben Geerdink, voorzitter College van Bestuur Rijn IJssel

De board blikt terug: Ben Geerdink

De opdracht van het middelbaar beroepsonderwijs in Nederland is drieledig. Zo staat het in de wet. Het mbo leidt op voor de arbeidsmarkt, voor vervolgonderwijs en voor goede burgers. In het kader van die opdracht zorgt ieder ROC, een school voor middelbaar beroepsonderwijs, dat het zich actief begeeft in kringen van ondernemingen en andere instellingen waar opgeleide mensen hun vak uitoefenen, van aanleverende scholen en scholen voor vervolgonderwijs en dat in het bijzonder in de regio waar dat ROC actief is. Voor Rijn IJssel, het ROC waarvan ik de bestuursvoorzitter mag zijn, is dat primair Arnhem en een ruime ring daaromheen, de Liemers en het gebied rondom Wageningen, zeg maar de Foodvalley.

Lees de blog

De board blikt terug: Toon van Asseldonk

Toon van Asseldonk, burgemeester gemeente Overbetuwe

De regio Arnhem – Nijmegen heeft veel te bieden. Een aantrekkelijkere regio om te wonen en te werken ken ik niet in Nederland. En ik kan het weten, want ik heb ook in het westen en het zuiden van het land gewoond en gewerkt.

Toch ben ik bijna twintig jaar geleden weer teruggekomen naar dit deel van het land en dan in het bijzonder naar de Betuwe. Daar heb je in meerdere opzichten namelijk the best of both worlds: stad en platteland binnen handbereik, Arnhem en Nijmegen op fietsafstand, Health en Food Valley zichtbaar en voelbaar aanwezig, Randstad en Ruhrgebied als buren, cultuur en natuur in overvloed. En zo zou ik nog wel even door kunnen gaan.

Lees de blog

Michiel Scheffer, gedeputeerde provincie Gelderland

De board blikt terug: Michiel Scheffer

De economische positie van de regio Arnhem-Nijmegen versterken, dat is het doel van The Economic Board. Samen met de boardleden Daniël Wigboldus en Marcel Hielkema heb ik vanaf najaar 2017 gewerkt aan het externe profiel van de regio, vooral gericht op het aantrekken van een kennisinstelling. Dat deden we nadat de lobby om het Ruimteonderzoeksinstituut naar Nijmegen te halen mislukt was.

Lees de blog

De board blikt terug: Leon van Halder

We hebben een bloeiende regio, met veel potentie en veel synergie in activiteiten. Health & High Tech en Food zijn voor ons dé onderwerpen waarop onze regio zich onderscheidt én zich sterker op kan ontwikkelen en profileren. Samenwerking tussen kennisinstituten overheid en bedrijfsleven, van klein tot groot, is daarbij essentieel. Daarbij is The Economic Board een belangrijke verbinder en aanjager.

Lees de blog

Leon van Halder, voorzitter Raad van Bestuur Radboudumc (overleden op 27 maart 2019)

The Economic Board 3.0

Voor de doorontwikkeling van The Economic Board naar The Economic Board (TEB) 3.0 is een aantal aanbevelingen uit het evaluatierapport door de leden van de board omarmd, te weten: versterk de samenwerking met de Investeringsagenda, investeer in de relatie met de regiogemeenten én speel een rol bij de ontwikkeling van de randvoorwaarden voor een goed vestigingsklimaat.

Eind 2019 was de samensmelting met de Stuurgroep Investeringsagenda een feit en lag er een plan voor TEB 3.0 met twee iconische clusters en vijf randvoorwaardelijke clusters. Er is toen besloten slagvaardig te starten met drie clusters. In het Strategisch Plan 2020 - 2025 van The Economic Board wordt er dieper ingegaan op de inhoud en structuur van TEB 3.0. Elders in het jaarverslag wordt soms gesproken over Triple Helix 3.0; we hebben het dan over hetzelfde.

Het proces hiernaartoe zag er als volgt uit: op 9 januari 2019 zijn de Stuurgroep Investeringsagenda en de boardleden van The Economic Board in een eerste sessie bijeengekomen. Daar werd geconstateerd dat er een aanzienlijke overlap is in de doelen waaraan beide partijen werken. Tijdens de sessie is door alle aanwezigen de wens uitgesproken om The Economic Board en de Stuurgroep Investeringsagenda samen te voegen om zo tot een gezamenlijke agenda en uitvoering te komen. Een kopgroep van bestuurders is vervolgens aan de slag gegaan met de uitwerking van deze ideeën in een concreet voorstel.

Op 21 juni zijn de Stuurgroep Investeringsagenda en de boardleden van The Economic Board wederom bij elkaar gekomen om het uitgewerkte voorstel te bespreken. In de zomer is een aangepast voorstel opgestuurd aan de bestuurders, ter bespreking met hun achterban en/of bestuur. Tijdens de boardvergadering van 3 oktober sloot de Stuurgroep Investeringsagenda aan bij het agendapunt over TEB 3.0. Er werd besloten de samensmelting door te zetten en slagvaardig te beginnen met het opstarten van de eerste drie clusters. In de boardvergadering van 28 november stelden de drie geworven civic entrepreneurs van de clusters zich voor aan de board en ontvouwden zij hun eerste ideeën. In 2020 wordt er verder gewerkt aan het uitbouwen van de clusters.

Proces 2020: Hoe gaan we verder?

In 2020 krijgt de vernieuwde triplehelix-samenwerking in The Economic Board 3.0 verder vorm. De structuur en inhoud van TEB 3.0 vormen een belangrijke bouwsteen voor het nieuwe Strategische Plan 2020 - 2025 van The Economic Board. In een infographic leggen we uit hoe TEB 3.0 eruit gaat zien en in een animatie vertellen we wat de board voor u kan betekenen. Ondertussen blijft er afstemming plaatsvinden met het versterkingsproces regionale samenwerking van de achttien regiogemeenten.

Strategisch plan 2020 – 2025

In het voorjaar van 2020 publiceert The Economic Board haar nieuwe strategisch plan. In het Strategisch Plan 2020 - 2025 geven we een doorkijk op de visie en strategie waar The Economic Board aan werkt. Ook lichten we hierin de nieuwe organisatiestructuur met helixgroepen en ambassadeurs, en de iconische en randvoorwaardelijke clusters verder toe.

Bekijk hiernaast ook de aangepaste animatie over The Economic Board.

Lees hier meer over het Strategisch Plan 2020 - 2025

Versterkingsproces regiogemeenten

In 2019 zijn de achttien regiogemeenten een proces gestart om de regionale samenwerking te versterken. Er is veel onderlinge afstemming geweest over het proces TEB 3.0 en het versterkingsproces, en hoe The Economic Board en de Regio Arnhem Nijmegen steeds meer als een tandem kunnen gaan werken.

Lees hier meer over het versterkingsproces

Strategisch Plan 2020 – 2025

In het voorjaar van 2020 publiceert The Economic Board haar nieuwe strategisch plan. In het Strategisch Plan 2020 - 2025 geven we een doorkijk op de visie en strategie waar The Economic Board aan werkt. We bouwen daarbij voort op de ontwikkeling The Economic Board 3.0 uit 2019. Daarom lichten we in het plan de nieuwe organisatiestructuur met helixgroepen en ambassadeurs verder toe.

U kunt het Strategisch Plan hier lezen en/of downloaden

In het Strategisch Plan 2020 - 2025 borduren we voort op ons mission statement uit het eerdere strategische plan uit 2016: "In 2025 is de regio Arnhem – Nijmegen, met Wageningen the place to be op het gebied van Food, Health en Energy."

The Economic Board

Allereerst gaan we dieper in op de principes en werkwijze van The Economic Board en de drie typen activiteiten (communiceren, verbinden en aanjagen) waar we ons op richten. Daarna introduceren we de strategie en doelen die passen bij de hierboven genoemde missie en waarmee we werken aan majeure maatschappelijke vraagstukken rondom de thema's Food, Health en Energy die om antwoord vragen.

We zoomen in op de organisatiestructuur vanThe Economic Board. Zo belichten we op hoofdlijnen op welke manier de board, het projectbureau, de helixgroepen (waarbij de civic entrepreneurs aan het roer staan) en ambassadeurs zijn samengesteld en welke taken zij hebben. Hieruit volgt het werkveld van The Economic Board: de twee iconische en vijf randvoorwaardelijke clusters.

Clusters

De twee iconische clusters bouwen rechtstreeks voort op de eerder aangebrachte focus van Food, Health en Energy. Zij verbinden projecten, kansen en ideeën die voortkomen uit de regio. De inhoudelijke focus ligt primair op de twee iconische clusters. De vastgestelde iconische clusters zijn:

1. Health, Hightech, Food
2. Energy

We dragen daarnaast bij aan de versterking van een vijftal randvoorwaarden, wanneer zij zich nadrukkelijk op het triplehelix-speelveld bevinden en in relatie staan tot de twee iconische clusters. Bij de invulling van de randvoorwaardelijke clusters
vindt afstemming plaats met andere partijen die eveneens op deze thema's opereren, zoals de overheden. De vijf randvoorwaardelijke clusters zijn:

1. Slimme Duurzaamheid
2. Lobby
3. Acquisitie
4. Arbeidsmarkt
5. Bruisende regio

Ieder cluster bestaat uit een helixgroep met een civic entrepreneur aan het roer en een ambassadeursgroep. Zij zorgen gezamenlijk voor een goede verbinding met het bedrijfsleven, de kennisinstellingen en de overheden.

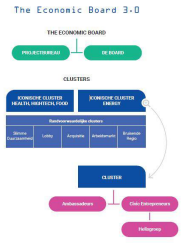

Figuur: Organisatiestructuur The Economic Board

We stellen de nieuwe civic entrepreneurs aan u voor

Lifeport

Tot slot gaan we in het Strategisch Plan 2020 - 2025 in op het concept Lifeport. Lifeport is de gezamenlijke noemer waarmee we de initiatieven en verhalen die onze regio een herkenbaar gezicht geven delen. We lichten toe waarom we gekozen hebben voor het narratief Lifeport, hoe we het in gaan zetten en wat ons uiteindelijke doel is: onze ambitie is dat de regio met Lifeport uiterlijk in 2025 ook de mainportstatus verkrijgt.

U kunt het Strategisch Plan hier lezen en/of downloaden

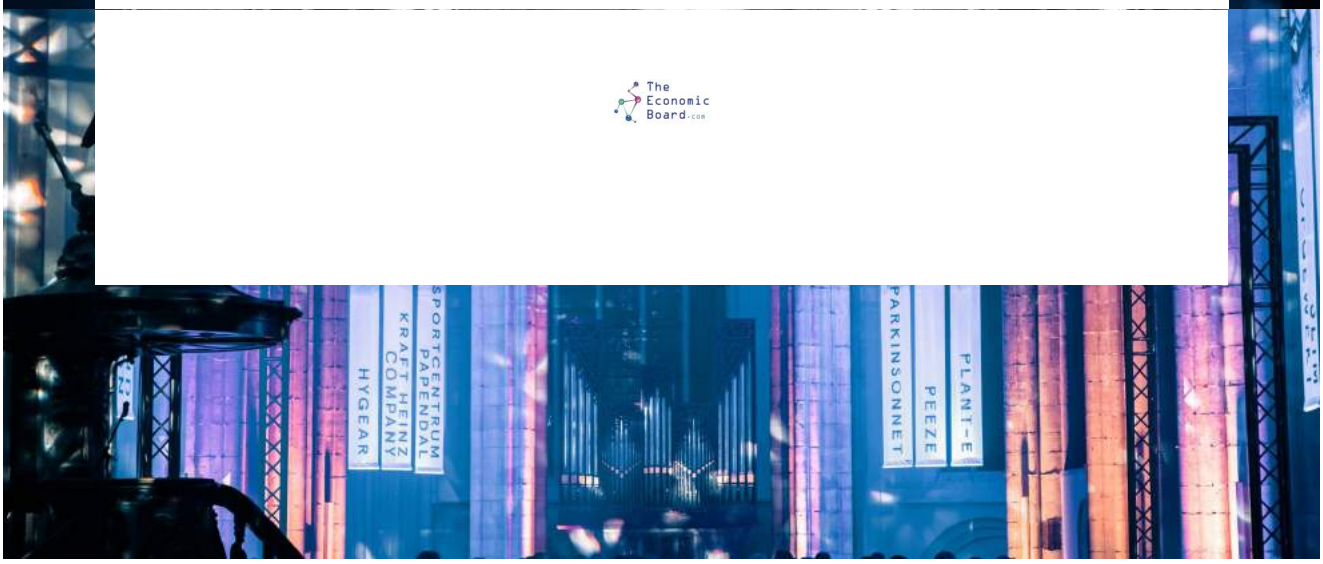

Versterkingsproces regiogemeenten

In 2019 zijn de achttien regiogemeenten een proces gestart om de regionale samenwerking te versterken. De eerste concrete uitwerking hiervan was de discussienotitie van de Kring Gemeentesecretarissen. In deze notitie is een aantal denkrichtingen uitgewerkt, die samen leiden tot een sterke, vernieuwde samenwerking in de regio

The Economic Board werd hierin genoemd als cruciale samenwerkingspartner. Vanaf dat moment is er veel onderlinge afstemming geweest over het proces TEB 3.0 en het versterkingsproces.

In januari 2020 hebben de regiogemeenten een contourennotitie vrijgegeven. De Regio Arnhem Nijmegen kiest binnen haar versterkte samenwerking voor een opgavegerichte aanpak. Wij zullen als The Economic Board onze bijdrage leveren aan de grote maatschappelijke opgaven zoals de Regio Arnhem Nijmegen die formuleert. Andersom is er bij de randvoorwaardelijke clusters van TEB 3.0 een grote samenloop met de taken en verantwoordelijkheden van partners, met name vanuit de overheden. De invulling van deze randvoorwaardelijke clusters wordt in 2020 met partners vormgegeven, waarbij er in elk geval afstemming plaatsvindt met de organisatie van de opgaven van de Regio Arnhem Nijmegen. In de loop van 2020 nemen de regiogemeenten een besluit over de versterkte samenwerking; voortzetting van de basisfinanciering van The Economic Board zal daar onderdeel van uitmaken.

Lees hier meer over het versterkingsproces

Organisatie

The Economic Board bevond zich in 2019 in haar vierde levensjaar. Een jaar waarin de samenstelling van de board wijzigde, de vorming van The Economic Board 3.0 de organisatiestructuur veranderde en het projectbureau nieuwe huisvestiging kreeg.

De board

De board is begin 2016 opgericht en bestond uit vijftien leden die het regionale bedrijfsleven, de overheden en de kennisinstellingen vertegenwoordigen. Vanwege de samensmelting van de board en de Stuurgroep Investeringsagenda is er een extra boardlid vanuit de overheden toegevoegd. Om het evenwicht in de triple helix te behouden, is besloten de board uit te breiden van vijftien naar achttien leden. In de loop van 2020 zal de uitbreiding ook vanuit de kennisinstellingen en het bedrijfsleven zijn gerealiseerd.

De board heeft haar rol in 2019 verder verstevigd en de boardleden weten elkaar goed te vinden, ook buiten de vergaderingen om. In het kader van TEB 3.0 zijn enkele boardleden benoemd tot ambassadeurs van drie clusters die reeds zijn opgestart. Op de volgende pagina is te zien welke boardleden in (een deel van) 2019 zitting hebben gehad in de board. De meest recente samenstelling vindt u hier.

Lees verder over de board

Het projectbureau

Het projectbureau faciliteert de board en geeft uitvoering aan het strategisch plan met de daaruit voortkomende activiteiten en projecten. Een aantal medewerkers is in kind beschikbaar gesteld door organisaties achter de leden van de board. Het bureau wordt aangestuurd door een directeur die haar wortels heeft in het bedrijfsleven.

In 2019 heeft het projectbureau kunnen profiteren van de opgedane kennis, de verworven positie en het opgebouwde netwerk.

Lees verder over het projectbureau

The Economic Board 3.0

De vorming van TEB 3.0 – in de beginperiode Triple Helix 3.0 genoemd – verandert de organisatiestructuur. Naast het projectbureau komen er per cluster:

- Ambassadeurs: ambassadeurs zijn boegbeelden op de inhoud en fungeren als sparringpartner voor de betreffende civic entrepreneur en helixgroep. Ambassadeurs zijn 'zwaargewichten' en mensen die binnen hun organisatie besluiten kunnen nemen. Per cluster wordt een groep van twee à drie ambassadeurs benoemd. De samenstelling van een ambassadeursgroep is minimaal één boardlid en één bestuurder, bestuursvoorzitter of CEO.
- Civic entrepreneurs: deze personen sturen de helixgroepen aan. Ze komen uit een organisatie uit het netwerk, die expertise heeft op het desbetreffende cluster. Ze vormen linking pins tussen verschillende organisaties.
- Helixgroepen: helixgroepen bestaat uit medewerkers van kennisinstellingen, overheden en bedrijfsleven. Deze medewerkers hebben expertise of een positie op het desbetreffende cluster.

Hiernaast is de stuctuur van The Economic Board 3.0 inzichtelijk gemaakt.

Lees verder over het proces richting The Economic Board 3.0

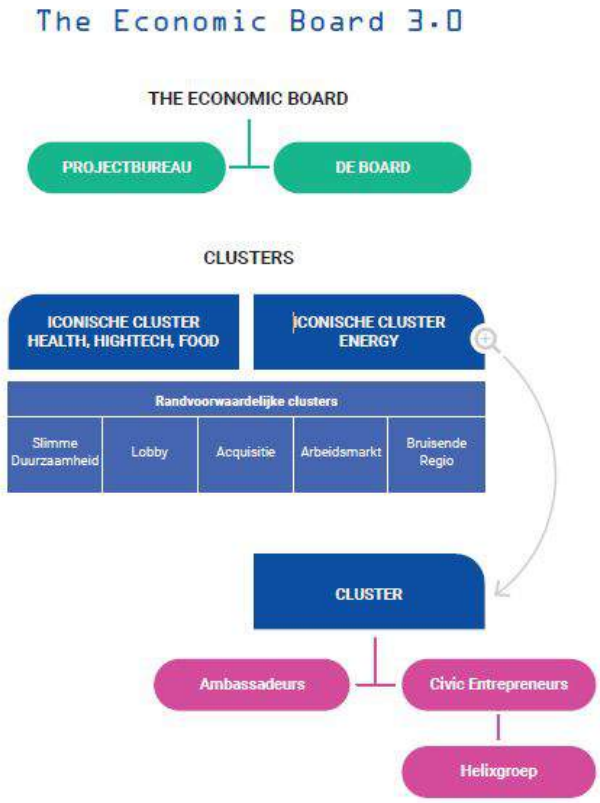

Huisvesting

Het projectbureau van The Economic Board is in april 2019 verhuisd binnen het gebouw Mercator II op Campus Heyendaal in Nijmegen. Hierdoor kon beter worden ingespeeld op de doorontwikkeling tot netwerkorganisatie. De aangrenzende kantoorruimte die was vrijgekomen bood namelijk extra meters en meer overlegruimtes. In de voormalige kantoorruimte is in de tweede helft van 2019 de Nijmeegse vestiging van het OnePlanet Research Center gevestigd, waardoor de lijnen met dit belangrijke instituut letterlijk kort zijn.

De huisvesting op Campus Heyendaal blijft naar tevredenheid vanwege de herkenbare locatie, de bruisende omgeving en de nabijheid van partners uit de hoek van de kennisinstellingen. De Radboud Universiteit heeft onze kantoorruimte voor het vierde jaar voor het grootse deel als inkind-bijdrage ter beschikking gesteld. Daarnaast is een groot deel van de kantoorinrichting (vergadertafels en -stoelen, bank, zitjes, lampen en planten) voor de nieuwe kantoorruimte een inkind-bijdrage van de Rabobank. We hebben het meubilair kunnen overnemen dat was vrijgekomen na de reorganisatie van enkele vestigingen van de bank in de regio.

Leden van

The Economic Board

De board

De board is begin 2016 opgericht en bestond uit vijftien leden die het regionale bedrijfsleven, de overheden en de kennisinstellingen vertegenwoordigen. Vanwege de samensmelting van de board en de Stuurgroep Investeringsagenda is er een extra boardlid vanuit de overheden toegevoegd. Om het evenwicht in de triple helix te behouden, is besloten de board uit te breiden van vijftien naar achttien leden. In de loop van 2020 zal de uitbreiding ook vanuit de kennisinstellingen en het bedrijfsleven zijn gerealiseerd.

De board heeft haar rol in 2019 verder verstevigd en de boardleden weten elkaar goed te vinden, ook buiten de vergaderingen om. In het kader van TEB 3.0 zijn enkele boardleden benoemd tot ambassadeurs van drie clusters die reeds zijn opgestart. Hieronder is te zien welke boardleden in (een deel van) 2019 zitting hebben gehad in de board. De meest recente samenstelling vindt u hier.

Net als voorgaande jaren is in 2019 een petit comité van The Economic Board actief geweest, dat voorafgaand aan de boardvergaderingen samenkomt. Dit comité bereidt de vergaderingen voor en draagt er zorg voor dat op de agenda van de vergaderingen onderwerpen komen die voor alle drie de geledingen interessant zijn. De samenstelling is gewijzigd vanwege het vertrek van de boardleden Marcel Hielkema (vanuit het bedrijfsleven) en Peter van Dongen (de kennisinstellingen). Begin 2020 vormen Hubert Bruls (vanuit de overheden), Ben Geerdink (vanuit de kennisinstellingen) en Bernard de Graaf (vanuit het bedrijfsleven) de commissie, aangevuld met directeur Sigrid Helbig.

Met het vertrek van Marcel Hielkema kwam ook de rol van vicevoorzitter vrij. Begin 2020 is Ben Geerdink benoemd tot vicevoorzitter. Hierbij is rekening gehouden met de wens van zowel de board als enkele regiogemeenten dat voorzitter en vicevoorzitter vanuit verschillende geledingen komen. Tot slot is de samenstelling van de financiële auditcommissie gewijzigd. De commissie bestaat nu uit de boardleden Carol van Eert (vanuit de overheden), Ben Geerdink (vanuit de kennisinstellingen) en Marco Timmers (vanuit het bedrijfsleven; vanaf begin 2020), aangevuld met directeur Sigrid Helbig.

Bekijk hier de huidige samenstelling van de board

Overzicht boardleden en wisselingen 2019

Hubert Bruls

Burgemeester gemeente Nijmegen, voorzitter The Economic Board, lid petit comité

Verder lezen

Toon van Asseldonk

Burgemeester gemeente Overbetuwe, voorzitter financiële auditcommissie

Lid tot en met maart 2019

Carol van Eert

Burgemeester gemeente Rheden, voorzitter financiële auditcommissie

Lid sinds oktober 2019

Verder lezen

Kees Boele

Voorzitter College van Bestuur HAN University of Applied Sciences, ambassadeur cluster Energy

Jan van Dellen

Wethouder gemeente Arnhem, tijdelijk lid financiële auditcommissie, ambassadeur cluster Energy

Verder lezen

Peter van Dongen

Voorzitter College van Bestuur Van Hall Larenstein University of Applied Sciences

Lid tot en met november 2019

Ben Geerdink

Voorzitter College van Bestuur Rijn IJssel, lid financiële auditcommissie, vicevoorzitter The Economic Board, lid petit comité

Verder lezen

Leon van Halder

Voorzitter Raad van Bestuur Radboudumc

Overleden op 27 maart 2019

Paul Smits

(Vice)voorzitter Raad van Bestuur Radboudumc

Lid tot en met november 2019

Marcel Hielkema

Voorzitter VNO-NCW Gelderland, managing director Scalabor, vicevoorzitter The Economic Board, lid petit comité

Lid tot en met juni 2019

Bernard de Graaf

Voorzitter VNO-NCW regio Arnhem-Nijmegen, managing director Rupro Beheer B.V., lid petit comité

Lid sinds oktober 2019

Verder lezen

Monique Noomen - Greve

Managing director EIFFEL

Edwin de Rooij

Deputy CEO Synthon, lid financiële auditcommissie

Lid tot en met november 2019

Michiel Scheffer

Gedeputeerde provincie Gelderland

Lid tot en met maart 2019

Peter Kerris

Gedeputeerde provincie Gelderland

Lid sinds november 2019

Verder lezen

Enny van de Velden

Directievoorzitter en CCO CCV Group

Verder lezen

René Verhulst

Burgemeester gemeente Ede, voorzitter triple helix / Regio Foodvalley

Verder lezen

Toni Versluijs

Directeur NXP Semiconductors Nederland

Lid tot en met januari 2019

Daniël Wigboldus

Voorzitter College van Bestuur Radboud Universiteit, ambassadeur cluster Slimme Duurzaamheid

Verder lezen

Ingrid Thijssen

CEO Alliander

Monique Esselbrugge

Wethouder gemeente Nijmegen, ambassadeur cluster Health, Hightech, Food

Lid sinds november 2019

Verder lezen

Projectbureau

Het projectbureau

Het projectbureau faciliteert de board en geeft uitvoering aan het strategisch plan met de daaruit voortkomende activiteiten en projecten. Een aantal medewerkers is in kind beschikbaar gesteld door organisaties achter de leden van de board. Het bureau wordt aangestuurd door een directeur die haar wortels heeft in het bedrijfsleven.

In 2019 heeft het projectbureau kunnen profiteren van de opgedane kennis, de verworven positie en het opgebouwde netwerk. In 2019 zijn de eerste stappen in het kader van TEB 3.0 gezet om het huidige projectbureau door te ontwikkelen als kernorganisatie in een grotere netwerkorganisatie. Naast de huidige bestaande kernorganisatie komen in 2020 zogenaamde helixgroepen.

De samenstelling van het team van het projectbureau is deels gewijzigd. Een aantal medewerkers had elders zijn of haar aanstelling en maakte een deel van de week gebruik van de werkplekken bij The Economic Board. Eind 2019 waren er 12 personen werkzaam voor het projectbureau, gelijk aan circa 9 fte. Op de volgende pagina is te zien welke medewerkers in (een deel van) 2019 werkzaam zijn geweest voor het projectbureau. De meest recente samenstelling vindt u hier. Daarnaast zijn er in 2019 meerdere junior medewerkers en stagiairs (delen van het jaar) werkzaam geweest bij het projectbureau, die allen studenten waren aan de Radboud Universiteit en de HAN University of Applied Sciences. Het gaat om Bart Jilesen, Marlies de Groot, Eline Zandt en Emily van der Spoel.

Bekijk hier de huidige samenstelling van het projectbureau

Overzicht medewerkers projectbureau en wisselingen 2019

Sigrid Helbig

Directeur

Verder lezen

Lucia Hendriks

Personal assistent

Verder lezen

Matthijs Kop

Program manager

Vanuit gemeente Arnhem

Verder lezen

Saskia Verkade

Program manager Lobby

Tot en met januari 2019

Robert Smits

Program manager Lobby

Vanuit gemeente Nijmegen

Vanaf mei 2019

Roos Lavrijsen

Marketing communications manager

Inkind-bijdrage Alliander

Tot en met juni 2019

Dirk van Schaijk

Manager communication and marketing

Gedeeltelijk inkind-bijdrage ArtEZ

Vanaf medio juni 2019

Verder lezen

Anne Kregting

Online communicatie- en contentspecialist

Verder lezen

Laelia Engelsman

Webredacteur

Verder lezen

Lindy Zweers

Projectmedewerker internationaal regioplatform The Life Net

Inkind-bijdrage HAN

Tot en met juni 2019

Djoeke Vellinga

Projectmedewerker internationaal regioplatform The Life Net

Inkind-bijdrage HAN

Vanaf september 2019

Richard Dobbelmann

Business associate

Verder lezen

Luc Pennings

Civic entrepreneur investments

Gedeeltelijke inkind-bijdrage provincie Gelderland

Tot en met januari 2019

Pieter de Boer

Business representative

Inkind-bijdrage VNO-NCW Midden, 1 dag per week

Tot en met april 2019

Tjerry Verhoeven

Business representative

Inkind-bijdrage VNO-NCW Midden, 1 dag per week

Vanaf juli 2019

Verder lezen

Michiel van der Meer

Program manager Techniekpact Smart & Sustainable

Financiering vanuit Techniekpact

Tot en met januari 2019

John van Sambeek

Civic entrepreneur cluster Health, Hightech, Food

Inkind-bijdrage Radboudumc

Vanaf november 2019

Verder lezen

Jeroen Herremans

Civic entrepreneur cluster Energy

Inkind-bijdrage Accelerate Today!

Vanaf november 2019

Verder lezen

Jan Luijten

Civic entrepreneur cluster Slimme Duurzaamheid

Vanaf november 2019

Inkind-bijdrage gemeente Nijmegen

Verder lezen

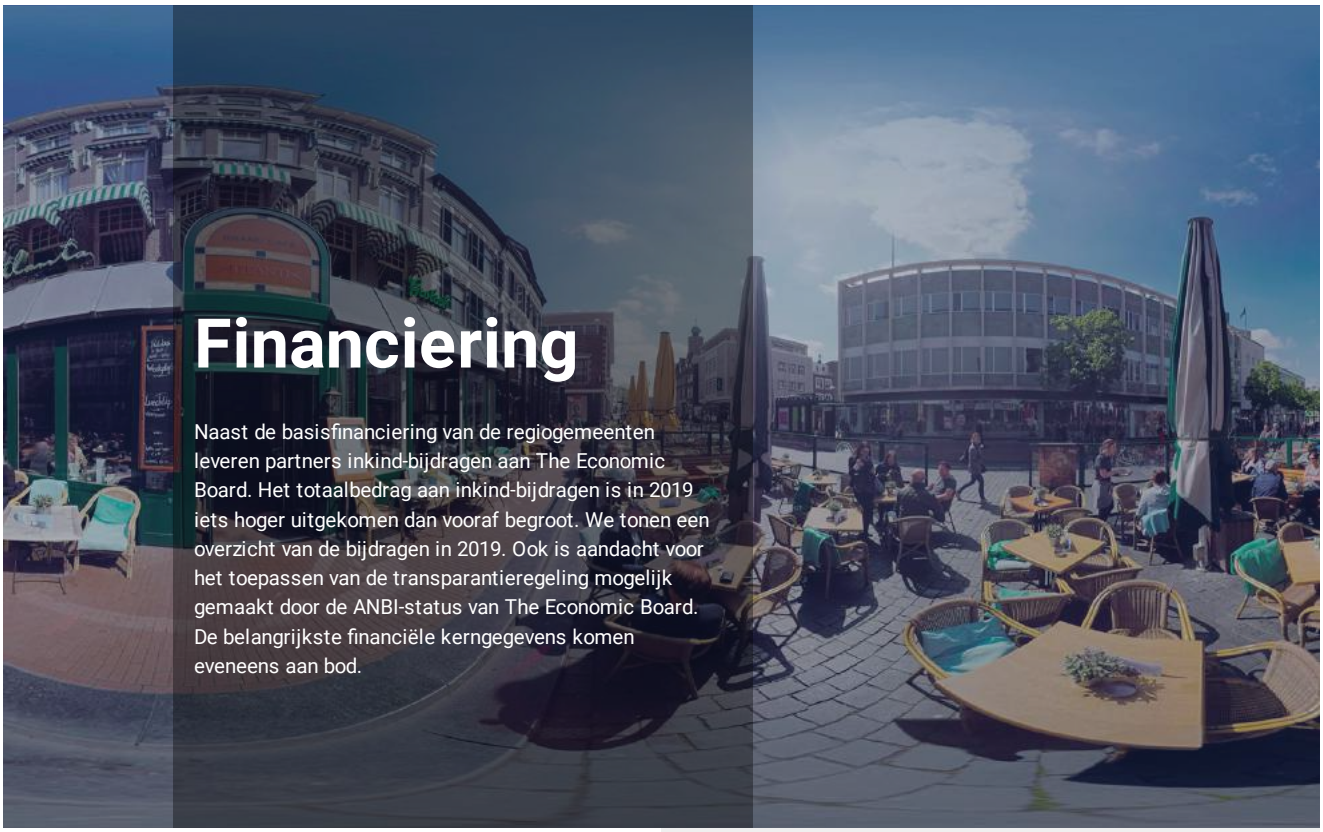

Financiering

Naast de basisfinanciering van de regiogemeenten leveren partners inkind-bijdragen aan The Economic Board. Het totaalbedrag aan inkind-bijdragen is in 2019 iets hoger uitgekomen dan vooraf begroot. We tonen een overzicht van de bijdragen in 2019. Ook is aandacht voor het toepassen van de transparantieregeling mogelijk gemaakt door de ANBI-status van The Economic Board. De belangrijkste financiële kerngegevens komen eveneens aan bod.

Basisfinanciering

De belangrijkste inkomsten van The Economic Board komen van de achttien deelnemende gemeenten in het Gemeenschappelijk Orgaan (GO) Regio Arnhem Nijmegen. Deze gemeenten hebben in 2015 besloten € 1,- per inwoner via de Regio Arnhem Nijmegen beschikbaar te stellen aan The Economic Board. Dit heeft in 2019 geresulteerd in een bedrag van € 778.488,-. De basisfinanciering voor The Economic Board is door de gemeenten toegezegd voor vijf jaar. Dit betekent dat de basisfinanciering tot en met 2020 gegarandeerd is. Bekijk hier de jaarrekening 2019.

Bij het aanbieden van de begroting van 2020 aan de Regio Arnhem Nijmegen, in september 2019, hebben wij de regiogemeenten opgeroepen de basisfinanciering voort te zetten en ook ná 2020 in de meerjarenbegroting op te nemen. Omdat de basisfinanciering de belangrijkste inkomstenbron van The Economic Board is, is voortzetting ervan ná 2020 essentieel voor de continuïteit en financiële bedrijfsvoering. Uit een inventarisatie eind 2019 is gebleken dat de bijdrage aan The Economic Board in alle gemeenten in de meerjarenbegroting is opgenomen. We beseffen dat er nog wel formele besluitvorming moet plaatsvinden over deze bijdrage; dit gebeurt in de loop van 2020.

ANBI-status en transparantieregelin

Sinds 2017 is de stichting Economic Board Arnhem Nijmegen aangemerkt als Algemeen Nut Beogende Instelling (ANBI). Partijen die ons willen helpen bij onze doelstelling door middel van een donatie, kunnen deze gift aftrekken van de winst- of inkomstenbelasting.

De stichting heeft van de belastingdienst toestemming gekregen om de transparantieregeling te mogen toepassen. Dit betekent dat de deelnemende gemeenten de btw die de stichting voor goederen en diensten betaalt gefinancierd vanuit de door hen opgebrachte bijdragen, kunnen terugvorderen via het btw-compensatiefonds. De verdeling van de btw-compensatie gebeurt naar rato van de hoogte van de bijdragen. Alle gemeenten hebben gehoor gegeven aan het verzoek om hieraan mee te werken. Er is op deze manier in 2019 een bedrag van € 71.343,- teruggevloeid naar The Economic Board.

Inkind-bijdragen

Diverse partners hebben inkind-bijdragen geleverd aan The Economic Board, bijvoorbeeld via het beschikbaar stellen van personeel, huisvesting, faciliteiten en diensten (zoals de inzet van adviseurs). De inkind-bijdragen zijn een uiting van het commitment van het bedrijfsleven, de kennisinstellingen en de overheden aan The Economic Board.

Het totale bedrag aan inkind-bijdragen is hoger dan in 2017 en hoger dan het begrote bedrag voor 2019. Het bedrag is lager dan in 2018; toen waren de inkind-bijdragen uitzonderlijk hoog, vanwege grote inkind-bijdragen van de provincie Gelderland voor specifieke projecten en activiteiten. Hieronder staat een overzicht van de bijdragen in 2019:

Bekijk de inkind-bijdragen

Inkoop diensten en producten

Ons inkoopbeleid is erop gericht om zoveel mogelijk diensten en producten van partijen uit de regio af te nemen. Daarnaast wordt er prudent met de (overheids)gelden omgegaan.

Hier staat een overzicht van de belangrijkste ingekochte diensten en producten in 2019:

Bekijk de leveranciers

Financiële kerngegevens

De jaarrekening 2019 van The Economic Board, waarbij op 26 maart 2020 door de externe accountant N.H.M. Reith AA een goedkeurende controleverklaring is verstrekt, is hier [link] te vinden. Voor een verdere toelichting op de cijfers 2019, zoals hieronder genoemd, verwijzen wij u naar de jaarrekening.

Er zijn afspraken gemaakt over het benutten van de gelden die zijn overgebleven in het oprichtingsjaar 2016, in de periode 2017-2019. Een deel van deze gelden is, conform de vastgestelde begroting 2019, het afgelopen jaar benut. Hierdoor is het stichtingskapitaal volgens afspraak het afgelopen jaar afgenomen.

Carol van Eert, voorzitter van de Financiële Auditcommissie en lid van The Economic Board, geeft hiernaast een toelichting.

Bekijk hier de financiële kerngegevens

€1,-

per inwoner.

Totale opbrengsten: €778.488,-

€285.746,-

aan inkind-bijdragen

€911.905,-

Totale kosten

€ -42.074,-

Exploitatieresultaat

januari-parel-award

Parel Food and Cognition

Binnen het Food and Cognition-programma onderzoeken wetenschappers van de Radboud Universiteit, Radboudumc, Donders Instituut, Max Planck Instituut en de Wageningen University & Research, en bedrijven hoe voeding ons brein beïnvloedt. Andersom wordt de invloed van onze hersenen op de keuzes die we maken voor gezonde versus ongezonde voeding onderzocht.

Food and Cognition kreeg de Parel onder meer omdat het programma een inspirerend voorbeeld is hoe cross-overs tussen sectoren, in dit geval Food en Health, leiden tot nieuwe inzichten en verbindingen.

De Parel-award werd uitgereikt in aanwezigheid van betrokken medewerkers van de verschillende organisaties. ***Lees hier meer***.

januari-parel-award

"De parel van The Economic Board geeft zeker weer motivatie en net dat zetje om in 2019 weer verder te ontwikkelen naar nieuwe samenwerkingen en mooie resultaten. Dank jullie wel!"

Thea van Kemenade, mede-initiatiefnemer Food and Cognition

Drie jaar The Economic Board

Exact drie jaar na de oprichting werd een infographic met resultaten van de afgelopen jaren gepubliceerd. Ook werden taarten bezorgd bij de colleges van Burgemeester en Wethouders van de achttien regiogemeenten en de Regio Arnhem Nijmegen. Zonder de gemeenten was er namelijk geen The Economic Board geweest.

Verder werden de blogs gebundeld die de boardleden van het eerste uur schreven met hun terugblik op de afgelopen jaren. Bekijk het overzicht

17

keer heeft The Economic Board de regio onder de aandacht gebracht in Den Haag.

300.000

euro werd door de provincie Gelderland toegekend om ondernemerschap te stimuleren. Zeven vouchers zijn uitgereikt aan veelbelovende projecten.

Meer dan

10.000

mensen beleefden de vr-experience de kracht van de regio. De vr-experience is inmiddels door meer dan 50 keer ingezet door TEB en partners.

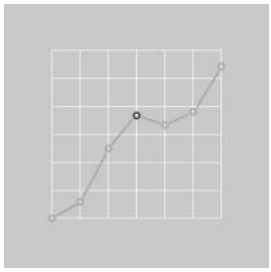

mei-oneplanet

Officiële start OnePlanet Research Center

OnePlanet, een samenwerkingsverband van imec Nederland, Radboudumc, Radboud Universiteit en Wageningen University & Research, ontwikkelt langetermijnoplossingen die gezondheid bevorderen en helpen bij de productie van voedsel op een duurzame en evenwichtige manier. The Economic Board heeft bijgedragen aan de totstandkoming van dit initiatief door het mobiliseren van steun, het leggen van verbindingen met andere initiatieven, het aandacht genereren ervoor én het bijwonen van en inspreken tijdens politieke debatten. De betrokkenheid van The Economic Board bij dit project bleef ook na de officiële start onverminderd groot.

Lees meer over OnePlanet.

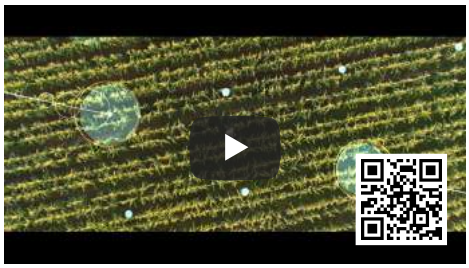

juni-boardvergadering

Boardvergadering 20 juni

Het voorstel ***Triple Helix 3.0*** (later omgedoopt tot The Economic Board 3.0) over de samensmelting van de Investeringsagenda en The Economic Board werd besproken en enthousiast ontvangen.

Verder werd er een update gegeven van het versterkingsproces van de regionale samenwerking van de achttien regiogemeenten. Een ander agendapunt betrof de presentatie door Jan van Dellen van grote sportevenementen die naar de regio komen: WK BMX, European Company Sport Games en WK Volleybal voor vrouwen.

Tijdens de vergadering werd tot slot afscheid genomen van boardlid Marcel Hielkema. Na afloop van de vergadering was de afscheidsreceptie van boardlid Michiel Scheffer.

juli-handelsmissie-boston

Economische handelsmissie Boston

Vooraf had Sigrid Helbig twee gasten, Sage Partner Thomas Doorley en Angus McQuilken van McDermott Will & Emery LLP, uitgenodigd aan te sluiten bij een handelsdiner. Zij kon hen in Boston koppelen aan andere deelnemers en introduceren bij premier Mark Rutte. Verder stonden er niet alleen inspirerende bezoeken op het programma, ook konden er partijen uit de regio worden vertegenwoordigd en verbindingen worden gelegd. Zoals voor de Radboud Universiteit waar het ging om Artificial Intelligence (AI).

september-novi-bod

Naar een groene metropoolregio!

In het document met de titel ***Naar een groene metropoolregio***! wordt toegelicht welke bijdrage het vijfde kroonjuweel van Nederlandse metropoolregio's kan leveren. Het bod is in een latere boardvergadering besproken. Het wordt verder gebruikt als bouwsteen voor de visie in het kader van het versterkingsproces van de regiogemeenten en voor het nieuwe strategisch plan van The Economic Board.

oktober-boardvergadering

Boardvergadering 3 oktober

Hoogleraar Tom Heskes hield tijdens de boardvergadering een presentatie en vertelde wat er op de Radboud Universiteit en het Radboudumc, in samenwerking met tal van andere partijen, allemaal al gebeurt op het gebied van AI. Na afloop besloot de board aan het project Artificial Intelligence for Life Center het stempel 'approved by' uit te reiken, wat betekent dat door The Economic Board de trekkersrol werd opgepakt.

Tijdens het tweede deel van de vergadering sloot de Stuurgroep Investeringsagenda aan. Naar aanleiding van het voorstel Triple Helix 3.0 – later The Economic Board 3.0 genoemd – werd besloten slagvaardig te starten met twee iconische clusters en een randvoorwaardelijk cluster.

Tot slot werd burgemeester Carol van Eert benoemd als boardlid namens de regiogemeenten. Hiermee was er een vervanger aangesteld voor de plek die sinds het vertrek van burgemeester Toon van Asseldonk vacant was.

oktober-ewrc-brussel

European Week of Regions and Cities

Naast de eigen virtualreality-film was ook de vr-film over de eerste foto van het zwarte gat te zien. De Radboud Universiteit leverde een belangrijke bijdrage aan de totstandkoming van de foto.

In de stand werd tijdens het bezoek van de regionale bestuurders aan de beurs tevens het internationale platform The Life Net gelanceerd. Eveneens werd daar het eerste exemplaar van de factsheet over waterstof door clusterorganisatie Kiemt overhandigd.

Enkele boardleden en medewerkers van het projectbureau namen daarnaast deel aan het officiële programma, georganiseerd door Bureau Brussel van de Regio Arnhem Nijmegen, waaronder een grote bijeenkomst in Oost-Nederlandverband over energy storage.

november-eib

European Investeringsbank (EIB)

Het contact met de EIB is opgedaan tijdens de European Week of Regions and Cities in Brussel in oktober, waar Els Sweeney-Bindels vertelde dat de EIB heeft geïnvesteerd in onder andere Allego. Tijdens het gesprek is gekeken hoe funding vanuit de EIB kan landen in de regio. De concrete afspraak is gemaakt dat Els Sweeney-Bindels gaat spreken tijdens een werkbijeenkomst in de regio in 2020, waarvoor wij relevante partners zullen uitnodigen.

december-rijnlijn

RijnLijn

In juli 2017 was The Economic Board een van de ondertekenaars van de intentieverklaring van de RijnLijn, een hoogwaardige openbaarvervoersverbinding (HOV) tussen Arnhem en de Wageningen Campus. Het belang van deze verbinding blijft onverminderd groot. In de brief zijn twee aandachtspunten genoemd. De eerste is de noodzaak van aansluiting van Industriepark Kleefse Waard op het HOV-netwerk. De tweede de kans om innovatieve technieken toe te passen, zoals waterstoftechnologie en Trolley 2.0. Met diverse partijen uit de regio Foodvalley en met VNO-NCW regio Arnhem-Nijmegen heeft afstemming plaatsgevonden over deze actie richting de provincie. Begin 2020 is er ook een gezamenlijke reactie uitgegaan op het concept wensbeeld voor de RijnLijn.

terugblik-hoogtepunten-parels

Parels van de regio

Aan parels geen gebrek in de regio Arnhem – Nijmegen – Wageningen. Ook in 2019 hebben we weer aan drie bijzonder innovatieve bedrijven de Parel-award uitgereikt. De winnaars in 2019 waren Barenbrug, Noldus IT en Elestor.

terugblik-hoogtepunten-parels

Barenbrug

Barenbrug is wereldwijd de nummer twee op het gebied van veredeling, productie en verkoop van graszaad. In ruim zeventig landen verkopen ze hun producten aan zowel de landbouwindustrie als de recreatiemarkt. "***Door ons te richten op hoogkwalitatieve gazon- en voedergewassen en jaarlijks veel te investeren in research zijn we een wereldspeler geworden***", aldus Jos van der Wielen, managing director van Barenbrug Holland BV.

Lees meer over Parel Barenbrug

terugblik-hoogtepunten-parels

Noldus Information Technology

Noldus IT ontwikkelt en levert wereldwijd meet- en analysesystemen voor gedragsonderzoek. "***Daarmee leveren wij een belangrijke bijdrage aan relevante thema's die de kwaliteit van leven van mens en dier verbeteren***", aldus oprichter Lucas Noldus. Tijdens zijn promotieonderzoek legde hij met de ontwikkeling van het eerste computerprogramma de basis voor het huidige portfolio. Het bedrijf werd voorgedragen door partner i3B.

Lees meer over Parel Noldus IT

terugblik-hoogtepunten-parels

Elestor

Met het bouwen van waterstofbromide flowbatterijen maakt Elestor het mogelijk grote hoeveelheden duurzaam opgewekte energie op te slaan tegen lagen kosten. "***Daarmee hopen we de haperende energietransitie vlot te trekken***", aldus Guido Dalessi CEO, die samen met CTO en oprichter Wiebrand Kout de directie vormt.

Lees meer over Parel Elestor

terugblik-hoogtepunten-kamerleden

Bijeenkomsten voor Kamerleden

Drie keer per jaar organiseert The Economic Board informatiebijeenkomsten voor Eerste en Tweede Kamerleden. Tijdens de bijeenkomsten bespreken de Kamerleden met de genodigden uitdagingen, ontwikkelingen en innovaties rondom actuele thema's uit de regio Arnhem – Nijmegen – Wageningen. Dit jaar werd alweer de tiende bijeenkomst georganiseerd. Voor 2020 zijn weer nieuwe bijeenkomsten aangekondigd op 6 maart en 6 november.

Digital security

Op 29 maart organiseerde The Economic Board de eerste werkbijeenkomst voor Eerste en Tweede Kamerleden van 2019. Bij Dirkzwager legal & tax bespraken professionals uit de regio Arnhem – Nijmegen – Wageningen met de Kamerleden de ontwikkelingen en vraagstukken rondom Digital Security. Uit de Eerste Kamer was Esther-Mirjam Sent (PvdA) aanwezig en uit de Tweede Kamer was Evert-Jan Slootweg (CDA) van de partij.

Inhoudelijke bijdragen waren er van hoogleraar Bart Jacobs (Radboud Universiteit) over het uitwisselen van persoonsgegevens via de IRMA-app, advocaten Luuk Arends en Mark Jansen (Dirkzwager) spraken over de moeilijkheden door de complexe huidige regelgeving én burgemeester Hubert Bruls (gemeente Nijmegen) hield een pleidooi voor publieke waarden rondom digitalisering. In verdiepingsgesprekken gingen de Kamerleden met hen en andere experts verder in op dit onderwerp.

Lees meer over deze bijeenkomst

terugblik-hoogtepunten-kamerleden

Sport en innovatie

Op vrijdag 6 september kwamen Eerste en Tweede Kamerleden en Gelderse experts in sport, gezondheid en voeding bijeen bij het Gelderse bedrijf Barenbrug. In de Nijmeegse vestiging van deze innovatieve grasontwikkelaar wisselden betrokkenen informatie uit over innovaties rondom sport, voeding, gezondheid en gras. Daarbij werden praktijkvoorbeelden uit de regio aan de Kamerleden voorgelegd. Aanwezige Kamerleden waren Eerste Kamerlid Esther–Mirjam Sent (PvdA), en Tweede Kamerleden Hayke Veldman (VVD) en Lisa Westerveld (GroenLinks).

Lees meer over deze bijeenkomst

terugblik-hoogtepunten-kamerleden

Artificial Intelligence

Op vrijdag 6 december bezochten Eerste en Tweede Kamerleden en Gelderse experts in Artificial Intelligence (AI) het Radboudumc voor een informatieve werkbijeenkomst. In de Innovation Space van het ziekenhuis kwamen de Kamerleden samen met hoogleraren, onderzoekers en ondernemers om kennis en ervaringen uit te wisselen. Daarbij werden er ook voorbeelden van AI in de praktijk aan de Kamerleden Remco Dijkstra (Tweede Kamer, VVD) en Esther–Mirjam Sent (Eerste Kamer, PvdA) voorgelegd.

Lees meer over deze bijeenkomst

terugblik-projecten

Projecten

Projecten en activiteiten die The Economic Board een warm hart toedraagt of opzet en in de regio Arnhem – Nijmegen, met Wageningen worden uitgevoerd krijgen van ons een stempel. Met deze stempel krijgt een project of activiteit toegang tot een bepaald netwerk en relevante kennis, er wordt een podium geboden. Daarnaast kan de stempel een organisatie helpen om gelden te verwerven. Er zijn drie verschillende niveaus bepaald, oplopend in mate van betrokkenheid: recommended by, supported by en approved by. Lees hier meer over onze projecten activiteiten. We geven hieronder een kleine selectie voorbeelden van projecten bij welke wij in 2019 een actieve rol hebben gespeeld:

AI for Life Center

The Economic Board heeft in 2019 het stempel ‘approved by’ gegeven aan het project AI for Life Center. Dat betekent dat we ons, samen met het Radboudumc en de Radboud Universiteit, opwerpen als trekker van de realisatie van het center. Hiervoor is in 2019 begonnen met het samenstellen van de Taskforce AI for Life. Bedrijven die hiervoor benaderd zijn, zijn: Radboud Universiteit, Radboudumc, VGZ, The Kraft Heinz Company, Unilever, TenneT, EIFFEL, Hoogwegt Group, Noldus Information Technology en IBM. In februari 2020 is de taskforce voor de eerste keer bijeen gekomen.

Ook maakte de board zich hard voor de zichtbaarheid van de activiteiten rondom AI door deze een podium te bieden in haar netwerk, mediamiddelen en bij andere partners. Tot slot hebben we ons aangesloten bij de Nederlandse AI Coalitie, dat zich hard maakt voor de ontwikkeling en bekendheid van AI-initiatieven in Nederland

Lees meer over het AI for Life Center

terugblik-projecten

Business Angels Netwerk Nijmegen

Het Business Angels Netwerk Nijmegen bestaat sinds 2017 en heeft tot doel de informal investors uit het Rijk van Nijmegen samen te brengen en te verbinden met het bedrijfsleven. In 2019 is de doelstelling verder aangescherpt en is er met het netwerk een nieuwe weg ingeslagen. Doel is om als ecosysteem te fungeren, om niet meer aan individuele maar gezamenlijke deals te werken en samen beginnende en groeiende bedrijven verder te helpen. Het projectbureau is aangesloten bij de organisatie van het netwerk en werkt mee aan de invulling van de bijeenkomsten.

Tot dusverre heeft het netwerk al 2,3 miljoen euro aan investeringen weten te bewerkstelligen, zijn er 90 business angels betrokken en 18 ondernemers voorbereid en in contact gebracht.

Lees meer over het Business Angels Netwerk Nijmegen

terugblik-projecten

Na toekenning van 7,5 miljoen en 2 miljoen euro door respectievelijk de provincie Gelderland en de gemeente Nijmegen voor de realisatie van het Chip Integration Technology Centre (CITC), kon het centrum voor de ontwikkeling van chipinnovaties in 2019 echt van start.

The Economic Board heeft vanaf het begin haar steun aan de komst van het CITC uitgesproken en heeft het CITC het afgelopen jaar onder andere geholpen op het gebied van communicatie en naamsbekendheid. Ook hebben we ondersteund bij het leggen van de verbinding tussen CITC en OnePlanet.

Lees meer over het CITC

terugblik-projecten

Ingredient Farm

The Economic Board ondersteunt sinds haar oprichting de diverse projecten en innovaties die plaatsvinden en ontwikkeld worden op NEXTgarden in de gemeente Lingewaard. Een van deze projecten is Ingredient Farm, een project dat draait om de lokale teelt, veredeling en verwerking van exotische kruiden.

Nadat in 2017 bij de provincie een verzoek tot EFRO subsidie werd ingediend, dat mede werd ondersteund door een brief en bijdrage vanuit The Economic Board, werd het project in 2018 goedgekeurd en in gang gezet. In 2019 maakte NEXTgarden melding van de eerste resultaten. Men slaagde erin om kurkuma en zwarte peper in de kassen te vermeerderen.

Lees meer over Ingredient Farm

terugblik-projecten

Octopus

Met het project Octopus is men actief bezig om de samenwerking tussen onderwijs, bedrijfsleven en studenten te verbeteren door betere stagemogelijkheden te bieden en de stages elkaar beter op te laten volgen. The Economic Board is betrokken bij de projectgroep, die in 2019 enkele belangrijke stappen zette.

Octopus beperkt zich niet langer tot lokaal niveau, maar schaalt haar project op tot regionaal en uiteindelijk (inter)nationaal niveau. Voor hen reden om aan te kloppen bij The Economic Board, zodat gezamenlijk de verbinding tussen kennisinstellingen en bedrijfsleven gemaakt kon worden. Ook maakt Octopus gebruik van het brede netwerk waar The Economic Board toegang tot heeft. De HAN, Van Hall Larenstein en Fontys Hogescholen hebben aangegeven achter het project te staan. Daarnaast is er vanuit het bedrijfsleven een toezegging gedaan van 100.000 euro als bijdrage in de ontwikkelingskosten.

Lees hier het interview met de oprichters van Octopus.

Zomerondernemer Rijk van Nijmegen

ZomerOndernemer is een project voor jongeren tussen de 15 en 23 jaar waarbij ze in zes weken een bedrijf starten. Dat gebeurde in de zomer van 2019 met de hulp van professionele coaches en via workshops en presentaties van lokale ondernemers. Ook is er een startkapitaal.

The Economic Board was in 2019 een van de partners in de regio Rijk van Nijmegen. Zij heeft de ZomerOndernemer verder geholpen door haar netwerk open te stellen, onder andere ten behoeve van het werven van gelden. The Economic Board heeft zelf een kleine bijdrage gedaan ter sponsoring van het programma.

ZomerOndernemer werd in meerdere regio's in Nederland georganiseerd. Uiteindelijk werd de beste start-up uit het Rijk van Nijmegen, Pontem Project van Joep Helsen (19) en Elyas Razawi (20), verkozen tot beste ZomerOndernemer 2019 van Nederland. In 2020 vertegenwoordigen zij Nederland tijdens de Europese finale in Riga (Letland).

terugblik-bedrijven

Activiteiten met en voor ondernemers

The Economic Board is spin in het web tussen het bedrijfsleven, kennisinstellingen en de overheden. Business associate Richard Dobbelmann is aangesloten bij diverse regionale overleggen en is vanuit het projectbureau van The Economic Board het contactpunt voor ondernemers. Ben of ken je een innovatief bedrijf met een link naar onze speersectoren? Neem dan contact met hem op.

Ook in 2019 hebben wij ondernemers geholpen nieuwe verbindingen en contacten te leggen. Enkele mooie voorbeelden:

terugblik-bedrijven

DHL Supply Chain Life Sciences & Health Care Campus

In een kennismakingsgesprek tussen The Economic Board en DHL Supply Chain Life Sciences & Health Care Campus werd door DHL aangegeven dat zij graag een samenwerking aan zouden gaan met de Radboud Universiteit.

Het projectbureau heeft de verbinding gelegd, en gezorgd dat er een afspraak met Radboud Innovation werd ingepland. Uit dat gesprek is naar voren gekomen dat een samenwerking tussen DHL en Radboud Innovation op het gebied van Artificial Intelligence en het aantrekken van talent voor beide partijen interessant kan zijn. Zo wordt de samenwerking gezocht door studenten van de universiteit meewerk- en afstudeerstages te laten lopen bij DHL.

terugblik-bedrijven

Foodvalley ICT Award voor Noldus IT

The Economic Board heeft Parel van de regio Noldus IT aangedragen voor de Foodvalley ICT Award. Het bedrijf won uiteindelijk de award voor beste Cross-over Food & ICT, wat de nodige publiciteit voor het bedrijf met zich mee heeft gebracht. Ook hebben we Noldus IT betrokken bij de Taskforce AI for Life. In deze rol hebben ze invloed op de realisatie van het AI for Life Center.

terugblik-bedrijven

Nominatie Koning Willem I Prijs voor Von Gahlen

We hebben Parel van de regio Von Gahlen gewezen op de mogelijkheid tot het inschrijven voor de prestigieuze Koning Willem I Prijs, waar wij alweer voor de tweede editie bij betrokken zijn. Na overleg heeft Von Gahlen zich inderdaad ingeschreven. In maart 2020 werd bekend dat het bedrijf een van de drie genomineerden uit de regio Oost is die kans maakt op de Koning Willem I Prijs in de categorie mkb. Lees hier het artikel over de nominatie..

terugblik-artikelen

De best gelezen artikelen van 2019

In onze online communicatie proberen we ontwikkelingen in de regio op het gebied van Food, Health en Energy en de cross-overs daartussen een breed podium te bieden. Dat betekent onder andere dat we regelmatig interviews afnemen en artikelen publiceren over interessante innovaties en mooie ontwikkelingen. Heeft u ook een mooie innovatie of ontwikkeling die u wilt uitlichten? Neem dan contact op met onze online communicatiespecialist Anne Kregting.

Dit waren de best gelezen artikelen van 2019:

Arnhem voorop met Smart Trolley Grid en Trolley 2.0

Een trolleybus die zijn remenergie opslaat in oplaadpunten aan trolleymasten waar vervolgens elektrische auto's en in de toekomst ook e-bikes elektriciteit kunnen 'tanken'. Zo werkt, kort gezegd, het Smart Trolley Grid. En dan is er ook nog de Trolley 2.0, die zijn remenergie opslaat als elektriciteit, waardoor de bus circa tien kilometer zonder bovenleiding kan rijden. Met deze innovatieve e-mobilityprojecten lopen Arnhem én het bedrijfsleven uit de regio Arnhem internationaal voorop. "***Veel steden willen overschakelen op duurzaam en schoon stadsvervoer. Het trolleynetwerk biedt daar mogelijkheden voor***."

Later dat jaar werden de pilots succesvol afgerond, waarbij bleek dat de bussen zelfs verder dan tien kilometer zonder bovenleiding kunnen rijden. Alex Uil, programmamanager Openbaar Vervoer bij de gemeente Arnhem, vertelt over de plannen.

Lees het volledige artikel

terugblik-artikelen

Healthy Professionals van Radboudumc breidt steeds verder uit

Het programma Healthy Professionals, waarmee het Radboudumc gezondere medewerkers wil creëren, wordt steeds grootschaliger. Initiatiefnemer Kees van Laarhoven spreekt over de plannen voor de toekomst. Ook andere Nederlandse ziekenhuizen zijn geïnteresseerd.

In 2017 ging het programma Healthy Professionals van start en in 2019 kreeg het een meer concrete vorm. Medewerkers die participeren krijgen via een coach hulp om gezonder te leven. Het doel is niet alleen dat de medewerkers fitter, productiever en minder vaak ziek zijn, maar ook een positieve sfeer als het om gezondheid gaat, die overslaat op de patiënten.

Lees het volledige artikel

Chip Integration Technology Centre (CITC) in Nijmegen

Vijftien partijen uit het hele land willen samenwerken aan het oprichten van een Chip Integration Technology Centre (CITC) in Nijmegen. Daarmee willen ze een topcentrum creëren voor innovatie in chipsintegratie en fotonica.

De integratie van chips in apparaten en machines opent de deur naar talloze nieuwe technologieën en toepassingen. Met integratie wordt bedoeld: het integreren van verschillende functies, materialen en modules in één chip. Bijvoorbeeld een fotonica deel en een elektronisch deel.

In 2019 schreven we ook een update van dit artikel. We spraken met Barry Peet over de wensen en ambities van het CITC in 2020.

Lees het volledige artikel

terugblik-artikelen

Gemeente Rozendaal beste gemeente om in te wonen in Nederland

Elsevier voert jaarlijks een onderzoek uit naar de beste gemeenten om te wonen in Nederland. In 2019 staan maar liefst twee gemeenten uit de regio Arnhem-Nijmegen aan top in het overzicht per provincie. De gemeente Rozendaal voert zelfs al twee jaar de ranglijst aan. Mook en Middelaar staat landelijk op nummer 49, maar in de provincie Limburg op nummer 1. Dat kan omdat Mook en Middelaar in de provincie Limburg ligt, maar toch uitmaakt van het samenwerkingsverband rondom Arnhem en Nijmegen.

We interviewden wethouder Anton Logemann van de gemeente Rozendaal: "Het belangrijkste is volgens mij dat we in een heel mooie omgeving liggen, met veel natuur. We kunnen dit soort lijstjes niet aanvoeren zonder de voorzieningen in naburige gemeenten. Met Rijnstate hebben we bijvoorbeeld een goed ziekenhuis op relatief korte afstand. En we hebben hier nauwelijks winkels, maar die zijn er wel bij de buurgemeenten."

Lees het volledige artikel

terugblik-artikelen

De toekomst van Arnhems plastic staat als een huis

Sommigen hebben er al kennis mee gemaakt op het dak van de Rozet in Arnhem tijdens Arnhem plasticvrij?: het plastic huis. De Save home is ontwikkeld door Save Plastics. Na dertig jaar met het bedrijf actief te zijn in het hergebruik van plastic, durfden Bram Peters en zijn collega's het aan om een huis van dit materiaal te bouwen.

Save Plastics ziet plastic als een grondstof en produceert gerecyclede producten voor de weg- water- en natuurbouw. Voorbeelden hiervan zijn steigerplanken, bruggen, lichtmasten, banken en picknicktafels. Met het bouwen van een plastic huis is Save Plastics een nieuwe weg ingeslagen.

Eind 2019 spraken we met Bram Peters over de vorderingen van het plastic huis en de toekomstambities: "***We hebben plannen om een regiofabriek neer te zetten, zodat plastic afval door iedereen nuttig weggezet kan worden***"

Lees het volledige artikel

Centrum voor Artificiële Intelligentie om kennis te bundelen

De Radboud Universiteit (RU), HAN University of Applied Sciences en Oost NL zijn bezig een Centrum voor Artificiële Intelligentie op te zetten. Samen zetten universiteit, hogeschool en ontwikkelingsmaatschappij in op een netwerkorganisatie. "***We willen onze kennis overbrengen aan de bedrijven in de regio. Ook willen we onze studenten in contact brengen met deze bedrijven, om te zorgen dat ze in de regio blijven. Nu denkt iedereen dat het allemaal in Amsterdam gebeurt, maar dat beeld klopt niet. Hier zijn heel veel interessante bedrijven, zoals Luminis, VGZ, Noldus, TenneT, Alliander, die eigen afdelingen AI hebben***."

Eind 2019 zijn er al concrete stappen richting het AI for Life Center gezet.

Lees het volledige artikel

De best gelezen blogs van 2019

In onze online communicatie proberen we ontwikkelingen in de regio op het gebied van Food, Health en Energy en de cross-overs daartussen een breed podium te bieden. Dat betekent onder andere dat we partners een podium bieden in de vorm van blogs op onze website. Heeft u ook een mooie innovatie of ontwikkeling die u wilt uitlichten? Neem dan contact op met onze online communicatiespecialist Anne Kregting.

Dit waren de best gelezen blogs van 2019:

terugblik-blogs

Geschreven door: Sigrid Helbig, directeur van The Economic Board

Voorspellingen 2019

Ieder jaar doet Sigrid Helbig, directeur van The Economic Board, een aantal voorspellingen voor het komende jaar. Haar voorspellingen voor 2019, waaronder het instellen van een vrouwenquotum, kunt u **hier** lezen.

Ook voor 2020 heeft Sigrid echter weer een mooi aantal voorspellingen neergepend:

Lees de blog

Komkommertijd

Er zijn mensen die de komkommertijd de leukste tijd van het jaar vinden. Lekker niksen, je ziel laten schommelen en tijd nemen voor nieuwe inzichten. Ik kom bij mijn overpeinzingen uit bij een zevental perspectieven ter versterking van onze regionale strategie:

Lees de blog

Geschreven door:
Bart de Bruin, directeur Dar NV

Circulaire economie: een gezamenlijk businessmodel?!

Samen met bewoners, bedrijven, onze gemeenten en alle andere betrokkenen streven we bij Dar naar een schone, circulaire leefomgeving. We zamelen steeds minder restafval in en steeds meer grondstoffen. We zijn trots op deze mooie ontwikkelingen, maar we zijn nog lang niet in de buurt van een circulaire economie.

Lees de blog

Geschreven door:
Ellen Burger, opleidingsmanager Master Circulaire Economie HAN

Nieuwe Master Circulaire Economie stoomt jonge professionals klaar voor de toekomst

Maandag 2 september was het zo ver! De start van de nieuwe master Circulaire Economie in Nijmegen. Een spannend en bijzonder moment voor mij en voor alle docenten en ontwikkelaars van dit nieuwe programma van de HAN.

Heel ambitieus misschien, in ieder geval een mooie uitdaging die nu gestart is.

Lees de blog

Geschreven door:
Gert-Jan Willems, algemeen directeur UTS Verkroost

Geen garanties voor de toekomst

Het is maandagochtend. Het is een kille en sombere maandagochtend in mei en het maakt mijn stemming niet bijzonder vrolijk. Eens kijken of het bericht dat ik hoop te ontvangen van een overheidsinstantie met betrekking tot die grote aanbesteding mij wat vrolijker kan maken.

Lees de blog

financien-inkind

Inkind-bijdragen 2019

Hieronder staat een overzicht van de inkind-bijdragen door onze partners in 2019.

financien-inkind

Organisatie	Omschrijving	Bedrag
Alliander	Inzet personeel	€ 39.000,00
VNO-NCW Midden	Inzet personeel	€ 19.000,00
ArtEZ hogeschool voor de kunsten	Inzet personeel	€ 5.830,00
HAN University of Applied Sciences	Inzet personeel	€ 57.600,00
Gemeente Arnhem	Inzet personeel	€ 15.600,00
Gemeente Nijmegen	Inzet civic entrepreneur cluster Slimme Duurzaamheid	€ 6.300,00
Radboudumc	Inzet civic entrepreneur cluster Health, Hightech, Food	€ 6.300,00
Accelerate Today!	Inzet civic entrepreneur cluster Energy	€ 6.300,00
Radboud Universiteit	Onderzoek Lifeport Venture Capital Partners Initiatief	€ 2.710,00
Rabobank	Onderzoek Lifeport Venture Capital Partners Initiatief	€ 2.710,00
Provincie Gelderland	Onderzoek Lifeport Venture Capital Partners Initiatief	€ 2.710,00
Oost NL	Onderzoek Lifeport Venture Capital Partners Initiatief	€ 2.710,00
RCT Gelderland	Organisatie busreis Hannover Messe	€ 413,33
Novio Tech Campus	Organisatie busreis Hannover Messe	€ 413,33
Business Cluster Semiconductors	Organisatie busreis Hannover Messe	€ 413,33
Rabobank	Kantoorinrichting nieuwe kantoorruimte	€ 6.500,00
Radboud Universiteit	Huur kantoor Mercator II	€ 45.236,00
Provincie Gelderland	Diverse bijdragen, met name voor internationaal regioplatform	€ 46.000,00
Organisatie bekend bij TEB	Schenking	€ 20.000,00
Totaal		**€ 285.746,00**

financien-inkoop

Inkoop diensten en producten 2019

Hieronder staat een overzicht van de onze leveranciers in 2019:

ICT: Hallo Morgen uit Wijchen
Administratie: De Administratiekamer uit Elst
Accountant: Reith & Ten Böhmer uit Zetten-Andelst
Salarisadministratie: Van Deelen uit Wijchen
Verzekeringen: Smale Assurantiën uit Elst
Beeldmateriaal voor website en sociale media: We Do Studio uit Nijmegen, Brusse Productions uit regio Tiel, Tom Hessels uit Nijmegen en Filmdok uit Nijmegen
Website: Infocaster uit Arnhem
Vormgeving diverse communicatiemiddelen: Gloedcommunicatie uit Nijmegen en Studio T77 uit Nijmegen
Drukwerk: drukkerij Luxor uit Nijmegen
ICT-ondersteuning virtualreality-experience: VR-House uit Utrecht
Optimalisatie internationaal regioplatform en ondersteuning vr-experience: 2keer.nl uit Arnhem
Begeleiding evaluatieproces: Twynstra Gudde uit Amersfoort
Onderzoek Lifeport Venture Capital Partners Initiatief: ARUP uit Amsterdam
Duurzame koffie en thee: Peeze uit Arnhem
Bloemen: Bloemensalon Flora uit Nijmegen
Locatie jaarlijks event: Eusebiuskerk in Arnhem
Partner bij jaarlijks event: INNOVATE uit Arnhem
Conceptontwikkeling jaarlijks event: Studio Hands uit Arnhem
Catering: Radboud Universiteit uit Nijmegen

financien-kerngegevens

Financiële kerngegevens 2019

Hieronder het overzicht van de financiële kerngegevens in 2019.

financien-kerngegevens

Balans per 31 december 2019

Vaste activa	31-12-2019	31-12-2018
Materiële vaste activa	€ **14.942**	€ **22.062**
Vlottende activa		
Overige vorderingen	€ 40.210	€ 79.540
Liquide middelen	€ 109.951	€ 108.141
Totaal	€ **165.103**	€ **209.743**

Stichtingskapitaal	31-12-2019	31-12-2018
Continuïteitsreserve	€ 50.000	€ 50.000
Bestemmingsreserve	€ 54.606	€ 96.680
	€ **104.606**	€ **146.680**

Kortlopende schulden	31-12-2019	31-12-2018
Crediteuren	€ 16.763	€ 28.729
Belastingen	€ 14.008	€ 15.751
Overige schulden	€ 29.726	€ 18.583
Totaal	€ **165.103**	€ **209.743**

Staat van baten en lasten 2019

	2019	2018
Baten	**€ 869.831**	**€ 840.217**
Personeels- en salariskosten	€ 537.812	€ 508.146
Huisvestingskosten	€ 32.217	€ 4.299
Reiskosten	€ 16.224	€ 23.638
Projectondersteuning	€ 100.046	€ 171.579
Communicatie/Media	€ 150.679	€ 161.049
Advieskosten	€ 31.323	€ 22.785
Administratiekosten	€ 19.947	€ 18.566
Afschrijvingskosten	€ 7.969	€ 7.450
Kantoorkosten	€ 15.688	€ 17.300
Onvoorzien	€ -	€ 33.150
Totaal lasten	**€ 911.905**	**€ 967.962**
Exploitatieresultaat	**€ -42.074**	**€ -127.745**

de administratiekamer
administraties & trainingen

JAARREKENING 2019

STICHTING ECONOMIC BOARD REGIO ARNHEM-NIJMEGEN

NIJMEGEN

INHOUDSOPGAVE

RAPPORT

A.	Opdracht	pagina 3
B.	Samenstellingsverklaring	pagina 3
C.	Algemeen	pagina 4
D.	Resultaten	pagina 4

JAARREKENING

1.	Balans per 31 december 2019	pagina 5
2.	Staat van baten en lasten over 2019	pagina 7
3.	Kasstroomoverzicht 2019	pagina 8
4.	Grondslagen voor waardering en bepaling exploitatieresultaat	pagina 9
5.	Toelichting op de balans per 31 december 2019	pagina 11
6.	Toelichting op de staat van baten en lasten	pagina 13

Overige gegevens

1.	Ontbreken van de verklaring	pagina 17
2.	Statutaire regeling bestemming exploitatieresultaat	pagina 17

Stichting Economic Board regio Arnhem-Nijmegen
Toernooiveld 300
6525 EC Nijmegen

Nijmegen, 12 februari 2020

Geacht bestuur,

A. Opdracht

Ingevolge uw opdracht hebben wij de jaarrekening 2019 van Stichting Economic Board regio Arnhem-Nijmegen te Nijmegen samengesteld.

Het bestuur van de stichting is op grond van wettelijke bepalingen verantwoordelijk voor de jaarrekening.

B. Samenstellingsverklaring

De jaarrekening van Stichting Economic Board regio Arnhem-Nijmegen te Nijmegen is door ons opgesteld op basis van de van u gekregen informatie. De jaarrekening bestaat uit de balans per 31 december 2019 en de staat van baten en lasten over 2019 met de daarbij horende toelichting. In deze toelichting is onder andere een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving opgenomen.

Bij deze jaarrekening wordt door de externe accountant Reith & Ten Böhmer, in de persoon van de heer N.H.M. Reith AA, een controleverklaring verstrekt. Voor deze controleverklaring verwijzen wij naar de overige gegevens.

C. Algemeen

Bedrijfsgegevens
De stichting heeft ten doel het versterken van de samenwerking tussen ondernemers, kennisinstellingen en overheden op de groeisectoren Health, Energy en Food en de cross-overs daartussen om daarmee de economische slagkracht van de regio Arnhem-Nijmegen verder te ontwikkelen en de regionale groeikansen te benutten met alle voor dat doel dienstige middelen.

Directie
Per balansdatum wordt de directie gevoerd door mevrouw S.M. Helbig.

D. Resultaten

Het exploitatieresultaat over 2019 bedraagt € 42.074 negatief.
De vergelijking van de staat van baten en lasten ten opzichte van de begroting ziet er als volgt uit:

	Gerealiseerd		Begroot		Verschil
	€	%	€	%	€
Baten	**869.831**	**100,0**	**849.000**	**100,0**	**20.831**
Personeels- en salariskosten	537.812	61,8	530.000	62,4	7.812
Huisvestingskosten	32.217	3,7	35.000	4,1	-2.783
Reiskosten	16.224	1,9	27.000	3,2	-10.776
Projectondersteuning	100.046	11,5	100.000	11,8	46
Communicatie / Media	150.679	17,3	160.000	18,8	-9.321
Advieskosten	31.323	3,6	28.000	3,3	3.323
Administratiekosten	19.947	2,3	13.000	1,5	6.947
Afschrijvingskosten	7.969	0,9	7.000	0,8	969
Kantoorkosten	15.688	1,8	17.000	2,0	-1.312
Onvoorzien	0	0,0	30.000	3,5	-30.000
Totaal Lasten	**911.905**	**104,8**	**947.000**	**111,5**	**-35.095**
Exploitatieresultaat	**-42.074**	**-4,8**	**-98.000**	**-11,5**	**55.926**

Tot het verstrekken van nadere toelichting zijn wij gaarne bereid.

Hoogachtend,
De Administratiekamer B.V.

De heer A.W.N. Wijers

1. BALANS PER 31 DECEMBER 2019
(na verwerking exploitatieresultaat)

	31-12-2019	31-12-2018
	€	€
Vaste activa		
Materiële vaste activa	**14.942**	**22.062**
Vlottende activa		
Overige vorderingen	40.210	79.540
	40.210	**79.540**
Liquide middelen	**109.951**	**108.141**
Totaal	**165.103**	**209.743**

	31-12-2019	31-12-2018
	€	€
Stichtingskapitaal		
Continuïteitsreserve	50.000	50.000
Bestemmingsreserve	54.606	96.680
	104.606	**146.680**
Kortlopende schulden		
Crediteuren	16.763	28.729
Belastingen	14.008	15.751
Overige schulden	29.726	18.583
	60.497	**63.063**
Totaal	**165.103**	**209.743**

2. STAAT VAN BATEN EN LASTEN OVER 2019

	2019	2018
	€	€
Baten	**869.831**	**840.217**
Personeels- en salariskosten	537.812	508.146
Huisvestingskosten	32.217	4.299
Reiskosten	16.224	23.638
Projectondersteuning	100.046	171.579
Communicatie/Media	150.679	161.049
Advieskosten	31.323	22.785
Administratiekosten	19.947	18.566
Afschrijvingskosten	7.969	7.450
Kantoorkosten	15.688	17.300
Onvoorzien	0	33.150
Totaal Lasten	**911.905**	**967.962**
Exploitatieresultaat	**-42.074**	**-127.745**

3. KASSTROOMOVERZICHT OVER 2019

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode.

	2019	
	€	€
Kasstroom uit operationele activiteiten		
Resultaat	-42.074	
Aanpassingen voor:		
Afschrijvingen	7.969	
Veranderingen in het werkkapitaal:		
Mutatie vorderingen	39.330	
Mutatie kortlopende schulden	-2.566	
Kasstroom uit bedrijfsoperaties		2.659
Kasstroom uit investeringsactiviteiten		
Investeringen in materiële vaste activa		-849
		1.810

Samenstelling geldmiddelen

	2019	
	€	€
Liquide middelen per 1 januari	108.141	
Mutatie liquide middelen boekjaar	1.810	
Geldmiddelen per 31 december		109.951

4. GRONDSLAGEN VOOR WAARDERING EN BEPALING EXPLOITATIERESULTAAT

Algemene grondslagen voor de opstelling van de jaarrekening

Stichting Economic Board regio Arnhem-Nijmegen is feitelijk en statutair gevestigd op Korte Nieuwstraat 6, 6511 PP te Nijmegen en is ingeschreven bij het handelsregister onder nummer 65371992.

De stichting heeft ten doel het versterken van de samenwerking tussen ondernemers, kennisinstelleingen en overheden op de groeisectoren Health, Energy en Food en de cross-overs daartussen om daarmee de economische slagkracht van de regio Arnhem-Nijmegen verder te ontwikkelen en de regionale groeikansen te benutten met alle voor dat doel dienstige middelen.

De jaarrekening is opgesteld conform de bepalingen van Titel 9 Boek 2 BW.

De waardering van activa en passiva en de bepaling van het resultaat vinden plaats op basis van historische kosten. Tenzij bij de desbetreffende grondslag voor de specifieke balanspost anders wordt vermeld, worden activa en passiva opgenomen tegen nominale waarde.

Baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop ze betrekking hebben. Winsten worden slechts opgenomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verplichtingen en mogelijke verliezen die hun oorsprong vinden voor het einde van het verslagjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Waarderingsgrondslagen voor de balans

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa worden gewaardeerd tegen aanschaffingswaarde of vervaardigingskosten, verminderd met de cumulatieve afschrijvingen en indien van toepassing met bijzondere waarde-verminderingen. De afschrijvingen worden gebaseerd op de geschatte economische levensduur en worden berekend op basis van een vast percentage van de aanschaffings- of vervaardigingskosten, rekening houdend met een eventuele restwaarde. Er wordt afgeschreven vanaf het moment van ingebruikneming. Op terreinen wordt niet afgeschreven.

De materiële vaste activa waarvan de stichting krachtens een financiële lease-overeenkomst de economische eigendom heeft, worden geactiveerd. De uit de financiële lease-overeenkomst voortkomende verplichting wordt als schuld verantwoord. De in de toekomstige leasetermijnen begrepen interest wordt gedurende de looptijd van de financiële lease-overeenkomst ten laste van het resultaat gebracht.

Vorderingen

De vorderingen worden opgenomen tegen nominale waarde, onder aftrek van de noodzakelijk geachte voorzieningen voor het risico van oninbaarheid. Deze voorzieningen worden bepaald op basis van individuele beoordeling van de vorderingen. Voor zover niet anders is vermeld hebben de vorderingen een looptijd van korter dan 1 jaar.

Liquide middelen

Liquide middelen bestaan uit kas, banktegoeden en deposito's met een looptijd korter dan twaalf maanden. Rekening-courantschulden bij banken zijn opgenomen onder schulden aan kredietinstellingen onder kortlopende schulden. Liquide middelen worden gewaardeeerd tegen nominale waarde.

Kortlopende schulden

Kortlopende schulden worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Waarderingsgrondslagen voor de staat van baten en lasten

Baten

De baten bestaan uit subsidiebijdragen van €1 per inwoner van de deelnemende gemeenten.

Overige bedrijfskosten

De kosten worden bepaald op historische basis en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

Afschrijvingen

De afschrijvingen op materiële vaste activa zijn berekend door middel van vaste percentages van de aanschaffingswaarde, op basis van economische levensduur. Boekwinsten en - verliezen bij verkoop van materiële vaste activa zijn begrepen onder de afschrijvingen, boekwinsten alleen voor zover deze niet in mindering zijn gebracht op vervangende investeringen.

Bestemming exploitatieresultaat 2019
Het exploitatieresultaat over 2019 bedraagt € 42.074 negatief.
De voorgestelde bestemming is opgenomen onder de toelichting op de balans.

5. TOELICHTING OP DE BALANS PER 31 DECEMBER 2019

	31-12-2019	31-12-2018
	€	€
Materiële vaste activa		
Stand 1 januari	22.062	25.030
Investeringen	849	4.482
Afschrijving	7.969	7.450
Stand 31 december	14.942	22.062

De materiële vaste activa betreft inventaris. Er wordt voor de inventaris geen restwaarde gehanteerd.

Overige vorderingen		
Vooruitbetaalde kosten	8.507	5.413
Doorbelastingen Provincie Gelderland/HAN/Gemeente Arnhem	26.973	64.414
Waarborg	225	0
Overige vorderingen	4.505	9.713
	40.210	79.540
Liquide middelen		
Rabobank	59.945	17.141
Rabobank spaarrekening	50.006	91.000
	109.951	108.141

De liquide middelen staan ter vrije beschikking van de stichting.

	31-12-2019	31-12-2018
	€	€
Continuïteitsreserve		
Stand 1 januari	50.000	50.000
Dotatie boekjaar	0	0
Stand 31 december	50.000	50.000
Bestemmingsreserve		
Stand 1 januari	96.680	224.425
Resultaat boekjaar	-42.074	-127.745
Stand 31 december	54.606	96.680

De bestemmingsreserve ultimo 2019 zal in 2020 worden aangewend voor diverse activiteiten, die aansluiten bij de strategische doelstellingen van de Stichting zoals vastgelegd in het strategisch plan. De activiteiten hebben betrekking op de onderwerpen Food, Health en Energy.

Crediteuren		
Crediteuren	16.763	28.729
	16.763	28.729
Belastingen		
Loonheffingen	14.008	15.751
	14.008	15.751
Overige schulden		
Voorziening vakantiegeld	17.580	15.941
Nettolonen	146	1.847
Overige te betalen kosten	12.000	795
	29.726	18.583

NIET UIT DE BALANS BLIJKENDE VERPLICHTINGEN

De stichting heeft per 15 april 2019 een huurovereenkomst afgesloten voor de huur van een kantoor- en bedrijfsruimte. De huurverplichting bedraagt op jaarbasis € 35.272,44 exclusief btw. Er is sprake van onbelaste huur. De looptijd van de verplichting is van 1 mei 2019 tot en met 30 april 2020. Opzegging kan gebeuren met inachtneming van een termijn van drie maanden voorfgaande aan het verstrijken van de lopende periode. Anders wordt de huurovereenkomst verlengd tot en met 28 februari 2021.

Voorstel exploitatiebestemming

De directie stelt voor om € 42.074 van het exploitatieresultaat over 2019 in mindering te brengen op bestemmingssreserve. Vooruitlopend op de vaststelling door de bestuursvergadering is dit voorstel reeds in de jaarrekening verwerkt.

6. TOELICHTING OP DE STAAT VAN BATEN EN LASTEN 2019

	2019	2018
	€	€
Baten		
Subsidie gemeenten	778.488	773.592
BTW teruggave gemeentes	71.343	66.625
Overige baten	20.000	0
	869.831	840.217

Er zijn diverse in kind bijdragen. Deze zijn opgenomen in het bestuurlijk verslag.

	2019	2018
	€	€
Personeels- en salariskosten		
Loonkosten	443.668	420.382
Voorziening vakantiegeld	24.064	22.456
Sociale verzekeringen	47.615	43.422
Ziekengeldverzekering	9.725	6.905
Reiskostenvergoedingen	2.632	3.049
Werkkostenregeling vrije ruimte	1.337	0
Scholingskosten	7.147	11.612
Overige personeelskosten	1.624	320
	537.812	508.146
Huisvestingskosten		
Huur	23.861	1.018
Parkeerkosten	2.435	3.281
Overige huisvestingskosten	5.921	0
	32.217	4.299
Reiskosten		
Declaratie zakelijke kilometers	7.186	9.206
Reis- en verblijfkosten	9.038	14.432
	16.224	23.638
Projectondersteuning		
Projectstimulering	35.713	65.792
Events	64.333	105.787
	100.046	171.579
Communicatie/Media		
Internet en automatiseringskosten	12.291	11.707
Telefoon	3.617	4.372
Content website	15.877	17.708
Marketing en regiobranding	55.805	84.913
Advertentie- en reclamekosten	63.089	42.349
	150.679	161.049

	2019	2018
	€	€
Advieskosten		
Advieskosten	31.323	22.785
Administratiekosten		
Administratiekosten	18.477	16.890
Salarisadministratie	1.470	1.676
	19.947	18.566
Afschrijvingskosten		
Afschrijvingskosten	7.969	7.450
Kantoorkosten		
Kantoorartikelen	2.097	1.361
Verzekeringen	2.268	2.198
Kleine aanschaffingen	1.850	4.744
Contributies en abonnementen	2.700	2.638
Representatiekosten	6.270	5.867
Rente en bankkosten	388	237
Overige kantoorkosten	115	255
	15.688	17.300
Onvoorzien		
Uitgaven onvoorzien	0	33.150

Binnen de Stichting Economic Board regio Arnhem-Nijmegen waren over het boekjaar 2019 5,39 fte werkzaam (2018: 5,42 fte). Deze fte is verdeeld over 10 medewerkers.
De salarissen binnen de Stichting Economic Board regio Arnhem-Nijmegen voldoen voor 2019 aan de vereisten van de Wet normering topinkomens (WNT)

ONDERTEKENING BESTUUR VOOR AKKOORD

Nijmegen, ... 2020

Directeur:	Mevrouw S.M. Helbig
Voorzitter:	De heer H.M.F. Bruls
Voorzitter financiële auditcommissie:	De heer C.F. van Eert
Bestuurder:	De heer J. van Dellen

OVERIGE GEGEVENS

1. Ontbreken van de verklaring

Conform artikel 15.3 van de oprichtingsakte wordt de accountantsverklaring door de directie van de stichting aan deze jaarrekening toegevoegd.

2. Statutaire regeling bestemming exploitatieresultaat

In de statuten is geen vermelding over de bestemming van het exploitatieresultaat opgenomen. Echter in de vergadering is overeengekomen, dit resultaat mee te nemen naar een opvolgend jaar.

Conceptbegroting 2021

Regio Arnhem Nijmegen

Bureau Brussel

Versterking door samenwerking

Voorlopig vastgesteld Algemeen Bestuur: 11 maart 2020

Inleiding

Aannemelijk is dat dit de laatste begroting is van het Gemeenschappelijk Orgaan Regio Arnhem Nijmegen. Sinds april 2019 wordt door de Stuurgroep Versterking regionale samenwerking gewerkt aan een visie, een agenda en een nieuwe werkwijze voor de samenwerking van 18 gemeenten in de regio Arnhem-Nijmegen.
De Stuurgroep presenteert eind maart haar eindvoorstel. Onderdeel van dit voorstel is een nieuwe juridische regeling voor de samenwerking voorzien van een bedrijfsplan. De besluitvorming in de 18 gemeenten is voorzien in het 2e kwartaal van 2020.
Op dit moment is het niet duidelijk wanneer de nieuwe samenwerkingsvorm, met haar eigen begroting, start. Omdat de regionale samenwerking ook in 2021 verzekerd moet zijn, is het noodzakelijk de begrotingsprocedure te volgen die in de Wet gemeenschappelijke regeling (en de eigen regeling) is vastgelegd. De begroting 2021 onderbouwt de inwonerbijdrage van de deelnemende gemeenten.

De voorliggende begroting is om bovengenoemde reden een beknopte begroting.

Begroting

Opgesteld conform de notitie "Uitgangspunten en spelregels begrotingsopbouw Gemeenschappelijk Orgaan" (juli 2015). Afgerond op hele euro's.

Baten	
Gemeenschappelijke bijdrage (op basis van inwoneraantal)	1.470.646,00
Totale baten	€ 1.470.646,00
Lasten	
Bijdrage Economic Board	786.570,00
Bureau Brussel	298.000,00
Bureau Regio	345.000,00
Regio ontmoetingen	12.000,00
Communicatie	12.500,00
Overige kosten	16.576,00
Totale lasten	€ 1.470.646,00

Kader:

- bedrag per inwoner	€ 1,88
- inwoneraantal 1-1-2020	786.570

De inwonerbijdrage voor 2021 is gebaseerd op het inwoneraantal per 1 januari 2020.
De inwonerbijdrage is € 1,88 per inwoner. De inwonerbijdrage is hiermee gelijk aan 2020.

In de begroting zijn geen programmakosten opgenomen. Datgeen wat nodig is binnen de 4 domeinen wordt via het PFO bijeengebracht door de gemeenten en externe partners.

Het beheer van deze gelden, vindt plaats door één van de 18 gemeenten. De gemeente Nijmegen verzorgt dit voor de domeinen Duurzaamheid en Mobiliteit. De gemeente Arnhem voor Economie (Regionaal Programma Werklocaties). De verantwoording van deze budgetten ligt bij die gemeente en loopt via het PFO.

Aan de uitgavenkant is de bijdrage aan The Economic Board (TEB) van de 18 gemeenten opgenomen. Voor 2021 is voor het zesde jaar de bijdrage van € 1,00 opgenomen. Bij brief van 26 september 2019 aan het GO heeft de Stichting Economic Board haar begroting 2020 aangeboden en daarbij de regiogemeenten verzocht de basisfinanciering ook na 2020 in de meerjarenbegroting op te nemen.
Na de besluitvorming over Triple Helix 3.0 in oktober 2019 is TEB gestart met het opstellen van een nieuw Strategische Plan. Dit plan wordt eind maart, gelijktijdig met het eindvoorstel van de Stuurgroep Versterking regionale samenwerking, gepresenteerd. Dan zal ook duidelijk worden wat de financiële implicaties zijn van Triple Helix 3.0.

De verdere uitgaven liggen vast in de volgende posten:
Bureau Brussel (salaris, huur, lidmaatschappen, programmakosten).
De kosten van Bureau Brussel zijn gebaseerd op een begroting van Bureau Brussel en bevinden zich op hetzelfde niveau als voor 2020. Door Bureau Brussel is op 11 maart 2020 het jaarprogramma 2020 gepresenteerd met een doorkijk naar 2021. De hierin opgenomen financiële doorkijk leidt niet tot wijzigingen in het kosten ten opzicht van 2020.

Bureau Regio. Dit zijn de kosten voor de secretaris en de 4 PFO-secretarissen.
De secretaris (o,8 fte) ondersteunt in brede zin de regionale samenwerking. Hij bereidt de verschillende bestuurlijke overleggen voor, is 1e aanspreekpunt van de regio, hij vertegenwoordigt den regio en faciliteert de samenwerking, coördineert op de verschillende opgaven van de 4 PFO's en is aanspreekpunt voor de procesregisseur Regionale Energy Strategie (RES) en de programmamanager Duurzame Mobiliteit en Bereikbaarheid en voert beheer over de financiën. De PFO-secretaris ondersteunt één van de vier PFO's (0,4 fte). Samen vormen ze het ambtelijke ondersteuning van de regionale samenwerking.

Als gastheergemeente levert de gemeente Arnhem de benodigde administratieve, financiële, juridische en communicatieve ondersteuning.

Uitgangspunt van de samenwerking is dat de opgaven worden opgepakt met de ambtelijke capaciteit vanuit de deelnemende gemeenten (al dan niet tegen een vergoeding). De Kring gemeentesecretarissen speelt hierbij een belangrijke rol.

Regio-ontmoetingen (jaarlijkse ontmoeting en van de regio gericht op informeren, versterken betrokkenheid, verantwoording, presentatie). In deze post is onder meer de RegioDag, de ontmoeting voor raads- en collegeleden, opgenomen als ook de RegioOntmoet. De RegioOntmoet is 4 maal per jaar gepland en richt zich op de colleges. Deze post voorziet ook in de kosten van andere vormen van regionale ontmoetingen voor o.m. het periodiek overleg van de gemeentelijke regiocoördinatoren en incidentele ambtelijke en bestuurlijke ontmoetingen rond een actueel thema.

Communicatie. Deze post dekt de kosten van de website (beheer, onderhoud, toegankelijkheid) en verdere (digitale) communicatie-uitingen zoals de maandelijkse nieuwsbrief. Ook de video's die na afloop van de vergaderingen van de RegioOverleg(t) worden gemaakt, worden hieruit betaald.

Hiermee wordt invulling gegeven aan de *actieve informatieopdracht* die in het reglement is vastgelegd. Begin 2018 is door het Algemeen Bestuur de notitie 'Verbetering Informatievoorziening' vastgesteld. Deze notitie geeft richting aan de communicatie en inzet van middelen.

De post “Overig” vormt de restantpost in deze begroting.

Onderbesteding 2018 en 2019

Zowel in 2018 en 2019 was er sprake van onderbesteding. Van het bedrag van 2018 resteert € 16.724,61. De onderbesteding over het boekjaar 2019 bedraagt € 84.368,00, waarmee een bedrag van € 101.092,61 resteert. Bij de vaststelling van de (voorlopige) jaarrekening 2019 besluit het Algemeen Bestuur over eventuele inzet van dit bedrag.

Bijlage 1 Inwoneraantallen

Gemeente	2020 januari	Percentage
Arnhem	**161.368**	20,52%
Berg en Dal	**34.990**	4,45%
Beuningen	**25.891**	3,29%
Doesburg	**11.078**	1,41%
Druten	**18.918**	2,41%
Duiven	**25.124**	3,19%
Heumen	**16.450**	2,09%
Lingewaard	**46.606**	5,93%
Montferland	**36.009**	4,58%
Mook en Middelaar	**7.847**	1,00%
Nijmegen	**177.698**	22,59%
Overbetuwe	**47.909**	6,09%
Renkum	**31.404**	3,99%
Rheden	**43.736**	5,56%
Rozendaal	**1.705**	0,22%
Westervoort	**14.973**	1,90%
Wijchen	**41.124**	5,23%
Zevenaar	**43.740**	5,56%
Totaal	**786.570**	

Bron: CBS

GEMEENTE Arnhem

Besluit van	17 juni 2020
Zaaknummer	456796

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 19 mei 2020, nummer: 456796;

gelet op artikel 35 van de Wet Gemeenschappelijke Regelingen en artikel 19 en 20 van de Gemeenschappelijke Regeling Park Lingezegen;

besluit:

1. Het Dagelijks Bestuur van Park Lingezegen in een zienswijze mee te delen dat ingestemd kan worden met de (concept) jaarrekening 2019 en (concept) begroting 2021 van Park Lingezegen;
2. In te stemmen met bijgevoegde (concept) zienswijzebrief.

De griffier,

De voorzitter,

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	17 juni 2020
Ter bespreking van	Instemmen met Jaarrekening 2019 en concept Begroting 2021 GR Park Lingezegen
Amendement van het lid	Çetintaş - Dobbe - Elfrink - SP
Titel Amendement	Ook Lingezegen moet steentje bijdragen
Nummer / zaaknummer	**20A47** 456796

De ondergetekende(n) besluit(en) de volgende zienswijze in te dienen:

De begroting van Park Lingezegen dient zo te worden ingericht dat de gemeente Arnhem een structurele besparing van minimaal 5% op haar bijdrage aan Park Lingezegen kan realiseren ingaande 2021.

Toelichting:

Coronarecessie en bezuinigingen dreigen

Çetintaş - Dobbe - Elfrink - SP

VERWORPEN

Voor 6

Tegen 32

Amendement "Ook Lingezegen moet steentje bijdragen" (20A47)

GROENLINKS	0	6
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

ChristenUnie	0	2
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	0	6
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	0	2
van Dillen		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	0	2
Usta		
Aydemir		

D66	0	5
Andeweg		
Loor		
Venhoek		
van Ommen		
van Iperen		

Arnhem Centraal	1	2
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	0	2
de Groot		
Eliëns		

PvdA	0	4
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

Partij voor de Vrijheid	1	1
Verheij		
Sanders		

Totaal 38

Jaarrekening 2019 en concept Begroting 2021 park Lingezegen

Voor de gemeenteraadsvergadering d.d.:	17 juni 2020
Zaaknummer:	
Portefeuillehouder:	R. Paping

.

Aan de gemeenteraad, 10 juni 2020

Het college stelt de raad voor het Dagelijks Bestuur van Park Lingezegen in een zienswijze mee te delen dat ingestemd kan worden met de (concept) jaarrekening 2019 en (concept) begroting 2021 van Park Lingezegen;

Het raadsvoorstel is beleidsluw van aard. Zowel de jaarrekening 2019 als de concept begroting 20121 geven voor het college geen aanleiding tot het maken van op- en aanmerkingen en zijn beiden conform eerder gemaakte afspraken. Het raadvoorstel bevat derhalve geen inhoudelijke zienswijze vanuit Arnhem.

Het Dagelijks Bestuur van de Agendacommissie heeft daarom besloten dit voorstel direct, dat wil zeggen zonder voorafgaande raadskamerbespreking, toe te voegen aan de agenda van de besluitvormende vergadering.

De raadsadviseur, De voorzitter,

J.G.M. Kersten C.J.M. Kalthoff

RAADSVOORSTEL

Aan de gemeenteraad

Zaaknummer 456796

Onderwerp: Jaarrekening 2019 en concept Begroting 2021 GR Park Lingezegen

Voorstel

1. Het Dagelijks Bestuur van Park Lingezegen in een zienswijze mee te delen dat ingestemd kan worden met de (concept) jaarrekening 2019 en (concept) begroting 2021 van Park Lingezegen;
2. In te stemmen met bijgevoegde (concept) zienswijzebrief.

Inleiding

Jaarlijks wordt door het bestuur van de Gemeenschappelijke Regeling (GR) Park Lingezegen aan de raden van de vier betrokken gemeenten, waaronder Arnhem, de mogelijkheid geboden om een zienswijze in te dienen met betrekking tot de jaarrekening en begroting van het park.

In de jaarrekening 2019 is aangegeven dat er veel meer is uitgegeven aan realisatie dan aanvankelijk hiervoor begroot. De raming ging nog uit van 0,6 miljoen euro. De realisatie zit echter op 6,3 miljoen euro. Dit is met name veroorzaakt door verschuiving van activiteiten over jaargrenzen heen (realisatie en duurder uitvallen van bijvoorbeeld de spoorbrug in deelgebied de Park) en doordat in het kader van de doorontwikkeling gronden zijn overgenomen van de provincie Gelderland (voor 2,7 miljoen Euro). De gronden worden in 2020 - conform eerder gemaakte afspraken - weer deels doorverkocht wordt aan Overbetuwe en Lingewaard (voor 1,65 miljoen euro). Het evenemententerrein (onderdeel van deze grondverkoop) blijft in eigendom van de GR Park Lingezegen.

In de begroting 2021 is aangegeven dat in 2020 de laatste activiteiten in het kader van de realisatie van Park Lingezegen worden uitgevoerd. De parkorganisatie zelf gaat daarbij over van een projectorganisatie (met inhuur/detachering van personeel van deelnemende partijen) naar een beheerorganisatie met eigen personeel (6,7 FTE). Gezien deze nieuwe opzet van de parkorganisatie is ook de begrotingsopzet aangepast zodat deze aansluit bij de beheerorganisatie.
De begroting voor 2021 en verdere jaren laat een stabiel tekort zien van € 150.000 per jaar, te financieren uit het beheerfonds. Volgens de laatste meerjarenprognose komt het beheerfonds uit op zo'n € 5,9 mln. eind 2024. Dit is, tezamen met de jaarlijkse gemeentelijke bijdragen dan nog voldoende voor 28 jaar beheer van het park. Om de hoogte van het beheerfonds niet verder te laten zakken en een minimaal beheer van 20 jaar te kunnen blijven garanderen, zal vanaf 2021 een indexering (1,6%) van de gemeentelijke bijdrage noodzakelijk zijn.

GEMEENTE Arnhem

De concept begroting 2021 is - en vooruitlopend op- gebaseerd op een wijziging van de Gemeenschappelijke Regeling Park Lingezegen inclusief een daarbij horende nieuwe Parkorganisatie (zie bijlage presentatie Park Lingezegen door Parkdirecteur van Rijswijk, raad Arnhem, september 2019) De wijziging van de huidige Gemeenschappelijk Regeling (uit 2010) is nog in voorbereiding. Een wijziging is noodzakelijk omdat twee partijen: de provincie Gelderland en het Waterschap Rivierenland uit de regeling treden. Daarnaast wordt het doel van de samenwerking gewijzigd van realisatie van het Park naar vooral beheer en doorontwikkeling van het park. Hier hoort ook een andere parkorganisatie bij. De aangepaste/gewijzigde Gemeenschappelijke Regeling (en bijbehorende gewijzigde parkorganisatie) is nog niet beschikbaar en zal na de zomer 2020 ter vaststelling aangeboden worden aan de raden van de vier gemeenten.

Het indienen van een zienswijze in het kader van de jaarrekening 2019 en concept begroting 2021 door uw raad is mogelijk tot uiterlijk 17 juni 2020.
Na de consultatieperiode in de colleges en raden en afweging van de eventueel ingediende zienswijzen zullen de concept jaarstukken door het Algemeen bestuur van het Park Lingezegen op 24 juni a.s. worden vastgesteld.

Beoogd effect

Uw raad te informeren over de jaarstukken 2019 en de conceptbegroting 2021 van de Gemeenschappelijke Regeling park Lingezegen en uw zienswijze te geven op deze stukken, zodat u uw controlerende rol adequaat kunt uitoefenen en tijdig kunt bijsturen.

Argumenten

1.1 Zowel de jaarrekening 2019 als de concept begroting 2021 geven geen aanleiding tot het maken van op- en aanmerkingen en zijn beiden conform eerder gemaakte afspraken

Zoals in het voorgaande is aangegeven (inleiding) en nader is toegelicht in de financiële paragraaf, zijn de grote verschillen tussen raming en realisatie in de jaarrekening 2019 te verklaren door het doorschuiven van werkzaamheden over de jaargrenzen heen en de aankoop van provinciale gronden. Dit laatste, conform eerdere afspraken, zoals die in januari 2019 ook zijn voorgelegd aan uw college en de raad.

In de concept begroting 2021 is in de meerjarenprognose aangegeven dat het beheerfonds eind 2024 nog beschikt over € 5,9 mln. Dit is dan nog, tezamen met de jaarlijkse gemeentelijke bijdragen genoeg voor 28 jaar beheer en tevens ruim boven de periode van minimaal 20 jaar beheer, die bij de oprichting van het park (2010) is besloten. Het beheerfonds wordt jaarlijks gevuld door de (tot nu toe niet geïndexeerde) bijdragen van de 4 gemeenten (€ 960.000) en hier worden de jaarlijkse kosten voor het daadwerkelijke beheer uit betaald. Sinds 2019 (start beheerfase park Lingezegen) wordt jaarlijks een beroep gedaan op het beheerfonds. Het beheerfonds was in 2019 € 6,8 mln. Conform eerdere afspraken laat het beheerfonds per jaar een stabiel tekort zien van €150.000. De hoogte van het beheerfonds is de afgelopen jaren wel wat sneller gedaald als gevolg van het niet indexeren van de gemeentelijke bijdrage en de keuze voor een andere indexeringsmethode, vandaar dat voorgesteld wordt om vanaf 2021 de beheerbijdrage te indexeren met 1,6%, zodat de beheerbijdrage van de 4 gemeenten in 2021 aan het beheerfonds €975.000 bedraagt.

Kanttekeningen en risico's

1.1 De hoogte van het beheerfonds is de afgelopen jaren wel sneller gedaald.

De hoogte van het beheerfonds is de afgelopen jaren sneller gedaald als gevolg van het - op verzoek van de gemeenten- niet indexeren van de gemeentelijke bijdrage en de keuze voor een andere indexeringsmethode. In 2019 (begroting park Lingezegen) was aangegeven dat het beheerfonds in 2019 met € 6,8 mln.(met de jaarlijkse gemeentelijke bijdragen) nog voldoende was voor 40 jaar beheer. In de (vastgestelde) begroting 2020 was in de meerjarenprognose aangegeven dat in 2024 het beheerfonds nog voldoende was voor 35 jaar beheer en in de concept begroting 2021 is aangegeven dat het beheer eind 2024 (meerjarenprognose) nog voldoende is voor 28 jaar beheer. Om de hoogte van het beheerfonds niet verder te laten zakken en een minimaal beheer van 20 jaar te kunnen garanderen, zal vanaf 2021 een indexering (1,6%) van de gemeentelijke bijdrage noodzakelijk zijn. Concreet betekent dit dat de bijdrage van de gemeente Arnhem in 2021 verhoogd wordt van € 240.000 naar € 244.000. Deze indexering past binnen het bedrag dat de gemeente Arnhem in de begroting heeft staan voor park Lingezegen.

Financiën

Jaarrekening 2019
Het jaar 2019 is het laatste jaar waarin nog grote investeringen in het park zijn opgenomen (behoudens een beperkt aantal af te ronden zaken). Het jaar 2020 wordt een overgangsjaar en vanaf 2021 gaat het park echt de beheerfase in.
In 2019 is een fors aantal uit eerdere jaren doorgeschoven budgetten uitgegeven. De GR Lingezegen werkt niet met het aanpassen van de begroting via begrotingswijzigingen. Daardoor wordt bij de jaarrekening een grote afwijking van ruim € 6 miljoen ten opzichte van de eerder vastgestelde (maar eigenlijk al verouderde) begroting. De grootste afwijking komt voor rekening van de brug over het spoor (€ 2,5 miljoen). Dit was grotendeels voorzien in de doorgeschoven budgetten uit eerdere jaren. De overschrijding op de aanlegkosten van de brug kon voor het grootste deel worden gefinancierd uit de post "Onvoorzien" in de begroting van € 250.000.
De tweede grote afwijking is de veelbesproken aankoop van de gronden aan de Provincie voor een bedrag van € 2,7 miljoen. In 2020 zijn deze gronden, behoudens het evenemententerrein, conform eerdere afspraken doorverkocht aan de gemeenten Lingewaard en Overbetuwe voor een bedrag van € 1,65 miljoen. Het verschil komt ten laste van de doorontwikkeling.

Indien er wordt gekeken naar de totale investeringsperiode dan resteert er zelfs nog een bedrag van ruim € 1 miljoen voor de doorontwikkeling.
Hoewel de afwijkingen in de jaarrekening ten opzichte van de begroting dus fors lijken, blijven ze binnen de door het park gemaakte prognoses.

Begroting 2021
Dit is het eerste volledige beheerjaar in de geschiedenis van de GR Lingezegen.
De begroting voor 2021 en verdere jaren laat per jaar een stabiel tekort zien van circa € 150.000 per jaar, te financieren vanuit het beheerfonds. In 2021 en verdere jaren wordt uitgegaan van een indexering

(1,6%) van de beheerbijdrage. Deze wordt verhoogd van €240.000 naar €244.000 in 2021. Deze verhoging past binnen het bedrag dat de gemeente Arnhem in de begroting heeft staan.
Het beheerfonds is volgens de meerjarenprognose eind 2024 nog voldoende om circa 28 jaren vooruit te kunnen. Dat is nog steeds ruim boven de bij de oprichting besloten periode van minimaal 20 jaren.

Uitvoering

Niet van toepassing.

Communicatie

Niet van toepassing.

Bijlagen

Stukken voor gemeenteraad

- Jaarrekening 2019 park Lingezegen
- Begroting 2021 park Lingezegen
- (concept) zienswijzebrief
- Aanbiedingsmail jaarrekening 2019 en begroting 2021, 25 maart 2020
- Vastgestelde begroting 2020
- Huidige Gemeenschappelijke regeling 2010
- Presentatie park Lingezegen door Parkdirecteur van Rijswijk, Raad Arnhem september 2019

RAADSVOORSTEL

Besluit van

Zaaknummer 456796

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 19 mei 2020, nummer: 456796;

gelet op artikel 35 van de Wet Gemeenschappelijke Regelingen en artikel 19 en 20 van de Gemeenschappelijke Regeling Park Lingezegen;

besluit:

1. Het Dagelijks Bestuur van Park Lingezegen in een zienswijze mee te delen dat ingestemd kan worden met de (concept) jaarrekening 2019 en (concept) begroting 2021 van Park Lingezegen;
2. In te stemmen met bijgevoegde (concept) zienswijzebrief.

De griffier, De voorzitter,

GEMEENTE Arnhem

Park Lingezegen

Jaarstukken 2019

maart 2020

Inhoudsopgave

1 Jaarverslag 3
2 Programmaverantwoording 5
2.1 Programma 5
2.2 Uitgangspunten van het beleid ten aanzien van de algemene dekkingsmiddelen 6
2.3 Aanwending van de post onvoorzien 6
2.4 Paragrafen 7
2.4.1 Weerstandsvermogen en risicobeheersing 7
2.4.2 Financiering 7
2.4.3 Bedrijfsvoering 8
2.4.4 Verbonden partijen 8
2.4.5 Grondbeleid 8
2.4.6 Rechtmatigheid 8
2.4.7 BTW 8
3 Jaarrekening 10
3.1 Algemeen 10
3.2 Balans Park Lingezegen 12
3.3 Toelichting op de balans 13
3.3.1 Toelichting algemeen 13
3.3.2 Toelichting op de activa 13
3.3.3 Toelichting op de passiva 15
3.4 Overzicht van baten en lasten 2019 Park Lingezegen 16
3.4.1 Toelichting op het overzicht van baten en lasten 16
3.5 Overige gegevens 21

1 Jaarverslag

Het openbaar lichaam Park Lingezegen is opgericht om Park Lingezegen te realiseren en te beheren. In een bestuursovereenkomst hebben de verschillende partijen besloten tot de oprichting van een openbaar lichaam zodat besluitvorming en uitvoering voor het park bij één partij komt te liggen. Het openbaar lichaam werkt onder mandaat van de deelnemende partijen. Het openbaar lichaam is operationeel sinds 1 december 2010.

De realisatie van Park Lingezegen is vastgelegd in de bestuursovereenkomst d.d. juli 2008. In het uitvoeringsprogramma Park Lingezegen zijn de uit te voeren projecten beschreven. Op het moment van schrijven lopen de laatste projecten die waren gedefinieerd in de oorspronkelijke projectplannen. Deze activiteiten worden in 2020 afgerond. Aan het einde van de looptijd van het project wordt een beheerfonds gevormd uit de middelen die overblijven. Het beheerfonds wordt gebruikt om de kosten van het beheer langjarig te dekken. In een later stadium worden de beheerkosten in een aparte begroting opgenomen en ter goedkeuring aangeboden aan het Algemeen Bestuur. Deze nieuwe begrotingssystematiek gaat in per 2021, waarvoor de begroting in februari 2020 wordt opgesteld. De parkorganisatie ontwikkelt zich in 2020 naar een organisatie met de focus op beheer en op het optimaal gebruik van Park Lingezegen door relevante partijen in het gebied aan elkaar te verbinden.

De parkorganisatie functioneert als een zelfstandig openbaar lichaam. De dagelijkse operationele aansturing wordt verzorgd door de Parkdirecteur. De uiteindelijke verantwoordelijkheid voor het openbaar lichaam ligt bij het Dagelijks Bestuur en bij het Algemeen Bestuur.
De partners die samenwerken in het openbaar lichaam zijn: provincie Gelderland, gemeente Lingewaard, gemeente Overbetuwe, gemeente Nijmegen, gemeente Arnhem en waterschap Rivierenland.

Het park is opgedeeld in vijf deelgebieden die elk een eigen karakter hebben.

Programma verantwoording 2019

2 Programmaverantwoording

2.1 Programma

Belangrijkste doelstellingen en activiteiten

De doelstelling van het programma is de realisatie van Park Lingezegen. Voor het afgelopen begrotingsjaar waren de belangrijkste doelstellingen en activiteiten:

Doelstellingen en Activiteiten

Doelstelling	Activiteit	Raming 2019 (x € 1)	Realisatie 2019 (x € 1)
Inrichting De Park	Uitvoering projecten	€ -	€ 2.534.112
Inrichting Waterrijk	Uitvoering projecten	€ 640.405	€ 594.126
Inrichting Landbouwland/De Woerdt	Uitvoering projecten	€ -	€ 464.894
Algemeen	Uitvoering projecten	€ -	€ -
Subtotaal:		*€ 640.405*	*€ 3.593.132*
Grondverwerving	Aankoop van grond	€ -	€ 2.764.407
Planontwikkeling	Opstellen van de plannen en voorbereidend onderzoek	€ -	€ 536.608
Organisatie	Projectmanagement en ondersteuning	€ 430.604	€ 786.350
Beheerkosten	Beheer van ingerichte gebieden	€ 832.714	€ 326.495
Subtotaal:		*€ 1.263.318*	*€ 4.413.860*
Totaal:		**€ 1.903.723**	**€ 8.006.992**

Bereikt

In 2019 is de uitvoering van de realisatie van Park Lingezegen verder vormgegeven. De Park, Landbouwland en het Waterrijk zijn nagenoeg volledig afgerond. In 2019 is veel werk verricht aan de spoorwegkruising in De Park en aan het inrichten van de omgeving Ressen en de Noordrand Bemmel aan de A15. Dat zijn de laatste activiteiten voor de beide gebieden en afronding staat gepland in 2020. Ook in het Waterrijk zijn de laatste werkzaamheden afgerond in 2019. In de realisatie is te zien dat in 2019 de raming uitging van een inrichting voor 0,6 miljoen Euro. De realisatie zit echter op ruim 6,3 miljoen Euro, dit betreft de inrichting en de grondverwerving. Het gaat hier vooral om een verschuiving van activiteiten in De Park en onder algemeen. De volledige verschuiving op De Park is veroorzaakt door een gewijzigde planning voor het realiseren van de brug over het spoor. Die valt bovendien duurder uit dan oorspronkelijk geprognotiseerd. In 2019 heeft de parkorganisatie in het kader van de doorontwikkeling bovendien grond overgenomen van de Provincie Gelderland. Hierdoor is zeker geworden dat de grond langdurig onderdeel van de basisuitrusting van Park Lingezegen uit zal maken.

Hieronder staat per doelstelling een korte verklaring.

Uitgevoerde activiteiten

<u>Grondverwerving</u>

In 2019 heeft de parkorganisatie voor ruim 2,7 miljoen Euro aan gronden overgenomen van de Provincie Gelderland. Deze overname heeft plaatsgevonden in het kader van de doorontwikkeling van Park Lingezegen. Voor deze doorontwikkeling waren middelen beschikbaar vanuit het oorspronkelijke budget dat beschikbaar was voor Park Lingezegen.

<u>Planontwikkeling</u>

Onder planontwikkeling vallen ook in 2019 kosten voor OCE en kosten voor begeleiden van de uitvoering van de projecten in Park Lingezegen. In deze kosten zitten bovendien posten die te maken hebben met het voorbereiden van de organisatie op een transitie naar een beheerorganisatie.

Organisatie
In 2019 is de uitvoeringsorganisatie verder afgebouwd, maar minder snel dan verwacht in verband met de uitloop van uitvoerende projecten. De beschikbare capaciteit volgt het niveau van de activiteiten in het park en de afbouw gaat door tot op het punt dat alleen een beheerorganisatie overblijft. Deze beweging wordt in 2020 verder doorgezet.

Inrichting De Park
De Park is afgerond op de spoorwegkruising na. We kunnen constateren dat het totale deelgebied De Park binnen begroting wordt opgeleverd, hoewel de brug over het spoor als deelproject een overschrijding laat zien ten opzichte van de oorspronkelijke begroting.

Inrichting Waterrijk
In 2019 zijn de laatste werkzaamheden in het Waterrijk afgerond. Hier zitten we nu in de situatie van beheer.

Inrichting Landbouwland/Buitens/De Woerdt
In de deelgebieden Landbouwland/Buitens/De Woerdt zijn alle activiteiten afgerond, op de Noordrand Bemmel naast de A15 na. Die activiteiten worden afgerond in 2020.

Toelichting
In de realisatie is een overschrijding te zien ten opzichte van de begroting. Dit is met name veroorzaakt door een gewijzigde timing van activiteiten en het nog niet kunnen invullen van de wensen rondom doorontwikkeling. In de begroting voor 2019 (opgesteld in februari 2018) was al uitgegaan van een situatie met nagenoeg alleen beheer.

2.2 Uitgangspunten van het beleid ten aanzien van de algemene dekkingsmiddelen

De baten liggen hoger dan opgenomen in de begroting. De voornaamste oorzaak voor de hogere opbrengsten ligt in een bijdrage van Rijkswaterstaat aan de inrichting van de Noordrand Bemmel en diverse gronden die worden verpacht.

Algemene dekkingsmiddelen	Raming 2019 (x € 1)	Realisatie 2019 (x € 1)
Saldo van de financieringsfunctie	€ -	€ -
Overige algemene dekkingsmiddelen	€ 960.000	€ 1.165.205
Totaal:	**€ 960.000**	**€ 1.165.205**

2.3 Aanwending van de post onvoorzien

De post onvoorzien is in het jaar 2019 ingezet voor de volle 250.000 Euro. Gebruik van de post onvoorzien was voor 2019 niet begroot maar aan het eind van 2018 in verband met de uitloop van werkzaamheden overgeheveld naar 2019.

Onvoorzien	Raming 2019 (x € 1)	Realisatie 2019 (x € 1)
Park Lingezegen	€ -	€ 250.000
Totaal:	**€ -**	**€ 250.000**

2.4 Paragrafen

2.4.1 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

De parkorganisatie vormt alleen reserves die vrij aanwendbaar zijn. De parkorganisatie kent geen formeel weerstandsvermogen, aangezien de begroting over de totale looptijd van het project sluitend en taakstellend is. Eventuele tegenvallers leiden over de volledige looptijd van het project daarom tot keuzes.
Risico's worden opgevangen in de exploitatie wanneer ze de post onvoorzien overschrijden. Vanuit de behoefte te kunnen blijven sturen op uitgaven is een fasering tussen deelgebieden van het park aangebracht. Op die manier kan aan meer bepalende elementen van het park uitvoering worden gegeven door eventueel minder bepalende elementen niet uit te voeren. De volledige inrichting van Park Lingezegen lukt nog altijd binnen de randvoorwaarden van de oorspronkelijke projectbegroting uit 2010.

Het vermogen van de parkorganisatie was aan het begin van 2019, na het besluit van het algemeen bestuur het resultaat van 2018 te onttrekken aan de algemene reserves, € 12.267.800. De algemene reserves van de parkorganisatie worden afgebouwd gedurende de realisatie van het park. Afname van de algemene reserves loopt zo parallel met afname van de risico's. Na goedkeuring van de jaarrekening stellen wij voor het resultaat over 2019 (-/- € 7.091.788) ten laste te brengen van het eigen vermogen. Hiermee komen de algemene reserves uit op € 5.176.012.

De parkorganisatie voert risicomanagement uit op de deelprojecten en op het totale park. In afzonderlijke, actief beheerde, risicoregisters zijn de belangrijkste risico's geïnventariseerd, (kwalitatief) gewogen en waar nodig voorzien van de benodigde beheersmaatregelen. In periodiek overleg over de deelgebieden en in de verschillende vergaderingen van de parkorganisatie worden de risico's en de voortgang van de beheersmaatregelen besproken.

Kengetallen BBV	**2019**		**2018**
	begroot	**realiteit**	**realiteit**
netto schuldquote	nvt	-444%	-967%
netto schuldquote gecorrigeerd voor leningen	nvt	-444%	-967%
Solvabiliteitsratio	nvt	89%	98%
Structurele exploitatieruimte	-32%	-13%	-46%

2.4.2 Financiering

De financiering van de parkorganisatie gebeurt volledig door de deelnemers aan de parkorganisatie. Zij hebben met elkaar in een bestuursovereenkomst afgesproken hoeveel middelen elke deelnemer bijdraagt aan de ontwikkeling en inrichting van het park. Alle middelen zijn na oprichting van het park beschikbaar gesteld. Omdat de financiering gebeurt door het storten van middelen bij de start van de parkorganisatie is geen alternatieve financiering noodzakelijk. Middelen om tot alternatieve financiering te komen zijn daarom vooralsnog uitgesloten. De parkorganisatie heeft een treasurystatuut opgesteld, in overeenstemming met haar verordeningen en de relevante wet- en regelgeving. In het treasurystatuut is onder andere opgenomen dat het de parkorganisatie niet is toegestaan langlopende financiering aan te trekken.

2.4.3 Bedrijfsvoering

De bedrijfsvoering van de parkorganisatie is volledig operationeel. Sinds de oprichting per 1 december 2010 is de organisatie op sterkte gebracht en is de volledige planning- en control cyclus ingericht. De parkorganisatie kent de volgende organisatievorm:

Algemeen Bestuur
Het algemeen bestuur bestaat uit vijf leden vanuit de deelnemende partijen aan de parkorganisatie. Het algemeen bestuur is uiteindelijk verantwoordelijk voor het beleid van de parkorganisatie. In 2019 heeft het algemeen bestuur drie keer vergaderd.
Dagelijks Bestuur
Het dagelijks bestuur bestaat uit drie leden vanuit de deelnemende partijen aan de parkorganisatie. Het dagelijks bestuur is in 2019 drie keer in vergadering geweest en staat dichter bij de bedrijfsvoering van de parkorganisatie en het inrichten van de deelgebieden.
Operationele organisatie
De operationele aansturing van de parkorganisatie is de verantwoordelijkheid van de (door het algemeen bestuur aangestelde) parkdirecteur. Hij heeft een team beschikbaar dat bestaat uit gedetacheerde en ingehuurde medewerkers op de aandachtsgebieden operationele uitvoering, juridisch, financieel, communicatie en ondersteuning. De parkorganisatie heeft geen vaste medewerkers in dienst. De verantwoordelijkheid voor de uiteindelijke besluitvoering ligt bij het dagelijks bestuur en het algemeen bestuur van de parkorganisatie. ICT is volledig uitbesteed.

2.4.4 Verbonden partijen

De Parkorganisatie kent geen verbonden partijen.

2.4.5 Grondbeleid

De parkorganisatie is opgericht voor het realiseren van het Park Lingezegen. Realisatie van het park bestaat uit het inrichten van natuur. De grond waarop de natuur wordt ingericht is reeds verworven.
Het grondbeleid van het park is gericht op het verwerven van de basisuitrusting en het inrichten van de basisuitrusting. Naast de basisuitrusting bestaat ook nog een streefbeeld. Het streefbeeld is echter geen onderdeel van dit project. Grond die wordt aangekocht en niet bij de basisuitrusting hoort wordt in principe geruild tegen grond die wel tot de basisuitrusting hoort, of wordt verkocht.

2.4.6 Rechtmatigheid

De parkorganisatie heeft geen herziene begroting gemaakt, maar werkt vanuit een oorspronkelijke begroting. De realisatie wijkt af van de begroting. Per afwijking is een verklaring gegeven. In 2019 zijn door de controller van de parkorganisatie interne audits uitgevoerd op gevolgde procedures. De audits hebben geen onrechtmatigheden opgeleverd.

2.4.7 BTW

De Parkorganisatie komt zelf niet in aanmerking voor BTW compensatie, Door middel van de transparantiemethode wordt de BTW echter doorgegeven aan de deelnemende partijen (gemeenten en provincie). De verdeelsleutel is afgestemd met de belastingdienst. De te compenseren BTW wordt via een factuur verrekend met de deelnemende partijen. De BTW positie is in de jaarrekening verantwoord onder ‘vorderingen op openbare lichamen’.

Jaarrekening
2019

3 Jaarrekening

3.1 Algemeen

Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling
De volgende grondslagen, waarop de waardering van de activa en passiva en de resultaatbepaling zijn gebaseerd, zijn bedoeld als leidraad voor een juiste interpretatie van de financiële overzichten. De jaarrekening is opgesteld volgens de voorschriften van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (hierna: BBV).

Tenzij bij de desbetreffende balanspost anders vermeld, worden de activa en passiva opgenomen tegen nominale waarde.

Voor zover het BBV niet anders voorschrijft, zijn de baten en lasten toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Winsten worden slechts opgenomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het begrotingsjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Voorraden
De parkorganisatie heeft geen waarde toegekend aan de gronden die zij bezit. Deze gronden zijn verworven en volledig afgewaardeerd.

Vorderingen en overlopende activa
De vorderingen en overlopende activa worden gewaardeerd tegen de nominale waarde

Liquide middelen
De liquide middelen zijn tegen nominale waarde opgenomen in de balans.

Gerealiseerd resultaat
Het gerealiseerde resultaat is het resterende resultaat na reeds bestemde mutaties in de reserves. Het gerealiseerde resultaat wordt ter besluitvorming voorgelegd aan het algemeen bestuur.

Vlottende passiva
De vlottende passiva zijn tegen nominale waarde opgenomen in balans.

Borg- en garantstellingen
Buiten de balanstelling wordt - voor zover van toepassing - het bedrag genoemd waarvoor er borg- of garantstellingen zijn afgegeven.

Verordeningen
Het openbaar lichaam heeft verordeningen opgesteld conform artikel 216, 217 en 217a van de Provinciewet. Deze verordeningen organiseren het financiële beleid van de parkorganisatie. Het algemeen bestuur heeft Keystone Accountants B.V. opdracht gegeven de controle van de jaarrekening te verzorgen.

Normenkader en controletolerantie
Naast de verschillende wet- en regelgeving wordt het normenkader gevormd door de verschillende verordeningen, het treasury-statuut en de door de parkorganisatie ingerichte (financiële) processen met bijbehorende procedures en werkinstructies. De verordeningen die relevant zijn werden vastgesteld in de vergadering van het algemeen bestuur op 1 december 2010. Het normenkader wordt gevormd door:

Programma/ product	**Specifieke activiteit**	**Wetgeving extern**	**Regelgeving intern**
Algemeen bestuur en ondersteunende processen	Samenwerking	- Grondwet - Burgelijk wetboek - Algemene wet bestuursrecht - Wet gemeenschappelijke regelingen	- Bestuursovereenkomst - Regeling voorschriften mandatering bevoegdheden van het dagelijks bestuur en de voorzitter (Regeling mandatering)
	Algemeen financieel middelenbeheer	- Burgerlijk wetboek - Provinciewet - Besluit begroting en verantwoording - Besluit accountantscontrole provincies en gemeenten - Besluit BTW compensatiefonds - Wet gemeenschappelijke regelingen	- Verordening 216 - Verordening 217/217a - Regeling mandatering
	Treasury	- Wet financiering decentrale overheden - Regeling Uitzettingen en derivaten decentrale overheden	- Treasury-statuut
	Arbeidsvoorwaarden en Personeelsbeleid	- Ambtenarenwet - Fiscale wetgeving - Sociale verzekeringswetgeving - Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector	- Overige personeelsregelingen - Detacheringsovereenkomsten
	Inkopen en contractbeheer	- Europese aanbestedingsrichtlijnen	- Regeling inkopen en aanbesteding - Regeling mandatering

Voor de controletolerantie wordt aangesloten bij de maximale goedkeuring- en rapportagetoleranties, zoals die wettelijk in het Besluit Accountantscontrole Decentrale Overheden (BADO) zijn vastgesteld, te weten 1% van de lasten voor fouten en voor onzekerheden in de controle 3% van de lasten. Deze toleranties gelden zowel voor de getrouwheid als voor de rechtmatigheid.

3.2 Balans Park Lingezegen

ACTIVA	**31-12-2019** (x € 1.000)		**31-12-2018** (x € 1.000)	
Vlottende activa				
Uitzettingen met een rentetypische looptijd van één jaar of langer				
- vorderingen op openbare lichamen				
Uitzettingen met een rentetypische looptijd kleiner dan één jaar				
- vorderingen op openbare lichamen	3.467		2.830	
- overige vorderingen	12		-	
- Rekening courant verhouding met het Rijk	2.052		9.682	
Liquide middelen				
- bank- en girosaldi	299		58	
Totaal vlottende activa		*5.830*		*12.570*
Totaal activa:		**5.830**		**12.570**

PASSIVA	**31-12-2019** (x € 1.000)		**31-12-2018** (x € 1.000)	
Vaste Passiva				
Eigen vermogen				
- Algemene Reserve	12.268		15.947	
- Gerealiseerd resultaat	-7.092		-3.680	
Totaal vaste passiva:		*5.176*		*12.268*
Vlottende Passiva				
Netto vlottende schulden met een rentetypische looptijd kleiner dan één jaar				
- overige schulden	579		164	
Overlopende passiva				
- verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen met met uitzondering van jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume	75		139	
Totaal vlottende passiva		*654*		*303*
Totaal Passiva:		**5.830**		**12.570**

	31-12-2019 (x € 1.000)	**31-12-2018** (x € 1.000)
Garantstellingen	-	-
Gewaarborgde geldleningen	-	-

3.3 Toelichting op de balans

3.3.1 Toelichting algemeen

De parkorganisatie heeft een eenvoudige balans. Daarbij beschikt de parkorganisatie over middelen die worden gebruikt om het park te realiseren en straks te onderhouden. De activa bestaan uit vorderingen en middelen in de schatkist. Aan de passiva zijde van de balans heeft de parkorganisatie alleen Eigen vermogen en kortlopende schulden (crediteuren en nog te ontvangen inkoopfacturen). De belangrijkste posten zijn hierna toegelicht.

3.3.2 Toelichting op de activa

Vlottende Activa (x € 1.000)

Uitzettingen met een rentetypische looptijd < 1 jaar:

	Boekwaarde 31-12-2019	Boekwaarde 31-12-2018
Vorderingen op openbare lichamen	3.467	2.830
Overige vorderingen	12	-
Rekening Courant verhouding met het Rijk	2.052	9.682
Totaal:	**5.531**	**12.512**

De vorderingen op openbare lichamen bestaan uit een post BTW (€ 721.250) die aan de deelnemende partijen wordt gefactureerd en door de deelnemers worden meegenomen in hun BTW aangifte. De afspraken voor deze doorbelasting zijn gemaakt met de fiscus en de deelnemende partijen. Het overige bedrag (€ 2.756.734) bestaat voornamelijk uit een vordering op de provincie Gelderland en nog een aantal openstaande rekeningen voor de beheerbijdrage. De rekening courant verhouding met het Rijk bedraagt ultimo 2019 € 2.052.426

Liquide middelen:

	Boekwaarde 31-12-2019	Boekwaarde 31-12-2018
Bank- en girosaldi	299	58
Totaal:	**299**	**58**

De liquide middelen staan ter vrije beschikking van de parkorganisatie en zijn voor het grootste deel ondergebracht op een aan schatkistbankieren gekoppelde bankrekening.

De parkorganisatie maakt gebruik van schatkistbankieren. De overtollige middelen boven een drempelbedrag (voor de parkorganisatie 250.000 Euro) moeten onder schatkistbankieren worden aangehouden in een aan de schatkist gekoppelde rekening. Uit het verloopoverzicht van de middelen blijkt dat de parkorganisatie voldoet aan die vereiste.

Berekening benutting drempelbedrag schatkistbankieren (bedragen x € 1000)					
		Verslagjaar			
(1)	**Drempelbedrag**	**250**			
		Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
(2)	**Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen**	**85**	**53**	**42**	**111**
(3a) = (1) > (2)	Ruimte onder het drempelbedrag	165	197	208	139
(3b) = (2) > (1)	Overschrijding van het drempelbedrag	-	-	-	-
(1) Berekening drempelbedrag					
		Verslagjaar			
(4a)	Begrotingstotaal verslagjaar	1.904			
(4b)	Het deel van het begrotingstotaal dat kleiner of gelijk is aan € 500 miljoen	1.904			
(4c)	Het deel van het begrotingstotaal dat de € 500 miljoen te boven gaat	-			
(1) = (4b)*0,0075 + (4c)*0,002 met een minimum van €250.000	Drempelbedrag	250			
(2) Berekening kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen					
		Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
(5a)	Som van de per dag buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen (negatieve bedragen tellen als nihil)	7.658	4.858	3.831	10.235
(5b)	Dagen in het kwartaal	90	91	92	92
(5a) / (5b)	Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	85	53	42	111

3.3.3 Toelichting op de passiva

Vaste Passiva (x € 1.000)

Eigen vermogen:

	Boekwaarde 31-12-2019	Boekwaarde 31-12-2018
Algemene reserve	12.268	15.947
Resultaat na bestemming	-7.092	-3.680
Totaal:	**5.176**	**12.268**

Het resultaat wordt, na besluit van het algemeen bestuur, onttrokken aan de algemene reserve.

Vlottende Passiva

Netto vlottende schulden met een rentetypische looptijd kleiner dan één jaar

	Boekwaarde 31-12-2019	Boekwaarde 31-12-2018
Schulden aan openbare lichamen	15	-
Crediteuren	564	164
Nog te ontvangen facturen	75	139
Totaal:	**654**	**303**

Overlopende passiva
De overlopende passiva bestaat voornamelijk uit crediteuren en een post voor facturen die betrekking hadden op 2019 maar zijn ontvangen in 2020.

Langlopende financiële verplichtingen
De parkorganisatie heeft geen langlopende financiële verplichtingen.

Niet uit de balans blijkende rechten en verplichtingen
Niet uit de balans blijkende verplichtingen
Er is geen sprake van gebeurtenissen na balansdatum met een materiële impact op de jaarrekening.

In 2018 heeft de parkorganisatie het realiseren van een brug over het spoor en de inrichting van aanverwante gebieden aanbesteedt voor een totaal bedrag van € 2.987.000. Van dat bedrag staat eind 2019 nog € 339.000 open als verplichting.

Verder is voor een bedrag van € 10.000 een claim ingediend en toegekend voor geleden planschade.

Niet uit de balans blijkende rechten
Door Park Lingezegen is het onderhoud voor 15 jaar (2018 t/m 2032) van 9 ha rietmoeras inclusief moerasbos in het deelgebied Waterrijk-oost voor € 45.000 afgekocht bij Waterschap Rivierenland.

3.4 Overzicht van baten en lasten 2019 Park Lingezegen

	Raming begrotingsjaar Bedragen X € 1.000,--			Realisatie begrotingsjaar Bedragen X € 1.000,--		
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
Programma's:						
Park Lingezegen	-	1.904	-1.904	-	8.007	-8.007
Subtotaal programma's	-	1.904	-1.904	-	8.007	-8.007
Algemene dekkingsmiddelen:						
Saldo Financieringsfuntie	-	-	-	-	-	-
Overige algemene dekkingsmiddelen	960	-	960	1.165	-	1.165
Subtotaal algemene dekkingsmiddelen	960	-	960	1.165	-	1.165
Onvoorzien	-	-	-	-	250	-250
Gerealiseerde totaalsaldo van baten en lasten	960	1.904	-944	1.165	8.257	-7.092
mutaties reserves	-	-	-	-	-	-
Gerealiseeerd resultaat	960	1.904	-944	1.165	8.257	-7.092

De begroting heeft niet dezelfde indeling als dit overzicht van baten en lasten. De afwijking wordt veroorzaakt doordat de inrichting van de basisuitrusting Park Lingezegen een projectbegroting is.

3.4.1 Toelichting op het overzicht van baten en lasten

Belangrijkste verschillen tussen de raming en de realisatie:
De belangrijkste verschillen tussen de realisatie en de raming worden veroorzaakt door verschuiving van activiteiten over jaargrenzen en doordat in het kader van de doorontwikkeling grond is overgenomen van de Provincie Gelderland. Inschattingen voor de verdeling van de middelen over de jaren worden vanuit de opzet van de gemeenschappelijke regeling ruim elf maanden voorafgaand aan een realisatiejaar in een begroting opgenomen. De kans op een afwijkende realisatie is daardoor groter. De opzet van het openbaar lichaam is zo dat het openbaar lichaam zonder tussenkomst van de deelnemende partijen zelfstandig in staat is financieel te sturen. De belangrijkste verschillen tussen realisatie en de laatste prognose in dit overzicht van baten en lasten zijn:

LASTEN PROGRAMMA LINGEZEGEN
Grondverwerving
In 2019 is grond verworven van de Provincie.

Inrichting
De kosten voor inrichting zijn hoger dan begroot. Dat heeft te maken met verschuiving van werkzaamheden.

Planontwikkelingskosten
De planontwikkelingskosten liggen hoger dan de laatste prognose. Dat hangt vooral samen met de vertraging in de uitvoering van de spoorwegovergang en onderzoeken naar de doorontwikkeling van het park.

Beheer
De kosten voor beheer vallen lager uit dan begroot, omdat een deel nog in de ontwikkelfase zit.

Analyse begrotingsrechtmatigheid
In dit overzicht van baten en lasten is sprake van begrotingsrechtmatigheid. In de realisatie van de uitgaven hebben we een overschrijding ten opzichte van de oorspronkelijke begroting en de laatste prognose.

De parkorganisatie werkt met een taakstellende begroting op het programma Park Lingezegen. Binnen het programma zijn de middelen vrij te verdelen over jaargrenzen, categorieën en deelgebieden. Uitvoering van activiteiten of verwerving van gronden vindt steeds plaats op basis van besluiten van het dagelijks en/of van het algemeen bestuur. De onderschrijding in 2018 binnen het programma leidt tot een herverdeling van de middelen over de resterende jaren.

Apparaatskosten OL
De centrale organisatie is begonnen met de afbouw. Het aantal ingeleend personeel wordt daarbij aangepast aan de afnemende activiteit bij de realisatie van het park. In de realisatie is op 2019 nog wel een overschrijding op organisatie. Die overschrijding is vooral het gevolg van een tragere afbouw dan oorspronkelijk voorzien.

Overige kosten
De overige kosten hebben voornamelijk betrekking op de post onteigening, BTW en onvoorzien. De raming voor de BTW is op basis van de uitgaven bijgesteld.

DEKKINGSMIDDELEN PROGRAMMA LINGEZEGEN
Ingebrachte middelen
De ingebrachte middelen bestaan uit de beheerbijdragen van de verschillende deelnemers in de gemeenschappelijke regeling.

Grondverkopen
In 2019 is geen grond verkocht.

Overige opbrengsten
De overige opbrengsten bestaan uit activiteiten die de parkorganisatie vanuit een onderaannemersrol vervult, uit pachtopbrengsten en subsidies.

Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT)
Omdat de parkdirecteur geen vaste dienstbetrekking heeft bij de parkorganisatie geldt voor hem de WNT norm van € 194.000.

De topfunctionarissen die werkzaam zijn voor de parkorganisatie zijn:
Leden van het algemeen bestuur:
- Mevrouw J.P.M. Meijers (provincie Gelderland) – tot en met 30-06-2019
- De heer W. Hol (gemeente Overbetuwe)
- De heer T. Janssen (gemeente Lingewaard)
- De heer M. Gremmen (waterschap Rivierenland) – waarnemend voorzitter vanaf 01-07-2019
- De heer R. Paping (gemeente Arnhem)

- Mevrouw H. Tiemens (gemeente Nijmegen)

Leden van het dagelijks bestuur:
- Mevrouw J.P.M. Meijers (provincie Gelderland) – tot en met 30-06-2019
- De heer M. Gremmen (waterschap Rivierenland) – waarnemend voorzitter vanaf 01-07-2019
- De heer W. Hol (gemeente Overbetuwe)
- De heer T. Janssen (gemeente Lingewaard)

De leden van het algemeen bestuur en dagelijks bestuur ontvangen geen vergoeding voor hun werkzaamheden voor de parkorganisatie.

De directeur van de parkorganisatie
- De heer J.W. Kamerman (provincie Gelderland) – tot en met 14-05-2019
- De heer S.C. van Rijswijk – vanaf 01-04-2019

De heer S.C. van Rijswijk is rechtstreeks ingehuurd door de parkorganisatie als vervanger van de heer J.W. Kamerman die via de Provincie Gelderland was gedetacheerd.

Naam	Functie
M. Gremmen	Voorzitter AB/DB
W. Hol	Lid AB/DB
T. Janssen	Lid AB/DB
R. Paping	Lid AB
H. Tiemens	Lid AB

Topfunctionarissen

bedragen x € 1	J. W. Kamerman
Functiegegevens	Parkdirecteur
Aanvang en einde functievervulling in 2019	01/01 - 14/05
Deeltijdfactor in fte	0,36
Gewezen topfunctionaris?	nee
(Fictieve) dienstbetrekking?	nee
Bezoldiging	
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€ 13.761
Beloningen betaalbaar op termijn	€ -
Subtotaal	*€ 13.761*
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	€ 25.449
-/- Onverschuldigd betaald bedrag	nvt
Totale bezoldiging	**€ 13.761**
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	nvt
Gegevens 2018	
Aanvang en einde functievervulling in 2018	01/01 - 31/12
Deeltijdfactor 2018 in fte	0,36
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€ 37.096
Beloningen betaalbaar op termijn	€ -
Totale bezoldiging 2018	**€ 37.096**

De heer Kamerman was op detacheringsbasis actief bij de parkorganisatie. De berekende vergoeding over 2019 is gebaseerd op het over 2019 gefactureerde bedrag.

bedragen x € 1	S.C. van Rijswijk
Functiegegevens	Parkdirecteur
Aanvang en einde functievervulling in 2019	01/04 - 31-12
Deeltijdfactor in fte	0,58
Gewezen topfunctionaris?	nee
(Fictieve) dienstbetrekking?	nee
Bezoldiging	
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€ 63.581
Beloningen betaalbaar op termijn	€ -
Subtotaal	*€ 63.581*
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	€ 84.467
-/- Onverschuldigd betaald bedrag	nvt
Totale bezoldiging	**€ 63.581**
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	nvt
Gegevens 2018	
Aanvang en einde functievervulling in 2018	nvt
Deeltijdfactor 2018 in fte	nvt
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€ -
Beloningen betaalbaar op termijn	€ -
Totale bezoldiging 2018	**€ -**

De heer Van Rijswijk was op detacheringsbasis actief bij de parkorganisatie. De berekende vergoeding over 2019 is gebaseerd op het over 2019 gefactureerde bedrag.

3.5 Overige gegevens

Openbaar Lichaam Park Lingezegen

Begroting 2021

26 februari 2020

CONCEPT

Inhoudsopgave

1. Inleiding 3
2. Algemeen 4
3. Begroting 5
4. Toelichting bij de begroting 7
   LASTEN 7
   BATEN 8
   DEKKINGSSTAAT TEKORT 9
   BEHEERFONDS 9
5. Paragrafen 10
   a. Weerstandsvermogen 10
   b. Financiering 10
   c. Bedrijfsvoering 11
   d. Verbonden partijen 11
Bijlage 1: Risico plot en beheersmaatregelen 13

CONCEPT

1. Inleiding

Het openbaar lichaam Park Lingezegen is opgericht om Park Lingezegen te realiseren en te beheren. In een bestuursovereenkomst hebben de verschillende partijen besloten tot de oprichting van een openbaar lichaam zodat besluitvorming en uitvoering voor het park bij één partij komt te liggen. Het openbaar lichaam werkt onder mandaat van de deelnemende partijen. Voor een juiste planning van middelen en verantwoording over de verstrekte middelen heeft het openbaar lichaam besloten een begroting op te stellen.

Dit document bevat de begroting, een meerjarenperspectief, een toelichting op de begroting en een uitwerking van een aantal essentiële paragrafen op financieel beleid. De begroting past in het financieel beheer zoals beoogd door het openbaar lichaam. Dit is de eerste begroting die volledig is gericht op het beheer. De laatste activiteiten die te maken hebben met de inrichting worden nog in 2020 afgerond.

CONCEPT

2. Algemeen

Het openbaar lichaam Park Lingezegen is opgericht om Park Lingezegen te realiseren en te beheren. In een bestuursovereenkomst hebben de verschillende partijen besloten tot de oprichting van een openbaar lichaam zodat besluitvorming en uitvoering voor het park bij één partij komt te liggen. Het openbaar lichaam werkt onder mandaat van de deelnemende partijen. Het Openbaar Lichaam is operationeel sinds 1 december 2010.

De realisatie van Park Lingezegen is vastgelegd in de bestuursovereenkomst d.d. juli 2008. In het uitvoeringsprogramma Park Lingezegen zijn de uit te voeren projecten beschreven. De tijdsplanning van het Park Lingezegen gaat ervan uit dat de laatste werkzaamheden aan het park in 2019 worden uitgevoerd. Aan het einde van de looptijd van het project is voorzien in een beheerfonds dat wordt gebruikt om de kosten van het beheer langjarig te dekken. Vanaf 2020 gaat de parkorganisatie over in een beheerorganisatie, die de coördinatie van het beheer in Park Lingezegen op zich neemt.

Het park is opgedeeld in 5 deelgebieden die elk een eigen karakter zullen krijgen. In het uitvoeringsprogramma worden de deelgebieden gescheiden uitgewerkt. Per zogenaamd ‘Element’ is reeds inzichtelijk gemaakt wat en door wie e.e.a. gerealiseerd kan worden evenals tegen welke kosten. Ook is in een uitvoeringsstrategie de hoofdroute naar realisatie op hoofdlijnen uitgezet.

De begroting is opgesteld voor 2021. Het park is per mei 2020 op een laatste project bij de Noordrand Bemmel na afgerond. De laatste activiteiten in 2020 betreft uitloop van uit te voeren werkzaamheden in bij het maken van een brug over het spoor in de Park.

Deze begroting sluit per saldo op een uitgave van 202 kEuro voor 2021. Vanaf 2019 wordt een beroep gedaan op het beheerfonds. In het meerjarenperspectief zijn de gevolgen daarvan zichtbaar. Het beheerfonds is volgens de laatste berekeningen voldoende om (bij ongewijzigde omstandigheden) ruim 28 jaar vooruit te kunnen.

CONCEPT

3. Begroting

BEGROTING VAN BATEN EN LASTEN

Bedragen * € 1.000,--

Lasten				
Omschrijving	2021	2022	2023	2024
DE PARK				
Evenemententerrein en lanen	23	24	24	25
Romeinse lint	46	47	49	50
Spoorwegkruising	1	1	1	1
Overig	54	55	57	59
WATERRIJK				
Natuur	58	60	62	64
Overig	15	15	16	16
LANDBOUWLAND				
Idylle Elsterbrug	14	14	14	15
Overig	24	25	25	26
DE BUITENS				
Fiets- en wandelpaden	28	29	30	30
Pocketparken, Idylles en stapstenen	33	34	35	36
Pocketpark de Poel	5	5	5	5
Overig	4	4	4	4
DE WOERDT				
Bemmelse Zeeg	16	16	17	17
Landgoed Doornik	54	56	57	59
Omgeving Ressen	12	12	13	13
Overig	23	24	25	26
PARKORGANISATIE				
Personeel	484	499	514	529
Algemeen beheer	16	16	17	17
Sociaal beheer	20	21	21	22
Vandalisme	25	26	27	27
Onderhoud Parkmeubilair	16	16	17	17
Makelaars	100	103	106	109
Overige kosten	11	11	12	12
Grondaankopen	-	-	-	-
Onvoorzien	20	21	22	22
Doorontwikkeling	76	-	-	-
Totaal Lasten:	**1.177**	**1.134**	**1.168**	**1.204**

Bedragen * € 1.000,--

Baten				
Omschrijving	2021	2022	2023	2024
PARKORGANISATIE				
Grondverkopen	-	-	-	-
Bijdragen beheer deelnemers Jaarlijks	975	1.005	1.035	1.066
Overige opbrengsten	-	-	-	-
Totaal Baten:	**975**	**1.005**	**1.035**	**1.066**
Overschot/-tekort	-202	-130	-134	-138

Financiële kengetallen BBV:

Kengetallen BBV				
	2021	**2022**	**2023**	**2024**
netto schuldquote	nvt	nvt	nvt	nvt
netto schuldquote gecorrigeerd voor leningen	nvt	nvt	nvt	nvt
Solvabiliteitsratio	nvt	nvt	nvt	nvt
Structurele exploitatieruimte	-23%	-15%	-15%	-15%

CONCEPT

4. Toelichting bij de begroting

De begrote kosten zijn zo goed mogelijk ingeschat op basis van contracten en afspraken die zijn gemaakt met verschillende beherende partijen. Voor de parkorganisatie in de begroting is een gedetailleerd overzicht van de verwachte bezetting gemaakt. In de begroting zijn zowel de kosten (vanaf 2021) als de beheerbijdragen (vanaf 2022) geïndexeerd met 3%.

LASTEN

Beheer de Park *124.000,--*
Alle beheerkosten op de verschillende elementen in de Park.

Beheer Waterrijk *73.000,--*
Alle beheerkosten op de verschillende elementen in het Waterrijk. In deze post is rekening gehouden met een verlaging van de kosten door de aanvraag van SNL subsidie door SBB.

Beheer Landbouwland *38.000,--*
Alle beheerkosten op de verschillende elementen in het Landbouwland.

Beheer de Buitens *174.000,--*
Alle beheerkosten op de verschillende elementen in de Buitens.

Beheer de Woerdt *105.000,--*
Alle beheerkosten op de verschillende elementen in de Woerdt.

Parkorganisatie *769.000,--*
Dit zijn de verwachte uitgaven voor de parkorganisatie en voor het algemeen beheer.
In deze begroting is rekening gehouden met een parkorganisatie van 6,7 FTE. Daarnaast is in de begroting rekening gehouden met algemene posten voor bijvoorbeeld vandalisme. Ook is een post opgenomen voor doorontwikkeling van het Park.

CONCEPT

BATEN

Bijdragen deelnemers GR *975.000,--*

De deelnemers aan de GR storten jaarlijks een beheerbijdrage. De basisbeheerbijdrage is EUR 240.000,00 per deelnemer. In deze begroting is de bijdrage, in afwachting van een definitief besluit tot indexeren van het Algemeen Bestuur, geïndexeerd met 1,6%, wat gelijk is aan de IMOC index over 2020. Deze index is voor 2021 ten tijde van het opstellen van deze begroting nog niet bekend.

CONCEPT

DEKKINGSSTAAT TEKORT

De begroting sluit voor de jaren 2021 t/m 2024. Aan het eind van 2024 is volgens de laatste meerjaren prognose nog een bedrag van kEur 4.712 over. Naast dat bedrag beschikt de parkorganisatie op dat moment nog over grond die voor een geraamd bedrag van kEUR 1.188 te verkopen is. Wanneer die grond wordt verkocht komen de totale middelen die beschikbaar zijn op kEur 5.900. Deze middelen zijn volledig bestemd voor het beheerfonds.

Schematisch ziet het verloop van de beschikbare middelen er als volgt uit:

		* € 1.000
Startsaldo eind van vorig jaar	2019	5.176
Toe/afname lopend jaar:	2020	139
Toe/afname 1e begrotingsjaar	2021	-202
Toe/afname 2e begrotingsjaar	2022	-130
Toe/afname 3e begrotingsjaar	2023	-134
Toe/afname 4e begrotingsjaar	2024	-138
Saldo middelen na 4e begrotingsjaar	2025	4.712

BEHEERFONDS

Bij de oprichting van de Gemeenschappelijke Regeling is afgesproken het beheer langdurig te financieren. De dekking voor het beheer moet komen uit een beheerfonds. Het beheerfonds wordt gevormd door een gecreëerd overschot aan het einde van de looptijd van het project. Voor het beheerfonds storten de verschillende deelnemers aan de Gemeenschappelijke Regeling bovendien jaarlijks een bijdrage aan de parkorganisatie. Het beheerfonds was per eind 2018 kEur 6.800. Vanaf 2019 is gestart met het onttrekken van middelen aan het beheerfonds om het verschil tussen beheerkosten en de beheerbijdragen op te vangen (dat is, niet geïndexeerd, om en nabij de 150 kEur per jaar). De stand van het beheerfonds aan het einde van de meerjaren prognose in deze begroting is kEur 5.900. Dat staat gelijk aan de beginstand van kEur 6.800 minus 6 jaren dekking van het tekort.

Met het beheerfonds is op basis van de huidige gegevens voldoende aan middelen beschikbaar om (bij ongewijzigde omstandigheden) ongeveer 28 jaar vooruit te kunnen.

CONCEPT

5. Paragrafen

a. Weerstandsvermogen

Definitie:
Onder weerstandsvermogen wordt verstaan “het vermogen om niet-structurele risico’s op te vangen teneinde de taken te kunnen voortzetten”.

Weerstandscapaciteit:
Hiermee worden de middelen bedoeld die kunnen worden aangewend om financiële tegenvallers (risico’s) op te vangen. Deze capaciteit is van belang om, ingeval één of meerdere risico’s zich voordoen, toch het voorgenomen programma tot uitvoering te brengen.
De weerstandscapaciteit kan zowel de exploitatie als het vermogen betreffen. In de exploitatiesfeer is te denken aan een raming voor onvoorziene uitgeven. In de vermogenssfeer gaat het om de (vrij aanwendbare) reserves.

De Parkorganisatie heeft een vrij aanwendbaar Eigen Vermogen. Een risico dat leidt tot een tegenvaller moet primair worden opgevangen via de exploitatie. In de begroting is voor het ondervangen van potentiële risico’s een post van meegenomen als onvoorzien. Deze post lijkt, met het afnemen van de risico’s binnen de begroting, nog altijd ruim te zijn. De ontwikkeling van de weerstandscapaciteit van de parkorganisatie is als volgt:

Weerstandscapaciteit:		* € 1.000
Startsaldo	2019	6.364
Saldo na lopende jaar	2020	6.503
Saldo na begrotingsjaar	2021	6.301
Saldo na begrotingsjaar +1	2022	6.172
Saldo na begrotingsjaar +2	2023	6.038
Saldo na begrotingsjaar +3	2024	5.900

Het grootste risico voor de begroting zijn stijgende kosten in lijn met de GWW index. Omdat een verschil zit tussen de uitgaven en de inkomsten per jaar (geen rekening houdend met indexering is dit verschil ongeveer 150 kEur per jaar) heeft elke procent dat de GWW index stijgt als gevolg dat 1,5 kEur extra aan kosten wordt onttrokken aan het beheerfonds. Dit risico vraagt niet direct om maatregelen, aangezien het huidige beheerfonds ongeveer 28 jaar aan beheer mogelijk maakt. De oorspronkelijke doelstelling was 20 jaar.

Met het projectteam is een uitgebreide risicoanalyse uitgevoerd. Risico’s zijn opgenomen in een plot en voor de belangrijkste risico’s zijn beheersmaatregelen vastgesteld. Tegenvallers die vanuit deze risico’s komen zijn voldoende op te vangen vanuit de weerstandscapaciteit. Plot en beheersmaatregelen zijn als bijlage bij deze begroting opgenomen.

b. Financiering

De financiering van het Openbaar Lichaam is gebeurd door middel van bijdragen van de deelnemers in de gemeenschappelijk regeling. De bijdragen van de deelnemers zijn opgenomen in

het Eigen Vermogen van de parkorganisatie. Dat eigen vermogen is voldoende voor de realisatie van het park.

c. Bedrijfsvoering

De bedrijfsvoering omvat de hele organisatie van het openbaar lichaam. Het succes van de uitvoering van Park Lingezegen is afhankelijk van een goede bedrijfsvoering en scherpe planning en control op de uit te voeren projecten.

Bestuur
Voor de dagelijkse bedrijfsvoering kent het Openbaar Lichaam een bestuur. Het bestuur wordt gevormd door een dagelijks bestuur en een algemeen bestuur. De parkorganisatie wordt aangestuurd door een parkdirecteur die bevoegdheid heeft te handelen namens het Algemeen en Dagelijks Bestuur.

Personeel
In het Openbaar lichaam is in totaal een bezetting van 6,7 FTE voorzien voor 2020. De Benodigde functionarissen worden geleverd door de verschillende deelnemende partijen, conform bijlage bij de bestuursovereenkomst.

Planning en Control
Voor het Openbaar lichaam wordt ter ondersteuning van de bedrijfsvoering gebruik gemaakt van een volledige planning en control cyclus. De Administratieve organisatie wordt inclusief controle maatregelen beschreven en voor de juiste inrichting wordt gebruik gemaakt van de verordeningen 216 en 217 zoals die ook voor provincies (en als artikelen 212 en 213 ook voor gemeenten) gelden, inclusief een treasury statuut.

Financiële administratie
Het openbaar lichaam voert een financiële administratie die in staat is gedetailleerde rapportages op te leveren over voortgang van de uitgaven afgezet tegen de begroting.

d. Verbonden partijen

Het Openbaar Lichaam heeft geen bestuurlijke of financiële belangen in een andere rechtspersoon.

CONCEPT

Vaststelling van de begroting 2021

Aldus besloten in de openbare vergadering van het algemeen bestuur van de gezamenlijke regeling Park Lingezegen, gehouden op …….. 2020

Het algemeen bestuur voornoemd,

De voorzitter: De parkdirecteur:

M. Gremmen S.C. van Rijswijk

CONCEPT

Bijlage 1: Risico plot en beheersmaatregelen

Kans van optreden:	Laag	Middel	Hoog
Hoog	Afspraken BO niet nagekomen	Beheer leidt niet tot beoogde natuurbeheertypes	
	Deel subsidie vanuit provincie niet uitgekeerd (max 600k)		
Middel	Onverwachte bodemverontreiniging	Bestuurlijke discussie over besteding overschot	
	Kosten voor het fysieke beheer vallen hoger uit dan geraamd		
	Kosten sociaal beheer vallen hoger uit dan geraamd		
	Niet (volledig) ontvangen van subsidie op OCE		
Laag	Verkoop van grond (AM Wonen) brengt minder op dan ingeschat.		
	Onverwachte waardevolle archeologische vondsten; ook kans		
	Aantrekking nieuwe (ongewenste) flora en fauna		
	Uitvoeringskosten (inrichting) vallen hoger uit		
	Restrisico op explosieven in het park		
	Grip op het beheer en beeld van het park gaat verloren		

Gevolgschade:

Nr	Risico	Actie/ Beheersmaatregel
58	Beheer leidt niet tot beoogde natuurbeheertypes	- duidelijkheid over eigenaarschap en beheer; - onderhoudsplan opstellen; - jaarlijkse beheerrapportages opstellen

CONCEPT

Datum : …… mei 2020
Contactpersoon : Suzanne Hesseling
Telefoonnummer : 026 3775124

Aan het bestuur van Park Lingezegen
De Park 10
6661 NW Elst

Onderwerp: Zienswijze concept jaarrekening 2019 en concept begroting 2021 Park Lingezegen

Geacht Bestuur,

Naar aanleiding van uw mail van 25 maart 2020 , delen we u mee dat uw (ontwerp)jaarrekening 2019 en (ontwerp) begroting 2021 behandeld zijn in de raadsvergadering van ……2020.

Ten aanzien van de (ontwerp) jaarrekening 2019 en (ontwerp) begroting 2021 heeft de raad van onze gemeente de volgende zienswijze:

De raad heeft kennisgenomen van de hiervoor aangegeven stukken en stemt in met zowel de jaarrekening 2019 als de begroting 2021 van de Gemeenschappelijke Regeling Park Lingezegen.

Hoogachtend
het college van burgemeester en wethouders van Arnhem,
de secretaris, de burgemeester,

Bijlage: raadsbesluit van …….2020.

E-mail in opdracht van Sven van Rijswijk (dd 25 maart 2020)

Goedemiddag,

Als bijlage bij deze e-mail de concept Jaarrekening 2019 en de begroting 2021 ter inzage. Eventuele zienswijzen dienen 2 weken voor het AB/DB van 24 juni, dus woensdag 10 juni bij ons te worden aangeleverd.
De stukken worden in de periode van woensdag 1 april tot en met dinsdag 12 mei voor iedereen ter inzage gelegd aan de balie van jullie organisatie, op de Parkorganisatie en via onze website.
Willen jullie er zorg voor dragen dat de balie hiermee bekend is?
De publicatie van de stukken vindt aanstaande zaterdag 28 maart plaats in de plaatselijke krant/huis aan huis bladen.

Termijnen:

25 maart	Publicatie ter inzage legging
1 april tot 12 mei	Stukken worden officieel toegestuurd aan raad en college, AB en DB en PS en GS
5 juni	Uiterste aanleverdatum zienswijze Raden, AB en PS

Een ieder mag inzien, maar men mag geen reactie geven op de stukken (dit kan/mag alleen de raad, AB en PS doen).

Zouden jullie deze mail willen doorsturen binnen jullie organisatie? Alvast bedankt.

Met vriendelijke groet,
Namens Sven van Rijswijk

PARK LINGEZEGEN
MOOI DICHTBIJ!

Openbaar Lichaam Park Lingezegen

Begroting 2020

6 februari 2019

Inhoudsopgave

1. Inleiding 3
2. Algemeen 4
3. Begroting 5
4. Toelichting bij de begroting 7
   LASTEN 7
   BATEN 8
   DEKKINGSSTAAT TEKORT 9
   BEHEERFONDS 9
5. Paragrafen 10
   a. Weerstandsvermogen 10
   b. Financiering 10
   c. Bedrijfsvoering 11
   d. Verbonden partijen 11
Bijlage 1: Risico plot en beheersmaatregelen 13

1. Inleiding

Het openbaar lichaam Park Lingezegen is opgericht om Park Lingezegen te realiseren en te beheren. In een bestuursovereenkomst hebben de verschillende partijen besloten tot de oprichting van een openbaar lichaam zodat besluitvorming en uitvoering voor het park bij één partij komt te liggen. Het openbaar lichaam werkt onder mandaat van de deelnemende partijen. Voor een juiste planning van middelen en verantwoording over de verstrekte middelen heeft het openbaar lichaam besloten een begroting op te stellen.

Dit document bevat de begroting, een meerjarenperspectief, een toelichting op de begroting en een uitwerking van een aantal essentiële paragrafen op financieel beleid. De begroting past in het financieel beheer zoals beoogd door het openbaar lichaam. Dit is de eerste begroting die volledig is gericht op het beheer. De laatste activiteiten die te maken hebben met de inrichting worden nog in 2019 afgerond.

2. Algemeen

Het openbaar lichaam Park Lingezegen is opgericht om Park Lingezegen te realiseren en te beheren. In een bestuursovereenkomst hebben de verschillende partijen besloten tot de oprichting van een openbaar lichaam zodat besluitvorming en uitvoering voor het park bij één partij komt te liggen. Het openbaar lichaam werkt onder mandaat van de deelnemende partijen. Het Openbaar Lichaam is operationeel sinds 1 december 2010.

De realisatie van Park Lingezegen is vastgelegd in de bestuursovereenkomst d.d. juli 2008. In het uitvoeringsprogramma Park Lingezegen zijn de uit te voeren projecten beschreven. De tijdsplanning van het Park Lingezegen gaat ervan uit dat de laatste werkzaamheden aan het park in 2019 worden uitgevoerd. Aan het einde van de looptijd van het project is voorzien in een beheerfonds dat wordt gebruikt om de kosten van het beheer langjarig te dekken. Vanaf 2020 gaat de parkorganisatie over in een beheerorganisatie, die de coördinatie van het beheer in Park Lingezegen op zich neemt.

Het park is opgedeeld in 5 deelgebieden die elk een eigen karakter zullen krijgen. In het uitvoeringsprogramma worden de deelgebieden gescheiden uitgewerkt. Per zogenaamd 'Element' is reeds inzichtelijk gemaakt wat en door wie e.e.a. gerealiseerd kan worden evenals tegen welke kosten. Ook is in een uitvoeringsstrategie de hoofdroute naar realisatie op hoofdlijnen uitgezet.

De begroting is opgesteld voor 2020. Het park is eind 2019 voor wat betreft uit te voeren maatregelen afgerond. De laatste activiteiten in 2019 betreft uitloop van uit te voeren werkzaamheden in het Waterrijk en het realiseren van een brug over het spoor in de park. Deze begroting sluit op een uitgave van 189 k Euro. Vanaf 2019 wordt een beroep gedaan op het beheerfonds. In het meerjarenperspectief zijn de gevolgen daarvan zichtbaar. Het beheerfonds is volgens de laatste berekeningen voldoende om (bij ongewijzigde omstandigheden) 35 jaar vooruit te kunnen.

3. Begroting

BEGROTING VAN BATEN EN LASTEN

Lasten	Bedragen * € 1.000,--	Baten	Bedragen * € 1.000,--
Omschrijving	2020	Omschrijving	2020
Inrichting - Infrastructuur	-	Bijdragen ontwikkeling deelnemers GR	-
Inrichting - Water	-	Subsidies	-
Inrichting - Natuur	-	Grondverkopen	-
Inrichting - Recreatie	-	Renteopbrengsten	-
Algemene kosten	219	Overige opbrengsten	-
Opruimwerkzaamheden	60	Bijdragen deelnemers GR	960
Grondaankopen	106		
Overige kosten	96		
Projectmanagement	124		
Voorbereiding en onderzoek	28		
Onvoorzien	86		
Beheerkosten park	372		
Administratie en toezicht	58		
Totaal Lasten:	**1.149**	**Totaal Baten:**	**960**
Overschot/-tekort			-189

Meerjarenperspectief:

BEGROTING VAN BATEN EN LASTEN

Lasten	Bedragen * € 1.000,--				Baten	Bedragen * € 1.000,--			
Omschrijving	2020	2021	2022	2023	Omschrijving	2020	2021	2022	2023
Inrichting - Infrastructuur	-	-	-	-	Bijdragen ontwikkeling deelnemers GR	-	-	-	-
Inrichting - Water	-	-	-	-	Subsidies	-	-	-	-
Inrichting - Natuur	-	-	-	-	Grondverkopen	-	-	-	-
Inrichting - Recreatie	-	-	-	-	Renteopbrengsten	-	-	-	-
Beheer De Park	219	225	232	239	Overige opbrengsten	-	-	-	-
Beheer Waterrijk	60	61	63	65	Bijdragen deelnemers GR	960	989	1.018	1.049
Beheer Landbouwland	106	103	104	116					
Beheer De Buitens	96	99	102	105					
Beheer De Woerdt	124	128	132	136					
Overige kosten	28	29	29	30					
Projectmanagement	86	89	92	94					
Beheerkosten park	372	384	395	407					
Administratie en toezicht	58	59	61	63					
Totaal Lasten:	**1.149**	**1.177**	**1.210**	**1.255**	**Totaal Baten:**	**960**	**989**	**1.018**	**1.049**
Overschot/-tekort						-189	-188	-191	-206

Financiële kengetallen BBV:

Kengetallen BBV				
	2020	**2021**	**2022**	**2023**
netto schuldquote	nvt	nvt	nvt	nvt
netto schuldquote gecorrigeerd voor leningen	nvt	nvt	nvt	nvt
Solvabiliteitsratio	nvt	nvt	nvt	nvt
Structurele exploitatieruimte	-20%	-19%	-19%	-20%

4. Toelichting bij de begroting

LASTEN

Beheer de Park 219.000,--
Alle beheerkosten op de verschillende elementen in de Park.

Beheer Waterrijk 60.000,--
Alle beheerkosten op de verschillende elementen in het Waterrijk. In deze post is rekening gehouden met een verlaging van de kosten door de aanvraag van SNL subsidie door SBB.

Beheer Landbouwland 106.000,--
Alle beheerkosten op de verschillende elementen in het Landbouwland.

Beheer de Buitens 96.000,--
Alle beheerkosten op de verschillende elementen in de Buitens.

Beheer de Woerdt 124.000,--
Alle beheerkosten op de verschillende elementen in de Woerdt.

Overige kosten 28.000,--
Deze post bestaat nagenoeg volledig uit de kosten die de parkorganisatie draagt voor het niet kunnen compenseren van een deel van de BTW. Het gaat dan om BTW die niet via de transparantiemethode wordt doorgegeven aan de deelnemende partijen.

Projectmanagement 86.000,--
Dit zijn de kosten van het aansturen van de beheerorganisatie en de secretariële ondersteuning.

Beheerkosten Park 372.000,--
Onder deze post zijn de algemene beheerkosten die niet aan de deelgebieden zijn toe te wijzen opgenomen. Voorbeelden hiervan zijn de kosten voor sociaal beheer, handhaving en toezicht en de vervanging van parkmeubilair.

Administratie en toezicht 58.000,--
Dit zijn de verwachte uitgaven voor het voeren van de administratie en de rol van project control.

BATEN

Bijdragen deelnemers GR *960.000,--*

De deelnemers aan de GR storten jaarlijks een beheerbijdrage. De basisbeheerbijdrage is EUR 240.000,00 per deelnemer. In deze begroting is de bijdrage, in lijn met het besluit van het Algemeen Bestuur, nog niet geïndexeerd voor 2020.

DEKKINGSSTAAT TEKORT

De begroting sluit voor de jaren 2020 t/m 2023. Aan het eind van 2023 is volgens de laatste meerjaren prognose nog een bedrag van kEur 6.298 over. In dat bedrag zit kEur 1.650 die beschikbaar komt voor de grond die is doorverkocht aan de gemeenten Overbetuwe en Lingewaard. Bovendien beschikt de parkorganisatie op dat moment nog over grond die voor een geraamd bedrag van kEUR 1.188 te verkopen is. Wanneer die grond wordt verkocht komen de totale middelen die beschikbaar zijn dus op kEur 7.486. De middelen zijn beschikbaar voor het beheerfonds (kEur 5.836), dat hieronder verder is uitgewerkt, en voor de doorontwikkeling (kEur 1.650).

Schematisch ziet het verloop van de beschikbare middelen er als volgt uit:

			* € 1.000
Startsaldo eind van vorig jaar	2018		12.268
Toe/afname lopend jaar:	2019		-5.194
Toe/afname 1e begrotingsjaar	2020		-189
Toe/afname 2e begrotingsjaar	2021		-188
Toe/afname 3e begrotingsjaar	2022		-191
Toe/afname 4e begrotingsjaar	2023		-206
Saldo middelen na 4e begrotingsjaar	2024		6.298

BEHEERFONDS

Bij de oprichting van de Gemeenschappelijke Regeling is afgesproken het beheer langdurig te financieren. De dekking voor het beheer moet komen uit een beheerfonds. Het beheerfonds wordt gevormd door een gecreëerd overschot aan het einde van de looptijd van het project. Voor het beheerfonds storten de verschillende deelnemers aan de Gemeenschappelijke Regeling bovendien jaarlijks een bijdrage aan de parkorganisatie. Het beheerfonds was per eind 2018 kEur 6.800. Vanaf 2019 is gestart met het onttrekken van middelen aan het beheerfonds om het verschil tussen beheerkosten en de beheerbijdragen op te vangen (dat is, niet geïndexeerd, om en nabij de 150 kEur per jaar). De stand van het beheerfonds aan het einde van de meerjaren prognose is kEur 5.836. Dat staat gelijk aan de beginstand van kEur 6.800 minus 5 jaren dekking van het tekort en het verschil dat is ontstaan door in 2020 niet te indexeren (kEur 964).

Met het beheerfonds is op basis van de huidige gegevens voldoende aan middelen beschikbaar om (bij ongewijzigde omstandigheden) ongeveer 35 jaar vooruit te kunnen.

5. Paragrafen

a. Weerstandsvermogen

Definitie:
Onder weerstandsvermogen wordt verstaan "het vermogen om niet-structurele risico's op te vangen teneinde de taken te kunnen voortzetten".

Weerstandscapaciteit:
Hiermee worden de middelen bedoeld die kunnen worden aangewend om financiële tegenvallers (risico's) op te vangen. Deze capaciteit is van belang om, ingeval één of meerdere risico's zich voordoen, toch het voorgenomen programma tot uitvoering te brengen.
De weerstandscapaciteit kan zowel de exploitatie als het vermogen betreffen. In de exploitatiesfeer is te denken aan een raming voor onvoorziene uitgeven. In de vermogenssfeer gaat het om de (vrij aanwendbare) reserves.

De Parkorganisatie heeft een vrij aanwendbaar Eigen Vermogen. Een risico dat leidt tot een tegenvaller moet primair worden opgevangen via de exploitatie. In de begroting is voor het ondervangen van potentiële risico's een post van meegenomen als onvoorzien. Deze post lijkt, met het afnemen van de risico's binnen de begroting, nog altijd ruim te zijn. De ontwikkeling van de weerstandscapaciteit van de parkorganisatie is als volgt:

Weerstandscapaciteit:			* € 1.000
Startsaldo	2018		8.315
Saldo na lopende jaar	2019		6.836
Saldo na begrotingsjaar	2020		6.695
Saldo na begrotingsjaar +1	2021		6.508
Saldo na begrotingsjaar +2	2022		6.313
Saldo na begrotingsjaar +3	2023		6.092

Het grootste risico voor de begroting zijn stijgende kosten in lijn met de GWW index. Omdat een verschil zit tussen de uitgaven en de inkomsten per jaar (geen rekening houdend met indexering is dit verschil ongeveer 150 kEur per jaar) heeft elke procent dat de GWW index stijgt als gevolg dat 1,5 kEur extra aan kosten wordt onttrokken aan het beheerfonds. Dit risico vraagt niet direct om maatregelen, aangezien het huidige beheerfonds ongeveer 35 jaar aan beheer mogelijk maakt. De oorspronkelijke doelstelling was 20 jaar.

Met het projectteam is een uitgebreide risicoanalyse uitgevoerd. Risico's zijn opgenomen in een plot en voor de belangrijkste risico's zijn beheersmaatregelen vastgesteld. Tegenvallers die vanuit deze risico's komen zijn voldoende op te vangen vanuit de weerstandscapaciteit. Plot en beheersmaatregelen zijn als bijlage bij deze begroting opgenomen.

b. Financiering

De financiering van het Openbaar Lichaam is gebeurd door middel van bijdragen van de deelnemers in de gemeenschappelijk regeling. De bijdragen van de deelnemers zijn opgenomen in het Eigen Vermogen van de parkorganisatie. Dat eigen vermogen is voldoende voor de realisatie van het park.

c. Bedrijfsvoering

De bedrijfsvoering omvat de hele organisatie van het openbaar lichaam. Het succes van de uitvoering van Park Lingezegen is afhankelijk van een goede bedrijfsvoering en scherpe planning en control op de uit te voeren projecten.

Bestuur
Voor de dagelijkse bedrijfsvoering kent het Openbaar Lichaam een bestuur. Het bestuur wordt gevormd door een dagelijks bestuur en een algemeen bestuur. De parkorganisatie wordt aangestuurd door een parkdirecteur die bevoegdheid heeft te handelen namens het Algemeen en Dagelijks Bestuur.

Personeel
In het Openbaar lichaam is in totaal een bezetting van 3,5 FTE voorzien voor 2020. De Benodigde functionarissen worden geleverd door de verschillende deelnemende partijen, conform bijlage bij de bestuursovereenkomst.

Planning en Control
Voor het Openbaar lichaam wordt ter ondersteuning van de bedrijfsvoering gebruik gemaakt van een volledige planning en control cyclus. De Administratieve organisatie wordt inclusief controle maatregelen beschreven en voor de juiste inrichting wordt gebruik gemaakt van de verordeningen 216 en 217 zoals die ook voor provincies (en als artikelen 212 en 213 ook voor gemeenten) gelden, inclusief een treasury statuut.

Financiële administratie
Het openbaar lichaam voert een financiële administratie die in staat is gedetailleerde rapportages op te leveren over voortgang van de uitgaven afgezet tegen de begroting.

d. Verbonden partijen

Het Openbaar Lichaam heeft geen bestuurlijke of financiële belangen in een andere rechtspersoon.

Vaststelling van de begroting 2020

Aldus besloten in de openbare vergadering van het algemeen bestuur van de gezamenlijke regeling Park Lingezegen, gehouden op 12 juli 2019

Het algemeen bestuur voornoemd,

De voorzitter:

M. Gremmen

De parkdirecteur:

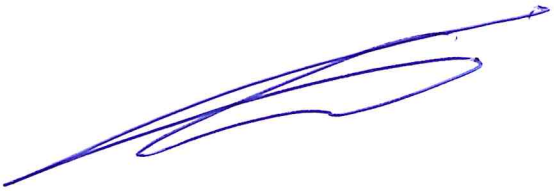

S.C. van Rijswijk

Bijlage 1: Risico plot en beheersmaatregelen

Kans van optreden:				
Hoog	Afspraken BO niet nagekomen	Beheer leidt niet tot beoogde natuurbeheertypes		
	Deel subsidie vanuit provincie niet uitgekeerd (max 600k)			
Middel	Beroepen van bewoners/omwonenden op de bestemmingsplannen Brug/Tunnel	Bestuurlijke discussie over besteding overschot		
	Onverwachte bodemverontreiniging			
	Meerwerk op aangenomen werk hoger dan ingeschat			
	Businesscase investeringskrediet sluit niet			
	Kosten voor het fysieke beheer vallen hoger uit dan geraamd			
	Kosten sociaal beheer vallen hoger uit dan geraamd			
	Niet (volledig) ontvangen van subsidie op OCE			
Laag	Verkoop van grond (AM Wonen) brengt minder op dan ingeschat.	Procedurele fouten.	De fietsbrug kan niet worden aangelegd	
	Wegvallen van bestuurlijk commitment door deelnemende partijen.			
	Optreden van planschade door aanleg van het park.			
	kans			
	Verkrijgen vergunning probleem voor inrichting door aanwezigheid van onbekende flora en fauna			
	Aantrekking nieuwe (ongewenste) flora en fauna			
	Vertraging in verkrijgen van vergunning			
	Laag	Middel	Hoog	

Gevolgschade:

Nr	Risico	Oorzaak	Consequenties (gevolg)	Actie/ Beheersmaatregel
58	Beheer leidt niet tot beoogde natuurbeheertypes	- verkeerde aanleg; - verkeerd beheer	- geen SNL subsidie - park niet in lijn met doelstellingen kwaliteit	- duidelijkheid over eigenaarschap en beheer; - onderhoudsplan opstellen; - jaarlijkse beheerrapportages opstellen

OPENBAAR LICHAAM
in de zin van de
WET GEMEENSCHAPPELIJKE REGELINGEN

P A R K
L I N G E Z E G E N

PARK
LINGEZEGEN
MOOI DICHTBIJ!

GEMEENSCHAPPELIJKE REGELING P A R K L I N G E Z E G E N

Inhoudsopgave

HOOFDSTUK 1. ALGEMENE BEPALINGEN 4

Artikel 1. Begripsomschrijvingen 4
Artikel 2. Het openbaar lichaam 4

HOOFDSTUK 2. DOEL EN TAKEN 5

Artikel 3. Doel en taken 5

HOOFDSTUK 3. ALGEMEEN BESTUUR 6

Artikel 4. Samenstelling 6
Artikel 5. Aanwijzing leden algemeen bestuur 6
Artikel 6. Werkwijze 6
Artikel 7. Bevoegdheden 6

HOOFDSTUK 4. DAGELIJKS BESTUUR 7

Artikel 8. Samenstelling 7
Artikel 9. Aanwijzing leden dagelijks bestuur 7
Artikel 10. Werkwijze 7
Artikel 11. Bevoegdheden 7

HOOFDSTUK 5. VOORZITTER 8

Artikel 12. Voorzitterschap 8

HOOFDSTUK 6. INFORMATIE, VERANTWOORDING EN ONTSLAG 9

Artikel 13. Dagelijks bestuur en voorzitter ten opzichte van het algemeen bestuur 9
Artikel 14. Algemeen en dagelijks bestuur ten opzichte van de raden, provinciale staten en algemeen bestuur waterschap 9
Artikel 15. Leden algemeen bestuur ten opzichte van de raden 9

HOOFDSTUK 7. PARKDIRECTEUR EN PERSONEEL 10

Artikel 16. Parkdirecteur 10
Artikel 17. Personeel 10
Artikel 18. Overig personeel en rechtspositie 10

HOOFDSTUK 8. FINANCIËLE BEPALINGEN 11

Artikel 19. Begrotingsprocedure 11
Artikel 20. Jaarrekening 11
Artikel 21. Verdeling batig/nadelig saldo 11
Artikel 22. Beheerkosten 11

HOOFDSTUK 9. ARCHIEF 112

Artikel 23. Zorg en beheer archief 132

HOOFDSTUK 10. TOETREDING, UITTREDING, WIJZIGING EN OPHEFFING 113

Artikel 24. Toetreding 133
Artikel 25. Uittreding 13
Artikel 26.Wijziging en opheffing 13

HOOFDSTUK 13. SLOT- EN OVERGANGSBEPALINGEN 14

Artikel 27. Inwerkingtreding van de regeling 14
Artikel 28. Duur van de regeling 14
Artikel 29. Citeertitel 14

De colleges van burgemeester en wethouders van de gemeenten Arnhem, Lingewaard, Overbetuwe, het college van dijkgraaf en heemraden van het Waterschap Rivierenland , het college van gedeputeerde staten van de provincie Gelderland, ieder voor zover het hun bevoegdheden betreft;

Overwegende:

dat de bovengenoemde bestuursorganen gezamenlijk Park Lingezegen willen realiseren;

dat daartoe een bestuurovereenkomst is gesloten tussen de provincie Gelderland, de gemeente Overbetuwe, de gemeente Lingewaard, de gemeente Arnhem, het Waterschap Rivierenland, de Stadsregio Arnhem Nijmegen en Staatsbosbeheer (hierna: de Partijen);

dat in voornoemde bestuursovereenkomst partijen de voorwaarden, uitgangspunten en wijze van samenwerking hebben vastgelegd voor de realisering en het beheer van Park Lingezegen;

dat in artikel 9 van de bestuursovereenkomst de partijen, met uitzondering van Staatsbosbeheer en de Stadsregio Arnhem Nijmegen, zijn overeengekomen verder te zullen samenwerken bij de realisatie van Park Lingezegen en de coördinatie van het beheer door instelling van een openbaar lichaam in de zin van de Wet gemeenschappelijke regelingen;

dat de raden van de gemeenten Arnhem, Lingewaard en Overbetuwe, Provinciale Staten van de provincie Gelderland alsmede het algemeen bestuur van Waterschap Rivierenland toestemming hebben verleend als bedoeld in artikel 73 tweede lid van de Wet gemeenschappelijke regelingen;

Gelet op:

het bepaalde in de Wet gemeenschappelijke regelingen, de Provinciewet, de Gemeentewet en de Waterschapswet;

Besluiten:

vast te stellen de

Gemeenschappelijke regeling Park Lingezegen

Hoofdstuk 1. Algemene bepalingen

Artikel 1. Begripsomschrijvingen

In deze regeling wordt verstaan onder:

a. Basisvariant: het openbare deel van Park Lingezegen dat met publieke middelen wordt gerealiseerd en als zodanig in het Masterplan is vastgelegd;
b. Bestuursovereenkomst: de overeenkomst tussen de Deelnemende Partijen, Staatsbosbeheer en de Stadsregio Arnhem-Nijmegen van juli 2008 waarin de voorwaarden, uitgangspunten en wijze van samenwerking voor de realisatie en het beheer van Park Lingezegen zijn vastgelegd;
c. Bestuursovereenkomst 2007-2013: de Bestuursovereenkomst 2007-2013 d.d. 18 december 2006, met inbegrip van daarvoor in de plaats tredende wijzigingen en afspraken voor opvolgende investeringstijdvakken, tussen het Rijk en de provincie Gelderland met daarin nadere afspraken over de inzet van aan de provincie Gelderland toegekende middelen op grond van de Wet inrichting landelijk gebied, de realisatie van doelen en de verantwoording daarover;
d. Deelnemende Partijen: de aan deze Regeling deelnemende partijen, op het moment van inwerkingtreding van de Regeling zijnde de gemeente Arnhem, de gemeente Lingewaard, de gemeente Overbetuwe, de provincie Gelderland en het Waterschap Rivierenland;
e. DLG: Dienst Landelijk Gebied, een organisatorisch onderdeel van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit;
f. Gedeputeerde Staten: het college van gedeputeerde staten van Gelderland;
g. ILG-budget: het budget dat door het Rijk aan de provincie op grond van de Wet inrichting landelijk gebied is toegekend voor onder meer de realisatie van Park Lingezegen waarover nadere afspraken zijn gemaakt in de Bestuursovereenkomst 2007-2013;
h. Masterplan: het als bijlage bij de Bestuursovereenkomst gevoegde plan met de titel “Masterplan Park Lingezegen” d.d. juli 2008 waarin het ruimtelijk ontwerp van Park Lingezegen is vastgelegd;
i. Park Lingezegen: het park in het gebied tussen Nederrijn en Waal bestaande uit vijf onderling samenhangende deelgebieden welke zijn beschreven en begrensd in het Masterplan;
j. Planexploitatie: de Planexploitatie als bedoeld in artikel 7 van de Bestuursovereenkomst;
k. Prestatieovereenkomst: de jaarlijks tussen de provincie Gelderland en de DLG te sluiten overeenkomst over de inzet van de DLG ten behoeve van door de provincie te realiseren prestaties ingevolge de Bestuursovereenkomst 2007-2013;
l. Uitvoeringsprogramma: het als bijlage bij de Bestuursovereenkomst gevoegde programma met de titel “Uitvoeringsprogramma Park Lingezegen” d.d. juli 2008 waarin projecten zijn beschreven die tot en met 2013 zullen worden uitgevoerd, welke kosten met die uitvoering zijn gemoeid alsmede een globale weergave van het moment waarop of de periode waarin deze projecten zullen worden uitgevoerd;
m. Wet: de Wet gemeenschappelijke regelingen.

Artikel 2. Het openbaar lichaam

Er is een openbaar lichaam, genaamd Parkorganisatie, ter behartiging van het belang van duurzame natuur, recreatie, landbouw en waterberging in Park Lingezegen. Het openbaar lichaam is rechtspersoon.

Hoofdstuk 2. Doel en taken

Artikel 3. Doel en taken

1. De Parkorganisatie heeft tot doel de realisatie en coördinatie van het beheer van Park Lingezegen op basis van het Masterplan en het Uitvoeringsprogramma.
2. Het in het eerste lid genoemde doel verwezenlijkt de Parkorganisatie door:
    a. het (doen) realiseren van de Basisvariant;
    b. het inrichten en operationeel houden van een projectbureau zoals in de Bestuursovereenkomst is vastgelegd, het voeren van een actuele financiële boekhouding waaronder het jaarlijks actualiseren van de door de Parkorganisatie gehanteerde grondexploitatie, het verzorgen van programmering, communicatie en promotie betreffende Park Lingezegen, alsmede het bevorderen van betrokkenheid van private partijen daarbij;
    c. het (doen) aanleggen van alle voor het Park Lingezegen benodigde voorzieningen van openbaar nut inclusief de met deze aanleg verband houdende nazorg;
    d. de coördinatie en de organisatie van de financiering van het beheer van gerealiseerde parkonderdelen waaronder wordt verstaan het toezien op het beheer en instandhouding van het gerealiseerde kwaliteitsniveau;
    e. het bevorderen van de (onderlinge) afstemming tussen de met het beheer van gerealiseerde parkonderdelen belaste partijen;
3. Het openbaar lichaam treedt vanaf het moment van inwerkingtreding van onderhavige regeling in de rechten en plichten van de provincie Gelderland als en voorzover die de realisatie of de coördinatie van het beheer van Park Lingezegen betreffen.

Hoofdstuk 3. Algemeen bestuur

Artikel 4. Samenstelling

1. Het algemeen bestuur bestaat uit vijf leden en is als volgt samengesteld:
   a. één vertegenwoordiger uit het college van gedeputeerde staten van de provincie Gelderland;
   b. één vertegenwoordiger uit het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Overbetuwe, niet zijnde de burgemeester;
   c. één vertegenwoordiger uit het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Lingewaard, niet zijnde de burgemeester;
   d. één vertegenwoordiger uit het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Arnhem, niet zijnde de burgemeester;
   e. één vertegenwoordiger uit het dagelijks bestuur van het waterschap Rivierenland;
2. De leden zoals bedoeld in het vorige lid hebben elk één stem.

Artikel 5. Aanwijzing leden algemeen bestuur

1. De deelnemende partijen beslissen elk in de eerste vergadering van gedeputeerde staten van de provincie Gelderland en de colleges van burgemeester en wethouders van de gemeenten Overbetuwe, Lingewaard en Arnhem en het dagelijks bestuur van het waterschap Rivierenland van elke zittingsperiode over de aanwijzing van nieuwe leden van het algemeen bestuur.
2. Van elke aanwijzing tot lid van het algemeen bestuur geeft het bestuursorgaan dat over deze aanwijzing beslist, binnen acht dagen kennis aan de voorzitter van het algemeen bestuur.
3. Als tussentijds een plaats van een door de deelnemende partijen aangewezen lid van het algemeen bestuur vacant komt, wijst de deelnemende partij die het aangaat in zijn eerstvolgende vergadering, of zo dat niet mogelijk zou zijn ten spoedigste daarna, een nieuw lid aan.

Artikel 6. Werkwijze

1. Het algemeen bestuur vergadert zo dikwijls als de voorzitter dit nodig oordeelt of een lid van het dagelijks bestuur dit - onder opgaaf van redenen - verzoekt.
2. Over personen wordt schriftelijk, over zaken mondeling gestemd.

Artikel 7. Bevoegdheden

1. Het algemeen bestuur stelt het jaarplan vast. Het jaarplan bevat ten minste de strategie inzake grondverwerving, de realisatie en uitvoering van het Masterplan en Uitvoeringsprogramma, het inrichtingsplan voor Park Lingezegen, de Planexploitatie en de private initiatieven bij de realisatie van Park Lingezegen alsmede de onderlinge samenhang tussen deze verschillende onderdelen en de voortgang daarvan.
2. Het algemeen bestuur geeft instructies voor de werkwijze van het dagelijks bestuur.

Hoofdstuk 4. Dagelijks bestuur

Artikel 8. Samenstelling
Het dagelijks bestuur bestaat uit de voorzitter en twee leden met dien verstande dat één lid de vertegenwoordiger van het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Overbetuwe en één lid de vertegenwoordiger uit het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Lingewaard is.

Artikel 9. Aanwijzing leden dagelijks bestuur
Als tussentijds een plaats in het dagelijks bestuur openvalt, wijst het algemeen bestuur een nieuw lid aan. Gaat het openvallen van een plaats in het dagelijks bestuur gepaard met het openvallen van een plaats in het algemeen bestuur, dan zal het algemeen bestuur het kiezen van een nieuw lid van het dagelijks bestuur uitstellen totdat de opengevallen plaats in het algemeen bestuur weer is vervuld.

Artikel 10. Werkwijze
1. Ieder lid van het dagelijks bestuur heeft één stem.
2. Artikel 6 is van overeenkomstige toepassing.

Artikel 11. Bevoegdheden
1. Alle bevoegdheden die niet aan een ander orgaan zijn toebedeeld, komen toe aan het dagelijks bestuur.
2. Het dagelijks bestuur is voorts bevoegd tot:
   a. het bepalen van het kwaliteitsniveau van het beheer van gerealiseerde parkonderdelen in overleg met de Deelnemende Partijen die met het beheer zijn belast. Daarbij worden de kwaliteitsnormen gehanteerd volgens de zogenaamde Recreatie om de Stad- systematiek;
   b. het geven van aanwijzingen aangaande het beheer van gerealiseerde parkonderdelen aan de Deelnemende Partijen die met het beheer zijn belast, met dien verstande dat de Parkorganisatie slechts bevoegd is de met het beheer belaste Deelnemende Partijen aanwijzingen te geven voor zover zij afwijken van de afspraken of het kwaliteitsniveau zoals in het vorige onderdeel bedoeld;
   c. het beoordelen van het in het vorige onderdeel bedoelde kwaliteitsniveau van het beheer;
   d. het bepalen of kan worden ingestemd met afwijkingen van het in het vorige onderdeel bedoelde kwaliteitsniveau door met het beheer belaste Deelnemende Partijen. Deze instemming kan slechts worden onthouden voor zover de herkenbaarheid van Park Lingezegen als eenheid of de continuïteit van het beheer in gevaar komen of onevenredig afbreuk wordt gedaan aan het overeengekomen kwaliteitsniveau;
   e. het vaststellen van een reglement van orde voor zijn vergaderingen.
3. Als en voor zover de uitoefening van de bevoegdheden, zoals in het eerste lid bedoeld het beheer van gerealiseerde onderdelen van Park Lingezegen betreffen, worden door het dagelijks bestuur slechts besluiten genomen als Staatsbosbeheer in de gelegenheid is gesteld hierover een advies uit te brengen.
4. Het dagelijks bestuur is bevoegd de provincie Gelderland te verzoeken het ILG-budget en de DLG in te zetten en aan te sturen voor zover het de realisatie van Park Lingezegen betreft met inachtneming van de provinciale begroting, de Bestuursovereenkomst 2007-2013 en de Prestatieovereenkomst of daarvoor in de plaats tredende afspraken. De provincie Gelderland geeft zo spoedig mogelijk gehoor aan dit verzoek.
5. Het in het vorige lid bedoelde verzoek kan tevens grondverwerving of –vervreemding betreffen zoals beschreven in de Bestuursovereenkomst 2007-2013.

Hoofdstuk 5. Voorzitter

Artikel 12. Voorzitterschap

1. De voorzitter is de vertegenwoordiger uit het college van gedeputeerde staten van de provincie Gelderland.
2. Een door het dagelijks bestuur daaruit aan te wijzen lid vervangt de voorzitter bij diens verhindering of ontstentenis.
3. De voorzitter is belast met de leiding van de vergaderingen van het algemeen bestuur en het dagelijks bestuur.

Hoofdstuk 6. Informatie, verantwoording en ontslag

Artikel 13. Dagelijks bestuur en voorzitter ten opzichte van het algemeen bestuur

1. De leden van het dagelijks bestuur zijn, tezamen en ieder afzonderlijk, aan het algemeen bestuur verantwoording verschuldigd voor het door hen gevoerde bestuur.
2. Zij geven gevraagd en ongevraagd aan het algemeen bestuur alle informatie die voor een juiste beoordeling van het door het dagelijks bestuur te voeren en gevoerde bestuur nodig is.
3. Zij geven – tezamen dan wel afzonderlijk – aan het algemeen bestuur wanneer dit bestuur of een of meer leden daarvan hierom verzoekt, alle gevraagde inlichtingen.
4. Een lid van het dagelijks bestuur kan door het algemeen bestuur worden ontslagen, als dit lid het vertrouwen van het algemeen bestuur niet meer bezit.
5. Het bepaalde in het eerste tot en met het vierde lid is van overeenkomstige toepassing op de door de voorzitter zoals bedoeld in artikel 12 uitgevoerde taken en uitgeoefende bevoegdheden.

Artikel 14. Algemeen en dagelijks bestuur ten opzichte van de raden, provinciale staten en algemeen bestuur waterschap

1. Het algemeen bestuur en het dagelijks bestuur geven aan de raden van de deelnemende gemeenten, provinciale staten en het algemeen bestuur van het waterschap gevraagd en ongevraagd alle informatie die voor een juiste beoordeling van het door het bestuur gevoerde en te voeren beleid nodig is.
2. Het algemeen bestuur en het dagelijks bestuur verstrekken aan de raden van de deelnemende gemeenten, provinciale staten en het algemeen bestuur van het waterschap alle inlichtingen die door een of meer leden van die raden, provinciale staten of algemeen bestuur worden verlangd.

Artikel 15. Leden algemeen bestuur ten opzichte van college of bestuur

1. Een lid van het algemeen bestuur verschaft het college dat hem als lid heeft aangewezen alle inlichtingen, die door dat college of door een of meer leden van dat college worden verlangd.
2. Alvorens de gevraagde inlichtingen zoals bedoeld in het eerste lid te verstrekken, kan het lid zich daarover laten adviseren door het dagelijks bestuur.
3. Een lid van het algemeen bestuur is het college dat hem als lid heeft aangewezen verantwoording verschuldigd voor het door hem in het algemeen bestuur gevoerde beleid en wel op de in het reglement van orde voor de vergaderingen van dat college aangegeven wijze.
4. Een lid van het algemeen bestuur kan door het college dat hem heeft aangewezen worden ontslagen, als dit lid het vertrouwen van dat college niet meer bezit.

Hoofdstuk 7. Parkdirecteur en personeel

Artikel 16. Parkdirecteur

1. Het dagelijks bestuur benoemt, schorst en ontslaat de Parkdirecteur. Het dagelijks bestuur stelt de taken en bevoegdheden van de Parkdirecteur vast. De Parkdirecteur wordt bij verhindering of ontstentenis vervangen op een door het dagelijks bestuur te bepalen wijze.
2. De Parkdirecteur is het algemeen bestuur, het dagelijks bestuur en de voorzitter in alles, dat de hun opgedragen taak aangaat, behulpzaam.
3. Door de Parkdirecteur worden alle stukken die van het algemeen bestuur en het dagelijks bestuur uitgaan mede-ondertekend.
4. Het dagelijks bestuur stelt voor de Parkdirecteur een instructie vast die ten minste de aansturing van het personeel betreft zoals in het volgende artikel bedoeld.

Artikel 17. Personeel

1. De Deelnemende Partijen leveren de personele inzet voor de Parkorganisatie zoals in bijlage 3 bij de Bestuursovereenkomst is bepaald.
2. De Parkorganisatie kan ter uitvoering van het bepaalde in het eerste lid detacheringsovereenkomsten sluiten met de Deelnemende Partijen waarbij aansturing van personeel werkzaam op grond van een detacheringsovereenkomst door de Parkorganisatie geschiedt.

Artikel 18. Overig personeel en rechtspositie

1. Het dagelijks bestuur kan overige personeelsleden aanstellen.
2. Het dagelijks bestuur regelt de aanstelling en de bezoldiging van het overige personeel waarbij de regelingen van de rechtstoestand en van de arbeidsvoorwaarden met de daaruit voortvloeiende uitvoeringsvoorschriften van de provincie Gelderland van overeenkomstige toepassing zijn.

Hoofdstuk 8. Financiële bepalingen

Artikel 19. Begrotingsprocedure

1. De vaststelling van de begroting door het algemeen bestuur, zoals bedoeld in artikel 80, eerste lid, van de Wet geschiedt vóór 1 juli in het jaar voorafgaande aan dat waarvoor zij dient.
2. Overminderd het bepaalde in artikel 81, eerste lid, van de Wet zorgt het dagelijks bestuur vóór 1 april voor de in dat lid bedoelde toezending van de ontwerp-begroting vergezeld van een behoorlijke toelichting.

Artikel 20. Jaarrekening

1. De vaststelling van de jaarrekening door het algemeen bestuur, zoals bedoeld in artikel 80, derde lid, van de Wet geschiedt vóór 1 juli volgend op het jaar waarop deze betrekking heeft.
2. Bij het ontwerp van de jaarrekening is het bepaalde in artikel 19 tweede lid van de Regeling van overeenkomstige toepassing.

Artikel 21. Verdeling batig/nadelig saldo

1. Een batig saldo van de begroting of jaarrekening wordt toegevoegd aan de reserves tot een maximum van 10% van de jaarlijkse exploitatielasten of € 100.000 en wel de laagste van deze twee.
2. Het algemeen bestuur beslist of een nadelig saldo van de begroting of jaarrekening:
   a. geheel of gedeeltelijk ten laste van bestaande reserves zal worden gebracht; of
   b. geheel of gedeeltelijk ten laste van de Deelnemende Partijen zal worden gebracht naar rato van de bijgestelde begroting.
3. Het besluit, zoals bedoeld in het tweede lid, sub b., van dit artikel, behoeft eenparigheid van stemmen.

Artikel 22. Beheerkosten

Als de aanwijzingen van de Parkorganisatie zoals bedoeld in artikel 11 tweede lid sub b. aan de beherende Deelnemende Partijen leiden tot een verhoging van de jaarlijkse beheerkosten voor één of meerdere van die partijen met meer dan 5% behoeven deze aanwijzingen een voorafgaande verklaring van geen bezwaar van het algemeen bestuur dat daarover met eenparigheid van stemmen dient te beslissen

Hoofdstuk 11. Archief

Artikel 23. Zorg en beheer archief

1. Ten aanzien van de zorg en het beheer van de archiefbescheiden van de organen van de Parkorganisatie, alsmede ten aanzien van het toezicht op het beheer zijn de voorschriften van de provincie Gelderland van overeenkomstige toepassing.
2. De aan de uitvoering van het eerste lid verbonden kosten komen ten laste van de Parkorganisatie.
3. Het dagelijks bestuur is belast met de uitvoering van de zorg en het beheer als bedoeld in het eerste lid.

Hoofdstuk 12. Toetreding, uittreding, wijziging en opheffing

Artikel 24. Toetreding

1. Het algemeen bestuur kan na een daartoe strekkend besluit van een bevoegd bestuursorgaan van een publiekrechtelijk lichaam of rechtspersoon besluiten over toetreding tot de Parkorganisatie van andere dan de Deelnemende Partijen. Het algemeen bestuur beslist over deze toetreding, eventuele voorwaarden daarbij en aanpassing van de Regeling met eenparigheid van stemmen.
2. De toetreding gaat in op de eerste dag van de maand, volgend op die, waarin door Gedeputeerde Staten van het besluit tot toetreding aantekening is gemaakt in de registers, als bedoeld in artikel 27 van de Wet.

Artikel 25. Uittreding

1. Deelnemende Partijen kunnen op elk moment uittreden uit de Regeling na een daartoe strekkend besluit van het bevoegde bestuursorgaan doch niet eerder dan na realisatie van de Basisvariant.
2. Uittreding, zoals in het vorige lid bedoeld, is slechts mogelijk als voor de resterende financiële verplichtingen van de uittredende deelnemer op grond van de Bestuursovereenkomst of daarop volgende of in de plaats tredende afspraken een vaststellingsovereenkomst wordt gesloten. Bij het opmaken van deze vaststellingsovereenkomst tussen de Parkorganisatie en de uittredende deelnemer worden de resterende financiële verplichtingen inzake de beheerkosten voor de uittredende deelnemer gekapitaliseerd voor een periode van 20 jaren vanaf het moment van uittreding. De uittreedbijdrage wordt bepaald door de jaarlijkse bijdrage van de uittredende deelnemer aan de beheerkosten, gecorrigeerd met de jaarlijkse prijspeilstijging, te vermenigvuldigen met 20.
3. Indien, als gevolg van uittreding, slechts twee Deelnemende Partijen resteren heeft een besluit als bedoeld in het eerste lid opheffing van de Regeling tot gevolg.

Artikel 26. Wijziging en opheffing

1. Onverminderd de mogelijkheid tot uittreding van de Deelnemende Partijen, zoals bedoeld in artikel 25 van deze Regeling, kan de Regeling tussentijds slechts worden gewijzigd of opgeheven als ten minste tweederde van de Deelnemende Partijen daartoe besluit.
2. Het algemeen bestuur is bevoegd te besluiten tot het opheffen van de Regeling. Het algemeen bestuur maakt van de bevoegdheid in de vorige volzin slechts gebruik nadat de Deelnemende Partijen hierover zijn gehoord. De regels betreffen ten minste de gevolgen die de beëindiging heeft voor het personeel, zoals bedoeld in hoofdstuk 7, alsmede de wijze waarop het batig dan wel nadelig saldo van de Parkorganisatie over de alsdan Deelnemende Partijen wordt verdeeld.
3. Het dagelijks bestuur is belast met de vereffening van het vermogen van de Parkorganisatie.

Hoofdstuk 13. Slot- en overgangsbepalingen

Artikel 27. Inwerkingtreding van de regeling

1. De Regeling treedt in werking de dag nadat Gedeputeerde Staten deze in het register, zoals bedoeld in artikel 27 van de Wet, hebben opgenomen.
2. De gemeente Overbetuwe draagt zorg voor de in artikel 26 van de Wet bedoelde toezending.

Artikel 28. Duur van de regeling

De regeling wordt aangegaan voor onbepaalde tijd.

Artikel 29. Citeertitel

Deze regeling kan worden aangehaald als: Gemeenschappelijke regeling Park Lingezegen.

Aldus besloten door het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Arnhem d.d…..
de secretaris, de burgemeester,

Aldus besloten door het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Lingewaard d.d.
de secretaris, de burgemeester,

Aldus besloten door het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Overbetuwe d.d…..
de secretaris, de burgemeester,

Aldus besloten door het college van dijkgraaf en heemraden van het Waterschap Rivierenland d.d…….
de secretaris, de dijkgraaf,

Aldus besloten door gedeputeerde staten van de provincie Gelderland d.d.
de secretaris, de commissaris van de Koningin,

PARK
LINGEZEGEN
MOOI DICHTBIJ!

Even voorstellen

- Sven van Rijswijk
- Directeur Park Lingezegen (sinds mei ‘19)
- Tevens directeur Terra-Maris
- Woon in Nijmegen én Middelburg

PARK LINGEZEGEN
MOOI DICHTBIJ!

PARK
LINGEZEGEN
MOOI DICHTBIJ!
Nog heel even terug….

2010

1980

1950

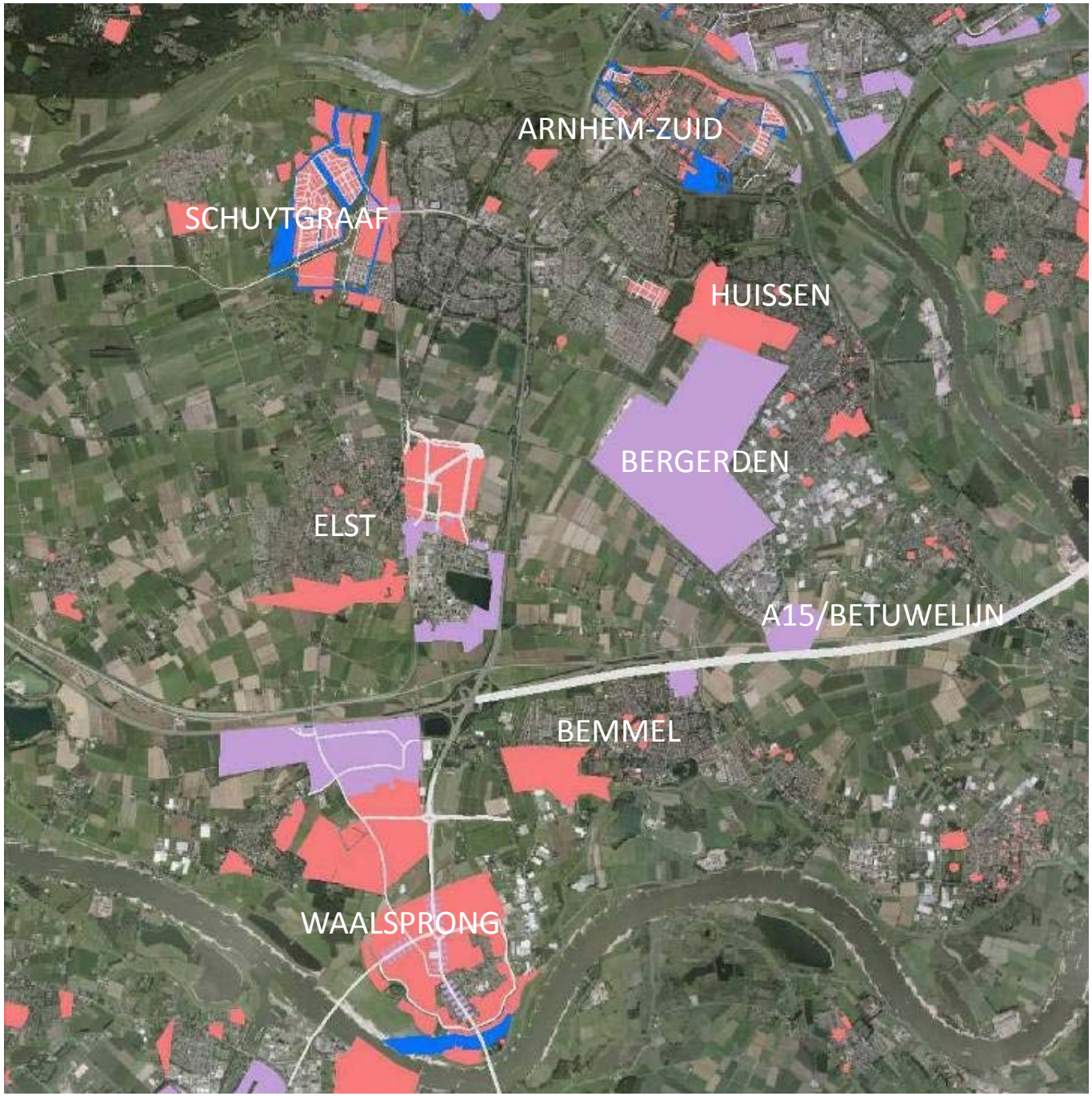

PARK LINGEZEGEN
MOOI DICHTBIJ!

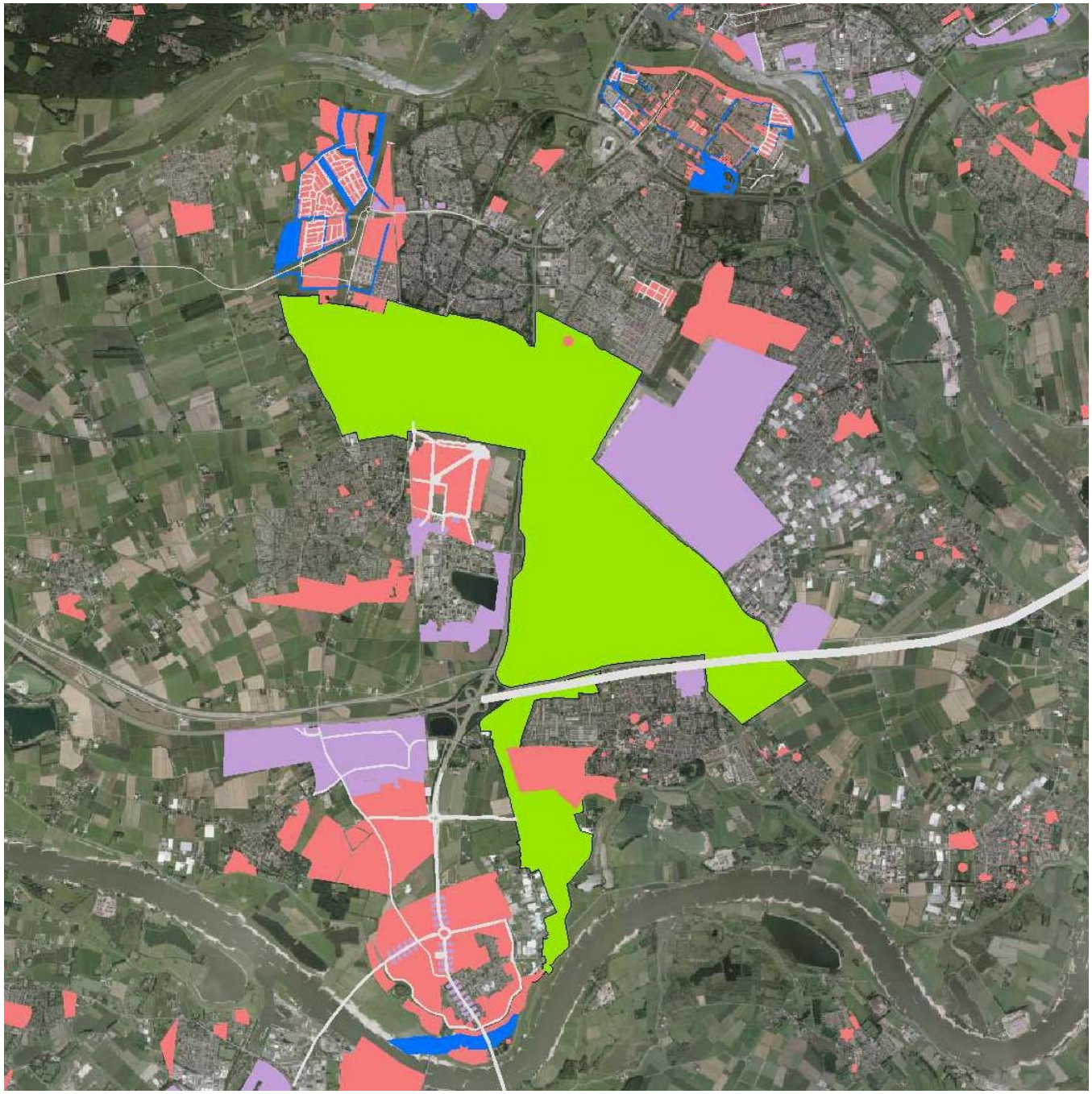

PARK
LINGEZEGEN
MOOI DICHTBIJ!

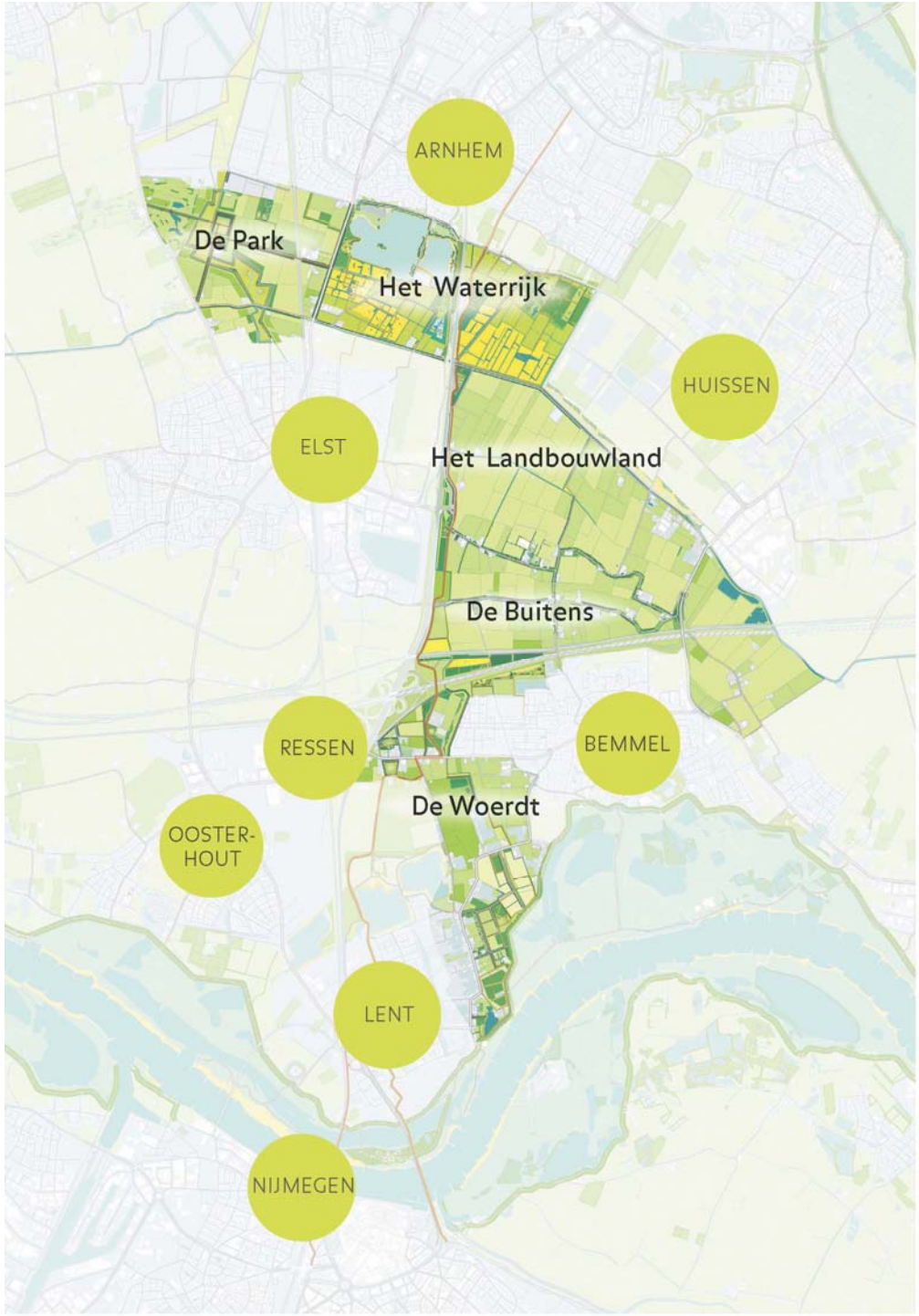

PARK
LINGEZEGEN
MOOI DICHTBIJ!

Er voor

Er na
PARK
LINGEZEGEN
MOOI DICHTBIJ!

PARK LINGEZEGEN
MOOI DICHTBIJ!

Er voor

PARK LINGEZEGEN
MOOI DICHTBIJ!

Er na

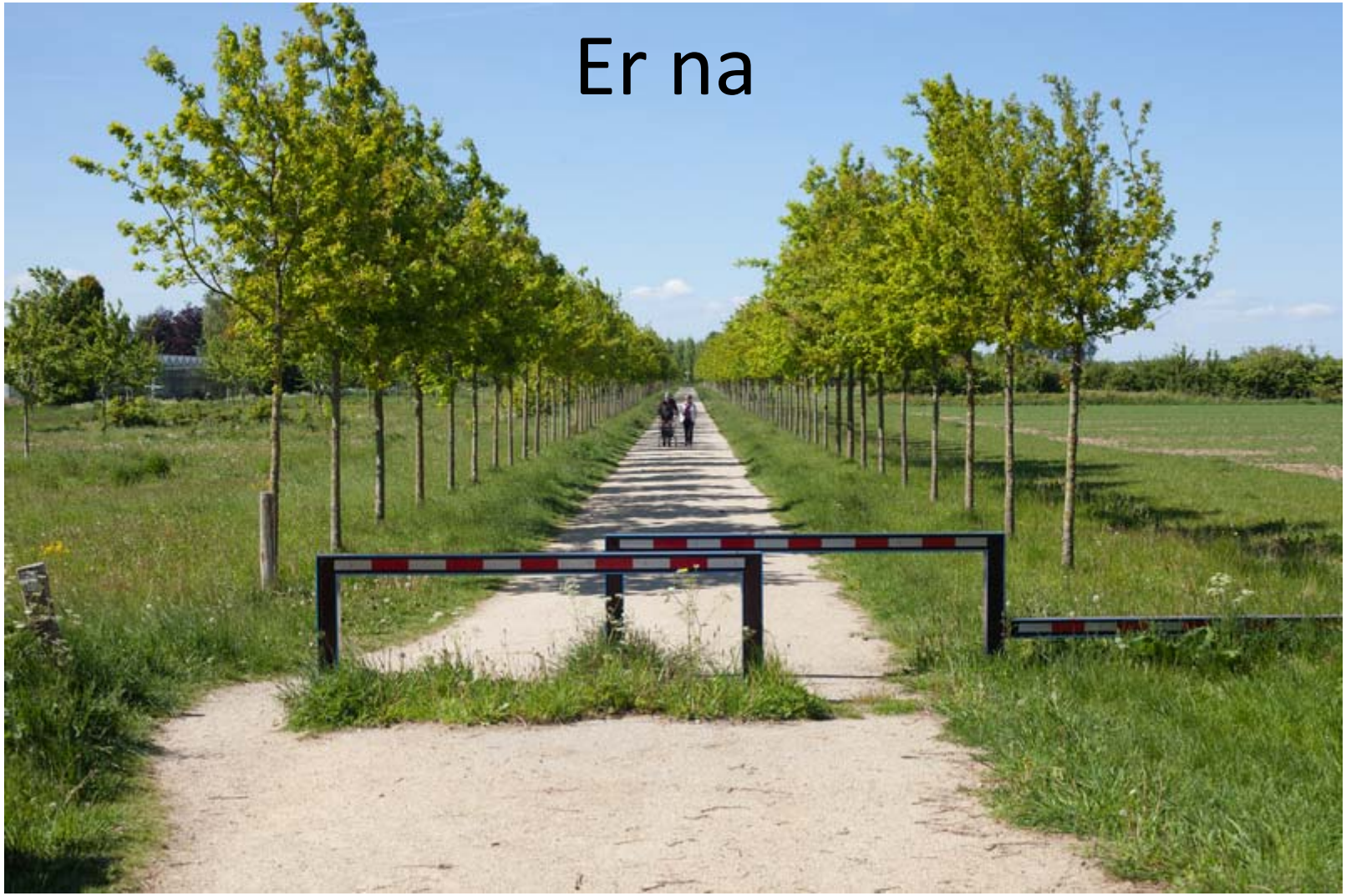

Er voor
PARK
LINGEZEGEN
MOOI DICHTBIJ!

PARK LINGEZEGEN
MOOI DICHTBIJ!

Er na

Feiten & cijfers

FIETSPAD

19 km.

VOETPAD

17 km.

RUITERROUTES

36km.

GROEN

41 ha.

Bermen en gewone hagen

NATUUR & LANDSCHAP

320 ha.

Diverse soorten bos, boomgaarden, houtwallen, lanen, moeras, hooi- en grasland, akker, struweelhagen, haagbeuken en locaties met speciaal beheer

BOMEN

4000 stuks

Solitaire bomen en bomen in berm

MEUBILAIR

282 stuks

Bankjes, fietssluizen, fietsenrekken, palen

VERLICHTING

55 stuks

Lichtmasten

DUIKERS

102 stuks

BRUGGEN

12 stuks

STEIGERS

3 stuks

Kanosteigers

WATER

25 ha.

Oppervlaktewater, poelen en sloten

PARK LINGEZEGEN
MOOI DICHTBIJ!

Meest recent opgeleverd

Het Waterrijk-west

Bos Idylle (Ressen)

PARK LINGEZEGEN
MOOI DICHTBIJ!

Nog te realiseren 2019

Spoorbrug Notenlaan

Noordrand Bemmel

PARK LINGEZEGEN
MOOI DICHTBIJ!

Anno 2019

Basisuitrusting bijna gereed
Park Lingezegen is ‘klaar om gebruikt te worden’

Nu volgen nieuwe uitdagingen voor Park Lingezegen!

PARK LINGEZEGEN
MOOI DICHTBIJ!

Een blik op de toekomst

PARK LINGEZEGEN
MOOI DICHTBIJ!

Actiepunten komende periode

- Afronding basisuitrusting
- Opzetten beheerorganisatie
- Opzetten evenementenorganisatie
- Opzetten netwerk / gebruikers organisatie
- Nieuwe Governance
- Nieuwe financiële structuur
- Nieuwe projecten en doorontwikkeling
- Branding en communicatie
- Opening Park Lingezegen?

PARK LINGEZEGEN
MOOI DICHTBIJ!

1. Afronden basisuitrusting

- Verkoop gronden
- Vaststellen definitieve basisuitrusting, welke keuzes maken we? Verkopen of houden (ondernemen)
- Afwikkelen subsidie
- Spoorbrug
- Noordrand Bemmel
- Natuurcompensatie A15

- Eerst afronden
- Wat hebben we over?
- Waar geven we het aan uit? (wensenlijst vaststellen, streefbeeld)

Gereed: z.s.m.

PARK LINGEZEGEN
MOOI DICHTBIJ!

2. Opzetten beheerorganisatie

- 1999 inzichtelijk maken kosten
- 2020 = tussenjaar
- Algemene schouw Park Lingezegen
- Beheerplan evalueren en aanpassen
- Bestekken maken
- Innovatief aanbesteden (lokale partijen)
- 4-jaren contracten

PARK LINGEZEGEN
MOOI DICHTBIJ!

3. Opzetten evenementenorganisatie

- Vaststellen visie door 4 gemeenten (eind 2019)
- Formuleren beleid a.d.h.v. de visie
- 2020 proefjaar met 1 groot event
- Daarna evalueren, vaststellen
- Exploiteren, groeien, meten, evalueren

PARK LINGEZEGEN
MOOI DICHTBIJ!

4. Opzetten netwerkorganisatie (overwegingen)

- Gebruikersraad is gestopt
- Deelgebieden zijn geen deelgebieden onder de lokale bevolking
- Netwerken worden vaak verward met doelgroepen
- Wens: openingsfeest park laten doen door netwerk i.p.v. *topdown*
- Oplossing: netwerken op basis van thema's met als aanjagers 'makelaars'

PARK LINGEZEGEN
MOOI DICHTBIJ!

4. Opzetten netwerkorganisatie

Keuze: bouwen aan netwerken vanuit thema's: **cultuur, voedsel, natuur, sport & beweging, duurzaamheid.**

- Netwerkmakelaars per thema.

Samen met:

- Om- en aanwonenden
- Maatschappelijke organisaties
- Ondernemers (horeca, recreatie)
- Agrariërs
- Kennisinstituten (mbo, hbo, wo)
- Overig (donateurs?)

PARK LINGEZEGEN
MOOI DICHTBIJ!

De nieuwe organisatie

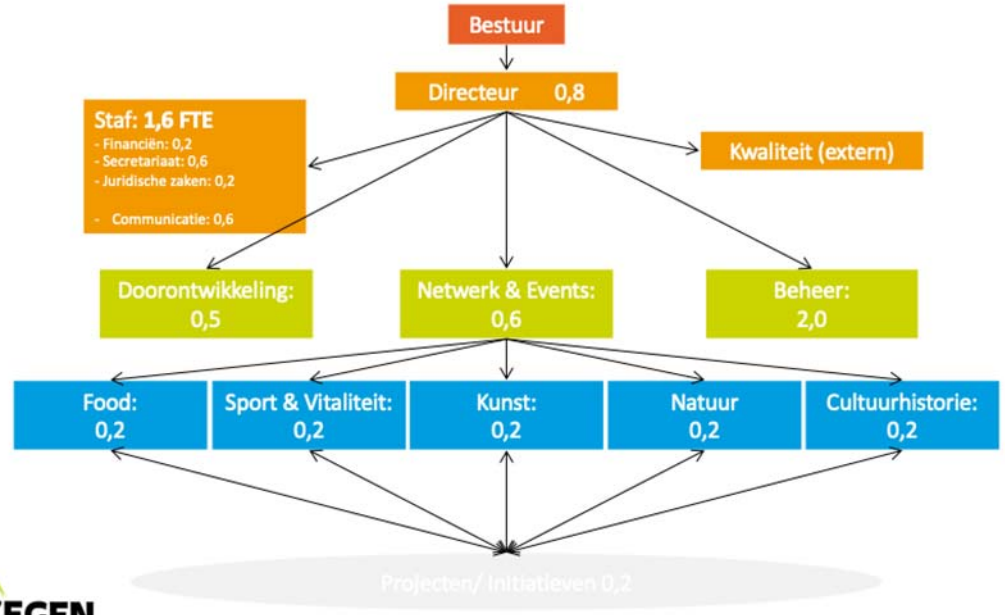

Organogram Park Lingezegen november 2019, (6,7 FTE)

5. Nieuwe governance

- Nieuwe samenstelling 1 bestuur, 4 wethouders en 1 onafhankelijke voorzitter.
- Communicatie organisatie en bestuur (hoe, hoe vaak, wie)
- Mandaat directeur
- Subsidieregeling
- Rol supervisor, kwaliteitsbewaking
- Rol provincie

PARK LINGEZEGEN
MOOI DICHTBIJ!

6. Nieuwe financiële structuur

- Nieuwe wijze van begroten
- Management-informatie per kwartaal
- Hoe gaan we om met de BTW?
- Inkomstenstromen
- indexering
- Positie evenemententerrein

PARK LINGEZEGEN
MOOI DICHTBIJ!

7. Herziene branding en communicatie

- Hoe gaan we Park Lingezegen in de toekomst profileren?
- Doelgroep: omwonenden
- Actualiseren communicatieplan
- Opzetten communicatieafdeling

PARK LINGEZEGEN
MOOI DICHTBIJ!

8. Nieuwe projecten en doorontwikkeling

Wijngaard * Museum * Bezoekerscentrum Park Lingezegen* Natuurcompensatie * Lingecorridor De Woerdt * Samenwerking Rijkerswoerdse Plassen* Kasteel De Park * Wensput Notenlaan * Diverse landbouwprojecten * Doorontwikkeling Streekwinkel de Lingegaert * Verkeersvisie * De Lingekruising Natuurlijk grasland De Park * Zonnepark Individuele zonneakkertjes * Spelregels voor de voedselbossen * De Missing links * Spoorkruising Lingewal – De Park * De Lentse aarde permacultuur * Shermantank * Dorpensingel * Aansluiten bij gemeentelijke thema's zoals klimaat adaptatie, energie en gezondheid

PARK LINGEZEGEN
MOOI DICHTBIJ!

9. Wat doen we met de opening?

Verschillende ideeën:

- Opening door ‘netwerk-makelaars’
- 5 evenementen in 2020 ?
- 1 groot ‘proef’ event (opening evenementen terrein) ?

PARK LINGEZEGEN
MOOI DICHTBIJ!

PARK
LINGEZEGEN
MOOI DICHTBIJ!

GEMEENTE Arnhem

Besluit van	17 juni 2020
Zaaknummer	472122

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 19 mei 2020, Cluster Bedrijfsvoering nummer : 472122;

gelet op artikel 35 van de Wet gemeenschappelijke regelingen het verzoek van De Connectie;

besluit:

1. In te stemmen met de zienswijze op de 1ste Bestuursrapportage 2020 en de ontwerp-MJPB 2021-2024 van De Connectie zoals geformuleerd in bijgaande concept zienswijze.

De griffier,

De voorzitter,

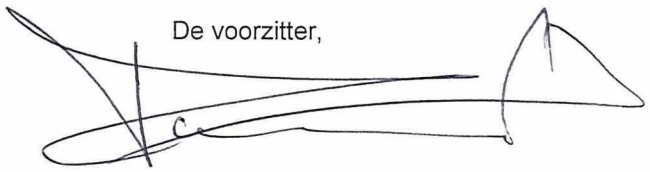

GEMEENTE
Arnhem

Bestuur uitvoeringsorganisatie De Connectie

Datum : 18 juni 2020
Zaaknummer : 472122
Contactpersoon : Stef Schuijt
Telefoonnummer : 026 377 3293

Onderwerp: Zienswijze gemeenteraad Arnhem 1e Bestuursrapportage 2020 en Meerjarenprogrammabegroting 2021-2024 De Connectie

Geacht bestuur,

Algemeen
Uw bestuur heeft aan de raad van de gemeente Arnhem de 1e Bestuursrapportage 2020 en de ontwerp-Meerjarenprogrammabegroting (MJPB) 2021-2024 van de Bedrijfsvoeringsorganisatie De Connectie aangeboden. De raad heeft kennis genomen van de Bestuursrapportage en de ontwerp-MJPB 2021-2024, die aanleiding geven tot de volgende zienswijze.

Zienswijze
Het is goed om te constateren dat in opvolging van het bedrijfsplan dat bij de start richting en koers gaf er nu, voor de volgende fase, een ontwikkelperspectief is opgesteld. In de ontwerp-MJPB 2021-2024 is rekening gehouden met de uitgangspunten van dit perspectief en dat geeft ook de mogelijkheid om op de voortgang te rapporteren. Het is belangrijk om vooral de klant hier bij te betrekken. Met andere woorden, 'zijn de stappen die worden gezet om door te groeien naar een servicegerichte organisatie ook voelbaar voor de deelnemende gemeenten'. Het zou daarom goed zijn om periodiek te meten of de inspanningen leiden tot een betere dienstverlening in de ogen van de klant en hierover ook te rapporteren.

De investeringen in ICT om door te groeien naar een volgende niveau van volwassenheid passen goed bij de ambities van het perspectief. Er is het afgelopen jaar hard gewerkt om de basis op orde te krijgen en er zijn daarmee ook grote stappen gezet. Tegelijkertijd zijn projecten van het programma 1!Connect doorgeschoven van 2019 naar 2020. Mede daarom is het belangrijk om de afloop van dit programma en het nieuwe programma 2!Connect zorgvuldig te monitoren en tijdig bij te sturen wanneer dat nodig is. Datzelfde geldt ook voor de besparingen die op termijn zijn ingeboekt voor het technische beheer. In het kader van kosten efficiënt werken is het belangrijk om deze toekomstige besparingen ook daadwerkelijk te realiseren. Immers is, met het terugdraaien van de taakstelling ICT en de extra middelen die vanuit gemeenten beschikbaar zijn gesteld, een substantiële financiële impuls gegeven.

Stadskantoor - Eusebiusbuitensingel 53 • Postbus 59 • 6800 LK Arnhem
Telefoon 0800-1809 • Fax 026-3774830 • www.arnhem.nl

Wij verwachten van het bestuur dat zij bij de verdere uitwerking van het ontwikkelplan meedenkt in de mogelijkheden om te bouwen aan een bedrijfsvoeringsorganisatie die passend is bij onze doelstellingen en onze organisatie.
Bij de totstandkoming van de ontwerp-MJPB 2021-2024 was de coronacrisis nog niet aan de orde. Wij adviseren het bestuur om er in de MJPB in ieder geval aandacht aan te schenken, bijvoorbeeld in de risicosfeer.

Hoogachtend,

De raad van de gemeente Arnhem

de griffier,

de voorzitter,

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	17 juni 2020
Ter bespreking van	Instemmen met Zienswijze 1e Bestuursrapportage 2020 en ontwerp MJPB 2021-2024 De Connectie
Amendement van het lid	Çetintaş - Dobbe - Elfrink - SP
Titel Amendement	Ook De Connectie moet steentje bijdragen
Nummer / zaaknummer	**20A48** 472122

De ondergetekende(n) besluit(en) de volgende zienswijze in te dienen:

De begroting van De Connectie dient zo te worden ingericht dat de gemeente Arnhem een structurele besparing van minimaal 5% op haar bijdrage aan De Connectie kan realiseren ingaande 2021.

Toelichting:

Coronarecessie en bezuinigingen dreigen

Çetintaş - Dobbe - Elfrink - SP

VERWORPEN

Voor 5

Tegen 33

Amendement "Ook De Connectie moet steentje bijdragen" (20A48)

GROENLINKS	0	6
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	0	1
Wiggers		

ChristenUnie	0	2
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	0	6
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	0	2
van Dillen		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	0	2
Usta		
Aydemir		

D66	0	5
Andeweg		
Loor		
Venhoek		
van Ommen		
van Iperen		

Arnhem Centraal	0	3
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	0	2
de Groot		
Eliëns		

PvdA	0	4
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

Partij voor de Vrijheid	2	0
Verheij		
Sanders		

Totaal 38

Zienswijze 1e Bestuursrapportage 2020 en ontwerp-Meerjarenbegroting 2021-2024 De Connectie

Zaaknummer:	472122
Portefeuillehouder:	J. van Dellen

Aan de gemeenteraad, 12 juni 2020

Het dagelijks bestuur van de Agendacommissie heeft besloten dit voorstel toe te voegen aan de agenda van de besluitvormende vergadering. Het db heeft hierbij overwogen dat:

- Met het Ontwikkelperspectief 1!Connect geeft de Connectie invulling aan het principe 'de basis op orde' t.a.v. ICT
- De doorontwikkeling van ICT en de daarmee gemoeide investeringen vormen een stap richting betrouwbare ICT-structuur
- Het meenemen van de 'Klant' als 5e kenmerkende 'K' (naast kosten, kwaliteit, kansen en (verminderen) kwetsbaarheid) past bij een servicegerichte organisatie
- Geconstateerd kan worden dat De Connectie via 1!Connect en het nieuwe programma 2!Connect grote stappen heeft gezet om de basis op orde te krijgen en te houden
- De bestuursrapportage is een middel om de uitvoering van de begroting te monitoren en te kunnen anticiperen op ontwikkelingen
- In de nieuwe MJPB is rekening gehouden met de nieuwe cao, wat tot hogere loonkosten leidt. Arnhem heeft met dit effect al rekening gehouden

De griffier,

J.G.M. Kersten

De voorzitter,

C.J.M. Kalthoff

RAADSVOORSTEL

Aan de gemeenteraad

Zaaknummer 472122

Onderwerp: Zienswijze 1e Bestuursrapportage 2020 en ontwerp-Meerjarenprogrammabegroting 2021-2024 De Connectie

Voorstel

1. Kennis te nemen van de 1e Bestuursrapportage 2020 en ontwerp-Meerjarenprogrammabegroting 2021-2024 van De Connectie.
2. Kennis te nemen van het Ontwikkelperspectief 2020-2024.
3. In te stemmen met de zienswijze op de 1e Bestuursrapportage 2020 en de ontwerp-Meerjarenprogrammabegroting 2021-2024 van De Connectie zoals geformuleerd in bijgaande concept zienswijze.

Inleiding

Op 29 april jl. ontvingen wij een brief met de ontwerp-Meerjarenprogrammabegroting (MJPB) 2021-2024, de 1e bestuursrapportage over 2020 en het Ontwikkelperspectief 2020-2024 van De Connectie. In de brief wordt gevraagd om ten aanzien van de ontwerp-MJPB en de bestuursrapportage een zienswijze kenbaar te maken. Op 2 juli 2020 worden de zienswijzen van de deelnemende gemeenten in het bestuur van De Connectie besproken.

1e Bestuursrapportage 2020
Het bestuur van De Connectie rapporteert twee keer per jaar over de voortgang van de uitvoering van de begroting inclusief te verwachten ontwikkelingen voor het desbetreffende jaar. Bovendien worden in de Bestuursrapportage de te verwachten ontwikkelingen voor het daaropvolgende jaar opgenomen, om zo de gemeenten in staat te stellen daar in hun begrotingscyclus op te anticiperen.

De 1e Bestuursrapportage 2020 bevat een voorstel tot wijziging van de begroting 2020, die leidt tot een verhoging van de gemeentelijke bijdrage aan De Connectie. Deze voorgenomen begrotingswijziging wordt conform de bepalingen in de Gemeenschappelijke Regeling voor zienswijze aan uw raad voorgelegd.

De ontwerp-Meerjarenprogrammabegroting 2021-2024
De ontwerp-MJPB 2021-2024 van De Connectie borduurt voort op de meeste recente inzichten die ook in de Bestuursrapportage zijn opgenomen. De voorgaande begrotingen waren gebaseerd op het bedrijfsplan 2017-2020. De ontwerp-MJPB die thans voorligt, is gebaseerd op het nieuwe Ontwikkelperspectief 2020-2024. Uiteraard is er daarnaast ook nog rekening gehouden met de autonome ontwikkelingen.

Gemeente Arnhem

Ontwikkelperspectief 2020-2024
Het is belangrijk om na het bedrijfsplan verder vooruit te kijken en door te ontwikkelen. De uitkomsten van de recent uitgevoerde evaluatie is uiteraard ook input geweest voor dit perspectief. De kern van het Ontwikkelperspectief is om door te groeien naar een servicegerichte organisatie.

Beoogd effect

Met dit voorstel wordt beoogd uw raad in de gelegenheid te stellen een zienswijze te geven op de begrotingswijziging behorende bij de 1e Bestuursrapportage 2020 en de ontwerp-MJPB 2021-2024.

Argumenten

1.1 *De raad wordt in de gelegenheid gesteld om een zienswijze kenbaar te maken over de 1e Bestuursrapportage 2020 en de ontwerp MJPB-begroting 2021-2024.*

1e Bestuursrapportage 2020
In 2019 is gestart met de uitvoering van het programma 1!Connect met als doel om de basis op orde te brengen ten aanzien van ICT. Dat is grotendeels ook gelukt, maar een aantal projecten zijn (met budget) doorgeschoven naar de 2020. Inmiddels is ook het plan voor de tweede fase gereed. Het programmaplan 2!Connect heeft als doel om verder te harmoniseren (een belangrijke doelstelling van De Connectie) en een stap te zetten in het volwassenheidsniveau waarmee een betrouwbare en voorspelbare ICT-infrastructuur en dienstverlening kan worden gerealiseerd. Verder is, net als in de ontwerp-MJPB, al rekening gehouden met het Ontwikkelperspectief en de activiteiten die daar uit voortvloeien.

In de 1e Bestuursrapportage 2020 is rekening gehouden met hogere loonkosten vanaf 2020 als gevolg van de nieuwe CAO.
Deze ontwikkelingen leiden tot een voorgenomen begrotingswijziging 2020 en structureel hogere kosten voor de gemeente Arnhem.

Ontwerp-MJPB 2021-2024
De financiële kaders in de ontwerp-MJPB zijn gebaseerd op de beleidsmatige en financiële kaders, zoals vastgesteld door het bestuur bij de 1e Bestuursrapportage 2020. Een deel van deze wijzigingen werkt structureel door naar 2021 en verder.

<u>ICT</u>
In de vorige MJPB was geen rekening gehouden met de structurele doorwerking van de investeringen in ICT, omdat nog niet goed kon worden ingeschat hoe hoog deze zouden zijn. Inmiddels is dit beeld veel scherper en zijn de financiële doorwerkingen nu wel vertaald in het meerjarenperspectief. Hiermee is een impuls gegeven aan de betrouwbaarheid van de cijfers. Daarnaast vraagt de realisatie van het programma 2!Connect om een extra financiële impuls, waarmee in de bedrijfsvoeringsmiddelen al rekening is gehouden.
Verder is zoals ook in de aanbiedingsbrief is opgenomen, op termijn een afbouw van de formatie van technisch beheer voorzien, waarmee de kosten op de termijn weer wat af kunnen nemen.

Autonome ontwikkelingen
In de 1e Bestuursrapportage 2020 is rekening gehouden met hogere loonkosten vanaf 2020 als gevolg van de nieuwe CAO. Hetzelfde geldt voor de prijsontwikkelingen. De extra kosten die ten aanzien van de Microsoft Licenties onvermijdelijke moeten worden gemaakt zijn daar een voorbeeld van.

Ontwikkelperspectief 2020-2024 in relatie tot MJPB
In de ontwerp-MJPB is rekening gehouden met de uitkomsten van het Ontwikkelperspectief. Hiermee is ook geborgd dat met de planning en control cyclus een vinger aan de pols wordt gehouden met de voortgang op de ambities die in het perspectief zijn verwoord.

Het Ontwikkelperspectief 2020-2024
De kern van het ontwikkelperspectief is de ambitie om ten minste een 'Servicegerichte Organisatie' te worden waarbij de Klant centraal staat. Daarom is aan de oorspronkelijke 4 K's (kosten, kwaliteit, kansen, (verminderen) kwetsbaarheid) een vijfde K toegevoegd, te weten de Klant.
De Klant moet de komende periode centraler komen te staan in de dienstverlening van De Connectie. De fase voorafgaand aan deze servicegerichte organisatie is de ' basis op orde'. Hierin zijn belangrijke stappen gezet de afgelopen jaren ook al zijn deze misschien niet altijd zichtbaar geweest. Denk hierbij aan de vervanging van de oude infrastructuur waarbij er niets is veranderd aan de functionaliteiten, maar de stabiliteit en de kwetsbaarheid op het gebied van veiligheid wel degelijk flink is verbeterd. De stappen die gezet moeten worden gezet om naar de volgende fase te komen zijn in het perspectief beschreven en ook vertaald in de ontwerp-MJPB en Bestuursrapportage.

Kanttekeningen en risico's

1.1 *De gemeenteraad wordt in de gelegenheid gesteld om een zienswijze kenbaar te maken over de 1e Bestuursrapportage 2020 en de ontwerp-MJPB 2021-2024.*

De risico's die door De Connectie in de ontwerp-MJPB zijn beschreven, zijn in aantal wel wat toegenomen, maar in financiële omvang afgenomen. Dat laatste is logisch, omdat met het op orde brengen van de basis bepaalde risico's in omvang zijn afgenomen. In deze begroting zijn de mogelijke effecten / risico's van de Coronacrisis niet opgenomen. In de zienswijze komt dit onderwerp terug.
Bij het opstellen van de ontwerp-MJPB 2021-2024 van de gemeente Arnhem wordt beoordeeld of in het weerstandsvermogen voldoende rekening is gehouden met deze risico's.

Financiën

De financiële gevolgen van de 1e Bestuursrapportage 2020 en de ontwerp-MJPB 2021-2024 zorgen voor een hogere structurele bijdrage voor de gemeente Arnhem aan De Connectie. Deze financiële effecten zijn meegenomen in de Perspectiefnota 2021-2024 en worden verwerkt in de MJPB 2021-2024 van de gemeente Arnhem.

Uitvoering

De zienswijze op de 1ste Bestuursrapportage 2020 en de ontwerp-MJPB 2021-2024 zal na besluitvorming door de raad hierover aan het bestuur van De Connectie worden aangeboden.

Communicatie

Na besluitvorming in de raad wordt de definitieve zienswijze verstuurd aan het bestuur van De Connectie.

Bijlagen

Stukken voor gemeenteraad

- Raadsvoorstel Ontwerp MJPB 2021-2024 De Connectie;
- Concept Zienswijze MJPB 2021-2024 en Berap 2020-1 de Connectie
- Aanbiedingsbrief Ontwerp MJPB 2021-2024 De Connectie;
- Ontwerp MJPB 2021-2024 De Connectie;
- 1ste Bestuursrapportage 2020 De Connectie;
- De Connectie. Ontwikkelperspectief 2020-2024.

RAADSVOORSTEL

Besluit van	
Zaaknummer	472122

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 19 mei 2020, Cluster Bedrijfsvoering nummer : 472122;

gelet op artikel 35 van de Wet gemeenschappelijke regelingen het verzoek van De Connectie;

besluit:

1. In te stemmen met de zienswijze op de 1ste Bestuursrapportage 2020 en de ontwerp-MJPB 2021-2024 van De Connectie zoals geformuleerd in bijgaande concept zienswijze.

De griffier, De voorzitter,

GEMEENTE Arnhem

Bestuur uitvoeringsorganisatie De Connectie

Datum :
Zaaknummer : 472122
Contactpersoon : Stef Schuijt
Telefoonnummer : 026 377 3293

Onderwerp: Zienswijze gemeenteraad Arnhem 1e Bestuursrapportage 2020 en Meerjarenprogrammabegroting 2021-2024 De Connectie

Geacht bestuur,

Algemeen
Uw bestuur heeft aan de raad van de gemeente Arnhem de 1e Bestuursrapportage 2020 en de ontwerp-Meerjarenprogrammabegroting (MJPB) 2021-2024 van de Bedrijfsvoeringsorganisatie De Connectie aangeboden. De raad heeft kennis genomen van de Bestuursrapportage en de ontwerp-MJPB 2021-2024, die aanleiding geven tot de volgende zienswijze.

Zienswijze
Het is goed om te constateren dat in opvolging van het bedrijfsplan dat bij de start richting en koers gaf er nu, voor de volgende fase, een ontwikkelperspectief is opgesteld. In de ontwerp-MJPB 2021-2024 is rekening gehouden met de uitgangspunten van dit perspectief en dat geeft ook de mogelijkheid om op de voortgang te rapporteren. Het is belangrijk om vooral de klant hier bij te betrekken. Met andere woorden, ‘zijn de stappen die worden gezet om door te groeien naar een servicegerichte organisatie ook voelbaar voor de deelnemende gemeenten’. Het zou daarom goed zijn om periodiek te meten of de inspanningen leiden tot een betere dienstverlening in de ogen van de klant en hierover ook te rapporteren.

De investeringen in ICT om door te groeien naar een volgende niveau van volwassenheid passen goed bij de ambities van het perspectief. Er is het afgelopen jaar hard gewerkt om de basis op orde te krijgen en er zijn daarmee ook grote stappen gezet. Tegelijkertijd zijn projecten van het programma 1!Connect doorgeschoven van 2019 naar 2020. Mede daarom is het belangrijk om de afloop van dit programma en het nieuwe programma 2!Connect zorgvuldig te monitoren en tijdig bij te sturen wanneer dat nodig is. Datzelfde geldt ook voor de besparingen die op termijn zijn ingeboekt voor het technische beheer. In het kader van kosten efficiënt werken is het belangrijk om deze toekomstige besparingen ook daadwerkelijk te realiseren. Immers is, met het terugdraaien van de taakstelling ICT en de extra middelen die vanuit gemeenten beschikbaar zijn gesteld, een substantiële financiële impuls gegeven.

Wij verwachten van het bestuur dat zij bij de verdere uitwerking van het ontwikkelplan meedenkt in de mogelijkheden om te bouwen aan een bedrijfsvoeringsorganisatie die passend is bij onze doelstellingen en onze organisatie.
Bij de totstandkoming van de ontwerp-MJPB 2021-2024 was de coronacrisis nog niet aan de orde. Wij adviseren het bestuur om er in de MJPB in ieder geval aandacht aan te schenken, bijvoorbeeld in de risicosfeer.

Hoogachtend,

De raad van de gemeente Arnhem

de griffier, de voorzitter,

De Connectie

Aan de raden van de gemeenten Arnhem,
Renkum en Rheden

Datum : 29 april 2020
Contactpersoon : Maurits Boersma
Telefoonnummer : 026 377 2410

Onderwerp: Bestuurlijke stukken De Connectie

Geachte raadsleden,

Hierbij ontvangt u het Ontwikkelperspectief 2020-2024, de eerste bestuursrapportage over 2020 en de –ontwerp- Meerjarenprogrammabegroting (MJPB) 2021-2024. Aangezien deze documenten een sterke samenhang kennen, heeft het bestuur ervoor gekozen deze documenten ineens aan u aan te bieden voor 1 mei 2020, zodat deze ook integraal kunnen worden behandeld in uw raden.

Ontwikkelperspectief 2020-2024
De Connectie is opgericht op 1 juli 2017 en komt voort uit een gezamenlijke behoefte van de drie gemeenten om de krachten te bundelen op het gebied van bedrijfsvoering. De Connectie vindt het, net zoals de gemeenten, belangrijk dat er een ontwikkelperspectief is voor de komende jaren. De tijd is gekomen om het verleden achter ons te laten en gezamenlijk vooruit te kijken. In opdracht van de gemeenten heeft een extern bureau De Connectie geëvalueerd. De evaluatie was het moment om terug te kijken op de afgelopen jaren. Het ontwikkelperspectief is om vooruit te kijken.

Het eerste voorliggende deel is de stip op de horizon. Het beschrijft de richting en geeft inzicht in de eerste stappen die gezet worden richting een servicegerichte organisatie. In het tweede deel wordt hier samen met de gemeenten, op basis van visie die gemeenten hebben op de dienstverlening van De Connectie en de aanbevelingen uit de evaluatie, nader invulling aan gegeven. Dit wordt de opvolger van het bedrijfsplan 2017-2020 waarmee De Connectie in 2017 van start is gegaan. Hiermee komen we, na het zomerreces, terug bij uw raden.

Het ontwikkelperspectief is vertaald naar de programma's uit de MJPB. Hierdoor wordt het onderdeel van de beleidscyclus van De Connectie en kan er worden gestuurd op de voorgenomen ontwikkeling.

Eerste bestuursrapportage 2020
De eerste bestuursrapportage is een afwijkingenrapportage ten opzichte van de MJPB 2020-2023. In uw zienswijze op de MJPB 2020-2023 heeft u geconstateerd dat de financiële vertaling van de extra benodigde investeringen in ICT ontbreken in het meerjarig financieel beeld. Zoals aangegeven in onze reactie op uw zienswijze hebben wij de financiële effecten, nu deze bekend zijn, meegenomen in deze eerste bestuursrapportage en de MJPB 2021-2024. Daarnaast is in de eerste bestuursrapportage rekening gehouden met het ontwikkelperspectief door te starten met het verleggen van onze focus naar een servicegerichte organisatie.

De procedure bij wijzigingen van de begroting, voor zover daar een verhoging van de gemeentelijke bijdragen uit voortvloeit, is gelijk aan die van een reguliere begrotingsbehandeling. Derhalve vragen wij u hier, binnen de hiervoor in de Gemeenschappelijke Regeling (GR) gestelde termijn van 8 weken, uw zienswijze kenbaar te maken.

MJPB 2021-2024
De belangrijkste uitgangspunten voor de MJPB 2021-2024 zijn het Ontwikkelperspectief 2020-2024 van De Connectie en de structurele doorwerking van de eerste bestuursrapportage 2020 met betrekking tot de algemene financiële en beleidsmatige kaders voor het komende jaar. Daarnaast is in het meerjarenperspectief rekening gehouden met een afbouw van de in 2019 additioneel beschikbaar gestelde formatie voor technisch applicatiebeheer. De verwachting is dat, door verdere rationalisatie en harmonisatie van het applicatielandschap van de drie gemeenten, op termijn minder technisch applicatiebeheer nodig zal zijn. Hiermee geven wij invulling aan de wens van de gemeenteraden om zicht te houden op de mogelijkheden tot het beperken van de extra kosten, nadat de financiële taakstelling voor het taakveld ICT noodgedwongen moest worden teruggedraaid.

Volgens de GR moet het bestuur de ontwerp-MJPB voor 1 mei toezenden aan de raden van de gemeenten. De raden hebben vervolgens 8 weken om hun zienswijze kenbaar te maken. Wij vragen u daarom om uiterlijk op 26 juni 2019 uw zienswijze op zowel de eerste bestuursrapportage 2020 als de MJPB 2021-2024 kenbaar te maken.

In de bestuursvergadering van 2 juli 2020 behandelen wij de zienswijzen van de drie gemeenten. De ontwerp-MJPB wordt daarna, onder bijvoeging van de zienswijzen, de reactie van het bestuur hierop en een eventuele nota van wijzing, opnieuw aan de raden verzonden. Uiterlijk 24 juli 2020 stellen wij de eerste bestuursrapportage en de MJPB definitief vast, zodat de MJPB voor 1 augustus 2020 aangeboden kan worden aan onze provincie.

Met vriendelijke groet,

Namens het bestuur van De Connectie,
T.A.F.A. Klomberg, voorzitter

De Connectie

Meerjaren-programmabegroting 2021-2024

29 april 2020

Voorwoord

Geacht bestuur van De Connectie,

Dit is de meerjarenbegroting 2021-2024. De Connectie moet scherp aan de wind varen om de reguliere taken binnen de beschikbaar gestelde middelen uit te voeren. Ontwikkelingen volgen elkaar in razend tempo op. Gemeenten staan voor complexe uitdagingen. Dit betekent dat we de komende jaren de samenwerking op het gebied van bedrijfsvoering nog meer moeten bevorderen zodat de gemeenten daadwerkelijk deze uitdagingen aan kunnen gaan.

In afstemming met de gemeenten Arnhem, Renkum en Rheden heeft De Connectie het ontwikkelperspectief 2020-2024 opgesteld. Het ontwikkelperspectief is vertaald naar de programma's uit deze meerjarenbegroting 2021-2024. Hierdoor wordt het onderdeel van de beleidscyclus van De Connectie.

Het ontwikkelperspectief is een stip op de horizon. Het beschrijft de richting en geeft inzicht in welke stappen De Connectie neemt om de komende jaren een volwassen organisatie te worden. Dit gebeurt op basis van drie fases. De eerste fase is de basis op orde krijgen, deze fase is volop bezig. Er zijn bijvoorbeeld al flinke stappen gezet in de verbetering van de ICT-dienstverlening. Dit wordt de komende jaren voortgezet.

De tweede fase is het worden van een servicegerichte organisatie. De klant staat centraal bij De Connectie. Om die reden zijn de welbekende 4K's uitgebreid met een extra K, die met stip op één binnenkomt. De 'K' van klant. Alle medewerkers worden de komende jaren professionals die denken en handelen vanuit de klant. De derde fase is de partner in bedrijfsvoering worden. In samenspraak met de gemeenten wordt bepaald welke afdeling daadwerkelijk de partner in bedrijfsvoering wordt om hen maximaal te ondersteunen in de vertaling van de maatschappelijke opgaven naar bedrijfsvoering.

De Connectie wordt de komende jaren een volwassen servicegerichte organisatie. We blijven met elkaar in gesprek, stemmen af en sturen waar nodig bij. Dit gaan we samen voor elkaar krijgen.

Bernard Fransen
Directeur De Connectie

Inhoudsopgave

1. Inleiding 4
1.1. Inleiding 4
1.2. Leeswijzer 4

2. Missie, visie, uitgangspunten en kernwaarden 5
2.1. Missie 5
2.2. Visie 5
2.3. Uitgangspunten 5
2.4. Kernwaarden De Connectie 5

3. Programmaplan 6
3.1. Programma Bedrijfsvoering gemeenten 6
3.2. Programma Belastingen gemeenten 13
3.3. Programma Bedrijfsvoering De Connectie 15
3.4. Overzicht algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien 20
3.5. Bedrag heffing vennootschapsbelasting 20

4. De Paragrafen 21
4.1. Weerstandsvermogen en risicobeheersing 21
4.2. Financiering 27
4.3. Bedrijfsvoering 29

5. Overzicht van baten en lasten en toelichting 32
5.1. Uitgangspunten voor de begroting 32
5.2. Grondslagen voor de ramingen 33
5.3. Ontwikkeling begroting 2021 en meerjarenraming 34
5.4. Baten en lasten per programma 37
5.5. Verloop van de taakstelling 37
5.6. Bijdragen gemeenten 38
5.7. Incidentele baten en lasten 41

6. Financiële positie en toelichting 42
6.1. Geprognosticeerde eindbalans 42
6.2. Investeringsprogramma 44
6.3. EMU-saldo 45
6.4. Financiering 46
6.5. Stand en verloop van de reserves 46
6.6. Jaarlijks terugkerende arbeidskosten met een vergelijkbaar volume 46

7. Bijlagen
Bijlage 1: Taakvelden 47

1. Inleiding

1.1. Inleiding

Voor u ligt de Meerjarenprogrammabegroting 2021-2024 (MJPB 2021-2024) van De Connectie. De belangrijkste uitgangspunten voor de MJPB 2021-2024 zijn het Ontwikkelperspectief 2020-2024 van De Connectie en de structurele doorwerking van besluiten die het bestuur bij de eerste bestuursrapportage 2020 heeft genomen over de algemene financiële en beleidsmatige kaders voor het komende jaar.

Ontwikkelperspectief 2020-2024

De Connectie bestaat sinds 1 juli 2017 en is de bedrijfsvoeringsorganisatie van en voor de gemeenten Arnhem, Renkum en Rheden met als doel om de krachten te bundelen op het gebied van bedrijfsvoering. De Connectie heeft sinds de start voor de nodige uitdagingen gestaan. Er was onduidelijkheid over de rollen, taken, verantwoordelijkheden met betrekking tot de dienstlening, maar ook ten aanzien van de daarvoor beschikbare budgetten.

De Connectie vindt het, net zoals de gemeenten, belangrijk dat er een ontwikkelperspectief is voor de komende jaren. De tijd is gekomen om het verleden achter ons te laten en gezamenlijk vooruit te kijken. Dit betekent dat we samen de schouders eronder zetten om De Connectie te laten slagen. In opdracht van de gemeenten heeft een extern bureau De Connectie geëvalueerd. De evaluatie was het moment om terug te kijken op de afgelopen jaren. Het ontwikkelperspectief is om vooruit te kijken. De aanbevelingen uit de evaluatie zijn verwerkt in dit ontwikkelperspectief 2020-2024.

De Connectie wil de komende jaren toegroeien, via een organisatie met de focus op de basis op orde, naar een servicegerichte organisatie. Daarna verschilt het per afdeling welke fase het eindstation is, in het ultieme geval dé partner in bedrijfsvoering. Dit eindstation wordt samen met de gemeenten bepaald. Het eerste deel van het ontwikkelperspectief is de stip op de horizon en beschrijft de richting en wijze waarop De Connectie zich de komende jaren wil gaan ontwikkelen. In het tweede deel wordt hier samen met de gemeenten, op basis van visie die gemeenten hebben op de dienstverlening van De Connectie en de aanbevelingen uit de evaluatie, nader invulling aan gegeven. Dit wordt de opvolger van het bedrijfsplan 2017-2020 waarmee De Connectie in 2017 van start is gegaan. Door het ontwikkelperspectief te vertalen naar de programma's uit de MJPB wordt dit onderdeel van de beleids-cyclus van De Connectie.

Eerste bestuursrapportage 2020

Voor 2020 betekent het ontwikkelperspectief dat er een start wordt gemaakt met het verleggen van onze focus naar een service-gerichte organisatie. Dat betekent overigens niet dat de basis op orde uit het oog wordt verloren, maar dat dit steeds meer onderdeel is geworden van de manier van werken. De Connectie wil steeds meer denken en handelen vanuit het perspectief van haar klant. Hierbij wil De Connectie ervoor zorgen dat de activiteiten een aantoonbare bijdrage leveren aan de doelstellingen van de klant. Klanttevredenheid krijgt prioriteit.

Bij de behandeling van de eerste bestuursrapportage heeft het bestuur ingestemd met de uitvoering en bekostiging van het Programmaplan 2!Connect voor 2020. Daar waar programma 1!Connect is gericht op het wegwerken van achterstanden en het op orde brengen van de basis, is 2!Connect daarnaast ook gericht op het bereiken van een betrouwbare en voorspelbare ICT-infrastructuur (CMM 2 niveau) en het komen tot een geharmoniseerde ICT omgeving (GemICT). Deze GemICT is hét platform om de harmonisatie van (business)applicaties te ondersteunen. De structurele kosten die voorvloeien uit deze programma's zijn verwerkt in het meerjarig financieel beeld.

1.2. Leeswijzer

De begroting ontleent haar indeling in grote mate aan de voorschriften uit het Besluit Begroting en Verantwoording voor Provincies en Gemeenten (BBV). Het beleidsmatige deel van de begroting bestaat uit het programmaplan en de, voor De Connectie, verplichte paragrafen. Deze vindt u in de hoofstukken 3 en 4. De financiële begroting bestaat uit een overzicht van baten en de uiteenzetting van de financiële positie. De zijn opgenomen in de hoofdstukken 5 en 6. In de bijlagen is de verplichte indeling van de begroting naar taakvelden opgenomen.

2. Missie, visie, uitgangspunten en kernwaarden

2.1. Missie

Door de Connectie kunnen de klanten zich volledig richten op inwoners, bedrijven en toeristen.

2.2. Visie

De Connectie is de partner in bedrijfsvoering. Bij de dienstverlening van De Connectie staat de klant altijd centraal. De dienstverlening is efficiënt, kwalitatief en kostenbewust. Hierdoor kunnen klanten zich voor 100% richten op hun inwoners, bedrijven en toeristen.

De Connectie vindt het belangrijk om haar visie op dienstverlening aan te laten sluiten op de (nog te ontwikkelen) visie van de gemeenten. Om die reden wordt de komende periode samen met de gemeenten onderzocht in hoeverre deze visie aansluit op die van de gemeenten. Met als doel: een gezamenlijk gedragen visie op dienstverlening.

2.3. Uitgangspunten

De doelen van De Connectie zijn in het bedrijfsplan 2017-2020 verwoord aan de hand van de zogenaamde 4 K's. Daar is, met het Ontwikkelperspectief 2020-2024 een vijfde 'K' aan toegevoegd, die staat voor klant.

De Connectie denkt en werkt vanuit de klant en zet de **klant** altijd centraal. De Connectie levert producten en diensten tegen een gezamenlijk afgesproken **kwaliteit**. De Connectie investeert in medewerkers en biedt hen **kansen** zich te ontwikkelen. De Connectie kent de trends en ontwikkelingen, speelt daarop in en vertaalt deze, in samenwerking met de klant, naar haar bedrijfsvoering. Hierdoor zijn partners in staat om zich volledig te richten op hun inwoners, bedrijven en toeristen. Ze zijn daardoor minder kwetsbaar. Door producten en diensten te harmoniseren en te digitaliseren werkt De Connectie efficiënter. Dit leidt ertoe dat de **kosten** voor de partners omlaaggaan.

2.4. Kernwaarden De Connectie

De Connectie ontwikkelt zich naar een flexibele, open en daadkrachtige organisatie die zich makkelijk aanpast aan nieuwe ontwikkelingen. De kernwaarden die hierbij horen, het fundament waar energie en inspiratie uit worden gehaald, zijn:

- **Professioneel:** service, verantwoordelijk, kennis, kwaliteit, resultaatgericht, dienstverlenend.
- **Betrokken:** samen, verbindend, nieuwsgierig, werkplezier, omgevingsbewust, energiek, leergierig.
- **Integer:** duidelijk, betrouwbaar, open, eerlijk, transparant, afspraken nakomen.

3. Programmaplan

3.1. Programma Bedrijfsvoering gemeenten

Wat willen we bereiken?

De Connectie wil excelleren in de dienstverlening aan aangesloten gemeenten. Dit betekent dat ze een uitstekende vakinhoudelijke kennis hebben en een kwalitatief hoogstaande partner in bedrijfsvoering willen zijn. Om de missie en visie te realiseren is het allereerst nodig dat de organisatie zich ontwikkelt. In de periode 2020-2024 gaat De Connectie daarom in drie fases die parallel lopen aan het volwassen worden van de organisatie aan de slag, namelijk:

1. De Connectie, een uitvoeringsorganisatie met focus op de basis op orde brengen.
2. De Connectie, een servicegerichte organisatie.
3. De Connectie, dé partner in bedrijfsvoering.

De basis op orde brengen betekent het creëren van de minimale voorzieningen die nodig zijn om de afgesproken producten en diensten betrouwbaar en voorspelbaar te leveren. Volgens de definitie van het platform Overheid is de basis op orde: de organisatie is kostenbewust, betrouwbaar, open en zorgt goed voor haar medewerkers.

De Connectie wil tenminste een servicegerichte organisatie worden. Dat zijn we wanneer zij in staat is om behoeften, wensen en verwachtingen van klanten te vertalen naar succesvolle producten, diensten en dienstverlening. Klanten merken in deze fase dat er meegedacht en gestuurd wordt op de veranderende behoeften van de klanten. Er wordt gedacht en gehandeld vanuit de klant.

Om een partner in bedrijfsvoering te kunnen zijn is het noodzakelijk dat er een goede samenwerkingsrelatie is tussen de klant en De Connectie. Specialisten van De Connectie zien welke opgaven op de gemeenten en andere partners afkomen. Ze zijn in staat om te zien wat dit voor de bedrijfsvoering betekent. Doordat De Connectie de markt en het maatschappelijk veld in de gaten houdt, kan zij haar partners actief bedienen. Nog voordat de vraag door de klant gesteld wordt, komt De Connectie met een passend advies of een passende oplossing.

Deze fases overlappen elkaar deels. Waar de ene afdeling nog volop inzet op de basis op orde brengen, draagt de andere afdeling al volledig bij aan een servicegerichte organisatie zijn. Alle afdelingen zijn in 2024 servicegericht.
Dit programmaplan richt zich op wat er nodig om dat niveau van dienstverlening te behalen. Per afdeling verschilt echter welke fase het eindstation is. De behoefte van de klant bepaalt mede of een afdeling van De Connectie zich daadwerkelijk verder ontwikkelt naar partner in bedrijfsvoering. Het eindstation wordt nog samen met de gemeenten bepaald.

Wat gaan we daarvoor doen?

ICT

Sinds de start van De Connectie zijn de ICT-omgevingen overgedragen vanuit de aangesloten gemeenten. Het betreft met name de basis-infrastructuur. Het eigenaarschap van veel business applicaties is bij de gemeenten gebleven. Al snel werd duidelijk dat er fiks geïnvesteerd moest worden om de (business) continuïteit te kunnen waarborgen. De onderzoeken van PwC en Arlande lieten zien dat veel van de gebruikte hardware en software verouderd was. Ook bleek dat de randvoorwaardelijke processen om hard- en software zorgvuldig te onderhouden, niet of onvoldoende ingericht zijn. De Connectie wil op een veilige, betrouwbare manier meekomen in dit digitale tijdperk. Enerzijds omdat in dit digitale tijdperk de samenwerking tussen overheden steeds meer centraal staat, maar ook om een aantrekkelijke werkgever te blijven die werkt met moderne middelen. Hiervoor moest eerst de basis op orde worden gebracht.

Basis verder op orde brengen

Met de basis verder op orde brengen is vorig jaar gestart onder de noemer 1!Connect. Doel van dit programma is het wegwerken van de technische achterstand, het borgen van de continuïteit en het sterk verbeteren van de informatiebeveiliging. Om deze redenen wordt er veel onderhoud gepleegd en incidenteel ondervindt de eindgebruiker hier helaas hinder van. Toch is dit onderhoud cruciaal en rand voorwaardelijk voor alle andere initiatieven. Op dit moment zijn alle omgevingen in support. Het risico op uitval is hiermee aanzienlijk gereduceerd.

In 2020 is ook het programmaplan 2!Connect gestart. Dit programma is een voortzetting van 1!Connect en heeft als doelstelling een betrouwbare en voorspelbare ICT-infrastructuur en -dienstverlening neer te zetten (CMM-level 2). Zo implementeert De Connectie in samenwerking met haar klanten aanvullende maatregelen om de continuïteit van de ICT-dienstverlening te waarborgen in geval van storingen of calamiteiten. Ook wordt er gewerkt aan het verder verstevigen van het toegangsrechtenbeheer. In samenwerking met de klanten moet De Connectie beter vaststellen welke (groepen) personen om welke redenen en op welke momenten toegang nodig hebben tot welke faciliteiten.

Een belangrijk onderdeel van dit programma is het samenvoegen en harmoniseren van de afzonderlijke gemeentelijke ICT-infrastructuren. De huidige situatie is te complex, vraagt veel beheer inspanning en remt innovatie. Deze gemeenschappelijke infrastructuur is eveneens hét platform om de harmonisatie van (business)applicaties te ondersteunen. In 2020 zullen de eerste businessapplicaties naar de nieuwe ICT-omgeving worden gemigreerd. In 2021 gaat dit proces verder. Hiertoe zullen de gemeenten eerst moeten bepalen wat de mogelijkheden zijn om tot rationalisatie en harmonisatie van het applicatielandschap van de gemeenten te komen. Het samenvoegen en harmoniseren vraagt bij de uitvoering om een gedeelde visie en focus van klanten en de Connectie. Er zullen soms lastige keuzes gemaakt moeten worden voor het behalen van de doelstellingen.

Een belangrijk trend die De Connectie hierbij in overweging neemt, zijn de mogelijkheden van cloud computing. Hardware, software en gegevens worden hierbij op aanvraag beschikbaar gesteld via een netwerk, vergelijkbaar met elektriciteit uit het lichtnet. Steeds meer software-/applicatieleveranciers kiezen voor hun dienstverlening het distributiemodel van ‘de Cloud’. Daardoor is te voorzien dat gemeenten in de komende jaren steeds meer gebruik zullen maken van volledige en gebruiksklare softwarepakketten via ‘de Cloud’ (zogenaamde SaaS oplossingen). Dit betekent dat er bij gemeenten, en dus ook bij De Connectie, steeds minder behoefte zal gaan bestaan aan eigen rekencentra met servers, opslagsystemen voor gegevens en dergelijke.

Servicegerichte dienstverlening
In 2020 is gestart met het verleggen van onze focus naar een servicegerichte organisatie. Zo wordt bijvoorbeeld invulling gegeven aan het professionaliseren van de Frontoffice zodat de eerstelijns dienstverlening aan de klanten beter wordt. Doel is dat deze zo wordt ingericht dat 80% van de ICT vragen door de Frontoffice wordt opgelost. Voor klanten prettig, ze worden snel geholpen. Voor ICT wenselijk, want zo is er meer tijd voor beheer en de vernieuwing. Daarnaast worden de klantgesprekken geïntensiveerd, de samenwerking met de functioneel beheerders van de gemeenten geprofessionaliseerd en (groot) onderhoud vooraf met de gemeenten afgestemd en gecommuniceerd. In 2021 bestendigen we deze ingezette lijn.

Zoals eerder genoemd is het doel van 2!Connect het leveren van een betrouwbare en voorspelbare ICT infrastructuur én dienstverlening. Dit doen we door de vitale processen te beschrijven en te implementeren. Zo is De Connectie in staat om kwaliteit te leveren. Over het gewenste niveau van kwaliteit worden afspraken gemaakt met de partners. Voor beide partijen schept dit duidelijkheid en is het een basis voor een goede communicatie over verwachtingen en wensen. Dit biedt de mogelijkheid de klanttevredenheid te vergroten.

Documentaire Informatievoorziening

De huidige situatie van Documentaire Informatievoorziening/ Informatiebeheer (DIV) is complex. De informatie wordt beheerd op drie locaties, in drie ICT-omgevingen en op vier verschillende inrichtingen op de bedrijfsvoering van de deelnemers. Harmonisatie en standaardisatie van systemen en processen heeft bij DIV nog niet plaatsgevonden, omdat deze voorzien was op het zaaksysteem bij gemeenten. De hieraan verbonden formatiereductie is daarentegen wel geëffectueerd. Dit is ten koste gegaan van de kwaliteit van de dienstverlening, die nog maar net op het basisniveau kan worden gehandhaafd.

Basis verder op orde brengen
De scan- en registratiesoftware wordt vervroegd geharmoniseerd; de huidig software (Kofax) van Arnhem en Renkum staat op een server die in 2020 wordt vernieuwd. De huidige Kofax versies kunnen niet mee naar de nieuwe server omdat zij daar te oud voor zijn. Harmonisatie van deze software zorgt voor een beter contract met minder licentiekosten, minder contractbeheer en een meer eenduidige werkwijze van de afdeling. Bij de harmonisatie van de scan- en registratiesoftware wordt eveneens aansluiting gezocht bij de implementatie van het nieuwe belastingpakket.

De visie van De Connectie is om met één record-managementapplicatie (RMA) de drie afzonderlijke gemeentenen te bedienen. Er is dan sprake van één gecentraliseerde opslag van documenten, waarbij de omgevingen van elkaar gescheiden blijven. Deze ontwikkeling helpt in het uniformeren en standaardiseren van de processen en werkwijzen van de afdeling. In 2020 wordt er een start gemaakt om deze visie mogelijk te maken, door samen met de gemeenten de richting vast te stellen en een uitvraag voor de markt te formuleren. Ook gaat De Connectie haar eigen archief op orde brengen, zodat zij dit kan gebruiken als testcase voor het realiseren van deze visie.

De pilot robotisering draagt bij aan de digitalisering van het registratiewerk, waardoor de medewerkers (meer) tijd krijgen voor het opvoeren van de kwaliteit van hun werk en de voorbereidingen voor de harmonisatie van onze scanstraat en ons centrale RMA.

Servicegerichte dienstverlening
Waar DIV voorheen het 'eindstation' was waar documenten werden gebracht en gearchiveerd, wordt het steeds belangrijker om een positie 'vooraan' in te nemen in de post- en documentencreatie en -stromen. Hiermee wordt, vanuit het perspectief en in samenwerking met onze klanten, een geordende (zaakgerichte) archivering mogelijk gemaakt.

Basisregistraties
Het team Basisregistraties is bezig met het Plan van aanpak Ontwikkelingen 2019-2021, voor wat betreft de activiteiten zijn benoemd voor het onderdeel 'Basis op orde'. Hieronder wordt verstaan: het formaliseren van de huidige werkzaamheden en voldoen aan wettelijke eisen, het harmoniseren van werkprocessen voor de drie gemeenten en het geven van invulling aan het kwaliteitsbeheer van de registraties. De basis op orde betekent voor basisregistraties dat gegevens betrouwbaar zijn en samenhangen, zodat ze effectief zijn in te zetten.

Basis verder op orde brengen
We hebben te maken met een onderlinge afhankelijkheid tussen de verschillende basisregistraties, waardoor het verbeteren en opwerken van gegevens (en de kwaliteit) van die registraties volgtijdelijk moet plaatsvinden. Een gedeelte van het onderdeel 'Basis op orde' uit het plan van aanpak loopt nog door. De volgende stappen in het plan van aanpak zijn de doorontwikkeling van het stelselbeheer en de verdere harmonisatie van de software. Door het samenbrengen van de basisregistraties in het stelsel van basisregistraties zal de kwaliteit van de registraties toenemen.

Servicegerichte dienstverlening
Doordat medewerkers de behoefte van inwoners en opdrachtgevers (leren) kennen, kan dienstverlening worden geboden met toegevoegde waarde. De medewerkers zijn in staat om vanuit de 'klant' (inwoner of opdrachtgever) te denken en zijn bereid een stapje extra te nemen. De data die ze in beheer hebben, wordt gebruikt om gemeenten proactief te adviseren en services aan te bieden. Uit de data is informatie te halen, die te gebruiken is voor bijvoorbeeld data gedreven beleidsvorming.

Facilitaire Zaken
Bij Facilitaire Zaken vindt de coördinatie en uitvoering plaats van de verschillende vormen van facilitaire dienstverlening. Contractmanagers zijn aanspreekpunt voor facilitair advies, samenhang in dienstverlening, bewerkstelligen van harmonisatie en contractaanpassingen met leveranciers. Er zijn facilitaire medewerkers op de hoofdlocaties aanwezig die operationele taken uitvoeren. Diensten die worden uitbesteed, worden op locatie aangestuurd door vaste locatiebeheerders die direct in verbinding staan met de klant en gecontracteerde leveranciers. Facilitaire zaken verzorgt ook zaken als de post, evenementencoördinatie, beheer van het wagenpark en drukwerk. Op verschillende gebieden heeft harmonisatie plaatsgevonden, zoals van de contracten met toeleveranciers. Het tempo ligt echter lager dan beoogd als gevolg van de bestaande afspraken en contracten die nog moeten worden uitgediend.

Basis verder op orde brengen
Met name de continuïteit van de postvoorziening kon de afgelopen periode niet worden geborgd. Dit had onder andere te maken met de omstandigheden in de leveranciersmarkt. Daar is nu verandering in gekomen. De dienstverlening is opnieuw aanbesteed met meer focus op kwaliteit en op het verminderen van kwetsbaarheid in postbezorging.

Daarnaast hebben klanten aangegeven dat zij de dienstverlening van de afdeling te duur vinden. De onlangs uitgebrachte benchmark van Berenschot onderschrijft dit beeld. In 2020 gaat De Connectie, samen met de klant-organisaties, onderzoeken op welke onderdelen verdere besparingen mogelijk zijn. Duidelijk is dat contracten met toeleveranciers in belangrijke mate verder kunnen worden geharmoniseerd. Hier wordt dan ook op ingezet.

Servicegerichte dienstverlening
Facilitaire Zaken is ondersteunend aan het primaire proces van de partnerorganisaties en De Connectie zelf. De partnerorganisaties staan centraal bij de invulling van de werkprocessen. Door de processen van Facilitaire Zaken goed in beeld te hebben, te zorgen voor de juiste gesprekspartners voor diverse facilitaire onderwerpen, proactief informatie te verstrekken en de resultaatafspraken helder te hebben, bouwt Facilitaire zaken verder aan een service-gerichte klantrelatie.

Frontoffice

In 2018 is het Facilitair Management Informatiesysteem (FMIS) Topdesk in gebruik genomen. Met dit systeem worden alle klachten, wensen, informatieverzoeken en storingen geregistreerd. Inmiddels is het systeem uitgebreid met mogelijkheden voor directe opdrachtverstrekkingen voor onder meer vormgeving, repro, poolvervoer en de aanmelding van nieuwe medewerkers. De achterliggende processen en workflows zijn voor een gedeelte ingeregeld, maar vergen nog de nodige aandacht. De opvolging van meldingen duurt nu vaak nog te lang. Gevolg hiervan is dat klanten gaan bellen wat er met hun melding is gebeurd. Aangezien klanten en medewerkers überhaupt nog vaak gebruik maken van het middel telefonie, in plaats van bijvoorbeeld digitaal het verzoek in te dienen, lopen de wachttijden aan de telefoon steeds meer op. Klanten geven aan ontevreden te zijn over de bereikbaarheid van De Connectie. Op alle hoofdlocaties is een frontoffice aanwezig waar klanten met vragen terecht kunnen.

Basis verder op orde brengen
Het eerste contact met De Connectie verloopt voor veel klanten via de frontoffice. Om de dienstverlening voor klanten makkelijker te maken wordt hier het zogenaamde ‘click-call-face’-principe toegepast. Dit betekent dat een klant uit meerdere kanalen kan kiezen. Een (aan)vraag, melding of reservering wordt in eerste instantie via de website (click) ingediend. Komt een klant er niet uit dan kan er gebeld worden (call). Als dat niet volstaat dan is er fysiek contact, bijvoorbeeld door contact aan de balie (face) of een medewerker van De Connectie komt langs bij de klant. Dit is de logische volgorde. Uiteindelijk bepaalt de klant welk kanaal het beste aansluit. Er wordt in 2020 gewerkt aan een plan om de frontoffice fundamenteel te verbeteren. Directere en completere samenwerking met ICT om het ketenproces beter te kunnen managen is daar onderdeel van.

Servicegerichte dienstverlening
Om een servicegerichte organisatie te zijn, weet De Connectie exact aan te sluiten bij de wensen en behoeften van klanten. Dit betekent dat zowel de processen binnen de backoffice en de frontoffice op elkaar afgestemd zijn. Daarnaast zijn medewerkers van De Connectie getraind om te denken en te handelen vanuit de klant. Bepaalt De Connectie of de dienstverlening goed is? Nee, dat bepaalt de klant. De dienstverleningservaringen worden gemeten en geanalyseerd om vervolgens met de uitkomsten de dienstverlening verder te verbeteren. Het meten gebeurt zowel kwalitatief als kwantitatief. Bijvoorbeeld met behulp van klantenpanels en enquêtes.

Het kan zijn dat na contact met de frontoffice de vraag, wens of behoefte van een klant niet aansluit bij de dienst-verlening van De Connectie. In dat geval neemt de klant contact op met een demandmanager. De drie gemeenten hebben allen demandmanagers in dienst. Zij zorgen ervoor dat vragen of wensen vanuit hun organisatie vertaald worden naar De Connectie. Dit gaat zowel over aanpassingen binnen de huidige dienstverlening, de wijze waarop de dienstverlening plaatsvindt of over nog niet bestaande dienstverlening binnen De Connectie. Dit is een gesprek met de account- en contractmanager of één van de afdelingsmanagers binnen De Connectie. Als het gaat om ICT zijn er ook service delivery managers voor de huidige ICT-dienstverlening en relatiemanagers voor eventueel nieuwe ICT-dienst-verlening. Vanuit deze overleggen wordt onderzocht op welke wijze vraag en aanbod beter op elkaar afgestemd worden.

Administratie & Beheer

Het standaardiseren, digitaliseren en harmoniseren van financiële processen zijn belangrijke randvoorwaarden om het rendement van samenwerking zo optimaal mogelijk te laten zijn. De eerste stappen op dit gebied zijn gezet. Met ingang van 2020 is één nieuw financieel systeem voor de gemeenten en De Connectie in gebruik genomen en zijn de financiële werkprocessen geharmoniseerd en beschreven. Het nieuwe systeem en de nieuwe werkwijze vormen de basis om ook de andere ambities uit het bedrijfsplan waar te maken: het leggen van een relatie met het inkoopproces, het optimaliseren van het verplichtingengebruik en het terugdringen van de be¬taaltermijnen voor facturen.

De drie gemeenten maken gebruik van hetzelfde systeem voor personeelsinformatie, salarisadministratie en E-HRM. Binnen het team Personeels- en Salarisadministratie (PSA) is gewerkt aan een hogere graad van uniformering en standaardisatie door het verder digitaliseren van de processen.

Basis verder op orde brengen

Het op orde brengen van de basis, betreft van Administratie & beheer het herinrichten van de (basis)werkprocessen. Bij het (her) inrichten worden de volgende basisprincipes gehanteerd: het voldoen aan de wet- en regelgeving, het vooraf definiëren van de kaders (spelregels), het eenduidig en efficiënt inrichten van de processen, het digitaliseren waar mogelijk en wenselijk en het eenvoudig kunnen ontsluiten van stuur- en verantwoordingsinformatie.

Naast de implementatie van één nieuw financieel systeem zijn ook twee nieuwe projecten zijn opgestart, namelijk het project Managementinformatie en project Procesharmonisatie en verandering. Met betrekking tot het laatste project moet met name de procescertificering nog verder gestalte krijgen en worden uitgebreid naar de personeel administratieve werkprocessen.

Waar de afgelopen periode het accent lag op de financiële werkprocessen, gaat in 2020 nadrukkelijk de aandacht uit naar een eenduidig proces voor het verwerken van personele mutaties. Binnen de scope van 1!Connect wordt de tooling voor de inrichting van IAM (Identity- en Accesmanagement) geïmplementeerd. Deze tooling is het platform om RBAC (Role Based Acces), ofwel het instroom-, doorstroom- en autorisatiebeheer, vorm te geven en te realiseren.

Het ontwikkelplan is gericht op het functioneren van A&B als geheel en op een aantal inhoudelijke thema's. In 2020 investeert De Connectie in medewerkers op het gebied van samenwerken, kennis delen en het beschikken over de juiste kennis. Er is ook aandacht voor de integraliteit van dienstverlening, omdat A&B niet zonder de andere afdelingen bij De Connectie en de klantorganisatie(s) kan.

De Connectie onderzoekt welke behoefte er ligt bij de klantorganisatie op het beheer van de vennootschapsbelasting (VPB-beheer) en of het producten- en dienstaanbod op dit gebied moet worden uitgebreid.

Servicegerichte dienstverlening

De oriëntatie op een servicegerichte organisatie krijgt onder meer gestalte met de opzet van klantarena's. Hierbij wordt onderzocht waar de beelden en behoeften van de klantorganisaties liggen.
We zijn hierdoor beter in staat om het juiste niveau van dienstverlening aan te bieden en de klantorganisaties te ontzorgen. Het verschil tussen klantverwachting en de mogelijkheden in de dienstverlening wordt besproken en zo mogelijk dichter bij elkaar gebracht.

Daarnaast wil Administratie & beheer zich ontwikkelen via de inhoud door te denken en acteren vanuit de keten. Hierbij staan vragen centraal als: Welke diensten levert een medewerker aan de klant? Hoe verhouden deze diensten zich tot de rest van de keten? Wat is het prestatieniveau dat gevraagd wordt? Hoe wordt daarop gemonitord? Daarnaast zijn de persoonlijke ontwikkeling van medewerkers en ontwikkeling van teams belangrijke ingrediënten om de dienstverlening op het niveau van servicegerichtheid te brengen.

Inkoop & aanbesteding

De afdeling Inkoop en Aanbesteding zet samen met de drie gemeenten in op het standaar-diseren, harmoniseren en digitaliseren van de inkoopprocessen. Rechtmatigheid en doelmatigheid spelen hierbij een belangrijke rol. Inkoop en Aanbesteding richt zich steeds meer op samenwerking met de gemeenten en in aansluiting op maatschappelijke ontwikkelingen zal de aandacht bij inkoop- en aanbestedingstrajecten uitgaan naar thema's als circulair inkopen, duurzaamheid en duurzame inzetbaarheid.

Een belangrijke stap in de samenwerking op de inkoopfunctie is de ontwikkeling en implementatie van een gemeenschappelijke inhuurbalie voor de gemeente Arnhem en De Connectie. Begin 2019 startten de gemeente Arnhem en De Connectie het project 'grip op inhuur'. Dat leidde als snel tot het besluit om alle inhuur van personeel te centraliseren via een inhuurbalie en deze onder te brengen bij de afdeling P&O van de gemeente Arnhem. Inhuur via de inhuurbalie voldoet aan wet- en regelgeving, is eenvoudig en efficiënt en helpt om grip te houden op de inhuurkosten.

Basis verder op orde brengen

Daarnaast wordt ingezet op bewust en slimmer inkopen door vernieuwende aanbestedingsvormen. Samen met de strategische inkoopfunctie bij de gemeenten zal gestuurd worden op het verder vergroten van het inkoopbewustzijn. De adviseurs van de afdeling Inkoop en Aanbesteding zullen afhankelijk van de wens van de klant hun expertise hiervoor inzetten en de klantorganisatie adviseren bij de te nemen verbeteracties.

Alle inkopen dienen contractueel onderbouwd te zijn. Activiteiten zijn gericht op het juist uitvoeren van deze afspraken. Daarbij wordt een zichtbare relatie gelegd tussen het contractbeheer, de verplichtingenadministratie en facturatieproces. Dit komt ten goede aan de inkoop control en aan een rechtmatige en efficiënte administratieve afwikkeling van facturen. Ook deze activiteiten zullen samen met de drie gemeenten worden opgepakt.

Er wordt een ontwikkelslag gemaakt in social return on investment (SROI) en circulair inkopen. Daarnaast worden duurzaamheidsaspecten geformuleerd binnen het inkoopbeleid; het opnemen van CO2 uitstoot in grond-, weg-, en waterbouwprojecten wordt verplicht. Ook onderzoekt Inkoop & aanbesteding welke behoefte er bij de gemeenten bestaat ten aanzien van dienstverlening op het gebied van contractbeheer en wat De Connectie hierin kan betekenen.

Servicegerichte dienstverlening

Er liggen veel kansen voor meer samenwerking tussen de drie gemeenten door inkoop gezamenlijk op te pakken en te bundelen. De adviseurs van Inkoop en Aanbesteding zullen samen met de strategische inkoopfunctie bij de gemeenten hierop proactief adviseren naar opdrachtgever. De ontwikkeling van digitale instrumenten ter ondersteuning van inkoopactiviteiten is een belangrijk speerpunt. Doel is om helderheid te krijgen over de behoefte van de klantorganisaties aan een purchase to pay (P2P)-oplossing en deze oplossing daarna te implementeren. P2P beïnvloedt in belangrijke mate de ontwikkeling van spendanalyses, een webportal voor alle gemeentelijke inhuurbehoeften en de inrichting van het contractbeheer.

Managementsupport

De afdeling Managementsupport (MAS) levert dienstverlening voor professionele, bestuurlijke en ambtelijke ondersteuning op drie niveaus. De ondersteuners willen proactief samenwerken met de klant. Dat houdt in dat zij in staat zijn om in te schatten welke werkzaamheden zij met welke prioriteit voor de klant moeten uitvoeren. De uitdaging voor de managers zit steeds meer in het verwerken van alle informatie die op hen afkomt. De ondersteuner helpt daarbij door het snel interpreteren en ordenen van e-mail, acties en andere vormen van werk en door dit over te nemen waar het kan. Goede kennis van applicaties waarmee gewerkt wordt is hiervoor essentieel, zodat het werk op een snelle en efficiënte manier gedaan kan worden.

Er is geïnvesteerd in uniformiteit in de werkzaamheden van de ondersteuners, zodat zij elkaar makkelijk kunnen vervangen. Echter is dat vanwege het hoge ziekteverzuim sinds de start van De Connectie en door de extra bezuiniging in 2019, maar beperkt mogelijk gebleken. De dienstverlening stond onder druk met als gevolg steeds meer klanten ontevreden waren. Door een slimme verdeling en normering van de beschikbare capaciteit, is begin 2020 de dienstverlening op niveau gebracht.

Basis verder op orde brengen
De focus ligt op het op orde brengen van de poule met ondersteuners en de kwaliteit van dienstverlening staat centraal. Het werk van Managementsupport is veranderd door meer hectiek, snelheid en het gebruik van andere systemen. De nadruk ligt op verbetering onderlinge samenwerking. Er wordt, samen met de klanten, gekeken naar de gewenste resultaten, een betere taakverdeling en samenwerking. Uiteindelijke resultaat is: waarborging kwaliteit, continuïteit en flexibiliteit in de professionele bestuurlijke en ambtelijke secretariële dienstverlening. Medewerkers hebben allemaal een vervanger. Dit zorgt ervoor dat de kwetsbaarheid verminderd wordt.

Servicegerichte dienstverlening
Managementsupport werkt vraag gestuurd. Dit houdt in dat de beschikbare formatie en competenties moeten aansluiten bij de vraag van de klant. Het management van de afdeling gaat in gesprek met de klant en haar wensen met betrekking tot ondersteuning. Elk jaar worden er twee gesprekken gehouden met de opdrachtgever van een ondersteuner en het afdelingshoofd bij De Connectie, over de kwaliteit van de uitgevoerde dienstverlening. De uitkomsten van die gesprekken worden vertaald in gerichte acties.

Beleidsindicatoren
Als gevolg van wijzigingen in de BBV maken beleidsindicatoren verplicht deel uit van begroting en verantwoording. Hiermee wordt het beter mogelijk om de prestaties van gemeenten onderling met elkaar te vergelijken. Het merendeel van de beleidsindicatoren van De Connectie vallen onder het taakveld Bestuur en Ondersteuning en worden vanuit praktische overwegingen onder het programma Bedrijfsvoering De Connectie gepresenteerd.

Wat mag het kosten?

	Realisatie 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	meerjarenraming 2022	2023	2024
Bedragen x 1.000 euro						
PROGRAMMA BEDRIJFSVOERING GEMEENTEN						
Lasten	36.095	35.390	34.502	34.220	33.785	33.698
Baten	-5.419	-	-	-	-	-
Saldo baten en lasten	**30.676**	**35.390**	**34.502**	**34.220**	**33.785**	**33.698**
Toevoeging aan reserves	-	-	-	-	-	-
Onttrekkingen aan reserves	-268	-939	-162	-162	-162	-
Saldo na reserves	**30.408**	**34.451**	**34.340**	**34.058**	**33.623**	**33.698**

3.2. Programma Belastingen gemeenten

Wat willen we bereiken?

Het voor de deelnemende gemeenten realiseren van een zo volledig mogelijke gewenste belastingopbrengst middels een optimale dienstverlening en tegen zo laag mogelijke kosten. Dit geldt ook voor de uitvoering van nieuwe belastingsoorten. Ook hier geldt dat De Connectie minimaal een servicegerichte organisatie wil worden. Dat zijn we wanneer zij in staat is om behoeften, wensen en verwachtingen van klanten te vertalen naar succesvolle producten, diensten en dienstverlening. Klanten merken in deze fase dat er meegedacht en gestuurd wordt op de veranderende behoeften van de klanten. Er wordt gedacht en gehandeld vanuit de klant.

Wat gaan we daarvoor doen?

De prestaties van het team Belastingen zijn de afgelopen jaren verbeterd. Het team Belastingen is volop aan het harmoniseren. De taxatieapplicatie is geharmoniseerd en succesvol geïmplementeerd.
Daardoor is één van de belangrijkste processen bij belastingen, de waardebepaling, vereenvoudigt. Dit draagt ook bij aan de taakstelling van het team Belastingen. De afgelopen periode zijn alle teams intern opgeleid. Dat is te merken aan de toegenomen inhoudelijke kennis. De belastingapplicatie is inmiddels aanbesteed en gegund en wordt naar verwachting in 2020 in gebruik genomen.

Basis verder op orde brengen
Voor het optimaliseren van werkprocessen wordt verder gewerkt aan kwaliteitsplannen voor verschillende teams van Belastingen. Voor de teams zijn dan digitale handleidingen, planningen, werkprocessen en controleprotocollen beschikbaar. Daarin zal samengewerkt worden met Basisregistraties waarmee het ketengericht werken kan wordt gestimuleerd.

Samen met opdrachtgevers en de adviseurs is de gewenste standaard dienstverlening rondom de invordering (met aandacht voor positie van vroegsignalering) bepaald. Doel is daarbij een geoptimaliseerd invorderingsproces te realiseren met een voldoende sociaal karakter. De keuze die gemaakt wordt is de opmaat voor een aanbesteding van het dwanginvorderingsproces. Deze vindt idealiter plaats nadat de belastingomgeving is geharmoniseerd. De voorbereiding voor het uitvoeren van de toeristenbelasting van Arnhem lopen volgens planning en kunnen vanaf 2020 worden uitgevoerd. Over het moment en de wijze van invoering van het Diftarsysteem voor afvalstoffenheffing en het reinigingsrecht wordt overleg gevoerd met de gemeente Arnhem.

Een belangrijke ontwikkeling voor het team Belastingen betreft de overgang van inhoud naar oppervlaktewaardering. Vanaf 1 januari 2022 dienen de WOZ-taxaties van woningen gebaseerd te zijn op de gebruiksoppervlakte. In tegenstelling tot wat bij de vaststelling van de MJPB 2020-2023 werd voorzien, kan deze overgang niet binnen de huidige werkprocessen plaatsvinden. Het bestuur heeft gekozen voor een scenario waarbij de overgang naar oppervlaktewaardering projectmatig wordt uitgevoerd door de inzet van zowel externe specialisten als interne medewerkers.

Servicegerichte dienstverlening
Doordat medewerkers de behoefte van inwoners en opdrachtgevers (leren) kennen, kan dienstverlening worden geboden met toegevoegde waarde. Te denken valt aan de digitale dienstverlening van belastingproducten zoals de nieuwe belastingbalie binnen de belastingapplicatie. De medewerkers zijn in staat om vanuit de ‘klant’ (inwoner of opdrachtgever) te denken en zijn bereid een stapje extra te nemen. De data die ze in beheer hebben, wordt gebruikt om gemeenten proactief te adviseren en services aan te bieden.

Beleidsindicatoren

Als gevolg van wijzigingen in de BBV maken beleidsindicatoren verplicht deel uit van begroting en verantwoording. Hiermee wordt het beter mogelijk om de prestaties van gemeenten onderling met elkaar te vergelijken. Het merendeel van de beleidsindicatoren van De Connectie vallen onder het taakveld Bestuur en Ondersteuning en worden vanuit praktische overwegingen onder het programma Bedrijfsvoering De Connectie gepresenteerd.

Wat mag het kosten?

	Realisatie 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	meerjarenraming 2022	2023	2024
Bedragen x 1.000 euro						
PROGRAMMA BELASTINGEN GEMEENTEN						
Lasten	4.144	4.221	3.667	3.529	3.531	3.536
Baten	-614	-308	-308	-308	-308	-308
Saldo baten en lasten	**3.530**	**3.913**	**3.359**	**3.222**	**3.223**	**3.229**
Toevoeging aan reserves	-	-	-	-	-	-
Onttrekkingen aan reserves	-	-	-	-	-	-
Saldo na reserves	**3.530**	**3.913**	**3.359**	**3.222**	**3.223**	**3.229**

3.3. Programma Bedrijfsvoering De Connectie

Wat willen we bereiken?

Om een toekomstbestendige organisatie te zijn moet De Connectie investeren in haar eigen bedrijfsvoering en medewerkers. Het bedrijfsbureau is de afdeling die daarin het voortouw neemt. Hiervoor wil zij de randvoorwaarden creëren om de doorontwikkeling naar een servicegerichte organisatie mogelijk te maken. Een belangrijke schakel daarin ligt bij de medewerkers van De Connectie. Zij moeten kunnen handelen vanuit begrip voor de klant en de situatie. Dit vraagt om een wezenlijk andere mindset met ander gedrag en andere acties. Het bedrijfsbureau speelt een belangrijke rol om deze ontwikkeling in medewerkers en bedrijfsvoering mogelijk te maken.

Wat gaan we daarvoor doen?

Personeel en organisatie
P&O zorgt ervoor dat medewerkers duurzaam aansluiten bij waar De Connectie voor staat. De Connectie richt zich op resultaat en ontwikkeling en geeft ruimte aan medewerkers om hun ambities en loopbaan zelf verder vorm te geven, passend bij de doelen van De Connectie. P&O adviseert op strategisch en tactisch niveau over wet- en regelgeving (HR Businesspartner), de toepasbaarheid van HR-instrumenten, organisatieontwikkeling en leren & ontwikkelen (HR Change Agent). Dit gebeurt binnen de (wettelijke) kaders en mede door de inzet en ondersteuning van de personeelsadministratie (PSA) op het gebied van de operationele, administratieve taken.

Om de basis op orde te hebben beschikt P&O over beleid dat voortvloeit uit de meest recente wet- en regelgeving en dat naadloos aansluit op de visie, doelen en kernwaarden van De Connectie. Om de basis op orde te houden, ontwikkelt P&O de aankomende jaren beleid rond veranderende arbeidsvoorwaardelijke wet- en regelgeving. Ook stelt P&O een beleidsplan Leren & Ontwikkelen en een regeling studiefaciliteiten op. Medewerkers hebben zo meer invloed op hun eigen leertraject. De kwaliteit van medewerkers wordt hierdoor verhoogd.

Om de basis op orde te krijgen voor Arbo-zaken stelt P&O een passend beleid op. De incident monitoring en registratie is op orde en er is een eigen BHV-organisatie die inspeelt op calamiteiten. Er zijn voldoende veilige en gezonde werk-plekken, zodat medewerkers van De Connectie veilig en met meer plezier kunnen werken. Er is niet alleen aandacht voor ziekteverzuim, maar ook voor preventie en duurzame inzetbaarheid van medewerkers. Tenslotte zijn er duidelijke afspraken gemaakt over welke dienstverlening door P&O (strategisch/tactisch) en welke door de personeelsadministratie (PSA) (operationeel) wordt uitgevoerd.

Wat betreft de servicegerichte organisatie wil P&O bewegen naar een meer doelgerichte en integrale benadering van de arbeidsmarkt. Dit zorgt te allen tijde voor de juiste mensen op de juiste plek. Om continu met het best passende personeel te werken, is er een recruiter aangesteld, de inhuurdesk gecentraliseerd, het introductieprogramma (onboarding) en de (arbeidsmarkt)communicatie versterkt. De gesprekkencyclus, inclusief feedback methodiek, wordt begeleid en doorontwikkeld. Zo zijn medewerkers steeds beter in staat hun eigen doelen, inzet en opleidingsbehoefte te bepalen en kunnen hen kansen worden geboden. P&O zet op het gebied van duurzame inzetbaarheid en vitaliteit in op een breed trainingsaanbod en het programma vitaliteit wordt geïmplementeerd.

Dit zorgt voor een werkklimaat waarmee De Connectie voorzien wordt van talentvolle (nieuwe) collega's, die eigenaar zijn van hun eigen ontwikkeling en loopbaan, en die zich mentaal en fysiek zoveel mogelijk op hun plek voelen. Tevreden medewerkers zorgen voor excellente dienstverlening aan de klanten. Tegelijkertijd biedt De Connectie vijf zekerheden voor medewerkers om zich vrij te kunnen ontwikkelen richting een servicegerichte organisatie.

P&O gebruikt in de toekomst het model van Total Workforce Management. Dit is een integrale aanpak voor het plannen, werven, inzetten en ontwikkelen van zowel vaste- als tijdelijke werknemers. Dit resulteert in een wendbare organisatie waarin mensen op basis van hun competenties op de juiste plek op het juiste moment worden ingezet. Daarnaast wordt een gezamenlijk leerplatform opgesteld. Dit leerplatform is gekoppeld aan een leermanagement-systeem. Het collectief leren door medewerkers van De Connectie kan hierdoor sneller en effectiever plaatsvinden. Dit verhoogt de kwaliteit van kennis & competenties en daarmee ook het geleverde werk.

P&O implementeert voor alle teams een strategische personeelsplanning, zodat De Connectie voorbereid is op de toekomst. Het geeft antwoord op vragen als: hoe wordt ervoor gezorgd dat De Connectie meekomt met de voortdurende en steeds sneller opvolgende veranderingen? Wat is de invloed van veranderingen op de klantvraag, op het werk, de producten en op de diensten die De Connectie levert? Kunnen medewerkers mee veranderen? Is er voldoende potentieel op de arbeidsmarkt beschikbaar? Hoeveel medewerkers heeft De Connectie in de toekomst nodig en op welke functies? En wat moeten deze medewerkers kunnen en willen? Strategische personeelsplanning helpt om de juiste match tussen vraag naar en aanbod van arbeid te behouden, dusdanig dat er geen personeels-tekorten ontstaan die impact hebben op de dienstverlening aan gemeenten.

Account- en contractmanagement
De doelstelling van account- en contractmanagement is een tevreden klant. De opmaat naar een servicegerichte organisatie bestaat in eerste instantie uit een intensivering van het klantcontact. Het model van 'single point of contact' voor klanten wordt hiervoor verkend.

Namens De Connectie heeft de account- en contractmanager de belangrijkste ontwikkelingen bij de klanten inzichtelijk, bespreekt deze met de klanten en weet ze te vertalen naar en te ondersteunen met dienstverlening. Om deze vertaling te kunnen maken is er intensief contact met afdelingsmanagers voor een permanent en actueel zicht op de ontwikkelingen binnen De Connectie. De account- en contractmanager streeft ernaar door klanten gezien en gewaardeerd te worden als de vertrouwde en vooral ook proactieve adviseur met kennis van de gemeentelijke bedrijfsprocessen. Eventuele problemen worden snel opgepakt en opgelost in nauwe samenwerking met service delivery managers en afdelingsmanagers.

Om te excelleren in de bedrijfsvoering is het doel van de account- en contractmanager ervoor te zorgen dat alle contractuele aspecten, in nauwe afstemming met de klant, op inhoud actueel zijn en blijven. Denk bij contractuele aspecten bijvoorbeeld aan dienstverleningsovereenkomsten (DVO's), leveringsovereenkomsten, servicelevel agreement (SLA's) en producten- en dienstencatalogus (PDC).

Vragen van klanten met betrekking tot deze aspecten worden tijdig opgepakt en beantwoord. De account- en contract-manager doet dit in nauwe samenwerking met de collega's van Finance & Control (facturatie en prijzen), de vakafdelingen (inhoudelijke kennis) en overige ondersteunende diensten (juridische kennis).

Financiën en control
Voor zowel de interne beheersing als voor een tijdige beschikbaarheid van kwalitatief hoogwaardige verantwoordings-rapportages, vormt een betrouwbare administratieve organisatie de basis. Daarom ligt in de doorontwikkeling naar 2024 het accent in eerste instantie op wijze waarop de administratieve organisatie is ingericht en de 'administratieve hygiëne' ten aanzien van het gebruik hiervan. Hiervoor is het ook van belang dat er binnen De Connectie voldoende bekendheid is met de (financiële) spelregels. Financiën en control draagt zorg voor de kaderstelling en de beschikbaar-heid van actuele uitvoeringsregelingen en -richtlijnen.

Ook introduceren we geleidelijk aan de principes van continious auditing; zowel onze huisaccountant als onze eigen interne controlefunctie voert op frequente en continue basis risico georiënteerde audits uit om zeker te stellen dat onze interne beheersing op orde is. Om het risicomanagement cyclisch te kunnen borgen in onze bedrijfsvoering, zetten we in eerste instantie in op het vergroten van het risicobewustzijn binnen de organisatie door het organiseren van risicosessies en een regelmatige evaluatie van de beheersmaatregelen.

De ontwikkeling naar outputsturing en -verrekening gaat een belangrijke bijdrage leveren aan een servicegerichte organisatie. Van servicegericht spreken we wanneer we onze klanten proactief kunnen informeren en adviseren over de effecten van prijs- en hoeveelheidsontwikkelingen. In 2020 wordt het hiervoor benodigde instrumentarium getest en opgeleverd. Ook het inregelen van onafhankelijke assurance op onze (financiële) werkprocessen is een belangrijk aspect in de oriëntatie van buiten naar binnen.

De Connectie streeft ernaar continu en aantoonbaar in control zijn. Dit blijkt onder andere uit het tijdig beschikbaar stellen van rapportages in het kader van de beleidscyclus, die worden gekenmerkt door eenvoud en een hoge informatiewaarde. De producten en diensten van De Connectie zijn transparant geprijsd. Hiervoor maken we gebruik van een geautomatiseerd kostprijsmodel wat in coproductie met PWC is ontwikkeld. De gemeenten weten hierdoor precies hoeveel geld er uitgegeven wordt en voor de geleverde producten en diensten. Ook de effecten van maatregelen en begrotingswijzigingen op de prijzen van onze dienstverlening kunnen we, aan de hand van dit model, eenvoudig doorrekenen.
Alle financiële werkprocessen worden onafhankelijk ge-audit op de opzet, bestaan en werking van de interne beheersing en voorzien van een accountantsverklaring. Het risicomanagement is als vanzelfsprekend cyclisch geborgd in onze bedrijfsvoering. De Connectie is financieel gezond en heeft ook haar eigen bedrijfsvoering uitstekend op orde.

Informatievoorziening en business-intelligence
De samenwerking tussen Informatiemanagement (IM) en ICT in relatie met alle vakafdelingen wordt de komende tijd uitgewerkt. Ook wordt de I-visie herijkt en omgebogen tot een levend document dat periodiek wordt bijgesteld. Op het gebied van Business Intelligence (BI) wordt geleidelijk een goed functionerend stelsel van KPI's opgebouwd.
Een expliciete rol voor BI ligt hierbij in het ontsluiten van deze data en het genereren van sturings- en verantwoordingsrapportages. Dat betekent dat er vanuit deze afdeling optimaal ingespeeld wordt op de informatiebehoefte gerelateerd aan de eisen en wensen die de aangesloten gemeenten vanuit hun proces hebben aangegeven.

Om de basis op orde te krijgen worden afdelingsmanagers van De Connectie doorlopend geadviseerd en ondersteund bij de realisatie van informatievoorziening. Om zowel intern als extern inzichtelijk te maken waarom welke projecten in welke volgorde uitgevoerd worden, wordt gewerkt met portfoliomanagement.

De Connectie weet ontwikkelingen en mogelijkheden op informatiemanagement en IT-gebied maximaal te benutten door (technologische) innovaties toe te passen in haar producten- en dienstenaanbod. Er is in 2024 een goede balans tussen gebruik vanuit informatievoorziening/ IT en de standaarden die de afdeling vanuit bedrijfsvoering aanbiedt.
De Connectie werkt informatie gestuurd. De Connectie wil de kansen voor het toepassen van data-science verkennen. Daarmee zijn we in de toekomst in staat om voorspellingen te doen over de uitvoering van de taken van De Connectie en in te spelen op eventuele problemen en/of kansen.

Informatiematieveiligheid (& privacy)
Ten aanzien van informatieveiligheid is het noodzakelijk te weten waar De Connectie staat. Daarom voert informatieveiligheid een onafhankelijke cybersecurity scan (nulmeting) uit en wordt het informatiebeveiligingsplan geactualiseerd. Dit betekent in termen van dienstverlening dat de opgeslagen informatie beter beveiligd is en de kans verhoogt dat deze voor de juiste personen beschikbaar en toegankelijk blijft.

De Connectie gaat aantoonbaar voldoen aan de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO). De afdeling voert systematisch risicoanalyses uit en treft indien nodig beheersmaatregelen. De Connectie werkt nauw samen met de regionale partners en leveranciers. De ontwikkelingen op het gebied van informatiebeveiliging en privacy worden structureel en nauwlettend gevolgd, zodat de afdeling tijdig de noodzakelijke acties kan bepalen en uitvoeren. Cybersecurity maakt hier onlosmakelijk deel van uit. De veiligheid en privacy van de informatie die De Connectie beheert, is gewaarborgd. Medewerkers van de gemeenten hebben hierdoor vertrouwen in de veiligheid van hun informatie, die volgens de meest recente standaarden geborgd is.

Communicatie
Sinds de start van De Connectie lag de focus van communicatie vooral op de medewerkers van De Connectie.
De komende periode richt de communicatie zich op een bredere doelgroep, zoals de verschillende gemeenteraden, colleges en medewerkers van de partnerorganisaties.

De Connectie is een positieve merknaam met een goed imago. De communicatieactiviteiten zijn gericht op het verbeteren van de reputatie (corporate), de positionering van producten en diensten (marketing) en het versterken van de samenhang binnen De Connectie (interne communicatie). Deze worden zowel offline als online toegepast.
De relatie en de dialoog met opdrachtgevers en klanten staan centraal. Dit betekent voor de medewerkers van gemeenten dat zij altijd op de hoogte zijn van de gezamenlijke ambitie, de principes en het nieuws dat hen en De Connectie betreft. Zij weten wat dat voor hen betekent.

Juridische zaken
Voor De Connectie is het voldoen aan de geldende wet- en regelgeving een noodzakelijk uitgangspunt. Daarom zorgen ze ervoor dat er een permanent en actueel inzicht is op het gebied van de ontwikkelingen in de wet- en regelgeving. Halfjaarlijks wordt het normen- en toetsingskader geactualiseerd. Door het cyclisch inbedden van de noodzakelijke maatregelen houdt De Connectie in belangrijke mate grip op financiële-, juridische- en imagorisico's die hieruit voortvloeien. Dat betekent voor de klant dat er altijd breed juridisch advies en werk geleverd kan worden op basis van de laatste stand van zaken. Om de servicegerichtheid te vergroten wordt via verschillende bronnen (intranet en workshops juridisch advies) met de gemeenten gedeeld. Verder wordt voor de zeer uiteenlopende juridische vragen die bij De Connectie kunnen spelen, de gespecialiseerde kennis ingezet die aanwezig is bij de afdeling Juridische Zaken van de gemeente Arnhem.

Huisvesting
De Connectie maakt op dit moment gebruik van de huisvesting van de gemeenten Arnhem, Renkum en Rheden. Het huisvesten van De Connectie op drie verschillende locaties is niet ideaal en gaat ten koste van de ambities ten aanzien van het werken aan uniformiteit en integraliteit. In 2023 loopt het huurcontract van het stadskantoor van de gemeente Arnhem af. De Connectie heroverweegt huisvesting en betrekt daarbij de huisvestingsvraagstukken van de drie gemeenten.

Beleidsindicatoren
Onderstaand wordt inzicht gegeven in de beleidsindicatoren van De Connectie conform BBV vereisten. Dit biedt de mogelijkheid voor een betere onderlinge vergelijkbaarheid van prestaties van gemeenten. Het merendeel van de beleidsindicatoren van De Connectie vallen onder het taakveld Bestuur en Ondersteuning en worden vanuit praktische overwegingen onder het programma Bedrijfsvoering De Connectie gepresenteerd.

	Eenheid	De Connectie	Bron
Beleidsindicatoren			
Formatie	FTE per 1.000 inwoners	1,37	Eigen gegevens
Bezetting	FTE per 1.000 inwoners	1,35	Eigen gegevens
Apparaatskosten	Kosten per inwoner	€ 181,74	Eigen begroting
Externe inhuur	Kosten als % van de totale loonsom inclusief inhuur	1,1%	Eigen begroting
Overhead	% van de totale lasten	90,4%	Eigen begroting

Formatie
Het gaat om de toegestane formatie in fte van het ambtelijk apparaat voor het begrotingsjaar op peildatum 1 januari, dus niet om de werkelijke bezetting. Het gaat om formatieplaatsen ongeacht of die worden ingevuld door iemand met een vaste aanstelling, een tijdelijke aanstelling of nog openstaan in de vorm van een vacature. Fte is het equivalent van een 36-urige werkweek. De toegestane formatie, peildatum 1 januari 2021, daalt ten opzichte van 2020 conform vastgesteld formatieplan.

Bezetting
Het gaat om het werkelijk aantal fte dat werkzaam is, dus niet om de toegestane formatieve omvang. Het is niet gebruikelijk om de werkelijke bezetting voor een toekomstig begrotingsjaar in te schatten. Derhalve is uitgegaan van de werkelijke bezetting in fte op 1 januari van het vorige begrotingsjaar (i.c. 1 januari 2020).

Apparaatskosten
Dit betreffen de noodzakelijke financiële middelen voor het inzetten van personeel (salarissen) en materieel voor de uitvoering van de organisatorische taken. Het betreft dus alle personele en materiële kosten die verbonden zijn aan het functioneren van de organisatie.

Externe inhuur
Dit betreft de begrote kosten voor het uitvoeren van werkzaamheden door middel van het tegen betaling inzetten van personele capaciteit en deskundigheid, zonder dat daar een arbeidsovereenkomst of aanstelling tussen organisatie en de daarbij ingezette personen aan ten grondslag ligt.

Overhead
Onder overhead wordt verstaan, alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces. Voor De Connectie zijn dit vrijwel alle kosten. Enige substantiële uitzondering zijn de kosten voor de Belastingdienstverlening. Deze vallen onder een ander taakveld.

Wat mag het kosten?

	Realisatie 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	meerjarenraming 2022	2023	2024
Bedragen x 1.000 euro						
PROGRAMMA BEDRIJFSVOERING DE CONNECTIE						
Lasten	5.740	6.644	4.351	4.361	4.478	3.825
Baten	-41.030	-44.888	-41.647	-41.507	-41.346	-40.773
Saldo baten en lasten	**-35.290**	**-38.245**	**-37.296**	**-37.146**	**-36.868**	**-36.948**
Toevoeging aan reserves	-	-	-	-	-	-
Onttrekkingen aan reserves	-155	-155	-425	-155	-	-
Saldo na reserves	**-35.445**	**-38.399**	**-37.720**	**-37.301**	**-36.868**	**-36.948**

3.4. Overzicht algemene dekkingsmiddelen en onverzien

De algemene dekkingsmiddelen bestaan uit de reguliere bijdragen vanuit de deelnemende gemeenten, zonder een specifieke bestemming. Hiervan is het volgende overzicht te geven:

	Realisatie	Begroting	Begroting	meerjarenraming		
	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Bedragen x 1.000 euro						
ALGEMENE DEKKINGSMIDDELEN EN ONVOORZIEN						
Lasten	275	275	-	-	-	-
Baten	-40.320	-44.888	-41.647	-41.507	-41.346	-40.773
Saldo	**-40.045**	**-44.613**	**-41.647**	**-41.507**	**-41.346**	**-40.773**
Toevoeging aan reserves	-	-	-	-	-	-
Onttrekkingen aan reserves	-	-	-	-	-	-
Saldo na reserves	**-40.045**	**-44.613**	**-41.647**	**-41.507**	**-41.346**	**-40.773**

Naast de reguliere bijdragen vanuit de deelnemende gemeenten, staan ook opbrengsten van derden onder de algemene dekkingsmiddelen worden verantwoord. Het karakter van deze opbrengsten is niet anders dan de reguliere bijdragen vanuit de deelnemende gemeenten, namelijk als dekkingsmiddel voor de reguliere dienstverlening.

De post onvoorzien (€ 275.000) is vanaf de start van De Connectie in 2017 voor een periode van 4 jaar beschikbaar gesteld en wordt ingezet voor noodzakelijke en onvermijdbare kosten die niet elders in de begroting zijn opgenomen.

3.5. Bedrag heffing vennootschapsbelasting

Samenwerkingsverbanden zijn vrijgesteld voor de vennootschapsbelasting, ingeval aan drie cumulatieve voorwaarden is voldaan:

1. De activiteiten van het samenwerkingsverband moeten worden verricht voor de onmiddellijk of middellijk participerende publiekrechtelijke rechtspersonen;
2. De activiteiten zouden bij de participanten in het samenwerkingsverband niet tot belastingplicht hebben geleid of zouden zijn vrijgesteld als zij de activiteiten zelf zouden hebben verricht;
3. De participanten moeten naar evenredigheid van de afname van de activiteiten van het samenwerkingsverband bijdragen in de kosten van het samenwerkingsverband. Bij een gemeenschappelijke regeling wordt geacht hieraan te zijn voldaan.

Nadrukkelijk is deze vrijstelling bedoeld voor activiteiten aan of ten behoeve van de deelnemers aan een samenwerkingsverband en niet voor activiteiten ten behoeve van of aan een derde partij. De vrijstelling heeft alleen betrekking op de winst die wordt gerealiseerd door levering aan de deelnemende gemeenten. Wanneer er winst wordt gerealiseerd in verband met de levering aan derden moet hierover in beginsel Vpb betaald worden.

De Belastingdienst heeft geconcludeerd dat De Connectie voor derden vooral werk voor “activiteiten verricht in verband met de uitoefening van een overheidstaak of van een publiekrechtelijke bevoegdheid”. Daarbij worden de werkzaamheden kostendekkend uitgevoerd. Gezien het geringe fiscale belang en om praktische redenen (administratieve last) heeft de Belastingdienst besloten om de Connectie geen aangiftebiljet vennootschapsbelasting toe te zenden.

Ingeval de werkzaamheden voor derden aanzienlijk gaan toenemen of aanzienlijke winsten zouden gaan opleveren, is De Connectie verzocht opnieuw contact te zoeken met de Belastingdienst.

4. De Paragrafen

4.1. Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Het doel van het weerstandsvermogen is het bepalen of tegenvallers die zich kunnen voordoen opgevangen kunnen worden zonder dat de normale bedrijfsgang daardoor wordt verstoord. Hiervoor is het van belang dat er periodiek een inventarisatie plaatsvindt van risico's die zich kunnen voordoen. Aangezien De Connectie maar zeer beperkt beschikking heeft over eigen weerstandscapaciteit, is het des te meer van belang om het risicoprofiel zorgvuldig op te stellen. Immers, wanneer risico's zich daadwerkelijk voordoen, moeten de gemeenten hiervoor worden aangesproken. Verwacht wordt dat zij (pro rata) weerstandscapaciteit voor organiseren.

De Connectie onderschrijft de principes van het risico gestuurd werken. Dit houdt in dat risico's gekoppeld worden aan de doelstellingen en dat maatregelen worden genomen om de risico's te beheersen. Afgelopen jaar heeft De Connectie belangrijke stappen gezet ten aanzien van de invulling van het risicomanagement. Zo heeft er een uitgebreide risico-inventarisatie plaatsgevonden, zowel vanuit het perspectief van onze organisatiedoelstellingen als vanuit het perspectief van business continuïteit. Waar nodig zijn aanvullende beheersmaatregelen genomen. De komende jaren gaan we verder met het door ontwikkelen van het risicomanagement door te investeren in het risicobewustzijn binnen de organisatie en het cyclisch en systematisch borgen van het risicomanagement.

Inventarisatie weerstandscapaciteit
De beschikbare weerstandscapaciteit van De Connectie bestaat uit de middelen en mogelijkheden waarover beschikt kan worden om niet-voorziene uitgaven (tegenvallers) te dekken. Mogelijke onderdelen van de weerstandscapaciteit zijn de Algemene reserve, de aan specifieke risico's gelieerde bestemmingsreserves, het resultaat over het boekjaar en de post onvoorzien.

In de onderstaande tabel is de begrote weerstandscapaciteit (per jaar) in beeld gebracht.

	Rekening 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	meerjarenraming 2022	2023	2024
Bedragen x 1.000 euro						
Weerstandscapaciteit						
Algemene reserve	-	-	-	-	-	-
Saldo exploitatie	1.507	36	21	21	21	21
Frictie ivm afbouw	80	300	270	-	-	-
Onvoorzien	275	275	-	-	-	-
Totaal	**1.862**	**611**	**291**	**21**	**21**	**21**

De Connectie heeft vooralsnog niet de beschikking over een eigen algemene reserve waarmee algemene risico's kunnen worden opvangen. Het resultaat over het boekjaar 2019 bedraagt € 1.507.000 voor bestemming.

De Connectie heeft in 2020 nog beschikking over een post voor personele fricties als gevolg de voorziene afbouw van formatie. In 2021 kunnen deze fricties worden gedekt uit de bestemmingsreserve Veranderopgave. Ook is nog de post voor onvoorziene kosten alleen nog beschikbaar in 2020.

De saldi van de overige bestemmingsreserves zijn niet meegenomen in de berekening van de weerstandscapaciteit. Immers, deze zijn niet bestemd voor het afdekken van algemene of specifieke risico's, maar voor kosten die samenhangen met een specifieke opgave.

Inventarisatie risico's

Het risicoprofiel uit de Meerjarenprogrammabegroting 2020-2023 is in het najaar van 2019 geactualiseerd door het uitvoeren van een nieuwe brede risico-inventarisatie met de managers en overige stakeholders. In het risicoprofiel zijn alleen risico's meegenomen met een financiële impact. Risico's die zijn afgedekt door een bestemmingsreserve, een voorziening of verzekering zijn niet meegenomen in deze inventarisatie. Dit geldt ook voor begrotingsrisico's. In onderstaande tabel staan de belangrijkste geactualiseerde risico's met een financiële impact, afgezet tegen de risicoscore uit de Meerjarenprogrammabegroting 2020-2023:

Nr.	Risico/ gebeurtenis	Kans	Impact	Risicoscore Berap-1 '19	Risicoscore JR 2019
1a.	Er is onvoldoende veranderkracht binnen De Connectie voor de harmonisatie, standaardisatie en digitalisering van werkprocessen.	Gemiddeld ↓	Groot	€ 675.000	€ 375.000
1b.	Kansen om te harmoniseren en te standaardiseren blijven onbenut, waarmee besparingspotentieel wordt misgelopen.	Zeer groot ↑	Groot ↑	-	€ 675.000
2.	Achterstanden in de kwaliteit van de overgekomen dienstverlening.	Gemiddeld ↓	Zeer groot	€ 1.350.000	€ 750.000
3.	De Connectie is afhankelijk van (duurdere) inhuur voor het continueren van de dienstverlening.	Groot	Gemiddeld	€ 263.000	€ 263.000
4.	Er wordt door de gemeenten in kwantitatieve en kwalitatieve zin, meer van De Connectie verwacht dan wat er op basis van de ingebrachte middelen kan worden geleverd.	Gemiddeld ↓	Groot	€ 525.000	€ 375.000
5.	Door het ontbreken van een goed functionerende governance, komt de opgave van De Connectie onder druk komt te staan.	Gemiddeld ↓	Zeer groot	€ 1.350.000	€ 750.000
6.	Het ontvlechten en uittreden van derden leidt tot een dalende volume-afname bij De Connectie.	Groot ↓	Groot ↑	€ 263.000	€ 525.000
7.	Totdat interventies in ICT geëffectueerd zijn, zijn de continuïteitsrisico's groot.	Gemiddeld ↓	Zeer groot	1.050.000	€ 750.000
8.	Door de nieuwe eisen aan het werk van De Connectie ontstaan kwalitatieve personele fricties.	Groot ↑	Groot ↑	-	€ 525.000
	TOTAAL			**€ 5.476.000**	**€ 4.988.000**

De risicoscore is tot stand gekomen door de kans en impact van het risico met elkaar in verband te brengen. Hiervoor zijn de kansen en risico's onderverdeeld in de volgende categorieën:

Kans			Impact		
Categorie	**Klasse**	**Gemiddeld**	**Categorie**	**Klasse**	**Gemiddeld**
zeer klein	0 - 20%	10 %	zeer klein	€ 0 - € 100.000	€ 50.000
klein	20 - 40%	30 %	Klein	€ 100.000 - € 250.000	€ 175.000
gemiddeld	40 - 60%	50 %	gemiddeld	€ 250.000 - € 500.000	€ 375.000
groot	60 - 80%	70 %	groot	€ 500.000 - € 1.000.000	€ 750.000
zeer groot	80 - 100%	90 %	zeer groot	> € 1.000.000	€ 1.500.000

Oorzaken

Ad 1a.
Veel innovatiekracht (in personele zin) is achtergebleven bij de gemeenten, doordat de focus lag op uitvoerende bedrijfsvoeringstaken. Ook het beschikbaar stellen van de formatie voor het bedrijfsbureau is een moeizaam proces geweest. In materiële zin wordt het risico gelopen dat de veranderbudgetten (incl. het transitiebudget) onvoldoende blijken te zijn om de transitie te kunnen vervolmaken. Dit kan enerzijds worden veroorzaakt door verkeerde inschattingen, anderzijds zijn ook niet alle benodigde transitiekosten in het bedrijfsplan gekwantificeerd.

Door wijzigingen aan te brengen in de sturingsfilosofie is de span of attention van het management verbeterd. Hierdoor is de druk op het bedrijfsbureau enigszins teruggebracht en kon meer aandacht worden besteed aan de doorontwikkeling van de bedrijfsvoering. Niettemin hebben we nog steeds te maken met de situatie dat de harmonisatie, standaardisatie en digitaliseren van werkprocessen later op gang is gekomen en hiermee langer doorloopt (bv. het belastingpakket en het zaaksysteem). De afhankelijk van de gemeenten hierin blijkt steeds prominenter. Hiervoor is een nieuw risico gedefinieerd (1b).

Ad 1b.
Het risico bestaat dat de 'couleur locale' prevaleert boven het harmoniseren en standaardiseren van de dienstverlening. Hiermee wordt het risico gelopen dat de opgave om te harmoniseren en te standaardiseren vertraging oploopt, met het risico op vertraging in het realiseren van taakstellingen of afnemende kwaliteit van de dienstverlening. Ook blijven er belangrijke kansen onbenut. Een belangrijke kans qua harmonisatie en standaardisatie is bijvoorbeeld het rationaliseren en harmoniseren van applicaties voor de primaire processen van de gemeenten. Naarmate hier meer invulling aan wordt gegeven, wordt het functioneel en applicatiebeheer eenvoudiger en minder arbeidsintensief. De kansen die er zijn worden nog te weinig benut, terwijl de wens tot kostenefficiency bij De Connectie steeds nadrukkelijk wordt geuit.

Ad 2.
Doordat er geen 'foto' kon worden gemaakt van de kwaliteit van de overgedragen dienstverlening per 1 juli 2017, wordt het risico gelopen dat er discussies ontstaan ten aanzien van kwalitatieve achterstanden. Deze achterstanden hebben o.a. betrekking op de kwaliteit van het (contract-)beheer, van beheersingsmaatregelen in processen, van geautomatiseerde systemen en met name ook op de ICT-omgeving.

Er zijn aanvullende middelen beschikbaar gesteld voor het programma 1!Connect en voor het plan van aanpak voor Basisregistraties. Hiermee zijn in 2019 belangrijke stappen gezet om achterstanden in te lopen en de basis bij ICT en bij Basisregistraties op orde te krijgen. Een deel van de onderliggende projecten en activiteiten loopt nog door in 2020 en vragen om aanvullende investeringen. Er zijn nieuwe achterstanden geconstateerd bij de afdeling Basisregistraties. De data uit de BGT, BAG en WOZ zij vergeleken met de actuele luchtfoto's uit 2018. Hieruit is gebleken dat verschillen, en hiermee het aantal mutaties dat moet worden verwerkt, fors (3x) hoger ligt dan verondersteld. De extra werkzaamheden die hieruit voortkomen worden zoveel mogelijk geïntegreerd binnen het plan van aanpak voor Basisregistraties om de desbetreffende registraties kwalitatief op te werken. Per saldo kan de risicoscore naar beneden worden bijgesteld.

Ad 3.
In de aanloop naar De Connectie is beschikbare vacatureruimte vaak niet ingevuld met vast personeel. De 'knip' in de taken en werkzaamheden van medewerkers hebben er eveneens toe geleid dat de taken en werkzaamheden wel zijn overgekomen en de desbetreffende medewerker niet. Ook is op een aantal terreinen nog sprake van een hoog en langdurig ziekteverzuim. Dit maakt dat De Connectie afhankelijk is van (duurdere) inhuur in een krappe arbeidsmarkt.

Dit risico deed zich in 2019 Connectie breed voor, maar wel in mindere mate dan in 2018. De inhuur op vacatureruimte neemt gestaag af doordat De Connectie actief stuurt om meer formatie met eigen mensen in te vullen. Niettemin is er nog steeds sprake van een aanzienlijke vacatureruimte. Krapte op de arbeidsmarkt is daar een belangrijke oorzaak van. Hierin wordt voorzien door in te huren. Er moet ook worden ingehuurd voor het opvangen van het ziekteverzuim dat een dalende trend laat zien, maar nog steeds bovengemiddeld is. De risicoscore wordt vooralsnog op hetzelfde niveau gehandhaafd.

Ad 4.
Op het moment van overdracht hadden de gemeenten geen zicht op de hoeveelheden producten en diensten die geleverd konden worden voor het overgedragen budget. In de praktijk leidt dit tot discussies op over de kosten van maat- en meerwerk ten opzichte van de basisdienstverlening. Deze discussie wordt versterkt doordat de gemeenten verschillende kwaliteitsniveaus hebben ingebracht. Ook bestaat het risico dat de (financiële) impact van autonome ontwikkelingen op de dienstverlening tot discussies met de gemeenten leiden, doordat de bedrijfsvoering op meer afstand tot de gemeenten is komen te staan.

Voor 2019 en verder is afgesproken dat maat- en meerwerk alleen zal worden uitgevoerd wanneer vooraf overeenstemming is bereikt over dekking van de kosten. Dit heeft een belangrijke winst opgeleverd als het gaat om het voorkomen van discussies achteraf. Niettemin heeft De Connectie in 2019 ook aanvullende werkzaamheden moeten uitvoeren met oog op continuïteit en informatieveiligheid, waarbij achteraf de kosten toch nog ter discussie kwamen te staan.

De financiële impact van autonome prijsontwikkelingen blijft een aandachtpunt. De Connectie krijgt steeds vaker te maken met onvoorziene en onontkoombare meerkosten. Met name op het gebied van ICT is de afhankelijkheid van een aantal grote leveranciers groot en hiermee ook het risico op niet-beïnvloedbare meerkosten. De effecten van (autonome) prijsontwikkelingen worden niet automatisch toegekend. De indexering van materiele budgetten wordt bepaald aan de hand van specifieke (prijs-) ontwikkelingen van leveranciers voor diensten en producten.

Ad 5.
Door het ontbreken van een goed functionerende governance, komt de opgave van De Connectie onder druk komt te staan. In de tweede bestuursrapportage 2018 is al geconstateerd dat er een grote vraag is naar businessprojecten, zowel vanuit de gemeenten als vanuit De Connectie. Een juiste inrichting van de besluitvorming en verantwoordelijkheden rondom interne en externe businessprojecten is cruciaal voor de prioritering en beheersing hiervan. Hiermee kan de samenhang in projecten, de prioritering en businessrelevantie en niet in de laatste plaats het capaciteitsbeslag bij de afdelingen die belast zijn met de uitvoering worden geborgd. Bij De Connectie zijn dit vaak de afdelingen ICT en Inkoop & aanbesteding. Begin 2019 zal het portfoliomanagement worden ingericht.

Als één van de verbeterpaden is in 2019 een traject opgestart om de huidige governance te herzien. Het gaat dan met name om het vertalen van de gezamenlijke visie op de samenwerking in De Connectie verband naar de gewenste taken en rolinvulling van het bestuur van De Connectie, OGO, directeur van De Connectie, demandmanagement, RCO, RCIOO en het overleg van de CISO's. Het portfoliomanagement ontwikkelt zich gestaag. Er is nog steeds behoefte aan meer proactieve strategische en tactische sturing vanuit het collectief opdrachtgeverschap van de 3 gemeenten. De pilot met een ondersteunende tool voor portfoliomanagement is afgerond en wordt begin 2020 in gebruik genomen.

Ad 6.
Het uittreden van derden leidt tot dalende volume-afname bij De Connectie. Gevolg hiervan is een herverdeling van de overhead; de structurele kostencomponent wordt relatief hoger. Deze stijging werkt door in de integrale kostprijs per af te nemen product voor de deelnemende gemeenten. In 2019 zullen met alle, van de gemeenten overgenomen, derden rechtstreekse dienstverleningsovereenkomsten worden afgesloten. Daarbij zullen deze derden de dienstverlening tegen werkelijke kostprijzen krijgen aangeboden. Wijzigingen in de kosten van de dienstverlening kunnen van invloed zijn op voornoemde ontwikkeling. Met de gemeenten is afgesproken hier samen sturing aan te geven.

In 2019 zijn rechtstreekse dienstverleningsovereenkomsten met derden afgesloten. Daaruit blijkt dat deze partijen kritisch zijn als het gaat om de pricing van onze dienstverlening, ondanks dat deze tegen het werkelijke kostenniveau worden doorberekend. Daarnaast is een ontwikkeling gaande waarbij instanties, welke nu de bedrijfsvoeringtaken aan De Connectie hebben ondergebracht, deze dienstverlening moeten aanbesteden. Dit kan leiden tot inkomstenderving voor De Connectie. Het is dus van belang de mogelijkheden om het volume van de dienstverlening van De Connectie op peil te houden en zo mogelijk te vergroten, actief te verkennen en benutten.

Ad 7.
Totdat interventies in ICT geëffectueerd zijn, zijn de continuïteitsrisico's groot. Deze interventies komen tot uitdrukking in de uitgezette verbeterpaden naar aanleiding van de onderzoeken van Arlande (ICT: onder de motorkap) en PWC (IV-keten). Vanaf 2019 worden hier, naar verwachting, aanvullende middelen voor beschikbaar gesteld en de taakstelling op ICT teruggedraaid. Gezien de financiële situatie bij de gemeenten is echter nog steeds onzekerheid over de toereikendheid van middelen om de ICT weer op het niveau krijgen dat nodig is om een stabiele en veilige ICT-omgeving te kunnen waarborgen. Daarnaast kost de uitvoering van dergelijke interventies tijd.

In 2019 is de taakstelling op ICT teruggedraaid en zijn aanvullende middelen beschikbaar gesteld voor de ICT-opgave. Hiermee is het programma 1!Connect van start gegaan waarmee de eerste noodzakelijke interventies plaats hebben kunnen vinden. Hierdoor zijn de continuïteitsrisico's verminderd, maar nog niet volledig weggenomen. Het programma moet nog een vervolg krijgen in 2020 om uiteindelijk het minimaal noodzakelijke volwassenheidsniveau te bereiken (CMM-2). De bekostiging hiervan ligt dit voorjaar ter besluitvorming aan het bestuur van De Connectie.

Ad 8.
Het risico bestaat dat De Connectie (op termijn) niet de beoogde kwaliteit van die dienstverlening meer kan leveren, omdat de benodigde personele bezetting (kwalitatief en kwantitatief) niet meer voldoet aan de nieuwe eisen van het werk. Het grootste deel van het personeel is één op één overgenomen van de gemeenten. We zien frictie ontstaan tussen de beschikbare kennis, vaardigheden en competenties en de veranderende eisen aan het werk. Voor een deel proberen we deze frictie op te lossen door middel van het investeren in opleidingen en trainingen. Niettemin kan of wil niet iedere medewerker mee in deze ontwikkeling. Daarbij moet opgemerkt worden dat ook de arbeidsmarkt erg krap is om een aantal cruciale rollen met goed gekwalificeerd personeel in te vullen.

Gevolgen

Voornoemde risico's hebben tot gevolg dat:

1. De organisatiedoelstellingen van De Connectie onder druk komen te staan;
2. Belangrijk potentieel van de samenwerking onbenut blijft.

Noot: in het risicoprofiel is nadrukkelijk nog geen rekening gehouden met de gevolgen van de uitbraak van het coronavirus wereldwijd en de door de Nederlandse overheid genomen ingrijpende maatregelen om de verspreiding van dit virus onder controle te krijgen. Deze maatregelen en mogelijke maatregelen die nog volgen, hebben naar verwachting belangrijke financiële gevolgen voor instellingen in Nederland. De gevolgen voor het resultaat en de financiële positie van De Connectie zijn op dit moment nog niet te overzien.

Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen drukt de mate uit waarin de organisatie in staat is om met de beschikbare risicodekking (weerstandscapaciteit) de benodigde risicodekking te matchen. De huidige inventarisatie van de weerstandscapaciteit leidt tot een beschikbare risicodekking van € 1.862.000 (jaarrekening 2019).

De geïnventariseerde risico's tellen op tot een risicoscore van € 4.988.00. De Connectie heeft vooralsnog niet de beschikking over een eigen algemene reserve waarmee algemene risico's kunnen worden opvangen. Tot het moment dat er evenwicht is tussen weerstandscapaciteit en risicoprofiel, geldt dat wanneer risico's zich voordoen waar geen weerstandcapaciteit tegenover staat, de gemeenten hiervoor moeten worden aangesproken. Dit betekent dat de gemeenten hiervoor, pro rata, weerstandscapaciteit moeten organiseren. De ontwikkeling van het weerstandsvermogen zal periodiek met de gemeenten, op ambtelijk en bestuurlijk niveau, worden besproken, met als doel grip te houden op de aard en omvang hiervan.

Ratio's kengetallen

	Rekening 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	meerjarenraming 2022	2023	2024
Financiële kengetallen						
Netto schuldquote	19,45%	35,10%	31,72%	23,81%	15,85%	9,33%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	19,45%	35,10%	31,72%	23,81%	15,85%	9,33%
Solvabiliteitsratio	8,59%	3,32%	1,67%	0,70%	0,09%	0,11%
Structurele exploitatieruimte	0,99%	0,08%	0,05%	0,05%	0,05%	0,05%

De paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing bevat op basis van de nieuwe verantwoordingsregels vijf financiële kengetallen. Van deze vijf financiële kengetallen zijn er drie van toepassing op De Connectie. Op basis van deze kengetallen wordt de financiële positie van De Connectie geanalyseerd. De VNG heeft een aantal normen ontwikkeld om een grofmazige waardering te geven aan deze indicatoren.

Netto schuldquote: dit cijfer geeft inzicht in het niveau van de totale schuldenlast ten opzichte van de eigen middelen. Het geeft een indicatie van de mate waarin de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie drukken. Een laag percentage is gunstig. Begin 2018 zijn een 4-tal leningen aangegaan ten behoeve van de financiering van de, van de gemeenten, overgenomen activa. Om de financiering, conform de vastgestelde uitgangspunten, aan te laten sluiten op het boekwaardeverloop van de materiele vaste activa is in 2020 een inhaalfinanciering nodig van € 2,5 mln. Daarnaast is rekening gehouden met de aanvullende financiering voor het Investeringsprogramma van 2020 en 2021. De benodigde investeringen in ICT zijn hierin dominant.

Solvabiliteit: dit cijfer geeft de mate aan waarin de bezittingen (balanstotaal) zijn gefinancierd uit eigen middelen (eigen vermogen). De VNG hanteert als richtlijn een minimum omvang van 20% als norm. De Connectie scoort hier laag op gezien de beperkte omvang van het eigen vermogen. De solvabiliteit neemt de komende jaren verder af door de begrote vrijval van de bestemmingsreserves. Hiertegenover staat dat de eigenaren, conform G.R., ervoor dienen te zorgen dat De Connectie altijd in staat moet zijn om haar financiële verplichtingen te voldoen.

Structurele exploitatieruimte: dit cijfer helpt mee om te beoordelen welke structurele ruimte een organisatie heeft om (structurele) tegenvallers op te vangen, of welke structurele stijging van de baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is. Een positief percentage betekent dat incidentele lasten deels uit structurele middelen worden gedekt. Een negatief percentage betekent dat structurele lasten deels uit incidentele baten worden gedekt. Het eerste is bij De Connectie het geval, hetzij voor een zeer gering percentage.

4.2. Financiering

Beleidsvoornemen financieringsfunctie
De financieringsfunctie van De Connectie is enkel gericht op ondersteuning van de publieke taak. Het beheer heeft een voorzichtig en risicomijdend karakter. In het geval financiering nodig is, vindt de uitvoering daarvan plaats binnen de kaders van de Wet financiering decentrale overheden (Wet Fido) en hetgeen door het bestuur van De Connectie aan kaders is vastgesteld in de financiële verordening. Zo worden voor het aantrekken van financieringen met een looptijd van langer dan één jaar tenminste twee prijsopgaven bij verschillende financiële instelling gevraagd en wordt geen gebruik gemaakt van financiële derivaten als bedoeld in artikel 1, onder c, van de Wet Fido. In overeenstemming met het advies van de accountant zal De Connectie in 2020 een treasurystatuut opstellen om zo de wettelijke regels te vertalen naar beleidsrichtlijnen waarmee de organisatie kan werken.

Risicoprofiel
De begroting van De Connectie wordt goeddeels door de deelnemende gemeenten gedragen. Afspraken over de bevoorschotting voor het lopende jaar zijn erop gericht om de kortlopende liquiditeitsbehoefte af te dekken en liquiditeitsoverschotten zoveel mogelijk te voorkomen. Door het matchen van de inkomende en uitgaande geldstromen zal de financieringsbehoefte en het daarmee samenhangende renterisico gering zijn. Investeringen van De Connectie worden gefinancierd met geldleningen, die qua looptijd zoveel mogelijk overeenstemmen met de levensduur van de activa. Gezien de aard en activiteiten van De Connectie is het risicoprofiel beperkt.

Omslagrente
In de BBV is een wijziging doorgevoerd ten aanzien van het berekenen van de omslagrente. De omslagrente wordt berekend door de werkelijke aan de taakvelden toe te rekenen rente te delen door de boekwaarde per 1 januari van de vaste activa die integraal zijn gefinancierd. De omslagrente moet vervolgens op consistente en eenduidige wijze worden toegerekend aan de individuele activa. Het bij de begroting gecalculeerde omslagrentepercentage mag binnen een marge van 0,5% worden afgerond. In de MJPB 2021-2024 is gerekend met omslagrente van 1,5%. Dit is 0,5%-punt hoger dan bij de MJPB 2020-2023.

Leningenportefeuille

	Rekening 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	meerjarenraming 2022	2023	2024
Bedragen x 1.000 euro						
Leningportefeuille						
Looptijd						
3 jaar	560	280	-	-	-	-
5 jaar	2.336	12.252	10.468	7.604	4.740	2.460
10 jaar	4.410	3.920	3.430	2.940	2.450	1.960
Totaal	**7.306**	**16.452**	**13.898**	**10.544**	**7.190**	**4.420**

Voor de financiering van de van de gemeenten overgedragen activa is begin 2018 een aantal leningen afgesloten. Om de financiering, conform de vastgestelde uitgangspunten, aan te laten sluiten op het boekwaardeverloop van de materiele vaste activa is in 2020 een inhaalfinanciering nodig van € 2,5 mln. Daarnaast is rekening gehouden met de aanvullende financiering voor het Investeringsprogramma van 2020 en 2021. De benodigde investeringen in ICT zijn hierin dominant. Het monitoren van de financieringsbehoefte ten opzichte van de looptijd van de activa en nieuwe investeringen is een continu proces.

Kasgeldlimiet

De kasgeldlimiet geeft aan hoeveel De Connectie kort mag financieren als percentage van de begroting. De toegestane kasgeldlimiet bedraagt 8,2%[1] van het begrotingstotaal. Voor 2021 betekent dit dat De Connectie gemiddeld per kwartaal, maximaal € 3,4 miljoen aan kortlopende gelden mag opnemen. Komt de netto vlottende schuld voor een periode langer dan één kwartaal boven dit bedrag, moet dit worden omgezet in een langlopende geldlening.

	Rekening 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	meerjarenraming 2022	2023	2024
Bedragen x 1.000 euro						
Kasgeldlimiet						
Begrotingstotaal (euro's)	45.979	46.253	42.520	42.110	41.794	41.060
Toegestaan kasgeldlimiet (%)	8,2%	8,2%	8,2%	8,2%	8,2%	8,2%
Toegestaan kasgeldlimiet (euro's)	3.770	3.793	3.487	3.453	3.427	3.367
Vlottende schuld	2.060	-	-	-	-	-
Vlottende middelen	8.871	8.144	8.144	8.144	8.144	8.144
Netto-vlottende schuld	-6.811	-8.144	-8.144	-8.144	-8.144	-8.144
Ruimte (+) c.q. overschrijding (-)	10.582	11.936	11.630	11.597	11.571	11.510

Naar verwachting zal De Connectie de kasgeldlimiet niet overschrijden, maar biedt nog voldoende ruimte voor kortlopende financiering.

Renterisiconorm

De renterisiconorm is een instrument voor de beheersing van het risico van een rentewijziging bij herfinanciering. Over de langlopende schuld mogen de jaarlijkse aflossingen en renteherzieningen niet meer bedragen dan 20%[2] van het begrotingstotaal.

	Rekening 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	meerjarenraming 2022	2023	2024
Bedragen x 1.000 euro						
Renterisiconorm						
Toegestaan renterisico (%)	20%	20%	20%	20%	20%	20%
Toegestaan renterisico (euro's)	9.196	9.251	8.504	8.422	8.359	8.212
Bedrag waarover renterisico wordt gelopen	1.354	1.354	1.074	1.074	490	490
Ruimte (+) c.q. overschrijding (-)	7.842	7.897	7.430	7.348	7.869	7.722

Het renterisico beperkt zich tot de jaarlijkse aflossing op de *huidige* leningenportefeuille. De renterisiconorm zal de komende jaren niet worden overschreden.

1 Art 2 lid 1d uitvoeringsregeling wet FIDO

2 Art. 2 lid 2d uitvoeringsregeling wet FIDO

4.3. Bedrijfsvoering

In deze paragraaf wordt inzicht gegeven in de stand van zaken en de realisatie van de beleidsvoornemens ten aanzien van de bedrijfsvoering. De bedrijfsvoering van De Connectie zelf wordt ten dele verzorgd door medewerkers van het bedrijfsbureau. Daarnaast maakt De Connectie gebruik van de diensten van haar eigen afdelingen. De beleidsvoornemens leiden tot concrete resultaten die worden benoemd in het programma Bedrijfsvoering. Om tekstherhalingen te voorkomen, wordt hierbij dan ook verwezen naar dit programma.

Organisatiestructuur
Na ruim een jaar onderweg te zijn met De Connectie is geëvalueerd of de startorganisatiestructuur de te behalen doelen maximaal ondersteunt. Drie knelpunten hebben de aanleiding gevormd om de sturingsfilosofie te herijken:

1. Aandacht voor mensen: de huidige sturingsfilosofie maakt het door de grote reikwijdte van besturing/ span of attention per leidinggevende bij enkele afdelingen onmogelijk om voldoende aandacht te hebben voor de medewerkers. Voldoende aandacht van de leidinggevende verbetert prestaties, de betrokkenheid en de productiviteit van medewerkers.
2. Kennisintensieve organisatie: een belangrijk uitgangspunt bij de oprichting van De Connectie is dat leidinggevende inhoudelijk deskundig en betrokken zijn. Gezien de snelle ontwikkelingen binnen veel vakgebieden en de omvang van de dienstverlening per afdeling staat de inhoudelijke deskundigheid en betrokkenheid van leidinggevende onder druk. Het gebrek aan inhoudelijke betrokkenheid kan (negatieve) invloed hebben op het effectief en efficiënt realiseren van de organisatiedoelen.
3. Organisatie in opbouw: de opbouwfase vraagt om duidelijke aansturing. Medewerkers moeten weten welke richting de organisatie op gaat en welke resultaten verwacht worden. Het sturing geven aan een organisatie in opbouw vraagt om voldoende leidinggevende capaciteit (zowel kwalitatief als kwalitatief).

Medio 2019 is de sturingsfilosofie van De Connectie aangepast. Een belangrijk onderdeel van deze aanpassing was het invoegen van een extra laag leidinggevenden (teamleiders) in de organisatiestructuur. Hierdoor is de span of attention voor de leidinggevenden beter in balans gekomen. De afdeling Belastingen en de afdeling Basisregistratie en de afdeling Inkoop en Aanbestedingen en de afdeling Administratie en Beheer zijn samengevoegd. Het samenvoegen van deze afdelingen draagt bij aan het optimaliseren van de dienstverlening.

Het doel van de sturingsfilosofie is om De Connectie een toekomstbestendige organisatie te maken met een adequate dienstverlening in nauwe samenwerking met de deelnemende organisaties. Dit doel kan worden versterkt door naast uitvoerende capaciteit ook (beleids-)adviserende capaciteit op de verschillende vakgebieden binnen De Connectie te realiseren. Het ontvlechten van (beleids-) adviserende capaciteit uit de deelnemende organisaties is complex en een proces in ontwikkeling.

Sturing op het bedrijfsplan
Het realiseren van het bedrijfsplan gebeurt onder regie van de directie. De afdelingen hebben ROP's (resultaat- en ontwikkelplannen) opgesteld waarin de activiteiten zijn benoemd die bijdragen aan de realisatie van de opgaven. Het management van De Connectie geeft gezamenlijk sturing aan deze realisatie onder regie van de directie. Het ontwikkelperspectief 2020-2024 vormt een belangrijke basis voor de ROP's vanaf 2020.

Personeelsbeleid
Bij de vormgeving van het personeelsbeleid staat het ontwikkelen van kansen voor medewerkers centraal. Hiertoe kent De Connectie het programma Leren & Ontwikkelen. Dit programma heeft als doel om invulling te geven aan de 'K' van Kansen en om de organisatieontwikkeling te ondersteunen. Uitgangspunt daarbij is om het leren te koppelen aan de dagelijkse praktijk van de medewerker.

De Connectie geeft ruimte en verantwoordelijkheid en investeert in haar medewerkers. Omgekeerd zijn de medewerkers zich bewust van hun talenten en competenties (en die van elkaar) en blijven die ontwikkelen om de dienstverlening van De Connectie te optimaliseren. Het doel is dat iedereen zoveel mogelijk op de juiste plek zit. Hoe meer het werk past bij iemands talenten en ambitie, hoe groter het werkplezier en hoe beter de prestaties. Medewerkers en managers kijken samen wat de juiste plek is voor de medewerker en hoe daar te komen. Daarnaast willen we ook inzetten op de ontwikkeling van medewerkers wiens functies en rollen veranderen of zelfs helemaal verdwijnen.

Er wordt gestuurd op duurzame inzetbaarheid van mensen. Onder andere door leren en ontwikkelen, ruimte en verantwoordelijkheid en vitale medewerkers. Daarnaast wordt aandacht besteed aan de ontwikkeling van managers door teamgerichte trainingen en maatwerkafspraken. De opgave waar De Connectie voor staat, vraagt om een kostenefficiënte organisatie die mee kan bewegen met de ontwikkelingen aan de vraagkant. Om continuïteit én flexibiliteit te garanderen, is vacatureruimte waar nodig en mogelijk flexibel ingevuld.

De Connectie wil een servicegerichte organisatie worden. De Connectie ondersteunt medewerkers in hun ontwikkeling om servicegericht te denken en werken. Om die reden zijn er vijf zekerheden geformuleerd voor medewerkers van De Connectie zodat zij zich daadwerkelijk kunnen ontwikkelen in hun servicegerichtheid.

1. Alle medewerkers hebben kansen.
2. Elke medewerker kan zijn talenten ontwikkelen en zich ontplooien.
3. Elke medewerker wordt gerespecteerd en gewaardeerd.
4. Medewerkers van De Connectie komen niet voor verrassingen te staan.
5. Elke medewerker beschikt over de juiste instrumenten en middelen.

Administratieve organisatie
Procedures en werkwijzen zijn bij de start van De Connectie as-is overgenomen van de gemeenten. Al eerder is gebleken dat de beschikbaarheid van een beschrijving van de opzet van processen in de meeste gevallen ontbreekt. Het is van belang om processen goed vast te leggen en te formaliseren. Deze professionaliseringslag van de administratieve organisatie en interne beheersing (AO/IB) laten wij gelijk op lopen met de met de harmonisatie en standaardisatie van de processen zoals deze zijn overgekomen van de gemeenten.

De opzet, het bestaan en de werking van de interne controles in financiële werkprocessen zal worden getoetst door een externe accountant. Hierbij wordt jaarlijks een ISAE 3402, type 2 verklaring afgegeven. Hiermee toont De Connectie aan in hoeverre zij voldoet aan de gestelde eisen. ISAE 3402 is een internationale standaard die door de nationale beroepsorganisaties wordt gehanteerd. Dit maakt dat de accountants van de klantorganisaties kunnen steunen op deze verklaring. Dit leidt tot een efficiënt controleproces bij zowel De Connectie, als bij de klantorganisaties.

De Connectie gaat werken met outputsturing en - bekostiging. Dat wil zeggen dat De Connectie producten en diensten levert die gebaseerd zijn op een met de gemeenten overeengekomen producten- en dienstencatalogus (PDC). Hierin is vastgelegd wat er geleverd wordt in welke hoeveelheden en van welke kwaliteit. De visie en het beleid op dienstverlening aan derden wordt nog nader uitgewerkt. Belangrijk uitgangspunt is het benodigde volume van De Connectie dat noodzakelijk is om geen afbreuk te doen aan doelstellingen van De Connectie.

Huisvestingsbeleid
De Connectie maakt in eerste instantie gebruik van de huisvesting van de gemeenten Arnhem, Renkum en Rheden. Hiervoor zijn huurovereenkomsten gesloten tussen De Connectie en de gemeenten. Hierin zijn zowel het aantal werk¬plekken als de prijs per werkplek in opgenomen. De huisvestingskosten van De Connectie gaan integraal deel uitmaken van de kostprijzen per product. Het huisvesten van De Connectie op drie verschillende locaties is niet ideaal en gaat ten koste van de ambities ten aanzien van het werken aan uniformiteit en integraliteit. De Connectie herovert weegt huisvesting en betrekt daarbij de huisvestingsvraagstukken van de drie gemeenten.

Informatievoorziening
De afdelingen binnen De Connectie hebben te maken met verschillende informatiestromen. Een goede en betrouwbare informatievoorziening is essentieel voor De Connectie. De infrastructuur harmonisatie kent grote uitdagingen, eind 2018 is door Arlande een nulmeting uitgevoerd die de nodige aandachtspunten aan het licht heeft gebracht.
De komende jaren wordt gewerkt om te komen tot de noodzakelijke verbeteringen. Dit is ook noodzakelijk op het vlak van projectsturing en governance op de informatieketen, zoals gerapporteerd in het rapport van PWC.

Informatieveiligheid en privacy
Vanaf 1 januari 2020 geldt de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO), die de verouderde Baseline Informatiebeveiliging Gemeenten opvolgt. De basis voor de in de BIO voorgestelde aanpak is het uitvoeren van risicoanalyses en het op basis daarvan nemen van maatregelen. Het huidige informatiebeveiligingsbeleid wordt in samenwerking met de gemeenten op basis van de BIO aangepast en vormt een belangrijk kader voor de te nemen maatregelen.

Juridische zaken
De Connectie hecht er groot belang aan om zich zeker te stellen dat ze voldoet aan alle vigerende wet- en regelgeving. Indien De Connectie niet compliant is, kan dit financiële-, juridische- en imagorisico's met zich meebrengen. Derhalve is het beleid erop gericht om permanent actueel inzicht te hebben in de vigerende wet- en regelgeving en de naleving hiervan cyclisch te borgen.

Communicatie
De Connectie kent drie pijlers op het gebied van communicatie; corporate- interne- en marketingcommunicatie. Deze worden zowel offline als online toegepast. De relatie en dialoog met opdrachtgevers en klanten staan centraal. De interne communicatie richt zich op medewerkers om hen te informeren en te verbinden. Door hen te enthousiasmeren, te faciliteren en waar mogelijk deelgenoot te maken van het proces wordt de organisatiecultuur van De Connectie versterkt.

5. Overzicht van baten en lasten en toelichting

5.1. Uitgangspunten voor de begroting

De belangrijkste uitgangspunten voor de MJPB 2021-2024 zijn het Ontwikkelperspectief 2020-2024 van De Connectie, het reeds bekende financiële meerjarenbeeld zoals deze is opgenomen in de MJPB 2020-2021 en de structurele doorwerking van besluiten die het bestuur bij de eerste bestuursrapportage 2020 heeft genomen over de algemene financiële en beleidsmatige kaders voor het komende jaar. Aanvullend hierop zijn de volgende, meer algemene, uitgangspunten van toepassing:

Loonontwikkelingen
De loonkostenbudgetten worden aangepast op basis van de reële loonkostenontwikkeling op grond van CAO-afspraken.

Prijsontwikkelingen
De effecten van (autonome) prijsontwikkelingen worden niet automatisch toegekend, tenzij dit deel uitmaakt van het gemeentelijk beleid. De indexering van materiele budgetten wordt bepaald aan de hand van specifieke (prijs-) ontwikkelingen van leveranciers voor diensten en producten.

Omslagrente
De omslagrente wordt berekend door de werkelijk aan de taakvelden toe te rekenen rente te delen door de boekwaarde per 1 januari van de vaste activa die integraal zijn gefinancierd. De omslagrente moet vervolgens op consistente en eenduidige wijze worden toegerekend aan de individuele activa. Het bij de begroting gecalculeerde omslagrentepercentage mag binnen een marge van 0,5% worden afgerond. In de MJPB 2021-2024 is de omslagrente afgerond naar 1,5%. Dit is 0,5%-punt hoger dan waarmee is gerekend in de MJPB 2020-2023.

Verrekensystematiek
De bijdrage van de deelnemers voor de basisdienstverlening is gebaseerd op de verdeelsleutel zoals deze in de financiële onderbouwing van het bedrijfsplan is opgenomen. Grondslag voor de verdeling is de inbreng van de gemeenten in De Connectie. Omdat de bijdragen per jaarschijf (pro-rata) enigszins verschillen komt de verdeelsleutel voor 2021 uit op:

Arnhem:	71,59%
Renkum:	10,94%
Rheden:	17,47%

In de context van het toewerken naar outputsturing- en verrekening, zullen in 2021 zoveel mogelijk producten en diensten worden afgerekend op basis van werkelijk verbruik. In gevallen waar dit niet mogelijk is, zal worden teruggegrepen op bovenstaande verdeelsleutel.

Maat- en meerwerk
De financiële effecten van structureel maat- en meerwerk worden verwerkt in het begrotingjaar volgend op het jaar waarin de maat- of meerwerk overeenkomst tot stand is gekomen.

5.2. Grondslagen voor de ramingen

De begroting is opgesteld met inachtneming van de voorschriften zoals opgenomen in het BBV en de verordening ex artikel 212 Gemeentewet, waarin door het bestuur de uitgangspunten voor het financiële beleid, alsmede de regels voor het financiële beheer en voor de inrichting van de financiële organisatie zijn vastgesteld.

De waardering van de activa en passiva en de bepaling van het resultaat vindt plaats op basis van historische kosten. Tenzij bij de desbetreffende balanspost anders is vermeld, worden de activa en passiva opgenomen tegen nominale waarden.

Activa worden gewaardeerd op basis van de verkrijgingsprijs. De verkrijgingsprijs omvat de inkoopprijs en de bijkomende kosten. Op de materiële activa wordt lineair afgeschreven. Over investeringen gedurende het lopende boekjaar worden een half jaar afgeschreven. De afschrijvingstermijnen zijn vastgelegd in de verordening ex artikel 212 Gemeentewet. Samengestelde activa met een verkrijgingsprijs < € 10.000 worden niet geactiveerd. In 2017 vormden de overgenomen activa van de gemeenten hier een uitzondering op.

Voorzieningen worden gevormd ingeval er sprake is van verplichtingen en verliezen waarvan de omvang op de balansdatum onzeker is, doch redelijkerwijs in te schatten óf voor op de balansdatum bestaande risico's ter zake van bepaalde te verwachten verplichtingen of verliezen waarvan de omvang redelijkerwijs is in te schatten. Dotaties aan een voorziening worden als last in het betreffende jaar verantwoord. Onttrekkingen aan een voorziening vinden rechtstreeks ten laste van de voorziening plaats, zonder de exploitatie hiervoor te belasten. Voor arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van een jaarlijks vergelijkbaar volume wordt geen voorziening getroffen of op andere wijze een verplichting opgenomen.

De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Baten en winsten worden slechts genomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het begrotingsjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

5.3. Ontwikkeling begroting 2021 en meerjarenraming

		Begroting 2020	Begroting 2021	meerjarenraming 2022	2023	2024
Bedragen x 1.000 euro						
MJPB 2020-2023	**I/S**					
Totaal lasten		40.393	36.908	36.753	36.753	36.598
Totaal baten		-40.429	-36.929	-36.774	-36.774	-36.620
Resultaat primitieve begroting		**-36**	**-21**	**-21**	**-21**	**-21**
Totaal lasten na kadercorrecties		41.940	38.249	38.109	38.109	37.954
Totaal baten na kadercorrecties		-41.976	-38.270	-38.130	-38.130	-37.975
Resultaat na kadercorrecties 1e bestuursrapportage 2020		**-36**	**-21**	**-21**	**-21**	**-21**
Knelpunten						
Loon- en prijsontwikkelingen						
CAO stijging	S	1.185	1.451	1.451	1.451	1.451
Onderhoudsronde HR21	S	60	60	60	60	60
Prijsontwikkeling Microsoft licenties	S	289	433	433	433	433
Opgave ICT						
Additioneel beheer	S	967	967	967	806	645
Programma 1!Connect (structurele doorwerking)	S	279	279	279	279	279
-/- Vrijval kapitaallasten 1!Connect	S	-88	-88	-88	-88	-88
Afronding Programma 1!Connect	I	205	-	-	-	-
-/- Restant transitiebudget tbv ICT-opgave	I	-105	-	-	-	-
Programma 2!Connect	I	573	573	573	573	-
Programma 2!Connect (kapitaallasten)	S	171	325	325	325	325
-/- Vrijval bestemmingsreserve Opgave ICT	I	-162	-162	-162	-162	-
Plan van aanpak Basisregistraties						
Afronding Plan van aanpak	I	257	-	-	-	-
-/- Vrijval bestemmingsreserve Basisregistraties	I	-257	-	-	-	-
Implementatie nieuw financieel systeem						
Implementatie nieuw financieel systeem	I	394	-	-	-	-
-/- Vrijval bestemmingsreserve Veranderopgave	I	-394	-	-	-	-
Veranderopgave	I					
Veranderopgave DIV	I	20	-	-	-	-
-/- Vrijval bestemmingsreserve Veranderopgave	I	-20	-	-	-	-
Totaal		**3.375**	**3.839**	**3.839**	**3.678**	**3.106**
MJPB 2021-2024						
Totaal lasten		46.253	42.250	42.110	41.949	41.060
Totaal baten		-46.289	-42.271	-42.131	-41.970	-41.081
Resultaat primitieve begroting		**-36**	**-21**	**-21**	**-21**	**-21**

Met het vaststellen van de eerste bestuursrapportage over 2020 zijn een aantal wijzigingen in het financieel kader vastgesteld. Het betreft hier weten correcties die het gevolg zijn van omissies in het kader, correcties naar aanleiding van bestuurlijke besluitvorming en correcties als gevolg van maat- en meerwerk. Al deze wijzigingen werken structureel door naar 2021 en in de meeste gevallen ook naar latere jaren. Voor een toelichting hierop wordt verwezen naar de eerste bestuursrapportage 2020.

Met het vaststellen van de eerste bestuursrapportage over 2020 zijn eveneens wijzigingen van de begroting vastgesteld als gevolg van bekende en voorziene ontwikkelingen. Een deel van deze wijzigingen heeft een meerjarig incidenteel danwel een structureel karakter en werken door naar 2021 en verder. Andere wijzigingen dan de structurele financiële effecten van de genomen besluiten bij de eerste bestuursrapportage 2020 worden vooralsnog niet voorzien. Wijzingen in de begroting 2021 en in de meerjarenraming worden in de hiernavolgende paragrafen nader toegelicht.

5.4.1. Loon- en prijsontwikkelingen

Met de gemeenten zijn afspraken gemaakt over de aanpassing van de bijdragen als gevolg van loon- en prijsontwikkelingen; indexering van loonkostenbudgetten vindt plaats o.b.v. de reële loonkostenontwikkeling. De indexering van materiële budgetten wordt niet automatisch toegekend, maar bepaald a.d.h.v. specifieke (prijs-)ontwikkeling van leveranciers.

Loonontwikkelingen als gevolg van CAO-akkoord (€ 1.451 mln.)
Op 12 september 2019 hebben bonden en de VNG een akkoord bereikt over een loonsverhoging van 6,25 procent. Deze bestaat uit een loonsverhoging per 1 oktober 2019 van 3,25%, per 1 januari 2020 met 1%, per 1 juli 2020 met 1% en per 1 oktober 2020 met 1%. Hierdoor ontstaat er in 2020 een financieel tekort van € 1.185 mln. oplopend naar € 1.451 mln. vanaf 2021. De effecten van het CAO-akkoord voor 2019 zijn via de exploitatie afgewikkeld.

Onderhoudsronde HR21 (€ 60.000)
Binnen De Connectie vindt jaarlijks een onderhoudsronde HR21 plaats, waarin getoetst wordt of de organisatiefunctiematrix en de gekozen normfuncties voldoende aansluiten bij de werkzaamheden van de medewerkers en de (verandering in de) doelstelling. De resultaten van deze onderhoudsronde worden op basis van de richtlijnen (procedureregeling) voorgelegd aan een gecertificeerde HR21-specialist van Bureau Leeuwendaal. De onderhoudsronde heeft zodoende geen gevolgen voor de totale formatie, maar wel voor de totale loonsom. De ingeschatte kosten van de laatste onderhoudsronde bedragen structureel € 60.000.

Prijsontwikkeling Microsoft licenties (€ 433.000)
In april 2020 loopt het huidige meerjarige contract voor Microsoft werkplek- en serverlicenties af. Dit betekent dat vanaf 1 mei 2020 een nieuw contract ingaat. Dit contract kent substantieel hogere afnameprijzen als het oude contract. Daarnaast vindt een heroriëntatie plaats op de digitale werkplek. Naar verwachting is een geheel of gedeeltelijke overgang naar een Microsoft 365 licentiemodel nodig. Deze licenties hebben een hogere prijs dan de huidige Office 365 licenties.

Door een wijziging van de licentievoorwaarden zal alleen een Office 365 licentie onvoldoende zijn om de Office ProPlus installaties in de huidige omgevingen van de gemeenten te licenseren. Met de overstap naar het Microsoft 365 model wordt voorkomen dat extra Office ProPlus licenties aangeschaft moeten worden om de oude omgevingen compliant te houden.

De hogere afnameprijzen en de overgang naar het Microsoft Office 365 licentiemodel brengt een jaarlijkse, nog nader te kwantificeren kostenstijging met zich mee. De meerkosten bedragen volgende de minimale, en tevens door De Connectie aanbevolen, variant € 289.000 in 2020 en daarna € 433.000 structureel per jaar.

Overige autonome ontwikkelingen
Waar de kosten die gepaard gaan met (nieuwe) autonome ontwikkelingen zijn te kwantificeren is dat gebeurd. Majeure ontwikkelingen met een belangrijke financiële onzekerheid zijn in het risicoprofiel opgenomen.

5.4.2. Opgave ICT

Uit het onderzoek van Arlande naar de staat van de ICT-processen en ICT-infrastructuur is gebleken welke projecten, en bijbehorende middelen, nodig zijn om tot een minimaal noodzakelijk volwassenheidsniveau te komen (het zogenaamde CMM 2 niveau). Gekozen is om in 2019 niet het gehele bedrag als knelpunt op te voeren, maar alleen dat deel dat nodig is om in 2019 te kunnen starten met de noodzakelijke interventies (programma 1!Connect en additioneel beheer). Het gaat hier om een gefundeerd geschat bedrag van € 2.100K. Het overige deel schuift door naar de toekomstige jaren. In de MJPB 2020-2023 is aangegeven dat op basis van het rapport van Arlande rekening moet worden gehouden met dat hier in 2020 additioneel nog € 3,5 mln. voor nodig is, in 2021 € 2,0 mln. en vanaf 2021 € 1,8 mln. structureel.

Additioneel beheer (€ 967.000)
Met het terugdraaien van de taakstelling op ICT kon 8 fte aan technisch applicatiebeheer worden behouden. Het programma 1!Connect vraagt structureel om 12 fte additioneel applicatiebeheer. De benodigde middelen hiervoor zijn in 2019 incidenteel beschikbaar gesteld. Vanaf 2020 moet dit bedrag structureel worden toegevoegd aan het kader. Immers, hier staan ook structurele personele verplichtingen tegenover. Het gaat hier om 12 fte en een bedrag van € 967.000. In 2023 en 2024 wordt deze formatie afgebouwd met 2 fte per jaar, vanuit de veronderstelling dat het applicatielandschap verder zal worden gerationaliseerd en geharmoniseerd. Het RCIO-overleg zal advies worden gevraagd over deze mogelijke reële afbouw en hierbij de aanbevelingen vanuit het evaluatieonderzoek van Berenschot te betrekken.

Structurele doorwerking vanuit het programma 1!Connect (€ 279.000)
In 2019 zijn vanuit het programma 1!Connect middels diverse projecten achterstanden weggewerkt en is een kwaliteitsslag gemaakt op het gebied van ICT. De gemeenten hebben budget toegekend voor de incidentele projectkosten, daarnaast is sprake van een structurele doorwerking. Dit omdat de ‘upgrade’ en kwaliteitsslag structureel hogere kosten met zich meebrengt. Vanaf 2020 ontstaan de volgende meerkosten: uitbreiden van software abonnementen, support en licenties voor netwerken vanuit het project vervangen oude netwerkcomponenten € 81.000, uitbreiden van het SQL cluster als gevolg van het consolideren van alle SQL-omgevingen vanuit het project Migratie SQL-databases € 113.000 en licenties voor de nieuw opgezette OTA[3] -omgeving vanuit het project OTA € 85.000.
Een deel van de structurele kosten voor 1!Connect (€ 88.000) kan worden gedekt uit de vrijgevallen kapitaalslasten doordat het benodigde investeringsvolume voor 1!Connect € 429.000 lager is dan initieel is begroot.

Programma 2!Connect (€ 898.000)
Daar waar programma 1!Connect is gericht op het wegwerken van achterstanden en het op orde brengen van de basis, is 2!Connect daarnaast ook gericht op het bereiken van het CMM 2 niveau en het komen tot een geharmoniseerde ICT omgeving. Belangrijke projecten zijn dan ook GEMICT werkomgeving en Applicatiemigratie. Deze projecten zorgen ervoor dat wij samen met de partners in één ICT omgeving komen. De kosten van het programma 2!Connect zijn op € 2.293 geraamd. Om flexibiliteit in te bouwen in de fasering van het project, zijn de kosten over 4 jaren verdeeld. Daarnaast leiden de investeringen in het kader van 2!Connect in 2020 tot € 171.000 aan kapitaalslasten en vanaf 2021 € 325.000 structureel.

In 2019 is een resultaat behaald op de boekwaarde van storage. Dit resultaat wordt veroorzaakt doordat De Connectie een goede inruilprijs heeft kunnen bedingen op de oude storage. De feitelijke boekwaarde van deze storage lag € 648.000 lager dan deze inruilprijs. Bij de resultaatbestemming 2019 wordt voorgesteld dit resultaat toe te voegen aan de, door het bestuur ingestelde, bestemmingsreserve. Dit bedrag kunnen we de komende 4 jaren dan weer vrij laten vallen ten behoeve van de ICT-opgave. Hiermee kunnen de meerkosten hiervan voor de gemeenten worden teruggebracht.

3 Ontwikkel-, test- en acceptatie-omgeving

5.4. Baten en lasten per programma

	Realisatie 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	meerjarenraming 2022	2023	2024
Bedragen x 1.000 euro						
PROGRAMMA GEMEENTEN						
Lasten	36.095	35.390	34.502	34.220	33.785	33.698
Baten	-5.419	-	-	-	-	-
Saldo baten en lasten	**30.676**	**35.390**	**34.502**	**34.220**	**33.785**	**33.698**
Toevoeging aan reserves	-	-	-	-	-	-
Onttrekkingen aan reserves	-268	-939	-162	-162	-162	-
Saldo na reserves	**30.408**	**34.451**	**34.340**	**34.058**	**33.623**	**33.698**
PROGRAMMA BELASTINGEN GEMEENTEN						
Lasten	4.144	4.221	3.667	3.529	3.531	3.536
Baten	-614	-308	-308	-308	-308	-308
Saldo baten en lasten	**3.530**	**3.913**	**3.359**	**3.222**	**3.223**	**3.229**
Toevoeging aan reserves	-	-	-	-	-	-
Onttrekkingen aan reserves	-	-	-	-	-	-
Saldo na reserves	**3.530**	**3.913**	**3.359**	**3.222**	**3.223**	**3.229**
PROGRAMMA BEDRIJFSVOERING DE CONNECTIE						
Lasten	5.740	6.644	4.351	4.361	4.478	3.825
Baten	-41.030	-44.888	-41.647	-41.507	-41.346	-40.773
Saldo baten en lasten	**-35.290**	**-38.245**	**-37.296**	**-37.146**	**-36.868**	**-36.948**
Toevoeging aan reserves	-	-	-	-	-	-
Onttrekkingen aan reserves	-155	-155	-425	-155	-	-
Saldo na reserves	**-35.445**	**-38.399**	**-37.720**	**-37.301**	**-36.868**	**-36.948**
Totaal saldo baten en lasten	**-1.084**	**1.058**	**565**	**295**	**141**	**-21**
Totaal saldo na reserves	**-1.507**	**-36**	**-21**	**-21**	**-21**	**-21**

De ontwikkeling van de begroting 2021 en de meerjarenraming zoals geschetst in de vorige paragraaf leidt tot het bovenstaande overzicht op programmaniveau.

5.5. Verloop van de taakstelling

	Rekening 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	meerjarenraming 2022	2023	2024
Bedragen x 1.000 euro						
Verloop taakstelling						
Aflossing transitiebudget	1.634	2.354	-	-	-	-
Bijstelling bijdrage agv structurele taakstelling	-	750	4.067	4.067	4.067	4.067
Totaal	**1.634**	**3.104**	**4.067**	**4.067**	**4.067**	**4.067**
Mutaties						
Temporiseren aflossing transitiebudget	-275	-275	825	-	-	-
Temporiseren structurele taakstelling De Connectie	-	-145	-825	-	-	-
Bijstellen taakstelling Belastingen	-	-	-456	-456	-456	-456
Terugdraaien taakstelling ICT	-1.783	-2.183	-2.183	-2.183	-2.183	-2.183
Totaal	**-2.058**	**-2.603**	**-2.639**	**-2.639**	**-2.639**	**-2.639**
Verloop taakstelling na mutaties						
Aflossing transitiebudget	1.359	2.079	825	-	-	-
Taakstelling De Connectie	-1.783	-1.578	603	1.428	1.428	1.428
Totaal	**-424**	**501**	**1.428**	**1.428**	**1.428**	**1.428**

De aflossing van het transitiebudget is ‘hard’ begroot. Nadat het transitiebudget terugbetaald is, gaat het kader van De Connectie structureel omlaag. Door het eerder bijstellen van de taakstellingen bij belastingen en bij ICT wordt de structurele aanpassing van het kader € 1,428 mln. De terugbetaling van het transitiebudget is met een jaar getemporiseerd en om dezelfde reden wordt het niveau van de structurele taakstelling een jaar later behaald.

5.6. Bijdragen gemeenten

De bijdrage van de deelnemers voor de basisdienstverlening is gebaseerd op de verdeelsleutel zoals deze in de financiële onderbouwing van het bedrijfsplan is opgenomen. Omdat de bijdragen per jaarschijf (pro-rata) enigszins verschillen wordt de verdeelsleutel jaarlijks aangepast. De bijdragen van de gemeenten kunnen als volgt worden gespecificeerd:

Arnhem

	Begroting 2020	Begroting 2021	meerjarenraming 2022	2023	2024
Bedragen x 1.000 euro					
Arnhem					
MJPB 2020-2023	27.826	25.550	25.550	25.550	25.550
Bijdrage primitieve begroting	**27.826**	**25.550**	**25.550**	**25.550**	**25.550**
Kadercorrecties 1e bestuursrapportage 2020	680	521	420	420	420
Bijdrage begroting na kadercorrecties	28.506	26.072	25.971	25.971	25.971
Knelpunten					
Loon- en prijsontwikkelingen					
CAO stijging	855	1.047	1.047	1.047	1.047
Onderhoudsronde HR21	43	43	43	43	43
Prijsontwikkeling Microsoft licenties	208	312	312	312	312
Opgave ICT					
Additioneel beheer	697	697	697	581	465
Programma 1!Connect (structurele doorwerking)	201	201	201	201	201
-/- Vrijval kapitaallasten 1!Connect	-63	-63	-63	-63	-63
Afronding Programma 1!Connect	148	-	-	-	-
-/- Restant transitiebudget tbv ICT-opgave	-76	-	-	-	-
Programma 2!Connect	413	413	413	413	-
Programma 2!Connect (kapitaallasten)	123	235	235	235	235
-/- Vrijval bestemmingsreserve Opgave ICT	-117	-117	-117	-117	-
Totaal knelpunten	2.433	2.768	2.768	2.652	2.239
Bijdrage primitieve begroting	**30.939**	**28.840**	**28.739**	**28.623**	**28.210**

Renkum

	Begroting 2020	Begroting 2021	meerjarenraming 2022	2023	2024
Bedragen x 1.000 euro					
Renkum					
MJPB 2020-2023	4.110	3.794	3.794	3.794	3.794
Bijdrage primitieve begroting	**4.110**	**3.794**	**3.794**	**3.794**	**3.794**
Kadercorrecties 1e bestuursrapportage 2020	28	5	-10	-10	-10
Bijdrage begroting na kadercorrecties	4.138	3.798	3.783	3.783	3.783
Knelpunten					
Loon- en prijsontwikkelingen					
CAO stijging	127	156	156	156	156
Onderhoudsronde HR21	6	6	6	6	6
Prijsontwikkeling Microsoft licenties	31	47	47	47	47
Opgave ICT					
Additioneel beheer	104	104	104	87	69
Programma 1!Connect (structurele doorwerking)	30	30	30	30	30
-/- Vrijval kapitaallasten 1!Connect	-9	-9	-9	-9	-9
Afronding Programma 1!Connect	22	-	-	-	-
-/- Restant transitiebudget tbv ICT-opgave	-11	-	-	-	-
Programma 2!Connect	62	62	62	62	-
Programma 2!Connect (kapitaallasten)	18	35	35	35	35
-/- Vrijval bestemmingsreserve Opgave ICT	-17	-17	-17	-17	-
Totaal knelpunten	363	412	412	395	334
Bijdrage primitieve begroting	**4.501**	**4.211**	**4.196**	**4.179**	**4.117**

Rheden

	Begroting 2020	Begroting 2021	meerjarenraming 2022	2023	2024
Bedragen x 1.000 euro					
Rheden					
MJPB 2020-2023	6.541	6.007	6.007	6.007	6.007
Bijdrage primitieve begroting	**6.541**	**6.007**	**6.007**	**6.007**	**6.007**
Kadercorrecties 1e bestuursrapportage 2020	86	62	38	38	38
Bijdrage begroting na kadercorrecties	6.627	6.069	6.045	6.045	6.045
Knelpunten					
Loon- en prijsontwikkelingen					
CAO stijging	203	249	249	249	249
Onderhoudsronde HR21	10	10	10	10	10
Prijsontwikkeling Microsoft licenties	50	74	74	74	74
Opgave ICT					
Additioneel beheer	166	166	166	138	111
Programma 1!Connect (structurele doorwerking)	48	48	48	48	48
-/- Vrijval kapitaallasten 1!Connect	-15	-15	-15	-15	-15
Afronding Programma 1!Connect	35	-	-	-	-
-/- Restant transitiebudget tbv ICT-opgave	-18	-	-	-	-
Programma 2!Connect	98	98	98	98	-
Programma 2!Connect (kapitaallasten)	29	56	56	56	56
-/- Vrijval bestemmingsreserve Opgave ICT	-28	-28	-28	-28	-
Totaal knelpunten	579	659	659	631	533
Bijdrage primitieve begroting	**7.206**	**6.728**	**6.704**	**6.676**	**6.578**

Derden

	Begroting 2020	Begroting 2021	meerjarenraming 2022	2023	2024
Bedragen x 1.000 euro					
Derden					
ODRA	1.064	1.064	1.064	1.064	1.064
Stichting Sociale Wijkteams	975	975	975	975	975
Werkplein Arnhem Noord	185	185	185	185	185
Overige derden	335	335	335	335	335
Totaal	**2.559**	**2.559**	**2.559**	**2.559**	**2.559**

De dienstverlening aan derden betreft in hoofdzaak de continuering van de dienstverlening van de gemeenten. Vanaf 2019 worden met alle derden rechtstreekse dienstverleningsovereenkomsten afgesloten en worden de opbrengsten apart inzichtelijk gemaakt en begroot. Hierdoor is ook een toename van de bijdragen van derden waarneembaar.

5.7. Incidentele baten en lasten

	Rekening 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	meerjarenraming 2022	2023	2024
Bedragen x 1.000 euro						
Totaal lasten	**45.979**	**46.254**	**42.520**	**42.110**	**41.794**	**41.060**
Totaal Baten	**-47.063**	**-45.196**	**-41.955**	**-41.815**	**-41.654**	**-41.081**
Totaal mutaties in reserves	**-423**	**-1.093**	**-587**	**-317**	**-162**	**-**
SALDO TOTALE BATEN EN LASTEN	**-1.507**	**-36**	**-21**	**-21**	**-21**	**-21**
PROGRAMMA BEDRIJFSVOERING GEMEENTEN						
Lasten	2.745	1.395	573	573	573	-
Baten	-648	-	-	-	-	-
PROGRAMMA BELASTINGEN GEMEENTEN						
Lasten	-	360	140	-	-	-
Baten	-	-	-	-	-	-
PROGRAMMA BEDRIJFSVOERING DE CONNECTIE						
Lasten	1.540	2.554	1.250	155	-	-
Baten	-158	-	-	-	-	-
TRANSITIEBUDGET						
Lasten	-	-	-	-	-	-
Baten	-711	-	-	-	-	-
ALGEMENE DEKKINGSMIDDELEN EN ONVOORZIEN						
Lasten	275	275	-	-	-	-
Baten	-3.660	-3.491	-1.376	-411	-411	-
SALDO INCIDENTELE BATEN EN LASTEN	**-616**	**1.093**	**587**	**317**	**162**	**-**
MUTATIES IN RESERVES						
Reserves toevoeging	-	-	-	-	-	-
Reserves onttrekking	-423	-1.093	-587	-317	-162	-
SALDO INCIDENTELE MUTATIES RESERVES	**-423**	**-1.093**	**-587**	**-317**	**-162**	**-**
Totaal incidentele lasten	**4.560**	**4.584**	**1.963**	**728**	**573**	**-**
Totaal incidentele baten	**-5.176**	**-3.491**	**-1.376**	**-411**	**-411**	**-**
Totaal incidentele mutaties in reserves	**-423**	**-1.093**	**-587**	**-317**	**-162**	**-**
SALDO INCIDENTELE BATEN EN LASTEN	**-1.039**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**
TotaaL structurele lasten	**41.419**	**41.670**	**40.557**	**41.382**	**41.221**	**41.060**
Totaal structurele baten	**-41.887**	**-41.705**	**-40.578**	**-41.403**	**-41.242**	**-41.081**
Totaal structurele mutaties in reserves	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**
SALDO STRUCTURELE BATEN EN LASTEN	**-468**	**-36**	**-21**	**-21**	**-21**	**-21**

Volgens het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) is het verplicht om een overzicht te presenteren van de incidentele baten en lasten. Op die manier kan beoordeeld worden of en in hoeverre er sprake is van een sluitende begroting. Uitgangspunt is dat incidentele lasten zoveel als mogelijk gedekt worden door incidentele baten.

De Commissie BBV adviseert in haar, onlangs uitgebrachte, Notitie Structurele en incidentele baten en lasten, de financiële verordening (artikel 212 Gemeentewet) op te nemen vanaf welke omvang incidentele baten en lasten afzonderlijk gespecificeerd worden in het overzicht incidentele lasten en baten. Hiertoe zal nog een voorstel worden gedaan aan het bestuur. De hierboven gepresenteerde incidentele baten en lasten kunnen als volgt worden toegelicht:

Het verschil in incidentele lasten tussen 2020 en 2021 bij het programma Bedrijfsvoering gemeenten heeft betrekking op de in 2020 incidenteel begrote kosten voor onder andere de afronding van 1!Connect, de uitvoering van het plan van aanpak voor Basisregistraties en de implementatie van het nieuw financieel systeem. Hier staan onttrekkingen aan de desbetreffende bestemmingsreserves tegenover. De incidentele lasten bij het programma Belastingen gemeenten hangen samen met de kosten van de overgang naar oppervlaktewaardering.

Bij het programma Bedrijfsvoering De Connectie bestaan de incidentele lasten onder andere uit de financiële effecten van het sociaal plan. De middelen ter dekking van deze kosten zijn toegevoegd aan de daarvoor bestemde reserve en vallen gedurende 5 jaar incidenteel vrij. Daarnaast staan hier de frictiekosten begroot alsook de terugbetaling van het transitiebudget.

Daarnaast is ook de post onvoorzien als incidenteel aan te merken. Deze post staan verantwoord onder Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien.

6. Financiële positie en toelichting

6.1. Geprognosticeerde eindbalans

ACTIVA	Realisatie		Begroting	Begroting	meerjarenraming		
	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Bedragen x 1.000 euro							
Vaste activa							
Materiele vaste activa (ec.nut)	8.970	11.704	14.760	11.944	9.768	8.697	8.872
Financiele vaste activa	3	1	-	-	-	-	-
- Uitzettingen met een rentetypische							
looptijd > 1 jr.	*3*	*1*	-	-	-	-	-
Totaal vaste activa	**8.973**	**11.705**	**14.760**	**11.944**	**9.768**	**8.697**	**8.872**
Vlottende activa							
Uitzettingen met een rentetypische	11.414	11.828	11.621	11.621	11.621	11.621	11.621
looptijd < 1 jaar							
- Uitzettingen in 's Rijks schatkist	*6.239*	*8.835*	*7.537*	*7.537*	*7.537*	*7.537*	*7.537*
- Vorderingen op openbare lichamen	*4.886*	*2.921*	*3.904*	*3.904*	*3.904*	*3.904*	*3.904*
- Overige vorderingen	*289*	*73*	*181*	*181*	*181*	*181*	*181*
Liquide middelen	1.177	37	*607*	*607*	*607*	*607*	*607*
Overlopende activa	3.760	3.954	*3.857*	*3.857*	*3.857*	*3.857*	*3.857*
Totaal vlottende activa	**16.351**	**15.819**	**16.085**	**16.085**	**16.085**	**16.085**	**16.085**
TOTAAL ACTIVA	**25.324**	**27.523**	**30.845**	**28.029**	**25.853**	**24.781**	**24.956**

Volgens het BBV bevat de uiteenzetting van de financiële positie een geprognosticeerde eindbalans, die tenminste de posten bevat om het EMU-saldo te berekenen (paragraaf 6.3).
Voor de prognose van de ontwikkeling van de balans, wordt doorgaans gebruik gemaakt van historische gegevens. Deze ontbreken voor De Connectie nog in belangrijke mate. De ontwikkeling van de omvang van de materiële vaste activa (MVA) is geprognosticeerd aan de hand van het meerjareninvesteringsprogramma (MIP) en de huidige staat van activa. De ontwikkeling van de vlottende activa is gebaseerd op het gemiddelde van de gerealiseerde balanswaarde over de afgelopen jaren. Door deze systematiek aan te houden, ontstaat er een steeds nauwkeuriger beeld.

PASSIVA	Realisatie		Begroting	Begroting	meerjarenraming		
	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Bedragen x 1.000 euro							
Vaste passiva							
Eigen vermogen	1.281	2.365	1.102	500	183	21	21
- Bestemmingsreserve effecten soc. plan	*619*	*464*	*310*	*155*	-	-	-
- Bestemmingsreserve Opgave ICT	-	-	*486*	*324*	*162*	-	-
- Bestemmingsreserve Veranderopgave	-	*394*	*270*	-	-	-	-
- Resultaat voor bestemming	*662*	*1.507*	*36*	*21*	*21*	*21*	*21*
Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's	-	184	138	92	46	-	-
Netto vaste schulden met een rentetypische looptijd > 1 jr	8.660	7.306	16.452	13.898	10.544	7.190	4.420
- Onderhandse leningen	*8.660*	*7.306*	*16.452*	*13.898*	*10.544*	*7.190*	*4.420*
Totaal vaste passiva	**9.941**	**9.855**	**17.692**	**14.490**	**10.773**	**7.211**	**4.441**
Vlottende passiva							
Netto vl. Schulden met een rentetypische looptijd < 1 jr	12.015	11.466	10.710	10.710	10.710	10.710	10.710
- Onderhandse leningen	*2.060*	-	-	-	-	-	-
- Schulden aan openbare lichamen	*5.792*	*10.658*	*8.225*	*8.225*	*8.225*	*8.225*	*8.225*
- Overige schulden	*4.163*	*808*	*2.486*	*2.486*	*2.486*	*2.486*	*2.486*
Overlopende passiva	3.368	6.203	*4.785*	*4.785*	*4.785*	*4.785*	*4.785*
Totaal vlottende passiva	**15.383**	**17.668**	**15.495**	**15.495**	**15.495**	**15.495**	**15.495**
TOTAAL PASSIVA	**25.324**	**27.523**	**33.187**	**29.986**	**26.269**	**22.707**	**19.937**

Ook voor de prognose van de passiva-zijde van de balans ontbreken nog langjarige historische gegevens. De ontwikkeling van de reserves en voorzieningen wordt niet historisch bepaald en kunnen derhalve wel worden geprognosticeerd.
De ontwikkeling van de netto vaste schulden is gebaseerd op de huidige leningenportefeuille en de verwachte ontwikkelingen ten aanzien van de financieringsbehoefte (zie paragraaf financiering). De ontwikkeling van de vlottende passiva is eveneens gebaseerd op het gemiddelde van de gerealiseerde balanswaarde over de afgelopen jaren. Door deze systematiek aan te houden, ontstaat er een steeds nauwkeuriger beeld.

6.2. Investeringsprogramma

Afdeling	Activumgroep	Begroting 2020	Begroting 2021	meerjarenraming 2022	2023	2024
Bedragen x 1.000 euro						
Meerjaren investeringsprogramma						
A&B	Software	260	-	59	-	-
BEL	Software	-	49	-	36	32
BR	Gereedschappen	-	41	-	-	48
BR	Software	187	12	-	-	-
DIV	Inrichting gebouwen en inventaris	-	-	-	46	-
DIV	Software	147	9	-	23	-
FZF	Gereedschappen	-	55	-	-	-
FZF	Inrichting gebouwen en inventaris	578	68	377	1.555	263
FZF	Personenautos	35	171	15	68	-
FZF	Fietsen, scooters	3	-	-	-	-
FZF	Software	82	-	-	-	-
I&A	Software	45	-	-	-	-
ICT	Glasvezelbekabeling	273	-	-	-	-
ICT	Hardware	5.292	203	-	133	3.160
ICT	Mob App (tablets/labtops/smartphone)	154	282	172	146	-
ICT	Software	318	23	675	128	549
ICT	Telecommunicatievoorzieningen	689	-	-	-	-
Totaal vaste activa		**8.063**	**913**	**1.297**	**2.136**	**4.051**

Het investeringsprogramma houdt nadrukkelijk rekening met vervangingsinvesteringen wanneer bestaande activa economisch zijn afgeschreven. In de eerste bestuursrapportage 2020 is het Investeringsprogramma (IP) geactualiseerd.

Een deel van het investeringsprogramma (IP) 2019 schuift door naar 2020. Bij Administratie & beheer gaat het om de laatste investeringen in het nieuw financieel systeem. De vervangingsinvesteringen bij Basisregistraties en de investering bij ICT in glasvezelbekabeling kunnen nog een jaar worden uitgesteld. De investeringen door DIV in de scanstraat zijn in 2019 gaan lopen, deze worden vanaf 2020 pas geïmplementeerd en in gebruik genomen. Tot slot schuift ook een deel van de investeringen binnen het programma 1!Connect door naar 2020. Let wel, het totale investeringsvolume, en hiermee het kapitaalslastenniveau, neemt hierdoor niet toe.

Aanvullend krediet is aangevraagd voor investeringen in hardware binnen het programma 2!Connect. Bij DIV is de geplande vervangingsinvestering in Kofax naar voren gehaald. Ook moet het wagenpark worden uitgebreid met een dienstauto voor Basisregistraties. Hier zijn afspraken over gemaakt met de gemeente Rheden. De extra investeringen bij Administratie & beheer hebben betrekking op de uitbreiding van de dienstverlening voor de gemeente Rozendaal. Hier staan extra inkomsten tegenover.

6.3. EMU-saldo

		2020	2021	2022	2023	2024
Bedragen x 1.000 euro						
Omschrijving						
1	Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves	1.058	565	295	141	-21
2	Afschrijvingen ten laste van de exploitatie	3.340	3.752	3.516	3.269	3.938
3	Bruto dotaties aan de post voorzieningen ten laste van de exploitatie minus de vrijval van de voorzieningen ten bate	-	-	-	-	-
4	Investeringen in (im)materiële vaste activa die op de balans worden geactiveerd	8.063	913	1.297	2.136	4.051
5	Baten uit bijdragen van andere overheden, de Europese Unie en overigen, die niet op de exploitatie zijn verantwoord en	-	-	-	-	-
6	Desinvesteringen in (im)materiële vaste activa:					
	Baten uit desinvesteringen in (im)materiële vaste activa (tegen verkoopprijs), voor zover niet op exploitatie	-	-	-	-	-
7	Aankoop van grond en de uitgaven aan bouw-, woonrijp maken e.d. (alleen transacties met derden die niet op de	-	-	-	-	-
8	Baten bouwgrondexploitatie voor zover transacties niet op de exploitatie verantwoord	-	-	-	-	-
9	Lasten op balanspost Voorzieningen voorzover deze transacties met derden betrekken	-	-	-	-	-
10	Lasten ivm transacties met derden, die niet via de onder post 1 genoemde exploitatie lopen, maar rechtstreeks ten laste van de reserves (inclusief fondsen en dergelijke) worden gebracht en die nog niet vallen onder één van bovenstaande	-	-	-	-	-
11	Verkoop van effecten:					
a	Gaat u effecten verkopen? (ja/nee)	Nee	Nee	Nee	Nee	Nee
b	Zo ja wat is bij verkoop de verwachte boekwinst op de exploitatie?	-	-	-	-	-
Berekend EMU-saldo		**-3.666**	**3.404**	**2.514**	**1.273**	**-135**

In het BBV is de verplichting opgenomen dat gemeenschappelijke regelingen ramingen van het EMU-saldo dienen te verstrekken over het voorafgaande jaar, het actuele begrotingsjaar en de drie jaren volgend op het begrotingsjaar. Het EMU-saldo heeft het karakter van een resultaatbepaling op kasbasis. Het begrotingstekort van de gehele overheid mag volgens Europese normen niet hoger zijn dan 3%. Dit geldt niet alleen voor het tekort van de Rijksoverheid maar voor het saldo van alle overheden bij elkaar, ook die van gemeenten en gemeenschappelijke regelingen.

Het incidenteel negatieve EMU-saldo bedraagt in 2020 7,9% ten opzichte van de begroting. Dit ligt incidenteel hoger dan de norm van 3% en wordt veroorzaakt door de omvang van de benodigde investeringen in ICT. De ontwikkeling van het EMU-saldo laat met ingang van begrotingsjaar 2021 een positief saldo zien als gevolg van een forse daling van de geplande investeringen. Het investeringsniveau neemt de jaren daarop weer geleidelijk toe, maar zullen niet leiden tot overschrijding van het toegestane begrotingstekort. Bij gelijkblijvende afschrijvingskosten en toenemende investeringsactiviteiten, tendeert het EMU-saldo in begrotingsjaar 2023 richting nihil.

6.4. Financiering

	Rekening 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	meerjarenraming 2022	2023	2024
Bedragen x 1.000 euro						
Leningportefeuille						
Looptijd						
3 jaar	560	280	-	-	-	-
5 jaar	2.336	12.252	10.468	7.604	4.740	2.460
10 jaar	4.410	3.920	3.430	2.940	2.450	1.960
Totaal	**7.306**	**16.452**	**13.898**	**10.544**	**7.190**	**4.420**

Voor de financiering van de van de gemeenten overgedragen activa is begin 2018 een aantal leningen afgesloten. Om de financiering, conform de vastgestelde uitgangspunten, aan te laten sluiten op het boekwaardeverloop van de materiele vaste activa is in 2020 een inhaalfinanciering nodig van € 2,5 mln. Daarnaast is rekening gehouden met de aanvullende financiering voor het Investeringsprogramma van 2020 en 2021. De benodigde investeringen in ICT zijn hierin dominant. Het monitoren van de financieringsbehoefte ten opzichte van de looptijd van de activa en nieuwe investeringen is een continu proces.

6.5. Stand en verloop van de reserves

	Rekening 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	meerjarenraming 2022	2023	2024
Bedragen x 1.000 euro						
Bestemmingsreserves						
Bestemmingsreserve effecten sociaal plan	464	310	155	-	-	-
Bestemmingsreserve Opgave ICT	-	486	324	162	-	-
Bestemmingsreserve Veranderopgave	394	270	-	-	-	-
Totaal	**858**	**1.066**	**479**	**162**	**-**	**-**

De Bestemmingsreserve effecten sociaal plan is ontstaan uit de afspraken die over de financiële effecten van het sociaal plan zijn gemaakt in het Opdrachtgeversoverleg (OGO) en het Bestuur. De rechten die door het sociaal plan zijn meegekomen naar De Connectie, zijn door de gemeenten in 2017, voor een periode van 5 jaar, ineens afgekocht. In de begroting wordt ervan uitgegaan van een benodigde onttrekking uit deze reserve voor eveneens vijf jaar (1/5 deel per jaar).

De Bestemmingsreserve Opgave ICT is in 2019 door het bestuur ingesteld om het incidenteel behaalde resultaat uit 2019 te behouden voor deze opgave. De vrijval van deze bestemmingsreserve houdt gelijke tred met de begrote kosten voor respectievelijk 1!Connect en 2!Connect.

De bestemmingsreserve Veranderopgave is bedoeld voor de kosten van de afronding van de implementatie van het nieuw financieel systeem in 2020 en voor de pilot robotisering bij DIV die eveneens in 2020 plaatsvindt. Het bedrag dat ultimo 2020 nog beschikbaar is, is bestemd voor de begrote frictiekosten in 2021.

6.6. Jaarlijks terugkerende arbeidskosten met een vergelijkbaar volume

De BBV schrijft voor dat afzonderlijk aandacht moet worden besteed aan jaarlijkse terugkerende arbeidskosten met een vergelijkbaar volume. Zoals uit de grondslagen voor waardering en resultaatbepaling blijkt, wordt voor arbeids-kosten gerelateerde verplichtingen van een jaarlijks vergelijkbaar volume geen voorziening getroffen of op andere wijze een verplichting opgenomen. Alle arbeidskosten gerelateerde verplichtingen zijn in de exploitatiebegroting verwerkt.

7. Bijlagen

Bijlage 1: Taakvelden

Taakvelden	Arnhem	Renkum	Rheden	Totaal baten	Arnhem	Renkum	Rheden	Totaal Lasten	Saldo begroting 2021
Bedragen x 1.000 euro									
0. Bestuur en ondersteuning									
0.2 Burgerzaken	-	-	-	**-**	-	-	-	**-**	**-**
0.4 Overhead	-29.815	-4.555	-7.277	**-41.647**	27.526	4.205	6.719	**38.450**	**-3.197**
0.5 Treasury	-	-	-	**-**	58	9	14	**81**	**81**
0.61 OZB woningen	-	-	-	**-**	2.446	374	597	**3.417**	**3.417**
0.62 OZB niet-woningen	-	-	-	**-**	-	-	-	**-**	**-**
0.64 Belastingen overig	-220	-34	-54	**-308**	92	14	22	**129**	**-179**
0.8 Overige baten en lasten	-	-	-	**-**	-	-	-	**-**	**-**
0.10 Mutaties reserves	-420	-64	-103	**-587**	-	-	-	**-**	**-587**
0.11 Resultaat van de rekening van baten en lasten	-	-	-	**-**	-	-	-	**-**	**-**
Saldo				**-42.541**				**42.076**	**-465**
1. Veiligheid									
1.2 Openbare orde en veiligheid	-	-	-	**-**	14	2	3	**20**	**20**
Saldo				**-**				**20**	**20**
6. Sociaal domein									
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	-	-	-	**-**	303	46	74	**424**	**424**
6.5 Arbeidsparticipatie	-	-	-	**-**	-	-	-	**-**	**-**
Saldo				**-**				**424**	**424**
Resultaat				**-42.541**				**42.520**	**-21**

-ontwerp-

1e Bestuursrapportage 2020

-ONTWERP-

6 maart 2020

Voorwoord

Geachte leden van het bestuur van De Connectie,

Dit is de eerste bestuursrapportage van 2020. In 2019 hebben de gemeenten Arnhem, Renkum, Rheden en De Connectie keuzes gemaakt over de ICT-opgave. Er zijn verschillende verbeterpaden opgesteld en ondergebracht in de verbeterprogramma's 1!Connect en 2!Connect. In 2019 zijn er door de uitvoering van 1!Connect flinke stappen gezet in de verbetering van de ICT-dienstverlening. De voorbereidingen voor 2!Connect zijn volop bezig.

Harmoniseren
Sinds begin 2020 werken vijf organisaties in één financieel systeem. Het standaardiseren, digitaliseren en harmoniseren van de financiële processen zijn belangrijke randvoorwaarden voor optimaal rendement van de samenwerking. Gezamenlijk is deze mijlpaal bereikt. De volgende harmonisatie is in volle gang. Medio 2020 werkt de afdeling Belastingen op dezelfde manier in één belastingapplicatie voor de drie gemeenten.

De Connectie moet scherp aan de wind varen om de reguliere taken binnen beschikbaar gestelde middelen uit te voeren. Op een aantal vlakken hebben projecten vertraging opgelopen en worden activiteiten doorgeschoven van 2019 naar 2020. Dit lichten we in deze rapportage toe.

Daarnaast verandert de wereld om ons heen. Ontwikkelingen volgen elkaar steeds sneller op en uitdagingen worden complexer. Gemeenten beseffen dat zij de huidige opgaven alleen kunnen aanpakken wanneer zij zich wendbaar organiseren. Dit leidt tot een andere vraag aan De Connectie.

Ontwikkelperspectief 2020 – 2024
De laatste hand wordt gelegd aan het beschrijven van het ontwikkelperspectief 2020-2024. In drie verschillende fases zijn strategische ontwikkelstappen geformuleerd die ervoor zorgen dat De Connectie 'dé partner in bedrijfsvoering' wordt.

Vitaliteit
Medewerkers zijn het kloppende hart van De Connectie. Uit het medewerkeronderzoek is gebleken dat er behoefte is aan focus op vitaliteit. Dit jaar en de komende jaren wordt er vol ingezet op vitaliteit om bewustwording te creëren en ondersteuning te bieden als het gaat om lichamelijke en geestelijke gezondheid.

Partner in bedrijfsvoering
De Connectie blijft monitoren welke maatschappelijke ontwikkelingen op de gemeenten afkomen en vertaalt dit naar bedrijfsvoering. Door met in elkaar in gesprek te blijven en te zorgen voor de juiste informatievoorzieningen, kunnen we gezamenlijk snel en goede besluiten nemen én bijsturen wanneer een situatie erom vraagt. Gezamenlijk zorgen we ervoor dat De Connectie dé partner in bedrijfsvoering wordt!

Bernard Fransen
Directeur De Connectie

CONCEPT

De Connectie

Inhoudsopgave

1. Inleiding en leeswijzer 4

1.1. Inleiding 4

1.2. Leeswijzer 4

2. Afwijkingen Programmaplan 5

2.1. Programma Bedrijfsvoering gemeenten 5

2.2. Programma Bedrijfsvoering Belastingen 8

2.3. Programma Bedrijfsvoering De Connectie 8

3. Ontwikkelingen MJPB 2020-2023 9

3.1. Ontwikkelingen financieel kader 9

3.1.1. Kadercorrecties omissies kader 10

3.1.2. Kadercorrecties n.a.v. besluitvorming 12

3.1.3. Kadercorrecties maat- en meerwerk 13

3.2. Knelpunten begroting 2020-2023 14

3.2.1. Loon- en prijsontwikkelingen 15

3.2.2. Overige autonome ontwikkelingen 15

3.2.3. Opgave ICT 16

3.2.4. Plan van aanpak Basisregistraties 17

3.2.5. Implementatie nieuw financieel systeem 17

3.2.6. Veranderopgave DIV 18

3.2.7. Aanvullende interne maatregelen 18

3.2.8. Investeringsplanning 19

4. Bijlagen

4.1. Effecten bijdragen per gemeente 20

4.2. Ontwikkelingen Financieel kader (meerjarig) 23

4.3. Knelpunten begroting 2020-2023 (meerjarig) 24

-ONTWERP-

1. Inleiding en leeswijzer

1.1. Inleiding

Voor u ligt de eerste bestuursrapportage van De Connectie over 2020. De bestuursrapportage is een afwijkingenrapportage ten opzichte van de Meerjarenprogrammabegroting (MJPB) 2020-2023. Het accent ligt dan ook op de ontwikkelingen binnen de programma's, de nu voorliggende opgaven en de knelpunten die we hierin voorzien. De structurele effecten hiervan worden eveneens vertaald naar en opgenomen in de MJPB 2021-2024.

1.2. Leeswijzer

In hoofdstuk 2 wordt gerapporteerd over de te verwachten beleidsmatige ontwikkelingen. Dit gebeurt aan de hand van het programmaplan en de doelen en resultaten die hierin zijn opgenomen. In hoofdstuk 3 gaan we uitgebreid in op de ontwikkelingen in het financieel kader en de voorziene knelpunten in de begroting. In hoofdstuk 4 zijn de bijlagen opgenomen.

-ONTWERP-

2. Afwijkingen Programmaplan

In dit hoofdstuk worden de beleidsmatige afwijkingen ten opzichte van het programmaplan 2020 (MJPB 2020-2023) toegelicht. Hiervoor wordt de structuur van de programma-indeling gevolgd.

2.1. Programma Bedrijfsvoering gemeenten

De doelstelling op lange termijn om 'dé partner in de bedrijfsvoering' te zijn, blijft ongewijzigd. In 2020 worden hier meer handen en voeten aangegeven door middel van het opstellen van de Ontwikkelstrategie voor 2020-2024. Hierin wordt de weg beschreven van een uitvoeringsorganisatie met de basis op orde, via een servicegerichte organisatie naar dé partner in bedrijfsvoering. Voor 2020 betekent dit dat we starten met het verleggen van onze focus naar een servicegerichte organisatie. Dat betekent overigens niet dat we de basis op orde houden uit het oog verliezen, dat is onderdeel geworden van onze manier van werken. We willen steeds meer denken en handelen vanuit het perspectief van onze klant. Hierbij willen we ervoor zorgen dat onze activiteiten een aantoonbare bijdrage leveren aan de doelstellingen van de klant. Klanttevredenheid krijgt prioriteit.

ICT
Met de basis verder op orde brengen is vorig jaar gestart onder de noemer 1!Connect. Doel van dit programma is het wegwerken van de technische achterstand, het borgen van de continuïteit en het sterk verbeteren van de informatiebeveiliging. Op dit moment voeren we veel onderhoud en updates door, de (eind)gebruiker ondervindt hier soms hinder van, terwijl die er qua functionaliteit nog niet of nauwelijks op vooruit gaat. Het op orde brengen is echter cruciaal en randvoorwaardelijk voor de volgende te zetten stappen waarbij er wél winst voor de eindgebruiker is. Niet alle projecten uit 1!Connect zijn afgerond, het verbeterprogramma loopt door in 2020.

Inmiddels staat ook het programmaplan 2!Connect 2020 klaar. 2!Connect is de voortzetting van 1!Connect maar dan met de projecten voor 2020 die gericht zijn op de verdere consolidatie van de afzonderlijke gemeentelijke ICT-infrastructuren naar één uniforme en gemeenschappelijke infrastructuur, GemICT genaamd) Deze GemICT is dan hét platform om de harmonisatie van (business)applicaties te ondersteunen. Daarnaast hebben we met 2!Connect als doelstelling een betrouwbare en voorspelbare ICT-infrastructuur en -dienstverlening neer te zetten (CMM-level 2), met ruimte voor innovatie door minder complexiteit en een veilige toegang tot informatie in de regio.

Zoals gezegd starten we in 2020 met het verleggen van onze focus naar een servicegerichte organisatie. Zo wordt bijvoorbeeld invulling gegeven aan het professionaliseren van de Frontoffice zodat de eerstelijns dienstverlening aan de klanten beter wordt. Doel is dat het zo wordt ingericht dat 80% van de ICT vragen door de Frontoffice wordt opgelost. Voor klanten prettig, ze worden snel geholpen. Voor ICT wenselijk, want zo is er meer tijd voor beheer en de vernieuwing. Daarnaast worden de klantgesprekken geïntensiveerd, de samenwerking met de functioneel beheerders van de gemeenten geprofessionaliseerd en (groot) onderhoud vooraf met de gemeenten afgestemd en gecommuniceerd.

CONCEPT

DIV

Naast de reguliere dienstverlening zet DIV in 2020 in op een aantal ontwikkelingen om zo de basis op orde te krijgen. De scan- en registratiesoftware wordt vervroegd geharmoniseerd; Kofax Arnhem en Kofax Renkum staan op een verouderde server (2008). Deze wordt in 2020 vernieuwd. De huidige Kofax versies kunnen niet mee naar de nieuwe server omdat zij daar te oud voor zijn. Dit maakt het tot een natuurlijk moment om Kofax voor DIV over de drie locaties te harmoniseren; één eigenaar, één versie, één leverancier. Harmonisatie van deze software zorgt voor een beter contract met minder licentiekosten, minder contractbeheer en een meer eenduidige werkwijze van de afdeling. Bij de harmonisatie van de scan- en registratiesoftware wordt eveneens aangesloten bij de implementatie van het nieuwe belastingpakket. De fysieke poststroom van belastingen die vooralsnog per locatie binnenkomt en in de afzonderlijke applicaties van de gemeenten wordt geregistreerd en beheerd, wordt aangepast.

De pilot robotisering draagt bij aan de digitalisering van het registratiewerk, waardoor de medewerkers (meer) tijd krijgen voor het opvoeren van de kwaliteit van hun werk en de voorbereidingen voor de harmonisatie van onze scanstraat en ons centrale RMA. De voorbereidingen voor deze pilot zijn gestart in 2019, de daadwerkelijke pilot volgt in 2020.

FZF

Er wordt in 2020 ingezet op een fundamentele verbetering van de Frontoffice. Directere en completere samenwerking met ICT om het ketenproces beter te kunnen managen is daar onderdeel van. Daarnaast hebben klanten aangegeven dat zij de dienstverlening van de afdeling te duur vinden. De onlangs uitgebrachte benchmark van Berenschot onderschrijft dit beeld. In 2020 gaat De Connectie, samen met de klantorganisaties, onderzoeken op welke onderdelen kan worden bespaard. Duidelijk is dat contracten met toeleveranciers in belangrijke mate verder kunnen worden geharmoniseerd. Hier wordt dan ook op ingezet.

Administratie & Beheer

Eind 2018 is in het OGO besloten om de implementatie van het nieuw financieel systeem programmatisch vorm te geven in 2019. Dit heeft ertoe geleid dat naast het project Implementatie nieuw financieel pakket ook twee nieuwe projecten zijn opgestart, namelijk het project Managementinformatie en project Procesharmonisatie en verandering. Deze projecten worden programmatisch vanuit De Connectie aangestuurd. Inmiddels is het financieel systeem geïmplementeerd. Een aantal deelprojecten wordt in 2020 afgerond. Zo loopt het project Managementinformatie voor een belangrijk deel door naar 2020. Dit geldt ook voor het project Procesharmonisatie en verandering. Met name de procescertificering (ISAE 3402) krijgt in 2020 nog verder gestalte. Ook loopt het programmanagement deels door naar 2020.

Waar in 2019 het accent lag op de financiële werkprocessen, gaat in 2020 nadrukkelijk de aandacht uit naar een eenduidig proces voor het verwerken van personele mutaties. Binnen de scope van 1!Connect wordt in Q1 2020 de tooling voor de inrichting van IAM (Identity- en Accesmanagement) geïmplementeerd. Deze tooling is het platform om RBAC (Role Based Acces, Instroom-Doorstroom-Uitstroom en autorisatiebeheer) vorm te geven en te realiseren. Er wordt een interne businesscase opgesteld om het platform werkend ter krijgen en de procesgang hierop aan te laten sluiten.

CONCEPT

De oriëntatie op een servicegerichte organisatie krijgt onder meer gestalte met de opzet van klantarena's. Hierbij wordt onderzocht waar de beelden en behoeften van de klantorganisaties liggen. We zijn hierdoor beter in staat om het juiste niveau van dienstverlening aan te bieden en de klantorganisaties te ontzorgen.

Inkoop & aanbesteding
In 2020 is het doel om helderheid te krijgen over de behoefte van de klantorganisaties aan een purchase to pay (P2P)-oplossing en deze oplossing daarna te implementeren. P2P beïnvloeden in belangrijke mate de uitwerking van de deelprojecten Spendanalyse, Webportal, Inhuurdesk en Contractbeheer.

In 2020 en verder wordt er een ontwikkelslag gemaakt in social return on investment (SROI), circulair inkopen en duurzaamheid. Er worden duurzaamheidsaspecten geformuleerd binnen het inkoopbeleid en het opnemen van CO2 uitstoot in grond-, weg-, en waterbouwprojecten wordt verplicht. Daarnaast wordt voor circulair inkopen ontwikkeld en toegepast.

Basisregistraties
Op 6 december 2018 heeft het bestuur ingestemd met het Plan van aanpak Ontwikkelingen 2019-2021, voor wat betreft de activiteiten zijn benoemd voor het onderdeel 'Basis op orde'. Hieronder wordt verstaan: het formaliseren van de huidige werkzaamheden en voldoen aan wettelijke eisen, het harmoniseren van werkprocessen voor de drie gemeenten en het geven van invulling aan het kwaliteitsbeheer van de registraties.

In de tweede bestuursrapportage van 2019 is al gemeld dat de bezetting op de afdeling onvoldoende is om flinke slagen te maken met de uitvoering van dit plan van aanpak. We hebben te maken met een krapte op de arbeidsmarkt voor gekwalificeerd personeel. Daarnaast zijn de data uit de BGT, BAG en WOZ vergeleken met de actuele luchtfoto's uit 2018. Hieruit is gebleken dat verschillen, en hiermee het aantal mutaties dat moet worden verwerkt, fors (3x) hoger ligt dan verondersteld. De overgedragen registraties vanuit de gemeenten zijn niet actueel gebleken.

Ook hebben we te maken met een onderlinge afhankelijkheid tussen de verschillende basisregistraties, waardoor het verbeteren en opwerken van gegevens (en de kwaliteit) van die registraties volgtijdelijk moet plaatsvinden.

Door vertraging in fase 1 loopt het gehele project vertraging op. De volgende stappen in het plan van aanpak zijn de doorontwikkeling van het stelselbeheer en de verdere harmonisatie van de software. Het plan van aanpak voor fase 2 wordt in de loop van het jaar in samenspraak met de gemeenten herijkt en voor besluitvorming aan het bestuur voorgelegd.

Management support
Voor de afdeling Management support worden er geen significante afwijkingen op het programma voorzien. In 2020 ligt de nadruk op verbetering onderlinge samenwerking. Er wordt, samen met de klanten, gekeken naar de gewenste resultaten, eventueel een betere taakverdeling en samenwerking. Uiteindelijke resultaat is: waarborging kwaliteit, continuïteit en flexibiliteit in de professionele bestuurlijke en ambtelijke secretariële dienstverlening.

CONCEPT

2.2. Programma Bedrijfsvoering Belastingen

Een belangrijke ontwikkeling voor het team Belastingen betreft de overgang van inhoud naar oppervlaktewaardering. Vanaf 1 januari 2022 dienen de WOZ-taxaties van woningen gebaseerd te zijn op de gebruiksoppervlakte.

In tegenstelling tot wat bij de vaststelling van de MJPB 2020-2023 werd voorzien, kan deze overgang niet binnen de huidige werkprocessen plaatsvinden. In de bestuursvergadering van 28 november 2019 zijn een aantal scenario's besproken ten aanzien van de aanpak. Het bestuur heeft gekozen voor een scenario waarbij de overgang naar oppervlaktewaardering projectmatig wordt uitgevoerd door de inzet van zowel externe specialisten als interne medewerkers. De financiële impact hiervan is verwerkt in deze bestuursrapportage.

2.3. Programma Bedrijfsvoering De Connectie

De in de MJPB 2020-2023 genoemde doelstellingen met betrekking tot de bedrijfsvoering zijn onverminderd van kracht. Het verleggen van onze focus naar een servicegerichte organisatie heeft consequenties voor de bijdrage van het Bedrijfsbureau aan de organisatiedoelstellingen. Een aantal belangrijke accentverschuivingen worden hierna toegelicht.

In 2020 wordt een programma rondom het thema 'hospitality' opgestart. Dit programma heeft ten doel om medewerkers bewust te maken op het omgaan met de klant en hun rol in het succes van De Connectie. Daarnaast speelt de oriëntatie op processen een grotere rol in de activiteiten voor 2020. Hiervoor brengen we het proceslandschap in beeld en beschrijven we onze werkprocessen 'end to end' om zo de aansluiting te houden met de gemeentelijke processen in de procesketen.

Voor het account- en contractmanagement betekent de opmaat naar een servicegerichte organisatie in eerste instantie een intensivering van het klantcontact. Het model van 'single point of contact' voor klanten wordt hiervoor verkend.

De ontwikkeling naar outputsturing en -verrekening gaat een belangrijke bijdrage leveren aan een servicegerichte organisatie. Van servicegericht spreken we wanneer we onze klanten proactief kunnen informeren en adviseren over de effecten van prijs- en hoeveelheidsontwikkelingen. In 2020 wordt het hiervoor benodigde instrumentarium getest en opgeleverd. Ook het inregelen van onafhankelijke assurance op onze (financiële) werkprocessen is een belangrijk aspect in de oriëntatie van buiten naar binnen. In 2020 vinden de eerste onafhankelijke audits plaats.

Op het gebied van Business Intelligence (BI) wordt geleidelijk een goed functionerend stelsel van kritische performance indicatoren (KPI's) opgebouwd. Een expliciete rol voor BI ligt hierbij in het ontsluiten van deze data en het genereren van sturings- en verantwoordingsrapportages.

Tot slot zal ook de communicatie zich ontwikkelen tot een interactief proces waarbij De Connectie en haar klanten en medewerkers informatie uitwisselen. Ook in de keuze van communicatiemiddelen wordt zoveel mogelijk rekening gehouden met de behoefte van medewerkers, klanten en andere geïnteresseerden zoals leveranciers, potentiele werknemers en de media. In de fase dat communicatie volledig bijdraagt aan de servicegerichte organisatie is de communicatie vooral gericht op luisteren naar onze klanten.

CONCEPT

3. Ontwikkelingen MJPB 2020-2023

In de bestuursvergadering van 28 november 2019 heeft het bestuur een aantal interne begrotingswijzigingen tussen de programma's vastgesteld. De begrotingswijzigingen die de gemeentelijke bijdragen raken, zijn niet meegenomen in deze besluitvorming. Hierover had op dat moment nog onvoldoende ambtelijke afstemming met de gemeenten plaats kunnen vinden. De benodigde afstemming heeft inmiddels plaats gevonden. Dit maakt dat deze begrotingswijzigingen nu alsnog aan het bestuur worden voorgelegd.

3.1. Ontwikkelingen financieel kader

	Lasten	Baten	Resultaat	S/I
Bedragen x 1.000 euro				
MJPB 2020-2023				
Totaal primitieve begroting	40.393	-40.429	-36	
Primitieve begroting	**40.393**	**-40.429**	**-36**	
Administratieve wijzigingen over de programma's				
Mutatie baten en lasten	-222	222	-	S
Kadercorrecties agv omissies in het kader				
Budgetten vervanging meubilair	37	-37	-	S
Facilitair medewerker over vanuit Rheden	36	-36	-	S
Basisregistraties personeel	-	-	-	S
Basisregistraties materieel	-60	60	-	S
Aanpassing Arbobudget	40	-40	-	S
Overig	-3	3	-	S
Kadercorrecties agv bestuurlijke besluitvorming				
Huisvesting	1.277	-1.277	-	S
Overgang naar oppervlaktewaardering	360	-360	-	I
DVO gemeente Arnhem	62	-62	-	S
Dienstverlening derden	-	975	975	S
DVO Sociale wijkteams Arnhem	-	-975	-975	S
Kadercorrecties agv maat- en meerwerk				
Reduceren multifunctionals Renkum	-12	12	-	S
Uitbreiding inzet beveiliging Arnhem	31	-31	-	S
	1.547	-1.547	-	
Saldo baten en lasten	**41.940**	**-41.976**	**-36**	

We onderscheiden een aantal soorten kadercorrecties, te weten correcties die het gevolg zijn van omissies in het kader, correcties naar aanleiding van bestuurlijke besluitvorming en correcties als gevolg van maat- en meerwerk.

CONCEPT

3.1.1. Kadercorrecties omissies kader

Het aantal kadercorrecties als gevolg van omissies in het kader neemt af. Over de meeste kaderwijzigingen is ambtelijk overeenstemming bereikt. Deze zijn verwerkt in de primitieve Meerjarenprogrammabegroting 2020-2023. Een aantal posten is in 2019 nader onderzocht. De uitkomsten hiervan worden hierna toegelicht.

Budgetten vervanging meubilair gemeente Rheden (€ 37.000)
De materiële vaste activa, waaronder het meubilair, is met terugwerkende kracht per 1 januari 2017 aan De Connectie overgedragen. De gemeente Rheden had echter het meubilair in het verleden in één keer ten laste van de exploitatie gebracht, waardoor deze met de transactie van de materiële vaste activa niet zijn overgedragen. De formele overdracht heeft hierdoor nog niet plaatsgevonden én De Connectie heeft geen kader meegekregen om het huidige meubilair aan het einde van de economische levensduur te vervangen. Een inventarisatie van het huidige meubilair heeft alsnog geleid tot de overdracht van het hierbij behorende investerings- en kapitaalslastenbudget.

Facilitair medewerker over vanuit Rheden (€ 36.000)
Per 1 april 2020 gaat een facilitair medewerker die tot dan bij de gemeente Rheden heeft gewerkt, inclusief het merendeel van zijn taken, over naar FZF van De Connectie. De medewerker werkt 1 fte, er wordt 0,9 fte aan budget via het kader gecorrigeerd. Het verschil wordt binnen de begroting van FZF opgelost.

Basisregistraties personeel (€ 0)
Bij de start van De Connectie is voor het team Basisregistraties formatie overgedragen. Hierbij is uitgegaan van de situatie as-is, met het takenpakket dat op hoofdlijnen is beschreven in het deelbedrijfsplan. De gemeente Arnhem is kort na het vaststellen van het bedrijfsplan tot het inzicht gekomen dat er 0,9 fte te veel is overgedragen. Het gaat om adviestaken gerelateerd aan GEO-informatie. In 2018 en 2019 is deze omissie nog gecorrigeerd via de exploitatie.

Op 29 juni 2018 is het bestuur van De Connectie akkoord gegaan met een aanpassing en uitbreiding van het takenpakket voor het team Basisregistraties bij De Connectie. Daarvoor hebben de demandmanagers de formatieve wijzigingen in beeld gebracht. De gemeente Rheden heeft in 2019 een omissie geconstateerd in de formatieberekening in het besluit van juni 2018. De opgave van de gemeente Rheden betrof geen uitbreiding zoals verondersteld, maar de *totaal* beschikbare formatie voor de uitvoering van de BGT en het stelselbeheer.

De gemeenten wensen het kader hiervoor te corrigeren. Echter, als de oorspronkelijke inbreng wordt gecorrigeerd en de besluitvorming van juni 2018 deels teniet wordt gedaan, resteert er onvoldoende formatie om de going concern te waarborgen en uitvoering te geven aan het plan van aanpak om de basis op orde te brengen. Afgesproken is dat begin 2020 een voorstel vanuit de gemeenten volgt voor een herverdeling van inbreng per gemeente. Per saldo heeft dit geen effect op het kader van De Connectie.

CONCEPT

Basisregistraties materieel (€ 60.000)
De gemeente Rheden heeft aangegeven te veel materiële budgetten te hebben overgedragen voor de taken en werkzaamheden van het team Basisregistraties. Het overgedragen materieel budget is gebaseerd op de werkzaamheden die de gemeente Rheden uitvoerde om het geheel van basisregistraties op het beoogde peil te brengen en te houden. Niet alle taken en werkzaamheden zijn overgedragen. Het ingebrachte materieel budget dient hiermee in verhouding te worden gebracht.

Aanpassing Arbobudget (€ 40.000)
Het huidige arbobudget voorziet in het financieren van het contract en de overige dienstverlening door de Arbo Unie. Daarnaast moet De Connectie voldoen aan een aantal wettelijke verplichtingen, zoals het beschikken over een recente risico-inventarisatie en -evaluatie (RI&E) en plan van aanpak om de geconstateerde risico's te verminderen. Ook is De Connectie verplicht om een werkdrukbeleid te voeren als onderdeel van de verplichte beperking van psychosociale arbeidsbelasting. Een onderdeel van dat beleid is het organiseren van agressietrainingen voor medewerkers die in hun werk te maken kunnen krijgen met telefonische en/of fysieke agressie. Elk bedrijf moet werknemers bovendien periodiek in de gelegenheid stellen een gezondheidsonderzoek (PMO) te ondergaan, om zo in een vroeg stadium (werkgerelateerde) gezondheidsklachten op te sporen. Tenslotte moeten de werkplekken zo ingericht worden, dat medewerkers met zo min mogelijk gezondheidsklachten hun werk kunnen doen. Dit kan door het aanschaffen van ergonomisch meubilair. Voor deze wettelijke verplichtingen is het overgedragen kader (€ 45.000) niet toereikend.

Niet kunnen ombuigen van de factuurstroom (pm)
Met name de gemeente Rheden heeft nog voor een aanzienlijk bedrag aan facturen betaald die voor De Connectie bestemd zijn. Hierdoor blijven de kosten primair landen bij de gemeente terwijl het kader bij De Connectie ligt. Dit wordt achteraf gecorrigeerd door middel van een factuur van de gemeente Rheden aan De Connectie. Dit belemmert de sturing op het contract en op de kosten door De Connectie. Afgesproken is dat de gemeente Rheden de achtergrond in kaart brengt, zodat hier maatregelen op kunnen worden genomen.

-ONTWERP-

3.1.2. Kadercorrecties n.a.v. besluitvorming

Huisvesting (€ 1.277.000)
De Connectie maakt in eerste instantie gebruik van de huisvesting van de gemeenten Arnhem, Renkum en Rheden. Aan het gebruik van de huisvesting van de drie gemeenten waren in 2017 geen kosten verbonden. Ook voorzien de gemeentelijke bijdragen niet in de dekking van huisvestingskosten. Het bestuur heeft in december 2017 besloten dat met de gemeenten huurovereenkomsten worden gesloten voor het gebruik van werkplekken door De Connectie. Deze lijn is in 2018 ingezet op basis van de aantallen werkplekken uit het bedrijfsplan van De Connectie en reële kostprijzen per werkplek. Vanaf 2019 wordt uitgegaan van het werkelijk aantal door De Connectie in gebruik zijnde werkplekken. Om de huurkosten te kunnen voldoen moet een budget voor huisvesting worden toegevoegd aan het beschikbare kader van De Connectie. Financieel gezien is de transactie daarom budgettair neutraal.

De jaren 2017-2019 zijn met de gemeente Arnhem via de exploitatie afgewikkeld. Vanaf 2020 wordt het budget voor huisvesting structureel toegevoegd aan het kader. Met de gemeenten Renkum en Rheden moet nog een huurovereenkomst worden gesloten. De verwachting is dat dit begin 2020 plaatsvindt.

Overgang naar oppervlaktewaardering (€ 360.000)
Een belangrijke ontwikkeling voor het team Belastingen is de overgang van inhoud naar oppervlaktewaardering. Vanaf 1 januari 2022 dienen de WOZ-taxaties van woningen gebaseerd te zijn op de gebruiksoppervlakte. In de bestuursvergadering van 28 november 2019 zijn een aantal scenario's besproken ten aanzien van de aanpak. Het bestuur heeft gekozen voor een scenario waarbij de overgang naar oppervlaktewaardering projectmatig wordt uitgevoerd door de inzet van zowel externe specialisten als interne medewerkers. De implementatie van oppervlaktewaardering vindt in samenhang met de projecten van het team Basisregistraties plaats om zo een consistente vastlegging van de gegevens te waarborgen. De Waarderingskamer is op de hoogte van de gekozen aanpak en wordt meegenomen bij de uitvoering hiervan. De kosten voor 2020 bedragen € 360.000 en voor 2021 € 140.000.

DVO gemeente Arnhem (€ 62.000)
Met de gemeente Arnhem is een DVO opgesteld voor de diensten die De Connectie van de gemeente Arnhem afneemt. Een deel van de kosten van deze diensten zijn niet opgenomen in het kader van De Connectie. Het betreft kosten voor het gebruik van een aantal vakspecifieke applicaties voor basisregistraties, het gebruik van de BHV-dienstverlening van de gemeente Arnhem en de receptiediensten op het Stadskantoor. Het jaar 2019 is via de exploitatie afgewikkeld. Gezien het structurele karakter van deze diensten is een kaderwijziging gewenst.

Dienstverlening aan derden (- € 975.000)
Vanaf 2019 sluit De Connectie zelf dienstverleningsovereenkomsten af met derden. Dit kan leiden tot een aanpassing van de gemeentelijke bijdrage, ingeval de bekostiging hiervan nog via de gemeentelijke exploitatie verliep. Dit is het geval voor Stichting sociale wijkteams Arnhem (SWTA). Vanaf 2020 factureert De Connectie rechtstreeks aan deze stichting. De bijdrage van de gemeente Arnhem dient met eenzelfde bedrag te worden verlaagd. Een aandachtpunt hierbij is wel dat de funding van SWTA door de gemeente Arnhem begin 2020 gestalte moet krijgen.

ONTWERP-

3.1.3. Kadercorrecties maat- en meerwerk

Maat- en meerwerkopdrachten leiden per definitie tot kaderwijzigingen. Zowel de kosten als de opbrengsten maken geen deel uit van de begroting en het kader. Elke maat- en meerwerkopdracht moet schriftelijk zijn overeengekomen. Het effect op het kader, al dan niet meerjarig, wordt meegenomen in de eerstvolgende bestuursrapportage. De grootste overeengekomen maat- en meerwerkopdrachten worden hieronder toegelicht, net als de opdrachten met een bijzonder karakter.

Reduceren aantal multifunctionals gemeente Renkum (- € 12.000)
De gemeente Renkum is bij het reduceren van het aantal multifunctionals als aanvullende maatregel uitgesloten. Dit omdat de gemeente Renkum in de lopende aanbesteding het aantal MFP's al substantieel heeft teruggebracht.

Uitbreiding inzet beveiliging gemeente Arnhem (€ 31.000)
Vanaf 1 juni 2019 wordt de balie bij het stadskantoor de gehele dag volledig bezet door de beveiligers van Securitas. Deze uitbreiding ten opzichte van de bestaande situatie is in 2019 via de exploitatie afgewikkeld. Gezien het structurele karakter wordt het kader hier vanaf 2020 op aangepast.

Versobering catering gemeente Renkum (pm)
De catering is door een beleidsmatige keuze van de gemeente Renkum versoberd. Totdat er zicht is op welke wijze De Connectie invulling kan geven aan de cateringbehoefte, wordt de lagere aanneemsom via de exploitatie verrekend. Daarna wordt berekend welke structurele kaderwijziging er nodig is.

Uitbreiding audiovisuele (AV-) middelen gemeente Arnhem (pm)
Er loopt momenteel een aanvullende investering voor AV-middelen. Dit betreft een uitbreiding van de AV-middelen t.o.v. de situatie op 1 juli 2017. Zodra de investering afgerond is, leidt dit tot hogere kapitaallasten.

Functioneel beheer inhuurdesk (pm)
Met de gemeente Arnhem zijn afspraken gemaakt over de positionering van het functioneel beheer van het inhuursysteem (VMS) bij de afdeling Administratie & beheer. Op dit moment worden de afspraken nader ingevuld, inclusief de effecten daarvan op het kader.

-ONTWERP-

3.2. Knelpunten begroting 2020-2023

	Lasten	Baten	Resultaat	S/I
Bedragen x 1.000 euro				
MJPB 2020-2023				
Totaal primitieve begroting	40.393	-40.429	-36	
Primitieve begroting	**40.393**	**-40.429**	**-36**	
Interne begrotingswijziging 2019	-	-	-	
Primitieve begroting na kadercorrecties	**41.940**	**-41.976**	**-36**	
Knelpunten				
Loon- en prijsontwikkelingen				
CAO stijging	1.185	-1.185	-	S
Onderhoudsronde HR21	60	-60	-	S
Prijsontwikkeling Microsoft licenties	289	-289	-	S
Opgave ICT				
Additioneel beheer	967	-967	-	S
Programma 1!Connect (structurele doorwerking)	279	-279	-	S
-/- Vrijval kapitaallasten 1!Connect	-88	88	-	S
Afronding Programma 1!Connect	205	-100	105	I
-/- Restant transitiebudget tbv ICT-opgave	-	-105	-105	I
Programma 2!Connect	573	-411	162	I
Programma 2!Connect (kapitaallasten)	171	-171	-	S
-/- Vrijval bestemmingsreserve Opgave ICT	-	-162	-162	I
Plan van aanpak Basisregistraties				
Afronding Plan van aanpak	257	-	257	I
-/- Vrijval bestemmingsreserve Basisregistraties	-	-257	-257	I
Implementatie nieuw financieel systeem				
Implementatie nieuw financieel systeem	394	-	394	I
-/- Vrijval bestemmingsreserve Veranderopgave	-	-394	-394	I
Veranderopgave				
Veranderopgave DIV	20	-	20	I
-/- Vrijval bestemmingsreserve Veranderopgave	-	-20	-20	I
Totaal	4.313	-4.313	-	
Saldo baten en lasten	**46.254**	**-46.289**	**-36**	

CONCEPT

In deze paragraaf zijn de knelpunten als gevolg van bekende en voorziene ontwikkelingen weergegeven. Daarbij is gekozen voor een clustering naar de aard van de knelpunten en waar mogelijk een voorstel gedaan op het knelpunt op te lossen. Een knelpunt kan worden gedefinieerd als een beleidsinhoudelijke en/of financiële afwijking ten opzichte van de in de MJPB 2020-2023 vastgestelde kaders.

3.2.1. Loon- en prijsontwikkelingen

In de MJPB 2020-2023 zijn afspraken gemaakt over de aanpassing van de gemeentelijke bijdragen als gevolg van loon- en prijsontwikkelingen; indexering van loonkostenbudgetten vindt plaats o.b.v. de reële loonkostenontwikkeling. De indexering van materiële budgetten wordt niet automatisch toegekend, maar bepaald a.d.h.v. specifieke (prijs-)ontwikkeling van leveranciers.

Loonontwikkelingen als gevolg van CAO-akkoord
Op 12 september 2019 hebben bonden en de VNG een akkoord bereikt over een loonsverhoging van 6,25 procent. Deze bestaat uit een loonsverhoging per 1 oktober 2019 van 3,25%, per 1 januari 2020 met 1%, per 1 juli 2020 met 1% en per 1 oktober 2020 met 1%. Hierdoor ontstaat er in 2020 een financieel tekort van € 1.185 mln. oplopend naar € 1.451 mln. vanaf 2021. De effecten van het CAO-akkoord voor 2019 zijn via de exploitatie afgewikkeld.

Onderhoudsronde HR21 (€ 60.000)
Binnen De Connectie vindt jaarlijks een onderhoudsronde HR21 plaats, waarin getoetst wordt of de organisatiefunctiematrix en de gekozen normfuncties voldoende aansluiten bij de werkzaamheden van de medewerkers en de (verandering in de) doelstelling. De resultaten van deze onderhoudsronde worden op basis van de richtlijnen (procedureregeling) voorgelegd aan een gecertificeerde HR21-specialist van Bureau Leeuwendaal. De onderhoudsronde heeft zodoende geen gevolgen voor de totale formatie, maar wel voor de totale loonsom. De ingeschatte kosten van de laatste onderhoudsronde bedragen structureel € 60.000.

Prijsontwikkeling Microsoft licenties (€ 289.000)
In april 2020 loopt het huidige meerjarige contract voor Microsoft werkplek- en serverlicenties af. Dit betekent dat vanaf 1 mei 2020 een nieuw contract ingaat. Dit contract kent substantieel hogere afnameprijzen als het oude contract. Daarnaast vindt een heroriëntatie plaats op de digitale werkplek. Naar verwachting is een geheel of gedeeltelijke overgang naar een Microsoft 365 licentiemodel nodig. Deze licenties hebben een hogere prijs dan de huidige Office 365 licenties.

Door een wijziging van de licentievoorwaarden zal alleen een Office 365 licentie onvoldoende zijn om de Office ProPlus installaties in de huidige omgevingen van de gemeenten te licenseren. Met de overstap naar het Microsoft 365 model wordt voorkomen dat extra Office ProPlus licenties aangeschaft moeten worden om de oude omgevingen compliant te houden.

De hogere afnameprijzen en de overgang naar het Microsoft Office 365 licentiemodel brengt een jaarlijkse, nog nader te kwantificeren kostenstijging met zich mee. De meerkosten bedragen volgende de minimale, en tevens door De Connectie aanbevolen, variant € 298.000 in 2020 en daarna € 433.000 structureel per jaar.

3.2.2. Overige autonome ontwikkelingen

Waar de kosten die gepaard gaan met (nieuwe) autonome ontwikkelingen zijn te kwantificeren is dat gebeurd. Majeure ontwikkelingen met een belangrijke financiële onzekerheid zullen in de MJPB 2021-2024 in het risicoprofiel worden opgenomen.

CONCEPT

3.2.3. Opgave ICT

Uit het onderzoek van Arlande naar de staat van de ICT-processen en ICT-infrastructuur is gebleken welke projecten, en bijbehorende middelen, nodig zijn om tot een minimaal noodzakelijk volwassenheidsniveau te komen (het zogenaamde CMM 2 niveau). Gekozen is om in 2019 niet het gehele bedrag als knelpunt op te voeren, maar alleen dat deel dat nodig is om in 2019 te kunnen starten met de noodzakelijke interventies (programma 1!Connect en additioneel beheer). Het gaat hier om een gefundeerd geschat bedrag van € 2.100K. Het overige deel schuift door naar de toekomstige jaren. In de MJPB 2020-2023 is aangegeven dat op basis van het rapport van Arlande rekening moet worden gehouden met dat hier in 2020 additioneel nog € 3,5 mln. voor nodig is, in 2021 € 2,0 mln. en vanaf 2021 € 1,8 mln. structureel.

Additioneel beheer (€ 967.000)
Met het terugdraaien van de taakstelling op ICT kon 8 fte aan technisch applicatiebeheer worden behouden. Het programma 1!Connect vraagt structureel om 12 fte additioneel applicatiebeheer. De benodigde middelen hiervoor zijn in 2019 incidenteel beschikbaar gesteld. Vanaf 2020 moet dit bedrag structureel worden toegevoegd aan het kader. Immers, hier staan ook structurele personele verplichtingen tegenover. Het gaat hier om 12 fte en een bedrag van € 967.000.

Structurele doorwerking vanuit het programma 1!Connect (€ 279.000)
In 2019 zijn vanuit het programma 1!Connect middels diverse projecten achterstanden weggewerkt en is een kwaliteitsslag gemaakt op het gebied van ICT. De gemeenten hebben budget toegekend voor de incidentele projectkosten, daarnaast is sprake van een structurele doorwerking. Dit omdat de ‘upgrade’ en kwaliteitsslag structureel hogere kosten met zich meebrengt. Vanaf 2020 ontstaan de volgende meerkosten: uitbreiden van software abonnementen, support en licenties voor netwerken vanuit het project vervangen oude netwerkcomponenten € 81.000, uitbreiden van het SQL cluster als gevolg van het consolideren van alle SQL-omgevingen vanuit het project Migratie SQL-databases € 113.000 en licenties voor de nieuw opgezette OTA[1]-omgeving vanuit het project OTA € 85.000.

Een deel van de structurele kosten voor 1!Connect (€ 88.000) kan worden gedekt uit de vrijgevallen kapitaalslasten doordat het benodigde investeringsvolume voor 1!Connect € 429.000 lager is dan initieel is begroot.

Programma 1!Connect (€ 205.000)
Een klein deel van het programma 1!Connect loopt door naar 2020. Om het programma af te ronden is nog € 205.000 nodig. Dit is het gevolg van de uitloop van het vervangingsproject voor Windows 2008 servers en de Citrix-consolidatie naar 2020. Hiervan kan € 105.000 worden gedekt uit het transitiebudget. De benodigde vrijval uit dit budget is € 105.000 lager, waardoor deze middelen beschikbaar blijven voor 2020.

[1] Ontwikkel-, test- en acceptatie-omgeving

CONCEPT

Programma 2!Connect
Daar waar programma 1!Connect is gericht op het wegwerken van achterstanden en het op orde brengen van de basis, is 2!Connect daarnaast ook gericht op het bereiken van het CMM 2 niveau en het komen tot een geharmoniseerde ICT omgeving. Belangrijke projecten zijn dan ook GEMICT werkomgeving en Applicatiemigratie. Deze projecten zorgen ervoor dat wij samen met de partners in één ICT omgeving komen. De kosten van het programma 2!Connect zijn op € 2.293 geraamd. Om flexibiliteit in te bouwen in de fasering van het project, zijn de kosten over 4 jaren verdeeld. Daarnaast leiden de investeringen in het kader van 2!Connect in 2020 tot € 171.000 aan kapitaalslasten en vanaf 2021 € 325.000 structureel.

In 2019 is een resultaat behaald op de boekwaarde van storage. Dit resultaat wordt veroorzaakt doordat De Connectie een goede inruilprijs heeft kunnen bedingen op de oude storage. De feitelijke boekwaarde van deze storage lag € 648.000 lager dan deze inruilprijs. Bij de resultaatbestemming 2019 wordt voorgesteld dit resultaat toe te voegen aan de, door het bestuur ingestelde, bestemmingsreserve. Dit bedrag kunnen we de komende 4 jaren dan weer vrij laten vallen ten behoeve van de ICT-opgave. Hiermee kunnen de meerkosten hiervan voor de gemeenten worden teruggebracht.

3.2.4. Plan van aanpak Basisregistraties

Door verschillende oorzaken (zie paragraaf 2.1) zijn de in 2019 geplande activiteiten voor dit plan van aanpak nog niet volledig uitgevoerd. Als gevolg hiervan schuift een deel van deze activiteiten door naar 2020. Het is dan ook van groot belang om het niet-bestede deel van de incidenteel beschikbaar gestelde middelen voor 2019 mee te nemen naar 2020 (€ 257.000). Daarvoor heeft het bestuur de bestemmingsreserve Basisregistraties ingesteld. Met de geprognosticeerde vrijval uit deze reserve kunnen de activiteiten die doorschuiven naar 2020 worden gedekt.

De impact van de aanpassing en uitbreiding van het takenpakket van Basisregistraties op het applicatielandschap moet nog in beeld worden gebracht. Eventuele aanpassingen die hieruit voortvloeien worden separaat voorgelegd.

3.2.5. Implementatie nieuw financieel systeem

Het besluit in 2018 tot uitstel en de verbreding van de scope voor de implementatie van het nieuwe financieel systeem heeft ertoe geleid dat er aanvullende dekking nodig is om de implementatie vorm te geven. In 2019 kon De Connectie voor een deel in de dekking van de projectkosten voorzien door het inzetten van het niet-bestede deel van de incidentele veranderbudgetten uit 2018 (€ 732.000). Het definitieve jaarrekeningresultaat laat een dekkingsruimte zien van € 662.000. Het verschil ad. € 70.000 is in mindering gebracht op de projectbegroting voor 2019. Daarmee is deze bijgesteld naar € 693.000.

Inmiddels is het financieel systeem geïmplementeerd. Een aantal deelprojecten wordt in 2020 afgerond. Zo loopt het project Managementinformatie voor een belangrijk deel door naar 2020. Dit geldt ook voor het project Procesharmonisatie en verandering. Met name de procescertificering (ISAE 3402) krijgt in 2020 verder gestalte. Ook loopt het programmamanagement deels door naar 2020. Voorgesteld wordt om de lagere onttrekking uit de bestemmingsreserve Veranderopgave in 2019 van € 394.000 beschikbaar te houden voor afronding van de implementatie van het nieuw financieel systeem.

CONCEPT

3.2.6. Veranderopgave DIV

De robotisering draagt bij aan de digitalisering van het registratiewerk, waardoor de medewerkers (meer) tijd krijgen voor het opvoeren van de kwaliteit van hun werk en de voorbereidingen voor de harmonisatie van onze scanstraat en ons centrale RMA. De voorbereidingen voor deze pilot zijn gestart in 2019, de daadwerkelijke pilot volgt in 2020. Bij de resultaatbestemming wordt voorgesteld het incidenteel beschikbaar gestelde veranderbudget ad € 20.000 toe te voegen aan de bestemmingsreserve Veranderopgave, waarna deze in 2020 kan vrijvallen voor de dekking van de kosten.

3.2.7. Aanvullende interne maatregelen

Het bestuur heeft besloten voor een bedrag van € 1,1 mln. aanvullende interne maatregelen te nemen om hiermee te voorzien in de knelpunten zoals deze zijn geconstateerd bij de eerste Bestuursrapportage 2019. De aangepaste begroting vormt het nieuwe kader waarop door het management wordt gestuurd. In een aantal gevallen is er een afhankelijkheid met de gemeenten in de wijze waarop de maatregel zijn beslag krijgt. Onderzocht wordt in hoeverre dit nog tot knelpunten leidt voor de begroting 2020. Hier komen we bij de 2e bestuursrapportage op terug.

-ONTWERP-

3.2.8. Investeringsplanning

Afdeling	Activum omschrijving	Begroting 2020	Doorgeschoven 2020	Extra 2020	Begroting 2020
Bedragen x 1.000 euro					
A&B	Software	-	197	63	260
BEL	Software	-	-	-	-
BR	Gereedschappen	-	-	-	-
BR	Software	12	175	-	187
DIV	Inrichting gebouwen en inventaris	-	-	-	-
DIV	Software	-	105	42	147
FZF	Gereedschappen	-	-	-	-
FZF	Inrichting gebouwen en inventaris	578	-	-	578
FZF	Personenautos	11	-	24	35
FZF	Scooters	-	3	-	3
FZF	Software	82	-	-	82
I&A	Software	-	45	-	45
ICT	Glasvezelbekabeling	-	273	-	273
ICT	Hardware	2.586	1.080	1.627	5.292
ICT	Mob App (tablets/labtops/ smartphone)	146	8	-	154
ICT	Software	318	-	-	318
ICT	Telecommunicatie-voorzieningen	689	-	-	689
Totaal vaste activa		**4.421**	**1.886**	**1.756**	**8.063**

Een deel van het investeringsprogramma (IP) 2019 schuift door naar 2020. Bij Administratie & beheer gaat het om de laatste investeringen in het nieuw financieel systeem. De vervangingsinvesteringen bij Basisregistraties en de investering bij ICT in glasvezelbekabeling kunnen nog een jaar worden uitgesteld. De investeringen door DIV in de scanstraat zijn in 2019 gaan lopen, deze worden vanaf 2020 pas geïmplementeerd en in gebruik genomen. Tot slot schuift ook een deel van de investeringen binnen het programma 1!Connect door naar 2020. Let wel, het totale investeringsvolume, en hiermee het kapitaalslastenniveau, neemt hierdoor niet toe.

Aanvullend krediet wordt aangevraagd voor investeringen in hardware binnen het programma 2!Connect. Bij DIV is de geplande vervangingsinvestering in Kofax naar voren gehaald. Ook moet het wagenpark worden uitgebreid met een dienstauto voor Basisregistraties. Hier zijn afspraken over gemaakt met de gemeente Rheden. De extra investeringen bij Administratie & beheer hebben betrekking op de uitbreiding van de dienstverlening voor de gemeente Rozendaal. Hier staan extra inkomsten tegenover.

CONCEPT

4. Bijlagen

4.1. Effecten bijdragen per gemeente

Gemeente Arnhem

		Begroting 2020	meerjarenraming 2021	2022	2023
Bedragen x 1.000 euro					
Arnhem	**I/S**				
Primitieve begroting		27.826	25.550	25.550	25.550
Kadercorrecties agv omissies in het kader					
Budgetten vervanging meubilair	S	-	-	-	-
Facilitair medewerker over vanuit Rheden	S	-	-	-	-
Basisregistraties personeel	S	pm	pm	pm	pm
Basisregistraties materieel	S	-	-	-	-
Aanpassing Arbobudget	S	29	29	29	29
Overig	S	-4	-4	-4	-4
Kadercorrecties agv bestuurlijke besluitvorming					
Huisvesting	S	1.277	1.277	1.277	1.277
Overgang naar oppervlaktewaardering	I	260	101	-	-
DVO gemeente Arnhem	S	62	62	62	62
Dienstverlening derden	S	-975	-975	-975	-975
Kadercorrecties agv maat- en meerwerk					
Reduceren multifunctionals Renkum	S	-	-	-	-
Uitbreiding inzet beveiliging	S	31	31	31	31
Totaal kadercorrecties		680	521	420	420
Knelpunten					
Loon- en prijsontwikkelingen					
CAO stijging	S	855	1.047	1.047	1.047
Onderhoudsronde HR21	S	43	43	43	43
Prijsontwikkeling Microsoft licenties	S	208	312	312	312
Opgave ICT					
Additioneel beheer	S	697	697	697	697
Programma 1!Connect (structurele doorwerking)	S	201	201	201	201
-/- Vrijval kapitaallasten 1!Connect	S	-63	-63	-63	-63
Afronding Programma 1!Connect	I	148	-	-	-
-/- Restant transitiebudget tbv ICT-opgave	I	-76	-	-	-
Programma 2!Connect	I	413	413	413	413
Programma 2!Connect (kapitaallasten)	S	123	235	235	235
-/- Vrijval bestemmingsreserve Opgave ICT	I	-117	-117	-117	-117
Totaal knelpunten		2.433	2.768	2.768	2.768
Totaal		**30.939**	**28.840**	**28.739**	**28.739**

ONTWERP-

Gemeente Renkum

		Begroting	meerjarenraming		
		2020	2021	2022	2023
Bedragen x 1.000 euro					
Renkum	**I/S**				
Primitieve begroting		4.110	3.794	3.794	3.794
Kadercorrecties agv omissies in het kader					
Budgetten vervanging meubilair	S	-	-	-	-
Facilitair medewerker over vanuit Rheden	S	-	-	-	-
Basisregistraties personeel	S	pm	pm	pm	pm
Basisregistraties materieel	S	-	-	-	-
Aanpassing Arbobudget	S	4	4	4	4
Overig	S	-3	-3	-3	-3
Kadercorrecties agv bestuurlijke besluitvorming					
Huisvesting	S	pm	pm	pm	pm
Overgang naar oppervlaktewaardering	I	39	15	-	-
DVO gemeente Arnhem	S	-	-	-	-
Dienstverlening derden	S	-	-	-	-
Kadercorrecties agv maat- en meerwerk					
Reduceren multifunctionals Renkum	S	-12	-12	-12	-12
Uitbreiding inzet beveiliging	S	-	-	-	-
Totaal kadercorrecties		28	5	-10	-10
Knelpunten					
Loon- en prijsontwikkelingen					
CAO stijging	S	127	156	156	156
Onderhoudsronde HR21	S	6	6	6	6
Prijsontwikkeling Microsoft licenties	S	31	47	47	47
Opgave ICT					
Additioneel beheer	S	104	104	104	104
Programma 1!Connect (structurele doorwerking)	S	30	30	30	30
-/- Vrijval kapitaallasten 1!Connect	S	-9	-9	-9	-9
Afronding Programma 1!Connect	I	22	-	-	-
-/- Restant transitiebudget tbv ICT-opgave	I	-11	-	-	-
Programma 2!Connect	I	62	62	62	62
Programma 2!Connect (kapitaallasten)	S	18	35	35	35
-/- Vrijval bestemmingsreserve Opgave ICT	I	-17	-17	-17	-17
		363	412	412	412
Totaal		**4.501**	**4.211**	**4.196**	**4.196**

CONCEPT

Gemeente Rheden

		Begroting	meerjarenraming		
		2020	2021	2022	2023
Bedragen x 1.000 euro					
Rheden	**I/S**				
Primitieve begroting		6.541	6.007	6.007	6.007
Kadercorrecties agv omissies in het kader					
Budgetten vervanging meubilair	S	37	37	37	37
Facilitair medewerker over vanuit Rheden	S	36	49	49	49
Basisregistraties personeel	S	pm	pm	pm	pm
Basisregistraties materieel	S	-60	-60	-60	-60
Aanpassing Arbobudget	S	7	7	7	7
Overig	S	4	6	6	6
Kadercorrecties agv bestuurlijke besluitvorming					
Huisvesting	S	pm	pm	pm	pm
Overgang naar oppervlaktewaardering	I	62	24	-	-
DVO gemeente Arnhem	S	-	-	-	-
Dienstverlening derden	S	-	-	-	-
Kadercorrecties agv maat- en meerwerk					
Reduceren multifunctionals Renkum	S	-	-	-	-
Uitbreiding inzet beveiliging	S	-	-	-	-
Totaal kadercorrecties		86	62	38	38
Knelpunten					
Loon- en prijsontwikkelingen					
CAO stijging	S	203	249	249	249
Onderhoudsronde HR21	S	10	10	10	10
Prijsontwikkeling Microsoft licenties	S	50	74	74	74
Opgave ICT					
Additioneel beheer	S	166	166	166	166
Programma 1!Connect (structurele doorwerking)	S	48	48	48	48
-/- Vrijval kapitaallasten 1!Connect	S	-15	-15	-15	-15
Afronding Programma 1!Connect	I	35	-	-	-
-/- Restant transitiebudget tbv ICT-opgave	I	-18	-	-	-
Programma 2!Connect	I	98	98	98	98
Programma 2!Connect (kapitaallasten)	S	29	56	56	56
-/- Vrijval bestemmingsreserve Opgave ICT	I	-28	-28	-28	-28
		579	659	659	659
Totaal		**7.206**	**6.728**	**6.704**	**6.704**

CONCEPT

4.2. Ontwikkelingen Financieel kader (meerjarig)

		Begroting	meerjarenraming		
		2020	2021	2022	2023
Bedragen x 1.000 euro					
MJPB 2020-2023	**I/S**				
Primitieve begroting		38.477	35.351	35.351	35.351
Kadercorrecties agv omissies in het kader					
Budgetten vervanging meubilair	S	37	37	37	37
Facilitair medewerker over vanuit Rheden	S	36	49	49	49
Basisregistraties personeel	S	-	-	-	-
Basisregistraties materieel	S	-60	-60	-60	-60
Aanpassing Arbobudget	S	40	40	40	40
Overig	S	-3	-1	-1	-1
Kadercorrecties agv bestuurlijke besluitvorming					
Huisvesting	S	1.277	1.277	1.277	1.277
Overgang naar oppervlaktewaardering	I	360	140	-	-
DVO gemeente Arnhem	S	62	62	62	62
Dienstverlening derden	S	-975	-975	-975	-975
Kadercorrecties agv maat- en meerwerk					
Reduceren multifunctionals Renkum	S	-12	-12	-12	-12
Uitbreiding inzet beveiliging	S	31	31	31	31
Totaal kadercorrecties		794	588	448	448
Totaal		**39.271**	**35.939**	**35.799**	**35.799**

-ONTWERP-

4.3. Knelpunten begroting 2020-2023 (meerjarig)

		Begroting	meerjarenraming		
		2020	2021	2022	2023
Bedragen x 1.000 euro					
MJPB 2020-2023	**I/S**				
Bijdrage MJPB 2019-2022		38.477	35.351	35.351	35.351
Primitieve begroting		38.477	35.351	35.351	35.351
Kadercorrecties B-rap 1		794	588	448	448
Primitieve begroting na kadercorrecties		39.271	35.939	35.799	35.799
Knelpunten					
Loon- en prijsontwikkelingen					
CAO stijging	S	1.185	1.451	1.451	1.451
Onderhoudsronde HR21	S	60	60	60	60
Prijsontwikkeling Microsoft licenties	S	289	433	433	433
Opgave ICT					
Additioneel beheer	S	967	967	967	967
Programma 1!Connect (structurele doorwerking)	S	279	279	279	279
-/- Vrijval kapitaallasten 1!Connect	S	-88	-88	-88	-88
Afronding Programma 1!Connect	I	205	-	-	-
-/- Restant transitiebudget tbv ICT-opgave	I	-105	-	-	-
Programma 2!Connect	I	573	573	573	573
Programma 2!Connect (kapitaallasten)	S	171	325	325	325
-/- Vrijval bestemmingsreserve Opgave ICT	I	-162	-162	-162	-162
		3.375	3.839	3.839	3.839
Totaal		**42.646**	**39.779**	**39.639**	**39.639**

-ONTWERP-

De Connectie

Bedrijfsvoeringsorganisatie
De Connectie

Ontwikkelperspectief
2020 - 2024

gemeente Rheden

Gemeente Renkum

Gemeente Arnhem

Inhoudsopgave

Samenvatting **5**

1. Inleiding **11**
1.1 Missie 14
1.2 Visie 14
1.3 Uitgangspunten, de 5K's 14
1.4 Kernwaarden 14

2 Hoe ontwikkelt De Connectie zich? **17**
2.1 Drie rollen van toegevoegde waarde 18
2.2 Governance van de samenwerking 19
2.3 De dienstverlening van De Connectie 21
2.4 Trends en ontwikkelingen 23
2.5 Potentiële partners 23

3 Wat doet De Connectie? **25**
3.1 Drie ontwikkelfases 26
3.2 De Connectie, een uitvoeringsorganisatie met de basis op orde 27
3.3 De Connectie, een servicegerichte organisatie 27
3.4 De Connectie, de partner in bedrijfsvoering 29
3.5 Effect van de ontwikkelingen op De Connectie 29

4 Interne sturing van De Connectie **33**
4.1 Personeel en organisatie 34
4.2 Account- en Contractmanagement 35
4.3 Finance en Control (F&C) 35
4.4 Informatiemanagement en Business Intelligence 36
4.5 Informatieveiligheid (& privacy) 36
4.6 Communicatie 37
4.7 Juridische zaken 37
4.8 Huisvesting 37

5 Doorkijk naar tweede deel ontwikkelperspectief 2020-2024 **39**

Begrippenlijst **41**

Samenvatting

Dit is het eerste deel van het ontwikkelperspectief 2020-2024. Het ontwikkelperspectief is een stip op de horizon. Het is geen document dat in beton gegoten is. Het beschrijft de richting en geeft inzicht in de stappen die gezet kunnen worden. Het geeft ook richting aan en inzicht op welke wijze De Connectie zich de komende jaren gaat ontwikkelen naar een volwassen organisatie die de basis op orde heeft, servicegericht is en in afstemming met de opdrachtgevers op onderdelen de partner in bedrijfsvoering wordt. De klant staat voor De Connectie centraal, daar bestaat nu en de komende jaren geen enkele twijfel over.

Het tweede deel van het ontwikkelperspectief wordt later opgeleverd. Dit wordt de opvolger van het bedrijfsplan 2017-2020 en beschrijft hoe De Connectie zich kan ontwikkelen, tot op zijn minst, een servicegerichte organisatie.

Het tweede deel van het ontwikkelperspectief komt in samenwerking met de gemeenten, die naast opdrachtgevers ook klanten zijn, tot stand. Dat gebeurt onder andere op basis van de gezamenlijke uitwerking van de aanbevelingen uit de evaluatie van De Connectie. Daarnaast is het belangrijk dat de visie op de dienstverlening van De Connectie aansluit op de, nog te ontwikkelen, visie van de gemeenten.

Op basis van een gezamenlijke visie op dienstverlening kan De Connectie daadwerkelijk de stap zetten om minimaal een servicegerichte organisatie te worden.

Sinds 1 juli 2017 is De Connectie de bedrijfsvoeringsorganisatie van en voor de gemeenten Arnhem, Renkum en Rheden. Vanuit De Connectie wordt hiernaast aan circa 16 andere organisaties diensten en producten geleverd. Voorafgaand aan de start van De Connectie is er een bedrijfsplan voor de jaren 2017 t/m 2020 opgesteld. Dit bedrijfsplan schetste vooral hoe de nieuwe organisatie eruit kwam te zien.

Direct na de start van De Connectie werd duidelijk dat de organisatie voor de nodige uitdagingen stond. Er heerste onduidelijkheid bij zowel de gemeenten als De Connectie op het gebied van de dienstverlening, maar ook budgettair.

Informatievoorziening en de bijhorende ICT vormen het kloppend hart van De Connectie. Alle bedrijfsprocessen hebben een informatiecomponent. Daarom hebben De Connectie en de gemeente Arnhem in 2018 onderzoek laten uitvoeren naar de situatie van de informatievoorzieningsketen en ICT. De twee onafhankelijke onderzoekbureaus kwamen beide tot de conclusie dat de situatie bij ICT zorgelijk was als gevolg van onder andere achterstallig onderhoud en onvoldoende capaciteit. Gebaseerd op deze twee onderzoeken heeft De Connectie in samenspraak met de gemeenten Arnhem, Renkum en Rheden een plan gemaakt om de komende jaren de basis op orde te brengen. Het resulteerde in twee opeenvolgende verbeterprogramma's, namelijk 1! Connect en 2!Connect. Deze programma's zorgen ervoor dat achterstallig onderhoud wordt weggewerkt. Hierdoor kan De Connectie groeien naar een betrouwbare dienstverlener waar men graag mee werkt.

De conclusies van de twee onderzoeken waren in meer of mindere mate ook van toepassing op de andere onderdelen binnen De Connectie. De urgentie voor verbetering was hoog. Daarom is er in 2019, in nauwe samenwerking met de drie gemeenten, direct gestart met het op orde brengen van de organisatie en de bijhorende dienstverlening. Iedere afdeling heeft een resultaat- en ontwikkelplan (ROP) opgeleverd. ICT is gestart met de twee verbeterprogramma's. In samenwerking met de gemeenten zijn er verbeterpaden opgesteld. In combinatie met de ontwikkelingen die op de gemeenten afkomen en impact hebben op de bedrijfsvoering, vormen dit de ingrediënten van het ontwikkelperspectief. Het doel is om eind 2024 ten minste een servicegerichte organisatie te zijn en op onder-

delen de partner in bedrijfsvoering.

Bij de oprichting van De Connectie zijn er 4K's geformuleerd. Daar komt met stip op één een extra 'K' bij, die staat voor 'klant'. De Connectie denkt en werkt vanuit de klant en zet de klant altijd centraal. De visie van De Connectie op dienstverlening is opgebouwd uit vijf zekerheden. Klanten ervaren De Connectie als één organisatie. Klanten ervaren De Connectie als een betrouwbare partner die alles in één keer goed doet. Alle klanten kunnen diensten, producten en adviezen direct vinden en veilig toepassen. Er is meer capaciteit voor inwoners, bedrijven en toeristen, omdat de gemeenten en De Connectie gezamenlijk meer bereiken. De laatste zekerheid is dat De Connectie open is over de prestaties zodat klanten weten: afspraak is afspraak.

De Connectie gelooft erin dat het op basis van deze visie ten minste een servicegerichte organisatie wordt, waarbij de klant centraal staat. De Connectie vindt het belangrijk om de visie van dienstverlening aan te laten sluiten op de (nog te ontwikkelen gewenste) visie op dienstverlening van de gemeenten en andere klanten van De Connectie. Om die reden wordt er de komende periode onderzocht en afgestemd. Dat gebeurt onder andere op basis van de gezamenlijke uitwerking van de aanbevelingen uit de evaluatie van De Connectie. Specifiek met betrekking tot de aanbevelingen om een (herijkte) meerjarenvisie te ontwikkelen en het ontwikkelen en implementeren van een gezamenlijke visie op dienstverlening.

In de periode 2020-2024 gaat De Connectie daarom in drie fases die parallel lopen aan het volwassen worden van de organisatie aan de slag, namelijk:

Fase 1: De Connectie, een uitvoeringsorganisatie met focus op de basis op orde brengen
De basis op orde brengen betekent het creëren van de minimale voorzieningen die nodig zijn om de afgesproken producten en diensten te leveren. Ofwel: de organisatie is kostenbewust, betrouwbaar, voorspelbaar, open en zorgt goed voor haar medewerkers.

Fase 2: De Connectie, een servicegerichte organisatie
Dit betekent dat de medewerkers van De Connectie begrijpen wat de dienstverlening daadwerkelijk voor de klanten betekent. De Connectie is pas een servicegerichte organisatie als klanten merken dat er meegedacht en gestuurd wordt op de veranderende behoeften en als dit vertaald wordt naar succesvolle producten, diensten en dienstverlening.

Fase 3: De Connectie, dé partner in bedrijfsvoering
In 2024 ervaart en voelt de klant dat De Connectie voor hen dé partner in bedrijfsvoering is. De Connectie weet ontwikkelingen van buiten naar binnen te vertalen. Nog voordat een klant een vraag stelt komt De Connectie, door de goede relatie met de klant, met een passend advies of een passende oplossing.

Deze fases overlappen elkaar deels. Waar de ene afdeling nog volop inzet op de basis op orde brengen, draagt de andere afdeling al volledig bij aan een servicegerichte organisatie zijn. Alle afdelingen gaan de komende jaren de basis op orde krijgen. Daarna verschilt het per afdeling welke fase het eindstation is. Dit eindstation wordt samen met de gemeenten bepaald. Gezamenlijk kan het uitgangspunt zijn dat ICT uiterlijk 2024 dé partner in bedrijfsvoering is voor de gemeenten. Terwijl Facilitaire Zaken en Frontoffice zich volledig focust om tot de servicegerichte fase te komen en uiteindelijk te blijven.

Eind 2024 hebben alle afdelingen van De Connectie in ieder geval de basis op orde en dragen ze op zijn minst bij aan een servicegerichte organisatie. Om voor elkaar te krijgen dat medewerkers daadwerkelijk servicegericht denken en handelen, zijn er net zoals voor de klanten van De Connectie ook vijf zekerheden voor medewerkers van De Connectie geformuleerd. Alle medewerkers hebben gelijke kansen. Elke medewerker kan zijn talenten ontwikkelen en ontplooien. Elke medewerker voelt zich

gerespecteerd en gewaardeerd. Medewerkers van De Connectie komen niet voor verrassingen te staan. De laatste zekerheid is dat medewerkers beschikken over de juiste instrumenten en middelen om het werk goed te kunnen doen.

Trends

Op kortere en langere termijn ziet De Connectie vier trends, waarop ingespeeld wordt om waardevol te blijven voor gemeenten:

Veranderingen volgen elkaar sneller op en uitdagingen worden complexer
Gemeenten bevinden zich steeds meer in wisselende samenwerkingsverbanden en verschillende ketens. Voor de bedrijfsvoering betekent dit dat je als gemeente wendbaar moet zijn. Medewerkers moeten professioneel, integraal en flexibel denken en werken. De bedrijfsvoering kan toegang tot informatie bieden en adviseren door informatie te duiden.

De veranderende blik op politiek en overheid
Burgers worden mondiger en verlangen van de overheid dat die hen meer ondersteunt en het goede voorbeeld geeft. De rol van de bedrijfsvoering op het gebied van kaders stellen en beleid, kan helpen om de randvoorwaarden te organiseren om initiatieven en samenwerkingen te laten floreren. Tegelijkertijd is er een toenemende druk op de financiën van gemeenten. Dit vraagt van de gemeenten en De Connectie om kostenbewust te opereren: waar is bedrijfsvoering van waarde en hoe kan het efficiënter en effectiever?

Digitalisering
De digitalisering van de samenleving ontwikkelt zich steeds verder en er komen meer data beschikbaar. Gemeenten gebruiken deze data om de samenleving gerichter te ondersteunen. Gemeenten moeten het misbruik van data voorkomen en data beveiligen. Hier ligt een cruciale rol bij de kaderstellende rol van bedrijfsvoering. Daarnaast is verdere digitalisering nodig en bieden ontwikkelingen als robotisering kansen om goedkoper te worden. De Connectie sluit aan op de landelijke ontwikkelingen, zoals commond ground, AVG/privacy, omgevingswet en andere wetgeving. Tevens anticipeert De Connectie op andere ontwikkelingen zoals software as a service (SAAS), datagericht werken en de wekplek van de toekomst.

Schaarste in personeel
Er ontstaat door de vergrijzing en ontgroening schaarste op personeel. Specifiek op personeel dat waarde biedt in de digitale wereld van een netwerkgemeente. Dit betekent voor De Connectie dat er een focus ligt op het zijn van een aantrekkelijke organisatie. Hiervoor is verdere professionalisering en een ontwikkeling bij medewerkers nodig. Dit is vertaald naar onder andere een strategische personeelsplanning.

Drie vormen van toegevoegde waarde van bedrijfsvoering
In de bedrijfsvoering zijn drie vormen en daaruit voortkomende rollen te onderscheiden die van toegevoegde waarde zijn, namelijk: kaderstelling, advisering en uitvoering.

De verschillende rollen staan niet op zichzelf, maar zijn afhankelijk van elkaar. Het is een samenspel tussen de gemeenten en De Connectie. Zo vraagt de praktijk om definiëring van de ruimte waarbinnen keuzes gemaakt worden. Omgekeerd bepalen uitvoeringstechnische omstandigheden voor een deel de mogelijkheden waarbinnen gehandeld kan of mag worden.
De kaderstellende en adviserende rol ligt primair bij de gemeenten Arnhem, Renkum en Rheden. De Connectie heeft toegevoegde waarde vanuit de uitvoerende rol. Advisering is nodig om keuzes te maken, maar zonder inhoudelijke expertise is het lastig om het juiste te kiezen. Vanuit advisering volgen besluiten en kaders. Tegelijk beperken kaders, bijvoorbeeld wettelijke, de adviseringsmogelijkheden.

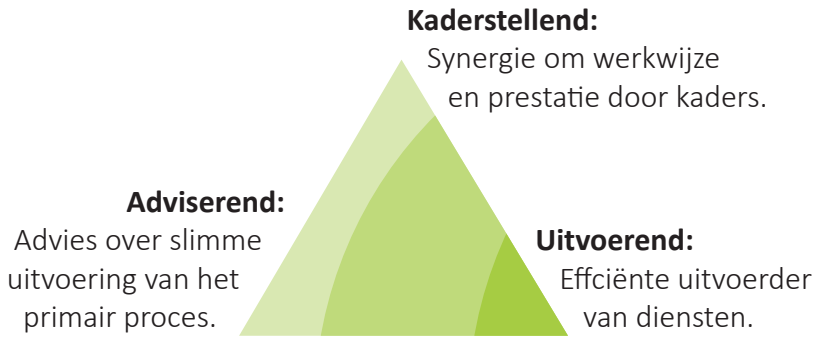

De samenwerking op het gebied van bedrijfsvoering wordt bevorderd als:
1. Er meer synergie ontstaat in doelen, werkwijzen en activiteiten (kaders).
2. De diensten efficiënter worden uitgevoerd (uitvoering).
3. Er eenduidige advisering plaatsvindt over slimme uitvoering van het primaire proces (advisering).

Er zijn daarvoor tenminste twee ontwikkelingen nodig. Ten eerste het gezamenlijk optrekken van de drie gemeenten als het gaat om besluitvorming en definiëring van de kaders en als het gaat om het adviseringsproces daaromtrent. Ten tweede het daarbij betrekken van De Connectie als kwalitatief hoogwaardige partner en inhoudelijk expert op de taakvelden.

Parallel aan de totstandkoming van dit ontwikkelperspectief heeft het bureau Berenschot een evaluatie-opdracht uitgevoerd met betrekking tot de stand van zaken ten aanzien van de doelstellingen van De Connectie. De resultaten van dit onderzoek worden betrokken bij de behandeling van en de besluitvorming over het ontwikkelperspectief van De Connectie. De uitwerking van de aanbevelingen uit de evaluatie zijn van invloed op de verdere uitwerking en richting van het tweede deel van het ontwikkelperspectief.

De meerjarige ontwikkeling uit dit ontwikkelplan zal worden vertaald naar de programma's uit de meerjarenbegroting 2021-2024. Op deze wijze zal het ontwikkelperspectief deel gaan uitmaken van de beleidscyclus van De Connectie en gestalte krijgen binnen het systeem van sturing en verantwoording.

Doorkijk naar het tweede deel van het ontwikkelperspectief 2020 – 2024

Het tweede deel van het ontwikkelperspectief wordt later opgeleverd. Dit wordt de opvolger van het bedrijfsplan 2017-2020 en beschrijft hoe De Connectie zich kan ontwikkelen, tot op zijn minst, een servicegerichte organisatie.

Het tweede deel van het ontwikkelperspectief komt in samenwerking met de gemeenten, die naast opdrachtgevers ook klanten zijn, tot stand. Dat gebeurt onder andere op basis van de gezamenlijke uitwerking van de aanbevelingen uit de evaluatie van De Connectie. Daarnaast is het belangrijk dat de visie op de dienstverlening van De Connectie aansluit op de, nog te ontwikkelen, visie van de gemeenten.

Op basis van een gezamenlijke visie op dienstverlening kan De Connectie daadwerkelijk de stap zetten om minimaal een servicegerichte organisatie te worden.

In het tweede deel wordt ook samen met de gemeenten bepaald welk onderdeel van De Connectie daadwerkelijk de partner in bedrijfsvoering wordt én welke afdelingen volstaan als servicegerichte dienstverlener. Daarnaast wordt per afdeling duidelijk wat de toegevoegde waarde van de diensten is voor de gemeenten en andere aangesloten partners.

In de bedrijfsvoering zijn drie rollen te onderscheiden die van toegevoegde waarde zijn, namelijk kaderstelling, advisering en uitvoering. De verschillende rollen staan niet op zichzelf, maar zijn afhankelijk van elkaar. Het is een samenspel tussen de gemeenten en De Connectie. Om deze rollen met elkaar te bepalen en vorm te geven vindt er de komende periode afstemming plaats tussen de drie gemeenten en De Connectie. In deel twee van het ontwikkelperspectief 2020-2024 wordt ingegaan op wat deze rollen betekenen voor de gemeenten en de afdelingen van De Connectie.

In het tweede deel wordt ook verder ingegaan op de klantcontactstrategie. Op basis van de vijf zekerheden voor klanten en de vijf zekerheden voor medewerkers heeft De Connectie een visie op dienstverlening opgesteld. In dit tweede deel zijn de gemeenten betrokken, waardoor er een gezamenlijke visie op dienstverlening tot stand komt.

In het tweede deel wordt verder ingegaan op de governance van de samenwerking. In samenspraak met de drie gemeenten wordt verder gewerkt aan een meer strategische/tactische besluitvorming en sturing .

1

Inleiding

Dit is het ontwikkelperspectief 2020 – 2024 van De Connectie dat in afstemming met de gemeenten Arnhem, Renkum en Rheden tot stand is gekomen. De Connectie is opgericht op 1 juli 2017 en komt voort uit een gezamenlijke behoefte van de drie gemeenten om de krachten te bundelen op het gebied van bedrijfsvoering.

Ruim 400 professionals van De Connectie werken dagelijks aan de bedrijfsvoering voor de drie gemeenten, maar ook voor andere partners zoals ODRA, Sportbedrijf, RBL, gemeente Rozendaal, Stichting Artikel 1 en Wijkteams Arnhem.

De Connectie heeft sinds de start voor de nodige uitdagingen gestaan. Er was onduidelijkheid in de rollen, taken, verantwoordelijkheden en de beschikbare budgetten tussen De Connectie en de drie gemeenten. Er was sprake van enorme verschillen in de status van producten en diensten. Ook voor de medewerkers was de overgang naar De Connectie wennen.

Een grote technische storing trof begin 2019 de gemeenten Arnhem, Renkum, Rheden, ODRA en De Connectie. Door de storing lag het systeem plat, waardoor inwoners geen aanvragen of meldingen konden doen en medewerkers niet konden inloggen.

Deze grote technische storing maakte direct inzichtelijk dat de conclusies uit de twee onderzoeken, die eind 2018 uitgevoerd zijn door twee onafhankelijke onderzoekbureaus, snel en goed opgepakt moesten worden. Beide bureaus concludeerden dat de situatie bij ICT zorgelijk is als gevolg van onder andere achterstallig onderhoud en onvoldoende capaciteit. De conclusies van deze twee onderzoeken waren in meer of mindere mate ook van toepassing op andere onderdelen binnen De Connectie. Op basis van deze twee onderzoeken heeft De Connectie in samenspraak met de gemeenten Arnhem, Renkum en Rheden een plan gemaakt om de komende jaren de basis op orde te brengen als het gaat om ICT.
Het resulteerde in twee verbeterprogramma's met de namen 1!Connect en 2!Connect.

In opdracht van de gemeenten heeft een extern bureau De Connectie geëvalueerd. De evaluatie was het moment om terug te kijken op de afgelopen jaren. Daarmee wordt het tijd om het verleden los te laten en samen met de gemeenten Arnhem, Renkum en Rheden vooruit te kijken. Het is tijd voor de volgende periode van De Connectie. Gezamenlijk worden de schouders eronder gezet om de regionale samenwerking in De Connectie te laten slagen.

Het ontwikkelperspectief beschrijft de visie voor de periode 2020-2024 en is een stip op de horizon. Het is geen document dat in beton gegoten is. Het beschrijft de richting en geeft inzicht in de stappen die gezet worden. De Connectie gelooft erin dat het op basis van deze visie ten minste een servicegerichte organisatie wordt waarbij de klant centraal staat. Het beschrijft hoe De Connectie in verschillende fases de basis op orde gaat krijgen, een servicegerichte organisatie wordt en op onderdelen de partner in bedrijfsvoering wordt. De komende jaren stelt De Connectie de klant centraal. Bij de oprichting van De Connectie zijn er 4K's geformuleerd. Daar komt met stip op één een extra 'K' bij, die staat voor 'klant'.

Terwijl gezamenlijk de fases worden doorlopen en de klant centraal gesteld wordt, wordt er scherp gekeken naar de maatschappelijke ontwikkelingen die op de gemeenten afkomen. Waar nodig wordt dit in de uitvoering van het ontwikkelperspectief bijgesteld.

Het ontwikkelperspectief 2020-2024 bepaalt niet alleen de gezamenlijke koers. Het is ook een onderbouwing voor het beschikbaar stellen van financiële middelen voor de komende periode.
In opdracht en samenwerking met de gemeenten is dit ontwikkelperspectief tot stand gekomen.
Het ontwikkelperspectief is gekoppeld aan de besluitvorming rondom de meerjarenprogrammabegroting (MJPB 2021-2024) van De Connectie, zodat het bruikbaar is in de besluitvormingsprocedures van de voorjaarsnota's van de gemeenten. Hierdoor wordt het ontwikkelperspectief onderdeel van de beleidscyclus van De Connectie.

Dit is het eerste deel van het ontwikkelperspectief 2020-2024. Totaal zijn er twee delen. Het eerste deel is het perspectief, oftewel de stip op de horizon. Het tweede deel vormt het uitvoeringsdeel. Het tweede deel wordt later opgeleverd. Dit zorgt ervoor dat zowel de gemeenten als De Connectie tijd hebben om de juiste inhoudelijke besluiten te nemen in het licht van de uitkomsten van de evaluatie. Dit zorgt ervoor dat uiteindelijk de stappen gezet worden die nodig zijn om de stip op de horizon te halen.

Dit ontwikkelperspectief is uitgewerkt aan de hand van het principe van de 'Golden Circle' van Simon Sinek. De Golden Circle bestaat uit drie cirkels, zoals te zien is in afbeelding 1. De kern is 'waarom', daarna volgt 'hoe' en de buitenste cirkel vertegenwoordigt 'wat'. De antwoorden op het waarom, hoe en wat worden beschreven in de missie, visie en uitgangspunten van De Connectie.

Afbeelding 1: De Golden Circle van Simon Sinek, gericht op De Connectie.

1.1 Missie

Door de Connectie kunnen de klanten zich volledig richten op inwoners, bedrijven en toeristen.

1.2 Visie

De Connectie is de partner in bedrijfsvoering. Bij de dienstverlening van De Connectie staat de klant altijd centraal. De dienstverlening is efficient, kwalitiatief en kostenbewust.Hierdoor kunnen klanten zich voor 100% richten op hun inwoners, bedrijven en toeristen.

1.3 Uitgangspunten, de 5K's

De uitgangspunten van de dienstverlening van De Connectie zijn de vijf K's: kosten, kwaliteit, kwetsbaarheid, kansen en een nieuwe 'K' die staat voor klant.

De Connectie denkt en werkt vanuit de klant en zet de **klant** altijd centraal. De Connectie levert producten en diensten tegen een gezamenlijk afgesproken **kwaliteit**. De Connectie investeert in medewerkers en biedt hen **kansen** zich te ontwikkelen. De Connectie kent de trends en ontwikkelingen, speelt daarop in en vertaalt deze in samenwerking met de klant naar haar bedrijfsvoering. Hierdoor zijn partners in staat om zich volledig te richten op hun inwoners, bedrijven en toeristen. Ze zijn daardoor minder **kwetsbaar**. Door producten en diensten te harmoniseren en te digitaliseren werkt De Connectie efficiënter. Dit leidt ertoe dat de **kosten** voor de partners omlaaggaan.

1.4 Kernwaarden

De Connectie ontwikkelt zich naar een servicegerichte organisatie. De kernwaarden die hierbij horen, vormen het fundament waar energie en inspiratie uit wordt gehaald. Deze kernwaarden zijn:

- **Professioneel:** service, verantwoordelijk, kennis, kwaliteit, resultaatgericht, dienstverlenend.
- **Betrokken:** samen, verbindend, nieuwsgierig, werkplezier, omgevingsbewust, energiek, leergierig.
- **Integer:** duidelijk, betrouwbaar, open, eerlijk, transparant, afspraken nakomen.

2

Hoe ontwikkelt De Connectie zich?

2.1 Drie rollen van toegevoegde waarde

In de bedrijfsvoering zijn drie rollen te onderscheiden die van toegevoegde waarde zijn, namelijk: kaderstelling, advisering en uitvoering.

De verschillende rollen staan niet op zichzelf, maar zijn afhankelijk van elkaar. Het is een samenspel tussen de gemeenten en De Connectie. Zo vraagt de praktijk om definiëring van de ruimte waarbinnen keuzes gemaakt worden. Omgekeerd bepalen uitvoeringstechnische omstandigheden voor een deel de mogelijkheden waarbinnen gehandeld kan of mag worden.

De kaderstellende en adviserende rol ligt primair bij de gemeenten Arnhem, Renkum en Rheden. De Connectie heeft toegevoegde waarde vanuit de uitvoerende rol. Advisering is nodig om keuzes te maken, maar zonder inhoudelijke expertise is het lastig om het juiste te kiezen. Vanuit advisering volgen besluiten en kaders. Tegelijk beperken kaders, bijvoorbeeld wettelijke, de adviseringsmogelijkheden.

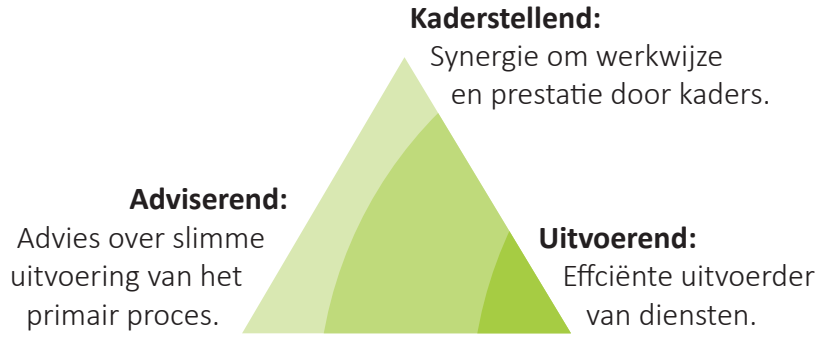

Afbeelding 2: drie rollen van waarde van de bedrijfsvoering

1. **De kaderstellende rol van bedrijfsvoering**
   Dit is nodig om ervoor te zorgen dat de werkzaamheden en prestaties van afdelingen binnen de doelstellingen van de organisatie vallen. Daarnaast biedt kaderstelling mogelijkheden om het beleid te harmoniseren. Dat kaderstelling steeds belangrijker wordt, is bijvoorbeeld goed zichtbaar in het toenemende belang van de invulling van een Chief Information Officer (CIO).

2. **De adviserende rol van bedrijfsvoering**
   Dit is nodig om klanten vanuit het perspectief van de bedrijfsvoering te ondersteunen. Hoe kunnen er op een slimme manier maatschappelijke opgaven gerealiseerd worden waarbij optimaal gebruik wordt gemaakt van de mogelijkheden van bedrijfsvoering? Het belang van de adviserende rol van bedrijfsvoering wordt bijvoorbeeld goed zichtbaar bij het realiseren van de verbeterdoelen van de Omgevingswet. Dit is namelijk afhankelijk van de benodigde juridische en ICT-kennis.

3. **De uitvoerende rol van bedrijfsvoering**
   Het betrouwbaar en efficiënt waarmaken van uitvoerende bedrijfsvoeringstaken is van toegevoegde waarde voor gemeenten. Standaardiseren, optimalisering, digitalisering en automatisering ontstaat hierin vooral wanneer er voldoende massa is. Een voorbeeld hiervan is het digitaliseren van het papieren archief en het automatiseren van facturatiestromen.

De samenwerking op het gebied van bedrijfsvoering wordt bevorderd als:
1. Er meer synergie ontstaat in doelen, werkwijzen en activiteiten (kaders).
2. De diensten efficiënter worden uitgevoerd (uitvoering).
3. Er eenduidige advisering plaatsvindt over slimme uitvoering van het primaire proces (advisering).

Er zijn daarvoor tenminste twee ontwikkelingen nodig. Ten eerste het gezamenlijk optrekken van de drie gemeenten als het gaat om besluitvorming en definiëring van de kaders en als het gaat om het adviseringsproces daaromtrent. Ten tweede het daarbij betrekken van De Connectie als kwalitatief hoogwaardige partner en inhoudelijk expert op de taakvelden.

2.2 Governance van de samenwerking

Bij de oprichting van De Connectie is als uitgangspunt genomen dat het een eenvoudige, gemeentelijke samenwerkingsvorm voor beleidsneutrale, ondersteunende processen en uitvoeringstaken is. Het is een gemeenschappelijke regeling met een enkelvoudig bestuur. De aangesloten gemeenten zijn zowel eigenaar als opdrachtgever. De inrichting en samenstelling van het bestuur is een politiek bestuurlijke afweging van de drie gemeentebesturen. Tot nu heeft de wijze waarop deze rolverdeling is ingevuld niet geleid tot knelpunten. Er wordt constant onderzocht waar het nog efficiënter of beter kan. Op dit moment wordt een wijziging in de bestuurlijke inrichting door de drie gemeenten niet overwogen.

Het opdrachtgeverschap vanuit de aangesloten gemeenten is belegd bij de gemeentesecretarissen in het opdrachtgeversoverleg (OGO). In de praktijk is het lidmaatschap hiervan veelal belegd bij de directeur bedrijfsvoering of een manager interne organisatie van de aangesloten gemeenten. Het OGO geeft invulling aan het collectieve opdrachtgeverschap en richt zich met name op de kwaliteit en de ontwikkeling van de dienstverlening. Hiermee worden de opgaven voor standaardisatie en harmonisatie bedoeld, maar ook de ontwikkelingen die hiervoor beschreven zijn. Om de samenwerking goed vorm te geven is het belangrijk dat de verschillende niveaus en gremia elkaar goed weten te vinden. Hiervoor is het van belang dat helder is met welk mandaat iemand opereert en wanneer er geëscaleerd moet worden. Ook dient men verder te werken aan een meer strategische/ tactische besluitvorming en sturing. Operationele afstemming tussen klanten en De Connectie wordt hierbij overgelaten aan demandmanagers.

Het OGO laat zich gevraagd (in opdracht) en ongevraagd adviseren door het regionaal CIO-overleg (RCIOO), het regionale CISO-overleg, het controllersoverleg (business en financial control), de coördinerende demandmanagers en afhankelijk van het onderwerp een aan te stellen expertgroep.

2.3 De dienstverlening van De Connectie

De Connectie heeft een visie op dienstverlening. Deze visie is opgebouwd uit vijf zekerheden. De Connectie gelooft erin dat het op basis van deze visie tenminste een servicegerichte organisatie wordt waarbij de klant centraal staat. De Connectie vindt het belangrijk om de visie van dienstverlening aan te laten sluiten op de (nog te ontwikkelen gewenste) visie op dienstverlening van de gemeenten en andere klanten van De Connectie. Om die reden wordt er de komende periode onderzocht en afgestemd. Dat gebeurt onder andere op basis van de gezamenlijke uitwerking van de aanbevelingen uit de evaluatie van De Connectie. Specifiek met betrekking tot de aanbevelingen om een (herijkte) meerjarenvisie te ontwikkelen en het ontwikkelen en implementeren van een gezamenlijke visie op dienstverlening.

De visie op dienstverlening binnen De Connectie is het fundament voor elk contact tussen medewerkers onderling en tussen klant en organisatie. In 2024 werkt De Connectie als één organisatie die opgebouwd is uit verschillende afdelingen met vakspecialisten. Alle klant- en bedrijfsprocessen zijn eenduidig en dienen het gemak voor zowel de klant als de medewerker. De selfservice-instrumenten zijn intuïtief en laagdrempelig. De klant staat centraal en waardeert de dienstverlening. De kwaliteit is zichtbaar via dashboards met KPI's, die effectiviteit en efficiëntie meten. Door de juiste content, kanalen en data optimaal in te richten, kan De Connectie steeds weer een uniek, aansprekend en consistent verhaal vertellen.

De klantcontactstrategie is opgebouwd uit vijf zekerheden, namelijk:
1. Eén organisatie
2. Betrouwbaar en alles in één keer goed
3. Altijd veilig, vindbaar en bereikbaar
4. Dé partner
5. Afspraak is afspraak

Eén organisatie
Klanten ervaren De Connectie als één organisatie. De klant- en bedrijfsvoeringstaken zijn gestructureerde outside-in processen die eenduidig en kanaal- en afdelingsoverstijgend zijn. Alle klant- en bedrijfsprocessen zijn digitaal met behulp van geavanceerde systemen, daar waar nodig en mogelijk. De processen hebben een duidelijke eigenaar en worden gestuurd op basis van heldere KPI's die ook voor de klant duidelijk zijn.

Betrouwbaar en alles in één keer goed
Klanten ervaren De Connectie als een betrouwbare partner die alles in één keer goed doet. Dat betekent dat alles wat De Connectie doet in gezamenlijkheid met de partners plaatsvindt. Dat er gedaan wordt wat beloofd is en vertrouwen in elkaar de basis is om te denken en handelen. Uiteraard kan het zijn dat er iets niet goed gaat. De klant wordt direct geïnformeerd en De Connectie herstelt de fout zodat de klant er zo min mogelijk hinder van ondervindt.

In de communicatie is De Connectie duidelijk, ook als ze iets niet doet. Alle producten en diensten staan in de producten- en dienstencatalogus (PDC) en in het document afspraken en procedures (DAP). Dit is gekoppeld aan de KPI's zodat klanten steeds weten wat ze wanneer kunnen verwachten van De Connectie.

Altijd veilig, vindbaar en bereikbaar
Alle klanten kunnen diensten, producten en adviezen direct vinden en veilig toepassen. Klanten ervaren één 'aanspreekpunt' en hebben virtueel en/of fysiek contact met de juiste (vak)mensen op de juiste plek binnen De Connectie. Producten en diensten zijn laagdrempelig en gebruiksvriendelijk, waarbij er gebruik wordt gemaakt van geavanceerde digitale service-instrumenten. Er wordt gestuurd op digitale dienstverlening, maar er is respect voor het kanaal dat de voorkeur heeft van de klant. Zowel telefonisch als fysiek contact is altijd mogelijk, als dat nodig is of als het praktischer is. Dit gebeurt volgens het click-call-face principe. Iedere partner heeft een accountmanager als vast aanspreekpunt. Alle relevante klantcontacten worden vastgelegd, zodat zowel klanten als medewerkers inzicht en overzicht hebben in wat besproken en gedaan is. De Connectie zorgt voor bescherming en privacy van haar klanten en de bijhorende gegevens.

Dé partner
Er is meer capaciteit voor inwoners, bedrijven en toeristen, omdat er gezamenlijk meer bereikt wordt. De gemeenten en De Connectie zijn partners. Ze zijn er voor elkaar als het nodig is. Als partner wordt er door De Connectie gedacht en gewerkt aan (noodzakelijke) korte en lange termijn oplossingen voor een slimme en efficiënte bedrijfsvoering. Op basis van hoge mate van kennis van de behoefte en de werkwijze van elke individuele klant, levert De Connectie een proactieve oplossing en advies op maat.

Afspraak is afspraak
De Connectie is open over de prestaties zodat klanten weten: afspraak is afspraak. Producten, diensten, dienstverlening en bedrijfsvoering worden gemonitord en geëvalueerd met als doel dit voortdurend 'fact based' te verbeteren (verbetercirkel). De Connectie rapporteert frequent over de resultaten van de evaluaties, zowel kwalitatief als kwantitatief. Er wordt transparant omgegaan met het volume en de aard van diensten en producten, zaken die fout zijn gegaan en alle (ver)storingen.

2.3.1 Click-call-face principe

Het eerste contact met De Connectie verloopt voor veel klanten via de frontoffice. Om de dienstverlening voor klanten makkelijker te maken wordt hier het zogenaamde click-call-face principe toegepast. Dit betekent dat een klant uit meerdere kanalen kan kiezen. Een (aan)vraag, melding of reservering wordt in eerste instantie via de website (click) ingediend. Komt een klant er niet uit, dan kan er gebeld worden (call). Als dat niet volstaat dan is er fysiek contact, bijvoorbeeld door contact aan de balie (face) of een medewerker van De Connectie komt langs bij de klant. Dit is de logische volgorde. Uiteindelijk bepaalt de klant welk kanaal het beste aansluit.

Om een servicegerichte organisatie te zijn, weet De Connectie exact aan te sluiten bij de wensen en behoeften van de klanten. Dit betekent dat zowel de processen binnen de backoffice en de frontoffice op elkaar afgestemd zijn. Daarnaast zijn medewerkers van De Connectie getraind om te denken en te handelen vanuit de klant. Bepaalt De Connectie of de dienstverlening goed is? Nee, dat bepaalt de klant. De dienstverleningservaringen worden gemeten en geanalyseerd om vervolgens met de uitkomsten de dienstverlening verder te verbeteren. Het meten gebeurt zowel kwalitatief als kwantitatief. Bijvoorbeeld met behulp van klantenpanels en enquêtes.

Het kan zijn dat na contact met de frontoffice de vraag, wens of behoefte van een klant niet aansluit bij de dienstverlening van De Connectie. In dat geval neemt de klant contact op met een demandmanager. De drie gemeenten hebben allen demandmanagers in dienst. Zij zorgen ervoor dat er een gezamenlijke zorg en verantwoordelijkheid is om processen optimaal te laten verlopen. Dit gaat zowel over aanpassingen binnen de huidige dienstverlening, de wijze waarop de dienstverlening plaatsvindt of over nog niet bestaande dienstverlening binnen De Connectie. Dit is een gesprek met de account- en contractmanager of één van de afdelingsmanagers binnen De Connectie. Als het gaat om ICT zijn er ook service delivery managers voor de huidige ICT-dienstverlening en relatiemanagers voor eventueel nieuwe ICT-dienstverlening. Vanuit deze overleggen wordt onderzocht op welke wijze vraag en aanbod beter op elkaar afgestemd worden.

2.4 Trends en ontwikkelingen

De samenleving verandert. Door trends en ontwikkelingen ontstaan er nieuwe kansen en nieuwe maatschappelijke opgaven. De trends, ontwikkelingen en maatschappelijke opgaven die op de gemeente afkomen, worden ook door De Connectie vertaald naar wat het betekent voor de bedrijfsvoering van deze drie gemeenten. De Connectie begrijpt de impact en speelt proactief in op trends en ontwikkelingen. Op kortere en langere termijn zijn er vier trends die een directe impact hebben op de dienstverlening, namelijk:

1. Veranderingen volgen elkaar sneller op en uitdagingen worden complexer
2. De veranderende blik op politiek en overheid
3. Digitalisering
4. Schaarste in personeel

Veranderingen volgen elkaar sneller op en uitdagingen worden complexer

Veel gemeenten beseffen dat zij de huidige opgaven alleen kunnen aanpakken wanneer zij zich wendbaar organiseren. Om toegevoegde waarde te blijven leveren, moeten organisaties investeren in het vermogen om hun koers continu, snel en effectief te veranderen. Anticiperend of reagerend op kansen en bedreigingen in de omgeving, gebruik makend van de ambities en talenten van de mensen die eraan verbonden zijn. Wendbaar werken vraagt om ad-hoc samenwerking in wisselende (regionale) samenwerkingsverbanden en wisselende ketens. Niet langer is de organisatie leidend, maar haar opgave is leidend. In de toekomst kun je juist verschil maken door je als organisatie snel aan te passen en wendbaar te reageren op veranderingen in de samenleving. Dit is een uitdagende, maar waardevolle ontwikkeling.

Belangrijk is om te beseffen dat het wendbaar werken vooral ondersteunend is daar waar het gaat om complexe opgaven. Veel van de bedrijfsvoeringstaken zijn gestructureerde processen. Hiervan is de verwachting dat de ontwikkelingen in essentie minder direct impact hebben. De digitalisering en automatisering maken processen efficiënter, maar in deze processen blijft het gedachtegoed van een presterende en betaalbare overheid leidend. Dit betekent voor de bedrijfsvoering dat je stuurt op verschillende snelheden. Enerzijds gaat het over standaardiseren en digitaliseren. Anderzijds gaat het over anders organiseren en flexibiliseren.

De veranderende blik op politiek en overheid

Inwoners worden mondiger en verlangen van de overheid dat die hen meer ondersteuning biedt bij het realiseren van initiatieven die bijdragen aan maatschappelijke opgaven. De interactie tussen overheid en samenleving wordt meer wederkerig, onvoorspelbaarder, minder gestructureerd en minder afgebakend. De vergrijzing van de samenleving in combinatie met de uitdagingen in het sociaal domein leiden tot een toenemende druk op de financiën van gemeenten. Om de randvoorwaarden te organiseren waaronder initiatieven uit de samenleving kunnen floreren en partners effectief kunnen samenwerken rondom maatschappelijke opgaven, liggen er veel mogelijkheden binnen de kaderstellende en beleidsrol van de bedrijfsvoering. De maatschappij verwacht tegelijkertijd een overheid die snel in staat is om op nieuwe ontwikkelingen in te spelen, maar ook kostenbewust is.

Bij de oprichting is De Connectie als bedrijfsvoeringsorganisatie gericht op beheersing van de kosten en kwaliteit bij het ondersteunen van het primaire proces. Om processen efficiënt en kosteneffectief te kunnen uitvoeren, is het belangrijk dat beleid verder geharmoniseerd wordt. Dit vraagt van de gemeenten en De Connectie om een voortdurende afweging in keuzes die zij maken. Wat is de toegevoegde waarde die je als bedrijfsvoering kunt bieden, versus de kosten die dat met zich meebrengt. In de bedrijfsvoering liggen ook kansen om dezelfde diensten aan meer gemeenten te leveren om zo de kosten verder te verlagen en de kwetsbaarheid te verminderen. Daarbij spelen begrippen als informatieveiligheid, leveranciersmanagement en project portfolio management een belangrijke rol.

Digitalisering

De digitale samenleving ontwikkelt zich steeds harder en er komen meer data beschikbaar over alles wat er gebeurt in de maatschappij. De verzameling en analyse van data maakt het mogelijk om veel specifieker het gedrag van inwoners, instellingen, overheid en ondernemers te doorgronden en daar het beleid en de (publieke) dienstverlening vanuit analyse en voorspellend karakter op aan te passen. Hierdoor zie je ook een andere trend ontstaan waarin bedrijven diensten bieden in ruil voor data van inwoners. Ook overheden verruimen de grenzen in het verzamelen van informatie en het koppelen van databestanden. De machines die deze data analyseren worden steeds beter en slimmer. Met de toename van deze mogelijkheden en het besef van de waarde van data, wordt informatieveiligheid en privacy belangrijker. Dit geldt ook voor het gebruiken van data voor het nemen van belangrijke beslissingen op strategisch niveau en in het primaire proces. Deze ontwikkeling biedt gemeenten kansen, maar het zorgt ook voor risico's. Niets doen leidt tot een kloof tussen wat inwoners en ondernemers willen in het digitale tijdperk en wat gemeenten kunnen bieden. Denk hierbij aan de behoeften van inwoners om overal en altijd de beschikbaarheid te hebben tot informatie en zaken te regelen. Ook voor gemeenten wordt het bieden van 24-7 dienstverlening en het gebruik van meerdere kanalen de standaard. De technische mogelijkheden zijn groot en de snelheid waarmee het gebeurt, is moeilijk bij te benen. Dat zorgt voor vragen rondom de bedrijfsvoering als: zelf doen, uitbesteden of inkopen van specifieke diensten? Hierin bieden digitale toepassingen en diensten de mogelijkheid om tegen lagere kosten betere kwaliteit te bieden en gegevens beter te beschermen. Steeds meer gemeenten kiezen ervoor om, net als Arnhem, Renkum en Rheden, de bedrijfsvoering uit te besteden.

Schaarste in personeel

Door de vergrijzing en het gebrek aan verjonging, ontstaat er een personeelstekort. Specifiek geldt dit voor personeel dat in staat is om toegevoegde waarde te leveren in de digitale wereld van een

netwerkgemeente. Er is, zeker in de publieke sector, behoefte aan nieuw personeel met andere vaardigheden. Tegelijkertijd wordt het steeds lastiger om goede mensen te krijgen, te boeien en te binden. De huidige generatie starters op de arbeidsmarkt zoekt naar maatschappelijke relevantie en bindt zich meer aan de opgave dan aan de organisatie. Dit betekent voor de bedrijfsvoering dat er een focus ligt op het zijn van een aantrekkelijke organisatie. Voor medewerkers zijn kansen en voldoende ontwikkelmogelijkheden dan cruciaal. Praktisch gezien gaat het ook over het bieden van moderne middelen om je werk goed uit te voeren.

2.5 Potentiële partners

Op dit moment is geregeld op welke manier eventuele nieuwe partners toetreden tot de gemeenschappelijke regeling (GR). Er is nog niet met elkaar bepaald wanneer en onder welke voorwaarden. De Connectie kan de bedrijfsvoering voor nieuwe partners doen, zonder dat deze nieuwe partner moet toetreden tot de GR. Dit kan alleen zolang niet meer dan 20% van de begroting wordt overschreden. Belangrijk uitgangspunt is dat het huidige volume van De Connectie noodzakelijk is om geen afbreuk te doen aan de 5K's.

3

Wat doet De Connectie?

De Connectie levert producten en diensten op het gebied van ICT, Administratie en Beheer, Inkoop & Aanbesteding, Documentaire Informatievoorziening, Basisregistraties & Belastingen Management Support, Facilitaire Zaken en Frontoffice. In dit hoofdstuk worden de werkzaamheden die De Connectie op hoofdlijnen uitvoert, beschreven

Een deel van de ontwikkelingen die de verschillende afdelingen moeten ondergaan, zijn terug te voeren op het ontstaan van De Connectie en de knip in het bedrijfsvoeringswerk tussen de gemeenten en De Connectie die dit met zich meebracht. Denk hierbij aan de integratie van teams, processen en systemen.

Bij de integratie van teams kan gedacht worden aan hoe om te gaan met de afhankelijkheid tussen beleidsvorming en de uitvoering daarvan. Goed beleid opstellen is lastig als men de uitvoering niet kent. Andersom geldt dat ook. Het is gecompliceerd om uitvoering te geven aan beleid dat niet zelf gemaakt is. Daarom is het van belang dat zowel de gemeenten als De Connectie gelijkwaardig zijn en samenwerken, waardoor beleid en uitvoering elkaar versterken.

Als het gaat om het optimaliseren van processen, kan gedacht worden aan afspraken over eenduidigheid in administratie. Op het vlak van integratie van systemen aan ICT- en registratiesystemen. Dit geldt voor taken, processen en systemen die zijn overgedragen naar De Connectie. Op grond van een harmonisatie- en standaardisatie-agenda kan optimaal gebruik gemaakt worden van De Connectie. Deze agenda, die opgesteld is door de drie gemeenten, draagt bij aan een efficiëntere en effectievere inzet.

Voor alle werkzaamheden geldt dat er aan de hand van de drie fases, basis op orde, servicegerichte organisatie en partner in bedrijfsvoering, de stand van de organisatie en de dienstverlening wordt beschreven. Daarnaast wordt in sommige gevallen beschreven wat zich de afgelopen jaren heeft voorgedaan, omdat dit mede bepaalt waar De Connectie nu staat of hoe de producten en diensten ervaren worden. Daarbij wordt aangeduid hoe de vier ontwikkelingen, die in hoofdstuk 2 beschreven zijn, een rol spelen in de werkzaamheden. Om de ontwikkelingen die de afdelingen en diensten moeten ondergaan goed te duiden, wordt eerst beschreven wat de drie ontwikkelfases inhouden.

3.1 Drie ontwikkelfases

De eerste jaren van De Connectie waren niet de gemakkelijkste jaren. Het was vooral een verwarrende periode. Bij de start van De Connectie was het onduidelijk welke taken en budgetten er vanuit de gemeenten zijn overgedragen naar De Connectie. Medewerkers die jarenlang werkten voor de gemeenten werden ineens collega's bij De Connectie. Bij de start van De Connectie was het ziekteverzuim hoog. Er werd anders gewerkt en in verschillende systemen. Daarbij was er sprake van enorme verschillen in de status van producten en diensten. Kortom er lag een behoorlijke ontwikkelopgave. En ondanks de stappen die zijn gezet, is De Connectie nog niet de organisatie die het zou moeten zijn.

De Connectie wil excelleren in de dienstverlening aan aangesloten gemeenten. Dit betekent dat ze een uitstekende vakinhoudelijke kennis hebben en een kwalitatief hoogstaande partner in bedrijfsvoering zijn. Om de missie en visie te realiseren is het allereerst noodzakelijk dat de organisatie zich ontwikkelt. In de periode 2020-2024 gaat De Connectie daarom in drie fases, die parallel lopen aan het volwassen worden van de organisatie, aan de slag.

Deze fases zijn:
- De Connectie, een uitvoeringsorganisatie met focus op de basis op orde brengen.
- De Connectie, een servicegerichte organisatie.
- De Connectie, dé partner in bedrijfsvoering.

Deze fases overlappen elkaar deels. Waar de ene afdeling nog volop inzet op de basis op orde brengen, draagt de andere afdeling al volledig bij aan een servicegerichte organisatie zijn. Alle afdelingen

Afbeelding 3: Ontwikkelfases De Connectie

gaan de komende jaren de basis op orde krijgen. Daarna verschilt het per afdeling welke fase het eindstation is. Dit eindstation wordt samen met de gemeenten bepaald. Gezamenlijk kan het uitgangspunt zijn dat ICT uiterlijk 2024 dé partner in bedrijfsvoering is voor de gemeenten. Terwijl Facilitaire Zaken en Frontoffice zich volledig focust op de servicegerichte fase.

De verticale stippellijn op afbeelding 3 geeft aan waar De Connectie op dit moment staat. Alle afdelingen zijn bezig met het op orde brengen van de basis en een aantal afdelingen dragen inmiddels bij aan het worden van de servicegerichte organisatie.

3.2 De Connectie, een uitvoeringsorganisatie met de basis op orde

Wat betekent dat eigenlijk, de basis op orde? De Connectie volgt de definitie van het platform Overheid. Daar wordt de basis op orde uitgelegd als een organisatie die kostenbewust, betrouwbaar, open is en goed zorgt voor de medewerkers. Belangrijke elementen daarin zijn:

- Een strakke en transparante bedrijfsvoering.
- Een lage overhead.
- Werken volgens de regels van publieke integriteit.
- Het kennismanagement is op orde.
- Werken aan deskundigheidsbevordering en transparant zijn over de inrichting en resultaten.
- Een prettig werkklimaat.

3.3 De Connectie, een servicegerichte organisatie

De Connectie wil een servicegerichte organisatie worden. Dat word je niet zomaar. Dit begint bij de medewerkers van De Connectie. Zij moeten begrijpen wat de dienstverlening voor klanten betekent. Als die denkwijze eigen is, kan er gehandeld worden vanuit begrip voor de klant en de situatie. Als een medewerker niet kan inloggen betekent dat niet dat een systeem niet werkt. Het betekent dat de medewerker zijn werk niet kan doen en daardoor bijvoorbeeld een inwoner geen paspoort kan verstrekken. Denken vanuit de mens, vraagt om een wezenlijk andere mindset met ander gedrag en andere acties. De Connectie is pas een servicegerichte organisatie wanneer zij in staat is om behoef-

ten, wensen en verwachtingen van klanten te vertalen naar succesvolle producten, diensten en dienstverlening. Klanten merken in deze fase dat er meegedacht en gestuurd wordt op de veranderende behoeften van de klanten. Er wordt gedacht en gehandeld vanuit de klant.

Om voor elkaar te krijgen dat medewerkers daadwerkelijk servicegericht denken en handelen, zijn er vijf zekerheden voor medewerkers van De Connectie geformuleerd.

1. Alle medewerkers hebben kansen.
2. Elke medewerker kan zijn talenten ontwikkelen en zich ontplooien.
3. Elke medewerker wordt gerespecteerd en gewaardeerd.
4. Medewerkers komen niet voor verrassingen te staan.
5. Elke medewerker beschikt over de juiste instrumenten en middelen.

Alle medewerkers hebben kansen
Medewerkers sluiten duurzaam aan bij waar De Connectie voor staat. In de gesprekken tussen leidinggevenden en medewerkers staat resultaat en ontwikkeling centraal. Er is aandacht op maat zodat elke medewerker zich kan ontwikkelen, sterker wordt en kansen kan pakken. Er is tijd en capaciteit om kennis te ontwikkelen en kennis te delen, zodat iedereen steeds beschikt over de juiste actuele kennis en competenties om het werk goed te doen. Er is duidelijkheid over de te behalen doelen van de afdeling. Elke medewerker weet hoe hieraan bij te dragen. Instrumenten en arbeidsvoorwaardelijke processen zijn transparant en geven duidelijkheid. Er is ook werk voor mensen die minder makkelijk deel kunnen nemen aan het arbeidsproces.

Elke medewerker kan zijn talenten ontwikkelen en zich ontplooien
De Connectie richt zich op resultaat en ontwikkeling en geeft ruimte aan medewerkers om hun ambities en loopbaan zelf verder vorm te geven, passend bij de doelen van De Connectie.

Er komt een beleidsplan Leren & Ontwikkelen, inclusief een regeling voor studiefaciliteiten. Elke medewerker beschikt over een eigen Resultaat Ontwikkelplan (ROP) waarin de gewenste ontwikkeling is meegenomen. Ook ontwikkelt De Connectie een leerplatform. Medewerkers hebben zo de mogelijkheid om meer regie te hebben op hun eigen leertraject. Training en coaching dragen bij aan wendbare medewerkers die, afhankelijke van hun vakgebied, een kei zijn in uitvoering, advisering of kaderstelling.

Elke medewerker wordt gerespecteerd en gewaardeerd
Elke medewerker wordt met respect behandeld, omdat de organisatie iedere medewerker als individu ziet en ernaar handelt. Elke medewerker heeft regie over zijn eigen wendbare gesprekcyclus waarbij feedback en zelfreflectie geïntegreerd zijn. De Connectie deelt de successen met iedereen in de organisatie en geeft complimenten. Trainingsaanbod gericht op echt samenwerken en duurzame inzetbaarheid, vitaliteit, de gezonde werkplek, een acceptabele werkdruk en persoonlijke ontwikkeling, zorgen ervoor dat medewerkers van De Connectie zich gehoord en gezien voelen. Dit leidt ertoe dat ze mentaal en fysiek op hun plek zijn binnen de organisatie. Er is laagdrempelig toegang tot de juiste (vertrouwens)personen als het even moeilijk is.

Medewerkers komen niet voor verrassingen te staan
Er is duidelijkheid over de eigen taken en de bevoegdheden, maar ook over die van collega's en het management. Er is inzicht en overzicht in de hoeveelheid werk en daarbij behorende capaciteit. Het is voor elke medewerker duidelijk waar De Connectie voor staat, in welke omstandigheden er gewerkt wordt en wat de doelen van De Connectie zijn.

Elke medewerker beschikt over de juiste instrumenten en middelen
Alle medewerkers beschikken 24 uur per dag en 7 dagen per week vanuit iedere (thuis)werkplek over geavanceerde middelen, instrumenten en systemen om de eigen werkzaamheden goed en veilig uit te voeren en samen te werken. Er staan 24/7 (digitale) communicatiemiddelen ter beschikking om volledig geïnformeerd te zijn en te blijven over de ontwikkelingen en daarover met elkaar in dialoog te gaan.

Vijf zekerheden klanten en vijf zekerheden medewerkers
In hoofdstuk 2 zijn de vijf zekerheden van de klanten van De Connectie beschreven. Alle medewerkers van De Connectie kennen deze zekerheden. Klanten van De Connectie ondervinden dagelijks dat er geluisterd en meegedacht wordt. Er wordt gestuurd op (veranderende) behoeften op basis van feiten. Deze worden direct vertaald naar (aanpassingen) in producten, diensten, dienstverlening en bedrijfsvoering.
In de servicegerichte fase waarderen klanten De Connectie tussen de 6 en groeiend naar een 7.

3.4 De Connectie, de partner in bedrijfsvoering

In 2024 is De Connectie de partner in bedrijfsvoering. Per afdeling van De Connectie kan het verschillen. Alle afdelingen zijn in 2024 servicegerichte partners. Een groot deel van de afdelingen kan nog een stap extra zetten om echt een partner te worden. In beide gevallen staat de klant centraal. De behoefte van de klant bepaalt mede of een afdeling van De Connectie zich daadwerkelijk verder ontwikkelt naar partner in bedrijfsvoering.

Met de partner in bedrijfsvoering zijn, bedoelt De Connectie dat zij naast een uitvoerder die haar basis op orde heeft, waarbij zij gericht is op haar klanten, ook een organisatie is die vragen van buiten naar binnen weet te vertalen. Om dat te kunnen doen is het noodzakelijk dat er een goede samenwerkingsrelatie is tussen de klant en De Connectie.

Specialisten van De Connectie zien welke opgaven op de gemeenten en anderen partners afkomen. Ze zijn in staat om te zien wat dit voor de bedrijfsvoering betekent. Doordat De Connectie de markt en het maatschappelijk veld in de gaten houdt, bedient zij haar partners actief. Nog voordat de vraag door de klant gesteld wordt, komt De Connectie met een passend advies of een passende oplossing.

In deze fase kennen klanten de zekerheden van De Connectie. Hierdoor weten ze waar ze op kunnen vertrouwen en bouwen. Op basis van de hoge kennis van de klanten, hun werkwijzen en behoeften, is De Connectie in staat om voor elke situatie en uitdaging een passend advies of oplossing te komen.

Klanten waarderen de dienstverlening van De Connectie met een ruime 7.

3.5 Effect van de ontwikkelingen op De Connectie

1. Veranderingen volgen elkaar sneller op en uitdagingen worden complexer

Ook de opgaven binnen De Connectie worden steeds complexer. Een voorbeeld hiervan is de digitalisering van het beheer van informatie en het archief. Hierbij is het een uitdaging om de juiste ontwikkeling op het juiste moment toe te passen. De toegang tot informatie kan in dit geval behulpzaam zijn, maar het vraagt van de organisatie dat de informatie op de juiste wijze wordt geduid. De medewerkers hebben daarmee ook de professionaliteit om integraal en wendbaar te werken.

2. De veranderende blik op politiek en overheid

De maatschappij verlangt van overheidsheidsinstellingen als De Connectie dat zij het goede voorbeeld geven als het gaat om de toekomst van de leefomgeving en samenleving. De Connectie heeft de afgelopen tijd belangrijke stappen gezet in het beleid rond Social Return On Investment (SROI), circulair inkopen en duurzaamheid. Ze gaan hier mee door en formuleren duurzaamheidsaspecten binnen het inkoopbeleid en het opnemen van CO2 uitstoot in grond-, weg- en waterbouw (GWW)-projecten wordt verplicht. Ook kijken ze nadrukkelijk naar de inzet van medewerkers met een afstand tot de arbeidsmarkt bij de dienstverlening van de leveranciers.

3. Digitalisering

In het vierde kwartaal van 2018 zijn er twee onderzoeken uitgevoerd door PwC en Arlande. Zij hebben gekeken naar de staat van het ICT-landschap binnen de gemeenten en samenwerkingspartners. Dit had als doel om helder te krijgen waarop er geïnvesteerd moest worden. De onderzoeken namen zowel de ICT-techniek, het beleid, de organisatie en het personeel onder de loep. De conclusies lieten zien dat veel van de gebruikte hardware en software verouderd is. Ook bleek dat de randvoorwaardelijke processen om hard- en software zorgvuldig te onderhouden, niet of onvoldoende ingericht zijn.
Om uitwisselingen tussen systemen makkelijker te maken, wordt gegevensverwerking in toenemende mate geautomatiseerd. In de ketens waar nu nog handmatige verwerking nodig is, kan robotisering een oplossing bieden. Deze middelen worden al worden benut door verschillende onderdelen binnen De Connectie.

4. Schaarste in personeel

Het belangrijkste kapitaal van De Connectie zijn de medewerkers. Om ze in staat te stellen mee te groeien in de verwachtingen en veranderingen, is het nodig dat ze in ieder geval over de volgende competenties beschikken: samenwerken, ondernemingszin, verantwoordelijkheid en zelfstandigheid. Voor veel onderdelen van de organisatie geldt dat een verdere professionalisering noodzakelijk is. Hierbij gaat het niet alleen om competenties, maar ook om cultuuraspecten. Groei naar een meer volwassen organisatie vraagt om aanpassing van de medewerkers. Dat is een organisatieverandering, waarbij gepaste inzet van instrumenten nodig is. Hierbij geldt ook dat binnen specifieke organisatie-onderdelen de aandacht voor ziekteverzuim wordt opgeschroefd. Er is een verband tussen ziekte-verzuim en werkdruk. De Connectie ontwikkelt zich in een razend tempo. Evenwicht tussen de beschikbare capaciteit en de ambities van de organisatie is belangrijk. Medewerkers moeten in staat zijn om mee te groeien en zich te ontwikkelen. Het management stuurt daar de komende jaren scherp op. Onder meer van de strategische personeelsplanning.

4

Interne sturing van De Connectie

Om een toekomstbestendige organisatie te zijn, moet De Connectie investeren in haar eigen bedrijfsvoering en medewerkers. In dit hoofdstuk wordt beschreven wat De Connectie doet om de ontwikkeling van medewerkers en bedrijfsvoering mogelijk te maken.

4.1 Personeel en organisatie

P&O zorgt ervoor dat medewerkers duurzaam aansluiten bij waar De Connectie voor staat. De Connectie richt zich op resultaat en ontwikkeling en geeft ruimte aan medewerkers om hun ambities en loopbaan zelf verder vorm te geven, passend bij de doelen van De Connectie. P&O adviseert op strategisch en tactisch niveau over wet- en regelgeving (HR Businesspartner), de toepasbaarheid van HR-instrumenten, organisatieontwikkeling en leren & ontwikkelen (HR Change agent). Dit gebeurt binnen de (wettelijke) kaders en mede door de inzet en ondersteuning van de personeelsadministratie (PSA) op het gebied van de operationele, administratieve taken.

Om de basis op orde te hebben beschikt P&O over beleid dat voortvloeit uit de meest recente wet- en regelgeving en dat naadloos aansluit op de visie, doelen en kernwaarden van De Connectie. Om de basis op orde te houden, ontwikkelt P&O de aankomende jaren beleid rond veranderende arbeidsvoorwaardelijke wet- en regelgeving. Ook stelt P&O een beleidsplan Leren & Ontwikkelen en een regeling studiefaciliteiten op. Medewerkers hebben zo meer invloed op hun eigen leertraject. De kwaliteit van medewerkers wordt hierdoor verhoogd.

Om de basis op orde te krijgen voor Arbo-zaken stelt P&O een passend beleid op. De incident monitoring en registratie is op orde en er is een eigen BHV-organisatie die inspeelt op calamiteiten. Er zijn voldoende veilige en gezonde werkplekken, zodat medewerkers van De Connectie veilig en met meer plezier kunnen werken. Er is niet alleen aandacht voor ziekteverzuim, maar ook voor preventie en duurzame inzetbaarheid van medewerkers. Tenslotte zijn er duidelijke afspraken gemaakt over welke dienstverlening door P&O (strategisch/tactisch) en welke door de personeelsadministratie (PSA) (operationeel) wordt uitgevoerd.

Wat betreft de servicegerichte organisatie wil P&O bewegen naar een meer doelgerichte en integrale benadering van de arbeidsmarkt. Dit zorgt te allen tijde voor de juiste mensen op de juiste plek. Om continu met het best passende personeel te werken, is er een recruiter aangesteld, de inhuurdesk gecentraliseerd, het introductieprogramma (onboarding) en de (arbeidsmarkt)communicatie versterkt. De gesprekkencyclus, inclusief feedback methodiek, wordt begeleid en doorontwikkeld. Zo zijn medewerkers steeds beter in staat hun eigen doelen, inzet en opleidingsbehoefte te bepalen en kunnen hen kansen worden geboden. P&O zet op het gebied van duurzame inzetbaarheid en vitaliteit in op een breed trainingsaanbod en het programma vitaliteit wordt geïmplementeerd. Dit zorgt voor een werkklimaat waarmee De Connectie voorzien wordt van talentvolle (nieuwe) collega's, die eigenaar zijn van hun eigen ontwikkeling en loopbaan, en die zich mentaal en fysiek zoveel mogelijk op hun plek voelen. Tevreden medewerkers zorgen voor excellente dienstverlening aan de klanten. Tegelijkertijd biedt De Connectie vijf zekerheden voor medewerkers om zich vrij te kunnen ontwikkelen richting een servicegerichte organisatie.

P&O gebruikt in de toekomst het model van Total Workforce Management. Dit is een integrale aanpak voor het plannen, werven, inzetten en ontwikkelen van zowel vaste- als tijdelijke werknemers. Dit resulteert in een wendbare organisatie waarin mensen op basis van hun competenties op de juiste plek op het juiste moment worden ingezet. Daarnaast wordt een gezamenlijk leerplatform opgesteld. Dit leerplatform is gekoppeld aan een leermanagementsysteem. Het collectief leren door medewerkers van De Connectie kan hierdoor sneller en effectiever plaatsvinden. Dit verhoogt de kwaliteit van kennis & competenties en daarmee ook het geleverde werk.

P&O implementeert voor alle teams een strategische personeelsplanning, zodat De Connectie voorbereid is op de toekomst. Het geeft antwoord op vragen als: hoe wordt ervoor gezorgd dat De

Connectie meekomt met de voortdurende en steeds sneller opvolgende veranderingen? Wat is de invloed van veranderingen op de klantvraag, op het werk, de producten en op de diensten die De Connectie levert? Kunnen medewerkers meeveranderen? Is er voldoende potentieel op de arbeidsmarkt beschikbaar? Hoeveel medewerkers heeft De Connectie in de toekomst nodig en op welke functies? En wat moeten deze medewerkers kunnen en willen? Strategische personeelsplanning helpt om de juiste match tussen vraag naar en aanbod van arbeid te behouden, dusdanig dat er geen personeelstekorten ontstaan die impact hebben op de dienstverlening aan gemeenten.

4.2 Account- en Contractmanagement

Accountmanagement

De doelstelling van de account- en contractmanager is een tevreden klant. Deze doelstelling wordt nagestreefd door het opbouwen en onderhouden van intensieve en langdurige klantrelaties.

Namens De Connectie heeft de account- en contractmanager de belangrijkste ontwikkelingen bij de klanten inzichtelijk, bespreekt deze met de klanten en weet ze te vertalen naar en te ondersteunen met dienstverlening. Om deze vertaling te kunnen maken is er intensief contact met afdelingsmanagers voor een permanent en actueel zicht op de ontwikkelingen binnen de vakafdelingen van De Connectie.

De account- en contractmanager streeft ernaar door klanten gezien en gewaardeerd te worden als de vertrouwde en vooral ook proactieve adviseur met kennis van de gemeentelijke bedrijfsprocessen. Eventuele problemen worden snel opgepakt en opgelost in nauwe samenwerking met service delivery managers en afdelingsmanagers.

Contractmanagement

Om te excelleren in de bedrijfsvoering is het doel van de account- en contractmanager ervoor te zorgen dat alle contractuele aspecten, in nauwe afstemming met de klant, op inhoud actueel zijn en blijven. Denk bij contractuele ascpecten bijoorbeeld aan dienstverleningsovereenkomsten (DVO's), leveringsovereenkomsten, service level agreement (SLA's) en producten en dienstencatalogus (PDC). Vragen van klanten met betrekking tot deze aspecten worden tijdig opgepakt en beantwoord. De account- en contractmanager doet dit in nauwe samenwerking met de collega's van Finance & Control (facturatie en prijzen), de vakafdelingen (inhoudelijke kennis) en overige ondersteunende diensten (juridische kennis) .

Belangrijk hierbij is dat deze actuele inhoud door de account- contractmanager gedeeld wordt met de vakafdelingen Finance & Control en Frontoffice, voor de juiste uitoefening van hun diensten.

4.3 Finance en Control (F&C)

Voor zowel de interne beheersing als voor een tijdige beschikbaarheid van kwalitatief hoogwaardige verantwoordingsrapportages, vormt een betrouwbare administratieve organisatie de basis. Daarom ligt in de doorontwikkeling naar 2024 het accent in eerste instantie op de wijze waarop de administratieve organisatie is ingericht en de 'administratieve hygiëne' ten aanzien van het gebruik hiervan. Hiervoor is het ook van belang dat er binnen De Connectie voldoende bekendheid is met de (financiële) spelregels. Finance en Control draagt zorg voor de kaderstelling en de beschikbaarheid van actuele uitvoeringsregelingen en -richtlijnen.

Ook introduceert F&C geleidelijk aan de principes van continious auditing. Zowel de huisaccountant als de eigen interne controlefunctie voert op frequente en continue basis risico georiënteerde audits uit, om zeker te stellen dat de interne beheersing op orde is. Om het risicomanagement cyclisch te borgen in de bedrijfsvoering, zet F&C in eerste instantie in op het vergroten van het risicobewustzijn binnen de organisatie. Hiervoor worden er risicosessies georganiseerd en vinden er een regelmatige

evaluatie van de beheersmaatregelen plaats.

De ontwikkeling naar outputsturing en -verrekening gaat een belangrijke bijdrage leveren aan een servicegerichte organisatie. Van servicegericht wordt gesproken als klanten proactief informatie en advies krijgen over de effecten van prijs- en hoeveelheidsontwikkelingen. In 2020 wordt het hiervoor benodigde instrumentarium getest en opgeleverd. Ook het inregelen van onafhankelijke assurance op de (financiële) werkprocessen is een belangrijk aspect in de oriëntatie van buiten naar binnen.

De Connectie is continu en aantoonbaar in control. Dit blijkt onder andere uit het tijdig beschikbaar stellen van rapportages in het kader van de beleidscyclus, die worden gekenmerkt door eenvoud en een hoge informatiewaarde. De producten en diensten van De Connectie zijn transparant geprijsd. Hiervoor wordt gebruik gemaakt van een geautomatiseerd kostprijsmodel dat in coproductie met PWC ontwikkeld is. De gemeenten weten hierdoor precies hoeveel geld er uitgegeven wordt voor de geleverde producten en diensten. Ook de effecten van maatregelen en begrotingswijzigingen op de prijzen van de dienstverlening, worden aan de hand van dit model eenvoudig doorgerekend.

Alle financiële werkprocessen worden onafhankelijk ge-audit op de opzet, het bestaan en de werking van de interne beheersing en voorzien van een accountantsverklaring. Het risicomanagement is als vanzelfsprekend cyclisch geborgd in de bedrijfsvoering. De Connectie is financieel gezond en heeft ook haar eigen bedrijfsvoering uitstekend op orde.

4.4 Informatiemanagement en Business Intelligence

De samenwerking tussen Informatiemanagement (IM) en ICT in relatie met alle vakafdelingen wordt de komende tijd uitgewerkt. Ook wordt de I-visie herijkt en omgebogen tot een levendig document die periodiek wordt bijgesteld. Op het gebied van Business Intelligence (BI) wordt geleidelijk een goed functionerend stelsel van KPI's opgebouwd. Een expliciete rol voor BI ligt hierbij in het ontsluiten van deze data en het genereren van sturings- en verantwoordingsrapportages. Dat betekent dat er vanuit deze afdeling optimaal ingespeeld wordt op de informatiebehoefte gerelateerd aan de eisen en wensen die de aangesloten gemeenten vanuit hun proces hebben aangegeven. De afdeling verdeelt haar doelen over de twee pijlers van IM en BI.

Om de basis op orde te krijgen worden afdelingsmanagers van De Connectie doorlopend geadviseerd en ondersteund bij de realisatie van informatievoorziening. Om zowel intern als extern inzichtelijk te maken waarom welke projecten in welke volgorde uitgevoerd worden, wordt gewerkt met portfolio-management.

De Connectie weet ontwikkelingen en mogelijkheden op informatiemanagement en IT-gebied maximaal te benutten door (technologische) innovaties toe te passen in haar producten- en diensten-aanbod. Er is in 2024 een goede balans tussen gebruik vanuit informatievoorziening/ IT en de standaarden die de afdeling vanuit bedrijfsvoering aanbiedt.

De Connectie werkt informatiegestuurd. De KPI's worden inzichtelijk gemaakt aan de hand van sturingsdashboards en rapportages. De Connectie wil de kansen voor het toepassen van data-science verkennen. Daarmee zijn ze in de toekomst in staat om voorspellingen te doen over de uitvoering van de taken van De Connectie en in te spelen op eventuele problemen en/of kansen.

4.5 Informatieveiligheid (& privacy)

Ten aanzien van informatieveiligheid is het noodzakelijk te weten waar De Connectie staat. Daarom voert informatieveiligheid een onafhankelijke cybersecurity scan (nulmeting) uit en wordt het informatiebeveiligingsplan geactualiseerd. Informatieveiligheid voert een frauderisico-analyse uit.

Dit betekent in termen van dienstverlening dat de opgeslagen informatie beter beveiligd is en de kans verhoogt dat deze voor de juiste personen beschikbaar en toegankelijk blijft.

De Connectie gaat aantoonbaar voldoen aan de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO). De afdeling voert systematisch risicoanalyses uit en treft indien nodig beheersmaatregelen. De Connectie werkt nauw samen met de regionale partners en leveranciers. De ontwikkelingen op het gebied van informatiebeveiliging en privacy worden structureel en nauwlettend gevolgd, zodat de afdeling tijdig de noodzakelijke acties kan bepalen en uitvoeren. Cybersecurity maakt hier onlosmakelijk deel van uit. De veiligheid en privacy van de informatie die De Connectie beheert, is gewaarborgd. Medewerkers van de gemeenten hebben hierdoor vertrouwen in de veiligheid van hun informatie, die volgens de meest recente standaarden geborgd is.

4.6 Communicatie

Sinds de start van De Connectie lag de focus van communicatie vooral op de medewerkers van De Connectie. De komende periode richt de communicatie zich op een bredere doelgroep, zoals de verschillende gemeenteraden, colleges en medewerkers van de partnerorganisaties.

De Connectie is een positieve merknaam met een goed imago. De communicatieactiviteiten zijn gericht op het verbeteren van de reputatie (corporate), de positionering van producten en diensten (marketing) en het versterken van de samenhang binnen De Connectie (interne communicatie). Deze worden zowel offline als online toegepast. De relatie en de dialoog met opdrachtgevers en klanten staan centraal. Dit betekent voor de medewerkers van gemeenten dat zij altijd op de hoogte zijn van de gezamenlijke ambitie, de principes en het nieuws dat hen en De Connectie betreft. Zij weten wat dat voor hen betekent.

4.7 Juridische zaken

De Connectie heeft als taak om halfjaarlijks het normen- en toetsingskader te actualiseren. Voor De Connectie is het voldoen aan de geldende wet- en regelgeving een noodzakelijk uitgangspunt. Daarom wordt ervoor gezorgd dat er een permanent en actueel inzicht is op het gebied van de ontwikkelingen in de wet- en regelgeving. Door het cyclisch inbedden van de noodzakelijke maatregelen houdt De Connectie in belangrijke mate grip op financiële-, juridische- en imagorisico's die hieruit voortvloeien. Verder wordt voor de zeer uiteenlopende juridische vragen die bij De Connectie spelen, de gespecialiseerde kennis ingezet die aanwezig is bij de afdeling Juridische Zaken van de gemeente Arnhem.

4.8 Huisvesting

De Connectie maakt op dit moment gebruik van de huisvesting van de gemeenten Arnhem, Renkum en Rheden. Het huisvesten van De Connectie op drie verschillende locaties is niet ideaal en gaat ten koste van de ambities ten aanzien van het werken aan uniformiteit en integraliteit. In 2023 loopt het huurcontract van het stadskantoor van de gemeente Arnhem af. De Connectie heroverweegt huisvesting en betrekt daarbij de huisvestingsvraagstukken van de drie gemeenten.

5

Doorkijk naar tweede deel ontwikkelperspectief 2020-2024

Dit was het eerste deel van het ontwikkelperspectief 2020-2024. Het is de stip op de horizon. Het beschrijft de richting en geeft inzicht op welke wijze De Connectie zich de komende jaren gaat ontwikkelen. Ontwikkelen naar een volwassen organisatie die de basis op orde heeft, servicegericht is en op de meeste onderdelen de partner in bedrijfsvoering is. De klant staat voor De Connectie centraal, daar bestaat nu en de komende jaren geen enkele twijfel over.

Het tweede deel van het ontwikkelperspectief wordt later opgeleverd. Dit wordt de opvolger van het bedrijfsplan 2017-2020 en beschrijft hoe De Connectie zich kan ontwikkelen, tot op zijn minst, een servicegerichte organisatie.

Het tweede deel van het ontwikkelperspectief komt in samenwerking met de gemeenten, die naast opdrachtgevers ook klanten zijn, tot stand. Dat gebeurt onder andere op basis van de gezamenlijke uitwerking van de aanbevelingen uit de evaluatie van De Connectie. Daarnaast is het belangrijk dat de visie op de dienstverlening van De Connectie aansluit op de, nog te ontwikkelen, visie van de gemeenten.

In het tweede deel wordt ook samen met de gemeenten bepaald welk onderdeel van De Connectie daadwerkelijk de partner in bedrijfsvoering wordt én welke afdelingen volstaan als servicegerichte dienstverlener. Daarnaast wordt per afdeling duidelijk wat de toegevoegde waarde van de diensten is voor de gemeenten en andere aangesloten partners.

In de bedrijfsvoering zijn drie rollen te onderscheiden die van toegevoegde waarde zijn, namelijk kaderstelling, advisering en uitvoering. De verschillende rollen staan niet op zichzelf, maar zijn afhankelijk van elkaar. Het is een samenspel tussen de gemeenten en De Connectie. Zo vraagt de praktijk om definiëring van de ruimte waarbinnen keuzes gemaakt worden. Omgekeerd bepalen uitvoeringstechnische omstandigheden voor een deel de mogelijkheden waarbinnen gehandeld kan of mag worden. Om deze rollen met elkaar te bepalen en vorm te geven vindt er de komende periode afstemming plaats tussen de drie gemeenten en De Connectie. In deel twee van het ontwikkelperspectief 2020-2024 wordt ingegaan op wat deze rollen betekenen voor de gemeenten en de afdelingen van De Connectie.

In het tweede deel wordt ook verder ingegaan op de klantcontactstrategie. Op basis van de vijf zekerheden voor klanten en de vijf zekerheden voor medewerkers heeft De Connectie een visie op dienstverlening opgesteld. In het tweede deel zijn de gemeenten betrokken, waardoor er een gezamenlijke visie op dienstverlening tot stand komt.

In het tweede deel van het ontwikkelperspectief wordt verder ingegaan op de governance van de samenwerking. In samenspraak met de drie gemeenten wordt verder gewerkt aan een meer strategische/tactische besluitvorming en sturing .

Gezamenlijk gaan de gemeenten en De Connectie de komende jaren de stip op de horizon daadwerkelijk vormgeven.

De Connectie

De Connectie

Postbus 2142
6802 CC Arnhem

026 - 3772424
info@connectie.nl

GEMEENTE Arnhem

Besluit van 17 juni 2020

Zaaknummer 472786

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 26 mei 2020, nummer: 472786;

gelet op artikel 35 van de Gemeentewet;

besluit:

1. Kennis te nemen van de Ontwerpbegroting 2021 van de Gemeenschappelijke Regeling Gelders Archief.
2. Een zienswijze in te dienen bij het bestuur van het Gelders Archief, conform bijgevoegde (concept) zienswijzebrief.

De griffier,

De voorzitter,

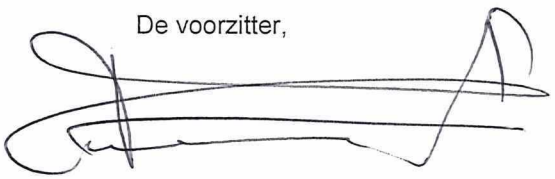

GEMEENTE
Arnhem

Gelders Archief
T.a.v. Het Bestuur
Westervoortsedijk 67-D
6827 AT ARNHEM

Datum : 18 juni 2020
Uw kenmerk : DB2020/2
Zaaknummer : 472786
Contactpersoon : Hilbrand Harkema
Telefoonnummer : 026 3775307

Onderwerp: zienswijze begroting incl. programmaplan 2021

Geacht bestuur,

In uw brief van 7 april 2020 biedt u de gemeente Arnhem de ontwerpbegroting 2021 van het Gelders Archief aan. U vraagt de gemeente omtrent deze ontwerpbegroting en programmaplan een zienswijze in te dienen vóór 18 juni 2020. Daarna wordt de begroting ter goedkeuring voorgelegd aan uw Algemeen Bestuur (AB). Via deze brief stellen wij u op de hoogte van de zienswijze van de raad op de Begroting 2021 van het Gelders Archief.

Wij constateren dat de ontwerpbegroting 2021 sluitend is en daarnaast een consistent meerjarenbeeld geeft. De in de begroting opgevoerde lumpsumbijdrage voor de gemeente Arnhem valt echter niet binnen de begroting van de gemeente Arnhem. Dit heeft vooral te maken met het principe dat de partners in de gemeenschappelijke regeling de prijscompensatie, zoals die wordt vastgesteld door het Rijk, volgen. Het moment waarop het Rijk deze prijscompensatie vaststelt is vaak te laat om mee te kunnen nemen in het opstellen van de gemeentelijke begrotingen. In de gemeentelijke begroting is rekening gehouden met een prijscompensatie van 1%, zoals u ook voorstelt in uw ontwerpbegroting. De daadwerkelijke prijscompensatie, zoals op een later moment voorgesteld door het Rijk, valt vaak echter hoger uit. Hierdoor ontstaat een negatief verschil op deze begrotingen. Wij verzoeken u in uw bestuur aandacht te besteden aan dit punt zodat begrotingsverschillen tot een minimum beperkt blijven. Wij zijn op de hoogte van het voornemen van het Rijk om zich op termijn terug te trekken als partner in de gemeenschappelijke regeling. Wij verzoeken u op dat moment de in uw statuten vastgelegde afspraak, om de prijscompensatie van het Rijk te volgen, te herzien, op een wijze die recht doet aan de prijscompensatie van de andere partners in de regeling.

Wij hebben kennis genomen van de beslissing van de provincie Gelderland om niet toe te treden tot de gemeenschappelijke regeling met ingang van 1 januari 2020. Wij betreuren dit, maar verzoeken u ons op de hoogte te houden van de voortgang en resultaten van de onderhandelingen met de provincie om alsnog toe te treden. Zeker gezien het voornemen van het Rijk om zich op termijn terug te trekken uit de regeling, lijkt het ons van groot belang dat de provincie alsnog toetreedt. Ook van uw onderhandelingen met het Rijk over haar voornemen zich terug te trekken uit de Gemeenschappelijke Regelingen RHC's verzoeken wij u ons op de hoogte te houden.

Stadskantoor - Eusebiusbuitensingel 53 • Postbus 59 • 6800 LK Arnhem
Telefoon 0800-1809 • Fax 026-3774830 • www.arnhem.nl

Voor de rest wensen wij u veel succes met de uitvoering van uw activiteiten.

Hoogachtend,

De griffier, De voorzitter,

i.a.a.: H. Harkema

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	17 juni 2020
Ter bespreking van	Instemmen met Zienswijze begroting 2021 Gelders Archief
Amendement van het lid	Çetintaş - Dobbe - Elfrink - SP
Titel Amendement	Ook Gelders Archief moet steentje bijdragen
Nummer / zaaknummer	**20A49** 472786
De ondergetekende(n) besluit(en) de volgende zienswijze in te dienen: De begroting van Het Gelders Archief dient zo te worden ingericht dat de gemeente Arnhem een structurele besparing van minimaal 5% op haar bijdrage aan Het Gelders Archief kan realiseren ingaande 2021.	
Toelichting: Coronarecessie en bezuinigingen dreigen	
Çetintaş - Dobbe - Elfrink - SP	

VERWORPEN

Voor 3

Tegen 35

Amendement "Ook Gelders Archief moet steentje bijdragen" (20A49)

GROENLINKS	0	6
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	0	1
Wiggers		

ChristenUnie	0	2
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	0	6
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	0	2
van Dillen		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	0	2
Usta		
Aydemir		

D66	0	5
Andeweg		
Loor		
Venhoek		
van Ommen		
van Iperen		

Arnhem Centraal	0	3
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	0	2
de Groot		
Eliëns		

PvdA	0	4
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

PARTIJ VOOR DE VRIJHEID	0	2
Verheij		
Sanders		

Totaal 38

Zienswijze begroting 2021 Gelders Archief

Voor de gemeenteraadsvergadering d.d.:	17 juni 2020
Zaaknummer:	
Portefeuillehouder:	H. de Vroome

.

Aan de gemeenteraad, 10 juni 2020

Het college stelt de raad voor een zienswijze in te dienen.

Ondanks het feit dat het raadsvoorstel een inhoudelijke zienswijze bevat, is het voorstel beleidsluw van aard. Bovendien heeft de raad dit voorstel pas op 3 juni ontvangen en is de deadline voor het indienen van de zienswijze 17 juni.

Het Dagelijks Bestuur van de Agendacommissie heeft daarom besloten dit voorstel direct, dat wil zeggen zonder voorafgaande raadskamerbespreking, toe te voegen aan de agenda van de besluitvormende vergadering.

De raadsadviseur, De voorzitter,

J.G.M. Kersten C.J.M. Kalthoff

RAADSVOORSTEL

Aan de gemeenteraad

Zaaknummer 472786

Onderwerp: Zienswijze begroting 2021 Gelders Archief

Voorstel

1. Kennis te nemen van de Ontwerpbegroting 2021 van de Gemeenschappelijke Regeling Gelders Archief.
2. Een zienswijze in te dienen bij het bestuur van het Gelders Archief, conform bijgevoegde (concept) zienswijzebrief.

Inleiding

Het Gelders Archief heeft op 7 april jl. de ontwerpbegroting 2021 inclusief programmaplan naar de deelnemers aan de Gemeenschappelijke Regeling gestuurd. Deze begroting is op 1 april jl. in concept vastgesteld door het Dagelijks Bestuur van het Gelders Archief, dat het college verzoekt de begroting voor te leggen aan de gemeenteraad voor het naar voren brengen van een eventuele zienswijze.
Het formuleren en indienen van een zienswijze op de Ontwerpbegroting 2021 Gelders Archief vormt een wezenlijk onderdeel van de begrotingscyclus en geeft de deelnemers aan de Gemeenschappelijke Regeling de mogelijkheid invloed uit te oefenen op het opstellen van de begroting.
De zienswijze kan vóór 18 juni 2020 kenbaar worden gemaakt aan het dagelijks bestuur van het Gelders Archief.

Beoogd effect

Met bijgaande (concept) zienswijzebrief het bestuur van Het Gelders Archief op de hoogte te brengen van de zienswijze van de raad op de Ontwerpbegroting 2021 van het Gelders Archief.

Argumenten

1.1 Toetreden provincie Gelderland tot Gemeenschappelijke Regeling Gelders Archief

Het was de bedoeling dat de provincie Gelderland met ingang van 1 januari 2020 toe zou treden tot de Gemeenschappelijke Regeling Gelders Archief. In november 2019 maakte de provincie echter bekend aan het Gelders Archief dat zij de toetreding wilde uitstellen. De belangrijkste reden hiervoor is dat het Rijk heeft aangegeven op termijn uit de gemeenschappelijke regelingen Regionale Historische Centra (RHC's) te willen treden en onderzoek te willen doen naar alternatieve vormen van samenwerking. Dit onderzoek zal in de loop van 2020 afgerond worden. In het licht van deze ontwikkeling leek het de provincie verstandiger toetreding uit te stellen en zich opnieuw te beraden, waarbij de uitkomst van het onderzoek van het Rijk meegenomen zal worden.

Arnhem GEMEENTE

1.2 Positie Rijk in Gemeenschappelijke Regelingen

Het Rijk heeft aangekondigd dat het zich op termijn wil terugtrekken uit de Gemeenschappelijke Regelingen Regionale Historische Centra (RHC's), waaronder het Gelders Archief. De voornaamste reden hiervoor is dat het Rijk zijn digitale archieven rechtstreeks onderbrengt in het e-depot van het Nationale Archief. Tussenkomst van de RHC's is hierbij niet (meer) noodzakelijk. De RHC's blijven wel verantwoordelijk voor het beheer van het analoge decentrale rijksarchief, waarvoor het Rijk een lumpsum wil blijven bijdragen. Het Rijk verwacht een overgangsperiode van vier jaar naar deze nieuwe situatie, die dus niet voor 2024 zal ingaan.

Kanttekeningen en risico's

1.1 Toetreden provincie Gelderland tot Gemeenschappelijke Regeling Gelders Archief

Door de beslissing van de provincie Gelderland om niet toe te treden tot de Gemeenschappelijke Regeling Gelders Archief bleef de eerder met de provincie overeengekomen Dienstverlenings-overeenkomst (DVO) in 2020 van kracht. Conform deze DVO is de financiële bijdrage van de provincie voor 2020 lager dan opgenomen in de begroting 2020, waar uitgegaan was van toetreding door de provincie. Dit negatieve verschil van ca. € 65.000 is een managementtarget voor 2020. Voor 2021 wordt een nieuwe DVO afgesloten met de provincie waarbij de financiële bijdrage van de provincie overeenkomt met de hoogte van de lumpsum die zij zou bijdragen als zij toegetreden was tot de Gemeenschappelijke Regeling. Ondertussen blijft het Gelders Archief in gesprek met de provincie over eventuele toetreding.

1.2 Positie Rijk in Gemeenschappelijke Regelingen

Met het voornemen van het Rijk om zich terug te trekken uit de gemeenschappelijke regelingen RHC's ontstaat er een nieuwe situatie voor het Gelders Archief, waarop het zich al dan niet in samenwerking met andere RHC's moet bezinnen en voorbereiden. Tot nu toe trekken de RHC's gezamenlijk op in de onderhandelingen met het Rijk. Het voornemen van het Rijk lijkt budgettair nog geen gevolgen te hebben, omdat het Rijk een overgangsperiode van vier jaar verwacht (tot in ieder geval 2024), waarin het aan zijn lumpsumverplichtingen blijft voldoen. Ook daarna zal het Rijk blijven bijdragen in de vorm van een lumpsum, die de hoogte heeft van de huidige bijdrage. Echter alleen voor het beheer van het analoge decentrale rijksarchief. Het alsnog toetreden van de provincie Gelderland tot de gemeenschappelijke regeling blijft in dit opzicht van groot belang.

Financiën

De voorgelegde conceptbegroting 2021 is sluitend en laat een consistent meerjarenbeeld zien. De coronacrisis heeft door de sterke afhankelijkheid van het Gelders Archief van de lumpsumbijdragen van de partners weinig tot geen invloed op de begroting. De lumpsumbijdrage van de gemeente Arnhem voor 2021 valt echter hoger uit dan waar rekening mee is gehouden in de begroting van de gemeente. Dit komt door het volgende. De bijdrage van het Rijk aan het Gelders Archief wordt jaarlijks aangepast met de prijscompensatie. De gemeenten in de gemeenschappelijke regeling volgen in deze het Rijk. Deze prijscompensatie wordt over het algemeen in de loop van het begrotingsjaar vastgesteld. Het Gelders Archief neemt in zijn begroting al een voorlopige raming (1%) op. In 2019 bedroeg de door het Rijk

vastgestelde prijscompensatie echter 2,75%. De doorwerking hiervan naar 2020 en 2021 zorgt voor een tekort op de begroting 2021 van Arnhem (ca. € 15.000). Dit tekort kan nog oplopen als de prijscompensatie 2020 van het Rijk hoger uitvalt dan de geraamde 1%. Een oplossing voor het ontstane tekort zal gezocht worden binnen de cultuurbegroting. Bij het effectief terugtreden van het Rijk uit de gemeenschappelijke regeling Gelders Archief zal de afspraak van het volgen van de prijscompensatie van het Rijk herzien worden.

Uitvoering

De zienswijzebrief wordt naar het Dagelijks Bestuur van het Gelders Archief gestuurd.

Communicatie

Zie onder Uitvoering.

Bijlagen

Stukken voor gemeenteraad

- Aanbiedingsbrief Begroting 2021 Gelders Archief
- Begroting 2021 Regionaal Historisch Centrum Gelders Archief
- Zienswijzebrief Begroting 2021 Gelders Archief

RAADSVOORSTEL

Besluit van

Zaaknummer 472786

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 26 mei 2020, nummer: 472786;

gelet op artikel 35 van de Gemeentewet;

besluit:

1. Kennis te nemen van de Ontwerpbegroting 2021 van de Gemeenschappelijke Regeling Gelders Archief.
2. Een zienswijze in te dienen bij het bestuur van het Gelders Archief, conform bijgevoegde (concept) zienswijzebrief.

De griffier, De voorzitter,

Gemeente Arnhem

bestuurlijkproces

Van: Andrieke Ollefers <a.ollefers@geldersarchief.nl>
Verzonden: dinsdag 7 april 2020 12:22
Aan: Info_Gemeente
CC: Hilbrand Harkema
Onderwerp: Ontwerpbegroting Gelders Archief 2021 t.b.v. B&W / gemeenteraad Arnhem
Bijlagen: Ontwerpbegroting Gelders Archief 2021 incl. programmaplan.pdf

Aan de gemeenteraad van de gemeente Arnhem
door tussenkomst van het college van B&W

Ons nummer: DB2020/2

Geacht college,

Conform artikel 18 van de Gemeenschappelijke Regeling Gelders Archief stelt het dagelijks bestuur jaarlijks vóór 15 april een ontwerpbegroting op voor het volgende kalenderjaar. Bijgevoegd vindt u de begroting 2021, met daarin opgenomen het programmaplan, zoals opgesteld door het dagelijks bestuur.

Ik verzoek u bijgevoegde begroting voor te leggen aan de gemeenteraad voor het naar voren brengen van eventuele zienswijzen.
Deze zienswijzen kunnen vóór 17 juni a.s. kenbaar worden gemaakt aan het dagelijks bestuur.

Mocht u hierover nog vragen hebben dan kunt u contact opnemen met de heer L.C.L. van Wijk (026-3521600).

Gelders Archief,
namens het dagelijks bestuur,

Dr. F.J.W. van Kan
Algemeen directeur

GELDERS ARCHIEF

Westervoortsedijk 67-D, 6827 AT Arnhem | 026 35 21 600 | 06 53 95 85 23 | www.geldersarchief.nl

**********disclaimer**********
De informatie verzonden met dit e-mail bericht en de bijlagen is uitsluitend bestemd voor de geadresseerde(n). Gebruik van deze informatie door anderen dan de geadresseerde(n) is verboden. De verzender neemt geen enkele verantwoording voor fouten of wijzigingen in de inhoud van dit bericht als gevolg van het verzenden via e-mail.

This information contained in this message and its attachments is intended only for use of the addressee. Anyone else may not use, copy or disclose to anyone any information contained in the message and its attachments. The sender does not accept any liability for any errors or omissions in the content of this message which arise as a result of e-mail transmission.

BEGROTING 2021

Regionaal Historisch Centrum Gelders Archief

Westervoortsedijk 67-D, 6827 AT Arnhem

INHOUDSOPGAVE

Beleidsbegroting

I Programmaplan

1. Programma Gelders Archief
2. Algemene dekkingsmiddelen
3. Kosten van overhead
4. Bedrag voor vennootschapsbelasting
5. Bedrag voor onvoorzien

II Paragrafen

1. Verslaglegging
2. Weerstandsvermogen en risicobeheersing
3. Onderhoud kapitaalgoederen
4. Financiering
5. Bedrijfsvoering
6. Verbonden partijen
7. Rechtmatigheid
8. Organisatiegegevens

Financiële begroting

III Baten en lasten met toelichting

IV Balans met toelichting

V Meerjarenraming 2022-2024

I PROGRAMMAPLAN

1. Programma Gelders Archief

INLEIDING

In het strategisch plan zijn missie, visie, doelstellingen en strategie van het Gelders Archief voor de komende vier jaar neergelegd. Dit programmaplan is daarvan een uitwerking en concretisering voor 2021.
Bij de formulering van het plan waren de uitkomsten van het onderzoek naar de wijze waarop het Rijks-e-Depot beschikbaar blijft voor de Regionaalhistorische Centra (RHC's) nog niet bekend, maar deze zouden kunnen leiden tot een bijstelling van dit plan.

MISSIE

Wij zijn een ondernemende en vernieuwende informatiebeheerder met een sterk accent op digitale dienstverlening en duurzame toegankelijkheid. We leveren een actieve bijdrage aan het informatiebeheer van onze Gelderse partners en beheren de aan ons toevertrouwde informatie integer en professioneel. Door deze op een laagdrempelige manier beschikbaar te stellen, dragen wij maximaal bij aan een ***transparante overheid*** *en zijn wij* ***historisch informatiecentrum*** *voor de geschiedenis van Gelderland en de regio Arnhem.*

VISIE

Wij zijn intermediair tussen onze collectie en het publiek (en onze partners), zo faciliteren we het (historisch) onderzoek. Wij leveren de ruwe data, zodat derden deze kunnen bewerken tot producten als boeken en tentoonstellingen.

DOELEN

Uit de missie en visie komen de volgende doelen voort:

Transparante overheid
Voor een goede relatie tussen burger en bestuur is transparantie levensvoorwaarde. Toegankelijke en duurzaam opgeslagen informatie draagt daar in het bijzonder aan bij. Nu ook het Gelders Archief steeds recenter gevormde archieven beheert, groeit onze bijdrage aan een transparante overheid. Met toezicht en advisering ondersteunt het Archief zijn partners bij een goed dynamisch informatiebeheer en denkt en helpt mee aan een open en transparante overheid.

Beschikbaar stellen van (historische) informatie
Voor het verspreiden van kennis over het verleden van Gelderland is onlinedienstverlening op hetzelfde niveau als dienstverlening in onze studiezaal noodzakelijk. Een optimale toegankelijkheid van de collectie vraagt om een zo groot mogelijke digitale beschikbaarheid van de collectie. De opname van digitale archiefbescheiden bevordert deze onlinedienstverlening, evenals het digitaliseren van bescheiden op verzoek. Onlineaanwezigheid op verschillende platforms en kanalen vergroot de zichtbaarheid van het Gelders Archief en heeft een positieve invloed op hoe burgers, partners en andere belanghebbenden het Gelders Archief beleven.

STRATEGIE

Om deze doelen te bereiken staan wij de volgende strategie voor:

Wij zijn aanwezig in de gehele informatiebeheerketen, van creatie tot en met presentatie

Concreet houdt dit in voor 2021:

- Onderzocht zal worden hoe het uitleningenverkeer van archiefstukken aan de partners kan worden gedigitaliseerd, rekening houdend met de voorwaarden die de AVG stelt. Digitale 'uitlening' is goed voor het fysieke behoud van de stukken (werkelijke uitlening is immers niet meer nodig) en helpt de medewerkers van onze partners bij hun zoekvraag.

- De onlinetoegankelijkheid wordt verder uitgebreid door de functionaliteit voor scanning op verzoek stapsgewijs te vergroten naar overheidsarchieven jonger dan 110 jaar. Helaas is het in verband met beperkingen in openbaarheid, de AVG en auteursrecht niet mogelijk om de hele collectie aan te bieden via deze dienst. Daarom zal nader worden onderzocht welke onderdelen van overheidsarchieven in aanmerking kunnen komen voor digitalisering. Ook worden stukken die in materieel slechte staat verkeren gedigitaliseerd, zodat de informatie die deze stukken bevatten weer beschikbaar komt voor publiek.
  Dankzij deze aanpassingen kunnen steeds meer bezoekers hun onderzoek online verrichten en is alleen voor specialistisch onderzoek en onderzoek in beperkt openbaar archiefmateriaal een bezoek aan de studiezaal noodzakelijk.

- Voor de uitbreiding van de onlinedienstverlening wordt in 2021 een pilot uitgevoerd met een chatbot. Dit is een geautomatiseerde oplossing waarbij vragen van burgers in een chatgesprek beantwoord kunnen worden zonder dat daar direct de tussenkomst van een medewerker nodig is. Deze vorm van dienstverlening komt naast het klantgericht begeleiden van de klant via de chat en 'mijn studiezaal' op de website van het Archief.
  Op deze manier kunnen de klanten die buiten de openingstijden van de reguliere chat ook antwoord krijgen op hun vragen. Daarnaast levert het gebruik van een chatbot veel kennis op over de informatievraag van de klant die als input kan worden gebruikt voor het verbeteren van de online dienstverlening en het vergroten van de onlinetoegankelijkheid.

- Op social media worden campagnes opgestart gericht op het vergroten van de naamsbekendheid van het Archief om daarmee een groter publiek te bereiken. Uiteindelijk doel is het publiek nog meer kennis te laten met de collectie van het Archief, duidelijker te maken wat deze collectie voor de individuele burger kan betekenen en meer te laten zien over het verleden van Gelderland. De contentstrategie die in 2020 zal zijn opgesteld is hierbij leidend, deze bevat strategische keuzes omtrent content en communicatie die leiden tot heldere richtlijnen en een eenduidige strategie voor alle communicatie-uitingen van het Archief.

- In 2021 en volgende jaren zullen nog (kilo)meters papieren overheidsarchief worden verworven. De verwerving van particuliere archieven en collecties, van belang voor het goed documenteren van maatschappelijke ontwikkelingen, wordt volgens een geactualiseerd acquisitieplan ter hand genomen.

- De archieven en collecties die nog niet toegankelijk zijn voor het publiek worden integraal bewerkt op grond van de klantvraag, het belang van een archief of collectie en de beschikbare middelen.

- Door in te zetten op archiving by design ondersteunt het Gelders Archief de zorgdragers in de eigen regio bij de optimalisatie van hun informatiehuishouding, zodat de duurzame toegankelijkheid van hun digitale archieven zoveel mogelijk geborgd wordt. Daarmee wordt een efficiënte en sluitende beheerketen met alle partners gecreëerd. Er wordt in 2021 een blauwdruk gemaakt voor het archiefbeheer van de toekomst.

- Door samen te werken en betrokken te zijn bij de creatie, vorming en inrichting van de informatiehuishouding van onze partners zorgen we ervoor dat processen zoals overbrenging, vernietiging, presentatie en duurzame toegankelijkheid op elkaar aansluiten en daarmee efficiënter en doelmatiger worden ingericht.

- We zetten in 2021 in op verdere professionalisering van onze medewerkers; daarbij speelt permanente educatie een hoofdrol.

- In het project Audio Visueel Archief Gelderland (AVAG) worden bewegend beeld en geluid gedigitaliseerd en ontsloten. Ook in 2021 zal AVAG de onlinetoegankelijkheid van bewegend beeld en geluid in de provincie bevorderen en derden daarbij desgewenst ondersteunen.

2. Algemene dekkingsmiddelen

Conform de Gemeenschappelijke Regeling Gelders Archief, artikel 16, worden de ter beschikking te stellen middelen verschaft door de minister en de gemeenten, door het verstrekken van jaarlijkse bijdragen, op basis van de begroting. Deze zijn vermeld in de Financiële Begroting (onderdeel III) als "lumpsum".

3. Kosten van overhead

De kosten voor de overhead van het Gelders Archief worden bepaald door de directe personele kosten. Deze betreffen 8 personen, die deels ook worden ingezet in het primaire proces of bij derden. In 2021 bedragen deze kosten naar verwachting € 500.000,-, dat betekent een overhead van 20%.

4. Bedrag voor vennootschapsbelasting

Vanaf 2016 zijn overheidsondernemingen belastingplichtig voor de vennootschapsbelasting. Het Nationaal Archief heeft overleg gevoerd met de Belastingdienst en het ministerie van Financiën over de positie van onder meer de RHC's in deze context; hier is geen gemeenschappelijk standpunt uit gekomen. Het Gelders Archief heeft de standpunten ten aanzien van de vennootschapsbelasting met BDO-adviseurs opgesteld en voorgelegd aan de belastingdienst. In juni 2018 heeft de belastingdienst aangegeven het Gelders Archief vooralsnog niet uit te nodigen om aangifte te doen. Met BDO-adviseurs is nu een nadere onderbouwing opgesteld voor het geval om een aangifte wordt gevraagd. Vanwege de verwachting dat hier geen fiscale consequenties uit voortkomen, wordt hier in de begroting geen rekening mee gehouden.

5. Bedrag voor onvoorzien

In de begroting van het Gelders Archief is geen bedrag opgenomen voor onvoorzien.

II PARAGRAFEN

1. Verslaglegging

In de Regeling Gelders Archief (RGA, art 16-23) zijn bepalingen opgenomen ten aanzien van de begroting, de meerjarenraming en de jaarstukken. De Wet Gemeenschappelijke Regelingen (GR) en de Gemeentewet (GW) schrijven voor dat iedere gemeenschappelijke regeling begrotings- en verantwoordingsstukken opstelt conform het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV). Dit besluit is ook van toepassing op het Gelders Archief; de betreffende stukken zijn conform de BBV opgesteld.
Het Gelders Archief voert één programma uit; er is geen nadere onderverdeling in deelprogramma's.

2. Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Bij het weerstandsvermogen gaat het om de mate waarin het Gelders Archief in staat is middelen vrij te maken om substantiële financiële tegenvallers op te vangen, zonder dat dit aanpassing van het beleid vereist. Een risico is de kans op het optreden van een positieve dan wel negatieve gebeurtenis van materieel belang, die niet voorzien is in de begroting van enig jaar.

Het Gelders Archief heeft tot doel "de belangen van de minister en de colleges bij alle aangelegenheden betreffende de archiefbescheiden, collecties, individuele documenten en dergelijke die berusten in de rijksarchiefbewaarplaats in de provincie en de archiefbewaarplaatsen van de gemeenten, in gezamenlijkheid te behartigen". Voor de bekostiging van de uitvoering van deze taken is het Gelders Archief nagenoeg geheel afhankelijk van de deelnemers.

Het weerstandsvermogen betreft de algemene reserve en bedraagt per 1 januari 2020 € 215.850. Dit betreft 5% van de deelnemersbijdragen in het GA. De mate waarin weerstandsvermogen wordt gevormd, wordt in belangrijke mate beïnvloed door de statuten (RGA art 22, lid 2), waarin is opgenomen dat de reserve in enig jaar niet meer dan 10% van de gezamenlijke bijdragen mag bedragen.

Risico's die van invloed kunnen zijn op de toekomstige cijfers zijn:
- Vertraging in de besluitvorming op bestuurlijk niveau;
- Sociaaleconomische ontwikkelingen die gevolgen hebben op subsidies;
- Wijziging in de hoogte van de bijdrage door de deelnemers;
- Wijzigingen in de gemeenschappelijke regeling;
- Calamiteiten ten aanzien van het gebouw;
- CAO aanpassingen;
- WW verplichtingen.

<u>EMU-saldo</u>
Het EMU-saldo geeft het gerealiseerde saldo van de ontvangsten en uitgaven van de organisatie weer, berekend op transactiebasis. In het onderstaande zijn de verwachtingen voor het begrotingsjaar en de meerjarenraming opgenomen.

Kengetal	2019	2020	Begroting 2021	2022	2023	2024
EMU-saldo	451.450	300.000	300.000	300.000	300.000	300.000

Kengetallen
Het BBV kent een verplichte set van financiële kengetallen. Naast de kengetallen dient een beoordeling van de onderlinge verhouding van de kengetallen in relatie tot de financiële positie te worden opgenomen.

Kengetal	2019	2020	Begroting 2021	2022	2023	2024
Netto schuldquote	367	375	375	375	375	375
Netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen	367	375	375	375	375	375
Solvabiliteitsratio	1%	1%	1%	1%	1%	1%
Structurele exploitatieruimte	0%	0%	0%	0%	0%	0%
Grondexploitatie	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Belastingcapaciteit	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.

Netto schuldquote
De netto schuld weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de gemeenschappelijke regeling ten opzichte van de eigen middelen. De netto schuldquote geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie. De Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) gaat uit van een norm van maximaal 130%. Hierbij geldt dus hoe lager hoe beter. Hierbij blijkt dat de huisvestingschuld van het Gelders Archief ten opzichte van de jaarlijkse inkomsten relatief hoog is en drukt op de langdurige vaste lasten van de organisatie.

Solvabiliteitsratio
Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de gemeenschappelijke regeling in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Onder solvabiliteitsratio wordt verstaan het eigen vermogen als percentage van het balanstotaal. De VNG gaat uit van een norm van minimaal 20%. Hierbij geldt dus hoe hoger hoe beter. Bij de beoordeling van dit kengetal moet in ogenschouw worden genomen, dat het Gelders Archief een gemeenschappelijke regeling is en sinds de oprichting een maximale reserve van 10% mag hebben.

Structurele exploitatieruimte
De structurele exploitatieruimte wordt bepaald door het saldo van de structurele baten en lasten en het saldo van de structurele onttrekkingen en toevoegingen aan reserves, te delen door de totale baten. Met behulp van dit kengetal kan worden beoordeeld in welke mate sprake is van een begrotingsevenwicht.

3. Onderhoud kapitaalgoederen

Het Gelders Archief beschikt over een gebouw en installaties waarvoor planmatig onderhoud nodig is. Het gebouw is eigendom en het volledige onderhoud van dit pand komt voor rekening van het Gelders Archief. Hiervoor is een meerjarenonderhoudsplan (MJOP) opgesteld. De afschrijvingen van het gebouw zijn gelijk aan de annuïtaire aflossingen van de lening.

4. Financiering

Door het Algemeen Bestuur is het normenkader voor rechtmatigheid vastgesteld in de Financiële Verordening. Hierbij dienen met name risico's bij financieringen beheersbaar te zijn en de kosten van geldleningen zo veel mogelijk beperkt.
Door de invoering van het schatkistbankieren zijn decentrale overheden verplicht hun (tijdelijk) overtollige middelen in de schatkist aan te houden. Per 1 januari 2020 wordt een bedrag van € 4.689.632 aangehouden

bij het Ministerie van Financiën. Het drempelbedrag (het bedrag dat gemiddeld buiten de schatkist mag worden gehouden) bedraagt € 250.000.

5. Bedrijfsvoering

Aan het hoofd van het openbaar lichaam Gelders Archief staat het algemeen bestuur. De voorzitter en twee leden van het algemeen bestuur hebben zitting in het dagelijks bestuur. De ambtelijke leiding van het Gelders Archief is belegd bij een door het algemeen bestuur benoemde algemeen directeur.
Het Gelders Archief kent drie afdelingen (Publiek, Collectie en Bedrijfsvoering) die tezamen één programma verzorgen: de uitvoering van de archiefwet voor de deelnemers in de GR. De organisatie heeft één managementteam, dat direct leiding geeft aan alle medewerkers en vrijwilligers.
Er is geen budgetverdeling; enkele medewerkers kunnen bestellingen doen tot maximaal € 500,- en daarboven is vooraf toestemming vereist van de directeur bedrijfsvoering.

6. Rechtmatigheid

In de Regeling Gelders Archief (RGA artikel 21) is opgenomen dat jaarlijks een jaarrekening wordt opgesteld met een verklaring omtrent getrouwheid en rechtmatigheid, afgegeven door een accountant. Het algemeen bestuur heeft (conform RGA artikel 24) nadere regels vastgesteld met betrekking tot de organisatie van de financiële administratie, het kasbeheer en de boekhouding in een Financiële Verordening en met betrekking tot de controle op de financiële administratie en het kasbeheer in een Controle Verordening.
Het gaat hierbij om de rechtmatigheid in het kader van de accountantscontrole, waarbij moet worden vastgesteld dat baten, lasten en balansmutaties rechtmatig tot stand zijn gekomen. Dit blijft beperkt tot handelingen waaruit financiële gevolgen voortkomen. Behalve een oordeel over de getrouwheid, wordt ook een expliciet oordeel gevraagd over rechtmatigheid. In het kort gezegd betekent dit dus dat de accountant een oordeel wordt gevraagd of gewerkt is volgens vastgestelde afspraken en regelgeving.

De afspraken zijn vastgelegd in de Administratieve Organisatie/Interne Beheersing (AO/IB), waarin de belangrijkste maatregelen zijn beschreven die gericht zijn op de informatieverstrekking voor de dagelijkse bedrijfsvoering, het kunnen beheersen van de organisatie en het hierover verantwoording af kunnen leggen. Er is vastgelegd hoe de processen verlopen, hoe de taken zijn verdeelt en wie welke bevoegdheden heeft. Er zijn tegengestelde belangen gecreëerd, zodat de kans op fraude en misbruik beperkt worden (functiescheiding). De mate waarin dit kan is overigens afhankelijk van de grootte van de organisatie. Er zijn autorisatietabellen opgesteld er wordt gebruik gemaakt van werkinstructies, werkprogramma's en standaardformulieren voor het goed laten functioneren van de AO/IB. Risico's op fraude in de crediteurenadministratie en/of betalingen worden jaarlijks gecontroleerd.

7. Verbonden partijen

Een verbonden partij is een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarin het Gelders Archief een bestuurlijk en een financieel belang heeft. Van een financieel belang is sprake bij het ter beschikking stellen van een bedrag dat niet verhaalbaar is indien de verbonden partij failliet gaat, onderscheidenlijk het bedrag waarvoor aansprakelijkheid bestaat indien de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt. Een bestuurlijk belang is aanwezig bij zeggenschap, hetzij uit hoofde van vertegenwoordiging in het bestuur hetzij uit hoofde van stemrecht. Het Gelders Archief heeft geen verbonden partij.
De directeur en medewerkers van het Gelders Archief zijn verbonden aan andere organisaties en met enkele daarvan vinden ook transacties plaats met het Gelders Archief. Deze worden altijd verricht op basis van contracten en vooraf afgesproken tarieven.

8. Organisatiegegevens

Statutaire naam : Gelders Archief
Vestigingsplaats : Arnhem
Rechtsvorm : Openbaar lichaam op basis van de wet gemeenschappelijke regelingen (WGR)
Locaties : Westervoortsedijk 67-D, 6827AT Arnhem

Doelstellingen
Het Gelders Archief heeft tot doel "de belangen van de minister en de colleges bij alle aangelegenheden betreffende de archiefbescheiden, collecties, individuele documenten en dergelijke die berusten in de rijksarchiefbewaarplaats in de provincie en de archiefbewaarplaatsen van de gemeenten, in gezamenlijkheid te behartigen".

Directie
De directie wordt gevoerd door de heer dr. F.J.W. van Kan. De directeur valt onder de Wet Normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT). De bezoldiging van de directeur ligt onder het van toepassing zijnde WNT-maximum.

Bestuur (op 1 januari 2020)

Naam	Namens	AB	DB
A.M.C.J. Ponsioen	Rijk	vz	Vz
E.G. Jansen	Rijk	lid	
M. Engelhard	Rijk	lid	
H.E. de Vroome	Arnhem	lid	lid
J. van Dellen	Arnhem	lid	
A.M.J. Schaap	RRR	lid	lid

De bestuursleden vallen onder de Wet Normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT). De bezoldiging van de bestuursleden ligt onder het van toepassing zijnde WNT-maximum.

III BATEN EN LASTEN MET TOELICHTING

	Jaarrekening 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
Opbrengsten			
Lumpsum Rijk	2.293.903	2.316.842	2.380.323
DVO prv Gelderland	502.165	572.330	588.016
Lumpsum Arnhem	1.090.970	1.054.512	1.083.408
Lumpsum Rheden	211.665	230.547	236.859
Lumpsum Renkum	164.583	168.081	172.690
Lumpsum Rozendaal	4.375	11.190	11.494
Prijscompensatie 2019 (2,74%)	116.750	43.535	44.728
Bijdragen lumpsum	4.384.411	4.397.037	4.517.518
Programmageld e-Depot	266.190	268.555	266.190
Overige opbrengsten	1.801	5.000	5.000
Opbrengsten projecten	112.562	100.000	100.000
Opbrengsten diensten overheid	301.152	322.000	345.000
Opbrengsten diensten derden	125.253	96.600	110.000
Totaal opbrengsten	5.191.370	5.189.192	5.343.708
Kosten			
Personeelskosten	2.847.242	2.950.692	3.115.208
Huisvestingskosten	1.645.123	1.565.000	1.570.000
ICT kosten	239.010	240.000	245.000
E-Depot kosten	11.061	25.000	35.000
Organisatiekosten	252.638	280.000	250.000
Projecten	176.080	100.000	100.000
Zakelijke diensten overheid	11.224	25.000	25.000
Zakelijke diensten derden	2.701	3.000	3.000
Financiële baten & lasten	13	500	500
Totaal kosten	5.185.090	5.189.192	5.343.708
Resultaat	6.280	0	0

De begroting 2021 sluit dekkend af**.** In het onderstaande wordt een toelichting gegeven van de posten in de begroting. De vermelde bedragen zijn in € 1.000.

1) Bijdragen lumpsum
   De lumpsumfinanciering is opgesteld conform de Regeling Gelders Archief (bijgesteld vanaf 2020 vanwege de wijziging in de lumpsumfinanciering), inclusief een begroting van de prijscompensatie van 1%. De prijscompensatie wordt jaarlijks vastgesteld door de minister; de andere deelnemers volgen in deze de minister.

2) Bijdragen lumpsum e-Depot
   De ingangsdatum voor de lumpsum voor het e-Depot wordt individueel door de partners in de Regeling vastgesteld; de inspanning en kosten daarbij ook. Vooralsnog is hier het programmageld DTR voor de Rijkscollectie (ad € 153) en de opdracht van de Provincie Gelderland opgenomen.

3) Overige opbrengsten
   Dit betreft opbrengsten publiek, collecties en specifieke subsidies. Daarnaast worden hier de inkomsten opgenomen van de projecten, zakelijke diensten overheid en zakelijke diensten derden; de directe kosten hiervan worden apart zichtbaar opgenomen.

4) Personele kosten
   Dit bestaat uit de volgende onderdelen:
   a) personele kosten van de medewerkers met een aanstelling bij het Gelders Archief.
   b) inhuur tijdelijke krachten voor additionele of projectmatige werkzaamheden.
   c) de reis- en verblijfkosten van medewerkers, de kosten van stagiaires en vrijwilligers, de opleidingskosten en de overige personeelskosten.

   Hier zijn dus ook de personele kosten opgenomen van de projecten en zakelijke diensten.

5) Huisvestingskosten
   De huisvestingslasten betreffen de rente en afschrijvingskosten van het gebouw, alsmede de overige exploitatie en onderhoudskosten.

6) ICT-kosten
   Hieronder vallen alle licentiekosten, datacommunicatie, afschrijvingen en onderhoudskosten.

7) Organisatiekosten
   De post organisatiekosten betreft contributies, abonnementen en kantoorkosten.

8) Projecten
   Deze kosten betreffen met name digitaliseringsprojecten en de kosten voor het project AVAG.

9) Zakelijke diensten overheid
   Dit betreft opdrachten voor overheidsorganisaties in de uitvoering van wettelijke taken. In deze post is ook het project e-Depot opgenomen, waarin nu de kosten worden genomen ter voorbereiding van de nieuwe werkzaamheden voor het Gelders Archief.

10) Zakelijke diensten derden
    Dit betreft opdrachten bij bedrijfsarchieven, de detachering van personeel en de dienstverlening aan andere organisaties in het gebouw.

IV BALANS MET TOELICHTING

	31-12-2019	31-12-2020
VASTE ACTIVA		
Materiële vaste activa		
Investeringen met een economisch nut	15.530.670	15.500.000
	15.530.670	15.500.000
VLOTTENDE ACTIVA		
Voorraden	0	0
Uitzettingen rentetypische looptijd < 1 jaar		
Overige vorderingen	4.229	10.000
Liquide middelen	4.810.848	4.500.000
Overlopende activa		
Overige transitoria die t.l.v. volgende jaren komen	126.885	100.000
	4.941.962	4.750.000
Totaal activa	20.472.631	20.110.000
VASTE PASSIVA		
Eigen vermogen		
Algemene reserve	209.570	215.850
Gerealiseerde resultaat lopend jaar	6.280	0
Voorzieningen		
Voorziening groot onderhoud	877.515	950.000
Voorziening vakantiedagen	62.280	0
Vaste schulden rentetypische looptijd > 1 jaar		
Binnenlandse banken	18.123.107	18.123.107
	19.278.753	19.288.957
VLOTTENDE PASSIVA		
Netto vlottende schulden rentetypische looptijd < 1 jaar		
Overige schulden	602.882	400.000
Overlopende passiva	590.996	421.043
	1.193.879	821.043
Totaal passiva	20.472.631	20.110.000

Materiële vaste activa
Toelichting afschrijvingstermijnen:
- Grond (0 jaar), Gebouw & terrein (30 jaar)
- Inventaris (10 jaar), Apparatuur (5 jaar), Software (5 jaar) en ICT (3 jaar)

Overige vorderingen
Dit betreft het verwachte saldo debiteuren per 31 december.

Liquide middelen
Dit betreft het verwacht saldo van de liquide middelen per 31 december.
Bij schatkistbankieren OCW is een drempelbedrag afgesproken van € 250.000. Behoudens perioden waarin de bijdragen van de deelnemers worden ontvangen of grote uitgaven staan gepland, wordt het drempelbedrag niet overschreden.

Overlopende activa
Dit betreft de verwachte overlopende activa op basis van de ervaringen in het verleden.

Algemene reserve
In de begroting wordt een resultaat nihil verwacht, waardoor geen wijzigingen optreden in het eigen vermogen.

Voorziening groot onderhoud
De voorziening zal naar verwachting de komende jaren toenemen voor de dekking van de vervangingsinvesteringen op termijn.

Voorziening vakantiedagen
De voorziening is niet verplicht volgens de BBV en wordt in 2020 beëindigd.

Vaste schulden met rentetypische looptijd > 1 jaar
Er zijn twee leningen afgesloten bij de Bank Nederlandse Gemeenten te Den Haag. De totale hoofdsom van de lening BNG bedraagt 21.000.000. Van de resterende looptijd is € 16.422.000 langer dan vijf jaar. De gemiddelde rentevoet bedraagt 4,36%.

Lening	Rente	Ingangsdatum	Looptijd in jaren	Aflossing 2019	Aflossing 2020
€ 5.000.000 (aflossingsvrij)	4.35	01-10-2010	40	0	0
€ 16.000.000 (annuïtair)	4.38	01-07-2011	30	361.306	377.132

Overige schulden
Dit betreft de verwachte overige schulden op basis van de ervaringen in het verleden.

Overlopende passiva
Dit betreft de verwachte overlopende passiva op basis van de ervaringen in het verleden.

V MEERJARENRAMING 2022-2024

	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
Opbrengsten			
Lumpsum Rijk	2.404.126	2.428.167	2.452.449
DVO prv Gelderland	593.896	599.835	605.833
Lumpsum Arnhem	1.094.242	1.105.185	1.116.236
Lumpsum Rheden	239.228	241.620	244.036
Lumpsum Renkum	174.417	176.161	177.923
Lumpsum Rozendaal	11.609	11.725	11.842
Prijscompensatie (1%)	45.175	45.627	46.083
Bijdragen lumpsum	4.562.693	4.608.320	4.654.403
Programmageld e-Depot Rijkscollectie	268.555	268.555	268.555
Overige opbrengsten	5.000	5.000	5.000
Opbrengsten projecten	100.000	100.000	100.000
Opbrengsten diensten overheid	360.000	365.000	370.000
Opbrengsten diensten derden	110.000	110.000	110.000
Totaal opbrengsten	5.406.248	5.456.875	5.507.958
Kosten			
Personeelskosten	3.162.748	3.198.375	3.234.458
Huisvestingskosten	1.575.000	1.580.000	1.585.000
ICT kosten	250.000	255.000	260.000
E-Depot kosten	35.000	35.000	35.000
Organisatiekosten	255.000	260.000	265.000
Projecten	100.000	100.000	100.000
Zakelijke diensten overheid	25.000	25.000	25.000
Zakelijke diensten derden	3.000	3.000	3.000
Financiële baten & lasten	500	500	500
Totaal kosten	5.406.248	5.456.875	5.507.958
Resultaat	0	0	0

De meerjarenraming geeft een extrapolatie van de begroting 2021.

Gelders Archief
T.a.v. Het Bestuur
Westervoortsedijk 67-D
6827 AT ARNHEM

Datum	: PM
Uw kenmerk	: DB2020/2
Zaaknummer	: 472786
Contactpersoon	: Hilbrand Harkema
Telefoonnummer	: 026 3775307

Onderwerp: zienswijze begroting incl. programmaplan 2021

Geacht bestuur,

In uw brief van 7 april 2020 biedt u de gemeente Arnhem de ontwerpbegroting 2021 van het Gelders Archief aan. U vraagt de gemeente omtrent deze ontwerpbegroting en programmaplan een zienswijze in te dienen vóór 18 juni 2020. Daarna wordt de begroting ter goedkeuring voorgelegd aan uw Algemeen Bestuur (AB). Via deze brief stellen wij u op de hoogte van de zienswijze van de raad op de Begroting 2021 van het Gelders Archief.

Wij constateren dat de ontwerpbegroting 2021 sluitend is en daarnaast een consistent meerjarenbeeld geeft. De in de begroting opgevoerde lumpsumbijdrage voor de gemeente Arnhem valt echter niet binnen de begroting van de gemeente Arnhem. Dit heeft vooral te maken met het principe dat de partners in de gemeenschappelijke regeling de prijscompensatie, zoals die wordt vastgesteld door het Rijk, volgen. Het moment waarop het Rijk deze prijscompensatie vaststelt is vaak te laat om mee te kunnen nemen in het opstellen van de gemeentelijke begrotingen. In de gemeentelijke begroting is rekening gehouden met een prijscompensatie van 1%, zoals u ook voorstelt in uw ontwerpbegroting. De daadwerkelijke prijscompensatie, zoals op een later moment voorgesteld door het Rijk, valt vaak echter hoger uit. Hierdoor ontstaat een negatief verschil op deze begrotingen. Wij verzoeken u in uw bestuur aandacht te besteden aan dit punt zodat begrotingsverschillen tot een minimum beperkt blijven. Wij zijn op de hoogte van het voornemen van het Rijk om zich op termijn terug te trekken als partner in de gemeenschappelijke regeling. Wij verzoeken u op dat moment de in uw statuten vastgelegde afspraak, om de prijscompensatie van het Rijk te volgen, te herzien, op een wijze die recht doet aan de prijscompensatie van de andere partners in de regeling.

Wij hebben kennis genomen van de beslissing van de provincie Gelderland om niet toe te treden tot de gemeenschappelijke regeling met ingang van 1 januari 2020. Wij betreuren dit, maar verzoeken u ons op de hoogte te houden van de voortgang en resultaten van de onderhandelingen met de provincie om alsnog toe te treden. Zeker gezien het voornemen van het Rijk om zich op termijn terug te trekken uit de regeling, lijkt het ons van groot belang dat de provincie alsnog toetreedt. Ook van uw onderhandelingen met het Rijk over haar voornemen zich terug te trekken uit de Gemeenschappelijke Regelingen RHC's verzoeken wij u ons op de hoogte te houden.

Voor de rest wensen wij u veel succes met de uitvoering van uw activiteiten.

Hoogachtend,

De griffier, De voorzitter,

i.a.a.: H. Harkema

Stadskantoor - Eusebiusbuitensingel 53 • Postbus 59 • 6800 LK Arnhem
Telefoon 0800-1809 • Fax 026-3774830 • www.arnhem.nl

GEMEENTE Arnhem

Besluit van 17 juni 2020

Zaaknummer 421208

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het raadsvoorstel;

gelet op artikel 7:1, eerste lid, in samenhang met artikel 8:1, eerste lid, van de Algemene wet bestuursrecht;

besluit:

het bezwaar van de heer N.K.J. Wiggers, in zijn hoedanigheid als fractievoorzitter van de Arnhemse Ouderen Partij tegen het besluit van de raad van de gemeente Arnhem van 4 november 2019 ongegrond te verklaren en het bestreden besluit te handhaven en daarbij het raadsvoorstel met zaaknummer 409211 als onderdeel van de beschikking op bezwaar mee te zenden.

De griffier,

De voorzitter,

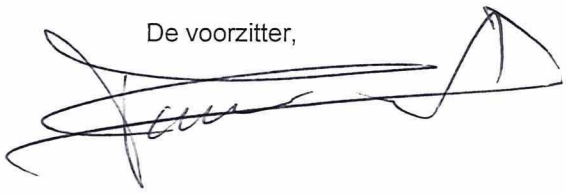

RAADSVOORSTEL

Aan de gemeenteraad

Zaaknummers **421208**

Onderwerp: Beslissing op het bezwaarschrift van de heer N.K.J. Wiggers, in zijn hoedanigheid als fractievoorzitter van de Arnhemse Ouderen Partij

Voorstel

Te besluiten de bezwaren van de heer N.K.J. Wiggers, in zijn hoedanigheid als fractievoorzitter van de Arnhemse Ouderen Partij (verder: AOP), tegen het besluit van de raad van de gemeente Arnhem van 4 november 2019 ongegrond te verklaren en het bestreden besluit te handhaven onder aanvulling van de motivering door het raadsvoorstel als onderdeel van de beschikking op bezwaar mee te zenden.

Inleiding

De raad heeft op 3 juli 2019, op basis van de door de fractie AOP verstrekte verantwoording, de hoogte van de fractievergoeding (verder: subsidie) over de jaren 2017 en 2018 definitief vastgesteld. Tegen deze beslissingen was bezwaar gemaakt, maar de bezwaren zijn later ingetrokken zodat de beslissingen onherroepelijk zijn geworden. De fractie heeft over de jaren 2017 en 2018 een voorschot van in totaal € 25.910 ontvangen en had op basis van voornoemde beschikkingen recht op een bedrag van € 10.388,37.
Bij besluit van 30 oktober 2019 heeft de raad besloten de niet verantwoorde gelden van de fractie terug te vorderen en dit bedrag (€ 15.521,54) te verrekenen met de subsidies over de jaren 2019, 2020 en 2021. Tegen dat besluit heeft de heer N.K.J. Wiggers, in zijn hoedanigheid als fractievoorzitter AOP, bezwaar gemaakt. De bezwaarschriften zijn ter advisering voorgelegd aan de algemene bezwaarschriftencommissie. Voornoemd bezwaarschrift is behandeld in de hoorzitting van 21 april 2020. De heer Wiggers heeft hierbij afgezien van de mogelijkheid om te worden gehoord. Hierna heeft de bezwaarschriftencommissie bijgevoegd advies uitgebracht. Door de raad dient vervolgens een beslissing op het bezwaarschrift te worden genomen.

Beoogd effect

Met het voorstel wordt beoogd een beslissing te nemen op het bezwaarschrift, conform het advies van de algemene bezwaarschriftencommissie.

Argumenten

Arnhem GEMEENTE

1. In bezwaar is door bezwaarde gesteld dat de huidige fractie ten onrechte wordt betrokken in de afdoening van de oude fractie. Hieromtrent overweegt de commissie dat de bepalingen in de Verordening ambtelijke bijstand en fractieondersteuning 2018 (verder: de verordening) omtrent de financiële bijdragen over de fractiebijdragen alle betrekking hebben op de groeperingen in de raad (fracties) en op fractieniveau zijn geredigeerd. De gelden komen toe aan de fractie en worden door de fractie verantwoord. Dat er inmiddels een personele wijziging in de fractiesamenstelling heeft plaatsgevonden doet aan voorgaande niets af. Naar het oordeel van de commissie is ondanks de personele wijziging wel sprake van een continuïteit
in de fractie van de oude naar de nieuwe fractie in de raad. Het bezwaar slaagt dan ook niet.
Het bezwaar dat bezwaarde onbekend is met de subsidiebeschikkingen 2017 en 2018 waar de brief van 4 november 2019 aan refereert, kan ook niet slagen. Het betreft hier de subsidiebeschikkingen, die door de raad bij besluit van 3 juli 2019 zijn vastgesteld en op 10 juli 2019 aan de fractie in de persoon van bezwaarde zijn verzonden. Daartegen is ook bezwaar gemaakt door bezwaarde (dat later weer is ingetrokken). De stelling dat hij met deze beschikkingen onbekend is acht de commissie dan ook niet aannemelijk.

2. Bezwaarde heeft verder, onder verwijzing naar jurisprudentie, gesteld dat hij ten onrechte in de afdoening van de subsidies over 2017 en 2018 wordt betrokken en dat de raad de erfgenamen van zijn voorganger in de raad dient aan te spreken.
In de aangehaalde jurisprudentie werden individuele leden van de fractie aangesproken tot terugbetaling van de subsidies. Dat is hier het niet geval. Het bestreden besluit stelt bezwaarde niet persoonlijk aansprakelijk, noch raakt het besluit bezwaarde in diens privévermogen. Beide uitspraken zijn in zoverre hier dan ook niet van toepassing.

3. Ook de stelling dat bezwaarde bij zijn installatie niet over de verstrekte voorschotten over 2017 en 2018 is bericht, doet aan voorgaande niets af. In 2017 en 2018 zijn wel voorschotbeschikkingen over de financiële bijdragen verstuurd aan de fractie, maar er bestaat rechtens geen verplichting deze voorschotten opnieuw te berichten en te beschikken bij een personele wijziging in de bezetting van de fractie. In zoverre bezwaarde daarmee betoogt dat hij als subsidieontvanger daarover niet behoorlijk bericht is gaat dat ook niet op, nu het bestreden besluit zich richt op de fractie en verrekend wordt met de bijdragen ten behoeve van de fractie over de jaren 2019 tot en met 2021. Om die reden, verrekening met andere tijdvakken, gaat de stelling dat de raad de erfgenamen van de vorige fractievoorzitter dient aan te spreken naar het oordeel van de commissie ook niet op.

4. Ten aanzien van de stelling dat er vooraf geen voorwaarden worden gesteld aan de jaarlijkse financiële bijdrage voor de fractieondersteuning overweegt de commissie dat de verordening in artikel 5 dwingend de besteding voor schrijft. De fracties zijn dus niet geheel vrij in de bestedingsdoeleinden van de jaarlijkse bijdrage. Middels de rekening en verantwoordingsplicht wordt door de raad hierop ook gecontroleerd. Gezien deze bepalingen treft het bezwaar dan ook geen doel.

5. Bezwaarde heeft in zijn bezwaarschrift ook gesteld dat van de subsidie over 2019 reeds een voorschot van € 5000, - is ontvangen en verzoekt het resterende deel ad € 6000, - uit te betalen. De commissie overweegt daartoe dat door de verrekening van de teruggevorderde gelden met de subsidies over de jaren 2019, 2020 en 2020 er geen recht bestaat op meer dan reeds over 2019 is uitgekeerd. Aan dit verzoek kan dus niet worden tegemoet gekomen. De commissie wijst erop dat ook over de jaren 2020 en 2021 geen recht bestaat op uitbetaling van de volledige subsidie.

6. De commissie schrijft in haar advies dat het besluit van 4 november 2019 uitgebreider gemotiveerd dient te worden door het raadsvoorstel van 17 september alsnog bij het besluit op bezwaar mee te zenden. Hoewel dit, in afwijking van het standpunt van de commissie hieromtrent, reeds bij het primaire besluit is geschied, is er geen belemmering om dit, met overneming van het commissieadvies, nogmaals te doen.

7. De commissie concludeert dat de raad op grond van artikel 4, vijfde lid van de verordening in samenhang met artikel 4:57, derde lid, Awb bevoegd is de niet verantwoorde subsidiegelden van de fractie terug te vorderen en te verrekenen met de subsidies over de jaren 2019 tot en met 2021. De argumenten die in bezwaar daartegen zijn aangevoerd maken niet dat de raad van die bevoegdheid geen gebruik mag maken. De gelden zijn naar het oordeel van de commissie terecht en op goede gronden teruggevorderd en verrekend.

   Gelet op het hiervoor overwogene acht de commissie het bezwaar ongegrond. Het bestreden besluit kan in stand blijven onder aanvulling van de motivering als hiervoor bedoeld.

8. Voor de argumenten wordt verder verwezen naar het bijgevoegde advies van de algemene bezwaarschriftencommissie.

Kanttekeningen en risico's

Tegen het besluit tot ongegrondverklaring van het bezwaar kan beroep bij de bestuursrechter worden ingediend.

Financiën

Er zijn geen financiële gevolgen.

Uitvoering

Dit is niet aan de orde.

Communicatie

Het besluit wordt aan de bezwaarmaker toegezonden.

Bijlagen

Stukken voor gemeenteraad

- Concept-raadsbesluit
- Advies van de algemene bezwaarschriftencommissie van 11 mei 2020
- Verslag van de hoorzitting van de bezwaarschriftencommissie
- Bezwaarschrift, gedateerd 16 juli 2019 ontvangen op 17 november 2019
- Aanvullend bezwaarschrift van 16 februari 2020, met bijlage

Ter inzage stukken voor gemeenteraad

- Geen

RAADSVOORSTEL

Besluit van	
Zaaknummer	421208

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het raadsvoorstel;

gelet op artikel 7:1, eerste lid, in samenhang met artikel 8:1, eerste lid, van de Algemene wet bestuursrecht;

besluit:

het bezwaar van de heer N.K.J. Wiggers, in zijn hoedanigheid als fractievoorzitter van de Arnhemse Ouderen Partij tegen het besluit van de raad van de gemeente Arnhem van 4 november 2019 ongegrond te verklaren en het bestreden besluit te handhaven en daarbij het raadsvoorstel met zaaknummer 409211 als onderdeel van de beschikking op bezwaar mee te zenden.

De griffier, De voorzitter,

Gemeente Arnhem

GEMEENTE Arnhem

Arnhemse Ouderen Partij
Dhr. N.K.J. Wiggers, fractievoorzitter

Datum	:	
Uw kenmerk	:	
Ons kenmerk	:	
Zaaknummer	:	421208
Contactpersoon	:	
Telefoonnummer	:	

Onderwerp: Beschikking op bezwaar

Geachte heer Wiggers,

Uw bezwaarschrift tegen de beschikking van 4 november 2019, is door ons behandeld. Uw bezwaarschrift is voorgelegd aan de algemene bezwaarschriftencommissie. Het bezwaarschrift is behandeld in de hoorzitting van 21 april 2020. U heeft daarbij geen gebruik gemaakt van de gelegenheid gehoord te worden. De algemene bezwaarschriftencommissie heeft op 11 mei 2020 advies uitgebracht.

Besluit

Na de behandeling van het bezwaarschrift heeft de raad, met overneming van het advies van de bezwaarschriftencommissie, besloten uw bezwaar ongegrond te verklaren.

Motivering van het besluit
In bezwaar is door u gesteld dat de huidige fractie ten onrechte wordt betrokken in de afdoening van de oude fractie. Hieromtrent overweegt de commissie dat de bepalingen in de Verordening ambtelijke bijstand en fractieondersteuning 2018 (verder: de verordening) omtrent de financiële bijdragen over de fractiebijdragen alle betrekking hebben op de groeperingen in de raad (fracties) en op fractieniveau zijn geredigeerd. De gelden komen toe aan de fractie en worden door de fractie verantwoord. Dat er inmiddels een personele wijziging in de fractiesamenstelling heeft plaatsgevonden doet aan voorgaande niets af. Naar het oordeel van de commissie is ondanks de personele wijziging wel sprake van een continuïteit in de fractie van de oude naar de nieuwe fractie in de raad. Het bezwaar slaagt dan ook niet.

Het bezwaar dat u onbekend bent met de subsidiebeschikkingen 2017 en 2018 waar de brief van 4 november 2019 aan refereert, kan ook niet slagen. Het betreft hier de subsidiebeschikkingen, die door de raad bij besluit van 3 juli 2019 zijn vastgesteld en op 10 juli 2019 aan de fractie in de persoon van bezwaarde zijn verzonden. Daartegen is ook bezwaar gemaakt door bezwaarde (dat later weer is

ingetrokken). De stelling dat hij met deze beschikkingen onbekend is acht de commissie dan ook niet aannemelijk.

U heeft verder, onder verwijzing naar jurisprudentie, gesteld dat u ten onrechte in de afdoening van de subsidies over 2017 en 2018 wordt betrokken en dat de raad de erfgenamen van uw voorganger in de raad dient aan te spreken.
In de aangehaalde jurisprudentie werden individuele leden van de fractie aangesproken tot terugbetaling van de subsidies. Dat is hier het niet geval. Het bestreden besluit stelt bezwaarde niet persoonlijk aansprakelijk, noch raakt het besluit bezwaarde in diens privévermogen. Beide uitspraken zijn in zoverre hier dan ook niet van toepassing.

Ook de stelling dat uw bij uw installatie niet over de verstrekte voorschotten over 2017 en 2018 bent bericht, doet aan voorgaande niets af. In 2017 en 2018 zijn wel voorschotbeschikkingen over de financiële bijdragen verstuurd aan de fractie, maar er bestaat rechtens geen verplichting deze voorschotten opnieuw te berichten en te beschikken bij een personele wijziging in de bezetting van de fractie. In zoverre u daarmee betoogt dat u als subsidieontvanger daarover niet behoorlijk bericht bent gaat dat ook niet op, nu het bestreden besluit zich richt op de fractie en verrekend wordt met de bijdragen ten behoeve van de fractie over de jaren 2019 tot en met 2021. Om die reden, verrekening met andere tijdvakken, gaat de stelling dat de raad de erfgenamen van de vorige fractievoorzitter dient aan te spreken naar het oordeel van de commissie ook niet op.

Ten aanzien van de stelling dat er vooraf geen voorwaarden worden gesteld aan de jaarlijkse financiële bijdrage voor de fractieondersteuning overweegt de commissie dat de verordening in artikel 5 dwingend de besteding voorschrijft. De fracties zijn dus niet geheel vrij in de bestedingsdoeleinden van de jaarlijkse bijdrage. Middels de rekening en verantwoordingsplicht wordt door de raad hierop ook gecontroleerd. Gezien deze bepalingen treft het bezwaar dan ook geen doel.

U heeft in uw bezwaarschrift ook gesteld dat van de subsidie over 2019 reeds een voorschot van € 5000,- is ontvangen en verzoekt het resterende deel ad € 6000,- uit te betalen. De commissie overweegt daartoe dat door de verrekening van de teruggevorderde gelden met de subsidies over de jaren 2019, 2020 en 2020 er geen recht bestaat op meer dan reeds over 2019 is uitgekeerd. Aan dit verzoek kan dus niet worden tegemoet gekomen. De commissie wijst erop dat ook over de jaren 2020 en 2021 geen recht bestaat op uitbetaling van de volledige subsidie.

De commissie schrijft in haar advies dat het besluit van 4 november 2019 uitgebreider gemotiveerd dient te worden door het raadsvoorstel van 17 september alsnog bij het besluit op bezwaar mee te

zenden. Hoewel dit, in afwijking van het standpunt van de commissie hieromtrent, reeds bij het primaire besluit is geschied, is er geen belemmering om dit, met overneming van het commissieadvies, nogmaals te doen. Genoemd raadsvoorstel treft u daartoe als bijlage aan.

De commissie concludeert dat de raad op grond van artikel 4, vijfde lid van de verordening in samenhang met artikel 4:57, derde lid, Awb bevoegd is de niet verantwoorde subsidiegelden van de fractie terug te vorderen en te verrekenen met de subsidies over de jaren 2019 tot en met 2021. De argumenten die in bezwaar daartegen zijn aangevoerd maken niet dat de raad van die bevoegdheid geen gebruik mag maken. De gelden zijn naar het oordeel van de commissie terecht en op goede gronden teruggevorderd en verrekend.

Gelet op het hiervoor overwogene acht de commissie het bezwaar ongegrond. Het bestreden besluit kan in stand blijven onder aanvulling van de motivering als hiervoor bedoeld.

Voor de verdere motivering van ons besluit verwijzen wij tevens naar het advies van de commissie. Dit advies treft u aan als bijlage bij dit besluit. Ook is het verslag van de hoorzitting bijgevoegd.

Mogelijkheid van beroep

Als u het met dit besluit niet eens bent, kunt u hiertegen beroep instellen. U moet dat schriftelijk doen binnen zes weken na de dag waarop dit besluit aan u is verzonden.
Het beroepschrift stuurt u samen met een kopie van dit besluit naar de Rechtbank Gelderland, Team Bestuursrecht, Postbus 9030, 6800 EM Arnhem. In uw beroepschrift moet u vermelden waarom u het niet eens bent met dit besluit.

Het indienen van een beroepschrift schorst niet de werking van het besluit op bezwaar. Als daar aanleiding voor is, kunt u in een spoedprocedure vragen om een voorlopige voorziening bij de voorzieningenrechter van de Rechtbank Gelderland op genoemd adres. U dient het verzoek schriftelijk in te dienen, samen met het ingediende beroepschrift.

Hoogachtend,
De raad van de gemeente Arnhem
Namens de raad,

De griffier, De voorzitter,

Bijlagen:

1. Advies van de bezwaarschriftencommissie
2. Verslag van de hoorzitting van de bezwaarschriftencommissie
3. Raadsvoorstel met zaaknummer 409211

Koningstraat 38 • Postbus 9029 • 6800 EL Arnhem
Telefoon 0800-1809 • Fax 026 - 3774830

Algemene

Bezwaarschriftencommissie

Advies van de algemene bezwaarschriftencommissie inzake het bezwaarschrift van de heer N.K.J. Wiggers, in zijn hoedanigheid als fractievoorzitter van de Arnhemse Ouderen Partij, tegen het besluit van de raad van de gemeente Arnhem van 30 oktober 2019, verzonden 4 november 2019, tot terugvordering van niet verantwoorde middelen verstrekt voor fractieondersteuning over de jaren 2017 en 2018 en verrekening van de teruggevorderde gelden met de subsidies over de tijdvakken 2019, 2020 en 2021 (421208).

Voorgeschiedenis

De fracties in de gemeenteraad ontvangen op grond van de *Verordening ambtelijke bijstand en fractieondersteuning 2018* (verder: de verordening) jaarlijks een bijdrage (subsidie) als tegemoetkoming in de kosten voor het functioneren van de fractie. De fracties leggen jaarlijks, binnen drie maanden na afloop van het kalenderjaar, rekening en verantwoording af over de besteding van de vergoeding.
Op basis van de door de fractie Arnhemse Ouderen Partij (verder: AOP) verstrekte verantwoording en opgaven heeft de raad op 3 juli 2019 de hoogte van de subsidie over de jaren 2017 en 2018 definitief vastgesteld op respectievelijk € 8.635,09 en € 1.753,37. Tegen deze beslissingen was bezwaar gemaakt, maar de bezwaren zijn later ingetrokken zodat de beslissingen inmiddels onherroepelijk zijn geworden.
De fractie heeft over de jaren 2017 en 2018 een voorschot van in totaal € 25.910 ontvangen en had op basis van voornoemde beschikkingen recht op een bedrag van € 10.388,37. Het teveel ontvangen bedrag ad € 15.521,63 is door de fractie (nog) niet terugbetaald.
Bij besluit van 30 oktober 2019, meegedeeld en verzonden op 4 november 2019, heeft de raad van de gemeente Arnhem besloten de niet verantwoorde gelden tot een bedrag van € 15.521,54 van de fractie terug te vorderen en dit bedrag te verrekenen met de subsidies over de jaren 2019, 2020 en 2021. Tegen dat besluit heeft de heer N.K.J. Wiggers, in zijn hoedanigheid als fractievoorzitter AOP, bezwaar gemaakt.

Het bezwaar

Voor het bezwaar wordt verwezen naar het bezwaarschrift, gedateerd 16 juli 2019 dat via email op 17 november 2019 is binnengekomen en aangevuld bij e-mail van 16 februari 2020, dat geacht wordt deel uit te maken van dit advies en hier te zijn ingelast.

Het verweer

Voor het verweer wordt verwezen naar het verweerschrift van 13 februari 2020, dat geacht wordt deel uit te maken van dit advies en hier te zijn ingelast met inachtneming van de hieronder vermelde overwegingen.

De procedure

Voornoemd bezwaarschrift is behandeld in de hoorzitting van de algemene bezwaarschriftencommissie van 21 april 2020. Voor het verhandelde ter zitting wordt verwezen naar het ter zake opgemaakte verslag, dat geacht wordt deel uit te maken van dit advies en hier te zijn ingelast.

De overwegingen van de commissie

Voor de wet- en regelgeving wordt naar de bijlage verwezen die deel uitmaakt van dit advies.

Algemene

Bezwaarschriftencommissie

Op basis van de stukken en het verhandelde ter zitting overweegt de commissie als volgt.

De commissie overweegt dat de in de raad vertegenwoordigde groeperingen (fracties) op basis van artikel 33, tweede lid, van de Gemeentewet, in samenhang met artikel 4, eerste lid, van de verordening jaarlijks een financiële bijdrage als tegemoetkoming in de kosten voor het functioneren van de fractie ontvangen. De bijdragen worden als voorschotten verstrekt.
In artikel 5 van de verordening worden ook regels gesteld ten aanzien van de besteding van deze gelden. Artikel 9, eerste lid, van de verordening schrijft voor dat de fracties over de besteding van de gelden rekening en verantwoording afleggen aan de raad onder overlegging van een verslag. Als niet aan deze verplichting is voldaan kan de raad ingevolge artikel 4, vijfde lid, van de verordening besluiten een voorschot geheel of gedeeltelijk niet te verstrekken, dan wel geheel of gedeeltelijk terug te vorderen.

Over het jaar 2017 is aan de fractie van de AOP is in het kader van de ondersteuning van de fracties een voorschot betaald van € 14.128,- en over 2018 een voorschot van € 11.782,-. In totaal over die jaren een bedrag van € 25.910,-.
Naar aanleiding van de verantwoordingsrapportage van de AOP heeft de raad bij besluit van 3 juli 2019 de subsidiebeschikkingen bijdragen fractieondersteuning over de jaren 2017 en 2018 definitief vastgesteld op € 8.63,09 voor 2017 en op € 1.753,37 voor 2018. De beschikkingen in deze zijn op 10 juli 2019 aan de fractie, in de persoon van de heer N.K.J. Wiggers als fractievoorzitter, verzonden. Tegen deze beschikkingen is bezwaar ingediend, dat later weer is ingetrokken. Daarmee zijn de besluiten onherroepelijk geworden en staan de subsidies over de jaren 2017 en 2018 in rechte vast. In deze procedure zijn die bedragen dan ook een gegeven, dat niet meer ter discussie gesteld kan worden.

Als gevolg hiervan heeft de fractie AOP over de jaren 2017 en 2018 een bedrag van € 15.521,63 bij wijze van voorschot teveel ontvangen. De raad heeft vervolgens bij besluit van 30 oktober 2019, meegedeeld bij beschikking van 4 november 2019, de teveel ontvangen bedragen aan voorschotten op de bijdragen voor fractieondersteuning van de fractie AOP terug te vorderen en met de subsidies over de jaren 2019, 2020 en 2021 te verrekenen.

In bezwaar is daar tegen aangevoerd dat ten onrechte de huidige fractie in de afdoening van de oude fractie wordt betrokken. De subsidiebeschikkingen waar in het besluit van 4 november 2019 aan wordt gerefereerd zijn bezwaarde onbekend. Bezwaarde is ook nimmer geïnformeerd over de verstrekte voorschotten over 2017 en 2018 ook niet bij diens installatie als tijdelijk vervanger van de voormalige fractievoorzitter. De raad dient zich tot diens erfgenamen te wenden. Daarbij wordt bij het aanvullend bezwaar bij email onder meer indirect verwezen naar een uitspraak van de rechtbank Roermond (ECLI:NL:RBROE:2011:BV0903).
Gesteld wordt ook dat er geen voorwaarden vooraf worden gesteld aan de jaarlijkse financiële bijdrage. En verder is gesteld dat verzocht is om verstrekking van het voorschot over het jaar 2019, dat daar niet op gereageerd is door de raad en dat inmiddels wel een voorschot van € 5000,- is ontvangen. Er wordt verzocht om het resterende deel ad € 6000,- uit te betalen.

Algemene

Bezwaarschriftencommissie

Ten aanzien van de stelling dat de huidige fractie ten onrechte wordt betrokken in de afdoening van de oude fractie overweegt de commissie dat de bepalingen omtrent de financiële bijdragen over de fractiebijdragen alle betrekking hebben op de groeperingen in de raad (fracties) en op fractieniveau zijn geredigeerd. De gelden komen toe aan de fractie en worden door de fractie verantwoord. Op basis van die verantwoording is besloten over te gaan tot terugvordering van de subsidies en deze te verrekenen met de subsidies voor de fractie over de jaren 2019 t/m 2021. Dat er inmiddels een personele wijziging in de fractiesamenstelling heeft plaatsgevonden doet aan voorgaande niets af. Naar het oordeel van de commissie is ondanks de personele wijziging wel sprake van een continuïteit in de fractie van de oude naar de nieuwe fractie in de raad. Het bezwaar slaagt dan ook niet.

Het bezwaar dat bezwaarde onbekend is met de subsidiebeschikkingen 2017 en 2018 waar de brief van 4 november 2019 aan refereert, kan ook niet slagen. Het betreft hier de subsidiebeschikkingen, die door de raad bij besluit van 3 juli 2019 zijn vastgesteld en op 10 juli 2019 aan de fractie in de persoon van bezwaarde zijn verzonden. Daartegen is ook bezwaar gemaakt door bezwaarde (dat later weer is ingetrokken). De stelling dat hij met deze beschikkingen onbekend is acht de commissie dan ook niet aannemelijk.
Bezwaarde heeft verder onder verwijzing naar een uitspraak van de rechtbank Roermond (ECLI:NL:RBROE:2011:BV0903) gesteld dat hij ten onrechte in de afdoening van de subsidies over 2017 en 2018 wordt betrokken en dat de raad de erfgenamen van zijn voorganger in de raad dient aan te spreken. Het college heeft in het verweer nog een andere uitspraak van de rechtbank Noord Holland (ECLI:NL:RBNHO:2016:10455) aangehaald. In beide uitspraken wordt gesteld dat een fractie van een politieke partij geen natuurlijk persoon is en evenmin rechtspersoonlijkheid naar publiek- dan wel privaatrecht bezit en dat individuele leden aangesproken kunnen worden (rechtbank Roermond) doch dat daarvoor wel noodzakelijk is dat de subsidiebeschikkingen behoorlijk aan die leden bekend zijn gemaakt (rechtbank Noord-Holland). In beide uitspraken werden individuele leden van de fractie aangesproken tot terugbetaling van de subsidies. Dat is hier het niet geval. Het bestreden besluit stelt bezwaarde niet persoonlijk aansprakelijk, noch raakt het besluit bezwaarde in diens privévermogen. Beide uitspraken zijn in zoverre hier dan ook niet van toepassing.
Ook de stelling dat bezwaarde bij zijn installatie niet over de verstrekte voorschotten over 2017 en 2018 is bericht, doet aan voorgaande niets af. In 2017 en 2018 zijn wel voorschotbeschikkingen over de financiële bijdragen verstuurd aan de fractie, maar er bestaat rechtens geen verplichting deze voorschotten opnieuw te berichten en te beschikken bij een personele wijziging in de bezetting van de fractie. In zoverre bezwaarde daarmee betoogt dat hij als subsidieontvanger daarover niet behoorlijk bericht is (vgl. uitspraak rechtbank Noord Holland) gaat dat ook niet op, nu het bestreden besluit zich richt op de fractie en verrekend wordt met de bijdragen ten behoeve van de fractie over de jaren 2019 tot en met 2021. Om die reden, verrekening met andere tijdvakken, gaat de stelling dat de raad de erfgenamen van de vorige fractievoorzitter dient aan te spreken naar het oordeel van de commissie ook niet op.

Ten aanzien van de stelling dat er vooraf geen voorwaarden worden gesteld aan de jaarlijkse financiële bijdrage voor de fractieondersteuning overweegt de commissie dat de verordening in artikel 5, eerste lid, dwingend voorschrijft dat de bijdrage dient te worden besteed om de kader stellende en controlerende rol te versterken en voor de invulling van de volksvertegenwoordigende rol. In artikel 5, derde lid, van de verordening wordt eveneens dwingend voorgeschreven waarvoor de bijdrage niet besteed mag worden. Deze verordening is door de raad op 5 maart 2018 vastgesteld en in werking

getreden op 1 april 2018 en verving de verordening uit 2005 met eenzelfde bepaling (artikel 6 in de Verordening op de ambtelijke bijstand, de fractieondersteuning en de geldelijke voorzieningen voor raads- en commissieleden 2005).
De fracties zijn dus niet geheel vrij in de bestedingsdoeleinden van de jaarlijkse bijdrage. Middels de rekening en verantwoordingsplicht wordt door de raad hierop ook gecontroleerd. Gezien deze bepalingen treft het bezwaar dan ook geen doel.

Bezwaarde heeft in zijn bezwaarschrift ook gesteld dat van de subsidie over 2019 reeds een voorschot van € 5000,- is ontvangen en verzoekt het resterende deel ad € 6000,- uit te betalen. De commissie overweegt daartoe dat door de verrekening van de teruggevorderde gelden met de subsidies over de jaren 2019, 2020 en 2020 er geen recht bestaat op meer dan reeds over 2019 is uitgekeerd. Aan dit verzoek kan dus niet worden tegemoet gekomen. De commissie wijst bezwaarde erop dat ook over de jaren 2020 en 2021 er geen recht bestaat op uitbetaling van de volledige subsidie zoals bedoeld artikel 4, tweede lid, van de verordening.

De commissie constateert dat zowel in het besluit van 4 november 2019 als in het getekend raadbesluit dat als onderdeel daarvan naar bezwaarde is gezonden slechts zeer summier wordt gemotiveerd waarom wordt teruggevorderd en verrekend. De uitgebreide motivering vindt men in het raadsvoorstel d.d. 17 september 2019 dat niet meegezonden is bij het bestreden besluit. In bezwaar kan dit gebrek in de motivering alsnog hersteld worden door dit stuk bij het besluit op bezwaar mee te zenden als onderdeel daarvan.

De commissie concludeert dat de raad op grond van artikel 4, vijfde lid van de verordening in samenhang met artikel 4:57, derde lid, Awb bevoegd is de niet verantwoorde subsidiegelden van de fractie terug te vorderen en te verrekenen met de subsidies over de jaren 2019 tot en met 2021. De argumenten die in bezwaar daartegen zijn aangevoerd maken niet dat de raad van die bevoegdheid geen gebruik mag maken. De gelden zijn naar het oordeel van de commissie terecht en op goede gronden teruggevorderd en verrekend.

Gelet op het hiervoor overwogene acht de commissie het bezwaar ongegrond. Het bestreden besluit kan in stand blijven onder aanvulling van de motivering als hiervoor bedoeld.

Algemene

Bezwaarschriftencommissie

Het advies van de commissie
De commissie adviseert het bezwaar van de heer N.K.J. Wiggers, in zijn hoedanigheid als fractievoorzitter van de Arnhemse Ouderen Partij, tegen het besluit van de raad van de gemeente Arnhem van 4 november 2019 ongegrond te verklaren en het bestreden besluit te handhaven onder aanvulling van de motivering door het raadsvoorstel als onderdeel van de beschikking op bezwaar mee te zenden.

11 mei 2020

de secretaris, de voorzitter,

Algemene

Bezwaarschriftencommissie

Bijlage Wettelijk kader

Gemeentewet
Artikel 33
1. De raad en elk van zijn leden hebben recht op ambtelijke bijstand.
2. De in de raad vertegenwoordigde groeperingen hebben recht op ondersteuning.
3. De raad stelt met betrekking tot de ambtelijke bijstand en de ondersteuning van de in de raad vertegenwoordigde groeperingen een verordening vast. De verordening bevat ten aanzien van de ondersteuning regels over de besteding en de verantwoording.

Verordening ambtelijke bijstand en fractieondersteuning 2018
Artikel 4 Financiële bijdragen
1. De fracties, zoals bedoeld in artikel 15 van het reglement van orde voor de Politieke Maandag van de gemeente Arnhem 2014 ontvangen jaarlijks een financiële bijdrage als tegemoetkoming in de kosten voor het functioneren van de fractie.
2. De in het eerste lid bedoelde bijdrage bestaat uit:
   a. een vast bedrag ad € 11.000, - voor elke fractie;
   b. een bedrag van € 2.000, - voor iedere raadszetel die een fractie boven het aantal van één heeft;
3. De maximale bijdrage voor een fractie bedraagt € 23.000, -
4. De bijdrage wordt berekend naar het aantal leden dat elke fractie in de raad in het betreffende kalenderjaar telt, niet vervulde plaatsen daarbij inbegrepen.
5. Indien een fractie niet voldoet aan de in artikel 9, lid 1, verplichte verantwoording en verslaglegging over het vorige jaar, kan de raad besluiten een voorschot geheel of gedeeltelijk niet te verstrekken, dan wel geheel of gedeeltelijk terug te vorderen.
6. De raad kan de in het tweede en derde lid vermelde bedragen per 1 januari van elk kalenderjaar indexeren.
7. Bij afsplitsing van één of meerdere leden van een fractie worden de hieruit voortvloeiende meeruitgaven voor 50% ten laste gebracht van de bestemmingsreserve Fractieondersteuning en voor 25% ten laste van zowel de afgesplitste als de oorspronkelijke fractie. Indien een afsplitsing tot stand komt in de loop van een kalenderjaar, dan wordt de bijdrage verminderd naar rato van het aantal maanden dat verstreken is in dat jaar. Als datum van ingang geldt de eerste dag van de maand na de maand waarin het besluit tot afsplitsen in werking is getreden.
8. Indien tijdens een zittingsjaar meerdere fracties als één fractie gaan optreden, worden, nadat de voorzitter van de raad ter zake op de hoogte is gebracht, de in het tweede lid vermelde bijdragen met ingang van het eerstvolgende nieuwe zittingsjaar aangepast.
9. Titel 4.2 van de Algemene wet bestuursrecht is van toepassing op de financiële middelen die een fractie ontvangt.

Artikel 5 Bestedingsdoeleinden
1. Fracties besteden de bijdrage om hun kaderstellende en controlerende rol te versterken en voor de invulling van de volksvertegenwoordigende rol.
2. De fracties kunnen fractievolgers, die geen raadslid zijn noch in dienst zijn van de gemeente Arnhem, voor het bijwonen van een vergadering van een raadskamer een vergoeding toekennen. De hiermee gepaard gaande kosten zijn begrepen in de bijdrage die de fracties op grond van artikel 4 van deze verordening ontvangen.

3. De bijdrage mag niet gebruikt worden ter bekostiging van:
a. uitgaven die in strijd zijn met wettelijke bepalingen en overige regelingen;
b. betalingen aan politieke partijen, met politieke partijen verbonden instellingen of natuurlijke personen anders dan ter vergoeding van prestaties (diensten of goederen) geleverd ten behoeve van de fractie op basis van een gespecificeerde, reële declaratie;
c. uitgaven welke dienen bestreden te worden uit vergoedingen die de raads- en commissieleden ingevolge het rechtspositiebesluit raads- en commissieleden toekomen.
d. uitgaven aan raadsleden voor werkzaamheden die zij als beleidsmedewerker of anderszins in opdracht van een groepering verrichten;
e. (her)verkiezing van raadsleden dan wel partijbelangen;
f. giften.

Artikel 9 Rekening en verantwoording
1. Binnen drie maanden na afloop van het kalenderjaar legt elke fractie aan de raad rekening en verantwoording af over de besteding van de in artikel 4 bedoelde vergoeding, onder overlegging van een verslag.
2. t/m 5. (…)

Algemene wet bestuursrecht
Artikel 4:57
1. Het bestuursorgaan kan onverschuldigd betaalde subsidiebedragen terugvorderen.
2. Het bestuursorgaan kan het terug te vorderen bedrag bij dwangbevel invorderen.
3. Het bestuursorgaan kan het terug te vorderen bedrag verrekenen met een aan dezelfde subsidie-ontvanger voor dezelfde activiteiten verstrekte subsidie voor een ander tijdvak.
4. Terugvordering van een subsidiebedrag of een voorschot vindt niet plaats voor zover na de dag waarop de subsidie is vastgesteld, dan wel de handeling, bedoeld in artikel 4:49, eerste lid, onderdeel c, heeft plaatsgevonden, vijf jaren zijn verstreken.

VERSLAG VAN DE HOORZITTING VAN DE ALGEMENE BEZWAARSCHRIFTENCOMMISSIE

10 maart 2020 in het Stadskantoor te Arnhem.

Aanwezig	
de heer mr. M.C. Arnoldus	voorzitter
mevrouw mr. M.W.M. Marée	lid
de heer drs. R. Wander	lid
de heer mr. L.M.P. Servais	secretaris
mevrouw J.G. Schneider	notulist
de heer mr. R.G.J.T. Kroes, namens de raad van de gemeente Arnhem	verweerder
Niet aanwezig onder berichtgeving	
de heer N.K. Wiggers	bezwaarde

Zaaknummer: 421208

Behandeling van het bezwaarschrift van de heer N.K.J. Wiggers namens de fractie Arnhemse Ouderen Partij tegen het besluit van 4 november 2019 inzake de terugvordering en verrekening van de subsidie voor fractieondersteuning.

Verslag

De voorzitter opent de zitting. Hij geeft een korte samenvatting van het bezwaarschrift en zegt dat het raadsvoorstel in de stukken ontbreekt. Daarin staat aan wie de subsidie verleend is. De e-mail van 16 februari 2020 werd ook gemist maar is later ingebracht.

De heer Kroes zegt dat de subsidie aan de fractie is verleend en niet aan de stichting.

De voorzitter zegt dat de Conclusie van Antwoord bij de stukken zat die later zijn ingebracht, en dit stuk in de civiele procedure tegen de stichting is ingebracht door de heer Wiggers. De e-mail van 16 februari 2020 geeft niet veel informatie. Hij vraagt de heer Kroes alsnog het raadsvoorstel in te dienen.

Mevrouw Marée zegt ook het vaststellingsbesluit te willen inzien.

De heer Kroes zegt toe deze zo spoedig mogelijk aan de commissie te zenden.

De voorzitter sluit vervolgens de zitting.

secretaris, voorzitter,

de heer mr. L.M.P. Servais de heer mr. M.C. Arnoldus

Arnhemse Ouderen Partij

Ook per e-mail
Raad van de gemeente Arnhem
Ter attentie van mr. J. Kersten
Postbus 9029
6800 EL ARNHEM

Bezwaarschrift
tegen het niet beschikken op mijn
verzoek d.d. 16 juli 2019 inzake fractieondersteuning 2019

16 juli 2019

Geachte Raad,

Bij brief van 16 juli 2019 heb ik u verzocht om op grond van de Verordening ambtelijke bijstand en fractieondersteuning 2018 (hierna: de verordening) mij de jaarlijkse financiële bijdrage als tegemoetkoming in de kosten van het functioneren van de fractie (artikel 4, lid 1) te doen toekomen.
Omdat onze fractie één raadszetel heeft, bedraagt deze vergoeding het vaste bedrag van € 11.000.
Op grond van artikel 6, lid 1 had dit voorschot al voor 31 januari moeten zijn verleend.

Ik heb geen antwoord op dit verzoek gekregen, maar u refereert, in een aan mij gerichte brief van 4 november 2019, aan subsidiebeschikkingen 2017 en 2018, die mij onbekend voorkomen, omdat ik ook op dat moment geen deel uitmaakte van de gemeenteraad en u mij ook niet heeft geïnformeerd over verstrekte financiële bijdragen. Ook nadat ik in uw vergadering van 26 september 2018 ben geïnstalleerd als – tijdelijk – vervanger van de heer Van Beers heeft u mij niet geïnformeerd over het door u verstrekte voorschotten 2017 en 2018. Bezwaarlijk trekt u mij blijkbaar nu in de financiële afdoening van de voorschotten. Ik ben van oordeel dat u – nu de her Van Beers is overleden – u zich dient te wenden tot de erfgenamen van de heer Van Beers.

Aan de verlening van de jaarlijkse financiële bijdrage op de verordening geen voorwaarden vooraf gesteld.
Inmiddels ontving ik een voorschot van € 5.000 voor 2019. Daarvoor dank.

Gelet op de samenstelling van uw adviescommissie voor de bezwaarschriften, stel ik het niet op prijs om gehoord te worden door leden of de secretaris van deze commissie.

Ik verzoek u derhalve per omgaande het resterende deel - € 6.000 – over te maken op bankrekening NL57 TRIO 0379 6267 48 ten name van Stichting Fractie Arnhemse Ouderen Partij.

Vriendelijke groet,

Nico K.J. Wiggers, fractievoorzitter

Fractie Arnhemse Ouderen Partij – Schagenstraat 35, 6843 WV Arnhem – telefoon 0653 384983

Van: Nico Wiggers n.wiggers@raad.arnhem.nl
Onderwerp: Antw: terugbelverzoek
Datum: 16 feb. 2020 11:14:49
Aan: Ruben Kroes Ruben.Kroes@arnhem.nl

Geachte heer Kroes,

Dank voor uw mail. Graag verneem ik de stand van zaken rond de advisering van mijn bezwaarschrift.

Ik stuur u de vrijdag door mij ontvangen Conclusie van Antwoord ingebracht door de advocaat van mevrouw Van Beers-Hillgner in de door mij ingezette civiele procedure om het niet ten onrechte gebruikte geld terug te krijgen.
Zoals u leest brengt de advocaat is dat de gemeente niet mij maar de Stichting van de heer Van Beers en mevrouw Van Beers-Hillgner dat moeten adresseren in de vaststelling van de subsidiebedragen 2017 en 2018. Ik heb hierin volgens de advocaat geen rol.

Ik verzoek u om kennis te nemen van het standpunt van deze advocaat.

Vriendelijke groet,
Nico Wiggers,
fractievoorzitter **Arnhemse Ouderen Partij**

Telefoon/WhatsApp: 06 53384983
Schagenstraat 35 - 6843 WV Arnhem

Arnhemse Ouderen Partij

Van: Nico Wiggers
Verzonden: vrijdag 14 februari 2020 18:41:51
Aan: Ruben Kroes
Onderwerp: Re: terugbelverzoek

Goedemiddag.

U had het juiste nummer. Ben normaal telefonisch bereikbaar, dagelijks tussen 9:00 en 22:00, ook in het weekend.

Vriendelijke groet,
Nico Wiggers,
fractievoorzitter **Arnhemse Ouderen Partij**

Telefoon/WhatsApp: 06 53384983

Schagenstraat 35 - 6843 WV Arnhem

Arnhemse Ouderen Partij

Van: Ruben Kroes
Verzonden: vrijdag 14 februari 2020 17:18:24
Aan: Nico Wiggers
Onderwerp: terugbelverzoek

Geachte heer Wiggers,

Van mijn collega heb ik begrepen dat u mij gebeld heeft over uw bezwaarschrift. Ik heb u vandaag gebeld op telefoonnummer 06-53384983. Ik kreeg echter geen contact met u. Is er ook een ander nummer waar ik u op kan bereiken?

Volgende week ben ik slechts beperkt (alleen op woensdag en op vrijdagmiddag) op kantoor aanwezig en telefonisch bereikbaar. U kunt mij uiteraard de hele week een e-mailbericht sturen.

Met vriendelijke groet,

Ruben Kroes

GEMEENTE Arnhem

afdeling Juridische Zaken
Eusebiusbuitensingel 53
Postbus 9029
6800 EL Arnhem

www.arnhem.nl

mr. R.G.J.T. (Ruben) Kroes
senior juridisch adviseur

(+31)(0)26-3773206

ruben.kroes@arnhem.nl

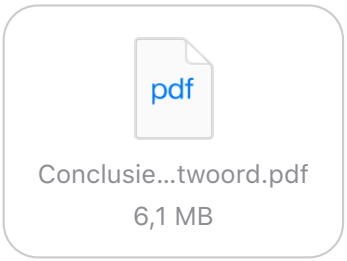
pdf
Conclusie...twoord.pdf
6,1 MB

Rechtbank Gelderland
Team kanton- en handelsrecht
Locatie Arnhem
Zaakkenmerk: 8191664 CV EXPL 19-14578

Rolzitting: 12 februari 2020

CONCLUSIE VAN ANTWOORD

Inzake

De heer Nico Karel Johan **WIGGERS**, wonende te Arnhem,
eiser,

Tegen

Mevrouw Ulrike Claudia Beate **VAN BEERS-HILLGNER**, wonende te Arnhem,
gedaagde

advocaat-gemachtigde: mr. G. Altena

Gedaagde (hierna te noemen: "Van Beers") doet eerbiedig zeggen en concluderen voor antwoord:

Algemeen

01.
Van Beers ontkent en betwist al hetgeen eiser (hierna te noemen: "Wiggers") in de inleidende dagvaarding heeft gesteld, tenzij hierna van uitdrukkelijke erkenning sprake is.

02.
De wijlen echtgenoot van Van Beers, de heer A.G.M. van Beers, overleden op 5 februari 2019 is gedurende meerdere jaren actief geweest binnen de Arnhemse politiek. Laatstelijk, in de periode maart 2014 – september 2018, vormde wijlen de heer Van Beers de fractie genaamd: Arnhemse Ouderen Partij, die door hem als zodanig ook was opgericht. Omdat deze fractie in de Arnhemse gemeenteraad met één zetel was vertegenwoordigd, was wijlen de heer Van Beers daarmee ook de fractievoorzitter van genoemde partij.

03.
Bij zijn werkzaamheden werd wijlen de heer Van Beers onder meer ondersteund door Wiggers die daardoor een zogeheten fractie-ondersteuner werd. Een fractie-ondersteuner vertegenwoordigt de fractie bijvoorbeeld tijdens werkbezoeken en in commissie, doch neemt geen deel aan raadsvergadering, immers is hij/zij geen raadslid.

04.
Medio september 2018 zag wijlen de heer Van Beers zich als gevolg van een terminale ziekte genoodzaakt zich als gemeenteraadslid terug te trekken. Wiggers is vervolgens – ter tijdelijke vervanging van de heer Van Beers - geïnstalleerd als raadslid van de fractie Arnhemse Ouderen Partij; voordien was hij fractievolger. Tijdens de verkiezingen in maart 2019 heeft Wiggers zich namens deze partij wederom verkiesbaar gesteld is toen ook gekozen. Sindsdien vormt hij een eenmansfractie en wordt daarbij, zo leest Van Beers in de dagvaarding, ondersteund door een tweetal fractievolgers.

05.
Van Beers is nooit daadwerkelijk betrokken geweest bij de Arnhemse Ouderen Partij (hierna te noemen: fractie AOP). Haar wijlen echtgenoot had haar dan wel gevraagd op te treden als secretaris (bestuurder) binnen de Stichting Fractie Arnhemse Ouderen Partij en was zij als zodanig ook in de registers van de kamer van koophandel geregistreerd, doch was dat voor haar een functie zonder verdere inhoud nu wijlen de heer Van Beers alle taken ter zake de AOP verrichtte.

Juridisch

06.
Wiggers vordert thans van Van Beers een bedrag van in totaal € 11.800,51. Naar Van Beers begrijpt heeft de gemeenteraad van Arnhem besloten dat de fractie AOP over het jaar 2017 een bedrag van

€ 5.492,91 en over het jaar 2018 een bedrag van € 10.028,63 moet terugbetalen omdat aan de fractie AOP door de gemeente Arnhem toegekende financiële middelen niet volledig konden worden verantwoord. Van Beers betwist gehouden te zijn dit bedrag aan Wiggers te voldoen. In verband daarmee merkt Van Beers het navolgende op.

07.
Het is Van Beers bekend, althans mocht zij dat begrijpen van haar wijlen echtgenoot, dat de fracties actief binnen de gemeenteraad van Arnhem, jaarlijks een financiële bijdrage ontvangen van de gemeente .Dit is als zodanig geregeld in de verordening ambtelijk bijstand en fractieondersteuning 2018 inwerking getreden op 1 april 2018 (vóór 1 april 2018 was van kracht de verordening op de ambtelijke bijstand, de fractieondersteuning en de geldelijke voorzieningen, voor raads- en commissieleden 2005 .

In deze verordeningen is bepaald dat de fracties jaarlijks een financiële bijdrage als tegemoetkoming in de kosten van het functioneren van de fractie ontvangen (artikel 5 van de verordening 2005 en artikel 4 van de verordening 2018).

Fracties dienen de bijdrage te besteden om hun kaderstellende en controlerende rol te versterken en voor de invulling van de volks vertegenwoordigende rol (artikel 6 van de verordening 2005 en artikel 5 van de verordening 2018).

Binnen drie maanden na afloop van het kalenderjaar dient elke fractie aan de gemeenteraad rekening en verantwoording af te leggen over de besteding van de ontvangen vergoeding. Wordt hieraan niet voldaan, dan kan worden besloten tot terugvordering van hetgeen betaalbaar is gesteld (artikel 10 juncto artikel 5 lid 5 van de verordening 2005 en artikel 9 juncto artikel 4 lid 5 van de verordening 2018).

08.
Uit genoemde verordening volgt dat een fractie recht heeft op een jaarlijkse financiële bijdrage. Een fractie is echter geen rechtspersoon. De rechtbank Roermond oordeelde in diens uitspraak d.d. 21 december 2011 (ECLI:NL:RBROE:2011:BV09030) in het kader van een terugvorderingsbesluit (door de gemeente), als volgt:

"4.3. Naar het oordeel van de rechtbank is de fractie te duiden als een feitelijk samenwerkingsverband van een aantal leden in de gemeenteraad, welk samenwerkingsverband niet als zelfstandige juridische entiteit is te zien, naar privaat- noch naar publiekrecht. Het is een feit van algemene

bekendheid dat vergoedingen aan individuele raadsleden worden toegekend aan het individuele raadslid als natuurlijk persoon (...)"

"De rechtbank is in het licht van de vooraanstaande overwegingen van oordeel, dat moet worden aangenomen dat een fractievergoeding wordt toegekend aan een (informele) verzameling van raadsleden/natuurlijke personen. De fractie is geen rechtspersoon zodat de betaling feitelijk dient

plaats te vinden aan een natuurlijke of rechtspersoon die daarbij optreedt voor de fractie, zijnde een groep raadsleden".

"In het verlengde daarvan moet worden geoordeeld dat terugvordering van de betrokken bedragen kan plaatsvinden bij degene die bij de ontvangst van de betrokken bedragen als vertegenwoordiger van de fractie is opgetreden, namelijk [gedaagde]. Dit zou anders kunnen zijn als zou moeten worden aangenomen dat inmiddels de rol van vertegenwoordiger door een ander is over genomen, maar dat is in het onderhavige geval gesteld noch gebleken".

09.
In artikel 7 van de hiervoor genoemde verordening 2005 en artikel 6 van de hiervoor genoemde verordening 2018 is bepaald dat de bijdrage voor de fractieondersteuning wordt overgemaakt op een op naam van de fractie gestelde bankrekening. De door Van Beers als fractie AOP ontvangen gelden, zijn overgeboekt op een bankrekening ten name van Stichting Fractie Arnhemse Ouderen Partij. Van Beers stelt zich dan ook op het standpunt dat de gemeente niet de fractie had moeten aanschrijven, maar de stichting als hiervoor genoemd. In dit verband ook de hiervoor genoemde uitspraak van de rechtbank Roermond, in het bijzonder zijn overweging de fractie geen rechtspersoon is zodat de betaling feitelijk dient plaats te vinden aan een natuurlijke of rechtspersoon die daarbij optreedt voor de fractie, zijnde een groep raadsleden".

10.
De gemeente heeft er echter voor gekozen om de huidige fractie aan te schrijven en bij die fractie naar de stelling van gemeente en Wiggers ten onrechte betaalde bedragen terug te vorderen. Uit de door Wiggers overgelegde bescheiden (productie 2) leidt Van Beers af dat de gemeente Arnhem op 3 juli 2019 de subsidiebeschikkingen heeft vastgesteld. Hiertegen heeft Wiggers bezwaar gemaakt, doch vervolgens het bezwaar weer ingetrokken waarna de gemeente bij besluit d.d. 30 november 2018 heeft besloten tot terugvordering. Wiggers heeft de besluiten echter niet doorgezonden aan Van Beers waardoor Van Beers met deze besluiten en de bezwaarmogelijkheden niet bekend was en zich – voor zover mogelijk – dan ook niet heeft kunnen verweren. Zo Wiggers al enige vordering zou

hebben op Van Beers – quod non – dan had hij Van Beers in kennis moeten stellen van de besluitvorming van de gemeente, dit geldt te meer nu Wiggers aan de gemeenteraad verantwoording heeft afgelegd over bestedingen (lees: afschrijvingen van de bankrekening van de stichting als genoemd) zonder daarbij bij Van Beers te informeren naar die bestedingen. Een dergelijke handelwijze komt geheel voor rekening en risico van Wiggers.

11.
Voor Van Beers is ook volstrekt onduidelijk wat de juridische grondslag is van de vordering zoals deze blijkt uit de inleidende dagvaarding (artikel 111 lid 1 sub d Rv). Immers het feit dat de huidige fractie AOP een bedrag moet voldoen aan de gemeente, betekent niet dat Van Beers dat bedrag dus aan Wiggers moet voldoen en door dit niet te doen, zij jegens Wiggers tekort schiet in de nakoming van haar verplichtingen tot betaling van niet verantwoord geld zoals Wiggers stelt. Op Van Beers rust jegens Wiggers geen verplichting en kan daarin dan ook niet tekort schieten. Reeds om die reden dient de vordering te worden afgewezen.

12.
Voorts, het gegeven dat Van Beers bestuurder was van de stichting Fractie Arnhemse Ouderen Partij betekent niet dat zij dus in persoon aansprakelijk is voor handelen van die stichting mocht Wiggers dat bedoeld hebben te stellen. Van Beers betwist dan ook in haar hoedanigheid van voormalig bestuurder van genoemde stichting aansprakelijk te zijn.

13.
Indien Wiggers meent dat Van Beers aansprakelijk is voor enige vordering in haar hoedanigheid als erfgenaam van wijlen de heer Van Beers, had het exploot van dagvaarding daarvan melding moeten maken, immers wijlen de heer Van Beers heeft niet alleen zijn echtgenote maar ook kinderen achtergelaten en zijn er dus meer erfgenamen dan alleen Van Beers zelve. Hiermee was Wiggers overigens bekend. Het had dan vervolgens ex artikel 53 Rv op de weg van Van Beers gelegen om de kinderen van wijlen de heer Van Beers van de procedure in kennis te stellen en zouden zij zich kunnen verweren, immers zijn de kinderen ex artikel 4:182 lid 2 tezamen met Van Beers van rechtswege schuldenaar van de schulden van de erflater die niet met zijn door teniet zijn gegaan. Wiggers heeft dat alles nagelaten om welke reden de dagvaarding nietig is en verzoekt Van Beers U.E.A. de nietigheid van de dagvaarding/exploot uit te spreken.

14.
Voorts stelt Wiggers een vordering te hebben op Van Beers, echter is het niet Wiggers maar, zo volgt uit de inleidende dagvaarding, de fractie AOP die een vordering meent hebben op Van Beers. Bij

toewijzing van een vordering zou Wiggers (in persoon) daarmee een titel verkrijgen, doch dan geheel ten onrechte. Dat een fractie geen rechtspersoon is, maakt een en ander niet anders. Immers, in het geval Wiggers zijn werkzaamheden als gemeenteraadslid zou beëindigen behoudt hij de titel ter verkrijging van gelden terwijl er alsdan geen enkele zekerheid is dat die gelden alsdan aan de fractie AOP toekomen. Derhalve dient de vordering reeds om die reden te worden afgewezen

15.

Van Beers merkt voorts op dat de vordering ziet op de jaren 2017 en 2018. In het jaar 2018 was Wiggers zoals hij zelf stelt, vanaf 26 september 2018 raadslid voor de fractie AOP. Vanaf die datum was Wiggers volledig verantwoordelijk voor de bestedingen van de fractiegelden/toegekende subsidies. Dat Wiggers zich toen niet heeft beziggehouden met de bekostiging van de fractie, wordt bij gebreke van wetenschap door Van Beers betwist, echter zo hij zich er al niet mee bezig heeft gehouden, betekent dat niet dat hij dan niet aansprakelijk/verantwoordelijk is. En dat Wiggers meende aansprakelijk/verantwoordelijk te zijn, volgt nog eens uit het gegeven dat hij bij de gemeenteraad verantwoording heeft afgelegd over de bestedingen van de stichting als hiervoor genoemd. Daar waar door Wiggers verantwoording is afgelegd, is het ook aan Wiggers om de gevolgen van het afleggen van die verantwoording te dragen, zeker over de periode dat Wiggers heeft opgetreden als raadslid, te meer nu Van Beers, dan wel de stichting als genoemd, nimmer in de gelegenheid is gesteld om zich daadwerkelijk over de bestedingen uit te laten (voor zover Van Beers dat overigens zou kunnen). Het is echter wel Wiggers geweest die contacten heeft onderhouden met de gemeenteraad, met de burgemeester (zoals hij stelt), bezwaar heeft ingediend en weer heeft ingetrokken en aangifte heeft gedaan van een mogelijk strafbaar feit en dit alles zonder Van Beers daarvan in kennis te stellen, althans in de gelegenheid te stellen zich over een en ander uit te laten. Wiggers heeft wel de media ingeschakeld en is Van Beers bestempeld als een persoon die gemeenschapsgelden heeft verduisterd en dit voor eigen genot/gewin. Van Beers legt een afschrift van een krantenartikel (verkregen wie de website van de NOS) als **productie 1** over waaruit dit blijkt. De gevolgen van die handelen komen echter en zoals in het bovenstaande ook uiteengezet, voor rekening en risico van Wiggers zelf.

16.

De gemeente heeft besloten dat de fractie AOP een bedrag van € 15.521,54 dient terug te betalen. Volgens Wiggers strekt op dit bedrag in mindering een bedrag van € 2.095,88 nu dat bedrag is uitgegeven ten behoeve van verkiezingen/referendum. Voorts strekt op dit bedrag in mindering een bedrag van € 2.708,28 nu de stichting als genoemd dit bedrag aan de fractie AOP heeft overgeboekt. Er resteert dan een bedrag ad € 10.717,38. Wiggers vermeerdert dit bedrag echter weer met een

bedrag van € 1.083,13 nu Van Beers dit bedrag in 2019 zou hebben aangewend voor privé-doeleinden. Hoewel Van Beers bij gebrek aan wetenschap betwist dat een deel van de door de gemeente ter beschikking gestelde gelden (over 2017 en 2018) zijn gebruikt voor privédoeleinden, constateert Van Beers dat Wiggers meent dat hij recht heeft op een bedrag ad € 1.083,13 zijnde bestedingen gedaan in het jaar 2019. In dit jaar was wijlen de heer Van Beers op geen enkele wijze actief binnen de fractie AOP en vormde Wiggers de fractie AOP. Maar wat daar verder ook van zij, Wiggers meent blijkbaar dat de stichting en (het saldo van) de op naam van deze stichting gestelde bankrekening aan de fractie AOP toekomt, doch is dat niet juist. De stichting is destijds opgericht door wijlen de heer Van Beers. Hij, tezamen met Van Beers, vormde het bestuur. Na het overlijden van wijlen de heer Van Beers is de stichting op 15 maart 2019 dan ook ontbonden. De fractie AOP dient derhalve niet te worden vereenzelvigd met de stichting als genoemd en vormt derhalve niet één juridische entiteit. Ware dat anders, dan had Wiggers zich moeten laten registreren als bestuurder van die stichting, doch is dat niet het geval. Wiggers kan dan ook evenmin aanspraak maken op een bedrag ad € 1.083,13 nu hiervoor geen juridische grondslag bestaat, evenmin door Wiggers is gesteld. Van Beers legt als **productie 2** over een uittreksel uit het register van de kamer van koophandel waaruit de ontbinding van de stichting blijkt.

17.
Gelet op hetgeen in het bovenstaande gesteld, verzoekt Van Beers U.E.A. Kantonrechter dan ook om de vorderingen van Wiggers af te wijzen en Wiggers te veroordelen in de kosten van deze procedure.

18.
Zonder onverplicht enige bewijslast op zich te nemen, biedt Van Beers aan al haar stellingen te bewijzen door alle middelen rechtens, in het bijzonder door het horen van:

- haarzelf als partij-getuige

en legt zij ten bewijze van de ingenomen stellingen de producties 1 en 2 over.

MET CONCLUSIE:

Dat het UE.A. Kantonrechter moge behage bij vonnis, voor zover mogelijk, uitvoerbaar bij voorraad, Wiggers niet-ontvankelijk in zijn vorderingen te verklaren, althans hem die vorderingen te ontzeggen, met veroordeling van Wiggers in de kosten van deze procedure, ter zake deze kosten zo mogelijk eveneens uitvoerbaar bij voorraad.

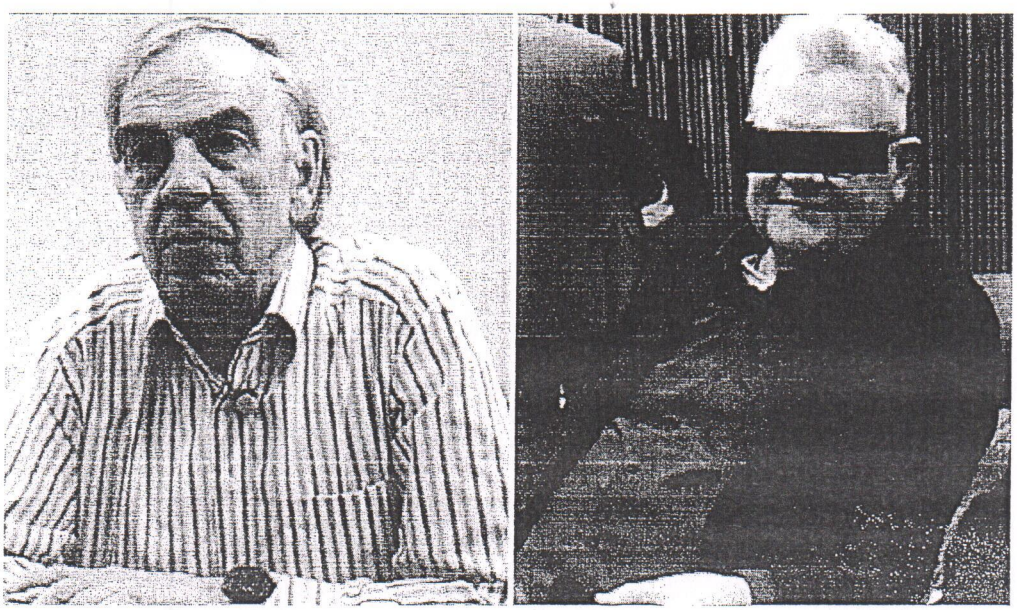

NOS NIEUWS • REGIONAAL NIEUWS (/NIEUWS/REGIO/) • 10-08-2019, 10:58

'Voorzitter Ouderenpartij Arnhem verduisterde belastinggeld'

De Arnhemse Ouderen Partij (AOP) is 15.000 euro aan belastinggeld kwijtgeraakt. Fractievoorzitter Nico Wiggers zegt dat zijn overleden voorganger een deel van de onkostenvergoeding van de gemeente heeft verduisterd. Hij heeft aangifte gedaan tegen deze Ton van B. en zijn weduwe.

Het geld is onder meer voor privé-uitgaven gebruikt, zegt Wiggers bij Omroep Gelderland (https://www.omroepgelderland.nl/nieuws/2419960/Arnhemse-Ouderen-Partij-stak-belastinggeld-in-eigen-zak).

Elke fractie in de gemeenteraad krijgt een bedrag om onkosten te betalen. Aan die vergoeding zijn strikte voorwaarden verbonden. Ook moeten fracties hun uitgaves jaarlijks verantwoorden. Wat niet (correct) is uitgegeven, moet worden terugbetaald.

Aangifte van verduistering

De AOP kreeg in 2017 en vorig jaar in totaal voor ruim 25.000 euro als voorschot op die onkostenvergoeding. Uit cijfers van de gemeente blijkt dat 10.388 euro correct is uitgegeven. Blijft over 15.522 euro waarvoor de partij geen verklaring kon geven. Dat was reden voor Wiggers om aangifte te doen van verduistering.

Spil in deze zaak zijn toenmalig fractievoorzitter Ton van B. en zijn weduwe. Van B overleed in februari van dit jaar. Volgens Wiggers waren Van B. en zijn vrouw beiden bestuurder van de stichting Arnhemse Ouderen Partij en gezamenlijk aansprakelijk.

Hotelkosten en vliegtickets

"Een deel van het geld is aantoonbaar voor privé-uitgaven gebruikt'", zegt Wiggers. Op bankafschriften van de stichting die Omroep Gelderland mocht inzien, zijn afschrijvingen te zien voor verzekeringen, wegenbelasting, brandstof, hotelkosten en vliegtickets.

Ook is voor enkele duizenden euro's aan contant geld opgenomen. Het is onduidelijk wat er met het contante geld is gebeurd. Het is niet duidelijk of met opzet is gefraudeerd of dat de privé-administratie en die van de partij onbedoeld door elkaar zijn gaan lopen.

Wel blijkt uit de regels van de gemeente dat je bijvoorbeeld hotelkosten en vliegtickets niet van de onkostenvergoeding mag betalen. "Of sprake is van opzet kan ik niet beoordelen", aldus Wiggers. "Ik ben geen rechter. Maar Van B. had ze wel op een rijtje. Dit is hem niet overkomen."

Kip waarvan je geen veren kunt plukken

De vraag is nu of de AOP de 15.522 euro kan terugbetalen aan de gemeente. "Ik zou het niet weten', zegt Wiggers. "Voor zover ik het kan beoordelen is de weduwe van Van B. een kip waarvan je geen veren kunt plukken."

De Arnhemse griffier, één van de hoogste ambtenaren, legt uit dat de gemeente de vergoeding aan fracties verstrekt, zonder aanziens des persoons. "De gemeenteraad heeft in die zin een relatie met de fracties en niet met individuele raadsleden." Hij noemt de aangifte een interne aangelegenheid van de AOP.

Het is nog onduidelijk of de gemeente zelf ook aangifte gaat doen. Ook is nog onduidelijk of de weduwe van Van B. wordt vervolgd. Het Openbaar Ministerie kan nog geen commentaar geven. De weduwe zelf wil niet reageren.

Wiggers heeft inmiddels een nieuwe stichting opgericht waarvoor hij zelf verantwoordelijk is. Maar een nieuwe onkostenvergoeding voor 2019 is er vooralsnog niet. Dat kan betekenen dat de AOP het voorlopig zonder geld moet doen. "Om nu al de huidige fractie te bestraffen voor iets dat in het verleden door anderen is gebeurd, is wel heel bijzonder en zuur", zegt Wiggers.

Deel dit artikel:

Dit is een artikel van
omroep gld

STER RECLAME
ADVERTENTIE
XS4ALL Wat is een sterk e

Na drukke ochtendspits nu minder files, sommige scholen in België gesloten

Volg hier het laatste nieuws over de nasleep van storm Ciara. In heel het land geldt code geel voor zware windstoten.
(/liveblog/2322369-na-drukke-ochtendspits-nu-minder-files-sommige-scholen-in-belgie-gesloten.html)

Parasite schrijft geschiedenis, ook Oscars voor Phoenix en Zellweger

De Zuid-Koreaanse tragikomedie won Beste Film, Regie, Script en Buitenlandse film.
(/artikel/2322358-parasite-schrijft-geschiedenis-ook-oscars-voor-phoenix-en-zellweger.html)

[redacted] Gegevens zijn vervaardigd op 10-02-2020 om 09.34 uur.

GEMEENTE Arnhem

Besluit van 17 juni 2020

Zaaknummer 466109

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 28-04-2020, Cluster SBR, nummer: 466109;
gelet op artikel 58 van de wet Gemeenschappelijke regelingen;

besluit:

1. Geen zienswijze in te dienen op de begroting ODRA 2021
2. Kennis te nemen van de jaarstukken ODRA 2019

De griffier,

De voorzitter,

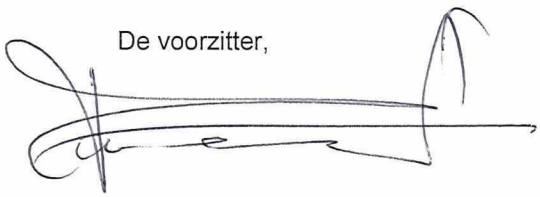

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	17 juni 2020
Ter bespreking van	Vaststellen ODRA begroting 2021 en jaarstukken 2019
Amendement van het lid	Çetintaş - Dobbe - Elfrink - SP Nico Wiggers - Arnhemse Ouderen Partij
Titel Amendement	Coronacrisis: ook de ODRA moet een steentje bijdragen
Nummer / zaaknummer	**20A45** 466109

De ondergetekende(n) stellen het volgende amendement voor:

Te schrappen de volgende tekst in het raadsbesluit:
1. Geen zienswijze in te dienen op de begroting ODRA 2021

En deze te vervangen door:

1. Een zienswijze in te dienen op de begroting van de ODRA als totaal, waarin de ODRA moet zorgen voor een besparing van 7% voor de gemeente Arnhem.

Toelichting:

De begroting van ODRA 2021 is gemaakt zonder de effecten van de huidige coronacrisis in kaart te brengen. Ook geeft het college aan dat het niet duidelijk is hoe lang de coronacrisis gaat duren en wat de effecten mogelijk kunnen zijn. Wel weten we nu al dat er enorme klappen gaan vallen op andere domeinen. De gemeente heeft de corona dashboard gelanceerd waarin staat dat er miljoenen euro's tekorten zullen zijn. Hierdoor is het niet verantwoord om de begroting van de GR ODRA te laten stijgen naar meer dan 5,5 miljoen euro.

Çetintaş - Dobbe - Elfrink - SP
Nico Wiggers - Arnhemse Ouderen Partij

VERWORPEN

Voor	**5**
Tegen	**33**

Amendement "Coronacrisis: ook de ODRA moet een steentje bijdragen" (20A45)

GROENLINKS	0	6
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

ChristenUnie	0	2
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	0	6
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	0	2
van Dillen		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	0	2
Usta		
Aydemir		

D66	0	5
Andeweg		
Loor		
Venhoek		
van Ommen		
van Iperen		

Arnhem Centraal	0	3
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	0	2
de Groot		
Eliëns		

PvdA	0	4
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

Partij voor de Vrijheid	1	1
Verheij		
Sanders		

Totaal	**38**

BEHANDELRESULTAAT

Raadsvoorstel, meningsvormende (1) bijeenkomst 3 juni 2020

ODRA begroting 2021 en jaarstukken 2019

Zaaknummer:	466109
Portefeuillehouder:	Mw. C. Bouwkamp (ter vergadering vervangen door de heer H. de Vroome

Aan de gemeenteraad, 3 juni 2020

Aanwezig
De raadsleden/fractievolgers Van der Laak (AC), Visser (PvdA), Van Es (VVD), Van der Loo (GL), Van Iperen (D66), Van Dillen (CDA), Çetintaş (SP), Tujeehut (AOP) en De Groot (PvdD).
De fracties van de PVV, DENK/Verenigd Arnhem en de ChristenUnie waren niet bij de beraadslagingen aanwezig.

Bespreking
De fractie van de SP kondigt het indienen van een amendement aan dat ziet op het verlagen van de begroting van de ODRA met 5 procent.

Conclusie
De voorzitter stelt met instemming van de raadskamer vast dat het onderwerp kan worden doorgeleid naar besluitvorming. Het amendement zal in de besluitvormende vergadering aan de orde komen en behoeft niet te worden voorbereid in een meningsvormende (2) bespreking.

De griffier,

J. Kersten

De voorzitter,

R. Maref

RAADSVOORSTEL

Aan de gemeenteraad

Zaaknummer 466109

Onderwerp: ODRA begroting 2021 en jaarstukken 2019

Voorstel

1. Geen zienswijze in te dienen op de begroting ODRA 2021
2. Kennis te nemen van de jaarstukken ODRA 2019

Inleiding

Arnhem is een belangrijke deelnemer aan de Gemeenschappelijke Regeling Omgevingsdienst Regio Arnhem (GR ODRA) en heeft veel vergunning- en toezichttaken op het gebied van bouwen, wonen en milieu ondergebracht bij de ODRA. Jaarlijks brengt ODRA een begroting en een jaarrekening uit. ODRA vraagt de deelnemende partners te reageren op de begroting 2021 en kennis te nemen van de jaarrekening 2019. Arnhem kan een zienswijze op de begroting indienen bij ODRA.

De begroting 2021 is grotendeels gebaseerd op de begroting 2020. Hoewel voor 2021 een aantal veranderingen in het werkpakket van ODRA te voorzien is, geldt voor de meeste van die veranderingen dat de effecten op de begroting op dit moment nog niet duidelijk zijn. Deze zijn dan ook nog niet verwerkt in de voorliggende begroting. Recent zijn twee belangrijke wijzigingen uitgesteld. De Omgevingswet gaat niet meer per 1-1-2021 in, maar is uitgesteld met een nog onbekende periode. Omdat de wet Kwaliteitsborging voor het Bouwen (WKB) aan de invoering van de Omgevingswet is gekoppeld, zal deze ook uitgesteld worden. Dit zijn de twee ontwikkelingen die in 2021 het grootste effect op de werkzaamheden van ODRA zouden hebben. Ook de effecten van de huidige coronacrisis zijn nog niet te kwantificeren in de begroting van 2021.

Beoogd effect

Alle deelnemers aan de GR kunnen een zienswijze op de begroting indienen, met het oog op een effectieve en efficiënte invulling van de aan ODRA gemandateerde taken in vergunningverlening en handhaving.

Argumenten

1.1 De begroting van 2021 gaat uit van hetzelfde werkpakket als dat van 2020

ODRA hanteert voor de begroting 2021 een indexatie van 1,1%. Op enkele onderdelen na is de begroting gebaseerd op hetzelfde werkpakket en - volume als dat van 2020. De door ODRA begrote

Gemeente Arnhem

kosten voor Arnhem stijgen ten opzichte van de vorige ODRA begroting van € 5,453 mln. naar €5,563 mln. Op dit moment zijn de effecten van outputfinanciering - gestart per 01-01-2020 - nog niet bekend. De belangrijke wetswijzigingen WKB en Omgevingswet worden uitgesteld. Het effect van een derde belangrijke wijziging, de delegatie van bodemtaken van de provincie naar gemeenten, is nog niet duidelijk. Tot slot is ook nog niet duidelijk hoe lang de huidige corona crisis gaat duren en wat de effecten hiervan op de begroting 2021 zullen zijn.
Om uiteenlopende redenen kan de begroting van ODRA dus op een aantal onderwerpen nog niet voldoende duidelijkheid geven. Arnhem heeft ODRA verzocht zo snel als mogelijk is inzicht te geven in de financiële effecten. ODRA heeft toegezegd de gemeente te informeren zo gauw die duidelijkheid er is. Zowel ambtelijk als bestuurlijk zal hier blijvend aandacht aan gegeven worden.

2.1 De jaarrekening is goedgekeurd door de accountant

ODRA heeft het boekjaar 2019 afgesloten met een exploitatie tekort van € 8.518, dit tekort wordt verrekend met de algemene reserve van ODRA. De accountant van ODRA heeft een goedkeurende verklaring afgegeven. Uit de controle zijn geen onrechtmatigheden naar voren gekomen. De jaarrekening geeft verder geen aanleiding tot opmerkingen.

Kanttekeningen en risico's

1.1 Veel ontwikkelingen voor 2021 nog niet duidelijk

Zoals vermeld zijn de financiële effecten van een aantal belangrijke ontwikkelingen voor 2021 nog niet bekend. Daarnaast signaleert ODRA nog enkele risico's op het gebied van bedrijfsvoering en marktwerking die op het moment van schrijven van de begroting nog niet of lastig te kwantificeren zijn. Mocht in de loop van 2020 meer duidelijkheid komen over financiële consequenties en dit leidt tot substantiële veranderingen in de begroting 2021, dan zal ODRA een begrotingswijziging aanbieden.

Financiën

De door ODRA begrote kosten voor 2021 van € 5,563 miljoen voor uitvoering van taken voor Arnhem kunnen worden gedekt uit het in de MJPB opgenomen structurele budget voor ODRA.

Uitvoering

ODRA biedt de begroting voor 1 augustus 2020 aan het ministerie van Binnenlandse zaken. Een zienswijze op de begroting kan tot uiterlijk 22 juni 2020 bij ODRA worden ingediend.

Communicatie

Niet van toepassing.

Bijlagen

Stukken voor gemeenteraad

- Begroting ODRA 2021
- Jaarstukken ODRA 2019
- Aanbiedingsbrief ODRA begroting
- Aanbiedingsbrief ODRA jaarstukken

RAADSVOORSTEL

Besluit van

Zaaknummer 466109

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 28-04-2020, Cluster SBR, nummer: 466109;
gelet op artikel 58 van de wet Gemeenschappelijke regelingen;

besluit:

1. Geen zienswijze in te dienen op de begroting ODRA 2021
2. Kennis te nemen van de jaarstukken ODRA 2019

De griffier, De voorzitter,

GEMEENTE Arnhem

Omgevingsdienst
Regio Arnhem

Samen aan de slag

voor een gezonde, veilige en duurzame leefomgeving

Begroting 2021

Meerjarenraming 2022-2024

Versie 30 maart 2019

Inhoudsopgave

Hoofdstuk 1: Samen aan de slag 3

1.1 Inleiding 3
1.2 Financieel beleid en risico beheersing 5

1.2.1 Ontwikkelingen wet- en regelgeving 5
1.2.2 Financieel beleid en risico beheersing 5

1.3 Vraag vanuit de markt / reguliere ontwikkelingen VTH-A 6
1.4 Ontwikkeling van de organisatie 6
1.5 Tarief en indexering 7

Hoofdstuk 2: Ontwikkelingen ODRA (meerjarig) 8

2.1 Externe ontwikkelingen 2021 8

2.1.1 Omgevingswet 8
2.1.2. Wet kwaliteitsborging bouwen (Wkb) 9
2.1.3 Circulaire economie en Energie 9
2.1.4 Wet Verbetering VTH 10
2.1.5 Ondermijning 10
2.1.6 Asbest 10
2.1.7 Stikstofmaatregelen 10
2.1.8. Specialistische advisering rondom toezicht 11
2.1.9 Toezicht en handhaving provinciale complexe bedrijven 11
2.1.10 Risico- en informatie gestuurd toezicht 12
2.1.11 Gelders Uitvoeringsprogramma Omgevingsveiligheid (GUOV) 12
2.1.12 Implementatie LHS (landelijke handhavingsstrategie) 12

2.2 Reguliere ontwikkelingen in meerjarig perspectief (raming 2022- 2024) 12

Hoofdstuk 3: Begroting 2020 14

3.1 Kaders begroting 2021 - 2024 14

3.1.1 Werkprogramma 2021 14
3.1.2 Meerjarenraming 14
3.1.3 Kostprijs en uurtarief en indexering 15
3.1.4 Indeling van de begroting / normeringen 16

3.2 Begroting 2021 in hoofdlijnen 16
3.3 Programma's (begroting en toelichting) 17

3.3.1 Inleiding 17
3.3.2 Programma Vergunningverlening 17
3.3.3 Programma Handhaving 19
3.3.4 Programma Advies 20
3.3.5 Programma Stelseltaken 21
3.3.6 Programma Algemeen & projecten 22

Hoofdstuk 4: Toelichting op de begroting en balans 23

4.1 Programma begroting 23
4.2 Staat van baten en lasten (per categorie) 24

4.2.1 Toelichting op de kosten 25
4.2.2 Toelichting personeelskosten 25
4.3.2 Toelichting materiële kosten 27

4.4 Overhead 28
4.5 Geprognotiseerde balans 2020 28

4.5.1 Toelichting op de geprognosticeerde balans 29
4.5.3 Kengetallen 31

4.6 Bedrijfsvoering 32

Hoofdstuk 5: Meerjarenbegroting 35

Bijlagen

Hoofdstuk 1: Samen aan de slag voor een gezonde, veilige en duurzame leefomgeving

1.1 Inleiding

Het is een bijzonder voorjaar als we deze begroting opstellen en met u willen delen. Het corona-virus waart rond. We worden belemmerd in onze gebruikelijke werkzaamheden. "Volksgezondheid staat op nummer 1". Daarmee citeer ik de minister president.
Als uitvoeringsdienst zijn we onderdeel van de 'overheidsketen' zijn. Ook in deze tijd. Dat brengt een extra verantwoordelijkheid mee. In ieder geval voorkomen dat door ons toedoen het virus wordt verspreid en mensen ziek worden. Daar waar we u kunnen helpen, doen we dat. We staan samen aan de lat. En laten we hopen en ervan uit gaan dat in de loop van het voorjaar de epidemie onder controle komt .

Terwijl wij schrijven aan deze begroting voor volgend jaar, lijkt 2021 nog ver weg. Maar toch: het volgend jaar begint nu. We praten nu met u over wat we volgend jaar van plan zijn te gaan doen. En daarin zijn onze kernwaarden -samen, verantwoordelijkheid, vertrouwen en vakmanschap- richtinggevend voor hoe we ons werk doen. We willen de band met u, als partner, intensiveren.

Wat we doen, is goed samen te vatten in onze missie: *Samen aan de slag voor een gezonde, veilige en duurzame leefomgeving*. Het is ook de titel van deze begroting. Het is voor ons dan ook niet zomaar een zin die lekker bekt en het goed doet bij het publiek. *Samen aan de slag voor een gezonde, veilige en duurzame leefomgeving* staat voor onze drive. Het is wat ons bindt en verbindt. In deze elf woorden zit opgesloten wat we moeten, willen en kunnen doen. En dat willen we met u samen doen.
We zijn onderdeel van de keten vergunningverlening, toezicht en handhaving en advies. ODRA is het verlengstuk van uw beleid en uw ambities. U kunt ons benutten. U kunt ons, naast de reguliere VTH-A taken, inzetten om uw beleidsambities in het fysieke domein verder te brengen. We zijn met elkaar een cruciale schakel voor een gezonde, veilige en duurzame leefomgeving. Wij bieden burgers en bedrijven passende oplossingen. Dat doen we samen.

We hebben de werkorganisatie aangepast om die ambities goed uit te kunnen voeren. Het was nodig om voorbereid te zijn op ontwikkelingen op ons afkomen. Met de doorontwikkeling van onze organisatie zijn we, na een periode van voorbereiding, dit voorjaar gestart. En zetten we in 2021 door. We werken in kleinere teams met verschillende disciplines opgavegericht aan de oplossingen voor burgers en bedrijven. We willen nadrukkelijk van maatschappelijke meerwaarde zijn voor u en voor burgers en bedrijven in de regio Arnhem. De maatschappelijke opgaven zijn voor 2021 richtinggevend voor de uitvoering van ons werkprogramma.

We sturen de werkorganisatie aan door de *kwaliteit van onze medewerkers te koppelen aan de vraagstukken.* De Omgevingswet bijvoorbeeld, vraagt een andere aanpak: meer adviserend, integraal en multidisciplinair. Competenties, kennis en vaardigheden van onze medewerkers worden om deze vraagstukken georganiseerd. We zetten in op innovatie, slim elkaar vinden en slim samenwerken. We geven meer *aandacht aan medewerkers en nemen meer tijd voor management*. De nieuwe organisatie voorziet in meer persoonlijke aandacht voor medewerkers door teamleiders. Er is meer tijd om samen inhoudelijke afwegingen te maken, vanuit verschillende perspectieven. Dat komt de kwaliteit van ons werk ten goede.

We steken meer energie in *positionering en rol van ODRA in haar speelveld.* De balans tussen binnen en buiten een stevige herkenbare rol in het netwerk hebben is voor de doorontwikkeling van cruciaal belang. Om ons werk goed te kunnen doen, *is de ondersteuning anders georganiseerd* en daar plukken we in 2021 zeker de vruchten van. De essentie is dat medewerkers in het primair proces efficiënt en effectief hun werk (kunnen) doen. Bedrijfsvoering, processen en systemen faciliteren en dragen bij aan efficiënt en effectief werken. Dat gaat u merken in de manier waarop we gaan werken.

We kiezen voor ontwikkeling van de werkorganisatie *door te doen en daarvan te leren.* Deze lerende aanpak geeft ruimte om te wennen aan multidisciplinair samenwerken in verschillende samenstellingen, integraal werken, oplossingsgericht en adviseren. In 2021 oogsten we dat wat in het voorjaar 2020 is gezaaid.
We hebben het niet langer over (af)vinken, maar over vonken. De dynamiek in onze omgeving vraagt om flexibiliteit en wendbaarheid. Samen met u staan we voor een aantal belangrijke veranderingen.

Ruben Vlaander
Directeur Omgevingsdienst Regio Arnhem

1.2 Financieel beleid en risico beheersing

Voor u ligt de initiële begroting voor het jaar 2021 van Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA). Zoals uit de inleiding blijkt, is ODRA volop in ontwikkeling. De dynamiek van het werkveld vraagt om flexibiliteit en wendbaarheid. Samen met onze partners staan we voor een aantal belangrijke veranderingen zoals de implementatie en borging van de Omgevingswet, de Wet Kwaliteitsborging voor het bouwen (Wkb), het ondersteunen bij de energietransitie en de aanpak van ondermijning. Daarnaast hebben we de opgave om ons werk vorm te geven binnen de financiële kaders en bezuinigingsdoelstellingen die onze partners op dit moment hebben.

Deze veranderingen hebben grote invloed op de begroting 2021 – 2024. Ze vormen samen belangrijke uitgangspunten en uitdagingen. Hierover leest u in hoofdstuk 2. Ze brengen ook de financiële risico's met zich mee. Deze risico's leest u hieronder.

1.2.1 Ontwikkelingen wet- en regelgeving

Per 1 januari 2021 gaat de Omgevingswet in. In 2020 is ODRA volop bezig hiervoor de voorbereidingen te treffen. Deze bestaan onder meer uit het ontwikkelen van aangepaste werkwijzen (verschuivingen naar integraal werken en meer advisering), aanpassen van het VTH-systeem op het DSO en de nieuwe processen, opleiden van medewerkers en het uitvoeren van pilots bij partners.

1.2.2 Financieel beleid en risico beheersing

Op het moment van schrijven van deze begroting is nog veel in ontwikkeling en onvoldoende concreet om de risico's volledig te kwantificeren. U kunt hierbij denken aan de effecten van het DSO op de efficiency van de werkprocessen of de invloed van méér integraal werken. We gaan er voorlopig vanuit dat de kosten voor de partners niet stijgen. Een verschuiving naar afname van andere diensten en producten) is waarschijnlijker.

Risico's in verband met de Omgevingswet, Wkb en overheveling bodemtaken

Parallel aan de Omgevingswet gaat in 2021 ook de Wkb in. Het bevoegd gezag over bodemtaken gaan over van provincie Gelderland naar de gemeenten. Financieel vormen deze overgangen een onzekerheid voor de begroting 2021.

- Wkb: ODRA bereidt zich voor. Dit gebeurt samen met vier Gelderse Omgevingsdiensten die ook bouwtaken uitvoeren. In 2020 starten we hiervoor een project, dat de effecten in kaart brengt. De omvang van de overheveling naar de private sector en de effecten van de andere werkwijze bij ODRA is op dit moment moeilijk in te schatten en moeilijk te kwantificeren naar de afzonderlijke (bouw) partners.
  De verwachte teruglopende legesinkomsten zijn voor partners van invloed op de financiering voor de uitvoering van bouwtaken door ODRA.
- Overgang van het bevoegd gezag over de bodemtaken:
  de komst van de Omgevingswet brengt het beheer van bodeminformatie, adviesdiensten en toezicht op bodemsaneringen van provincie Gelderland naar de gemeenten. Voor het uitvoeren van de bodemadviestaken kunnen gemeenten kiezen dit in eigen beheer te doen, of de taken over te dragen aan een omgevingsdienst. Voor de bodemtoezichttaken geldt dat dit een basistaak is. Deze worden uitgevoerd door een omgevingsdienst. In 2020 wordt de 'warme' overdracht van taken voorbereid.
  In de begroting is bij de provincie circa € 660 duizend opgenomen voor de producten 'beoordelingsrapport saneringsevaluatie bodem' en 'controle bodemsanering' voor de hele Provincie Gelderland. Op dit moment is niet in te schatten welk deel waar terecht komt. Daarom is in deze begroting deze post apart gelabeld.

1.3 Vraag vanuit de markt / reguliere ontwikkelingen VTH-A

De afgelopen jaren was er een gunstig economisch tij. Dat werd onder meer zichtbaar door de toename van het aantal vergunningaanvragen (bouw) en meldingen (milieu). De bedrijvigheid, zowel door burgers en bedrijven, in de regio nam toe. De keerzijde is dat de klant steeds vaker van zich laat horen. Dit leide tot meer meldingen van overlast, klachten, bezwaren en Wob-verzoeken.
Afgelopen jaren resulteerde deze ontwikkelingen in een significante toename van werkzaamheden. Deze heeft ODRA waar mogelijk, binnen de werkprogramma's en bestaande budgetten uitgevoerd. Deze budgetten, vertaald in concept werkprogramma's 2021, vormen het uitgangspunt voor deze begroting.
Maar: de toekomst is onzekerder. Stikstof, PFAS en corona kennen nu al een enorme impact.

Doelstellingen en risico's met betrekking tot de reguliere werkzaamheden
Omgevingsdienst Regio Arnhem staat samen met haar partners voor het bewaken en verbeteren van de fysieke leefomgeving. ODRA draagt zorg voor een kwalitatief goede uitvoering. Naast het in de praktijk brengen van onze kernwaarden-*vakmanschap, verantwoordelijkheid, vertrouwen en samen*- sturen we op het bereiken (en de daarmee gepaard gaande risico's) van de volgende doelen:

- de concept werkprogramma's 2021 die voor deze begroting zijn opgesteld (besluit AB 20 februari 2020) vormen de kaders (plafond) voor de definitieve werkprogramma's 2021. Dit beperkt het risico dat partners met onverwachte kosten worden geconfronteerd in het reguliere werk. Via de P&C-cyclus informeert ODRA haar partners over de voortgang.
- ODRA voldoet aan de KPMG Kwaliteitscriteria 2.2. De jaren2020 en-2021 benutten we om alle medewerkers hierin verder te scholen.
- ODRA is een sparringpartner voor burgers, bedrijven en (keten)partners. Ook samen met de andere zes Gelderse Omgevingsdiensten wordt intensief samengewerkt en kennis gedeeld. Het programma toezicht en handhaving provinciale complexe bedrijven is daar een goed voorbeeld van.
- een goede samenwerking met de Veiligheidsregio, de waterschappen, de politie, het OM, de Inspectie Leefomgeving, de NvWA en andere ketenpartners.

1.4 Ontwikkeling van de organisatie

ODRA gaat in juli 2020 over op een ander VTH systeem. De voorbereidingen zijn in 2019 gestart met de aanbesteding en een 'proof of concept' (haalbaarheid). De inrichting van het systeem en de migratie van het huidige S4O naar het nieuwe systeem zijn gepland in het eerste halfjaar 2020. Als voorwaarde (financieel risico) voor de implementatie geldt dat het gegevensmanagement, archivering en het DSO (Digitaal Stelsel Omgevingswet) kunnen aansluiten. Met name het op orde krijgen van de startdossiers, de gegevenskwaliteit en het vraagstuk over archivering vragen nog veel aandacht. We pakken dit samen met de partners op. Zowel partners als ODRA hebben hierin verantwoordelijkheid.

Organisatieontwikkeling
ODRA is een organisatie in verandering. Per 1 maart 2020 is ODRA gestart met een nieuwe werkwijze en structuur die beter aansluiten op de opgave waar ODRA voor staat in het kader van de Omgevingswet. De interne organisatie bestaat vanaf 1 maart 2020 uit zes teams voor de reguliere taken, een team programma's, projecten en innovatie en een team bedrijfsvoering / staf. Er zijn teamleiders aangesteld (voorheen coördinatoren met beperkte P-taken) waardoor de span of control beter past bij de omvang (en groei) van ODRA. Hiermee is er meer aandacht voor de medewerkers, kwaliteit, vakmanschap, productiviteit en de ontwikkeling van onze medewerkers (en dus de organisatie).

2020 is een ontwikkeljaar, waarin we stapje voor stapje veranderen. Dat houdt in dat de omvang van bedrijfsvoering en staf nog niet volledig is uitgekristalliseerd. Op basis van vraagstukken op het gebied van archief, kwaliteitsverbetering, control en HR / mobiliteit bepalen we welke inzet écht nodig is met zo 'lean' mogelijke processen, opdat de personele overhead eerder daalt dan groeit.

Risico's outputfinanciering
Met ingang van 2020 is ODRA overgegaan op een beheerste vorm van outputfinanciering. Er is een nieuwe PDC vastgesteld. Daarin is een helder onderscheid tussen diensten, producten en collectieve diensten. Circa 2/3 van de omzet wordt bepaald door het leveren van producten tegen een vaste prijs/Circa 1/3 bekostigt ODRA via nacalculatie met een uurtarief. In de begroting 2021 is gekozen voor het stabiliseren van de productprijzen (exclusief indexatie) conform 2020. Er zijn na drie maanden werken met de nieuwe PDC en outputfinanciering nog onvoldoende ervaringscijfers om de kostprijzen (lees: kengetallen) te herijken voor 2021. ODRA is voornemens dit in het najaar van 2020 op te pakken ten behoeve van een volgende begroting.
Parallel hieraan loopt de implementatie van het nieuwe zaaksysteem. Processen worden vanuit de Lean-filosofie opnieuw ingericht . Ook dit heeft invloed op de kengetallen.

Overige risico's met betrekking tot de bedrijfsvoering
Er is een aantal ontwikkelingen en onzekere factoren in de markt die een risico voor de uiteindelijke exploitatie met zich meebrengen. ODRA ziet de druk op de kosten steeds groter worden. Zo zijn de prijsstijgingen hoger dan de indexering die ODRA jaarlijks toepast. Het meest manifest zijn de personeelskosten van externen (duur door schaarste), van salariskosten (hogere cao-eisen door de bonden) en stijgingen van kosten bij stelseltaken (afspraken binnen het Gelders Stelsel) en secundaire arbeidsvoorwaarden.

Mogelijke begrotingswijziging
Samenvattend: er zijn meerdere ontwikkelingen die op het moment van schrijven van deze begroting nog niet of lastig te kwantificeren zijn. Ze vormen daarmee een financieel risico voor de kaders in deze begroting.
Als deze ontwikkelingen in de loop van 2020 leiden tot meer duidelijkheid over de financiële consequenties én als dit leidt tot substantiële veranderingen in de begroting 2021 dan wel de bijdragen van partners, stelt ODRA voor om in het najaar 2020 respectievelijk een begrotingsaanpassingen of wijziging aan te bieden.

1.5 Tarief en indexering

ODRA presenteert voor 2021 een sluitende begroting. In februari 2020 is samen met de partners de omvang van de werkprogramma's 2021 op hoofdlijnen vastgesteld. Dit is gebeurd door extrapolatie van de omvang werkpakketten 2020 en realisatie, in combinatie met inhoudelijke trendanalyses.
ODRA hanteert voor de begroting 2021 een indexatie van 1,1%. Dit is een tariefsverhoging van € 91,- naar € 92,- per uur. Hiermee komt ODRA deels tegemoet aan de oproep van de partners om een kostenreductie door te voeren. De tariefsverhoging van 1,1% is lager dan de CPB-index voor 2021 (zijnde 2,5 personeel en 2,1% materieel) en lager dan de structurele cao afspraken van 2019-2020 (respectievelijk 3,25% en 3,0%) die doorwerken in de begroting 2021.

Financiële positie van de partners - meerjaren ontwikkelingen
Er is een aantal partners dat expliciet heeft aangegeven te willen bezuinigen op hun bijdrage aan de ODRA. In de begroting 2021 is hieraan al invulling gegeven. Bij een aantal partners

is, waar mogelijk, het werkprogramma 2021 bijgesteld op basis van de trends, projecten (bv energie) en beschikbaar budget. Met dit laatste is er een risico dat er een te optimistische (lage) bijdrage is vastgesteld. Een groot deel van de producten is vraag gestuurd (door klanten) en zijn nooit volledige te voorspellen en te sturen.
Dit risico monitoren we door onze P&C-cyclus met maandelijkse monitoring van de productie en budgetten. ODRA is ook steeds beter in staat om de productiecijfers over langere termijn in kaart te brengen. Hiermee kunnen partners beter anticiperen op de budgetontwikkelingen voor de komende jaren.

ODRA heeft een aantal trajecten in gang heeft gezet die structureel tot een lagere overhead moeten leiden. De belangrijkste zijn het project herhuisvesting en de implementatie van het VTH systeem. Op termijn behoort een besparing van € 300.000 (circa € 1,5 per uur in het tarief) tot de mogelijkheden. In de begroting 2021 is al € 100.000 op huisvesting ingevuld . Uitgaande dat de beschreven ontwikkelingen geen grote financiële gevolgen hebben, is het meerjarig beeld 2022 – 2024 dat ODRA een positief saldo (1,6%) op de begroting kan bereiken.

Hoofdstuk 2: Ontwikkelingen ODRA (meerjarig)

2.1 Externe ontwikkelingen 2021

Voor de werkprogramma's 2021 zijn de landelijke en regionale trends en ontwikkelingen in kaart gebracht, gekwantificeerd en vertaald in concept werkprogramma's per partner. Iedere partner is gevraagd om trends en veranderingen in het werkpakket aan te geven op het niveau van taakvelden versus programma's.

Algemeen
Op het gebied van wet- en regelgeving komt een groot aantal ontwikkelingen op ons af. Deze trends en ontwikkelingen bepalen deels onze werkzaamheden de komende jaren:

- Omgevingswet
- Wet kwaliteitsborging bouwen (privatisering bouwtoezicht)
- Circulaire economie
- Energie
- Wet Verbetering VTH
- Ondermijning
- Asbest (regulier)
- Stikstof maatregelen
- Specialistische advisering rondom toezicht
- Toezicht en handhaving complexe bedrijven
- Risico gericht toezicht
- Gelders Uitvoeringsprogramma Omgevingsveiligheid (GUOV)
- Landelijke handhavingsstrategie (LHS).

2.1.1 Omgevingswet
Aan de slag met Omgevingswet: het vergt de nodige voorbereidingen en is de grootste uitdaging voor de komende jaren. Zowel voor de partners, als voor ODRA. Het is een gezamenlijke opgave. De Omgevingswet leidt ertoe dat partners een omgevingsvisie en een omgevingsplan moeten opstellen. Deze plannen vragen om uitvoering, onder meer door ODRA. Voor ODRA betekent de Omgevingswet dat we sturen op ontwikkeling van competenties van vergunningverleners en toezichthouders. (Binnen het bestaande opleidingsbudget). Dat is in elk geval een verdere doorontwikkeling van het klassieke

toezicht, op basis van vooraf vastgestelde controlefrequenties en controle op de regels, naar risico- en informatie gestuurd toezicht *. Voor vergunningverleners geldt dat er meer integraal naar de aanvraag gekeken moet worden. De samenwerking met de collega's binnen ODRA en met collega's van de gemeentelijke afdelingen Ruimtelijke Ordening en Economische zaken krijgt een intensiever karakter.

** In 2020 wordt de nieuwe risico-analyse voor bodem, asbest en milieu door de partners vastgesteld. Een inschatting van het effect van deze analyse in begrote uren is in deze fase lastig te maken. Concretisering vindt uiterlijk najaar 2020 plaats. Vooralsnog wordt uitgegaan van een budget neutrale afname van diensten / producten in 2021.*

Overdracht bevoegd gezag bodemtaken
Met de komst van de Omgevingswet vindt overdracht van bodemtaken van provincie naar gemeenten plaats. ODRA voert op dit moment de bodemtaken uit voor heel Gelderland. ODRA is met haar partners in gesprek gegaan over hoe zij om willen gaan met de bodemtaken (bodeminformatiebeheer, adviesdiensten en toezicht bodem). In hoofdstuk 1 is al aangegeven wat dat betekent voor deze begroting.

Vooroverleggen en advies
Binnen de Omgevingswet vindt een verschuiving plaats van het behandelen van vergunningen aanvragen naar overleggen. Het aantal advies uren zal naar verwachting stijgen, het aantal vergunningen waarschijnlijk stabiel blijven. Per saldo is dit budgettair stabiel.

2.1.2. Wet kwaliteitsborging bouwen (Wkb)
De inwerktreding van de Wkb brengt een verschuiving in werkzaamheden door ODRA voor haar bouwpartners mee. Het toezicht op bouwwerken in gevolgklasse I vervalt. De verantwoordelijkheid hiervoor ligt bij de kwaliteitsborgers. De gemeenten blijven bevoegd gezag. De legesinkomsten lopen terug. Deze ontwikkeling is van invloed op de financiering van bouwtaken die ODRA voor haar partners uitvoert. De invloed van de komst van de Wkb is in de begroting opgenomen als financieel risico.

2.1.3 Circulaire economie en Energie
Ook de komende jaren blijven de implicaties van de klimaatopgave en de groei van de circulaire economie onze aandacht vragen. Vraagstukken zijn bijvoorbeeld de initiatieven die duurzame energie met behulp van biomassa installaties willen opwekken, de impulsen om te komen tot energie neutrale gebouwen, de ontwikkelingen rondom de duurzame recycling van elektrische apparaten (zogeheten "Wheelabex") en de mogelijkheden in de wet- en regelgeving om afvalstoffen als grondstoffen te gebruiken.

Vanuit het Rijk en binnen de Provincie Gelderland (Gelders Energieakkoord – GEA) wordt richting gegeven aan de energietransitie. In Gelderland wordt met het GEA ingezet op 'klimaatneutraal zijn' in 2050. Voor de doelgroep 'bedrijfsleven' is de doelstelling geformuleerd dat per jaar 1,5% energiebesparing met een totale energiebesparing van 7,5% in 2020 gerealiseerd moet zijn. ODRA heeft de voorbij jaren met haar partners aan de uitvoering van het GEA gewerkt.

Voor 2021 is er nog geen projectbegroting gemaakt. We gaan uit van kleine verlaging van het aantal uren als in 2020, omdat een aantal partners vooralsnog niet meer participeert in het project energie.
De EML controles zijn separaat in de werkprogramma's opgenomen. Binnen de projectkosten vallen ook de werkzaamheden voor de bedrijven die zich in het kader van de informatieplicht (van kracht per 1 juli 2019) na 2020 nog niet hebben gemeld. Over deze 'achterblijvers'

hebben alle gemeenten medio februari een brief van het Rijk ontvangen. De oproep is om vooral toezicht te blijven houden.

2.1.4 Wet Verbetering VTH

De wet Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving (Wet VTH) is op 14 april 2016 van kracht geworden. In oktober 2019 is het evaluatierapport beschikbaar gekomen met aanbevelingen voor verbetering vergunningverlening, toezicht en handhaving als uitkomst. Daar is een aantal uitdagingen uit voortgekomen, zowel voor de partners als voor ODRA. Zoals het verbeteren van informatiebeheersystemen. Er is aandacht nodig voor een goede verbinding van de beleidscyclus met de uitvoeringscyclus, oftewel tussen het bevoegd gezag en de omgevingsdiensten. ODRA maakt hier – samen met de andere omgevingsdiensten in het stelsel – reeds volop werk van via I-GO en samenwerkingsafspraken met de Veiligheidsregio, politie en OM. De Wet VTH zal, samen met het onderliggende besluit en de onderliggende regeling, via de Invoeringswet opgaan in de Omgevingswet. Hierbij is het uitgangspunt dat dit beleidsneutraal plaatsvindt.

2.1.5 Ondermijning

Ondermijning / ondermijnende criminaliteit is helaas niet meer weg te denken uit de samenleving. De onderwereld verweeft zich met de bovenwereld. Met als gevolg: een onveilige werk- en leefomgeving voor burgers en ondernemers. ODRA neemt ondermijning serieus en weet dat zij, vanuit de uitvoering van VTH taken in de regio Arnhem, kan bijdragen aan het verminderen van ondermijning. Dat kan ODRA niet alleen. Samenwerking met, gemeenten (AOV'er), andere (Gelderse) omgevingsdiensten en ketenpartners is cruciaal. Binnen het stelsel van Gelderse Omgevingsdiensten is ondermijning een van de 8 strategische thema's. Dat betekent dat er ook stelsel breed aandacht, tijd en geld vrijgemaakt wordt voor de aanpak. Provincie Gelderland maakt zich hard voor de aanpak van ondermijning. Ook landelijk (ODNL) is er een voorzichtige beweging gerealiseerd om te komen tot een (gezamenlijke) aanpak. ODRA heeft een budget binnen de collectieve diensten gereserveerd voor de gezamenlijke activiteiten.

2.1.6 Asbest

Asbest blijft een prioritair thema waarvan afgelopen jaar nadrukkelijk is aangegeven dat de regulering van asbest hoort bij omgevingsdiensten. ODRA deed op dit punt al het nodige; opsporing van illegale saneerders en regulier toezicht op gemelde saneringen. ODRA continueert deze activiteiten in 2021. Het wetsvoorstel voor een asbestdakenverbod kreeg in 2019 in de Eerste Kamer geen meerderheid van stemmen. Provincie Gelderland ondertekende in maart 2020 een samenwerkingsverklaring aanpak asbestdaken. Daarmee werd opnieuw een startsein gegeven aan het asbestdakenvrij maken van Gelderland. ODRA levert hieraan een actieve bijdrage vanuit haar toezichthoudende taken en asbestexpertise.
De middelen die in de begroting aanwezig waren voor het project 'voorlichting asbestdaken' zijn niet gecontinueerd, maar worden aangewend voor onder meer ondermijning.

2.1.7 Stikstofmaatregelen

Vergunningverlening voor woningbouw komt vanaf 2021 weer stevig op gang. Dat voorspelt het Economisch Instituut voor de Bouw (EIB) in zijn vooruitzichten voor de periode 2020 tot en met 2023. De instantie verwacht dat stikstofproblemen vanaf volgend jaar 'geen wezenlijk obstakel' meer vormen voor het overgrote deel van de huizenmarkt.
Het bouwinstituut denkt dat het aantal verleende vergunningen volgend jaar met 77.000 woningen kan stijgen. In 2022 en 2023 neemt dat verder toe tot 80.000 per jaar. De stikstofmaatregelen van de overheid leveren tegen die tijd ruimte op voor de woningbouw. De verlaging van de maximumsnelheid op snelwegen naar 100 kilometer per uur biedt als eerste de nodige ruimte. De EIB wijst er wel op dat een aantal regio's (met name Den Haag en Zuid

Kennemerland) nog tegen stikstofrestricties zullen aanlopen. Hoe de woningbouw zich in de regio Arnhem de komende jaren ontwikkelt, is nog niet te concretiseren.

2.1.8. Specialistische advisering rondom toezicht

De vraag naar specialistische advisering voor toezicht neemt toe. Dat komt door:

- nieuwe ontwikkelingen (denk aan PFAS, ZZS, circulaire economie);
- door de toezichthouders die oog hebben voor noodzakelijke kwaliteit in het toezicht en daarom specialistische expertise inschakelen.

Dit geldt vooral voor grondverzet, bedrijven die emitteren naar lucht en de afvalsector. Met name voor deze laatste categorie geldt dat in deze sector veel "in beweging" is. Onder meer door de toegenomen aandacht voor circulariteit. Dit betekent dat er nieuwe vragen ontstaan bij te accepteren afvalstromen en bij het resultaat van verwerkingsprocessen. Vaak te herleiden tot de vraag: "Is het afval of een product?". Dit doet zich overigens ook in de fase van vergunningverlening voor. Om in deze toenemende vraag naar specialistische advisering afval en circulariteit te kunnen voorzien, willen wij op dit gebied uitbreiden. Dit wordt binnen de kaders van de collectieve diensten vormgegeven.

2.1.9 Toezicht en handhaving provinciale complexe bedrijven

Met ingang van 1 januari 2020 is Omgevingsdienst Regio Arnhem binnen het Gelders Stelsel volledig verantwoordelijk voor de uitvoering van het programma toezicht en handhaving provinciale complexe bedrijven (niet BRZO). Doelen van het programma zijn:

- Verbeteren kwaliteit toezicht en handhaving
- Verbeteren effectiviteit en efficiency
- Uniformiteit /level playing field

Deze zijn uitgebreid beschreven in een separaat programmaplan.

De programmamanager is eindverantwoordelijk voor de uitvoering van het programma. Binnen dit programma valt het toezicht en de handhaving op 170 provinciale bedrijven (niet BRZO).

Brzo-bedrijven (Brzo en Wabo VTH) -> ODRN

De toezichthouders 'complex' van de Gelderse Omgevingsdiensten vormen de medewerkerspool. Zij staan aan de lat voor de daadwerkelijke uitvoering van de taken binnen het uitvoeringsprogramma. Een schil van specialisten binnen ODRA adviseert en ondersteunt hen bij de uitvoering van de taken. Voor de begroting van 2021 is gekozen voor het extrapoleren van het programmaplan van 2020.

2.1.10 Risico- en informatie gestuurd toezicht

In de huidige informatiemaatschappij is het kunnen beschikken over goede data van grote waarde om (dreigende) omgevingsproblemen te ontdekken en daar op te kunnen handelen. De problematiek rondom ondermijning is daar een goed voorbeeld van. Door slim en effectief gebruik te maken van diverse data kunnen we een hoger rendement voor de omgeving bereiken. Het gaat hierbij vooral om de verschuiving van reactief en incidentgericht handhaven naar proactief delen van kennis. Vaak is de informatie die we nodig hebben al beschikbaar, maar wordt die informatie onvoldoende gedeeld met collega's of handhavingspartners die actie kunnen ondernemen. Door meer en betere informatie te verzamelen, krijgen we meer inzicht in de kansen en risico's. Dan kunnen we de beschikbare handhavingscapaciteit effectiever en preventiever benutten.

Onderdeel hiervan is een actueel en volledig inzicht in risico's van bedrijfsmatige activiteiten. In 2014-2015 hebben de partners daartoe een gezamenlijk beleidskader vastgesteld, met een looptijd van 4 jaar. In 2020 wordt de actualisatie hiervan afgerond. De actualisatie voorziet in meer ruimte voor innovatie, flexibiliteit en maatwerk. Hoewel het 'klassieke', toezicht aan de hand van vooraf bepaalde controlefrequenties altijd noodzakelijk zal blijven in verband met de preventieve werking die van dit toezicht uit gaat, verleggen we de aankomende jaren het accent naar andere vormen van toezicht: meer keten- en informatie gestuurd, meer recherchematig.

2.1.11 Gelders Uitvoeringsprogramma Omgevingsveiligheid (GUOV)

Voor 2021 is er geen GUOV subsidie meer beschikbaar. Dat betekent dat een (klein) deel van de kosten voor de uitvoering van het programma Omgevingsveiligheid wordt opgenomen in de collectieve diensten. Het resterende deel is terug te vinden in de werkprogramma's 2021.

2.1.12 Implementatie LHS (landelijke handhavingsstrategie)

De implementatie van de Landelijke Handhavingsstrategie (LHS) is in de praktijk steeds beter toepasbaar voor onze toezichthouders. Dat betekent meer zaken en dus ook meer inzet (uren strafrecht, collectieve dienst). In 2018 en 2019 is het aantal uren (strafrecht) niet voldoende gebleken om alle zaken tijdig op te pakken. Dit ondermijnt de effectiviteit. Het aantal uren (strafrecht) was circa een halve fte, dit zal groeien naar een volle fte. De ruimte zal binnen de collectieve diensten worden gezocht.

2.2 Reguliere ontwikkelingen in meerjarig perspectief (raming 2022- 2024)

De afgelopen jaren heeft ODRA een forse groei doorgemaakt in het aantal medewerkers en omzet. Naast de realisatie van de werkprogramma's is een groot aantal aanvullende opdrachten bij ODRA neergelegd. Zowel incidenteel (projecten) als structureel. Deze zijn zo goed mogelijk verwerkt in deze begroting. ODRA houdt er rekening mee dat ook in 2021 aanvullend werk wordt gevraagd.
Daarnaast is de omzetgroei gerealiseerd door het programmaplan toezicht en handhaving provinciale complexe bedrijven. Daarin zijn andere en extra taken opgenomen. Ook de geldstromen tussen de Provincie Gelderland en 'de omgevingsdiensten verandert hiedoor. Deze lopen nu voor dit programma via ODRA.

Voor de meerjarenbegroting verwachten we dat de groei in de reguliere activiteiten zich stabiliseert. Hoewel het nog niet volledig duidelijk is wat de consequenties van de Omgevingswet zijn.

Hieronder is aangeven welke impact, in kwantitatieve zin, bovenstaande ontwikkelingen hebben voor ODRA en de meerjarenbegroting.

- Het aantal initiatieven (vergunningaanvragen, ruimtelijke initiatieven etc.) is sterk conjunctuur afhankelijk. Afgelopen jaren hebben we hierin een groei gezien door het gunstige economische tij. Voor 2022 – 2024 is dit uiterst onzeker.
- De aanvragen vragen om een multidisciplinaire aanpak (ook met het oog op de Omgevingswet). Dit leidt tot andere aanpak, maar niet perse tot verhoging van de werkpakketten. Het is eerder een kans om efficiënter te werken. We ervaren de trend waarbij sprake is van een groei van het aantal complexe/maatschappelijke relevante dossiers. Deze vragen om een projectmatige en integrale benadering.
- De verwachting is dat het aantal meldingen van overlast en milieuklachten groeit. Het is moeilijk om te voorspellen wat de groei is in 2021. In 2019 zagen we een groei van circa 20% ten opzichte van 2018. Het aantal zienswijzen, bezwaar- en beroepzaken zal in lijn zijn met de economische ontwikkeling. We ervaren dat er veel vaker Wob-verzoeken worden ingediend.
- In 2019 heeft de Eerste Kamer het wetsvoorstel voor een verbod op asbestdaken in 2024 niet aangenomen. Onduidelijk is of de regering met een nieuw voorstel komt. In de (meerjaren) begroting zijn derhalve alleen de reguliere taken opgenomen. Provincie Gelderland heeft in maart 2020 een samenwerkingsverklaring aanpak asbestdaken ondertekend. Mogelijk resulteert dit in extra werkzaamheden voor ODRA (nog niet in deze begroting gekwantificeerd).

Hoofdstuk 3: Begroting 2020

In de vorige hoofdstukken zijn de uitgangspunten en ontwikkelingen voor de begroting 2021 geformuleerd. In dit hoofdstuk zijn deze uitgewerkt en vertaald in concrete kaders, normen en bedragen voor de (meerjaren)begroting en bedrijfsvoering.

3.1 Kaders begroting 2021 - 2024

3.1.1 Werkprogramma 2021

De batenkant van de begroting bestaat uit twee inkomsten stromen De grootste component betreft de levering van diensten op basis van uren (circa 1/3) en producten (circa 2/3 van de omzet) op basis van productprijzen. De hoogte wordt geheel bepaald door de ramingen / kaders die, samen met de partners, zijn opgesteld voor de werkprogramma's 2021 op programma en taakveldniveau. Medio februari 2020 zijn hierover met alle partners de gesprekken afgerond. De uitkomsten zijn besproken in het Algemeen Bestuur van 20 februari 2020.

Een tweede stroom inkomsten is de doorbelasting van materiële kosten. Het gaat dan om kosten die veelal niet voortkomen uit het eigen productieproces, maar uit de inkoop van goederen en diensten bij andere partijen. U kunt hierbij denken aan de kosten voor Wabo, team meten & advies, de diensten van andere omgevingsdiensten voor toezicht en handhaving provinciale complexe bedrijven, complexe vergunningen en piket (opruimen – en schoonmaakkosten).

Binnen de werkprogramma's nemen de collectieve diensten een bijzondere positie in. Hierover is afgesproken dat de kosten op fixed price basis via verdeelsleutel (in 2019 vastgesteld) worden doorbelast. Deze afspraak is voor 2021 ongewijzigd.
Er is wel een aantal inhoudelijke wijzigingen ten opzichte van 2019 en 2020. Een aantal partners heeft aangegeven dat zij het project energie zelf (via andere partijen) vormgeven. Dit nemen zij niet meer van ODRA af. In de deze begroting van ODRA het aandeel van deze partners verdisconteerd in het project energie, opdat de resterende partners een gelijk bedrag betalen als in 2020.
Een tweede wijziging in de collectieve diensten gaat over het project asbestdaken en ondermijning. Het project asbestdaken staat on hold. Voor ondermijning geldt dat hier een toename van kosten is begroot. Deze twee projecten zijn met elkaar vereffend in de begroting.

3.1.2 Meerjarenraming

De ambitie is om elk jaar ook de meerjarige ontwikkelingen te kwantificeren. Zowel op programmaniveau als taakveldniveau. Hierin zijn we gedeeltelijk geslaagd. Het blijft moeilijk om de ontwikkelingen rond de Omgevingswet, Wkb en de overdracht van bodemtaken te kwantificeren voor 2021. Laat staan , voor de jaren na 2021. De batenkant van de begroting is daarom een extrapolatie van 2020-2021 op basis van de reguliere trends.
Aan de kostenkant leest u wel een kwantificering van het ingezette beleid. Het gaat om het beleid voor huisvesting (per 2022 een ander pand), op het gebied van ICT (nieuw VTH systeem en systemen in 'the cloud'). Dereductie van (personele) overheadkosten en het strategisch personeelsbeleid in relatie tot de loonkosten en kosten van externen is ook een belangrijk issue. Hierover leest u verderop meer.

3.1.3 Kostprijs en uurtarief en indexering

Voor het vaststellen van de kostprijzen van de producten en het uurtarief voor diensten heeft ODRA haar methodiek consistent gemaakt op de principes van outputfinanciering en de vastgestelde kostprijsmethodiek.
Vanaf 2020 werkt ODRA voor het bepalen van de kostprijs met een referentiemethodiek voor het uurtarief. Vanuit de benchmark met de 'handleiding overheidstarieven' ontstaat er inzicht in de tariefsopbouw op onderdeelniveau, bijvoorbeeld de huisvesting- en ICT kosten per fte/werkplek en de kosten van het salarisgebouw. ODRA richt haar beleid erop in om de komende jaren toe te groeien naar deze benchmark.

Tarief opbouw	realisatie 2019	begroting 2020	begroting 2021	benchmark
Personeelskosten direct	€ 66	€ 51	€ 63	€ 54
Personeelskosten indirect	€ 11	€ 15	€ 14	€ 17
Materieel				
- huisvesting & facilitair	€ 5,3	€ 7,4	€ 5,3	€ 7,7
- ict	€ 6,0	€ 3,2	€ 6,0	€ 4,1
- overige kosten	€ 4,2	€ 3,2	€ 4,2	€ 4,1
Overhead	€ 16	€ 14	€ 16	€ 16
Beleidsruimte		€ 11		€ 5
Totaal	**€ 92**	**€ 91**	**€ 92**	**€ 92**
Kengetallen Huisvesting en ict				
- FTE's	**158,6**	**160,5**	**162,5**	
- werkpleknorm	**0,8**	**0,8**	**0,7**	**0,9**
- huisvesting en facilitair /werkplek	€ 9.309	€ 8.966	€ 8.058	€ 10.800
- ict per fte	€ 6.102	€ 8.352	€ 6.850	€ 5.700
- aantal prod. Uren	ca 1.400	1.380	1.395	1.421

Toelichting op de verschillen

- Huisvesting: kosten ODRA zijn onder de landelijke benchmark.
- ICT: de kosten voor infrastructuur en hosting (contract met Connectie) vallen hoger uit dan de benchmark. ODRA verwacht juist op de kosten ICT toekomstig te gaan besparen nadat onze applicaties volledig als SAAS (software as a service) oplossing zijn vormgegeven en ODRA mogelijk andere huisvesting (ivm ICT-infrastructuur) heeft gevonden.
- Loonkosten; ODRA zit gemiddeld boven de benchmark. Eén van de oorzaken is dat ODRA relatief meer medewerkers heeft in de leeftijdscategorie 55+. Dat brengt met zich mee dat ook de anciëniteit hoog is (veel medewerkers zitten aan einde schaal).
- Beleidsruimte; Dit deel van de benchmark wordt door ODRA feitelijk ingevuld bij personeel; in de benchmark is dit geoormerkt voor specifieke organisatie gebonden werk.
- Productieve uren: de landelijke benchmark gaat uit van 1.421 uur productie per fte. ODRA gaat in de begroting uit van 1.380 uur declarabel voor internen en 1.600 uur declarabel voor externe inhuur.
  In 2019 is, mede door incidentele productiviteitsmaatregelen, een productiviteit van circa 1.400 uur per fte behaald.

Tarieven producten

De kostprijs van een product wordt bepaald door het kengetal (= verwachte gemiddelde tijdsbesteding voor de realisatie van het product) te vermenigvuldigen met het uurtarief. De vastgestelde tarieven en de begrote aantallen producten zijn in de bijlage opgenomen. Deze zijn voor 2020 enkel aangepast op de prijsindex, het kengetal is gelijk gebleven.
ODRA past in 2021 geen tariefdifferentiatie toe. In het najaar 2020 wordt bepaald of er een onderzoek opgestart om meer inzicht te krijgen tussen het verkooptarief en wekelijke kostprijs, die veelal bepaald wordt door de expertises die nodig zijn voor specifieke producten.

Een tweede factor die meespeelt bij het invoeren van tariefdifferentiatie betreft de aanvullende opdrachten. Hiervoor moet ODRA veelal tijdelijk (duurdere) externen inschakelen. De meerprijs wordt nu nog niet bij de vragende partij neergelegd. Het onderzoek naar tariefdifferentiatie gaat haar beslag krijgen in de begroting 2022.

Prijsstelling collectieve diensten
ODRA hanteert drie groepen van collectieve diensten:
1. diensten waar alle partners aan deelnemen;
2. diensten waar een deel van de partners aan deelneemt en;
3. de algemene onderdelen van projecten.

Bij ad 3. gaat het met name over opbouw van expertise, projectleiding en activiteiten voor alle stakeholders. De collectieve diensten worden afgerekend op fixed price basis met de vaste verdeelsleutel. Deze is in 2019 vastgesteld (60% inwoneraantal- 40% stemverhouding).

3.1.4 Indeling van de begroting / normeringen
De uitgangspunten bij de totstandkoming van deze begroting 2021 zijn:
- Ons financieringssysteem (outputfinanciering) leidt tot drie productgroepen in deze begroting: producten, diensten en collectieve diensten.
  In tegenstelling tot andere omgevingsdiensten in Gelderland heeft ODRA geen apart onderdeel innovatie (niet gelabeld budget voor vernieuwing van processen) in de begroting.
- De programma indeling die door de Gelderse Omgevingsdiensten wordt gebruikt, is leidend. Daarnaast wordt er per programma onderscheid gemaakt per taakveld.
- De BBV richtlijnen zijn toegepast, ondermeer inhoudende:
  - de personele en materiële kosten worden direct toegerekend aan de programma's en taakvelden op basis van verrichte activiteiten;
  - de kosten voor de overhead (kosten van het stafbureau en team bedrijfsvoering en management) worden separaat in de begroting vermeld, en toegerekend aan de programma's op basis van de verhouding van de directe kosten.
- Er is een normering gehanteerd voor de kosten:
  - de loonkosten zijn gebaseerd op de gemiddelde loonkosten per functie, uitgaande van de gemiddelde werkelijke periodiciteit. Daarmee is een relatie aangebracht tussen het werkprogramma en de daarvoor benodigde capaciteit en kwaliteit en functieniveau en de loonkosten;
  - de opleidingskosten en algemene personeelskosten zijn begroot als percentage van de loonsom, respectievelijk 2% en 3,5%;
  - voor de overheadkosten (huisvesting, facilitair en ICT) geldt dat deze zijn begroot op basis van de werkelijke contractwaarde (voornamelijk met de gemeente Arnhem/De Connectie), met de verwachte indexering.

3.2 Begroting 2021 in hoofdlijnen

Hieronder treft u de initiële begroting 2021 van ODRA weergegeven in productiedoelen, omzet en kosten. De toelichting en de indeling op de programma's is vanaf paragraaf 3.3 weergegeven.

Begroting 2021 op hoofdlijnen x € 1.000	realisatie aantallen	realisatie 2019		begroting aantallen	begroting 2020		begroting aantallen	begroting 2021	
Baten									
Levering producten in aantallen	22.273	nvt		13.294	10.399	63%	13.905	10.762	59%
Levering diensten in uren	165.599	14.880	85%	47.850	4.354	26%	52.810	4.918	27%
Collectieve diensten		1.703	10%		1.451	9%		1.600	9%
Overige diensten		969	6%		391	2%		1.066	6%
Totaal baten		17.551			16.596			18.347	
Lasten	aantal fte			aantal fte			aantal fte		
Lasten programma's	126,6	12.672		129,0	11.698		130,7	12.749	
Lasten overhead	28,7	4.887	28%	31,5	5.134	31%	31,8	5.598	31%
Totaal lasten	155,3	17.560		160,5	16.832		162,5	18.347	
Saldo		-2.680			-236			0	

Toelichting

ODRA heeft voor 2021 een sluitende begroting. We ramen een omzet (en kosten) van € 18,3 miljoen, met een levering van bijna 14.000 producten en 52.000 uur aan diensten. Voor de realisatie van de werkprogramma's verwacht ODRA 184.000 uur nodig te hebben, equivalent voor 129 fte. Dit is gespecificeerd in hoofdstuk 4.
De cijfers 2019 zijn niet geheel vergelijkbaar, vanwege de overgang naar outputfinanciering; dit heeft geleidt tot aanpassing van de PDC met verschuivingen van producten naar diensten en vice versa.

3.3 Programma's (begroting en toelichting)

3.3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk leest u per programma:

- wat we willen bereiken
- wat we ervoor doen
- welke indicatoren gelden
- welke kosten de uitvoering met zich meebrengt

De programma-indeling van de begroting (en werkprogramma's, tussentijdse rapportages en jaarrekening) is:

- ProgrammaVergunningverlening
- Programma Handhaving
- Programma Advies
- ProgrammaStelseltaken
- Programma Algemeen & projecten

3.3.2 Programma Vergunningverlening

Voor alle partners van ODRA verzorgen we de vergunningverlening milieu. Het is een basistaak. Vergunningaanvragen en meldingen beoordelen we op juistheid en volledigheid. We zorgen ervoor dat ze binnen de wettelijke termijnen worden afgehandeld. Wabo-procedures behandelen we zoveel mogelijk integraal. Als schakel in de keten zoeken wij daarbij nadrukkelijk aansluiting op de 'loketten' van de partners.

Voor de gemeenten Arnhem, Lingewaard, Renkum en provincie Gelderland verzorgt ODRA de meldingen en vergunningverlening die te maken hebben met bouwtaken. Daarbij geven we ook adviezen op het gebied van constructietechniek, de welstandstoets en monumentenzorg. Bij planologische afwijkingen zoeken we afstemming met de partners. Voor de gemeenten Renkum en Lingewaard behandelen we ook de bezwaar- en beroepsprocedures.

Ons uitgangspunt is dat we de burger en ondernemer professioneel en effectief willen ondersteunen bij de voorbereiding van zijn (bouw)planontwikkeling. In de voorbereiding leveren we advies over de te zetten stappen. Vervolgens beoordelen we de aanvragen op juistheid en volledigheid. We zorgen ervoor dat deze aanvragen binnen de wettelijke termijnen afgehandeld zijn, meldingen beoordelen we op juistheid en volledigheid.

Vergunningen voor complexe bedrijven (provinciaal bevoegd gezag) wordt uitgevoerd door de ODRN. ODRA werkt in toenemende mate samen met ODRA om de vergunningen en toezicht op elkaar af te stemmen. De kosten van de vergunningen complexe bedrijven worden doorbelast op outputbasis.

Te bereiken resultaten - output en kosten / baten

Programma Vergunningen	Beoogd resultaat	Bereikt resultaat 2019	Doel 2020	Doel 2021
Productie	95-105% van de werkprogramma's + aanvullende opdrachten gerealiseerd	110% prod. 108% uren	95-105%	95-105%
Actualiteit	Actualiteit omgevingsvergunningen milieu			80%
Tijdigheid	Verlenen vergunningen (Wabo) binnen de wettelijke termijn	86%	90%	90%
Kwaliteit	Medewerkers voldoen aan kwaliteitscriteria	92%	90%	90%
Klant tevredenheid	Klanten zijn (zeer) tevreden over de dienstverlening	82%	80%	80%

Productie en financiën		bouw	milieu & alg.	bouw	milieu & alg.	bouw	milieu & alg.
Financiele realisatie	Binnen budget			Nee		Ja	
		saldo	€ 172	saldo	-€ 68	saldo	€ 131
	- kosten (x € 1.000)	€ 4.488		€ 4.076		€ 4.131	
	- baten (x € 1.000)	€ 4.659		€ 4.008		€ 4.263	
Productie	**Producten in aantallen**						
	- vergunningen	1.927	61	1.874	59	1.887	51
	- sloopmeldingen	1.266		1.230		1.250	
	- beoordelingen bouw*	563					
	- meldingen act. Besluit		433		413		433
	- vuurwerk (& Brandveiligheid)		150	140	172	143	182
	- overige producten	475	171	17	92	20	96
	Totaal producten	**4.231**	**815**	**3.261**	**736**	**3.300**	**762**
	- gemiddeld kengetal	**7,9**	**15,2**	**8,0**	**14,6**	**7,9**	**14,5**
Productie	**Diensten in uren**						
	- vooroverleg			2.658	1.315	2.633	1.315
	- beoordelingen			1.148		1.998	
	- beroep en bezwaar				1.439		1.377
	- overige adviezen	8	5		779		779
	Totaal diensten			**3.806**	**3.533**	**4.631**	**3.471**

* geïntegreerd met vergunningen

Toelichting op de tabellen

De belangrijkste producten in dit programma zijn de behandeling van diverse meldingen en het verstrekken van vergunningen, met name bouw. De belangrijkste diensten betreffen het vooroverleg en advisering bij de vergunningaanvragen.

Voor 2021 verwachten dat de productie in het programma Vergunningen stabiel is ten opzichte van 2020, met enkele kleine wijzigingen op productniveau.
* Ten opzichte van 2019: Het product beoordelen bouw is geïntegreerd met vergunningen. Door de wijzigingen in de PDC is het aantal uren 2020 en 2021 (ten opzichte van 2019) anders opgenomen.
Het doel is om komend jaar ook groen op de tijdigheid te scoren.

3.3.3 Programma Handhaving

Voor al onze partners voeren we het milieutoezicht bij bedrijven uit en behandelen we eventuele klachten over bedrijven. Het toezichtprogramma, zoals opgenomen in de werkprogramma's, is leidend. Toezicht en handhaving is een cruciale schakel in de reguleringsketen. Preventief toezicht op (bedrijfsmatige) activiteiten in de leefomgeving, verkleint de kans op ongevallen, incidenten of zelfs rampen aanzienlijk. Onze inzet is erop gericht om het naleefgedrag van bedrijven te verbeteren. Daarmee zorgen we voor een verbetering van de veiligheid en leefbaarheid. We toetsen de wettelijke voorschriften, zijn oplossingsgericht en bij een overtreding volgen we de vastgestelde sanctiestrategie.

Naast de werkzaamheden voor onze ODRA partners voeren we ook toezicht uit bij complexe bedrijven in heet Gelderland. Hiermee is via een programmatische aanpak in 2020 gestart. ODRA stuurt het programma provincie breed aan en is verantwoordelijk voor de kwaliteitsontwikkeling van de provinciale pool toezichthouders.

Te bereiken resultaten- output en kosten / baten

We werken in overeenstemming met de vastgestelde strategie voor handhaving van onze partners. We staan voor het realiseren van normconform gedrag bij inrichtingen die onder toezicht staan.
We zorgen ervoor dat we zorgvuldig informatie registreren. De informatie gebruiken we voor het maken van analyses voor het verder verbeteren van de veiligheid en leefbaarheid van de leefomgeving. We voeren onze controles zodanig uit dat we altijd een externe auditor mee kunnen laten kijken. We volgen trends en ontwikkelingen, zodat we voldoende geëquipeerd zijn om bedrijven aan te spreken en/of te adviseren.

Programma Toezicht & handhaving	Beoogd resultaat	Bereikt resultaat 2019	Doel 2020	Doel 2021
Productie	95-105% van de werkprogramma's + aanvullende opdrachten gerealiseerd	119% producten 104% uren	95-105%	95-105%
Tijdigheid	% van de klachtmeldingen is binnen 2 weken afgehandeld	80%	80%	80%
Kwaliteit	- Mdw. voldoen aan VTH - % volledige naleving - % klachtafh. binnen termijn - % opgegehen overtredingne Uitvoering mbv digitale checklists Collegiale toets	 90% 76% 80% 80%	90% 100% 100%	90% 100% 100%
Klanttevredenh	Klanten zijn (zeer) tevreden over de dienstverlening - controles - klachtafhandeling	77% 86% 51%	Nvt	Nvt

Toelichting op de onderstaande tabel

De belangrijkste producten zijn de controle rapporten bouw en milieu -en beoodelingen en klachten. De begrote aantallen voor 2021 zijn stabiel ten opzichte van 2020, met uitzondering van het aantal klachten. Dat is duidelsijk, gezien de realisatie in 2019, in 2020 te laag begroot.
De uren van diensten zijn in deze begroting (tov 2019) beter in kaart gebracht. De verschillen komen voort uit de aanpassingen in de PDC tbv de outputfinanciering.

Programma Toezicht & handhaving	Beoogd resultaat	Bereikt resultaat 2019		Doel 2020		Doel 2021	
Productie en financiën		**bouw**	**milieu & alg.**	**bouw**	**milieu & alg.**	**bouw**	**milieu & alg.**
Financiele realisatie	Binnen budget		☺	**Nee**	😐	**Nee**	☺
		saldo	**€ 823**	**saldo**	**-€ 33**	**saldo**	**€ 0**
	- kosten (x € 1.000)	€ 7.254		€ 7.762		€ 8.313	
	- baten (x € 1.000)	€ 8.077		€ 7.729		€ 8.313	
Productie	**Producten in aantallen**						
	- klachten	766	2.709		410		2.211
	- controles	3.096	1.730	1.690	2.597	1.821	2.378
	- aspect en vervolgcontroles	1.169	1.266	224	964	213	1.137
	- handhavings besluiten en act.				766		742
	- (rapport)beoordelingen	1.756	916		2.406		1.063
	- meldingen behandelen		1.351				
	- overige producten	436	657	81	115	88	120
	Totaal producten	7.223	8.629	1.995	7.258	2.122	7.651
	- gemiddeld kengetal	**4,9**	**5,8**	**13,8**	**7,4**	**11,5**	**7,2**
Productie	**Diensten in uren**						
	- beroep en bezwaar	bij prog. Alg & proj			4.949		5.149
	- inningen / bestuursdwang		47		473		429
	- zienswijzen				903		1.110
	- overige adviesdiensten	9	51		3.803		2.624
	Totaal diensten	9	98	0	10.127	0	9.311

3.3.4 Programma Advies

ODRA beschikt over bijzondere expertises om partners en andere opdrachtgevers gericht en gedegen te adviseren. ODRA levert adviezen op basis van expertise op het gebied van geluid, trillingen, licht, emissies naar lucht, luchtkwaliteit, externe veiligheid, bodem en integrale omgevingsadvisering.
ODRA verstrekt adviezen aan partners veelal op basis van concrete adviesvragen (vraag gestuurd). Een deel van de advisering voert ODRA op programmabasis uit. Te denken valt daarbij aan de uitvoering van emissiemetingen bij bedrijven met een zware milieubelasting. Expertises worden veelal ingezet bij de realisatie van producten in de programma's vergunningen en toezicht. Deze uren maken onderdeel uit van het kengetal van de betreffende producten.

Te bereiken resultaten- output en kosten / baten

Programma Advies	Beoogd resultaat	Bereikt resultaat 2019	Doel 2020	Doel 2021
Productie	90% uren is geleverd	202% producten 95% uren ☺	90% ☺	90% ☺
Kwaliteit	Medewerkers voldoen aan kwaliteitscriteria Jaarlijks wordt team meten & advies geaccrediteerd	91% geaccredi-teerd ☺	90% Accr.	90% Accr.
Klant tevredenh	Klanten zijn (zeer) tevreden over de dienstverlening	nvt	80%	80%

Toelichting op onderstaande tabel
De belangrijkste diensten binnen het programma advies zijn advisering milieu-expertise, meetadvies en omgevingsadvisering.

De belangrijkste verandering ten opzichte van 2019 betreft het her-rubriceren van de juridische producten. Deze zijn nu ondergebracht in de programma's Vergunningen en Handhaving.

Er is in 2021 een toename van advisering op gebied van geluid; een trend die al enige jaren zichtbaar is.

Programma Advies	Beoogd resultaat	Bereikt resultaat 2019		Doel 2020		Doel 2021	
Productie en financiën		**bouw**	**milieu**	**bouw**	**milieu**	**bouw**	**milieu**
Financiele realisatie	Binnen budget		😐	Nee	😐	Nee	☺
		saldo	**-€ 937**	**saldo**	**-€ 101**	**saldo**	**€ 16**
	- kosten (x € 1.000)	€ 2.985		€ 1.804		€ 1.753	
	- baten (x € 1.000)	€ 2.048		€ 1.703		€ 1.769	
Productie	**Producten in aantallen**						
	- omgevingsadvies		140	zijn ondergebracht in de programma's vergunningen en handhaving		zijn ondergebracht in de programma's vergunningen en handhaving	
	- advies toezicht vergunningen		64				
	- geluidsadvies		111				
	- beoordeling & onderz. lucht		95				
	- overige producten		52				
	Totaal producten	**nvt**	**462**				
	- gemiddeld kengetal		**16,3**				
Productie	**Diensten in uren**						
	- bodem advies		3.753				
	- lucht en trillingen advies		6.846		9.230		8.482
	- geluidadvies en sanering lawaai		1.696		100		1.430
	- ketentoezicht en transportcontr.		511				
	- jur. Kwaliteitszorg		640				
	- advies en omgevingsrapporten				9.384		9.804
	Totaal diensten		**13.446**	**0**	**18.714**	**0**	**19.716**

3.3.5 Programma Stelseltaken

Omgevingsdienst Regio Arnhem is de coördinerende omgevingsdienst als het gaat om de complexe handhaving binnen het Gelders Stelsel. Daarnaast participeert ODRA in werk- en expertgroepen binnen het Gelders Stelsel op het gebied van ketenhandhaving, ondermijning en BSBm.

Toelichting op de tabel

In onderstaande tabel zijn de productie doelstellingen 2020 voor het programma toezicht complexe bedrijven opgenomen. Voor een nadere toelichting hierop wordt verwezen naar een apart programmaplan.
Voor de begroting 2021 is dit plan nog niet opgesteld; er wordt uitgegaan van gelijke doelstellingen.

Programma Stelseltaken	Beoogd resultaat	Bereikt resultaat 2019	Doel 2020	Doel 2021
Klant tevredenh	Klanten zijn (zeer) tevreden over de dienstverlening	niet gemeten	80% ☺	80% ☺

Productie en financiën		**bouw**	**milieu**	**bouw**	**milieu**	**bouw**	**milieu**
Financiele realisatie	Binnen budget		☺	Nee	😐	Ja	☺
		saldo	**€ 44**	**saldo**	**-€ 9**	**saldo**	**-€ 109**
	- kosten (x € 1.000)	€ 83		€ 164		€ 289	
	- baten (x € 1.000)	€ 127		€ 155		€ 179	
Productie	Prod. & uren **Handhaving Complex**	----->>>> In 2020 en 2021 begrote aantallen en uren, incl. uren van medewerkers uit de Pool Voor complex geldt nar bekostiging iop uren (ipv producten)		**aantallen**	**uren**	**aantallen**	**uren**
	- controle rapporten mil + rap. Verpli			1.697	13.445	1.697	13.445
	- specialistische controles			124	520	124	520
	- specialistisch advies				4.401		4.401
	- represief toezicht			905	2.610	905	2.610
	- handhaving			79	1.488	79	1.488
	- strafrecht				945		945
	- aandachtsbedrijven				4.050		4.050
	- kwaliteitsverbetering				1.920		1.920
	- overige (prog. Man.)				4.100		4.100
	Totaal producten			**2.805**	**33.479**	**2.805**	**33.479**
Productie	Diensten in uren (vn.aan OD's)						
	- DAT		41		775		313
	- LMA		365		930		375
	Totaal diensten		406	0	1.705	0	688

De bekostiging van het programma is afwijkend van de outputsystematiek. Voor 2020 is afgesproken dat dit nog volledig op uur basis x tarief verloopt. Nadat er voldoende ervaringscijfers zijn, kan worden overgegaan op outputfinanciering.

In de tabel zijn alle uren opgenomen. Deze worden gerealiseerd door toezichthouders uit de Gelderse OD's. De kosten hiervan zijn als materiële kosten begoot en niet opgenomen in de formatie van ODRA.

3.3.6 Programma Algemeen & projecten

In het programma algemeen en projecten zijn de belangrijkste projecten van ODRA opgenomen.

Te bereiken resultaten - output en kosten / baten

Programma Projecten	Beoogd resultaat	Bereikt resultaat 2019	Doel 2020	Doel 2021
Productie	90% van het aantal begrote producten én 90% uren is geleverd	95% producten 70% uren	90%	90%
Juridische kwal	% bezwaren en beroepen die ongegrond zijn verklaard, danwel	was er niet in 2019	90%	90%
Juridische kwal	% herstel overtredingen binnen herstel termijn handhavingsbesluit	80%	vervalt	vervalt
Kwaliteit	Medewerkers voldoen aan kwaliteitscriteria	93%	90%	90%
Klant tevredenh	Klanten zijn (zeer) tevreden over de dienstverlening		Nvt	80%

Productie en financiën		bouw	milieu	bouw	milieu	bouw	milieu
Financiele realisatie	Binnen budget	saldo	-€ 109	Nee saldo	-€ 25	Nee saldo	-€ 38
	- kosten (x € 1.000)	€ 2.749		€ 3.026		€ 3.860	
	- baten (x € 1.000)	€ 2.640		€ 3.000		€ 3.823	
Productie	Producten in aantallen						
	- beroep	8	11	ondergebracht bij prog. Vergunningen en handhaving		ondergebracht bij prog. Vergunningen en handhaving	
	- bezwaar	99	23				
	- zienswijzen	164	39				
	- WOB verzoeken	12	12		19		0
	- overig prod. (vuurwerkrap.2020-2021	6	2		25		70
	Totaal producten	**289**	**87**	**0**	**44**	**0**	**70**
	- gemiddeld kengetal	**15,9**	**29,7**		**4,6**		**2,0**
Productie	Diensten in uren						
	- workarounds (partnerspec. Afspr.)	246	5		428		605
	- projecten	317	2.852		6.292		9.171
	- beleids onderst. / milieuprogr.		1.889		3.245		3.145
	- ov. diensten (ontw. & afstemming)		784				2.072
	Totaal diensten	563	5.530		9.965	0	14.993

Toelichting

Het programma Algemeen & Projecten heeft reguliere resultaten en projectresultaten, die zijn vastgelegd in projectplannen. De doelen zijn grotendeels beschreven in hoofdstuk 2 en betreffen onder meer*:* Omgevingswet, Energie, GUOV en ondermijning.

De belangrijkste diensten in dit programma zijn: Beleids- en bestuursondersteuning, projectleiding en –ondersteuning, en partner specifieke werkafspraken en inbreng en afstemming ODRA-expertises.
Ook in dit programma zijn er ten opzichte van 2019 veel verschuivingen door de overgang naar outputfinanciering en nieuwe PDC.

Hoofdstuk 4: Toelichting op de begroting en balans

In dit hoofdstuk wordt de begroting 2021 vanuit een aantal invalshoeken belicht.

Achtereenvolgens:
- de programma begroting: hierin worden de opbrengsten per programma / projecten weergegeven in relatie tot de realisatie 2018 en begroting 2019. Het betreft een totaal overzicht van de in hoofdstuk 3 vermelde productie en kosten per programma;
- de staat van baten en lasten en de toelichting op de categoriale begroting;
- de overhead;
- de geprognosticeerde balans ultimo 2021 en de toelichting op de reserves, andere balansposten en kengetallen.

4.1 Programma begroting

De in hoofdstuk 2 en 3 vermelde uitgangspunten enontwikkelingen en beoogde productieresultaten zijn op basis van de uitgangspunten van outputfinanciering vertaald in onderstaande tabellen. Ook zijn de taakvelden weergegeven en er is een vergelijk gemaakt met de realisatie 2019 en begroting 2020.

In 2020 is door de transitie naar outputfinanciering (andere PDC) een trendbreuk in de historische opbouw van de begroting. De vergelijkbaarheid met 2019 kan daardoor niet worden gemaakt. Met name bij de kosten voor de programma's Handhaving en Algemeen/projecten wijken af van voorgaande jaren.

Baten x € 1.000	realisatie 2019	Begroting 2020	begroting 2021	Specificatie taakveld bouw	milieu	algemeen
1. Vergunningverlening	4.659,3	4.008,1	4.262,5	2.868	1.249	146
2. Toezicht en Handhaving	8.077,3	7.729,3	8.313,5	2.360	4.350	1.604
3. Advies	2.047,5	1.702,9	1.768,7		1.769	
4. Stelseltaken	126,6	155,2	179,3		179	
5. Algemeen en Projecten	2.640,4	3.000,4	3.822,6	471	1.127	2.224
Baten	**17.551,1**	**16.595,9**	**18.346,7**	**5.699,3**	**8.673,7**	**3.973,7**
- verhouding				31,1%	47,3%	21,7%

Kosten x € 1.000	realisatie 2019	Begroting 2020	begroting 2021	Specificatie taakveld bouw	milieu	algemeen
1. Vergunningverlening	4.487,8	4.076,1	4.131,2	2.780	1.210	141
2. Toezicht en Handhaving	7.254,2	7.761,9	8.313,3	2.360	4.350	1.604
3. Advies	2.984,9	1.803,9	1.753,1		1.753	
4. Stelseltaken	1.448,4	164,4	288,7		289	
5. Algemeen en Projecten	1.384,3	3.025,8	3.860,3	476	1.138	2.246
Kosten	17.559,6	16.832,0	18.346,7	5.615,5	8.740,1	3.991,1
- verhouding				30,6%	47,6%	21,8%
Saldo	**-8,5**	**-236,1**	**0,0**	**83,8**	**-66,4**	**-17,4**

ODRA hanteert in de begroting drie taakvelden, bouw en milieu en algemeen. Het taakveld algemeen betreft producten en diensten die voor beide taakvelden gelden, zoals de juridische diensten (handhaving).

De bekostiging van de programma's vindt plaats door de partners en overige klanten. ODRA hanteert daarbij een tweetal contracttypen:

- het reguliere werkprogramma (gesplitst in milieu, bouw en algemeen).Voor 2021 zijn met alle partners concept werkprogramma's 2021 op dit niveau opgesteld.
- aanvullende opdrachten: gedurende het begrotingsjaar kunnen door partners in overleg met ODRA extra opdrachten worden ingepland, die niet waren voorzien in het werkprogramma. Deze zijn niet meegenomen in de begroting.

Voor de omgevingsdiensten en enkele gemeenten (derden) geldt dat ook met hen een werkprogramma wordt afgesproken. Dat gebeurt in het najaar van 2020. Deze werkprogramma's bestaan op hoofdlijnen uit twee onderdelen: complexe toezicht en handhavingsactiviteiten voor **gemeentelijke** bedrijven (voor OVIJ- OddV – ODNV) en specifieke advisering en dienstverlening.

Baten x € 1.000	**realisatie 2019**	**Begroting 2020**	**begroting 2021**	**Specificatie taakveld**		
				bouw	**milieu**	**algemeen**
Partners	15.603,4	15.663,2	15.034,4	5.534,1	7.186,2	2.314,1
Provincie complexe handhaving			2.527,1	20,9	922,9	1.583,4
Omgevingsdiensten	776,1	760,5	568,4	144,3	375,8	48,2
Derden	100,7	156,3	216,7		188,8	27,9
overig / balans		15,9				
- subsidies	101,9					
- doorberekende projectkst	934,3					
- overig	34,6					
Baten	**17.551,0**	**16.595,9**	**18.346,7**	**5.699,3**	**8.673,7**	**3.973,7**
- verhouding				31,1%	47,3%	21,7%

4.2 Staat van baten en lasten (per categorie)

Onze 11 partners dragen voor 82% bij aan de omzet voor de reguliere dienstverlening. vaanf 1 januari 2020 voert ODRA het programma toezicht en handhaving provinciale complexe bedrijven uit. De provincie bekostigt dit programma (€ 2,5 miljoen). Hierin is rekening gehouden met de kosten die de OD's voor de medewerkerspool in rekening brengen bij ODRA. Het aandeel van de omgevingsdiensten in de omzet neemt af door deze wijziging.
De dienstverlening aan derden is op dit moment moeilijk in te schatten. Dit betreft veelal ad-hoc en incidentele opdrachten metingen. Op basis van ervaringscijfers gaat ODRA uit van een omzet van € 0,2 miljoen.

In de tabel in paragraaf 3.2 per product - dienst en collectieve dienst gespecificeerd.
Samengevat:
- Levering producten; € 10,7 miljoen; 59% van de omzet; aantal producten 13.905
- Levering diensten; € 4,9 miljoen; 27% van de omzet; 52.810 uur
- Collectieve diensten; € 1,6 miljoen; 9% van de omzet;
- Doorbelaste projecten; € 1,1 miljoen; 6% van de omzet

Aan een aantal partners brengt ODRA materiële kosten in rekening voor Wabo, team meten & advies, piket (opruimkosten) en complexe vergunningverlening.
In de bijlage is de specificatie per partner weergegeven.

Staat van baten en lasten (categoriaal) x € 1.000	realisatie 2019	begroting 2020	begroting 2021	% tov begroting 2020
Totaal baten	**17.551,0**	**16.595,9**	**18.346,7**	11%
Kosten				
Personeel				
medewerkers ODRA	10.187,7	10.849,6	11.353,1	5%
externe inhuur	2.235,3	1.851,4	1.659,6	-10%
uitbesteed werk (exclusief compl	373,5		334,6	
opleidingen	213,8	381,0	257,8	-32%
alg. personeelskosten	774,8	426,0	515,5	21%
dotatie personeelsvoorzieningen	216,0		100,0	
harmonisatie/detacheringen	-97,0	-76,4	-100,0	31%
Totaal personeel	13.904,1	13.431,7	14.120,6	5%
Huisvesting en facilitair	1.126,4	1.084,9	975,1	-10%
ICT	967,7	1.340,8	1.113,2	-17%
Stelselkosten	326,3	328,9	377,8	15%
Advieskosten	246,6	255,8	306,3	20%
Overige kosten	53,7		51,1	
Dotatie onvoorzien			37,5	
Programma kosten	934,7	389,9	1.365,3	250%
Totaal kosten	**17.559,5**	**16.832,0**	**18.346,7**	9%
Saldo	**-8,5**	**-236,1**	**0,0**	

4.2.1 Toelichting op de kosten

ODRA heeft voor 2021 een sluitende begroting. Er is een kleine post onvoorzien opgenomen van € 37.500 euro. Dit is feitelijk de marge tussen kosten en baten is. Het is nog niet mogelijk om al in 2021 het begrote tekort van 2020 (ontstaan vanwege dubbele kosten bij de implementatie VTH) in te halen met het voorgestelde tarief van € 92 euro per uur.
Zoals al in de meerjarenbegroting van 2020 is aangegeven, verwacht ODRA dit tekort vanaf 2022 – 2023 in te lopen.

4.2.2 Toelichting personeelskosten

De capaciteit voor de werkprogramma's bepaalt de personeelskosten. Voor elk product uit de PDC is bepaald welke functies dit product realiseren;deze corresponderen met de loonschalen.

Salariskosten internen en inhuur derden
Op basis van de concept werkprogramma's 2021 is geraamd dat ODRA circa 184.000 uur (declarabele) capaciteit nodig heeft. Dit is gesplitst naar internen 113,4 fte en een aandeel externe inhuur van omgerekend 17,3 fte (15%)
Het aandeel externen is ingeschat op basis van de arbeidsmarkt en de vaste onderdelen in de werkpakketten. ODRA voert het beleid om zoveel mogelijk medewerkers intern aan te stellen, op te leiden, met uitzondering van de piekbelastingen en incidenteel werk. Helaas blijkt dat bij uitzondering een aantal specialistische expertises (milieu vergunningverleners en bodemspecialisten)alleen via inhuur binnen te halen is.
Een deel van de externe capaciteit bestaat uit 'uitbesteed werk'. In deze 'contractvorm' wordt geen capaciteit ingehuurd, maar wordt de realisatie van producten aanbesteed.

Formatie bezetting en personele kengetallen	realisatie 2019			begroting 2020				begroting 2021				
	intern	extern	totaal	intern	extern	totaal		intern	extern	uitbesteed	totaal	
Formatie bezetting												
Productief	120,7	15,4	136,1	109,7	19,4	129,0	80%	113,4	13,8	3,5	130,7	80%
Niet productief	18,4	4,1	22,5	31,5		31,5	20%	31,8			31,8	20%
Totaal bezetting en formatie	139,1	19,5	158,6	141,2	19,4	160,5		145,2	13,8	3,5	162,5	
Loonkosten x € 1.000	10.188	2.235	12.423	10.850	1.851	12.701		11.353	1.660	335	13.347	
Gemiddelde kosten /fte (in €)	**73.227**	**114.436**	**78.327**	**76.850**	**95.653**	**79.117**		**78.182**	**119.988**	**96.765**	**82.136**	
% van de loonsom	82%	18%		85%	15%			85%	12%	3%		
% stijging gemid loonkosten tov realisatie 2019				5%	-20%	1%		6%	5%		5%	

Ten opzichte van 2019 en begroting 2020 zijn de volgende ontwikkelingen te zien:

- de formatie 2021 is nagenoeg stabiel . De medewerkers uit de pool voor toezicht en handhaving provinciale complexe bedrijven is hierin niet meegenomen.
- de formatie voor 'niet productief' (staf/bedrijfsvoering/management) is gelijk aan begroting 2020. Het verschil met 2019 wordt bepaald door de positionering van de coördinatoren sinds maart 2020, teamleiders. Deze zijn nu volledig opgenomen als 'niet productief'.
- De gemiddelde loonkosten per fte stijgen ten opzichte van 2019 en 2020 met respectievelijk 5% en 6%. Dit is het effect van de huidige cao (3,25% in 2019 en 3% in 2020). Er is nog geen rekening gehouden met een nieuwe cao per 1 januari 2021.
- ODRA gaat uit bij de raming voor de externe inhuur van een kostenverhoging van 5% ten opzichte van 2019. De krappe arbeidsmarkt en de hierdoor stijgende tarieven zijn hier debet aan.

De loonkosten zijn inclusief de bedragen die ODRA uitbetaalt aan medewerkers die recht hebben op een harmonisatietoelage. Deze toelagen worden conform afspraak of bij de in 2013 latende organisaties in rekening gebracht dan wel onttrokken uit de daarvoor ingestelde voorziening. Deze kosten zijn separaat geraamd (€ 100.000 begroot in 2021).

Opleidingskosten

De opleidingskosten worden begroot als percentage van de loonsom. Sinds de oprichting van ODRA wordt een percentage van 2% aangehouden. Afgelopen jaren is gebleken dat dit net voldoende is om de reguliere opleidingskosten te dekken. De reguliere kosten bestaan uit het op peil houden van de VTH-kwaliteitseisen (circa 45%) en kosten voor persoonlijke (of groep) ontwikkeling buiten de VHT-A vakgebieden om.
In 2020 is er een extra opleidingsinspanning begroot, namelijk voor de Omgevingswet. Met het Algemeen Bestuur is afgesproken dat (eenmalig in 2020) het opleidingsbudget wordt verhoogd met 1,5% van de loonsom. Deze verhoging is in 2021 weer uit de begroting. De planning is dat het merendeel van de opleidingen zijn afgerond.

Algemene personeelskosten

De algemene personeelskosten bestaan uit een variabel gedeelte gekoppeld aan het aantal medewerkers (zoals vergoedingen, woon-werk reiskosten) en vaste componenten (Arbo contracten, werving en selectie). De variabele loonkosten worden begroot als percentage van de loonsom, namelijk 3,5%. De vaste component wordt op verplichtingenbasis begroot.

In 2021 zijn de kosten lager dan de realisatie 2019. Dit als gevolg van de uitbetaling van een eenmalige post (éénmalige uitkering Cao).

4.3.2 Toelichting materiële kosten

Huisvesting en facilitaire kosten (gastheer)
ODRA is gehuisvest in het Stadskantoor van de gemeente Arnhem. In de dienstverleningsovereenkomst geldt bedrag per m2 (met een standaard van 19,6 m2 per werkplek). Totaal aantal m2 = 2371 x € 150,-.
De kosten voor huisvesting vallen in 2021 lager uit. De huurprijs wordt (na een verhoging in 2019) medio 2020 weer verlaagd.

ODRA heeft ook een huurcontract voor technische ruimtes op de markt voor team meten & advies. De kosten hiervan worden doorbelast aan provincie Gelderland en zijn begroot onder de post 'projectkosten'.

ODRA heeft een contract met de Connectie voor de facilitaire diensten. Met ingang van 2020 heeft ODRA de financiële en personele administratie in eigen beheer. Van de Connectie worden nog de werkplekken, postafhandeling en gebouw faciliteiten afgenomen.

Voor 2021 is een bedrag geraamd van afgerond € 1,0 miljoen voor huisvesting en facilitair. Circa € 110.000 minder dan in 2019 is gerealiseerd, door de huurverlaging.
De huisvestingskosten bedragen € 8.058 per fte (was € 9.039 in 2019)

ICT (gastheer en overig)
De ICT kosten zoals de standaard werkplek, licentiekosten, hardware en technisch applicatiebeheer worden, op basis van een DVO met de Connectie, bij ODRA in rekening gebracht.
Daarnaast heeft ODRA ook eigen kosten ICT. Dit betreft licenties voor onder meer het zaaksysteem Open Wave, het bedrijfsvoeringsysteem SAP byDesign – en analytics, Digitale Checklisten, Cyclorama en andere specifieke ODRA-gerelateerde licenties. Daarnaast is er een toenemend aandeel van de eigen mobiele ICT apparatuur voor onze ambulante medewerkers.

In 2020 zijn er eenmalige ICT-kosten ontstaan met betrekking tot het nieuwe VTH systeem. Hiervoor is een (positieve) businesscase opgesteld. ODRA verwacht naast grote kwalitatieve verbeteringen een kostenbesparing van structureel € 0,4 miljoen te kunnen realiseren vanaf 2022.

Stelselkosten
In het Gelders Stelsel is afgesproken dat iedere omgevingsdienst een stelseltaak uitvoert. ODRA voert het programma toezicht en handhaving provinciale complexe bedrijven uit. Dee andere OD's voeren veel taken uit die de (gezamenlijke) primaire proces (zoals ketentoezicht en BSBm) en bedrijfsvoering faciliteren.

De kosten van deze taken worden opgebracht (via een verdeelsleutel) door alle Gelderse Omgevingsdiensten. De bedrijfsvoeringactiviteiten betreffen: Portaal en communicatie, HRM Coördinatie stelsel, kwaliteit en I-GO.

Afgelopen jaren zijn de kosten van de stelseltaken toegenomen. Voor 2021 wordt wederom een kostenstijging verwacht. Ondanks dat er nog geen concrete planvorming onderligt, ontvangen we deze signalen. Deze stijging heeft vooral betrekking op I-GO, onder meer door afbouw van de investeringssubsidie van de provincie.

Overige kosten en programmakosten
Onder de overige kosten vallen:
- accountant en overige advieskosten: de accountant is begroot voor een bedrag van € 30.000. Daarnaast worden hier ook de kosten van adviezen voor organisatie,

bijvoorbeeld bijzondere juridische- HR en/of communicatie expertisebedrag € 150.000. Ook organisatieontwikkeling en onderzoek is begroot. Totaal € 126.000;
- overige uitgaven: betreft alle reguliere kosten die niet direct onder bovenstaande categorieën valt;
- de programmakosten betreffen de materiële kosten die worden doorbelast. Begroot zijn de kosten voor de partners Arnhem en Lingewaard in het kader van de Wabo en voor de provincie voor het bureau milieumetingen (team meten & advies) en kosten voor het programma toezicht en handhaving provinciale complexe bedrijven (kosten van de OD's).

Onvoorzien
Conform de richtlijnen (BBV) kan ODRA een post onvoorzien opnemen in de begroting, ter dekking van kosten in de bedrijfsvoering of tegenvallers in het primaire proces.
Voor 2021 is maar 0,2% van de omzet aan marge.

4.4 Overhead

In onderstaande tabel zijn de overheadkosten van ODRA weergegeven. De overhead bestaat uit personele - en materiële overhead.
De personele overhead bestaat uit de kosten voor de indirecte (niet of gedeeltelijk productieve afdelingen en teams van ODRA, namelijk bedrijfsvoering, staf, ICT/ administratieve ondersteuning en management.
De materiële overhead bestaat uit kosten voor de huisvesting, ICT en overige uitgaven, voor zover deze geen 100% causaal verband hebben met de directe activiteiten.

Overhead specificatie (indirecte kosten) x € 1.000	realisatie overhead 2019		begroting overhead 2020		begroting overhead 2021	directe kosten 2021	totaal kosten 2021
Personeel	2.435,2	13%	2.200,5	13%	2.736,8	11.383,8	14.120,6
Overige overhead							
- huisvesting & facilitair	1.143,2		1.084,9		852,5		852,5
- Wagenpark en parkeerplaatsen					122,5		122,5
- ict	913,5		1.340,8		1.113,2		1.113,2
- advieskosten	165,0				306,3		306,3
- stelselkosten	216,2		328,9		265,5	112,3	377,8
- onvoorzien	0,0				37,5		37,5
- overige kosten	14,3		179,3		51,1	1.365,3	1.416,3
Subtotaal overige overhead	2.452,2	14%	2.933,9	17%	2.748,5	1.477,6	4.226,1
Totaal	**4.887,4**		**5.134,5**		**5.485,3**	**12.861,4**	**18.346,7**
totale kosten	17.559,5		16.832,0		18.346,7		
% van de total kosten		27,8%		30,5%	29,9%	70,1%	

De overhead van ODRA stijgt in absolute zin (van € 5,1 miljoen in 2020 naar € 5,5 miljoen in 2020). In relatieve daalt de overhead ten opzichte van 2020.
De overhead zal procentueel in 2020 en 2021 hoger uitvallen dan in 2019. Dit heeft te maken met de nieuwe organisatiestructuur, waarbij de teamleiders volledig tot de overhead worden gerekend.

4.5 Geprognotiseerde balans 2020

De onderstaande balans (prognose ultimo 2021) is voornamelijk gebaseerd op de jaarrekening 2019, aangevuld met de verwachte balansmutaties boekjaar 2020 enmet de prognose balansmutaties 2021.

Activa x € 1.000	realisatie 31-12-2019	prognose 31-12-2020	prognose 31-12-2021
Vaste activa			
Materiële vaste activa	191,3	648,3	503,3
Financiële vaste activa			
Vaste activa	191,3	648,3	503,3
Vlottende activa			
Voorraden			
Uitzettingen met looptijd < 1 jaar	3.531,1	2.000,0	2.000,0
Liquide middelen	1.519,8	1.000,0	1.000,0
Onderhanden werk		300,0	300,0
Vlottende activa	5.050,9	3.300,0	3.300,0
Totaal activa	**5.242,2**	**3.948**	**3.803**

Passiva x € 1.000	realisatie 31-12-2019	prognose 31-12-2020	prognose 31-12-2021
Vaste passiva			
Algemene reserve	442,2	466,7	230,6
Bestemmingsreserves	329,0	296,0	296,0
Resultaat boekjaar	-8,5	-236,1	
Voorzieningen	729	539	599
Vaste passiva	1.492,1	1.066,0	1.126,0
Vlottende passiva			
Vlottende schulden < 1 jaar	3.030,8	2.600,0	2.600
Overlopende passiva	570,9	214,6	77
Vooruitontvangen middelen	148,4	67,4	
Vlottende passiva	3.750	2.882	2.677
Totaal passiva	**5.242,2**	**3.948**	**3.803**

4.5.1 Toelichting op de geprognosticeerde balans

Vaste activa

ODRA heeft de implementatiekosten van SAP en VTH systeem geactiveerd. In 2021 zijn de afschrijfkosten opgenomen bij de ICTkosten. De kosten worden in 5 jaar afgeschreven.

De materiële vaste activa betreffen de bedrijfsauto's. De bussen voor de team meten & advies worden in 5 en 10 jaar afgeschreven, de overige bedrijfsauto's niet. ODRA is in 2018 overgegaan op leasing van personenauto's. ODRA beschikt over 10 bedrijfsauto's die voornamelijk worden gebruikt door toezichthouders en de meetdienst.

Categorie	Subcategorie	Afschrijftermijn
Vervoer	personenauto's	5 jaar
	materieel voertuigen	10 jaar
Apparatuur	Hardware	4 jaar
	Meet apparatuur	5 tot 10 jaar
	inventaris	5 jaar
Software	immateriele activa	5 jaar

In 2020 en 2021 wordt geïnvesteerd in de auto's en aanwezige meetapparatuur. Hiervoor is een meerjarig investeringsplan opgesteld. De afschrijfkosten worden volgens afspraak met provincie Gelderland ten laste gebracht van het bestemmingsfonds 'Provincietaken'.

Vlottende activa
Eind 2019 was er een hoog debiteurensaldo in verband met de afrekening met partners over 2019. De voorschotten waren veel lager dan de eindafrekening 2019, mede doordat het aanvullend werk niet met voorschotten wordt gefactureerd.

Onderhanden werk
Door de overgang naar outputfinanciering is er eind 2019 een post onderhanden werk ontstaan. Dit betreft het werk aan de producten die zijn opgestart, maar nog niet zijn geleverd. Facturering vindt plaats na gereed komen product.
De systematiek die wordt gehanteerd: van elk onderhanden product wordt de status bepaald (intake, voorbereiding, in onderzoek, enz). Er is een norm bepaald per status van de gemiddelde tijdsbesteding op dat moment. Deze tijdsbesteding wordt gekwantificeerd via het uurtarief.

Vaste passiva
De Algemene Reserve zal door het negatieve resultaat in 2020 dalen naar € 248.000. Het vermogen wordt vanaf 2022 weer aangevuld met de baten uit de businesscase VTH-systeem en besparingen op de huisvesting- en ICT kosten (zie meerjaren begroting).

Reserves x € 1.000	realisatie 31-12-2019	mutaties 2020	prognose 31-12-2020	mutaties 2021	prognose 31-12-2021
Algemene reserve	442,2	24,5	466,7	-236,1	230,6
BR Provincietaken	91,8		91,8		91,8
BR Bureau milieumetingen	200,7		200,7		200,7
BR RVMK	36,5	-33,0	3,5		3,5
Reserves	**771,2**	**-8,5**	**762,7**	**-236,1**	**526,6**

In de bestemmingsreserve Bureau milieumetingen (team meten & advies) vinden mutaties plaats in verband met de afschrijvingskosten van de investeringen.

De harmonisatievoorziening, die de toelagen van medewerkers die bij de oprichting van ODRA zijn overgekomen van de provincie Gelderland dekt, heeft een 'looptijd' tot na 2030.

Voorzieningen x € 1.000	realisatie 31-12-2019	mutaties 2020	prognose 31-12-2020	mutaties 2021	prognose 31-12-2021
Harmonisatietoelage Prov. Gelderland	479,4	-40,0	439,4	-40,0	399,4
Personele kosten	250,0	-150,0	100,0	100,0	200,0
Voorzieningen	**729,4**	**-190,0**	**539,4**	**60,0**	**599,4**

Vooruit ontvangen middelen
Op de balans van ODRA staat ultimo 2019 een bedrag van afgerond € 0,15 miljoen. Dit bedrag betreft voor een deel vooruit ontvangen subsidies voor geluidsaneringstrajecten voor de gemeente Arnhem. Met de gemeente Arnhem is afgesproken dat met ingang van 2019 de subsidiegelden via hun administratie loopt in plaats van de administratie van ODRA. Daarom zal deze post komende jaren richting 'nihil' gaan.

Het andere deel zijn geoormerkte budgetten voor ORM, meldplicht energie en project Omgevingswet. Deze worden in 2020 aangewend.

4.5.2 Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen geeft aan in welke mate ODRA in staat is tegenvallers op te vangen. Hiervoor is een risico-inventarisatie opgesteld. In de jaarstukken 2019 is een risico beschrijving in algemene zin opgenomen op basis van het type risico dat kan optreden. Hieronder een samenvatting.

ODRA onderscheidt vier type risico's:

- risico's met betrekking tot de exploitatie. Dit betreft tegenvallers uit de normale bedrijfsvoering, door onvoorziene gebeurtenissen, prijsstijgingen die uitstijgen boven de toegepaste indexering in de begroting, dan wel tegenvallende inkomsten. De transitie naar outputfinanciering valt onder deze laatste categorie; minder afname van producten dan begroot en / of een te lage kostprijs.
  ODRA investeert in 2021 in een nog scherpere monitoring en scenario-ontwikkeling rond de kostenontwikkeling in het kader van outputfinanciering. De geschatte omvang van het risico is € 200.000.
- risico's met betrekking tot de taakuitvoering: ODRA kan aansprakelijk worden gesteld voor fouten in de reguliere taakuitvoering en bedrijfsvoering. Dit betreft vooral een bestuurlijk en imago risico. ODRA is verzekerd voor maximaal 2 keer € 2,5 miljoen per jaar voor beroepsfouten.
- het risico van frictiekosten ontstaat bij majeure aanpassingen in de organisatie (structuur), ingegeven door wetswijzigingen of majeure wijzigingen in de werkpakketten voor partners. De omvang van het financiële risico kan oplopen van € 0,1 tot € 0,5 miljoen. ODRA heeft in deze begroting € 100.000 gereserveerd als dotatie aan personeelsvoorziening.
- Het risico om niet te voldoen aan algemene wet- en regelgeving, zoals belastingwetten, AVG en internationale verordeningen. Het risico is vooral bestuurlijk en imago, en niet zozeer kwantitatief.

ODRA heeft op basis van bovenstaande een weerstandsvermogen nodig van € 0,4 tot € 0,8 miljoen.
In onderstaande tabel is aangegeven dat de Algemene Reserve ultimo 2021 naar verwachting circa € 248.000 bedraagt. Samen met de bestemmingsreserves is het weerstandsvermogen gelijk aan de minimale inschatting vanuit de geïnventariseerde risico's.

Weerstandsvermogen x € 1.000	**stand 31-12-2019**	**stand 31-12-2020**	**stand 31-12-2021**
Algemene Reserve	442,2	466,7	230,6
- onverdeeld resultaat	-8,5	-236,1	0,0
Bestemmingsreserves			
- Provincietaken	91,8	91,8	91,8
- Bureau milieumetingen	200,7	200,7	200,7
- RVMK	36,5	3,5	3,5
totaal bestemmingsreserves	329,0	296,0	296,0
Onvoorzien	0,0	0,0	0,0
Totaal	**763**	**527**	**527**
Omzet	17.551,0	16.595,9	18.346,7
- percentage omzet	4,3%	3,2%	2,9%

4.5.3 Kengetallen

Het doel van de financiële kengetallen is inzicht te geven in de balanspositie van ODRA en/of de begroting structureel en duurzaam in evenwicht is.

De netto schuld quote geeft inzicht in de verhouding van het vrije vermogen (+ reserves minus vaste activa) ten opzichte van de omzet. Het vermogen en de bestemmingsreserves zijn ultimo 2021 € 0,54 miljoen. De investeringen in activa € 0,6 miljoen. De schuldquote neemt door de investering in het VTH-systeem verder af.

Kengetallen	realisatie 2019	Prognose 2020	prognose 2021
Netto schuldquote	-3,3%	-1,1%	-1,8%
Netto schuldq. (verstrekte leningen)	-3,3%	-1,1%	-1,8%
Solvabiliteit	14,5%	13,3%	13,8%
Structurele exploitatieruimte	0,0%	0,0%	0,0%
Liquiditeit (current ratio)	134,7%	114,5%	123,3%
Grondexploitatie	nvt	nvt	nvt
Belastingcapaciteit	nvt	nvt	nvt

De solvabiliteitsratio geeft inzicht in de mate waarin ODRA in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Het percentage is relatief laag. Dit komt met name door een hoog bedrag aan kortlopende passiva.

Voor de beoordeling van het structurele en reële evenwicht van de begroting is het onderscheid gemaakt tussen structurele en incidentele lasten. Door de outputfinanciering en het jaarlijks vaststellen van een werkpakket door de partners in de Gemeenschappelijke Regeling, is er geen meerjarige toezegging van omzet.

Financiering / liquiditeit

Het financieringsvraagstuk van ODRA was de afgelopen jaren van ondergeschikt belang. Door de aanwezigheid van vermogen en voorzieningen, en door de voorschotrekeningen aan de partners aan het begin van het kwartaal, was er vrijwel altijd voldoende saldo om lopende verplichtingen te betalen.
Door afname van het vermogen, de voorzieningen en reserves én door de investeringen wordt de liquide positie van ODRA een groter aandachtspunt.

Rente risicobeheer / norm

De treasury functie is gebaseerd op de Wet Fido. Een belangrijk element daarbij is het meer zicht krijgen op de ontwikkeling van de financieringspositie, zowel op korte als lange termijn. Dit betreft dan met name het in beeld brengen van de behoefte aan financieringsmiddelen, gerelateerd aan de investeringsplanning en de inzet van vrijvallende dan wel beschikbaar komende financieringsmiddelen.

Schatkistbankieren is eind 2013 in werking getreden. Decentrale overheden dienen vanaf december 2013 banktegoeden, die een vooraf bepaalde drempelwaarde te boven gaan, af te storten naar een rekeningcourant bij het ministerie van Financiën. Voor ODRA bedraagt de drempelwaarde in principe € 250.000, maar middels een specifieke afspraak met het ministerie van Financiën en de BNG is dit opgehoogd naar € 1,75 miljoen.

ODRA zet in 2021 geen leningen of deposito’s uit te zetten die de renterisiconorm van de wet Fido zal overschrijden.

Kasgeldlimiet

Met de kasgeldlimiet is in de wet Fido een norm gesteld voor het maximum bedrag waarop de organisatie haar financiële bedrijfsvoering met kortlopende middelen (looptijd < 1 jaar) mag financieren. Deze norm bedraagt 8,2% van het begrotingstotaal. ODRA komt in 2021 niet boven deze norm uit.

4.6 Bedrijfsvoering

Deze paragraaf gaat over de sturing en beheersing van de primaire en ondersteunende processen van ODRA. Van belang zijn onder andere: organisatiestructuur, huisvesting, medewerkers, medezeggenschap en ICT.

Organisatiestructuur per 1 maart 2020

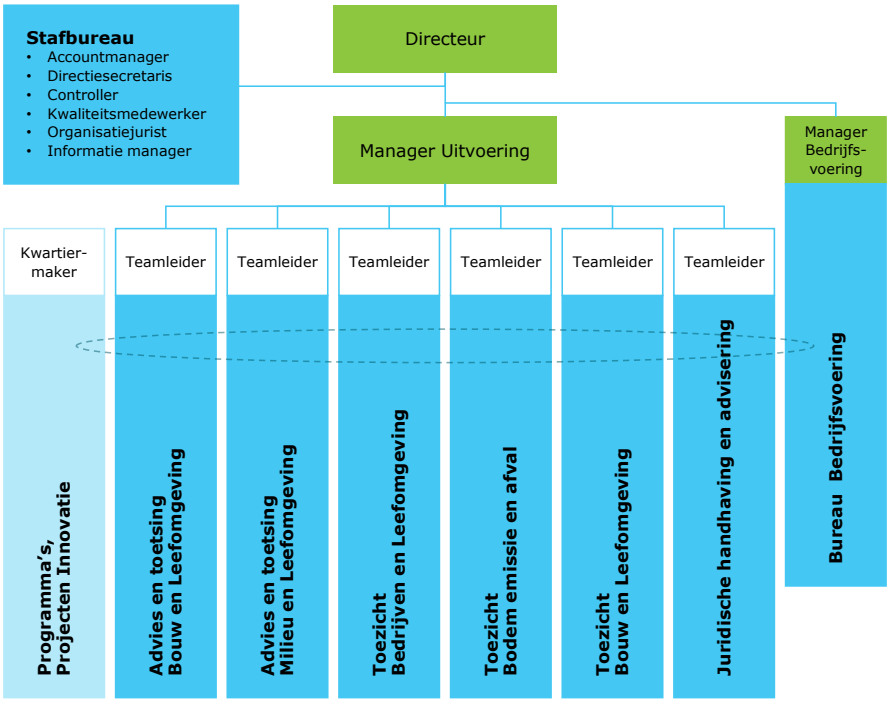

ODRA is sinds 1 maart 2020 georganiseerd in zes teams voor de reguliere VTH taken, aangestuurd door 1 manager Uitvoering. Daarnaast opereert een team PPI: 'projecten, programma's en innovatie', een bureau Bedrijfsvoering en de Staf.

Het team PPI functioneert als een matrixorganisatie. Tot het team behoren projectleiders die de capaciteit (tijdelijk) uit de reguliere teams betrekken.
Bedrijfsvoering ondersteunt het primaire proces middels administratie, HR, communicatie, control en ICT en post\archief. De staf ondersteunt de hele organisatie (inclusief management) en heeft ook een beleidsmatige functie.

Bestuurlijk
Er worden in 2021 op bestuurlijk vlak geen bijzonderheden verwacht. Wisselingen in het Dagelijks Bestuur en Algemeen Bestuur zijn in 2019 gerealiseerd in verband met de gehouden verkiezingen.

Verbonden Partijen
ODRA heeft geen bestuurlijke en financiële belangen in privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisaties.

Medezeggenschap
Voor de medezeggenschap is een Ondernemingsraad (OR) ingesteld met daarbij een gemandateerde WOR-bestuurder. Tussen de gemandateerde bestuurder en de OR vindt eens per drie weken overleg plaats. De OR behartigt de personele belangen in de context van de (ontwikkelingen) binnen de organisatie. De OR van ODRA is betrokken bij de organisatie. Er is sprake van constructief overleg.

Medewerkers
De medewerkers van ODRA vormen de stuwende kracht van de organisatie. In hun dagelijkse werk worden ze in meer of mindere mate geconfronteerd met de complexiteit van de leefomgeving, waarbij het werk binnen een politiek-bestuurlijke omgeving voor een extra dimensie zorgt. Medewerkers zijn productverantwoordelijk. Vakmanschap, vertrouwen, verantwoordelijkheid en samen vormen de kernwaarden van onze organisatie.
Het is dan ook van belang dat de taken in een veilige en professionele omgeving uitgevoerd kunnen worden. De kwaliteit van de medewerkers vormt de basis voor het functioneren van de organisatie. Medewerkers moeten voldoen aan de kwaliteitscriteria.
In 2021 wordt een medewerkers onderzoek uitgevoerd. Eventuele verbeteracties worden lopende 2021 uitgezet.

In het jaarverslag 2019 is te lezen dat de opbouw van het personeelsbestand nog niet evenwichtig is. De gemiddelde leeftijd is ruim 46 jaar, waarbij veel uitstroom is te verwachten de komende jaren vanwege pensionering. Ten opzichte van 2019 is de gemiddelde leeftijd al gedaald van 48.
ODRA zet in op een beleid van verjonging van de organisatie, door schoolverlaters, trainees of startende professionals aan zich te binden en zelf op te leiden. Hiermee wordt ook bereikt dat de druk die ontstaat doordat schaarse expertise die via inhuur moet worden aangetrokken, vermindert.

Kwaliteit
De scholingsinspanningen en het selectieve wervingsproces leiden er toe dat ODRA in toenemende mate voldoet aan zowel de robuustheids- als procescriteria van de kwaliteitscriteria. Eind 2020 zal naar verwachting aan alle eisen worden voldaan.
Verder is er volop aandacht voor de kwaliteit van de gegevens in de systemen door digitalisering, toetsing en actualisatie van het inrichtingenbestand. Op de kwaliteit verbeteracties wordt integraal regie gevoerd vanuit een Gelders kwaliteitsprogramma.

Huisvesting en Het Nieuwe Werken
ODRA is gehuisvest in het stadskantoor van de gemeente Arnhem. Een centrale locatie is belangrijk voor de herkenbaarheid en identiteit van ODRA, voor zowel de medewerkers als voor de opdrachtgevers en externe partijen. Huisvesting moet daarbij een bijdrage leveren aan het werkproces en méér zijn dan een kostenpost. De ambitie van ODRA is om plaats- en tijdonafhankelijk werken zoveel mogelijk te stimuleren en mogelijk te maken.
ODRA onderzoekt in 2020 in hoeverre de huisvesting beter kan aansluiten bij haar ambities waarbij uitgangspunt is dat zowel de huisvesting zelf, als de dienstverlening er om heen onder betere regie moet en tegen lagere kosten moet kunnen.
De verwachting is dat eind 2020 / begin 2021 concrete plannen operationeel gemaakt kunnen worden.

ICT en I-GO
ODRA hanteert S4O van Centric als zaaksysteem voor het uitvoeren van haar taken. Dit systeem doet technisch wat verwacht mag worden, maar scoort op de punten gebruiksvriendelijkheid, kosten en koppelbaarheid beduidend minder. ODRA startte daarom een aanbestedingstraject voor een nieuw VTH systeem. Volgens planning zal het nieuwe systeem juli 2020 operationeel zijn.

Binnen het Gelders Stelsel wordt het centraal raadpleegbare bedrijvenbestand doorontwikkeld (kernregistratie I-GO). Deze Gelderse kernregistratie is de bron voor het aanleveren van bedrijfsgegevens aan Inspectieview Milieu (inclusief informatie over handhaving en

vergunningverlening). De bijdrage van de Gelderse Omgevingsdiensten bestaat voor een deel uit het beschikbaar stellen van capaciteit en voor een deel uit het beschikbaar stellen van een financiële bijdrage

Hoofdstuk 5: Meerjarenbegroting

In hoofdstuk 2 zijn de meerjarige ontwikkelingen beschreven. In de onderstaande tabel zijn deze gekwantificeerd op ODRA niveau. Het is nog niet mogelijk de ontwikkelingen op partnerniveau uit te werken.
Bij de berekening is uitgegaan van de volgende aannames (deels ontleend aan de kerncijfers CPB) en beleidslijnen:

- de volume ontwikkelingen zijn als totaal nagenoeg neutraal ten opzichte van het concept werkpakket 2020. Op onderdelen verwacht ODRA wel verschuivingen. Zo is er een toename te verwachten van werkzaamheden rond ondermijning en energie. In het kader van de Omgevingswet is er een toename te verwachten van adviesdiensten. Ook is een daling van het aantal (kleine) vergunningen niet uitgesloten. Er wordt meer naar de omgeving als geheel gekeken en er is meer ruimte voor het ontwikkelen van initiatieven. Een toename aan vooroverleggen is te verwachten;
- mogelijke effecten van de intensivering van de complexe handhaving zijn nog niet in de meerjarenbegroting opgenomen;
- nan de kostenkant heeft ODRA rekening gehouden met de meerjarige verplichtingen en de businesscase voor het nieuwe VTH systeem;
- Eventuele nieuwe huisvesting is nog niet meerjarig meegenomen. De plannen zijn nog niet concreet genoeg om dit cijfermatig te duiden;
- de tarieven en de materiële kosten zijn geïndexeerd met de vastgestelde CPB -index.

baten per programma	Begroting 2020	Begroting 2021	Raming 2022	Raming 2023	Raming 2024	toelichting
1. Vergunningverlening	4.008	4.263	4.135	4.011	3.890	invloed Omgevingswet
2. Toezicht en Handhaving	7.729	8.313	8.646	8.992	9.352	invloed Omgevingswet
3. Advies	1.703	1.769	1.839	1.913	1.990	invloed Omgevingswet
4. Stelseltaken	155	179	179	179	179	
5. Algemeen en Projecten	3.000	3.823	3.823	3.823	3.823	
	16.596	18.347	18.622	18.917	19.233	
% verandering		10,5%	1,5%	1,6%	1,7%	volume- en prijsindex

kosten	Begroting 2020	Begroting 2021	Raming 2022	Raming 2023	Raming 2024	toelichting
Personeelskosten	13.432	14.121	14.361	14.617	14.891	
volume		*1,2%*	*-0,5%*	*-0,4%*	*-0,3%*	Bezuinigingen partners
prijspeil		*3,9%*	*2,2%*	*2,2%*	*2,2%*	loonindex
Bedrijfsvoering	3.010	2.861	2.611	2.611	2.611	
- huisvesting & facilitair	1.085	975	875	875	875	obv marktverkenning
- ict	1.341	1.113	963	963	963	obv business case VTH
- overige kosten	585	773	773	773	773	
Programmakosten	390	1.365	1.365	1.365	1.365	
	16.832	18.347	18.337	18.593	18.867	

resultaat	Begroting 2020	Begroting 2021	Raming 2022	Raming 2023	Raming 2024	toelichting
Baten ODRA						
bijdragen partners	10.635	15.034	15.310	15.605	15.921	
baten overige klanten	5.961	3.312	3.312	3.312	3.312	
Baten ODRA	16.596	18.347	18.622	18.917	19.233	
Kosten						
personeelskosten	13.432	14.121	14.361	14.617	14.891	
dir. materieel (proj)	390	1.365	1.365	1.365	1.365	
bedrijfsvoering	3.010	2.861	2.611	2.611	2.611	
Kosten	16.832	18.347	18.337	18.593	18.867	
Saldo	**-236**	**0**	**285**	**324**	**367**	
fin. Resultaat			**1,6%**	**1,7%**	**1,9%**	

ODRA begroot meerjarig vanaf 2022 een positief saldo. Het saldo zal in eerste instantie aangewend worden om het eigen vermogen aan te vullen dat in 2020 wordt belast voor de investering in het VTH systeem.

Ondertekening

Aldus vastgesteld in de vergadering van het Algemeen Bestuur van Omgevingsdienst Regio Arnhem van 9 april 2020.

De voorzitter

Dhr. J. Maouche

De secretaris,

Dhr. R. Vlaander

Bijlage 1: Overzicht bijdragen per partner

Baten per klant x € 1.000	Bouwproducten x tarief	Milieu producten x tarief	Algemeen producten x tarief	Totaal producten x tarief	Bouw uren x tarief	Milieu uren x tarief	Algemeen uren x tarief	Totaal uren x tarief	Collectieve diensten: Alle partners *)	Deel partners **)	Algemeen ***)	Totaal	Overige baten ****)	Totaal	%	aantal producten	uren diensten	in pool
Arnhem	2.683,5	1.252,6	434,7	4.370,7	110,3	284,1	148,9	543,3	154,5	360,9	103,1	618,5	30,4	5.563,0	32%	5.567	5.905	
Doesburg		75,4	3,6	79,0		14,3	3,5	17,8	14,3	3,8	9,6	27,7	10,8	135,4	1%	113	193	
Duiven	14,4	151,3	6,5	172,2		50,1	36,1	86,2	24,2	6,4	9,4	40,0	11,8	310,2	2%	217	937	
Lingewaard	1.096,2	562,8	203,3	1.862,3	131,4	324,0	542,2	997,6	66,1	113,4	44,5	224,0	98,4	3.182,3	18%	2.360	10.844	
Overbetuwe	21,2	580,1	61,0	662,2	33,9	170,9	51,2	256,0	49,9	13,3	33,4	96,6	13,8	1.028,6	6%	824	2.783	
Provincie Gelderland		340,4	2,9	343,3		401,9	514,5	916,3	63,2		17,8	81,0	103,4	1.444,0	8%	356	9.960	
Provincie Complex HH														2.527,1	14%			33.479
Provincie Bodemtaken		660,1		660,1										660,1	4%	775		
Renkum	695,8	201,9	88,0	985,8	40,0	49,8	165,8	255,6	47,3	68,6	31,9	147,8		1.389,2	8%	1.211	2.779	
Rheden	62,2	298,0	27,2	387,4		40,0	22,4	62,3	47,7	12,7	31,9	92,3	-58,8	483,2	3%	813	677	
Rozendaal	3,2	8,3		11,5		1,3	1,2	2,5	7,4	2,0	5,1	14,5		28,5	0%	21	27	
Westervoort	2,4	35,4	3,6	41,4		13,5	1,6	15,0	16,9	4,5	6,6	28,0	3,7	88,1	1%	61	163	
Zevenaar	23,8	406,5	3,6	434,0	23,3	130,6	39,8	193,6	47,2	12,6	18,4	78,2	16,1	721,8	4%	559	1.456	
Subtotaal partners	4.602,6	4.572,9	834,5	10.010,0	338,9	1.480,4	1.527,0	3.346,3	538,7	598,3	311,6	1.448,5	229,6	17.561,6	100%	12.877	35.725	
% van de omzet				57%				19%				8%	1%					
OD Achterhoek	1,4	1,5		2,9	110,4		6,4	116,8					33,9	153,5		9	1.270	
OD De Vallei	1,4	75,5	5,6	82,5		18,6	11,4	30,0					19,6	132,1		73	326	
OD Nijmegen	29,8			29,8		70,7		70,7					25,9	126,3		18	768	
OD Noord-Veluwe	1,4	14,0	2,9	18,3		15,4	2,9	18,2					17,3	53,8		17	198	
OD Rivierenland													31,6	31,6				
OD Veluwe IJssel		30,8	3,2	34,0		5,5	15,7	21,3					15,6	70,9		37	231	
Subtotaal OD's	33,9	121,8	11,8	167,5	110,4	110,1	36,4	257,0					143,9	568,4		154	2.793	
Subtotaal derden		50,0	2,9	53,0		99,3		104,2					59,5	216,7		37	1.133	
Totaal klanten	4.636,5	4.744,7	849,3	10.230,5	449,3	1.689,8	1.563,4	3.707,5	538,7	598,3	311,6	1.448,5	433,0	18.346,7		13.068	39.651	
% van de omzet				56%				20%				8%	2%					

gemiddeld kengeta 8,5

*) betreft gegevensbeheer, ketentoezicht, ontwikkeling en afstemming strafrecht, klantadvies milieu en piketdienst
**) betreft RVMK, ORM en klantadvies BRIKS
***) betreft projectleiding/ondersteuning Omgevingswet, Energie, GUOV en ondermijning
****) specificatie tabel Overige baten

Toelichting op bijlage 1:

De bijdragen van de partners zijn gebaseerd op de concept werkprogramma's per partner. Vanuit de realisatie 2018 en 2019 blijkt dat gedurende het jaar er diverse opdrachten bovenop het werkpakket aan ODRA worden gevraagd. Er zijn echter geen stelposten opgenomen voor aanvullende opdrachten, omdat omvang lastig is in te schatten.

De producten en diensten die ODRA levert, zijn verdeeld in viergroepen: producten, diensten en collectieve diensten.

- De producten worden afgerekend op de kostprijs. Deze zijn in bijlage 2 opgenomen.
- Diensten worden op nacalculatie basis afgerend, conform de bestede uren. Het tarief is vast en bedraagt € 92,- per uur.
- Overige baten / doorbelaste materiële kosten. Deze zijn in onderstaande tabel weergegeven.

Baten per klant x € 1.000	Uitbesteed complexe VV en HH	Wabo, meetdienst en piket **)	Abo's overige klanten *)	Onverdeeld ***)	Totaal overige baten
Arnhem	4,6	25,8			30,4
Doesburg				10,8	10,8
Duiven				11,8	11,8
Lingewaard	20,7	96,1		-18,4	98,4
Overbetuwe	13,8				13,8
Provincie Gelderland		213,8		-110,4	103,4
Provincie Complexe Handhaving					
Rheden	6,9			-65,7	-58,8
Westervoort				3,7	3,7
Zevenaar	13,8			2,3	16,1
Subtotaal partners	59,8	335,7		-166,0	229,6
OD Achterhoek			33,9		33,9
OD De Vallei			19,6		19,6
OD Nijmegen			25,9		25,9
OD Noord-Veluwe			17,3		17,3
OD Rivierenland			31,6		31,6
OD Veluwe IJssel			15,6		15,6
Subtotaal OD's			143,9		143,9
Subtotaal derden		100,0	7,6	-48,1	59,5
Totaal klanten	59,8	435,7	151,5	-214,0	433,0

*) *betreft LMA, DAT en ketentoezicht*
**) *betreft Wabo (Arnhem en Lingewaard), meetdienst (provincie), piket en overige baten (derden)*
***) *betreft baten die niet kunnen worden gespecificeerd naar producten en diensten*

Collectieve diensten

Voor de collectieve diensten/producten geldt een algemeen geldende verdeelsleutel. Dit betreft een mix van de verhouding tussen inwoneraantallen (60%) en stemverhouding (40%). Alléén voor de klantenservice Bouw geldt een uitzondering op de sleutel. De kosten van deze collectieve dienst worden gedragen door de drie bouwpartners op basis van de verhouding inwoner aantal. De kosten worden als materiële kosten in rekening gebracht (in tegenstelling tot voorgaande jaren, waarin ze als uren zichtbaar waren).

klant	inwoners		stemverhouding		sleutel 60% inw. 40%	sleutel klantendesk briks	
Arnhem	153.818	33%	22	22%	29%	153.818	67%
Doesburg	11.336	2%	3	3%	3%		
Duiven	25.433	6%	3	3%	4%		
Lingewaard	45.950	10%	16	16%	12%	45.950	20%
Overbetuwe	47.002	10%	8	8%	9%		
Renkum	31.254	7%	12	12%	9%	31.254	14%
Rheden	43.824	10%	8	8%	9%		
Rozendaal	1.498	0%	3	3%	1%		
Westervoort	15.001	3%	3	3%	3%		
Zevenaar	43.135	9%	8	8%	9%		
Provincie Gelderland	* 41.825	9%	16	16%	12%		
	460.076	100%	102	100%	100%	231.022	100%

* gemiddelde van de 10 partners

Collectieve dienst x € 1.000	Bedrag	
Project Energie	108,6	
Externe veiligheid (GUOV)	28,1	
Project Omgevingswet	151,8	
Project ondermijning	23,0	
Collectieve dienst voor algemeen deel van de projecten		311,6
Gegevensbeheer	133,7	
Ketentoezicht	149,8	
Klantadvies milieu	109,6	
Ontwikkeling en afstemming strafrecht	43,6	
Piketdienst	102,0	
Collectieve dienst voor alle partners		538,7
Klantadvies briks	471,0	
ORM	36,9	
RVMK	90,4	
Collectieve dienst voor een deel van de partners en andere klanten		598,3
Totaal collectieve diensten		1.448,5

Montferland	RvmK	7,6
Omgevingsdiensten	DAT en LMA	143,9
Omgevingsdiensten		1.600,0

Bijlage 2: Overzicht van kengetallen en kostprijzen

Productnaam	Taakveld	Kengetal 2021	kostprijs 2021	Aantal producten 2021	Baten'20 per product x € 1.000
Programma 1. Vergunningverlening					
Actualisatierapport omgevingsvergunning milieu	Milieu	12	€ 1.104	21	€ 23,2
Beoordeling melding Activiteitenbesluit en BLBI	Milieu	10	€ 920	433	€ 398,5
Beoordeling melding brandveilig gebruik	Bouw	2	€ 184	143	€ 26,3
Beoordeling melding slopen	Bouw	1	€ 92	1.250	€ 115,0
Beoordeling melding vuurwerk	Milieu	6	€ 552	100	€ 55,2
Besluit MER-plicht	Milieu	28	€ 2.576	7	€ 18,0
Besluit ontbrandingstoestemming	Milieu	19	€ 1.748	82	€ 143,3
Intrekkingsbesluit omgevingsvergunning bouw	Bouw	4	€ 368	20	€ 7,4
Intrekkingsbesluit omgevingsvergunning milieu	Milieu	13	€ 1.196	8	€ 9,6
Maatwerkvoorschriften milieu	Milieu	14	€ 1.288	60	€ 77,3
Omgevingsvergunning BRIKS regulier enkelvoudig	Bouw	9	€ 828	1.374	€ 1.137,7
Omgevingsvergunning BRIKS regulier meervoudig en uitgebreid	Bouw	23	€ 2.116	492	€ 1.041,1
Omgevingsvergunning BRIKS uitgebreid en ruimtelijke component	Bouw	80	€ 7.360	10	€ 73,6
Omgevingsvergunning milieu regulier	Milieu	28	€ 2.576	27	€ 69,6
Omgevingsvergunningen milieu uitgebreid	Milieu	100	€ 9.200	24	€ 220,8
Overige vergunningen BRIKS	Bouw	11	€ 1.012	11	€ 11,1
Totaal (+ gemiddelden)		**9,2**	**€ 844**	**4.062**	**€ 3.427,6**
Programma 2. Toezicht en Handhaving					
Beoordeling milieumelding bedrijf	Milieu	2	€ 184	85	€ 15,6
Beoordeling rapportageverplichting milieu	Milieu	4	€ 368	503	€ 185,1
Beoordelingsrapport saneringsevaluatie bodem	Milieu	5	€ 460	475	€ 218,5
Besluit handhavingsverzoek	Bouw	15	€ 1.380	88	€ 121,4
Controlerapport asbest	Bouw	9	€ 828	213	€ 176,4
Controlerapport bodemsanering	Milieu	16	€ 1.472	413	€ 607,9
Controlerapport BRIKS Cat. 1 bouwsom < € 100.000	Bouw	8	€ 736	1.531	€ 1.126,8
Controlerapport BRIKS Cat. 2 bouwsom > € 100.000 < € 1.000.000	Bouw	23	€ 2.116	200	€ 423,2
Controlerapport BRIKS Cat. 3 bouwsom > € 1.000.000	Bouw	48	€ 4.416	90	€ 397,4
Controlerapport grondstromen & bodem	Milieu	9	€ 828	316	€ 261,6
Controlerapport milieu complexe inrichting	Milieu	25	€ 2.300	166	€ 381,8
Controlerapport preventief milieutoezicht	Milieu	9	€ 828	1.896	€ 1.570,7
Controlerapport toezicht vuurwerkevenement	Milieu	12	€ 1.104	120	€ 132,5
Handhavingsbesluit	Algemeen	22	€ 2.024	333	€ 674,0
Handhavingscontrolerapport	Algemeen	10	€ 920	106	€ 97,5
Intrekkingsbesluit handhaving	Algemeen	3	€ 276	197	€ 54,4
Invorderingsbesluit	Algemeen	7	€ 644	106	€ 68,3
Klachtafhandelingrapport	Milieu	2	€ 184	2.211	€ 406,8
Vervolgcontrolerapport milieu	Milieu	6	€ 552	724	€ 401,9
Totaal (+ gemiddelden)		**8,1**	**€ 749**	**9.773**	**€ 7.321,9**
Programma 5. Algemeen en Projecten					
Rapportbeoordeling afsteeklijst vuurwerk	Milieu	2	€ 184	70	€ 12,9
Wob-verzoekafhandeling	Algemeen				
Totaal (+ gemiddelden)		**2,0**	**€ 184**	**70**	**€ 12,9**
Subtotaal producten		**8,5**	**€ 774**	**13.905**	**10.762,4**

Bijlage 3: Overzicht van diensten

Naam dienst	Taakveld		Aantal uren 2021	Baten'21 per dienst x € 1.000
Programma 1. Vergunningverlening				
Advies vergunningen en meldingen milieu	Milieu		204	€ 18,8
Adviesrapport zienswijze vergunning	Algemeen		281	€ 25,9
Beoordeling BRIKS aspect	Bouw		1.918	€ 199,7
Beoordeling kabels en leidingen	Bouw		80	€ 7,4
Beroep vergunning	Algemeen		555	€ 51,1
Besluit op bezwaar vergunning	Algemeen		822	€ 75,6
Omgevingsvergunning milieu complex ODRA	Milieu		185	€ 17,0
Voorlopige voorziening vergunning	Algemeen		109	€ 10,0
Vooroverleg BRIKS	Bouw		2.633	€ 242,2
Vooroverleg milieu	Milieu		1.315	€ 121,0
Totaal			**8.102**	**€ 768,6**
Programma 2. Toezicht en Handhaving				
Adviesrapport zienswijze handhaving	Algemeen		857	€ 78,8
Beroep handhaving	Algemeen		1.734	€ 159,5
Besluit op bezwaar handhaving	Algemeen		3.415	€ 314,2
Bestuursdwanguitvoering	Algemeen		294	€ 27,0
Controlerapport milieuincident	Milieu		100	€ 9,2
Controlerapport specialistisch milieutoezicht	Milieu		937	€ 86,2
Inbreng en afstemming ODRA-expertises	Algemeen		1.587	€ 146,0
Inning	Algemeen		135	€ 12,4
Voorlopige voorziening handhaving	Algemeen		253	€ 23,2
Totaal			**9.311**	**€ 856,6**
Programma 3. Advies				
Adviesrapport milieuexpertise	Milieu		7.780	€ 732,9
Beheer kaarten en zones milieuexpertise	Milieu		474	€ 43,6
Geluidssanering wegverkeer	Milieu		1.430	€ 131,6
Meetadviesrapport	Milieu		8.482	€ 780,3
Omgevingsadviesrapport	Milieu		1.550	€ 142,6
Totaal			**19.716**	**€ 1.831,0**
Programma 4. Stelseltaken				
Ontwikkeling en afstemming DAT	Milieu		313	€ 28,8
Ontwikkeling en afstemming LMA	Milieu		375	€ 34,5
Totaal			**688**	**€ 63,3**
Programma 5. Algemeen en Projecten				
Beleids- en bestuursondersteuning	Algemeen		3.145	€ 289,3
Besluit WOB-verzoek	Algemeen		152	€ 14,0
Kennisontwikkeling	Algemeen		1.920	€ 176,6
Partnerspecifieke werkafspraken	Algemeen		605	€ 55,7
Projectleiding en -ondersteuning	Algemeen	*)	9.171	€ 862,9
Totaal			**14.993**	**€ 1.398,6**
Subtotaal uren			**52.810**	**€ 4.918,1**

Omgevingsdienst
Regio Arnhem

Concept Jaarstukken 2019

Versie dd. 6 april 2020

Tbv AB 9 april 2020

Inhoud

1 Voorwoord 3

2 Jaarverslag 5

2.1 Inleiding 5

2.2 Programma vergunningen 5

2.2.1 Terugblik 2019 5

2.2.2 Resultaten programma vergunningen 6

2.3 Programma toezicht en handhaving 7

2.3.1 Terugblik 2019 8

2.3.2 Resultaten programma toezicht en handhaving 10

2.3.3 Projecten van toezicht en handhaving 11

2.4 Programma advies 12

2.4.1 Terugblik 2019 12

2.4.2 Resultaten programma advies 13

2.5 Programma algemeen en projecten 14

2.5.1 Terugblik en resultaten 2019 14

2.5.2 Projecten van toezicht en handhaving 15

2.6 Stelseltaken 16

2.6.1 Complexe handhaving 17

2.6.2 Complexe vergunningverlening 18

2.6.3 Overige stelseltaken (uitgevoerd door OD's) 18

3 Bedrijfsvoering 21

3.1 Inleiding 21

3.2 Uitgangspunten bedrijfsvoering en bekostiging 21

3.2.1 P&C-cyclus 21

3.3 Medewerkers (sociaal jaarverslag) 23

3.3.1 Professionalisering en ontwikkeling 23

3.3.2 Vitaliteit en duurzame inzetbaarheid 23

3.3.3 Leeftijdsopbouw / gender / instroom-uitstroom 25

3.4 Facilitaire diensten 27

3.5 Financiële weerbaarheid en risico's 28

3.6 Governance 30

3.7 Overige bedrijfsvoering (verplichte paragrafen BBV) 31

4 Jaarrekening 32

4.1 Grondslagen bij het opstellen exploitatieresultaat 32

4.2 Staat van baten en lasten; programma indeling 33

4.3 Financiering 36

4.4 Staat van baten en lasten; categoriale indeling 37

4.5 Toelichting op de staat van baten en lasten 38

4.5.1 Personeelskosten 38

4.5.2 Huisvesting, ICT- en facilitaire kosten 41

4.5.3 Baten 42

5 Balans per 31 december 2019 43

5.1 Waarderingsgrondslagen 43

5.2 Balans 44

5.2.1 Vaste activa 44

5.2.2 Vaste passiva 46

5.2.3 Vlottende passiva (met looptijd korter dan jaar) 47

5.3 Niet uit de balans blijkende verplichtingen 48

5.4 Sisa verantwoording 49

6 Ondertekening 49

Bijlage 1: Specificatie baten per partner 50

Bijlage 2: Organogram per 31 december 2019 58

Bijlage 3: VTH Dashboard 59

Bijlage 4: Controleverklaring 60

1 Voorwoord

We stonden samen met onze partners voor stevige uitdagingen. De actuele maatschappelijke discussies over de PFAS-normen waardoor de bouw weken stil lag, de toename in dumpen van drugsafval met de maatschappelijke kosten van dien, de groeiende invloed van de onderwereld in de bovenwereld, met als negatief bijeffect de druk op het democratisch bestel en het veelvuldig gebruik van lachgas door jongeren in het uitgaansleven. Het is maar een greep uit de thema's en kwesties die wij afgelopen jaar tegenkwamen. Hoe verschillend de thema's ook zijn, ze hebben gemeen dat het in veel gevallen de uitvoeringsdiensten zijn die dagelijks geconfronteerd kunnen worden met de effecten van beleid, wet- en regelgeving en visie op handhaving. Onze mensen komen 'in het veld' soms de excessen tegen.

We hebben daarover goede gesprekken met onze partners. Voor 2020 wordt de uitdaging nog groter. Vanwege de financiële positie van gemeenten, zullen we met elkaar scherp moeten zijn op hoe we de vraagstukken, die op ons af komen, effectief en efficiënt kunnen aanpakken.

Medewerkers van ODRA stuiten, als zij aan tafel zitten bij een ondernemer, enerzijds op de onmogelijkheden van de regelgeving, anderzijds zien zij de mazen in de wet. Zij komen in hun onderzoeken de grenzen tegen tussen onder- en bovenwereld. Dat is waardevolle informatie. Wat ons betreft mogen we op dat punt als omgevingsdienst pro-actiever zijn en meer met partners afstemmen en samenwerken. We zouden onze ervaring en deskundigheid vaker kunnen inzetten voor de ontwikkeling van beleid op lokaal, nationaal- en internationaal niveau.

Trekken we dan een te grote broek aan? En is daar meer capaciteit voor nodig? Nee, we zijn immers deskundig en hebben veel kennis en ervaring in huis en kunnen die makkelijk met elkaar delen. Met onze kennis kunnen beleidsmakers en wetgevers juist hun voordeel doen. Onze medewerkers weten waar ze het over hebben en wat in de praktijk de bestuurlijke dilemma's zijn, zowel inhoudelijk als financieel. En dat wordt gewaardeerd, blijkt uit de klanttevredenheidsonderzoeken.

Communicatie over ons toezicht- en handhavingswerk hebben we bewust opgezocht. Dat heeft, blijkt eens te meer uit de lachgasactie in Arnhem, een stimulerende waarde op het naleefgedrag en is impliciet een schouderklop voor ondernemers die het wel volgens de regels doen.

Als omgevingsdienst hebben we onze naamsbekendheid vooral te danken aan de 'klassieke' VTH-taken: vergunningverlening, toezicht en handhaving. Wat we concreet doen leggen we ieder jaar vast in werkprogramma's. De werkprogramma's die we eind 2018 met onze opdrachtgevers afspraken, hebben we gehaald. De ontwikkeling in deze programma's heeft de trend in de groei van de economie gevolgd.

Als uitvoeringsdienst werken we horizontaal samen. Dat is kenmerkend voor de netwerksamenleving van nu. Die bouwt op zelforganisatie en wederkerigheid. Met onze medewerkers voegen we waarde toe aan de gezamenlijke ambitie van die samenwerking. Een netwerksamenleving is betrekkelijk anoniem, maar beoordelingen en kritieken over de manier van handelen in een casus, bepalen grotendeels de reputatie. Dat hebben we gemerkt met de aandacht in de landelijke media die we ongewild kregen voor complexe handhaving.

Wegkijken en de hete aardappel doorschuiven, omdat we niet het bevoegd gezag zijn, kan niet in deze tijd. Onze belangrijkste stakeholders - de inwoners van de 10 gemeenten in de

regio Arnhem en de bedrijven in ons werkgebied - hebben niets met onze terminologie. Zij willen weten waar ze aan toe zijn en adequaat geïnformeerd worden.

Voor de inwoners van onze regio zijn we één overheid. Dat is een reden om onze manier van samenwerken en positionering met medeoverheden te verbeteren. Dat het meteen goed gaat is nog geen vanzelfsprekendheid. Daar moeten we in leren. Het fenomeen één overheid komt straks terug in de filosofie achter de Omgevingswet.

We staan wat betreft de Omgevingswet aan het begin. We hebben afgelopen jaar programma's ontwikkeld en zijn op weg gegaan: van toetsen en controleren, naar regisseren en faciliteren. De Omgevingswet is een gezamenlijke opgave tussen ODRA en haar klanten. Dat vraagt van ons anders denken en anders doen, met vertrouwen van onze klanten als sleutelwoord. Vertrouwen heb je niet, dat verdien je. Intern en extern.

Ook voor complexe handhaving staan we aan een nieuw begin. In 2019 is samen met de provincie en andere omgevingsdiensten in Gelderland een programmaplan 'Complexe Handhaving' opgesteld. Kern van het plan is uniformiteit, bundeling van expertise en dus kwaliteitsverbetering in de aanpak van toezicht en handhaving op (provinciale) complexe bedrijven.

Outputfinanciering
In 2019 gaven we de kwaliteit van ons werk een extra impuls. Per januari 2020 starten we met outputfinanciering. Voor de meest voorkomende producten van ODRA geldt dan een vaste prijs en een resultaat- en kwaliteitsdoelstelling. Zo wordt onze bijdrage aan een gezonde, veilige en duurzame leefomgeving nog zichtbaarder. De voorbereidingen hierop vergen aanpassingen in onder meer het financiële systeem. We hadden afgelopen jaar de projecten 'Ondersteuning op orde', 'Medewerker van de toekomst' en 'Faciliteiten van de toekomst' om de basis van onze organisatie te verstevigen. Daar zijn we heel ver in.

Het is aan ons om werkzaamheden effectief en efficiënt in te richten, zo transparant mogelijk te maken en de informatievoorziening te verbeteren. Het klanttevredenheidsonderzoek is daarvoor een indicator. In 2019 hebben we respondenten gevraagd naar hun oordeel over de clusters vergunningen en toezicht. Bij een respons van 24% is 79% tevreden, waarvan 29% zeer tevreden. Als belangrijkste verbeterpunt krijgen we uit het onderzoek mee de informatievoorziening aan onze klanten.

Afgelopen jaar is gebleken dat onze partners voor grote financiële uitdagingen zijn komen te staan. Die uitdagingen zijn gemeentebreed, maar hebben toekomstige weerslag op ODRA. Partners hebben aan ODRA gevraagd om er alles aan te doen, de kosten de komende jaren structureel te reduceren. Er is afgesproken om dat in de begroting 2021 in te bedden. Vooruitlopend hierop: We sluiten 2019 af met een klein (€ 8.518) negatief financieel resultaat. We zijn tevreden met dit resultaat, omdat in augustus de prognoses aanzienlijk somberder waren. In de zomer 2019 zijn de afspraken rond de CAO definitief geworden. Daarin was een niet begrote éénmalige uitkering opgenomen voor alle medewerkers, die uitsteeg uit boven de in de begroting opgenomen indexering. Het bestuur van ODRA is gedurende het najaar geïnformeerd over een prognose tot aan circa 2 ton tekort.
Dat het financieel resultaat meevalt ten opzichte van deze prognose is te danken aan het bereiken van een structurele besparing op de kosten van onze gastheer, mitigerende maatregelen op gebied van de productiviteit van onze medewerkers en door een laag gemiddeld verzuim. Ten opzichte van 2018 is het verzuim met 1,4% gedaald naar 4,5%.

Ruben Vlaander
Directeur Omgevingsdienst regio Arnhem

2 Jaarverslag

2.1 Inleiding

Dit jaarverslag toont de resultaten van de uitvoering van onze reguliere VTH-taken in 2019 op gebied van bouw en milieu. Deze informatie (hoofdstuk 2) is terug te vinden via de programma's die in het Gelders Stelsel zijn afgesproken. Daarnaast worden de projecten toegelicht, denk hierbij aan Energie en Omgevingswet.
Hoofdstuk 3 gaat over de ontwikkelingen op het gebied van de interne bedrijfsvoering in 2019 en over de uitvoering van ons sociaal beleid in het afgelopen jaar.
Hoofdstuk 4 en 5 vormen samen de jaarrekening; hierin is het resultaat en de financiële positie van ODRA toegelicht. Om te voldoen aan het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) is in dit jaarverslag verantwoording afgelegd over de realisatie van de productie ten opzichte van zowel de programmabegroting 2019 als de begroting op basis van kostencategorieën.

Vragen over het jaarverslag? Stel ze dan via communicatie@odra.nl

Rapportage cyclus
Dit jaarverslag vormt het sluitstuk van de P&C-cyclus 2019. Deze is gestart met het, samen met de partners, opstellen van werkprogramma's (begin 2018 gestart), die de basis vormden voor de begroting 2019 (1e wijziging; vastgesteld oktober 2018).
Via maandelijkse partnerrapportages informeerden wij de partners over de gerealiseerde productie en bestede uren, in relatie tot de vastgestelde werkprogramma's en aanvullende opdrachten. Op deze wijze is er gestart met de partners om geleidelijk óók over de kwaliteit van de geleverde prestaties te spreken. Hierdoor is er zowel bij de partners als bij ODRA meer sturing en grip ontstaan op de programma's. Het is de opmaat naar de in 2020 startende outputsturing.

2.2 Programma vergunningen

Voor alle partners verzorgen we de vergunningverlening milieu. Dit betreft een Wabo basistaak, waarbij alle vergunningaanvragen en meldingen op juistheid en volledigheid worden beoordeeld. We zorgen ervoor dat ze binnen de wettelijke termijnen worden afgehandeld. Wabo procedures behandelen we zoveel mogelijk integraal. Als schakel in de keten zoeken wij daarbij nadrukkelijk aansluiting op de disciplines van de partners.

Voor de gemeenten Arnhem, Lingewaard, Renkum en provincie Gelderland verzorgt ODRA de meldingen en vergunningverlening die te maken hebben met bouwtaken. Daarbij geven we ook adviezen op het gebied van constructietechniek, de welstandstoets en monumentenzorg. Bij planologische afwijkingen zoeken we afstemming met de partners. Voor de gemeenten Renkum, Lingewaard en de Provincie behandelen we ook de bezwaar- en beroepsprocedures. Ons uitgangspunt is dat we de burger en ondernemer professioneel en effectief ondersteunen bij de voorbereiding van zijn (bouw)planontwikkeling. In de voorbereiding leveren we advies over de te zetten stappen. Vervolgens beoordelen we de aanvragen op juistheid en volledigheid. We zorgen ervoor dat deze aanvragen binnen de wettelijke termijnen afgehandeld zijn. Meldingen beoordelen we op juistheid en volledigheid.

2.2.1 Terugblik 2019

De stikstofproblematiek heeft een grote impact gehad in 2019. Landelijk is het aantal afgegeven omgevingsvergunningen gedaald na de stikstofuitspraak. Ook in ons werkgebied is

dat nadrukkelijk aan de orde. Het effect werd in de cijfers pas zichtbaar in de laatste maanden van 2019.

Steeds minder bedrijven hebben een omgevingsvergunning voor het onderdeel milieu nodig. Zelfs bedrijven met een aanzienlijke milieubelasting kunnen in veel gevallen volstaan met een melding. Denk hierbij aan betoncentrales, ziekenhuizen en intensieve veehouderijen. De stikstofuitspraak heeft geen invloed gehad op het aantal afgehandelde meldingen.
Sinds de stikstofuitspraak sturen wij er bij deze bedrijven op aan, dat ze een aanvraag voor een vergunning op basis van de Wet natuurbescherming indienen. Dan hoeft ODRA namelijk geen VVGB (verklaring van geen bedenking) bij de provincie aan te vragen en kan de behandeling van de omgevingsvergunning zo efficiënt mogelijk voortgezet worden.

De productie en de werkgelegenheid in de bouw bleven groeien. Veel burgers en bedrijven pakten kleine- en grote (bouw)projecten op. In het kader van de stikstofproblematiek hebben medewerkers zich verdiept in de Wet natuurbescherming en het beoordelen van aanvragen. Ook hebben onze medewerkers in 2019 deskundigheid, kwaliteit en tijdigheid in hun vizier. Onze vergunningverleners hebben zich verder verdiept in duurzame technologie, energie en gewijzigde wetgeving. Hiermee anticipeerden zij op de ontwikkeling van het meer duurzaam bouwen en verbouwen, zoals de vergunning voor het Ecovat in Arnhem.

We vinden het belangrijk dat burgers en bedrijven snel duidelijkheid krijgen over hun aanvragen en meldingen. Daar waar ODRA in korte tijd een aanvraag kan behandelen, doet zij dat. Een voorbeeld is de flitsvergunning. Aanvragers krijgen, bij het correct aanleveren van de stukken, binnen twee weken uitsluitsel over hun vergunningaanvraag. De reacties op de vlotte- en deskundige dienstverlening zijn positief. Voor een versnelling van uitgebreide procedures wordt het vooroverleg ingezet. In dit vooroverleg staat een integrale benadering van de aanvraag centraal. Ook communicatie met de omgeving maakt hiervan onderdeel uit. Het zogenoemde Initiatievenberaad van gemeente Arnhem en Regiekameroverleggen bij de gemeenten Renkum, Lingewaard en Overbetuwe wierpen door de multidisciplinaire aanpak vruchten af bij het behandelen van aanvragen.

In 2019 is er vaak een beroep gedaan op onze constructie-adviseurs, vooral bij evenementen. Ook collega-omgevingsdiensten maakten in 2019 gebruik van onze ervaring en kennis.

2.2.2 Resultaten programma vergunningen

Programma Vergunningen		Norm KPI	Bereikt resultaat 2019	Real. KPI
Productie	95-105% van de werkprogramma's + aanvullende opdrachten gerealiseerd	98-105%	110 % producten 108 % uren	☺
Tijdigheid	Verlenen vergunningen (Wabo) binnen de wettelijke termijn	90%	86%	😐
Kwaliteit	Medewerkers voldoen aan kwaliteitscriteria	90%	92%	☺
Klanttevredenheid	ODRA heeft tevreden klanten en scoort minimaa 80% (zeer) tevreden bij digitale bulk uitvraag	80%	82%	☺
Financiele realisatie	Binnen budget	begroot	saldo	€ 171
	- kosten (x € 1.000)*	€ 4.667	€ 4.488	☺
	- baten (x € 1.000)	€ 4.666	€ 4.659	☺

* een deel van de personeelskosten is gerelateerd aan programma "projecten".
ons huidige fin systeem kan die uitsplitsing pas in 2020 maken

Toelichting op de verschillen tussen doel en realisatie

- *Toelichting op productie / output:* Voor de afdeling vergunningen geldt dat in 2019 meer producten zijn gerealiseerd dan geraamd in de werkprogramma's, 11% meer bij milieu en 9% bij bouw. Door de economische groei is het aantal vergunningaanvragen bouw opnieuw toegenomen.

Realisatie producten	milieu producten			bouw producten		
	begroot	realisatie		begroot	realisatie	
Vergunningen	**2019**	**2019**	**2018**	**2019**	**2019**	**2018**
Vergunningen	62	61	**63**	1.783	1.927	**1.867**
Sloopmeldingen				1.200	1.266	**1.370**
Beoordelingen bouw				451	563	**588**
Melding activiteiten besluit	338	433	**436**			
Vuurwerk (meldingen + toestem.	186	150	**92**			
Maatwerkvoorschriften	50	58				
Overige producten	66	113	**177**	444	475	**424**
Totaal vergunningen	**702**	**815**	**768**	**3.878**	**4.231**	**4.249**
- % t.o.v begroting (en tov vorig jaar)		116%	106%		109%	100%
Totaal uren vergunningen	10.962	12.347	niet	31.301	33.262	
- uren op diensten	417	5	gemeten	291	8	
- uren op producten	10.545	12.342		31.010	33.254	
- gemiddeld kengetal		15,1			7,9	

- *Toelichting op de tijdigheid:* De tijdsdruk voor het realiseren van producten was soms hoog. Dat resulteerde in druk op kwaliteit van het product. De tijd nemen om net dat extra beetje aandacht te geven werd meer gewaardeerd dan snelheid. Wanneer deze persoonlijke aandacht ontbrak, werd dit veelal aangemerkt als onderbouwing van een ontevreden reactie.
- *Toelichting op de klanttevredenheid:* De klanttevredenheid, gemeten via het klanttevredenheidsonderzoek, is licht gedaald van 84% naar 82%, maar boven de norm van 80% (norm oor Gelders Stelsel vastgesteld). Klanten van de afdeling vergunningen zijn actief benaderd om hun mening over de dienstverlening van de afdeling. Positieve reacties hadden vaak betrekking op snelheid, goede bereikbaarheid, prettige en duidelijke communicatie. Het aantal respondenten dat aangaf minder tevreden te zijn over het contact, gaf als argumenten; de hoge leges, minder snel antwoord dan verwacht en onduidelijkheid over de aan te leveren documentatie voor bijvoorbeeld een vergunning (informatievoorziening). Het opvolgen van deze verbetertips is in de organisatie geborgd. Daarnaast werd digitale informatievoorziening als punt van aandacht aangemerkt. In 2019 is daarom projectmatig ingezet op het verbeteren van onze digitale informatievoorziening.
- *Toelichting op de kosten en baten:* De kosten voor de programma's bestaan uit de personeelskosten verdeeld op basis van de verhouding geleverde diensten én de toegerekende overhead. De baten betreffen de gerealiseerde werkprogramma's. De kosten en baten zijn in evenwicht en conform de begroting.

2.3 Programma toezicht en handhaving

Voor al onze partners voeren we het milieutoezicht bij bedrijven uit en behandelen we overlastmeldingen over bedrijven. Het toezichtprogramma, zoals opgenomen in de werkprogramma's voor onze partners, is leidend. Toezicht en handhaving zijn cruciale schakels in de reguleringsketen. Preventief toezicht op (bedrijfsmatige) activiteiten in de leefomgeving, verkleint de kans op ongevallen, incidenten of zelfs rampen aanzienlijk. Onze inzet is erop gericht om het naleefgedrag van bedrijven te verbeteren. Daarmee zorgen we voor een verbetering van de veiligheid en leefbaarheid. We toetsen de wettelijke

voorschriften, zijn oplossingsgericht en bij een overtreding volgen we de vastgestelde sanctiestrategie.

Naast werkzaamheden voor ODRA partners voerden we in 2019 ook toezicht uit bij complexe bedrijven voor drie andere omgevingsdiensten (Omgevingsdienst Veluwe IJssel, Omgevingsdienst Noord-Veluwe en Omgevingsdienst De Vallei). We zijn gespecialiseerd in de uitvoering van toezicht bij complexe bedrijven binnen het Gelders Stelsel. In april 2019hebben Gedeputeerde Staten (GS) besloten om vanaf januari 2020 het toezicht op de bedrijven waarvoor zij bevoegd gezag is, op een programmatische wijze te organiseren. De verantwoordelijkheid voor de programmasturing hebben GS bij ODRA belegd. Dit wordt verder toegelicht in paragraaf 2.6.

2.3.1 Terugblik 2019

In het jaar 2019 hebben we de werkprogramma's toezicht en handhaving volledig gerealiseerd. Daarnaast hebben we, vanuit risico- en informatiegericht toezicht en onze expertise, gewerkt aan actuele thema's zoals ondermijning, illegale asbestsanering, kamerverhuur, legionella en lachgas. Daarmee hebben wij een positieve bijdrage geleverd aan het duurzaam en veilig houden van onze regio en Gelderland. De toezichthouders van ODRA hebben 3475klachten / overlastmeldingen behandeld in 2019. (2.803 in 2018).

Risico- en informatiegericht toezicht houden – lachgas en asbestsaneerders
Uit ervaring van de afgelopen jaren weten we dat het klassiek planmatige toezicht alleen niet afdoende is. In 2019 hebben we vaker gewerkt vanuit de gedachte van risico- en informatie gericht toezicht. Voor de gemeente Arnhem realiseerden wij bijvoorbeeld 85 controles kamerverhuur. Hierbij stond constructie en brandveiligheid centraal. Ook hebben we 121 controles uitgevoerd bij kinderopvanglocaties, hebben we illegale asbestsaneringen opgespoord en woningen boven winkels gecontroleerd. De gemeente en de brandweer waren steeds nauw betrokken bij de controles.
Dat integraliteit belangrijk is, bleek ook in 2019 bij de aanpak van 'ondermijnende criminaliteit' en de controles bij asbestsaneringen. Op meerdere plaatsen in Gelderland gingen toezichthouders van de Gelderse Omgevingsdiensten en ISZW op pad om te controleren of de asbestsaneerders de papieren goed in orde hadden. Samenwerking met meerdere disciplines loont. Het resulteert in een krachtige, uniforme aanpak. Met kennisdeling als positief bijeffect.
In 2019 is er veel aandacht geweest voor het gebruik van lachgas als genotmiddel en de laagdrempelige toegankelijkheid tot dit middel. Door de inzet van de expertise van ODRA is de lachgasverkoop via de Wet milieubeheer aangepakt in de gemeente Arnhem. Deze gemeente had daarmee de landelijke primeur in de aanpak van de verkoop van lachgas via het instrumentarium van de Wet milieubeheer.

Uniforme aanpak afvalverbrandingsinstallaties
Onze specialisten 'afval' en die van Omgevingsdienst Regio Nijmegen stelden een uniforme werkwijze op over de toepassing van regels voor emissies, zowel regulier als niet regulier. Daarvoor is meerdere malen overleg over grote (afval)verbrandingsinstallaties met DCMR gevoerd. In november organiseerde ODRA, op verzoek van provincie Gelderland, een bijeenkomst voor toezichthouders en specialisten 'afval' over afvalbranden bij afvalverwerkers. De vraag 'Hoe voorkomen we afvalbranden?' stond centraal. Bedrijfsleven, verzekeraars, brandweer, waterschappen, toezichthouders en vergunningverleners van Omgevingsdiensten namen deel aan de bijeenkomst. De bijeenkomst resulteerde in een factsheet over het voorkomen van afvalbranden en afspraken om met elkaar verder te praten over deze problematiek en van elkaar te leren.

Energie
In 2019 realiseerden onze toezichthouders 236 EML-controles. De ervaring leert dat steeds meer bedrijven enthousiast zijn over energiebesparing. Men neemt de adviezen van de toezichthouders serieus. Er is één handhavingsprocedure gestart. De verplichting (per 1 juli 2019) voor bedrijven om zelf hun energiebesparende maatregelen in beeld te brengen, is breed gecommuniceerd. Bedrijven dienen zelf het initiatief te nemen de digitale tool in te vullen. Uit de praktijk bleek dat 1075 bedrijven in de regio Arnhem een melding indienden. Veel bedrijven blijken nog niet te melden, daarmee blijft toezicht dus nodig.
Voor de meldplicht was er in 2019 een aparte doeluitkering in het gemeentefonds; deze is ter beschikking gesteld aan ODRA voor de uitvoering.

Landelijke handhavingsstrategie
Tijdens de uitvoering van de toezichttaak kwamen, ook in 2019, de toezichthouders regelmatig voor dilemma's te staan: Welke speelruimte laat ik de ondernemer versus zijn omgeving? Hoe verhouden de bouw- en milieuregelgeving zich tot elkaar? En hoe acteer ik als toezichthouder op deze dilemma's? De in 2019 geïmplementeerde Landelijke Handhaving Strategie (LHS) bood (en biedt) hier een bruikbaar kader.
Daarnaast investeren we in samen kijken en samenwerken. Dat had in 2019 bijvoorbeeld tot resultaat dat we dankzij samen optrekken, niet zichtbare overtredingen met schade voor het milieu achterhaalden en konden aanpakken. Een voorbeeld hiervan is het zich ontdoen van afvalstoffen als bouwstof.

Een ander voorbeeld is de ketensamenwerking. Voorbeelden hiervan zijn de gezamenlijke controles bij asbestsaneringen (omgevingsdiensten en ISZW) en samenwerking op het gebied van de aanpak van vermoede drugslabs (omgevingsdiensten, gemeenten, politie). Er is een drugslab ontmanteld in Zevenaar. ODRA is betrokken geweest tijdens de opruimfase. Op een aantal locaties heeft drugsafval bodemverontreiniging veroorzaakt. Sanering heeft plaatsgevonden. De kosten hiervoor liepen in de tienduizenden euro's.
Samen leren over de aanpak van ondermijnende criminaliteit stond centraal tijdens het congres Ondermijning op 31 oktober. Meer dan 200 toezichthouders van meerdere toezichthoudende instanties namen deel aan het congres.

Piketdienst
Ook in 2019 stond de piketdienst van ODRA 7 dagen per week, 24 uur per dag paraat om direct actie te ondernemen bij situaties van acute overlast en calamiteiten. Dat deed de piketdienst in de regio Arnhem. ODRA stond ook weer garant voor de 24/7 bereikbaarheid bij acute overlast en calamiteiten voor Omgevingsdienst Achterhoek.
In 2019 kwam de piketdienst zo'n 70 keer in actie. Onder meer voor het laten opruimen van gedumpt drugsafval en gedumpte asbestplaten, bij een aantal branden en bij een plofkraak.
In maart 2019 vond de jaarlijkse piketdag plaats. Deze dag werd georganiseerd door de piket coördinatoren van de Gelderse Omgevingsdiensten. Het ontwikkelen en delen van kennis over actuele thema's staan centraal op de piketdag. In 2019 kreeg het thema 'Dumpingen drugsafval' alle aandacht. Ook samenwerkingspartners zoals politie en LFO sloten aan.

2.3.2 Resultaten programma toezicht en handhaving

Programma Toezicht & handhaving	Beoogd resultaat	Norm KPI	Bereikt resultaat 2019	Real. KPI
Productie	95-105% van de werkprogramma's + aanvullende opdrachten gerealiseerd	95-105%	119 % producten 104 % uren	☺
Tijdigheid	% van de klachtmeldingen is binnen 2 weken afgehandeld	80%	80%	☺
Kwaliteit	Medewerkers voldoen aan kwaliteitscriteria	90%	90%	☺
	% volledige naleving na 1e controle	60%	76%	☺
	% van de klachtmeldingen, die in behandeling genomen zijn binnen de gestelde normen.	80%	80%	☺
	% opgeheven overtredingen binnen hersteltermijn HH besluit	85%	80%	😐
Klanttevredenheid	ODRA scoort min. 80% (zeer) tevreden bij digitale bulk uitvraag -Totaal -Controles -Klachtafhandeling	80%	 77% 86% 51%	☺
Financiele realisatie	Binnen budget	begroot	saldo	€ 823
	- kosten (x € 1.000) *	€ 6.410	€ 7.254	☺
	- baten (x € 1.000)	€ 6.576	€ 8.077	☺

* een deel van de personeelskosten is gerelateerd aan programma "projecten".
ons huidige fin systeem kan die uitsplitsing pas in 2020 maken

Toelichting op de verschillen tussen doel en realisatie

- *Toelichting op productie / output:* In 2019 hebben we meer dan de begrote productie gerealiseerd, door extra hercontroles, extra controles als gevolg van klachten en nieuwe inrichtingen. Door efficiënt te werken, hebben we de urenbesteding onder de productie norm kunnen houden.

Realisatie producten	milieu producten			bouw producten		
	begroot	realisatie		begroot	realisatie	
Handhaving & toezicht	2019	2019	2018	2019	2019	2018
Klachten	1.484	2.709	**2.306**	385	766	**497**
Controles (briks - b1/b2/c1)	1.725	1.730	**1.799**	2.554	3.096	**2.774**
Aspect- vervolgcontroles (incl asl	1.599	1.266	**1.271**	1.104	1.169	**1.026**
Rapport beoordelingen	438	916	**834**	1.837	1.756	**2.099**
Meldingen behandelen	898	1.351	**1.470**			
Overige producten	867	657	**563**	350	436	**166**
Totaal (ex. hh-besluit)	**7.011**	**8.629**	**8.243**	**6.230**	**7.223**	**6.562**
- % t.o.v begroting (en tov vorig jaar)		123%	105%		116%	110%
Totaal uren handhaving & toezicht	49.012	49.878	niet	33.193	35.447	
- uren op diensten	417	98	gemeten	291	9	
- uren op producten	48.595	49.780		32.902	35.438	
- gemiddeld kengetal		5,8			4,9	

- *Toelichting op de tijdigheid:* Deze is precies uitgekomen op de norm. Processen zijn in control.
- *Toelichting op de klanttevredenheid:* Vanaf juni 2019 is de klanttevredenheid uitgevraagd voor de controles (bouw, milieu, bodem en vuurwerk) en de klachtbehandeling. 86% van de respondenten gaf aan (zeer) tevreden te zijn over de uitgevoerde controles. Men was vooral tevreden over het prettige persoonlijke contact en gaven aan dat ze te maken hadden met zeer professionele controleurs. Respondenten die aangaven ontevreden te

zijn, waren dit voornamelijk wanneer er geen persoonlijk contact is geweest met de controleur. Dit werd gemist. Klachtbehandeling wordt minder goed beoordeeld door respondenten. Hier is een heldere verklaring voor. 51% van de respondenten geeft aan tevreden te zijn over de wijze van klachtbehandeling. Het is bekend dat men moeilijk onderscheid kan maken tussen enerzijds het oplossen van de klacht (wat niet altijd mogelijk is) en anderzijds de wijze van behandelen. ODRA kan niet altijd de klacht oplossen, maar kan de klacht wel op een professionele wijze behandelen. De klacht afhandeling kan altijd verbeterd worden en dit zal daarom ook aandacht krijgen.

- *Toelichting op de kosten en baten:* De kosten en baten zijn hoger dan begroot, vooral door extra werk uit aanvullende opdrachten. De marge tussen kosten en baten is hoger dan begroot.

2.3.3 Projecten van toezicht en handhaving

In 2019 zijn voor meerdere partners projecten uitgevoerd. Hieronder de belangrijkste :

Asbestdaken

Het project bestond uit twee invalshoeken: asbestdaken in onze regio en asbestdaken voor provinciale inrichtingen.

- De Eerste Kamer heeft het wetsvoorstel voor verplichte sanering asbestdaken niet aangenomen. Dit regionale project is derhalve medio september gestopt. De bedoeling is dat we met de partners die door willen een alternatief project gaan uitvoeren in 2020.
- Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA) heeft in de periode mei tot oktober 2019 een inventarisatie naar de aanwezigheid van asbestdaken bij 200 provinciale inrichtingen uitgevoerd.
  Uit het onderzoek blijkt dat tientallen bedrijven nog beschikken over een (mogelijk) asbesthoudend dak. Geadviseerd wordt om de eigenaren in 2020 hierop te attenderen en aan te geven dat er mogelijkheden zijn om een asbestdak "versneld" te saneren. Eén van de maatregelen die is opgesteld is het oprichten van een fonds waaruit leningen voor het verwijderen van asbestdaken verstrekt kunnen worden.

Aandachtsbedrijven

Voor de bedrijven Vink, Smurfit Kappa Parenco en Groen Gas Gelderland gold ook in 2019 dat een projectleider van ODRA sturing gaf aan de activiteiten rondom deze (bestuurlijk) complexe dossiers. In samenwerking met ODRN (complexe vergunningverlening), bevoegd gezag, de gemeente (vestigingsplaats bedrijf) en toezichthouders en specialisten van ODRA realiseerden wij onder meer:

- Vink: in het afgelopen jaar zijn de laatste stappen gezet om de nieuwe omgevingsvergunning voor Afvalverwerking Vink bv op te stellen. De afronding is dit najaar doorkruist door de PAS uitspraak van de Raad van State. De nieuwe vergunning is nodig voor goed toezicht en een adequate handhaving op basis van actuele regels. Het projectteam (met leden vanuit ODRN, ODRA en provincie) dat aan de vergunning werkt, verwacht deze begin 2020 af te kunnen ronden. Vanwege het belang voor het toezicht is de projectleiding in handen van ODRA.
  Bij de inrichtingen van Vink zijn dit jaar meerdere controles uitgevoerd, onder andere op het melden en registreren van afvalstoffen en meer specifiek asbest, de opslag van kunstgras, de kwaliteit van het afvalwater, het verwerken van stortgas en op grondstromen. De lijst met aandachts- en actiepunten vanuit de toezichtcontroles is dit jaar korter geworden maar er is nog een aantal belangrijke items. Het toezicht gaat een volgende fase in zodra de nieuwe omgevingsvergunning van kracht is.
- Smurfit Kappa Parenco: er zijn onaangekondigde en aangekondigde controles uitgevoerd. Geurmetingen, mede als gevolg van meldingen van geuroverlast, zijn uitgevoerd. Overtredingen hebben in een aantal gevallen geleid tot het versturen van een voornemen

last onder dwangsom. Het aantal meldingen van geuroverlast stabiliseerde in de loop van het jaar (met een uitschieter in augustus 2019). Het aantal overlastmeldingen is sterk afhankelijk van de meteo-omstandigheden. Het bedrijf heeft een eigen klachtenlijn en is in gesprek met omwonenden via klankbordgroep bijeenkomsten.
- Groen Gas Gelderland: door het uitvoeren van reguliere controles en onaangekondigde controles is toezicht op het bedrijf opgevoerd. Met als resultaat dat het aantal meldingen van overlast is afgenomen. Het bedrijf heeft aanpassingen in de processen doorgevoerd, met als doel de geurhinder te reduceren. Het bedrijf heeft zich transparant, coöperatief en open opgesteld voor haar omgeving.
- In 2019 was er ook veel aandacht voor Veolia (biomassacentrale) en het bedrijf Melkgeiten Bouwens (Gendt). De toezichthouders voerden, naar aanleiding van meldingen van overlast, met regelmaat controles uit. Daarbij werd integraal samengewerkt door vergunningverleners, juristen, meetspecialisten en gemeente.

Ondermijning
Terugkijkend op 2019 werd duidelijk dat klassiek programmatisch toezicht niet afdoende is. Er is meer nodig. Zo heeft ODRA afgelopen jaar veel ondersteuning geleverd op het thema ondermijning bij verschillende partners. Hoe hebben we dat gedaan? Door aan de voorkant mee te denken over hoe ODRA hier adequaat op kan acteren en het organiseren van een congres. Onder meer met behulp van het zogeheten barrièremodel, door (op verzoek) controles uit te voeren en meer samen te werken met ketenpartners.

2.4 Programma advies

ODRA beschikt over bijzondere expertises om partners en andere opdrachtgevers gericht en gedegen te adviseren. ODRA levert adviezen op basis van expertise op het gebied van geluid, trillingen, licht, emissies naar lucht, luchtkwaliteit, bodem, duurzaamheid en externe veiligheid. Ook worden omgevingsadviezen verstrekt.
ODRA verstrekt adviezen aan partners veelal op basis van concrete adviesvragen (vraag-gestuurd). Een ander deel van de advisering voert ODRA op programmabasis uit, zoals de uitvoering van emissiemetingen bij bedrijven met een zware milieubelasting.

2.4.1 Terugblik 2019

Integraal omgevingsadvies
Vergunningaanvragen, meldingen, toezicht en handhaving: de medewerkers van afdeling Advies zorgen voor inbreng van hun expertise in de primaire VTH-werkzaamheden.
De afgelopen twee jaren heeft de vraag naar integrale milieuadviezen door onze partners een vlucht genomen. Wij zijn blij met deze vragen, want daarmee neemt de kwaliteit van onze producten toe. Wij kunnen onze kennis en ervaring op veel gebieden integraal inzetten. Zo adviseerden wij in 2019 over de realisatie van windturbines. Daarvoor moest een bestemmingsplan worden aangepast. De specialisten van ODRA adviseerden over onder meer milieuzonering, geluid, luchtkwaliteit, externe veiligheid, natuur en bodem. Daar waar knelpunten werden geconstateerd boden we een doorkijk op eventuele voorwaarden.
Bij een aantal partners zagen we in 2019 overlegvormen zoals de Regiekamers en het Initiatievenberaad ontstaan. Daarbij staat multidisciplinaire benadering van vraagstukken voorop. ODRA is bij een aantal partners als advies- en sparringpartner aangesloten.

Toename inzet juridisch experts
In 2019 constateerden wij een toename van de vraag naar juridische advisering. Een aantal complexe gemeentelijke- en provinciale dossiers vroeg (en vraagt) om meer inzet vanuit onze juridische expertise. Bij een aantal aandachtdossiers zijn onze juristen nauw betrokken geweest. Dat heeft geleid tot een verdere professionalisering van de inzet van vereiste

expertises bij complexe vraagstukken (zie paragraaf 2.3). Het aanstellen van een projectleider / casemanager bracht voor de partners de nodige transparantie. De communicatielijnen werden gecentraliseerd en korter.

Team meten & advies: accreditatie verlengd

In 2019 is de accreditatie voor team meten & advies weer verlengd. Team meten & advies voert onder meer geluid-, licht- en emissiemetingen uit. De emissiemetingen bij provinciale inrichtingen leverden waardevolle informatie op over de uitstoot van stoffen en het voldoen aan de wettelijke normen.

Vanuit onze gezamenlijke doelstelling om bij te dragen aan een gezonde, veilige en duurzame leefomgeving sluiten we 2019 af met een 'missie' voor 2020: met elkaar in gesprek gaan over het uitvoeren van metingen bij complexe gemeentelijke inrichtingen. Daarnaast wordt de inzet van moderne middelen (o.a. drones) onderzocht en worden investeringsbeslissingen genomen om roetmetingen te kunnen gaan uitvoeren.

2.4.2 Resultaten programma advies

Programma Advies	Beoogd resultaat	Norm KPI	Bereikt resultaat 2019	Real. KPI
Productie	90% van het aantal begrote producten én 90% uren is geleverd	90% 90%	202 % producten 95 % uren	☺
Kwaliteit	Medewerkers voldoen aan kwaliteitscriteria Jaarlijks wordt team meten & advies geaccrediteerd	90% Accr.	91% Accr.	☺
Klanttevredenheid	nvt			
Financiele realisatie	Binnen budget	begroot	saldo	€ -937
	- kosten (x € 1.000) *	€ 2.038	€ 2.985	☹
	- baten (x € 1.000)	€ 2.033	€ 2.047	☺

* een deel van de personeelskosten is gerelateerd aan programma "projecten".
ons huidige fin systeem kan die uitsplitsing pas in 2020 maken

Toelichting op de verschillen tussen doel en realisatie

- *Toelichting op productie / output:* adviesproducten zijn (sterk) vraaggestuurd van aard én zijn in de regel maatwerk, waarbij sprake is van grote(re) aantallen met een grote spreiding in de urenbesteding. Daardoor zijn deze moeilijk te begroten; dat de begroting en realisatie gelijk zijn is min of meer toeval, er is namelijk wel een grote spreiding.

Realisatie producten	milieu producten			bouw producten		
	begroot	realisatie		begroot	realisatie	
Advies	2019	2019	2018	2019	2019	2018
- Omgevingsadvies verstrekken	71	140	91			
- Advies omgevingstoezicht & ve	144	64				
- Geluidsadvies verstrekken	57	111	57			
- Rapport beoordeling lucht	124	95	84			
- Onderzoek & advies lucht *		*39*	42			
- Bodem advies *		*430*	342			
Overige producten	66	52	239			
Totaal (ex. Bodem en onderz. lucht)	**462**	**462**	471	**nvt**		
- % t.o.v begroting (en tov vorig jaar)		100%	98%			
Totaal uren advies	21.976	20.983	niet	**nvt**		
- uren op diensten	14.086	13.446	gemeten			
- uren op producten	7.890	7.537				
- gemiddeld kengetal		16,3				

* betreft aantal diensten; telt als product niet mee

- Het aantal uitgevoerde onderzoeken is conform begroting. Daarbij worden de adviezen bodem niet meegeteld (= formeel een dienst) Onderzoek is vooral uitgevoerd bij complexe inrichtingen (bevoegd gezag provincie Gelderland).
- De aantallen verstrekte omgevingsadviezen zijn verder toegenomen. Deze toename houdt verband met de groei van het aantal ruimtelijke initiatieven in combinatie met de behoefte aan integrale milieuadvisering. Een verdere groei in de vraag naar dit product wordt voorzien in verband met de komst van de Omgevingswet.

- *Toelichting op de kosten en baten:* de kosten zijn hoger dan begroot. Een oorzaak betreft de kosten van het team bodem. In de begroting opgenomen bij handhaving, in de realisatie bij programma advies. Met ingang van 2020 (na de organisatie-aanpassing) wordt dit rechtgetrokken. Daarnaast wordt er vanuit advies in grote mate bijgedragen aan de realisatie van producten binnen vergunningen en handhaving. De (personeels)kosten worden verantwoord bij advies, terwijl de opbrengsten verantwoord zijn bij de betreffende programma's. Het in kaart brengen hiervan kan pas vanaf 2020.
  Evenals bij vergunningen, zijn de personeelskosten van advies hoger dan gemiddeld.

2.5 Programma algemeen en projecten

In het programma 'algemeen en projecten' zijn de projecten van ODRA opgenomen, die nog niet direct aan het programma handhaving of vergunningen gekoppeld zijn.
Ook zijn de juridische diensten en producten van ODRA, zoals behandeling van zienswijzen, bezwaar, voorlopige voorziening, beroep en handhavingsbesluiten (formeel programma toezicht en handhaving) hier opgenomen.

2.5.1 Terugblik en resultaten 2019

Projecten, algemeen en juridische producten; resultaten

Programma Projecten, algemeen en Juridisch	Beoogd resultaat	Norm KPI	Bereikt resultaat 2019	Real. KPI
Productie	90% van het aantal begrote producten én 90% uren is geleverd		95 % producten 70 % uren	😐 ☹
Juridische kwaliteit	% herstel overtredingen binnen hersteltermijn handhavingsbesluit	85%	80%	😐
Kwaliteit	Medewerkers voldoen aan kwaliteitscriteria	90%	93%	☺
Klanttevredenheid	Nvt			
Financiele realisatie	Binnen budget	begroot	saldo	€ 1.256
	- kosten (x € 1.000) *	€ 2.539	€ 1.384	☺
	- baten (x € 1.000)	€ 2.440	€ 2.640	☺

* er is geen afdeling projecten; de personeelskosten zijn opgenomen bij de andere programma's

Toelichting op de verschillen tussen doel en realisatie

- *Productie / output:* het valt op dat bij de 'juridische' producten bezwaar behandelen bouw als ook WOB verzoek bouw de productie de raming aanzienlijk heeft overtroffen. Dit komt voort uit de aard en de omvang van de bouwactiviteiten. Ten aanzien van de overige producten is vooral op te merken dat bij het behandelen van bezwaren milieu en beroep de productie (sterk) achter is gebleven bij de raming.

Realisatie producten	milieu producten			bouw producten		
	begroot	realisatie		begroot	realisatie	
Projecten en algemeen	2019	2019	2018	2019	2019	2018
Juridische producten						
- Beroep behandelen	26	11	**14**	25	8	**24**
- Bezwaar behandelen	46	23	**28**	58	99	**95**
- Zienswijzen behandelen	56	39	**25**	225	164	**151**
- WOB verzoeken	14	12		5	12	
- Voorlopige voorzieningen	5	2		9	6	
Overige producten*	0	*68*	**12**	0	0	**19**
Totaal (ex. hh-besluit)	**147**	**87**	**67**	**322**	**289**	**289**
- % t.o.v begroting (en tov vorig jaar)		59%	130%		90%	100%
Totaal uren alg. & projecten	13.029	8.116	niet	5.860	5.164	
- uren op diensten	9.688	5.530	gemeten	1.718	564	
- uren op producten	3.341	2.586		4.142	4.600	
- gemiddeld kengetal		29,7			15,9	

* betreft aantal diensten; telt als product niet mee

- *Toelichting op de juridische kwaliteit*: er wordt een termijn gesteld waarbinnen de klant kan herstellen op een handhavingsbesluit. Het streven is dat 85% van de klanten dat doet. Realisatie is 80%. Onderzocht wordt welke procesverbetering ODRA kan doen om dit te beïnvloeden.
- *Toelichting op de kosten en baten:* de kosten in dit programma betreffen alleen de kosten van de projecten. De kosten van juridische producten zijn verantwoord onder advies.

2.5.2 Projecten van toezicht en handhaving

Omgevingswet

De Omgevingswet is een gezamenlijke, integrale opgave. ODRA wil ruim voor 1 januari 2021 gereed zijn om de Omgevingswet uit te voeren volgens de visie en het beleid van de provincie en gemeenten. Dit door in de voorbereidende fase van de komst van de Omgevingswet een gesprekspartner en in een toenemende mate 'vakinhoudelijk kenniscentrum' te worden voor onze partners. ODRA stelt zich in het kader van dit project op als 'proactieve uitvoerder' en 'actieve ontzorger'.

Conform het vastgestelde programmaplan Implementatie Omgevingswet ODRA 2019-2020, heeft onze focus in 2019 gelegen op het gebied van Werkprocessen, Kerninstrumenten en DSO. Concreet heeft dit geresulteerd in het volgende:

- Opstellen, verspreiden en bespreken Visiedocument Werkprocessen (overzicht van Omgevingswet-proof werkprocessen ODRA);
- Opstellen, verspreiden en bespreken visiedocument Routering-DSO ODRA;
- Uitrol Serious Game level 2;
- Participeren projectgroep Omgevingsplan gemeente Arnhem;
- Participeren projectgroep Omgevingsvisie gemeente Lingewaard;
- Uitvoeren pilot Handhaving Provincie;
- Opleidingsplan (vanuit Gelders Stelsel);
- Bestuurdersdag Omgevingswet en Energie (bestaande uit een sessie voor bestuurders en een sessie voor regisseurs).

GUOV

ODRA voerde ook in 2019 voor de gemeentelijke partners taken voor externe veiligheid (omgevingsveiligheid) uit. Deze taken betroffen structurele wettelijke taken en het subsidieprogramma 'Gelders Uitvoeringsprogramma Omgevingsveiligheid 2019 (GUOV)'. In 2019 is eveneens een groot verschil gebleken in het aantal afgenomen producten tussen partners. Wat hebben we onder meer gedaan?

- Adviseren partners over externe veiligheid;
- Werkzaamheden provinciale risicokaart;
- Informeren partners over ontwikkelingen op EV-gebied;
- Werkzaamheden ter anticipatie op de Omgevingswet / Modernisering van het omgevingsveiligheidsbeleid (MOV);
    - Gegevens risicokaart actualiseren en aanvullen met gegevens MOV;
    - Participatie Gelders project omgang aandachtsgebieden hogedruk aardgastransportleidingen.

Het was lang onzeker of er wederom subsidie zou zijn voor GUOV. In de werkprogramma's van de klanten was dan ook uitgegaan van volledige bekostiging door hen. Uiteindelijk is er 70% toegekend van de kosten zijnde € 101.924,-. Het grootste deel van de resterende kosten zijn naar rato bij de partners in rekening gebracht.

Saneringsprojecten verkeerslawaai
Ook in 2019 voerde ODRA projecten geluidssaneringen weg- en railverkeer uit, waarvoor subsidies van Bureau Sanering Verkeerslawaai (BSV) zijn verkregen. Wat hebben we onder meer gedaan?

- Subsidieaanvragen bron-, gevel- en/of scherm maatregelen begeleid;
- Saneringsprogramma's voor een aantal wijken in Arnhem opgesteld en ingediend;
- Geadviseerd bij en over EU- geluidskaarten en actieplannen, zoals het EU-actieplan van gemeente Arnhem;
- Maatregelen MJPG- weg en rail beoordeeld.

In de bijlage is de zgn. Sisa subsidie verantwoording opgenomen.

Regionale Verkeers- en Milieu Kaart (RVMK)
Voor het opstellen en onderhouden van de regionale Verkeers- en Milieukaart voerden de specialisten van ODRA in 2019 de regie op een aantal werkzaamheden uit, zoals het updaten van milieumodellen, geluidsmodellen beheer milieukaart en uitvoering van een verkeerstelprogramma. Het afgesproken budget is via een bijdrage (als onderdeel van de collectieve diensten) in rekening gebracht bij de deelnemende partners en gemeenten.
De kosten en baten zijn toegelicht in paragraaf 4.2 bij toelichting op de kosten/baten van projecten.

ORM
Overleg regionale milieusamenwerking: in 2019 zijn er onderzoeken uitgevoerd door een extern bureau naar risicogericht toezicht. De uitkomsten hiervan zullen komend jaar verder worden vormgegeven. Daarnaast is er een werkgroep 'automontage' actief.
De kosten en baten zijn toegelicht in paragraaf 4.2 bij toelichting op de kosten/baten van projecten.

Collectieve diensten
ODRA voert voor alle partners (en een aantal OD's) de zgn. collectieve diensten uit. Voorheen heette deze 'abonnementen'. Deze diensten, waaronder de belangrijkste: piket, strafrecht, gegevensbeheer, ketensamenwerking en klantendesk (bouw en milieu) worden bekostigd door alle partners op fixed price basis. In 2019 heeft ODRA samen met de partners een nieuwe verdeelsleutel vastgesteld die geldt voor de komende jaren.

2.6 Stelseltaken

Binnen het stelsel van Gelderse Omgevingsdiensten is afgesproken dat iedere omgevingsdienst een stelseltaak uitvoert.

Dit houdt verband met efficiency en robuustheid (voldoen aan kwaliteitscriteria). ODRA staat opgesteld voor complexe handhaving. De uitvoerende omgevingsdienst brengt de kosten voor het uitvoeren van de stelseltaak in rekening bij de andere omgevingsdiensten.

De kosten van de stelseltaken die ODRA uitvoert, worden in rekening gebracht bij de andere Gelderse Omgevingsdiensten. Hieronder leest u een toelichting op de stelseltaken in 2019.

2.6.1 Complexe handhaving

In 2019 voerde ODRA als coördinerende OD complexe handhaving binnen het Gelders Stelsel uit. ODRA is daarbij verantwoordelijk voor:
- Afstemming binnen het stelsel over de complexe handhaving;
- Coördineren programmatisch toezicht complexe handhaving (melden en registreren, meten en registreren, E-PRTR en het project bouwen en RO);
- Coördinatie stelsel brede handhavingsprojecten;
- Uitvoering toezicht complexe inrichtingen.

In 2019 voerde ODRA net als eerdere jaren toezicht uit bij complexe bedrijven bij drie omgevingsdiensten in De Vallei, Noord-Veluwe en de regio Veluwe IJssel.

Intensieve voorbereidingen voor programmanagement
Daarnaast heeft ODRA intensieve voorbereidingen voor de implementatie van het programmanagement complexe handhaving, per 1 januari 2020, getroffen. Dit heeft geresulteerd in:
- Het programmaplan toezicht en handhaving provinciale complexe bedrijven 2020;
- Het instellen van een medewerkerspool met toezichthouders van de Gelderse Omgevingsdiensten;
- Het aanpassen van werkwijzen (uniform, gericht op creëren level-playing-field);
- Het opstellen van een workaround voor het werken met het zaaksysteem S4O;
- Het benoemen van een programmamanager per 1 januari 2020;
- Het inrichten van de 'governance'.

De resultaten zijn bereikt door nauwe samenwerking tussen provincie Gelderland, de Gelderse Omgevingsdiensten en de betrokken toezichthouders.

2.6.2 Complexe vergunningverlening

Omgevingsdienst Regio Nijmegen voert als gespecialiseerde omgevingsdienst de vergunningverlening voor complexe inrichtingen onder provinciaal- en gemeentelijk gezag uit. ODRN borgt dat voor alle milieuaspecten voldaan wordt aan de kwaliteitscriteria. De complexe inrichtingen zijn IPPC-inrichtingen en inrichtingen ingedeeld in de categorie 4.2 en hoger van de VNG-publicatie 'Bedrijven en milieuzonering'.
ODRN belast de kosten van de complexe vergunningverlening aan ODRA door. ODRA brengt deze kosten 1 op 1 in rekening bij haar partners.

Complexe milieuvergunningverlening en specialistisch advies; x € 1.000				aantal vergunningen
	Vergunningen	Overige	Totaal	
Arnhem	0,9	6,9	7,8	1
Lingewaard	6,5		6,5	3
Overbetuwe	17,9	3,9	21,9	4
Zevenaar	3,7	0,4	4,2	2
	29,0	**11,2**	**40,3**	**10**

2.6.3 Overige stelseltaken (uitgevoerd door OD's)

Ketentoezicht
Met het Programma Ketentoezicht, belegd bij Omgevingsdienst Rivierenland, richten de OD's zich samen op milieucriminaliteit en calculerend gedrag in de afvalstoffenketens. Het gaat daarbij om gedrag waarbij sprake is van (beoogd) geldelijk gewin en (een hoog risico op) grote milieuschade. Bij de ketenaanpak houden we rekening met het Omgeving risicobeeld Oost Nederland en met de specifieke regionale situatie.

Vanuit het programma 2019 van Ketentoezicht is het volgende uitgevoerd cq aan bijgedragen:
- De afronding Omgeving risicobeeld Oost Nederland;
- Eén pilot: analyse horeca t.b.v. I-GO;
- Ketenaanpak asbest, waaronder aantal gerichte diepgaande administratieve controles bij provinciale inrichtingen;
- Ketenaanpak verontreinigde grond;
- De evaluatie van de ketenaanpak AEC bodem-as;
- Gerichte ketencontroles en evaluatie controleresultaten in de keten co-vergisting;
- Tactische ketenanalyse op E-waste met landelijke partners;
- Project analyse met Politie, RIEC en Belastingdienst op problematiek dumping en productie synthetische drugs in Zuid Gelderland;
- Project aanpak mestfraude.

Portaal GO
Omgevingsdienst Veluwe IJssel voert de stelseltaak Portaal GO uit. Deze taak bundelt de functies Portaal (verbinding en afstemming met interne en externe partners), Kenniscentrum en Communicatie. Portaal GO functioneert hiermee veelal als scharnierpunt tussen de Gelderse Omgevingsdiensten en de "externe partners".
In 2019 heeft Portaal GO het Tactisch Overleg Overijssel Gelderland (TOOG) en Operationeel Overleg Overijssel Gelderland (OOOG) georganiseerd.
Samenwerking in de keten staan bij deze overleggen centraal. Portaal GO heeft de onderlinge kennisdeling binnen het stelsel georganiseerd (opleidingen) en gestimuleerd (bijeenkomsten).

Denk hierbij aan de (bestuurlijke) bijeenkomsten 'Symposium Gelderse Maat' en het congres 'Ondermijning'.

HRM
Omgevingsdienst Achterhoek is verantwoordelijk voor de stelseltaak HRM. Het gezamenlijk oppakken van HRM-vraagstukken, de coördinatie van de HRM-stelseltaak en de advisering van het CGO (centraal georganiseerd overleg (OR)) maken deel uit van de werkzaamheden die vallen onder deze stelseltaak.
In 2019 is voornamelijk de WNRA (wet normalisering rechtspositie ambtenaren) vormgegeven. Dit betrof onder meer de voorlichting aan medewerkers in het Gelders Stelsel, ontwikkeling van modellen (arbeidsovereenkomsten) en aanpassing van de procedures en regelingen.

Bestuurlijke strafbeschikking milieu (BSBm) en BOA-coördinatie
Omgevingsdienst Noord-Veluwe draagt binnen de stelseltaak BSBm de verantwoording en zorg voor de juridische toetsing van BSBm's en voor de doorgeleiding daarvan naar het Centraal Justitieel Incasso Bureau (CJIB). ODNV is daartoe gemandateerd door de directeuren van de overige Gelderse Omgevingsdiensten.

ODRA had in 2019 twee BOA's parttime in dienst. In 2019 hebben we geïnvesteerd in het verder implementeren van de landelijke handhavingsstrategie en de samenwerking met het openbaar ministerie. De capaciteit voor de inzet van strafrecht bleek te krap voor de opgave. Nu de LHS is geïmplementeerd, neemt het aantal zaken waarbij strafrecht een rol speelt aanzienlijk toe. In 2019 hebben wij overeenkomstig de LHS gewerkt binnen de disciplines bodem, milieu, vuurwerk en bouwtoezicht. Dit heeft geresulteerd in 86 zaken waarbij de BOA is betrokken door toezicht. Hiervan zijn 19 zaken daadwerkelijk strafrechtelijk onderzocht waarbij er inmiddels 13 keer regulier proces verbaal is opgemaakt en ingezonden naar het OM, twee keer een SAM proces verbaal en één keer is een BSBm opgemaakt. Drie zaken zijn afgedaan met een strafrechtelijke waarschuwing.

I-go
ODdV heeft binnen het Gelders Stelsel de projectleiding over I-go. In 2019 zijn daar onder meer de volgende:
- Er is functionaliteit ontwikkeld voor Gelderse OD's (Igo-vieuwer voor ODNV); Igo veehouderij gegevens voor ODA en ODdV;
- Er is een realtime dashboard voor dierhouderijen online gekomen;
- De de aansluiting REV (register externe veiligheid) is voorbereid;
- Er is onderzoek gedaan naar de verwerking 'meldingen energie besparingen' via Igo en andere koppelingen met registers.

Coördinatie en kwaliteit
Omgevingsdienst De Vallei is verantwoordelijk voor de stelseltaak 'Coördinatie en kwaliteit van het Gelders Stelsel'. Het doel van deze stelseltaak is om het Gelders Stelsel blijvend op een kwalitatief goed niveau te laten functioneren.

In 2019 is een nieuwe visie ontwikkeld op de ontwikkeling van het Gelders Stelsel. Deze doorontwikkeling volgde op de evaluatie van de werking van het Gelders Stelsel. De ambitie en strategische doelen van de Gelderse Omgevingsdiensten zijn op ambtelijk en bestuurlijk niveau herijkt. Het opgavegericht werken uit de visie hebben verder vorm en inhoud gekregen. Er is hard en met succes gewerkt aan de thema's uit de visie.

In 2019 is het project AVG gestart. Een inventarisatie van de impact van de AVG heeft plaatsgevonden binnen het Gelders Stelsel. Bij het doorvoeren van aanpassingen, als gevolg van de AVG, is zoveel mogelijk stelselbreed op- en aangepakt.

In 2019 voerden alle omgevingsdiensten in Nederland een collegiale toets uit. De collegiale toets houdt in dat omgevingsdiensten in groepjes van drie een kijkje in elkaars keuken nemen. Het delen van kennis over de VTH- en bedrijfsvoeringprocessen en het delen van ervaringen staan hierbij centraal. De VTH Kwaliteitscriteria geven richting in de onderwerpen van gesprek. ODRA is getoetst door OD Haaglanden en OD IJsselland. De toets leverde ODRA waardevolle informatie. We zitten op de goede weg als het gaat om meetbare doelen en de monitoring hiervan.

Kosten en baten

Stelseltaken x € 1.000	Realisatie 2018	Begroot 2019	Kosten (materieel)	Kosten personeel*	Baten	Saldo
- I-GO	22,2	58,4	43,5			43,5
- Kennis en Portaal	137,9	100,5	103,8			103,8
- Ketenhandhaving	82,5	90,0	91,9			91,9
- Kwaliteit en coördinatie	38,3	26,7	26,7			26,7
- Stelseltaak P&O	39,7	23,0	21,4			21,4
- BSBm	1,5	10,5	12,5			12,5
- overige kosten		12,3	26,5			26,5
Kosten	322,1	309,1	326,4	0,0	0,0	**326,4**
						marge
Complexe handhaving	-137,2		0,0	220,7	383,4	162,7
Complexe vergunningen	-3,3		40,5	3,0	45,8	2,4
Totaal	**181,6**	**309,1**	**366,9**	**223,6**	**429,2**	**165,1**

* betreft enkel de salarislasten

3 Bedrijfsvoering

3.1 Inleiding

ODRA streeft een transparante, eenvoudige en doelmatige bedrijfsvoering na. In 2019 is er veel vooruitgang geweest. Het speerpunt 'basis op orde' is in volle gang. Een nieuw VTH systeem is aanbesteed en zal medio 2020 in gebruik zijn. Ook voerde ODRA een archiveringsscan uit waar uitkomt dat ODRA voor de partners DIV-taken zal uitvoeren. De kosten daarvan belasten we aan deelnemers door. Het 'verbeterplan control' leidde tot een verbeterde P&C-cyclus, administratieve organisatie en informatievoorziening aan de partners, het MT en bestuur.
De implementatie van een eigen ERP-systeem is op hoofdlijnen nog in 2019 afgerond. Enkele facetten ronden we nog in februari 2020 af. Ook zijn belangrijke stappen gezet om de afhankelijkheid van de Connectie en de kosten van huisvesting en (facilitaire) ondersteuning te verkleinen.
In 2020 zet ODRA nog een paar belangrijke stappen om een doelmatige bedrijfsvoering te realiseren. Dat betreft de ontwikkeling van de organisatie en de uitwerking van de outputsturing.

3.2 Uitgangspunten bedrijfsvoering en bekostiging

De bedrijfsvoering en inrichting van de administratieve organisatie zijn gebaseerd op de uitgangspunten voor de bekostiging van ODRA (conform Gemeenschappelijke Regeling).
In de zomer van 2018 besloot het bestuur om het bekostigingsmodel aan te passen. Er is gekozen om voor de jaren 2018 en 2019 over te stappen op bekostiging via nacalculatie op uren. Deze vorm van bekostiging is de eerste stap naar outputfinanciering in 2020.

In het voorjaar 2019 hebben de partners een nieuwe verdeelsleutel voor de collectieve diensten afgesproken. Het is een compromis waarbij zowel inwoneraantal van de deelnemende gemeenten als stemverhouding in de GR meetellen. Er is afgesproken dat deze sleutel de komende jaren geldt voor alle (toekomstige) collectieve diensten.

Op weg naar outputsturing en -financiering
Het Algemeen Bestuur besloot in oktober 2018 om per 1 januari 2020 een beheerste vorm van outputfinanciering in te voeren. Dit houdt in dat er in de bekostiging drie stromen gaan ontstaan:

- Producten worden bekostigd op basis van een vaste kostprijs;
- Diensten worden bekostigd op nacalculatiebasis;
- Collectieve diensten (waaronder de abonnementen) op basis van een fixed price met verdeelsleutel over de deelnemende partners.

Outputfinanciering is een afgeleide van outputsturing. ODRA zet in op een transitie om te gaan sturen op output en outcome. Het Algemeen Bestuur heeft aan ODRA gevraagd om de effecten van de overgang naar output in de reguliere begrotingscyclus 2020 op te nemen, hetgeen is geschied.
In het najaar 2019 heeft ODRA haar ICT-systemen ingericht op outputfinanciering. In het partneroverleg is afgesproken dat er pilots worden opgestart om te werken met output sturing.

3.2.1 P&C-cyclus

Afstemming P&C cyclus met partnerbegroting
In het voorjaar 2019 heeft ODRA de begroting 2020 opgesteld. Deze wijkt op een aantal punten af van begrotingen van voorgaande jaren, vooral vanwege de overgang naar

outputfinanciering en de herverdeeleffecten die hieruit ontstonden. De begroting 2020 is daardoor met een maand vertraging aan de partners opgeleverd, waardoor het 'zienswijze traject' bij de Raden en Staten pas in september 2019 kon worden afgerond. Op 12 december 2019 heeft het AB de begroting 2020 (inclusief zienswijzen) definitief goedgekeurd.

De begroting **2019** is in twee fasen tot stand gekomen. De initiële begroting is besproken in het AB begin mei 2018. Omdat er te veel onzekerheden in deze begroting aanwezig waren is besloten een begrotingswijziging op te stellen. De begroting 2019 (1e wijziging) is gebaseerd op de werkpakketten die in de zomer en najaar 2018 zijn opgesteld.

Rapportage structuur
ODRA is in april 2018 gestart met de maandelijkse partnerrapportage. In 2019 zijn met uitzondering van de vakantiemaanden, alle maandrapportages gemaakt en individueel met de betreffende partners besproken. Ook de omgevingsdiensten ontvangen een periodieke rapportage (per 4 maanden) over de voortgang van het werkpakket.
De maandrapportage blijkt het belangrijkste instrument voor sturing. Ook voor de interne bedrijfsvoering, met name voor productiemonitoring en de verbetering van de kwaliteit van tijdschrijven, werkt de maandelijkse monitoring adequaat.

De sturing op de bedrijfsvoering voert ODRA uit met een maandelijks dashboard voor het MT. Dit dashboard (gebaseerd op de balanced score card) wordt eveneens gebruikt voor periodieke rapportages aan het Dagelijks – en Algemeen bestuur. Het belangrijkste onderdeel van het Dashboard betreft de risicomatrix, die sturen op langere termijn faciliteert. Daarnaast bevat het dashboard inzicht in de productie en urenbestedingen (= voortgang op de werkprogramma's), financiën, bezetting, KPI's, verzuim en speerpunten.

Bedrijfsvoering algemeen
In 2019 heeft ODRA regie gevoerd op de uitvoering van verbeterpunten. Verbeterpunten die door ODRA, partners en de accountant in de voorbije jaren zijn gesignaleerd. Zoals een meer transparante- en overzichtelijke informatievoorziening om voortgang en sturing te laten zien. Ook gaf de beperkte regie op de ICT systematiek van gemeente Arnhem (uitbesteed aan De Connectie) en de huisvesting aanleiding tot het doen van een grondige studie naar onze behoeften op deze gebieden.
De implementatie van een eigen ERP-systeem voor financiën, tijdschrijven, HRM en inkoop biedt ODRA de mogelijkheid om vanaf 2020 daadwerkelijk regie te voeren en te kunnen sturen op de kosten(reductie) van overhead. Door ook voor huisvesting en ICT de mogelijkheden in de markt te onderzoeken kan hiervoor een meer marktconforme kostprijs worden nagestreefd.

Organisatieontwikkeling
De Omgevingswet (ingangsdatum 2021) en de invoering van outputsturing vragen om een andere ondersteuning van de organisatie. In het najaar 2019 is intensief met de OR en een klankbordgroep van medewerkers uitwerking gegeven aan een nieuwe werkwijze, taak-en verantwoordelijkheidsverdelingen en organisatorische inrichting.
ODRA start met ingang van 1 maart 2020 met de doorontwikkeling van de organisatie. Er komen 6 teams onder aansturing van een manager uitvoering, een team PPI (programma's projecten, en innovatie) en een team bedrijfsvoering.
Het PPI wordt gevormd om nadrukkelijker uitvoering te geven en in te spelen op de maatschappelijke ontwikkelingen, zoals die onder meer in hoofdstuk 2 zijn beschreven. Het is gebleken dat het onderbrengen in de lijn onvoldoende focus geeft op de maatschappelijke opgaaf waar ODRA voor aan de lat staat.

3.3 Medewerkers (sociaal jaarverslag)

Het sociaal beleid van ODRA is gericht op goed werkgeverschap, zodat medewerkers in staat zijn zich optimaal te ontwikkelen en te ontplooien. Die ontwikkeling staat niet stil. Het is een continu proces, waarbij ODRA zich blijft aanpassen aan de dynamische omstandigheden in de arbeidsmarkt en de vraag van de partners naar expertises en kwaliteitsverbetering.
Dat vraagt om constante aandacht voor professionaliseren en ontwikkelen. Flexibiliteit en samenwerken zijn voor alle medewerkers vereiste competenties. Duurzame inzetbaarheid en vitaliteit zijn daarbij belangrijke randvoorwaarden.

3.3.1 Professionalisering en ontwikkeling

Bij het verder professionaliseren en ontwikkelen van ODRA en haar medewerkers zijn de uitgangspunten:

- De klant staat centraal;
- ODRA is een lerende organisatie;
- We leveren kwalitatief hoogwaardige producten en diensten;
- Onze medewerkers zijn taakvolwassen (dé professional);
- Onze medewerkers werken met plezier;
- Verantwoordelijkheid, vakmanschap, samenwerken en vertrouwen zijn de kernwaarden.

Medewerkers onderzoek
In oktober heeft ODRA een medewerkers onderzoek laten uitvoeren door een extern bureau. Duidelijk is dat ODRA in een stijgende lijn zit qua medewerkerstevredenheid en beter heeft gescoord op bevlogenheid, betrokkenheid en werkgeverschap ten opzicht van twee jaar geleden. De meeste ruimte voor verbetering zit in integrale samenwerking, werkdruk (beleving) en communicatie. Over het algemeen scoort ODRA beter dan de benchmark in de branche en heeft hiermee de eerste ster verdiend van “Beste werkgever 2019-2020” binnen onze branche. Er is een interne werkgroep samengesteld, een dwarsdoorsnede van de organisatie, die aan de slag gaat met de drie verbeter thema’s.

Werken aan ontwikkeling
Het managementteam heeft procedures verbeterd, die sindsdien worden toegepast (beter introduceren van nieuwkomers en goed afscheid nemen van vertrekkende collega’s). In het kader van de organisatie ontwikkeling zijn diverse (team)-bijeenkomsten geweest, waaronder een tweedaagse met de OR en bijeenkomsten met een klankbordgroep van medewerkers. Dit heeft geleid tot een gedragen en goed uitgewerkt ontwikkelplan van en voor de organisatie. Per 1 maart 2020 start ODRA met een nieuwe organisatiestructuur en werkwijze.

3.3.2 Vitaliteit en duurzame inzetbaarheid

Het belangrijkste kapitaal van ODRA zijn de medewerkers. Daarom vindt ODRA het belangrijk te investeren in de vitaliteit, gezondheid en duurzame inzetbaarheid van de medewerkers, jong en oud, kort of lang in dienst.

Gezondheid
In 2019 konden de medewerkers en leidinggevenden gebruik maken van IZA-bedrijfszorg. Naast de tweedelijnszorg, zoals psycholoog en fysiotherapeut, kunnen medewerkers bij de Arbodienst onder meer terecht voor een vitaliteitsgesprek en online voor kortdurende psychologische zorg of langdurende herstelbegeleiding (fysiek).
Per 1 april 2019 liep het contract af met de arbodienst. Het selectieproces voor een nieuwe arbodienst is samen met de OR tot stand gekomen. ODRA heeft bewust

gekozen voor een arbodienst, die beter inzet op preventieve zorg. Een belangrijke verandering is dat de eerste gesprekken met een bedrijfsverpleegkundige worden gevoerd in plaats van met een bedrijfsarts. De drempel voor gesprekken is daardoor lager.

Gedeelde verantwoordelijkheid

Duurzame inzetbaarheid is een gedeelde verantwoordelijkheid. Het primaire belang van de medewerker is om aansluiting te houden met het werk en de arbeidsmarkt. Tegelijkertijd heeft de organisatie de behoefte om goede, fitte en gemotiveerde medewerkers aan zich te binden, die optimaal bijdragen aan een flexibele en productieve organisatie.

Verzuim

Het verzuim is in 2019 met 4,5%, circa 1,4% lager uitgekomen dan in 2018. Belangrijkste oorzaak: er is gestuurd via casemanagement op de langdurige zieken. In 2019 is de gemiddelde verzuimduur (per verzuim) gedaald van 30 dagen naar 14 dagen per melding.

Verzuim in %	2017	2018	2019
Verzuimpercentage	5,4%	5,9%	4,5%
Meldingsfrequentie*	0,9	1,0	1,0
Gemid. verzuim duur (in dagen)	26,0	30,1	13,8
Aantal nul-verzuimers	70,0	58,0	81
Aantal interne mdw.	120	140	153
- gemiddeld %	**58%**	**42%**	**53%**

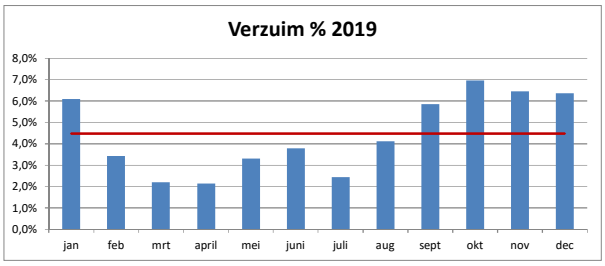

* aantal meldingen (148) gedeeld door aantal gemiddeld aantal medewerkers (153)

Ziektewet- en WW-uitkering (eigenrisicodrager)

ODRA is eigenrisicodrager van uitkeringen voor de ziektewet. ODRA is verantwoordelijk voor de re-integratie van de zieke medewerker (al dan niet naar een passende functie in eerste spoor binnen de eigen organisatie). In het tweede jaar van ziekte dient ook het zogenaamde 2e spoor (passende functie buiten de eigen organisatie) door ODRA te worden ingezet. Medewerkers met een (tijdelijke) aanstelling die ziek uit dienst gaan, ontvangen een ziektewetuitkering. Deze uitkering wordt betaald door ODRA. Daarbij blijft ODRA voor deze medewerkers verantwoordelijk voor de re-integratie. Hiervoor gaat ODRA nog een dienstverlener inschakelen die het medische gedeelte van de re-integratie uitvoert.
In 2019 is er één medewerker voor 80 – 100% WGA gekeurd voor de periode van één jaar.

Daarnaast is ODRA eigenrisicodrager voor de uitkeringen van de Werkloosheidswet. Wanneer de ex medewerker een WW-uitkering ontvangt, wordt deze uitkering betaald door ODRA. In totaal zijn er 2 ex-medewerkers die een WW-uitkering ontvangen.

Wet arbeid en zorg

De Wet Arbeid en Zorg regelt het recht op verschillende verlofsoorten. In 2019 namen 14 medewerkers ouderschapsverlof op, waarvan 12 personen onbetaald en twee personen betaald. Daarnaast waren er vijf medewerkers met kort- en of langdurend zorgverlof, 11 personen hebben buitengewoon verlof opgenomen en drie personen hebben geboorteverlof opgenomen.

Bedrijfsarts en IZA-bedrijfszorg

Zoals eerder benoemd zijn we per 1 april 2019 overgestapt van Arbodienst. Voor 1 april hebben nog 14 medewerkers gebruik gemaakt van het Arbo-spreekuur van de bedrijfsarts. Sinds 1 april verloopt het eerste contact via een bedrijfsverpleegkundige. Deze kan de meeste ziekmeldingen voldoende te woord staan. Pas bij langdurige- of ernstige ziekte wordt de

bedrijfsarts ingeschakeld. In 2019 hebben 8 medewerkers gebruik gemaakt van het Arbo-spreekuur van de bedrijfsverpleegkundige. Voor bijvoorbeeld het ergonomisch instellen van de eigen werkplek of persoonlijk advies hebben vijf medewerkers een beroep gedaan op de IZA-bedrijfszorg. Er is één consult bij de vertrouwenspersoon geweest.

Regionale Bezwarencommissie Personele Aangelegenheden
Er is één medewerker in 2019 die een bezwaar heeft ingediend tegen een genomen besluit. Deze is nog onderhanden.

3.3.3 Leeftijdsopbouw / gender / instroom-uitstroom

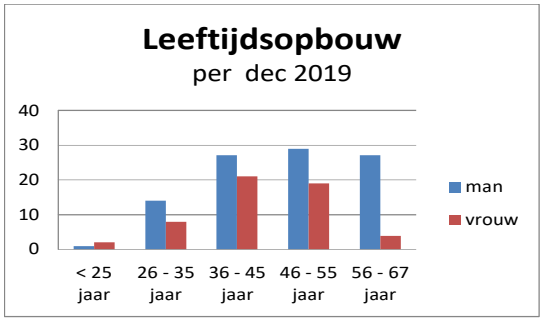

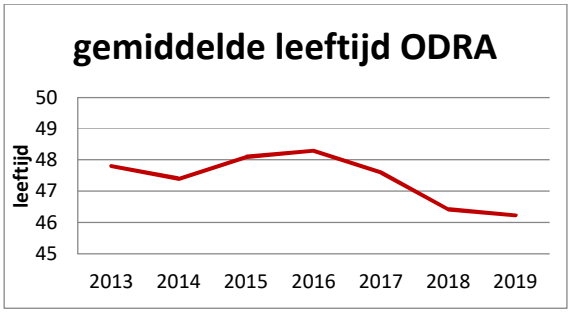

De gemiddelde leeftijd is gedaald naar iets boven de 46 jaar. De gemiddelde leeftijd bij de mannelijke medewerkers is 47,5, de vrouwen 43,9.
Een aandachtspunt voor ODRA is de uitstroom vanwege pensionering van deze veelal specialisten en het waarborgen van de aanwezige kennis. In de categorie 56-67 jaar zijn er per 31 december 2019 tien medewerkers boven de 63 jaar. Er is op Gelderstelsel niveau bewust gekozen voor het niet aanbieden van het Generatiepact. Dit heeft geleid tot individuele afspraken met medewerkers die geleidelijk minder willen gaan werken.

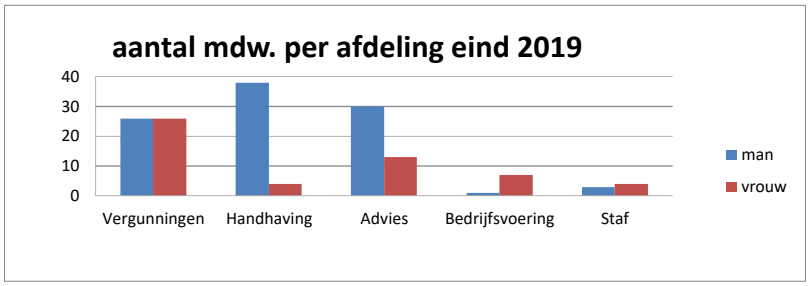

De verhouding mannen versus vrouwen kent geen evenwichtige samenstelling binnen ODRA. Handhaving en toezicht is een 'mannenclub', terwijl bedrijfsvoering & staf grotendeels uit vrouwen bestaan. Het medewerkersbestand van ODRA is nog geen representatieve afspiegeling van de samenleving. Het aandeel mannen is 64% (98) versus 36% vrouwen (54), ook de culturele diversiteit is niet evenwichtig.

Instroom, doorstroom en uitstroom

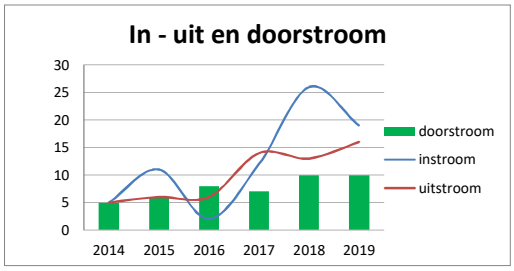

jaar	werk erva-ringsplaats	detachering	doel-groepen	stage
2015	2	1	0	0
2016	2	2	0	0
2017	1	2	3	2
2018	0	1	2	3
2019	1	0	0	9

ODRA kent sinds 2017 hoge instroom– en uitstroom cijfers. In 2019 zijn 16 mensen uitgestroomd (circa 10%), 19 ingestroomd en 10 doorgestroomd (andere functie). De netto instroom hangt samen met de groei van de organisatie (meer vraag vanuit de werkpakketten) en het beleid om het aandeel externe inhuur te verminderen vanwege de kosten.

De tabel laat zien dat ODRA ook beter haar maatschappelijke rol pakt. Het aantal ingevulde stageplaatsen is toegenomen. Ook kende ODRA, vanuit het mobiliteitsbeleid, een toename van coaching- en loopbaantrajecten van individuele medewerkers in 2019.

Arbeidsmarkt
In 2019 is het ODRA niet gelukt om verhoudingsgewijs de interne bezetting te laten groeien ten opzichte van de externe inzet. Het aandeel externen bedroeg in 2019 19% van de loonkosten (in 2018 16%). Het is moeilijk (of alleen tegen hoge kosten) om de goede expertise op tijd in huis te hebben. Met de partners is afgesproken om zoveel mogelijk voorziene capaciteit in het werkpakket op te nemen, zodat we tijdig werving kunnen starten. Voor vaste functies wordt de inhuur afgebouwd en ingevuld door vaste interne krachten. Dit vindt vooral begin 2020 plaats in kader van de nieuwe organisatiestructuur.
Het sociaal beleid van ODRA is gericht op goed werkgeverschap, zodat medewerkers in staat zijn zich optimaal te ontwikkelen en te ontplooien.

VTH Kwaliteitscriteria
ODRA wil voldoen aan de VTH Kwaliteitscriteria. In 2019 rapporteren we over zowel de procescriteria als de kritieke massa. Per 1 juli 2019 zijn er nieuwe kwaliteitscriteria vastgesteld. In de praktijk betekent dit niet dat we direct volledig moeten voldoen aan de nieuwe criteria, maar dat we daar wel naartoe werken. Met een start in 2019 en doorloop in 2020 werken we projectmatig aan het in kaart brengen van de ontwikkelacties betreffende de medewerkers die reeds getoetst zijn onder de 2.1 normen. Nieuwe medewerkers worden direct aan de 2.2 normen getoetst.

In 2019 rapporteren we over de 2.1 normen. ODRA is goed op weg om volledig robuust te zijn op de VTH Kwaliteitscriteria. Voor wat betreft de procescriteria scoren we groen op 17 van de 19 gebieden. Bij de deskundigheidsgebieden (kritieke massa) zijn dat er 19 van de 26.
Zes van de in totaal 26 deskundigheidsgebieden zijn niet aan ODRA overgedragen. Er zijn meerdere verbetertrajecten gestart om robuuster te worden op de kwaliteitscriteria.

Er is geïnvesteerd in trainingen en opleidingen. Het opleidingsbudget ad € 234.000 is in 2019 nagenoeg geheel besteed. Er is €20.000 euro minder besteed. 43% van de bestede kosten hadden betrekking op opleidingen ten behoeve van de VTH-criteria, 57% voor andere persoonlijke ontwikkeling en een in-company training voor het verbeteren van de correspondentie.
Voor wat betreft de procescriteria is er onder meer besloten om de kritieke prestatie indicatoren te synchroniseren met die van de omgevingsdiensten in het Gelders Stelsel. Dat helpt om onze prestaties kwalitatief met andere OD’s te vergelijken en van elkaar te leren.

BEHAALDE RESULTATEN 2019 KC 2.1 Omgevingsdienst Regio Arnhem

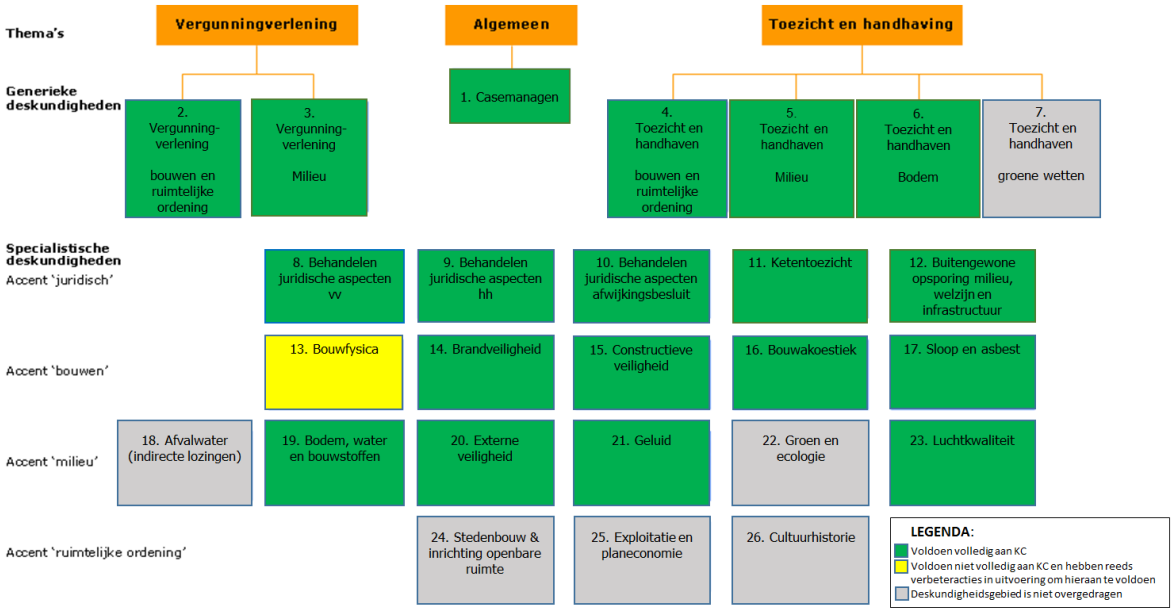

In bijlage 3 zijn de VTH KC 2.1 Procescriteria opgenomen.

3.4 Facilitaire diensten

ODRA huurt kantoorruimte inclusief daarbij behorende facilitaire dienstverlening van gastheer Arnhem. ODRA beschikt per 31 december 2019 over 2.371 m2 kantoorruimte en vergaderruimtes (128 werkplekken).

Huisvesting	gemiddeld 2018	Per 1 jan 2019	Ultimo 2019	Verschil
Gehuurde ruimte in m2	2.143	2.371	2.371	
- aantal werkplekken	109	121	128	19
Kosten huur kantoor 2019 in euro's	402.262	502.419	481.730 *	-20.689
Kosten huur (all-in) per m2 : euro's	187,8	211,9	203,2	-4%
Aantal fte's (intern & extern)	146,7		158,7	11,9
- gemid. aantal mdw (intern/extern/stage)		*170,0*	*197,5*	
Beschikbare ruimte (m2) per fte	14,6		14,9	0,3
Kosten per fte	**€ 2.742**	**€ 3.235**	**€ 3.036**	

* structurele kosten (excl. Incidenteel)

De gemiddelde bezetting (intern en ingehuurde capaciteit) in 2019 was 158,78,3 fte. Een stijging t.o.v. 2018. Een betere maatstaf voor de 'werkplek-druk' is het aantal medewerkers. Dit waren er gemiddeld per maand 197,5 (151 interne medewerkers, 40 extern, 6 stage). Gemeten over het hele jaar zijn er 231 medewerkers bij ODRA werkzaam geweest.
Op de drukke kantoordagen dinsdag en donderdag (wanneer vrijwel iedereen er is) is de verhouding werkplek (128 stuks) versus medewerkers 65%.

Ook in 2019 nam ODRA facilitaire dienstverlening af van de gemeente Arnhem. Het ging daarbij om de receptie, bewaking en parkeerplaatsen. Daarnaast handelde gemeente Arnhem personeelsadministratie en enkele financiële taken (debiteuren, crediteuren en voorbereiding BNG handelingen) voor ODRA af. In juli 2019 nam ODRA Sap ByDesign in gebruik voor

financiën en tijdschrijven. De kosten van financiële taken bij De Connectie vervielen hierdoor vanaf dat moment. Daar stonden wel interne kosten voor administratieve krachten tegenover. De implementatiekosten van SAP zijn geactiveerd en worden in vijf jaar afgeschreven.

ODRA is voor het juist uitvoeren van haar taken sterk afhankelijk van geautomatiseerde informatieverwerking. Het informatiesysteem dat ODRA voor haar primaire processen gebruikt is Suite for Omgevingsdiensten (S4O) van Centric.

Vervoer en wagenpark
Per 31 december 2019 beschikte ODRA over 9 bedrijfswagens. Voor inspecties en andere bezoeken zijn 4 personenauto's beschikbaar. Voor team meten & advies en de piketdienst beschikt ODRA over 5 speciaal ingerichte bussen.
Met ingang van 1 april 2019 leaset ODRA een extra personenauto ter vervanging van een in 2018 defect geraakte auto, waarmee het wagenpark weer op 10 voertuigen uitkomt.

3.5 Financiële weerbaarheid en risico's

Weerstandsvermogen
Het weerstandsvermogen geeft aan in welke mate ODRA in staat is financiële tegenvallers in de toekomst op te vangen. In de Gemeenschappelijke Regeling (GR) is bepaald welke vermogensbestanddelen ODRA kan aanhouden. Deze bestaan uit een Algemene Reserve en bestemmingsreserves. De Algemene reserve is gemaximeerd tot € 0,5 miljoen. (2,9% van de totale baten 2019). Daarnaast kan ODRA bestemmingsreserves aanhouden voor kosten in de toekomst. Deze worden qua inhoud en omvang door het Algemeen Bestuur bepaald.

Weerstands vermogen x € 1.000	stand 1-1-2018	stand 31-12-2018	stand * 31-12-2019	na resultaat
Algemene Reserve	505,8	430,5	442,2	
- Resultaat boekjaar	-83,4	11,7	-8,5	33,0
Bestemmingsreserves				
- Provincietaken	91,8	91,8	91,8	
- TMA	207,5	207,5	200,7	
- RVMK	49,6	41,6	36,5	
- rvmk onttrekking (na resultaat)	0,0			-33,0
totaal bestemmingsreserves	348,9	340,9	329,0	
Onvoorzien	0,0	0,0	0,0	
Totaal	**771,3**	**783,1**	**762,6**	
Totale baten (omzet)		13.833,6	17.551,1	
- percentage omzet		5,6%	4,3%	

* voor resultaatverwerking 2019

Het weerstandsvermogen als percentage van de omzet is met 1,3% gedaald. Het weerstandsvermogen is €20.500 gedaald.

ODRA acht het weerstandsvermogen van € 762.600 voldoende om de huidige risico's af te dekken.

In onderstaande paragraaf is aangegeven welke risico's er zijn geïnventariseerd; de schatting komt uit op circa € 350.000.

Risico-inventarisatie en –beheersing

Periodiek ontvangt het bestuur een risico dashboard met de operationele risico's van de reguliere taken en projecten. In overleg worden dan mitigerende maatregelen afgesproken.

Er is ook een aantal generieke risico's; ODRA onderkent risico's in vijf categorieën:

1. Een nadelig saldo in de exploitatie. Kan veroorzaakt worden doordat enerzijds begrote inkomsten niet gerealiseerd worden, anderzijds doordat kosten tegenvallen dan wel dat er onvoorziene gebeurtenissen optreden.
   - Als belangrijkste beheersmaatregel geldt dat ODRA maandelijks haar exploitatie monitort en bijstuurt op de realisatie van de werkprogramma's.

   De P&C-cyclus sluit niet alle risico's uit. De marges in de exploitatie betreffen structureel circa 1% à 1,5% van de omzet (circa € 200.000,-)
2. De risico's van de taakuitvoering. ODRA kan aansprakelijk worden gesteld voor fouten in de reguliere taakuitvoering en bedrijfsvoering. Bijvoorbeeld doordat gedelegeerde bevoegdheden onduidelijk zijn en niet helder zijn vastgelegd. Dit betreft vooral een bestuurlijk en imagoprobleem.
3. ODRA is verzekerd voor schadeclaims tot een bedrag van max 2 x € 2,5 miljoen per jaar. Ook is ODRA gestart met het verbeteren van de DVO's en mandaatregelingen met de partners. Het risico van frictie (kosten). Betreft risico's die ontstaan door noodzakelijke aanpassingen in de organisatie. Bijvoorbeeld naar aanleiding van taakstellingen, nieuwe inhoudelijke wetgeving, maatschappelijke veranderingen of het terughalen van taken door partners.
   - De niet voorzienbare omvang van het risico is beperkt. Grote wijzigingen leggen we via de P&C-cyclus (middels een wijziging van de begroting) aan de partners voor. In 2019 zijn er frictiekosten ontstaan vanuit individuele mobiliteitstrajecten. Deze zijn opgevangen binnen de exploitatieruimte. ODRA heeft geen structurele ruimte in de begroting voor dit type risico (circa € 150.000 per jaar).
4. Het risico om niet te voldoen aan algemene wet- en regelgeving, zoals belastingwetten, privacy, Europese en nationale verordeningen.
   - In 2019 is het risico beperkt gebleven. Er is geen wijziging opgetreden in de belastingplicht (omgevingsdiensten zijn vrijgesteld van vennootschapsbelasting).
5. Liquiditeit. Het werkkapitaal van ODRA wordt gevormd door het vermogen, de beschikbare voorzieningen en de voorschotten die partners betalen voor de dienstverlening. Bij uitblijven van betalingen van de voorschotten is er een risico op het niet kunnen voldoen van salarissen, loonheffing, premies, btw en crediteuren. Hiervoor is een maandelijks respectievelijk bij einde kwartaal een saldo van minimaal € 1,0 en € 2,0 miljoen nodig. Het weerstandsvermogen op zich is onvoldoende om deze liquiditeitsbehoefte te dekken, inhoudende dat ODRA een deel van de liquiditeitsbehoefte moet dekken uit de voorschotten van partners.

Financiële kengetallen

Kengetallen	2018	begroting 2019	2019
netto schuldquote	-4,7%	-7,6%	-3,3%
netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	-4,7%	-7,6%	-3,3%
solvabiliteitsrisico	-13,6%	64,0%	8,4%
structurele exploitatieruimte	pm	0,0%	pm
liquiditeit	133,1%	81,1%	134,7%
grondexploitatie	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
belastingcapaciteit	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.

Doel van bovenstaande kengetallen is inzicht geven in de structurele evenwichtigheid en duurzaamheid van de begroting.

- De netto schuld quote en de netto schuld quote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen (er waren geen leningen in 2019) geven inzicht in het niveau van de schuldenlast ten opzichte van de eigen middelen. In de toelichting op de balans zijn de schulden en eigen

vermogen gespecificeerd. De schuldquote is negatief, maar wel beter dan in 2018. ODRA financierde haar lopende verplichtingen met kortlopende tegoeden.
- De solvabiliteitsratio geeft inzicht in de mate waarin ODRA in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Het betreft het eigen vermogen versus het balanstotaal. Het percentage is gestegen naar 8%. Dit is een positieve ontwikkeling ten opzichte van 2018, echter er was in de begroting uitgegaan van een sterke verbetering tot 64%. De hoge vorderingen per 31 december maken dat de ratio lager uitvalt.
- Voor de beoordeling van het structurele- en reële evenwicht van de begroting wordt het onderscheid gemaakt tussen structurele- en incidentele lasten. ODRA is in 2019 overgegaan op bekostiging van uren op nacalculatie. Ondanks het aanwezig zijn van verplichte winkelnering op de basis milieutaken, zijn er geen toezeggingen op een meerjarige omzet.
- Grondexploitatie en belastingcapaciteit zijn bij ODRA niet van toepassing.

Financiering, treasury en schatkistbankieren
In het treasury statuut van ODRA (vastgesteld door het bestuur eind 2016) zijn de doelstellingen geformuleerd en geconcretiseerd naar de verschillende deelgebieden van treasury, namelijk rente risicobeheer, financiën en kasbeheer.

Het financieringsvraagstuk van ODRA is van beperkte omvang. Dit heeft vooral te maken met de grote afname van diensten van gemeente Arnhem.
Er is in 2019 geïnvesteerd in het wagenpark en in de implementatie van de bedrijfsvoerings-systemen SAP en VTH. Het investeringsbedrag wordt opgevangen vanuit het reguliere werkkapitaal van ODRA.

ODRA heeft verplichte deelname aan het schatkistbankieren. Eind 2013 is dit in werking getreden. Alle banktegoeden boven de drempelwaarde (€ 1,75 miljoen; specifiek voor ODRA afgesproken bedrag met het ministerie) worden verplicht gestort op een rekening-courant bij het Ministerie van Financiën. De overige liquiditeit zijn rekening-courant tegoeden, ondergebracht bij de BNG. In de financieringsovereenkomst (op 8 november 2018 herijkt voor 2019) met de BNG is tevens een kredietlimiet afgesproken. Deze bedraagt maximaal € 1,0 miljoen.

De huidige financiële positie geeft geen aanleiding om op de korte termijn maatregelen voor te stellen. Eventuele leningen voor investeringen lopen eveneens via de Rijksschatkist. ODRA heeft geen leningen gevraagd in 2019.
ODRA heeft in 2019 geen leningen of deposito's uitgezet, anders dan via schatkistbankieren. Er zijn geen renterisico's opgetreden.

Met de kasgeldlimiet is in de wet Fido een norm gesteld voor het maximum bedrag waarop de organisatie haar financiële bedrijfsvoering met kortlopende middelen (looptijd < 1 jaar) mag financieren. Deze norm bedraagt voor ODRA 8,2% van het begrotingstotaal. ODRA komt hier niet boven.

3.6 Governance

In de Gemeenschappelijke Regeling van ODRA is de bestuurlijke structuur beschreven en geborgd. In 2019 is een wijziging van de Gemeenschappelijke Regeling voorgesteld naar aanleiding van conclusies uit de evaluatie Gelders Stelsel van Omgevingsdiensten in 2016. De wijziging heeft betrekking op de definitie 'complexe taken', een tekstuele wijziging naar de operationele situatie provinciale vergunningverlening door ODRN en een wijziging in de bevoegdheid van het Algemeen Bestuur van de Omgevingsdienst. De verwachting is dat deze

wijzigingen (na zienswijzen van de Raden en Staten van de partners) formeel in 2020 worden vastgesteld.

Het Algemeen Bestuur (AB) neemt besluiten op basis van de stemverhouding, die is vastgelegd in de Gemeenschappelijke Regeling (GR). De belangrijkste bevoegdheden zijn het vaststellen van de begroting en jaarrekening van ODRA. Zij vervullen de opdrachtgeversrol richting ODRA. Elke deelnemer beslist afzonderlijk over het mandaat dat zij verleent aan ODRA.

Het AB benoemt uit de leden een Dagelijks Bestuur (DB). Het DB komt zo vaak bijeen als nodig wordt geacht. In de praktijk betekende dit acht maal in 2019 (waarvan 1 x schriftelijk en 1 bijzondere vergadering in verband met de benoeming van de nieuwe directeur). Het DB is bevoegd en verantwoordelijk voor de bedrijfsvoering en de operationele besluitvorming. Zij vervullen de eigenaarsrol. De voorzitter is voorzitter van het AB en DB.
Het AB is zes keer bijeengekomen in 2019, een hoger aantal dan normaal, dit had vooral te maken met de informatie en besluitvorming over de outputfinanciering.

Het bestuur geeft gevraagd en ongevraagd alle informatie aan de gemeenteraden en Provinciale Staten die nodig is voor een juiste beoordeling van het door het bestuur te voeren en gevoerde beleid. ODRA heeft geen audit comité. De toezichtrol ligt bij het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

Aan het hoofd van de interne organisatie staat de directeur. In september 2019 is de heer Ruben Vlaander aangesteld als opvolger van mevrouw Cora Smelik.
De directeur is bevoegd voor het nemen van operationele besluiten. De directeur wordt ondersteund door 4 afdelingshoofden. In de bijlage is het organogram van ODRA opgenomen. Dit geldt tot 1 maart 2020, daarna wordt de organisatieontwikkeling ingezet.

3.7 Overige bedrijfsvoering (verplichte paragrafen BBV)

Er is in de BBV een aantal verplichte onderdelen benoemd die moeten worden genoemd. Dit betreft:

- Lokale heffingen: ODRA heft geen leges of heeft geen andere inkomsten uit hoofde van vergunningverlening dan wel handhaving;
- Verbonden partijen: bij ODRA zijn er geen verbonden partijen;
- Grondbeleid: ODRA heeft geen grondbeleid, dit behoort niet tot haar takenpakket;
- Vennootschapsbelasting: er is door de omgevingsdiensten een collectieve afspraak gemaakt met de Belastingdienst. ODRA was over het boekjaar 2019 vrijgesteld voor de vennootschapsbelasting.

4 Jaarrekening

In dit hoofdstuk licht ODRA de exploitatie 2019 toe. Achtereenvolgens wordt ingegaan op:

1. De grondslagen en uitgangspunten van de jaarrekening. Deze worden voornamelijk bepaald door de richtlijnen van het BBV;
2. Staat van baten en lasten op basis van de, door het Gelders Stelsel afgesproken programma indeling. Deze bestaat uit: vergunningen, toezicht en handhaving, advies, stelseltaken, algemeen en projecten.
   Op verzoek van de partners worden ook de taakvelden milieu en bouw onderscheiden.

- De BBV schrijft voor dat de overhead apart gespecificeerd moet worden. In de jaarrekening 2019 is dit opgenomen als onderdeel van deze staat van baten en lasten.
- Categoriale staat van baten en lasten. Deze is vormgegeven op basis van een hoofdindeling: personeel, huisvesting, ICT, algemene kosten en specifieke projectkosten.

De analyse en de toelichtingen zijn in deze jaarrekening met name op de categoriale staat van baten en lasten toegespitst.

4.1 Grondslagen bij het opstellen exploitatieresultaat

Voor de jaarrekening gelden de volgende grondslagen en uitgangspunten:

- De jaarrekening is opgesteld conform de richtlijnen van het BBV (Besluit Begroting en Verantwoording) provincies en gemeenten en de Financiële verordening Omgevingsdienst Regio Arnhem 2012, alsmede de bepalingen van en krachtens de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT).
- De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Alle baten en lasten die betrekking hebben op het boekjaar en ten tijde van het opstellen van de jaarrekening bekend waren, zijn in het betreffende jaar verwerkt.
- Opbrengsten dienstverlening: de bijdragen van de deelnemende gemeenten en de provincie, de bijdrage van overige partners, subsidies en overige inkomsten voor diensten die toegerekend worden, verantwoordt ODRA in het jaar waarin de diensten zijn verricht.
- Lasten: betreft de personeelskosten van de medewerkers van ODRA, alsmede de kosten voor inhuur, adviezen, huisvesting, facilitair en materiële kosten voor projecten.
- De directe kosten bestaan uit de personeelskosten en andere directe kosten gerelateerd aan de afdelingen, vergunningen, toezicht en advies. Deze kosten worden respectievelijk toegerekend aan de programma's met gelijke naam op basis van de verhouding van de baten aan de programma's. Dit is een niet geheel zuivere toerekening; pas vanaf 2020 zijn (met het nieuwe bedrijfsvoeringsysteem) de personeelskosten aan de programma's te relateren op basis van kostprijzen per product/dienst/medewerker.
- Overheadkosten bestaan uit de loonkosten voor indirect personeel, huisvesting, ICT en facilitair, voor zover deze niet worden gemaakt voor projecten en specifieke opdrachten.
- Voorzieningen worden berekend op basis van het financiële risico / toekomstige kosten voor zover deze tijdens het opstellen van de jaarrekening konden worden vastgesteld.
- Exploitatieresultaat: het verschil van baten, lasten en dotatie/onttrekking aan voorzieningen. Het exploitatie resultaat wordt na afsluiten van het boekjaar gemuteerd op de Algemene Reserve en bestemmingsreserves.
- ODRA mag een Algemene Reserve vormen van maximaal 5% van de jaarlijkse exploitatielasten met een maximum van € 500.000. Het Algemeen Bestuur kan besluiten tot het instellen van bestemmingsreserves. Mocht er na het verrekenen van het exploitatieresultaat 2019 met de Algemene Reserve en/of bestemmingsreserves nog een saldo resteren, dan wordt dit op basis van stemverhouding afgerekend.

Het boekjaar 2019 van ODRA is met een negatief resultaat van € 8.518 afgesloten.

4.2 Staat van baten en lasten; programma indeling

ODRA hanteert de in het Gelders Stelsel afgesproken programma indeling als hoofdindeling. Daarnaast geldt een taakveld indeling (milieu en bouw). De kosten en baten die niet specifiek zijn gelabeld of een algemeen karakter hebben zijn ondergebracht in het taakveld 'algemeen', hetgeen een subcategorie onder het taakveld milieu is. Veelal vinden die taken daar hun oorsprong.

In de staat van baten en lasten is onderscheid gemaakt tussen drie klantcategorieën: de partners, omgevingsdiensten in Gelderland en derden. ODRA heeft enkel publiekrechtelijke organisaties als klant.

Staat van baten en lasten Programma's x € 1.000	initiele begroting 2019			begroting 2019			realisatie 2019			
	bouw*	milieu	totaal	bouw*	milieu	totaal	bouw*	milieu	kosten	totaal
Vergunningen										
- directe kosten*	2.276	787	**3.063**	*3.335*	*1.332*	**3.224**			3.138	**3.138**
- toegerekende overhead**	0	1.317	**1.317**			**1.442**			1.350	**1.350**
- baten partners	3.174	1.096	**4.270**	3.371	1.295	**4.666**	3.425	1.234		**4.659**
Saldo vergunningen	898	-1.009	**-111**	37	-38	**-1**	3.425	1.234	-4.488	**171**
Handhaving										
- directe kosten*	1.930	2.666	**4.596**	*2.529*	*3.881*	**4.377**			5.555	**5.555**
- toegerekende overhead**	0	1.976	**1.976**			**2.033**			1.699	**1.699**
- baten partners	2.743	3.979	**6.722**	2.577	3.999	**6.576**	3.155	4.923		**8.077**
Saldo handhaving	813	-663	**150**	49	118	**166**	3.155	4.923	-7.254	**823**
Advies										
- directe kosten*	301	1.527	**1.828**		*2.038*	**1.409**			1.500	**1.500**
- toegerekende overhead**	0	657	**657**			**628**			1.485	**1.485**
- baten partners		2.216	**2.216**		2.033	**2.033**	0	2.047		**2.047**
Saldo advies	-301	32	**-269**	0	-5	**-5**	0	2.047	-2.985	**-937**
Stelseltaken										
- kosten			**0**		*144*	**97**			83	**83**
- toegerekende overhead**						**47**			0	**0**
- baten omgevingsdiensten			**0**		152	**152**	0	127		**127**
Saldo stelseltaken	0	0	**0**	0	8	**55**	0	127	-83	**43**
Algemeen & projecten										
- directe kosten*		1.535	**1.535**	*391*	*2.148*	**1.785**			2.340	**2.340**
- toegerekende overhead		789	**789**			**754**			409	**409**
- baten partners	432	2.123	**2.554**	388	2.052	**2.440**	736	1.905		**2.640**
Saldo algemeen	432	-202	**230**	-3	-96	**-99**	736	1.905	-2.749	**-109**
Totaal						**tot.**				**tot.**
- kosten	4.507	11.255	**15.761**	6.254	9.544	15.798	0	0	17.560	**17.560**
- baten	6.348	9.413	**15.762**	6.337	9.530	15.866	7.316	10.235	0	**17.551**
Saldo	**1.842**	**-1.842**	**0**	**82**	**-14**	**68**	**7.316**	**10.235**	**-17.560**	**-9**
Onttrekking algemene reserve						**68**				**9**
Onttrekking reserve RvmKalgemene reserve										**-33**
Resultaat na ontrekking reserves	**-1.842**	**1.842**	**0**			**0**	**7.316**	**10.235**	**-17.560**	**24**
% baten per taakveld	40%	60%		40%	60%		42%	58%		

* inclusief bodem en vuurwerk

** directe kosten en overhead zijn verdeeld naar rato aandeel baten per programma.

Toelichting op de staat van baten en lasten

Het Algemeen Bestuur heeft de begroting 2019 (1e wijziging) op 4 oktober 2018 besproken en op 18 april 2019 formeel (na de ingediende zienswijzen door de Raden en Staten) vastgesteld.
De initiële begroting 2019 is door het Algemeen Bestuur besproken op 17 mei 2018. De totale omvang bedroeg destijds € 15,8 miljoen. De gewijzigde begroting gaat uit van een omvang van € 15,9 miljoen. De wijzigingen tussen de initiële begroting en definitieve begroting zijn in kwantitatieve zin gering (circa € 100.000), maar betroffen vooral aanscherpingen op de inhoudelijke resultaten die ODRA beoogt.

Toerekening kosten en baten aan programma's en taakvelden
In de realisatie 2019 zijn de baten bepaald op basis van de gerealiseerde uren en materiële kosten die konden worden doorbelast. Er is een uniform tarief gehanteerd van € 89,- per uur.

Er zijn ten opzichte van de begroting relatief grote afwijkingen in de realisatie, vooral de kosten van het programma Projecten zijn laag. Belangrijkste oorzaak is de toerekening van de personeelskosten; deze zijn gerelateerd aan de afdelingen. Vanuit de afdelingen wordt er aan de projecten gewerkt. Dit is op dit moment niet te specificeren(zie grondslagen).

Overhead specificatie
Aan de programma's wordt over 2019 een bedrag van € 4,9 miljoen aan overheadkosten toegerekend. Hieronder is de opbouw van de overhead weergegeven. De totale overhead bedraagt 28% (begroot was 31%).
Er is een daling van 2% ten opzichte van 2018. In absolute zin is de overhead met € 38.500 gestegen, maar door toename van de omzet daalt het percentage.

Overhead specificatie (indirecte kosten) x € 1.000	realisatie 2018	begrote overhead 2019	Realisatie overhead 2019	verschil met begroot	directe kosten 2019	totaal realisatie
Personeel	**2.192,2**	**1.966,2**	**2.332,8**	**366,6**	**11.571,3**	**13.904,1**
Bedrijfsvoeringskosten						
- huisvesting & facilitair	847,7	955,9	1.126,5	170,6	0,0	1.126,5
- ict	1.096,7	1.302,0	967,7	-334,3	0,0	967,7
- accountant en financieel advies		300,0	246,6	-53,4	0,0	246,6
- overige kosten	224,0	65,0	53,7	-11,3	0,0	53,7
- stelsel kosten bedrijfsvoering	238,1	237,0	216,2	-20,8	110,2	326,4
- projecten	0,0		0,0	0,0	934,6	934,6
- onvoorzien		79,3	0,0	-79,3	0,0	0,0
Subtotaal overige overhead	2.406,5	2.939,2	2.610,7	-328,5	1.044,8	3.655,5
Totaal Overhead	4.598,7	4.905,4	4.943,5	38,1	12.616,1	17.559,6
totale kosten	15.205,7	15.798,0	17.559,6			
% van de total kosten	30%	31%	28%		72%	

Specificatie programma's en projecten
ODRA voerde ook in 2019 projecten/programma's uit voor partners. In onderstaande tabel zijn deze gespecificeerd.

Programma's & projecten x €1.000	begroot 2019	Kosten (uren)	kosten (mat)	doorbelaste mat. Kosten	van/naar balans	bekostiging verschil
Partner specifiek						
- Wabo Arnhem	25,0	0,0	16,4	16,4		
- Wabo Lingewaard	93,0	0,0	84,3	84,3		
- Milieumetingen provincie	206,8	0,0	200,3	200,3		
- Aandachtsbedrijven		210,7	157,7	157,7		
- Complexe handhaving	178,4	35,0	135,8	170,8		
- Complexe vergunningen				29,5		
- Overig (piket /divers)			130,8	168,0		deels nog te factureren
- BSV uren		26,8			26,8	uit balans
Collectief						
- Beheer Milieukaart (RVMK)	94,8	20,4	107,3			meerkosten uit best. Fonds
- Implementatie omgevingswet	124,6	99,9			-24,7	naar balans
- Meldplicht energie	69,9	23,3		69,9	-46,7	naar balans
- EED	30,5	7,6				via werkpakket
	823,0	423,7	832,6	897,0	-44,6	
Bekostigd uit balans						
- Geluidsprojecten mat. BSV	62,3		73,4		73,4	vooruitontvangen subsidie
- Overleg reg. Milieu	35,7	0,0	28,6		7,1	
- divers					1,6	
	98,0	0,0	102,0	0,0	82,1	
- Externe veiligheid (GUOV)	125,0			101,9		subsidie; rest via WP
Totaal	**921,0**	**423,7**	**934,6**	**897,0**	**37,5**	**totaal 934,6 bekostigd**

Toelichting op de projecten

- *Wabo: In 2019 is de begroting neerwaarts bijgesteld naar aanleiding van de resultaten in 2017 en 2018. De beschikbare budgetten matchen nu beter met de te verwachten kosten.* Het saldo is gerestitueerd aan de partners.
- *Team meten & advies (tbv provincie): Idem (vh bureau milieu metingen);* de kosten nagenoeg conform de begroting. Het saldo is gerestitueerd aan de provincie
  BSV: ODRA heeft voor Arnhem de projecten Amsterdamsestraatweg, Apeldoornseweg, Trans en W. van Pontlaan uitgevoerd. ODRA heeft hiervoor in voorgaande boekjaren al de subsidie ontvangen. Kosten zijn daaruit bekostigd. Met de gemeente Arnhem is afgesproken dat met ingang van 2019 nieuwe subsidies voor de uitvoeringskosten voor maatregelen tegen geluidsoverlast, niet meer via de begroting van ODRA lopen, maar rechtstreeks naar Arnhem gaan.
  Voor de Rijksweg in Duiven, Dorpstraat Westervoort zijn de geluidsaneringstrajecten afgerond. Rheden loopt nog.
  In de bijlage is de SISA verantwoording opgenomen over de Amsterdamse straatweg.
- *RVMK:* ten behoeve van de Regionale Verkeer Milieu Kaart voert ODRA werkzaamheden uit bij alle partners exclusief provincie Gelderland en extra bij gemeente Montferland. De kosten worden op basis van een bijdrage per inwoner in rekening gebracht. Er is een negatief saldo van € 33.000,- in 2019. Er wordt voorgesteld deze ten laste te brengen van de bestemmingsreserve ten behoeve van RVMK.
- Implementatie Omgevingswet: er is een bedrag van € 124.600 voor de voorbereiding op de Omgevingswet begroot. Er is afgerond € 100.000 besteed. Er resteert € 25.000, wat in 2020 wordt aangewend. Naar mate de implementatiedatum dichterbij komt, nemen de inspanningen van ODRA toe.
- EED: Per 1 juli overgegaan naar de RVO. Activiteiten zijn gestopt.
- *ORM:* In 2019 is de gevraagde bijdrage aan de partners voor ORM neerwaarts bijgesteld op basis van de realisatie 2017-2018. Het budget voor materiële kosten betrof € 35.000,-. In 2019 is een bedrag van afgerond € 29.000,- aan kosten gerealiseerd. Het saldo wordt samengevoegd met de kosten uit 2018 die nog op de balans aanwezig waren. Die kosten zijn gebruikt in 2019 voor het onderzoek ‘risicogericht toezicht’.

- Externe veiligheid (GUOV): vanuit de provincie is er een subsidie beschikbaar gesteld van € 101.000. Er was begroot dat de projectgelden geheel door de partners zou worden bekostigd. De provincie heeft voor 75% de kosten gesubsidieerd in 2019. Dus een meevaller. In 2021 valt de subsidie geheel weg. De kosten zijn afgerond € 24.000 hoger uitgevallen. Het verschil is naar rato bij de partners in rekening gebracht.

4.3 Financiering

In onderstaande tabellen is respectievelijk aangegeven (conform vereiste BBV):

- Overzicht van de dekkingsmiddelen.
  ODRA kent drie financieringsstromen die gerekend worden tot de algemene dekkingsmiddelen: baten van partners, baten omgevingsdiensten in Gelders Stelsel, baten van derden. Er is geen financieringsrente op leningen betaald. Er is wel een gering bedrag aan rente betaald vanwege kortstondig rood staan. (geboekt bij de bankkosten). Er is geen dividend geweest; ODRA heeft geen beleggingen.
  ODRA int geen lokale heffingen en kent geen uitkeringen uit algemene fondsen.

Algemene dekkingsmiddelen	initiële begroting 2019			vastgestelde begroting '19			realisatie 2019		
x € 1.000	baten	lasten	saldo	baten	lasten	saldo	baten	lasten	saldo
Totaal kosten		15.762	-15.762		15.798	-15.798		17.560	-17.560
Overzicht van dekkingsmiddelen			0			0			
- lokale heffingen	0		0	0		0		0	0
- algemene uitkeringen	0		0	0		0		0	0
- dividend	0		0	0		0		0	0
- saldo financieringsfunctie	0		0	0		0		0	0
- overige alg. dekkingsmid.	15.762		15.762	15.866		15.866	17.551		17.551
Saldo	**15.762**	**-15.762**	**0**	**15.866**	**-15.798**	**68**	**17.551**	**17.560**	**-8,5**

- Overzicht van financiering uit reserves: het voordelig saldo uit boekjaar 2018 is toegevoegd aan de reserves cf. besluit van het Algemeen Bestuur.

  We stellen voor dat het negatieve saldo 2019 ad € 8.518 wordt onttrokken aan de Algemene Reserve. Ook wordt voorgesteld om het negatieve saldo op het project RVMK uit dit bestemmingsfonds te onttrekken en toe te voegen aan de algemene reserve. De bestemmingsfondsen Provincietaken en Bureau Milieumetingen muteren niet.

Mutaties reserves	initiële begroting 2019			vastgestelde begroting '19			real.na bestemming saldi '19			
x € 1.000	toev.	onttr.	saldo	toev.	onttr.	saldo	begin	toev.	onttr.	saldo
Algemene reserve	430		430	68		498	430	12	33	543
BR Provincietaken	92		92			92	92	0	0	92
BR bur. mil. metingen	208		208			208	208	-7	0	201
BR RVMK	42		42	0	42	0	42	-5	-33	-38
Saldo	**772**	**0**	**772**	**68**	**42**	**798**	**0**	**771**	**0**	**798**

- Overzicht incidentele kosten en baten: de afspraken met de partners over de milieutaken zijn te beschouwen als structurele taken. Voor de meeste geldt dat hiervoor dat deze (verplicht) zijn belegd bij ODRA. Voor bouwtaken geldt dat niet, maar toch zijn ze te zien als structureel. Ook de Wabo en het team meten & advies zijn structurele activiteiten. Partners hebben de verantwoordelijkheid om de benodigde capaciteit en kwaliteit die ODRA hiervoor moet aanwenden in stand te houden (dan wel verantwoord af te bouwen bij majeure verandering van taken).

  Incidenteel zijn de opdrachten aan derden en gesubsidieerde projecten (GUOV – EED – BSV). Een aantal kent een langlopend karakter.

Overzicht incidentele baten en lasten	initiële begroting 2019			vastgestelde begroting '19			realisatie 2019		
x € 1.000	baten	lasten	saldo	baten	lasten	saldo	baten	lasten	saldo
- opdrachten derden*	234		234	147		147	101		101
- projecten en subsidies	396	553	-157	418	422	-4	832	935	-102

* De kosten van derden zijn niet berekend in de begroting

4.4 Staat van baten en lasten; categoriale indeling

Initiële- en actuele begroting 2019

De initiële begroting 2019 is door het Algemeen Bestuur besproken op 17 mei 2018. De totale omvang bedroeg destijds € 15,7 miljoen.

De raden en staten van onze partners hebben hier haar zienswijzen op uitgebracht. De algemene lijn van die zienswijzen betrof de onderbouwing van de begroting 2019 met concrete invulling van werkpakketten en projecten. Deze was in het najaar 2018 beschikbaar, waarna de 1e begrotingswijziging 2019 is opgesteld.
De bijstelling betrof:

- Aanpassingen voortkomend uit de concrete invulling van de werkpakketten, zijnde hogere baten ad € 105.000;
- Herberekening van de personele kosten, zijnde € 102.000 hogere kosten;
- Hogere kosten voor advieskosten vanwege implementatie nieuw bedrijfsvoeringsysteem (SAP) ad € 130.000;
- Lagere ICT kosten en projectkosten ad € 130.000.

Op 4 oktober 2018 heeft het Algemeen Bestuur de meerjarenbegroting 2019 – 2022 van ODRA vastgesteld. Het betrof een begroting, met een positief saldo van € 68.300, qua baten heeft het een omvang van € 15,9 miljoen euro.
De exploitatie was berekend op basis van de volgende uitgangspunten:

- Formatie: 155,3 fte, waarvan 126,6 productieve fte's en 28,7 fte staf en bedrijfsvoering;
- 136,3 fte interne medewerkers met een kostprijs van afgerond € 72.300 per fte;
- 19,0 fte externe inhuur met een gemiddeld tarief van € 96.500 per fte;
- Het begrote aandeel inhuur externen: 16 % van de totale salarislasten;
- Uurtarief voor de partners: € 89,-;
- Opleiding: 2% van de loonsom;
- Huisvesting, facilitair en ICT: ingehuurd bij gemeente Arnhem;
- Aantal productieve (= declarabele uren) per medewerker = 1.380. Totaal begrote declarabele uren = afgerond 175.000.

Begroting en Realisatie 2019 (categoriaal)

Overzicht van lasten en baten ODRA 2019 x € 1000 Kosten	realisatie 2018	initiële begroting 2019	aangepaste begroting 2019	realisatie kosten 2019	verschil begroting
- Salarissen	9.812,7	9.682,1	9.859,4	10.187,7	328,3
- Inhuur derden / uitbesteed werk	1.679,9	1.948,5	1.834,2	2.608,8	774,6
- Algemen personeelskosten	413,4	484,1	584,7	774,8	190,1
- Opleidingskosten	210,4	278,3	233,9	213,8	-20,1
- Dotatie voorziening	131,8	0,0		216,0	216,0
dekking harmonisatiekosten	-127,7	-37,6	-75,0	-97,0	-22,0
Personeelskosten	12.105,1	12.355,4	12.437,1	13.904,1	1.391,9
Huisvesting en facilitair *	847,9	969,3	955,9	1.126,5	157,2
ICT *	1.107,7	1.330,0	1.302,0	967,7	-74,9
Overige kosten					
- Advies kosten	183,0	473,1	300,0	246,6	-53,4
- Overige uitgaven	47,2		65,0	53,7	-11,3
- Bovenregionale taken	322,1		237,0	326,4	89,4
- Onvoorzien/incidenteel	0,0	80,6	79,3	0,0	-79,3
Overige kosten	552,3	1.026,8	681,3	626,7	-54,6
Projectkosten *	592,6	553,1	421,7	934,6	381,5
Totaal kosten	15.205,6	16.234,6	15.798,0	17.559,6	1.761,6

* zie specificatie

Inkomsten x € 1.000 Baten	real. 2018	begroting 2019	aangepaste begroting	realisatie baten	verschil begroting
- Bijdrage derden	-70,8	-234,4	-146,7	-100,7	46,0
- Bijdrage Omgevingsdiensten	-835,8	-794,9	-803,1	-776,1	27,0
- Bijdrage Partners (wp-milieu)	-13.496,7	-14.336,0	-8.347,1	-8.564,3	-217,2
- Bijdrage Partners (wp-bouw)			-6.151,7	-7.039,1	-887,4
- Subsidies	-132,7	-71,4	-92,9	-101,9	-9,0
Baten dienstverlening	-14.535,9	-15.436,7	-15.541,5	-16.582,2	-1.040,7
Doorberekening projectkosten	-504,7	-324,8	-324,8	-934,3	-609,5
Dotaties en ontrekkingen	-32,8			0,0	0,0
Overige inkomsten	-14,4			-34,6	-34,6
Onverdeeld / overige	-117,9			0,0	0,0
Inkomsten x € 1.000	**-15.205,7**	**-15.762**	**-15.866,3**	**-17.551,1**	**-1.684,8**
Saldo voor dekking uit bestemmingsfonc	**0,1**	**-473,1**	**68,3**	**-8,5**	**-76,8**
Uit alg. reserve (na balansdatum)	-11,8			8,5	
Uit bestemmingsreserve RvmK (na balansdatum)				-33,0	
Resultaat na aanwending bestemming reserve Rvmk	**12,0**	**-473**	**68,3**	**24,5**	**-77**

4.5 Toelichting op de staat van baten en lasten

4.5.1 Personeelskosten

Loonkosten

Onder de loonkosten worden de salariskosten van internen en de inhuur van externe capaciteit verstaan. In onderstaande tabel zijn de interne, externe capaciteit en de gerelateerde kosten in 2019 weergegeven.

Formatie bezetting en personele kengetallen	begroot 2019			realisatie 2019			verschil	
	intern	extern	tot	intern	extern	tot		
Formatie (na 1e wijziging) en bezetting								
-Productief	112,6	19,0	131,6	120,7	15,4	136,1	4,5	
- Bedrijfsvoering/staf	23,7		23,7	18,4	4,1	22,5	-1,2	
	136,3	19,0	155,3	139,1	19,5	158,7	3,4	fte
Kosten intern en extern			€ 11.694	€ 10.188	€ 2.235	€ 12.423	-€ 729	nadelig
+ uitbesteed werk					€ 373	€ 373		
Loonkosten x € 1.000	€ 9.859	€ 1.834	€ 11.694	€ 10.188	€ 2.609	€ 12.796	-€ 1.103	nadelig
gemid. kosten per fte	€ 72,336	€ 96,537	€ 75,297	€ 73,227	€ 114,436	€ 80,655	-€ 5,358	nadelig
uurtarief		€ 60,34 **			€ 71,52 **		-€ 11,19	nadelig
% van de loonsom	84%	16%		80%	20%			
Bezettingsverschil in euro's							€ 252,8	nadelig
Prijsverschil in euro's							€ -1.355,7	voordelig

* Betreft de bruto loonkosten, excl. Toerekening aan programma's

** obv gemiddeld 1.600 uur per fte (externen)

De loonkosten (internen) zijn € 1,15 miljoen hoger dan begroot. Dit is inclusief € 373.000 aan uitbesteed werk (dat geen bezetting betrof). De loonkosten van de bezetting (intern en extern) waren € 12,4 miljoen.

De totale bezetting was 3,4 fte hoger dan begroot. Dit is een relatief geringe bezettingsoverschrijding gezien de toename van de baten (orderportefeuille). Hoge productiviteit is daar een positieve ontwikkeling in. (circa 1.400 uren gemiddeld per fte). Gemiddeld is de loonsom internen € 891,- per fte hoger uitgekomen dan begroot (€ 72.300 per fte begroot en € 73.200 gemiddeld per fte realisatie).

Salariskosten

Vanaf 1 januari 2017 krijgen medewerkers naast het salaris ook een vrij besteedbaar budget: het Individueel Keuze Budget (IKB). Deze zijn als vast element in de salarislasten opgenomen.
Medewerkers die tijdens de oprichting van ODRA zijn overgekomen van de provincie Gelderland, gemeente Arnhem, Lingewaard en Renkum krijgen hun harmonisatietoelagen vergoed. Voor de provincie uit de gevormde voorziening, de gemeenten op basis van nacalculatie. De inkomsten zijn opgenomen als dekking van de salariskosten.

Inhuur derden

In 2019 waren de inhuurkosten € 2,6 miljoen: € 775.000 hoger dan begroot, met 0,5 fte hogere bezetting (o.b.v. gemiddeld 1.600 uur per externe fte). Het gemiddelde uurtarief van externe inhuur kwam uit op € 71,50,-. Ruim € 11,- per uur meer dan begroot. De krapte op de arbeidsmarkt is de belangrijkste oorzaak hiervan.
De inhuur is uitgekomen op 20% van de loonsom (4% hoger dan begroot).

Opleidingskosten

Het totale budget voor opleidingskosten bedroeg in 2019 € 234.000. Dit is 2% van de totale loonsom (eigen personeel en inhuur derden). Er is € 214.000 aan opleidingskosten uitgegeven (2,1% van de realisatie loonsom). 43% had betrekking op opleidingen ikv VTH-criteria.

Algemene personeelskosten + dotatie personeelsvoorziening

Het budget (€ 585.000) voor de algemene personeelskosten is overschreden. Er is € 190.000 meer uitgegeven. De belangrijkste oorzaak betreft de in de cao afgesproken eenmalige uitkering van € 750 per fte en ziektekostenvergoedingen, beide niet begroot.

Er is een voorziening getroffen ter dekking van toekomstige kosten in het kader van mobiliteit van medewerkers in totaal voor € 250.000. ODRA heeft geen structurele ruimte in de begroting voor het opvangen van mobiliteitskosten en organisatieontwikkeling (en de daaruit ontstane frictiekosten). Dit bedrag wordt feitelijk gedekt uit de budgetruimte bij de ict en advieskosten.

WNT (wet normering topinkomens)

Het bestuur van ODRA bestaat uit vertegenwoordigers (wethouders en gedeputeerde) van de partners van ODRA. Zij oefenen hun bestuurstaak uit, uit hoofde van hun functie. Voor de bestuurstaak bij ODRA wordt geen vergoeding of vacatiegelden verstrekt. De kosten die bestuursleden maken worden door de desbetreffende gemeenten / provincie vergoed.
In 2019 hebben er twee wisselingen in het Bestuur plaatsgevonden. Na de provinciale staten verkiezing van maart 2019 is dhr. Peter Kerris als nieuwe gedeputeerde benoemd in het Dagelijks -en Algemeen bestuur. Door portefeuillewisseling in het college van Doesburg is bij ODRA dhr. Peter Bollen aangetreden als algemeen bestuurslid.

De andere bestuurders die in het kader van de WNT getoetst worden betreffen de directeuren van ODRA. In juli 2019 heeft mw. Cora Smelik afscheid genomen van de ODRA, in oktober is dhr. Ruben Vlaander aangesteld als nieuwe directeur. In de periode vanaf juli was dhr. Vlaander waarnemend directeur, en wordt ook voor die periode gekenmerkt als topfunctionaris.
Voor beiden geldt dat het inkomen en vergoedingen in 2019 onder de norm van de WNT zijn gebleven. Het bezoldigingsmaximum in 2019 voor ODRA is € 194.000 op fulltime basis.

Bedragen x € 1	**Dhr. R. Vlaander**	**Mw. C.W. Smelik**
Functie gegevens	Directeur	Directeur
Aanvang en einde functievervulling in 2019	10/7 - 31/12	01/01 - 9/07
Omvang dienstverband (deeltijdfactor in fte)	1,0	1,0
Gewezen topfunctionaris?	Nee	Nee
Dienstbetrekking?	Ja	Ja
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€ 46.545	€ 56.662
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 7.131	€ 9.683
Subtotaal	***€ 53.676***	***€ 66.345***
Individueel toepasselijke bezoldingsmaximum	€ 93.014	€ 100.986
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	nvt	nvt
Totale bezoldiging 2019	**€ 53.676**	**€ 66.345**
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	nvt	nvt
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	nvt	nvt
Gegevens 2018		
Aanvang en einde functievervulling in 2018		01/01 - 31/12
Omvang dienstverband (deeltijdfactor in fte)		1,0
Dienstbetrekking		ja
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen		€ 99.457
Beloningen betaalbaar op termijn		€ 14.339
Subtotaal		***€ 113.796***
Individueel toepasselijke bezoldingsmaximum		€ 189.000
Totale bezoldiging 2018		**€ 113.796**

Naam Topfunctionaris	Functie	Partner	Periode
Dhr. J. Maouche	Voorzitter (DB & AB)	Renkum	01-01-2019 t/m 31-12-2019
Dhr. T. Janssen	Bestuurslid (DB & AB)	Lingewaard	01-01-2019 t/m 31-12-2019
Dhr. M. Scheffer	Bestuurslid (DB & AB)	Prov. Gelderland	01-01-2019 t/m 20-06-2019
Dhr. Kerris	Bestuurslid (DB & AB)	Prov. Gelderland	27-06-2019 t/m 31-12-2019
Dhr. T. Spaargaren	Bestuurslid (DB & AB)	Duiven	01-01-2019 t/m 31-12-2019
Dhr. H. Breunissen	Bestuurslid (AB)	Westervoort	01-01-2019 t/m 31-12-2019
Mw. C. Bouwkamp	Bestuurslid (DB & AB)	Arnhem	01-01-2019 t/m 31-12-2019
Mw. M. Albricht	Bestuurslid (AB)	Rozendaal	01-01-2019 t/m 31-12-2019
Dhr. D. Horsthuis - Tangelder	Bestuurslid (AB)	Overbetuwe	01-01-2019 t/m 31-12-2019
Mw. B. van Veldhuizen	Bestuurslid (AB)	Doesburg	01-01-2019 t/m 21-02-2019
Dhr. P. Bollen	Bestuurslid (AB)	Doesburg	21-02-2019 t/m 31-12-2019
Dhr. D. Klomberg	Bestuurslid (AB)	Rheden	01-01-2019 t/m 31-12-2019
Mw. C. Koers	Bestuurslid (AB)	Zevenaar	01-01-2019 t/m 31-12-2019

Naast de hierboven vermelde topfunctionarissen zijn er geen andere functionarissen met een dienstbetrekking die in 2019 een bezoldiging boven het individueel toepasselijk drempelbedrag hebben ontvangen.

4.5.2 Huisvesting, ICT- en facilitaire kosten

De kosten voor huisvesting (inclusief facilitaire diensten vanuit de Connectie) zijn hoger dan begroot. De oorzaken is een niet begrote uitbreiding van werkplekken, nodig om de personele groei op te vangen. De kosten zijn ook gestegen omdat de korting die ODRA vanaf het begin heeft gekregen er niet meer was in 2019. (NB per juli 2020 komt er een nieuwe lagere huurprijs). De facilitaire kosten worden berekend per werkplek; deze stijgen automatisch mee.

Huisvesting & facilitair x € 1.000	real. 2018	begroot 2019	real. 2019	Verschil
Huisvesting in stadskantoor	402,3	323,0	502,2	25%
Facilitair stadskantoor	235,9	197,0	55,8	-76%
Overige huurkosten (markt)	15,1	20,0	0,0 *	-100%
Kosten parkeren / fietsen / wagenpark	38,6	65,9	120,6	213%
Huisvestingskosten	691,8	605,9	678,7	
Kosten personeels administratie	98,7	93,0	72,5	-27%
Kosten financiele administratie	88,7	100,0	23,1	-74%
Kosten facilitaire diensten	25,8	157,0	352,2	1263%
Facilitaire kosten	213,2	350,0	447,9	
- toegerekend aan programma's	-57,2			
Totaal	**847,9**	**955,9**	**1.126,5**	**33%**
Kengetallen in euro's				
- administratiekosten per fte	€ 1.277	€ 1.243	€ 603	1/2 jaar
- huisvestingskosten per fte	€ 4.716	€ 3.901	€ 4.277	

* opgenomen bij programmakosten (bur mil. Metingen)

De kosten van de administratie bij de Connectie zijn lager uitgevallen. Per 1 juli is de financiële administratie in eigen beheer gekomen, per 1 januari 2020 ook de personele administratie. De kosten van de eigen administratieve krachten zijn niet in de tabel opgenomen (staan bij personeelskosten).

ICT-kosten
De kosten voor ICT als geheel zijn in 2019 € 968.000. Ten opzichte van 2018 zijn de kosten gedaald met € 140.000. Dit is grotendeels het gevolg van minder maatwerk op Cognos overzichten en S4O in 2019 en het eindigen in april 2019 van het gebruik van Squit XO.
De kosten per fte zijn met € 1.450 afgenomen (dalende kosten / hogere bezetting).

ICT-kosten x € 1.000	real. 2018	begroot 2019	real. 2019	Verschil
Werkplek kosten	68,1	165	139,3	105%
Licentiekosten	296,5	449	364,5	23%
Hardware	219,3	180	60,8	-72%
Functioneel en Applicatiebeheer	524,4	508	403,1	-23%
- toegerekend aan programma's	-0,6		0,0	
Totaal	**1.107,7**	**1.302,0**	**967,7**	**-13%**
Kengetallen				
- werkplek kosten per fte	€ 7.550	€ 8.384	€ 6.099	€ -1.451

Inhuur adviesdiensten
Naast de inhuur van derden (capaciteit) wordt er voor specialistische taken en organisatieontwikkeling gebruik gemaakt van externe adviesbureaus. ODRA heeft in 2019 afgerond € 246.000 uitgegeven aan inhuur van advies. Er was € 300.000 begroot. De hogere begroting (irt 2018 - € 150.000) was ten behoeve van de extra personele kosten voor de overgang naar het nieuwe bedrijfsvoeringsysteem SAP.

De kosten voor de implementatie en inrichting van Sap zijn geactiveerd en worden in 5 jaar afgeschreven.

4.5.3 Baten

De baten zijn toegelicht in paragraaf 4.2 bij de staat van baten en lasten per programma. In bijlage 1 zijn de baten per klant gespecificeerd. De inkomsten van programma's en projecten zijn bij de toelichting op de staat van baten en lasten en bij de specificatie van de stelseltaken en projecten toegelicht.

Overige inkomsten
- Doorberekening projectkosten: de belangrijkste betreffen de kosten voor Wabo en team meten & advies. Deze zijn bij de projectkosten toegelicht.
- Overige inkomsten: betreft de bijdrage van de Provincie voor de kosten van het project asbest, en de doorbelaste tokens aan partners.

5 Balans per 31 december 2019

5.1 Waarderingsgrondslagen

Besluit Begroting en Verantwoording*:* de jaarrekening is opgesteld met inachtneming van het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) en de Financiële verordening Omgevingsdienst Regio Arnhem 2016.

Vaste activa

- Immateriële vast activa: zijn bij ODRA niet aanwezig.
- Materiële vaste activa: de materiële vaste activa met economisch nut zijn geactiveerd tegen de verkrijgingsprijs, verminderd met de ontvangen subsidies die direct gerelateerd zijn aan het actief, de jaarlijkse afschrijvingslasten en afwaarderingen wegens duurzame waardeverminderingen. Duurzame waardeverminderingen worden onafhankelijk van het resultaat in aanmerking genomen. Deze worden lineair afgeschreven op basis van de economische levensduur.
  De investeringen in de inrichting van de ict-systemen behoren tot de materiële activa.
- Financiële vaste activa: deze zijn gewaardeerd tegen nominale waarde, verminderd met de ontvangen subsidies die direct gerelateerd zijn aan het actief, de jaarlijkse afschrijvingslasten en afwaarderingen wegens duurzame waardeverminderingen. Duurzame waardeverminderingen worden onafhankelijk van het resultaat in aanmerking genomen.

Vlottende activa

- Voorraden zijn niet van toepassing bij ODRA.
- Uitzettingen met rentelooptijd korter dan een jaar. Hieronder vallen onderhanden werk: de "onderhanden werken" zijn gewaardeerd tegen de vervaardigingsprijs dan wel de lagere marktwaarde. De vervaardigingsprijs omvat de kosten die rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend. De vorderingen en overlopende activa: deze zijn gewaardeerd tegen nominale waarde;
- Liquide middelen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Vaste passiva

- Eigen Vermogen: onder het Eigen Vermogen zijn opgenomen de Algemene Reserve, de Bestemmingsreserves en het saldo van de rekening van baten en lasten (resultaat).
- Voorzieningen: ODRA kent twee type voorzieningen namelijk de harmonisatie- en personeelsvoorzieningen. De eerste is gevormd bij de oprichting van ODRA in 2013 ter dekking van toekomstige kosten van werknemers die door ODRA van de betreffende gemeenten en provincie zijn overgenomen. De tweede betreft voorzieningen voor kosten van voormalige medewerkers. Beiden zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Vlottende Passiva

- Hier vallen de passiva met rentelooptijd korter dan een jaar onder, zoals de vooruit ontvangen betalingen (hebben betrekking op programma's /projecten die in het boekjaar nog niet volledig zijn afgerond). Deze zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde na aftrek van de gemaakte kosten. De overige schulden en de overlopende passiva; deze zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.

5.2 Balans

Activa x € 1.000	31-12-2019	31-12-2018
Vaste activa		
Materiële vaste activa	191,3	66,0
Financiële vaste activa	0,0	0,1
Vaste activa	191,3	66,2
Vlottende activa		
Voorraden	0,0	
Uitzettingen met een rentetypische looptijd < jaar	3.531,1	5.091,5
Liquide middelen	1.519,8	508,7
Vlottende activa	5.050,9	5.600,2
Totaal activa	**5.242,2**	**5.666,4**

Passiva x € 1.000	31-12-2019	31-12-2018
Eigen vermogen		
Algemene reserve	442,2	430,5
Bestemmingsreserves	329,0	340,8
Gerealiseerd resultaat	-8,5	11,7
Voorzieningen	729,4	675,6
Vaste passiva	1.492,0	1.458,7
Vlottende passiva		
Netto vlottende schulden met looptijd < jaar	3.030,8	3.693,8
Overige schulden	570,9	277,1
Overlopende passiva (vooruit ontvangen)	148,4	236,7
Vlottende passiva	3.750,1	4.207,7
Totaal Passiva	**5.242,2**	**5.666,4**

5.2.1 Vaste activa

Materiële vaste activa x € 1.000	Boekwaarde 1-1-2019	Investe-ringen	Desinveste-ringen	afschrij-vingen	Bijdragen van derden	Afwaarde-ringen	Boekwaarde 31-12-2019
Investeringen in openbare ruimte met economisch nut							
Vervoermiddelen	52,2	0,0		14,3			37,9
Machines, apparaten, installaties	13,8	0,0		3,4			10,4
Inrichting software							
- Implementatie SAP		98,2		6,5			91,6
- Implementatie VTH		51,4					51,4
Materiele vaste activa	**66,0**	**149,5**	**0,0**	**24,3**	**0,0**	**0,0**	**191,3**

In paragraaf 3.5 is het wagenpark van ODRA toegelicht. In 2019 zijn er geen nieuwe auto's gekocht. Er wordt geleased.
Van de 10 auto's zijn er 5 geactiveerd. Dit betreffen drie Mercedes bussen (afschrijftermijn 5 jaar) en één Ford Transit (afschrijftermijn 10 jaar) en de gekochte personenauto's. De personenauto's zijn in het verleden niet geactiveerd.
Machines en apparatuur: geactiveerd is de apparatuur in de meet- en regel voertuigen. Deze worden als volgt afgeschreven:

- Apparaten: 10 jaar
- Hardware: 4 jaar
- Inventaris: 5 jaar
- Software: 5 jaar

In juli 2019 is de 1e fase van de implementatie van het bedrijfsvoeringsysteem (SAP-by Design) afgerond. Begin 2020 is ook de 2e fase (HRM) operationeel geworden. De projectkosten voor de implementatie (inrichting software) worden geactiveerd en in 5 jaar afgeschreven.
Het nieuwe VTH systeem gaat op 1 juli 2020 live. Ook voor deze implementatie geldt dat de inrichtingskosten worden geactiveerd.

Financiele vaste activa x € 1.000	Boekwaarde 1-1-2019	Investe- ringen	Desinveste- ringen	afschrijving/ aflossingen	Afwaarde- ringen	Boekwaarde 31-12-2019
Regeling werknemers (fietsplan)	0,1	0,0		0,1		0,0
Financiële vaste activa	**0,1**	**0,0**	**-**	**0,1**	**-**	**0,0**

Er is in 2019 de laatste € 100 afgeschreven in verband met de invoering IKB.

Vlottende activa

Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar x € 1.000	Boekwaarde 31-12-2018	Voorziening oninbaarheid	Stand 31-12- 2019	
Uitzettingen in 's Rijks schatkist met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	3.662,4		12,1	
Vorderingen op openbare lichamen	1.355,1		3.256,5	*
Overige vorderingen	74,0		262,5	
OHW				
Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	**5.091,5**	**-**	**3.531,1**	

* Bevat een bedrag van 235,6 voor onderhanden werk, dat reeds aan partners is gefactureerd.

In de tabel is onderscheid gemaakt tussen de 'uitzettingen korter dan een jaar' en de vorderingen. De uitzettingen betreffen de middelen die zijn ondergebracht in de rijksschatkist; er was eind 2019 nog een klein saldo van € 12.100 in de schatkist aanwezig. Daarentegen zijn de vorderingen op de partners hoog. De afrekeningen over het werkpakket 2019 waren op balansdatum nog niet voldaan.

Onderhanden werk (ohw)

Met ingang van 2020 wijzigt de bekostigingsmethode. Er is afgesproken dat ODRA een 'beheerste' vorm van outputfinanciering gaat toepassen. Dit houdt in dat de producten afgerekend gaan worden met een vaste productprijs. Voor diensten geldt dat het systeem van afrekenen op uurbasis gelijk blijft.
In 2019 zijn er 547 producten niet afgerond (ohw). De tijd die hieraan is besteed zijn baten voor 2019; het betreft € 235.600, berekend op basis van de status van het onderhandenproduct in relatie tot de kostprijs). In 2020 worden de kosten in mindering gebracht op de afrekening van de producten bij de klanten.

Liquide middelen x € 1.000	Stand 1-1-2019	Stand 31-12-2019
BNG betaalrekening	508,7	1.519,8
Liquide middelen	**508,7**	**1.519,8**

ODRA maakt gebruik van twee bankrekeningen: BNG en een rekeningcourant bij het Rijk (schatkistbankieren). De liquiditeitspositie ultimo 2019 was op de BNG rekening voldoende voor de lopende verplichtingen.

Berekening benutting drempelbedrag schatkistbankieren (bedragen x € 1000)					
		Verslagjaar 2019			
(1)	**Afgesproken drempelbedrag ***	**1.750**			
		Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
(2)	**Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen**	**872**	**660**	**519**	**1.015**
(3a) = (	Ruimte onder het drempelbedrag	878	1.090	1.231	735
(3b) = (	Overschrijding van het drempelbedrag	-	-	-	-
(1) Berekening drempelbedrag					
		Verslagjaar			
(4a)	Begrotingstotaal verslagjaar	15.866			
(4b)	Het deel van het begrotingstotaal dat kleiner of gelijk is aan € 500 miljoen	15.866			
(4c)	Het deel van het begrotingstotaal dat de € 500 miljoen te boven gaat	-			
(4d)	Berekend drempelbedrag * '(1) = (4b)*0,0075 + (4c)*0,002 met een minimum van €250.000	250			
(2) Berekening kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen					
		Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
(5a)	Som van de per dag buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	78.490	60.027	47.789	94.415
(5b)	Dagen in het kwartaal	90	91	92	92
(2) - (5a) / (5b)	Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	872	660	519	1.015

Toelichting op het drempelbedrag:
Volgens de berekening is het drempelbedrag voor ODRA € 250.000. (zie regel 4d). Er is echter een specifieke afspraak (25-9-2013) gemaakt met het Ministerie van Financiën. Daarin is vastgelegd dat de limiet op € 1.75 miljoen is vastgesteld.

5.2.2 Vaste passiva

Reserves
Het resultaat van 2018 (€ 11.700 positief) is toegevoegd aan de Algemene Reserve en bestemmingsreserve RVMK. Het Algemeen Bestuur van 16 mei 2019 heeft daartoe besloten.

Reserves x € 1.000	Saldo 1-1-2019	Resultaat-bestemming 2018	Toevoe-gingen 2019	Rente-toerekening 2019	Onttrekkingen 2019	Vermind-eringen afschrijving	Saldo 31-12-2019
Algemene reserve	430,5	11,8					442,2
BR Provincietaken	91,8						91,8
BR Bureau milieumetingen	207,5	-6,8					200,7
RVMK	41,5	-5,0			-33,0		3,5
Onverdeeld resultaat 2018	11,7						
Onverdeeld resultaat 2019			-8,5		33,0		24,4
Reserves	**783,0**	**0,0**	**-8,5**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**762,6**

Het resultaat van 2019 (€ 8.518) negatief kan worden onttrokken aan de Algemene Reserve. Verder wordt voorgesteld om € 32.989 over te hevelen van het bestemmingsfonds RVMK naar de algemene reserve. Dit betreft het tekort op dit project.
Na accordering van dit voorstel zal dit na balansdatum worden verwerkt.

Bestemmingen van de fondsen

- Bestemmingsreserve Provincie taken: in 2013 is een aantal werkzaamheden voor provincie Gelderland niet uitgevoerd. Het Algemeen Bestuur heeft destijds besloten tot het instellen van deze bestemmingsreserve. In overleg met de provincie Gelderland (eind 2018) zou er een bestemmingsplan worden opgesteld; doel was onder meer besteding aan de inrichting van complexe handhaving. Uiteindelijk zijn deze kosten afgerekend met de provincie. Komend jaar zal een nadere invulling worden gegeven aan de besteding van deze reserve.
- Bestemmingsreserve Bureau milieumetingen: ten behoeve van dekking van toekomstige kosten van het Bureau milieumetingen (team meten & advies) heeft het Algemeen Bestuur in 2014 besloten om deze bestemmingsreserve in te stellen. De toekomstige kosten betreffen vooral de investeringen die moeten worden gedaan voor apparatuur ten behoeve van de metingen. Deze gaan vanaf 2020 plaatsvinden.
- Bestemmingsreserve RVMK: de MRA, waar RVMK was ondergebracht, is in 2016 geliquideerd. Op de balans van MRA stond een reserve RVMK. Deze reserve is in 2016 overgeheveld naar ODRA en draagt fors bij aan het positieve resultaat op het onderdeel RVMK. In het Algemeen Bestuur van 13 april 2017 is besloten om toekomstige overschrijdingen op de budgetten RVMK hiermee op te vangen.

Voorzieningen

Voorzieningen x € 1.000	Saldo 1-1-2019	Vrijgevallen bedragen	Toevoe- gingen	Aanwen- dingen	Saldo 31-12- 2019
Harmonisatietoelage Prov. Gelderland	515,5	36,2			479,4
Personele kosten	160,1	160,1	250,0		250,0
Voorzieningen	**675,6**	**196,3**	**250,0**	**0,0**	**729,4**

Uit de voorziening harmonisatietoelagen is € 36.200 vrijgevallen en aangewend. Er is nog een bedrag van afgerond € 480.000 nodig om de toekomstige kosten te dekken. Er is bij de berekening een index van 1,4% kostenstijging tot 2030 (laatste persoon, in deze voorziening met pensioen) gehanteerd.

Aan de voorziening personele kosten is zowel onttrokken en gedoteerd ter dekking van kosten van voormalige medewerkers waaruit mobiliteit en detacheringskosten worden betaald.

5.2.3 Vlottende passiva (met looptijd korter dan jaar)

Vooruit ontvangen bedragen

De vooruit ontvangen middelen hebben met name betrekking op geluidssaneringsprojecten waarvan enkele al in 2015 en 2016 zijn gestart. Er zijn middelen in de exploitatie vrijgevallen ter dekking van kosten.

ODRA heeft in 2019 de meldplicht energie uitgevoerd. De partners hebben hiervoor een éénmalige doeluitkering ontvangen uit het gemeentefonds. De activiteiten zijn nog niet geheel afgerond, de resterende middelen worden in 2020 aangewend ter afronding.

ODRA is bezig met de voorbereiding van de Omgevingswet. ODRA heeft hiervoor een projectbudget van de partners ontvangen. Het project loopt in 2020 door; de resterende middelen zijn vooruit betaald t.b.v. 2020.

De provincie heeft € 100.000 vooruit betaald inzake de ontwikkeling complexe handhaving.

Vooruitontvangen betalingen x € 1.000	Saldo 1-1-2019	Correcties (bj'18)	Ontvangen bedragen	Vrijgevallen bedragen	Terugbeta lingen	Saldo 31-12-2019
Geluidsanering						
- Amst. straatweg Arnhem voorbereiding	0,0	10,6		-10,6		0,0
- Amst. straatweg Arnhem uitvoering	55,3	17,9	1,5	-78,7		-4,0
- Saneringsproject Trans eo VBT	4,8	8,8	2,5	-1,1		14,9
- Project W.van Pontlaan Arnhem	4,0			-4,0		0,0
- Apeldoornseweg Arnhem	34,5	0,8		-5,9		29,4
Overig						
- Provincie GLD complexe HH	100,0				-100,0	0,0
- ORM	38,2		19,9	-28,60		29,5
- meldplicht energie			46,7			46,7
- project omgevingswet			24,7			24,7
- diversen			7,1			7,1
Vooruitontvangen betalingen	**236,8**	**38,1**	**102,3**	**-128,8**	**-100,0**	**148,4**

* correctie (bj'18); onmissie in JR 2018 had verrekend moeten worden met 'vooruitontvangen middelen'

In het partneroverleg is afgesproken dat de niet bestede ORM-voorschotten uit 2018 worden aangewend in 2019 voor het onderzoek naar risicogericht toezicht. Het restant budget uit 2019 is wederom toegevoegd aan de vooruit ontvangen middelen ter besteding in 2020.

Overige schulden

Schulden x € 1.000	Boekwaarde 1-1-2019	Boekwaarde 31-12-2019
Schulden looptijd < jaar		
- Belasting (btw / loonbelasting)	350,5	1.279,1
- Loonheffing	605,9	
- Premies IP/OP/NP /FPU	132,9	134,0
- Crediteuren	2.316,7	1.617,7
- Crediteuren privaat	284,1	
- divers	3,7	
Overige schulden	**3.693,9**	**3.030,8**

Overlopende passiva x € 1.000	Boekwaarde 1-1-2019	Boekwaarde 31-12-2019
Afrekening DVO Gemeente Arnhem	-56,7	0,0
Afrekening DVO Connectie	0,0	-84,5
Nog te betalen facturen 2020 -> 2019	108,1	319,3
BTW vereffening		336,1
Nog te betalen BSV	120,6	0,0
Milieumeting	6,3	0,0
Afrekening partners	74,5	0,0
OD NL EED nog te verrekenen	24,4	0,0
Overlopende passiva	**277,1**	**570,9**

De ultimo standen van de afdrachten aan BTW, loonheffing en premies zijn ten opzichte van vorig jaar gestegen, door hogere omzet in laatste kwartaal en afrekening IKB in december. De crediteurenstand kende ultimo 2019 een hoge stand. Dit heeft te maken met de eindafrekening van de Connectie en de kosten van externen. Deze rekeningen worden in 2020 betaald.

5.3 Niet uit de balans blijkende verplichtingen

Bedrijf	Inhoud	Looptijd eindigt	2019	looptijd
Ambting car expert	3 maal kia picanto lease	1-4-2021	9,4	3 jarig contract
Ambting car expert	1 maal kia picanto lease	1-4-2022	3,1	3 jarig contract
Centric	Onderhoud MVV / S40	1-1-2021	105,0	max looptijd ivm vervanging VTH
Care2Work	Verzuimbegeleiding en arbo	1-apr-20	12,1	jaarlijks opzegbaar
Provincie Gelderland	Huur pand Markt 23	1-jan-21	11,8	optie tot 2 jr verlenging
Provincie Gelderland	Service en onderhoud Markt 23	1-jan-21	2,8	optie tot 2 jr verlenging
Gemeente Arnhem	Huur Stadskantoor incl service		586,7	jaarlijks opzegbaar
Gemeente Arnhem	gebouw gebonden diensten De Connectie		1.079,0	jaarlijks opzegbaar
REM	Implementatie en licenties Open Wave	1-jan-30	-	10 jarig contract vanaf 1 jan 2020. (totaal 602.000)
Totaal			**1.809,9**	

Bedrijf	Inhoud	Looptijd eindigt	2019	looptijd
Ambting car expert	3 maal kia picanto lease	1-4-2021	9,4	3 jarig contract
Ambting car expert	1 maal kia picanto lease	1-4-2022	3,1	3 jarig contract
Centric	Onderhoud MVV / S40	1-1-2021	105,0	max looptijd ivm vervanging VTH
Care2Work	Verzuimbegeleiding en arbo	1-apr-20	12,1	jaarlijks opzegbaar
Provincie Gelderland	Huur pand Markt 23	1-jan-21	11,8	optie tot 2 jr verlenging
Provincie Gelderland	Service en onderhoud Markt 23	1-jan-21	2,8	optie tot 2 jr verlenging
Gemeente Arnhem	Huur Stadskantoor incl service		586,7	jaarlijks opzegbaar
Gemeente Arnhem	gebouw gebonden diensten De Connectie		1.079,0	jaarlijks opzegbaar
REM	Implementatie en licenties Open Wave	1-jan-30	-	10 jarig contract vanaf 1 jan 2020. (totaal 602.000)
Totaal			**1.809,9**	

Diversen

- De openstaande verlofrechten (stuwmeer) zijn niet gekapitaliseerd. Dit is geen verplichting in het BBV.
- Dit geldt ook voor afspraken rond het generatiepact.

Gebeurtenissen na balansdatum

- Er lopen geen juridische claims tegen ODRA. Eveneens geen garantstellingen en borgstellingen.
- Er zijn geen andere relevante gebeurtenissen na balansdatum.

1 Ondertekening

Aldus vastgesteld in de vergadering van het Algemeen Bestuur van Omgevingsdienst Regio Arnhem van 9 april 2020,

De voorzitter,
De heer J. Maouche

De secretaris,
Dhr. R. Vlaander

Bijlage 1: Specificatie baten per partner

Toelichting:
In de begroting 2018 is geen zuiver onderscheid gemaakt tussen bouw en milieu. De programma's zijn begroot onder de taakvelden milieu, bouw, algemeen en b-b-v (bouw, bodem en vuurwerk). De facturering aan partners heeft plaatsgevonden vanuit de primaire splitsing in de taakvelden bouw en milieu (vanwege de verschillende financieringsafspraken op de taakvelden).

Bij de specificaties van de projecten zijn enkele negatieve bedragen opgenomen. Dit betreffen subsidies en/of financieringen uit andere bronnen, die in mindering zijn gebracht op de bijdrage die aan de partners is gevraagd.

Overzicht per klantgroep / overzicht per partner per programma en taakveld

Totaal alle klanten

Totaal klanten	**Realisatie 2018**				**Begroting 2019 (ab) naar taakveld b-m**					**Realisatie 2019**			
	Milieu	**Bouw**	**Materieel**	**Totaal**	**Milieu**	**Bouw**	**Materieel**	**Overig**	**Totaal**	**Milieu**	**Bouw**	**Materieel**	**Totaal**
- Vergunningen	1.128,5	2.940,8		4.069,3	1.310,5	3.253,2	-	-16,0	4.547,7	1.234,4	3.424,9	-	4.659,2
- Handhaving	4.039,0	2.849,3		6.888,3	3.998,9	2.577,4	-	-	6.576,2	4.750,9	3.154,8	-	7.905,7
- Advies	1.982,6	-		1.982,6	2.026,8	-	5,9	-	2.032,7	2.047,5	-	-	2.047,5
- Stelseltaken	-	-		-	151,7	-	-	-	151,7	126,6	-	-	126,6
- Algemeen & projecten	1.229,7	451,2		1.680,9	1.775,6	388,2	-	-21,5	2.142,2	1.329,0	635,2	-	1.964,2
- Onverdeeld (ivm fin. afspraken)				-		-	-	-	-	-	-	-	-
Totaal werkpakket	8.379,7	6.241,3	-	14.621,0	9.263,4	6.218,8	5,9	-37,6	15.450,5	9.488,3	7.214,9	-	16.703,2
Specificatie alg. & projecten													0,8
- doorbel. projectkosten (vink/piket/overig)		-	215,9	215,9	-	-	-	-	-	347,6	-	26,8	374,4
- rvmk	100,5			100,5	-	-	70,1	-	70,1	-	-	-	-
- orm	71,3	-		71,3	-	-	20,9	-	20,9	-	-	-	-
- Wabo / bur. Milieu meting	206,8	129,6		336,4	-	-	324,8	-	324,8	200,3	100,7		301,0
- subsidie GUOV	-138,6	-		-138,6	-	-	-	-	-	-	-		-
- balans boekingen (bsv en piket)		-		-	-	-	-	-	-	-	-	171,6	171,6
Totaal	**8.619,7**	**6.370,9**	**0,0**	**15.206,5**	**9.263,4**	**6.218,8**	**421,7**	**-37,6**	**15.866,3**	**10.036,2**	**7.315,6**	**198,4**	**17.551,1**

Totalen per klantgroep

Totaal partners	**Realisatie 2018**				**Begroting (ab) naar taakveld b-m**					**Realisatie 2019**			
	Milieu	**Bouw**	**Materieel**	**Totaal**	**Milieu**	**Bouw**	**Materieel**	**Overig**	**Totaal**	**Milieu**	**Bouw**	**Materieel**	**Totaal**
- Vergunningen	1.128,5	2.863,1	-	3.991,5	1.310,5	3.075,0	-	-16,0	4.369,5	1.204,5	3.312,2	29,5	**4.546,1**
- Handhaving	3.752,9	2.830,2	-	6.583,0	3.644,0	2.574,4	-	-	6.218,4	4.274,2	3.145,9	170,8	**7.590,9**
- Advies	1.735,3	-	-	1.735,3	1.761,8	-	-	-	1.761,8	1.795,5	-	35,1	**1.830,6**
- Stelseltaken	-	-	-	-	61,2	-	-	-	61,2	36,0	-	-	**36,0**
- Algemeen & projecten	1.186,6	451,2	-	1.637,8	1.634,1	384,2	-	-21,5	1.996,8	1.329,0	480,3	-	**1.809,4**
- Onverdeeld (ivm fin. afspraken)					-	-	-	-	-				
Totaal werkpakket	7.803,2	6.144,4	-	13.947,7	8.411,7	6.033,7	0,0	-37,6	14.407,8	8.639,2	6.938,4	235,5	15.813,1
Specificatie alg. & projecten													
- divers	-233,4			-233,4	-	-	-	-	-	96,6	-	277,8	374,4
- RVMK	97,3	0,0		97,3	-	-	70,1	-	70,1	-	-	-	0,0
- ORM	71,3	0,0		71,3	-	-	20,9	-	20,9	-	-	-	0,0
- Wabo	206,8	135,7		342,5	-	-	324,8	-	324,8	200,3	100,7	-	301,0
- subsidie GUOV	-138,6	0,0		-138,6	-	-	-	-	-	-	-	-	0,0
Totaal	**7.806,7**	**6.280,1**	**-**	**14.086,8**	**8.411,7**	**6.033,7**	**415,8**	**-37,6**	**14.823,6**	**8.936,1**	**7.039,1**	**513,3**	**16.488,5**

Totaal OD's	**Realisatie 2018**				**Begroting (ab) naar taakveld b-m**					**Realisatie 2018**			
	Milieu	**Bouw**	**Materieel**	**Totaal**	**Milieu**	**Bouw**	**Materieel**	**Overig**	**Totaal**	**Milieu**	**Bouw**	**Materieel**	**Totaal**
- Vergunningen	0,0	77,4	0,0	77,4	-	178,2	-	-	178,2	0,40	112,70	-	113,1
- Handhaving	255,2	19,1	0,0	274,3	311,5	2,9	-	-	314,4	268,64	8,94	-	277,6
- Advies	206,8	0,0	0,0	199,1	168,9	-	-	-	168,9	168,66	-	-	168,7
- Stelseltaken	0,0	0,0	0,0	0,0	90,5	-	-	-	90,5	90,51	-	-	90,5
- Algemeen & projecten	43,1	0,0	0,0	43,1	47,1	4,0	-	-	51,1	-	147,54	-	147,5
- Prov. Gelderland	12,5			12,5	-		-	-	-				
Totaal werkpakket	517,5	96,5	0,0	606,4	618,0	185,1	0,0	0,0	803,1	528,2	269,2	0,0	797,4
Specificatie alg. & projecten													
- divers	230,9			230,9					-	-	-	-	-
Totaal	**748,4**	**96,5**	**-**	**837,3**	**618,0**	**185,1**	**0,0**		**803,1**	**528,2**	**269,2**	**-**	**797,4**

Totaal Derden	**Realisatie 2018**				**Begroting (ab) naar taakveld b-m**					realisatie 2019			
	Milieu	**Bouw**	**Materieel**	**Totaal**	**Milieu**	**Bouw**	**Materieel**	**Overig**	**Totaal**	**Milieu**	**Bouw**	**Materieel**	**Totaal**
- Vergunningen	-	0,4		0,4	-	-	-	-	-	-	-	-	-
- Handhaving	30,9	-		30,9	43,3	-	-	-	43,3	37,19	-	-	37,2
- Advies	40,5	-		40,5	96,0	-	5,9	-	101,9	48,19	-	-	48,2
- Stelseltaken	-	-		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
- Algemeen & projecten	-	-		-	94,3	-	-	-	94,3	-	7,32	-	7,3
afronding/overig					-	-	-	-	-				
Totaal werkpakket	71,4	0,4	-	71,8	233,7	0,0	5,9	0,0	239,6	85,4	7,3	-	92,7
- rvmk	8,2			8,2					-	-	-	-	0,0
Totaal	**79,6**	**0,4**	**-**	**80,0**	**233,7**	**0,0**	**5,9**	**0,0**	**239,6**	**85,4**	**7,3**	**-**	**92,7**

Overzicht per partner

Arnhem	**Realisatie 2018**				**Begroting 2019 (ab) naar taakveld b-m**						**Realisatie 2019**			
	Milieu	**Bouw**	**Materieel**	**Totaal**	**Milieu**	**Bouw**	**Materieel**	**Overig**	**Totaal**		**Milieu**	**Bouw**	**Materieel**	**Totaal**
- Vergunningen	303,9	1.594,1		1.898,0	290,0	1.600,3		-16,0	1.874,3		371,4	1.927,9	6,8	2.306,1
- Handhaving	957,1	1.703,5		2.660,7	887,9	1.657,3			2.545,1		1.069,5	2.001,7	-	3.071,1
- Advies	301,0	0,0		301,0	227,1				227,1		271,3	-	-	271,3
- Stelseltaken	0,0	0,0		0,0	3,1				3,1		2,3	-	-	2,3
- Algemeen & projecten	212,9	76,6		289,5	345,0	68,1		-21,5	391,6		264,8	85,0	-	349,7
									-					
Totaal werkpakket	1.774,9	3.374,2	0,0	5.149,1	1.753,1	3.325,7	0,0	-37,6	5.041,2	v	1.979,3	4.014,5	6,8	6.000,6
Specificatie alg. & projecten														
- divers	-0,5			-0,5					-		54,48	-	3,99	58,5
- RVMK	35,8			35,8			25,8		25,8		-	-	-	-
- ORM	26,2			26,2			7,7		7,7		-	-	-	-
- Wabo		9,4		9,4			25,0		25,0		-	16,4	-	16,4
- subsidie GUOV *	-9,3			-9,3					-		-	-	-	-
Totaal	**1.827,1**	**3.383,6**	**0,0**	**5.210,8**	**1.753,1**	**3.325,7**	**58,5**	**-37,6**	**5.099,7**		**2.033,7**	**4.030,9**	**10,8**	**6.075,5**

* subsidie (in 2018 als teruggave geboekt)

* financiering uit balans BSV projecten

Doesburg	**Realisatie 2018**				**Begroting (ab) naar taakveld b-m**					**Realisatie 2019**			
	Milieu	**Bouw**	**Materieel**	**Totaal**	**Milieu**	**Bouw**	**Materieel**	**Overig**	**Totaal**	**Milieu**	**Bouw**	**Materieel**	**Totaal**
- Vergunningen	14,7	7,7		22,4	11,9				11,9	13,9	13,3	-	27,2
- Handhaving	48,5	4,6		53,1	61,9				61,9	58,4	1,6	-	59,9
- Advies	17,0	-		17,0	19,0				19,0	15,1	-	-	15,1
- Stelseltaken	-	-		-	0,4				0,4	0,3	-	-	0,3
- Algemeen & projecten	17,4	0,1	-	17,4	24,6				24,6	17,0	2,2	-	19,2
- Onverdeeld (ivm fin. afspraken)									-				
Totaal werkpakket	97,5	12,4	-	109,9	117,9	0,0	0,0	0,0	117,9	104,7	17,1	-	121,8
Specificatie alg. & projecten													
- divers	0,8			0,8					-	1,60	-	-0,00	1,6
- RVMK	2,6			2,6			1,9		1,9	-	-	-	-
- ORM	1,9			1,9			0,6		0,6	-	-	-	-
- Wabo		-		0,0					-	-	-	-	-
- subsidie GUOV	-3,2			-3,2					-	-	-	-	-
Totaal	**99,6**	**12,4**	**-**	**112,0**	**117,9**	**0,0**	**2,5**	**0,0**	**120,4**	**106,3**	**17,1**	**-0,0**	**123,4**

* subsidie (in 2018 als teruggave geboekt)

Duiven	Realisatie 2018				Begroting (ab) naar taakveld b-m					Realisatie 2019			
	Milieu	Bouw	Materieel	Totaal	Milieu	Bouw	Materieel	Overig	Totaal	Milieu	Bouw	Materieel	Totaal
- Vergunningen	32,8	2,1		34,9	35,3				35,3	34,50	0,71	-	35,2
- Handhaving	66,9	16,1		83,1	101,6	6,2			107,9	110,78	10,94	-	121,7
- Advies	66,9	-		66,9	25,8				25,8	53,73	-	-	53,7
- Stelseltaken					1,2				1,2	0,93	-	-	0,9
- Algemeen & projecten	32,7	0,2		33,0	42,7				42,7	32,51	2,23	-	34,7
									-				
Totaal werkpakket	199,3	18,5	-	217,8	206,7	6,2	0,0	0,0	212,9	232,5	13,9	-	246,3
Specificatie alg. & projecten													
- divers	0,6			0,6					-	3,83	-	0,40	4,2
- RVMK	5,9			5,9			4,3		4,3	-	-	-	-
- ORM	4,3			4,3			1,3		1,3	-	-	-	-
- Wabo		-		0,0					-	-	-	-	-
- subsidie GUOV	-37,3			-37,3					-	-	-	-	-
Totaal	**172,9**	**18,5**	**-**	**191,4**	**206,7**	**6,2**	**5,6**	**0,0**	**218,5**	**236,3**	**13,9**	**0,4**	**250,6**

* subsidie (in 2018 als teruggave geboekt)

Lingewaard	Realisatie 2018				Begroting (ab) naar taakveld b-m					Realisatie 2019			
	Milieu	Bouw	Materieel	Totaal	Milieu	Bouw	Materieel	Overig	Totaal	Milieu	Bouw	Materieel	Totaal
- Vergunningen	167,2	735,0		902,2	140,6	821,9			962,5	204,16	796,20	1,04	1.001,4
- Handhaving	392,6	543,8		936,4	466,5	514,2			980,7	435,44	592,95	-	1.028,4
- Advies	235,2	-		235,2	287,6				287,6	310,57	-	-	310,6
- Stelseltaken					3,1				3,1	1,42	-	-	1,4
- Algemeen & projecten	118,4	233,3		351,8	431,1	187,9			619,0	133,95	184,07	-	318,0
- Onverdeeld (ivm fin. afspraken)									-	-	-	-	
Totaal werkpakket	913,4	1.512,1	-	2.425,5	1.329,0	1.523,9	0,0	0,0	2.852,9	1.085,5	1.573,2	1,0	2.659,8
Specificatie alg. & projecten													
- divers*	-1,0			-1,0						7,03	-	14,25	21,3
- RVMK	10,7			10,7			7,7		7,7	-	-	-	-
- ORM	7,8			7,8			2,3		2,3	-	-	-	-
- Wabo		126,2		126,2			93,0		93,0	-	84,31	-	84,3
- subsidie GUOV	-17,3			-17,3					-	-	-	-	-
Totaal	**913,7**	**1.638,3**	**-**	**2.552,0**	**1.329,0**	**1.523,9**	**103,0**	**0,0**	**2.955,9**	**1.092,6**	**1.657,5**	**15,3**	**2.765,4**

* subsidie guov en eed (in 2018 als teruggave geboekt)

Overbetuwe	Realisatie 2018				Begroting (ab) naar taakveld b-m					Realisatie 2019			
	Milieu	Bouw	Materieel	Totaal	Milieu	Bouw	Materieel	Overig	Totaal	Milieu	Bouw	Materieel	Totaal
- Vergunningen	170,4	29,8		200,1	161,1	26,7			187,8	150,39	33,73	18,21	202,3
- Handhaving	407,6	22,3		429,8	479,9	12,5			492,3	513,02	15,93	-	528,9
- Advies	155,7	-		155,7	118,3				118,3	100,21	-	-	100,2
- Stelseltaken	-	-		-	2,6				2,6	0,89	-	-	0,9
- Algemeen & projecten	40,9	1,0		41,9	134,1				134,1	80,11	6,94	-	87,1
- Onverdeeld (ivm fin. afspraken)									-				
Totaal werkpakket	774,5	53,0	-	827,5	895,9	39,2	0,0	0,0	935,1	844,6	56,6	18,2	919,4
Specificatie alg. & projecten													
- divers	15,3			15,3						8,37	-	0,00	8,4
- RVMK	11,0			11,0			7,9		7,9	-	-	-	-
- ORM	8,0			8,0			2,3		2,3	-	-	-	-
- Wabo		-		0,0					-	-	-	-	-
- subsidie GUOV	-38,4			-38,4					-	-	-	-	-
Totaal	**770,4**	**53,0**	**-**	**823,4**	**895,9**	**39,2**	**10,2**	**0,0**	**945,3**	**853,0**	**56,6**	**18,2**	**927,8**

* subsidie (in 2018 als teruggave geboekt)

Renkum	Realisatie 2018				Begroting (ab) naar taakveld b-m					Realisatie 2019			
	Milieu	Bouw	Materieel	Totaal	Milieu	Bouw	Materieel	Overig	Totaal	Milieu	Bouw	Materieel	Totaal
- Vergunningen	53,6	441,3		494,9	56,9	549,6			606,4	54,64	488,08	0,19	542,9
- Handhaving	125,8	445,1		570,9	116,0	342,8			458,8	131,84	429,66	-	561,5
- Advies	31,5	-		31,5	35,5				35,5	30,06	-	-	30,1
- Stelseltaken	-	-		-	1,5				1,5	1,20	-	-	1,2
- Algemeen & projecten	65,3	124,2		189,5	117,1	128,2			245,4	65,10	163,93	-	229,0
- Onverdeeld (ivm fin. afspraken)									-				
Totaal werkpakket	276,2	1.010,6	-	1.286,8	326,9	1.020,7	0,0	0,0	1.347,6	282,9	1.081,7	0,2	1.364,7
Specificatie alg. & projecten													
- divers *	-0,2			-0,2						6,05	-	3,60	9,7
- RVMK	7,3			7,3			5,2		5,2	-	-	-	-
- ORM	5,3			5,3			1,6		1,6	-	-	-	-
- Wabo		-		0,0					-	-	-	-	-
- subsidie GUOV	-4,6			-4,6					-	-	-	-	-
Totaal	**284,0**	**1.010,6**	**-**	**1.294,6**	**326,9**	**1.020,7**	**6,8**	**0,0**	**1.354,4**	**288,9**	**1.081,7**	**3,8**	**1.374,4**

* subsidie guov en eed (in 2018 als teruggave geboekt)

Rheden	Realisatie 2018				Begroting (ab) naar taakveld b-m					Realisatie 2019			
	Milieu	Bouw	Materieel	Totaal	Milieu	Bouw	Materieel	Overig	Totaal	Milieu	Bouw	Materieel	Totaal
- Vergunningen	76,5	22,7		99,2	60,8	32,0			92,8	62,42	24,61	-	87,0
- Handhaving	249,0	47,1		296,1	245,2	22,9			268,1	260,94	51,65	-	312,6
- Advies	39,3	-		39,3	44,7				44,7	36,33	-	-	36,3
- Stelseltaken	-	-		-	2,1				2,1	0,45	-	-	0,4
- Algemeen & projecten	32,7	0,5		33,2	82,9				82,9	66,14	3,12	-	69,3
- Onverdeeld (ivm fin. afspraken)									-				
Totaal werkpakket	397,6	70,3	-	467,8	435,7	54,9	0,0	0,0	490,6	426,3	79,4	-	505,7
Specificatie alg. & projecten													
- divers / piket	1,1			1,1						6,69	-	32,81	39,5
- RVMK	10,2			10,2			7,3		7,3	-	-	-	-
- ORM	7,5			7,5			2,2		2,2	-	-	-	-
- Wabo		-		0,0					-	-	-	-	-
- subsidie GUOV	-10,7			-10,7					-	-	-	-	-
Totaal	**405,7**	**70,3**	**-**	**476,0**	**435,7**	**54,9**	**9,5**	**0,0**	**500,1**	**433,0**	**79,4**	**32,8**	**545,2**
* subsidie (in 2018 als teruggave geboekt)													

Rozendaal	Realisatie 2018				Begroting (ab) naar taakveld b-m					Realisatie 2019			
	Milieu	Bouw	Materieel	Totaal	Milieu	Bouw	Materieel	Overig	Totaal	Milieu	Bouw	Materieel	Totaal
- Vergunningen	4,8	-		4,8	4,5				4,5	3,94	-	-	3,9
- Handhaving	0,6	6,8		7,4	8,6	2,1			10,8	9,31	2,47	-	11,8
- Advies	3,8	-		3,8	1,2				1,2	4,76	-	-	4,8
- Stelseltaken	-	-		-					-	-	-	-	-
- Algemeen & projecten	12,7	-	-	12,7	10,6				10,6	9,29	0,89	-	10,2
- Onverdeeld (ivm fin. afspraken)									-				
Totaal werkpakket	21,9	6,8	-	28,7	24,8	2,1	0,0	0,0	27,0	27,3	3,4	-	30,7
Specificatie alg. & projecten													
- divers	0,1			0,1						0,38	-	-0,00	0,4
- RVMK	0,3			0,3			0,3		0,3	-	-	-	-
- ORM	0,3			0,3			0,1		0,1	-	-	-	-
- Wabo		-		0,0					-	-	-	-	-
- subsidie GUOV	-1,3			-1,3					-	-	-	-	-
Totaal	**21,3**	**6,8**	**-**	**28,1**	**24,8**	**2,1**	**0,4**	**0,0**	**27,4**	**27,7**	**3,4**	**-0,0**	**31,0**
* subsidie (in 2018 als teruggave geboekt)													

Westervoort	Realisatie 2018				Begroting (ab) naar taakveld b-m					Realisatie 2019			
	Milieu	Bouw	Materieel	Totaal	Milieu	Bouw	Materieel	Overig	Totaal	Milieu	Bouw	Materieel	Totaal
- Vergunningen	5,5	-		5,5	7,3				7,3	9,61	0,36	-	10,0
- Handhaving	26,0	2,7		28,7	34,0	1,2			35,2	24,66	2,11	-	26,8
- Advies	9,7	-		9,7	14,9				14,9	21,73	-	-	21,7
- Stelseltaken	-	-		-	0,4				0,4	0,40	-	-	0,4
- Algemeen & projecten	13,2	-		13,2	20,5				20,5	17,73	2,23	-	20,0
- Onverdeeld (ivm fin. afspraken)									-				
Totaal werkpakket	54,5	2,7	-	57,2	77,1	1,2		0,0	78,4	74,1	4,7	-	78,8
Specificatie alg. & projecten													
- divers	-0,2			-0,2						1,87	-	-1,29	0,6
- RVMK	3,5			3,5			2,5		2,5	-	-	-	-
- ORM	2,6			2,6			0,7		0,7	-	-	-	-
- Wabo		-		0,0					-	-	-	-	-
- subsidie GUOV	-2,7			-2,7					-	-	-	-	-
Totaal	**57,7**	**2,7**	**-**	**60,4**	**77,1**	**1,2**		**0,0**	**81,6**	**76,0**	**4,7**	**-1,3**	**79,4**

* subsidie guov en eed (in 2018 als teruggave geboekt)

Zevenaar	Realisatie 2018				Begroting (ab) naar taakveld b-m					Realisatie 2019			
	Milieu	Bouw	Materieel	Totaal	Milieu	Bouw	Materieel	Overig	Totaal	Milieu	Bouw	Materieel	Totaal
- Vergunningen	153,3	18,0		171,3	136,9	44,5			181,4	157,27	25,99	3,25	186,5
- Handhaving	319,9	22,9		342,8	331,8	10,6			342,4	410,27	27,25	-	437,5
- Advies	91,6	-		91,6	84,1				84,1	124,24	-	-	124,2
- Stelseltaken	-	-		-	3,5				3,5	0,93	-	-	0,9
- Algemeen & projecten	46,8	1,2		48,0	84,3				84,3	54,39	2,23	-	56,6
- Onverdeeld (ivm fin. afspraken)									-				
Totaal werkpakket	611,6	42,0	-	653,7	640,5	55,1	0,0	0,0	695,6	747,1	55,5	3,2	805,8
Specificatie alg. & projecten													
- divers	20,7			20,7						6,33	-	0,19	6,5
- RVMK	10,0			10,0			7,2		7,2	-	-	-	-
- ORM	7,4			7,4			2,1		2,1	-	-	-	-
- Wabo		-		0,0					-	-	-	-	-
- subsidie GUOV	-13,8			-13,8					-	-	-	-	-
Totaal	**635,9**	**42,0**	**-**	**677,9**	**640,5**	**55,1**	**9,3**	**0,0**	**704,9**	**753,4**	**55,5**	**3,4**	**812,3**

* subsidie (in 2018 als teruggave geboekt)

Provincie Gelderland	Realisatie 2018				Begroting (ab) naar taakveld b-m					Realisatie 2019			
	Milieu	Bouw	Materieel	Totaal	Milieu	Bouw	Materieel	Overig	Totaal	Milieu	Bouw	Materieel	Totaal
- Vergunningen	145,6	12,5		158,1	405,3				405,3	142,16	1,34	-	143,5
- Handhaving	1.042,2	15,2		1.057,4	910,6	4,6			915,2	1.250,09	9,70	170,85	1.430,6
- Advies	783,8	-		783,8	903,7				903,7	827,42	-	35,14	862,6
- Stelseltaken	-	-		-	43,3				43,3	27,23	-	-	27,2
- Algemeen & projecten	593,4	14,2		607,5	341,3				341,3	588,07	27,52	-	615,6
- Meet en Advies									-				
Totaal werkpakket	2.564,9	41,9	-	2.606,8	2.604,0	4,6	0,0	0,0	2.608,7	2.835,0	38,6	206,0	3.079,5
Specificatie alg. & projecten													
- divers / voornamelijk vink	-216,1			-216,1						-	-	223,86	223,9
- RVMK	-			0,0					-	-	-	-	-
- ORM	-			0,0					-	-	-	-	-
- Wabo	206,8	-		206,8			206,8		206,8	200,28	-	-	200,3
- subsidie GUOV	-			0,0					-	-	-	-	-
Totaal	**2.555,6**	**41,9**	**-**	**2.597,5**	**2.604,0**	**4,6**	**206,8**	**0,0**	**2.815,5**	**3.035,3**	**38,6**	**429,8**	**3.503,7**

* voornamelijk afrek. Vink (met Oddv)

Bijlage 2: Organogram per 31 december 2019

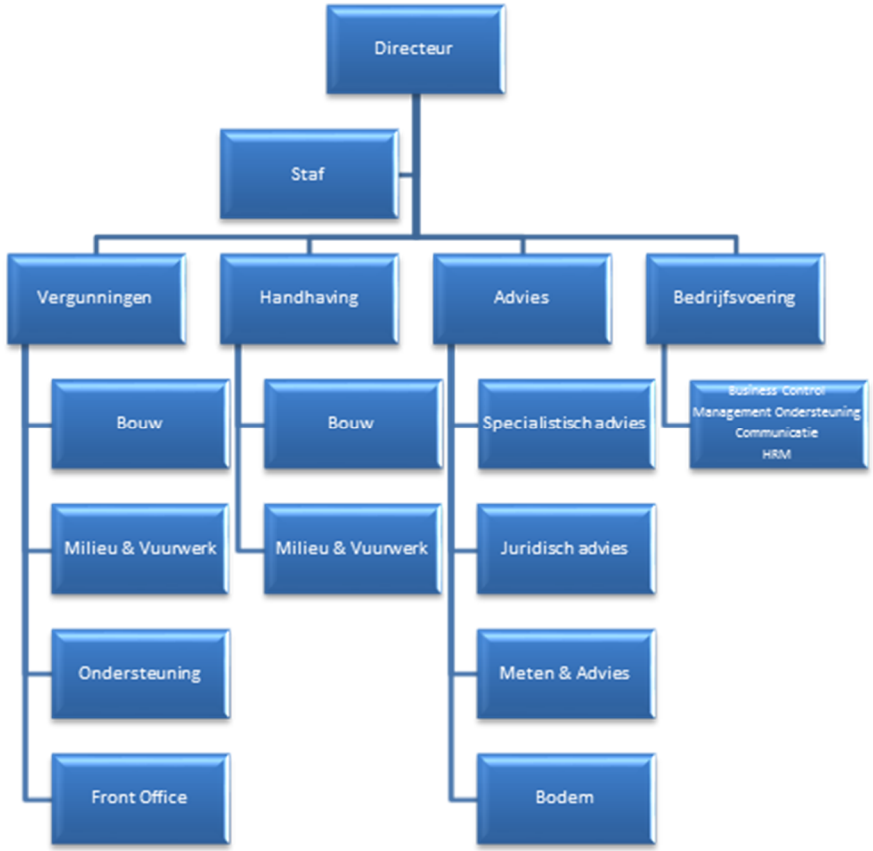

NB: de afdelingen Functioneel beheer en Administratief servicepunt behoorden in 2019 formeel bij de afdeling bedrijfsvoering. In de praktijk worden deze aangestuurd vanuit de afdeling Vergunningen, zoals opgenomen in het organogram.

Bijlage 3: VTH Dashboard

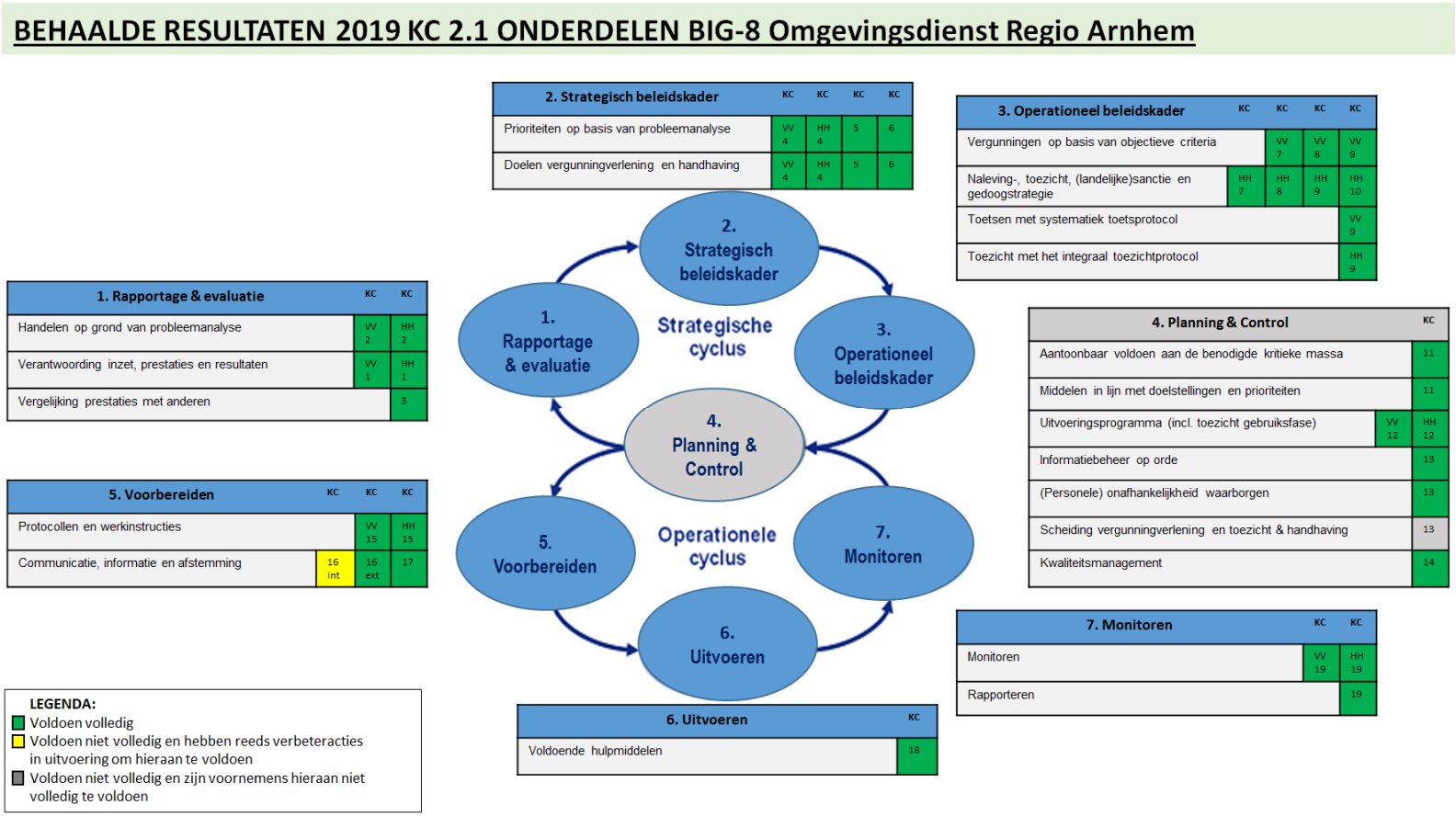

Toelichting

ODRA is goed op weg om volledig robuust te zijn op de VTH Kwaliteitscriteria. Voor wat betreft de procescriteria scoren we groen op 17 van de 19 gebieden. Op het gebied van rapportage en evaluatie, maar ook kwaliteitsmanagement en monitoring zijn er verbeterinitiatieven gestart in 2019.

Bijlage 4: Controleverklaring

deJong&Laan

Accountants
Belastingadviseurs

adres Pascalweg 2
6662 NX Elst (Gld.)
telefoon 0481-463534
e-mail elst@jonglaan.nl
internet www.jonglaan.nl

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: het Algemeen Bestuur van de gemeenschappelijke regeling Omgevingsdienst Regio Arnhem

A. Verklaring over de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening 2019

Ons oordeel

Wij hebben de in de jaarstukken 2019, op pagina 32 tot en met 49, opgenomen jaarrekening 2019 van de gemeenschappelijke regeling Omgevingsdienst Regio Arnhem gecontroleerd.

Naar ons oordeel:

- geeft de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening 2019 een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van zowel de baten en lasten over 2019 als van de activa en passiva van de gemeenschappelijke regeling Omgevingsdienst Regio Arnhem per 31 december 2019 in overeenstemming met het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) en de bepalingen van en krachtens de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT).
- zijn de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2019 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen, in overeenstemming met de begroting en met de relevante wet- en regelgeving, zoals opgenomen in het normenkader.

De jaarrekening bestaat uit*:*

1 de balans per 31 december 2019;
2 het overzicht van baten en lasten over 2019;
3 de toelichtingen met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen; en
4 de SiSa-verantwoording inzake het project geluidsanering verkeerslawaai.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden, het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado), het door het algemeen bestuur vastgestelde Controleprotocol en het Controleprotocol WNT 2019 vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van de gemeenschappelijke regeling Omgevingsdienst Regio Arnhem zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Naleving anticumulatiebepaling WNT niet gecontroleerd

In overeenstemming met het Controleprotocol WNT 2019 hebben wij de anticumulatiebepaling, bedoeld in artikel 1.6a WNT en artikel 5, lid 1, sub j Uitvoeringsregeling WNT, niet gecontroleerd. Dit betekent dat wij niet hebben gecontroleerd of er wel of niet sprake is van een normoverschrijding door een leidinggevende topfunctionaris vanwege eventuele dienstbetrekkingen als leidinggevende topfunctionaris bij andere WNT-plichtige instellingen, alsmede of de in dit kader vereiste toelichting juist en volledig is.

De Jong & Laan Accountants B.V., gevestigd te Almelo, KvK 06054458. Op al onze diensten en werkzaamheden zijn onze algemene voorwaarden van toepassing. Deze algemene voorwaarden zijn gedeponeerd bij de KvK Oost Nederland te Enschede onder nr. 08153431, zijn in te zien op www.jonglaan.nl, en worden op verzoek kosteloos toegezonden.

SRA GGi INDEPENDENT MEMBER

deJong&Laan

Materialiteit
De bij onze controle toegepaste goedkeuringstolerantie bedraagt voor fouten 1% en voor onzekerheden 3% van de totale lasten inclusief toevoegingen aan reserves. Op basis van artikel 2, lid 7 Bado is deze goedkeuringstolerantie door het algemeen bestuur vastgesteld. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn. Daarbij zijn voor de controle van de in de jaarrekening opgenomen WNT-informatie de toleranties gehanteerd zoals vastgelegd in het Controleprotocol WNT.

B. Verklaring over de in de jaarstukken opgenomen andere informatie
Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvatten de jaarstukken het jaarverslag, bestaande uit de programmaverantwoording en de paragrafen.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:
- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat
- alle informatie bevat die op grond van het in Nederland geldende Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten volgens de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het dagelijks bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het jaarverslag in overeenstemming met het BBV.

C. Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het dagelijks bestuur voor de jaarrekening
Het dagelijks bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met het BBV en de bepaling van en krachtens de WNT.

Deze verantwoordelijkheid houdt onder meer in dat de jaarrekening zowel de baten en lasten als de activa en passiva getrouw dient weer te geven en dat de in de jaarrekening verantwoorde baten, lasten en balansmutaties rechtmatig tot stand zijn gekomen. Rechtmatige totstandkoming betekent in overeenstemming met de begroting en met de relevante wet- en regelgeving, zoals opgenomen in het normenkader.

Het dagelijks bestuur is tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing als het noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de rechtmatige totstandkoming van baten, lasten en balansmutaties mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het dagelijks bestuur afwegen of de Gemeenschappelijk Regeling in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het dagelijks bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het dagelijks bestuur het voornemen heeft om de Gemeenschappelijk Regeling te liquideren of de activiteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is.

Het dagelijks bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de Gemeenschappelijk Regeling haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

deJong&Laan

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, het Bado, het controleprotocol vastgesteld door het algemeen bestuur, het controleprotocol WNT 2019, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de gemeenschappelijke regeling;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, de gebruikte rechtmatigheidscriteria en van de redelijkheid van de door het dagelijks bestuur gemaakte schattingen;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening de onderliggende transacties en gebeurtenissen zonder materiële afwijkingen weergeeft.

Wij communiceren met het algemeen bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Elst, 6 april 2020

De Jong & Laan Accountants B.V.

Origineel getekend door N.C. van der Wolf MSc RA

Aan de Raden en Staten van de deelnemende partners
van de Gemeenschappelijke Regeling ODRA

Datum : 10 april 2020
Uw kenmerk :
Ons kenmerk : 20200409.01

Onderwerp : Begroting Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA) 2021

Bijlagen: begroting 2021

Geachte dames en heren,

Met deze brief bieden wij u de begroting 2021 van de ODRA aan.

De begroting 2021 is in de schriftelijke vergadering van het Algemeen Bestuur ODRA van 9 april 2020 behandeld. Het Algemeen bestuur heeft de begroting vastgesteld en besloten deze aan te bieden aan de Raden en Staten van de partners met het verzoek om hier kennis van te nemen en indien van toepassing, zienswijzen op in te dienen.

Totstandkoming begroting 2021
2021 was de geplande invoeringsdatum van de omgevingswet, daarnaast worden de WKB (wet private kwaliteitsborging) ingevoerd en vindt er een overheveling plaats van het bevoegd gezag voor bodemtaken van de provincie naar gemeenten. Die drie wijzigingen hebben grote impact op de begroting van ODRA.
Zoals u in de begroting kunt lezen is het op dit moment moeilijk om deze ontwikkelingen te kwantificeren en te vertalen in veranderende kosten voor de aangesloten partners. In de begroting is er voor gekozen om deze veranderingen in kwalitatieve zin te beschrijven en als risico te kwantificeren. De begroting is gebaseerd op alle reguliere ontwikkelingen die wel zijn te berekenen.

Afgelopen week is door het kabinet besloten dat de omgevingswet wordt uitgesteld. Wat de corona crisis verder voor gevolgen heeft voor de begroting in 2021 is moeilijk te voorspellen. De hierboven beschreven ontwikkelingen worden in ieder geval vertraagd, waardoor de beschreven risico’s zich later (t.b.v. begroting 2022) manifesteren.

ODRA presenteert u een sluitende begroting. De begroting 2021 is gebaseerd op concept werkpakketten met alle partners. In januari en februari dit jaar zijn hierover uitgebreide gesprekken met de ambtelijke organisatie over gevoerd.

Eusebiusbuitensingel 53 • Postbus 9200 • 6800 HA Arnhem
Telefoon 026 - 3771600 • info@odra.nl

Het bestuur van ODRA heeft op 20 februari (AB), 26 maart (DB) en 9 april (AB) over respectievelijk de uitgangspunten en deze begroting gesproken.

Een aantal partners heeft nadrukkelijk bij ODRA aangegeven dat zij in financieel zwaar weer zitten, en dat haar weerslag heeft op de kosten voor ODRA (bezuinigingsdoelstelling).
ODRA heeft dit signaal breed opgevat. Er zijn twee aspecten in de begroting waar dit nadrukkelijk naar voren komt.
In het hoofdstuk "meerjarenbegroting" is aangegeven dat ODRA werkt aan verlaging van de overheadkosten, met name op het gebied van ICT en Huisvesting. Bezuinigingen zijn alleen in meerjarig perspectief te plaatsen; er zijn plannen in ontwikkeling voor andere huisvesting en ict-architectuur. Dit heeft echter een doorlooptijd van enkele jaren.
Daarnaast de indexering: ODRA is in staat gebleken (zie ook jaarrekening 2019) om de kosten van de CAO (3,5% structureel) op te vangen binnen de bestaande budgetten. ODRA stelt voor de begroting 2021 een indexering van 1% voor op het tarief (van € 91 naar € 92 per uur gemiddeld). NB de CPB-index bedraagt 2,24% gemiddeld.

Procedure
Uw Raad cq Staten kan/kunnen zienswijzen indienen op de begroting.
Deze zienswijze stuurt u aan het Dagelijks Bestuur van ODRA die de begroting met de ingediende zienswijzen agendeert voor het Algemeen bestuur die de (aangepaste) begroting vaststelt.

ODRA moet de vastgestelde begroting voor 1 augustus 2021 aan het ministerie van BZK sturen. Met de regisseurs van de partners is het tijdspad verder afgestemd.

Met vriendelijke groet,

Ruben Vlaander
Directeur ODRA

Aan de Raden en Staten van de deelnemende partners
van de Gemeenschappelijke Regeling ODRA

Datum	: 10 april 2020
Uw kenmerk	:
Ons kenmerk	: 20200409.02
Contactpersoon	: Fred Mossink
Telefoonnummer	: 026-3771690

Onderwerp : Jaarstukken Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA) 2019,

Bijlagen: Jaarstukken 2019

Geachte dames en heren,

Met deze brief bieden wij u de jaarstukken 2019 van ODRA aan.
ODRA legt hiermee verantwoording af over het gevoerde beleid, bedrijfsvoering en de financiële positie van ODRA. Conform artikel 29 van de Gemeenschappelijke Regeling moet de jaarrekening voor 1 juli 2020 worden vastgesteld.
Odra heeft het boekjaar 2019 afgesloten met een exploitatie tekort van € 8.518, zijnde 0,05% van de omzet (€ 17,5 miljoen)

De concept jaarrekening is in maart aangeboden aan de accountant van ODRA, De Jong en Laan. Er is een goedkeurende verklaring afgegeven. Uit de controle zijn geen onrechtmatigheden naar voren gekomen.
De jaarstukken zijn 9 april 2020 via een schriftelijke procedure in het Algemeen Bestuur van ODRA behandeld.

Het AB heeft in deze schriftelijke vergadering de volgende besluiten genomen:

- Akkoord gegaan met de jaarverslag/jaarrekening van ODRA 2019
- Akkoord gegaan met het onttrekken € 8.518 uit de algemene reserve, ter dekking van het exploitatie resultaat 2019.
- Akkoord te gaan met overhevelen van de bestemmingsreserve 'rvmk' naar de algemene reserve.
- Besloten de jaarrekening / jaarverslag 2019 te versturen naar de Raden en Staten van de Partners.

Conform artikel 29 lid 2 van de gemeenschappelijke regeling ODRA stellen wij u in de gelegenheid kennis te nemen van de stukken en om desgewenst zienswijzen in te dienen.
Eventuele zienswijzen op de jaarstukken stuurt u aan het ministerie van BZK.
De jaarstukken worden voor 15 juli 2019 verstuurd aan het ministerie van Binnenlandse zaken.

Met vriendelijke groet,

Ruben Vlaander
Directeur ODRA

GEMEENTE Arnhem

Besluit van 17 juni 2020

Zaaknummer 460451

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 21 april 2020, nummer: 460451;

gelet op artikel 108 van de Gemeentewet;

besluit:

De beleidsaanpassingen in het Regionaal Programma Werklocaties vast te stellen door:
a) de toetsingskaders voor bedrijfskavels voor XXL logistiek vast te stellen, inclusief de randvoorwaarden voor de vestiging van de zgn. witte raaf;
b) te stoppen met de schrapopgave van bedrijventerreinen;
c) het Regionaal Programma Werklocaties te herzien in 2020;

De griffier, De voorzitter,

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	17 juni 2020
Ter bespreking van	Monitoring RPW Arnhem-Nijmegen
Motie van	Partij voor de Dieren
Titel motie	Eerst democratische waarborgen, dan witte raven
Nummer Zaaknummer	**20M93** 460451

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:

- De komst van zg. "witte raven" in de sector XXL-logistiek niet is mee-geraamd in de ruimtebehoefte voor bedrijven;
- Dat hier een apart toetsingskader voor wordt voorgesteld, gebruik makend van de provinciale omgevingsverordening waarbij Gedeputeerde Staten beslissingsbevoegd is;
- De verstedelijkingsdruk in de Regio Arnhem-Nijmegen zeer hoog is en er een veelheid aan ruimteclaims voorzienbaar is voor woningbouw, energie, voedselproductie en klimaatadaptatie;
- Het bewaren van open landschappen en groene ruimte en het ontwikkelen van natuur in en om de stad van levensbelang zijn;

Overwegende dat:

- De meerwaarde van grootschalige logistieke bedrijven in het licht hiervan als beperkt gezien moet worden en van minder belang dan de andere ruimtevragers
- De democratische controle op de komst van zeer grote, bovenregionaal opererende bedrijven niet goed is geregeld;
- Deze controle gezien de organisatie van de Regio, bij Provinciale Staten moet liggen;

Spreekt uit:

- Dat de uitbreiding van het areaal voor XXL-logistiek bovenop de raming ongewenst is;

Verzoekt het college:

- Er bij de regiopartners voor te pleiten voor om het toetsingskader voor "witte raven" te herzien, zodat vestiging van deze bedrijven alleen mag leiden tot extra ruimtebeslag als dat via een provinciaal inpassingsplan democratisch is vastgelegd.

VERWORPEN

en gaat over tot de orde van de dag.

Leo de Groot, Partij voor de Dieren

VERWORPEN

Voor 10

Tegen 28

Motie "Eerst democratische waarborgen, dan witte raven" (20M93)

GROENLINKS	0	6
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	0	1
Wiggers		

ChristenUnie	0	2
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	0	6
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	0	2
van Dillen		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	0	2
Usta		
Aydemir		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Venhoek		
van Ommen		
van Iperen		

Arnhem Centraal	0	3
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Eliëns		

PvdA	0	4
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

PARTIJ VOOR DE VRIJHEID	0	2
Verheij		
Sanders		

Totaal 38

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	17 juni 2020
Ter bespreking van	Monitoring RPW Arnhem Nijmegen
Motie van	Leo de Groot - Partij voor de Dieren
Titel motie	Nieuwe concepten voor zuinig ruimtegebruik
Nummer Zaaknummer	**20M94** 460451

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat

- De verstedelijkingsdruk in de Regio Arnhem-Nijmegen zeer hoog is en er naast hectares voor bedrijvigheid een veelheid aan ruimteclaims voorzienbaar is voor woningbouw, energie, lokale voedselproductie en klimaatadaptatie;
- Het bewaren van open landschappen en groene ruimte en het ontwikkelen van natuur in en om de stad van levensbelang zijn;
- Zuinig ruimtegebruik daarom een essentiële opgave is en blijft;
-

Overwegende dat

- Het voor ondernemers van belang is dat hun vastgoed flexibel, waardevast en tot op zekere hoogte uitbreidbaar is;
- Een flink deel van de bedrijventerreinen nog altijd traditioneel is ingevuld, als uitkomst van deze belangen, maar dat dat niet als wetmatigheid gezien moet worden;
- Er daarom een ruimtelijke, bouwtechnische en bedrijfskundige ontwerpopgave ligt om het ruimtebeslag voor bedrijventerreinen zo klein mogelijk te houden binnen de randvoorwaarden voor circulaire en klimaatneutrale bedrijfsprocessen;
- Daarbij voortgebouwd kan worden op bestaande initiatieven;

Verzoekt het college,

- Met voortvarendheid te werken aan concepten en innovaties die leiden tot extra zuinig ruimtegebruik voor alle soorten bedrijvigheid, zowel in nieuwe als te herstructureren werklocaties;
- Hierbij ruimtelijk ontwerpers, bedrijfsleven en regiopartners actief te betrekken.
- Onze Raad periodiek te informeren over de voortgang, mogelijke programma's en resultaten;
-

en gaat over tot de orde van de dag

Leo de Groot, Partij voor de Dieren

AANGENOMEN

Voor 25

Tegen 13

Motie "Nieuwe concepten voor zuinig ruimtegebruik" (20M94)

GROENLINKS	6	0
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	0	6
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	0	2
van Dillen		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Usta		
Aydemir		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Venhoek		
van Ommen		
van Iperen		

Arnhem Centraal	0	3
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeentelijke Afdeling Arnhem	2	0
de Groot		
Eliëns		

PvdA	4	0
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

Partij voor de Vrijheid	0	2
Verheij		
Sanders		

Totaal 38

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	17 juni 2020
Ter bespreking van	Monitoring RPW Arnhem-Nijmegen
Motie van	Leo de Groot - Partij voor de Dieren
Titel motie	Circulaire en klimaatneutrale bedrijfsprocessen, dat spreekt toch vanzelf
Nummer Zaaknummer	**20M95** 460451

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat

- Er in het Toetsingskader voor XXL terreinen een goede aanzet staat voor het stimuleren van circulariteit en duurzaamheid van bedrijfsgebouwen en bedrijfsprocessen;
- De binnenlands berekende circulariteit van Nederland op ongeveer 24% staat (Circularity Gap Report 2020);
- De im- en export naar en vanuit Nederland slechts enkele procenten circulair is (resp. 1,2 en 2,7%, Circularity Gap Report 2020)
- Als de wereldbevolking het Nederlandse grondstoffengebruik zou hebben, dit nog altijd bijna drie aardes zou vergen (Informatie Earth Overshoot Day)

Overwegende dat

- Circulaire en klimaatneutrale bouw en bedrijfsprocessen bij vestiging en uitbreiding van bedrijven in élke sector, de standaard moeten worden;
- Dit dan ook uitgangspunt moet zijn van de ontwikkeling en herstructurering van alle soorten bedrijventerreinen in de regio, niet alleen XXL;
- Vanwege de grote urgentie voor het klimaat en de planetaire grenzen, van vrijblijvendheid geen sprake meer kan zijn;

Verzoekt het college,

- Te streven naar stevige regionale ambities en bindende afspraken op het gebied van circulaire en klimaatneutrale bedrijventerreinen en bedrijfsprocessen, door middel van bijvoorbeeld private overeenkomsten met het bedrijfsleven;
- Te zorgen voor een stok achter de deur in de vorm van regelgeving zoals bijvoorbeeld vestigingsvoorwaarden in de Gemeente;

.

VERWORPEN

20mg5/P2

en gaat over tot de orde van de dag.

Leo de Groot, Partij voor de Dieren

VERWORPEN

Voor	**10**
Tegen	**28**

Motie "Circulaire en klimaatneutrale bedrijfsprocessen, dat spreekt toch vanzelf" (20M95)

GROENLINKS	0	6
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	0	1
Wiggers		

ChristenUnie	0	2
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	0	6
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	0	2
van Dillen		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	0	2
Usta		
Aydemir		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Venhoek		
van Ommen		
van Iperen		

Arnhem Centraal	0	3
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Eliëns		

PvdA	0	4
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

Partij voor de Vrijheid	0	2
Verheij		
Sanders		

Totaal	**38**

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	17 juni 2020
Ter bespreking van	Monitoring RPW Regio Arnhem-Nijmegen 2019
Motie van	Giovanni Visser - PvdA Tulay Gemici - GroenLinks Daniël Becker - ChristenUnie Leo de Groot - Partij voor de Dieren Talip Aydemir - DENK Verenigd Arnhem René Kraaijenbrink - Arnhem Centraal
Titel motie	Maatschappelijk verantwoord regionaal ondernemen
Nummer Zaaknummer	**20M96** 460451

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat
- de aanpassingen in het Regionaal Programma Werklocaties (RPW) gericht zijn op de gehele regio Arnhem-Nijmegen
- de stuurgroep Versterking Regionale Samenwerking Arnhem heeft uitgesproken in te zetten op de profilering van onze regio als groene, inclusieve en circulaire metropoolregio
- het RPW bijzondere aandacht schenkt aan zogenaamde Witte Raven en XXL-locaties, maar ook een toenemende focus noemt op duurzaamheid en circulaire economie
- voor de XXL-locaties alleen vereisten zijn opgenomen en niet-bindende aandachtspunten
- naast de ruimtelijke randvoorwaarden alleen voorwaarden zijn opgenomen op het gebied van duurzaamheid en toegevoegde waarde voor de regio

Overwegende dat
- Arnhem als een van de grotere gemeenten binnen de regio verder moet kijken dan het Arnhemse belang
- economische ontwikkelingen buiten Arnhem werkgelegenheid kan opleveren voor Arnhemmers
- de regio unieke kansen biedt aan witte raven en XXL-locaties, maar geen bijdrage aan de regionale samenleving terugvraagt in de vorm van een maatschappelijke visie op hun vestiging op een specifieke locatie
- schaalvergroting niet ten koste mag gaan van maatschappelijke doelstellingen op het gebied van bijvoorbeeld goed werk en een duurzame leefomgeving

AANGENOMEN

20 mgb/P.2

- de arbeidsomstandigheden bij distributiecentra en andere XXL-locaties niet altijd in orde zijn - voor duurzaamheidsdoelstellingen reeds de BREEAM-certificering wordt gehanteerd in de randvoorwaarden XXL-locaties
Verzoekt het college - Binnen het Intergemeentelijk Overleg Werklocaties ter advisering van het portefeuillehoudersoverleg Economie te pleiten voor het opnemen van een visie op verantwoord maatschappelijk ondernemen op basis van de OESO-richtlijnen[1] als randvoorwaarde voor XXL-locaties.
en gaat over tot de orde van de dag Giovanni Visser - PvdA Tulay Gemici - GroenLinks Daniël Becker - ChristenUnie Leo de Groot - Partij voor de Dieren Talip Aydemir - DENK Verenigd Arnhem René Kraaijenbrink - Arnhem Centraal

AANGENOMEN

[1] https://www.oesorichtlijnen.nl/oeso-richtlijnen/a/algemene-informatie-oeso-richtlijnen

Voor	**30**
Tegen	**8**

Motie "Maatschappelijk verantwoord regionaal ondernemen" (20M96)

GROENLINKS	6	0
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	0	6
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	2	0
van Dillen		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Usta		
Aydemir		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Venhoek		
van Ommen		
van Iperen		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Eliëns		

PvdA	4	0
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

Partij voor de Vrijheid	0	2
Verheij		
Sanders		

Totaal	**38**

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	17 juni 2020
Ter bespreking van	Monitoring RPW Regio Arnhem-Nijmegen 2019
Motie van	Tulay Gemici - GroenLinks Giovanni Visser - PvdA René Kraaijenbrink - Arnhem Centraal
Titel motie	Maximaal behalen van de duurzaamheidsdoelstellingen regionale samenwerking
Nummer Zaaknummer	**20M97** 460451

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat
-de aanpassingen in het Regionaal Programma Werklocaties (RPW) gericht zijn op de gehele regio Arnhem-Nijmegen
-de aanpassingen in dit herziene RPW gericht de visie van Groene Metropoolregio Arnhem Nijmegen en duurzaamheidsambities van de provincie implementeert om de snelle ontwikkeling van ons leefklimaat, open ruimte en natuur beheersbaar te houden
- de duurzaamheidsambitie een belangrijk onderdeel is in de visie van de regio Arnhem Nijmegen en de provincie waarbij expliciet wordt ingegaan op klimaatadaptie, energie, circulariteit en biodiversiteit
-biodiversiteit veel aandacht krijgt in de duurzaamheidsambities omdat het verlies aan biodiversiteit een even grote bedreiging en uitdaging is als de klimaatproblematiek
-de randvoorwaarden expliciet ingaan op klimaatadaptie, energie en circulariteit maar biodiversiteit buitenwege laten

Overwegende dat
- Arnhem als een van de grotere gemeenten binnen de regio invloed moet hebben op het stedelijk netwerk waar Arnhem deel van uitmaakt en waar de inwoners van profiteren
- de duurzaamheidsambitie “Een groene metropoolregio van internationale betekenis te worden als dé circulaire topregio van Nederland en Europa” van de stuurgroep Versterking Regionale Samenwerking Arnhem Nijmegen niet compleet is zonder biodiversiteit in de randvoorwaarden voor XXL-logistiek
- potentiële XXL-locaties en witte raven een zo compleet mogelijk toetsingskader van de duurzaamheidsdoelstellingen geboden moeten krijgen

AANGENOMEN

Verzoekt het college

- bij de provincie en het Intergemeentelijk Overleg Werklocaties ter advisering van het portefeuillehoudersoverleg Economie ook te pleiten voor biodiversiteit als subthema onder de randvoorwaarde duurzaamheid voor XXL-logistiek

en gaat over tot de orde van de dag

Tulay Gemici - GroenLinks
Giovanni Visser - PvdA
René Kraaijenbrink - Arnhem Centraal

AANGENOMEN

Voor 26

Tegen 12

Motie "Maximaal behalen van de duurzaamheidsdoelstellingen regionale samenwerking" (20M97)

GROENLINKS	6	0
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	0	1
Wiggers		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	0	6
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	2	0
van Dillen		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Usta		
Aydemir		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Venhoek		
van Ommen		
van Iperen		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Eliëns		

PvdA	4	0
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

SP	0	3
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

Partij voor de Vrijheid	0	2
Verheij		
Sanders		

Totaal 38

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	17 juni 2020
Ter bespreking van	Monitoring RPW regio Arnhem-Nijmegen 2019
Motie van	Tulay Gemici - GroenLinks Muriël Simonis - GroenLinks Giovanni Visser - PvdA
Titel motie	Schaarse ruimte benutten voor zonne-energie
Nummer Zaaknummer	**20M100** 460451

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:
- De regio Arnhem-Nijmegen zowel grote duurzaamheidsdoelstellingen als duurzaamheidsambities heeft;
- De regio met de RES (Regionale Energie Strategie) grote noodzakelijke stappen zet om de energie voorzieningen van de regio te verduurzamen, waaronder zonnevelden in het groen;
- Er in de monitoring RPW regio Arnhem-Nijmegen vooral gestreefd wordt naar het verduurzamen van de bedrijven, zowel in bouw als bedrijfsvoering;
- De BREEAM-certificering het opwekken van zonne-energie als toetsingscriteria hanteert.

Overwegende dat:
- Door verschillende vraagstukken te combineren zijn doelen en ambities op het gebied van verduurzaming ten aanzien van de energieproductie beter te waarborgen zijn;
- We in de komende decennia veel duurzame energie in de regio zullen moeten opwekken op een verantwoorde manier;
- Het voor burgers interessant is om met behulp van Postcoderoos acties zelf in duurzame energie opwekking te kunnen investeren, mits daar ruimte voor gevonden kan worden;
- Veel schaarse groene velden gespaard zullen worden als de noodzakelijke zonnevelden op de daken van XXL-locaties geplaatst worden;
- Bedrijven met XXL-locaties door het opwekken van zonne-energie bijdragen aan de toekenning van de BREEAM-certificering en bijdragen aan de verduurzaming van de regionale energievoorziening, wat een win-win situatie oplevert.

AANGENOMEN

20 m 100/P.2

Roept het college op: - Te pleiten voor het slim benutten van de platte daken van XXL-locaties om deze te voorzien (of in de bouw voor te bereiden op het plaatsen) van zonnepanelen. - Om in het vervolg bij het herijken van regionale vraagstukken, het energie vraagstuk integraal mee te nemen zodat dergelijk potentieel niet verloren gaat voor de regio.
en gaat over tot de orde van de dag Tulay Gimici - GroenLinks Muriël Simonis - GroenLinks Giovanni Visser - PvdA AANGENOMEN

Voor 24 *Motie "Schaarse ruimte benutten voor zonne-energie" (20M100)*

Tegen 14

GROENLINKS	6	0
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	0	6
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	2	0
van Dillen		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Usta		
Aydemir		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Venhoek		
van Ommen		
van Iperen		

Arnhem Centraal	0	3
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Eliëns		

PvdA	4	0
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

SP	0	3
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

Partij voor de Vrijheid	0	2
Verheij		
Sanders		

Totaal 38

BEHANDELRESULTAAT

Raadsvoorstel, meningsvormende (2) bijeenkomst 3 juni 2020

Monitoring RPW regio Arnhem-Nijmegen 2019

Zaaknummer:	460451
Portefeuillehouder:	J. van Dellen

Resultaat van bespreking:

Aanwezig
De raadsleden/fractievolgers Kraaijenbrink (AC), Witberg (PvdD), Jansen (CU), Visser (PvdA), Van Es (VVD), Gemici (GL), Venhoek (D66), Hutten (CDA), Baars (SP).
De fracties van DENK/Verenigd Arnhem, AOP en de PVV waren niet bij de beraadslagingen aanwezig.

Bespreking
Voor de bespreking waren 4 (concept-)moties ingediend.
Deze zijn allen besproken.
De fractie van GroenLinks heeft aangekondigd nog over te zullen gaan tot het indienen van een nieuwe motie.

Conclusie
De voorzitter stelt met instemming van de raadskamer vast dat alle ingediende moties behandeld zijn.
Het voorstel wordt doorgeleid naar de besluitvorming.

De griffier, De voorzitter,

J. Kersten R. Maref

Randvoorwaarden XXL-logistiek

Inleiding

De regio Arnhem-Nijmegen wil regie houden op de ontwikkeling van XXL-logistiek. Onder XXL-logistiek wordt verstaan: logistiek vastgoed op een kavel met een omvang van 4 hectare of meer. Om nieuwe ontwikkelingen ten behoeve van XXL-logistiek mogelijk te maken moeten gemeenten, ontwikkelaars en eindgebruikers voldoen aan een aantal randvoorwaarden.

De randvoorwaarden die de regio Arnhem-Nijmegen wil stellen aan nieuwe ontwikkelingen voor XXL-logistiek zijn op te delen in vijf thema's: clustering, landschappelijke inpassing duurzaamheid, toegevoegde waarde voor de regio en organisatiegraad.

Een overkoepelende randvoorwaarde luidt dat er een evenwicht moet zijn tussen vraag en aanbod. Hiervoor moet aangetoond worden dat er voldoende marktvraag is voor de ontwikkeling. Dit geschiedt op basis van de prognoses uit het RPW (tenzij het ruimtevraag betreft die buiten de prognoses in het RPW valt, d.w.z. ''witte raven'' en EDC's zonder regionale binding) én door aan te tonen dat de ontwikkelaar concreet eindgebruikers in beeld heeft. Het RPW en daarmee de Ladder van Duurzame Verstedelijking zijn hierin leidend.

Naar aanleiding van het opstellen van randvoorwaarden voor XXL-logistiek is het IOW op zoek gegaan naar een manier van objectiveren om de verschillende onderdelen de kunnen beoordelen. De BREEAM-certificering wordt in de randvoorwaarden voorgesteld als instrument om dit te bewerkstelligen.

Het voorstel om BREEAM te hanteren komt voor uit het feit dat het een bewezen certificaat is, dat een internationale standaard biedt voor het meten van de duurzaamheid van panden en gebiedsontwikkelingen in de volle breedte. Door middel van de BREEAM-certificering is een onafhankelijk meetinstrument en gemeenschappelijke taal ontwikkeld waarmee de duurzaamheid panden en gebiedsontwikkelingen (inter-)nationaal vergeleken kan worden. Bovendien wordt BREEAM door veel ontwikkelaars in de XXL-logistiek reeds toegepast en zijn de kosten voor certificering beperkt. De BREEAM-certificering wordt in de bijlage bij deze notitie nader toegelicht.

1.1 Clustering

Clustering van XXL-logistiek is het eerste thema. Het belang hiervan werd onlangs nog eens benadrukt in het advies van het College van Rijksadviseurs[1]. Onder clustering verstaan we:

- Clustering van (logistieke) bedrijven en toeleveranciers (incl. stadsdistributie[2]). Herstructureren bestaande linten en eenlingen en voorkomen van het ontstaan van nieuwe linten en/of eenlingen (College van Rijksadviseurs).
- Bij nieuwe ontwikkelingen aansluiten op bestaande locaties, zodat versnippering wordt voorkomen.
- Er is behoefte de clusters binnen de regio nader te definiëren. Zowel Knoop 38 als Knooppunt EMZ heeft geen vastgelegde geografische afbakening. Vooral bij die tweede kan een groot gebied binnen het cluster vallen. Voor de toekomst is een meer gedetailleerde afbakening

[1] College van Rijksadviseurs (2019) (X)XL-verdozing – minder, compacter, geconcentreerder, multifunctioneler.
[2] Staddistributie is geen XXL-logistiek en kan daarmee ook op reguliere bedrijventerreinen terecht. XXL-terreinen nabij stedelijk gebied bieden evenwel een mogelijkheid tot clustering en overslag naar vervoersmiddelen voor stadsdistributie.

wenselijk. Dit krijgt een plek in de herziening van het RPW welke eind 2020 wordt voorgelegd aan het PFO en gemeentebesturen in de regio.

- Reserveren van ruimte voor realiseren van benodigde voorzieningen, bijv. voor truckparking + clean energy hubs/duurzame laadstations. Het IOW adviseert tevens dit thema bespreekbaar te maken in het PFO Mobiliteit.

Vereisten Clustering

- Aansluiten op bestaande locaties binnen de nauwer afgebakende knooppunten.
- Binnen het cluster ruimte reserveren voor benodigde voorzieningen, zoals een clean energy hub (truckparking, laadpunt voor duurzame brandstof, eet- en slaapgelegenheid, etc.)

1.2 Landschappelijke inpassing

Het tweede thema richt zich op de fysiek-ruimtelijke inpassing van XXL panden en bedrijventerreinen in het landschap. Hierbij valt te denken aan:

- Inpassing van het plan in de groenstructuur, zodat kwaliteit van het landschap zo min mogelijk wordt aangetast. Ontwikkelaars/ ondernemers worden verplicht een landschapsplan in te dienen als onderdeel van de vergunningaanvraag. Hierin geven zij aan op welke manier het pand in het omliggende landschap ingepast wordt. Hiermee wordt aangesloten op de doelstellingen in het kader van klimaatadaptatie en energie.
- Het benutten van bestaande infrastructuur. Dit houdt in dat ontwikkelingen alleen plaats kunnen vinden op locaties die reeds goed ontsloten zijn of waarvoor concrete plannen zijn voor de aanleg van ondersteunende infrastructuur.
- Flexibiliteit ruimtegebruik: als een pand maar voor een functie gebruikt kan worden kan dit op de lange termijn niet duurzaam blijken. Denk hierbij bijvoorbeeld aan:
  - Meervoudig ruimtegebruik, zoals zonnepanelen of parkeerplaatsen (of beide) op het dak, of
  - Modulair bouwen/ prefab, zodat gebruikte onderdelen/ materialen eenvoudig op een andere manier ingezet kunnen worden. Een voorbeeld hiervan zijn verplaatsbare wanden, waardoor de ruimte binnen een loods flexibel kan worden ingedeeld.

Vereisten Landschappelijke inpassing

- Ontwikkelaars moeten een landschapsplan overleggen, waarin inpassing, benutten van bestaande infrastructuur en flexibiliteit van het ruimtegebruik worden beschreven en kan worden getoetst, als onderdeel van de vergunningaanvraag.
- Een BREEAM-NL Gebiedsontwikkeling[3] Excellent (zie bijlagen) certificering geldt als minimumeis. Dit wordt afgedwongen middels het nieuw op te stellen bestemmingsplan.

1.3 Duurzaamheid

Voor het derde thema sluiten we ook aan bij de centrale ambitie van de Groene Metropoolregio Arnhem Nijmegen alsmede de duurzaamheidsdoelstellingen van de Provincie. Deze doelstellingen zijn nog niet concreet uitgewerkt, dus de input van de regio is hierin van groot belang. Binnen het thema duurzaamheid zijn verschillende subthema's te onderscheiden:

Klimaatadaptatie (de brochure "Vergroenen van bedrijventerreinen" van de Provincie Gelderland geeft hiervoor goede voorbeeld). Denk hierbij aan:

- Bredere opzet bedrijventerreinen
- Meer ruimte voor groen (ter voorkoming hittestress)
- Wateropvang (waterretentie)

[3] Voorbeelden: Ecomunitypark, Oosterwolde; Airport Garden City, Lelystad.

- Aandacht voor de gezondheid van werknemers. De aanleg van openbaar groen en meer ruimte voor niet gemotoriseerd vervoer zijn hier een voorbeeld van.

Energie

- Energiebesparing
- Energieopwekking
- Vermindering van het gebruik van fossiele brandstoffen, zowel in het pand als in vervoer
- Regionale afspraak om in de uitgifteregels van gemeenten op te nemen dat nieuwe bedrijfsgebouwen aardgasvrij gebouwd worden (tenzij noodzakelijk voor het productieproces) (naar voorbeeld van RES Brabant).
- In de planvorming voor nieuwe bedrijventerreinen nadrukkelijk invulling geven aan de energietransitie-opgave (naar voorbeeld van RES Brabant).

Circulariteit

- Circulaire energievoorziening op pand niveau
- Gebruik van circulaire grondstoffen. Er kunnen bijvoorbeeld eisen/ voorwaarden gesteld worden aan de materialen die gebruikt worden bij de bouw van bedrijfspanden.
- Circulaire businessmodellen, dus een bedrijventerrein dat zich richt op het faciliteren van bedrijven met circulariteit als uitgangspunt/ verdienmodel.

Vereisten Duurzaamheid

- Opnemen concrete regels in bestemmingsplan en een afsprakenkader opstellen waarin privaatrechtelijk afspraken tussen gemeente en ontwikkelaar en/of eindgebruiker worden vastgelegd. Een voorbeeld hiervan voor een lokaal (d.w.z. een connectie met de gemeente Nunspeet, ongeacht de omvang van het bedrijf) bedrijventerrein is de Kolk in Nunspeet. Dit kan ook toegepast worden op XXL-logistiek;
- Voor de opstalontwikkeling geldt de Duurzaamheidscertificering. BREEAM Nieuwbouw en Renovatie Excellent certificering (zie bijlagen) geldt hiervoor als minimumeis. Voor nieuwe gebiedsontwikkeling wordt dit afgedwongen middels het bestemmingsplan. Bij opstalontwikkeling (bouwplannen) wordt dit afgedwongen bij de levering van de grond middels een koopovereenkomst en/of erfpachtcontract.

1.4 Toegevoegde waarde voor de regio

Werkgelegenheid en toegevoegde waarde voor de regio is een belangrijke randvoorwaarde. Enkele aandachtspunten zijn:

- Bij de vestiging van zowel EDC's, NDC's en RDC's is de inzet van regionale arbeidskrachten gewenst; daarnaast moet de vestiging aansluiten bij het zgn. DNA van de regio;
- De logistiek brengt naast directe werkgelegenheid in de distributiecentra ook indirecte werkgelegenheid. Daarbij valt te denken aan smart industry, toeleveranciers, monteurs, cateraars, uitzendbureaus, etc. Deze indirecte toegevoegde waarde is groot (Stec, 2019) en moet eveneens in ogenschouw genomen worden bij de beoordeling van nieuwe ontwikkelingen.
- Een minimumaantal regionale werknemers is in de praktijk niet af te dwingen. Wel moeten eindgebruikers voldoen aan een inspanningsverplichting. Die inspanningsverplichting houdt in dat eerst in de regionale pool van potentiele arbeidskrachten gezocht moet worden alvorens arbeidsmigranten ingeschakeld kunnen worden. Bewijs hiervan wordt geleverd in samenspraak met werknemersorganisaties, zoals het UWV.
- Als arbeidsmigranten worden ingezet, moet de eindgebruiker/werkgever zorg dragen voor huisvesting van goede kwaliteit. Als arbeidsmigranten via een uitzendbureau ingehuurd worden, moet de eindgebruiker afdwingen dat het uitzendbureau dit regelt of door de eindgebruiker laat

regelen. Zowel ambtelijk als bestuurlijk zal dit thema op de agenda moeten worden gezet bij het PFO Wonen ter bespreking.

- Nieuwe XXL-dc's moeten bijdragen aan de samenwerking binnen de triple helix, bijvoorbeeld door het bieden van stageplekken. Ook hiervoor geldt een inspanningsverplichting.

Vereisten Toegevoegde waarde

In het contract wordt het volgende vastgelegd:

- Een inspanningsverplichting ten aanzien van regionale arbeidskrachten. Bijvoorbeeld naar het voorstel van de Liemers: minimaal 30 arbeidsplaatsen per 10.000m^2 bvo);
- Een inspanningsverplichting voor het verzorgen van huisvesting van goede kwaliteit; binnen de regio gaan we op zoek naar een keurmerk waarmee dit concreet ingevuld kan worden.
- De (potentiële) spin-off aantonen (Bijvoorbeeld o.b.v. de uitspraak van de Liemers: minimaal 0,5 FTE spin off per FTE logistiek)
- Een inspanningsverplichting ten aanzien van samenwerking binnen de triple helix.

1.5 Organisatiegraad

Een laatste randvoorwaarde eis is de aanwezigheid van een bepaalde organisatiegraad op het bedrijventerrein. Bij voorkeur is dit parkmanagement, maar een grote trekker met verder (kleinere) volgers kan evengoed bijdragen aan een gezamenlijk aanpak van vraagstukken die spelen op bedrijventerreinen.

In het geval van nieuwe ontwikkelingen kan een bepaalde organisatiegraad als harde eis worden opgenomen.

Op bestaande terreinen is echter niet altijd sprake van een vooropgezette organisatiestructuur. Het blijkt in de praktijk vaak ook lastig om dit alsnog op te zetten. Dit vanwege het risico op freeriders (wel profiteren, niet investeren) of te weinig interesse in de kwaliteit van de bedrijfsomgeving. Het invoeren van een verplichte bijdrage aan parkmanagement is niet mogelijk. De aanwezigheid van een vorm van een ondernemersfonds of een ondernemersvereniging is een pré.

Vereisten organisatiegraad

- Op nieuw te ontwikkelen XXL-locaties is er een verplichting om te komen tot een bepaalde organisatiestructuur. De invulling daarvan is nader te bepalen door de gemeente en/of ontwikkelaar(s).
- Op bestaande bedrijventerreinen is een vorm van organisatiegraad niet af te dwingen. Wel geldt er een inspanningsverplichting om een bepaalde organisatiegraad te realiseren.

2 De zgn. Witte Raaf

2.1 Definitie

De zogenaamde witte raaf is, vanwege de (kavel)omvang en de reikwijdte van het zoekgebied, een bijzondere vorm van XXL-logistiek. Deze witte raven worden gedefinieerd als logistieke partijen die veelal zoeken naar kavels met een omvang van meer dan 10 hectare en geen binding hebben met de regio. Dit wil zeggen dat het zoekgebied regio- en zelfs landgrensoverschrijdend is (bijvoorbeeld de Benelux en Duitsland).

2.2 Afwegingskader

Indien zich een ‘witte raaf’ aandient, biedt de huidige provinciale Omgevingsverordening voldoende mogelijkheden om hier desgewenst ruimte aan te bieden. Waar deze kans zich voordoet, en de wenselijkheid daarvan vaststaat, dan biedt artikel 2.10, lid 2 deze mogelijkheid. In dit artikel staat namelijk:

Als een ontwikkeling niet past binnen het vigerende Regionaal programma werklocaties, kan een bestemmingsplan vooruitlopend op de eerstvolgende actualisatie een nieuw bedrijventerrein of de uitbreiding van een bestaand bedrijventerrein toch mogelijk maken onder de volgende voorwaarden:

1. *er wordt voldaan aan de eisen van de Ladder voor duurzame verstedelijking;*
2. *er heeft aantoonbaar regionale afstemming plaatsgevonden over deze ontwikkeling, en*
3. *Gedeputeerde Staten stemmen in met deze ontwikkeling.*

Wanneer regio en de provincie de wenselijkheid van een dergelijke ontwikkeling hebben bevestigd, dan zullen gemeente en provincie een maximale inspanningsverplichting leveren om procedureel deze ontwikkeling zo snel mogelijk te faciliteren.

RAADSVOORSTEL

Aan de gemeenteraad

Zaaknummer 460451

Onderwerp: Monitoring RPW regio Arnhem-Nijmegen 2019

Voorstel

1. De beleidsaanpassingen in het Regionaal Programma Werklocaties vast te stellen door:
   a) de toetsingskaders voor bedrijfskavels voor XXL logistiek vast te stellen, inclusief de randvoorwaarden voor de vestiging van de zgn. witte raaf;
   b) te stoppen met de schrapopgave van bedrijventerreinen;
   c) het Regionaal Programma Werklocaties te herzien in 2020;

Inleiding

In de regio Arnhem-Nijmegen was er sprake van een groot overaanbod van bedrijventerreinen, kantoren en locaties voor perifere detailhandel.
Om dit te beteugelen hebben de gemeenten in de regio Arnhem-Nijmegen samen met de provincie Gelderland – allen vertegenwoordigd in het Portefeuillehoudersoverleg Economie – het Regionaal Programma Werklocaties (RPW) opgesteld dat u op 18 december 2017 heeft vastgesteld.

Afgesproken is om dit Programma jaarlijks te monitoren om te kunnen inspelen op mogelijk nieuwe economische ontwikkelingen. In 2019 zijn er een aantal onderzoeken gedaan en zijn de ontwikkelingen zodanig, dat er fundamentele (beleid)aanpassingen van het RPW wenselijk zijn. Het zijn vooral positieve economische ontwikkelingen (onder meer de snellere uitgifte van bedrijventerreinen) welke tot deze bijstelling leiden.

De twee belangrijkste aanpassingen voor uw raad zijn:
- De schrapopgave voor bedrijventerreinen is niet langer actueel en kan worden gestopt.
- Om te komen tot ontwikkeling van de zgn. XXL locaties bedrijventerreinen (bovenop het reeds bestaand aanbod) is het gewenst om de uitgangspunten/voorwaarden vast te stellen waaronder deze ontwikkeling mag plaatsvinden.

Verder is het de bedoeling om het huidige RPW in 2020 te herzien op basis van het in de bijlage beschreven integrale afwegingskader voor de economische ontwikkelingen in de regio in de nabije toekomst (Bijlage 3: Monitoring Regionaal Programma Werklocaties 2019).
Na instemming met dit voorstel zal het richting de Provincie worden doorgeleid met het verzoek deze beleidsbijstellingen over te nemen. Dit voorstel is in samenwerking met de Provincie Gelderland tot stand gekomen.

GEMEENTE Arnhem

Wettelijk kader of beleidskader
Het RPW bevat de keuzes die de gemeenten in de regio Arnhem-Nijmegen maken voor het in balans brengen van vraag en aanbod naar werklocaties, inclusief afspraken over monitoring, evaluatie en herijking. Het RPW is een integraal document voor zowel bedrijventerreinen, kantoren als perifere detailhandel.
Dit RPW is vervolgens aan het college van Gedeputeerde Staten van de provincie Gelderland aangeboden voor vaststelling. Zij heeft dit RPW overgenomen en het daarmee gemaakt tot het zgn. toetsingskader voor nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen. Het wettelijk kader hiervoor is de provinciale omgevingsverordening. Deze bepaalt dat in bestemmingsplannen de bestemmingen bedrijventerrein, perifere detailhandel en kantoren slechts toegestaan worden als die passen in de door Gedeputeerde Staten vastgestelde regionale afspraken. Bijstelling of aanpassing van beleidskeuzen in dit document (zoals nu wordt voorgesteld) moeten eveneens worden aangeboden aan Gedeputeerde Staten ter vaststelling.

Beoogd effect

Doel is om de aanpassingen op het Regionaal Programma Werklocaties uiterlijk 15 juni 2020, voor besluitvorming aan uw raad voor te leggen en uw raad te vragen hiermee in te stemmen en dit schriftelijk aan de voorzitter van het Portefeuillehoudersoverleg Economie kenbaar te maken. Deze zal deze brieven doorgeleiden richting de Provincie Gelderland voor definitieve vaststelling.

Argumenten

1.1 *Ontwikkeling van XXL-logistiek in de regio vraagt om aanvullende beleidskaders*
Voor de ontwikkeling van locaties XXL logistiek is het gewenst om zo spoedig mogelijk tot aanvullende beleidskaders te komen. De ontwikkelingen in deze branche gaan erg snel en er is behoefte aan inkadering en voorwaarden om te komen tot nieuw in ontwikkeling te nemen locaties. Deze zgn. randvoorwaarden voor nieuwe ontwikkelingen XXL logistiek zijn in overleg met de gemeenten tot stand gekomen en maken onderdeel uit van dit advies (zie bijlage 1; Randvoorwaarden XXL-Logistiek). Ook de provincie Gelderland heeft hierbij als overlegpartner aan tafel gezeten. Voor de vestiging van een zgn. Witte Raaf is een apart toetsingskader opgesteld. Uw raad wordt gevraagd om hier mee in te stemmen.

Met het Regionaal Programma Werklocaties streven we naar een beter evenwicht in de markt voor werklocaties in de regio Arnhem Nijmegen, worden bestaande werklocaties beter benut en werken we aan het tegengaan en voorkomen van leegstand op en achteruitgang van bestaande werklocaties. Daarnaast worden bij de ontwikkeling van de XXL locaties nu extra voorwaarden verbonden aan de verschillende duurzaamheidsaspecten (Breeam-certificering) en moeten deze landschappelijk zorgvuldig worden ingepast.

1.2 *Schrapopgave van bedrijventerreinen is niet lager nodig*
De marktsituatie voor het onderdeel Bedrijventerreinen is veranderd. De uitgifte van bedrijventerreinen is historisch hoog geweest in de afgelopen jaren. Het overaanbod is fors

teruggedrongen (148ha 2017 naar 61 ha juni 2019). Dit is van grote betekenis voor de zgn. schrapopgave welke voor bedrijventerreinen geldt op basis van het in 2018 vastgestelde RPW. In het advies (Bijlage 2: Advies Monitoring RPW 2019 Arnhem-Nijmegen) is beargumenteerd waarom het niet langer nodig is om tot het schrappen van bedrijventerreinen te komen per januari 2021. Dit is zowel voor gemeenten als particuliere ondernemers van deze locaties een uitermate belangrijk perspectief. De verdere inzet van de juridische procedure om te komen tot een inpassingsplan door de provincie lijkt hiermee eveneens van de baan.

Voor de bestemmingen Kantoren en Perifere Detailhandelsvestigingen (PDV) blijft de schrapopgave overeind. De marktsituatie is hier onveranderd. Deze opgave blijft dus bij de betreffende gemeente actueel. Echter, hier kiest de regio voor regionaal bestuurlijke afspraken om tot uitvoering van deze opgave te komen. Het inzetten van een inpassingsplan door de provincie lijkt hiervoor niet langer wenselijk. Gemeenten onderkennen de opgave en zullen in overleg met de regio hier tot stappen komen om de marktsituatie te verbeteren. Dit zal binnen de regio ook moeten worden gemonitord.

1.3 *Resultaten Monitoring en aanvullende rapporten vragen om herzien van het RPW*
Op basis van de jaarlijkse monitoring RPW zijn er een aantal rapportages uitgebracht (Ecorys en Stec; zie bijlagen). De resultaten van deze onderzoeken zijn zowel ambtelijk als bestuurlijk in het PFO economie gepresenteerd. Ook is bestuurlijk de wens uitgesproken om de hernieuwde toekomstverkenning Welvaart en Leefomgeving (WLO) van het Centraal Planbureau –waar het gaat om de verwachte toekomstige economische groei- hierbij te betrekken. Dit heeft consequenties voor de vraag en het aanbod op werklocaties.
De resultaten van deze onderzoeken en de WLO verkenning zijn met elkaar in verbinding gebracht en verwerkt in een integraal advies aan de colleges en (op onderdelen) de gemeenteraden. Het advies is als bijlage (Bijlage 2: Advies Monitoring RPW 2019 Arnhem-Nijmegen) aan dit voorstel toegevoegd.
Ondanks dat het advies Monitoring RPW in pré coronatijd is opgesteld, zullen de ontwikkelingen door deze crisis geen effecten hebben op het advies. Het WLO scenario is de basis van het advies en dit WLO scenario heeft een doorlooptijd van 10 jaar heeft, met daarin ook laagconjunctuur. Deze crisis kan een dip geven maar vereffend zich in die 10 jaar weer.

Kanttekeningen en risico's

1.1 *Ingezette transformatie van het Merwedeterrein wordt voortgezet*
Voor Arnhem geldt dat Merwedeterrein in het RPW ook op de lijst met te schrappen bedrijventerreinen stond en dus de opgave om geen bedrijfskavels op deze locatie meer uit te geven. Hiervan heeft de gemeente al eerder aangegeven mee te zullen werken aan het veranderen van de bestemming in lijn met de regionale afspraken van het RPW (het terrein scoort niet goed op de kwaliteitscriteria voor bedrijventerreinen). Deze verandering blijft van kracht, hier loopt ook al een traject voor om te komen tot een ruimtelijke visie.

1.2 *Over de huidige schrapopgave IJsseloord 2 (PDV en Kantoren) zal met de regio afspraken gemaakt moeten worden*
Voor bedrijventerrein IJsseloord 2 geldt een schrapopgave voor zowel de (dubbel)bestemming PDV als Kantoren vanuit het huidige RPW. Het recente rapport over CS-locaties Arnhem en Nijmegen (zie bijlagen 5 en 6) laat zien dat Arnhem een groot tekort heeft aan kantoormeters rond het Centraal

Station de komende jaren in relatie tot de vraag. Aangezien dit tekort zo groot is, mede door veranderende vraag naar kantoormeters én omdat Arnhem het regionale dienstencentrum zal blijven, wordt onder andere IJsseloord 2 als alternatief genoemd. Dit conflicteert met de schrapopgave uit het huidige RPW. Hierover zullen in overleg met de regio afspraken gemaakt worden.

Financiën

In 2018 zijn met de regio afspraken gemaakt voor het verdelen van de financiering van de gezamenlijke kosten die de regio maakt voor het uitvoeren en monitoren van het Regionaal Programma Werklocaties. Deze afspraken hebben betrekking op de periode 2018 tot en met 2020 en worden verdeeld op basis van aantal inwoners per gemeente. Voor 2020 betekent dit voor Arnhem geen extra kosten ten opzichte van de gemaakte afspraken. Deze kosten zijn begroot binnen het programma Vitale Economie. Met het herzien van het RPW in 2020 wordt ook bekeken welke financiële afspraken voor de volgende jaren worden gemaakt.

Uitvoering

Na besluitvorming in de colleges en raden (naar verwachting juni 2020) zal het gehele voorstel aan het college van Gedeputeerde Staten van de Provincie Gelderland worden aangeboden ter besluitvorming. Na vaststelling door Gedeputeerde Staten is dit mede onderdeel van het regionale toetsingskader voor nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen.

Dit voorstel met beleidsaanpassingen loopt vooruit op een herziening van het RPW. Het is de bedoeling dat er eind 2020 een herziende versie van het RPW ter besluitvorming aan u kan worden aangeboden.

Communicatie

Het Portefeuillehoudersoverleg Economie heeft de totstandkoming van dit advies begeleid. De 18 gemeenten in de regio Arnhem-Nijmegen en de Provincie Gelderland maken deel uit van dit overleg. Alle ondernemers en gemeenten zijn schriftelijk geïnformeerd over dit voornemen met het advies aan de provincie Gelderland om de zgn. schrapopgaven niet langer op basis van het juridische instrumentarium (inpassingsplan) uit te voeren.

Bijlagen

Stukken voor gemeenteraad

- Bijlage 1: Randvoorwaarden XXL-Logistiek
- Bijlage 2: Advies Monitoring RPW 2019 Arnhem-Nijmegen
- Bijlage 3: Monitoring RPW Arnhem-Nijmegen - rapport Ecorys 2019
- Bijlage 4: Langjarige prognose bedrijventerreinen provincie Gelderland
- Bijlage 5: Vraagraming kantoren regio Arnhem-Nijmegen - rapport Ecorys
- Bijlage 6: Analyse kantorenmarkt centraal station-locaties Arnhem en Nijmegen - rapport Ecorys
- Bijlage 7: Marktruimteberekening PDV 2019 - Rapport Ecorys
- Bijlage 8: Watergebonden bedrijvigheid in de regio Arnhem-Nijmegen - rapport Ecorys
- Bijlage 9: XXL-Logistiek in de regio Arnhem - Nijmegen - rapport Ecorys

- Bijlage 10: Economische analyse XXL logistiek regio Arnhem-Nijmegen, Stec groep Sept 2019

RAADSVOORSTEL

Besluit van

Zaaknummer 460451

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 21 april 2020, nummer: 460451;

gelet op artikel 108 van de Gemeentewet;

besluit:

De beleidsaanpassingen in het Regionaal Programma Werklocaties vast te stellen door:
a) de toetsingskaders voor bedrijfskavels voor XXL logistiek vast te stellen, inclusief de randvoorwaarden voor de vestiging van de zgn. witte raaf;
b) te stoppen met de schrapopgave van bedrijventerreinen;
c) het Regionaal Programma Werklocaties te herzien in 2020;

De griffier, De voorzitter,

GEMEENTE Arnhem

Monitoring Regionaal Programma Werklocaties 2019

Integrale weging van economische ontwikkelingen

Datum	:	28 februari 2020
Aan	:	Portefeuillehouders overleg Economie regio Arnhem Nijmegen
Van	:	Intergemeentelijk Overleg Werklocaties
Betreft	:	Advies Monitoring 2019 RPW met integrale weging van samenhangende economische ontwikkelingen in de regio Arnhem Nijmegen

---

1. Inleiding

Vanaf het voorjaar 2019 wordt er gewerkt aan de monitoring van het Regionaal Programma Werklocaties (RPW). Dit RPW en de bijbehorende monitoringsafspraken zijn op 6 februari 2018 door Gedeputeerde Staten van Gelderland vastgesteld. In dit Programma zijn regionale afspraken gemaakt voor de ruimtelijke en economische ontwikkeling van Bedrijventerreinen, Kantoren en Perifere Detailhandel (PDV).

Afgesproken is om jaarlijks te monitoren , om zo de economische ontwikkelingen goed te kunnen volgen en waar nodig bij te sturen.

Naast de reguliere monitoring over vraag- en aanbod van werklocaties zijn er diverse aanvullende onderzoeken uitgevoerd om tot een advies te komen.

Verder is vanuit het Portefeuillehouders overleg economie gevraagd om in de monitoring voor 2019 de hernieuwde toekomstverkenning Welvaart en Leefomgeving (WLO) 2015 van het Centraal Planbureau te betrekken. Deze verkenning baseert zich op twee scenario's op basis waarvan de economische groei voor de toekomst wordt berekend. Dit kan consequenties hebben voor de vraag en het aanbod op werklocaties.

De volgende onderzoek rapportages liggen ten grondslag aan voorliggende richtinggevend advies:

- Monitoring RPW 2018-2019, rapportage Ecorys van september 2019 (onderleggers zijn beschikbaar te weten: Watergebonden bedrijvigheid, WLO-vraagraming (Bedrijventerrein en Kantoren) Marktruimteberekening PDV, Kantoren op centrumlocaties Arnhem + Nijmegen en XXL logistiek);

- Economische wenselijkheid XXL logistiek, rapportage Stec Groep van september 2019;

De resultaten van deze onderzoeken zijn zowel ambtelijk als bestuurlijk gepresenteerd.

In het PFO economie van 2 oktober 2019 is al deze informatie bij elkaar gebracht en gepresenteerd. Er is een proces afgesproken om te komen tot een integraal advies richting de gemeentebesturen medio maart 2020. In deze notitie wordt een voorstel gedaan voor een richtinggevend advies aan de colleges en (waar nodig) de raden.

2. Trends en ontwikkelingen algemeen

In het monitoringsrapport worden enkele belangrijke trends en ontwikkelingen geïdentificeerd. Deze trends en ontwikkelingen zijn of hebben naar verwachting invloed op de werklocaties in de regio Arnhem-Nijmegen.

Sterke economische groei sinds 2016, minder groei verwacht

De economie is sinds 2016 stevig aangetrokken. Dit is zichtbaar in de stijging van de werkgelegenheid en ook bij de uitgifte van bedrijventerreinen in de regio.

Het laatste half jaar is de algehele economische groei wat afgezwakt. De economische vooruitzichten laten zien dat deze trend doorzet. Dit betekent dat de Nederlandse economie blijft groeien, maar op een gematigder tempo dan de afgelopen twee jaar. De verwachting is dat de groei van het BBP (Bruto Binnenlands Product) de komende drie jaar rond de 1,5% ligt.

Een en ander is verbonden met internationale politieke en economische ontwikkelingen. De uitwerking daarvan – zoals handelsconflicten en de Brexit is nog ongewis: Bij de Brexit is veel afhankelijk van de manier waarop het Verenigd Koninkrijk de Europese Unie verlaat. De gevolgen zijn naar verwachting echter niet noodzakelijk negatief.

De ontwikkelingen rond de XXL logistiek zetten door

De uitgifte van XXL-kavels heeft zich ook in de tweede monitoringsperiode voortgezet. Dit betekent dat de locaties die zijn aangewezen voor XXL-logistiek snel gevuld raken.

Er zijn meerdere factoren die een rol spelen bij de interesse van grootschalige distributiecentra. Bereikbaarheid is daar een van de belangrijkste van. De ontwikkeling van infrastructuur heeft daardoor een groot effect op de geschiktheid van locaties. Het feit dat de doortrekking A15 en de realisatie van de afrit A12 bij 7Poort voorlopig voor 1 jaar zijn vertraagd, heeft dus effect op de geschiktheid van ontwikkellocaties.

Arbeid, en de beschikbaarheid daarvan, is een andere belangrijke factor. Arbeid wordt in de logistiek en maakindustrie echter steeds meer uit handen genomen als gevolg van automatisering en robotisering. De toegevoegde waarde per hectare van bedrijven in logistiek en maakindustrie stijgt daardoor, ondanks de daling van het aantal arbeidsplaatsen. Arbeid blijft echter nodig, hooggeschoold, maar ook zeker praktisch geschoolde arbeid. Zo'n 10-30% van de arbeidsplaatsen wordt gevuld door arbeidsmigranten. Huisvesting is een vraagstuk waar de regio over moet nadenken als XXL-logistiek wordt gefaciliteerd.

Dat arbeid steeds meer uit handen genomen wordt door automatisering en robotisering betekent wel dat werkgelegenheidsontwikkeling voor deze sectoren een steeds minder goede indicator

vormt voor de ontwikkeling van ruimtebehoefte. Daarom hanteren we hiervoor de ontwikkeling van toegevoegde waarde per hectare.

Toenemende focus op duurzaamheid en circulaire economie

Er is een toenemende focus op duurzaamheid op bedrijventerreinen te herkennen. Dit uit zich vooral bij de ontwikkeling van nieuwe bedrijventerreinen en panden. Bij nieuwe bedrijventerreinen en panden worden in toenemende mate gestreefd naar een energie neutrale ontwikkeling. Bij bestaande bedrijventerreinen ligt hieromtrent ook een opgave.

Daarnaast is er steeds meer aandacht voor de circulaire economie. Er wordt steeds meer duidelijk over het mogelijke ruimtebeslag hiervan. De verwachting is dat er in de transitieperiode van lineair naar circulair tijdelijk fors meer ruimtebehoefte ontstaat, omdat gedurende deze periode lineair en circulaire opererende bedrijven(terreinen) naast elkaar bestaan. Deze trend is niet meegenomen in de cijfermatige berekening van de ruimtevraag. Het ruimtebeslag na de transitieperiode hangt af van het type circulaire economie. De circulaire economie zal zich ook uiten in toenemende en veranderende goederenstromen en opslag van materialen.

Zowel de Provincie Gelderland als de gemeenten vinden het van belang om duurzaamheidsambities op te nemen in het RPW.

De PAS en PFAS-problematiek

De uitspraak van de Raad van State dat het Programma Aanpak Stikstof (PAS) in strijd is met de Europese regelgeven, zorgt ervoor dat vele bouwprojecten in de buurt van Natura2000-gebieden vertraging oplopen of zelf helemaal niet doorgaan. Het is op het moment van schrijven nog onbekend of en op welke manier hiervoor een oplossing voorhanden is. Wel heeft provincie inmiddels aangegeven dat via het instrument interne en externe saldering vergunningverlening mogelijk is.

Ook de problematiek rondom PFAS in de grond is van invloed op bouwprojecten. Waar PAS in de bestemmingsplanprocedure al een rol speelt, gaat de PFAS-problematiek pas spelen wanneer er daadwerkelijk gebouwd gaat worden en er een omgevingsvergunning aangevraagd moet worden.

3. De belangrijkste conclusies voor de regio Arnhem Nijmegen

Uitgifte bedrijventerreinen historisch hoog

De uitgifte van bedrijventerreinen is sinds 2016 hoger dan werd voorzien in het TM-scenario. Met name de uitgifte van 2018 laat een historisch record zien (59 ha uitgifte, op met name logistieke bedrijventerreinen, ten opzichte van de geprognosticeerde gemiddelde jaarlijkse ruimtevraag van 19 ha.)

Overaanbod gedurende RPW-periode fors teruggedrongen

Doordat de uitgifte de (gemiddelde jaarlijkse) ruimtevraag heeft overstegen is het overaanbod sinds het opstellen van het RPW fors teruggedrongen, van 148 ha naar 61 ha (anno juni 2019). Uitgaande van IBIS Gelderland bedraagt het overaanbod per november 2019 nog steeds 61 ha.

Op peildatum 1 juni 2019 was, van het aanbod van 209 ha, circa 50 ha in optie.

Aanbod lokale bedrijventerreinen teruggelopen

Op lokale bedrijventerreinen is het aanbod, dankzij een uitgifte van 17 hectare, teruggelopen van 55 hectare in 2018 naar 38 hectare in 2019. Dit heeft ertoe geleid dat het aantal gemeenten met minder hectare dan volgens het RPW is toegestaan, is toegenomen. Het merendeel van de gemeenten heeft op dit moment echter voldoende aanbod om te kunnen voorzien in de ruimtevraag gedurende de RPW-periode.

Schaalvergroting in de logistiek zet door, stadsdistributie wordt belangrijker

Het direct beschikbare aanbod van XXL terreinen loopt in hoog tempo terug. Dit heeft vooral met de verkoop op Park15 en 7Poort te maken. Hoewel hier gronden verkocht zijn, leidt dit niet automatisch tot uitgifte. Hiervoor hanteren we de definitie die in de ruimtelijke uitwerking is vastgesteld:

> **Uitgifte en opties**
>
> Onder uitgifte wordt verstaan:
>
> "*De oppervlakte van de werklocaties (in netto ha) die uitgegeven is aan de (toekomstige) gebruikers van het terrein. De werklocatie wordt als uitgegeven beschouwd als een koopovereenkomst / erfpachtovereenkomst bij de notaris is gepasseerd.*" Bron: IBIS.
>
> Toelichting op definitie van uitgifte:
>
> Er is sprake van uitgifte als grond die onbebouwd wordt verkocht aan een bedrijf dat zich daar wil vestigen (met een gebouw of grond in gebruik als opslagterrein o.i.d.). Wanneer grond aan een ontwikkelaar wordt verkocht die het onbebouwd wil doorverkopen aan bedrijven, dan is het nog geen uitgifte (het aanbod wijzigt dan van gemeente naar particulier). Bron: provinciale instructies IBIS Gelderland.
>
> Het bewijs dat de grond is uitgegeven aan een (toekomstige) gebruiker kan bestaan uit:
>
> - Omgevingsvergunning (bouw); of
> - Bouwplicht opgenomen in de verkoopovereenkomst; of
> - Grond is gekocht als strategische grondaankoop of grondreserve door een reeds gevestigd bedrijf op een naastgelegen kavel. De kavel wordt (op termijn) onderdeel van een reeds door dat bedrijf in gebruik zijnde aanpalende kavel; of
> - Grond is gekocht door een ontwikkelende belegger die op eigen risico vastgoed bouwt en hiervoor een omgevingsvergunning (bouw) heeft aangevraagd of er rust een bouwplicht op.

Kavels worden in alle bovenstaande omschreven gevallen beschouwd als niet meer beschikbaar op de grondmarkt. De aankoop door private partijen de afgelopen periode laat zien dat er interesse

is in XXL-logistiek in deze regio. Door recente verkopen, incl. transacties na peildatum 1 juni 2019, op DocksNLD is het aanbod t.b.v. XXL-logistiek aldaar (bijna) volledig uitgegeven.

Stec Groep concludeert dat de toegevoegde waarde van logistiek in de regio fors is. Bovendien spreekt Stec Groep de verwachting uit dat de schaalvergroting in de logistiek de komende jaren nog doorzet, vooral door de groei van e-commerce. Circa 60% van de logistieke ruimtevraag heeft een kavel nodig van 4 ha of groter. Er wordt in de XXL-logistiek onderscheid gemaakt tussen Europese distributiecentra (EDC), Regionale distributiecentra (RDC) en Nationale distributiecentra (NDC) die alle drie kansrijk geacht worden

Tegelijkertijd groeit ook de markt voor kleinere distributiecentra. De trend naar Same Day delivery speelt hierin een belangrijke rol. De klant wil binnen 2-4 uur of in ieder geval de dag van bestelling zijn of haar bestelling thuis bezorgd krijgen. Hierdoor is het noodzakelijk om voorraden dichtbij de klant te hebben liggen en nabij stedelijke concentraties kleinere magazijnen te openen. Kortom, het logistieke netwerk vertakt zich steeds verder.

Geen watergebonden bedrijventerreinen beschikbaar

Op dit moment zijn er geen watergebonden bedrijventerreinen meer beschikbaar in de regio. Dit leidt ertoe dat ondernemers die een waterkade nodig hebben voor hun bedrijfsproces nu moeten uitwijken naar andere regio's. De Provincie stimuleert watergebonden bedrijvigheid die een relatie heeft met duurzaamheid en circulariteit.

De situatie op de kantorenmarkt is nagenoeg onveranderd

Op de centrumlocaties in Arnhem en Nijmegen is nog steeds sprake van een mismatch tussen beschikbaar aanbod en de verwachte toekomstige vraag. Op dit moment is op deze locaties onvoldoende geschikt en beschikbaar aanbod om in de ruimtevraag tot en met 2025 te kunnen voorzien.

Op de toekomstbestendige kantorenparken, die zijn aangemerkt als concentratielocaties voor kantoren op kantorenparken, is per juni 2019 een klein aanbodtekort geconstateerd (van courant en incourant). Daarnaast is op de overige kantorenparken nog altijd een overaanbod aanwezig (van zowel courant als incourant aanbod). Hier staat wel nog een grote transformatie van incourant aanbod op de rol.

Voor kantoren op bedrijventerreinen worden de afspraken die in het RPW gemaakt zijn omtrent de onbebouwde kantoorlocaties nageleefd. Desondanks is er in het bestaand vastgoed nog altijd sprake van een overaanbod.

De afspraken in het RPW waarbij er ingezet wordt op het reduceren van de incourante bestaande vastgoedvoorraad dienen gecontinueerd te worden. Op de CS-locaties en de (aangewezen) kansrijke kantorenparken is het advies om transformatie van kantoorpanden stop te zetten en (her)ontwikkeling in gang te zetten om de ruimtevraag op de meest kansrijke locaties te kunnen faciliteren.

De marktruimte voor PDV is kleiner geworden

Ook voor de PDV-locaties wordt in het RPW geconcludeerd dat er in 2016 en 2018 een overaanbod was. Dit is anno 2019 nog steeds aan de orde. De hernieuwde vraag-aanbodconfrontatie geeft daarmee geen reden de afspraken in het RPW te herzien.

4. Aanbevelingen

Met het delen van de beschikbare informatie en het duiden van enkele belangrijke trends en ontwikkelingen komt de volgende vraag op tafel:

Wat betekent dit voor de Regio Arnhem Nijmegen? Meer in het bijzonder wat wordt de richting (aanbevelingen en beslissingen) in relatie tot het RPW en in relatie tot de toekomstige economische ontwikkelingen voor de regio?

Hiervoor zijn de antwoorden op de volgende vragen van belang:

- Welk WLO scenario kiezen we?
- Wat betekenen alle onderzoeksresultaten voor de vraagraming in de nabije toekomst tot 2025 of 2030?
- Hoe gaan we om met mogelijk beschikbaar komende nieuwe ontwikkelruimte? Kunnen we deze al toedelen aan locaties in de regio?
- Wat zijn de consequenties voor het bestaande RPW, zowel beleidsmatig maar ook in relatie tot de ingezette zgn. schrapopgave per 2021.

Keuze WLO-scenario

Welk WLO-scenario (midden of hoog) is de meeste realistische afspiegeling van de combinatie van de regionale economische vooruitzichten en regionale ambities? En daarmee welk scenario gehanteerd wordt om te komen tot een adequate vraagraming voor de komende jaren. Dit moeten we bezien per onderdeel van het RPW (voor bedrijventerreinen, kantoren en PDV).

Bedrijventerreinen

In het huidige RPW is de vraagraming gebaseerd op het zgn. Trans-Atlantic Marketscenario, zijnde ca. 18,8 ha per jaar voor bedrijventerreinen.

Het WLO scenario midden (gaat uit van ca. 1,5% economische groei) zou een vraag van 27,2 ha per jaar inhouden. Het WLO scenario Hoog (gaat uit van 2% economische groei) zou een vraag van 33,5 ha per jaar inhouden.

Het advies is om het zgn. middenscenario te kiezen, inclusief een 2-jaarlijkse WLO monitoring, voor het bepalen van de vraagraming voor de werklocaties. Hieraan liggen de volgende argumenten ten grondslag:

- Vanuit historisch perspectief is het zgn. middenscenario voor de regio als positief optimistisch te typeren.
- CPB en DNB geven qua toekomstverwachting tot 2021 1,5% BBP groei aan. Voor de wat langere termijn zien ze eerder een daling dan stijging.
- Voorkomen moet worden, dat de regio over 3 of 4 jaar weer een in proces belandt van schrappen, noodzakelijke financiële afboekingen en gewenste nieuwe ontwikkelingen niet kan faciliteren omdat elders er ruimteclaims vastliggen waarop de rechter toetst.
- Kritisch omgaan met de beschikbare ruimte (onder meer in relatie tot natuur, wonen, landschap en milieu).
- Een 2-jaarlijkse monitoring maakt het mogelijk om bij te sturen, zowel naar boven als naar beneden. Hiermee wordt de economische ontwikkeling blijvend gestimuleerd en wordt er kritisch en tijdig gekeken naar plannen en mogelijkheden voor economisch ontwikkeling.

De ruimtevraag is ter kwalitatieve verdieping onderverdeeld naar werkmilieus[1]. Deze verdeling ziet er in het *middenscenario* als volgt uit:

	Ruimtevraag		
Werkmilieu	**2019-2025**	**2019-2030**	**2015-2025 RPW**
Hoogwaardig/kantoren	1 ha	2 ha	
Logistiek	57 ha	127 ha	
- waarvan regulier	*23 ha*	*51 ha*	
- waarvan XXL	*34 ha*	*76ha*	
Klassiek-gemengd	58 ha	106 ha	
- waarvan lokaal	*25 ha*	*46 ha*	
- waarvan regionaal	*33 ha*	*60 ha*	
Agrifood	10 ha	18 ha	
Industrieel	25 ha	46 ha	
Totaal	**164 ha**	**299 ha**	**219 ha**

Kantoren

In scenario Laag blijven de afspraken in het RPW overeind. De ruimtebehoefte in scenario Laag komt nagenoeg overeen met de ruimtebehoefte waarop het RPW is gebaseerd.

De prognose volgens scenario Hoog resulteert weliswaar in een hogere ruimtebehoefte, maar geeft ook geen aanleiding de afspraken in het RPW te herzien. Het geconstateerde tekort op centrum-/CS-locaties neemt in scenario Hoog namelijk verder toe. Het (met name incourante) overaanbod op de overige locaties (kantorenparken en bedrijventerreinen) neemt iets af, maar blijft nog steeds aanwezig.

In zowel scenario Hoog als scenario Laag blijven de conclusies hetzelfde, waardoor het niet noodzakelijk is om met het middenscenario te rekenen.

PDV

De berekening van de marktruimte voor PDV kent een andere ramingsmethodiek dan bedrijventerreinen en kantoorlocaties. Dit geschiedt op basis van bevolkingsontwikkeling, het bestedingsbedrag per inwoner en koopstromen. Hierbij wordt geen gebruik gemaakt van de WLO-scenario's. Een keuze tussen scenario's is hier daarom niet aan de orde.

Reactie op vragen aan gemeentebesturen

Wat is het advies inzake het WLO scenario (midden of hoog) richting de provincie? Waarbij we willen voorkomen dat we over een aantal jaren een zelfde proces rond het RPW krijgen als de afgelopen jaren?

Met uitzondering van de vijf Liemerse gemeenten, geven de gemeenten in de regio voor bedrijventerreinen een voorkeur aan voor het zgn. WLO middenscenario.

[1] In de nieuwe vraagraming wordt uitgegaan van een verdeling in werkmilieus, passend bij de uitgangspunten van de wlo-scenario's. Deze verdeling werd in het RPW nog niet gehanteerd. Voor nadere toelichting over de werkmilieus, zie:
- Ecorys (2019) Monitoring RPW Arnhem-Nijmegen: ontwikkelingen juni 2018 – juni 2019; en
- Ecorys (2019) Langjarige prognose ruimtevraag bedrijventerreinen provincie Gelderland.

5. Hoe om te gaan met nieuwe ontwikkellocaties

Bedrijventerreinen

Met de keuze voor het middenscenario ontstaat er “ruimte” om nieuwe ontwikkelingen van bedrijventerreinen in gang te zetten.

Uitgaande van een evenwicht in 2025 (het huidige aanbod ten opzichte van het middenscenario resulteert tot en met 2025 in een verwaarloosbaar ‘’overaanbod’’ van 6ha), vraagt met name de periode 2025 – 2030 om additionele hectares (5 jaar x 27,2 ha = 135 ha)[2] die momenteel nog niet beschikbaar zijn. Om deze ontwikkelruimte op een goede manier in te vullen wordt geadviseerd om een aantal spelregels op te stellen:

1. Bestaand(e) gebied/locaties boven nieuwe ontwikkelingen

In het huidige RPW zijn een aantal bovenregionale terreinen als voorzienbaar aangemerkt. Herprofilering van deze terreinen naar een bepaald werkmilieu, dat betekent geschikt maken voor een bepaald type ruimtevrager, biedt de eerste oplossing om de toegenomen ruimtevraag te faciliteren.

Daarnaast dient bekeken te worden, in hoeverre bestaand (leegstaand) vastgoed voldoende potentie biedt om een nieuwe ontwikkeling mogelijk te maken.

Indien beschikbare terreinen uitgegeven zijn, niet op de juiste locatie liggen en/of niet geschikt te maken zijn voor een bepaald werkmilieu, komen nieuwe ontwikkellocaties in aanmerking.

2. Inventariseren mogelijke nieuwe ontwikkellocaties

Indien na het doorlopen van stap 1 nog ontwikkelruimte overblijft, komen potentiele nieuwe ontwikkellocaties in beeld. In 2020 inventariseren we bij de gemeenten of en welke ontwikkelplannen zij hebben tot 2030. Deze plannen worden vervolgens aan de hand van een afwegingskader beoordeeld op de uitgangspunten van het RPW.

Wanneer gemeenten over willen gaan tot concrete invulling van deze ontwikkelplannen, dient vooraf advisering aan het PFO plaats te vinden (regionale afstemming). Een voorwaarde is dat aangetoond is dat er voldoende marktvraag is, zoals gevraagd wordt in de Ladder van Duurzame Verstedelijking. Het gaat hier tot 2030 in totaal om ca 90 ha ontwikkelruimte, de verdeling hiervan over de werkmilieus wordt in de volgende paragrafen toegelicht.

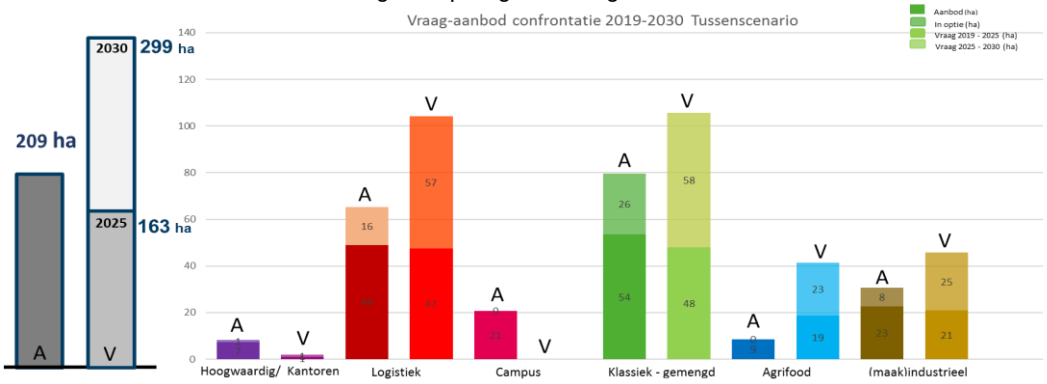

[2] Dit is per jaar 8 ha meer dan in het TM-scenario. Gekeken naar een periode van tien jaar bedraagt het additionele aanbod dus 80 ha.

2a. XXL Logistiek

XXL-logistiek is grootschalige logistieke bedrijvigheid die zich vestigt op kavels met een oppervlakte van meer dan 4 hectare, idealiter in een rechthoekige vorm met een 2:1-verhouding.
Verder is het onderscheid naar Regionaal distributiecentrum (RDC), Nationaal distributiecentrum (NDC) en Europees distributiecentrum (EDC) hierbij ook nog van belang. Gelet ook op de bevindingen van Stec Groep[3]. Voor EDC lijkt DocksNLD fase 2 primair de aangewezen locatie. Voor RDC en NDC alsmede stadsdistributie zal knoop 38 met de Grift in Nijmegen primair als vestigingslocatie kunnen gelden.

Voor nieuwe ontwikkellocaties ten behoeve van XXL-logistiek zou gefaseerd ontwikkelen de insteek kunnen zijn. Dit geldt met name voor hele grote EDC's, waarvoor wellicht DocksNLD Fase 2 in aanmerking komt. Belangrijk is dat er randvoorwaarden meegegeven worden waaraan ontwikkelaars (en eindgebruikers) moeten voldoen. Hierbij valt te denken aan een garantie voor een bepaalde hoeveelheid arbeidsplaatsen voor mensen uit de regio, landschappelijke inpassing en duurzaamheidseisen (energieneutraal en circulaire economie).

Voor XXL logistiek gaat het om 76 ha ruimtevraag tot 2030. Voor de locatiekeuze blijven de uitgangspunten in het huidige RPW van kracht (Gelderse Corridor, ruimtelijke beleidskaart, clusteringsprincipe, combinatie met vervoersmodaliteiten). Ook de provincie stelt eisen aan dit soort grootschalige ruimtelijke ontwikkelingen. Recent verschenen advies van de Rijksadviseur met betrekking tot XXL logistiek en de impact op het landschap e.d. sluit aan op de uitgangspunten uit het RPW Arnhem Nijmegen.

Nieuwe ontwikkelingen moeten tevens gezien worden in het licht van de toenemende verbondenheid binnen logistieke clusters en de aansluiting van grootschalige dc's met stadsdistributie. Dit betekent naast schaalvergroting ook een groeiende vraag naar kleinschaligere locaties (<2 hectare) in het stedelijk gebied.

Reactie op vragen aan gemeentebesturen

Gaan we XXL logistiek vanuit de economische wenselijkheid faciliteren? Maken we onderscheid in RDC/NDC en EDC? Hoe verhoudt deze economische wenselijkheid zich tot thema's als duurzaamheid, landschappelijke inpassing, de ruimtelijke ordening, het voorkomen van toekomstige leegstand etc.

Het advies met betrekking tot het onderscheid naar RDC/NDC en EDC sluit aan bij de reactie van de gemeentebesturen.

2b. Watergebonden bedrijvigheid

Ook het vraagstuk watergebonden bedrijvigheid vraagt om actie. Er is op dit moment geen beschikbaar aanbod voorhanden, terwijl er in de praktijk wel concrete ruimtevraag is. Koningspleij Noord (Arnhem) en het Engie-terrein (Nijmegen) zijn op korte termijn de meest kansrijke locaties. Op de lange termijn komt de uitbreiding van de Drutense Waarden in aanmerking als nieuwe ontwikkellocatie.

Uitbreiding van bestaande watergebonden bedrijvigheid blijft conform het RPW toegestaan.

[3] Stec Groep (2019) Economische wenselijkheid XXL logistiek

3. Lokale bedrijvigheid

Lokale bedrijvigheid is bedrijvigheid met een aantoonbare lokale binding. Dit wil zeggen dat de herkomst van het bedrijf en/of het personeel lokaal is. Als basisuitgangspunt hanteren we voor lokale bedrijvigheid een kavelgrootte van minder dan 0,5 hectare. Voor dergelijke ontwikkelingen hoeft geen regionale instemming gevraagd te worden. Indien een bedrijf een groter oppervlak nodig heeft dan 0,5 hectare dient de lokale binding aantoonbaar gemaakt en regionaal getoetst te worden.

Van alle vestigingen op bedrijventerreinen in de regio Arnhem-Nijmegen is 90% kleiner dan 0,5 hectare. Tezamen nemen deze vestigingen 45% van de oppervlakte aan bedrijventerrein in.'

In de huidige situatie mogen gemeenten, die onder het toegekende quotum in het RPW zitten, nieuwe lokale bedrijvigheid ontwikkelen. Gemeenten die ten tijden van het huidige RPW geen lokale bedrijvigheid hadden, hebben die mogelijkheid niet.

Bij het maken van nieuwe afspraken kan het quotum voor lokale bedrijvigheid losgelaten worden. Dat betekent dat gemeenten de ruimte krijgen om lokale bedrijventerreinen te ontwikkelen – op basis van aantoonbare marktvraag (o.b.v. werkmilieu) en rekening houdend met bestaand aanbod (kunnen voldoen aan de Ladder voor Duurzame Verstedelijking).

4. Potentiele ontwikkelruimte tot 2030

Onderstaande tabel geeft een overzicht van vraag en aanbod per werkmilieu tot 2030. De ruimtevraag is gebaseerd op het middenscenario. De confrontatie tussen vraag en aanbod resulteert in de potentiele ontwikkelruimte die ontstaat voor de periode tot 2030.

Ter verduidelijking is het logistiek werkmilieu onderverdeeld naar reguliere logistiek (< 4ha) en XXL-logistiek (>4 ha). Daarnaast is het klassiek-gemengd werkmilieu onderverdeeld naar lokaal (< 0,5 ha) en regionaal (>0,5 ha) aanbod. Met name de tweede onderverdeling geeft een richting aan. Volgens de onder Lokale bedrijvigheid beschreven definitie kan, met regionale instemming, afgeweken worden van de maximale kavelgrootte van 0,5 ha.

Met een totale ruimtevraag van 299 ha en een aanbod van 209 ha resteert een potentiele ontwikkelruimte van 90 ha voor de periode tot 2030.

Werkmilieu	Aanbod (per 1 juni 2019)	Ruimtevraag 2019 -2030	Potentiele ontwikkelruimte
Hoogwaardig/kantoren	3 ha	2 ha	0 ha
Logistiek	65 ha	127 ha	62 ha
- waarvan regulier	*17 ha*	*51 ha*	*34 ha*
- waarvan XXL	*48 ha (per 1 nov 2019)*	*76 ha*	*28 ha*
Klassiek-gemengd	80 ha	106 ha	26 ha
- waarvan lokaal	*34 ha*	*46 ha*	*12 ha*
- waarvan regionaal	*46 ha*	*60 ha*	*14 ha*
Agrifood	9 ha	18 ha	9 ha
Industrieel	31 ha	46 ha	15 ha
Campus	21 ha	- ha	- 21 ha
Totaal	**209**	**299**	**90 ha**

NB: De geraamde ruimtevraag naar XXL Logistiek betreft de (uitbreidings)vraag van al in de regio gevestigde bedrijvigheid. Een nieuw in de regio te vestigen EDC, welke geen binding heeft met de regio Arnhem-Nijmegen, en/of witte raven (d.w.z. incidentele ruimtevragers met een oppervlakte van meer dan 10 ha) zijn geen onderdeel van de vraagraming voor XXL-logistiek. Een dergelijke vestiging gaat daarom niet ten koste van de in dit advies benoemde ontwikkelruimte.

NB: De tabel weergeeft de stand van zaken per peildatum 1 juni 2019. Afhankelijk van de keuze die we maken in dit advies en de jaarlijkse monitoring van het RPW, zijn de cijfers in bovenstaande tabel aan verandering onderhevig.

Kantoren

Rondom centraal stationslocaties (van Arnhem en Nijmegen) is onvoldoende beschikbaar aanbod aan kantoorruimte. Voor deze locaties zijn opties voor nieuwe ontwikkelingen en herstructureringen in kaart gebracht. In Nijmegen zijn meerdere kansrijke locaties, waar in theorie voldoende ruimte kan worden gecreëerd om te kunnen voldoen aan de ruimtevraag, in kaart gebracht. In Arnhem zijn minder potentiele ontwikkel- en/of herstructureringslocaties geïdentificeerd en moet de oplossing wellicht op andere locaties gezocht worden.

Van belang is dat toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen/ transformaties van bestaand vastgoed rondom de centraal stationslocaties worden beoordeeld op de potentie voor kantoorontwikkeling. Hiervoor is bestuurlijk commitment van zowel Arnhem als Nijmegen nodig.

Wanneer de centraal stationslocaties niet voldoende ruimte kunnen bieden, kennen beide steden uitwijkmogelijkheden naar andere kantoorlocaties (bij voorkeur) in de nabijheid van treinstations. Ook de stationslocatie Elst kan als alternatief voor nieuwe kantoorlocaties worden gezien.

Het is bovendien belangrijk dat de afspraken in het huidige RPW van kracht blijven en dat gemonitord wordt dat gemaakte afspraken nageleefd worden.

PDV

Voor perifere detailhandel is op papier alleen ontwikkelruimte in deelregio Zuid mogelijk. Voor de invulling van deze ontwikkelruimte is reeds binnen het huidig RPW akkoord gegeven aan het realiseren van een bouwmarkt te Ressen. Er is geen restcapaciteit meer beschikbaar.

Het is bovendien belangrijk dat de afspraken in het RPW van kracht blijven en dat gemonitord wordt dat gemaakte afspraken nageleefd worden.

6. Consequenties voor RPW (monitoring 2020, schrapopgave etc.)

De beleidsuitgangspunten, zoals deze geformuleerd zijn in het huidig RPW, staan nog steeds overeind. Dit zijn:

- Zorgen voor nieuwe economische ontwikkelingen op de juiste locatie in de regio. Dit geldt voor zowel bedrijventerreinen (zie ook: ruimtelijke economische beleidskaart en de Gelderse Corridor) , kantoren als perifere detailhandel;
- Ruimte geven aan uitbreiding van lokale bedrijvigheid;
- Streven naar economische evenwicht in vraag en aanbod op werklocaties;
- Economische ontwikkelingen volgen en benutten.

Reactie op vragen aan gemeentebesturen

Onderschrijven we nog steeds de inhoudelijke doelstellingen van het RPW (ten aanzien van onder meer de Gelderse Corridor, de ruimtelijke economische beleidskaart, het laten land van nieuwe initiatieven op de meest wenselijke plek in de regio, voldoende ruimte voor lokale bedrijvigheid, aansluiten bij investeringsagenda en de regionale economische profilering)?

De beleidsuitgangspunten worden door het grootste deel van de gemeentebesturen nog steeds onderschreven. Enkele gemeentebesturen vragen om een herijking van de economische beleidskaart. In het volgende RPW wordt bekeken of herijking nodig is.

Hoewel de beleidsuitgangspunten overeind blijven, leiden de conclusies van de monitoring wel tot een andere inkleuring van de doelstellingen. Een en ander op basis van hetgeen hierboven toegelicht in hoofdstuk 4 aanbevelingen en hoofdstuk 5 beslispunten nieuwe ontwikkelingen.

De schrapopgave

Bedrijventerreinen

Vanwege het grote overaanbod van onder meer bedrijventerreinen is in 2016 een zgn. schrapopgave geconstateerd. Met het oog op de (historisch hoge) uitgifte sindsdien lijkt de schrapopgave voor de bedrijventerreinen per 2021 hiermee eigenlijk van de baan.

Het ligt voor de hand om het beperkt aantal hectares dat nog in aanmerking zou komen om geschrapt te worden, alsnog in te zetten voor uitgifte. Hiervoor dient in een overleg tussen experts van gemeente en provincie, bekeken te worden hoe deze locaties/terreinen kwalitatief geschikt gemaakt kunnen worden voor de functie (bijvoorbeeld ten aanzien van de toegankelijkheid, de kavelgrootte of de landschappelijke inpassing of duurzaamheid). Dit is een belangrijke inspanningsverplichting.

Kantoren en PDV

Voor de schrapopgave voor kantoren en perifere detailhandel geldt dit op voorhand niet. Wellicht dat op basis van bestuurlijke afspraken dit wel kan worden besloten, maar kijkend naar de marktsituatie rond kantoren en perifere detailhandel is daar de opgave niet veranderd. Daarmee is het schrappen/uit de markt halen nog steeds actueel.

Deze opgave ligt nog steeds bij de betreffende gemeenten. Hiervoor zullen regionaal bestuurlijke afspraken moeten worden uitgewerkt. Dit betekent concreet dat wij de Provincie niet vragen het inpassingsplan in te zetten voor gemeenten die niet hebben ingestemd met het RPW. Voorstel is om over de schrapopgave op kantoor- en PDV-locaties regionale afstemming te laten plaatsvinden.

Reactie op vragen aan gemeentebesturen

Is de huidige schrapopgave met juridische procedure nog nodig/wenselijk? Of zijn we bestuurlijk bereid tot uitvoeren van de noodzakelijke stappen (aanpassen bestemmingsplan) op basis van goede afspraken? Hierbij onderscheid maken tussen bedrijventerreinen, Kantoren en PDV.

De gemeentebesturen geven aan dat de schrapopgave op bedrijventerreinen niet meer actueel is. De gemene deler is dat toewerken naar de kwalitatief goede locatie op de juiste plek in de regio het belangrijkst is.

De schrapopgave voor kantoren blijft actueel. Het tekort op centraal stationslocaties en kansrijke kantorenparken wordt erkend en de gemeentebesturen zijn bereid stappen te ondernemen om de huidige afspraken ten uitvoer te brengen.

De gemeentebesturen zijn het erover eens dat de gemaakte afspraken betreffende PDV nog steeds actueel zijn.

De Liemerse gemeentebesturen kaarten tenslotte aan dat er lokaal en/of (sub)regionaal behoefte is aan kantoorruimte en dat hier in het RPW geen ruimte voor geboden wordt. Daarnaast pleiten zij voor meer flexibiliteit bij het verplaatsen van PDV-vestigingen van buiten de concentratiegebieden.

Slotconclusie

Alles overziende is de vraag en aanbodsituatie, met name ten aanzien van de bedrijventerreinen fundamenteel veranderd. Dit opgeteld bij allerlei nieuwe ontwikkelingen alsmede de toepassing van het zgn. WLO scenario, dan is een logische vervolgstap een herziening van het Regionaal Programma Werklocaties voor 2020.

Reactie op vragen aan gemeentebesturen

Willen we als regio gezamenlijk komen tot bijstelling van de beleidsvoornemens van het RPW? (ten aanzien van onder meer de schrapopgave, de ladder voor duurzame verstedelijking, economische balans/evenwicht in de regio)

Het merendeel van de gemeentebesturen onderschrijft de herziening van het RPW op het onderdeel bedrijventerreinen. Voor kantoren en PDV worden de afspraken uit het huidige RPW overgenomen.

Reactie op vragen aan gemeentebesturen

Hoe ziet u in deze context de relatie met het economisch profiel van uw gemeente, en kunt u dit profiel in het kort beschrijven?

Het antwoord op deze vraag is belangrijk. Deze kennis en informatie zal worden gebruikt bij de herziening van het RPW in 2020.

7. Beslispunten

De beslispunten naar aanleiding van de monitoring luiden als volgt:

1. Instemmen met herziening van het RPW in 2020, op basis van de volgende uitgangspunten:

   a. WLO-scenario: kiezen voor middenscenario

   b. Bedrijventerreinen
      - Voor het invullen van de ontwikkelruimte tot 2030 gelden de volgende spelregels:
        - Voor nieuwe ontwikkeling gelden de regels van de Ladder van Duurzame Verstedelijking. Dit betekent dat eerst onderzocht moet worden in hoeverre bestaand bedrijventerreinen kwalitatief geschikt (ook voor maakindustrie en klassiek-gemengd) gemaakt kan worden, voordat nieuwe ontwikkellocaties in aanmerking komen;
        - Inventariseren mogelijk nieuwe ontwikkellocaties."
      - Watergebonden bedrijvigheid
        - Onderzoek naar de mogelijkheden in ontwikkeling nemen van kansrijke locaties.
      - Lokale bedrijvigheid
        - Loslaten quota, tot een kavelgrootte van 0,5 ha zijn gemeenten zelf aan zet. Daarboven regionale instemming vereist.

   c. Kantoren
      - Herbevestiging afspraken huidig RPW.

   d. PDV
      - Herbevestiging afspraken huidig RPW.

2. Instemmen met de randvoorwaarden voor XXL-logistiek
   Voor de invulling van de ontwikkelruimte voor XXL logistiek (inclusief de zgn. Witte Raven") gelden de voorwaarden zoals deze zijn verwoord in de bijlage "Randvoorwaarden XXL-Logistiek".

3. Instemmen met het laten vervallen van de schrapopgave voor bedrijventerreinen
   - De beleidsuitgangspunten in het huidige RPW blijven overeind.
   - De schrapopgave op bedrijventerreinen komt in zijn geheel te vervallen. De schrapopgave voor kantoor- en PDV-locaties blijft overeind.
   - De Provincie Gelderland wordt verzocht het instrument inpassingsplan niet in te zetten. Naleving van de afspraken vindt plaats middels regionale afstemming.

4. Instemmen met proces en planning

8. Proces en planning

- 4 december 2019
  - richtinggevend advies in het PFO economie op basis van voorliggende notitie.
- Januari-februari 2020:
  - verwerken van de reacties gemeenten op het richtinggevend advies van 4 december 2019.
  - overleg met Provincie over het richtinggevend advies.
  - starten met ambtelijke voorbereiding herziening RPW 2020
- 11 Maart 2020:
  - bespreken definitief advies in het PFO.
  - na behandeling in PFO advies aanbieden aan Gedeputeerde Staten en gemeenteraden.
  - Belanghebbenden/betrokkenen voorafgaand aan het openbaar maken van het advies schriftelijk informeren over de voorgenomen beleidswijziging.
- Mei/Juni 2020:
  - Besluitvorming/instemming gemeenteraden.

Voor de herziening van het RPW, geldt de volgende planning:

- Vanaf medio maart 2020 wordt gestart met de herziening van het RPW.
- Gemeenten worden gevraagd IBIS te updaten. De peildatum wordt 1 april 2020. De nieuwe stand van zaken van vraag en aanbod kan ongeveer een maand na de peildatum verwacht worden.
- Doel is eind 2020 een definitieve herziening van het RPW op te leveren;
- De looptijd voor het nieuwe RPW is 4 jaar (2021-2024) met *tweejaarlijkse* monitoring (tenzij tussentijds blijkt dat vaker noodzakelijk is), zodat ingespeeld kan worden op marktontwikkelingen.

9. Communicatie

Uitgangspunt is dat alle externe communicatie in afstemming tussen de Regio en Provincie plaatsvindt.

Planning communicatie:

- Advies met bijlagen en onderliggende documenten wordt openbaar gemaakt **na** behandeling in PFO van 11 maart 2020, bij toezending aan de gemeenteraden (uiterlijk 2 weken na behandeling in PFO van 11 maart 2020). Tot die tijd zijn de stukken niet openbaar.
- Dit is belangrijk, omdat belanghebbenden/betrokkenen gelijktijdig of voorafgaand geinformeerd moeten zijn.

Bijlagen

- Monitoring RPW 2018-2019, rapportage Ecorys van september 2019 (onderleggers zijn beschikbaar te weten: Watergebonden bedrijvigheid, WLO-vraagraming (Bedrijventerrein en Kantoren) Marktruimteberekening PDV, Kantoren op centrumlocaties Arnhem en Nijmegen en XXL logistiek);
- Economische wenselijkheid XXL logistiek, rapportage Stec Groep van september 2019;
- Randvoorwaarden XXL logistiek;
- Reacties gemeentebesturen op concept advies (geclusterde bijlage)

Monitoring RPW Arnhem-Nijmegen

Ontwikkelingen juni 2018 - juni 2019

Opdrachtgever: Gemeenten in de regio Arnhem-Nijmegen

Rotterdam, 28 november 2019

Monitoring RPW Arnhem-Nijmegen

Ontwikkelingen juni 2018 - juni 2019

Opdrachtgever: Gemeenten in de regio Arnhem-Nijmegen

Michel Hek
Luc Heestermans

Rotterdam, 28 november 2019

ECORYS

Inhoudsopgave

Samenvatting 7
1.1 Bedrijventerreinen 7
1.2 Kantoren 9
1.3 PDV-locaties 10

2 Inleiding 11

3 Bedrijventerreinen 13
3.1 Inleiding 13
3.2 Trends en ontwikkelingen 13
3.3 Ontwikkelingen in de monitoringsperiode 14
3.3.1 Historische uitgifte 14
3.3.2 Situatie juni 2018 15
3.3.3 Situatie juni 2019 15
3.4 Lokale bedrijventerreinen 15
3.4.1 Ontwikkelingen juni 2018-juni 2019 15
3.4.2 Belangrijkste conclusies lokale bedrijventerreinen 16
3.5 Regionale bedrijventerreinen 16
3.5.1 Ontwikkelingen juni 2018-juni 2019 16
3.5.2 Belangrijkste conclusies regionale bedrijventerreinen 17
3.6 XXL-logistiek 17
3.6.1 Situatie juni 2018 17
3.6.2 Situatie juni 2019 17
3.6.3 Conclusies en aanbevelingen XXL-logistiek 18
3.7 Watergebonden bedrijvigheid 19
3.7.1 Situatie juni 2018 19
3.7.2 Situatie juni 2019 19
3.7.3 Conclusies en aanbevelingen watergebonden bedrijventerreinen 19
3.8 Beleidsprioritaire terreinen 19
3.8.1 Situatie 2018 20
3.8.2 Situatie 2019 20
3.8.3 Conclusie en aanbevelingen beleidsprioritaire terreinen 20
3.9 Nieuwe prognose ruimtebehoefte bedrijventerreinen provincie Gelderland 21
3.9.1 Kwantitatieve vraagraming 21
3.9.2 Kwalitatieve verdieping van de ruimtevraag: werkmilieus 21
3.9.3 Vraag vs. aanbod per werkmilieu 23
3.10 Conclusies en aanbevelingen 24
3.10.1 Conclusies 24
3.10.2 Aanbevelingen 24

4 Monitor kantoorlocaties 26
4.1 Inleiding 26
4.2 Kantoren op centrumlocaties 27

4.3 Kantoren op kantorenparken 29
4.4 Kantoren op bedrijventerreinen 30
4.5 Conclusies en aanbevelingen 31

5 Monitor PDV-locaties 33
5.1 Inleiding 33
5.2 Ontwikkelingen in de monitoringsperiode 34
5.3 Conclusies en aanbevelingen 39

Samenvatting

In 2016 is het Regionaal Programma Werklocaties (RPW) vastgesteld. Dit programma is gericht op de regio Arnhem-Nijmegen, en heeft als doel om regionaal overaanbod op werklocaties tegen te gaan, en om ruimte te creëren voor nieuwe ontwikkelingen. Binnen het RPW wordt onderscheid gemaakt tussen drie typen werklocaties; bedrijventerreinen, kantorenlocaties en locaties voor perifere detailhandel (PDV-locaties).

Volgens de afspraken in het RPW is begin 2019 middels een ruimtelijke uitwerking bepaald voor welke werklocaties voorzienbaarheid gecreëerd wordt. In de afspraken is vastgelegd dat grondeigenaren (gemeenten en private partijen) tot 2021 de tijd hebben om uitgiften te doen. Na deze datum dient de bestemming van de voorzienbare locaties, indien deze op dat moment nog niet verkocht zijn, te worden gewijzigd/geschrapt om zodoende het evenwicht tussen vraag en aanbod te herstellen.

In het RPW zijn de volgende doelstellingen geformuleerd:
1. Ruimte voor nieuwe economische ontwikkelingen op de juiste plek.
2. Ruimte geven aan ontwikkeling van lokale bedrijvigheid.
3. Toewerken naar een economisch evenwicht tussen vraag en aanbod.
4. De economische marktontwikkelingen nauwlettend volgen en optimaal benutten.

In het kader van doelstelling 4 vindt vanaf 2018 een jaarlijkse monitor plaats. Doormiddel van deze monitor wordt nagegaan of de situatie wezenlijk veranderd is in de periode *1 juni 2018 – 1 juni 2019* en of dit aanleiding geeft tot het herzien van gemaakte afspraken.

In drie hoofdstukken worden de marktontwikkelingen van respectievelijk bedrijventerreinen, kantoren en PDV-locaties voorzien van een update. De afzonderlijke hoofdstukken worden afgesloten met een advies over de te volgen koers per type werklocatie

1.1 Bedrijventerreinen

Kwantitatieve confrontatie vraag en aanbod

Het overaanbod in de regio, is gedurende de monitoringsperiode gedaald van 109 hectare naar 61 hectare. De bovengemiddelde uitgifte gedurende de eerste monitoringsperiode (april 2016-juni 2018) heeft zich, zelfs in grotere mate, tussen juni 2018 en juni 2019 dus voortgezet. Bovendien is 51 van de in totaal 214 hectare in optie uitgegeven. Dit betekent dat voor in ieder geval ca. een kwart van het aanbod per direct concrete interesse bestaat en uitgifte snel kan gaan. Het totaal aan uitgeefbaar aanbod is verder onderverdeeld in lokaal en (boven)regionaal aanbod.

Figuur 1 Ontwikkeling vraag en aanbod

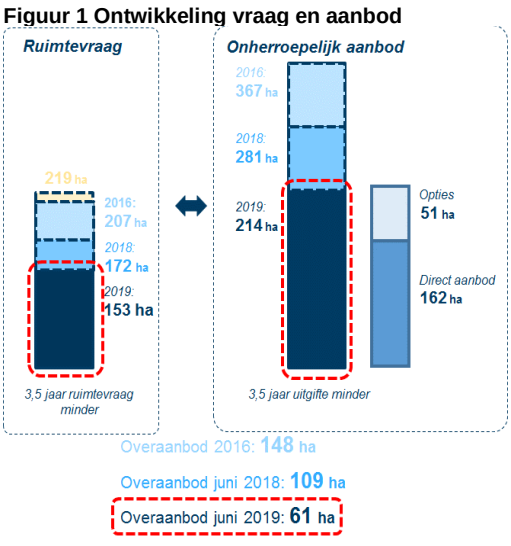

Uitgifte heeft zich op zowel lokale als (boven)regionale terreinen voorgedaan:

- Op lokale bedrijventerreinen is het aanbod, dankzij een uitgifte van 17 hectare, teruggelopen van 55 hectare in 2018 naar 38 hectare in 2019. Dit heeft ertoe geleid dat het aantal gemeenten met minder hectare dan volgens het RPW is toegestaan, is toegenomen. Het merendeel van de gemeenten heeft op dit moment echter voldoende aanbod om te kunnen voorzien in de ruimtevraag gedurende de RPW-periode.
- Op (boven)regionale bedrijventerreinen is in de periode juni 2018-juni 2019 45 hectare uitgegeven. Dit betekent dat er nog een aanbod resteert van 178 hectare, ten opzichte van 223 hectare in juni 2018. Hoewel het grootste gedeelte van de uitgifte heeft plaatsgevonden op 'groene' terreinen, is het aandeel van de uitgifte op voorzienbaar gestelde terreinen (rood/oranje) toegenomen ten opzichte van 2018.

Kwalitatieve verdiepingsslag

XXL-logistiek

Ten opzichte van 2018 is het aanbod voor XXL-logistiek afgenomen. In totaal resteert voor XXL-logistiek nog 65 hectare direct beschikbaar aanbod. Daarvan zijn 2 kavels met een gezamenlijke oppervlakte van 31 hectare reeds verkocht aan een ontwikkelaar. Voor deze ontwikkelingen is echter nog geen eindgebruiker bekend, waardoor de ruimte nog voor de markt beschikbaar is. Bovendien zijn enkele kavels in optie uitgegeven. Wanneer alle opties daadwerkelijk verkocht worden en voor de reeds verkochte kavels een eindgebruiker gevonden wordt, resteert nog een aanbod van 33 hectare. Van dit aanbod is 23 hectare te vinden op Park15, waardoor in de Knoop EMZ het einde van het aanbod snel in zicht komt.

Watergebonden bedrijventerreinen

Net als in 2018 is er ook in juni 2019 geen uitgeefbaar aanbod op watergebonden bedrijventerreinen. In het vervolgonderzoek naar de mogelijkheden voor watergebonden bedrijvigheid in de regio Arnhem-Nijmegen, dat Ecorys n.a.v. de vorige monitoring heeft uitgevoerd, zijn enkele potentiele (her)ontwikkelingslocaties geïdentificeerd. Koningspleij Noord in Arnhem en het Engie-terrein in Nijmegen zijn hierbij als meest kansrijk aangemerkt.

Beleidsprioritaire terreinen

Op de groene hubs IPKW (Arnhem), Innofase (Duiven) en het Engie-terrein (Nijmegen) en op de NovioTech Campus hebben in de monitoringsperiode geen uitgiften van uitgeefbaar aanbod plaatsgevonden. De bevindingen in de monitoringsperiode juni 2018-juni 2019 leiden daarom niet tot een herziening van de conclusies:

- Voor de duurzame/ groene hub terreinen schatten wij in dat vanwege de beleidsprioriteit en de mogelijkheden die reservering op deze terreinen biedt in het licht van de ontwikkelingen die gaande zijn op het gebied van circulaire economie en de energietransitie de reservering op dit moment van voldoende omvang is en dat deze behouden dient te worden.
- Voor campusontwikkeling is op dit moment nog 1 terrein beschikbaar. Door middel van monitoring moet in de gaten gehouden worden of dit voldoende is voor de komende jaren.

Nieuwe prognose ruimtebehoefte op bedrijventerreinen in de provincie Gelderland

Kwantitatieve ruimtebehoefte

In opdracht van de Provincie Gelderland heeft Ecorys een nieuwe prognose uitgevoerd van de ruimtebehoefte op bedrijventerreinen in de provincie Gelderland. Zo ook in de regio Arnhem-Nijmegen. De nieuwe vraagraming is opgesteld aan de hand van de nieuwe WLO-scenario's, die

voor de periode tot 2030 en de periode tot 2050 een bandbreedte hanteren met een scenario Laag (gemiddeld1% landelijke groei per jaar) en een scenario Hoog (2% groei per jaar).

De uitkomsten van deze nieuwe prognose kunnen aanleiding geven tot het herzien van de huidige afspraken in het RPW. Dit is afhankelijk van de keuze die gemaakt wordt aangaande het te hanteren scenario waarop regionale afspraken in de regio gebaseerd worden. De prognose volgens Scenario Laag (19 hectare per jaar) komt in grote lijnen overeen met de huidige RPW-afspraken, terwijl volgens scenario Hoog (33,5 hectare per jaar) een aanzienlijk hogere ruimtevraag geprognosticeerd wordt. Om beleidsmatig meer keuzeruimte te bieden is voor de regio Arnhem-Nijmegen een tussenscenario berekend op basis van een gemiddelde landelijke groei van 1,5% per jaar. Door de relatief sterke economische structuur van de regio Arnhem-Nijmegen ligt de prognose van de ruimtevraag volgens dit tussenscenario (27,2 hectare per jaar) iets hoger dan het gemiddelde tussen scenario Hoog en Laag.

Vraag vs. aanbod per werkmilieu

Om diepgaander inzicht te verkrijgen in de ruimtevraag, zijn vraag en aanbod ingedeeld in werkmilieus. Door vraag en aanbod op werkmilieu-niveau met elkaar te matchen, krijgt een vraag-aanbodconfrontatie meer waarde. Hiermee wordt immers zichtbaar voor welke doelgroep en in welk marktgebied vraag en aanbod al dan niet in evenwicht zijn.

Uit deze analyse komt naar voren dat het logistiek en klassiek-gemengd werkmilieu de grootste ruimtevragers zijn. Ook het (maak)industrieel werkmilieu en het agricluster (agrifood en agrologistiek) zijn belangrijke ruimtevragers. Afhankelijk van het scenario ontstaat het volgende beeld van de match tussen vraag en aanbod:

- Scenario Laag: deze prognose is vergelijkbaar met de huidige RPW-raming en geeft geen aanleiding de afspraken te herzien.
- Scenario Hoog: in scenario Hoog ontstaat er op korte termijn (1-3 jaar) een tekort aan aanbod op bedrijventerreinen. Dit geldt met name, maar niet alleen, voor het logistiek en klassiek-gemengd werkmilieu.
- Tussenscenario: in het tussenscenario is het beeld iets genuanceerder. Volgens dit scenario is gedurende de huidige RPW-periode (tot 2021) nog voldoende aanbod beschikbaar. Daarna neemt het risico op een tekort aan aanbod voor, wederom met name, maar niet alleen, het logistiek en klassiek-gemengd werkmilieu snel toe.

Belangrijkste conclusies

Hieruit volgt dat voor bedrijventerreinen het belangrijkste monitoringsvraagstuk is op welk scenario de regionale afspraken in het (huidige of een nieuw) RPW gebaseerd worden. De belangrijkste vraagstukken zijn:

- Scenariokeuze;
- Voldoende aanbod voor lokale bedrijvigheid;
- Beleidsmatige vraagstukken omtrent XXL-logistiek (m.b.t. wenselijkheid en de stikstof-discussie);
- Mogelijkheden voor uitbreiding en vestiging van watergebonden bedrijvigheid.

1.2 Kantoren

Op de kantorenmarkt is het beeld, dat in de monitoring van 2018 geschetst werd, nagenoeg onveranderd.

Op de centrumlocaties in Arnhem en Nijmegen is nog steeds sprake van een mismatch tussen beschikbaar aanbod en de verwachte toekomstige vraag. Op dit moment is op deze locaties onvoldoende geschikt en beschikbaar aanbod om in de ruimtevraag tot en met 2025 te kunnen voorzien. Deze mismatch werd ook in 2016 en 2018 geconstateerd, maar is sinds 2018 nog weer groter geworden. Dit ondanks het feit dat deze locaties als meest toekomstbestendig zijn beoordeeld voor kantorenaanbod. In het vervolgonderzoek naar de mogelijkheden voor kantoren op CS-locaties is geconstateerd dat met name de situatie in Arnhem nijpend is. In Nijmegen zijn in ieder geval voor de periode tot en met 2025, en waarschijnlijk ook daarna, voldoende (her)ontwikkelingsmogelijkheden voorhanden.

Op de toekomstbestendige kantorenparken, die zijn aangemerkt als concentratielocaties voor kantoren op kantorenparken, is per juni 2019 een klein aanbodtekort geconstateerd (van courant en incourant). Daarnaast is op de overige kantorenparken nog altijd een overaanbod aanwezig (van zowel courant als incourant aanbod). Hier staat wel nog een grote transformatie van incourant aanbod op de rol.

Voor kantoren op bedrijventerreinen worden de afspraken die in het RPW gemaakt zijn omtrent de onbebouwde kantoorlocaties nageleefd. Desondanks is er in het bestaand vastgoed nog altijd sprake van een overaanbod.

De afspraken in het RPW waarbij er ingezet wordt op het reduceren van de incourante bestaande vastgoedvoorraad dienen wat ons betreft gecontinueerd te worden. Op de CS-locaties en de (aangewezen) kansrijke kantorenparken adviseren we transformatie van kantoorpanden stop te zetten en (her)ontwikkeling in gang te zetten om de ruimtevraag op de meest kansrijke locaties te kunnen faciliteren.

1.3 PDV-locaties

Ook voor de PDV-locaties wordt in het RPW geconcludeerd dat er in 2016 en 2018 een overaanbod was. Dit is anno 2019 nog steeds aan de orde. De hernieuwde vraag-aanbodconfrontatie geeft daarmee geen reden de afspraken in het RPW te herzien. Het is bovendien belangrijk dat gemonitord wordt dat gemaakte afspraken nageleefd blijven worden.

2 Inleiding

Hoe houden wij de regio Arnhem-Nijmegen aantrekkelijk voor vestiging van nieuwe en verplaatsing van bestaande bedrijven? Dat is de belangrijkste vraag van het Regionaal Programma Werklocaties (RPW). In de bouwstenenrapportages voor bedrijventerreinen, kantoren en pdv-locaties, die ten grondslag liggen aan het RPW, wordt een overaanbod geconstateerd op werklocaties in de regio Arnhem-Nijmegen. In het RPW hebben de 17 gemeenten in de regio Arnhem-Nijmegen zich tot doel gesteld regionaal overaanbod op de werklocaties tegen te gaan.

Volgens de afspraken in het RPW is begin 2019 middels een ruimtelijke uitwerking[1] bepaald voor welke werklocaties voorzienbaarheid gecreëerd wordt. In de afspraken is vastgelegd dat grondeigenaren (gemeenten en private partijen) tot 2021 de tijd hebben om uitgiften te doen. Na deze datum dient de bestemming van de voorzienbare locaties, indien deze op dat moment nog niet verkocht zijn, te worden gewijzigd/geschrapt om zodoende het evenwicht tussen vraag en aanbod te herstellen.

In het RPW zijn de volgende doelstellingen geformuleerd:
1. Ruimte voor nieuwe economische ontwikkelingen op de juiste plek.
2. Ruimte geven aan ontwikkeling van lokale bedrijvigheid.
3. Toewerken naar een economisch evenwicht tussen vraag en aanbod.
4. De economische marktontwikkelingen nauwlettend volgen en optimaal benutten.

In het kader van doelstelling vier is vastgelegd dat er vanaf 2018 een jaarlijkse monitor plaatsvindt van de ontwikkelingen van vraag en aanbod op de werklocaties. Middels deze monitor wordt nagegaan of de situatie wezenlijk veranderd is en of dit aanleiding geeft tot het herzien van gemaakte afspraken. Daarmee vormt deze rapportage een beschrijving van de tweede monitoringsronde.

De monitoring in 2018[2] heeft geresulteerd in vervolgonderzoeken naar de mogelijkheden en de wenselijkheid van XXL-logistiek, het aanbod voor watergebonden bedrijvigheid en de (potentiële) ruimte voor kantoren op centraal stationslocaties. Nieuwe WLO-scenario's en de inspraakprocedure n.a.v. de ruimtelijke uitwerking hebben geresulteerd in de behoefte aan een herijking van de vraagramingen en vraag-aanbodconfrontaties voor bedrijventerreinen, kantoren en PDV-locaties. De resultaten van deze deelonderzoeken zijn los van deze rapportage gepubliceerd. Voor de monitoring relevante onderdelen komen ook in deze rapportage terug.

In deze notitie richten we ons op de ontwikkelingen op de markt voor werklocaties tussen 1 juni 2018 en 31 mei 2019. De vraag of deze ontwikkelingen aanleiding geven tot het herzien van de, in het RPW, vastgelegde afspraken staat daarbij centraal.

In de volgende drie hoofdstukken worden de marktontwikkelingen van respectievelijk bedrijventerreinen, kantoren en PDV-locaties voorzien van een update. De afzonderlijke hoofdstukken worden afgesloten met een advies over de te volgen koers per type werklocatie.

[1] Stec Groep (2019) Ruimtelijke uitwerking regionaal programma werklocaties regio Arnhem-Nijmegen.
[2] Ecorys (2018) Monitoring RPW Arnhem-Nijmegen. Ontwikkelingen april 2016- juni 2018 in beeld gebracht.

3 Bedrijventerreinen

3.1 Inleiding

In het RPW van de regio Arnhem-Nijmegen werd een overaanbod op bedrijventerreinen geconstateerd van 148 hectare. In de periode april 2016 tot juni 2018 is een afname van het overaanbod naar 109 hectare gerealiseerd[3]. In dit hoofdstuk analyseren we de ontwikkelingen op de bedrijventerreinenmarkt in de regio Arnhem-Nijmegen tussen juni 2018 en juni 2019.

Gedurende deze periode heeft Ecorys van de Provincie Gelderland de opdracht gekregen een prognose van de vraag naar bedrijventerreinen in de provincie uit te voeren. Deze vraagraming is gebaseerd op de nieuwe WLO-scenario's en geldt voor de periode 2019-2030, met een doorkijk naar 2050[4]. De uitkomsten van de nieuwe vraagraming krijgen, vanwege het belang voor het RPW, eveneens een plek in dit hoofdstuk. Naar aanleiding van de kwalitatieve verdieping van de ruimtevraag naar werkmilieus, is ook het aanbod in de regio Arnhem-Nijmegen voorzien van een kwalitatieve analyse. Dit resulteert in een diepgaander inzicht in overaanbod en/of tekorten voor bepaalde marktsegmenten.

De monitoring van de ontwikkelingen op de bedrijventerreinenmarkt geschiedt zowel op basis van deze nieuwe vraagraming als op basis van de vraagraming die ten grondslag ligt aan het RPW. Allereerst besteden we aandacht aan de ontwikkelingen tussen juni 2018 en juni 2019.

3.2 Trends en ontwikkelingen

In de monitoring 2018 zijn de trends en ontwikkelingen waarop het RPW gebaseerd is voorzien van een update. De volgende trends en ontwikkelingen zijn in dat onderzoek geïdentificeerd:

- De economie is sinds 2016 stevig aangetrokken. Dit is zichtbaar in de stijging van de werkgelegenheid en ook de uitgifte op bedrijventerreinen in de regio, in met name 2016 en 2017.
- De ruimtevraag onder lokale ondernemers is sindsdien aangetrokken. Deze vraag kenmerkt zich onder andere door een behoefte aan kleine bedrijfsunits van bijvoorbeeld 60-200m2.
- De ontwikkelingen binnen de XXL-logistiek zetten door.
- De ontwikkeling van de infrastructuur heeft een groot effect op de geschiktheid van locaties. In dat kader heeft de doortrekking van de A15 en realisatie afrit A12 vertraging opgelopen (huidige inzichten gaan uit van circa 1 jaar vertraging). Dit heeft voorlopig, voor de looptijd van het RPW, geen directe consequenties op de gemaakte afspraken.
- Ook de daling van de werkgelegenheid in arbeidsextensieve sectoren als logistiek en industrie zet door. Dit wordt met name veroorzaakt door automatisering en robotisering. Door automatisering en robotisering wordt dus meer waarde gecreëerd door minder mensenhanden. De toegevoegde waarde per hectare van bedrijven in deze sectoren stijgt, ongeacht de daling van het aantal arbeidsplaatsen, echter wel. Dit betekent dat een daling van het aantal arbeidsplaatsen niet per se een dalend ruimtegebruik betekent. Arbeid wordt steeds meer uit handen genomen, waardoor werkgelegenheid voor deze sectoren een steeds minder goede indicator vormt voor de ontwikkeling van de ruimtebehoefte.

[3] Ecorys (2018) Monitoring RPW Arnhem-Nijmegen. Ontwikkelingen april 2016- juni 2018 in beeld gebracht.
[4] Ecorys (2019) Langjarige bedrijventerreinprognose provincie Gelderland 2019-2030 met een doorkijk naar 2050

- Er is een toenemende focus op duurzaamheid op bedrijventerreinen te herkennen. Dit uit zich vooral bij de ontwikkeling van nieuwe bedrijventerreinen en panden. Veel nieuwe bedrijventerreinen en panden worden energieneutraal ontwikkeld.
- Tot slot is er steeds meer aandacht voor de circulaire economie. Er wordt ook steeds meer duidelijk over het mogelijke ruimtebeslag hiervan. De verwachting is dat er in de transitieperiode van lineair naar circulair tijdelijk fors meer ruimtebehoefte ontstaat. Het ruimtebeslag na de transitieperiode hangt af van het type circulaire economie. Voor de bouw wordt opslagruimte belangrijker, bij het gebruik van restwarmte of CO_2 moet infrastructuur aangelegd worden. De circulaire economie zal zich ook uiten in toenemende en veranderende goederenstromen.

Gedurende de periode juni 2018-juni 2019 hebben zich enkele ontwikkelingen voorgedaan die van invloed kunnen zijn op het bedrijventerreinenbeleid:

- De economische vooruitzichten laten zien dat de economische groei afzwakt. Dit betekent dat de Nederlandse economie blijft groeien, maar op een gematigder tempo dan de afgelopen twee jaar. De verwachting is dat de groei van het bbp de komende drie jaar rond de 1,6% ligt[5].
- De uitwerking van internationale ontwikkelingen als de Brexit is nog ongewis: veel is afhankelijk van de manier waarop het Verenigd Koninkrijk de Europese Unie verlaat. Wordt het een harde of een zachte Brexit? Wat zeker is, is dat de gevolgen het hardst gevoeld zullen worden bij een harde Brexit. De gevolgen zijn naar verwachting echter niet noodzakelijk negatief. Enerzijds wordt verwacht dat de handel tussen het Verenigd Koninkrijk en Nederland afneemt, terwijl er anderzijds mogelijk is dat bijvoorbeeld meer logistieke bedrijven (hoofd)vestigingen in Nederland openen in plaats van in het VK[6].
- Het oordeel van de Raad van State dat het Programma Aanpak Stikstof in strijd is met Europese natuurwetgeving. Op basis van het PAS wordt vooruitlopend op toekomstige positieve gevolgen van maatregelen voor beschermde natuurgebieden, alvast toestemming gegeven voor activiteiten die mogelijk schadelijk zijn voor die gebieden. De Raad van State heeft dus besloten dat dit niet is toegestaan[7]. Maar liefst 18.000 bouwprojecten, waaronder de ontwikkeling van bedrijventerreinen en de aanleg van infrastructuur, in de buurt van Natura2000-gebieden kunnen geraakt worden door dit besluit[8]. Dit besluit heeft dus mogelijk vergaande vervolgen voor de ontwikkeling van bedrijventerreinen alsmede de aansluiting A15-A12. Het is op moment van schrijven nog onbekend of en op welke manier hiervoor een oplossing voorhanden is.

3.3 Ontwikkelingen in de monitoringsperiode

3.3.1 Historische uitgifte

In Figuur 2 is de historische uitgifte op bedrijventerreinen in de regio Arnhem-Nijmegen afgezet tegen gemiddelde jaarlijkse ruimtevraag van 18,8 hectare waarvan in het RPW wordt uitgegaan. Hieruit blijkt dat de inhaalslag van de uitgifte ten opzichte van de ruimtevraag zich in de tweede helft van 2018 en de eerste helft van 2019 heeft doorgezet.

De totale uitgifte in deze periode bedraagt 62 hectare in een jaar tijd. Daarmee heeft de uitgifte in de afgelopen monitoringsperiode de jaarlijkse uitgifte over de periode april 2016-juni 2018 (circa 85 hectare) overtroffen. Dit gegeven geeft aanleiding de vraagraming te herzien. De herziening heeft, zoals al aangegeven, reeds plaatsgevonden en komt aan bod in het volgende hoofdstuk.

[5] De Nederlandsche Bank (2018). Economische Ontwikkelingen en Vooruitzichten.
[6] Logistiek.nl (2019) Harde no deal Brexit: dit zijn de gevolgen voor logistiek Nederland.
[7] Raad van State (2019) PAS mag niet als toe-stem-mings-ba-sis voor ac-ti-vi-tei-ten wor-den ge-bruikt
[8] Cobouw (2019) '' Niet honderden, maar 18.000 projecten in de knel door stikstof''

Figuur 2 Historische uitgifte regio Arnhem-Nijmegen 2000-2019

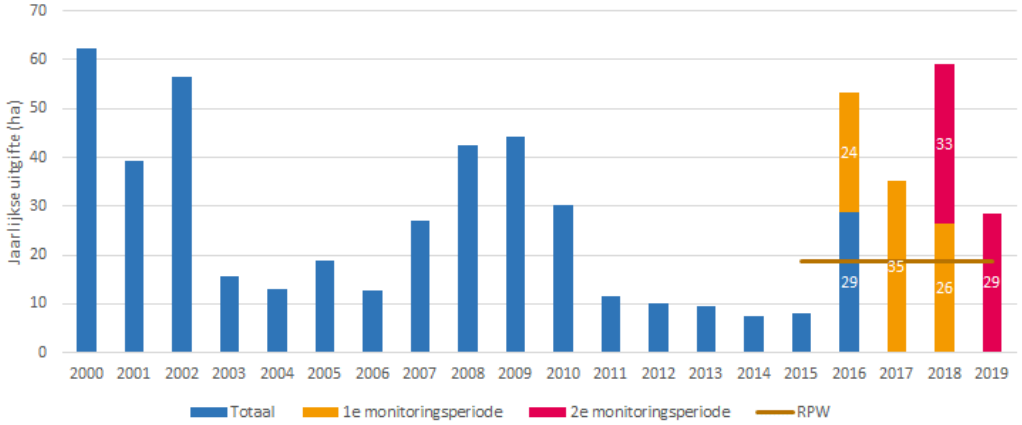

3.3.2 *Situatie juni 2018*

Op 1 juni 2018 bedroeg het totaal uitgeefbaar aanbod nog 281 hectare. Daartegenover stond in juni 2018 een ruimtevraag die, verminderd met de prognose van een uitgifte van 47 hectare in ruim 2 jaar, nog 172 hectare bedroeg, waarmee een kwantitatief overaanbod van 109 hectare geconstateerd werd.

Figuur 3 Ontwikkeling vraag en aanbod

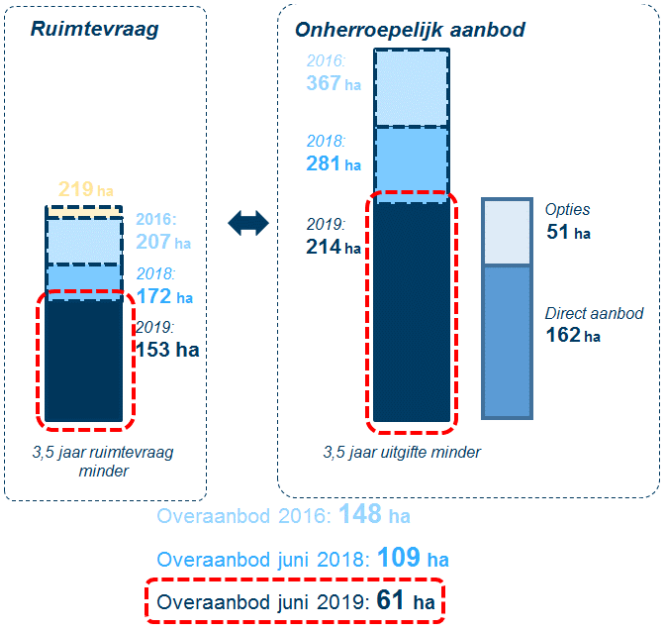

3.3.3 *Situatie juni 2019*

Met een theoretische afname van de ruimtevraag van circa 66 hectare in 3,5 jaar, bedraagt de resterende ruimtevraag volgens de RPW-raming voor de periode t/m 2025 nog 153 hectare. Het aanbod bedraagt per 1 juni 2019 nog 214 hectare. Dit resulteert in een kwantitatief overaanbod van 61 hectare. Bovendien is van het totale aanbod van 214 hectare, 51 hectare in optie uitgegeven. Wat betekent dat, door de concrete interesse voor deze oppervlakte aan uitgeefbaar aanbod, het verschil tussen vraag en aanbod (van 61 hectare) op korte termijn ingelopen kan zijn. De ontwikkelingen omtrent deze opties is daarmee belangrijk om in de gaten te houden. De daadwerkelijke uitgifte in de afgelopen monitoringsperiode is onder te verdelen in lokale bedrijventerreinen enerzijds en regionale terreinen anderzijds.

3.4 Lokale bedrijventerreinen

3.4.1 *Ontwikkelingen juni 2018-juni 2019*

Voor iedere gemeente zijn vitale lokale bedrijventerreinen van groot belang. Hiermee kan namelijk lokale bedrijvigheid gefaciliteerd worden. Daarom is in het RPW voor iedere gemeente een oppervlakte ‘toegestaan lokaal aanbod’ bepaald. Op 1 juli 2018 bedroeg het aanbod op lokale bedrijventerreinen 55 hectare. Op 1 juni 2019 resteert nog 38 hectare. In de monitoringsperiode op lokale bedrijventerreinen is dus zo’n *17 hectare uitgegeven* (Figuur 4). In de grafiek worden alleen de gemeenten weergegeven die ten tijde van het opstellen van het RPW beschikten over lokaal aanbod en daarmee een ‘mandje’ toegewezen hebben gekregen.

Figuur 4 Lokaal aanbod per gemeente

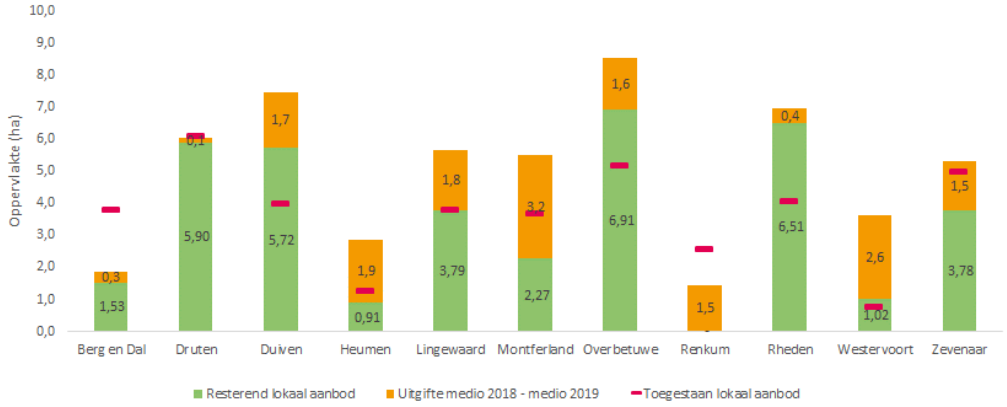

Wanneer het rode balkje de groene staafdiagram overschrijdt, bekent dit dat er minder lokaal aanbod voorhanden is dan lokaal wordt toegestaan per 01-01-2021. In de gemeenten Berg en Dal, Renkum, Druten, Heumen, Montferland en Zevenaar is op dit moment minder toegestaan lokaal aanbod aanwezig dan in het RPW is bepaald. In de resterende gemeenten is er op dit moment voldoende aanbod om te kunnen voorzien in de vraag gedurende de periode van het RPW. Voor de gemeenten waar nog een overaanbod aan lokale bedrijventerreinen voorhanden is, wordt in de ruimtelijke uitwerking van het RPW een voorstel gedaan voor het voorzienbaar te stellen aanbod op lokale bedrijventerreinen.

3.4.2 Belangrijkste conclusies lokale bedrijventerreinen

- Tussen juni 2018 en juni 2019 is 17 hectare uitgegeven op lokale bedrijventerreinen. Daarmee resteert in totaal nog 38 hectare op lokale bedrijventerreinen.
- Het aantal gemeenten met minder lokaal aanbod dan toegestaan volgens de afspraken in het RPW neemt toe.

3.5 Regionale bedrijventerreinen

3.5.1 Ontwikkelingen juni 2018-juni 2019

Op 1 juli 2018 bedroeg het aanbod op regionale bedrijventerreinen 223 hectare. In de monitoringsperiode tot 1 juni 2019 is het regionale bedrijventerreinenaanbod met 45 hectare afgenomen tot 178 ha. In Figuur 5 is te zien dat de uitgifte van regionale bedrijventerreinen grotendeels conform het RPW op de als ‘groen’ bestempelde bedrijventerreinen heeft plaatsgevonden. De uitgifte op voorzienbaar te stellen bedrijventerreinen is vooral verdeeld over de gemeenten Duiven en Lingewaard.

Figuur 5 Uitgifte op regionale bedrijventerreinen 1 juni 2018 - 1 juni 2019

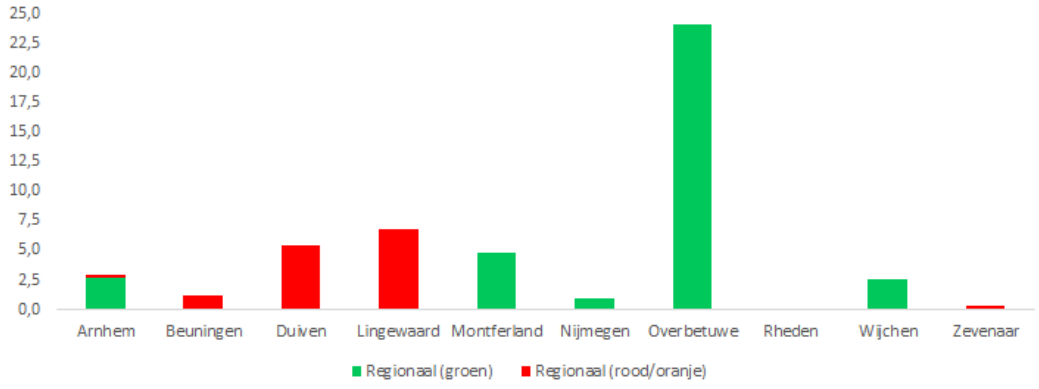

Om een diepgaander inzicht te geven van de regionale bedrijventerreinen die als rood/oranje aangemerkt zijn, is het aanbod op deze terreinen in Figuur 6 onderverdeeld naar werkmilieus. Hieruit kan worden opgemaakt dat de voorzienbaarheid vooral van toepassing is op de terreinen zijn waar ruimte-vraag naar is. Oftewel, het (boven)regionale aanbod dat voorzienbaar gesteld is, biedt ruimte aan de werkmilieus waar de meeste vraag is. Dit betreft voornamelijk het logistiek en (maak)industrieel werkmilieu.

Figuur 6 Regionaal aanbod per werkmilieu

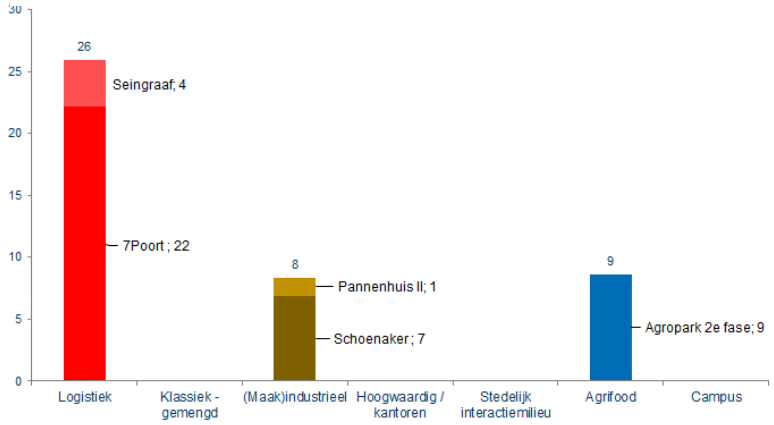

3.5.2 *Belangrijkste conclusies regionale bedrijventerreinen*

- Tussen juni 2018 en juni 2019 is 45 hectare uitgegeven op regionale bedrijventerreinen. Daarmee resteert in totaal nog 178 hectare op regionale bedrijventerreinen.
- De meeste uitgifte heeft plaatsgevonden op 'groene' bedrijventerreinen, maar ook op voorzienbare (rood/oranje) bedrijventerreinen heeft uitgifte plaatsgevonden.
- Het grootste gedeelte van het voorzienbaar gestelde aanbod op regionale bedrijventerreinen biedt ruimte aan de werkmilieus met de meeste ruimtevraag (logistiek en (maak)industrie)

3.6 XXL-logistiek

3.6.1 *Situatie juni 2018*

Per 1 juni 2018 bedroeg het aanbod ten behoeve van XXL-logistiek in totaal 80 hectare, verdeeld over de drie bedrijventerreinen die specifiek voor deze doelgroep zijn gereserveerd:

- Het aanbod t.b.v. XXL-logistiek op Park15 bedroeg op 1 juni circa 50 hectare. Na de peildatum, maar nog gedurende het monitoringsonderzoek, heeft een grootschalige transactie plaatsgevonden van in totaal 27 hectare. Deze transactie is gedurende de huidige monitoringsperiode geformaliseerd.
- Op 7Poort waren per 1 juni 2018 nog een kavel van 19 hectare en een kavel van 6 hectare beschikbaar. Het direct uitgeefbare aanbod op 7Poort bedroeg dus 25 hectare. Daarnaast was er nog de mogelijkheid om twee kavels te combineren tot een kavel van 7 hectare.
- DocksNLD beschikte over een vrije kavel van circa 5 hectare en enkele kavels van in totaal 8 hectare die in optie waren uitgegeven. Het direct beschikbare aanbod bedroeg daarmee 5 hectare.

Op basis van deze bevindingen werd geconcludeerd dat er nog altijd (zeer) geschikt en beschikbaar aanbod voorhanden was in de twee logistieke knooppunten van regio Arnhem-Nijmegen (knoop 38 en EMZ). De bevindingen hebben evenwel geleid tot een onderzoek naar de wenselijkheid van XXL-logistiek voor de regio Arnhem-Nijmegen[9] en de toekomstige mogelijkheden wat ruimte betreft[10].

3.6.2 *Situatie juni 2019*

Gedurende de monitoringsperiode 1 juni 2018 – 1 juni 2019 hebben er enkele grootschalige uitgiften van XXL-kavels plaatsgevonden.

[9] Stec Groep (2019) Economische analyse XXL-Logistiek regio Arnhem-Nijmegen.
[10] Ecorys (2019) XXL-logistiek in de regio Arnhem-Nijmegen.

- Op Park15 is het uitgeefbaar aanbod in de afgelopen monitoringsperiode weliswaar afgenomen met 27 hectare, maar een kavel van ruim 12 hectare daarvan is verkocht aan een ontwikkelaar. Op de peildatum was/waren voor deze kavel nog geen eindgebruikers bekend, wat betekent dat de ruimte nog voor de markt beschikbaar is. De totale beschikbare ruimte op Park15 bedraagt daarmee nog 35 hectare. In het best-case-scenario wordt op korte termijn een eindgebruiker gevonden, wat betekent dat er nog 23 hectare beschikbaar is.
- Op 7Poort speelt een vergelijkbare situatie. Hier is een kavel met een oppervlakte van 19 hectare verkocht, eveneens aan een ontwikkelaar. Ook deze ontwikkelaar heeft nog geen eindgebruiker, wat betekent dat de ruimte nog beschikbaar is voor de markt. De totale beschikbare ruimte ten behoeve van XXL-logistiek op 7Poort bedraagt daarmee 29 hectare. Wanneer een of meerdere eindgebruiker(s) gevonden wordt voor de kavel van 19 hectare, resteert nog een kleine 10 hectare, verdeeld over een kavel van 6 hectare en een kavel een kleine 4 hectare. Deze laatste kavel kan gecombineerd worden met een naastgelegen kavel, waarmee en kavel van 7 hectare ontstaat.
- Op DocksNLD is tussen 1 juni 2018 en 1 juni 2019 een kavel van 5 hectare uitgegeven. Dat betekent dat er ten behoeve van XXL-logistiek nog twee kavels resteren met een gezamenlijke oppervlakte van een kleine 8,5 hectare. Beide kavels waren op de peildatum in optie uitgegeven. Inmiddels is bekend dat beide kavels definitief verkocht zijn. Op peildatum 1 juni 2019 monitor bedraagt het aanbod op DocksNLD nog 8,5 hectare. In werkelijkheid is het terrein volledig uitgegeven.

Uit Figuur 7 blijkt dat er ten behoeve van XXL-logistiek in totaal nog circa 65 hectare beschikbaar is. Daarvan is reeds 31 hectare verkocht aan een ontwikkelaar zonder eindgebruiker. Dit betekent dat deze ruimte beschikbaar is voor de markt. Daarnaast is 8,4 hectare in optie uitgegeven. Dit betekent dat er in het best-case-scenario het direct beschikbare aanbod nog 33 hectare bedraagt.

Figuur 7 Aanbod t.b.v. XXL-logistiek per 1 juni 2019

Bedrijventerrein	Totaal aanbod	Direct beschikbaar XXL	Verkocht zonder eindgebruiker	Opties	Doorkijk best case
Knoop 38					
Park15	35,3 ha	35,3 ha	12,2 ha	-	23,1
Knoop EMZ					
7Poort	28,9 ha	28,9 ha	19 ha	-	9,9
DocksNLD	8,4 ha	-	-	8,4 ha	0
Totaal	**77,4 ha**	**64,2 ha**	**31,2 ha**	8,4 **ha**	**33 ha**

3.6.3 Conclusies en aanbevelingen XXL-logistiek

Omdat met 23 hectare het grootste gedeelte van het aanbod op Park15 te vinden is, komt met name in de knoop EMZ het einde snel in zicht. Afhankelijk van de keuze die gemaakt wordt aangaande de wenselijkheid van XXL-logistiek in de regio, is het met name in dit gebied raadzaam nieuwe ontwikkelprocedures van start te laten gaan.

Een belangrijke disclaimer hierbij is de uitwerking die de uitspraak van de Raad van State over de PAS-regeling heeft op de aansluiting van de A15 op de A12 en de mate waarin uitbreiding van bedrijventerreinen mogelijk blijft. Uitbreiding van bedrijvenpark Medel heeft hieronder reeds te lijden gehad[11].

[11] De Gelderlander (2019) Wéér streep door bouwproject wegens stikstof: uitbreiding bedrijventerrein bij Tiel van de baan.

3.7 Watergebonden bedrijvigheid

3.7.1 Situatie juni 2018

In de monitor van 2018 is geconstateerd dat er op bedrijventerreinen in de regio Arnhem-Nijmegen geen uitgeefbaar watergebonden aanbod beschikbaar is. Tevens is geconstateerd dat er wel aanvragen waren naar watergebonden locaties. Deze aanvragen konden op dat moment niet gefaciliteerd worden in de regio. Er werd, kortom, een knelpunt voorzien op watergebonden bedrijventerreinen.

Dit heeft geleid tot de volgende conclusies en aanbevelingen:

- Uitbreiding van bestaande watergebonden bedrijven blijft, conform afspraken in het RPW, mogelijk;
- Er zijn twee opties om nieuwe ruimtevragers te faciliteren:
    - Door herstructurering van bestaande watergebonden bedrijventerreinen kan mogelijk efficiënter met de huidige ruimte omgegaan worden, waardoor hier ruimte vrijgemaakt kan worden.
    - Tevens adviseren we te onderzoeken om nieuwe watergebonden ruimtevraag in de regio van een locatie te kunnen voorzien

3.7.2 Situatie juni 2019

Gedurende de periode 1 juni 2018 – 1 juni 2019 heeft het vervolgonderzoek naar de mogelijkheden voor watergebonden bedrijventerreinen plaatsgevonden[12]. Hieruit kan worden geconcludeerd dat er wat betreft direct uitgeefbaar aanbod niets aan de situatie veranderd is.

Wel zijn meerdere locaties geïdentificeerd waar door nieuwe ontwikkeling of herstructurering ruimte voor watergebonden bedrijvigheid gecreëerd kan worden. In totaal gaat het om 24-39 hectare op de volgende locaties:

- Koningspleij Noord: 5-13 hectare;
- Engie-terrein: 2-8 hectare;
- Spijksedijk: 5 hectare;
- Parenco: 1-2 hectare;
- Drutense Waarden: 5-8 hectare.

3.7.3 Conclusies en aanbevelingen watergebonden bedrijventerreinen

Uit het aanvullende onderzoek naar de mogelijkheden voor watergebonden bedrijvigheid wordt geconcludeerd dat er op enkele locaties in de regio Arnhem-Nijmegen mogelijkheden zijn om door nieuwe ontwikkeling of herstructurering ruimte te creëren voor watergebonden bedrijvigheid.

Het advies luidt dan ook te starten met de (her)ontwikkeling van deze locaties, waarbij de meest kansrijke locaties (lage investering/korte termijn) prioriteit krijgen. Bovendien moet uitbreiding van bestaande watergebonden bedrijvigheid, conform de afspraken in het RPW, gefaciliteerd worden.

3.8 Beleidsprioritaire terreinen

Vanwege de beleidsprioriteit die in het Regionaal Investeringsprogramma Arnhem-Nijmegen wordt gegeven aan duurzaamheid en campusontwikkelingen, is een aantal bedrijventerreinen in de regio aangewezen als duurzame/groen hub- of campusterrein. Deze terreinen genieten een speciale status en worden daarom niet voorzienbaar gesteld. Het betreft de volgende terreinen:

[12] Ecorys (2019) Watergebonden bedrijvigheid in de region Arnhem-Nijmegen. Vervolgonderzoek monitoring RPW Arnhem-Nijmegen

Duurzame/ Groene hub:

- Industriepark Kleefse Waard (Arnhem)
- Engie-terrein (Nijmegen)
- InnoFase (Duiven)

Campus

- Winkelsteeg NovioTech Campus (Nijmegen

3.8.1 Situatie 2018

Op de groene hubs is op IPKW in Arnhem in de periode 2016 - medio 2018 4 hectare uitgegeven. Dit betekent dat hier op de peildatum nog ruim 4 hectare beschikbaar was. Op de andere duurzame/groene hubterreinen heeft in de periode april 2016-juni 2018 geen uitgifte plaatsgevonden. Op de NovioTech campus is in dezelfde periode eveneens geen uitgeefbaar aanbod uitgegeven. Dit betekent niet dat er zich geen bedrijven hebben gevestigd in leegstaande en/of herontwikkelde panden. Dit is in deze monitoring niet onderzocht.

Geconcludeerd werd dat voor de beleidsprioritaire terreinen op peildatum 1 juni 2018 in de regio Arnhem-Nijmegen nog 18 hectare beschikbaar was op duurzame/groen hub-terreinen. Daarnaast was nog 6 hectare beschikbaar ten behoeve van campusontwikkeling.

Dit heeft geleid tot de volgende conclusies:

- Voor de duurzame/ groene hub terreinen schatten wij in dat vanwege de beleidsprioriteit en de mogelijkheden die reservering op deze terreinen biedt in het licht van de ontwikkelingen die gaande zijn op het gebied van circulaire economie en de energietransitie de reservering op dit moment van voldoende omvang is en dat deze behouden dient te worden.
- Voor campusontwikkeling is op dit moment nog 1 terrein beschikbaar. Door middel van monitoring moet in de gaten gehouden worden of dit voldoende is voor de komende jaren.

3.8.2 Situatie 2019

Op de beleidsprioritaire terreinen heeft gedurende de periode 1 juni 2018-1 juni 2019 geen uitgifte plaatsgevonden. Dit betekent niet dat er zich geen bedrijven hebben gevestigd in leegstaande en/of herontwikkelde panden, zoals het geval is op de Novio Tech Campus. Dit is in de uitgifte niet terug te zien.

Wel zijn er stappen gezet met de herstructurering van het Engie-terrein in Nijmegen (voor meer informatie, zie: brochure Waal Energie: Nieuwe bestemming terrein Central Gelderland[13])

3.8.3 Conclusie en aanbevelingen beleidsprioritaire terreinen

De bevindingen in de monitoringsperiode juni 2018-juni 2019 leiden niet tot een herziening van de conclusies. Deze blijven dus gehandhaafd:

- Voor de duurzame/ groene hub terreinen schatten wij in dat vanwege de beleidsprioriteit en de mogelijkheden die reservering op deze terreinen biedt in het licht van de ontwikkelingen die gaande zijn op het gebied van circulaire economie en de energietransitie de reservering op dit moment van voldoende omvang is en dat deze behouden dient te worden.
- Voor campusontwikkeling is op dit moment nog 1 terrein beschikbaar. Door middel van monitoring moet in de gaten gehouden worden of dit voldoende is voor de komende jaren.

[13] Te vinden via: https://centralegelderland.nl/-/media/online/websites/nl/gelderland/documenten/bewoners-markt%20april%202019/waalenergie_concept_gebiedsvisie_folder.pdf

3.9 Nieuwe prognose ruimtebehoefte bedrijventerreinen provincie Gelderland

In opdracht van de Provincie Gelderland heeft Ecorys een nieuwe prognose uitgevoerd van de ruimtebehoefte op bedrijventerreinen in de provincie Gelderland. Zo ook in de regio Arnhem-Nijmegen[14]. De nieuwe vraagraming is opgesteld aan de hand van de nieuwe WLO-scenario's, die een bandbreedte hanteren met een scenario Laag en een scenario Hoog[15]. In scenario Laag wordt een landelijke economische lange termijngroei van 1% per jaar voorzien. In scenario Hoog bedraagt de economische groei 2% per jaar. Voor nadere toelichting over de WLO-scenario's en de gehanteerde methodiek verwijzen we naar de rapportage over de langjarige prognose van de ruimtevraag naar bedrijventerreinen in de provincie Gelderland[16]. In deze rapportage richten we ons op de uitkomsten en mogelijke implicaties voor het RPW.

3.9.1 Kwantitatieve vraagraming

De prognose geeft inzicht in de verwachte ruimtevraag naar bedrijventerreinen in de regio Arnhem-Nijmegen voor de periode 2019-2030 in scenario Hoog en scenario Laag. Bovendien geeft de prognose een doorkijk naar de mogelijke ontwikkelingsrichting in de periode 2030-2050. Omdat de middellange termijn, de periode tot 2030, net name van belang is voor het RPW, richten we ons hier op de prognose voor deze periode. De doorkijk naar 2050 laat een grote bandbreedte zien, waarbinnen de ruimtevraag zich naar verwachting ontwikkelt.

Uit Tabel 1 valt af te leiden dat de geprognosticeerde ruimtevraag in de regio Arnhem-Nijmegen 213-369 hectare bedraagt. Dit komt neer op een gemiddelde jaarlijkse ruimtevraag van 19 hectare in scenario Laag tot 33,5 hectare in scenario Hoog. Vanwege de relatief grote bandbreedte en de overeenkomst tussen scenario Laag en de huidige RPW-raming, is ervoor gekozen voor de regio Arnhem-Nijmegen een tussenscenario van 1,5% landelijke groei te berekenen. Dit tussenscenario is nadrukkelijk geen ''middenscenario''[17]. De optie van een tussenscenario biedt beleidsmatig meer keuze. De prognose van de ruimtevraag en het tussenscenario bedraagt 27,2 hectare per jaar. Dat komt neer op een ruimtevraag van 300 hectare voor de periode 2019-2030.

Tabel 1 Prognose ruimtevraag regio Arnhem-Nijmegen 2019-2030

Scenario	Jaarlijks 2019-2030 (gemiddeld)	Totaal 2019-2030
Laag	19 ha	213 ha
Tussen	*27,2 ha*	*300 ha*
Hoog	33,5 ha	369 ha

3.9.2 Kwalitatieve verdieping van de ruimtevraag: werkmilieus

Regionale afspraken over het bedrijventerreinenbeleid leiden veelal tot een discussie over hectaren (in kwantitatieve zin). Bedrijventerreinen zijn echter dikwijls niet met elkaar te vergelijken. Het is daarom belangrijk zowel vraag als aanbod ook te analyseren op basis van kwaliteiten. Om dit te bewerkstelligen heeft Ecorys een methodiek ontwikkeld die vraag en aanbod indeelt in werkmilieus.

De toedeling van vraag en aanbod in werkmilieus levert inzicht op in het type ruimtevraag en de bijbehorende vestigingseisen van de ruimtevrager. Door vraag en aanbod op werkmilieu-niveau met elkaar te matchen, krijgt een vraag-aanbodconfrontatie meer waarde. Hiermee wordt immers

[14] Ecorys (2019) Langjarige bedrijventerreinprognose provincie Gelderland 2019-2030 met een doorkijk naar 2050
[15] CPB/PBL (2015) Toekomstverkenning Welvaart en Leefomgeving. Nederland in 2030 en 2050: twee referentiescenario's, Den Haag: Planbureau voor de Leefomgeving/Centraal Planbureau.
[16] Ecorys (2019) Langjarige bedrijventerreinprognose provincie Gelderland 2019-2030 met een doorkijk naar 2050
[17] De landelijk groeiscenario's worden middels een zogenoemde shift-and-share-analyse vertaald naar regionale groeiscenario's. Om deze reden ligt de uitkomst van het tussenscenario niet precies in het midden tussen scenario Laag en Hoog, maar neigt deze meer naar scenario Hoog. Dit betekent dat de regio Arnhem-Nijmegen een gunstige economische structuur heeft en opzichte van de landelijke economische structuur.

zichtbaar voor welke doelgroep en in welk marktgebied vraag en aanbod al dan niet in evenwicht zijn.

Op basis van meerdere landelijke onderzoeken zijn een achttal werkmilieus geïdentificeerd. We onderscheiden de volgende werkmilieus:

- Klassiek-gemengd;
- Agrifood (agrifood/agrologistiek);
- Logistiek;
- (Maak)industrieel;
- Hoogwaardig/ kantoren;
- Stedelijk interactiemilieu;
- Maritiem;
- Campus.

Voor meer informatie verwijzen we weer naar de rapportage over de langjarige prognose van de ruimtevraag naar bedrijventerreinen in de provincie Gelderland.

In Figuur 8 is de geprognosticeerde ruimtevraag voor de periode 2019-2030 voor scenario Hoog, Laag en het tussenscenario verdeeld over de werkmilieus. Hieruit valt op te maken dat het klassiek, kleinschalig werkmilieu (met name, maar niet alleen lokale bedrijventerreinen) en de logistiek de grootste ruimtevragers zijn.

Figuur 8 Prognose ruimtevraag naar werkmilieus 2019-2030

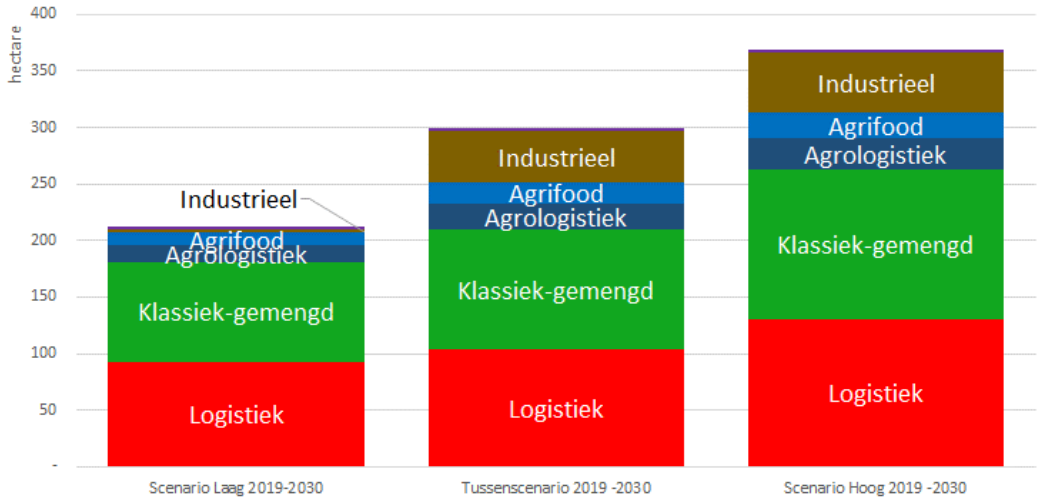

De prognose van de ruimtevraag voor logistieke bedrijventerreinen omvat ook, maar niet per definitie alle, ruimtevraag naar XXL-logistiek[18]. Het agricluster, opgesplitst in agrifood en agrologistiek, en het industrieel werkmilieu zijn de andere twee grote ruimtevragers.

De ruimtevraag naar bedrijventerreinen van het hoogwaardig werkmilieu is beperkt. Dit heeft ermee te maken dat de regio voldoende ruimte beschikbaar heeft op andere kantoorlocaties. Wat verder opvalt is dat de ruimtevraag van het industrieel werkmilieu in scenario Laag bijna nihil is. Het verschil met het tussenscenario en scenario Hoog valt te verklaren door de automatisering die in

[18] De vraagraming gaat in de basis uit van economische groei (werkgelegenheid/ toegevoegde waarde) en als gevolg daarvan de uitbreidingsvraag van de op dit moment gevestigde bedrijven. De ontwikkeling van de werkgelegenheid en toegevoegde waarde in de afgelopen jaren (dus ontwikkeling van gevestigde bedrijven én de vestiging van nieuwe bedrijven) speelt mee in de vertaling van landelijke naar regionale scenario's (de shift-and-share-analyse).

In principe maakt alles wat vanuit economische ontwikkeling, dus ook nieuwe vestigingen, te ramen valt dus onderdeel uit van de vraagraming. De ruimtevraag van hele grote, incidentele bedrijven/ontwikkelaars (de zogenoemde 'witte raven') maakt echter geen onderdeel uit van ons model.

Dit betekent dat het mogelijk is dat, als gevolg van beleid/acquisitie-inspanningen, de ruimtebehoefte hoger uitvalt. Beleid kan er natuurlijk ook voor zorgen dat, als het ertoe leidt dat er geen grootschalige kavels beschikbaar zijn, de ruimtebehoefte van die 'witte raven' niet manifest wordt.

scenario Laag beperkt is in vergelijking met de andere scenario's. Bij een dalende beroepsbevolking wordt de productie in dit scenario's beperkt geautomatiseerd voorgezet.

3.9.3 *Vraag vs. aanbod per werkmilieu*

Omdat scenario Laag in grote lijnen overeenkomt met de huidige RPW-raming, is beleidsmatig de keuze gemaakt vraag en aanbod alleen voor het tussenscenario en scenario Hoog in beeld te brengen. In Figuur 9 is voor het tussenscenario te zien dat voor de meeste werkmilieus er de eerste 5 jaar voldoende aanbod is. Voor de periode tot 2030 is dit echter niet voldoende aanbod om aan de ruimtebehoefte te voldoen.

Enkel voor het hoogwaardig/kantoren werkmilieu is er een klein overschot. Bovendien kent het werkmilieu campus een aanbod van circa 20 hectare. De vraag naar het werkmilieu campus is echter niet geraamd in deze prognose. Vanwege het bijzondere karakter en uitgebreide verzorgingsgebied is voor campussen een aparte ramingsmethode van toepassing.

Verder is de vraag naar logistiek circa 49 hectare hoger dan het aanbod en de vraag naar klassiek – gemengd circa 26 hectare hoger. Voor agrifood is de vraag circa 31 hectare hoger en (maak)industrieel heeft een ruimtebehoefte die ongeveer 15 hectare groter is.

Figuur 9 Vraag vs. aanbod per werkmilieu tussenscenario 2019-2030

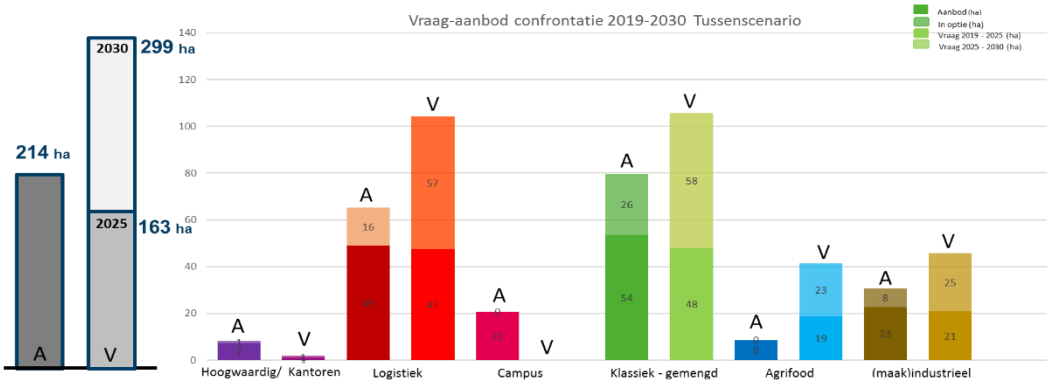

In scenario Hoog (Figuur 10) ligt de ruimtevraag per werkmilieu logischerwijs hoger dan in het tussenscenario. Dit betekent dat zich in scenario Hoog op nog kortere termijn een ruimtetekort manifesteert.

Figuur 10 Vraag vs. aanbod per werkmilieu scenario Hoog 2019-2030

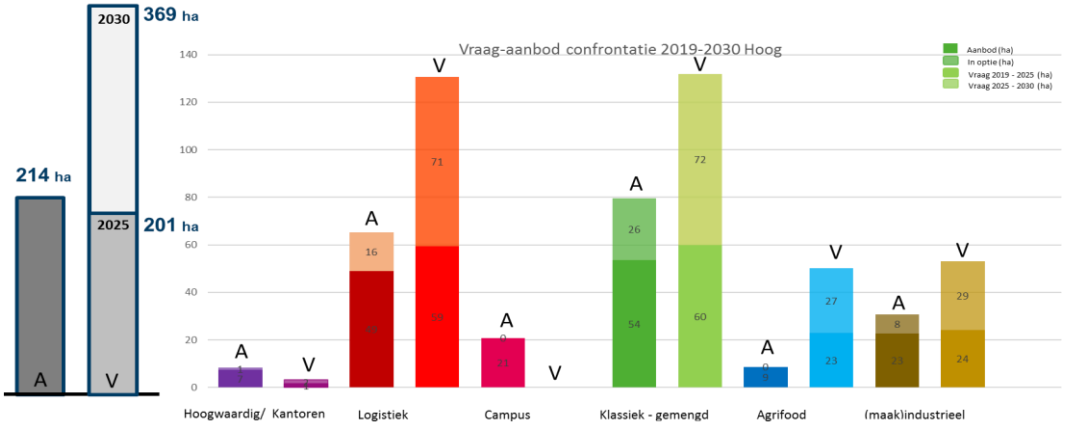

3.10 Conclusies en aanbevelingen

3.10.1 Conclusies

- In de afgelopen monitoringsperiode heeft veel uitgifte van bedrijventerrein plaatsgevonden.
- Een groot gedeelte hiervan komt voor rekening van het logistiek werkmilieu, maar ook het klassiek-gemengd en (maak)industrieel werkmilieu hebben in diezelfde periode een aanzienlijke uitgifte gezien.
- In veel gemeenten is heden minder lokaal aanbod beschikbaar dan volgens het ‘mandje’, dat in het RPW is afgesproken, is toegestaan. Dit betekent dat in veel gemeenten (zo goed als) geen sprake meer is van een overaanbod en dat enkele gemeenten zelfs op zoek kunnen naar uitbreidingsmogelijkheden.
- De uitgifte op regionale bedrijventerreinen heeft voor het grootste gedeelte plaatsgevonden op ‘groene’ terreinen. Een groter deel dan gedurende de vorige monitoringsperiode is echter ook uitgegeven op voorzienbaar gestelde terreinen (rood/oranje).
- Op bedrijventerreinen ten behoeve van XXL-logistiek is op dit moment in zijn totaliteit nog voldoende ruimte beschikbaar. In de knoop EMZ komt, dankzij de uitgiften op DocksNLD en 7Poort, het einde van het aanbod echter wel snel in zicht. Eventuele uitbreidingsplannen zijn afhankelijk van beleidsmatige keuzes die gemaakt worden aangaande het faciliteren van XXL-logistiek en de ontwikkelingen in het stikstof-debat. Dit laatste geldt overigens in het algemeen voor ontwikkelingen in de buurt van Natura2000-gebieden.
- In de situatie op watergebonden bedrijventerreinen is in de periode juni 2018-juni 2019 geen verandering opgetreden. Er is ook nu geen watergebonden ruimte beschikbaar. In het vervolgonderzoek naar aanleiding van de vorige monitoring, zijn enkele (her)ontwikkelingslocaties aangewezen die dit knelpunt kunnen oplossen.
- Beleidsprioritaire bedrijventerreinen: Ook hier hebben zich geen wijzigingen voorgedaan ten opzichte van de situatie in juni 2018. De conclusies en aanbevelingen van destijds blijven daarom gehandhaafd.
- De nieuwe prognose van de ruimtebehoefte op bedrijventerreinen in de provincie Gelderland kan leiden tot een andere kijk op het bedrijventerreinenbeleid in de regio. Waar scenario Laag vergelijkbaar is met het huidige RPW-scenario, is de prognose volgens scenario Hoog aanzienlijk hoger. Daarnaast is beleidsmatig de keuze gemaakt een tussenscenario te laten doorrekenen. Ook dit tussenscenario geeft aanleiding de afspraken in het RPW te herzien.

3.10.2 Aanbevelingen

De bevindingen en conclusies van de monitoring over de periode juni 2018-juni 2019 leiden tot de volgende aanbevelingen:

- Hanteer voor een volgende RPW-periode de nieuwe WLO-als maatstaf voor de match tussen vraag en aanbod. Ecorys adviseert hiervoor het tussenscenario aan te houden.
- Heroverweeg de voorzienbaarheidsprocedure(s) voor bedrijventerreinen. Ecorys adviseert terreinen die voorzienbaar zijn gesteld waar mogelijk in te zetten voor werkmilieus waar vraag naar is. Dit brengt mogelijk investeringen met zich mee.
- Het doel is nog steeds het bieden van kwalitatief goede bedrijventerreinen op de juiste plek. Verlies deze doelstelling niet uit het hoofd. Dit kan nog steeds betekenen dat op de ene plek ruimte geschrapt moet worden om op een andere plek nieuwe ontwikkelingen mogelijk te maken.
- Overweeg een nieuw RPW-traject. Hierbij dient aandacht gegeven te worden aan toekomstgerichte ontwikkelingen en kwalitatief goede terreinen, niet meer alleen op het schrappen van overaanbod.
- Start met de (her)ontwikkeling nieuwe watergebonden terreinen. Ecorys adviseert om hiervoor in eerste instantie IPKW in Arnhem en ENGIE in Nijmegen aan te wijzen.

- Indien provincie en regio XXL logistiek wenselijk vindt, adviseert Ecorys om een ontwikkelstrategie op te stellen om nieuwe locaties gereed te maken voor de toekomst (met name voor de Knoop EMZ).

4 Monitor kantoorlocaties

4.1 Inleiding

In de monitoring (2018) van het RPW[19] wordt met betrekking tot kantoren in de regio Arnhem-Nijmegen geconstateerd dat ondanks een afname er in de regio nog steeds sprake is van een kwantitatieve (tekort en/of overaanbod) en een kwalitatieve (voldoet niet aan de vestigingseisen) mismatch. Het overaanbod en de kwalitatieve mismatch manifesteert zich voornamelijk op bedrijventerreinen en kantorenparken, omdat op basis van de trends en ontwikkelingen op de kantorenmarkt wordt verwacht dat de ruimtevraag naar kantoren zich voor een groot deel concentreert op de centrum- & stationsgebieden in Arnhem en Nijmegen. Op deze locaties is het geschikt aanbod echter beperkt[20]. Het beschikbare aanbod ligt voornamelijk op andere locaties, zoals kantorenparken, bedrijventerreinen en ook op informele werklocaties, zoals woonwijken en buitengebied, en voldoet, zoals aangegeven, niet altijd aan de gevraagde kwaliteiten. In het RPW zijn regionale afspraken vastgelegd om deze mismatch tussen vraag en aanbod naar kantoren op centrumlocaties, kantorenparken en bedrijventerreinen aan te pakken.

Vanuit het perspectief van de ladder voor duurzame verstedelijking is het wenselijk om de kwantitatieve mismatch te verkleinen en de kwalitatieve mismatch op te lossen, zodat er voldoende aanbod en/of ontwikkelruimte beschikbaar blijft op die locaties waar de marktvraag zich voordoet. In het RPW is daarom bepaald dat een totaalopgave aan kantoorlocaties voorzienbaar gesteld moet worden. Meer specifiek wordt geconcludeerd dat:

- Centrum- en stationslocaties het meest toekomstbestendig en gewild zijn.
- Het courante aanbod niet op de juiste plek ligt, namelijk een tekort op centrum- en stationslocaties en een overschot op andere locaties.
- Ingrijpen op kantorenparken en bedrijventerreinen daarom nodig is.
- Er buiten de kantorenconcentraties ook veel aanbod is en slechts een beperkte vraag.

In het RPW is daarom afgesproken dat de gebieden rondom Arnhem Centraal en Nijmegen Centraal aangewezen worden als ontwikkellocaties voor kantoren. Op de overige locaties wordt ingezet op reductie van het (plan)aanbod. In dit hoofdstuk wordt nagegaan of de ontwikkelingen van de afgelopen jaren aanleiding geven de gemaakte afspraken over de kantoorlocaties te herzien. Hierbij wordt afzonderlijk ingezoomd op de ontwikkelingen op de centrumlocaties, kantorenparken en bedrijventerreinen.

Vraagraming

De bouwstenenrapportage kantoren[21], waarop de afspraken in het RPW zijn gebaseerd, is opgesteld aan de hand van een vraagraming op basis van het TM-scenario. Omdat er inmiddels nieuwe scenario's beschikbaar zijn waarop vraagramingen gebaseerd worden[22], hebben we naast de monitoring tevens een nieuwe vraagraming uitgevoerd. De vraagraming op basis van de nieuwe WLO-scenario's Laag en Hoog wordt in deze notitie vergeleken met de vraagraming op basis van het TM-scenario. Op die manier brengen we in kaart wat de mogelijke beleidsmatige consequenties zijn doen de nieuwe scenario's gehanteerd worden en wat daarvan de invloed is op de in het RPW vastgestelde afspraken.

---

19 Ecorys (2018), *Monitoring RPW Arnhem-Nijmegen*
20 Ecorys (2019), *De kantorenmarkt op centraal stationslocaties in de region Arnhem-Nijmegen*
21 Ecorys (2016), *Bouwstenenrapport Herijking Regionaal Programma Werklocaties – Onderdeel kantoren*
22 CPB/PBL (2015), Toekomstverkenning Welvaart en Leefomgeving. Nederland in 2030 en 2050: twee referentiescenario's,

Actualiteit cijfers

Voor aanvang van de monitoring van de verschillende locaties moet een kanttekening worden geplaatst bij de cijfers: de cijfers van Nijmegen zijn actueel (1 juni 2019). De meest actuele cijfers van de gemeente Arnhem dateren van 1 januari 2019.

4.2 Kantoren op centrumlocaties

In deze paragraaf behandelen we het kantooraanbod op de CS/centrumlocaties van Arnhem en Nijmegen. Hierbij benadrukken we dat het gebied, dat we aanduiden met centrum-/CS-locaties, een groter gebied betreft dat het gebied dat we hebben onderzocht in het onderzoek naar mogelijkheden voor kantoren op de CS-locaties van Arnhem en Nijmegen[23]. Daar gaat het om de gebieden binnen 12 minuten loopafstand van de CS-locaties, terwijl in dit rapport ook het complete stadscentrum wordt meegenomen. De cijfers in beide rapportages zijn daarom niet een-op-een vergelijkbaar.

We starten de monitoring van de verschillende typen kantoorlocaties steeds met een overzicht van de situatie in de jaren 2016 en 2018[24].

Situatie 2016

In 2016 bedroeg het totale aanbod op de centrumlocaties circa 80.000m2, waarvan ongeveer 53.000m2 onbebouwd dan wel courant was. De verwachte ruimtevraag naar kantoren op centrumlocaties bedroeg ruim 62.000m2, hetgeen meer is dan het onbebouwde en courante aanbod. Hieruit blijkt dat er destijds sprake was van een kwalitatieve mismatch.

Situatie 2018

Gedurende de periode medio 2016-medio 2018 monitoring heeft door een functiewijziging van onbebouwd kantorenaanbod naar wonen een sterke daling plaatsgevonden in het areaal onbebouwd aanbod rondom Arnhem Centraal naar 9.800 m^2. Ook courant en incourant aanbod zijn toen afgenomen, naar respectievelijk 8.000 m^2 en 16.900 m^2.

Op de centrumlocaties in Nijmegen was in 2018 met 2.700 m^2 nauwelijks nog beschikbaar courant aanbod. Door herontwikkeling van Metterswane zou vanaf begin 2019 nog 4.000 m^2 nieuwe kantoren ontwikkeld worden. Deze meters zijn opgenomen in het onbebouwd aanbod, omdat het bestaande pand eerst gesloopt wordt alvorens er nieuwe ontwikkeling plaatsvindt. In totaal resteerde in 2018 op centrumlocaties 24.500 m^2 onbebouwd en courant aanbod ten opzichte van een geraamde ruimtevraag van ruim 62.000 m^2.

Tabel 2 Kantorenaanbod op centrumlocaties 2018

		Onbebouwd (m^2)	Incourant (m^2)	Courant (m^2)
Arnhem CS/Centrum	Centrumlocatie	9.800	16.900	8.000
Nijmegen CS/Centrum	Centrumlocatie	4.000	0	2.700
Totaal		**13.800**	**16.900**	**10.700**
		41.400m^2		

Het tekort aan geschikt aanbod op centrumlocaties dat in 2016 werd geconstateerd was in 2018 nog steeds aan de orde en zelfs groter geworden.

[23] Ecorys (2019), *De kantorenmarkt op centraal stationslocaties in de region Arnhem-Nijmegen*
[24] Ecorys (2018), *Monitoring RPW Arnhem-Nijmegen*

Situatie 2019

De actuele situatie van het kantooraanbod is weergegeven in Tabel 3. In vergelijking met de situatie in 2018 is het onbebouwde aanbod in Arnhem van 9.800 m^2 afgenomen tot 8.000 m^2. Ook het courante en incourante aanbod in Arnhem is afgenomen, respectievelijk van 16.900 m^2 naar 3.000 m^2 en van 8.000 m^2 naar 2.800 m^2. In Nijmegen is het onbebouwd aanbod gelijk gebleven. Verder is er geen incourant aanbod meer aanwezig, en is het courante aanbod licht gestegen van 0 m^2 naar 1.900 m^2.

Tabel 3 Kantorenaanbod op centrumlocaties 2019

		Onbebouwd (m^2)	Incourant (m^2)	Courant (m^2)
Arnhem CS/Centrum	Centrumlocatie	8.000	2.800	3.000
Nijmegen CS/Centrum	Centrumlocatie	4.000	0	1.900
Totaal		**12.000**	**2.800**	**4.900**
		19.700 m^2		

Elst Centraal is een overig plan van 5.000 m2 bvo in Overbetuwe. Hoewel het hier eveneens een centrumlocatie betreft, is het niet te vergelijken met de centrumlocaties Arnhem en Nijmegen. De bereikbaarheid is weliswaar goed te noemen, maar het stedelijk voorzieningenniveau en de uitstraling zijn van een andere orde dan de stadscentra van Arnhem en Nijmegen. Waar de centrumlocaties in Arnhem en Nijmegen naast lokale en regionale gebruikers ook nationale en internationale kantoorgebruikers aantrekt zal Elst Centraal naar verwachting eerder lokale en regionaal georiënteerde kantoorgebruikers bedienen.

Vraagraming

De in 2016 en 2018 gebruikte vraagraming is gebaseerd op het TM-scenario. In opdracht van het IOW is in 2019 een herijking uitgevoerd van die vraagraming. Vanwege het beschikbaar komen van nieuwe scenarios, is de nieuwe vraagraming niet langer gebaseerd op het TM-scenario, maar op de bandbreedte tussen WLO-scenario Laag en Hoog.

Hierbij is het WLO-scenario Laag vergelijkbaar met het TM-scenario. Uit het scenario Laag komt een gemiddelde jaarlijkse ruimtevraag van circa 8.000m^2, tegen een in 2016 gehanteerde gemiddelde jaarlijkse ruimtevraag van 6.200 m^2. In scenario Hoog bedraagt de gemiddelde jaarlijkse ruimtevraag ruim 13.000 m^2.

Bevindingen centrumlocaties

Het totaal aanbod is in alle drie de categorieën (onbebouwd, courant en incourant) vanaf 2018 verder afgenomen. Daarnaast komt uit de nieuwe vraagraming een vraag van 78.000-118.000 m^2, welke groter is dan de gehanteerde vraag in 2016 en 2018. Hieruit kan geconcludeerd worden dat voor zowel Arnhem als Nijmegen de in 2018 vastgestelde mismatch in 2019 nog grotere proporties heeft aangenomen. De mismatch blijft de tussen 2016 en 2018 ingezette trend volgen. Een positieve noot in dit verhaal is dat er met name rondom Nijmegen CS voldoende potentiele (her)ontwikkelingsmogelijkheden zijn om de vraag te kunnen faciliteren. Met name in Arnhem ontbreekt het aan deze potentie (voor meer informatie verwijzen we naar de rapportage over de CS-locaties in Arnhem en Nijmegen)[25].

[25] Ecorys (2019) De kantorenmarkt op centraal stationslocaties in de regio Arnhem Nijmegen.

4.3 Kantoren op kantorenparken

In deze paragraaf ligt de focus op het kantooraanbod op kantorenparken in de regio Arnhem-Nijmegen. De gegevens voor de jaren 2016 en 2018 zijn samengevat overgenomen uit de vorige monitoring[26].

Situatie 2016

In 2016 overtrof het courante aanbod de vraag. Bovendien was er sprake van incourant aanbod. Om die reden is destijds voor kantorenparken als gezamenlijke doelstelling ingezet op het concentreren van de kantorenvolumes op de meest toekomstbestendige locaties: Velperweg en Arnhems Buiten in Arnhem en Brabantse Poort en Heyendaal in Nijmegen. Daarnaast is toen ruimte geboden aan het plan Lent van 5.000m2 ten behoeve van de versterking van het lokale vestigingsklimaat in de Waalsprong.

Situatie 2018

Ten opzichte van 2016 hebben er tot 2018 geen grote wijzigingen plaatsgevonden op de kantorenparken. Aangezien er geen onbebouwd aanbod beschikbaar was op kantorenparken hebben we het over de bestaande vastgoedvoorraad. Inclusief het minder geschikte aanbod was op de meest toekomstbestendige kantorenparken sprake van een licht overaanbod (34.000m2 t.o.v. 25.900m2 ruimtevraag voor de aangewezen toekomstbestendige kantorenparken. Verder was op de overige kantorenparken nog altijd sprake van een overaanbod.

Er werd kortom geconstateerd dat er voldoende courant aanbod is op kantorenparken, maar tegelijkertijd dat er een overschot is aan incourant aanbod.

Situatie 2019

Ten opzichte van 2018 is het courante aanbod op alle kantorenparken fors afgenomen. Op de toekomstbestendige terreinen is het courante aanbod van 20.700 m^2 in 2018 gedaald naar 8.000 m^2 in 2019. De Brabantse Poort heeft hier het grootste aandeel in, hier is het courante aanbod gedaald van 14.000 m^2 naar 4.400 m^2. Op de overige terreinen is het courante aanbod tussen juni 2018 en juni 2019 gedaald van 27.000 m^2 naar 14.800 m^2.

Het totale incourante aanbod is in 2019 maar licht afgenomen, van 44.700 m^2 naar 40.500 m^2. Als dit echter wordt uitgesplitst naar de toekomstbestendige en de overige locaties wordt een ander verhaal zichtbaar. Op de toekomstbestendige locaties is de incourante voorraad ruim gehalveerd, met een nu nog overgebleven voorraad van circa 7.000 m^2. Deze afname heeft zicht grotendeels op de Brabantse Poort in Nijmegen en Velperweg in Arnhem afgespeeld. Op de overige locaties is het incourante aanbod juist met 3.000 m^2 gestegen, naar een totaal van 33.500 m^2. Hier moet de kanttekening bij worden geplaatst dat er op Kronenburg concrete plannen zijn voor de transformatie van bijna 26.000 m^2 kantoorruimte naar wonen. Naar verwachting zal dus op korte termijn de incourante voorraad op de overige locaties op hetzelfde niveau zitten als op de toekomstbestendige locaties.

In 2018 was er geen onbebouwd aanbod op de kantorenparken aanwezig. In 2019 is dit wel aanwezig op Nijmegen Lent (5.000 m2) en de Brabantse Poort (8.000 m^2). Op Nijmegen Lent is dit onbebouwde aanbod het resultaat van het plan Lent uit 2016, met als doel het versterken van het lokale vestigingsklimaat in de Waalsprong. De 8.000 m^2 op de Brabantse Poort komt voort uit de planologische mogelijkheden voor kantoren aan de Wijchenseweg, rondom station Dukenburg.

[26] Ecorys (2018), *Monitoring RPW Arnhem-Nijmegen*

Vraagraming

De in 2016 en 2018 gebruikte vraagraming is gebaseerd op het TM-scenario. In opdracht van het IOW is in 2019 een herijking uitgevoerd van die vraagraming. Vanwege het beschikbaar komen van nieuwe scenarios, is de nieuwe vraagraming niet langer gebaseerd op het TM-scenario, maar op de bandbreedte tussen WLO-scenario Laag en Hoog.

Uit het scenario Laag komt een gemiddelde jaarlijkse ruimtevraag van circa 6.000m^2, tegen een in 2016 gehanteerde jaarlijkse ruimtevraag van ongeveer 2.600m^2. In scenario Hoog bedraagt de gemiddelde jaarlijkse ruimtevraag vraag ruim 9.000 m^2.

Bevindingen kantorenparken

Door de ontwikkelingen tussen 2018 en 2019 is er op de toekomstbestendige terreinen een tekort aan aanbod (zowel geschikt als minder geschikt) tot stand gekomen. Er wordt een vraag van 36.000 m^2 verwacht, terwijl het aanbod op de toekomstbestendige kantorenparken 23.000 m^2 bedraagt, waarvan 7.000 m^2 incourant is.

Daarnaast is op de overige kantorenparken nog altijd te veel aanbod aanwezig. Na afronding van de transformatie van 26.000 m^2 incourant aanbod op Kronenburg, zal het resterende overaanbod op de overige kantorenparken voor circa 2/3 uit courant aanbod bestaan.

4.4 Kantoren op bedrijventerreinen

In deze paragraaf ligt de focus op het kantooraanbod op bedrijventerreinen in de regio Arnhem-Nijmegen. De gegevens voor de jaren 2016 en 2018 zijn samengevat overgenomen uit de vorige monitoring[27].

Situatie 2016

Op de bedrijventerreinen IJsseloord II (Arnhem), Mercurion (Zevenaar) en de Hes West (Renkum) is in 2016 een ruim overaanbod geconstateerd van in totaal ruim 163.000 m^2. Daartegenover staat een vraag van slechts 5.200 m^2.

Op de bedrijventerreinen IJsseloord II (Arnhem) en Mercurion (Zevenaar) is het courant beschikbare kantorenaanbod ruim voldoende om in de toekomstige vraag van 5.200m2 te voorzien. Het zijn beide locaties met toekomstperspectief, maar het aanwezige aanbod staat niet in verhouding tot de ruimtevraag. besloten voor IJsseloord II het onbebouwde kantooraanbod van 80.000 m^2 terug te brengen naar 10.000 m^2 en om de kantoorfunctie voor onbebouwd aanbod op Mercurion te schrappen. Voor de Hes-West is besloten om deze niet meer in het RPW op te nemen als toekomstige kantoorlocatie met een regionale functie.

Situatie 2018

Ten opzichte van 2016 was in 2018 het onbebouwd kantorenaanbod op de bedrijventerreinen afgenomen. Op de drie terreinen was voor ruim 90.000 m^2 onbebouwd aanbod geschrapt. Daarnaast vonden er op de Hes-West woningbouwontwikkelingen plaats, waarbij ook het incourante aanbod (circa 23.000 m^2) wordt getransformeerd.

Op IJsseloord II resteerde conform de afspraken met de provincie nog 10.000 m^2 onbebouwd aanbod. In totaal was er op de bedrijventerreinen samen nog ruim 60.000 m^2 aan aanbod in bestaande panden, waarvan circa 40% courant aanbod was. Met de ruimtevraag van circa 5.200 m^2 was er dus nog steeds sprake van een overaanbod (in de bestaande vastgoedvoorraad). Dit ondanks de al forse deprogrammering van onbebouwd aanbod.

[27] Ecorys (2018), *Monitoring RPW Arnhem-Nijmegen*

Situatie 2019

Het courante aanbod van kantoren op bedrijventerreinen kent in 2019 een kleine afname (1.700 m^2) ten opzichte van 2018. Deze afname heeft voornamelijk plaatsgevonden op IJsseloord II. Het totale courante aanbod bedraagt nu 24.600 m^2, waarvan 20.300 m^2 op IJsseloord II in Arnhem ligt.

In 2019 is er nog 8.400 m^2 incourant aanbod op de bedrijventerreinen aanwezig. Ten opzichte van 2018 is dit een afname van ruim 29.100 m^2. Deze afname is grotendeels tot stand gekomen door de woningbouwontwikkelingen op de Hes-West (23.000 m^2 incourant aanbod naar wonen getransformeerd). Daarnaast is er nog ruim 6.000 m^2 incourant aanbod op De Goffert/Novio Tech campus verdwenen. Dit voormalig incourante aanbod betrof ruimten in 1 gebouw (52 degrees). Dit gebouw was ondanks de incourante stempel wel kwalitatief geschikt voor opname door de markt[28]. Deze 6.000 m^2 is nu uitgegeven.

Het onbebouwde aanbod is afgenomen van 18.000 m^2 in 2018 naar 10.000 m^2 in 2019. De afname van 8.000 m^2 is volledig tot stand gekomen door de functiewijziging op Mercurion. De overgebleven 10.000 m^2 onbebouwd aanbod ligt volledig op IJsseloord II.

Vraagraming

De in 2016 en 2018 gebruikte vraagraming is gebaseerd op het TM-scenario. In opdracht van het IOW is in 2019 een herijking uitgevoerd van die vraagraming. Vanwege het beschikbaar komen van nieuwe scenario's, is de nieuwe vraagraming niet langer gebaseerd op het TM-scenario, maar op de bandbreedte tussen WLO-scenario Laag en Hoog.

Hierbij is het WLO-scenario Laag vergelijkbaar met het TM-scenario. Uit scenario Laag komt een gemiddelde jaarlijkse ruimtevraag van circa 1.200m^2, tegen een in 2016 gehanteerde gemiddelde jaarlijkse ruimtevraag van 520 m^2. In scenario Hoog bedraagt de gemiddelde jaarlijkse ruimtevraag ruim 1.800 m^2.

Bevindingen kantoren op bedrijventerreinen

In totaal is er in 2019 een kantorenaanbod (geschikt en minder geschikt) van 32.900 m^2 op de bedrijventerreinen. Dit is een afname van bijna 50.000 m^2 ten opzichte van 2018. Vergelijkend met de geraamde vraag van 6.000-9.000 m^2 voor de periode 2019-2025 blijkt er echter nog steeds een ruim overaanbod aanwezig te zijn. Van de nog beschikbare ruimte ligt circa 32.300 m^2 op IJsseloord II, waarvan ruim 30.000 m^2 onbebouwd dan wel courant is.

4.5 Conclusies en aanbevelingen

Conclusies

Kantoren op centrumlocaties

- Op de centrumlocaties in Arnhem en Nijmegen is een mismatch tussen beschikbaar aanbod en de verwachte toekomstige vraag. Op dit moment is op deze locaties onvoldoende geschikt en beschikbaar aanbod om in de ruimtevraag tot en met 2025 te kunnen voorzien. Deze mismatch werd ook in 2016 en 2018 geconstateerd, maar is sinds 2018 nog weer groter geworden. Dit ondanks het feit dat deze locaties als meest toekomstbestendig zijn beoordeeld voor kantorenaanbod.

[28] Ecorys (2016), *Bouwstenenrapport Herijking Regionaal Programma Werklocaties*

Kantoren op kantorenparken

- Op de toekomstbestendige kantorenparken, die zijn aangemerkt als concentratielocaties voor kantoren op kantorenparken, is per juni 2019 een klein aanbodtekort geconstateerd (van courant en incourant).
- Daarnaast is op de overige kantorenparken nog altijd een overaanbod aanwezig (van zowel courant als incourant aanbod). Hier staat wel nog een grote transformatie van incourant aanbod op de rol.

Kantoren op bedrijventerreinen

- Voor kantoren op bedrijventerreinen worden de afspraken die in het RPW gemaakt zijn omtrent de onbebouwde kantoorlocaties nageleefd:
  - Onbebouwd aanbod IJsseloord II is max. 10.000m2;
  - De Hes West is niet meer meegenomen als toekomstige kantoorlocatie;
  - De functie kantoren is geschrapt op Mercurion (gemeente Zevenaar).
- Desondanks is er in het bestaand vastgoed nog altijd sprake van een overaanbod.

Aanbevelingen

- Met het doel het tekort aan kantorenaanbod op centrum en CS-locaties te verminderen, adviseren we geen kantoorruimtes meer te transformeren. Op deze locaties liggen juist kansen voor kantoren[29].

- Voor een gezond marktevenwicht voor kantoren op de meest toekomstbestendige kantorenparken adviseren we, met het oog op de langere termijn, aanvullend onderzoek uit te voeren naar de mogelijkheden om door herontwikkeling en/of op nieuwe locaties kantorenaanbod toe te voegen.

- Voor de overige kantorenparken adviseren we om te onderzoeken wat een kansrijke nieuwe bestemming kan zijn voor het te transformeren kantorenaanbod.

- Voor kantoren op bedrijventerreinen adviseren we te onderzoeken wat een kansrijke nieuwe bestemming kan zijn voor te transformeren (incourant) kantorenaanbod.

[29] Ecorys (2019), *De kantorenmarkt op centraal stationslocaties in de regio Arnhem-Nijmegen*

5 Monitor PDV-locaties

5.1 Inleiding

In de monitoring van het RPW in 2018[30] is geconcludeerd dat er in de periode april 2016- juni 2018 geen ontwikkelingen hebben plaatsgevonden die aanleiding geven tot wijzigingen ten aanzien van de afspraken die in het RPW zijn vastgelegd. In het bouwstenenrapport PDV/GDV, dat de basis vormt voor de afspraken in het RPW, wordt geconstateerd dat er sprake is van:

- Een forse kwantitatieve overprogrammering van de planvoorraad voor nieuwe perifere detailhandel.
- De kwaliteit van het aanbod van een aantal locaties onvoldoende is en niet aansluit bij de kwaliteiten die de markt vraagt.
- Bestemmingsplannen in een aantal gevallen ruimte bieden voor nieuwe detailhandels-ontwikkelingen die in strijd zijn met eerder gemaakte afspraken. Deze afwijkingsmogelijkheden leiden tot een toename van reeds bestaand overaanbod, of concurrentie met centrumgebieden, stadsdeelcentra en wijken buurtcentra.

Het aanbod op PDV-locaties is ingedeeld in de drie deelregio's Noord, Midden en Zuid. Daarbinnen wordt onderscheid gemaakt naar concentratielocaties en overige winkellocaties. De concentratie-locaties zijn grote, kwalitatief goede PDV/GDV-locaties die in het RPD (Regionaal Programma Detailhandel) 2013 zijn benoemd. Overige winkellocaties hebben betrekking op locaties, zoals bedrijventerreinen, waar middels een afwijkingsmogelijkheid perifere detailhandel wordt toegestaan.

Om de overprogrammering op PDV-locaties te verminderen is in het RPW middels een 3-stappenplan afgesproken dat:

1. zachte plannen geen doorgang vinden;
2. regionaal de afspraak gemaakt wordt dat afwijkingsmogelijkheden in bestemmingsplannen niet gebruikt worden;
3. de harde planvoorraad in evenwicht gebracht wordt.

In dit hoofdstuk wordt nagegaan of de ontwikkelingen in het afgelopen jaar aanleiding geven de gemaakte afspraken over de PDV-locaties te herzien. Hierbij wordt afzonderlijk ingezoomd op de ontwikkelingen op de concentratielocaties en overige winkellocaties in drie verschillende deelregio's.

Actualisatie bouwstenenrapportage

De regionale afspraken die in het RPW aangaande PDV-locaties zijn vastgelegd, zijn gebaseerd op de vraag-aanbodconfrontatie uit het bouwstenenrapport PDV/GDV uit 2017[31]. Ter actualisatie van de onderzoeksgegevens is in 2019 een nieuwe confrontatie van vraag en aanbod op PDV-locaties uitgevoerd. De uitkomsten daarvan vormen mede de basis voor dit hoofdstuk. Voor meer achtergrond verwijzen we naar de bouwstenenrapportage PDV/GDV 2019[32].

30 Ecorys (2018), *Monitoring RPW Arnhem-Nijmegen*

31 Ecorys (2017), *Bouwstenenrapport Herijking Regionaal Programma Werklocatie - Marktruimte (vraag) en planvoorraad (aanbod) PDV/GDV-branches 2015-2020*

32 Ecorys (2019), *Bouwstenenrapport Herijking Regionaal Programma Werklocatie - Marktruimte (vraag) en planvoorraad (aanbod) PDV/GDV-branches 2019-2025*

5.2 Ontwikkelingen in de monitoringsperiode

In deze paragraaf bespreken we de ontwikkelingen op de perifere detailhandelsmarkt in de regio Arnhem-Nijmegen. We starten de monitoring van de detailhandelslocaties met een overzicht van de situatie in de jaren 2016 en 2018[33].

Situatie 2016

In het RPW is per deelregio een confrontatie gemaakt tussen het beschikbare aanbod en de marktruimte. Voor deelregio Noord is geconstateerd dat er sprake was van een overaanbod. Deelregio Midden wordt niet gezien als autonoom functionerende markt, maar als integraal onderdeel van de regio Arnhem-Nijmegen. Hier zijn vraag en aanbod beperkt en daarmee min of meer in evenwicht. In deelregio Zuid daarentegen was het aanbod kleiner dan de marktruimte en was dus sprake van een tekort op concentratielocaties.

In het RPW is per deelregio een voorstel gedaan om op concentratielocaties en overige winkellocaties vraag en aanbod met elkaar in evenwicht te brengen.

Concentratielocaties

In het harde planaanbod in deelregio Noord wordt 9.500m^2 op Zevenaar Hengelder voorzienbaar gesteld [34]. Daarnaast wordt 35.000m^2 op gereserveerd voor PDV in-en-om-het-huis met bovenregionale aantrekkingskracht op Nieuwgraaf in Duiven.

Omdat op 'overige winkellocaties' in deelregio Midden geen geschikt aanbod is, wordt deze marktruimte overgeheveld naar de marktruimte voor concentratielocaties. Ondanks een kleine overschrijding van de marktruimte worden de mogelijkheden van Elst Aamsepoort Zuid overeind gehouden.

Om het tekort in deelregio Zuid op te vullen is besloten akkoord te gaan met de ontwikkeling van het plan voor locatie Ressen van 20.000m^2 voor een solitaire grootschalige bouw- en tuinmarkt. Daarnaast wordt 8.000m^2 strategische reserve aangehouden voor het vergroten van mogelijkheden op andere concentratiegebieden in deelregio Zuid.

Overige winkellocaties

Voor de overige winkellocaties wordt regionaal afgesproken dat zachte plannen niet in ontwikkeling genomen worden en er geen gebruik wordt van afwijkingsmogelijkheden. In deelregio Noord wordt 26.000m^2 harde planvoorraad op IJsseloord II geschrapt. Daarnaast wordt een strategische voorraad van 5.000m^2 aangehouden ter invulling van een overige winkellocatie met voldoende kwaliteit. In deelregio Midden wordt de marktruimte voor overige winkellocaties overgeheveld naar concentratielocaties. In deelregio Zuid wordt eveneens gestopt met zachte plannen en worden afwijkingsmogelijkheden niet gebruikt. Daarnaast wordt in de harde planvoorraad aan de van Heemstraweg in Beuningen geschrapt. In Druten wordt, met uitzondering van de overeengekomen 4.000m^2, alle harde plancapaciteit geschrapt.

Situatie 2018

Op de concentratielocaties is in de monitoringsperiode enkel op Nieuwgraaf in Duiven sprake geweest van grootschalige uitgifte van in totaal 20.000m^2.

[34] De hoeveelheid voorzienbaar te stellen m2 op Hengelder kan verminderen door verplaatsing van bestaande, in gebruik zijnde, perifere detailhandelsvestigingen van Tatelaar naar Hengelder.

Het schrappen van aanbod op overige winkellocaties heeft betrekking op het wegnemen van afwijkingsmogelijkheden, waarvoor het bestemmingsplan moet worden gewijzigd (gemeente Druten). Dit is een papieren opgave. Hiervoor hoeven derhalve geen kavels uit de markt te worden genomen.

Per saldo zijn er in de periode april 2016- juni 2018 geen grote wijzigingen op het PDV vlak gedurende de monitoringsperiode die aanleiding geven tot wijzigingen in het voorstel in het RPW.

Situatie 2019

Vraagraming 2019-2025

De ruimtevraag voor PDV/GDV-locaties voor de periode 2019-2025 is berekend door per PDV/GDV-branche het haalbaar aantal m^2 winkelvloeroppervlak (wvo) te verminderen met het aanwezige aantal vierkante meters wvo. Het resultaat is de marktruimte (ruimtevraag) in m^2 wvo.

In Tabel 4 is per deelregio het haalbaar aantal m^2 wvo weergegeven. Opvallend is dat het haalbaar aantal m2 wvo in de nieuwe raming (2019-2025) met circa 80.000 m^2 (13%) is afgenomen ten opzichte van de voorgaande raming (2015-2020). De voornaamste reden hiervoor is dat de gemiddelde omzet per m2 wvo van de diverse PDV/GDV-branches van 2015 tot en met 2017 als totaliteit flink hoger geworden is, waardoor minder vierkante meters nodig zijn om een vergelijkbare of hogere omzet te kunnen behalen. Voor nadere uitwerking per branche verwijzen we naar hoofdstuk 2 t/m 5 van het bouwstenenrapport PDV/GDV 2019[35].

Tabel 4 Vergelijking haalbaar aantal m2 wvo periode 2015-2020 en 2019-2025.

periode	Bouwstenenrapport 2017 *2015-2020*	Bouwstenenrapport 2019 *2019-2025*
Deelregio Zuid	308.000 m^2	231.000 m^2
Deelregio Midden	83.000 m^2	71.000 m^2
Deelregio Noord	255.000 m^2	263.000 m^2
Totaal Arnhem-Nijmegen	**645.000 m^2**	**565.000 m^2**

Het haalbaar aantal m2 wvo is niet gelijk aan de marktruimte voor nieuw toe te voegen winkelruimte op de PDV/GDV-locaties. Om te bepalen hoeveel m2 de komende jaren kunnen worden toegevoegd aan het op dit moment aanwezige aantal m2 winkelruimte in de PDV/GDV-branches moet het haalbare aantal m2 worden verminderd met het aanwezig aantal m2. Bovendien moet worden gecorrigeerd voor de eventuele benutting van leegstaande winkelpanden.

Aanwezig aantal m2 wvo

Tussen april 2016 en juni 2019 is het aantal m2 wvo in de PDV/GDV-branches afgenomen. In 2016 werd er nog 591.000 m2 wvo geteld in deze regio in deze branches, terwijl dit momenteel (juni 2019) nog 553.500 m2 wvo is. Een afname van 37.500 m2 (circa 6%).

De mate van afname van het bestaande aanbod aan m2 PDV/GDV (6%) is achtergebleven bij de mate van afname van het haalbaar aantal m2 PDV/GDV (13%). Per saldo is daarmee de marktruimte voor toe te voegen aantal m2 verkleind.

Uit Tabel 5 kan worden opgemaakt dat van de totale oppervlakte aan wvo, 425.500 m2 gevestigd is op PDV/GDV-locaties met een oppervlakte van meer dan 1.500 m2 wvo. Daarvan is weer 245.000 m2 wvo gevestigd op de in het RPW aangewezen concentratielocaties.

[35] Ecorys (2019), *Bouwstenenrapport Herijking Regionaal Programma Werklocatie - Marktruimte (vraag) en planvoorraad (aanbod) PDV/GDV-branches 2019-2025*

Tabel 5 Aanwezig aantal m2 wvo op PDV/GDV-locaties

	Aanwezig m2 wvo in PDV/GDV-branches	Aanwezig m2 wvo op PDV/GDV-locaties met > 1.500 m2 wvo	Aanwezig m2 wvo op PDV/GDV-concentratiegebieden
Deelregio Zuid	211.500 m^2	153.500 m^2	60.500 m^2
Deelregio Midden	75.000 m^2	64.500 m^2	41.000 m^2
Deelregio Noord	267.500 m^2	208.000 m^2	143.000 m^2
Totaal Arnhem-Nijmegen	**553.500 m^2**	**425.500 m^2**	**245.000 m^2**

Plancapaciteit

De harde plancapaciteit heeft betrekking op het aantal m2 bvo dat volgens het geldende bestemmingsplan kan worden gerealiseerd. Let op we spreken hier over bvo in plaats van wvo. In Tabel 6 wordt zowel het op dit moment aanwezig aantal m2 wvo als bvo weergegeven. Hiervoor zijn per branche vastgestelde verhoudingen tussen wvo en bvo gebruikt (zie tabel 2.1 bouwstenenrapportage 2019). Voor nadere toelichting verwijzen we naar hoofdstuk 3.2.2 van het bouwstenenrapport 2019.

Uit Tabel 7 blijkt dat bestemmingsplannen van bedrijventerreinen in totaal circa 125.000 m2 bvo toelaten. Ruim de helft daarvan (65.000 m2) bevindt zich in de daarvoor aangewezen concentratiegebieden. Dat betekent dat het mogelijk is circa 60.000 m2 bvo aan nieuw PDV/GDV-aanbod te realiseren op de overige bedrijventerreinen buiten de concentratiegebieden, ongeacht of daar voldoende marktruimte voor bestaat

Tabel 6 Harde plancapaciteit PDV/GDV-aanbod per deelregio

	Aanwezig m2 wvo PDV/GDV	Aanwezig m2 bvo PDV/GDV	Potentieel toe te voegen m2 bvo PDV/GDV
Deelregio Zuid	23.000 m^2	32.500 m^2	27.500 m^2
Deelregio Midden	20.000 m^2	32.000 m^2	6.000 m^2
Deelregio Noord	72.500 m^2	89.500 m^2	92.000 m^2
Totaal Arnhem-Nijmegen	**115.000 m^2**	**154.000 m^2**	**125.000 m^2**

Tabel 7 Harde plancapaciteit op PDV/GDV-concentratiegebieden en op overige bedrijventerreinen.

	Harde plancapaciteit op concentratiegebieden (m2 bvo)	Harde plancapaciteit op overige bedrijventerreinen (m2 bvo)
Deelregio Zuid	0 m^2	27.500 m^2
Deelregio Midden	6.000 m^2	0 m^2
Deelregio Noord	59.000 m^2	33.000 m^2
Totaal Arnhem-Nijmegen	**65.000 m^2**	**60.000 m^2**

Daarnaast kent deelregio nog 20.000 m2 bvo zachte plancapaciteit op Nijmegen-Ressen. De netto-marktruimte voor concentratiegebieden in de deelregio Zuid (12.333 m2 bvo) wordt gealloceerd op vlek 14 Nijmegen-Ressen. Bestuurlijk zal overlegd worden om daarnaast een deel van de netto-marktruimte voor de overige winkellocaties (13.885 m2 bvo) te alloceren op vlek 14 Nijmegen-Ressen, dit in aanvulling op de besluiten daaromtrent in het RPW 2017, pagina 23-25 en pagina 56-57.

Berekening bruto-marktruimte PDV/GDV-locaties

De voorgaande stappen leiden tot de berekening van de bruto-marktruimte. Door het haalbaar aantal m2 wvo te verminderen met het aanwezig aantal m2 wvo, resulteert het aantal m2 winkelvloeroppervlak dat toegevoegd zou kunnen worden.

Tabel 8 Bruto-marktruimte in m2 wvo PDV/GDV-branches per deelregio bij inwoneraantal 2025

	Haalbaar aantal m2 wvo	Aanwezig aantal m2 wvo	Bruto-marktruimte in m2 wvo
Deelregio Zuid	231.000 m^2	211.500 m^2	19.500 m^2
Deelregio Midden	71.000 m^2	75.000 m^2	-4.000 m^2
Deelregio Noord	263.000 m^2	267.500 m^2	-4.500 m^2
Totaal Arnhem-Nijmegen	**565.000 m^2**	**553.500 m^2**	**11.500 m^2**

De metrages in de Tabel 8 betreffen de totale oppervlakte wvo van PDV/GDV-branches per deelregio. In tabel 4.2 van de bouwstenenrapportage 2019 is de bruto-marktruimte ook per branche uitgesplitst.

Er is aangenomen dat de helft (50%) van de bruto-marktruimte terecht komt op PDV/GDV-concentratiegebieden (Zie paragraaf 4.1 van de bouwstenenrapportage 2019). De andere helft dus op overige winkellocaties (=bedrijventerreinen >1.500m2 en reguliere winkellocaties).

Rekenstap: om van wvo naar bvo te gaan wordt per branche een percentage aangehouden (zie tabel 4.2 van de bouwstenenrapportage 2019). De formule luidt: **bvo = wvo * 1/x, waarbij x een getal tussen 0 en 1 is**. In Tabel 9 wordt de uitkomst van deze rekenstap per deelregio gegeven. Doordat de verhouding wvo/bvo bij tuincentra 50% is, komt deelregio Noord toch positief uit na omrekening van wvo naar bvo.

Tabel 9 Berekening bruto-marktruimte concentratiegebieden in m2 bvo 2025

	Bruto-marktruimte in m2 wvo	Aandeel PDV/GDV-concentratie-gebieden in m2 wvo	Bruto-marktruimte concentratie-gebieden in m2 bvo
Deelregio Zuid	19.500 m^2	9.750 m^2	15.500 m^2
Deelregio Midden	-4.000 m^2	-2.000 m^2	-3.000 m^2
Deelregio Noord	-4.500 m^2	-2.250 m^2	2.500 m^2
Totaal Arnhem-Nijmegen	**11.000 m^2**	**5.500 m^2**	**15.000 m^2**

Berekening netto-marktruimte PDV/GDV-locaties

De volgende stap is de berekening van de netto-marktruimte in m2 bvo. Daarvoor wordt de bruto-marktruimte verminderd met het verwachte toekomstige hergebruik van leegstaande winkelpanden voor detailhandel op de PDV/GDV-concentratiegebieden en de overige bedrijventerreinen met meer dan 1.500 m2 wvo detailhandel.

In de afgelopen 3 jaren is de winkelleegstand op de PDV/GDV-concentratiegebieden in de regio afgenomen (-31%). De winkelleegstand op de overige bedrijventerrein met > 1.500 m2 PDV/GDV is meer dan verdubbeld. Deze beweging is in lijn met het detailhandelsbeleid van de regio (namelijk PDV faciliteren op de daarvoor aangewezen concentratielocaties).

Alle panden die op de bedrijventerreinen door Locatus als ‘leegstaand winkelpand’ worden geregistreerd, kunnen in de toekomst mogelijk detailhandel gaan huisvesten, maar ook andere bedrijfsfuncties zijn mogelijk. Locatus geeft aan dat de praktijk heeft uitgewezen dat ongeveer de

helft van de leegstaande panden die als leegstand winkelpand worden gekwalificeerd op grond van de genoemde criteria in de toekomst inderdaad gebruikt zullen gaan worden voor detailhandel.

Tabel 10 Potentiele nieuwe m2 bvo in leegstaande panden

	Potentiele nieuwe m2 bvo in leegstaande panden	
	Concentratiegebieden	Overige bedrijventerreinen
Deelregio Zuid	3.300 m^2	1.800 m^2
Deelregio Midden	400 m^2	500 m^2
Deelregio Noord	2.500 m^2	1.700 m^2
Totaal Arnhem-Nijmegen	**6.200 m^2**	**4.000 m^2**

De circa 6.200 m2 bvo potentieel aan nieuw PDV-GDV-aanbod, uit hoofde van de winkelleegstand in de PDV/GDV-concentratiegebieden (5.300 m2 wvo) komt overeen met 2,1% van de totale m2 wvo aan potentiële detailhandel op deze locaties. Voor de overige winkellocaties beslaat de 4.000 m2 bvo (circa 3.300 m2 wvo) circa 2,0% van het totaal.

Deze beide percentages liggen ruim onder de 5% aan frictieleegstand die als noodzakelijk wordt gezien voor voldoende flexibiliteit in de opvolging van winkelbedrijven.

In Tabel 11 en Tabel 12 is de bruto-marktruimte per deelregio verminderd voor het potentieel nieuw PDV/GDV-aanbod uit leegstaande winkelpanden. In de PDV/GDV-concentratiegebieden kan circa 6.200 m2 bvo aan leegstaande winkelpanden als potentiële detailhandel worden gezien en in de overige winkellocaties circa 4.000 m2 bvo.

De netto-marktruimte voor de PDV/GDV-concentratiegebieden (circa 8.875 m2 bvo) en voor de overige winkellocaties (circa 11.170 m2 bvo) zouden tot het jaar 2025 aan het bestaande aanbod in de PDV/GDV-branches kunnen worden toegevoegd.

Tabel 11 Netto-marktruimte in m2 bvo tot 2025 voor de PDV/GDV-concentratiegebieden

	Bruto-marktruimte 2025 PDV/GDV-concentratiegebieden in m2 bvo	Potentieel nieuw PDV/GDV-aanbod uit leegstaande winkelpanden	Netto-marktruimte 2025 PDV/GDV-concentratiegebieden in m2 bvo
Deelregio Zuid	2.500 m^2	2.500 m^2	-100 m^2
Deelregio Midden	-3.000 m^2	400 m^2	-3.400 m^2
Deelregio Noord	15.500 m^2	3.300 m^2	12.200 m^2
Totaal regio	**15.000 m^2**	**6.200 m^2**	**8.800 m^2**

Tabel 12 Netto-marktruimte in m2 bvo tot 2025 voor overige winkellocaties

	Bruto-marktruimte 2025 overige winkellocaties in m2 bvo	Potentieel nieuw PDV/GDV-aanbod uit leegstaande winkelpanden	Netto-marktruimte 2025 overige winkellocaties in m2 bvo
Deelregio Zuid	2.500 m^2	1.700 m^2	700 m^2
Deelregio Midden	-3.000 m^2	500 m^2	-3.400 m^2
Deelregio Noord	15.500 m^2	1.800 m^2	13.900 m^2
Totaal regio	**15.000 m^2**	**4.000 m^2**	**11.200 m^2**

In Tabel 13 is de netto marktruimte in m2 bvo tot 2025 weergeven voor beide typen locaties en het totaal (een optelsom van de vierde kolom van Tabel 11 en Tabel 12).

Tabel 13 Netto-marktruimte in m2 bvo tot 2025

	Netto-marktruimte 2025 PDV/GDV-concentratie-gebieden	Netto-marktruimte 2025 overige winkellocaties	Totaal
Deelregio Zuid	12.200 m^2	13.900 m^2	26.200 m^2
Deelregio Midden	-3.400 m^2	-3.400 m^2	-6.800 m^2
Deelregio Noord	-100 m^2	700 m^2	600 m^2
Totaal regio	8.800 m2	**11.200 m^2**	**20.000 m^2**

Confrontatie marktruimte (vraag) en plancapaciteit (aanbod)

Tabel 14 laat zien dat de netto-marktruimte in de gehele regio voor de PDV/GDV-concentratie-gebieden voor de komende jaren structureel in een scheve verhouding komen te staan ten opzichte van de harde plancapaciteit voor deze concentratiegebieden. Op basis hiervan kunnen de volgende conclusies worden getrokken:

- Er is sprake van overaanbod aan harde plancapaciteit in deelregio Noord.
- In de deelregio Midden is, vanwege de relatief beperkte oppervlakte van vraag en aanbod, vrijwel sprake van evenwicht.
- Voor deelregio Zuid is ontwikkeling van de zachte plancapaciteit noodzakelijk.

Tabel 14 Confrontatie netto-marktruimte en plancapaciteit PDV/GDV-concentratiegebieden, in m2 bvo

	Deelregio Zuid	Deelregio Midden	Deelregio Noord	Totaal regio
Netto-marktruimte	12.200 m^2	-3.400 m^2	-100 m^2	8.800 m^2
Harde plancapaciteit	--	6.100 m^2	59.050 m^2	65.150
Zachte plancapaciteit	20.000 m^2	--	--	--

In Tabel 15 is dezelfde vergelijking gemaakt voor overige winkellocaties. Ook hier is per saldo sprake van structurele overprogrammering.

Tabel 15 Vergelijking van netto-marktruimte PDV/GDV-branches voor alle overige winkellocaties met plancapaciteit voor PDV/GDV-aanbod voor de overige bedrijventerreinen, in m2 bvo

	Deelregio Zuid	Deelregio Midden	Deelregio Noord	Totaal Regio
Netto-marktruimte	13.900 m^2	-3.400 m^2	700 m^2	11.200 m^2
Harde plancapaciteit	27.500 m^2	--	33.000 m^2	60.500 m^2
Zachte plancapaciteit	--	--	--	--

5.3 Conclusies en aanbevelingen

De marktruimte voor toe te voegen PDV/GDV (de ruimtevraag) was 3 jaar geleden al kleiner dan de plancapaciteit (het ruimteaanbod), zowel op het schaalniveau van de deelregio's als van de diverse branches. De marktruimte voor toe te voegen aanbod is sedertdien aanzienlijk kleiner geworden. Er is sprake van mismatch tussen vraag en aanbod en van overcapaciteit aan plancapaciteit.

De doelstellingen van het beleid zoals deze zijn overeengekomen in hoofdstuk 5 en 6 van het regionaal programma detailhandel (2013) en – met betrekking tot PDV/GDV - in het regionaal programma werklocaties “Ruimte voor economische Ontwikkeling” (september 2017) zijn nog steeds valide: er is alle reden om controle te blijven houden op de regionale groei van de PDV/GDV-voorraad, onder meer door de plancapaciteit te verkleinen.

Over Ecorys

Ecorys is een toonaangevend internationaal onderzoeks- en adviesbureau dat zich richt op de belangrijkste maatschappelijke uitdagingen. Door middel van uitmuntend, op onderzoek gebaseerd advies, helpen wij publieke en private klanten bij het maken en uitvoeren van gefundeerde beslissingen die leiden tot een betere samenleving. Wij helpen opdrachtgevers met grondige analyses, inspirerende ideeën en praktische oplossingen voor complexe markt-, beleids- en managementvraagstukken.

Onze bedrijfsgeschiedenis begon in 1929, toen een aantal Nederlandse zakenlieden van wat nu beter bekend is als de Erasmus Universiteit, het Nederlands Economisch Instituut (NEI) oprichtten. Het doel van dit gerenommeerde instituut was om een brug te slaan tussen het bedrijfsleven en de wereld van economisch onderzoek. Het NEI is in 2000 uitgegroeid tot Ecorys.

Door de jaren heen heeft Ecorys zich verspreid over de wereld met kantoren in Europa, Afrika, het Midden-Oosten en Azië. Wij werven personeel met verschillende culturele achtergronden en expertises, omdat wij ervan overtuigd zijn dat mensen met uiteenlopende eigenschappen een meerwaarde kunnen bieden voor ons bedrijf en onze klanten.

Ecorys excelleert in zeven werkgebieden:
- Economic growth;
- Social policy;
- Natural resources;
- Regions & Cities;
- Transport & Infrastructure;
- Public sector reform;
- Security & Justice.

Ecorys biedt een duidelijk aanbod aan producten en diensten:
- voorbereiding en formulering van beleid;
- programmamanagement;
- communicatie;
- capaciteitsopbouw (overheden);
- monitoring en evaluatie.

Wij hechten waarde aan onze onafhankelijkheid, onze integriteit en onze partners. Ecorys geeft om het milieu en heeft een actief maatschappelijk verantwoord ondernemingsbeleid, gericht op meerwaarde voor de samenleving en de markt. Ecorys is in het bezit van een ISO14001-certificaat dat wordt ondersteund door al onze medewerkers.

Postbus 4175
3006 AD Rotterdam
Nederland

Watermanweg 44
3067 GG Rotterdam
Nederland

T 010 453 88 00
F 010 453 07 68
E netherlands@ecorys.com
K.v.K. nr. 24316726

W www.ecorys.nl

Sound analysis, inspiring ideas

Langjarige prognose ruimtevraag bedrijventerreinen provincie Gelderland

Periode 2019-2030, met een doorkijk naar 2050

Opdrachtgever: Provincie Gelderland

Rotterdam, 12 juli 2019

Langjarige prognose ruimtevraag bedrijventerreinen provincie Gelderland

Periode 2019-2030, met een doorkijk naar 2050

Opdrachtgever: Provincie Gelderland

Laurens Warnink
Arjan Slaakweg
Luc Heestermans

Rotterdam, 12 juli 2019

ECORYS

Inhoudsopgave

Samenvatting 7

1 Inleiding 9
- 1.1 Aanleiding 9
- 1.2 Vraagstelling 9
- 1.3 Aanpak 9
- 1.4 Leeswijzer 10

2 Methodiek 11
- 2.1 Inleiding 11
- 2.2 De onderdelen van de ruimtevraag op bedrijventerreinen 11
- 2.3 WLO-scenario's 12
- 2.4 Shift-and-share 13
- 2.5 Spectra+ 13
- 2.6 Ruimtelijk-economische trends en ontwikkelingen 14
- 2.7 Werkmilieus 15

3 Ruimtebehoefte op bedrijventerreinen 19
- 3.1 Inleiding 19
- 3.2 De autonome ruimtebehoefte in de Achterhoek 19
- 3.3 De autonome ruimtebehoefte in de regio Arnhem-Nijmegen 22
- 3.4 De autonome ruimtebehoefte in de Foodvalley 24
- 3.5 De autonome ruimtebehoefte in Noord Veluwe 27
- 3.6 De autonome ruimtebehoefte in Rivierenland 30
- 3.7 De autonome ruimtebehoefte in de Cleantech regio 34
- 3.8 De autonome ruimtebehoefte in provincie Gelderland 36

4 Conclusie 39
- 4.1 Inleiding 39
- 4.2 Uitkomsten prognose autonome ruimtevraag 39
- 4.3 Aanbevelingen 42

Samenvatting

De provincie Gelderland heeft zich tot doel gesteld om weloverwogen keuzes te maken waar het gaat om de vitaliteit van bestaande en de ontwikkeling van nieuwe bedrijventerreinen. Om dit doel te bereiken heeft Ecorys in beeld gebracht wat de ruimtebehoefte is voor de periode tot en met 2030, inclusief een doorkijk naar 2050. De uitbreidingsvraag[1] is geraamd op provinciaal niveau en op het niveau van de zes wgr-regio's, bestaande uit de Achterhoek, Arnhem-Nijmegen, Foodvalley, Noord Veluwe, Rivierenland en de Cleantech Regio. In tegenstelling tot voorgaande ramingen is voor deze prognose gebruik gemaakt van nieuwe WLO-scenario's, die in 2015 zijn geïntroduceerd door het CPB en PBL.

De wereld en daarmee de uitgangspunten zoals bevolkingsontwikkeling en technologie zijn sterk veranderd tussen de oude (TM) en nieuwe WLO-scenario's. Dit heeft consequenties voor de behoefte naar ruimte op bedrijventerreinen.

Uitgaande van de nieuwe WLO-scenario's, wordt in deze prognose onderscheid gemaakt tussen scenario Laag en scenario Hoog. De prognose is zo opgesteld dat de som van de geraamde vraag voor de zes wgr-regio's de vraagraming voor de gehele provincie vormt. Er is dus niet, zoals in voorgaande vraagramingen, top-down een provinciale vraagraming opgesteld die vervolgens naar de regio's vertaald is, maar bottom-up vanuit de regio's naar de provincie. Deze optelsom voor de de gehele provincie bedraagt 652 tot 1.248 hectare voor de periode 2019-2030 en 629 tot 1.768 hectare voor de periode 2030-2050. De prognose van de ruimtevraag op provinciaal niveau geeft een algemeen beeld van de ontwikkelingsrichting. Van groter belang zijn de prognoses op regionaal niveau. De vraagraming is namelijk voor iedere wgr-regio afzonderlijk uitgevoerd. Door deze regio-specifieke vraagramingen te voorzien van een kwalitatieve verdieping op basis van werkmilieus, ontstaat naast een beeld van de kwantiteiten (de hoeveelheid ruimtebehoefte), ook een beeld van het type ruimtebehoefte en de daarmee samenhangende vestigingseisen.

Voor de *Achterhoek* bedraagt de ruimtevraag 98 tot 231 hectare voor de periode 2019-2030 en 175 tot 287 hectare voor de periode 2030-2050. De geprognosticeerde ruimtevraag in de Achterhoek is verdeeld over de werkmilieus klassiek-gemengd, (maak)industrieel, agrifood, logistiek en hoogwaardig/kantoren.

De ruimtevraag voor de regio *Arnhem-Nijmegen* is geraamd op 213 tot 369 hectare voor de periode 2019-2030 en 107 tot 485 hectare voor de periode 2030-2050. De geprognosticeerde ruimtevraag in de regio is verdeeld over de werkmilieus klassiek-gemengd, (maak)industrieel, agrifood en logistiek.

Voor de regio *Foodvalley* is uit de raming voor de ruimtevraag 141 tot 199 hectare voor de periode 2019-2030 en 224 tot 297 hectare voor de periode 2030-2050 gekomen. De geprognosticeerde ruimtevraag in de regio Foodvalley is verdeeld over de werkmilieus klassiek-gemengd, (maak)industrieel, agrifood, logistiek en hoogwaardig/kantoren.

[1] De ruimtebehoefte die hier uitkomt is alleen gebaseerd op de economische groei zonder te kijken naar beleidsambities, de bovenregionale vraag en de vervangings- en verplaatsingsvraag.

Voor *Noord-Veluwe* bedraagt de ruimtevraag 50 tot 115 hectare voor de periode 2019-2030 en 77 tot 165 hectare voor de periode 2030-2050. De geprognosticeerde ruimtevraag in Noord-Veluwe is verdeeld over de werkmilieus klassiek-gemengd, (maak)industrieel, agrifood, logistiek en maritiem.

Voor de regio *Rivierenland* is de ruimtevraag op 31 tot 172 hectare voor de periode 2019-2030 en 38 tot 349 hectare voor de periode 2030-2050 geraamd. De geprognosticeerde ruimtevraag in de regio is verdeeld over de werkmilieus klassiek-gemengd, agrifood, logistiek en hoogwaardig/kantoren.

De ruimtevraag voor de *Cleantech regio* is geraamd op 114 tot 162 hectare voor de periode 2019-2030 en 115 tot 175 hectare voor de periode 2030-2050. De geprognosticeerde ruimtevraag in de regio is verdeeld over de werkmilieus klassiek-gemengd, (maak)industrieel, agrifood, logistiek en hoogwaardig/kantoren.

Per regio is tevens geanalyseerd wat de mogelijke gevolgen van de nieuwe prognoses zijn voor de huidige regionale afspraken. Een belangrijk aandachtspunt is de bandbreedte tussen scenario Laag en scenario Hoog. Een vraag die vaak gesteld wordt in de stap van prognoses naar regionale afspraken, is de vraag waarop (binnen de gehanteerde bandbreedte) het regionaal bedrijventerreinenbeleid gebaseerd moet worden. Het antwoord op deze vraag is dat dit met name een beleidsmatige keuze is. De bandbreedte die we met dit onderzoek aanleveren geeft richting aan deze beleidsmatige keuze. Deze keuze wordt idealiter op regioniveau gemaakt, omdat op die manier de (specifieke) regionale economische situatie, historische en recente ontwikkelingen in de uitgifte van bedrijventerreinen en vooruitzichten het meest tot hun recht komen in de afspraken. Wij adviseren daarom om:

- in overleg tussen de provincie Gelderland en de regio's te bepalen op welk scenario (binnen de bandbreedte) de regionale bedrijventerreinenprogrammering wordt gebaseerd.
- per regio een kwalitatieve verdieping van het aanbod per werkmilieu uit te voeren;
- de uitgifte van bedrijventerreinen blijvend te monitoren (onder andere op basis van kwaliteiten);
- alle facetten van de ruimtevraag (dus inclusief potentiele vervangings- en verplaatsingsvraag en bovenregionale vraag) in beeld te brengen.

.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

De provincie Gelderland heeft zich tot doel gesteld om weloverwogen keuzes te maken waar het gaat om de vitaliteit van bestaande en de ontwikkeling van nieuwe bedrijventerreinen[2]. De provincie heeft Ecorys daarom opdracht gegeven de ruimtebehoefte voor de periode tot en met 2030 inzichtelijk te maken, met een doorkijk naar 2050. De provincie is daarbij geografisch onderverdeeld in de wgr-regio's Achterhoek, Arnhem-Nijmegen, Foodvalley, Noord Veluwe, Rivierenland en de Cleantech regio[3]. In voorgaande ramingen heeft de Provincie Gelderland voor langjarige prognoses van de uitbreidingsvraag[4] naar bedrijventerreinen gebruik gemaakt van de WLO-scenario's, waarbij het TM-scenario (Transatlantic Market) steeds het uitgangspunt is geweest. Omdat het CPB en PBL in 2015 nieuwe WLO-scenario's heeft geïntroduceerd, waarbij scenario Hoog en Laag worden onderscheiden, heeft de provincie Gelderland Ecorys opdracht gegeven om te ramen met de WLO2 -scenario's[5].

1.2 Vraagstelling

De vraagstelling die ten behoeve van dit traject door de provincie Gelderland is opgesteld, bestaat uit de volgende drie onderdelen:

1. een prognose van de langjarige uitbreidingsvraag naar bedrijventerreinen volgens de WLO2-scenario's voor Gelderland als geheel en per regio;
2. inzicht in het verschil in de langjarige uitbreidingsvraag naar bedrijventerreinen tussen het TM-scenario en de WLO2 scenario's voor Gelderland als geheel en per regio;
3. inzicht in de beleidsmatige consequenties van de omschakeling tussen prognoses en hoe hier mee om gegaan kan worden.

1.3 Aanpak

In deze rapportage worden de resultaten gepresenteerd van de prognose langjarige uitbreidingsvraag naar bedrijventerreinen voor Gelderland als geheel en per wgr-regio. De prognoses gaan over de periode 2019-2030 en geven een doorkijk voor de periode 2030-2050. Omdat de onzekerheid, en daarmee de bandbreedte, in de periode na 2030 sterk toeneemt, ligt de focus voornamelijk op de periode 2019-2030. Alleen voor deze periode wordt daarom een verdiepende analyse, die resulteert in een toedeling naar werkmilieus, uitgevoerd. De doorkijk naar 2050 geeft wel een beeld van de mogelijke economische ontwikkeling van de wgr-regio's op de lange termijn.

---

2 Onder bedrijventerreinen ziet Ecorys terreinen die een oppervlakte hebben van meer dan één hectare bruto, waar sprake is van mogelijkheid tot vestiging van meer dan één bedrijf. Deze terreinen zijn vanwege bestemming beschikt, maar niet uitsluitend voor gebruik door handel, nijverheid, commerciële dienstverlening en industrie. Onder deze beschrijving vallen ook (delen van) bedrijventerreinen die gedeeltelijk bestemd en geschikt zijn voor kantoorruimte (Definitie IBIS).

3 De gemeenten per wgr-regio worden per regioparagraaf opgesomd.

4 De ruimtebehoefte die hier uitkomt is alleen gebaseerd op de economische groei zonder te kijken naar beleidsambities, de bovenregionale vraag en de vervangings- en verplaatsingsvraag.

5 CPB/PBL (2015) Toekomstverkenning Welvaart en Leefomgeving. Nederland in 2030 en 2050: twee referentiescenario's, Den Haag: Planbureau voor de Leefomgeving/Centraal Planbureau.

Omdat de resultaten van de prognose kunnen afwijken van de cijfers waarop de huidige Regionaal Programma's Werklocaties (RPW's) zijn gebaseerd, heeft de nieuwe vraagraming mogelijk beleidsmatige consequenties. De eventuele beleidsmatige consequenties maken we eveneens per regio inzichtelijk en voorzien we van een advies hoe hier mee om gegaan kan worden.

Om verder inzicht te verschaffen in de effecten van de nieuwe scenario's, is voor de gehele provincie en de zes wgr-regio's ook een prognose opgesteld op basis van het TM-scenario. De verschillen tussen de uitkomsten van de prognose volgens het TM-scenario en de (nieuwe) WLO2-scenario's, alsmede de invloed van de raming van de ruimtevraag van logistiek en industrie op basis van toegevoegde waarde (nadere uitleg in hoofdstuk 2), zijn tijdens individuele sessies aan de regio's gepresenteerd. Uit de analyse van de prognose met het (oude) TM-scenario is duidelijk geworden dat de discussie of het TM-scenario recht doet aan de groei(potentie) van de regio gerechtvaardigd is. De resultaten van de raming volgens het (oude) TM-scenario zijn bedoeld om de regio's te laten zien wat de verschillen zijn tussen de oude en nieuwe WLO-scenario's en wat het effect is van de nieuwe methodiek (namelijk dat enkele sectoren zijn geraamd op basis van de ontwikkeling van de toegevoegde waarde in plaats van het arbeidsvolume). De uitkomsten van de nieuwe WLO2-scenario's blijken meer in lijn te liggen met de praktijk. In de vraagraming per regio wordt op basis van de geldende regionale afspraken een beeld geschetst van het (oude) TM-scenario. Verder zijn de resultaten van de ramingen volgens het TM-scenario niet in deze rapportage opgenomen.

1.4 Leeswijzer

De rapportage is als volgt opgebouwd:

- Het tweede hoofdstuk omschrijft de methodiek die Ecorys hanteert voor de ramingen van de ruimtebehoefte op bedrijventerreinen.
- In het daaropvolgende hoofdstuk worden de resultaten van vraagraming per wgr-regio gepresenteerd. Het hoofdstuk wordt afgesloten met een totaalbeeld voor de gehele provincie. De vraagraming per regio is als volgt opgebouwd:
  - allereerst een korte inleiding met betrekking tot de regio;
  - gevolgd door een overzicht van het huidige RPW;
  - tot slot volgt een vergelijking van de vraagraming van het huidige RPW met de nieuwe vraagraming en de mogelijke beleidsmatige consequenties die de verschillen hiertussen met zich meebrengen.
- De rapportage wordt afgesloten met een concluderend hoofdstuk. Hierin wordt een overzicht gegeven van de resultaten per regio. De conclusie gaat vergezeld van een advies over hoe om te gaan met de nieuwe vraagraming.

2 Methodiek

2.1 Inleiding

Ecorys maakt bij de uitvoering van behoefteramingen gebruik van de scenario's uit de Welvaart en Leefomgeving-publicaties (WLO) en Langetermijnverkenningen van het CPB en PBL. Sinds enige tijd gebruiken we hiervoor de in 2015 geïntroduceerde WLO2-scenario's[6]. Vanwege het ontbreken van (sub)regionale en betrouwbare sectorgegevens binnen deze WLO-scenario's maken wij zelf een vertaling naar hoofdsector en deelregio. Hiervoor hanteren wij een regionale 'shift-and-share-analyse'. Daarmee worden de prognoses regio-specifiek gemaakt voor de provincie Gelderland én de zes wgr-regio's.

2.2 De onderdelen van de ruimtevraag op bedrijventerreinen

Om van werkgelegenheidscijfers te komen tot de toekomstige ruimtevraag vindt een berekening plaats met behulp van terreinquotiënten en locatievoorkeuren. Het terreinquotiënt is het ruimtegebruik per werkzame persoon (uitgedrukt in vierkante meter). De locatievoorkeur geeft per sector aan welk gedeelte van de werkgelegenheid (uitgedrukt in procenten) zich vestigt op bedrijventerreinen (de gehanteerde terreinquotiënten en locatievoorkeuren zijn te vinden in bijlage 1). Dit wordt in paragraaf 2.3 t/m 2.5 nader toegelicht.

Ruimtevraag op bedrijventerreinen wordt normaliter opgebouwd uit vier onderdelen, te weten:

- de autonome uitbreidingsvraag, gebaseerd op economische groei;
- vervangingsvraag als gevolg van transformatie (functiewijziging) van een bedrijventerrein;
- verplaatsingsvraag als gevolg van herprofilering (wijziging van profiel/doelgroep) van een bedrijventerreinen;
- bovenregionale vraag, de ruimtevraag vanuit bedrijvigheid die buiten de geraamde regio gevestigd is.

De ruimtebehoefte in deze prognose is enkel gebaseerd op economische groei van in de provincie gevestigde bedrijvigheid, uitgedrukt in de ontwikkeling van het aantal arbeidsplaatsen en de toegevoegde waarde van enkele sectoren. De ramingen zijn derhalve beleidsarm, dat wil zeggen dat, behoudens bestaand beleid en de voorgenomen maatregelen die in de WLO2-scenario's zijn verwerkt, de geraamde ruimtevraag niet wordt beïnvloed door nationale, regionale en/of gemeentelijke beleidsambities[7].

De geraamde ruimtevraag bevat geen vervangings- en/of verplaatsingsvraag als gevolg van herstructurering en/of transformatie. Bovenregionale vraag is in dit onderzoek niet specifiek geraamd. De bovenregionale vraag maakt ten dele onderdeel uit van de geraamde ruimtevraag. De vestiging van bedrijvigheid van buiten de regio in voorgaande jaren zorgt immers ook voor een toename van het aantal arbeidsplaatsen en/of de toegevoegde waarde. Dit werkt door in de toekomstige ontwikkeling van de regio. Grootschalige ruimtevraag (van buiten), van bijvoorbeeld XXL-logistiek, is echter niet op deze manier te ramen en valt daarom buiten de scope van deze

[6] CPB/PBL (2015) Toekomstverkenning Welvaart en Leefomgeving. Nederland in 2030 en 2050: twee referentiescenario's, Den Haag: Planbureau voor de Leefomgeving/Centraal Planbureau.

[7] CPB/PBL (2015) Toekomstverkenning Welvaart en Leefomgeving. Nederland in 2030 en 2050: twee referentiescenario's, Den Haag: Planbureau voor de Leefomgeving/Centraal Planbureau.

prognose. Afhankelijk van de wenselijkheid van dergelijke vestigingen moet hiermee rekening gehouden worden in de regionale afspraken.

2.3 WLO-scenario's

Voorheen is in de Provincie Gelderland gebruik gemaakt van de WLO-scenario's die in 2006 door het CPB zijn geïntroduceerd. Conform landelijke afspraken zijn de regio's en de Provincie Gelderland destijds overeengekomen dat bij de planning van bedrijventerreinen het scenario Transatlantic Market (TM) als referentie genomen wordt voor het in beeld brengen van de ruimtevraag op bedrijventerreinen. In 2015 hebben PBL en CPB nieuwe verkenningen geïntroduceerd. Deze verkenningen hebben geleid tot de WLO2-scenario's: scenario Laag en scenario Hoog. De Provincie en de regio's hebben nog geen afspraken gemaakt over hoe om te gaan met de nieuwe scenario's Hoog en Laag. In dit onderzoek wordt voor de provincie Gelderland dan ook voor het eerst geraamd op basis van de nieuwe WLO2-scenario's. Ecorys rapporteert steeds de bandbreedte tussen beide scenario's. De keuze hoe de programmering te baseren op deze bandbreedte, is een beleidsmatige en ligt daarom bij de Provincie en de wgr-regio's.

2.3.1 Nieuwe WLO-scenario's

In de studie 'Welvaart en Leefomgeving' worden mogelijke toekomstbeelden geschetst om beleidsmakers te begeleiden in hun werk. De studie, die in 2006 uitgegeven is, presenteert de mogelijke toekomstbeelden in vier scenario's. Toen in 2015 de economische crisis op haar eind liep, is door het PBL en CPB gehoor gegeven aan de behoefte aan nieuwe toekomstverkenningen.

In de nieuwe WLO2-scenario's, presenteren het CPB en PBL twee mogelijke toekomstbeelden voor Nederland. Deze toekomstbeelden maken beleidsopgaven zichtbaar waar de samenleving de komende decennia mogelijk voor staat op het gebied van woningbouw, infrastructuur, energie en landbouw. Met de Toekomstverkenning Welvaart en Leefomgeving (WLO) kijken het CPB en het PBL vooruit naar de jaren 2030 en 2050[8]. De in 2015 gepresenteerde verkenningen hebben geresulteerd in de ontwikkeling van twee referentiescenario's: scenario Hoog en scenario Laag.

Scenario Hoog gaat uit van een economische groei van 2 procent per jaar met een relatief sterke bevolkingsaanwas. In het scenario Hoog is sprake van een relatief groot internationaal vertrouwen, met bijbehorende veiligheid, florerende handel, liberalisering, concurrentie en globalisering. Internationale samenwerking, zowel binnen Europa als tussen Europa en andere landen, is succesvol.

In scenario Laag is een gematigde economische groei van 1 procent per jaar gecombineerd met een beperkte demografische ontwikkeling. In scenario Laag zijn er in de wereld meer spanningen en conflicten. Er is in dit scenario minder internationaal vertrouwen, het is lastiger om internationale afspraken te maken en liberalisering, globalisering en internationale handel reiken minder ver. Concurrentie is daardoor minder krachtig en er is minder innovatie, waardoor de wereldwijde economische groei lager is.

[8] CPB/PBL (2015) Toekomstverkenning Welvaart en Leefomgeving. Nederland in 2030 en 2050: twee referentiescenario's, Den Haag: Planbureau voor de Leefomgeving/Centraal Planbureau.

Voor meer achtergrond over de WLO2-scenario's en de onderliggende thema's demografie, macro-economie, regionalisering en verstedelijking, mobiliteit, klimaat en energie, en landbouw verwijzen we naar de rapportage "Nederland in 2030 en 2050: Twee referentiescenario's"[9]

2.4 Shift-and-share

Aangezien de WLO-scenario's enkel uitspraken doen over landelijke economische toekomstbeelden en betrouwbare regionale sectorgegevens daardoor ontbreken, heeft Ecorys een eigen methodiek ontwikkeld om de vertaalslag te maken van landelijke naar regionale groeiscenario's. Dit is de zogenoemde shift-and-share-analyse.

Om te komen van landelijke naar regionale groeiscenario's wordt de economische ontwikkeling (uitgedrukt in werkgelegenheid) gesplitst in een nationale component, een structuur-component (industry mix) en een regionale component (regional shift):

- De nationale component geeft een indicatie voor conjuncturele invloeden. De onderliggende data van de nationale component komt van het CBS.
- De structuurcomponent geeft inzicht in een gunstige of ongunstige sectorstructuur van de regio (de regionale industry mix) als deze wordt vergeleken met de sectorstructuur op nationaal niveau (de nationale industry mix).
- De regionale component geeft tenslotte een indicatie voor de kwaliteit van het ondernemerschap en een (on)gunstig regionaal vestigingsklimaat als vergeleken wordt met de nationale groei. De onderliggende data voor de regionale component is door de provincie zelf aangeleverd[10].

Dankzij de shift-and-share-analyse kunnen de WLO-scenario's op ieder van de zes wgr-regio's worden toegepast. Daarmee zijn de prognoses regio-specifiek gemaakt én passen zij binnen de nationale kaders van de prognoses van economische en werkgelegenheidsontwikkeling.

2.5 Spectra+

De uitkomsten van de regionale prognoses worden gekoppeld aan het door Ecorys ontwikkelde Spectra+-model. Met dit model wordt een vertaling gemaakt van de WLO-scenario's naar werkgelegenheid per sector en de daaruit af te leiden ruimtebehoefte. Voor arbeidsextensievere sectoren, te weten industrie en logistiek, is de prognose gebaseerd op de ontwikkeling van de toegevoegde waarde per hectare bedrijventerrein, ofwel de ruimteproductiviteit. Deze keuze is gemaakt, omdat een vraagraming op basis van werkgelegenheidsontwikkeling voor deze sectoren geen goede afspiegeling geeft van de werkelijkheid (een negatieve werkgelegenheidsontwikkeling versus een omvangrijke vraag naar ruimte). Door automatisering en robotisering worden namelijk steeds meer werkzaamheden uitgevoerd door robots. Dit betekent een dalende werkgelegenheid in deze sectoren, terwijl er evenveel of zelfs meer geproduceerd en/of omgezet wordt en dus ruimte vraagt. Een raming op basis van werkgelegenheid zou in dit geval, ten onrechte, een daling van de ruimtevraag betekenen. Daarom worden de sectoren industrie en logistiek geraamd op basis van de ruimteproductiviteit.

[9] CPB/PBL (2015) Toekomstverkenning Welvaart en Leefomgeving. Nederland in 2030 en 2050: twee referentiescenario's, Den Haag: Planbureau voor de Leefomgeving/Centraal Planbureau.

[10] PWE Gelderland 2018

Vervolgens worden de werkgelegenheidscijfers en de toegevoegde waarde middels de locatie-voorkeur (het aandeel van een sector dat zich op een bedrijventerrein vestigt) en het terreinquotiënt (het ruimtegebruik per werkzame persoon) omgerekend naar toekomstig ruimtegebruik. De locatievoorkeur wordt berekend door het arbeidsvolume op bedrijventerreinen per sector te delen door het totale arbeidsvolume per sector.

Voor het bepalen van het terreinquotiënt per sector is de oppervlakte van bedrijven (m^2) in een bepaalde sector gedeeld door het aantal arbeidsplaatsen van deze bedrijven. De uitkomst van deze berekening is het aantal vierkante meter dat nodig is voor een arbeidsplaats, oftewel het terreinquotiënt.

Om extreme gevallen of datafouten te filteren, is in iedere regio een minimaal aantal van 100 waarnemingen per sector gehanteerd om het terreinquotiënt voor een sector te bepalen. Indien het aantal waarnemingen de 100 niet overstijgt, is van deze sector het terreinquotiënt van de provincie gebruikt. Bovendien is een bandbreedte (minimaal-maximaal) gehanteerd van bedrijven met een terreinquotiënt van $50m^2$ - $1500m^2$ per arbeidsplaats.

In bijlage 1 is een uitgebreide toelichting van het model Spectra+ te vinden.

2.6 Ruimtelijk-economische trends en ontwikkelingen

Het ruimtegebruik op bedrijventerreinen is steeds aan verandering onderhevig. Op dit moment spelen er, of hebben we zicht op, enkele belangrijke trends en ontwikkelingen die van invloed zijn op dit ruimtegebruik. BCI en EIB bespreken in hun landelijke verkenning van de ruimtevraag naar bedrijventerreinen en kantoren eveneens enkele ruimtelijk economische ontwikkelingen[11]. De drie belangrijkste ruimtelijke ontwikkelingen zijn in onze optiek automatisering en robotisering, circulaire economie en duurzaamheidsmaatregelen. De invloed van deze ontwikkelingen maakt, doordat enkele sectoren reeds op basis van toegevoegde waarde worden geraamd, in het geval van automatisering/robotisering al onderdeel uit van de vraagraming (zie toelichting paragraaf 2.5 Spectra+). Voor circulaire economie en duurzaamheidsmaatregelen is dit niet het geval. Van deze laatste twee verwachten we echter wel invloed op het ruimtegebruik op bedrijventerreinen:

Een circulaire economie is een economie waar restproducten van de consument of bedrijf als grondstof wordt gebruikt door het andere bedrijf. Op dit moment bevinden we ons in de transitiefase, waarin steeds meer bedrijven zich bezighouden met of richten op een circulaire productiestructuur. Tijdens de transitiefase bestaan de oorspronkelijke, ‘lineaire’ economie en de circulaire economie naast elkaar. Terwijl sommige bedrijven al instappen in de circulaire gedachte, zijn andere bedrijven daar nog niet toe in staat. Omdat beiden vormen van economie naast elkaar kunnen bestaan, is in de transitiefase daarom op bedrijventerreinen mogelijk extra ruimte nodig voor het faciliteren van circulaire bedrijvigheid naast de ‘oude’ bedrijvigheid. Bovendien vraagt circulaire economie om meer ruimte voor de opslag van materialen. Restproducten van de consument en/of andere bedrijven kunnen immers niet altijd meteen opnieuw worden ingezet in het productieproces. In de bouwsector vraagt het toenemende gebruik van prefab-woningen om tijdelijke ruimte, bij voorkeur nabij woningbouwlocaties[12]. We verwachten kortom dat deze ontwikkeling zal leiden tot meer ruimtegebruik/vraag op/naar bedrijventerreinen. Ten eerste, omdat de circulaire en lineaire economie naast elkaar bestaan in de transitiefase. Ten tweede, vanwege het feit dat circulaire economie vraagt om meer opslagruimte.

[11] BCI & EIB (2019) Ruimte voor economische activiteit tot 2030 Verkenning van de ruimtevraag naar bedrijventerreinen en kantoren.

[12] Ecorys (2017) advisering ministerie van EZ inzake nationale omgevingsvisie (NOVI)

Duurzaamheidsmaatregelen zijn in te delen in meerdere categorieën, zoals energiemaatregelen en ruimtelijke maatregelen. Energiemaatregelen hebben betrekking op het verminderen/verduurzamen van het energiegebruik bij bedrijven. Dit vraagt enerzijds om een aanpak op pandniveau, maar een gemeenschappelijke aanpak op bedrijventerreinniveau behoort ook tot de mogelijkheden. Dit heeft echter nauwelijks consequenties op de ruimtebehoefte. Wat wel invloed heeft op de ruimtebehoefte zijn maatregelen om de gevolgen van zaken als hittestress en piekbuien te verminderen. Dit vraagt namelijk om een ruimere opzet van bedrijventerreinen, met meer groen en waterbergingsgebieden. In termen van ruimtevraag betekent dit dat het verschil tussen de netto oppervlakte en de bruto oppervlakte toeneemt. In deze raming wordt gewerkt met de vraag gerekend in netto oppervlakte.

2.7 Werkmilieus

Regionale afspraken over het bedrijventerreinenbeleid leiden veelal tot een discussie over hectaren (in kwantitatieve zin). Bedrijventerreinen zijn echter dikwijls niet met elkaar te vergelijken. Het is daarom belangrijk zowel vraag als aanbod ook te analyseren op basis van kwaliteiten. Om dit te bewerkstelligen heeft Ecorys een methodiek ontwikkeld die vraag en aanbod indeelt in werkmilieus. De toedeling naar werkmilieus levert inzicht op in het type ruimtevraag en de bijbehorende vestigingseisen van de ruimtevrager. Door vraag en aanbod op werkmilieu met elkaar te confronteren, heeft een vraag-aanbodconfrontatie daadwerkelijk waarde. Hiermee wordt immers zichtbaar voor welke doelgroep en in welk marktgebied vraag en aanbod al dan niet in evenwicht zijn.

Op basis van meerdere landelijke onderzoeken zijn een achttal werkmilieus geïdentificeerd. We onderscheiden de volgende werkmilieus:

- Klassiek-gemengd;
- Agrifood;
- Logistiek;
- (Maak)industrieel;
- Hoogwaardig/ kantoren;
- Stedelijk interactiemilieu;
- Maritiem;
- Campus.

Omdat de werkmilieus zijn gebaseerd op landelijk onderzoek is niet per definitie ieder werkmilieu van toepassing op de vraag naar bedrijventerreinen in Gelderland. De werkmilieus worden in het vervolg van deze paragraaf nader toegelicht.

Klassiek-gemengd werkmilieu

Een traditioneel werkmilieu, ook wel “functioneel gemengd” genoemd. De term klassiek duidt niet op de leeftijd van het terrein of de (werkzaamheden van) de gevestigde bedrijvigheid, maar op het feit dat dit type bedrijventerrein van oudsher in zo goed als iedere gemeente te vinden is: Een monofunctioneel werkmilieu met een diversiteit aan bedrijven op overwegend kleine(re) kavels.

Bedrijventerreinen met een klassiek-gemengd werkmilieu zijn ook geschikt om kleinschalige activiteiten uit andere werkmilieus te huisvesten. Bijvoorbeeld stadsdistributie of productie met een lage milieu-/hindercategorie. Dit sluit niet uit dat er enkele zwaardere bedrijven zijn gehuisvest of grotere kavels aanwezig zijn, vaak mogelijk gemaakt door zonering. Dit type terreinen is belangrijk voor de werkgelegenheid en dynamiek in stedelijke gebieden en kernen.

Agrifood

Een clustering van bedrijven met aan de basis productiebedrijven gerelateerd aan teelt en veredeling van landbouwproducten. Verderop in de keten vinden we agrologistieke bedrijven zoals importeurs, exporteurs, verpakkingsbedrijven en logistiek dienstverleners. Een agrifood-profilering ontstaat vanuit een relatie met de agrarische sector.

Logistiek

Een clustering van bedrijven in de logistiek, handel en opslag. Dit zijn vaak grootschalig opgezette terreinen met veel ruimte voor vrachtwagens en gerelateerde voorzieningen. De echt grootschalige logistiek (>5ha) vestigt zich binnen Nederland met name in de zuidoostelijke provincies.

(Maak)industrieel werkmilieu

Een werkmilieu met een industrieel karakter waarbinnen bedrijven produceren en verwerken. Dit vindt vaak plaats op grote(re) kavels, veelal met een maximale milieucategorie van minstens 3.2. Industriële terreinen bieden in de regel ruimte aan hmc-bedrijvigheid (HogereMilieuCategorie). Het verschil met het klassiek-gemengd werkmilieu is de schaalgrootte van de gevestigde bedrijven, alsmede een overwegend hogere milieucategorie.

Hoogwaardig/kantoren werkmilieu

Het werkmilieu hoogwaardig/kantoren kenmerkt zich door de aanwezigheid van met name kantoor-gerelateerde bedrijfsfuncties op een vaak nog monofunctioneel bedrijventerrein. Het betreft veelal bedrijfsverzamelgebouwen, waar bedrijven uit bijvoorbeeld de zakelijke dienstverlening zich vestigen. Een hoogwaardig werkmilieu kan tevens productiefaciliteiten voor hoogwaardigere sectoren, zoals de medische sector, huisvesten.

Stedelijk interactiemilieu

Een werkmilieu dat bepaald wordt door zijn stedelijkheid. Een rijke culturele omgeving met vele voorzieningen, een onderscheidende kwaliteit van de leefomgeving, vele informele ontmoetingsplekken en een brede attractiviteit (nationaal en internationaal) om te werken, te wonen en te bezoeken. Het is een interessante vestigingslocatie voor talent, kent een grote hoeveelheid aan startups en ZZP'ers en ook grotere (inter)nationale bedrijven. Dit werkmilieu wordt vaak gevonden op binnenstedelijk gelegen werklocaties. Het stedelijk interactiemilieu vormt voor veel binnenstedelijke bedrijventerreinen een stip op de horizon om naartoe te werken.

Maritiem

Het werkmilieu maritiem beschrijft een cluster van bedrijven in de maritieme (maak)industrie, zoals scheepsbouw en –reparatie. Bedrijvigheid binnen dit werkmilieu is doorgaans gevestigd op watergebonden en/of –verbonden kavels. Deze watergebonden bedrijvigheid trekt aan- en toeleveranciers aan die zich dikwijls vestigen op nabijgelegen, niet-watergebonden kavels.

De watergebonden bedrijventerreinen voor de op- en overslag van goederen (inclusief zeehaventerreinen) behoren niet tot dit werkmilieu. Deze bedrijvigheid wordt, afhankelijk van het type goederen dat wordt op- en overgeslagen, onderverdeeld in logistiek dan wel (maak)industrieel werkmilieu.

Campus

Een werkmilieu dat zich onderscheidt door kennisontwikkeling en innovatie. Formeel gezien wordt een campus ontwikkeld door of in samenwerking met een onderwijsinstelling. Zoals TIC-Delft, High-tech Campus Eindhoven en Kennispark Twente. Een campus kan echter ook ontstaan rondom een bepaald type bedrijvigheid (bijvoorbeeld biobased, health, high- & cleantech en creatieve industrie) of bedrijf. Een voorbeeld daarvan is de Novio Tech Campus in Nijmegen. Bedrijventerreinen die als

geheel ingericht worden als campus zijn relatief zeldzaam. Dergelijke terreinen kennen bovendien een andere dynamiek dan reguliere bedrijventerreinen.

Vanwege het bijzondere karakter wordt voor campussen een specifieke ramingsmethodiek gehanteerd. Campussen hebben immers een specifieke, wetenschappelijke doelgroep met een internationaal zoekgebied. Het werkmilieu campus wordt echter wel onderscheiden, omdat het terugkomt in het aanbod. Binnen de methodiek van dit onderzoek wordt de vraag naar het werkmilieu campus niet specifiek geraamd. Er vindt dus geen toedeling plaats van de totale ruimtevraag naar het werkmilieu campus.

3 Ruimtebehoefte op bedrijventerreinen

3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk worden de resultaten van de prognose van de ruimtebehoefte op bedrijventerreinen in de provincie Gelderland gepresenteerd. De geraamde ruimtevraag voor de periode 2019-2030 wordt, net als de doorkijk naar 2050, per regio besproken. De geprognosticeerde ruimtevraag voor de periode 2019-2030 wordt vervolgens onderverdeeld naar werkmilieus. Daarnaast zijn per regio de mogelijke beleidsmatige consequenties van de nieuwe vraagraming inzichtelijk gemaakt. Het hoofdstuk wordt afgesloten met de totale ruimtebehoefte van de provincie Gelderland.

3.2 De autonome ruimtebehoefte in de Achterhoek

3.2.1 Beschrijving Achterhoek

De Achterhoek bestaat uit de gemeentes Aalten, Berkelland, Bronckhorst, Doetinchem, Oost Gelre, Oude IJselstreek en Winterswijk. De Achterhoek herbergt in totaal 97.760 arbeidsplaatsen. De meeste arbeidsplaatsen in de Achterhoek zijn te vinden in de sectoren industrie, de gezondheids- en welzijnszorg en detailhandel. Slimme maakindustrie (smart industry) is een sterk aanwezige sector in de Achterhoek. De Achterhoek heeft een netto bedrijventerreinvoorraad van circa 1.400 hectare waarvan ongeveer 1.260 hectare uitgegeven is[13]. In Figuur 1 is de historische uitgifte in de regio vanaf het jaar 2000 weergeven. Dit geeft een beeld van de conjuncturele golven op de bedrijventerreinenmarkt.

Figuur 1 Historische uitgifte in de Achterhoek 2000-2018

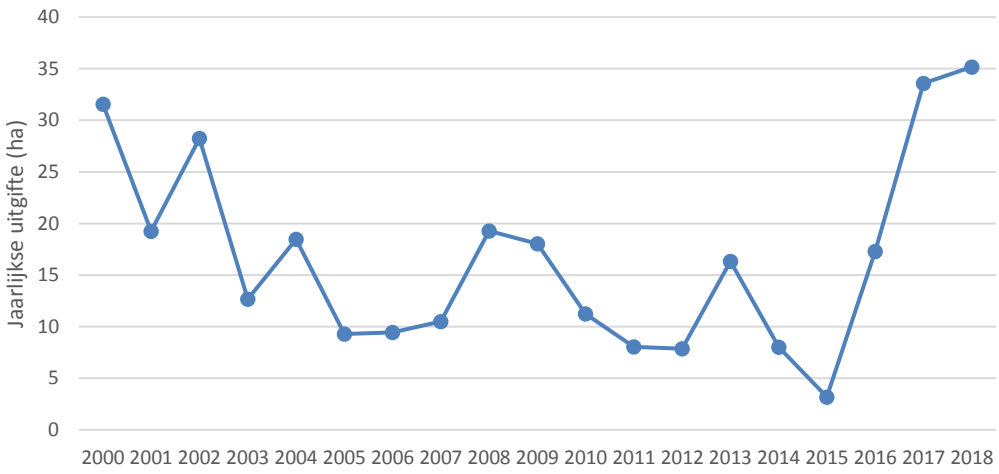

3.2.2 Geldende regionale afspraken Achterhoek

De vigerende regionale afspraken aangaande het bedrijventerreinenbeleid in de Achterhoek zijn vastgesteld in het RPB Achterhoek 2011, dat is gebaseerd op prognoses op basis van het TM-scenario[14].

[13] IBIS Gelderland, juni 2019

[14] STEC Regionaal Programma Bedrijventerreinen (RPB) Regio Achterhoek 2011

Aan het RPB 2011 ligt een vraagraming ten grondslag voor de periode 2009-2023. De geraamde autonome vraag bedraagt 108 hectare. Inclusief verplaatsings- en vervangingsvraag en beleidsopgaven is gerekend met een totale vraag van 184,4 hectare naar bedrijventerreinen tot 2023. Dit stond tegenover een totaal aanbod aan harde en zachte plannen van 261,7 hectare, waarmee een overaanbod geconstateerd werd.

Om dit tegen te gaan, zijn vooral maatregelen geadviseerd aangaande de zachte plannen. Naar aanleiding daarvan zijn de zachte plannen gefaseerd en deels in geringere omvang in ontwikkeling gebracht. Voor de harde plannen waren niet of nauwelijks mogelijkheden voor temporisering. Daarnaast is afgesproken dat nieuwe bedrijventerreinen zowel kwantitatief als kwalitatief afgestemd worden op de vraag.

Op het moment van schrijven van deze rapportage ligt een nieuw RPW ter vaststelling bij de gemeenten en Provincie. De vraagraming die ten grondslag ligt aan dit RPW is reeds gebaseerd op de nieuwe WLO2-scenario's en komt overeen met de prognose die in dit onderzoek gepresenteerd wordt.

3.2.3 Ruimtevraag Achterhoek 2019 – 2030 met een doorkijk naar 2050

De vraagraming voor het RPB 2011 is gebaseerd op het TM-scenario waar steeds uitgegaan werd dat er na 2025 geen sprake zou zijn van een uitbreidingsvraag. Ter vergelijking met de nieuwe prognoses is oorspronkelijke raming volgens het TM-scenario opgenomen.

Figuur 2 Vraagraming Achterhoek

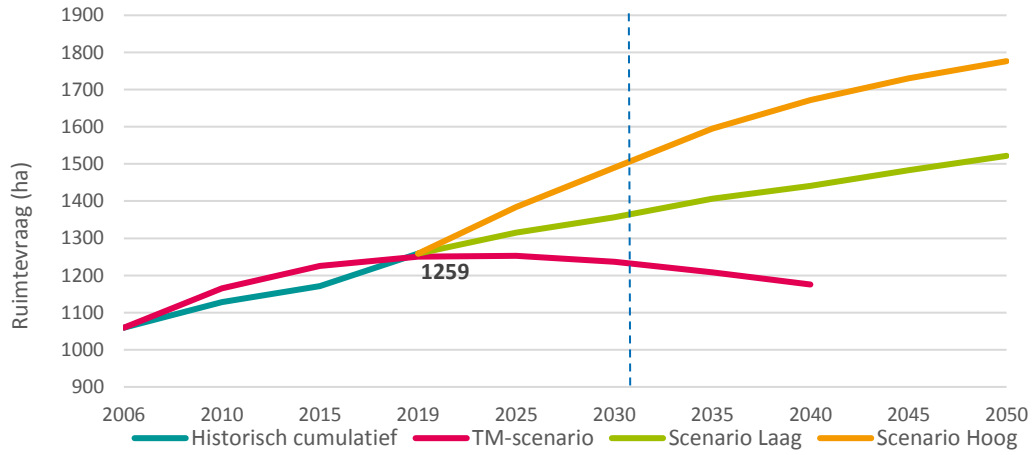

Uit Figuur 2 blijkt dat de prognoses voor zowel scenario Hoog als scenario Laag een hogere ruimtevraag laten zien dan de prognose uit het RPB 2011. In scenario Laag bedraagt de ruimtevraag in de periode 2019-2030 98 hectare. In scenario Hoog is dit 231 hectare. Dit is gemiddeld 9 tot 20 hectare per jaar.

Voor de periode 2030-2050 bedraagt de ruimtevraag 175 tot 287 hectare. In de periode vanaf 2030 bedraagt de gemiddelde jaarlijkse ruimtevraag dus 9 tot 14 hectare.

In Tabel 1 is de geprognosticeerde ruimtevraag per vijf jaar weergeven.

Tabel 1 Ruimtebehoefte naar WLO-Scenario per 5 jaar Achterhoek

Achterhoek	2019-2025	2025-2030	2030-2035	2035-2040	2040-2045	2045-2050
WLO-scenario Laag	56	42	50	34	42	39
WLO-scenario Hoog	125	106	105	77	58	48

3.2.4 *Werkmilieus Achterhoek*

In deze paragraaf zoomen we voor zowel scenario Hoog als scenario Laag in op de werkmilieus. In beide scenario's is de ruimtevraag voor het klassiek-gemengd werkmilieu het grootst. Tevens is er een aanzienlijke ruimtebehoefte voor het logistieke en (maak)industriële werkmilieu (zie Figuur 3).

Figuur 3 Ruimtebehoefte naar werkmilieu 2019-2030 Achterhoek

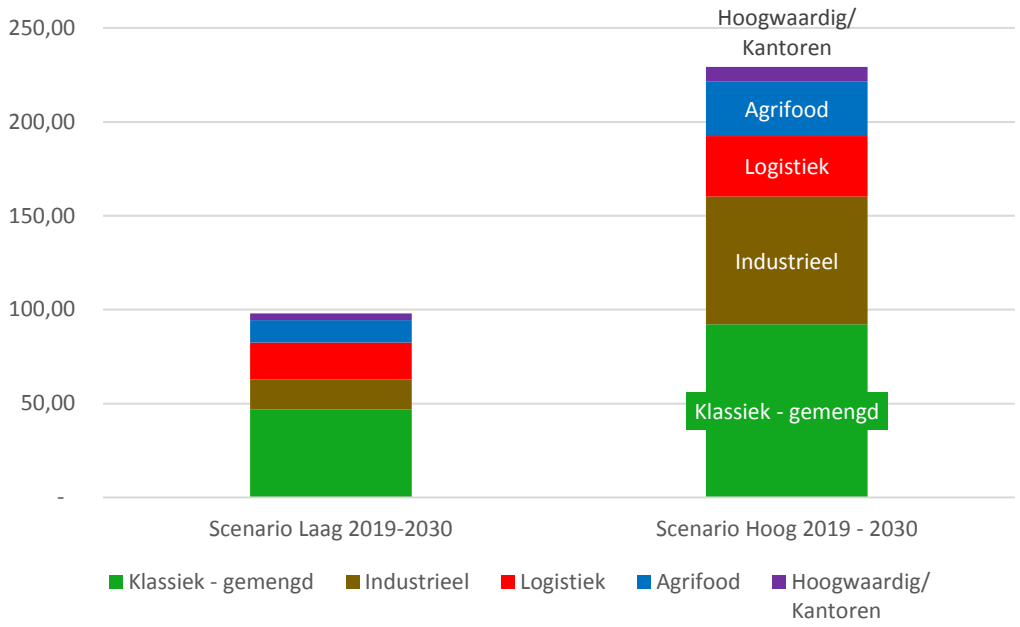

In het RPW Achterhoek 2019-2023 dat op dit moment ter besluitvorming voorligt, is ook het aanbod reeds geanalyseerd op basis van werkmilieus. De vraag-aanbodconfrontatie is in dat onderzoek uitgevoerd op niveau van de werkmilieus.

3.2.5 *Mogelijke beleidsmatige consequenties Achterhoek*

De autonome ruimtebehoefte waar het beleid in het vigerende RPB 2011 op is gebaseerd, is geraamd op 108 hectare[15]. Dit stond tegenover een aanbod van 261,7 hectare in harde en zachte plannen, waarmee een overaanbod geconstateerd werd.

De ramingen uit de WLO2-scenario's vallen beide hoger uit dan de raming in het RPB 2011. De raming naar de autonome ruimtebehoefte uit WLO-scenario Laag is 98 hectare en de raming uit WLO-scenario Hoog is 231 hectare.

Omdat de vigerende regionale afspraken dateren uit 2011, adviseren wij om het, nog niet vastgestelde, RPW uit 2019 te volgen waarin vraag en aanbod kwalitatief zijn verdiept naar werkmilieus op basis van ramingen volgens de WLO2-scenario's.

[15] STEC Regionaal Programma Bedrijventerreinen (RPB) Regio Achterhoek 2011

3.3 De autonome ruimtebehoefte in de regio Arnhem-Nijmegen

3.3.1 Beschrijving Arnhem-Nijmegen

De regio Arnhem-Nijmegen is met 17 gemeenten qua aantal de grootste van de wgr-regio's. De gemeenten zijn Arnhem, Berg en Dal, Beuningen, Doesburg, Druten, Duiven, Heumen, Lingewaard, Montferland, Nijmegen, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Westervoort, Wijchen en Zevenaar. De regio heeft een netto bedrijventerreinvoorraad van ruim 2.700 hectare, waarvan 2.460 hectare is uitgegeven[16]. Verder zijn er in totaal ruim 267.000 arbeidsplaatsen in de regio. In Figuur 4 is de historische uitgifte in de regio vanaf het jaar 2000 weergeven. Dit geeft een beeld van de conjuncturele golven op de bedrijventerreinenmarkt.

Figuur 4 Historische uitgifte in de regio Arnhem-Nijmegen 2000-2018

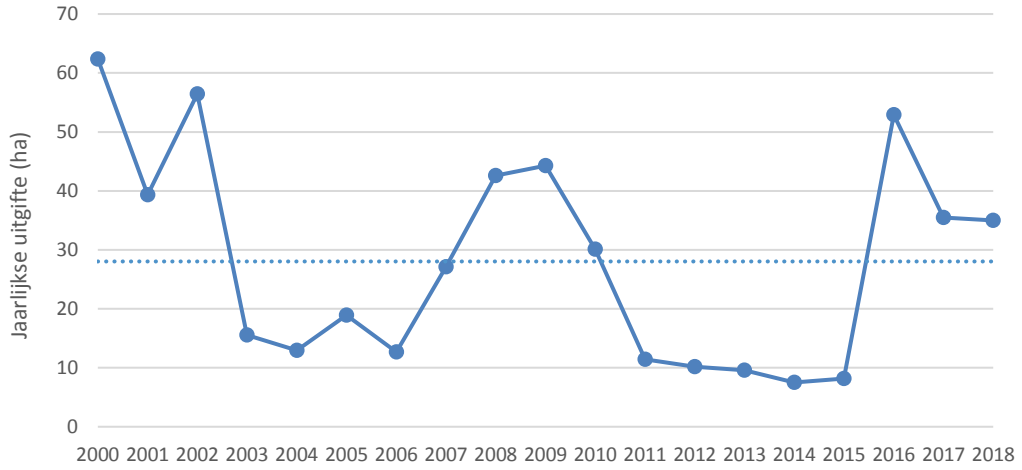

3.3.2 Geldende regionale afspraken Arnhem-Nijmegen

Het huidige Regionaal Programma Werklocaties is vastgesteld op 15 september 2017[17]. Destijds is een overaanbod geconstateerd op bedrijventerreinen, kantoren- en PDV-locaties. Een overaanbod zorgt ervoor dat nieuwe initiatieven, die beter aansluiten bij de nieuwste ontwikkelingen op de markt, geen kans maken. Voor de bedrijventerreinen werd een vraag van 219 hectare (incl. 12 hectare vervangingsvraag) verwacht, terwijl het uitgeefbaar aanbod op dat moment 367 hectare bedroeg. Dat betekent dat een overprogrammering van 148 hectare is geconstateerd, wat heeft geleid tot een schrapopgave voor verschillende bedrijventerreinen in de regio.

Om evenwicht te creëren tussen vraag een aanbod is een voorzienbaarheidsprocedure ingesteld. Deze procedure moet er uiteindelijk voor zorgen dat dat nieuwe economische ontwikkelingen op de juiste locaties in de regio en met maximaal rendement voor werkgelegenheid ontwikkeld worden. Een belangrijk onderdeel van de afspraken in de regio is het bieden van ruimte voor de uitbreiding van lokale bedrijvigheid. Het streven van het huidige RPW is binnen een realistisch tijdsbestek toe te werken naar een economisch evenwicht van vraag en aanbod. Een belangrijk uitgangspunt binnen de regionale afspraken is monitoring, waardoor economische marktontwikkelingen nauwkeurig gevolgd en benut kunnen worden. Hiermee wordt tevens de kans dat de uitgifte van gronden hoger ligt dan verwacht, zoals de praktijk dankzij economisch herstel heeft uitgewezen, opgevangen.

Vanuit deze doelstellingen is voorgesteld dat gemeenten en private partijen tot 2020 de gelegenheid krijgen voor de uitgifte van bedrijventerreinen. Verder is voor een aantal locaties 'voorzienbaarheid' gecreëerd. Deze voorzienbaarheid gaat in per 1 juli 2019. Gemeenten en private

[16] IBIS Gelderland, juni 2019
[17] RPW Arnhem-Nijmegen 2017-2021

partijen hebben tot 1 januari 2021 de tijd om deze locaties in ontwikkeling te nemen. Na deze periode wordt de bestemming van de locatie of gewijzigd, of geschrapt als deze niet is uitgegeven. Dit moet ertoe leiden dat het evenwicht tussen vraag en aanbod weer wordt hersteld.

3.3.3 *Ruimtevraag regio Arnhem-Nijmegen 2019 – 2030 met een doorkijk naar 2050*

De vraagraming voor het RPW 2017 is gebaseerd op het TM-scenario, waar steeds werd uitgegaan dat er na 2025 geen sprake zou zijn van een uitbreidingsvraag. Ter vergelijking met de nieuwe prognoses is oorspronkelijke raming volgens het TM-scenario opgenomen.

Figuur 5 Vraagraming regio Arnhem-Nijmegen

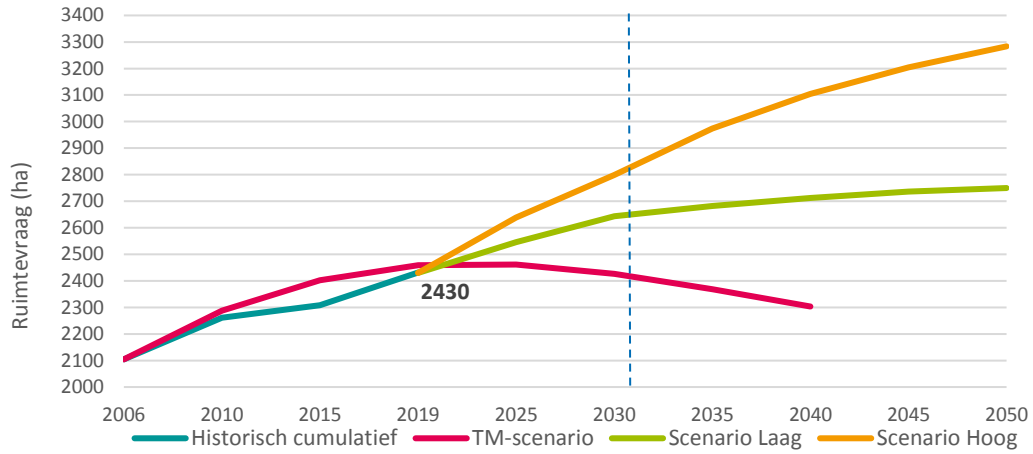

Uit Figuur 5 blijkt inderdaad dat het TM-scenario na 2025 een afname van de ruimtevraag voorziet, terwijl de ruimtevraag in scenario Hoog en Laag in meer of mindere mate blijft groeien. De raming waarop de afspraken in het RPW 2017 zijn gebaseerd komen niet geheel overeen met het TM-scenario. In vergelijking met de raming uit het RPW blijkt dat de prognose voor scenario Hoog een hogere ruimtevraag laat zien dan de prognose uit het RPW 2017, terwijl de prognose voor scenario Laag vergelijkbaar is. Na 2030 zwakt de uitbreidingsvraag in scenario Laag af tot onder de vraagraming uit het huidige RPW. Scenario Hoog laat een blijvende groei zien. In scenario Laag bedraagt de ruimtevraag in de periode 2019 – 2030 213 hectare. In scenario Hoog is dit 369 hectare. Dit is gemiddeld 19 tot 33,5 hectare per jaar.

Voor de periode 2030 – 2050 bedraagt de ruimtevraag 107 tot 485 hectare. In de periode vanaf 2030 bedraagt de gemiddelde jaarlijkse ruimtevraag dus 5,5 tot 24 hectare.

In Tabel 2 is de geprognosticeerde ruimtevraag per vijf jaar weergeven.

Tabel 2: Ruimtebehoefte naar WLO-Scenario per 5 jaar Arnhem Nijmegen

Arnhem-Nijmegen	2019-2025	2025-2030	2030-2035	2035-2040	2040-2045	2045-2050
WLO-scenario Laag	116	97	40	30	24	13
WLO-scenario Hoog	209	160	174	132	100	79

3.3.4 *Werkmilieus Arnhem-Nijmegen*

In deze paragraaf zoomen we voor zowel scenario Hoog als scenario Laag in op de werkmilieus. In beide scenario's is de ruimtevraag voor het klassiek-gemengd werkmilieu en logistiek het grootst. Tevens is er een aanzienlijke ruimtebehoefte voor agrifood en, in het scenario Hoog, voor het werkmilieu (maak)industrie (zie Figuur 3). De in verhouding opvallend hogere ruimtevraag in het (maak)industrieel werkmilieu valt te verklaren door snelle technologische ontwikkelingen (smart

industry) en meer vraag naar producten. Daarin speelt tevens de hogere demografische groei en woningbouwbehoefte mee, wat bijvoorbeeld zorgt voor meer ruimtevraag vanuit de bouwsector.

Figuur 6 Ruimtebehoefte naar werkmilieu 2019-2030 Arnhem-Nijmegen

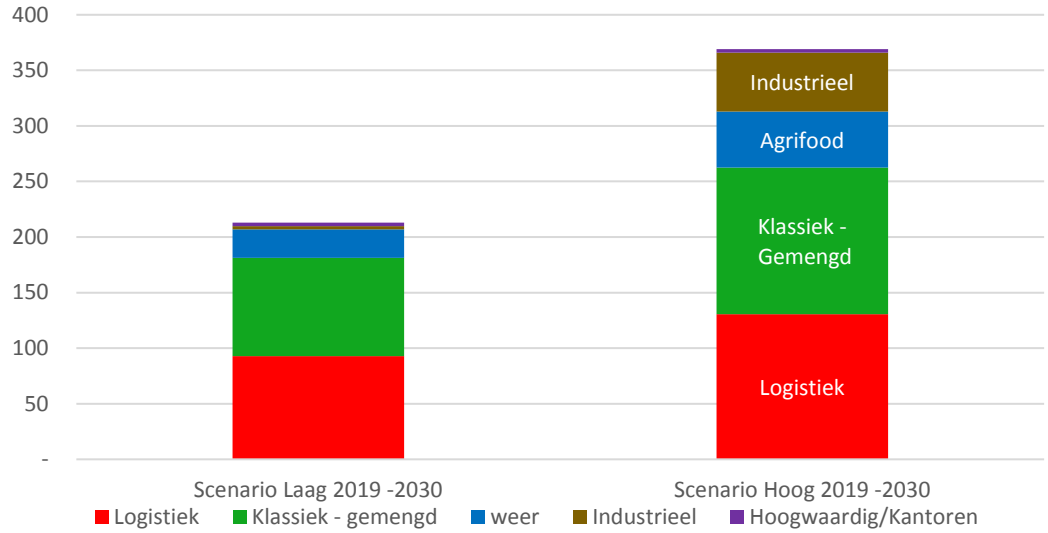

Om een goed beeld te krijgen van wat deze indeling in werkmilieus betekent voor de balans tussen vraag en aanbod in de regio, is ook aan de aanbodzijde een kwalitatieve verdieping naar werkmilieus nodig.

3.3.5 Beleidsmatige consequenties Arnhem-Nijmegen

In het huidige RPW is met een vraag van 219 hectare (incl. 12 hectare vervangingsvraag) voor de periode 2015-2025 en een aanbod van 367 hectare een overprogrammering van 147 hectare geconstateerd[18]. Dit heeft ertoe geleid dat er een voorzienbaarheidsprocedure is ingesteld voor verschillende bedrijventerreinen in de regio. Dit betekent dat gemeenten en private partijen tot en met 2020 de tijd hebben om deze locaties in ontwikkeling te nemen. Na deze periode wordt de bestemming van de locatie, mits deze niet is uitgegeven, gewijzigd of geschrapt.

Ter vergelijking: de autonome ruimtevraag in de nieuwe vraagraming bedraagt 213-369 hectare tot 2030. In scenario Hoog ligt de gemiddelde jaarlijkse ruimtevraag in de periode 2019-2030 circa 10 hectare hoger dan in het RPW. De gemiddelde jaarlijkse ruimtevraag in scenario Laag is vergelijkbaar met het RPW.

3.4 De autonome ruimtebehoefte in de Foodvalley

3.4.1 Beschrijving Foodvalley

De regio Foodvalley bestaat uit de gemeenten Barneveld, Ede, Nijkerk, Scherpenzeel, Wageningen in de provincie Gelderland en Renswoude, Rhenen en Veenendaal in de provincie Utrecht. In deze regio zijn in totaal 163.410 arbeidsplaatsen. De grootste sectoren in de regio zijn agri en food-gerelateerd. Verder bestaat de netto bedrijventerreinenvoorraad uit 1.060 hectare waarvan ruim 930 hectare al is uitgegeven[19]. In Figuur 7 is de historische uitgifte in de regio vanaf het jaar 2000 weergeven. Dit geeft een beeld van de conjuncturele golven op de bedrijventerreinenmarkt. De uitgifte in de gemeenten Renswoude, Rhenen en Veenendaal (Utrecht) is hierin niet opgenomen.

[18] RPW Arnhem-Nijmegen 2017
[19] IBIS Gelderland, juni 2019

Figuur 7 Historische uitgifte in de Foodvalley 2000-2018

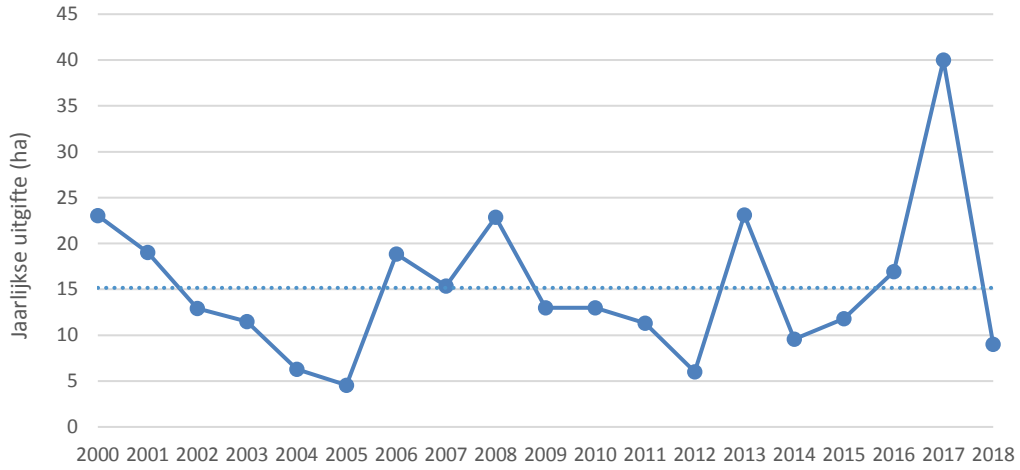

3.4.2 Geldende regionale afspraken Foodvalley

In het huidige RPW, dat geldt van 2017 tot en met 2020 en een doorkijk geeft tot 2025, is de totale uitbreidingsvraag opgebouwd uit drie elementen[20]. Allereerst is de autonome uitbreidingsvraag voor de periode 2016-2025 op basis van het TM-scenario geraamd op 74 hectare. Vervolgens is vastgesteld dat er geen concrete vervangingsvraag was in de regio. Wel is vanuit de ambities en concurrentiepositie van de regio Foodvalley extra ruimtevraag opgenomen in het RPW. Door de gebleken potentie van het concept Foodvalley is besloten voor de periode van het RPW een additionele ruimtevraag van minimaal 40 hectare op te nemen. Hiermee bedraagt de totale ruimtevraag in het RPW 2017 114 hectare. Voor deze vraag is bepaald hoe die ongeveer verdeeld moest worden. Dit resulteerde in 74 hectare voor logistiek en handel, 25 hectare voor dienstverlening en 15 hectare voor industrie en bouw.

Hiertegenover staat een uitgeefbaar aanbod van 134,2 hectare en 51,6 hectare in zachte plannen. Daarmee werd een overaanbod geconstateerd van 20 hectare. De regio verwacht echter dat beleidsimpulsen zullen zorgen voor een hogere vraag en voorzien dat het beschikbare aanbod voor kennisintensieve doelgroepen snel onvoldoende zal zijn.

Door te streven naar optimale benutting van het potentieel van de regio, wil de Foodvalley inspelen op deze uitbreidingsvraag en het daaraan gekoppelde aanbod. De regio wil hier gehoor aan geven door ervoor te zorgen dat het aanbod op bedrijventerreinen voldoende gedifferentieerd en marktconform is en door rekening te houden met de vestigingseisen van de doelgroepen. Bovendien moet de vraag van lokale bedrijven zoveel en zo goed mogelijk gefaciliteerd worden op lokale bedrijventerreinen. Om de regionale ambities te realiseren, zet de regio in op de versterking van de regionale marketing & acquisitie-inspanningen. Hiervoor acht de regio het noodzakelijk dat het aanbod aansluit op de vraag van potentiële ruimtevragers.

3.4.3 Ruimtevraag Foodvaley 2019 – 2030 met een doorkijk naar 2050

De vraagraming voor het RPW 2017 is gebaseerd op het TM-scenario, waar er steeds van werd uitgegaan dat er na 2025 geen sprake zou zijn van een uitbreidingsvraag. Ter vergelijking met de nieuwe prognoses is oorspronkelijke raming volgens het TM-scenario opgenomen.

[20] RPW FoodValley 2017

Figuur 8 Vraagraming Foodvalley

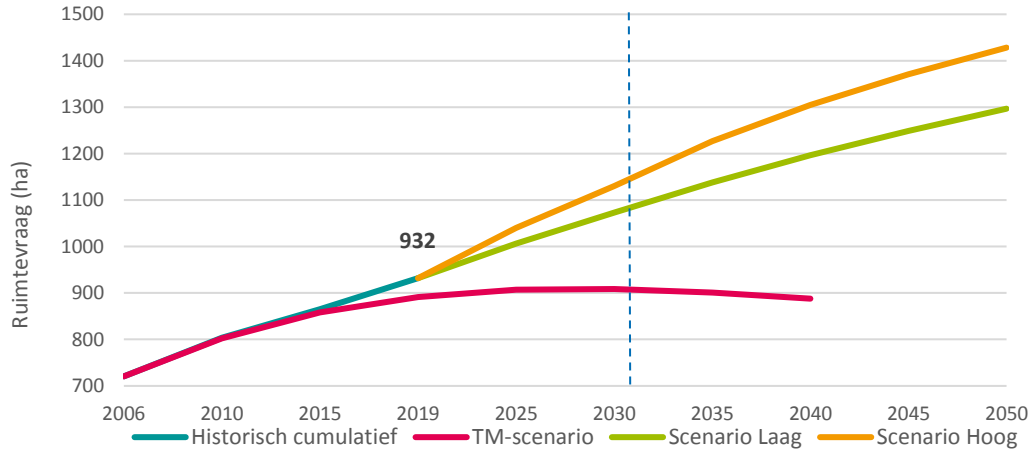

Uit Figuur 8 blijkt dat de prognoses voor zowel scenario Hoog als scenario Laag een hogere ruimtevraag laten zien dan de prognose volgens het TM-scenario. In scenario Laag bedraagt de ruimtevraag in de periode 2019 – 2030 141 hectare. In scenario Hoog is dit 199 hectare. Dit is gemiddeld 13 tot 18 hectare per jaar.

Voor de periode 2030 – 2050 bedraagt de ruimtevraag 224 tot 297 hectare. In de periode vanaf 2030 bedraagt de gemiddelde jaarlijkse ruimtevraag dus 11 tot 14 hectare.

In Tabel 3 is de geprognosticeerde ruimtevraag per vijf jaar weergeven.

Tabel 3 Ruimtebehoefte naar WLO-Scenario per 5 jaar Foodvalley

Foodvalley	2019-2025	2025-2030	2030-2035	2035-2040	2040-2045	2045-2050
WLO-scenario Laag	74	67	65	58	53	48
WLO-scenario Hoog	108	91	96	78	66	57

3.4.4 Werkmilieus Foodvalley

In deze paragraaf zoomen we voor zowel scenario Hoog als scenario Laag in op de werkmilieus. In de regio wordt vooral ruimtebehoefte verwacht vanuit logistiek, agrifood en het klassiek-gemengd werkmilieu. De in verhouding opvallend hoge ruimtevraag in het (maak)industrieel werkmilieu valt te verklaren door snelle technologische ontwikkelingen (smart industry) en vraag naar producten. Daarin speelt tevens de hogere demografische groei en woningbehoefte mee, wat bijvoorbeeld zorgt voor meer ruimtevraag vanuit de bouwsector.

Figuur 9 Ruimtebehoefte naar werkmilieu 2019-2030 Foodvalley

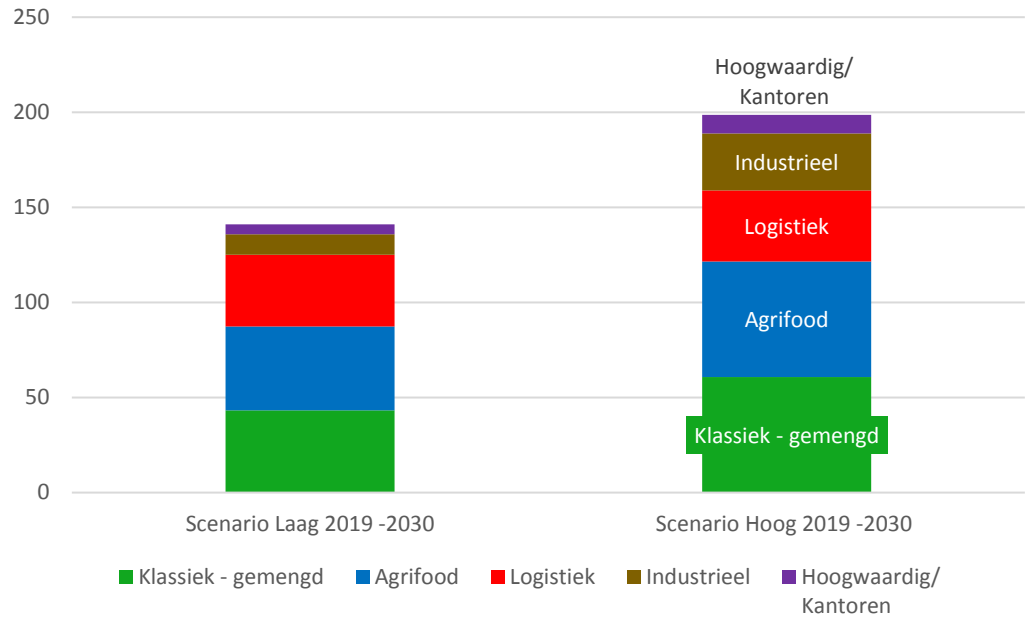

In het RPW 2017 is het aanbod van bedrijventerreinen opgesplitst in een aantal categorieën, zodat er beter op de vragen vanuit potentiële ruimtevragers ingespeeld kan worden. Een soortgelijke verdieping van het aanbod is nodig om de vraag-aanbodconfrontatie op werkmilieuniveau te kunnen maken. Aan de hand daarvan wordt duidelijk hoe vraag en aanbod zich daadwerkelijk tot elkaar verhouden.

3.4.5 Beleidsmatige consequenties Foodvalley

In het huidige RPW is een autonome uitbreidingsvraag opgenomen van 74 hectare met een additionele beleidsimpuls van minimaal 40 hectare[21]. Hiertegenover staat een aanbod van 134,2 hectare. Om hierop in te spelen wil de regio gaan inzetten op het beter aan laten sluiten van de soorten bedrijventerreinen op de vragen van de potentiele ruimtevragers.

De raming op basis van de WLO2-scenario's bedraagt 141-199 hectare. In scenario Laag is de ruimtevraag daarmee iets hoger dan het uitgeefbaar aanbod van circa 130 hectare. In scenario Hoog overstijgt de ruimtevraag het aanbod. Een kwalitatieve verdieping van het aanbod naar werkmilieus kan ervoor zorgen dat de Foodvalley beter invulling kan geven aan haar ambitie om in te zetten op het beter aan laten sluiten van het aanbod bij de wensen van de ruimtevrager.

3.5 De autonome ruimtebehoefte in Noord Veluwe

3.5.1 Beschrijving Noord Veluwe

De regio Noord Veluwe, bestaande uit de gemeenten Elburg, Ermelo, Harderwijk, Hattem, Heerde, Nunspeet, Oldebroek en Putten. De regio heeft in totaal 70.640 arbeidsplaatsen en de sector zorg is de grootste sector. De netto voorraad bedrijventerreinen bedraagt 740 hectare, waarvan een kleine 620 hectare reeds is uitgegeven[22]. In Figuur 10 is de historische uitgifte in de regio vanaf het jaar 2000 weergeven. Dit geeft een beeld van de conjuncturele golven op de bedrijventerreinen-markt.

[21] RPW FoodValley 2017
[22] IBIS Gelderland, juni 2019

Figuur 10 Historische uitgifte in de regio Noord Veluwe 2000-2018

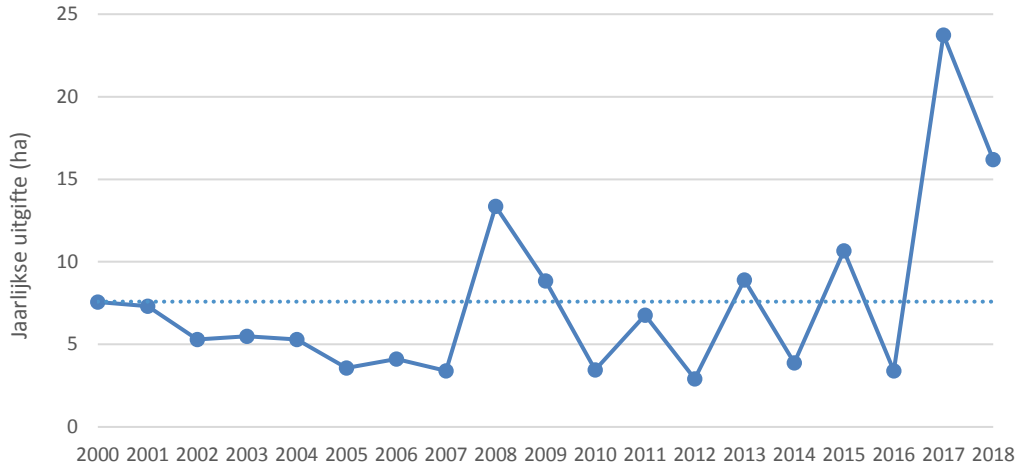

3.5.2 Geldende regionale afspraken Noord Veluwe

De vigerende regionale afspraken aangaande het bedrijventerreinenbeleid in Noord Veluwe zijn vastgesteld in het RPB 2011, gebaseerd op prognoses op basis van het TM-scenario[23]. Op moment van schrijven ligt een nieuw Regionaal Programma Werklocaties ter besluitvorming bij de regiogemeenten.

In het huidige Regionaal Programma Bedrijventerreinen van Noord Veluwe is bepaald dat de focus moet liggen op het concept Care Valley Veluwe. Binnen dit concept is het streven dat zorg, zorgzaamheid, duurzaamheid, toerisme, wellness, natuur en landschap, evenals innovatie en productie ten behoeve van de 'zorg in de brede zin' een meer centrale positie in nemen.

In het RPB 2011 is de autonome uitbreidingsbehoefte op basis van het TM-scenario geraamd op 80 hectare voor de periode 2010-2020. De totale ruimtebehoefte bestaat daarnaast uit een additionele beleidsimpuls in het kader van biobased economy en vervangingsvraag en bedraagt 142 hectare. Het aanbod is in het RPB 2011 vastgesteld op 182 hectare, met daarnaast 43 hectare aan zachte plannen. Na 2020 werd vanuit de langetermijnprognose van de provincie verwacht dat de behoefte na 2020 nog met 20 hectare stijgt en vervolgens, conform het TM-scenario, vanaf 2025 een daling inzet. Al bij al is in het RPB 2011 een overaanbod geconstateerd.

Naar aanleiding daarvan hebben de regiogemeente afgesproken ruimtevraag allereerst te faciliteren door herstructurering van de bestaande voorraad. Dus als er sprake is van nieuwe behoefte aan bedrijfsruimte moet er eerst onderzocht worden of de bestaande (verouderdere) bedrijventerreinvoorraad weer aantrekkelijk gemaakt kan worden. Indien dit niet mogelijk blijkt, is de volgende stap om bestaande terreinen intensiever te gebruiken. Pas daarna komt uitbreiding van de voorraad met een nieuw terrein in aanmerking.

Om overaanbod tegen te gaan is voor de zachte plannen een stoplichtmodel opgesteld, waar een aantal plannen onder categorie groen vallen (worden uitgevoerd met medewerking van de provincie), er geen plannen onder categorie oranje vallen en er een aantal plannen onder categorie rood vallen, wat betekent dat er geen medewerking verleend wordt aan de doorontwikkeling.

[23] RPB Noord Veluwe 2011

3.5.3 *Ruimtevraag Noord-Veluwe 2019 – 2030 met een doorkijk naar 2050*

De vraagraming voor het RPB 2011 is gebaseerd op het TM-scenario waar steeds uitgegaan werd dat er na 2025 geen sprake zou zijn van een uitbreidingsvraag. Ter vergelijking met de nieuwe prognoses is oorspronkelijke raming volgens het TM-scenario opgenomen.

Figuur 11 Vraagraming Noord Veluwe

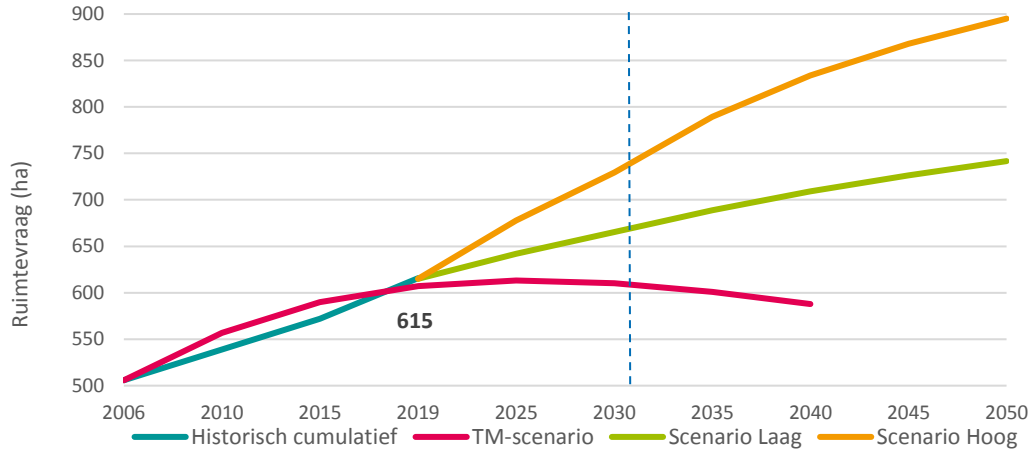

Uit Figuur 11 blijkt dat de prognoses voor scenario Hoog een hogere ruimtevraag laten zien dan het TM-scenario, waarop het RPB 2011 is gebaseerd. De autonome ruimtevraag uit het RPB 2011 ligt na 2019 lager dan scenario Hoog en Laag. In scenario Laag bedraagt de ruimtevraag in de periode 2019 – 2030 50 hectare. In scenario Hoog is dit 115 hectare. Dit is gemiddeld 4,5 tot 10,5 hectare per jaar.

Voor de periode 2030 – 2050 bedraagt de ruimtevraag 77 tot 165 hectare. In de periode vanaf 2030 bedraagt de gemiddelde jaarlijkse ruimtevraag dus 4 tot 8 hectare.

In Tabel 4 is de geprognosticeerde ruimtevraag per vijf jaar weergeven.

Tabel 4 Ruimtebehoefte naar WLO-Scenario per 5 jaar Noord Veluwe

Noord Veluwe	2019-2025	2025-2030	2030-2035	2035-2040	2040-2045	2045-2050
WLO-scenario Laag	27	23	24	20	17	16
WLO-scenario Hoog	63	52	60	44	34	27

3.5.4 *Werkmilieus Noord Veluwe*

In deze paragraaf zoomen we voor zowel scenario Hoog als scenario Laag in op de werkmilieus. Wat als eerst in het oog springt is het verschil in ruimtebehoefte tussen beide WLO2-scenario's. In beide scenario's is de ruimtevraag voor het klassiek-gemengd werkmilieu en logistiek het grootst. In scenario Hoog is ook vanuit agrifood, het (maak)industrieel en het maritiem werkmilieu is sprake van een substantiële ruimtevraag (zie Figuur 12).

Figuur 12 Ruimtebehoefte naar werkmilieu 2019-2030 Noord Veluwe

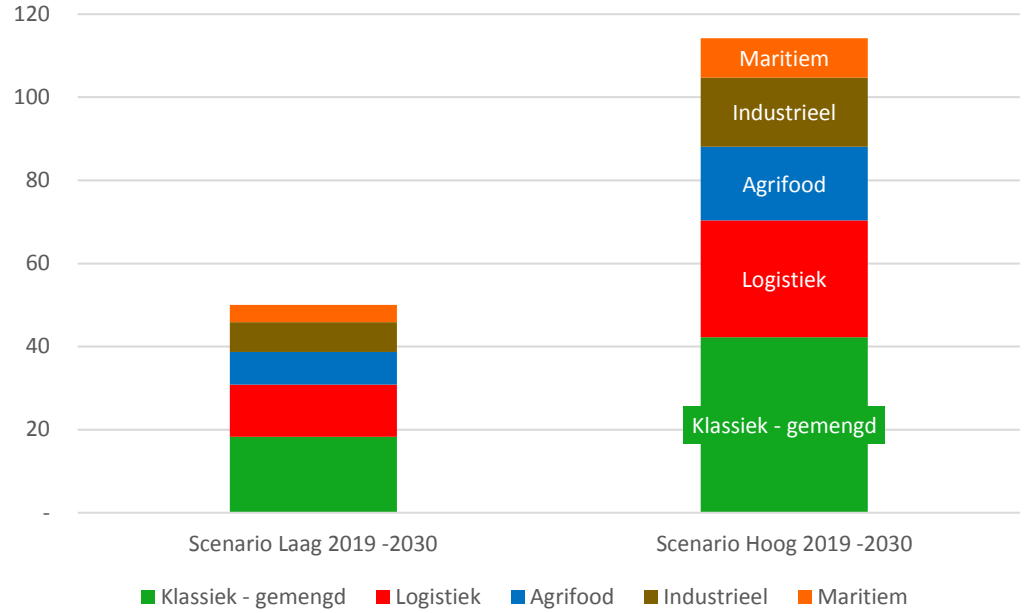

Om een goed beeld te krijgen van wat deze indeling in werkmilieus betekent voor de balans tussen vraag en aanbod in de regio, is ook aan de aanbodzijde een kwalitatieve verdieping naar werkmilieus nodig.

3.5.5 Beleidsmatige consequenties Noord Veluwe

Op basis van de WLO2-scenario's is voor de periode 2019-2030 voor scenario Laag een autonome ruimtevraag van 50 hectare geraamd en voor scenario Hoog 115 hectare. Als wordt uitgegaan van het aanbod uit het RPB 2011 kan het beleid omtrent de stoplichtenconstructie aangehouden worden. Het beleid en aanbod in het huidige RPB is echter gedateerd en opgesteld voor de periode 2011-2020. Het is daarom logischer de nieuwe vraagraming mee te nemen in de besluitvorming omtrent het nog vast te stellen RPW uit 2019. Waarin de laatste aanbodcijfers zijn meegenomen.

3.6 De autonome ruimtebehoefte in Rivierenland

3.6.1 Beschrijving Rivierenland

De regio Rivierenland bestaat uit de gemeenten Buren, Culemborg, Maasdriel, Neder-Betuwe, Tiel, West Betuwe, West Maas en Waal en Zaltbommel. In deze regio zijn in totaal 96.310 arbeids-plaatsen en volgens het huidige RPW zijn agrifood en logistiek de grootste sectoren. De netto bedrijventerreinenvoorraad bedraagt ruim 1.550 hectare, waarvan 1.425 hectare reeds is uitgegeven[24]. In Figuur 13 is de historische uitgifte in de regio vanaf het jaar 2000 weergeven. Dit geeft een beeld van de conjuncturele golven op de bedrijventerreinenmarkt.

[24] IBIS Gelderland, juni 2019

Figuur 13 Historische uitgifte in de Rivierenland 2000-2018

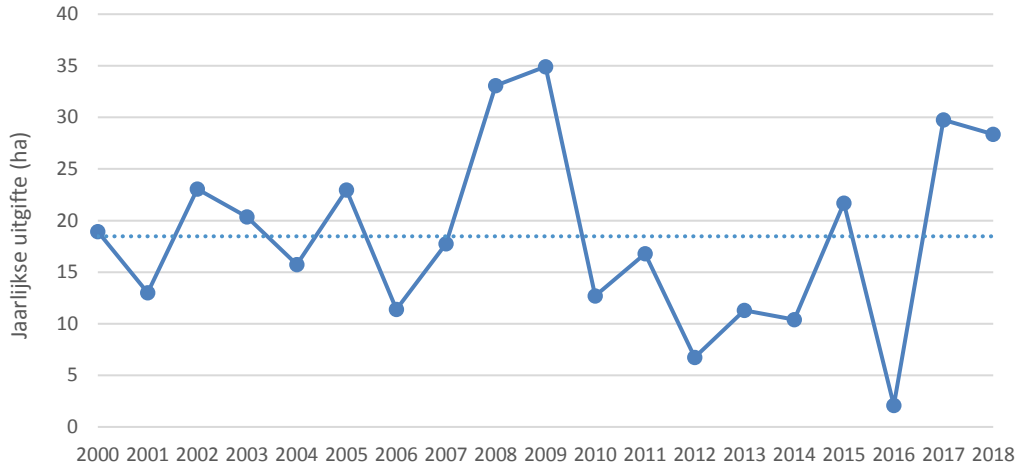

3.6.2 Geldende regionale afspraken Rivierenland

In het RPW Rivierenland 2016 is binnen de regio de focus gelegd op drie economische speerpunten, zodat de krachten binnen het werkveld beter gebundeld kunnen worden[25]. Deze speerpunten zijn Agribusiness, Economie & Logistiek en Recreatie en Toerisme. Voor de verschillende speerpunten zijn specifieke doelstellingen bepaald om een betere focus te creëren.

Voor Agribusiness ligt de focus op de ontwikkeling van agribusinesscentra voor innovatie en kennis op het gebied van productontwikkeling, biobased- en circulaire economie en duurzame energie. Het speerpunt Economie & Logistiek is gericht op de ontwikkeling van innovatieve logistieke concepten en centra om transport en logistiek slimmer, sneller en schoner te maken. Daarbij is specifieke aandacht voor technologische ontwikkeling en duurzaamheid. Tevens moet het kwaliteitsnetwerk goederenvervoer verbeterd worden, waarbij gestreefd wordt naar optimale bereikbaarheid door middel van alle modaliteiten. Het speerpunt Recreatie en Toerisme is voor bedrijventerreinen minder van belang.

Het huidige RPW gaat uit van een autonome uitbreidingsvraag van 100-105 hectare voor de periode 2016-2025. Daarbij komt nog een vervangingsvraag van 10,5 hectare en een verwachte bovenregionale vraag van 50 hectare vanuit de logistiek. Dit resulteert in een totale ruimtebehoefte van circa 160-165 hectare. Deze ruimtevraag is vervolgens onderverdeeld naar kavelgrootte. Hieruit is gekomen dat er een vraag van circa 75 tot 80 hectare wordt verwacht naar grootschalige kavels (> 3 ha) die met name voor logistiek zijn bedoeld. In het RPW is geconstateerd dat het aanbod voor deze doelgroep niet toereikend is. Daarom is geconcludeerd dat de ontwikkeling van een of meerdere terreinen met grootschalige kavels wenselijk is.

Voor het kleinschalige kavels/terreinen is bepaald dat het aanbod voldoende aansluit op de vraag. Wel bestaat er een kans voor knelpunten op lokaal niveau. Verder is geconstateerd dat er behoefte is aan locaties voor specifieke doelgroepen, met name locaties voor de clustering van agro-gelieerde bedrijvigheid.

3.6.3 Ruimtevraag Rivierenland 2019 – 2030 met een doorkijk naar 2050

De vraagraming voor het RPW 2016 is gebaseerd op het TM-scenario waar steeds uitgegaan werd dat er na 2025 geen sprake zou zijn van een uitbreidingsvraag. Ter vergelijking met de nieuwe prognoses is oorspronkelijke raming volgens het TM-scenario opgenomen.

[25] RPW 2016 Regio Rivierenland

Figuur 14 Vraagraming Rivierenland

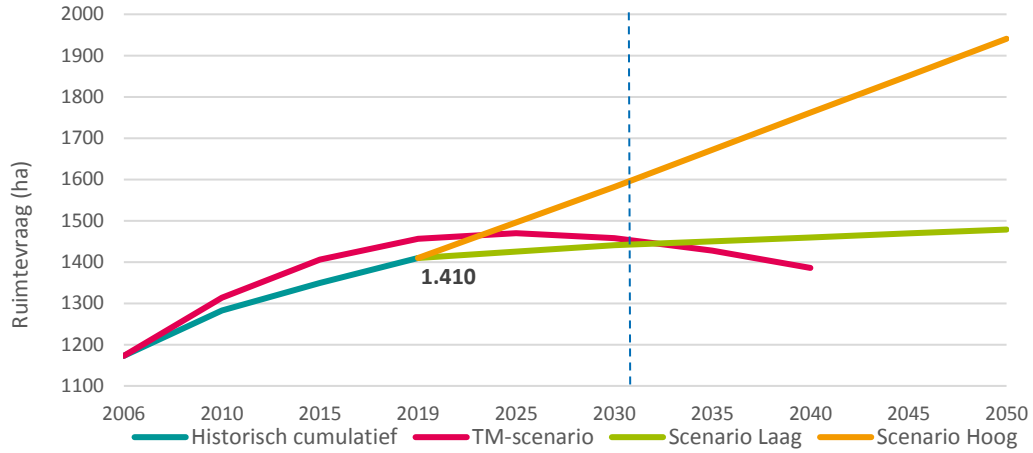

Uit Figuur 14 blijkt een grote bandbreedte tussen scenario Hoog en scenario Laag. De autonome ruimtevraag volgens het TM-scenario ligt hier tot 2030 binnen, om daarna te dalen onder het niveau van scenario Laag. In scenario Laag bedraagt de ruimtevraag in de periode 2019-2030 31 hectare. In scenario Hoog is dit 172 hectare. Dit is gemiddeld 3 tot 11,5 hectare per jaar.

Voor de periode 2030-2050 bedraagt de ruimtevraag 38 tot 359 hectare. In de periode vanaf 2030 bedraagt de gemiddelde jaarlijkse ruimtevraag dus 1,5 tot 18 hectare. Wat opvalt is de grote bandbreedte en beperkte ruimtebehoefte in scenario Laag.

In Tabel 5 is de geprognosticeerde ruimtevraag per vijf jaar weergeven.

Tabel 5 Ruimtebehoefte naar WLO-Scenario per 5 jaar Rivierenland

Rivierenland	2019-2025	2025-2030	2030-2035	2035-2040	2040-2045	2045-2050
WLO-scenario Laag	15	16	9	10	9	10
WLO-scenario Hoog	86	86	90	90	89	90

3.6.4 Werkmilieus Rivierenland

In deze paragraaf zoomen we voor zowel scenario Hoog als scenario Laag in op de werkmilieus. Wat als eerst in het oog springt is het verschil in ruimtebehoefte tussen beide WLO2-scenario's. In beide scenario's is de ruimtevraag voor logistiek en klassiek-gemengd werkmilieu het grootst. Ook vanuit agrifood, het werkmilieu hoogwaardig/kantoren is sprake van ruimtevraag (zie Figuur 15).

Voor scenario Laag is er sprake van een geringe groei. Het verschil met scenario Hoog is te verklaren door een sterke groei in de logistiek, die een groot aandeel heeft in Rivierenland. De sterke toename van de toegevoegde waarde die gecreëerd wordt in de logistiek in scenario Hoog is hier de reden van. Ook het klassiek, kleinschalig werkmilieu profiteert hiervan mee. Voor WLO-scenario Hoog komt de groei van de werkmilieus meer overeen met de raming uit het huidige RPW. Het huidige RPW verwacht en stimuleert een ruime groei in de logistieke sector. Dit blijkt ook uit de

Figuur 15 Verdeling werkmilieus Rivierenland 2019-2030

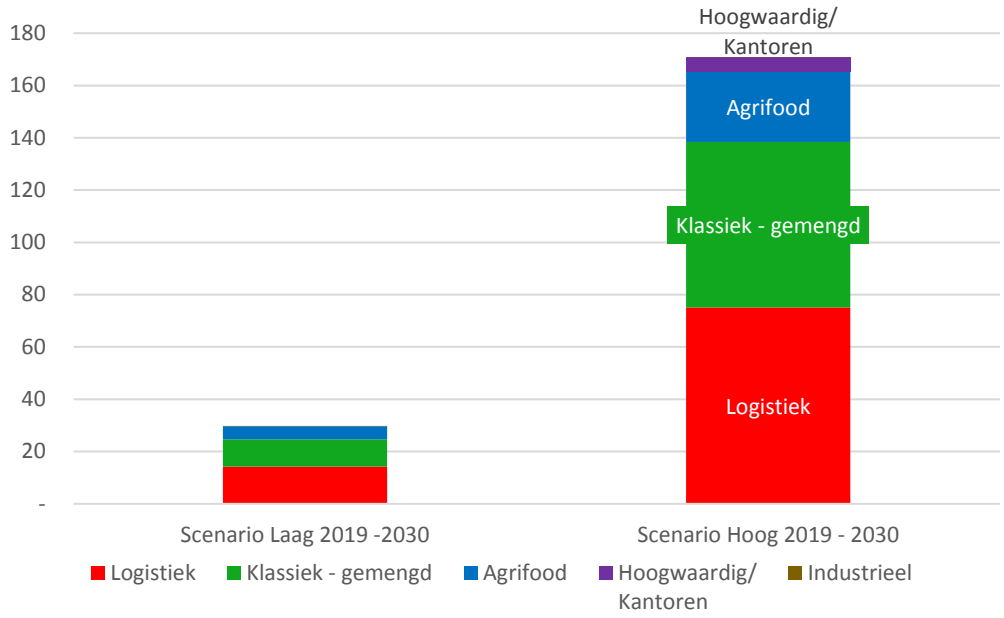

vraagraming van WLO-scenario Hoog, waar een vraag van circa 80 hectare wordt verwacht, wat overeenkomt met de verwachting uit het huidige RPW. In dit programma wordt een vraag naar grootschalige kavels verwacht met name voor logistieke bedrijven van circa 75 tot 80 hectare.

3.6.5 Beleidsmatige consequenties Rivierenland

In het huidige RPW is een autonome uitbreidingsvraag opgenomen van 100 hectare met nog een additionele beleidsimpuls van 50 hectare en 10,5 hectare vervangingsvraag[26]. De verwachting is dat 75 tot 80 hectare van deze vraag ingevuld wordt door logistieke bedrijven, wat min of meer overeenkomt met de raming van het logistieke werkmilieu uit scenario Hoog. De gehele geraamde autonome uitbreidingsvraag van scenario Hoog is 172 hectare en die van scenario Laag is 31 hectare. Deze grote bandbreedte heeft invloed op het bepalen van mogelijke beleidsmatige consequenties.

In het geval van scenario Hoog komt de autonome raming meer overeen met de autonome raming plus beleidsimpuls van het huidige RPW. In het huidige RPW ligt de focus op vraag en aanbod in de drie economische speerpunten. Per speerpunt is bepaald wat de ruimtevraag is. Deze aanpak is vergelijkbaar met de aanpak op basis van werkmilieus. Om de analyse van het aanbod aan te sluiten op de nieuwe vraagraming is een verdieping van het aanbod naar werkmilieus nodig.

In het geval van scenario Laag is het van belang om het huidige aanbod per werkmilieu in kaart te brengen met een kwalitatieve verdieping om te bepalen welke bedrijventerreinen wel een invulling krijgen en welke niet. Voor de bedrijventerreinen die te maken kunnen krijgen met overaanbod, is het van belang te bepalen of transformatie of herprofilering een oplossing biedt.

[26] RPW 2016 Regio Rivierenland

3.7 De autonome ruimtebehoefte in de Cleantech regio

3.7.1 Beschrijving Cleantech regio

De Cleantech regio bestaat uit de gemeenten Apeldoorn, Brummen, Epe, Lochem, Voorst, Zutphen en Deventer. De regio herbergt in totaal zo'n 198.500 arbeidsplaatsen. De regio richt zich op sectoren in relatie tot cleantech. De netto voorraad bedrijventerreinen bedraagt 1.195 hectare, waarvan 1120 hectaren uitgegeven is[27]. In Figuur 16 is de historische uitgifte in de regio vanaf het jaar 2000 weergeven. Dit geeft een beeld van de conjuncturele golven op de bedrijventerreinen-markt. De uitgifte in de gemeente Deventer (Overijssel) is hierin niet opgenomen.

Figuur 16 Historische uitgifte in de Cleantech regio 2000-2018

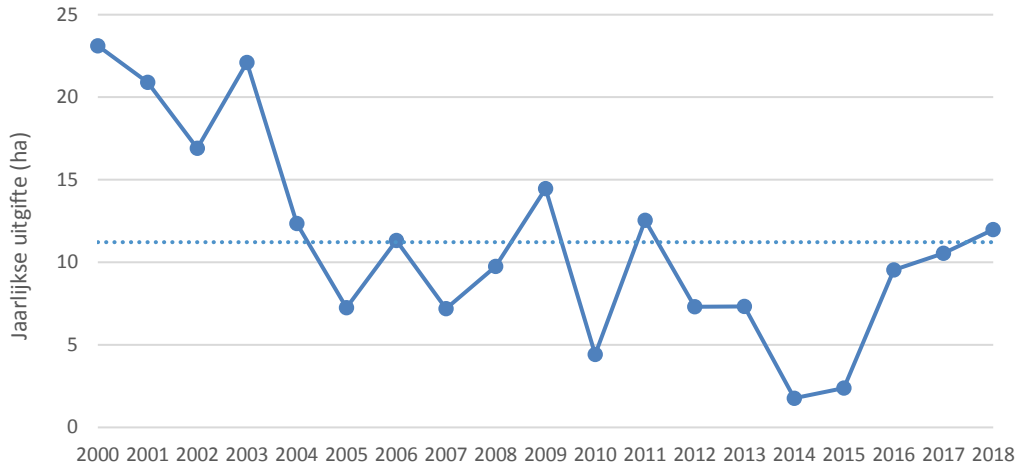

3.7.2 Geldende regionale afspraken Cleantech regio

Het huidige RPW dateert uit 2017 en is geldig voor de periode 2016-2025. Het RPW 2016-2025 gaat uit van een autonome ruimtevraag van 96 hectare voor diezelfde periode. Daarnaast is een vervangingsvraag van 16 hectare geïdentificeerd, waarmee de totale ruimtevraag 112 hectare bedraagt. Daartegenover staat een aanbod van 143 hectare, wat betekent dat er een overaanbod geconstateerd is van 31 hectare.

In het RPW is tevens onderscheid gemaakt in de ruimtevraag naar kavelgrootte. Zo is bepaald dat de vraag naar grootschalige kavels (> 3 ha) rond de 55 hectare ligt en dat deze voornamelijk bedoeld is voor de industrie, logistiek en groothandel. Voor kleinere kavels, in het RPW gedefinieerd als modern-gemengde bedrijvigheid (2 à 3 hectare), wordt een totale vraag van 40 tot 45 hectare verwacht.

Om het overaanbod te verminderen heeft de regio in het RPW afgesproken om circa 26 hectare tijdelijk anders te gebruiken of om ze te 'ijskasten'. Hierdoor blijft er een hard planaanbod van 117 hectare over. Voor de ijskasten is bepaald dat er per 1-7-2020 een ladderproof programmering is opgesteld[28].

3.7.3 Ruimtevraag Cleantech regio 2019 – 2030 met een doorkijk naar 2050

De vraagraming voor het RPW 2016 is gebaseerd op het TM-scenario waar steeds uitgegaan werd dat er na 2025 geen sprake zou zijn van een uitbreidingsvraag. Ter vergelijking met de nieuwe prognoses is oorspronkelijke raming volgens het TM-scenario opgenomen.

---

27 IBIS Gelderland, juni 2019

28 Ladder voor duurzame verstedelijking 2017

Figuur 17 Vraagraming Cleantech regio

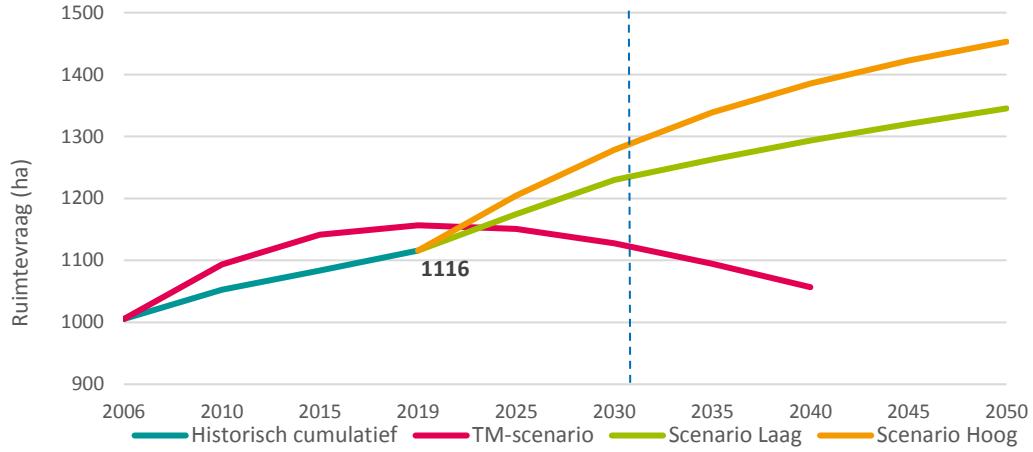

Uit Figuur 17 blijkt een relatief geringe bandbreedte tussen scenario Hoog en scenario Laag. Het TM-scenario wordt na 2019 vrij snel negatief en daalt onder het niveau van scenario Laag. In scenario Laag bedraagt de ruimtevraag in de periode 2019-2030 114 hectare. In scenario Hoog is dit 162 hectare. Dit is gemiddeld 10,5 tot 14,5 hectare per jaar.

Voor de periode 2030-2050 bedraagt de ruimtevraag 115 tot 175 hectare. In de periode vanaf 2030 bedraagt de gemiddelde jaarlijkse ruimtevraag dus 6 tot 9 hectare.

In Tabel 6 is de geprognosticeerde ruimtevraag per vijf jaar weergeven.

Tabel 6: Ruimtebehoefte naar WLO-Scenario per 5 jaar Cleantech regio

Cleantech regio	2019-2025	2025-2030	2030-2035	2035-2040	2040-2045	2045-2050
WLO-scenario Laag	58	56	33	30	28	24
WLO-scenario Hoog	89	73	61	47	37	30

3.7.4 Werkmilieus Cleantech regio

In deze paragraaf zoomen we voor zowel scenario Hoog als scenario Laag in op de werkmilieus. Het verschil tussen scenario Hoog en scenario Laag komt hierin goed naar voren. In WLO-scenario Hoog neemt de ruimtebehoefte voor het industriële werkmilieu sterker toe in vergelijking met de andere werkmilieus (zie Figuur 18).

Figuur 18 Ruimtebehoefte naar werkmilieu 2019-2030 Cleantech regio

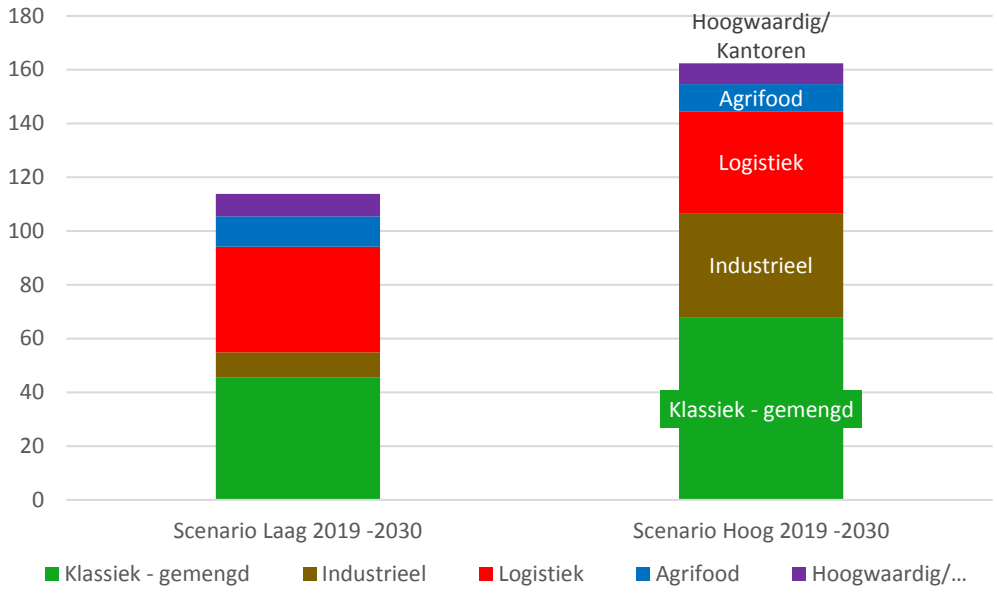

Uit de verdieping naar werkmilieus blijkt dat de geraamde ruimtebehoefte voor logistiek en het (maak)industrieel werkmilieu grotendeels overeenkomt met de ruimtebehoefte zoals die geraamd is in het huidig RPW. Daar is namelijk 55 hectare geraamd voor de sectoren logistiek, industrie en groothandel.

3.7.5 Beleidsmatige consequenties Cleantech regio

In het huidige RPW is met een vraag van 112 hectare (incl. 16 hectare vervangingsvraag) voor de periode 2016-2025 en een aanbod van 143 hectare een overprogrammering van 31 hectare geconstateerd. Om dit overaanbod te verminderen is besloten om 26 hectare tijdelijk een andere functie te geven of om ze te 'ijskasten', waardoor een aanbod van 117 hectare resteert.

Uit de raming van WLO-scenario Laag komt een autonome ruimtebehoefte van 114 hectare. Dit betekent dat de vraag 18 hectare hoger is dan in het huidige RPW is gesteld. Dit betekent dat het huidige beleid gecontinueerd kan worden. We adviseren echter wel in de analyse van het aanbod aansluiting te zoeken op de hier gehanteerde indeling in werkmilieus. Dit vergemakkelijkt het ladderproof maken van de bedrijventerreinenprogrammering.

In scenario Hoog ligt de ruimtevraag hoger dan het uitgeefbaar aanbod. Dit resulteert in een potentieel tekort aan bedrijventerreinen. Om te bepalen voor welk type bedrijvigheid dit tekort ontstaat is ook wanneer uitgegaan wordt van scenario Hoog een verdieping van het aanbod naar werkmilieus wenselijk.

3.8 De autonome ruimtebehoefte in provincie Gelderland

3.8.1 Beschrijving provincie Gelderland

De prognose van de ruimtevraag naar bedrijventerreinen in de zes wgr-regio's komt in dit hoofdstuk samen in een ruimtevraag voor de gehele provincie. Allereerst is ook voor de provincie Gelderland de historische uitgifte vanaf het jaar 2000 weergegeven. De historische uitgifte bevat enkel de cijfers voor Gelderse gemeenten. De gemeente die buiten de provincie liggen, maar wel tot een van

de wgr-regio's behoren zijn hierin dus niet opgenomen. Figuur 19 geeft echter wel een goed beeld van de conjuncturele golven op de bedrijventerreinenmarkt.

Figuur 19 Historische uitgifte in de provincie Gelderland 2000-2018

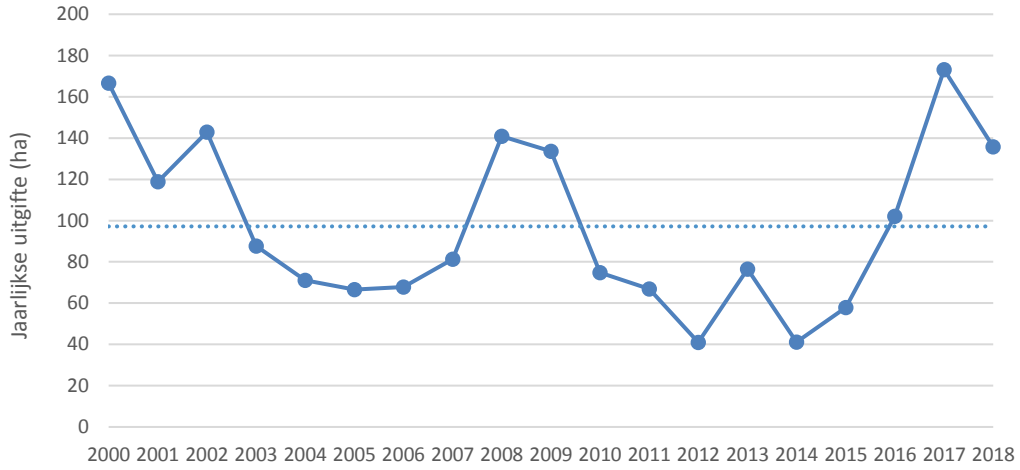

3.8.2 *Ruimtevraag provincie Gelderland 2019 – 2030 met een doorkijk naar 2050*

In Figuur 20 is de ontwikkeling van de ruimtevraag in de gehele provincie Gelderland weergeven. In scenario Laag bedraagt de ruimtevraag in de periode 2019-2030 652 hectare. In scenario Hoog is dit 1.248 hectare. Dit is gemiddeld 59 tot 113,5 hectare per jaar.

Voor de periode 2030-2050 bedraagt de ruimtevraag 731 tot 1768 hectare. In de periode vanaf 2030 bedraagt de gemiddelde jaarlijkse ruimtevraag dus 36,5 tot 88,5 hectare.

In Tabel 7 is de geprognosticeerde ruimtevraag per vijf jaar weergeven.

Tabel 7 Ruimtebehoefte naar WLO-Scenario per 5 jaar Gelderland

Gelderland	2019-2025	2025-2030	2030-2035	2035-2040	2040-2045	2045-2050
WLO-scenario Laag	347	305	216	193	172	150
WLO-scenario Hoog	681	567	586	467	385	330

Figuur 20 Vraagraming provincie Gelderland

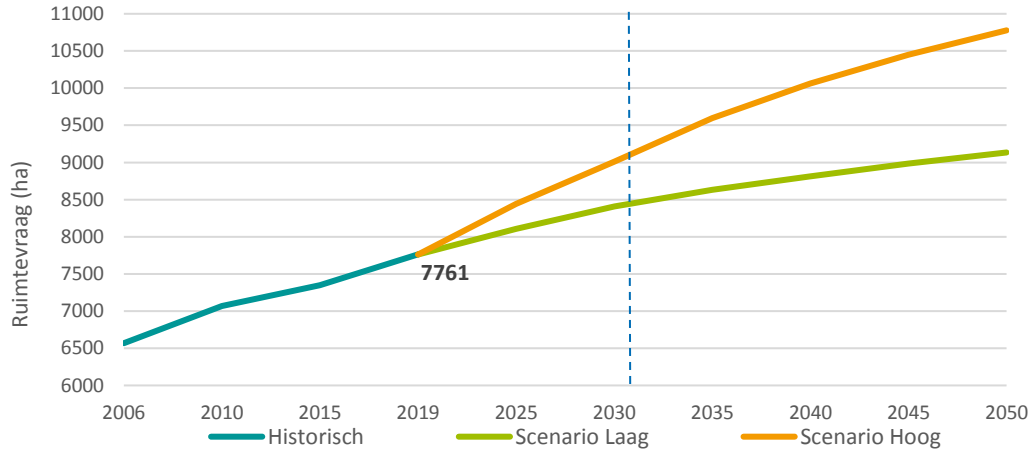

.

4 Conclusie

4.1 Inleiding

Dit afsluitende hoofdstuk geeft een overzicht van de resultaten van vraagraming per regio en de gehele provincie Gelderland. Daarnaast worden de mogelijke beleidsmatige consequenties van de nieuwe vraagraming samengevat. Het hoofdstuk wordt afgesloten met aanbeveling aan de Provincie Gelderland. Dit advies is met name gericht op de vraag te beantwoorden hoe om te gaan met de bandbreedte tussen scenario Laag en scenario Hoog.

4.2 Uitkomsten prognose autonome ruimtevraag

Uitgaande van de nieuwe WLO-scenario's, is in deze prognose onderscheid gemaakt tussen scenario Laag en scenario Hoog. De prognose van de ruimtevraag voor de gehele provincie bedraagt 652 tot 1.248 hectare voor de periode 2019-2030 en 731 tot 1.768 hectare voor de periode 2030-2050. De prognose van de ruimtevraag op provinciaal niveau geeft een algemeen beeld van de ontwikkeling van de ruimtevraag. Van groter belang zijn de prognoses op regionaal niveau. De vraagraming is namelijk voor iedere regio afzonderlijk uitgevoerd. Door deze regio-specifieke vraagramingen te voorzien van een kwalitatieve verdieping op basis van werkmilieus, is er naast een beeld van de kwantiteiten (hoeveelheid ruimtebehoefte), ook een beeld van het type ruimtebehoefte en de daarmee samenhangende vestigingseisen ontstaan.

Toelichting: verschillende uitkomsten oude en nieuwe behoefteraming

De uitkomsten tussen de TM en de WLO2-scenario's wijken af. De voornaamste verschillen ontstaan door het hanteren van andere indicatoren en groeipaden. Nieuwe inzichten en ontwikkelingen zijn een reden geweest om de WLO2-scenario's te ontwikkelen. Voorbeelden van deze ontwikkelingen en inzichten zijn bevolkingsontwikkeling, economische groeicijfers, arbeidsproductiviteit en technologie. Zo geldt voor TM, op lange termijn, een bevolkingsdaling terwijl dit voor de WLO-scenario's beperkt afneemt of zelfs fors stijgt.

Achterhoek

Voor de Achterhoek bedraagt de ruimtevraag 98 tot 231 hectare voor de periode 2019-2030 en 175 tot 287 hectare voor de periode 2030-2050. De ruimtevraag in de Achterhoek is verdeeld over de werkmilieus klassiek-gemengd, (maak)industrieel, agrifood, logistiek en hoogwaardig/kantoren.

Omdat het vigerende regionale bedrijventerreinenbeleid dateert uit 2011, adviseren wij om het, ter vaststelling voorliggende RPW uit 2019, te volgen waarin de vraag en aanbod kwalitatief zijn verdiept naar werkmilieus. Hierdoor kan de regio de invulling van de bedrijventerreinvoorraad beter onderbouwen.

Arnhem-Nijmegen

De ruimtevraag voor de regio Arnhem-Nijmegen is geraamd op 213 tot 369 hectare voor de periode 2019-2030 en 107 tot 485 hectare voor de periode 2030-2050. De ruimtevraag in de regio is verdeeld over de werkmilieus klassiek-gemengd, (maak)industrieel, agrifood en logistiek.

In het huidige RPW is een overprogrammering van 147 hectare geconstateerd[29]. Hierdoor heeft de regio besloten om een voorzienbaarheidsprocedure in te laten gaan voor verschillende terreinen in

[29] RPW Arnhem-Nijmegen 2017

de regio. Vanaf 1 januari 2021 worden deze bedrijventerreinen, mits deze nog niet zijn uitgegeven, geschrapt. De nieuwe vraagraming kan, afhankelijk van het scenario, aanleiding geven deze afspraken ten dele te herzien. Om hierover een goede beslissing te kunnen nemen, is een kwalitatieve verdieping van het aanbod van groot belang. Op die manier kunnen vraag en aanbod beter op elkaar afgestemd worden.

Foodvalley

Voor de regio Foodvalley is een ruimtevraag berekend van 141 tot 199 hectare voor de periode 2019-2030 en 124 tot 297 hectare voor de periode 2030-2050 gekomen. De ruimtevraag in de regio Foodvalley is verdeeld over de werkmilieus klassiek-gemengd, (maak)industrieel, agrifood, logistiek en hoogwaardig/kantoren.

In het huidige RPW wordt de focus gelegd op een te verwachte (beleids)impuls[30]. De autonome uitbreidingsvraag inclusief additionele beleidsimpuls uit het RPW is echter lager dan de autonome uitbreidingsvraag zoals die geraamd is volgens de WLO2-scenario's. Hierdoor kan gesteld worden dat de beleidsimpuls uit het RPW past binnen de scenario's. Bovendien geeft scenario Hoog aanleiding uit te kijken naar nieuwe ontwikkellocaties.

Noord Veluwe

Voor Noord Veluwe bedraagt de ruimtevraag 50 tot 115 hectare voor de periode 2019-2030 en 77 tot 165 hectare voor de periode 2030-2050. De ruimtevraag in Noord Veluwe is verdeeld over de werkmilieus klassiek-gemengd, (maak)industrieel, agrifood, logistiek en maritiem.

Als wordt uitgegaan van het aanbod uit het vigerende RPB (225,4 hectare) kan het beleid omtrent de stoplichtenconstructie aangehouden worden. Het RPB dateert echter uit 2011 en is opgesteld voor de periode 2011-2020. Het is daarom logischer de nieuwe vraagraming mee te nemen in de besluitvorming omtrent het nog vast te stellen RPW uit 2019, waarin de laatste aanbodcijfers zijn meegenomen.

Rivierenland

Voor de regio Rivierenland is de ruimtevraag op 31 tot 172 hectare voor de periode 2019-2030 en 38 tot 349 hectare voor de periode 2030-2050 geraamd. De ruimtevraag in de regio is verdeeld over de werkmilieus klassiek-gemengd, agrifood, logistiek en hoogwaardig/kantoren.

Wat opvalt is de grote bandbreedte tussen scenario Hoog en scenario Laag. De autonome ruimtevraag uit het RPW 2016 ligt hier ongeveer in het midden. De totale ruimtevraag waarop de afspraken in het RPW 2016 zijn gebaseerd, is vergelijkbaar met scenario Hoog. Inclusief vervangingsvraag komt de ruimtevraag in scenario Hoog dus hoger uit. Uitgaande van scenario Hoog betekent dit dat er meer ruimte nodig[31].

In scenario Laag bedraagt de ruimtevraag in de periode 2019-2030 slechts 31 hectare, gemiddeld 3 hectare per jaar. In het geval van scenario Laag komt de autonome uitbreidingsvraag 70 hectare lager uit dan de vastgestelde autonome uitbreidingsvraag in het RPW. Indien scenario Laag waarheid wordt, kan dit consequenties hebben voor nieuwe ontwikkelingen.

Cleantech regio

De ruimtevraag voor de Cleantech regio is geraamd op 114 tot 162 hectare voor de periode 2019-2030 en 115 tot 175 hectare voor de periode 2030-2050. De vraag in de regio is verdeeld over de werkmilieus klassiek-gemengd, (maak)industrieel, agrifood, logistiek en hoogwaardig/kantoren.

---

30 RPW FoodValley 2017

31 RPW 2016 Regio Rivierenland

In het huidige RPW is besloten om een overaanbod van 31 hectare voor een groot deel te 'ijskasten' of te herbestemmen[32]. In het geval van scenario Laag blijft het overaanbod ongeveer dezelfde grootte, waardoor het beleid uit huidige RPW kan worden gecontinueerd. Voor scenario Hoog wordt echter een tekort verwacht in het aanbod van 19 hectare, waardoor het mogelijk gewenst is herbestemming te heroverwegen of bepaalde plannen uit de ijskast te halen.

[32] RPW Cleantech regio 2017

4.3 Aanbevelingen

Het resultaat van dit onderzoek is een bandbreedte die aangeeft waarbinnen de autonome ruimtevraag naar bedrijventerreinen zich kan ontwikkelen binnen de provincie Gelderland. Deze bandbreedte is het resultaat van de toepassing van de landelijke WLO-scenarios Laag en Hoog op de wgr-regio's in de provincie Gelderland.

4.3.1 Hoe om te gaan met de bandbreedte tussen scenario Laag en scenario Hoog

De eerste belangrijke vraag die hieruit voortkomt, is de vraag waarop (binnen de gehanteerde bandbreedte) het regionaal bedrijventerreinenbeleid gebaseerd moet worden. Het antwoord op deze vraag is dat dit met name een beleidsmatige keuze is. De bandbreedte die we met dit onderzoek aanleveren geeft richting aan deze beleidsmatige keuze. Een richting die soms afwijkt van de prognoses waarop op dit moment geldende regionale afspraken op zijn gebaseerd. Ook dit heeft mogelijk beleidsmatige consequenties.

De WLO-scenario's zijn opgesteld om inzicht te bieden in de mogelijke ontwikkeling van Nederland op de langere termijn. Hetzelfde geldt voor de langjarige prognoses van de ruimtevraag naar bedrijventerreinen. Het is daarom goed mogelijk dat de daadwerkelijk uitgifte gedurende een of enkele jaren hoger of lager is dan de geprognosticeerde ruimtevraag. Op de langere termijn zorgen mindere of juist betere jaren ervoor dat de uitgifte binnen de bandbreedte tussen scenario Hoog en Laag uitkomt.

In tegenstelling tot prognoses bevatten RPW's regionale afspraken op de kortere termijn, over een periode van maximaal vier jaar. Voor dergelijke afspraken werken we idealiter met één getal voor de gemiddelde jaarlijkse ruimtevraag naar bedrijventerreinen. Dit getal is in de meeste gevallen een bestuurlijke keuze, gebaseerd op langjarige prognoses. In twee regio's in de provincie Gelderland, de Achterhoek en Arnhem-Nijmegen, heeft Ecorys inmiddels de nieuwe prognoses toegepast. In beide regio's is een andere aanpak gekozen om van scenario's te komen tot regionale afspraken. Beide vormen nemen we hier als voorbeeld. Daarbij benadrukken we dat de keuze voor een bepaald (tussen)scenario een bestuurlijke keuze is, waarbij in overleg tussen de regio en de Provincie bepaald kan worden waar (binnen de bandbreedte) de regionale afspraken op worden gebaseerd.

In dit advies benadrukken we de voorkeur die we geven aan regionaal maatwerk boven de keuze voor een lijn voor de gehele provincie. Hoewel de keuze voor eenzelfde scenario voor de hele provincie zorgt voor eenduidigheid, komen regionale economische vooruitzichten en ambities beter tot hun recht wanneer de economische prognoses en – daaruit voortvloeiend – de gemiddelde jaarlijkse ruimtevraag naar bedrijventerreinen per regio wordt berekend. Hiervoor zijn verschillende argumenten. Ten eerste blijkt uit onderzoek en ervaring dat een landelijk scenario, ongeacht het groeipercentage, niet voor iedere regio dezelfde ontwikkeling betekent. Met shift-and-share analyse zorgen we dat de landelijk verwachte groei op de juiste manier wordt vertaald naar de regio (zie hieronder het voorbeeld van de regio Arnhem-Nijmegen). Ten tweede heeft niet iedere regio binnen Gelderland dezelfde economische (beleids)ambities, eigenschappen en ontwikkelingsrichting. De Achterhoek wordt gekenmerkt door MKB-bedrijven en een sterke maakindustrie richt zich sterk op de ontwikkeling van de lokale en regionale economie met het oog op behoud van de leefbaarheid in kernen in relatie tot de demografie. De regio Noord Veluwe kiest daarentegen heel bewust voor het faciliteren van lokale bedrijvigheid en richt zich niet op het aantrekken van (grootschalige) bedrijvigheid. Daarnaast heeft iedere regio verschillende sterke en minder sterke eigenschappen en daarmee andere speerpunten. Dit komt ook tot uiting in de toedeling naar werkmilieus. De onderstaande voorbeelden uit de Achterhoek en de regio Arnhem-Nijmegen maken verder duidelijk waarom wij de voorkeur geven aan een aanpak per regio.

Achterhoek – scenario Hoog in de RPW-periode, daarna een bandbreedte

Wegens de gunstige economische vooruitzichten bij aanvang van het onderzoek ten behoeve van het RPW Achterhoek 2019-2023 is door de provincie Gelderland en de regiogemeenten besloten voor de periode van het RPW uit te gaan van scenario Hoog en om daarna, van 2023 tot 2030, de bandbreedte tussen scenario Hoog en Laag aan te houden. Scenario Hoog betekent in het geval van de Achterhoek een gemiddelde jaarlijkse ruimtevraag van circa 20 hectare per jaar. De historische uitgifte over 2018 laat, met 35 hectare, zien dat deze keuze gerechtvaardigd is en, vooral, dat het goed mogelijk is dat een groot gedeelte van de geraamde ruimtevraag voor een langere periode in een of enkele jaren uitgegeven wordt[33].

Arnhem-Nijmegen – een tussenscenario

In de regio Arnhem-Nijmegen geven de nieuwe prognoses aanleiding de in het RPW 2017 gehanteerde ramingen op basis van het oude TM-scenario opnieuw te bekijken. De prognoses voor scenario Laag en scenario Hoog resulteren in de regio Arnhem-Nijmegen in een aanzienlijke bandbreedte qua ruimtevraag. Bovendien is het nieuwe scenario Laag min of meer gelijk aan de vraagraming waarop het RPW 2017 is gebaseerd. Dit is voor de provincie Gelderland aanleiding geweest om een tussenscenario te berekenen. Op die manier kunnen plannen worden getoetst aan een onderbouwde ruimtevraag die binnen de bandbreedte ligt.

Scenario Laag gaat uit van een jaarlijkse groei van 1%. Scenario Hoog hanteert een economische groei van 2% per jaar. Op basis van de korte termijnverwachtingen van instanties als het CPB en DNB, is ervoor gekozen het tussenscenario te baseren op een landelijke economische groei van 1,5% per jaar[34]. Dit betekent niet automatisch dat de prognose op basis van het tussenscenario in het midden uitkomt. De groei van 1,5% wordt namelijk middels shift-and-share-analyse vertaald van landelijke naar regionale groei. Hierdoor heeft een eventuele keuze voor een tussenscenario op basis van 1,5% landelijke groei in de komende jaren per regio een andere uitwerking. Zie ook ons onderzoek voor de regio Arnhem-Nijmegen.

Voor Arnhem-Nijmegen betekent de toepassing van 1,5% landelijke groei een gemiddelde jaarlijkse ruimtevraag van 27 hectare voor de periode 2019-2030. Voor die periode bedraagt de totale ruimtevraag in het tussenscenario daarmee 299 hectare. Ter vergelijking: de ruimtevraag in scenario Hoog bedraagt 393 hectare. In scenario Laag is dit 237 hectare voor de periode 2019-2030.

4.3.2 De kwalitatieve verdieping naar werkmilieus geeft houvast

De toedeling van de kwantitatieve ruimtevraag in werkmilieus biedt regio's houvast om beleidsmatige consequenties van nieuwe prognoses te identificeren. De indeling in werkmilieus laat namelijk duidelijk zien van welk type bedrijvigheid de ruimtevraag afkomstig is. Op basis van die kwalitatieve verdieping kan uiteindelijk het aanbod beter afgestemd worden op de vraag. Om de ontwikkelingen in de ruimtevraag te kunnen (op)volgen, is (periodieke) monitoring op basis van kwalitatieve inzichten van groot belang.

We adviseren daarom om de jaarlijkse uitgifte blijvend te monitoren, in relatie tot de geraamde autonome ruimtebehoefte voor bedrijventerreinen. Door de toedeling van de ruimtevraag in werkmilieus ook toe te passen op het aanbod, kunnen regio's zelf met een goede onderbouwing komen over mogelijke tekorten of overschotten in bepaalde marktsegmenten (werkmilieus). Tenslotte is het van belang potentiële vervangings- en verplaatsingsvraag nauwgezet in kaart te

[33] IBIS Gelderland, juni 2019.

[34] Bron: Groeicijfers periode 2019-2021 DNB, CPB, 2019

brengen. Door deze stappen te zetten – periodieke monitoring, kwalitatieve verdieping aanbrengen in vraag en aanbod in werkmilieus én het nauwgezet in kaart brengen van alle facetten van de ruimtevraag – worden daadwerkelijke beleidsmatige consequenties van de nieuwe prognoses duidelijk en kunnen regionale afspraken daarop afgestemd worden.

4.3.3 Advies

Een belangrijk aandachtspunt bij het bepalen van de langjarige prognose ruimtevraag naar bedrijventerreinen in provincie Gelderland, is de vraag waarop (binnen de gehanteerde bandbreedte tussen scenario Laag en scenario Hoog) het regionaal bedrijventerreinenbeleid gebaseerd moet worden. Het antwoord op deze vraag is dat dit met name een beleidsmatige keuze is. De bandbreedte die we met dit onderzoek aanleveren geeft richting aan deze beleidsmatige keuze. Deze keuze wordt idealiter op regioniveau gemaakt, omdat op die manier de (specifieke) regionale economische situatie, historische/recente ontwikkelingen in uitgifte van bedrijventerreinen en vooruitzichten het meest tot hun recht komen in de afspraken. Wij adviseren daarom om:

- in overleg tussen de provincie Gelderland en de regio's te bepalen op welk scenario (binnen de bandbreedte) de regionale bedrijventerreinenprogrammering wordt gebaseerd.
- per regio een kwalitatieve verdieping van het aanbod per werkmilieu uit te voeren;
- de uitgifte van bedrijventerreinen blijvend te monitoren (onder andere op basis van kwaliteiten);
- alle facetten van de ruimtevraag (dus inclusief potentiele vervangings- en verplaatsingsvraag en bovenregionale vraag) in beeld te brengen.

Door dit advies te volgen worden de daadwerkelijke beleidsmatige consequenties van de nieuwe prognoses duidelijk en kunnen de provincie en de deelregio's hier beter op inspelen bij het maken van regionale afspraken.

Postbus 4175
3006 AD Rotterdam
Nederland

Watermanweg 44
3067 GG Rotterdam
Nederland

T 010 453 88 00
F 010 453 07 68
E netherlands@ecorys.com
K.v.K. nr. 24316726

W www.ecorys.nl

Sound analysis, inspiring ideas

WLO vraagraming kantoren regio Arnhem-Nijmegen

Een analyse van de vraag naar kantoren in de gehele regio Arnhem-Nijmegen

Opdrachtgever: IOW regio Arnhem Nijmegen

Rotterdam, 18 september 2019

WLO vraagraming kantoren regio Arnhem-Nijmegen

Een analyse van de vraag naar kantoren in de gehele regio Arnhem-Nijmegen

Opdrachtgever: IOW regio Arnhem Nijmegen

Michel Hek
Luc Heestermans
Dylan Bos

Rotterdam, 18 september 2019

ECORYS

Inhoudsopgave

1 Inleiding 7
1.1 Aanleiding 7
1.2 Vraagstelling 7
1.3 Aanpak 7

2 Methodiek 9
2.1 WLO-scenario's 9
2.1.1 Nieuwe WLO-scenario's 9
2.2 Autonome uitbreidingsvraag 10
2.2.1 Input 10
2.2.2 Locatietypevoorkeur 10
2.2.3 Vloerquotiënt 11
2.3 Vervangingsvraag 11

3 Ruimtebehoefte kantoren Arnhem-Nijmegen 13
3.1 De autonome ruimtebehoefte in de regio Arnhem-Nijmegen 13
3.1.1 Beschrijving regio Arnhem-Nijmegen 13
3.1.2 Geldende regionale afspraken Arnhem-Nijmegen 13
3.1.3 Ruimtevraag regio Arnhem-Nijmegen 13
3.1.4 Beleidsmatige consequenties Arnhem-Nijmegen 14

4 Conclusie 17

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

De gemeenten in de regio Arnhem-Nijmegen hebben in het Regionaal Programma Werklocaties[1] vastgelegd dat zij regionaal afspraken maken over de ontwikkeling van werklocaties. Aangaande kantoorlocaties is in het RPW afgesproken dat op de toekomstbestendige centrum-/CS-locaties voldoende ontwikkelruimte gefaciliteerd wordt en dat op de kantorenparken en kantoren op bedrijventerreinen het overaanbod gereduceerd wordt. Dit wil niet zeggen dat op die laatste twee locaties geen ontwikkelingen meer mogelijk zijn, enkel dat het overschot aan aanbod teruggebracht wordt.

Deze afspraken zijn gemaakt op basis van de bouwstenenrapportage ten behoeve van het onderdeel kantoren[2]. De vraagraming die voor deze rapportage is gehanteerd, dateert uit 2015 en is gebaseerd op het TM-scenario. Omdat het CPB en PBL in 2015 nieuwe WLO-scenario's hebben geïntroduceerd, heeft het IOW Arnhem-Nijmegen, in navolging van de vraagraming bedrijventerreinen in opdracht van de provincie Gelderland[3], Ecorys gevraagd ook voor kantoren een nieuwe vraagraming op te stellen op basis van WLO-scenario's Hoog en Laag.

1.2 Vraagstelling

De vraagstelling voor deze rapportage volgt deze opbouw als de vraagraming voor de provincie Gelderland. Daarmee bestaat de vraagstelling in deze rapportage uit drie onderdelen:

1. Een prognose van de ruimtebehoefte op kantoorlocaties in de regio Arnhem-Nijmegen volgens de WLO2-scenario's;
2. Inzicht in het verschil in de ruimtebehoefte op kantoorlocaties tussen het TM-scenario en de WLO2 scenario's voor Gelderland als geheel en per regio;
3. Inzicht in de beleidsmatige consequenties van de omschakeling tussen prognoses en hoe hier mee om gegaan kan worden.

1.3 Aanpak

In deze rapportage worden de resultaten gepresenteerd van de prognose van de ruimtevraag naar kantoren in de regio Arnhem-Nijmegen. De prognoses gaan over de periode 2019-2025 en 2025-2035. De prognose geeft inzicht in de totale vraag naar kantoren en de vraag naar de centrum/CS-locaties, kantorenparken en kantoren op bedrijventerreinen.

De uitkomsten van de nieuwe prognoses worden vervolgens vergeleken met de uitkomsten van de prognoses op basis van het TM-scenario. Omdat de resultaten van de prognose kunnen afwijken van de cijfers van het TM-scenario, waarop het huidige RPW gebaseerd is, heeft de nieuwe vraagraming mogelijk beleidsmatige consequenties. De eventuele beleidsmatige consequenties maken we eveneens inzichtelijk.

[1] RPW Arnhem-Nijmegen 2017-2021
[2] Ecorys (2016)Bouwstenenrapport Herijking Regionaal Programma Werklocaties – onderdeel kantoren
[3] Ecorys (2019) Langjarige prognose ruimtevraag bedrijventerreinen provincie Gelderland – periode 2019-2030, met een doorkijk naar 2050.

2 Methodiek

2.1 WLO-scenario's

Voorheen is in de regio Arnhem-Nijmegen gebruik gemaakt van de WLO-scenario's die in 2006 door het CPB zijn geïntroduceerd. Conform landelijke afspraken is de regio destijds overeengekomen dat bij de planning van kantoren het scenario Transatlantic Market (TM) als referentie genomen wordt voor het in beeld brengen van de ruimtevraag op bedrijventerreinen. In 2015 hebben PBL en CPB nieuwe verkenningen geïntroduceerd. Deze verkenningen hebben geleid tot de WLO2-scenario's: scenario Laag en scenario Hoog. De regio heeft nog geen afspraken gemaakt over hoe om te gaan met de nieuwe scenario's Hoog en Laag. In dit onderzoek wordt de ruimtevraag naar kantoren in de regio Arnhem-Nijmegen dan ook voor het eerst geraamd op basis van de nieuwe WLO2-scenario's. Ecorys rapporteert steeds de bandbreedte tussen beide scenario's. De keuze hoe de programmering te baseren op deze bandbreedte, is een beleidsmatige en moet daarom in overleg tussen de Provincie en de regio Arnhem-Nijmegen worden gemaakt.

2.1.1 Nieuwe WLO-scenario's

In de studie 'Welvaart en Leefomgeving' worden mogelijke toekomstbeelden geschetst om beleidsmakers te begeleiden in hun werk. De studie, die in 2006 uitgegeven is, presenteert de mogelijke toekomstbeelden in vier scenario's en is lange tijd gebruikt bij prognoseonderzoeken. Toen in 2015 de economische crisis op haar eind liep, is door het PBL en CPB gehoor gegeven aan de behoefte aan nieuwe toekomstverkenningen.

In de nieuwe WLO2-scenario's, presenteren het CPB en PBL twee mogelijke toekomstbeelden voor Nederland. Deze toekomstbeelden maken beleidsopgaven zichtbaar waar de samenleving de komende decennia mogelijk voor staat op het gebied van woningbouw, infrastructuur, energie en landbouw. Met de Toekomstverkenning Welvaart en Leefomgeving (WLO) kijken het CPB en het PBL vooruit naar de jaren 2030 en 2050[4]. De in 2015 gepresenteerde verkenningen hebben geresulteerd in de ontwikkeling van twee referentiescenario's: scenario Hoog en scenario Laag.

Scenario Hoog gaat uit van een economische groei van 2 procent per jaar met een relatief sterke bevolkingsaanwas. In het scenario Hoog is sprake van een relatief groot internationaal vertrouwen, met bijbehorende veiligheid, florerende handel, liberalisering, concurrentie en globalisering. Internationale samenwerking, zowel binnen Europa als tussen Europa en andere landen, is succesvol.

In scenario Laag is een gematigde economische groei van 1 procent per jaar gecombineerd met een beperkte demografische ontwikkeling. In scenario Laag zijn er in de wereld meer spanningen en conflicten. Er is in dit scenario minder internationaal vertrouwen, het is lastiger om internationale afspraken te maken en liberalisering, globalisering en internationale handel reiken minder ver. Concurrentie is daardoor minder krachtig en er is minder innovatie, waardoor de wereldwijde economische groei lager is.

[4] CPB/PBL (2015) Toekomstverkenning Welvaart en Leefomgeving. Nederland in 2030 en 2050: twee referentiescenario's, Den Haag: Planbureau voor de Leefomgeving/Centraal Planbureau.

Voor meer achtergrond over de WLO2-scenario's en de onderliggende thema's demografie, macro-economie, regionalisering en verstedelijking, mobiliteit, klimaat en energie, en landbouw verwijzen we naar de rapportage "Nederland in 2030 en 2050: Twee referentiescenario's"[5]

2.2 Autonome uitbreidingsvraag

2.2.1 Input

De autonome uitbreidingsvraag is de ruimtevraag die voortkomt uit de groei bedrijvigheid op de kantoorlocaties in de regio. Om deze vraag te bepalen hebben we als eerste stap middels een shift-and-share-analyse de landelijke WLO-scenario's (scenario Hoog en Laag) vertaald naar de regio Arnhem-Nijmegen. Vervolgens hebben we met de vloerquotiënt (het aantal m^2 kantoor per arbeidsplaats) en de locatietypevoorkeur (welk aandeel van de kantoorgebruiker vestigt zich op een centrumlocatie) de ruimtebehoefte bepaald.

Shift-and-share

Aangezien de WLO-scenario's enkel uitspraken doen over landelijke economische toekomst-beelden en betrouwbare regionale sectorgegevens daardoor ontbreken, heeft Ecorys een eigen methodiek ontwikkeld om de vertaalslag te maken van landelijke naar regionale groeiscenario's. Dit is de zogenoemde shift-and-share-analyse.

Om te komen van landelijke naar regionale groeiscenario's wordt de economische ontwikkeling (uitgedrukt in werkgelegenheid) gesplitst in een nationale component, een structuur-component (industry mix) en een regionale component (regional shift):

- De nationale component geeft een indicatie voor conjuncturele invloeden. De onderliggende data van de nationale component komt van het CBS.
- De structuurcomponent geeft inzicht in een gunstige of ongunstige sectorstructuur van de regio (de regionale industry mix) als deze wordt vergeleken met de sectorstructuur op nationaal niveau (de nationale industry mix).
- De regionale component geeft tenslotte een indicatie voor de kwaliteit van het ondernemerschap en een (on)gunstig regionaal vestigingsklimaat als vergeleken wordt met de nationale groei. De onderliggende data voor de regionale component is door de provincie zelf aangeleverd[6].

Dankzij de shift-and-share-analyse kunnen de WLO-scenario's op regioniveau worden toegepast. Daarmee zijn de prognoses regio-specifiek gemaakt én passen zij binnen de nationale kaders van de prognoses van economische en werkgelegenheidsontwikkeling.

2.2.2 Locatietypevoorkeur

In overleg met onderzoekers van de provincie Gelderland is besloten de raming van de autonome uitbreidingsvraag te baseren op kantoorgebruikers die gevestigd zijn in panden met een kantoorfunctie. Dit betekent dat het uitgangspunt van de prognose van de uitbreidingsvraag enkel de bedrijven in de regio Arnhem-Nijmegen betreft die gevestigd zijn op een kantoorbestemming. Daarom hanteren we een locatietypevoorkeur van 100%. De brondata die gebruikt is voor de vraagraming bevat namelijk geen bedrijven op andere typen locatie dan kantorenlocaties. Omdat we voor kantoorgerelateerde bedrijvigheid nauwelijks ontwikkelingen verwachten in de locatietypevoorkeur, dat wil zeggen dat bedrijven die nu wel/niet op een kantoorfunctie gevestigd

[5] CPB/PBL (2015) Toekomstverkenning Welvaart en Leefomgeving. Nederland in 2030 en 2050: twee referentiescenario's, Den Haag: Planbureau voor de Leefomgeving/Centraal Planbureau.

[6] PWE Gelderland 2018

zijn, dit over tien jaar nog steeds wel/niet doen, heeft deze werkwijze geen invloed op de zuiverheid van de uitkomsten.

2.2.3 Vloerquotiënt

De volgende stap in de berekening van de uitbreidingsvraag omvat de vloerquotiënt. De vloerquotiënt is een aanduiding voor de oppervlakte in vierkante meters die per arbeidsplaats in gebruik is. De sector Energievoorziening heeft met een vloerquotiënt van 16 m2 de laagste vloerquotiënt van alle sectoren. De sector Verhuur en handel van onroerend goed heeft met een vloerquotiënt van 32m2 de hoogste vloerquotiënt alle sectoren. De berekende vloerquotiënt voor de regio Arnhem en Nijmegen bedraagt gemiddeld circa 22 m^2 per arbeidsplaats. Dit is tevens de vloerquotiënt die is gehanteerd bij de berekening van de uitbreidingsvraag.

2.2.4 Aanname

De uitbreidingsvraag komt in zijn geheel terecht op de centrum/CS-locaties.

2.3 Vervangingsvraag

Vervangingsvraag ontstaat door technische of economische veroudering van gebouwen. Om de vervangingsvraag te bepalen is echter ditmaal een andere methode gehanteerd dan in de bouwstenenrapportage t.b.v. het RPW van 2016[7]. In de bouwstenenrapportage zijn destijds de metrages van alle kantoorgebouwen ouder dan 50 jaar bij elkaar opgeteld. De gebouwen ouder dan 50 jaar op de centrumlocaties van Arnhem en Nijmegen zijn daarbij buiten beschouwing gelaten. Dit vanwege de verwachting dat er, wegens de grote vraag naar kantoren op centrumlocaties, daar geen vervangingsvraag plaatsvindt.

In dit onderzoek is ervoor gekozen een vervangingspercentage te hanteren over de totale kantoorvoorraad van de regio Arnhem-Nijmegen. Het vervangingspercentage geeft aan welk percentage van de kantoorvoorraad per jaar aan vervanging toe is. In enkele geraadpleegde studies[8] wordt dit op 1.0%-2.5% geschat. Vanwege de druk op de kantorenmarkt op de CS-locaties in Arnhem en Nijmegen verwachten we vanaf deze locaties geen vervangingsvraag. Daarom hebben we ervoor gekozen om de voorraad op stationslocaties niet mee te nemen in de berekening van deze vraag. Om deze reden bepalen we de vervangingsvraag op 1% voor het lage scenario, en 1.5% voor het hoge scenario. De totale vervangingsvraag wordt vervolgens middels een verdeelsleutel toebedeeld naar de verschillende locatietypen

Tabel 1 Verdeling vervangingsvraag naar locatietype voor Arnhem en Nijmegen

Gemeente	Centrum/CS-locaties	Kantorenpark	Bedrijventerrein	Overige*
Arnhem	65 %	25 %	5 %	5 %
Nijmegen	65 %	25 %	5 %	5 %

* woonwijk en buitengebied

2.3.1 Aannames

Alleen de gemeenten Arnhem, Nijmegen en Overbetuwe kennen centrum/CS-locaties. Het aandeel van 65% wordt daarom alleen berekend over het aandeel van respectievelijk 42%, 30% en 3% (gezamenlijk 75%) in de totale voorraad. De overige 25% wordt naar rato (x/(25+5+5)) verdeeld over de vraag naar kantorenparken, bedrijventerreinen en overige kantoorlocaties.

[7] Ecorys (oktober 2016), 'Bouwstenenrapport Herijking Regionaal Programma Werklocaties (onderdeel kantoren)'

[8] STEC (2018), 'Prognose bedrijventerreinen en kantoren Noord-Brabant'; STOGO (2011), 'Analyse en Visie'; STEC (2011), 'Onderbouwing berekening nieuwbouwbehoefte aan kantoren in Eindhoven'; EIB (2010), 'Kantorenleegstand: Probleemanalyse en Oplossingsrichtingen'; EIB (2006), 'Toenemende kantorenvraag tot 2015'

3 Ruimtebehoefte kantoren Arnhem-Nijmegen

3.1 De autonome ruimtebehoefte in de regio Arnhem-Nijmegen

3.1.1 Beschrijving regio Arnhem-Nijmegen

De regio Arnhem-Nijmegen is met 17 gemeenten qua aantal de grootste van de wgr-regio's in de provincie Gelderland. De gemeenten zijn Arnhem, Berg en Dal, Beuningen, Doesburg, Druten, Duiven, Heumen, Lingewaard, Montferland, Nijmegen, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Westervoort, Wijchen en Zevenaar.

Deze kantorenvoorraad is grotendeels verdeeld over centrum/CS-locaties, kantorenparken en bedrijventerreinen. De overige voorraad is te vinden op informele werklocaties zoals woonwijken en buitengebied. Op basis van de trends en ontwikkelingen op de kantorenmarkt wordt verwacht dat de ruimtevraag naar kantoren voor een groot deel concentreert op de stationsgebieden in Arnhem en Nijmegen. Op deze locaties is het geschikt aanbod echter beperkt. Het beschikbare aanbod ligt voornamelijk op de kantorenparken, bedrijventerreinen en ook op de informele werklocaties.

3.1.2 Geldende regionale afspraken Arnhem-Nijmegen

Het huidige Regionaal Programma Werklocaties is vastgesteld op 15 september 2017[9]. Destijds is een overaanbod geconstateerd op bedrijventerreinen, kantoren- en PDV-locaties. Een overaanbod zorgt ervoor dat nieuwe initiatieven, die beter aansluiten bij de nieuwste ontwikkelingen op de markt, geen kans maken. Voor kantoren werd een overaanbod en kwalitatieve mismatch op kantorenparken en bedrijventerreinen geconstateerd, terwijl er juist een tekort aan aanbod werd geconstateerd op de centrum/CS-locaties.

Vanuit het perspectief van de ladder voor duurzame verstedelijking is het wenselijk om deze kwantitatieve mismatch (tekort en/of overaanbod) te verkleinen en de kwalitatieve mismatch op te lossen, zodat er voldoende aanbod en/of ontwikkelruimte beschikbaar blijft op die locaties waar de marktvraag zich voordoet. In het RPW is daarom bepaald dat een totaalopgave aan kantoorlocaties voorzienbaar gesteld moet worden. Meer specifiek wordt geconcludeerd dat:

- Centrum en stationslocaties het meest toekomstbestendig en gewild zijn;
- Het courante aanbod niet op de juiste plek ligt, namelijk een tekort op centrumlocaties en een overschot op andere locaties;
- Ingrijpen op kantorenparken en bedrijventerreinen daarom nodig is;
- Er buiten de kantorenconcentraties ook veel aanbod is en slechts een beperkte vraag.

In het RPW is daarom afgesproken dat de gebieden rondom Arnhem Centraal en Nijmegen Centraal aangewezen worden als ontwikkelingslocaties voor kantoren. Op de overige locaties wordt ingezet op reductie van het overaanbod.

3.1.3 Ruimtevraag regio Arnhem-Nijmegen

Vanuit de berekeningen voor de uitbreidingsvraag blijkt zoals verwacht een beperkte vraag (circa 0-1.000 m^2 per jaar voor de gehele regio. Het overgrote deel van de vraag komt voort uit de vervangingsvraag. De prognose van de ruimtevraag volgens scenario Hoog en Laag is weergegeven in Figuur 1. Het aantal vierkante meters kantoor dat op 1 juni 2019 in gebruik was, is hierbij als uitgangspunt gebruikt.

[9] RPW Arnhem-Nijmegen 2017-2021

Figuur 1 WLO-scenario's afgezet tegen het TM-scenario

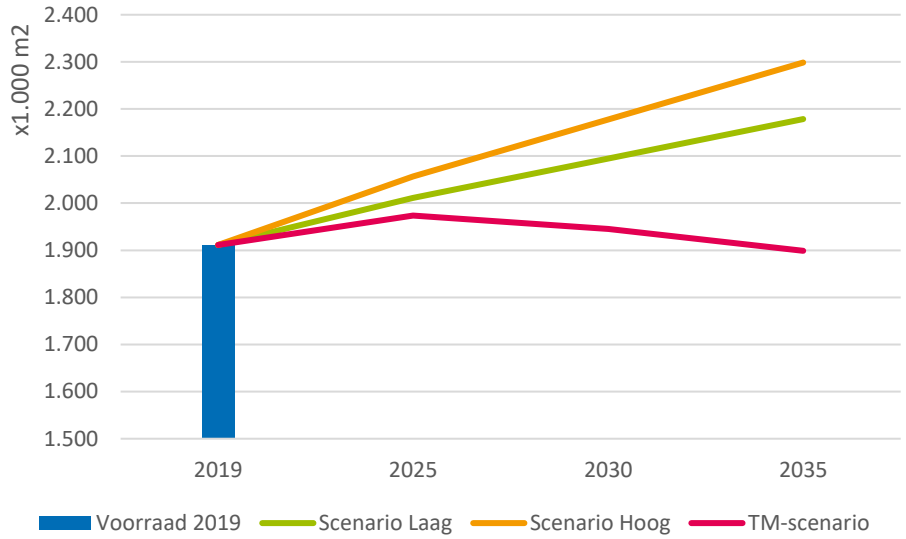

De vraagraming voor het huidige RPW is gebaseerd op het TM-scenario, waar steeds werd uitgegaan dat er na 2025 geen sprake zou zijn van een uitbreidingsvraag. Ter vergelijking met de nieuwe prognoses is de oorspronkelijke raming volgens het TM-scenario ook opgenomen in de grafiek. Uit Figuur 1 blijkt inderdaad dat het TM-scenario na 2025 een afname van de ruimtevraag voorziet, terwijl de ruimtevraag in scenario Hoog en Laag blijft groeien.

In het RPW is uitgegaan van een gemiddelde jaarlijkse ruimtebehoefte van 12.600m2 voor de periode tot 2025. Daarmee ligt de ruimtevraag waarvan in het RPW uitgegaan wordt iets lager dan de jaarlijkse ruimtebehoefte van 16.700 m2 in scenario Laag. De ruimtebehoefte in scenario Hoog ligt met ruim 26.000 m2 beduidend hoger. Na 2025 nemen de verschillen tussen scenario Hoog en Laag, enerzijds, en het TM-scenario, anderzijds, toe. Dit valt te verklaren doordat de krimp vanaf 2025, waarvan in het TM-scenario nog uitgegaan werd, zich in scenario Hoog en Laag niet manifesteert.

De vraag voor de periode 2019-2025 en de periode 2025-2035 is voor beide WLO-scenario's per locatietype weergegeven in Tabel 2.

Tabel 2 Ruimtevraag in m^2 per locatietype in de regio Arnhem-Nijmegen

Periode	Scenario	Centrum-/CS-locaties	Kantoren-parken	Bedrijven-terreinen	Overig	Totaal
2019-2025	Laag	48.900	36.700	7.300	7.300	100.200
	Hoog	79.300	55.000	11.000	11.000	156.300
2025-2035	Laag	81.400	61.100	12.200	12.200	166.900
	Hoog	132.100	91.700	18.300	18.300	260.400

3.1.4 Beleidsmatige consequenties Arnhem-Nijmegen

In scenario Laag blijven de afspraken in het RPW overeind. De ruimtebehoefte in scenario Laag komt redelijk overeen met de ruimtebehoefte waarop het RPW is gebaseerd.

De prognose volgens scenario Hoog resulteert weliswaar in een hogere ruimtebehoefte, maar geeft ook geen aanleiding de afspraken in het RPW te herzien. Het geconstateerde tekort op centrum-/CS-locaties neemt enkel toe. Het overaanbod op de overige locaties neemt iets af, maar blijft nog steeds aanwezig. De nieuwe vraagraming geeft dus geen aanleiding de gemaakte afspraken voor

kantoren te herzien. Wel ligt er een opgave op de centrum-/CS-locaties. Hiervoor verwijzen we naar de rapportage over deze locaties.

4 Conclusie

De vraagstelling in deze rapportage is opgebouwd uit drie onderdelen:

1. Een prognose van de ruimtebehoefte op kantoorlocaties in de regio Arnhem-Nijmegen volgens de WLO2-scenario's;
2. Inzicht in het verschil in de ruimtebehoefte op kantoorlocaties tussen het TM-scenario en de WLO2 scenario's voor Gelderland als geheel en per regio;
3. Inzicht in de beleidsmatige consequenties van de omschakeling tussen prognoses en hoe hier mee om gegaan kan worden.

De totale ruimtebehoefte voor de periode 2019-2025 bedraagt 100.200m^2 in scenario Laag tot 156.300 m^2 in scenario Hoog. Voor de periode 2025-2035 is dit 167.000m^2 in scenario Laag tot 260.400 m^2 in scenario Hoog. De ruimtebehoefte is verdeeld over de verschillende locatietypen, zoals weergegeven in Tabel 2.

De prognose volgens scenario Laag is tot 2025 iets hoger dan de prognose volgens het TM-scenario en de ruimtebehoefte waarop de afspraken in het RPW zijn gebaseerd. Vanaf 2025 daalt de ruimtebehoefte in het TM-scenario echter, terwijl scenario Laag een stijgende lijn laat zien. De prognose van de ruimtebehoefte volgens scenario Hoog ligt over de hele lijn beduidend hoger dan het TM-Scenario.

In scenario Laag blijven de afspraken in het RPW overeind. De ruimtebehoefte in scenario Laag komt redelijk overeen met de ruimtebehoefte waarop het RPW is gebaseerd. De prognose volgens scenario Hoog resulteert in een hogere ruimtebehoefte, maar geeft ook geen aanleiding de afspraken in het RPW te herzien. Het reeds geconstateerde tekort op centrum-/CS-locaties neemt namelijk toe. Het overaanbod op de overige locaties neemt iets af, maar blijft nog steeds aanwezig. De nieuwe vraagraming geeft dus geen aanleiding de gemaakte afspraken voor kantoren te herzien. Wel ligt er een opgave op de centrum-/CS-locaties. Hiervoor verwijzen we naar de rapportage over deze locaties[10].

[10] Ecorys (2019) De kantorenmarkt op centraal stationslocaties in de regio Arnhem-Nijmegen. Vervolgonderzoek monitoring RPW Arnhem-Nijmegen.

Over Ecorys

Ecorys is een toonaangevend internationaal onderzoeks- en adviesbureau dat zich richt op de belangrijkste maatschappelijke uitdagingen. Door middel van uitmuntend, op onderzoek gebaseerd advies, helpen wij publieke en private klanten bij het maken en uitvoeren van gefundeerde beslissingen die leiden tot een betere samenleving. Wij helpen opdrachtgevers met grondige analyses, inspirerende ideeën en praktische oplossingen voor complexe markt-, beleids- en managementvraagstukken.

Onze bedrijfsgeschiedenis begon in 1929, toen een aantal Nederlandse zakenlieden van wat nu beter bekend is als de Erasmus Universiteit, het Nederlands Economisch Instituut (NEI) oprichtten. Het doel van dit gerenommeerde instituut was om een brug te slaan tussen het bedrijfsleven en de wereld van economisch onderzoek. Het NEI is in 2000 uitgegroeid tot Ecorys.

Door de jaren heen heeft Ecorys zich verspreid over de wereld met kantoren in Europa, Afrika, het Midden-Oosten en Azië. Wij werven personeel met verschillende culturele achtergronden en expertises, omdat wij ervan overtuigd zijn dat mensen met uiteenlopende eigenschappen een meerwaarde kunnen bieden voor ons bedrijf en onze klanten.

Ecorys excelleert in zeven werkgebieden:
- Economic growth;
- Social policy;
- Natural resources;
- Regions & Cities;
- Transport & Infrastructure;
- Public sector reform;
- Security & Justice.

Ecorys biedt een duidelijk aanbod aan producten en diensten:
- voorbereiding en formulering van beleid;
- programmamanagement;
- communicatie;
- capaciteitsopbouw (overheden);
- monitoring en evaluatie.

Wij hechten waarde aan onze onafhankelijkheid, onze integriteit en onze partners. Ecorys geeft om het milieu en heeft een actief maatschappelijk verantwoord ondernemingsbeleid, gericht op meerwaarde voor de samenleving en de markt. Ecorys is in het bezit van een ISO14001-certificaat dat wordt ondersteund door al onze medewerkers.

Postbus 4175
3006 AD Rotterdam
Nederland

Watermanweg 44
3067 GG Rotterdam
Nederland

T 010 453 88 00
F 010 453 07 68
E netherlands@ecorys.com
K.v.K. nr. 24316726

W www.ecorys.nl

Sound analysis, inspiring ideas

De kantorenmarkt op centraal stationslocaties in de regio Arnhem-Nijmegen

Vervolgonderzoek monitoring RPW Arnhem-Nijmegen

Opdrachtgever: IOW regio Arnhem Nijmegen

Rotterdam, 22 oktober 2019

De kantorenmarkt op centraal stationslocaties in de regio Arnhem-Nijmegen

Vervolgonderzoek monitoring RPW Arnhem-Nijmegen

Opdrachtgever: IOW regio Arnhem-Nijmegen

Michel Hek
Luc Heestermans
Dylan Bos

Rotterdam, 22 oktober 2019

ECORYS

Inhoudsopgave

1 Inleiding 4
1.1 Aanleiding en vraagstelling 4
1.2 Aanpak 4
1.3 Leeswijzer 6

2 Toekomstperspectief kantoren in Arnhem-Nijmegen 7
2.1 Inleiding 7
2.2 Update belangrijkste trends en kwalitatieve ontwikkelingen 7
2.3 Kwantitatieve ontwikkelingen op de kantorenmarkt in Arnhem en Nijmegen 12
2.4 Conclusie: de belangrijkste trends en ontwikkelingen 13

3 Vraag en aanbod op de stationslocaties 14
3.1 Inleiding 14
3.2 Afbakening centraal stationslocaties Arnhem en Nijmegen 14
3.3 Ruimtebehoefte kantoren op de stationslocaties 17
3.4 Aanbod stationslocaties Arnhem en Nijmegen 21
3.5 Conclusie 22

4 Ontwikkellocaties 24
4.1 Potentiele herontwikkeling verouderde kantoorpanden 24
4.2 Leegstaande panden met potentie voor transformatie naar kantoren 27
4.3 Potentiele nieuwe ontwikkellocaties 28
4.4 Scoring CS-ontwikkellocaties 30

5 Conclusie en aanbevelingen 31
5.1 Conclusies 31
5.2 Advies 32

1 Inleiding

1.1 Aanleiding en vraagstelling

In het RPW 2017-2021 zijn de centraal stationslocaties (CS-locaties) van Arnhem en Nijmegen aangewezen als regionale centra voor kantoor gerelateerde bedrijvigheid in de regio Arnhem-Nijmegen. In de monitoring van het RPW is medio 2018 echter vastgesteld dat, doordat het courante kantorenaanbod nog verder is afgenomen, de situatie rond Arnhem centraal en Nijmegen centraal sinds de vaststelling van het RPW in 2017 eerder nijpender dan minder nijpend is geworden. Dit terwijl de vraag naar kantoorruimte zich naar verwachting zal (blijven) concentreren rond de stationsgebieden in Arnhem en Nijmegen. Anderzijds is geconcludeerd dat op bedrijventerreinen en kantorenparken juist sprake is van een (kwantitatief en kwalitatief) overaanbod van kantoren[1] [2].

De conclusie dat het aanbod op beide centraal stationslocaties beperkt is, heeft geleid tot de vraag op welke manier en op welke locaties (nieuw) aanbod gerealiseerd kan worden. De aanpak om deze vraag te beantwoorden lichten we in de volgende paragaaf toe.

1.2 Aanpak

Onderstaand schema geeft een overzicht van de aanpak die we hebben gehanteerd om te onderzoeken op welke manier en op welke locaties in de stationsgebieden van Arnhem en Nijmegen (nieuw) kantorenaanbod gerealiseerd kan worden.

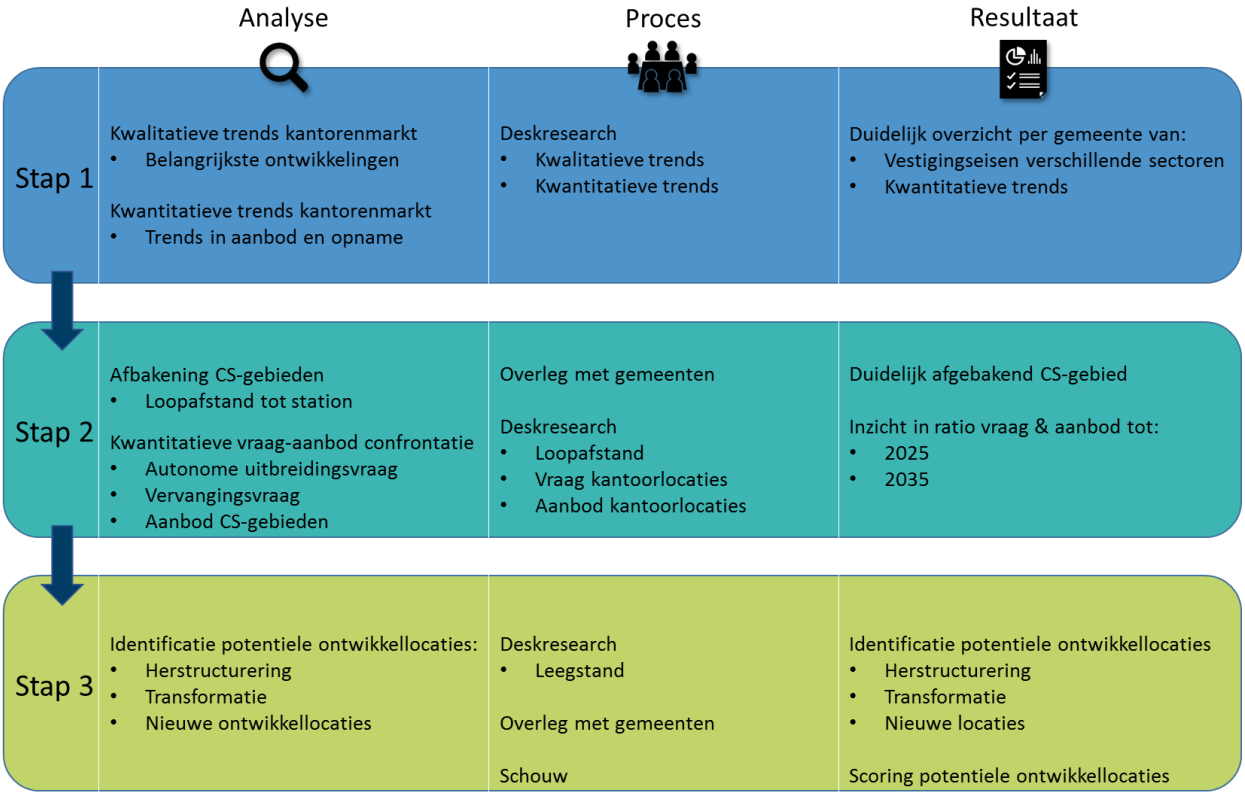

[1] Arnhem-Nijmegen (2017) '*Regionaal Programma Werklocaties*'
[2] Ecorys (2018) '*Monitoring RPW Arnhem-Nijmegen*'

De onderzoeksaanpak bestaat uit een drietal stappen. In stap 1 starten we met een kwalitatieve en kwantitatieve analyse van de trends op de kantorenmarkt. Eerst voor de Nederlandse kantorenmarkt in het algemeen en vervolgens specifiek gericht op de regio Arnhem-Nijmegen. De analyse van de belangrijkste trends en ontwikkelingen bestaat uit een kwalitatief en een kwantitatief onderdeel:

a. De kwalitatieve analyse is gebaseerd op deskresearch. Hiermee maken we een overzicht van de (voor deze studie) meest belangrijke trends en ontwikkelingen op kantorengebied.
b. In kwantitatieve zin kijken we naar de ontwikkelingen in het aanbod en de opname van kantoren in beide gemeenten. Daarnaast kijken we ook naar toekomstige gebeurtenissen die invloed kunnen hebben op het aanbod en/of de opname van kantoren in de gemeenten (zoals de Brexit).

Na de verkenning van de trends en ontwikkelingen op de kantorenmarkt, richten we ons in stap 2 op de CS-locaties van Arnhem en Nijmegen voor een vraag-aanbodconfrontatie op de korte en de middellange termijn, respectievelijk voor de periode 2019 tot 2025 en 2025 tot 2035.

a. Hiervoor bakenen we allereerst de CS-locaties voor beide gemeenten af. Dit doen we aan de hand van een (onderbouwde) loopafstand van circa 1 km (12 minuten).
b. Vervolgens brengen we de ruimtebehoefte tot en met 2025 en 2035 kwantitatief in beeld. Hier kijken we zowel naar de autonome uitbreidingsvraag als naar de vervangingsvraag.
    - Aan de basis van de uitbreidingsvraag staan de landelijke WLO-scenario's, die we middels een shift-and-share-analyse regio-specifiek maken. Vervolgens bepalen we de uitbreidingsvraag met het vloerquotiënt, het aantal m^2 kantoor per arbeidsplaats, en de voorkeur voor locatietypen.
    - De vervangingsvraag is gebaseerd op een vast percentage van de totale kantorenvoorraad. Voor een laag scenario gaan wij uit van een vervangingsvraag van 1% per jaar, terwijl we voor een hoog scenario uitgaan van 1.5% per jaar. Deze percentages zijn gebaseerd op eerder onderzoek van EIB[3], STOGO[4] en Stec[5].
c. Stap 2 wordt afgesloten met een inventarisatie van het huidig aanbod op de CS-locaties in Arnhem en Nijmegen. Het aanbod vergelijken we vervolgens met de geraamde ruimtebehoefte, zodat we inzicht krijgen in de extra kantorenbehoefte op de korte en middellange termijn.

In de derde (en laatste) stap identificeren we potentiele ontwikkellocaties in de stationsgebieden van zowel Arnhem als Nijmegen. Hiervoor maken we gebruik van bij de gemeenten Arnhem en Nijmegen beschikbare bezettings- en leegstandscijfers, bestemmingsplannen, een schouw in het zoekgebied en gesprekken met betrokken gemeenteambtenaren. We onderscheiden drie verschillende mogelijkheden om aanvullend kantorenaanbod te creëren, namelijk:

a. Herstructurering van bestaande (niet-courante) kantoorpanden;
b. Transformatie van andere functies naar een kantoorfunctie, en;
c. Nieuwe ontwikkellocaties.

---

3 EIB (2010), *'Kantorenleegstand: Probleemanalyse en Oplossingsrichtingen'*
EIB (2006), *'Toenemende kantorenvraag tot 2015'*

4 STOGO (2011), *'Analyse en Visie'*

5 Stec groep (2018), *'Prognose bedrijventerreinen en kantoren Noord-Brabant'*
Stec groep (2011), *'Onderbouwing berekening nieuwbouwbehoefte aan kantoren in Eindhoven'*

1.3 Leeswijzer

In het volgende hoofdstuk (hoofdstuk 2) wordt het toekomstperspectief voor de kantorenmarkt in Arnhem en Nijmegen in beeld gebracht. In paragraaf 2.2 komen de belangrijkste kwalitatieve trends en ontwikkelingen in beeld. Paragraaf 2.3 brengt de kwantitatieve trends en ontwikkelingen in beeld, gevolgd door een vaststelling van vestigingseisen van de huidige en toekomstige kantoorgebruiker in paragraaf 2.4.

In hoofdstuk 3 wordt de vraag-aanbod confrontatie gemaakt voor de centraal stationslocaties. De eerste stap hiervoor is de afbakening van de centraal stationsgebieden van Arnhem en Nijmegen (paragraaf 3.2). Hierna wordt de ruimtebehoefte in beeld gebracht (paragraaf 3.3) en het actuele aanbod (paragraaf 3.4). Paragraaf 3.5 sluit hoofdstuk 3 af met een conclusie volgend uit de vraag-aanbod confrontatie.

Hoofdstuk 4 richt zich op potentiele ontwikkellocaties voor kantoren op de centraal-stations locaties in Arnhem en Nijmegen. Hier wordt gekeken naar zowel leegstaande kantoorpanden met potentie voor herstructurering (paragraaf 4.1), leegstaande panden met potentie voor transformatie naar kantoren (paragraaf 4.2) als naar nieuwe ontwikkellocaties (paragraaf 4.3). Het hoofdstuk sluit af met een scoring van de potentiele ontwikkellocaties aan de hand van de benodigde investering en de doorlooptijd van de investering.

Hoofdstuk 5 sluit dit rapport met een overkoepelende conclusie omtrent de kantorenmarkt van Arnhem en van Nijmegen. Hierbij worden ook aanbevelingen gedaan omtrent mogelijke vervolgstappen en mogelijke beleidsmaatregelen.

2 Toekomstperspectief kantoren in Arnhem-Nijmegen

2.1 Inleiding

In dit hoofdstuk brengen we het toekomstperspectief voor de kantorenmarkt rondom de aangewezen kantorenlocaties Nijmegen CS en Arnhem CS brengen op twee manieren in kaart. Allereerst verkennen we de belangrijkste trends en ontwikkelingen op zowel de landelijke als de regionale kantorenmarkt. Op basis van deze kwalitatieve verkenning stellen we een overzicht op van de belangrijkste trends en ontwikkelingen. Hiermee krijgen we inzicht in hoe de kantorenbehoefte in verschillende sectoren zich ontwikkelt.

Ten tweede brengen we ook de kwantitatieve ontwikkelingen in het kantorenaanbod op de CS-locaties in beeld. Op basis van deze twee analyses vormen wij een aantal conclusies aangaande vestigingseisen van de huidige kantorenmarkt, en verwachtingen over de toekomstige ontwikkelingen in de vraag naar en het aanbod van kantoren op de stationslocaties in Arnhem en Nijmegen.

2.2 Update belangrijkste trends en kwalitatieve ontwikkelingen

2.2.1 Landelijke trends en ontwikkelingen

Gebruikersvraag vanuit groeisectoren is veranderd

De huidige dynamiek op de kantorenmarkt wordt in toenemende mate bepaald door tech-bedrijven. Vanwege de huidige marktontwikkelingen kennen tech-bedrijven een onvoorspelbare groei. Dit leidt tijdens de startup/expanding fase van bedrijven in deze sector tot een vraag naar flexibele en volledig gefaciliteerde locaties. Bovendien wordt het (fysieke) kantoor ook steeds meer neergezet als instrument om aan te trekken, kennis over te dragen en een identiteit uit te stralen. Het is niet meer een plek om te moeten werken, maar om te willen werken[6].

Ook op pandniveau zijn de voorkeuren van bedrijven veranderd. Zo zijn grote verdiepingsvloeren en duurzaamheid tegenwoordig belangrijker. Als gevolg daarvan kunnen ook relatief recent opgeleverde kantoren als functioneel verouderd worden gezien, waardoor deze uit de gratie geraakt zijn bij zowel kantoorgebruikers als beleggers.

Binnen stedelijke gebieden zijn ov-knooppunten van steeds groter belang bij de huisvestingskeuze. Dit is een gevolg van de combinatie van verslechtering van de autobereikbaarheid in veel steden door congestie en het huidige verkeersbeleid[7]. Dit verkeersbeleid richt zich in toenemende mate op duurzame, aantrekkelijke bereikbaarheid van steden, waarbij de focus ligt op het ontwikkelen van fiets- en ov-systemen die kunnen concurreren met de auto[8]. Ook de traditionele organisatie van bedrijven in sectoren veranderd sterk. Voor bedrijven is netwerkvorming steeds belangrijker. Dit leidt tot een toenemende vraag naar locaties met een stedelijk karakter, met gemixte voorzieningen, wat netwerkvorming in de hand werkt[9].

6 JLL (2017) 'Outlook kantoren 2017'.
7 Ecorys (2018) 'De kantorenmarkt van Rotterdam'.
8 Arnhem (2010) 'Verkeersagenda Arnhem 2010-2020'.
9 Ecorys (2017) 'Advisering Nationale Omgevingsvisie (NOVI)'.

Als gevolg van bovenstaande ontwikkelingen zijn de karakters van binnensteden duidelijk aan verandering onderhevig. Het oude karakter als puur winkelgebied veranderd in een combinatie van wonen, recreatie, horeca en voorzieningen. Als gevolg hiervan verplaatst werken, in met name de zakelijke dienstverlening, ook steeds meer naar de binnenstad. Het nieuwe karakter van stedelijke gebieden en de veranderende vestigingseisen van bedrijven heeft wel één duidelijke consequentie: een stijgende leegstand op traditionele kantorenlocaties. Op deze locaties kan transformatie naar wonen een oplossing bieden. Deze locaties moeten dan wel voldoen aan de vereisten voor woningbouwlocaties[10].

> Flexibele en gefaciliteerde locaties, met een stedelijk karakter en goed bereikbaar met het ov voldoen het best aan de huidige en toekomstige gebruikersvraag.

Vestigingsfactoren kunnen per cluster verschillen

Hoewel centrumlocaties in trek zijn bij alle clusters, kennen niet alle clusters dezelfde vestigings-eisen en zijn niet alle vestigingseisen in ieder cluster even belangrijk. Bereikbaarheid met het ov is bijvoorbeeld in ieder cluster een belangrijke vestigingseis, maar vooral in de clusters ICT en financiële dienstverlening wordt dit in toenemende mate belangrijker. Daar staat tegenover dat aan bereikbaarheid via de weg steeds minder waarde wordt gehecht. Dit is alleen voor de zorg, het openbaar bestuur en de ICT nog een belangrijke eis. Verder zijn voor een zichtlocatie, het arbeidspotentieel, de nabijheid van voorzieningen en kennisinstellingen, en een goede digitale infrastructuur belangrijke vestigingseisen. Ook de huurprijs speelt voor alle clusters mee in de locatiekeuze. De huur wordt echter wel afgewogen tegen de eerdergenoemde vestigingseisen: een lage huur betekent doorgaans mindere kwaliteit qua locatie en voorzieningen, waar een hoge huur juist hogere kwaliteit in locatie en voorzieningen betekent.

Er zijn op een aantal punten ook verschillen in vestigingseisen tussen de clusters. Zo behoort een groot, aaneengesloten vloeroppervlak tot de belangrijkste vestigingseisen voor de zakelijke en financiële dienstverlening en het openbaar bestuur. Dit wil niet zeggen dat dit niet belangrijk is voor andere clusters, echter behoort deze niet tot de drie belangrijkste vestigingseisen.

> De vestigingsfactoren van de ICT en financiële clusters zijn het meest aan verandering onderhevig, waar ov-bereikbaarheid, zichtlocatie, arbeidspotentieel, nabijheid van voorzieningen en kennisinstellingen, en een goede digitale infrastructuur in belang toenemen.

Flexibele kantoorruimte steeds populairder

Zoals reeds benoemd krijgt het kantoor steeds meer een functie als plek om te willen werken in plaats van te moeten werken. Dit zorgt onder meer voor een groeiende vraag naar flexibele kantoorruimte[11]. Met flexibele kantoorruimte wordt gedoelde op verschillende vormen van flexibele werkomgevingen. Omvat zowel traditionele volledig gefaciliteerde ruimtes die per maand opzegbaar zijn als co-working-concepten. Flexibele kantoorruimte is geen nieuw concept. De oorsprong ervan ligt voor het jaar 2000. Wat echter wel nieuw is, is de snelle groei die de flexibele kantorenmarkt op het moment doormaakt. Deze groei wordt voornamelijk gedreven door (relatief) nieuwe sectoren/bedrijven. Startups zijn een belangrijke bron van de behoefte aan flexibele kantoorruimte[12].

In 2017 is de flexibele kantorenmarkt in Europa gegroeid met 29 procent. Dit staat gelijk aan een groei van circa 625.000 m^2, de tot dan toe sterkste toename ooit. Verwacht wordt dat deze groei zich ook in de toekomst zal voortzetten. Het aantal nieuwe flexwerkplekken in de eerste zes

[10] Ecorys (2017) 'Advisering Nationale Omgevingsvisie (NOVI)'
[11] JLL, flexibilisering van de kantorenmarkt.
[12] JLL (2017) 'Outlook kantoren 2017'.

maanden van 2018 laat een aanhoudend sterke groei zien van meer dan 25%. Voor heel 2019 wordt een verdere groei van circa 10-20% in de flex-voorraad voorzien[13].

De groei op de flexibele kantorenmarkt doet zich ook in Nederland voor. Tussen 2016 en 2019 de heeft de flexibele kantorenvoorraad een groei gezien van ruim 460.000 m^2. Eind 2018 waren er ruim vierhonderd flex-vestigingen in gebruik, goed voor een gezamenlijke oppervlakte van circa 1,1 miljoen m^2 [14]. In de regio Arnhem-Nijmegen is ook een groei zichtbaar, echter trekt wordt de kar betreffende de flexibele kantorenmarkt nu nog vooral getrokken door de Randstad[15].

De vraag naar flexkantoren beperkt zich niet enkel tot moderne gebouwen en toplocaties. Het biedt ook kansen voor oudere/verouderde gebouwen. Gebruikers zijn namelijk steeds meer op zoek naar innovatieve omgevingen, voorzien van een onconventioneel en uniek design in combinatie met voorzieningen in het gebouw of op de locatie[16]. Bovendien biedt dit kansen om tijdelijk een kantoorfunctie te vestigen in leegstaande panden[17].

> Er is een toenemende vraag naar flexibele kantoorruimte, welke ook kansen voor oudere/verouderde gebouwen met zich meebrengt.

Vitaliteit werknemers hoog op agenda

Werkgevers hechten steeds meer waarde aan het welzijn van medewerkers. In circa 80% van de kantoren in Nederland is sprake van een of meerdere welzijnsprogramma's. Dit gaat om een mix van zowel fysieke als mentale gezondheidsprogramma's. Van alle kantoor-gerelateerde bedrijven geeft 92% aan een (bepaalde) voorkeur te hebben voor gebouwen die mogelijkheden bieden voor welzijnsprogramma's. Dit is een sterk signaal om rekening mee te houden bij nieuwbouw of herontwikkeling van kantoren. Voor bestaande kantoren zijn er eveneens mogelijkheden. Voorbeelden hiervan zijn het aanbieden van zogenaamde 'energy rooms, ruimtes om kort bij te komen van werkzaamheden, en 'ouderruimtes' voor moeders met een pasgeboren kind[18].

Dit geldt eveneens voor de omgeving waarin het kantoorpand zich bevindt. De locatie van het gebouw, de inrichting van de omgeving en de aanwezigheid van voorzieningen (op loop- en fietsafstand) hebben grote invloed op de beleving en het gedrag van de gebouwgebruikers en kunnen daarmee sterk bijdragen aan de prestaties van het bedrijf. De aanwezigheid van natuur in de publieke ruimte kan zorgen voor ontmoeting, ruimte om te recreëren, versterkt de binding tussen natuur en gebouw en verbetert de fysieke en mentale gezondheid van de gebruikers[19].

> Zowel de fysieke als mentale gezondheid van medewerkers wordt als steeds belangrijker gezien door werkgevers, waar al bijna 80% van de kantoren een of meerdere welzijnsprogramma's heeft.

Verplicht energielabel C

Naar aanleiding van het Bouwbesluit moeten vanaf 2023 alle kantoren groter dan 100m2 [20] minimaal energielabel C hebben. Met andere woorden, elk kantoorpand groter dan 100m^2 moet vanaf 2023 een Energie-Index hebben van 1.3 of beter. Indien een pand niet aan deze eisen

---

[13] JLL, flexibilisering van de kantorenmarkt.
[14] JLL (2018) 'Flexibilisering van de kantorenmarkt'
[15] Dynamis (2018) 'Sprekende cijfers, kantorenmarkt medio 2018'
[16] CBRE (2018) 'EMEA occupier survey 2018'
[17] https://www.interveste.nl/werkruimte/bedrijfsruimte
[18] CBRE (2018) 'EMEA occupier survey 2018'
[19] Into Green (2018) De kantoren van de toekomst: duurzaam, gezond én groen
[20] Uitgezonderd:
-kantoor(ruimte) gebruikt als nevenfunctie (<50% gebruiksoppervlak heeft kantoorfunctie);
-monumenten (Rijk/provincie/gemeente), met uitzondering van beschermde stads- en dorpsgezichten;
-binnen 2 jaar te slopen/transformeren/onteigenen panden

voldoet, mag het vanaf 1 januari 2023 niet meer als kantoor worden gebruikt. De verantwoordelijkheid voor controle en handhaving van deze wet ligt bij de desbetreffende gemeente[21].

Op basis van de database van het Vesta-model 2.0 hebben we een inschatting gemaakt van de te verwachten kosten voor het aanpassen van kantoorgebouwen naar energielabel C. Een eerste, grove, inschatting laat zien dat deze kosten gemiddeld rond de 100 €/m^2 liggen. Voor gebouwen met een D-label liggen deze kosten logischerwijs lager dan gebouwen met bijvoorbeeld een F-label[22].

> Afname in vraag verwacht voor kantoorgebouwen met energielabel D of lager. Dit vanwege het verplichte energielabel C vanaf 2023 en de hoogte van de benodigde investering om het energielabel van een kantoor te verbeteren.

2.2.2 Trends en ontwikkelingen in de regio Arnhem-Nijmegen

Krapte arbeidsmarkt bepalend voor ruimtevraag kantoren

Het jaar 2018 was een zeer dynamisch jaar voor de Nederlandse kantorenmarkt. Door de goed draaiende economie groeide de werkgelegenheid. Sommige sectoren zagen echter een dusdanige groei dat er personeelstekorten zijn ontstaan. Het is belangrijk om de ontwikkelingen van de krapte op de arbeidsmarkt in de gaten te houden. Dit vanwege het remmende effect die krapte kan hebben op de ruimtevraag naar kantoren.

Door de krapper wordende arbeidsmarkt speelt de kwaliteit van de werkplek een steeds belangrijkere rol bij het aantrekken van personeel. Bedrijven zoeken hierdoor vooral naar moderne, multifunctionele en duurzame gebouwen op goed bereikbare locaties. Zoals al eerder beschreven komt voor de bereikbaarheid de nadruk steeds meer op het ov te liggen[23].

> Krapte op de arbeidsmarkt is zeer bepalend voor de toekomstige groei van de sectoren, en hierdoor speelt de kwaliteit van de werkplek ook een steeds grotere rol.

Kantorenmarkt Gelderland: van groeimarkt naar vervangingsmarkt

Ondanks het schrappen van nieuwbouwplannen was er begin 2018 nog steeds een teveel aan plancapaciteit op de kantorenmarkt in Gelderland. Daarnaast kwam de herontwikkeling van incourante panden op slechte locaties tot dan toe maar beperkt van de grond. In de omgevingsvisie werd uitgegaan van een afname in de beroepsbevolking en daardoor, in combinatie met het nieuwe werken, een structurele afname in ruimtevraag naar kantoren. Het in gebruik nemen van nieuw-bouw leidt hierdoor tot verdere leegstand. Nieuwbouw heeft hierom op bepaalde locaties niet langer altijd de voorkeur. Dit betekent dat de kantorenmarkt is veranderd van een groeimarkt in een vervangingsmarkt[24].

De overgang van groeimarkt naar vervangingsmarkt heeft geleid tot herstructureringsplannen voor het kantorenaanbod in de regio Arnhem-Nijmegen. Met name in Arnhem zijn de plannen voor transformatie van minder geschikte kantoorpanden gerealiseerd.

---

[21] RVO.nl (17-05-2019) ‘Energielabel C kantoren’
[22] CE Delft. Vesta 3-model
[23] CBRE (2019) ‘Real estate market outlook 2019’
[24] Gelderland (2018) ‘Omgevingsvisie’

Voor 2020 zal in Arnhem circa 145.000 m^2 bvo aan de bebouwde voorraad zijn onttrokken, waardoor het onherroepelijk bebouwd aanbod, met andere woorden de leegstand, met circa 57.400m^2 bvo zal zijn afgenomen. Dit zou het onherroepelijk beschikbaar bebouwd aanbod terugbrengen van 20% rond 2016 naar 17% in 2020[25]. Begin 2019 was circa 75.000 m^2 getransformeerd. Dit is een aanzienlijk kleinere hoeveelheid dan gepland. Dit valt echter te verklaren door het feit dat de minst geschikte locaties op dat moment getransformeerd waren, in combinatie met de opleving van de kantorenmarkt. Daarnaast worden op de centraal stationslocatie, vanwege de grote vraag op die locatie, op het moment geen kantoren meer getransformeerd.

In Nijmegen is eveneens sprake van plannen voor herstructurering en tijdelijke transformatie, zoals de tijdelijke woonfunctie die voor een periode van tien jaar in het voormalig belastingkantoor gevestigd wordt. Dit heeft echter geen gevolgen voor de bebouwde kantorenvoorraad of het onherroepelijk beschikbaar kantorenaanbod op de stationslocaties, omdat de kantoorbestemming behouden blijft [26]. Er vindt in het stationsgebied in Nijmegen geen grootschalige transformatie van kantoorpanden naar woningen plaats. Wel wordt het aantal vierkante meters kantoorruimte in het leegstaande Metterswane-pand na sloop en nieuwbouw verkleind naar 4.000m^2 (onbebouwd aanbod). Omdat de kantoorbestemming voor het perceel behouden blijft, betreft dit geen transformatie, maar de oppervlakte kantoorruimte neemt hierdoor per saldo wel af.

In dit onderzoek richten wij ons enkel op de CS-locaties van Arnhem en Nijmegen. We nemen daarom ook alleen de herstructureringsplannen binnen deze gebieden in beschouwing. In het centrumgebied van Arnhem heeft, in tegenstelling tot Nijmegen, ruimschoots transformatie van leegstaande kantoorpanden plaatsgevonden. Met het oog op de huidige en toekomstige ruimtebehoefte van kantoorgebruikers op de centrum- en CS-locaties, adviseren we n.a.v. dit onderzoek ook dat de gemeenten terughoudend zijn met verdere transformatie van kantoorruimtes naar woningen. Als de gemeenten de ambitie hebben de toekomstige vraag te faciliteren, is het zinvoller om in te steken op de revitalisering of vervanging van verouderde kantoorpanden en de (eventueel tijdelijke) transformatie andere panden tot kantoorruimte,[27].

> Ondanks een teveel aan plancapaciteit op het totaalpalet aan kantoorlocaties in de hele regio Arnhem-Nijmegen, is er een tekort aan kantoorruimtes op stationslocaties. Nieuwe plancapaciteit is op de stationslocaties niet eenvoudig te realiseren. Daarom is revitalisering/vervanging verouderde panden de meest kansrijke ingreep om extra ruimte voor kantoren te realiseren.

Brexit leidt mogelijk tot indirecte toekomstige vraag

Vanwege de Brexit willen veel bedrijven een of meerdere kantoren naar Nederland verhuizen (250+ bedrijven[28]). Deze ontstane vraag is allereerst voornamelijk gericht op de Randstad. Echter, deze steden zullen naar verwachting de vraag, die bovenop de al aanwezige vraag komt, niet aankunnen[29]. Dit kan er zowel toe leiden dat kantoren binnen Nederland verhuizen als dat ook het kantorenaanbod buiten de Randstad interessant wordt voor kantoorgebruikers die vanuit het Verenigd Koninkrijk naar Nederland verplaatsen. Gezien de goede ov-verbinding van zowel Arnhem als Nijmegen is het een reële verwachting dat de effecten van de Brexit daar tot een, weliswaar beperkte, groei in de vraag naar kantoren leiden. De belangrijkste boodschap is dat er als gevolg van de Brexit geen directe negatieve effecten verwacht worden op de vraag naar kantoorlocaties in de regio Arnhem-Nijmegen.

---

25 Ecorys (2016) 'Bouwstenenrapportage herijking RPW Arnhem-Nijmegen'
26 Gelderlander (26-06-2018) 'Belastingkantoor voortaan 'tussen wal en schip woonflat''
27 Ecorys (2016) 'Bouwstenenrapportage herijking kantoorlocaties Arnhem-Nijmegen'
28 Het Parool (24 januari 2019) '250 bedrijven willen door brexit naar Nederland'
29 Vastgoedmarkt (19 september 2018) 'Kantorenmarkt Amsterdam kan Brexit-vraag niet aan'

Als gevolg van de goede ov-bereikbaarheid kan de Brexit tot indirecte vraag naar kantoorruimtes in Arnhem en Nijmegen leiden. Een negatieve invloed op de vraag wordt niet verwacht.

2.3 Kwantitatieve ontwikkelingen op de kantorenmarkt in Arnhem en Nijmegen

In deze paragraaf worden de kwantitatieve ontwikkelingen op de kantorenmarkt in Arnhem en Nijmegen behandeld. Hier kijken we naar het aanbod, de opname en de kantorenmarktratio van de afgelopen jaren. Daarnaast kijken we ook naar de verwachting voor de komende jaren. Dit om een eerste beeld te vormen van de trends op de kantorenmarkt van de twee gemeenten.

In Tabel 1 is voor het jaar 2018 het aanbod, de opname en de daaruit volgende kantorenmarktratio weergegeven. De kantorenmarktratio geeft de verhouding weer tussen het opnamevolume (aantal verhuurde en verkochte vierkante meters) in een bepaald jaar en het beschikbare aanbod aan het eind van datzelfde jaar. Een hoge ratio betekent dat een groot gedeelte van het beschikbare aanbod in dat jaar is opgenomen, wat een tekort in aanbod in de volgende jaren aan kan duiden. De aansluiting tussen vraag en aanbod kan hiermee inzichtelijk gemaakt worden. Deze cijfers worden na de tabel uiteengezet en vergeleken met de cijfers van voorgaande jaren. Daarnaast wordt er een verwachting van volgend jaar uitgesproken. Ter afbakening hebben we er in deze studie voor gekozen enkel het aanbod in kantoren met een oppervlakte van meer dan 250m^2 in beschouwing te nemen.

Tabel 1 Aanbod, opname en kantorenmarktratio Arnhem en Nijmegen 2018

Gemeente	Aanbod 2018 (m^2)	Opname 2018 (m^2)	Kantorenmarktratio 2018
Arnhem	137.550	35.950	27 %
Nijmegen	48.400	31.100	65 %

Dynamis (2019), bewerking Ecorys

Kantorenmarkt Arnhem

In 2018 kende Arnhem een aanbod (kantoren >250 m^2) van nog 137.550 m^2, een afname van 70.750 m^2 ten opzichte van 2015. Wat betreft het opnamevolume zag Arnhem in 2018 een stijging van 90% in vergelijking met 2017 (35.950 m^2 in 2018). Eenzelfde opnamevolume wordt ook in 2019 verwacht. Verder kende Arnhem in die periode een stijging in de kantorenmarkt ratio van 12% naar 27%. De dynamiek is in 2018 fors toegenomen, alleen het centrum kent een stagnatie van de dynamiek als gevolg van het aanbodtekort. Snelweglocaties, en dan met name hoogwaardige kantoorruimte met aanvullende voorzieningen, profiteren van deze krapte op de centrum/CS-locaties. De verschuiving naar andere locaties als gevolg van de krapte heeft ook invloed op de huurprijzen op locaties buiten het centrum[30].

Kantorenmarkt Nijmegen

In 2018 is het aanbod (kantoren >250 m^2) ten opzichte van 2015 met 56.150 m^2 gedaald naar een totaal van 48.400 m^2. Het opname in 2018 lag 9% hoger dan het voorgaande jaar (31.100 m^2 in 2018). Voor 2019 wordt een nog grotere groei verwacht. De kantorenmarktratio kende een grotere groei, van 44% in 2017 naar 65% in 2018. Het zwaartepunt van het aanbod ligt nog steeds op kantorenpark Brabantse Poort. Ook Nijmegen zag een groeiende dynamiek in 2018. Hierom werd voor 2019 een opwaartse beweging van het prijsniveau verwacht[31].. De huurprijzen zullen echter wel sterk blijven verschillen. Voor locaties met weinig aanbod worden prijsstijgingen verwacht zien,

[30] Dynamis (2019) ‘Sprekende cijfers kantorenmarkten’.
[31] Dynamis (2019) ‘Sprekende cijfers kantorenmarkten’.

waar bijvoorbeeld Brabantse Poort lagere huurprijzen houdt als gevolg van het aanwezige aanbod op die locatie[32].

2.4 Conclusie: de belangrijkste trends en ontwikkelingen

In dit hoofdstuk zijn de belangrijkste trends en ontwikkelingen op de kantorenmarkt in het algemeen en specifiek in Arnhem en Nijmegen aan bod gekomen. We concluderen dit hoofdstuk met een overzicht van de vestigingseisen van (potentiele toekomstige) kantoorgebruikers in Arnhem en Nijmegen. Dit doen we aan de hand van de voorgaand beschreven trends en ontwikkelingen op de kantorenmarkt. Deze vestigingseisen gebruiken we later in dit rapport om de kwaliteit van de potentiele ontwikkellocaties te beoordelen en bieden handvatten voor eventuele (her)ontwikkeling van kantoorruimte.

2.4.1 Kwalitatieve vestigingseisen

- Flexibele (tijdelijke bestemming) en gefaciliteerde (volledige ingerichte) locaties;
- op locaties met een stedelijk karakter;
- met een goede ov-ontsluiting.
- Zichtbaarheid (zichtlocatie) van het pand is eveneens belangrijk.
- De aanwezigheid van voldoende arbeidspotentieel. Hierbij moet worden opgemerkt dat het zoekgebied voor kantoorgebruikers groter is dan voor bedrijven op bedrijventerreinen. Hoger opgeleiden zijn immers bereid verder te reizen.
- De nabijheid voorzieningen en, met name, kennisinstellingen hangt hiermee samen.
- Kwaliteit van de werkplek voor de werknemer. Dat wil zeggen dat er aandacht is voor de vitaliteit van de werkplek en de omgeving waarin deze ligt.
- Vanaf 2023 hebben kantoorgebouwen met een oppervlakte van meer dan 100m^2 verplicht energielabel C of hoger (hoe hoger hoe beter). Deze eis wordt sterker naarmate 2023 dichterbij komt en heeft vooral implicaties voor bestaande kantoorpanden. Voor panden met een lager energielabel, betekent dit dat energiebesparende maatregelen genomen moeten worden.

2.4.2 Kwantitatieve trends

- Het aanbod van kantoorruimte in Arnhem en Nijmegen neemt af als gevolg van transformaties. Vanwege de ruimtebehoefte adviseren we een heroverweging van transformatie op de stationslocaties ten behoeve van herontwikkeling van verouderde kantoorpanden.
- In Arnhem is de opname van kantoorruimte in 2018 verdubbeld ten opzichte van 2017. In 2019 wordt vergelijkbare opname als in 2018 verwacht.
- De verwachting is dat de groei van de opname in 2018 zich in Nijmegen in 2019 wel voortzet.

[32] Dynamis (2019) ‘Sprekende cijfers kantorenmarkten’.

3 Vraag en aanbod op de stationslocaties

3.1 Inleiding

In hoofdstuk 2 zijn belangrijke trends en ontwikkelingen, en daarmee samenhangende vestigingseisen, van (potentiele) kantoorgebruikers in Arnhem en Nijmegen vastgesteld. Dit geeft een beeld van de behoeften van huidige en toekomstige kantoorgebruikers en biedt handvatten voor de (her)ontwikkeling van kantoorruimte. In dit hoofdstuk analyseren we de kwantitatieve ruimtevraag en het aanbod op de stationslocaties in beide steden.

Voor een duidelijke analyse van het aanbod en de leegstand in de CS-gebieden van Arnhem en Nijmegen beginnen we met een afbakening van deze gebieden. Hiervoor hanteren we een drempelwaarde van 12 minuten lopen vanaf het centraal station.

Vervolgens voeren we een vraagraming uit voor de periode 2019 tot 2025 en de periode 2025 tot 2035. In het vorige RPW (2017) is de vraagraming uitgevoerd met het TM-scenario. De vraagraming in dit rapport is vanuit voortschrijdend inzicht gebaseerd op de WLO-scenario's. Dit om te zien of het WLO-Hoog scenario een grotere vraag oplevert. De vraagraming wordt gevolgd door een analyse van het aanbod. Daarvoor kijken we naar de ontwikkelingen vanaf 2016 en wat dit betekent voor het huidige aanbod aan kantoren. De vraag en het aanbod confronteren wij vervolgens in de conclusie van het hoofdstuk.

3.2 Afbakening centraal stationslocaties Arnhem en Nijmegen

De gebiedsafbakening stationsgebied en centrumgebied wordt in veel publicaties gebruikt om hetzelfde gebied te definiëren. Het bouwstenenrapport – onderdeel kantoren, ten behoeve van het RPW Arnhem-Nijmegen, beschouwt de centrum en CS-locaties als één gebied. De kantorengebieden rondom de stationslocaties en Arnhem en Nijmegen komen evenwel niet geheel overeen met de centrumgebieden in beide steden. Om verwarring te voorkomen is een duidelijke afbakening gewenst van de kantorenconcentratie die we aanduiden als stationslocatie. Ter afbakening nemen we een drempelwaarde van 1 kilometer, ofwel 12 minuten, loopafstand. Dit is gebaseerd op de meta-analyse 'Bijdrage aan het Colloquium Vervoersplanologisch Speurwerk'[33] en wordt vaker gebruikt om de maximale loopafstand voor kantoorgebruikers aan te duiden[34]. De kantoren buiten deze zone beschouwen wij niet als CS-locatie.

[33] Zwolle (november 2016) 'Bijdrage aan het Colloquium Vervoersplanologisch Speurwerk'.
[34] Stec groep (2018), 'Behoefteraming kantoorruimte provincie Zuid-Holland'.

Figuur 1 Afbakening kantorenlocatie stationsgebied Arnhem

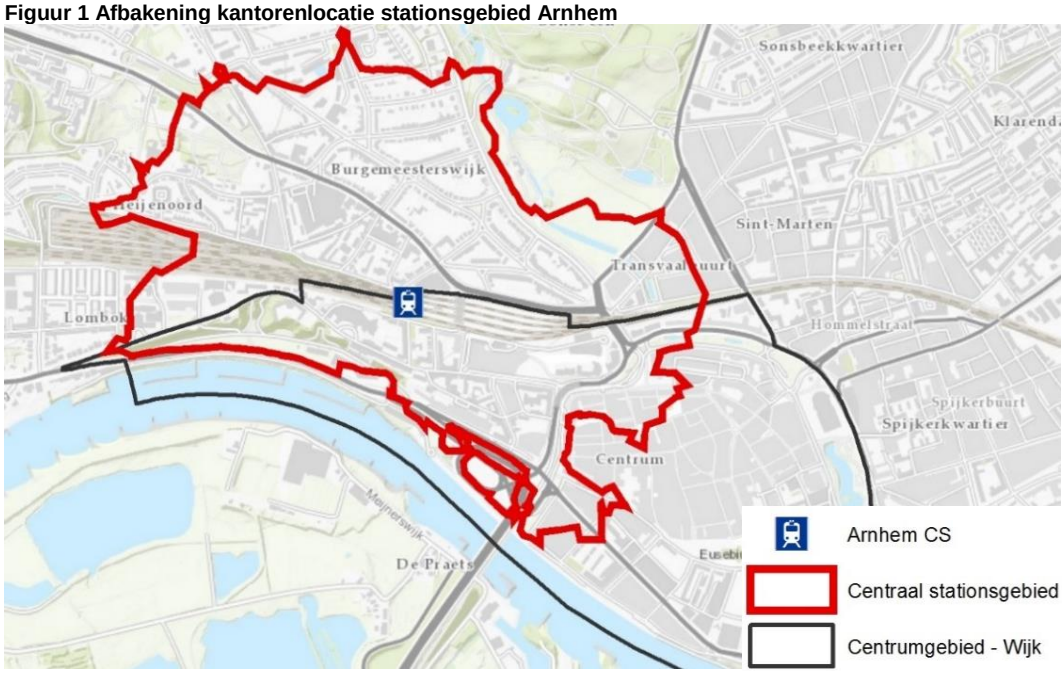

Figuur 2 Afbakening centraal stationsgebied Nijmegen

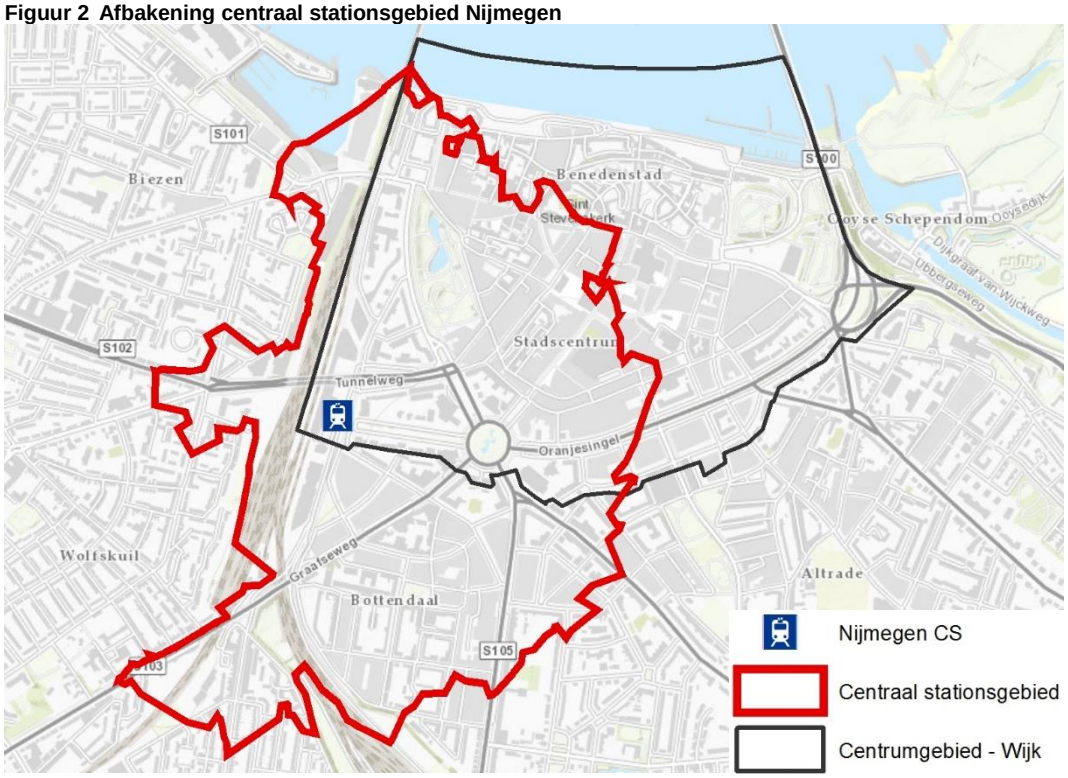

De kantorenmarkt is niet gelijk verdeeld over deze centraal stationsgebieden, zoals kan worden gezien in Figuur 3 en 4 op de volgende pagina. De hoogste concentraties arbeidsplaatsen van de kantorenmarkt in zowel Arnhem als Nijmegen zijn hoofdzakelijk in het stationsgebied en de omliggende gebieden gevestigd. In beide gevallen zitten overheidsinstanties net buiten het afgebakende gebied stationsgebied. In de gemeente Arnhem ligt het zwaartepunt van kantoorbanen overduidelijk in het centrum- en stationsgebied.

Figuur 3 Concentratie aantal arbeidsplaatsen kantorenlocaties Arnhem (2019)

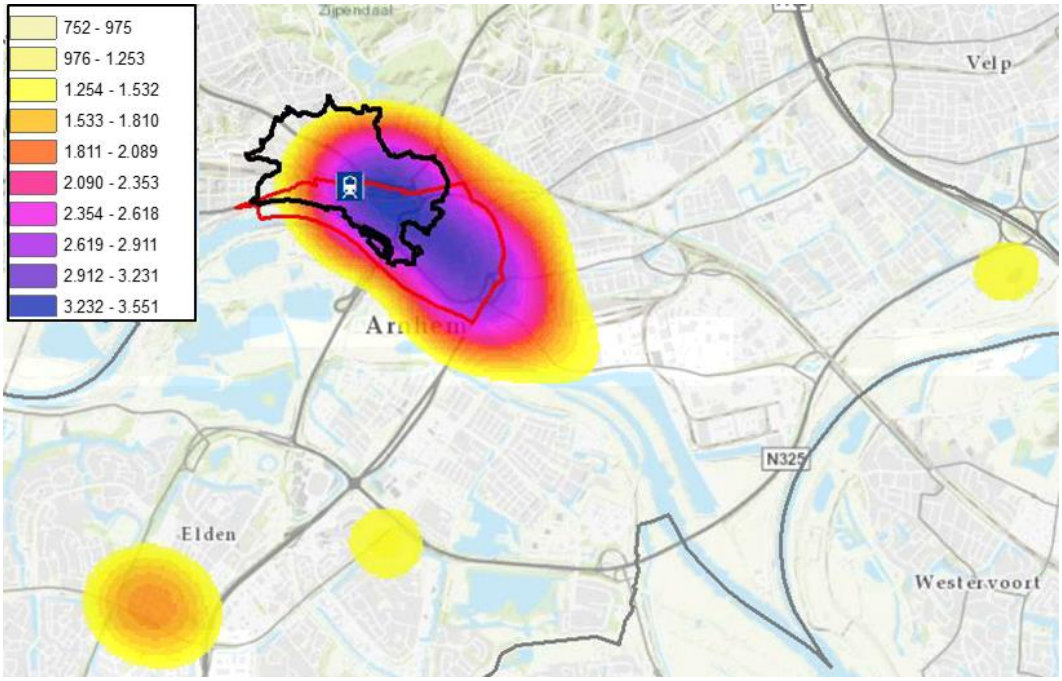

Figuur 4 Concentratie aantal arbeidsplaatsen kantorenlocaties Nijmegen (2019)

In de gemeente Nijmegen daarentegen zijn duidelijk drie grote kantoorconcentraties aanwezig. Deze locaties zijn het centrumgebied, inclusief een groot deel van het stationsgebied (1), Bedrijventerrein Winkelsteeg (2) en bedrijventerreinen de Brabantse Poort, Lindenholt en Van Rosenburgweg (3).

Daarnaast is ook Heijendaal een kantorenconcentratie binnen Nijmegen. Doordat veel bedrijven hier een medische en/of wetenschappelijke achtergrond, komen deze echter niet als zijnde gevestigd in een kantoorpand terug in de data.

De concentratie op/rondom Winkelsteeg valt te verklaren door het kantoorpand 52 degrees en de vestiging van Stichting Plurijn Lokatie de Winckelsteegh met ruim 300 werknemers die op dat adres ingeschreven zijn.

3.3 Ruimtebehoefte kantoren op de stationslocaties

Nu het stationsgebied in beide steden is afgebakend, kunnen we de ruimtevraag naar kantoren op de stationslocaties bepalen. De prognose van de kwantitatieve ruimtevraag is opgesplitst in twee delen, namelijk de autonome uitbreidingsvraag en de vervangingsvraag. De optelsom van de onderdelen resulteert in de totale vraag naar kantoorruimte voor de periode 2019-2025 en de periode 2025-2035 (Vergelijking 1).

Vergelijking 1 Berekening totale vraag naar kantoorruimte Arnhem-Nijmegen

Uitbreidingsvraag kantoorruimte	+	Vervangingsvraag kantoorruimte	=	Totale vraag kantoorruimte

Autonome uitbreidingsvraag

Input

De autonome uitbreidingsvraag is de ruimtevraag die voortkomt uit de groei bedrijvigheid op de kantoorlocaties in de regio. Om deze vraag te bepalen hebben we als eerste stap middels een shift-and-share-analyse de landelijke WLO-scenario's (scenario Hoog en Laag) vertaald naar de regio Arnhem-Nijmegen. Vervolgens hebben we met de vloerquotiënt (het aantal m^2 kantoor per arbeidsplaats) en de locatietypevoorkeur (welk aandeel van de kantoorgebruiker vestigt zich op een centrumlocatie) de ruimtebehoefte bepaald.

Locatietypevoorkeur

Vanwege de focus op de CS-locaties is de raming van de autonome uitbreidingsvraag gebaseerd op de gevestigde bedrijvigheid op de stationslocaties in Arnhem en Nijmegen. We hebben er niet voor gekozen de uitbreidingsvraag op stationslocaties te beschouwen als percentage van het totaal aan kantoorgebruikers op kantoorlocaties in de regio Arnhem-Nijmegen.
Dit betekent dat we een locatietypevoorkeur hanteren van 100%, alle kantoorgebruikers op de stationslocaties zijn immers op een stationslocatie gevestigd.

Vloerquotiënt

Hoewel we er de voorkeur aan geven per sector een vloerquotiënt vast te stellen, hebben we er, vanwege het (te) kleine aantal observaties in meerdere sectoren, voor gekozen één vloerquotiënt te hanteren. De berekende vloerquotiënt voor de centrumlocaties van Arnhem en Nijmegen bedraagt gemiddeld circa 23 m^2 per arbeidsplaats. Dit is een (licht) bovengemiddelde vloerquotiënt in vergelijking met het gemiddelde voor Nederland. Een verklaring hiervoor is het relatief grote aandeel (semi)-overheid in het totaal van kantoorgebruikers op de stationslocaties. Overheids-gebouwen hebben overwegend een hoger aantal m^2 per arbeidsplaats vanwege de grote(re) openbare ruimtes binnen de gebouwen.

Het resultaat van deze berekening is een prognose van de autonome uitbreidingsvraag voor de periode 2019-2025 en 2025-2035. In Tabel 2 zijn de resultaten van de prognose weergegeven. .
Een kanttekening die zeker bij de prognose voor 2035 moet worden geplaatst is dat de bandbreedte tussen scenario Hoog en Laag, zeker op de lange termijn, ver uiteenloopt. Dit betekent dat naarmate de termijn langer wordt, de onzekerheid toeneemt.

Tabel 2 Uitbreidingsvraag CS-locaties Arnhem en Nijmegen

Scenario/Periode	Ruimtevraag (m^2)
Scenario Laag	0 m^2/jaar
Scenario Laag 2019-2025	0 m^2
Scenario Laag 2025-2035	0 m^2
Scenario Hoog	1.000 m^2/jaar.
Scenario Hoog 2019-2025	6.000 m^2
Scenario Hoog 2025-2035	10.000 m^2

De autonome uitbreidingsvraag is, zelfs in scenario Hoog, beperkt. Dit betekent dat er geen of nauwelijks extra ruimtevraag verwacht wordt als gevolg van groei van reeds gevestigde bedrijvigheid. Een toename van het aantal arbeidsplaatsen leidt bij kantoren, in tegenstelling tot bij bedrijventerreinen, modelmatig niet tot een aanzienlijke toename van de ruimtevraag. Dit valt te verklaren door de lage vloerquotiënt in vergelijking met bedrijventerreinen. Deze bedraagt voor kantoorlocaties gemiddeld 22m^2 terwijl dit op bedrijventerreinen vaak het vijfvoudige is. De groei van enkele arbeidsplaatsen leidt in het geval van kantoorgebruikers daarom niet tot een aanzienlijke extra ruimtevraag.

Ook de invloed van het nieuwe werken, met name de toename van thuiswerken, heeft als resultaat dat groei van bedrijven niet direct leidt tot een toename van de ruimtevraag. Bovendien is de geringe uitbreidingsvraag geen verrassing, aangezien in hoofdstuk 2 al geconcludeerd is dat de regio Arnhem-Nijmegen vooral een vervangingsmarkt is. Ook in het onderzoek ten behoeve van het RPW werd dit reeds geconstateerd.

Vervangingsvraag

Vervangingsvraag ontstaat door technische of economische veroudering van gebouwen. Om de vervangingsvraag te bepalen is echter ditmaal een andere methode gehanteerd dan in de bouwstenenrapportage t.b.v. het RPW van 2016[35]. In de bouwstenenrapportage zijn destijds de metrages van alle kantoorgebouwen ouder dan 50 jaar bij elkaar opgeteld. De gebouwen ouder dan 50 jaar op de centrum/CS-locaties van Arnhem en Nijmegen zijn daarbij buiten beschouwing gelaten. Dit vanwege de verwachting dat er, wegens de grote vraag naar kantoren op centrum/CS-locaties, daar geen vervangingsvraag plaatsvindt.

In dit onderzoek is ervoor gekozen een vervangingspercentage te hanteren over de totale kantoorvoorraad van de regio Arnhem-Nijmegen. Het vervangingspercentage geeft aan welk percentage van de kantoorvoorraad per jaar aan vervanging toe is. In enkele geraadpleegde studies[36] wordt dit op 1.0%-2.5% geschat. Vanwege de druk op de kantorenmarkt op de CS-locaties in Arnhem en Nijmegen verwachten we vanaf deze locaties geen vervangingsvraag. Daarom hebben we ervoor gekozen om de voorraad op stationslocaties niet mee te nemen in de berekening van deze vraag en gaan we uit van een vervangingsvraag van 1% voor het lage scenario en 1.5% voor het hoge scenario.

De berekening van de vervangingsvraag bestaat de volgende stappen:

1. Ten eerste berekenen we de totale oppervlakte van de kantorenvoorraad in de regio Arnhem-Nijmegen;

[35] Ecorys (oktober 2016), 'Bouwstenenrapport Herijking Regionaal Programma Werklocaties (onderdeel kantoren)'

[36] Stec groep (2018), 'Prognose bedrijventerreinen en kantoren Noord-Brabant'
STOGO (2011), 'Analyse en Visie'
Stec groep (2011), 'Onderbouwing berekening nieuwbouwbehoefte aan kantoren in Eindhoven'
EIB (2010), 'Kantorenleegstand: Probleemanalyse en Oplossingsrichtingen'
EIB (2006), 'Toenemende kantorenvraag tot 2015'

2. In stap 2 bepalen we de vervangingsvraag op basis van 1,0% (lage scenario) en 1,5% (hoge scenario) de jaarlijkse vervanging van de totale kantorenvoorraad;
3. Vervolgens berekenen we het aandeel van de kantorenvoorraad van Arnhem (42%) en Nijmegen (30%) in het totaal van de regio;
4. Het aandeel van beide gemeenten in de totale voorraad wordt daarna toegepast op de vervangingsvraag volgens beide scenario's (1% en 1,5%);
5. Het resultaat is de jaarlijkse vervangingsvraag die terecht komt in de gemeenten Arnhem en Nijmegen (Tabel 3).

Voor het bepalen van de vervangingsvraag gaan we uit van de kantorenvoorraad in de gehele regio Arnhem-Nijmegen. Daarom is de vervangingsvraag die voortkomt uit deze berekening hoger dan wanneer alleen de scenario-percentages op de huidige kantoorvoorraad van Arnhem en Nijmegen worden toegepast. Dit betekent dat de vervangingsvraag voor Arnhem en Nijmegen ook deels uit de andere gemeenten in de regio komt (Vergelijking 2).

Vergelijking 2 Berekening vervangingsvraag voor Arnhem en Nijmegen

Vervangingsvraag binnen de gemeenten	+	Vervangingsvraag van buiten de gemeenten	=	Totale vervangingsvraag kantoorruimte gemeente

Tabel 3 Jaarlijkse vervangingsvraag in de regio Arnhem-Nijmegen

Gemeente	Laag scenario (1.0% vervanging) (m^2)	Hoog scenario (1.5% vervanging) (m^2)
Arnhem	7.000	10.600
Nijmegen	5.100	7.500
Overige gemeenten regio Arnhem-Nijmegen	4.600	7.000
Totaal	**16.700**	**25.100**

Voor de perioden tot 2025 en tot 2035 betekent dat een vervangingsvraag zoals weergegeven in Tabel 4.

Tabel 4 Totale vervangingsvraag regio Arnhem-Nijmegen 2019-2025 en 2025-2035.

Gemeente	Laag scenario (1.0% vervanging) (m^2)	Hoog scenario (1.5% vervanging) (m^2)
2019 - 2025		
Gemeente Arnhem	**42.000**	**63.600**
Gemeente Nijmegen	**30.600**	**45.000**
Overige gemeenten regio Arnhem-Nijmegen	27.600	42.000
Subtotaal 2019-2025	100.200	150.600
2025 - 2035		
Gemeente Arnhem	**70.000**	**106.000**
Gemeente Nijmegen	**51.000**	**75.000**
Overige gemeenten regio Arnhem-Nijmegen	46.000	70.000
Subtotaal 2025-2035	167.000	251.000
Totaal 2019-2035	**267.200**	**401.600**

In Tabel 3 onderscheiden we naast Arnhem en Nijmegen ook ‘overige gemeenten regio Arnhem-Nijmegen”. Een deel van de vervangingsvraag komt namelijk terecht op kantoorlocaties in gemeenten buiten Arnhem en Nijmegen en/of buiten de kantoorlocaties. De vervangingsvraag van deze gemeenten opgeteld bij die van Arnhem en Nijmegen geeft de totale vervangingsvraag van de regio Arnhem-Nijmegen.

Een laatste stap is om vast te stellen welk percentage van de vervangingsvraag voor de gemeenten ook daadwerkelijk op de CS-locaties in Arnhem en Nijmegen terecht komt. Dit percentage is op basis van de bouwstenenrapportage – onderdeel kantoren voor het RPW 2017 en in overleg met de gemeenten Arnhem en Nijmegen vastgesteld op 60% (Tabel 5).

Tabel 5 Verdeling vervangingsvraag naar locatie voor de regio Arnhem-Nijmegen

Gemeente	Stationslocaties	Kantorenpark	Bedrijventerrein	Overige*
Arnhem	60 %	25 %	5 %	10 %
Nijmegen	60 %	25 %	5 %	10 %

* woonwijk en buitengebied

De totale vervangingsvraag tot 2025 en tot 2035 voor de CS-locaties in Arnhem en Nijmegen is weergegeven in Tabel 6. Met ‘overige locaties in Arnhem en Nijmegen’ wordt hier gedoeld op de locaties buiten de stationslocaties zoals de kantorenparken, bedrijventerreinen en informele werklocaties (woonwijken en buitengebied) van Arnhem en Nijmegen. De vervangingsvraag van deze overige locaties opgeteld bij de vervangingsvraag van de CS-locaties Arnhem en Nijmegen geeft de totale vervangingsvraag die terecht komt de gemeenten Arnhem en Nijmegen.

Tabel 6 Vervangingsvraag kantoorlocaties in Arnhem en Nijmegen 2019-2025 en 2025-2035

Gemeente	Laag scenario (1.0% vervanging) (m^2)	Hoog scenario (1.5% vervanging) (m^2)
2019 - 2025		
Arnhem CS	**25.200**	**37.800**
Nijmegen CS	**18.000**	**27.000**
Totaal CS-locaties 2019-2025	**43.200**	**64.800**
Overige locaties in Arnhem en Nijmegen	29.400	43.800
Totaal 2019-2025	72.600	108.600
2025 - 2035		
Arnhem CS	**42.000**	**63.000**
Nijmegen CS	**30.000**	**45.000**
Totaal CS-locaties 2025-2035	**72.000**	**108.000**
Overige locaties in Arnhem en Nijmegen	49.000	73.000
Totaal 2025-2035	121.000	181.000

Totale ruimtevraag

Zoals aan het begin van deze paragraaf al is aangeduid, komt de totale ruimtevraag tot stand door de uitbreidingsvraag en de vervangingsvraag bij elkaar op te tellen. Voor de CS-locaties van Arnhem en Nijmegen levert dit een ruimtevraag op als weergegeven in Tabel 7.

Tabel 7 Totale ruimtevraag kantoorlocaties in Arnhem en Nijmegen

Gemeente	Laag scenario (1.0% vervanging) (m^2)	Hoog scenario (1.5% vervanging) (m^2)
2019 - 2025		
Arnhem CS	**25.200**	**40.800**
Nijmegen CS	**18.000**	**30.000**
Totaal CS-locaties 2019-2025	**43.200**	**70.800**
Overige locaties in Arnhem en Nijmegen	29.400	43.800
Totaal 2019-2025	72.600	114.600
2025 - 2035		
Arnhem CS	**42.000**	**68.000**
Nijmegen CS	**30.000**	**50.000**
Totaal CS-locaties 2025-2035	**72.000**	**118.000**
Overige locaties in Arnhem en Nijmegen	49.000	73.000
Totaal 2025-2035	121.000	191.000

Als we dit vergelijken met de resultaten van het RPW van 2016, zien we dat de destijds bepaalde gemiddelde jaarlijkse ruimtevraag van circa 6.200 m^2 vergelijkbaar is met het hier beschreven laag scenario. In een laag scenario bedraagt de gemiddelde jaarlijkse ruimtevraag namelijk zo'n 7.200m^2 (=43.200m^2 / 6 jaar). Met andere woorden, het resultaat van de analyse in het RPW 2017 kan beschouwd worden als ondergrens van de te verwachten ruimtevraag. In een hoog scenario ligt de gemiddelde jaarlijkse ruimtevraag met 11.800m^2 beduidend hoger. De verschillen zijn te verklaren door het gebruik van een andere ramingsmethode alsmede het hanteren van nieuwe scenario's in vergelijking met het TM-scenario in 2016. Bovendien heeft de kantorenmarkt zich sinds 2016 aanzienlijk hersteld. Dit laat zich vertalen naar een grotere verwachte ruimtevraag.

3.4 Aanbod stationslocaties Arnhem en Nijmegen

Reeds in 2016 werd op de centrum- en centraal stationslocaties een tekort aan aanbod geconstateerd. In de monitoring van het RPW[37] medio 2018 werd vastgesteld dat de mismatch nog groter geworden is. In zowel 2016 als 2018 werden het centrum en de centraal stationslocaties onder de noemer centrumlocaties meegenomen. In dit onderzoek richten we ons specifiek op de CS-locaties

In 2016 was er nog circa 53.000 m^2 onbebouwd dan wel courant aanbod op centrum/CS-locaties, waar de geraamde vraag tot 2025 ongeveer 62.100 m^2 bedroeg. Dit onbebouwd/courante aanbod daalde tussen 2016 en 2018 tot 24.500 m^2. Toegenomen vraag naar kantoorruimte en een afname van het aanbod als gevolg van transformatie naar wonen hebben hieraan ten grondslag gelegen. Het kantorenaanbod van 2018 is meer gedetailleerd weergegeven in Tabel 8. Ook het incourante aanbod daalde in vergelijking met 2016 (van circa 28.000 m^2 naar 16.900 m^2).

Tabel 8 Kantorenaanbod CS-locaties Arnhem en Nijmegen 2018

CS-locatie	Onbebouwd (m^2)	Bebouwd (m^2)	
	Onbebouwd	Courant	Incourant
Arnhem	9.800	8.000	16.900
Nijmegen	4.000	2.700	0
Totaal	**13.800**	**10.700**	**16.900**
	24.500		
	41.400m^2		

Bron: Ecorys (2018) Monitor kantoren regio Arnhem-Nijmegen.

[37] Ecorys (september 2018) 'Monitoring RPW Arnhem-Nijmegen'

Voor het vaststellen van het aanbod in 2019 is alleen het kantorenaanbod met een oppervlakte van meer dan 750 m^2 in ogenschouw genomen. Kantoorruimtes met een oppervlakte van minder dan 750 m^2 zijn dus buiten beschouwing gelaten. De resultaten die voortkomen uit deze analyse zijn weergegeven in **Error! Reference source not found.**. Let op: centrumlocaties komen niet 1 op 1 overeen met de centraal stationslocaties. Aanbodcijfers in Tabel 8 en Tabel 9 kunnen hierdoor verschillen.

Tabel 9 Kantorenaanbod centraal stationslocaties Arnhem en Nijmegen 2019 (>750m2)

Stationslocatie	Onbebouwd (m^2)	Bebouwd (m^2)	
	Onbebouwd	Courant	Incourant
Arnhem	8.000	3.000	0
Nijmegen	4.000	0	0
Totaal	**12.000**	**3.000**	**0**
	15.000		
	15.000		

Bron: Onbebouwd: gesprekken gemeente Arnhem en Nijmegen; bebouwd: Leegstandsdata gemeenten, bewerking Ecorys.

Per 1 januari 2019 bedraagt het aanbod op de CS-locaties in totaal 15.000 m^2. Daarvan is circa 12.000 m^2 onbebouwd. De onbebouwde planvoorraad bedraagt in Arnhem circa 8.000m^2 (Podium26) en in Nijmegen 4000m^2 (Metterswane). Het courante aanbod in Arnhem (3.000m^2) is verdeeld over 2 leegstaande kantoorpanden (Tabel 9).

3.5 Conclusie

In het Bouwstenenrapport Herijking Regionaal Programma Werklocaties[38] (2016) werd geconcludeerd dat het feitelijk aanbod in de regio Arnhem-Nijmegen ver boven de verwachte vraag tot 2025 lag. Op de centrum/CS-locaties echter werd een te klein courant aanbod geconstateerd, terwijl juist daar de grootste vraag werd verwacht. Er is toen geadviseerd om in te zetten op de aanpak van incourant aanbod, het onbebouwde aanbod (ten dele) te ontwikkelen en om overige plannen in te zetten.

Figuur 5 Aanbod 2016-2019 uitgezet tegen de geraamde vraag 2019-2025 in WLO-laag

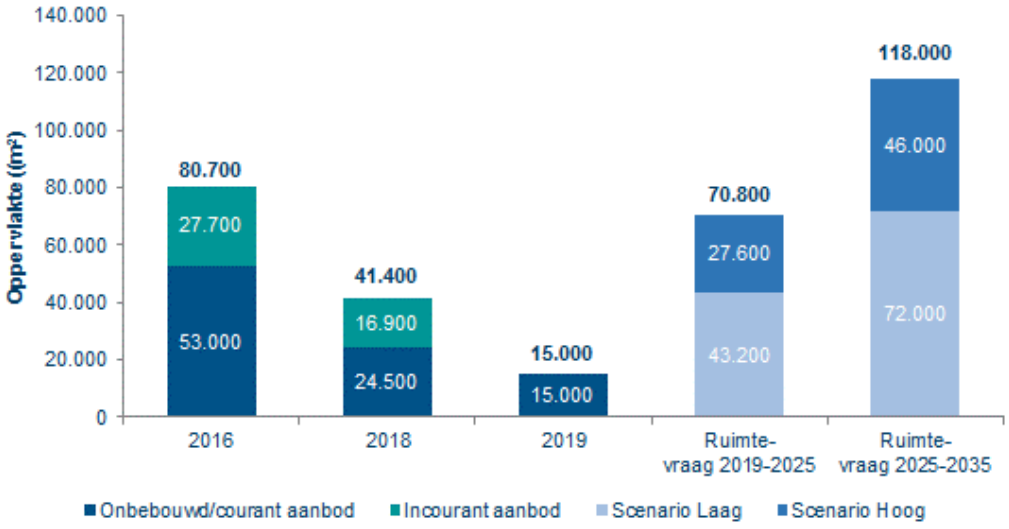

De huidige situatie (Figuur 5) laat zien dat het incourante aanbod is afgenomen, ofwel door transformatie ofwel door herstructurering. Ook het onbebouwde en het courante aanbod is afgenomen. Op de CS-locaties van Arnhem en Nijmegen is dus nog steeds een duidelijke mismatch tussen vraag en aanbod op de kantorenmarkt.

[38] Ecorys (2016) *Bouwstenenrapport Herijking Regionaal Programma Werklocaties*

Er is op deze locaties op dit moment onvoldoende geschikt en beschikbaar aanbod om in de geraamde ruimtevraag tot 2025 (van minstens 43.200m^2) te voldoen. Bovendien wordt deze mismatch met de jaren groter. In 2016 bedroeg het tekort circa 9.000 m^2. In 2019 is dit tekort in het lage scenario al opgelopen en naar bijna 30.000 m^2. Deze conclusie geeft aanleiding om te kijken naar potentiele ontwikkellocaties voor kantoorruimte. Dit komt in hoofdstuk 4 aan bod.

4 Ontwikkellocaties

Aan de hand van de vestigingseisen die in hoofdstuk 2 zijn vastgesteld, worden in dit hoofdstuk potentiele ontwikkellocaties geïdentificeerd. In paragraaf 4.1 - 4.3 worden de locaties aan de hand van de vestigingseisen beschreven. In paragraaf 4.4 komt vervolgens de score op basis van de benodigde investering en ontwikkelingstermijn aan bod.

Arnhem en met name Nijmegen scoren goed op de aanwezigheid van kennisinstellingen met de HAN en de Radboud Universiteit. Daarnaast scoren alle locaties goed betreffende het aanwezige arbeidspotentieel, de ov-verbinding en de aanwezige voorzieningen. Dit wordt ook per locatie nog benoemd omwille van de leesbaarheid per individuele locatiebeschrijving. De goede score voor het aanwezige arbeidspotentieel is te danken aan de combinatie van aanwezige kennisinstellingen, een uitstekende ov-bereikbaarheid en de locatie in de binnenstad (hoge bevolkingsdichtheid).

In dit hoofdstuk geven we een overzicht van de potentiele (her)ontwikkelingslocaties die d.m.v. gesprekken met de gemeente en data-analyse zijn geïdentificeerd. Deze locaties vormen in theorie locaties waar extra kantoorruimte gecreëerd kan worden en we geven per locatie de in theorie maximaal mogelijke oppervlakte weer. In de praktijk moet voor deze potentiele herstructureringslocaties onderzocht worden welke toevoeging ruimtelijk inpasbaar is.

4.1 Potentiele herontwikkeling verouderde kantoorpanden

In deze paragraaf kijken we naar leegstaande kantoorpanden die niet meer aan de huidige eisen van kantoorgebruikers voldoen. Hierbij kan gedacht worden aan incourante of verouderde[39] panden. Met herstructurering doelen we hier op de revitalisering of herinrichting van een kantoorgebouw, om het zo geschikt te maken voor de moderne en toekomstige kantoorgebruikers.

4.1.1 Arnhem

Rijksvastgoedbedrijf, Stationsplein-west

Het voormalig kantoor van het Rijksvastgoedbedrijf heeft herontwikkelingspotentie. Om hoeveel vierkante meter het precies gaat is echter nog niet bekend. Een nadere analyse d.m.v. Vastgoeddata[40] laat zien dat het gebouw een totale gebruiksoppervlakte van 8.374 m^2 heeft. Bij de herontwikkeling, en mogelijke interne herindeling, zou er dus maximaal circa 8.500 m^2 aan courante kantoorruimte aan de markt kunnen worden toegevoegd.

Deze locatie scoort goed wat betreft het stedelijk karakter, de ov-aansluiting, het arbeidspotentieel en aanwezige voorzieningen. Doordat het pand tussen hogere panden in en deels achter het station verscholen ligt, is de zichtbaarheid een aandachtspunt. De aanwezigheid van kennis-instellingen is voor het hele stationsgebied redelijk goed dankzij de aanwezigheid van de HAN. Tot slot het energielabel: Op het moment heeft het pand energielabel G. Op dit terrein moet nog veel verbeterd worden om voor 2023 een energielabel C of hoger te verkrijgen.

[39] Een verouderd pand is een pand die niet (meer) aan de vestigingseisen van de moderne kantoorgebruiker voldoet.
[40] Vastgoeddata.nl

Figuur 6 RVB, Stationsplein-west. Bron: IBIS, bewerking Ecorys

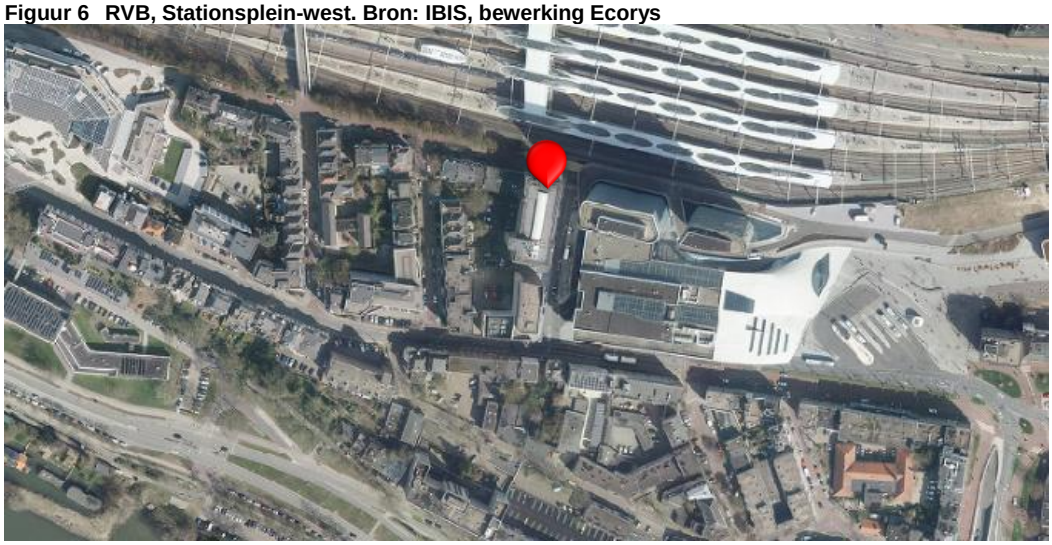

Wijk Coehoorn

Begin dit jaar is er een definitieve gebiedsvisie gepresenteerd voor de wijk Coehoorn[41]. Hier zijn weinig tot geen kantoormeters voor (grotere) bedrijven in opgenomen. In verband met schaarste aan kantoormeters in het stationsgebied biedt Coehoorn wel een mogelijke oplossing. De wijk scoort namelijk goed wat betreft de ov-aansluiting, het arbeidspotentieel, de aanwezige voorzieningen, het zicht op de locatie en het stedelijk karakter. Kortom, de wijk is qua vestigingsfactoren een interessante ontwikkellocatie voor kantoren.

Echter, de mogelijkheden in de wijk beperken zich toch voornamelijk tot het kleinere kantoorsegment. Er zijn maar weinig gebouwen met een vloeroppervlak groter dan 750 m^2, en de mogelijke toekomstige kantoren moeten ook binnen de wijk passen. De begin dit jaar gepresenteerde gebiedsvisie geeft aan dat het doel is om van Coehoorn een creatieve wijk te maken. Dit gaat niet goed samen met grootschalige kantoorgebouwen. Voor de wijk Coehorn zien we daarom geen rol weggelegd in het toevoegen van grootschalige kantoorruimte. Voor kleinschaligere kantoorruimte is de wijk vanwege de ligging echter weldegelijk geschikt.

Figuur 7 Wijk Coehoorn. Bron: IBIS, bewerking Ecorys

[41] Nijmegen (2019) '*Coehoorn creatieve wijk. Gebiedsvisie*'

4.1.2 *Nijmegen*

Voormalig UWV-gebouw

Bij eventuele herontwikkelnig van het voormalig UWV-gebouw kan maximaal circa 8.500 m^2 toegevoegd worden aan de kantorenvoorraad van Nijmegen. Het pand heeft een goede ontsluiting op het ov, een groot arbeidspotentieel en het voorzieningenniveau is goed. Het zicht op het gebouw wordt deels ontnomen door loofbomen. Het pand ligt aan een toegangsweg richting het centrum.

De ligging aan de achterkant van het station is een aandachtspunt. De westelijke toegang tot het station wordt de komende jaren aangepakt, waardoor Nijmegen Centraal ook aan de westkant een volwaardige ingang krijgt[42]. De aanwezigheid van kennisinstellingen is voor het hele stationsgebied goed dankzij de aanwezigheid van de Radboud Universiteit. Het energielabel van het gebouw is ons niet bekend.

Figuur 8 Voormalig UWV-gebouw.

Bron: IBIS, bewerking Ecorys

Voormalig belastingkantoor[43]

Het voormalig belastingkantoor heeft tot 2030 een tijdelijke woonfunctie gekregen. Dit betekent dat de kantoorfunctie hierna behouden kan blijven. Het pand behoeft dan echter wel herstructurering, aangezien wonen en kantoor een verschillende indeling binnen gebouwen vragen. Ook heeft het gebouw op het moment energielabel D. In verband met de verplichting om per 1 januari 2023 energielabel C te hebben, vraagt dit dus eveneens een ingreep.

Figuur 9 Voormalig belastingkantoor.

Bron: Gemeente Nijmegen, bewerking Ecorys

[42] Royal HaskoningDHV, in opdract van gemeente Nijmegen (2017) '*Ruimtelijk Raamwerk Stationsgebied Nijmegen'*

[43] Het voormalig belastingkantoor komt wel pas over 10 jaar vrij voor kantoren. Het heeft nu een tijdelijke woonfunctie

Nadat de tijdelijke woonbestemming verlopen is en indien herontwikkeling naar de standaarden van kantoorgebruikers plaatsvindt, kan het pand 8.500 – 10.000 m^2 kantoorruimte toevoegen aan het Nijmeegse kantorenaanbod. De locatie kent een goede ontsluiting met het ov. Het arbeidspotentieel is goed, evenals het voorzieningenniveau. De omgeving van het pand, dat op een zichtlocatie ligt, heeft bovendien een stedelijk karakter. Het energielabel behoeft nog wel aandacht. Deze moet omhoog, van label D naar minstens label C.

4.2 Leegstaande panden met potentie voor transformatie naar kantoren

In deze paragraaf bekijken we de mogelijkheid leegstaande niet-kantoorpanden, bijvoorbeeld winkelpanden, te transformeren naar kantoor. Elk leegstaand pand met een andere functie dan kantoor, of met enkel een deelfunctie kantoor, en een oppervlakte van meer dan 750m^2 is hierin in ogenschouw genomen. Dit laatste betekent dat veel panden, zoals leegstaande winkelpanden, niet in aanmerking komen voor grootschalige herontwikkeling naar kantoor. In deze paragraaf bekijken we de mogelijkheden en kansen om deze locaties te transformeren tot kantoorfunctie.

4.2.1 Arnhem

In Arnhem zijn binnen het CS-gebied op het moment geen leegstaande panden groter zijn dan 750m^2, met een andere functie dan kantoor.

4.2.2 Nijmegen

Voormalig politiebureau

In het voormalig politiebureau is zowel kantoorruimte als ruimte met andere doeleinden, zoals oude celblokken, aanwezig. In totaal bedraagt de oppervlakte van het voormalige politiebureau maximaal 30.000 m^2, waarvan op dit moment zo'n 12.000 m^2 kantoorruimte is. De kantoorruimte in het gebouw is echter geen reguliere kantoorruimte, maar specifiek ingericht voor gebruik door een grote werkgever (in dit geval de politie). Het pand biedt de mogelijkheid om, door middel van herstructurering, 12.000m^2 tot maximaal 30.000m^2, kantoorruimte te huisvesten.

De locatie kent een goede ontsluiting met het ov. Het arbeidspotentieel is goed, evenals het voorzieningenniveau. De omgeving van het pand heeft bovendien een stedelijk karakter. Het zicht op de voorkant van het pand, en in mindere mate de zijkant, is erg goed. Echter, een groot gedeelte van het pand valt weg achter de voorkant, waardoor het pand veel kleiner lijkt dan het is. Daarnaast is een deel van het gebouw ondergronds. Het energielabel van het gebouw is ons niet bekend.

Figuur 10 Voormalig politiebureau.

Bron: IBIS, bewerking Ecorys

4.3 Potentiele nieuwe ontwikkellocaties

Onbebouwd terrein wordt geclassificeerd als potentiele nieuwe ontwikkellocaties. Hier vallen ook locaties onder die op de planning staan om gesloopt te worden. Deze locaties kunnen enkel gescoord worden aan de hand van omgevingsfactoren, omdat er nog niets valt te zeggen over de uitstraling van het gebouw dat er zal komen.

4.3.1 Arnhem

Podium 26

In het plan Podium 26 is, naast andere functies, ook ruimte ingeruimd voor kantoren. Het plan is om circa 8.000 m^2 aan kantoorruimte te creëren. Deze meters zijn reeds opgenomen in het huidige aanbod (hoofdstuk 3, paragraaf 4).

De locatie kent een goede ontsluiting met het ov. Het arbeidspotentieel is goed, evenals het voorzieningenniveau. De omgeving van het pand, dat op een zichtlocatie ligt, heeft bovendien een stedelijk karakter en heeft, aangezien het nieuwbouw betreft, een energielabel hoger dan label C. De zichtbaarheid is erg goed, het gebouw is van alle kanten van veraf te zien.

Figuur 11 Podium 26, potentiele ontwikkellocatie in Arnhem

Bron: IBIS, bewerking Ecorys.

4.3.2 Nijmegen

Braakliggend terrein Van Schaek Mathonsingel

Dit braakliggende terrein heeft op het moment geen kantoorfunctie, maar biedt hiertoe wel mogelijkheden. Het terrein is circa 1.500 m^2 groot. In theorie ligt hier de mogelijkheid met een gebouw van 10 verdiepingen circa 10.000 m^2 kantoorruimte te creëren. In werkelijkheid zal de oppervlakte lager uitpakken, vanwege menging met andere functies en ruimtelijke overwegingen. Desondanks hanteren we voor deze locatie het theoretisch maximum van 10.000m^2.

De locatie kent een goede ontsluiting met het ov. Het arbeidspotentieel is goed, evenals het voorzieningenniveau. De omgeving van het pand, dat op een zichtlocatie ligt, heeft bovendien een stedelijk karakter en heeft, aangezien het nieuwbouw betreft, een energielabel hoger dan label C. De zichtbaarheid is redelijk en zal afhangen van hoeveel verdiepingen het gebouw zal tellen.

Figuur 12 Braakliggend terrein Van Schaek Mathonsingel

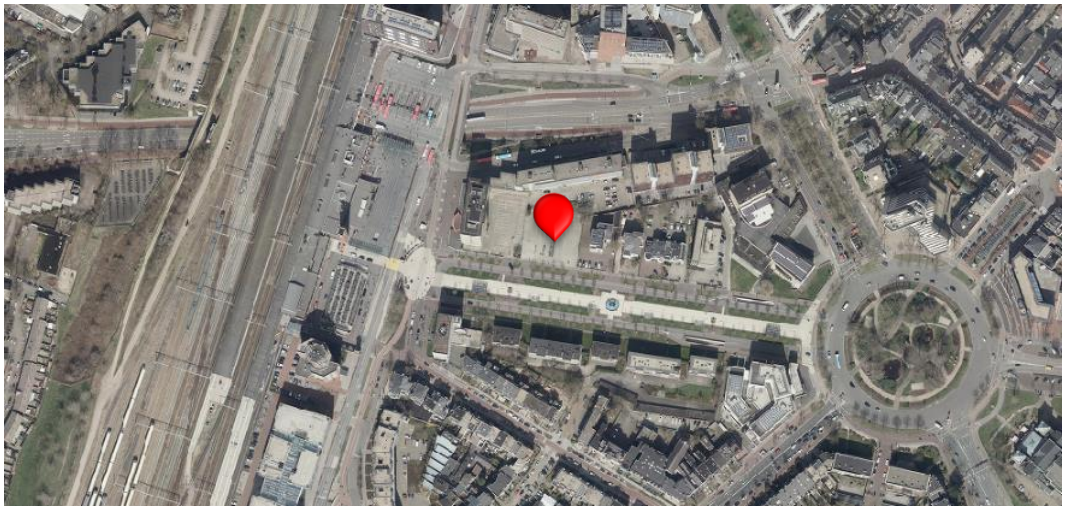

Bron: IBIS, bewerking Ecorys.

Metterswane

Het gebouw Metterswane wordt op het moment gesloopt. Op deze plek verrijst nieuwe hoogbouw met daarin circa 4.000m^2 aan kantoorruimte. Deze meters zijn reeds opgenomen in het huidige aanbod (hoofdstuk 3, paragraaf 4).

De locatie kent een goede ontsluiting met het ov. Het arbeidspotentieel is goed, evenals het voorzieningenniveau. De omgeving van het pand, dat op een zichtlocatie ligt, heeft bovendien een stedelijk karakter en heeft, aangezien het nieuwbouw betreft, een energielabel hoger dan label C.

Figuur 13 Metterswane

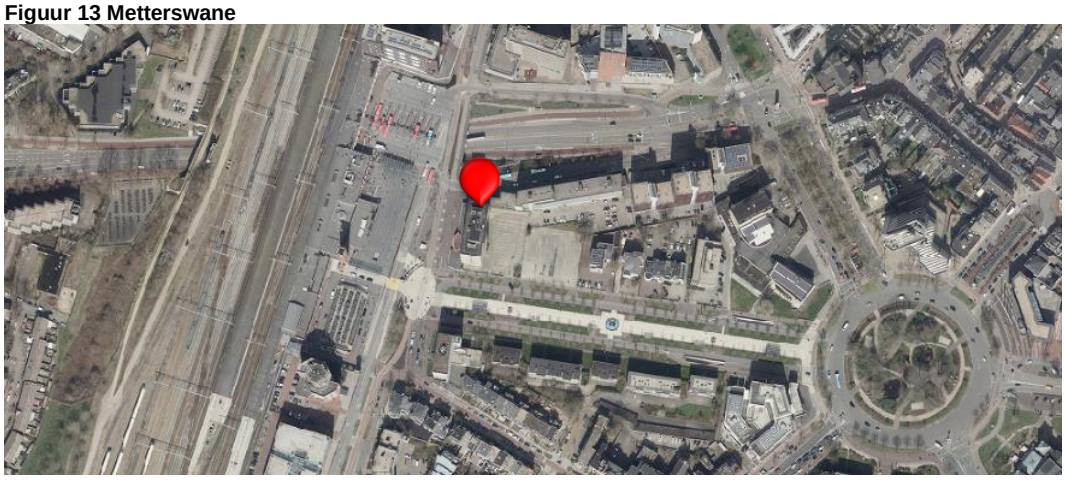

Bron: IBIS, bewerking Ecorys

4.4 Scoring CS-ontwikkellocaties

Figuur 14 Scoring van potentiele ontwikkellocaties naar termijn en omvang van investering[44]

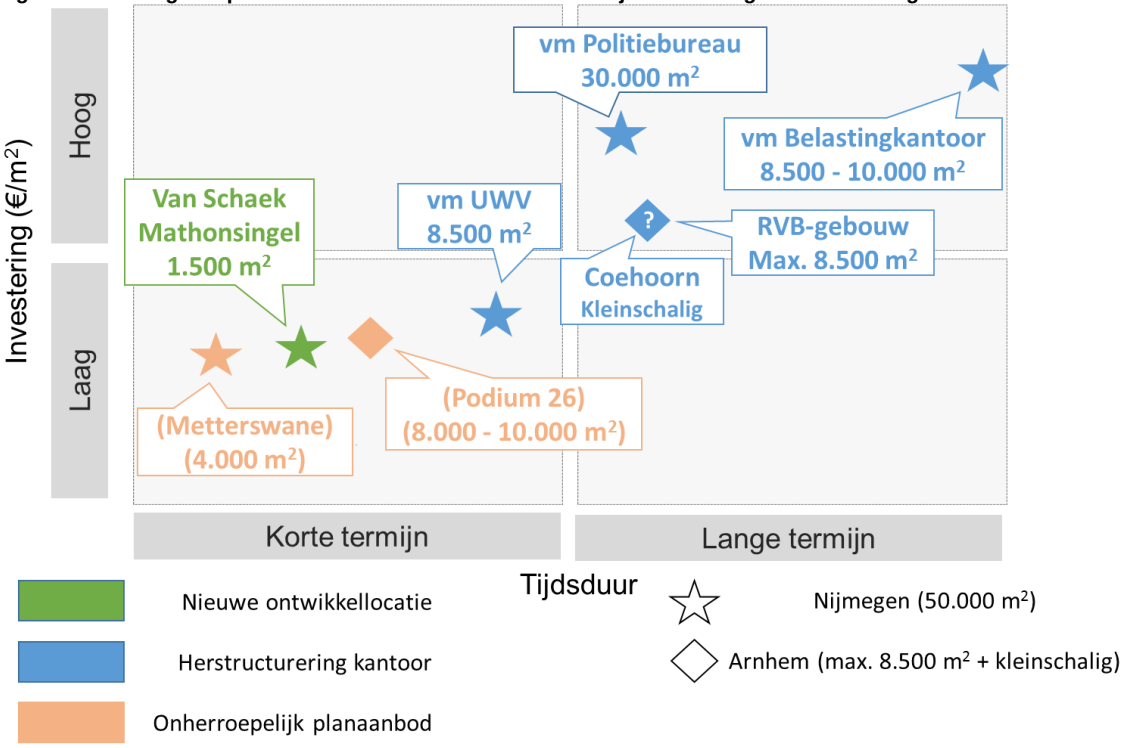

In bovenstaande figuur is de scoring van de potentiele ontwikkellocaties weergegeven. Deze scoring is gedaan aan de hand van een inschatting van de tijdsduur en de omvang van de benodigde investering. Het onbebouwde aanbod dat met Metterswane en Podium 26 ontwikkeld wordt, is hierin opgenomen als onherroepelijk planaanbod. Het zijn potentiele ontwikkellocaties, maar omdat de kantoormeters met zekerheid voor 2025 op de markt komen, zijn deze al opgenomen als onderdeel van het huidige aanbod.

Van de wijk Coehorn en het RVB-gebouw in Arnhem, is het maximaal aantal potentieel toe te voegen vierkante meters niet bekend. Een analyse in Vastgoeddata[45] wijst uit dat in Coehoorn voornamelijk plaats zal zijn voor kleinschalige kantoorruimten (<750 m²). Voor het RVB-gebouw wijst de analyse uit dat bij een complete renovatie van het gebouw er maximaal 8.500 m² aanbod op de markt gebracht kan worden.

[44] De metrages in deze matrix geven de maximaal in theorie te creëren ruimte weer. In de praktijk moet voor deze potentiele herstructureringslocaties onderzocht worden welke toevoeging ruimtelijk inpasbaar is.

[45] Vastgoeddata.nl

5 Conclusie en aanbevelingen

5.1 Conclusies

In het kader van het onderzoek naar de verhouding tussen vraag en aanbod op de CS-locaties in Arnhem-Nijmegen hebben we allereerst de belangrijkste trends en ontwikkelingen op de kantorenmarkt in het algemeen en specifiek in Arnhem en Nijmegen op een rij gezet. Deze trends en ontwikkelingen zijn vervolgens vertaald naar de belangrijkste vestigingseisen voor (potentiele) kantoorgebruikers in de regio Arnhem-Nijmegen. De vestigingseisen zijn gebruikt om de kwaliteit van de potentiele ontwikkellocaties te beoordelen en bieden bovendien handvatten voor eventuele (her)ontwikkeling van kantoorpanden

Vervolgens is de totale ruimtevraag naar de CS-locaties in Arnhem en Nijmegen bepaald door een optelsom van de autonome uitbreidingsvraag en de vervangingsvraag. Reeds in het bouwstenenrapport – onderdeel kantoren werd geconstateerd dat de kantorenmarkt in de regio Arnhem-Nijmegen in de eerste plaats een vervangingsmarkt betreft. Dit blijkt ook nu weer uit de modelmatige raming van de autonome uitbreidingsvraag. Deze is in scenario Laag nihil, terwijl in scenario Hoog een jaarlijkse uitbreidingsvraag verwacht wordt van 1.000m^2 per jaar.

De vervangingsvraag levert daarentegen wel een aanzienlijk ruimtevraag op. Door middel van een aantal stappen (zie paragraaf 3.3) wordt de vervangingsvraag over de totale kantorenvoorraad vertaald naar de vervangingsvraag die terecht komt op de verschillende kantoorlocaties in de gemeenten Arnhem en Nijmegen, specifiek op de CS-locaties. Als uitgangspunt hanteren we hiervoor een jaarlijkse vervanging van de totale kantorenvoorraad van 1% in een laag scenario tot 1,5% in een hoog scenario. Dit resulteert voor de CS-locaties in Arnhem en Nijmegen in een vervangingsvraag van 43.200m^2 tot 64.800 m^2 voor de periode 2019-2025 en 72.000m^2 tot 2018.000m^2 voor de periode 2025-2035. De totale ruimtevraag, de optelsom van de uitbreidingsvraag en de vervangingsvraag, naar de CS-locaties in Arnhem en Nijmegen is weergeven in Tabel 10.

Tabel 10 Totale ruimtevraag naar CS-locaties in Arnhem en Nijmegen 20192-2025 en 2025-2035

Gemeente	Laag scenario (1.0% vervanging) (m^2)	Hoog scenario (1.5% vervanging) (m^2)
2019 - 2025		
Arnhem CS	25.200	40.800
Nijmegen CS	18.000	30.000
Totaal CS-locaties 2019-2025	43.200	70.800
2025 - 2035		
Arnhem CS	42.000	68.000
Nijmegen CS	30.000	50.000
Totaal CS-locaties 2025-2035	72.000	118.000

In de volgende stap is het huidige aanbod op de CS-locaties in Arnhem en Nijmegen in kaart gebracht. Een belangrijk aandachtspunt hierbij is dat in vorige onderzoeken de centrum- en CS-locaties als één geheel genomen zijn. In dit onderzoek is specifiek gekeken naar de CS-locaties. Hiervoor hebben we een loopafstand van maximaal 12 minuten (ca. 1km) vanaf het station gehanteerd. Hierdoor is er weliswaar overlap met de centrumlocaties, maar zijn de CS-locaties in dit onderzoek niet een-op-een te vergelijken met de centrum-/CS-locaties die in eerdere onderzoeken gehanteerd zijn. Het beeld van de marktsituatie is echter wel vergelijkbaar.

Het huidige aanbod op de CS-locaties in Arnhem en Nijmegen bedraagt 15.000m^2. Dit betekent dat er, met een totale ruimtevraag van 43.200m^2-64.800m^2 voor de periode 2019-2025, oftewel een gemiddelde jaarlijkse ruimtevraag van 7.200m^2 -11.800m^2, al op korte termijn een tekort ontstaat. Hieruit hebben we geconcludeerd dat het noodzakelijk is op zoek te gaan naar potentiele (her)ontwikkelingslocaties.

In deze laatste stap hebben we potentiele (her)ontwikkelingslocaties in de CS-gebieden van Arnhem en Nijmegen geïdentificeerd. In theorie kan door middel van een combinatie van herstructurering van bestaande, verouderde en/of leegstaande, panden en nieuwe ontwikkelingen in totaal circa 58.500 m^2 worden toegevoegd aan het kantorenaanbod op de CS-locaties in Arnhem en Nijmegen. Daarvan bevindt zich 50.000m^2 op diverse locaties in het centraal stationsgebied van Nijmegen. In Arnhem zijn enkel nog mogelijkheden wanneer er kantoormeters worden ingeruimd in de wijk Coehoorn (onbekend m^2, maar voornamelijk kleinschalig) en door middel van herontwikkeling van het RVB-gebouw aan het Stationsplein-west (maximaal 8.500 m^2).

De theoretische toevoeging van 58.500 m^2 brengt het totale aanbod in potentie op 73.500 m^2, waarvan 63.500 m^2 voor 2030 beschikbaar kan komen. De overige 10.000m^2 zijn afkomstig van het voormalig belastingkantoor en komen pas na 2030 in aanmerking als potentiele kantoorlocatie.

Als we kijken naar het huidige aanbod en deze afzetten tegen de vraag tot 2025, constateren we voor de periode 2019-2025 al een tekort van 28.200m^2-49.800 m^2. Dit tekort neemt in de periode 2025-2035 alleen maar toe. Bovendien zijn de potentiele (her)ontwikkelingslocaties niet gelijk verdeeld over beide CS-locaties. In Nijmegen zijn theoretisch voldoende mogelijkheden om in de ruimtevraag te kunnen voorzien. In Arnhem daarentegen ontbreekt het zelfs aan voldoende potentiele (her)ontwikkelingslocaties.

Hieruit kunnen we concluderen dat er op korte termijn een aanbodtekort ontstaat op CS-locaties in Arnhem en Nijmegen. Hieruit vloeit de noodzaak voort om de haalbaarheid van potentiele (her)ontwikkelingslocaties te onderzoeken en, indien nodig, geschikte kantoorruimte te faciliteren op locaties elders in de stad. Dit kan gaan om de centrumgebieden of om overige kantoorlocaties. Goede ov-bereikbaarheid is hierbij voor veel typen kantoorgebruikers een belangrijke vestigingseis. Het centrumgebied kan kansen bieden voor kleinschalige kantoren, terwijl de overige kantoorlocaties (kantorenparken, bedrijventerreinen, etc.), mits geschikt, ruimte kunnen bieden aan grootschaligere ontwikkelingen.

5.2 Advies

Uit de analyse blijkt dat er op korte termijn een tekort ontstaat op de CS-locaties in Arnhem en in Nijmegen. De geïdentificeerde potentiele (her)ontwikkellocaties bieden in potentie voldoende ruimte om te kunnen voorzien in de vraag tot 2025 en daarna tot 2035. Dit potentiele aanbod is echter ongelijk verdeeld. Het grootste gedeelte van dit theoretische aanbod bevindt zich in Nijmegen, waar verschillende verouderde en leegstaande kantoorpanden en onbebouwde kavels in theorie voldoende mogelijkheden bieden. We adviseren dan ook de haalbaarheid en ruimtelijke inpasbaarheid van kantoorruimte op deze locaties te onderzoeken. In Arnhem, daarentegen, is het potentiele aanbod niet toereikend om te kunnen voorzien in de toekomstige vraag naar kantoren en komen mogelijk andere kantoorlocaties in beeld.

In Nijmegen biedt bovendien de westzijde van het station mogelijkheden voor kantoren. Op dit moment beschikt Nijmegen CS enkel aan de oostzijde over een volwaardige ingang. Hierdoor is de westzijde op dit moment minder aantrekkelijk als kantoorlocatie. Per 2023 is echter de realisatie van een uitgang aan de westzijde van het station gepland. Dit verbetert de bereikbaarheid en

uitstraling van de westzijde van het station aanzienlijk, waardoor dit gebied interessant kan worden voor kantoorontwikkelingen.

Betreffende het stationsgebied in Nijmegen adviseren we daarom de ontwikkelingsprocedures op te starten voor de in dit onderzoek benoemde potentiele (her)ontwikkellocaties. De locaties aan de oostzijde van het station komen wat ons betreft als eerst in aanmerking. Het voormalig UWV-pand volgt wanneer de herontwikkeling van de westelijke toegang tot het station gereed is. Bovendien heeft Nijmegen voldoende potentieel rondom de overige stations in de stad: Heyendaal, de Brabantse Poort en max 5.000m^2 plancapaciteit nabij station Nijmegen Lent. Ook het gebied rondom de Novio Tech Campus biedt qua vestigingsfactoren voldoende potentie voor campus-gerelateerde kantoorontwikkelingen. Bovendien is de kantorenlocatie Elst Centraal, gelegen tussen Arnhem en Nijmegen, ook aangemerkt als centrumgebied. Belangrijk is dat hier een duidelijk keuze gemaakt wordt en er niet op te veel locaties kantoorontwikkelingen plaatsvinden.

Het centraal stationsgebied van Arnhem biedt op dit moment daarentegen weinig ruimte voor grootschalige kantoorontwikkelingen. Enkel de nieuwbouw van Podium26 en de mogelijke herstructurering van het RVB-pand bieden ruimte. Hiermee kan de ruimtevraag op de korte termijn gehuisvest worden (t/m 2022). Op de langere termijn is er echter geen sprake van grootschalige leegstand van (verouderde) panden of plannen voor grootschalige nieuwbouw. Binnen dit onderzoek is niet planologisch dan wel bouwkundig gekeken naar de mogelijkheid voor grootschalige nieuwbouw van kantoren rondom het station in Arnhem. In de huidige torens is sprake van een gezonde bezetting en de geraamde ruimtevraag wijst erop dat er ruimte is voor uitbreiding. Allereerst adviseren we daarom te onderzoeken of nieuwbouw rondom het centraal station haalbaar is.

Een tweede oplossing ligt mogelijk op de overige kantoorlocaties in de stad. Elders in Arnhem is namelijk nog voldoende courant kantorenaanbod voorhanden. Deze locaties kunnen aantrekkelijker gemaakt worden, door het verbeteren van de ov-bereikbaarheid, het toevoegen van voorzieningen en het creëren van een plek waar mensen niet alleen werken, maar ook graag verblijven. De meest in het oog springende locaties wat dat betreft zijn:

- De Velperweg. De Velperweg is goed via het ov ontsloten met (sprinter)stations Arnhem Velperpoort en Arnhem Presikhaaf. Veel (verouderde) kantoorpanden op deze locatie zijn de afgelopen jaar getransformeerd naar wonen. Met name het gebied nabij Arnhem Velperpoort achten we kansrijk als overlooplocatie vanuit het centrum van Arnhem. Het aanbod (courant en incourant) bedraagt circa 6.000m^2. We adviseren het aanbod te reserveren voor kantoorgebruikers en het incourante aanbod te revitaliseren.
- Arnhems Buiten ligt op ruime 2 kilometer afstand van zowel Arnhem Centraal als station Oosterbeek. Dit valt buiten de definitie van de CS-locatie, maar de binnenstedelijke ligging in een groene omgeving zorgt anderzijds voor een bijzondere vestigingslocatie. Nabij de locatie komen de spoorverbindingen Utrecht-Arnhem en Nijmegen-Arnhem bij elkaar. Op dit moment bedraagt het aanbod (courant en incourant) op Arnhems Buiten circa 4.000m^2. We adviseren dit aanbod te behouden en verbeteren voor kantoorgebruikers. Bovendien kunnen de mogelijkheden voor een extra station worden onderzocht.
- De Gelderse Poort ligt op 1,5 kilometer afstand van station Arnhem Zuid. Dit is eveneens verder dan de gewenste loopafstand voor kantoorgebruikers. De binnenstedelijke ligging van de Gelderse Poort biedt echter wel mogelijkheden voor de ontwikkeling richting een meer stedelijk interactiemilieu. Kenmerken daarvan zijn: een goed voorzieningenniveau, gemengd wonen en werken, en een goede ov-bereikbaarheid. Het advies luidt daarom te zorgen voor voldoende ov-fietsen op Arnhem Zuid, een verbetering van het voorzieningenniveau en de gedeeltelijke transformatie van incourant aanbod (ruim 12.000m^2) voort te zetten. Het courante aanbod bedraagt ruim 6.000m^2.

- IJsseloord II. Ondanks een directe busverbinding met Arnhem CS, is de ov-bereikbaarheid niet optimaal. IJsseloord II is met name geschikt voor de sectoren die nog veel gebruik maken van de auto als belangrijkste vervoersmiddel. Te denken valt aan grote accountantskantoren of ICT-bedrijven met inpandige voorzieningen.

Ten derde adviseren we enige terughoudendheid bij de transformatie van kantoorpanden in de binnenstad. Waar gewoond wordt, moet immers ook gewerkt kunnen worden. Het is daarom ook aan te raden (kleine) ingrepen te overwegen als deze ertoe kunnen leiden dat het leegstaande weer aantrekkelijker wordt voor kantoorgebruikers. Tot slot raden we aan de trend van het mengen van wonen en werken te volgen. Zeker voor kantoor-gerelateerde bedrijvigheid is een mengvorm van wonen en werken relatief eenvoudig te realiseren. Hoewel het hierbij niet gaat om de ontwikkeling van grootschalige kantoorpanden met een oppervlakte van meer dan 750m^2, raden we aan bij woningbouwprojecten ook ruimte te reserveren voor kleinschalige kantoorruimte.

Voor beide gemeenten is het belangrijk dat er voldoende ruimte is om werkgelegenheid te bieden aan hun inwoners, nu en in de toekomst.

Over Ecorys

Ecorys is een toonaangevend internationaal onderzoeks- en adviesbureau dat zich richt op de belangrijkste maatschappelijke uitdagingen. Door middel van uitmuntend, op onderzoek gebaseerd advies, helpen wij publieke en private klanten bij het maken en uitvoeren van gefundeerde beslissingen die leiden tot een betere samenleving. Wij helpen opdrachtgevers met grondige analyses, inspirerende ideeën en praktische oplossingen voor complexe markt-, beleids- en managementvraagstukken.

Onze bedrijfsgeschiedenis begon in 1929, toen een aantal Nederlandse zakenlieden van wat nu beter bekend is als de Erasmus Universiteit, het Nederlands Economisch Instituut (NEI) oprichtten. Het doel van dit gerenommeerde instituut was om een brug te slaan tussen het bedrijfsleven en de wereld van economisch onderzoek. Het NEI is in 2000 uitgegroeid tot Ecorys.

Door de jaren heen heeft Ecorys zich verspreid over de wereld met kantoren in Europa, Afrika, het Midden-Oosten en Azië. Wij werven personeel met verschillende culturele achtergronden en expertises, omdat wij ervan overtuigd zijn dat mensen met uiteenlopende eigenschappen een meerwaarde kunnen bieden voor ons bedrijf en onze klanten.

Ecorys excelleert in zeven werkgebieden:

- Economic growth;
- Social policy;
- Natural resources;
- Regions & Cities;
- Transport & Infrastructure;
- Public sector reform;
- Security & Justice.

Ecorys biedt een duidelijk aanbod aan producten en diensten:

- voorbereiding en formulering van beleid;
- programmamanagement;
- communicatie;
- capaciteitsopbouw (overheden);
- monitoring en evaluatie.

Wij hechten waarde aan onze onafhankelijkheid, onze integriteit en onze partners. Ecorys geeft om het milieu en heeft een actief maatschappelijk verantwoord ondernemingsbeleid, gericht op meerwaarde voor de samenleving en de markt. Ecorys is in het bezit van een ISO14001-certificaat dat wordt ondersteund door al onze medewerkers.

Postbus 4175
3006 AD Rotterdam
Nederland

Watermanweg 44
3067 GG Rotterdam
Nederland

T 010 453 88 00
F 010 453 07 68
E netherlands@ecorys.com
K.v.K. nr. 24316726

W www.ecorys.nl

Sound analysis, inspiring ideas

Bouwstenenrapport PDV/GDV Herijking Regionaal Programma Werklocaties

Marktruimte (vraag) en plancapaciteit (aanbod) PDV/GDV-branches 2019-2025

Opdrachtgever: gemeenten regio Arnhem-Nijmegen en provincie Gelderland

Rotterdam, 28 november 2019

Bouwstenenrapport PDV/GDV Herijking Regionaal Programma Werklocaties

Marktruimte PDV / GDV-branches 2019-2025

Opdrachtgever: gemeenten regio Arnhem-Nijmegen en provincie Gelderland

Ecorys Nederland B.V.

Wilbert Kroesen
Jessica Slaats
Luc Heestermans

Rotterdam, 28 november 2019

Management summary 4

1 Inleiding 8
1.1 Aanleiding onderzoek 8
1.2 Doelstelling onderzoek 8
1.3 Plaatsing rapport in integraal proces 9
1.4 RPD 2013 is uitgangspunt 10
1.5 Leeswijzer 11

2 Vraagraming: haalbaar aantal m2 wvo 12
2.1 Selectie van de PDV/GDV-locaties 12
2.2 Selectie van PDV/GDV-branches 12
2.3 Definitie vloeroppervlakte 13
2.4 Studiegebied en deelregio's 14
2.5 Verantwoording bronnen en werkwijze 15
2.6 Koopstromenonderzoek 16
2.7 Haalbaar aantal m2 wvo per PDV/GDV-branche 18

3 Aanwezig aanbod en plancapaciteit 19
3.1 Aanwezige PDV/GDV in regio Arnhem-Nijmegen 19
3.2 Plancapaciteit 21
3.2.1 Werkwijze inventarisatie plancapaciteit 22
3.2.2 Harde plancapaciteit 22
3.2.3 Plancapaciteit via ontheffing etc. 23
3.2.4 Zachte plancapaciteit 23
3.3 Totale plancapaciteit 24

4 Marktruimte PDV/GDV-locaties 26
4.1 Bepaling bruto-marktruimte PDV/GDV 26
4.2 Netto-marktruimte PDV/GDV 29

5 Confrontatie marktruimte en plancapaciteit 31
5.1 Vergelijking bruto-marktruimte RPD 2013 en Ecorys 2016/2019 31
5.2 Confrontatie netto-marktruimte en plancapaciteit 32
5.2.1 Netto-marktruimte en plancapaciteit PDV/GDV-concentratiegebieden 32
5.2.2 Netto-marktruimte en plancapaciteit overige winkellocaties 33
5.2.3 Overprogrammering verminderen 33

Bijlagen 34
I. Verklarende woordenlijst 34
II. PDV/GDV-locaties met > 1.500 m2 wvo 37
III. Branche-indeling 40
IV. Performance PDV/GDV-concentratiegebieden 41

Management summary

Achtergrond

De afgelopen jaren is in de regio Arnhem Nijmegen leegstand ontstaan, onder meer als gevolg van overprogrammering bij kantoren, bedrijventerreinen en ook bij perifere detailhandel. Ondanks verschillende aanzienlijke herprogrammeringsopgaven moet een aanvullende herprogrammering plaatsvinden om vraag en aanbod weer in balans te brengen.

Voorliggende rapportage vormt één van de bouwstenen voor het Regionaal Programma Werklocaties, waarin bedrijventerreinen én kantoren én perifere detailhandel tegelijk en integraal in ogenschouw worden genomen. Goed inzicht in de kwaliteiten en kwantiteiten van vraag en aanbod aan werklocaties vormen de basis voor het actualiseren en herzien van bestuurlijke afspraken zodat de regio snel kan inspelen op nieuwe ontwikkelingen. Dit alles ten behoeve van een duurzame economische ontwikkeling van de regio.

Actualisatie

Dit rapport is een actualisatie van het eerdere rapport van 1 februari 2017. Het nieuwe rapport vervangt het eerdere rapport. Voor de vraagkant is uitgegaan van het inwoneraantal per gemeente per 1 januari 2019 en van het inwoneraantal dat elke gemeente in het jaar 2025 verwacht. Ook de laatst gepubliceerde kengetallen voor de distributieplanologie zijn toegepast. De koopkracht-oriëntatie werd overgenomen uit het regionale koopstromenonderzoek, dat door I&O Research en Ecorys werd uitgevoerd. Voor de aanbodkant zijn de gegevens over het bestaande winkelaanbod, de winkelleegstand en de plancapaciteit geactualiseerd.

Proces

De basis van de Regionale Programmering Werklocaties is gelegen in de vaststelling van gezamenlijk gedragen uitgangspunten en maatregelen. In deze rapportage wordt de vraag naar en het aanbod aan perifere detailhandel op werklocaties inzichtelijk gemaakt. De beleidskaders die zijn overeengekomen in het ”Regionale Programma Detailhandel 2013” (hierna: RPD) van de voormalige stadsregio worden in dit rapport gevolgd.

Indeling in 3 deelregio’s

Hoewel de regio Arnhem-Nijmegen één stedelijke regio is, is in dit onderzoek ter wille van de bepaling van een verschil in marktruimte tussen het noordelijke en zuidelijke deel van de regio de driedeling overgenomen van de “Vraag- en aanbod-analyse Stadsregio Arnhem-Nijmegen” (2012), één van de bijlages bij het RPD 2013. Tot de deelregio Noord worden gerekend: Arnhem, Duiven, Doesburg, Montferland, Renkum, Rheden, Rozendaal, Westervoort en Zevenaar. Tot de deelregio Midden worden gerekend: Lingewaard en Overbetuwe. Tot de deelregio Zuid worden gerekend: Beuningen, Berg en Dal, Druten, Heumen, Nijmegen en Wijchen. Hierbij wordt specifiek aangetekend dat deze driedeling niet inhoudt dat één of meer deelregio’s als een min of meer autonoom functionerende markt zou(den) kunnen worden gezien.

Betrokken PDV/GDV-branches

De marktruimteberekeningen zijn uitgevoerd voor zes branches die circa 95% van de detailhandel op de PDV/GDV-locaties in de regio dekken. Het gaat om de volgende branches: detailhandel in wonen (onder meer meubilair en woningdecoratie); detailhandel in doe-het-zelf; de tuincentra; detailhandel in sport (waaronder buitensport en kamperen); detailhandel in elektro (waaronder bruin- en witgoed) en detailhandel in hobby, spel en media (waaronder speelgoed en rijwielen).

Exclusief ABC-goederen

De ABC-goederen, dat wil zeggen groothandel, detailhandel en tussenhandel in auto's, boten en caravans, motoren en landbouwvoertuigen, alsmede reparatie van en handel in onderdelen voor deze vervoersmiddelen, vallen buiten de scope van dit onderzoek. De ABC-goederen worden vaak samen met de PDV-branches tot de 'volumineuze detailhandel' gerekend. De detailhandelsvormen van het ABC-aanbod (dealers, occasions) zijn weliswaar sterk aanwezig op meerdere bedrijven-terreinen. Er bestaan echter geen actuele en complete databestanden voor deze branches. De kengetallen voor de detailhandel worden zo afgeleid dat de omzet van het ABC-aanbod geen deel uitmaakt van de omzetgegevens waar deze kengetallen over worden afgeleid.

Op basis van de analyses in dit rapport komen wij tot de volgende bevindingen.

Uitgangssituatie: aanwezig aanbod PDV/GDV

- Circa 72% van alle PDV/GDV-aanbod in de regio is gesitueerd op één van de 48 PDV/GDV-locaties in de regio met meer dan 1.500 m2 winkelvloeroppervlakte.
- Het grootste deel van deze 72% (namelijk 44%) is gesitueerd op de in het RPD 2013 als concentratiegebied voor PDV/GDV aangewezen locaties. Deze locaties zijn in bijlage II lichtblauw gearceerd.
- Het kleinere deel van deze 72% (namelijk 30%) is gesitueerd op de overige bedrijven-terreinen in de regio met meer dan 1.500 m2 wvo aan detailhandel.
- De rest van het PDV/GDV-aanbod (28%) in de regio is gesitueerd in de reguliere detailhandel (dat wil zeggen: de centrumgebieden en de stadsdeel-, wijk- en buurtcentra) of betreft kleinschalig, verspreid gelegen aanbod.

Ruimtevraag: marktruimte toe te voegen PDV/GDV-aanbod

- De marktruimte voor toe te voegen PDV/GDV-aanbod is sinds het Regionale Programma Detailhandel 2013 en de eerste versie van dit rapport flink afgenomen. In paragraaf 5.1 worden de uitkomsten van de berekeningen vergeleken en wordt samengevat hoe de verschillen van de uitkomsten kunnen worden verklaard.
- De bruto-marktruimte voor toe te voegen PDV/GDV-aanbod verschilt sterk tussen de branches en de deelregio's (tabel 4.2).
- In paragraaf 4.2 is nagegaan welk deel van de bruto-marktruimte kan worden gealloceerd door de benutting van leegstaande winkelpanden op de bedrijventerreinen. De leegstand ligt met circa 2% ruim onder de 5% aan frictieleegstand die in de Nederlandse detailhandel als noodzakelijk wordt gezien voor voldoende flexibiliteit.
- De netto-marktruimte is de bruto-marktruimte minus de in de komende jaren mogelijk voor nieuw PDV/GDV-aanbod aan te wenden leegstaande perifeer gelegen winkelpanden.
- In dit rapport wordt voorgesteld om de helft van de netto-marktruimte in m2 wvo te alloceren in de concentratiegebieden voor PDV/GDV en de helft in de overige winkel-locaties. Voor de onderliggende berekening wordt verwezen naar paragraaf 4.1.

Netto-marktruimte PDV/GDV-branches regio Arnhem-Nijmegen, in m2 bvo tot 2025

	Netto-marktruimte 2025 PDV/GDV-concentratie-gebieden	Netto-marktruimte 2025 overige winkellocaties	Netto-marktruimte 2025 alle winkellocaties
Deelregio Noord	-123	718	595
Deelregio Midden	-3.332	-3.442	-6.775
Deelregio Zuid	12.333	13.895	26.228
Totaal regio	**8.877**	**11.171**	**20.048**

- De bovenstaande tabel geeft de netto-marktruimte in m2 bvo voor de drie deelregio's.
- Er bestaat met betrekking tot de 6 PDV/GDV-branches in de regio een netto-marktruimte voor de PDV/GDV-concentratiegebieden van circa 8.875 m2 bvo en voor alle overige winkellocaties een netto-marktruimte van circa 11.175 m2 bvo.

Confrontatie ruimtevraag met plancapaciteit

- De harde plancapaciteit[1] voor nieuw PDV/GDV-aanbod in de concentratiegebieden (65.190 m2 bvo) en op de overige bedrijventerreinen met meer dan 1.500 m2 detailhandel (60.020 m2 bvo) is structureel in onbalans met de berekende netto-marktruimte.

Confrontatie netto-marktruimte en plancapaciteit PDV/GDV, in m2 bvo

	Deelregio Noord	Deelregio Midden	Deelregio Zuid	Totaal regio
Netto-marktruimte	-123	-3.332	12.333	8.877
Harde plancapaciteit	59.050	6.100	-	65.150
Over/ondercapaciteit concentratiegebieden	**-59.173**	**-9.432**	**12.333**	
Netto-marktruimte	718	-3.442	13.895	11.171
Harde plancapaciteit	32.770	0	27.250	60.020
Overcapaciteit overige winkellocaties	**-32.052**	**-3.442**	**-13.355**	
Overcapaciteit alle winkellocaties	**-91.225**	**0** [2]	**-1.022**	**-92.247**

- In de deelregio Noord is de harde plancapaciteit voor de PDV/GDV-concentratiegebieden aanzienlijk, terwijl daar tot 2025 geen marktruimte voor is. De belangrijkste verklarende factor is de plancapaciteit voor Duiven Centerpoort/Nieuwgraaf. Voor deze winkellocatie is in het RPD 2013 afgesproken dat het gebied kan gaan uitgroeien tot de dominante PDV/GDV-locatie in de regio die op bovenregionaal niveau haar publiek trekt.
- Hoewel de deelregio Midden niet als een autonoom functionerende markt kan worden gezien, is er in deze deelregio voor de komende jaren min of meer sprake van evenwicht tussen vraag en aanbod.
- De netto-marktruimte voor concentratiegebieden in de deelregio Zuid (12.333 m2 bvo) wordt gealloceerd op vlek 14 Nijmegen-Ressen. Bestuurlijk zal overlegd worden om daarnaast een deel van de netto-marktruimte voor de overige winkellocaties (13.885 m2 bvo) te alloceren op vlek 14 Nijmegen-Ressen, dit in aanvulling op de besluiten daaromtrent in het RPW 2017, pagina 23-25 en pagina 56-57.

[1] Voor de plancapaciteit via ontheffing en de zachte plancapaciteit wordt verwezen naar de paragrafen 3.2.3 en 3.2.4.
[2] Herbestemming locatie Elst de Aam gemeente Overbetuwe (6.100 m2 bvo) is in procedure.

Algemene conclusie

De marktruimte voor toe te voegen PDV/GDV (de ruimtevraag) was 3 jaar geleden al kleiner dan de plancapaciteit (het ruimteaanbod). De marktruimte voor toe te voegen aanbod is sedertdien nog aanzienlijk kleiner geworden. Er is sprake overcapaciteit aan plancapaciteit. De doelstellingen van het beleid zoals deze zijn overeengekomen in het RPD 2013 en het RPW 2017, zijn nog steeds valide: er is alle reden om controle te blijven houden op de regionale groei van de PDV/GDV-voorraad, onder meer door de plancapaciteit te verkleinen.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding onderzoek

De herijkingen voor het Regionaal Programma Werklocaties streven naar het beter op elkaar afstemmen van de vraag naar en het aanbod aan bedrijventerrein, kantoorruimte en PDV/GDV in de regio Arnhem-Nijmegen. In de afgelopen jaren is er in de regio een bepaalde mate van overprogrammering ontstaan, met onder meer leegstand als gevolg. Er heeft reeds een herprogrammering plaatsgevonden, maar er is nog een verdere herprogrammering nodig.

In dit document wordt specifiek ingegaan op de programmering van perifere detailhandels-vestigingen (hierna: PDV) en grootschalige detailhandelsvestigingen (hierna: GDV). In bijlage I zijn relevante begrippen gedefinieerd. Bijlage II somt de PDV- en PDV/GDV-locaties op die in het kader van dit onderzoek in de regio zijn geïdentificeerd. Bijlage III geeft de deelbranches die worden onderscheiden binnen de diverse PDV- en GDV-branches.

In dit rapport worden de vraagzijde en aanbodzijde van de regionale markt voor PDV en GDV met elkaar vergeleken en wordt berekend hoe groot de overprogrammering van het PDV/GDV-aanbod in de regio is. In de laatste jaren zijn hier en daar in de regio zeer grootschalige winkels toegevoegd aan het PDV/GDV-spectrum, zoals bijvoorbeeld Mediamarkt Duiven, Intratuin Elst en Decathlon Arnhem. De Intratuin in Duiven werd vergroot. Hornbach wil binnen afzienbare termijn een vestiging openen in Duiven en in Nijmegen-Noord. Bauhaus wil openen op IJsseloord II in Arnhem.

Dit kan de vraag oproepen of de zachte en harde plancapaciteit voor nieuw PDV/GDV-aanbod niet te veel van het goede is? Ook voor PDV/GDV is zodoende een vermoeden gegroeid dat er van overprogrammering sprake kan zijn. Het bestaande PDV/GDV aanbod, plus de plancapaciteit aan nieuw binnen de periode 2019-2025 te realiseren aanbod, is groter dan de regionale behoefte aan de vraagkant.

1.2 Doelstelling onderzoek

Het doel van het Regionaal Programma Werklocaties en daarmee ook van de programmering voor het PDV/GDV aanbod, is als volgt:

> Een Regionaal Programma Werklocaties (bedrijventerreinen, perifere detailhandel en kantoorlocaties) waarbij vraag en aanbod zowel kwalitatief als kwantitatief met elkaar in balans zijn, zodanig dat de economische ontwikkeling en werkgelegenheidsgroei maximaal gestimuleerd wordt. Hierbij is er nadrukkelijk aandacht voor mogelijkheden die het aanwezige leegstaande vastgoed kan bieden.

Deze doelstelling kan, specifiek voor de planning van PDV/GDV in de regio, als volgt worden gelezen:

> Het vergelijken van de vraag (middels marktruimteberekening) en het aanbod (hoeveel detailhandel is er en hoeveel plancapaciteit?) om voor de PDV/GDV-locaties te kunnen toetsen, in hoeverre de plancapaciteit voor eventueel nieuw toe te laten detailhandel toereikend is dan wel tekortschiet en/of om te kunnen concluderen of de plancapaciteit te ruim bemeten is hetgeen aanpassingen nodig zou maken. Hierbij is er aandacht voor mogelijkheden van het leegstaande winkelvastgoed op de PDV/GDV-locaties.

Het Regionaal Programma Werklocaties vertaalt de ambities uit de MIRT-agenda naar een aanbod van werklocaties die aansluit bij de vraag van de markt. Om goed in te kunnen spelen op de veranderende marktvraag is het waarborgen van flexibiliteit in de planning en het beschikbaar stellen van het juiste aanbod in combinatie met goede (regionaal) bestuurlijke afspraken essentieel.

Voor een duurzame economische ontwikkeling en duurzame verstedelijking van de regio is het essentieel dat de afspraken én onderlinge spelregels worden geactualiseerd en waar nodig bijgesteld zodat de regio snel kan inspelen op nieuwe ontwikkelingen. Hiervoor zullen scherpe keuzes nodig zijn die de overprogrammering kunnen verminderen.

Het uiteindelijke afsprakenkader moet voldoen aan de uitgangspunten van de ladder voor duurzame verstedelijking. Dit rapport vormt een bouwstenendocument voor de herijking van de regionale programmering van de PDV/GDV-component van de regionale werklocaties.

1.3 Plaatsing rapport in integraal proces

De basis van de Regionale Programmering Werklocaties is gelegen in het gezamenlijk gedragen vertrekpunt over de uitgangspunten. De uitgangspunten voor de PDV/GDV herijking zijn vastgelegd in een uitgangspuntennotitie. Aan de hand van deze uitgangspuntennotitie is in dit rapport de vraag en aanbod naar PDV en GDV inzichtelijk gemaakt. De uitgangspuntennotitie, dit bouwstenen-document en de nog op te stellen beslispuntennotitie vormen de ingrediënten van het nieuwe Regionaal Programma Werklocaties met betrekking tot PDV/GDV.

Figuur 1.1 Plaatsing rapport binnen herijking Regionaal Programma Werklocaties

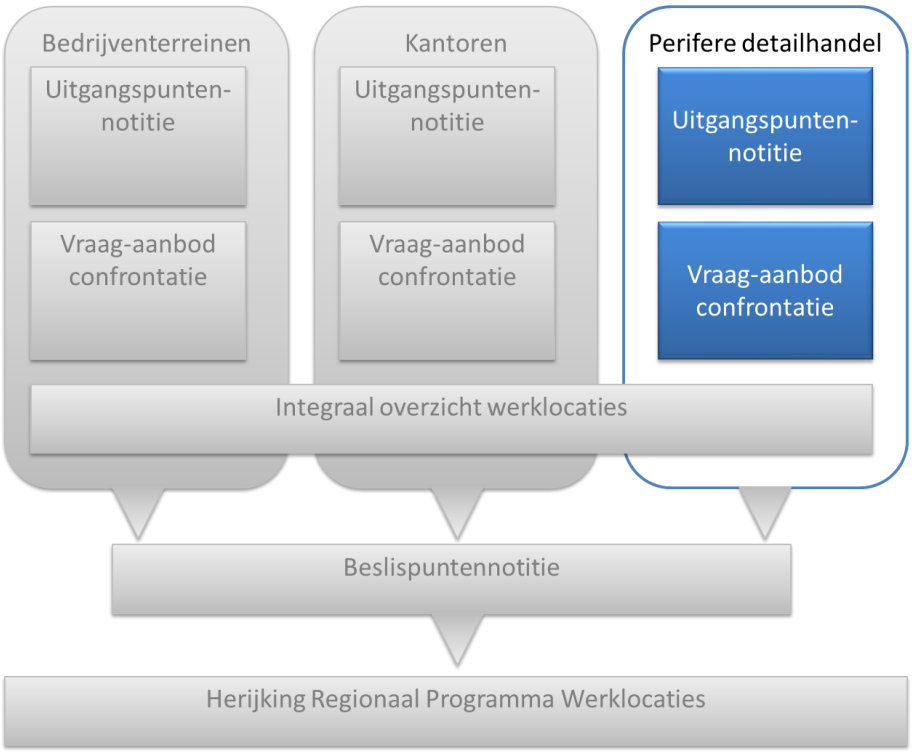

Bron: Ecorys 2019

1.4 RPD 2013 is uitgangspunt

Voor het deel van het regionale voorzieningenaanbod dat als PDV/GDV wordt gezien is met name het ”Regionale Programma Detailhandel 2013” van de voormalige stadsregio van belang (hierna: RPD). Deze nota dateert van 24 oktober 2013 en de aanvullende informatie aan het College van Bestuur van de Stadsregio van 29 augustus 2013. Begin september 2013 stelde de Stadsregioraad deze intergemeentelijke visie met de bijbehorende programmeringsafspraken vast.

Andere beleidsdocumenten die van belang zijn voor de regionale PDV/GDV programmering:

- Euregionaal koopstromenonderzoek Stadsregio Arnhem-Nijmegen 2009;
- De vraag- en aanbodanalyse van de detailhandel in de stadsregio van mei 2012;
- De detailhandelsmonitor stadsregio Arnhem-Nijmegen van 15 juni 2015;
- Het tabellenboek bij de detailhandelsmonitor van 22 april 2015.

Het RPD 2013 handelt, in tegenstelling tot dit bouwstenendocument, over de totale detailhandels-structuur van de voormalige stadsregio. Zowel het RPD 2013 als dit bouwstenenrapport gaan in op de behoefte aan PDV en GDV in de regio.

Aan het RPD 2013 zijn bestuurlijke afspraken verbonden. Het Intergemeentelijk Overleg Detailhandel (hierna: IOD) ziet toe op de naleving van de spelregels. Dit rapport neemt deze spelregels als uitgangspunt. Enkele jaren na vaststelling van het RPD 2013 kan, als een soort tussenevaluatie, worden bezien in hoeverre de harde (en zachte) plancapaciteit voor nieuw PDV/GDV-aanbod strookt met de opnieuw te berekenen marktruimte voor de komende 5 jaren.

De wijze van analyse van dit rapport volgt, in zoverre dit mogelijk was, de aanpak en inhoud van het RPD 2013 en vult de analyses onder het RPD waar nodig aan. Hierbij kan onder meer op het volgende worden gewezen:

1. bepaling van de detailhandelsbranches die in het algemeen tot PDV en GDV worden gerekend (zie voor de vergelijking van de te analyseren branches paragraaf 3.3);
2. indeling van de regio in drie deelregio’s zoals toegelicht in paragraaf. 3.4;
3. een inventarisatie van alle locaties met meer dan 1.500 m2 wvo aan perifere detailhandel;
4. hoewel ABC-goederen (zie de begrippenlijst, bijlage I) veelal worden toegerekend tot de ‘volumineuze detailhandel’, maken geen deel uit van de berekeningen in dit rapport;
5. een verdeling van de marktruimte voor PDV- en GDV-branches over de diverse soorten winkellocaties in de regio conform de principes die zijn toegepast in het RPD 2013;
6. confrontatie van de marktruimte-verdeling met de harde plancapaciteit en de zachte plancapaciteit voor nieuw PDV/GDV-aanbod buiten de reguliere detailhandel.

Ten behoeve van dit rapport is de harde en zachte plancapaciteit op de bedrijventerreinen en de regionale PDV/GDV-concentratiegebieden geïnventariseerd.

De regio graag wil weten hoeveel m2 winkelvloeroppervlakte per PDV/GDV-branche er de komende planperiode te veel of te weinig is om daarmee tot adequate besluitvorming over de verandering van de harde plancapaciteit voor de PDV/GDV-locaties te kunnen komen. Dit impliceert dat bij de inventarisatie van de plancapaciteit wordt gespecificeerd hoeveel m2 PDV/GDV mogelijk kan worden gerealiseerd binnen de periode 2019-2025.

De marktruimteberekeningen voor de PDV/GDV-branches in dit rapport zijn voor de vraagkant gebaseerd op het regionale koopstromenonderzoek van I&O en Ecorys (2016). Daarnaast zijn

actuele omzetkengetallen toegepast over onder meer de bestedingen door de consumenten en de meest recente prognoses van het aantal inwoners per gemeente dat wordt verwacht in 2025.

1.5 Leeswijzer

Hoofdstuk 2 gaat in op de vraagzijde van de markt. Met behulp van de koopstroomgegevens en prognose van het inwoneraantal aan het eind van de lopende planperiode wordt bepaald hoeveel m2 winkelvloeroppervlakte in elke PDV/GDV-branche per deelregio haalbaar zou zijn.

Hoofdstuk 3 gaat in op de aanbodzijde van de markt: het aanwezige winkelaanbod en de plancapaciteit voor nieuw toe te voegen PDV/GDV-aanbod worden in beeld gebracht.

Hoofdstuk 4 komt tot een berekening van de bruto-marktruimte voor PDV/GDV in 2025 (hoeveel kan er worden toegevoegd?) voor zowel de PDV/GDV-concentratiegebieden als de overige winkellocaties in de regio. De bruto-marktruimte wordt verminderd met de benutbare leegstaande winkelpanden. De netto-marktruimte wordt verdeeld over de diverse PDV/GDV-locaties die zijn aangewezen in het RPD 2013.

Hoofdstuk 5 doet verslag van de bevindingen met betrekking tot de aanpassing van de harde plancapaciteit aan de verdeling van marktruimte.

2 Vraagraming: haalbaar aantal m2 wvo

Dit hoofdstuk gaat in op de vraagzijde van de markt. Met behulp van de koopstroomgegevens en prognose van het inwoneraantal aan het eind van de lopende planperiode wordt bepaald hoeveel m2 winkelvloeroppervlakte in elke PDV/GDV-branche per deelregio haalbaar zou zijn.

2.1 Selectie van de PDV/GDV-locaties

De regio Arnhem-Nijmegen rekent, conform het provinciaal detailhandelsbeleid, alle winkellocaties of detailhandelsvestigingen groter dan 1.500 m2 winkelvloeroppervlak (wvo) en gelegen buiten de reguliere detailhandel (zie: bijlage I) tot de PDV/GDV-locaties. In totaal voldoen op dit moment tientallen locaties aan deze omschrijving. In bijlage I treft u deze 48 locaties aan.

In bijlage I zijn een aantal locaties in blauw afgebeeld. Deze locaties zijn in het RPD 2013 aangewezen als de locaties waar de marktruimte voor nieuw PDV- en GDV-aanbod zo veel mogelijk moet worden geconcentreerd. Het gaat om de volgende 11 bestaande locaties: Meubelplein en Olympus Park in Arnhem-Zuid, De Heuve in Beuningen, Centerpoort/Nieuwgraaf en Graafstaete in Duiven[3], Huissen Pannenhuis in Lingewaard, Woonboulevard Novium in Nijmegen-Dukenburg, Elst de Aamsepoort in Overbetuwe, Woondrome in Wijchen en de locaties Tatelaar en Hengelder in Zevenaar. Ook de 2 toekomstige locaties Ressen in Nijmegen-Noord en Spoorallee Zevenaar werden als concentratiegebied voor PDV/GDV aangewezen, zij het onder voorwaarden.

Juist de in het RPD 2013 als PDV/GDV-locaties aangewezen locaties moeten de komende jaren gaan groeien. Het belang van de andere PDV/GDV-locaties zal in de loop van de jaren daardoor geleidelijk gaan afnemen.

2.2 Selectie van PDV/GDV-branches

Dit rapport focust op de branches die in het RPD 2013 zijn gezien als PDV- dan wel GDV-branches (zie: bijlage III). Het gaat om de volgende branches en deelbranches:

1. Detailhandel in wonen;
2. Detailhandel in doe-het-zelf;
3. Tuincentra;
4. Detailhandel in sport (waaronder outdoor);
5. Detailhandel in elektro (waaronder bruin- en witgoed);
6. Detailhandel in hobby, spel en media (waaronder speelgoed en rijwielen).

In het RPD 2013 werden drie deelbranches van de branche hobby, spel & media betrokken, namelijk speelgoed en rijwielen (fietsen en scooters/bromfietsen).

[3] Het RPD 2013 en de besluiten over dit programma zijn niet eenduidig over de vraag of de locatie Duiven Graafstaete deel uitmaakt van de PDV/GDV-locatie Centerpoort/Nieuwgraaf en daarmee tot dit PDV/GDV-concentratiegebied behoort dan wel of Duiven Graafstaete tot de overige bedrijventerreinen in de regio behoort met meer dan 1.500 m2 wvo detailhandel. In dit rapport is van het eerste uitgegaan en wordt Graafstaete behandelt als één van de PDV/GDV-concentratiegebieden.

In dit rapport is ervan afgezien om de restbranche ‘overige detailhandel in-en-om-het-huis’ te betrekken. In het RPD 2013 werd alleen het kleine deel van deze restbranche dat betrekking heeft op dierenbenodigdheden en –voeding (dibevo) betrokken. Het belang van deze restbranche in de branchering van de PDV/GDV-locaties in de regio is namelijk beperkt, net als dat van andere detailhandelsbranches. De analyse van de samenstelling van het PDV/GDV-aanbod op de 48 PDV/GDV-locaties laat zien dat een beperkte marge van de hoeveelheid detailhandel betrekking heeft op branches die niet vallen onder de zes bovengenoemde branches (tabel 3.2).

De handel in de zogenaamde ‘ABC-goederen’, dat wil zeggen groothandel, tussenhandel en detailhandel in en reparatie van auto’s, boten en caravans alsmede groot-, tussen- en detailhandel in verwante materialen, valt buiten de scope van dit onderzoek. De detailhandelsvormen van de ABC-goederen (dealers, occasions) zijn sterk aanwezig op meerdere bedrijventerreinen. Er bestaan echter geen actuele en complete databestanden voor deze branches, afgezien van detailhandel in automaterialen. Kengetallen voor de detailhandel worden zodanige wijze afgeleid dat de omzet van het ABC-aanbod geen deel uitmaakt van de omzetgegevens waar deze kengetallen over worden afgeleid. Bij de inventarisatie van de harde en zachte plancapaciteit voor nieuw PDV/GDV per bedrijventerrein is gecorrigeerd voor het belang van de ABC-goederen.

Het RPD 2013 ging daarnaast in op de marktruimte voor detailhandel in mode & luxe, omdat het RPD ook uitspraken moest doen over de planning van deze detailhandelsvormen ten behoeve van de reguliere detailhandel. Het winkelsegment ‘factory outlet centers’ (FOC’s), waar voornamelijk de detailhandel in mode & luxe is gevestigd, is niet in dit onderzoek opgenomen.

2.3 Definitie vloeroppervlakte

De berekeningen in dit rapport zijn gemaakt op basis van vierkante meters winkelvloeroppervlakte (= wvo). De ‘burgerlijke stand’ van de Nederlandse detailhandel is gebaseerd op deze definitie. Het bureau Locatus houdt deze ‘burgerlijke stand’ bij. De omzetstatistiek wordt beoordeeld aan de hand van de aanwezige winkelvloeroppervlakte per branche in ons land.

Tabel 2.1 Toegepaste verhouding wvo en bvo per branche

	Wvo/bvo
Wonen	80%
Doe-het-zelf	80%
Tuincentra	49%
Sport	85%
Elektro	85%
Hobby, spel en media	85%

Bron: Ecorys 2016

Bestemmingsplannen gaan meestal uit van bruto vloeroppervlakte (= bvo). In de regel wordt met betrekking tot de PDV-branches een wvo/bvo verhouding van gemiddeld 80% aangehouden, behalve voor tuincentra waar met een lagere verhouding wordt gerekend. De wvo/bvo verhouding van tuincentra varieert tussen 10% en 60%. Alleen het verwarmde en overdekte deel van een tuincentrum mag, volgens jurisprudentie, als wvo van tuincentra worden gezien. In dit rapport wordt voor de tuincentra met gemiddeld 49% verhouding van wvo/bvo gerekend. De wvo/bvo-verhouding voor GDV-branches ligt wat hoger dan die voor de PDV-branches, omdat deze branches over het algemeen minder niet-verkoopruimte aanhouden. Voor de GDV-branches is in dit rapport gerekend

met een gemiddelde wvo/bvo-verhouding van 85%. In dit rapport wordt steeds aangegeven welke definitie van vloeroppervlakte van toepassing is.

2.4 Studiegebied en deelregio's

De berekeningen zijn gebaseerd op de regio Arnhem-Nijmegen: dit is de gelijknamige COROP-regio plus de gemeente Montferland, in totaal 18 gemeenten (figuur 2.1). De gemeenten Zevenaar en Rijnwaarden zijn per 1 januari 2018 samengevoegd. De gemeente Druten maakte geen deel uit van de voormalige stadsregio ten tijde van de vaststelling van het RPD 2013. De gemeente Mook en Middelaar is geen lid meer van de regio Arnhem-Nijmegen.

Figuur 2.1 Studiegebied herijking Regionaal Programma Werklocaties

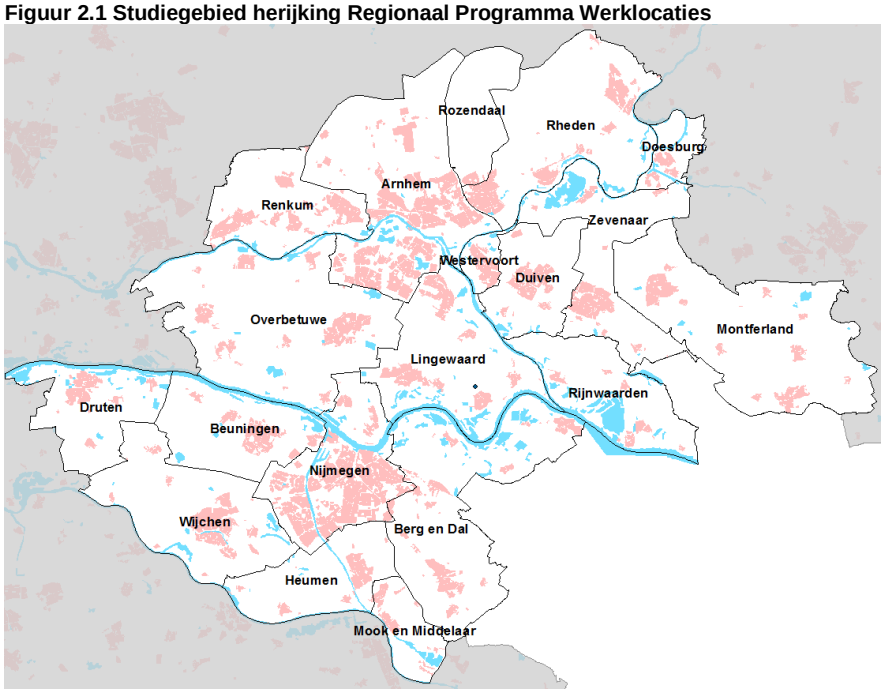

Bron: Ecorys 2016

Hoewel de regio Arnhem-Nijmegen één stedelijke regio is, is in dit onderzoek (op voorstel van de werkgroep RPW en het IOD) de driedeling van de regio overgenomen uit de “Vraag- en aanbod-analyse Stadsregio Arnhem-Nijmegen” (2012), één van de bijlages bij het RPD 2013.

Tot de deelregio Noord worden gerekend: Arnhem, Duiven, Doesburg, Montferland, Renkum, Rheden, Rozendaal, Westervoort en Zevenaar. Tot de deelregio Midden worden gerekend: Lingewaard en Overbetuwe. Tot de deelregio Zuid worden gerekend: Beuningen, Berg en Dal, Druten, Heumen, Nijmegen en Wijchen.

Met deze opdeling van de regio werd in het RPD 2013 en wordt in dit rapport beoogd om inzichtelijk te maken of en zo ja in welke mate verschil te constateren valt in vraag en aanbod in enerzijds de noordflank en anderzijds de zuidflank van de regio, omdat in deze flanken de meeste mensen wonen en dat ook PDV/GDV bij voorkeur zo dicht mogelijk bij de mensen wordt gesitueerd.

Omdat het niet goed mogelijk is om de gemeenten Lingewaard en Overbetuwe toe te rekenen aan de noordflank of de zuidflank (hoe moeten bijvoorbeeld Elst en Bemmel tot de noord- of de zuidflank worden gerekend?) is er bij de totstandkoming van het RPD 2013 voor gekozen om deze twee gemeenten te zien als een intermediair gebied tussen de noordflank en de zuidflank.

Het was dus niet de intentie om deze twee gemeenten te zien als een autonoom functionerend marktgebied. Deze twee gemeenten maken immers deel uit van de hele stedelijke regio, net als de gemeenten die werden toegerekend aan de deelregio Noord en de deelregio Zuid.

De berekeningen en inventarisatie in dit rapport laten inderdaad een significant verschil zien in de verhouding tussen vraag en aanbod in de noordflank en de zuidflank van de stedelijke regio. Voor de deelregio Midden zijn de berekeningen van de marktruimte en de inventarisatie van de plancapaciteit uitgekomen op een min of meer evenwichtige marktsituatie.

In de beslispuntennotitie voor PDV/GDV wordt afgewogen hoe de voor de komende jaren voor de gehele regio beschikbare marktruimte (vraag) het beste kan worden gealloceerd over de (13) concentratiegebieden voor PDV/GDV die zijn benoemd in het RPD 2013 en over de overige winkellocaties in de regio met PDV/GDV-aanbod.

Bij deze integrale afweging zal meegewogen worden of een deel van de marktruimte voor de komende jaren voor de gehele regio kan worden gealloceerd in de twee concentratiegebieden voor PDV/GDV en de overige winkellocaties in de gemeenten Lingewaard en Overbetuwe.

2.5 Verantwoording bronnen en werkwijze

In paragraaf 2.7 wordt gerapporteerd hoeveel m2 wvo in de diverse PDV/GDV-branches per deelregio aanwezig zou kunnen zijn (i.c. haalbaar is) uitgaande van de omzetmogelijkheden. Daarbij is uitgegaan van de volgende bronnen.

Aantal inwoners gemeenten: het aantal inwoners van de gemeenten dat volgens de laatste Primos-prognoses van ABF Research worden verwacht op 1 januari 2025. Omdat het PDV/GDV-programma voor de komende vijf jaren wordt herijkt, lijkt deze aanname reëel.

Bestedingsbedrag per inwoner: de gemiddelde netto-omzet per hoofd in 2017 (de omzet min btw) in Nederland per PDV/GDV-branche volgens de publicatie ‘Omzetkengetallen 2017’ van Panteia en www.retailinsiders.nl. Deze kengetallen zijn door Panteia aangepast voor de opmars van internet retail in de laatste jaren.

Inkomen per hoofd: het gemiddelde gestandaardiseerde inkomen per gemeente, zoals vastgesteld door het centraal Bureau voor de Statistiek over het jaar 2017. Het verschil tussen het gemiddeld inkomen per gemeente en het gemiddeld inkomen in Nederland leidt via een standaard inkomens-elasticiteit van 0.70 tot bestedingsbedragen per inwoner per gemeente.[4]

Bestaande regionale binding koopkracht: het deel van de koopkracht van de inwoners van de diverse gemeenten binnen het verzorgingsgebied voor de PDV/GDV-branches zoals bij het regionale koopstromenonderzoek Arnhem-Nijmegen 2016 is gemeten.

Haalbare regionale binding koopkracht: de regionale binding van de koopkracht per PDV-branche die haalbaar is bij een optimale bezetting van de branche.

Omzettoevloeiing: het percentage omzet van de PDV/GDV-branches dat van buiten het verzorgingsgebied toevloeit, zoals toegelicht bij tabel 2.2.

[4] Retail Insiders: “Herziening inkomenselasticiteiten”, december 2018.

Haalbare omzet: de vermenigvuldiging van aantal inwoners 2025, voor inkomenselasticiteit gecorrigeerd bestedingsbedrag en haalbare regionale binding, verhoogd voor omzettoevloeiing.

Normatieve vloerproductiviteit: de omzet per m2 wvo waarbij een gezonde bedrijfsexploitatie mogelijk is, zijnde de gemiddelde winkelomzet per m2 wvo in Nederland van de PDV/GDV-branches in 2017 volgens 'Omzetkengetallen 2017' van Panteia en www.retailinsiders.nl.

Haalbaar aantal m2 wvo: de uitkomst van de deling van haalbare omzet door normatieve vloerproductiviteit per PDV/GDV-branche, dit is het totaal aantal m2 wvo dat in de regio of de deelregio beschikbaar zou kunnen zijn per PDV/GDV-branche in het jaar 2025.

Marktruimte: het haalbaar aantal m2 wvo min het aanwezig aantal m2 wvo.

In de berekening van de regionale behoefte aan PDV- en GDV-aanbod is uitgegaan van een voor de komende 5 jaren onveranderlijk bestedingsbedrag per inwoner. Deze aanname maakte het nodig om bij deze berekening tevens uit te gaan van een voor de komende 5 jaren onveranderlijke normatieve vloerproductiviteit per PDV-branche (ceteris paribus).

2.6 Koopstromenonderzoek

Door te meten waar welk deel van de koopkracht voor de verschillende PDV- en GDV-branches door de inwoners van de diverse gemeenten ergens wordt uitgegeven, kon bij het regionaal koopstromenonderzoek Arnhem-Nijmegen 2016 het niveau van regionale koopkrachtbinding voor de diverse PDV-/GDV-branches worden vastgesteld.

Regionale koopkrachtbinding

In de tweede kolom van tabel 2.2 worden deze regionale koopkrachtbindingspercentages gerapporteerd. De percentages gelden voor de deelregio en de regio. De bindingspercentages per individuele gemeente liggen lager. De reden is dat tussen de gemeenten nogal wat koopkracht wordt uitgewisseld, die dan binnen de regio in een andere gemeente dan de gemeente waar de klant woont wordt besteed. Een inwoner van Huissen bijvoorbeeld komt wel eens bij de IKEA in Duiven. De besteding in de IKEA is dan koopkrachtafvloeiing uit de gemeente Lingewaard, maar maakt op het schaalniveau van de regio deel uit van de koopkrachtbinding.

De regionale binding in de branche voor hobby, spel en media is over het algemeen lager dan die voor de andere PDV/GDV-branches. De consument is bereid om deze soorten producten vaker verder weg te kopen. Doe-het-zelf en tuincentra behalen meestal bij regionaal koopstromen-onderzoek de hoogste regionale binding onder de branches voor niet-dagelijkse detailhandel. Indien deze branches volwaardig zijn bezet is er voor de meeste consumenten weinig reden meer om verder weg te zoeken. De bindingspercentages in deelregio Midden liggen iets hoger dan in de deelregio's Noord en Zuid. Hoe centraler een gebied ligt in het totale onderzoeksgebied, hoe hoger de regionale binding.

Tabel 2.2 Toegepaste kengetallen per PDV- en GDV-branche en per deelregio

	Regionale koopkracht-binding	Omzet-toevloeiing van buiten regio
Deelregio Noord:		
Wonen	83,2%	5,0%
Doe-het-zelf	95,1%	6,0%
Tuincentra	93,3%	6,7%
Sport	79,2%	4,9%
Elektro	75,2%	4,9%
Hobby, spel en media	63,8%	3,0%
Deelregio Midden:		
Wonen	88,3%	2,5%
Doe-het-zelf	98,5%	2,0%
Tuincentra	98,6%	7,6%
Sport	85,5%	2,5%
Elektro	78,5%	2,5%
Hobby, spel & media	67,3%	2,5%
Deelregio Zuid:		
Wonen	87,4%	3,9%
Doe-het-zelf	97,1%	4,3%
Tuincentra	95,4%	4,8%
Sport	82,2%	3,7%
Elektro	65,8%	4,3%
Hobby, spel & media	60,4%	3,3%

Bron: regionaal koopstromenonderzoek Arnhem-Nijmegen, I&O en Ecorys 2016

Bij de berekening van het in de toekomst haalbaar aantal m2 wvo per PDV/GDV-branche per deelregio is er van uitgegaan dat de niveaus van regionale koopkrachtbinding die zijn vastgesteld bij het regionaal koopstromenonderzoek niet zullen toenemen indien het PDV/GDV-aanbod in de regio Arnhem-Nijmegen versterkt. De doelstelling van de vraag/aanbod confrontatie is immers niet het maximaliseren, maar het optimaliseren van het PDV/GDV-aanbod.

Omzettoevloeiing van buiten de regio

De derde kolom van tabel 2.2 geeft weer welk deel van de omzet van elke PDV/GDV-branche per deelregio van buiten de regio Arnhem-Nijmegen toevloeit. De percentages omzettoevloeiing zijn gebaseerd op de mate van omzettoevloeiing vanuit de omliggende schil van de regio Arnhem-Nijmegen en vanuit de Duitse grensstreek zoals deze zijn gemeten bij het regionale koopstromen-onderzoek Arnhem-Nijmegen 2016.

Daarnaast heeft Ecorys gecorrigeerd voor een bepaalde opslag van de omzettoevloeiing uit overig Nederland. Deze opslag is, indien van toepassing, vastgesteld op grond van marktgegevens die bij Ecorys bekend zijn per PDV/GDV-locatie. De opslag werd doorgerekend op het niveau van de deelregio's. Individuele PDV/GDV-locaties, zoals bijvoorbeeld Centerpoort/Nieuwgraaf (IKEA), realiseren een hogere omzettoevloeiing dan het percentage dat in tabel 2.1 staat aangegeven. De percentages in deze tabel gelden per branche op het schaalniveau van de deelregio.

Bij de berekening van het in de toekomst haalbaar aantal m2 wvo per PDV/GDV-branche per deelregio is er van uitgegaan dat de niveaus van regionale omzettoevloeiing niet zullen toenemen indien het PDV/GDV-aanbod in de regio Arnhem-Nijmegen versterkt. Zo wordt voorkomen dat

wellicht te veel wordt gevraagd van de mogelijkheden om omzet van verder weg aan te trekken. Ook daar, in de omzetherkomstgebieden en hun omgeving, versterkt het PDV/GDV-aanbod.

2.7 Haalbaar aantal m2 wvo per PDV/GDV-branche

In tabel 2.3 wordt het haalbare aantal m2 wvo in de regio Arnhem-Nijmegen per PDV- en GDV-branche gerapporteerd. Dit zijn de uitkomsten van de berekeningen op grond van de aannames en kengetallen zoals deze in paragraaf 2.5 zijn toegelicht en de niveaus van regionale koopkracht-binding en omzettoevloeiing zoals deze in paragraaf 2.6 zijn toegelicht.

Tabel 2.3 Haalbaar aantal m2 wvo per PDV/GDV-branche bij inwoneraantal 2025 en, ter vergelijking, haalbaar aantal m2 wvo PDV/GDV-branche berekend in de eerste versie van dit rapport

	Deelregio Noord	Deelregio Midden	Deelregio Zuid	Totaal regio 2025	Totaal regio 2020
Wonen	114.441	31.007	103.692	249.140	284.118
Doe-het-zelf	52.419	13.678	45.978	112.074	115.918
Tuincentra	42.276	11.848	37.053	91.177	87.893
Sport	16.820	4.651	15.078	36.549	60.295
Elektro	16.129	4.310	12.286	32.725	28.776
Hobby, spel & media	20.552	5.659	17.084	43.295	68.672
Totaal	**262.637**	**71.153**	**231.171**	**564.961**	**645.672**

Bron: bewerking Ecorys

Tabel 2.3 geeft aan dat er in de regio Arnhem-Nijmegen in 2025 voldoende omzetmogelijkheden bestaan voor bijna 565.000 m2 wvo in de PDV-en GDV-branches. Bijna 45% van het haalbare aantal m2 zit in de in de PDV-branche voor wonen (meubels, woninginrichting e.d.) en daarmee is deze branche met afstand de belangrijkste speler in dit veld.

In de laatste kolom van tabel 2.3 zijn, ter vergelijking, de uitkomsten van de berekening van het haalbaar aantal m2 in de eerste versie van dit rapport vermeld. Het haalbaar aantal m2 wvo is met een achtste deel afgenomen. Daarvoor zijn twee redenen. Op de eerste plaats is de gemiddelde omzet per m2 wvo van de diverse PDV/GDV-branches van 2015 tot en met 2017 als totaliteit flink hoger geworden, namelijk met +50% in de detailhandel voor hobby, spel & media; met +15 tot +20% in de detailhandel voor wonen en doe-het-zelf; met +10% in de detailhandel voor sport en met +5% in de detailhandel voor elektro. De gemiddelde omzet per m2 in de tuincentra is vrijwel gelijk gebleven.

Op de tweede plaats is de gemiddelde omzet per inwoner in de detailhandel voor sport (in tegenstelling tot de eerste versie van het rapport) niet meer verhoogd met een zeker percentage voor mode-assortimenten, omdat de nationale gemiddelde omzet per inwoner voor de detailhandel in sport tussen 2015 en 2017 voor dit effect is gecorrigeerd (+17,5%).

Het haalbaar aantal m2 wvo is niet gelijk aan de marktruimte voor nieuw toe te voegen winkelruimte op de PDV/GDV-locaties. Om te bepalen hoeveel m2 de komende jaren kunnen worden toegevoegd aan het op dit moment aanwezige aantal m2 winkelruimte in de PDV/GDV-branches moet het haalbare aantal m2 worden verminderd met het aanwezig aantal m2. Bovendien moet worden gecorrigeerd voor de eventuele benutting van leegstaande winkelpanden. De leegstaande winkelpanden kunnen immers ook deels in de gestelde behoefte voorzien. De twee volgende hoofdstukken handelen hierover.

3 Aanwezig aanbod en plancapaciteit

In dit hoofdstuk worden het aanwezige winkelaanbod in de PDV/GDV-branches en de plancapaciteit voor nieuw te realiseren PDV/GDV-aanbod in beeld gebracht.

3.1 Aanwezige PDV/GDV in regio Arnhem-Nijmegen

De werkwijze die in paragraaf 2.1 is toegelicht resulteert in een totaal van 48 PDV/GDV-locaties met meer dan 1.500 m2 wvo in de regio of die in het RPD 2013 zijn opgenomen. Om op basis van het in het vorige hoofdstuk berekende totaal haalbaar aantal m2 PDV/GDV-aanbod per branche gerichte uitspraken te kunnen doen over de mogelijke marktruimte van de PDV-/GDV-locaties moet bekend zijn hoeveel m2 wvo op dit moment per deelregio aanwezig is. De in de tweede kolom van tabel 3.2 aangegeven m2 wvo hebben betrekking op alle aanwezige wvo, dus ook voor winkels die kleiner zijn dan 1.500 m2 wvo.

Voor de tabellen 3.1 en 3.2 is gebruik gemaakt van de databestanden van Locatus. Het aantal m2 wvo in de betreffende branches is in de afgelopen 3 jaren met iets meer dan 6% afgenomen. Het eerste bouwstenenrapport PDV/GDV werd gebaseerd op een inventarisatie van Locatus van april 2016. Toen werd er nog ruim 590.000 m2 wvo geteld in deze regio in deze branches. Momenteel (mei 2019) is dat nog 550.000 tot 555.000 m2 wvo.

Tabel 3.1 Ontwikkeling van m2 wvo per PDV/GDV-branche van april 2016 tot mei 2019

	M2 wvo april 2016	M2 wvo mei 2019	% afname m2 wvo	Afname in m2 wvo	Aandeel afname
Wonen	261.163	254.776	-2,4%	-6.387	17%
Doe-het-zelf	105.328	101.433	-3,7%	-3.895	10%
Tuincentra	75.813	73.569	2,7%	-2.030	5%
Sport	59.562	37.569	-36,9%	-21.993	59%
Elektro	29.870	29.489	-1,3%	381	--
Hobby, spel & media	59.562	56.748	-4,7%	-2.814	8%
Totaal regio	**591.298**	**553.789**	**-6,3%**	**-37.500**	**100%**

Bron: Locatus 2019, bewerking Ecorys

De afname tekende zich af in bijna alle branches en in alle drie deelregio's, hoewel de mate van afname per branche en per deelregio varieerde. Op het schaalniveau van de hele regio was de mate van afname verreweg het grootste in de branche voor sport, vooral in verband met de sluiting van de beide sportwarenhuizen van TopShelf in de V&D-panden in de binnensteden van Arnhem en Nijmegen. Zonder deze sluitingen komt de mate van afname neer op circa 4% voor de zes branches in de gehele regio als totaliteit.

De mate van afname van het bestaande aanbod aan m2 PDV/GDV (6%) is achtergebleven bij de mate van afname van het haalbaar aantal m2 PDV/GDV (13%). Per saldo is daarmee de marktruimte voor toe te voegen aantal m2 verkleind. Hierop wordt in paragraaf 5.1 teruggekomen.

Voor de afbakening van de 48 PDV/GDV-locaties gebieden die in de derde kolom van tabel 3.2 zijn bedoeld, werd aangesloten op het bestemmingsplangebied van de diverse bedrijventerreinen.

Voor de metrages per PDV/GDV-locatie wordt verwezen naar bijlage II.

Tabel 3.2 Aanbod m2 wvo PDV/GDV-branches per deelregio en op PDV/GDV-locaties mei 2019

	Aanwezig m2 wvo in PDV/GDV-branches	Aanwezig m2 wvo in op PDV/GDV-locaties met > 1.500 m2 wvo	M2 wvo in PDV/GDV-concentratiegebieden
Wonen	122.955	102.154	86.830
Doe-het-zelf	52.032	42.491	19.959
Tuincentra	29.737	29.166	15.665
Sport	17.889	11.486	8.050
Elektro	18.599	7.709	7.347
Hobby, spel & media	26.177	3.772	1.950
Overig detailhandel		*11.349*	*3.231*
Deelregio Noord	**267.389**	**208.127**	**143.032**
Wonen	37.665	32.487	21.756
Doe-het-zelf	11.174	8.853	6.730
Tuincentra	13.105	12.805	9.353
Sport	2.971	1.625	0
Elektro	1.448	155	0
Hobby, spel & media	8.609	2220	0
Overig detailhandel		*7.406*	*3.334*
Deelregio Midden	**74.972**	**64.260**	**41.173**
Wonen	94.156	75.205	41.787
Doe-het-zelf	38.227	32.218	4.525
Tuincentra	30.941	29.045	6.100
Sport	16.709	6.002	4.870
Elektro	9.442	644	154
Hobby, spel & media	21.962	1.672	120
Overig detailhandel		*8.527*	*3.011*
Deelregio Zuid	**211.437**	**153.313**	**60.567**
Wonen	254.776	209.846	150.373
Doe-het-zelf	101.433	83.562	31.214
Tuincentra	73.783	71.016	31.118
Sport	37.569	19.113	12.920
Elektro	29.489	8.508	7.501
Hobby, spel & media	56.748	7.664	2.070
Overig detailhandel		*25.991*	*9.576*
Totaal	**553.798**	**425.700**	**244.772**

Bron: Locatus, 2019; bewerking Ecorys

PDV/GDV op de bedrijventerreinen (> 1.500 m2)

Uit tabel 3.2 blijkt dat drie kwart van alle PDV/GDV-aanbod is gesitueerd op één van de 48 PDV/GDV-locaties en dat 55-60% daarvan (bijna 45% van het totaal) is gesitueerd in de in het RPD 2013 benoemde PDV/GDV-concentratiegebieden.

In tabel 3.2 is tevens, per deelregio en voor de gehele regio, aangegeven welk deel van het metrage aan detailhandel wordt gebruikt voor ‘overige detailhandel’, dat wil zeggen: detailhandel die niet onder de PDV/GDV-branches valt en waarvoor in dit rapport de marktruimte wordt

berekend. Het gaat vooral om kringloopwinkels[5], om vestigingen van Welkoop en sporadisch om supermarkten.

PDV/GDV-aanbod buiten de concentratiegebieden

In tabel 3.3 is aangegeven welk percentage van het aanwezige m2 wvo per PDV/GDV-branche niet is gesitueerd op de locaties die in het RPD 2013 als PDV/GDV concentratiegebied zijn benoemd. Het gaat dan om aanbod in de winkelcentra die tot de reguliere detailhandel worden gerekend; om winkelaanbod op de overige bedrijventerreinen of om winkelaanbod dat verspreid is gesitueerd.

Tabel 3.3 Percentage m2 wvo per PDV/GDV-branche buiten de PDV/GDV-concentratiegebieden

	Deelregio Noord	Deelregio Midden	Deelregio Zuid	Totaal Regio
Wonen	29,4%	42,2%	55,6%	41,0%
Doe-het-zelf	61,6%	39,8%	88,2%	69,2%
Tuincentra	47,3%	28,6%	80,3%	57,8%
Sport	55,0%	100%	70,9%	65,6%
Elektro	60,5%	100%	98,4%	74,6%
Hobby, spel & media	92,6%	100%	99,5%	96,4%
Totaal	**47,7%**	**49,5%**	**72,8%**	**57,5%**

Bron: Locatus 2019, bewerking Ecorys

Een dominant deel van het aanwezig winkelaanbod in de branches hobby, spel & media (96%) en elektro (75%) bevindt zich op deze overige winkellocaties en daarmee in beperkte mate in de in het RPD 2013 benoemde PDV/GDV-concentratiegebieden. In de deelregio Midden is een relatief klein deel van de doe-het-zelf detailhandel en de tuincentra op de PDV/GDV-concentratiegebieden gelegen, terwijl op deze locaties geen aanbod in de GDV-branches sport, elektro en hobby, spel & media is gesitueerd.

Het RPD 2013 gaat er van uit (p. 30, 44) dat de marktruimte voor PDV/GDV in de regio vooral wordt aangewend voor de in het RPD aangewezen concentratiegebieden voor PDV/GDV. Ontwikkelingen buiten de reguliere detailhandelsconcentraties en buiten deze concentratie-gebieden worden in principe niet toegelaten, tenzij deze een aantoonbare meerwaarde leveren aan de detailhandelsstructuur.

In dit verband zijn de percentages van tabel 3.2 relevant: welk deel van het aanwezig aanbod in de PDV/GDV-branches is op dit moment buiten de concentratiegebieden gesitueerd? Bij de toedeling van de marktruimte van nieuw PDV/GDV-aanbod tot het jaar 2025 aan de PDV/GDV-concentratie-gebieden in paragraaf 4.1 zal een deel van de regionale marktruimte worden gereserveerd voor de overige winkellocaties.

3.2 Plancapaciteit

In deze paragraaf worden de resultaten van de inventarisatie van de harde en zachte plancapaciteit voor PDV/GDV gerapporteerd. Voor de definities van soorten plancapaciteit: zie bijlage I.

[5] De Raad van State heeft uitgesproken, dat kringloopwinkels onder volumineuze detailhandel vallen.

3.2.1 *Werkwijze inventarisatie plancapaciteit*

De inventarisatie verliep in enkele fases. In de eerste fase hebben de gemeenten een formulier ingevuld, waarin zij hun plancapaciteit voor PDV/GDV in het algemeen hebben gespecificeerd. Op grond van deze informatie is vastgesteld om hoeveel harde en zachte plancapaciteit het gaat. In de tweede fase werden de gemeenten in de gelegenheid gesteld om deze gegevens te verbeteren en aan te vullen. Voor enkele gemeenten was navraag nodig, bijvoorbeeld over privaatrechterlijke afspraken of over later verstrekte omgevingsvergunningen. Voor enkele bedrijventerreinen heeft Ecorys de onbenutte plancapaciteit bepaald aan de hand van het bestemmingsplan.

3.2.2 *Harde plancapaciteit*

Aan de hand van de inventarisatie zijn de metrages in de tweede en vijfde kolom van tabel 3.4 vastgesteld. De metrages van de vierde kolom zijn berekend aan de hand van de analyse van de m2 wvo per winkel volgens Locatus (derde kolom) en de verhoudingen voor m2 wvo en m2 bvo van tabel 2.1. Indien er in de tweede kolom een metrage staat, is dit metrage verminderd met de aanwezige m2 bvo, zoals aangegeven in de vierde kolom.

Tabel 3.4 Harde plancapaciteit PDV/GDV-aanbod (exclusief benutting leegstand)

	Maximaal m2 bvo PDV/GDV	Aanwezig m2 wvo PDV/GDV	Aanwezig m2 bvo PDV/GDV	Potentieel toe te voegen m2 bvo PDV/GDV	Potentieel toe te voegen op PDV/GDV-concentratie-gebieden
Arnhem IJsseloord II		3.930	4.915	26.000[6]	
Duiven Centerpoort/ Nieuwgraaf		51.592	63.785	52.500[7]	52.500
Rheden Dieren-Oost	11.220[8]	3.558	4.450	6.770	
Zevenaar Hengelder	23.000[9]	13.228	16.450	6.550	6.550
Deelregio Noord		**72.308**	**89.600**	**91.820**	**59.050**
Overbetuwe Elst Nieuwe Aamseweg 85		19.766	31.950	6.100[10]	6.100
Deelregio Midden		**19.766**	**31.950**	**6.100**	**6.100**
Beuningen Bull	25.214[11]	5.184	10.460	14.750	
Druten Westerhout		5.674	6.875	n.t.b.[12]	
Druten Westerhout Zuid	33.000	2.497	3.120	n.t.b.	
Druten Klepperheide	48.000	1.230	1.500	n.t.b.	
Nijmegen Mercuriuspark	31.500	8.482	10.600	20.900 (10.000[13])	
Wijchen-Oost Nieuweweg 144-146 Mawi				2.500[14]	
Deelregio Zuid		**23.067**	**32.555**	**27.250**	**-**
Totaal regio		**115.141**	**154.105**	**125.170**	**65.150**

Bron: opgave gemeenten, bewerking Ecorys

6 Totaal van de omgevingsvergunningen voor twee nieuwe bouwmarkten. Overige nieuwe detailhandel is privaatrechterlijk onmogelijk gemaakt in een samenwerkingsovereenkomst met de eigenaren van het bedrijventerrein.

7 De gemeente Duiven heeft van de 52.500 m2 bvo plancapaciteit circa 19.000 m2 bvo (16.400 m2 wvo) uitgegeven voor woonwarenhuis Loods 5 en circa 4.750 m2 bvo (3.668 m2 wvo) voor de verplaatsing van Light Depot (= Besselink Licht) en 2 nieuwe PDV's. De nieuwe gebouwen zullen naar verwachting binnen 2 jaar worden gerealiseerd.

8 Opgave gemeente Rheden.

9 Opgave gemeente Zevenaar.

10 Het bestemmingsplan NL.IMRO.1734.0211, dat de bestemming tuincentrum onmogelijk gaat maken, is in procedure.

11 Afgeleid uit de omgevingsvergunning voor de vergroting van het tuincentrum.

12 Stec (2019) heeft voor de 3 terreinen in Druten een onbenutte plancapaciteit van 347.000 m2 vastgesteld.

13 De gemeente Nijmegen verwacht dat circa 10.000 m2 bvo hier kan worden geaccommodeerd.

14 Opgave gemeente Wichen (op de locatie was vroeger kampeerwinkel FunLine gevestigd).

In de eerste versie van dit rapport werd 10.650 m2 bvo aan harde planvoorraad vermeld voor de uitbreiding van het Intratuin tuincentrum op bedrijventerrein Graafstaete. Deze uitbreiding is gerealiseerd. Het nieuwe wvo is opgemeten door Locatus op 31-8-2018 en verwerkt in tabel 3.1.

In de eerste versie werd ook 2.000 m2 harde plancapaciteit genoemd op bedrijventerrein Lingewaard-Bemmel Houtakker II. Nadere analyse heeft geleerd dat deze harde plancapaciteit niet uit de planvoorschriften en de verbeelding van het bestemmingsplan is af te leiden.

Een verder verschil met de tabel van de eerste versie van dit rapport is, dat de harde plancapaciteit van de locatie tuincentrum Bull in Beuningen door een omgevingsvergunning is verdubbeld van circa 9.100 m2 bvo naar circa 19.000 m2 bvo aan toe te voegen PDV.

Factory outlet center Zevenaar

In het kader van het RPD 2013 besloot de Stadsregioraad dat de ontwikkeling van een nieuwe winkellocatie op de Spoorallee in Zevenaar op zijn vroegst over 3 jaar zou plaatsvinden (in 2016), deelregionaal verzorgend zal zijn en complementair moet worden aan de omliggende centra zoals het centrum van Zevenaar. Na de vaststelling van het RPD 2013 nam de gemeente Zevenaar het initiatief om op deze locatie tot een ‘factory outlet center’ te komen.

De Raad van State heeft op 18 mei 2016 de beroepen tegen een nieuw te realiseren FOC in het bestemming “Groot Holthuizen en Hengelder II” van ten hoogste 15.000 m2 bvo, met een supermarkt van maximaal 1.200 m2 bvo, niet-ontvankelijk en/of ongegrond verklaard. Omdat dit project de regionale marktruimte van de PDV/GDV-branches niet aanspreekt, maar wel de regionale marktruimte van overige detailhandelsbranches dient deze harde plancapaciteit vanuit een ander bestuurlijk perspectief beoordeeld te worden.

3.2.3 Plancapaciteit via ontheffing etc.

In de eerste versie van dit rapport werden de mogelijkheden in de bestaande bestemmingsplannen om na ontheffing en/of na de aanwending van een wijzigingsbevoegdheid nieuwe PDV op een bedrijventerrein toe te staan ook geïnventariseerd. De Afdelingskamer van de Raad van State heeft echter op 14 februari 2018 uitgesproken, dat niet benutte wijzigingsbevoegdheid niet (langer) valt onder harde plancapaciteit (ECLI:RVS:2018:522). Deze component is in dit rapport weggelaten.

3.2.4 Zachte plancapaciteit

De overige plannen hebben nog geen juridische basis. De Raad van State heeft aangegeven, dat beoordeeld moet worden in hoeverre uit de zachte plancapaciteit binnen afzienbare tijd harde plancapaciteit zal gaan voortkomen. Als dit het geval is, dient de zachte plancapaciteit als harde plancapaciteit te worden behandeld.

Tabel 3.5 Zachte plancapaciteit PDV/GDV bedrijventerreinen 2019-2025 (exclusief leegstand)

	Maximaal m2 bvo PDV/GDV	Aanwezig m2 wvo PDV/GDV*)	Aanwezig m2 bvo PDV/GDV	Potentieel toe te voegen m2 bvo PDV/GDV	Potentieel toe te voegen op PDV/GDV-concentratie-gebieden
Arnhem, Westervoortse-dijk/Rijndijk		1.210	1.425	0	
Rheden, Velp de Beemd		240	300	n.t.b.	
Deelregio Noord		**1.450**	**1.725**	**0**	**0**
(Geen)					
Deelregio Midden		**0**	**0**	**0**	**0**
Nijmegen Ressen	(5,2 ha)	--	--	20.000	20.000
Deelregio Zuid				**20.000**	**20.000**
Totaal regio				**20.000**	**20.000**

Bron: opgave gemeenten, bewerking Ecorys

De inventarisatie heeft de volgende zachte plannen opgeleverd:

- Arnhem, bedrijventerrein Westervoortsedijk (Rijnpark): de gemeente onderzoekt de haalbaarheid van verplaatsing en clustering van de bestaande detailhandel op dit bedrijven-terrein, zodat andere delen van het terrein een andere bedrijfsbestemming kunnen krijgen. Het gaat dus niet om uitbreiding maar om eventuele herstructurering van bestaande detailhandel.
- Rheden, bedrijventerrein de Beemd: op dit bedrijventerrein is detailhandel in ABC mogelijk. De gemeente wil in overleg met de regio na te gaan of verbreding tot andere PDV-categorieën via ontheffing wenselijk is vanuit de optiek van de regionale detailhandelsstructuur.
- Nijmegen-Ressen: dit plan is opgenomen in het RPD 2013; in de eerste fase wordt volgens het besluit van de stadsregio alleen de vestiging van een megabouwmarkt toegestaan; Hornbach wil hier 10.500 m2 bouwmarkt, 5.500 m2 tuincentrum en een drive-in van 5.000 m2 realiseren.

De Nijmeegse locatie Ressen is in het RPD 2013 door de voormalige stadsregio aangewezen als concentratiegebied voor PDV/GDV. De gemeenteraad heeft op 20-12-2017 besloten dat een coördinatieprocedure wordt gevolgd voor het bestemmingsplan en de omgevingsvergunning.

In de andere gevallen gaat het om uitgegeven bedrijventerrein waar op grond van de geldende bestemming mogelijk een vorm van PDV zou kunnen worden gerealiseerd.

In de eerste versie van dit rapport werden de volgende twee andere zachte plannen opgenomen, namelijk Elst Centraal (Overbetuwe) en Wolfkuilseweg (Nijmegen). Onder meer vanwege de beperkte marktruimte voor PDV en GDV op regionaal niveau zijn deze zachte plannen inmiddels zo aangepast, dat de PDV- en GDV-bestemmingen niet mogelijk zijn of worden gemaakt.

Op dit moment (medio mei 2019) wordt daarom niet verwacht dat binnen afzienbare termijn zachte plannen zullen worden omgezet in harde plancapaciteit. Daarom wordt, verder op in dit rapport, de zachte plancapaciteit niet geteld bij de berekening van de bruto-marktruimte voor PDV en GDV.

3.3 Totale plancapaciteit

De harde plancapaciteit en zachte plancapaciteit samen vormen de totale plancapaciteit.

Tabel 3.6 Plancapaciteit PDV/GDV op bedrijventerreinen in regio Arnhem-Nijmegen, in m2 bvo

	Harde plancapaciteit	Zachte plancapaciteit	Totaal plancapaciteit
Deelregio Noord	91.820	0	91.820
Deelregio Midden	6.100	20.000	6.100
Deelregio Zuid	27.250	20.000	47.250
Totaal regio	**125.170**	**20.000**	**145.170**

Bron: bewerking Ecorys

De harde en zachte plancapaciteit op de bedrijventerreinen in de regio zouden het mogelijk maken om circa 145.000 m2 bvo aan nieuw PDV/GDV-aanbod te realiseren tot het jaar 2025. De zachte plancapaciteit zal niet binnen afzienbare tijd worden omgezet in harde plancapaciteit.

Tabel 3.7 Plancapaciteit PDV/GDV op de PDV/GDV-concentratiegebieden RPD 2013, in m2 bvo

	Harde plancapaciteit	Zachte plancapaciteit	Totaal plancapaciteit
Deelregio Noord	59.050	--	59.050
Deelregio Midden	6.100	--	6.100
Deelregio Zuid	--	20.000	20.000
Totaal regio	**65.150**	**20.000**	**85.150**

Bron: bewerking Ecorys

Meer dan de helft (59%) van de totale plancapaciteit is gelegen op de PDV/GDV-locaties die in het RPD 2013 als concentratiegebied zijn aangewezen. Aangetekend moet worden dat de 6.100 m2 betrekking heeft op een lopende herbestemming, die detailhandel onmogelijk gaat maken.

Tabel 3.8 Plancapaciteit PDV/GDV overige bedrijventerreinen > 1.500 m2 PDV/GDV, in m2 bvo

	Harde plancapaciteit	Zachte plancapaciteit	Totaal plancapaciteit
Deelregio Noord	32.770	0	32.770
Deelregio Midden	--	0	--
Deelregio Zuid	27.250	0	27.250
Totaal regio	**60.020**	**0**	**60.020**

Bron: bewerking Ecorys

Minder dan de helft van de totale plancapaciteit (41%) is gelegen op bedrijventerreinen die niet in het RPD 2013 als concentratiegebied zijn aangewezen. De harde plancapaciteit van tabel 3.8 maakt het mogelijk om daar nog eens circa 60.000 m2 bvo aan nieuw PDV/GDV-aanbod te realiseren, ongeacht of daar voldoende marktruimte voor bestaat

In het volgende hoofdstuk wordt de netto-marktruimte bepaald. De netto-marktruimte is de uitbreidingscapaciteit op grond van de omzetmogelijkheden tot 2025 (= bruto-marktruimte) minus de benutbare leegstaande winkelpanden. In hoofdstuk 5 worden de netto-marktruimte (de vraag) en de harde plancapaciteit (het aanbod) met elkaar geconfronteerd.

4 Marktruimte PDV/GDV-locaties

Dit hoofdstuk komt tot een berekening van de marktruimte voor PDV/GDV in 2025: hoeveel kan worden toegevoegd, met name aan de locaties die in het RPD 2013 als concentratiegebied voor PDV en GDV zijn aangewezen? De bruto-marktruimte wordt verminderd met de benutbare leegstaande winkelpanden. De netto-marktruimte wordt verdeeld over de diverse PDV/GDV-concentratiegebieden die zijn aangewezen in het RPD 2013 en over de overige winkellocaties.

4.1 Bepaling bruto-marktruimte PDV/GDV

Het in hoofdstuk 2 berekende haalbare aantal m2 wvo aan PDV/GDV (tabel 2.3) moet worden verminderd met het aanwezig aantal m2 wvo (tabel 3.2, tweede kolom), met als resultaat de bruto-marktruimte voor de detailhandel in de PDV- en GDV-branches tot het jaar 2025.

In het RPD 2013 (p. 30, 44) is aangegeven dat nieuwe ontwikkelingen op het gebied van de PDV en GDV zoveel mogelijk plaats moeten gaan vinden binnen de in het RPD 2013 aangewezen concentratiegebieden: ontwikkelingen daarbuiten worden in principe niet toegestaan, tenzij deze een aantoonbare meerwaarde leveren aan de detailhandelsstructuur.

Voor de regionaal en bovenregionaal functionerende PDV/GDV is afgesproken dat het dan gaat om de volgende concentratiegebieden: Meubelplein en Olympus Park in Arnhem-Zuid, De Heuve in Beuningen, Centerpoort/ Nieuwgraaf en Graafstaete in Duiven, het Pannenhuis in Lingewaard, Woonboulevard Novium in Nijmegen-Dukenburg, Elst de Aamsepoort in Overbetuwe, Woondrome in Wijchen en de locaties Tatelaar en Hengelder in Zevenaar. Ook de twee toekomstige locaties Ressen in Nijmegen-Noord en Spoorallee Zevenaar werden als zodanig aangewezen, zij het onder voorwaarden.

Tabel 4.1 Verdeling aanwezige m2 wvo over types winkellocaties 2019

	PDV/GDV-concentratie-gebieden	Overige bedrijven-terreinen met > 1.500 m2	Reguliere winkelcentra + verspreid	Totaal types winkellocaties
Wonen	59,0%	23,3%	17,6%	100%
Doe-het-zelf	30,8%	51,6%	17,6%	100%
Tuincentra	42,2%	54,1%	3,8%	100%
Sport	34,4%	16,5%	49,1%	100%
Elektro	25,4%	3,4%	71,1%	100%
Hobby, spel & media	3,6%	9,9%	86,5%	100%
Totaal regio	**42,5%**	**29,7%**	**27,8%**	**100%**

Bron: bewerking Ecorys

Het is niet reëel om te verwachten dat de volledige bruto-marktruimte voor deze branches in de komende jaren alleen in de concentratiegebieden zal worden gefaciliteerd. In het RPD is namelijk aangegeven dat op overige bedrijventerreinen die door gemeenten zijn aangewezen als locatie voor PDV en binnen de winkelgebieden die tot de reguliere detailhandel worden gerekend zich PDV/GDV mag vestigen, mits dit qua omvang en verkeersaantrekkende werking past bij de verzorgingsfunctie van de kern en de locatie (p. 54).

Daarom is het van belang dat een deel van de marktruimte voor tot 2025 nieuw te realiseren PDV/GDV-aanbod wordt gereserveerd voor eventuele versterking van het aanbod in de PDV/GDV-branches op de overige types winkellocatie, te weten de reguliere detailhandel, overige bedrijventerreinen en mogelijk op verspreid gelegen locaties.

In de tweede kolom van tabel 4.1 is vastgesteld welk deel van de aanwezige m2 wvo op dit moment is gesitueerd in de PDV/GDV-concentratiegebieden. Dit aandeel varieert sterk per branche en per deelregio. Gemiddeld is op dit moment 40-45% van het aanbod gesitueerd in de PDV/GDV-concentratiegebieden. Verwacht mag worden dat dit in de komende jaren zal gaan stijgen, gezien de beleidsmatige wens tot versterking van deze concentratiegebieden.

Toedeling van marktruimte aan PDV/GDV-concentratiegebieden

Helaas is in het RPD 2013 en in de daarbij horende beleidsdocumenten niet nader aangegeven welk deel van de marktruimte voor de PDV- en GDV-branches beleidsmatig wordt nagestreefd in de concentratiegebieden.[15]

In de derde kolom van tabel 4.2 is aangenomen dat, bij adequate uitvoering van het afgesproken beleid, de helft van de marktruimte voor nieuw PDV/GDV-aanbod in de komende jaren zal worden gefaciliteerd in de concentratiegebieden die zijn benoemd in het RPD 2013 en dat de tweede helft van deze marktruimte in deze periode zal worden gefaciliteerd op de overige winkellocaties, te weten de overige bedrijventerreinen met meer dan 1.500 m2 wvo; de reguliere detailhandel en (mogelijk) als verspreid winkelaanbod. Deze taakstellende beleidsambitie ziet Ecorys als haalbaar. Een hogere of lagere beleidsambitie is natuurlijk mogelijk.

Van m2 wvo naar m2 bvo

Met behulp van de wvo/bvo verhouding per branche, zoals aangegeven in tabel 2.1 en in de vierde kolom van tabel 4.2, is in de vijfde kolom van tabel 4.2 berekend hoe groot de taakstellende marktruimte voor elke PDV/GDV-branche per deelregio is, in m2 bruto-vloeroppervlakte.

Component overige detailhandel

Een klein deel van de detailhandel in de PDV/GDV-concentratiegebieden behoort tot overige branches van de detailhandel. Per deelregio is vastgesteld welk deel van de aanwezige detailhandel in de concentratiegebieden tot de overige detailhandelsbranches moet worden gerekend, bijvoorbeeld: kringloopwinkels. In de vijfde kolom van tabel 4.2 is de taakstellende marktruimte voor de PDV/GDV-concentratiegebieden verhoogd voor deze component, mits er sprake is van een positieve marktruimte.

Als ingezoomd wordt op de marktruimte op het niveau van de gehele regio (tabel 4.2, onderaan, tweede kolom) blijkt dat de marktruimte voor detailhandel in wonen en hobby; sport en hobby, spel & media tot 2025 op een negatief getal uitkomt. De bruto-marktruimte voor detailhandel in doe-het-zelf, tuincentra en elektro tot 2025 komt op een positief getal uit. Gezien de relatief kleine getallen, kan gesteld worden dat vraag en aanbod aan detailhandels-ruimte in deze zes branches vrijwel in evenwicht zijn. Het beeld per deelregio (Noord, Midden en Zuid) verschilt overigens, afhankelijk van de verhouding tussen marktruimte en aanwezig aanbod per branche in elk deelregio

In totaal kan per saldo in de regio Arnhem-Nijmegen tot het jaar 2025 circa 15.000 m2 bvo worden toegevoegd aan de aanwezige detailhandel in de concentratiegebieden voor PDV/GDV en ongeveer even veel op de overige types winkellocaties. Deze bruto-marktruimte moet worden gecorrigeerd voor de mogelijke herinvulling van leegstaande winkelpanden.

[15] Zie in het bijzonder “Vraag- en aanbodanalyse Stadsregio Arnhem-Nijmegen” mei 2012, p. 13.

Tabel 4.2 Bruto-marktruimte in m2 wvo per PDV/GDV-branche bij inwoneraantal 2025

	Bruto-marktruimte in m2 wvo	Aandeel PDV/GDV-concentratie-gebieden	M2 wvo/bvo	Bruto-marktruimte m2 bvo concentratie-gebieden
Wonen	-8.514	-4.257	80%	-5.321
Doe-het-zelf	387	194	80%	242
Tuincentra	12.539	6.270	49%	12.795
Sport	-1.069	-535	85%	-629
Elektro	-2.470	-1.235	85%	-1.453
Hobby, spel & media	-5.625	-2.813	85%	-3.309
Subtotaal PDV/GDV	**-4.752**	**-2.376**		**2.325**
Overige branches		2,3%		54
Totaal deelregio Noord				**2.379**
Wonen	-6.658	-3.329	80%	-4.161
Doe-het-zelf	2.504	1.252	80%	1.565
Tuincentra	-1.257	-629	49%	-1.283
Sport	1.680	840	85%	988
Elektro	2.862	1.431	85%	1.684
Hobby, spel & media	-2.950	-1.475	85%	-1.735
Subtotaal PDV/GDV	**-3.819**	**-1.910**		**-2.942**
Overige branches		8,1%		
Totaal deelregio Midden				**-2.942**
Wonen	9.536	4.768	80%	5.960
Doe-het-zelf	7.751	3.876	80%	4.844
Tuincentra	6.112	3.056	49%	6.237
Sport	-1.631	-816	85%	-959
Elektro	2.844	1.422	85%	1.673
Hobby, spel & media	-4.878	-2.439	85%	-2.869
Subtotaal PDV/GDV	**19.734**	**9.867**		**14.885**
Overige branches		5,0%		779
Totaal deelregio Zuid				**15.664**
Wonen	-5.636	-2.818	80%	-3.523
Doe-het-zelf	10.642	5.321	80%	6.651
Tuincentra	17.394	8.697	49%	17.749
Sport	-1.020	-510	85%	-600
Elektro	3.236	1.618	85%	1.904
Hobby, spel & media	-13.453	-6.727	85%	-7.914
Subtotaal PDV/GDV	**11.163**	**5.582**		**14.268**
Overige branches				832
Totaal regio				**15.100**

Bron: bewerking Ecorys

4.2 Netto-marktruimte PDV/GDV

Een winkelpand wordt in ons land door Locatus als leegstaande winkel geregistreerd indien redelijkerwijs verwacht mag worden dat in een leegstaand pand een verkooppunt van de detailhandel kan komen. Indien het pand buiten een regulier winkelgebied ligt dient het pand als winkel in gebruik te zijn geweest en als winkel te koop of te huur te staan.

Tabel 4.3.1 Relatief belang winkelleegstand op PDV/GDV-concentratiegebieden

	Leegstand concentratie-gebieden 2019 (en 2016)	Potentiële nieuwe m2 bvo	Potentiële nieuwe m2 wvo	Leegstand / totaal wvo
Deelregio Noord	5.004 (13.827)	2.502	2.127	1,5%
Deelregio Midden	780 (853)	390	332	0,8%
Deelregio Zuid	6.662 (3.292)	3.331	2.831	4,5%
Totaal regio	**12.446 (17.972)**	**6.223**	**5.290**	**2,1%**

Bron: Locatus; bewerking Ecorys

Op basis van deze twee criteria is in de tabellen 4.3.1 en 4.3.2 vastgesteld hoeveel m2 wvo aan leegstaande winkelpanden aanwezig zijn in respectievelijk de PDV/GDV-concentratiegebieden die als zodanig in het RPD 2013 zijn aangewezen en op de overige bedrijventerreinen in de regio met meer dan 1.500 m2 wvo aan detailhandel.

Tabel 4.3.1 Relatief belang winkelleegstand op overige bedrijventerreinen met > 1.500 m2 detailhandel

	Leegstand overige bedrijventerreinen 2019 (en 2016)	Potentiële nieuwe m2 bvo	Potentiële nieuwe m2 wvo	Leegstand / totaal wvo
Deelregio Noord	3.321 (2.348)	1.661	1.411	2,4%
Deelregio Midden	1.000 (50)	500	425	2,1%
Deelregio Zuid	3.538 (1.033)	1.769	1.504	1,7%
Totaal regio	**7.859 (3.431)**	**3.930**	**3.340**	**2,0%**

Bron: Locatus; bewerking Ecorys

Zowel de situatie in mei 2019 als in april 2016 is aangegeven. In de afgelopen 3 jaren is de winkelleegstand op de PDV/GDV-concentratiegebieden in de regio afgenomen (-31%). De winkelleegstand op de overige bedrijventerrein met > 1.500 m2 PDV/GDV is meer dan verdubbeld. Deze beweging is in lijn met het detailhandelsbeleid van de regio.

Alle panden die op de bedrijventerreinen door Locatus als ‘leegstaand winkelpand’ worden geregistreerd, kunnen in de toekomst mogelijk detailhandel gaan huisvesten, maar ook andere bedrijfsfuncties zijn mogelijk. Locatus geeft aan dat de praktijk heeft uitgewezen dat ongeveer de helft van de leegstaande panden die als leegstand winkelpand worden gekwalificeerd op grond van de genoemde criteria in de toekomst inderdaad gebruikt zullen gaan worden voor detailhandel. In de andere panden zal een andere functie dan detailhandel worden gevestigd, of het pand blijft structureel leeg staan of zal worden geamoveerd.

De circa 6.225 m2 bvo potentieel aan nieuw PDV-GDV-aanbod, uit hoofde van de winkelleegstand in de PDV/GDV-concentratiegebieden (5.290 m2 wvo) komt overeen met 2,1% van de totale m2 wvo aan potentiële detailhandel op deze locaties. Voor de overige winkellocaties beslaat de 3.930 m2 bvo (circa 3.340 m2 wvo) circa 2,0% van de in totale potentiële detailhandel.

Deze beide percentages liggen ruim onder de 5% aan frictieleegstand die als noodzakelijk wordt gezien voor voldoende flexibiliteit in de opvolging van winkelbedrijven.

Tabel 4.4.1 Netto-marktruimte in m2 bvo tot 2025 voor de PDV/GDV-concentratiegebieden RPD 2013

	Bruto-marktruimte 2025 PDV/GDV-concentratiegebieden in m2 bvo	Potentieel nieuw PDV/GDV-aanbod uit leegstaande winkelpanden	Netto-marktruimte 2025 PDV/GDV-concentratiegebieden in m2 bvo
Deelregio Noord	2.379	2.502	-123
Deelregio Midden	-2.942	390	-3.332
Deelregio Zuid	15.664	3.331	12.333
Totaal regio	**15.100**	**6.223**	**8.877**

Bron: bewerking Ecorys

In de tabellen 4.4.1 en 4.4.2 is de bruto-marktruimte per deelregio verminderd voor het potentieel nieuw PDV/GDV-aanbod uit leegstaande winkelpanden. In de PDV/GDV-concentratiegebieden kan circa 6.225 m2 bvo aan leegstaande winkelpanden als potentiële detailhandel worden gezien en in de overige winkellocaties circa 3.930 m2 bvo. Deze volumes moeten in mindering worden gebracht op de bruto-marktruimte voor de soorten PDV/GDV-locaties.[16]

Tabel 4.4.2 Netto-marktruimte in m2 bvo tot 2025 voor overige winkellocaties

	Bruto-marktruimte 2025 overige winkellocaties in m2 bvo	Potentieel nieuw PDV/GDV-aanbod uit leegstaande winkelpanden	Netto-marktruimte 2025 overige winkellocaties in m2 bvo
Deelregio Noord	2.379	1.661	718
Deelregio Midden	-2.942	500	-3.442
Deelregio Zuid	15.664	1.769	13.895
Totaal regio	**15.100**	**3.930**	**11.171**

Bron: bewerking Ecorys

De netto-marktruimte voor de PDV/GDV-concentratiegebieden (circa 8.875 m2 bvo) en voor de overige winkellocaties (circa 11.170 m2 bvo) zouden tot het jaar 2025 aan het bestaande aanbod in de PDV/GDV-branches kunnen worden toegevoegd.

Tabel 4.4.3 Netto-marktruimte in m2 bvo tot 2025

	Netto-marktruimte 2025 PDV/GDV-concentratie-gebieden	Netto-marktruimte 2025 overige winkellocaties	Netto-marktruimte 2025 alle winkellocaties
Deelregio Noord	-123	718	595
Deelregio Midden	-3.332	-3.442	-6.775
Deelregio Zuid	12.333	13.895	26.228
Totaal regio	**8.877**	**11.171**	**20.048**

Bron: bewerking Ecorys

In tabel 4.4.3 is aangegeven welke netto-marktruimte beschikbaar is, na vermindering voor leegstaande winkelpanden op de diverse bedrijventerreinen en na correctie van wvo's naar bvo's.

In totaal is voor de komende jaren circa 20.050 m2 bvo aan netto-marktruimte voor de PDV/GDV beschikbaar in de regio.

Deze uitkomsten moeten met de harde plancapaciteit worden geconfronteerd.

[16] Het is niet mogelijk om de winkelleegstand in de reguliere winkelcentra en het overige, verspreid gelegen winkelaanbod hier te kwantificeren op een soortgelijke wijze.

5 Confrontatie marktruimte en plancapaciteit

Hoewel de netto-marktruimte (tabel 4.4.3) schijnbaar in absolute zin grote metrages aangeeft, gaat het relatief om een geringe uitbreidingsmarge: de circa 8.877 m2 bvo (concentratielocaties) en 11.171 m2 bvo (overige winkellocaties) aan netto-marktruimte (tabel 4.4.3) is gelijk aan zo'n 1,1% en 1,3% van de circa 791.000 m2 bvo (553.800 m2 wvo, zie: tabel 3.2) in de regio aanwezige detailhandel in de PDV- en GDV-branches. In dit hoofdstuk wordt deze netto-marktruimte (de vraag) vergeleken met de harde en zachte plancapaciteit (het aanbod). Eerst wordt ingegaan op de verschillen in uitkomsten voor wat betreft de marktruimte tussen het marktonderzoek van het RPD 2013 en het marktonderzoek van Ecorys voor dit rapport.

5.1 Vergelijking bruto-marktruimte RPD 2013 en Ecorys 2016/2019

Tabel 5.1 geeft een vergelijking van de bruto-marktruimte (in m2 wvo) voor de diverse PDV- en GDV-branches volgens het marktonderzoek dat ten grondslag lag aan het RPD 2013; volgens de eerste versie van dit rapport en volgens deze actualisatie van het rapport (tabel 4.1). Het potentieel toe te voegen m2 winkelvloeroppervlakte loopt sterk terug.

Tabel 5.1 Bruto-marktruimte m2 wvo gehele regio, volgens RPD 2013, Ecorys 2016 en Ecorys 2019

	RPD 2013[17]	Ecorys 2016	Ecorys 2019
Wonen	10.100	22.955	-5.636
Doe-het-zelf	22.500	10.590	10.642
Tuincentra	27.700	12.080	17.394
Sport	3.000	730	-1.020
Elektro	9.450	-1.095	3.236
Hobby, spel & media	1.700	9.110	-13.453
Bruto-marktruimte (planperiode)	**74.450** (2012-2017)	**54.370** (2015-2020)	**11.163** (2019-2025)
Aanwezig m2 wvo	539.422	591.298	553.798
Toe-/afname m2 wvo		51.876	-37.500
Groeimarge toekomst	13,8%	9,2%	2,0%

Bron: BRO 2012; RPD 2013; Ecorys 2016, bewerking Ecorys

Van 2013 tot 2016 werd twee derde deel van de bruto-marktruimte die BRO had berekend toegevoegd aan de bestaande winkelvoorraad in de regio. Na 2016 was nog circa 20.000 m2 van deze bruto-marktruimte onbenut. De marktomstandigheden zijn zodanig gewijzigd dat voor de komende jaren nog slechts ongeveer de helft daarvan aan bruto-marktruimte beschikbaar is.

Door ontwikkelingen aan de kant van de vraag en aan de kant van het aanbod, is het aanwezig aantal m2 wvo in de PDV/GDV-branches in de laatste 3 jaren met circa 37.500 m2 wvo afgenomen. In deze jaren is de gemiddelde besteding per inwoner per PDV- en GDV-branche minder hard gestegen dan de gemiddelde omzet per m2. De omzet is nog niet in alle branches terug op het niveau van voor de crisis. Bovendien eist de uitwerking van de uitgroei van internet retail tol en zoeken sommige branches nog een adequate reactie op de uitdagingen van de opmars van één of meer doorgroeiende winkelketens (bijvoorbeeld: IKEA, Action).

[17] BRO: "Vraag-aanbodanalyse Stadsregio Arnhem-Nijmegen" mei 2012, pagina 13; zie ook RPD 2013, pagina 22.

In algemene zin moet gezegd worden, dat vraag en aanbod in de PDV/GDV-branches vrijwel in evenwicht zijn. Bij de potentiële groei van het beschikbare aanbod (tabel 4.4.3) gaat het om een kleine groeimarge van circa 2%. Dit valt in principe binnen de afwijkingsmarge die in het algemeen wordt aangehouden voor prognoses.

In principe kan de kleine uitbreidingscapaciteit deels met de winkelleegstand worden ingevuld. Afgezien van de aard van de leegstaande winkelpanden en hun locatiekwaliteit.

Er bestaat daarom voldoende reden om voorzichtig om te gaan met de verdeling van de dunne groeimarge over de diverse PDV/GDV-locaties en de deelregio's.

5.2 Confrontatie netto-marktruimte en plancapaciteit

In deze paragraaf wordt de netto-marktruimte (in m2 bvo) geconfronteerd met de bestaande harde plancapaciteit op de diverse bedrijventerreinen. Eerst wordt ingegaan op de PDV/GDV-concentratiegebieden en daarna op de overige types winkellocatie.

5.2.1 Netto-marktruimte en plancapaciteit PDV/GDV-concentratiegebieden

Tabel 5.2 laat zien dat de netto-marktruimte in de gehele regio voor de PDV/GDV-concentratie-gebieden voor de komende jaren structureel in een scheve verhouding komen te staan ten opzichte van de harde plancapaciteit voor deze concentratiegebieden.

Tabel 5.2 Confrontatie netto-marktruimte en plancapaciteit PDV/GDV-concentratiegebieden, in m2 bvo

	Deelregio Noord	Deelregio Midden	Deelregio Zuid	Totaal regio
Netto-marktruimte	-123	-3.332	12.333	8.877
Harde plancapaciteit	59.050	6.100	--	65.150
Zachte plancapaciteit	--	--	20.000	--

Bron: bewerking Ecorys

Hierbij moet worden aangetekend dat de netto-marktruimte is bepaald op grond van het verwachte aantal inwoners in 2025 en geldt voor de planperiode 2019-2025. Na deze planperiode zal er sprake blijven van nieuwe uitgifte op de bedrijventerreinen en van opvolging van gebruik van bestaande bedrijfsruimte. Per saldo is er sprake van structurele overprogrammering.

Overaanbod harde plancapaciteit deelregio Noord

De belangrijkste verklarende factor voor de overcapaciteit in de deelregio Noord is de harde plancapaciteit voor Duiven Centerpoort/Nieuwgraaf. Voor Centerpoort/Nieuwgraaf is in het RPD 2013 afgesproken dat dit concentratiegebied kan gaan uitgroeien tot de dominante PDV/GDV-locatie in de regio, die op bovenregionaal niveau haar publiek trekt. De versterking van deze locatie stijgt daarom boven het niveau van de deelregio's uit. Het bovenregionale omzet-trekkracht is overigens in de berekening van de marktruimte verdisconteerd.

Vrijwel evenwicht in de deelregio Midden

Hoewel de deelregio Midden niet als een autonoom functionerende markt kan worden gezien, is er in deze deelregio voor de komende jaren per saldo geen sprake van een negatieve marktruimte. Zodra het nieuwe bestemmingsplan voor Elst Nieuwe Aamseweg 85 onherroepelijk wordt, is er geen plancapaciteit meer in deze deelregio, en zijn vraag en aanbod vrijwel in evenwicht.

Zachte plancapaciteit nodig voor deelregio Zuid

In de deelregio Zuid ontstaat een positieve (maar kleine) netto-marktruimte, deze marktruimte kan niet worden gefaciliteerd via de benutting van winkelleegstand (deze mogelijkheden zijn verdisconteerd bij de stap van bruto- naar netto-marktruimte). Bestuurlijk kan beoordeeld worden in hoeverre in deze deelregio harde plancapaciteit mogelijk zou moeten worden gemaakt.

5.2.2 *Netto-marktruimte en plancapaciteit overige winkellocaties*

Tabel 5.3 laat eenzelfde beeld zien voor de verhouding van de netto-marktruimte en de harde plancapaciteit in de PDV/GDV-branches voor de overige winkellocaties, dat wil zeggen de reguliere detailhandel, overige bedrijventerreinen en het verspreid aanbod.

Tabel 5.3 Vergelijking van netto-marktruimte PDV/GDV-branches voor alle overige winkellocaties met plancapaciteit voor PDV/GDV-aanbod voor de overige bedrijventerreinen, in m2 bvo

	Deelregio Noord	Deelregio Midden	Deelregio Zuid	Totaal Regio
Netto-marktruimte	718	-3.442	13.895	11.171
Harde plancapaciteit	32.770	0	27.250	60.020
Zachte plancapaciteit	0	0	0	0

Bron: bewerking Ecorys

Per saldo is er ook hier sprake van structurele overprogrammering. Tabel 5.3 laat zien dat de plancapaciteit per deelregio (het aanbod) groter is dan de netto-marktruimte (de vraag). Tabel 3.5 geeft aan op welke PDV-locaties, die niet als concentratiegebied zijn aangewezen, het te veel aan harde plancapaciteit is mogelijk gemaakt.

5.2.3 *Overprogrammering verminderen*

De marktruimte voor toe te voegen PDV/GDV (de ruimtevraag) was 3 jaar geleden al kleiner dan de plancapaciteit (het ruimteaanbod), zowel op het schaalniveau van de deelregio's als van de diverse branches. De marktruimte voor toe te voegen aanbod is sedertdien aanzienlijk kleiner geworden. Er is sprake van mismatch tussen vraag en aanbod en van overcapaciteit aan plancapaciteit.

De doelstellingen van het beleid zoals deze zijn overeengekomen in hoofdstuk 5 en 6 van het regionaal programma detailhandel (2013) en – met betrekking tot PDV/GDV - in het regionaal programma werklocaties "Ruimte voor economische Ontwikkeling" (september 2017) zijn nog steeds valide: er is alle reden om controle te blijven houden op de regionale groei van de PDV/GDV-voorraad, onder meer door de plancapaciteit te verkleinen.

Bijlagen

I. Verklarende woordenlijst

Detailhandel
Verkoopkanaal voor goederen rechtstreeks aan de eindgebruiker

Detailhandel (als activiteit)
Het bedrijfsmatig te koop aanbieden, alsmede de uitstalling ten verkoop, het verkopen en/of leveren van goederen aan de uiteindelijke gebruiker of verbruiker

Reguliere detailhandel
De detailhandel die in de bebouwde kom en in de gangbare winkelcentra gevestigd is. Reguliere detailhandel wordt aangeduid om het verschil aan te geven met GDV- en PDV/GDV-aanbod op perifere locaties.

Branche
Een groep van bedrijven die wordt gekenmerkt door één bepaalde (dominante) assortimentsgroep of door een veel voorkomende combinatie van assortimentsgroepen, bijvoorbeeld warenhuizen

Niet-winkelaankopen
Detailhandelsbestedingen buiten de gevestigde winkels (onder andere warenmarkt, postorder, Internet, etc.)

Winkel
Ieder voor publiek vrij toegankelijk pand dat bedoeld is voor de verkoop van detailhandelsartikelen

Vloerproductiviteit
Gemiddelde omzet in gevestigde winkels per m² winkelvloeroppervlak (wvo)

Winkelvloeroppervlakte (wvo)
De voor publiek toegankelijke, zichtbare, overdekte en ommuurde winkelruimte (dus excl. magazijn, kantoor, etalage, etc.)

Bruto-vloeroppervlakte (bvo)
Ook wel bebouwd oppervlak van een ruimte of een groep van ruimten, is de oppervlakte, gemeten op vloerniveau langs de buitenomtrek van de opgaande scheidingsconstructies, die de desbetreffende ruimte of groep van ruimten omhullen. Meten vindt plaats op basis van NEN 2580.

Koopstromenonderzoek
Onderzoek middels een enquête gehouden onder de bevolking van een bepaald gebied (zoals kern, gemeente, regio of provincie) om te bepalen waar (in welke winkels, concentraties) hun detailhandelsbestedingen terecht komen. Hiermee is het koopgedrag vast te stellen voor een bepaalde aankoopplaats

Koopkracht
Totaal aan winkelbestedingen die door de inwoners van een bepaald gebied gedaan kunnen worden. Gebaseerd op inwoneraantal en gemiddelde (landelijke) toonbankbesteding per hoofd van de bevolking, gecorrigeerd naar de gemiddelde inkomenssituatie in het betreffende gebied.

Koopkrachtbinding
Mate waarin inwoners van een bepaald gebied hun detailhandelsbestedingen verrichten bij winkels die in dat gebied gevestigd zijn

Omzettoevloeiing
Mate waarin inwoners van buiten een bepaald gebied detailhandelsbestedingen verrichten bij winkels die in dat gebied gevestigd zijn

Haalbare omzet
De vermenigvuldiging van aantal inwoners 2025, voor inkomenselasticiteit gecorrigeerd bestedingsbedrag en haalbare regionale binding, verhoogd voor omzettoevloeiing

Haalbaar aantal m2 wvo
De uitkomst van de deling van haalbare omzet door normatieve vloerproductiviteit per PDV/GDV-branche, dit is het totaal aantal m2 wvo dat in de regio of de deelregio beschikbaar zou kunnen zijn per PDV/GDV-branche in het jaar 2025.

Bruto-marktruimte (= distributieve ruimte)
De vermindering van het haalbaar aantal m2 wvo en het aanwezig aantal m2 wvo, met andere woorden het aantal m2 winkelvloeroppervlakte dat toegevoegd zou kunnen worden

Netto-marktruimte
De vermindering van bruto-marktruimte met het verwachte toekomstige hergebruik van leegstaande winkelpanden voor detailhandel

Overcapaciteit
Indien de vermindering van het haalbaar aantal m2 wvo en het aanwezig aantal m2 wvo leidt tot een negatieve uitkomst. Er is relatief te veel winkelvloeroppervlakte aanwezig.

Harde plancapaciteit
Het aantal m2 bvo dat volgens het geldende bestemmingsplan kan worden gerealiseerd

Plancapaciteit, via ontheffing
Het aantal m2 bvo dat volgens het geldende bestemmingsplan pas na een ontheffing en/of de toepassing van een wijzigingsbevoegdheid door het bevoegd gezag kan worden toegelaten. De Afdelingskamer van de Raad van State heeft op 14 februari 2018 uitgesproken, dat niet-benutte wijzigingsbevoegdheid niet onder harde plancapaciteit valt (ECLI:RVS:2018:522)

Zachte plancapaciteit
De plannen die wel circuleren, maar die volgens het geldende bestemmingsplan niet kunnen worden gerealiseerd

Verborgen plancapaciteit
De bestemming van een locatie volgens het geldende bestemmingsplan laat ander functioneel gebruik dan het bestaande functioneel gebruik toe

Overprogrammering
De totale plancapaciteit is groter dan de netto-marktruimte

Onderprogrammering
De totale plancapaciteit is kleiner dan de netto-marktruimte

ABC-goederen
Groothandel, tussenhandel en detailhandel in auto's, boten, caravans, motoren en landbouw-werktuigen, alsmede reparatie van en handel in onderdelen voor deze vervoersmiddelen en accessoires met betrekking tot het gebruik van de voertuigen. Het deel van de handel in ABC-goederen dat onder detailhandel valt, wordt in bestemmingsplannen vaak geschaard onder volumineuze detailhandel.

Volumineuze detailhandel
Volgens de Raad van State: detailhandel, waar de *goederen vanwege hun aard en omvang een relatief groot oppervlak voor de uitstalling nodig hebben.* Het accent ligt niet op de grootte van de goederen, maar op de grootte van het oppervlak dat nodig is voor de uitstalling. Meestal: detailhandel (als activiteit). De definitie kan per bestemmingsplan verschillen.

Perifere detailhandel = PDV (= perifere detailhandelsvestigingen)
Detailhandel op locaties buiten reguliere winkelcentra, bijvoorbeeld bedrijventerreinen en langs wegen. In het vroegere Rijksbeleid werden daar branches en winkels met de volgende assortimenten toegelaten: auto's, boten, caravans, brand- en milieugevaarlijke stoffen, tuincentra, bouwmarkten, woninginrichting (inclusief meubelen), keukens en sanitair. Perifere detailhandel had de branchering als criterium. Met de Nota Ruimte is het PDV-beleid komen te vervallen. Tot de PDV-branches worden thans gerekend detailhandel in wonen, detailhandel in doe-het-zelf en de tuincentra.

Detailhandel in-en-om-het-huis
Detailhandel in de PDV-branches alsmede detailhandel in elektro

PDV/GDV-locatie
Plaats waar detailhandel gevestigd is buiten het reguliere winkelaanbod en waar detailhandel in de PDV-branches en (voorwaardelijk) van detailhandelsvestigingen met meer dan 1.500 m2 bvo in de GDV-branches wordt toegelaten

GDV (= grootschalige detailhandelsvestigingen)
Winkels die ten minste 1.500 m² bvo groot zijn in andere branches dan de PDV-branches. Grootschalige detailhandel heeft oppervlakte als criterium, niet de branchering (zoals PDV). Tot de GDV-branches wordt gerekend detailhandel in sport, detailhandel in elektro en detailhandel in hobby, spel en media.

Bouwmarkt
Een al dan niet geheel overdekte verkoopplaats waarop een volledig of nagenoeg volledig assortiment aan bouw- en doe-het-zelfproducten wordt aangeboden aan de uiteindelijke verbruiker of gebruiker.

Tuincentrum
Een verkoopplaats met een volwaardig assortiment aan dode en levende artikelen voor in huis/tuin die direct aan particulieren ter verkoop worden aangeboden. Alleen de overdekte en verwarmde oppervlakte van tuincentra wordt als winkelvloeroppervlakte gerekend.

II. PDV/GDV-locaties met > 1.500 m2 wvo

In het overzicht op de volgende pagina's staan alle locaties in de regio met meer dan 1.500 m2 winkelvloeroppervlakte die door de gemeenten zijn aangewezen als locatie voor PDV en/of GDV.

De locaties die in het RPD 2013 zijn benoemd als concentratiegebied voor PDV/GDV zijn blauw gearceerd. De overige locaties betreffen andere bedrijventerreinen met meer dan 1.500 m2 wvo aan detailhandel.

Het overzicht geeft aan hoeveel m2 winkelvloeroppervlakte per PDV/GDV-locatie met meer dan 1.500 m2 wvo aanwezig was op de teldatum (eind april 2016), per PDV-branche en GDV-branche. Bovendien is het aantal m2 wvo in de overige detailhandelsbranches aangegeven.

Enkele gemeenten kennen daarnaast tuincentra met minder dan 1.500 m2 wvo, terwijl het bruto-vloeroppervlakte een veelvoud daarvan kan zijn.

De vier laatste kolommen geven de m2 bvo van leegstaande winkelpanden in mei 2019 aan.

			wvo	wvo	wvo
	Gemeente	PDV/GDV-locatie > 1.500 m2 wvo	Wonen	Doe-het-zelf	Tuincentra
1	Arnhem	Presikhaaf II (Ringoven, Veldoven, Vlamoven)	1670	1910	
2	Arnhem	Rijkerswoerd-Hazenkamp (Gamma)		2855	
3	Arnhem	Het Broek, waaronder winkelcentrum Lely (6052 m2 wvo)	3669	3550	
4	Arnhem	IJsseloord II (Karwei) Delta	70	3860	
5	Arnhem	De Overmaat (Mantel Tweewielers)			
6	Arnhem	Beverweerdlaan (Intratuin Presikhaaf)			6660
7	Arnhem	Olympus Park (Rijnhal) Arnhem-Zuid Decathlon			
8	Arnhem	Amsterdamse Hoek (Praxis, Jumbo, LIDL)	700	2429	579
9	Arnhem	Plattenburg (Schaapsdrift, bij Velperweg - Praxis)		2115	
10	Arnhem	Meubelplein Arnhem Zuid (woonboulevard Elden)	17316	3210	
11	Duiven	Graafstaete (Intratuin, Gamma)	9126	4200	15655
12	Duiven	Centerpoort/Nieuwgraaf (IKEA. Praxis)	34294	7701	
13	Montferland	Kilder - Wehlseweg/Molenweg (Bulsink)	2243		
14	Montferland	Beek - Sint Jansgildestraat (De Jager Meubelen)	2500		1100
15	Montferland	s-Heerenberg Lengelseweg-Grensstraat	2688	2305	
16	Rheden	Dieren - Kanaalzone (Spankerenseweg,Praxis)	580	2978	
17	Westervoort	Het Ambacht (Het Vergun, Het Hazeland)	1204	530	100
18	Zevenaar	Spoorallee (7poort)			
19	Zevenaar	Ooij, Pannerdenseweg en Slenterweg (GroenRijk, Schepers)			5072
20	Zevenaar	Lathum - Koestraat (Rutgers Recreatie)			
21	Zevenaar	Hengelder	12022		
22	Zevenaar	Tatelaar	14072	4848	
	Noord	**PDV/GDV-locaties > 1.500 m2 wvo**	**102154**	**42491**	**29166**
	Noord	**PDV/GDV concentratiegebieden RPD 2013**	**86830**	**19959**	**15655**
	Noord	**Overige bedrijventerreinen > 1.500 m2**			
23	Lingewaard	Gendt/Bemmel, Langstraat (bij Gendt)	3200		1756
24	Lingewaard	Houtakker I (Bemmel)		1755	
25	Lingewaard	Pannenhuis 1 Huissen (Jansen, Praxis)	16718	3494	
26	Overbetuwe	Valburg - Hoogsestraat (bloemisterij Willemsen)			1696
27	Overbetuwe	Heteren – Poort van Midden Gelderland (Noord + Zuid)	4784	125	
28	Overbetuwe	Elst - De Aam Industrieweg Oost (Aamsepoort)	5038	3236	9353
29	Overbetuwe	Elst - De Aam (overig)	2747	243	
	Midden	**PDV/GDV-locaties > 1.500 m2 wvo**	**32487**	**8853**	**12805**
	Midden	**PDV/GDV concentratiegebieden RPD 2013**	**21756**	**6730**	**9353**
	Midden	**Overige bedrijventerreinen > 1.500 m2**			
30	Berg en Dal	Groesbeek – Bedrijventerrein I/II + De Mies (Industrieweg/Ambachtsweg)	6201	2008	
31	Beuningen	Van Heemstraweg (tuincentrum Bull)	150		5034
32	Beuningen	De Heuve (Hadrianussingel/Claudiuslaan, Gamma / TopShelf)	7805	4525	6100
33	Druten	Westerhout (Nijverheidsweg, Industrieweg)	2566	180	
34	Druten	Westerhout Zuid (Energieweg, Karwei)		2497	
35	Heumen	Malden Rijksweg - Intratuin			8857
36	Heumen	Malden - Broekkant (Tuinwereld)			2870
37	Heumen	Sluispoort en Sluisweg (Praxis, Schutkolk)	400	3141	
38	Nijmegen	Ressen vlek 14			
39	Nijmegen	Mercuriuspark (Energieweg e.o.)	1332	7150	
40	Nijmegen	Goffert (Gamma)		4750	
41	Nijmegen	Oosterhout Griftdijk (Bristol, KlusWijs)		900	
42	Nijmegen	Van Rosenburgweg (Praxis)	920	3653	
43	Nijmegen	Woonboulevard Novium (Dukenburg)	20422		
45	Wijchen	Bedrijventerrein Bijsterhuizen (Zesweg)	2540	100	6184
46	Wijchen	BT Nieuweweg: Stationslaan (Leen Bakker, Atlantic)	3741	70	
47	Wijchen	BT Nieuweweg: Woondrome Wijchen	13560		
48	Wijchen	Bedrijventerrein Nieuweweg (overig, verspreid)	15567	3244	
	Zuid	**PDV/GDV-locaties > 1.500 m2 wvo**	**75204**	**32218**	**29045**
	Zuid	**PDV/GDV concentratiegebieden RPD 2013**	**41787**	**4525**	**6100**
	Zuid	**Overige bedrijventerreinen > 1.500 m2**			
	Totaal	**PDV/GDV-locaties > 1.500 m2 wvo**	**209845**	**83562**	**71016**
	Totaal	**PDV/GDV concentratiegebieden RPD 2013**	**150373**	**31214**	**31108**
	Totaal	**Overige bedrijventerreinen > 1.500 m2**			

	wvo	wvo	wvo	wvo	wvo	bvo	bvo	bvo	bvo
	Sport	Elektro	Hobby, spel & media	Overig detailhandel	Totaal detail-handel	Aanvangs-/frictie	Langdurig	Structu-reel	Totaal leegstand
1	550	275		190	4595			510	510
2				450	3305				0
3	1213		50	4215	12697	50	600	1835	2485
4					3930				0
5			1642		1642			250	250
6					6660				0
7	3600				3600				0
8				2288	5996				0
9		87		200	2402	150			150
10	700	1500	1479	1845	26050		893		893
11					28981				0
12	3750	5847			51592				0
13					2243				0
14	173		80		3853				0
15					4993				0
16					3558			400	400
17			50	775	2659		400		400
18				0	0				0
19					5072				0
20	1500				1500	50			50
21				1206	13228			4111	4111
22			471	180	19571				0
	11486	**7709**	**3772**	**11349**	**208127**	**250**	**1893**	**7106**	**9249**
	8050	**7347**	**1950**	**3231**	**143022**	**0**	**893**	**4111**	**5004**
						250	1000	2995	4245
23				1407	6363				0
24	450			45	2250				0
25				1195	21407				0
26					1696	30			30
27	1175	155	1825	120	8184				0
28					17627		780		780
29			395	3348	6733	1733			1733
	1625	**155**	**2220**	**6115**	**64260**	**1763**	**780**	**0**	**2543**
	0	**0**	**0**	**1195**	**39034**	**0**	**780**	**0**	**780**
						1763	0	0	1763
30			350	210	8769				0
31					5184				0
32	4720		120	2936	26206	1000	3579	500	5079
33	1022		200	1706	5674	378			378
34					2497				0
35					8857				0
36					2870				0
37		450		850	4841				0
38					0				0
39					8482				0
40				200	4950	800			800
41				1562	2462				0
42	85				4658				0
43					20422			921	921
45	25		152	880	9881				0
46			650	108	4569	30			30
47	150	154		75	13939	220	442		662
48		40	200		19051	100		493	593
	6002	**644**	**1672**	**8527**	**153312**	**2528**	**4021**	**1914**	**8463**
	4870	**154**	**120**	**3011**	**60567**	**1220**	**4021**	**1421**	**6662**
						1308	0	493	1801
	19113	**8508**	**7664**	**25991**	**425699**	**4541**	**6694**	**9020**	**20255**
	12920	**7501**	**2070**	**7437**	**242623**	**1220**	**5694**	**5532**	**12446**
						3321	1000	3488	7809

III. Branche-indeling

In dit rapport is de volledige branche voor hobby, spel & media betrokken bij de analyses. In dit rapport is de restbranche ‘overige detailhandel in-en-om-het-huis’ niet betrokken. In het RPD 2013 werd van deze laatste branche alleen de deelbranche dibevo betrokken.

Sport
35.100.125-Buitensport
35.100.444-Ruitersport
35.100.591-Hengelsport
35.100.627-Watersport
35.100.950-Sportspeciaalzaak
35.100.492-Sportzaak

Hobby, spel & media
35.100.486-Speelgoed
35.100.487-Modelbouw
35.110.189-Foto/Film
35.110.227-Handvaardigheid
35.110.228-Wol/Handwerk
35.110.366-Munten/Postzegels
35.110.372-Muziekinstrumenten
35.110.375-Naaimachines
35.110.510-Stoffen
35.120.090-Boekhandel
35.120.091-Stripboeken
35.120.129-Beeld/Geluid
35.120.180-Software/Games
35.120.276-Kantoorartikelen
35.120.411-Poster/Kaart
35.120.750-Boek&Kantoor
35.120.760-Inktvullers
37.160.177-Fietsen
37.160.178-Scooters/Brommers

Tuincentra
37.130.558-Tuincentrum

Elektro
35.110.165-Electronica
37.150.117-Radio & Tv
37.150.130-Computers
37.150.231-Huishoud.Onderdelen
37.150.537-Telecom
37.150.639-Witgoed
37.150.642-Electro

37.170 Doe-het-zelf
37.170.096-Bouwmarkt
37.170.099-Bouwmaterialen
37.170.100-Sauna/Zwembad
37.170.102-Deur/Kozijn
37.170.108-Breedpakket
37.170.237-Hout
37.170.249-IJzerwaren&Gereedschap
37.170.280-Sanitairmaterialen
37.170.576-Verf/Behang

Wonen
37.180.054-Babywoonwinkel
37.180.066-Slaapkamers/Bedden
37.180.291-Keukens
37.180.348-Meubelen
37.180.350-Woonwarenhuis
37.180.381-Oosterse Tapijten
37.180.440-Keukens/Badkamers
37.180.447-Badkamers
37.180.579-Verlichting
37.180.630-Parket/Laminaat
37.180.635-Tegels
37.180.645-Woninginrichting
37.180.648-Woningtextiel
37.180.651-Woondecoratie
37.180.663-Zonwering

Overige detailhandel in-en-om-het-huis
37.130.087-Bloemen/planten
37.130.555-Tuinartikelen
37.130.027-Aquariums
37.130.147-Dierenbenodigdheden/voeding

IV. Performance PDV/GDV-concentratiegebieden

In deze bijlage wordt het belang in termen van omzet, oppervlakte en kwaliteitsbeleving uitgewerkt van de locaties die in het RPD 2013 als concentratiegebied voor PDV/GDV zijn aangewezen.

IV.1 Omzet en grootte PDV/GDV-concentratiegebieden

In het RPD 2013 werden 13 locaties als zodanig aangewezen. Tabel IV.1 laat de dominantie zien van de regionale toplocatie voor PDV/GDV, Duiven Centerpoort/Nieuwgraaf. Deze locatie realiseert het hoogste omzetaandeel (meer dan de helft), het hoogste oppervlakteaandeel (een kwart) en met afstand de hoogste vloerproductiviteit van alle locaties. Bovendien is hier geen leegstand aanwezig.

Deze PDV/GDV-locatie werd in het besluit van de voormalige Stadsregioraad over het RPD 2013 aanwezen als de regionaal verzorgende toplocatie rond het thema in-en-om-het-huis. Centerpoort/ Nieuwgraaf wordt gesecondeerd door de Graafstaete. Worden beide locaties opgeteld, dan doen zij 63% van de omzet op 33% van het oppervlakte en is de index van de vloerproductiviteit bijna het dubbele (1,91 x) die van het gemiddelde van alle PDV/GDV-concentratiegebieden samen.

Tabel IV.1 Aandeel wvo, aandeel omzet, oppervlakte en leegstand PDV/GDV-concentratiegebieden

	Omzet-verhouding	Oppervlakte-verhouding	Index vloer-productiviteit	Oppervlakte in m2 wvo	Leegstand in m2 bvo
Arnhem Olympuspark	--	1,5%	--	3.600	--
Meubelplein Arnhem-Zuid	16,0%	10,7%	1,50	26.050	893
Duiven Graafstaete	6,6%	11,9%	0,55	28.981	--
Duiven Centerpoort/Nieuwgraaf	56,2%	21,0%	2,68	51.268	--
Zevenaar Hengelder	1,8%	5,5%	0,33	13.228	4.111
Zevenaar Tatelaar	6,7%	8,1%	0,83	19.571	--
Zevenaar Spoorallee	--	--	--	--	--
Huissen Pannenhuis	6,3%	8,8%	0,72	21.407	--
Elst de Aam (Aamsepoort)	6,4%	7,3%	0,87	17.627	780
Beuningen de Heuve	3,5%	10,8%	0,33	26.206	5.079
Nijmegen Ressen	--	--	--	--	--
Nijmegen Novium	14,0%	8,4%	1,67	20.422	991
Wijchen Woondrome	5,6%	5,7%	0,98	19.051	593
PDV/GDV RPD 2013	**100%**	**100%**	**1,00**	**242.623**	**12.446**

Bron: Locatus 2019, regionaal koopstromenonderzoek 2016, bewerking Ecorys

Op de tweede positie functioneren de woonboulevard van Arnhem en Nijmegen. De vloerproductiviteit-index is lager dan die van de combinatie van Centerpoort/Nieuwgraaf en Graafstaete, maar nog ruim boven die van alle PDV/GDV-concentratiegebieden samen.

Spelers van de derde positie zijn de Wijchense woonboulevard Woondrome (dichtbij Novium); de Aamsepoort in Elst; het Pannenhuis in Huissen (Janssen) en de Tatelaar in Zevenaar. De vloer-productiviteit zit onder het gemiddelde van de concentratiegebieden samen. De concentratie-gebieden De Heuve en Tatelaar kennen een laagste vloerproductiviteit.

De winkelleegstand in deze concentratiegebieden was 3 jaar gelegen nog in totaal 18.870 m2 wvo. De winkelleegstand is in deze jaren met een derde deel afgenomen, vooral op de woonboulevard van Arnhem en op bedrijventerrein Hengelder, Tatelaar en Pannenhuis. Op de locatie de Heuve in Beuningen is de winkelleegstand flink toegenomen. Drie jaar geleden was dat al 1.850 m2 wvo.

IV.2 Branchering PDV/GDV-locaties RPD 2013

n tabel IV.2 is het detailhandelsaanbod van de 48 PDV/GDV-locaties met meer dan 1.500 m2 wvo vergeleken met dat van de locaties die in het RPD 2013 als concentratiegebied zijn aangewezen.

Tabel IV.2 Detailhandelsbranchering van de regionale PDV/GDV-locaties, in m2 wvo

	Branchering alle PDV/GDV-locaties > 1.500 m2 wvo	Branchering PDV/GDV-concentratiegebieden
Wonen	49,3%	62,0%
Doe-het-zelf	19,6%	12,9%
Tuincentra	16,7%	12,8%
Sport	4,5%	5,3%
Elektro	2,0%	3,1%
Hobby, spel & media	1,8%	0,9%
Overige detailhandel	*6,1%*	*3,1%*
Totaal detailhandel	**100%**	**100%**

Bron: Locatus 2019, bewerking Ecorys

Detailhandel in wonen beslaat met afstand de meeste vierkante meters. In de in het RPD 2013 aangewezen concentratiegebieden is detailhandel in wonen relatief nog belangrijke dan op de PDV-locaties op de overige bedrijventerreinen. Ook doe-het-zelf en tuincentra zijn met een aanzienlijk winkelvloeroppervlak vertegenwoordigd, waarbij de concentratiegebieden wat achter blijven. Dit zou bijvoorbeeld ingelopen kunnen worden na de (voorgenomen) opening van één of meer bouwmarkt/tuincentrum combinaties. Alle overige branches nemen samen zo'n 10% van de detailhandelsoppervlakte op de PDV/GDV-locaties in deze regio in.

Tabel IV.3 Detailhandelsbranchering van de PDV/GDV-concentratiegebieden

	Wonen	Doe-het-zelf	Tuin-centra	Sport	Elektro	Hobby, spel & media	Overig detailh.
Arnhem Olympuspark				100%			
Meubelplein Arnhem-Zuid	66,5%	12,3%		2,7%	5,8%	5,7%	7,1%
Duiven Graafstaete	31,5%	14,5%	54,0%				
Duiven Centerpoort/Nieuwgraaf	66,5%	14,9%		7,3%	11,3%		
Zevenaar Hengelder	90,9%						9,1%
Zevenaar Tatelaar	71,9%	24,8%				2,4%	0,9%
Zevenaar Spoorallee							
Huissen Pannenhuis	78,1%	16,3%					5,6%
Elst Aamsepoort	28,6%	18,4%	53,1%				
Beuningen de Heuve	29,8%	17,3%	23,3%	18,0%		0,5%	11,2%
Nijmegen Ressen							
Nijmegen Novium	100%						
Wijchen Woondrome	97,3%			1,1%	1,1%		0,5%
Concentratiegebieden PDV/GDV	**62,0%**	**12,9%**	**12,8%**	**5,3%**	**3,1%**	**0,9%**	**3,1%**

Bron: Locatus 2019, bewerking Ecorys

Tabel IV.3 geeft een wisselend beeld voor wat betreft de breedte van de branchering van de diverse PDV/GDV-concentratiegebieden. Beuningen de Heuve heeft de breedste branchering. Nijmegen Novium en Arnhem Olympuspark zijn het meest gespecialiseerd.

IV.3 Kwaliteitsbeleving PDV/GDV-locaties

Tijdens het regionaal koopstromenonderzoek zijn vragen gesteld met betrekking tot de beleving van de kwaliteit van 10 van de in het RPD 2013 aangewezen concentratiegebieden. De beleving van de kwaliteit van het recent opgeleverde Olympus Park in Arnhem (Decathlon) werd niet gemeten. De beleving van Nijmegen Ressen en Zevenaar Spoorallee kon nog niet gemeten worden. In tabel IV.4 zijn de resultaten van deze vragen vertaald in rapportcijfers: hoe beleven de inwoners van de regio de kwaliteit van deze concentratiegebieden voor PDV/GDV?

Tabel IV.4 Beleving kwaliteit van PDV/GDV-concentratiegebieden en van niet-dagelijkse detailhandel door inwoners regio Arnhem-Nijmegen 2016 en de omliggende schil

	Kwaliteit PDV/GDV-concentratiegebieden	Kwaliteit totale niet-dagelijkse detailhandel
Branchering:		
Het aantal winkels	7,0	7,6
Kwaliteit winkels	7,4	7,5
Aanbod van daghoreca	5,8	7,4
Openbare omgeving:		
Sfeer en ambiance winkelgebied	6,7	7,3
Inrichting/aankleding winkelgebied	6,6	7,2
Veiligheid winkelgebied	7,3	7,5
Bereikbaarheid en verkeer:		
Bereikbaarheid	7,6	7,8
Parkeermogelijkheden auto	7,9	7,1
Parkeermogelijkheden fiets	7,3	7,6
Totaal kwaliteit	**7,2**	**7,6**

Bron: I&O/Ecorys 2016

Tabel IV.4 laat zien dat de beleving van de kwaliteit van deze tien PDV/GDV-concentratiegebieden iets lager ligt (overall 7,2) dan die van de totale niet-dagelijkse detailhandel in de regio (overall 7,6). Vooral sfeer en ambiance en inrichting/aankleding van het winkelgebied blijven achter, naast het aanbod van daghoreca. Alleen voor parkeermogelijkheden voor de auto wordt beter gescoord. De grootschaligheid en uniformiteit van PDV/GDV-aanbod contrasteert met de variatie in schaal en de vaak generiek ontstane veelzijdige openbare omgeving van de winkelgebieden die deel uitmaken van de hiërarchie van winkelcentra.

In tabel IV.5 wordt het gemiddeld oordeel van de inwoners van de regio en haar omliggende schil van de diverse PDV/GDV-concentratiegebieden voor dezelfde kwaliteitskenmerken gerapporteerd.

Tabel IV.5 Beleving kwaliteit branchering, openbare omgeving en bereikbaarheid en verkeer van PDV/GDV-concentratiegebieden door inwoners regio Arnhem-Nijmegen 2016 en de omliggende schil

	Branchering			Openbare omgeving			Bereikbaarheid en verkeer			Totaal
	Aantal winkels	Kwal. winkels	Dag-horeca	Sfeer en am-biance	Inricht. Omgev.	Veilig-heid	Bereik-baarhd	Parkeren auto	Parkeren fiets	Totaal
Arnhem Olympiapark										
Meubelplein Arnhem-Zuid	6.9	7,1	4,3	6,2	6,1	6,9	7,6	7,6	7,2	**6,8**
Duiven Graafstaete	7,0	7,6	6,6	7,4	7,2	7,6	7,8	7,8	7,6	**7,5**
Duiven Centerpoort/ Nieuw graaf	7,2	7,6	6,2	6,7	6,4	7,4	7,7	8,2	7,3	**7,4**
Zevenaar Hengelder	6,4	7,2	6,0	6,2	7,7	7,2	4,6	7,2	7,9	**7,0**
Zevenaar Tatelaar	7,0	7,5	5,1	7,0	6,3	7,5	7,5	7,8	7,6	**7,3**
Zevenaar Spoorallee										
Huissen Pannenhuis	6,4	7,4	4,8	6,8	6,4	7,4	7,8	7,9	7,6	**7,3**
Elst Aamsepoort	6,7	7,3	5,6	6,5	6,4	7,2	7,7	7,8	7,4	**7,2**
Wijchen Woondrome	7,1	7,2	5,9	7,1	7,1	7,5	7,7	7,7	7,3	**7,2**
Nijmegen Ressen										
Nijmegen Novium	7,2	7,2	5,9	6,6	6,6	7,2	7,7	7,7	7,0	**7,2**
Beuningen de Heuve	6,6	7,2	5,9	6,4	6,2	7,2	7,8	8,1	7,3	**7,1**
Concentratie-gebieden PDV/GDV	**7,0**	**7,4**	**5,8**	**6,7**	**6,6**	**7,3**	**7,6**	**7,9**	**7,3**	**7,2**

Bron: regionaal koopstromenonderzoek 2016, bewerking Ecorys

Centerpoort/Nieuwgraaf en Graafstaete worden het hoogst gewaardeerd, met gemiddeld 7,4 en 7,5. De dominantie van deze locaties ten opzichte van de overige locaties die in het RPD 2013 als concentratiegebied voor PDV/GDV zijn aangewezen, wordt daarmee door de consumenten bevestigd. Meubelplein Arnhem-Zuid krijgt van deze tien locaties de laagste beoordeling: een 6,8. Over vrijwel alle kenmerken scoort deze concentratie minder. De beoordeling van alle locaties behalve de twee eerder genoemde locaties ligt tussen 7,0 en 7,3 gemiddeld.

Postbus 4175
3006 AD Rotterdam
Nederland

Watermanweg 44
3067 GG Rotterdam
Nederland

T 010 453 88 00
F 010 453 07 68
E netherlands@ecorys.com

W www.ecorys.nl

Sound analysis, inspiring ideas

Watergebonden bedrijvigheid in de regio Arnhem-Nijmegen

Vervolgonderzoek monitoring RPW Arnhem-Nijmegen

Opdrachtgever: IOW regio Arnhem-Nijmegen

Rotterdam, 11 juli 2019

Watergebonden bedrijvigheid in de regio Arnhem-Nijmegen

Vervolgonderzoek monitoring RPW Arnhem-Nijmegen

Opdrachtgever: IOW regio Arnhem-Nijmegen

Michel Hek
Luc Heestermans
Rick Janse

Rotterdam, 11 juli 2019

ECORYS

Inhoudsopgave

1 Inleiding 3
1.1 Aanleiding 3
1.2 Vraagstelling 3
1.3 Aanpak 4
1.4 Leeswijzer 5

2 (Kwalitatieve) ruimtebehoefte in de regio Arnhem-Nijmegen 6
2.1 Inleiding 6
2.2 Update van belangrijke vestigingsplaatsfactoren voor watergebonden bedrijven 6
2.3 Conclusie: de belangrijkste vestigingseisen 10

3 Aanbod 12
3.1 Inleiding 12
3.2 Huidige situatie in de regio Arnhem-Nijmegen 12
3.3 Kansrijke locaties 14
3.4 Conclusie: potentiële ontwikkel- en herstructureringslocaties 17

4 Potentiële ontwikkellocaties 18
4.1 Inleiding 18
4.2 Koningspleij Noord 18
4.3 Uitbreiding Looveer 19
4.4 Uitbreiding Drutense Waarden (Excluton) 20
4.5 Uitbreiding Rijndijk 21
4.6 Conclusie 22

5 Potentiële herstructureringslocaties 23
5.1 Inleiding 23
5.2 Bedrijventerrein Noord-Kanaalhaven (ENGIE-terrein) 23
5.3 Bedrijventerrein Verhuellweg (Rotra terrein) 24
5.4 Bedrijventerrein Spijksedijk 24
5.5 Bedrijventerrein Parenco 25
5.6 Conclusie 25

6 Conclusie en aanbevelingen 26

Appendices 27
Appendix 1: Vaarwegen Arnhem-Nijmegen 27
Appendix 2: Interviews 28
Appendix 3: Factsheet Industriepark Kleefse Waard 29
Appendix 4: Factsheet Noord-Kanaalhaven (ENGIE) 30
Appendix 5: Factsheet Verhuellweg (Rotra terrein) 31
Appendix 6: Factsheet Spijksedijk 32
Appendix 7: Factsheet Parenco 33

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

In de monitoring in het kader van het Regionaal Programma Werklocaties is geconstateerd dat er op watergebonden bedrijventerreinen in de regio Arnhem-Nijmegen geen direct uitgeefbaar aanbod beschikbaar is. Watergebonden bedrijven zijn bedrijven die direct aan het vaarwater liggen met vaak een eigen kade of die gebruik maken van een direct naastliggende openbare kade. In het RPW komt alleen uitbreiding van bestaande watergebonden bedrijvigheid aan bod. Er is niet expliciet aandacht besteed aan ruimte voor nieuwe watergebonden bedrijvigheid. Omdat het belang van watergebonden bedrijventerreinen voor zowel de logistiek als de industrie onderkend wordt, is naar aanleiding van het monitoringsonderzoek besloten vraag en aanbod op watergebonden bedrijventerreinen in kaart te brengen[1]. Daaruit bleek dat er op dit moment geen direct uitgeefbaar watergebonden terrein beschikbaar is in de regio.

Het feit dat er geen aanbod beschikbaar is in de regio leidt er met name toe dat aanvragen voor nieuwe vestigingen niet gehonoreerd kunnen worden. Voor de uitbreiding van reeds gevestigde bedrijven zijn de consequenties minder urgent. In het RPW 2017 is namelijk wel opgenomen dat de uitbreiding van reeds gevestigde bedrijven op de huidige locatie toegestaan wordt. Voorwaarde is dat kan worden aangetoond dat verplaatsing redelijkerwijs niet mogelijk is en tegen uitbreiding geen ruimtelijk-planologische bezwaren zijn[2]. In de praktijk blijkt al dat voor de eerste categorie, de nieuwe aanvragen, er reeds navraag is gedaan naar watergebonden locaties, die niet direct geaccommodeerd kunnen worden.

Bovendien is met het oog op de ontwikkelingen in de logistieke sector, waar multi- en synchromodaliteit een belangrijke vestigingsfactor blijft, en de industrie, waar circulariteit, en daarmee de aan- en afvoer van restromen, een steeds belangrijkere rol gaat spelen, een toenemende ruimtevraag niet uit te sluiten. Binnen de huidige voorraad kunnen nieuwe vestigingen niet geaccommodeerd worden. Daarom is Ecorys gevraagd de mogelijkheden voor watergebonden bedrijvigheid in de regio Arnhem-Nijmegen in kaart te brengen.

1.2 Vraagstelling

Om in kaart te brengen in hoeverre de toekomstige ruimtebehoefte op watergebonden bedrijventerreinen gefaciliteerd kan worden, is ervoor gekozen om de mogelijkheden voor watergebonden bedrijvigheid in de regio Arnhem-Nijmegen te inventariseren. Hiervoor is een tweeledige benadering gehanteerd. Enerzijds kijken we naar herstructurering van bestaande watergebonden bedrijventerreinen. Anderzijds bevinden er zich mogelijk nieuwe ontwikkellocaties in de regio. We stellen hierbij de volgende onderzoeksvraag:

> **Welke kansrijke ontwikkel en/of herstructureringslocaties zijn er voor watergebonden bedrijvigheid in de regio Arnhem-Nijmegen?**

Om binnen deze potentiële uitbreidingslocaties prioriteit aan te brengen, identificeren we de mate van investering die een oplossing vraagt en de termijn waarop deze plaatsvindt. In de volgende paragraaf lichten we het plan van aanpak en de methodiek toe.

[1] Ecorys (2018) Monitoring RPW Arnhem-Nijmegen. Ontwikkelingen april 2016 - juli 2018 in beeld gebracht
[2] Hierbij wordt gedacht aan de voorstellen voor uitbreiding van Lingewaard, Looveer; Druten, Excluton; Doesburg, Rotra.

1.3 Aanpak

Het onderzoek bestaat uit de volgende drie stappen:

1. Analyse van de kwalitatieve ruimtebehoefte;
2. Aanbod van watergebonden bedrijvigheid in de regio Arnhem-Nijmegen;
3. Selectie van potentiële herstructurerings- en ontwikkellocaties

De stappen worden hieronder nader beschreven.

1. Analyse van de kwalitatieve ruimtebehoefte

Het analyseren van de kwalitatieve ruimtebehoefte is er op gericht huidige- en toekomstige vestigingsplaatsfactoren van watergebonden bedrijvigheid te identificeren. Dit baseren we voornamelijk op literatuuronderzoek. In het verleden heeft Ecorys de vestigingseisen voor watergebonden bedrijvigheid in Gelderland in kaart gebracht[3]. Door in te gaan op trends en ontwikkelingen voorzien we de vestigingseisen, die in deze studie zijn geïdentificeerd, van een update. Daarnaast gaan we nader in op de ontwikkelingen omtrent de circulaire economie.

2. Aanbod van watergebonden bedrijvigheid in de regio Arnhem-Nijmegen

Het IBIS-bedrijvenregister vormt de basis voor de inventarisatie van de voorraad watergebonden bedrijventerreinen in de regio Arnhem-Nijmegen. Hieruit volgt een overzicht van watergebonden bedrijventerreinen en een eerste beeld van terreinen met mogelijkheid tot uit- of inbreiding. Ook doen we navraag bij gemeentes om eventuele leegstaande, niet gebruikte en/of intensief gebruikte bedrijventerreinen te inventariseren.

3. Potentiële herstructurerings- en ontwikkellocaties

Op basis van de vestigingsfactoren uit stap 1 zijn in stap 2 potentiële herstructurerings- en ontwikkellocaties geselecteerd. Deze locaties worden in deze stap nader uitgewerkt (waaronder (kade)faciliteiten, kavelgrootte, type bedrijvigheid, etc.). Bovendien maken we, mede op basis van de gesprekken met de betreffende gemeenten, een inschatting van de mate van investering ten opzichte van de termijn voor de ontwikkeling of herstructurering van het terrein.

Figuur 1.1 Plan van aanpak

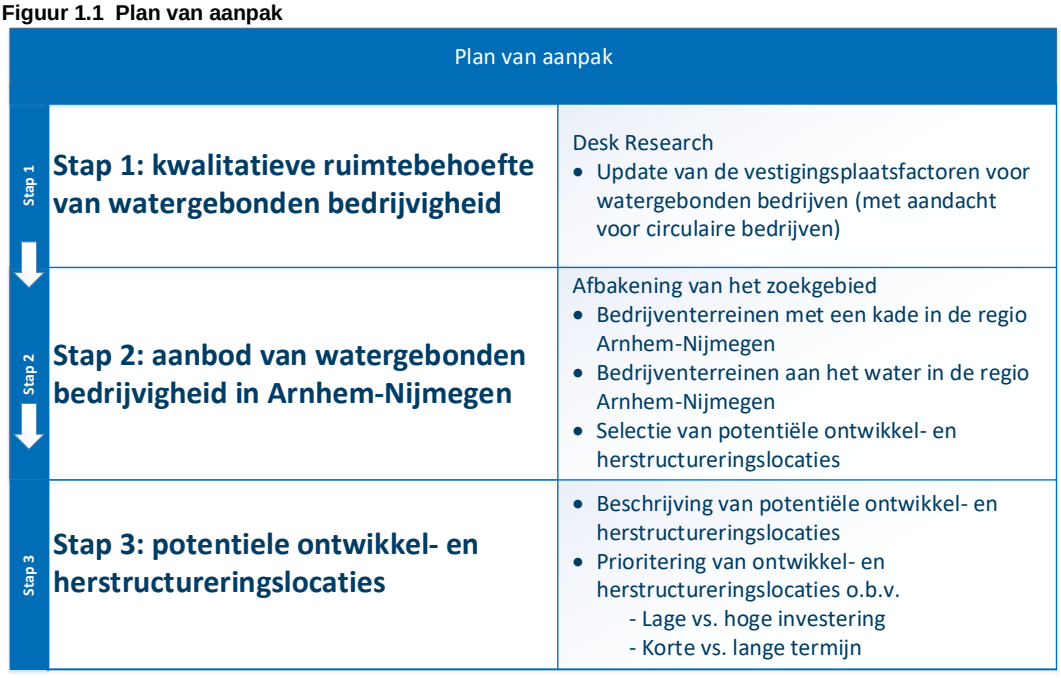

[3] Ecorys (2016), *Behoefteonderzoek watergebonden en waterverbonden bedrijventerreinen Gelderland*

1.4 Leeswijzer

In het eerste hoofdstuk analyseren we de kwalitatieve ruimtebehoefte op korte en lange termijn. Deze ruimtebehoefte analyseren we op basis van de huidige- en toekomstige vestigingsplaatsfactoren. Tevens kijken we specifiek naar de vestigingsplaatsfactoren voor bedrijven in de circulaire economie.

Daarna bakenen we het zoekgebied middels een top-down methode af. Hier starten we bij de gebieden gelegen aan logisch vaarwater, waarna we het zoekgebied afbakenen tot bedrijventerreinen met wateraansluiting in de regio Arnhem-Nijmegen.

In het derde hoofdstuk selecteren we de potentiële ontwikkel- en herstructureringslocaties. Door gebruik te maken van openbare informatie, kaarten en gesprekken met de betreffende gemeenten.

Ten slotte, prioriteren we de potentiële ontwikkel- en herstructureringslocaties op basis van de ontwikkelingstermijn en de investeringsbehoefte. Het resultaat hiervan wordt weergeven in een matrix met op de assen de termijn en investeringsbehoefte. Op die manier is in een oogopslag inzichtelijk wat de potentiële locaties zijn.

2 (Kwalitatieve) ruimtebehoefte in de regio Arnhem-Nijmegen

2.1 Inleiding

In een eerder onderzoek naar watergebonden bedrijventerreinen in de provincie Gelderland heeft Ecorys de belangrijkste trends en ontwikkelingen in de binnenvaart verkend. Op basis daarvan zijn de vestigingseisen van watergebonden en waterverbonden bedrijvigheid geïdentificeerd[4]. Hierbij is onderscheid gemaakt tussen watergebonden en waterverbonden bedrijven:

> **Watergebonden bedrijven zijn bedrijven die direct aan het vaarwater liggen met vaak een eigen kade of gebruikmaken van een direct naastliggende openbare kade. Vaak bulkbedrijven, zoals betonbedrijven en zand- en grindbedrijven.**
>
> **Waterverbonden bedrijven zijn bedrijven die gebruikmaken van een kade maar goed op enige afstand van het water gelegen kunnen zijn, zoals transportbedrijven die gebruik maken van containerterminals.**

In dit onderzoek richten we ons op de mogelijkheden voor watergebonden bedrijvigheid, dus inclusief kadefaciliteiten. Daarbij maken we onderscheid naar enerzijds op- en overslag van bulkgoederen en anderzijds containers.

2.2 Update van belangrijke vestigingsplaatsfactoren voor watergebonden bedrijven

2.2.1 Vestigingsplaatsfactoren

In het behoefteonderzoek watergebonden bedrijventerreinen dat Ecorys in 2015 heeft uitgevoerd, zijn op basis van trends en ontwikkelingen enkele belangrijke vestigingseisen geïdentificeerd. In dit onderzoek bekijken we of het noodzakelijk is deze vestigingseisen te herzien of aan te vullen. In het voorgaande onderzoek zijn de belangrijkste factoren verdeeld over de categorieën kavelgrootte, bereikbaarheid, planologische randvoorwaarden en overige vestigingseisen. Eventuele wijzigingen hierin worden eerst besproken. Vervolgens voegen we hier aan de hand van enkele trends en ontwikkelingen vestigingsplaatsfactoren aan toe.

In het behoefteonderzoek bedrijventerreinen Gelderland heeft Ecorys voor de periode tot 2020 een uitbreidingsvraag van watergebonden en -verbonden bedrijven geraamd van 11 hectare. Watergebonden en -verbonden bedrijven hebben veelal behoefte aan multimodale vervoersmogelijkheden, grote kavels, voldoende bouwvolumes en ligging in de nabijheid van knooppunten en vervoersassen. Tevens zijn er bedrijven in de regio die met het oog op CO_2 reductie potentie zien in een verplaatsing naar watergebonden kavels.

Daarnaast neemt het belang van ‘zachte’ vestigingsplaatsfactoren bij locatiekeuze toe. Samenwerking tussen verschillende bedrijven en stakeholders wordt steeds belangrijker, zeker met het oog op de transitie naar een meer circulaire economie. De aanwezigheid van goed opgeleid personeel en het delen van kennis is daarbij een belangrijke voorwaarde.

De laatstgenoemde vestigingsfactor in het behoefteonderzoek Gelderland is duurzaamheid, een belangrijk aandachtpunt in het regionale beleid in Arnhem-Nijmegen. Met name voor het biobased cluster en circulaire bedrijven wordt de aanvoer per binnenvaartschepen in stedelijk gebied als kansrijk gezien[5]. In de volgende

[4] Ecorys (2016), Behoefteonderzoek watergebonden en waterverbonden bedrijventerreinen Gelderland.

[5] Erasmus University Rotterdam (2018), *De potentie van watergebonden bedrijventerreinen in de Metropoolregio Rotterdam-Den Haag.*

paragraaf besteden we nadrukkelijk aandacht aan de vestigingsfactoren van bedrijven die zich richten op vergroening van de economie.

Trends en ontwikkelingen binnen de scheepvaartsector kunnen eveneens effect hebben op de vraag naar watergebonden bedrijventerreinen. Deze trends worden in het kort beschreven. Ook gaan we specifiek in op de betekenis voor Gelderland.

2.2.2 Update aan de hand van trends en ontwikkelingen

De effecten van een (harde) Brexit

De uitwerking van internationale ontwikkelingen als de Brexit is nog ongewis: veel is afhankelijk van de manier waarop het Verenigd Koninkrijk de Europese Unie verlaat. Wordt het een harde of een zachte Brexit? Bij een harde Brexit worden de gevolgen het grootst. De gevolgen zijn naar verwachting echter niet noodzakelijk negatief. Enerzijds wordt verwacht dat de handel tussen het Verenigd Koninkrijk en Nederland afneemt, terwijl er anderzijds op gerekend wordt dat meer (logistieke) bedrijven (hoofd)vestigingen in Nederland openen in plaats van in het VK[6]. PBL heeft per provincie berekend wat de te verwachten korte termijneffecten zijn van een harde Brexit op de concurrentiepositie van alle sectoren[7]. Hieruit blijkt dat de binnenvaart ofwel een te kleine sector is om op te nemen of dat het effect van een harde Brexit gering is[8]. Deze tweede bewering wordt ondersteund door een analyse van de binnenvaart-gerelateerde handel tussen de regio Arnhem-Nijmegen en het Verenigd Koninkrijk (zie Tabel 2.1).

Tabel 2.1. Internationale goederenhandel naar land van/naar Gelderland (in 2015)

Herkomst/bestemming	Import (x €1 mln.)	Export (incl. wederuitvoer) (x €1 mln.)
België	1.992	2.061
Duitsland	5.548	5.170
Frankrijk	806	1.648
Verenigd Koninkrijk	854	1.640
Overig EU15	2.144	2.867
EU13	1.054	1.275
China	1.703	677
Verenigde Staten	1.007	981
Rest van de wereld	3.235	4.633
Onbekend	3.091	2.500
Totaal	**21.434**	**23.452**

Bron: CBS (2016)

De totale omvang van het internationale goederenvervoer van en naar Gelderland is gelijk aan circa 45 miljard. Van de import (21,4 miljard) en export (23,5 miljard) is respectievelijk 4% en 7% afkomstig uit of bestemd voor het Verenigd Koninkrijk. Naar verwachting heeft een (harde) Brexit dan ook geen directe grootschalige negatieve effecten op het goederenvervoer in de regio Arnhem-Nijmegen.

Schaalvergroting van containerschepen en binnenvaart

De toenemende schaalvergroting van containerschepen (vlootuitbreiding van schepen met meer dan 20.000 TEU) en vorming van allianties tussen rederijen heeft grote impact op het achterlandvervoer. Circa 80% van het containervervoer is in handen van de 3 grootste allianties (2M, Ocean Alliance en THE Alliance). De schaalvergroting in de binnenvaart heeft de volgende gevolgen voor havens en terminals:

- Vermindering van kleine containerhavens;

[6] Logistiek.nl (2019) *Harde no deal Brexit: dit zijn de gevolgen voor logistiek Nederland*.
[7] PBL (2018) *Kortetermijngevolg van de Brexit*.
[8] In de resultaten worden enkel die sectoren weergegeven waar tenminste voor twee regio's sprake is van een grote sector met een groot effect (ongeacht of dit komt door specifieke tarieven).

- Minder onafhankelijke rederijen;
- Frequentie van schepen en directe verbindingen neemt af;
- Callsize neemt toe[9];
- Invloed (*buying power*) van grote rederijen neemt toe.

Deze schaalvergroting is ook van toepassing op de binnenvaartschepen. In 2008 had 8% van de binnenvaart een laadvermogen van 3.000 ton. Dit aandeel is in 2017 gestegen tot 14%[10]. Efficiënt achterlandvervoer vraagt om inzet van grotere barges. In de binnenvaart leidt deze schaalvergroting tot grotere call sizes bij op- en overslagbedrijven. Dit vraagt naast grotere diepgang van vaarwegen om inzet van grotere schepen en/of samenwerking tussen terminals om lading te bundelen. Deze trend, schaalvergroting van binnenvaartschepen, leidt er veelal toe dat havens in het achterland worden aangedaan door grotere binnenvaartschepen. Dit werkt op zijn beurt weer door naar vestigingseisen van watergebonden bedrijven waaronder langere kades en een voorkeur voor dieper vaarwater en kades.

Extreme weersomstandigheden

In de toekomst zal, als gevolg van klimaatverandering, vaker sprake zijn van extreme weersomstandigheden. Er bestaat dan ook de kans dat in de toekomst mogelijk vaker vaarbeperkingen/knelpunten optreden.

Arnhem en Nijmegen zijn gelegen aan de Waal en de Nederrijn/IJssel. Deze vaarwegen zijn geclassificeerd als CEMT-klasse V of VI[11] en faciliteren zodoende de grootste binnenvaartschepen (max. diepgang van 4 meter[12]). Ook wordt de aanvoerroute via de Waal en de Nederrijn als een zeer belangrijke aanvoerroute naar de havens van Rotterdam en Amsterdam gezien.

Ecorys heeft een onderzoek uitgevoerd naar economische schade door de droogte in 2018[13]. Eén van de sectoren waarvoor de gevolgen van droogte in kaart gebracht is, is de scheepvaartketen. Dalende waterpeilen zorgden in 2018 voor knelpunten in de Waal (met name bij Nijmegen), de IJsel en de Nederrijn. De afgesproken streefdiepte voor de Waal (2,80 meter) werd zo'n 156 dagen niet gehaald. Gedurende 21 dagen was de waterdiepte slechts 1,60 waardoor de vloot helemaal niet kon varen.

Als gevolg van de laagwaterstand zijn er verschillende maatregelen om de negatieve effect op te vangen. Denk hierbij aan:

- Verminderen van de beladingsgraad[14];
- Inzetten van schepen in het vaargebied met een aangepaste diepte;
- Tijdelijke opslag van goederen;
- Modal shift[15]: door onzekerheid in de scheepvaartketen kan op termijn meer lading via de weg en het spoor worden ontsloten[16].

Deze extreme weersomstandigheden versterken in de toekomst de voorkeur voor voldoende diep vaarwater en diepgang voor de kade en vormen dus een belangrijke vestigingseis voor watergebonden bedrijven.

Modal shift: vasthouden aan gestelde doelen

In de Europese politiek wordt het belang van scheepvaartsector erkent. Vanuit de Europese Commissie wordt ingezet op multimodaal vervoer. Tegen 2030 moet 30% van het goederenvervoer (voor afstanden van meer dan 300 km) per spoor of over water gebeuren. Tegen 2050 is het doel zelfs 50% (zie ook Tabel 2.1).

---

9 Call size is het aantal containers dat in één keer overgeslagen wordt van het zeeschip naar de kade en omgekeerd.
10 NML (2018), *Maritieme Monitor*.
11 CEMT-klasse is de aanduiding in West-Europa om de afmeting van de vaarwegen af te stemmen
12 Bureau Voorlichting Binnenvaart, *Scheepstypen*
13 Ecorys (2019), *Economische schade door droogte in 2018*
14 Beladingsgraad is de benutte ladingcapaciteit en de totaal beschikbare ladingcapaciteit van een vervoermiddel
15 Modal shift is de verschuiving van vervoer over de weg naar andere modaliteiten (binnenvaart- en spoorvervoer)
16 Financieel Dagblad (25 okt 2018), *Door het lage water vrezen schippers broodroof van het spoor*

Ook in het nationale beleid wordt vastgehouden aan de gestelde doelen omtrent een modal shift. Het Rotterdamse Havenbedrijf heeft voor 2033 de volgende vervoersafwikkeling afgesproken: weg 35%, spoor 20% en binnenvaart 45%.

Tabel 2.1 Ontwikkeling van de modal split in het Europese en nationale beleid

	EU - trend scenario (2030)	EU - met Witboek doelstelling (2030)	Nationaal – Havenbedrijf Rotterdam (2033)
Weg	75%	52%	35%
Spoor	21%	39%	20%
Binnenvaart	4%	8%	45%

Bronnen: KIM (2017)[17]

Om deze doelstellingen te bereiken moet het vervoer per spoor en binnenvaart (ten koste van wegvervoer) de komende jaren flink toenemen. Naar verwachting zullen deze vervoersstromen zich concentreren rond de (Europese) vervoercorridors. Aangezien terminals in de regio Arnhem-Nijmegen zijn gelegen op deze corridor (in de richting van het Europese achterland) is het vooruitzicht positief.

Bereikbaarheid: Multimodaliteit

Naast een goede locatie voor overslag naar water is ook de aanwezigheid van een goede en snelle ontsluiting van het terrein op een provinciale of snelweg een belangrijke randvoorwaarde. Multimodale of synchromodale bereikbaarheid geniet de voorkeur onder logistieke dienstverleners. Multimodaal ontsloten locaties die bereikbaar zijn met meerdere vervoerswijzen (vrachtauto, trein, schip, vliegtuig). Op synchromodaal ontsloten locaties zijn deze transportwijzen bovendien efficiënt op elkaar aangesloten, zodat de overslag van het ene op het andere vervoersmiddel zo efficiënt mogelijk plaatsvindt.

Circulaire economie

Vanuit overheden en het bedrijfsleven wordt in toenemende mate ingezet op een meer circulaire economie. De gedachte hierachter is dat, om leefbare en duurzame groei te realiseren, het noodzakelijk is om op een andere manier met onze grondstoffen om te gaan. De circulaire economie heeft als doel om:

> **"Waardevernietiging te minimaliseren en hergebruik van producten en grondstoffen te maximaliseren. In het huidige lineaire systeem worden producten aan het einde van hun levensduur vernietigd[18].**

Biobased industrie en circulaire economie worden als grote beloften voor de toekomst gezien. De relevante beleidsvelden voor een circulair bedrijventerrein zijn milieubeleid, afvalbeleid en stedelijke planning. Een deel van deze activiteiten gaat bij uitstek plaatsvinden op watergebonden bedrijventerreinen.

Deze terreinen worden gekenmerkt door nieuwe bedrijfsmodellen en verbondenheid van verschillende bedrijven. Hiervoor worden ook de meeste onderdelen van de fysieke omgeving betrokken. Dit maakt de ruimtebehoefte van bedrijven die zich richten op circulariteit anders dan die van reguliere bedrijven. Uit de praktijk blijkt dat er niet alleen kansen liggen op grote, maar ook zeker kleinschalige bedrijventerreinen[19]. Circulaire bedrijven hebben specifieke vestigingsplaatsfactoren[20]:

- Goede verbindingen en bereikbaarheid;
- Behoefte aan fysieke nabijheid van bedrijven;
- Een goed werkklimaat.

Bereikbaarheid

In de circulaire economie ligt de nadruk op het (her)gebruiken van afval en het optimaal inrichten van goederenstromen. Voor het optimaal inrichten van goederenstromen is de logistieke component, onder andere

17 KIM (2017), *Ontwikkeling van de modal split in het goederenvervoer*
18 MVO Nederland (2019), *Circulaire Economie*
19 Planbureau voor de Leefomgeving (2016), Circulaire Economie, De Fysieke Omgeving en Omgevingsbeleid
20 Bureau Stedelijke Planning (2017), *Vestigingscriteria van bedrijven in de circulaire economie*

goede verbindingen en optimale bereikbaarheid, zeer belangrijk. Hiervoor dienen materiaalstromen en retourstromen worden geoptimaliseerd.

Naast de goede bereikbaarheid is ook de nabijheid van overslagpunten en mainports belangrijk voor een efficiënte overslag van goederen.

Fysieke nabijheid van bedrijven

Door het belang van samenwerking tussen bedrijven en ketenoptimalisatie wordt nabijheid van andere bedrijven belangrijker. Het uitwisselen van kennis, samenwerking en innovatie wordt door een hoge concentratie van bedrijven gemakkelijker. Het creëren van kringlopen vereist eveneens verschillende soorten bedrijven.

Tevens wordt nearsourcing[21] door bedrijven in de circulaire economie als een belangrijke vestigingsfactor gezien. Een nabije afzetmarkt met voldoende massa en dichtheid maakt het tot stand komen van circulaire stromen gemakkelijker. Deze stromen kunnen door het circulaire proces snel terugstromen in de productieketen. Hierdoor zijn binnenstedelijke bedrijventerreinen zeer interessant voor circulaire activiteiten.

Voor (watergebonden) bedrijven in de circulaire economie is de nabijheid van (potentiële) toeleveranciers een belangrijke vestigingsfactor.

Omvang van een circulair bedrijventerrein

Circulaire bedrijvigheid, bijvoorbeeld de inzameling van textiel, kan per binnenvaartschip worden bediend. De output van dergelijke activiteiten (recycling van textiel) kan ook afgevoerd worden via de binnenvaart. Voor circulair producerende bedrijven kunnen deze terreinen met wateraansluiting in de toekomst dus ook interessant worden. De samenhang van bedrijven die elkaar versterken is hierdoor belangrijk.

Imago en het werkklimaat

Naast de fysieke vestigingsfactoren speelt het werkklimaat en imago ook een belangrijke rol. Voldoende voorzieningen en levendigheid zorgt voor een inspirerende omgeving. Ook krijgt het circulaire gedachtegoed een plaats in de inrichting van de werkomgeving. Steeds meer bedrijven leggen nadruk op een duurzaam en gezond werkklimaat, waar grondstoffen worden hergebruikt. Een dergelijk werkklimaat prikkelt mensen om te komen tot innovaties, prestaties en een hogere tevredenheid bij de klant. Het imago en werkklimaat speelt een steeds grotere betekenis bij de ontwikkeling en herinrichting van (watergebonden) bedrijventerreinen.

2.3 Conclusie: de belangrijkste vestigingseisen

Op basis van deze update komen we voor watergebonden bedrijven in de regio Arnhem-Nijmegen tot onderstaande vestigingseisen. Deze zijn ten dele overgenomen uit het onderzoek uit 2015 en aangevuld met nieuwe vestigingsplaatsfactoren.

- Kavelgrootte/ kadelengte. Voor productie- en logistieke bedrijven minimaal zo'n 2 hectare, in toenemende mate ook groter dan 4 hectare met mogelijkheden voor uitbreiding. Voor toeleverende en/of dienstverlenende bedrijven en startups worden ook kleinere kavels gevraagd.
- Goede verbindingen naar het Europese achterland; multimodaliteit
- Optimale bereikbaarheid:
  - Diepgang van vaarwegen en kades;
  - Diepgang van kades: Het behandelen van een binnenvaartschip met CEMT-klasse V (met een laadvermogen van 2.750 ton) vraagt om een diepgang van circa 3,00 meter .
- Beschikking over multimodale ontsluiting;
- Planologische randvoorwaarden:
  - Planologische zekerheid en snelle besluitvorming is een voorwaarde om over te gaan tot investeringen;

[21] Nearsourcing is het strategisch plaatsen van bedrijfsmatige activiteiten dichtbij de locatie waar de eindproducten worden verkocht.

- Watergebonden bedrijven zijn veelal bedrijven met een hoge milieubelasting. Een belangrijke eis waaraan de vestigingslocatie dan ook moet voldoen is voldoende afstand tot hindergevoelige functies. In een straal van zo'n 400 meter geen hindergevoelige functies als wonen en natuur;
- Voldoende mogelijkheden voor hoogbouw (tot 16 meter), op termijn kan er vraag ontstaan naar een bebouwingshoogte tot 25 meter als gevolg van robotisering;
- Voldoende milieuruimte (geschikt voor zwaardere milieucategorieën), overdag en 's nachts.

Daarnaast hebben we aandacht besteed aan de vestigingseisen van bedrijven in de circulaire economie. De volgende vestigingseisen zijn

- Bereikbaarheid;
- Fysieke nabijheid van toeleveranciers en/of ketenpartners;
- Omvang van een circulair bedrijventerrein;
- Imago en het werkklimaat.

Op basis van bovenstaande analyse komen we tot de volgende concrete vestigingseisen:

- V1 – Voldoende diepgang vaarweg;
- V2 – Voldoende diepgang kade;
- V3 – Kavelgrootte/kadelengte;
- V4 – (Fysieke) nabijheid toeleveranciers/klanten;
- V5 – Planologische randvoorwaarden (voldoende milieu/geluidsruimte);
- V6 – Multimodaliteit;
- V7 – Imago.

3 Aanbod

3.1 Inleiding

In de monitoring van het RPW Arnhem-Nijmegen in 2018 is geconcludeerd dat er in de regio geen uitgeefbaar aanbod beschikbaar is op watergebonden bedrijventerreinen. Ecorys heeft in eerder onderzoek voor de periode 2014 tot 2020 een uitbreidingsvraag van watergebonden en –verbonden bedrijvigheid geraamd van circa 11 hectare. Door toenemende logistieke bewegingen en productie in de (maak)industrie is het niet ondenkbaar dat de ruimtevraag hoger uitvalt. Ook de transitie naar een circulaire economie zorgt, zeker in de transitiefase, voor een hogere ruimtevraag. De ruimtebehoefte blijkt ook in de praktijk manifest. Deze ruimtevraag kan op dit moment echter niet of beperkt worden gehuisvest. In dit hoofdstuk wordt daarom de voorraad van watergebonden bedrijventerrein geanalyseerd met als doel mogelijke (her)ontwikkelingslocaties te identificeren.

3.2 Huidige situatie in de regio Arnhem-Nijmegen

In totaal beschikt de provincie Arnhem-Nijmegen over ruim 2.700 (netto) hectare bedrijventerrein[22]. Slechts een deel van deze bedrijventerreinen wordt in gebruik genomen door watergebonden bedrijven. Om de potentiële ontwikkel- en herstructureringslocaties van watergebonden bedrijventerrein te identificeren, kijken we naar de bedrijventerreinen die gelegen zijn aan logisch vaarwater (zie Figuur 3.1). Veel bedrijventerreinen in Arnhem-Nijmegen zijn niet gelegen aan vaarwater. Deze bedrijventerreinen hebben geen potentie voor watergebonden bedrijvigheid en worden als zodanig buiten beschouwing gelaten. We onderscheiden twee soorten terreinen:

1. bedrijventerreinen met een kade (paragraaf 3.2.1);
2. bedrijventerreinen gelegen aan vaarwater (paragraaf 3.2.2).

Figuur 3.1 Bedrijventerreinen in de regio Arnhem-Nijmegen

Bron: IBIS Nederland Bedrijvenregister

[22] IBIS Gelderland

3.2.1 *Bedrijventerrein met een kade*

In de regio Arnhem-Nijmegen is in totaal ongeveer 550 netto hectare bedrijventerrein dat middels een directe wateraansluiting (via een kade) ontsloten is (zie Tabel 3.1). Dit wil niet zeggen dat het gehele bedrijventerrein direct met het water verbonden is. Vaak gaat het om enkele kavels en hiertoe behoren ook de bedrijventerreinen waar de kade niet (langer) in gebruik is. Op dergelijke bedrijventerreinen zijn daarom niet alleen watergebonden en -verbonden bedrijven gevestigd.

Tabel 3.1 Bedrijventerreinen in de regio Arnhem-Nijmegen met kade (in eigendom van een particulier, de overheid of niet langer in gebruik)

Gemeentenaam	Plannaam	Bruto	Netto	Direct uitgeefbaar
Arnhem	**Westervoortsedijk (Rijnpark)**	67,9	62,3	**2,9**
Arnhem	**Kleefse Waard Westervoortsedijk**	12,1	9,5	0,0
Berg en Dal	**Rijndijk**	8,4	8,4	0,0
Doesburg	Gieterij-eiland	4,2	4,2	0,0
Doesburg	Verhuellweg	14,6	10	0,0
Druten	Deest	25,5	24,7	0,0
Druten	**Deest uitbreiding**	1,9	1,9	0,0
Druten	**Drutense Waarden (buitendijks)**	22,7	22,7	0,0
Druten	Haven	12,3	12,3	0,0
Heumen	Taaiendijk	9,4	9,0	0,0
Lingewaard	**Looveer**	27,2	26,4	0,0
Nijmegen	Oost-Kanaalhaven	111,4	96,1	3,0
Nijmegen	Noord-Kanaalhaven	51,9	43,1	**2,5**
Nijmegen	**West Kanaaldijk**	100,4	83,4	0,0
Renkum	**Parenco**	39,0	39,0	0,0
Rheden	**Haveland**	30,6	29,4	0,0
Wijchen	Loonse Waard	13,7	13,7	0,0
Zevenaar	**Spijksedijk**	66,7	63,1	0,0
Totaal		**605,3**	**549,1**	**6,8**

Bron: IBIS Gelderland Bedrijvenregister

3.2.2 *Bedrijventerreinen gelegen aan vaarwater*

In figuur 3.1. zijn bedrijventerreinen met ligging aan het vaarwater, maar zonder kade opgenomen. Er zijn zes bedrijventerreinen gelegen aan logisch vaarwater, waarvan nog 8 hectare direct uitgeefbaar is. Deze terreinen zijn mogelijk interessant vanwege de herstructureringspotentie. Een overzicht van deze terreinen is opgenomen in tabel 3.2.

Tabel 3.2 Bedrijventerreinen en gebieden aan vaarwater (zonder kade) in de regio Arnhem-Nijmegen

Gemeente-naam	Plannaam	Bruto	Netto	Direct uitgeefbaar
Arnhem	**Industriepark Kleefse Waard**	39,8	34,2	3,6
Beuningen	Sluis Weurt	22,0	20,6	0,0
Heumen	De Hoge Brug	13,0	12,2	0,0
Heumen	Sluisweg	22,9	18,8	0,0
Nijmegen	Winkelsteeg NXP	64,0	57,1	4,4
Renkum	Groene Waarden	8.9	8,9	0,0
Totaal		**163,6**	**145,4**	**8,0**

Bron: IBIS Gelderland Bedrijvenregister

Na de analyse van de terreinen die aan logisch vaarwater liggen, blijkt dat met name Industriepark Kleefse Waard (gelegen in Arnhem) een interessant terrein is voor watergebonden en –verbonden bedrijvigheid. Hier is nog 3,6 hectare beschikbaar, maar niet op kadegebonden kavels. Aansluitend ligt Koningspleij Noord. Dit is een voormalig bedrijventerrein waarvan de ontwikkeling destijds als gevolg van de economische crisis gestopt is. De grond heeft vervolgens weer een agrarische bestemming gekregen[23]. Het terrein beschikt reeds over een kade, waardoor dit uit de analyse naar voren komt als een van de kansrijke locaties.

3.3 Kansrijke locaties

In hoofdstuk 2 voorgaande hoofdstuk zijn aan de hand van de belangrijkste trends en ontwikkelingen de belangrijkste vestigingseisen voor watergebonden bedrijvigheid geïdentificeerd. Deze vestigingseisen vormen het vertrekpunt voor de analyse die moet leiden tot de meest kansrijke ontwikkellocaties voor watergebonden bedrijventerreinen in de regio Arnhem-Nijmegen. De eerste twee paragrafen van dit hoofdstuk geven een overzicht van de bedrijventerreinen in de regio die een kade hebben en/of aan logisch vaarwater gelegen zijn. Deze terreinen worden per vestigingseis gescoord (+ tot -).

V1, V2 en V3 – Voldoende diepgang vaarweg, kade(lengte) en kavelgrootte

De scoringscriteria voor voldoende diepgang van de verschillende vaarwegen kan worden gebaseerd op de diepgang van de hoofdvaarwegen[24] (Waal, IJssel, Nederrijn, Boven-Rijn en het Maas-Waalkanaal afgebeeld in Appendix 1). Aanvullend is het mogelijk om te achterhalen welke scheepstypes worden gefaciliteerd aan de betreffende kades door middel van de kadediepte en lengte[25][26].

Voor deze studie is echter gekozen om de terreinen niet te scoren op basis van deze vestigingsplaatsfactoren aangezien er in de interviews geen (capaciteit) belemmeringen zijn geconstateerd. Deze locatiefactoren zijn in die zin niet doorslaggevend voor het selecteren van potentiële ontwikkel- en herstructureringslocaties.

V4 – (Fysieke) nabijheid toeleveranciers

De (fysieke) nabijheid van toeleveranciers is een vestigingseis die per bedrijf apart in beeld gebracht moet worden. Bedrijven hebben immers verschillende toeleveranciers. De fysieke nabijheid van toeleveranciers speelt dan ook een belangrijke rol bij de locatiekeuze van bedrijven. Omdat dit een factor is die speelt op het niveau van een individueel bedrijf is dit voor een bedrijventerrein als geheel niet uit te drukken op basis van een hard scoringscriterium. Daarom hebben wij gekozen om deze vestigingseis niet uit te drukken middels een scoringscriterium.

[23] Cobouw (2016) Arnhem accepteert verlies Koningspleij.
[24] RWS (2019), *Waterhoogte t.o.v. N.A.P* https://waterinfo.rws.nl/#!/kaart/waterhoogte-t-o-v-nap/
[25] Bureau Voorlichting Binnenvaart (2019), *Scheepstypen*
[26] Bureau Voorlichting Binnenvaart (2019), *Scheepstypen*

V5 – Planologische randvoorwaarden (voldoende milieu/geluidsruimte)

De scoringscriteria voor hindercategorie zijn als volgt

- Hindercategorie 4.2 of groter is gelijk aan ++
- Hindercategorie 3.2 is gelijk aan +
- Hindercategorie kleiner dan 3.2 is gelijk aan -

V6 – Multimodaliteit

De scoring van multimodaliteit is afhankelijk van de ontsluiting van het desbetreffende terrein via de weg (+), het spoor (+) en binnenvaart (+).

V7 – Imago

Het imago van een bedrijventerrein wordt vastgesteld door een schouw van terreinen, kennis van onze bedrijventerrein experts in combinatie met deskresearch. Hierbij kijken we naar de doelgroep van het terrein (+) en de fysieke staat van panden (+).

Gemeente	Bedrijventerrein	Kade	V5	V6	V7
Arnhem	Westervoortsedijk (Rijnpark)	Ja	++	++	++
Arnhem	Kleefse Waard Westervoortsedijk	Ja	++	++	++
Arnhem	**Koningspleij Noord**	**Ja**	**++**	**++**	**ntb**
Berg en Dal	Rijndijk	Ja	++	++	++
Doesburg	Gieterij-eiland	Ja		++	+
Druten	Deest	Ja	-	++	++
Druten	Deest uitbreiding	Ja	++	++	++
Druten	**Drutense Waarden (buitendijks)**	**Ja**	**++**	**++**	**++**
Druten	Haven	Ja	++	++	++
Heumen	Taaiendijk	Ja	++	++	++
Lingewaard	**Looveer**	**Ja**	**++**	**++**	**++**
Nijmegen	Oost-Kanaalhaven	Ja	++	++	++
Nijmegen	**Noord-Kanaalhaven (Engie-terrein)**	**Ja**	**++**	**++**	**++**
Nijmegen	West Kanaaldijk	Ja	++	++	++
Renkum	**Parenco**	**Ja**	**++**	**++**	**++**
Rheden	Haveland	Ja	-	++	++
Wijchen	Loonse Waard	Ja	-	++	++
Zevenaar	**Spijksedijk**	**Ja**	**++**	**++**	**++**
Arnhem	Industriepark Kleefse Waard	Nee	++	++	++
Beuningen	Sluis Weurt	Nee	n.v.t.	--	++
Doesburg	**Verhuellweg**	**Ja**	**n.v.t.**	**--**	**++**
Heumen	De Hoge Brug	Nee	n.v.t.	--	++
Heumen	Sluisweg	Nee	n.v.t.	--	++
Nijmegen	Winkelsteeg NXP	Nee	n.v.t.	--	++

De analyse van de vestigingsfactoren heeft een lijst van acht potentiële (her)ontwikkelingslocaties opgeleverd. Om een compleet beeld te krijgen van de bedrijventerreinen voeren we gesprekken met de betreffende gemeentes.
Daarbij zijn de volgende onderwerpen aan bod gekomen:

- Eventuele leegstaande panden op kadegebonden kavels;
- Niet gebruikte en/of niet intensief gebruikte bedrijventerreinen aan het water;
- Eventuele interessante ontwikkellocaties.

De informatie uit deze gesprekken worden in tabel 3.3 gepresenteerd.

Tabel 3.3 Kansrijke watergebonden locaties in Arnhem-Nijmegen

Gemeente	Plannaam	Gebruiksvorm (intensief / niet intensief)	Potentie voor ontwikkeling of herstructurering
Arnhem	Kleefse Waard Wester-voortsedijk	De kade wordt voor een breed scala aan activiteiten (op/overslag, reparatie, ligplaats) gebruikt	Ten zuiden van IPKW en Kleefse Waard Westervoortsedijk ligt voormalig bedrijventerrein Koningspleij Noord. Dit is nu agrarische grond en hoeft enkel bouwrijp gemaakt te worden om te kunnen ontwikkelen. Het gebied beschikt al over een kade. Er liggen echter contracten voor de ontwikkeling van een zonneveld.
Druten	Excluton (Drutense Waarden)	Oude Veerstoep aanwezig, maar is momenteel niet in gebruik genomen	Ten westen van ''Noord-Zuid'' is er op de lange termijn potentie voor nieuwe ontwikkeling.
Lingewaard	Looveer	De kade wordt intensief gebruikt voor het aan- en afleveren van grondstoffen (zand, grind, beton, e.d.).	VBI en Van Dalen zien ontwikkeling van het terrein als vergroten van productie/opslag en om veiligheid te borgen
Renkum	Parenco	Parenco is een afgesloten terrein dat enkel in gebruik is door de papierfabriek (Parenco zelf). De kade wordt niet intensief gebruikt.	Uit de bestudering van luchtfoto's blijkt dat op het terrein van Parenco ruimte is voor inbreiding. I.c.m. de niet-intensief gebruikte kade biedt dit potentie voor herstructurering.
Doesburg	Verhuellweg	Rotra, logistiek dienstverlener, maakt intensief gebruik van de kade	In het verleden zijn haalbaarheidsstudies uitgevoerd voor de uitbreiding (+ 20 ha) van Rotra en handelsbedrijf Ubbink. Dit bleek (financieel) onhaalbaar.
Nijmegen	Noord-Kanaalhaven (ENGIE-terrein)	Containerterminal BCTN maakt intensief gebruik van de kade	Door de herinrichting van ENGIE ontstaan mogelijkheden voor herstructurering van (nieuwe) watergebonden bedrijvigheid
Zevenaar	Spijksedijk	De kade wordt gebruikt voor op/overslag van zand en grind (i.e. Wezendonk Zand en Grind)	Het aanleggen van een nieuwe loswal en overnachtingshaven
Berg en Dal	Rijndijk	Kade wordt gebruikt voor scheepsbouw	Eventueel uitbreiding van (elektrisch) scheepsbouw bedrijf

Bron: Interviews met gemeentes

3.4 Conclusie: potentiële ontwikkel- en herstructureringslocaties

Momenteel is er geen beschikbaar aanbod van watergebonden terreinen in de regio Arnhem-Nijmegen. Dit kan op termijn leiden tot een knelpunt. In deze studie gaan wij op zoek gaan naar potentiële ontwikkel en herstructureringslocaties.

Op basis van een update van de vestigingseisen, analyse van het beschikbare aanbod, deskresearch en (telefonische) gesprekken met gemeentes hebben we inzicht verkregen in potentieel interessante ontwikkellocaties voor watergebonden activiteit in de regio Arnhem-Nijmegen:

- Koningspleij Noord

Ook zien we op de volgende terreinen potentie voor uitbreiding van bestaande bedrijvigheid. Het gaat hierbij om potentiële ontwikkellocaties, maar zonder uitbreiding van het watergebonden aanbod in de regio Arnhem-Nijmegen:

- Uitbreiding Looveer (twee bedrijven)
- Uitbreiding Excluton (Drutense Waarden)
- Uitbreiding Rijndijk (Berg en Dal)

Ook voor herstructurering zien wij op de volgende terreinen kansen:

- Verhuellweg (inbreiding van Koninklijk Rotra of Ubbink)
- Spijksedijk (leegstand kan interessant zijn voor ruimte-extensievere watergebonden bedrijvigheid)
- Parenco (inbreiding op de locatie van papierfabriek Parenco)
- Noord-Kanaalhaven (ENGIE-terrein)

Deze terreinen lichten we in de volgende hoofdstukken nader toe.

4 Potentiële ontwikkellocaties

4.1 Inleiding

Voor de ontwikkeling van terreinen in de regio Arnhem-Nijmegen zijn enkele locaties waar de juiste randvoorwaarden (vestigingseisen) aanwezig zijn. De mate van investering en de termijn waarop deze plaats kan vinden is echter nog niet duidelijk. In aanvulling op het derde hoofdstuk, selectie van de ontwikkellocaties, gaan we nader in op een potentiële ontwikkellocatie: Koningspleij Noord en uitbreiding van bestaande bedrijvigheid op bedrijventerreinen Looveer, Drutense Waarden (Excluton) en Rijndijk. Naast een korte beschrijving van het bedrijventerrein en mogelijke ontwikkelingen lichten we de hoogte van de investeringen en de termijn toe. In de bijlage hebben we de *factsheet* van IPKW toegevoegd (zie Bijlage 3).

4.2 Koningspleij Noord

Figuur 4.1 Bedrijventerreinen Industriepark Kleefse Waard en Kleefse Waard Westervoortsedijk (blauw kader) en potentieel ontwikkelgebied Koningspleij Noord (rood kader), incl. beoogd zonneveld (rood)

De huidige bedrijventerreinen Industriepark Kleefse Waard en Kleefse Waard Westervoortsedijk (blauw kader) zijn gelegen aan de Nederrijn. Het gebied beoogd voor uitbreiding, Koningspleij Noord, ligt ten zuiden van bedrijventerrein IPKW. De eventuele ontwikkeling van dit terrein is niet nieuw. In het verleden zijn er verschillende plannen geweest om Koningspleij Noord te ontwikkelen.

Voor 2012 was het terrein beoogd voor innovatieve industriële bedrijven. Destijds is besloten het terrein af te waarderen en in gebruik te nemen als landbouwgrond. Eind 2016 heeft de gemeenteraad besloten om de coördinatieprocedure voor het plaatsen van zonnepanelen en windturbines te starten. Daarna (in 2017) is het bestemmingsplan en het MER[27] aangepast en vastgesteld. In de MER wordt tevens de beoogde locatie voor het (agrarische) zonneveld afgebeeld (zie figuur 4.1). Door de verwachting van toekomstige behoefte aan watergebonden bedrijventerrein in de regio kan Koningspleij Noord weer in beeld komen als potentiële ontwikkellocatie. De mogelijkheden hiertoe zijn echter afhankelijk van de ontwikkelingen van een zonneveld op de locaties. Achtereenvolgens gaan we kort in op de karakteristieken van Kleefse Waard Westervoortsedijk en Koningspleij Noord en de randvoorwaarden voor een eventuele ontwikkeling van deze laatste.

De bedrijventerreinen IPKW, Kleefse Waard Westervoortsedijk en Koningspleij Noord hebben de volgende kenmerken:

- Het gezamenlijk oppervlakte van Industriepark Kleefse Waard en Kleefse Waard Westervoortsedijk (blauw kader) is gelijk aan circa 65 hectare. Het Koningspleij Noord terrein (rood kader) heeft een oppervlak van circa 20 hectare.
- Op basis een schouw in het gebied duiden we de volgende functies van de *Nieuwe Haven*[28]:

[27] Tauw (2017), *MER Windpark en zonneveld Koningspleij-Noord en bedrijventerrein Kleefse Waard*

[28] De Nieuwe Haven is gelegen aan de rechteroever van de Nederrijn en ten westen van bedrijventerrein IPKW Westervoortsedijk

- Enerzijds worden grondstoffen (olie, zand, grind) en projectlading op/overgeslagen door watergebonden bedrijven.
- Achterin de nieuwe haven worden scheepsbouw en reparatiewerkzaamheden uitgevoerd.
- Naast deze nautische bedrijvigheid is er plaats voor recreatie (kanoën, vissen en een jachthaven).
- Ook functioneert de haven als ligplaats voor cruiseschepen.
- Verspreidt in het havengebied zijn 14 woonligplaatsen[29].

- De *Nieuwe Haven* faciliteert grote binnenvaartschepen.
- Sterk multimodaal karakter door de ontsluiting via water, weg en eventueel spoor. Voor wegvervoer wordt het terrein ontsloten via de N325 naar de A12 en A325. Bij vervoer over water maakt men gebruik van de Nederrijn. Per spoor is er een aftakking van het emplacement naar het bedrijventerrein, maar deze is momenteel niet in gebruik.
- De Nieuwe Havenweg beschikt over een harde kade met een totale lengte van 1.300 meter.

Randvoorwaarden

Meerdere bedrijven (met name scheepsreparatie en onderhoud) hebben interesse getoond om zich op dit terrein te vestigen. Volgens een peiling onder de ondernemers in het gebied hebben zij behoefte aan uitbreiding van circa 5.000 m^2. Deze interesse komt specifiek van watergebonden bedrijven en toeleveranciers van materialen zowel binnen als buiten de regio.

Om ontwikkeling van het terrein mogelijk te maken gelden de volgende randvoorwaarden:

- Koningspleij Noord moet worden opgehoogd naar maaiveld. Overigens is deze investering ook noodzakelijk om het terrein als zonneveld in gebruik te nemen.
- Er zijn enkele infrastructurele aanpassingen nodig om een goede afwikkeling van het verkeer mogelijk te maken.

Ten tijde van het schrijven van dit onderzoek is de gemeente Arnhem bezig met het opstellen van een visie op de Nieuwe Haven welke als doel heeft de koers te bepalen voor het gebied.

4.3 Uitbreiding Looveer

Figuur 4.2 Bedrijventerrein Looveer

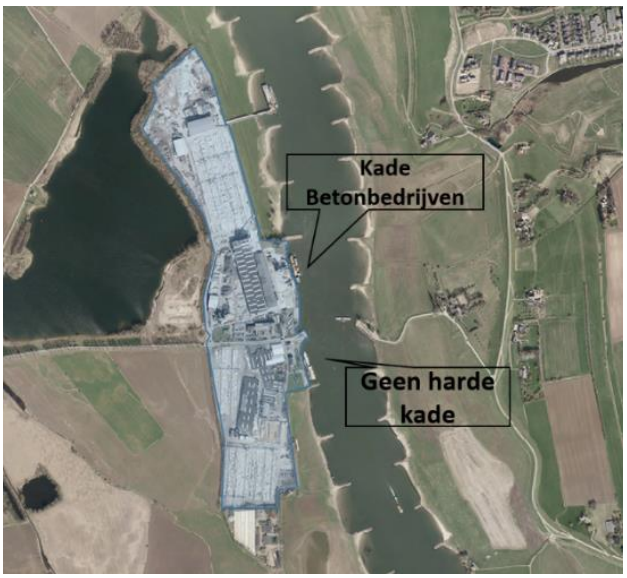

Het bedrijventerrein Looveer is gelegen aan de Nederrijn ten zuiden van Arnhem (zie figuur 4.2) en voorziet voornamelijk in het aan- en afleveren van grondstoffen (zand, grind, beton, e.d.) in de regio. Dagelijks rijden er 500 vrachtwagens af en aan naar de bouwbedrijven: VBI, Van Dalen, ACOB, Heijting, Schraven, Cementbouw.

Sinds 2016 is er sprake van een eventuele uitbreiding op bedrijventerrein Looveer. Na twee jaar laat een definitief besluit nog op zich wachten, maar de twee grootste werkgevers op het terrein, VBI en Van Dalen, hebben aangegeven capaciteits-uitbreiding als noodzakelijk te ervaren voor het vergroten van productie en opslag. De beoogde uitbreiding is gelijk aan circa 14 hectare.

Het bedrijventerrein Looveer heeft de volgende kenmerken:

[29] Gemeente Arnhem (2018), Rapport Actualisatie Onderzoek Veiligheid Nieuwe Havenweg Arnhem

- De omvang van het bedrijventerrein Looveer is gelijk aan 26,4 hectare.
- Het terrein beschikt over 2 kades (beide in particulier eigendom):
  - De kade ten noorden van de kern Looveer, heeft een lengte van 80 meter en wordt in gebruik genomen door de naastgelegen bouwbedrijven.
  - De zuidelijke kade is geen harde kade en heeft een lengte van 70 meter. Deze kade fungeert als ligplaats.
- Het terrein is voorzien van een hogere milieucategorie, 5.2.
- Er is een sterke samenhang tussen de gevestigde bouwbedrijven. Samen met Van Dalen heeft VBI, voorloper op de markt voor recycling, activiteiten op Looveer ontwikkeld.
- Het terrein wordt via de Nederrijn ontsloten op zowel de IJssel als de Waal, en daarmee verderop tevens op het Amsterdams Rijnkanaal en de Lek. In het interview met de gemeente Lingewaard werd aangegeven dat de toegangsweg een knelpunt vormt. Het tegemoetkomende vrachtverkeer heeft immers geen uitwijkmogelijkheden. Ook stroomt de weg bij hoogwater gedeeltelijk over, waardoor vrachtverkeer en fietsers op dezelfde rijweg terecht komen.

Randvoorwaarden

De uitbreiding van Looveer valt ten deel aan de beoogde capaciteitsuitbreiding van VBI en Van Dalen. In de toekomst voorzien zij een sterke toename van de productie en opslag van bouwmaterialen (+ 50%). Voor de ontwikkeling van het terrein geldt dat men rekening moet houden met de toegankelijkheid van de toegangsweg. Deze moet worden opgehoogd/beschermd, zodat het terrein in de toekomst beschermt blijft tegen hoogwater.

4.4 Uitbreiding Drutense Waarden (Excluton)

Figuur 4.3 Bedrijventerrein Drutense Waarden

De bedrijvigheid op het terrein Drutense Waarden, gelegen aan de Waal ten westen van Druten, voorziet hoofdzakelijk in de op/overslag van grondstoffen voor de productie van beton voor Excluton. De potentiele uitbreiding komt dan ook in eerste instantie ten goede aan de uitbreiding van Excluton, maar creëert geen additioneel aanbod van watergebonden terrein in de regio. Op de lange termijn is er ten westen van ''Noord-Zuid'' potentie voor een nieuw te ontwikkelen watergebonden terrein.

Ruim Baan voor de Drutensche Waarden

In het verleden zijn plannen gemaakt voor het ontwikkelen van een regionaal watergebonden bedrijventerrein[30]. De plannen, beschreven in het plan 'Ruim Baan voor de Drutensche Waarden', bestaan uit een uitbreiding van de binnendijkse bedrijventerreinen, waardoor kansen ontstaan voor herschikking van bedrijven. De buitendijkse terreinen kunnen zo beschikbaar komen voor bedrijven die ook daadwerkelijk gebruik maken van vervoer over water. De plannen worden ook vermeld in het RPB Rivierenland 2012-2016 en het RPW Arnhem-Nijmegen. De plannen zijn tot op heden niet uitgevoerd en op dit moment ook niet actief.

[30] Consortium Drutensche Waarden (2007), Startnotitie Milieueffect Rapportage Drutensche Waarden

4.5 Uitbreiding Rijndijk

Op bedrijventerrein Rijndijk, nabij Millingen aan de Rijn, is eventueel sprake van uitbreiding van het gevestigde (elektrisch) scheepsbouwbedrijf. Deze uitbreiding kan ten westen van het huidige terrein plaatsvinden, maar is nog niet concreet. Ook zal de uitbreiding van bestaande bedrijvigheid het aanbod van watergebonden bedrijvigheid in de regio niet vergroten.

Figuur 4.4 Bedrijventerrein Rijndijk

4.6 Conclusie

De locatie Koningspleij Noord is aangeduid als potentiële ontwikkellocaties. De potentie van dit terrein (i.e. vestigingseisen) en bijkomende randvoorwaarden zijn nader beschreven. In de conclusie duiden we de mate van investering en de bijbehorende termijn (weergegeven in Figuur 6.1). Ook de uitbreiding van bestaande bedrijvigheid op Looveer, Excluton en Rijndijk worden toegelicht.

Ontwikkeling van Koningspleij Noord

Koningspleij Noord beschikt over de volgende vestigingseisen voor watergebonden bedrijvigheid:

- Voldoende diepte vaarwater, kadediepte en manoeuvreerruimte (V1 en V2);
- Beschikking over kades met voldoende lengte (V3);
- Ligging nabij Arnhem. Koningspleij Noord, de nabijheid van bedrijventerrein Kleefse Waard (V4);
- Multimodale ontsluiting via de weg en binnenvaart (V6);
- Koningspleij Noord kan worden aangesloten op bedrijventerrein IPKW en Kleefse Waard Westervoortsedijk hetgeen het imago en dynamiek met omliggende terreinen vergroot (V7).

Voor de ontwikkeling van Koningspleij zijn infrastructurele aanpassingen nodig. Ook moet het terrein worden opgehoogd. Aangezien de infrastructuur nog voor een groot deel aanwezig is, zal het terrein op relatief korte termijn met een beperkte investering ontwikkeld kunnen worden.

Uitbreiding van Looveer, Excluton (Drutense Waarden) en Rijndijk

Om de uitbreiding van Looveer mogelijk te maken zal de toegangsweg moeten worden opgehoogd. Aan de uitbreiden van Looveer zijn hoge investeringskosten verbonden. Ook is deze ontwikkeling van Looveer sterk afhankelijk van de capaciteitsuitbreiding van VBI en Van Dalen. Een eventuele uitbreiding wordt naar verwachting in gebruik genomen door de gevestigde bouwbedrijven. Uitbreidingen van Excluton en Rijndijk creëren, net als uitbreiding van Looveer geen nieuw aanbod voor watergebonden bedrijvigheid.

5 Potentiële herstructureringslocaties

5.1 Inleiding

Bedrijventerreinen zijn in de loop der tijd niet altijd optimaal ingericht. Op sommige locaties kan sprake zijn van inefficiënt ruimtegebruik, worden kadefaciliteiten niet tot weinig gebruikt of is van synergie geen sprake. Soms kan deze inefficiëntie met een (kleine) ingreep verholpen worden. Met het oog op de toekomst is het wenselijk om deze locaties te inventariseren en eventueel herstructurering te overwegen. In aanvulling op het derde hoofdstuk, waarbij de potentiële herstructureringslocaties zijn geselecteerd, gaan we nader in op bedrijventerreinen Noord-Kanaalhaven, Verhuellweg, Spijksedijk en Parenco. Naast de korte beschrijving volgt in de bijlage een *factsheet* van de terreinen (zie Appendices 5, 6 en 7).

5.2 Bedrijventerrein Noord-Kanaalhaven (ENGIE-terrein)

Figuur 5.1 Bedrijventerrein Noord-Kanaalhaven (blauw kader) en potentiële locaties voor nieuwe bedrijvigheid (rood)

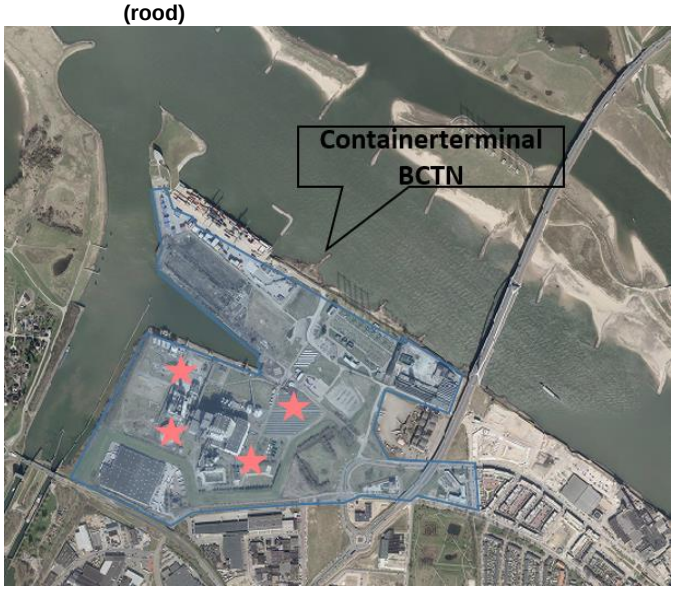

Noord-Kanaalhaven, aan de westzijde van Nijmegen, diende als locatie voor energiecentrale Gelderland. In het vervolg wordt het bedrijventerrein als ENGIE-terrein aangeduid. Als gevolg van het slopen van de energiecentrale wordt het gebied heringericht. Een deel van de locaties worden voorzien voor nieuwe bedrijvigheid, waaronder watergebonden bedrijvigheid (zie Figuur 5.1). Herinrichting van het bestaande terrein creëert mogelijkheden voor diverse bedrijfsactiviteiten:

- energiegebonden bedrijvigheid;
- watergebonden bedrijvigheid;
- overige bedrijvigheid.

De synergie tussen de verschillende type bedrijvigheid zal een belangrijke rol gaan spelen. Momenteel beschikt het terrein over de volgende kenmerken:

- focus op synergie tussen huidige energie- en overslagfaciliteiten;
- sterk multimodaal karakter door overslag via het water en de weg;
- voldoende diepgang kade en vaarwater.

Randvoorwaarden

ENGIE streeft ernaar in de zomer 2020 een nieuw bestemmingsplan en een gebiedsvisie voor de komende 20 jaar vast te stellen. De kaders waarbinnen het terrein verder ontwikkeld kan worden, zijn met de gebiedsvisie uitgewerkt. De randvoorwaarden voor herstructurering van het terrein zijn dus nog sterk afhankelijk van de gekozen visie, maar naar verwachting gelden de volgende randvoorwaarden:

- De hoogte van de investering is onzeker door de aanwezigheid van ondergrondse infrastructuur (zoals koeltanks). In de toekomst zal worden vastgesteld of de ondergrondse infrastructuur volledig moet worden verwijderd/aangepast[31]. Ook de (zeer) recent aangewakkerde discussie rondom het Programma Aanpak Stikstof (PAS) maakt de invulling van infrastructurele ontwikkelingen onzeker.

[31] ENGIE (2019), *Nieuwe bestemming terrein Centrale Gelderland*

- Ook het uitbaggeren van de insteekhaven en aanpassingen aan de bovengrondse infrastructuur behoren eventueel tot de benodigde ingrepen.

5.3 Bedrijventerrein Verhuellweg (Rotra terrein)

Figuur 5.2 Bedrijventerrein Verhuellweg

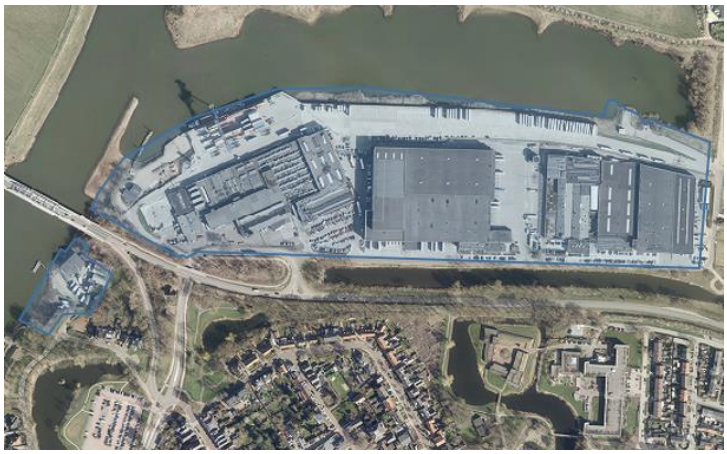

Het bedrijventerrein Verhuellweg beschikt aan de westkant van het terrein over kadefaciliteiten (zie Figuur 5.2). Het terrein wordt ingevuld door twee gevestigde bedrijven:

- Koninklijke Rotra, logistiek dienstverlener, voorziet in de op/overslag van verschillende goederen en maakt hierbij intensief gebruik van de kade.
- Handelsonderneming Ubbink is een producent van verwarmings- en ventilatiesystemen.

In 2016 hebben beide bedrijven een haalbaarheidsonderzoek geïnitieerd naar eventuele uitbreiding van het terrein met circa 20 hectare. De beoogde uitbreiding ging de natuur, leefklimaat, verkeersdruk, cultuurhistorie, waterhuishouding, etc. aan. Mede door deze facetten is uitbreiding uiteindelijk financieel onhaalbaar bevonden. Wel wordt er gekeken naar alternatieven. Eén van deze alternatieven is inbreiding op de huidige locatie.

5.4 Bedrijventerrein Spijksedijk

Figuur 5.3 Bedrijventerrein Spijksedijk (blauw kader)

Spijksedijk ligt ten oosten van de kern tolkamer nabij de Duitse grens. Historisch gezien werd het terrein gebruikt voor steenfabricage. Vandaag de dag bestaat de bedrijvigheid uit onder meer transport, productieactiviteiten, overslag (vooral bulkgoederen), opslag van metaal en recycling. Het gebied beslaat een oppervlakte van circa 66 hectare (zie Figuur 5.3)[32].

Naar verwachting gaan de volgende ontwikkelingen op en rond Spijksedijk in de toekomst een rol spelen:

- Aanleggen van een overnachtingshaven;
- Aanpassing aan de dijk in verband met het hoogwaterbeschermingsprogramma;
- Een fietspad tussen Tolkamer en de Duitse grens.

Ook bestaat de wens voor het ontwikkelen van een nieuwe loswal. Er zijn momenteel twee loswallen in het gebied (op bedrijventerrein Spijksedijk en tussen Spijk/Tolkamer). Met name de wens om tussen Spijk en

[32] Gemeente Rijnwaarden (2016), *Bestemmingsplan Bedrijventerrein Spijksedijk 2016*

Tolkamer een nieuwe loswal te ontwikkelen heeft invloed op de watergebonden bedrijvigheid in het gebied. Een dergelijke ontwikkeling biedt mogelijkheden om meer goederen van en naar de Rijnwaarden te transporteren[33].

5.5 Bedrijventerrein Parenco

Figuur 5.4 Bedrijventerrein Parenco

Parenco is gelegen ten zuiden van de kern Renkum, met een ontsluiting op de Nederrijn en een ontsluiting op de weg via de N225. De watergebonden bedrijvigheid op het terrein is een papierfabriek. De bedrijfsactiviteiten lopen uiteen van het sorteren van oud papier, verwerking tot pulp en productie van papier. Ook beschikt het bedrijf over waterzuivering en een biomassa-installatie[34].

Momenteel wordt de kade niet intensief gebruikt door Parenco. In de toekomst ontstaan er wellicht mogelijkheden om de kade intensiever te gebruiken. Eventueel ook door (andere) watergebonden bedrijven[35]. Daarmee vormt ook inbreiding van Parenco een kans voor de ontwikkeling van watergebonden bedrijvigheid op bedrijventerrein Parenco.

In deze studie worden slechts de ruimtelijk economische aspecten meegenomen, waarbij de aspecten voor de leefomgeving buiten beschouwing worden gelaten.

5.6 Conclusie

Vier locaties zijn aangeduid als potentiële herstructureringslocaties: ENGIE-terrein, Verhuellweg, Spijksedijk en Parenco. In deze conclusie duiden we (waar mogelijk) de hoogte van investering en de bijbehorende termijn. Vergeleken met ontwikkellocaties geldt over het algemeen een lagere investeringsbehoefte bij herstructureringslocaties.

- Herstructureringsmaatregelen voor het ENGIE-terrein zijn nog onzeker in verband met de aanwezigheid van (ondergrondse) infrastructuur (onder andere koeltanks, verkeersontsluiting) en uitbaggeren van de insteekhaven. Tevens is de ontwikkeltermijn afhankelijk van de termijn waarbinnen het bestemmingsplan kan worden vastgesteld.
- Ontwikkeling en capaciteitsuitbreiding van Verhuellweg is ‘financieel onhaalbaar’ bevonden. Wel wordt gekeken naar inbreidingsmogelijkheden. Deze vormen een goedkoper alternatief om te komen tot capaciteitsuitbreiding van Rotra en Ubbink.
- De ontwikkeling van een nieuwe loswal en overnachtingshaven hebben invloed op de watergebonden bedrijvigheid in en rond Spijksedijk. Wel zal deze ontwikkeling naar verwachting relatief hoge investeringskosten met zich meebrengen en op lange termijn plaatsvinden.
- Herstructureringslocatie Parenco biedt potentie, maar vraagt tevens om een relatief hoge investeringsbehoefte.

33 *Ontwikkelingen rondom de Spijksedijk aan de Rijn*
34 Gemeente Renkum (2019), Over Parenco (website)
35 Dergelijke kansen voor inbreiding zijn slechts gebaseerd op de (ruimtelijk) economische aspecten, waarbij de aspecten voor de leefomgeving buiten beschouwing zijn gelaten

6 Conclusie en aanbevelingen

In de voorgaande hoofdstukken zijn de ontwikkel- en herstructureringslocaties toegelicht. Op basis van de investeringsbehoefte en de beoogde termijn die met de ontwikkeling gemoeid zijn, is een prioritering gemaakt van de potentiële locaties (zie Figuur 6.1). Om deze matrix te duiden wordt de plaats van de terreinen toegelicht.

Figuur 6.1 Ontwikkel- en herstructureringslocaties – termijn vs. investering

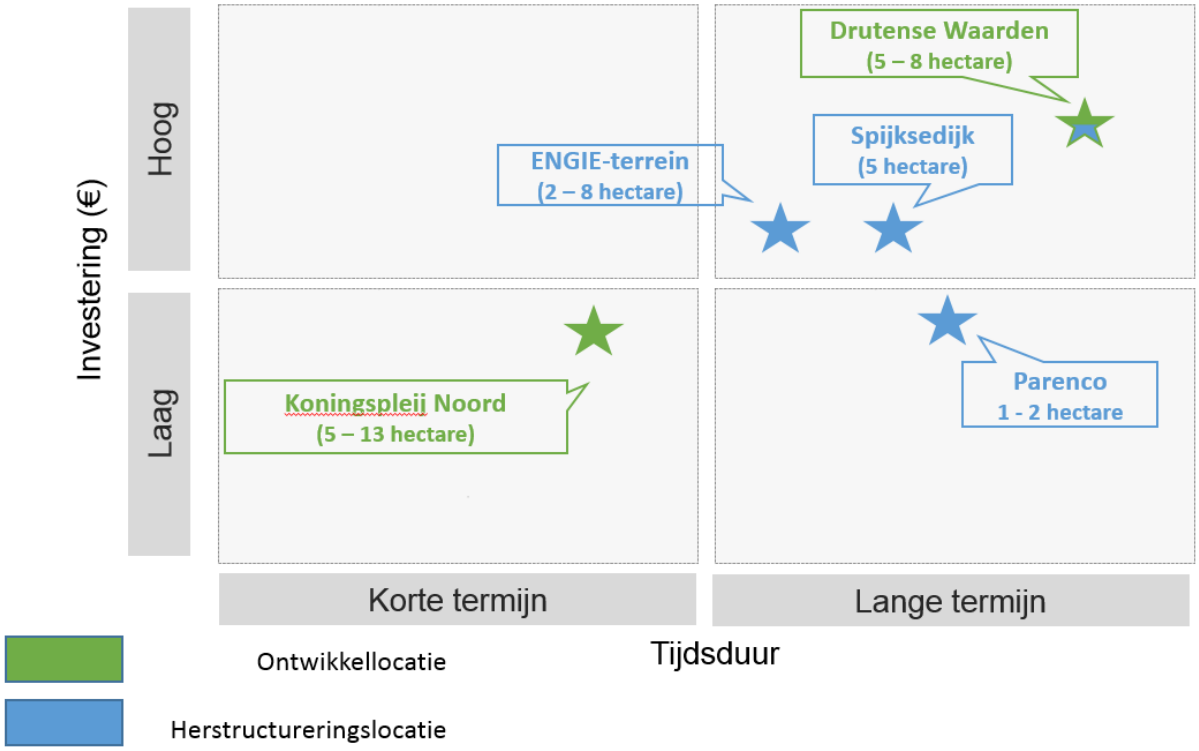

- Door een relatief lage investering in combinatie met actuele interesse van marktpartijen is Koningspleij Noord de meest geschikte locatie voor ontwikkeling van watergebonden bedrijvigheid in de regio. Het totale ontwikkelpotentieel van dit gebied is gelijk aan circa 5 tot 13 hectare. Een deel van de kavels op het terrein (naar schatting 4 hectare) kunnen (direct) met een kade worden ontsloten.
- Voor herstructurering selecteren we het ENGIE-terrein als potentiële locatie. De hoogte van de investering en de termijn waarop deze plaats kan vinden is nog onzeker (onder andere door het aanpassen/verwijderen van (ondergrondse) infrastructuur eb door de bestemmingsplanprocedure i.r.t. de recente PAS discussie).
- Herstructureringslocaties Spijksedijk en Parenco bieden potentie, maar hebben tevens een relatief hoge investeringsbehoefte.
- Inbreiding op Verhuellweg vormt een geschikt alternatief om te komen tot een (mogelijk beperkte) capaciteitsuitbreiding van (in eerste instantie) bestaande bedrijvigheid (Koninklijke Rotra).
- Op bedrijventerrein Drutense Waarden (Excluton) is ontwikkeling nog onzeker (lange termijn). Bij de uitbreiding van het bedrijf Excluton neemt het watergebonden aanbod niet toe.
- Voor de uitbreiding van bestaande bedrijvigheid op bedrijventerrein Looveer en Rijndijk is een relatief hoge investeringsbehoefte op de lange termijn voorzien. Ook creëren deze ontwikkelingen geen additioneel aanbod van watergebonden bedrijvigheid in de regio.

Het totaalpotentieel van ontwikkel- en herstructureringslocaties voor watergebonden bedrijventerreinen in de regio Arnhem-Nijmegen is gelijk aan 18 – 36 hectare.

Appendices

Appendix 1: Vaarwegen Arnhem-Nijmegen

Figuur A 1 Diepte vaarwegen in de omgeving Arnhem

Bron: RWS (2019), waterhoogte (t.o.v. NAP)

Figuur A 2 Diepte vaarwegen in de omgeving Nijmegen

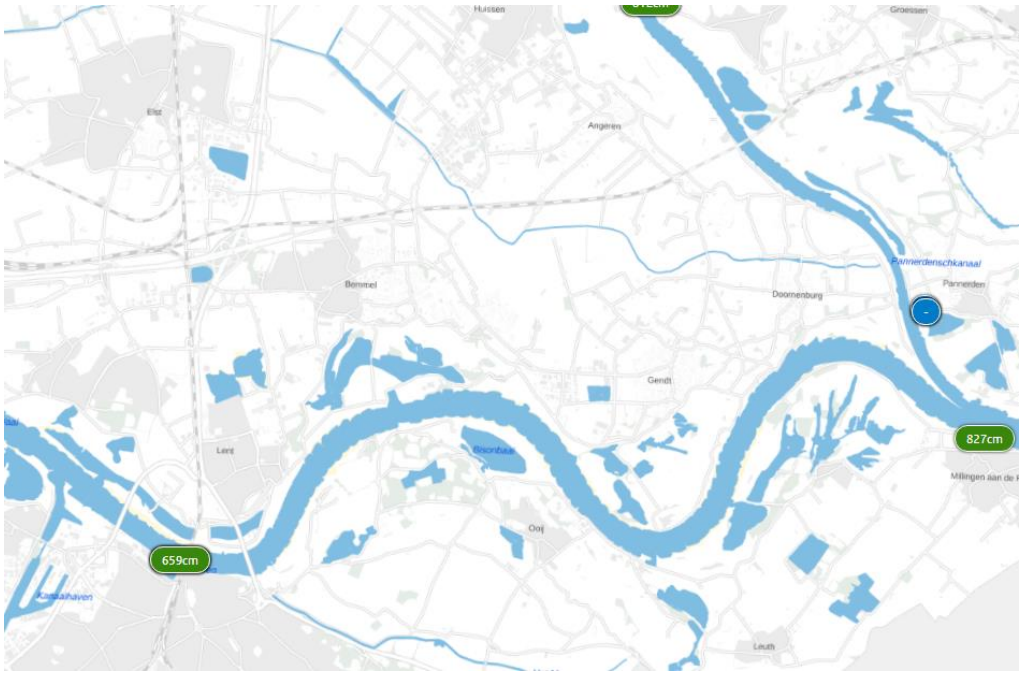

Bron: RWS (2019), waterhoogte (t.o.v. NAP)

Appendix 2: Interviews

Gemeente	Contactpersoon	Interviewdatum
Arnhem	Lianne Hendrink	09/05/2019
Lingewaard	Hans Korfage	09/05/2019
Renkum	Sandra Meullenbruck	17/05/2019
Doesburg	Wendy Timmer	15/05/2019
Over Morgen (Engie)	Mirte van der Vliet	16/05/2019
Zevenaar	Yvette Abbing & Peter Hiemstra	10/05/2019

Appendix 3: Factsheet Koningspleij Noord

Naam: **Koningspleij Noord**

Aanbieder locatie: **Gemeente Arnhem**

Ligging locatie: **Gelegen aan de Nederrijn, welke in connectie staat met zowel de IJssel als de Waal, en verderop tevens met het Amsterdams Rijnkanaal en de Lek. Koningspleij Noord ligt ten zuiden van de terreinen Rijnpark, Het Broek, IJsseloord I en Kleefse Waard BASF. Goede ontsluiting over de weg via de N325**

Oppervlakte: **Bruto 21 hectare**

Uitgeefbaar: **n.v.t.**

Max. milieucategorie (bestemmingsplan): **4.2**

Grondprijs: **n.t.b.**

Overslagfaciliteit (kade): **Ligt wel aan vaarwater en er is een kade aanwezig.**

Kadelengte**: De lengte van de kade vanaf Industriepark Kleefse Waard is circa 500 meter**

Ontsluiting: **Via de weg, de N325 naar de A12 en A325; Per spoor, met aftakking naar werklocatie, maar momenteel niet in gebruik door particuliere partijen; Via het water**

Appendix 4: Factsheet Noord-Kanaalhaven (ENGIE)

Naam: **Noord-Kanaalhaven**

Rin: **1073**

Aanbieder locatie: **Nijmegen**

Ligging locatie:

Oppervlakte: **51,88 ha. Bruto. 43,08 netto.**

Uitgeefbaar: **2,50 ha.**

Max. kavelgrootte:

Max. milieucategorie (bestemmingsplan): **4,1**

Overslagfaciliteit (kade): **Kade aanwezig**

Ontsluiting: **Ontsluiting via het water (de Waal). Over de weg is er ontsluiting via de s100 leidt naar de N326, Geen ontsluiting op het spoor.**

Bijzonderheden: **Geen**

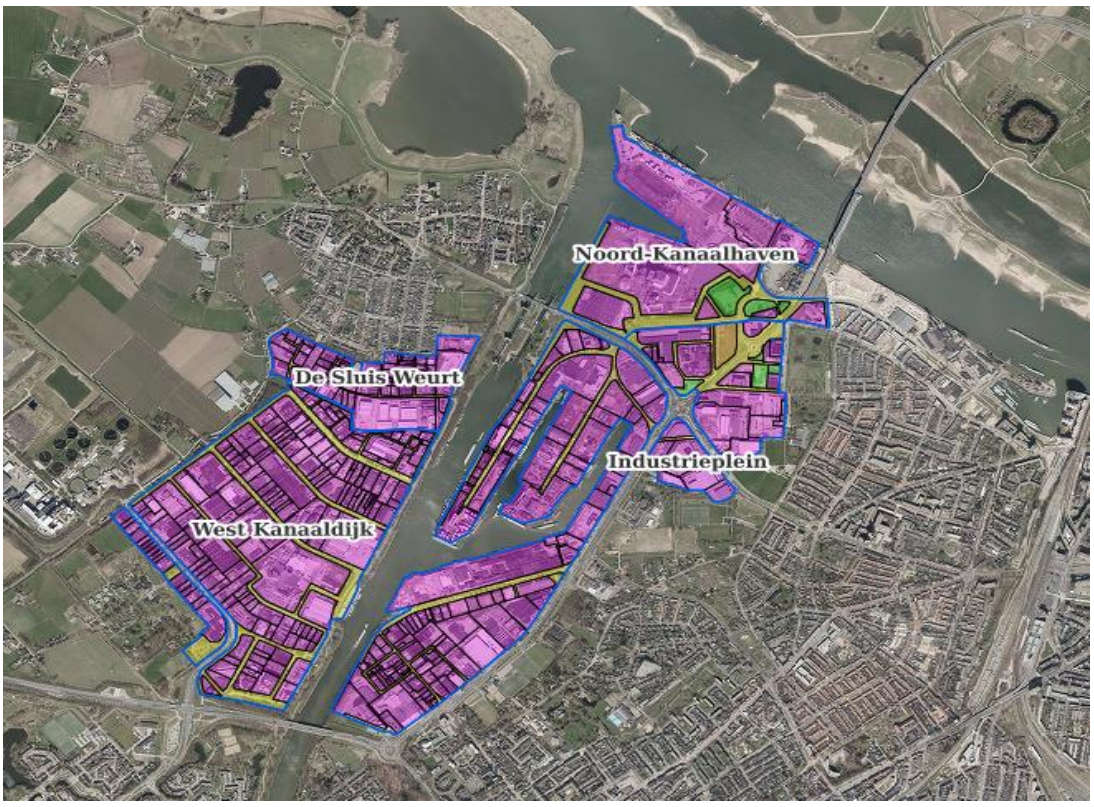

Appendix 5: Factsheet Verhuellweg (Rotra terrein)

Naam: **Verhuellweg**

Rin: **886**

Aanbieder locatie: **Doesburg**

Ligging locatie: **Gelegen ten noorden van Doesburg, aan Het Zwarte Schaar. Die staat in contact met de IJssel, met de splitsing naar de Oude IJssel dichtbij. Goede ontsluiting over de weg via de N317**

Oppervlakte: **14.9 ha. bruto. 14.2 ha. netto**

Uitgeefbaar: **Geen**

Max. kavelgrootte: **7 ha.**

Max. milieucategorie: **5.1**

Overslagfaciliteit (kade): **Kade aanwezig**

Ontsluiting: **Ontsluiting met kade. Over de weg is er ontsluiting via de N317, welke naar de A348, N338 en N348 leidt. Geen ontsluiting op het spoor.**

Bijzonderheden: **Geen**

Appendix 6: Factsheet Spijksedijk

Naam: **Spijksedijk**

Rin: **140204**

Aanbieder locatie: **Zevenaar**

Ligging locatie: **Liggend aan de Rijn, met ten westen de splitsing naar de Nederrijn. Het ligt ten zuiden van de terreinen Halve Maan 1 & 2**

Oppervlakte: **66,7 ha. bruto. 63,1 ha. netto**

Uitgeefbaar: **0 ha.**

Max. kavelgrootte: **5,3 ha.**

Max. milieucategorie (bestemmingsplan): **5.2**

Grondprijs: Gemiddelde verkoopwaarde**: €70 per m²**

Overslagfaciliteit (kade): **Kade aanwezig bij 1 kavel, particulier eigenaar. Deze kade is circa 75 meter lang**

Ontsluiting: **Geen spoorontsluiting. Via de kade ontsluiting op de Rijn, en verderop op het Nederrijn. Over de weg is via de Batavenweg een connectie met de N811**

Bijzonderheden: **Voor arbeidsextensieve bedrijvigheid**

Appendix 7: Factsheet Parenco

Naam: **Parenco**

Rin: **1104**

Aanbieder locatie: **Renkum**

Ligging locatie: **Het terrein ligt ten zuiden van Renkum, met een ontsluiting op de Nederrijn en een goede ontsluiting op de weg via de N225**

Oppervlakte: **39,0 ha. bruto. 39,0 ha. netto**

Uitgeefbaar: **0 ha.**

Max. kavelgrootte: **26 ha**

Max. milieucategorie: **4,1**

Overslagfaciliteit (kade): **Kade aanwezig, particuliere eigenaar. 2 kavels met aanwezige kade, waarvan beide uitgegeven zijn. Kavel 1 (grootste kavel): 115m. Kavel 2: 225m**

Ontsluiting: **Geen ontsluiting op het spoor. Via de aanwezige kade is er ontsluiting op de Nederrijn. Over de weg is er via de N225 ontsluiting op de N781 en de A50.**

Bijzonderheden: **Geen**

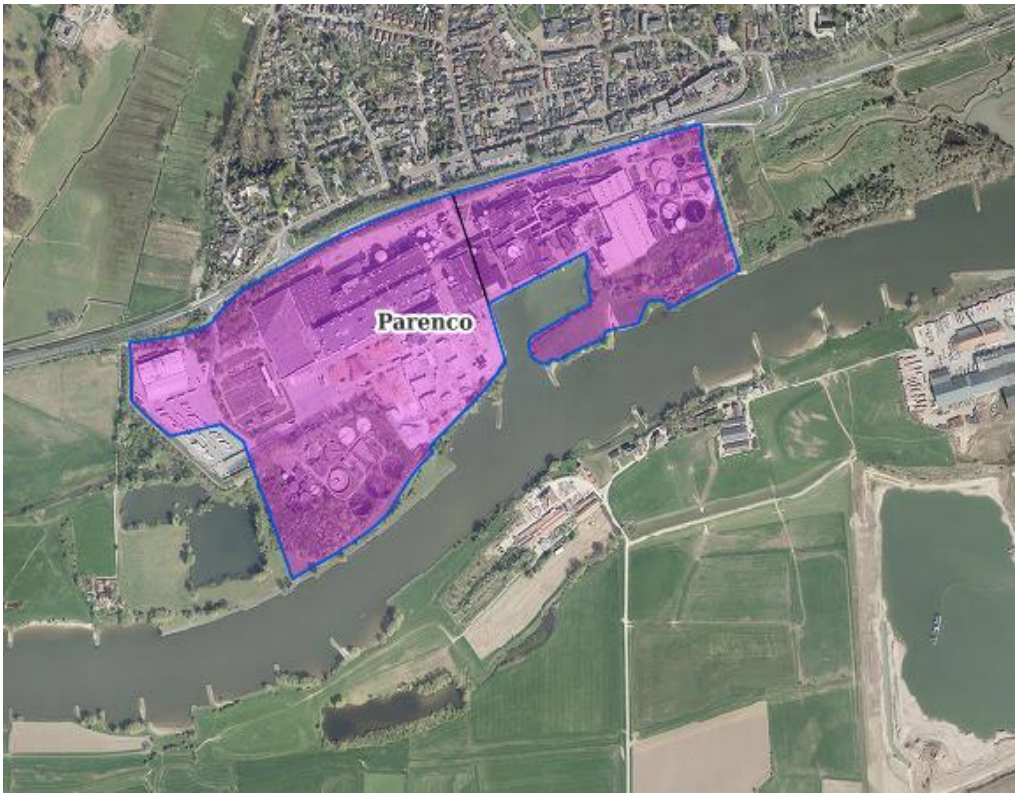

Over Ecorys

Ecorys is een toonaangevend internationaal onderzoeks- en adviesbureau dat zich richt op de belangrijkste maatschappelijke uitdagingen. Door middel van uitmuntend, op onderzoek gebaseerd advies, helpen wij publieke en private klanten bij het maken en uitvoeren van gefundeerde beslissingen die leiden tot een betere samenleving. Wij helpen opdrachtgevers met grondige analyses, inspirerende ideeën en praktische oplossingen voor complexe markt-, beleids- en managementvraagstukken.

Onze bedrijfsgeschiedenis begon in 1929, toen een aantal Nederlandse zakenlieden van wat nu beter bekend is als de Erasmus Universiteit, het Nederlands Economisch Instituut (NEI) oprichtten. Het doel van dit gerenommeerde instituut was om een brug te slaan tussen het bedrijfsleven en de wereld van economisch onderzoek. Het NEI is in 2000 uitgegroeid tot Ecorys.

Door de jaren heen heeft Ecorys zich verspreid over de wereld met kantoren in Europa, Afrika, het Midden-Oosten en Azië. Wij werven personeel met verschillende culturele achtergronden en expertises, omdat wij ervan overtuigd zijn dat mensen met uiteenlopende eigenschappen een meerwaarde kunnen bieden voor ons bedrijf en onze klanten.

Ecorys excelleert in zeven werkgebieden:

- Economic growth;
- Social policy;
- Natural resources;
- Regions & Cities;
- Transport & Infrastructure;
- Public sector reform;
- Security & Justice.

Ecorys biedt een duidelijk aanbod aan producten en diensten:

- voorbereiding en formulering van beleid;
- programmamanagement;
- communicatie;
- capaciteitsopbouw (overheden);
- monitoring en evaluatie.

Wij hechten waarde aan onze onafhankelijkheid, onze integriteit en onze partners. Ecorys geeft om het milieu en heeft een actief maatschappelijk verantwoord ondernemingsbeleid, gericht op meerwaarde voor de samenleving en de markt. Ecorys is in het bezit van een ISO14001-certificaat dat wordt ondersteund door al onze medewerkers.

Postbus 4175
3006 AD Rotterdam
Nederland

Watermanweg 44
3067 GG Rotterdam
Nederland

T 010 453 88 00
F 010 453 07 68
E netherlands@ecorys.com
K.v.K. nr. 24316726

W www.ecorys.nl

Sound analysis, inspiring ideas

XXL logistiek

Opdrachtgever: IOW

Rotterdam, 16 April 2019

XXL logistiek

Opdrachtgever: IOW

Luc Heestermans
Michel Hek

Rotterdam, 16 April 2019

Inhoudsopgave

1 Inleiding 5
1.1 Aanleiding en vraagstelling 5
1.2 Aanpak 5

2 Toekomstperspectief XXL-logistiek in Arnhem-Nijmegen 6
2.1 Inleiding 6
2.2 Update belangrijkste trends en ontwikkelingen 6
2.3 Conclusie: de belangrijkste vestigingseisen 10

3 Aanbod 12
3.1 Inleiding 12
3.2 Situatie in 2017 12
3.3 Situatie per maart 2019 12
3.4 Verschillende typen ontwikkelaars, verschillende effecten op het aanbod 14
3.5 Conclusie 16

4 Conclusie en aanbevelingen 17

1 Inleiding

1.1 Aanleiding en vraagstelling

De regio Arnhem-Nijmegen biedt plaats aan twee van de drie logistieke hotspots binnen Gelderland. Namelijk Knoop 38 en Knooppunt EMZ. Binnen deze hotspots wordt ruimte geboden aan XXL-logistiek, grootschalige distributiecentra. In de monitoring van het RPW-onderdeel bedrijventerreinen is medio 2018 geconstateerd dat er in de regio Arnhem-Nijmegen, en meer specifiek knoop EMZ en knoop 38, nog voldoende ruimte beschikbaar is voor XXL-logistiek. Tegelijkertijd is geconstateerd dat de grote dynamiek op dit type bedrijventerrein vraagt om nauwlettende monitoring en de mogelijkheid snel in te spelen op nieuwe ruimtevraag.

Hieruit is de vraag naar voren gekomen in hoeverre XXL-logistiek zich de komende jaren blijft ontwikkelen en welke locaties binnen de bestaande knooppunten aan de Gelderse corridor potentie hebben als nieuwe ontwikkellocatie ten behoeve van XXL-logistiek. Om de meest kansrijke locaties voor XXL-logistiek te identificeren baseren we ons op het onderzoek naar de mogelijkheden voor XXL-logistiek in de regio Arnhem-Nijmegen, dat Ecorys in 2017 heeft uitgevoerd ter aanvulling op het RPW 2017.

1.2 Aanpak

Het onderzoek naar geschikte locaties voor XXL-logistiek is ingestoken vanuit de vraagkant, waarbij vooral kwalitatief naar de opgave is gekeken. Vervolgens is geanalyseerd in hoeverre het huidig aanbod kwantitatief en kwalitatief aansluit bij de gevraagde locatiekwaliteiten.

1. **Update van trends en ontwikkelingen XXL-logistiek** In het onderzoek naar de mogelijkheden voor XXL-logistiek in de regio Arnhem-Nijmegen dat Ecorys in 2017 heeft uitgevoerd, wordt een aantal trends en ontwikkelingen in de XXL-logistiek besproken. Deze trends en ontwikkelingen worden voorzien van een update. Daarnaast is ook aandacht voor de verschillende typen ontwikkelaars die op de logistieke vastgoedmarkt kunnen worden onderscheiden. Het type ontwikkelaar dat investeert in een locatie heeft vooral invloed op de uitwerking op de markt (vastgoed, arbeid, etc.).
2. **Doorvertaling naar vestigingsfactoren: Wat vinden logistieke ontwikkelaars belangrijk?** De trends en ontwikkelingen worden vervolgens vertaald naar enkele vestigingsfactoren, die wij het meest belangrijk achten voor ontwikkelaars in XXL-logistiek. Hierbij ligt de focus op factoren die locatie-specifiek (kunnen) zijn en daarmee bepalend voor de locatiekeuze.
3. **Update van het aanbod: Zijn er ontwikkelingen sinds 2017? En sinds zomer 2018?** In 2017 zijn binnen de regio Arnhem-Nijmegen drie zeer geschikte locaties aangewezen voor XXL-logistiek, namelijk Park15 (knoop 38) en 7Poort en DocksNLD (Knooppunt EMz). Allereerst zetten we de ontwikkelingen die zich de afgelopen anderhalf jaar op deze bedrijventerreinen hebben afgespeeld op een rij. Vervolgens is er ook aandacht voor het aanbod dat buiten de regio in Tiel/Medel ligt. Tot slot bekijken we de mogelijkheden voor nieuwe ontwikkelingen in de regio.
4. **Conclusie en reflectie** De rapportage wordt geconcludeerd met een aanbeveling voor de beste locatie voor een eventuele nieuwe ontwikkeling ten behoeve van XXL-logistiek. De provincie Gelderland voert tegelijkertijd een eigen onderzoek uit naar de waarde van XXL-logistiek. Het onderdeel reflectie laten we hierop aansluiten. Dat betekent dit in deze versie geen reflectie wordt opgenomen.

2 Toekomstperspectief XXL-logistiek in Arnhem-Nijmegen

2.1 Inleiding

In het onderzoek naar de mogelijkheden voor XXL-logistiek in de regio Arnhem-Nijmegen, dat Ecorys in 2017 heeft uitgevoerd, wordt vanuit de kwantitatieve ruimtevraag en de belangrijkste vestigingsplaatsfactoren onderzocht welke locaties in de regio geschikt zijn voor XXL-logistiek. Aanleiding voor dit onderzoek was een rapport van onderzoeksbureau Buck uit 2016, waarin geconcludeerd wordt dat er:

- Vanwege tegenvallende vraag vanuit andere sectoren geen extra ruimtebehoefte hoeft te worden opgenomen in het RPW, omdat er kwantitatief gezien voldoende ruimte is vanuit de prognoses van andere sectoren;
- Er slechts enkele geschikte kavels beschikbaar waren, hetgeen mager is om te adequaat in te spelen op de groei van grootschalige distributiecentra; en
- Er daarom gekeken moest worden naar mogelijkheden om grootschalige kavels te creëren door herverkaveling of herprofilering.

Naar aanleiding daarvan heeft Ecorys, op basis van de belangrijkste vestigingsplaatsfactoren, de voor XXL-logistiek geschikte kavels in de regio Arnhem-Nijmegen geïdentificeerd. Maatvoering, (snelle) besluitvorming en multimodaliteit zijn daarbij als meest belangrijke locatiekwaliteiten in ogenschouw genomen. Inmiddels twee jaar later, een RPW-monitoring en onzekere regionale (wel of geen aansluiting A12/A15) en internationale (Brexit) ontwikkelingen verder, is het de vraag of de behoefte aan XXL-kavels ook de komende jaren beklijft en of de vestigingseisen sinds 2017 wezenlijk zijn veranderd.

2.2 Update belangrijkste trends en ontwikkelingen

In het voorgaande onderzoek werden maatvoering, besluitvorming en multimodaliteit genoemd als meest belangrijke vestigingsfactoren. Eventuele wijzigingen hierin worden eerst besproken. Vervolgens voegen we hier aan de hand van enkele trends en ontwikkelingen enkele factoren aan toe.

Maatvoering

Er wordt gesproken van XXL-logistiek wanneer de kavelgrootte de 4 hectare, ofwel 40.000m^2, overschrijdt. Daarnaast zijn in het onderzoek uit 2017 een rechthoekige vorm met een diepte van 140 tot 300 meter en een bouwhoogte van minstens 14, bij voorkeur tot 20 meter, genoemd als belangrijke vestigingseisen voor grootschalige logistieke ontwikkelaars[1]. Dit is nog steeds de gangbare maatvoering binnen de XXL-logistiek, waarbij de trend laat zien dat distributiecentra eerder groter dan kleiner worden. Dit blijkt onder andere uit de (gefaseerde) ontwikkeling van 150.000m^2 logistieke ruimte door een Belgische vastgoedontwikkelaar op Park15 in de gemeente Overbetuwe[2]. Bovendien zien we dat, dankzij automatisering, de efficiënte van het grondgebruik toeneemt, doordat verticale ruimte steeds beter benut kan worden[3].

1 Ecorys (2017) Mogelijkheden XXL-logistiek – In het kader van RPW Arnhem-Nijmegen.
2 Logistiek.nl (2018) 150.000m2 warehousing voor Park15Logistics in de maak.
3 Consultancy.nl (2018) XXL distributiecentra in Nederland worden steeds groter en hoger.

Besluitvorming

Sinds 2017 is veel beschikbaar logistiek aanbod in de traditionele hotspots in het zuiden van het land uitgegeven. Mede daardoor is de laatste anderhalf tot twee jaar al een toegenomen interesse voor het oosten van het land te bemerken. Dit blijkt ook uit de forse uitgiften op de XXL-locaties in en rondom de regio Arnhem-Nijmegen. Een consequentie van die grootschalige uitgiften is dat directe beschikbaarheid op de op het eerste oog beste locaties een dilemma is geworden. Schaarste aan direct beschikbare ruimte in combinatie met de toenemende krapte op de arbeidsmarkt, leidt ertoe dat ontwikkelaars kiezen voor herontwikkeling van bestaande bedrijfslocaties of buiten de gebruikelijke logistieke hotspots gaan ontwikkelen[4].

Multimodaliteit

Multimodale, of liever synchromodale, bereikbaarheid geniet de voorkeur onder logistieke dienstverleners. Multimodaal ontsloten locaties zijn met meerdere vervoerswijzen ((vracht)auto, trein, schip, vliegtuig) bereikbaar. Op synchromodaal ontsloten locaties zijn deze transportwijzen bovendien efficiënt op elkaar aangesloten, zodat de overslag van het ene op het andere vervoersmiddel zo efficiënt mogelijk plaatsvindt.

Van XXL-logistiek naar stadsdistrubitie

Medio 2018 is in een onderzoek onder vastgoedbeleggers de verwachting uitgesproken dat de investeringsdynamiek op de logistieke vastgoedmarkt zich de komende drie tot vijf jaar blijft concentreren op de XXL-logistiek. Er is vanuit de verschillende investeerders nog steeds volop interesse in de XXL-kavels. Bovendien vertakt de logistieke keten zich wel steeds verder met kleinere distributiecentra aan de rand van de stad.

De ontwikkeling van grootschalige distributiecentra zet zich naar verwachting dus ook op de middellange termijn doorzet, terwijl er tegelijkertijd een beweging te zien is richting kleinere hubs nabij stedelijk gebied ten behoeve van stadsdistributie[5]. Beide zijn in de meeste gevallen onderdeel van dezelfde keten, waarbij de kleinere hubs in stedelijk gebied bevoorraad worden vanuit grootschalige distributiecentra in het zuiden en oosten van het land[6].

Deze trend leidt ertoe dat kleinere distributiecentra of zogeheten crossdock-locaties verhuizen naar de rand van de stedelijke gebieden. Daarvandaan worden goederen overgeladen van vrachtwagens in kleinere, steeds vaker emissieloze voertuigen[7]. In Arnhem hebben studenten van de Hogeschool Arnhem-Nijmegen een dergelijk initiatief opgestart, waarbij de *last mile* met emissiearme vervoer verzorgd wordt vanuit een hub aan de rand van de stad[8]. De logistieke keten ziet er dan, van groot naar klein, als volgt uit:

- XXL-logistiek: vanaf 4 hectare tot groter dan 10 hectare. Dit zijn vaak zogenaamde e-fulfilmentcentra die geëxploiteerd worden door grote e-commercebedrijven. Voorbeelden zijn Amazon dat net over de grens in Luik een distributiecentrum gaat realiseren met een oppervlakte tot 380.000m2, oftewel 38 hectare, Bol.com in Waalwijk en Jumbo in Nieuwegein. In de regio Arnhem-Nijmegen behoren o.a. Nabuurs en Lidl op Park15. Deze distributiecentra kunnen grote delen van (west-)Europa bedienen.
- Het distributienetwerk vertakt zich vervolgens naar kleinere distributiecentra aan de rand van stedelijk gebied, naar wat we XL-logistiek zouden kunnen noemen met een oppervlakte van 1 à 2 tot 4 hectare. Vanuit hier worden pakketten, vaak in kleinere voertuigen, verspreid naar de klant.

---

4 Logistiek.nl (2019) Locatiekeuze logistiek: 5 belangrijke veranderingen voor beslissers
5 Maes, J. (2017) The potential of cargo bicycle transport as a sustainable solution for urban logistics
6 Kroesen, W. (2017) E-commerce als zegen voor de detailhandel
7 Rabobank (2018) Transportupdate augustus 2018.
8 HAN (2019) Arnhem 1e hub stadsdistributie met emissiearme voertuigen.

- In zogeheten city hubs, met een oppervlakte van 0,5 tot max. 2 ha worden vervoersstromen van verschillende leveranciers gebundeld voor efficiënter transport binnen de stad. Voorbeelden hiervan zijn de DHL Cubicycle en fietskoerier. Ook het eerdergenoemde voorbeeld in Arnhem behoort tot deze categorie[9].

Een opkomende, maar nog niet volwassen, trend is de afhandeling van retourstromen. Waar retour gestuurde bestellingen tot nu toe nog vaak worden weggegooid, wordt het met het oog op duurzaamheid en circulariteit steeds belangrijker ook retour gestuurde opnieuw te gebruiken. Dit brengt op zichzelf een hele nieuwe goederenstroom met zich mee[10]. Bij toekomstig beleid en vastgoedontwikkeling dient rekening gehouden te worden met al deze veranderingen in het landschap[11].

Is een harde Brexit gunstig voor gebieden grenzend aan Duitsland?

De uitwerking van internationale ontwikkelingen als de Brexit is nog ongewis: veel is afhankelijk van de manier waarop het Verenigd Koninkrijk de Europese Unie verlaat. Wordt het een harde of een zachte Brexit? Wat zeker is, is dat de gevolgen het hardst gevoeld zullen worden bij een harde Brexit. De gevolgen zijn naar verwachting echter niet noodzakelijk negatief. Enerzijds wordt verwacht dat de handel tussen het Verenigd Koninkrijk en Nederland afneemt, terwijl er anderzijds op gerekend wordt dat meer logistieke bedrijven (hoofd)vestigingen in Nederland openen in plaats van in het VK[12].

Transportbewegingen naar het Verenigd Koninkrijk zullen door strengere douanecontroles vertraging oplopen. Eventuele importheffingen hebben ook gevolgen voor de export vanuit Nederland naar het Verenigd Koninkrijk[13]. Landelijk gezien is het Verenigd Koninkrijk, na Duitsland en België, het derde belangrijkste exportland. De oostelijke grensstreek is echter veel meer gericht op Duitsland dan op het Verenigd Koninkrijk. Volgens het Planbureau voor de Leefomgeving, dat de korte termijn gevolgen van de Brexit per sector en per provincie in kaart heeft gebracht, is er voor de sector vervoer en opslag op korte termijn nauwelijks een direct effect te merken van de Brexit[14]. Voor Europese distributiecentra van internationaal opererende bedrijven is Nederland naar verwachting juist een goed alternatief voor het Verenigd Koninkrijk, dat te maken krijgt met een harde grens[15].

Doortrekking A15 en verbreding A12

Daarnaast speelt in de regio Arnhem-Nijmegen een belangrijke regionale ontwikkeling – met grensoverschrijdende impact op logistieke corridors, namelijk de doortrekking van de A15 vanaf Lingewaard en de verbreding van de A12 bij Zevenaar richting Duitsland.

Deze verbinding kan ervoor zorgen dat het west-oost georiënteerde verkeer vanuit de Rotterdamse haven niet meer hoeft om te rijden via de A50-A12 rondom Arnhem. Naast het positieve effect op verkeersstromen, verbetert bij doortrekking de bereikbaarheid van enkele bedrijventerreinen langs het tracé van de A15 aanmerkelijk. Tot voor kort bestond onduidelijkheid over de planning van de ingreep. Onlangs heeft Rijkswaterstaat echter de verwachting uitgesproken dat de verbinding tussen 2022 en 2024 gereed is[16].

---

99 Kroesen, W. (2017) E-commerce als zegen voor de detailhandel.
10 Kroesen, W. (2017) E-commerce als zegen voor de detailhandel.
11 Rabobank (2018) Transportupdate augustus 2018.
12 Logistiek.nl (2019) Harde no deal Brexit: dit zijn de gevolgen voor logistiek Nederland.
13 TLN (2019) TLN standpunt Brexit.
14 Planbureau voor de Leefomgeving (2019) Korte termijn gevolgen van de Brexit.
15 Logistiek.nl (2019) Harde no deal Brexit: dit zijn de gevolgen voor logistiek Nederland.
16 De Gelderlander (8 maart 2019) 'Doorgetrokken A15 en bredere A12 liggen er in 2024.

Dit betekent een sterke verbetering van de bereikbaarheid van de bedrijventerreinen langs de as A15-A12. Duidelijkheid over de definitieve planning is belangrijk voor de houding van investeerders: durven ontwikkelaars al te investeren? Of nemen ze (nog) een afwachtende houding aan?

Gevolgen voor de arbeidsmarkt: steeds meer integratie industrie en logistiek

In het eerste kwartaal van 2018 gaf ongeveer 20% van de transportondernemers en logistieke dienstverleners aan dat zij te kampen hebben met een tekort aan personeel. De situatie is het nijpendst in het wegtransport, waar bijna 30% van de transporteur aangeeft moeilijk aan geschikt personeel te kunnen komen, waarbij het vaak gaat om gespecialiseerd transport, zoals het vervoer van gevaarlijke stoffen of tankautovervoer, lastig te vinden zijn. De sector probeert het personeels-tekort op te lossen door het aanbieden van opleidingen en een baangarantie na het afronden van de opleiding. De vraag is of dit genoeg is. Het personeelstekort wordt op dit moment veroorzaakt door de hoogconjunctuur, maar kan een blijvend probleem worden wanneer op de langere termijn de oudere werknemers met pensioen gaan[17].

Anderzijds zorgen digitalisering en robotisering ervoor dat veel banen in de logistieke sector geautomatiseerd worden. Digitalisering en robotisering is een trend die zich al enkele jaren manifesteert, en steeds zichtbaarder wordt, binnen de industrie en logistiek. Industrie en logistiek worden hier bewust in genoemd in een zin. Dit vanwege het feit dat productieketens, onder invloed van digitalisering van processen en kortere levertijden in combinatie met de groeiende consumentenbehoefte aan meer gepersonaliseerde producten, steeds meer geïntegreerd raken.

Om te voorzien in die behoefte wordt assemblage steeds vaker uitgevoerd op de locatie met veel ruimte die een van de laatste stappen in de keten vormt[18] [19]. Robotica, Internet of Things, Big Data en digitale netwerken zorgen ervoor dat iedere stap in de keten steeds nauwgezetter gemonitord aan bijgestuurd wordt, zonder dat menselijk ingrijpen noodzakelijk is. Veel van deze ontwikkelingen klinken als toekomstmuziek in de oren, maar de verwachting is dat logistieke processen over 5 jaar radicaal veranderd zijn[20].

Naast invloed op de gevraagde locatiekwaliteiten, heeft dit vooral invloed op de arbeidsmarkt. Steeds meer ‘‘laagwaardig’’ werk wordt geautomatiseerd, uiteindelijk tot de vrachtwagenchauffeur aan toe, en er is een groeiende behoefte aan technisch geschoold en hoger opgeleid personeel in supply chain management[21].

Arbeidspotentieel

Het realiseren van grootschalige logistiek vraagt om voldoende arbeidspotentieel. Het vinden van voldoende en goed opgeleid personeel vormt een steeds grotere uitdaging. Het clusteren van grootschalige logistieke activiteiten op een plaats onderstreept het belang van voldoende “achterland” qua arbeidspotentieel.

De aanwezigheid van een (middel)grote stad biedt voldoende potentieel. Als we op deze wijze naar zowel de gemeente Montferland als Zevenaar kijken dan biedt Zevenaar een groter (Nederlands) arbeidspotentieel voor toekomstige ondernemers. Hierbij zijn echter twee kanttekeningen te maken:

- Met het doortrekken van de A15 krijgt de bereikbaarheid over de weg ook voor potentiele arbeidskrachten een impuls. Dit betekent dat een groter arbeidspotentieel binnen bereik komt.
- Net over de grens in Duitsland liggen middelgrote steden als Emmerich en Kleve, maar bieden net als de Nederlandse steden ook arbeidspotentieel.

---

17 ABN-AMRO (2018) Aan uitdagingen geen gebrek.
18 I-scoop (2018) Robots and cobots in logistics – the next stage of growth – Industry 4.0.
19 Broekman logistics (2019) assemblage diensten.
20 Van Hooijdonk, R. (2017) Top 5 ‘disruptors’ die de traditionele supply chain en logistiek revolutioneren.
21 Keidranen (2018) Logistics in the Age of Society 5.0.

In de onderstaande tabel zijn het aantal werknemers in de logistieke sector in de regio Arnhem-Nijmegen en omliggende regio's weergegeven. De spanning op arbeidsmarkt in de sector is in vrijwel alle regio's hoog. Zoals als eerder benoemt is een deel van het arbeidstekort te verklaren door de hoogconjunctuur, maar is er het gevaar dat er in de toekomst een tekort ontstaat doordat oudere werknemers met pensioen gaan.

In alle regio's is de gemiddelde leeftijd gestegen in de periode van 2009-2017. Naar verwachting zal er in de komende 10 jaar weinig verandering komen in deze situatie[22]. Het aanbod van arbeid in de regio neemt de komende jaren naar verwachting toe, maar blijft in balans met de vraag naar arbeid. Door de hoge spanning op de arbeidsmarkt wordt het lastig om openstaande vacatures de komende jaren direct in te vullen. De algehele Nederlandse trend is dat er met name veel vacatures voor chauffeurs en transportplanners openstaan[23]. Voor de omliggende arbeidsmarktregio's, Noord-Oost Brabant, Rivierenland en Noord-Limburg in het bijzonder, is de verwachting dat de spanning op de arbeidsmarkt in 2025 relatief laag is[24]. Overschot in deze regio's kan het tekort aan personeel in de eigen regio opvangen.

Arbeidsmarktregio	Totaal aantal werknemers Transport en Logistiek	Werkzaam in Goederenvervoer	Werkzaam in Logistiek en Opslag	Gem leeftijd 2009	Gem leeftijd 2017
Midden-Gelderland	5270	3810	1460	41	43,9
Rijk van Nijmegen	2850	1730	1120	41	43,9
Totaal Arnhem-Nijmegen	8120	5540	2590	41	43,9
Rivierenland	5590	4020	1570	39,9	43,9
Food Valley	4750	4140	610	39,7	41,8
Noord-Oost Brabant	7980	5760	2220	41,3	43,5
Achterhoek	4430	3680	750	40,3	43,1
Noord-Limburg	8620	3840	4780	41,6	43,9
Noordwest Veluwe	6540	5580	960	40,8	43
Kreis Kleve	3612	1736	1876	-	-

Bron: Sector instituut Transport en Logistiek en Wirtshaftförderung Kreis Kleve GmbH

Een van de grootste bedreigingen is de vergrijzing van de arbeidsmarkt. Hierbij moet worden vermeld dat het aantal mbo-studenten die een studie in de richting van de logistiek, zoals als bijvoorbeeld vrachtwagenchauffeur, in de afgelopen jaren weer toegenomen. Ook worden voor dit beroep nog steeds veel zij-instromers verworven[25]. Dit, in combinatie met de verwachte trends en ontwikkelingen met betrekking tot automatisering en robotisering, kan de arbeidstekorten, die als gevolg van vergrijzing ontstaan, tegengaan. De arbeidsmarkt in de logistieke sector vormt echter wel een aandachtspunt binnen de regio.

2.3 Conclusie: de belangrijkste vestigingseisen

In dit hoofdstuk zijn de belangrijkste trends en ontwikkelingen in de logistieke sector op een rij gezet. Hiermee hebben we de belangrijkste vestigingseisen uit het onderzoek in 2017 voorzien van een update. Deze zijn hieronder samengevat:

22 Sectorinstituut Transport en Logistiek (2018) Regionale factsheets
23 Sectorinstituut Transport en Logistiek (2018) sectormonitor
24 Sectorinstituut Transport en Logistiek (2018) Arbeidsmarktrapportage
25 UWV (2018) Factsheet transport en logistics

- Multi-/synchromodaliteit (2017) – efficiënte koppeling verschillende vervoerswijzen, zoals (vracht)auto, trein, schip of vliegtuig, op een locatie.
- Vertakking van de XXL-logistiek – Vanuit de XXL-locaties vertakt het netwerk zich naar XL-locaties rondom de stad tot city-hubs binnen in de stad.
- Maatvoering (2017) – oppervlakte en vorm is van belang, de gangbare maatvoering binnen de XXL-logistiek is gelijk gebleven aan die van 2017. Door automatisering kan de (verticale) ruimte steeds efficiënter worden benut.
- Snel beslissen (2017) – Door schaarste aan ruimte wordt er steeds vaker gekozen voor herontwikkeling verouderde locaties of ontwikkeling op niet toegewezen locaties.
- Ligging nabij Duitsland – De nabijheid van de Duitse grens en met name de middelgrote steden Emmerich en Kleve geeft de regio toegang tot een extra afzetmarkt en potentiële arbeidsmarkt.
- Nabijheid en kwaliteit arbeidsmarkt – De vraag naar personeel veranderd door ontwikkelingen op het gebied van robotisering en automatisering. Veel laaggeschoold werk zal hierdoor verdwijnen en er zal meer vraag komen naar (technisch) hooggeschoold personeel. Verder kan vergrijzing leiden tot een toekomstig arbeidstekort. De huidige krapte op de arbeidsmarkt is deels te verklaren door de hoogconjunctuur.

3 Aanbod

3.1 Inleiding

In de rapportage ‘’mogelijkheden voor XXL-logistiek’’ uit 2017, worden meerdere bedrijventerreinen met beschikbare kavels van 4ha en groter beoordeeld op hun geschiktheid voor XXL-logistiek. Uiteindelijk zijn drie locaties als zeer geschikt uit de bus gekomen, te weten Park15, 7Poort en DocksNLD.

In dit hoofdstuk geven we een update van de uitgifte van XXL-kavels. Daarmee vormen we een beeld van de beschikbaarheid van dit type bedrijventerrein. Hierbij besteden we tevens aandacht aan de vraag wanneer grond uitgegeven is en wanneer grond niet meer beschikbaar is voor de markt. Dit doen we aan de hand van een typering van beleggers/ontwikkelaars.

Het hoofdstuk wordt afgesloten met een gedetailleerd overzicht van beschikbaar aanbod ten behoeve van XXL-logistiek.

3.2 Situatie in 2017

In onderstaande tabel is de inventarisatie van bedrijventerreinen met kavels van 4 hectare en groter in 2017 weergegeven. Op de drie zeer geschikte locaties was destijds in totaal 92 hectare aanbod beschikbaar.

	Bedrijventerrein	Direct	Niet-direct
Zeer geschikt	Park15	27 ha	23 ha
	7Poort	29 ha	
	DocksNLD	5 ha	8 ha
Geschikt	Seingraaf		5 ha
Minder kansrijk	InnoFase		15 ha
	Agropark 2e fase	4 ha	
	Pannenhuis 2	4 ha	
	De Aam	6 ha	
	Bijsterhuizen		4 ha
Onmogelijk	Schoenaker		6 ha

3.3 Situatie per maart 2019

Op de drie zeer geschikte locaties hebben zich sinds 2017 de nodig ontwikkelingen voorgedaan. Daarnaast worden met de aanstaande doortrekking van de A15 mogelijk andere bedrijventerreinen langs het tracé interessant voor XXL-logistiek.

Park15 – gemeente Overbetuwe

Op Park15 hebben sinds 2017 meerdere transacties plaatsgevonden:

- Twee XXL-kavels zijn verkocht en in gebruik genomen door een eindgebruiker.
- De kavel van 9,2 hectare is verkocht en deels in gebruik bij een eindgebruiker. Deze kavels wordt verder ontwikkeld op het moment dat er een eindgebruiker gevonden is.

- De kavel van 12,2 hectare is verkocht en eveneens in afwachting van een eindgebruiker.
- Dat betekent dat er nog een kavel van 19,1 hectare beschikbaar is.
- Daarnaast is nog een kavel van 3,6 hectare met een geschikte vorm en een kavel van 4 hectare met een minder geschikt vorm beschikbaar.
- Tevens kan van de omcirkelde kavels één geheel gemaakt worden van circa 5 hectare.

In totaal bedraagt het aanbod op Park15 dat geschikt is voor XXL-logistiek circa 35 hectare. Door middel van samenvoeging kan nog eens een kavel van 5 hectare gecreëerd worden.

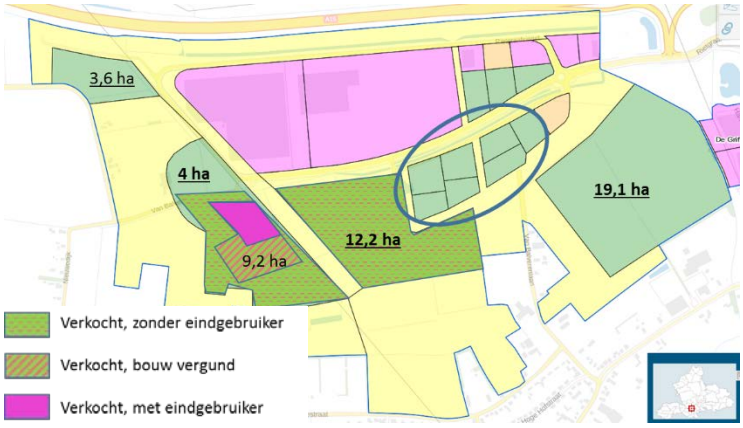

7Poort

Ook op 7Poort is sprake van ontwikkelingen sinds 2017:

- Onlangs is bekend gemaakt dat de grote kavel van 19 hectare verkocht is. De ontwikkelaar gaat hier een multifunctioneel distributiecentrum neerzetten van ruim 130.000 m², waar een of meerdere logistieke dienstverleners zich kunnen vestigen. De verkoop is nog niet gepasseerd bij de notaris, wat betekent dat deze 19 hectare nog niet direct van de markt is.
- Er is nog een kavel van 6,1 hectare beschikbaar.
- Daarnaast is een kavel van 3,8 hectare met de juist afmetingen beschikbaar. Deze kavel kan tevens worden samengevoegd met een kavel van 3,2 hectare tot een oppervlakte van 7 hectare.

In totaal bedraagt het aanbod op 7Poort dat geschikt is voor XXL-logistiek circa 29 hectare. Door middel van samenvoeging kan de kavel van 3,8 uitgebreid worden naar 7 hectare.

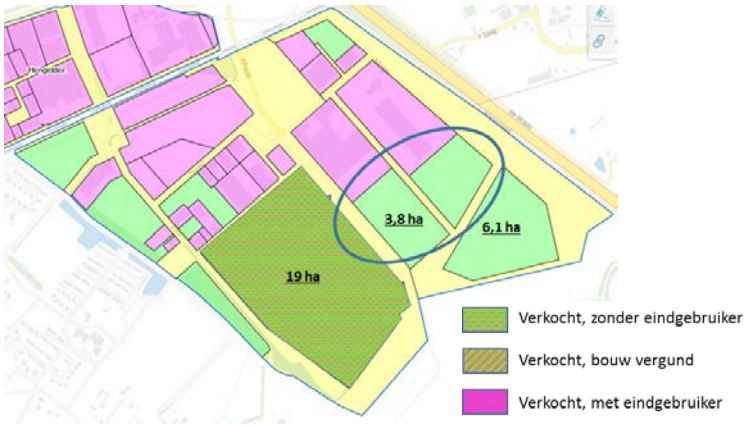

DocksNLD

Op DocksNLD zijn alle kavels in optie uitgegeven:

- In totaal is 13,2 hectare geschikt voor XXL-logistiek.
- Alle kavels zijn in optie uitgegeven aan de naastgelegen ondernemers.
- De verwachting is dat in de eerste helft van 2019 beweging komt in de opties.

In totaal bedraagt het aanbod op 7Poort dat geschikt is voor XXL-logistiek circa 13 hectare. Afhankelijk van het lichten van de opties kan dit op zeer korte termijn uitgegeven zijn. Deze situatie bestond in 2017 echter ook al.

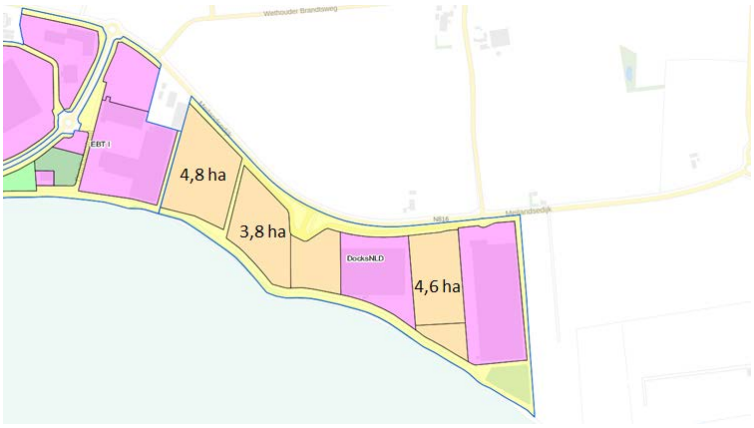

Overige

Door de doortrekking van de A15 verbetert de bereikbaarheid van de bedrijventerreinen in de gemeente Lingewaard sterk. Er zijn twee mogelijkheden waar ruimte gecreëerd kan worden voor XXL-logistiek, dit vraagt echter wel een ingreep en garandeert dus niet directe beschikbaarheid. De mogelijkheden zijn:

- Een kavel van 5 hectare door herstructurering van het voormalig veilingterrein op bedrijventerrein Pannenhuis; en
- Een kavel op Agropark 2e fase. Hiervoor moet echter wel grond met een agrarische bestemming toegevoegd worden aan het bedrijventerrein.

Zachte plannen

- DocksNLD fase 2
- De Grift

Aanbod buiten de regio

Buiten de regio Arnhem-Nijmegen is langs de A15 nog aan bij de Knoop Tiel/Medel. Hier is één kavel beschikbaar met een oppervlakte van 17 hectare.

3.4 Verschillende typen ontwikkelaars, verschillende effecten op het aanbod

Een vaak terugkomende kwestie is de vraag wanneer een kavel of bedrijventerrein als uitgegeven beschouwd kan worden. Deze discussie is vooral van belang in het licht van regionale afspraken over (nieuw te ontwikkelen) bedrijventerreinen. Een kavel die door een gemeente verkocht wordt aan een belegger kan namelijk nog steeds beschikbaar zijn voor de markt. De belegger kan de grond namelijk ook strategisch verwerven om op een later moment met winst door te verkopen zonder dat de kavel in gebruik genomen wordt voor bedrijfsmatige activiteiten. Verkoop van een kavel betekent dus niet automatisch uitgifte. We spreken van verkoop als de koopovereenkomst bij

de notaris is gepasseerd. Van uitgifte wordt pas gesproken als de eindgebruiker van de kavel geregistreerd is. Dit lichten we in deze paragraaf verder toe aan de hand van een typering van beleggers en/of ontwikkelaars.

We onderscheiden vier verschillende typen beleggers en/of ontwikkelaars van XXL-logistiek vastgoed:

1. Kopen grondpositie ten behoeve van beleggers/investeerders.

Dit betekent dat de grond van de vorige eigenaar, bijvoorbeeld de gemeente of een agrariër, eigendom wordt van een beleggingsfonds. Dit heeft geen effect op het uitgeefbaar aanbod. Er wordt enkel een strategische investering gedaan in grond met (meestal) een agrarische bestemming, waarvan verwacht wordt dat hier in de (nabije) toekomst ontwikkelingen gaan plaatsvinden. Voorbeeld » Grondvest - investeren in strategisch gelegen landbouwgrond

2. Ontwikkelen logistiek bedrijventerrein voor belegging(sfonds) → *bouwer/ ontwikkelaar*

Dit type ontwikkelaar ontwikkelt een bedrijventerrein als investering. Dit betekent dat de bestemming van de aangekochte gronden wordt gewijzigd naar een bedrijfsbestemming en dat er aanbod op de markt bij komt. Voor deze gronden worden vervolgens geïnteresseerde partijen gezocht die willen investeren in de ontwikkeling van distributiecentra. Voorbeeld » GiesbersGroep en Park15 Business – ontwikkelaars Park15.

3. Ontwikkelen voor verhuur/verkoop aan een eindgebruiker.

Een ontwikkelaar van vastgoedgoed voor verhuur of verkoop aan een eindgebruiker neemt grond af van de grondeigenaar. Vervolgens zijn er twee scenario's: de ontwikkelaar ontwikkelt voor een bekende eindgebruiker, die het vastgoed direct in gebruik neemt, of de ontwikkelaar ontwikkelt op risico. Het laatste betekent dat er nog een eindgebruiker gevonden moet worden. In beide gevallen betekent dit een afname van het aanbod. Wanneer op risico ontwikkeld wordt en er nog geen eindgebruiker gevonden is, betekent dit leegstand. Voor de Ladder van duurzame verstedelijking geldt dit ook als bestaand stedelijk gebied.
Voorbeeld » 7Poort – ontwikkelen op risico; Goodman – Nabuurs/Kraft Heinz, Park15

4. Ontwikkelen voor eigen gebruik → Retailers/producten/logistiek dienstverleners

De vierde optie is een eindgebruiker die een distributiecentrum laat ontwikkelen voor eigen gebruik. Dit betekent bij definitieve verkoop van de grond een directe afname van het aanbod.
Voorbeeld 4. » Jumbo, Nieuwegein

Deze voorbeelden van vier typen beleggers/ontwikkelaars in XXL-logistiek laten zien dat de logistieke markt divers is. Grondverkoop betekent daarom niet automatisch dat een kavel uitgegeven en daarmee van de markt is. Ook aan de vraagkant is XXL-logistiek een bijzonder geval.

Een behoefteraming voor bedrijventerreinen gaat in essentie namelijk uit van de autonome groei van reeds in een regio gevestigde bedrijven. Voorheen gebeurde dit op basis van de verwachte werkgelegenheidsgroei en het aantal vierkante meters dat per werknemer gebruikt wordt. Vanwege automatisering wordt tegenwoordig echter meer geproduceerd, en meer omzet gemaakt, met minder mensen. Modelmatig is er dan een afname in de ruimtebehoefte te zien, terwijl die in de praktijk wel groeit. Om die reden wordt voor enkele sectoren steeds vaker de toegevoegde waarde per hectare als basis gebruikt. Zo ook voor logistiek. Juist in de XXL-logistiek zien we de meest vergaande automatisering. Omdat het TM-scenario niet op basis van toegevoegde waarde geraamd werd, doen we in de vraagraming, die parallel aan dit onderzoek uitgevoerd wordt, de aanname dat de ruimtevraag vanuit de XXL-logistiek het verschil is tussen de raming op basis van arbeidsplaatsen en de raming op basis van toegevoegde waarde.

Een belangrijke kanttekening daarbij is dat het in de XXL-logistiek vaak draait om nieuwe partijen die van buiten de regio komen en zich vestigen op kavels van meer dan 4 hectare en vaak nog groter. Dergelijke bovenregionale partijen zijn lastig te vatten in een vraagraming, omdat deze in essentie gebaseerd is op autonome op groei van bestaande bedrijvigheid. Daar komt nog bij dat juist de grote partijen vaak van buiten de regio komen, waardoor het voor kan komen dat de geraamde vraag al met enkele verkopen overtroffen kan worden.

3.5 Conclusie

Op dit moment is er op zowel Knoop 38 als Knooppunt EMZ aanbod beschikbaar. Als echter de grote kavel op 7Poort daadwerkelijk ontwikkeld wordt en de opties op DocksNLD op korte termijn gelicht worden, is Knooppunt EMZ voor het grootste gedeelte uitgegeven. Op Park15 is nog een kavel van 19 hectare direct uitgeefbaar. Voor Knoop 38 wordt voorlopig dus geen knelpunt verwacht.

Bedrijventerrein	Totaal aanbod	Direct beschikbaar XXL	Verkocht zonder eindgebruiker	Opties	Doorkijk best case
Knoop 38					
Park15	35,3 ha	35,3 ha	12,2 ha	-	23,1
Knoop EMZ					
7Poort	28,9 ha	28,9 ha	19 ha	-	9,9
DocksNLD	13,2 ha	-	-	13,2 ha	0
Totaal	**77,4 ha**	**64,2 ha**	**31,2 ha**	**13,2 ha**	**33 ha**

4 Conclusie en aanbevelingen

De vraag wat de mogelijkheden zijn voor XXL-logistiek in de regio Arnhem-Nijmegen kan alleen beantwoord worden door eerst een antwoord te geven op de vraag of XXL-logistiek een blijvende stroming is in de logistieke vastgoedmarkt of dat een slechts een tijdelijke hype betreft.

Uit de analyse blijkt dat dit laatste geenszins het geval is. In ieder geval de komende drie tot vijf jaar wordt nog een dominante positie binnen de logistieke vastgoedmarkt verwacht van XXL-logistiek. Doordat het aanbod in de traditionele hotspots in het zuiden van het land grotendeels uitgegeven is en de druk op de arbeidsmarkt aldaar toeneemt, is de laatste anderhalf á twee jaar al verschuiving te zien naar locaties in het oosten van het land. Een andere indicator van de blijvende interesse in XXL-kavels, zijn brownfield ontwikkelingen. Doordat het aanbod voor XXL-logistiek steeds schaarser wordt, neemt herontwikkeling van verouderde bedrijventerreinen toe. Snelle besluitvorming is dus nog steeds belangrijk. Daarnaast biedt deze trend een kans aan gemeenten om herontwikkeling van verouderde locaties rendabel te maken.

Hoewel XXL-logistiek de markt de komende jaren blijft domineren, is wel een opkomst te zien van investeringen in vastgoed verderop in de keten. Het logistieke netwerk wordt namelijk steeds belangrijker. Naast XXL-distributiecentra op een centrale locatie in West-Europa, neemt de aandacht voor de *last mile* toe. Transportnetwerken vertakken zich vanuit de XXL- distributiecentra naar regionale distributiecentra, XL-logistiek, centraal in stedelijk gebied. Vanuit deze locaties worden zogeheten city-hubs aan de randen van steden bevoorraad, van waaruit vervolgens de *last mile* geregeld wordt. Dit laatste gebeurt steeds vaker met milieuvriendelijke(re) voertuigen. Bovendien nemen retourstromen ook steeds meer in omvang toe. Deze ontwikkeling vraagt, naast XXL-logistiek, ook om ruimtelijk inpassing. Dit biedt vooral kansen voor goed ontsloten bedrijventerreinen aan de rand van stedelijk gebied.

Ook exogene factoren spelen een rol in de mogelijkheden voor XXL-logistiek. Verschillende regionale en internationale ontwikkelingen zijn van invloed op XXL-logistiek in de regio Arnhem-Nijmegen. De doortrekking van de A15 richting de A12 en de verbreding van de A12 zorgen voor een sterke verbetering van de bereikbaarheid in de regio. Zekerheid in de besluitvorming omtrent de (start van de) aanleg is echter wel van groot belang om investeerders aan te trekken.

Internationaal gezien heeft de Brexit de meest directe invloed. Hoewel de handel tussen Nederland en het Verenigd Koninkrijk af zal nemen als gevolg van de gesloten grenzen, wordt op de korte termijn nauwelijks invloed verwacht op de logistiek in Gelderland. Op de langere termijn kan het zelfs zo zijn dat internationaal opererende bedrijven Nederland verkiezen boven het Verenigd Koninkrijk voor hun Europese distributiecentrum. Vanwege de ligging aan de assen en nabij Duitsland is de regio Arnhem-Nijmegen dan een van de voornaamste kandidaten.

De ligging nabij Duitsland biedt, naast (toegang tot) een grote afzetmarkt, ook toegang tot een potentiele bron van arbeidskrachten. Nabijheid en kwaliteit van voldoende arbeidskrachten is een van de belangrijkste vestigingscriteria voor logistieke bedrijven. De arbeidsmarkt in de regio ervaart hoge spanning en de prognose is dat deze spanning aanhoudt de komende jaren. Chauffeurs en order pickers vormen nog steeds de hoofdmoot van het arbeidsareaal. Als gevolg van digitalisering en robotisering zijn de gevraagde kwaliteiten echter aan verandering onderhevig. Technisch geschoold personeel wordt steeds belangrijker evenals supply chain managers. Deze omschakeling kan in de toekomst voor problemen zorgen, net zoals de te verwachte vergrijzing van

het personeel. De regio kan echter wel mogelijk profiteren van een wat ruimere arbeidsmarkt in omliggende arbeidsmarktregio's.

De logistieke vastgoedmarkt wordt gedomineerd door vier verschillende typen investeerders/ ontwikkelaars. Dit heeft voornamelijk invloed op de vraag-aanbodsituatie op de bedrijventerreinenmarkt. Verkoop van grond betekent niet in alle gevallen dat het aanbod direct van de markt is. Grond in eigendom van een ontwikkelaar is immers net zo goed beschikbaar voor de markt. Dit onderscheid is met name van belang bij het opstellen van regionaal beleid.

Ook in Arnhem-Nijmegen is getuige de recente verkopen volop interesse voor de grootschalige kavels. Op dit moment is er voor XXL-logistiek, zeker in kwantitatief opzicht, nog voldoende aanbod beschikbaar in de regio Arnhem-Nijmegen. Voor zeer grote ruimtevragers is echter slechts nog een kavel beschikbaar (op Park15). Wanneer enkele opties gelicht worden, is het aanbod op DocksNLD snel uitgegeven. Op 7Poort is (bij verkoop van de kavel van 19 hectare) nog een kavel beschikbaar. Omdat het hard kan gaan met dergelijke oppervlaktes is continue monitoring van belang. En om in te kunnen spelen op toekomstige ruimtevraag, adviseren we de ontwikkeling van het zachte plan DocksNLD fase 2 te verkennen. De mogelijkheid tot ontwikkeling is wel afhankelijk van het lichten van de opties op de eerste fase van het bedrijventerrein.

De kwantitatieve ruimtevraag naar XXL-logistiek is evenwel geen onderdeel van dit onderzoek. Lopende dit onderzoek wordt een vraagraming opgesteld voor de zes WGR-regio's in de provincie Gelderland. Onderdeel daarvan is een vertaling naar een achttal werkmilieus (op provincieniveau, regionaal gezien kan dit aantal lager zijn), waarvan logistiek er een is. In de monitoring die medio mei van dit jaar van start gaat, wordt meer inzicht geboden in de kwantitatieve confrontatie tussen de vraag en het aanbod naar (onder andere) XXL-logistiek.

Naast potentie en ruimte voor XXL-logistiek is ook de wenselijkheid een belangrijk aandachtspunt binnen de Provincie Gelderland. De Provincie is daarom een onderzoek gestart naar de wenselijkheid van XXL-logistiek. Hierin worden de economische, sociale en ruimtelijke kosten en baten van het aantrekken van XXL-logistiek voor de regio tegen elkaar afgezet. De Provincie laat de wenselijkheid meewegen in de besluitvorming over haar beleid omtrent XXL-logistiek.

Postbus 4175
3006 AD Rotterdam
Nederland

Watermanweg 44
3067 GG Rotterdam
Nederland

T 010 453 88 00
F 010 453 07 68
E netherlands@ecorys.com
K.v.K. nr. 24316726

W www.ecorys.nl

Sound analysis, inspiring ideas

stec
groep

Economische analyse XXL-Logistiek

Regio Arnhem-Nijmegen

Stec Groep aan Regio Arnhem-Nijmegen

Wim Eringfeld, Hub Ploem & David van Doesburg
9 september 2019

Inhoudsopgave

1 Inleiding 3
1.1 Achtergrond en vraagstelling ... 3
1.2 Leeswijzer ... 4

2 Belangrijke conclusies uit de marktanalyse 5

3 Advies XXL-logistiek in Arnhem-Nijmegen 12
3.1 XXL-logistiek belangrijk voor de regionale economie waardoor het economisch wenselijk is om te blijven faciliteren ... 12
3.2 Mogelijke randvoorwaarden voor versterking economische waarde XXL-logistiek in Arnhem-Nijmegen ... 14

Bijlagen 17

A. Logistieke begrippen 18

B. Marktschets XXL-logistiek 21
B1. Locatiekeuze en marktoriëntatie XXL-logistiek ... 21
B2. Trends en ontwikkelingen in logistiek (vastgoed) ... 22

C. Analyse regionale logistiek & arbeidsmarkt 26
C1. Kenmerken (XXL-) logistiek in regio Arnhem-Nijmegen ... 26
C2. Landelijke en regionale ontwikkelingen in de (logistieke) arbeidsmarkt ... 28
C3. Toegevoegde waarde logistiek regio Arnhem-Nijmegen ... 35
C4. Match XXL-logistiek met regionale arbeidsmarkt in Arnhem-Nijmegen ... 37

D. Logistieke profielen 41

E. Detailkaarten logistieke vestigingen 45

1 Inleiding

1.1 Achtergrond en vraagstelling

Achtergrond

De regio Arnhem-Nijmegen kent met Knoop 38 en Knooppunt Emmerich-Montferland-Zevenaar (EMZ) twee belangrijke logistieke hotspots in de Gelderse corridor (Logistics Valley). Op deze knooppunten zijn diverse grootschalige distributiecentra gevestigd. De interesse voor en uitgifte van bedrijventerreinen trekt aan. Sinds 2016 is er – in de regio Arnhem-Nijmegen – bijna 190 hectare bedrijventerrein uitgegeven. Dit is circa 40% van de totale uitgifte in de provincie Gelderland.

Het afgelopen decennium is sprake geweest van schaalvergroting in de logistiek, de aard en omvang van distributiecentra zijn steeds omvangrijker geworden. We spreken van XXL-logistiek. De regio Arnhem-Nijmegen hanteert hierbij een ondergrens van 4 hectare kaveloppervlak (40.000 m²) voor XXL-logistiek.

Vraagstelling voor dit onderzoek

De regio vraagt zich af of - en hoe de ontwikkeling van –XXL-logistiek te faciliteren in de regio. U vraagt Stec Groep om deze analyse, bezien vanuit een economisch perspectief, in kaart te brengen.

De vragen waarop de regio Arnhem-Nijmegen antwoord wil, zijn:

- Wat is de economische toegevoegde waarde van XXL logistiek voor de regionale economie?
- Wat is de impact van XXL logistiek op de werkgelegenheid in de regio?
- Wat is het (economische) toekomstperspectief van XXL logistiek (zowel landelijk als specifiek voor de regio)?
- Hoe matcht dit met de regionale arbeidsmarkt in Arnhem-Nijmegen?

De input wordt gebruikt voor beantwoording van de vraag: wil de regio XXL logistiek in de regio vanuit economisch oogpunt faciliteren of niet? En onder welke voorwaarden? Met de beantwoording van deze vragen ontstaat antwoord op de economische wenselijkheid van het faciliteren van XXL-logistiek. De bredere afweging (bv. landschappelijk, stedenbouwkundig, maatschappelijk) is geen onderdeel van dit onderzoek.

Om ons onderzoek meer duiding te geven, hebben we een rondvraag gedaan onder een tiental logistieke partijen in de regio Arnhem-Nijmegen. We spraken onder andere met regionale vestigingsmanagers en HR-managers van Mainfreight, DSV, Picnic en DHL. Een aantal bedrijven wenst anoniem te blijven.

AFBAKENING LOGISTIEKE PROFIELEN BINNEN DIT ONDERZOEK

In deze rapportage zijn drie vormen van (XXL)-logistiek relevant. Deze verschijningsvormen sluiten aan bij de definiëring uit de RPW-afspraken.

- **XXL-Europees distributiecentrum (EDC):** EDC's zijn distributiecentra van waaruit een bedrijf alle klanten in heel Europa of een groot deel van Europa beleverd met het volledige assortiment of een substantieel deel van zijn assortiment. Voorbeelden hiervan binnen de regio zijn Nabuurs/Heinz en Mainfreight/John Deere.
- **XXL-nationaal / regionaal distributiecentrum (NDC / RDC):** RDC's / NDC's hebben feitelijk dezelfde functies als EDC's, maar bedienen dan alleen klanten in een kleinere regio (bijvoorbeeld Nederland of Oost-Nederland). Ook op dit schaalniveau komen hele grote magazijnen voor. Voorbeelden hiervan binnen de regio zijn A.S. Watson en CEVA.
- **Stadsdistributie:** In zogeheten city hubs (maar ook pakketsorteercentra aan de rand van steden) worden vervoerstromen gebundeld en verspreid voor efficiënter transport binnen een stad. Voorbeelden hiervan binnen de regio zijn T.N.T. en DHL.

1.2 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 een samenvatting van de economische analyses over (XXL)-logistiek in de regio Arnhem-Nijmegen. In hoofdstuk 3 geven we antwoord op de belangrijkste vragen voor dit onderzoek.

In de bijlagen leest u meer achtergrondinformatie:

- Bijlage A: Verklaring van logistieke begrippen en termen.
- Bijlage B: Marktbeeld XXL-logistiek in Nederland incl. trends en ontwikkelingen
- Bijlage C: Analyse van de regionale logistiek en arbeidsmarkt
- Bijlage D: Beschrijving van logistieke profielen in Arnhem-Nijmegen
- Bijlage E: Detailkaarten van logistieke vestigingen in Arnhem-Nijmegen

2 Belangrijke conclusies uit de marktanalyse

Hierna vatten we de belangrijkste conclusies uit de marktanalyse samen. Een uitgebreide analyse leest u in de bijlage bij deze rapportage.

Marktoriëntatie bij (XXL-)logistiek sterk bepalend voor regio- en locatiekeuze

Nederland is aantrekkelijk als vestigingsplaats voor buitenlandse ondernemingen die van hieruit het achterland bedienen. Grote bedrijven hebben zich de afgelopen jaren hier gevestigd. De ligging van Nederland in het 'hart' van de Europese koopkracht speelt hierin een belangrijke rol. Binnen Nederland is een duidelijk beeld te herkennen in de regiovoorkeuren van logistieke bedrijven met een bepaalde marktoriëntatie. Deze oriëntatie heeft weer van doen met de functie van een distributiecentrum. Waar moeten de opgeslagen spullen naar toe? In de basis gaat het om een regionale, nationale (Benelux) of (Noordwest-) Europese oriëntatie. Afhankelijk van de logistieke keten zijn locaties en regio's meer of minder aantrekkelijk voor bedrijven. Zowel bij regionale, nationale als Europese oriëntatie komen XXL-distributiecentra voor.

Figuur 1: Ruimtelijke spreiding distributiecentra en marktsegmentatie, naar marktoriëntatie

	Regionaal georiënteerd DC	Nationaal georiënteerd DC	Europees georiënteerd DC
Ruimtelijke spreiding			
Toelichting	De logistieke bedrijven, verladers en winkelketens die niet heel Nederland vanuit één magazijn kunnen beleveren, hebben meerdere magazijnen, waarbij elk magazijn slechts een deel van Nederland belevert. Het betreft hoofdzakelijk supermarkten, groothandels en pakketdienstverleners zoals Post NL, DHL en DPD.	NDC's liggen vaker iets centraler in Nederland, zeker als alleen Nederland beleverd wordt, in de as Tilburg-Almere. Het betreft hoofdzakelijk retailers, food, supermarkten. De randen van Nederland (zuidoosten, noorden) zijn eigenlijk niet geschikt voor nationale distributie. Toch komt het voor dat een nationaal magazijn toch aan de randen van Nederland ligt, vaak vanwege een historische binding of omdat er een relatie is met een productielocatie.	Veel goederen bestemd voor Europa komen binnen via Rotterdam. Nederland heeft zich na het wegvallen van de binnengrenzen ontwikkeld als een sterke vestigingslocatie voor logistiek om grote delen van Europa te beleveren. Gelet op de relatief kleine thuismarkt en de ligging nabij het hart van de Europese koopkracht is ligt het zwaartepunt van deze logistiek in Zuid-Nederland. Primair gezien op de as Rotterdam, Moerdijk, Roosendaal, Tilburg, Eindhoven en Venlo, maar ook rond Schiphol en Rotterdam zijn vestigingen van Europese distributiecentra gevestigd.

Bron: Stec Groep 2019

Kijken we naar de marktsegmenten waarin logistieke bedrijven zich (hoofdzakelijk) bevinden, dan zien we in de regio Oost-Nederland (Gelderland en Overijssel) een sterkere vertegenwoordiging van het 'maak-segment' (automotive, engineering & manufacturing). Ook het segment 'Life Science & Health' kent een sterke vertegenwoordiging. De e-commerce en parcel-segmenten blijven juist achter. E-commerce partijen (met een nationale oriëntatie) zullen eerder kiezen voor een locatie meer centraal gelegen in Nederland (dichtbij bevolkingsconcentraties), vandaar het relatief geringe aandeel voor Oost-Nederland.

De regio Arnhem-Nijmegen kent een tweetal logistieke knooppunten. Nijmegen (knoop 38) kent een sterk ontwikkeld logistiek ecosysteem waaraan diverse bedrijventerreinen en daarop gevestigde bedrijven, maar ook infrastructuur een sterke bijdrage leveren. In de toekomst wordt hier de Railterminal Gelderland aan toegevoegd, zodat het knooppunt trimodaal ontsloten zal zijn. In het oosten van de regio is het knooppunt EMZ gelegen. Dit grensoverschrijdende knooppunt profiteert van de ligging nabij de grens en de faciliteiten in de omgeving. De A12 en A3, maar zeker ook de haven van Emmerich zijn belangrijke dragers van het logistieke ecosysteem, evenals de bedrijventerreinen. Ook in de driehoek Doesburg, Duiven en Arnhem zijn diverse logistieke vestigingen waarneembaar.

De regio kent een duidelijke segmentatie in type vestigingen. In knoop 38 zijn hoofdzakelijk distributiecentra met een regionale en nationale marktoriëntatie gevestigd. De aanwezige verladers/producenten, de A15 en de mogelijke doortrekking van deze snelweg zorgt er voor dat ook enkele EDC's in deze deelregio gevestigd zijn. In de EMZ-knoop zien we vooral een dominantie van Europees georiënteerde distributiecentra. De ligging nabij de grens (en dus het Europese achterland) zijn hiervan een belangrijke oorzaak. Nationale distributiecentra zien we in deze EMZ-knoop nauwelijks.

Als we de regio Arnhem-Nijmegen vergelijken met andere plekken in Nederland, dan constateren we dat de regio een stabiele middenmoter is. Zowel de omgeving knoop 38 en de EMZ-knoop kennen bij de jaarlijkse logistieke hotspot verkiezing een respectabele uitslag. Het gat met de 'top-3' (Venlo-Venray, Tilburg-Waalwijk, West-Brabant) is weliswaar groot. Ook recent onderzoek van BCI (2019) laat zien dat de regio gemiddeld scoort. Langjarig onderzoek van Stec Groep (Database bovenregionale locatiebeslissingen) wijst uit dat de regio een beperkt aandeel heeft in deze dynamiek ten opzichte van andere regio's. Het logistieke DNA van de regio betreft een sterk ontwikkeld netwerk van familiebedrijven (Rotra, Mainfreight – voorheen Wim Bosman, Cornelissen, De Klok, Nabuurs) en logistiek gelieerd aan productie in de regio (bv. Heinz).

Sterke groei logistiek vastgoed in regio Arnhem-Nijmegen, XXL dominant

Onder andere als gevolg van de schaalvergroting (zie hierna), maar ook door de economische groei is de voorraad logistiek vastgoed is in Nederland sterk gegroeid in de afgelopen periode. Inmiddels bedraagt de voorraad logistiek vastgoed circa 31 miljoen m² bvo. In Oost-Nederland steeg de voorraad met circa 25% tussen 2013 en 2018. Ter vergelijking; in de zuidelijke provincies steeg de voorraad met 42% in dezelfde periode. Sinds 2015 is de opname van logistiek vastgoed zeer hoog (circa 2 tot 3 miljoen m² bvo per jaar, terwijl 1-1,5 miljoen m² bvo per gebruikelijk is). De grootschalige nieuwbouw heeft de afgelopen periode niet geleid tot een hogere leegstand. Sterker; de leegstand is eerder afgenomen. De nieuw gebouwde panden zijn overwegend zeer modern en passen goed bij de wensen van eindgebruikers. We verwachten daarom niet dat de huidige bouwhausse leidt tot leegstand in die panden in de toekomst. Wel is veel aandacht nodig voor bestaande (deels verouderde) distributiecentra. Hier kan op termijn leegstand ontstaan. Recent onderzoek van Dynamis (2018) laat overigens zien dat een groot deel van de structureel leegstaande panden ook opnieuw ingevuld worden, dan wel voor alternatieve functies aangewend worden.

In lijn met de landelijke opwaartse trend, is ook in de regio Arnhem-Nijmegen de hoeveelheid logistiek vastgoed de afgelopen jaren sterk toegenomen. Sinds 2013 zien we een stijging van 30%. Omvangrijke XXL-transacties met een eindgebruiker zijn Nabuurs en Lidl (Oosterhout), DSV ('s-Heerenberg) en DHL (Nijmegen/Wijchen) hebben een aanzienlijk aandeel hierin. We schatten in dat in Arnhem-Nijmegen circa

10% van de bedrijventerreinenvoorraad is uitgegeven aan logistieke bedrijven. In Brabant en Limburg ligt dit op circa 15%. De afgelopen vier jaar is hierin echter de XXL-trend duidelijk zichtbaar. Bij recente bedrijventerreinuitgifte is circa 40% van de uitgifte gedaan aan logistieke bedrijven, waarvan een groot deel aan XXL-logistiek. Overigens is de positie van Arnhem-Nijmegen binnen de logistieke vastgoedmarkt beperkt. Vergelijken we de voorraad logistiek vastgoed in de regio met steden als Tilburg en Venlo, dan valt op dat in deze regio de voorraad ongeveer gelijk is aan de voorraad van de steden. Met andere woorden, Arnhem-Nijmegen kent een bescheiden voorraad vergeleken met logistieke hotspots.

Schaalvergroting zet nog enkele jaren door, ook in regio Arnhem-Nijmegen

De vraag naar XXL-logistiek vastgoed (hier afgebakend als panden >20.000m² bvo[1]) neemt de afgelopen jaren toe. Het aandeel van XXL-vastgoed binnen de totale vraag naar logistiek vastgoed stijgt sinds 2012 (circa 40%) naar bijna 60% in 2018. Ook in absolute aantallen is de vraag naar zeer grootschalige panden dominant. Ook in de regio Arnhem-Nijmegen is het XXL-segment dominant.

We verwachten dat de trend naar schaalvergroting in de nabije toekomst blijft aanhouden. Als gevolg van de volgende vijf ontwikkelingen komen we tot deze conclusie:

1. E-commerce drijver XXL-DC's: Groei in online verkopen stuwt vraagt naar XXL. Het productassortiment is vaak groot en integratie met traditioneel pickproces (bij een niet e-commerce operatie) is lastig. Immers en pallet of colli picken is anders dan één product picken. Er is bovendien meer ruimte nodig voor ompakken, retouren, service.
2. Consolidatie van activiteiten: Door kostendruk worden oudere / kleine(re) en dus minder efficiënte distributiecentra gesloten. In grotere distributiecentra kan veel meer volume worden verwerkt waardoor de kosten per eenheid dalen. Schaalvergroting is dus ook een wijze om kosten te reduceren. De markt (ontwikkelaars/beleggers) hebben in logistieke panden een standaard ontwikkeld waarvoor geldt dat het risico op leegstand (bij het vinden van een nieuwe huurder) bij de ontwikkelde standaard het kleinst is. Dit heeft te maken met de voorschriften van brandweer en verzekeraars, lagere bouwkosten (i.v.m. het volume en hoge mate van standaardisering) en bouwtechnische layout (afstand tussen kolommen maakt dat alle veel voorkomende vormen van opslag optimaal geaccommodeerd kunnen worden).
3. Ontwikkeling diverse sites in nabijheid (en multiclient DC's) om risico's te spreiden: We zien diverse partijen logistieke sites opzetten in nabijheid van elkaar. Hierdoor kan op een site of op een bedrijventerrein een bundeling van klanten plaatsvinden. Als gevolg hiervan is sprake van risicoreductie (bv. vertrek van een klant kan opgevangen worden en leidt niet direct tot ontslag personeel of overflow van personeel op piekmomenten bij diverse klanten).
4. Volumegroei als gevolg van groei economie: Meer volume = meer vloeroppervlak. Zolang economische groei blijft aanhouden is er ruimtegebrek in distributiecentra. Uit recent onderzoek van Stec Groep onder logistieke bedrijven blijkt dat circa 40% van de verhuis-, verplaatsings- en/of nieuwbouwbehoefte een verband heeft met onvoldoende ruimte in de bestaande distributiecentra.
5. Groeiend belang arbeid bij locatiekeuze: Personeel is schaars en de beschikbaarheid staat onder druk. Bij XXL-DC's vaak behoefte aan 150 tot 1.000 man personeel. Dit heeft een grote impact op vraag. Tekort aan personeel is deels op te lossen door vergaande automatisering/robotisering. Automatisering en robotisering worden pas rendabel bij een bepaalde omvang (i.v.m. investeringskosten vs. efficiencywinst), wat ook weer schaalvergroting in de hand werkt.

Tocht groeit ook de markt voor kleinere distributiecentra. Het aandeel in de totale opname blijft weliswaar redelijk constant (15-20%), de absolute omvang van dit segment (<10.000 m² bvo / 2 hectare) is (nationaal) toegenomen van circa 250.000 m² bvo in 2012 tot circa 500.000 m² bvo in 2018. De trend naar *'Same Day delivery'* speelt hierin een belangrijke rol. De klant wil binnen 2-4 uur of in ieder geval de dag van bestelling zijn of haar bestelling thuis bezorgd krijgen. Hierdoor is het noodzakelijk om voorraden dichtbij de klant te hebben liggen en nabij stedelijke concentraties kleinere magazijnen te openen.

[1] En dus een kavelomvang van circa 4 hectare.

Positie van Nederland is redelijk stabiel: op korte termijn extra vraag door Brexit, maar voor de langere termijn mogelijk minder EDC-vestigingen

Als gevolg van Brexit zal het centrum van de Europese koopkracht verder naar het oosten verschuiven. Nu ligt dit center of gravity (zwaartepuntanalyse) vlakbij de Nederlandse oostgrens. Voor de logistieke positie van Nederland kan dit gevolgen hebben. Op korte termijn verwachten we nog enige groei, vooral als gevolg van de Brexit en het wegtrekken van momenteel in Engeland gevestigde EDC's.

We verwachten dat de groei in het EDC segment zich op langere termijn stabiliseert. Natuurlijk zijn er altijd wel weer nieuwe bedrijven of nieuwe producten die op de markt komen, maar de meeste bedrijven hebben inmiddels hun EDC wel gerealiseerd. Het is ook goed te beseffen dat EDC's niet altijd groot zijn. Wij schatten in dat slechts 20% van de EDC's een XXL omvang hebben. EDC's met grote volumes zijn slechts incidenteel te winnen. De concurrentie met locaties in het buitenland blijft sterk aanwezig (en voor sommige typen EDC's is een locatie buiten Nederland aantrekkelijker). Zo zijn de personeelskosten in Duitsland lager dan in Nederland. Duitsland heeft de laatste 10 jaar dan ook veel EDC's gekregen.

XXL-logistiek goed voor circa 5.000-5.500 banen

De gezond- en welzijnssector heeft met ruim 20% een belangrijk aandeel in de werkgelegenheid binnen de regio Arnhem-Nijmegen. Uitgaande van de sectorale benadering (lees: SBI-sector vervoer en opslag) zijn circa 19.200 (5%) mensen werkzaam in de logistieke sector in Arnhem-Nijmegen. De logistieke werkgelegenheid is wel sterk gegroeid in de regio sinds 2014, met een toename van circa 7,5%. Naast specifieke bedrijven (transport- en opslagbedrijven en logistiek dienstverleners) vinden veel logistieke activiteiten plaats bij productiebedrijven, handelsbedrijven, bouwbedrijven en bij bedrijven in de zorg- en nutssector. Als we dit berekenen voor de regio Arnhem-Nijmegen blijkt dat circa 10% van de totale functionele werkgelegenheid uit logistieke banen bestaat. Het gaat om circa 35.000 arbeidsplaatsen.

XXL-logistiek is ongeveer goed voor circa 5.000-5.500 banen binnen de regio Arnhem-Nijmegen. Hierbij kijken we zowel naar grote logistieke bedrijven (logistiek dienstverleners, transporteurs, stadsdistributie) als naar distributiecentra van verladende partijen (zoals retailers, producenten, etc.). Bij XXL-DC's fluctueert het aantal werknemers per vestiging. Het gaat – zo blijkt ook uit navraag bij diverse bedrijven in de regio om 150-1.000 man personeel per distributiecentrum.

Toegevoegde waarde logistiek bovengemiddeld

De (economische) toegevoegde waarde van de logistiek beoordelen we op basis van de bijdrage aan de regionale economie en de spin-off activiteiten. Op basis van de circa 19.000 logistieke banen (=5% van totaal) in de regio Arnhem-Nijmegen verwachten we dat de sector goed is voor circa 6% van het totale Bruto Regionaal Product van Arnhem-Nijmegen (€ 1,4 miljard van in totaal € 24 miljard). Ter vergelijking: de sector industrie is goed voor een toegevoegde waarde van circa 11% (en circa 9% van de banen). In distributiecentra vinden in toenemende mate activiteiten met een hoge(re) toegevoegde waarde plaats zoals assemblage, om- en verpakking, montage, reparatie of markt-specifieke producttoevoegingen, maar ook callcenter activiteiten of facturatie. De integratie van diverse activiteiten (van transport, op- en overslag, tot assemblage, retourhandelingen en ketenregie) binnen eenzelfde distributiecentrum zorgen ervoor dat processen hoogwaardiger worden en steeds meer waarde toevoegen aan het uiteindelijke product.

Een belangrijk verschil tussen de economische bijdrage tussen NDC/RDC's en EDC's is de uiteindelijke bestemming van de goederen die door het magazijn heen stromen (belastingheffing vindt immers pas plaats in het land van verkoop). Er mag worden aangenomen dat het grootste gedeelte van goederen in een NDC/RDC Nederland als eindbestemming zal hebben, en dit dus ook ten goede komt van de (nationale) economie. Een belangrijk verschil van een EDC is dat een groot deel van de goederen doorgevoerd wordt naar andere landen in de EU. Indicatief schatten we in dat circa 10% van de goederen in Nederland blijft en dus 90% weer geëxporteerd wordt (wederuitvoer). Op basis van cijfers van het CBS kunnen we concluderen dat EDC's 8 eurocent per euro wederuitvoer opleveren voor de Nederlandse (en

regionale) economie. De omzet van een RDC/NDC of EDC is van veel factoren afhankelijk, maar de typologie zegt niet veel over een verschil in toegevoegde waarde. In veel XXL magazijnen werken vergelijkbare aantallen medewerkers (al zijn er uiteraard verschillen door volume). Wel zullen er verschillen bestaan in het aantal Nederlandse medewerkers dat ingezet wordt bij het uitgaande transport. Bij een RDC / NDC worden met name klanten in Nederland bediend en zal dit volume aan Nederlandse netwerken worden overgedragen of met eigen chauffeurs worden beleverd. In het geval van een EDC zal een groot deel van het uitgaande volume door buitenlandse chauffeurs worden afgehaald. Bijvoorbeeld: wie bewust kiest voor een locatie vlakbij de grens met Duitsland heeft de mogelijkheid het volume voor de Duitse markt op te laten halen door het Duitse netwerk om daarmee een looptijd- en kostenvoordeel te realiseren. Een RDC – ook als het er één is van een hele grote speler die meerdere RDC's heeft – levert meer binding met de regio op omdat zij veel consumenten in de regio zal bedienen, terwijl een EDC van een grote speler slechts een fractie van zijn volume in de regio zal afleveren. Ook is de binding van een RDC hoger omdat zij een positie heeft in het netwerk waar zij deel van uitmaakt. Als het die plaats in het netwerk eenmaal is ingenomen is te verwachten dat dit meer zekerheid geeft voor het voortbestaan dan een EDC operatie die voor gemiddeld 3-5 jaar contractueel zeker gesteld is.

Logistiek is een enabler voor andere sectoren. Er zijn veel onderlinge afhankelijkheden in de economie en de logistiek. We denken bijvoorbeeld aan transporteurs die rijden voor producenten (of retailers) gevestigd in de regio. Als gevolg van een sterke logistieke sector in de regio is ook spin off naar andere activiteiten. Logistieke bedrijven hebben veel binding hebben met het lokale Midden- en Kleinbedrijf (MKB). Vrijwel alle bedrijven hebben contracten met lokale schoonmaak- of cateringbedrijven. Maar ook beveiliging en onderhoudscontracten van vastgoed en materieel zijn lokaal uitbesteedde activiteiten. In dit laatste verband denken we bijvoorbeeld aan een truckservice die in de regio gevestigd is vanwege het sterke logistieke ecosysteem. EDC-activiteiten zijn over het algemeen iets meer 'footloose' dan activiteiten die gebonden zijn aan het landsdeel of de regio. Hierbij wel de kanttekening dat de historische binding van sommige EDC's (bv. Mainfreight) kan bijdragen aan de regionale en lokale geworteldheid van een bedrijf.

Match XXL-logistiek en regionale arbeidsmarkt

Van belang is om te beoordelen of de regionale arbeidsmarkt in Arnhem-Nijmegen aansluit bij de vraagzijde in de logistiek.

<u>Kenmerken van de vraagzijde</u>

- Binnen de logistieke sector onderscheiden we drie typen banen; operationele, tactische en strategische banen. Op basis van diverse businesscases en de rondvraag onder meerdere logistieke bedrijven uit de regio Arnhem-Nijmegen schatten we dat 60 – 70% van het personeel bij een logistiek bedrijf een operationeel werkniveau heeft. Het aandeel tactisch en strategisch personeel ligt beide op 15 – 20%. Dit ligt grotendeels gelijk aan het landelijk gemiddelde. Bij XXL-DC's wijkt dit niet af.
- We verwachten dat in de regio Arnhem-Nijmegen tot 2030 circa 9.000 nieuwe logistiek medewerkers nodig zijn. Een groot deel van deze nieuwe medewerkers is het gevolg van vergrijzing in de sector (en daarmee vervanging van bestaande medewerkers). Een derde tot de helft van deze nieuwe medewerkers zal in een XXL-distributiecentrum werken. De banen zijn vooral nodig in de logistieke knopen in regio Arnhem-Nijmegen (bij de gevestigde bedrijven).
- Binnen de logistiek is overwegend werk voor lager en middelbaar opgeleide werknemers. Als gevolg van automatisering en robotisering neemt het niveau toe. Juist XXL-DC's investeren eerder in automatisering en robotisering (investeringen eerder rendabel, veel opslag). Voor logistieke bedrijven is het zaak om bestaand personeel te blijven scholen om nieuwe vaardigheden bij te brengen. Vaak groeien teamleiders, planners en operations managers binnen het bedrijf door vanuit lagere functies.
- Er is een groeiende inzet van tijdelijk personeel (uitzendkrachten, studenten, arbeidsmigranten) om (tijdelijke) vraagpieken op te vangen. Het betreft vaak 30-50% van het personeel in een distributiecentrum. Dit geldt ook voor XXL-DC's. De inzet van arbeidsmigranten is relatief hoog in

enkele segmenten, oplopend tot circa 50-60%. Bedrijven met veel (seizoens)pieken en/of meerdere shifts (ook nachtwerk) hebben een bovengemiddelde vraag naar arbeidsmigranten. De vraag naar arbeidsmigranten is onder andere ook ingegeven door het slechte imago van werken in de logistiek en doordat het werk relatief zwaar is. Ook studenten worden steeds vaker gebruikt. Deze doelgroep moet dan wel relatief dichtbij wonen.

- Voor locatiezoekende bedrijven is personeel een dominant en cruciaal criterium geworden. Ook worden steeds nieuwe en andere competenties gevraagd van logistieke medewerkers. Het belang van om- en bijscholing is van groot belang voor bedrijven. Hiertoe worden steeds meer initiatieven ontplooid. Werken aan het imago van de logistieke sector wordt belangrijker. Ook OV-bereikbaarheid of fietspaden naar de logistieke centra zijn van groter belang als gevolg van een toename van het belang van personeel bij locatiekeuze.
- De spanningsindicator van het UWV ziet in de regio Arnhem-Nijmegen voor logistieke beroepen dat er weliswaar sprake is van krapte (met name vrachtwagenchauffeurs en planners/logistiek medewerkers), maar dat dit niet uit verhouding is tot het nationale gemiddelde of het gemiddelde van de grotere logistieke regio's.
- Familiebedrijven kennen over het algemeen een sterk track record in het behouden en aantrekken van nieuw personeel. Een goed voorbeeld is bijvoorbeeld Simon Loos, een bedrijf dat relatief eenvoudig nieuwe mensen aantrekt als gevolg van goed personeels- (HR-)beleid.
- Ook andere sectoren (bv. maakindustrie, dienstverlening, zorg) kennen een relatief hoge vraag naar (technisch) geschoold personeel. Logistieke bedrijven concurreren ook met deze sectoren voor het beschikbare personeel. Het imago of de arbeidsvoorwaarden van enkele sectoren is hierbij ook positiever, waardoor logistiek het onderspit delft. Het goed voor het voetlicht brengen van de kansen en mogelijkheden in de logistiek helpt bij het (beter) positioneren van 'werken in de logistiek'.

<u>Kenmerken van de aanbodzijde</u>

- De beroepsbevolking in de regio Arnhem-Nijmegen is in vergelijking met het landelijk gemiddelde relatief hoogopgeleid. Dit gaat ten koste van het aantal lager-opgeleiden binnen de regio, deze ligt enigszins lager dan het landelijk gemiddelde.
- De (beroeps)bevolking in de regio Arnhem-Nijmegen zal tot 2040 weliswaar toenemen, maar ook vergrijzen. Dit is in lijn met het landelijke beeld.
- In de regio Arnhem-Nijmegen is sprake van een relatief constante aanwas van nieuwe praktisch geschoolde logistiek medewerkers. Het gaat om circa 100 afstudeerders per jaar (incl. Doetinchem circa 150 afstudeerders per jaar). Ook behalen jaarlijks circa 50 personen een HBO-diploma bij een logistiek georiënteerde opleiding in de regio. Zaak is deze aantallen vast te houden en waar mogelijk te verhogen.
- In de regio zijn daarnaast circa 50.000 studenten woonachtig. Met 50.000 potentiele flexibele krachten zijn de studenten in de regio een aanzienlijke bron van potentiele werknemers. De reisbereidheid van studenten voor een bijbaan is echter beperkt. De logistieke bedrijven zijn over het algemeen verder van de studentenconcentraties gevestigd.
- De regio Arnhem-Nijmegen kent in 2018 circa 16.000 werklozen. Voornamelijk ouderen (>50 jaar) en lager opgeleiden zijn werkloos. Circa 2.800 personen met een logistieke achtergrond staan in de regio Arnhem-Nijmegen geregistreerd als werkzoekend. Het gaat vooral om lager/praktisch opgeleiden. Vaak zijn werklozen niet één-op-één inzetbaar in de logistiek. Uit de praktijk horen we vaak hoge *churn rates*; na een korte inwerkperiode vallen ze weer uit. Voor bedrijven leidt dit tot hoge inwerkkosten en een lagere productiviteit. Bestaand personeel, maar ook nieuwe mensen moeten bij- of omgeschoold worden. Van belang is om dit structureel op te pakken, uitval te beperken en verbeteren.
- Een baan in de logistiek is vooralsnog niet 'sexy'. Het imago van werken in de logistiek is nog niet heel goed, mede ook vanwege recente media-aandacht. Zaak is om dit imago te verbeteren, onder andere door kansen in de logistiek (doorgroeipotentie, uitdaging, etc.) beter voor het voetlicht te brengen. Ook meer 'learning on the floor' kan bijdragen aan het warm maken van mensen voor een baan in de logisitek.

- Van belang is dat cijfers die gepresenteerd worden hoofdzakelijk op regioniveau beschikbaar zijn. Echter, voor bedrijven (en werknemers) is het zoekgebied vaak kleiner (stad, straal van 10 km, natuurlijke barrières). Zaak is om op lager schaalniveau betrouwbare data te verkrijgen om zo bedrijven te ondersteunen bij het daadwerkelijke aanbod in de zoekregio.
- Indicatief schatten we in dat logistieke bedrijven in Arnhem-Nijmegen nu weinig problemen ondervinden bij groei. Een of enkele vacatures zijn in de regio nog goed in te vullen. De problemen dienen zich vooral aan bij specifiek personeel (chauffeurs, planners, technici), echter zijn landelijk gezien ook de functies die lastig in te vullen zijn. De nieuwvestiging van een bedrijf – en een arbeidsvraag van 80-120 nieuwe mensen – is in Arnhem-Nijmegen redelijk goed mogelijk. Deze mensen zijn over het algemeen te vinden. In andere regio's (top 3 hotspots) is dit mogelijk minder eenvoudig.

Match

Op basis van de kenmerken van vraag- en aanbodzijde van de (logistieke) arbeidsmarkt in de regio Arnhem-Nijmegen kunnen we concluderen dat er op hoofdlijn een match bestaat. Omdat de logistieke sector werkgelegenheid biedt voor de praktisch geschoolden zien we zeker een match met de bestaande beroepsbevolking. Circa 50% van de beroepsbevolking in Arnhem-Nijmegen is praktisch geschoold. Ook het aandeel hoger opgeleiden (en tijdelijke werknemers) is aanwezig om de toekomstige vraag naar logistiek personeel op te vangen. Nuance ten aanzien van deze conclusie is dat op lokaal niveau er wel degelijk een tekort kan ontstaan (op plekken waar veel vraag is en waar de bevolking niet groeit of er weinig werklozen met een logistieke achtergrond zijn).

Daarnaast kampt niet alleen de logistieke sector met vergrijzing, uitstroom en groeiambities, ook de andere (top)sectoren in de regio Arnhem-Nijmegen hebben de komende jaren behoefte aan nieuw personeel. Gelet op de krapte in diverse sectoren is er concurrentie tussen verschillende werkvelden en sectoren. We denken in dit verband aan banen in de (maak)industrie, bouw en ICT. Hierbij spelen aspecten als arbeidsvoorwaarden, afstand en imago van de sector/het bedrijf een belangrijke rol. Om aan voldoende (nieuwe) mensen te komen ontplooien logistieke bedrijven (en de sector) diverse initiatieven. Van belang is om de instroom van nieuwe logistieke medewerkers op de agenda te houden en te investeren in het om- en bijscholen. Ook het behoud van groei- en carrièreperspectief is van belang bij het behoud van voldoende personeel en aanwas.

Om ook in de toekomst over voldoende logistiek personeel te beschikken (en daarmee de ambities van Logistics Valley waar te maken) is een aanvullende inzet nodig op het thema arbeidsmarkt. Het is niet zonder meer een vanzelfsprekendheid dat bedrijven ook in de toekomst voldoende personeel kunnen vinden. Blijvende aandacht is hier noodzakelijk.

3 Advies XXL-logistiek in Arnhem-Nijmegen

In dit hoofdstuk beantwoorden we de kernvraag van dit onderzoek: *is het wenselijk om XXL-logistiek te faciliteren in Arnhem-Nijmegen?* Bovendien gaan we in op de vraag onder welke randvoorwaarden dit kan.

3.1 XXL-logistiek belangrijk voor de regionale economie waardoor het economisch wenselijk is om te blijven faciliteren

We achten het op basis van de analyse in hoofdstuk 2 (en de bijlagen) economisch wenselijk dat de regio Arnhem-Nijmegen XXL-logistiek blijft faciliteren. We hebben hiervoor de volgende argumenten.

1. XXL-logistiek levert een substantiële bijdrage aan de werkgelegenheid in de regio Arnhem-Nijmegen

In de sector vervoer en opslag zijn in Arnhem-Nijmegen 19.000 mensen werkzaam. Als we kijken naar de functionele logistieke banen (o.a. logistieke banen bij niet-logistieke bedrijven) dan gaat het om circa 35.000 banen (10% van het totaal in Arnhem-Nijmegen). XXL-logistiek is op dit moment goed voor circa 5.000-5.500 banen in de regio. Het betreft banen op alle niveaus, van laag opgeleid tot hogere/tactische banen. Gelet op het opleidingsniveau van een groot deel van de beroepsbevolking in Arnhem-Nijmegen zorgt de logistieke sector voor veel geschikte en passende werkgelegenheid voor die groep. In de basis gaat het bij nieuwe werkgelegenheid om mensen die van ‘baan naar baan’ verhuizen. Steeds vaker zijn er ook initiatieven om mensen uit de ‘kaartenbak’ op te leiden. Het gaat om relatief beperkte aantallen die op deze wijze een baan in de logistiek krijgen. Desalniettemin is het belangrijk om ook hier aandacht voor te blijven houden bij gesprekken met bedrijven.

2. Logistiek draagt voor 6% bij aan het regionaal product van Arnhem-Nijmegen

Logistiek draagt circa € 1,4 miljard bij aan de Bruto Regionaal Product van de regio Arnhem-Nijmegen (totaal € 24 miljard). Hiermee is de sector goed voor circa 6% van het totale BRP. De laatste jaren vinden in distributiecentra in toenemende mate activiteiten met een hoge(re) toegevoegde waarde plaats, waardoor het aannemelijk is dat het aandeel van logistiek binnen de totale BRP de komende jaren zal toenemen. De bijdrage van XXL-logistiek schatten we in op een derde tot 50%. De bijdrage van EDC-vestigingen aan de regionale economie van Arnhem-Nijmegen is over het algemeen iets beperkter. Bij een RDC / NDC worden met name klanten in Nederland bediend en zal dit volume aan Nederlandse netwerken worden overgedragen of met eigen chauffeurs worden beleverd. In het geval van een EDC zal een groot deel van het uitgaande volume door buitenlandse chauffeurs worden afgehaald. Bijvoorbeeld: wie bewust kiest voor een locatie vlakbij de grens met Duitsland heeft de mogelijkheid het volume voor de Duitse markt op te laten halen door het Duitse netwerk om daarmee een looptijd- en kostenvoordeel te realiseren.

Overigens komt de werkgelegenheid bij EDC’s wel ten goede aan de regionale economie. De hoogste regionaal economische waarde hebben die activiteiten die vanwege aard, oriëntatie en activiteit verbonden zijn met de regio (vanwege historie, levering aan regionale consumenten en bedrijven en omdat andere bedrijfsactiviteiten ook in de regio zijn gevestigd). Kortom, die bedrijven die verbonden zijn met het regionale DNA.

3. Investeringsdynamiek onder XXL-logistiek is hoog

We verwachten dat de investeringsdynamiek in de logistieke sector nog enkele jaren zal aanhouden. Een groot deel van de investeringsdynamiek zal worden gedaan door bedrijven die al in de regio gevestigd

zijn. Onderzoeken wijzen uit dat minimaal 70% van de investeringen worden gedaan in de huidige vestigingsregio. Dit betekent dat logistieke bedrijven die nu al in Arnhem-Nijmegen gevestigd zijn het grootste deel van de dynamiek voor rekening zullen nemen. Investeringen van buiten de regio zijn schaars, zeker waar het gaat om XXL-distributiecentra. Het gaat in totaal om circa 15-20 investeringen op jaarbasis (in Nederland), waarvan circa 5 bovenregionaal of nieuw naar Nederland komen. Het is wenselijk om deze XXL-logistiek te blijven faciliteren, alleen al om de bestaande werkgelegenheid en groei van bestaande bedrijven te faciliteren.

4. Logistieke sector (en XXL-logistiek) sterk verbonden met lokale MKB en de Gelderse topsectoren

Logistiek is een enabler voor andere sectoren. Niet voor niets was de slogan van logistiek Nederland afgelopen jaren: 'Zonder logistiek staat alles stil…' Er zijn veel onderlinge afhankelijkheden in de economie en de logistiek. Uit het onderzoek (en op basis van ervaringen elders in Nederland) blijkt dat logistieke bedrijven (ook in Arnhem-Nijmegen) veel binding hebben met het lokale Midden- en Kleinbedrijf (MKB). Vrijwel alle bedrijven hebben (onderhouds- en service)contracten met andere bedrijven in de regio. Ook onder XXL-logistiek zien we deze economische binding met andere sectoren.

De Gelderse topsectoren zijn grotendeels afhankelijk van logistieke activiteiten en diensten. Een goed functionerende logistieke sector is van cruciaal belang voor deze topsectoren. Minstens zo belangrijk; de Gelderse topsectoren zorgen voor een ladingbasis die weer aantrekkelijk is voor logistiek dienstverleners om op- of over te slaan of te vervoeren. Hoe meer ladingbasis er in een regio is, des te aantrekkelijker voor logistieke bedrijven om zich er te vestigen.

5. Sterke logistieke infrastructuur aanwezig in de regio

Het blijven faciliteren van XXL-logistiek in de regio betekent dat de vruchten van eerdere investeringen (gedaan door de provincie, gemeenten en private partijen) geplukt kunnen blijven worden. Investeringen die onder andere gedaan zijn:

- Gedane en geplande investeringen in terminals in Nijmegen, Doesburg, Emmerich en mogelijk de RTG Gelderland.
- Gedane en geplande investeringen in infrastructuur, zoals de A12, A15, A325/Pleijroute, N322, doortrekking van de A15 en anderen.
- Investeringen in het opzetten en doorontwikkelen van het logistieke netwerk in de drie Gelderse regio's (Nijmegen, de Liemers en Rivierenland). Binnen deze regio's wordt gewerkt aan samenwerking, supply chain optimalisaties en het versterken van de bereikbaarheid en het imago van de logistiek.

Kanttekening hierbij is dat bij het faciliteren van EDC's in de regio de kosten van een goed infrastructureel netwerk deel maatschappelijke kosten zijn die geen directe economische relatie hebben. Immers, een groot deel van de producten wordt weer uitgevoerd. De kosten voor onderhoud van (water-, spoor-) wegen worden dus mede gedaan om de import en export te ondersteunen (en daarmee dragen ze indirect bij aan onze welvaart). EDC's hebben uiteraard wel een rechtstreekse economische bijdrage door de werkgelegenheid die de vestigingen met zich meebrengen.

3.2 Mogelijke randvoorwaarden voor versterking economische waarde XXL-logistiek in Arnhem-Nijmegen

De logistieke sector levert een economische bijdrage aan Arnhem-Nijmegen. Echter, zonder randvoorwaarden kan de doorontwikkeling van de sector leiden tot verzet, zowel vanuit landschappelijk perspectief ('verdozing', wildgroei, etc.) als sociaal economisch (discussie over toegevoegde waarde, footloose bedrijvigheid, arbeidsmigranten(huisvesting), etc.) perspectief. We geven hierna de randvoorwaarden om de economische bijdrage van de logistieke sector te optimaliseren. De ruimtelijke voorwaarden die gesteld kunnen worden aan het faciliteren van XXL-logistiek dienen aanvullend op deze economische verkenning nader uitgewerkt te worden. Hierbij kan vooral gedacht worden aan manieren om de landschappelijke inpassing vorm te geven en aspecten van (het stimuleren van) duurzaamheid en energietransitie.

1. Focus op logistieke activiteiten die maximaal bijdragen aan de regionale economie

In het coalitieakkoord van de provincie Gelderland staat verwoord dat XXL-logistiek alleen worden toegestaan op locaties aan logistieke corridors die op provinciaal en regionaal draagvlak kunnen rekenen en een positieve impact hebben op de lokale en regionale werkgelegenheid.

Duidelijk is in elk geval dat XXL-logistiek een economische bijdrage levert aan de regionale economie van Arnhem-Nijmegen. Juist omdat een groot deel van de groei en toekomstige ruimtevraag waarschijnlijk wordt gerealiseerd door al in de regio gevestigde bedrijven is het wenselijk om ook in de toekomst ruimte te blijven houden voor XXL-logistiek. Dit kan op de bestaande harde plancapaciteit van bedrijventerreinen (er is nog circa 50-60 hectare beschikbaar voor XXL-logistiek in de regio). Vanuit het perspectief van maximale bijdrage aan de regionale economie is het zonder meer wenselijk om de groei van al in de regio gevestigde bedrijven te faciliteren. Onder andere vanuit het behoud (en mogelijk groei) van werkgelegenheid en bestaande contracten met regionaal MKB.

Bij eventuele aanvullende ruimteclaims (nieuwe bedrijventerreinen) kunnen een aantal aanvullende voorwaarden gesteld worden, namelijk:

- Locatie moet gelegen zijn aan de logistieke corridor in Arnhem-Nijmegen.
- Locatie is multimodaal (liefst trimodaal) ontsloten.
- Focus op doelgroepen binnen de marktoriëntatie regionaal en nationaal omdat de bijdrage aan de regionale economie (licht) hoger is dan bij EDC's.

2. Nieuwe locaties voor XXL alleen vraaggericht ontwikkelen

Bij vraaggericht ontwikkelen wordt een uitbreiding van een bedrijventerrein (of nieuw terrein) niet op voorhand planologisch mogelijk gemaakt. Er wordt gewerkt met een projectafwijkingsbesluit of met een moederplan (en wijzigingsbevoegdheid) om een ontwikkeling mogelijk te maken. Bij de laatste worden onderzoeken in een vroeg stadium uitgevoerd, waarna bij concrete belangstelling overgegaan wordt tot een formele procedure. Bij een projectafwijkingsbesluit wordt een procedure doorlopen voor een enkel bedrijf.

De doorlooptijd van een ontwikkeling kan binnen 3 tot 9 maanden doorlopen worden (en vaak sneller dan een reguliere bestemmingsplanwijziging). Door het ontwikkelen van een systeem waarbij een ruimtelijke ontwikkeling alleen mogelijk is wanneer sprake is van een contract met een eindgebruiker, ontstaat een directe relatie met de economische ontwikkeling van het gebied (in termen van werkgelegenheid). Speculatieve bouw wordt hierdoor tegengegaan en bovendien is er geen kans op overaanbod omdat er geen sprake is van een 'ijzeren voorraad'. Conform jurisprudentie zijn opgenomen wijzigingsbevoegdheden (mits expliciet in het moederplan doorgeschoven) geen harde plancapaciteit.

In Noord-Brabant is voor XXL-logistiek al geëxperimenteerd met een dergelijke ontwikkelstrategie. Waalwijk heeft bijvoorbeeld in twee jaar tijd diverse ontwikkelingen voor XXL-eindgebruikers op deze wijze mogelijk gemaakt. Voorkomen wordt dat aanbod (harde plancapaciteit) andere ontwikkelingen in de weg zit en discussies ontstaan over overaanbod of beschikbaar aanbod. Hierdoor verwachten we dat

de doorlooptijd van plannen aanzienlijk verkort kan worden. Ook in relatie tot de PAS is vraaggericht ontwikkelen (mogelijk) minder risicovol.

3. Voorwaarden stellen ten aanzien van nieuwe ontwikkelingen voor XXL om economische bijdrage te maximaliseren

Om een (sterkere) bijdrage te leveren in de regionale economie van de regio Arnhem-Nijmegen is het mogelijk om concrete maatregelen/afspraken te maken. De genoemde voorbeelden zijn mogelijk geen harde toetsingscriteria, maar meer bedoeld als indicatoren om het gesprek aan te gaan over de toegevoegde waarde van economische activiteiten en de bijdrage aan de regionale economie. Dit kunnen bijvoorbeeld zijn:

- Het stellen van minimale eisen ten aanzien van de werkgelegenheid per hectare (bv. minimaal 30 per hectare) en daarmee dus ook meer regie houden op de toegevoegde waarde van een bedrijf voor de regionale economie. Met andere woorden: vooral bedrijven faciliteren met aantoonbare meerwaarde voor de economie van Arnhem-Nijmegen. Het betreft dan vooral bedrijven met een arbeidsintensief karakter of bedrijven met een hoge omzet per m² (productwaarde).
- Het stellen van eisen ten aanzien van het in dienst nemen van lokaal personeel/lokale arbeidsmarkt en/of werklozen/bijstandsgerechtigden. Hiervoor zou een subsidie in het leven geroepen kunnen worden.
- Acquisitie van nieuwe XXL-logistieke activiteiten vooral richten op bestaande bedrijven en/of bedrijven met toegevoegde waarde voor regionale economie (bv. gelieerd aan topsector, productiebedrijven in de regio of hoogwaardige werkgelegenheid).
- Meer flexibiliteit in plannen (infrastructuur, bouwhoogte, etc.) om in te spelen op trends en ontwikkelingen in de sector en om te voorkomen dat XXL zich niet op locaties kan vestigen omdat de wegen al zijn aangelegd of uitgifte willekeurig is geweest.
- Grondprijs verhogen, zodat herontwikkeling of meerlaags bouwen aantrekkelijker wordt. We zien dat grondprijs voor (logistieke) bedrijven niet doorslaggevend is bij de locatiekeuze. Andere factoren, zoals arbeidsmarkt, ligging, bereikbaarheid, zijn van groter belang. Herontwikkeling van bestaande terreinen komt nu maar lastig van de grond omdat de (financiële) risico's hoger zijn. Ook wegen de kosten voor meerlaags bouwen niet op tegen de kosten voor extra vierkante meters grond op maaiveld-niveau. Door meer marktconforme grondprijzen ontstaat een financiële prikkel om hoger te bouwen, danwel ook brownfields te overwegen bij locatiekeuze / ontwikkeling.
- Statiegeldregeling of verwijderingsbijdrage. Een financieel instrument dat kan worden ingezet is een extra heffing/bijdrage op het verwerven van grond (met name greenfield) waarmee reeds betaald wordt voor het weer verwijderen/retourneren naar de oorspronkelijke staat na de economische levensduur van de gebouwen. Een dergelijk regeling kan bijvoorbeeld worden ingezet bij het faciliteren van groei in combinatie met afspraken over het herstructureren van verouderd vastgoed.

4. Doorontwikkelen van regionale acquisitieoverleg om XXL-logistiek te begeleiden naar juiste plek

Logistieke bedrijven (en daarmee ook XXL) hebben de neiging om in een groter gebied te zoeken naar een geschikte vestigingslocatie. Het kan voorkomen dat een bedrijf (rechtstreeks of via een tussenpersoon) op meerdere plekken in de regio Arnhem-Nijmegen zoekt naar een nieuwe locatie. De vestiging van zeer grootschalige bedrijven kan discussie opleveren, namelijk wanneer het gaat om:

- Bedrijven die zich willen vestigen op een locatie/plek zonder harde plantitel, terwijl er wel aanbod beschikbaar is (in de omgeving of verder weg).
- Bedrijven die op meerdere plekken interesse tonen en gemeenten tegen elkaar uit (proberen te) spelen (bv korting willen krijgen).
- Nieuwvestigers in Nederland die geen duidelijke voorkeur hebben in regio Arnhem-Nijmegen.

Een deel van de bedrijven met uitbreidingswensen zal zich melden bij de betreffende gemeente (al dan niet via een intermediair). Voor buitenlandse investeerders (al dan niet gevestigd in Nederland) kan het ook zijn dat de OOST NL het eerste aanspreekpunt is. Elders (RAP-Rivierenland, 1Loket-MRE Eindhoven) zijn goede ervaringen opgedaan met het regelmatig bespreken van leads en prospects. In Arnhem-Nijmegen zijn regelmatig formele en informele contacten waarbij diverse partijen leads en prospects

delen. Een doorontwikkeling hiervan en dus het structureler overleggen kan de transparantie ten goede komen en het bedrijf op de goede plek doen landen.

Mocht het niet mogelijk zijn om als gemeenten onderling leads en prospects te bespreken dan kan dit ook onder regio van OOST NL opgepakt worden. Deze partij heeft een onafhankelijke positie en is daardoor in staat 'boven de partijen' te bewegen. Let wel: het is dus niet de bedoeling dat OOST NL de acquisitietaak of rol van de gemeenten overneemt. Voor de transparantie is het wel wenselijk om (half)jaarlijks overzichten te publiceren van lopende leads en/of gevestigde bedrijven.

Randvoorwaarden voor de doorontwikkeling van een dergelijk regionaal acquisitieoverleg zijn:

- Vertrouwen in de ander (zodat open en vrij gesproken kan worden over leads);
- Openheid en transparantie over de rol van OOST NL bij acquisitie;
- Openheid en transparantie over besluitvorming en afhandeling;
- Bestuurlijk inbedding van de bovenregionale afstemming (werkwijze vast stellen in het IOW, zodat bestuurders zich eraan committeren).

Bijlagen

A. Logistieke begrippen

Wat is (XXL-)logistiek?

Het begrip 'logistiek' is een breed containerbegrip. Het omvat niet slechts het vervoeren van goederen van A naar B, maar een heel scala aan activiteiten. Zo omvat logistiek het plannen, organiseren, managen en realiseren van goederenstromen, maar ook de kennis hierachter. Logistiek begint vanaf de ontwikkeling en inkoop van een product, via productie en distributie naar de eindafnemer, en heeft als doel om tegen optimale kosten, zo efficiënt mogelijk te kunnen voldoen aan de marktbehoefte. Enerzijds is kostenminimalisatie of een laag kapitaalgebruik gewenst, anderzijds wordt gestreefd naar maximalisatie van de klantenservice. Hiernaast omvat logistiek ook de omgekeerde goederenstroom, 'reverse logistics'. Dit begrip omvat alle retourstromen van producten die van de winkel, klant (B2B en B2C) naar het magazijn van de leverancier worden teruggestuurd -, en de afhandeling hiervan.

VERSCHIJNINGSVORM VAN DE XXL-LOGISTIEK

Logistieke magazijnen zijn (in standaardvorm) circa 25.000 – 80.000 m² bvo groot, verdeeld in meerdere compartimenten van 10.000 m² bvo in verband met de brandveiligheid. Incidenteel komen magazijnen van 120.000 m² bvo voor in Nederland. De vrije hoogte ligt op circa 12 meter vrije hoogte (ca. 14 meter inclusief dak). Het kavel wordt nu indicatief circa 50-60% bebouwd. Deze (relatief) lage bebouwingsgraad is verklaarbaar door de vele en grootschalige vrachtwagenbewegingen die XXL-logistiek met zich meebrengt, waarvoor manoeuvreer- en parkeerruimte nodig is. Met andere woorden: op een kavel van 4 hectare wordt een magazijn gebouwd van circa 20.000-25.000 m² bedrijfsvloeroppervlak (bvo). Circa 1-3% van de bedrijfsruimte wordt ingericht als kantoor.

Figuur 2: Visualisatie XXL-logistiek (links: Nabuurs, Park15 – rechts DSV, 's-Heerenberg)

Overige gebruikte logistieke begrippen en termen

In de loop van het rapport gebruiken we meerdere logistieke begrippen als een gegeven. Omdat deze begrippen geen eenduidige definiëring hebben, geven we een beschrijving per begrip.

E-commerce (of business to consumer – B2C)

E-commerce is het proces van het kopen en verkopen van producten met behulp van elektronische middelen, zoals door mobiele toepassingen en internet. E-commerce verwijst naar zowel online retail als elektronische transacties. Bij e-commerce gaat het meestal om '*business to consumer*' (B2C) , uitgevoerd door partijen als Bol.com en Coolblue, maar er zijn vele andere soorten e-commerce. Een bijzondere vorm van e-commerce die we in de logistiek vaak terug zien is omni- of multichannel. Bij deze vormen worden online (in alle mogelijke vormen) en offline (de fysieke verkoopkanalen) (geïntegreerd) aangeboden. Ook online veilingsites, reserveringen, en *business to business* (B2B) transacties worden online uitgevoerd.

Supply chain (productie- en distributieketen)

Een supply chain is het geheel van activiteiten en goederen die worden vervoerd tussen een leverancier en een afnemer. Een supply chain bevat alle schakels vanaf een grondstof of materiaal tot een eindproduct. Hierbij wordt niet alleen gekeken naar de productie of het vervaardigen van het product, maar ook naar het transport en de eventuele opslag.

Onderscheid tussen logistiek vastgoed (in bvo) en kaveloppervlak (in hectare)

Binnen de bedrijventerreinenmarkt wordt onderscheid gemaakt tussen twee meeteenheden om afmeting aan te geven. Bruto vloeroppervlak (bvo) geeft de omtrek van een pand weer in m^2. Overige voorzieningen zoals parkeerplaatsen worden hierin niet meegerekend. Het kaveloppervlak (uitgedrukt in hectare) weergeeft de volledige omvang van een kavel. Zoals we eerder aangaven worden XXL-kavels voor 50-60% bebouwd, wat betekent dat een XXL-kavel van 4 hectare indicatief gezien plaats biedt aan een logistiek magazijn van circa 20.000m^2 bvo.

EDC – Europees Distributie Centrum

EDC's zijn magazijnen van waaruit een bedrijf klanten in heel Europa of een groot deel van Europa beleverd met het volledige assortiment of een substantieel deel van zijn assortiment. De magazijnen dienen met name om de binnenkomende containers/lading te sorteren naar bestemming en het samenstellen van de order van de afnemer (order-picking). Afhankelijk van het type goederen kunnen hier ook extra services (Value Added Services, VAS) uitgevoerd worden. Voorbeelden zijn het aanbrengen van prijskaartjes, diefstalbeveiliging of het installeren van software.

RDC / NDC – Regionaal / Nationaal Distributie Centrum

Deze distributiecentra hebben feitelijk dezelfde functies als een EDC, maar bedienen hoofdzakelijk klanten in een kleinere regio bijvoorbeeld Benelux, Nederland of Oost-Nederland.

Overslagcentrum (ook wel crossdock-hubs)

Deze centra zijn onderdeel van een netwerk. Het zijn grote overslagcentra waar deelladingen (ook wel LTL, *Less-Than-Truck loads* genoemd) van vele klanten samenkomen, gesorteerd naar eindbestemming, en naar het volgende centrum vervoerd worden. Het gaat hier om het vervoer van pallets, niet van individuele dozen. De verbindingen tussen de overslagcentra worden volgens een vast 'spoorboek' gereden.

Pakket- en sorteercentra

Door de groei in e-commerce en de belofte van snelle levering (vaak binnen 24 uur) aan de consument hebben diverse logistieke bedrijven fors geïnvesteerd om hun netwerk van pakket- en sorteercentra uit te breiden. In principe gebeurt hier precies hetzelfde als is een crossdock-hub, met als verschil dat de eenheid die vervoerd wordt niet pallets zijn, maar dozen of post.

Warehousing

Proces waarbij voorraden in een magazijn worden opgeslagen, (mogelijk) hergroepeerd en uiteindelijk weer op uitvraag worden uitgeleverd.

Betrokken partijen bij ontwikkeling logistiek vastgoed

Bij de ontwikkeling van logistiek vastgoed of de uitgifte van bedrijventerrein zijn diverse partijen betrokken. De eindgebruiker (logistiek dienstverlener, transporteur, verlader, producent) zal vanuit deze plek haar distributieactiviteiten willen ontplooien. We zien een trend naar huur. Vandaar dat de realisatie van logistiek vastgoed vaak door projectontwikkelaars en of ontwikkelende beleggers in logistiek vastgoed wordt opgepakt. De eindgebruikers huren dan voor een bepaalde periode het vastgoed. Ontwikkelaars verkopen het vastgoed (incl. huurcontract) vaak door aan een investeerder of belegger. Hiermee genereren zij liquide middelen voor een volgende ontwikkeling. De investeerder/belegger brengt het vastgoed onder in een portfolio en zal het beheer overwegend uitbesteden. Omdat er grote ontwikkelwinsten te behalen zijn in logistiek vastgoed zien we dat grote logistiek dienstverleners vaak zelf ook willen 'ontwikkelen' en daarna 'verkopen' aan een investeerder. Dit noemen we ook wel

Landbanking of Real Estate Venturing. Tenslotte is de gemeente (als eigenaar van de grond) een belangrijke partij bij de ontwikkeling van vastgoed en de uitgifte aan logistiek. Steeds vaker worden eisen van voorverhuur geeist om speculatie op grond te voorkomen.

B. Marktschets XXL-logistiek

B1. Locatiekeuze en marktoriëntatie XXL-logistiek

Nederland toplocatie voor distributiecentra in (Noordwest-) Europa

Volgens onderzoek van Prologis (2017) is Nederland het meest gewilde land in Europa als het gaat om logistiek. De wederuitvoer groeit al jaren en de logistieke sector profiteert hiervan. Nederland is aantrekkelijk als vestigingsplaats voor buitenlandse ondernemingen die van hieruit het achterland bedienen. Grote bedrijven hebben zich de afgelopen jaren gevestigd in Nederland. De ligging van Nederland in het 'hart' van de Europese koopkracht speelt hierin een belangrijke rol. Ook de mainports Rotterdam en Schiphol, plus de logistieke kennis en kunde zijn een belangrijke drager voor de sterke uitgangssituatie.

Regio Arnhem-Nijmegen gelegen aan nationale goederenvervoercorridor

In 2013 is in het BO MIRT gekozen om twee goederenvervoercorridors te ondersteunen en ontwikkelingen hier te stimuleren. Deze ondersteuning betreft bijvoorbeeld investeringen in de doorstroming van verkeer, het verhogen van de efficiëntie van het bestaande infrastructuurnetwerk, het stimuleren van de op- en overslag van goederen naar trein of binnenvaart, het benutten van kansen voor de (regionale) economie en duurzaamheid en een nauwere samenwerking tussen overheid en bedrijven om dit te bewerkstelligen. De twee goederencorridors zijn:

- *Corridor-Zuidoost* (Rotterdam → Noord-Brabant → Limburg → Duitsland).
- *Corridor-Oost* (Rotterdam → Tiel → Arnhem-Nijmegen → Duitsland).

De regio Arnhem-Nijmegen kent een tweetal knooppunten. Nijmegen (knoop 38) kent een sterk ontwikkeld logistiek ecosysteem waarbij diverse bedrijventerreinen en daarop gevestigde bedrijven (bijvoorbeeld Bijsterhuizen, Oost+Noord-Kanaalhaven, Westkanaaldijk en Park15), maar ook infrastructuur (snelwegen A73, A50 en A15, bargeterminal BCTN) een sterke bijdrage leveren. In de toekomst wordt hier de Railterminal Gelderland aan toegevoegd, zodat het knooppunt trimodaal ontsloten zal zijn. In het oosten van de regio is het knooppunt EMZ gelegen. Dit grensoverschrijdende knooppunt profiteert van de ligging nabij de grens en de faciliteiten in de omgeving. De A12 en A3, maar zeker ook de haven van Emmerich zijn belangrijke dragers van het logistieke ecosysteem. Grootschalige bedrijventerreinen 7Poort, Euregionaal Bedrijventerrein en DocksNLD zorgen voor vestigingsmogelijkheden voor logistieke bedrijven.

Marktoriëntatie van distributiecentrum sterk bepalend voor locatie- en regiovoorkeur

Binnen Nederland is een duidelijk beeld te herkennen in de regiovoorkeuren van logistieke bedrijven met een bepaalde marktoriëntatie. Deze oriëntatie heeft weer van doen met de functie van een distributiecentrum. Waar moeten de opgeslagen spullen naar toe? In de basis gaat het om een regionale, nationale (Benelux) of (Noordwest-) Europese oriëntatie. Afhankelijk van de logistieke keten zijn locaties en regio's meer of minder aantrekkelijk voor bedrijven.

Op de volgende pagina een (niet uitputtend) beeld met vestigingen / distributiecentra in Nederland uitgesplitst naar welk gebied het magazijn belevert.

Figuur 3: Ruimtelijke spreiding distributiecentra en marktsegmentatie, naar marktoriëntatie

	Regionaal georiënteerd DC	Nationaal georiënteerd DC	Europees georiënteerd DC
Ruimtelijke spreiding			
Toelichting	De logistieke bedrijven, verladers en winkelketens die niet heel Nederland vanuit één magazijn kunnen beleveren, hebben meerdere magazijnen, waarbij elk magazijn slechts een deel van Nederland belevert. Het betreft hoofdzakelijk supermarkten, groothandels en pakketdienstverleners zoals Post NL, DHL en DPD. Hieronder vallen ook de overslagcentra / sorteerhubs. Hierbij is er meestal één magazijn waar alle internationale zendingen binnenkomen (bijvoorbeeld het nieuwe magazijn van DHL Parcel in Zaltbommel), en een aantal regionale hoofdsorteercentra en kleinere centra van waaruit de klant beleverd wordt. Zo werkt PostNL toe naar een netwerk van 22 sorteercentra in Nederland, met een omvang van circa 0,5 hectare. Deze laatste zijn kleinere faciliteiten op strategische locaties voor de 'last-mile' (stads)distributie.	NDC's liggen vaker iets centraler in Nederland, zeker als alleen Nederland beleverd wordt, in de as Tilburg-Almere. Het betreft hoofdzakelijk retailers, food, supermarkten. De randen van Nederland (zuidoosten, noorden) zijn eigenlijk niet geschikt voor nationale distributie. Toch komt het voor dat een nationaal magazijn toch aan de randen van Nederland ligt, vaak vanwege een historische binding of omdat er een relatie is met een productielocatie. We zien binnen dit segment vooral de 'FMCG' (fast moving consumer goods – goederen zoals levensmiddelen met een groot volume) en bovendien veel retail (bijvoorbeeld supermarktketens zoals Lidl, Jumbo, Aldi, Albert Heijn, of kleding zoals Open32, H&M). Het gros van de e-commerce (Bol.com in Waalwijk, Zalando in Bleiswijk en Wehkamp in Zwolle) kent ook een nationale (of Benelux-)marktoriëntatie.	Veel goederen bestemd voor Europa komen binnen via Rotterdam. Nederland heeft zich na het wegvallen van de binnengrenzen ontwikkeld als een sterke vestigingslocatie voor logistiek om grote delen van Europa te beleveren. Gelet op de relatief kleine thuismarkt en de ligging nabij het hart van de Europese koopkracht is ligt het zwaartepunt van deze logistiek in Zuid-Nederland. Primair gezien op de as Rotterdam, Moerdijk, Roosendaal, Tilburg, Eindhoven en Venlo, maar ook rond Schiphol en Rotterdam zijn vestigingen van Europese distributiecentra gevestigd. Nederland heeft van oudsher een sterke positie in de segmenten kleding (Fashion – Tommy Hilfiger in Venlo) elektronica (Electronics – Samsung in Tilburg) en automotive (John Deere in 's-Heerenberg en Tesla in Tilburg). Ook voor de 'Life Science' en 'Health' (bijvoorbeeld medische apparaten, farmaceutische producten) zien we overwegend een EDC-structuur.

Bron: Stec Groep 2019

B2. Trends en ontwikkelingen in logistiek (vastgoed)

In deze paragraaf schetsen we een aantal belangrijke trends en ontwikkelingen op gebied van logistiek (vastgoed). Daarbij ligt de focus vooral op de verschijningvorm van de logistiek en de robuustheid ervan voor de toekomst.

Schaalvergroting in de logistiek, waarom?

We verwachten dat de trend naar schaalvergroting in de nabije toekomst blijft aanhouden. Als gevolg van de volgende vijf ontwikkelingen komen we tot deze conclusie:

1. E-commerce drijver XXL-DC's: Groei in online verkopen stuwt vraagt naar XXL. Het productassortiment is vaak groot, integratie met traditioneel pickproces (bij een niet e-commerce operatie) is lastig. Immers en pallet of colli picken is anders dan één product picken. Er is bovendien meer ruimte nodig voor ompakken, retouren, service. Het marktaandeel van regio Arnhem-Nijmegen

vooralsnog niet groot in dit segment (zie ook verderop). Binnen bestaande / diverse logistieke operaties in de regio zal e-commerce wel onderdeel zijn.

2. Consolidatie van activiteiten: Door kostendruk worden oudere / kleine(re) en dus minder efficiënte distributiecentra gesloten. In grotere distributiecentra kan veel meer volume worden verwerkt waardoor de kosten per eenheid dalen. XXL is dus ook een wijze om kosten te reduceren. Ook in Arnhem-Nijmegen bestaat een vervangingsvraag van logistiek vastgoed.
3. Ontwikkeling diverse sites in nabijheid (en multiclient DC's) om risico's te spreiden: We zien diverse partijen logistieke sites opzetten in nabijheid van elkaar. Hierdoor kan op een site of op een bedrijventerrein een bundeling van klanten plaatsvinden. Als gevolg hiervan is sprake van risicoreductie (bv. vertrek van een klant kan opgevangen worden en leidt niet direct tot ontslag personeel of overflow van personeel op piekmomenten bij diverse klanten). Logistieke bedrijven streven naar meerdere sites naast elkaar of het bundelen van meerdere klanten in één groot XXL-DC. Voorbeelden in Arnhem-Nijmegen zijn bijvoorbeeld DHL (Wijchen), Mainfreight ('s-Heerenberg), AS Watson (Heteren), Nabuurs (Oosterhout).
4. Volumegroei als gevolg van groei economie: Meer volume = meer vloeroppervlak. Zolang economische groei blijft aanhouden is er ruimtegebrek in distributiecentra. Uit recent onderzoek van Stec Groep onder logistieke bedrijven blijkt dat circa 40% van de verhuis-, verplaatsings- en/of nieuwbouwbehoefte een verband heeft met onvoldoende ruimte in de bestaande distributiecentra. Als gevolg hiervan constateren we een relatief constante nieuwbouwbehoefte. Ook in Arnhem-Nijmegen weinig voorraad logistiek vastgoed direct beschikbaar.
5. Groeiend belang arbeid bij locatiekeuze: Personeel is schaars en de beschikbaarheid staat onder druk. Veel logistieke bedrijven benoemen personeel als no.1 criterium bepalend voor logistiek succes, zo blijkt uit eerder genoemd onderzoek van Stec Groep. Bij XXL-DC's vaak behoefte aan 150-1.000 man personeel. Dit heeft een grote impact op vraag. Tekort aan personeel deels op te lossen door vergaande automatisering/robotisering. Automatisering en robotisering worden pas rendabel bij een bepaalde omvang (ivm investeringskosten vs. efficiencywinst).

Onder andere als gevolg van de schaalvergroting, maar ook door de economische groei is de voorraad logistiek vastgoed is in Nederland sterk gegroeid in de afgelopen periode. In 10 jaar tijd is de voorraad in Nederland met circa 10 miljoen m² bvo gegroeid, zo blijkt uit cijfers van NVM (Logistiek vastgoed in cijfers). Inmiddels bedraagt de voorraad logistiek vastgoed circa 31 miljoen m² bvo. In Oost-Nederland steeg de voorraad met circa 25% tussen 2013 en 2018. Ter vergelijking; in de zuidelijke provincies steeg de voorraad met 42% in dezelfde periode.

We hebben het in dit verband over logistiek vastgoed en niet over hectares. Indicatief kunnen we de omvang bedrijfsvloeroppervlakte vertalen naar hectares bedrijventerrein. We schatten indicatief in dat circa 6.000 hectare een logistieke functie heeft[2]. De totale (netto) uitgegeven voorraad bedrijventerreinen in Nederland is circa 64.000 hectare. Hiermee komt het aandeel van de logistiek op bijna 10%.

Vraag naar logistiek vastgoed op recordhoogte in 2018…

Tussen 2009 en 2014 ligt de jaarlijkse vraag (opname bestaand vastgoed en nieuwbouw) rond een 'normale' 1 miljoen m² bvo per jaar, om in de jaren daarna door te groeien tot een recordhoogte van meer dan 3 miljoen m² bvo in 2018. De logistieke vraag bevindt zich op dit moment op een hoogtepunt. Op langere termijn is de verwachting dat de vraag weer meer naar normale proporties (circa 1 á 1,5 miljoen m² bvo per jaar) zakt. Overigens betreft het dan niet alleen maar over nieuwbouw, maar ook opname van bestaand logistiek vastgoed. De grootschalige nieuwbouw heeft in elk geval de afgelopen periode niet geleid tot een hogere leegstand. Sterker nog; de leegstand is afgenomen en uit recent onderzoek van Dynamis (2018) blijkt dat een groot deel van de structureel leegstaande panden ook opnieuw ingevuld worden, dan wel voor alternatieve functies aangewend worden.

[2] Rekensom: 31 miljoen m² vastgoed * 0,5 (=verhouding pand/kavel). 1 hectare is 10.000 m².

... en wordt steeds grootschaliger

De vraag naar XXL-logistiek vastgoed (hier afgebakend als panden >20.000m² bvo[3]) neemt de afgelopen jaren gestaag toe. Zoals eerder gezegd is het bebouwingspercentage van XXL-logistieke kavels circa 50-60%, waardoor een pand van 20.000 m² bvo grofweg gezien op een kavel van 4 hectare zal staan.

Het aandeel van XXL-vastgoed binnen de totale vraag naar logistiek vastgoed stijgt sinds 2012 (circa 40%) naar bijna 60% in 2018. Ook in absolute aantallen is de vraag naar zeer grootschalige panden dominant. De groei van het aandeel XXL-vastgoed gaat voornamelijk ten koste van het aandeel XL-vastgoed (10.000 – 20.000m² bvo). De vraag naar kleinschalig logistiek vastgoed is over de jaren redelijk gelijk gebleven. De figuur hieronder geeft een visualisatie van deze verschuivingen.

Figuur 4: Vraag logistiek vastgoed in m² bvo, verdeeld in grootteklassen (Nederland)

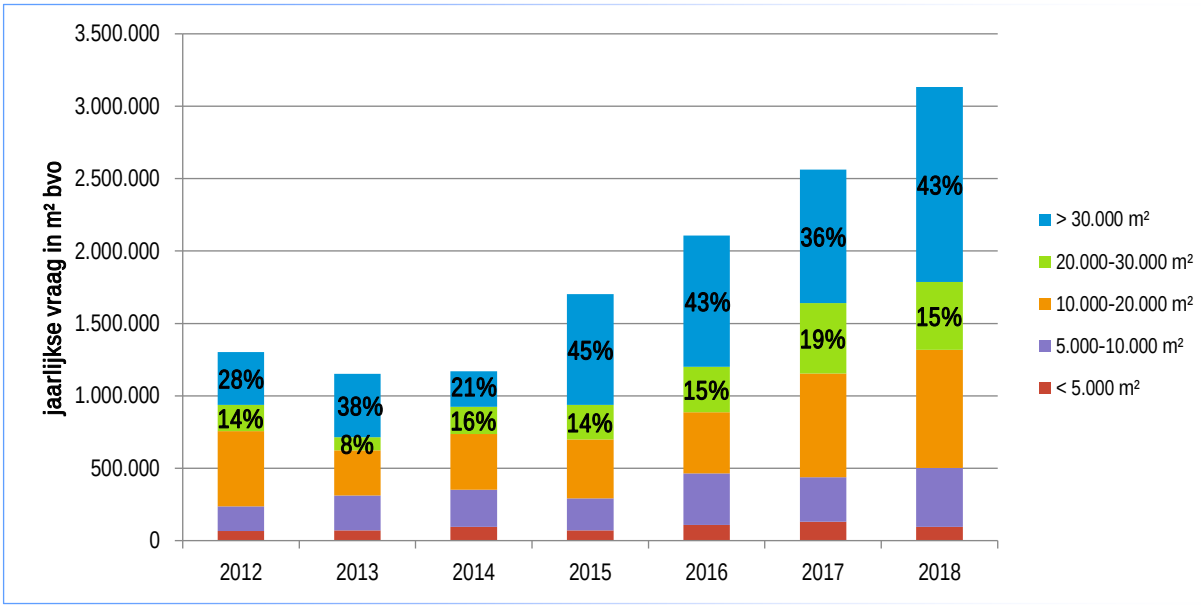

Bron: NVM 2018, bewerking Stec Groep

[3] En dus een kavelomvang van circa 4 hectare.

Maar: ook groei van kleinere distributiecentra

De markt voor kleinere distributiecentra groeit ook. Het aandeel in de totale opname blijft weliswaar redelijk constant (15-20%), de absolute omvang van dit segment (<10.000 m² bvo / 2 hectare) is toegenomen van circa 250.000 m² bvo in 2012 tot circa 500.000 m² bvo in 2018. De trend naar *'Same Day delivery'* speelt hierin een belangrijke rol. De klant wil binnen 2-4 uur of in ieder geval de dag van bestelling zijn of haar bestelling thuis bezorgd krijgen. Hierdoor is het noodzakelijk om voorraden dichtbij de klant te hebben liggen en nabij stedelijke concentraties kleinere magazijnen te openen. We zien dit met name in de food (bijvoorbeeld Picnic), e-commerce (bv. Bol.com of Coolblue), bouw (bv. bouwhubs) en automotive (auto-onderdelen). Ook zien we nieuwe logistieke dienstverleners op de markt toetreden die stadsdistributie aanbieden (bijvoorbeeld CityHub en Hubble Distributie) en daarvoor kleinere magazijnen aan de rand van de stad / binnenstad willen hebben. Deze magazijnen zijn veel kleiner en variëren van 2.000 – 8.000 m² bvo. Overigens komt deelhuur in deze markt ook regelmatig voor. Tot deze categorie horen ook de meeste distributiehubs van waaruit pakketvervoerders zoals PostNL, DHL, DPD hun pakketjes uitleveren.

Brexit zorgt voor oostwaartse verschuiving 'center of gravity'

Het logistieke 'center of gravity' (zwaartepunt) omvat grofweg gezien het economisch midden van de Europese afzetmarkt, en dus de meest gunstige locatie voor een EDC. Als gevolg van Brexit zal het centrum van de Europese koopkracht verder naar het oosten verschuiven. We verwachten wel dat die bedrijven met een EDC in het Verenigd Koninkrijk het volume in het VK blijven beleveren via een NDC. Het EDC op het vasteland is dan kleiner dan het EDC in het Verenigd Koninkrijk. Door het wegvallen van het Verenigd Koninkrijk volume verschuift het Center of Gravity van het EDC naar het oosten. Nu ligt het center of gravity (zwaartepuntanalyse) vlakbij de Nederlandse Oostgrens. Voor de logistieke positie van Nederland kan dit gevolgen hebben.

Door het wegvallen van Engeland uit de Europese vrije handelszone, verandert ook het effectieve afzetgebied van logistiek bedrijven in Europa. Kunnen goederen in de huidige situatie nog zonder barrières (importheffingen, douane etc.) vanuit een EDC in Nederland naar de Engelse afzetmarkt, na de Brexit zijn deze er wel.

Toekomstig aandeel EDC's binnen Nederland mogelijk lager

We verwachten dat de groei in het EDC segment zich stabiliseert. Natuurlijk zijn er altijd wel weer nieuwe bedrijven of nieuwe producten die op de markt komen, maar de meeste bedrijven hebben inmiddels hun EDC wel gerealiseerd. Het is ook goed te beseffen dat EDC's niet altijd groot zijn. Wij schatten in dat slechts 20% van de EDC's een XXL omvang hebben. EDC's met grote volumes zijn slechts incidenteel te winnen. De enige reden dat hier op korte termijn nog groei mogelijk is, is de Brexit, het wegtrekken van momenteel in Engeland gevestigde EDC's die zich vestigen op locaties op het Europese vasteland. Arnhem-Nijmegen maakt meer kans voor RDC's en NDC's. Er is niet veel onderscheid in de toegevoegde waarde tussen EDC/NDC/RDC. Het aantal mensen per m2 dat er werkt is gemiddeld genomen vergelijkbaar. De verschillen liggen meer in de maatschappelijke kosten/baten afwegingen. In geval van grote ruimtedruk is het logisch voorkeur te geven aan NDC's en RDC's omdat het regionale maatschappelijk nut (men krijgt de gewenste goederen tegen zo laag mogelijke kosten geleverd) van NDC's / RDC's groter is dan van EDC's. Immers, bij EDC's kan men als vuistregel ervan uitgaan dat 90% van het volume doorvoer betreft naar andere landen.

De concurrentie met locaties in het buitenland blijft sterk aanwezig (en voor sommige typen EDC's is een locatie buiten Nederland aantrekkelijker). Zo zijn de personeelskosten in Duitsland lager dan in Nederland. Duitsland heeft de laatste 10 jaar dan ook veel EDC's gekregen. Vernieuwing, schaalvergroting en herinvestering op strategische locaties zorgen voor veel dynamiek met kansen voor Nederland. Ook het mogelijk stijgende kostenniveau van Duitsland kan leiden tot meer vestiging in Nederland.

C. Analyse regionale logistiek & arbeidsmarkt

C1. Kenmerken (XXL-) logistiek in regio Arnhem-Nijmegen

Logistieke bedrijvigheid voornamelijk gevestigd rondom transportassen

Zoals in heel Nederland, zien we dat logistieke bedrijvigheid zich in het algemeen concentreren rondom belangrijke vervoersassen. In het geval van de regio Arnhem-Nijmegen gaat dit om locaties langs de A73 (Wijchen/Nijmegen), de A15 (Park15) en de A12/A3 (o.a. Centerpoort, 7Poort en DocksNLD). Verder valt op dat op andere bedrijventerreinen relatief veel kleinschalige transportbedrijven of kleinschalige logistieke dienstverleners gevestigd zijn. Onderstaande kaart geeft een beeld van deze concentraties. Meer gedetailleerde kaarten zijn opgenomen in de bijlage van dit rapport.

Figuur 5: Clustering logistieke bedrijvigheid regio Arnhem-Nijmegen

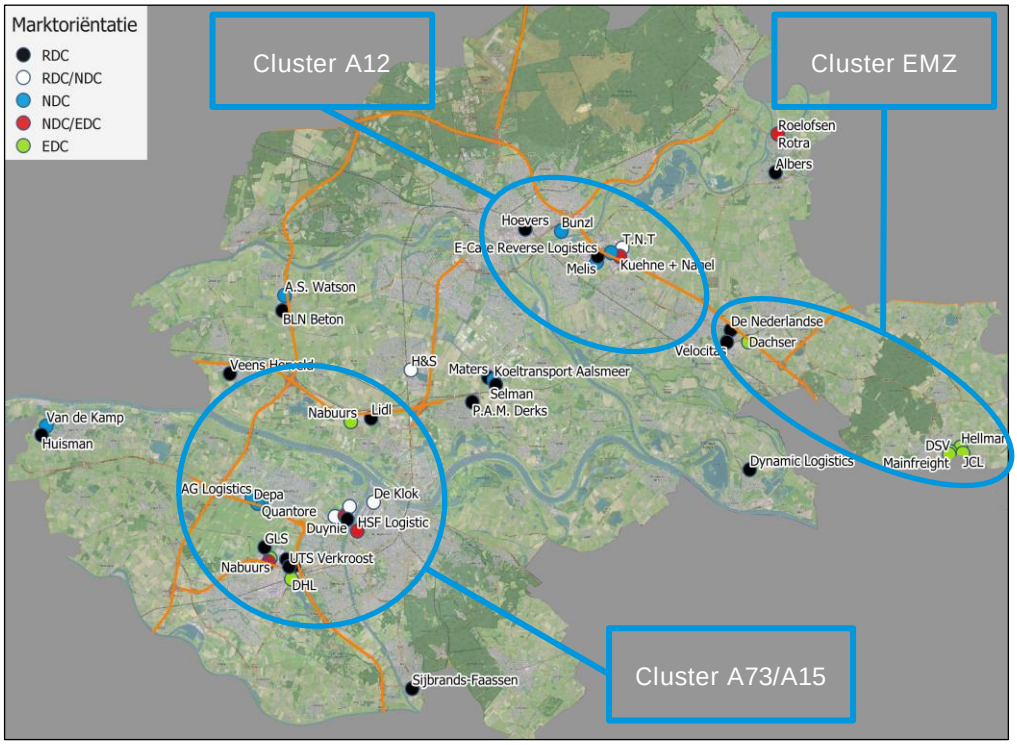

Bron: Stec Groep op basis van inventariatie van vestigingenregister provincie Gelderland, 2019 en deskresearch

Bedrijven met Europese oriëntatie veelal aan Duitse grens

Uit de verkenning blijkt dat voornamelijk Europees georiënteerde distributiecentra zich in het grensgebied met Duitsland vestigen. Voornamelijk het Euregionaal Bedrijventerrein en DocksNLD (’s-Heerenberg) kennen met o.a. Mainfreight, JCL en DSV veel Europees georiënteerde logistieke activiteit. Oorzaak hiervan zijn onder andere de belasting- en personeelswetgeving in Nederland (ten opzichte van het buitenland) en de in de Europese Unie vastgelegde wet over ‘Maximaal aaneengesloten rijtijd’.[4] De EMZ-knoop blinkt met name in deze groep uit.

[4] Deze rijtijd bedraagt 4,5 uur, waarna er een verplichte rustpauze van 3 uur geldt. Concreet gezien vertaalt dit zich in circa 0,5 – 1 uur minder reistijd richting grotere Duitse steden (zoals Frankfurt, Hamburg of Hannover) wanneer er gereden wordt vanuit DocksNLD in plaats van Bijsterhuizen. Deze tijdswinst maakt het (files buiten beschouwing gelaten) mogelijk dat vrachtwagens zonder pauze de eindbestemming te bereiken, en hiermee tijd en geld van het transport te besparen.

Voorraad logistiek vastgoed sterk toegenomen sinds 2015

In lijn met de landelijke opwaartse trend, is ook in de regio Arnhem-Nijmegen de hoeveelheid logistiek vastgoed de afgelopen jaren sterk toegenomen. Sinds 2013 is de absolute hoeveelheid vastgoed toegenomen met circa 260.000 m² bvo, een stijging van 30%. Omvangrijke XXL-transacties zoals Nabuurs, Lidl, DSV en DHL hebben een aanzienlijk aandeel hierin.

Figuur 6: Ontwikkeling voorraad logistiek vastgoed in regio Arnhem-Nijmegen (in m² bvo)

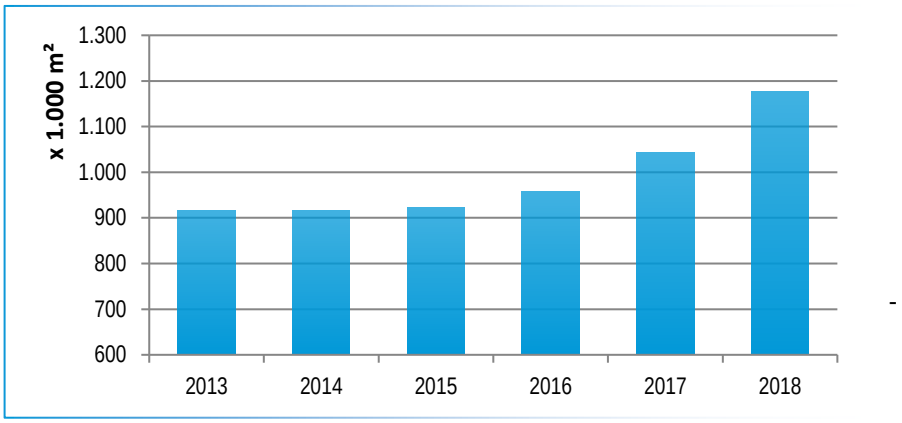

Bron: NVM 2019, bewerking Stec Groep

We hebben het in dit verband over logistiek vastgoed en niet over hectares. Indicatief kunnen we de omvang bedrijfsvloeroppervlakte vertalen naar hectares bedrijventerrein. De regio Arnhem-Nijmegen kent in 2019 een hoeveelheid logistiek vastgoed van circa 1.200.000 m². Dit laat zich indicatief vertalen naar 250 hectare kavelomvang. De totale (netto) uitgegeven bedrijventerreinenvoorraad in Arnhem-Nijmegen is circa 2.500 hectare, waarmee het aandeel logistiek op circa 10% ligt. Hiermee is de logistieke sector één van de grootste ruimtegebruikers op bedrijventerreinen. Dit is ongeveer gelijk aan het landelijke gemiddelde. Ter vergelijking; in Noord-Brabant en Limburg gaat het om circa 15% van de uitgegeven voorraad bedrijventerreinen.

Als we op de bedrijventerreinen zelf kijken heeft logistiek een aandeel van circa 10% van de totale uitgegeven bedrijventerreinenvoorraad in Arnhem-Nijmegen. Kijken we echter naar meer recente uitgiftecijfers, dan neemt logistiek een veel groter aandeel in. De afgelopen 4 jaar is circa 40% van de uitgifte gedaan aan logistieke bedrijven, voor een groot deel XXL-logistiek. Deze cijfers tonen aan dat de logistieke sector (en XXL) een belangrijke plek in de vraag naar bedrijventerreinen in de regio inneemt. Circa 30-40% van de logistieke bedrijven in de regio (gemeten in oppervlakte) kent de omvang van XXL.

Omvang en marktoriëntatie/functie van een distributiecentrum niet altijd in verband

Binnen de regio Arnhem-Nijmegen (maar ook landelijk gezien) is de omvang van een logistiek bedrijf (XXL, XL of S-L) niet bepalend voor de marktoriëntatie van het bedrijf. Zo kan een XXL-logistiek bedrijf (bijvoorbeeld T.N.T in Duiven of DHL in Wijchen) een regionale/nationale oriëntatie hebben, en een bedrijf met een Europese oriëntatie (EDC) kan klein(er) van omvang zijn (bijvoorbeeld Broekman of HSF in Nijmegen).

Qua functie zien we wel onderscheid tussen enerzijds XXL-logistiek en anderzijds XL of kleinere logistieke bedrijven. De bedrijfsactiviteiten van een XXL-bedrijf bestaat hoofdzakelijk uit warehousing, kleinere bedrijven kennen voornamelijk andere activiteiten (zoals een sorteercentrum of crossdock).

E-commerce als marktsegment blijft achter in Oost-Nederland

Kijken we naar de segmenten waarin logistieke bedrijven zich (hoofdzakelijk) richten, dan zien we in de regio Oost-Nederland (Gelderland en Overijssel) een sterkere vertegenwoordiging van het ‘maak-

segment' (automotive, engineering & manufacturing) dan in Nederland. Ook het segment 'Life Science & Health' is kent een sterke vertegenwoordiging. De e-commerce en parcel-segmenten blijven juist achter.

Het relatief grote aandeel van het segment 'Life Science & Health' in Oost-Nederland is verklaarbaar door de aanwezigheid van de 'Health Valley' in de regio. E-commerce partijen (met een nationale oriëntatie) zullen eerder kiezen voor een locatie meer centraal gelegen in Nederland (dichtbij bevolkingsconcentraties), vandaar het relatief kleine aandeel voor Oost-Nederland.

Figuur 7: Relatieve verdeling logistieke segmenten Oost-Nederland[5] & Nederland

Segment	Marktaandeel Oost-Nederland	Marktaandeel Nederland
Automotive	10%	5%
Engineering & manufacturing	15%	10%
Technology	5%	5%
Life Science & Health	15%	5%
Parcel & Express	5%	10%
Retail & Consumer	40%	40%
B2C pure players (e-commerce)	10%	25%

Bron: Monitor locatiedynamiek in de logistiek 2016-2019, Stec Groep, 2019

C2. Landelijke en regionale ontwikkelingen in de (logistieke) arbeidsmarkt

Beeld (logistieke) werkgelegenheid in regio Arnhem-Nijmegen

De regio Arnhem-Nijmegen kent in 2018 circa 380.000 arbeidsplaatsen, ongeveer een derde van de totale werkgelegenheid binnen de provincie Gelderland. Sinds 2014 is de werkgelegenheid in de regio Arnhem-Nijmegen gegroeid met circa 4,8% (Bron: PWE Gelderland). Uit pendelgegevens (alle sectoren) blijkt dat de banen in de regio Arnhem-Nijmegen voornamelijk ingevuld worden door mensen die woonachtig zijn in de regio (circa 70%). Circa 100.000 arbeidsplaatsen worden opgevuld door werknemers woonachtig buiten de regio. De meeste van deze forenzen zijn woonachtig in de Achterhoek en de Veluwe, beide circa 20%. Dagelijks bewandelen circa 120.000 mensen echter de omgekeerde weg. Zij zijn woonachtig in de regio
Arnhem-Nijmegen maar werken buiten de regio. Ook in deze stroom heeft de Veluwe een groot aandeel (circa 20%), maar zien we pendelaars grotere afstanden afleggen (zo reizen circa 5.500 mensen dagelijks naar de regio Groot-Amsterdam). Deze pendelstroom richting de Randstad neemt de afgelopen jaren flink toe. Zo steeg het aantal verhuizingen vanuit de Randstad richting de regio Arnhem-Nijmegen in de periode 2012-2017 met 20%, terwijl het merendeel wel in de Randstad blijft werken. (Bron: CBS, 2018). Deze verhuisbeweging is grotendeels te verklaren door de oververhitting van de huizenmarkt in de Randstad, maar ook de goede infrastructurele ontsluiting van de regio.

Bescheiden grenspendel richting de regio Arnhem-Nijmegen

Grenspendel (mensen woonachtig in het buitenland maar werkzaam in Arnhem-Nijmegen) heeft een bescheiden aandeel in de opvulling van de werkgelegenheid. Dagelijks forenzen er circa 5.000 in het buitenland wonende mensen richting de regio, 1,4% van de totale werkgelegenheid. Deze groep is voornamelijk woonachtig in Duitsland (90%). Van deze groep heeft circa 50% ook daadwerkelijk de Duitse nationaliteit, 40% zijn Nederlanders die woonachtig zijn in Duitsland. De overige 10% heeft een andere nationaliteit (arbeidsmigranten die in Duitsland wonen, maar in Nederland werken).

[5] Een verdere uitsplitsing in regio's geeft een vertekend beeld van de dynamiek. Een of enkele transacties kunnen namelijk een sterk vertekend beeld opleveren.

Gezondheidszorg belangrijkste sector, aandeel logistiek gelijk met landelijk gemiddelde

De gezond- en welzijnssector heeft met ruim 20% een belangrijk aandeel in de werkgelegenheid binnen de regio Arnhem-Nijmegen. Door de aanwezigheid van veel medische instellingen (Radboud UMC, Rijnstate etc.) is dit niet onlogisch. Uitgaande van de sectorale benadering (lees: vervoer en opslag[6]) zijn circa 19.200 (5%) mensen werkzaam in de logistieke sector. Dit ligt gelijk aan het landelijk gemiddelde van 5%. De logistieke werkgelegenheid is wel sterk gegroeid in de regio sinds 2014, met een toename van circa 7,5%. De regio kent enkele (zeer) grote logistieke werkgevers. Enkele voorbeelden hiervan zijn PostNL (circa 1.500 werknemers), A.S. Watson (1.400) en TNT / FedEx (1.000).

Functionele werkgelegenheid maakt aandeel 'logistieke banen' aanzienlijk groter

Naast specifieke bedrijven (transport- en opslagbedrijven en logistiek dienstverleners) vinden veel logistieke activiteiten plaats bij productiebedrijven, handelsbedrijven, bouwbedrijven en bij bedrijven in de zorg- en nutssector. Denk bijvoorbeeld aan een warehousemanager van een productiebedrijf of een transportplanner bij een groothandel. Omdat deze genoemde activiteiten niet altijd worden meegenomen bij statistieken is sprake van een onderschatting van het belang van logistieke activiteiten. De Monitor Logistiek Sectorhuis (TNO en BCI 2013), geeft een beeld van de waarde van alle logistieke activiteiten bij bedrijven in Nederland (zowel in de sector vervoer en opslag als daarbuiten), dit wordt ook wel de functionele benadering genoemd[7].

Als we deze analyse toepassen op de regio Arnhem-Nijmegen blijkt dat in 2018 circa 10% van de totale arbeidsmarkt uit logistieke werkgelegenheid bestond. Dit percentage ligt ongeveer gelijk aan het nationale gemiddelde. De totale functionele logistieke arbeidsmarkt in de regio Arnhem-Nijmegen komt hiermee uit op circa 35.000 arbeidsplaatsen.

Kwalitatieve kenmerken (logistieke) werkgelegenheid en arbeidsmarkt

Drie typen banen in de logistieke sector

Binnen de logistieke sector onderscheiden we drie typen banen; operationele, tactische en strategische banen. De operationele banen, zijn functies met een uitvoerend karakter zoals logistiek/warehouse medewerker, inpakkers, orderpickers en dergelijke, waarbij fysiek werk vaak een rol speelt. Personen met een opleiding tot en met MBO-3 vervullen deze banen. Het beroepsniveau van deze baan is 1 of 2. De tactische beroepen betreffen functies met een controlerend en organiserend karakter (leidinggevenden, planners, technisch personeel). Deze functies worden ingevuld vanaf MBO 4. Het beroepsniveau van deze groep is niveau 3. Overigens zien we ook 'doorgroei' van mensen met een MBO-3 niveau naar MBO-4 functies. Tot slot zijn er de strategische banen. Dit zijn banen op een hoger abstractieniveau, zoals managers, analisten en directie). Een opleidingsniveau van HBO of hoger is passend en deze banen hebben een beroepsniveau van 4 of hoger.

Op basis van diverse businesscases en de rondvraag onder meerdere logistieke bedrijven uit de regio Arnhem-Nijmegen schatten we dat 60 – 70% van het personeel bij een logistiek bedrijf een operationeel werkniveau heeft. Het aandeel tactisch en strategisch personeel ligt beide op 15 – 20%. Dit ligt grotendeels gelijk aan het landelijk gemiddelde. Deze verdeling in werkniveau is afhankelijk van meerdere indicatoren. We zien dat bedrijven met een sterke backoffice of hoofdkantoorfunctie een hoger aandeel tactisch personeel bedrijven. Verder zien we dat de toenemende complexiteit in de supply chain (lees: robotisering / automatisering) en daarmee ook in de warehouses gepaard gaan met een hoger (gewenst) opleidingsniveau.

---

[6] De activiteiten in de sector vervoer en opslag (alle bedrijven met de CBS-SBI 2008 code 49 t/m 53) worden traditioneel vaak gezien als een maatstaf voor de waarde van de sector logistiek voor de Nederlandse economie. Dit noemen we de sectorale benadering.

[7] Logistiek is een functionele bedrijfsactiviteit die in bijna elk bedrijf in Nederland voorkomt. Logistieke activiteiten komen bijvoorbeeld voor in de industrie, handel, bouw, detailhandel of elders. Een behoorlijk aantal industriële of handelsbedrijven in Nederland doet een groot deel van hun logistieke activiteiten nog (deels) zelf, en heeft hiervoor vaak eigen logistieke medewerkers in dienst.

VORMEN AUTOMATISERING / ROBOTISERING EEN BEDREIGING VOOR DE WERKGELEGENHEID?

Steeds vaker verschijnen er berichten over automatisering en robotisering in de logistiek. Een voorbeeld hiervan is het geautomatiseerde magazijn van Albert Heijn in Zaandam, die leidt tot een grotere efficiency en de opslagcapaciteit is vergroot. Bovendien werken er (veel) minder mensen in dit distributiecentrum. Wij verwachten dat automatisering en robotisering de komende jaren doorzet. Echter, we verwachten ook dat niet alle processen te optimaliseren zijn en dus niet te vervangen zijn door robots. Operationele beroepen zullen altijd ene belangrijk aandeel binnen de logistieke sector behouden. Hoe meer een magazijn geautomatiseerd is, hoe meer tactisch en strategisch personeel verhoudingsgewijs nodig zijn.

Vooralsnog zijn robots duur en nog niet optimaal in gebruik. Het gebruik van robots waarbij mens en robot samenwerken om de efficiency vergroten is al verder verspreid. Probleem bij vergaande automatisering en robotisering is dat de aanschaf duur is (en dus een lange terugverdientijd heeft). De belangrijkste redenen voor bedrijven om te automatiseren (anno 2019):

- Gebrek aan personeel. De belangrijkste drijver voor investeringen in automatisering en robotisering is het gebrek aan personeel en de hierdoor stijgende personeelskosten.
- Kostenbesparing. Op termijn betekent automatisering en robotisering een efficiencyverbetering en het vergroten van capaciteit.
- Marketing. Op dit moment is robotisering zeker nog niet wijd verspreid. In circa 3% van de magazijnen zijn robots actief. Robotisering is een mooie manier om je als bedrijf te onderscheiden.
- Early adaptors hebben vaak liefde voor technologie. Nu investeren vooral de jonge en hippe bedrijven in vergaande automatisering en robotisering. Dit zijn van tech-start-ups. Van oudsher is de logistiek een conservatieve sector, die niet zo snel meegaat met nieuwe technieken.

De logistiek dienstverleners hebben in het verleden vaak veel leergeld betaald. Automatisering leek in veel gevallen een goed idee, maar een paar jaar na implementatie zijn de kernparameters zo sterk veranderd dat de geautomatiseerde oplossing feitelijk helemaal niet meer de juiste oplossing was. Automatisering zal daarom vooral daar plaatsvinden waar zij algemeen geldend van toepasbaar is. In dit kader is het logisch dat deelprocessen geautomatiseerd worden maar niet de gehele operatie.

Over het algemeen verwachten we dat automatisering en robotisering langzamerhand hun intrede zullen doen in de logistieke sector. Het is dus zeker een trend om rekening mee te houden.

Beroepsniveau regio Arnhem-Nijmegen enigszins hoger opgeleid dan landelijk gemiddelde

De beroepsbevolking in de regio Arnhem-Nijmegen is in vergelijking met het landelijk gemiddelde relatief hoogopgeleid. 34% van de beroepsbevolking heeft een hoog beroepsniveau (niveau 4). In vergelijking, het landelijk gemiddelde hiervan is 30%. Dit gaat relatief gezien ten koste van het aantal lager-opgeleiden binnen de regio, deze ligt enigszins lager dan het landelijk gemiddelde. De verdeling van het beroepsniveau is weergeven in onderstaand figuur. Beroepsniveau is niet in alle gevallen gelijk aan het opleidingsniveau van een werknemer. Doorgroeimogelijkheden of onder-gekwalificeerde arbeid kunnen ervoor zorgen dat het opleidingsniveau van een werknemer niet overeenkomt met het beroepsniveau. Een één op één match tussen deze gegevens is dan ook niet mogelijk, vanwege het ontbreken van statistische gegevens. Toch kan aan de hand van het beroepsniveau een indicatief beeld van het opleidingsniveau afgelezen worden.

Figuur 8: Beroepsniveau werkzame beroepsbevolking (ISCO indeling)[8]

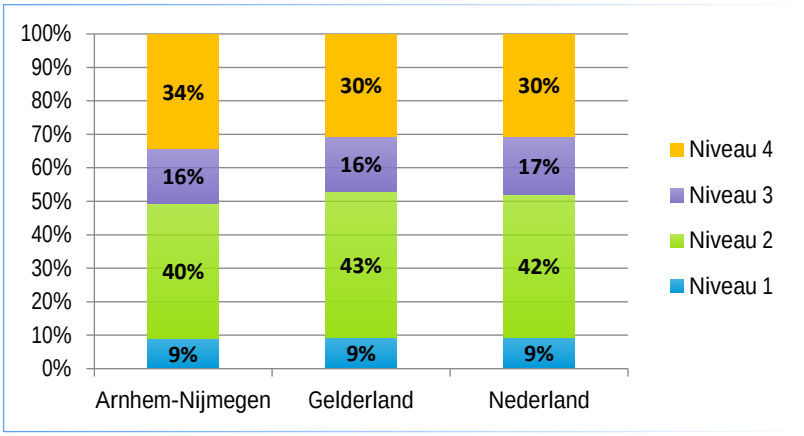

Bron: CBS 2018, bewerking Stec Groep

Circa 60% heeft vast contract, afhankelijk van type bedrijf

We schatten dat binnen de gehele logistieke sector 60% van de werknemers over een vast contract beschikt. Bij familiebedrijven ligt dit percentage gemiddeld genomen hoger. 40% van het personeel heeft dus geen vast contract, deze groep kan verschillende soorten contracten hebben (tijdelijk contract, uitzendkracht of arbeidsmigrant). Een reden van dit (relatief) lage percentage vaste contracten in de logistiek is dat tijdens vraagpieken, bijvoorbeeld rond de feestdagen, het aantal werknemers flink stijgt. Pieken tot een kwart aan extra personeel zijn geen uitzondering. Juist bij e-fulfilment-activiteiten zien we een afwijkend beeld. Hier zijn de vraagpieken substantieel groter, en kunnen ze oplopen tot meer dan 100%. Pieken worden vooral opgevangen door de inzet van uitzend- en oproepkrachten. Een belangrijke groep voor het opvangen van pieken zijn huisvrouwen (inzetbaar voor enkele uren per week), studenten of buitenlandse arbeidskrachten.

We zien dat bedrijven (tijdelijke) groei, maar ook vraagpieken opvangen met tijdelijk personeel en/of een flexibele schil. Een steeds groter deel daarvan wordt met buitenlandse arbeidsmigranten uit met name Oost-Europa ingevuld, omdat de bedrijven lokaal onvoldoende personeel kunnen vinden. Een belangrijke oorzaak hiervoor: de groei in e-commerce activiteiten vraagt om latere/flexibele werktijden, die opgevangen worden door mensen met een tijdelijk contract.

Over de breedte gezien geeft bovenstaande indicatieve verdeling een realistisch beeld voor de logistieke sector. Echter, deze verdeling kan sterk verschillen per bedrijf. Zo zijn er bedrijven waarbij veel meer personeel over een vast contract beschikt (tot circa 80 - 90%), dit zijn vaak bedrijven met een sterke lokale binding en veel personeel uit de regio. Ook zijn er logistieke bedrijven waarbij tot wel 50% van de arbeidsplaatsen opgevuld worden door arbeidsmigranten, of waarbij studenten (met tijdelijke contracten of op uitzendbasis) tot wel 80% van de arbeid vervullen. Het betreft vooral supermarkt-DC's en e-commerce-DC's. Kenmerk van deze bedrijven is veel (seizoens)pieken en/of meerdere shifts (ook nachtwerk). Dit geldt ook voor XXL-DC's.

Zowel bevolking als logistieke sector vergrijzen

De logistieke sector vergrijst steeds meer, een trend die al sinds 2009 is ingezet. Onderstaand figuur laat zien dat in de logistieke sector werknemers boven de 45 jaar oververtegenwoordigd zijn, terwijl onder jongeren tussen de 15 en 25 jaar een sterke ondervertegenwoordiging te zien is. Deze ondervertegenwoordiging is geen verrassende constatering. Het (werkgevers)imago van de logistiek is hierbij een knelpunt. Dit imago is gunstiger dan in het verleden, maar biedt ruimte voor verbetering. Jongeren zijn nog steeds niet goed op de hoogte van de mogelijkheden die sector biedt (Bron: Panteia,

[8] De plaats in de indeling van beroepen volgens de International Standard Classification of Occupations 2008 (ISCO 2008) van de International Labour Organisation (ILO). De niveau-indeling is gevormd door beroepen die overeenkomen in niveau van de benodigde vaardigheden te combineren.

2017). Het daarom van belang het imago van de logistiek onder jongeren te verbeteren, wil de aanwas toenemen.

Figuur 9: Verdeling logistieke sector en algemene beroepsbevolking in leeftijdscategorie

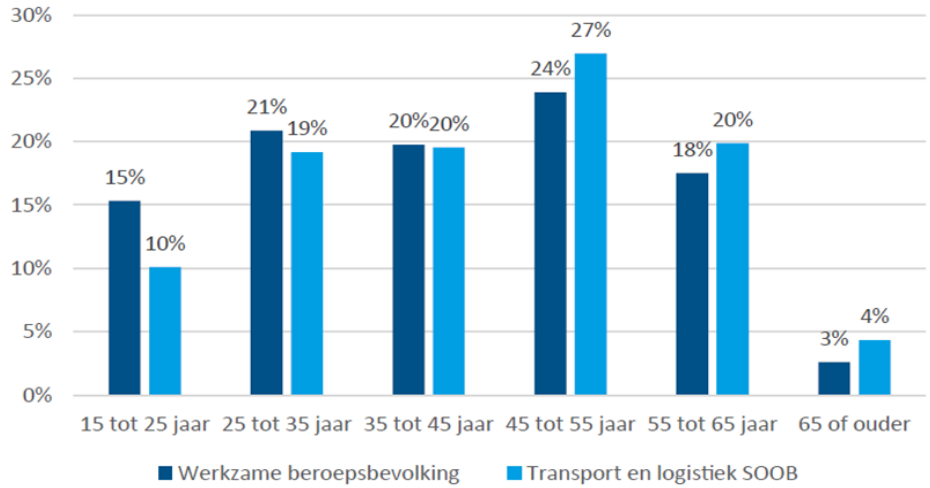

Bron: Arbeidsmarktrapportage sectorinstitutut Transport & Logistiek, 2018

De totale bevolking in de regio Arnhem-Nijmegen neemt tot 2040 toe met circa 6%. Het aantal 65+'ers neemt in de periode 2019 – 2040 met bijna 40% toe. Is in 2019 nog 20% van de bevolking boven de 65, in 2040 ligt dit percentage op 27%. Dit gaat voornamelijk ten koste van het aandeel potentiele beroepsbevolking.

Figuur 10: Bevolkingsprognose regio Arnhem-Nijmegen tot 2040

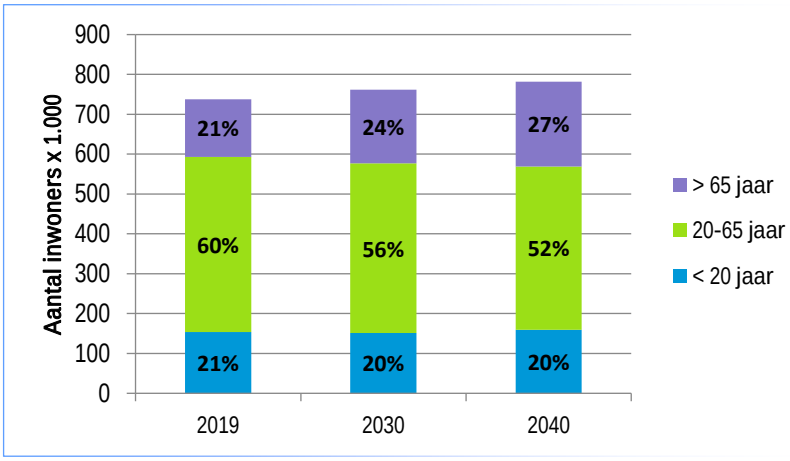

Bron: Regionale prognose PBL, bewerking Stec Groep 2019

Vervangingsvraag logistieke sector in regio Arnhem-Nijmegen: circa 1.000 banen per jaar

Zoals we eerder beschreven neemt het aantal 65+'ers in de regio Arnhem-Nijmegen relatief gezien sterk toe in de komende jaren. Hiernaast zien we (landelijk gezien) dat werknemers in de logistieke sector ouder zijn dan in andere sectoren. Binnen de logistieke sector zullen dus relatief veel werknemers binnen afzienbare tijd de pensioengerechtigde leeftijd bereiken en de arbeidsmarkt verlaten. Door de grijze druk die de regio Arnhem-Nijmegen kent, zal de vervangingsvraag de komende jaren gekenmerkt worden door een stijgende lijn. De huidige jaarlijkse vervangingsvraag als gevolg van pensioenuitstroom is circa 5 - 6% (Bron: CBS, uitstroom naar pensioen, 2018).

We schatten dat als gevolg van deze pensioenuitstroom in de periode tot 2030 jaarlijks circa 1.000 banen om het huidige arbeidsniveau te kunnen handhaven. Tot 2030 betekent dit dus een vervangingsvraag van **circa 10.000 logistieke banen.** Dit komt bovenop eventueel nieuwe banen als gevolg van de vestiging of groei van bedrijven.

Arbeidsmigranten hebben belangrijk aandeel in logistieke werkgelegenheid

Het aantal arbeidsmigranten in Nederland ligt naar schatting tussen 450.000 en 500.000 in 2019. Deze zijn voornamelijk afkomstig uit Midden- en Oost-Europese landen. Op een totale beroepsbevolking van ongeveer 8.8 miljoen Nederlanders, hebben arbeidsmigranten dus een aandeel van circa 5,5%.
30% van de arbeidsmigranten is werkzaam in de logistieke sector, gevolgd door de voedingsindustrie (circa 25%).

Afhankelijk van het type bedrijf, ligt het aandeel arbeidsmigranten in een distributiecentrum tussen 10 – 30% van het totale personeelsbestand, met soms uitschieters tot 50%. XXL-DC's zijn hierin geen uitzondering. Omdat in dit type distributiecentra absoluut gezien meer mensen werken (ten opzichte van kleinere distributiecentra), is het logisch gevolg dat er ook meer arbeidsmigranten werkzaam zijn. Met de inzet van arbeidsmigranten wordt gedeeltelijk het probleem van personeelstekort in de logistieke sector opgelost. Het zorgt echter ook voor een (structurele of tijdelijke) oplossing voor het gekoppelde huisvestingsvraagstuk. Naar schatting werken er in totaal 35.000 arbeidsmigranten in Gelderland, terwijl de provincie een tekort van 10.000 huisvestingsplaatsen kent. Dit tekort kan leiden tot ongewenste situaties (onder andere versnipperde 'verkamering' in eengezinswoningen in dorpskernen), zoals onlangs in Zaltbommel en Maasdriel het geval was. Een meer structurele aanpak en oplossing is nodig.

Circa 50.000 studenten woonachtig in regio Arnhem-Nijmegen…

Flexibele krachten zijn een belangrijke bron voor invulling van logistieke arbeidsplaatsen. Binnen de regio Arnhem-Nijmegen zijn circa 50.000 studenten aan een MBO, HBO- of WO-instelling woonachtig (Bron: studiekeuze123). Hoewel er geen absolute cijfers zijn over hoeveel studenten een bijbaan in de logistieke sector hebben, valt een baan als magazijnmedewerker in de top-10 favoriete bijbanen van studenten, voornamelijk door het relatief hoge salaris (Bron: indeed.nl, 2019). Met 50.000 potentiele flexibele krachten (met name in de omgeving Arnhem en Nijmegen – gelet op de beperkte reisbereidheid voor een bijbaan) zijn de studenten in de regio een aanzienlijke bron van potentiele werknemers.

… waarvan circa 600 logistieke studenten, jaarlijks 150 afstudeerders

In totaal volgen momenteel circa 600 studenten een logistieke opleiding in de regio Arnhem-Nijmegen, verdeeld over verschillende opleidingsniveaus. Hiervan behalen jaarlijks circa 150 studenten een logistiek diploma. In onderstaande paragraaf worden de logistieke opleidingen kort besproken.

Logistieke MBO-opleidingen

Jaarlijks behalen circa 100 personen een MBO-diploma aan een logistiek georiënteerde opleiding (exclusief maritieme en vervoersopleidingen). In het schooljaar 2018/2019 volgen 282 studenten een logistieke opleiding, verspreid over de logistieke MBO-opleidingen op het Rijn IJssel college (Arnhem) en het ROC Nijmegen. Ook zijn er nog een tweetal particuliere MBO-opleidingen die logistiek onderwijs aanbieden: Scheidegger (Arnhem en Nijmegen) en het NCOI (Arnhem). Er is sprake van een relatief constante aanwas.

Tabel 1: Logistieke MBO-studenten in regio Arnhem-Nijmegen

Opleiding	Aantal studenten (2018-2019)	Afstudeerders (2017-2018)
Logistiek teamleider	77	25
Manager transport & logistiek	71	15
Logistiek medewerker	57	35
Chauffeur wegvervoer	51	13
Logistiek supervisor	25	17
Planner wegtransport	1	0
Totaal aantal	**282**	**105**

Bron: Beroepsonderwijsbedrijfsleven, 2019

In bovenstaand overzicht is het – buiten de regio gevestigde – Graafschap College (Doetinchem) niet opgenomen. Exacte gegevens zijn niet bekend, maar op dit MBO verwachten we circa 200 studenten in de logistiek en circa 50-60 afstudeerders per jaar.

Hogere logistieke opleidingen

Naast de uitstroom vanuit MBO-opleidingen, behalen in de regio ook jaarlijks circa 50 personen een HBO-diploma bij een logistiek georiënteerde opleiding. Deze studenten zijn afkomstig vanaf de studie 'logistics management' aan de HAN (circa 300 studenten in totaal).

Werkloze beroepsbevolking van circa 16.000 in regio Arnhem-Nijmegen

De regio Arnhem-Nijmegen kent in 2018 circa 16.000 werklozen, een aandeel van 4,1%. Dit is enigszins hoger dan het landelijk gemiddelde van 3,8% (bron: CBS, 2018)[9]. Kijken we naar cijfers van het UWV, dan zien we circa 38.000 GWU (geregistreerd werkzoekenden bij het UWV)[10]. Dit verschil is voornamelijk te verklaren door het feit dat het CBS niet alle mensen met een WW-uitkering als werkloos rekent. In 2018 hadden bijvoorbeeld 140.000 mensen (landelijk gezien) een WW-uitkering in aanvulling op een betaalde baan of konden 66.000 mensen niet op korte termijn starten en werden daarom niet geteld als werkloos.

Voornamelijk ouderen en lager opgeleiden werkloos in Arnhem-Nijmegen

Categoriseren we de werkloosheid in de regio Arnhem-Nijmegen naar leeftijd en opleidingsniveau, dan zien we dat voornamelijk ouderen (>50 jaar) en lager opgeleiden werkloos zijn. Hierin verschilt de regio nauwelijks van het gemiddelde binnen de provincie Gelderland of het landelijk gemiddelde. De kwalitatieve verdeling van de werkloosheid is weergeven in het figuur.

2.800 geregistreerd werkzoekenden met een logistieke achtergrond

Circa 2.800 personen met een logistieke achtergrond staan in de regio Arnhem-Nijmegen geregistreerd als werkzoekend. Hiervan beschikt het grootste deel (2.000 personen, 70%) niet over een startkwalificatie en zou dus indicatief gezien een operationele functie binnen de logistiek vervullen. Slechts 2% van de werkzoekenden met een logistieke achtergrond heeft een HBO / WO-denkniveau.

Figuur 11: Kwalitatieve verdeling werkloosheid per regio

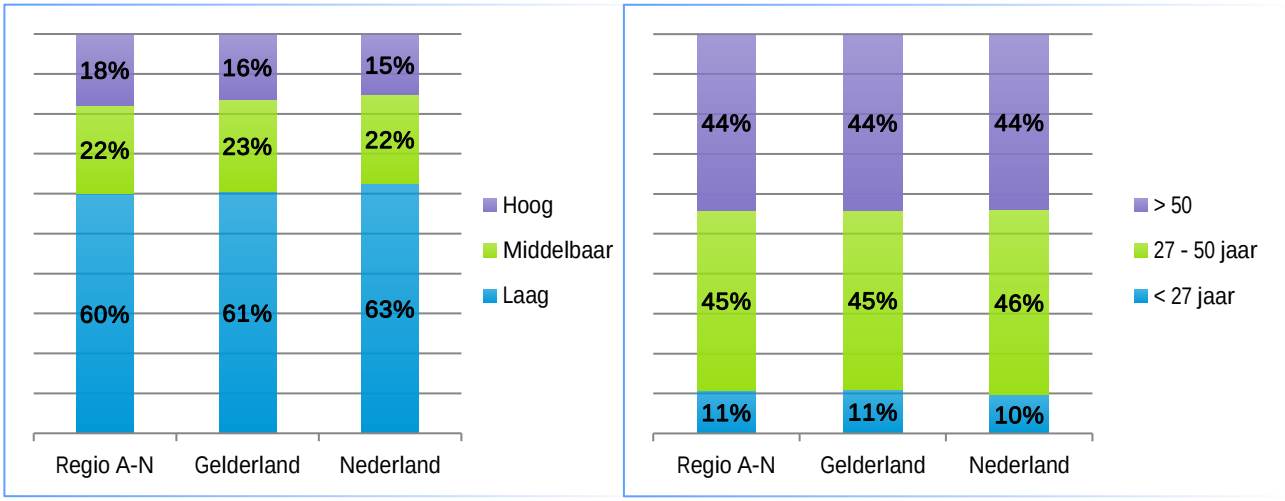

Bron: UWV 2018, bewerking Stec Groep

[9] CBS hanteert de volgende definitie: alle personen van 15-74 jaar zonder betaald werk, die actief op zoek zijn naar werk en daarvoor ook beschikbaar zijn.
[10] Het UWC hanteert de volgende definitie: personen van 15 tot 75 jaar die als werkzoekend bij UWV staan geregistreerd met een WW-uitkering, Bijstandsuitkering, Wajong-uitkering, WGA-uitkering, WAO- uitkering en dienstverlening van UWV of gemeenten ontvangen, of een actief cv op werk.nl.

C3. Toegevoegde waarde logistiek regio Arnhem-Nijmegen

In deze paragraaf gaan we nader in op de toegevoegde waarde van de logistieke sector binnen de regio Arnhem-Nijmegen. Het betreft de economische toegevoegde waarde van de logistiek aan het BRP (bruto regionaal product), maar ook uitgedrukt in binding met lokale bedrijvigheid en een mogelijke match met andere topsectoren.

Om extra duiding toe te voegen aan de werkelijke toegevoegde waarden, hebben we contact opgenomen met meerdere logistieke bedrijven in de regio, verspreid over de drie relevante profielen (EDC, NDC/RDC en stadsdistributie).

Logistieke sector goed voor circa € 1,4 miljard toegevoegde waarde

Een werknemer actief in de logistieke sector binnen de regio Arnhem-Nijmegen heeft een gemiddelde toegevoegde waarde aan het BRP van € 75.000. Rekenen we dit door met de circa 19.000 logistieke banen binnen de regio (SBI-sector H; vervoer en opslag)[11], dan is de logistieke sector goed voor circa € 1,4 miljard aan toegevoegde waarde. Hiermee is de sector goed voor circa 6% van het totale BRP van de regio Arnhem-Nijmegen van ongeveer € 24 miljard (CBS, 2017). Hiermee voegt de logistieke sector relatief gezien veel toe aan bet BRP, gezien het aandeel van 5% binnen de totale werkgelegenheid. Ter vergelijking: de grootste sector (gezond- en welzijnszorg) heeft een aandeel van 21% binnen de werkgelegenheid, maar neemt slechts 13% van het BRP voor zijn rekening. De sector industrie is goed voor een toegevoegde waarde van 11%

VERSCHIL IN ECONOMISCHE BIJDRAGE VAN DISTRIBUTIECENTRA

Een belangrijk verschil tussen de economische bijdrage tussen NDC/RDC's en EDC's is de uiteindelijke bestemming van de goederen die door het magazijn heen stromen (belastingheffing vindt immers pas plaats in het land van verkoop). Er mag aan worden genomen dat het grootste gedeelte van goederen in een NDC/RDC Nederland als eindbestemming zal hebben, en dit dus ook ten goede komt van de (nationale) economie.

Een belangrijk verschil van een EDC is dat een groot deel van de goederen doorgevoerd wordt naar andere landen in de EU. Indicatief schatten we in dat circa 10% van de goederen in Nederland blijft en dus 90% weer geëxporteerd wordt (wederuitvoer).
Indien we – op basis van eigen referenties en businesscases, aangevuld met beschikbare data – rekenen met een omzet van € 400 miljoen per XXL-EDC, dan is de totale omzet van de XXL-EDC's in Nederland circa € 40 mrd. Rekenen we dit terug, dan leveren EDC's 8 eurocent per euro wederuitvoer op voor de Nederlandse economie (CBS, 2018).

Toegevoegde waarde in distributiecentra neemt toe

In distributiecentra vinden in toenemende mate activiteiten met een hoge(re) toegevoegde waarde (VAL / VAS; Value Added Logistics / Services) plaats zoals assemblage, om- en verpakking, montage, reparatie of markt-specifieke producttoevoegingen (VAL), maar ook callcenter activiteiten of facturatie (VAS). De integratie van diverse activiteiten (van transport, op- en overslag, tot assemblage, retourhandelingen en ketenregie) binnen eenzelfde distributiecentrum zorgen ervoor dat processen hoogwaardiger worden en steeds meer waarde toevoegen aan het uiteindelijke product. Belangrijke redenen voor de toenemende waarde-vermeerderende activiteiten zijn de splitsing van industriële productie – een van de belangrijkste schakels in de logistieke keten – in primaire productie (componenten, onderdelen halffabricaten) en secundaire productie (assemblage en/of verdere klant-specifieke afwerking van een eindproduct).

Ook veel binding met de regio, lokale (MKB-) bedrijvigheid en opleidingsinstituten

De regio Arnhem-Nijmegen kent meerdere van oudsher gevestigde logistieke bedrijven (denk bijvoorbeeld aan De Klok Logistics, Rotra, HSF, Wim Bosman/Mainfreight of Cornelissen) en kent de

[11] Uitgebreide analyse van de logistieke werkgelegenheid is te vinden in paragraaf 3.4

afgelopen jaren een toenemende interesse van nieuwe logistieke bedrijvigheid (onder andere Nabuurs, Lidl, DHL of Picnic). Uit onder andere onze telefonische rondgang onder logistieke bedrijven in de regio blijkt dat zowel de 'oude' als 'nieuwe' logistieke bedrijven in de regio veel binding met lokale MKB'ers hebben. Vrijwel alle bedrijven hebben contracten met lokale schoonmaak- of cateringbedrijven. Maar ook ongediertebestrijding, beveiliging en onderhoudscontracten van vastgoed en materieel zijn veelgehoorde lokaal uitbesteedde activiteiten. Logistiek dienstverleners hebben vaak chauffeurs in dienst van een lokaal transportbedrijf.

De logistieke sector kent hiermee een van de hoogste indirect-gecreëerde werkgelegenheid van alle sectoren in Nederland. Gemiddeld gezien kent de sector een multiplier van 1,5. Grofweg resulteert dit in een halve arbeidsplaats aan indirect gecreëerde werkgelegenheid (hierboven genoemde activiteiten) per logistieke baan. Ter indicatie, de gemiddelde multiplier van alle sectoren in Nederland ligt op 1,4.

Verschil in mate van regionale binding per bedrijf

De mate van binding die logistieke bedrijven hebben met de regio Arnhem-Nijmegen, verschilt sterk per bedrijf. Logistieke partijen die sinds oudsher gevestigd zijn in de regio, kennen een sterke regionale binding. Het personeel komt voor een groot deel uit de regio en werkt al langere tijd bij het bedrijf en is de naam van het bedrijf onlosmakelijk verbonden met de regio (denk bijvoorbeeld aan Rotra). Ook gaan logistieke partijen in toenemende mate samenwerking aan met (logistieke) opleidingsinstellingen uit de regio. Voordeel hiervan is dat scholieren een hogere baankans hebben, logistieke bedrijven talent uit de regio sneller aan zich kunnen binden en hiermee ook de aantrekkelijkheid van de logistiek als werkveld onder jongeren hoger wordt.

Een groot deel van de logistieke ondernemingen in de regio heeft een buitenlandse hoofdzetel. Denk aan bedrijven als Mainfreight, DHL, Kuehne+Nagel en T.N.T. Toch kennen veel van deze bedrijven wel een binding met de regio; omdat regionale spelers zijn overgenomen of omdat veel van hun klanten regionale verladers/producenten zijn.

Voornamelijk nieuwe logistieke partijen in de regio kennen een mindere regionale binding en zijn daarom eerder footloose. Omdat het zwaartepunt voor de afzet een belangrijke rol speelt bij de locatie- en regiokeuze van bedrijven zal een bedrijf niet snel naar een andere regio verhuizen. Het vastgoed of huurcontract is voor bedrijven een reden om vast te houden aan een locatie. Uit eigen onderzoek komt bovendien naar voren dat de beschikbaarheid van voldoende (betaalbaar) personeel cruciaal is voor de bedrijfsvoering (van onder andere XXL-DC's). Het grootste deel van de bedrijven (circa 70-80%) blijft omwille van personeel liefst in de huidige regio gevestigd. Hierbij geldt ook dat de regionale of nationale DC's honkvaster zijn. Redenen om te verplaatsen voor deze spelers zijn het opschalen naar een grotere marktregio en daarmee andere regiovoorkeuren of juist het regionaler maken van het distributienetwerk. Voor EDC's geldt dat bedrijven over het algemeen wat vrijer zijn in de land- en regiokeuze. Dit betekent dat als het vestigingsklimaat (zowel op aspecten die samenhangen met kosten als met kwalitatieve factoren) wezenlijk verandert, er mogelijk verschuivingen kunnen plaatsvinden. Met name fiscale aspecten kunnen de positie van Nederland als 'doorvoerland' schaden.

Logistiek als onmisbare 'enabler' van Gelderse topsectoren

De logistieke sector is een onmisbare 'enabler' van andere (top)sectoren. Zo ook voor de Gelderse topsectoren Food, Health, Medtech en Energy. Deze topsectoren zijn grotendeels afhankelijk van logistieke activiteiten en diensten voor de continuïteit van de bedrijfsuitvoering. Hiervoor schakelen zij lokale/regionale transporteurs in of hebben zelf logistieke functies. Heel duidelijke relaties tussen de topsectoren en de logistiek in de regio zijn bijvoorbeeld de samenwerking tussen Rotra en Aviko (food), het dedicated medtech-DC van DHL in Wijchen en de logistieke faciliteit van Heinz (ondergebracht bij Nabuurs) dichtbij de productielocatie in Elst. De verbinding tussen topsectoren en de acquisitie van logistieke activiteiten kan nog nadrukkelijker vorm krijgen.

Sterke logistieke 'soft-orgware' in regio Arnhem-Nijmegen, zowel provinciaal als regionaal

Met het provinciale programma 'Logistiek als Gelderse Motor (2016-2019)' wordt vanuit bestuurlijk oogpunt gewerkt aan versterking van de logistieke propositie van Gelderland. Doel hiervan is om (nog) meer economisch te kunnen profiteren van de strategische ligging en de geografische positie van Gelderland in de internationale vervoercorridors. Ook wordt er vanuit de provincie Gelderland jaarlijks de 'Dag van de Logistiek' georganiseerd, een initiatief dat het imago van de logistieke sector moet verbeteren en mensen moet interesseren voor een baan in de logistiek.

Ook op regionaal niveau spelen er meerdere logistieke initiatieven. De drie logistieke regio's in Gelderland (regio's Rivierenland, Nijmegen en de Liemers) werken sinds enkele jaren samen onder de noemer Logistics Valley. Binnen deze samenwerking is het faciliteren van zowel nieuwe bedrijven en business naar de Gelderse corridor een doel, het faciliteren van activiteiten gericht op het behoud en de groei van het bestaande logistieke bedrijfsleven evenals de instroom van personeel in de logistieke sector te verhogen.

Tabel 2: Enkele (economische) logistieke initiatieven binnen de regio Arnhem-Nijmegen

Initiatief	omschrijving
Logistiek expertise Centrum Nijmegen (LEC Nijmegen)	Het genereren van meer logistieke activiteiten en het vergroten van de regionale concurrentiekracht. samenwerking stimuleren tussen de 4 O's (Ondernemers, Overheid, Onderwijs en Onderzoek)
Virtuele Praktijkhal	Platform voor relevant logistiek bedrijfsleven om vraaggericht onderwijs in te richten
Project/stage bank	Platform voor vraag/aanbod vanuit logistieke bedrijven en studenten. Hiervoor wordt nauw samengewerkt met de HAN / ROC
Profilering Logistieke Sector	Oprichten platform als instrument om logistieke sector nationaal/internationaal positief te profileren.

C4. Match XXL-logistiek met regionale arbeidsmarkt in Arnhem-Nijmegen

Van belang is om te beoordelen of de regionale arbeidsmarkt in Arnhem-Nijmegen aansluit bij de vraagzijde in de logistiek. Op basis van diverse onderzoeken maken we een inschatting van de ontwikkeling van de logistieke werkgelegenheid in Arnhem-Nijmegen. Basis hiervoor zijn de hiervoor genoemde onderzoeken.

Vervangingsvraag van circa 10.000 mensen tot 2030

Eerder concludeerden we dat de vergrijzing in de logistieke sector steeds meer toe zal nemen. Hierdoor zullen oudere werknemers de pensioengerechtigde leeftijd bereiken en de arbeidsmarkt verlaten. Door de grijze druk die de regio kent, zal de vervangingsvraag de komende jaren gekenmerkt worden door een stijgende lijn. We schatten dat hierdoor in de periode tot 2030 **jaarlijks 1.000** banen ververvangen zullen moeten worden, om het huidige arbeidsniveau te kunnen handhaven. Tot 2030 betekent dit dus een vervangingsvraag van **10.000** logistieke banen.

Beperkte verandering logistieke werkgelegenheid als gevolg van automatisering en robotisering tot 2030: -/- 2.000 banen

De werkgelegenheidsontwikkeling in Arnhem-Nijmegen in de logistieke sector (sectorale benadering, dus alleen de sector vervoer en opslag) is toegenomen. In de periode 2014-2019 is de sectorale werkgelegenheid toegenomen met 7,5% (bron: PWE Gelderland, 2019).

Aan veranderingen in werkgelegenheid als gevolg van ontwikkelingen in de sector(robotisering / automatisering) is moeilijk een kengetal te verbinden. **Indien we uitgaan van circa 10% 'verlies' aan banen gaat het om circa 2.000 banen die 'verloren' gaan tot 2030.**

Groei als gevolg van beleidsambities in logistiek tot 2030: toename van 750-900 banen

Onze verwachting is dat de vraag naar logistiek personeel in Arnhem-Nijmegen tot 2030 nog zal toenemen. In de regio is nog circa 50-60[12] hectare aan bedrijventerreinen uitgeefbaar (of bebouwbaar) in principe geschikt voor logistiek.

1 hectare aan bedrijventerrein met logistieke bedrijvigheid levert circa 30 arbeidsplaatsen op. Dit betekent dus dat er 1.500 tot 1.800 logistieke arbeidsplaatsen gecreëerd worden met de invulling van deze hectares. Een deel van de arbeidsplaatsen betreft verplaatsing van de ene locatie naar de andere, zonder dat daardoor nieuw personeel hoeft te worden gezocht. Ongeveer de helft van de arbeidsplaatsen is nieuw. **We verwachten dan ook tot 2030 een groei aan logistieke arbeidsplaatsen van 750 tot 900 in Arnhem-Nijmegen.** Dit komt dus bovenop de arbeidsplaatsen in de logistiek die vervangen moeten worden.

SPANNINGSINDICATOR

Via de spanningsindicator van het UWV kunnen we gevoel krijgen bij de verhouding tussen vraag en aanbod op de arbeidsmarkt. Let wel: deze indicator geeft vooral weer hoe op dit moment vraag en aanbod van logistieke beroepen op elkaar aansluit. Het zegt nog niet zoveel over de verhouding in de toekomst.

In onderstaande figuur het beeld voor Q1 2019.

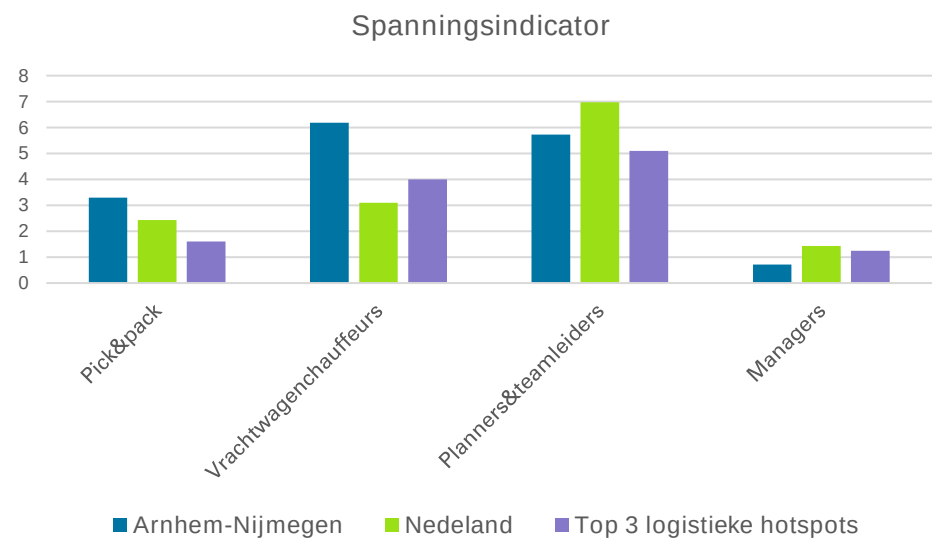

Bron: UWV 2019 (uitleg: hoe hoger de score, des te hoger de 'spanning' tussen vraag en aanbod)

Uit de bovenstaande figuur blijkt dat Arnhem-Nijmegen zich in grote lijnen verhoudt tot de situatie in Nederland. Er is geen bovengemiddelde krapte op de arbeidsmarkt voor logistiek. Het betreft een momentopname en een groot aantal nieuwe vacatures of vestiging van een nieuw bedrijf kan de cijfers beïnvloeden. Met name voor de top 3-regio's geldt dat er vaak meer mensen met een logistieke achtergrond in de bestanden van het UWV zitten.

Circa 9.000 nieuwe logistieke medewerkers nodig tot 2030

- Als gevolg van vergrijzing verwachten we een (logistieke) vervangingsvraag in Arnhem-Nijmegen tot 2030 van gemiddeld genomen 10.000 mensen.
- Als gevolg van economische ontwikkeling en de vestiging van nieuwe logistieke bedrijvigheid in de regio verwachten we een vraag van circa 750-900 medewerkers.

[12] In totaal is er in de regio nog circa 220 hectare direct uitgeefbaar bedrijventerrein.

- Als gevolg van automatisering en robotisering is sprake van verlies van circa 2.000 banen in de periode tot 2030.

Gecombineerd is de vraag naar nieuwe (of vervangende) logistieke medewerkers tot 2030 circa 9.000 zijn. Hierbij houden we overigens nog geen rekening met de uitstroom van logistiek medewerkers naar andere sectoren. We verwachten dat dit op dit moment grotendeels opgeheven wordt door de instroom van nieuwe medewerkers in de sector vanuit andere sectoren.

Kenmerk	Ontwikkeling vraagzijde	Aanbodzijde Arnhem-Nijmegen
Vergrijzing logistieke sector	De logistieke sector kent een pensioenuitstroom van circa 5 – 6% per jaar. Dit betekent een vervangingsvraag in de regio Arnhem-Nijmegen van circa 10.000 banen in 2030 (1.000 banen per jaar) om het huidige arbeidsniveau te kunnen handhaven.	De bevolking in de regio Arnhem-Nijmegen groeit in de periode tot 2030 met circa 6%. De groep 65+'ers groeit het hardst, de potentiele beroepsbevolking blijft in absolute aantallen ongeveer gelijk. Met momenteel 16.000 werklozen (CBS) en 38.000 geregistreerd werkzoekenden (UWV) is het onbenutte arbeidspotentieel in de regio Arnhem-Nijmegen aanzienlijk. Hiervan is een groot deel (60%) laagopgeleid, en sluit hiermee aan bij het grootste deel van de logistieke werkgelegenheid (operationeel niveau). De circa 150 logistieke afstudeerders in de regio kunnen waarschijnlijk direct aan de slag bij logistieke bedrijven in de regio.
Toenemende mate van automatisering	Voornamelijk routinematige activiteiten in de logistiek maken kans om in de komende jaren gerobotiseerd te worden (o.a. orderpicken). De vraag naar operationeel personeel in de logistiek zal afnemen, maar de vraag naar tactisch / strategisch zal toenemen (om de complexe geautomatiseerde systemen draaiende te houden). We verwachten dat circa 2.000 banen 'verloren' gaan. Echter, er ontstaan ook technische banen.	De beroepsbevolking in de regio Arnhem-Nijmegen is relatief hoog opgeleid en kent meerdere technische / ICT-opleidingen op zowel HBO- als WO-niveau. Daarnaast ook de opleiding 'logistics management' aan de HAN. Hierdoor kan de regio voorzien in een mogelijk grotere vraag naar tactisch / strategisch personeel vanuit de logistiek.
Toenemend belang flexibele arbeid	Vraagpieken of (tijdelijke) groei worden vooral opgevangen door de inzet van uitzend- en oproepkrachten. Een belangrijke groep voor het opvangen van pieken zijn huisvrouwen (inzetbaar voor enkele uren per week), studenten of buitenlandse arbeidskrachten.	De regio Arnhem-Nijmegen heeft met circa 50.000 woonachtige studenten (zowel MBO, HBO als WO) een grote bron van potentiele uitzendkrachten / bijbaantjes. Het is aan de logistieke bedrijven om te worden verkozen boven 'klassieke' bijbanen zoals horeca of retail.
Factor 'arbeid' van doorslaggevend belang bij locatiekeuze	Personeel is schaars en de beschikbaarheid staat onder druk. Veel logistieke bedrijven benoemen personeel als no.1 criterium bepalend voor logistiek succes, zo blijkt uit eerder genoemd onderzoek van Stec Groep. Tekort aan personeel deels op te lossen door vergaande automatisering, maar deze worden pas rendabel bij een bepaalde omvang (i.v.m. investeringskosten vs. efficiencywinst).	De logistieke arbeidsmarkt van de regio Arnhem-Nijmegen 1e helft 2019 is krap (spanningsindicator 1,8 – UWV spanningsindicator [13]). In vergelijking met andere omliggende regio's is de spanning in Arhem-Nijmegen echter relatief laag (Rivierenland 2,4 – Utrecht 4,5 – Noordoost-Brabant 3,2). Als gevolg van deze relatief lage 'spanning' is de regio aantrekkelijker bij de afweging van locatiekeuze van nieuwe logistieke bedrijvigheid.

Toenemende vraag naar arbeid vanuit andere sectoren

Niet alleen de logistieke sector kampt met vergrijzing, uitstroom en groeiambities, ook de andere (top)sectoren in de regio Arnhem-Nijmegen hebben de komende jaren behoefte aan nieuw personeel.

[13] De indicator wordt berekend door het aantal openstaande vacatures te delen door het aantal personen met een WW-uitkering (met een verstreken WW-duur van minder dan een half jaar → kortdurende werklozen). Hoe hoger de indicator, hoe krapper de arbeidsmarkt. Bron: UWV spanningsindicator, 2019

Voor praktisch geschoolden zijn alternatieven onder andere de industrie, handel, zorg of bouw alternatieven. Voor de hoger opgeleiden geldt dat functies in de ICT, financiële en zakelijke dienstverlening of de zorg ook een aantrekkelijk alternatief bieden voor werken in de logistiek. Gelet op de krapte in diverse sectoren zal er een zekere concurrentie zijn tussen verschillende werkvelden en sectoren. Hierbij spelen aspecten als arbeidsvoorwaarden, afstand en imago van de sector/het bedrijf een belangrijke rol. Om aan voldoende (nieuwe) mensen te komen ontplooien logistieke bedrijven (en de sector) diverse initiatieven.[14] Van belang is om de instroom van nieuwe logistieke medewerkers op de agenda te houden.

[14] Een recent artikel in de Gelderlander laat dit bijvoorbeeld zien (Transportbedrijven vechten tegen chauffeurstekort, De Gelderlander 19-08-2019).

D. Logistieke profielen

In deze bijlage zijn drie logistieke profielen opgenomen: EDC's, NDC / RDC's en stadsdistributie. De opgestelde profielen zijn algemene profielen (toegespitst op het specifieke profiel), waarin we ingaan op enkele algemene kenmerken zoals marktoriëntatie en huisvesting. Daarnaast gaat ieder profiel specifieker in op de kwantitatieve en kwalitatieve personeelsvraag en de toegevoegde waarde van het type logistiek.

Profiel 1: EDC's

Algemeen		
Marktoriëntatie	• Vestiging primair op de as Rotterdam, Moerdijk, Roosendaal, Tilburg, Eindhoven en Venlo, maar ook deels op andere locaties. EDC's hebben vaak West-Europa of zelfs heel Europa als verzorgingsgebied.	
Huisvesting	• Aandeel XXL binnen EDC beperkt (ca. 20%). Laatste jaren sterke groei in in aandeel XXL, met name in de sectoren e-commerce, lifestyle (waaronder fashion), high-tech en automotive. Binnen EDC's met medthech of pharma-functie is aandeel XXL beperkt door compacte producten en minder omvangrijke vraagstromen.	
Verwachting in dynamiek	• Groei EDC-segment stabiliseert. Eventuele groei mogelijk door de Brexit, afhankelijk van het type Brexit. Indien er een harde Brexit komt, verwachten wij dat EDC-locaties meer richting de oostgrens van Nederland trekken of zelfs in Duitsland komen te liggen door het wegvallen van het VK volume in de zwaartepuntanalyses. • De concurrentie met locaties in het buitenland blijft sterk aanwezig (en voor sommige typen EDC'sis een locatie buiten Nederland aantrekkelijker). Vernieuwing, schaalvergroting en herinvestering op strategische locaties zorgen voor veel dynamiek met kansen voor Nederland. Ook het mogelijk stijgende kostenniveau van Duitsland kan leiden tot meer vestiging in Nederland.	
Voorbeeld + visualisatie (binnen en buiten regio Arnhem-Nijmegen)	**Dachser (Zevenaar)**	**DSV (Venlo)**

Personeel – aantal werknemers			
Aantal, functieomschrijving, opleidingsniveau	**Aantal werknemers per 10.000m² BVO**	35 werknemers	
	Functieniveau	**Opleidingsniveau**	**Verdeling**
	Operationeel	Geen startkwalificatie - MBO2/3	60%
	Tactisch	MBO3/4 - HBO	25%
	Strategisch	HBO - WO	15%
Aandeel vast / flexibel contract (%)	**Aandeel vast contract (%)**	50%	
	Tijdelijke contract	**Uitzendkracht / studenten**	**Arbeidsmigrant**
	10 – 20%	10 – 20%	10 – 40%

Toegevoegde waarde	
Omzet per m² BVO	Tussen 300-350 euro per m², afhankelijk van wel type goederen door het EDC gaan. Omzet per m² ligt hoger bij sectoren als Medtech en Fashion. Een klein deel van de omzet zal daadwerkelijk in Nederland landen (een groot deel van de producten in een EDC is bestemd voor de

	wederuitvoer). De toegevoegde waarde van wederuitvoer voor de nationale en regionale economie is beperkt.
Indirecte arbeidsplaatsen (spin-off) per locatie & binding met MKB	EDC's besteden veel diensten uit aan lokale bedrijvigheid (voornamelijk activiteiten die niet onder hun *'core business'* vallen zoals schoonmaak of catering. Maar ook ongediertebestrijding, beveiliging en onderhoudscontracten van vastgoed en materieel zijn veelgehoorde lokaal uitbesteedde activiteiten. Logistiek dienstverleners hebben vaak chauffeurs in dienst van een lokaal transportbedrijf. Hoe groter het EDC, hoe meer van deze diensten extern uitbesteed zullen worden.
Match met DNA Arnhem-Nijmegen	Ligging van de regio aan de goederencorridor-oost en gunstige ligging tegen de Duitse grens aan maakt de regio interessant voor EDC's. De regio huisvest momenteel al meerdere (XXL)- EDC's, waaronder Mainfreight, Nabuurs en DHL.
Binding met regio	Van oudsher in de regio gevestigde EDC's kennen een sterke binding met de regio (op basis van personeelsbestand of de naam die onlosmakelijk verbonden is met de regio). Anderzijds worden 'nieuwe' logistieke ondernemingen in de regio met buitenlandse hoofdzetel (denk aan DHL, Kuehne+Nagel of CEVA Logistics) gebonden aan de regio; regionale spelers zijn overgenomen of omdat veel van hun klanten regionale verladers zijn.

Profiel 2: NDC/RDC

Algemeen		
Marktoriëntatie	• Ligging vaak centraal in Nederland (indien Nederlandse orientatie). Ook op de zuidelijkecorridor (Benelux), maar dan meer op het centrale deel van deze as (Roosendaal - Tilburg). • Regionale marktregio, afhankelijk van type bedrijf. Regio's kunnen bijvoorbeeld de BeNeLux, Nederland of de Randstad zijn.	
Huisvesting	• Ondanks een kleinere marktregio komt in de NDC/RDC ook veel XXL voor. Voornamelijk bij NDC's met een e-commerce of FMCG-functie (bol.com, A.S. Watson etc.) komen zeer grote magazijnen voor.	
Verwachting in dynamiek	• Groei NDC/RDC-segment zet door. We verwachten een blijvende concentratie van regionale distributieactiviteiten. Concentratie en opschaling van nationale/Benelux distributieactiviteiten zet door.	
Voorbeeld + visualisatie (binnen en buiten regio Arnhem-Nijmegen)	**A.S. Watson (Heteren)**	**Bol.com (Waalwijk)**

Personeel – aantal werknemers			
Aantal, functieomschrijving, opleidingsniveau	**Aantal werknemers per 10.000m² BVO**	40 werknemers	
	Functieniveau	**Opleidingsniveau**	**Verdeling**
	Operationeel	Geen startkwalificatie - MBO2/3	60%
	Tactisch	MBO3/4 - HBO	25%
	Strategisch	HBO - WO	15%
Aandeel vast / flexibel contract (%)	**Aandeel vast contract (%)**	60%	
	Tijdelijke contract	**Uitzendkracht / studenten**	**Arbeidsmigrant**
	10 – 20%	10 – 20%	10 – 30%

Toegevoegde waarde	
Omzet per m² BVO	Tussen 300-700 euro per m², afhankelijk van wel type goederen door het NDC/RDC gaan. E-commerce (B2C) heeft een groot aandeel binnen NDC. Deze heeft vaak een snelle doorloop en veel retoutstromen die verwerkt moeten worden, wat tot een hogere omzet per m² zorgt.
Indirecte arbeidsplaatsen (spin-off) per locatie & binding met MKB	NDC/RDC's besteden veel diensten uit aan lokale bedrijvigheid (voornamelijk activiteiten die niet onder hun *'core business'* vallen zoals schoonmaak of catering. Maar ook ongediertebestrijding, beveiliging en onderhoudscontracten van vastgoed en materieel zijn veelgehoorde lokaal uitbesteedde activiteiten. Logistiek dienstverleners hebben vaak chauffeurs in dienst van een lokaal transportbedrijf. Hoe groter de locatie, hoe meer van deze diensten extern uitbesteed worden.
Match met DNA Arnhem-Nijmegen	De regio kent relatief weinig NDC's, deze vestigen zich met name centraal gelegen in Nederland. Aanwezige NDC's zijn vaak van oudsher gevestigde transportbedrijven die zijn doorgegroeid van een regionale speler tot een nationale speler (onder andere De Klok). De regio kent enkele grote RDC's, voornamelijk actief in parcel (DHL en T.N.T. / FedEx). Verder veel kleinere RDC's (< 50 werknemers verspreid over de regio). RDC's zijn vaak minder afhankelijk van een gunstige ligging aan een snelweglocatie / multimodale ontsluiting.
Binding met regio	Van oudsher in de regio gevestigde NDC/RDC's kennen een sterke binding met de regio (op basis van personeelsbestand of de naam die onlosmakelijk verbonden is met de regio). Anderzijds kunnen ook 'nieuwe' NDC/RDC's gebonden aan de regio worden; veel van hun klanten of afzetgebied ligt binnen de regio.

Profiel 3: Stadsdistributie

Algemeen		
Marktoriëntatie	• Ligging aan de rand van (grotere) steden, vaak gelegen aan uitvalswegen. Vanuit het distributiecentrum wordt slechts een klein gebied bedient (stad zelf en enkele omliggende kernen). Stadsdistributie-centra worden vaak bevoorraad vanuit NDC/RDC's.	
Huisvesting	• Kleine huisvesting (<0,5 hecare kavel). Weinig laaddocks geschikt voor grotere vrachtwagens, uitlevering goederen vaak door kleinere (duurzame) voertuigen.	
Verwachting in dynamiek	• Mede als gevolg van een toenemende zoektocht naar last-mile oplossingen is er in de nabijheid van bevolkingsconcentraties de komende periode een toenemend aantal transactie. Ook de opkomst van same-day delivery en de opkomst van bijvoorbeeld Picnic zorgt voor een toename.	
Voorbeeld + visualisatie (binnen en buiten regio Arnhem-Nijmegen)	**Picnic (Nijmegen)**	**PostNL (Amsterdam)**

Personeel – aantal werknemers			
Aantal, functieomschrijving, opleidingsniveau	**Aantal werknemers per 10.000m² BVO**	50 werknemers	
	Functieniveau	**Opleidingsniveau**	**Verdeling**
	Operationeel	Geen startkwalificatie - MBO2/3	50%
	Tactisch	MBO3/4 - HBO	30%
	Strategisch	HBO - WO	20%
Aandeel vast / flexibel contract (%)	**Aandeel vast contract (%)**	60%	
	Tijdelijke contract	**Uitzendkracht / studenten**	**Arbeidsmigrant**
	0 – 20%	10 – 60%	5 – 20%

Toegevoegde waarde	
Omzet per m² BVO	Stadsdistributie is voor een groot gedeelte toegespitst op B2C-activiteiten in de vorm van FMCG of parcel (denk bijvoorbeeld aan Picnic of PostNL). De omzet per m² ligt laag indien er alleen crossdock-activiteiten plaatsvinden zonder verdere toegevoegde waarde. De omzet is aanmerkelijk hoger indien er same-day delivery activiteiten plaatsvind. De omvang van stadsdistributie-hubs zijn vaak kleinschaliger, maar kennen een snelle en grote doorstroom van goederen. We schatten de omzet per m² van stadsdistributie in op 100 – 600 euro (sterk afhankelijk van het type activiteit).
Indirecte arbeidsplaatsen (spin-off) per locatie & binding met MKB	Door de beperkte omvang van de hubs zijn er relatief weinig activiteiten gaande die niet binnen de 'core business' van stadsdistributie vallen (zoals douane bij een EDC). Standaard activiteiten zoals schoonmaak en ongedierteprevention worden (lokaal) uitbesteed, maar er wordt minder spin-off gecreëerd in vergelijking met een EDC of NDC.
Match met DNA Arnhem-Nijmegen	Stadsdistributie maakt veel gebruik van flexibele werknemers (denk aan de Picnic student-chauffeurs of tijdelijke bijbaan als postbezorger). De grote groep studenten in de regio maakt de regio aantrekkelijk. Ook heeft de regio voldoende inwoners om een stadsdistributie-dienst winstgevend te maken (zo heeft Picnic minimaal een x aantal afnemers nodig per regio).
Binding met regio	Stadsdistributie is (postsorteercentra buiten beschouwing gelaten) een trend die pas enkele jaren van de grond komt, voor een groot gedeelte gekoppeld aan de opkomst van e-commerce en de behoefte aan same/next-day delivery. Hierdoor zijn al in de regio aanwezige stadsdistributeurs voornamelijk aan de regio gebonden omdat de klanten in de regio Arnhem-Nijmegen woonachtig zijn en eventuele huurcontracten of afschrijvingskosten van vastgoed. Indien de afzetmarkt te klein wordt voor een stadsdistributeurs zal hij waarschijnlijk verdwijnen uit de regio.

E. Detailkaarten logistieke vestigingen

Marktoriëntatie logistieke bedrijven (>40 werknemers)

In deze bijlage zijn twee kaarten ingesloten waarop de logistieke bedrijven in de regio Arnhem-Nijmegen zijn weergegeven. Hierbij is een selectie gemaakt op bedrijvigheid met meer dan 40 werknemers, dit om de kaart overzichtelijk te houden. Op kaart 1 zijn de logistieke bedrijven verdeeld op (hoofdzakelijke) marktoriëntatie, kaart 2 geeft de omvang van het bedrijf weer in drie grootteklassen.

Kaart 1: Logistieke bedrijvigheid, onderverdeeld op marktoriëntatie

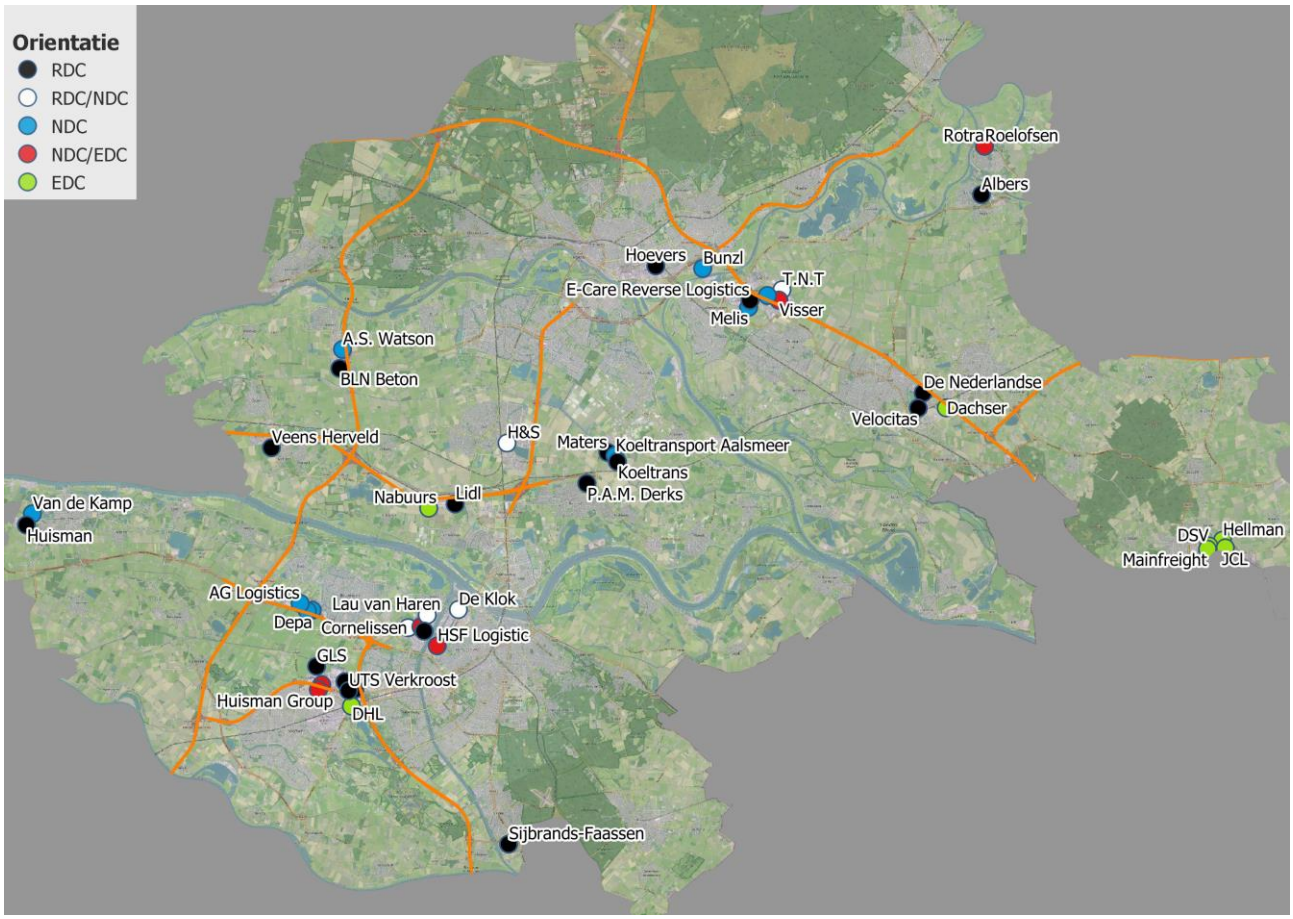

Bron: Stec Groep op basis van inventariatie van vestigingenregister provincie Gelderland, 2019

Kaart 2: Logistieke bedrijvigheid, onderverdeeld op omvang bedrijf

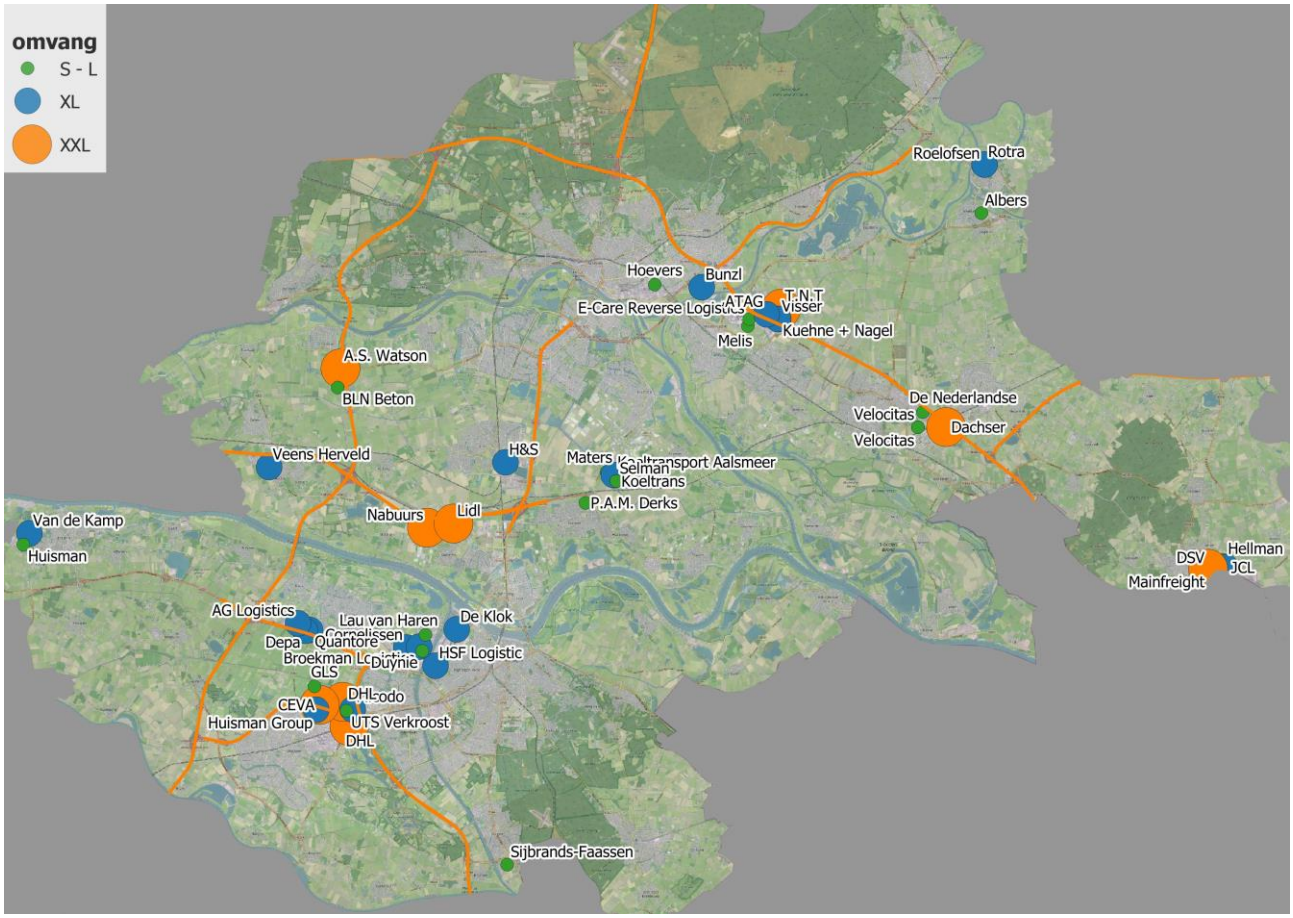

Bron: Stec Groep op basis van inventariatie van vestigingenregister provincie Gelderland, 2019

Overzicht vragen en antwoorden m.b.t**. "Monitoring RPW regio Arnhem-Nijmegen 2019"** welke via ambtelijk apparaat schriftelijk zijn gesteld en via de griffie zijn ingediend

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
1.	VVD	**Vraag:** Er wordt gesteld dat de schrap gave voor Perifere Detailhandelsvestigingen overeind blijft. Hoe rijmt dit met de toename van het aantal grote detailhandel bedrijven op de bedrijventerreinen? (mediamarkt, Intratuin, loods5 etc. etc.) <u>Antwoord:</u> In het huidige RPW is geconstateerd dat de ruimtevraag voor PDV veel lager was dan de (harde/zachte) plancapaciteit. Met name in de deelregio Noord is de harde plancapaciteit aanzienlijk. De belangrijkste verklarende factor is de plancapaciteit voor Duiven Centerpoort/Nieuwgraaf. Voor deze winkellocatie is in het Regionaal Programma Detailhandel 2013 (RPD) afgesproken dat dit gebied kan gaan uitgroeien tot de dominante PDV/GDV-locatie in de regio die op bovenregionaal niveau haar publiek trekt. Naast deze capaciteit is er elders in de regio ook nog capaciteit. Voor deze locaties telt nog steeds dat dit meer capaciteit is dan de geraamde vraag en daarmee blijft de schrapopgave voor die locaties overeind.
2.	VVD	**Vraag:** Er wordt gezegd dat er een grote behoefte is aan kantoormeters rond Centraal station Arnhem. Is deze vraag nog steeds actueel nu 'het nieuwe werken' (thuis/flexibel werken, digitaal vergaderen etc.) door de coronacrisis een ware vlucht heeft genomen? En wordt er bij de herijking rekening gehouden met de zogenaamde 'nieuwe werkelijkheid' (dalende vraag naar traditionele fysieke

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		kantoren) als gevolg van de coronacrisis? Antwoord: De behoefte aan kantoormeters is nog steeds actueel. In de huidige vraagraming is al rekening gehouden met de toenemende trend van thuis/flexibelwerken. Door de coronacrisis kan dit versneld veranderen. Bij de herijking van het RPW wordt dit aspect, voor zover al volledig cijfermatig te onderbouwen, meegenomen.
3.	VVD	**Vraag:** In de financiële paragraaf wordt aangegeven dat de kosten voor 2020 reeds begroot zijn binnen het programma Vitale Economie. Is er inmiddels duidelijkheid of de kosten na herijking gelijk blijven, dalen of stijgen? En zijn deze kosten dan niet opgenomen in de meerjarenbegroting? Antwoord: Nee, het is op dit moment nog niet bekend wat de kosten na herijking zullen zijn. Deze kosten zijn na 2020 nog niet opgenomen in de meerjarenbegroting.
4.	PvdA	**Vraag:** Het advies Monitoring RPW is voor de coronacrisis opgesteld. Het college gaat ervan uit

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		dat deze crisis geen effecten heeft op het advies. In het advies vanuit de regio AN staat echter dat internationale economische ontwikkelingen niet per se negatieve gevolgen hebben. Is het niet voorbarig om deze uitspraak te doen, aangezien op veel vlakken nog onbekend is wat de (langdurige) economische impact zal zijn van deze crisis, welke bovendien afhankelijk zijn van de stimuleringsmaatregelen van het Rijk? <u>Antwoord</u> Voor de ramingen is gebruik gemaakt van het WLO-scenario (Toekomstverkenning Welvaart en Leefomgeving). Dit scenario heeft een doorlooptijd van 10 jaar heeft. De corona-crisis kan een dip of piek geven maar dit vereffend zich in die 10 jaar weer. Die vereffening is wel afhankelijk van hoe lang de maatregelen duren. Voorlopig zien we nog geen reden om af te wijken van de scenario's, juist omdat dat scenario's dus over een langere periode gaan, met daarin ook laagconjunctuur.
5.	PvdA	**Vraag:** De regio AN adviseert een tweejaarlijkse WLO-monitoring om bij te stellen op basis van de economische ontwikkeling. Is het niet noodzakelijk om een nieuwe raming te maken zodra de concrete gevolgen van de coronacrisis (nationaal) inzichtelijk zijn geworden, als aanvulling op de reeds bestaande scenario’s in het advies? <u>Antwoord:</u> Vooralsnog gaat de regio nog steeds uit van een tweejaarlijkse monitoring. Mocht het gezien gevolgen van de coronacrisis nodig lijken/blijken te zijn dan kan de regio opdracht geven om een extra monitoring te doen na een jaar. De gevolgen van e coronacrisis zullen uiteraard ook meegenomen worden bij het herzien van het RPW in 2020.

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
6.	Partij voor de Dieren	**Vraag:** 1. Onze fractie vindt dat het ruimtegebruik voor bedrijvigheid zo klein mogelijk moet blijven. In de voorliggende stukken wordt de uitbreidingsbehoefte (de zg “ontwikkelruimte” van 90 ha bovenop de bestaande capaciteit van 209 ha) als een natuurwet gepresenteerd, terwijl het dit natuurlijk niet is. Het RPW gaat uit van traditionele behoeftenraming traditionele hectares voor traditionele bedrijventerreinen gebaseerd op traditionele groeiscenario’s, terwijl de opgave is, om alleen nog economische activiteiten te faciliteren die klimaatneutraal, circulair en maatschappelijk verantwoord zijn. Een veel sterkere inzet op herstructurering en het beter benutten van de bestaande capaciteit en bestaande ruimte, het ontwikkelen van nieuwe concepten voor bedrijven en bedrijvenclusters moet wat betreft de PvdD het leidend principe zijn. Ondanks enkele hoopgevende aanzetten tav circulariteit, dubbel ruimtegebruik en energietransitie komt dit in de stukken niet tot uitdrukking. De Provincie heeft ambitieuze doelen op het gebied van circulariteit (“de eerste circulaire provincie” en klimaat (55%-doelstelling). Ons is niet duidelijk hoe dit RPW hieraan gaat bijdragen. Graag een reflectie van het college hierover. Antwoord In het Advies Monitoring Regionaal Programma Werklocaties 2019 is bij trends en ontwikkelingen aangegeven dat de toenemende focus op duurzaamheid en circulaire economie zorgt voor verandering in vraag van ruimte (opslag van materialen) en goederenstromen. In het advies is aangegeven dat zowel de regio gemeenten als provincie dit belangrijk vinden en in de herziende versie van het RPW wordt dit onderdeel dan ook meegenomen. In het huidige RPW is dit nog niet meegenomen. Het college heeft hier nu nog geen uitgetekend beeld bij, maar kan zich voorstellen dat er net als voor XXL-logistiek gekeken wordt naar randvoorwaarden voor nieuwe plannen bij bedrijventerreinen. Uiteraard zal dit ook in afstemming met de regio gaan.

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
7.	Partij voor de Dieren	**Vraag:** De noodzaak tot maximale inzet op efficiënt ruimtegebruik wordt nog versterkt door de signalering in de stukken dat het ruimtegebruik voor circulaire economische activiteiten per saldo groter zal zijn dan traditionele, en dat er meer ruimte nodig is voor groene en gezonde inpassing van terreinen en voor klimaatadaptatie. De opgave van het RPW is daarmee niet alleen een van hectares, maar zeker ook een ruimtelijke opgave geworden en deze wordt niet benoemd in de stukken. Naast bedrijven zien we ook een grote woningbouwopgave en ruimtebeslag voor zon&wind op ons afkomen. We zijn dan ook benieuwd naar de ideeën van het College hierover. Antwoord De RPW gaat over regionale afstemming van ruimtegebruik voor bedrijventerreinen, kantoren en PDV (vraag en aanbod) en is dus gestart als een ruimtelijke opgave. Het College ziet en herkent ook de toenemende druk op bedrijvigheid en woningbouw. Ook het ruimtebeslag voor zon en wind wordt erkend. Al deze ruimtevragers dienen maatschappelijke doelen en per vraag en mogelijkheid zal in de toekomst per locatie bekeken moeten worden hoe hiermee om te gaan.
8.	Partij voor de Dieren	**Vraag:** De PvdD staat positief tegenover het voornemen om de XXL-clusters ruimtelijk scherp te begrenzen. De begrenzing moet wat ons betreft ook hard zijn. De komst van wat in de stukken een “witte raaf” wordt genoemd moet volgens de PvdD ten koste gaan van de geraamde capaciteit, óf er moet alleen ruimte worden geboden voor regionaal gebonden bedrijven. Graag een reactie van het College.

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		Antwoord Het college steunt de gekozen lijn van de regio gemeenten daar waar het gaat om XXL-logistiek. Om deze mogelijk te maken dient het initiatief te voldoen aan het RPW en de Ladder van Duurzame Verstedelijking. In de nota 'Randvoorwaarden XXL-logistiek' staat omschreven welke randvoorwaarden het RPW hanteert; clustering, landschappelijke inpassing, duurzaamheid, toegevoegde waarde en organisatiegraad. Indien zich een 'witte raaf' aandient, biedt de huidige provinciale Omgevingsverordening voldoende mogelijkheden om hier desgewenst ruimte aan te bieden. Waar deze kans zich voordoet, en als de wenselijkheid daarvan vaststaat, dan biedt artikel 2.10, lid 2 deze mogelijkheid. In dit artikel staat namelijk: Als een ontwikkeling niet past binnen het vigerende Regionaal programma werklocaties, kan een bestemmingsplan vooruitlopend op de eerstvolgende actualisatie een nieuw bedrijventerrein of de uitbreiding van een bestaand bedrijventerrein toch mogelijk maken onder de volgende voorwaarden: 1. er wordt voldaan aan de eisen van de Ladder voor duurzame verstedelijking; 2. er heeft aantoonbaar regionale afstemming plaatsgevonden over deze ontwikkeling, en 3. Gedeputeerde Staten stemmen in met deze ontwikkeling.
9.	Partij voor de Dieren	**Vraag:** XXL: Onder het kopje "toegevoegde waarde voor de regio" wordt de bijdrage aan lokale werkgelegenheid genoemd. Tegelijk de constatering dat een deel van de werkgelegenheid gevuld zal worden door arbeidsmigranten, die ook fatsoenlijk gehuisvest moeten worden. Naarmate dat aandeel groter wordt, is de toegevoegde werkgelegenheidswaarde voor de regio geringer. Wat vindt het college een acceptabel aandeel van arbeidsmigranten in de

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		totale werkgelegenheid van een bedrijf? Is het mogelijk om hier vestigingscriteria aan te verbinden? Antwoord Vestiging van XXL-logistiek zorgt naast de directe werkgelegenheid ook voor spin-off aan werk in andere sectoren, denk aan schoonmaak- en transportsector. Binnen de branche XXL-logistiek is ook een deel van de medewerkers arbeidsmigrant. Het college houdt geen standaard aan als acceptabel aandeel van de totale werkgelegenheid aangezien de spin-off ook meegerekend moet worden. Zonder de vestiging van het bedrijf, was er ook geen werk voor het deel autochtonen dat bij het bedrijf een baan vindt. Hier zijn geen vestigingscriteria aan te verbinden, in de nota 'Randvoorwaarden XXL-logistiek' wordt daarom gesproken over een inspanningsverplichting. Het college vindt het wel belangrijk dat gemeenten die XXL-bedrijven huisvesten samen met de bedrijven ook aandacht hebben voor goede huisvesting van de medewerkers.
10.	Partij voor de Dieren	**Vraag:** XXL: gewag wordt gemaakt van de mogelijkheid om voorwaarden te stellen aan nieuwvestiging wat betreft circulariteit en andere duurzaamheidskenmerken, maar dit is niet ver uitgewerkt. Is het college bereid om hier samen met de andere gemeenten in het RPW-gebied harde voorwaarden voor te formuleren, ook wat betreft andere (niet XXL-) bedrijven? Bijvoorbeeld: “nieuwvestiging of uitbreiding is altijd klimaatneutraal”. Of “Nieuwvestiging of uitbreiding van productiebedrijven voldoet aan state-of-the-art circulariteit voor de bedrijfstak.” Antwoord In het advies 'Randvoorwaarden XXL-Logistiek' wordt aangegeven te gaan werken met

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		BREEAM-certificering voor zowel opstalontwikkeling als voor gebiedsontwikkeling rond XXL-logistiek. Hierin komen aspecten als Duurzaamheid en circulariteit aan bod. Hiermee conformeert de regio (mits alle gemeenteraden instemmen) zich aan deze voorwaarden. Met het herzien van het RPW in 2020 zal ook voor de andere bedrijventerreinen bekeken worden hoe voor deze onderwerpen afspraken gemaakt kunnen worden. De herziende versie van het RPW wordt uiteraard ook weer aan uw raad voorgelegd ter besluitvorming.
11.	D66	**Vraag:** Wat is de juridische consequentie als we de schrapplicht stoppen. Het schrappen van bedrijventerreinen kon pas na een aantal jaren starten omdat er eerst voorzienbaarheid gecreëerd moet worden. Als we nu stoppen met de schrapplicht vervalt dan de juridisch gecreëerde situatie van voorzienbaarheid ? Stel dat we op een later moment alsnog zouden constateren dat schrappen nodig is, moet dan het hele juridische proces van het creëren van voorzienbaarheid dan weer van voren af aan plaats vinden? <u>Antwoord:</u> De schrapplicht is een regionale afspraak welke door de provincie is overgenomen. Zij hebben ook de procedure voor voorzienbaarheid in het leven geroepen. De voorzienbaarheid van de schrapopgave en de schrapopgave voor bedrijventerreinen vervalt per 1 januari 2021. De schrapopgave voor kantoren en PDV blijft van kracht. Doordat de uitgifte van kavels veel sneller is gegaan van in 2016/2017 voorzien, is er nu geen schrapopgave meer van toepassing. De kavels die er zijn, zijn nodig voor gezonde groei van bedrijven en werkgelegenheid. Sterker nog, er is een tekort ontstaan voor kavels voor bedrijventerreinen. Vandaar dat bij het herzien van het RPW ook bekeken wordt hoe kwalitatief en kwantitatief de behoefte aan deze ruimtevraag regionaal het beste voorzien kan worden. Omdat we dit nu samen met de regio doen, op basis van tweejaarlijkse monitoring, voorkomen we naar de toekomst toe schrapopgave zoals we die in 2016/2017 hebben geformuleerd met de regio.

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
12.	D66	**Vraag:** Mogelijkheid schrapplicht op te schorten / temporiseren Op basis van de pre corona analyse wordt nu voorgesteld om te stoppen met de schrapplicht. Is het ook mogelijk om de schrapplcht te handhaven maar de datum waarop er geschrapt moet worden naar achteren te schuiven ? Zodat op een later moment, als meer duidelijk is over de feitelijke economische gevolgen van de coronacrisis er een besluit genomen kan worden over het al dan niet stoppen met de schrapplicht? <u>Antwoord</u> De schrapopgave voor bedrijventerreinen hoeft op basis van vraag en aanbod niet gehandhaafd te blijven aangezien deze is gebaseerd op het WLO-laag scenario welke 10 jaar vooruit kijkt. Hierin zijn perioden van hoog- en laagconjunctuur in verwerkt. De nu nog beschikbare kavels voor bedrijventerreinen zijn te weinig om in de toekomst te voorzien in de ruimtevraag die hoort bij WLO-scenario laag. In het te herziene RPW wordt bekeken hoe en waar regionaal gezien deze ruimte het beste benut kan worden op basis van vraag- en aanbodraming. Mocht het door de coronacrisis noodzakelijk zijn om andere vraag- en aanbodcijfers te hanteren zal dit uiteraard gedaan worden. Daarnaast monitoren we het RPW tweejaarlijks en kan ook dan bijgestuurd worden indien nodig. Mocht het door corona nodig blijken te zijn om eerder dan tweejaarlijks bij te sturen dan zal dit ook in de regio besproken worden.
13.	GroenLinks	Een van de vijf randvoorwaarden voor XXL logistiek is duurzaamheid. **Vervolgvraag:**

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		Wat is het standpunt van het college t.a.v. het uitgeven van vergunningen vóór het vaststellen van de duurzaamheidsdoelstellingen door de provincie? Op welke manier gaat het college achteraf om met de vergunningen die voor het vaststellen van de duurzaamheidsdoelstellingen zijn uitgegeven? Antwoord Het college is van mening dat met de nota Randvoorwaarden XXL-logistiek de duurzaamheidsdoelstellingen van de provincie goed geborgd zijn. Deze nota is in overleg met regio en provincie opgesteld. En de provincie geeft aan dat deze voorwaarden in lijn zijn met (de nog vast te stellen) duurzamheidsdoelstellingen. Volgens de voorwaarden XXL-Logistiek is het vestigen van dergelijke bedrijven in Arnhem niet aan de orde omdat dit op slechts 2 geclusterde locaties in de regio zal plaatsvinden (Park 15 en 7Poort). Eventuele vestigingen in regio-gemeenten dienen te voldoen aan de afspraken uit het RPW. Indien dit niet het geval is zullen deze initiatieven worden voorgelegd aan het Intergemeentelijk Overleg Werklocaties (IOW), zij adviseren het Portefeuillehoudersoverleg Economie. De besluitvorming hierover ligt dus niet (enkel) bij het college van B en W van Arnhem.
14.	GroenLinks	Deze witte raven worden gedefinieerd als logistieke partijen (veelal uit het buitenland) die veelal zoeken naar kavels met een omvang van meer dan 10 hectare en geen binding hebben met de regio. Wanneer regio en de provincie de wenselijkheid van een dergelijke ontwikkeling hebben bevestigd, dan zullen gemeente en provincie een maximale inspanningsverplichting leveren om procedureel deze ontwikkeling zo snel mogelijk te faciliteren. **Vervolgvraag:**

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		Hoe actief is het college betrokken bij de verwervingslobby van witte raven? Op welke manier is het college betrokken bij het stellen van kaders voor witte raven? Op welke manier passen de XXL-locaties van witte raven binnen de ecologische visie van het college? Hoe wenselijk acht het college witte raven als externe buitenlandse partijen die geen binding hebben met de regio Arnhem-Nijmegen? Hoe gaat het college voorkomen dat de witte raven na een tijdelijke XXL-exploitatie van hun handel gaan verhuizen en de regio achterlaten met een leeg mega-distributie centrum? Is het college het met de GroenLinks fractie eens dat de toename van stikstof en CO2-uitstoot als gevolg van de toegenomen bedrijvigheid rondom XXL-locaties een negatieve consequentie is en dat dit niet wenselijk is voor de regio Arnhem-Nijmegen? Wat is het standpunt van het college t.a.v. elektrisch vrachtvervoer bij de toename van bedrijvigheid rondom XXL-locaties? *P: Hoe actief is het college betrokken bij de verwervingslobby van witte raven?* Het college is niet betrokken bij de werving van zogenaamde 'witte raven'. Deze acquisitie wordt door dergelijke bedrijven zelf gedaan of door hen opdrachtnemers. Voor Arnhem geldt dat 'Witte Raven' niet bij het profiel van Arnhem passen. Daarnaast heeft Arnhem geen ruimte voor dergelijke bedrijven. Daarmee worden er vanuit de gemeente en het college geen acquisitie activiteiten ontplooit voor dergelijke bedrijven. *Op welke manier is het college betrokken bij het stellen van kaders voor witte raven?* Het college is middels besluitvorming betrokken geweest bij het opstellen van de kaders. Op 5 november 2019 heeft het college een reactie verzonden naar het IOW waarin ook is gevraagd naar de wenselijkheid van XXL-Logistiek. Het antwoord van he college was als volgt: *Voor de gemeente Arnhem geldt dat het faciliteren van XXL-Logistiek niet aansluit bij het profiel van de stad Arnhem. De gemeente Arnhem wil dan ook aangeven dat er binnen de gemeente geen ruimte beschikbaar lijkt te zijn om XXL-Logistiek te faciliteren. Mogelijk ligt dit voor andere regiogemeenten genuanceerder omdat zij al enkele XXL-bedrijven huisvesten en daarmee een aantrekkelijk cluster kunnen vormen voor de regio, waarmee het achterland*

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		bediend kan worden. Uit de gegevens blijkt ook nog ruimte te zijn voor extra aanbod. Arnhem laat het aan de betreffende gemeente om zelf aan te geven of zij het wenselijk achten dit te faciliteren bij een actuele vraag. *Wel wil de gemeente Arnhem aangeven dat regionale werkgelegenheid belangrijk is, maar ook het koesteren van de groene omgeving. Arnhem zou dus graag zien dat er onderscheid wordt gemaakt in RDC/NDC (regionale distributiecentra/nationale distributiecentra) en EDC (Europese distributiecentra). EDC zijn grote ruimtevragers die beperkte toegevoegde waarde lijken te hebben voor de regio. RDC en NDC zijn in verhouding tot EDC een stuk kleiner qua formaat en leveren meer toegevoegde waarde voor de regio op onder andere het gebied van werkgelegenheid. Dit laatste aspect weegt zwaar voor de gemeente Arnhem. Daarbij ondersteunen wij de door de StecGroep genoemde randvoorwaarden in paragraaf 3.2 van het rapport 'economische analyse XXL-Logistiek'.* *Op welke manier passen de XXL-locaties van witte raven binnen de ecologische visie van het college?* *De* (eventuele) beoogde XXL-locaties van witte raven passen binnen de ecologische visie van het college aangezien het college het belangrijk vindt dat wordt gekeken naar clustering van deze bedrijven zodat deze bedrijven elkaar kunnen versterken waar mogelijk en gebruik kunnen maken van gezamenlijke faciliteiten indien van toepassing. Daarnaast vindt het college het belangrijk dat wordt gekeken naar landschappelijke inpassing en duurzaamheid en hier wordt middels de BREEAM-systematiek aandacht voor gevraagd. Daarnaast is vestiging van een witte raaf enkel mogelijk wanneer dit past binnen de provinciale omgevingsverordening. *Hoe wenselijk acht het college witte raven als externe buitenlandse partijen die geen binding hebben met de regio Arnhem-Nijmegen?* Het college vindt werkgelegenheid voor de regio belangrijk. De vestiging van XXL-logistiek en 'Witte raven' betekent werkgelegenheid voor de regio. Witte raven staan vaak bekend als bedrijven die geen lokale binding hebben en een groot zoekgebied hebben voor de vestiging van hun distributiecentrum. Ondanks het ontbreken van directe binding met de regio kan deze wel ontstaan en bevorderd worden. Dat is dook de reden dat de regio als een van de voorwaarden heeft opgenomen dat organisatiegraad op XXL-werklocaties aanwezig moet zijn. *Hoe gaat het college voorkomen dat de witte raven na een tijdelijke XXL-exploitatie van hun handel gaan*

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		verhuizen en de regio achterlaten met een leeg mega-distributie centrum? Het college kan niet voorkomen dat na enige tijd een mega-distributie centrum leeg komt te staan. Elk bedrijf kan besluiten zijn bedrijfsvoering elders uit te voeren. Echter deze bedrijven investeren veel in de locaties, dus vertrek zal enkel wegens zwaarwegende redenen plaatsvinden. Daarbij telt ook dat vaak op voorhand al bekeken wordt hoe dergelijke panden op een later moment ook anders gebruikt kunnen worden, bijvoorbeeld door compartimenten aan te brengen zodat de panden voor meerdere gebruikers geschikt zijn. *Is het college het met de GroenLinks fractie eens dat de toename van stikstof en CO2-uitstoot als gevolg van de toegenomen bedrijvigheid rondom XXL-locaties een negatieve consequentie is en dat dit niet wenselijk is voor de regio Arnhem-Nijmegen?* Door de toename van bedrijvigheid in de XXL-sector kan er zeker sprake zijn van toename van stikstof en CO2-uitstoot. Dit is ook de reden waarom de randvoorwaarden XXL-logistiek zijn opgenomen en waarom de regio heeft besloten te gaan werken met een BREEAM-certificering. Hierbij moeten deze vormen van uitstoot gecompenseerd worden. Daarnaast is de branche ook bezig om de sector 'schoner' te maken. Vanuit Rijksoverheid en provincie Gelderland zijn al jaren geleden de zogenaamde logistieke hotspots vormgegeven. Voor Gelderland zijn deze gelegen in de zogenaamde Gelderse Corridor en 2 hotspots liggen in de regio Arnhem-Nijmegen, namelijk Nijmegen en Achterhoek/Liemers. Binnen deze Gelderse corridor werken de 3 regio's samen als onderwijs, bedrijfsleven en overheden om te zorgen voor goede logistiek in deze regio en probeert men de ecologische footprint te verminderen. Bijvoorbeeld door de railterminal bij Knooppunt38 vorm te geven, waarmee meer vervoer per spoor plaats kan vinden. *Wat is het standpunt van het college t.a.v. elektrisch vrachtvervoer bij de toename van bedrijvigheid rondom XXL-locaties?* Het college vindt het belangrijk dat de sector kijkt naar mogelijkheden van duurzaam vervoer zoals elektrisch vervoer, vervoer middels waterstof maar ook per spoor of per water. De branche Logistiek is hier ook al vol op mee bezig. Steeds meer bedrijven rijden (gedeeltelijk) met schoonvervoer. Daarnaast is

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		Logistic Valley met Logistiek Innovatiehuis Liemers-Achterhoek (LILA) bezig met project voor schoon transport. Bij deze projecten zijn ook enkele Arnhemse bedrijven betrokken. De branche is dus in ontwikkeling en probeert zo snel als mogelijk over te gaan op schoon vervoer. Het college juicht dit toe.

Schriftelijke Meningsvorming 1

Stap 1
Het m1 agenderen door het db van een voorstel o.i.d. op vrijdag ca. 12.00 uur.
Acties:
- Griffie informeert raadsleden en fractievolgers van de agendering (via notificatie van de agenda).
- Griffie informeert portefeuillehouder(s) en ondersteunende ambtenaren van agendering.

Wat gaat er dan gebeuren:
Na agendering kunnen de fracties zich beraden over hun inbreng en evt. daarover info inwinnen en intern overleggen. Alle fracties uit de raad kunnen schriftelijke vragen, nodig voor de politieke meningsvorming (dus geen technische vragen), indienen bij de griffie.

Stap 2
Sluiten van de deadline voor het indienen van vragen op donderdag 12.00 uur.
Als een fractie geen vragen heeft, kan de behandeling voor die fractie naar stap 6.
Acties:
- Griffie bundelt de vragen en geleidt deze door naar de raad, de portefeuillehouder(s) en de ondersteunende ambtenaren.

Wat gaat er dan gebeuren:
De 1e beantwoordingstermijn van het college gaat lopen.
Antwoorden worden, bij voorkeur gebundeld, aangeleverd bij de griffie.

Stap 3
Sluiten van de deadline voor het beantwoorden van vragen op vrijdag 17.00 uur.
Acties:
- Griffie bundelt zonodig de antwoorden en geleidt deze door naar de raad.

Wat gaat er dan gebeuren:
De termijn voor het indienen van vervolgvragen vanuit de raad gaat lopen.
Vervolgvragen worden door de raad aangeleverd bij de griffie.

Stap 4
Sluiten van de deadline voor het indienen van vervolgvragen op maandag 10.00 uur.
Als een fractie geen vervolgvragen heeft, kan de behandeling voor die fractie naar stap 6
Acties:
- Griffie bundelt de vragen en geleidt deze door naar de raad, de portefeuillehouder(s) en de ondersteunende ambtenaren.

Wat gaat er dan gebeuren:
De 2e beantwoordingstermijn van het college gaat lopen.
Antwoorden worden, bij voorkeur gebundeld, aangeleverd bij de griffie.

Stap 5
Sluiten van de deadline voor het beantwoorden van vervolgvragen op dinsdag 16.00 uur.
Acties:
- Griffie bundelt zonodig de antwoorden en geleidt deze door naar de raad.

Wat gaat er dan gebeuren:
De fracties gaan zich beraden op een standpunt voor de vervolgbehandeling.
Fracties leveren bij de griffie hun mening aan over besluitvormende behandeling (m2, debatstuk, hamerstuk).

De termijn voor het indienen van (concept) moties en/of amendementen gaat lopen.
Moties en amendementen voor de m2-behandeling worden aangeleverd bij de griffie.

Stap 6
Sluiten van de deadline voor het kenbaar maken van de gewenste vervolgbehandeling op donderdag 10.00 uur.
Acties:
- Griffie adviseert op basis van meningen fracties het db over vervolgbehandeling:
    - m2, dan naar stap 7, of
    - besluitvormend (als debatstuk of hamerstuk), dan naar stap 8

Wat gaat er dan gebeuren:
Het db gaat besluiten over de vervolgbehandeling van het voorstel:
    - m2, dan naar stap 7, of
    - besluitvormend (als debatstuk of hamerstuk), dan naar stap 8.

Moties en amendementen voor een m2-behandeling worden aangeleverd bij de griffie.

Stap 7
Sluiten van de deadline voor het indienen van moties/amendementen t.b.v. m2-behandeling op vrijdag 10.00 uur
Acties:
- Griffie bundelt de ingediende moties/amendementen en geleidt deze door naar de raad, de portefeuillehouder(s) en de ondersteunende ambtenaren.

Wat gaat er dan gebeuren:
De termijn voor het formuleren van een preadvies van het college op de ingediende moties en amendementen gaat lopen.
Preadviezen worden, bij voorkeur gebundeld, aangeleverd bij de griffie.

N.B. Moties/amendementen, die na de deadline van vrijdag 10.00 uur bij de griffie worden aangeleverd worden t.b.v. de m2-behandeling wel doorgeleid naar de raad, de portefeuillehouder(s) en de ondersteunende ambtenaren. Mogelijk is dan voorafgaand aan de m2-behandeling geen preadvies van de portefeuillehouder beschikbaar.

Stap 8
Het db besluit tot vervolgbehandeling (m2 of besluitvormend) van het voorstel op vrijdag ca. 12.00 uur.

Stap 9
Sluiten van de deadline voor het geven van een preadvies op de moties/amendementen op maandag 17.00 uur.
Acties:
- Griffie bundelt de ingediende preadviezen en geleidt deze door naar de raad, de portefeuillehouder(s) en de ondersteunende ambtenaren.

Wat gaat er dan gebeuren:
De fracties kunnen zich t.b.v. de m2-behandeling een mening vormen over de ingediende moties/amendementen en de preadviezen van het college.

GEMEENTE Arnhem

Besluit van 17 juni 2020

Zaaknummer 465704

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 28 april 2020 nummer: 465704;

gelet op artikel 35 van de Wet Gemeenschappelijke Regelingen van de Gemeentewet;

gezien het amendement "Scherper sturen en rapporteren" (20A44);

besluit:

1. Kennis te nemen van de ontwerpbegroting BVO DRAN 2021-2024 (inclusief gewijzigde begroting 2020)
2. De zienswijze op de ontwerp meerjarenprogrammabegroting 2021-2024 (inclusief de gewijzigde begroting 2020) vast te stellen en het bestuur van de BVO DRAN hiervan in kennis te stellen.
3. Kennis te nemen van de financiële consequenties van de ontwerpbegroting 2021-2024 (inclusief gewijzigde begroting 2020) van BVO DRAN voor de begroting van de gemeente.

De griffier, De voorzitter,

GEMEENTE Arnhem

Aan het bestuur van de BVO
Doelgroepenvervoer Regio Arnhem Nijmegen
.....

Datum : 18 juni 2020
Zaaknummer : 465704
Contactpersoon : Esther Vaessen
Telefoonnummer : 026 3775150

Onderwerp: Zienswijze begroting BVO-DRAN 2021 (inclusief gewijzigde begroting 2020)

Geacht bestuur,

Naar aanleiding van uw brief van 6 april 2020 delen we u mee dat uw ontwerpbegroting 2021-2024 (inclusief gewijzigde begroting 2020) is behandeld in de raadsvergadering van 17 juni 2020.

De raad van de gemeente Arnhem heeft kennisgenomen van uw ontwerpbegroting 2021-2024 (inclusief gewijzigde begroting 2020). Ten aanzien van de ontwerpbegroting heeft de raad van de gemeente Arnhem de volgende zienswijze:

- Ondanks de lastenstijging waardeert de raad dat BVO DRAN met deze ontwerp begroting een beter inzicht heeft kunnen geven in de reëel te verwachten kosten in het Vraagafhankelijk vervoer en Routevervoer. Ook weet de raad het te waarderen dat er een gewijzigde begroting 2020 is opgesteld, waarbij o.a. rekening wordt gehouden met de resultaten van de aanbesteding.
- De raad wenst zo spoedig mogelijk, doch uiterlijk begin september 2020, inzicht te hebben in
    - De effecten van de coronacrisis (voor zover dan bekend)
    - De verwachte effecten van de aanpassingen in het leerlingenvervoer vanaf het nieuwe schooljaar en van de invoering van de nieuwe beleidsregels WMO per afgelopen februari op de begrotingen voor 2020 en 2021, op dat de gemeenteraad op basis van zo betrouwbaar mogelijke gegevens de Arnhemse MJPB 2021-2024 vast kan stellen en zodat de extra kosten ten gevolge van de coronacrisis kunnen worden doorbelast aan het Rijk.
- Ook vraagt de raad inzichtelijk te maken in de jaarrekening 2020 welke kosten er zijn gemaakt voor de daadwerkelijk gereden ritten en welke compensatievergoeding vervoerders hebben ontvangen in verband met corona.
- De raad wenst altijd proactief over kostenstijgingen te worden geïnformeerd zodra die bij de BVO DRAN bekend zijn, als die kostenstijgingen van invloed zijn op het (mogelijk) overschrijden van de door de raad vastgestelde budgetten, zoals afgelopen najaar met de hogere indexatie het geval was.

- De raad vraagt de BVO DRAN scherp te sturen op het behalen van de taakstelling op de uitvoeringskosten zoals opgenomen in voorliggende ontwerpbegroting. Indien er signalen zijn dat deze taakstelling niet of slechts deels haalbaar is, wenst de raad daarover direct te worden geïnformeerd.

Hoogachtend,

De griffier, De voorzitter,

Bijlage: raadsbesluit van 17 juni 2020

Stadskantoor - Eusebiusbuitensingel 53 • Postbus 9200 • 6800 HA Arnhem
Telefoon 0800-1809 • Fax 026-3774830 • www.arnhem.nl

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	17 juni 2020
Ter bespreking van	Ontwerp Meerjarenbegroting BVO DRAN 2021-2024 (inclusief gewijzigde begroting 2020)
Amendement van het lid	Mattijs Loor - D66 Ria de Vries - PvdA
Titel Amendement	Scherper sturen en rapporteren
Nummer Zaaknummer	**20A44** 465704

De ondergetekende(n) stel(t)(len) het volgende amendement voor:

Besluit de tekst van de zienswijzenbrief te vervangen door:

Naar aanleiding van uw brief van 6 april 2020 delen we u mee dat uw ontwerpbegroting 2021-2024 (inclusief gewijzigde begroting 2020) is behandeld in de raadsvergadering van 17 juni 2020.

De raad van de gemeente Arnhem heeft kennisgenomen van uw ontwerpbegroting 2021-2024 (inclusief gewijzigde begroting 2020). Ten aanzien van de ontwerpbegroting heeft de raad van de gemeente Arnhem de volgende zienswijze:

- *Ondanks de lastenstijging waardeert de raad dat BVO DRAN met deze ontwerp begroting een beter inzicht heeft kunnen geven in de reëel te verwachten kosten in het Vraagafhankelijk vervoer en Routevervoer. Ook weet de raad het te waarderen dat er een gewijzigde begroting 2020 is opgesteld, waarbij o.a. rekening wordt gehouden met de resultaten van de aanbesteding.*
- *De raad wenst zo spoedig mogelijk, doch uiterlijk begin september 2020, inzicht te hebben in*
    - *De effecten van de coronacrisis (voor zover dan bekend)*
    - *De verwachte effecten van de aanpassingen in het leerlingenvervoer vanaf het nieuwe schooljaar en van de invoering van de nieuwe beleidsregels WMO per afgelopen februari*

AANGENOMEN

op de begrotingen voor 2020 en 2021, op dat de gemeenteraad op basis van zo betrouwbaar mogelijke gegevens de Arnhemse MJPB 2021-2024 vast kan stellen en zodat de extra kosten ten gevolge van de coronacrisis kunnen worden doorbelast aan het Rijk.

- *Ook vraagt de raad inzichtelijk te maken in de jaarrekening 2020 welke kosten er zijn gemaakt voor de daadwerkelijk gereden ritten en welke compensatievergoeding vervoerders hebben ontvangen in verband met corona.*
- *De raad wenst altijd proactief over kostenstijgingen te worden geïnformeerd zodra die bij de BVO DRAN bekend zijn, als die kostenstijgingen van invloed zijn op het (mogelijk) overschrijden van de door de raad vastgestelde budgetten, zoals afgelopen najaar met de hogere indexatie het geval was.*
- *De raad vraagt de BVO DRAN scherp te sturen op het behalen van de taakstelling op de uitvoeringskosten zoals opgenomen in voorliggende ontwerpbegroting. Indien er signalen zijn dat deze taakstelling niet of slechts deels haalbaar is, wenst de raad daarover direct te worden geïnformeerd.*

Toelichting:

De BVO DRAN heeft een belangrijke uitvoerende taak in ons sociaal domein, met een bijbehorend substantieel budget. Om verschillende redenen lijkt sturing op dit budget jaar na jaar moeilijk. Dat zit deels in een toename van de vraag, maar ook in de interne organisatie van de bedrijfsvoeringsorganisatie. Bovendien bereiken signalen over afwijkingen ons soms pas laat, wat schuurt met de actieve informatieplicht en het de raad moeilijk maakt goed te sturen op budgetten. Om die reden is een stelliger zienswijze met een aantal concrete verbeterpunten gewenst.

Mattijs Loor - D66
Ria de Vries - PvdA

AANGENOMEN

Voor 27

Tegen 11

Amendement "Scherper sturen en rapporteren" (20A44)

GROENLINKS	6	0
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	0	6
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	0	2
van Dillen		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Usta		
Aydemir		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Venhoek		
van Ommen		
van Iperen		

Arnhem Centraal	0	3
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Eliëns		

PvdA	4	0
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

Partij voor de Vrijheid	2	0
Verheij		
Sanders		

Totaal 38

Ontwerp Meerjarenbegroting BVO DRAN 2021-2024 (inclusief gewijzigde begroting 2020)

Zaaknummer:	465704
Portefeuillehouder:	R. van der Zee

Aan de gemeenteraad, 12 juni 2020

Het dagelijks bestuur van de Agendacommissie heeft besloten dit voorstel toe te voegen aan de agenda van de besluitvormende vergadering. Het db heeft hierbij overwogen dat:

- Het voorstel is schriftelijk meningsvormend (1) behandeld, waarbij alle fracties (vervolg)vragen hebben kunnen stellen. Een aantal fracties heeft hier gebruik van gemaakt.
- Slechts 1 fractie heeft aangegeven een amendement en mogelijk een motie op dit voorstel in te willen dienen.
- Het is niet gebruikelijk voor een zeer beperkt aantal moties en/of amendementen een m2-behandeling te organiseren, maar deze worden tijdens de besluitvorming behandeld.

De griffier,

J.G.M. Kersten

De voorzitter,

C.J.M. Kalthoff

RAADSVOORSTEL

Aan de gemeenteraad

Zaaknummer 465704

Onderwerp: Ontwerp Meerjarenbegroting BVO DRAN 2021-2024 (inclusief gewijzigde begroting 2020)

Voorstel

1. Kennis te nemen van de ontwerpbegroting BVO DRAN 2021-2024 (inclusief gewijzigde begroting 2020)
2. De zienswijze op de ontwerp meerjarenprogrammabegroting 2021-2024 (inclusief de gewijzigde begroting 2020) vast te stellen en het bestuur van de BVO DRAN hiervan in kennis te stellen.
3. Kennis te nemen van de financiële consequenties van de ontwerpbegroting 2021-2024 (inclusief gewijzigde begroting 2020) van BVO DRAN voor de begroting van de gemeente.

Inleiding

De BVO DRAN is verantwoordelijk voor de uitvoering van het doelgroepen- en maatwerkvervoer in de 18 gemeenten in deze regio, waaronder Arnhem. Dit vervoer wordt uitgevoerd onder de naam AVAN. Afgelopen jaar heeft er een aanbesteding plaatsgevonden, hierover bent u middels raadsbrieven geïnformeerd. De nu voorliggende ontwerpbegroting is een begroting waarin de gewijzigde begroting 2020 is geïntegreerd in de meerjarenbegroting 2021-2024. De gewijzigde begroting 2020 is onder andere aangepast op de realisatiecijfers van 2019 en de resultaten van de aanbesteding.

In deze periode een ontwerpbegroting aanbieden is bijzonder, aangezien er bij het opstellen van de ontwerpbegroting geen redenen waren om aan te nemen dat er beperkende maatregelen zouden worden opgelegd in verband met corona. De gevolgen van al deze maatregelen zijn dan ook niet verwerkt in deze ontwerpbegroting.
Ook in het vervoer zien we dat er beperkingen zijn, zoals het alleen nog solo vervoeren en een enorme afname van het vraagafhankelijk en het routevervoer. Anderzijds zien we ook dat er minder chauffeurs en voertuigen (waarin tussen chauffeur en inwoner een afstand van 1,5 meter gegarandeerd kan worden) beschikbaar zijn. Op dit moment worden er afspraken gemaakt tussen het Rijk en de VNG over het doorbetalen van vervoerders in deze tijd. De lijn die nu gehanteerd wordt is een doorbetaling van 80% van de niet gereden ritten, welke normaal wel gereden waren, en de betaling van 100% van de daadwerkelijk gereden ritten. Dit gebeurt onder een aantal voorwaarden, denk hierbij aan het geen aanspraak kunnen maken op andere regelingen. De kosten die extra worden gemaakt door de opgelegde maatregelen, zoals 1,5 meter afstand houden en daardoor alleen inzet van bussen en solo vervoer mogelijk, worden in beeld gebracht en zullen ingediend worden bij het Rijk.

De BVO-DRAN biedt op grond van artikel 35 van de Wet Gemeenschappelijke Regelingen de raden van de deelnemende gemeenten de gelegenheid hun zienswijzen kenbaar te maken over de

Gemeente Arnhem

ontwerpbegroting. Arnhem is één van 18 deelnemende gemeenten. De zienswijze dient uiterlijk 5 juni 2020 verstuurd te worden aan het bestuur van de BVO DRAN.
Het bestuur van BVO DRAN stelt na het ontvangen van alle zienswijzen de begroting definitief vast indachtig de ingebrachte zienswijzen. De begroting zal voor vaststelling worden geagendeerd in de bestuursvergadering van BVO DRAN van 25 juni 2020.
Bij dit voorstel is een concept-zienswijze(brief) gevoegd.

Beoogd effect

Inzicht geven in de ontwerp meerjarenprogrammabegroting 2021-2024 (inclusief gewijzigde begroting 2020) van BVO DRAN. Inzicht geven in de financiële consequenties hiervan voor de gemeente Arnhem. Uw raad de gelegenheid geven om de zienswijze hierover uit te spreken opdat het college deze kan overbrengen aan het bestuur van BVO DRAN uiterlijk 5 juni 2020.

Argumenten

1.1 Er ligt nu een ontwerpbegroting voor inclusief een begrotingswijziging 2020

In de gewijzigde begroting 2020 en de ontwerpbegroting 2021-2024 zijn de uitgangspunten uit de Kaderbrief meegenomen. Deze Kaderbrief is vastgesteld door de BVO DRAN en is als bijlage toegevoegd. In de inleiding van de MJPB staan de uitgangspunten nog eens nader uitgewerkt. Daarnaast is er ook een memo toegevoegd over het herbeleggen en aanvullen van de regietaken, de kosten hiervan zijn nog niet verwerkt in de ontwerpbegroting. Deze zullen als ambtelijke zienswijze vanuit de Vervoerorganisatie ingebracht worden.

1.2 De ontwerpbegroting is goed afgestemd met de gemeente Arnhem

Op ambtelijk niveau is de ontwerpbegroting goed afgestemd. De portefeuillehouder zit namens de gemeente in het bestuur van BVO DRAN en is in die hoedanigheid betrokken bij de ontwerpbegroting. De punten die in de afgelopen zienswijzen zijn aangegeven zijn in deze ontwerpbegroting al verwerkt.

2.1 Op grond van artikel 35 van de Wet Gemeenschappelijke Regelingen krijgt de raad de gelegenheid hun zienswijze op de ontwerpbegroting kenbaar te maken aan de BVO DRAN.

De zienswijze dient uiterlijk 5 juni 2020 verstuurd te worden aan het bestuur van de BVO DRAN.
Het bestuur van BVO DRAN stelt na het ontvangen van alle zienswijzen de begroting definitief vast indachtig de ingebrachte zienswijzen. De begroting zal voor vaststelling worden geagendeerd in de bestuursvergadering van BVO DRAN van 5 juni 2020.
Bij dit voorstel is een concept-zienswijze(brief) gevoegd, welke is gebaseerd op de genoemde argumenten, kanttekeningen en risico's voor zover die van toepassing zijn voor de BVO DRAN.

3.1 De ontwerpbegroting heeft financiële consequenties voor de gemeente Arnhem

Onder het kopje financiën wordt ingegaan op de financiële consequenties die deze ontwerpbegroting (inclusief gewijzigde begroting 2020) voor Arnhem betekent.

Kanttekeningen en risico's

1.1 Open einde systematiek

De inrichting van het vervoer is gebaseerd op een ‘open einde’ systematiek. Dit betekent dat de kosten oplopen wanneer een gemeente meer vervoer inbrengt of dat er in een periode meer ritten hebben plaatsgevonden dan begroot. Dit kan een financieel risico met zich meebrengen. Hierin is door de BVO DRAN deels al voorzien door voor de jaren 2021 t/m 2024 ieder jaar de cijfers aan te passen uitgaande van de groei in het vervoer van de afgelopen jaren.

1.2 Beheersmaatregelen niet doorgevoerd in de begroting van de BVO DRAN

In de beleidsregels Wmo en Jeugdwet zijn een aantal wijzigingen doorgevoerd welke beheersmaatregelen zijn voor het doelgroepenvervoer, zoals opgenomen in de MJPB van de gemeente Arnhem 2020-2023. Tevens ligt er een nieuwe verordening leerlingenvervoer voor welke ook bijdraagt aan de beheersmaatregelen. Deze beheersmaatregelen zijn nog niet opgenomen in de MJPB 2021-2024 BVO DRAN, aangezien er op dit moment niet duidelijk is op welke termijn deze beheersmaatregelen doorgevoerd gaan worden en op welke termijn dit dan ook een besparing oplevert. In verband met de huidige situatie rondom corona is een aantal gewijzigde beleidsregels opgeschort en nog niet gecommuniceerd met de huidige gebruikers (die nu nauwelijks gebruik maken van het vervoer). De verwachting is dat eind dit jaar de eerste resultaten zichtbaar zijn van de beheersmaatregelen en dat dit dan ook effect heeft op de jaarrekening 2020 van de BVO DRAN en daarmee ook de afrekening met de gemeente Arnhem.

3.1 Verwachte kosten volumegroei en prijsindex voor 2021-2014 niet meegenomen in de Arnhemse begroting

De kosten zoals nu opgenomen in de ontwerpbegroting van de BVO DRAN zijn niet overgenomen in de Arnhemse ontwerpbegroting. Arnhem houdt, zoals veel gemeenten, geen rekening met de volumegroei en prijsindex voor de komende jaren. Uitgangspunt is dat uit de algemeen beschikbaar gestelde gelden de volumegroei en prijsindex worden gedekt. De groei zoals verwacht door de BVO DRAN zal bij het doorvoeren van de maatregelen in het doelgroepenvervoer gedempt worden.

Financiën

De ontwerpbegroting 2021-2024 (inclusief wijzigingsbegroting 2020) BVO DRAN heeft financiële gevolgen voor de gemeente Arnhem.
Met de voorliggende ontwerpbegroting worden de cijfers voor gemeente Arnhem als volgt:

MJPB 2021-2024 (incl gewijzigde begroting 2020) BVO DRAN						
Bijdrage Arnhem						
	Primaire begroting 2020	*Gewijzigde begroting 2020*	*Begroting 2021*	*Begroting 2022*	*Begroting 2023*	*Begroting 2024*
Vraagafhankelijk vervoer	2.160.723	2.126.180	2.325.100	2.805.354	3.335.189	3.920.126
Routegebonden vervoer	2.999.155	3.992.648	4.558.974	4.932.395	5.340.934	5.788.575
Overhead	97.217	113.568	98.574	114.798	131.555	150.742
Onvoorzien	3.249	-	-	-	-	-
Aanvullende begrotingswijziging regietaken		31.431	69.926	73.198	73.150	62.476
Totale bijdrage	**5.260.344**	**6.263.827**	**7.052.574**	**7.925.745**	**8.880.828**	**9.921.919**

Er zijn drie algemene ontwikkelingen waardoor de gewijzigde begroting verhoogd is:

- Prijsindex die aansluit met de NEA van 6,7%. In de eerdere begrotingen van de DRAN werd uitgegaan van 2% prijsindex. Deze is nu vastgesteld op 6,7% en dat betekent een verhoging van 4,7%.
- De nieuwe aanbesteding is, zoals al eerder aangegeven en verwacht, duurder uitgevallen. De kostenstijging zit met name in het routevervoer, waar de ritprijzen behoorlijk zijn gestegen.
- Volumegroei. Bij de begroting van de DRAN is voor het vraagafhankelijk vervoer uitgegaan van 10% per jaar stijging op basis van het werkelijk gebruik van de afgelopen jaren. Voor het routevervoer wordt uitgegaan van een range van 5-15% per jaar.

Verder is te zien dat de kosten voor vraagafhankelijk vervoer minder fors stijgen dan de kosten voor het routegebonden vervoer.
Dit laat zich voor het vraagafhankelijk vervoer in vergelijking met het (huidige) regiemodel verklaren doordat o.a.:

- vergoeding in het nieuwe contract plaats vindt op basis van gerealiseerde ritten en niet op basis van ingehuurde capaciteit (voertuig en chauffeur)
- er geen verplichtingen meer zijn voor afname van 3 uur per dienst.
- vervoerder zelf kan plannen en mag combineren (volgtijdelijk) met ritten uit andere contracten, zoals zittend ziekenvervoer en Valys.

De verandering bij vraagafhankelijk vervoer komt door de wijziging van een regiemodel naar een callcenter model. Zou het vraagafhankelijk vervoer op dit moment uitgevoerd worden op basis van het callcentermodel dan zou in geval van een aanbesteding (op basis callcentermodel) ook sprake zijn geweest van een substantiële kostentoename. Dit ten gevolge van de landelijke ontwikkelingen zoals BPM, verzekeringen en congestie. Naast de algemene ontwikkelingen is er bij het routegebonden vervoer sprake van een beperkt aantal inzetdagen en inzeturen waardoor de kosten per inzetuur hoger zijn en het feit dat bij dagbestedingsvervoer vaak rolstoelbussen ingezet moeten worden.

In deze bijdrage van Arnhem is nog geen rekening gehouden met de genomen beheersmaatregelen zoals vastgesteld in de MJPB 2020-2023 en benoemd bij 1.2.

In de perspectiefnota 2021-2024 wordt rekening gehouden met het hierboven uiteengezette tekort op basis van de informatie die op dat moment bekend was. Dat betekent dat er geen rekening is gehouden met de kosten die voortvloeien uit het herbeleggen van de regietaken, de extra kosten in verband met corona en het niet kunnen doorvoeren van maatregelen in het vervoer.

Uitvoering

5 juni 2020: Einde indieningstermijn zienswijzen (8 weken), gemeente Arnhem dient zienswijze ingediend te hebben bij BVO DRAN.

25 juni 2020: Behandeling begroting 2020-2023 (inclusief gewijzigde begroting 19 ter vaststelling in het bestuurlijk overleg van de BVO DRAN

Communicatie

Na behandeling in de raad wordt de definitieve zienswijze verstuurd aan BVO DRAN.
De vastgestelde begroting en de reactie/verwerking van de zienswijzen zal uw raad ná 25 juni 2020 ter kennisgeving worden aangeboden.

Bijlagen

Stukken voor gemeenteraad:

- Raadsvoorstel Ontwerp MJPB BVO DRAN 2021-2024 (inclusief gewijzigde begroting 2020)
- Concept zienswijze MJPB BVO DRAN 2021-2024 (inclusief gewijzigde begroting 2020)
- Bijlage 1: Begeleidende brief Ontwerp MJPB 2021-2024 incl. gewijzigde begroting 2020
- Bijlage 2: Ontwerp MJPB 2021-2024 incl. gewijzigde begroting 2020
- Bijlage 3: Memo herbeleggen en aanvullen regietaken BVO DRAN
- Bijlage 4: Kaderbrief 2021

RAADSVOORSTEL

Besluit van	
Zaaknummer	465704

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 28 april 2020 nummer: 465704;

gelet op artikel 35 van de Wet Gemeenschappelijke Regelingen van de Gemeentewet;

besluit:

1. Kennis te nemen van de ontwerpbegroting BVO DRAN 2021-2024 (inclusief gewijzigde begroting 2020)
2. De zienswijze op de ontwerp meerjarenprogrammabegroting 2021-2024 (inclusief de gewijzigde begroting 2020) vast te stellen en het bestuur van de BVO DRAN hiervan in kennis te stellen.
3. Kennis te nemen van de financiële van de ontwerpbegroting 2021-2024 (inclusief gewijzigde begroting 2020) van BVO DRAN voor de begroting van de gemeente.

De griffier, De voorzitter,

Gemeente Arnhem

Aan het bestuur van de BVO
Doelgroepenvervoer Regio Arnhem Nijmegen
……..

Datum :
Zaaknummer : 465704
Contactpersoon : Esther Vaessen
Telefoonnummer : 026 3775150

Onderwerp: Zienswijze begroting BVO-DRAN 2021 (inclusief gewijzigde begroting 2020)

Geacht bestuur,

Naar aanleiding van uw brief van 6 april 2020 delen we u mee dat uw ontwerpbegroting 2021-2024 (inclusief gewijzigde begroting 2020) is behandeld in de raadsvergadering van …… 2020.

De raad van de gemeente Arnhem heeft kennisgenomen van uw ontwerpbegroting 2021-2024 (inclusief gewijzigde begroting 2020). Ten aanzien van de ontwerpbegroting heeft de raad van de gemeente Arnhem de volgende zienswijze:

- Ondanks de lastenstijging waardeert de raad dat BVO DRAN met deze ontwerp begroting een beter inzicht heeft kunnen geven in de reëel te verwachten kosten in het Vraagafhankelijk vervoer en Routevervoer. Ook weet de raad het te waarderen dat er een gewijzigde begroting 2020 is opgesteld, waarbij o.a. rekening wordt gehouden met de resultaten van de aanbesteding.
- De raad stelt het op prijs als voor 2020 en 2021 inzichtelijk wordt gemaakt wat de effecten zijn geweest van de maatregelen die Arnhem heeft genomen om de stijging van de kosten te beperken.
- De raad stelt het op prijs als inzichtelijk wordt gemaakt welke extra kosten er voor Arnhem zijn gemaakt in de periode dat de maatregelen vanwege corona invloed hebben gehad op het vervoer, zodat deze extra kosten doorbelast kunnen worden aan het Rijk.
- Ook vraagt de raad inzichtelijk te maken in de jaarrekening 2020 welke kosten er zijn gemaakt voor de daadwerkelijk gereden ritten en welke compensatievergoeding vervoerders hebben ontvangen in verband met corona.

Hoogachtend,

De griffier, De voorzitter,

Bijlage: raadsbesluit van …….. 2020

Aan de colleges en raden van de deelnemende gemeenten
Vervoersorganisatie Regio Arnhem Nijmegen

Datum:	6 april 2020
Onderwerp:	Ontwerp begroting
Uw kenmerk:	n.v.t.
Ons kenmerk:	n.v.t.

Geachte heer/mevrouw,

Bijgaand treft u de Ontwerp Meerjarenprogrammabegroting 2021-2024 (inclusief gewijzigde begroting 2020) aan, zoals vastgesteld in de bestuursvergadering van de gemeenschappelijke regeling Doelgroepenvervoer Regio Arnhem-Nijmegen van 2 april 2020.

De periode voor het indienen van zienswijze(n) start op 6 april 2020 en loopt tot en met 5 juni 2020.

Vriendelijke verzoek om uw zienswijze(n) (ook) digitaal te versturen naar info@vervoersorganisatie.nl.

De begroting zal voor vaststelling worden geagendeerd in de bestuursvergadering van de gemeenschappelijke regeling Doelgroepenvervoer Regio Arnhem-Nijmegen van 25 juni 2020.

Met vriendelijke groet,

Namens het bestuur van de BVO Dran

M. van den Beucken
Secretaris BVO DRAN

Vervoersorganisatie Regio Arnhem Nijmegen
Eusebiusbuitensingel 53
6828 HZ Arnhem
www.vervoersorganisatie.nl
info@vervoersorganisatie.nl
026 377 3598
KVK: 66191084
BTW: 856435065B01
IBAN: NL70 BNGH 0285 1694 91

ONTWERP
MEERJARENPROGRAMMABEGROTING
BVO DRAN
2021-2024
(inclusief gewijzigde begroting 2020)

Versie: AB 2 april 2020

Inhoudsopgave

1.0 Inleiding 3
1.1 Uitgangspunten meerjarenprogrammabegroting 2021-2024 6
1.2 Uitgangspunten gewijzigde begroting 2020 7
1.3 Procedure begroting 8
BELEIDSBEGROTING 9
De beleidsbegroting bestaat uit 2 delen (art. 7 lid 2 BBV): 9
2.0 Programmaplan 9
2.1 Programma Vraagafhankelijk vervoer 10
2.2 Programma Routegebonden vervoer 11
2.3 Programma Bestedingsplan 13
2.4 Overzicht Overhead 14
2.5 Overzicht Onvoorzien 15
3.0 Paragrafen 16
3.1 Inleiding 16
3.2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing 16
3.2.1 Inventarisatie weerstandscapaciteit 16
3.2.2 Risico's 16
3.3 Financiering 17
3.4 Bedrijfsvoering 18
FINANCIËLE BEGROTING 19
4.0 Overzicht van baten en lasten naar categorie 2021-2024 19
4.1 Toelichting op het overzicht van baten en lasten naar categorie 20
4.2 Overzicht van baten en lasten naar taakveld 2021-2024 21
4.3 Bestemmingsreserve 21

1.0 Inleiding

Hierbij treft u de ontwerp Meerjarenprogrammabegroting (MJPB) 2021-2024, inclusief de gewijzigde begroting 2020, van de Vervoersorganisatie Regio Arnhem Nijmegen (BVO DRAN) aan.

De resultaten van de aanbestedingen vervoer en callcenter zullen vanaf augustus 2020 hun effect krijgen. Hiermee is in deze ontwerp MJPB rekening gehouden. Begrotingsbedragen vanaf augustus 2020 zijn gebaseerd op de resultaten van de aanbestedingen. De periode januari tot en met juli 2020 is nog gebaseerd op de huidige contracten met vervoerders en regiecentrale.

Het Algemeen Bestuur heeft met vaststelling van de Kaderbrief 2021 de (overige) uitgangspunten voor de opbouw van de meerjarige begroting bepaald. Deze uitgangspunten zijn door de BVO DRAN gehanteerd, tenzij een deelnemende gemeente het verzoek heeft ingediend hiervan af te wijken. In paragraaf 1.1 wordt ingegaan op de algemene uitgangspunten van deze ontwerp MJPB. Afwijkingen op deze algemene uitgangspunten door deelnemende gemeenten worden hieronder toegelicht.

Gemeente Beuningen
De gemeente Beuningen voert vanaf augustus 2020 een kilometerbeperking in voor het vraagafhankelijk vervoer. De gemeente heeft berekend dat dit vanaf 2021 een structurele besparing oplevert van € 30.000 per jaar en dit als zodanig op te nemen in de ontwerp MJPB.

Op basis van een gemeentelijke analyse van het aantal deelnemers in het leerlingenvervoer van de gemeente Beuningen is door de gemeente geconcludeerd dat een jaarlijkse toename met +5% een te hoge aanname is. Rekening houdend met demografische ontwikkelingen wordt door de gemeente gevraagd een jaarlijkse toename van +2% in de ontwerp MJPB op te nemen.

Gemeente Mook en Middelaar
Eind 2019 zijn door de gemeente Mook en Middelaar in het kader van WLZ vervoer nadere afspraken gemaakt met enkele instellingen. Dit leidt vanaf 2020 tot een afname van de vraagafhankelijke vervoerskosten. Dit effect is op verzoek van de gemeente vanaf 2020 meerjarig verwerkt in de ontwerp MJPB.

Gemeente Overbetuwe
Op basis van een gemeentelijke analyse van het vraagafhankelijk vervoer van de gemeente Overbetuwe over de periode 2018-2019 is door de gemeente geconcludeerd dat een jaarlijkse toename met +10% een te hoge aanname is. Daarnaast is door de gemeente besloten om vanaf 1 januari 2020 kilometerbudgetten voor het vraagafhankelijk vervoer in te voeren. Dit heeft een kostenbesparend effect. Door beide constateringen heeft de gemeente Overbetuwe aangegeven een jaarlijkse toename van het vraagafhankelijk vervoer van +5% op te nemen in de ontwerp MJPB.

Gemeente Renkum
Op basis van een gemeentelijke analyse van het vraagafhankelijk en routegebonden vervoer van de gemeente Renkum over de periode 2019 is door de gemeente geconcludeerd dat een jaarlijkse toename met +10% (vraagafhankelijk) en 5%-15% (routegebonden) te hoge aannames zijn. Daarnaast worden de komende jaren beleidsinitiatieven ingediend om de kosten van vraagafhankelijk vervoer te reduceren. Hierdoor heeft de gemeente Renkum verzocht om de jaarlijkse toename van het vervoer vanaf 2021 ongeveer op +0% te zetten in de ontwerp MJPB.

Gemeente Rheden
Op basis van een gemeentelijke analyse van het vraagafhankelijk en routegebonden vervoer van de gemeente Rheden over de periode 2019 is door de gemeente geconcludeerd dat een jaarlijkse toename met +10% (vraagafhankelijk) en 5%-15% (routegebonden) te hoge aannames zijn. Daarnaast wordt vanaf 2020 de omvang van het vervoer nog scherper gemonitord en indien noodzakelijk beleidsinitiatieven ingediend om de kosten van vervoer te reduceren. Hierdoor heeft de gemeente Rheden verzocht om de jaarlijkse toename van het vervoer op +0% te zetten in de ontwerp MJPB.

Provinciale bijdrage OV-vangnet
De met de provincie Gelderland overeengekomen samenwerkingsovereenkomst Basismobiliteit 2017-2019 is met één jaar verlengd tot 31 december 2020. In deze ontwerp MJPB is er vanuit gegaan dat het OV-vangnet vervoer door Avan gecontinueerd wordt tot en met 31 december 2021. Vanaf 2022 wordt geen rekening meer gehouden met OV-vangnet vervoer.

Klantbijdragen
De Wmo-reiziger betaalt een eigen bijdrage die in de begroting is opgenomen. Verrekening door de BVO DRAN van deze eigen bijdragen met vervoerders en deelnemers gebeurd inclusief BTW. In de MJPB zijn daardoor alle bedragen inclusief 9% BTW verantwoord.

BTW routegebonden vervoer
De kosten die samenhangen met het vraagafhankelijk vervoer worden in de MJPB exclusief BTW verantwoord. Deze BTW is voor de deelnemers aftrekbaar. Kosten die samenhangen met het routegebonden vervoer worden daarentegen inclusief BTW verantwoord. De BTW is compensabel noch aftrekbaar en daardoor kostenverhogend voor de gemeenten.

BTW suppleties 2016-2018
De in 2020 in te dienen BTW suppleties zijn incidenteel van aard en worden tussentijds in 2020 verrekend met de gemeenten. Om deze redenen is er in de MJPB geen rekening gehouden met de financiële effecten volgend uit het indienen van deze suppleties.

NEA-index
De kosten van het vervoer worden door de vervoerders jaarlijks geïndexeerd met de door Panteia berekende NEA index. De werkelijke indexatie vanaf 1 januari 2020 is vastgesteld op +6,7%. De tarieven volgend uit de aanbesteding hebben een prijspeil 2020, de NEA indexatie van +6,7% is hier al in verwerkt. In de MJPB wordt vanaf het jaar 2021 rekening gehouden met een jaarlijkse NEA indexatie van +2%. In 2020 is de indexatie incidenteel hoger dan gebruikelijk, door onder andere het effect van kosten BPM bij aanschaf van voertuigen. Tot en met 2019 was de gemiddelde indexatie circa +2%.

Wmo-subsidie
Voor de jaren 2020 tot en met 2023 zijn van de provincie Gelderland beschikkingen ontvangen over de toegekende Wmo subsidie. Binnen deze bedragen is ook de provinciale beheerbijdrage opgenomen. Voor het jaar 2020 wordt rekening gehouden met een indexatie van +3%, voor de jaren 2021-2023 is dit +2,5%.

Vanaf 2021 vindt er afbouw plaats van de Wmo subsidie. Ten opzichte van het basisjaar van de afbouw (2020) loopt de subsidie in drie jaar af met -25%, -50% en -75%. In 2024 wordt geen Wmo subsidie meer ontvangen. De verdeling van de Wmo subsidie over de gemeenten is op basis van gereden Wmo-ritten.

Kosten begeleiding
Tot heden is er in de begroting van de BVO DRAN geen rekening gehouden met kosten voor begeleiding. De werkelijke kosten hebben een dusdanige omvang dat er voor gekozen is om in deze ontwerp MJPB de kosten begeleiding wel op te nemen voor de gemeenten die het betreft. Voor de bepaling van de meerjarige begrotingsbedragen zijn de van toepassing zijnde uitgangspunten van het routegebonden vervoer genomen.

Doorschuiven restantbudget 2019 aanbestedingsprocedure (BVO lasten)
Het in 2019 beschikbare budget voor kosten volgend uit de aanbestedingsprocedure is niet volledig benut. Gedurende het traject is er enige vertraging opgelopen waardoor niet alle voorziene activiteiten in 2019 hebben plaatsgevonden. De datum voor het afgeven van de voorlopige gunningen is verschoven naar december 2019. Hieruit volgende juridische kosten worden bijvoorbeeld nu in 2020 besteed. In totaal is een bedrag van € 61.500 doorgeschoven naar 2020.

Indexering BVO lasten
Vanaf de start van de BVO DRAN heeft er geen indexatie plaatsgevonden van het budget voor BVO lasten. Vanaf 2020 is in de ontwerp MJPB een jaarlijkse CPI indexatie verwerkt van +2,7%. De indexatie is enkel doorgevoerd op het structurele deel van de BVO lasten. Bijvoorbeeld niet op het incidentele budget voor kosten aanbestedingsprocedure.

Taakstelling BVO lasten
Het Algemeen Bestuur heeft besloten om voor de jaren 2021 tot en met 2023 een taakstelling te leggen op het budget voor de BVO lasten. De taakstelling bedraagt voor 2021 -1%, voor 2022 -2% en voor 2023 -3%. In de ontwerp MJPB is deze taakstelling verwerkt. Vanaf 2023 wordt structureel rekening gehouden met een taakstelling van -3%.

Besluit Begroting en Verantwoording
Bij het opstellen van een MJPB voor Gemeenschappelijke Regelingen (GR) dient te worden geconformeerd aan het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV). Dit zorgt voor de volgende opzet van de MJPB van de BVO DRAN.

In de basis bestaat de begroting uit 2 onderdelen (art. 7 lid 1 BBV):
- de beleidsbegroting
- de financiële begroting

De beleidsbegroting bestaat op zijn beurt weer uit 2 onderdelen (art. 7 lid 2 BBV):
- het programmaplan (Hoofdstuk 2)
- de paragrafen (Hoofdstuk 3)

De financiële begroting (Hoofdstuk 4) bestaat uit (art. 7 lid 3 BBV):
- een overzicht van baten en lasten (inclusief toelichting)
- een bijlage met overzicht geraamde baten en lasten per taakveld
- een uiteenzetting van de financiële positie

Taakvelden
Naast de indeling van de begroting naar programma's moet de begroting ook worden ingedeeld naar taakvelden. De voorgeschreven taakvelden zijn opgenomen in het Iv3 informatievoorschift 2020. Daarnaast schrijft het BBV verplicht voor dat een totaaloverzicht van lasten en baten per taakveld opgenomen moet worden (paragraaf 4.2 van deze begroting).

Taakvelden en beleidsindicatoren
De commissie BBV heeft aangegeven (vraag en antwoord BBV 2018.12.4) dat de opname van beleidsindicatoren voor een GR via het BBV verplicht is gesteld. Het ministerie van BZK heeft daarbij aangegeven dat een GR alleen die indicatoren hoeft op te nemen die behoren bij de taakvelden waarbinnen de GR haar activiteiten uitvoert. Beleidsindicatoren die buiten de taakvelden van de GR vallen, kunnen worden weggelaten. De BVO DRAN zijn geen door deelnemende gemeenten opgelegde beleidsindicatoren bekend.

Overhead
Op de programma's mogen alleen de direct toe te rekenen lasten worden geboekt. Het is niet toegestaan om overheadkosten en een stelpost onvoorzien in een programma te ramen en te boeken. Overheadkosten en een stelpost onvoorzien moeten op aparte overzichten worden gepresenteerd.

Dit heeft tot gevolg dat alle kosten van de Bedrijfsvoeringsorganisatie (BVO) in de meerjarige begroting als "Overhead" moeten worden gelabeld. De overzichten van "Overhead" en "Onvoorzien" zijn opgenomen in paragraaf 2.4 en 2.5 van deze begroting.

'open einde' systematiek
De inrichting van het vervoer is gebaseerd op een 'open einde' systematiek. Dit betekent dat de kosten oplopen wanneer een deelnemer meer of aangepast gebruik inbrengt of dat er in een periode meer ritten hebben plaatsgevonden dan begroot. Dit brengt een financieel risico met zich mee voor betreffende deelnemer. Door periodiek inzicht te geven in het volume van het aantal ritten en bijbehorende kosten worden de gevolgen van verwachtte toenames van ritten en/of kosten tijdig gecommuniceerd met de gemeenten en provincie Gelderland.

Binnen de bedragen in deze ontwerp MJPB is zeer beperkt rekening gehouden met deze onvoorziene wijzigingen in de kosten vervoer, callcenter of regiekosten. De verantwoordelijkheid voor het vormen van een extra post onvoorzien volgend uit de risico's van een open einde systematiek, ligt daardoor bij de deelnemers. Deze extra post onvoorzien komt dan bovenop de in deze ontwerp MJPB meerjarig begrote bijdragen van de deelnemers.

1.1 Uitgangspunten meerjarenprogrammabegroting 2021-2024

De volgende uitgangspunten zijn van toepassing op de begrotingsjaren 2021 tot en met 2024 en de maanden augustus tot en met december van het begrotingsjaar 2020:

- Kosten vraagafhankelijk vervoer;
  - ritten (beladen kilometers) augustus tot en met december 2019 overeenkomstig berekeningssystematiek uit het Programma van Eisen vraagafhankelijk vervoer
  - jaarlijkse toename van de hoeveelheid vraagafhankelijk vervoer in het tweede half jaar van een begrotingsjaar met +10% ten opzichte van het eerste half jaar in dat begrotingsjaar
  - vergoeding per beladen kilometer per perceel, jaarlijkse rekening houdend met NEA indexatie (2021-2024: +2%)
- Kosten routegebonden vervoer;
  - routes (beladen tijd) september 2019 overeenkomstig berekeningssystematiek uit het Programma van Eisen routegebonden vervoer
  - jaarlijkse toename van de hoeveelheid routegebonden vervoer in het tweede half jaar van een begrotingsjaar met +5% (leerlingenvervoer en dagbesteding) of +15% (jeugdwet) ten opzichte van het eerste half jaar in dat begrotingsjaar
  - vergoeding per beladen uur per perceel + starttarief voertuig, jaarlijks rekening houdend met NEA indexatie (2021-2024: +2%)
- Wmo subsidie;
  - (geïndexeerde) jaarbedragen overeenkomstig beschikkingen 2020 tot en met 2023
  - verdeling naar gemeenten op basis van werkelijke ritten 2019 vraagafhankelijk vervoer
- Klantbijdragen;
  - gemiddelde werkelijke maandbijdrage september tot en met december 2019
  - jaarlijkse toename van de hoeveelheid klantbijdragen in het tweede half jaar van een begrotingsjaar met +10% ten opzichte van het eerste half jaar in dat begrotingsjaar
  - bedragen zijn inclusief Btw, jaarlijks rekening houdend met +1% OV indexatie
- Kosten begeleiding;
  - gemiddelde werkelijke maandkosten begeleiding september tot en met december 2019
  - jaarlijkse toename van de hoeveelheid begeleiding in het tweede half jaar van een begrotingsjaar met +5% (leerlingenvervoer en dagbesteding) ten opzichte van het eerste half jaar in dat begrotingsjaar
  - jaarlijks rekening houdend met NEA indexatie (2021-2024: +2%, 2020: +6,7%)
- Kosten callcenter;
  - ritten (declarabele ritten) augustus tot en met december 2019 overeenkomstig berekeningssystematiek uit het Programma van Eisen callcenter
  - jaarlijkse toename van de hoeveelheid declarabele ritten vraagafhankelijk vervoer in het tweede half jaar van een begrotingsjaar met +10% ten opzichte van het eerste half jaar in dat begrotingsjaar
  - vergoeding per declarabele rit, rekening houdend met CPI indexatie (2021-2024: +2,7%)
- Kosten BVO
  - structureel deel BVO kosten uit primitieve begroting 2020, jaarlijks rekening houdend met CPI indexatie (2020-2024: +2,7%)
  - structureel deel BVO kosten vanaf 2021 rekening houdend met taakstelling (2021: -1%, 2022: -2% en vanaf 2023: -3%)
  - incidenteel deel BVO kosten uit primitieve begroting 2020 vermeerderd met doorgeschoven activiteiten uit 2019, geen rekening houdend met indexatie
  - verdeling naar gemeenten op basis van aantal inwoners per 1-1-2019
  - verdeling naar vraagafhankelijk en routegebonden vervoer op basis van verhouding bruto vervoerskosten

Bij bovenstaande uitgangspunten is rekening gehouden met de uitgangspunten volgend uit de aanbesteding van het vervoer en het callcenter.

Ambtelijke voorbereiding
Samen met de financials en contactambtenaren van de deelnemende gemeenten is deze meerjaren begroting tot stand gekomen.

1.2 Uitgangspunten gewijzigde begroting 2020

De volgende uitgangspunten zijn van toepassing op de maanden januari tot en met juli van het begrotingsjaar 2020:

- Kosten vraagafhankelijk vervoer;
  - gemiddelde werkelijke maandkosten vraagafhankelijk vervoer september tot en met december 2019
  - rekening houdend met NEA indexatie +6,7%
  - toename van de hoeveelheid vraagafhankelijk vervoer in juli 2020 met +10% ten opzichte van het eerste half jaar van 2020
- Kosten routegebonden vervoer;
  - gemiddelde werkelijke maandkosten routegebonden vervoer september tot en met december 2019
  - rekening houdend met NEA indexatie +6,7%
  - toename van de hoeveelheid routegebonden vervoer in juli 2020 met +5% (leerlingenvervoer en dagbesteding) of +15% (jeugdwet) ten opzichte van het eerste half jaar van 2020
- Wmo subsidie;
  - (geïndexeerd) jaarbedrag overeenkomstig beschikking 2020
  - verdeling naar gemeenten op basis van werkelijke ritten 2019 vraagafhankelijk vervoer
- Klantbijdragen;
  - gemiddelde werkelijke maandbijdrage september tot en met december 2019
  - toename van de hoeveelheid klantbijdragen in juli 2020 met +10% ten opzichte van het eerste half jaar van 2020
  - bedragen zijn inclusief Btw, rekening houdend met +1% OV indexatie
- Kosten begeleiding;
  - gemiddelde werkelijke maandkosten begeleiding september tot en met december 2019
  - rekening houdend met NEA indexatie +6,7%
  - toename van de hoeveelheid begeleiding in juli 2020 met +5% (leerlingenvervoer en dagbesteding) ten opzichte van het eerste half jaar van 2020
- Kosten regie;
  - primitieve begroting 2020, rekening houdend met CPI indexatie +2,7%
  - verdeling vraagafhankelijk deel regiekosten op basis van werkelijke ritten 2019 vraagafhankelijk vervoer
  - verdeling routegebonden deel regiekosten op basis van aantal gebruikers routegebonden vervoer in november 2019
- Kosten BVO
  - structureel deel BVO kosten uit primitieve begroting 2020, rekening houdend met CPI indexatie +2,7%
  - incidenteel deel BVO kosten uit primitieve begroting 2020 vermeerderd met doorgeschoven activiteiten uit 2019, geen rekening houdend met indexatie
  - verdeling naar gemeenten op basis van aantal inwoners per 1-1-2019
  - verdeling naar vraagafhankelijk en routegebonden vervoer op basis van verhouding regiekosten vraagafhankelijk en routegebonden vervoer

Ambtelijke voorbereiding
Samen met de financials en contactambtenaren van de deelnemende gemeenten is deze gewijzigde begroting 2020 tot stand gekomen.

1.3 Procedure begroting

Voor de aanbieding en vaststelling van de ontwerp MJPB 2021-2024 (inclusief de gewijzigde begroting 2020) geldt de volgende procedure.

1. Het Algemeen Bestuur stelt de ontwerp MJPB vast in het bestuurlijk overleg van 2 april 2020
2. Het Algemeen Bestuur zendt de ontwerp MJPB binnen een week aan de raden van de gemeenten toe
3. De gemeenteraden kunnen hun zienswijze omtrent het ontwerp van de MJPB binnen acht weken na de verzending ervan aan het Algemeen Bestuur kenbaar maken
4. Het Algemeen Bestuur stelt de MJPB 2021-2024 (inclusief de gewijzigde begroting 2020) vast in het bestuurlijk overleg van 25 juni 2020
5. Het Algemeen Bestuur zendt de vastgestelde MJPB onder bijvoeging van de zienswijzen van de gemeenteraden, zijn commentaar daarop en zo nodig een nota van wijziging binnen twee weken na vaststelling aan de gemeenteraden.

BELEIDSBEGROTING

De beleidsbegroting bestaat uit 2 delen (art. 7 lid 2 BBV):

1. het programmaplan
2. de paragrafen

2.0 Programmaplan

Hierna wordt per programma aangegeven wat onze uitgangspunten zijn bij de uitvoering van onze taken.

Uit te voeren taken
Door de deelnemers is de sturing en (financiële) beheersing van uitvoeringstaken en uitvoering van ondersteunende processen op het gebied van doelgroepenvervoer en aanvullend vervoer bij de vervoersorganisatie neergelegd. Voor het uitvoeren van de taak aanvullend vervoer is de vervoersorganisatie een samenwerkingsovereenkomst aangegaan met de provincie Gelderland waarin wordt overeengekomen dat de vervoersorganisatie de taak van het aanvullend vervoer (basismobiliteit) uitvoert voor de provincie Gelderland.

Beleidskaders
Bij de uitvoering van de taken op het gebied van doelgroepenvervoer gelden, naast wat wettelijk is voorgeschreven, de beleids- en/of toetsingskaders die worden aangegeven door de deelnemende gemeenten voor wat betreft het doelgroepenvervoer en provincie Gelderland voor wat betreft het aanvullend vervoer.

Ontwikkelingen
Het is van belang om tijdig in te spelen op veranderingen voor onszelf maar ook voor de deelnemers en provincie. Het kan gaan om veranderende wet- en regelgeving voor gemeenten of provincie, maar ook voor de gecontracteerde marktpartijen. Het betreft ook beleidsaanpassingen bij gemeenten in het kader van bijvoorbeeld de kantelingsgedachte of krimpende budgetten. Daarnaast is de instroom van nieuw vervoer waarvoor gemeenten nog definitief de keuze moeten maken een belangrijke factor die invloed heeft op de omvang van de werkzaamheden van de vervoersorganisatie.

Indeling en opzet programma's
De programma's zijn, naast een algemene omschrijving, ingericht met de 3 W's vragen (art. 8 lid 3 BBV):

- Wat willen we bereiken?
- Wat gaan we er voor doen?
- Wat mag het kosten?

Onder "wat willen we bereiken" wordt bij vervoer naast een algemene beschrijving van wat we willen bereiken ook ingegaan op specifieke prestatie indicatoren voor uitvoering van Avan. Bij "wat mag het kosten" zijn naast de lasten ook de bijdragen van de deelnemers/provincie geraamd.

Het programmaplan bestaat uit de volgende programma's:

1. Vraagafhankelijk vervoer
2. Routegebonden vervoer
3. Bestedingsplan

En de overzichten:

4. Overhead
5. Onvoorzien

De indeling van de programma's in de begroting beoogt de financiële inzichtelijkheid van het totale takenpakket zo goed mogelijk in beeld te brengen, te kunnen ramen en later in de jaarrekening te kunnen verantwoorden.

De met de provincie Gelderland overeengekomen samenwerkingsovereenkomst Basismobiliteit 2017-2019 is met één jaar verlengd tot 31 december 2020. In deze ontwerp MJPB is er vanuit gegaan dat het OV vangnet vervoer door Avan gecontinueerd wordt tot en met 31 december 2021. Vanaf 2021 wordt de Wmo subsidie en provinciale beheerbijdrage in 3 jaren afgebouwd naar nul.

2.1 Programma Vraagafhankelijk vervoer

Wat willen we bereiken?

- Een kwalitatief goede uitvoering van het vraagafhankelijke vervoer met Avan door het callcenter of de regiecentrale en de vervoerders.
  Hierbij streven wij bij de onderstaande prestatie indicatoren naar de aangeven norm:
  - stiptheidpercentage rituitvoering per maand > 95%.
  - gemiddelde wachttijd ritreservering per maand < 30 seconden;
  - aantal klachten per rit per maand < 0,2%;
  - afhandelingstermijn klachten < 10 werkdagen;
  - vereiste certificaten chauffeurs is 100%.
- Een goede sturing en (financiële) beheersing van uitvoering van het vraagafhankelijke vervoer met Avan.

Wat gaan we er voor doen?

- Afspraken omtrent het vraagafhankelijk vervoer zijn vastgelegd in het contract met de callcenter- of regiepartij en de contracten met de vervoerders. Met behulp van systeemgerichte contractbeheersing wordt naleving van de contracten en daarmee de kwaliteit van de uitvoering geborgd.
- Jaarlijks wordt door de BVO een audit uitgevoerd bij de callcenter-, regiepartij of vervoerders op hun processen en systemen.
- Analyseren van de (realtime indien noodzakelijk) rittenbakken, managementinformatie en andere uitvoeringsinformatie en op basis daarvan (bij)sturen op de uitvoering van Avan. Hierbij zijn de prestatie indicatoren zoals hierboven beschreven de leidraad.
- Structureel (tenminste één keer per maand) overleg en afstemming met het callcenter of de regiecentrale over onder andere de uitvoering van het vervoer, gedelegeerd opdrachtgeverschap en doorontwikkeling van Avan. In het kader van de uitvoering spelen de prestatie indicatoren een grote rol. De uitvoering van het gedelegeerd opdrachtgeverschap van het callcenter of de regiepartij richting vervoerders zullen we ook toetsen bij vervoerders.
- Structureel (tenminste ieder kwartaal) overleg tussen het callcenter of de regiecentrale en vervoerders om de dagelijkse uitvoering af te stemmen. Indien nodig is opdrachtgever hierbij aanwezig.
- Voorafgaand aan ieder bestuurlijk overleg is er minimaal één voorbereidend ambtelijk overleg om de onderwerpen van het bestuurlijk overleg voor te bespreken.
- Structureel (4 keer per jaar) overleg en afstemming met gemeenten over Wmo-vervoer gerelateerde zaken via het overleg contactambtenaren Avan.
- Structureel aanwezig bij overleg Regionale Adviesraad doelgroepenvervoer om ervaringen van gebruikers mee te nemen in de (bij)sturing van de uitvoering van Avan.
- Goede communicatie over de uitvoering met betrokken partijen en gebruikers Avan.

Wat mag het kosten?

Programma 1: Vraagafhankelijk vervoer	Begroting 2020	Gewijzigde begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
Lasten						
Vervoer vraagafhankelijk	12.424.357	12.079.211	11.689.106	11.887.821	13.177.775	14.620.244
Regie vraagafhankelijk	840.504	500.719	-	-	-	-
Callcenter vraagafhankelijk	-	260.573	670.075	705.139	787.417	880.037
Totaal lasten	13.264.861	12.840.503	12.359.181	12.592.960	13.965.191	15.500.282
Baten						
Arnhem	2.160.723	2.126.180	2.325.100	2.805.354	3.335.189	3.920.126
Berg en Dal	439.973	380.178	331.697	402.736	481.058	567.472
Beuningen	306.184	261.499	192.657	233.907	279.394	329.590
Doesburg	61.063	80.152	74.913	88.316	103.163	119.620
Druten	501.140	389.291	307.779	367.356	433.221	506.086
Duiven	260.980	237.515	235.149	281.293	332.270	388.624
Heumen	184.775	171.689	140.189	168.803	200.391	235.287
Lingewaard	749.300	760.516	737.173	874.008	1.025.430	1.193.096
Montferland	536.547	436.409	428.402	510.095	600.425	700.369
Mook en Middelaar	141.188	94.260	79.775	96.933	115.845	136.706
Nijmegen	1.135.631	1.168.141	1.107.195	1.346.236	1.609.676	1.900.214
Overbetuwe	565.365	533.286	483.296	545.341	611.454	681.890
Renkum	631.376	515.328	492.806	545.061	599.798	658.074
Rheden	605.715	569.189	532.667	577.573	624.389	673.182
Rozendaal	9.822	9.731	7.809	9.432	11.221	13.195
Westervoort	155.151	152.016	160.578	194.434	231.764	272.952
Wijchen	400.575	310.119	252.226	304.609	362.416	426.252
Zevenaar	499.440	526.277	530.120	629.579	739.607	861.406
Provincie Gelderland bijdrage OV	746.135	514.103	617.739	-	-	-
Eigen bijdrage	1.289.840	1.664.166	1.830.184	1.592.549	1.746.066	1.916.141
Subsidie provincie Wmo	1.883.938	1.940.456	1.491.726	1.019.346	522.415	-
Totaal baten	13.264.861	12.840.503	12.359.181	12.592.960	13.965.191	15.500.282
Mutaties reserves						
Ontrekking bestemmingsreserve	-	-	-	-	-	-
Dotatie bestemmingsreserve	-	-	-	-	-	-
Saldo	0	0	0	0	0	0

2.2 Programma Routegebonden vervoer

Wat willen we bereiken?

- Een kwalitatief goede uitvoering van het routegebonden vervoer met Avan door de regiecentrale en vervoerders.
  Hierbij streven wij bij de onderstaande prestatie indicatoren naar de aangeven norm:
  - aantal routes met vaste chauffeur(s) > 99%
  - aantal ritten binnen maximale reisduur per maand > 95%.
  - aantal klachten per rit per maand < 0,2%;
  - afhandelingstermijn klachten < 10 werkdagen;
  - vereiste certificaten chauffeurs is 100%.
- Een goede sturing en (financiële) beheersing van uitvoering van het routegebonden vervoer met Avan.

Wat gaan we er voor doen?

- Afspraken omtrent het routegebonden vervoer zijn vastgelegd in het contract met de regiepartij en de contracten met de vervoerders. Met behulp van systeemgerichte contractbeheersing wordt naleving van de contracten en daarmee de kwaliteit van de uitvoering geborgd.
- Jaarlijks wordt door de BVO een audit uitgevoerd bij de regiepartij of vervoerders op hun processen en systemen.
- Analyseren van de (realtime indien noodzakelijk) rittenbakken, managementinformatie en andere uitvoeringsinformatie en op basis daarvan (bij)sturen op de uitvoering van Avan. Hierbij zijn de prestatie indicatoren zoals hierboven beschreven de leidraad.

- Structureel (tenminste één keer per maand) overleg en afstemming met regiecentrale over onder andere de uitvoering van het vervoer, gedelegeerd opdrachtgeverschap en doorontwikkeling van Avan. In het kader van de uitvoering spelen de prestatie indicatoren een grote rol. De uitvoering van het gedelegeerd opdrachtgeverschap van de regiepartij richting vervoerders zullen we ook toetsen bij vervoerders.
- Structureel (tenminste ieder kwartaal) overleg tussen regiecentrale en vervoerders, indien nodig is opdrachtgever hierbij aanwezig. Vaste onderwerpen in dit overleg zijn de kwaliteitseisen gesteld aan chauffeurs zoals vaste chauffeur bij leerlingenvervoer en kennismaking chauffeur met de leerlingen/ouders van de kinderen.
- Voorafgaand aan ieder bestuurlijk overleg is er minimaal één voorbereidend ambtelijk overleg om de onderwerpen van het bestuurlijk overleg voor te bespreken.
- Structureel (4 keer per jaar) overleg en afstemming met gemeenten die routegebonden vervoer hebben ingebracht over aan dit vervoer gerelateerde zaken via het overleg contactambtenaren Avan.
- Structureel aanwezig bij overleg Regionale Adviesraad doelgroepenvervoer om ervaringen van gebruikers mee te nemen in de (bij)sturing van de uitvoering van Avan.
- Goede communicatie over de uitvoering met betrokken partijen en gebruikers Avan.

Wat mag het kosten?

Programma 2: Routevervoer	Begroting 2020	Gewijzigde begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
Lasten						
Vervoer routevervoer	8.088.833	11.961.629	16.239.525	17.429.652	18.724.842	20.135.207
Regie routevervoer	142.710	83.785	-	-	-	-
Begeleiding routevervoer	-	153.391	164.282	175.946	188.438	201.818
Totaal lasten	8.231.543	12.198.805	16.403.807	17.605.598	18.913.280	20.337.025
Baten						
Arnhem	2.999.155	3.992.648	4.558.974	4.932.395	5.340.934	5.788.575
Berg en Dal	606.094	591.398	608.570	653.403	701.701	753.758
Beuningen	14.386	185.882	445.961	465.179	485.383	506.647
Doesburg	365.690	457.044	499.665	539.285	582.433	629.487
Druten	262.079	300.212	315.725	339.362	364.888	392.473
Duiven	509.308	564.246	600.497	651.731	708.088	770.192
Heumen	225.482	203.199	218.171	234.672	252.519	271.838
Lingewaard	164.386	742.507	1.543.219	1.667.148	1.802.361	1.950.087
Montferland	2.674	-	-	-	-	-
Mook en Middelaar	79.774	107.243	112.064	120.020	128.542	137.668
Nijmegen	21.800	686.795	1.682.468	1.805.466	1.937.809	2.080.266
Overbetuwe	157.471	728.639	1.501.378	1.626.464	1.763.630	1.914.285
Renkum	168.592	291.347	365.150	379.320	394.580	409.840
Rheden	1.014.397	1.230.138	1.313.837	1.340.113	1.366.916	1.394.254
Rozendaal	11.913	-	-	-	-	-
Westervoort	449.267	532.633	580.561	630.270	684.975	745.287
Wijchen	-	263.882	662.132	709.143	759.492	813.416
Zevenaar	1.179.076	1.320.993	1.395.435	1.511.627	1.639.029	1.778.952
Totaal baten	8.231.543	12.198.805	16.403.807	17.605.598	18.913.280	20.337.025
Mutaties reserves						
Ontrekking bestemmingsreserve	-	-	-	-	-	-
Dotatie bestemmingsreserve	-	-	-	-	-	-
Saldo	0	0	0	0	0	0

2.3 Programma Bestedingsplan

Wat willen we bereiken?

- Het realiseren van nieuwe projecten op het raakvlak tussen doelgroepenvervoer en openbaar vervoer die de basismobiliteit op een alternatieve wijze faciliteren.

Wat gaan we er voor doen?

- Structureel overleg voeren met gemeenten en provincie Gelderland.
- Opstellen projectplannen als onderdeel van het bestedingsplan.

Wat mag het kosten?

Programma 3: Projecten bestedingsplan	Begroting 2020	Gewijzigde begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
Lasten						
Projecten	122.952	125.000	125.000	125.000	125.000	125.000
Totaal lasten	122.952	125.000	125.000	125.000	125.000	125.000
Baten						
Saldo bijdrage provincie en werkelijke kosten vraagafhankelijk OV vervoer	122.952	125.000	125.000	125.000	125.000	125.000
Totaal baten	122.952	125.000	125.000	125.000	125.000	125.000
Mutaties reserves						
Ontrekking bestemmingsreserve	-	-	-	-	-	-
Dotatie bestemmingsreserve	-	-	-	-	-	-
Saldo	0	0	0	0	0	0

2.4 Overzicht Overhead

Overzicht Overhead	Begroting 2020	Gewijzigde begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
Lasten						
BVO	811.707	887.757	756.564	773.238	789.111	813.560
Totaal lasten	811.707	887.757	756.564	773.238	789.111	813.560
Baten						
Arnhem	97.217	113.568	98.574	114.798	131.555	150.742
Berg en Dal	25.728	29.041	25.877	29.467	33.168	37.406
Beuningen	20.161	22.864	20.564	23.232	25.979	29.124
Doesburg	11.796	12.877	11.976	13.151	14.355	15.734
Druten	16.035	17.966	16.352	18.288	20.278	22.557
Duiven	20.248	22.616	20.351	22.981	25.689	28.791
Heumen	14.808	16.420	15.023	16.727	18.479	20.485
Lingewaard	32.548	37.063	32.777	37.566	42.506	48.163
Montferland	26.087	29.296	26.398	30.080	33.875	38.219
Mook en Middelaar	9.649	10.420	9.862	10.670	11.495	12.439
Nijmegen	108.156	126.487	109.686	127.844	146.596	168.070
Overbetuwe	33.179	37.828	33.434	38.339	43.397	49.189
Renkum	23.737	26.687	23.853	27.092	30.429	34.250
Rheden	31.273	35.099	31.088	35.584	40.221	45.530
Rozendaal	5.021	5.000	5.252	5.258	5.255	5.251
Westervoort	13.993	15.423	14.164	15.720	17.316	19.146
Wijchen	29.469	32.856	29.497	33.717	38.068	43.050
Zevenaar	30.860	35.013	31.013	35.496	40.120	45.414
Provincie Gelderland	261.740	261.233	200.823	137.229	70.330	-
Totaal baten	811.707	887.757	756.564	773.238	789.111	813.560
Mutaties reserves						
Ontrekking bestemmingsreserve	-	-	-	-	-	-
Dotatie bestemmingsreserve	-	-	-	-	-	-
Saldo	0	0	0	0	0	0

2.5 Overzicht Onvoorzien

Overzicht Onvoorzien	Begroting 2020	Gewijzigde begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
Lasten						
Onvoorzien	16.234	-	-	-	-	-
Totaal lasten	16.234	-	-	-	-	-
Baten						
Arnhem	3.249	-	-	-	-	-
Berg en Dal	730	-	-	-	-	-
Beuningen	534	-	-	-	-	-
Doesburg	239	-	-	-	-	-
Druten	389	-	-	-	-	-
Duiven	537	-	-	-	-	-
Heumen	346	-	-	-	-	-
Lingewaard	970	-	-	-	-	-
Montferland	743	-	-	-	-	-
Mook en Middelaar	164	-	-	-	-	-
Nijmegen	3.634	-	-	-	-	-
Overbetuwe	993	-	-	-	-	-
Renkum	660	-	-	-	-	-
Rheden	926	-	-	-	-	-
Rozendaal	32	-	-	-	-	-
Westervoort	317	-	-	-	-	-
Wijchen	862	-	-	-	-	-
Zevenaar	911	-	-	-	-	-
Totaal baten	16.234	0	0	0	0	0
Mutaties reserves						
Ontrekking bestemmingsreserve	-	-	-	-	-	-
Dotatie bestemmingsreserve	-	-	-	-	-	-
Saldo	0	0	0	0	0	0

3.0 Paragrafen

3.1 Inleiding

In de paragrafen wordt ingegaan op het beleid met betrekking tot de beheersmatige aspecten van de organisatie. In het besluit Begroting en Verantwoording (art. 9 lid 2 BBV) staat aangegeven dat in de begroting ten minste de volgende paragrafen opgenomen moeten zijn, tenzij het desbetreffende aspect niet aan de orde is:

- Lokale heffingen
- Weerstandsvermogen en risicobeheersing
- Onderhoud kapitaalgoederen
- Financiering
- Bedrijfsvoering
- Verbonden partijen
- Grondbeleid

De paragrafen “Lokale heffingen”, "Onderhoud kapitaalgoederen", “Verbonden partijen” en “Grondbeleid” zijn niet op de BVO DRAN van toepassing. De overige paragrafen staan hieronder toegelicht.

3.2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Het weerstandsvermogen geeft aan in welke mate de BVO DRAN in staat is tegenvallers op te vangen. Bij het opstellen van de begroting en de jaarrekening dienen de voorzienbare en kwantificeerbare risico’s zo goed mogelijk in beeld te worden gebracht.

In de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing dient ten minste te worden opgenomen:
- inventarisatie van de weerstandscapaciteit
- inventarisatie van de risico’s
- het beleid omtrent de weerstandscapaciteit en de risico’s

3.2.1 Inventarisatie weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit bestaat uit de middelen en mogelijkheden om niet begrote kosten, die onverwachts en substantieel zijn, op te kunnen vangen. Tot de aanwezige weerstandscapaciteit van de vervoersorganisatie kunnen slechts twee posten worden gerekend:
- Reserves
- Post onvoorzien

In de meerjarige begroting van de vervoersorganisatie is geen reserve en geen post onvoorzien opgenomen. De post onvoorzien die tot dit moment in de MJPB werd opgenomen, betrof een bedrag als afgeleide van de BVO lasten. Betreffende post onvoorzien is in deze MJPB opgenomen binnen het saldo "overhead".

Ten behoeve van het vervoer, het callcenter en de regie is de 'open einde' systemathiek van toepassing waarbij bij een tekort de deelnemers bij moeten betalen en bij een overschot geld terug krijgen. Het risico hiervoor ligt dus bij de deelnemende gemeenten. De verantwoordelijkheid voor het vormen van een additionele post onvoorzien ligt daardoor bij de deelnemers.

3.2.2 Risico’s

De inrichting van het vervoer is gebaseerd op een ‘open einde’ systematiek. Dit betekent dat de kosten oplopen wanneer een deelnemer meer of aangepast gebruik inbrengt of dat er in een periode meer ritten hebben plaatsgevonden dan begroot. Dit brengt een financieel risico met zich mee voor betreffende deelnemer. Zodoende moet er periodiek inzicht zijn in het volume van het aantal ritten en de hieruit volgende kosten en hier tijdig over worden gecommuniceerd met de deelnemers. Hiervoor worden door de vervoersorganisatie periodiek managementrapportages verstrekt.

De gemeenten streven naar het versterken van de eigen kracht van de reiziger en een toename van het gebruik van algemene voorzieningen in combinatie met een afname van het doelgroepenvervoer. Bijvoorbeeld het gebruik van openbaar vervoer en vrijwilligers. Daarnaast sturen de regiecentrale of vervoerders bij het plannen op efficiency. Bijvoorbeeld het afstemmen van verschillende vervoersvormen en slim koppelen van verschillende vervoersstromen binnen de planning.

Door invoering van beheersmaatregelen bestaat tijdens de exploitatieperiode de mogelijkheid dat schommelingen in het vervoervolume en/of veranderingen in de wijze van planning leiden tot structurele veranderingen in het aantal inzeturen van vervoerders. De regiecentrale monitort maandelijks de langere termijn ontwikkelingen in het vervoervolume. Indien zich hierin veranderingen voordoen die leiden tot structurele vermindering of vermeerdering van het aantal inzeturen treedt zij tijdig in overleg met de gecontracteerde vervoerders. Bij structurele afschaling van inzeturen kan de vervoerder een claim indienen. Op dit moment is het niet mogelijk aan dit risico een concreet bedrag te koppelen.

Claim Munckhof 3 uurs regeling
Als enige vervoerder verzet Munckhof zich tegen de aanvullende afspraken betreffende de 3 uurs regeling. Deze lagere vergoeding wordt wel toegepast. Het risico is dat na een eventueel juridisch proces Munckhof in het gelijk wordt gesteld en alsnog de kosten dienen te worden vergoed. Voor 2020 wordt dit risico gekapitaliseerd op € 40.000,-.

3.3 Financiering

De financieringsparagraaf in de begroting is, in samenhang met de financiële verordening, een belangrijk instrument voor het transparant maken en daarmee voor het sturen, beheersen en controleren van de financieringsfunctie.

Het financieringsvraagstuk van de vervoersorganisatie is van een beperkte omvang. Dit heeft vooral te maken met het feit dat de meeste bedrijfsvoeringsonderdelen worden afgenomen van de gemeente Arnhem en het grootste deel van de begroting bestaat uit personeelskosten of daaraan gerelateerde kosten. De financieringsrisico's zullen om die reden slechts beperkt zijn.

Renterisicobeheer
Algemene uitgangspunten met betrekking tot het renterisicobeheer zijn:
- geen overschrijding van de renterisiconorm conform de Wet Fido;
- nieuwe leningen/uitzettingen worden afgestemd op de bestaande financiële positie en de liquiditeitsplanning;
- de rentetypische looptijd en het renteniveau van de betreffende lening/uitzetting wordt zo veel mogelijk afgestemd op de actuele rentestand en de rentevisie.

Kasgeldlimiet
Met het kasgeldlimiet is in de Wet Fido een norm gesteld voor het maximum bedrag waarop de organisatie haar financiële bedrijfsvoering met kortlopende middelen (looptijd < 1 jaar) mag financieren. Deze norm bedraagt 8,2% van het begrotingstotaal aan lasten voor bestemming, dus met uitzondering van de stortingen in de reserves.

De liquide middelen betreffen rekening-courant tegoeden. Deposito's komen voort uit de financiering van het lopende bedrijf en de bestemmingsreserves. De huidige financiële positie geeft geen aanleiding om op de korte termijn maatregelen voor te stellen.

Renterisiconorm
Het renterisico op de lange financiering wordt wettelijk begrensd door de renterisiconorm. Als lange financiering wordt volgens de Wet Fido aangemerkt: alle financieringsvormen met een rentetypische looptijd groter dan één jaar. Het renterisico wordt gedefinieerd als het minimum van de netto nieuw aangetrokken schuld en de betaalde aflossingen, vermeerderd met het saldo van de contractuele renteherzieningen op de opgenomen en uitgezette geldleningen.

Het renterisico op de lange termijn wordt beperkt tot de in de wet genoemde 20% van de restant hoofdsom van de rentetypische langlopende leningen. Achterliggende reden voor het gebruik van de renterisiconorm is de spreiding van het renterisico over de jaren.

Relatiebeheer
Het betalingsverkeer zal is belegd bij de Bank Nederlandse Gemeenten.

3.4 Bedrijfsvoering

Waar staat de Vervoersorganisatie Regio Arnhem Nijmegen voor?
De vervoersorganisatie is ingesteld ter gemeenschappelijke behartiging van de belangen van de deelnemers met betrekking tot het tot stand brengen, ontwikkelen en in stand houden van een kwalitatief hoogwaardig, herkenbaar, efficiënt en eenvoudig te gebruiken doelgroepenvervoer. Hierbij wordt rekening gehouden met de mogelijkheden van reizigers en hun sociale netwerk en wordt erop toegezien dat het aanvullend vervoer ook in het buitengebied en de kleine kernen voldoende gewaarborgd is en dat het vervoer een optimale aansluiting heeft op het openbaar-vervoer-netwerk.

Doelen en taken
De vervoersorganisatie heeft tot doel de gezamenlijke sturing en (financiële) beheersing van uitvoeringstaken en uitvoering van ondersteunende processen op het gebied van doelgroepenvervoer en aanvullend vervoer voor de deelnemers. De sturing en (financiële) beheersing van uitvoeringstaken en uitvoering van ondersteunende processen op het gebied van doelgroepenvervoer en aanvullend vervoer worden overgedragen aan de vervoersorganisatie.

Samenwerkingsovereenkomst provincie Gelderland
Voor het uitvoeren van de taak aanvullend vervoer is de vervoersorganisatie (BVO DRAN) een samenwerkingsovereenkomst aangegaan met de provincie Gelderland. In deze overeenkomst komen de provincie Gelderland en de vervoersorganisatie overeen dat de vervoersorganisatie de taak van het aanvullend vervoer (basismobiliteit) uitvoert voor de provincie Gelderland.

Vervoersmodel
Het vervoer is tot en met juli 2020 ingericht volgens het "regiemodel". In de aanbestedingen is van dit "regiemodel" afgestapt. Vanaf augustus 2020 wordt het vraagafhankelijk vervoer ingericht volgens het "callcentermodel". Hierbij worden de ritaannames en de direct daarbij behorende activiteiten uitgevoerd door een callcenter. Alle overige taken, waaronder de planning, zijn belegd bij de vervoerders. Voor het routegebonden vervoer zijn ook de callcenter taken belegd bij de vervoerders.

Rapporteren
Aan de deelnemers wordt per programma gerapporteerd. Het is een overzicht van de geleverde prestaties. De rapportages (inclusief financiën) worden halfjaarlijks opgesteld.

Vennootschapsbelasting
Het kabinet heeft eind 2014 wetgeving vastgesteld, die erop is gericht dat overheidsbedrijven, die economische activiteiten uitoefenen, op dezelfde wijze als private bedrijven aan vennootschapsbelasting (Vpb) zullen worden onderworpen. Deze wetswijziging is per 1 januari 2016 in werking getreden. Aangezien de BVO DRAN geen winstoogmerk heeft en in de GR is bepaald dat positieve rekeningresultaten aan de deelnemers worden terugbetaald, hoeft de BVO DRAN geen rekening te houden met Vpb.

FINANCIËLE BEGROTING

4.0 Overzicht van baten en lasten naar categorie 2021-2024

Onderstaand is de financiële meerjarenbegroting van de vervoersorganisatie weergegeven. Per onderdeel zal een toelichting worden gegeven.

regio arnhem nijmegen VERVOERSORGANISATIE	Begroting 2020	Gewijzigde Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
Lasten partners (BVO, regie en vervoer)						
BVO						
Personeelskosten	469.190	456.527	463.864	487.078	510.386	534.413
Inhuur derden	128.493	174.562	36.279	36.473	36.616	36.758
Opleiding	5.068	5.038	5.183	5.210	5.231	5.251
Accountant en fiscaal advies	8.109	30.225	31.097	31.262	31.386	31.507
Consumentenadvies en inspraak	23.314	10.075	10.366	10.421	10.462	10.502
Drukwerk	20.273	15.113	15.548	15.631	15.693	15.754
Huisvesting	8.109	28.210	29.024	29.178	29.293	29.407
ICT	1.014	9.068	9.329	9.379	9.416	9.452
Interne kosten	10.137	9.068	9.329	9.379	9.416	9.452
Klachtcommissie	34.465	6.297	6.478	6.513	6.539	6.564
Klachtenmeldpunt	49.472	30.225	31.097	31.262	31.386	31.507
Kwaliteitsonderzoek	15.205	15.113	15.548	15.631	15.693	15.754
Ondersteunende taken	5.068	35.263	36.279	36.473	36.616	36.758
Telefoonkosten	10.137	37.782	38.871	39.078	39.232	39.384
Website en banner OV9292	20.273	5.038	5.183	5.210	5.231	5.251
Onvoorzien	3.379	20.150	20.731	20.842	20.924	21.005
Taakstelling BVO	0	0	-7.642	-15.780	-24.406	-25.162
Callcenter / Regie						
Vraagafhankelijk WMO	776.683	726.722	632.030	705.139	787.417	880.037
Vraagafhankelijk OV	63.821	34.570	38.045	0	0	0
Routegebonden volume afhankelijk	103.200	62.178	0	0	0	0
Routegebonden vaste bijdrage gemeente	39.510	21.607	0	0	0	0
Vervoer						
Vraagafhankelijk WMO	11.476.478	11.261.038	10.733.182	11.887.821	13.177.775	14.620.244
Vraagafhankelijk OV	947.878	818.173	955.923	0	0	0
Routegebonden	8.088.833	11.961.629	16.239.525	17.429.652	18.724.842	20.135.207
Bestedingsplan						
Projecten besteding saldo OV bijdrage provincie	122.952	125.000	125.000	125.000	125.000	125.000
Onvoorzien						
Onvoorzien	16.234	0	0	0	0	0
Overige						
Routegebonden begeleiding	0	153.391	164.282	175.946	188.438	201.818
Lasten	22.447.296	26.052.061	29.644.551	31.096.797	33.792.584	36.775.864
Baten partners (BVO, regie en vervoer)						
BVO						
Vraagafhankelijk WMO en routegebonden	549.966	626.520	555.740	636.010	718.783	813.559
Vraagafhankelijk OV (subsidie provincie)	261.740	261.233	200.823	137.229	70.330	0
Callcenter / Regie						
Vraagafhankelijk WMO	776.683	726.722	632.030	705.139	787.417	880.037
Vraagafhankelijk OV (bijdrage provincie)	63.821	34.570	38.045	0	0	0
Routegebonden volume afhankelijk	103.200	62.178	0	0	0	0
Routegebonden vaste bijdrage gemeente	39.510	21.607	0	0	0	0
Vervoer						
Vraagafhankelijk WMO	8.568.264	7.995.059	7.787.502	9.275.926	10.909.294	12.704.102
Vraagafhankelijk WMO (subsidie prov.)	1.883.938	1.940.456	1.491.726	1.019.346	522.415	0
Vraagafhankelijk OV (bijdrage provincie)	805.266	604.533	704.694	125.000	125.000	125.000
Routegebonden	8.088.833	12.115.017	16.403.807	17.605.598	18.913.280	20.337.025
Reizigersbijdrage						
Reizigersbijdrage WMO (regie en vervoer)	1.024.276	1.325.526	1.453.955	1.592.549	1.746.066	1.916.141
Reizigersbijdrage OV (regie en vervoer)	265.564	338.640	376.229	0	0	0
Onvoorzien						
Onvoorzien	16.234	0	0	0	0	0
Baten	22.447.296	26.052.061	29.644.550	31.096.797	33.792.585	36.775.864
Ontrekking bestemmingsreserve	0	0	0	0	0	0
Dotatie bestemmingsreserve	0	0	0	0	0	0
Geraamd resultaat	0	0	0	0	0	0

4.1 Toelichting op het overzicht van baten en lasten naar categorie

Lasten

BVO

Personeelskosten
Voor de personeelskosten is uitgegaan van de loonsommen 2019 behorende bij de (voorlopige) functieschalen en een inschatting van de kosten voor aanvullende arbeidsvoorwaarden.

Inhuur derden
De kosten inhuur derden zijn gebaseerd op een uitgevoerde inventarisatie voor het afronden van het aanbestedings- en implementatieproces.

Beheerkosten
Beheerkosten zijn gebaseerd op ervaringen vanuit voorgaande jaren.

Huisvesting, ondersteunende taken
De kosten voor huisvesting en ondersteunende taken zijn gebaseerd op dienstverleningsovereenkomsten met de gemeente Arnhem en de Connectie. Daarnaast is er een ondertekende huurovereenkomst met de gemeente Arnhem.

Klachtencommissie (geschillencommissie)
Kosten zijn gebaseerd op ervaringen vanuit voorgaande jaren.

Consumentenadvies
Kosten zijn gebaseerd op ervaringen vanuit voorgaande jaren.

Accountant
Kosten zijn gebaseerd op ervaringen vanuit voorgaande jaren.

Callcenter / Regie

Vraagafhankelijk WMO/OV
Kosten zijn gebaseerd op gegunde tarieven en verwachte hoeveelheden volgend uit de aanbesteding.

Routegebonden
Kosten zijn vanaf de inwerkingtreding van de nieuwe contracten niet meer van toepassing.

Vervoer

Vraagafhankelijk WMO/OV
Kosten zijn gebaseerd op gegunde tarieven en verwachte hoeveelheden volgend uit de aanbesteding.

Routegebonden
Kosten zijn gebaseerd op gegunde tarieven en verwachte hoeveelheden volgend uit de aanbesteding.

Baten

Algemeen
De baten zijn verdeeld over de onderdelen BVO, callcenter / regie, vervoer, reizigersbijdrage, de Wmo subsidie en OV-vangnet vergoeding vanuit de provincie Gelderland. Binnen de meerjarige begroting is de subsidie van de provincie opgenomen onder BVO (beheerbijdrage) en het vraagafhankelijk vervoer Wmo. De vergoeding OV-vangnet is opgenomen bij vraagafhankelijk vervoer en regie.

Subsidie en beheerbijdrage provincie Gelderland
De Wmo subsidie van de provincie voor het vraagafhankelijk Wmo vervoer is voor de jaren 2020 tot en met 2023 opgenomen conform de ontvangen beschikkingen. Vanaf 2021 wordt de subsidie in drie jaren afgebouwd tot nul (75%, 50% en 25%, basisjaar 2020). Deze afbouw is ook van toepassing op de vaste bijdrage van de provincie op de beheerkosten. Dit is zo in de begroting verwerkt.

4.2 Overzicht van baten en lasten naar taakveld 2021-2024

Overzicht lasten en baten per taakveld			Begroting 2020	Gewijzigde begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
Programmaplan	**Taakveld**							
P1 Vraagafhankelijk vervoer	Taakveld 6.4 begeleide participatie (Wmo)	Lasten	11.476.478	11.261.038	10.733.182	11.887.821	13.177.775	14.620.244
		Baten	11.476.478	11.261.038	10.733.182	11.887.821	13.177.775	14.620.244
	Taakveld 6.1 collectief aanvullend vervoer (OV)	Lasten	947.878	818.173	955.923	-	-	-
		Baten	947.878	818.173	955.923	-	-	-
	Taakveld 6.2 toegang tot 1e en 2e lijnsvoorzieningen (Regie)	Lasten	840.504	761.292	670.075	705.139	787.417	880.037
		Baten	840.504	761.292	670.075	705.139	787.417	880.037
	Totaal	Lasten	13.264.861	12.840.503	12.359.181	12.592.960	13.965.191	15.500.282
		Baten	13.264.861	12.840.503	12.359.181	12.592.960	13.965.191	15.500.282
		Saldo	0	0	0	0	0	0
P2 Routevervoer	Taakveld 4.3 leerlingenvervoer	Lasten	5.855.722	8.865.150	12.213.690	13.025.396	13.893.352	14.821.512
		Baten	5.855.722	8.865.150	12.213.690	13.025.396	13.893.352	14.821.512
	Taakveld 6.4 begeleide participatie (Wmo)	Lasten	1.405.093	2.033.595	2.656.664	2.819.368	2.993.736	3.179.421
		Baten	1.405.093	2.033.595	2.656.664	2.819.368	2.993.736	3.179.421
	Taakveld 6.72 vervoer jeugdhulp 18-	Lasten	828.017	1.216.275	1.533.453	1.760.833	2.026.192	2.336.092
		Baten	828.017	1.216.275	1.533.453	1.760.833	2.026.192	2.336.092
	Taakveld 6.2 toegang tot 1e en 2e lijnsvoorzieningen (Regie)	Lasten	142.710	83.785	-	-	-	-
		Baten	142.710	83.785	-	-	-	-
	Totaal	Lasten	8.231.543	12.198.805	16.403.807	17.605.598	18.913.280	20.337.025
		Baten	8.231.543	12.198.805	16.403.807	17.605.598	18.913.280	20.337.025
		Saldo	0	0	0	0	0	0
P3 Bestedingsplan	Taakveld 0.8 Overige baten en lasten	Lasten	122.952	125.000	125.000	125.000	125.000	125.000
		Baten	122.952	125.000	125.000	125.000	125.000	125.000
		Saldo	0	0	0	0	0	0
Overzichten								
Overhead	Taakveld 0.4 Overhead ondersteuning organisatie	Lasten	811.707	887.757	756.564	773.238	789.111	813.560
		Baten	811.707	887.757	756.564	773.238	789.111	813.560
		Saldo	0	0	0	0	0	0
Bedrag onvoorzien	Taakveld 0.8 Overige baten en lasten	Lasten	16.234	-	-	-	-	-
		Baten	16.234	-	-	-	-	-
		Saldo	0	0	0	0	0	0
		Saldo	0	0	0	0	0	0
Geraamd saldo van baten en lasten			0	0	0	0	0	0

4.3 Bestemmingsreserve

Doordat jaarlijks het geraamde saldo van baten en lasten wordt verrekend met de deelnemers, worden er geen onttrekking of dotaties aan een bestemmingsreserve voorzien.

Aldus vastgesteld in de vergadering van het Algemeen Bestuur van de Vervoersorganisatie Regio Arnhem Nijmegen van 2 april 2020,

de secretaris, de voorzitter,

M. van den Beucken R.W.M. Engels

MEMO

regio arnhem nijmegen VERVOERSORGANISATIE

Aan: Gemeenteraden GR Doelgroepenvervoer Regio Arnhem-Nijmegen

Onderwerp: Begrotingswijziging herbeleggen en aanvullen regietaken BVO DRAN

Datum: 6 april 2020

Afzender: BVO DRAN

Aanleiding:

In de bestuursvergadering van 2 april 2020 heeft het bestuur van de Gemeenschappelijke Regeling (GR) Doelgroepenvervoer Regio Arnhem-Nijmegen (DRAN) besloten om in de MeerjarenProgrammabegroting 2021-2024 (inclusief gewijzigde begroting 2020), kortweg de MJPB, bedragen voor het herbeleggen en aanvullen van regietaken door de bedrijfsvoeringsorganisatie (BVO DRAN) op te nemen. In dezelfde vergadering heeft vaststelling van de Ontwerp Meerjarenprogrammabegroting 2021-2024 (inclusief gewijzigde begroting 2020), kortweg ontwerp MJPB, plaatsgevonden. Hierdoor is het besluit in het kader van herbeleggen regietaken nog niet verwerkt in de ontwerp MJPB en betreft de verwerking daarvan in de MJPB een begrotingswijziging op de ontwerp MJPB.

Resultaat:

In de voorgaande meerjarige begroting van de GR DRAN, de MJPB 2020-2023, is voor bepaling van de regiekosten uitgegaan van het huidige contract dat volgens het regiemodel is opgebouwd. Het betreft regiekosten vraagafhankelijk en routegebonden vervoer. Vanaf 1 augustus 2020 vindt regie plaats op basis van een callcentermodel. Hierdoor wordt regietaken bij de vervoerders gelegd, maar is er ook een deel van de regietaken die op een andere wijze georganiseerd dient te worden. Het AB besluit belegt deze overige regietaken bij de BVO DRAN en heeft daarnaast aanvullende regietaken bepaald.

De begroting voor de kosten van het callcenter, het herbeleggen en dus ook aanvullen van regietaken bij de BVO DRAN tezamen laat, vergeleken met de regiekosten in de voorgaande begroting, meerjarig onderstaande resultaten zien:

	2020 (aug-dec)	2021	2022	2023	2024
MJPB 2021-2024 (nieuw)	414.073	999.075	1.049.139	1.131.417	1.174.037
MJPB 2020-2023 (voorgaande)	404.763	973.422	992.690	1.011.957	N/A
Begrotingsresultaat	**9.310**	**25.653**	**56.449**	**119.460**	**N/A**

Conclusie: Het herbeleggen van regietaken en aanvullen van nieuwe regietaken kan (met uitzondering van 2023) voor het overgrote deel bekostigd worden uit de beschikbare budgetten regiekosten zoals al verwerkt in de MJPB 2020-2023.

In de bijlage is weergegeven wat het effect van de door te voeren begrotingswijziging is op de gemeentelijke bijdragen in de ontwerp MJPB 2021-2024 (inclusief gewijzigde begroting 2020).

Bijlage:

Begrotingswijziging ontwerp MJPB 2021-2024 (inclusief gewijzigde begroting 2020)

	2020 (aug-dec)	2021	2022	2023	2024
Arnhem	31.431	69.926	73.198	73.150	62.476
Berg en Dal	6.946	15.454	16.179	16.167	13.808
Beuningen	5.158	11.474	12.011	12.003	10.252
Doesburg	2.265	5.038	5.273	5.270	4.501
Druten	3.739	8.317	8.706	8.700	7.430
Duiven	5.085	11.314	11.843	11.836	10.109
Heumen	3.292	7.322	7.664	7.659	6.542
Lingewaard	9.270	20.624	21.590	21.576	18.426
Montferland	7.038	15.846	16.587	16.575	14.157
Mook en Middelaar	1.554	3.455	3.616	3.614	3.088
Nijmegen	35.174	78.256	81.916	81.861	69.917
Overbetuwe	9.492	21.118	22.105	22.091	18.867
Renkum	6.265	13.938	14.590	14.580	12.453
Rheden	8.701	19.359	20.264	20.252	17.296
Rozendaal	0	0	0	0	0
Westervoort	3.001	6.679	6.990	6.987	5.966
Wijchen	8.069	18.167	19.017	19.005	16.232
Zevenaar	8.677	19.304	20.207	20.194	17.247
Totaal DRAN	**155.157**	**345.591**	**361.756**	**361.520**	**308.767**

Kaderbrief 2021

Versie 28 november 2019

regio arnhem nijmegen
VERVOERSORGANISATIE

Inhoudsopgave

1. Inleiding 3

2. Algemene ontwikkelingen 4

3. Financiële uitgangspunten 5

1. Inleiding

In de Gemeenschappelijke Regeling van de Vervoersorganisatie regio Arnhem-Nijmegen is in artikel 19 opgenomen dat het bestuur voor 1 maart van elk lopend boekjaar inzicht geeft in te verwachten ontwikkelingen alsmede de algemene financiële kaders voor het opvolgende jaar. Dit stelt de gemeenten in staat daarop in hun begrotingscyclus te anticiperen.

Met deze kaderbrief geeft het bestuur procesmatig dit inzicht ter voorbereiding op de meerjarenprogrammabegroting 2021-2024 (MJPB 2021-2024) en de gewijzigde begroting 2020.

Op basis van de door het bestuur vastgestelde kaderbrief 2021 zullen de MJPB 2021-2024 en de gewijzigde begroting 2020 in concept door de vervoersorganisatie worden opgesteld. Om te komen tot tijdige vaststelling van de MJPB 2021-2024, wordt de volgende planning gehanteerd:

PROCESSTAP MJPB 2021-2024	DATUM
Behandeling voorbereidend ambtelijk overleg	12 maart 2020
Vaststelling ontwerp MJPB 2021-2024 door algemeen bestuur	2 april 2020
Verzending ontwerp MJPB 2021-2024 aan gemeenteraden	3 april 2020
Deadline indienen zienswijze door gemeenteraden	5 juni 2020
Vaststelling MJPB 2021-2024 door algemeen bestuur	25 juni 2020
Verzending MJPB 2021-2024 aan gemeenteraden	26 juni 2020

Hoofdstuk 2 behandelt de algemene ontwikkelingen die van invloed zijn op de (gewijzigde) begroting vanaf 2020. In hoofdstuk 3 worden de financiële uitgangspunten voor het opstellen van de MJPB 2021-2024 en de gewijzigde begroting 2020 per begrotingspost weergegeven.

2. Algemene ontwikkelingen

Ontwikkelingen zijn afhankelijk van de componenten prijs (P) en hoeveelheid (Q).

In september 2019 zijn de aanbestedingstrajecten voor het vervoer (vraagafhankelijk en routegebonden) en callcenter gestart. Conform de huidige planning vindt gunning in januari 2020 plaats. De prijscomponent is op dat moment helder en wordt verwerkt in de begroting vanaf het moment dat de contracten ingaan. Dit is vanaf 1 augustus 2020. Voor de eerste 7 maanden van 2020 wordt in de gewijzigde begroting 2020 uitgegaan van de prijscomponent op basis van de huidige afspraken in de bestaande contracten (zoals indexaties).

In de jaren 2021 tot en met 2023 vindt jaarlijkse afbouw plaats van de WMO subsidie tot nihil. De over deze jaren te ontvangen subsidies bedragen respectievelijk € 1,6 mio, € 1,2 mio en € 500k. Binnen deze bedragen is ook een bijdrage opgenomen ter dekking van BVO lasten. Deze afbouw van de WMO subsidie leidt tot een kostentoename voor de gemeenten.

Door de provincie wordt aangegeven dat de samenwerkingsovereenkomst betreffende het OV-vangnet per 1 januari 2021 komt te vervallen. Vanaf die datum is dan ook geen sprake meer van restgelden en kunnen geen bestedingsplannen meer worden ingediend. In het geval de BVO DRAN vanaf 1 januari 2021 alsnog het OV-Vangnet moet verzorgen, worden daartoe in 2020 nadere afspraken gemaakt. Aangezien de OV-Vangnet taak een gemandateerde taak is die volledig wordt vergoed door de provincie, heeft dit geen effect op de gemeentelijke bijdragen.

De hoeveelheid (Q) is afhankelijk van het feitelijk gebruik. Analyses van dit gebruik laten vanaf de start van AVAN over de gehele linie een toename zien. Uit landelijke analyses volgt de verwachting dat deze toename zich vanaf 2020 door blijft zetten. Gelet op de resultaten in 2019 volgt AVAN deze landelijke ontwikkelingen. De mate waarin deze toename plaatsvindt is mede afhankelijk van het gemeentelijk beleid.

Ter bepaling van de hoeveelheid wordt als basis het gemiddelde genomen van de laatste 4 maanden van het voorgaande jaar. De ervaring leert dat dit gemiddelde een goede indicatie is voor de eerste 6 maanden van het nieuwe jaar. Vanaf de 7^{e} maand van het nieuwe jaar wordt rekening gehouden met een verdere toename ten opzichte van het eerste half jaar van het gebruik van vervoer in het kader van Jeugdwet (+15%), Dagbesteding (+5%), Leerlingenvervoer (+5%) en Vraagafhankelijk vervoer (+10%).

Een additionele toename van de hoeveelheid vindt ook zijn oorzaak in het inbrengen van vervoer. Vanaf 1 augustus 2020 brengen de gemeenten Beuningen, Lingewaard, Nijmegen, Overbetuwe en Wijchen het leerlingenvervoer in bij AVAN. Dit vervoer maakt vanaf die datum onderdeel uit van de (gewijzigde) begroting vanaf 2020 en verder.

3. Financiële uitgangspunten

3.1 Meerjarenprogrammabegroting 2021-2024

Voor het opstellen van de MJPB 2021-2024 worden per begrotingspost uitgangspunten gekozen ten aanzien van prijs en hoeveelheid. Op basis van deze uitgangspunten worden per jaar de verwachte lasten en baten bepaald. Met behulp van de reeds vastgestelde verdeelsleutels worden vervolgens de meerjarige bijdragen per deelnemer bepaald. In onderstaand schema worden de uitgangspunten benoemd.

	Begrotingspost	L/B	Prijs (P)	Hoeveelheid (Q)
P1	Vervoer vraagafhankelijk	Lasten	Aanbestedingsresultaat (indexatie vanaf 1-1-2021 obv NEA index)	Ervaringscijfers 2019
P1	Callcenter vraagafhankelijk	Lasten	Aanbestedingsresultaat (indexatie vanaf 1-1-2021 obv CPI index)	Aanbestedingsresultaat (indexatie vanaf 1-1-2022 obv CPI index)
P1	Eigen bijdragen vraagafhankelijk vervoer	Baten	Indexatie OV tarieven provincie	Ervaringscijfers 2019
P1	WMO subsidie provincie	Baten	Beschikking 2021-2023	Beschikking 2021-2023
P2	Vervoer routegebonden	Lasten	Aanbestedingsresultaat (indexatie vanaf 1-1-2021 obv NEA index)	Ervaringscijfers 2019
P2	Callcenter routegebonden	Lasten	Aanbestedingsresultaat (indexatie vanaf 1-1-2021 obv CPI index)	Aanbestedingsresultaat (indexatie vanaf 1-1-2022 obv CPI index)
O1	Bedrijfsvoerings-organisatie	Lasten	Inrichtingsvoorstel vervoersorganisatie[1]	Inrichtingsvoorstel vervoersorganisatie[1]
O1	Subsidie bedrijfsvoeringskosten provincie	Baten	Beschikking 2021-2023	Beschikking 2021-2023

Tabel 1: uitgangspunten MJPB 2021-20243.2 Gewijzigde begroting 2020

De primitieve begroting 2020, als onderdeel van de vastgestelde MJPB 2020-2023, gaat uit van financiële uitgangspunten van voor de aanbesteding van het vervoer en het callcenter. Met de kennis van nu zal de begroting 2020 te splitsen zijn in een tweetal perioden, namelijk voor en na het ingaan van de nieuwe contracten per 1 augustus 2020.

[1] Bij het bepalen van de begrotingspost bedrijfsvoeringsorganisatie wordt rekening gehouden met de door het bestuur gewenste besparing op deze kosten van 1% in 2021, 2% in 2022 en 3% in 2023.

Voor de periode na 1 augustus 2020 wordt de begroting opgesteld overeenkomstig de in paragraaf 3.1 opgesomde uitgangspunten. Voor de periode jan-jul 2020 zal de begroting nog grotendeels bepaald worden op basis van de uitgangspunten van de primitieve begroting. In onderstaand schema worden de uitgangspunten voor deze periode benoemd.

	Begrotingspost	L/B	Prijs (P)	Hoeveelheid (Q)
P1	Vervoer vraagafhankelijk	Lasten	Indexatie obv contract (NEA index per 1-1-2020 is +6.7%)	Ervaringscijfers 2019
P1	Regiecentrale vraagafhankelijk	Lasten	Indexering overeenkomstig contract	Maandvergoeding overeenkomstig contract
P1	Eigen bijdragen vraagafhankelijk vervoer	Baten	Indexatie OV tarieven provincie	Ervaringscijfers 2019
P1	WMO subsidie provincie	Baten	Beschikking 2020	Beschikking 2020
P2	Vervoer routegebonden	Lasten	Indexatie obv contract (NEA index per 1-1-2020 is +6.7%)	Ervaringscijfers 2019
P2	Regiecentrale routegebonden	Lasten	Indexering overeenkomstig contract	Maandvergoeding overeenkomstig contract
O1	Bedrijfsvoeringsorganisatie	Lasten	Indexatie obv CPI index en CAO werknemers	Ervaringscijfers 2019
O1	Subsidie bedrijfsvoeringskosten provincie	Baten	Beschikking 2020	Beschikking 2020

Tabel 2: uitgangspunten gewijzigde begroting 2020

Schriftelijke Meningsvorming 1

Stap 1
Het m1 agenderen door het db van een voorstel o.i.d. op vrijdag ca. 12.00 uur.
Acties:
- Griffie informeert raadsleden en fractievolgers van de agendering (via notificatie van de agenda).
- Griffie informeert portefeuillehouder(s) en ondersteunende ambtenaren van agendering.

Wat gaat er dan gebeuren:
Na agendering kunnen de fracties zich beraden over hun inbreng en evt. daarover info inwinnen en intern overleggen. Alle fracties uit de raad kunnen schriftelijke vragen, nodig voor de politieke meningsvorming (dus geen technische vragen), indienen bij de griffie.

Stap 2
Sluiten van de deadline voor het indienen van vragen op donderdag 12.00 uur.
Als een fractie geen vragen heeft, kan de behandeling voor die fractie naar stap 6.
Acties:
- Griffie bundelt de vragen en geleidt deze door naar de raad, de portefeuillehouder(s) en de ondersteunende ambtenaren.

Wat gaat er dan gebeuren:
De 1e beantwoordingstermijn van het college gaat lopen.
Antwoorden worden, bij voorkeur gebundeld, aangeleverd bij de griffie.

Stap 3
Sluiten van de deadline voor het beantwoorden van vragen op vrijdag 17.00 uur.
Acties:
- Griffie bundelt zonodig de antwoorden en geleidt deze door naar de raad.

Wat gaat er dan gebeuren:
De termijn voor het indienen van vervolgvragen vanuit de raad gaat lopen.
Vervolgvragen worden door de raad aangeleverd bij de griffie.

Stap 4
Sluiten van de deadline voor het indienen van vervolgvragen op maandag 10.00 uur.
Als een fractie geen vervolgvragen heeft, kan de behandeling voor die fractie naar stap 6
Acties:
- Griffie bundelt de vragen en geleidt deze door naar de raad, de portefeuillehouder(s) en de ondersteunende ambtenaren.

Wat gaat er dan gebeuren:
De 2e beantwoordingstermijn van het college gaat lopen.
Antwoorden worden, bij voorkeur gebundeld, aangeleverd bij de griffie.

Stap 5
Sluiten van de deadline voor het beantwoorden van vervolgvragen op dinsdag 16.00 uur.
Acties:
- Griffie bundelt zonodig de antwoorden en geleidt deze door naar de raad.

Wat gaat er dan gebeuren:
De fracties gaan zich beraden op een standpunt voor de vervolgbehandeling.
Fracties leveren bij de griffie hun mening aan over besluitvormende behandeling (m2, debatstuk, hamerstuk).

De termijn voor het indienen van (concept) moties en/of amendementen gaat lopen.
Moties en amendementen voor de m2-behandeling worden aangeleverd bij de griffie.

Stap 6
Sluiten van de deadline voor het kenbaar maken van de gewenste vervolgbehandeling op donderdag 10.00 uur.
Acties:
- Griffie adviseert op basis van meningen fracties het db over vervolgbehandeling:
    - m2, dan naar stap 7, of
    - besluitvormend (als debatstuk of hamerstuk), dan naar stap 8

Wat gaat er dan gebeuren:
Het db gaat besluiten over de vervolgbehandeling van het voorstel:
    - m2, dan naar stap 7, of
    - besluitvormend (als debatstuk of hamerstuk), dan naar stap 8.

Moties en amendementen voor een m2-behandeling worden aangeleverd bij de griffie.

Stap 7
Sluiten van de deadline voor het indienen van moties/amendementen t.b.v. m2-behandeling op vrijdag 10.00 uur
Acties:
- Griffie bundelt de ingediende moties/amendementen en geleidt deze door naar de raad, de portefeuillehouder(s) en de ondersteunende ambtenaren.

Wat gaat er dan gebeuren:
De termijn voor het formuleren van een preadvies van het college op de ingediende moties en amendementen gaat lopen.
Preadviezen worden, bij voorkeur gebundeld, aangeleverd bij de griffie.

N.B. Moties/amendementen, die na de deadline van vrijdag 10.00 uur bij de griffie worden aangeleverd worden t.b.v. de m2-behandeling wel doorgeleid naar de raad, de portefeuillehouder(s) en de ondersteunende ambtenaren. Mogelijk is dan voorafgaand aan de m2-behandeling geen preadvies van de portefeuillehouder beschikbaar.

Stap 8
Het db besluit tot vervolgbehandeling (m2 of besluitvormend) van het voorstel op vrijdag ca. 12.00 uur.

Stap 9
Sluiten van de deadline voor het geven van een preadvies op de moties/amendementen op maandag 17.00 uur.
Acties:
- Griffie bundelt de ingediende preadviezen en geleidt deze door naar de raad, de portefeuillehouder(s) en de ondersteunende ambtenaren.

Wat gaat er dan gebeuren:
De fracties kunnen zich t.b.v. de m2-behandeling een mening vormen over de ingediende moties/amendementen en de preadviezen van het college.

Overzicht vragen en antwoorden m.b.t. **Raadsvoorstel "Ontwerp Meerjarenbegroting BVO DRAN 2021-2024 (inclusief gewijzigde begroting 2020)"** welke via ambtelijk apparaat schriftelijk zijn gesteld en via de griffie zijn ingediend

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
1.	D66	**Vraag:** Het college heeft ons 28 april dit voorstel doen toekomen. Gezien het meireces zou het normaal gesproken al vrijwel onmogelijk zijn om voor 5 juni te besluiten op de zienswijzebrief. Gezien de coronacrisis gaat dat nu zeker niet lukken. De jaarstukken hoeven op grond van de WGR pas 15-7 vastgesteld te zijn, de begroting zelfs pas op 1-8. Is het college bereid binnen de BVO DRAN te pleiten voor een latere datum voor de vergadering waarin de stukken worden vastgesteld zodat het verlengen van de zienswijzentermijn met 4 weken mogelijk wordt, en ons daar zo spoedig mogelijk over te informeren? Antwoord: *De BVO DRAN heeft inmiddels laten weten dat de vaststelling van de MJPB plaatsvindt in de bestuursvergadering van september. Dat betekent dat de zienswijzen van de gemeenten in augustus bekend moeten zijn bij de BVO DRAN.*
1.a	D66	**Vervolgvraag bij vraag 1:** **Klopt het dat hiermee niet zou worden voldaan aan de wettelijke termijnen? Is er inmiddels formele goedkeuring van BZK voor latere besluitvorming over begroting en jaarstukken, en in hoeverre brengt dit een risico met zich mee voor het gemeentelijke begrotingsproces?** Antwoord: *Hiermee wordt inderdaad niet voldaan aan de wettelijke termijnen. Het uitstel is in overleg gegaan met de Provincie, dit is ook het orgaan waaraan de BVO DRAN verantwoording moet afleggen. Voor de gemeentelijke begroting heeft dit geen risico's, aangezien de informatie reeds*

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		is verwerkt in de gemeentelijke begroting.
2.	D66	**Vraag:** We zien dat de kosten voor de BVO DRAN wederom moeilijk beheersbaar lijken. Kan het college voor ons nog even kort op een rijtje zetten wat de gemaakte afspraken zijn over evaluatiemomenten en wat de daarbij behorende momenten zijn waarop de gemeente Arnhem de organisatie van het doelgroepenvervoer kan heroverwegen? <u>Antwoord:</u> *In de aangenomen motie "goed evalueren en zorgvuldig beslissen" van 17 april 2019 is aangeven dat er tweejaarlijks een evaluatie van het doelgroepen vervoer plaatsvindt waarbij kwaliteit, kosten en alternatieve mogelijkheden (buiten de BVO DRAN) worden onderzocht. De nieuwe vervoerscontracten gaan in op 1 augustus a.s. Uitgaande van het tweejaarlijkse evaluatiemoment vindt de eerste evaluatie plaats medio 2022. Onderdeel van deze evaluatie is het onderzoeken van alternatieven, dus niet meer in de huidige regionale samenwerking.* *Mocht een uitkomst van dit onderzoek een reden zijn om de samenwerking binnen BVO verband te herzien, dan dient daartoe een separaat plan van aanpak te worden opgesteld waarin alle consequenties worden verwerkt en aan u worden voorgelegd. In de regeling BVO is daarvoor een uittredingsprocedure beschreven.*
2.a	D66	**Vervolgvraag bij vraag 2:** **Indien wij naar aanleiding van de genoemde evaluatie kiezen voor een alternatieve organisatie van het doelgroepenvervoer buiten de BVO DRAN, hoe lang zal het proces om dit te effectueren dan duren? Acht het college dit een reële "exitstrategie" indien nodig, of zijn we volgens het college feitelijk voor onbepaalde tijd gebonden aan de BVO omdat uittreden niet mogelijk is zonder onoverkomelijke bezwaren voor de gemeente?**

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		Antwoord: *In het regionale adviesdocument 'Toekomst van het doelgroepenvervoer' en de notitie aanbesteding doelgroepenvervoer vervoersorganisatie regio Arnhem Nijmegen, die u vorig jaar heeft ontvangen, is aangegeven wat de redenen zijn om de regionale samenwerking in stand te houden. Het college onderstreept deze redenen nog steeds. Mocht de evaluatie een ander licht op deze redenen laten schijnen dan zal het college deze meenemen in de op dat moment te maken afweging.* *De duur van het proces van een "exitstrategie" is op dit moment lastig in te schatten. Dit is afhankelijk van verschillende factoren, zoals bijvoorbeeld een gedeeltelijke exit (alleen voor bepaalde vervoerstromen) of een gehele exit. Zoals al aangegeven in het vorige antwoord dient een separaat plan van aanpak te worden opgesteld waarin alle consequenties van een mogelijke exit worden verwerkt, hierbij wordt dan ook gekeken naar de momenten waarop dit kan.. Mocht daarna gekozen worden voor een daadwerkelijke exit dan zal er een aanbestedingsprocedure doorlopen moeten worden. Voor een aanbestedingsprocedure staat, mede afhankelijk van de veranderingen t.o.v. de huidige eisen die gesteld worden in het vervoer, een periode van ongeveer 1 tot 2 jaar. De afgelopen aanbesteding heeft van moment van start overleg tot het ingaan van de contracten ruim 1,5 jaar geduurd.*
3.	D66	**Vraag:** In de begroting van de uitvoeringskosten van de BVO zien we grote verschillen in het lopende jaar op de verschillende posten. Dit gaat weliswaar om relatief kleine bedragen, maar roept wel vragen op over de kwaliteit van de financiële inschattingen zoals die bij de vorige MJPB van de BVO zijn gemaakt. Men geeft aan dat de gegevens zijn gebaseerd op ervaringscijfers, maar we gaan ervan uit dat de eerdere begroting dat ook was. Hoe beoordeelt het college de kwaliteit van de vorige begroting? Hoe beoordeelt het college de kwaliteit van de sturing op kosten binnen de BVO? Is het college van mening dat de nu voorliggende meerjarenbegroting van de BVO DRAN op de

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		verschillende posten binnen de bedrijfsvoering wel een reëel beeld laat zien? Waarop is die overtuiging gebaseerd? Antwoord: *Het bestuur van de BVO DRAN is de voorgaande jaren op hoofdlijnen geïnformeerd over de uitvoeringskosten van de Vervoersorganisatie. Het totaal van deze kosten is niet veranderd. Wel is afgelopen jaar door de Vervoersorganisatie ingezet op het meer op detailniveau informeren van het bestuur en daarmee zijn dan ook de daadwerkelijke kosten in de begroting op de juiste posten gezet. Het college is tevreden over deze ontwikkeling en de aanpassingen hiervan in de begroting. In de kaderbrief 2021 zijn de uitgangspunten per begrotingspost opgenomen. Dit zijn bijvoorbeeld indexaties, het aanbestedingsresultaat, beschikking en ervaringscijfers. Het college ziet geen aanleiding om andere uitgangspunten te hanteren voor de begroting.*
4.	D66	**Vraag:** We zien een kostenstijging lopende het boekjaar op de uitvoeringskosten van ongeveer 10%. Op basis van welke onderbouwing is het volgens het college (en dus niet volgens de BVO) aannemelijk dat de oplopende kostenbesparingen op de uitvoering de komende jaren ook gehaald worden? Antwoord *Als hiermee bedoeld wordt de uitvoeringskosten van de vervoersorganisatie dan is in de begroting te zien dat er naar verwachting de komende jaren minder inhuur van derden verwacht wordt.*
4.a	D66	**Vervolgvraag bij vraag 4:** **Acht het college het reëel dat deze vermindering van externe inhuur haalbaar is? En acht het college de algemene taakstelling die daar bovenop is opgenomen reëel?**

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		Antwoord: *De inhuur heeft met name te maken gehad met de aanbestedingsprocedure, deze is in de afrondende fase. Verwachting is dan ook dat er volgend jaar minder inhuur noodzakelijk is. De taakstelling zoals opgenomen in de begroting mbt de kosten uitvoeringskosten van de vervoersorganisatie wordt haalbaar geacht.*
5.	D66	**Vraag:** Welke kostenbesparingen, die nu nog niet zijn ingeboekt in voorliggend stuk, verwacht het college in totaal structureel op het doelgroepenvervoer te realiseren (de mogelijke effecten van het coronavirus buiten beschouwing gelaten)? Op welke termijn kunnen we een eerste actualisatie van deze verwachting n.a.v. de coronacrisis verwachten? Antwoord: *In de gewijzigde begroting 2020 is het budget verhoogd in verband met het doorschuiven van het restantbudget van de aanbestedingsprocedure uit 2019. In 2020 zijn onder andere nog juridische kosten gemaakt betreffende de aanbesteding. Vanaf 2021 is de taakstelling op de bedrijfsvoeringslasten verwerkt in de begroting.*
5.a	D66	**Vervolgvraag bij vraag 5:** **In de oorspronkelijke vraag doelden wij op de nog niet ingeboekte kostenbesparingen als gevolg van de Arnhemse maatregelen op het doelgroepenvervoer. Het weergegeven antwoord strookt ook niet met de tweede deelvraag. S.v.p. alsnog beantwoorden.** Antwoord: *In de Begroting 2020 van gemeente Arnhem is de maatregel richtlijnen Doelgroepenvervoer structureel opgenomen voor € 250.000. Deze maatregel is niet ingeboekt in voorliggend stuk van de BVO DRAN.* *Actualisatie van de verwachtte kosten, ook inzake corona, zal conform de reguliere P&C cyclus*

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		plaatsvinden.
6.	D66	**Vraag:** In hoeverre was het nu geschetste financiële beeld bij het college inzichtelijk bij de kaderbrief van de BVO DRAN (november 2019)? Welke overwegingen aan de zijde van het college leidden ertoe dat toen niet is besloten de raad hierover actief te informeren? Antwoord *Het nu geschetste financiële beeld was er in november 2019 nog niet, aangezien de resultaten van de aanbesteding nog niet bekend waren. Er is altijd gecommuniceerd dat de aanbesteding naar verwachting wel meer kosten met zich mee zou brengen en dit is dan ook meegenomen in de kaderbrief. Exact inzicht in de kosten kon pas later worden gegeven en deze zijn verwerkt in de gewijzigde begroting. Het college heeft er daarom voor gekozen om de kaderbrief mee te sturen met de begroting, zodat de informatie ook op elkaar aansluit en compleet is.*
6.a	D66	**Vervolgvraag bij vraag 6:** **Klopt het dat de hogere indexaties bij de Kaderbrief al wel inzichtelijk waren? Waren deze voor het college afgelopen november geen aanleiding om de raad te informeren over het risico op tegenvallers?** Antwoord: *Bij de Kaderbrief was de betreffende indexatie net bekend. Echter waren de resultaten van de aanbesteding nog niet bekend waar de indexatie over berekend wordt. Exact inzicht in de kosten kon pas later worden gegeven en deze zijn verwerkt in de gewijzigde begroting.*
7.	D66	**Vraag:**

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		De regiecentrale had destijds tot doel meer efficiency te bereiken. Dat doel is niet gehaald. We zien echter de kosten van vervoer en ook van begeleiding en uitvoering (zonder regiecentrale) de afgelopen jaren én in de nu voorliggende begroting flink oplopen. Waarom heeft de regiecentrale de beoogde doelen qua efficiency niet bereikt? Waarop is de overtuiging gebaseerd dat in de nieuwe situatie de beoogde efficiency wel bereikt wordt? Wanneer verwacht het college voldoende inzicht te hebben om ons informeren of we met het nieuwe systeem financieel welk in de pas blijven lopen met de begroting? Antwoord *In het regionale adviesdocument 'Toekomst van het doelgroepenvervoer' en de notitie aanbesteding doelgroepenvervoer vervoersorganisatie regio Arnhem Nijmegen, die u vorig jaar heeft ontvangen, is aangegeven wat de redenen zijn om op een aangepaste wijze het vervoer te gaan organiseren. Daarop heeft een aanbesteding plaatsgevonden en de nieuwe contracten gaan pas in op 1 augustus aanstaande. De stijging in de kosten heeft, zoals ook opgenomen in de MJPB, te maken met een aantal factoren. De factor die veel invloed op de kosten heeft is het aantal gebruikers. De afgelopen jaren hebben we een stijging gezien in het gebruik. Om ervoor te zorgen dat de kosten meer in de pas blijven lopen met de begroting zou het gebruik niet verder moeten toenemen. Hiervoor heeft het college een aantal maatregelen doorgevoerd op het gebied van doelgroepenvervoer, zoals het aanpassen van de beleidsregels voor Wmo, Jeugdwet en leerlingenvervoer. Het stimuleren van OV gebruik in de Verordening Leerlingenvervoer 2020 (die op dit moment voor besluitvorming aan u voorligt) is daar ook een voorbeeld van.*
8.	PvdA	**Vraag:** blz 4 raadsvoorstel: schema begroting. Waarom lopen de overheadkosten de komende jaren op tot bijna 50% extra? Antwoord *De eerste jaren staat tegenover de overheadkosten nog een subsidie van de Provincie*

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		Gelderland voor bijdrage beheer. Deze subsidie wordt in de komende jaren afgebouwd tot € 0, waardoor de bijdrage per gemeente substantieel hoger wordt.
9.	PvdA	**Vraag:** meerjarenbegroting blz 6 : Jaarlijkse toename routegebonden vervoer voor jeugdwet staat op +15% . Over welk sort ritten hebben we het dan? <u>Antwoord</u> *Het gaat hierbij om ritten naar instellingen waar kinderen met een toewijzing vanuit de Jeugdwet naar toe gaan, denk hierbij aan bijvoorbeeld ritten naar locaties van de Driestroom of Siza.*
10.	PvdA	**Vraag:** meerjarenbegroting blz 6 : kosten begeleiding leerlingenvervoer en dagbesteding stijgt met +5%. Hoe is de verdeling tussen dagvervoer en leerlingenvervoer? <u>Antwoord</u> *De kosten voor begeleiding zit voor ongeveer 70% in het dagbestedingsvervoer en voor ongeveer 30% in het leerlingenvervoer.*
11.	VVD	**Vraag:** Ontwerpbegroting: De VVD schrikt van de oplopende kosten voor Routegebonden vervoer: in 2020 vallen deze kosten al een miljoen € hoger uit en ook de jaren daar na stijgen deze kosten. Welke beheersmogelijkheden zijn er om deze oplopende kosten te verminderen? Waar wordt (extra) op ingezet om de kosten omlaag te krijgen? <u>Antwoord</u>

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		Om ervoor te zorgen dat de kosten meer in de pas blijven lopen met de begroting zou het gebruik niet verder moeten toenemen. Hiervoor heeft het college een aantal maatregelen doorgevoerd op het gebied van doelgroepenvervoer, zoals het aanpassen van de beleidsregels voor Wmo, Jeugdwet en leerlingenvervoer. Het stimuleren van OV gebruik in de Verordening Leerlingenvervoer 2020 (die op dit moment voor besluitvorming aan u voorligt) is daar ook een voorbeeld van.
12.	VVD	**Vraag:** Ontwerpbegroting: Wat zijn de geschatte extra kosten voor inzet Coronamaatregelen? <u>Antwoord</u> *Deze zijn op dit moment niet inzichtelijk.*
13.	VVD	**Vraag:** Ontwerpbegroting: Er is in de begroting geen rekening gehouden met kosten die voortvloeien uit het herbeleggen van de regietaken. Kunt u een inschatting van die kosten maken? <u>Antwoord</u> *In bijlage 3 memo herbeleggen en aanvullen van de regietaken BVO DRAN is een begrotingswijziging van deze extra kosten opgenomen. De bijdrage voor Arnhem zal circa € 70.000 zijn de komende jaren.*
14.	VVD	**Vraag:** Ontwerpbegroting:

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		Wat zijn voor Arnhem de voordelen van aangesloten zijn bij deze gemeenschappelijke regeling? Betreft dit ook financiële voordelen of zou Arnhem alleen beter af zijn? Antwoord *In het regionale adviesdocument 'Toekomst van het doelgroepenvervoer' staat beschreven wat de voordelen zijn van de regionale samenwerking.*
15.	VVD	**Vraag:** Zienswijze: Zou een iets stelligere zienswijze niet passender zijn? '*De Raad stelt het op prijs…* ' is wel erg afwachtend en soepel. Gezien de oplopende kosten én het feit dat Arnhem grootbetaler is moet het inzichtelijk maken van effecten en extra kosten in onze ogen geen vraag maar een eis zijn. Bent u dat met ons eens? Antwoord *De Vervoersorganisatie brengt in opdracht van de BVO DRAN voor iedere gemeente in kaart wat de effecten zijn van ontwikkelingen die zij zien in het vervoer. Daarop is het aan de gemeente om te anticiperen. Zoals al aangegeven is de factor die veel invloed op de kosten heeft het aantal gebruikers. Hiervoor heeft het college een aantal maatregelen doorgevoerd op het gebied van doelgroepenvervoer, zoals het aanpassen van de beleidsregels voor Wmo, Jeugdwet en leerlingenvervoer. Het stimuleren van OV gebruik in de Verordening Leerlingenvervoer 2020 (die op dit moment voor besluitvorming aan u voorligt) is daar ook een voorbeeld van.*
16.	VVD	**Vraag:** Zienswijze: De zienswijze moet uiterlijk 5 juni ingediend worden, de Raad kan er dus nauwelijks nog iets over zeggen, i.i.g. niet besluiten. Wat is het nut van behandeling als we de begroting en zienswijze niet besluitvormend kunnen behandelen en dus bijv. de zienswijze niet kunnen amenderen?

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		<u>Antwoord</u> *De BVO DRAN heeft inmiddels laten weten dat de vaststelling van de MJPB plaatsvindt in de bestuursvergadering van september. Dat betekent dat de zienswijzen van de gemeenten in augustus bekend moeten zijn bij de BVO DRAN.*

GEMEENTE Arnhem

Besluit van	17 juni 2020
Zaaknummer	425910

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 10 december 2019, Cluster Strategie, beleid en regie nummer: 425910

gelet op artikel .147 van de Gemeentewet;

gezien het amendement "Leefbaarheidstoets een wassenneus" (20A37);

gezien het amendement "Vertrouwen in de inwoner en vastgoedeigenaar centraal" (20A38);

besluit:

1. Het Plan van Aanpak: Woningsplitsing en Verkamering vast te stellen.

De griffier,

De voorzitter,

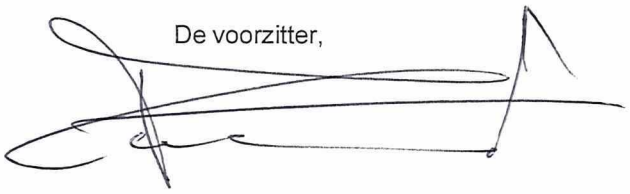

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	17 juni 2020
Ter bespreking van	Plan van aanpak woningsplitsing en verkamering
Amendement van het lid	Menno Loos - VVD Klaartje van Dillen - CDA
Titel Amendement	Leefbaarheidstoets een wassenneus
Nummer Zaaknummer	**20A37** 425910

De ondergetekende(n) stel(t)(len) het volgende amendement voor:

De tekst in Plan van Aanpak – Actie 1: Regulering via het bestemmingsplan
"Door het instellen van een leefbaarheidstoets zorgen we dat een nieuw initiatief geen grote inbreuk maakt op het woon- en leefklimaat in de wijk. Deze toets bestaat uit een tweetal vereisten:

1. *Er vindt geen verdere concentratie plaats van verkamerde panden Als er binnen 50 meter van het pand zich reeds een verkamerde woning bevindt, wordt er geen vergunning verleend: Spreiding van woningen waarbinnen kamergewijze bewoning plaatsvindt, is wenselijk. Clustervorming binnen wijken kan ten koste gaan van de leefbaarheid. Het is daardoor van belang dat er wordt gekeken naar de aanwezigheid van kamerverhuurpanden ter plaatse van het object waar een vergunning voor wordt aangevraagd.*
2. *Er zijn geen overige, voor de leefbaarheid relevante, factoren in de directe omgeving Als voorbeeld dienen de aanwezigheid van: coffeeshops; panden waarin opvang, beschermd wonen of verhuur vanuit zorgaanbieders plaatsvindt; en prostitutie. Deze factoren leiden mogelijk al tot overlast zodat er vanuit de leefbaarheid geen ruimte bestaat voor extra kamerbewoning. Als er vanuit het pandenoverleg of de teams leefomgeving signalen zijn dat de leefbaarheid onder druk staat, nemen we deze signalen mee."*

Te vervangen door:
Door het instellen van een leefbaarheidstoets zorgen we dat een nieuw initiatief geen grote inbreuk maakt op het woon- en leefklimaat in de wijk. Deze toets bestaat uit:

1. *Voor de gehele stad worden er geen nieuwe vergunningen voor kamerbewoning afgegeven wanneer er aan de andere kant van een woonhuis/pand in dezelfde straat reeds een verkamerd woonhuis/pand is. Met andere woorden, er mag geen sprake zijn van insluiting.*

AANGENOMEN

2. *Voor het Spijkerkwartier wordt er geen nieuwe vergunning verleend als er binnen 50 meter van het pand zich reeds een verkamerde woning bevindt.*
3. *Zolang de nulmeting (actie 4) door de gemeente niet is voltooid en openbaar beschikbaar is moet zij aanvragers ondersteunen met de bewijslast.*
4. *Zodra het college de nulmeting (actie 4) heeft voltooid en deze openbaar beschikbaar heeft gemaakt, kan zij andere wijk(en), straten of postcodegebieden voordragen om ook de onder '2' genoemde eis, of andere vast te stellen eisen, op deze gebieden van toepassing te verklaren.*
5. *Het college kan tot 1-1-2021 een lijst met criteria opstellen waaraan een verzoek tot buitenplantse afwijkingen (vergunning) tenminste moet voldoen.*

Toelichting:

Het college, bij de beantwoording van M1 vragen, heeft zelf aangegeven dat punt 2 van de door haar voorgestelde leefbaarheidstoets niet uitvoerbaar is. Deze moet dus uit het plan gehaald worden om (nieuwe) teleurstellingen bij de Arnhemmers te voorkomen.
Waar zich nu precies verkamerde panden bevinden (vanaf 3 personen) is niet helder. Hiervoor wil het college een nulmeting uitvoeren (actie 4). Wel heeft zij reeds een inschatting gemaakt (onderstaande stippenkaart).
Voor de toetsing of een vergunning wel verleend mag worden, ligt normaliter de bewijslast bij de aanvrager. Zeker totdat de nulmeting is voltooid, kunnen wij de gevolgen moeilijk overzien en is het in de praktijk straks moeilijk toetsbaar. Wat weer kan leiden tot juridisch gedoe en de nodige teleurstellingen. Wat ook de verbeteringen uit het plan, zoals vergunningplicht voor de hele stad en/of de samenwerking tussen huurders, verhuurders en de gemeente minder krachtig maakt.
Daarom beperken we de 50 meter leefbaarheidstoets tot het spijkerkwartier, geen insluiting voor de rest van de stad en lijkt ons extra hulp tot publicatie van de nulmeting verstandig.
Indien onderstane stippenkaart, die het college bij de M1 heeft verstrekt, wel een getrouwe weergave van het aantal verkamerde panden blijkt (na de nulmeting), zet het, naast het Spijkerkwartier, ook andere wijken stop. Dit ook voor betere initiatieven en/of nieuwe woonvormen, in welke vorm dan ook*. Dit is ongewenst omdat we wel grote vraag hebben naar kleine wooneenheden. Een visie op studentenhuisvesting ontbreekt in Arnhem. Een van de mogelijke effecten zal zijn dat de (minder goede) verkamerde-panden blijven bestaan (overgangsrecht) en meer waard worden omdat kamerzoekenden (tot in lengte van jaren) geen beter alternatief hebben.

AANGENOMEN

20 A37/P.3

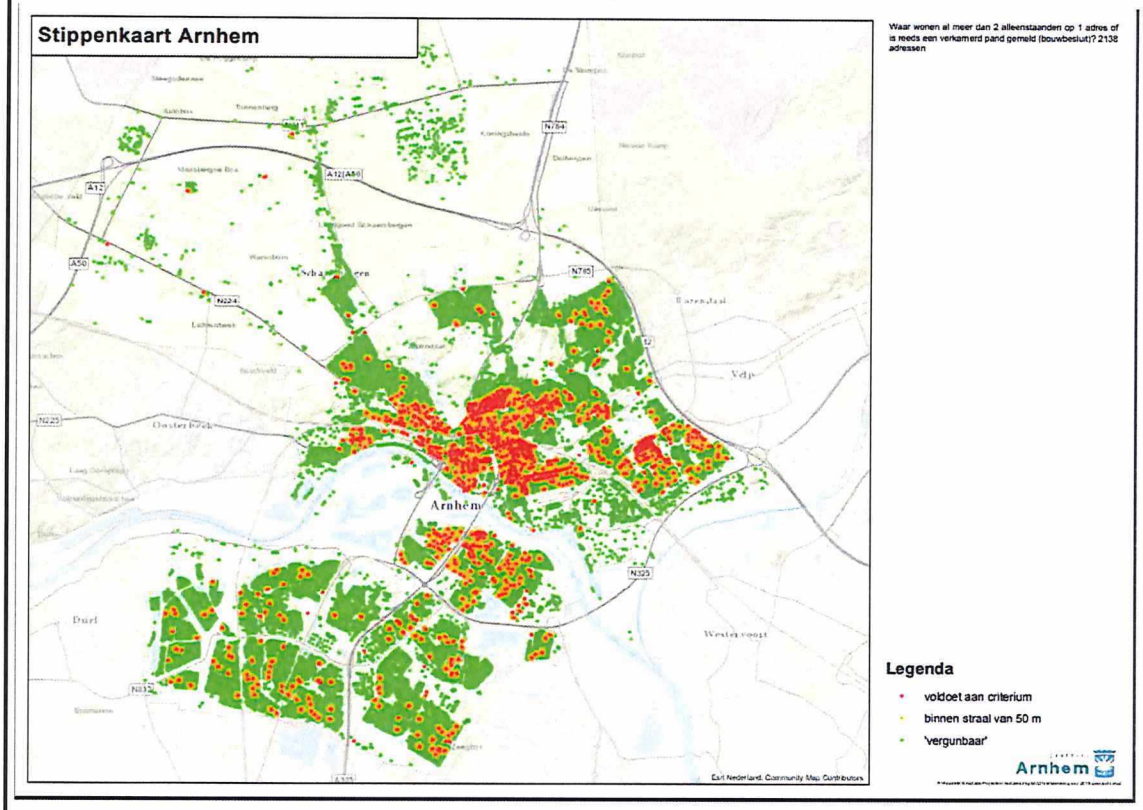

* Het college stelt wel uitzonderingen te willen maken (buitenplanse afwijking) maar dat kan tot willekeur leiden en zo het geheel in gevaar brengen.

Menno Loos - VVD
Klaartje van Dillen - CDA

AANGENOMEN

Voor 25

Tegen 13

Amendement "Leefbaarheidstoets een wassenneus" (20A37)

GROENLINKS	0	6
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	6	0
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	2	0
van Dillen		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Usta		
Aydemir		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Venhoek		
van Ommen		
van Iperen		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Eliëns		

PvdA	0	4
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

SP	0	3
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

PARTIJ VOOR DE VRIJHEID	2	0
Verheij		
Sanders		

Totaal 38

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	17 juni 2020
Ter bespreking van	Plan van aanpak woningsplitsing en verkamering
Amendement van het lid	Mattijs Loor - D66
Titel Amendement	Vertrouwen in de inwoner en vastgoedeigenaar centraal
Nummer / Zaaknummer	**20A38** 425910

De ondergetekende(n) stel(t)(len) het volgende amendement voor:

Op pagina 10 de tekst:
We zullen een voorstel voor uitbreiding van de handhavingscapaciteit ter afweging meenemen in de perspectiefnota. Over de dekking van de hogere frequentie zullen we de raad op een later moment informeren.

Te vervangen door:
We zullen een voorstel voor uitbreiding van de handhavingscapaciteit ter afweging meenemen in de Perspectiefnota. Na een eerste controle van alle kamerverhuurbedrijven gedurende de komende drie jaar, zal de focus van de handhaving in de eerste plaats liggen op meldingen en andere signalen van misstanden. Om naast de ontvangen meldingen een beter beeld te krijgen van de situatie in verschillende panden wordt gewerkt met tweezijdige registratie, waarbij huurders en verhuurders zelf checklists invullen. De handhaving richt zich naast meldingen en andere signalen van misstanden op de afwijkingen tussen de rapportage door huurder en verhuurder. Over de dekking van de hogere frequentie zullen we de raad op een later moment informeren.

Toelichting

Huurders en verhuurders hebben er zelf groot belang bij dat kamerverhuurbedrijven veilig zijn. De meeste van hen zijn dan ook te goeder trouw.

AANGENUMEN

20 A 38/P.2

In den lande, onder andere in Gelderland-Zuid, zijn goede ervaringen opgedaan met het uitvoeren van zelfcontroles door huurders en verhuurders. Kern van de methode is dat zowel huurder als verhuurder dezelfde (digitale) checklist invullen, eventueel voorzien van foto's.

Op die manier kunnen brandweer en gemeente zich richten op de panden waar afwijkingen worden opgegeven, er verschillen bestaan tussen wat de huurder en wat de verhuurder heeft ingediend en panden waarvan geen checklist is ontvangen.

Met dit voorstel hoeven de goede niet onder de kwaden te leiden, wordt de toezicht- en handhavingscapaciteit optimaal in gezet en straalt de gemeente vertrouwen uit naar haar inwoners en vastgoedbezitters. Wie dit vertrouwen niet waarmaakt, kan rekenen op kordaat en doortastend optreden van de gemeente.

Een systeem van tweezijdige registratie door huurder en verhuurder heeft als groot voordeel dat hiermee de bewustwording over brandveiligheid en brandveilig gebruik substantieel toeneemt.

Mattijs Loor - D66

AANGENOMEN

Voor 33

Tegen 5

Amendement "Vertrouwen in de inwoner en vastgoedeigenaar centraal" (20A38)

GROENLINKS	6	0
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	6	0
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	2	0
van Dillen		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Usta		
Aydemir		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Venhoek		
van Ommen		
van Iperen		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Eliëns		

PvdA	4	0
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

SP	0	3
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

PARTIJ VOOR DE VRIJHEID	0	2
Verheij		
Sanders		

Totaal 38

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	17 juni 2020
Ter bespreking van	Plan van aanpak woningsplitsing en verkamering
Amendement van het lid	Mattijs Loor - D66
Titel Amendement	Voldoende en betaalbare kamers
Nummer Zaaknummer	**20A43** 425910

De ondergetekende(n) stel(t)(len) het volgende amendement voor:

Besluit de tekst binnen Actie 1 bij 'omzetting' te vervangen door:
Omzetting ("verkamering") (bij kamerbewoning vanaf 5 personen die geen gezamenlijke huishouding voeren)

- *De gebruiksoppervlakte van de bestaande woning is groter of gelijk aan 110m2. Zie motivatie onder woningsplitsing.*
- *De gebruiksoppervlakte per bewoner is gemiddeld minimaal 18 m2. Door eisen te stellen aan het gebruiksoppervlak per persoon borgen we vooral de woonkwaliteit en ontstaat er minder druk op de omgeving. Door het opnemen van deze voorwaarde voorkomen we overbewoning. De norm van 18m2 is gekozen omdat er zo ongeveer 5 personen (die geen gezin/huishouden vormen) per 100m2 in een woning kunnen wonen. Door uit te gaan van een gemiddelde gebruiksoppervlakte, blijven ook kleine en betaalbare wooneenheden mogelijk.*
- *De woning beschikt over een bergingsruimte De eis voor de bergingsruimte heeft als doel om te sturen op schone wijken; fietsen en afval kunnen hierin worden opgeborgen. Er is voldoende ruimte voor fiets en afvalcontainer of afvalzakken op eigen terrein aanwezig, of dit kan worden gerealiseerd.*
- *Er wordt geen vergunning verleend indien sprake is van omzetting in onzelfstandige woonruimte voor het verschaffen van kortdurend tijdelijk verblijf, te vergelijken met logies, al dan niet als onderdeel van de arbeidsvoorwaarden, aan werknemers. Bovenstaande voorwaarde is overgenomen uit de beleidsregels over omzetting van de gemeente Nijmegen. Daarnaast is in het overgrote deel van gemeenten in de regio gereguleerd dat werknemers die hier kortdurend verblijven geen toegang hebben tot de reguliere woningvoorraad: Vaak is in deze gemeenten via de definities van 'wonen' en/of*

VERWORPEN

'woning' in het bestemmingsplan geregeld dat dit is voorbehouden tot bewoning door een huishouden. Verblijfsruimte in de vorm van logies, die vaak door een eigenaar / ondernemer wordt aangeboden aan door hem ingehuurde werknemers, heeft een zeer forse impact op de directe omgeving. Werknemers wonen er niet, maar verblijven er slechts tijdelijk. Er is veel verloop. Er is geen of nauwelijks contact met de omwonenden. Er is geen betrokkenheid met het pand of de omgeving daarvan. Werknemers hebben doorgaans allemaal een auto, hetgeen de parkeerdruk in de buurt sterk verhoogd. Uit ervaring blijkt dat er vaak sprake is van fors conflicterende leefstijlen en het volstrekt negeren van klachten van omwonenden. Dat wil het college voorkomen. Deze vorm van logies wijkt af van kamerverhuur omdat men daar doorgaans toch langere tijd in een bepaald pand woont. Buurtgenoten kennen elkaar beter en weten ook wie ze aan moeten spreken in het geval van overlast. Omdat de huisvesting van arbeidsmigranten desondanks een opgave vormt binnen onze gemeente en binnen de regio is het een goed thema in het kader van de woondeal.

Toelichting:

In het aantal bewoners waarbij kamerverhuur vergunningplichtig wordt volgen we de regeling in het bouwbesluit. Op deze wijze wordt kleinschalige verhuur (bijvoorbeeld aan 3 personen) niet ontmoedigd door de regelgeving. Dit omdat de bewoningsdichtheid bij 3 en 4 personen in de regel niet groter zal zijn dan bij een regulier huishouden.

Door expliciet te maken dat het bij de 18 m2 gebruiksoppervlak per bewoner om een gemiddelde gaat blijven kleine en betaalbare kamers mogelijk. Deze kleine wooneenheden (bijvoorbeeld 9 m2 kamer en gedeelde keuken) zijn voor een deel van de studenten de enige mogelijkheid om zelfstandig te wonen.

De leefbaarheidstoets leidt tot een subjectieve beoordeling of tot situaties waarbij pandeigenaren onevenredig geschaad kunnen worden in hun belang door ontwikkelingen in de wijk waar zij zelf geen invloed op hebben en is om die reden wat ons betreft niet houdbaar. Het college concludeerde dit zelf ook al in beantwoording op vragen, door aan te geven dat een deel van de leefbaarheidstoets sowieso geen deel zal uitmaken van het op hande zijnde facetbestemmingsplan.

Het voorgestelde afstandscriterium van 50 meter gaat op twee punten mank: in de eerste plaats is niet te zeggen dat twee kamerverhuurbedrijven binnen 50 meter van elkaar overlast veroorzaken, net zoals niet te zeggen is dat één enkel kamerverhuurbedrijf in een wijk géén overlast veroorzaakt. Bovendien is met de voorgestelde regeling voor een initiatiefnemer tot kamerverhuur niet vooraf duidelijk of zijn vergunning verleenbaar is, omdat hij – bijvoorbeeld bij aankoop van een pand of bij aanvang van de voorbereiding van een vergunningaanvraag – niet met zekerheid kan weten of zich binnen 50 meter een ander kamerverhuurbedrijf bevindt. Er zijn geen openbare bronnen waarin hij deze informatie kan raadplegen. Het college geeft aan dat de voorgestelde stippenkaart slechts een indicatie geeft. Daarmee biedt de voorgestelde regeling niet voldoende rechtszekerheid.

Daarnaast beperkt het verbieden van een kamerverhuurbedrijf binnen 50 meter van een ander kamerverhuurbedrijf de mogelijkheden voor kamerbewoners en verhuurders die géén overlast

VERWORPEN

veroorzaken. Het recht op woonruimte voor personen die geen enkele overlast veroorzaken wordt disproportioneel ingeperkt. Indieners gaan ervan uit dat met de nu gestelde regels in combinatie met het initiatiefvoorstel geregeld beheerd overlast door kamerverhuur al voldoende wordt aangepakt. Het verder beperken van kamerverhuur is disproportioneel en schaadt het belang van voldoende beschikbare woonruimte voor studenten en andere kamerbewoners.
Mattijs Loor - D66

VERWORPEN

Voor 12

Tegen 26

Amendement "Voldoende en betaalbare kamers" (20A43)

GROENLINKS	0	6
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	0	1
Wiggers		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	0	6
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	0	2
van Dillen		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	0	2
Usta		
Aydemir		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Venhoek		
van Ommen		
van Iperen		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Eliëns		

PvdA	0	4
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

SP	0	3
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

PARTIJ VOOR DE VRIJHEID	0	2
Verheij		
Sanders		

Totaal 38

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	17 juni 2020
Ter bespreking van	Plan van aanpak woningsplitsing en verkamering
Motie van	Menno Loos - VVD
Titel motie	Samenwerking tussen huurders, verhuurders en de gemeente
Nummer Zaaknummer	**20M81** 425910

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:

- Dat er in het verleden zo goed als geen contact geweest is met particuliere verhuurders en zeker niet in georganiseerd verband.
- Dat het huurdershuis en de studentenvakbond positief zijn over het idee om samen met een verband van Arnhemse verhuurders en de gemeente invulling te geven aan het begrip "Goed-Verhuurderschap".

Overwegende dat:

- Dat het college dit als een reële kans en verbetering ziet voor de stad.
- Dat in het plan van aanpak bestaande slechte verhuurders, door het overgangsrecht, nauwelijks worden aanpakt en/of geprikkeld om tot aanpassing van hun verhuurderschap te komen.
- Dat gebrek aan kennis over wettelijke en gemeentelijke regelgeving een belangrijke oorzaak is van misstanden en dat dit door voorlichting en samenwerking (deels) verbeterd kan worden.
- Huurders het ongetwijfeld waarderen als de verhuurder zich met "Goed-Verhuurderschap" onderscheidt.

Roept het college op:

- Dat er maximaal ingezet wordt op samenwerking tussen huurders, verhuurders, gemeente en handhaving. En dit vast te leggen in een convenant.
- Met BZK te overleggen hoe "goed verhuurderschap" in te richten is en te verzoeken of ze naast steun ook de nodige middelen/gelden beschikbaar kunnen stellen voor de unieke samenwerking.
- Bij actie 5 'Handhaving (bestaande) kamerverhuurbedrijven' het uitgangspunt te hanteren dat verhuurders die werken volgens het vast te stellen convenant, na de initiële controle (op den duur) minder snel weer een controle krijgen tenzij daar directe aanleiding toe is. Waardoor de

AANGENOMEN 7K

focus en de capaciteit zich voornamelijk kan richten op panden met een groter risico en/of verhuurders waarvan bekend is dat zij "slecht verhuurder " zijn.
en gaat over tot de orde van de dag Menno Loos - VVD
Toelichting: Door in te zetten op een structurele samenwerking tussen huurders, verhuurders en de gemeente groeit de kwaliteit voor de huurder en daalt de kans op overlast in de buurt. Goede verhuurders kunnen zich middels de "AVV Goed-Verhuurderschap" kenbaar maken en onderscheiden. Hiermee vergroten we de leefbaarheid en kan overlast gerichter worden aangepakt. Goed verhuurders weten dat zij benaderbaar moeten zijn voor huurders, wijk en buren.

AANGENOMEN

Voor	**35**
Tegen	**3**

Motie "Samenwerking tussen huurders, verhuurders en de gemeente" (20M81)

GROENLINKS	6	0
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

VVD Arnhem	6	0
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Venhoek		
van Ommen		
van Iperen		

PvdA	4	0
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

CDA Arnhem	2	0
van Dillen		
Hutten		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

SP	0	3
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Nede		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Usta		
Aydemir		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Eliëns		

Partij voor de Vrijheid	2	0
Verheij		
Sanders		

Totaal	**38**

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	17 juni 2020
Ter bespreking van	Plan van aanpak woningsplitsing en verkamering
Motie van	Mattijs Loor - D66 Eric Greving - PvdA Yildirim Usta - DENK Verenigd Arnhem Daniël Becker - ChristenUnie
Titel motie	Passende huisvesting voor arbeidsmigranten
Nummer Zaaknummer	**20M92** 425910

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:

- Het voorstel de omzetting van woningen naar onzelfstandige woonruimte voor arbeidsmigranten uitsluit[1];
- De coronacrisis de erbarmelijke omstandigheden waarin veel arbeidsmigranten nu worden gehuisvest pijnlijk duidelijk heeft gemaakt.

Overwegende dat:

- Een onwenselijk gevolg van het uitsluiten van omzetting ten behoeve van arbeidsmigranten kan zijn dat meer arbeidsmigranten worden gehuisvest in die wijken waar nu al veel onzelfstandige woonruimtes zijn of in andere vormen van tijdelijke huisvesting, zoals op vakantieparken;
- Onze economie in sommige (cruciale) sectoren afhankelijk is van de inzet van arbeidsmigranten[2];
- Het wenselijk is deze mensen, en hun gezinnen[3], op een gezonde en passende wijze te huisvesten.

---

[1] Onder actie 1: "Er wordt geen vergunning verleend indien sprake is van omzetting in onzelfstandige woonruimte voor het verschaffen van kortdurend tijdelijk verblijf, te vergelijken met logies, al dan niet als onderdeel van de arbeidsvoorwaarden, aan werknemers."

[2] CBS, 14 februari 2019: Spanning arbeidsmarkt naar nieuw hoogtepunt; van de actuele vacatures (221.000 in Nederland en 24.000 in Gelderland, CBS, 15 mei 2020) kan naar verwachting een deel, maar niet alles, worden ingevuld door mensen die nu langs de zijlijn staan.

[3] Er zijn ruim 70.000 kinderen van Midden- en Oost-Europese migranten ingeschreven in Nederland. Ook arbeidsmigranten met kinderen worden in kleine, slechte en overvolle woningen aangetroffen. Pharos, januari 2020.

AANGENOMEN

20 mg2 / P.2 7

Verzoekt het college:

- Samen met het bedrijfsleven en andere gemeenten in de regio te komen tot een uitvoerbaar plan voor passende en gezonde huisvesting van arbeidsmigranten en hun gezinnen, waarbij géén extra druk op de leefbaarheid van wijken wordt gelegd;
- Er in dit plan naar te streven dat ook voor bestaande situaties van grote aantallen arbeidsmigranten in omgezette woningen een meer passende huisvesting wordt gevonden.

En gaat over tot de orde van de dag.

Mattijs Loor - D66
Eric Greving - PvdA
Yildirim Usta - DENK Verenigd Arnhem
Daniël Becker - ChristenUnie

AANGENOMEN 7

Voor 36 *Motie "Passende huisvesting voor arbeidsmigranten" (20M92)*

Tegen 2

GROENLINKS	6	0
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	6	0
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	2	0
van Dillen		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Usta		
Aydemir		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Venhoek		
van Ommen		
van Iperen		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Eliëns		

PvdA	4	0
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

Partij voor de Vrijheid	0	2
Verheij		
Sanders		

Totaal 38

BEHANDELRESULTAAT

Raadsvoorstel, meningsvormende (2) bijeenkomst 3 juni 2020

Plan van Aanpak: Woningsplitsing en verkamering
Initiatiefvoorstel: Geregeld beheer bij kamerverhuur

Zaaknummer:	425910
Portefeuillehouder:	R. Paping

Resultaat van bespreking:

Aanwezig
De raadsleden/fractievolgers van der Laak (AC), de Groot (PvdD), Becker (CU), Visser (PvdA), Loos (VVD), Prinsen (GL), Loor (D66), van Dillen (CDA), Tujeehut (AOP) en Elfrink (SP).
De fracties van DENK/Verenigd Arnhem en de PVV waren niet bij de beraadslagingen aanwezig.

Bespreking
Voor de bespreking waren 3 (concept-)amendementen en 2 (concept-)moties ingediend. Deze hebben allen betrekking op het raadsvoorstel 'Plan van Aanpak: Woningsplitsing en verkamering'
Deze zijn allen besproken.

Toezegging
Wethouder Paping heeft toegezegd de raad te informeren over werkzame arbeidsmigranten in Arnhem en woonachtige arbeidsmigranten in Arnhem.

Conclusie
De voorzitter stelt met instemming van de raadskamer vast dat alle ingediende amendementen en moties behandeld zijn. Beide voorstellen worden doorgeleid naar de besluitvorming.

N.B. Beide voorstellen zijn - gelet op de samenhang - gezamenlijk in de raadskamer behandeld (informatieve en meningsvormende behandeling). Omdat het afzonderlijke voorstellen zijn, zal besluitvorming afzonderlijk plaatsvinden.

De raadsadviseur,

B. Kranenborg

De voorzitter,

B. van Es

RAADSVOORSTEL

Aan de gemeenteraad

Zaaknummer 425910

Onderwerp: Plan van Aanpak: Woningsplitsing en Verkamering

Voorstel

1. Het Plan van Aanpak: Woningsplitsing en Verkamering vast te stellen

Inleiding

Per raadsbrief van 4 juli 2019 over de voortgang van de actualisering van de splitsings- en verkameringsregels is aan de gemeenteraad toegezegd dat het college in het vierde kwartaal van 2019 een 'plan van aanpak/uitvoeringsplan' presenteert aan de raad.

Het bijgevoegde plan van aanpak bestaat uit zes acties die vanaf januari 2020 worden uitgevoerd. De voorbereiding van een groot aantal van deze acties is al in een vergevorderd stadium, of reeds afgerond. De belangrijkste actie om woningsplitsing en omzetting (ook wel verkamering genoemd) in de toekomst te reguleren is de invoering van een facetbestemmingsplan voor de gehele stad. In dit facetplan wordt een verbod op omzetting en splitsing opgenomen, met een afwijkingsmogelijkheid. In het plan van aanpak staat onder andere (in grote lijnen) wat de gunnings- en weigeringsgronden zullen zijn. Naast de regulering via het bestemmingsplan worden verschillende acties uitgevoerd met betrekking tot het in positie brengen van huurders, intensivering van de samenwerking met verhuurders, woonoverlast, en handhaving. Een aantal van deze activiteiten is niet nieuw, maar wordt wel genoemd in de nota.

Beoogd effect

Het vaststellen van het plan van aanpak geeft richting aan de aanpak om (beter) grip te houden op (de effecten van) woningsplitsing en omzetting.

Het nieuwe beleid moet evenwicht brengen in verschillende belangen. Om te voorzien in een (groeiende) woonbehoefte wil de gemeente de realisatie van extra (kleinere) woonruimten blijven faciliteren. Ook willen we dat het voor starters en/of gezinnen met een kleinere portemonnee mogelijk blijft een kleinere gezinswoning te betrekken. Tegelijkertijd moet het mogelijk zijn om ongewenste ontwikkelingen tegen te gaan en de leefbaarheid van de stad te beschermen. Er is behoefte aan een helder kader waarop aanvragen voor woningsplitsing en omzetting worden beoordeeld.

Argumenten

1.1 Uitbreiding van regels omtrent woningsplitsing en omzetting is gewenst.
Aan het splitsen van een woning zijn momenteel (via de huisvestingsverordening) in de wijken Centrum, Sint-Marten/Sonsbeek-Zuid en het Spijkerkwartier voorwaarden verbonden: de gesplitste

Gemeente Arnhem

wooneenheden dienen minimaal 70m^2 te zijn en dienen te beschikken over een buitenruimte en een berging. Voor de rest van de stad gelden geen aanvullende regels voor woningsplitsing. Wel dient een omgevingsvergunning te worden aangevraagd voor de bouwactiviteiten. Uit de evaluatie naar het splitsings- en verkameringsbeleid is gebleken dat een uitbreiding van regels naar de gehele stad wenselijk is. In het plan van aanpak wordt uiteengezet waarom de vergunningverlening momenteel vaak niet goed verloopt.

Voor omzetting (verkamering) gelden er vrijwel geen regels. Omdat 'verkamering' vaak past binnen de woonbestemming worden initiatieven niet getoetst. Het gebrek aan regulering leidt steeds vaker tot ongewenste effecten in de stad en bemoeilijkt het borgen van een hoogwaardige ruimtelijke kwaliteit. Ook gaat het bij kamerverhuur vaak om een intensieve vorm van bewoning. Groepen die over het algemeen afhankelijk zijn van kamerbewoning zijn studenten, arbeidsmigranten en mensen met een zorgvraag. Het gebrek aan regulering van verkamering draagt bij aan stedelijke problematiek.
Uitbreiding van de regels voor verkamering is gewenst omdat:

- Pandeigenaren waarbij een splitsingsvergunning wordt geweigerd in de praktijk vaak overgaan tot kamerverhuur;
- Initiatieven voor verkamering niet worden getoetst. Ze vallen namelijk onder de woonbestemming en passen dus in het bestemmingsplan;
- Kamerverhuur en zeker een concentratie ervan kunnen leiden tot een grote druk op de leefbaarheid;
- Bewoners overlast kunnen ervaren: op allerlei gebied, ruimtelijk, sociaal, geluid etc.;
- De woonkwaliteit voor de kamerbewoners onvoldoende wordt geborgd.

1.2 De huisvestingsverordening lijkt steeds meer risico's met zich mee te brengen

De regels voor woningsplitsing zijn voor de drie hierboven genoemde wijken verankerd in de huisvestingsverordening. Recentelijk is uit jurisprudentie gebleken dat het steeds moeilijker is om de huisvestingsverordening te gebruiken voor ingrijpen in de woningvoorraad. In Rotterdam en Eindhoven zijn de hoofdstukken over woningsplitsing, onttrekking en omzetting door de rechter onverbindend verklaard. Regulering via andere instrumenten verdient daarom de voorkeur.

1.3 Het plan van aanpak geeft invulling aan wat eerder naar de raad is gecommuniceerd.

In januari 2019 heeft de gemeenteraad een evaluatie ontvangen over het verkamering- en splitsingsbeleid in Arnhem: link. Hierin wordt regulering via een facetplan als voorkeursoptie benoemd. In april 2019 en mei 2019 heeft het college tijdens drie raadkamers input vergaard voor het te ontwikkelen beleid. In juli 2019 is voor het Spijkerkwartier ter anticipatie op het facetplan een voorbereidingsbesluit genomen: link . In het gemeenteblad is een voornemen tot het opstellen van een facetplan gepubliceerd link. In juli 2019 ontving de gemeenteraad per raadsbrief een notitie over de voortgang van de beleidsontwikkeling: link. In deze voortgangsnotitie worden dezelfde acties genoemd als in het voorliggende plan van aanpak; Hierin wordt ook benoemd waarop het college via een facetplan wenst te sturen.
In het antwoord op artikel 44 vragen van de Arnhemse Ouderen Partij wordt verwezen naar de ontwikkeling van het nieuwe beleid link. In de reactie van het college op het initiatiefvoorstel 'verordening woningsplitsing en verkamering' komen de voornemens van het college naar voren: link. Hierin wordt aangegeven dat het college een 'verdergaande en robuustere' aanpak voorstaat dan in het initiatiefvoorstel wordt voorgesteld. Ook bij de actualisering van de huisvestingsverordening is aangegeven is in mei 2019 en november 2019 in een raadsbrief en raadsvoorstel aangegeven dat het college werkt aan nieuw beleid en een facetplan: link en link

1.4. Aansluiting bij initiatiefvoorstel dat is ingediend door zes fracties

In het voorliggende plan van aanpak hebben we op een aantal punten de aansluiting gezocht bij het initiatiefvoorstel dat eerder dit jaar is ingediend door D66, ChristenUnie, PvdA, Arnhemse Ouderen Partij, Denk/Verenigd Arnhem en Arnhem Centraal. In het plan van aanpak sluiten we aan de bij de passages over woningsplitsing uit het initiatiefvoorstel. Bij verkamering nemen we een aantal zaken over, zoals de verplichting tot een bergingsruimte.
Bij verkamering staan we over het algemeen echter een verdergaande aanpak voor.

Kanttekeningen en risico's

1.1 Bestaande gevallen

Door middel van een aantal acties proberen we huurders in positie te brengen en 'goed verhuurderschap' te stimuleren. Via het (facet)plan worden in de toekomst alleen nieuwe initiatieven getoetst. Dit betekent dat de bestaande kamergewijs bewoonde panden vallen onder het overgangsrecht.

1.2 Handhavingsacties kamerverhuurbedrijven ODRA

De ODRA voert jaarlijks 50 handhavingsacties uit bij kamerverhuurbedrijven. Hierbij voeren zij integrale controles uit waarbij naast brandveiligheid (bijvoorbeeld) wordt gekeken naar constructieve veiligheid en strijdig gebruik. De afgelopen drie jaar is de frequentie van het aantal acties incidenteel verhoogd naar 100. Voor het komende jaar (2020) is het aantal acties wederom verhoogd. Bij de in 2018 gecontroleerde panden werd in 95% van de gevallen tekortkomingen geconstateerd; van heel klein tot zorgwekkend. Verdere uitbreiding van het aantal handhavingsacties is daarom gewenst, echter is hier geen budget voor beschikbaar (zie financiën)

1.3. Planschade

Een belangrijk onderdeel voor het facetplan is de financiële haalbaarheid in relatie tot de mogelijke planschade als gevolg van het planologisch nadeel dat kan ontstaan. Om deze risico's te vermijden, is tijd ingebouwd tussen het kenbaar maken van de beleidsvoornemens en de vaststelling van het bestemmingsplan. Hiertoe is op 11 juli 2019 een vooraankondiging van het voornemen tot het opstellen van een bestemmingsplan in het gemeenteblad gepubliceerd.

Aangezien voor het Spijkerkwartier een voorbereidingsbesluit is genomen, is het risico voor het Spijkerkwartier anders. Het risico wordt actueel op het moment dat het facetbestemmingsplan definitief wordt vastgesteld. Zowel de kans als omvang van het risico is lastig te bepalen omdat elk object uniek is en het risico ook afhangt van de behoefte aan verkamering/splitsing.

Financiën

In het plan van aanpak is opgenomen wat de acties mogen kosten. Het planschadeonderzoek, de opdracht van het Huurdershuis en overige advieskosten (totaal € 16.100) kunnen worden gedekt binnen de bestaande begroting.

In het plan van aanpak wordt benoemd dat uitbreiding van het aantal handhavingsacties wenselijk is. Voor uitbreiding van de capaciteit is geen budget beschikbaar. We zullen een voorstel voor uitbreiding van de handhavingscapaciteit ter afweging meenemen in de perspectiefnota

Uitvoering

In het plan van aanpak is aangegeven hoe uitvoering wordt gegeven aan de acties.

Communicatie

Niet van toepassing.

Bijlage

Stukken voor gemeenteraad

– Plan van Aanpak: Woningsplitsing en Verkamering

RAADSVOORSTEL

Besluit van

Zaaknummer 425910

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 10 december 2019, Cluster Strategie, beleid en regie nummer: 425910

gelet op artikel .147 van de Gemeentewet;

besluit:

1. Het Plan van Aanpak: Woningsplitsing en Verkamering vast te stellen.

De griffier, De voorzitter,

Arnhem GEMEENTE

GEMEENTE Arnhem

Plan van Aanpak:
Woningsplitsing en Verkamering

1. Inleiding

Het afgelopen jaar hebben wij aan de gemeenteraad laten weten dat we werken aan een plan van aanpak ten behoeve van de regulering van woningsplitsing en verkamering[1]. Hierbij hebben we toegezegd in het vierde kwartaal van 2019 een plan van aanpak aan de raad voor te leggen. Dit plan van aanpak is onder andere gebaseerd op een beleidsevaluatie die is uitgevoerd in 2018. Voor deze evaluatie én ook daarna hebben we uitgebreid informatie verkregen van verschillende externe en interne stakeholders. Een belangrijk document hiertoe was bijvoorbeeld een uitgebreid projectplan vanuit het Spijkerkwartier. In september hebben enkele fracties uit uw raad een initiatiefvoorstel ingediend over verkamering en woningsplitsing. In onze reactie hebben we toegezegd om een aantal van de maatregelen uit dat voorstel in dit plan te integreren.

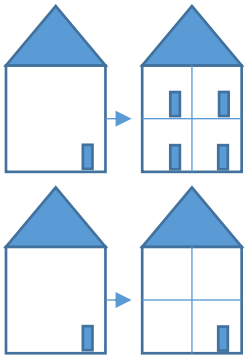

Van **woningsplitsing** is sprake wanneer één zelfstandige wooneenheid (één huis) wordt **gesplitst** in meerdere zelfstandige wooneenheden. Dit zijn dan appartementen met een eigen voordeur, huisnummer en achter die voordeur voorzieningen voor eigen gebruik

Van **kamerbewoning** is sprake wanneer één zelfstandige wooneenheid (één huis) - of een pand waarin wonen is toegestaan - wordt **omgezet** in meerdere *on*zelfstandige wooneenheden. Met de begrippen 'omzetten' en 'verkameren' wordt hetzelfde bedoeld. Een onzelfstandige wooneenheid heeft vaak de beschikking tot een eigen woon-slaapkamer, maar overige voorzieningen worden vaak gedeeld met de andere bewoners

De afgelopen jaren zijn Arnhemse woningen in toenemende mate gesplitst of omgezet. Splitsingen en verkamering zijn van wezenlijke waarde voor Arnhem, omdat ze voorzien in een bepaalde woonvraag. Ze kunnen echter ook negatieve effecten met zich meebrengen. De afgelopen jaren lijken deze negatieve effecten steeds nadrukkelijker naar voren te komen en groeit de wens om hier meer op te kunnen sturen. Uit de beleidsevaluatie is gebleken dat het huidige beleid op het gebied van splitsing niet goed functioneert. Enerzijds omdat de vergunningverlening niet altijd goed verloopt en anderzijds omdat we in de praktijk regelmatig zien dat wordt overgegaan op kamerverhuur bij het niet verkrijgen van een vergunning voor splitsing. Het grootste knelpunt omtrent woningsplitsing en (vooral omtrent) kamerverhuur is echter dat de leefbaarheid in wijken steeds meer onder druk staat.

De huidige splitsingsregels gelden momenteel voor drie wijken (Spijkerkwartier, Sonsbeek Zuid/Sint-Marten, Centrum) en zijn vastgelegd in de huisvestingsverordening. Op het gebied van kamerverhuur zijn er momenteel in Arnhem nauwelijks regels. Alleen in een klein gedeelte van het centrum is er een onttrekkingsvergunning benodigd. Daarnaast moeten kamerverhuurbedrijven (5 of meer wooneenheden) voldoen aan landelijk gestelde eisen op het gebied van brandveiligheid.

[1] In januari 2019 heeft de gemeenteraad een evaluatie ontvangen over het verkamering- en splitsingsbeleid in Arnhem: link Hierin wordt regulering via een facetplan als voorkeursoptie benoemd. In april 2019 en mei 2019 heeft het college tijdens drie raadkamers input vergaard voor het te ontwikkelen beleid. In juli 2019 is voor het Spijkerkwartier ter anticipatie op het facetplan een voorbereidingsbesluit genomen: link . In het gemeenteblad is het voornemen tot het opstellen van een facetplan gepubliceerd link. In juli 2019 ontving u per raadsbrief een notitie over de voortgang van de beleidsontwikkeling: link . In het antwoord op artikel 44 vragen van de Arnhemse Ouderen Partij wordt verwezen naar het nieuwe beleid link . In de reactie van het college op het initiatiefvoorstel 'verordening woningsplitsing en verkamering' komen de voornemens van het college naar voren: link. Ook bij de actualisering van de huisvestingsverordening is aangegeven is in mei 2019 en november 2019 in een raadsbrief en raadsvoorstel aangegeven dat het college werkt aan nieuw beleid en een facetplan: link en link

2. Huidig beleid en noodzaak nieuw beleid

Woningsplitsing
Aan het splitsen van een woning zijn momenteel in de wijken Centrum, Sint-Marten/Sonsbeek-Zuid en het Spijkerkwartier voorwaarden verbonden: de gesplitste wooneenheden dienen minimaal 70m^2 te zijn en dienen te beschikken over een buitenruimte en een berging. Voor het splitsen van een woning is op grond van de huisvestingsverordening een splitsingsvergunning benodigd. Deze voorwaarden zijn in het verleden gesteld om gezinsbewoning in de desbetreffende wijken mogelijk te houden en de negatieve effecten op de leefbaarheid te verminderen.

Naast de splitsingsvergunning op basis van de huisvestingsverordening, dient voor de bouwactiviteiten een omgevingsvergunning te worden aangevraagd. In de genoemde wijken is men tevreden over de regels die zijn vastgelegd om splitsing te reguleren.
Door onder andere veranderende woonwensen, de groei van eenpersoonshuishoudens en omdat appartementen voor investeerders interessante producten zijn, komt woningsplitsing steeds vaker en in steeds meer wijken voor.

Verkamering
Alleen voor het gebied Binnenstad en Singels geldt een klein aantal regels voor omzetting (verkamering). Het gebrek aan regulering leidt steeds vaker tot ongewenste effecten in de stad en bemoeilijkt het borgen van een hoogwaardige ruimtelijke kwaliteit. Ook gaat het bij kamerverhuur vaak om een intensieve vorm van bewoning. Groepen die over het algemeen afhankelijk zijn van kamerbewoning zijn studenten, arbeidsmigranten en mensen met een zorgvraag. Het gebrek aan regulering van verkamering draagt bij aan stedelijke problematiek.
Uitbreiding van de regels voor verkamering is gewenst omdat:

- Pandeigenaren waarbij een splitsingsvergunning wordt geweigerd in de praktijk vaak overgaan tot kamerverhuur;
- Initiatieven voor verkamering niet worden getoetst. Ze vallen namelijk onder de woonbestemming en passen dus in het bestemmingsplan;
- Kamerverhuur en zeker een concentratie ervan kunnen leiden tot een grote druk op de leefbaarheid;
- Bewoners overlast kunnen ervaren: op allerlei gebied, ruimtelijk, sociaal, geluid etc.;
- De woonkwaliteit voor de kamerbewoners onvoldoende wordt geborgd.

Door het verdergaand reguleren van omzetting sluiten we aan bij de gangbare praktijk in vrijwel alle steden met grote studentenpopulaties.

Twee sporen
Om een woning te mogen splitsen zijn (in de genoemde drie wijken) momenteel twee vergunningen benodigd; een splitsingsvergunning en een omgevingsvergunning. Voor het verkrijgen van een omgevingsvergunning en een splitsingsvergunning lopen momenteel twee sporen. Nu kan het zo zijn dat voor een bepaald gebied de huisvestingsverordening van toepassing is en daardoor een splitsingsvergunning is vereist. De omgevingsvergunning die benodigd is voor de daadwerkelijke verbouwing van de woning is hiermee echter niet automatisch verkregen. En vice versa; wanneer bij een omgevingsvergunning voor bouwen de vereiste splitsingsvergunning ontbreekt, kan deze ingevolge de systematiek van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht niet worden geweigerd.

Huisvestingsverordening
Momenteel zijn woningsplitsing en woningonttrekking gereguleerd via de Huisvestingsverordening gemeente Arnhem 2016. Recentelijk is uit jurisprudentie gebleken dat het steeds moeilijker is om de huisvestingsverordening te gebruiken voor ingrijpen in de woningvoorraad.

De gemeenteraad kan in een huisvestingsverordening alleen regels met betrekking tot het verdelen woonruimte en het wijzigen in de bestaande woonruimtevoorraad opnemen als dat noodzakelijk is voor het bestrijden van onevenwichtige en onrechtvaardige effecten door schaarse woonruimte. Omdat het moeilijk aantoonbaar is dat er door de gehele woningvoorraad heen schaarste bestaat, kan de huisvestingsverordening beperkt worden gebruikt voor een generieke en stadsbrede maatregel om verkamering en splitsing te reguleren. De Arnhemse problematiek met betrekking tot verkamering en woningsplitsing betreft niet uitsluitend de schaarse woonruimtevoorraad; het gaat ook om dure panden.

Wonen boven winkels
In de huidige beleidsregels wordt er een uitzondering gemaakt voor splitsingen in het winkelgebied. Deze uitzonderingsregel is gemaakt in verband met het project Wonen Boven Winkels.
In de binnenstad willen we het wonen boven winkels blijven stimuleren.

3. Plan van aanpak

Het plan van aanpak wordt in dit hoofdstuk uitgewerkt aan de hand van de vragen 'wat willen we bereiken?' 'wat gaan we daarvoor doen?' en 'wat mag het kosten?'

3.1 Wat willen we bereiken?

Het nieuwe beleid moet evenwicht brengen in verschillende belangen. Om te voorzien in een (groeiende) woonbehoefte wil de gemeente de realisatie van extra (kleinere) woonruimten blijven faciliteren. Ook willen we dat het voor starters en/of gezinnen met een kleinere portemonnee mogelijk blijft een kleinere gezinswoning te betrekken. Tegelijkertijd moet het mogelijk zijn om ongewenste ontwikkelingen tegen te gaan en de leefbaarheid van de stad te beschermen. Er is behoefte aan een helder kader waarop aanvragen voor woningsplitsing en omzetting tot kamers worden beoordeeld.

Wat vinden we daarbij belangrijk?
Criterium 1: Omzetten en splitsen is onder voorwaarden mogelijk
Criterium 2: Er wordt beter gestuurd op leefbaarheid, ruimtelijke kwaliteit en volkshuisvestelijke aspecten.
Criterium 3: Het stelsel wordt eenduidiger
Criterium 4: Regels worden gehandhaafd
Criterium 5: Huurders worden in positie gebracht
Criterium 6: Het splitsing/omzettingsbeleid draagt zoveel als mogelijk bij aan schone en veilige wijken.

3.2. Wat gaan we daarvoor doen?

Op basis van de genoemde criteria stellen we in dit voorstel een zestal concrete acties voor, die bijdragen aan de realisatie van het doel.

De belangrijkste maatregel om splitsing en verkamering voor de toekomst te reguleren is de invoering van een facetbestemmingsplan voor de gehele stad (en niet slechts voor enkele wijken). Door regels voor omzetting en splitsing te verankeren in een bestemmingsplan worden alle toekomstige initiatieven voor splitsing en/of verkamering getoetst aan een aantal voorwaarden. Deze voorwaarden houden rekening met de woonkwaliteit, de leefbaarheid, schone wijken en de druk op de ruimte. Ook is het door deze actie mogelijk om de verdere concentratie van verkamerde panden tegen te gaan. Met het facetplan dragen we bij aan een oplossing voor stedelijke problematiek; we borgen spreiding van studentenkamers, verminderen tijdelijke kamerbewoning - vergelijkbaar met logies - aan werknemers, en borgen spreiding van panden waar via kamerbewoning begeleid of beschermd wonen plaatsvindt.

Naast de regulering via het bestemmingsplan worden verschillende acties uitgevoerd met betrekking tot het in positie brengen van huurders, intensivering van de samenwerking met verhuurders, woonoverlast, en ondermijning. Een aantal van deze activiteiten is niet nieuw, maar worden wel genoemd in deze nota.

Actie 1: Regulering via het bestemmingsplan Deze maatregel draagt bij aan criteria 1,2,3,4,5,6
Via het bestemmingsplan leggen we de spelregels voor omzetten (verkameren) en splitsen vast voor de gehele stad. Alleen voor de binnenstad maken we op een aantal punten een uitzondering

om hier wonen boven winkels te stimuleren. Voor het splitsen of omzetten van een woning is één vergunning nodig: de omgevingsvergunning. Via een (facet)bestemmingsplan leggen we voor de gehele stad een verbod op over woningsplitsing en woningonttrekking/omzetting, met een afwijkingsbevoegdheid.

Initiatieven voor omzetting en splitsing toetsen we aan fysieke en volkshuisvestelijke aspecten. Omdat omzetting/verkamering leidt tot een grotere druk op de leefbaarheid dan woningsplitsing gelden er voor kamerbewoning aanvullende voorwaarden met het oog op de leefbaarheid. Hierdoor kunnen we er bij verkamering bijvoorbeeld voor zorgen dat we verdere zeer hoge concentraties van kamerbewoning beperken.

Voor parkeren geldt dat de omgevingsvergunning voor omzetting of splitsing wordt getoetst aan de parkeernomen zoals opgenomen in de beleidsregels parkeren van de gemeente Arnhem. Om overlast van afval op straat en grote aantallen fietsen te voorkomen wordt - in zoverre de ruimtelijke opbouw van de wijk dit toelaat - een (van buiten toegankelijke) bergingsruimte verplicht gesteld.

Van het verbod op splitsing of omzetting kan worden afgeweken, mits voldaan wordt aan de onderstaande eisen. In beleidsregels zullen we nauwkeuriger definities, toelichting, de regels, uitzonderingen en de wijze van toetsing uiteenzetten.
De woningen voldoen uiteraard ten minste aan de bouwkundige eisen die het Bouwbesluit stelt aan bestaande bouwwerken met een woonfunctie.

Woningsplitsing

- De gebruiksoppervlakte van de bestaande woning is groter of gelijk aan 110m2.
  Hierdoor beschermen we kleinere woningen voor splitsing en/of omzetting, waardoor deze woningen beschikbaar blijven voor starters en/of kleinere huishoudens. We kiezen voor de grens van 110 m2 gbo, omdat blijkt dat kleine huishoudens vaak zoeken naar woningen rond of onder dit gebruiksoppervlak. Daarbij ligt de helft (de mediaan) van de huidige (01-01-2019) woningvoorraad (exclusief corporatiebezit) in Arnhem onder deze grens.
- De gebruiksoppervlakte van elke zelfstandige woning die als gevolg van splitsing ontstaat, is niet kleiner dan 70 m^2 ter plaatse van de gebiedsaanduiding 'Spijkerkwartier/ Sint Marten/ Centrum;
  of kleiner dan 40m2 ter plaatse van de gebiedsaanduiding 'binnenstad en singels';
  of kleiner dan 50m2 ter plaatse van de gebiedsaanduiding 'overig',
  Met deze voorwaarden sluiten we aan bij het bestaande beleid voor de wijken Spijkerkwartier/Sint-Marten, Sonsbeek-Zuid/Centrum en het kernwinkelgebied. Deze voorwaarden komen ook terug in het initiatiefvoorstel dat is ingediend door een aantal gemeenteraadsfracties. Door eisen te stellen aan de oppervlakte borgen we vooral de woonkwaliteit.
- De gesplitste woningen beschikken over een bergingsruimte;
  Deze voorwaarden sluiten aan bij het initiatiefvoorstel dat door een aantal fracties is ingediend. De eis voor de bergingsruimte heeft als doel om te sturen op schone wijken; fietsen en afval kunnen hierin worden opgeborgen. Voor de wijken Spijkerkwartier/Sint-Marten, Sonsbeek-Zuid/Centrum geldt al een eis voor een buitenberging. In het huidige beleid geldt een uitzondering voor het kernwinkelgebied: die uitzondering blijft behouden.

Omzetting ("verkamering") (bij kamerbewoning vanaf 3 personen die geen gezamenlijke huishouding voeren)

- De gebruiksoppervlakte van de bestaande woning is groter of gelijk aan 110m2.
  Zie motivatie onder woningsplitsing
- de gebruiksoppervlakte per bewoner is minimaal 18 m^2.

Door eisen te stellen aan het gebruiksoppervlak per persoon borgen we vooral de woonkwaliteit en ontstaat er minder druk op de omgeving. Door het opnemen van deze voorwaarde voorkomen we overbewoning. De norm van 18m2 is gekozen omdat er zo ongeveer 5 personen (die geen gezin/huishouden vormen) per 100m2 in een woning kunnen wonen.

Als voorbeelden:

I. Een woning die omgezet wordt dient ten minste 110 m2 te zijn.

II. Een woning met 120 m² aan gebruiksoppervlakte kan door maximaal 6 bewoners worden bewoond. Er wordt niet naar boven afgerond.

- De woning beschikt over een bergingsruimte

  De eis voor de bergingsruimte heeft als doel om te sturen op schone wijken; fietsen en afval kunnen hierin worden opgeborgen. Er is voldoende ruimte voor fiets en afvalcontainer of afvalzakken op eigen terrein aanwezig, of dit kan worden gerealiseerd.
- Er wordt geen vergunning verleend indien sprake is van omzetting in onzelfstandige woonruimte voor het verschaffen van kortdurend tijdelijk verblijf, te vergelijken met logies, al dan niet als onderdeel van de arbeidsvoorwaarden, aan werknemers.

  Bovenstaande voorwaarde is overgenomen uit de beleidsregels over omzetting van de gemeente Nijmegen. Daarnaast is in het overgrote deel van gemeenten in de regio gereguleerd dat werknemers die hier kortdurend verblijven geen toegang hebben tot de reguliere woningvoorraad: Vaak is in deze gemeenten via de definities van 'wonen' en/of 'woning' in het bestemmingsplan geregeld dat dit is voorbehouden tot bewoning door een huishouden.
  Verblijfsruimte in de vorm van logies, die vaak door een eigenaar / ondernemer wordt aangeboden aan door hem ingehuurde werknemers, heeft een zeer forse impact op de directe omgeving. Werknemers wonen er niet, maar verblijven er slechts tijdelijk. Er is veel verloop. Er is geen of nauwelijks contact met de omwonenden. Er is geen betrokkenheid met het pand of de omgeving daarvan. Werknemers hebben doorgaans allemaal een auto, hetgeen de parkeerdruk in de buurt sterk verhoogd. Uit ervaring blijkt dat er vaak sprake is van fors conflicterende leefstijlen en het volstrekt negeren van klachten van omwonenden. Dat wil het college voorkomen. Deze vorm van logies wijkt af van kamerverhuur omdat men daar doorgaans toch langere tijd in een bepaald pand woont. Buurtgenoten kennen elkaar beter en weten ook wie ze aan moeten spreken in het geval van overlast.
  Omdat de huisvesting van arbeidsmigranten desondanks een opgave vormt binnen onze gemeente en binnen de regio is het een goed thema in het kader van de woondeal.
- er ontstaat geen onaanvaardbare inbreuk op een aanvaardbaar woon- en leefklimaat. Hieraan wordt geacht te zijn voldaan indien de omzetting voldoet aan de in de beleidsregels verwerkte leefbaarheidstoets.

  Door het instellen van een leefbaarheidstoets zorgen we dat een nieuw initiatief geen grote inbreuk maakt op het woon- en leefklimaat in de wijk.

  Deze toets bestaat uit een tweetal vereisten:

  1. *Er vindt geen verdere concentratie plaats van verkamerde panden*

     Als er binnen 50 meter van het pand zich reeds een verkamerde woning bevindt, wordt er geen vergunning verleend:

     Spreiding van woningen waarbinnen kamergewijze bewoning plaatsvindt, is wenselijk. Clustervorming binnen wijken kan ten koste gaan van de leefbaarheid. Het is daardoor van belang dat er wordt gekeken naar de aanwezigheid van kamerverhuurpanden ter plaatse van het object waar een vergunning voor wordt aangevraagd.

  2. *Er zijn geen overige, voor de leefbaarheid relevante, factoren in de directe omgeving*

     Als voorbeeld dienen de aanwezigheid van: coffeeshops; panden waarin opvang, beschermd wonen of verhuur vanuit zorgaanbieders plaatsvindt; en prostitutie.

     Deze factoren leiden mogelijk al tot overlast zodat er vanuit de leefbaarheid geen ruimte bestaat voor extra kamerbewoning. Als er vanuit het pandenoverleg of de teams leefomgeving signalen zijn dat de leefbaarheid onder druk staat, nemen we deze signalen mee.

Planning/stand van zaken:
Een ontwerpbestemmingsplan en bijbehorende beleidsregels zullen in januari worden aangeboden aan het college van B&W. Hierna kan het bestemmingsplan ter inzage worden aangeboden.
De voorzienbaarheid van de maatregel is geborgd doordat in juli 2019 het voornemen is gepubliceerd waarin wordt gemeld dat een facetplan wordt opgesteld. Om voldoende 'voorzienbaarheid' te creëren en planschaderisico's te mitigeren moeten er een aantal maanden zitten tussen bekendmaking van het voornemen van het facetplan en de vaststelling hiervan. Voor het Spijkerkwartier e.o. is in juli 2019 een voorbereidingsbesluit genomen.

Actie 2: Goed verhuurderschap/Excessen op de huurmarkt
Deze maatregel draagt bij aan criteria 5 en 6

Op de particuliere verhuurmarkt komen ongewenste excessen voor bij verkamerde panden. Het gaat dan bijvoorbeeld om zaken als huisjesmelkerij, intimidatie van huurders, onterechte bemiddelingskosten en onwenselijk huurdersgedrag. Onder de noemer 'goed verhuurderschap' verstaan we de wenselijke situatie zonder excessen. Vanuit het ministerie van Binnenlandse Zaken wordt reeds gewerkt aan een aanpak om excessen op de huurmarkt tegen te gaan. Hierbij zoeken we nadrukkelijker de aansluiting.

Ter aanvulling op maatregelen vanuit het Rijk, geven wij aan het Huurdershuis de opdracht om een onderzoek uit te voeren naar de excessen op de particuliere huurmarkt. Een onderdeel van de opdracht zal het opzetten van een meldpunt voor huisjesmelkers zijn. Daarnaast dient in kaart te worden gebracht hoe huurders beter hun weg kunnen vinden naar bijvoorbeeld de Huurcommissie. Deze opdracht sluit aan bij eerder door de raad geuite wensen. Ook via communicatie vanuit de gemeente willen we huurders wijzen op hun rechten en het woningwaarderingsstelsel.

In het kader van goed verhuurderschap is in de gemeente Groningen vorig jaar een exploitatievergunningstelsel voor verhuurders geïntroduceerd via aanpassing van de APV. Hierbij wordt het gedrag van verhuurders getoetst voordat een vergunning wordt afgegeven. In de voortgangsnotitie van 5 juli 2019 gaven wij aan dat wij de mogelijkheid van zo'n maatregel in Arnhem zouden onderzoeken. Omdat er voldoende bestuursrechtelijke en strafrechtelijke mogelijkheden zijn om op te treden bij veel van de gevallen van 'slecht verhuurderschap' en omdat via het Arnhemse pandenoverleg problemen al opgepakt kunnen worden, sluiten wij ons aan bij het standpunt van het Rijk dat een soortgelijke maatregel als in Groningen op dit moment buitenproportioneel is. Mocht in de toekomst anders blijken, dan zullen wij het 'Groningse model' heroverwegen.

Recentelijk is Arnhem de Arnhemse Verhuurders Vereniging (AVV) opgericht. Met deze vereniging hopen wij goed verhuurderschap verder te kunnen stimuleren en ideeën op te doen over bijvoorbeeld een keurmerk en voor betere contacten tussen verhuurders, huurders en de omgeving.

In het kader van 'goed verhuurderschap' zullen we ook onderzoeken hoe we kunnen borgen dat er bij woningen waar kamerbewoning plaatsvindt iemand wordt aangesteld die onder andere toeziet op de hygiëne en de veiligheid en die dient als aanspreekpunt voor bewoners. Dit is één van de bepalingen die we overnemen uit het initiatiefvoorstel dat eerder dit jaar is ingediend door zes fracties.

Planning/stand van zaken:
De opdracht zal begin 2020 aan het Huurdershuis worden verstrekt. De AVV zien we als een belangrijke gesprekpartner om verhuurders te bereiken. We bezien hoe we vanuit de gemeente huurders beter kunnen voorlichten over hun rechten.

Actie 3: Aanpak woonoverlast
Deze maatregel draagt bij aan criteria 2, 4 en 6.

Woonoverlast is een zeer belangrijk thema voor dit college. Een voorbeeld van de Arnhemse aanpak van de problematiek is dat de burgemeester op basis van de Algemeen Plaatselijke Verordening (APV) bestuursrechtelijk kan optreden als er ernstige en herhaaldelijke hinder wordt veroorzaakt voor omwonenden in of vanuit een woning of onmiddellijke nabijheid van de woning.

In de praktijk is de aanpak om woonoverlast te stoppen maatwerk. Er wordt gekeken welke interventie het meest geschikt is om de woonoverlast te stoppen. In veel woonoverlastsituaties is een intensieve samenwerking nodig tussen verschillende partijen. In dit kader zijn reeds georganiseerd[2]:

- Overlast en Zorg Overleg (OZO)
- Buurtbemiddeling
- Pandenoverleg
- Handhaving

In dit plan van aanpak veranderen we niets aan de huidige werkwijze. Goede communicatie en samenwerking tussen de betrokken partijen is echter ook voor de andere maatregelen van belang.

Actie 4: Nulmeting verkamerde panden
Deze maatregel draagt bij aan criteria 1, 2, 4 en 6

Voor de uitvoerbaarheid van de acties dienen de panden in kaart gebracht te worden waar (vermoedelijk) kamerbewoning plaatsvindt. Op basis van het BAG-adressenbestand kan een groot deel van de verkamerde panden in beeld worden gebracht. Dit document kan dienen als nulsituatie en vormt de basis voor de in het vervolg te verlenen vergunningen voor verkamering. Hierdoor borgen we dat het spreidingscriterium kan worden toegepast.

Planning/stand van zaken:
Er is een stippenkaart ontwikkeld waardoor inzichtelijk is gemaakt waar (vermoedelijk) kamergewijze bewoning plaatsvindt.

Actie 5: Handhaving (bestaande) kamerverhuurbedrijven
Deze maatregel draagt bij aan criteria 3,5 en 6

De voorwaarden uit het bestemmingsplan zullen gaan gelden voor alle nieuwe initiatieven. Al deze initiatieven worden dus getoetst aan de nieuwe voorwaarden. Alle bestaande panden waar reeds kamergewijze bewoning plaatsvindt, vallen niet onder deze regelgeving.

Voor panden waarbij verhuur van vier wooneenheden of meer plaatsvindt, geldt op basis van het Bouwbesluit 2012 al wel een *meldingsplicht*. Deze meldingsplicht blijft uiteraard gewoon bestaan. Deze meldingsplicht is in het leven geroepen omdat op basis van nationale wetgeving aanvullende eisen gelden op (bijvoorbeeld) het gebied van brandveiligheid.

Ten behoeve van het uitvoeren van controles bij (bestaande) kamerverhuurbedrijven en vanwege zorgen van de ODRA en de brandweer over de brandveiligheid in een groot deel van de kamerverhuurbedrijven, willen we zorgen voor een gerichte handhavingsaanpak. Bij de in 2018 gecontroleerde panden werd in 95% van de gevallen tekortkomingen geconstateerd, van heel klein tot zorgwekkend. De ODRA voert bij kamerverhuurbedrijven integrale controles uit. Hierbij wordt

[2] Voor meer informatie over de aanpak woonoverlast: link

onder andere toegezien op de brandveiligheid, constructieve veiligheid, illegale bewoning en strijdig gebruik. Op basis van reeds geconstateerde tekortkomingen kan worden bepaald of panden jaarlijks, driejaarlijks of nog minder frequent gecontroleerd dienen te worden. Momenteel krijgt de ODRA de opdracht om bij kamerverhuurbedrijven 50 handhavingsacties per jaar uit te voeren. De afgelopen drie jaar is dit incidenteel verhoogd naar 100. Voor 2020 is het aantal acties wederom verhoogd. Gezien het grote aantal tekortkomingen, achten we het van belang om de inzet te verhogen en zo binnen afzienbare tijd een completer beeld van de verkamerde panden te hebben; hierdoor kan vervolgens een gerichtere handhavingsaanpak plaats vinden. Om de situatie beter in beeld te brengen zijn ongeveer 600 handhavingsacties benodigd. Deze worden bij voorkeur binnen 1 jaar uitgevoerd. Om de druk op capaciteit en middelen te verlichten achten wij echter een periode van maximaal 3 jaar aanvaardbaar als zogenaamde nulmeting waarop de gerichte handhavingsaanpak kan worden gebaseerd. We gaan ervan uit dat van de 200 controles per jaar ongeveer 150 controles uitgevoerd kunnen worden volgens de opzet en planning van de nulmeting en dat ongeveer 50 controles per jaar nodig zijn om in te kunnen spelen op overlastmeldingen, incidenten, verzoeken vanuit initiatievenberaad of pandenoverleg. Bij panden die in de toekomst omgezet worden en waar een omgevingsvergunning voor wordt aangevraagd, dekken de leges de kosten voor een eerste integrale controle.
Planning/stand van zaken: Hoewel een uitbreiding van het aantal handhavingsacties wenselijk is, is voor uitbreiding van de capaciteit geen budget beschikbaar. We zullen een voorstel voor uitbreiding van de handhavingscapaciteit ter afweging meenemen in de perspectiefnota. Over de dekking van de hogere frequentie zullen we de raad op een later moment informeren.

Actie 6: Handhaving bestemmingsplan Deze maatregel draagt bij aan criteria 2,4 en 6
Wanneer gebouwen waar gewoond kan worden zonder geldige vergunning worden gebruikt voor omzetting, onttrekken, of splitsing in strijd met de vergunningsvoorwaarden, kan de gemeente handhavend optreden. De gemeente kan een last onder dwangsom of bestuursdwang opleggen, de vergunning intrekken en voor een aantal overtredingen een bestuurlijke boete opleggen.
Planning/stand van zaken: Wanneer het bestemmingsplan is vastgesteld, geldt het nieuwe regime.

3.3 Wat mag het kosten?

Voor de bovengenoemde acties gaan we uit van de volgende aanvullende investeringen:

Actie	**Aanvullende Kosten (€)**	**Opmerkingen**
Actie 1: Regulering via het bestemmingsplan • Planschade onderzoek	4100	Dekking uit bestaande begroting (volkshuisvestelijk fonds)
Actie 1: Planschade/compensatie		Risico wordt actueel op het moment dat het facetbestemmingsplan definitief wordt vastgesteld.

Actie 2: Excessen op de huurmarkt/goed verhuurderschap • Opzetten meldpunt en onderzoek huisjesmelkerij	7000	Dekking uit bestaande begroting (volkshuisvestelijk fonds).
Actie 3: Aanpak woonoverlast	-	Aansluiten bij huidige werkwijze.
Actie 5: Handhaving bestaande panden (integrale controles, m.n. op brandveiligheid)		In 2020 wederom verhoging van de frequentie van het aantal acties ten opzichte van het structurele aantal acties. Een voorstel voor uitbreiding van de handhavingscapaciteit nemen we ter afweging mee in de perspectiefnota.
Actie 6: Handhaving facetbestemmingsplan		Uitvoering door ODRA
Overige kosten (bijvoorbeeld stadsadvocaat, advisering)	5000	Dekking uit bestaande begroting (volkshuisvestelijk fonds)

GEMEENTE Arnhem

Plan van Aanpak:
Woningsplitsing en Verkamering

1. Inleiding

Het afgelopen jaar hebben wij aan de gemeenteraad laten weten dat we werken aan een plan van aanpak ten behoeve van de regulering van woningsplitsing en verkamering[1]. Hierbij hebben we toegezegd in het vierde kwartaal van 2019 een plan van aanpak aan de raad voor te leggen. Dit plan van aanpak is onder andere gebaseerd op een beleidsevaluatie die is uitgevoerd in 2018. Voor deze evaluatie én ook daarna hebben we uitgebreid informatie verkregen van verschillende externe en interne stakeholders. Een belangrijk document hiertoe was bijvoorbeeld een uitgebreid projectplan vanuit het Spijkerkwartier. In september hebben enkele fracties uit uw raad een initiatiefvoorstel ingediend over verkamering en woningsplitsing. In onze reactie hebben we toegezegd om een aantal van de maatregelen uit dat voorstel in dit plan te integreren.

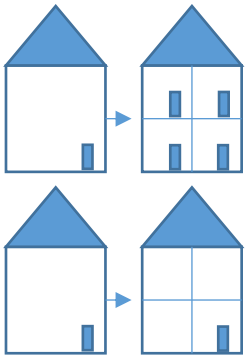

Van **woningsplitsing** is sprake wanneer één zelfstandige wooneenheid (één huis) wordt **gesplitst** in meerdere zelfstandige wooneenheden. Dit zijn dan appartementen met een eigen voordeur, huisnummer en achter die voordeur voorzieningen voor eigen gebruik

Van **kamerbewoning** is sprake wanneer één zelfstandige wooneenheid (één huis) wordt **omgezet** in meerdere *on*zelfstandige wooneenheden. Met de begrippen 'omzetten' en 'verkameren' wordt hetzelfde bedoeld. Een onzelfstandige wooneenheid heeft vaak de beschikking tot een eigen woon-slaapkamer, maar overige voorzieningen worden vaak gedeeld met de andere bewoners

De afgelopen jaren zijn Arnhemse woningen in toenemende mate gesplitst of omgezet. Splitsingen en verkamering zijn van wezenlijke waarde voor Arnhem, omdat ze voorzien in een bepaalde woonvraag. Ze kunnen echter ook negatieve effecten met zich meebrengen. De afgelopen jaren lijken deze negatieve effecten steeds nadrukkelijker naar voren te komen en groeit de wens om hier meer op te kunnen sturen. Uit de beleidsevaluatie is gebleken dat het huidige beleid op het gebied van splitsing niet goed functioneert. Enerzijds omdat de vergunningverlening niet altijd goed verloopt en anderzijds omdat we in de praktijk regelmatig zien dat wordt overgegaan op kamerverhuur bij het niet verkrijgen van een vergunning voor splitsing. Het grootste knelpunt omtrent woningsplitsing en (vooral omtrent) kamerverhuur is echter dat de leefbaarheid in wijken steeds meer onder druk staat.

De huidige splitsingsregels gelden momenteel voor drie wijken (Spijkerkwartier, Sonsbeek Zuid/Sint-Marten, Centrum) en zijn vastgelegd in de huisvestingsverordening. Op het gebied van kamerverhuur zijn er momenteel in Arnhem nauwelijks regels. Alleen in een klein gedeelte van het centrum is er een onttrekkingsvergunning benodigd. Daarnaast moeten kamerverhuurbedrijven (5 of meer wooneenheden) voldoen aan landelijk gestelde eisen op het gebied van brandveiligheid.

[1] In januari 2019 heeft de gemeenteraad een evaluatie ontvangen over het verkamering- en splitsingsbeleid in Arnhem: link Hierin wordt regulering via een facetplan als voorkeursoptie benoemd. In april 2019 en mei 2019 heeft het college tijdens drie raadkamers input vergaard voor het te ontwikkelen beleid. In juli 2019 is voor het Spijkerkwartier ter anticipatie op het facetplan een voorbereidingsbesluit genomen: link . In het gemeenteblad is het voornemen tot het opstellen van een facetplan gepubliceerd link. In juli 2019 ontving u per raadsbrief een notitie over de voortgang van de beleidsontwikkeling: link . In het antwoord op artikel 44 vragen van de Arnhemse Ouderen Partij wordt verwezen naar het nieuwe beleid link . In de reactie van het college op het initiatiefvoorstel 'verordening woningsplitsing en verkamering' komen de voornemens van het college naar voren: link. Ook bij de actualisering van de huisvestingsverordening is aangegeven is in mei 2019 en november 2019 in een raadsbrief en raadsvoorstel aangegeven dat het college werkt aan nieuw beleid en een facetplan: link en link

2. Huidig beleid en noodzaak nieuw beleid

Woningsplitsing
Aan het splitsen van een woning zijn momenteel in de wijken Centrum, Sint-Marten/Sonsbeek-Zuid en het Spijkerkwartier voorwaarden verbonden: de gesplitste wooneenheden dienen minimaal 70m^2 te zijn en dienen te beschikken over een buitenruimte en een berging. Voor het splitsen van een woning is op grond van de huisvestingsverordening een splitsingsvergunning benodigd. Deze voorwaarden zijn in het verleden gesteld om gezinsbewoning in de desbetreffende wijken mogelijk te houden en de negatieve effecten op de leefbaarheid te verminderen.

Naast de splitsingsvergunning op basis van de huisvestingsverordening, dient voor de bouwactiviteiten een omgevingsvergunning te worden aangevraagd. In de genoemde wijken is men tevreden over de regels die zijn vastgelegd om splitsing te reguleren.
Door onder andere veranderende woonwensen, de groei van eenpersoonshuishoudens en omdat appartementen voor investeerders interessante producten zijn, komt woningsplitsing steeds vaker en in steeds meer wijken voor.

Verkamering
Alleen voor het gebied Binnenstad en Singels geldt een klein aantal regels voor omzetting (verkamering). Het gebrek aan regulering leidt steeds vaker tot ongewenste effecten in de stad en bemoeilijkt het borgen van een hoogwaardige ruimtelijke kwaliteit. Ook gaat het bij kamerverhuur vaak om een intensieve vorm van bewoning. Groepen die over het algemeen afhankelijk zijn van kamerbewoning zijn studenten, arbeidsmigranten en mensen met een zorgvraag. Het gebrek aan regulering van verkamering draagt bij aan stedelijke problematiek.
Uitbreiding van de regels voor verkamering is gewenst omdat:

- Pandeigenaren waarbij een splitsingsvergunning wordt geweigerd in de praktijk vaak overgaan tot kamerverhuur;
- Initiatieven voor verkamering niet worden getoetst. Ze vallen namelijk onder de woonbestemming en passen dus in het bestemmingsplan;
- Kamerverhuur en zeker een concentratie ervan kunnen leiden tot een grote druk op de leefbaarheid;
- Bewoners overlast kunnen ervaren: op allerlei gebied, ruimtelijk, sociaal, geluid etc.;
- De woonkwaliteit voor de kamerbewoners onvoldoende wordt geborgd.

Door het verdergaand reguleren van omzetting sluiten we aan bij de gangbare praktijk in vrijwel alle steden met grote studentenpopulaties.

Twee sporen
Om een woning te mogen splitsen zijn (in de genoemde drie wijken) momenteel twee vergunningen benodigd; een splitsingsvergunning en een omgevingsvergunning. Voor het verkrijgen van een omgevingsvergunning en een splitsingsvergunning lopen momenteel twee sporen. Nu kan het zo zijn dat voor een bepaald gebied de huisvestingsverordening van toepassing is en daardoor een splitsingsvergunning is vereist. De omgevingsvergunning die benodigd is voor de daadwerkelijke verbouwing van de woning is hiermee echter niet automatisch verkregen. En vice versa; wanneer bij een omgevingsvergunning voor bouwen de vereiste splitsingsvergunning ontbreekt, kan deze ingevolge de systematiek van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht niet worden geweigerd.

Huisvestingsverordening
Momenteel zijn woningsplitsing en woningonttrekking gereguleerd via de Huisvestingsverordening gemeente Arnhem 2016. Recentelijk is uit jurisprudentie gebleken dat het steeds moeilijker is om de huisvestingsverordening te gebruiken voor ingrijpen in de woningvoorraad.

De gemeenteraad kan in een huisvestingsverordening alleen regels met betrekking tot het verdelen woonruimte en het wijzigen in de bestaande woonruimtevoorraad opnemen als dat noodzakelijk is voor het bestrijden van onevenwichtige en onrechtvaardige effecten door schaarse woonruimte. Omdat het moeilijk aantoonbaar is dat er door de gehele woningvoorraad heen schaarste bestaat, kan de huisvestingsverordening beperkt worden gebruikt voor een generieke en stadsbrede maatregel om verkamering en splitsing te reguleren. De Arnhemse problematiek met betrekking tot verkamering en woningsplitsing betreft niet uitsluitend de schaarse woonruimtevoorraad; het gaat ook om dure panden.

Wonen boven winkels
In de huidige beleidsregels wordt er een uitzondering gemaakt voor splitsingen in het winkelgebied. Deze uitzonderingsregel is gemaakt in verband met het project Wonen Boven Winkels.
In de binnenstad willen we het wonen boven winkels blijven stimuleren.

3. Plan van aanpak

Het plan van aanpak wordt in dit hoofdstuk uitgewerkt aan de hand van de vragen 'wat willen we bereiken?' 'wat gaan we daarvoor doen?' en 'wat mag het kosten?'

3.1 Wat willen we bereiken?

Het nieuwe beleid moet evenwicht brengen in verschillende belangen. Om te voorzien in een (groeiende) woonbehoefte wil de gemeente de realisatie van extra (kleinere) woonruimten blijven faciliteren. Ook willen we dat het voor starters en/of gezinnen met een kleinere portemonnee mogelijk blijft een kleinere gezinswoning te betrekken. Tegelijkertijd moet het mogelijk zijn om ongewenste ontwikkelingen tegen te gaan en de leefbaarheid van de stad te beschermen. Er is behoefte aan een helder kader waarop aanvragen voor woningsplitsing en omzetting tot kamers worden beoordeeld.

Wat vinden we daarbij belangrijk?
Criterium 1: Omzetten en splitsen is onder voorwaarden mogelijk
Criterium 2: Er wordt beter gestuurd op leefbaarheid, ruimtelijke kwaliteit en volkshuisvestelijke aspecten.
Criterium 3: Het stelsel wordt eenduidiger
Criterium 4: Regels worden gehandhaafd
Criterium 5: Huurders worden in positie gebracht
Criterium 6: Het splitsing/omzettingsbeleid draagt zoveel als mogelijk bij aan schone en veilige wijken.

3.2. Wat gaan we daarvoor doen?

Op basis van de genoemde criteria stellen we in dit voorstel een zestal concrete acties voor, die bijdragen aan de realisatie van het doel.

De belangrijkste maatregel om splitsing en verkamering voor de toekomst te reguleren is de invoering van een facetbestemmingsplan voor de gehele stad (en niet slechts voor enkele wijken). Door regels voor omzetting en splitsing te verankeren in een bestemmingsplan worden alle toekomstige initiatieven voor splitsing en/of verkamering getoetst aan een aantal voorwaarden. Deze voorwaarden houden rekening met de woonkwaliteit, de leefbaarheid, schone wijken en de druk op de ruimte. Ook is het door deze actie mogelijk om de verdere concentratie van verkamerde panden tegen te gaan. Met het facetplan dragen we bij aan een oplossing voor stedelijke problematiek; we borgen spreiding van studentenkamers, verminderen tijdelijke kamerbewoning - vergelijkbaar met logies - aan werknemers , en borgen spreiding van panden waar via kamerbewoning begeleid of beschermd wonen plaatsvindt.

Naast de regulering via het bestemmingsplan worden verschillende acties uitgevoerd met betrekking tot het in positie brengen van huurders, intensivering van de samenwerking met verhuurders, woonoverlast, en ondermijning. Een aantal van deze activiteiten is niet nieuw, maar worden wel genoemd in deze nota.

Actie 1: Regulering via het bestemmingsplan
Deze maatregel draagt bij aan criteria 1,2,3,4,5,6

Via het bestemmingsplan leggen we de spelregels voor omzetten (verkameren) en splitsen vast voor de gehele stad. Alleen voor de binnenstad maken we op een aantal punten een uitzondering om hier wonen boven winkels te stimuleren. Voor het splitsen of omzetten van een woning is één vergunning nodig: de omgevingsvergunning. Via een (facet)bestemmingsplan leggen we voor de gehele stad een verbod op over woningsplitsing en woningonttrekking/omzetting, met een afwijkingsbevoegdheid.

Initiatieven voor omzetting en splitsing toetsen we aan fysieke en volkshuisvestelijke aspecten. Omdat omzetting/verkamering leidt tot een grotere druk op de leefbaarheid dan woningsplitsing gelden er voor kamerbewoning aanvullende voorwaarden met het oog op de leefbaarheid. Hierdoor kunnen we er bij verkamering bijvoorbeeld voor zorgen dat we verdere zeer hoge concentraties van kamerbewoning beperken.

Voor parkeren geldt dat de omgevingsvergunning voor omzetting of splitsing wordt getoetst aan de parkeernomen zoals opgenomen in de beleidsregels parkeren van de gemeente Arnhem. Om overlast van afval op straat en grote aantallen fietsen te voorkomen wordt - in zoverre de ruimtelijke opbouw van de wijk dit toelaat - een (van buiten toegankelijke) bergingsruimte verplicht gesteld.

Van het verbod op splitsing of omzetting kan worden afgeweken, mits voldaan wordt aan de onderstaande eisen. In beleidsregels zullen we nauwkeuriger definities, toelichting, de regels, uitzonderingen en de wijze van toetsing uiteenzetten.
De woningen voldoen uiteraard ten minste aan de bouwkundige eisen die het Bouwbesluit stelt aan bestaande bouwwerken met een woonfunctie.

Woningsplitsing

- De gebruiksoppervlakte van de bestaande woning is groter of gelijk aan 110m2.
  Hierdoor beschermen we kleinere woningen voor splitsing en/of omzetting, waardoor deze woningen beschikbaar blijven voor starters en/of kleinere huishoudens. We kiezen voor de grens van 110 m2 gbo, omdat blijkt dat kleine huishoudens vaak zoeken naar woningen rond of onder dit gebruiksoppervlak. Daarbij ligt de helft (de mediaan) van de huidige (01-01-2019) woningvoorraad (exclusief corporatiebezit) in Arnhem onder deze grens.
- De gebruiksoppervlakte van elke zelfstandige woning die als gevolg van splitsing ontstaat, is niet kleiner dan 70 m^2 ter plaatse van de gebiedsaanduiding 'Spijkerkwartier/ Sint Marten/ Centrum;
  of kleiner dan 40m2 ter plaatse van de gebiedsaanduiding 'binnenstad en singels';
  of kleiner dan 50m2 ter plaatse van de gebiedsaanduiding 'overig',
  Met deze voorwaarden sluiten we aan bij het bestaande beleid voor de wijken Spijkerkwartier/Sint-Marten, Sonsbeek-Zuid/Centrum en het kernwinkelgebied. Deze voorwaarden komen ook terug in het initiatiefvoorstel dat is ingediend door een aantal gemeenteraadsfracties. Door eisen te stellen aan de oppervlakte borgen we vooral de woonkwaliteit.
- De gesplitste woningen beschikken over een bergingsruimte;
  Deze voorwaarden sluiten aan bij het initiatiefvoorstel dat door een aantal fracties is ingediend. De eis voor de bergingsruimte heeft als doel om te sturen op schone wijken; fietsen en afval kunnen hierin worden opgeborgen. Voor de wijken Spijkerkwartier/Sint-Marten, Sonsbeek-Zuid/Centrum geldt al een eis voor een buitenberging. In het huidige beleid geldt een uitzondering voor het kernwinkelgebied: die uitzondering blijft behouden.

Omzetting ("verkamering") (bij kamerbewoning vanaf 3 personen die geen gezamenlijke huishouding voeren)

- De gebruiksoppervlakte van de bestaande woning is groter of gelijk aan 110m2.
  Zie motivatie onder woningsplitsing

- de gebruiksoppervlakte per bewoner is minimaal 18 m^2.
  Door eisen te stellen aan het gebruiksoppervlak per persoon borgen we vooral de woonkwaliteit en ontstaat er minder druk op de omgeving. Door het opnemen van deze voorwaarde voorkomen we overbewoning. De norm van 18m2 is gekozen omdat er zo ongeveer 5 personen (die geen gezin/huishouden vormen) per 100m2 in een woning kunnen wonen.
  Als voorbeelden:
  I. Een woning die omgezet wordt dient ten minste 110 m2 te zijn.
  II. Een woning met 120 m² aan gebruiksoppervlakte kan door maximaal 6 bewoners worden bewoond. Er wordt niet naar boven afgerond.
- De woning beschikt over een bergingsruimte
  De eis voor de bergingsruimte heeft als doel om te sturen op schone wijken; fietsen en afval kunnen hierin worden opgeborgen. Er is voldoende ruimte voor fiets en afvalcontainer of afvalzakken op eigen terrein aanwezig, of dit kan worden gerealiseerd.
- Er wordt geen vergunning verleend indien sprake is van omzetting in onzelfstandige woonruimte voor het verschaffen van kortdurend tijdelijk verblijf, te vergelijken met logies, al dan niet als onderdeel van de arbeidsvoorwaarden, aan werknemers.
  Bovenstaande voorwaarde is overgenomen uit de beleidsregels over omzetting van de gemeente Nijmegen. Daarnaast is in het overgrote deel van gemeenten in de regio gereguleerd dat werknemers die hier kortdurend verblijven geen toegang hebben tot de reguliere woningvoorraad: Vaak is in deze gemeenten via de definities van 'wonen' en/of 'woning' in het bestemmingsplan geregeld dat dit is voorbehouden tot bewoning door een huishouden.
  Verblijfsruimte in de vorm van logies, die vaak door een eigenaar / ondernemer wordt aangeboden aan door hem ingehuurde werknemers, heeft een zeer forse impact op de directe omgeving. Werknemers wonen er niet, maar verblijven er slechts tijdelijk. Er is veel verloop. Er is geen of nauwelijks contact met de omwonenden. Er is geen betrokkenheid met het pand of de omgeving daarvan. Werknemers hebben doorgaans allemaal een auto, hetgeen de parkeerdruk in de buurt sterk verhoogd. Uit ervaring blijkt dat er vaak sprake is van fors conflicterende leefstijlen en het volstrekt negeren van klachten van omwonenden. Dat wil het college voorkomen. Deze vorm van logies wijkt af van kamerverhuur omdat men daar doorgaans toch langere tijd in een bepaald pand woont. Buurtgenoten kennen elkaar beter en weten ook wie ze aan moeten spreken in het geval van overlast.
  Omdat de huisvesting van arbeidsmigranten desondanks een opgave vormt binnen onze gemeente en binnen de regio is het een goed thema in het kader van de woondeal.
- er ontstaat geen onaanvaardbare inbreuk op een aanvaardbaar woon- en leefklimaat. Hieraan wordt geacht te zijn voldaan indien de omzetting voldoet aan de in de beleidsregels verwerkte leefbaarheidstoets.

  Door het instellen van een leefbaarheidstoets zorgen we dat een nieuw initiatief geen grote inbreuk maakt op het woon- en leefklimaat in de wijk.
  Deze toets bestaat uit:
  1. Voor de gehele stad worden er geen nieuwe vergunningen voor kamerbewoning afgegeven wanneer er aan de andere kant van een woonhuis/pand in dezelfde straat reeds een verkamend woonhuis/pand is. Met andere woorden, er mag geen sprake zijn van insluiting;
  2. Voor het Spijkerkwartier wordt er geen nieuwe vergunning verleend als er binnen 50 meter van het pand zich reeds een verkamerde woning bevindt.
  3. Zolang de nulmeting (actie 4) door de gemeente niet is voltooid en openbaar beschikbaar is moet zij aanvragers ondersteunen met de bewijslast.
  4. Zodra het college de nulmeting (actie 4) heeft voltooid en deze openbaar beschikbaar heeft gemaakt, kan zij andere wijk(en), straten of postcodegebieden voordragen om ook de onder '2' genoemde eis, of andere vast te stellen eisen, op deze gebieden van toepassing te verklaren.
  5. Het college kan tot 1-1-2021 een lijst met criteria opstellen waaraan een verzoek tot buitenplanse afwijkingen (vergunning) tenminste moet voldoen.

Planning/stand van zaken:
Een ontwerpbestemmingsplan en bijbehorende beleidsregels zullen in januari worden aangeboden aan het college van B&W. Hierna kan het bestemmingsplan ter inzage worden aangeboden.
De voorzienbaarheid van de maatregel is geborgd doordat in juli 2019 het voornemen is gepubliceerd waarin wordt gemeld dat een facetplan wordt opgesteld. Om voldoende 'voorzienbaarheid' te creëren en planschaderisico's te mitigeren moeten er een aantal maanden zitten tussen bekendmaking van het voornemen van het facetplan en de vaststelling hiervan. Voor het Spijkerkwartier e.o. is in juli 2019 een voorbereidingsbesluit genomen.

Actie 2: Goed verhuurderschap/Excessen op de huurmarkt
Deze maatregel draagt bij aan criteria 5 en 6

Op de particuliere verhuurmarkt komen ongewenste excessen voor bij verkamerde panden. Het gaat dan bijvoorbeeld om zaken als huisjesmelkerij, intimidatie van huurders, onterechte bemiddelingskosten en onwenselijk huurdersgedrag. Onder de noemer 'goed verhuurderschap' verstaan we de wenselijke situatie zonder excessen. Vanuit het ministerie van Binnenlandse Zaken wordt reeds gewerkt aan een aanpak om excessen op de huurmarkt tegen te gaan. Hierbij zoeken we nadrukkelijker de aansluiting.

Ter aanvulling op maatregelen vanuit het Rijk, geven wij aan het Huurdershuis de opdracht om een onderzoek uit te voeren naar de excessen op de particuliere huurmarkt. Een onderdeel van de opdracht zal het opzetten van een meldpunt voor huisjesmelkers zijn. Daarnaast dient in kaart te worden gebracht hoe huurders beter hun weg kunnen vinden naar bijvoorbeeld de Huurcommissie. Deze opdracht sluit aan bij eerder door de raad geuite wensen. Ook via communicatie vanuit de gemeente willen we huurders wijzen op hun rechten en het woningwaarderingsstelsel.

In het kader van goed verhuurderschap is in de gemeente Groningen vorig jaar een exploitatievergunningstelsel voor verhuurders geïntroduceerd via aanpassing van de APV. Hierbij wordt het gedrag van verhuurders getoetst voordat een vergunning wordt afgegeven. In de voortgangsnotitie van 5 juli 2019 gaven wij aan dat wij de mogelijkheid van zo'n maatregel in Arnhem zouden onderzoeken. Omdat er voldoende bestuursrechtelijke en strafrechtelijke mogelijkheden zijn om op te treden bij veel van de gevallen van 'slecht verhuurderschap' en omdat via het Arnhemse pandenoverleg problemen al opgepakt kunnen worden, sluiten wij ons aan bij het standpunt van het Rijk dat een soortgelijke maatregel als in Groningen op dit moment buitenproportioneel is. Mocht in de toekomst anders blijken, dan zullen wij het 'Groningse model' heroverwegen.

Recentelijk is Arnhem de Arnhemse Verhuurders Vereniging (AVV) opgericht. Met deze vereniging hopen wij goed verhuurderschap verder te kunnen stimuleren en ideeën op te doen over bijvoorbeeld een keurmerk en voor betere contacten tussen verhuurders, huurders en de omgeving.

In het kader van 'goed verhuurderschap' zullen we ook onderzoeken hoe we kunnen borgen dat er bij woningen waar kamerbewoning plaatsvindt iemand wordt aangesteld die onder andere toeziet op de hygiëne en de veiligheid en die dient als aanspreekpunt voor bewoners. Dit is één van de bepalingen die we overnemen uit het initiatiefvoorstel dat eerder dit jaar is ingediend door zes fracties.

Planning/stand van zaken:
De opdracht zal begin 2020 aan het Huurdershuis worden verstrekt. De AVV zien we als een belangrijke gesprekpartner om verhuurders te bereiken. We bezien hoe we vanuit de gemeente huurders beter kunnen voorlichten over hun rechten.

Actie 3: Aanpak woonoverlast
Deze maatregel draagt bij aan criteria 2, 4 en 6.

Woonoverlast is een zeer belangrijk thema voor dit college. Een voorbeeld van de Arnhemse aanpak van de problematiek is dat de burgemeester op basis van de Algemeen Plaatselijke Verordening (APV) bestuursrechtelijk kan optreden als er ernstige en herhaaldelijke hinder wordt veroorzaakt voor omwonenden in of vanuit een woning of onmiddellijke nabijheid van de woning.

In de praktijk is de aanpak om woonoverlast te stoppen maatwerk. Er wordt gekeken welke interventie het meest geschikt is om de woonoverlast te stoppen. In veel woonoverlastsituaties is een intensieve samenwerking nodig tussen verschillende partijen. In dit kader zijn reeds georganiseerd[2]:

- Overlast en Zorg Overleg (OZO)
- Buurtbemiddeling
- Pandenoverleg
- Handhaving

In dit plan van aanpak veranderen we niets aan de huidige werkwijze. Goede communicatie en samenwerking tussen de betrokken partijen is echter ook voor de andere maatregelen van belang.

Actie 4: Nulmeting verkamerde panden
Deze maatregel draagt bij aan criteria 1, 2, 4 en 6

Voor de uitvoerbaarheid van de acties dienen de panden in kaart gebracht te worden waar (vermoedelijk) kamerbewoning plaatsvindt. Op basis van het BAG-adressenbestand kan een groot deel van de verkamerde panden in beeld worden gebracht. Dit document kan dienen als nulsituatie en vormt de basis voor de in het vervolg te verlenen vergunningen voor verkamering. Hierdoor borgen we dat het spreidingscriterium kan worden toegepast.

Planning/stand van zaken:
Er is een stippenkaart ontwikkeld waardoor inzichtelijk is gemaakt waar (vermoedelijk) kamergewijze bewoning plaatsvindt.

Actie 5: Handhaving (bestaande) kamerverhuurbedrijven
Deze maatregel draagt bij aan criteria 3,5 en 6

De voorwaarden uit het bestemmingsplan zullen gaan gelden voor alle nieuwe initiatieven. Al deze initiatieven worden dus getoetst aan de nieuwe voorwaarden. Alle bestaande panden waar reeds kamergewijze bewoning plaatsvindt, vallen niet onder deze regelgeving.

Voor panden waarbij verhuur van vier wooneenheden of meer plaatsvindt, geldt op basis van het Bouwbesluit 2012 al wel een *meldingsplicht*. Deze meldingsplicht blijft uiteraard gewoon bestaan. Deze meldingsplicht is in het leven geroepen omdat op basis van nationale wetgeving aanvullende eisen gelden op (bijvoorbeeld) het gebied van brandveiligheid.

Ten behoeve van het uitvoeren van controles bij (bestaande) kamerverhuurbedrijven en vanwege zorgen van de ODRA en de brandweer over de brandveiligheid in een groot deel van de kamerverhuurbedrijven, willen we zorgen voor een gerichte handhavingsaanpak. Bij de in 2018 gecontroleerde panden werd in 95% van de gevallen tekortkomingen geconstateerd, van heel klein tot zorgwekkend. De ODRA voert bij kamerverhuurbedrijven integrale controles uit. Hierbij wordt

[2] Voor meer informatie over de aanpak woonoverlast: link

onder andere toegezien op de brandveiligheid, constructieve veiligheid, illegale bewoning en strijdig gebruik.

Op basis van reeds geconstateerde tekortkomingen kan worden bepaald of panden jaarlijks, driejaarlijks of nog minder frequent gecontroleerd dienen te worden. Momenteel krijgt de ODRA de opdracht om bij kamerverhuurbedrijven 50 handhavingsacties per jaar uit te voeren. De afgelopen twee jaar is dit incidenteel verhoogd naar 100. Voor het komende jaar is het mogelijk gebleken om binnen bestaande begroting een opdracht te verlenen voor 62 acties. Gezien het grote aantal tekortkomingen, achten we het van belang om de inzet te verhogen en zo binnen afzienbare tijd een completer beeld van de verkamerde panden te hebben; hierdoor kan vervolgens een gerichtere handhavingsaanpak plaats vinden. Om de situatie beter in beeld te brengen zijn ongeveer 600 handhavingsacties benodigd. Deze worden bij voorkeur binnen 1 jaar uitgevoerd. Om de druk op capaciteit en middelen te verlichten achten wij echter een periode van maximaal 3 jaar aanvaardbaar als zogenaamde nulmeting waarop de gerichte handhavingsaanpak kan worden gebaseerd. We gaan ervan uit dat van de 200 controles per jaar ongeveer 150 controles uitgevoerd kunnen worden volgens de opzet en planning van de nulmeting en dat ongeveer 50 controles per jaar nodig zijn om in te kunnen spelen op overlastmeldingen, incidenten, verzoeken vanuit initiatievenberaad of pandenoverleg.

Bij panden die in de toekomst omgezet worden en waar een omgevingsvergunning voor wordt aangevraagd, dekken de leges de kosten voor een eerste integrale controle.

Planning/stand van zaken:
Hoewel een uitbreiding van het aantal handhavingsacties wenselijk is, is voor uitbreiding van de capaciteit geen budget beschikbaar.
We zullen een voorstel voor uitbreiding van de handhavingscapaciteit ter afweging meenemen in de Perspectiefnota. Na een eerste controle van alle kamerverhuurbedrijven gedurende de komende drie jaar, zal de focus van de handhaving in de eerste plaats liggen op meldingen en andere signalen van misstanden. Om naast de ontvangen meldingen een beter beeld te krijgen van de situatie in verschillende panden wordt gewerkt met tweezijdige registratie, waarbij huurders en verhuurders zelf checklists invullen. De handhaving richt zich naast meldingen en andere signalen van misstanden op de afwijkingen tussen de rapportage door huurder en verhuurder. Over de dekking van de hogere frequentie zullen we de raad op een later moment informeren.

Actie 6: Handhaving bestemmingsplan
Deze maatregel draagt bij aan criteria 2,4 en 6

Wanneer gebouwen waar gewoond kan worden zonder geldige vergunning worden gebruikt voor omzetting, onttrekken, of splitsing in strijd met de vergunningsvoorwaarden, kan de gemeente handhavend optreden. De gemeente kan een last onder dwangsom of bestuursdwang opleggen, de vergunning intrekken en voor een aantal overtredingen een bestuurlijke boete opleggen.

Planning/stand van zaken:
Wanneer het bestemmingsplan is vastgesteld, geldt het nieuwe regime.

3.3 Wat mag het kosten?

Voor de bovengenoemde acties gaan we uit van de volgende aanvullende investeringen:

Actie	Aanvullende Kosten (€)	Opmerkingen

Actie 1: Regulering via het bestemmingsplan • Planschade onderzoek	4100	Dekking uit bestaande begroting (volkshuisvestelijk fonds)
Actie 1: Planschade/compensatie		Risico wordt actueel op het moment dat het facetbestemmingsplan definitief wordt vastgesteld.
Actie 2: Excessen op de huurmarkt/goed verhuurderschap • Opzetten meldpunt en onderzoek huisjesmelkerij	7000	Dekking uit bestaande begroting (volkshuisvestelijk fonds).
Actie 3: Aanpak woonoverlast	-	Aansluiten bij huidige werkwijze.
Actie 5: Handhaving bestaande panden (integrale controles, m.n. op brandveiligheid)		Dekking voor 62 handhavingsacties in 2020. Een voorstel voor uitbreiding van de handhavingscapaciteit nemen we ter afweging mee in de perspectiefnota.
Actie 6: Handhaving facetbestemmingsplan		Uitvoering door ODRA
Overige kosten (bijvoorbeeld stadsadvocaat, advisering)	5000	Dekking uit bestaande begroting (volkshuisvestelijk fonds)

Aan de gemeenteraad

Datum : 28 januari 2020
Zaaknummer : 434935
Contactpersoon : Bram van Oudheusden
Telefoonnummer : 026- 377 2274

Onderwerp: Reactie op het initiatiefvoorstel 'Geregeld beheer bij kamerverhuur'

Geachte voorzitter en leden,

Wij stellen u voor kennis te nemen van onze reactie op het initiatiefvoorstel 'Geregeld beheer bij kamerverhuur' via wijziging van de Algemene Plaatselijke Verordening voor Arnhem (APV).

1. Inleiding
Op 19 december jl. dienden D66, ChristenUnie, PvdA, Arnhemse Ouderen Partij, DENK/Verenigd Arnhem en Arnhem Centraal een initiatiefvoorstel in over het wijzigen van de APV ten behoeve van het verbinden van voorwaarden aan kamerverhuur door middel van een meldingsstelsel. Het voorstel richt zich op de belangen van enerzijds de behoefte aan voldoende en kwalitatief goede woonruimte en anderzijds het beschermen van de leefbaarheid in de stad.

Het initiatiefvoorstel staat hiermee niet op zichzelf: Vanuit de gemeente worden al een aantal taken uitgevoerd die raken aan kamerverhuur, leefbaarheid en veiligheid. Zo heeft in het kader van de leefbaarheid en het verminderen van de woonoverlast de gemeenteraad via een verordening de burgemeester al de bevoegdheid gegeven om veroorzakers van woonoverlast een gedragsaanwijzing op te leggen. Daarnaast wordt overlast reeds besproken en zo nodig aangepakt via het Overlast en Zorg Overleg, buurtbemiddeling en het Pandenoverleg. Met betrekking tot de (brand)veiligheid bij kamerverhuurbedrijven heeft de gemeente een verantwoordelijkheid in het toezicht en bij het handhaven.

Ten behoeve van de in het initiatiefvoorstel genoemde belangen heeft het college recentelijk twee plannen van aanpak opgesteld en aan uw raad gepresenteerd. Eén daarvan betreft de woningbouwontwikkeling in de stad. Het andere plan van aanpak gaat - net als het initiatiefvoorstel - over kamerbewoning (en woningsplitsing). In dit plan van aanpak zijn een aantal acties opgenomen die beogen de leefbaarheid en de veiligheid te vergroten.

2. Samenvatting reactie
Wij staan positief tegenover het initiatiefvoorstel. Wel zien wij een aantal belangrijke aandachtspunten in de uitvoering en de handhaving, waardoor wij het voorstel niet zondermeer kunnen overnemen. Wij

adviseren de raad pas in te stemmen met het voorstel, indien deze aandachtspunten in het initiatiefvoorstel nader zijn uitgewerkt.

Net als de indieners denken ook wij dat 'geregeld beheer' (zoals in het initiatiefvoorstel gedefinieerd) een positieve bijdrage kan leveren aan het beschermen van de leefbaarheid in de stad. In het 'Plan van Aanpak: Woningsplitsing en Verkamering' dat nog door uw raad behandeld moet worden, geven we onder één van de acties ('actiepunt 2') dan ook aan dat het college wenst te onderzoeken hoe we kunnen borgen dat er geregeld beheer plaatsvindt en er bij kamerverhuur een aanspreekpunt wordt aangesteld. Het initiatiefvoorstel kan dan ook een goede aanvulling zijn op dit plan van aanpak. Echter, een aantal voorwaarden en vereisten uit de regeling vragen volgens ons om een nadere uitwerking, omdat deze in de huidige vorm (nog) niet voldoende werkbaar zijn.
Hieronder lichten wij ons advies toe.

3. Geregeld beheer binnen een integrale aanpak
We zijn het met de indieners eens dat een persoon die als aanspreekpunt fungeert en toeziet op de woning kan helpen woonoverlast te verminderen en de woonkwaliteit voor bewoners en omwonenden te vergroten. Om die reden hebben we 'geregeld beheer' ook opgenomen als te onderzoeken actie in ons voorgestelde 'Plan van Aanpak: Woningsplitsing en verkamering'. Volgens ons is de maatregel vooral effectief als een onderdeel van een integrale aanpak inzake kamerbewoning.

4. Nadere uitwerking: uitvoerbaarheid en handhaving
Hoewel we positief staan tegenover het initiatiefvoorstel, hebben we zorgen over de uitvoerbaarheid en handhaafbaarheid van de regeling. Vanwege onze zorgen hierover hebben wij advies ingewonnen bij onze stadsadvocaat. Het voorstel zoals het nu voorligt, geeft ons onvoldoende handvatten voor het uitvoeren van de regeling. In het huidige voorstel is het onvoldoende duidelijk wat de exacte rol is van de persoon die wordt aangewezen én op welke basis en op welke grondslagen de aangestelde persoon kan en mag optreden. Iemand kan bijvoorbeeld wel dienen als aanspreekpunt, maar het is niet bekend welke mogelijkheden er zijn om "op te treden".

Daarbij is voor ons onduidelijk wanneer het verbod uit het initiatiefvoorstel zou moeten gelden. Voor de uitvoering en de handhaving van de regeling zijn de opgenomen vereisten te vaag als werkbare norm: zo is het 'toezien op de hygiëne en veiligheid' geen objectieve en controleerbare norm. Onduidelijk is op basis van welke criteria wordt beoordeeld of wordt voldaan aan de eis van het 'toezien op'. We vragen ons bijvoorbeeld af of de voorwaarde van het 'toezien op' ook de verplichting met zich meebrengt dat diegenen die worden aangesteld als aanspreekpunten/toezichthouders ook regulerend moeten optreden. Daarnaast omvat de genoemde norm niet nader uitgewerkte begrippen zoals ‘hygiëne’ en ‘veiligheid’ die ook voor meerdere uitleggen vatbaar zijn. De voorwaarde is hierdoor rechtsonzeker. Ook met betrekking tot het eisen van het aanspreekpunt om iedere dag bereikbaar te zijn, hebben we twijfels over de uitvoerbaarheid en de rechtszekerheid.

In het voorstel geeft u aan dat de lasten van de gemeente beperkt kunnen worden door het toezicht op de melding te combineren met de integrale controles bij kamerverhuurbedrijven die al met enige regelmaat plaatsvinden. Wij willen u ervan vergewissen dat we eerder communiceerden dat de ODRA jaarlijks 50 handhavingsacties uitvoert bij kamerverhuurbedrijven. De afgelopen jaren is deze frequentie incidenteel verhoogd naar 100. Op basis van signalen van onder andere de brandweer en de ODRA geven we in het Plan van Aanpak aan dat alleen al met de huidige vereisten in het kader van (bijvoorbeeld) de brandveiligheid en overbewoning uitbreiding van de handhavingscapaciteit wenselijk is. Zoals we ook aangeven in het 'raadsvoorstel Plan van aanpak: woningsplitsing en verkamering' nemen we een voorstel voor uitbreiding van de handhavingscapaciteit ter afweging mee in de perspectiefnota.

Daarnaast geven we als kanttekening mee dat we nog een aantal technische opmerkingen hebben over een aantal zaken uit het voorstel, die vragen om tekstuele aanpassingen; Zo komt de nummering van de artikelen niet overeen met de APV en komen er dubbelingen in het stuk voor. Als de indieners dit als wenselijk ervaren, kunnen we de technische opmerkingen in een aparte memo aan de indieners doorgeven.

5. Juridische grondslag en samenbrengen regeling
De indieners kiezen ervoor om de meldingsplicht en het geregeld beheer te verankeren in de APV. Dit is volgens ons een juridisch correcte grondslag voor de regeling.

Omdat wij het duidelijker en gebruiksvriendelijker zouden vinden de regeling uit het initiatiefvoorstel te integreren in het facetbestemmingsplan dat wij voorbereiden, hebben we bij de stadsadvocaat nagevraagd of de mogelijkheid hiertoe bestaat. Helaas acht de stadsadvocaat het onzeker of de genoemde organisatorische maatregelen (zoals een aanspreekpunt) geregeld kunnen worden in het facetplan. In het facetplan kunnen namelijk alleen regels worden opgenomen die strekken ten behoeve van het bereiken en het in stand houden van 'een veilige en gezonde fysieke leefomgeving en een goede omgevingskwaliteit'.

6. Proces
Zoals in deze brief benoemd hebben wij aan uw raad een Plan van Aanpak: woningsplitsing en verkamering gepresenteerd. Het heeft onze voorkeur om het initiatiefvoorstel samen met het Plan van Aanpak te behandelen in de raad. Eén van de onderdelen van het Plan van Aanpak is het facetbestemmingsplan. Afhankelijk van de besluitvorming in de gemeenteraad, zal het facetplan zo snel mogelijk na het besluit ter inzage worden gelegd. Op deze wijze heeft de raad de gelegenheid om zich uit te spreken over vereisten en voorwaarden, vóórdat een ontwerpbestemmingsplan ter inzage wordt gelegd.

7. Consequenties
In deze brief hebben we onze reactie op het initiatiefvoorstel 'Geregeld beheer bij kamerverhuur' via wijziging van de Algemene Plaatselijke Verordening uitgewerkt. De regeling uit het initiatiefvoorstel kan een goede aanvulling zijn op het voorgestelde facetbestemmingsplan uit het Plan van Aanpak van het

college. Voorwaarde is dan wel dat er nadere concretisering moet zijn van de rol van het aanspreekpunt en een concretisering van de gehanteerde normen. Anders zijn er belangrijke knelpunten ten aanzien van de uitvoerbaarheid en de handhaafbaarheid van de regeling. Op dit moment vraagt uw voorstel dus nog om nadere uitwerking. We staan open voor uw ideeën om tot een werkbare uitvoering te komen van het idee van 'geregeld beheer' zodat dit in de praktijk kan en zal brengen wat wij allen beogen.

Hoogachtend
het college van burgemeester en wethouders van Arnhem,
de secretaris, de burgemeester,

1. *Inleiding*

Uit het 'Plan van Aanpak: Woningsplitsing en Verkamering' van de gemeente Arnhem volgt dat in het kader van 'goed verhuurderschap' onderzocht wordt hoe geborgd kan worden dat er bij woningen waar kamerbewoning plaatsvindt iemand wordt aangesteld die o.a. toeziet op de hygiëne en de veiligheid en die dient als aanspreekpunt voor bewoners.

Er is door verschillende fracties eind december 2019 een initiatiefvoorstel ingediend waarin wordt voorgesteld om de APV zodanig te wijzigen dat er, kort samengevat, een meldingsplicht voor kamergewijze verhuur wordt toegevoegd. Onderdeel van deze meldingsplicht is het aanstellen van iemand, niet zijnde een huurder, die (1) toeziet op de hygiëne en de veiligheid, (2) aanspreekpunt is voor bewoners, omwonenden en overheden bij klachten, (3) elke dag van de week bereikbaar is en (4) een actueel overzicht bijhoudt van de namen van de bewoners van het pand.

Tegen deze achtergrond zijn aan ons een tweetal vragen voorgelegd:

1. in hoeverre heeft de eis van een aanspreekpunt te maken met de fysieke leefomgeving (hygiëne/veiligheid/aanspreekpunt voor bewoners), en;
2. is een dergelijke bepaling voor het hebben van een aanspreekpunt uitvoerbaar en handhaafbaar?

2. *Een veilige en gezonde fysieke leefomgeving*

<u>Juridisch kader</u>

Ingevolge artikel 7c lid 1, onder a, van het Besluit uitvoering Crisis- en herstelwet (hierna: '*BuChw*') kunnen in een bestemmingsplan met verbrede reikwijdte regels worden gesteld die strekken ten behoeve van het bereiken en in stand houden van 'een veilige en gezonde fysieke leefomgeving en een goede omgevingskwaliteit'. Dit betekent een verbreding van het momenteel in artikel 3.1 lid 1 van de Wro opgenomen begrip 'een goede ruimtelijke ordening'.[1] Het begrip 'fysieke leefomgeving' vloeit voort uit artikel 1.2 van de Omgevingswet (hierna: '*de Ow*'). De wetgever heeft dit begrip (bewust) ruim omschreven.

Wij betwijfelen of de eis van een aanspreekpunt strekt ten behoeve van het bereiken en in stand houden van 'een veilige en gezonde fysieke leefomgeving en een goede omgevingskwaliteit'. De parlementaire geschiedenis zwijgt hierover en jurisprudentie die hierover duidelijkheid kan bieden is er niet. Juridische zekerheid over het voornemen kan om die reden niet gegeven worden.

Wel is ons een voorbeeld uit de praktijk bekend, waarin eveneens overwogen is om de inrichting van een klachtenloket via het bestemmingsplan met verbrede reikwijdte te regelen. Uiteindelijk is hiervan afgezien omdat een dergelijke regeling niet in het omgevingsplan thuis zou horen. Wij lichten dat hierna toe.

De gemeente Zaanstad heeft het bestemmingsplan met verbrede reikwijdte '*Chw Hemburg e.o.*' vastgesteld (inmiddels is dit bestemmingsplan bij de Afdeling

[1] Stb. 2014, 168, p. 11.

gesneuveld op geluidsdiscussies).[2] Op verzoek van het bedrijfsleven is toen overwogen om een klachtenloket in te stellen. Wij citeren uit de beschikbare stukken:

> *"**Schets van de context***
> *De ontwikkeling van het Hembrugterrein vindt plaats in een omgeving waarin ook zware industrie een plek heeft. De ondernemers uit deze bedrijven hebben de zorg uitgesproken dat zij klachten ontvangen van (nieuwe) bewoners op het terrein, met name als de eerste bewoners wegtrekken. Aangegeven is dat het afhandelen van klachten een belasting vormt die de bedrijven als storend voor de bedrijfsvoering ervaren. In dat kader is de vraag gesteld procesafspraken te maken en een klachtenloket in te richten die klachten kan opvangen en afhandelen. In aanvulling op de voorstellen in paragraaf 5.2 is daarom voorgesteld een klachtenloket voor het Hembrugterrein in te richten, dat als eerste aanspreekpunt voor de klachten kan functioneren." (onderstreping onzerzijds, RB/YD).*[3]

Er is niet voor gekozen om een dergelijke regeling op te nemen:

> ***Inrichten klachtenloket***
> *Een dergelijk klachtenloket kan in het omgevingsplan zelf niet geregeld worden, maar vraagt een extra inspanning van de gemeente/ontwikkelaar van het terrein. Het klachtenloket dient als eerste aanspreekpunt te functioneren voor klachten tegen bedrijven. De precieze randvoorwaarden en uitwerking moeten nog uitgewerkt worden. Voorstel is om een convenant te sluiten met het Havenbedrijf, ORAM en bedrijvenvereniging Achtersluispolder-Westerspoor, waarin de samenwerking wordt vastgelegd over de inrichting van een klachtenloket. Deze samenwerking is cruciaal, omdat behalve de publieke verantwoordelijkheid ook de verantwoordelijkheid van de eigenaar van de gronden in de haven en de bedrijvenvereniging belangrijk zijn. Het tegengaan van klachten zal in samenwerking het meest effectief opgepakt kunnen worden. In het convenant kunnen afspraken gemaakt over de bekostiging van het loket en de rol van het loket." (onderstreping onzerzijds, RB/YD).*[4]

Kortom: het is geenszins zeker dat organisatorische maatregelen (zoals een vast aanspreekpunt) geregeld kunnen worden in het omgevingsplan.

Toepassing initiatiefvoorstel

Het motief en het doel van het voorliggende initiatiefvoorstel van de lokale overheid is dat de overlast niet (zozeer) wordt benaderd vanuit schaarste van woningen, maar vanuit **gedragsbeïnvloeding** door het aanspreekbaar maken van verhurende partijen. Wij citeren:

> *"De aanpassing van de Apv beoogt niet de situatie te regelen die reeds gereguleerd wordt in de Huisvestingswet en de daarbij behorende Huisvestingsverordening. Indieners van het voorstel benaderen de ervaren overlast niet vanuit schaarste van woningen maar vanuit gedragsbeïnvloeding door het aanspreekbaar maken van verhurende partijen. Juist ook in de gevallen waarin geen schaarste aannemelijk is te maken en/of er geen sprake is van goedkope woonruimte, is in de gemeente Arnhem vermindering van het woongenot de leefbaarheid van de woonomgeving in het geding. Niet in de laatste plaats door het gedrag dat verhuurders en bewoners vertonen. Op deze gevallen ziet deze aanpassing van de Apv.* ***De initiatiefnemers***

[2] Zie AbRS 30 april 2019, ECLI:NL:RVS:2019:1398.
[3] Vatstellingsbesluit omgevingsplan Hembrug e.o., raadpleegbaar op: www.zaanstand.nl.
[4] Vatstellingsbesluit omgevingsplan Hembrug e.o., raadpleegbaar op: www.zaanstand.nl.

> ***willen het gedrag van deze personen beïnvloeden.****" (onderstreping onzerzijds, RB/YD)*.

Wij achten het instellen van het aanspreekpunt in het licht van een gezonde en veilige fysieke leefomgeving twijfelachtig. Enerzijds kan uit het motief worden afgeleid dat een gedragsbeïnvloeding wordt nagestreefd en niet zozeer het bereiken en het in stand houden van een veilig en gezonde fysieke leefomgeving en een goede omgevingskwaliteit. In dit kader betwijfelen wij, bijvoorbeeld, in hoeverre het aspect 'toezien op hygiëne' onderdeel kan zijn van het bereiken en het in stand houden van een veilig en gezonde fysieke leefomgeving (bijvoorbeeld als het toezicht op de binnenzijde van een pand ziet).

3. Uitvoerbaarheid en handhaafbaarheid

Tot slot plaatsen wij in ieder geval de volgende eerste kanttekeningen bij het voorgestelde initiatiefvoorstel:

- wat is de precieze rol van de aangewezen persoon? Hoe, dan wel op basis van welke bevoegdheid/grondslag(en) kan de aangewezen persoon optreden?
- hoe moet het voorgaande worden beschouwd in het licht van de eigen handhavings- en toezichtstaken van het college van burgemeester en wethouders? Immers, een dergelijke aanstelling ontslaat het college van burgemeester en wethouders niet van haar eigen handhavings- en toezichtstaken;
- gemeenten beheren een eigen Gemeentelijke Basisadministratie Persoonsgegevens (hierna: '*GBA*'). Wat voegt de eis van het hebben van een aanspreekpunt ten behoeve van, bijvoorbeeld, het bijhouden van een actueel overzicht van de namen van de bewoners van het pand toe?

Een andere vraag die bij ons opspeelt, is in hoeverre het aanstellen van een aanspreekpunt te herleiden is tot een objectieve en controleerbare norm. In ieder geval constateren wij dat het "*toezien op de hygiëne en de veiligheid"* een te vage, subjectieve norm is. Immers, onduidelijk is op basis van welke criteria wordt beoordeeld of wordt voldaan aan de eis van het 'toezien op'.[5] Daarnaast omvat deze norm vage begrippen als 'hygiëne' en 'veiligheid' die ook voor meerdere uitleg vatbaar zijn.

Tot dusver zoals verzocht onze eerste bevindingen.

---

[5] Vgl. bijvoorbeeld AbRS 18 juli 2018, ECLI:NL:RVS:2018:2422, r.o. 4.1: "*Bij het besluit van 24 mei 2016 heeft het college aan de vergunning de voorwaarde toegevoegd dat zolang de bedrijfswoning aan de voorzijde van het perceel nog niet is gebouwd op deze plaats afdoende afscherming door het plaatsen van groen dient plaats te vinden. De rechtbank heeft terecht overwogen dat deze voorwaarde te vaag en daarmee rechtsonzeker is. In de voorwaarde wordt niet concreet aangegeven tot welke hoogte en op welke plaats beplanting dient plaats te vinden en waaruit die beplanting moet bestaan*.".

Arnhem, Spijkerkwartier,10 januari 2020

Aan de Gemeenteraad van Arnhem

Cc: B&W, weth. Paping, Griffie

Betreft: reactie op Plan van Aanpak Woningsplitsing en Verkamering

Beste leden van de gemeenteraad van Arnhem en fractievolgers.

In december ontving u van het College B&W het Plan van Aanpak Woningsplitsing en Verkamering met het Raadsvoorstel met betrekking tot dit plan van aanpak. Met het oog op de komende behandeling hiervan in uw raad, willen wij als werkgroep Verkamering van het Spijkerkwartier onze zienswijze hierover bij u bekend maken.

De Werkgroep Verkamering van het Spijkerkwartier heeft herhaaldelijk - op basis van bijeenkomsten met vele bewoners – de noodklok geluid betreffende de disbalans die in onze de wijk is ontstaan ten gevolge van wat wij noemen verkamering: kamergewijze verhuur en het realiseren van (zeer) kleine woningen door middel van splitsing, verbouw en nieuwbouw en het gebrek aan toezicht en handhaving. In enkele straten is daardoor een onleefbare situatie ontstaan.
Uit de voorliggende stukken maken we op dat de Raad en het college dit signaal hebben opgepakt en zich ook zorgen maken over de verkamering In deze brief geven wij de raad onze zienswijze over de aanpak en de systematiek die het college voorstelt voor deze problematiek. We gaan in deze brief specifiek in op een viertal punten:

- Aanpakken van de probleemgebieden
- Splitsing: leg norm van 70m2 op voor alle nieuw toegevoegde woningen
- Kamerverhuur: maak onderscheid tussen kamerverhuurders die zelf in het pand wonen en kamerverhuurders die er niet zelf bij in wonen
- Kamerverhuur: zorg per kamerverhuurpand voor een direct bereikbaar aanspreekpunt bij overlast

Voor het overige verwijzen wij u graag naar ons AchtPuntenplan: Aangenaam in Balans (zie bijlage), dat is opgesteld in afstemming met de bewoners van het Spijkerkwartier.

De facet-aanpak via het bestemmingsplan van het college is stads breed en zal pas op zeer lange termijn effect hebben in het Spijkerkwartier, als tenminste nu wel adequaat gehandhaafd wordt. We menen dat de situatie in het Spijkerkwartier een toegesneden en projectmatige aanpak rechtvaardigt om op korte termijn misstanden tegen te gaan, eventueel bovenop een mogelijke stads brede facetaanpak.

Aanpakken van de probleem gebieden

Als eerste stellen we voor dat een aantal probleemstraten in het Spijkerkwartier wordt aangepakt op een projectmatige wijze, waarbij publiekrechtelijke (Stadsvernieuwingsplan = www.wikipedia.org/wiki/stadsvernieuwingsplan = stringente handhaving en opsporing) en private instrumenten (o.a. aankoop, restauratie en verbouw) worden ingezet. Vergelijk het met de aanpak van de raamprostitutie. Wij denken dat het onroerend goed uiteindelijk zodanig in waarde zal toenemen als de leefbaarheid op een daadkrachtige manier wordt hersteld, dat een groot deel, zo niet alle kosten daarmee gedekt kunnen worden. Het gaat per slot van rekening om uiterst aantrekkelijke woonlocaties waar veel behoefte aan is.

Met betrekking tot Splitsing: leg norm van 70m2 op voor alle nieuw toegevoegde woningen

We missen in het plan van B&W dat het omzetten van andere panden dan woningen (bijvoorbeeld met een kantoor- of bedrijfsfunctie) en bij nieuwbouw ook dienen te voldoen aan de minimaal vereiste 70 m² minimaal woonoppervlak. We willen dat elke nieuwe woning die wordt toegevoegd aan de huidige woningvoorraad, ongeacht of dat nou door woningsplitsing, nieuwbouw of omzetting van andersoortige gebouwen komt, deze norm gaat gelden. Het aantal kleinere woningen mag dus niet kunnen stijgen.
Dit zou in het bestemmingsplan Spijkerkwartier geregeld moeten worden.

Met betrekking tot Kamerverhuur

We pleiten voor een onderscheid tussen kamerverhuurders die zelf in het pand wonen en kamerverhuurders die er niet bij in wonen.

In ons AchtPuntenplan pleiten we ervoor dat elke woning met kamerverhuur waarin de verhuurder *niet* zelf woont, wordt gezien als een kamerverhuurbedrijf ongeacht het aantal kamers. We denken dat dit voor het Spijkerkwartier een goede maatregel is omdat hiermee wordt tegengegaan dat voor gezinnen geschikte woningen in kamers worden opgesplitst, omdat dat meer rendement oplevert en zonder dat daaraan voorwaarden zijn verbonden qua beheer en andere zaken. Of dat doel ook bereikt wordt met de door het college voorgestelde maatregel dat de woning minimaal 110 m² en de kamers minimaal 18 m² moeten zijn, is voor ons zeer de vraag.
Daarentegen zien wij geen reden om zwaardere regels op te leggen aan verhuurders die zelf wonen in het pand waarin zij enkele kamers verhuren. Deze categorie veroorzaakt geen overlast en daarom pleiten we voor het voor deze groep handhaven van de regel die in het

verleden is gepubliceerd door de gemeente Arnhem, namelijk dat pas “een vergunning verplicht is wanneer er – naast de verhuurder - meer dan 4 personen in het pand kamersgewijs wonen”. We denken dat het goed is om op deze wijze tegemoet te komen aan de behoefte aan kamers zonder dat daar overlast mee gepaard gaat.

Met betrekking tot Kamerverhuur: zorg per kamerverhuurpand voor een direct bereikbaar aanspreekpunt bij overlast
Wat betreft het beheer en toezicht op de kamerverhuurbedrijven hebben we voorgesteld dat de eigenaar of – indien de eigenaar niet zelf in het pand woont - een door de eigenaar aangestelde beheerder of conciërge moet worden aangesteld die direct bereikbaar en aanspreekbaar is op de overlast. Dit laat onverlet natuurlijk dat de verhuurder zelf verantwoordelijk blijft.

Voor het overige verwijzen wij naar bijgaand Concept Achtpuntenplan. Dit plan zal op 16 januari aanstaande worden besproken met mede wijkbewoners, die hun op- en aanmerkingen tijdens een bewonersavond kunnen plaatsen. Hiervoor worden tevens verhuurders/ eigenaren uitgenodigd. Op basis van ieders inbreng zullen er aanpassingen worden gedaan op het concept om tot een wijk gedragen AchtPuntenplan naar een meer in balans zijnde leefomgeving en wijkontwikkeling in het Spijkerkwartier te komen.

We gaan er van uit hiermee een bijdrage aan uw afwegingen te hebben geleverd en wensen u en de gehele raad – en ons - een zorgvuldige en wijze besluitvorming toe.
Wij zijn altijd bereid – indien gewenst - onze reacties toe te lichten.

Met vriendelijke groeten,

Namens de Werkgroep Verkamering,
Jan Smit
Jan Trooster
Joke Koek
Frans van Gurp
Karen van Rijsewijk
Rudolf Beijerman

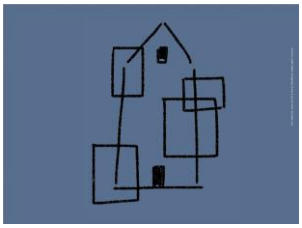

Spijkerkwartier Aangenaam in Balans
Het Achtpuntenplan van het Spijkerkwartier

Definitief plan aangenomen tijdens het Wijkoverleg van 10 februari 2020

‘Woonoverlast is een van de meest wrede vormen van criminaliteit’
(Burgemeester Marcouch)[1]

Bij een groot aantal bewoners van het Spijkerkwartier is een groot ongenoegen ontstaan over de kwaliteit van wonen. De afgelopen decennia heeft het grote aantal verkamerde panden geleid tot een verstoring van de balans tussen verschillende bewonersgroeperingen. De uiteenlopende lifestyles tussen verschillende populaties botsen soms, waardoor gezinnen nu wegtrekken uit de buurt. Ook spanningen tussen buren zijn vaak terug te herleiden tot deze historische gegroeide verkameringsproblematiek.

Werkgroep Verkamering, op zoek naar betere balans

Deze notitie is opgesteld door de werkgroep Verkamering Spijkerkwartier naar aanleiding van drukbezochte themabijeenkomsten en op basis van eigen onderzoek en analyse[2] en is door het Wijkoverleg van het Spijkerkwartier op 10 februari 2020 zonder tegenstemmen goedgekeurd. De werkgroep ging op zoek ging naar oplossingen die recht doen aan woongenot voor alle bewonersgroepen, kamerbewoners incluis.

Uitgangspunt is de notie dat er in onze wijk ruimte moet zijn voor iedereen. Samen willen we een vitale woon-, werk- en leefgemeenschap vormen.
Maar hiertoe dient de huidige scheefgroei van overmatige verkamering te worden gecorrigeerd zodat er een beterebalans ontstaat tussen verschillende woonvormen en doelgroepen. Het terugbrengen van een duurzame balans tussen gezinswoningen,

---

[1] (https://www.omroepgelderland.nl/nieuws/2317721/Arnhem-krijgt-aso-wet-vuist-tegen-woonoverlast, Geraadpleegd op 7 september 2019)

[2] Zie onder meer:
https://mijnspijkerkwartier.nl/berichten/volle-huizen-lege-letters
https://mijnspijkerkwartier.nl/berichten/bevolkingsgroei-beeindigd
https://www.slideshare.net/KarenvanRijsewijk/presentatie-ontwikkelingen-woningmarkt-spijkerkwartier
https://mijnspijkerkwartier.nl/berichten/de-kippenhokkisering-van-het-spijkerkwartier

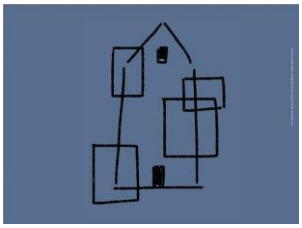

appartementen, studentenwoningen, zorgwoningen en bedrijfspanden wordt door bewoners als uitermate urgent beschouwd.
Dat vraagt om een nieuwe, betere regelgeving en handhaving op de naleving van die regels. Een taak die ook door gemeente beter opgepakt dient te worden, omdat de afwezigheid van effectieve regulering en handhaving de problematiek grotendeels heeft veroorzaakt.

Wijk en gemeente
Het is de bedoeling dat in overleg met de gemeente de hier verwoorde uitgangspunten verder uitgewerkt worden en – in overleg met het bewonersoverleg worden “teruggelegd” in de wijk met het doel te komen tot een evenwichtig en gedragen plan. Op basis van dat plan kan de gemeente daaraan dan vervolgens, samen met de bewoners, de wijkteams en alle betrokkenen en belanghebbenden in de wijk, invulling geven.

Geschiedenis van een dynamisch Spijkerkwartier waarin bewoners actief werken aan de leefbaarheid
Het Spijkerkwartier is een bijzondere wijk met een bijzondere geschiedenis. De ligging is voor velen zeer aantrekkelijk: dicht bij het centrum, voorzieningen en openbaar vervoer. De bebouwing is zeer divers. Er zijn zowel grote stadsvilla’s en herenhuizen als kleine “van Dam-appartementjes” en studentenkamers. De woningvoorraad varieert van eind 19e eeuw tot zeer recent. Een levendige wijk met een grote kern van actieve bewoners en ondernemers die hún wijk leefbaar en levendig willen houden. Door de jaren heen zijn verschillende voorbeelden te noemen van succesvolle inzet van die kern: stadsvernieuwing, binnentuinen, verwijderen van de raamprostitutie, bestrijden van drugsoverlast, een bestemmingsplan met ruimte voor economische activiteiten (30%), een door bewoners gerund buurthuis en recentelijk een voor Nederland uniek parkeerplan.

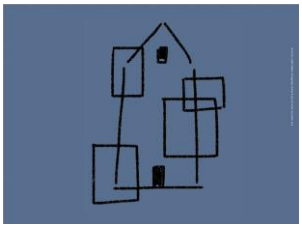

Achtpuntenplan opgesteld door de werkgroep verkamering

1. We zoeken een beter evenwicht tussen verschillende woonvormen en doelgroepen

In de wijk is er ruimte voor iedereen en samen vormen we een vitale woon-, werk- en leefgemeenschap. Er is een duurzame balans tussen verschillende woonvormen en doelgroepen en tussen gezinswoningen, appartementen, studentenwoningen, zorgwoningen en bedrijfspanden.

Aanbevelingen

a. De gemeente dient te bevorderen dat er meer geschikte woonruimte komt voor meerpersoonshuishoudens (gezinnen) die op dit moment aantoonbaar de wijk verlaten door de negatieve effecten van verkamering.

b. De draaglast van de wijk en van (delen van) straten wordt een belangrijk criterium bij de vergunningverlening voor studentenpanden, panden voor zorginstellingen en panden voor beschermd wonen omdat bij een te grote concentratie overlast en verloedering op de loer ligt. Concentratie van studentenpanden, panden voor zorginstellingen en panden voor beschermd wonen in de wijk dient te worden tegen gegaan.

c. De gemeente vormt zich een beeld van de meerjarige behoefte aan (zorg)woningen en woon(zorg)vormen en bevordert dat het aanbod daarop wordt aangepast en maakt met name prestatieafspraken met de corporaties en kamerverhuurders ten einde tot een evenwichtige spreiding van deze voorzieningen te komen.

d. De gemeente ontwikkelt instrumentarium om de balans tussen woonvormen en doelgroepen te herstellen. Het opsplitsen van geschikte woningen voor meerpersoonshuishoudens dient te worden tegen gegaan. Bijvoorbeeld door een zelfwoonplicht voor (onder)verhuurders van deze woningen.

e. Voor de meest verkamerde delen van de wijk wordt door middel van het instrument "stadsvernieuwingsplan" de verkamering omgezet naar woningen geschikt voor meerpersoonshuishoudens (gezinnen). De gemeente zet - indien nodig - bij verkoop van kamerverhuurpanden hiertoe de Wet Voorkeursrecht Gemeenten in om deze op te (laten) kopen en in het uiterste geval onteigening.

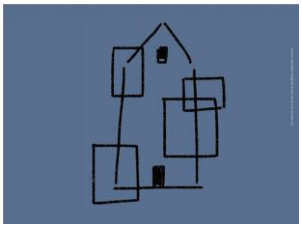

2. De overmatige verkamering wordt teruggedrongen door het fundamenteel aanpassen van het vergunningenstelsel voor woningsplitsing en verkamering

Doelstellingen: het volume van kamerverhuur en woningsplitsing beperken, concentratie in bepaalde straten tegen te gaan en het beheer van de verhuurde kamers te verbeteren.

a. Een leefbaarheidstoets maakt onderdeel uit van het vergunningenbeleid voor splitsing en verkamering.

Verkamering
Het stelsel kan als volgt worden aangepast:

b. Voor alle panden, waarin onzelfstandige woonruimte (kamerverhuur) wordt verhuurd aan vijf personen of meer, is een vergunning nodig, ongeacht of de verhuurder in het pand woont of niet. Dit komt overeen met de huidige praktijk.

c. Indien de verhuurder niet in het pand woont is een vergunning nodig als het pand/de woning wordt opgesplitst in twee of meer onzelfstandige wooneenheden die apart verhuurd worden (kamerverhuur).
Hiermee wordt tevens beoogd het onaantrekkelijker te maken voor beleggers, die niet zelf in het pand wonen, om woningen die geschikt zijn voor meerpersoonshuishoudens op te kopen en na enige verbouwing geschikt te maken voor lucratieve kamerverhuur.

d. Als de verhuurder wel zelf als hoofdbewoner in het pand woont blijft de regel dat maximaal aan 4 personen onzelfstandige woonruimte mag worden verhuurd zonder dat daar een vergunning voor nodig is. Ervaring leert dat deze constructie minder gevoelig is voor overlast.

e. Aan kamerverhuurbedrijven worden aanvullende eisen gesteld ten aanzien van beheersfuncties als: fietsenstalling, veiligheid, toezicht, overlast, directe aanspreekbaarheid e.d.

f. Verhuurders verplichten huurders zich te houden aan een protocol om overlast tegen te gaan. In dit protocol moet duidelijk alles omschreven zijn wat ontoelaatbaar is en op welke tijden en welke boetes of andere maatregelen opgelegd zullen worden het niet naleven van deze afspraken.

g. Er worden specifieke bouwkundige eisen gesteld aan panden voor beschermd wonen (i.v.m. geluidsoverlast o.a.).

h. Er komt een maximalisering van het aantal onzelfstandige woonheden in kamerverhuurbedrijven per straatdeel en voor de wijk als geheel dat wordt vastgelegd in bestemmingsplan, beleidsregels woningsplitsing en huisvestingsverordening.

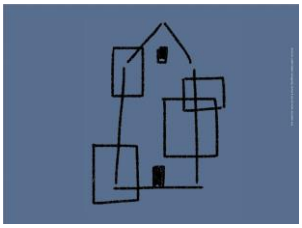

Woningsplitsing

i. De splitsingsverordening blijft van kracht. Het aantal woningen in de wijk dat kleiner is dan 70m2 dient niet verder te groeien en moet (op termijn) teruggebracht worden.

j. In het bestemmingsplan wordt het aantal zelfstandige woningen dat kleiner is dan 70 m2 gemaximeerd op een aantal dat lager ligt dan het huidige aantal, een plafond dus.

   Deze regel is van belang omdat de splitsingsverordening alleen betrekking heeft op het splitsen van woonruimte en niet op het omvormen van andere gebouwen en op nieuwbouw. Ook hiervoor willen we regelen dat er geen nieuwe kleine (minder dan 70 m2 woningen in de wijk worden toegevoegd.

k. Alle bestaande woningen onder de 70 m2 kunnen blijven (op basis van overgangsrecht) maar er kunnen geen nieuwe vergunningen worden afgegeven totdat het aantal onder het vastgestelde maximum is gedaald.

l. Om bij eventuele splitsingen te stimuleren dat er grotere, voor meerpersoonshuishoudens (waaronder gezinnen) geschikte woningen ontstaan, zal gekeken worden hoe dit aantrekkelijk gemaakt kan worden, bijvoorbeeld door het toekennen van parkeerruimte in de openbare ruimte.

3. Eigenaren van kamerverhuurbedrijven en of hun beheerders worden persoonlijk aanspreekbaar bij verkamerde panden op kwaliteit, integriteit en overlast

a. Eigenaren van kamerverhuurbedrijven die kamers of appartementen verhuren zijn bekend bij gemeente en de gegevens zijn zichtbaar vermeld op het pand.

b. Eigenaren van kamerverhuurbedrijven worden aansprakelijk voor overlastgevend gedrag van huurders, verwijdering graffiti en minimaal onderhoud.

c. Voor elk pand van een kamerverhuurbedrijf is een beheerder, beheerder/conciërge aanwezig en aanspreekbaar.

d. Bij woningen bedoeld voor mensen met psychische problemen, dient een hulpverlener 24/7 bereikbaar te zijn.

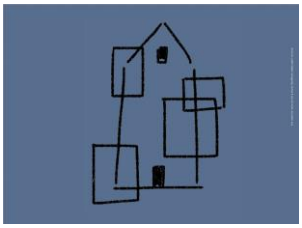

4. D**e controle en handhaving van regels en voorschriften rondom splitsing, verkamering en overlast wordt aantoonbaar strenger, frequenter en meer integraal**

a. De ODRA (Omgevingsdienst regio Arnhem*)* gaat strenger, frequenter en meer integraal controleren en handhaven.

b. Per te bepalen tijdsperiode worden controles uitgevoerd bij vergunninghouders.

c. De middelen voor handhaving dienen daarvoor toereikend te zijn en daarom substantieel verhoogd te worden.

d. Signalen en klachten van omwonenden worden direct behandeld en leiden tot effectieve maatwerk interventies van de gemeente.

e. De gemeente informeert de indiener van de klacht altijd over handelwijze en voortgang

f. Het gemeentelijk apparaat werkt onderling samen en organiseert zichzelf rondom gesignaleerde opgaven en problemen om ze samen met bewoners integraal op te lossen

g. Bij wisseling van eigenaren (verkoop) van panden worden nieuwe eigenaren proactief benaderd over het beleid rondom splitsing, verkamering, aanspreekbaarheid, overlast en handhaving en vindt monitoring plaats. Makelaars en notarissen hebben hier een taak.

5. Overlastpanden en straatdelen worden stevig aangepast, desnoods door de burgemeester via de ASO wet[3]

a. Het bestaande meldpunt overlast (Veiligheid@arnhem.nl) moet voor iedereen bekend zijn en de bereikbaarheid moet sterk verbeterd worden. Het gebruik van een app (zoals FIXI voor afval) zou ook voor overlast gerealiseerd moeten worden.

b. Tegen overlast-panden wordt effectief opgetreden. Alle wettelijke aanleidingen die er zijn kunnen worden ingezet om integrale handhaving te realiseren. (vergunning, brandveiligheid, bouwverordening, UWV, IND, politie, fiscus)

c. Tegen overlastveroorzakers wordt opgetreden, desnoods door/via de bevoegdheid van de burgemeester om overlastgevers een dwangsom op te leggen, en/of hen tijdelijk uit huis te plaatsen (‘de ASO wet’)

d. Om de (historie van) overlast te doorbreken maakt de gemeente, als kamerverhuurpanden worden verkocht, gebruik van de Wet Voorkeursrecht Gemeenten.

[3] Om woonoverlast aan te pakken moeten dossiers gevormd worden en informatie verzameld worden. Dat kan te lang duren. De nieuwe zogenoemde aso-wet, die gemeenten sinds vorig jaar kunnen invoeren, geeft de burgemeester de bevoegdheid om een boete op te leggen, mensen uit huis te plaatsen of bijvoorbeeld te verplichten hun tuin te snoeien.

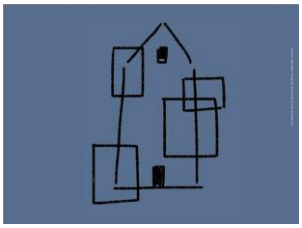

e. De gemeente benoemt samen met de wijk panden en straatdelen waarvoor een proactief handhavings- en verbeteringsbeleid noodzakelijk wordt geacht en ontwikkelt daarvoor samen met de omwonenden en andere belanghebbenden een beleid ten goede.

f. Bij illegaliteit – in welke vorm dan ook - wordt de vergunning ingetrokken.

6. Huurders worden beter ingelicht, ondersteund en beschermd door de oprichting van een Huurteam

a. Om de kwetsbare positie van kamerverhuurders te versterken wordt in Arnhem een Huurteam opgericht naar voorbeeld van de gemeente Utrecht

b. Een Meldpunt Ongewenst Verhuurgedrag is onderdeel van het Huurteam[4]

c. Huurders kunnen gratis gebruik maken van het Huurteam (inclusief een gratis traject naar de landelijke Huurcommissie)

d. Huurders kunnen daar anoniem klachten over hun kamer en of verhuurder indienen waarop het Huurteam actie onderneemt

e. Het Huurteam verleent een OK-keurmerk aan bonafide verhuurder

f. De gemeente zorgt voor de bemensing en de financiering van het Huurteam[5]

g. Studenten en Hogescholen worden actief betrokken bij de oplossing van de aan de aan verkamering gerelateerde problematiek

[4] Zoals in Amsterdam https://www.wooninfo.nl/vraagbaak/huren/ongewenst-verhuurgedrag/

[5] Een Huurteam naar Utrechts voorbeeld is actiever en komt meer op voor de directe bewoners belangen dan het Huurdershuis in Arnhem. Voorstel is het Huurdershuis te evalueren en door te ontwikkelen tot een Huurteam naar Utrechts voorbeeld, of een apart Huurteam op te richten als dat niet kan of passend is.

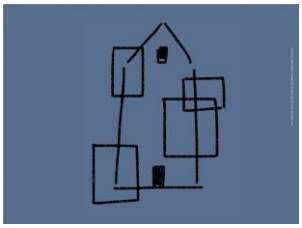

7. De kwaliteit van de openbare ruimte krijgt structureel aandacht

a. Schone en hoge kwaliteit van de woonomgeving staat structureel op de agenda (groenvoorziening, bomen, graffiti)

b. De afvalproblematiek wordt structureel opgelost door effectieve regels rondom afvalcontainers, inzet van het Buurt Groenbedrijf, coaches en actieve handhaving

c. Weesfietsen die niet gebruikt worden kunnen snel van de straat verwijderd worden

d. Bij verkamerde woningen worden fietsenstallingen en fietsnietjes geplaatst om de doorgang voor voetgangers mogelijk te maken en het straatbeeld daardoor niet te laten domineren

e. De gemeente stelt een volkshuisvestingsfonds in (zoals in Houten)
Een aanvrager betaalt een bedrag (bijv. € 25.000, zoals in Houten) als de splitsings- of verkameringsvergunning wordt verleend. Dat bedrag wordt gestort in een Volkshuisvestingsfonds. Uit dit fonds wordt de herinrichting van de openbare ruimte, herstructurering etc. betaald.

8. Buurtbewoners nemen en krijgen de gelegenheid om actief verantwoordelijkheid te nemen

a. Het Spijkerkwartier start een leefbaarheidsoverleg met bewoners in de wijk met het Team Wonen en het Team Leefomgeving waarin een convenant wordt opgesteld tussen de bewoners en de gemeente en waarin doelgroepen elkaar scherp houden

b. Een wijkgastheer/-vrouw of wijkconciërge heet nieuwe bewoners welkom en is eerste aanspreekpunt voor wijkbewoners bij overlast. Met deze functie, die zou betaald moeten worden uit het extra wijkbudget, zijn in Utrecht positieve ervaringen opgedaan. (https://ondernemersfondsutrecht.nl/interview-buurtconcierge-utrecht/)

c. Vrijstellingen op het gebied van splitsing en verkamering dienen met redenen omkleed aan de wijk en het leefbaarheidsoverleg gemeld te worden**.**

Gemeente Arnhem
T.a.v. Wethouder Paping

Onderwerp : Verhuurbeleid Arnhem; Arnhemse Verhuurdersvereniging
Datum : 7 februari 2020

Geacht College,

Enige tijd geleden hebben wij, de Arnhemse Verhuurdersvereniging (AVV), het *Plan van Aanpak: Woningsplitsing en Verkamering* van de gemeente Arnhem ontvangen. Wij hebben dit Plan van Aanpak (PvA) uitgebreid bestudeerd en besproken binnen het bestuur van de AVV. Ook is het initiatiefvoorstel van raadslid Sjoerd Dijk (D66) uitgebreid bestudeerd. Door middel van deze brief willen wij inhoudelijk reageren op het initiatiefvoorstel en het PvA.

Arnhemse Verhuurdersvereniging:
Vooraf melden wij u dat de AVV recentelijk officieel is opgericht. De AVV heeft zich ten doel gesteld om de algemene belangen van verhuurders van woningen in Arnhem te behartigen, waarbij tegelijkertijd het algemeen belang van de stad Arnhem in ogenschouw wordt genomen.
De AVV wil een vereniging zijn voor nette verhuurders. Van de leden van de AVV wordt verwacht dat zij voldoen aan eisen die gesteld worden aan Goed-Verhuurderschap. Naast het behartigen van de belangen van deze verhuurders, wil de AVV ook het kennisniveau van de particuliere verhuurder in Arnhem vergroten.
De AVV telt inmiddels 80 leden (verhuurders van woningen in Arnhem). Hiermee is in de AVV een substantieel gedeelte van de particuliere verhuurders in Arnhem verenigd. Wij verwachten dat het aantal leden de komende weken verder zal toenemen. Over enige tijd zullen wij u exacter kunnen informeren welk gedeelte van de particuliere Arnhemse verhuurmarkt door de AVV vertegenwoordigd wordt.

Het Plan van Aanpak:
Allereerst willen wij aangeven dat het PvA een evenwichtig plan is, waarin veel aspecten van particuliere verhuur worden behandeld. De AVV vindt het positief dat gekeken wordt naar ervaringen in andere steden. Ook stelt de AVV de open en frisse houding van de gemeente Arnhem en uw bereidheid om in gesprek te gaan met de AVV op waarde.

Wij hebben de volgende vragen en/of aanbevelingen t.a.v. het PvA:

- Woningsplitsing:

Door middel van regulering via het bestemmingsplan worden eisen gesteld aan gebruiksoppervlakte van zelfstandige woningen. De gebruiksoppervlakte in o.a. het centrum moet minimaal 70 m² bedragen, terwijl dit in de binnenstad minimaal 40 m² zou moeten zijn. Wij vragen ons af waarom deze eisen m.b.t. minimale gebruiksoppervlakte worden gesteld. Zou dit niet beter aan de markt kunnen worden overgelaten? Zeker een minimale eis van 70 m² is erg hoog, terwijl veel jongeren de wens hebben om te wonen in deze wijken (Spijkerkwartier/Sint Maarten/Centrum). Deze jongeren willen juist ook in kleinere eenheden wonen (om de huurkosten laag te houden).
In dit verband verwijzen wij naar de Landelijke Monitor Studentenhuisvesting 2019, waaruit dit blijkt: https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2019/10/03/landelijke-monitor-studentenhuisvesting-2019

In dit kader merken wij op dat het tekort aan woningen vooral ook een gevolg is van gebrek aan regie op landelijk niveau voor wat betreft de woningbouw. De gemeenten zijn daar nu de dupe van.
In het voorliggende PvA wordt de markt voor kleine zelfstandige appartementen (< 40 m²) op slot gezet. Dit zou dan moeten leiden tot betaalbare woningen voor jonge gezinnen en starters op de woningmarkt. Wij betwijfelen of dit gewenste effect op deze wijze bereikt wordt. Het prijsopdrijvende karakter van de huidige woningmarkt wordt veroorzaakt door een gebrek aan regie op de woningbouw, waardoor het aanbod voor jongen gezinnen schaars is en zal blijven. Wij denken dat starters juist gebaat zijn bij comfortabele kleine zelfstandige wooneenheden.

Er is zichtbaar een beweging naar 'tiny-smart-apartments' met hoogwaardige luxe inbouw interieurs en met een oppervlakte tot ca. 30m². Dit zijn prima woningen voor jonge zelfstandige bewoners, die geen overlast veroorzaken. Zij zijn zelfs vaak de motor voor een levendige wijk.
Indien een minimum m.b.t. de grootte van wooneenheden een eis blijft, pleit de AVV ervoor om deze op 30 m² te zetten voor de gehele stad Arnhem, zodat ook alternatieven, zoals 'tiny houses', realiseerbaar zijn.

- Verkamering:

1. In het PvA wordt aangegeven dat bestaande kamergewijs bewoonde panden zullen worden gelegaliseerd. In principe vindt de AVV dit een verstandige keuze. De AVV is echter wel erg benieuwd naar de uitwerking van dit punt. Wij verzoeken de gemeente Arnhem op dit punt te komen met eenduidige en heldere regelgeving. Wij pleiten voor een ruime periode waarin een verhuurder zijn kamergewijs verhuurde panden kan aanmelden. In deze overgangsperiode zou er in principe geen omzettingsvergunning hoeven worden aangevraagd, maar het lijkt ons niet meer dan redelijk dat er wel bepaalde minimale eisen gesteld worden aan deze panden. Een pand van bijvoorbeeld 80 m² GBO, dat verhuurd wordt aan bijvoorbeeld 8 huurders, niet brandveilig is en waarover regelmatig klachten zijn in het kader van geluidsoverlast, kan volgens ons onmogelijk onvoorwaardelijk gelegaliseerd worden.
Anders gezegd: hoe wordt omgegaan met niet-acceptabel verhuur, die al voor de nulmeting een feit was?

De gemeente Arnhem krijgt in deze overgangsperiode de gelegenheid om de bestaande situatie van kamergewijs verhuurde panden goed en volledig in beeld te brengen. In de optiek van de AVV zouden tegelijkertijd minimale eisen, gebaseerd op de uitgangspunten van 'Goed-Verhuurderschap' kunnen worden gesteld. Juist in deze overgangsperiode kan er een kwaliteitsslag gemaakt worden.
De AVV wil hierover graag met de gemeente Arnhem in overleg treden.
De gemeente Arnhem zou in de overgangsperiode op een eenvoudige wijze in beeld kunnen brengen welke panden en wooneenheden aan wie verhuurd worden. In veel gemeenten in Nederland blijkt er namelijk een behoorlijk verschil te zijn tussen de officieel geregistreerde huurders (volgens GBA) en de feitelijke bewoners in een kamergewijs bewoond pand.
Over dit standpunt zou de AVV graag met u in overleg treden.

2. Bij de uitwerking van het PvA verzoeken wij nadrukkelijk dat de gemeente Arnhem zal aansluiten bij wettelijke definities van zelfstandige en onzelfstandige wooneenheden en geen nieuwe termen zal introduceren. Nieuwe definities, zoals in sommige gemeenten zijn geïntroduceerd, zorgen steevast voor problemen c.q. interpretatieverschillen en houden zelden stand bij de rechter.

3. Als uitgangspunt wordt in het PvA aangegeven dat een omzettingsvergunning noodzakelijk is vanaf drie personen (die geen gezamenlijke huishouding voeren). Dit aantal van 3 lijkt ons redelijk.
Graag zien wij een definitie van de hier geïntroduceerde term: 'het voeren van een gezamenlijke huishouding'. Het voorkomt veel discussies als duidelijk gemaakt wordt wie hier precies wel en wie niet onder vallen en/of kunnen vallen. Hoe wil de gemeente Arnhem dit beoordelen bij een nieuwe vergunningsaanvraag?

4. In het PvA wordt ervoor gekozen om uitsluitend grotere woningen (vanaf 110 m²) toe te staan voor verkamering (dus vanaf 5/6 bewoners). Wij wijzen u erop dat ervaren overlast als gevolg van verkamering juist groter is bij grotere woningen. De onderlinge sociale controle in grotere verkamerde woningen is minder dan in kleine woningen met 3 of 4 bewoners (met een oppervlakte van 55 m² of 75 m²). Indien een minimale oppervlakte-eis wenselijk geacht wordt (om kleinere woningen beschikbaar te houden voor starters en/of kleinere huishoudens), wil de AVV in overweging geven om deze oppervlakte-eis te differentiëren: 110 m² in Arnhem-Zuid, en kleinere oppervlaktes in het centrum en in Arnhem-Noord.
Hierbij merken wij op dat onderzoek in de gemeente Amsterdam heeft aangetoond dat een goed beheerd huis met 4 kamerbewoners niet meer overlast veroorzaakt dan een huis met gezinsbewoning.

5. De eis van 18 m² gebruiksoppervlakte per bewoner vinden wij een redelijke eis als hier bedoeld wordt dat die 18m² het gemiddelde gebruiksoppervlakte per bewoner per pand behoort te zijn. Hiermee worden o.a. misstanden bij verhuur van kortdurend tijdelijk verblijf ('logies') voorkomen.
Wij adviseren om een eenduidige definitie van gebruiksoppervlakte te definiëren, en noemen in dit verband de NEN2580.
Toch wijzen wij ook hier op een gedachte die steeds meer aanhangers heeft. Wij moeten juist af van het idee van steeds grotere woningen. Deze zienswijze wordt onderschreven in het opiniestuk van Marja Elsinga, hoogleraar housing & governance aan de TU Delft, welke op 18 januari 2020 verscheen in Trouw (https://www.trouw.nl/opinie/de-wooncrisis-oplossen-dan-moeten-we-kleiner-wonen-en-veel-meer-samenwerken~b5bd1bf1/).
In dit verband verwijzen wij opnieuw naar de Landelijke Monitor Studentenhuisvesting 2019, waarin staat vermeld dat oppervlakte relatief een kleine rol speelt in de voorkeuren van studenten.

6. In de zomer van 2019 heeft de gemeente Arnhem een voorbereidingsbesluit voor het gebied Spijkerkwartier en omgeving genomen. Hierdoor zijn een aantal lopende projecten noodgedwongen abrupt gestopt. Panden die met een bepaalde verwachting aangekocht of zelfs bijna volledig verbouwd zijn, waarbij de eigenaren uitgingen van het toen geldende beleid in de gemeente Arnhem, staan nu leeg en de eigenaren zijn in afwachting van definitief woonbeleid van de gemeente Arnhem. Sommige eigenaren bereiden planschade-claims voor.
De AVV verzoekt u om de hier bedoelde (kamer)verhuurpanden in deze wijken te legaliseren en het nieuwe beleid pas te laten ingaan voor nieuw te verwerven panden (vanaf ingangsdatum van het nieuwe woonbeleid). Uiteraard mits aan het toen geldende beleid wordt voldaan.

7. In het PvA wordt de leefbaarheidstoets geïntroduceerd. Nadrukkelijk verzoeken wij dat in de leefbaarheidstoets uitsluitend objectief controleerbare criteria worden opgenomen. Verhuurders wensen duidelijkheid en objectiviteit. In andere steden hebben subjectieve criteria in de leefbaarheidstoets geleid tot willekeur en gerechtelijke procedures.

8. In de leefbaarheidstoets wordt o.a. gesproken over het criterium dat binnen een straal van 50 meter van een bestaand kamerverhuurpand geen tweede kamerverhuurpand mag bestaan. Dit criterium betekent dat op een oppervlakte van ca. 7.850 m² slechts maximaal één kamerverhuurpand mag staan, dus in totaal maximaal ca. 125 panden per km². Ofschoon wij de feitelijke cijfers van Arnhem niet exact kennen, vermoeden wij dat dit criterium, zeker in combinatie met de oppervlakte-eis van 110 m² per woning, ervoor gaat zorgen dat het centrum van Arnhem en de omliggende wijken 'op slot gaan'; vermoedelijk kan er geen enkel kamerverhuurpand meer toegevoegd worden.
De AVV vraagt zich af of dit de bedoeling kan zijn van dit beleid. Het is immers algemeen bekend dat in Arnhem sprake is van een groot tekort aan kamers.

Om deze reden pleit de AVV ervoor dat de gemeente Arnhem eerst een nulmeting verricht en in beeld brengt hoeveel kamergewijs bewoonde panden er in Arnhem zijn en hoe deze verdeeld zijn over de verschillende stadsdelen.
Vervolgens kan in overleg met diverse partijen (waarbij ook de AVV graag betrokken wil worden) bepaald worden in welke mate en op welke wijze nieuw beleid moet worden geformuleerd.

Indien de gemeente Arnhem hoe dan ook nu al criteria wil doorvoeren, geeft de AVV de gemeente Arnhem andere criteria in overweging, die minder radicale gevolgen met zich meebrengen. Bijvoorbeeld kan gesteld worden dat de eerste 2 panden, links en rechts van een kamerverhuurpand, niet kamergewijs bewoonde panden mogen zijn. Dit voorkomt 'insluiting'.
Tegelijkertijd kan per postcode een maximaal aantal kamergewijs bewoonde panden toegestaan worden. Het aantal toegestane kamergewijs bewoonde panden per postcode kan bovendien gevarieerd worden: in het centrum wordt meer toegestaan dan in de buitenwijken.
Mocht de gemeente Arnhem zich toch willen houden aan een afstandsmaat, dan pleit de AVV voor een lagere afstand. Indien de eis van 50 meter teruggebracht wordt naar bijvoorbeeld 25 meter, dan zorgt dat voor een aanzienlijke verruiming van het aantal toegestane kamergewijs bewoonde panden, een eis die meer in overeenstemming is met de werkelijkheid en meer recht doet aan de behoefte aan kamers.
Zoals het beleid nu wordt voorgesteld, kan de gemeente Arnhem feitelijk veel eenvoudiger volstaan met de mededeling dat kamerverhuur niet meer is toegestaan in het centrum van Arnhem en de omliggende wijken. Want dit is immers het gevolg van de '50m-afstand eis'.

9. De AVV merkt op dat in heel Nederland, dus ook in Arnhem, sprake is van een toenemende vraag van expats en buitenlandse studenten naar passende woonruimte. Dit zorgt voor een toename van de vraag naar onzelfstandige wooneenheden en kleine zelfstandige wooneenheden.
Ook dit is een argument om te voorkomen dat de stad Arnhem op slot gaat.
Tegelijkertijd onderkent de AVV het belang van de leefbaarheid in de stad Arnhem. Ook hierover gaan wij graag in gesprek met de gemeente Arnhem en met andere belangengroepen, onder andere die van bewoners. De AVV staat in dit kader open voor een frequent én breed Arnhems huisvestingsoverleg.

10. In diverse gemeenten waar nieuw woonbeleid wordt geïntroduceerd, worden eisen gesteld aan het beheren van kamergewijs verhuurde panden. Niet onlogisch, want de meeste ervaren overlast rondom kamergewijs verhuurde panden vindt plaats bij panden die niet of niet goed beheerd worden. De AVV pleit ervoor dat de gemeente Arnhem ook t.a.v. dit punt een standpunt inneemt.

11. Diftar

Ofschoon dit punt niet direct in het woonbeleid wordt genoemd, is afvalinzameling een zorgpunt voor verhuurders van kamergewijs bewoonde panden. Goede afvalinzameling is van groot belang voor de leefbaarheid in de wijk. Afvalinzameling is op dit moment een probleem in de woonwijken, zeker daar waar sprake is van meer kamergewijs bewoonde panden. De AVV wil graag met de gemeente in gesprek over een betere systematiek om de afvalinzameling te regelen en de mogelijke oplossingen om de afvalinzamelingspunten schoon te houden.

12. Initiatiefvoorstel
Eind 2019 heeft o.a. D'66 een initiatiefvoorstel ingediend waarin gevraagd wordt om eisen te stellen aan verhuurders van kamerverhuurpanden m.b.t. beheer. U heeft hierop gematigd positief gereageerd, maar constateert dat er nogal wat juridische en organisatorische bezwaren zijn in het initiatiefvoorstel.
Ook de AVV staat positief tegenover de gedachte dat panden professioneel moeten worden beheerd. Aantoonbaar is immers dat kamerverhuurpanden, waar het beheer goed georganiseerd is, de leefbaarheid in en rondom deze woning beter is. Helaas zijn niet alle verhuurders overtuigd van de meerwaarde van professioneel beheer, vooral ook omdat verhuurders vaak niet weten hoe professioneel beheer er uitziet. Ook het ministerie van Binnenlandse Zaken constateert (zo schrijft zij in haar brief van 9 november 2018 aan de Tweede Kamer) dat er sprake is van een relatief kleine groep foute verhuurders, maar dat veel verhuurders vaak ook op basis van gebrekkige kennis het beheer organiseren (of beter gezegd niet organiseren).

Wij merken verder op dat alle voorstellen m.b.t. het nieuwe woonbeleid gaan over strakke regelgeving in combinatie met handhavend optreden. De AVV is van mening dat een onderdeel van het nieuwe

beleid kan zijn verhuurders hun panden registreren op vrijwillige basis en dat bijvoorbeeld verhuurders kunnen voldoen aan eisen m.b.t. Goed-Verhuurderschap op vrijwillige basis. De rol van de gemeente Arnhem zou dan vooral gericht zijn op het stimuleren van verhuurders om hieraan deel te nemen en het ondersteunen van initiatieven om dit doel te bereiken.
In samenspraak met de gemeente Arnhem zou de AVV juist ook willen inzetten op het registreren van relevante informatie m.b.t. verhuurpanden én het verhogen van kennis bij verhuurders. Waardoor ook correcte verhuurders bekend zijn en de gemeente gerichter kan handhaven bij verhuurders die zich nergens iets van aantrekken.

Overleg met AVV:
Wij merken nogmaals op dat leden van de AVV zichzelf beschouwen als nette verhuurders. En nette verhuurders zijn geholpen met een duidelijk woonbeleid waarbij de gemeente Arnhem duidelijke criteria hanteert om verhuurders, die zich niet aan de gestelde eisen houden, hierop aan te spreken. Een woonbeleid heeft volgens de AVV pas zin als er ook gehandhaafd wordt.
Vele criteria, die in het PvA genoemd worden, zijn meetbaar en eenduidig te registreren. De AVV pleit ervoor om ook in Arnhem hiervoor meetinstrumentaria te gebruiken en dit in samenspraak met de AVV te organiseren. Zo promoot Vastgoed Belang, de landelijke belangenvereniging van vastgoedbeleggers, de applicatie 'Goed-Verhuurderschap'. Ook het ministerie van Binnenlandse Zaken benoemt de applicatie 'Goed-Verhuurderschap' (in haar brief van 9 november 2018) als goed voorbeeld van zelfregulering door verhuurders. De AVV is als vereniging collectief lid van Vastgoed Belang. Met behulp van de applicatie 'Goed-Verhuurderschap' kunnen veel gegevens zichtbaar en meetbaar worden gemaakt. Het helpt 'nette' verhuurders om invulling te geven aan de wijze waarop goed verhuur moet worden ingericht.

In dit verband merken wij op dat de gemeente Arnhem kiest voor een nieuw woonbeleid door gebruik te maken van een (facet)bestemmingsplan. Dit is volgens ons een verstandige keuze, ofschoon het wel een aantal nadelige effecten heeft voor de stad Arnhem. Zo vallen bestaande kamerverhuurpanden met 3 of 4 bewoners buiten het zichtveld.
Ook hier ligt een mooie kans voor samenwerking tussen de gemeente Arnhem en de AVV.
Een optie kan namelijk zijn om elke verhuurder die vanaf het startmoment gelegaliseerd wordt (met 3 of 4 verhuurde kamers) op vrijwillige basis te verzoeken om zijn/haar gegevens te registreren.
Dat zou bijvoorbeeld kunnen in de omgeving "Goed-Verhuurderschap". Verhuurders die zich als goed verhuurder gedragen zullen hiertoe wellicht bereid zijn. In de samenwerking kan de gemeente Arnhem aangeven wat vooral zichtbaar en meetbaar zou moeten worden.
Een dergelijke vrijwillige registratie legt nauwelijks/geen beslag op de 'handhavingscapaciteit' van de gemeente Arnhem. Wellicht is vrijwillige registratie, in combinatie met de mogelijkheid voor huurders om misstanden te melden, de oplossing om ook kamerverhuurpanden met 3 of 4 huurders goed in beeld te krijgen.

Vanaf 5 eenheden ligt er sowieso een taak voor de gemeente Arnhem. De taak van de gemeente Arnhem is dan nadrukkelijk anders dan bijvoorbeeld de vrijblijvendheid die hangt aan een keurmerk "Goed-Verhuurderschap". Derhalve is ook bij panden met 5 of meer huurders samenwerking met de AVV wenselijk.
De AVV wil graag in gesprek blijven met de gemeente Arnhem bij zowel de introductie van het nieuwe woonbeleid in Arnhem als gedurende het implementatietraject en vervolgens de evaluatiemomenten.

In afwachting van uw reactie verblijven wij.

Hoogachtend,

Donny Verboom
Voorzitter Arnhemse Verhuurders Vereniging

Goed-Verhuurderschap

In veel beleidsnotities van het ministerie van Binnenlandse Zaken, maar ook van lokale overheden, wordt gesproken over Goed-Verhuurderschap. Dit begrip wordt in geen enkele notitie concreet uitgewerkt, althans niet zo concreet dat gemeten kan worden of een verhuurder voldoet aan de eisen van Goed-Verhuurderschap of niet.
Stichting KKVV heeft het begrip Goed-Verhuurderschap zichtbaar en meetbaar gemaakt door dit te vertalen in een keurmerk. Het keurmerk Goed-Verhuurderschap is per verhuurpand te behalen.

Wat is Goed-Verhuurderschap?

Goed-Verhuurderschap is een van de thema's in de Nationale Woonagenda en wordt sinds eind 2017 door het ministerie van Binnenlandse Zaken gebruikt in diverse notities. Goed-Verhuurderschap staat voor gelijke behandeling van iedereen die een huurwoning zoekt, het handelen in overeenstemming met het huurrecht, dat verhuurders open en transparant zijn over de gestelde eisen, dat huurders bij onvrede over de verhuurder gebruik kunnen maken van hun wettelijke mogelijkheden en daarbij niet hoeven te vrezen voor intimidatie en dat richting de huurder niet ten onrechte bemiddelingskosten in rekening worden gebracht. Voor huurders geldt dat die zich dienen te houden aan gemaakte afspraken.

Goed-Verhuurderschap op gemeentelijk niveau:

Het woonbeleid op lokaal niveau benoemt meestal twee toetsen:

1. Leefbaarheidstoets
2. Toets "Goed-Verhuurderschap"

Om dit te concretiseren worden de volgende meetpunten benoemd:

A. Legale huisvesting d.m.v. vergunningen
B. Leefbaarheid & omgeving
    a. Goede staat van onderhoud woonruimte
    b. Huis- en leefregels;
    c. Beschikbaar zijn van alarmnummers
C. Er is sprake van geregeld beheer:
    a. toezicht op de hygiëne en de veiligheid;
    b. aanspreekpunt voor bewoners, omwonenden en overheden;
    c. 24 uur per dag bereikbaar is;
    d. een actueel overzicht van bewoners van het pand.
D. De verhuurder werkt mee aan de aanpak gemeente;

Het keurmerk Goed-Verhuurderschap:

Stichting KKVV heeft bovenstaande punten verwerkt in een keurmerk Goed-Verhuurderschap. In dit keurmerk worden 11 meetpunten geregistreerd als volgt:

- Correcte pandgebonden informatie
- Correcte persoonsgebonden informatie/correcte huurovereenkomsten
- Toegang tot de registraties door verhuurder én huurder
- Halfjaarlijkse brandveiligheidscontrole (door verhuurder én huurder)
- Klachtenregistratie en verwerking
- Opleveringsniveau wooneenheid (door verhuurder én huurder)
- Verhuurdersvergunning, omgevingsvergunning, omzettingsvergunning
- Actuele opstal- en aansprakelijkheidsverzekering
- Jaarlijkse controle CV-installatie
- Communicatie met de omwonenden
- Geen sprake van over bewoning (tenminste …m2 per bewoner)

Uitgangspunten:

De volgende uitgangspunten gelden voor het keurmerk Goed-Verhuurderschap:

1. Een keurmerk werkt alleen als het een onderdeel vormt van een totale beheerapplicatie.
2. Hierin staat centraal: de zakelijke relatie tussen huurder en verhuurder
   - met wederzijdse rechten & plichten en gezamenlijke belangen.
   - met verifieerbare, transparante en niet-manipuleerbare registraties
   - met tweezijdige vastlegging van feiten (door verhuurder én huurder)
   - die betrekking hebben op de leefbaarheid in én rondom het verhuurpand
3. Er ontstaat een compleet dossier voor huurder én verhuurder.
   Er is sprake van een **communicatieplatform**.

Opmerkingen:

Het keurmerk Goed-Verhuurderschap wordt gecontroleerd door het certificatiebureau SKW en wordt steeds opnieuw voor één jaar verstrekt.

Stichting KKVV en Vereniging voor vastgoedverhuurders, Vastgoed Belang, zijn een exclusieve samenwerking aangegaan m.b.t. dit keurmerk Goed-Verhuurderschap.
Alle verhuurders, die lid zijn van Vastgoed Belang, mogen 1 jaar gratis gebruik maken van deze applicatie. Deze verhuurders behoren dan eerst deel te nemen aan een (gratis) informatiebijeenkomst over Goed-Verhuurderschap.
De leden van de Arnhemse Verhuurders Vereniging (AVV) zijn collectief lid van Vastgoed Belang.

Het keurmerk Goed-Verhuurderschap is bekend bij alle stakeholders: Ministerie van Binnenlandse Zaken, Woonbond, diverse gemeenten, Verzekeraar.

Dit voorjaar volgt een stakeholdersoverleg waarin het thema Goed-Verhuurderschap centraal staat en de vraag of het keurmerk Goed-Verhuurderschap de maatstaf kan worden in Nederland.

BEHANDELRESULTAAT

Raadsvoorstel, informatieve bijeenkomst 4 maart 2020

GEMEENTE Arnhem

Plan van Aanpak: Woningsplitsing en verkamering i.c.m. Initiatiefvoorstel Geregeld Beheer bij kamerverhuur

Zaaknummer:	425910
Portefeuillehouder:	R. Paping

Resultaat van bespreking:

Aanwezig
De raadsleden/fractievolgers van der Laak (AC), Becker (CU), Greving (PvdA), Loos (VVD), Prinsen (GL), Loor (D66), Hutten (CDA), Tujeehut (AOP), Aydemir (DENK/Verenigd Arnhem) en Verheij (PVV).
De fracties van de Partij voor de Dieren en de SP waren niet bij de vergadering aanwezig.

Insprekers
Ingesproken is door Ton Boelens, Salvo D'Agata, Huib van Erp/Nikki Zwart op persoonlijk titel. Jan Smit sprak in namens de Werkgroep Verkamering Spijkerkwartier, Vincent Buitenhuis namens de Stichting Studentenhuisvesting, Donny Verboom/Eef Willems namens de Arnhemse VerhuurdersVereniging, Sandor Steven namens AKKU, Francis Bevers namens het Huurdershuis en Duzy Ahmad namens ikhebeenkamer.nl

Bespreking
De insprekers hebben allen aangegeven wie zij vertegenwoordigen en een korte introductie gegeven met hun opvatting(en) over het voorstel. Daarna hebben de insprekers vragen vanuit de raadskamer beantwoord. De inbreng van de insprekers en de vragen uit de raadskamer gingen over de 50 m. grens, de 18 m^2 norm, overlast en de manieren hoe daarmee om te gaan.
Alle fracties hebben hun vragen aan de insprekers kunnen stellen.

Conclusie
De voorzitter stelt met instemming van de raadskamer vast dat alle vragen beantwoord zijn. De behandeling van het voorstel zal een volgende keer worden voortgezet met een meningsvormende (1) behandeling.

De raadsadviseur,

B. Kranenborg

De voorzitter,

L.R. Manders

Aan de leden van de gemeenteraad Cc: wethouder Paping

Arnhem, 24 april 2020
Betreft: Raadsvoorstel Woningsplitsing en Verkamering

Geachte raadsleden,

Ondergetekenden zijn al vele jaren met veel plezier woonachtig in het Spijkerkwartier. Vele jaren geleden kochten we ons pand uit liefde voor de wijk en voor de panden die op dat moment er zorgelijk aan toe waren. Met veel tijd en met grote investeringen hebben we onze panden opgeknapt en daarbij een bijdrage geleverd aan een leefbare wijk. Het zijn grote panden en we kunnen daarin wonen omdat we gebruik maken van de sinds jaar en dag geldende regeling dat we aan vier personen kamers mogen verhuren. Monumentale panden die overigens ook te groot zijn om met ons huishouden te bewonen. (Bijgevoegd: publicaties die we in loop van de jaren over dit onderwerp van de gemeente hebben ontvangen.) Nu we een dagje ouder zijn kunnen we de huuropbrengsten inzetten voor het onderhoud en behoud van de panden, maar ook deels als oudedagvoorziening om in ons levensonderhoud te voorzien. Het geeft ons de mogelijkheid in de wijk te blijven wonen.

In de bundel vragen en antwoorden inzake de raadsbehandeling Verkamering lezen we dat de gemeente van plan is een nieuwe regeling in te voeren waarbij we nog maar twee kamers zouden mogen verhuren.
We onderkennen dat in een aantal delen van de wijk waar veel kamerverhuurbedrijven zijn gevestigd overlast is en dat een aantal kamerverhuurbedrijven (zeker niet allemaal) nalatig is wat betreft het beheer en onderhoud.
Voor zover wij weten zijn er echter nooit klachten geweest over kamerverhuur waarbij de verhuurder tevens de hoofdbewoner is. De panden worden goed onderhouden, leveren geen enkele overlast op en de bewoners zijn actief in de wijk. Het is goed dat deze monumentale panden op deze manier en kwalitatief zo goed worden beheerd.

Zoals u heeft kunnen lezen in de reactie van het Spijkerkwartier, welke na drukbezochte bewonersbijeenkomsten door het Bewonersoverleg is vastgesteld, is de wijk van mening dat voor eigenaar verhuurders geen strakkere regelgeving nodig is dan nu het geval is, namelijk dat een inwonende eigenaar aan maximaal 4 personen kamers mag verhuren zonder vergunning.

We lezen in de beantwoording dat “bestaande situaties” onder het overgangsrecht vallen. De vraag is echter of dat ook geldt voor onze situatie. Het zou wel heel wrang zijn als alle kamerverhuurbedrijven, ook de slechte, op basis van het overgangsrecht kunnen blijven bestaan terwijl wij onze kamerverhuur voor de helft moeten terugbrengen. We zouden daarmee ernstig worden benadeeld, onze oude dag voorziening wordt aangetast en daarmee zou woonruimte – waar veel behoefte aan is – leeg komen te staan. In het uiterste geval kunnen bewoners/verhuurders zelfs gedwongen worden hun pand te verkopen. En dat terwijl daarmee geen enkel doel gediend is.

Gelukkig lezen we dat het college voornemens is “een uitzondering te maken voor situaties als de eigenaar in de woning zelf woont”. We begrijpen echter niet wat de uitzondering is als gesteld wordt dat “het college van mening is dat een hospes/hospita maximaal 2 kamers in de eigen woning mag verhuren.” Immers het voorstel van het college is dat een vergunning verplicht wordt gesteld “bij verhuur vanaf 3 wooneenheden”. Wat is het verschil?

Wij vragen u dringend de huidige mogelijkheid van verhuur zonder vergunning van onzelfstandige woonruimte door de inwonende eigenaar aan maximaal vier personen te handhaven. Mocht u daartoe niet willen besluiten dan vragen wij u om het zo te regelen dat het overgangsrecht van toepassing is op bestaande gevallen als de onze.

Met vriendelijke groet,

Joost Bos joostcbos@ziggo.nl
Jan Trooster jantrooster@hotmail.com

Dienst Stadsontwikkeling

GEMEENTE ARNHEM

[redacted]

uw kenmerk	ons kenmerk	doorkiesnr.	datum
	ow 97/7638 m IH/wh	3773427	23 DEC. 1997

Betreft: bestemmingsplan Spijkerkwartier

Geachte heer Trooster,

In antwoord op uw brief van 15 december 1997 deel ik u het volgende mee. De huidige bestemming van het pand aan de [redacted] is eengezinshuis.

Het ligt in het voornemen van het College van B&W om [redacted] in het komende bestemmingsplan ook de bestemming wonen te geven. Als dat plan van kracht is, is het (nog steeds) mogelijk binnen de bestemming wonen een vrij beroep uit te oefenen, mits bepaalde grenzen (omvang en uitstraling van de activiteiten) niet worden overschreden.

Binnen de bestemming wonen is dan ook een kamerverhuurbedrijf passend mits het aantal van 150 in het plangebied (Spijkerkwartier/Spoorhoek) niet is overschreden. (N.B. ook hier betreft het een voornemen van het College, dat nog bekrachtigd moet worden door de raad).

Overigens is het verhuren van kamers aan maximaal vier personen niet vergunning plichtig en derhalve toegestaan.

Hoogachtend,
burgemeester en wethouders van Arnhem

namens het college,
het hoofd van de sector ontwikkeling,

R.M. van der Leeden

Eusebiusbuitensingel 49
6828 HZ Arnhem
Postbus 99,
6800 AB Arnhem
Tel.: 026-377 33 33
Fax: 026-377 34 50
Postbankrek. 1313260
Bankrek. 28.50.30.930

Nieuwe spel REGELS VOOR KAMER VERHUUR

nieuwe spelregels voor kamerverhuur

- Waarom heb ik een gebruiksvergunning nodig?
- Wanneer is een gebruiksvergunning verplicht?
- Welke eisen worden er aan het casco gesteld?
- Welke eisen worden er aan de brandveiligheid gesteld?
- Hoe kom ik aan zo'n gebruiksvergunning en wat zijn de kosten ervan?

De veiligheid en gezondheid van kamerbewoners staat bij de gemeente Arnhem op de eerste plaats. Er zijn dan ook allerlei regels vastgelegd die de veiligheid en gezondheid bij kamerverhuurbedrijven moeten garanderen.
Die regels zijn terug te vinden in de Woningwet, het Bouwbesluit en de Bouwverordening van de gemeente Arnhem en vormen de basis voor het verstrekken van een gebruiksvergunning.
Die gebruiksvergunning is essentieel: een kamerverhuurbedrijf mag alléén geëxploiteerd worden wanneer de exploitant over zo'n vergunning beschikt.
Dit geldt zowel voor startende kamerverhuurbedrijven als voor bestaande kamerverhuurbedrijven. Ook kamerverhuurbedrijven die in het verleden een vergunning hebben gekregen op basis van de 'Verordening op de verblijfsinrichtingen' moeten over een verblijfsvergunning beschikken.

In deze brochure kunt u terug vinden hoe u aan een gebruiksvergunning komt. Daarnaast zijn in grote lijnen de regels waar aan voldaan moet worden, beschreven.

Wanneer is een gebruiksvergunning verplicht?

Voor ieder pand waar meer dan vier mensen 'kamergewijs' wonen, is een vergunning verplicht. Het gaat dan specifiek om kamerbewoners die een pand of een deel van een pand bewonen. Een gezinshuishouding (onafhankelijk van het aantal personen) valt hier buiten. Wanneer een gezin samen met enkele kamerbewoners een pand bewoont, geldt weer het aantal van vier kamerbewoners als maximum. Wonen er meer dan vier kamerbewoners dan is een gebruiksvergunning verplicht.

Welke eisen worden aan het casco gesteld?

Heel globaal gezegd moet een pand in goede staat zijn. Wat dit concreet betekent, is terug te vinden in het Bouwbesluit dat voor ieder pand geldt. Denk dan aan een goede constructie, gedegen metselwerk, goed onderhouden kozijnen, dak, goten en afvoeren, maar ook aan een behoorlijke keuken en wasgelegenheid en veilige gas- en elektravoorzieningen.
Het bouwbesluit kunt u inzien bij afdeling bouw- en woningtoezicht van de gemeente Arnhem aan de Eusebiusbuitensingel 49.

Welke eisen worden er aan de brandveiligheid gesteld?

Naast eisen aan het casco worden er in panden waar kamerhuurders wonen extra eisen gesteld aan de brandveiligheid. Voordat een gebruiksvergunning wordt afgegeven, wordt het pand op vijf aspecten beoordeeld: constructieve veiligheid, beperking van ontwikkeling van brand, beperking van uitbreiding van brand, vluchten en vluchtmogelijkheden en de bestrijding van brand. Wat dat in de praktijk betekent, wordt hieronder concreet uitgewerkt.

1 Voor een grotere constructieve veiligheid moeten trappen en vloeren die onderdeel uitmaken van een vluchtweg 30 minuten brandwerend zijn. Daarnaast moet de hoofdconstructie bij vloeren hoger dan 5 meter 30 minuten brandwerend zijn. Bij vloeren hoger dan 13 meter geldt een brandwerendheid van 60 minuten.

2 Om de ontwikkeling van brand te beperken, worden er eisen gesteld aan de wanden, plafonds en vloeren van het pand. De toegepaste materialen van bijvoorbeeld de wanden en wandbekleding, mogen niet makkelijk brandbaar zijn en voor niet teveel rookontwikkeling zorgen. Voor wanden en plafonds in vluchtwegen zijn de eisen strenger dan voor wanden en plafonds van overige ruimten. De bouwinspecteurs beoordelen bij hun bezoek of de wanden, plafonds en vloeren aan de eisen voldoen.

3 Om een gebruiksvergunning te verkrijgen, moeten maatregelen genomen worden die zoveel mogelijk voorkomen dat branden overslaan naar andere ruimten. De muren, plafonds en vloeren tussen verschillende panden en kamers moeten een brandvertragende werking hebben. Bij een kamerverhuurbedrijf moet de brandvertragende werking tussen naastgelegen woningen ten minste 60 minuten zijn. Dit wordt in vaktermen ook wel afgekort als WBDBO dat staat voor 'weerstand tegen branddoorslag en brandoverslag'. Het gaat hier om de tijd die de brand nodig heeft om uit te breiden van de ene naar de andere ruimte. De WBDBO tussen kamers onderling en tussen kamers en vluchtroutes moet 30 minuten zijn. Deuren die uitkomen op een vluchtweg moeten zelfsluitend zijn, met uitzondering van deuren van wooneenheden.

4 Vanuit een gebouw of kamer moeten alle bewoners tenminste over twee onafhankelijke vluchtwegen kunnen vluchten. Een vluchtmogelijkheid is een van rook gevrijwaarde route over vloeren en trappen, waardoor het aansluitende terrein kan worden bereikt.
Op de vluchtroute mogen zich geen deuren bevinden die je met een sleutel moet openen.
Een uitzondering op het aantal van twee onafhankelijke vluchtwegen vormen wooneenheden in een portieksituatie die rechtstreeks op een vluchtweg uitkomen en een maximale vloerhoogte van 6 meter hebben. Deze wooneenheden hebben aan één vluchtweg voldoende. Is de vloerhoogte van wooneenheden in een portieksituatie hoger, dan moet er wel een tweede vluchtmogelijkheid zijn. Als de wooneenheden bereikbaar zijn voor een reddingsvoertuig, is er sprake van een tweede vluchtweg.

De wooneenheden mogen dan een maximale vloerhoogte van 13 meter hebben en de vensteropeningen moeten minimaal 0,50 bij 0,80 meter groot zijn. In alle andere gevallen moet op een andere wijze worden voorzien in een tweede vluchtweg. Dit kan bijvoorbeeld een kooiladder naar de begane grond zijn. Daarnaast moeten de wanden en plafonds van vluchtwegen en andere ruimten rook zoveel mogelijk weren om de zichtbaarheid van de vluchtroutes te behouden.

5 Tot slot moeten er in het pand voorzieningen aanwezig zijn om brand te kunnen bestrijden. In een kamerverhuurbedrijf moet per twee verdiepingen een minihaspel aangebracht worden, te beginnen op het laagste niveau. Wanneer de gebruiksoppervlakte van een bouwlaag groter dan 150 m^2 is, dan moet op die bouwlaag in ieder geval een poederblusser of een minihaspel aanwezig zijn.

We kunnen ons voorstellen dat u zich af vraagt wat dit allemaal niet gaat kosten. De praktijk leert dat dit meevalt omdat een pand vaak al aan een aantal van deze voorschriften voldoet. De aanpassingen die overblijven moet u zien als een investering in de veiligheid van de huurders. Ook is het een investering in uw bedrijf: u kunt wellicht een goedkopere opstalverzekering afsluiten.

Hoe kom ik aan een gebruiksvergunning?

Stap 1

Door de dienst Stadsontwikkeling, afdeling Bouw- en Woningtoezicht krijgt u een aanvraagformulier voor een gebruiksvergunning toegestuurd. Bij dit aanvraagformulier moet een bouwkundige tekening (schaal 1:100) worden gevoegd waarop u aangeeft

wat de maten en de functies van de ruimten zijn, wat het aantal personen per ruimte is, waar zich wastafels, kachels, vaste kasten en dergelijk zich bevinden, waar blusmiddelen zich bevinden en hoe de vluchtroutes lopen. Daarnaast moeten tekeningen, op de zelfde schaal, van alle gevelaanzichten en een doorsnede ingediend worden. Tenslotte moet nog een duidelijke situatietekening worden ingediend, schaal 1:1000. De volledige aanvraag moet in 4-voud worden ingediend.

Stap 2

Na ontvangst van de aanvraag wordt aan de hand van het bestemmingsplan getoetst of een kamerverhuurbedrijf op het betreffende adres is toegelaten.
Als blijkt dat dit niet het geval is, kan besloten worden tot sluiting van het kamerverhuurbedrijf door het aantal bewoners terug te laten brengen tot een maximum van vier personen.

Stap 3

De gemeente maakt een afspraak met u om het pand te komen bezichtigen. Deze inspectie bestaat uit twee onderdelen: de brandveiligheid en de onderhoudstoestand van het pand.

Stap 4

De bouwinspecteur maakt een rapportage van de inspectie.

- Voldoet het pand aan de gestelde eisen, dan zal de gebruiksvergunning worden afgegeven.
- Voldoet een pand wél aan de brandveiligheidseisen, maar niét aan de onderhoudseisen, dan kan toch een gebruiksvergunning worden afgegeven. De gemeente zal u, als eigenaar van het pand, aanschrijven om de geconstateerde gebreken t.a.v. het onderhoud te verhelpen binnen een bepaalde aangegeven tijd.
- Voldoet het pand niet aan de brandveiligheidseisen, dan wordt er geen gebruiksvergunning verstrekt.

De geconstateerde gebreken moeten op relatief korte termijn worden hersteld. Gebeurt dit niet dan kan dat bij een pand dat in gebruik is, leiden tot sluiting! Als binnen de gestelde termijn zodanige voorzieningen getroffen worden dat het pand wel voldoet aan de brandveiligheidseisen, dan zal alsnog een gebruiksvergunning worden verleend.
Wij streven ernaar om binnen 10 weken na ontvangst van de aanvraag één van de hierboven genoemde beslissingen te nemen. Deze termijn hangt echter ook af van de snelheid waarmee we een afspraak met u kunnen maken voor de bezichtiging van het pand.

Wat gebeurt er als ik de noodzakelijke voorzieningen niet tref?

Het kan zijn, om wat voor een reden ook, dat u geen medewerking verleent aan de aanschrijvingen om de geconstateerde gebreken op te heffen.
De gemeente zal u, als eigenaar van het pand moeten verplichten de gebreken te verhelpen of de vereiste voorzieningen te treffen. Hiervoor zal de gemeente een dwangsom opleggen of bestuursdwang toepassen.

nieuwe spelregels voor kamerverhuur

Als geen vergunning wordt aangevraagd, zal de exploitatie van het pand als kamerverhuurbedrijf gestaakt moeten worden. Dit betekent dat niet meer dan vier personen in het pand mogen blijven wonen. Inspecteurs van de afdeling bouw- en woningtoezicht zullen daarop toezien. Zo nodig zal ook hiervoor een dwangsom worden opgelegd of bestuursdwang worden toegepast.

Is het mogelijk bezwaar in te dienen?

Wanneer u wordt aangeschreven door de gemeente om bepaalde gebreken te herstellen en/of voorzieningen te treffen, dan zal er ook worden aangegeven op welke manier u daartegen bezwaar kunt maken.

Wat zijn de kosten?

Voor een aanvraag van een gebruiksvergunning voor de exploitatie van een kamerverhuurbedrijf betaalt u het basisbedrag van ƒ 355,- aan leges. Afhankelijk van het aantal m^2 komt daar een bedrag bovenop. Hieronder staat een overzicht.

tussen	0 m^2	en	100 m^2	ƒ 355,-			
tussen	101 m^2	en	300 m^2	ƒ 177,-	+	ƒ1,74	per m^2
tussen	301 m^2	en	600 m^2	ƒ 355,-	+	ƒ1,16	per m^2
tussen	601 m^2	en	1200 m^2	ƒ 535,-	+	ƒ0,89	per m^2
tussen	1201 m^2	en	2000 m^2	ƒ1033,-	+	ƒ0,47	per m^2
meer dan	2000 m^2			ƒ1312,-	+	ƒ0,32	per m^2

Deze bedragen moet u beschouwen als algemene richtlijnen. Doordat gemeentelijke leges regelmatig veranderen, is het onmogelijk om de juistheid van deze gegevens te garanderen.

Meer informatie?

Als u naar aanleiding van deze folder vragen heeft, kunt u terecht bij: de Dienst stadsontwikkeling, afdeling Bouw- en Woningtoezicht,
Eusebiusbuitensingel 49, 6828 HZ Arnhem. De ambtenaren die belast zijn met de gebruiksvergunning zijn telefonisch bereikbaar van maandag t/m vrijdag van 9.00 tot 12.00 uur onder nummer: 026 - 3774598.

Aan de inhoud van deze folder kunnen geen rechten worden ontleend.

GEMEENTE Arnhem

Colofon

Uitgave en samenstelling:
Dienst Stadsontwikkeling, gemeente Arnhem
Postbus 99, 6800 AB Arnhem
tel. 026 - 3773333
fax 026 - 3773450

De aanschrijving
Over de voorwaarden ontvangt de aanvrager een zgn. 'aanschrijving'. Hierin staan tevens de termijnen waarbinnen de zaken gerealiseerd dienen te worden.
De aanschrijving is opgesplitst in:
1 Veiligheid
2 Onderhoudstoestand

De onder **1** vernoemde zaken, moeten binnen drie maanden nadat bekend is geworden dat een gebruiksvergunning kan worden afgegeven te worden uitgevoerd. Als de werkzaamheden zijn uitgevoerd én gecontroleerd, wordt de gebruiksvergunning afgegeven.

De onder **2** vernoemde zaken kunnen andere (ruimere) tijdsfasen aangeven, waarbinnen zaken gerealiseerd dienen te zijn. Zij hebben daarom ook geen direct gevolg op het verlenen van de gebruiksvergunning.

Kosten: Leges
Voor het in behandeling nemen van bovenstaande vergunningen is leges verschuldigd.
De leges verschuldigd voor de onttrekking zijn *f* 76,—. Boven de 40m² wordt voor elke m², welke voor zakelijke doeleinden wordt onttrokken aan de bestemming 'woonruimte', *f* 5,— meer in rekening gebracht. De leges voor de gebruiksvergunning staan vermeld op het aanvraagformulier. Na indiening van de volledig ingevulde aanvraagformulieren ontvangt u voor de te betalen leges een acceptgirokaart.

Note: De leges worden door de gemeente vastgesteld. Het is mogelijk dat deze informatie en het aanvraagformulier voor de gebruiksvergunning niet altijd op deze wijzigingen worden bijgesteld. De genoemde prijzen gelden daarom als richtlijn.

Informatie
Als u naar aanleiding van deze folder vragen heeft of inlichtingen wilt hebben, kunt u terecht bij:
de dienst Stadsontwikkeling, afdeling Bouw- en Woningtoezicht, Eusebiusbuitensingel 49, 6828 HZ Arnhem. De ambtenaren die belast zijn met de gebruiksvergunning zijn bereikbaar van maandag t/m vrijdag van 9.00 tot 12.00 uur, telefonisch onder nummer 77 35 34 (m.i.v. oktober 1995: 026 - 377 35 34).
Aan de inhoud van deze folder kunnen geen rechten worden ontleend.

Uitgave:	dienst Stadsontwikkeling, juni 1995
Bezoekadres:	Eusebiusbuitensingel 49, 6828 HZ Arnhem
telefoon:	085 - 77 33 33 (m.i.v. oktober 1995: 026 - 377 33 33)
Postbus:	9029, 6800 AC Arnhem
fax:	085 - 77 34 50 (m.i.v. oktober 1995: 026 - 377 34 50)

Nieuwe spelregels voor kamerverhuurbedrijven in de gemeente Arnhem

Dienst Stadsontwikkeling
GEMEENTE ARNHEM

Nieuwe spelregels voor kamerverhuurbedrijven in de gemeente Arnhem

Waarom deze folder?

(Toekomstige) exploitanten van kamerverhuurbedrijven in Arnhem zijn gebonden aan bepaalde regels. Deze regels zijn vastgelegd in het Bouwbesluit en in de Bouwverordening van de gemeente Arnhem. Op deze manier wil de gemeente de veiligheid en de gezondheid van kamerhuurders garanderen en hen verzekeren van het noodzakelijke woongenot.

In deze folder staat beschreven waaraan een exploitant van een kamerverhuurbedrijf in de gemeente Arnhem moet voldoen.

Wat wordt verstaan onder kamer(verhuur)?

Het belangrijkste kenmerk van een kamer (of etage) is dat bepaalde voorzieningen zoals douche, toilet en/of keuken, trap, portaal gezamelijk met andere huurders gebruikt worden.

Bouwbesluit

In het Bouwbesluit zijn (technische) voorschriften opgenomen waaraan alle gebouwen in Nederland moeten voldoen. Dit worden ook wel prestatie-eisen genoemd. Het Bouwbesluit is landelijk vastgesteld en elke gemeente heeft zich daaraan te houden.

Bouwverordening

In een Bouwverordening kunnen gemeenten zelf regels vastleggen, zogenaamde 'gebruikerseisen'. Deze kunnen dus per gemeente verschillen.

Bouwverordening gemeente Arnhem

Zo is in de Bouwverordening van de gemeente Arnhem bepaald, dat een exploitant een schriftelijke vergunning nodig heeft voor het in gebruik nemen of hebben van een kamerverhuurbedrijf.

Om welke vergunningen gaat het?

- **Woningonttrekking**
  Ongeacht het aantal personen dient altijd woningonttrekking als bedoeld in artikel 30 van de Huisvestingswet te worden aangevraagd.

- **Gebruiksvergunning**
  Indien meer dan 4 personen worden gehuisvest, dient tevens een gebruiksvergunning te worden aangevraagd.

- **Bouwvergunning**
  In alle andere gevallen (het betreft geen woning) kan door middel van een bouwvergunning, toestemming worden verleend voor het wijzigen van een pand in een kamerverhuurbedrijf.

Procedure voor het verkrijgen van vergunning

Voor het in gebruik nemen van een pand als kamerverhuurbedrijf, is altijd toestemming nodig van van het college van burgemeester en wethouders (BenW).

- **Woning**

1 Betreft het pand een woning, dan moet eerst onttrekking als bedoeld in artikel 30 van de Huisvestingswet te worden aangevraagd. Hiervoor dient het formulier "HVW/art30", te worden ingevuld. Dit formulier kan worden aangevraagd bij de dienst Stadsontwikkeling; afd. Volkshuisvesting, Stadsvernieuwing en Monumenten (VSM), dhr. Rosbach, tel. 77 36 87.

2 Nadat toestemming van BenW is verkregen voor onttrekking als bedoeld in art. 30 van de Huisvestingswet, of als het pand al de functie van kamerverhuur in het bestemmingsplan heeft, dient een **gebruiksvergunning** te worden aangevraagd bij de dienst Stadsontwikkeling; afd. Bouw- en woningtoezicht (BWT). Dit kan door gebruikmaking van formulier BV/art. 6.1.1. Bij het aanvraagformulier moet een bouwkundige tekening (schaal 1:100) worden gevoegd. Op deze tekening moeten duidelijk de maten en de functie van de ruimten, het aantal personen per kamer, de plaats van de wastafels, kachels, bedden etc. aangegeven zijn.
Door middel van de aanvraagformulieren kunt u in één keer beide vergunningen aanvragen.

In alle andere gevallen kan de toestemming tot wijziging in een kamerverhuurbedrijf door middel van een bouwvergunning verleend worden. Een bouwvergunning kan worden aangevraagd bij de dienst Stadsontwikkeling; afd. Bouw- en woningtoezicht (BWT).

Nadat de aanvraag is ingediend zullen medewerkers van de betrokken diensten (bv. Brandweer, Milieu en Openbare Werken en Stadsontwikkeling) indien nodig de verblijfsinrichting bekijken. Met de aanvrager zal overlegd worden over de te treffen voorzieningen en de termijnen waarbinnen deze uitgevoerd moeten worden.

Binnen een periode van max. 4 maanden na indiening van de **volledige** aanvraag (incl. tekening) wordt de beslissing genomen of er een gebruiksvergunning kan worden afgegeven en zo ja, onder welke voorwaarden.

De voorwaarden

Om een pand als verblijfsinrichting (kamerverhuur) in gebruik te nemen moet het pand voldoen aan bepaalde eisen. Uitgangspunten voor deze eisen zijn het Bouwbesluit en de gemeentelijke Bouwverordening. Het is ondoenlijk om alle voorschriften die van toeppassing zijn, hier te vermelden.

De voornaamste punten waarop gelet wordt, kort samengevat, zijn:

- brandveiligheidvoorzieningen: brandwerendheid van wand-, vloer-, en deurconstructies, het aanwezig zijn van voldoende vluchtwegen en blusmiddelen;
- afmetingen en ligging van de kamers;
- bepaalde voorzieningen, zoals keuken(s), bad-/douche-ruimte(n) en toilet(ten);
- de algemene onderhoudstoestand van het pand: hierbij wordt vooral gelet op het casco, dus gevels, trappen, daken, ramen en kozijnen;
- de gas-, water-, en electriciteitsvoorzieningen.

Overzicht vragen en antwoorden m.b.t. Raadsvoorstel **"Plan van aanpak: Woningsplitsing en verkamering"** en Initiatiefvoorstel "Geregeld Beheer bij Kamerverhuur, welke via ambtelijk apparaat schriftelijk zijn gesteld en via de griffie zijn ingediend

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
1.	Arnhem Centraal	Inleiding: Tijdens de behandeling van de twee voorstellen bleek dat er een groot verschil was tussen de opvattingen van buurtbewoners en andere belanghebbenden, zoals studenten, makelaars en huizenbezitters. De buurtbewoners wilden zoveel mogelijk verkamering beperken. De andere belanghebbenden wezen erop dat deze voorstellen konden leiden tot een (groter) gebrek aan studentenkamers of kleinere wooneenheden, waar zeker een markt voor is. Het college stelt terecht: *Het nieuwe beleid moet evenwicht brengen in verschillende belangen. Om te voorzien in een (groeiende) woonbehoefte wil de gemeente de realisatie van extra (kleinere) woonruimten blijven faciliteren. Ook willen we dat het voor starters en/of gezinnen met een kleinere portemonnee mogelijk blijft een kleinere gezinswoning te betrekken. Tegelijkertijd moet het mogelijk zijn om ongewenste ontwikkelingen tegen te gaan en de leefbaarheid van de stad te beschermen. Er is behoefte aan een helder kader waarop aanvragen voor woningsplitsing en omzetting worden beoordeeld.* Bezwaren waren er van insprekers tegen de minimale maat: *Woningsplitsing en Verkameringwooneenheden dienen minimaal **70m2** te zijn en dienen te beschikken over een buitenruimte en een berging. Het college komt met een minimaal toegestane maat van 40 vierkante meter en een minimaal gebruiksoppervlak per bewoner van minimaal 18 m2., hetgeen nog steeds erg ruim (en dus duur) kan zijn voor studentenkamers* **Vraag:** Ziet het college deze grote maten als een probleem, omdat hierdoor woningen groter en dus duurder worden en daarmee onbereikbaar voor bepaalde groepen? Ziet het college aanleiding om te komen tot andere voorstellen? <u>Antwoord:</u> **Nee, het college ziet de oppervlaktematen niet als een probleem en ziet ook geen aanleiding om te komen tot andere voorstellen. Dit standpunt verduidelijken we graag:**

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		Allereerst willen we hierbij benadrukken dat er een nadrukkelijk onderscheid is tussen 'splitsing' (waarbij nieuwe wooneenheden/woningen ontstaan, met alle daarbij horende voorziening in de woning) en 'verkamering' (waarbij kamers in een bestaande woning worden verhuurd). • **Gesplitste wooneenheden dienen (gedifferentieerd per gebied) 70m2, 50m2 of 40m2 te zijn. Dit betreffen dus zelfstandige wooneenheden. De eisen van 40m2 en 70m2 nemen we over uit bestaande regels. Deze regels gelden al voor drie wijken en hier bestaat tevredenheid over. Voor de rest van de stad dienen nieuwe wooneenheden minimaal 50m2 te zijn; in het kader van het borgen van een goede woonkwaliteit en met het oog op de toekomst van de woningvoorraad vinden we dit een goede minimumeis. Onderzoek van BPD toont ook aan dat 1- en 2-persoonshuishoudens over het algemeen geen zelfstandige woning willen met een kleinere oppervlaktemaat** • **De eis van 18m2 voor verkamering houdt verband met het maximumaantal personen in één woning en dus met de druk op de omgeving en de woonkwaliteit voor de bewoners. De eis stelt niet dat elke kamer 18m2 moet zijn, maar dat in een woning van in totaal 110m2 niet meer dan 6 personen mogen wonen. Het college acht het niet aanvaardbaar dat er meer mensen/huishoudens in woningen mogen wonen dan met deze bepaling wordt voorgesteld.**
2.	Arnhem Centraal	**Vraag:** De behoefte aan woningen voor eenpersoonshuishoudens is groot, maar in welke mate zou deze regelgeving hier negatief op uit kunnen werken bij stadsbrede invoering? Heeft het college andere oplossingen voor deze groep? <u>Antwoord:</u> **Wij denken dat de splitsingsregels een zeer beperkte negatieve invloed hebben op de woonbehoefte. In dit plan van aanpak stellen we bij woningsplitsing een aantal minimumeisen voor; de eisen die we stellen komen voort uit onderzoeken naar de woonbehoeften (van**

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		kleinere huishoudens), of uit wensen van inwoners van de stad om de leefbaarheid te beschermen. De eisen sluiten dus aan bij woonwensen van Arnhemmers. **De regels voor 'verkamering' zijn strikter. Omdat we hoge concentraties van kamerbewoning tegen willen gaan en de negatieve effecten van verkamering willen mitigeren, zal verkamering niet meer zo makkelijk mogelijk zijn als nu het geval is. Dit doen we om de leefbaarheid van de stad te beschermen. Daarnaast tonen onderzoeken over studentenhuisvesting aan dat er in Arnhem een geringe behoefte is aan meer studentenkamers.** **Het 'Plan van Aanpak: woningbouwontwikkeling' gaat verder in op overige oplossingen voor verschillende woonbehoeften.**
3.	Arnhem Centraal	Inleiding: *Er vindt geen verdere concentratie plaats van verkamerde panden Als er binnen 50 meter van het pand zich reeds een verkamerde woning bevindt, wordt er geen vergunning verleend: Spreiding van woningen waarbinnen kamergewijze bewoning plaatsvindt, is wenselijk. Clustervorming binnen wijken kan ten koste gaan van de leefbaarheid. Het is daardoor van belang dat er wordt gekeken naar de aanwezigheid van kamerverhuurpanden ter plaatse van het object waar een vergunning voor wordt aangevraagd.* **Vraag:** Is die 50 meter niet wat strak? Het is logisch dat meer parkeren overlast geeft, maar voor een kamerbewoner ligt dat weer anders. Of ziet u dat niet zo? <u>Antwoord:</u> **De afgelopen jaren hebben we vanuit de hele stad het signaal gehad dat bij woningen waarbinnen kamerbewoning plaatsvindt de kans op overlast groter is. Bij de signalen gaat het niet alleen om parkeren, maar ook om de leefbaarheid, verrommeling, sociale cohesie en de beeldkwaliteit. We vinden een eis van 50 meter dan ook niet te strak. Bij een groot aantal adressen in Arnhem blijft het mogelijk om kamers te verhuren. Alleen hoge concentraties van kamerverhuur gaan we tegen.**

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		In de gemeente Tilburg is een eis van 25-meter na een evaluatie verhoogd naar 50 meter. Zij kwamen tot de conclusie dat een eis van 50 meter beter zorgt voor een hoogwaardig leef- en woonmilieu. Met een lagere eis blijven hoge concentraties in straten met veel naoorlogse eengezins(rij)woningen mogelijk.
4.	Arnhem Centraal	**Vraag:** Wat vindt u van het voorstel van de werkgroep verkamering: “een vergunning pas verplicht is wanneer er – naast de verhuurder - meer dan 4 personen in het pand kamersgewijs wonen”. <u>Antwoord</u> **De ‘werkgroep verkamering Spijkerkwartier’ stelt de grens van 4 alleen voor als de eigenaar van de woning ook zelf in de woning woont. Bij alle andere gevallen wil de werkgroep verkamering al vanaf 2 wooneenheden of 2 personen al niet toestaan. (Dit volgens punten 2C en 2D van het achtpuntenplan dat de werkgroep aan het college en de gemeenteraad heeft gestuurd).** **Wij stellen voor om een vergunning te verplichten vanaf verhuur bij 3 wooneenheden. Dit is een gangbare norm in vrijwel alle andere gemeenten waarin regels gelden voor verkamering. Onzes inziens is vanaf 3 huishoudens in één woning de situatie moeilijk vergelijkbaar met bewoning van een woning door een stel, een individu of een gezin. Dit brengt andere effecten op de omgeving met zich mee. Net zoals de werkgroep wil ook het college een uitzondering voor situaties als de eigenaar in de woning zelf woont. In dat geval is er sprake van een hospitasituatie. Het college is van mening dat een hospita/hospes maximaal 2 kamers in de eigen woning zou mogen verhuren.**
5.	Arnhem Centraal	**Vraag:** Het opsplitsen van geschikte woningen voor meerpersoonshuishoudens dient te worden tegen gegaan. Bijvoorbeeld door een zelfwoonplicht voor (onder)verhuurders van deze woningen.

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		Wat vindt het college van dit voorstel en van de andere punten die ingebracht zijn door de werkgroep verkamering? Antwoord: **We blijven graag met de werkgroep zoeken naar mogelijkheden om de doelen te bereiken waar zij voor staan. Over een aanzienlijk deel van de voorgestelde punten denken we hetzelfde.** **Een aantal van de voorstellen is echter niet uitvoerbaar. Zo is het niet mogelijk om een zelfbewoningsplicht bij bestaande bouwwerken op te leggen. Omdat zaken zoals 'buy-to-let' overal in Nederland spelen, heeft de minister in oktober per kamerbrief wel aangegeven dat zij mogelijkheden tot een zelfbewoningsplicht onderzoekt. Dit houden we goed in de gaten.**
6.	CDA	**Inleiding:** Aan verkamering worden eisen gesteld ten aanzien van de leefbaarheid, ook in de wijk breed. Daarmee is ook de concentratie van veel inwoners op 1 plek tegen te gaan. Het initiatiefvoorstel gaat met name (via de APV) in op regels rondom leefbaarheid bij kamerverhuur: toezicht via verhuurder/inzicht in bewoners/namen/etc. Tevens vraagt deze een meldingsplicht bij verkamering, bij 5 of meer eenheden. **Vraag:** *Op welke eisen wil B&W de (regels rondom) leefbaarheid gaan controleren? Welke definities worden hiervoor gesteld en in hoeverre zijn deze juridisch afdwingbaar en te controleren? Hoe wil college hierin vorm geven aan een laagdrempelige melding (als bewoners melding willen maken van een probleem in de leefbaarheid).* Antwoord: **In uw vraag heeft u het zowel over het Plan van Aanpak als over het initiatiefvoorstel:** **• Het college stelt in het Plan van Aanpak voor om de leefbaarheid te beschermen door het tegengaan van hoge concentraties van kamerbewoning: Zo zal er geen kamerbewoning worden toegestaan als er al een verkamerd pand binnen een straal van 50 meter aanwezig is**

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		van een pand waarvan een aanvraag voor binnenkomt. Omdat dit een ruimtelijk relevante eis is, kunnen we de eis opnemen in een bestemmingsplan. De eis is dan ook houdbaar. Hierover hebben we onze stadsadvocaat geconsulteerd. Handhaving vindt plaats via een kaart die wij op hebben laten stellen met alle panden waarbinnen op dit moment kamergewijze bewoning plaatsvindt. Bij de vergunningverlening of handhaving kunnen we terugvallen op deze lijst. **Veel zaken omtrent overlast en leefbaarheid zijn al geregeld en gedefinieerd via andere instrumenten. Zo gelden al de 'beleidsregels Wet Aanpak Woonoverlast Arnhem' en zijn zaken omtrent overbewoning geregeld en gedefinieerd in het bouwbesluit.** **In het Plan van Aanpak is daarnaast nog één bepaling opgenomen om de leefbaarheid te beschermen. Deze luidt: 'er zijn geen overige, voor de leefbaarheid relevante, factoren in de directe omgeving'. Na gesprekken met onze stadsadvocaat en lerende van de ervaring uit andere steden, zijn wij tot de conclusie gekomen dat deze bepaling niet houdbaar en handhaafbaar is. Deze bepaling nemen we daarom niet op in het facetbestemmingsplan.** **• In het initiatiefvoorstel wordt een meldingsplicht via de APV voorgesteld. Hierin worden enkele eisen ten aanzien van kamerverhuur voorgesteld, zoals de verplichting tot het aanstellen van een persoon die toeziet op de woning. In de reactie die het college op 28-1 op dit voorstel heeft gegeven, uit zij haar zorgen over de handhaafbaarheid van deze eisen. Daarin vroegen we om een nadere uitwerking van een aantal van de voorgestelde bepalingen**.
7.	CDA	**Inleiding:** Budget voor capaciteit controles ontbreekt. De afweging hiervoor vindt plaats in de Perspectiefnota. **Vraag:** *Kan B&W inmiddels een totaaloverzicht aanleveren welke voorstellen inmiddels in de Perspectiefnota voor nadere afweging moeten worden beoordeeld? En welk bedrag denkt het college hiervoor nodig te hebben, ook op langere termijn?* Antwoord

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		De planning is dat de perspectiefnota op 28 april naar de raad gaat. Dan leest u meer over uw vraag en de afweging. **In het Plan van Aanpak staat dat het nodig wordt geacht om de komende 3 jaar jaarlijks 200 handhavingsacties uit te voeren; zo kunnen alle bestaande kamerverhuurbedrijven worden bezocht en is er ruimte over voor (overlast)meldingen, incidenten en het bezoeken van niet-gemelde kamerverhuurbedrijven. Hiervoor is de komende drie jaar jaarlijks 110.000 extra nodig.** **In het nieuwe regime worden de kosten voor een eerste controle gedekt door de leges. Hopelijk zal dit gaan schelen in de handhaving achteraf. Voor de periode na de drie jaren waarin alle reeds bestaande panden zijn gecontroleerd, zal de ODRA berekenen wat er op de lange termijn nodig is.**
8.	CDA	**Inleiding:** In het voorstel tot woningsplitsing wordt ingegaan op de verplichte aanwezigheid van bergingsruimte en buitenruimte. Het CDA juicht deze verplichting toe **Vraag**: *Hoe groot dient deze bergingsruimte te zijn, aantal m2 per inwoner? Is het verplicht om hiervoor per inwoner een fiets in te kunnen plaatsten? Dit met als doel dat voor woningen die worden gesplitst of verkamerd geen fietsoverlast op straat zal voordoen?* **Vraag:** *Welke mogelijkheden zijn er bij verkamering en de overlast van fietsen op straat? Hoe wil B&W dit tegengaan? Heeft B&W hier ideeen en beelden bij?* <u>Antwoord</u> **In het facetbestemmingsplan gaan we uit van een bergingsruimte van minimaal 3m2. Vanaf vier onzelfstandige wooneenheden geldt als aanvullende eis dat 1m2 bergingsruimte per wooneenheid dient te worden toegevoegd. Deze bergingsruimte is bedoeld voor de stalling**

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		van een fiets, afvalcontainer(s) of afvalzakken. Deze eis is opgenomen om te voorkomen dat fietsen en afval in de openbare ruimte worden geplaatst. Dit zorgt voor een betere leefbaarheid in de buurt. **Als er fietsen op straat worden geplaatst is dat een kwestie van openbare orde. Handhaven kan op grond van de APV.**
9.	CDA	**Inleiding:** Om verkamering of woningsplitsing in reeds drukke wijken tegen gaan zou het CDA willen laten onderzoeken of het bij woningsplitsing of verkamering verplicht kan worden gesteld een parkeerplaats per woningunit op te nemen. **Vraag:** *Is bij verkamering een parkeerplaats per unit verplicht? En zo nee, zou deze verplichting kunnen worden opgenomen?* <u>Antwoord</u> **Omdat het 'verkameren' van een pand nu vaak nog vergunningsvrij mogelijk is binnen de geldende bestemmingsplannen, wordt niet altijd getoetst aan de parkeernormen.** **Dit zal veranderen als verkamering/omzetting vergunningsplichtig wordt gemaakt: De parkeerregels van de gemeente Arnhem worden in ons voorstel gekoppeld aan het facetbestemmingsplan. Er zijn al parkeernormen voor kamers. De parkeernorm per kamer is iets lager dan 1 per unit, namelijk 0,6.**
10.	CDA	**Inleiding:** Bij verkamering geldt de 50 meter afstand toets om overlast te dempen. De vraag is hoe we als stad omgaan met nu bestaande situaties (overgangsrecht). **Vraag:** *Wat is er nodig om een pand aan de kamerverhuur te onttrekken? Bij teveel druk op de leefbaarheid of geconstateerde gebreken, of zijn er nog aanvullende overwegingen?*

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		Vraag: *Vanuit B&W kan handhavend worden opgetreden. Is het vanuit de gemeente mogelijk om uiteindelijk de eigenaar te dwingen om de woning terug te brengen in oorspronkelijke staat?* Antwoord vraag 10A **Het college wil regels verankeren in een facetbestemmingsplan. Nadat dit bestemmingsplan is vastgesteld zullen regels gelden voor alle nieuwe gevallen. Gemeenten kunnen het overgangsrecht helaas niet zelf invullen; de overgangsbepalingen zijn door het Rijk bepaald. 'Bestaande gevallen' vallen daarmee altijd onder het overgangsrecht en worden aldus beoordeeld aan de hand van de huidige c.q. oude regels. Kamerverhuur bij bestaande panden kan dan ook niet verboden worden op basis van de voorgestelde regelgeving. Het kan natuurlijk wel zo zijn dat binnen een bestaand kamerverhuurbedrijf overtredingen worden geconstateerd met reeds bestaande bepalingen (bijvoorbeeld over brandveiligheid). In dat geval kan het college wel optreden; daarom achten we het ook van belang om alle bestaande panden integraal te contoleren.** **In het initiatiefvoorstel wordt voorgesteld (aanvullende) regels te verankeren in de APV. De werking van dit instrument is anders dan de werking van een bestemmingsplan en kan wél betrekking hebben op 'bestaande gevallen'. In het initiatiefvoorstel kunt u lezen welke overwegingen volgens de indieners zouden moeten gelden.** Antwoord vraag 10B **Ja, als er een overtreding plaatsvindt van regels uit het facetbestemmingsplan (of een ander bestemmingsplan) en zaken zijn zonder de vereiste vergunning en daarmee illegaal gebouwd of verbouwd, dan zal het college een last onder dwangsom opleggen. De illegale verbouwingen zullen dan ongedaan gemaakt moeten worden.**
11.	CDA	**Inleiding:** Bij de CDA fractie is bekend dat een tweetal panden aan de Eusebiusbuitensingel 38 en

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		39 worden verkamerd tot in totaal 30 eenheden. Juist in deze omgeving vindt al veel kamerbewoning plaats (inclusief beschermd wonen). Dit is tevens het gebied waarover raad en college al langer met elkaar in gesprek zijn (spijkerkwartier en de singels). Vanuit de 50 meter norm zou deze situatie in toekomstige situaties (na vaststelling voorgesteld beleid) niet meer mogelijk zijn. Nu er sprake is van het omzetten van kantoorpanden, lijkt deze verkamering toch mogelijk. **Vraag:** *Vindt B&W de verkamering op deze plek gewenst?* **Vraag:** *Is het met het huidige instrumentarium mogelijk om verkamering op deze reeds kwetsbare plek in het Spijkerkwartier (alsnog) tegen te gaan? Wat is hiervoor mogelijkheden?* **Vraag:** *Mocht het tegen gaan van de verkamering niet mogelijk zijn, welke eisen ten aanzien van een permanent contactpersoon, inrichting buitenruimte/fietsen en parkeerplekken kan aan deze omzetting tot verkamering worden gesteld?* <u>Antwoord 11A</u> **Het college spreekt zich in het plan van aanpak in algemene zin uit over wat zij wenselijk vindt: Het college wil hoge concentraties tegengaan. Als er al kamerbewoning plaatsvindt binnen een straal van 50 meter, dan vindt het college verkamering in principe ongewenst. Door het facetbestemmingsplan zal dit in de toekomst niet alleen gaan gelden voor het verkameren van *woningen*, maar van alle panden waar wonen is *toegestaan* (dus ook panden die nu nog gebruikt worden als kantoorruimte, maar een gemengde bestemming hebben).** <u>Antwoord 11B</u> **Nee. Het facetbestemmingsplan is niet van toepassing op lopende aanvragen.** **Voor het Spijkerkwartier is door de gemeenteraad vorig jaar een voorbereidingsbesluit genomen. Hierdoor werd verkamering in een zeer groot deel van de wijk per direct verboden.**

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		Omdat er geen bestaande woning wordt onttrokken bij het door u genoemde adres, viel dit adres buiten de werking van dat besluit. Zoals aangegeven bij 11A, vallen dit soort panden in de toekomst wel binnen de werking van het voorgestelde facetbestemmingsplan. Antwoord 11C **In de huidige situatie is 'verkamering' (nog) niet per bestemmingsplan verboden. Dat stelt het college nu wel voor (met een afwijkingsmogelijkheid).** **Echter, in de huidige situatie dienen in sommige gevallen zaken grondig te worden verbouwd om een pand geschikt te maken voor kamergewijze bewoning. Het gaat dan om zaken die vallen buiten de 'vergunningsvrije' bouwactiviteiten uit het Besluit omgevingsrecht (Bor). Als voor deze bouwactiviteiten een omgevingsvergunning wordt aangevraagd, worden de bouwplannen getoetst aan vigerende regelgeving (bijvoorbeeld het bouwbesluit) en bestemmingsplannen. Als het gaat om een verbouwing die leidt tot een andere parkeerbehoefte, wordt daarbij ook getoetst aan de geldende parkeerregels.** **Ten aanzien van een aantal zaken uit uw vragen is nog geen regelgeving; zaken uit uw vraag worden wel voorgesteld in het initiatiefvoorstel of het plan van aanpak van het college. Zo wordt in het voorstel van het college via een facetbestemmingsplan een verplichting tot een bergingsruimte voorgesteld.** **In het initiatiefvoorstel wordt via een ander instrument - de APV - een aanspreekpunt voorgesteld. Deze vereiste kan niet opgenomen worden in het facetbestemmingsplan. De stadsadvocaat noemt het regelen van een aanspreekpunt in het facetbestemmingsplan problematisch. In het facetplan kunnen namelijk alleen regels worden opgenomen die strekken ten behoeve van het bereiken en het in standhouden van 'een veilige en gezonde fysieke leefomgeving en een goede omgevingskwaliteit'.**
12.	CDA	**Inleiding:** Insprekers hebben over een aantal zaken gesproken:

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		Vraag: *hoe kijkt B&W tegen de inzet van huurteams in combinatie met een huurderscommissie stadsbreed? Ook in Zuid is er veel behoefte aan toezicht, controle en handhaving. Ook hier staat de leefbaarheid ernstig onder druk, op een aantal plekken.* **Vraag:** *hoe kijkt B&W aan tegen de inzet van hospitaverhuur? Is hiervoor extra promotie (al dan niet via de gemeentelijke website) een optie?* **Vraag:** *in onze stad zijn diverse overlast situaties bekend. Kan de gemeente hierin via het meldpunt huisjesmelkers een rol spelen? Op welke wijze kunnen overlast gevende situaties worden tegengegaan of beëindigd?* <u>Antwoord 12A</u> **Hier kijken wij positief tegenaan. Huurders kunnen in Arnhem al terecht bij het Huurdershuis. Het Huurdershuis wordt gesubsidieerd door de gemeente. Ook kunnen huurders terecht bij de Huurcommissie: deze commissie behandelt geschillen tussen huurder en verhuurder en kan bindende uitspraken doen.** **In het plan van aanpak wordt onder 'actie 2' benoemd dat we de huurder nog beter in positie willen brengen. Graag willen we met het Huurdershuis en anderen onderzoeken hoe we dit vorm kunnen geven.** <u>Antwoord 12B</u> **Het college kijkt hier positief tegenaan. In het facetbestemmingsplan wil het college dan ook graag een (voorwaardelijke) uitzondering opnemen voor hospitaverhuur. Als een facetbestemmingsplan is vastgesteld en er duidelijkheid is over de regels, dan zullen we ons gaan beroepen over de wijze waarop we alles zullen communiceren.**

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		Antwoord 12C **Het meldpunt richt zich niet zozeer op woonoverlast (zoals geluidsoverlast) die wordt veroorzaakt door huurders; als u dat met uw vraag bedoelt.** **Bij huisjesmelkerij is er sprake van wangedrag door de verhuurder. Het meldpunt is in het leven geroepen om huurders bij te staan. Hoewel een aantal zaken die raken aan huisjesmelkerij – zoals het vragen van een te hoge huur, intimidatie, discriminatie – al bij wet verboden zijn, ligt vaak de verantwoordelijkheid bij de huurder om zaken aan te pakken. Vaak zijn huurders bang voor conflicten met de verhuurder of zijn ze bang dat zij hun woning kwijtraken. Het meldpunt dient huurders te helpen.**
13.	CDA	**Inleiding:** In drie bestaande wijken geldt bij verkamering slechts 18 m2. Utrecht en Nijmegen hebben de eis van 24 meter. Mogelijk ontstaat hierdoor een extra risico dat inwoners met een smallere beurs eerder voor Arnhem kiezen dan Utrecht of Nijmegen (overloopeffect). Dit terwijl Arnhem al een grote kwetsbare bevolking heeft. **Vraag:** *Waarom kiest Arnhem voor deze relatief kleine wooneenheid en sluit de stad niet aan bij normeringen zoals in Nijmegen en Utrecht gelden?* Antwoord **In uw inleiding spreekt u over drie wijken waarvoor 18m2 geldt. Momenteel geldt er echter nog geen een eis in geen enkele wijk. De 18m2 die het college voorstelt, zal moeten gelden voor de gehele stad.** **De voorgestelde 18m2 houdt *geen* verband met de grootte van de individuele kamers, maar met de totale gemiddelde woonoppervlakte per bewoner; dat zijn dus de kamers, maar de overige gemeenschappelijke ruimtes tellen ook mee: dat is dus net iets anders. Met de eis proberen we voornamelijk te sturen op het maximaal aantal personen dat in één woning kan**

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		wonen. In een woning van 110m2 kunnen dan niet meer dan 6 personen wonen. **In Nijmegen zijn recentelijk de regels veranderd en is de 24m2 eis komen te vervallen. Een eis van 24m2 houdt namelijk ook veel gunstige ontwikkelingen tegen.** **De eis van 18m2 vindt het college al redelijk ruim: de minimumeis uit het bouwbesluit over 'overbewoning' stelt dat een woonfunctie niet bewoond mag worden door meer dan één persoon per 12m2 gbo. Het voorliggende voorstel is dan ook strenger dan de wettelijke eis.**
14.	CDA	**Inleiding:** Tijdens de inspraak is duidelijk geworden dat de werkgroep verkamering Spijkerkwartier teleurgesteld is in de afstemming met de werkgroep. **Vraag:** *Is B&W voornemens om met de werkgroep verkamering Spijkerkwartier een apart (uitwerkings)traject te volgen of vindt besluitvorming via bestaande voorstellen plaats?* <u>Antwoord</u> **We vinden het erg jammer dat de werkgroep teleurgesteld is. Het afgelopen jaar hebben we vaak contact met de werkgroep gehad; zowel ambtelijk als bestuurlijk. Het college ziet het voorgestelde plan van aanpak vooral als een goede 'basis' voor alle Arnhemse wijken. In sommige gevallen zal het college een andere afweging maken dan de werkgroep voorstelt. Uiteraard zijn wij ertoe bereid om met de werkgroep te kijken wat nog meer nodig is om de leefbaarheid in het Spijkerkwartier te beschermen. We hopen dan ook de teleurstellingen weg te kunnen nemen.**
15.	CDA	**Inleiding:** Door insprekers is ingegaan op de 50 meter afstandsregel. **Vraag: I***s het voor spreiding (van onder andere studenten) over de stad niet verstandiger om te differentiëren per wijk?*

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		Antwoord **Door de 50meter-regel zal juist spreiding van kamerbewoners over de stad plaatsvinden. Kamerbewoning vindt nu veelal in dezelfde wijken plaats, gelegen in en nabij het centrum. In deze wijken zal kamerbewoning op veel plekken niet meer mogelijk zijn. In wijken waar zeer weinig of geen kamerbewoning is, kunnen in de toekomst nog wel vergunningen voor verkamering worden verleend.**
16.	D66	**Vraag:** *"Een ontwerpbestemmingsplan en bijbehorende beleidsregels zullen in januari worden aangeboden aan het college van B&W." Klopt het dat dit ontwerpplan nog altijd niet gereed is? Wat is het geactualiseerde tijdpad en waarom wordt het eerder toegezegde tijdpad niet nagekomen? Op welke wijze en op welk moment heeft het college de meest betrokken wijken geïnformeerd over de ontstane vertraging?* Antwoord **Een conceptontwerpbestemmingsplan is volledig gereed. Hierin staan (echter) de door het college voorgestelde bepalingen. De reden dat het tijdspad niet is gevolgd, is dat wij vanuit de stad en uw raad merkten dat een aantal van de bepalingen die wij voorstellen controversieel is. Er bestaat dan ook een kans dat uw raad het niet eens is met een aantal van de zaken uit het plan van aanpak en daarmee het conceptontwerpbestemmingsplan. Aangezien het bestemmingsplan 'beleidsrijk' zal zijn, vond het college het gepast om de raad zich eerst uit te laten spreken over het Plan van Aanpak, voordat een bestemmingsplan ter inzage wordt gelegd. In dat geval kunnen inwoners zienswijzen indienen over een bestemmingsplan dat achteraf (waarschijnlijk) niet essentieel veranderd zal worden. Er is namelijk een kans dat onderdelen van het Plan van Aanpak worden geamendeerd. We waren wellicht te optimistisch in onze verwachtingen over het moment waarop het Plan van Aanpak door de raad behandeld zou zijn. In januari hebben we uw raad per raadsbrief op de hoogte gesteld over het**

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		bovenstaande. Als over het voorliggende raadsvoorstel is besloten, kan snel een ontwerpbestemmingsplan ter inzage worden gelegd. **In wijken hebben we altijd medegedeeld dat we hard werken aan ter inzagelegging in uiterlijk februari, maar dat de terinzagelegging afhankelijk is van de raadsbehandeling. Dat hebben we in de wijken altijd benadrukt, omdat we daarbij communiceerden dat de raadsbehandeling ook voor hen nog het moment was om invloed uit te oefenen op de inhoud van het Plan van Aanpak en daarmee het facetbestemmingsplan.**
17.	D66	**Vraag:** *Waarom kiest het college voor de vreemde grens van 3 personen bij kamerverhuur? Hiermee wordt afgeweken van de geldende grens van 5 eenheden uit het bouwbesluit. Bovendien leidt het bewonen van een woning door 3 personen niet tot een hogere woondichtheid dan bij reguliere gezinsbewoning.* <u>Antwoord</u> **De grens van drie vinden wij niet vreemd. Deze grens wordt gehanteerd in vrijwel alle steden die regels kennen voor omzetting/'verkamering', zoals: Utrecht, Nijmegen, Tilburg, Delft, Leiden, Deventer, Apeldoorn, Rotterdam, Den Haag, Maastricht etc.** **De grens van 5 uit het bouwbesluit is puur gebaseerd op brandveilig gebruik. In dat besluit is daar destijds voor gekozen omdat uit een onderzoek van TNO uit 2003 bleek dat bij 5 of meer 'huishoudens' in één woning de kans groter wordt dat bewoners elkaar niet meer waarschuwen in geval van brand.** **Omdat het college ook andere aspecten van belang acht in het kader van een prettig woon- en leefklimaat, naast brandveiligheid, sluiten we aan bij de gangbare norm in andere gemeenten.**
18.	D66	**Vraag:** *Waarop baseert het college de norm van 18m2 gebruiksoppervlak per onzelfstandige woonruimte? En wat betekent een dergelijk minimum voor de beschikbaarheid van zeer betaalbare*

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		onzelfstandige wooneenheden (de categorie tot 300 euro huur per maand) in Arnhem? Vindt het college het onmogelijk maken van nieuwe zeer goedkope kamers een wenselijke ontwikkeling? Zo nee, waarom wordt dan voor dit minimum gekozen? <u>Antwoord</u> **Allereerst ter verduidelijking: Het college stelt *niet* een grens voor van 18m2 *per* onzelfstandige woonruimte.** **Met de eis van 18m2 wil het college sturen op het maximaal aantal personen dat in één woning woont. Deze 18m2 heeft betrekking op een minimum gemiddelde aan 'gebruiksruimte' per persoon, dus het totaal van gemeenschappelijke ruimtes en de kamers. De kamer zelf kan daarmee (een stuk) kleiner zijn dan 18m2. Het college is van mening dat er bij overschrijding van deze grens een te grote druk op de omgeving ontstaat en de woonkwaliteit voor bewoners te gering is.** **Het bouwbesluit kent al een absolute minimumeis voor 'overbewoning'; die ligt op 12m2. We zien in een aantal andere gemeenten dat zij de grens leggen op 24m2. We merken op dat in de schriftelijke bijdrage van de Arnhemse Verhuurders Vereniging (AVV) wordt aangegeven dat door de AVV 18m2 wordt beschouwd als redelijke eis.** **We denken dan ook niet dat we de ontwikkeling van goedkope wooneenheden onmogelijk maken. De 18m2 is namelijk een gemiddelde. Daarbij zal de voorgestelde regelgeving gaan gelden voor omzetting van bestaande panden in woonwijken, en bijvoorbeeld niet voor transformatie- of nieuwbouwprojecten. Bij die projecten liggen ook mogelijkheden voor de bouw van goedkope eenheden.**
19.	D66	**Vraag:** *Wat betekent een afstandscriterium van 50 meter concreet? In welke Arnhemse wijken kunnen geen nieuwe kamergewijs verhuurde panden meer worden toegevoegd op basis van dit*

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		criterium? Antwoord **Met het afstandscriterium bedoelen we dat we meten vanaf de kortste aftstand tussen de gevels.** **In enkele wijken zal het criterium tot gevolg hebben dat de mogelijkheden tot toevoeging van panden met kamerbewoning zeer gering zijn. Dit zijn vooral: Spijkerkwartier, Centrum, Sint-Marten.** **Ook in delen van Heijenoord/Lombok en Presikhaaf zijn op sommige plekken al hogere concentraties kamerbewoning. In deze wijken blijven echter significant meer mogelijkheden over dan in eerstgenoemde wijken.**
20.	D66	**Vraag:** *Welke objectieve, meetbare gegevens onderbouwen de afstand van 50 meter als een effectieve maatregel om de leefbaarheid te vergroten?* Antwoord **In een groot deel van de steden waar regels voor woningomzetting gelden, geldt een eis om concentraties tegen te gaan. Alle steden zoeken naar een manier hiertoe en er is niet één duidelijke voorkeursmanier.** **Het college wil voor onze stad graag ook een bepaling om concentraties tegen te gaan. Wij vinden dat een afstandscriterium past bij Arnhem. Bij het opnemen van deze bepaling hebben we gekeken naar de (geëvalueerde) praktijken in andere steden.** **In sommige steden is gekozen voor een maximumpercentage per straat en in sommige steden is ervoor gekozen dat er (bijvoorbeeld) drie woningen moeten zitten tussen elk pand waarin**

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		kamerbewoning plaatsvindt. **In de gemeente Tilburg is gekozen om te werken met een afstandscriterium. Zij hebben dit criterium aan een evaluatie onderworpen. Als gevolg hiervan is de straal in die stad verhoogd van 25 naar 50 meter. In het onderzoek dat hieraan ten grondslag ligt wordt gemeld dat een lager criterium niet voldoende is gebleken om te sturen op een geordend woon- en leefmilieu. Er wordt aangegeven dat met een kleinere afstand hoge concentraties kamerverhuur mogelijk blijven in voornamelijk straten met veel naoorlogse eengezins(rij)woningen.**
21.	D66	**Vraag:** *Hoe kan een eigenaar bij de door het college voorgestelde leefbaarheidstoets objectief op voorhand en op basis van openbare bronnen vaststellen of een vergunning voor zijn of haar pand verleenbaar is?* <u>Antwoord</u> **Het '50-meter-criterium' zal bij de vergunningverlening de enige eis zijn waarop we op de leefbaarheid zullen sturen. Dit kan aan de hand van genoemde stippenkaart.** **In het Plan van Aanpak is daarnaast nog één bepaling opgenomen om de leefbaarheid te beschermen. Deze luidt: 'er zijn geen overige, voor de leefbaarheid relevante, factoren in de directe omgeving'. Na gesprekken met onze stadsadvocaat en lerende van de ervaring uit andere steden, zijn wij tot de conclusie gekomen dat deze bepaling niet houdbaar en handhaafbaar is. Deze bepaling nemen we daarom toch *niet* op in het facetbestemmingsplan.**
22.	D66	**Vraag:** *Indien de genoemde criteria worden toegepast op de bestaande kamerverhuur in Arnhem, hoeveel van de bestaande kamers zouden dan binnen de criteria over kunnen blijven?* <u>Antwoord</u>

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		Omdat er nu weinig regels gelden en er daardoor beperkt zicht is op de kamerverhuurmarkt kunnen we geen antwoord geven op uw hypothetische vraag. De genoemde criteria zijn juist tot stand gekomen op basis van het gebrek aan regelgeving, met het oog op de huidige situatie en huidige concentraties in de stad. Het facetbestemmingsplan zal van invloed zijn op panden waar nu nog geen kamerbewoning plaatsvindt.
23.	D66	**Vraag:** *Kan de stippenkaart die het college heeft gemaakt van bestaande kamerverhuur-panden, worden omgezet in een vorm (bijvoorbeeld met kleuren voor aantal stippen per hectare) die met de raad gedeeld kan worden vóór de vervolgbehandeling? Voor ons dit inzicht noodzakelijk voordat we tot besluitvorming kunnen komen.* <u>Antwoord:</u> **Ja.** **Let wel: de kaart is nu nog een kaart met daarop de gegevens over waar vermoedelijk kamergewijze bewoning plaatsvindt. We hebben hiervoor gekeken naar de panden die in het kader van het bouwbesluit bij de gemeente zijn gemeld of waar meer dan 2 alleenstaanden per adres zijn geregistreerd. Vanwege de privacygevoeligheid sturen we een kaart mee waardoor u een globaal overzicht hebt, maar niet kunt inzoomen op adresniveau.** **De stippenkaart voorziet in een behoefte om inzichtelijk te maken waar de ruimte zit en waar vooral niet. De kaart is derhalve geen feitelijke waarheid maar een document in ontwikkeling. De stippenkaart geeft een eerste indicatie van het aanbod aan kamergewijs bewoonde panden in de stad, maar kan afwijken van de praktijk.**

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
24.	D66	**Vraag:** *Heeft het college onderzoek gedaan naar de (mogelijke) gevolgen van de voorgestelde criteria voor de kamerverhuurmarkt in Arnhem? Zo ja, wat is daaruit gekomen? Zo nee, waarom niet? En is het college dan bereid dat onderzoek alsnog zo spoedig mogelijk te laten uitvoeren?* <u>Antwoord</u> **Het college heeft geen onderzoek laten doen naar deze specifieke vraag. Het college heeft wel goed gekeken naar de regelgeving in andere steden en ziet dat de regelgeving zoals voorgesteld gangbaar is. Mede daardoor zien we geen reden tot aanvullend onderzoek. Ten grondslag aan het Plan van Aanpak ligt wel een uitgebreide evaluatie over de huidige verkamerings- en splitsingspraktijk.** **Ook wordt door de SSH& elk jaar onderzoek gedaan naar de behoefte aan studentenkamers in Arnhem. Uit deze onderzoeken blijkt dat er weinig behoefte is aan toevoegingen.**
25.	D66	**Vraag:** *Onder actie 2 schetst het college de ongewenste excessen in de verhuurmarkt. In welke mate komen deze excessen volgens het college voor en hoe verhoudt dit zich tot vergelijkbare steden?* <u>Antwoord:</u> **De excessen spelen overal in het land. Daarom beraadt ook de minister zich op dit moment op een aanpak voor 'goed verhuuderschap'. In 2019 heeft zij over dit onderwerp enkele brieven naar de Tweede Kamer gestuurd.** **Hoewel veel zaken - zoals bedreiging, discriminatie en het vragen van bemiddelingskosten - al per wet verboden zijn, blijven ongewenste zaken voorkomen. We zoeken daarom zelf naar instrumenten om kamerbewoners te helpen ongewenste zaken aan te pakken en verhuurders te helpen en in te lichten over de naleving van bestaande wet- en regelgeving.**

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
26	D66	**Vraag:** *Eén van de excessen die niet genoemd wordt is de ongewenste koppeling van begeleid of beschermd wonen met het kamergewijs verhuren, waarbij bovendien soms niet aan het puntenstelsel wordt voldaan. Hierover nam de raad eerder een motie aan: we vroegen erop toe te zien dat bij begeleid wonen de huren niet hoger zijn conform WWS toegestaan. Dat maakt huisjesmelken een stuk minder aantrekkelijk. Heeft de wethouder dit knelpunt nu in beeld en kunnen we garanderen dat we niet via begeleid wonen huisjesmelkers ondersteunen als gemeente? Wordt dit meegenomen in het aangekondigde onderzoek? Is het college bereid vergaande stappen te nemen indien uit het onderzoek blijkt dat buitensporige huren worden gevraagd bij de combinatie van kamerverhuur en begeleid wonen?* Antwoord: **Op 25 juni 2019 ontving u een raadsbrief over deze motie. Wij kiezen ervoor om met ingang van de nieuwe aanbesteding van beschermd wonen medio 2020 voorafgaand aan contractverlening te toetsen of zorgaanbieders aan deze eis voldoen. Zorgaanbieders die de producten exclusief verblijf bieden maar wel woningen verhuren, dienen een overzicht van hun locaties in de Regio Centraal Gelderland aan te leveren met een onderbouwing van de huurprijs per woning op basis van de puntenopbouw van het landelijke woningwaarderingsstelsel.**
27.	D66	**Vraag:** *Bij actie 3 is het college niet van plan het bestaande beleid rondom woonoverlast te veranderen. Is het college wel bereid de mogelijkheden voor het aanpakken van woonoverlast meer proactief onder de aandacht te brengen van inwoners die overlast ervaren door overbewoning of slecht verhuurderschap? Wanneer gaat het college de ingeslagen weg met het tegengaan van woonoverlast evalueren?* Antwoord:

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		Wij zijn ertoe bereid de mogelijkheden tot het aanpakken van woonoverlast meer proactief onder de aandacht te brengen. Woonoverlast is een belangrijk thema voor het college. Omdat woonoverlast veel verschillende vormen kan aannemen, is er vaak geen eenduidige oplossing. We zullen ons beraden op betere voorlichting over bestaande wegen om melding te maken van overlast. Op onze website is al wel een overzicht gemaakt waarop wordt gemeld waar mensen terecht kunnen (www.arnhem.nl/inwoners/wonen_en_milieu/Woonoverlast). Voor deze pagina is ook een gericht meldingsformulier ontwikkeld. **In een raadsbrief van 20 maart 2020 over wijkveiligheid heeft de burgemeester aangegeven dat hij in de wijkveiligheidsagenda aandacht wil hebben voor woonoverlast in buurten.** **De 'beleidsregels wet aanpak woonoverlast' kunnen worden aangepast wanneer dit wenselijk is. Dit instrument is echter een ultimum remedium-maatregel. Met onze samenwerkingspartners wordt op basis van casuïstiek en ervaringen vanuit het land in de gaten gehouden of de regels aanpassing verdienen. Vooralsnog zijn er geen wijzigingen verwerkt.** **Het pandenoverleg is in 2018 met de partners geëvalueerd. De integrale samenwerking en de gezamenlijke acties worden als waardevol ervaren. Verbeterpunten, zoals aansluiting van zorgpartners, zijn opgepakt.** **In het Plan van Aanpak is de wens opgenomen om de ODRA alle kamerverhuurpanden te laten bezoeken, zij letten op de in uw vraag benoemde 'overbewoning'.**
28.	D66	**Vraag:** *Het college kondigt in het voorstel een uitbreiding van de handhavingscapaciteit aan bij de perspectiefnota. Hoeveel extra handhavingscapaciteit is volgens de wethouder minimaal benodigd voor uitvoering van het plan van aanpak?*

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		Antwoord: **In het Plan van Aanpak staat dat het nodig wordt geacht om de komende 3 jaar jaarlijks 200 handhavingsacties uit te voeren; zo kunnen alle bestaande kamerverhuurbedrijven worden bezocht en is er ruimte over voor (overlast)meldingen, incidenten en het bezoeken van niet-gemelde kamerverhuurbedrijven. Hiervoor is de komende drie jaar jaarlijks €110.000 extra nodig. Omdat er onzes inziens niet voldoende zicht is op de bestaande kamerverhuurbedrijven en het naleefgedrag veelal slecht is, willen we alle bestaande panden bezoeken. Zo zorgen we ervoor dat we met een 'schone lei' beginnen: alle bestaande kamerverhuurbedrijven worden onderworpen aan een integrale controle en getoetst aan bestaande regels.** **In het nieuwe regime worden de kosten voor een eerste controle gedekt door de leges. Hopelijk zal dit gaan schelen in de handhaving achteraf. Na de drie jaren waarin alle reeds bestaande panden zijn gecontroleerd, zal de ODRA berekenen wat er op de lange termijn aan handhavingskosten nodig is.**
29.	GroenLinks	**Vraag:** In het plan van aanpak wordt gesproken over een minimaal gebruiksoppervlak van 18 vierkante meter per kamerbewoner. In de eerdere M1 zijn hier al wat vragen over gesteld. Aanvullend hierop (wellicht technisch, maar wel goed voor iedereen om duidelijkheid over te hebben): Is dat de oppervlakte per kamer of zit hier deels ook de oppervlakte van gedeelde ruimtes in? Antwoord: **In de 18m2 zit inderdaad deels de oppervlakte van gedeelde ruimtes:** **Met de eis van 18m2 wil het college sturen op het maximale aantal personen dat in één woning woont. Dat betekent dat we in een woning met een totaal gbo van 110m2 niet meer dan 6 mensen willen laten wonen. We stellen dus voor dat één woonfunctie niet wordt bewoond**

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		door meer dan 1 persoon per 18m2 gebruiksoppervlakte. Dat betekent dat dit een gemiddelde betreft en ook gemeenschappelijke ruimtes bij deze rekensom worden betrokken. **Het college is van mening dat er bij overschrijding van deze grens een te grote druk op de omgeving ontstaat en de woonkwaliteit voor bewoners te gering is.** **Het bouwbesluit kent al een absolute minimumeis voor 'overbewoning'; die ligt op 12m2. We zien in een aantal andere gemeenten dat zij de grens leggen op 24m2. We merken op dat in de schriftelijke bijdrage van de Arnhemse Verhuurders Vereniging (AVV) wordt aangegeven dat dat 18m2 wordt beschouwd als redelijke eis.**
30.	AOP	**Vraag:** Hoe wordt de druk op de omgevingsruimte gemeten, bij verkamering? <u>Antwoord:</u> **In 2019 heeft uw raad een evaluatie ontvangen over verkamering in Arnhem. Hieruit kwam naar voren dat verkamering negatieve effecten op de omgeving kan hebben. Dit betrof een evaluatie waarbij is gesproken met onder andere bewoners, wijkagenten en medewerkers van TLO's.** **Met 'druk op de leefomgeving' worden vaak 3 zaken bedoeld; leefbaarheid, beeldkwaliteit en parkeren. We proberen onder andere op deze zaken te sturen.**
31.	AOP	**Vraag:** Hoe en niet bepaalt de woonkwaliteit en leefbaarheid? <u>Antwoord:</u>

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		Woonkwaliteit kan betrekking hebben op hoe bewoners van verkamerde panden wonen; dan gaat het om zaken zoals de grootte van de kamer en de hoeveelheid personen in een woning. **Woonkwaliteit kan ook betrekking hebben op het effect van kamerbewoning op de omgeving. In dat verband kan verkamering zorgen voor geluidsoverlast en andere vormen van woonoverlast. Doordat er vaak meer huishoudens in één verkamerd pand wonen, neemt de ruimtelijke druk op de omgeving toe en wordt de kans op verrommeling van straten en wijken vergroot.**
32.	AOP	**Vraag:** Hoe groot is de toegestane concentratie van verkamerde woningen? <u>Antwoord:</u> **Momenteel is er qua verkamering nog zeer veel mogelijk binnen de bestemming 'wonen' en zijn er geen regels over concentratie. Een pand verkameren kan in de meeste gevallen zonder het aanvragen van een (omgevings)vergunning.** **Het college stelt in het voorliggende Plan van Aanpak voor om 'verkamering' vergunningsplichtig te maken en geen vergunning voor een kamerverhuurpand te verlenen als er binnen een straal van 50 meter al een verkamerde woning aanwezig is: Dat vindt het college een acceptabele toegestane concentratie voor in de toekomst.**
33.	AOP	**Vraag:** Op welke wijze wordt rekening gehouden met de functie van gezinswoningen? <u>Antwoord:</u> **De gemeente Arnhem kent een ruimte invulling van de 'wonen'-bestemming, hierdoor kunnen zogenoemde eengezinswoningen meerdere functies hebben. Door het voorliggende plan**

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		maken we omzetting en splitsing voorwaardelijk, hierdoor wordt het minder gemakkelijk een eengezinswoning te verdelen in kamers of te splitsen.
34.	AOP	**Vraag:** Is de veiligheid van kinderen in de buurt gegarandeerd? Antwoord: **Het college stelt nieuwe regelgeving en een verhoging van de handhavingscapaciteit voor. Dit moet bijdragen aan de veiligheid van alle inwoners van Arnhem.**
35	AOP	**Vraag:** Is de veiligheid van kinderen in de buurt gegarandeerd? Antwoord: **Het college stelt nieuwe regelgeving en een verhoging van de handhavingscapaciteit voor. Dit moet bijdragen aan de veiligheid van alle inwoners van Arnhem.**
36	AOP	**Vraag:** Wat zijn zoal de aanvullende voorwaarden voor de leefbaarheid bij kamerbewoning? Antwoord: **Het college wil geen vergunning verlenen als er al een verkamerd pand binnen een straal van 50 meter aanwezig is. Daarnaast willen we het aantal personen in een huis maximeren. Ook zullen de voorgestelde eisen over de bergingsruimte een geordend woon- en leefklimaat ten goede komen, omdat daardoor de beeldkwaliteit wordt vergroot en verrommeling wordt tegengegaan.**

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
37.	AOP	**Vraag:** Wordt er gekeken naar alternatieven voor arbeidsmigranten? Antwoord: **Ja, in de woondeal worden 'arbeidsmigranten' genoemd. We beraden ons op geschikte huisvesting voor deze groep. Tijdelijke huisvesting van werknemers vinden we niet geschikt in reguliere woningen in woonwijken.**
38.	AOP	**Vraag:** Wordt de buurt van verkamerde woningen goed geïnformeerd over de mogelijkheid van het melden van klachten bij de gemeente? Antwoord: **Men kan altijd de politie of de gemeente raadplegen bij klachten.**
39.	AOP	**Vraag:** Denkt het college ook dat een exploitatievergunning veel onheil kan voorkomen? Antwoord: **We kiezen ervoor te sturen op verkamering via een omgevingsvergunning. Hierdoor kunnen we sturen op de ruimtelijke kwaliteit en leefbaarheid. Een algemene exploitatievergunning heeft onzes inziens te veel negatieve effecten voor goedwillende verhuurders.**
40.	AOP	**Vraag:** Denkt het college dat het zinvol is om een verklaring omtrent gedrag van kamerverhuurders te eisen?

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		Antwoord: **Een soortgelijke eis kan niet in een facetbestemmingsplan worden opgenomen, omdat het geen ruimtelijk relevante eis is.** **In het plan van aanpak wordt gesproken over het stimuleren van goed verhuurderschap en het verhogen van de handhavingscapaciteit: zo sturen we op het gedrag van verhuurders.** **In het initiatiefvoorstel dat is ingediend door een aantal raadsfracties worden aanvullende eisen voor verhuurders voorgesteld.**
41.	AOP	**Vraag:** Wat is de rol van het wijkteam en team leefomgeving bij het overleg over kamerbewoning? Antwoord: **Het is ons niet duidelijk op welk overleg uw doelt. De teams leefomgeving zijn nadrukkelijk betrokken geweest bij de evaluatie van het vigerende beleid en de totstandkoming van het plan van aanpak.**
42.	AOP	**Vraag:** Heeft u een goed beeld van alle plaatsen waar kamerverhuur plaatsvindt in onze gemeente? Antwoord: **Op basis van de bij de gemeente gemelde kamerverhuurbedrijven en statistische gegevens over het aantal alleenstaanden met verschillende achternamen in één woning, denken we een goed beeld te hebben. Omdat er de afgelopen jaren maar weinig regels golden ten aanzien van kamerbewoning, hebben we nog geen volledig beeld.**

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
43.	AOP	**Vraag:** Is er voldoende handhavingscapaciteit? Antwoord: **Nee, onder 'actie 5' in het voorstel wordt dan ook een uitbreiding van deze capaciteit besproken.**
44.	AOP	**Vraag:** Is er zicht op het gebruik van gevaarlijke stoffen? Explosies kunnen een gevaar voor de omgeving zijn, zoals bleek bij de explosie in een appartement in de Schuytgraaf. Antwoord: **Ja, de ODRA voert bij kamerverhuurbedrijven integrale controles uit waarbij zij met name let op de brandveiligheid.**
45.	AOP	**Vraag:** Wordt er rekening mee gehouden of de verhuurder ook zelf in het pand woont? Antwoord: **Ja, Het college wil bij de nieuwe regels graag een (voorwaardelijke) uitzondering maken voor hospitasituaties. Inwoning wordt dan toegestaan in het geval een verhuurder maximaal 2 kamers in de eigen woning verhuurd.**
46.	AOP	**Vraag:** Blijven aantrekkelijke woonwijken het uitgangspunt voor de gemeente? Antwoord:

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		Ja, dat is een door de gemeenteraad verankerd uitgangspunt in de Arnhemse woonprincipes.
47.	AOP	**Vraag:** Kunnen er spanningen ontstaan door culturele verschillen? Antwoord: **Het is ons niet duidelijk hoe deze vraag verband houdt met verkamering en/of woningsplitsing.**
48.	VVD	**Vraag:** In het plan van aanpak actiepunt 4 “nulmeting verkamerde panden” staat dat er een strippenkaart is ontwikkeld. Kunnen we deze krijgen? Hoe wordt deze strippenkaart verder gevuld? Welke acties worden in gang gezet om de alle verkamerde panden in kaart te brengen? Is deze strippenkaart gebruikt bij het opstellen van de leefbaarheidstoets en specifiek de straal van 50 meter? Met betrekking tot die 50 meter: is deze vanaf de woning of het perceel? Is hier een visualisatie van gemaakt en kunnen we die ontvangen? Antwoord: **Ja, deze kaart kunt u ontvangen.** **Op de kaart geven de oranje cirkels de straal van 50 meter aan. Elke rode stip is een ‘verkamerde’ woning. Let wel: de kaart is nu nog een kaart met daarop de gegevens over waar vermoedelijk kamergewijze bewoning plaatsvindt. De kaart geeft dus een indicatie van de locaties van de verkamerde panden maar is geen feitelijke waarheid. We hebben hiervoor gekeken naar de panden die in het kader van het bouwbesluit bij de gemeente zijn gemeld of waar meer dan 2 alleenstaanden per adres zijn geregistreerd. Vanwege de privacygevoeligheid sturen we een kaart mee waardoor u een globaal overzicht hebt, maar niet kunt inzoomen op adresniveau.** **De straal van 50 meter zal tellen ‘vanaf de kortste afstand tussen de gevels’**

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		Om de verkamerde panden in beeld te krijgen maken we gebruik van de reeds bij de gemeente gemelde kamerverhuurbedrijven; ervaringen van handhavers en de stippenkaart.
48.	VVD	**Vraag:** Hoe beoordeelt het college de voorbeelden van overlast, welke de insprekers tijdens het ronde tafelgesprek deelde? En kan het college in algemene bewoordingen aangeven: a. Welke overlast met de huidige regels en handhaving al aangepakt had kunnen/moeten worden. b. Welke overlast aangepakt/voorkomen had kunnen worden met het nieuwe voorstel. c. Welke overlast aangepakt wordt met het initiatiefvoorstel “geregeld Beheer bij kamerverhuur”. <u>Antwoord 48 algemeen</u> **De voorbeelden van overlast herkennen we. We denken dat het Plan van Aanpak en het initiatiefvoorstel goede aanknopingspunten bieden om de overlast te verminderen.** <u>Antwoord 48A</u> **Huidige regels hebben in ruimtelijke zin betrekking op (bijvoorbeeld) brandveilig gebruik, overbewoning en constructieve veiligheid van de woning. Hierop wordt gecontroleerd bij kamerverhuurbedrijven die bij de gemeente zijn aangemeld op basis van de meldplicht uit het bouwbesluit.** **In het kader van de leefbaarheid en het verminderen van de woonoverlast heeft de gemeenteraad via een verordening de burgemeester al de bevoegdheid gegeven om veroorzakers van woonoverlast een gedragsaanwijzing op te leggen. Daarnaast wordt overlast reeds besproken en zo nodig aangepakt via het Overlast en Zorg Overleg, buurtbemiddeling**

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		en het Pandenoverleg. Antwoord 48B **Met het voorstel willen we graag een stelsel in het leven roepen waarbij we meer kunnen sturen aan de voorkant. Zo kunnen we bij de vergunningverlening al kijken naar de brandveiligheid en de constructieve veiligheid. Bij de huidige systematiek kunnen we hierop alleen achteraf handhaven.** **Hieronder noemen we enkele zaken die zullen worden aangepakt met het voorstel:** • **Momenteel vindt er bij kamergewijze verhuur veelal geen toetsing plaats aan parkeernormen. Binnen de wonen-bestemming is kamerverhuur namelijk vaak mogelijk zonder het verkrijgen van een omgevingsvergunning. In het voorstel wordt een koppeling gemaakt aan de parkeernormen. Dit zal de parkeerdruk verlagen.** • **Door het verplichten van een bergingsruimte willen we verrommeling (te denken aan afval en fietsen) tegengaan. Dit komt de beeldkwaliteit en leefbaarheid ten goede.** • **Door het aantal personen in één woning te maximeren verminderen we de kans op woonoverlast en wordt de druk op de omgeving minder.** • **Door toevoegingen van kamergewijs bewoonde panden niet meer toe te staan als er zich al een verkamerd pand binnen een straal van 50 meter bevindt, gaan we concentraties tegen. Daarmee verlagen we de kans op woonoverlast en zorgen we voor een gevarieerder wijkaanbod.** • **Verblijfsruimte in de vorm van logies, die vaak door een eigenaar / ondernemer wordt aangeboden aan door hem ingehuurde werknemers, heeft een zeer forse impact op de directe omgeving. Dit wordt niet meer toegestaan.** Antwoord 48C **De beantwoording van deze vraag willen we overlaten aan de indieners van het voorstel. In het initiatiefvoorstel wordt in de toelichting verduidelijkt wat met de regeling bewerkstelligd dient te worden.**

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
49.	VVD	**Vraag:** In het plan van aanpak, bij actie punt 2, staat dat het college voornemens is het huurdershuis een meldpunt te laten oprichten voor excessen en huisjesmelkers. Wat is de juridische status van een dergelijk meldpunt en hoe werkt deze samen met de gemeente en de Odra? Antwoord: **In 2016 is in opdracht van de gemeente door het Huurdershuis al een meldpunt opgericht (huurdersbalie.nl/huisjesmelkers). Dit meldpunt willen we uitbreiden. Het Huurdershuis ontvangt subsidie van de gemeente en adviseert huurders als zij problemen ervaren met hun verhuurder. Waar het Huurdershuis nu vaak adviseert, willen we onderzoeken hoe zij via een meer activerende rol huurders beter bij kunnen staan.** **De gemeente en de ODRA hebben andere taken en hun eigen bevoegdheden als het gaat om kamerverhuurbedrijven. Bijvoorbeeld: als een huurder een (volgens het puntenstelsel) te hoge huur betaald, is via de wet geregeld dat de huurder een lage huur zelf dient af te dwingen bij de verhuurder. Hiervoor kan een huurder goed aankloppen bij het Huurdershuis en niet bij de ODRA.** **In tegenstelling tot het Huurdershuis, ziet de ODRA toe op brandveilig gebruik in de woning. Als er overtredingen worden geconstateerd kan de ODRA bestuursrechtelijk optreden.** **We zullen met het Huurdershuis in gesprek gaan om te kijken of de meldingen die zij binnenkrijgen vragen om een hechtere samenwerking met de ODRA. Tussen de gemeente en het Huurdershuis vinden al regelmatig overleggen plaats.**
50.	VVD	**Vraag:** Bij dit zelfde actiepunt 2 staat vermeld dat recent Arnhemse Verhuurders Vereniging AVV is

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		opgericht. En geeft het college aan hun te betrekken bij de uitwerking van o.a goed verhuurderschap. Die ontwikkeling juichen we toe. a. Is er in het recente verleden een verband van verhuurders geweest en hoe heeft de gemeente daarmee samengewerkt? <u>Antwoord:</u> **Wij juichen de oprichting van de AVV toe. Eén van de redenen daarvoor is dat het zeer moeilijk is om contacten te leggen met verhuurders op de particuliere huurmarkt. In het verleden is er naar ons weten geen Arnhems verband van verhuurders geweest.**
50.1	*VVD*	***Vervolgvraag:*** *Het college geeft bij vraag 50 aan dat er in het verleden zo goed als geen contact geweest is met particuliere verhuurders en zeker niet in georganiseerd verband. Wij hebben vernomen dat het huurdershuis en de studentenvakbond in principe positief staat om samen de verhuurders AVV en de gemeente een invulling van het begrip "Goed-Verhuurderschap". Ziet de gemeente dit als een reële kans en verbetering voor de stad in zijn geheel? Hoe zou de gemeente kunnen stimuleren dat steeds meer verhuurders zich dan (straks) aan het "Goed-Verhuurderschap" gaan houden?* <u>*Antwoord:*</u> ***Jazeker, dit zien we als een reële kans en verbetering voor de stad in zijn geheel.*** ***Ook vanuit het ministerie van BZK is inmiddels al het een ander gepubliceerd over goed verhuurderschap. De opvatting van BZK over dit begrip lijkt niet te verschillen van de invulling van de Arnhemse partijen. Omdat veel zaken voor de gemeente niet afdwingbaar zijn, willen we graag op twee zaken sturen:*** ***1. Het zelfregulerend vermogen bij verhuurders vergroten:***

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		In het Plan van Aanpak staat dat de AVV hierover een goede gesprekspartner voor ons is. Het is mogelijk dat we de komende jaren een project uitvoeren waarbij bijvoorbeeld via een keurmerk verhuurders in staat worden gesteld zich te vergewissen van regelgeving en in staat worden gesteld het verhuurderschap te verbeteren. ***2. De positie van de huurder verbeteren:*** ***Door het verlenen van een opdracht aan het Huurdershuis willen we ervoor zorgen dat een huurder in staat is onwenselijke en illegale situaties aan te pakken en dat hen daarbij goede hulp wordt geboden.***
51.	VVD	**Vraag:** Graag een uitgebreide reactie van het college op alle aanbevelingen/vragen die de AVV schriftelijk heeft inbracht. Antwoord: **Hieronder treft u een korte reactie op de punten die de AVV naar voren heeft gebracht. Omdat het college en de AVV op een aantal punten dezelfde lijn volgt, of omdat het college de AVV als partner ziet in de uitwerking van bepaalde aandachtspunten, gaan we in op de punten waarbij door het college een andere afweging is gemaakt.** • ***Ten aanzien van woningsplitsing merkt de AVV op dat zij de oppervlaktematen te ruim vinden;*** **Het college stelt voor dat gesplitste wooneenheden (gedifferentieerd per gebied) 70m2 of 50m2 of 40m2 dienen te zijn. Dit gaat dus om zelfstandige wooneenheden. De eisen van 40m2 en 70m2 nemen we over uit bestaande regels. Deze regels gelden al voor drie wijken en hier bestaat tevredenheid over in deze wijken. Voor de rest van de stad dienen nieuwe wooneenheden minimaal 50m2 te zijn; in het kader van het borgen van een goede woonkwaliteit en met het oog op de toekomst van de woningvoorraad vinden we dit een goede minimumeis. Onderzoek van BPD toont ook aan dat 1- en 2-persoonshuishoudens over het**

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		algemeen geen zelfstandige woning willen met een kleinere oppervlaktemaat. • ***De AVV wijst het college erop dat alleen woningen boven de 110m2 behouden blijven voor verkamering, terwijl die juist vaak voor overlast zorgen;*** **De genoemde oppervlaktemaat is niet gekozen omdat wij van mening zijn dat kleinere woningen voor meer overlast zorgen.** **We willen vooral voorkomen dat woningen van onder de 110 vierkante meter worden onttrokken uit de woningvoorraad. Graag willen we dat deze kleinere woningen beschikbaar blijven voor kleine huishoudens en niet verder worden verkleind/verkamerd.** • ***De AVV vraagt zich af of de 18m2 een gemiddelde eis betreft;*** **Dit betreft inderdaad de gemiddelde gebruiksoppervlakte per bewoner per pand.** • ***De AVV geeft aan dat vanwege het voorbereidingsbesluit een aantal lopende projecten noodgedwongen zijn gestopt en vraagt om de bedoelde kamerverhuurpanden te legaliseren;*** **Het voorbereidingsbesluit is genomen door de gemeenteraad juist met het doel om per direct ontwikkelingen stil te leggen, totdat het nieuwe beleid is vastgesteld. Aan de hand van het nieuwe beleid wordt beoordeeld welke projecten en/of aanvragen (weer) kunnen worden opgepakt. Het college en de gemeenteraad hebben de maatregel nodig geacht om de leefbaarheid in de wijk te beschermen.** • ***De AVV uit haar zorgen over de leefbaarheidstoets;*** **Het ’50-meter-criterium’ zal bij de vergunningverlening de enige eis zijn waarop we op de leefbaarheid zullen sturen. Dit kan aan de hand van genoemde stippenkaart.** **In het Plan van Aanpak is daarnaast nog één bepaling opgenomen om de leefbaarheid te beschermen. Deze luidt: ‘er zijn geen overige, voor de leefbaarheid relevante, factoren in de directe omgeving’. Na gesprekken met onze stadsadvocaat en lerende van de ervaring uit andere steden, zijn wij tot de conclusie gekomen dat deze bepaling niet houdbaar en handhaafbaar is. Deze bepaling nemen we daarom toch niet op in het facetbestemmingsplan.**

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		• ***De AVV uit haar zorgen over het 50-meter criterium en is bang dat in een aantal wijken verkamering niet meer wordt toegestaan;*** **Het klopt dat in buurten waar al zeer hoge concentraties van kamerbewoning zijn, geen vergunningen meer verleend zullen worden voor toevoegingen (nadat het bestemmingsplan is vastgesteld). In de wijken met zeer hoge concentraties achten wij de bepaling noodzakelijk om de leefbaarheid en een geordend woon- en leefmilieu te beschermen. Echter, er zijn volgens ons nog voldoende mogelijkheden in de stad ten behoeve van kamerbewoning. Daarnaast tonen onderzoeken over studentenhuisvesting aan dat er in Arnhem een geringe behoefte is aan meer studentenkamers.**
52.	VVD	**Vraag:** Een van de vergaande voorstellen is de leefbaarheidstoets. Om in te schatten hoe deze werkt is essentieel dat er een nulmeting is en of ingevulde stippenkaart. Heeft het college deze reeds, heeft zij bij het opstellen van de leefbaarheidstoets dat meegewogen en indien nog niet hoe dan straks wel? Antwoord: **Het '50-meter-criterium' zal bij de vergunningverlening de enige eis zijn waarop we aan de voorkant op leefbaarheid zullen sturen. Aan de hand van een stippenkaart geven we een indicatie per wanneer een dusdanige concentratie is van verkamerde panden dat de leefbaarheid in het geding komt en geen vergunning meer kan worden verleend. Deze is al ontwikkeld.** **In het Plan van Aanpak is daarnaast nog één bepaling opgenomen om de leefbaarheid te beschermen. Deze luidt: 'er zijn geen overige, voor de leefbaarheid relevante, factoren in de directe omgeving'. Na gesprekken met onze stadsadvocaat en lerende van de ervaring uit andere steden, zijn wij tot de conclusie gekomen dat deze bepaling niet houdbaar en**

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		handhaafbaar is. Deze bepaling nemen we daarom toch niet op in het facetbestemmingsplan.
52.1	*VVD*	***Vervolgvraag:*** *De leefbaarheidstoets bestaat nu nog alleen uit "geen vergunning als er in straal van 50 meter al verkamering is " om zo ook de overlast significant zal verminderen. Is dat op onderzoek is dat gebaseerd (graag meesturen) of op de redenatie dat indien er minder panden zijn op een postcode de kans dat er een rotte appel tussenzin iets kleiner is?* *<u>Antwoord</u>* ***Bij het bepalen van het afstandscriterium hebben we een andere redenatie gebruikt dan u omschrijft in uw vraag. Dat lichten we graag toe:*** ***In januari 2019 heeft uw raad per raadsbrief de evaluatie ontvangen over de huidige splitsings- en verkameringspraktijken in Arnhem. Hierin kwam naar voren dat overlast zich manifesteert op twee manieren:*** ***1. Groei van de ruimtelijke druk;*** ***2. Vermindering van de leefbaarheid.*** • ***Gezien u in uw vraagstelling spreekt over de kans op 'rotte appels', heeft u het vermoedelijk over het tweede punt ten aanzien van de leefbaarheid. Het klopt dat het college redeneert dat door hoge concentraties van kamerbewoning te voorkomen, dit kan leiden tot bijvoorbeeld minder geluidsoverlast, meer sociale cohesie en minder aantasting van het veiligheidsgevoel.*** • ***Voor het college is echter ook het 1e punt - de ruimtelijke druk - van groot belang geweest om kamerbewoning te willen spreiden. Het afstandscriterium zal pas gaan gelden vanaf verhuur van 3 wooneenheden en aldus vanaf 3 huishoudens in één woning. Het college stelt voor dat 'verkamering' vanaf dan vergunningsplichtig zou moeten zijn en dat een afstandscriterium dan tot de voorwaarden zou moeten behoren.***

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		Het college is van mening dat vanaf dit aantal huishoudens in één woning een grote druk op de ruimtelijke omgeving kan ontstaan. Dit leidt tot meer drukte op straat van personen, fietsen, auto's, afval etc. Door zorg te dragen dat er geen (verdere) hoge concentraties van verkamering ontstaan, verminderen we de hoge bevolkingsdichtheid en de bewoningsintensiteit. ***Bij de beantwoording bij de vragen van andere fracties gaven we reeds aan dat vrijwel alle gemeenten die regels voor omzetting hebben opgesteld een afstandscriterium kennen om een fijn woon- en leefklimaat te borgen. Bij deze beantwoording gaven we aan dat er meerdere opties zijn, maar wij kiezen voor de '50-meter eis'. Wij benoemden dat over een afstandscriterium in de gemeente Tilburg een evaluatie is uitgevoerd. Die evaluatie kunt u hier vinden: https://bis.tilburg.nl/besluitenlijst.aspx?lemmaid=130335&zk=huisvestingsverordening#130335*** ***De gemeente Maastricht is ook een gemeente waar het beleid is geëvalueerd. Daar heeft Companen onderzoek verricht. In het onderzoek staat onder andere dat het afstandscriterium heeft bijgedragen aan het beleidsdoel om verdere concentratie te voorkomen. Omdat het criterium daar niet al te lang geleden is ingevoerd, raadden de onderzoekers aan het afstandscriterium voort te zetten om later beter te kunnen beoordelen wat de effecten zijn.***
52.2	*VVD*	***Vervolgvraag:*** *De meegestuurde stippenkaart geeft weer dat hele binnen stad en aanpalende wijken zo goed als op slot gaan. Ook voor kwalitatief goede nieuwe initiatieven of nieuwe woonvormen. Acht het college dat echt noodzakelijk en is zij voornemens straks uitzonderingen toe staan en hoe wil het college dat dan regelen?* *Antwoord:* ***Dat er weinig toevoegingen in enkele wijken nog mogelijk zijn, wordt veroorzaakt omdat in die***

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		wijken al zeer veel kamerbewoning plaatsvindt. In de gehele stad zijn nog ruimvoldoende mogelijkheden voor kwalitatief goede initiatieven en innovatieve woonvormen. ***Er is echter altijd ruimte voor maatwerk in de vorm van buitenplanse afwijkingen. We zullen de gevolgen van het beleid nauwlettend in de gaten houden. Mocht blijken dat er voor innovatieve woonvormen geen ruimte meer blijkt te zijn in de stad, dan kan in individuele gevallen toch een vergunning worden verleend.***
53.	VVD	**Vraag:** Kan het college aangeven, dat indien wij het initiatiefvoorstel "Geregeld Beheer bij Kamerverhuur" ongewijzigd aannemen of zij deze uitvoerbaar acht? En zo ja, of er passages in het raadsvoorstel en bijhorende plan, moeten worden aangepast en/of kunnen komen te vervallen? Antwoord: **Het college heeft zorgen over de handhaafbaarheid van de voorgestelde regeling in de huidige vorm. Het college heeft haar argumenten uiteengezet in een raadsbrief van 28-1. Deze raadsbrief is ook bij de behandelstukken gevoegd. Het initiatiefvoorstel waarderen we, omdat het (met aanpassingen) een goede aanvulling zou zijn op het voorstel van het college. Er hoeven geen onderdelen uit het voorstel van het college te worden veranderd als het initiatiefvoorstel wordt aangenomen. Het initiatiefvoorstel kan een invulling zijn van één van de acties**
53.1	*VVD*	***Vervolgvraag:*** *Het college geeft aan het initiatiefvoorstel te waarderen maar heeft (grote) zorgen over de uitvoerbaarheid (handhaafbaar). Dat zien wij ook terug in de antwoorden op vraag 53 en 60. U geeft*

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		elders ook aan dat er handreikingen zijn gedaan ter verbetering. *Kan het college, op basis van het initiatiefvoorstel, letterlijk aangeven welke passage aangepast moeten worden om wel zeker te zijn dat het uitvoerbaar/handhaafbaar is?* *<u>Antwoord</u>* ***In de raadsbrief met de reactie die het college op het initiatiefvoorstel heeft gepubliceerd (29-1-2020) komt uitgebreid naar voren welke zaken volgens het college aanpassing behoeven. Het advies van de stadsadvocaat hebben we destijds bij de raadsbrief gevoegd: Punt 3 in de brief van de stadsadvocaat gaat over de uitvoerbaar- en handhaafbaarheid. We verwijzen u naar deze documenten.*** ***Bij vraag 60 in dit document vindt u een nadere toelichting van het standpunt van het college. Het college voorziet een aantal problemen in de uitvoering ten aanzien van een aantal van de bepalingen onder '9.2.' in het initiatiefvoorstel.***
54.	PvdA	**Vraag:** Tijdens het ronde tafelgesprek is door verschillende studenten aangegeven en organisaties aangegeven dat de minimale oppervlakte van 18 m2 voor een kamer niet werkbaar is. Hoe kijkt het college hier tegen aan? Wijkt dit af van wat gebruikelijk is in Arnhem? <u>Antwoord:</u> **Gedurende het ronde tafelgesprek ontstond helaas het misverstand dat het college een minimale oppervlakte van 18m2 *per kamer* voorstelt.** **Met de eis van 18m2 wil het college sturen op het maximaal aantal personen dat in één woning woont. Deze 18m2 heeft betrekking op een minimum *gemiddelde* aan 'gebruiksruimte' per persoon, aldus het totaal van gemeenschappelijke ruimtes en kamers. Voor een woning van**

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		110m2 betekent dit, dat daarin niet meer dan 6 mensen kunnen wonen. De niet-gemeenschappelijke kamers kunnen daarmee (een stuk) kleiner zijn dan 18m2. Het college is van mening dat er bij overschrijding van deze grens een te grote druk op de omgeving ontstaat en de woonkwaliteit voor bewoners te gering is. **Het bouwbesluit kent al een absolute minimumeis voor 'overbewoning'; die ligt op 12m2. We zien in een aantal andere gemeenten dat zij de grens leggen op 24m2. We merken op dat in de schriftelijke bijdrage van de Arnhemse Verhuurders Vereniging (AVV) wordt aangegeven dat dat 18m2 wordt beschouwd als redelijke eis.**
55.	PvdA	**Vraag:** Door verschillende partijen werd ook het voorbeeld van een huurteam genoemd. Het huurdershuis heeft aangegeven als een dergelijk huurteam te willen fungeren. Is dit wat het college ook beoogt met dit deel van actiepunt 2: een meldpunt voor huisjesmelkers. Kan het huurdershuis huurders dan ook ondersteunen bij juridische stappen tegen malafide huisjesmelkers? Gaat het college hier ook een actieve rol in pakken? <u>Antwoord:</u> **Dit is inderdaad wat wij bedoelen met actie 2.** **Het Huurdershuis ontvangt subsidie van de gemeente en huurders kunnen al gebruik maken van de diensten van het Huurdershuis. Met het Huurdershuis zijn wij in gesprek om te verkennen hoe zij zich kunnen omvormen tot een meer actieve rol (echt met de huurder op stap), in plaats van een (hoofdzakelijk) adviserende rol.**
56.	PvdA	**Vraag:**

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		Tijdens het ronde tafel gesprek is ook gesproken over de 50 meter norm. Hier werden zorgen over uit gesproken Kan het college reageren op de genoemde bezwaren tijdens het ronde tafel gesprek?. Hoe is deze norm tot stand gekomen? Heeft het college ook alternatieven overwogen? En zo ja, welke? Antwoord: **In een groot deel van de steden waar regels voor woningomzetting gelden, geldt een eis om concentraties tegen te gaan. Alle steden zoeken naar een manier hiertoe en er is niet één duidelijke voorkeursmanier.** **Het college wil voor onze stad ook graag een bepaling om concentraties tegen te gaan. Wij vinden dat een afstandscriterium past bij Arnhem. Bij het opnemen van deze bepaling hebben we gekeken naar de (geëvalueerde) praktijken in andere steden.** **In sommige steden is gekozen voor een maximumpercentage per straat en in sommige steden is ervoor gekozen dat er (bijvoorbeeld) drie woningen moeten zitten tussen elk pand waarin kamerbewoning plaatsvindt.** **In de gemeente Tilburg is gekozen om te werken met een afstandscriterium. Zij hebben dit criterium aan een evaluatie onderworpen. Als gevolg hiervan is de straal in die stad verhoogd van 25 naar 50 meter. In het onderzoek dat hieraan ten grondslag ligt, wordt gemeld dat een lager criterium niet voldoende is gebleken om te sturen op een geordend woon- en leefmilieu. Er wordt aangegeven dat met een kleinere afstand hoge concentraties kamerverhuur mogelijk blijven in voornamelijk straten met veel naoorlogse eengezins(rij)woningen.** **De zorgen tijdens het ronde tafelgesprek richtten zich vooral op de angst dat grote delen van de stad ‘op slot’ komen te staan. Het klopt dat in buurten waar al zeer hoge concentraties van kamerbewoning zijn, geen vergunningen meer verleend zullen worden voor toevoegingen (nadat het bestemmingsplan is vastgesteld). Echter, er zijn onzes inziens nog voldoende mogelijkheden in de stad ten behoeve van kamerbewoning. In de wijken met zeer hoge**

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		concentraties achten wij de bepaling noodzakelijk om de leefbaarheid en een geordend woon- en leefmilieu te beschermen.
57.	PvdA	**Vraag:** Het huisvesten van arbeidsmigranten wordt in het plan van aanpak feitelijk volledig uitgesloten. Bedrijven maken gebruik van de diensten van arbeidsmigranten. Dit betekent dat ook voorzien moet worden in goede en veilige huisvesting. Met het plan van aanpak wordt de huisvesting van arbeidsmigranten volledig uitgesloten. Wat is het alternatief volgens het college? Moet er dan niet actief nagedacht worden over locaties waar deze huisvesting op een goede manier wel kan plaatsvinden? <u>Antwoord:</u> **Huisvesting van arbeidsmigranten vergroot de druk op de Arnhemse wijken aanzienlijk. We zien dat het in *alle* omliggende gemeenten nu al niet is toegestaan dat arbeidsmigranten in 'reguliere' woningen in woonwijken wonen. Huisvesting van arbeidsmigranten vinden wij een belangrijk thema, waarmee we actief aan de slag gaan. Deze opgave is dan ook benoemd in de woondeal.**
58.	PvdA	**Vraag:** De werkgroep uit het Spijkerkwartier is al lange tijd met het college in gesprek over de overlast door met name verkamering. Zij hebben hiervoor een plan van aanpak opgesteld. Kunt u een reactie geven op dit plan van aanpak? Graag per punt. Zijn er onderdelen die wellicht in de ogen van het college tot aanpassing van het plan van aanpak kunnen leiden?

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		Antwoord: **Het achtpuntenplan van de werkgroep Spijkerkwartier kent 8 hoofdpunten, met daaronder 49 aanbevelingen. Het is voor nu te veel om een reactie te geven op alle individuele aanbevelingen.** **Lettend op de 8 hoofdpunten, dan geeft het college invulling aan al de genoemde thema's. Uiteraard wordt er in sommige gevallen een andere afweging gemaakt, of gebruik gemaakt van een ander instrument. We merken daarbij wel het volgende op: met het voorliggende Plan van Aanpak willen we een goede basis leggen ten aanzien van kamerbewoning. Het Plan van Aanpak is geen oplossing voor alle problemen die in het Spijkerkwartier worden geconstateerd. Wel zien we veel overeenkomsten tussen het Plan van Aanpak en het achtpuntenplan van de werkgroep.** **De werkgroep stelt een aantal zaken voor die niet uitgevoerd kunnen worden; zo is het niet mogelijk bij bestaande bouwwerken een zelfbewoningsplicht op te leggen en is het ook niet mogelijk om bij dit vraagstuk gebruik te maken van de wet voorkeursrecht gemeenten. Een aantal van de genoemde punten, zoals de kwaliteit van de openbare ruimte, komt niet expliciet terug in voorliggende Plan van Aanpak. Dat betekent niet dat wij deze zorgen van de werkgroep onbelangrijk vinden. Oplossingen voor sommige problemen zullen gezocht moeten worden in andere instrumenten en andere beleidsnota's. We blijven graag met de werkgroep samenwerken om de leefbaarheid in wijk te vergroten.**
59.	PvdA	**Vraag:** Tijdens controles zijn vele tekortkomingen geconstateerd. Dit is volgens de PvdA zorgelijk. Toch geeft het college aan dat er geen budget is voor meer controles. Is het college niet van mening dat als er sprake is van gevaarlijke situaties dat er een handhavingsplicht rust om de veiligheid te borgen? En kan er binnen de prioritering binnen de ODRA niet meer capaciteit

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		vrijgemaakt worden als het aantal constateringen zo hoog ligt. Antwoord: **De risico's worden door het college herkend. De afgelopen drie jaar is het aantal handhavingsacties al incidenteel verdubbeld. Het college geeft in het Plan van Aanpak aan dat zij een verdere verhoging van de capaciteit wenselijk vindt. Het college geeft daarbij aan dat zij de komende drie jaar in ieder geval alle bestaande kamerverhuurbedrijven wil hebben gecontroleerd. De planning is dat de perspectiefnota op 28 april naar de raad gaat. Daarin vindt een afweging plaats over meer handhavingscapaciteit.**
60.	PvdA	**Vraag:** Het college heeft op het initiatiefvoorstel aangegeven positief te staan tegen over het meldingssysteem. Wel is de handhaafbaarheid een zorg volgens het college. In het voorstel wordt verplicht gesteld een melding te doen, zodat iemand aangesproken kan worden bij overlast. Dit is het hoofddoel van de regeling. Wat is precies de zorg van het college hierbij? Antwoord: **In het initiatiefvoorstel is opgenomen dat er een aanspreekpunt dient te zijn voor omwonenden. Dit lijkt ons een prima en handhaafbaar uitgangspunt. Het college heeft dan ook aangegeven dat zij positief staat tegenover het voorstel.** **Over andere bepalingen hebben wij zorgen. Zo dient er iemand te worden aangesteld die 'toeziet op hygiëne en veiligheid'. Deze bepaling kan discussies opleveren bij de handhaving en bij de rechter. Daarbij heeft de aangewezen persoon niet perse bevoegdheden maatregelen te treffen bij bewoners. Als een 'onhygiënische' situatie wordt aangetroffen, kan het aanspreekpunt huurders niet altijd dwingen om hun gedrag aan te passen.**

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		Ook kan de aangewezen personen te allen tijde beweren dat hij heeft 'toegezien' op de woning. 'Toezien op' betekent namelijk niet dat iets effectief wordt verholpen. Ook zijn de begrippen 'hygiëne' en 'veiligheid' voor zeer veel uitleggen vatbaar, waardoor het college geen handvatten heeft om de regeling te handhaven. **Handhaving wordt daarnaast bemoeilijkt vanwege de tekst in het voorstel. Beter zou zijn om het in de vorm van een verbodsbepaling op te nemen, dan kun je er wellicht een bestuurlijke boete aan koppelen. Op dit moment is iets alleen niet toegestaan, maar is onduidelijk wat er gebeurt als een APV-artikel wordt overtreden.**
61.	PvdD	**Vraag:** Verplichte bergingsruimte. Kan dat ook een gezamenlijke bergingsruimte zijn? - Zo nee, waarom niet? - Een huis met boven en benedenwoning en grote berging of schuur, kan dat, of moet deze berging of schuur ook gesplitst? <u>Antwoord:</u> **Ja, dit kan inderdaad ook een gezamenlijke bergingsruimte zijn.**
62.	PvdD	**Vraag:** Er wordt genoemd als beperkend, de aanwezigheid van o.a. coffeeshops in de omgeving. - Zijn er aanwijzigingen dat coffeeshops een storende werking op de leefbaarheid hebben, meer dan

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		bijvoorbeeld een shoarmatent of afhaalpizzeria? - Op basis waarvan is gekozen voor de genoemde beperkende activiteiten? Antwoord: **Deze specifieke bepaling komt te vervallen.** **Het '50-meter-criterium' zal bij de vergunningverlening de enige eis zijn waarop we aan de voorkant op de leefbaarheid zullen sturen. Dit kan aan de hand van een stippenkaart met daarop alle verkamerde panden.** **In het Plan van Aanpak is daarnaast nog één bepaling opgenomen om de leefbaarheid te beschermen. Deze luidt: 'er zijn geen overige, voor de leefbaarheid relevante, factoren in de directe omgeving'. Hierbij worden o.a. coffeeshops genoemd. Na gesprekken met onze stadsadvocaat en lerende van de ervaring uit andere steden, zijn wij tot de conclusie gekomen dat deze bepaling niet houdbaar en handhaafbaar is. Deze bepaling nemen we daarom toch niet op in het facetbestemmingsplan.** Antwoord:
63.	VVD	**Technische vraag:** De plan van aanpak actiepunt 4 "nulmeting verkamerde panden" staat dat er een strippenkaart is ontwikkeld. Kunnen we deze krijgen? Hoe wordt deze strippenkaart verder gevuld? Welke acties worden in gang gezet om de alle verkamerde panden in kaart te brengen? Is deze strippenkaart gebruikt bij het opstellen van de leefbaarheidstoets en specifiek de straal van 50 meter? Met betrekking tot die 50 meter: is deze vanaf de woning of het perceel? Is hier een visualisatie van gemaakt en kunnen we die ontvangen?

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		Antwoord: **Zie stippenkaart, volgt na vraag 67.**
64.	VVD	**Vraag aan de initiatiefnemers van het Initiatiefvoorstel:** Hoe beoordelen de indieners de door de insprekers ervaren overlast en kan zij in algemene bewoordingen aangeven welke overlast met de huidige regels en handhaving al aangepakt had kunnen/moeten worden, welke aangepakt kunnen worden met het nieuwe voorstel en specifiek welke aangepakt wordt met haar initiatiefvoorstel “geregeld Beheer bij kamerverhuur”? Antwoord: **Op dit moment is splitsing en verkamering in veel gevallen gewoon toegestaan. Het is deels wel en deels niet bekend waar het gebeurt en hoe het gebeurt. Daarnaast is niet geregeld dat er een aanspreekbaar is bij overlast. Insprekers hebben het ontbreken van een aanspreekpunt als een (groot) knelpunt benoemd. De vormen van ervaren overlast zijn heel verschillend. Het kan gaan om geluid, parkeren, stallen fietsen, rotzooi, etc. Zaken die nu pas geconstateerd worden als we weten of er gesplitst of verkamerd is of als er klachten komen. Met het initiatiefvoorstel is een deel toegevoegd waarvan het college aangeeft dat ze het nog zal onderzoeken en dat is geregeld beheer. Feitelijk regelt het initiatiefvoorstel dat er iemand aanspreekbaar is. Door melding te doen weten omwonenden en de gemeente wie de beheerder is. Als er dan overlast is, is er iemand aanspreekbaar en dat is een hele verbetering ten opzichte van huidige situatie. Het voorstel voorziet daarmee in een oplossing voor een, door de insprekers gesignaleerd, knelpunt.**
65.	VVD	**Vraag aan de initiatiefnemers van het Initiatiefvoorstel:**

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		Het college heeft middels een raadsbrief d.d. 28-01-2020 een reactie gegeven op het initiatief voorstel. Hierbij verwijst zij ook naar een analyse van de stadsadvocaat. Hieruit maken wij op dat het college (op termijn) wel degelijk een invulling wil zoeken voor goedverhuurders maar bedenkingen heeft bij het voorstel. Indien mogelijk ontvangen we graag per bedenking een reactie. Antwoord: **Het college staat allereerst positief tegenover wat het initiatiefvoorstel beoogd en dat geregeld beheer een positieve bijdrage kan leveren aan de leefbaarheid in de stad. Het college heeft in het plan van aanpak ook gezegd de mogelijkheden hiervan te gaan onderzoeken. De initiatiefnemers wensen hier een stap verder in te gaan door reeds invulling te geven aan dit onderwerp. Het is onderdeel van de integrale aanpak, aangezien het college ook duidelijk aangeeft dat het gezien moet worden als onderdeel van alle maatregelen die nu beoogd worden. Hier wordt volgens de initiatiefnemers dan ook geen afbreuk aan gedaan.** **Het volgende punt betreft de uitvoerbaarheid en handhaving. De voorgestelde aanpassing van de Algemene Plaatselijke Verordening (verder: APV) regelt dat er een aanspreekpunt is waardoor de ervaren overlast daalt. Een regeling in de APV kan nooit een concrete en uitputtende beschrijving van overlast geven. Naar aanleiding van de feiten in een concrete casus zal bepaald en gemotiveerd moeten worden of in dat concrete geval sprake is van overlast.**
66.	VVD	**Vraag aan de initiatiefnemers van het Initiatiefvoorstel:** Als wij het goed begrijpen is de juridische grondslag van het initiatiefvoorstel vrij vertaald: wat niet door hogere wetgever of anders is geregeld mag de raad, mits …. middels een APV zelf

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		regelen. Dat is een creatieve oplossing. Een keerzijde zou kunnen zijn dat indien op een later tijdstip een hogere wetgever wel iets regelt het, door ons vastgelegde, direct zou kunnen komen te vervallen. Is dit een reëel scenario en zou dit voorkomen kunnen worden? Antwoord: **Zoals het college ook in de reactie aangeeft is de APV de goede plek om dit voorstel juridisch te borgen. Mocht een hogere wetgever het anders regelen dan kan vanzelfsprekend de regeling in de APV vervallen. Sterker nog juridisch gezien zal deze onverbindend zijn. Maar dit geldt voor alles wat de gemeente in de APV regelt.**
67.	VVD	**Vraag aan de initiatiefnemers van het Initiatiefvoorstel:** In het begeleidend schrijven geven jullie als indieners aan niet zover willen gaan als het college door het invoeren van een vergunningsplicht en bestempelen dat als te zwaar. Waar wordt specifiek op gedoeld? En welke passage van het raadsvoorstel/plan zouden naar mening van de indieners dan moeten vervallen? Antwoord: **Het college wil het onderwerp dat het initiatiefvoorstel regelt regelen middels een vergunningsstelsel. De initiatiefnemers kiezen voor het minder zware middel van een meldingsplicht.**

Stippenkaart Arnhem

Waar wonen al meer dan 2 alleenstaanden op 1 adres of is reeds een verkamerd pand gemeld (bouwbesluit)? 2138 adressen

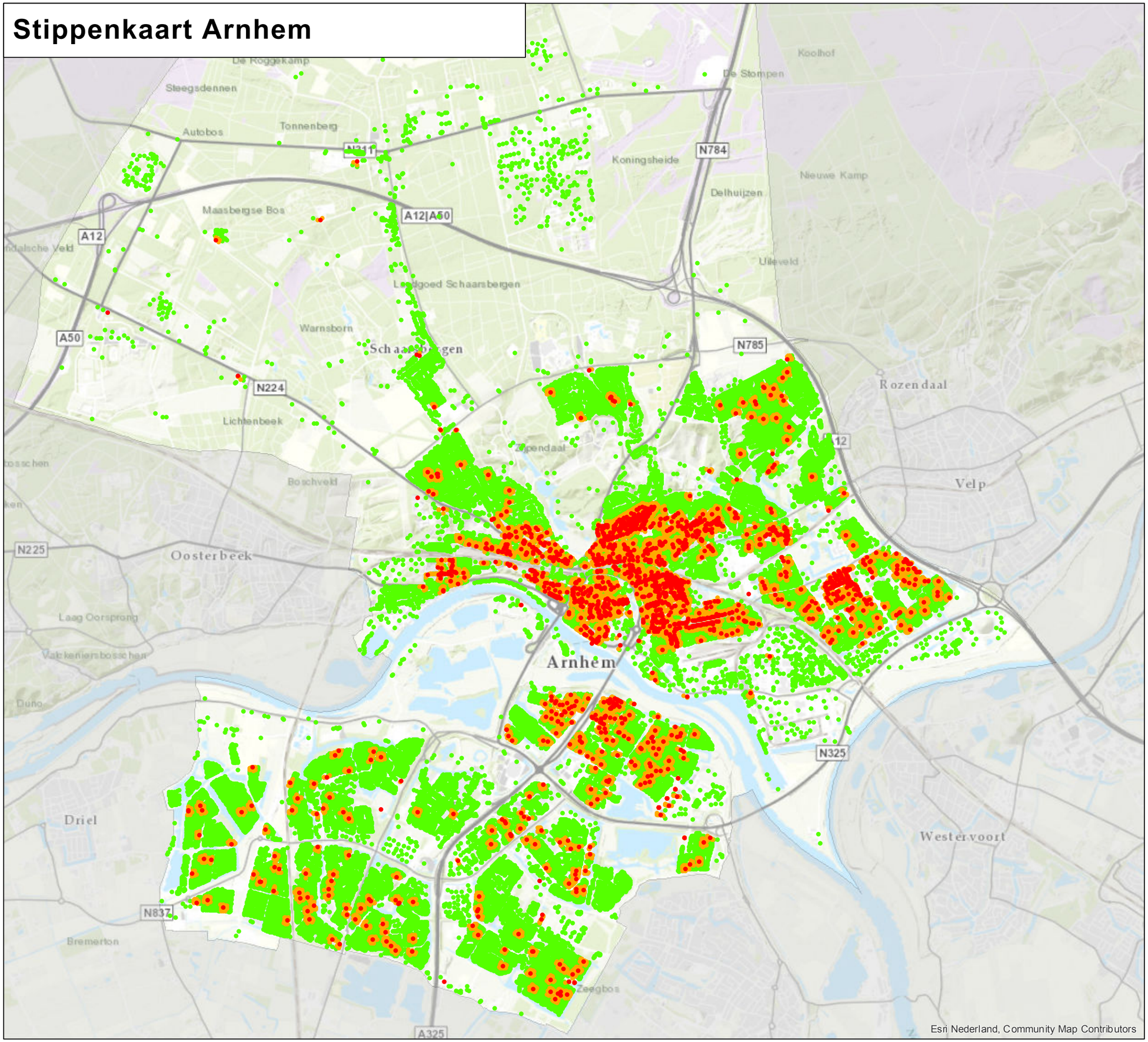

Legenda

- voldoet aan criterium
- binnen straal van 50 m
- 'vergunbaar'

Gemeente Arnhem

R:\Appdata\GeoData\Projecten\Verkamering\MXD\Verkamering nov 2019 overzicht.mxd

Schriftelijke Meningsvorming 1

Stap 1
Het m1 agenderen door het db van een voorstel o.i.d. op vrijdag ca. 12.00 uur.
Acties:
- Griffie informeert raadsleden en fractievolgers van de agendering (via notificatie van de agenda).
- Griffie informeert portefeuillehouder(s) en ondersteunende ambtenaren van agendering.

Wat gaat er dan gebeuren:
Na agendering kunnen de fracties zich beraden over hun inbreng en evt. daarover info inwinnen en intern overleggen. Alle fracties uit de raad kunnen schriftelijke vragen, nodig voor de politieke meningsvorming (dus geen technische vragen), indienen bij de griffie.

Stap 2
Sluiten van de deadline voor het indienen van vragen op donderdag 12.00 uur.
Als een fractie geen vragen heeft, kan de behandeling voor die fractie naar stap 6.
Acties:
- Griffie bundelt de vragen en geleidt deze door naar de raad, de portefeuillehouder(s) en de ondersteunende ambtenaren.

Wat gaat er dan gebeuren:
De 1e beantwoordingstermijn van het college gaat lopen.
Antwoorden worden, bij voorkeur gebundeld, aangeleverd bij de griffie.

Stap 3
Sluiten van de deadline voor het beantwoorden van vragen op vrijdag 17.00 uur.
Acties:
- Griffie bundelt zonodig de antwoorden en geleidt deze door naar de raad.

Wat gaat er dan gebeuren:
De termijn voor het indienen van vervolgvragen vanuit de raad gaat lopen.
Vervolgvragen worden door de raad aangeleverd bij de griffie.

Stap 4
Sluiten van de deadline voor het indienen van vervolgvragen op maandag 10.00 uur.
Als een fractie geen vervolgvragen heeft, kan de behandeling voor die fractie naar stap 6
Acties:
- Griffie bundelt de vragen en geleidt deze door naar de raad, de portefeuillehouder(s) en de ondersteunende ambtenaren.

Wat gaat er dan gebeuren:
De 2e beantwoordingstermijn van het college gaat lopen.
Antwoorden worden, bij voorkeur gebundeld, aangeleverd bij de griffie.

Stap 5
Sluiten van de deadline voor het beantwoorden van vervolgvragen op dinsdag 16.00 uur.
Acties:
- Griffie bundelt zonodig de antwoorden en geleidt deze door naar de raad.

Wat gaat er dan gebeuren:
De fracties gaan zich beraden op een standpunt voor de vervolgbehandeling.
Fracties leveren bij de griffie hun mening aan over besluitvormende behandeling (m2, debatstuk, hamerstuk).

De termijn voor het indienen van (concept) moties en/of amendementen gaat lopen.
Moties en amendementen voor de m2-behandeling worden aangeleverd bij de griffie.

Stap 6
Sluiten van de deadline voor het kenbaar maken van de gewenste vervolgbehandeling op donderdag 10.00 uur.
Acties:
- Griffie adviseert op basis van meningen fracties het db over vervolgbehandeling:
    - m2, dan naar stap 7, of
    - besluitvormend (als debatstuk of hamerstuk), dan naar stap 8

Wat gaat er dan gebeuren:
Het db gaat besluiten over de vervolgbehandeling van het voorstel:
    - m2, dan naar stap 7, of
    - besluitvormend (als debatstuk of hamerstuk), dan naar stap 8.

Moties en amendementen voor een m2-behandeling worden aangeleverd bij de griffie.

Stap 7
Sluiten van de deadline voor het indienen van moties/amendementen t.b.v. m2-behandeling op vrijdag 10.00 uur
Acties:
- Griffie bundelt de ingediende moties/amendementen en geleidt deze door naar de raad, de portefeuillehouder(s) en de ondersteunende ambtenaren.

Wat gaat er dan gebeuren:
De termijn voor het formuleren van een preadvies van het college op de ingediende moties en amendementen gaat lopen.
Preadviezen worden, bij voorkeur gebundeld, aangeleverd bij de griffie.

N.B. Moties/amendementen, die na de deadline van vrijdag 10.00 uur bij de griffie worden aangeleverd worden t.b.v. de m2-behandeling wel doorgeleid naar de raad, de portefeuillehouder(s) en de ondersteunende ambtenaren. Mogelijk is dan voorafgaand aan de m2-behandeling geen preadvies van de portefeuillehouder beschikbaar.

Stap 8
Het db besluit tot vervolgbehandeling (m2 of besluitvormend) van het voorstel op vrijdag ca. 12.00 uur.

Stap 9
Sluiten van de deadline voor het geven van een preadvies op de moties/amendementen op maandag 17.00 uur.
Acties:
- Griffie bundelt de ingediende preadviezen en geleidt deze door naar de raad, de portefeuillehouder(s) en de ondersteunende ambtenaren.

Wat gaat er dan gebeuren:
De fracties kunnen zich t.b.v. de m2-behandeling een mening vormen over de ingediende moties/amendementen en de preadviezen van het college.

Gemeente Arnhem
T.a.v. Wethouder Paping
E-mail: ronald.paping@arnhem.nl
Cc: bram.van.oudheusden@arnhem.nl

Onderwerp : Verhuurbeleid Arnhem; Samenwerking
Datum : 3 juni 2020

Geacht College,

De afgelopen weken heeft in de Arnhemse gemeenteraad een schriftelijke behandeling plaats gevonden van het *Plan van Aanpak: Woningsplitsing* en *Verkamering* (PvA) en het Initiatiefvoorstel *Geregeld Beheer bij Kamerverhuur*.
De komende weken zal duidelijk worden hoe het beleid er exact gaat uitzien. Uit de antwoorden van de wethouder op de vragen van de raad blijkt onder andere:

- Dat het in Arnhem niet eerder is voorgekomen dat particuliere verhuurders zich als vereniging georganiseerd hebben.
- Dat de gemeente het bestaan van de Arnhemse Verhuurders Vereniging (AVV) toejuicht en een belangrijke rol ziet weggelegd voor de AVV in het nieuwe verhuurbeleid.

De VVD heeft vorige week de motie *Samenwerking tussen huurders, verhuurders en de gemeente* ingediend waarmee zij het college oproept om:

- Maximaal in te zetten op samenwerking tussen huurders, verhuurders (AVV), gemeente en handhaving;
- Terughoudend te zijn met de (juridische) uitwerking van het PvA om zo de samenwerking en daaruit te verwachten verbeteringen een kans te geven.

D66 heeft vorige week het amendement *Vertrouwen in de inwoner en vastgoedeigenaar centraal* ingediend waarin zij voorstelt om:

- Bij de handhaving een methode te gebruiken van zelfcontrole. Een systeem van tweezijdige registratie door huurder en verhuurder leidt tot minder druk op de handhavingscapaciteit van de gemeente en tot meer bewustwording over brandveiligheid.

De AVV juicht de oproep van de VVD aan het college toe en staat ook positief tegenover het amendement van D66. De AVV en haar leden denken dat samenwerking met genoemde partijen in de VVD-motie en het amendement van D66 rondom het thema Goed-Verhuurderschap zal leiden tot kwalitatieve verbetering van verhuurpanden en een verbetering van de leefbaarheid in Arnhem.
Ook de AVV heeft er belang bij dat er een onderscheid gemaakt wordt tussen de meeste (nette) verhuurders enerzijds en enkele ‘twijfelachtige verhuurders’ anderzijds.

Een ander belangrijk voordeel van een brede samenwerking is dat handhavingskosten van de gemeentes aanzienlijk gereduceerd kunnen worden. Wij verwachten dat ook de landelijke politiek geinteresseerd zal zijn in het verloop van een dergelijk project.

Een brede samenwerking is nog nergens in Nederland gerealiseerd. Arnhem zou met een dergelijk project (over een langere periode van mogelijk enkele jaren) landelijk een positief voorbeeld kunnen zijn en hiermee een trend kunnen zetten.

De AVV neemt haar verantwoordelijkheid en gaat graag de samenwerking aan met gemeente, Huurdershuis, studentenvakbond en omwonenden.
Leefbaarheid in de wijk is in ons aller belang!

Met vriendelijke groet,

Donny Verboom
Voorzitter Arnhemse Verhuurders Vereniging

GEMEENTE Arnhem

Initiatiefvoorstel

Wijziging van de Algemene plaatselijke verordening voor Arnhem

---

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

Gelet op het initiatief van de fracties van D66, ChristenUnie, PvdA, Arnhems Ouderen Partij en Arnhem Centraal;

gelet op de artikelen 147, 147a en 149 van de Gemeentewet;

BESLUIT

I. De APV zodanig te wijzigen dat in hoofdstuk 5 (Andere onderwerpen betreffende de huishouding der gemeente), na Afdeling 8 (Openluchtrecreatie), afdeling 9 wordt toegevoegd dat komt te luiden als volgt:

Afdeling 5.9 Meldingsplicht kamergewijze verhuur

Artikel 5.9.1 Begripsomschrijvingen
In deze afdeling wordt verstaan onder:

a. het college: het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Arnhem;
b. wooneenheid: gedeelte van een woonfunctie voor kamergewijze verhuur dat bestemd is voor afzonderlijke bewoning;
c. kamergewijze verhuur: verhuur van een niet-gemeenschappelijk deel van een woonfunctie waarin zich vijf of meer wooneenheden bevinden.

Artikel 5.9.2 Kamergewijze verhuur
Kamergewijze verhuur is verboden indien er niet is voldaan aan de volgende eisen:

- Er iemand is aangesteld, niet zijnde een huurder die:
  - toeziet op de hygiëne en de veiligheid;
  - aanspreekpunt is voor bewoners, omwonenden en overheden bij klachten;
  - elke dag van de week bereikbaar is;
  - een actueel overzicht bijhoudt van de namen van de bewoners van het pand.
- Van kamergewijze verhuur van een pand is melding gedaan conform artikel 5.9.3.

Artikel 5.9.3 Meldingsplicht bij kamergewijze verhuur

Degene die kamergewijze verhuur van een pand wil realiseren, meldt dit tenminste vier weken voor de eerste verhuur aan het college.

Artikel 5.9.4 Gegevensverstrekking
Een melding van kamergewijze verhuur wordt ingediend door gebruikmaking van een door het college vastgesteld formulier. Bij de melding worden tenminste de volgende gegevens verstrekt:

a. de naam en het adres van de verhuurder;
b. indien van toepassing het nummer van de Kamer van Koophandel van de verhuurder;
c. adres en kadastrale gegevens van het te verhuren pand;
d. de datum waarop de eerste verhuur plaats zal vinden;
e. de naam, het emailadres en het telefoonnummer van de persoon die is aangesteld ex artikel 5.9.2, van deze verordening.

Artikel 5.9.5 Overgangsbepaling
Bij bestaande kamergewijze verhuur op het moment van inwerkintreding van deze regeling, dient de melding vier weken na inwerkintreding van deze regeling plaats te hebben gevonden.

II. Te bepalen dat de onder I. bedoelde wijziging van de APV in werking treedt op de dag na die van bekendmaking in het Gemeenteblad.

De griffier, De voorzitter,

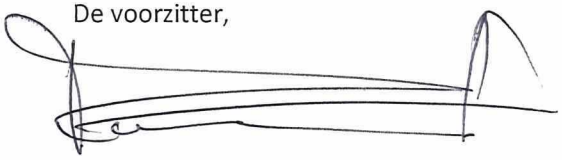

Initiatiefvoorstel

Wijziging van de Algemene plaatselijke verordening voor Arnhem

---

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

Gelet op het initiatief van de fracties van D66, ChristenUnie, PvdA, Arnhems Ouderen Partij en Arnhem Centraal;

gelet op de artikelen 147, 147a en 149 van de Gemeentewet;

BESLUIT

I. De APV zodanig te wijzigen dat in hoofdstuk 5 (Andere onderwerpen betreffende de huishouding der gemeente), na Afdeling 8 (Openluchtrecreatie), afdeling 9 wordt toegevoegd dat komt te luiden als volgt:

Afdeling 5.9 Meldingsplicht kamergewijze verhuur

Artikel 5.9.1 Begripsomschrijvingen
In deze afdeling wordt verstaan onder:

a. het college: het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Arnhem;
b. wooneenheid: gedeelte van een woonfunctie voor kamergewijze verhuur dat bestemd is voor afzonderlijke bewoning;
c. kamergewijze verhuur: verhuur van een niet-gemeenschappelijk deel van een woonfunctie waarin zich vijf of meer wooneenheden bevinden.

Artikel 5.9.2 Kamergewijze verhuur
Kamergewijze verhuur is verboden indien er niet is voldaan aan de volgende eisen:

- Er iemand is aangesteld, niet zijnde een huurder die:
  - toeziet op de hygiëne en de veiligheid;
  - aanspreekpunt is voor bewoners, omwonenden en overheden bij klachten;
  - elke dag van de week bereikbaar is;
  - een actueel overzicht bijhoudt van de namen van de bewoners van het pand.
- Van kamergewijze verhuur van een pand is melding gedaan conform artikel 5.9.3.

Artikel 5.9.3 Meldingsplicht bij kamergewijze verhuur

Degene die kamergewijze verhuur van een pand wil realiseren, meldt dit tenminste vier weken voor de eerste verhuur aan het college.

Artikel 5.9.4 Gegevensverstrekking
Een melding van kamergewijze verhuur wordt ingediend door gebruikmaking van een door het college vastgesteld formulier. Bij de melding worden tenminste de volgende gegevens verstrekt:

a. de naam en het adres van de verhuurder;
b. indien van toepassing het nummer van de Kamer van Koophandel van de verhuurder;
c. adres en kadastrale gegevens van het te verhuren pand;
d. de datum waarop de eerste verhuur plaats zal vinden;
e. de naam, het emailadres en het telefoonnummer van de persoon die is aangesteld ex artikel 5.9.2, van deze verordening.

Artikel 5.9.5 Overgangsbepaling
Bij bestaande kamergewijze verhuur op het moment van inwerkintreding van deze regeling, dient de melding vier weken na inwerkintreding van deze regeling plaats te hebben gevonden.

II. Te bepalen dat de onder I. bedoelde wijziging van de APV in werking treedt op de dag na die van bekendmaking in het Gemeenteblad.

De griffier, De voorzitter,

Wijziging van de Algemene plaatselijke verordening voor Arnhem

1. SAMENVATTING

Door toenemende woningsplitsing en kamerverhuur staat de leefbaarheid in wijken onder druk. Tegelijkertijd is er behoefte aan voldoende en kwalitatief goede woonruimte, vooral voor starters en studenten. Het huidige beleid voor woningsplitsing van de gemeente Arnhem leidt op veel plekken in de stad tot knelpunten. Daarbij speelt kamer- en etagebewoning vaak een rol. Vergeleken met gezinsbewoning is kamer- en etagebewoning immers meestal een intensievere vorm van bewoning.

In het Arnhemse beleid, uitgewerkt in deze verordening, zoeken de initiatiefnemers naar een goed evenwicht tussen bovenstaande belangen:

- het belang van goede en voldoende huisvesting voor starters en studenten;
- en het belang van beschermen van de leefbaarheid in de stad.

Naar aanleiding van de reactie van het college van Arnhem op een ingediend initiatiefvoorstel om een 'Verordening woningsplitsing en verkamering Arnhem 2019' in het leven te roepen en het plan van aanpak woningsplitsing en verkamering, hebben de initiatiefnemers hun voorstel ingetrokken in het voorliggend voorstel ingediend.

Met het onderhavige voorstel - de aanpassing van de APV - willen D66, ChristenUnie, PvdA, Arnhems Ouderen Partij en Arnhem Centraal:

- Een meldingsstelsel in het leven roepen, waarmee bovengenoemde belangen beter met elkaar in evenwicht worden gebracht.
- Aan kamerverhuur voorwaarden verbinden die bijdrage aan het verbeteren van de kwaliteit van de woningen en hun omgeving.
- Een juridisch correcte grondslag te bieden voor de regeling.

2. ALGEMEEN DEEL

Inleiding

Reeds in 2017 bereikte de Arnhemse politiek de eerste signalen vanuit het Spijkerkwartier over de effecten die woningsplitsing en verkamering op de wijk hadden. Inmiddels luiden bewoners van meerdere Arnhemse wijken de noodklok hierover. De leefbaarheid van hun wijk staat onder druk omdat kamer- en etagebewoning in vergelijking met gezinsbewoning meestal een intensievere vorm van bewoning is, dit kan zorgen voor overlast in de wijk.[1]

Motief en doel

De aanpassing van de APV beoogt niet de situatie te regelen die reeds gereguleerd wordt in de Huisvestingswet en de daarbij behorende Huisvestingsverordening. Indieners van het voorstel benaderen de ervaren overlast niet vanuit schaarste van woningen maar vanuit gedragsbeïnvloeding door het aanspreekbaar maken van verhurende partijen. Juist ook in de gevallen waarin geen schaarste aannemelijk is te maken en/of er geen sprake is van goedkope woonruimte, is in de gemeente Arnhem vermindering van het woongenot de leefbaarheid van de woonomgeving in het geding. Niet in de laatste plaats door het gedrag dat verhuurders en bewoners vertonen. Op deze

[1] De problematiek doet zich vooral voor in de volgende wijken: het centrum Heijenoord, Burgemeesterswijk, St. Marten, Klarendal, Spijkerkwartier, Het Broek, Klarendal, Malburgen en Presikhaaf.

gevallen ziet deze aanpassing van de APV. De initiatiefnemers willen het gedrag van deze personen beïnvloeden.

Juridisch kader

De juridische grondslag voor deze regeling is artikel 147 van de Gemeentewet. De gemeenteraad kan zaken regelen in een verordening als deze bevoegdheid niet ligt bij de burgemeester, het college van burgemeester en wethouders of een hogere wetgever. In artikel 149 van de Gemeentewet wordt aangegeven waarover die verordenende bevoegdheid zich uitstrekt: de raad maakt de verordeningen die hij in het belang van de gemeente nodig oordeelt.

Deze verordenende bevoegdheid kent een aantal grenzen. Zo mag de verordening maximaal zien op het grondgebied van de gemeente Arnhem (de territoriale grens). Verder mag de verordening niet zien op bijzondere belangen van de Arnhemse burger (de ondergrens), maar moet het openbaar belang van de gemeente in het geding zijn. Dat kan eventueel via het uitstralingseffect dat gedragingen in de particuliere sfeer op de omgeving hebben. Tot slot moet rekening gehouden worden met de inhoud van artikel 121 en 122 van de Gemeentewet; deze beantwoorden of een gemeentelijke verordening de hogere regelgeving nog nader mag aanvullen. Hierbij zijn het object van de regeling (de genormeerde gedraging) en het motief van de regeling van belang.

Zoals hierboven aangegeven zijn de initiatiefnemers van het voorstel van oordeel dat de wijziging van de APV aan de eerdergenoemde grenzen voldoet en niet ziet op het motief dat ten grondslag ligt aan de Huisvestingswet en de daarop gebaseerde Huisvestingsverordening 2016. De onderhavige regeling geldt alleen binnen de gemeentelijke grenzen en verder is niet beoogd de louter particuliere gedragingen te reguleren. Het motief van de initiatiefnemers om regulerend op te treden is juist de uitstraling die particulier gedrag kan hebben op de leefomgeving van andere burgers. Hierbij beogen de initiatiefnemers dit gedrag te beïnvloeden door een meldingsstelsel onder voorwaarden bij verkamering van een pand.

De initiatiefnemers van het voorstel hebben daarbij beoogd te regelen wat daarbij nodig is, en niet meer dan dat, om verbetering van het woongenot en de leefbaarheid van de omgeving, het voorkomen overlast en het tegengaan van verrommeling in de wijken van de stad ten behoeve van de inwoners van de stad te bewerkstelligen. De initiatiefnemers willen derhalve niet zo ver gaan als het college door het invoeren van een vergunningsplicht met voorwaarden die door hen als te zwaar wordt gekwalificeerd. Ook tegen het niet doen van een melding of in strijd handelen met de voorwaarden die gelden waaronder kamerverhuur alleen mag plaatsvinden kan handhavend worden opgetreden. Het college geeft verder aan dat het niet evident is dat een aanspreekpunt voor bewoners leidt tot vermindering van overlast en het beperken van de geconstateerde problematiek. De initiatiefnemers merken op dat een vergunningplicht dit ook niet evident met zich meebrengt. Het hebben van een aanspreekpunt is echter een belangrijke start om gedrag te kunnen beïnvloeden, nu er iemand aan te spreken is op het gedrag van bewoners en de uitstraling daarvan op omwonenden.

Meldingsplicht kamergewijze verhuur

Door een toename van kamerverhuur kan de leefbaarheid in een wijk onder druk komen te staan. Kamerverhuur heeft echter ook een belangrijk functie voor de huisvesting van jongeren, studenten en starters op de woningmarkt. Wanneer de bewoningsintensiteit door kamerverhuur niet of nauwelijks afwijkt van bewoning door een "normaal" huishouden dan staat de leefbaarheid niet onder druk.

De druk die kamerverhuur op de leefbaarheid legt, heeft vaak te maken met gedrag. Daarom is het van belang dat sprake is van geregeld beheer. Daarnaast draagt het stallen van fietsen in de openbare ruimte bij aan druk op de leefbaarheid. Om voor deze overlast een oplossing te bieden,

wordt een meldingsstelsel met de volgende voorwaarden ingesteld:
- Er is sprake van geregeld beheer, waarbij iemand, niet zijnde een huurder van de woonruimte, is aangesteld, die
    - toeziet op de hygiëne en de veiligheid;
    - aanspreekpunt is voor bewoners, omwonenden en overheden bij klachten;
    - elke dag van de week bereikbaar is;
    - een actueel overzicht bijhoudt van de bewoners van het pand.

Handhaving

De handhaving is een taak van het college. Toch hechten de initiatiefnemers eraan om een opmerking over handhaving op te nemen. De insprekers hebben handhaving immers als belangrijk knelpunt benoemd, tijdens de behandeling van de beleidsevaluatie.

Handhaving start direct nadat de wijziging van de Apv inwerking is getreden. De (administratieve) lasten voor de gemeente kunnen worden beperkt door op deze meldingen te combineren met de brandveiligheidscontroles die al met enige regelmaat plaatsvinden.

3. ARTIKELSGEWIJZE TOELICHTING

Toelichting behorend bij de wijziging van de APV

Afdeling 9 Meldingsplicht kamergewijze verhuur

Artikel 9.2 Kamergewijze verhuur

De druk die kamerverhuur op de leefbaarheid legt, heeft vaak te maken met gedrag. Daarom is het van belang dat sprake is van geregeld beheer. Daarnaast draagt het stallen van fietsen in de openbare ruimte bij aan druk op de leefbaarheid. Zodoende geldt een verbod om kamergewijs te verhuren (verhuur van een niet-gemeenschappelijk deel van een woonfunctie waarin zich vijf of meer wooneenheden bevinden) indien niet is voldaan aan de in dit artikel gestelde eisen.

Artikel 9.3 Meldingsplicht bij kamergewijze verhuur

De initiatiefnemers van het voorstel hebben beoogd te regelen wat nodig is en niet meer dan dat om het woongenot en de leefbaarheid van de omgeving te verbeteren, het voorkomen overlast en het tegengaan van verrommeling in de wijken van de stad ten behoeve van de inwoners van de stad.

Daarom is bij kamergewijze verhuur gekozen voor een meldingstelsel, waarbij ten minste vier weken voor de eerste verhuur dit moet worden gemeld bij het college. Voor de op de dag van de inwerkingtreding van deze regeling bestaande gevallen geldt dat dit voor vier weken na inwerkingtreding van de regeling dient te gebeuren.

Artikel 9.4 Gegevensverstrekking

Om een melding zinvol te laten zijn is het de bedoeling dat in ieder geval een aantal basisgegevens bij de gemeente bekend zijn. Wie verhuurt er wat en vanaf wanneer en wie is er aan te spreken.

Artikel 9.5 Overgangsbepaling

Bij kamergewijze verhuur dient normaliter ten minste vier weken voor de eerste verhuur een melding plaats te vinden bij het college. Bij bestaande kamergewijze verhuur op het moment van inwerkintreding van deze regeling, dient de melding vier weken na inwerkintreding van deze regeling plaats te hebben gevonden.

MEMO

van: Mattijs Loor, Daniël Becker, Giovanni Visser, Nico Wiggers, Guus van der Laak
aan: Gemeenteraad, wethouder Paping, betrokken ambtenaren, griffie
datum: 10 juni 2020

Toelichting technische wijzigingen initiatiefvoorstel 'Geregeld beheer'

Naar aanleiding van de reactie van het college, de behandeling in de M1-fase en diverse ambtelijke controles op het stuk is bovengenoemd initiatiefvoorstel op enkele punten technisch gewijzigd. Onderstaand treft u een overzicht van de verschillende wijzigingen.

Nummering en verwijzingen
Naar aanleiding van een ambtelijke controle is de nummering van de artikelen en de verwijzing naar de geldende APV beter in lijn gebracht met de bestaande APV.

Verheldering verbodsbepaling
Ambtelijk is, mede naar aanleiding van de discussie over het stuk, aangegeven dat het helderder zou zijn als het stuk expliciet benoemt dat kamerverhuur verboden is als niet aan de voorwaarden wordt voldaan. Inhoudelijk zat dit al in het stuk. De zinssnede 'is niet toegestaan' is vervangen door 'is verboden' (art. 5.9.2).

Koppeling verbodsbepaling en meldplicht
Hoewel de meldplicht op zichzelf ook in de tekst stond, en was opgenomen dat kamerverhuur bij niet voldoen aan de voorwaarden niet was toegestaan, stond niet expliciet in de tekst dat verhuren zonder melden verboden is. Deze koppeling is aan artikel 5.9.2 toegevoegd.

Tekstuele verbeteringen
Artikel 5.9.2 is tekstueel verduidelijkt en de opsomming meer correct weergegeven.
De opsomming in artikel 5.9.4 is op aangeven van de ambtenaren verhelderd.

Handhaafbaarheid open normen
Naast bovenstaande technische wijzigingen waren er nog vragen over de handhaafbaarheid in relatie tot de open normen in het begrip ‘toezien op hygiëne en veiligheid’. Zoals ook in de reactie op de M1-vragen aangegeven, is het onmogelijk begrippen volledig sluitend in de APV te omschrijven. De wijze om hieraan uitvoering te geven kan echter door de ambtelijke organisatie worden vormgegeven door een zogenaamde ‘bestendige beleidslijn’, door consequent op dezelfde wijze met deze begrippen om te gaan, of middels de bevoegdheid die het college heeft om hiervoor beleidsregels vast te stellen.

Als indieners geven we hierbij het college graag mee dat het wat ons betreft hierbij ten minste, maar niet uitsluitend, gaat om:

- het toezien op het gebruik en de inrichting van het pand op een dusdanige wijze dat dit de veiligheid van bewoners en omwonenden niet schaadt, waarbij in het bijzonder de brand- en vluchtveiligheid van belang zijn,
- voldoende hygiëne, waardoor in ieder geval geen onevenredig risico op plaagdieren of bijzondere risico’s voor de volksgezondheid optreden.

BEHANDELRESULTAAT

Raadsvoorstel, meningsvormende (2) bijeenkomst 3 juni 2020

Plan van Aanpak: Woningsplitsing en verkamering
Initiatiefvoorstel: Geregeld beheer bij kamerverhuur

Zaaknummer:	425910
Portefeuillehouder:	R. Paping

Resultaat van bespreking:

Aanwezig
De raadsleden/fractievolgers van der Laak (AC), de Groot (PvdD), Becker (CU), Visser (PvdA), Loos (VVD), Prinsen (GL), Loor (D66), van Dillen (CDA), Tujeehut (AOP) en Elfrink (SP).
De fracties van DENK/Verenigd Arnhem en de PVV waren niet bij de beraadslagingen aanwezig.

Bespreking
Voor de bespreking waren 3 (concept-)amendementen en 2 (concept-)moties ingediend. Deze hebben allen betrekking op het raadsvoorstel 'Plan van Aanpak: Woningsplitsing en verkamering'
Deze zijn allen besproken.

Toezegging
Wethouder Paping heeft toegezegd de raad te informeren over werkzame arbeidsmigranten in Arnhem en woonachtige arbeidsmigranten in Arnhem.

Conclusie
De voorzitter stelt met instemming van de raadskamer vast dat alle ingediende amendementen en moties behandeld zijn. Beide voorstellen worden doorgeleid naar de besluitvorming.

N.B. Beide voorstellen zijn - gelet op de samenhang - gezamenlijk in de raadskamer behandeld (informatieve en meningsvormende behandeling). Omdat het afzonderlijke voorstellen zijn, zal besluitvorming afzonderlijk plaatsvinden.

De raadsadviseur,

B. Kranenborg

De voorzitter,

B. van Es

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	17 juni 2020
Ter bespreking van	Plan van aanpak woningsplitsing en verkamering
Amendement van het lid	Mattijs Loor - D66
Titel Amendement	Voldoende en betaalbare kamers
Nummer Zaaknummer	**20A43** 425910

De ondergetekende(n) stel(t)(len) het volgende amendement voor:

Besluit de tekst binnen Actie 1 bij 'omzetting' te vervangen door:
Omzetting ("verkamering") (bij kamerbewoning vanaf 5 personen die geen gezamenlijke huishouding voeren)

- *De gebruiksoppervlakte van de bestaande woning is groter of gelijk aan 110m2. Zie motivatie onder woningsplitsing.*
- *De gebruiksoppervlakte per bewoner is gemiddeld minimaal 18 m2. Door eisen te stellen aan het gebruiksoppervlak per persoon borgen we vooral de woonkwaliteit en ontstaat er minder druk op de omgeving. Door het opnemen van deze voorwaarde voorkomen we overbewoning. De norm van 18m2 is gekozen omdat er zo ongeveer 5 personen (die geen gezin/huishouden vormen) per 100m2 in een woning kunnen wonen. Door uit te gaan van een gemiddelde gebruiksoppervlakte, blijven ook kleine en betaalbare wooneenheden mogelijk.*
- *De woning beschikt over een bergingsruimte De eis voor de bergingsruimte heeft als doel om te sturen op schone wijken; fietsen en afval kunnen hierin worden opgeborgen. Er is voldoende ruimte voor fiets en afvalcontainer of afvalzakken op eigen terrein aanwezig, of dit kan worden gerealiseerd.*
- *Er wordt geen vergunning verleend indien sprake is van omzetting in onzelfstandige woonruimte voor het verschaffen van kortdurend tijdelijk verblijf, te vergelijken met logies, al dan niet als onderdeel van de arbeidsvoorwaarden, aan werknemers. Bovenstaande voorwaarde is overgenomen uit de beleidsregels over omzetting van de gemeente Nijmegen. Daarnaast is in het overgrote deel van gemeenten in de regio gereguleerd dat werknemers die hier kortdurend verblijven geen toegang hebben tot de reguliere woningvoorraad: Vaak is in deze gemeenten via de definities van 'wonen' en/of*

VERWORPEN

'woning' in het bestemmingsplan geregeld dat dit is voorbehouden tot bewoning door een huishouden. Verblijfsruimte in de vorm van logies, die vaak door een eigenaar / ondernemer wordt aangeboden aan door hem ingehuurde werknemers, heeft een zeer forse impact op de directe omgeving. Werknemers wonen er niet, maar verblijven er slechts tijdelijk. Er is veel verloop. Er is geen of nauwelijks contact met de omwonenden. Er is geen betrokkenheid met het pand of de omgeving daarvan. Werknemers hebben doorgaans allemaal een auto, hetgeen de parkeerdruk in de buurt sterk verhoogd. Uit ervaring blijkt dat er vaak sprake is van fors conflicterende leefstijlen en het volstrekt negeren van klachten van omwonenden. Dat wil het college voorkomen. Deze vorm van logies wijkt af van kamerverhuur omdat men daar doorgaans toch langere tijd in een bepaald pand woont. Buurtgenoten kennen elkaar beter en weten ook wie ze aan moeten spreken in het geval van overlast. Omdat de huisvesting van arbeidsmigranten desondanks een opgave vormt binnen onze gemeente en binnen de regio is het een goed thema in het kader van de woondeal.

Toelichting:

In het aantal bewoners waarbij kamerverhuur vergunningplichtig wordt volgen we de regeling in het bouwbesluit. Op deze wijze wordt kleinschalige verhuur (bijvoorbeeld aan 3 personen) niet ontmoedigd door de regelgeving. Dit omdat de bewoningsdichtheid bij 3 en 4 personen in de regel niet groter zal zijn dan bij een regulier huishouden.

Door expliciet te maken dat het bij de 18 m2 gebruiksoppervlak per bewoner om een gemiddelde gaat blijven kleine en betaalbare kamers mogelijk. Deze kleine wooneenheden (bijvoorbeeld 9 m2 kamer en gedeelde keuken) zijn voor een deel van de studenten de enige mogelijkheid om zelfstandig te wonen.

De leefbaarheidstoets leidt tot een subjectieve beoordeling of tot situaties waarbij pandeigenaren onevenredig geschaad kunnen worden in hun belang door ontwikkelingen in de wijk waar zij zelf geen invloed op hebben en is om die reden wat ons betreft niet houdbaar. Het college concludeerde dit zelf ook al in beantwoording op vragen, door aan te geven dat een deel van de leefbaarheidstoets sowieso geen deel zal uitmaken van het op hande zijnde facetbestemmingsplan.

Het voorgestelde afstandscriterium van 50 meter gaat op twee punten mank: in de eerste plaats is niet te zeggen dat twee kamerverhuurbedrijven binnen 50 meter van elkaar overlast veroorzaken, net zoals niet te zeggen is dat één enkel kamerverhuurbedrijf in een wijk géén overlast veroorzaakt. Bovendien is met de voorgestelde regeling voor een initiatiefnemer tot kamerverhuur niet vooraf duidelijk of zijn vergunning verleenbaar is, omdat hij – bijvoorbeeld bij aankoop van een pand of bij aanvang van de voorbereiding van een vergunningaanvraag – niet met zekerheid kan weten of zich binnen 50 meter een ander kamerverhuurbedrijf bevindt. Er zijn geen openbare bronnen waarin hij deze informatie kan raadplegen. Het college geeft aan dat de voorgestelde stippenkaart slechts een indicatie geeft. Daarmee biedt de voorgestelde regeling niet voldoende rechtszekerheid.

Daarnaast beperkt het verbieden van een kamerverhuurbedrijf binnen 50 meter van een ander kamerverhuurbedrijf de mogelijkheden voor kamerbewoners en verhuurders die géén overlast

VERWORPEN

veroorzaken. Het recht op woonruimte voor personen die geen enkele overlast veroorzaken wordt disproportioneel ingeperkt. Indieners gaan ervan uit dat met de nu gestelde regels in combinatie met het initiatiefvoorstel geregeld beheerd overlast door kamerverhuur al voldoende wordt aangepakt. Het verder beperken van kamerverhuur is disproportioneel en schaadt het belang van voldoende beschikbare woonruimte voor studenten en andere kamerbewoners.
Mattijs Loor - D66

VERWORPEN

Voor 12

Tegen 26

Amendement "Voldoende en betaalbare kamers" (20A43)

GROENLINKS	0	6
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	0	1
Wiggers		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	0	6
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	0	2
van Dillen		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	0	2
Usta		
Aydemir		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Venhoek		
van Ommen		
van Iperen		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Eliëns		

PvdA	0	4
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

SP	0	3
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

PARTIJ VOOR DE VRIJHEID	0	2
Verheij		
Sanders		

Totaal 38

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	17 juni 2020
Ter bespreking van	Plan van aanpak woningsplitsing en verkamering
Amendement van het lid	Menno Loos - VVD Klaartje van Dillen - CDA
Titel Amendement	Leefbaarheidstoets een wassenneus
Nummer Zaaknummer	**20A37** 425910

De ondergetekende(n) stel(t)(len) het volgende amendement voor:

De tekst in Plan van Aanpak – Actie 1: Regulering via het bestemmingsplan
"Door het instellen van een leefbaarheidstoets zorgen we dat een nieuw initiatief geen grote inbreuk maakt op het woon- en leefklimaat in de wijk. Deze toets bestaat uit een tweetal vereisten:

1. *Er vindt geen verdere concentratie plaats van verkamerde panden Als er binnen 50 meter van het pand zich reeds een verkamerde woning bevindt, wordt er geen vergunning verleend: Spreiding van woningen waarbinnen kamergewijze bewoning plaatsvindt, is wenselijk. Clustervorming binnen wijken kan ten koste gaan van de leefbaarheid. Het is daardoor van belang dat er wordt gekeken naar de aanwezigheid van kamerverhuurpanden ter plaatse van het object waar een vergunning voor wordt aangevraagd.*
2. *Er zijn geen overige, voor de leefbaarheid relevante, factoren in de directe omgeving Als voorbeeld dienen de aanwezigheid van: coffeeshops; panden waarin opvang, beschermd wonen of verhuur vanuit zorgaanbieders plaatsvindt; en prostitutie. Deze factoren leiden mogelijk al tot overlast zodat er vanuit de leefbaarheid geen ruimte bestaat voor extra kamerbewoning. Als er vanuit het pandenoverleg of de teams leefomgeving signalen zijn dat de leefbaarheid onder druk staat, nemen we deze signalen mee."*

Te vervangen door:
Door het instellen van een leefbaarheidstoets zorgen we dat een nieuw initiatief geen grote inbreuk maakt op het woon- en leefklimaat in de wijk. Deze toets bestaat uit:

1. *Voor de gehele stad worden er geen nieuwe vergunningen voor kamerbewoning afgegeven wanneer er aan de andere kant van een woonhuis/pand in dezelfde straat reeds een verkamerd woonhuis/pand is. Met andere woorden, er mag geen sprake zijn van insluiting.*

AANGENOMEN

2. *Voor het Spijkerkwartier wordt er geen nieuwe vergunning verleend als er binnen 50 meter van het pand zich reeds een verkamerde woning bevindt.*
3. *Zolang de nulmeting (actie 4) door de gemeente niet is voltooid en openbaar beschikbaar is moet zij aanvragers ondersteunen met de bewijslast.*
4. *Zodra het college de nulmeting (actie 4) heeft voltooid en deze openbaar beschikbaar heeft gemaakt, kan zij andere wijk(en), straten of postcodegebieden voordragen om ook de onder '2' genoemde eis, of andere vast te stellen eisen, op deze gebieden van toepassing te verklaren.*
5. *Het college kan tot 1-1-2021 een lijst met criteria opstellen waaraan een verzoek tot buitenplantse afwijkingen (vergunning) tenminste moet voldoen.*

Toelichting:

Het college, bij de beantwoording van M1 vragen, heeft zelf aangegeven dat punt 2 van de door haar voorgestelde leefbaarheidstoets niet uitvoerbaar is. Deze moet dus uit het plan gehaald worden om (nieuwe) teleurstellingen bij de Arnhemmers te voorkomen.
Waar zich nu precies verkamerde panden bevinden (vanaf 3 personen) is niet helder. Hiervoor wil het college een nulmeting uitvoeren (actie 4). Wel heeft zij reeds een inschatting gemaakt (onderstaande stippenkaart).
Voor de toetsing of een vergunning wel verleend mag worden, ligt normaliter de bewijslast bij de aanvrager. Zeker totdat de nulmeting is voltooid, kunnen wij de gevolgen moeilijk overzien en is het in de praktijk straks moeilijk toetsbaar. Wat weer kan leiden tot juridisch gedoe en de nodige teleurstellingen. Wat ook de verbeteringen uit het plan, zoals vergunningplicht voor de hele stad en/of de samenwerking tussen huurders, verhuurders en de gemeente minder krachtig maakt.
Daarom beperken we de 50 meter leefbaarheidstoets tot het spijkerkwartier, geen insluiting voor de rest van de stad en lijkt ons extra hulp tot publicatie van de nulmeting verstandig.
Indien onderstane stippenkaart, die het college bij de M1 heeft verstrekt, wel een getrouwe weergave van het aantal verkamerde panden blijkt (na de nulmeting), zet het, naast het Spijkerkwartier, ook andere wijken stop. Dit ook voor betere initiatieven en/of nieuwe woonvormen, in welke vorm dan ook*. Dit is ongewenst omdat we wel grote vraag hebben naar kleine wooneenheden. Een visie op studentenhuisvesting ontbreekt in Arnhem. Een van de mogelijke effecten zal zijn dat de (minder goede) verkamerde-panden blijven bestaan (overgangsrecht) en meer waard worden omdat kamerzoekenden (tot in lengte van jaren) geen beter alternatief hebben.

AANGENOMEN

20 A37/P.3

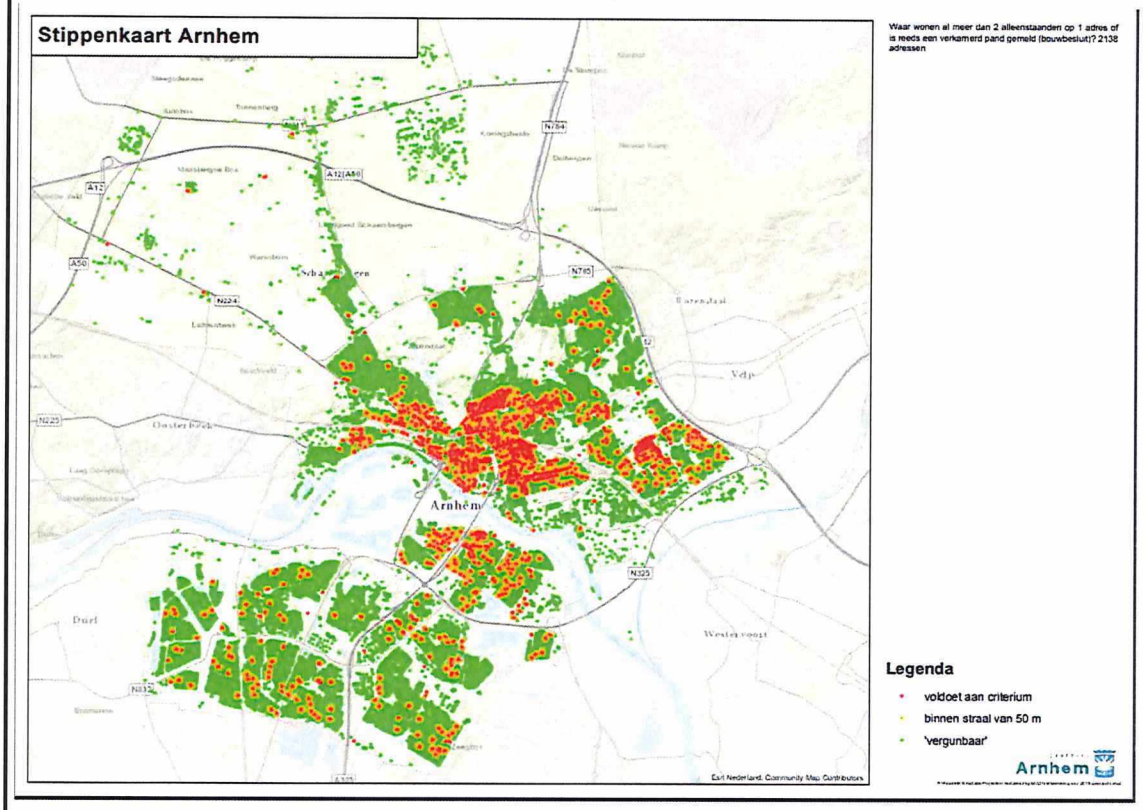

* Het college stelt wel uitzonderingen te willen maken (buitenplanse afwijking) maar dat kan tot willekeur leiden en zo het geheel in gevaar brengen.

Menno Loos - VVD
Klaartje van Dillen - CDA

AANGENOMEN

Voor 25

Tegen 13

Amendement "Leefbaarheidstoets een wassenneus" (20A37)

GROENLINKS	0	6
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	6	0
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	2	0
van Dillen		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Usta		
Aydemir		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Venhoek		
van Ommen		
van Iperen		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Eliëns		

PvdA	0	4
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

SP	0	3
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

PARTIJ VOOR DE VRIJHEID	2	0
Verheij		
Sanders		

Totaal 38

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	17 juni 2020
Ter bespreking van	Plan van aanpak woningsplitsing en verkamering
Amendement van het lid	Mattijs Loor - D66
Titel Amendement	Vertrouwen in de inwoner en vastgoedeigenaar centraal
Nummer / Zaaknummer	**20A38** 425910

De ondergetekende(n) stel(t)(len) het volgende amendement voor:

Op pagina 10 de tekst:
We zullen een voorstel voor uitbreiding van de handhavingscapaciteit ter afweging meenemen in de perspectiefnota. Over de dekking van de hogere frequentie zullen we de raad op een later moment informeren.

Te vervangen door:
We zullen een voorstel voor uitbreiding van de handhavingscapaciteit ter afweging meenemen in de Perspectiefnota. Na een eerste controle van alle kamerverhuurbedrijven gedurende de komende drie jaar, zal de focus van de handhaving in de eerste plaats liggen op meldingen en andere signalen van misstanden. Om naast de ontvangen meldingen een beter beeld te krijgen van de situatie in verschillende panden wordt gewerkt met tweezijdige registratie, waarbij huurders en verhuurders zelf checklists invullen. De handhaving richt zich naast meldingen en andere signalen van misstanden op de afwijkingen tussen de rapportage door huurder en verhuurder. Over de dekking van de hogere frequentie zullen we de raad op een later moment informeren.

Toelichting

Huurders en verhuurders hebben er zelf groot belang bij dat kamerverhuurbedrijven veilig zijn. De meeste van hen zijn dan ook te goeder trouw.

AANGENUMEN

20 A 38/P.2

In den lande, onder andere in Gelderland-Zuid, zijn goede ervaringen opgedaan met het uitvoeren van zelfcontroles door huurders en verhuurders. Kern van de methode is dat zowel huurder als verhuurder dezelfde (digitale) checklist invullen, eventueel voorzien van foto's.

Op die manier kunnen brandweer en gemeente zich richten op de panden waar afwijkingen worden opgegeven, er verschillen bestaan tussen wat de huurder en wat de verhuurder heeft ingediend en panden waarvan geen checklist is ontvangen.

Met dit voorstel hoeven de goede niet onder de kwaden te leiden, wordt de toezicht- en handhavingscapaciteit optimaal in gezet en straalt de gemeente vertrouwen uit naar haar inwoners en vastgoedbezitters. Wie dit vertrouwen niet waarmaakt, kan rekenen op kordaat en doortastend optreden van de gemeente.

Een systeem van tweezijdige registratie door huurder en verhuurder heeft als groot voordeel dat hiermee de bewustwording over brandveiligheid en brandveilig gebruik substantieel toeneemt.

Mattijs Loor - D66

AANGENOMEN

Voor 33

Tegen 5

Amendement "Vertrouwen in de inwoner en vastgoedeigenaar centraal" (20A38)

GROENLINKS	6	0
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	6	0
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	2	0
van Dillen		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Usta		
Aydemir		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Venhoek		
van Ommen		
van Iperen		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Eliëns		

PvdA	4	0
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

SP	0	3
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

PARTIJ VOOR DE VRIJHEID	0	2
Verheij		
Sanders		

Totaal 38

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	17 juni 2020
Ter bespreking van	Plan van aanpak woningsplitsing en verkamering
Motie van	Menno Loos - VVD
Titel motie	Samenwerking tussen huurders, verhuurders en de gemeente
Nummer Zaaknummer	**20M81** 425910

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:

- Dat er in het verleden zo goed als geen contact geweest is met particuliere verhuurders en zeker niet in georganiseerd verband.
- Dat het huurdershuis en de studentenvakbond positief zijn over het idee om samen met een verband van Arnhemse verhuurders en de gemeente invulling te geven aan het begrip "Goed-Verhuurderschap".

Overwegende dat:

- Dat het college dit als een reële kans en verbetering ziet voor de stad.
- Dat in het plan van aanpak bestaande slechte verhuurders, door het overgangsrecht, nauwelijks worden aanpakt en/of geprikkeld om tot aanpassing van hun verhuurderschap te komen.
- Dat gebrek aan kennis over wettelijke en gemeentelijke regelgeving een belangrijke oorzaak is van misstanden en dat dit door voorlichting en samenwerking (deels) verbeterd kan worden.
- Huurders het ongetwijfeld waarderen als de verhuurder zich met "Goed-Verhuurderschap" onderscheidt.

Roept het college op:

- Dat er maximaal ingezet wordt op samenwerking tussen huurders, verhuurders, gemeente en handhaving. En dit vast te leggen in een convenant.
- Met BZK te overleggen hoe "goed verhuurderschap" in te richten is en te verzoeken of ze naast steun ook de nodige middelen/gelden beschikbaar kunnen stellen voor de unieke samenwerking.
- Bij actie 5 'Handhaving (bestaande) kamerverhuurbedrijven' het uitgangspunt te hanteren dat verhuurders die werken volgens het vast te stellen convenant, na de initiële controle (op den duur) minder snel weer een controle krijgen tenzij daar directe aanleiding toe is. Waardoor de

AANGENOMEN 7K

focus en de capaciteit zich voornamelijk kan richten op panden met een groter risico en/of verhuurders waarvan bekend is dat zij "slecht verhuurder " zijn.
en gaat over tot de orde van de dag Menno Loos - VVD
Toelichting: Door in te zetten op een structurele samenwerking tussen huurders, verhuurders en de gemeente groeit de kwaliteit voor de huurder en daalt de kans op overlast in de buurt. Goede verhuurders kunnen zich middels de "AVV Goed-Verhuurderschap" kenbaar maken en onderscheiden. Hiermee vergroten we de leefbaarheid en kan overlast gerichter worden aangepakt. Goed verhuurders weten dat zij benaderbaar moeten zijn voor huurders, wijk en buren.

AANGENOMEN

Voor	**35**
Tegen	**3**

Motie "Samenwerking tussen huurders, verhuurders en de gemeente" (20M81)

GROENLINKS	6	0
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

VVD Arnhem	6	0
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Venhoek		
van Ommen		
van Iperen		

PvdA	4	0
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

CDA Arnhem	2	0
van Dillen		
Hutten		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

SP	0	3
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Nede		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Usta		
Aydemir		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Eliëns		

Partij voor de Vrijheid	2	0
Verheij		
Sanders		

Totaal	**38**

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	17 juni 2020
Ter bespreking van	Plan van aanpak woningsplitsing en verkamering
Motie van	Mattijs Loor - D66 Eric Greving - PvdA Yildirim Usta - DENK Verenigd Arnhem Daniël Becker - ChristenUnie
Titel motie	Passende huisvesting voor arbeidsmigranten
Nummer Zaaknummer	**20M92** 425910

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:

- Het voorstel de omzetting van woningen naar onzelfstandige woonruimte voor arbeidsmigranten uitsluit[1];
- De coronacrisis de erbarmelijke omstandigheden waarin veel arbeidsmigranten nu worden gehuisvest pijnlijk duidelijk heeft gemaakt.

Overwegende dat:

- Een onwenselijk gevolg van het uitsluiten van omzetting ten behoeve van arbeidsmigranten kan zijn dat meer arbeidsmigranten worden gehuisvest in die wijken waar nu al veel onzelfstandige woonruimtes zijn of in andere vormen van tijdelijke huisvesting, zoals op vakantieparken;
- Onze economie in sommige (cruciale) sectoren afhankelijk is van de inzet van arbeidsmigranten[2];
- Het wenselijk is deze mensen, en hun gezinnen[3], op een gezonde en passende wijze te huisvesten.

---

[1] Onder actie 1: "Er wordt geen vergunning verleend indien sprake is van omzetting in onzelfstandige woonruimte voor het verschaffen van kortdurend tijdelijk verblijf, te vergelijken met logies, al dan niet als onderdeel van de arbeidsvoorwaarden, aan werknemers."

[2] CBS, 14 februari 2019: Spanning arbeidsmarkt naar nieuw hoogtepunt; van de actuele vacatures (221.000 in Nederland en 24.000 in Gelderland, CBS, 15 mei 2020) kan naar verwachting een deel, maar niet alles, worden ingevuld door mensen die nu langs de zijlijn staan.

[3] Er zijn ruim 70.000 kinderen van Midden- en Oost-Europese migranten ingeschreven in Nederland. Ook arbeidsmigranten met kinderen worden in kleine, slechte en overvolle woningen aangetroffen. Pharos, januari 2020.

AANGENOMEN

20 mg2 / P.2 7

Verzoekt het college:

- Samen met het bedrijfsleven en andere gemeenten in de regio te komen tot een uitvoerbaar plan voor passende en gezonde huisvesting van arbeidsmigranten en hun gezinnen, waarbij géén extra druk op de leefbaarheid van wijken wordt gelegd;
- Er in dit plan naar te streven dat ook voor bestaande situaties van grote aantallen arbeidsmigranten in omgezette woningen een meer passende huisvesting wordt gevonden.

En gaat over tot de orde van de dag.

Mattijs Loor - D66
Eric Greving - PvdA
Yildirim Usta - DENK Verenigd Arnhem
Daniël Becker - ChristenUnie

AANGENOMEN 7

RAADSVOORSTEL

Aan de gemeenteraad

Zaaknummer 425910

Onderwerp: Plan van Aanpak: Woningsplitsing en Verkamering

Voorstel

1. Het Plan van Aanpak: Woningsplitsing en Verkamering vast te stellen

Inleiding

Per raadsbrief van 4 juli 2019 over de voortgang van de actualisering van de splitsings- en verkameringsregels is aan de gemeenteraad toegezegd dat het college in het vierde kwartaal van 2019 een 'plan van aanpak/uitvoeringsplan' presenteert aan de raad.

Het bijgevoegde plan van aanpak bestaat uit zes acties die vanaf januari 2020 worden uitgevoerd. De voorbereiding van een groot aantal van deze acties is al in een vergevorderd stadium, of reeds afgerond. De belangrijkste actie om woningsplitsing en omzetting (ook wel verkamering genoemd) in de toekomst te reguleren is de invoering van een facetbestemmingsplan voor de gehele stad. In dit facetplan wordt een verbod op omzetting en splitsing opgenomen, met een afwijkingsmogelijkheid. In het plan van aanpak staat onder andere (in grote lijnen) wat de gunnings- en weigeringsgronden zullen zijn. Naast de regulering via het bestemmingsplan worden verschillende acties uitgevoerd met betrekking tot het in positie brengen van huurders, intensivering van de samenwerking met verhuurders, woonoverlast, en handhaving. Een aantal van deze activiteiten is niet nieuw, maar wordt wel genoemd in de nota.

Beoogd effect

Het vaststellen van het plan van aanpak geeft richting aan de aanpak om (beter) grip te houden op (de effecten van) woningsplitsing en omzetting.

Het nieuwe beleid moet evenwicht brengen in verschillende belangen. Om te voorzien in een (groeiende) woonbehoefte wil de gemeente de realisatie van extra (kleinere) woonruimten blijven faciliteren. Ook willen we dat het voor starters en/of gezinnen met een kleinere portemonnee mogelijk blijft een kleinere gezinswoning te betrekken. Tegelijkertijd moet het mogelijk zijn om ongewenste ontwikkelingen tegen te gaan en de leefbaarheid van de stad te beschermen. Er is behoefte aan een helder kader waarop aanvragen voor woningsplitsing en omzetting worden beoordeeld.

Argumenten

1.1 Uitbreiding van regels omtrent woningsplitsing en omzetting is gewenst.
Aan het splitsen van een woning zijn momenteel (via de huisvestingsverordening) in de wijken Centrum, Sint-Marten/Sonsbeek-Zuid en het Spijkerkwartier voorwaarden verbonden: de gesplitste

Gemeente Arnhem

wooneenheden dienen minimaal 70m^2 te zijn en dienen te beschikken over een buitenruimte en een berging. Voor de rest van de stad gelden geen aanvullende regels voor woningsplitsing. Wel dient een omgevingsvergunning te worden aangevraagd voor de bouwactiviteiten. Uit de evaluatie naar het splitsings- en verkameringsbeleid is gebleken dat een uitbreiding van regels naar de gehele stad wenselijk is. In het plan van aanpak wordt uiteengezet waarom de vergunningverlening momenteel vaak niet goed verloopt.

Voor omzetting (verkamering) gelden er vrijwel geen regels. Omdat 'verkamering' vaak past binnen de woonbestemming worden initiatieven niet getoetst. Het gebrek aan regulering leidt steeds vaker tot ongewenste effecten in de stad en bemoeilijkt het borgen van een hoogwaardige ruimtelijke kwaliteit. Ook gaat het bij kamerverhuur vaak om een intensieve vorm van bewoning. Groepen die over het algemeen afhankelijk zijn van kamerbewoning zijn studenten, arbeidsmigranten en mensen met een zorgvraag. Het gebrek aan regulering van verkamering draagt bij aan stedelijke problematiek.
Uitbreiding van de regels voor verkamering is gewenst omdat:

- Pandeigenaren waarbij een splitsingsvergunning wordt geweigerd in de praktijk vaak overgaan tot kamerverhuur;
- Initiatieven voor verkamering niet worden getoetst. Ze vallen namelijk onder de woonbestemming en passen dus in het bestemmingsplan;
- Kamerverhuur en zeker een concentratie ervan kunnen leiden tot een grote druk op de leefbaarheid;
- Bewoners overlast kunnen ervaren: op allerlei gebied, ruimtelijk, sociaal, geluid etc.;
- De woonkwaliteit voor de kamerbewoners onvoldoende wordt geborgd.

1.2 De huisvestingsverordening lijkt steeds meer risico's met zich mee te brengen

De regels voor woningsplitsing zijn voor de drie hierboven genoemde wijken verankerd in de huisvestingsverordening. Recentelijk is uit jurisprudentie gebleken dat het steeds moeilijker is om de huisvestingsverordening te gebruiken voor ingrijpen in de woningvoorraad. In Rotterdam en Eindhoven zijn de hoofdstukken over woningsplitsing, onttrekking en omzetting door de rechter onverbindend verklaard. Regulering via andere instrumenten verdient daarom de voorkeur.

1.3 Het plan van aanpak geeft invulling aan wat eerder naar de raad is gecommuniceerd.

In januari 2019 heeft de gemeenteraad een evaluatie ontvangen over het verkamering- en splitsingsbeleid in Arnhem: link. Hierin wordt regulering via een facetplan als voorkeursoptie benoemd. In april 2019 en mei 2019 heeft het college tijdens drie raadkamers input vergaard voor het te ontwikkelen beleid. In juli 2019 is voor het Spijkerkwartier ter anticipatie op het facetplan een voorbereidingsbesluit genomen: link . In het gemeenteblad is een voornemen tot het opstellen van een facetplan gepubliceerd link. In juli 2019 ontving de gemeenteraad per raadsbrief een notitie over de voortgang van de beleidsontwikkeling: link. In deze voortgangsnotitie worden dezelfde acties genoemd als in het voorliggende plan van aanpak; Hierin wordt ook benoemd waarop het college via een facetplan wenst te sturen.
In het antwoord op artikel 44 vragen van de Arnhemse Ouderen Partij wordt verwezen naar de ontwikkeling van het nieuwe beleid link. In de reactie van het college op het initiatiefvoorstel 'verordening woningsplitsing en verkamering' komen de voornemens van het college naar voren: link. Hierin wordt aangegeven dat het college een 'verdergaande en robuustere' aanpak voorstaat dan in het initiatiefvoorstel wordt voorgesteld. Ook bij de actualisering van de huisvestingsverordening is aangegeven is in mei 2019 en november 2019 in een raadsbrief en raadsvoorstel aangegeven dat het college werkt aan nieuw beleid en een facetplan: link en link

1.4. Aansluiting bij initiatiefvoorstel dat is ingediend door zes fracties

In het voorliggende plan van aanpak hebben we op een aantal punten de aansluiting gezocht bij het initiatiefvoorstel dat eerder dit jaar is ingediend door D66, ChristenUnie, PvdA, Arnhemse Ouderen Partij, Denk/Verenigd Arnhem en Arnhem Centraal. In het plan van aanpak sluiten we aan de bij de passages over woningsplitsing uit het initiatiefvoorstel. Bij verkamering nemen we een aantal zaken over, zoals de verplichting tot een bergingsruimte.
Bij verkamering staan we over het algemeen echter een verdergaande aanpak voor.

Kanttekeningen en risico's

1.1 Bestaande gevallen

Door middel van een aantal acties proberen we huurders in positie te brengen en 'goed verhuurderschap' te stimuleren. Via het (facet)plan worden in de toekomst alleen nieuwe initiatieven getoetst. Dit betekent dat de bestaande kamergewijs bewoonde panden vallen onder het overgangsrecht.

1.2 Handhavingsacties kamerverhuurbedrijven ODRA

De ODRA voert jaarlijks 50 handhavingsacties uit bij kamerverhuurbedrijven. Hierbij voeren zij integrale controles uit waarbij naast brandveiligheid (bijvoorbeeld) wordt gekeken naar constructieve veiligheid en strijdig gebruik. De afgelopen drie jaar is de frequentie van het aantal acties incidenteel verhoogd naar 100. Voor het komende jaar (2020) is het aantal acties wederom verhoogd. Bij de in 2018 gecontroleerde panden werd in 95% van de gevallen tekortkomingen geconstateerd; van heel klein tot zorgwekkend. Verdere uitbreiding van het aantal handhavingsacties is daarom gewenst, echter is hier geen budget voor beschikbaar (zie financiën)

1.3. Planschade

Een belangrijk onderdeel voor het facetplan is de financiële haalbaarheid in relatie tot de mogelijke planschade als gevolg van het planologisch nadeel dat kan ontstaan. Om deze risico's te vermijden, is tijd ingebouwd tussen het kenbaar maken van de beleidsvoornemens en de vaststelling van het bestemmingsplan. Hiertoe is op 11 juli 2019 een vooraankondiging van het voornemen tot het opstellen van een bestemmingsplan in het gemeenteblad gepubliceerd.

Aangezien voor het Spijkerkwartier een voorbereidingsbesluit is genomen, is het risico voor het Spijkerkwartier anders. Het risico wordt actueel op het moment dat het facetbestemmingsplan definitief wordt vastgesteld. Zowel de kans als omvang van het risico is lastig te bepalen omdat elk object uniek is en het risico ook afhangt van de behoefte aan verkamering/splitsing.

Financiën

In het plan van aanpak is opgenomen wat de acties mogen kosten. Het planschadeonderzoek, de opdracht van het Huurdershuis en overige advieskosten (totaal € 16.100) kunnen worden gedekt binnen de bestaande begroting.

In het plan van aanpak wordt benoemd dat uitbreiding van het aantal handhavingsacties wenselijk is. Voor uitbreiding van de capaciteit is geen budget beschikbaar. We zullen een voorstel voor uitbreiding van de handhavingscapaciteit ter afweging meenemen in de perspectiefnota

Uitvoering

In het plan van aanpak is aangegeven hoe uitvoering wordt gegeven aan de acties.

Communicatie

Niet van toepassing.

Bijlage

Stukken voor gemeenteraad

– Plan van Aanpak: Woningsplitsing en Verkamering

RAADSVOORSTEL

Besluit van

Zaaknummer 425910

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 10 december 2019, Cluster Strategie, beleid en regie nummer: 425910

gelet op artikel .147 van de Gemeentewet;

besluit:

1. Het Plan van Aanpak: Woningsplitsing en Verkamering vast te stellen.

De griffier, De voorzitter,

Arnhem GEMEENTE

GEMEENTE Arnhem

Plan van Aanpak:
Woningsplitsing en Verkamering

1. Inleiding

Het afgelopen jaar hebben wij aan de gemeenteraad laten weten dat we werken aan een plan van aanpak ten behoeve van de regulering van woningsplitsing en verkamering[1]. Hierbij hebben we toegezegd in het vierde kwartaal van 2019 een plan van aanpak aan de raad voor te leggen. Dit plan van aanpak is onder andere gebaseerd op een beleidsevaluatie die is uitgevoerd in 2018. Voor deze evaluatie én ook daarna hebben we uitgebreid informatie verkregen van verschillende externe en interne stakeholders. Een belangrijk document hiertoe was bijvoorbeeld een uitgebreid projectplan vanuit het Spijkerkwartier. In september hebben enkele fracties uit uw raad een initiatiefvoorstel ingediend over verkamering en woningsplitsing. In onze reactie hebben we toegezegd om een aantal van de maatregelen uit dat voorstel in dit plan te integreren.

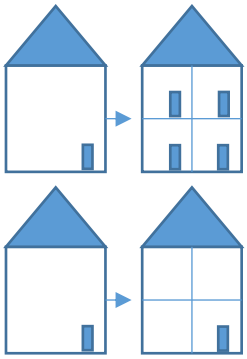

Van **woningsplitsing** is sprake wanneer één zelfstandige wooneenheid (één huis) wordt **gesplitst** in meerdere zelfstandige wooneenheden. Dit zijn dan appartementen met een eigen voordeur, huisnummer en achter die voordeur voorzieningen voor eigen gebruik

Van **kamerbewoning** is sprake wanneer één zelfstandige wooneenheid (één huis) - of een pand waarin wonen is toegestaan - wordt **omgezet** in meerdere *on*zelfstandige wooneenheden. Met de begrippen 'omzetten' en 'verkameren' wordt hetzelfde bedoeld. Een onzelfstandige wooneenheid heeft vaak de beschikking tot een eigen woon-slaapkamer, maar overige voorzieningen worden vaak gedeeld met de andere bewoners

De afgelopen jaren zijn Arnhemse woningen in toenemende mate gesplitst of omgezet. Splitsingen en verkamering zijn van wezenlijke waarde voor Arnhem, omdat ze voorzien in een bepaalde woonvraag. Ze kunnen echter ook negatieve effecten met zich meebrengen. De afgelopen jaren lijken deze negatieve effecten steeds nadrukkelijker naar voren te komen en groeit de wens om hier meer op te kunnen sturen. Uit de beleidsevaluatie is gebleken dat het huidige beleid op het gebied van splitsing niet goed functioneert. Enerzijds omdat de vergunningverlening niet altijd goed verloopt en anderzijds omdat we in de praktijk regelmatig zien dat wordt overgegaan op kamerverhuur bij het niet verkrijgen van een vergunning voor splitsing. Het grootste knelpunt omtrent woningsplitsing en (vooral omtrent) kamerverhuur is echter dat de leefbaarheid in wijken steeds meer onder druk staat.

De huidige splitsingsregels gelden momenteel voor drie wijken (Spijkerkwartier, Sonsbeek Zuid/Sint-Marten, Centrum) en zijn vastgelegd in de huisvestingsverordening. Op het gebied van kamerverhuur zijn er momenteel in Arnhem nauwelijks regels. Alleen in een klein gedeelte van het centrum is er een onttrekkingsvergunning benodigd. Daarnaast moeten kamerverhuurbedrijven (5 of meer wooneenheden) voldoen aan landelijk gestelde eisen op het gebied van brandveiligheid.

[1] In januari 2019 heeft de gemeenteraad een evaluatie ontvangen over het verkamering- en splitsingsbeleid in Arnhem: link Hierin wordt regulering via een facetplan als voorkeursoptie benoemd. In april 2019 en mei 2019 heeft het college tijdens drie raadkamers input vergaard voor het te ontwikkelen beleid. In juli 2019 is voor het Spijkerkwartier ter anticipatie op het facetplan een voorbereidingsbesluit genomen: link . In het gemeenteblad is het voornemen tot het opstellen van een facetplan gepubliceerd link. In juli 2019 ontving u per raadsbrief een notitie over de voortgang van de beleidsontwikkeling: link . In het antwoord op artikel 44 vragen van de Arnhemse Ouderen Partij wordt verwezen naar het nieuwe beleid link . In de reactie van het college op het initiatiefvoorstel 'verordening woningsplitsing en verkamering' komen de voornemens van het college naar voren: link. Ook bij de actualisering van de huisvestingsverordening is aangegeven is in mei 2019 en november 2019 in een raadsbrief en raadsvoorstel aangegeven dat het college werkt aan nieuw beleid en een facetplan: link en link

2. Huidig beleid en noodzaak nieuw beleid

Woningsplitsing
Aan het splitsen van een woning zijn momenteel in de wijken Centrum, Sint-Marten/Sonsbeek-Zuid en het Spijkerkwartier voorwaarden verbonden: de gesplitste wooneenheden dienen minimaal 70m^2 te zijn en dienen te beschikken over een buitenruimte en een berging. Voor het splitsen van een woning is op grond van de huisvestingsverordening een splitsingsvergunning benodigd. Deze voorwaarden zijn in het verleden gesteld om gezinsbewoning in de desbetreffende wijken mogelijk te houden en de negatieve effecten op de leefbaarheid te verminderen.

Naast de splitsingsvergunning op basis van de huisvestingsverordening, dient voor de bouwactiviteiten een omgevingsvergunning te worden aangevraagd. In de genoemde wijken is men tevreden over de regels die zijn vastgelegd om splitsing te reguleren.
Door onder andere veranderende woonwensen, de groei van eenpersoonshuishoudens en omdat appartementen voor investeerders interessante producten zijn, komt woningsplitsing steeds vaker en in steeds meer wijken voor.

Verkamering
Alleen voor het gebied Binnenstad en Singels geldt een klein aantal regels voor omzetting (verkamering). Het gebrek aan regulering leidt steeds vaker tot ongewenste effecten in de stad en bemoeilijkt het borgen van een hoogwaardige ruimtelijke kwaliteit. Ook gaat het bij kamerverhuur vaak om een intensieve vorm van bewoning. Groepen die over het algemeen afhankelijk zijn van kamerbewoning zijn studenten, arbeidsmigranten en mensen met een zorgvraag. Het gebrek aan regulering van verkamering draagt bij aan stedelijke problematiek.
Uitbreiding van de regels voor verkamering is gewenst omdat:

- Pandeigenaren waarbij een splitsingsvergunning wordt geweigerd in de praktijk vaak overgaan tot kamerverhuur;
- Initiatieven voor verkamering niet worden getoetst. Ze vallen namelijk onder de woonbestemming en passen dus in het bestemmingsplan;
- Kamerverhuur en zeker een concentratie ervan kunnen leiden tot een grote druk op de leefbaarheid;
- Bewoners overlast kunnen ervaren: op allerlei gebied, ruimtelijk, sociaal, geluid etc.;
- De woonkwaliteit voor de kamerbewoners onvoldoende wordt geborgd.

Door het verdergaand reguleren van omzetting sluiten we aan bij de gangbare praktijk in vrijwel alle steden met grote studentenpopulaties.

Twee sporen
Om een woning te mogen splitsen zijn (in de genoemde drie wijken) momenteel twee vergunningen benodigd; een splitsingsvergunning en een omgevingsvergunning. Voor het verkrijgen van een omgevingsvergunning en een splitsingsvergunning lopen momenteel twee sporen. Nu kan het zo zijn dat voor een bepaald gebied de huisvestingsverordening van toepassing is en daardoor een splitsingsvergunning is vereist. De omgevingsvergunning die benodigd is voor de daadwerkelijke verbouwing van de woning is hiermee echter niet automatisch verkregen. En vice versa; wanneer bij een omgevingsvergunning voor bouwen de vereiste splitsingsvergunning ontbreekt, kan deze ingevolge de systematiek van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht niet worden geweigerd.

Huisvestingsverordening
Momenteel zijn woningsplitsing en woningonttrekking gereguleerd via de Huisvestingsverordening gemeente Arnhem 2016. Recentelijk is uit jurisprudentie gebleken dat het steeds moeilijker is om de huisvestingsverordening te gebruiken voor ingrijpen in de woningvoorraad.

De gemeenteraad kan in een huisvestingsverordening alleen regels met betrekking tot het verdelen woonruimte en het wijzigen in de bestaande woonruimtevoorraad opnemen als dat noodzakelijk is voor het bestrijden van onevenwichtige en onrechtvaardige effecten door schaarse woonruimte. Omdat het moeilijk aantoonbaar is dat er door de gehele woningvoorraad heen schaarste bestaat, kan de huisvestingsverordening beperkt worden gebruikt voor een generieke en stadsbrede maatregel om verkamering en splitsing te reguleren. De Arnhemse problematiek met betrekking tot verkamering en woningsplitsing betreft niet uitsluitend de schaarse woonruimtevoorraad; het gaat ook om dure panden.

Wonen boven winkels
In de huidige beleidsregels wordt er een uitzondering gemaakt voor splitsingen in het winkelgebied. Deze uitzonderingsregel is gemaakt in verband met het project Wonen Boven Winkels.
In de binnenstad willen we het wonen boven winkels blijven stimuleren.

3. Plan van aanpak

Het plan van aanpak wordt in dit hoofdstuk uitgewerkt aan de hand van de vragen 'wat willen we bereiken?' 'wat gaan we daarvoor doen?' en 'wat mag het kosten?'

3.1 Wat willen we bereiken?

Het nieuwe beleid moet evenwicht brengen in verschillende belangen. Om te voorzien in een (groeiende) woonbehoefte wil de gemeente de realisatie van extra (kleinere) woonruimten blijven faciliteren. Ook willen we dat het voor starters en/of gezinnen met een kleinere portemonnee mogelijk blijft een kleinere gezinswoning te betrekken. Tegelijkertijd moet het mogelijk zijn om ongewenste ontwikkelingen tegen te gaan en de leefbaarheid van de stad te beschermen. Er is behoefte aan een helder kader waarop aanvragen voor woningsplitsing en omzetting tot kamers worden beoordeeld.

Wat vinden we daarbij belangrijk?
Criterium 1: Omzetten en splitsen is onder voorwaarden mogelijk
Criterium 2: Er wordt beter gestuurd op leefbaarheid, ruimtelijke kwaliteit en volkshuisvestelijke aspecten.
Criterium 3: Het stelsel wordt eenduidiger
Criterium 4: Regels worden gehandhaafd
Criterium 5: Huurders worden in positie gebracht
Criterium 6: Het splitsing/omzettingsbeleid draagt zoveel als mogelijk bij aan schone en veilige wijken.

3.2. Wat gaan we daarvoor doen?

Op basis van de genoemde criteria stellen we in dit voorstel een zestal concrete acties voor, die bijdragen aan de realisatie van het doel.

De belangrijkste maatregel om splitsing en verkamering voor de toekomst te reguleren is de invoering van een facetbestemmingsplan voor de gehele stad (en niet slechts voor enkele wijken). Door regels voor omzetting en splitsing te verankeren in een bestemmingsplan worden alle toekomstige initiatieven voor splitsing en/of verkamering getoetst aan een aantal voorwaarden. Deze voorwaarden houden rekening met de woonkwaliteit, de leefbaarheid, schone wijken en de druk op de ruimte. Ook is het door deze actie mogelijk om de verdere concentratie van verkamerde panden tegen te gaan. Met het facetplan dragen we bij aan een oplossing voor stedelijke problematiek; we borgen spreiding van studentenkamers, verminderen tijdelijke kamerbewoning - vergelijkbaar met logies - aan werknemers, en borgen spreiding van panden waar via kamerbewoning begeleid of beschermd wonen plaatsvindt.

Naast de regulering via het bestemmingsplan worden verschillende acties uitgevoerd met betrekking tot het in positie brengen van huurders, intensivering van de samenwerking met verhuurders, woonoverlast, en ondermijning. Een aantal van deze activiteiten is niet nieuw, maar worden wel genoemd in deze nota.

Actie 1: Regulering via het bestemmingsplan Deze maatregel draagt bij aan criteria 1,2,3,4,5,6
Via het bestemmingsplan leggen we de spelregels voor omzetten (verkameren) en splitsen vast voor de gehele stad. Alleen voor de binnenstad maken we op een aantal punten een uitzondering

om hier wonen boven winkels te stimuleren. Voor het splitsen of omzetten van een woning is één vergunning nodig: de omgevingsvergunning. Via een (facet)bestemmingsplan leggen we voor de gehele stad een verbod op over woningsplitsing en woningonttrekking/omzetting, met een afwijkingsbevoegdheid.

Initiatieven voor omzetting en splitsing toetsen we aan fysieke en volkshuisvestelijke aspecten. Omdat omzetting/verkamering leidt tot een grotere druk op de leefbaarheid dan woningsplitsing gelden er voor kamerbewoning aanvullende voorwaarden met het oog op de leefbaarheid. Hierdoor kunnen we er bij verkamering bijvoorbeeld voor zorgen dat we verdere zeer hoge concentraties van kamerbewoning beperken.

Voor parkeren geldt dat de omgevingsvergunning voor omzetting of splitsing wordt getoetst aan de parkeernomen zoals opgenomen in de beleidsregels parkeren van de gemeente Arnhem. Om overlast van afval op straat en grote aantallen fietsen te voorkomen wordt - in zoverre de ruimtelijke opbouw van de wijk dit toelaat - een (van buiten toegankelijke) bergingsruimte verplicht gesteld.

Van het verbod op splitsing of omzetting kan worden afgeweken, mits voldaan wordt aan de onderstaande eisen. In beleidsregels zullen we nauwkeuriger definities, toelichting, de regels, uitzonderingen en de wijze van toetsing uiteenzetten.
De woningen voldoen uiteraard ten minste aan de bouwkundige eisen die het Bouwbesluit stelt aan bestaande bouwwerken met een woonfunctie.

Woningsplitsing

- De gebruiksoppervlakte van de bestaande woning is groter of gelijk aan 110m2.
  Hierdoor beschermen we kleinere woningen voor splitsing en/of omzetting, waardoor deze woningen beschikbaar blijven voor starters en/of kleinere huishoudens. We kiezen voor de grens van 110 m2 gbo, omdat blijkt dat kleine huishoudens vaak zoeken naar woningen rond of onder dit gebruiksoppervlak. Daarbij ligt de helft (de mediaan) van de huidige (01-01-2019) woningvoorraad (exclusief corporatiebezit) in Arnhem onder deze grens.
- De gebruiksoppervlakte van elke zelfstandige woning die als gevolg van splitsing ontstaat, is niet kleiner dan 70 m^2 ter plaatse van de gebiedsaanduiding 'Spijkerkwartier/ Sint Marten/ Centrum;
  of kleiner dan 40m2 ter plaatse van de gebiedsaanduiding 'binnenstad en singels';
  of kleiner dan 50m2 ter plaatse van de gebiedsaanduiding 'overig',
  Met deze voorwaarden sluiten we aan bij het bestaande beleid voor de wijken Spijkerkwartier/Sint-Marten, Sonsbeek-Zuid/Centrum en het kernwinkelgebied. Deze voorwaarden komen ook terug in het initiatiefvoorstel dat is ingediend door een aantal gemeenteraadsfracties. Door eisen te stellen aan de oppervlakte borgen we vooral de woonkwaliteit.
- De gesplitste woningen beschikken over een bergingsruimte;
  Deze voorwaarden sluiten aan bij het initiatiefvoorstel dat door een aantal fracties is ingediend. De eis voor de bergingsruimte heeft als doel om te sturen op schone wijken; fietsen en afval kunnen hierin worden opgeborgen. Voor de wijken Spijkerkwartier/Sint-Marten, Sonsbeek-Zuid/Centrum geldt al een eis voor een buitenberging. In het huidige beleid geldt een uitzondering voor het kernwinkelgebied: die uitzondering blijft behouden.

Omzetting ("verkamering") (bij kamerbewoning vanaf 3 personen die geen gezamenlijke huishouding voeren)

- De gebruiksoppervlakte van de bestaande woning is groter of gelijk aan 110m2.
  Zie motivatie onder woningsplitsing
- de gebruiksoppervlakte per bewoner is minimaal 18 m^2.

Door eisen te stellen aan het gebruiksoppervlak per persoon borgen we vooral de woonkwaliteit en ontstaat er minder druk op de omgeving. Door het opnemen van deze voorwaarde voorkomen we overbewoning. De norm van 18m2 is gekozen omdat er zo ongeveer 5 personen (die geen gezin/huishouden vormen) per 100m2 in een woning kunnen wonen.

Als voorbeelden:

I. Een woning die omgezet wordt dient ten minste 110 m2 te zijn.

II. Een woning met 120 m² aan gebruiksoppervlakte kan door maximaal 6 bewoners worden bewoond. Er wordt niet naar boven afgerond.

- De woning beschikt over een bergingsruimte

  De eis voor de bergingsruimte heeft als doel om te sturen op schone wijken; fietsen en afval kunnen hierin worden opgeborgen. Er is voldoende ruimte voor fiets en afvalcontainer of afvalzakken op eigen terrein aanwezig, of dit kan worden gerealiseerd.
- Er wordt geen vergunning verleend indien sprake is van omzetting in onzelfstandige woonruimte voor het verschaffen van kortdurend tijdelijk verblijf, te vergelijken met logies, al dan niet als onderdeel van de arbeidsvoorwaarden, aan werknemers.

  Bovenstaande voorwaarde is overgenomen uit de beleidsregels over omzetting van de gemeente Nijmegen. Daarnaast is in het overgrote deel van gemeenten in de regio gereguleerd dat werknemers die hier kortdurend verblijven geen toegang hebben tot de reguliere woningvoorraad: Vaak is in deze gemeenten via de definities van 'wonen' en/of 'woning' in het bestemmingsplan geregeld dat dit is voorbehouden tot bewoning door een huishouden.
  Verblijfsruimte in de vorm van logies, die vaak door een eigenaar / ondernemer wordt aangeboden aan door hem ingehuurde werknemers, heeft een zeer forse impact op de directe omgeving. Werknemers wonen er niet, maar verblijven er slechts tijdelijk. Er is veel verloop. Er is geen of nauwelijks contact met de omwonenden. Er is geen betrokkenheid met het pand of de omgeving daarvan. Werknemers hebben doorgaans allemaal een auto, hetgeen de parkeerdruk in de buurt sterk verhoogd. Uit ervaring blijkt dat er vaak sprake is van fors conflicterende leefstijlen en het volstrekt negeren van klachten van omwonenden. Dat wil het college voorkomen. Deze vorm van logies wijkt af van kamerverhuur omdat men daar doorgaans toch langere tijd in een bepaald pand woont. Buurtgenoten kennen elkaar beter en weten ook wie ze aan moeten spreken in het geval van overlast.
  Omdat de huisvesting van arbeidsmigranten desondanks een opgave vormt binnen onze gemeente en binnen de regio is het een goed thema in het kader van de woondeal.
- er ontstaat geen onaanvaardbare inbreuk op een aanvaardbaar woon- en leefklimaat. Hieraan wordt geacht te zijn voldaan indien de omzetting voldoet aan de in de beleidsregels verwerkte leefbaarheidstoets.

  Door het instellen van een leefbaarheidstoets zorgen we dat een nieuw initiatief geen grote inbreuk maakt op het woon- en leefklimaat in de wijk.

  Deze toets bestaat uit een tweetal vereisten:

  1. *Er vindt geen verdere concentratie plaats van verkamerde panden*

     Als er binnen 50 meter van het pand zich reeds een verkamerde woning bevindt, wordt er geen vergunning verleend:

     Spreiding van woningen waarbinnen kamergewijze bewoning plaatsvindt, is wenselijk. Clustervorming binnen wijken kan ten koste gaan van de leefbaarheid. Het is daardoor van belang dat er wordt gekeken naar de aanwezigheid van kamerverhuurpanden ter plaatse van het object waar een vergunning voor wordt aangevraagd.

  2. *Er zijn geen overige, voor de leefbaarheid relevante, factoren in de directe omgeving*

     Als voorbeeld dienen de aanwezigheid van: coffeeshops; panden waarin opvang, beschermd wonen of verhuur vanuit zorgaanbieders plaatsvindt; en prostitutie.

     Deze factoren leiden mogelijk al tot overlast zodat er vanuit de leefbaarheid geen ruimte bestaat voor extra kamerbewoning. Als er vanuit het pandenoverleg of de teams leefomgeving signalen zijn dat de leefbaarheid onder druk staat, nemen we deze signalen mee.

Planning/stand van zaken:
Een ontwerpbestemmingsplan en bijbehorende beleidsregels zullen in januari worden aangeboden aan het college van B&W. Hierna kan het bestemmingsplan ter inzage worden aangeboden.
De voorzienbaarheid van de maatregel is geborgd doordat in juli 2019 het voornemen is gepubliceerd waarin wordt gemeld dat een facetplan wordt opgesteld. Om voldoende 'voorzienbaarheid' te creëren en planschaderisico's te mitigeren moeten er een aantal maanden zitten tussen bekendmaking van het voornemen van het facetplan en de vaststelling hiervan. Voor het Spijkerkwartier e.o. is in juli 2019 een voorbereidingsbesluit genomen.

Actie 2: Goed verhuurderschap/Excessen op de huurmarkt
Deze maatregel draagt bij aan criteria 5 en 6

Op de particuliere verhuurmarkt komen ongewenste excessen voor bij verkamerde panden. Het gaat dan bijvoorbeeld om zaken als huisjesmelkerij, intimidatie van huurders, onterechte bemiddelingskosten en onwenselijk huurdersgedrag. Onder de noemer 'goed verhuurderschap' verstaan we de wenselijke situatie zonder excessen. Vanuit het ministerie van Binnenlandse Zaken wordt reeds gewerkt aan een aanpak om excessen op de huurmarkt tegen te gaan. Hierbij zoeken we nadrukkelijker de aansluiting.

Ter aanvulling op maatregelen vanuit het Rijk, geven wij aan het Huurdershuis de opdracht om een onderzoek uit te voeren naar de excessen op de particuliere huurmarkt. Een onderdeel van de opdracht zal het opzetten van een meldpunt voor huisjesmelkers zijn. Daarnaast dient in kaart te worden gebracht hoe huurders beter hun weg kunnen vinden naar bijvoorbeeld de Huurcommissie. Deze opdracht sluit aan bij eerder door de raad geuite wensen. Ook via communicatie vanuit de gemeente willen we huurders wijzen op hun rechten en het woningwaarderingsstelsel.

In het kader van goed verhuurderschap is in de gemeente Groningen vorig jaar een exploitatievergunningstelsel voor verhuurders geïntroduceerd via aanpassing van de APV. Hierbij wordt het gedrag van verhuurders getoetst voordat een vergunning wordt afgegeven. In de voortgangsnotitie van 5 juli 2019 gaven wij aan dat wij de mogelijkheid van zo'n maatregel in Arnhem zouden onderzoeken. Omdat er voldoende bestuursrechtelijke en strafrechtelijke mogelijkheden zijn om op te treden bij veel van de gevallen van 'slecht verhuurderschap' en omdat via het Arnhemse pandenoverleg problemen al opgepakt kunnen worden, sluiten wij ons aan bij het standpunt van het Rijk dat een soortgelijke maatregel als in Groningen op dit moment buitenproportioneel is. Mocht in de toekomst anders blijken, dan zullen wij het 'Groningse model' heroverwegen.

Recentelijk is Arnhem de Arnhemse Verhuurders Vereniging (AVV) opgericht. Met deze vereniging hopen wij goed verhuurderschap verder te kunnen stimuleren en ideeën op te doen over bijvoorbeeld een keurmerk en voor betere contacten tussen verhuurders, huurders en de omgeving.

In het kader van 'goed verhuurderschap' zullen we ook onderzoeken hoe we kunnen borgen dat er bij woningen waar kamerbewoning plaatsvindt iemand wordt aangesteld die onder andere toeziet op de hygiëne en de veiligheid en die dient als aanspreekpunt voor bewoners. Dit is één van de bepalingen die we overnemen uit het initiatiefvoorstel dat eerder dit jaar is ingediend door zes fracties.

Planning/stand van zaken:
De opdracht zal begin 2020 aan het Huurdershuis worden verstrekt. De AVV zien we als een belangrijke gesprekpartner om verhuurders te bereiken. We bezien hoe we vanuit de gemeente huurders beter kunnen voorlichten over hun rechten.

Actie 3: Aanpak woonoverlast
Deze maatregel draagt bij aan criteria 2, 4 en 6.

Woonoverlast is een zeer belangrijk thema voor dit college. Een voorbeeld van de Arnhemse aanpak van de problematiek is dat de burgemeester op basis van de Algemeen Plaatselijke Verordening (APV) bestuursrechtelijk kan optreden als er ernstige en herhaaldelijke hinder wordt veroorzaakt voor omwonenden in of vanuit een woning of onmiddellijke nabijheid van de woning.

In de praktijk is de aanpak om woonoverlast te stoppen maatwerk. Er wordt gekeken welke interventie het meest geschikt is om de woonoverlast te stoppen. In veel woonoverlastsituaties is een intensieve samenwerking nodig tussen verschillende partijen. In dit kader zijn reeds georganiseerd[2]:

- Overlast en Zorg Overleg (OZO)
- Buurtbemiddeling
- Pandenoverleg
- Handhaving

In dit plan van aanpak veranderen we niets aan de huidige werkwijze. Goede communicatie en samenwerking tussen de betrokken partijen is echter ook voor de andere maatregelen van belang.

Actie 4: Nulmeting verkamerde panden
Deze maatregel draagt bij aan criteria 1, 2, 4 en 6

Voor de uitvoerbaarheid van de acties dienen de panden in kaart gebracht te worden waar (vermoedelijk) kamerbewoning plaatsvindt. Op basis van het BAG-adressenbestand kan een groot deel van de verkamerde panden in beeld worden gebracht. Dit document kan dienen als nulsituatie en vormt de basis voor de in het vervolg te verlenen vergunningen voor verkamering. Hierdoor borgen we dat het spreidingscriterium kan worden toegepast.

Planning/stand van zaken:
Er is een stippenkaart ontwikkeld waardoor inzichtelijk is gemaakt waar (vermoedelijk) kamergewijze bewoning plaatsvindt.

Actie 5: Handhaving (bestaande) kamerverhuurbedrijven
Deze maatregel draagt bij aan criteria 3,5 en 6

De voorwaarden uit het bestemmingsplan zullen gaan gelden voor alle nieuwe initiatieven. Al deze initiatieven worden dus getoetst aan de nieuwe voorwaarden. Alle bestaande panden waar reeds kamergewijze bewoning plaatsvindt, vallen niet onder deze regelgeving.

Voor panden waarbij verhuur van vier wooneenheden of meer plaatsvindt, geldt op basis van het Bouwbesluit 2012 al wel een *meldingsplicht*. Deze meldingsplicht blijft uiteraard gewoon bestaan. Deze meldingsplicht is in het leven geroepen omdat op basis van nationale wetgeving aanvullende eisen gelden op (bijvoorbeeld) het gebied van brandveiligheid.

Ten behoeve van het uitvoeren van controles bij (bestaande) kamerverhuurbedrijven en vanwege zorgen van de ODRA en de brandweer over de brandveiligheid in een groot deel van de kamerverhuurbedrijven, willen we zorgen voor een gerichte handhavingsaanpak. Bij de in 2018 gecontroleerde panden werd in 95% van de gevallen tekortkomingen geconstateerd, van heel klein tot zorgwekkend. De ODRA voert bij kamerverhuurbedrijven integrale controles uit. Hierbij wordt

[2] Voor meer informatie over de aanpak woonoverlast: link

onder andere toegezien op de brandveiligheid, constructieve veiligheid, illegale bewoning en strijdig gebruik. Op basis van reeds geconstateerde tekortkomingen kan worden bepaald of panden jaarlijks, driejaarlijks of nog minder frequent gecontroleerd dienen te worden. Momenteel krijgt de ODRA de opdracht om bij kamerverhuurbedrijven 50 handhavingsacties per jaar uit te voeren. De afgelopen drie jaar is dit incidenteel verhoogd naar 100. Voor 2020 is het aantal acties wederom verhoogd. Gezien het grote aantal tekortkomingen, achten we het van belang om de inzet te verhogen en zo binnen afzienbare tijd een completer beeld van de verkamerde panden te hebben; hierdoor kan vervolgens een gerichtere handhavingsaanpak plaats vinden. Om de situatie beter in beeld te brengen zijn ongeveer 600 handhavingsacties benodigd. Deze worden bij voorkeur binnen 1 jaar uitgevoerd. Om de druk op capaciteit en middelen te verlichten achten wij echter een periode van maximaal 3 jaar aanvaardbaar als zogenaamde nulmeting waarop de gerichte handhavingsaanpak kan worden gebaseerd. We gaan ervan uit dat van de 200 controles per jaar ongeveer 150 controles uitgevoerd kunnen worden volgens de opzet en planning van de nulmeting en dat ongeveer 50 controles per jaar nodig zijn om in te kunnen spelen op overlastmeldingen, incidenten, verzoeken vanuit initiatievenberaad of pandenoverleg. Bij panden die in de toekomst omgezet worden en waar een omgevingsvergunning voor wordt aangevraagd, dekken de leges de kosten voor een eerste integrale controle.
Planning/stand van zaken: Hoewel een uitbreiding van het aantal handhavingsacties wenselijk is, is voor uitbreiding van de capaciteit geen budget beschikbaar. We zullen een voorstel voor uitbreiding van de handhavingscapaciteit ter afweging meenemen in de perspectiefnota. Over de dekking van de hogere frequentie zullen we de raad op een later moment informeren.

Actie 6: Handhaving bestemmingsplan Deze maatregel draagt bij aan criteria 2,4 en 6
Wanneer gebouwen waar gewoond kan worden zonder geldige vergunning worden gebruikt voor omzetting, onttrekken, of splitsing in strijd met de vergunningsvoorwaarden, kan de gemeente handhavend optreden. De gemeente kan een last onder dwangsom of bestuursdwang opleggen, de vergunning intrekken en voor een aantal overtredingen een bestuurlijke boete opleggen.
Planning/stand van zaken: Wanneer het bestemmingsplan is vastgesteld, geldt het nieuwe regime.

3.3 Wat mag het kosten?

Voor de bovengenoemde acties gaan we uit van de volgende aanvullende investeringen:

Actie	**Aanvullende Kosten (€)**	**Opmerkingen**
Actie 1: Regulering via het bestemmingsplan • Planschade onderzoek	4100	Dekking uit bestaande begroting (volkshuisvestelijk fonds)
Actie 1: Planschade/compensatie		Risico wordt actueel op het moment dat het facetbestemmingsplan definitief wordt vastgesteld.

Actie 2: Excessen op de huurmarkt/goed verhuurderschap • Opzetten meldpunt en onderzoek huisjesmelkerij	7000	Dekking uit bestaande begroting (volkshuisvestelijk fonds).
Actie 3: Aanpak woonoverlast	-	Aansluiten bij huidige werkwijze.
Actie 5: Handhaving bestaande panden (integrale controles, m.n. op brandveiligheid)		In 2020 wederom verhoging van de frequentie van het aantal acties ten opzichte van het structurele aantal acties. Een voorstel voor uitbreiding van de handhavingscapaciteit nemen we ter afweging mee in de perspectiefnota.
Actie 6: Handhaving facetbestemmingsplan		Uitvoering door ODRA
Overige kosten (bijvoorbeeld stadsadvocaat, advisering)	5000	Dekking uit bestaande begroting (volkshuisvestelijk fonds)

Aan de gemeenteraad

Datum : 28 januari 2020
Zaaknummer : 434935
Contactpersoon : Bram van Oudheusden
Telefoonnummer : 026- 377 2274

Onderwerp: Reactie op het initiatiefvoorstel 'Geregeld beheer bij kamerverhuur'

Geachte voorzitter en leden,

Wij stellen u voor kennis te nemen van onze reactie op het initiatiefvoorstel 'Geregeld beheer bij kamerverhuur' via wijziging van de Algemene Plaatselijke Verordening voor Arnhem (APV).

1. Inleiding
Op 19 december jl. dienden D66, ChristenUnie, PvdA, Arnhemse Ouderen Partij, DENK/Verenigd Arnhem en Arnhem Centraal een initiatiefvoorstel in over het wijzigen van de APV ten behoeve van het verbinden van voorwaarden aan kamerverhuur door middel van een meldingsstelsel. Het voorstel richt zich op de belangen van enerzijds de behoefte aan voldoende en kwalitatief goede woonruimte en anderzijds het beschermen van de leefbaarheid in de stad.

Het initiatiefvoorstel staat hiermee niet op zichzelf: Vanuit de gemeente worden al een aantal taken uitgevoerd die raken aan kamerverhuur, leefbaarheid en veiligheid. Zo heeft in het kader van de leefbaarheid en het verminderen van de woonoverlast de gemeenteraad via een verordening de burgemeester al de bevoegdheid gegeven om veroorzakers van woonoverlast een gedragsaanwijzing op te leggen. Daarnaast wordt overlast reeds besproken en zo nodig aangepakt via het Overlast en Zorg Overleg, buurtbemiddeling en het Pandenoverleg. Met betrekking tot de (brand)veiligheid bij kamerverhuurbedrijven heeft de gemeente een verantwoordelijkheid in het toezicht en bij het handhaven.

Ten behoeve van de in het initiatiefvoorstel genoemde belangen heeft het college recentelijk twee plannen van aanpak opgesteld en aan uw raad gepresenteerd. Eén daarvan betreft de woningbouwontwikkeling in de stad. Het andere plan van aanpak gaat - net als het initiatiefvoorstel - over kamerbewoning (en woningsplitsing). In dit plan van aanpak zijn een aantal acties opgenomen die beogen de leefbaarheid en de veiligheid te vergroten.

2. Samenvatting reactie
Wij staan positief tegenover het initiatiefvoorstel. Wel zien wij een aantal belangrijke aandachtspunten in de uitvoering en de handhaving, waardoor wij het voorstel niet zondermeer kunnen overnemen. Wij

adviseren de raad pas in te stemmen met het voorstel, indien deze aandachtspunten in het initiatiefvoorstel nader zijn uitgewerkt.

Net als de indieners denken ook wij dat 'geregeld beheer' (zoals in het initiatiefvoorstel gedefinieerd) een positieve bijdrage kan leveren aan het beschermen van de leefbaarheid in de stad. In het 'Plan van Aanpak: Woningsplitsing en Verkamering' dat nog door uw raad behandeld moet worden, geven we onder één van de acties ('actiepunt 2') dan ook aan dat het college wenst te onderzoeken hoe we kunnen borgen dat er geregeld beheer plaatsvindt en er bij kamerverhuur een aanspreekpunt wordt aangesteld. Het initiatiefvoorstel kan dan ook een goede aanvulling zijn op dit plan van aanpak. Echter, een aantal voorwaarden en vereisten uit de regeling vragen volgens ons om een nadere uitwerking, omdat deze in de huidige vorm (nog) niet voldoende werkbaar zijn.
Hieronder lichten wij ons advies toe.

3. Geregeld beheer binnen een integrale aanpak
We zijn het met de indieners eens dat een persoon die als aanspreekpunt fungeert en toeziet op de woning kan helpen woonoverlast te verminderen en de woonkwaliteit voor bewoners en omwonenden te vergroten. Om die reden hebben we 'geregeld beheer' ook opgenomen als te onderzoeken actie in ons voorgestelde 'Plan van Aanpak: Woningsplitsing en verkamering'. Volgens ons is de maatregel vooral effectief als een onderdeel van een integrale aanpak inzake kamerbewoning.

4. Nadere uitwerking: uitvoerbaarheid en handhaving
Hoewel we positief staan tegenover het initiatiefvoorstel, hebben we zorgen over de uitvoerbaarheid en handhaafbaarheid van de regeling. Vanwege onze zorgen hierover hebben wij advies ingewonnen bij onze stadsadvocaat. Het voorstel zoals het nu voorligt, geeft ons onvoldoende handvatten voor het uitvoeren van de regeling. In het huidige voorstel is het onvoldoende duidelijk wat de exacte rol is van de persoon die wordt aangewezen én op welke basis en op welke grondslagen de aangestelde persoon kan en mag optreden. Iemand kan bijvoorbeeld wel dienen als aanspreekpunt, maar het is niet bekend welke mogelijkheden er zijn om "op te treden".

Daarbij is voor ons onduidelijk wanneer het verbod uit het initiatiefvoorstel zou moeten gelden. Voor de uitvoering en de handhaving van de regeling zijn de opgenomen vereisten te vaag als werkbare norm: zo is het 'toezien op de hygiëne en veiligheid' geen objectieve en controleerbare norm. Onduidelijk is op basis van welke criteria wordt beoordeeld of wordt voldaan aan de eis van het 'toezien op'. We vragen ons bijvoorbeeld af of de voorwaarde van het 'toezien op' ook de verplichting met zich meebrengt dat diegenen die worden aangesteld als aanspreekpunten/toezichthouders ook regulerend moeten optreden. Daarnaast omvat de genoemde norm niet nader uitgewerkte begrippen zoals ‘hygiëne’ en ‘veiligheid’ die ook voor meerdere uitleggen vatbaar zijn. De voorwaarde is hierdoor rechtsonzeker. Ook met betrekking tot het eisen van het aanspreekpunt om iedere dag bereikbaar te zijn, hebben we twijfels over de uitvoerbaarheid en de rechtszekerheid.

In het voorstel geeft u aan dat de lasten van de gemeente beperkt kunnen worden door het toezicht op de melding te combineren met de integrale controles bij kamerverhuurbedrijven die al met enige regelmaat plaatsvinden. Wij willen u ervan vergewissen dat we eerder communiceerden dat de ODRA jaarlijks 50 handhavingsacties uitvoert bij kamerverhuurbedrijven. De afgelopen jaren is deze frequentie incidenteel verhoogd naar 100. Op basis van signalen van onder andere de brandweer en de ODRA geven we in het Plan van Aanpak aan dat alleen al met de huidige vereisten in het kader van (bijvoorbeeld) de brandveiligheid en overbewoning uitbreiding van de handhavingscapaciteit wenselijk is. Zoals we ook aangeven in het 'raadsvoorstel Plan van aanpak: woningsplitsing en verkamering' nemen we een voorstel voor uitbreiding van de handhavingscapaciteit ter afweging mee in de perspectiefnota.

Daarnaast geven we als kanttekening mee dat we nog een aantal technische opmerkingen hebben over een aantal zaken uit het voorstel, die vragen om tekstuele aanpassingen; Zo komt de nummering van de artikelen niet overeen met de APV en komen er dubbelingen in het stuk voor. Als de indieners dit als wenselijk ervaren, kunnen we de technische opmerkingen in een aparte memo aan de indieners doorgeven.

5. Juridische grondslag en samenbrengen regeling
De indieners kiezen ervoor om de meldingsplicht en het geregeld beheer te verankeren in de APV. Dit is volgens ons een juridisch correcte grondslag voor de regeling.

Omdat wij het duidelijker en gebruiksvriendelijker zouden vinden de regeling uit het initiatiefvoorstel te integreren in het facetbestemmingsplan dat wij voorbereiden, hebben we bij de stadsadvocaat nagevraagd of de mogelijkheid hiertoe bestaat. Helaas acht de stadsadvocaat het onzeker of de genoemde organisatorische maatregelen (zoals een aanspreekpunt) geregeld kunnen worden in het facetplan. In het facetplan kunnen namelijk alleen regels worden opgenomen die strekken ten behoeve van het bereiken en het in stand houden van 'een veilige en gezonde fysieke leefomgeving en een goede omgevingskwaliteit'.

6. Proces
Zoals in deze brief benoemd hebben wij aan uw raad een Plan van Aanpak: woningsplitsing en verkamering gepresenteerd. Het heeft onze voorkeur om het initiatiefvoorstel samen met het Plan van Aanpak te behandelen in de raad. Eén van de onderdelen van het Plan van Aanpak is het facetbestemmingsplan. Afhankelijk van de besluitvorming in de gemeenteraad, zal het facetplan zo snel mogelijk na het besluit ter inzage worden gelegd. Op deze wijze heeft de raad de gelegenheid om zich uit te spreken over vereisten en voorwaarden, vóórdat een ontwerpbestemmingsplan ter inzage wordt gelegd.

7. Consequenties
In deze brief hebben we onze reactie op het initiatiefvoorstel 'Geregeld beheer bij kamerverhuur' via wijziging van de Algemene Plaatselijke Verordening uitgewerkt. De regeling uit het initiatiefvoorstel kan een goede aanvulling zijn op het voorgestelde facetbestemmingsplan uit het Plan van Aanpak van het

college. Voorwaarde is dan wel dat er nadere concretisering moet zijn van de rol van het aanspreekpunt en een concretisering van de gehanteerde normen. Anders zijn er belangrijke knelpunten ten aanzien van de uitvoerbaarheid en de handhaafbaarheid van de regeling. Op dit moment vraagt uw voorstel dus nog om nadere uitwerking. We staan open voor uw ideeën om tot een werkbare uitvoering te komen van het idee van 'geregeld beheer' zodat dit in de praktijk kan en zal brengen wat wij allen beogen.

Hoogachtend
het college van burgemeester en wethouders van Arnhem,
de secretaris, de burgemeester,

1. *Inleiding*

Uit het 'Plan van Aanpak: Woningsplitsing en Verkamering' van de gemeente Arnhem volgt dat in het kader van 'goed verhuurderschap' onderzocht wordt hoe geborgd kan worden dat er bij woningen waar kamerbewoning plaatsvindt iemand wordt aangesteld die o.a. toeziet op de hygiëne en de veiligheid en die dient als aanspreekpunt voor bewoners.

Er is door verschillende fracties eind december 2019 een initiatiefvoorstel ingediend waarin wordt voorgesteld om de APV zodanig te wijzigen dat er, kort samengevat, een meldingsplicht voor kamergewijze verhuur wordt toegevoegd. Onderdeel van deze meldingsplicht is het aanstellen van iemand, niet zijnde een huurder, die (1) toeziet op de hygiëne en de veiligheid, (2) aanspreekpunt is voor bewoners, omwonenden en overheden bij klachten, (3) elke dag van de week bereikbaar is en (4) een actueel overzicht bijhoudt van de namen van de bewoners van het pand.

Tegen deze achtergrond zijn aan ons een tweetal vragen voorgelegd:

1. in hoeverre heeft de eis van een aanspreekpunt te maken met de fysieke leefomgeving (hygiëne/veiligheid/aanspreekpunt voor bewoners), en;
2. is een dergelijke bepaling voor het hebben van een aanspreekpunt uitvoerbaar en handhaafbaar?

2. *Een veilige en gezonde fysieke leefomgeving*

<u>Juridisch kader</u>

Ingevolge artikel 7c lid 1, onder a, van het Besluit uitvoering Crisis- en herstelwet (hierna: '*BuChw*') kunnen in een bestemmingsplan met verbrede reikwijdte regels worden gesteld die strekken ten behoeve van het bereiken en in stand houden van 'een veilige en gezonde fysieke leefomgeving en een goede omgevingskwaliteit'. Dit betekent een verbreding van het momenteel in artikel 3.1 lid 1 van de Wro opgenomen begrip 'een goede ruimtelijke ordening'.[1] Het begrip 'fysieke leefomgeving' vloeit voort uit artikel 1.2 van de Omgevingswet (hierna: '*de Ow*'). De wetgever heeft dit begrip (bewust) ruim omschreven.

Wij betwijfelen of de eis van een aanspreekpunt strekt ten behoeve van het bereiken en in stand houden van 'een veilige en gezonde fysieke leefomgeving en een goede omgevingskwaliteit'. De parlementaire geschiedenis zwijgt hierover en jurisprudentie die hierover duidelijkheid kan bieden is er niet. Juridische zekerheid over het voornemen kan om die reden niet gegeven worden.

Wel is ons een voorbeeld uit de praktijk bekend, waarin eveneens overwogen is om de inrichting van een klachtenloket via het bestemmingsplan met verbrede reikwijdte te regelen. Uiteindelijk is hiervan afgezien omdat een dergelijke regeling niet in het omgevingsplan thuis zou horen. Wij lichten dat hierna toe.

De gemeente Zaanstad heeft het bestemmingsplan met verbrede reikwijdte '*Chw Hemburg e.o.*' vastgesteld (inmiddels is dit bestemmingsplan bij de Afdeling

[1] Stb. 2014, 168, p. 11.

gesneuveld op geluidsdiscussies).[2] Op verzoek van het bedrijfsleven is toen overwogen om een klachtenloket in te stellen. Wij citeren uit de beschikbare stukken:

> *"**Schets van de context***
> *De ontwikkeling van het Hembrugterrein vindt plaats in een omgeving waarin ook zware industrie een plek heeft. De ondernemers uit deze bedrijven hebben de zorg uitgesproken dat zij klachten ontvangen van (nieuwe) bewoners op het terrein, met name als de eerste bewoners wegtrekken. Aangegeven is dat het afhandelen van klachten een belasting vormt die de bedrijven als storend voor de bedrijfsvoering ervaren. In dat kader is de vraag gesteld procesafspraken te maken en een klachtenloket in te richten die klachten kan opvangen en afhandelen. In aanvulling op de voorstellen in paragraaf 5.2 is daarom voorgesteld een klachtenloket voor het Hembrugterrein in te richten, dat als eerste aanspreekpunt voor de klachten kan functioneren." (onderstreping onzerzijds, RB/YD).*[3]

Er is niet voor gekozen om een dergelijke regeling op te nemen:

> ***Inrichten klachtenloket***
> *Een dergelijk klachtenloket kan in het omgevingsplan zelf niet geregeld worden, maar vraagt een extra inspanning van de gemeente/ontwikkelaar van het terrein. Het klachtenloket dient als eerste aanspreekpunt te functioneren voor klachten tegen bedrijven. De precieze randvoorwaarden en uitwerking moeten nog uitgewerkt worden. Voorstel is om een convenant te sluiten met het Havenbedrijf, ORAM en bedrijvenvereniging Achtersluispolder-Westerspoor, waarin de samenwerking wordt vastgelegd over de inrichting van een klachtenloket. Deze samenwerking is cruciaal, omdat behalve de publieke verantwoordelijkheid ook de verantwoordelijkheid van de eigenaar van de gronden in de haven en de bedrijvenvereniging belangrijk zijn. Het tegengaan van klachten zal in samenwerking het meest effectief opgepakt kunnen worden. In het convenant kunnen afspraken gemaakt over de bekostiging van het loket en de rol van het loket." (onderstreping onzerzijds, RB/YD).*[4]

Kortom: het is geenszins zeker dat organisatorische maatregelen (zoals een vast aanspreekpunt) geregeld kunnen worden in het omgevingsplan.

Toepassing initiatiefvoorstel

Het motief en het doel van het voorliggende initiatiefvoorstel van de lokale overheid is dat de overlast niet (zozeer) wordt benaderd vanuit schaarste van woningen, maar vanuit **gedragsbeïnvloeding** door het aanspreekbaar maken van verhurende partijen. Wij citeren:

> *"De aanpassing van de Apv beoogt niet de situatie te regelen die reeds gereguleerd wordt in de Huisvestingswet en de daarbij behorende Huisvestingsverordening. Indieners van het voorstel benaderen de ervaren overlast niet vanuit schaarste van woningen maar vanuit gedragsbeïnvloeding door het aanspreekbaar maken van verhurende partijen. Juist ook in de gevallen waarin geen schaarste aannemelijk is te maken en/of er geen sprake is van goedkope woonruimte, is in de gemeente Arnhem vermindering van het woongenot de leefbaarheid van de woonomgeving in het geding. Niet in de laatste plaats door het gedrag dat verhuurders en bewoners vertonen. Op deze gevallen ziet deze aanpassing van de Apv.* ***De initiatiefnemers***

[2] Zie AbRS 30 april 2019, ECLI:NL:RVS:2019:1398.
[3] Vatstellingsbesluit omgevingsplan Hembrug e.o., raadpleegbaar op: www.zaanstand.nl.
[4] Vatstellingsbesluit omgevingsplan Hembrug e.o., raadpleegbaar op: www.zaanstand.nl.

> ***willen het gedrag van deze personen beïnvloeden.****" (onderstreping onzerzijds, RB/YD)*.

Wij achten het instellen van het aanspreekpunt in het licht van een gezonde en veilige fysieke leefomgeving twijfelachtig. Enerzijds kan uit het motief worden afgeleid dat een gedragsbeïnvloeding wordt nagestreefd en niet zozeer het bereiken en het in stand houden van een veilig en gezonde fysieke leefomgeving en een goede omgevingskwaliteit. In dit kader betwijfelen wij, bijvoorbeeld, in hoeverre het aspect 'toezien op hygiëne' onderdeel kan zijn van het bereiken en het in stand houden van een veilig en gezonde fysieke leefomgeving (bijvoorbeeld als het toezicht op de binnenzijde van een pand ziet).

3. Uitvoerbaarheid en handhaafbaarheid

Tot slot plaatsen wij in ieder geval de volgende eerste kanttekeningen bij het voorgestelde initiatiefvoorstel:

- wat is de precieze rol van de aangewezen persoon? Hoe, dan wel op basis van welke bevoegdheid/grondslag(en) kan de aangewezen persoon optreden?
- hoe moet het voorgaande worden beschouwd in het licht van de eigen handhavings- en toezichtstaken van het college van burgemeester en wethouders? Immers, een dergelijke aanstelling ontslaat het college van burgemeester en wethouders niet van haar eigen handhavings- en toezichtstaken;
- gemeenten beheren een eigen Gemeentelijke Basisadministratie Persoonsgegevens (hierna: '*GBA*'). Wat voegt de eis van het hebben van een aanspreekpunt ten behoeve van, bijvoorbeeld, het bijhouden van een actueel overzicht van de namen van de bewoners van het pand toe?

Een andere vraag die bij ons opspeelt, is in hoeverre het aanstellen van een aanspreekpunt te herleiden is tot een objectieve en controleerbare norm. In ieder geval constateren wij dat het "*toezien op de hygiëne en de veiligheid"* een te vage, subjectieve norm is. Immers, onduidelijk is op basis van welke criteria wordt beoordeeld of wordt voldaan aan de eis van het 'toezien op'.[5] Daarnaast omvat deze norm vage begrippen als 'hygiëne' en 'veiligheid' die ook voor meerdere uitleg vatbaar zijn.

Tot dusver zoals verzocht onze eerste bevindingen.

---

[5] Vgl. bijvoorbeeld AbRS 18 juli 2018, ECLI:NL:RVS:2018:2422, r.o. 4.1: "*Bij het besluit van 24 mei 2016 heeft het college aan de vergunning de voorwaarde toegevoegd dat zolang de bedrijfswoning aan de voorzijde van het perceel nog niet is gebouwd op deze plaats afdoende afscherming door het plaatsen van groen dient plaats te vinden. De rechtbank heeft terecht overwogen dat deze voorwaarde te vaag en daarmee rechtsonzeker is. In de voorwaarde wordt niet concreet aangegeven tot welke hoogte en op welke plaats beplanting dient plaats te vinden en waaruit die beplanting moet bestaan*.".

Arnhem, Spijkerkwartier,10 januari 2020

Aan de Gemeenteraad van Arnhem

Cc: B&W, weth. Paping, Griffie

Betreft: reactie op Plan van Aanpak Woningsplitsing en Verkamering

Beste leden van de gemeenteraad van Arnhem en fractievolgers.

In december ontving u van het College B&W het Plan van Aanpak Woningsplitsing en Verkamering met het Raadsvoorstel met betrekking tot dit plan van aanpak. Met het oog op de komende behandeling hiervan in uw raad, willen wij als werkgroep Verkamering van het Spijkerkwartier onze zienswijze hierover bij u bekend maken.

De Werkgroep Verkamering van het Spijkerkwartier heeft herhaaldelijk - op basis van bijeenkomsten met vele bewoners – de noodklok geluid betreffende de disbalans die in onze de wijk is ontstaan ten gevolge van wat wij noemen verkamering: kamergewijze verhuur en het realiseren van (zeer) kleine woningen door middel van splitsing, verbouw en nieuwbouw en het gebrek aan toezicht en handhaving. In enkele straten is daardoor een onleefbare situatie ontstaan.
Uit de voorliggende stukken maken we op dat de Raad en het college dit signaal hebben opgepakt en zich ook zorgen maken over de verkamering In deze brief geven wij de raad onze zienswijze over de aanpak en de systematiek die het college voorstelt voor deze problematiek. We gaan in deze brief specifiek in op een viertal punten:

- Aanpakken van de probleemgebieden
- Splitsing: leg norm van 70m2 op voor alle nieuw toegevoegde woningen
- Kamerverhuur: maak onderscheid tussen kamerverhuurders die zelf in het pand wonen en kamerverhuurders die er niet zelf bij in wonen
- Kamerverhuur: zorg per kamerverhuurpand voor een direct bereikbaar aanspreekpunt bij overlast

Voor het overige verwijzen wij u graag naar ons AchtPuntenplan: Aangenaam in Balans (zie bijlage), dat is opgesteld in afstemming met de bewoners van het Spijkerkwartier.

De facet-aanpak via het bestemmingsplan van het college is stads breed en zal pas op zeer lange termijn effect hebben in het Spijkerkwartier, als tenminste nu wel adequaat gehandhaafd wordt. We menen dat de situatie in het Spijkerkwartier een toegesneden en projectmatige aanpak rechtvaardigt om op korte termijn misstanden tegen te gaan, eventueel bovenop een mogelijke stads brede facetaanpak.

Aanpakken van de probleem gebieden

Als eerste stellen we voor dat een aantal probleemstraten in het Spijkerkwartier wordt aangepakt op een projectmatige wijze, waarbij publiekrechtelijke (Stadsvernieuwingsplan = www.wikipedia.org/wiki/stadsvernieuwingsplan = stringente handhaving en opsporing) en private instrumenten (o.a. aankoop, restauratie en verbouw) worden ingezet. Vergelijk het met de aanpak van de raamprostitutie. Wij denken dat het onroerend goed uiteindelijk zodanig in waarde zal toenemen als de leefbaarheid op een daadkrachtige manier wordt hersteld, dat een groot deel, zo niet alle kosten daarmee gedekt kunnen worden. Het gaat per slot van rekening om uiterst aantrekkelijke woonlocaties waar veel behoefte aan is.

Met betrekking tot Splitsing: leg norm van 70m2 op voor alle nieuw toegevoegde woningen

We missen in het plan van B&W dat het omzetten van andere panden dan woningen (bijvoorbeeld met een kantoor- of bedrijfsfunctie) en bij nieuwbouw ook dienen te voldoen aan de minimaal vereiste 70 m² minimaal woonoppervlak. We willen dat elke nieuwe woning die wordt toegevoegd aan de huidige woningvoorraad, ongeacht of dat nou door woningsplitsing, nieuwbouw of omzetting van andersoortige gebouwen komt, deze norm gaat gelden. Het aantal kleinere woningen mag dus niet kunnen stijgen.
Dit zou in het bestemmingsplan Spijkerkwartier geregeld moeten worden.

Met betrekking tot Kamerverhuur

We pleiten voor een onderscheid tussen kamerverhuurders die zelf in het pand wonen en kamerverhuurders die er niet bij in wonen.

In ons AchtPuntenplan pleiten we ervoor dat elke woning met kamerverhuur waarin de verhuurder *niet* zelf woont, wordt gezien als een kamerverhuurbedrijf ongeacht het aantal kamers. We denken dat dit voor het Spijkerkwartier een goede maatregel is omdat hiermee wordt tegengegaan dat voor gezinnen geschikte woningen in kamers worden opgesplitst, omdat dat meer rendement oplevert en zonder dat daaraan voorwaarden zijn verbonden qua beheer en andere zaken. Of dat doel ook bereikt wordt met de door het college voorgestelde maatregel dat de woning minimaal 110 m² en de kamers minimaal 18 m² moeten zijn, is voor ons zeer de vraag.
Daarentegen zien wij geen reden om zwaardere regels op te leggen aan verhuurders die zelf wonen in het pand waarin zij enkele kamers verhuren. Deze categorie veroorzaakt geen overlast en daarom pleiten we voor het voor deze groep handhaven van de regel die in het

verleden is gepubliceerd door de gemeente Arnhem, namelijk dat pas “een vergunning verplicht is wanneer er – naast de verhuurder - meer dan 4 personen in het pand kamersgewijs wonen”. We denken dat het goed is om op deze wijze tegemoet te komen aan de behoefte aan kamers zonder dat daar overlast mee gepaard gaat.

Met betrekking tot Kamerverhuur: zorg per kamerverhuurpand voor een direct bereikbaar aanspreekpunt bij overlast
Wat betreft het beheer en toezicht op de kamerverhuurbedrijven hebben we voorgesteld dat de eigenaar of – indien de eigenaar niet zelf in het pand woont - een door de eigenaar aangestelde beheerder of conciërge moet worden aangesteld die direct bereikbaar en aanspreekbaar is op de overlast. Dit laat onverlet natuurlijk dat de verhuurder zelf verantwoordelijk blijft.

Voor het overige verwijzen wij naar bijgaand Concept Achtpuntenplan. Dit plan zal op 16 januari aanstaande worden besproken met mede wijkbewoners, die hun op- en aanmerkingen tijdens een bewonersavond kunnen plaatsen. Hiervoor worden tevens verhuurders/ eigenaren uitgenodigd. Op basis van ieders inbreng zullen er aanpassingen worden gedaan op het concept om tot een wijk gedragen AchtPuntenplan naar een meer in balans zijnde leefomgeving en wijkontwikkeling in het Spijkerkwartier te komen.

We gaan er van uit hiermee een bijdrage aan uw afwegingen te hebben geleverd en wensen u en de gehele raad – en ons - een zorgvuldige en wijze besluitvorming toe.
Wij zijn altijd bereid – indien gewenst - onze reacties toe te lichten.

Met vriendelijke groeten,

Namens de Werkgroep Verkamering,
Jan Smit
Jan Trooster
Joke Koek
Frans van Gurp
Karen van Rijsewijk
Rudolf Beijerman

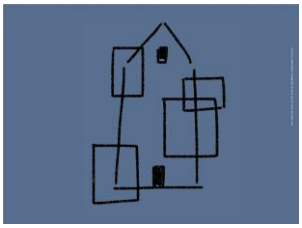

Spijkerkwartier Aangenaam in Balans
Het Achtpuntenplan van het Spijkerkwartier

Definitief plan aangenomen tijdens het Wijkoverleg van 10 februari 2020

‘Woonoverlast is een van de meest wrede vormen van criminaliteit’
(Burgemeester Marcouch)[1]

Bij een groot aantal bewoners van het Spijkerkwartier is een groot ongenoegen ontstaan over de kwaliteit van wonen. De afgelopen decennia heeft het grote aantal verkamerde panden geleid tot een verstoring van de balans tussen verschillende bewonersgroeperingen. De uiteenlopende lifestyles tussen verschillende populaties botsen soms, waardoor gezinnen nu wegtrekken uit de buurt. Ook spanningen tussen buren zijn vaak terug te herleiden tot deze historische gegroeide verkameringsproblematiek.

Werkgroep Verkamering, op zoek naar betere balans

Deze notitie is opgesteld door de werkgroep Verkamering Spijkerkwartier naar aanleiding van drukbezochte themabijeenkomsten en op basis van eigen onderzoek en analyse[2] en is door het Wijkoverleg van het Spijkerkwartier op 10 februari 2020 zonder tegenstemmen goedgekeurd. De werkgroep ging op zoek ging naar oplossingen die recht doen aan woongenot voor alle bewonersgroepen, kamerbewoners incluis.

Uitgangspunt is de notie dat er in onze wijk ruimte moet zijn voor iedereen. Samen willen we een vitale woon-, werk- en leefgemeenschap vormen.
Maar hiertoe dient de huidige scheefgroei van overmatige verkamering te worden gecorrigeerd zodat er een beterebalans ontstaat tussen verschillende woonvormen en doelgroepen. Het terugbrengen van een duurzame balans tussen gezinswoningen,

---

[1] (https://www.omroepgelderland.nl/nieuws/2317721/Arnhem-krijgt-aso-wet-vuist-tegen-woonoverlast, Geraadpleegd op 7 september 2019)

[2] Zie onder meer:
https://mijnspijkerkwartier.nl/berichten/volle-huizen-lege-letters
https://mijnspijkerkwartier.nl/berichten/bevolkingsgroei-beeindigd
https://www.slideshare.net/KarenvanRijsewijk/presentatie-ontwikkelingen-woningmarkt-spijkerkwartier
https://mijnspijkerkwartier.nl/berichten/de-kippenhokkisering-van-het-spijkerkwartier

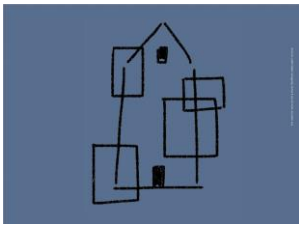

appartementen, studentenwoningen, zorgwoningen en bedrijfspanden wordt door bewoners als uitermate urgent beschouwd.
Dat vraagt om een nieuwe, betere regelgeving en handhaving op de naleving van die regels. Een taak die ook door gemeente beter opgepakt dient te worden, omdat de afwezigheid van effectieve regulering en handhaving de problematiek grotendeels heeft veroorzaakt.

Wijk en gemeente
Het is de bedoeling dat in overleg met de gemeente de hier verwoorde uitgangspunten verder uitgewerkt worden en – in overleg met het bewonersoverleg worden “teruggelegd” in de wijk met het doel te komen tot een evenwichtig en gedragen plan. Op basis van dat plan kan de gemeente daaraan dan vervolgens, samen met de bewoners, de wijkteams en alle betrokkenen en belanghebbenden in de wijk, invulling geven.

Geschiedenis van een dynamisch Spijkerkwartier waarin bewoners actief werken aan de leefbaarheid
Het Spijkerkwartier is een bijzondere wijk met een bijzondere geschiedenis. De ligging is voor velen zeer aantrekkelijk: dicht bij het centrum, voorzieningen en openbaar vervoer. De bebouwing is zeer divers. Er zijn zowel grote stadsvilla’s en herenhuizen als kleine “van Dam-appartementjes” en studentenkamers. De woningvoorraad varieert van eind 19e eeuw tot zeer recent. Een levendige wijk met een grote kern van actieve bewoners en ondernemers die hún wijk leefbaar en levendig willen houden. Door de jaren heen zijn verschillende voorbeelden te noemen van succesvolle inzet van die kern: stadsvernieuwing, binnentuinen, verwijderen van de raamprostitutie, bestrijden van drugsoverlast, een bestemmingsplan met ruimte voor economische activiteiten (30%), een door bewoners gerund buurthuis en recentelijk een voor Nederland uniek parkeerplan.

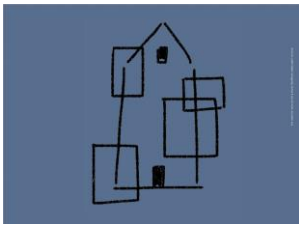

Achtpuntenplan opgesteld door de werkgroep verkamering

1. We zoeken een beter evenwicht tussen verschillende woonvormen en doelgroepen

In de wijk is er ruimte voor iedereen en samen vormen we een vitale woon-, werk- en leefgemeenschap. Er is een duurzame balans tussen verschillende woonvormen en doelgroepen en tussen gezinswoningen, appartementen, studentenwoningen, zorgwoningen en bedrijfspanden.

Aanbevelingen

a. De gemeente dient te bevorderen dat er meer geschikte woonruimte komt voor meerpersoonshuishoudens (gezinnen) die op dit moment aantoonbaar de wijk verlaten door de negatieve effecten van verkamering.

b. De draaglast van de wijk en van (delen van) straten wordt een belangrijk criterium bij de vergunningverlening voor studentenpanden, panden voor zorginstellingen en panden voor beschermd wonen omdat bij een te grote concentratie overlast en verloedering op de loer ligt. Concentratie van studentenpanden, panden voor zorginstellingen en panden voor beschermd wonen in de wijk dient te worden tegen gegaan.

c. De gemeente vormt zich een beeld van de meerjarige behoefte aan (zorg)woningen en woon(zorg)vormen en bevordert dat het aanbod daarop wordt aangepast en maakt met name prestatieafspraken met de corporaties en kamerverhuurders ten einde tot een evenwichtige spreiding van deze voorzieningen te komen.

d. De gemeente ontwikkelt instrumentarium om de balans tussen woonvormen en doelgroepen te herstellen. Het opsplitsen van geschikte woningen voor meerpersoonshuishoudens dient te worden tegen gegaan. Bijvoorbeeld door een zelfwoonplicht voor (onder)verhuurders van deze woningen.

e. Voor de meest verkamerde delen van de wijk wordt door middel van het instrument "stadsvernieuwingsplan" de verkamering omgezet naar woningen geschikt voor meerpersoonshuishoudens (gezinnen). De gemeente zet - indien nodig - bij verkoop van kamerverhuurpanden hiertoe de Wet Voorkeursrecht Gemeenten in om deze op te (laten) kopen en in het uiterste geval onteigening.

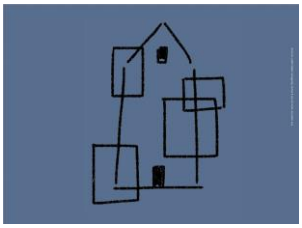

2. De overmatige verkamering wordt teruggedrongen door het fundamenteel aanpassen van het vergunningenstelsel voor woningsplitsing en verkamering

Doelstellingen: het volume van kamerverhuur en woningsplitsing beperken, concentratie in bepaalde straten tegen te gaan en het beheer van de verhuurde kamers te verbeteren.

a. Een leefbaarheidstoets maakt onderdeel uit van het vergunningenbeleid voor splitsing en verkamering.

Verkamering
Het stelsel kan als volgt worden aangepast:

b. Voor alle panden, waarin onzelfstandige woonruimte (kamerverhuur) wordt verhuurd aan vijf personen of meer, is een vergunning nodig, ongeacht of de verhuurder in het pand woont of niet. Dit komt overeen met de huidige praktijk.

c. Indien de verhuurder niet in het pand woont is een vergunning nodig als het pand/de woning wordt opgesplitst in twee of meer onzelfstandige wooneenheden die apart verhuurd worden (kamerverhuur).
Hiermee wordt tevens beoogd het onaantrekkelijker te maken voor beleggers, die niet zelf in het pand wonen, om woningen die geschikt zijn voor meerpersoonshuishoudens op te kopen en na enige verbouwing geschikt te maken voor lucratieve kamerverhuur.

d. Als de verhuurder wel zelf als hoofdbewoner in het pand woont blijft de regel dat maximaal aan 4 personen onzelfstandige woonruimte mag worden verhuurd zonder dat daar een vergunning voor nodig is. Ervaring leert dat deze constructie minder gevoelig is voor overlast.

e. Aan kamerverhuurbedrijven worden aanvullende eisen gesteld ten aanzien van beheersfuncties als: fietsenstalling, veiligheid, toezicht, overlast, directe aanspreekbaarheid e.d.

f. Verhuurders verplichten huurders zich te houden aan een protocol om overlast tegen te gaan. In dit protocol moet duidelijk alles omschreven zijn wat ontoelaatbaar is en op welke tijden en welke boetes of andere maatregelen opgelegd zullen worden het niet naleven van deze afspraken.

g. Er worden specifieke bouwkundige eisen gesteld aan panden voor beschermd wonen (i.v.m. geluidsoverlast o.a.).

h. Er komt een maximalisering van het aantal onzelfstandige woonheden in kamerverhuurbedrijven per straatdeel en voor de wijk als geheel dat wordt vastgelegd in bestemmingsplan, beleidsregels woningsplitsing en huisvestingsverordening.

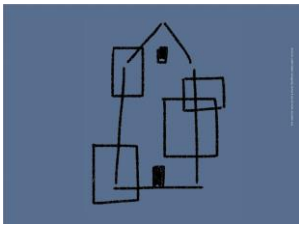

Woningsplitsing

i. De splitsingsverordening blijft van kracht. Het aantal woningen in de wijk dat kleiner is dan 70m2 dient niet verder te groeien en moet (op termijn) teruggebracht worden.

j. In het bestemmingsplan wordt het aantal zelfstandige woningen dat kleiner is dan 70 m2 gemaximeerd op een aantal dat lager ligt dan het huidige aantal, een plafond dus.

   Deze regel is van belang omdat de splitsingsverordening alleen betrekking heeft op het splitsen van woonruimte en niet op het omvormen van andere gebouwen en op nieuwbouw. Ook hiervoor willen we regelen dat er geen nieuwe kleine (minder dan 70 m2 woningen in de wijk worden toegevoegd.

k. Alle bestaande woningen onder de 70 m2 kunnen blijven (op basis van overgangsrecht) maar er kunnen geen nieuwe vergunningen worden afgegeven totdat het aantal onder het vastgestelde maximum is gedaald.

l. Om bij eventuele splitsingen te stimuleren dat er grotere, voor meerpersoonshuishoudens (waaronder gezinnen) geschikte woningen ontstaan, zal gekeken worden hoe dit aantrekkelijk gemaakt kan worden, bijvoorbeeld door het toekennen van parkeerruimte in de openbare ruimte.

3. Eigenaren van kamerverhuurbedrijven en of hun beheerders worden persoonlijk aanspreekbaar bij verkamerde panden op kwaliteit, integriteit en overlast

a. Eigenaren van kamerverhuurbedrijven die kamers of appartementen verhuren zijn bekend bij gemeente en de gegevens zijn zichtbaar vermeld op het pand.

b. Eigenaren van kamerverhuurbedrijven worden aansprakelijk voor overlastgevend gedrag van huurders, verwijdering graffiti en minimaal onderhoud.

c. Voor elk pand van een kamerverhuurbedrijf is een beheerder, beheerder/conciërge aanwezig en aanspreekbaar.

d. Bij woningen bedoeld voor mensen met psychische problemen, dient een hulpverlener 24/7 bereikbaar te zijn.

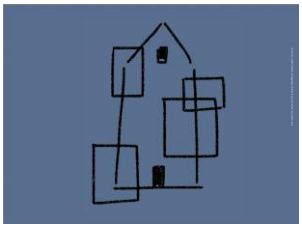

4. D**e controle en handhaving van regels en voorschriften rondom splitsing, verkamering en overlast wordt aantoonbaar strenger, frequenter en meer integraal**

a. De ODRA (Omgevingsdienst regio Arnhem*)* gaat strenger, frequenter en meer integraal controleren en handhaven.

b. Per te bepalen tijdsperiode worden controles uitgevoerd bij vergunninghouders.

c. De middelen voor handhaving dienen daarvoor toereikend te zijn en daarom substantieel verhoogd te worden.

d. Signalen en klachten van omwonenden worden direct behandeld en leiden tot effectieve maatwerk interventies van de gemeente.

e. De gemeente informeert de indiener van de klacht altijd over handelwijze en voortgang

f. Het gemeentelijk apparaat werkt onderling samen en organiseert zichzelf rondom gesignaleerde opgaven en problemen om ze samen met bewoners integraal op te lossen

g. Bij wisseling van eigenaren (verkoop) van panden worden nieuwe eigenaren proactief benaderd over het beleid rondom splitsing, verkamering, aanspreekbaarheid, overlast en handhaving en vindt monitoring plaats. Makelaars en notarissen hebben hier een taak.

5. Overlastpanden en straatdelen worden stevig aangepast, desnoods door de burgemeester via de ASO wet[3]

a. Het bestaande meldpunt overlast (Veiligheid@arnhem.nl) moet voor iedereen bekend zijn en de bereikbaarheid moet sterk verbeterd worden. Het gebruik van een app (zoals FIXI voor afval) zou ook voor overlast gerealiseerd moeten worden.

b. Tegen overlast-panden wordt effectief opgetreden. Alle wettelijke aanleidingen die er zijn kunnen worden ingezet om integrale handhaving te realiseren. (vergunning, brandveiligheid, bouwverordening, UWV, IND, politie, fiscus)

c. Tegen overlastveroorzakers wordt opgetreden, desnoods door/via de bevoegdheid van de burgemeester om overlastgevers een dwangsom op te leggen, en/of hen tijdelijk uit huis te plaatsen (‘de ASO wet’)

d. Om de (historie van) overlast te doorbreken maakt de gemeente, als kamerverhuurpanden worden verkocht, gebruik van de Wet Voorkeursrecht Gemeenten.

[3] Om woonoverlast aan te pakken moeten dossiers gevormd worden en informatie verzameld worden. Dat kan te lang duren. De nieuwe zogenoemde aso-wet, die gemeenten sinds vorig jaar kunnen invoeren, geeft de burgemeester de bevoegdheid om een boete op te leggen, mensen uit huis te plaatsen of bijvoorbeeld te verplichten hun tuin te snoeien.

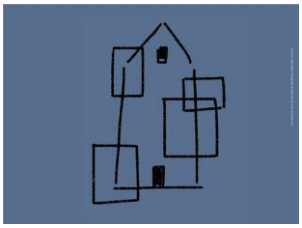

e. De gemeente benoemt samen met de wijk panden en straatdelen waarvoor een proactief handhavings- en verbeteringsbeleid noodzakelijk wordt geacht en ontwikkelt daarvoor samen met de omwonenden en andere belanghebbenden een beleid ten goede.

f. Bij illegaliteit – in welke vorm dan ook - wordt de vergunning ingetrokken.

6. Huurders worden beter ingelicht, ondersteund en beschermd door de oprichting van een Huurteam

a. Om de kwetsbare positie van kamerverhuurders te versterken wordt in Arnhem een Huurteam opgericht naar voorbeeld van de gemeente Utrecht

b. Een Meldpunt Ongewenst Verhuurgedrag is onderdeel van het Huurteam[4]

c. Huurders kunnen gratis gebruik maken van het Huurteam (inclusief een gratis traject naar de landelijke Huurcommissie)

d. Huurders kunnen daar anoniem klachten over hun kamer en of verhuurder indienen waarop het Huurteam actie onderneemt

e. Het Huurteam verleent een OK-keurmerk aan bonafide verhuurder

f. De gemeente zorgt voor de bemensing en de financiering van het Huurteam[5]

g. Studenten en Hogescholen worden actief betrokken bij de oplossing van de aan de aan verkamering gerelateerde problematiek

[4] Zoals in Amsterdam https://www.wooninfo.nl/vraagbaak/huren/ongewenst-verhuurgedrag/

[5] Een Huurteam naar Utrechts voorbeeld is actiever en komt meer op voor de directe bewoners belangen dan het Huurdershuis in Arnhem. Voorstel is het Huurdershuis te evalueren en door te ontwikkelen tot een Huurteam naar Utrechts voorbeeld, of een apart Huurteam op te richten als dat niet kan of passend is.

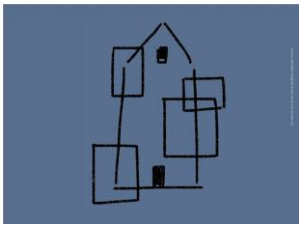

7. De kwaliteit van de openbare ruimte krijgt structureel aandacht

a. Schone en hoge kwaliteit van de woonomgeving staat structureel op de agenda (groenvoorziening, bomen, graffiti)

b. De afvalproblematiek wordt structureel opgelost door effectieve regels rondom afvalcontainers, inzet van het Buurt Groenbedrijf, coaches en actieve handhaving

c. Weesfietsen die niet gebruikt worden kunnen snel van de straat verwijderd worden

d. Bij verkamerde woningen worden fietsenstallingen en fietsnietjes geplaatst om de doorgang voor voetgangers mogelijk te maken en het straatbeeld daardoor niet te laten domineren

e. De gemeente stelt een volkshuisvestingsfonds in (zoals in Houten)
Een aanvrager betaalt een bedrag (bijv. € 25.000, zoals in Houten) als de splitsings- of verkameringsvergunning wordt verleend. Dat bedrag wordt gestort in een Volkshuisvestingsfonds. Uit dit fonds wordt de herinrichting van de openbare ruimte, herstructurering etc. betaald.

8. Buurtbewoners nemen en krijgen de gelegenheid om actief verantwoordelijkheid te nemen

a. Het Spijkerkwartier start een leefbaarheidsoverleg met bewoners in de wijk met het Team Wonen en het Team Leefomgeving waarin een convenant wordt opgesteld tussen de bewoners en de gemeente en waarin doelgroepen elkaar scherp houden

b. Een wijkgastheer/-vrouw of wijkconciërge heet nieuwe bewoners welkom en is eerste aanspreekpunt voor wijkbewoners bij overlast. Met deze functie, die zou betaald moeten worden uit het extra wijkbudget, zijn in Utrecht positieve ervaringen opgedaan. (https://ondernemersfondsutrecht.nl/interview-buurtconcierge-utrecht/)

c. Vrijstellingen op het gebied van splitsing en verkamering dienen met redenen omkleed aan de wijk en het leefbaarheidsoverleg gemeld te worden**.**

Gemeente Arnhem
T.a.v. Wethouder Paping

Onderwerp : Verhuurbeleid Arnhem; Arnhemse Verhuurdersvereniging
Datum : 7 februari 2020

Geacht College,

Enige tijd geleden hebben wij, de Arnhemse Verhuurdersvereniging (AVV), het *Plan van Aanpak: Woningsplitsing en Verkamering* van de gemeente Arnhem ontvangen. Wij hebben dit Plan van Aanpak (PvA) uitgebreid bestudeerd en besproken binnen het bestuur van de AVV. Ook is het initiatiefvoorstel van raadslid Sjoerd Dijk (D66) uitgebreid bestudeerd. Door middel van deze brief willen wij inhoudelijk reageren op het initiatiefvoorstel en het PvA.

Arnhemse Verhuurdersvereniging:
Vooraf melden wij u dat de AVV recentelijk officieel is opgericht. De AVV heeft zich ten doel gesteld om de algemene belangen van verhuurders van woningen in Arnhem te behartigen, waarbij tegelijkertijd het algemeen belang van de stad Arnhem in ogenschouw wordt genomen.
De AVV wil een vereniging zijn voor nette verhuurders. Van de leden van de AVV wordt verwacht dat zij voldoen aan eisen die gesteld worden aan Goed-Verhuurderschap. Naast het behartigen van de belangen van deze verhuurders, wil de AVV ook het kennisniveau van de particuliere verhuurder in Arnhem vergroten.
De AVV telt inmiddels 80 leden (verhuurders van woningen in Arnhem). Hiermee is in de AVV een substantieel gedeelte van de particuliere verhuurders in Arnhem verenigd. Wij verwachten dat het aantal leden de komende weken verder zal toenemen. Over enige tijd zullen wij u exacter kunnen informeren welk gedeelte van de particuliere Arnhemse verhuurmarkt door de AVV vertegenwoordigd wordt.

Het Plan van Aanpak:
Allereerst willen wij aangeven dat het PvA een evenwichtig plan is, waarin veel aspecten van particuliere verhuur worden behandeld. De AVV vindt het positief dat gekeken wordt naar ervaringen in andere steden. Ook stelt de AVV de open en frisse houding van de gemeente Arnhem en uw bereidheid om in gesprek te gaan met de AVV op waarde.

Wij hebben de volgende vragen en/of aanbevelingen t.a.v. het PvA:

- Woningsplitsing:

Door middel van regulering via het bestemmingsplan worden eisen gesteld aan gebruiksoppervlakte van zelfstandige woningen. De gebruiksoppervlakte in o.a. het centrum moet minimaal 70 m² bedragen, terwijl dit in de binnenstad minimaal 40 m² zou moeten zijn. Wij vragen ons af waarom deze eisen m.b.t. minimale gebruiksoppervlakte worden gesteld. Zou dit niet beter aan de markt kunnen worden overgelaten? Zeker een minimale eis van 70 m² is erg hoog, terwijl veel jongeren de wens hebben om te wonen in deze wijken (Spijkerkwartier/Sint Maarten/Centrum). Deze jongeren willen juist ook in kleinere eenheden wonen (om de huurkosten laag te houden).
In dit verband verwijzen wij naar de Landelijke Monitor Studentenhuisvesting 2019, waaruit dit blijkt: https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2019/10/03/landelijke-monitor-studentenhuisvesting-2019

In dit kader merken wij op dat het tekort aan woningen vooral ook een gevolg is van gebrek aan regie op landelijk niveau voor wat betreft de woningbouw. De gemeenten zijn daar nu de dupe van.
In het voorliggende PvA wordt de markt voor kleine zelfstandige appartementen (< 40 m²) op slot gezet. Dit zou dan moeten leiden tot betaalbare woningen voor jonge gezinnen en starters op de woningmarkt. Wij betwijfelen of dit gewenste effect op deze wijze bereikt wordt. Het prijsopdrijvende karakter van de huidige woningmarkt wordt veroorzaakt door een gebrek aan regie op de woningbouw, waardoor het aanbod voor jongen gezinnen schaars is en zal blijven. Wij denken dat starters juist gebaat zijn bij comfortabele kleine zelfstandige wooneenheden.

Er is zichtbaar een beweging naar 'tiny-smart-apartments' met hoogwaardige luxe inbouw interieurs en met een oppervlakte tot ca. 30m². Dit zijn prima woningen voor jonge zelfstandige bewoners, die geen overlast veroorzaken. Zij zijn zelfs vaak de motor voor een levendige wijk.
Indien een minimum m.b.t. de grootte van wooneenheden een eis blijft, pleit de AVV ervoor om deze op 30 m² te zetten voor de gehele stad Arnhem, zodat ook alternatieven, zoals 'tiny houses', realiseerbaar zijn.

- Verkamering:

1. In het PvA wordt aangegeven dat bestaande kamergewijs bewoonde panden zullen worden gelegaliseerd. In principe vindt de AVV dit een verstandige keuze. De AVV is echter wel erg benieuwd naar de uitwerking van dit punt. Wij verzoeken de gemeente Arnhem op dit punt te komen met eenduidige en heldere regelgeving. Wij pleiten voor een ruime periode waarin een verhuurder zijn kamergewijs verhuurde panden kan aanmelden. In deze overgangsperiode zou er in principe geen omzettingsvergunning hoeven worden aangevraagd, maar het lijkt ons niet meer dan redelijk dat er wel bepaalde minimale eisen gesteld worden aan deze panden. Een pand van bijvoorbeeld 80 m² GBO, dat verhuurd wordt aan bijvoorbeeld 8 huurders, niet brandveilig is en waarover regelmatig klachten zijn in het kader van geluidsoverlast, kan volgens ons onmogelijk onvoorwaardelijk gelegaliseerd worden.
Anders gezegd: hoe wordt omgegaan met niet-acceptabel verhuur, die al voor de nulmeting een feit was?

De gemeente Arnhem krijgt in deze overgangsperiode de gelegenheid om de bestaande situatie van kamergewijs verhuurde panden goed en volledig in beeld te brengen. In de optiek van de AVV zouden tegelijkertijd minimale eisen, gebaseerd op de uitgangspunten van 'Goed-Verhuurderschap' kunnen worden gesteld. Juist in deze overgangsperiode kan er een kwaliteitsslag gemaakt worden.
De AVV wil hierover graag met de gemeente Arnhem in overleg treden.
De gemeente Arnhem zou in de overgangsperiode op een eenvoudige wijze in beeld kunnen brengen welke panden en wooneenheden aan wie verhuurd worden. In veel gemeenten in Nederland blijkt er namelijk een behoorlijk verschil te zijn tussen de officieel geregistreerde huurders (volgens GBA) en de feitelijke bewoners in een kamergewijs bewoond pand.
Over dit standpunt zou de AVV graag met u in overleg treden.

2. Bij de uitwerking van het PvA verzoeken wij nadrukkelijk dat de gemeente Arnhem zal aansluiten bij wettelijke definities van zelfstandige en onzelfstandige wooneenheden en geen nieuwe termen zal introduceren. Nieuwe definities, zoals in sommige gemeenten zijn geïntroduceerd, zorgen steevast voor problemen c.q. interpretatieverschillen en houden zelden stand bij de rechter.

3. Als uitgangspunt wordt in het PvA aangegeven dat een omzettingsvergunning noodzakelijk is vanaf drie personen (die geen gezamenlijke huishouding voeren). Dit aantal van 3 lijkt ons redelijk.
Graag zien wij een definitie van de hier geïntroduceerde term: 'het voeren van een gezamenlijke huishouding'. Het voorkomt veel discussies als duidelijk gemaakt wordt wie hier precies wel en wie niet onder vallen en/of kunnen vallen. Hoe wil de gemeente Arnhem dit beoordelen bij een nieuwe vergunningsaanvraag?

4. In het PvA wordt ervoor gekozen om uitsluitend grotere woningen (vanaf 110 m²) toe te staan voor verkamering (dus vanaf 5/6 bewoners). Wij wijzen u erop dat ervaren overlast als gevolg van verkamering juist groter is bij grotere woningen. De onderlinge sociale controle in grotere verkamerde woningen is minder dan in kleine woningen met 3 of 4 bewoners (met een oppervlakte van 55 m² of 75 m²). Indien een minimale oppervlakte-eis wenselijk geacht wordt (om kleinere woningen beschikbaar te houden voor starters en/of kleinere huishoudens), wil de AVV in overweging geven om deze oppervlakte-eis te differentiëren: 110 m² in Arnhem-Zuid, en kleinere oppervlaktes in het centrum en in Arnhem-Noord.
Hierbij merken wij op dat onderzoek in de gemeente Amsterdam heeft aangetoond dat een goed beheerd huis met 4 kamerbewoners niet meer overlast veroorzaakt dan een huis met gezinsbewoning.

5. De eis van 18 m² gebruiksoppervlakte per bewoner vinden wij een redelijke eis als hier bedoeld wordt dat die 18m² het gemiddelde gebruiksoppervlakte per bewoner per pand behoort te zijn. Hiermee worden o.a. misstanden bij verhuur van kortdurend tijdelijk verblijf ('logies') voorkomen.
Wij adviseren om een eenduidige definitie van gebruiksoppervlakte te definiëren, en noemen in dit verband de NEN2580.
Toch wijzen wij ook hier op een gedachte die steeds meer aanhangers heeft. Wij moeten juist af van het idee van steeds grotere woningen. Deze zienswijze wordt onderschreven in het opiniestuk van Marja Elsinga, hoogleraar housing & governance aan de TU Delft, welke op 18 januari 2020 verscheen in Trouw (https://www.trouw.nl/opinie/de-wooncrisis-oplossen-dan-moeten-we-kleiner-wonen-en-veel-meer-samenwerken~b5bd1bf1/).
In dit verband verwijzen wij opnieuw naar de Landelijke Monitor Studentenhuisvesting 2019, waarin staat vermeld dat oppervlakte relatief een kleine rol speelt in de voorkeuren van studenten.

6. In de zomer van 2019 heeft de gemeente Arnhem een voorbereidingsbesluit voor het gebied Spijkerkwartier en omgeving genomen. Hierdoor zijn een aantal lopende projecten noodgedwongen abrupt gestopt. Panden die met een bepaalde verwachting aangekocht of zelfs bijna volledig verbouwd zijn, waarbij de eigenaren uitgingen van het toen geldende beleid in de gemeente Arnhem, staan nu leeg en de eigenaren zijn in afwachting van definitief woonbeleid van de gemeente Arnhem. Sommige eigenaren bereiden planschade-claims voor.
De AVV verzoekt u om de hier bedoelde (kamer)verhuurpanden in deze wijken te legaliseren en het nieuwe beleid pas te laten ingaan voor nieuw te verwerven panden (vanaf ingangsdatum van het nieuwe woonbeleid). Uiteraard mits aan het toen geldende beleid wordt voldaan.

7. In het PvA wordt de leefbaarheidstoets geïntroduceerd. Nadrukkelijk verzoeken wij dat in de leefbaarheidstoets uitsluitend objectief controleerbare criteria worden opgenomen. Verhuurders wensen duidelijkheid en objectiviteit. In andere steden hebben subjectieve criteria in de leefbaarheidstoets geleid tot willekeur en gerechtelijke procedures.

8. In de leefbaarheidstoets wordt o.a. gesproken over het criterium dat binnen een straal van 50 meter van een bestaand kamerverhuurpand geen tweede kamerverhuurpand mag bestaan. Dit criterium betekent dat op een oppervlakte van ca. 7.850 m² slechts maximaal één kamerverhuurpand mag staan, dus in totaal maximaal ca. 125 panden per km². Ofschoon wij de feitelijke cijfers van Arnhem niet exact kennen, vermoeden wij dat dit criterium, zeker in combinatie met de oppervlakte-eis van 110 m² per woning, ervoor gaat zorgen dat het centrum van Arnhem en de omliggende wijken 'op slot gaan'; vermoedelijk kan er geen enkel kamerverhuurpand meer toegevoegd worden.
De AVV vraagt zich af of dit de bedoeling kan zijn van dit beleid. Het is immers algemeen bekend dat in Arnhem sprake is van een groot tekort aan kamers.

Om deze reden pleit de AVV ervoor dat de gemeente Arnhem eerst een nulmeting verricht en in beeld brengt hoeveel kamergewijs bewoonde panden er in Arnhem zijn en hoe deze verdeeld zijn over de verschillende stadsdelen.
Vervolgens kan in overleg met diverse partijen (waarbij ook de AVV graag betrokken wil worden) bepaald worden in welke mate en op welke wijze nieuw beleid moet worden geformuleerd.

Indien de gemeente Arnhem hoe dan ook nu al criteria wil doorvoeren, geeft de AVV de gemeente Arnhem andere criteria in overweging, die minder radicale gevolgen met zich meebrengen. Bijvoorbeeld kan gesteld worden dat de eerste 2 panden, links en rechts van een kamerverhuurpand, niet kamergewijs bewoonde panden mogen zijn. Dit voorkomt 'insluiting'.
Tegelijkertijd kan per postcode een maximaal aantal kamergewijs bewoonde panden toegestaan worden. Het aantal toegestane kamergewijs bewoonde panden per postcode kan bovendien gevarieerd worden: in het centrum wordt meer toegestaan dan in de buitenwijken.
Mocht de gemeente Arnhem zich toch willen houden aan een afstandsmaat, dan pleit de AVV voor een lagere afstand. Indien de eis van 50 meter teruggebracht wordt naar bijvoorbeeld 25 meter, dan zorgt dat voor een aanzienlijke verruiming van het aantal toegestane kamergewijs bewoonde panden, een eis die meer in overeenstemming is met de werkelijkheid en meer recht doet aan de behoefte aan kamers.
Zoals het beleid nu wordt voorgesteld, kan de gemeente Arnhem feitelijk veel eenvoudiger volstaan met de mededeling dat kamerverhuur niet meer is toegestaan in het centrum van Arnhem en de omliggende wijken. Want dit is immers het gevolg van de '50m-afstand eis'.

9. De AVV merkt op dat in heel Nederland, dus ook in Arnhem, sprake is van een toenemende vraag van expats en buitenlandse studenten naar passende woonruimte. Dit zorgt voor een toename van de vraag naar onzelfstandige wooneenheden en kleine zelfstandige wooneenheden.
Ook dit is een argument om te voorkomen dat de stad Arnhem op slot gaat.
Tegelijkertijd onderkent de AVV het belang van de leefbaarheid in de stad Arnhem. Ook hierover gaan wij graag in gesprek met de gemeente Arnhem en met andere belangengroepen, onder andere die van bewoners. De AVV staat in dit kader open voor een frequent én breed Arnhems huisvestingsoverleg.

10. In diverse gemeenten waar nieuw woonbeleid wordt geïntroduceerd, worden eisen gesteld aan het beheren van kamergewijs verhuurde panden. Niet onlogisch, want de meeste ervaren overlast rondom kamergewijs verhuurde panden vindt plaats bij panden die niet of niet goed beheerd worden. De AVV pleit ervoor dat de gemeente Arnhem ook t.a.v. dit punt een standpunt inneemt.

11. Diftar

Ofschoon dit punt niet direct in het woonbeleid wordt genoemd, is afvalinzameling een zorgpunt voor verhuurders van kamergewijs bewoonde panden. Goede afvalinzameling is van groot belang voor de leefbaarheid in de wijk. Afvalinzameling is op dit moment een probleem in de woonwijken, zeker daar waar sprake is van meer kamergewijs bewoonde panden. De AVV wil graag met de gemeente in gesprek over een betere systematiek om de afvalinzameling te regelen en de mogelijke oplossingen om de afvalinzamelingspunten schoon te houden.

12. Initiatiefvoorstel
Eind 2019 heeft o.a. D'66 een initiatiefvoorstel ingediend waarin gevraagd wordt om eisen te stellen aan verhuurders van kamerverhuurpanden m.b.t. beheer. U heeft hierop gematigd positief gereageerd, maar constateert dat er nogal wat juridische en organisatorische bezwaren zijn in het initiatiefvoorstel.
Ook de AVV staat positief tegenover de gedachte dat panden professioneel moeten worden beheerd. Aantoonbaar is immers dat kamerverhuurpanden, waar het beheer goed georganiseerd is, de leefbaarheid in en rondom deze woning beter is. Helaas zijn niet alle verhuurders overtuigd van de meerwaarde van professioneel beheer, vooral ook omdat verhuurders vaak niet weten hoe professioneel beheer er uitziet. Ook het ministerie van Binnenlandse Zaken constateert (zo schrijft zij in haar brief van 9 november 2018 aan de Tweede Kamer) dat er sprake is van een relatief kleine groep foute verhuurders, maar dat veel verhuurders vaak ook op basis van gebrekkige kennis het beheer organiseren (of beter gezegd niet organiseren).

Wij merken verder op dat alle voorstellen m.b.t. het nieuwe woonbeleid gaan over strakke regelgeving in combinatie met handhavend optreden. De AVV is van mening dat een onderdeel van het nieuwe

beleid kan zijn verhuurders hun panden registreren op vrijwillige basis en dat bijvoorbeeld verhuurders kunnen voldoen aan eisen m.b.t. Goed-Verhuurderschap op vrijwillige basis. De rol van de gemeente Arnhem zou dan vooral gericht zijn op het stimuleren van verhuurders om hieraan deel te nemen en het ondersteunen van initiatieven om dit doel te bereiken.
In samenspraak met de gemeente Arnhem zou de AVV juist ook willen inzetten op het registreren van relevante informatie m.b.t. verhuurpanden én het verhogen van kennis bij verhuurders. Waardoor ook correcte verhuurders bekend zijn en de gemeente gerichter kan handhaven bij verhuurders die zich nergens iets van aantrekken.

Overleg met AVV:
Wij merken nogmaals op dat leden van de AVV zichzelf beschouwen als nette verhuurders. En nette verhuurders zijn geholpen met een duidelijk woonbeleid waarbij de gemeente Arnhem duidelijke criteria hanteert om verhuurders, die zich niet aan de gestelde eisen houden, hierop aan te spreken. Een woonbeleid heeft volgens de AVV pas zin als er ook gehandhaafd wordt.
Vele criteria, die in het PvA genoemd worden, zijn meetbaar en eenduidig te registreren. De AVV pleit ervoor om ook in Arnhem hiervoor meetinstrumentaria te gebruiken en dit in samenspraak met de AVV te organiseren. Zo promoot Vastgoed Belang, de landelijke belangenvereniging van vastgoedbeleggers, de applicatie 'Goed-Verhuurderschap'. Ook het ministerie van Binnenlandse Zaken benoemt de applicatie 'Goed-Verhuurderschap' (in haar brief van 9 november 2018) als goed voorbeeld van zelfregulering door verhuurders. De AVV is als vereniging collectief lid van Vastgoed Belang. Met behulp van de applicatie 'Goed-Verhuurderschap' kunnen veel gegevens zichtbaar en meetbaar worden gemaakt. Het helpt 'nette' verhuurders om invulling te geven aan de wijze waarop goed verhuur moet worden ingericht.

In dit verband merken wij op dat de gemeente Arnhem kiest voor een nieuw woonbeleid door gebruik te maken van een (facet)bestemmingsplan. Dit is volgens ons een verstandige keuze, ofschoon het wel een aantal nadelige effecten heeft voor de stad Arnhem. Zo vallen bestaande kamerverhuurpanden met 3 of 4 bewoners buiten het zichtveld.
Ook hier ligt een mooie kans voor samenwerking tussen de gemeente Arnhem en de AVV.
Een optie kan namelijk zijn om elke verhuurder die vanaf het startmoment gelegaliseerd wordt (met 3 of 4 verhuurde kamers) op vrijwillige basis te verzoeken om zijn/haar gegevens te registreren.
Dat zou bijvoorbeeld kunnen in de omgeving "Goed-Verhuurderschap". Verhuurders die zich als goed verhuurder gedragen zullen hiertoe wellicht bereid zijn. In de samenwerking kan de gemeente Arnhem aangeven wat vooral zichtbaar en meetbaar zou moeten worden.
Een dergelijke vrijwillige registratie legt nauwelijks/geen beslag op de 'handhavingscapaciteit' van de gemeente Arnhem. Wellicht is vrijwillige registratie, in combinatie met de mogelijkheid voor huurders om misstanden te melden, de oplossing om ook kamerverhuurpanden met 3 of 4 huurders goed in beeld te krijgen.

Vanaf 5 eenheden ligt er sowieso een taak voor de gemeente Arnhem. De taak van de gemeente Arnhem is dan nadrukkelijk anders dan bijvoorbeeld de vrijblijvendheid die hangt aan een keurmerk "Goed-Verhuurderschap". Derhalve is ook bij panden met 5 of meer huurders samenwerking met de AVV wenselijk.
De AVV wil graag in gesprek blijven met de gemeente Arnhem bij zowel de introductie van het nieuwe woonbeleid in Arnhem als gedurende het implementatietraject en vervolgens de evaluatiemomenten.

In afwachting van uw reactie verblijven wij.

Hoogachtend,

Donny Verboom
Voorzitter Arnhemse Verhuurders Vereniging

Goed-Verhuurderschap

In veel beleidsnotities van het ministerie van Binnenlandse Zaken, maar ook van lokale overheden, wordt gesproken over Goed-Verhuurderschap. Dit begrip wordt in geen enkele notitie concreet uitgewerkt, althans niet zo concreet dat gemeten kan worden of een verhuurder voldoet aan de eisen van Goed-Verhuurderschap of niet.
Stichting KKVV heeft het begrip Goed-Verhuurderschap zichtbaar en meetbaar gemaakt door dit te vertalen in een keurmerk. Het keurmerk Goed-Verhuurderschap is per verhuurpand te behalen.

Wat is Goed-Verhuurderschap?

Goed-Verhuurderschap is een van de thema's in de Nationale Woonagenda en wordt sinds eind 2017 door het ministerie van Binnenlandse Zaken gebruikt in diverse notities. Goed-Verhuurderschap staat voor gelijke behandeling van iedereen die een huurwoning zoekt, het handelen in overeenstemming met het huurrecht, dat verhuurders open en transparant zijn over de gestelde eisen, dat huurders bij onvrede over de verhuurder gebruik kunnen maken van hun wettelijke mogelijkheden en daarbij niet hoeven te vrezen voor intimidatie en dat richting de huurder niet ten onrechte bemiddelingskosten in rekening worden gebracht. Voor huurders geldt dat die zich dienen te houden aan gemaakte afspraken.

Goed-Verhuurderschap op gemeentelijk niveau:

Het woonbeleid op lokaal niveau benoemt meestal twee toetsen:

1. Leefbaarheidstoets
2. Toets "Goed-Verhuurderschap"

Om dit te concretiseren worden de volgende meetpunten benoemd:

A. Legale huisvesting d.m.v. vergunningen
B. Leefbaarheid & omgeving
    a. Goede staat van onderhoud woonruimte
    b. Huis- en leefregels;
    c. Beschikbaar zijn van alarmnummers
C. Er is sprake van geregeld beheer:
    a. toezicht op de hygiëne en de veiligheid;
    b. aanspreekpunt voor bewoners, omwonenden en overheden;
    c. 24 uur per dag bereikbaar is;
    d. een actueel overzicht van bewoners van het pand.
D. De verhuurder werkt mee aan de aanpak gemeente;

Het keurmerk Goed-Verhuurderschap:

Stichting KKVV heeft bovenstaande punten verwerkt in een keurmerk Goed-Verhuurderschap. In dit keurmerk worden 11 meetpunten geregistreerd als volgt:

- Correcte pandgebonden informatie
- Correcte persoonsgebonden informatie/correcte huurovereenkomsten
- Toegang tot de registraties door verhuurder én huurder
- Halfjaarlijkse brandveiligheidscontrole (door verhuurder én huurder)
- Klachtenregistratie en verwerking
- Opleveringsniveau wooneenheid (door verhuurder én huurder)
- Verhuurdersvergunning, omgevingsvergunning, omzettingsvergunning
- Actuele opstal- en aansprakelijkheidsverzekering
- Jaarlijkse controle CV-installatie
- Communicatie met de omwonenden
- Geen sprake van over bewoning (tenminste …m2 per bewoner)

Uitgangspunten:

De volgende uitgangspunten gelden voor het keurmerk Goed-Verhuurderschap:

1. Een keurmerk werkt alleen als het een onderdeel vormt van een totale beheerapplicatie.
2. Hierin staat centraal: de zakelijke relatie tussen huurder en verhuurder
   - met wederzijdse rechten & plichten en gezamenlijke belangen.
   - met verifieerbare, transparante en niet-manipuleerbare registraties
   - met tweezijdige vastlegging van feiten (door verhuurder én huurder)
   - die betrekking hebben op de leefbaarheid in én rondom het verhuurpand
3. Er ontstaat een compleet dossier voor huurder én verhuurder.
   Er is sprake van een **communicatieplatform**.

Opmerkingen:

Het keurmerk Goed-Verhuurderschap wordt gecontroleerd door het certificatiebureau SKW en wordt steeds opnieuw voor één jaar verstrekt.

Stichting KKVV en Vereniging voor vastgoedverhuurders, Vastgoed Belang, zijn een exclusieve samenwerking aangegaan m.b.t. dit keurmerk Goed-Verhuurderschap.
Alle verhuurders, die lid zijn van Vastgoed Belang, mogen 1 jaar gratis gebruik maken van deze applicatie. Deze verhuurders behoren dan eerst deel te nemen aan een (gratis) informatiebijeenkomst over Goed-Verhuurderschap.
De leden van de Arnhemse Verhuurders Vereniging (AVV) zijn collectief lid van Vastgoed Belang.

Het keurmerk Goed-Verhuurderschap is bekend bij alle stakeholders: Ministerie van Binnenlandse Zaken, Woonbond, diverse gemeenten, Verzekeraar.

Dit voorjaar volgt een stakeholdersoverleg waarin het thema Goed-Verhuurderschap centraal staat en de vraag of het keurmerk Goed-Verhuurderschap de maatstaf kan worden in Nederland.

BEHANDELRESULTAAT

Raadsvoorstel, informatieve bijeenkomst 4 maart 2020

GEMEENTE Arnhem

Plan van Aanpak: Woningsplitsing en verkamering i.c.m. Initiatiefvoorstel Geregeld Beheer bij kamerverhuur

Zaaknummer:	425910
Portefeuillehouder:	R. Paping

Resultaat van bespreking:

Aanwezig
De raadsleden/fractievolgers van der Laak (AC), Becker (CU), Greving (PvdA), Loos (VVD), Prinsen (GL), Loor (D66), Hutten (CDA), Tujeehut (AOP), Aydemir (DENK/Verenigd Arnhem) en Verheij (PVV).
De fracties van de Partij voor de Dieren en de SP waren niet bij de vergadering aanwezig.

Insprekers
Ingesproken is door Ton Boelens, Salvo D'Agata, Huib van Erp/Nikki Zwart op persoonlijk titel. Jan Smit sprak in namens de Werkgroep Verkamering Spijkerkwartier, Vincent Buitenhuis namens de Stichting Studentenhuisvesting, Donny Verboom/Eef Willems namens de Arnhemse VerhuurdersVereniging, Sandor Steven namens AKKU, Francis Bevers namens het Huurdershuis en Duzy Ahmad namens ikhebeenkamer.nl

Bespreking
De insprekers hebben allen aangegeven wie zij vertegenwoordigen en een korte introductie gegeven met hun opvatting(en) over het voorstel. Daarna hebben de insprekers vragen vanuit de raadskamer beantwoord. De inbreng van de insprekers en de vragen uit de raadskamer gingen over de 50 m. grens, de 18 m^2 norm, overlast en de manieren hoe daarmee om te gaan.
Alle fracties hebben hun vragen aan de insprekers kunnen stellen.

Conclusie
De voorzitter stelt met instemming van de raadskamer vast dat alle vragen beantwoord zijn. De behandeling van het voorstel zal een volgende keer worden voortgezet met een meningsvormende (1) behandeling.

De raadsadviseur,

B. Kranenborg

De voorzitter,

L.R. Manders

Aan de leden van de gemeenteraad Cc: wethouder Paping

Arnhem, 24 april 2020
Betreft: Raadsvoorstel Woningsplitsing en Verkamering

Geachte raadsleden,

Ondergetekenden zijn al vele jaren met veel plezier woonachtig in het Spijkerkwartier. Vele jaren geleden kochten we ons pand uit liefde voor de wijk en voor de panden die op dat moment er zorgelijk aan toe waren. Met veel tijd en met grote investeringen hebben we onze panden opgeknapt en daarbij een bijdrage geleverd aan een leefbare wijk. Het zijn grote panden en we kunnen daarin wonen omdat we gebruik maken van de sinds jaar en dag geldende regeling dat we aan vier personen kamers mogen verhuren. Monumentale panden die overigens ook te groot zijn om met ons huishouden te bewonen. (Bijgevoegd: publicaties die we in loop van de jaren over dit onderwerp van de gemeente hebben ontvangen.) Nu we een dagje ouder zijn kunnen we de huuropbrengsten inzetten voor het onderhoud en behoud van de panden, maar ook deels als oudedagvoorziening om in ons levensonderhoud te voorzien. Het geeft ons de mogelijkheid in de wijk te blijven wonen.

In de bundel vragen en antwoorden inzake de raadsbehandeling Verkamering lezen we dat de gemeente van plan is een nieuwe regeling in te voeren waarbij we nog maar twee kamers zouden mogen verhuren.
We onderkennen dat in een aantal delen van de wijk waar veel kamerverhuurbedrijven zijn gevestigd overlast is en dat een aantal kamerverhuurbedrijven (zeker niet allemaal) nalatig is wat betreft het beheer en onderhoud.
Voor zover wij weten zijn er echter nooit klachten geweest over kamerverhuur waarbij de verhuurder tevens de hoofdbewoner is. De panden worden goed onderhouden, leveren geen enkele overlast op en de bewoners zijn actief in de wijk. Het is goed dat deze monumentale panden op deze manier en kwalitatief zo goed worden beheerd.

Zoals u heeft kunnen lezen in de reactie van het Spijkerkwartier, welke na drukbezochte bewonersbijeenkomsten door het Bewonersoverleg is vastgesteld, is de wijk van mening dat voor eigenaar verhuurders geen strakkere regelgeving nodig is dan nu het geval is, namelijk dat een inwonende eigenaar aan maximaal 4 personen kamers mag verhuren zonder vergunning.

We lezen in de beantwoording dat “bestaande situaties” onder het overgangsrecht vallen. De vraag is echter of dat ook geldt voor onze situatie. Het zou wel heel wrang zijn als alle kamerverhuurbedrijven, ook de slechte, op basis van het overgangsrecht kunnen blijven bestaan terwijl wij onze kamerverhuur voor de helft moeten terugbrengen. We zouden daarmee ernstig worden benadeeld, onze oude dag voorziening wordt aangetast en daarmee zou woonruimte – waar veel behoefte aan is – leeg komen te staan. In het uiterste geval kunnen bewoners/verhuurders zelfs gedwongen worden hun pand te verkopen. En dat terwijl daarmee geen enkel doel gediend is.

Gelukkig lezen we dat het college voornemens is “een uitzondering te maken voor situaties als de eigenaar in de woning zelf woont”. We begrijpen echter niet wat de uitzondering is als gesteld wordt dat “het college van mening is dat een hospes/hospita maximaal 2 kamers in de eigen woning mag verhuren.” Immers het voorstel van het college is dat een vergunning verplicht wordt gesteld “bij verhuur vanaf 3 wooneenheden”. Wat is het verschil?

Wij vragen u dringend de huidige mogelijkheid van verhuur zonder vergunning van onzelfstandige woonruimte door de inwonende eigenaar aan maximaal vier personen te handhaven. Mocht u daartoe niet willen besluiten dan vragen wij u om het zo te regelen dat het overgangsrecht van toepassing is op bestaande gevallen als de onze.

Met vriendelijke groet,

Joost Bos joostcbos@ziggo.nl
Jan Trooster jantrooster@hotmail.com

Dienst Stadsontwikkeling

GEMEENTE ARNHEM

[redacted]

uw kenmerk	ons kenmerk	doorkiesnr.	datum
	ow 97/7638 m IH/wh	3773427	23 DEC. 1997

Betreft: bestemmingsplan Spijkerkwartier

Geachte heer Trooster,

In antwoord op uw brief van 15 december 1997 deel ik u het volgende mee. De huidige bestemming van het pand aan de [redacted] is eengezinshuis.

Het ligt in het voornemen van het College van B&W om [redacted] in het komende bestemmingsplan ook de bestemming wonen te geven. Als dat plan van kracht is, is het (nog steeds) mogelijk binnen de bestemming wonen een vrij beroep uit te oefenen, mits bepaalde grenzen (omvang en uitstraling van de activiteiten) niet worden overschreden.

Binnen de bestemming wonen is dan ook een kamerverhuurbedrijf passend mits het aantal van 150 in het plangebied (Spijkerkwartier/Spoorhoek) niet is overschreden. (N.B. ook hier betreft het een voornemen van het College, dat nog bekrachtigd moet worden door de raad).

Overigens is het verhuren van kamers aan maximaal vier personen niet vergunning plichtig en derhalve toegestaan.

Hoogachtend,
burgemeester en wethouders van Arnhem

namens het college,
het hoofd van de sector ontwikkeling,

R.M. van der Leeden

Eusebiusbuitensingel 49
6828 HZ Arnhem
Postbus 99,
6800 AB Arnhem
Tel.: 026-377 33 33
Fax: 026-377 34 50
Postbankrek. 1313260
Bankrek. 28.50.30.930

Nieuwe spel REGELS VOOR KAMER VERHUUR

nieuwe spelregels voor kamerverhuur

- Waarom heb ik een gebruiksvergunning nodig?
- Wanneer is een gebruiksvergunning verplicht?
- Welke eisen worden er aan het casco gesteld?
- Welke eisen worden er aan de brandveiligheid gesteld?
- Hoe kom ik aan zo'n gebruiksvergunning en wat zijn de kosten ervan?

De veiligheid en gezondheid van kamerbewoners staat bij de gemeente Arnhem op de eerste plaats. Er zijn dan ook allerlei regels vastgelegd die de veiligheid en gezondheid bij kamerverhuurbedrijven moeten garanderen.
Die regels zijn terug te vinden in de Woningwet, het Bouwbesluit en de Bouwverordening van de gemeente Arnhem en vormen de basis voor het verstrekken van een gebruiksvergunning.
Die gebruiksvergunning is essentieel: een kamerverhuurbedrijf mag alléén geëxploiteerd worden wanneer de exploitant over zo'n vergunning beschikt.
Dit geldt zowel voor startende kamerverhuurbedrijven als voor bestaande kamerverhuurbedrijven. Ook kamerverhuurbedrijven die in het verleden een vergunning hebben gekregen op basis van de 'Verordening op de verblijfsinrichtingen' moeten over een verblijfsvergunning beschikken.

In deze brochure kunt u terug vinden hoe u aan een gebruiksvergunning komt. Daarnaast zijn in grote lijnen de regels waar aan voldaan moet worden, beschreven.

Wanneer is een gebruiksvergunning verplicht?

Voor ieder pand waar meer dan vier mensen 'kamergewijs' wonen, is een vergunning verplicht. Het gaat dan specifiek om kamerbewoners die een pand of een deel van een pand bewonen. Een gezinshuishouding (onafhankelijk van het aantal personen) valt hier buiten. Wanneer een gezin samen met enkele kamerbewoners een pand bewoont, geldt weer het aantal van vier kamerbewoners als maximum. Wonen er meer dan vier kamerbewoners dan is een gebruiksvergunning verplicht.

Welke eisen worden aan het casco gesteld?

Heel globaal gezegd moet een pand in goede staat zijn. Wat dit concreet betekent, is terug te vinden in het Bouwbesluit dat voor ieder pand geldt. Denk dan aan een goede constructie, gedegen metselwerk, goed onderhouden kozijnen, dak, goten en afvoeren, maar ook aan een behoorlijke keuken en wasgelegenheid en veilige gas- en elektravoorzieningen.
Het bouwbesluit kunt u inzien bij afdeling bouw- en woningtoezicht van de gemeente Arnhem aan de Eusebiusbuitensingel 49.

Welke eisen worden er aan de brandveiligheid gesteld?

Naast eisen aan het casco worden er in panden waar kamerhuurders wonen extra eisen gesteld aan de brandveiligheid. Voordat een gebruiksvergunning wordt afgegeven, wordt het pand op vijf aspecten beoordeeld: constructieve veiligheid, beperking van ontwikkeling van brand, beperking van uitbreiding van brand, vluchten en vluchtmogelijkheden en de bestrijding van brand. Wat dat in de praktijk betekent, wordt hieronder concreet uitgewerkt.

1 Voor een grotere constructieve veiligheid moeten trappen en vloeren die onderdeel uitmaken van een vluchtweg 30 minuten brandwerend zijn. Daarnaast moet de hoofdconstructie bij vloeren hoger dan 5 meter 30 minuten brandwerend zijn. Bij vloeren hoger dan 13 meter geldt een brandwerendheid van 60 minuten.

2 Om de ontwikkeling van brand te beperken, worden er eisen gesteld aan de wanden, plafonds en vloeren van het pand. De toegepaste materialen van bijvoorbeeld de wanden en wandbekleding, mogen niet makkelijk brandbaar zijn en voor niet teveel rookontwikkeling zorgen. Voor wanden en plafonds in vluchtwegen zijn de eisen strenger dan voor wanden en plafonds van overige ruimten. De bouwinspecteurs beoordelen bij hun bezoek of de wanden, plafonds en vloeren aan de eisen voldoen.

3 Om een gebruiksvergunning te verkrijgen, moeten maatregelen genomen worden die zoveel mogelijk voorkomen dat branden overslaan naar andere ruimten. De muren, plafonds en vloeren tussen verschillende panden en kamers moeten een brandvertragende werking hebben. Bij een kamerverhuurbedrijf moet de brandvertragende werking tussen naastgelegen woningen ten minste 60 minuten zijn. Dit wordt in vaktermen ook wel afgekort als WBDBO dat staat voor 'weerstand tegen branddoorslag en brandoverslag'. Het gaat hier om de tijd die de brand nodig heeft om uit te breiden van de ene naar de andere ruimte. De WBDBO tussen kamers onderling en tussen kamers en vluchtroutes moet 30 minuten zijn. Deuren die uitkomen op een vluchtweg moeten zelfsluitend zijn, met uitzondering van deuren van wooneenheden.

4 Vanuit een gebouw of kamer moeten alle bewoners tenminste over twee onafhankelijke vluchtwegen kunnen vluchten. Een vluchtmogelijkheid is een van rook gevrijwaarde route over vloeren en trappen, waardoor het aansluitende terrein kan worden bereikt.
Op de vluchtroute mogen zich geen deuren bevinden die je met een sleutel moet openen.
Een uitzondering op het aantal van twee onafhankelijke vluchtwegen vormen wooneenheden in een portieksituatie die rechtstreeks op een vluchtweg uitkomen en een maximale vloerhoogte van 6 meter hebben. Deze wooneenheden hebben aan één vluchtweg voldoende. Is de vloerhoogte van wooneenheden in een portieksituatie hoger, dan moet er wel een tweede vluchtmogelijkheid zijn. Als de wooneenheden bereikbaar zijn voor een reddingsvoertuig, is er sprake van een tweede vluchtweg.

De wooneenheden mogen dan een maximale vloerhoogte van 13 meter hebben en de vensteropeningen moeten minimaal 0,50 bij 0,80 meter groot zijn. In alle andere gevallen moet op een andere wijze worden voorzien in een tweede vluchtweg. Dit kan bijvoorbeeld een kooiladder naar de begane grond zijn. Daarnaast moeten de wanden en plafonds van vluchtwegen en andere ruimten rook zoveel mogelijk weren om de zichtbaarheid van de vluchtroutes te behouden.

5 Tot slot moeten er in het pand voorzieningen aanwezig zijn om brand te kunnen bestrijden. In een kamerverhuurbedrijf moet per twee verdiepingen een minihaspel aangebracht worden, te beginnen op het laagste niveau. Wanneer de gebruiksoppervlakte van een bouwlaag groter dan 150 m^2 is, dan moet op die bouwlaag in ieder geval een poederblusser of een minihaspel aanwezig zijn.

We kunnen ons voorstellen dat u zich af vraagt wat dit allemaal niet gaat kosten. De praktijk leert dat dit meevalt omdat een pand vaak al aan een aantal van deze voorschriften voldoet. De aanpassingen die overblijven moet u zien als een investering in de veiligheid van de huurders. Ook is het een investering in uw bedrijf: u kunt wellicht een goedkopere opstalverzekering afsluiten.

Hoe kom ik aan een gebruiksvergunning?

Stap 1

Door de dienst Stadsontwikkeling, afdeling Bouw- en Woningtoezicht krijgt u een aanvraagformulier voor een gebruiksvergunning toegestuurd. Bij dit aanvraagformulier moet een bouwkundige tekening (schaal 1:100) worden gevoegd waarop u aangeeft

wat de maten en de functies van de ruimten zijn, wat het aantal personen per ruimte is, waar zich wastafels, kachels, vaste kasten en dergelijk zich bevinden, waar blusmiddelen zich bevinden en hoe de vluchtroutes lopen. Daarnaast moeten tekeningen, op de zelfde schaal, van alle gevelaanzichten en een doorsnede ingediend worden. Tenslotte moet nog een duidelijke situatietekening worden ingediend, schaal 1:1000. De volledige aanvraag moet in 4-voud worden ingediend.

Stap 2

Na ontvangst van de aanvraag wordt aan de hand van het bestemmingsplan getoetst of een kamerverhuurbedrijf op het betreffende adres is toegelaten.
Als blijkt dat dit niet het geval is, kan besloten worden tot sluiting van het kamerverhuurbedrijf door het aantal bewoners terug te laten brengen tot een maximum van vier personen.

Stap 3

De gemeente maakt een afspraak met u om het pand te komen bezichtigen. Deze inspectie bestaat uit twee onderdelen: de brandveiligheid en de onderhoudstoestand van het pand.

Stap 4

De bouwinspecteur maakt een rapportage van de inspectie.

- Voldoet het pand aan de gestelde eisen, dan zal de gebruiksvergunning worden afgegeven.
- Voldoet een pand wél aan de brandveiligheidseisen, maar niét aan de onderhoudseisen, dan kan toch een gebruiksvergunning worden afgegeven. De gemeente zal u, als eigenaar van het pand, aanschrijven om de geconstateerde gebreken t.a.v. het onderhoud te verhelpen binnen een bepaalde aangegeven tijd.
- Voldoet het pand niet aan de brandveiligheidseisen, dan wordt er geen gebruiksvergunning verstrekt.

De geconstateerde gebreken moeten op relatief korte termijn worden hersteld. Gebeurt dit niet dan kan dat bij een pand dat in gebruik is, leiden tot sluiting! Als binnen de gestelde termijn zodanige voorzieningen getroffen worden dat het pand wel voldoet aan de brandveiligheidseisen, dan zal alsnog een gebruiksvergunning worden verleend.
Wij streven ernaar om binnen 10 weken na ontvangst van de aanvraag één van de hierboven genoemde beslissingen te nemen. Deze termijn hangt echter ook af van de snelheid waarmee we een afspraak met u kunnen maken voor de bezichtiging van het pand.

Wat gebeurt er als ik de noodzakelijke voorzieningen niet tref?

Het kan zijn, om wat voor een reden ook, dat u geen medewerking verleent aan de aanschrijvingen om de geconstateerde gebreken op te heffen.
De gemeente zal u, als eigenaar van het pand moeten verplichten de gebreken te verhelpen of de vereiste voorzieningen te treffen. Hiervoor zal de gemeente een dwangsom opleggen of bestuursdwang toepassen.

nieuwe spelregels voor kamerverhuur

Als geen vergunning wordt aangevraagd, zal de exploitatie van het pand als kamerverhuurbedrijf gestaakt moeten worden. Dit betekent dat niet meer dan vier personen in het pand mogen blijven wonen. Inspecteurs van de afdeling bouw- en woningtoezicht zullen daarop toezien. Zo nodig zal ook hiervoor een dwangsom worden opgelegd of bestuursdwang worden toegepast.

Is het mogelijk bezwaar in te dienen?

Wanneer u wordt aangeschreven door de gemeente om bepaalde gebreken te herstellen en/of voorzieningen te treffen, dan zal er ook worden aangegeven op welke manier u daartegen bezwaar kunt maken.

Wat zijn de kosten?

Voor een aanvraag van een gebruiksvergunning voor de exploitatie van een kamerverhuurbedrijf betaalt u het basisbedrag van ƒ 355,- aan leges. Afhankelijk van het aantal m^2 komt daar een bedrag bovenop. Hieronder staat een overzicht.

tussen	0 m^2	en	100 m^2	ƒ 355,-			
tussen	101 m^2	en	300 m^2	ƒ 177,-	+	ƒ1,74	per m^2
tussen	301 m^2	en	600 m^2	ƒ 355,-	+	ƒ1,16	per m^2
tussen	601 m^2	en	1200 m^2	ƒ 535,-	+	ƒ0,89	per m^2
tussen	1201 m^2	en	2000 m^2	ƒ1033,-	+	ƒ0,47	per m^2
meer dan	2000 m^2			ƒ1312,-	+	ƒ0,32	per m^2

Deze bedragen moet u beschouwen als algemene richtlijnen. Doordat gemeentelijke leges regelmatig veranderen, is het onmogelijk om de juistheid van deze gegevens te garanderen.

Meer informatie?

Als u naar aanleiding van deze folder vragen heeft, kunt u terecht bij: de Dienst stadsontwikkeling, afdeling Bouw- en Woningtoezicht,
Eusebiusbuitensingel 49, 6828 HZ Arnhem. De ambtenaren die belast zijn met de gebruiksvergunning zijn telefonisch bereikbaar van maandag t/m vrijdag van 9.00 tot 12.00 uur onder nummer: 026 - 3774598.

Aan de inhoud van deze folder kunnen geen rechten worden ontleend.

GEMEENTE Arnhem

Colofon

Uitgave en samenstelling:
Dienst Stadsontwikkeling, gemeente Arnhem
Postbus 99, 6800 AB Arnhem
tel. 026 - 3773333
fax 026 - 3773450

De aanschrijving
Over de voorwaarden ontvangt de aanvrager een zgn. 'aanschrijving'. Hierin staan tevens de termijnen waarbinnen de zaken gerealiseerd dienen te worden.
De aanschrijving is opgesplitst in:
1 Veiligheid
2 Onderhoudstoestand

De onder **1** vernoemde zaken, moeten binnen drie maanden nadat bekend is geworden dat een gebruiksvergunning kan worden afgegeven te worden uitgevoerd. Als de werkzaamheden zijn uitgevoerd én gecontroleerd, wordt de gebruiksvergunning afgegeven.

De onder **2** vernoemde zaken kunnen andere (ruimere) tijdsfasen aangeven, waarbinnen zaken gerealiseerd dienen te zijn. Zij hebben daarom ook geen direct gevolg op het verlenen van de gebruiksvergunning.

Kosten: Leges
Voor het in behandeling nemen van bovenstaande vergunningen is leges verschuldigd.
De leges verschuldigd voor de onttrekking zijn *f* 76,—. Boven de 40m² wordt voor elke m², welke voor zakelijke doeleinden wordt onttrokken aan de bestemming 'woonruimte', *f* 5,— meer in rekening gebracht. De leges voor de gebruiksvergunning staan vermeld op het aanvraagformulier. Na indiening van de volledig ingevulde aanvraagformulieren ontvangt u voor de te betalen leges een acceptgirokaart.

Note: De leges worden door de gemeente vastgesteld. Het is mogelijk dat deze informatie en het aanvraagformulier voor de gebruiksvergunning niet altijd op deze wijzigingen worden bijgesteld. De genoemde prijzen gelden daarom als richtlijn.

Informatie
Als u naar aanleiding van deze folder vragen heeft of inlichtingen wilt hebben, kunt u terecht bij:
de dienst Stadsontwikkeling, afdeling Bouw- en Woningtoezicht, Eusebiusbuitensingel 49, 6828 HZ Arnhem. De ambtenaren die belast zijn met de gebruiksvergunning zijn bereikbaar van maandag t/m vrijdag van 9.00 tot 12.00 uur, telefonisch onder nummer 77 35 34 (m.i.v. oktober 1995: 026 - 377 35 34).
Aan de inhoud van deze folder kunnen geen rechten worden ontleend.

Uitgave:	dienst Stadsontwikkeling, juni 1995
Bezoekadres:	Eusebiusbuitensingel 49, 6828 HZ Arnhem
telefoon:	085 - 77 33 33 (m.i.v. oktober 1995: 026 - 377 33 33)
Postbus:	9029, 6800 AC Arnhem
fax:	085 - 77 34 50 (m.i.v. oktober 1995: 026 - 377 34 50)

Nieuwe spelregels voor kamerverhuurbedrijven in de gemeente Arnhem

Dienst Stadsontwikkeling
GEMEENTE ARNHEM

Nieuwe spelregels voor kamerverhuurbedrijven in de gemeente Arnhem

Waarom deze folder?

(Toekomstige) exploitanten van kamerverhuurbedrijven in Arnhem zijn gebonden aan bepaalde regels. Deze regels zijn vastgelegd in het Bouwbesluit en in de Bouwverordening van de gemeente Arnhem. Op deze manier wil de gemeente de veiligheid en de gezondheid van kamerhuurders garanderen en hen verzekeren van het noodzakelijke woongenot.

In deze folder staat beschreven waaraan een exploitant van een kamerverhuurbedrijf in de gemeente Arnhem moet voldoen.

Wat wordt verstaan onder kamer(verhuur)?

Het belangrijkste kenmerk van een kamer (of etage) is dat bepaalde voorzieningen zoals douche, toilet en/of keuken, trap, portaal gezamelijk met andere huurders gebruikt worden.

Bouwbesluit

In het Bouwbesluit zijn (technische) voorschriften opgenomen waaraan alle gebouwen in Nederland moeten voldoen. Dit worden ook wel prestatie-eisen genoemd. Het Bouwbesluit is landelijk vastgesteld en elke gemeente heeft zich daaraan te houden.

Bouwverordening

In een Bouwverordening kunnen gemeenten zelf regels vastleggen, zogenaamde 'gebruikerseisen'. Deze kunnen dus per gemeente verschillen.

Bouwverordening gemeente Arnhem

Zo is in de Bouwverordening van de gemeente Arnhem bepaald, dat een exploitant een schriftelijke vergunning nodig heeft voor het in gebruik nemen of hebben van een kamerverhuurbedrijf.

Om welke vergunningen gaat het?

- **Woningonttrekking**
  Ongeacht het aantal personen dient altijd woningonttrekking als bedoeld in artikel 30 van de Huisvestingswet te worden aangevraagd.

- **Gebruiksvergunning**
  Indien meer dan 4 personen worden gehuisvest, dient tevens een gebruiksvergunning te worden aangevraagd.

- **Bouwvergunning**
  In alle andere gevallen (het betreft geen woning) kan door middel van een bouwvergunning, toestemming worden verleend voor het wijzigen van een pand in een kamerverhuurbedrijf.

Procedure voor het verkrijgen van vergunning

Voor het in gebruik nemen van een pand als kamerverhuurbedrijf, is altijd toestemming nodig van van het college van burgemeester en wethouders (BenW).

- **Woning**

1 Betreft het pand een woning, dan moet eerst onttrekking als bedoeld in artikel 30 van de Huisvestingswet te worden aangevraagd. Hiervoor dient het formulier "HVW/art30", te worden ingevuld. Dit formulier kan worden aangevraagd bij de dienst Stadsontwikkeling; afd. Volkshuisvesting, Stadsvernieuwing en Monumenten (VSM), dhr. Rosbach, tel. 77 36 87.

2 Nadat toestemming van BenW is verkregen voor onttrekking als bedoeld in art. 30 van de Huisvestingswet, of als het pand al de functie van kamerverhuur in het bestemmingsplan heeft, dient een **gebruiksvergunning** te worden aangevraagd bij de dienst Stadsontwikkeling; afd. Bouw- en woningtoezicht (BWT). Dit kan door gebruikmaking van formulier BV/art. 6.1.1. Bij het aanvraagformulier moet een bouwkundige tekening (schaal 1:100) worden gevoegd. Op deze tekening moeten duidelijk de maten en de functie van de ruimten, het aantal personen per kamer, de plaats van de wastafels, kachels, bedden etc. aangegeven zijn.
Door middel van de aanvraagformulieren kunt u in één keer beide vergunningen aanvragen.

In alle andere gevallen kan de toestemming tot wijziging in een kamerverhuurbedrijf door middel van een bouwvergunning verleend worden. Een bouwvergunning kan worden aangevraagd bij de dienst Stadsontwikkeling; afd. Bouw- en woningtoezicht (BWT).

Nadat de aanvraag is ingediend zullen medewerkers van de betrokken diensten (bv. Brandweer, Milieu en Openbare Werken en Stadsontwikkeling) indien nodig de verblijfsinrichting bekijken. Met de aanvrager zal overlegd worden over de te treffen voorzieningen en de termijnen waarbinnen deze uitgevoerd moeten worden.

Binnen een periode van max. 4 maanden na indiening van de **volledige** aanvraag (incl. tekening) wordt de beslissing genomen of er een gebruiksvergunning kan worden afgegeven en zo ja, onder welke voorwaarden.

De voorwaarden

Om een pand als verblijfsinrichting (kamerverhuur) in gebruik te nemen moet het pand voldoen aan bepaalde eisen. Uitgangspunten voor deze eisen zijn het Bouwbesluit en de gemeentelijke Bouwverordening. Het is ondoenlijk om alle voorschriften die van toeppassing zijn, hier te vermelden.

De voornaamste punten waarop gelet wordt, kort samengevat, zijn:

- brandveiligheidvoorzieningen: brandwerendheid van wand-, vloer-, en deurconstructies, het aanwezig zijn van voldoende vluchtwegen en blusmiddelen;
- afmetingen en ligging van de kamers;
- bepaalde voorzieningen, zoals keuken(s), bad-/douche-ruimte(n) en toilet(ten);
- de algemene onderhoudstoestand van het pand: hierbij wordt vooral gelet op het casco, dus gevels, trappen, daken, ramen en kozijnen;
- de gas-, water-, en electriciteitsvoorzieningen.

Overzicht vragen en antwoorden m.b.t. Raadsvoorstel **"Plan van aanpak: Woningsplitsing en verkamering"** en Initiatiefvoorstel "Geregeld Beheer bij Kamerverhuur, welke via ambtelijk apparaat schriftelijk zijn gesteld en via de griffie zijn ingediend

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
1.	Arnhem Centraal	Inleiding: Tijdens de behandeling van de twee voorstellen bleek dat er een groot verschil was tussen de opvattingen van buurtbewoners en andere belanghebbenden, zoals studenten, makelaars en huizenbezitters. De buurtbewoners wilden zoveel mogelijk verkamering beperken. De andere belanghebbenden wezen erop dat deze voorstellen konden leiden tot een (groter) gebrek aan studentenkamers of kleinere wooneenheden, waar zeker een markt voor is. Het college stelt terecht: *Het nieuwe beleid moet evenwicht brengen in verschillende belangen. Om te voorzien in een (groeiende) woonbehoefte wil de gemeente de realisatie van extra (kleinere) woonruimten blijven faciliteren. Ook willen we dat het voor starters en/of gezinnen met een kleinere portemonnee mogelijk blijft een kleinere gezinswoning te betrekken. Tegelijkertijd moet het mogelijk zijn om ongewenste ontwikkelingen tegen te gaan en de leefbaarheid van de stad te beschermen. Er is behoefte aan een helder kader waarop aanvragen voor woningsplitsing en omzetting worden beoordeeld.* Bezwaren waren er van insprekers tegen de minimale maat: *Woningsplitsing en Verkameringwooneenheden dienen minimaal **70m2** te zijn en dienen te beschikken over een buitenruimte en een berging. Het college komt met een minimaal toegestane maat van 40 vierkante meter en een minimaal gebruiksoppervlak per bewoner van minimaal 18 m2., hetgeen nog steeds erg ruim (en dus duur) kan zijn voor studentenkamers* **Vraag:** Ziet het college deze grote maten als een probleem, omdat hierdoor woningen groter en dus duurder worden en daarmee onbereikbaar voor bepaalde groepen? Ziet het college aanleiding om te komen tot andere voorstellen? <u>Antwoord:</u> **Nee, het college ziet de oppervlaktematen niet als een probleem en ziet ook geen aanleiding om te komen tot andere voorstellen. Dit standpunt verduidelijken we graag:**

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		Allereerst willen we hierbij benadrukken dat er een nadrukkelijk onderscheid is tussen 'splitsing' (waarbij nieuwe wooneenheden/woningen ontstaan, met alle daarbij horende voorziening in de woning) en 'verkamering' (waarbij kamers in een bestaande woning worden verhuurd). • **Gesplitste wooneenheden dienen (gedifferentieerd per gebied) 70m2, 50m2 of 40m2 te zijn. Dit betreffen dus zelfstandige wooneenheden. De eisen van 40m2 en 70m2 nemen we over uit bestaande regels. Deze regels gelden al voor drie wijken en hier bestaat tevredenheid over. Voor de rest van de stad dienen nieuwe wooneenheden minimaal 50m2 te zijn; in het kader van het borgen van een goede woonkwaliteit en met het oog op de toekomst van de woningvoorraad vinden we dit een goede minimumeis. Onderzoek van BPD toont ook aan dat 1- en 2-persoonshuishoudens over het algemeen geen zelfstandige woning willen met een kleinere oppervlaktemaat** • **De eis van 18m2 voor verkamering houdt verband met het maximumaantal personen in één woning en dus met de druk op de omgeving en de woonkwaliteit voor de bewoners. De eis stelt niet dat elke kamer 18m2 moet zijn, maar dat in een woning van in totaal 110m2 niet meer dan 6 personen mogen wonen. Het college acht het niet aanvaardbaar dat er meer mensen/huishoudens in woningen mogen wonen dan met deze bepaling wordt voorgesteld.**
2.	Arnhem Centraal	**Vraag:** De behoefte aan woningen voor eenpersoonshuishoudens is groot, maar in welke mate zou deze regelgeving hier negatief op uit kunnen werken bij stadsbrede invoering? Heeft het college andere oplossingen voor deze groep? <u>Antwoord:</u> **Wij denken dat de splitsingsregels een zeer beperkte negatieve invloed hebben op de woonbehoefte. In dit plan van aanpak stellen we bij woningsplitsing een aantal minimumeisen voor; de eisen die we stellen komen voort uit onderzoeken naar de woonbehoeften (van**

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		kleinere huishoudens), of uit wensen van inwoners van de stad om de leefbaarheid te beschermen. De eisen sluiten dus aan bij woonwensen van Arnhemmers. **De regels voor 'verkamering' zijn strikter. Omdat we hoge concentraties van kamerbewoning tegen willen gaan en de negatieve effecten van verkamering willen mitigeren, zal verkamering niet meer zo makkelijk mogelijk zijn als nu het geval is. Dit doen we om de leefbaarheid van de stad te beschermen. Daarnaast tonen onderzoeken over studentenhuisvesting aan dat er in Arnhem een geringe behoefte is aan meer studentenkamers.** **Het 'Plan van Aanpak: woningbouwontwikkeling' gaat verder in op overige oplossingen voor verschillende woonbehoeften.**
3.	Arnhem Centraal	Inleiding: *Er vindt geen verdere concentratie plaats van verkamerde panden Als er binnen 50 meter van het pand zich reeds een verkamerde woning bevindt, wordt er geen vergunning verleend: Spreiding van woningen waarbinnen kamergewijze bewoning plaatsvindt, is wenselijk. Clustervorming binnen wijken kan ten koste gaan van de leefbaarheid. Het is daardoor van belang dat er wordt gekeken naar de aanwezigheid van kamerverhuurpanden ter plaatse van het object waar een vergunning voor wordt aangevraagd.* **Vraag:** Is die 50 meter niet wat strak? Het is logisch dat meer parkeren overlast geeft, maar voor een kamerbewoner ligt dat weer anders. Of ziet u dat niet zo? <u>Antwoord:</u> **De afgelopen jaren hebben we vanuit de hele stad het signaal gehad dat bij woningen waarbinnen kamerbewoning plaatsvindt de kans op overlast groter is. Bij de signalen gaat het niet alleen om parkeren, maar ook om de leefbaarheid, verrommeling, sociale cohesie en de beeldkwaliteit. We vinden een eis van 50 meter dan ook niet te strak. Bij een groot aantal adressen in Arnhem blijft het mogelijk om kamers te verhuren. Alleen hoge concentraties van kamerverhuur gaan we tegen.**

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		In de gemeente Tilburg is een eis van 25-meter na een evaluatie verhoogd naar 50 meter. Zij kwamen tot de conclusie dat een eis van 50 meter beter zorgt voor een hoogwaardig leef- en woonmilieu. Met een lagere eis blijven hoge concentraties in straten met veel naoorlogse eengezins(rij)woningen mogelijk.
4.	Arnhem Centraal	**Vraag:** Wat vindt u van het voorstel van de werkgroep verkamering: “een vergunning pas verplicht is wanneer er – naast de verhuurder - meer dan 4 personen in het pand kamersgewijs wonen”. <u>Antwoord</u> **De ‘werkgroep verkamering Spijkerkwartier’ stelt de grens van 4 alleen voor als de eigenaar van de woning ook zelf in de woning woont. Bij alle andere gevallen wil de werkgroep verkamering al vanaf 2 wooneenheden of 2 personen al niet toestaan. (Dit volgens punten 2C en 2D van het achtpuntenplan dat de werkgroep aan het college en de gemeenteraad heeft gestuurd).** **Wij stellen voor om een vergunning te verplichten vanaf verhuur bij 3 wooneenheden. Dit is een gangbare norm in vrijwel alle andere gemeenten waarin regels gelden voor verkamering. Onzes inziens is vanaf 3 huishoudens in één woning de situatie moeilijk vergelijkbaar met bewoning van een woning door een stel, een individu of een gezin. Dit brengt andere effecten op de omgeving met zich mee. Net zoals de werkgroep wil ook het college een uitzondering voor situaties als de eigenaar in de woning zelf woont. In dat geval is er sprake van een hospitasituatie. Het college is van mening dat een hospita/hospes maximaal 2 kamers in de eigen woning zou mogen verhuren.**
5.	Arnhem Centraal	**Vraag:** Het opsplitsen van geschikte woningen voor meerpersoonshuishoudens dient te worden tegen gegaan. Bijvoorbeeld door een zelfwoonplicht voor (onder)verhuurders van deze woningen.

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		Wat vindt het college van dit voorstel en van de andere punten die ingebracht zijn door de werkgroep verkamering? Antwoord: **We blijven graag met de werkgroep zoeken naar mogelijkheden om de doelen te bereiken waar zij voor staan. Over een aanzienlijk deel van de voorgestelde punten denken we hetzelfde.** **Een aantal van de voorstellen is echter niet uitvoerbaar. Zo is het niet mogelijk om een zelfbewoningsplicht bij bestaande bouwwerken op te leggen. Omdat zaken zoals 'buy-to-let' overal in Nederland spelen, heeft de minister in oktober per kamerbrief wel aangegeven dat zij mogelijkheden tot een zelfbewoningsplicht onderzoekt. Dit houden we goed in de gaten.**
6.	CDA	**Inleiding:** Aan verkamering worden eisen gesteld ten aanzien van de leefbaarheid, ook in de wijk breed. Daarmee is ook de concentratie van veel inwoners op 1 plek tegen te gaan. Het initiatiefvoorstel gaat met name (via de APV) in op regels rondom leefbaarheid bij kamerverhuur: toezicht via verhuurder/inzicht in bewoners/namen/etc. Tevens vraagt deze een meldingsplicht bij verkamering, bij 5 of meer eenheden. **Vraag:** *Op welke eisen wil B&W de (regels rondom) leefbaarheid gaan controleren? Welke definities worden hiervoor gesteld en in hoeverre zijn deze juridisch afdwingbaar en te controleren? Hoe wil college hierin vorm geven aan een laagdrempelige melding (als bewoners melding willen maken van een probleem in de leefbaarheid).* Antwoord: **In uw vraag heeft u het zowel over het Plan van Aanpak als over het initiatiefvoorstel:** **• Het college stelt in het Plan van Aanpak voor om de leefbaarheid te beschermen door het tegengaan van hoge concentraties van kamerbewoning: Zo zal er geen kamerbewoning worden toegestaan als er al een verkamerd pand binnen een straal van 50 meter aanwezig is**

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		van een pand waarvan een aanvraag voor binnenkomt. Omdat dit een ruimtelijk relevante eis is, kunnen we de eis opnemen in een bestemmingsplan. De eis is dan ook houdbaar. Hierover hebben we onze stadsadvocaat geconsulteerd. Handhaving vindt plaats via een kaart die wij op hebben laten stellen met alle panden waarbinnen op dit moment kamergewijze bewoning plaatsvindt. Bij de vergunningverlening of handhaving kunnen we terugvallen op deze lijst. **Veel zaken omtrent overlast en leefbaarheid zijn al geregeld en gedefinieerd via andere instrumenten. Zo gelden al de 'beleidsregels Wet Aanpak Woonoverlast Arnhem' en zijn zaken omtrent overbewoning geregeld en gedefinieerd in het bouwbesluit.** **In het Plan van Aanpak is daarnaast nog één bepaling opgenomen om de leefbaarheid te beschermen. Deze luidt: 'er zijn geen overige, voor de leefbaarheid relevante, factoren in de directe omgeving'. Na gesprekken met onze stadsadvocaat en lerende van de ervaring uit andere steden, zijn wij tot de conclusie gekomen dat deze bepaling niet houdbaar en handhaafbaar is. Deze bepaling nemen we daarom niet op in het facetbestemmingsplan.** **• In het initiatiefvoorstel wordt een meldingsplicht via de APV voorgesteld. Hierin worden enkele eisen ten aanzien van kamerverhuur voorgesteld, zoals de verplichting tot het aanstellen van een persoon die toeziet op de woning. In de reactie die het college op 28-1 op dit voorstel heeft gegeven, uit zij haar zorgen over de handhaafbaarheid van deze eisen. Daarin vroegen we om een nadere uitwerking van een aantal van de voorgestelde bepalingen**.
7.	CDA	**Inleiding:** Budget voor capaciteit controles ontbreekt. De afweging hiervoor vindt plaats in de Perspectiefnota. **Vraag:** *Kan B&W inmiddels een totaaloverzicht aanleveren welke voorstellen inmiddels in de Perspectiefnota voor nadere afweging moeten worden beoordeeld? En welk bedrag denkt het college hiervoor nodig te hebben, ook op langere termijn?* Antwoord

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		De planning is dat de perspectiefnota op 28 april naar de raad gaat. Dan leest u meer over uw vraag en de afweging. **In het Plan van Aanpak staat dat het nodig wordt geacht om de komende 3 jaar jaarlijks 200 handhavingsacties uit te voeren; zo kunnen alle bestaande kamerverhuurbedrijven worden bezocht en is er ruimte over voor (overlast)meldingen, incidenten en het bezoeken van niet-gemelde kamerverhuurbedrijven. Hiervoor is de komende drie jaar jaarlijks 110.000 extra nodig.** **In het nieuwe regime worden de kosten voor een eerste controle gedekt door de leges. Hopelijk zal dit gaan schelen in de handhaving achteraf. Voor de periode na de drie jaren waarin alle reeds bestaande panden zijn gecontroleerd, zal de ODRA berekenen wat er op de lange termijn nodig is.**
8.	CDA	**Inleiding:** In het voorstel tot woningsplitsing wordt ingegaan op de verplichte aanwezigheid van bergingsruimte en buitenruimte. Het CDA juicht deze verplichting toe **Vraag**: *Hoe groot dient deze bergingsruimte te zijn, aantal m2 per inwoner? Is het verplicht om hiervoor per inwoner een fiets in te kunnen plaatsten? Dit met als doel dat voor woningen die worden gesplitst of verkamerd geen fietsoverlast op straat zal voordoen?* **Vraag:** *Welke mogelijkheden zijn er bij verkamering en de overlast van fietsen op straat? Hoe wil B&W dit tegengaan? Heeft B&W hier ideeen en beelden bij?* <u>Antwoord</u> **In het facetbestemmingsplan gaan we uit van een bergingsruimte van minimaal 3m2. Vanaf vier onzelfstandige wooneenheden geldt als aanvullende eis dat 1m2 bergingsruimte per wooneenheid dient te worden toegevoegd. Deze bergingsruimte is bedoeld voor de stalling**

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		van een fiets, afvalcontainer(s) of afvalzakken. Deze eis is opgenomen om te voorkomen dat fietsen en afval in de openbare ruimte worden geplaatst. Dit zorgt voor een betere leefbaarheid in de buurt. **Als er fietsen op straat worden geplaatst is dat een kwestie van openbare orde. Handhaven kan op grond van de APV.**
9.	CDA	**Inleiding:** Om verkamering of woningsplitsing in reeds drukke wijken tegen gaan zou het CDA willen laten onderzoeken of het bij woningsplitsing of verkamering verplicht kan worden gesteld een parkeerplaats per woningunit op te nemen. **Vraag:** *Is bij verkamering een parkeerplaats per unit verplicht? En zo nee, zou deze verplichting kunnen worden opgenomen?* <u>Antwoord</u> **Omdat het 'verkameren' van een pand nu vaak nog vergunningsvrij mogelijk is binnen de geldende bestemmingsplannen, wordt niet altijd getoetst aan de parkeernormen.** **Dit zal veranderen als verkamering/omzetting vergunningsplichtig wordt gemaakt: De parkeerregels van de gemeente Arnhem worden in ons voorstel gekoppeld aan het facetbestemmingsplan. Er zijn al parkeernormen voor kamers. De parkeernorm per kamer is iets lager dan 1 per unit, namelijk 0,6.**
10.	CDA	**Inleiding:** Bij verkamering geldt de 50 meter afstand toets om overlast te dempen. De vraag is hoe we als stad omgaan met nu bestaande situaties (overgangsrecht). **Vraag:** *Wat is er nodig om een pand aan de kamerverhuur te onttrekken? Bij teveel druk op de leefbaarheid of geconstateerde gebreken, of zijn er nog aanvullende overwegingen?*

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		Vraag: *Vanuit B&W kan handhavend worden opgetreden. Is het vanuit de gemeente mogelijk om uiteindelijk de eigenaar te dwingen om de woning terug te brengen in oorspronkelijke staat?* Antwoord vraag 10A **Het college wil regels verankeren in een facetbestemmingsplan. Nadat dit bestemmingsplan is vastgesteld zullen regels gelden voor alle nieuwe gevallen. Gemeenten kunnen het overgangsrecht helaas niet zelf invullen; de overgangsbepalingen zijn door het Rijk bepaald. 'Bestaande gevallen' vallen daarmee altijd onder het overgangsrecht en worden aldus beoordeeld aan de hand van de huidige c.q. oude regels. Kamerverhuur bij bestaande panden kan dan ook niet verboden worden op basis van de voorgestelde regelgeving. Het kan natuurlijk wel zo zijn dat binnen een bestaand kamerverhuurbedrijf overtredingen worden geconstateerd met reeds bestaande bepalingen (bijvoorbeeld over brandveiligheid). In dat geval kan het college wel optreden; daarom achten we het ook van belang om alle bestaande panden integraal te contoleren.** **In het initiatiefvoorstel wordt voorgesteld (aanvullende) regels te verankeren in de APV. De werking van dit instrument is anders dan de werking van een bestemmingsplan en kan wél betrekking hebben op 'bestaande gevallen'. In het initiatiefvoorstel kunt u lezen welke overwegingen volgens de indieners zouden moeten gelden.** Antwoord vraag 10B **Ja, als er een overtreding plaatsvindt van regels uit het facetbestemmingsplan (of een ander bestemmingsplan) en zaken zijn zonder de vereiste vergunning en daarmee illegaal gebouwd of verbouwd, dan zal het college een last onder dwangsom opleggen. De illegale verbouwingen zullen dan ongedaan gemaakt moeten worden.**
11.	CDA	**Inleiding:** Bij de CDA fractie is bekend dat een tweetal panden aan de Eusebiusbuitensingel 38 en

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		39 worden verkamerd tot in totaal 30 eenheden. Juist in deze omgeving vindt al veel kamerbewoning plaats (inclusief beschermd wonen). Dit is tevens het gebied waarover raad en college al langer met elkaar in gesprek zijn (spijkerkwartier en de singels). Vanuit de 50 meter norm zou deze situatie in toekomstige situaties (na vaststelling voorgesteld beleid) niet meer mogelijk zijn. Nu er sprake is van het omzetten van kantoorpanden, lijkt deze verkamering toch mogelijk. **Vraag:** *Vindt B&W de verkamering op deze plek gewenst?* **Vraag:** *Is het met het huidige instrumentarium mogelijk om verkamering op deze reeds kwetsbare plek in het Spijkerkwartier (alsnog) tegen te gaan? Wat is hiervoor mogelijkheden?* **Vraag:** *Mocht het tegen gaan van de verkamering niet mogelijk zijn, welke eisen ten aanzien van een permanent contactpersoon, inrichting buitenruimte/fietsen en parkeerplekken kan aan deze omzetting tot verkamering worden gesteld?* <u>Antwoord 11A</u> **Het college spreekt zich in het plan van aanpak in algemene zin uit over wat zij wenselijk vindt: Het college wil hoge concentraties tegengaan. Als er al kamerbewoning plaatsvindt binnen een straal van 50 meter, dan vindt het college verkamering in principe ongewenst. Door het facetbestemmingsplan zal dit in de toekomst niet alleen gaan gelden voor het verkameren van *woningen*, maar van alle panden waar wonen is *toegestaan* (dus ook panden die nu nog gebruikt worden als kantoorruimte, maar een gemengde bestemming hebben).** <u>Antwoord 11B</u> **Nee. Het facetbestemmingsplan is niet van toepassing op lopende aanvragen.** **Voor het Spijkerkwartier is door de gemeenteraad vorig jaar een voorbereidingsbesluit genomen. Hierdoor werd verkamering in een zeer groot deel van de wijk per direct verboden.**

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		Omdat er geen bestaande woning wordt onttrokken bij het door u genoemde adres, viel dit adres buiten de werking van dat besluit. Zoals aangegeven bij 11A, vallen dit soort panden in de toekomst wel binnen de werking van het voorgestelde facetbestemmingsplan. Antwoord 11C **In de huidige situatie is 'verkamering' (nog) niet per bestemmingsplan verboden. Dat stelt het college nu wel voor (met een afwijkingsmogelijkheid).** **Echter, in de huidige situatie dienen in sommige gevallen zaken grondig te worden verbouwd om een pand geschikt te maken voor kamergewijze bewoning. Het gaat dan om zaken die vallen buiten de 'vergunningsvrije' bouwactiviteiten uit het Besluit omgevingsrecht (Bor). Als voor deze bouwactiviteiten een omgevingsvergunning wordt aangevraagd, worden de bouwplannen getoetst aan vigerende regelgeving (bijvoorbeeld het bouwbesluit) en bestemmingsplannen. Als het gaat om een verbouwing die leidt tot een andere parkeerbehoefte, wordt daarbij ook getoetst aan de geldende parkeerregels.** **Ten aanzien van een aantal zaken uit uw vragen is nog geen regelgeving; zaken uit uw vraag worden wel voorgesteld in het initiatiefvoorstel of het plan van aanpak van het college. Zo wordt in het voorstel van het college via een facetbestemmingsplan een verplichting tot een bergingsruimte voorgesteld.** **In het initiatiefvoorstel wordt via een ander instrument - de APV - een aanspreekpunt voorgesteld. Deze vereiste kan niet opgenomen worden in het facetbestemmingsplan. De stadsadvocaat noemt het regelen van een aanspreekpunt in het facetbestemmingsplan problematisch. In het facetplan kunnen namelijk alleen regels worden opgenomen die strekken ten behoeve van het bereiken en het in standhouden van 'een veilige en gezonde fysieke leefomgeving en een goede omgevingskwaliteit'.**
12.	CDA	**Inleiding:** Insprekers hebben over een aantal zaken gesproken:

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		Vraag: *hoe kijkt B&W tegen de inzet van huurteams in combinatie met een huurderscommissie stadsbreed? Ook in Zuid is er veel behoefte aan toezicht, controle en handhaving. Ook hier staat de leefbaarheid ernstig onder druk, op een aantal plekken.* **Vraag:** *hoe kijkt B&W aan tegen de inzet van hospitaverhuur? Is hiervoor extra promotie (al dan niet via de gemeentelijke website) een optie?* **Vraag:** *in onze stad zijn diverse overlast situaties bekend. Kan de gemeente hierin via het meldpunt huisjesmelkers een rol spelen? Op welke wijze kunnen overlast gevende situaties worden tegengegaan of beëindigd?* <u>Antwoord 12A</u> **Hier kijken wij positief tegenaan. Huurders kunnen in Arnhem al terecht bij het Huurdershuis. Het Huurdershuis wordt gesubsidieerd door de gemeente. Ook kunnen huurders terecht bij de Huurcommissie: deze commissie behandelt geschillen tussen huurder en verhuurder en kan bindende uitspraken doen.** **In het plan van aanpak wordt onder 'actie 2' benoemd dat we de huurder nog beter in positie willen brengen. Graag willen we met het Huurdershuis en anderen onderzoeken hoe we dit vorm kunnen geven.** <u>Antwoord 12B</u> **Het college kijkt hier positief tegenaan. In het facetbestemmingsplan wil het college dan ook graag een (voorwaardelijke) uitzondering opnemen voor hospitaverhuur. Als een facetbestemmingsplan is vastgesteld en er duidelijkheid is over de regels, dan zullen we ons gaan beroepen over de wijze waarop we alles zullen communiceren.**

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		Antwoord 12C **Het meldpunt richt zich niet zozeer op woonoverlast (zoals geluidsoverlast) die wordt veroorzaakt door huurders; als u dat met uw vraag bedoelt.** **Bij huisjesmelkerij is er sprake van wangedrag door de verhuurder. Het meldpunt is in het leven geroepen om huurders bij te staan. Hoewel een aantal zaken die raken aan huisjesmelkerij – zoals het vragen van een te hoge huur, intimidatie, discriminatie – al bij wet verboden zijn, ligt vaak de verantwoordelijkheid bij de huurder om zaken aan te pakken. Vaak zijn huurders bang voor conflicten met de verhuurder of zijn ze bang dat zij hun woning kwijtraken. Het meldpunt dient huurders te helpen.**
13.	CDA	**Inleiding:** In drie bestaande wijken geldt bij verkamering slechts 18 m2. Utrecht en Nijmegen hebben de eis van 24 meter. Mogelijk ontstaat hierdoor een extra risico dat inwoners met een smallere beurs eerder voor Arnhem kiezen dan Utrecht of Nijmegen (overloopeffect). Dit terwijl Arnhem al een grote kwetsbare bevolking heeft. **Vraag:** *Waarom kiest Arnhem voor deze relatief kleine wooneenheid en sluit de stad niet aan bij normeringen zoals in Nijmegen en Utrecht gelden?* Antwoord **In uw inleiding spreekt u over drie wijken waarvoor 18m2 geldt. Momenteel geldt er echter nog geen een eis in geen enkele wijk. De 18m2 die het college voorstelt, zal moeten gelden voor de gehele stad.** **De voorgestelde 18m2 houdt *geen* verband met de grootte van de individuele kamers, maar met de totale gemiddelde woonoppervlakte per bewoner; dat zijn dus de kamers, maar de overige gemeenschappelijke ruimtes tellen ook mee: dat is dus net iets anders. Met de eis proberen we voornamelijk te sturen op het maximaal aantal personen dat in één woning kan**

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		wonen. In een woning van 110m2 kunnen dan niet meer dan 6 personen wonen. **In Nijmegen zijn recentelijk de regels veranderd en is de 24m2 eis komen te vervallen. Een eis van 24m2 houdt namelijk ook veel gunstige ontwikkelingen tegen.** **De eis van 18m2 vindt het college al redelijk ruim: de minimumeis uit het bouwbesluit over 'overbewoning' stelt dat een woonfunctie niet bewoond mag worden door meer dan één persoon per 12m2 gbo. Het voorliggende voorstel is dan ook strenger dan de wettelijke eis.**
14.	CDA	**Inleiding:** Tijdens de inspraak is duidelijk geworden dat de werkgroep verkamering Spijkerkwartier teleurgesteld is in de afstemming met de werkgroep. **Vraag:** *Is B&W voornemens om met de werkgroep verkamering Spijkerkwartier een apart (uitwerkings)traject te volgen of vindt besluitvorming via bestaande voorstellen plaats?* <u>Antwoord</u> **We vinden het erg jammer dat de werkgroep teleurgesteld is. Het afgelopen jaar hebben we vaak contact met de werkgroep gehad; zowel ambtelijk als bestuurlijk. Het college ziet het voorgestelde plan van aanpak vooral als een goede 'basis' voor alle Arnhemse wijken. In sommige gevallen zal het college een andere afweging maken dan de werkgroep voorstelt. Uiteraard zijn wij ertoe bereid om met de werkgroep te kijken wat nog meer nodig is om de leefbaarheid in het Spijkerkwartier te beschermen. We hopen dan ook de teleurstellingen weg te kunnen nemen.**
15.	CDA	**Inleiding:** Door insprekers is ingegaan op de 50 meter afstandsregel. **Vraag: I***s het voor spreiding (van onder andere studenten) over de stad niet verstandiger om te differentiëren per wijk?*

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		Antwoord **Door de 50meter-regel zal juist spreiding van kamerbewoners over de stad plaatsvinden. Kamerbewoning vindt nu veelal in dezelfde wijken plaats, gelegen in en nabij het centrum. In deze wijken zal kamerbewoning op veel plekken niet meer mogelijk zijn. In wijken waar zeer weinig of geen kamerbewoning is, kunnen in de toekomst nog wel vergunningen voor verkamering worden verleend.**
16.	D66	**Vraag:** *"Een ontwerpbestemmingsplan en bijbehorende beleidsregels zullen in januari worden aangeboden aan het college van B&W." Klopt het dat dit ontwerpplan nog altijd niet gereed is? Wat is het geactualiseerde tijdpad en waarom wordt het eerder toegezegde tijdpad niet nagekomen? Op welke wijze en op welk moment heeft het college de meest betrokken wijken geïnformeerd over de ontstane vertraging?* Antwoord **Een conceptontwerpbestemmingsplan is volledig gereed. Hierin staan (echter) de door het college voorgestelde bepalingen. De reden dat het tijdspad niet is gevolgd, is dat wij vanuit de stad en uw raad merkten dat een aantal van de bepalingen die wij voorstellen controversieel is. Er bestaat dan ook een kans dat uw raad het niet eens is met een aantal van de zaken uit het plan van aanpak en daarmee het conceptontwerpbestemmingsplan. Aangezien het bestemmingsplan 'beleidsrijk' zal zijn, vond het college het gepast om de raad zich eerst uit te laten spreken over het Plan van Aanpak, voordat een bestemmingsplan ter inzage wordt gelegd. In dat geval kunnen inwoners zienswijzen indienen over een bestemmingsplan dat achteraf (waarschijnlijk) niet essentieel veranderd zal worden. Er is namelijk een kans dat onderdelen van het Plan van Aanpak worden geamendeerd. We waren wellicht te optimistisch in onze verwachtingen over het moment waarop het Plan van Aanpak door de raad behandeld zou zijn. In januari hebben we uw raad per raadsbrief op de hoogte gesteld over het**

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		bovenstaande. Als over het voorliggende raadsvoorstel is besloten, kan snel een ontwerpbestemmingsplan ter inzage worden gelegd. **In wijken hebben we altijd medegedeeld dat we hard werken aan ter inzagelegging in uiterlijk februari, maar dat de terinzagelegging afhankelijk is van de raadsbehandeling. Dat hebben we in de wijken altijd benadrukt, omdat we daarbij communiceerden dat de raadsbehandeling ook voor hen nog het moment was om invloed uit te oefenen op de inhoud van het Plan van Aanpak en daarmee het facetbestemmingsplan.**
17.	D66	**Vraag:** *Waarom kiest het college voor de vreemde grens van 3 personen bij kamerverhuur? Hiermee wordt afgeweken van de geldende grens van 5 eenheden uit het bouwbesluit. Bovendien leidt het bewonen van een woning door 3 personen niet tot een hogere woondichtheid dan bij reguliere gezinsbewoning.* <u>Antwoord</u> **De grens van drie vinden wij niet vreemd. Deze grens wordt gehanteerd in vrijwel alle steden die regels kennen voor omzetting/'verkamering', zoals: Utrecht, Nijmegen, Tilburg, Delft, Leiden, Deventer, Apeldoorn, Rotterdam, Den Haag, Maastricht etc.** **De grens van 5 uit het bouwbesluit is puur gebaseerd op brandveilig gebruik. In dat besluit is daar destijds voor gekozen omdat uit een onderzoek van TNO uit 2003 bleek dat bij 5 of meer 'huishoudens' in één woning de kans groter wordt dat bewoners elkaar niet meer waarschuwen in geval van brand.** **Omdat het college ook andere aspecten van belang acht in het kader van een prettig woon- en leefklimaat, naast brandveiligheid, sluiten we aan bij de gangbare norm in andere gemeenten.**
18.	D66	**Vraag:** *Waarop baseert het college de norm van 18m2 gebruiksoppervlak per onzelfstandige woonruimte? En wat betekent een dergelijk minimum voor de beschikbaarheid van zeer betaalbare*

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		onzelfstandige wooneenheden (de categorie tot 300 euro huur per maand) in Arnhem? Vindt het college het onmogelijk maken van nieuwe zeer goedkope kamers een wenselijke ontwikkeling? Zo nee, waarom wordt dan voor dit minimum gekozen? <u>Antwoord</u> **Allereerst ter verduidelijking: Het college stelt *niet* een grens voor van 18m2 *per* onzelfstandige woonruimte.** **Met de eis van 18m2 wil het college sturen op het maximaal aantal personen dat in één woning woont. Deze 18m2 heeft betrekking op een minimum gemiddelde aan 'gebruiksruimte' per persoon, dus het totaal van gemeenschappelijke ruimtes en de kamers. De kamer zelf kan daarmee (een stuk) kleiner zijn dan 18m2. Het college is van mening dat er bij overschrijding van deze grens een te grote druk op de omgeving ontstaat en de woonkwaliteit voor bewoners te gering is.** **Het bouwbesluit kent al een absolute minimumeis voor 'overbewoning'; die ligt op 12m2. We zien in een aantal andere gemeenten dat zij de grens leggen op 24m2. We merken op dat in de schriftelijke bijdrage van de Arnhemse Verhuurders Vereniging (AVV) wordt aangegeven dat door de AVV 18m2 wordt beschouwd als redelijke eis.** **We denken dan ook niet dat we de ontwikkeling van goedkope wooneenheden onmogelijk maken. De 18m2 is namelijk een gemiddelde. Daarbij zal de voorgestelde regelgeving gaan gelden voor omzetting van bestaande panden in woonwijken, en bijvoorbeeld niet voor transformatie- of nieuwbouwprojecten. Bij die projecten liggen ook mogelijkheden voor de bouw van goedkope eenheden.**
19.	D66	**Vraag:** *Wat betekent een afstandscriterium van 50 meter concreet? In welke Arnhemse wijken kunnen geen nieuwe kamergewijs verhuurde panden meer worden toegevoegd op basis van dit*

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		criterium? Antwoord **Met het afstandscriterium bedoelen we dat we meten vanaf de kortste aftstand tussen de gevels.** **In enkele wijken zal het criterium tot gevolg hebben dat de mogelijkheden tot toevoeging van panden met kamerbewoning zeer gering zijn. Dit zijn vooral: Spijkerkwartier, Centrum, Sint-Marten.** **Ook in delen van Heijenoord/Lombok en Presikhaaf zijn op sommige plekken al hogere concentraties kamerbewoning. In deze wijken blijven echter significant meer mogelijkheden over dan in eerstgenoemde wijken.**
20.	D66	**Vraag:** *Welke objectieve, meetbare gegevens onderbouwen de afstand van 50 meter als een effectieve maatregel om de leefbaarheid te vergroten?* Antwoord **In een groot deel van de steden waar regels voor woningomzetting gelden, geldt een eis om concentraties tegen te gaan. Alle steden zoeken naar een manier hiertoe en er is niet één duidelijke voorkeursmanier.** **Het college wil voor onze stad graag ook een bepaling om concentraties tegen te gaan. Wij vinden dat een afstandscriterium past bij Arnhem. Bij het opnemen van deze bepaling hebben we gekeken naar de (geëvalueerde) praktijken in andere steden.** **In sommige steden is gekozen voor een maximumpercentage per straat en in sommige steden is ervoor gekozen dat er (bijvoorbeeld) drie woningen moeten zitten tussen elk pand waarin**

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		kamerbewoning plaatsvindt. **In de gemeente Tilburg is gekozen om te werken met een afstandscriterium. Zij hebben dit criterium aan een evaluatie onderworpen. Als gevolg hiervan is de straal in die stad verhoogd van 25 naar 50 meter. In het onderzoek dat hieraan ten grondslag ligt wordt gemeld dat een lager criterium niet voldoende is gebleken om te sturen op een geordend woon- en leefmilieu. Er wordt aangegeven dat met een kleinere afstand hoge concentraties kamerverhuur mogelijk blijven in voornamelijk straten met veel naoorlogse eengezins(rij)woningen.**
21.	D66	**Vraag:** *Hoe kan een eigenaar bij de door het college voorgestelde leefbaarheidstoets objectief op voorhand en op basis van openbare bronnen vaststellen of een vergunning voor zijn of haar pand verleenbaar is?* <u>Antwoord</u> **Het '50-meter-criterium' zal bij de vergunningverlening de enige eis zijn waarop we op de leefbaarheid zullen sturen. Dit kan aan de hand van genoemde stippenkaart.** **In het Plan van Aanpak is daarnaast nog één bepaling opgenomen om de leefbaarheid te beschermen. Deze luidt: 'er zijn geen overige, voor de leefbaarheid relevante, factoren in de directe omgeving'. Na gesprekken met onze stadsadvocaat en lerende van de ervaring uit andere steden, zijn wij tot de conclusie gekomen dat deze bepaling niet houdbaar en handhaafbaar is. Deze bepaling nemen we daarom toch *niet* op in het facetbestemmingsplan.**
22.	D66	**Vraag:** *Indien de genoemde criteria worden toegepast op de bestaande kamerverhuur in Arnhem, hoeveel van de bestaande kamers zouden dan binnen de criteria over kunnen blijven?* <u>Antwoord</u>

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		Omdat er nu weinig regels gelden en er daardoor beperkt zicht is op de kamerverhuurmarkt kunnen we geen antwoord geven op uw hypothetische vraag. De genoemde criteria zijn juist tot stand gekomen op basis van het gebrek aan regelgeving, met het oog op de huidige situatie en huidige concentraties in de stad. Het facetbestemmingsplan zal van invloed zijn op panden waar nu nog geen kamerbewoning plaatsvindt.
23.	D66	**Vraag:** *Kan de stippenkaart die het college heeft gemaakt van bestaande kamerverhuur-panden, worden omgezet in een vorm (bijvoorbeeld met kleuren voor aantal stippen per hectare) die met de raad gedeeld kan worden vóór de vervolgbehandeling? Voor ons dit inzicht noodzakelijk voordat we tot besluitvorming kunnen komen.* <u>Antwoord:</u> **Ja.** **Let wel: de kaart is nu nog een kaart met daarop de gegevens over waar vermoedelijk kamergewijze bewoning plaatsvindt. We hebben hiervoor gekeken naar de panden die in het kader van het bouwbesluit bij de gemeente zijn gemeld of waar meer dan 2 alleenstaanden per adres zijn geregistreerd. Vanwege de privacygevoeligheid sturen we een kaart mee waardoor u een globaal overzicht hebt, maar niet kunt inzoomen op adresniveau.** **De stippenkaart voorziet in een behoefte om inzichtelijk te maken waar de ruimte zit en waar vooral niet. De kaart is derhalve geen feitelijke waarheid maar een document in ontwikkeling. De stippenkaart geeft een eerste indicatie van het aanbod aan kamergewijs bewoonde panden in de stad, maar kan afwijken van de praktijk.**

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
24.	D66	**Vraag:** *Heeft het college onderzoek gedaan naar de (mogelijke) gevolgen van de voorgestelde criteria voor de kamerverhuurmarkt in Arnhem? Zo ja, wat is daaruit gekomen? Zo nee, waarom niet? En is het college dan bereid dat onderzoek alsnog zo spoedig mogelijk te laten uitvoeren?* <u>Antwoord</u> **Het college heeft geen onderzoek laten doen naar deze specifieke vraag. Het college heeft wel goed gekeken naar de regelgeving in andere steden en ziet dat de regelgeving zoals voorgesteld gangbaar is. Mede daardoor zien we geen reden tot aanvullend onderzoek. Ten grondslag aan het Plan van Aanpak ligt wel een uitgebreide evaluatie over de huidige verkamerings- en splitsingspraktijk.** **Ook wordt door de SSH& elk jaar onderzoek gedaan naar de behoefte aan studentenkamers in Arnhem. Uit deze onderzoeken blijkt dat er weinig behoefte is aan toevoegingen.**
25.	D66	**Vraag:** *Onder actie 2 schetst het college de ongewenste excessen in de verhuurmarkt. In welke mate komen deze excessen volgens het college voor en hoe verhoudt dit zich tot vergelijkbare steden?* <u>Antwoord:</u> **De excessen spelen overal in het land. Daarom beraadt ook de minister zich op dit moment op een aanpak voor 'goed verhuuderschap'. In 2019 heeft zij over dit onderwerp enkele brieven naar de Tweede Kamer gestuurd.** **Hoewel veel zaken - zoals bedreiging, discriminatie en het vragen van bemiddelingskosten - al per wet verboden zijn, blijven ongewenste zaken voorkomen. We zoeken daarom zelf naar instrumenten om kamerbewoners te helpen ongewenste zaken aan te pakken en verhuurders te helpen en in te lichten over de naleving van bestaande wet- en regelgeving.**

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
26	D66	**Vraag:** *Eén van de excessen die niet genoemd wordt is de ongewenste koppeling van begeleid of beschermd wonen met het kamergewijs verhuren, waarbij bovendien soms niet aan het puntenstelsel wordt voldaan. Hierover nam de raad eerder een motie aan: we vroegen erop toe te zien dat bij begeleid wonen de huren niet hoger zijn conform WWS toegestaan. Dat maakt huisjesmelken een stuk minder aantrekkelijk. Heeft de wethouder dit knelpunt nu in beeld en kunnen we garanderen dat we niet via begeleid wonen huisjesmelkers ondersteunen als gemeente? Wordt dit meegenomen in het aangekondigde onderzoek? Is het college bereid vergaande stappen te nemen indien uit het onderzoek blijkt dat buitensporige huren worden gevraagd bij de combinatie van kamerverhuur en begeleid wonen?* Antwoord: **Op 25 juni 2019 ontving u een raadsbrief over deze motie. Wij kiezen ervoor om met ingang van de nieuwe aanbesteding van beschermd wonen medio 2020 voorafgaand aan contractverlening te toetsen of zorgaanbieders aan deze eis voldoen. Zorgaanbieders die de producten exclusief verblijf bieden maar wel woningen verhuren, dienen een overzicht van hun locaties in de Regio Centraal Gelderland aan te leveren met een onderbouwing van de huurprijs per woning op basis van de puntenopbouw van het landelijke woningwaarderingsstelsel.**
27.	D66	**Vraag:** *Bij actie 3 is het college niet van plan het bestaande beleid rondom woonoverlast te veranderen. Is het college wel bereid de mogelijkheden voor het aanpakken van woonoverlast meer proactief onder de aandacht te brengen van inwoners die overlast ervaren door overbewoning of slecht verhuurderschap? Wanneer gaat het college de ingeslagen weg met het tegengaan van woonoverlast evalueren?* Antwoord:

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		Wij zijn ertoe bereid de mogelijkheden tot het aanpakken van woonoverlast meer proactief onder de aandacht te brengen. Woonoverlast is een belangrijk thema voor het college. Omdat woonoverlast veel verschillende vormen kan aannemen, is er vaak geen eenduidige oplossing. We zullen ons beraden op betere voorlichting over bestaande wegen om melding te maken van overlast. Op onze website is al wel een overzicht gemaakt waarop wordt gemeld waar mensen terecht kunnen (www.arnhem.nl/inwoners/wonen_en_milieu/Woonoverlast). Voor deze pagina is ook een gericht meldingsformulier ontwikkeld. **In een raadsbrief van 20 maart 2020 over wijkveiligheid heeft de burgemeester aangegeven dat hij in de wijkveiligheidsagenda aandacht wil hebben voor woonoverlast in buurten.** **De 'beleidsregels wet aanpak woonoverlast' kunnen worden aangepast wanneer dit wenselijk is. Dit instrument is echter een ultimum remedium-maatregel. Met onze samenwerkingspartners wordt op basis van casuïstiek en ervaringen vanuit het land in de gaten gehouden of de regels aanpassing verdienen. Vooralsnog zijn er geen wijzigingen verwerkt.** **Het pandenoverleg is in 2018 met de partners geëvalueerd. De integrale samenwerking en de gezamenlijke acties worden als waardevol ervaren. Verbeterpunten, zoals aansluiting van zorgpartners, zijn opgepakt.** **In het Plan van Aanpak is de wens opgenomen om de ODRA alle kamerverhuurpanden te laten bezoeken, zij letten op de in uw vraag benoemde 'overbewoning'.**
28.	D66	**Vraag:** *Het college kondigt in het voorstel een uitbreiding van de handhavingscapaciteit aan bij de perspectiefnota. Hoeveel extra handhavingscapaciteit is volgens de wethouder minimaal benodigd voor uitvoering van het plan van aanpak?*

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		Antwoord: **In het Plan van Aanpak staat dat het nodig wordt geacht om de komende 3 jaar jaarlijks 200 handhavingsacties uit te voeren; zo kunnen alle bestaande kamerverhuurbedrijven worden bezocht en is er ruimte over voor (overlast)meldingen, incidenten en het bezoeken van niet-gemelde kamerverhuurbedrijven. Hiervoor is de komende drie jaar jaarlijks €110.000 extra nodig. Omdat er onzes inziens niet voldoende zicht is op de bestaande kamerverhuurbedrijven en het naleefgedrag veelal slecht is, willen we alle bestaande panden bezoeken. Zo zorgen we ervoor dat we met een 'schone lei' beginnen: alle bestaande kamerverhuurbedrijven worden onderworpen aan een integrale controle en getoetst aan bestaande regels.** **In het nieuwe regime worden de kosten voor een eerste controle gedekt door de leges. Hopelijk zal dit gaan schelen in de handhaving achteraf. Na de drie jaren waarin alle reeds bestaande panden zijn gecontroleerd, zal de ODRA berekenen wat er op de lange termijn aan handhavingskosten nodig is.**
29.	GroenLinks	**Vraag:** In het plan van aanpak wordt gesproken over een minimaal gebruiksoppervlak van 18 vierkante meter per kamerbewoner. In de eerdere M1 zijn hier al wat vragen over gesteld. Aanvullend hierop (wellicht technisch, maar wel goed voor iedereen om duidelijkheid over te hebben): Is dat de oppervlakte per kamer of zit hier deels ook de oppervlakte van gedeelde ruimtes in? Antwoord: **In de 18m2 zit inderdaad deels de oppervlakte van gedeelde ruimtes:** **Met de eis van 18m2 wil het college sturen op het maximale aantal personen dat in één woning woont. Dat betekent dat we in een woning met een totaal gbo van 110m2 niet meer dan 6 mensen willen laten wonen. We stellen dus voor dat één woonfunctie niet wordt bewoond**

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		door meer dan 1 persoon per 18m2 gebruiksoppervlakte. Dat betekent dat dit een gemiddelde betreft en ook gemeenschappelijke ruimtes bij deze rekensom worden betrokken. **Het college is van mening dat er bij overschrijding van deze grens een te grote druk op de omgeving ontstaat en de woonkwaliteit voor bewoners te gering is.** **Het bouwbesluit kent al een absolute minimumeis voor 'overbewoning'; die ligt op 12m2. We zien in een aantal andere gemeenten dat zij de grens leggen op 24m2. We merken op dat in de schriftelijke bijdrage van de Arnhemse Verhuurders Vereniging (AVV) wordt aangegeven dat dat 18m2 wordt beschouwd als redelijke eis.**
30.	AOP	**Vraag:** Hoe wordt de druk op de omgevingsruimte gemeten, bij verkamering? <u>Antwoord:</u> **In 2019 heeft uw raad een evaluatie ontvangen over verkamering in Arnhem. Hieruit kwam naar voren dat verkamering negatieve effecten op de omgeving kan hebben. Dit betrof een evaluatie waarbij is gesproken met onder andere bewoners, wijkagenten en medewerkers van TLO's.** **Met 'druk op de leefomgeving' worden vaak 3 zaken bedoeld; leefbaarheid, beeldkwaliteit en parkeren. We proberen onder andere op deze zaken te sturen.**
31.	AOP	**Vraag:** Hoe en niet bepaalt de woonkwaliteit en leefbaarheid? <u>Antwoord:</u>

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		Woonkwaliteit kan betrekking hebben op hoe bewoners van verkamerde panden wonen; dan gaat het om zaken zoals de grootte van de kamer en de hoeveelheid personen in een woning. **Woonkwaliteit kan ook betrekking hebben op het effect van kamerbewoning op de omgeving. In dat verband kan verkamering zorgen voor geluidsoverlast en andere vormen van woonoverlast. Doordat er vaak meer huishoudens in één verkamerd pand wonen, neemt de ruimtelijke druk op de omgeving toe en wordt de kans op verrommeling van straten en wijken vergroot.**
32.	AOP	**Vraag:** Hoe groot is de toegestane concentratie van verkamerde woningen? <u>Antwoord:</u> **Momenteel is er qua verkamering nog zeer veel mogelijk binnen de bestemming 'wonen' en zijn er geen regels over concentratie. Een pand verkameren kan in de meeste gevallen zonder het aanvragen van een (omgevings)vergunning.** **Het college stelt in het voorliggende Plan van Aanpak voor om 'verkamering' vergunningsplichtig te maken en geen vergunning voor een kamerverhuurpand te verlenen als er binnen een straal van 50 meter al een verkamerde woning aanwezig is: Dat vindt het college een acceptabele toegestane concentratie voor in de toekomst.**
33.	AOP	**Vraag:** Op welke wijze wordt rekening gehouden met de functie van gezinswoningen? <u>Antwoord:</u> **De gemeente Arnhem kent een ruimte invulling van de 'wonen'-bestemming, hierdoor kunnen zogenoemde eengezinswoningen meerdere functies hebben. Door het voorliggende plan**

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		maken we omzetting en splitsing voorwaardelijk, hierdoor wordt het minder gemakkelijk een eengezinswoning te verdelen in kamers of te splitsen.
34.	AOP	**Vraag:** Is de veiligheid van kinderen in de buurt gegarandeerd? Antwoord: **Het college stelt nieuwe regelgeving en een verhoging van de handhavingscapaciteit voor. Dit moet bijdragen aan de veiligheid van alle inwoners van Arnhem.**
35	AOP	**Vraag:** Is de veiligheid van kinderen in de buurt gegarandeerd? Antwoord: **Het college stelt nieuwe regelgeving en een verhoging van de handhavingscapaciteit voor. Dit moet bijdragen aan de veiligheid van alle inwoners van Arnhem.**
36	AOP	**Vraag:** Wat zijn zoal de aanvullende voorwaarden voor de leefbaarheid bij kamerbewoning? Antwoord: **Het college wil geen vergunning verlenen als er al een verkamerd pand binnen een straal van 50 meter aanwezig is. Daarnaast willen we het aantal personen in een huis maximeren. Ook zullen de voorgestelde eisen over de bergingsruimte een geordend woon- en leefklimaat ten goede komen, omdat daardoor de beeldkwaliteit wordt vergroot en verrommeling wordt tegengegaan.**

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
37.	AOP	**Vraag:** Wordt er gekeken naar alternatieven voor arbeidsmigranten? Antwoord: **Ja, in de woondeal worden 'arbeidsmigranten' genoemd. We beraden ons op geschikte huisvesting voor deze groep. Tijdelijke huisvesting van werknemers vinden we niet geschikt in reguliere woningen in woonwijken.**
38.	AOP	**Vraag:** Wordt de buurt van verkamerde woningen goed geïnformeerd over de mogelijkheid van het melden van klachten bij de gemeente? Antwoord: **Men kan altijd de politie of de gemeente raadplegen bij klachten.**
39.	AOP	**Vraag:** Denkt het college ook dat een exploitatievergunning veel onheil kan voorkomen? Antwoord: **We kiezen ervoor te sturen op verkamering via een omgevingsvergunning. Hierdoor kunnen we sturen op de ruimtelijke kwaliteit en leefbaarheid. Een algemene exploitatievergunning heeft onzes inziens te veel negatieve effecten voor goedwillende verhuurders.**
40.	AOP	**Vraag:** Denkt het college dat het zinvol is om een verklaring omtrent gedrag van kamerverhuurders te eisen?

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		Antwoord: **Een soortgelijke eis kan niet in een facetbestemmingsplan worden opgenomen, omdat het geen ruimtelijk relevante eis is.** **In het plan van aanpak wordt gesproken over het stimuleren van goed verhuurderschap en het verhogen van de handhavingscapaciteit: zo sturen we op het gedrag van verhuurders.** **In het initiatiefvoorstel dat is ingediend door een aantal raadsfracties worden aanvullende eisen voor verhuurders voorgesteld.**
41.	AOP	**Vraag:** Wat is de rol van het wijkteam en team leefomgeving bij het overleg over kamerbewoning? Antwoord: **Het is ons niet duidelijk op welk overleg uw doelt. De teams leefomgeving zijn nadrukkelijk betrokken geweest bij de evaluatie van het vigerende beleid en de totstandkoming van het plan van aanpak.**
42.	AOP	**Vraag:** Heeft u een goed beeld van alle plaatsen waar kamerverhuur plaatsvindt in onze gemeente? Antwoord: **Op basis van de bij de gemeente gemelde kamerverhuurbedrijven en statistische gegevens over het aantal alleenstaanden met verschillende achternamen in één woning, denken we een goed beeld te hebben. Omdat er de afgelopen jaren maar weinig regels golden ten aanzien van kamerbewoning, hebben we nog geen volledig beeld.**

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
43.	AOP	**Vraag:** Is er voldoende handhavingscapaciteit? Antwoord: **Nee, onder 'actie 5' in het voorstel wordt dan ook een uitbreiding van deze capaciteit besproken.**
44.	AOP	**Vraag:** Is er zicht op het gebruik van gevaarlijke stoffen? Explosies kunnen een gevaar voor de omgeving zijn, zoals bleek bij de explosie in een appartement in de Schuytgraaf. Antwoord: **Ja, de ODRA voert bij kamerverhuurbedrijven integrale controles uit waarbij zij met name let op de brandveiligheid.**
45.	AOP	**Vraag:** Wordt er rekening mee gehouden of de verhuurder ook zelf in het pand woont? Antwoord: **Ja, Het college wil bij de nieuwe regels graag een (voorwaardelijke) uitzondering maken voor hospitasituaties. Inwoning wordt dan toegestaan in het geval een verhuurder maximaal 2 kamers in de eigen woning verhuurd.**
46.	AOP	**Vraag:** Blijven aantrekkelijke woonwijken het uitgangspunt voor de gemeente? Antwoord:

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		Ja, dat is een door de gemeenteraad verankerd uitgangspunt in de Arnhemse woonprincipes.
47.	AOP	**Vraag:** Kunnen er spanningen ontstaan door culturele verschillen? Antwoord: **Het is ons niet duidelijk hoe deze vraag verband houdt met verkamering en/of woningsplitsing.**
48.	VVD	**Vraag:** In het plan van aanpak actiepunt 4 “nulmeting verkamerde panden” staat dat er een strippenkaart is ontwikkeld. Kunnen we deze krijgen? Hoe wordt deze strippenkaart verder gevuld? Welke acties worden in gang gezet om de alle verkamerde panden in kaart te brengen? Is deze strippenkaart gebruikt bij het opstellen van de leefbaarheidstoets en specifiek de straal van 50 meter? Met betrekking tot die 50 meter: is deze vanaf de woning of het perceel? Is hier een visualisatie van gemaakt en kunnen we die ontvangen? Antwoord: **Ja, deze kaart kunt u ontvangen.** **Op de kaart geven de oranje cirkels de straal van 50 meter aan. Elke rode stip is een ‘verkamerde’ woning. Let wel: de kaart is nu nog een kaart met daarop de gegevens over waar vermoedelijk kamergewijze bewoning plaatsvindt. De kaart geeft dus een indicatie van de locaties van de verkamerde panden maar is geen feitelijke waarheid. We hebben hiervoor gekeken naar de panden die in het kader van het bouwbesluit bij de gemeente zijn gemeld of waar meer dan 2 alleenstaanden per adres zijn geregistreerd. Vanwege de privacygevoeligheid sturen we een kaart mee waardoor u een globaal overzicht hebt, maar niet kunt inzoomen op adresniveau.** **De straal van 50 meter zal tellen ‘vanaf de kortste afstand tussen de gevels’**

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		Om de verkamerde panden in beeld te krijgen maken we gebruik van de reeds bij de gemeente gemelde kamerverhuurbedrijven; ervaringen van handhavers en de stippenkaart.
48.	VVD	**Vraag:** Hoe beoordeelt het college de voorbeelden van overlast, welke de insprekers tijdens het ronde tafelgesprek deelde? En kan het college in algemene bewoordingen aangeven: a. Welke overlast met de huidige regels en handhaving al aangepakt had kunnen/moeten worden. b. Welke overlast aangepakt/voorkomen had kunnen worden met het nieuwe voorstel. c. Welke overlast aangepakt wordt met het initiatiefvoorstel “geregeld Beheer bij kamerverhuur”. <u>Antwoord 48 algemeen</u> **De voorbeelden van overlast herkennen we. We denken dat het Plan van Aanpak en het initiatiefvoorstel goede aanknopingspunten bieden om de overlast te verminderen.** <u>Antwoord 48A</u> **Huidige regels hebben in ruimtelijke zin betrekking op (bijvoorbeeld) brandveilig gebruik, overbewoning en constructieve veiligheid van de woning. Hierop wordt gecontroleerd bij kamerverhuurbedrijven die bij de gemeente zijn aangemeld op basis van de meldplicht uit het bouwbesluit.** **In het kader van de leefbaarheid en het verminderen van de woonoverlast heeft de gemeenteraad via een verordening de burgemeester al de bevoegdheid gegeven om veroorzakers van woonoverlast een gedragsaanwijzing op te leggen. Daarnaast wordt overlast reeds besproken en zo nodig aangepakt via het Overlast en Zorg Overleg, buurtbemiddeling**

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		en het Pandenoverleg. Antwoord 48B **Met het voorstel willen we graag een stelsel in het leven roepen waarbij we meer kunnen sturen aan de voorkant. Zo kunnen we bij de vergunningverlening al kijken naar de brandveiligheid en de constructieve veiligheid. Bij de huidige systematiek kunnen we hierop alleen achteraf handhaven.** **Hieronder noemen we enkele zaken die zullen worden aangepakt met het voorstel:** • **Momenteel vindt er bij kamergewijze verhuur veelal geen toetsing plaats aan parkeernormen. Binnen de wonen-bestemming is kamerverhuur namelijk vaak mogelijk zonder het verkrijgen van een omgevingsvergunning. In het voorstel wordt een koppeling gemaakt aan de parkeernormen. Dit zal de parkeerdruk verlagen.** • **Door het verplichten van een bergingsruimte willen we verrommeling (te denken aan afval en fietsen) tegengaan. Dit komt de beeldkwaliteit en leefbaarheid ten goede.** • **Door het aantal personen in één woning te maximeren verminderen we de kans op woonoverlast en wordt de druk op de omgeving minder.** • **Door toevoegingen van kamergewijs bewoonde panden niet meer toe te staan als er zich al een verkamerd pand binnen een straal van 50 meter bevindt, gaan we concentraties tegen. Daarmee verlagen we de kans op woonoverlast en zorgen we voor een gevarieerder wijkaanbod.** • **Verblijfsruimte in de vorm van logies, die vaak door een eigenaar / ondernemer wordt aangeboden aan door hem ingehuurde werknemers, heeft een zeer forse impact op de directe omgeving. Dit wordt niet meer toegestaan.** Antwoord 48C **De beantwoording van deze vraag willen we overlaten aan de indieners van het voorstel. In het initiatiefvoorstel wordt in de toelichting verduidelijkt wat met de regeling bewerkstelligd dient te worden.**

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
49.	VVD	**Vraag:** In het plan van aanpak, bij actie punt 2, staat dat het college voornemens is het huurdershuis een meldpunt te laten oprichten voor excessen en huisjesmelkers. Wat is de juridische status van een dergelijk meldpunt en hoe werkt deze samen met de gemeente en de Odra? Antwoord: **In 2016 is in opdracht van de gemeente door het Huurdershuis al een meldpunt opgericht (huurdersbalie.nl/huisjesmelkers). Dit meldpunt willen we uitbreiden. Het Huurdershuis ontvangt subsidie van de gemeente en adviseert huurders als zij problemen ervaren met hun verhuurder. Waar het Huurdershuis nu vaak adviseert, willen we onderzoeken hoe zij via een meer activerende rol huurders beter bij kunnen staan.** **De gemeente en de ODRA hebben andere taken en hun eigen bevoegdheden als het gaat om kamerverhuurbedrijven. Bijvoorbeeld: als een huurder een (volgens het puntenstelsel) te hoge huur betaald, is via de wet geregeld dat de huurder een lage huur zelf dient af te dwingen bij de verhuurder. Hiervoor kan een huurder goed aankloppen bij het Huurdershuis en niet bij de ODRA.** **In tegenstelling tot het Huurdershuis, ziet de ODRA toe op brandveilig gebruik in de woning. Als er overtredingen worden geconstateerd kan de ODRA bestuursrechtelijk optreden.** **We zullen met het Huurdershuis in gesprek gaan om te kijken of de meldingen die zij binnenkrijgen vragen om een hechtere samenwerking met de ODRA. Tussen de gemeente en het Huurdershuis vinden al regelmatig overleggen plaats.**
50.	VVD	**Vraag:** Bij dit zelfde actiepunt 2 staat vermeld dat recent Arnhemse Verhuurders Vereniging AVV is

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		opgericht. En geeft het college aan hun te betrekken bij de uitwerking van o.a goed verhuurderschap. Die ontwikkeling juichen we toe. a. Is er in het recente verleden een verband van verhuurders geweest en hoe heeft de gemeente daarmee samengewerkt? <u>Antwoord:</u> **Wij juichen de oprichting van de AVV toe. Eén van de redenen daarvoor is dat het zeer moeilijk is om contacten te leggen met verhuurders op de particuliere huurmarkt. In het verleden is er naar ons weten geen Arnhems verband van verhuurders geweest.**
50.1	*VVD*	***Vervolgvraag:*** *Het college geeft bij vraag 50 aan dat er in het verleden zo goed als geen contact geweest is met particuliere verhuurders en zeker niet in georganiseerd verband. Wij hebben vernomen dat het huurdershuis en de studentenvakbond in principe positief staat om samen de verhuurders AVV en de gemeente een invulling van het begrip "Goed-Verhuurderschap". Ziet de gemeente dit als een reële kans en verbetering voor de stad in zijn geheel? Hoe zou de gemeente kunnen stimuleren dat steeds meer verhuurders zich dan (straks) aan het "Goed-Verhuurderschap" gaan houden?* <u>*Antwoord:*</u> ***Jazeker, dit zien we als een reële kans en verbetering voor de stad in zijn geheel.*** ***Ook vanuit het ministerie van BZK is inmiddels al het een ander gepubliceerd over goed verhuurderschap. De opvatting van BZK over dit begrip lijkt niet te verschillen van de invulling van de Arnhemse partijen. Omdat veel zaken voor de gemeente niet afdwingbaar zijn, willen we graag op twee zaken sturen:*** ***1. Het zelfregulerend vermogen bij verhuurders vergroten:***

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		In het Plan van Aanpak staat dat de AVV hierover een goede gesprekspartner voor ons is. Het is mogelijk dat we de komende jaren een project uitvoeren waarbij bijvoorbeeld via een keurmerk verhuurders in staat worden gesteld zich te vergewissen van regelgeving en in staat worden gesteld het verhuurderschap te verbeteren. ***2. De positie van de huurder verbeteren:*** ***Door het verlenen van een opdracht aan het Huurdershuis willen we ervoor zorgen dat een huurder in staat is onwenselijke en illegale situaties aan te pakken en dat hen daarbij goede hulp wordt geboden.***
51.	VVD	**Vraag:** Graag een uitgebreide reactie van het college op alle aanbevelingen/vragen die de AVV schriftelijk heeft inbracht. Antwoord: **Hieronder treft u een korte reactie op de punten die de AVV naar voren heeft gebracht. Omdat het college en de AVV op een aantal punten dezelfde lijn volgt, of omdat het college de AVV als partner ziet in de uitwerking van bepaalde aandachtspunten, gaan we in op de punten waarbij door het college een andere afweging is gemaakt.** • ***Ten aanzien van woningsplitsing merkt de AVV op dat zij de oppervlaktematen te ruim vinden;*** **Het college stelt voor dat gesplitste wooneenheden (gedifferentieerd per gebied) 70m2 of 50m2 of 40m2 dienen te zijn. Dit gaat dus om zelfstandige wooneenheden. De eisen van 40m2 en 70m2 nemen we over uit bestaande regels. Deze regels gelden al voor drie wijken en hier bestaat tevredenheid over in deze wijken. Voor de rest van de stad dienen nieuwe wooneenheden minimaal 50m2 te zijn; in het kader van het borgen van een goede woonkwaliteit en met het oog op de toekomst van de woningvoorraad vinden we dit een goede minimumeis. Onderzoek van BPD toont ook aan dat 1- en 2-persoonshuishoudens over het**

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		algemeen geen zelfstandige woning willen met een kleinere oppervlaktemaat. • ***De AVV wijst het college erop dat alleen woningen boven de 110m2 behouden blijven voor verkamering, terwijl die juist vaak voor overlast zorgen;*** **De genoemde oppervlaktemaat is niet gekozen omdat wij van mening zijn dat kleinere woningen voor meer overlast zorgen.** **We willen vooral voorkomen dat woningen van onder de 110 vierkante meter worden onttrokken uit de woningvoorraad. Graag willen we dat deze kleinere woningen beschikbaar blijven voor kleine huishoudens en niet verder worden verkleind/verkamerd.** • ***De AVV vraagt zich af of de 18m2 een gemiddelde eis betreft;*** **Dit betreft inderdaad de gemiddelde gebruiksoppervlakte per bewoner per pand.** • ***De AVV geeft aan dat vanwege het voorbereidingsbesluit een aantal lopende projecten noodgedwongen zijn gestopt en vraagt om de bedoelde kamerverhuurpanden te legaliseren;*** **Het voorbereidingsbesluit is genomen door de gemeenteraad juist met het doel om per direct ontwikkelingen stil te leggen, totdat het nieuwe beleid is vastgesteld. Aan de hand van het nieuwe beleid wordt beoordeeld welke projecten en/of aanvragen (weer) kunnen worden opgepakt. Het college en de gemeenteraad hebben de maatregel nodig geacht om de leefbaarheid in de wijk te beschermen.** • ***De AVV uit haar zorgen over de leefbaarheidstoets;*** **Het ’50-meter-criterium’ zal bij de vergunningverlening de enige eis zijn waarop we op de leefbaarheid zullen sturen. Dit kan aan de hand van genoemde stippenkaart.** **In het Plan van Aanpak is daarnaast nog één bepaling opgenomen om de leefbaarheid te beschermen. Deze luidt: ‘er zijn geen overige, voor de leefbaarheid relevante, factoren in de directe omgeving’. Na gesprekken met onze stadsadvocaat en lerende van de ervaring uit andere steden, zijn wij tot de conclusie gekomen dat deze bepaling niet houdbaar en handhaafbaar is. Deze bepaling nemen we daarom toch niet op in het facetbestemmingsplan.**

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		• ***De AVV uit haar zorgen over het 50-meter criterium en is bang dat in een aantal wijken verkamering niet meer wordt toegestaan;*** **Het klopt dat in buurten waar al zeer hoge concentraties van kamerbewoning zijn, geen vergunningen meer verleend zullen worden voor toevoegingen (nadat het bestemmingsplan is vastgesteld). In de wijken met zeer hoge concentraties achten wij de bepaling noodzakelijk om de leefbaarheid en een geordend woon- en leefmilieu te beschermen. Echter, er zijn volgens ons nog voldoende mogelijkheden in de stad ten behoeve van kamerbewoning. Daarnaast tonen onderzoeken over studentenhuisvesting aan dat er in Arnhem een geringe behoefte is aan meer studentenkamers.**
52.	VVD	**Vraag:** Een van de vergaande voorstellen is de leefbaarheidstoets. Om in te schatten hoe deze werkt is essentieel dat er een nulmeting is en of ingevulde stippenkaart. Heeft het college deze reeds, heeft zij bij het opstellen van de leefbaarheidstoets dat meegewogen en indien nog niet hoe dan straks wel? Antwoord: **Het '50-meter-criterium' zal bij de vergunningverlening de enige eis zijn waarop we aan de voorkant op leefbaarheid zullen sturen. Aan de hand van een stippenkaart geven we een indicatie per wanneer een dusdanige concentratie is van verkamerde panden dat de leefbaarheid in het geding komt en geen vergunning meer kan worden verleend. Deze is al ontwikkeld.** **In het Plan van Aanpak is daarnaast nog één bepaling opgenomen om de leefbaarheid te beschermen. Deze luidt: 'er zijn geen overige, voor de leefbaarheid relevante, factoren in de directe omgeving'. Na gesprekken met onze stadsadvocaat en lerende van de ervaring uit andere steden, zijn wij tot de conclusie gekomen dat deze bepaling niet houdbaar en**

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		handhaafbaar is. Deze bepaling nemen we daarom toch niet op in het facetbestemmingsplan.
52.1	*VVD*	***Vervolgvraag:*** *De leefbaarheidstoets bestaat nu nog alleen uit "geen vergunning als er in straal van 50 meter al verkamering is " om zo ook de overlast significant zal verminderen. Is dat op onderzoek is dat gebaseerd (graag meesturen) of op de redenatie dat indien er minder panden zijn op een postcode de kans dat er een rotte appel tussenzin iets kleiner is?* *<u>Antwoord</u>* ***Bij het bepalen van het afstandscriterium hebben we een andere redenatie gebruikt dan u omschrijft in uw vraag. Dat lichten we graag toe:*** ***In januari 2019 heeft uw raad per raadsbrief de evaluatie ontvangen over de huidige splitsings- en verkameringspraktijken in Arnhem. Hierin kwam naar voren dat overlast zich manifesteert op twee manieren:*** ***1. Groei van de ruimtelijke druk;*** ***2. Vermindering van de leefbaarheid.*** • ***Gezien u in uw vraagstelling spreekt over de kans op 'rotte appels', heeft u het vermoedelijk over het tweede punt ten aanzien van de leefbaarheid. Het klopt dat het college redeneert dat door hoge concentraties van kamerbewoning te voorkomen, dit kan leiden tot bijvoorbeeld minder geluidsoverlast, meer sociale cohesie en minder aantasting van het veiligheidsgevoel.*** • ***Voor het college is echter ook het 1e punt - de ruimtelijke druk - van groot belang geweest om kamerbewoning te willen spreiden. Het afstandscriterium zal pas gaan gelden vanaf verhuur van 3 wooneenheden en aldus vanaf 3 huishoudens in één woning. Het college stelt voor dat 'verkamering' vanaf dan vergunningsplichtig zou moeten zijn en dat een afstandscriterium dan tot de voorwaarden zou moeten behoren.***

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		Het college is van mening dat vanaf dit aantal huishoudens in één woning een grote druk op de ruimtelijke omgeving kan ontstaan. Dit leidt tot meer drukte op straat van personen, fietsen, auto's, afval etc. Door zorg te dragen dat er geen (verdere) hoge concentraties van verkamering ontstaan, verminderen we de hoge bevolkingsdichtheid en de bewoningsintensiteit. ***Bij de beantwoording bij de vragen van andere fracties gaven we reeds aan dat vrijwel alle gemeenten die regels voor omzetting hebben opgesteld een afstandscriterium kennen om een fijn woon- en leefklimaat te borgen. Bij deze beantwoording gaven we aan dat er meerdere opties zijn, maar wij kiezen voor de '50-meter eis'. Wij benoemden dat over een afstandscriterium in de gemeente Tilburg een evaluatie is uitgevoerd. Die evaluatie kunt u hier vinden: https://bis.tilburg.nl/besluitenlijst.aspx?lemmaid=130335&zk=huisvestingsverordening#130335*** ***De gemeente Maastricht is ook een gemeente waar het beleid is geëvalueerd. Daar heeft Companen onderzoek verricht. In het onderzoek staat onder andere dat het afstandscriterium heeft bijgedragen aan het beleidsdoel om verdere concentratie te voorkomen. Omdat het criterium daar niet al te lang geleden is ingevoerd, raadden de onderzoekers aan het afstandscriterium voort te zetten om later beter te kunnen beoordelen wat de effecten zijn.***
52.2	*VVD*	***Vervolgvraag:*** *De meegestuurde stippenkaart geeft weer dat hele binnen stad en aanpalende wijken zo goed als op slot gaan. Ook voor kwalitatief goede nieuwe initiatieven of nieuwe woonvormen. Acht het college dat echt noodzakelijk en is zij voornemens straks uitzonderingen toe staan en hoe wil het college dat dan regelen?* *Antwoord:* ***Dat er weinig toevoegingen in enkele wijken nog mogelijk zijn, wordt veroorzaakt omdat in die***

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		wijken al zeer veel kamerbewoning plaatsvindt. In de gehele stad zijn nog ruimvoldoende mogelijkheden voor kwalitatief goede initiatieven en innovatieve woonvormen. ***Er is echter altijd ruimte voor maatwerk in de vorm van buitenplanse afwijkingen. We zullen de gevolgen van het beleid nauwlettend in de gaten houden. Mocht blijken dat er voor innovatieve woonvormen geen ruimte meer blijkt te zijn in de stad, dan kan in individuele gevallen toch een vergunning worden verleend.***
53.	VVD	**Vraag:** Kan het college aangeven, dat indien wij het initiatiefvoorstel "Geregeld Beheer bij Kamerverhuur" ongewijzigd aannemen of zij deze uitvoerbaar acht? En zo ja, of er passages in het raadsvoorstel en bijhorende plan, moeten worden aangepast en/of kunnen komen te vervallen? Antwoord: **Het college heeft zorgen over de handhaafbaarheid van de voorgestelde regeling in de huidige vorm. Het college heeft haar argumenten uiteengezet in een raadsbrief van 28-1. Deze raadsbrief is ook bij de behandelstukken gevoegd. Het initiatiefvoorstel waarderen we, omdat het (met aanpassingen) een goede aanvulling zou zijn op het voorstel van het college. Er hoeven geen onderdelen uit het voorstel van het college te worden veranderd als het initiatiefvoorstel wordt aangenomen. Het initiatiefvoorstel kan een invulling zijn van één van de acties**
53.1	*VVD*	***Vervolgvraag:*** *Het college geeft aan het initiatiefvoorstel te waarderen maar heeft (grote) zorgen over de uitvoerbaarheid (handhaafbaar). Dat zien wij ook terug in de antwoorden op vraag 53 en 60. U geeft*

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		elders ook aan dat er handreikingen zijn gedaan ter verbetering. *Kan het college, op basis van het initiatiefvoorstel, letterlijk aangeven welke passage aangepast moeten worden om wel zeker te zijn dat het uitvoerbaar/handhaafbaar is?* *<u>Antwoord</u>* ***In de raadsbrief met de reactie die het college op het initiatiefvoorstel heeft gepubliceerd (29-1-2020) komt uitgebreid naar voren welke zaken volgens het college aanpassing behoeven. Het advies van de stadsadvocaat hebben we destijds bij de raadsbrief gevoegd: Punt 3 in de brief van de stadsadvocaat gaat over de uitvoerbaar- en handhaafbaarheid. We verwijzen u naar deze documenten.*** ***Bij vraag 60 in dit document vindt u een nadere toelichting van het standpunt van het college. Het college voorziet een aantal problemen in de uitvoering ten aanzien van een aantal van de bepalingen onder '9.2.' in het initiatiefvoorstel.***
54.	PvdA	**Vraag:** Tijdens het ronde tafelgesprek is door verschillende studenten aangegeven en organisaties aangegeven dat de minimale oppervlakte van 18 m2 voor een kamer niet werkbaar is. Hoe kijkt het college hier tegen aan? Wijkt dit af van wat gebruikelijk is in Arnhem? <u>Antwoord:</u> **Gedurende het ronde tafelgesprek ontstond helaas het misverstand dat het college een minimale oppervlakte van 18m2 *per kamer* voorstelt.** **Met de eis van 18m2 wil het college sturen op het maximaal aantal personen dat in één woning woont. Deze 18m2 heeft betrekking op een minimum *gemiddelde* aan 'gebruiksruimte' per persoon, aldus het totaal van gemeenschappelijke ruimtes en kamers. Voor een woning van**

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		110m2 betekent dit, dat daarin niet meer dan 6 mensen kunnen wonen. De niet-gemeenschappelijke kamers kunnen daarmee (een stuk) kleiner zijn dan 18m2. Het college is van mening dat er bij overschrijding van deze grens een te grote druk op de omgeving ontstaat en de woonkwaliteit voor bewoners te gering is. **Het bouwbesluit kent al een absolute minimumeis voor 'overbewoning'; die ligt op 12m2. We zien in een aantal andere gemeenten dat zij de grens leggen op 24m2. We merken op dat in de schriftelijke bijdrage van de Arnhemse Verhuurders Vereniging (AVV) wordt aangegeven dat dat 18m2 wordt beschouwd als redelijke eis.**
55.	PvdA	**Vraag:** Door verschillende partijen werd ook het voorbeeld van een huurteam genoemd. Het huurdershuis heeft aangegeven als een dergelijk huurteam te willen fungeren. Is dit wat het college ook beoogt met dit deel van actiepunt 2: een meldpunt voor huisjesmelkers. Kan het huurdershuis huurders dan ook ondersteunen bij juridische stappen tegen malafide huisjesmelkers? Gaat het college hier ook een actieve rol in pakken? <u>Antwoord:</u> **Dit is inderdaad wat wij bedoelen met actie 2.** **Het Huurdershuis ontvangt subsidie van de gemeente en huurders kunnen al gebruik maken van de diensten van het Huurdershuis. Met het Huurdershuis zijn wij in gesprek om te verkennen hoe zij zich kunnen omvormen tot een meer actieve rol (echt met de huurder op stap), in plaats van een (hoofdzakelijk) adviserende rol.**
56.	PvdA	**Vraag:**

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		Tijdens het ronde tafel gesprek is ook gesproken over de 50 meter norm. Hier werden zorgen over uit gesproken Kan het college reageren op de genoemde bezwaren tijdens het ronde tafel gesprek?. Hoe is deze norm tot stand gekomen? Heeft het college ook alternatieven overwogen? En zo ja, welke? Antwoord: **In een groot deel van de steden waar regels voor woningomzetting gelden, geldt een eis om concentraties tegen te gaan. Alle steden zoeken naar een manier hiertoe en er is niet één duidelijke voorkeursmanier.** **Het college wil voor onze stad ook graag een bepaling om concentraties tegen te gaan. Wij vinden dat een afstandscriterium past bij Arnhem. Bij het opnemen van deze bepaling hebben we gekeken naar de (geëvalueerde) praktijken in andere steden.** **In sommige steden is gekozen voor een maximumpercentage per straat en in sommige steden is ervoor gekozen dat er (bijvoorbeeld) drie woningen moeten zitten tussen elk pand waarin kamerbewoning plaatsvindt.** **In de gemeente Tilburg is gekozen om te werken met een afstandscriterium. Zij hebben dit criterium aan een evaluatie onderworpen. Als gevolg hiervan is de straal in die stad verhoogd van 25 naar 50 meter. In het onderzoek dat hieraan ten grondslag ligt, wordt gemeld dat een lager criterium niet voldoende is gebleken om te sturen op een geordend woon- en leefmilieu. Er wordt aangegeven dat met een kleinere afstand hoge concentraties kamerverhuur mogelijk blijven in voornamelijk straten met veel naoorlogse eengezins(rij)woningen.** **De zorgen tijdens het ronde tafelgesprek richtten zich vooral op de angst dat grote delen van de stad ‘op slot’ komen te staan. Het klopt dat in buurten waar al zeer hoge concentraties van kamerbewoning zijn, geen vergunningen meer verleend zullen worden voor toevoegingen (nadat het bestemmingsplan is vastgesteld). Echter, er zijn onzes inziens nog voldoende mogelijkheden in de stad ten behoeve van kamerbewoning. In de wijken met zeer hoge**

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		concentraties achten wij de bepaling noodzakelijk om de leefbaarheid en een geordend woon- en leefmilieu te beschermen.
57.	PvdA	**Vraag:** Het huisvesten van arbeidsmigranten wordt in het plan van aanpak feitelijk volledig uitgesloten. Bedrijven maken gebruik van de diensten van arbeidsmigranten. Dit betekent dat ook voorzien moet worden in goede en veilige huisvesting. Met het plan van aanpak wordt de huisvesting van arbeidsmigranten volledig uitgesloten. Wat is het alternatief volgens het college? Moet er dan niet actief nagedacht worden over locaties waar deze huisvesting op een goede manier wel kan plaatsvinden? <u>Antwoord:</u> **Huisvesting van arbeidsmigranten vergroot de druk op de Arnhemse wijken aanzienlijk. We zien dat het in *alle* omliggende gemeenten nu al niet is toegestaan dat arbeidsmigranten in 'reguliere' woningen in woonwijken wonen. Huisvesting van arbeidsmigranten vinden wij een belangrijk thema, waarmee we actief aan de slag gaan. Deze opgave is dan ook benoemd in de woondeal.**
58.	PvdA	**Vraag:** De werkgroep uit het Spijkerkwartier is al lange tijd met het college in gesprek over de overlast door met name verkamering. Zij hebben hiervoor een plan van aanpak opgesteld. Kunt u een reactie geven op dit plan van aanpak? Graag per punt. Zijn er onderdelen die wellicht in de ogen van het college tot aanpassing van het plan van aanpak kunnen leiden?

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		Antwoord: **Het achtpuntenplan van de werkgroep Spijkerkwartier kent 8 hoofdpunten, met daaronder 49 aanbevelingen. Het is voor nu te veel om een reactie te geven op alle individuele aanbevelingen.** **Lettend op de 8 hoofdpunten, dan geeft het college invulling aan al de genoemde thema's. Uiteraard wordt er in sommige gevallen een andere afweging gemaakt, of gebruik gemaakt van een ander instrument. We merken daarbij wel het volgende op: met het voorliggende Plan van Aanpak willen we een goede basis leggen ten aanzien van kamerbewoning. Het Plan van Aanpak is geen oplossing voor alle problemen die in het Spijkerkwartier worden geconstateerd. Wel zien we veel overeenkomsten tussen het Plan van Aanpak en het achtpuntenplan van de werkgroep.** **De werkgroep stelt een aantal zaken voor die niet uitgevoerd kunnen worden; zo is het niet mogelijk bij bestaande bouwwerken een zelfbewoningsplicht op te leggen en is het ook niet mogelijk om bij dit vraagstuk gebruik te maken van de wet voorkeursrecht gemeenten. Een aantal van de genoemde punten, zoals de kwaliteit van de openbare ruimte, komt niet expliciet terug in voorliggende Plan van Aanpak. Dat betekent niet dat wij deze zorgen van de werkgroep onbelangrijk vinden. Oplossingen voor sommige problemen zullen gezocht moeten worden in andere instrumenten en andere beleidsnota's. We blijven graag met de werkgroep samenwerken om de leefbaarheid in wijk te vergroten.**
59.	PvdA	**Vraag:** Tijdens controles zijn vele tekortkomingen geconstateerd. Dit is volgens de PvdA zorgelijk. Toch geeft het college aan dat er geen budget is voor meer controles. Is het college niet van mening dat als er sprake is van gevaarlijke situaties dat er een handhavingsplicht rust om de veiligheid te borgen? En kan er binnen de prioritering binnen de ODRA niet meer capaciteit

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		vrijgemaakt worden als het aantal constateringen zo hoog ligt. Antwoord: **De risico's worden door het college herkend. De afgelopen drie jaar is het aantal handhavingsacties al incidenteel verdubbeld. Het college geeft in het Plan van Aanpak aan dat zij een verdere verhoging van de capaciteit wenselijk vindt. Het college geeft daarbij aan dat zij de komende drie jaar in ieder geval alle bestaande kamerverhuurbedrijven wil hebben gecontroleerd. De planning is dat de perspectiefnota op 28 april naar de raad gaat. Daarin vindt een afweging plaats over meer handhavingscapaciteit.**
60.	PvdA	**Vraag:** Het college heeft op het initiatiefvoorstel aangegeven positief te staan tegen over het meldingssysteem. Wel is de handhaafbaarheid een zorg volgens het college. In het voorstel wordt verplicht gesteld een melding te doen, zodat iemand aangesproken kan worden bij overlast. Dit is het hoofddoel van de regeling. Wat is precies de zorg van het college hierbij? Antwoord: **In het initiatiefvoorstel is opgenomen dat er een aanspreekpunt dient te zijn voor omwonenden. Dit lijkt ons een prima en handhaafbaar uitgangspunt. Het college heeft dan ook aangegeven dat zij positief staat tegenover het voorstel.** **Over andere bepalingen hebben wij zorgen. Zo dient er iemand te worden aangesteld die 'toeziet op hygiëne en veiligheid'. Deze bepaling kan discussies opleveren bij de handhaving en bij de rechter. Daarbij heeft de aangewezen persoon niet perse bevoegdheden maatregelen te treffen bij bewoners. Als een 'onhygiënische' situatie wordt aangetroffen, kan het aanspreekpunt huurders niet altijd dwingen om hun gedrag aan te passen.**

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		Ook kan de aangewezen personen te allen tijde beweren dat hij heeft 'toegezien' op de woning. 'Toezien op' betekent namelijk niet dat iets effectief wordt verholpen. Ook zijn de begrippen 'hygiëne' en 'veiligheid' voor zeer veel uitleggen vatbaar, waardoor het college geen handvatten heeft om de regeling te handhaven. **Handhaving wordt daarnaast bemoeilijkt vanwege de tekst in het voorstel. Beter zou zijn om het in de vorm van een verbodsbepaling op te nemen, dan kun je er wellicht een bestuurlijke boete aan koppelen. Op dit moment is iets alleen niet toegestaan, maar is onduidelijk wat er gebeurt als een APV-artikel wordt overtreden.**
61.	PvdD	**Vraag:** Verplichte bergingsruimte. Kan dat ook een gezamenlijke bergingsruimte zijn? - Zo nee, waarom niet? - Een huis met boven en benedenwoning en grote berging of schuur, kan dat, of moet deze berging of schuur ook gesplitst? <u>Antwoord:</u> **Ja, dit kan inderdaad ook een gezamenlijke bergingsruimte zijn.**
62.	PvdD	**Vraag:** Er wordt genoemd als beperkend, de aanwezigheid van o.a. coffeeshops in de omgeving. - Zijn er aanwijzigingen dat coffeeshops een storende werking op de leefbaarheid hebben, meer dan

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		bijvoorbeeld een shoarmatent of afhaalpizzeria? - Op basis waarvan is gekozen voor de genoemde beperkende activiteiten? Antwoord: **Deze specifieke bepaling komt te vervallen.** **Het '50-meter-criterium' zal bij de vergunningverlening de enige eis zijn waarop we aan de voorkant op de leefbaarheid zullen sturen. Dit kan aan de hand van een stippenkaart met daarop alle verkamerde panden.** **In het Plan van Aanpak is daarnaast nog één bepaling opgenomen om de leefbaarheid te beschermen. Deze luidt: 'er zijn geen overige, voor de leefbaarheid relevante, factoren in de directe omgeving'. Hierbij worden o.a. coffeeshops genoemd. Na gesprekken met onze stadsadvocaat en lerende van de ervaring uit andere steden, zijn wij tot de conclusie gekomen dat deze bepaling niet houdbaar en handhaafbaar is. Deze bepaling nemen we daarom toch niet op in het facetbestemmingsplan.** Antwoord:
63.	VVD	**Technische vraag:** De plan van aanpak actiepunt 4 "nulmeting verkamerde panden" staat dat er een strippenkaart is ontwikkeld. Kunnen we deze krijgen? Hoe wordt deze strippenkaart verder gevuld? Welke acties worden in gang gezet om de alle verkamerde panden in kaart te brengen? Is deze strippenkaart gebruikt bij het opstellen van de leefbaarheidstoets en specifiek de straal van 50 meter? Met betrekking tot die 50 meter: is deze vanaf de woning of het perceel? Is hier een visualisatie van gemaakt en kunnen we die ontvangen?

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		Antwoord: **Zie stippenkaart, volgt na vraag 67.**
64.	VVD	**Vraag aan de initiatiefnemers van het Initiatiefvoorstel:** Hoe beoordelen de indieners de door de insprekers ervaren overlast en kan zij in algemene bewoordingen aangeven welke overlast met de huidige regels en handhaving al aangepakt had kunnen/moeten worden, welke aangepakt kunnen worden met het nieuwe voorstel en specifiek welke aangepakt wordt met haar initiatiefvoorstel “geregeld Beheer bij kamerverhuur”? Antwoord: **Op dit moment is splitsing en verkamering in veel gevallen gewoon toegestaan. Het is deels wel en deels niet bekend waar het gebeurt en hoe het gebeurt. Daarnaast is niet geregeld dat er een aanspreekbaar is bij overlast. Insprekers hebben het ontbreken van een aanspreekpunt als een (groot) knelpunt benoemd. De vormen van ervaren overlast zijn heel verschillend. Het kan gaan om geluid, parkeren, stallen fietsen, rotzooi, etc. Zaken die nu pas geconstateerd worden als we weten of er gesplitst of verkamerd is of als er klachten komen. Met het initiatiefvoorstel is een deel toegevoegd waarvan het college aangeeft dat ze het nog zal onderzoeken en dat is geregeld beheer. Feitelijk regelt het initiatiefvoorstel dat er iemand aanspreekbaar is. Door melding te doen weten omwonenden en de gemeente wie de beheerder is. Als er dan overlast is, is er iemand aanspreekbaar en dat is een hele verbetering ten opzichte van huidige situatie. Het voorstel voorziet daarmee in een oplossing voor een, door de insprekers gesignaleerd, knelpunt.**
65.	VVD	**Vraag aan de initiatiefnemers van het Initiatiefvoorstel:**

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		Het college heeft middels een raadsbrief d.d. 28-01-2020 een reactie gegeven op het initiatief voorstel. Hierbij verwijst zij ook naar een analyse van de stadsadvocaat. Hieruit maken wij op dat het college (op termijn) wel degelijk een invulling wil zoeken voor goedverhuurders maar bedenkingen heeft bij het voorstel. Indien mogelijk ontvangen we graag per bedenking een reactie. Antwoord: **Het college staat allereerst positief tegenover wat het initiatiefvoorstel beoogd en dat geregeld beheer een positieve bijdrage kan leveren aan de leefbaarheid in de stad. Het college heeft in het plan van aanpak ook gezegd de mogelijkheden hiervan te gaan onderzoeken. De initiatiefnemers wensen hier een stap verder in te gaan door reeds invulling te geven aan dit onderwerp. Het is onderdeel van de integrale aanpak, aangezien het college ook duidelijk aangeeft dat het gezien moet worden als onderdeel van alle maatregelen die nu beoogd worden. Hier wordt volgens de initiatiefnemers dan ook geen afbreuk aan gedaan.** **Het volgende punt betreft de uitvoerbaarheid en handhaving. De voorgestelde aanpassing van de Algemene Plaatselijke Verordening (verder: APV) regelt dat er een aanspreekpunt is waardoor de ervaren overlast daalt. Een regeling in de APV kan nooit een concrete en uitputtende beschrijving van overlast geven. Naar aanleiding van de feiten in een concrete casus zal bepaald en gemotiveerd moeten worden of in dat concrete geval sprake is van overlast.**
66.	VVD	**Vraag aan de initiatiefnemers van het Initiatiefvoorstel:** Als wij het goed begrijpen is de juridische grondslag van het initiatiefvoorstel vrij vertaald: wat niet door hogere wetgever of anders is geregeld mag de raad, mits …. middels een APV zelf

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		regelen. Dat is een creatieve oplossing. Een keerzijde zou kunnen zijn dat indien op een later tijdstip een hogere wetgever wel iets regelt het, door ons vastgelegde, direct zou kunnen komen te vervallen. Is dit een reëel scenario en zou dit voorkomen kunnen worden? Antwoord: **Zoals het college ook in de reactie aangeeft is de APV de goede plek om dit voorstel juridisch te borgen. Mocht een hogere wetgever het anders regelen dan kan vanzelfsprekend de regeling in de APV vervallen. Sterker nog juridisch gezien zal deze onverbindend zijn. Maar dit geldt voor alles wat de gemeente in de APV regelt.**
67.	VVD	**Vraag aan de initiatiefnemers van het Initiatiefvoorstel:** In het begeleidend schrijven geven jullie als indieners aan niet zover willen gaan als het college door het invoeren van een vergunningsplicht en bestempelen dat als te zwaar. Waar wordt specifiek op gedoeld? En welke passage van het raadsvoorstel/plan zouden naar mening van de indieners dan moeten vervallen? Antwoord: **Het college wil het onderwerp dat het initiatiefvoorstel regelt regelen middels een vergunningsstelsel. De initiatiefnemers kiezen voor het minder zware middel van een meldingsplicht.**

Stippenkaart Arnhem

Waar wonen al meer dan 2 alleenstaanden op 1 adres of is reeds een verkamerd pand gemeld (bouwbesluit)? 2138 adressen

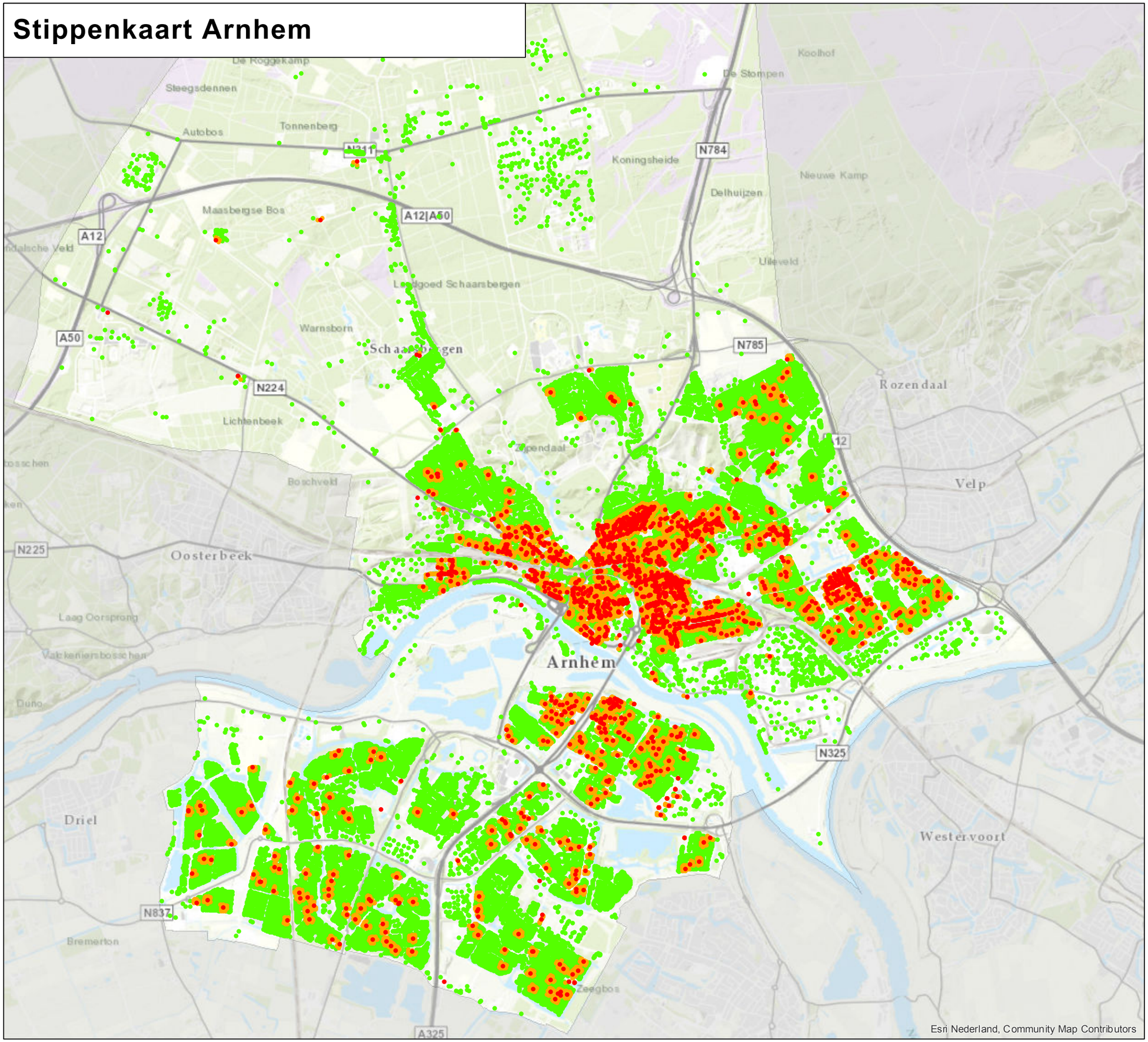

Legenda

- voldoet aan criterium
- binnen straal van 50 m
- 'vergunbaar'

Gemeente Arnhem

R:\Appdata\GeoData\Projecten\Verkamering\MXD\Verkamering nov 2019 overzicht.mxd

Schriftelijke Meningsvorming 1

Stap 1
Het m1 agenderen door het db van een voorstel o.i.d. op vrijdag ca. 12.00 uur.
Acties:
- Griffie informeert raadsleden en fractievolgers van de agendering (via notificatie van de agenda).
- Griffie informeert portefeuillehouder(s) en ondersteunende ambtenaren van agendering.

Wat gaat er dan gebeuren:
Na agendering kunnen de fracties zich beraden over hun inbreng en evt. daarover info inwinnen en intern overleggen. Alle fracties uit de raad kunnen schriftelijke vragen, nodig voor de politieke meningsvorming (dus geen technische vragen), indienen bij de griffie.

Stap 2
Sluiten van de deadline voor het indienen van vragen op donderdag 12.00 uur.
Als een fractie geen vragen heeft, kan de behandeling voor die fractie naar stap 6.
Acties:
- Griffie bundelt de vragen en geleidt deze door naar de raad, de portefeuillehouder(s) en de ondersteunende ambtenaren.

Wat gaat er dan gebeuren:
De 1e beantwoordingstermijn van het college gaat lopen.
Antwoorden worden, bij voorkeur gebundeld, aangeleverd bij de griffie.

Stap 3
Sluiten van de deadline voor het beantwoorden van vragen op vrijdag 17.00 uur.
Acties:
- Griffie bundelt zonodig de antwoorden en geleidt deze door naar de raad.

Wat gaat er dan gebeuren:
De termijn voor het indienen van vervolgvragen vanuit de raad gaat lopen.
Vervolgvragen worden door de raad aangeleverd bij de griffie.

Stap 4
Sluiten van de deadline voor het indienen van vervolgvragen op maandag 10.00 uur.
Als een fractie geen vervolgvragen heeft, kan de behandeling voor die fractie naar stap 6
Acties:
- Griffie bundelt de vragen en geleidt deze door naar de raad, de portefeuillehouder(s) en de ondersteunende ambtenaren.

Wat gaat er dan gebeuren:
De 2e beantwoordingstermijn van het college gaat lopen.
Antwoorden worden, bij voorkeur gebundeld, aangeleverd bij de griffie.

Stap 5
Sluiten van de deadline voor het beantwoorden van vervolgvragen op dinsdag 16.00 uur.
Acties:
- Griffie bundelt zonodig de antwoorden en geleidt deze door naar de raad.

Wat gaat er dan gebeuren:
De fracties gaan zich beraden op een standpunt voor de vervolgbehandeling.
Fracties leveren bij de griffie hun mening aan over besluitvormende behandeling (m2, debatstuk, hamerstuk).

De termijn voor het indienen van (concept) moties en/of amendementen gaat lopen.
Moties en amendementen voor de m2-behandeling worden aangeleverd bij de griffie.

Stap 6
Sluiten van de deadline voor het kenbaar maken van de gewenste vervolgbehandeling op donderdag 10.00 uur.
Acties:
- Griffie adviseert op basis van meningen fracties het db over vervolgbehandeling:
    - m2, dan naar stap 7, of
    - besluitvormend (als debatstuk of hamerstuk), dan naar stap 8

Wat gaat er dan gebeuren:
Het db gaat besluiten over de vervolgbehandeling van het voorstel:
    - m2, dan naar stap 7, of
    - besluitvormend (als debatstuk of hamerstuk), dan naar stap 8.

Moties en amendementen voor een m2-behandeling worden aangeleverd bij de griffie.

Stap 7
Sluiten van de deadline voor het indienen van moties/amendementen t.b.v. m2-behandeling op vrijdag 10.00 uur
Acties:
- Griffie bundelt de ingediende moties/amendementen en geleidt deze door naar de raad, de portefeuillehouder(s) en de ondersteunende ambtenaren.

Wat gaat er dan gebeuren:
De termijn voor het formuleren van een preadvies van het college op de ingediende moties en amendementen gaat lopen.
Preadviezen worden, bij voorkeur gebundeld, aangeleverd bij de griffie.

N.B. Moties/amendementen, die na de deadline van vrijdag 10.00 uur bij de griffie worden aangeleverd worden t.b.v. de m2-behandeling wel doorgeleid naar de raad, de portefeuillehouder(s) en de ondersteunende ambtenaren. Mogelijk is dan voorafgaand aan de m2-behandeling geen preadvies van de portefeuillehouder beschikbaar.

Stap 8
Het db besluit tot vervolgbehandeling (m2 of besluitvormend) van het voorstel op vrijdag ca. 12.00 uur.

Stap 9
Sluiten van de deadline voor het geven van een preadvies op de moties/amendementen op maandag 17.00 uur.
Acties:
- Griffie bundelt de ingediende preadviezen en geleidt deze door naar de raad, de portefeuillehouder(s) en de ondersteunende ambtenaren.

Wat gaat er dan gebeuren:
De fracties kunnen zich t.b.v. de m2-behandeling een mening vormen over de ingediende moties/amendementen en de preadviezen van het college.

Gemeente Arnhem
T.a.v. Wethouder Paping
E-mail: ronald.paping@arnhem.nl
Cc: bram.van.oudheusden@arnhem.nl

Onderwerp : Verhuurbeleid Arnhem; Samenwerking
Datum : 3 juni 2020

Geacht College,

De afgelopen weken heeft in de Arnhemse gemeenteraad een schriftelijke behandeling plaats gevonden van het *Plan van Aanpak: Woningsplitsing* en *Verkamering* (PvA) en het Initiatiefvoorstel *Geregeld Beheer bij Kamerverhuur*.
De komende weken zal duidelijk worden hoe het beleid er exact gaat uitzien. Uit de antwoorden van de wethouder op de vragen van de raad blijkt onder andere:

- Dat het in Arnhem niet eerder is voorgekomen dat particuliere verhuurders zich als vereniging georganiseerd hebben.
- Dat de gemeente het bestaan van de Arnhemse Verhuurders Vereniging (AVV) toejuicht en een belangrijke rol ziet weggelegd voor de AVV in het nieuwe verhuurbeleid.

De VVD heeft vorige week de motie *Samenwerking tussen huurders, verhuurders en de gemeente* ingediend waarmee zij het college oproept om:

- Maximaal in te zetten op samenwerking tussen huurders, verhuurders (AVV), gemeente en handhaving;
- Terughoudend te zijn met de (juridische) uitwerking van het PvA om zo de samenwerking en daaruit te verwachten verbeteringen een kans te geven.

D66 heeft vorige week het amendement *Vertrouwen in de inwoner en vastgoedeigenaar centraal* ingediend waarin zij voorstelt om:

- Bij de handhaving een methode te gebruiken van zelfcontrole. Een systeem van tweezijdige registratie door huurder en verhuurder leidt tot minder druk op de handhavingscapaciteit van de gemeente en tot meer bewustwording over brandveiligheid.

De AVV juicht de oproep van de VVD aan het college toe en staat ook positief tegenover het amendement van D66. De AVV en haar leden denken dat samenwerking met genoemde partijen in de VVD-motie en het amendement van D66 rondom het thema Goed-Verhuurderschap zal leiden tot kwalitatieve verbetering van verhuurpanden en een verbetering van de leefbaarheid in Arnhem.
Ook de AVV heeft er belang bij dat er een onderscheid gemaakt wordt tussen de meeste (nette) verhuurders enerzijds en enkele ‘twijfelachtige verhuurders’ anderzijds.

Een ander belangrijk voordeel van een brede samenwerking is dat handhavingskosten van de gemeentes aanzienlijk gereduceerd kunnen worden. Wij verwachten dat ook de landelijke politiek geinteresseerd zal zijn in het verloop van een dergelijk project.

Een brede samenwerking is nog nergens in Nederland gerealiseerd. Arnhem zou met een dergelijk project (over een langere periode van mogelijk enkele jaren) landelijk een positief voorbeeld kunnen zijn en hiermee een trend kunnen zetten.

De AVV neemt haar verantwoordelijkheid en gaat graag de samenwerking aan met gemeente, Huurdershuis, studentenvakbond en omwonenden.
Leefbaarheid in de wijk is in ons aller belang!

Met vriendelijke groet,

Donny Verboom
Voorzitter Arnhemse Verhuurders Vereniging

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	17 juni 2020
Ter bespreking van	Raadsbesluit draagvlak noodzakelijke voorwaarde invoering diftar
Motie van	Lea Manders - Arnhem Centraal
Titel motie	Onderzoek afval scheiden achteraf
Nummer Zaaknummer	**20M104** 480518

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:
- De vervuiling door afval in de stad toeneemt;
- Het eenvoudiger is voor inwoners met grotere huizen en tuinen afval te scheiden dan voor kleinbehuisden en mensen die mindervalide zijn;
- Afval scheiden vooraf voor kleinbehuisden stank en overlast veroorzaakt of tot hogere kosten leidt als men niet scheidt;
- De inwoner moeizaam kan kiezen voor het produceren van minder afval vanwege ongevraagde verpakkingen;

De vervuiler betaalt' daarmee toch een minder rechtvaardige insteek is dan het op het eerste gezicht lijkt;
- Raadsbreed steeds meer vragen opkomen bij het werkzaam en eerlijk zijn van dit systeem;
- Scheiding vooraf van glas, textiel en papier wel geheel ingeburgerd is en geen problemen oplevert.

Overwegende dat:
- Afval scheiden vooraf en Diftar alleen kunnen werken als een meerderheid voldoende gemotiveerd is;
- De motivatie minder wordt als scheiden vooraf een grote belasting betekent;
- Het risico op dumpen steeds groter wordt als mensen per zak moeten gaan betalen;
- Mensen die door ruimtegebrek niet kunnen scheiden vooraf (vaak armeren en kleinbehuisden) meer gaan betalen;
- In de regio Rotterdam door de vele bezwaren steeds meer gemeenten overstappen op nascheiden;

AANGENOMEN

- Het een realistische overweging is om nu andere keuzen te overwegen, gezien alle nieuwe ontwikkelingen en mogelijkheden bij scheiden achteraf; - Inzicht te krijgen in de consequenties en kosten van het eventueel invoeren van nascheiden.
Verzoekt het college een notitie uit te werken waarin de voor- en nadelen van nascheiding binnen het Arnhemse kader worden aangegeven en de eventuele kosten en consequenties van overschakelen op nascheiding.
en gaat over tot de orde van de dag Lea Manders - Arnhem Centraal AANGENOMEN

Voor 24

Tegen 14

Motie "Onderzoek afval scheiden achteraf" (20M104)

GROENLINKS	0	6
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

VVD Arnhem	6	0
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Venhoek		
van Ommen		
van Iperen		

PvdA	0	4
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

CDA Arnhem	2	0
van Dillen		
Hutten		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Nede		

DENK / Verenigd Arnhem	0	2
Usta		
Aydemir		

Partij voor de Dieren Gemeentelijke Afdeling Arnhem	0	2
de Groot		
Eliëns		

Partij voor de Vrijheid	2	0
Verheij		
Sanders		

Totaal 38

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	Woensdag 17 juni 2020
Ter bespreking van	Raadsbesluit draagvlak noodzakelijke voorwaarde invoering diftar
Motie van	Rebin Maref - VVD
Titel motie	Verwijder de 30 liter verkleiningsstukken uit de containers
Nummer Zaaknummer	**20M105** 480518

De Raad, gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:

- het verkleinen van de trommelgrootte ervoor zorgt dat de stad verder wordt vervuild met nog meer afval naast de containers.

Overwegende dat:

- het de bedoeling is om ook de openbare prullenbakken te verkleinen zodat de inhoud in de 30 liter opening van de ondergrondse containers past.

Verzoekt het college:

de extra metalen stukken waarmee de trommels zijn verkleind uit de ondergrondse containers te laten verwijderen zodat er weer 60 liter afval in de opening kan. Dekking kan worden gevonden door:

- het niet verkleinen van de openbare prullenbakken;
- lagere kosten voor het opruimen van gedumpt afval naast de containers omdat er minder gedumpt wordt bij een 60 liter opening.

en gaat over tot de orde van de dag

Rebin Maref - VVD

VERWORPEN

Voor 18

Tegen 20

Motie "Verwijder de 30 liter verkleiningsstukken uit de containers" (20M105)

GROENLINKS	0	6
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

ChristenUnie	1	1
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	6	0
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	0	2
van Dillen		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Usta		
Aydemir		

D66	0	5
Andeweg		
Loor		
Venhoek		
van Ommen		
van Iperen		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	0	2
de Groot		
Eliëns		

PvdA	0	4
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

Partij voor de Vrijheid	2	0
Verheij		
Sanders		

Totaal 38

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	Woensdag 17 juni 2020
Ter bespreking van	Raadsbesluit draagvlak noodzakelijke voorwaarde invoering diftar
Motie van	SP
Titel motie	Afvalcontainers van het slot en opening herstellen zodat er weer een normale vuilniszak in past
Nummer Zaaknummer	**20M106** 480518

De Raad, gehoord de beraadslaging,

gezien de puinzooi in de stad,

Overwegende dat:

stoppen met dit wanbeleid heel makkelijk is;

de raad er niet is om het de Arnhemmers moeilijk te maken,

Draagt het college op:

de containers van het slot te halen en de openingen weer in hun normale toestand terug te brengen,

en gaat over tot de orde van de dag

Gerrie Elfrink - SP

VERWORPEN

Voor 16

Tegen 22

Motie "Afvalcontainers van het slot en opening herstellen zodat er weer een normale vuilniszak in past" (20M106)

GROENLINKS	0	6
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

ChristenUnie	1	1
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	6	0
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	0	2
van Dillen		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	0	2
Usta		
Aydemir		

D66	0	5
Andeweg		
Loor		
Venhoek		
van Ommen		
van Iperen		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	0	2
de Groot		
Eliëns		

PvdA	0	4
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

Partij voor de Vrijheid	2	0
Verheij		
Sanders		

Totaal 38

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	Woensdag 17 juni 2020
Ter bespreking van	Raadsbesluit draagvlak noodzakelijke voorwaarde invoering diftar
Motie van	SP
Titel motie	Niet nog meer extra kosten
Nummer Zaaknummer	**20M108** 480518

De Raad, gehoord de beraadslaging,

constaterend dat het college bijzonder veel extra kosten maakt (750.000 euro) in haar (tevergeefse) poging om van Diftar een succes te maken.

Overwegende dat

dit niet de bedoeling kan zijn.

draagt het college op

geen extra kosten meer te maken bovenop de reeds toegekende budgetten voor het voorkomen en bestrijden van misstanden en ontwijkgedrag,

en gaat over tot de orde van de dag

Gerrie Elfrink - SP

VERWORPEN

Voor 15

Tegen 23

Motie "Niet nog meer extra kosten" (20M108)

GROENLINKS	0	6
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

ChristenUnie	1	1
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	0	6
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	0	2
van Dillen		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	0	2
Usta		
Aydemir		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Venhoek		
van Ommen		
van Iperen		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeentelijke Afdeling Arnhem	0	2
de Groot		
Eliëns		

PvdA	0	4
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

Partij voor de Vrijheid	2	0
Verheij		
Sanders		

Totaal 38

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	Woensdag 17 juni 2020
Ter bespreking van	Raadsbesluit draagvlak noodzakelijke voorwaarde invoering diftar
Motie van	SP
Titel motie	Laat politici helpen de rotzooi op te ruimen
Nummer Zaaknummer	**20M107** 480518

De Raad, gehoord de beraadslaging,

gezien,

de Gelderlander van 16 juni 2020 waarin de leden van de PvdA fractie na een middag opruimen verkondigden dat er maar wat harder gewerkt moet worden door vuilnismannen- en vrouwen om het ophopende afval in de stad op te ruimen,

Overwegende dat:

de echte Arnhemse vuilnisvrouwen en -mannen die dit werk dagelijks doen al totaal overwerkt dreigen te raken door het wanbeleid van het college,

roept de fracties van de gemeenteraad van Arnhem die voorstander zijn van diftar op;

om dagelijks de handen uit de mouwen te steken en dat vol te houden zolang de echte vuilnisvrouwen en -mannen structureel moeten overwerken om de rotzooi van het beleid van het college opgeruimd te krijgen,

en gaat over tot de orde van de dag

Gerrie Elfrink - SP

VERWORPEN

Voor 7

Tegen 31

Motie "Laat politici helpen de rotzooi op te ruimen" (20M107)

GROENLINKS	0	6
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

ChristenUnie	0	2
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	0	6
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	0	2
van Dillen		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	0	2
Usta		
Aydemir		

D66	0	5
Andeweg		
Loor		
Venhoek		
van Ommen		
van Iperen		

Arnhem Centraal	0	3
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	1	1
de Groot		
Eliëns		

PvdA	0	4
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

Partij voor de Vrijheid	2	0
Verheij		
Sanders		

Totaal 38

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	Woensdag 17 juni 2020
Ter bespreking van	Raadsbesluit draagvlak noodzakelijke voorwaarde invoering diftar
Motie van	SP
Titel motie	Referendum over het afvalbeleid
Nummer Zaaknummer	**20M109** 480518

De Raad, gehoord de beraadslaging,

constaterende dat het op slot zetten van de containers, het verkleinen van de openingen en het voornemen tot het betalen-per-afvalzak, tot veel weerstand leidt en daarnaast ook tot ongewenst ontwijkgedrag en het beloofde draagvlak er niet is gekomen,

Overwegende dat

een referendum over Diftar op zijn plaats is,

draagt het college op

de containers van het slot te halen, de verkleining van de opening ongedaan te maken en Diftar te stoppen en niet eerder in te voeren dan dat een meerderheid van de opgekomen kiezers bij een te houden referendum daar mee in heeft gestemd,

dit referendum te houden gelijktijdig met de eerstvolgende Tweede Kamerverkiezingen

en gaat over tot de orde van de dag

Gerrie Elfrink - SP

VERWORPEN

Voor 9

Tegen 29

Motie "Referendum over het afvalbeleid" (20M109)

GROENLINKS	0	6
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

ChristenUnie	0	2
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	0	6
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	0	2
van Dillen		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	0	2
Usta		
Aydemir		

D66	0	5
Andeweg		
Loor		
Venhoek		
van Ommen		
van Iperen		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	0	2
de Groot		
Eliëns		

PvdA	0	4
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

Partij voor de Vrijheid	2	0
Verheij		
Sanders		

Totaal 38

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	Woensdag 17 juni 2020
Ter bespreking van	Raadsbesluit draagvlak noodzakelijke voorwaarde invoering diftar
Motie van	SP
Titel motie	Motie van afkeuring van de uitvoering van het Arnhems afvalbeleid
Nummer Zaaknummer	**20M110** 480518

De Raad, gehoord de beraadslaging,

gezien het raadsbesluit van 3 juli 2018;

"Een noodzakelijke voorwaarde voor het slagen van DIFTAR is het draagvlak en vertrouwen dat inwoners hebben in de gekozen systemen. Onvoldoende draagvlak kan leiden tot ongewenst ontwijkgedrag en bovenmatige inzet op het voorkomen van deze uitwassen. De beoogde milieudoelstellingen op gebied van afvalreductie en -scheiding zijn in die situatie niet realiseerbaar"

constaterende dat het ongewenst ontwijkgedrag en de bovenmatige inzet op het voorkomen van deze uitwassen het nieuwe normaal dreigen te worden in onze stad,

constaterende dat het college desondanks de invoering van diftar wil doorzetten,

overwegende dat daarmee geen uitvoering wordt gegeven aan het raadsbesluit van 3 juli 2018

spreekt uit;

de uitvoering van het Arnhems Afvalbeleid af te keuren,

en gaat over tot de orde van de dag

Gerrie Elfrink - SP

VERWORPEN

Voor 9

Tegen 29

"Motie van afkeuring van de uitvoering van het Arnhems afvalbeleid" (20M110)

GROENLINKS	0	6
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

ChristenUnie	0	2
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	0	6
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	0	2
van Dillen		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	0	2
Usta		
Aydemir		

D66	0	5
Andeweg		
Loor		
Venhoek		
van Ommen		
van Iperen		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	0	2
de Groot		
Eliëns		

PvdA	0	4
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

Partij voor de Vrijheid	2	0
Verheij		
Sanders		

Totaal 38

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	17 juni 2020
Ter bespreking van	De verpleeghuizen en thuiszorg in Arnhem tijdens de coronacrisis
Motie van	Cetintas - Dobbe - Elfrink - SP
Titel motie	Onze meest kwetsbare ouderen beschermen
Nummer Zaaknummer	**20M101** 480518

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:
-Er een flinke toename is van besmettingen en sterfgevallen onder verpleeghuisbewoners;
-Zorgverleners hebben aangegeven dat zij niet altijd voldoende bescherming hebben tijdens het werk;
-Op dit moment onvoldoende duidelijk is wat de gevolgen zijn van het coronavirus in de Arnhemse verpleeghuizen en thuiszorg

Overwegende dat:
-Informatie over de gevolgen van het coronavirus, sterftecijfers en ziektecijfers, nodig is om maatregelen te treffen om onze Arnhemse ouderen en zorgverleners te beschermen waar mogelijk;
-Deze informatie over ziekte en sterfte wekelijks beoordeeld zou moeten worden om te kunnen zien of maatregelen effect hebben of extra inspanning nodig is;
-Zowel de zorgverleners als de bewoners van ouderenzorginstellingen wonen en werken in de gemeente Arnhem, en de gemeente hier dus een zorgplicht heeft;
-Het aantal geteste bewoners met corona in verpleeghuizen bij de gemeente via de GGD bekend is en dus opvraagbaar is bij de GGD alsook bij de verpleeghuizen en thuiszorginstellingen;
-Mensen die ziek zijn of zijn gestorven die niet zijn getest zijn, maar waarvan het vermoeden bestaat dat er sprake is van corona bij de zorginstellingen bekend zijn en deze informatie dus opvraagbaar is,

VERWORPEN

20 m 101/8.2

Verzoekt het college om:
De gemeenteraad wekelijks te informeren over:
-Het aantal sterfgevallen in Arnhemse verpleeghuizen tov het gemiddelde van de afgelopen 5 jaar in deze zelfde periode van het jaar;
-Het (geschatte) aantal bestemmingen en vastgestelde sterfgevallen in verpleeghuizen aan corona en het aantal sterfgevallen waarbij geen corona-test is afgenomen maar waarbij wel vermoedens van corona door de (huis)arts zijn geconstateerd;
-Het aantal besmettingen onder medewerkers van de thuiszorg in Arnhem.

en gaat over tot de orde van de dag

Cetintas - Dobbe - Elfrink - SP

VERWORPEN

STEMMEN
STAKEN
18 VOOR / 18 TEGEN

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	17 juni 2020
Ter bespreking van	De verpleeghuizen en thuiszorg in Arnhem tijdens de coronacrisis
Motie van	Cetintas - Dobbe - Elfrink - SP
Titel motie	Zorgverleners beschermen
Nummer Zaaknummer	**20M102** 480518

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:
-Uit onderzoek is gebleken dat 60 procent van het personeel in de verpleeghuizen, de wijkverpleging en de GGD een tekort aan beschermende middelen ervaart
-Dat een derde druk voelt om zonder bescherming goede zorg te verlenen
-Dat een op de 4 zorgmedewerkers aangeeft dat deze druk ook komt van leidinggevende
-Dat het college bovenstaande ook in Arnhem herkend
-Op 25 mei bleek dat er in de verpleeghuizen veel falende mondkapjes worden gebruikt en dat beschermingsmateriaal ondeugdelijk bleek te zijn

Overwegende dat:
-We de mensen die in de frontlinie staan, dus de mensen die die de zorg verlenen, goed moeten beschermen
-Dat dit niet alleen voor de veiligheid van de zorgverlener van belang is maar ook de veiligheid van de mensen voor wie zij zorgen en de veiligheid van Arnhem
-Er nog steeds signalen zijn uit landelijke onderzoeken maar ook lokaal dat zorgverleners zich onvoldoende beschermd voelen en soms bang zijn om aan het werk te gaan
-Het van belang is dat elke zorgverlener, conform richtlijnen van Rivm, die aangeeft beschermingsmiddelen nodig te hebben, dat die deze ook kan krijgen

Roept het college op om:
-In gesprek te gaan met de zorginstellingen over de bescherming van hun zorgpersoneel;
-Daarbij aandacht voor de invulling van de aangepast richtlijn dat 'Als de specifieke situatie daarom vraagt, kunnen zorgmedewerkers op basis van hun professionele inzichten en ervaring beredeneerd afwijken van deze uitgangspunten' wat betekent dat medewerkers zich vrij moeten voelen dit aan te geven, en de zorginstelling hier rekening mee moet houden;

-Daarbij aandacht voor de signalen van druk die zorgverleners ervaren om zonder bescherming zorg te verlenen, en hoe zorginstellingen hiermee omgaan; -En terug te rapporteren aan de raad.
en gaat over tot de orde van de dag Cetintas - Dobbe - Elfrink - SP

STEMMEN STAKEN

10 VOOR / 10 TEGEN

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	17 juni 2020
Ter bespreking van	De verpleeghuizen en thuiszorg in Arnhem tijdens de coronacrisis
Motie van	Cetintas - Dobbe - Elfrink - SP
Titel motie	Lessen leren voor de tweede golf
Nummer Zaaknummer	**20M103** 480518

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:
- Er voorspellingen zijn dat er later dit jaar een tweede golf zal komen van besmettingen van het coronavirus
- Ook Minister de Jonge aangeeft dat de coronacrisis nog lang niet voorbij is

Overwegende dat:
-Dingen altijd beter kunnen
-De gemeente Arnhem moet streven om het beste te doen dat mogelijk is, zeker daar waar het gaat om voorkomen van besmetting en onnodig overlijden van Arnhemmers
-De afgelopen periode er veel ervaringen zijn opgedaan en er veel is geleerd

Roept het college op om:
Zich voor 1 september onafhankelijk te laten adviseren over welke lessen geleerd kunnen worden van de maatregelen die zijn genomen om het virus te bestrijden en waar deze aanpassing, wijziging of uitbreiding behoeven in het geval dat het aantal besmettingen toeneemt,

VERWORPEN

en gaat over tot de orde van de dag

Cetintas - Dobbe - Elfrink - SP

VERWORPEN

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	
Ter bespreking van	Motie vreemd aan de agenda
Motie van	Leo de Groot - Partij voor de Dieren Daniël Becker - ChristenUnie Nico Wiggers - Arnhemse Ouderen Partij Lea Manders - Arnhem Centraal
Titel motie	Geen spoedwet zonder gedegen democratische controle
Nummer Zaaknummer	**20M98**

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat

- heden de spoedwet Corona ter consultatie voorligt;
- deze wet zeer vergaande bevoegdheden aan ministers geeft, die inbreuk maken op grondrechten, zonder controle vooraf door het parlement;
- er brede kritiek is, onder andere vanuit de rechtswetenschap en de Vereniging van Raadsleden;

Overwegende dat

- het bewaken en in stand houden van de democratische rechtsstaat van levensbelang is;
- Er ook brede maatschappelijke weerstand is tegen dit wetsvoorstel, o.a. in de vorm van een petitie die inmiddels 114.000 ondertekenaars heeft (stand 10 juni 2020);

Spreekt uit

- Dat de spoedwet zoals deze nu ter consultatie voorligt niet voldoet aan de basale vereisten van de democratische rechtsstaat;

Draagt het college op

- Dit standpunt uit te dragen naar het Kabinet en in het publieke domein;

AANGENOMEN

20 m 95 / P.2 7

AANGENOMEN 7

en gaat over tot de orde van de dag.

Leo de Groot - Partij voor de Dieren
Daniël Becker - ChristenUnie
Nico Wiggers - Arnhemse Ouderen Partij
Lea Manders - Arnhem Centraal

Voor 21

Tegen 14

Motie vreemd aan de agenda "Geen spoedwet zonder gedegen democratische controle" (20M98)

GROENLINKS	5	0
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	1	0
Wiggers		

ChristenUnie	1	1
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	0	6
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	0	2
van Dillen		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	2	0
Usta		
Aydemir		

D66	3	0
Andeweg		
Loor		
Venhoek		
van Ommen		
van Iperen		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Eliëns		

PvdA	4	0
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

SP	0	3
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

Partij voor de Vrijheid	0	2
Verheij		
Sanders		

Totaal 35